

3 1761 07833951 2

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

PROSPERI
FAGNANI
COMMENTARIA
In Quinque Libros
DECRETALIUM.

THE GIBBS

PAID

CO. N.Y.

NEW YORK

1890

PROSPERI
FAGNANI
COMMENTARIA
IN PRIMUM LIBRUM
DECRETALIUM,

*CUM DISCEPTATIONE DE GRANGIIS, QUÆ IN ALIIS
Editionibus desiderabatur; ac ipso Textu suis locis aptè disposito.*

VENETIIS, MDCCXXIX.

Ex Typographia Balleoniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

EVANGELINE

THE HISTORY OF

BX
1935
F3
L1

JURISPRUDENTIÆ STUDIOSIS.

I quid gloriosum, splendidumque de horum voluminum præstantia & celebritate præfari voluero, Studiose Lector, nil sanè splendidius fore duxerim, quàm ipsum Auctoris nomen pro ingenti totius Operis ornamento, hujusmodi librorum fronti, atque fastigio apponere.

Per tot enim, tantorumque virorum ora, & encomia Illustris, ac Reverendis. PROSPERI FAGNANI gloria aucta fuit, cumulataque semper in diem; ut meritò crediderim illum pro norma rectè, sapienterque divini, humanique Juris interpretandi regulas orthodoxæ Posteritati à Deo Optimo Maximo datum fuisse.

Quis etenim si Virum illum tanta præditum indolis sublimitate, tanta mentis perspicacia, tanta morum innocentia, ac pietate perspexerit, eam in commune sacrarum literarum bonum natum fuisse negabit?

Educatus nimirum per omnem honestarum artium cultum, vix prætergressus ephebos, tot vetustissimæ Fagnanorum Gentis a vita decor non ad fortunæ supercilium, sed ad virtutis imitamentum suspiciens, ita pueritiam, adolescentiamque transegit, ut vigesimo ætatis suæ anno nondum expleto, juris universi methodum tercentum problematis pro doctorali laurea Perusino in Lyceo contra inopinata impugnantium argumenta in utramque partem discutienda exposuerit.

Hinc est, quòd præclarissimi hujus facinoris fama Romanam etiam Aulam mirabiliter commovente, PAULUS V. Pontifex Maximus loco celebris Joannis Francisci Fagnani ejus Patruï, illum Sacræ Tridentini Concilii Congregationi à Secretis anno ætatis suæ secundo supra vigesimum suffecit; à subsequentibus in super Summis Pontificibus Sacræ Congregationi super negotiis Episcoporum & Regularium, deinde Apostolicæ visitationis, alteriusque super statu & reformatione Regularium, Indulgentiarum itidem & aliarum eodem Secretarii munere decoratus; demandata quoque illi explicandorum Canonum in Summo Sacræ Pœnitentiariæ Tribunali provincia, postea verò ejusdem Tribunalis Sigillo eidem collaro, ut eodem tempore undecim sacris confessibus, quamvis cæcitatibus infortunio affectus, inseruiret.

Quæ omnia quanta vigilantia, quanta sedulitate, quanta animi probitate, cum omnium laude exercuerit, tot, tantaque negotiorum momenta nos docent, quibus eum Summi Pontifices URBANUS VIII., INNOCENTIUS X., ALEXANDER VII. CLEMENS uterque IX. & X. & INNOCENTIUS XI. usque ad annum ætatis suæ nonagesimum primum, quo ultimam vitæ periodum elausit, assidue, incessanterque cumulare, maximique fecere.

Quinimò funebri superstes rogo, & supremo cineri vivax, aurea hæc in quinque Decretalium libros Commentaria, quæ nunc cum ipsomet Textu atque Disceptatione de Grangiis prodeunt è meis typis, in Ecclesiasticæ Reipublicæ felicitatem, sacrarum literarum amatoribus, ac præcipuè Tibi, benigne Lector, tamquam ingens suæ prudentiæ doctrinæque monumentum reliquit. Vale.

AUCTORIS MONITIO AD LECTOREM.

UÆ in his Commentariis Responſa S. Congregationis Eminentiffimorum Patrum Concilii Tridentini Interpretum ſparſim pro re nata referuntur, quamquam ferè omnia exſcripta fideliter, dum eidem S. Congregationis eſſem à Secretis; ea tamen minimè habenda pro authenticis, ſcire debes, quando Eminentiffimi Cardinalis Præfecti, & Secretarii ſubſcriptione ſignoque carent. Neque aliud mihi conſilium, aut voluntas alia; imò ſi quid fortatte vel Amanuenſis incuria, vel imperitia Typographi, vel imbecillitate humanæ mentis exciderit, nota & animadverſione dignum, id totum ejuſdem Sacræ Congregationis auctoritati, iudicio, cenſuræ ultrò ſubjicimus.

NOI RIFORMATORI Dello Studio di Padova.

HAvendo veduto per atteſtato del Segretario noſtro, nelli ſette Tomi ſtampati in Roma l'anno 1661. il titolo de' quali s'è: *Proſperi Fagnani Commentaria in Quinque Libros Decretalium*, non eſſervi coſ' alcuna contro Principi, e buoni coſtumi, concedemo licenza, che poſſi eſſere riſtampato, oſſervando gli ordini in materia di ſtampe, e preſentando le ſolite copie alle Librarie di Venetia, e di Padova.

Data dal Magiſtrato 21. Febraro 1695.

§ Ferigo Marcello Proc. Riform.

§ Aſcanio Giuſtinian 2. Cav. Riform.

Agostino Gadaldini Segr.

Adi 3. Marzo 1696.

Regiſtrata nel Magiſtrato Eccellentiff. de gli Eſecutori contro la Biaſtema.

Antonio Canal Not.

RUBRICÆ ET CAPITULA HUJUS PRIMI LIBRI DECRETALIUM.

de <i>Ætate, & qualitate, & ordine</i> <i>Præficiendorum.</i> pag. 386.	Cùm venerabilis. Quanto.	201 197	de <i>Integræ restitutio-</i> <i>ne.</i>	685
A Ccepimus. pag. 430	de <i>Electiōe, & Electi pote-</i> <i>state.</i>	216	Requisivit.	683
Cùm contingat. 415	Causam.	258	de <i>Majoritate, & obedi-</i> <i>tia.</i>	606
Cùm sit ars. 434	Cùm ad nostram.	283	Cùm certum.	606
Eam te. 402	Cùm causam.	275	Cùm in Ecclesiis.	614
Indecorum. 397	Cùm Ecclesia Vulterana.	278	Cùm olim.	623
Præterea. 409	Cùm in cunctis.	240	His quæ.	616
Quæris. 410	Cùm in cunctis, §. inferiora.	255	Quod super his.	610
Ut Abbates. 386	Cùm in Magistrum.	300		
de <i>Arbitris.</i>	Cùm terra.	265	de <i>Obligatis ad ratiocinia ordina-</i> <i>dis, vel non.</i>	483
Contingit. 698	Dudum, il secondo.	267	Magnus.	483
Cùm tempore. 694	Licet de vitanda.	230	de <i>Officio Archidiaconi.</i>	508
Ex parte. 701	Masiana.	303	Ad hæc.	508
Non sine. 689	Nihil.	297	Dilecto.	516
de <i>Auctoritate, & usu</i> <i>Pallii.</i>	Nosti.	262	Significasti.	512
Quia nos. 325	Nullus.	216	de <i>Officio Archipresbyteri.</i>	517
de <i>Bigamis non ordina-</i> <i>dis.</i>	Publicato.	207	Ut Archipresbyter.	517
Nuper à nobis. 502	Qualiter.	266	de <i>Officio Custodis.</i>	517
Super eo. 496	Querelam.	271	Custos Ecclesiæ.	517
de <i>Constitutionibus.</i>	Quia propter.	286	de <i>Officio Vicarii.</i>	518
Canonum statuta. 13	Quia propter, §. illud autem.	292	Ex parte.	518
Cùm accessissent. 106	Quisquis.	293	de <i>Officio & potestate Iudicis</i> <i>d. legati.</i>	521
Cùm M. 110	Significasti.	221	Cùm in jure.	532
Cùm omnes. 91	de <i>Filiis Presbyterorum ordinandis,</i> <i>vel non.</i>	460	Ex parte, il primo.	527
Ecclesia S. Mariæ. 118	Ad abolendam.	474	Quoniam.	529
Ex parte. 124	Ad extirpandas.	469	Sanè, il secondo.	521
Ne innitaris. 24	Constitutus.	481	Significantibus.	536
Quæ in Ecclesiis. 96	Ex transmissa.	466	de	
Quoniam. 128	Nimis.	474		
de <i>Consuetudine.</i>	Veniens.	644		
Consuetudines. 191	Ut filii.	460		
Cùm dilectus. 202	de <i>His, quæ vi, metusve causa</i> <i>fiunt.</i>	674		
	Perlatum.	674		
	Sacris.	682		

de Officiò Legati.	543	de Postulando.	669	de Summa Trinitate, & Fide Catholica.	1
Studuiti.	543	Clerici.	669	Damnatus.	9
		Cùm Sacerdotis.	672	Firmiter.	1
de Officiò Iudicis ordinarij.	549	de Renunciatione.	327	de Supplenda negligentia Præ- latorum.	349
Conquerente.	585	Admonet.	329	Statuimus.	349
Cùm ab Ecclesiarum,	555	Ad supplicationem.	332		
Cùm vos.	559	Dilecti.	345	de Temporibus ordinationum, & qua- litate ordinandorum.	355
Dilectus,	595	Ex transmissa.	327		
Grave.	597	Nisi cùm pridem.	334	Ad aures.	361
Inter cætera.	581	Post translationem.	343	De eo.	355
Irrefragabili.	572			Dilectus.	371
Irrefragabili, §. excessus.	573	de Rescriptis.	140	Ex parte.	366
Irrefragabili, §. cæterum.	578			Ex tenore.	358
Perniciosam.	549	Ad audientiam, il primo.	154	Litteras.	366
Quanto.	564	Ad audientiam, il secondo.	172	Nec Episcopi.	365
Ut juxta.	591	Causam quæ.	155	Si Archiepiscopus.	364
		Cæterum.	140	Vel non est compos.	367
de Ordinatis ab Episcopo, qui renun- ciavit Episcopatu.	375	Dilectus, il primo.	187		
		Eam te.	151	de Transactionibus.	666
Requisivit.	375	Edoceri.	186	Veniens.	666
		Inter cæteras.	146		
de Pactis.	638	Nonnulli.	165	de Translatione Episcopi.	314
		Super litteris.	157	Cùm ex illo.	314
Accepimus.	660			Quanto.	316
Antigonus.	638	de Sacramentis non iteran- dis.	454		
Cùm pridem.	644	Presbyter.	454	de Treuga, & Pace.	630
				Innovamus.	637
de Postulatione Prælato- rum.	209	de Sacra Unctione.	440	Treugas.	630
Bona memoriæ.	209	Cùm venisset.	440		
Et si unanimiter.	215	Cùm venisset, §. per frontis.	453		

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA

In Primum Librum DECRETALIUM.

DE SUMMA TRINITATE ET FIDE CATHOLICA.

Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT I.

Irmiter credimus, & simpliciter confitemur, quòd unus solus est verus Deus, æternus, immensus, & incommutabilis, incomprehensibilis, omnipotens, & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: tres quidem personæ, sed una essentia, substantia, seu natura simplex omninò: Pater à nullo, Filius à Patre solo, ac Spiritus sanctus pariter ab utroque; absque initio semper, ac sine fine: Pater generans, Filius nascens, & Spiritus sanctus procedens, consubstantiales, & coæquales, & coomnipotentes, & coæterni: unum universorum principium: creator omnium visibilium & invisibilium, spiritualium & corporalium: qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam; ac deinde humanam quasi communem, ex spiritu & corpore constitutam. Diabolus enim & alii dæmones à Deo quidem natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali: homo verò diaboli suggestionem peccavit. Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam individua, & secundum personales proprietates discreta, primò per Moysen & sanctos Prophetas, aliosque famulos suos, juxta ordinatissimam dispositionem temporum, doctrinam humano generi tribuit salutarem. Et tandem unigenitus Dei Filius Jesus Christus à tota Trinitate communiter incarnatus, ex Maria semper Virgine Spiritus sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne compositus, una in duabus naturis persona, viam vitæ manifestius demonstravit. Qui cum secundum divinitatem sit immortalis & impassibilis, idem ipse secundum humanitatem factus est passibilis & mortalis. Qui etiam pro salute humani generis in ligno crucis passus & mortuus, descendit ad inferos, resurrexit à mortuis, & ascendit in cælum; sed descendit in anima, & resurrexit in carne, ascenditque pariter in utroque: venturus in fine sæculi, judicaturus vivos & mortuos, & redditurus singulis secundum opera sua tam reprobis, quàm electis: qui omnes cum suis propriis resurgent corporibus, quæ nunc gestant, ut recipiant secundum opera sua, sive bona fuerint, sive mala; illi cum diabolo pœnam perpetuam, & isti cum Christo gloriam sempiternam.

Una verò est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omninò salvatur. In qua idem ipse Sacerdos est sacrificium Jesus Christus, cujus corpus & sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus & vino in sanguinem potestate divina: ut ad perficiendum mysterium unitatis, accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro. Et hoc utique Sacramentum nemo potest conficere nisi Sacerdos, qui ritè fuerit ordinatus secundum claves Ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis, eorumque successoribus Jesus Christus. Sacramentum verò baptismi (quod ad Dei invocationem, & individuæ Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spiritus sancti, consecratur in aqua) tam parvulis, quàm adultis in forma Ecclesiæ à quocumque ritè collatum proficit ad salutem. Et si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram potest semper pœnitentiam reparari. Non solum autem virgines & continentes, verum etiam conjugati, per fidem rectam & operationem bonam placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem pervenire.

SUMMARIUM.

- 1 Concilium Lateranense sub Innocentio III. cur simpliciter Generale Concilium fuerit appellatum, & num. 11.
- 2 Conciliorum generalium præstantia quibus ex causis sit desumenda.
- 3 Niceni Concilii auctoritas & præ eminentia qua, & n. 6.
- 4 Fides una est simplex & incommutabilis, qua in omnibus universalibus Conciliis declaratur.
- 5 Conciliorum quatuor universalium dignitas.
- 6 Miraculum in Nicæna Synodo.
- 7 Concilia nationalia, quibus Summi Pontifices, vel eorum Legati præfuerunt, an & quomodo universalia, seu generalia nuncupari possint.
- 8 Oecumenicum Concilium quod dicatur.
- 9 Concilia Oecumenica quæ, & quot in Ecclesia fuerint hæcenus celebrata.
- 10 Concilia omnia universalia solius Romane Ecclesie auctoritate fiunt, & roborantur.
- 11 Firmitas quid sit.
- 12 Fidei definitio qua, & num. seqq.
- 13 Spes est cupidorum.
- 14 Fidei articulos explicitè credere an necessarium sit ad salutem cuilibet habenti usum liberi arbitrii, an verò sufficiat illos credere implicitè, & n. seqq. usq; in finè.
- 15 Pueris, & stultis baptizatis suffragatur meritum Christi, cuius facti sunt participes in perceptione Sacramenti.
- 16 Fides implicita & explicita quid sit.
- 17 Adulti omnes etiam simplices & laici tenentur explicitè credere Deum esse, & esse remuneratorem omnium bonorum.
- 18 Laicis & simplicibus an sufficiat implicitè credere articulos fidei, & num. 41. & seqq.
- 19 Erranti in fide non imputatur, si ex simplicitate deficiat, & fidem suam supponat fidei Ecclesie. Hereticus, & erraticus qualiter differant, ibid.
- 20 Clerici inferiores qualiter teneantur laicos excedere in cognitione distincta fidei, & num. 50.
- 21 Clericis an liceat explicita cognitioni articulorum fidei præponere alia opera pietatis, aut alias scientias.
- 22 Prelati Ecclesiarum, & alii curam animarum habentes, & officium docendi fidem, tenentur explicitè scire articulos Symboli Patrū, & Athanasii, n. seqq. & n. 49.
- 23 Episcopi tenentur de fidei articulis reddere rationem omni poscenti, & hereticos persequi, & confutare.
- 24 Episcopus ordinandus super quibus examinari debeat, ex decreto Concilii Carthaginensis IV.
- 25 Symbolum quid sit, & quotuplex.
- 26 Symbolum Apostolorum ubi, quando, & cur ab Apostolis compositum fuerit.
- 27 Symbolum unde dictum.
- 28 Fidei articuli in Symbolo Apostolorum comprehensi quot numerentur, & qualiter singuli singulis Apostolis attribuuntur.
- 29 Symbolum Nicænum ubi, quando, & cur dictum.
- 30 Spiritum sanctum à Filio procedere, quando & cur ab Ecclesia definitum fuerit, & num. seqq.
- 31 Symbolum majus cujus auctoritate decantetur in Missa.
- 32 Symbolum, quicumque vult, ubi & cur editum ab Athanasio, & quomodo Ecclesie auctoritate receptum fuerit.
- 33 Symbolum fidei ordinare Summi Pontificis munus est, non privatorum Patrum, & num. 38.
- 34 Symbolo Apostolorum alia Symbola à diversis Conciliis fuerunt addita ad explanationem veritatis, & exclusionem errorum insurgentium, & num. seqq.
- 35 Constitutio, de qua hic, an congruè dici possit quartum Symbolum.
- 36 Fidei professionis formula à Pio IV. præscripta Symbolum appellari potest.
- 37 Papa potest fidei Symbolum ordinare etiam sine Concilio.
- 38 Articulus fidei quid sit.
- 39 Articulus fidei tripliciter accipitur.

- 41 Fidei articulos, qui continentur in Symbolo Apostolorum, explicitè credere unicuique necessarium est ad salutem.
- 42 Laicos non teneri ad aliquem fidei articulum explicitè credendum, est hæresis.
- 43 Fidei objectum duplex.
- 44 Mystèria Christi, præcipuè qua ab Ecclesia solemnizantur, tam majores, quam minores tenentur explicitè credere.
- 45 Symbolum Apostolorum & Orationem Dominicam omnis Christianus ex necessitate salutis tenetur memoriter retinere; Symbolum verò Patrum Sacerdotes, & omnes gradus Ecclesie, & num. 50.
- 46 Concilii Foro-Julienensis decretum de Symbolo fidei expenditur.
- 47 Confessores ex Concilio Provinciali Mediolanensi quomodo prohibeantur absolvere pœnitentes, qui memoriter nesciunt Orationem Dominicam, Angelicam Salutationem, Symbolum fidei, & præcepta Decalogi.
Compares fidei rudimenta ignorantes quomodo ex Concilio Mediolanensi prohibeantur infantes de sacro fonte suscipere, ibid. vers. Item in Concilio.
- 48 Concilia Provincialia Mediolanensia approbantur per litteras in forma Brevis. Aliæ recognoscuntur, & emendantur à Sacra Congregatione Concilii.
- 49 Episcopi legem scire debent scrutabiliter, non perfunctorie.
- 50 Clericis an sufficiat habere fidem implicitam de articulis ab Ecclesia definitis.
- 51 De articulis circa fidem continentibus sententiam veram, sed ab Ecclesia non definitam, an liceat dubitare, aut contrarium asserere.
- 52 Propositionum in fide peccantium gradus varii.
- 53 Errare, id est, aliud pro alio putare in his, qua ad fidem, aut mores non pertinent, an & quando liceat.
- 54 Propositiones multa ab Inquisitoribus hæretica pravitate censura temeritatis notantur in articulis non definitis, si ratione & auctoritate sint destituta.
- 55 Actus fidei duplex.

Firmiter. Hæc Constitutio inscribitur, Innocentius III. in Concilio Generali, id est, in Concilio Lateranensi IV. Ubi enim in sacris Canonibus simpliciter fit mentio de Generali Concilio, etiam si nomen Pontificis non exprimat, intelligitur de hoc Lateranensi, ut in c. Quia nonnulli, infra de Cler. non resid. in c. 2. de stat. Monach. utrobique in superscriptione, & sæpè alibi; & in corpore in c. Ecclesia vestras, il. 2. de elect. in c. Quamquam, in c. Si cui, eod. tit. lib. 6. & in c. final. de Capell. Monachor. ubi glos. 2. dicit Concilium Innocentii sic semper appellari. Non tamen putes ita appellatum fuisse ex præ eminentia, seu prærogativa auctoritatis, ut aliqui perperam opinati sunt. Nam etsi hæc Synodus, ut ait Surius in illius præfatione, imprimis insignis fuerit, & verè Oecumenica, eique interfuerint Episcopi quadringenti duodecim, inter quos Patriarchæ Constantinopolitanus & Ierosolymitanus, Archiepiscopi tum Latini, tum Græci septuaginta, ac præterea Abbates & Priores ultra octingentos: tamen si præstantia Conciliorum fumenda esset ex numero Patrum, Concilium hoc præferendum esset Nicæno, & ex quatuor Lateranensibus prima auctoritas tribuenda esset Lateranensi II. sub Innocentio II. in quo fuerant Episcopi circiter mille, ut testatur Abbas Urspergensis in Chronic. & habetur in historia ejus Concilii tom. 3. Conciliorum part. 2. pag. 489. Et tamen, ut de Nicæna Synodo scribit Leo ep. st. 53. ad Anuolium; Nulla sibi met de multiplicatione Congregationis Synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem & octo Episcopis quantumlibet copiosior numerus Sacerdotum vel comparare se audeat, vel præferre, cum tanto divinitus privilegio Nicæna sit Synodus consecrata, ut sive per pauciores, sive per plures Ecclesiastica judicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum, quidquid ab illorum fuerit Constitutione diversum. Ex parte autem materiæ, tametsi una & eadem sit fides, simplex & incommutabilis, qua in omnibus universalibus Conciliis declaratur, ac definitur, ut infra in §. Una verò, & in Extravag. Unam sanctam de major. & obed. & explicat Divus Thomas in 1. part. quest. 76. art.

art. 2. ad 2. & Turrecrem. in c. *Domino Sancto* num. 2. & 7. *vers. Nobis autem videtur* 50. *distinct.* Tamen præstat auctoritas quatuor Conciliorum Nicæni, Constantinopolitani, Ephesini, & Chalcedonensis, quæ ut Isidorus ait *lib. 1. etymolog. cap. 16.* totam principaliter fidem complectuntur, quasi quatuor Evangelia, vel totidem Paradisi flumina. In eis enim diffusa sunt altiora fidei principia, & Religionis Catholicæ fundamenta, majoresque & perniciosiores fidei hostes convicti, & prostrati fuerunt, Arius, Eunomius, Macedonius, Nestorius, Eutyches, & Dioscorus, impiaque eorum dogmata condemnata, ut in c. *Canonibus*, & ibi Turrecrem. in 2. par. num. 1. *vers. In oppositum*, & in cap. *Sancta Romana* 15. *distinct.* Ac propterea sicut Evangelii quatuor libros, ita quatuor hæc Concilia se suscipere, & venerari fatetur Gregorius *lib. 1. Regest. Epist. 24.* quia in eis veluti in quadrato lapide fidei structura confurgit, ut refertur in cap. *Sicut ead. distinct.* Quod si in præminencia Conciliorum, sicut arguit Turrecrem. *loc. citato*, habenda sit ratio Sanctitatis Patrum, in Nicæna Synodo, ut Ambrosius inquit *lib. 1. cap. 1. de fid. ad Gratian. Augustum*, trecenti decem, & octo Sacerdotes, tanquam Abraham electi iudicio consona fidei virtute victores velut trophæum toto orbe subactis perfidis extulerunt, & inter hos quamplurimi Confessionis gloria, martyrio, & miraculis clari, ut videre est in historia ejus Concilii *tom. 1. Conciliorum par. 1. pag. 263.* & in notis *pag. 298.* & uberius apud Cardinalem Baronium *ad annum 325. a. n. 20. usque ad num. 48.* Ex quibus duo Episcopi jam vita functi à reliquis Patribus ad sepulchrum requisiti propria manu subscripserunt Synodo in hæc verba: *Chrysanthus, & Mausonius, qui cum Patribus omnibus in sancta Oecumenica Nicæna Synodo consentimus, quamvis corpore translati, manu tamen propria nos quoque libella subscripsimus*, ut refert Nicephorus *lib. 8. Historia Ecclesi. cap. 23.* Unde non mirum, si hæc Synodus ab Eusebio *lib. 3. de vita Constantini*, & Augustino *lib. 1. de Bapt. c. 18.* Orbis terræ Concilium appellatur, & alibi, Verbum Domini, Divinum, & Sanctissimum Oraculum Spiritus sancti, ut apud Athanasium *epist. ad Episcopos. Afric. Leonem Epist. 53. ad Anatolium*, & Cyrillum *in c. de Trinitate*, & simpliciter Magnum Concilium in c. *Non oportet* 7. q. 1. & in VI. Synodo *act. 18.* Denique si in dignitate Conciliorum spectanda sit antiquitas, juxta textum in c. *Domino Sancto in fin. 50. dist.* eodem modo inter omnia Concilia universalia supremum locum obtinuit Nicænum, quod fuit primum Oecumenicum in Ecclesia celebratum. Nam quatuor Apostolorum Concilia, quorum prima est auctoritas, & Concilia nationalia, quibus Summi Pontifices per se, vel per suos legatos aliquando præfuerunt, quamvis universalia, seu generalia appellari possint secundum hoc, quod ab universalis Ecclesiæ capite congregata de universalibus rebus tractent, & generaliter omnes fideles ad legum suarum observantiam adstringant, secundum Turrecrem. in d. c. *Canonibus in 1. par. num. 3. distinct.* 15. idcirco Concilium Turonense simpliciter dicitur Generale Concilium in c. 1. de *Usur. ut ibi per gloss. in ver. Concilii*, & Cardin. in *Clem. unic. n. 6. de Imm. Eccl.* & Athanasius *Apolog. 2.* generale Concilium appellet primam Synodum Alexandrinam, cui tantum interfuerunt Episcopi, qui Alexandrino Primate parebant, unà cum Osio Cordubensi Episcopo Silvestri Papæ legato: tamen dici non possunt Oecumenica, seu universalia ab universitate orbis; quia Oecumenicum Concilium est, cui Episcopi totius orbis, nisi legitime impediuntur, interesse possunt, ac debent, cuique nemo alius, quam Romanus Pontifex per se, vel per Legatos suos præfidet. Quod etiam ab Augustino plenarium Concilium appellatur, ut per Turrecrem. in d. cap. *Canonibus in 1. par. num. 3.* In præcedentibus autem annis, ut inquit Isidorus ibidem relatus, persecutione fervente, docendarum plebium minimè dabatur facultas; inde Christianitas in diversas hæreses scissa est, quia non erat licentia Episcopis in unum conveniendi, nisi tempore Constantini Imperatoris, sub quo Sancti Patres in Nicæno Concilio de omni terrarum orbe convenientes secundum post Apostolos Symbolum tradiderunt. Itaque quod spectat ad antiquitatem, Concilium Innocentii III. fuit habitum anno Domini M. CCXV. Pontificatus illius decimo octavo, & fuit duodecimum Oecumenicum. Nam ante illud præcesserant Nicænum sub Silvestro, Constantinopolitanum sub Damaso, Ephesinum sub Cœlestino, Chalcedonense sub Leone, Constantinopolitanum II. sub Vigilio, Constantinopolitanum III. sub Agathone, Nicænum II. sub Adriano I. Constantinopolitanum IV. sub Adriano II. quæ octo ex ordine recensentur in cap. *Sancti 16. distinct.* & collecta fuerunt intra quingentos quadraginta quinque annos, secundum Cardin. Alban. in *tract. de potestate Papæ, & Concilii par. 2. num. 33.* Concilium enim Sardicense in numero universalium Conciliorum non computamus; quia etsi fuerit verè Oecumenicum sub Julio I. ex 376. Episcopis congregatum, ut probant Baronius *ad ann. 347. num. 7. 8. & 9.* & Bellarminus *lib. 2. de Roman. Pont. c. 21.* tamen fuit appendix Nicæne Synodi, & tantummodò illius Canones explicavit, ut patet ex notis ad illud Concilium *tom. 1. par. 1. pag. 445.* & idem dicimus de Oecumenico Ariminenfi sub Liberio I. in quo tantum Nicæna fides fuit confirmata, ut in notis ad idem Concilium *eodem tomo pag. 482.* Item Concilium Innocentii præcesserunt Lateranensis sub Callisto II. Innocentio II. & Alexandro III. Post illud verò sex tantum celebrata fuerunt, nempe duo Lugdunensis sub Innocentio IV. & Gregorio X. Viennense sub Clemente V. Florentinum sub Eugenio IV. Lateranense novissimum sub Leone X. & Tridentinum, quod fuit decimum octavum, & ultimum Oecumenicum sub Paulo III. Julio III. & Pio IV. Omittimus enim Constantiense sub Martino V. & Basileense sub Eugenio IV. quia etsi fuerint Oecumenica, tamen ex parte reprobata fuerunt, ut dixi in c. *Significasti infra de elect. & in cap. 1. de schismat.* Hæc de ratione antiquitatis. In reliquis verò una, & eadem est auctoritas, qua universa Concilia congregantur, & roborantur, d. cap. *Significasti*, ibi: *Cum omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem & facta sint, & robor acceperint, c. 1. & per totam 17. dist. & docet D. Thomas in 2. 2. qu. 1. art. 10. & Turrecrem. in c. Sancta Romana num. 3. 15. dist. idemque, & unus Spiritus Sanctus, utpotè magister veritatis, est inspirator mentium Patrum in Concilio, ac illustrator, & doctor, secundum illud ad Hebr. 1. *Visum est Spiritui Sancto, & nobis.* Unde & eodem Spiritu Sancto Canones universalium Conciliorum conditi sunt, c. *Violatores 25. q. 1.* Quare hoc respectu inter Concilia universalia non constituitur differentia, Turrecrem. *loc. cit.* Dicendum est igitur hac tantum ratione Concilium hoc Innocentii simpliciter fuisse appellatum generale, quia cum paulò ante fuisset celebratum aliud Concilium Lateranense sub Alexandro III. idque jam ubique appellaretur Concilium Lateranense, etiam sine ulla Pontificis mentione, ut in cap. 2. in *inscript. de Stat. Monach.* & in c. *Quod Dei timorem in corpore eodem tit.* & alibi sæpè; ad constituendam differentiam inter hæc duo Concilia, & majoris facilitatis gratia, hoc posterius fuit simpliciter nuncupatum generale, quod innotuit in *Clem. unic. de Immunit. Ecclesiarum*, in illis verbis: *In Lateranense, & Generali Concilio*, ubi in specie hoc observat Cardin. *num. 6.* & ante eum Hostiensis in c. *fin. de Capell. Monach. num. 1.* dicens: *Et Lateranense generale fuit, quod Dominus Alexander III. tenuit, & simpliciter generale fuit, quod Dominus Innocentius III. celebravit.* Utrumque ergo sic appellari potest. Ad differentiam autem Concilium Alexandri vocatur Lateranense propriè, & Concilium Innocentii Generale. Hæc de nuncupatione generalis Concilii.*

An autem Constitutiones in Concilio editæ denominandæ sint à Papa, vel à Concilio, dicam *infra in c. 1. de Pact.* ubi Abb. & DD. tractant materiam. Rursus an Constitutiones editæ à Papa in Concilio censeantur conciliares ad effectum detogationis, examino in c. *Ex parte de Capell. Monach.*

His circa inscriptionem expeditis, hæc Constitutio dividitur in duas partes principales. In prima usque ad §. *Una verò*, tractat de Summa Trinitate, & ejus operibus; de fide Catholica, & articulis fidei. In 2. de Sacramentis Eucharistiæ, Baptismi, Pœnitentiæ, & Conjugii; nec aliter solet summari.

In principio textus nota illud verbum, *firmiter*, id est, constanter, & sine ulla hæsitacione, secundum illud Jacobi 1. *Postulet autem in fide nihil hæsitans.* Fides enim ambiguum non habet; aliàs si haberet, fides non est, sed opinio, ut Bernardus inquit *lib. 5. de consideracione ad Eugenium III. & Turrecrem. in Summ. de Ecclesi. lib. 2. c. 99.* & du-

bis in fide infidelis est, c. 1. *infra de Heret. c. Apertè*, & ibi gloss. *in ver. Titubabat. 24. quest. 1. gloss. 2.* & Hostiens. hic *in princip. Jo. Andr. sup. in rubr. n. 11.* & Bald. *n. 5.* Firmitas autem secundum Isidorum hic relatum à Jo. Andr. & Bellam. *in princ.* est animæ constantia, qua quis rei apprehensæ ita tenaciter adheret, ut ab ea aliquo impulsu evelli, vel separari non possit. Tanta enim debet esse fidelium constantia, ut prius auferatur vita, quam fides, c. *Convenior 23. q. 8.* Unde fides, prout accipitur hic, ita diffinitur per gloss. Hostiens. & Jo. Andr. *sup. in rubr. Fides est voluntaria certitudo absentium infra scientiam, & supra opinionem constituta*; quam quidem certitudinem, ac firmitatem insinuat Apostolus *ad Hebr. 11.* cum ait: *Fides est substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium.* Nam per *argumentum*, intellectus inducitur ad aliquid firmiter adherendum. Unde alia littera habet, *convictio*, quia scilicet per auctoritatem divinam intellectus credentis convincitur ad assentiendum his, quæ non videt, ut explicat D. Thom. *in 2. 2. q. 4. art. 1.* Quod enim fide tenetur, propter fidei certitudinem existimatur impossibile aliter se habere, ut idem ait *q. 1. art. 5. ad 4.* Declaratio tamen Apostoli non videtur propriè diffinitio, sed quædam notificatio fidei, cum non sit convertibilis cum suo diffinito, secundum gloss. *suprà in rubr. & Hostiens. num. 4.* Nam spes similiter est substantia sperandarum rerum, & tamen non est fides. Deindè diffinitio hæc videtur tantum loqui de futuris; cum tamen fides sit tam de presentibus, quam de præteritis, & futuris, eo quod habet se ad omnia. Ad præterita, quia credendum est Christum fuisse natum, & passum. Ad presentia, quia credendum est in Sacramento Altaris Christi corpus, & sanguinem subspeciebus panis, & vini veraciter contineri. Ad futura, quia credere debemus ipsum venturum,

74 & judicaturum vivos, & mortuos. Addo, quod multa sunt credenda, quæ tamen non sunt speranda, ut infernus, & alia id genus, de quibus non potest esse spes, sed timor, ut per D. Thomam *in 1. 2. qu. 23. art. 2.* Quia spes est cupidorum, c. 1. §. *fin. de elect. lib. 6.* ubi id notat Archid. *in ver. Spem num. 7.* & dicit extensionem appetitus in id, quod appetibile est, ut idem S. Thom. declarat *in 3. dist. 26. qu. 1. art. 1.* Doctores tamen communiter salvant diffinitionem Apostoli, ut dicit Abb. *suprà in rubr. num. 1.* eamque in specie tuentur ibi Jo. Andr. *num. 15.* Anton. de Butr. *num. 3.* Bellam. *n. 5.* & Card. *n. 6.* qui ampliùs in questione sequenti impugnatur supradictam diffinitionem gloriæ Bernardi. Verùm solutiones eorum non adæquant intellectum quoad præterita, & inappetibilia, de quibus quamvis esse possit argumentum non apparentium, non tamen potest esse substantia sperandarum rerum. Unde de his consule Theologos *in 3. dist. 23.* & præsertim S. Thomam ibi *qu. 2. art. 1.* ubi ait, prædictam assignationem Apostoli esse rectam, & propriam diffinitionem fidei quantum ad ea, quæ exiguntur ad modum diffinitionis; & *in 2. 2. quest. 4. art. 1.* ubi ostendit illam esse perfectissimam diffinitionem, & omnes alias diffinitiones, quæ de fide dantur, ut ab Augustino tract. 40. *in Joan. à medio tom. 1. a Damasceno lib. 4. c. 12.* & a Dionysio *c. 7. de divin. nominib.* esse explicationes hujus, quam ponit Apostolus. De variis autem acceptio-nibus fidei, vide *suprà in rubr.* per gloss. Host. *num. 3.* Jo. Andr. *num. 14.* Bellam. *num. 4.* Card. *num. 5. in 5. qu.* & per Sylvestrum, & Summistas *in ver. Fides.*

15 In textu, ibi, *Credimus.* Quæro, an cuilibet habenti usum liberi arbitrii necessarium sit ad salutem explicitè credere articulos fidei, an verò sufficiat illis credere implicitè.

Extra controversiam est, cuilibet usum rationis habenti necessarium esse ad salutem articulos fidei credere, ut in Symbolo Athanasii: *Quicumque vult salvus esse, & in ver. Hæc est fides, quam nisi quisque, &c.* Nam sine fide impossibile est placere Deo, *ad Hebr. 11.* & prima salus est rectæ fidei regulam custodire, c. *Prima salus 25. quest. 1.* Dixi cuilibet usum rationis habenti, quoniam, ut inquit D. Thomas *in 3. dist. 25. qu. 2. art. 1. qu. 1. pueris,* & stultis baptizatis suffragatur meritum Christi, cujus facti sunt participes in perceptione Sacramenti, quia meritum proprium habere non possunt, cum non habeant usum liberi arbitrii, quod exigitur ad meritum. At verò quicumque usum liberi arbitrii habent, tenentur ad merita Christi & meritum proprium addere: meritum autem consistit in actu virtutum; unde ad salutem ipsorum oportet,

ut sit & actus, & habitus virtutum. Actus autem virtutum dependet ab actu fidei, quæ intentionem dirigit; unde in omni, qui habet liberum arbitrium, exigitur ad salutem ejus, ut habeat actum fidei, & non solum habitum. Hæc D. Thomas. In modo tamen credendi est diversitas secundum personarum diversitatem, ut hic per Compost. in princ. Unde dubitant hæc Doctores, an cuilibet adulto necessarium sit articulos fidei explicitè credere.

Ad evidentiam præmittendum est cum Archid. *in c. Canonones num. 7. 15. dist. 1.* implicitè credere esse generaliter credere, quod Catholica tenet, vel credit Ecclesia; & in hoc conveniunt omnes. Explicitè autem credere est specialiter, & actualiter credere, secundum eum; quod fusiùs explicat Cajetanus *in 2. 2. qu. 2. art. 5.* Sed Joan. Andr. *suprà in rubr. num. 25.* Bellam. *num. 3.* Cardin. *num. 13.* Abb. *num. 5.* dicunt: Explicitè credere est scitè articulos explicare, distinguere, & defendere. Verùm magis videtur congruere declaratio Archid. quia multi sunt articuli, quos etiam rudes, & simplices tenentur explicitè credere, ut inferius patebit, & tamen nec sciunt, nec possunt illos explicare, aut defendere. Unde, ut inquit S. Thomas *in 3. dist. 25. qu. 2. art. 1. qu. 1. ad 4. ea,* quæ sunt supra rationem ad fidem pertinentia, non proponuntur hominibus simplicibus, ita quod res ipsa discutatur, sed in verborum ænigmate, quibus assentiant. Præterea respondere, & confutare circa fidei articulos, est peculiaris obligatio Episcoporum, c. *Excommunicamus il. 1. infra de Heret.* & patebit paulò *infra in 5. concl. nu. 24.* reliqui verò ad id non tenentur, & tamen obligantur ad credendum explicitè, ut inferius dicemus *num. 41.* Ergo explicitè credere non est scitè articulos fidei explicare, & defendere, ut dicunt Jo. Andr. & alii *suprà relati.*

His præcognitis, quoad quæstionem propositam, gloss. 1. *suprà in rubr.* sic ait: Principales autem articuli fidei nostræ sunt septem, secundum quod septem sunt dona Spiritus Sancti, quos quilibet Christianus scire tenetur, Clerici explicitè, Laici implicitè, & credere sicut tenet Ecclesia, & sunt hi: Incarnatio, sive Nativitas, Baptismus, Passio Christi, sive Mors ejus, Descensus ad inferos, Resurrectio, Ascensus in cælum, Adventus ejus in judicium. Innocentius verò hic latius distinguit, ex cujus dictis eliciuntur conclusiones *infra scriptæ.*

18 Prima conclusio est; Omnes adulti etiam simplices, & laici tenentur explicitè credere Deum esse, & esse remuneratorem omnium bonorum: Ita Innocentius hic, & Jo. Andr. *suprà in rubr. n. 27.* Card. *n. 15.* & Abb. *n. 6.* Hæc enim sunt mentibus hominum infixa, ut in Psalm. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine;* secundum Compost. hic *num. 4.* & hæc prima conclusio nullam habet dubitationem: nam, ut inquit Apostolus ad Hæbreos 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod inquirentibus sermumator est.* Addit Hostiens. *sup. in rubr. n. 12.* *Et punitor omnium malorum;* & bene, quia contrariorum eadem est scientia, seu ratio cognoscendi, ut habetur 1. *Topic. c. 12. & instit. de his, qui sunt sui, vel alieni juris, in princ. ver. Nam si cognoverimus,* & ibi Aretin. id quod aliis verbis explicat Sylvester *in ver. Fides n. 6.* ex mente S. Thom. *in 2. 2. qu. 2. art. 8. ad primum,* dicens, teneri quemlibet Christianum explicitè credere Deum esse, & providentiam ejus.

Secunda conclusio: Simples & fortè omnes laici non tenentur alios fidei articulos à supradictis explicitè credere, sed satis est, ut credant verum esse, quidquid credit Ecclesia Catholica. Quod procedit etiam quoad laicos, quibus Deus acit talentum perspicacis ingenii; nam quamvis meliùs faciant, si suum ingenium impendant in cognitione distincta fidei; tamen, ut inquit Innocentius hic *n. 6.* non videntur peccare, si ei non intendant; sed videretur eis sufficere, ut talenta eis credita non abscondant in terra, id est, in terrenis, sed bonis operibus inistant. Cujus dictum totidem verbis sequuntur *suprà in rubr.* Hostiens. *n. 17.* Jo. Andr. *n. 27. & 31.* Butr. *n. 10. ver. Imo,* & secundum eos Card. *n. 16. ver. De laicis autem,* in mol. *n. 12. ver. De laicis,* Abb. *n. 7.* & Bellam. *hic n. 9. ver. Verum tamen dicit.* Idemque de Laicis litteratis concludit hic Compost. *n. 11.* Nam etiam ex dono scientiæ, quam a Deo habent, & ex debito rationis videantur teneri ad distinctam cognitionem articulo-rum fidei; tamen non peccant mortaliter, si ignorent, vel si de his querendis non sint solliciti; quia eorum

eorum professio ad hoc non est. Ita Compost. quem referunt, & sequuntur Jo. Andr. d. num. 31. Butr. Card. Imol. & Bellam. in locis proximè citatis. Verùm hæc secunda conclusio cum prædictis ampliacionibus quàm sit periculosa, patebit ex his, quæ dicemus infra num. 41. & seqq.

20 Tertia conclusio, secundùm Innoc. hic num. 7. Si quis habeat fidem implicitam, eo quòd credat, quidquid Ecclesia credit, sed falsò opinetur, ratione naturali motus, Patrem esse majorem, seu priorem Filio, vel tres personas esse tres res à se invicem distinctas, non est hæreticus, nec peccat, dummodò errorem suum non defendat, & hoc ipsum credat, quia credit Ecclesiam sic credere, & suam opinionem fidei Ecclesiæ supponit; nam etsi malè opinetur, tamen hæc non est fides sua, imò fides sua est fides Ecclesiæ, ut infra eod. c. Damnamus circa fin. Ad hoc, c. Dixit Apostolus, & ibi glossa in ver. Pertinaci 24. q. 3. & idem hic repetit Compost. num. 16. Bellam. num. 10. vers. Item quæro, & sup. in rubr. Hostien. num. 18. Jo. Andr. n. 20. Bald. nu. 12. Card. num. 14. Butr. n. 11. & Abb. num. 7. & in hoc ultimo consentit B. Thomas in 2. 2. qu. 2. artic. 6. ad 2. dum ait, non imputari laicis, si non inveniatur pertinaciter pervertæ doctrinæ adhærere, sed in talibus ex simplicitate deficiant; & ibi Cajetanus, & idem S. Thomas 1. Corinth. c. 11. lect. 4. & in 3. sentent. distinct. 25. quæst. 2. art. 1. qu. 3. ad primam, & sæpe alibi. Direct. Inquis. par. 1. q. 4. Alphons. Cast. lib. 1. c. 9. de justa Hæret. punit. Albertin. tract. de agnoscend. Afferit. q. 12. n. 4. & q. 23. n. 3. Navar. in manual. prælud. 1. n. 10. vers. Non infertur. Unde Bald. hic num. 1. dicit esse differentiam inter erraticum, & hæreticum; nam simplices homines sunt erratici, quia errant, & tamen non sunt hæretici, quia nolunt discedere à Christo. Super quibus tamen consule Franciscum Pegnam in direct. par. 1. in q. 7. schol. 20. ubi in hac materia distinctè tradit regulas, quibus in foro exteriori utendum sit in casibus contingentibus.

21 Quarta conclusio. Clerici inferiores si sint pauperes, quos oportet victum propriis manibus quærere, c. Clericus 12. distinct. & idè non possunt studiis vacare, quia non habent magistros, vel expensas; satis est, ut sciant fidei articulos sicut simplices laici, & aliquantulum plus, arg. c. Clericus in fin. 21. dist. sicut de Sacramento Altaris, quia oportet eos credere in eo Sacramento confici verum Corpus Christi; & hoc idè, quia circa illud quotidie versantur plusquam laici. Ita Innoc. hic n. 4. Compost. n. 8. & Bellam. n. 9. vers. Si verò loquimur, & supra in rubr. Hostien. n. 16. adjiciens turpe esse, & opprobriosum ignorare id, circa quod quis quotidie versatur, l. 2. §. Servus autem Sulpitius, ff. de origine juris, Jo. Andr. n. 30. Butr. n. 10. Card. n. 15. vers. De Clericis verò interioribus, Imol. n. 12. & Abb. n. 6. Sin autem Clerici habeant magistros, & expensas ad discendum, tunc peccant, nisi in cognitione distincta fidei magis proficiant, quam laici, secundùm Innocentium, & alios locis citatis. Gemin. in c. Canones 15. distinct. dicens peccare Clericum, qui habet unde vivat, si magis explicitè nesciat, quæ sunt fidei, quàm laici; quem refert, & sequitur ibi Præpositus nu. 11. Quod tamen procedit, nisi subsit aliqua rationabilis causa, cur Clerici habentes magistros, & expensas, non profecerint in cognitione distincta fidei, pura propter dititiam ingenii, vel quia oportuit eos circa alia opera pietatis intendere, veluti circa exhibita necessaria confratribus pauperibus, vel hospitibus, aut circa alia opera charitatis. Ratio est secundùm Innocentium hic num. 5. quia cum ejusmodi Clerici non teneantur ad explicitam cognitionem articulorum, benè licet eis explicitæ cognitioni præponere alia opera pietatis. Codex enim est mendosus in ver. Postponere, & corruptè etiam refertur ab Eymerico in Direct. Inquis. par. 1. in princ. pag. 19. legendum est enim Præponere: alioquin ratio illa, Cum non teneantur, non congrueret, & Innocentius esset sibi contrarius: unde sic refertur à Jo. Andr. sup. in rubr. num. 30. Butr. nu. 10. Card. num. 16. & Bellam. hic num. 9.

22 Debebit autem Sacerdos secundùm Innocentium diligenter scrutari causam, cur Clerici non proficiant, & pro modo ignorantia, vel negligentia eis pœnitentiam injungere. Addit Innocentius, ex causa posse Clericos sine peccato scientiæ fidei præponere alias scientias, ut si velint ad discere scientiam juris, ut pauperes in judicio defendant, ne opprimantur. Et sequitur hic Compost. num. 10. dicens, Clericos teneri magis intendere circa cognitionem fidei,

Fagnan. in l. Lib. Decretal.

quàm Juris, & aliarum scientiarum, nisi obediendo Superiori, vel ex alia causa circa alias scientias intendant; & consentiunt alii locis citatis. Verùm hæc quarta conclusio, dum in sua distinctione, & declaratione excusat Clericos à cognitione explicita, seu distincta articulorum fidei, si ita generaliter accipiat, itidem non vacat periculo, & confunditur in his, quæ dicemus infra n. 41. & n. 50.

23 Quinta, & ultima conclusio ex Innocentio n. 2. & Compost. num. 5. Prælati Ecclesiarum quicumque curam animarum habentes debent excedere hanc fidei mensuram: oportet enim eos explicitè, & distinctè scire articulos fidei, qui continentur in Symbolo, Credo in unum Deum, & in Symbolo, Quicumque vult, c. 1. & per tot. 38. dist. idemque de omnibus habentibus officium docendi fidem, scilicet Sacerdotibus, Professoribus, Doctoribus, & Prædicatoribus, ex D. Thoma in 3. distinct. 25. qu. 2. art. 1. qu. 3. S. Bonav. & Richar. tradit Silvest. in ver. Fides nu. 6. vers. Quilibet autem habens officium docendi. Inter hos autem Episcopi debent alios excedere in hujusmodi cognitione, quia 24 tenentur de his articulis reddere rationem omni poscenti, §. Ecce 36. distinct. c. Omnes 38. distinct. & ut inquit Hostiensis sup. in rubr. num. 13. scire debent circa prædicta opponere, & respondere, & Hæreticos persequi, & confutare, c. Excommunicamus il 1. §. Adjicimus, & §. penult. infra de Hæret. quamvis non teneantur ex tempore ad omnia respondere, sed ex deliberatione, ac si oportuerit etiam cum aliorum consilio, secundùm prædictos; cum quibus rationem reddit D. Thomas in 2. 2. quæst. 2. art. 6. quia sicut superiores Angeli, qui inferiores illuminant, habent plenioram notitiam de rebus divinis, quàm inferiores, ut dicit Dionysius c. 12. cælestis Hierarchie: ita etiam superiores homines, ad quos pertinet alios etudire, tenentur habere plenioram notitiam de credendis, & magis explicitè credere: & sequitur Direct. Inquis. par. 1. quæst. 4. Quid autem in specie oporteat Episcopos explicitè scire, conitat 25 ex Concilio Carthaginensi IV. c. 1. sub Anastasio ab Episcopis 214. (inter quos Augustinus) celebrato, & approbato à Leone III. quod habetur tom. 1. Conciliorum part. 1. pag. 588. & plenius ex Pontificali Romano in rubr. de ordinatione electi in Episcopum.

Cæterum etsi cum Innocentio in prædictis conclusionibus transeant communiter Canonistæ, tamen quia illius doctrina in aliquibus paritur difficultatem; pro clariori questionis solutione observandum est ante omnia, quid, & quotuplex sit Symbolum. Item quid sit articulus, & quot modis accipiantur.

26 Symbolum, quod spectat ad rem præsentem, nihil est aliud, quam collectio sententiarum fidei, ut patet ex D. Thoma in 2. 2. quæst. 1. artic. 9. & S. Antonino part. 4. tit. 8. c. 4. §. 3. vel secundùm Jo. Gersonem in Compendio Theologia, est omnium credendorum ad salutem spectantium compendiosa collectio: nam, ut ait Cassianus lib. 6. quidquid pro univertum divinatorum voluminum corpus immensa diffunditur copia, totum in Symbolo colligitur brevitate perfecta. Et est triplex secundùm Præpositum in c. Canones n. 8. 15. dist. & Concilium Lingonien. anno 1404. ut in Decretis Ecclesiæ Gallicanæ Laurentii Bucchelli lib. 1. c. 24. de Symbolis fidei pag. 11. littera B.

27 Primum Symbolum est Apostolorum, videlicet ab Apostolis compositum in conventu habito in Judæa anno Christi 44. ut apud Cardinalem Baronium eodem anno num. 14. Nam, ut scribit Beatus Clemens in epistola ad Jacobum fratrem Domini, Christo resurgente, & ascendente in cælum, missò S. Spiritu, collata Apostolis scientia linguarum, adhuc in uno positi Symbolum, quod fidelis nunc tenet Ecclesia, unusquisque quod sensit docendo considerunt, ut discedentes ab invicem hanc regulam per omnes gentes prædicarent. Unde secundùm glossam supra in rubr. 28 circa fin. & Hostien. n. 21. & gloss. in c. Canones in ver. Apostolos, & ibi etiam Archidiacon. nu. 15. distinct. dictum est Symbolum, quia unusquisque Apostolorum partem suam contulit. Symbolum enim Græcè, Latinè collatio dicitur, ut patet ex eadem epistola Clementis, ex Cassiano lib. 3. de Incarnatione c. 3. & Ruffino in expositione Symboli. Ideoque in c. 13. sess. 24. Concilii Tridentini Parochianorum Symbola appellantur contributiones illæ, quas Parochiani pro sua quisque parte tenentur in unum conferre pro

- augendis redditibus exiguis Parochialium Ecclesiarum .
- 29 Quam ob causam respectu causæ efficientis, id est, duodecim Apostolorum, qui eadem hora instinctu Spiritus Sancti Symbolum ediderunt, fidei articuli dicuntur esse duodecim, secundum Hostiens. *sup. in rubr. n. 21. Butr. n. 15. Card. num. 11.* & alios communiter. Nam Petrus dixit: *Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cæli, & terræ.* Andreas: *Et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum.* Jacobus: *Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.* Joannes: *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.* Thomas: *Descendit ad inferos, tertia die resurrexit à mortuis.* Jacobus Alphæi: *Ascendit ad cælum, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.* Philippus: *Indo venturus est judicare vivos, & mortuos.* Bartholomæus: *Credo in Spiritum Sanctum.* Matthæus: *Sanctam Ecclesiam Catholicam.* Simon: *Sanctorum communionem, remissionem peccatorum.* Judas Jacobi, aliàs Thaddæus (Judam vocat Lucas 6. Thaddæum Matthæus 10. & Marcus 3. & 10.) *Carnis resurrectionem.* Mathias: *Vitam æternam.* Alij verò aliter prædictos articulos attribuunt Apostolis, ut patet in versibus, quos recenset Card. *suprà in rubr. n. 11. in fin.* qui consonant cum sententia D. Thom. in 3. *distinct. 25. qu. 1. art. 2.* Sed in hoc secundum B. Thomam non est magna vis. Respectu autem causæ materialis, fidei articuli à Theologis & Canonistis communiter dicuntur esse quatuordecim, quorum septem respiciunt Divinitatem, & alii septem Humanitatem, ut per Hostiens. *suprà in rubr. n. 26. Butr. n. 15. Card. n. 12.* Et hanc divisionem ponit etiam D. Thom. *loco citato*, dum ait, articulos fidei dupliciter distinguì: Uno modo, quantum ad ipsa credibilia, & sic sunt quatuordecim: Alio modo, quantum ad ipsos, qui articulos distinxerunt, & sic sunt duodecim Apostolorum. Sed alii aliter dividunt, ut per Hostiens. *in summa hujus tit. §. Quoties.* In hac tamen diversitate videtur sufficere Catholicis stare Symbolo, prout jacet, & sic ponere tantum duodecim articulos, ut inquit Card. *num. 12. in fin.*
- 30 Secundum Symbolum est Nicænum, quod scilicet trecenti & octodecim Patres auctoritate B. Silvestri Papæ in Nicæa Bithyniæ urbe congregati, in prima universali Synodo ediderunt adversus Arii impietatem, qui cœternum Patri Filium non agnoscens, diversas in Trinitate substantias assererat, ut in c. *Quidam, vers. Ariani 24. quest. 3.* & in d. c. *Canones 15. distinct. non autem adversus Græcos, qui non credebant Spiritum Sanctum à Filio procedere, ut incaute scripsit glossa Bernardi suprà in rubr. circa fin. & Hostiens. n. 21.* Hoc enim primum explicitè definitum fuit in tertia Synodo universali, id est, Ephesina contra Nestorium, ut refertur in c. *de Spiritu de consecr. dist. 5.* Nimirum quia hic error de processione Spiritus Sancti prius nondum irreperat, & ideo in Nicæano Symbolo, quod incipit: *Credimus in unum Deum*, nulla de hoc fit explicita mentio; & in Symbolo secundæ Synodi universalis, id est, primæ Constantinopolitanæ, tantum legitur: *Credimus in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, ex Patre procedentem, cum Patre, & Filio adorandum, & glorificandum.* Sed hæc verba, *Filioque*, apud Latinos auctoritate Leonis I. ab Hispanis Episcopis primum fuerunt in Symbolo expressa ad confutandos Hæreticos Priscillianistas, ut patet in notis ad Concilium Constantinopolitanum I. *tom. 1. Conciliorum par. 1. pag. 544. col. 1.* quod dilucidè post glossam in d. c. *De Spiritu in ver. Ex Deo Patre*, explicat D. Thom. in 1. *part. quest. 36. artic. 2. ad 2.* dicens: *Quia in tempore antiquorum Conciliorum nondum exortus fuerat error dicentium, Spiritum non procedere à Filio, non fuit necessarium, ut hoc explicitè poneretur. Sed postea insurgente errore quorundam, in quodam Concilio in occidentalibus partibus congregato, expressum fuit auctoritate Romani Pontificis, cujus auctoritate etiam antiqua Concilia congregabantur, & confirmabantur: continetur tamen implicitè in hoc ipso, quod dicebatur Spiritus Sanctus à Patre procedere.* Hæc D. Thomas. Unde in Concilio Florentino *sess. 6.* definitum est, explicationem verborum illorum, *Filioque*, veritatis declarandæ gratia, & imminente tunc necessitate, licitè, ac rationabiliter Symbolo fuisse appositam. Itaque hoc Symbolum Nicænum eadem ferè verborum serie, & sententia penitus eadem servata in Synodo Constantinopolitana prima adversus Macedonium repetitum est, & ex Decreto ipsius Synodi Damascus Papa constituit, ut caneretur in Missa post
- 31
- 32

Euangelium, ut referunt Rupertus Tungten. *de Canon. obser. prop. ult. & Archid. in d. c. Canones*, & ibi etiam Præpositus *num. 9. vers. Et notandum, quod Damascus Papa constituit, 15. distinct.* Sed in hoc graviter aberrant, quia ut scribit Magister in 1. *sentent. distinct. 11.* cum Leo III. à Carolo Magno rogatus fuisset, ut verba prædicta, *Filioque*, ad Symbolum adderentur; non modò renuit id facere, sed etiam Symbolum absque eo additamento in argentea tabula exaratum in Altari post corpus Sancti Pauli custodiri voluit, ne quibuslibet liberum esset aliquid ad sanctum Symbolum superaddere. Sed cum postea Franci, aliique omnes Boreales populi offenderent, & periculum Schismatis subesset, quòd Romana Ecclesia publicè confiteri noller eam doctrinam, quam ad probandos Catholicos, & conflegendos Hæreticos, Magnus Leo ante tot sæcula Hispaniarum Episcopis tradidisset: placuit tandem Benedicto VII. ut idem Symbolum cum expressione eorumdem verborum, *Filioque*, ad petitionem Henrici Imperatoris Romæ publicè decantaretur in Missa; & incipit: *Credo in unum Deum*, ut testatur Bernardus Abbas Augiensis *de rubr. ad Missam spectant.* Vide Cardinalem Baronium *anno 447. num. 12.*

Tertium est Symbolum Athanasii, quod canitur inter 33
Horas Canonicas, scilicet in Prima Dominicali, & incipit, *Quicumque vult.* Siquidem Athanasius Romam à Julio Pontifice vocatus, ut judicaretur, cum Eusebianorum adventum annum integrum, & sex menses expectaret, hoc fidei Symbolum Romæ scripsit, ac tanquam Catholicæ fidei suæ professionem publicè edidit: fabula enim est, quod ab aliquibus asseritur, hoc Symbolum scriptum fuisse ab Athanasio Treviris in puteo latitante, Baronius *anno Christi 340. n. 14.* Quod quidem Symbolum unà cum actis Nicænae Synodi in Archivio Romano diu asseratum, tandem post multa annorum curricula tradi meruit Ecclesiæ recitandum, ut in notis ad Concilium Romanum II. *to. 1. par. 1. Concil. pag. 420. col. 1.* Atque ita, quamvis Athanasius, cum non esset Summus Pontifex, sed Alexandrinus Patriarcha, auctoritatem non haberet Symbolum ordinandi; tamen ut advertit D. Thomas in *questione de potenti. Dei qu. 10. art. 10. & Præpos. in c. Canones n. 10. 15. dist.* hoc non fecit per modum cujusdam doctrinæ, ut ex ipso modo loquendi apparet; sed quia integram fidei veritatem ejus doctrina breviter continebat, auctoritate Sedis Apostolicæ recepta est, ut quasi regula fidei habeatur. Et propterea in omnibus codicibus legitur, Regula, non Symbolum, & Regulam fidei vocat Eugenius IV. in decreto fidei edito in Concilio Florentino, §. *Sexto*, ibi, *Compendiosam illam fidei regulam.* Quoniam Symbolum fidei edere Summi Pontificis munus est, non privatorum Patrum, S. Antoninus *p. 4. tit. 8. c. 4. §. 3.* Symbolo autem Apostolorum addita sunt duo Symbola 35
antedicta, ut inquit D. Thomas in 2. 2. *qu. 1. art. 9.* non quia minus plenè, aut insufficienter fides Catholica continetur in Symbolo Apostolorum; sed ad explanationem veritatis, & exclusionem errorum. Undè glossa *sup. in rubr. & Hostiensis num. 21.* dixerunt, Constitutionem, de qua hic, esse quartum Symbolum, quod ab Innocentio in generali Concilio editum fuit contra Albigenium, & Americi hæretes, & Abbatis Joachimi errores. Etenim, ut ait S. Thomas in 2. 2. *quest. 1. art. 9. ad 2. & Turrecrem. in c. Canones num. 15. dist. 15.* in omnibus Symbolis eadem fidei docetur veritas, sed ibi oportet populum diligentius instrui de fidei veritate, ubi errores insurgunt, ne fides simplicium per Hæreticos corrumpatur. Et hæc fuit causa, quare necesse fuit edere plura Symbola, quæ in nullo alio differunt, nisi quòd in uno plenius explicantur, quæ in alio continentur implicitè; secundum quòd exigebat Hæreticorum instantia. Itaque glossa, & Hostiensis Constitutionem, de qua hic, congruè appellant Symbolum, sed non benè dicunt esse quartum, quia alia quoque in præcedentibus Conciliis edita fuerunt, & quinque Symbola universalium Conciliorum fuerunt recitata in Concilio Lateranensi sub Martino I. ut patet *tom. 2. par. 2. Concil. pag. 452.* Et propterea S. Thomas in 1. *part. quest. 36. art. 2. ad 2.* scripsit, in singulis ferè Conciliis institutum fuisse Symbolum aliquod propter aliquem errorem, qui in eo Concilio damnabatur; sequens tamen Concilium non faciebat aliud Symbolum, quam primum; sed id, quod implicitè continebatur in uno Symbolo, in alio explanabatur contra 36
hæretes

37 hæreses insurgentes. Unde non incongruè Symbolum appellari potest etiam forma professionis fidei à Pio IV. præscripta in Constitutione, quæ incipit, *In sacrosancta*, edita *idibus Novembr. 1564.* in ea enim insertum est ad litteram Symbolum majus, & alii multi articuli explicitè positi, & in fine, sicut in Symbolo Athanasii, dicitur: *Hæc est fides, &c.* Nam & Symbolum appellatur fides, ut in *c. Quisque*, juncta glossa in *ver. ad fidem de vita, & honestate Clericorum*, Jo. Andr. *sup. in rubr. n. 14.* & Bellam. *n. 24.* Fides, id est, collectio articulorum fidei, *cap. Hæc est fides 2. quæst. 1.*

38 secundum glossam *ibid.* & Hostiens. *n. 4.* Spectat enim ad S. Romanum Pontificem, etiam sine Concilio, fidei Symbolum ordinare, ut docet S. Thomas *2. 2. quæst. 1. art. 10.* Quoniam ad ejus autoritatem pertinet editio Symboli, ad cuius autoritatem finaliter pertinet determinare ea, quæ sunt fidei, ut ab omnibus inconcussa fide teneantur. Hoc autem pertinet ad autoritatem Summi Pontificis, ad quem majores, & difficiliore Ecclesiæ quæstiones referuntur, *c. Multis 17. dist. c. Hæc est fides, c. Et est aliud, c. Quoties, & per tot. 24. quæst. 1. & c. Majores in princ. de Bapt.* & patet in Symbolo Athanasii, quod non autoritate alicujus generalis Concilii, sed Romani Pontificis tantummodo traditum est. Idipsum docuit idem S. Thom. in *opusculo contra errores Græcorum*, ut refert Sylvest. in *ver. Fides n. 2.* Atque ita Symbolum dicit esse fidei professionem, Turrecr. in *c. Canones p. 1. n. 9. ad 3. 15. dist.* Hæc de Symbolis.

39 Articulus verò fidei est individualis veritas de Deo supra rationem nos arctans ad credendum, ut diffinit Richardus de S. Victore relatus *suprà in rubr.* à Jo. Andr. *n. 22.* Bellam. *n. 5.* & Card. *n. 11.* & à D. Thoma in *3. dist. 25. quæst. 1. art. 1.* nisi quòd S. Thomas omittit verba: *Supra rationem*, quæ tamen videtur supponere in 3. argumento contrario, & loco illius verbi, *individualis*, ponit, *indivisibilis*. Nam articulus nomen Græcum est, & importat indivisionem; unde membra, quæ non dividuntur in alia membra, dicuntur articuli; & secundum istum modum conclusiones, quæ inquiruntur in aliqua scientia, vel aliquo tractatu, dicuntur articuli, quia ex eis sicut ex quibusdam principiis indivisibilibus confurgit tota collectio, quæ tractatum perficit; & sic in judiciis ea, quæ per testes probata sunt, vel probanda, dicuntur articuli, prout hæc notantur in *c. 2. in gloss. in ver. articulis de testib. lib. 6.* & à D. Thoma *loco citato*, & latius in *2. 2. quæst. 1. art. 6.* ubi etiam post gloss. præalleg. explicat, quot modis dicatur fidei articulus.

40 Accipitur autem fidei articulus tripliciter secundum Vincentium, & Alanum in *c. Cum Christus infr. de Hæreticis*, quos ibi sequuntur Hostien. Joann. Andr. Butr. Card. & reliqui omnes, & Archid. in *cap. Canones n. 6.* & ibi etiam Præpos. *num. 11. 15. dist.*

Primò strictè, & ita dicuntur fidei articuli illi tantum, qui in Symbolo Apostolorum continentur.

Secundò largiùs, prout accipitur in prædicta Decr. *Cum Christus*; & secundum hoc comprehendit omnia, quæ sunt determinata, seu diffinita à Summis Pontificibus, vel generalibus Conciliis, qualis est articulus, tres personas esse æquales, & alii plures, de quibus hic in textu, & in *c. prox. infr. eod. in cap. 1. 2. & 3. dist. 15.* & in *cap. penult. & ult. de consecr. dist. 3.*

Tertiò largiùs, secundum quòd comprehendit omnem sententiam veram circa fidem, sive sit diffinita, sive non, quem aliter articulus fidei appellat Specular. *in tit. de Dispens. legat. §. Nunc breviter, ver. 2. Contra*, ut referunt Jo. Andr. & alii in *d. cap. Cum Christus*.

41 Quibus suppositis, ut jam ad propositam quæstionem accedamus, fidei articulos strictè sumptos, qui scilicet continentur in Symbolo Apostolorum, Alanus, & Vincentius in *d. c. Cum Christus*, affirmant unicuique intellectum habenti necessarium esse ad salutem explicitè scire, *c. Ante viginti, c. Baptizandos, & c. Prima igitur de consecr. dist. 4.* Quorum sententiæ accedunt in eod. *c. Cum Christus*, Joann. Andr. *num. 2.* Card. *num. 3.* Butr. *num. 4.* Anchar. *n. 2.* Itaque ut vides Vincentius & Alanus non distinguunt inter articulum, quòd Deus sit, & sit remunerator omnium bonorum, & alios articulos Symboli Apostolorum, sicut faciunt Innocent. Compost. & alii, de quibus *suprà in 1. 2. & 3. conclus. num. 18. & seq.* sed absolute asserunt hos articulos explicitè credere necessarium esse ad salutem unicuique intellectum habenti.

Fagnan. in *J. Lib. Decretal.*

Porro prima opinio, quòd omnibus Laicis sufficiat credere Deum esse, & esse bonorum remuneratorem, alios verò articulos sufficiat illis implicitè credere; item opinio glossæ Bernardi *suprà in rubr.* quòd Incarnationem, Passionem, & Resurrectionem, & alia Christi in Laici non teneantur credere, nisi implicitè, non vacat periculo erroris, ut propterea non sine causa Innoc. & Compost. usi fuerint dictione illa: *Fortè simplices, & fortè omnes Laici*, quam postea repetierunt Hostiens. Jo. Andr. & reliqui Canonistæ citati *suprà in 2. conclus. num. 19.* Quoniam, ut efficaciter probat S. Thomas in *3. dist. 25. qu. 2. art. 1. qu. 1.* in quocumque habente usum liberi arbitrii exigitur ad salutem ejus, ut habeat actum fidei, & non solum habitum; fides autem non potest exire in actum, nisi aliquid determinatè, & explicitè cognoscendo, quod ad fidem pertineat. Et ideo omni ei, qui habet usum liberi arbitrii, habere fidem explicitam quantum ad aliquid, est de necessitate salutis. Quod clarè etiam supponit Tridentina Synodus, dum in *c. 2. sess. 5.* præcipit quibuscumque curam animarum habentibus, ut per se, vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & festis solemnibus, plebes sibi commissas pro sua, & earum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem. Unde non immeritò Eymericus in *direct. Inquis. par. 2. qu. 10.* de Hæresibus ab Inquisitoribus Aragoniæ damnatis D. Papæ mandato: Octava, inquit, hæresis est, quòd Laicus non tenetur ad aliquem fidei articulum explicitè credendum, sed sufficit sibi ista conclusio in genere, quòd credat omne illud, quod credit sancta Mater Ecclesiæ Dei. Hæc autem determinatio, & explicita cognitio esse debet principaliter quantum ad ea, quæ sunt velut universalia principia, ac prima Catholice fidei fundamenta. Stultum enim est dicere, ut inquit Sylvester redarguens errorem Summæ Rosellæ in *ver. Fides num. 6. in fin.* quòd scilicet liceat utenti ratione, & adulto ignorare Christi nativitatem, & mortem Crucis, quam impossibile est talem ignorare, nisi omninò suam contemnat salutem, & aures verbis divinis obturet. Quamobrem S. Thomas in *2. 2. quæst. 2. art. 5.* Objectum, inquit, fidei per se est id, per quod homo beatus beatus efficitur; per accidens autem, & secundariò se habent ad objectum fidei omnia, quæ in sacra Scriptura divinitus tradita continentur, sicut quòd Abraham habuit duos filios, quòd David fuit filius Isai, & alia hujusmodi. Quantum ad prima credibilia, quæ sunt articuli fidei, tenetur homo explicitè credere, sicut & tenetur habere fidem. Quantum autem ad alia credibilia, non tenetur homo explicitè credere, sed solum implicitè, vel in præparatione animi, in quantum paratus est credere quidquid Divina Scriptura continet: sed tunc solum hujusmodi tenetur explicitè credere, quando hoc ei constiterit in doctrina fidei contineri. Et in *2. 2. quæst. 2. art. 7.* Post tempus autem gratiæ revelatæ tam minores, quàm majores tenentur habere fidem explicitam de mysteriis Christi, præcipuè quantum ad ea, quæ in Ecclesiæ solemnizantur, & publicè proponuntur. Idemque de mysterio Sanctissimæ Trinitatis docuit *art. 8.* Itaque S. Thomas concordat cum 2. opinione Vincentii, & Alani, dum docet tam majores, quàm minores, id est, tam Clericos, quàm Laicos, & tam litteratos, quàm rudes, teneri ex necessitate salutis explicitè credere articulos fidei, & præcipua mysteria, quæ ab Ecclesiâ solemnizantur, ut explicat Turrecr. in *c. Symbolum n. 4. de consecr. dist. 4.*

45 Sed ne in re tam gravi tam insignis discrepantia inter primarios Canonistas ullum dubitandi locum relinquat, jam proferamus, quid super hoc diffinitum fuerit pro auctoritate Conciliorum, & Sanctorum Patrum decretis. In Concilio Foro-Julienfi in causa Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Verbi Divini, habito sub Adriano Papa I. Anno Domini 791. & Caroli Magni 13. tom. 3. *Concil. part. 1. sect. 2. pag. 137. col. 1.* post declarationem articulorum fidei ita scriptum est: *Hanc igitur Catholice fidei sincerissimam puritatè volumus omnes Dei Sacerdotes, omnesque gradus Ecclesiæ summo cum studio, & absque ullo vitio, ita ut ne unus quidem apex intermittatur, vel augetur, dist. 1. & sensatim discendo memoria retinere, & posteris discenda relinquere: & paulò infra: Symbolum verò, & Orationem Dominicam omnis Christianus memoriter sciat, omnis atas, omnis sexus, omnisque conditio, masculi, femina, juvenes, senes, servi, liberi,*

beris, pueri, conjugati, innuptaque puella; quia sine hac benedictione nullus poterit in caelorum regno percipere portionem. Hæc ibi. Per Symbolum autem fidei intellige Symbolum Apostolorum, ad quod omnia alia Symbola tamquam Catholice Propositiones reducuntur, & quod implicite continet, quicquid ab aliis explicitè digestum postea fuit, S. Thom. in 3. dist. 25. q. 1. art. 1. q. 3. ad 2. Cum enim ad hoc memoriter tenendum Synodus obliget omnem ætatem, sexum, conditionem, videtur solum intellexisse de Symbolo Apostolorum, quod facilius addiscitur, quam Symbolum Patrum Nicænæ Synodi, quod vix memoria retinetur ab hominibus proventis. Ac propterea cum in Symbolo Apostolorum contineantur omnia necessaria pro omnibus, non videretur Concilium, loquens de omnibus hominibus, voluisse obligare ipsos ad Symbolum continens necessaria ad explicitè credendum solummodo à majoribus. Adde quod Synodus loquitur aduersativè, ibi, *Symbolum verò*, atque ita contradistinguit Symbolum Patrum, de quo prius mentionem fecerat, ab alio Symbolo, obligando ad illud memoriter retinendum Sacerdotes, & gradus Ecclesiæ tantum; ad hoc verò indifferenter omnes. Quæ distinctio inepta esset, si omnis ætas, omnis sexus, omnis conditio teneretur Symbolum Patrum addiscere; atque ira usus universalis obtinuit, quia minores & Laici addiscere non consueverunt, nisi Symbolum Apostolorum. Quod advertendum duxi, ne alicui subortiatu scrupulus, quod cum Synodus initio expresserit de Symbolo Patrum, postea simpliciter repetendo verbum *Symbolum*, videatur de eodem Symbolo Patrum intellexisse. In Concilio iridem Moguntiaci I. celebrato anno salutis 813. tempore Leonis Papæ III. & Caroli Magni Imperatoris 45. t. 3. Concil. par. 1. sect. 2. p. 201. col. 2. sic legitur: *Symbolum, quod est signaculum fidei, & Orationem Dominicam discere semper admoneant Sacerdotes Populum Christianum; volum usque ut disciplinam condignam habeant, qui hæc discere negligunt, sive in jejunio, sive in alia castigatione emendentur. Propterea dignum est, ut filios suos mandent ad scholam, sive ad monasteria, sive foras Presbyteris, ut fidem Catholicam rectè discant, & Orationem Dominicam, ut domi alios edocere valeant, & qui aliter non poterit, vel in sua lingua hoc discat.*

Et in Concilio Rhemensis habito eodem anno sub eodem Pontifice & Imperatore, c. 1. eodem tom. 3. par. 1. sect. 2. pag. 203. col. 1. *Est de fidei ratione, ut unusquisque juxta intellectum suæ capacitatis Domino largiente disceret, & intelligeret, atque operibus pleniter observaret, & c. 2. Ut Orationem, quam Dominus noster Jesus Christus discipulos suos orare docuit, verbis discerent, & sensu benè intelligerent, quia illam ignorare nulli Christiano licet.* Item Isidor. lib. 2. de offic. c. 11. quem refert Ivo par. 1. de Bapt. c. 88. (Competentibus salute Symbolum traditur quasi commonitorium fidei, & sanctæ confessionis indicium, quo instructi agnoscant, quales jam ad gratiam Christi exhibere se debeant.) Et Augustinus lib. 1. de Symbol. c. 1. relatus iridem ab Ivone par. 1. c. 8. *Accipite regulam fidei, quod Symbolum dicitur, & cum acceperitis, in corde scribite, & quotidie discite apud vos: antequam dormiatis, Symbolo vestro vos munite.* Amplius in Concilio Mediolanensi V. in tit. Quæ ad prædicationem verbi Dei, & Doctrinam Christianam pertinent, statutum est his verbis: *Ad salutem cum omnibus fidelibus necessariū sit Christiane fidei rudimenta scire, omnibus, singulisque animarum curatoribus, & ceteris Confessariis sive Secularibus, sive Regularibus in virtute sanctæ obedientiæ id præcipimus, ut faciant, antequam confessiones audiant, orationem Dominicam, Angelicam salutationem, Symbolum fidei, & decem præcepta Dei, quæ in Decalogo continentur, ut pœnitentes recitent, ac ipsis audientibus referant. Quorum rerum si quos ignaros rudesque offenderint, hanc eorum spiritualem socor diam acriter reprehendant, ostendantque quam gravis esse debeat illorum conscientia ignorantia rerum ad salutem quæ tantoperè necessaria sunt. Cum autem eos absolvunt, præter alias pœnitentiis, id etiam imponant, ut quatuor hæc saltem potissima doctrina Christiana capita imposterum accuratè ediscant, certo illis pro arbitratu suo præfinito congruo tempore, quod tantum ob necessariam aliquam causam semel, aut ad summum iterum prorogari liceat: eo autem temporis spatio cōfecto, si eadem adhuc illos ignorare viderint, tunc ne illorum confessionem audiant, nisi consilio, & assensu, aut Vicarii foranei, si Diocesani sunt, aut illorum,*

quos huic cura in civitate Episcopus præfecerit, si in civitate vivunt. Si qui verò semel in. i. admissi ad Sacramentum Pœnitentiæ, eos postea in rudi hac crassaque ignorantia persistere compertum erit, de iis ad Episcopum ipsum referatur, autem quam amplius admittantur, qui illorum salutem diligentius, & efficacius consulat, ut viderit in Domino expedire. Hæc ibi.

Item in Concilio Provinciali Mediolanensi II. Decreto 10. statutum est, ut ea cura sit Parochis, ut quos Compares ita imperitos noverint, ut Symbolum fidei, sive ea, quæ in Symbolo continentur, ignorent, illos eo officio suscipiendi de baptismo infantes fungi ne patiantur. Et cum actum esset in Sacra Congregatione Concilii de correctione hujus Decreti, Patres censuerunt addendum, quando in ipso actu baptismi commodè haberi posset copia peritorum: his rationibus, quia Compares docere tenentur infantes fidei rudimenta; unusquisque enim obligatus est munus, ad quod obligatur, exercere, c. Vos ante omnia de consecr. dist. 4. hujus enim sacræ tutelæ administratio non est committenda iis, qui eam gerere aut fideliter non valent, aut sedulo, seu accuratè non quarunt. Levatio enim si non est de necessitate Sacramenti, est tamen de rationabili admodum convenientia. Sed cum baptizati nutriantur inter fideles, ubi hujusmodi, quæ pertinent ad Christianam fidem, publicè, & omnibus nota sunt; ideò excusantur Compares, quia parentes præsumuntur hæc diligentius docere pueros suos, & ideò hujusmodi pædagogia non indigemus, Turrecrem. in d. c. Vos autem de consecr. dist. 4.

Quo loco omittendum non est, Concilia Provincialia Mediolanensia consuevisse approbari à Summo Pontifice per litteras in forma Brevis, cum tamen alia Provincialia Concilia non confirmantur, sed tantummodo recognoscantur, & emendentur à S. Congreg. Concilii, ad præscriptum Constit. Sixti V. super institutione ejusdem Congreg.

Ex quibus dilucidè apparet, omnes Christianos usum rationis habentes teneri explicitè scire saltem Symbolum Apostolorum, & Orationem Dominicam ex necessitate salutis, & quoad hoc nullam esse constituendam differentiam inter Clericos, & Laicos, inter litteratos, ac rudes. Hactenus de articulis strictè sumptis.

Quòd si fidei articuli accipiantur secundo modo, id est, largius, prout comprehendunt omnia, quæ à Pontifice Maximo, vel generalibus Conciliis sunt definita; Prælati quidem, & alii curam animarum, vel officium docendi habentes, tenentur hujusmodi articulos explicitè scire; cum legem scire debeant non perfunctoriè, sed scrutabiliter, c. Omnes 38. distinct. c. Qui Episcopus 28. distinct. secundum Innocentium, & alios supra relatos in 5. conclus. n. 23. & in hoc conveniunt omnes tam Canonistæ, quam Theologi.

Reliquis verò sufficit fides implicita, dummodo in contrarium specialiter non sentiat, secundum Archid. in c. Canones num. 7. 15. distinct. & consentit glossa in c. Cum Christus, in ver. Sub anathemate infra de Heret. Itaque Archid. simpliciter, & absolute tenet, satis esse hos articulos ab Ecclesia definitos implicitè credere, nulla facta distinctione inter Laicos, & Clericos. At Innocentius consentit quoad Laicos, ut non teneantur explicitè: sed quoad Clericos dicit, si sint pauperes & rudes, satis esse, ut sciant fidei articulos sicuti simplices Laici, & aliquantulum plus; & exemplificat in articulo de Sanctissimo Eucharistia Sacramento, qui explicitè non habetur in Symbolo Apostolorum, sed infra in §. Una verò. Si verò habeant Magistros & expensas, dicit eos peccare, nisi magis proficiant quam Laici in explicita cognitione fidei. Distinctio Innocentii absque dubio est tutior, & magis etiam consonat verbis Concilii Foro-Julienensis paulò superius relatis num. 45. quæ obligant non tantum Dei Sacerdotes, sed omnes gradus Ecclesiæ ad discendum distinctè, & sensatim, ac memoriam retinendum Symbolum Patrum, Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & alios articulos ibi declaratos. Verba enim illa: *Omnes gradus Ecclesiæ*, comprehendunt non tantum Diaconos, & Subdiaconos, sed etiam Clericos inferiores, c. Cleros 21. dist. c. Si officia, & c. Ordinatos 59. dist. cum multis similibus. Et eodem modo Concilium Rhemense c. 1. de quo supra num. 46. vers. Et in Concilio, per illa verba: *Juxta intellectum suæ capacitatis*, designat differentiam inter majores, & minores.

Demum si fidei articuli accipiantur tertio modo, id est, largissimè, secundum quòd comprehendunt omnem tenent-

rentiam veram circa fidem, siue sit diffinita, siue non; Alanus & Vincentius in d. c. *Cum Christus*, de *Heret.* dicunt secundum hanc acceptionem licitum esse de articulis fidei dubitare, si nondum diffiniti fuerint, quemadmodum licebat dubitare de jam diffinitis ante diffinitionem, allegant c. *Dixit Apostolus* 24. q. 1. inferentes propterea ante diffinitionem prædictæ Decretalis, *Cum Christus*, videlicet quod Christus sit verus Deus, & verus homo ex anima rationali, & humana carne subsistens, licuisse contrarium asserere. Quibus videtur suffragari, quod ait Augustinus relatus à Præpos. in c. *Sicut* 15. dist. Evangelio non crederem, nisi Ecclesia illud reciperet: Unde enim nobis constaret, quod illud Christi Evangelium foret, nisi propter Ecclesiæ approbationem? Et cum opinione Alani & Vincentii transit glos. in c. *Canones*, in ver. *Eutychem* 15. dist. Archid. n. 7. & Præpos. n. 11. & in d. c. *Cum Christus*, Jo. Andr. n. 2. in fin. ubi exemplificat in Extravag. Benedicti XI. incipien. *Benedictus Deus*, qua diffinitum est animas justorum, simul atque è corporibus migrauerint, divinam essentiam clarè videre, si nihil tamen habeant, quod pœnis Purgatorii expiandum sit. Et sequuntur Butr. num. 4. Anchar. num. 2. & Cardin. num. 3.

Verum hæc doctrina eo modo, quo proponitur à Canonistis, nisi aliqua explicatione vel interpretatione adjuvetur, est valdè periculosa. Primò igitur Vincentius, & Alanus supponunt hunc articulum de duabus naturis, & quod Christus sit verus Deus, & verus homo, non fuisse diffinitum ante d. c. *Cum Christus*, de *Heret.* quod tamen est falsum, quia multa ante sæcula fuit diffinitum in quarta generali Synodo Chalcedonensi, cujus diffinitio in quinto postea, & sexto universalibus Conciliis renovata fuit, prout refertur in Decreto fidei edito ab Eugenio IV. in Concilio Florentino in unione Armenorum cum Ecclesia Latina, §. *Secundo tradimus eis diffinitionem*, tom. 4. *Conciliorum par.* 1. pag. 612. col. 2. Idemque habetur in Concilio Carthaginensi IV. cap. 1. cujus verba superius retulimus n. 25.

Deindè, quia propositum contra articulos in hac latissima significatione plures sunt gradus; hæretica, erronea, sapiens hæresim, piatum aurium offensiva, temeraria, scandalosa, bonis moribus contraria, blasphemica, schismaticica, seditiosa, injuriosa, hæreticis favens, ac si quæ sunt similes, quarum cognitio magna ex parte à Theologis petenda est, quorum est propositum qualitates, & gradus dijudicare, & expendere; & de his consule Turcrem in *Summa de Eccles.* lib. 4. par. 2. cap. 11. Albertin. in tract. de *agnosc. asser.* q. 6. Melchiorum Canum lib. 12. cap. 11. de *locis Theologicis*, Alphonsum Castrum lib. 1. cap. 3. de *justa hæretic. punit.* Simancam *Cathol. Instit. tit.* 54. Et præter hæresim multæ propositiones notantur ceniuta in Concilio Constantiensi *sess.* 8. contra *Vicleff.* & *sess.* 15. contra *Joannem Hus*, & in Constitutionibus Pii V. & Gregorii XXIII. contra Michaelen Bajum. Ideòque Bald. in c. *Ne inmitaris* n. 14. de *Constitut.* dixit hodie esse proximum hæresi affirmare corpus Beatissimæ Virginis non fuisse assumptum in cælum. Præterea aliæ dantur propositiones hæreticæ etiam in articulis ab Ecclesia non diffinitis, quales sunt propositiones contra traditiones Apostolorum, ut in *Decreto de Canoniciis Scripturis sess.* 14. Concil. Trident. & contra ea, quæ de fide sancti Patres unanimi consensu docuerunt, ut decla-

rat Turcrem in *Summa de Eccles.* lib. 4. part. 2. cap. 10. & Melchior Canus de *locis Theologicis* lib. 12. cap. 7. Non ergo sequitur: Articulus non est ab Ecclesia diffinitus: ergo licet contrarium asserere, aut de eo dubitare.

Indè quod magis est, etiam in his, quæ ad fidem, aut mores non pertinent, ita denuum licitum est quidquid libet affirmare, si materia sit indifferens. Quo sensu Augustinus in c. *In quibus*, 22. q. 2. ait: In quibus rebus nihil interest ad capeendum regnum Dei, utrum credantur, an non; utrum vera putentur, an falsa: in his errare, id est unum pro alio putare, non arbitrandum est esse peccatum: aut si est, minimum esse, atque levissimum; ubi glossa 1. id explicat duobus exemplis, & Turcrem addit tertium, An cælum sit rotundum, & alia plura Augustinus in *Enchirid.* cap. 21. At verò in materia gravi Theologica etiam non diffinita, nec ad mores spectante, aliquid affirmare, quod sit destitutum ratione, & autoritate, ex solo proprio iudicio, imprudentia, negligentia, inconsideratio, præcipitatio, & temeritas esse potest, quia in rebus momenti leviter, & temerè absque rationis regula iudicatur, ut patet ex D. Thoma in 2. 2. *quest.* 53. & 54. Ideòque in officio S. Inquisitionis censura temeritatis notantur multæ propositiones consimiles, si solo proprio iudicio sine autoritate, & ratione excogitatae sint, ut apud Cordubam lib. 1. part. 17. §. 13. veluti si quis assereret locum Paradisi terrestis esse extra portam Pincianam, aut Iudicium finale intra decennium futurum, licet ignoreretur quæ hebdomada. Quo exemplo utitur Suarez tom. 2. de *Gratia*, *disput.* 19. *sect.* 2. n. 20. Quod igitur dixerunt Doctores in d. cap. *Cum Christus*, de *Heret.* & in d. cap. *Canones* 15. *distin.* de articulis continentibus omnem sententiam veram circa fidem licitum esse dubitare, aut etiam contrarium affirmare, si nondum fuerint diffiniti; declarandum est procedere quoad hoc tantum, ut sic dubitare, vel affirmare, non sit formaliter hæresis, secundum ea, quæ ex mente S. Thomæ in 1. part. qu. 32. art. 4. & in 2. 2. *quest.* 11. art. 1. & 2. explicat Eymericus in *Direct. Inquis.* part. 2. *quest.* 2. non autem intelligi debet procedere quoad hoc, ut liceat contrarium asserere absque peccato, aut censura erroris, vel temeritatis, &c. ut ex prædictis constat. Sed hæc messis Theologorum. Quocirca nos Canonistæ decidamus quæstiones nostras, & Theologi decidant quæstiones suas, quia non est sine culpa ponere falcem in messem alienam, ut de Legistis, & Canonistis dicebant in cap. *fin. infra de condit. apposit.* Butr. numer. 8. in fin. & Alex. de Nævo num. 26.

In textu ibi, *Confitemur*, nota actum fidei duplicem esse, ut docet hic D. Thomas, scilicet corde credere, & ore profiteri, secundum illud ad Roman. 10. *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Ad primum referuntur verba illa hujus Constitutionis, *firmiter credimus.* Ad secundum referuntur immediatè sequentia, *Simpliciter confitemur.*

Reliqua ad expositionem hujus Constitutionis vide hic per Hostiensem, Jo. Andr. & Collectar. & præcipuè per D. Thomam in sua glossa, quæ habetur *opusc.* 23. Nam, ut inquit hic Bald. in princ. ea, quæ continentur in hoc capitulo, pertinent ad apicem Theologiæ, contra quam perniciosè erratur.

DE SUMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

Idem Innocentius III. in eodem Concilio generali.

• C A P U T II.

Damnamus ergo, & reprobamus libellum, seu tractatum, quem Abbas Joachim edidit contra magistrum Petrum Lombardum de unitate, seu essentia Trinitatis, appellans ipsum hæreticum, & insanum, pro eo quod in suis dixit sententiis, quoniam quædam summa res est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, & illa non est generans, neque genita, neque procedens: unde asserit, quod ille non tam Trinitatem, quàm quaternitatem astruebat in Deo, videlicet tres personas, & illam communem essentiam quasi quartam; manifestè protestans, quod nulla res est quæ sit Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, nec est essentia, nec substantia, nec natura: quamvis concedat, quod Pater, & Filius, & Spi-

ritus sanctus sunt una essentia, una substantia, unaque natura : verum unitatem hujusmodi non veram, & propriam, sed quasi collectivam, & similitudinariam esse faretur, quemadmodum dicuntur multi homines unus populus, & multi fideles una Ecclesia; juxta illud, Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una: &, Qui adharet Deo, unus spiritus est cum illo. Item, Qui plantat, & qui rigat, unum sunt; &, Omnes unum corpus sumus in Christo. Rursus in libro Regum: Populus meus, & populus tuus unum sunt. Ad hanc autem suam sententiam adstruendam illud potissimum verbum inducit, quod Christus de fidelibus inquit in Evangelio: Volo Pater, ut sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus, ut sint consummati in unum. Non enim (ut ait) fideles Christi sunt unum, id est quaedam una res, quæ communis sit omnibus; sed hoc modo sunt unum, id est una Ecclesia, propter Catholicæ fidei unitatem, & tandem unum regnum propter unionem indissolubilis charitatis, quemadmodum in Canonica Joannis Apostoli epistola legitur, Quia tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt. Statimque subjungitur, Et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis, & hi tres unum sunt; sicut in quibusdam codicibus invenitur. Nos autem sacro approbante Concilio credimus, & confitemur cum Petro, quod una quædam summa res est, incomprehensibilis quidem, & ineffabilis, quæ veraciter est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, tres simul personæ, ac sigillatim quælibet earumdem; & ideo in Deo solummodo Trinitas est, non quaternitas, quia quælibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, seu natura divina, quæ sola est universorum principium, præter quod aliud inveniri non potest; & illa res non est generans, neque genita, nec procedens; sed est Pater, qui generat, & Filius, qui gignitur, & Spiritus sanctus, qui procedit, ut distinctiones sint in personis, & unitas in natura. Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud, sed id quod est Pater, est Filius, & Spiritus sanctus idem omnino, ut secundum orthodoxam, & Catholicam fidem consubstantiales esse credantur. Pater enim ab æterno Filium generando, suam substantiam ei dedit, juxta quod ipse testatur: Pater quod dedit mihi, majus omnibus est. At dici non potest, quod partem substantiæ suæ illi dederit, & partem ipse sibi retinuerit, cum substantia Patris indivisibilis sit, utpotè simplex omnino. Sed nec dici potest, quod Pater in Filium transtulerit suam substantiam generando, quasi sic dederit eam Filio, quod non retinuerit ipsam sibi, alioquin desisset esse substantia. Pater ergo, quod sine ulla diminutione Filius nascendo substantiam Patris accepit, & ita Pater, & Filius habent eandem substantiam, & sic eadem res est Pater, & Filius, nec non & Spiritus sanctus ab utroque procedens. Cum ergo Veritas pro fidelibus suis orat ad Patrem: Volo (inquiens) ut ipsi sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus: hoc nomen, unum, pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio charitatis in gratia; pro personis verò divinis, ut attendatur identitatis unitas in natura, quemadmodum alibi Veritas ait: Estote perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est; ac si diceret manifestius: Estote perfecti perfectione gratiæ, sicut Pater vester cælestis perfectus est perfectione naturæ: utraque videlicet suo modo: quia inter creatorem, & creaturam non potest tanta similitudo notari, quin inter eos major sit dissimilitudo notanda. Si quis igitur sententiam, vel doctrinam præfati Joachimi in hac parte defendere, vel approbare præsumperit, tanquam hæreticus ab omnibus evitetur. In nullo tamen propter hoc Florenti monasterio (cujus ipse Joachimus extirpator institutor) volumus derogari: quoniam ibi & regularis est institutio, & observantia salutaris: maxime cum ipse Joachimus omnia scripta sua nobis assignari mandaverit, Apostolicæ Sedis judicio approbanda, seu etiam corrigenda, dictans epistolam, quam propria manu subscripsit, in qua firmiter confitetur se illam fidem tenere, quam Romana tenet Ecclesia, quæ (disponente Domino) cunctorum fidelium mater est, & magistra. Reprobamus etiam, & condemnamus perversissimum dogma impii Almarici, cujus mentem sic pater mendacii excæcavit, ut ejus doctrina non tam hæretica censenda sit, quam insana.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**æreticus censeretur non debet errans in fide, si Romana Ecclesia fidem suscipere sit paratus, & num. 20.
- 2 Pater, & Filius, & Spiritus sanctus vera unione, & non similitudinaria, vel collectiva, sunt una substantia, quæ non est generans, nec genita, nec procedens, & n. 27.
- 3 Nec per hoc in Trinitate Dei est quaternitas, & num. 27.
- 4 Damna, & reprobare an, & in quo differant.
- 5 Nullum simile est idem.
- 6 Veritas quid sit.
- 7 Error in fide nulli fas est defendere.
- 8 De fide publice disputare an, & quando liceat.
- 9 Joachimus Abbas dicitur habuisse spiritum Prophetiæ, & num. seqq.
- 10 Prædixit Ordines Predicatorum, & Minorum.
- 11 De illius vaticinii judicium, & n. seqq.
- 12 Non prophetico spiritu aliqui futura prædicunt, sed conjectura mentis humane, quæ aliquando ad verum pervenit, aliquando fallit.
- 13 Prout fecit Abbas Joachimus ex sententia Divi Thome.
- 14 Hæreses plures Joannis de Parma de doctrina Abbatis Joachimi.

- 15 Libro damnato, non censetur damnatus illius auctor, si librum supponat correctioni Romani Pontificis.
- 16 Sed damnato auctore, ejus quoque libri censentur damnati.
- 17 Etiam si aliis sint boni. Declaratur, num. 18.
- 18 Hæretici dictum, & si bonum sit, reprobatum quantum ad hoc, ut auctoritatem in se contineat: aliis quasi verum, non tamen auctorizabile, approbatur.
- 19 Libros Hæreticorum continentes hæresim, vel de Religionibus tractantes, qui legunt, aut retinent, excommunicantur in Bulla Cæna.
- 20 Joannes de Poliacio Doctor Parisiensis non fuit hæreticus, quia licet errorem suum defendere niteretur, tamen se submitit definitioni Apostolicæ Sedis.
- 21 Hæresis initium est error in intellectu: hæresis complementum est pertinacia in voluntate.
- 22 Pertinax quis.
- 23 Doctores Catholici in principio, vel in fine librorum suorum, quam faciunt protestationem ad evitandam hæresim, & n. seqq.
- 24 Joachimus Abbas non fuit hæreticus, sed erraticus, & num. 26.
- 25 Eiusdem epistola, qua scripta sua Apostolice subjecit examini, refertur.
- 26 Joachimus declaratur Catholicus ab Honorio III. licet ejus libellus fuerit à Concilio damnatus.

- 27 *Errores illius qui fuerint.*
28 *Almarici hereses que.*

- 1 **D**amnamus. Licet quis erret in fide, non debet hereticus censerī, dum tamen fidem Romanæ Ecclesiæ suscipere sit paratus, vel se illam tenere fateatur. Hoc dicit secundum Abb. Antiq. num. 3. Sed secundum Jo. Andr. cum quo concordant Bellamer. Buttr. Cardin. Anch. Imol. Abb. Sicul. & Joann. de Anan. summatim sic: Pater, & Filius, & Spiritus sanctus vera unione, & non similitudinaria, vel collectiva, sunt una substantia, essentia, seu natura; quæ substantia non est generans, nec genita, nec procedens, quia illi actus non substantiæ, sed personis debent attribui. Neque per hoc in Trinitate Dei est quaternitas. Contrarium sentientes Heretici sunt, nisi se Romanæ Ecclesiæ correctioni submittant. Hoc dicit. Dividitur in duas partes principales. Prima damnat doctrinam Abbatis Joachim. Secunda ibi, *Reprobamus*, damnat doctrinam Almarici. Item prima pars facit quinque. Primò reprobatur opinionem ipsius Joachim contra Magistrum Sententiarum, quam prosequitur exprimens motiva, & rationes ipsius. Secundò ibi, *Nos autem*, approbat, & probat illam sententiam Magistri, quam damnabat Joachim. Tertiò ibi, *Cum ergo*, respondet illi authoritati, qua Joachim principaliter movebatur. Quartò ibi, *Si quis*, damnat tenentes illam opinionem reprobata. Quintò ibi, *In nullo*, protestatur pro Monasterio ipsius Abbatis Joachim: & pro intellectu hujus capituli, vide Archidiaconum in cap. in Christo Pater, num. 1. de consecrat. distinct. 2. & Melchiorum Canum de locis Theologicis lib. 12. cap. 7. vers. Secunda præscriptio.
- 4 Nota primò, ex principio textus, verba *Damnamus*, & *reprobamus*, hic poni tanquam diversa. Nam damnare est rem perpetuò, sine spe sublevandi, tormentis, & ignominia sententialiter deputare. Reprobare autem est rem evidentibus rationibus ream probare, seu demonstrare; unde dicunt quidam, damnat sententiam, vel opinionem, & reprobatur rationes, secundum Jo. Andr. hic num. 6. & Bellam. num. 1. & Abb. in 1. notab. Licet alii existiment hæc verba fuisse hic inculcata ad majorem exaggerationem, seu aggravationem.
- 5 Secundò nota ibi, *Unitatem hujusmodi non veram, sed similitudinariam*, illud, quod est per similitudinem, non esse per essentiam, & veritatem, quia nullum simile est idem, l. actionis verbo §. 1. cum gloss. in verb. obtinent. ff. de verborum obligat. & veritas secundum Jo. Andr. hic num. 11. est perpetuè existentis reitanta soliditas, ut cæteris defluentibus, ipsa in suo esse remaneat inconcussa; imò concussionibus, si dici fas sit, amplius roboratur. Alias veritatis definitiones recenset S. Thomas in 1. par. quest. 16. art. 1. in corp.
- 7 Tertiò nota ibi, *Defendere, & approbare præsumperit*, nulli fas esse defendere errorem in fide, ut hic, & in cap. *Qui aliorum*, 24. quest. 3. & in cap. *Excommunicamus* il. 2. §. *Credentes de hereticis*. Imò nec disputare de fide publicè turbis coadunatis, tumultus, sive perfidiæ defendendæ causa, ut l. penult. C. de Summa Trinitate, Innocentius hic n. 1. & Jo. Andr. n. 31. Sin autem ad confusionem hæreticorum, vel ad fidem clarificandam, de fide aliquis disputaret, ut fecit B. Silvester, non esset malum, ut hic dicunt Coupostell. in fin. Hostiensis n. 21. in verb. *Defendere*, qui ad hoc allegat cap. *Inter*, §. *Præcipis de purgat. Canon.* Jo. Andr. d. n. 31. & Bellam. n. 6. in verb. *Defendere*, Buttr. n. 25. facit secundum eos cap. 2. §. 1. de Heret. lib. 6. & est ex mente D. Thomæ in 2. 2. quest. 10. art. 7. ad 2. dum dicit d. l. penult.
- 8 Martiani Augusti per Canones confirmatam prohibere publicam disputationem de fide, quæ procedit ex dubitatione fidei, non autem illam, quæ est ad fidei confirmationem, de quo dic plenius, ut hic per Bellam. nu. 11. An autem hoc vendicet sibi locum in Clericis tantum, an verò etiam in laicis, pendet ex intellectu text. in d. cap. 2. §. *Inhibemus de Heret. lib. 6.* ad quod vide, quod scripsi in cap. *Cum venissent*, num. 113. de Judiciis.
- 9 Quartò nota in vers. *In nullo tamen*, Abbatem Joachim fuisse institutorem celeberrimi Monasterii Florentis, quod est in Calabria, unde ille fuerat oriundus, qui etiam multos libros composuit, & futura prædixit, & fuit tempore Urbani III. In Martinianno 1188. ut refert Alberticus de

Rotate in suo Dictionario in ver. Abbas, & sic annis 27. ante Concilium Innocentii III. qui illius errores damnavit, ut hic in littera. De isto Joachim, ut inquit Jo. Andr. hic num. 9. quomodo divinitus habuit donum intelligentiæ, & spiritum Prophetiæ, vide in historiis lib. 30. cap. 40. & super Daniele prophetavit Ordinem Prædicatorum, & Minorum. De eodem sic legitur in Registro mundi impresso Norimbergæ anno Salutis 1493. ad annum à creatione Mundi 6344. fol. 204. *Joachim Abbas Calaber ad Urbanum Pontificem Veronæ accessit. Is maxime doctrinæ, & excellentissimi, ac propè divini ingenii vir, hæc ipsa tempestate apud Guillelmum Regem, & Calabros omnes clarus, & inclutus fuit. Qui spiritu Prophetiæ, ut ajunt, repletus, futura quasi præsentia diserebat, cum prius non multum ab homine Doctore didicisset. Donum intelligentiæ, ut ferunt, divinitus accepit; adeo ut facundè Scripturarum difficultates enodaret, & cum plurimum eruditus esset, nonnullos in sacros Codices edidit Commentarios, & quam maxime in Apocalypsim, ubi & multa prædixit, & potissimum de Ordinibus Mendicantium. Item contra Petrum Lombardum Theologum librum composuit, qui postea damnatus, & reprobatus fuit, sicut patet in principio Libri Decretalium. Fertur quoque multa scripsisse, librosque suos Domino P. p. emendandos obtulisse: & ei multa de futuris reserata ajunt de duobus Regibus Franciæ & Angliæ apud Messinam hyemantibus. Aliquando interrogatus, quid sibi de expeditione Saracenorum sperandum esset, respondit: Nondum adesse tempus, quòd Jerusalem recuperari posset. Super his autem, quæ scripsit de futuris temporibus, nos rerum incertarum præsegiunt relinquere convenit iudicio posteriorum. Alia quoque per pulcra scripto mandavit.* Hæc ibi. Similiter Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis: *Joachimus*, inquit, *Abbas Florentis Monasterii vivebat anno 1198. Scripsit in Isaiam, & Jeremiam, & Apocalypsim, & concordiam Testamenti veteris, & novi, quæ omnia extant. Circumferuntur quædam vaticinia sub ejus nomine de futuris Pontificibus Romanis, quæ quam fidem mereantur, aliorum sit iudicium. Illud mirum est, quòd, cum ea vaticinia ad solos quindecim Pontifices pertineant, tamen curiositas humana ad nostram usque tempora extendere illa conatur.* Hæc ille. Verum S. Thomas in 4. sentent. distinct. 43. art. 3. qu. 2. ad 3. relatis verbis Augustini 18. de Civitate Dei, dicentis aliquos exquisitè, & ingeniosè futura prædicere, non Prophetico spiritu, sed conjectura mentis humanæ, quæ aliquando ad verum pervenit, aliquando fallitur; sic ait: *Et similiter videtur esse de dictis Abbatis Joachim, qui per tales conjecturas de futuris aliqua verà prædixit, & in aliquibus deceptus fuit.* Hæc Sanctus Thomas. Romæ Alexander IV. condemnavit librum quemdam, Euangelium æternum, communiter appellatum, cujus author, ut fertur, fuit quidam Jo. de Parma Monachus, in quo libro plures hereses sunt repertæ, & in specie, quòd doctrina Abbatis Joachim excellit doctrinam Christi, & consequenter novum, & veterum Testamentum. Item quòd adveniente Euangelio Spiritus sancti, sive clarescente opere Joachim, quòd ibidem dicitur Euangelium æternum, sive Spiritus sancti, evacuabitur Euangelium Christi. Refertur ab Eymerico in Directorio Inquisit. part. 2. q. 9. pag. 288. col. 2. litt. C. & ibi vide de Joachimino aliam insaniam in vigesima hæresi.

Quintò nota ibi, *Cum ipse Joachim omnia scripta sua nobis assignari mandaverit, & signa regulam, quòd damnato libro, non censeretur damnatus illius Author, si librum supponat correctioni Romani Pontificis, ut hic apertè probatur.* Nam libellus Abbatis Joachim damnatur à Concilio, ut in principio textus; & tamen ipse Joachim non damnatur, quia libellum suum subjecit censuræ Apostolicæ Sedis, ut hic patet, & latius dicam infra in 6. notabili. Verum hæc regula non convertitur, quia damnato Authore, ejus quoque libri censentur damnati, ut cap. *Fraternitatis de heretic.* Nam, ut ibi dicitur, cum Cælestinus atque Pelagius in Ephesina Synodo sint damnati, quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur Authores? Concordat cap. *Nullus* 3. quest. 4. & cap. *Canones*, 16. distinct. Quod locum habet, etiamsi eorum libri aliàs sint boni, quia nihilominus non sunt recipiendi, ut firmat glossa unica in d. cap. *Fraternitatis*, cum qua concordant ibi Innocentius num. 1. vers. *Si tamen publica persona accusata*, Buttr. num. 3. vers. *Solutio.*

- 18 Verum, ut inquit Hostienus hic *n. 19.* licet etiam ex dictis hæreticorum partem sumere, ubi bene dixerunt, ut *cap. Si quid veri 37. dist. & cap. 1. in princ. 19. dist.* dictum tamen hæretici reprobatur, etiam bonum sit, quantum ad hoc, ut pro jure habeatur, quasi auctoritatem in se contineat: aliàs quasi verum, non tamen autorizabile, approbatur. Et ita intelligas jura, quæ in hoc contraria videntur, secundum Goffred. & Hostiensem, cum quibus concordant hic Joan. Andr. *num. 44.* Bellamer. *num. 13. circa fin. vers. Dicitur tamen hæretici.*
- 19 Sed hodie in prima excommunicatione Bullæ Cænæ excommunicantur hæreticorum libros continentes, vel de Religione tractantes, sine auctoritate Sedis Apostolicæ, scienter legentes, retinentes, imprimentes, seu quomolibet defendentes, ex quavis causa, publicè, vel occultè, quovis ingenio, vel colore. Et ita ad hanc excommunicationem incurrendam quatuor conditiones requiruntur. Prima scilicet, ut libri sint hæreticorum. Secunda, ut hæresim contineant, vel de Religione tractent. Tertia, ut scienter legantur, retineantur, imprimantur, vel defendantur. Quarta, ut id fiat sine licentia Sedis Apostolicæ.
- 20 Sextò nota ibi, *Apostolica Sedis judicio approbanda, & corrigenda*, errantem in fide non esse hæreticum, si errorem suum supponat judicio Sedis Apostolicæ, vel fidem Romanæ Ecclesiæ se tenere confiteatur. Ad idem *cap. Hæc est fides 24. q. 1. cap. Dixit Apostolus, q. 3.* ubi dicitur: Qui sententiam suam quamvis falsam, atque perversam, nulla pertinacia animositate defendunt, quarunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati cum invenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. Idèdque in Extravag. *Vas electionis, de Hæreticis*, Joan. Poliach. Doctor Parisiensis non fuit hæreticus, quia licet in Consistorio Papæ articulos, quos docuerat, defendere niteretur, asserbat tamen se paratum credere, & tenere in præmissis, & aliis, quæ credenda, & tenenda esse Sedes Apostolica definierit, ut ibi legitur, & hic notant glossa *in verb. Corrigen- da*, Abb. Antiqui. *n. 3.* Hostienensis *n. 18.* Jo. Andr. & Bellam. *in princ. Butr. n. 27.* Abb. Sicul. *n. 5.* & reliqui omnes. Ratio hujus assertionis est, quia hæresis est error in fide cum pertinacia, *cap. Qui in Ecclesiam, 24. q. 3.* Archid. *in cap. Hæresis num. 1. eadem causa, & quest. Sylvest. in verb. Hæresis 1. nu. 1.* Unde secundum Archidiaconum ad rationem hæretici duo concurrunt: unum est error in intellectu, quod est hæresis initium; alterum pertinacia in voluntate, quod est hæresis complementum. At pertinax dici non potest, qui errorem suum corrigere paratus est, & profiteretur se credere, quod credit Sancta Mater Ecclesia, Turrcrem. *in Summa de Eccles. lib. 4. cap. 1. part. 2.* Sanctus Antonin. *in 2. part. tit. 12. cap. 1.* Pertinax enim idem est, ac durus, irrevocabilis, indocilis, obstinatus, ut dicit glossa *in Clement. unic. §. Porro, in verb. Pertinaciter, de Summa Trinitate, & Fide Catholica*, & dicitur pertinax quasi propo- sita tenax, seu multum tenax. Facit text. *in l. 3. §. Tutore, ff. de suspect. Tutor.*
- 23 Hinc Doctores Catholici cautè in principio, vel in fine librorum suorum consueverunt apponere protestationem, quod omnia eorum dicta, aut scripta correctioni Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ subijciunt; & per hoc evitant omne periculum hæreticæ pravitatis, licet in eorum scriptis aliqui sint errores ab Ecclesia damnati, prout fecit Abbas Joachimus dictans epistolam propria manu subscriptam, in qua firmiter confessus fuit, se illam fidem tenere, quam Romana tenet Ecclesia, quæ, disponente Domino, cunctorum fidelium Mater est, & Magistra, ut dicitur in textu *ad fin. & notant Butr. hic num. 27. plenè Cardin. in Clement. 1. §. Porro, num. 50. de Summa Trinitate, & Fide Catholica, Dec. conf. 8. Gravia sunt, num. 128. vol. 1.* dicens de hoc esse textum apertum, & ad literam in hoc cap. Navarr. *conf. 6. Hypothef. nu. 14. de Hæretic.* Jo. à Royas *in tract. de Hæretic. par. 1. num. 62.* & hanc cautelam tradidit Barthol. Veronensis cautela 155. Tenor autem epistolæ Abbatis Joachimi est ejusmodi.
- 24 *Universis, quibus litera ista ostensa fuerint, Frater Joachim, dictus Abbas de Flore, æternam in Domino salutem.*

Sicut ex literis D. Pape q. Clementis, qua apud nos sunt,

percipi potest, & mandato D. Pape Lucii, & D. Pape Urbani nifus sum aliqua scriptitasse, & hucusque, quod occurrit ad gloriam Dei scriptitare non desino. Denique librum concordie quinque luminibus comprehensum, ex positionem Apocalypsis octo partium titulis insignitam, Psalterium decem chordarum tribus voluminibus incisum, prout Deus melius inspiravit, & facultas ingenii affecit, ad consummationem conduxi, præter alia, que in parvis libellis, seu contra Judæos, seu contra Catholicæ fidei adversarios comprehendi. Et dum sum in hoc corpore præservatus, ad ædificationem fidelium Christi, & maxime Monachorum, dare operam non postpono. Quia verò pro angustia temporum non potui hucusque opuscula ipsa præter librum concordie Apostolice culmini præsentare, ut ab eo corrigerentur, si qua ibi (quod non abnuo, et si mihi conscius non sim) occurrerint corrigenda, & incertus est homini numerus dierum suorum: si me contigerit prius egredi ex hac luce, quam possim secundum quod accepi in mandatis; siquidem ea conditione suscepi dictanda, ut omnes quidem libros ei, cui datum est omnimodè magisterium, præsentarem: Rogo ex parte Dei omnipotentis Coabbates meos, & Priores, & ceteros Fratres metucentes Deum, & ea qua posse videtur autoritate præcipio, quatenus præsens scriptum, aut exemplar habentes secum, ac si pro testamento opuscula, qua hætenus confecisse videor, & si quid me de novo usque ad diem obitus mei contigerit scriptitare, quam citius poterint collecta omnia, relictis in salva custodia exemplaribus, Apostolice culmini repræsentent, recipientes ab eadem Sede vice mea correctionem, & exponentes ei meam circa ipsam devotionem, & fidem, & quod ea semper paratus sim, qua ipsa statuit, vel statuerit, observare; nullamque meam opinionem contra ejus defendere sanctam fidem, credens ad integrum que ipsa credit, & tam in moribus, quam in doctrina suscipiens correctionem, abiciens quod ipsa abjicit, suscipiens quod suscipit ipsa, credens firmiter non posse portas inferi prevalere adversus eam; & si ad horam turbari, & procellis agitari contingat, non deficere fidem ejus usque ad consummationem sæculi.

Hoc scriptum feci ego Joachim Abbas, & propria manu roboravi, Anno Domini Incarnationis 1200. & sic me tenere confiteor, sicut in eo continetur.

Stante igitur hac protestatione, Joachim non fuit hæreticus, sed erraticus, quia noluit discedere a Christo, secundum ea, quæ tradit Bald. *in cap. 1. num. 1. supra eod.* & ita declaravit Honorius Papa III. anno Domini 1221. ad supplicationem Abbatum, & Conventuum de Ordine Floris, cujus declaratio extracta ex Registro ejusdem Honorii in Bibliotheca Vaticana, sic se habet: *Honorius, &c. Cusentino Archiepiscopo, & Episcopo Bisiniacensi. Ex parte, & infra. Licet igitur prædictus libellus, sive tractatus condemnatus fuerit in Concilio memorato; quia tamen idem Joachim omnia scripta sua Romano mandavit Pontifici assignari, Apostolicæ Sedis judicio approbanda, seu etiam corrigenda, dictans epistolam, cui propria manu subscripsit, in qua firmiter est confessus, se illam fidem tenere, quam Romana tenet Ecclesia, qua disponente Domino cunctorum fidelium mater est, & magistra: Fraternaliter. V. per Apostolica scripta mandamus, quatenus per totam Calabriam faciatis publicè nuntiari, quod eum verum Catholicum reputamus, & Regularem observantiam, quam instituit, salutare; eos, qui Ordini memorato ex hoc detrabere, vel insultare præsumperint, modo præmemorato sub Apostolica observantia castigantes. Datum Later. 13. Kal. Januarii anno 5.*

Septimò nota ex prima parte textus duos errores istius Abbatis Joachimi. Primus error fuit, quia redargebat de hæresi Petrum Lombardum Sententiarum Magistrum, qui *lib. 1. sent. dist. 5.* dixerat, quod summa quedam res est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, & illa non est generans, neque genita, neque procedens: ex hoc enim Joachim arguebat Petrum adstruere quaternitatem, quod est falsum. Secundus error fuit in unione substantiæ Divinæ quoad personas Trinitatis, quam unionem ipse Joachim asserbat non veram, & propriam, sed quasi collectivam, & similitudinariam: & utrumque errorem damnat Concilium, & Joachimi fundamenta evertit, ut in text. & notat Hostien. *in princ. & Jo. Andr. n. 19. in verb. Quaternitas*, ubi de primo errore, & *n. 6. in verb. Potissimum*, ubi de 2.

Ultimò nota ex 2. par. text. doctrinam impit Almatici

fuisse damnatam à Concilio, quod ea potissimum de causa fuit ab Innocentio III. celebratum. Cur autem Concilium appelleret hanc doctrinam non tam hæreticam, quam insanam, facillè intuebitur, qui ipsius Almarici errores legerit. Fuit Almaricus natione Gallus, patria Carnotensis, Luteriæ Parisiorum impietatis Doctor: inter vesanos mentis ejus errores recensentur præcipui, qui sequuntur: Primò dicebat corpus Christi non aliter esse in pane Altaris, quam in alio pane, & in qualibet alia re, transubstantiationem denegans. Secundò, Deum sic locutum fuisse in Ovidio, sicut in Augustino. Terriò, negabat resurrectionem corporum, Paradisum, & Infernum; sed qui in se Dei cognitionem haberet, illum habere quoque in se Paradisum; qui contra mortale peccatum haberet, eundem Infernum habere in se, non aliter, quam dentem putridum in ore. Quarrò, Altaria Sanctis dicata, & Imagines thurificare, Sanctorumque invocationes idololatriam esse asserbat. Quintò, non solum cum Armenis Adam, & Hevam nunquam carnali copula jungendos, si permansissent in statu illo, in quo Deus illos creavit; verum etiam sexuum differentiam nullam, sed hominum multiplicationem æquè, ac Angelorum futuram affirmabat. Sextò, asserbat Deum non videri in se, sed in creaturis, sicut lumen in aere. Septimò, illud quod aliàs est peccatum mortale, factum in charitate non esse

peccatum, impunitatem peccatorum promittens. Octavò, affirmabat ideas, quæ sunt in mente Divina, & creare, & creari posse, cum tamen secundum Augustinum in mente Divina nihil sit nisi æternum, & incommutabile. Nonò, somniabat mentem contemplativi, vel beati perdere suum esse in proprio genere, & redire in illud esse ideale, quod habuit in mente Divina. Decimò, docebat omnes creaturas in fine in Deum redire, & in ipsum converteri, ut sint unum individuum cum ipso; unde per consequentiam negabat in resurrectione duplicem fore sexum. De his, & pluribus aliis vesanis erroribus, unà cum complicibus, ab Episcoporum, & Theologorum Parisiensium Concilio convictus, ex incore animi interiit, ejusque cadaver jussu Philippi Gallorum Regis postea exhumatum, & flammis exustum est anno Domini 1208. Supra scriptas hæreses recenset Præteolus de *Sectis hæretic. l. 1.* & ex Chronico Summorum Pontificum viginti errores hujus Almarici colliguntur. Sex refert Vincentius in *Speculo Historiali lib. 30. c. 7.* quorum etiam meminit Eymericus in *Director. Inquisit. part. 2. q. 7. n. 3.* & nonnullos referunt Genebrardus *l. 4. Etymologiarum*, S. Antoninus *4. p. tit. 11. cap. 7. §. 1. vers. Reprobatur etiam*, Hostien. *hic nu. 16. & 22. Jo. Andr. n. 36. & 37. Bellam. n. 9. & Butr. n. 29.* Vide notas ad Concilium Lateranense IV. *tom. 3. Conciliorum, par. 2. pag. 697. littera F.*

DE CONSTITUTIONIBUS.

Ex Concilio Meldens.

CAPUT I.

CAnonum statuta custodiantur ab omnibus. Et nemo in actionibus, vel judiciis Ecclesiasticis suo sensu, sed eorum auctoritate ducatur.

SUMMARIUM.

- 1 **I**ntellectus varii ad hoc Capitulum, & n. seqq. usque ad num. 10.
- Canonum statuta, de quibus loquitur hæc Constitutio, quot modis accipiantur, *ibid.*
- 2 Præcepta moralia legis veteris immutabilia sunt.
- 3 Præcepta ceremonialia fuerunt viva usque ad passionem Christi, mortua deinceps, & mortifera post divulgationem Evangelii.
- 4 Præcepta judicialia evacuata sunt per adventum Christi, & quamvis non sint mortifera, sunt tamen mortua.
- 5 Infideles ad fidem, & observantiam novæ legis non coguntur inviti, & n. 78. & 88.
- 6 Constitutiones Canonum ligant omnes, & eorum ritum in procedendo, quam in decidendo judicia sunt regulanda.
- 7 Actionis verbum hic positum quo sensu accipiat, & num. 9.
- 8 Canones transgredi non licet in Ecclesiasticis negotiis, vel judiciis, & proprium sensum sequi.
- 9 Constitutiones Canonice ab omnibus sunt servandæ tam in foro externo, quam in foro conscientie.
- 10 Meldensis Concilii causa, & auctoritas quæ.
- 11 Canonis appellatione in latiori significatione venit omnis Constitutio Ecclesiastica, & n. 18.
- 12 Rex Angliæ si de Jure faciat mentionem, de suo Jure Regio intelligitur.
- 13 Conciliorum Provincialium decreta in Gregoriana compilatione inserta vim habent generalium Constitutionum.
- 14 Concilia Provincialia etiam per Sedem Apostolicam confirmata, regulariter non obligant extra provinciam, & n. seqq.
- 15 Confirmatio dat robur actui confirmato, sed illum non extendit.
- 16 Rex in suo regno est Monarcha, & totum continens.
- 17 Papæ jurisdictio non restringitur ad limites alicujus territorii.
- 18 *Decretalis epistola, decretum, dogma, mandatum, interdictum, & sanctio, in quibus differant.*
- 19 Canon strictè accipitur pro Constitutione in generali Concilio edita.
- 20 Canones qui dicantur ex stylo Concilii Tridentini.
- 21 Canonis nomine frequentius usurpantur Constitutiones in corpore juris clausæ, & n. seqq.
- 22 Juris Canonici corpus quæ complectatur, & n. 46.
- 23 Clausula, In his, quæ sacris Canonibus, Tridentini Concilii Decretis, & Constitutionibus Apostolicis non adversantur, de quibus Canonibus intelligatur.
- 24 Declarationes Apostolicæ an dicantur Statuta Canonum, & n. seqq. usque ad n. 27.
- Statuere ex propria significatione est jus novum inducere, *ibid.*
- 25 Canones fidei non continent jus novum, sed juris divini declarationem.
- 26 Statuere, & decernere se compatiuntur etiam cum verbo declarare.
- 27 Canonis appellatione an veniant statuta Episcopi, & n. seq. usque ad n. 37.
- 28 Quid in materia odiosa, & pœnali. Et quid in materia favorabili, n. 30.
- 29 Jus municipale non est jus commune.
- 30 Canonis appellatione in materia favorabili venit etiam Constitutio Capituli, & n. 33.
- 31 Absolvere potest inferior ab excommunicatione lata à Canone tam Papæ, quam Episcopi, si illius conditor absolutionem sibi non reservavit.
- 32 Dispensare qui potest super irregularitate imposta à Canone, potest dispensare cum Monacho irregulari ex celebratione post incursum excommunicationem latam ex Constitutione Ordinis.
- 33 Conciliorum Provincialium Decreta an possint Canones appellari.
- 34 Canonis appellatione indistinctè venit Statutum Episcopi, si à Papa sit confirmatum.
- 35 Et idem si Statutum sit secundum terminos Juris communis.
- 36 Gratiani dicta non sunt pro Canonibus recipienda.

- 38 *Leges civiles in volumine Decreti inserta, si sint contrariae Canonibus, non sunt servanda in foro Ecclesiae, & n. 45.*
- 39 *Nec censentur canonizata, nisi quae à Papa Canonibus inferuntur.*
- 40 *Rubrica Decreti non sunt authentica, excepta prima, & num. seqq.*
- 41 *An illarum auctor fuerit Gratianus.*
- 42 *Rubrica prima Decreti quo sensu dicatur authentica.*
- 43 *Palea non habent Canonis auctoritatem, unde dicta, & quis fuerit illarum auctor.*
- 44 *Gratianus, quid egerit coram Pontifice, ut se Decreti auctorem ostenderet.*
- 45 *Leges Civiles Canonibus non contrariae servari debent etiam in foro Ecclesiae.*
- 46 *Decreti liber in quibus hodie intelligatur approbatus.*
- 47 *Canones omnes sunt in precepto.*
- 48 *Canonum transgressores ex contemptu, vel neglectu, aut concupiscentia, qualiter peccent, & puniantur.*
- 49 *Causa Ecclesiastica decidenda sunt secundum Canones, & non secundum leges.*
- 50 *Causa etiam in foro seculari secundum Canones est decidenda, si de re ecclesiastica agatur actione reali, secus si actione personali.*
- 51 *Sed in preparatorio iudicii indistincte servanda sunt leges fori, ubi causa ventilatur.*
- 52 *Judex an debeat judicare secundum conscientiam, an vero secundum acta, & probata, & n. seqq.*
- 53 *Judicis conscientia triplex.*
- 54 *Princeps judicare potest secundum conscientiam, adhibita tamen cautela hic posita.*
- 55 *Constitutiones Canonicae ligant omnem creaturam. Et an hoc sit restringendum ad subditos, ibid. & num. seqq. usque ad n. 93.*
- 56 *Canonum conditori, & vicario Creatoris, subjecta est omnis creatura.*
- 57 *Princeps non adstringitur legibus suis, vel Praedecessorum, vi coactiva; adstringitur tamen vi directiva rationis jure naturali, & divino, & n. seqq. usque ad n. 64.*
- 58 *Praedecessorum suorum statuta custodiat, qui sua à successoribus desiderat mandata servari.*
- 59 *Lex non habet vim coactivam, nisi à Principis potestate.*
- 60 *Papa quamvis non constringatur lege positiva, astringitur tamen mente legis, & aequitate naturali determinante aliquid circa peccatum.*
- 61 *Papa an ligetur c. Omnis utriusque, de poenit. & remiss.*
- 62 *Nemo cogitur à seipso, sed tamen à seipso dirigitur, & obligatur.*
- 63 *Nulla auctoritas, vel Senatus potest facere, quin Princeps sit animal rationale, vel ut sit solutus legibus natura.*
- 64 *Pagani, & infideles an, & in quibus subsint jurisdictioni Ecclesiae, & n. seqq. usque ad n. 93.*
- 65 *Oves Christi sunt omnes tam fideles, quam infideles per creationem, licet non sint de ovili Ecclesiae.*
- 66 *Papa non solum super fideles, sed etiam super infideles jurisdictionem habet de jure, licet non de facto.*
- 67 *Gentilis potest licite puniri per Papam, si contra legem naturae faciat, ut si colat idola.*
- 68 *Judei possunt per Papam judicari, si contra Evangelium faciant in moralibus, vel haereses circa suam legem inveniunt, & n. 83.*
- 69 *Thalmud Judaeorum librum plures Romani Pontifices jusserunt concremari.*
- 70 *Infidelibus detinentibus terram, in qua jurisdictionem habuerunt Christiani Principes, Papa potest prohibere, ne injuste divexent Christianos, & contrafacientes jurisdictione & dominio privare.*
- 71 *Item potest infidelibus praecipere, ut admittant Praedicatorum Evangelii in terris eorum jurisdictioni subjectis.*
- 72 *Papa contra infideles mandatis ejus inobedientes potest juste bellum indicere.*
- 73 *Papa in criminibus ecclesiasticis exercere potest jurisdictionem contra infideles, sicut contra fideles.*
- 74 *In mixtis vero locus est praeventioni inter Papam, & Imperatorem.*
- 74 *Infidelium dominium, seu praelatio super fideles potest juste tolli per sententiam, & ordinationem Ecclesiae.*
- 76 *Ecclesia auctoritatem Dei habet super regna.*
- 77 *Infideles non sunt directe de foro Ecclesiae, sed alieni à Christo, & servi diaboli.*
- 78 *Infideles Ecclesia non excommunicat.*
- 79 *Forum fortiri, & statutis ligari, à pari procedunt.*
- 80 *Statuendi potestas à jurisdictione dependet.*
- 81 *Juris Canonici statuta ligant omnem creaturam in materia eidem adaptabili.*
- 82 *Prescribens contra jurisdictionem Imperatoris non remanet acephalus, sed subest Pape.*
- 83 *Judaei delinquentes contra legem Moysis, per Legem Canonicam puniuntur.*
- 84 *Item si obsint fidelibus, vel delinquant in opprobrium Christianae Religionis. Item si Dominicis, & festis diebus mercimonia vendant, & artificia, seu opera mechanica exercent, num. 85. Item si in die Parasceves ostia, vel fenestras apertas habeant, aut in publicum profiliant, & n. 86.*
- 85 *Palatinum Concilium tempore Urbani VI. celebratum nullam habet auctoritatem.*
- 87 *Judaei non ligantur c. Omnis utriusque, de poenit. & remiss.*
- 88 *Judaei si matrimonium contrahant in gradibus lege Canonica tantum prohibitis, ad fidem conversi non separantur, & eorum proles legitima est.*
- 89 *Nec tenentur servare formam à Concilio Tridentino praescriptam in matrimoniis contrahendis.*
- 90 *Matrimonium valide ab infidelibus contractum, post conversionem non est iterandum coram Parocho, & testibus.*
- 91 *Judaei in successione utuntur lege veteris Testamenti.*
- 92 *Laici in merè temporalibus & prophanis non ligantur Constitutionibus Canonicis, nisi in terris Ecclesiae.*
- 93 *Constitutiones Ecclesiasticae ante publicationem non ligant.*
- 94 *Constitutiones particulares respectu certorum locorum, vel personarum, ad alia loca, vel alias personas non extenduntur.*
- 95 *Constitutiones per contrariam legem, vel consuetudinem abrogatae, non sunt servandae.*
- 96 *Et illis utentes incidunt in poenam falsi.*
- 97 *Consilii lex regulariter non est obligatoria.*
- 98 *Consilii legem non servans ex contemptu, mortaliter peccat.*
- 99 *Consilium reverentia quod dicatur.*
- 100 *Verba hortatoria impropriantur, quando subjecta materia est de precepto.*
- 101 *Residere tenentur Episcopi apud suam Cathedrali temporibus Adventus, Quadragesimae, &c. nec sufficit, ut in Diocesi resideant.*
- 102 *Ecclesia Romana auctoritatem Canonibus impertitur, sed non eis alligatur. Declaratur, num. 106.*
- 103 *Papa an possit solo verbo facere Sacerdotem, vel Episcopum, & n. seqq.*
- 104 *Imperator unico verbo, etiam procedendo, & extra ordinem prolato, potest facere quem Doctorem.*
- 105 *Provisus ante consecrationem non dicitur Episcopus, sed electus.*
- 107 *Lex est omne, quod in ratione consistit.*
- 108 *Judex ex magna causa potest transgredi Canones. Contrarium, n. 114. usque in fin.*
- 109 *Pena mortis ex statuto imposita commutari potest ratione aetatis in pupillo, qui homicidium perpetravit, & num. 117.*
- 110 *Poenas legum licet exaccrbari propter casum terribilem.*
- 111 *Degradari an possit Clericus, & tradi curiae seculari pro crimine parricidii, si non sit incorrigibilis.*
- 112 *Mortuus ob criminis immanitatem potest tradi bestiis in cibum.*
- 113 *Dispensare potest Episcopus ex magna causa necessitatis, & utilitatis contra generale Concilium ex sententia Rotae.*

Contrarium num. 121.

Declaratur, num. 122.

- 114 *Epicheja an & quando Judicibus uti liceat.*
 115 *Innocentii doctrina de arbitrio transgrediendi leges expenditur, & n. seqq. usque ad n. 121.*
 116 *Judices potestatem habent ex causa pœnas temperandi, & exacerbandi.*
 117 *Minor etiam proximus pubertati pro homicidio nunquam potest affici ultimo supplicio.*
 118 *Minor viginti quinque, & major quatuordecim annis pro atrocibus delictis non punitur pœna mortis. Et quid in atrocioribus, ibid.*
 119 *Et quid in atrocissimis.*
 120 *Parricidium dolo malo, aut ex insidiis patratum, rusticitatis, vel etatis excusatione non est velandum.*
 121 *Dispensare nequeunt Episcopi contra Canones, nisi quatenus reperiatur eis à jure permissum.*

Canonum Statuta. Varias habet lecturas, quarum tres recenset Abb. Antiq. hic in princip. Prima lectura est eorum, qui intellexerunt Statuta Canonum de præceptis Legis veteris, de quatuor Evangeliiis, & quatuor Conciliis Generalibus, quæ sicut quatuor Evangelia Catholica veneratur Ecclesia, *cap. Sicut 15. dist.* Quo sensu verba textus ibi ab omnibus exponuntur sine ulla exceptione, & cessat contrarium, de quo hic in gloss. 4. quia etiam Papa, & Imperator legem, & Evangelium servare tenentur, *c. Sunt quidam 25. q. 1.* & secundum hoc Decretalis sic summari potest: Canones veteris, & novi Testamenti, & quatuor universalium Conciliorum, ab omnibus servari debent.

Verum hic primus intellectus nullatenus videtur recipiendus. Primò, quia nimis restringit hanc litteram, quæ generaliter loquitur de Statutis Canonum, quorum appellatione in sui latitudine comprehenduntur omnes Constitutiones Ecclesiasticæ, ut in *Summa 3. dist.* & ex communi usu loquendi, quæ in corpore juris sunt clausæ, ut dicam infra in 1. *notab.* Secundò, quia esset de indubitabili. Nemini enim dubium esse potest, quin omnes lege divina adstringantur, *c. Qua contra 8. distinct.* Tertio, quia esset contra mentem Gregorii IX. qui propterea suæ compilationi præposuit hunc Canonem in his, quæ pertinent ad jus humanum, ut omnes intelligerent Decretales in hoc volumine insertas ab omnibus esse custodiendas, ut supra in

2 *proemio in fin.* Quartò, quia non omnia præcepta veteris legis obligant post legem Evangelicam, sed moralia dumtaxat, quæ immutabilia sunt, *§. His itaque, & ibi glossa 1. 6. dist. S. Thomas in 4. sent. dist. 2. q. 1. art. 4. q. 1. ad 2.* Cærimonialia enim fuerunt viva usque ad Passionem Christi, mortua deinceps, & mortifera post divulgationem Evangelii: Judicialia verò sunt evacua per adventum Christi. Et quamvis non sint mortifera, sunt tamen mortua, ut idem docuit in 1. 2. q. 103. art. 4. & q. 104. art. 3. Quintò & ultimò, aliis omissis, quia nihilominus hic intellectus non solvit contrarium de infidelibus, qui ad fidem, & observantiam novæ legis non compelluntur inviri, *c. De Judæis, & c. Ad fidem 45. dist. cap. Sicut infra de Judæis.* Ad quod vide, quod dicam infra n. 78. & 88.

6 Secunda lectura est Vincentii, qui intellexit hoc capitulum de Statutis localibus, itaut exponatur, ab omnibus, scilicet subditis jurisdictioni Judicis statuentis, ut *cap. Cum longè 61. dist. & cap. Nihil infra de elect.* Sed huic lecturæ a fortiori obstant prima, & tertia consideratio, de quibus in præcedenti intellectu. Licet probabiliter dici possit has duas lecturas fuisse positas à Doctoribus non exclusivè ad Constitutiones Ecclesiasticas generales, sed comprehensivè, itaut sit sensus, ut Canones tam juris divini, quàm juris positivi Ecclesiastici, sive sint generales, sive locales, respectivè ab omnibus sint servandi.

Tertia, & communis lectura est, ut textus intelligatur de statutis ab Ecclesia generaliter editis, ut per glossam 1. & Hostiensium in *prin.* & hoc modo secundum Joan. Andr. Cardin. & Anchar. hoc dicit: Constitutiones Canonum ab omnibus sunt servandæ. Vel plenius secundum Anton. de Butt. Joan. de Imol. Abb. Joan. de Anan. Alexand. de Nævo, Felin. & Dec. Juris Canonici statuta omnes ligant, & eorum ritum in pronuntiando, quàm in decidendo judicia sunt regulanda. Et quamvis hoc summari impugnet Augustinus Bero. eò quòd etiam in procedendo à

judicibus Ecclesiasticis servandi sint Canones: tamen revera hunc sensum habuerunt Doctores, dum dixerunt tam in pronuntiando, quàm in decidendo, hoc est tam interloquendo, quàm diffiniendo; & sic tam in ordinariis judiciis, quàm in decisoriiis. Ad hoc *l. Quod jussit*, cum ibi notatis per Bart. ff. *de re judicat.* Præterquamquòd non semper in præparatoriis servandi sunt Canones, sed leges fori, ubi iudicium ventilatur, ut dicam infra in 3. *notab.* Clarius tamen sic summat Arerin. & benè: Statuta Canonica ligant omnes, & secundum ea debent Judices procedere, & judicare, non ex suo capite. Quod ultimum est ex mente glossæ, & Innocentii, qui exponunt verba suo sensu, scilicet malo.

Quarta lectura est Petri de Anchar. in *repetit. hujus cap. 7 num. 31.* qui exposuit verbum, *Actionibus*, non prout sonat in jus, id est, pro jure prosequendi in iudicio, quod sibi debetur, ut in *l. Ext. ut, ff. Quod met. caus.* & Instit. *de action. in princ.* quemadmodum intellexerunt gloss. Innoc. & Joan. Andr. qui exposuerunt verbum, *Actionibus*, scilicet civilibus, & judiciis, scilicet criminalibus: hoc enim esset nimis restringere hunc textum, scilicet ad civiles, & criminales causas in iudicio ventilandas, & ad iudicem tantum, ut in ipsiis judiciis non ducatur suo sensu: sed exposuit verbum, *Actionibus*, prout sonat in factum, & in exercitio facti; & in actibus hominum explicandis, etiam cum privatis personis extra iudicium, ut in testamentis, contractibus, & aliis quibuscumque dispositionibus occultis, ut in eis ducatur quis autoritate Canonica, & non spiritu suo, cum privata dispositio non possit generalem Constitutionem Canonis immutare, *cap. Requisisti, de test. men. & l. Nemo potest, ff. de legat. 1.* Verbum autem, *Judiciis*, intellexit in sua propria significatione, prout refertur ad civiles, & criminales causas, in quibus nec litigatores, nec Judices duci debent privato sensu, sed Canonum autoritate, *c. Ne innitaris infra eod.* Et ita de decretis Concilii Tridentini sanxit Pius IV. in *Bulla Confirmationis*, quæ incipit, *Benedictus Deus*, ibi, *Eadem decreta, & statuta in iudicio, & extra illud diligenter observent.* Et hoc sensu secundum Anchar. tex. summat sic: Nemini licet in Ecclesiasticis negotiis, vel judiciis transgredi Canones, & proprium sensum sequi. Vel aliter secundum Berojum: Statuta Canonum in omnibus negotiis Ecclesiasticis ab omnibus servanda sunt: intelligendo verbum, *Negotiis*, largè pro quibuscumque actibus tam extrajudicialibus, quàm judicialibus, juxta textum in *c. Forus, §. Negotium infra de verborum signific.*

Et hinc sumi potest quinta, & nona lectura ad hunc 9 textum, accipiendo verbum, *Actionibus*, adhuc in latiori significatione, non solum pro actibus humanis extrajudicialibus externis, ut in *l. Heredes palam*, & ibi gloss. in *ver. Actionis, ff. de test. ment.* & in Auth. *Hoc jus porrectum, C. de Sacrosanct. Eccles.* sed etiam pro actibus internis, secundum ea, quæ scripti in *c. Dolentes num. 58. & 64. infra de celebratione Missarum*, itaut Constitutiones Ecclesiasticæ obligent etiam ad culpam, ut in *cap. Nulli fuis 19. distinct. & in cap. Violatores 25. q. 1.* cum aliis adductis per Archid. in *c. Detestanda num. 4. de concess. prab. lib. 6.* & latius dicam infra n. 47. & n. 107. in septima declaratione: & merito, quia legum Ecclesiasticarum præcipuus finis esse debet ad æternam felicitatem, & salutem dirigere, ut per D. Thomam in 1. 2. q. 90. art. 2. & alios, quos sequitur Rota *decis. 107. n. 16. part. 7. recent.* & secundum hunc intellectum textus hoc intendit: Constitutiones Canonice ab omnibus sunt servandæ tam in foro externo, quàm in foro conscientie.

Dividitur in duas partes juxta tertiam, & communem lecturam. Prima ponit dictum in genere. Secunda illud declarat, & exponit in specie, ibi, *Et nemo.*

Desumpta est hæc Constitutio ex Concilio Meldensi 10 *cap. 34.* aliàs 10. sub Sergio II. ab Episcopis Galliarum, Meldis inchoato anno 845. & absoluto Parisiis anno sequenti; eò quòd cum Reges Francorum res Ecclesiasticas laicis possidendas tradidissent, ea recognita, Episcopi Galliarum ad divinam indignationem avertendam, & misericordiam implorandam, hanc Synodum congregarunt: in qua temporum iniquitatem in primis deplorarunt, tribuentes huic sacrilegio causam malorum, quibus eo tempore universa Gallia à Northmannis, aliisque Barbaris nationibus

- infestabatur. Mox prorebus Ecclesiæ conservandis plura decreta ediderunt, ut patet ex Synodi præfatione *tom. 3. Concilior. p. 1. sect. 2. pag. 345. & 350.* Quæ quidem decreta à Sede Apostolica confirmata fuisse fatetur in sua Præfatione Benedictus Levita, & patet ex inscriptione, quæ habetur post Præfationem Concilii *pag. 346.* Quare dum Berojus hic *n. 3.* asseruit Papam huic Concilio Meldensi interfuisse, lapsus est ignorantia Historiæ, quia Sergius II. nunquam legitur profectus in Galliam, ubi Synodus coacta fuit, ut patet ex Anastasio Bibliothecario in illius vita, quæ refertur eodem *10. 3. Concil. p. 1. sect. 2. pag. 341.* ex Platina, & aliis Historicis.
- 11 Nota primò ex principio textus, appellatione Canonis in latiori significatione venire omnem Constitutionem Ecclesiasticam, ut patet in Summa *3. dist. ibi, Constitutio Ecclesiastica Canonis nomine censetur,* & ibi hoc notat glossa ab omnibus approbata *in cap. De libellis, vers. Quam ob causam 20. dist. & firmant hic Card. Imol. Abb. Aret. Alex. de Nævo, Felin. & Bero. omnes in 1. notab. post Jo. Andr. n. 2. & sic Canones appellantur omnes leges Ecclesiæ, sicut Constitutiones Juris civilis dicuntur leges sæculi, secundum Abbat. n. 1. in fin.*
- 12 Sed adversus hanc expositionem insurgit Decius hic *in 1. notab.* quia cum textus simpliciter de Canonibus loquatur, & hæc Constitutio edita fuerit in Concilio Meldensi, ut patet ex superscriptione, consonat, ut secundum qualitatem Concilii loquentis intelligatur, & sic de Canonibus Conciliaribus, per id, quod notat Bald. *in c. Cum venissent nu. 2. infra de eo qui mittit in possess. ubi quòd si Rex Angliæ faciat mentionem de jure, de suo regio intelligitur.* Et quamvis subdat, propter subjectam materiam, quod hic statuitur, locum habere in qualibet Constitutione Ecclesiastica; tamen contendit hoc non probari per hoc capitulum ob præmissam rationem.
- 13 Verùm huic objectioni respondeo, hunc Canonem vim habere generalis Constitutionis, non ex Concilio Meldensi, sed ex hac Gregoriana compilatione, ut supra in proœmio: quod inde etiam convincitur, quia in hoc volumine inserta sunt multa decreta Conciliorum Provincialium, ut scripsi *in cap. 1. num. 1. & num. 75. infra de pactis.* Quæ quidem decreta etsi Canonum nomine censentur, ut *in cap. Regula, §. Porro 3. dist. in f. & latius dicam infra n. 34.* tamen non habent vim obligandi extra Provinciam, *cap. 1. 5. q. 2. cap. Decernimus 3. qu. 9.* etiam si postea fuerint per Sedem Apostolicam confirmata, quia confirmatio, nisi aliud in litteris sit expressum, dat robur, sed non extendit actum confirmatum, *l. Aurelius, §. Testamento il 1. ff. De liberat. legat. & notat Bald. per illum textum in l. 1. in fin. C. Si advers. rem judic. Paul. de Castr. in cons. 187. Notandum est in princip. lib. 2. Rot. in recent. decis. 175. n. 8. par. 5. & dec. 58. n. 30. part. 6. & coram Gregor. XV. decis. 267. num. 1.* Unde Concilia Provincialia Mediolanensia, quamvis fuerint confirmata per litteras in forma Brevis, receptum est, ut vim obligandi non habeant extra illam Provinciam; & nihilominus Canones Provinciales, sicut & aliæ Constitutiones particulares in corpore juris clausæ, non controversit quiri habeant vim generalium Constitutionum, nisi appareat de contraria Principis voluntate, prout apparet *in cap. Non autem 7. q. 1. & in cap. Et temporis qualitas 16. q. 1. & in cap. Sciendum 19. dist. in f. & sæpè alibi; & ita declarat Hostiens. in c. Cum super num. 1. de sepultur. allegat. §. Sed & quod Principi insit. de jur. natur. l. Si Imperialis, C. de legib. c. Constitutus in fin. de concess. præben. Idemque firmant in d. c. Cum super, Jo. Andr. & Anton. de Butt. quos refert, & sequitur ibi Felin. n. 16. vers. Hanc fallentiam intellige,*
- 16 Archid. post Hug. *in c. De his il 2. in princ. 50. dist.* Et propterea non applicatur doctrina Baldi, quia Rex Angliæ potest jus condere in suo Regno dumtaxat, in quo, ut Baldus inquit, est Monarcha, & totum continens; sed non extra illud, *l. fin. ff. De jurisd. omn. judic. & notat idem Bald. in Auth. Hoc amplius n. 10. vers. Quæro, an filii Regis, C. de fideicom. Bart. in l. 1. in princ. ff. Quod quisque jur. But. in c. Tuam in 2. notab. infra de ordin. cognit. & docet S. Th. in 1. 2. qu. 96. art. 5. At Summus Pontifex potest Constitutiones facere in universo orbe etiam sine Concilio, *c. Cuncta per mundum, ibi, Etiam sine ulla Synodo precedente 9. q. 3. c. Ad Apostolica de re judic. lib. 6. & ibi notat glossa 1. Gemin. col. 3. vers. In ea glossa, & Philipp. Franc. n. 3. vers. In glossa, ibi, Præsentè, cum jurisdictio Papæ non restringatur ad limites**
- alicujus territorii, ut post Innocen. *in c. 1. n. 2. & Butt. n. 31. de offic. deleg. dixit Marian. Soccin. conf. 237. Difficultatem num. 1. col. 2. vers. Quia cum jurisdictio libr. 2. & Aymon. conf. 128. Proponitur n. 2.*
- Non igitur mirum, si Canonis nomen hic largè accipiat 18
tur pro omni Constitutione Ecclesiastica, quæ variis nominibus nuncupatur: nam aliquando dicitur decretalis epistola, aliquando decretum, aliquando dogma, aliquando mandatum, aliquando interdictum, aliquando sanctio. Ad hoc *c. Si quis dogmata 25. qu. 2.* Epistola decretalis dicitur, quam Papa statuit solus, vel cum Cardinalibus, ad consultationem alterius. Decretum verò id, quod statuit Papa de Cardinalium consilio, ad nullius consultationem. Dogma est id, quod consistit in doctrina fidei Christianæ. Mandatum, quod consistit in doctrina morum. Interdictum, quando sit prohibitio, nulla pœna adjecta. Sanctio verò, cum pœna adjicitur: & ita hæc singula explicat, & juribus comprobat glossa 1. *in Summa 3. dist. in f. & sequitur Imol. hic nu. 1. licet hæc multoties confundantur, & unum pro altero usurpetur, ut ibi notat Hugo, & Præpos. in fine.* Canon strictè sumitur pro Constitutione in generali Concilio edita, ut *cap. Habeo 16. dist. in f. Oportebat enim, ut Synodus Canones Ecclesiasticos promulgaret, cap. Nicæna Synodus 31. dist. ibi, Posuit leges, quas Canones vocamus, §. 1. in princ. 21. dist. in f. & notat gloss. præalleg. in Summa 3. dist. vers. Canon dicitur, & ibi Archid. Bellam. hic n. 1. Abb. Aret. & alii in 1. notab. & cum hac opinione omnes transire testatur Anton. Burgos *in repet. hujus cap. num. 1. tom. 2. Repeten. fol. 76.* licet Joan. Baptista Ferrer. *in sua repet. num. 1.* pluribus contendat, Canonis appellatione propriè loquendo comprehendì omnem Constitutionem Ecclesiasticam generalem. Canon autem Græcè, Latinè regula nuncupatur, *c. Canon 3. dist. & regula dicta est, eò quòd rectè ducatur, vel quòd regat, & normam rectè vivendi præbeat, vel quòd distortum pravumque corrigat, ut legitur in c. Regula ead. dist.**
- Ex stylo Concilii Tridentini Canones appellantur, qui 20
continent diffinitiones in materia dogmatum, ut patet *ex sess. 6. 7. 14. & 21. cum trib. seqq.* in quibus distinguuntur, & seorsim ponuntur Canones fidei, & Decreta de Reformatione; licet à Concilio quandoque dicantur Canones etiam extra materiam fidei, ut patet in fine proœmii *cap. 1. sess. 14. ibi, Hos qui sequuntur, Canones statuendos, & discernendos ducit.* Nam quatuordecim capita, quæ sequuntur, non ad fidem, sed ad reformationem spectant. Ad idem *cap. 16. sess. 23. ibi, Vestigiis sexti Canonis Concilii Chalcedonensis inhaerendo.*
- Cæterum Canonis nomine frequentius usurpantur illæ 21
tantum Constitutiones, quæ in corpore juris sunt clausæ, ut *cap. Si Romanorum 19. dist.* At verò Bullæ, Morus proprii, Brevia, Regulæ Cancellariæ, Decreta Consistorialia, & alia hujusmodi, quæ eduntur à Summis Pontificibus sine Concilio, & sunt extra corpus juris, non consueverunt Canones appellari. Et propterea Gregorius XIII. in Constitutione, quæ incipit, *Cum pro munere,* edita die 1. Julii 1580. sub corpore Juris Canonici complectitur tantummodò Decretum Gratiani, unà cum Decretalibus Gregorii IX. in hac compilatione insertis, librum Sexti, Clementinas, & Extravagantes. Sed & Francisc. Boatinus Doctor antiquus, relatus hic per Jo. Andr. n. 1. dicebat, post tractatum fidei positam fuisse hanc Constitutionem, quæ ostendit servandas Constitutiones infra scribendas: & ita intellexit verba illa, *Canonum statuta,* pro Constitutionibus clausis in corpore juris. Prout etiam intellexit Tridentina Synodus *in cap. 20. sess. 25. de reformat.* dum distinxit sacros Canones à generalibus Conciliis, & aliis Constitutionibus Apostolicis. Unde etiam in confirmationibus Privilegiorum, & Statutorum, quæ hodie à Sede Apostolica conceduntur in forma communi, consuevit apponi hæc clausula, *Dummodo tamen sacris Canonibus, Tridentini Concilii Decretis, & Constitutionibus Apostolicis non sint contraria.* Canonibus, id est, redactis in corpus juris; Constitutionibus Apostolicis, id est, Extravagantibus in corpore juris non insertis: non enim sunt audiendi, qui dixerunt illa verba, *Sacris Canonibus,* esse intelligenda de Canonibus Concilii Tridentini, ut probavi *in c. Tuorum n. 26. infra de privil.*
- QUÆRO, quid de declarationibus Apostolicis, an dicantur 24
statuta Canonum?

Non videtur, quia statuere ex propria significatione est jus novum inducere, Clement. *fin. §. final. de rescript.* glossa in *Extravag. Suscepti in verb. Statuimus*, Joan. XII. *de elect. Aret. consil. 72.* in casu supradicto, *col. fin. versic. Nam ista duo, n. 46.* ubi quod ubicumque Princepsuritur verbo, *Statuimus*, vel *Sancimus*, semper inducit jus novum. At declaratio jus novum non inducit, sed tantum explicat jam statutum, *l. Hæredes palam, §. Quod vero, & §. Sed et si notam,* & ibi Bart. Bald. Paul. de Castr. & cæteri notant, *ff. de testamen. c. Cum tu*, cum ibi notatis, *de Usur. & dicam plenius in c. fin. n. 12. infra eodem.*

25 Respondeo dicendum: Si declarationes edantur immediatè à Summo Pontifice, absque dubio veniunt Canonis appellatione, & faciunt jus quoad omnes, *cap. 1. de bigam. lib. 6. cap. 1. de privileg. eod. libr. d. c. fin. & l. fin. Cod. De legibus.* Quinimò in Concilio Tridentino Canones propriè accipiuntur pro declarationibus: nam definitiones fidei, quæ à S. Synodo Canones appellantur, non sunt jus novum, sed juris divini declarationes, *c. Sunt quidam, 25. q. 1. d. c. Cum tu*, & ibi gloss. *in verb. Sive post, de usur.* Jo. Andr. Butr. & Anchar. in *c. Cum Christus, omnes in princ. de Hæret.* & fusiùs dicam in *eod. c. fin. num. 55. infra, hoc tit.* Nec obstat verbum, *Statuere*, quia consonat etiam cum verbo, *Declarare, cap. Constitutionem*, ibi, *Declarantes decernimus, de sent. excomm. lib. 6. & c. 1.* & ibi Gemin. in *2. notab. de Cler. agrot. eod. libr. Clem. 2.* & ibi glossa *in ver. Decernimus, de appellat.* Quamobrem declarationes hujusmodi non incongruè dici possunt Statuta, seu Constitutiones declaratorix, ut notat Jo. Andr. in *cap. 1. in princ. in ver. Diffinimus, de privileg. lib. 6.* dicens non esse curandum, quòd ille textus dicat, *Decernimus*, quia licet sit declaratio, tamen est Constitutio; & cum eo transeunt ibi Gemin. & alii. Quòd si declarationes emanaverint non ab ipsomet Summo Pontifice, sed ab alio, Apostolica tamen autoritate, ut sunt declarationes S. Congregationis Concilii, dicam plenissimè in *præallegat. capit. final. infra eodem.*

27 QUÆRO. Quid de statutis Episcopi, an veniant Canonum appellatione?

28 Pro solutione distingue. Nam aut versamur in materia odiosa, aut in materia favorabili. Primo casu Canonum appellatione propter excellentiam comprehenduntur tantummodò promulgati à Papa, non autem ab inferioribus, ut probat textus in *Clem. 1. post princ. de privileg.* ubi Canon, & statuta inferiorum ponuntur tanquam diversa, & materia est pœnalis, & ita ibi hoc notat Paulus de Eleazar. & reputat singulare Cardin. in *26. quæst.* & in hoc primo casu intelligi debet Baldus hic *num. 4.* dum ait statutum Episcopi non posse dici statutum Canonum, quia alias sequeretur, ut jus municipale esset jus commune; quod est falsum. Et quanvis hoc Baldi argumentum pluribus hic impugnet Andreas Barbatia, contendens non esse absonum, ut jus municipale dicatur jus commune; tamen illius objectis cumulatè respondet Anton. Burgos in *repetit. hujus cap. num. 7.* & ante eum Dec. *num. 4.* qui tamen limitat hoc primum membrum, ut non procedat, ubi concurrat omnimoda similitudo, & identitas rationis, eo præcipuè fundamento, quia tunc etiam in materia odiosa fit extensio ad casum, qui sublata significatione vocabuli continetur, *l. Filium habeo, ff. ad Macedon. leg. 2. §. Quod si Curatores, ff. ad Tertyll.* & notat Butr. in *c. final. in materia extensionis in 1. fallen. infra de consuet.* Gemin. in *cap. 1. col. 3. circa med. vers. Fallit primo hæc regula, de tempor. ordinat. lib. 6.* & cum Decio consentit hic Alexand. de Nævo *num. 7.*

30 In secundo casu, videlicet cum materia est favorabilis, statutum Episcopi largè potest dici Canon; & ita notabiliter distinguit, & declarat Cald. in *conf. 16. incip. An Canonis appellatione, hoc tit.* ubi ex facto respondit, appellatione Canonis largè comprehendit etiam Constitutionem Capituli in materia illa favorabili absolutionis, licet secus dicat esse, si materia sit prohibitoria, & pœnalis, sicut est dicta Clem. 1. *de privileg.* & consentit Abbas in *c. Nuper, n. 5. infra de sent. excomm.* ubi tenet, regulam illius textus, quòd ab omni excommunicatione lata à Canone possit quis inferior absolvere, quoties conditor Canonis absolutionem sibi non reservavit, habere locum tam in Canone Papæ, quam in Canone, seu statuto cujuscunque Episcopi,

31 & ibi notat gloss. *in ver. Capitali, 2. qu. 1.* & Jo. Andr. in *d. c. 2. n. 25. Præpos. in præm. Decreti n. 2. post Archid. in c. Quicumque, 11. q. 1. Rota dec. 353. n. 59. par. 6. rec.*

32 Ex his deducitur primò, ut rubricæ, quæ singulis capitulis Decreti reperiuntur præpositæ, Canonis autoritatem

copi, vel alterius Prælati. Neque verò ex hoc læditur jurisdictionis Episcopi, ut putavit hic Anton. de Burgos *nu. 22.* Etenim cum Episcopus statuti conditor absolutionem sibi non retinuerit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi, ut dicitur ad literam in *d. c. Nuper*, & sic ista relaxatio procedit ex tacita voluntate Episcopi; volentia autem non fit injuria, *l. 1. §. Usque adeo, ff. de injur. gloss. in Extravag. Dierum, Jo. XXII. in ver. Derinuit, de pœnis: & ob eandem rationem cum facultas dispensandi sit favorabilis, & latè interpretanda, ut notat Jo. Andr. in cap. fin. num. 3.* & ibi etiam Felin. *nu. 6. infra de simon.* habens facultatem dispensandi super irregularitate imposita à Canone, potest dispensare cum Monacho irregulari ex celebratione post incursum excommunicationem latam ex Constitutione Ordinis, ut idem Calderin. consuluit in *conf. 19. incip. Abbas habet privilegium, in tit. De regular.* Eandem distinctionem, an materia sit favorabilis, vel odiosa, probarunt hic Alex. de Nævo *n. 13.* Felin. *n. 2.* & Dec. *n. 7.* Et quanvis Berojus *nu. 14.* illam impugnet ductus autoritate glossæ in *Summa 3. distinct. & gloss. 1. in cap. 2. de major. & obed.* quæ simpliciter dicit Episcopos posse condere Canones Episcopales, & Archiepiscopos Provinciales: tamen illæ glossæ accipiunt Canones largè sumptò vocabulo; quòd patet ex ratione, quam immediatè subjiciunt, videlicet, quia quilibet populus, vel Ecclesia potest sibi statuere aliquod jus. Nec obstat textus, in quo præcipuè se fundat Berojus in *cap. Regula, §. Porrò, 3. distinct.* Quoniam dum dicitur ibi, Canonum alii sunt Decreta Pontificum, alii Conciliorum; & Conciliorum alia sunt universalialia, alia provincialialia: hoc non probat Conciliorum provincialium statuta esse Canones, nec ille §. hoc dicit; sed Gratianus ibi distinxit, quia illa provincialialia interdum fiunt autoritate Papæ, quo casu non ambigitur, quin sint Decreta Pontificum, alias non, ut ibi apertè sentit Gemin. *num. 3. in fin.* Sed statuta illorum Conciliorum, ubi non intervenerit autoritas Papæ, non esse Canones, ostendit littera ibi in fine, dum dicit, *Hæc de generalibus regulis sunt, &c.* & ita illum text. ad hoc ponderant Anton. Burgos in *repet. hujus cap. n. 14.* & Jo. Baptista Ferrett. *n. 3. vers. Non obstat tertia ratio.*

35 Et hinc collige primam limitationem ad prædictam conclusionem Baldi, quòd appellatione Canonis non veniat statutum Episcopi, ut scilicet non procedat, si statutum à Papa sit confirmatum, quia ratione confirmationis efficitur statutum Papale, ut notant Bald. & Salic. in *l. Explacito, C. de rerum permut.* & in specie nostra post Gemin. ubi supra firmant hic Alex. de Nævo *n. 8.* & Ant. Burgos *n. 4.* ex cuius dictis *n. 9.* collige & aliam limitationem, videlicet ut non procedat, si statutum Episcopi sit secundum terminos juris communis, quia tunc dicitur jus commune, *l. Jus autem civile, ff. de just. & jur. gl. notab. in c. 1. in ver. F. et i, de Const. lib. 6.*

37 3. QUÆRO. Quid de dictis Gratiani, an veniant Canonum appellatione?

Breviter negat Jo. Andr. in *c. 2. n. 24. infra de rescript.* dicens Gratiani dicta non esse pro Canonibus recipienda, & quotidie reprobari; & sequuntur ibi Abb. *nu. 9.* & communiter DD. Petr. de Anchar. in *repet. hujus cap. nu. 48.* & Gratiani errores plures commemorat Bart. Capol. *de cognit. librorum Jur. Canon. n. 14. inter tract. commun. tom. 1. fol. 185.* & novissimè Cardinal. Bellarminus *de Scriptor. Eccles. in verb. Gratianus, pag. 319.* & glossas plurimas, quæ Gratiani opiniones reproband, cumulat Felin. in *d. cap. 2. num. 43. ver. Opinionem Gratiani.* Unde secundum eos leges civiles in volumine Decretorum insertæ, si sint contrariæ Canonibus, non sunt servandæ in foro Ecclesiæ. Generaliter enim decreta Conciliorum, decretales, & leges civiles à Gratiano ibidem insertæ, non aliam habent autoritatem, quam leges ipsæ, decreta, vel decretales, ut notat idem Jo. Andr. ubi supra, & in *addit. ad Specul. in tit. de appellat. §. In quibus, vers. Sed pone:* & illæ tantum leges censentur canonizata, quæ à Papa Canonibus inferuntur, ut in *cap. In primis,* & ibi notat gloss. *in ver. Capitali, 2. qu. 1.* & Jo. Andr. in *d. c. 2. n. 25. Præpos. in præm. Decreti n. 2. post Archid. in c. Quicumque, 11. q. 1. Rota dec. 353. n. 59. par. 6. rec.*

40 Ex his deducitur primò, ut rubricæ, quæ singulis capitulis Decreti reperiuntur præpositæ, Canonis autoritatem

41 tem non habeant : & hoc multiplici ratione. Prima ratio, quia alius fuit conditor Decreti, alius Rubricatum, ut inquit Speculat. in tit. de disputat. & allegat. Advocat. §. fin. nu. 15. quibus verbis non obscure insinuavit, Canones Decreti fuisse Summorum Pontificum, & Conciliorum; Rubricas verò ipsius Gratiani. Quod patet ex eo, quia dixit, conditor, & non compilator, ut ibi accuratè observat Jo. Andr. in addit. littera H. Idemque sensit Gemin. in c. Quis nesciat, n. 3. 9. dist. Et quamvis nonnulli opinentur Rubricatum autorem fuisse quemdam Gratiani discipulum, qui vocabatur Palea, vel alium, ut refert Jo. Andr. ubi supra; idque verius putet Bart. Capol. in d. tract. de cognit. librorum Jur. Canon. num. 17. vers. Sed advertendum, post Felin. in c. 2. n. 4. vers. Rubrica infra, de rescript. tamen quisquis fuerit illarum author, certè neuter potuit illis tribuere Canonis auctoritatem, quam non habebant, c. Translato, infr. eod. l. fin. C. de legib. & in hoc consensunt omnes supra citati; quibus adde Baptistam de S. Blasio in rubr. Decreti n. 15. & 16. tom. 1. Repeten. fol. 3. Secunda ratio, quia aliqua ex prædictis rubricis sunt falsæ, & non convenientes Magistro suo, ut patet in c. Chartæ, 2. qu. 9. & in c. Placuit, il. 2. 16. q. 3. Tertia ratio, quia non sunt positæ per omnia, & ubique in eodem libro, ut dicunt Jo. de Inol. in rubr. ff. de verb. oblig. & Jo. de Anan. in rub. infra de testam. quos refert Capol. d. 1. 17. Ultima ratio, quia secundum eos summaria sunt, & non rubricæ, & idè multi appellant rubrum, & non rubricam; ad quod allego Laurentium ad fin. Commentii sui supra rubricas Decreti. Ad hoc tamen vide quod notat ibi Baptista de S. Blasio n. 5. vers. Tu autem dicas. Ab his excipe primam rubricam Decreti, quæ à DD. habetur pro authentica, cum sit generalis ad totum decretum, ut notant Specul. & Joann. Andr. locis citatis, & Butr. supra in proæmio §. Sanè, nu. 10. & intellige authentica, id est, vera rubrica composita à Gratiano Decreti Authore, non autem authentica, id est, habens Canonis auctoritatem, ut declarat Abb. supra in proæm. circa fin. & Baptista de S. Blasio ubi supra n. 15. vers. Adde tamen. Aliæ autem rubricæ Decretalium, Sexti, Clementinarum, & Extravagantium, necnon legum civilium, proculdubio sunt authenticæ, & allegari possunt ad decisionem causarum, si orationem perfectam habeant, ut scripsi in c. Cum creatura, n. 30. infra de celebr. Missar. ubi etiam num. præced. idem firmavi de rubric. Missalis Romani.

43 Deducitur secundò, ut illa capitula Decreti, quæ inscribuntur Palea, non sint pro Canonibus recipienda: etenim illorum Author ab aliquibus fuisse dicitur quidam Gratiani discipulus, qui vocabatur Pochapalea; unde à nomine Authoris Palea sunt appellata, ut refert Joann. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de disputat. & allegat. Advocat. §. final. littera H. Baptista de S. Blasio in rubricas Decreti in 24. quæst. numer. 42. Alii dicunt hujusmodi capitula ab interpretibus fuisse ad marginem Gratiani adscripta, & plerumque in emendationibus & antiquioribus exemplaribus omiſsa, ut observat Anton. Cont. in emendatione Decreti, & post eum Joannes Calvinus in Lexic. in verb. Palea. Alii demum referunt negotium sic processisse, videlicet: Cum Gratianus Romam venisset pro confirmatione sui Decreti obtinenda, librumque tradidisset cuidam Cardinali, ut Summo Pontifici probandum præsentaret; Cardinalis alienæ gloriæ avidus, perspecta operis nobilitate se illius Authorem ostendere animo instituit, & propterea multa Sanctorum Patrum & Pontificum dicta Decreto addidit. Itaque mota de Authore operis quæstione, sistit interque coram Pontifice. Gratianus ut se Authorem ostendat, summam Decreti ordinem, singulas partes, & Capitula memoriter recitat. Sed cum additiones sibi ignotas prætermitteret, & ex hoc Cardinalis argueret eum convinci, quòd libri Author non esset: Gratianus respondit: Ubi hujusmodi capitula repetuntur, palea est, nec de grano meo. Indeque factum, ut nomen palea sortita fuerint. Et quamvis alii aliter sentiant, hanc tamen dicunt veriore sententiam Bartol. Capol. in tractat. de cognitione librorum Jur. Canon. in princip. Sanè de his nihil certi affirmare possumus. Illud tamen ferè apud omnes in confesso est, Gratianum non fuisse illarum Authorem. Quod inde convincitur, quòd in vetustis & emendationibus Codicibus, ut prædixi, non reperiuntur. Sed quisquis fuerit illarum Author, sive Gratianus,

sive illius discipulus, sive interpretes, illud certum est, nullum istorum potuisse paleis conferre auctoritatem Canonis, ut de rubricis Decreti dictum est supra n. 41. & propterea Paleæ non habent glossas, nec super illis Hugo, Archid. & alii Commentaria ediderunt. Quod signum est ab illis non fuisse habitas pro authenticis, ut arguit Baptista de S. Blasio super rubricis Decreti in 6. quæst. nu. 9. Et quamvis aliqui etiam Canones reperiantur sine glossis, ut patet in cap. Si quis laicus, & cap. ult. 22. quæst. 5. hoc tamen in Paleis regulare est, arg. l. Nam ad ea, ff. de legibus. Neque dicas Joannem Theuronicum Paleas non glossasse, eò quòd in suo libro illas non haberet. Hoc enim est falsum, quia de illis mentionem fecit in c. Precaria, in gl. 1. 10. quæst. 2. Quo fit, ut minoris etiam auctoritatis habitæ fuerint, quam dicta Gratiani, super quibus expositores glossas edere non sunt indignati. Quare Paleas non esse pro Canonibus recipiendas censuit Thomas Conanus in proæmio Decreti num. 624. tom. 1. Repeten. fol. 22. allegat. Abb. & Felin. in cap. 2. infra, de rescript. qui tamen loquuntur de dictis Gratiani, & non de Paleis. Adde quòd Archid. & alii Decreti interpretes passim dicunt, Palea est non habens legis auctoritatem; & plerique illas non allegant tamquam Capitula, sed dicunt: Ut in illa Palea, ut gl. 1. in d. cap. Precaria, Hostiensis in cap. Naviganti, nu. 5. de usur. & alibi sæpe Doctores. Sed & Archid. in c. Presbyter, in princ. 91. dist. dicit: Hoc Capitulum habetur hic pro Palea, sed pro grano ponitur extra de celebrat. Missarum cap. 1.

Verumtamen Præpos. in c. In primis, §. De persona n. 14. 45 2. q. 1. affirmat Paleis, & textibus Paleæ, nisi detur jus in oppositum, communiter credi, ex notatis per Jo. Andr. & communiter Doctores in d. c. 2. de rescript. Sed certè Jo. Andr. ibi num. 2. Abb. n. 9. & alii non loquuntur de Paleis, sed de legibus civilibus à Gratiano volumini Decretis insertis, quæ non ex vi insertionis, sed quia etiam si sint extra corpus Decreti, tamen servari debent etiam in foro Ecclesiæ, si Canonibus non sint contrariæ, argum. c. Pastoralis, infra de fid. Instr. & tenent in c. 1. infra, de novi oper. nunc. Abb. Antiq. n. 2. Jo. Andr. nu. 5. & communiter Doctores, Anchar. hic in 1. quæst. n. 44. Rot. decis. 172. n. 58. part. 1. 46 recent. Et quamquam hodie Decretum Gratiani, ut pars Juris Canonici, sit approbatum per Gregorium XIII. ut dixi supra nu. 22. tamen videtur intelligendum quoad dicta Sanctorum Patrum, & Romanorum Pontificum, c. Si Romanorum, 19. dist. sed quoad leges civiles Canonis non insertas, quoad rubricas, & dicta Gratiani, vel alterius non habentis potestatem condendi Canones, liber non videtur authenticus, licet sit magistralis, ut notat Jo. Andr. in d. c. 2. nu. 2. supra de rescript. quem ibi communiter DD. sequuntur, & Baptista de S. Blasio in rubricas Decreti in 6. quæst. num. 10.

Secundò nota, Canones omnes esse in præcepto, ut hic 47 probatur, ponderando verbum imperativum, Custodiantur. Nam quod imperatur, præcipitur; & quod præcipitur, imperatur, c. Quisquis præceptis, 14. qu. 1. & cap. In his, de verborum signific. ut hic per Ægid. Bellamer. in 2. notab. & Anchar. n. 90. Unde inferitur, ut Canones obligent non tantum ad pœnam, sed etiam ad culpam. In quo tamen sic potest distingui secundum Collect. hic n. 21. & Bellamer. in 22. q. Nam aut quis venit contra Canones ex contemptu, credens Ecclesiam non habere condendi potestatem: & punietur ut hæreticus, c. Nullifus, 19. dist. & melius in c. 1. 22. dist. Aut quis venit contra Canones præcipientes, vel prohibentes, quia non curat se legi subjicere: & tunc est propriè contemptus, & inobedientia, & mortale peccatum: & talis dicitur transgressor, & punietur pœna depositionis, c. Dudum il. 2. de elect. & §. ult. 4. dist. & consentit gl. in c. Generali, in ver. inbibemus, de elect. lib. 6. & Anch. hic nu. 82. Subdunt tamen Collectar. & Bellam. hujusmodi contemptum non convinci de æquitate nisi post monitionem, secundum ea, quæ colligit idem Collect. in c. Novit de judic. Aut denique venit quis contra Canones propter concupiscentiam, vel iram, aut negligentiam: & non dicitur transgressor, nec per consequens peccatum mortale, ut post D. Th. notat Archid. in cap. Quicumque, 81. dist. Sed ad hoc vide tu Abb. hic n. 9. & quod infra attingam, n. 107. in septima declaratione, & adde secundum Compottell. hic n. 1. quòd qui Canones non habet, redarguendus est de neglectu: qui habet, & non servat, de remi-

- meritate increpandus est, *c. Si decreta*, 20. *dist.* Qui verò in contemptum Ecclesiæ Romanæ non servat Canones, hæreticus est censendus, *c. De libellis*, *ead. dist.*
- 49 Tertiò nota ibi, *Et Judiciis Ecclesiasticis*, causas Ecclesiasticas, vel Ecclesiæ, decidendas esse secundùm Canones, & non secundùm leges. Unde deducebat Gulielmus Naso, ut si de re Ecclesiastica ageretur in foro sæculari, secundùm ea, quæ notantur in *c. Cum sit generale*, *infra de foro compet.* Judex deberet judicare non secundùm leges Civiles, sed secundùm Canones, ut in præscriptione, per hunc textum, & per *c. Lege Imperatorum*, 10. *dist.* & *cap. 1. de novi operis nuntiat.* & sequuntur hic Jo. Andr. *num. 7.* Bellam. *ante n. 1. in ver. Ecclesiasticis*, Anchar. *n. 2.* & Jo. de Imol. *num. 2. vers. Nota quod Canones.* Hoc tamen intelligunt Doctores verum esse, si agatur actione reali de re jam quæsitæ Ecclesiæ. Secus si ageretur simpliciter actione personali, seu de re acquirenda, quia tunc judicandum esset secundùm leges fori, ubi judicium agitur: & ita dicitur Gulielmi declarant, & distinguunt hic Butr. *num. 11. in fin. vers. Unum non omitto*, Aretin. & Alexand. de Nævo, ambo *nu. 6.* & Decius in *secunda lectione* n. 8. allegans Hostiensem in *Summa de consuet.* §. *fin. ver. Sed quid si Clericus*, qui tamen loquitur in alio casu, ut inferiùs attingam. Cæterùm hæc distinctio vendicat sibi locum in decisoriis Judicii dumtaxat, non autem in præparatoriis, in quibus semper & indistinctè servandæ sunt leges fori, ubi causa ventilatur, ut plene tractatur in *c. Quod Clericus*, *infra de foro compet.* & per Jo. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. de constit. in princ.* & hic notant Abb. *nu. 3.* Butr. Aretin. & Alexand. de Nævo *locis citatis*, & de communi testatur Dec. *d. n. 8.* & in hoc casu loquitur Hostiensis *ubi supra*, videlicet in oblatione libelli, & sic in præparatoriis Judicii, non autem in decisoriis, prout loquuntur Doctores in præcedenti declaratione. Hanc tamen materiam latius profecerunt, ut per Anchar. *in repert. hujus capituli in 1. quæst.* & per Jo. Andr. & Doctores in *d. c. 1. de novi operis nuntiat.*
- 52 Quartò nota ibi, *Non suo sensu*, argumentum, quòd judex non debet judicare secundùm conscientiam, sed secundùm allegata, & probata, ut *c. Judicet*, 3. *quæst. 7.* & §. *Si quando autem*, 2. *quæst. 1. c. Pastoralis*, §. *Quia verò*, ubi gloriol. *ult. infra, de off. deleg. l. Illicitus*, §. *Veritas*, & ibi Barr. & Legistæ, *ff. de offic. pres. gloriol. in cap. Summopere*, *in ver. Et contra*, 11. *quæst. 3.* Specul. *in tit. De dispnt. & ul. legat. Advoc. §. Satis*, *num. 13.* Hæc tamen est ardua questio, in qua, ut inquit Jo. Andr. *ibidem in addit. littera F.* Doctores sacræ paginæ tenent contraria, & Legistæ in varias scinduntur opiniones, quas ibi summarij recitat.
- 53 Ipse tamen distinguit in Judice triplicem conscientiam. Prima est, quam Sacerdos habet ut Deus per confessionem sibi factam in foro Sacramentali. Secunda est, quam habet ut homo ex aliquo sensu corporeo. Tertia est, quam habet ut Judex per probata coram ipso. Primam sequi debet indistinctè, in foro scilicet pœnitentiæ, nec illam potest proderè propter veritatem sibi notam ut homini, *c. 1. de offic. ordin.* & *c. Omnes, de pœnit. & remiss.* Secunda & tertia si sibi invicem adveniant, quia veritas aliter sibi nota est ut homini, aliter nota ut Judici ex probationibus in causa factis; in hac perplexitate consuluit Joann. Andr. ut proviribus nitatur veritatem, quam novit ut homo, ad concordiam reducere cum veritate, quam novit ut Judex. Quòd si ad hanc concordiam pervenire non possit, tunc si est ordinarius, vel delegatus à Principe, causam alteri subdeleget, ut *c. Pastoralis, de offic. deleg.* Si verò sit delegatus ab alio, quam à Principe, vel exequutor, vel natura causæ subdelegationem non patiat, inquit quantum potest apud superiorem, ut ipsum exoneret à iudicando, vel exequendo, *d. c. Pastoralis*, §. *Quia verò*, & est communis opinio, ut ibi testatur Imola *num. 49. in fin.* Sin autem nec id assequi possit, randem sequatur jura, & judicet secundùm acta, & probata, nec sit clementior lege. Facit *c. Judicantem*, 30. *quæst. 6.* & §. *Si verò*, *Auth. de Judic.* & in hoc residet hic Petr. de Anchar. *num. 41.* & fufius in *repet. c. Possessor*, in 6. *quæst. principali, de reg. jur. lib. 6.* Et quamvis Joan. Andr. ubi supra subdat in hac perplexitate tolerabilius esse non pronuntiare, & patienter pœnam pari, *c. Inquisitioni, de sentent. excomm.* quam contra conscientiam judicare: & Joann. Calder. & Abb. in *d. §. Quia verò*, dicant tutius esse sequi conscientiam informatam de veritate, quam allegata, & probata: tamen prima opinio vera est, & tenenda, quia judicare pertinet ad Judicem, secundùm quòd fungitur publica potestate; & idèò informari debet in judicando non secundùm id, quod ipse novit tanquam privata persona, sed secundùm id, quod sibi innotescit tanquam personæ publicæ, ut docet S. Thomas in 2. 2. *quæst. 67. art. 2.* Cujus sententiam ex principiis more suo probat egregiè, & ab objectis ruertur Cardinalis Cajetanus, dicens eam deduci ex Ambrosio, & Augustino, & teneri ab Alexandro de Ales, Richardo, Petro de Palude, Petro de Tarantasia, & aliis Magistris. Quam etiam magis communiter sequuntur Doctores nostri, ut attestant complures, quos refert Covarruvias *variarum resolutionum lib. 1. c. 1. post n. 6.* & Jul. Clar. in *Praxi crimin. §. fin. q. 8. nu. 5. vers. Sed pone*, & latius *quæst. 66. num. 2. vers. Scias autem*. Eam tamen limita, ut locum non habeat in supremo Principe, qui potestatem habet legis condendæ, & conditis derogandi. Is enim utique poterit, imò & debet sententiam dicere juxta propriam & particularem scientiam, contra allegata, & probata, ut firmant Cyn. Bart. & alii in *l. 1. C. ut que def. Advoc. Alber. in l. Illicitus*, §. *Veritas*, *ff. de off. Presid. Felin. in d. §. Quia verò*, n. 23. *vers. Secundo limita*, Dec. *conf. 463. n. 24.* & *seqq. Rolan. conf. 70. n. 20. lib. 1.* Cacheran. *decif. Pedemon. dec. 1. n. 44.* & Covarruvias *variarum resolutionum c. 1. n. 7. ad fin. vers. Prin. eps.* Consulit tamen Cajetan. *d. art. 2.* ut Princeps veritatem sibi notam palam teneatur, ut evitet scandalum, & populo satisfaciatur; vel certè condemnet culpabilem secundùm acta, eique gratiam faciat, ut consulit Covarr. *loco citato.*
- Ultimò nota principalem regulam hujus textus, videlicet Constitutiones Canonicas ligare omnem creaturam. Concordat *c. Si quis omnem*, 1. *quæst. 7. c. Si Romanorum*, 19. *distinct.* & *c. fin. infr. eod.* Et quamvis glossa exponat verba illa, *Ab omnibus*, scilicet subditis: tamen, ut loquitur Innocentius *hic num. 1.* hæc non est bona glossa, quia conditori Canonum, & Vicario Creatoris, omnis creatura subiecta est. Et hoc dictum Innocentii quotidie Doctores allegatur, & probatur, ut per Abb. *hic n. 2.* Idque casè ex necessitate salutis, diffinitum est in *Extravag. Utam sanctam, de majorit. & obed.* docet S. Thomas *contra errores Grecorum quæst. 72.* & post eum glossa in *Clem. fin. in ver. Ecclesie, de Heret.* & plura Doctores dicta ad hoc cumulat more suo Felin. *hic in 2. notab. num. 5. in fin.* Verùm Hostiensis *num. 5.* sentit cum glossa, quia per eam excludendi excluduntur, scilicet successores, ut in *c. Innotuit*, §. *Quamvis*, *infra, de elect.* & ipse legislator, *c. Cuncta per mundum*, 9. *quæst. 3.* & *l. Princeps*, *ff. De legib.* item pagani, & infideles, qui in spiritualibus non sunt subiecti, *c. Guademus*, in 1. *respons. de Divort.* sed subsunt tantum in temporalibus. Aliis igitur, qui subditis, non potest quis legem imponere, *l. Neminem*, *c. de incest. nupt.* unde nec par astringitur, *d. c. Innotuit*, & *l. Nam magistratus*, *ff. De arbitr.* Tu adverte, quia verba hujus Constitutionis, *Canonum statuta ab omnibus custodiantur*, conveniunt legislatori, & successoribus, §. *His ita* 25. *quæst. 2.* Nam quamvis Princeps sit solutus legibus quoad vim coactivam, tamen ad illarum observantiam adstringitur vi directiva rationis, quia & ipse teneret ex rationis dictamine custodire leges tam à seipso, quam à suis Prædecessoribus latas, ut de utrisque est textus in *l. Digna vox*, *C. de legibus, de legislatore*, ibi: *Majestate regnantis legibus alligatum se Principem profiteri, adeo de autoritate juris nostra pendet autoritas; & reverà majus imperio est submittere legibus principatum.* Et de successoribus ibi: *Quod nobis licere non patimur, aliis indicamus*, id est, successoribus, ut exponit glossa *fin.* & est expressum in *c. ult. de rescript. lib. 6.* ibi: *Quod nobis licere non patimur, nostris successoribus indicamus*, & notat Calder. *conf. 256. circa medium, aliàs 11. de privileg.* Justitiæ enim, ac rationis ordo suadet, ut qui sua à successoribus desiderat mandata servari, decessoris sui proculdubio voluntatem, & statuta custodiat, *c. Justitiæ*, 25. *quæst. 1. c. Justum*, 9. *dist. c. Decessorum*, 25. *quæst. 2.* alioquin, ut Gregorius ait: *Si ea destruerent, que antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed everfor esse justè comprobaret, restante Veritatis voce, qua ait: Omne regnum in seipso divisum non stabit, & omnis scientia, & lex adversum se divisa destruetur;* refertur in *c. Si ea destrue-*

- 39 *rem, eadem causa, & questione.* Unde Sanctus Thomas in 1. 2. *quest. 96. art. 5. ad 3. Princeps, inquit, dicitur esse solutus à lege quantum ad vim coactivam legis; nullus enim proprie cogitur à seipso. Lex autem non habet vim coactivam, nisi à Principis potestate. Sic igitur Princeps dicitur esse solutus à lege, quia nullus in ipsum potest iudicium condemnationis ferre, si contra legem agat. Sed quantum ad vim directivam legis, Princeps subditur legi propria voluntate, secundum quod dicitur extra de Constit. c. Cum omnes: Quod quisque juris in alterum statuit, ipse eodem jure uti debet: & Sapientis dicitur auctoritas: Patere legem, quam tu ipse tuleris. Improperatur enim his à Domino, qui dicunt, & non faciunt, & qui aliis onera gravia imponunt, & digito nolunt ea movere, ut dicitur Matth. 23. 4. Unde quantum ad Dei iudicium Princeps non est solutus à lege, quantum ad vim directivam ejus, sed debet voluntarius, non coactus, legem implere.* Hæc Sanctus Thomas, cui subscribit ibidem Cajetanus, ostendens legem humanam habere vim obligativam Principis ab æterna lege, à qua derivatur, & Principem teneri suas leges in foro conscientie observare jure naturali, & divino; & sequuntur Sor. de justitia, & jure lib. 1. art. 7. conclus. 3. Cora. l. 2. Miscell. c. 25. Navarrus in c. Si quando, except. 8. n. 12. & 13. de rescript. & Covarruvias in c. Alma mater, par. 1. §. 1. num. 3. & 4. de sentent. excomm. lib. 6. Et propterea quamvis Papa non constringatur lege positiva, adstringitur tamen mente legis, & æquitate naturali determinante aliquid circa peccatum, ut videtur sentire Jo. Andr. in c. Significasti de foro compet. super verb. Jurisdictioni, dum dicit mentem c. Omnis utriusque sexus, de pœnit. & remiss. fortè adstringere Papam quoad Deum; & consentit Imol. hic n. 8. dicens, Papam malè facere, si prædictum canonem non servet, licèt in eo non habeat locum pœna ibi statuta; & expressiùs Gemin. in d. c. Justum, 9. distinct. ubi affirmat Papam peccare, si canonem illum non servet, ex quadam ratione naturali, quæ ita astringit Papam, sicut alium. Licèt aliud videatur sentire Ant. de Butr. in d. c. Omnis utriusque, n. 18. Ex quibus apparet etiam Principem comprehendì sub verbis generalibus hujus Constitutionis, cum & ipse teneatur suas, & suorum prædecessorum leges custodire ex vi dictaminis rationis naturalis; & propterea non benè glossa propter Papam & Imperatorem restringit hunc Canonem ad subditos, Nam, ut Cajetanus inquit loco citato: *Quamvis nemo cogatur à seipso, tamen à seipso utique dirigitur, & obligatur;* & ut verbis Baldi utar in l. 2. Cod. de servit. & aqua: *Nulla auctoritas, vel Senatus potest facere, quin Princeps sit animal rationale, vel solutus legibus naturæ.* Ad hoc cap. Nos si incompetenter, 2. quest. 7.
- 60
- 61
- 62
- 63
- 64
- 65
- 66
- 67
- creaturas. Item Judæos potest judicare Papa, si contra legem Evangelii faciant in moralibus, si eorum Prælati eos non puniant; & eodem modo si hæreses circa suam legem inventiant. Et hac ratione motus Papa Gregorius, & Innocentius (loquitur de seipso) mandaverunt comburi librum Thalmud, in quo multæ continebantur hæreses, & mandaverunt puniri illos, qui dictas hæreses sequerentur, vel docerent. Hunc librum, teste Host. in d. c. Quod super his, Judæi vocant Calchamuth, seu Thalmuth, secundum Joan. Andr. & Anton. de Butr. vel Calmochani, secundum Petr. de Anchar. de quo Cardin. teste habetur in Specul. Historial. c. 27. num. 128. & sequent. Thalmud appellatur in Constitutione Innocentii IV. quæ incipit: *Impia Judæorum perfidia;* in Bullar. tom. 1. pag. 62. ubi plenè videas de hoc execrabili libro, & in Constitutione Julii III. Cùm sicut nuper, eodem tomo 1. pagin. 716. & Clementis VIII. Cùm Hebræorum, tom. 3. pag. 25. Prosequitur Innocentius: Et licèt aliquando Papa omittat pœnas justas, & debitas omnibus prædictis inferendas, est vel quia facultatem non habet (scilicet de facto) vel propter pericula, & scandala, quæ inde obveniunt, vel evenire timerentur; potestas tamen faciendi est apud eum; & infra: Contra Infideles, qui nunc tenent terram, in qua jurisdictionem habuerunt Christiani Principes, potest Papa justè facere præceptum, & constitutionem, quod non molestet Christianos injustè, qui subsunt eorum jurisdictioni. Imò, quod plus est, potest eos eximere à jurisdictione eorum, & dominio in totum, cap. Cùm sit, cap. Ex speciali, c. 1. & fin. infra de Judæis, cap. Mancipia, & cap. seqq. 54. distinct. Imò si malè tractarent Christianos, posset eos privare per sententiam jurisdictione, & dominio, quod super eos habent, quamvis id facere non debeat, nisi magna subsistente causa. Item licèt non debeant Infideles cogi ad fidem, quia omnes libero arbitrio relinquendi sunt, & sola Dei gratia in hac vocatione valeat, c. De Judæis, 45. distinct. tamen suadere potest Papa Infidelibus, ut admittant Prædicatores Evangelii in terris suæ jurisdictionis. Nam cùm omnis creatura rationabilis facta sit ad Deum laudandum, ut in 2. sentent. distinct. 1. c. Et si quaritur, si ipsi prohibent Prædicatores prædicare, peccant contra Deum, & legem naturæ, ut Anton. de Butr. interpretatur; & ideo puniri possunt. In omnibus autem prædictis casibus, & aliis, ubi licet Papæ aliquid mandare, si non obediunt, compellendi sunt brachio sæculari, & indicendum est bellum per Papam, & non per alios, ubi quis de jure suo contendit. Ita Innocentius, quem totidem verbis referunt, & sequuntur in eodem cap. Quod super his, de voto, Hostiensis n. 14. Joan. Andr. n. 10. Anton. de Butr. n. 9. Cardin. n. 14. Petr. de Anchar. n. 23. Joan. de Anan. n. 13. & Abb. nu. 12. qui amplius distinguit, an crimina sint Ecclesiastica, & in his affirmat Papam posse exercere jurisdictionem contra Infideles, sicut contra Fideles, ideoque Ecclesiam posse in Judæos animadvertere, si delinquant contra matrimonium, ut in c. In nonnullis, de Judæis. Si autem crimina non sint Ecclesiastica, Imperator exercebit jurisdictionem: in mixtis verò locus erit præventionis, ad notata per eum in c. Cùm sit generale, de for. competen. Ideoque in crimine usurarum se ingerit Ecclesia etiam contra Infideles, ut in c. Post miserabilem, & c. fin. infra de usur. Et cum prædicta Innocentii doctrina consentit etiam D. Thomas in 2. 2. qu. 10. art. 10. ubi docet jus dominii, vel prælationis, quod habent Infideles super Fideles, posse justè tolli per sententiam, vel ordinationem Ecclesiæ, auctoritatem Dei habentis. Ubi Cajetanus in 3. conclus. dicit semper esse memorandum hoc S. Thomæ dictum, scilicet quòd Ecclesia auctoritatem Dei habet super regna. Subdit tamen S. Th. quod & Innocentius advertit, Ecclesiam quandoque hoc facere, & quandoque non. In illis enim Infidelibus, qui etiam temporali subjectione subjiciuntur Ecclesiæ, & membris ejus, hoc jus Ecclesia statuit: in illis verò Infidelibus, qui temporaliter Ecclesiæ, vel ejus membris non subjacent, prædictum jus Ecclesia non statuit, ad scandalum vitandum, licèt posset instituere de jure.
- Neque obstat, quòd secundum Apostolum 1. ad Corint. 3. ad Ecclesiam non spectet de his, qui foris sunt, judicare, c. Multi, 2. q. 1. Foris, id est, extra Ecclesiam, secundum gloss. Hugon. Archid. & Turrecrem. Infideles enim secundum D. Thomam relatum ibi à Turrecremat.

78 n. 10. non sunt directè de foro Ecclesiæ, sed alieni à Christo, & servi diaboli; ideòque divino iudicio relinquuntur. Id, inquam, non obstat, ut responderet Innocentius, quem cæteri sequuntur, in d. c. *Quod super his*, nu. 9. de *Voto*, & Dec. hic n. 59. illa auctoritas ita debet intelligi, ut non debeamus infideles iudicare excommunicando, vel compellendo ad fidem, ad quam sola Dei gratia vocantur, c. *De Judæis*, 45. dist. Eodem modo respondet glos. in *dist. c. Multi*, in verb. *Judicare*, 2. qu. 1. & Turrec. nu. 10. ubi reddit rationem, quia tales Infideles iudicium, & pœnam, qua excluderentur à communicatione Fidelium, & Ecclesiæ, non multùm curarent, tanquam illi, qui Ecclesiam non venerantur. Cùm igitur, ut ex prædictis apparet, Apostolico omnis anima sive fidelis, sive infidelis subiecta sit; consequitur hinc, ut omnes ligentur ejus statutis, quia forum fortiri, & statutis ligari, à pari procedunt, c. *Ut animarum*, de *Const. lib. 6.* & notat Archid. in c. *Quo jure*, n. 18. 8. dist. Specul. in *tit. de Const.* §. 1. Et hanc regulam posuit Cald. conf. 34. quod incipit, *Statuto, de test. men.* Ant. de Butr. in rubr. de *consuet.* n. 7. Dec. inc. *Decernimus*, n. 197. de *Judic.* Card. Seraph. dec. 1018. n. 6. & statuendi potestas à jurisdictione dependet, c. *Anobis*, il. 1. de *sent. excomm. d. c. Ut animarum*, l. fin. & ibi notat Bald. ff. de *jurisdict. omn. Judic.* Bart. in l. *Omnes populi*, in v. qu. in *princ. ff. de justit. & jur.* Abb. in cap. *Ecclesia S. Mariæ*, n. 10. infra eod. & ideò quicumque potestati subiecti sunt, subduntur legi, quam fert illa potestas, ut inquit S. Th. in 1. 2. q. 96. art. 5.

81 Concludendo pro conciliatione glossæ, & Innocentii, arbitror sic distinguendum: Aut quæritur, an Constitutiones Canonum ligent omnes in universum in materia eis adaptabili: & tenendum est ligare omnem creaturam; & in hoc rectè Innocentius redarguit glossam, quod restringit textum ad subditos; in hoc enim glossa supponit extare aliquos, qui non sint subditi: at hoc est manifestè falsum, quia nullus in orbis reperitur, qui non subdit Apostolico, & in materia sibi adaptabili ejus Constitutionibus non ligeretur, sive Ecclesiasticus, sive Laicus; sive Princeps, sive subditus; sive Christianus, sive Infidelis. Ad hoc c. *Novit*, de *Jud. c. Solita*, de *major. & obed. cap. Pro humani*, de *homic. lib. 6.* & quod notat Innocentius in cap. *Ad Apostolicæ*, de *re judic. eodem libro*. Ideòque procedit præscriptio exemptionis ab Imperatore, nec præscribens remanet acephalus, quia subest Papæ, & ad eum recurritur pro justitia obtinenda adversus eos, qui in terris superiorem non habent, ut tradit Cardin. in *Clemen. Pastoralis*, §. *Rursus*, in 2. notab. de *re judic.* Abb. in c. 1. num. 2. & 6. & ibi etiam Felin. in 2. notab. de *probat.* & idem Felin. hic nu. 10. vers. *Et pro istis facit*. Et propterea si Judæi delinquant contra legem Moisaicam, per legem Canonicam puniuntur, ut per Petr. de Anchar. in *repet. c. Ea*, quæ de *regul. jur. lib. 6.* quem refert, & sequitur Felin. hic num. 38.

84 & idem si obfint fidelibus, cap. *Si inimicus*, 93. dist. Petr. Brixien. in *Reperit. in verb. Infidelis*. Aut si delinquant in opprobrium Christianæ religionis, ut in cap. *Sepè*, 28. dist. & notat Ancharan. ubi supra vers. *Sexio quero*, & in *conf. 15. incipien. Spiritualis judex*. Alios casus recensent Gemin. in cap. *Multi*, 2. quæst. 1. & Silvest. in *ver. Judæus*, vers. *Quartò quero*, num. 7. & sequentibus. Unde in Concilio Pærentino celebrato anno Domini 1388. tempore Urbani Papæ VI. in rubrica de feriis per infideles colendis sic legitur: *Cedit in opprobrium Religionis Christianæ, quòd Judæi & Saraceni inter Christicolos habitantes, diebus Dominicis & festivis mercimonia vendere, & artificia, ac mechanica opera exercere publicè non verentur. Cùm autem in divina Majestatis offensam non sint à Christi fidelibus aliquatenus tolerandi, ipsi Judæi, & Saraceni, ne mercimonia vendere, aut qualitercumque artificia, seu opera mechanica exercere præsumant diebus Dominicis, & festivis, qui per Christianos coluntur, districtius inhihemus, & ad id compelli per locorum Ordinarios, ac Judices seculares, sub quorum jurisdictione Judæi & Saraceni vivere dignoscuntur, per subtractionem communionis fidelium, & alias pœnas temporales, autoritate, qua fungimur, præcipimus, & mandamus. Quòd si seculares Judices negligentes fuerint in præmissis, ad hoc per censuram Ecclesiasticam compellantur.* Hæc ibi. Adverte tamen, quia hujus Concilii, seu potiùs Conciliabuli nulla est auctoritas. Fuit enim celebratum à Petro de Luna Pseudo-Cardinali in Hispania-

rum partibus Legato Clementis VII. Antipapæ, ut patet ex illius præfatione, & subscriptione tom. 7. *Concil. pag. 975. & 978.* Ex rationabili tamen consuetudine recepius est, ut infideles apud Christianos commorantes ad dies festos servandos teneantur, ut testatur Bertach. in *tract. de Gabell. part. 7. quæst. 1.* & pro statu Ecclesiastico extat Constitutio Pauli IV. *Cum nimis absurdum* §. 5. in *Bullar. tom. 1. pag. 721.* facit textus in c. *Quia*, & in c. *In nonnullis*, infra de *Judæis*, ubi interdicitur Judæis, & Saracenis, ne in die Parasceves ostia, vel fenestras apertas habeant, aut in publicum profiliant; & præcipitur, ut præsumptores hujusmodi condigna animadversione compescantur.

87 Aut quæritur, an singulæ Constitutiones Canonice ligent omnes in materia eis non adaptabili. Et dicendum est, non ligare, non quia subditi non sint, sed quia materia eis non congruit, ideòque in eo particulari casu non subjiuntur legi. Nemo enim dixerit Judæos & Paganos ligari edicto generalis Concilii de confrendo semel in anno, & communicando in Paschate. Quod accidit, non quia infideles non sint subditi Ecclesiæ; sed quia Sacramentorum perceptio eis non adaptatur, cap. *fin. cum ibi notat. de Presbyt. non baptiz.* cùm Baptismus sit janua omnium Sacramentorum, §. *Verum*, 32. dist. Unde merito illa Constitutio restringitur ad fideles. Et propterea si Judæi matrimonium contrahant in gradibus lege Canonica tantùm prohibitis, ad fidem conversi non separantur, c. *Gaudemus*, infra de *divort. c. De infidelibus*, de *consang. & affinit.* & eorum proles legitima est, c. *fin. Qui fil. sint legit.* nam cùm habeant legem veteris Testamenti, cui subjiuntur, non tenentur servare Canones de matrimonio loquentes, secundùm Archid. post Hug. c. *Multi*, nu. 6. 2. quæst. 1. ac proindè non tenentur servare formam à Concilio Tridentino præscriptam in c. 1. *sess. 24. de reformatione matrimonii*. Imò nec post conversionem tenentur iterùm contrahere coram Parocho, & testibus, quia non contrahunt de novo, sed peristunt in jam contracto, ut consuluit Navar. conf. 4. de *paët. in antiq. impress. & in nov. conf. 2. incip. Judæus*, & *Judæa*, de *convers. infidel.* Et in successionebus similiter utuntur lege veteris Testamenti, ut per Florian. in l. *Maximum vitium*, C. de *liber. præterit.* ubi testatur ita fuisse consultum in hereditate Judæi triginta millium ducatorum, ut refert hic Felin. num. 37. adiciens idem procedere in Catechumenis, post Gemin. in c. *Audite*, in 2. notab. 34. dist.

92 In his igitur casibus, & aliis consimilibus, infideles non ligantur statutis Canonum, quia materia eis non congruit. Nec mirum; nam nec Laici fideles in merè temporalibus & prophanis ligantur Constitutionibus Canonicis, nisi in terris Ecclesiæ, c. *Quoniam*, 10. dist. cap. *Si duobus*, de *appellat. glos. in cap. Per venerabilem*, in verb. *Habeat potestatem, qui fil. sint legit.* Anton. de Butr. in c. *fin. num. 13. infra eod.* & scripti in c. 1. num. 26. & seqq. infra de *paët.* & tamen non propterea viciatur regula hujus textus, nec licet absolute affirmare laicos Christianos non subesse Romano Pontifici, aut non adstringi statutis Canonicis. Quæ distinctio in effectu est ex mente Baldi hic n. 5. dicentis: Aut est talis Constitutio, quæ possit adaptari omnibus; & tunc est verum, quod dicit Innocentius: Aut non potest adaptari omnibus, puta infidelibus; & tunc bona est dicta glossa.

93 Nunc principalis regula hujus textus, quòd Constitutiones Canonum ab omnibus sint servandæ, multipliciter declaratur hic à glossa, & Doctoribus.

Primò enim declaratur, ut procedat, dummodò Constitutiones sint publicatæ, quia alias non ligant, §. *Leges*, 4. dist. cap. 1. & ibi glossa in verb. *Solemniter*, de *postul. Prælat. cap. 1.* ubi etiam glossa in verb. *Duos menses*, de *sentent. excomm. DD.* & præfertim Felin. num. 7. in cap. 2. infra eod. Quinimò publicationem esse de essentia legis, docet S. Thomas in 1. 2. quæst. 90. art. 4. & Navar. conf. 1. vers. *Quintò dico*, hoc *tit. de constitut.* & tenent Paul. & Matth. relati à Cardin. in *proæmio Clementin. in verb. Universitati*, num. 1. De hoc scripti latius in *dist. capit. fin. nu. 43.* & seqq. infra eod. ubi etiam posui, an declarationes requirant publicationem.

94 Declaratur secundò, ut procedat in Constitutionibus generalibus tantùm, non autem in Constitutionibus particularibus respectu certarum personarum, vel locorum,

- cap. *Cum longè*, 63. dist. cap. *Nihil*, infra de elect. & notant hic gl. 1. & omnes. Quomodo autem agnoscat, an Constitutio sit generalis, declarat gl. in c. *Ut circa*, in ver. *Perpetua*, de elect. lib. 6. & prosequitur Bald. in l. 3. nu. 2. Cod. De legib. & Felin. hic n. 15.
- 95 Declaratur tertio, ut non procedat in Constitutionibus abrogatis per contrariam legem, vel consuetudinem; illæ enim non sunt servandæ, cap. 1. 26. dist. c. ult. 36. quest. 2. gloss. 2. Innocent. in princ. Abb. n. 3. in gloss. 2. & Doctores hic, Imò utens Constitutionibus à lege abrogatis incidit in pœnam falsi, ut est textus in §. *Hinc igitur*, in prima Constitutione Cod. & notat gloss. & Bart. in leg. fin. ff. de falsis, Aretin. in §. *In personam*, & ibi etiam Jas. n. 19. Institut. de action. Dec. hic in prima lectione, num. 37. Præterquam in aliquibus casibus, quos post Butr. & Imol. recenset hic Felin. n. 19. & Dec. dist. nu. 37. versic. *Et procedit dicta conclusio*, & num. sequentibus. An autem Constitutio Ecclesiastica liget ab initio, antequam à subditis recipiatur, ane rollatur per non usum; relatis octo Canonistarum opinionibus, examinavi latissimè in cap. 1. à num. 16. usque in finem infra, de treuga, & pace.
- 97 Declaratur quarto, ut locum habeat in Constitutionibus, quæ præcipiunt, aut prohibent; secus si simpliciter consulant, vel adhortentur, quia lex consilii regulariter non est obligatoria, c. ult. §. *Quod præcipitur*, 14. quest. 1. §. *Hec est si legibus*, 4. distinct. gloss. 2. Abb. & omnes hic; nisi in tribus casibus, Primus est, cum quis adstrinxit se consilio, ut in Religiosis solemniter professis, c. *Cum ad monasterium*, de statu Monachorum; qui tamen non obligantur ex vi Canonis consulentis, sed ex vi voti, secundum Butr. Imol. & Felin. hic. Secundus est, cum quis venit contra legem consilii ex contemptu; quia mortaliter peccat, ut notat gl. in c. *Quis autem*, 10. distinct. Tertius est, cum lex continet consilium reverentiæ, c. *Ad aures*, & ibi gl. in verb. *Consilio*, de atar. & qualit. Dicitur autem consilium reverentiæ, quando materia est necessitativa, sed lex ob reverentiæ ejus, cui loquitur, utitur verbis consultivis, non præceptivis, ut hic declarant Doctores, & in specie Abb. num. 4. Felin. num. 23. Exemplum sumi potest ex decretis Concilii Tridentini in cap. 5. vers. *Quod auxilium*, sess. 25. de Regular. & in c. 20. sess. 25. de reform. & ex decreto de recipiendis, & observandis decretis Concilii, vers. *Supereff nunc*, ut Principes omnes; & ex Bulla Pii IV. confirmationis Concilii, quæ incipit; *Benedictus Deus*, vers. *Ipsum verò charissimum filium nostrum Imperatorem*.
- 100 Cæterum his casibus obligatio non oritur ex consilio, sed ex natura rei: nam verba hortatoria impropriantur, quando subjecta materia est de præcepto, ut est text. in c. *Rogo*, & ibi notat gloss. 1. 11. quest. 3. & in c. 1. in verb. *Hortamur*, ubi glossa exponit, id est, præcipimus, infra de testibus, & sequitur Abb. in cap. *Nam concupiscentiam*, num. 3. infra hoc tit. Vel certè, ut ait ibi Dec. num. 21. verba hortatoria tunc non impropriantur, quia non est inconveniens aliquem hortari ad illud, quod facere tenetur, c. *Pervenit*, 84. dist. & ideò verbum, *Rogo*, & verbum, *Hortamur*, in locis præallegatis propriè intelliguntur, & non inducunt præceptum, sed per alia jura materia præcepti esse dicitur, ut ibi per eum.
- 101 Hinc Sacra Congreg. Concilii aliàs declaravit Episcopos temporibus præscriptis in cap. 1. vers. *Eisdem interim admonet*, sess. 23. teneri apud suam Cathedralē Ecclesiam residere, nec satis esse, ut in Diocesi resident: nam etsi decretum illud utatur verbo, *Admonet*, quod est consilii, non præcepti; tamen obligatio residendi in Cathedrali Ecclesia surgit ex dispositione antiquorum Canonum, quos Tridentina Synodus ibi penitus non sustulit, sed tantum moderata est: nempe ex cap. *Placuit*, 7. quest. 1. & ex c. *Episcopus*, de consecr. distinct. 3. ut scripti plenè in c. *Qualiter*, à n. 27. usque in fin. infra de Clericis non residen.
- 102 Declaratur quinto regula hujus textus, ut locum non habeat in Summo Pontifice: ipse enim non ligatur statutis Canonum, cum sit supra omne jus humanum positivum, c. *Proposuit*, de concess. præb. §. *His ita*, 25. q. 1. ubi sic legitur: *Sacrosancta Romana Ecclesia jus & auctoritatem Sacris Canonibus impertitur, sed non eis alligatur. Habet enim jus condendi Canones, ut potè quæ caput est, & cardo omnium Ecclesiarum, à cujus regula nemini dissentire licet. Ita ergo Canonibus auctoritatem præstat, ut seipsum*
- non subjiciat eis*. Hæc ibi. Et docet Sanctus Thom. quodlib. 4. art. 13. Unde Bald. in cap. 1. circa fin. vers. *Secundo casu de alien. feudor. Deus*, inquit, *Papa, & Imperator leges subjecit, & eorum celsitudini nulla lex imponi potest*; allegat textum in *Authen. de Consul. & in l. fin. C. De legib.* Et propterea Papa potestatem habet dispensandi pro loco & tempore in omnibus statutis Ecclesiæ, ut per Divinum Thomam ubi supra, & in 1. 2. quest. 96. artic. 5. ad 3. Unde etiam simplici Sacerdoti committere potest, ut conferat Chrisma, ut per Doctores in cap. *Quanto*, infra de consuetud. & est diffinitum in Concilio Florentino in Decreto fidei Eugenii IV. §. *Secundum Sacramentum*, de quo articulo scripti plenè in cap. unico, §. *Per frontis Chriasmationem*, infra de Sacra Unctione; & complura his similia in proposito congerunt hic Felin. num. 23. vers. *Fallit quarto*, & Dec. num. 50. qui ampliùs affirmant Papam posse unico verbo facere Sacerdotem, vel Episcopum, allegant Angelum hoc dicentem de Sacerdote in l. 2. in princ. Cod. de crimin. sacrileg. & de Episcopo in l. 1. num. 2. in fin. Cod. de sent. pars. exemplo Imperatoris, qui unico verbo etiam procedendo, & extra ordinem proloato, potest facere quem Doctorem, ut in prædictis Juribus; & de servo liberum, ut in leg. *Apud eum*, ff. de manumiss. vindicta. Sed adverte, quia hoc dictum Angeli est erroneum: nam Sacramenta omnia, & consequenter eorum essentialia instituta sunt immediatè à Christo, ut docet Sanctus Thomas in 1. part. quest. 60. art. 3. & 5. & est hodie diffinitum à Tridentina Synodo de Sacramentis in genere, sess. 7. de Sacrament. can. 1. & in specie de Sacra Ordinatione sess. 23. de Sacrament. Ordin. can. 3. & ideò in Sacramentis requiruntur res & verba determinata ex ipsa Christi institutione, ut per eundem D. Thomam dist. quest. 60. art. 7. Unde sine materia & forma Sacramenti essentia non perficitur, ut similiter diffinitur in Concilio Florentino in Decreto fidei Eugenii IV. §. *Quinto*, & in Tridentino sess. 14. cap. 2. de differen. Sacramen. Pœnitent. & Baptif. ibi, *Materia, & forma, quibus Sacramenti essentia perficitur*. Neque Ecclesiæ relicta est potestas à Domino super Sacramentorum substantia, cap. *Sunt quidam* 25. quest. 1. & constat ex decreto Concilii Tridentini in cap. 2. in princ. sess. 21. de commun. sub utraque specie. Unde hanc doctrinam plenè confutavi in cap. un. num. 19. & 67. de Sacramento Unctionis. Porro respectu Episcopi dictum Angeli salvari potest tantummodò in non consecrato. Potest enim Papa unico verbo eum facere Episcopum, id est, conferte illi Cathedralē Ecclesiam, ut quotidie facit per propositionem in Consistorio. Sed tamen sic provisus ante consecrationem non dicitur Episcopus, sed electus, ut notat Abb. in c. *Tua nuper*, num. 2. de his, quæ fiunt à Prælati, Anton. de Butr. conf. 19. incip. *Quia hic agitur*, n. 3. vers. *Hoc enim verbo*: habet enim potestatem jurisdictionalem, quæ ex simplici injunctioe hominis confertur, non autem potestatem sacramentalem, quæ non confertur nisi per consecrationem, c. *Transmissam*, & c. *Quod sicut*, §. *Super eo*, de elect. & declarat S. Thomas in 2. 2. q. 39. art. 3. Sed respectu Sacerdotis dictum Angeli de Perulio nullo modo salvari potest. Ignoscendum est tamen Legistæ, quia in hoc articulo lapsi sunt etiam graviore Canonistæ, quorum opiniones retuli in d. c. unico de sacra Unctione. Cæterum quod pertinet ad hanc quinam declarationem, dic etiam Summum Pontificem comprehendere sub regula hujus textus, secundum quod ei proportionabiliter convenit: & ita non quoad vim coactivam, cum nemo cogi possit à seipso, vel à pati; sed benè quoad vim directivam, quia potest quis dirigi, vel obligari etiam à seipso, ut latè ostensum est supra nu. 57. & seqq. & cum Princeps subjiciatur rationi, consequens est ut subjiciatur & legi, quia lex est omne, quod ratione consistit, c. *Consuetudo*, 1. dist. Unde Seneca in *Epist. ad Lucillum*, relatus à gl. in c. *Ex eo*, in ver. *Quam rationis*, de elect. lib. 6. Si vis, inquit, omnia tibi subjicere, te subjicias rationi.
- Declaratur sexto principalis regula hujus textus ut non procedat in infidelibus, secundum Host. & alios hic. Sed hæc declaratio non est vera, quia in materia eis adaptabili etiam infideles subjiciuntur Constitutionibus Canonum, ut patet ex dictis supra à n. 64. usque ad n. 93.
- Declaratur septimò, ut non procedat in foro conscientie, ut videtur tenere Abb. in c. 1. nu. 19. de restit. in integrum.

- grum.* Sed hanc declarationem ostendi falsam esse in *c. fin. n. 22. & seqq. infra eodem*, & in *cap. 2. à n. 20. de regular.* ubi fusè probavi Decreta Apostolica habere vim obligandi in foro conscientie etiam sub reatu mortalis peccati.
- 108 Declaratur ultimò prædicta regula, ut non procedat, si iudices ex magna causa transgrediantur Canones, ut videtur sentire Innoc. hic *n. 2. vers. Quamvis & idem credimus.* Quod ex sequentibus confirmatur: nam Legatus ex iusta causa severitati juris communis derogare potest, ut est expressum in *c. fin. de translat. Episc.* Et Magistratus propter merum periculi, vel scandali, potest legem transgredi, secundum Bald. in *l. Si quis filio*, §. *Hi autem*, *n. 4. ff. de injust. testam.* Et excusatur in Syndicatu, qui ob multorum salutem transgreditur statuta, ut idem tradit in *l. Observare*, in *10. q. ff. de offic. Proconsul.* Item ratione ætatis potest commutari pœna mortis ex statuto imposita in pupillo, qui homicidium perpetravit, ut per eundem in *l. Et si severior*, *nu. 10. C. de infam.* Et è converso propter casum terribilem licere pœnas legum exacerbare scripsit idem Bal. in *c. Oberus*, *Qualiter olim feudum alien. posset.* Ideòque propter homicidium horribile, puta parricidium, clericus degradari potest, & tradi Curie sæculari, etiamsi non sit incorrigibilis, & sic non servata forma *c. Cum non ab homine*, *de judic.* ut concludit Petr. de Anch. *conf. 158. Ex narratis*, *n. 5. & seqq. & in c. Ea que*, in *19. q. de reg. jur. lib. 6. Abb. in c. At si clerici*, *n. 41. de judic.* & Felin. hic *n. 49.* Qui tamen articulus est admodum controversus, & extant utrinque DD. de communi & veriori opinione attestantes, ut refert Bern. Diaz. in *Pract. Crim. Canon. c. 90. de Parricid.* & dicam latius in *d. c. Cum non ab homine*, à *num. 36. usque ad num. 105.*
- 112 Et eodem modo propter immanitatem criminis fertur sententia contra mortuum, secundum glos. in §. *Interdum autem*, in *verb. Damnata*, *instic. de heredit. que ab intest. defer.* Et propter eandem immanitatem reus mortuus tradi potest bestiis in cibum, ut per glossam un. in *l. un. ff. Arbor. furt. casur.* Sic nostris temporibus vidimus cadaver Marci Antonii de Dominis olim Archiepiscopi Spalaten. Hæresarchæ relapsi, in Arce S. Angeli vita functi, postea in Acie Campi Floræ unà cum illius imagine publicè concrematum fuisse; ob quam immanitatem etiam pecus traditur morti, ut in *c. Mulier*, *15. q. 1.* Alia his similia ponit Ludov. Roman. *conf. 428. incipit: In terminis proposita consultationis*, *nu. 13. & in l. Si vero*, §. *De viro*, in *42. fall. ff. sol. matrim.*
- 113 Et eadem ratione Episcopum ex magna causa necessitatis & utilitatis posse contra Constitutiones Canonum etiam Generalis Concilii dispensare, decidunt Domini de Rota *dec. 262. incip. In religioso*, alias est §. *de jure patr. in nov. per c. Tali*, & *c. Exigunt*, *1. q. 7. & c. Proposisti*, *de preben.* allegant Joan. de Lignano in *c. At si clerici*, *de judic.* & eos sequuntur Roman. *conf. 325. incip. Quo id primum consultationis articulum*, *n. 7. vers. Hinc est*, quod notabiliter concludunt Domini de Rota, & *d. conf. 428. & n. 14.* Abb. in *c. Cum dilectus*, *n. 5. de eleg.* & Felin. hic, qui à *nu. 48.* longam seriem cumulat casuum consimilium, & latius Hippol. de Manil. in *l. 1. col. 9. §. fin. ff. de quest.* & Jal. in *leg. Omnes populi*, *n. 11. ff. de justit. & jur.* Generaliter autem, quæ veniant consideranda in pœnis temperandis, vel exacerbandis, luculenter declarat Marian. Soc. in *c. Licet*, à *nu. 22. infra de pœnis*, & ante eum Hentic. Boich. in *c. In Archiepiscopatu*, *col. 2. vers. Et in hac causa consideratione*, *de raptor.*
- 114 Cæterum adverte, quia in his casibus Iudices propriè non transgrediuntur Canones, sed potiùs interpretantur mentem & rationem legis ad illum casum non extendi. Quod egregiè explicat S. Th. in *2. 2. q. 120. art. 1.* ait enim: *Quia humani actus, de quibus leges dantur, in singularibus continentibus consistunt, quæ infinitis modis variari possunt, non fuit possibile aliquam regulam legis institui, quæ in nullo casu deficeret; sed legislatores attendunt ad id, quod in pluribus accidit, secundum hoc legem ferentes; quam tamen in aliquibus casibus servare est contra æqualitatem justitiæ, & commune bonum, quod lex intendit. Sicut lex instituit, ut deposita reddantur, quia hoc ut in pluribus est; contingit tamen aliquando esse nocivum, puta si furiosus deposuit gladium, & eum reposcat, dum est in furia: vel si aliquis reposcat depositum ad patriæ impugnationem. In his*
- ergo & similibus casibus malum est sequi legem positam: bonum autem est, prætermisissis verbis legis sequi id, quod poscit justitiæ ratio, & communis utilitas. Et ad hoc ordinatur Epicheja, quæ apud nos dicitur æquitas.* Hactenus D. Th. ubi Card. Cajetan. latius explicat quid sit Epicheja: & subdit his casibus legis interpretationem autoritativè quidem ad Principem pertinere, sed doctrinaliter ad legis peritos. Id ipsum docuit idem S. Th. in *2. 2. q. 147. art. 4.* dicens: *Statuta communia proponuntur, secundum quod multitudini conveniunt; & ideo legislator in eis statuendis attendit id, quod communiter habetur, & in pluribus accidit. Si quid autem ex speciali causa in aliquo inveniatur, quod observantia statuti repugnet, non intendit talem legislator ad statuti observantiam obligare.* Hæc ibi. Itaque in his tantum abest, ut Iudices faciant contra leges, ut potiùs contra eas facerent, si posthabita ratione sequerentur corticem verborum; quia non dubium est in legem committere eum, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem, ut in *l. Non dubium*, *C. de legibus*, quem textum ad hoc adducit S. Th. *d. q. 120. art. 1. ad primum*: & hoc est, quod sentit hic Innocentius *n. 2.* non enim dicit Iudices posse ex causa leges transgredi, ut refertur à Felin. hic *num. 48.* quinimò eodem *num. 2.* recenset opinionem illorum, qui dixerunt administratores, & ordinarios quandoque licet transgredi leges ratione casuum emergentium, & sic ex rationabili causa, per textum in *Authent. Jusjurandum*, quod præstat ab his, *circa princip. collat. 3.* & hanc opinionem reprobat dicens: Hoc non placet; nam sicut in eadem Authent. continetur, utriusque parti tam in privatis, quàm in publicis contractibus jurant servare justitiam. Unde dicimus, quod administratori non licet à justitiâ discedere. Non obstat prædicta Authentica, ubi dicit: Servabo æquitatem, secundum quod mihi visum fuerit justum. Quia illud intelligitur extra iudicium, ut in officiis dandis; vel etiam in iudiciis in his, quæ commissa sunt ejus arbitrio, ut inductis dandis, & similibus, *l. 1. ff. de jure delib. & cap. De induciis*, *3. quest. 3.* & in dispensationibus, *c. Exigunt*, *1. quest. 7.* & in pœnis, saltem in extraordinariis criminibus. Ita Innocentius, qui, ut vides, restringit se ad ea, quæ commissa sunt Iudicis arbitrio. Et sequitur totidem ferè verbis Compostell. *n. 3.* Et quamvis postea subdant se idem credere in criminibus ordinariis, si Iudex ex causa viderit pœnas temperandas: hoc tamen idè dixerunt, quia jura tribuunt Iudicibus hanc facultatem pœnas temperandi, & augendi, ut in iuribus per eos citatis. Nam in *l. Aut facta*, §. *fin. ff. de pœnis*, legitur: *Nonnunquam evenit ut aliquor in malefactorum supplicia exacerbentur, quoties nimirum multis personis grassantibus exemplo opus sit.* Et in *c. Ut consideretur*, *50. distinct.* dicitur: *Detrahendum esse aliquid severitati, ut maioribus malis sanandis charitatis sincera subveniat.* In *c. Tanta*, *86. distinct.* parciatur senectuti, & simplicitati, & in *c. Circumcelliones*, *23. quest. 5.* Augustinus ait: *Imple Christi in te Iudex pii patris officium. Sic succense iniquitati, ut consulere humanitati memineras: nec in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciscendi libidinem, sed peccatorum vulneribus curandis adhibeas voluntatem.* Ad idem textus in *l. Respicendum*, *ff. de pœnis*, & in *l. Et si severior*, *C. De infam. cum concordan.* de quibus ibi per glossam, & Doctores, & generaliter statuitur in *l. Hodie*, *ff. de pœnis*. Unde Bald. in *d. l. Et si severior*, *nu. 3.* Videtur, inquit, servare legem, qui ex generali potestate sibi concessa per *d. l. Hodie*, alterat pœnam.
- Et secundum hæc Iudex, qui in crimine homicidii non procedat ad pœnam mortis contra pupillum, ut in exemplo superius relato per Bald. & per Felin. hic *numer. 48.* non transgreditur, quin potiùs exequitur leges, quia minor etiam proximus pubertati, & doli capax, pro homicidio nunquam debet affici pena capitis, sed mitiori citra mortem, & membri mutilationem, text. est in *cap. 2. in fin. de delict. puer.* & ibi notat gloss. in *verb. Inultum*, & alii communiter, *Dec. in l. Ferè in omnibus*, *nu. 2. ff. de reg. jur.* & in casu contingenti consuluit Anchar. *conf. 283. incip. Jure stricto*, Aug. ad Ang. *de malef. in ver. Scienter dolose*, *post n. 6.* ubi refert se liberasse quemdam, qui in ripa Padi bajulum interfecerat, & alia exempla recenset Clar. in *practic. crim. §. fin. q. 60. vers. Sed in omnem casum.* Quinimò nec major 14. annis, & minor 25. pro atrocibus delictis plecti potest

potest pœna ordinaria mortis, & in atrocioribus succurritur ei, quatenus interdum ad mediocrem pœnam miseratione ætatis Judicem perduxerit, ut est casus in *l. Auxilium*, §. *In delictis*, ff. *de minor.* & in homicidio voluntario respondit Rolan. à Valle *cons. 77. Quia formata*, n. 3. & seqq. lib. 3. Thef. *dec. Pedemont.* 161. n. 4. ubi reprobat contrariam observantiam Senatus Pedemontani, affirmans illam esse nimis rigorosam, & humano Judice indignam, & n. 5. dicit conclusionem minorandæ pœnæ procedere etiam in atrocibus, Gramm. *dec. 22. n. 11.* ubi allegat *Dec. cons. 535.* loquentem in pluribus abortibus, & num. 12. attestatur de communi. In criminibus tantum atrocissimis major 14. annis non succurritur, ut probat textus in *dict. §. In delictis*, *vers. Sed tu ad legis*, & tenet gl. in *d. l. Ferè in omnibus*, ff. *de reg. jur.* & in *d. §. In delictis*, in *verb. Atrocioribus*, quæ ita exponit textum illum, prout etiam exponunt Alber. n. 3. Jo. de Anan. in *d. c. 2. n. 8. vers. in glos. fin. de delict. puer.* & Franc. Cald. in *repet. l. si Curatorem*, in *verb. Vel adversarii dolo*, n. 61. C. *De in integr. restit.* & in parricidio exemplificat D. August. in libro questionum novi & veteris Testamenti, in hæc verba: *Non enim velandum est excusatione rusticitatis, vel atatis, parricidium, quod dolo malo, aut ex insidiis patrum probatur.* Unde Vinc. de Franch. *dec. 230. incip. Minori non succurritur*, refert quemdam nobilem, qui parricidium veneno commiserat, quamvis 18. annum non complevisset, tamen à magna Curia condemnatum fuisse amputatione capitis, utque illius corpus includeretur in sacco, seu dolio, & in mare projiceretur, itaur sepultura careret, juxta textum in *l. Pœna parricidii*, ff. *ad leg. Pomp. de parricid.* & Consilium confirmasse hujusmodi sententiam, quæ ob criminis immanitatem in die festo ipsorum Tribunalium fuit executioni demandata quoad capitis amputationem sub die 16. Junii 1580. cætera Prorex remisit ad quorundam nobilium supplicationem. Sequitur prædictam decisionem Menoch. *de arbitr. Judic. lib. 2. cent. 4. casu 356. n. 18.* & novissimè Farin. in *Praxi crim.* q. 92. n. 107. & seqq. ubi pluribus relatis affirmat hanc opi-

nionem esse communiter receptam, & servari posse in judicando duobus concurrentibus, videlicet ut delinquens sit major annis 14. & Principe consulto. Hunc articulum plenè examino in *d. c. Cum non ab homine*, de *Judic. in qu.* an Novitius minor 25. annis, qui Superiorem Regularem interfecit, à Religione tradi possit aut debeat Curie seculari.

Tenendum est igitur, Ordinariis, & Episcopis nullatenus licere jura transgredi, aut contra Constitutiones Canonum dispensare, nisi à jure reperiat illis expressè permittum, ut est text. in *c. Dilectus*, infra *de temp. ordinat.* ubi post Laur. & Jo. hanc regulam ponunt Innoc. n. 2. in *ver. Dispensatio*, Abb. Antiq. in *ver. Permissa*, Host. num. 2. in *ver. Hujusmodi dispensatio*, Jo. And. n. 7. Bellam. n. 1. Burr. n. 6. *vers. Quintò nota regulam*, Card. n. 2. Abb. n. 3. latè Archid. in *c. Licet Canon*, n. 3. *vers. Et ibi assertivè dixit*, de *elect. lib. 6.* & ita communiter teneri testatur Abb. in *c. De si Clerici*, §. *De adulteriis*, n. 6. *vers. Quandoque Constitutio loquitur generaliter*, de *Judic.* Episcopi enim sunt custodes Canonum, & magistri, *c. Cum quibus*, 24. q. 3. & debitores sacras regulas custodire, *cap. Cum simus*, 9. q. 3. ad idem jurejurando se adstringunt, *c. Ego N. de jurejur.* Unde nulli Pontificum licet Sedis Apostolicæ decreta in totum, vel in partem qualibet occasione convellere, vel mutare, ut legitur in *c. Institutionis*, 25. q. 2. *cum concord.* de quibus per Archid. *loco cit.* per Feder. de Sen. *cons. 17. incip. Questio talis est*, per tot. & Petr. de Anchar. *hic num. 188. vers. In contrarium*, & nu. 190. *vers. Accedit his utilis questio*, & scripsi plenius in *ead. cap. Dilectus*. Hactenus de opinione Innocentii.

Decisio autem Rotæ supra *de jure patr. in nov.* quòd Episcopus ex magna causa necessitatis & utilitatis possit contra Canones generalis Concilii dispensare, an, & quando procedat, dixi latè in *capit. final. infra de fil. Presbyter.* ubi posui octo requisita, quæ debent simul concurrere ad hoc, ut prædicta doctrina tutò servari possit in practica.

DE CONSTITUTIONIBUS.

D. Hieronymus in parabolis.

CAPUT V.

NE innitatis prudentiæ tuæ. Prudentiæ suæ innititur, qui ea, quæ sibi agenda, vel dicenda videntur, Patrum decretis præponit.

SUMMARIUM.

- 1 Constitutiones decretorum singularibus sunt opinionibus præferende.
- 2 Prudentiæ suæ inniti quis dicatur.
- 3 Sapientia, vel stultitia hominis ex dictis, vel factis dignoscitur.
- 4 Facta magis spectanda sunt, quam verba.
- 5 Sanctorum Patrum dictis an, & quando sit standum.
- 6 Papa interpretatio prævalet dictis Sanctorum Patrum, & contraria opinio Abbatis refellitur tamquam erronea.
- 7 Ecclesia Romana doctrina est regula fidei.
- 8 Hieronymi autoritas cur prævaluerit sententiæ Concilii.
- 9 Sanctorum Patrum dicta in philosophicis non sunt majoris autoritatis, quam dicta Philosophorum quos sequuntur.
- 10 Judex non debet judicare secundum propriam opinionem, sed secundum decreta Patrum, & aliorum habentium autoritatem legis condende.
- 11 Opinio propria, & singularis, erronea est, & potius est quedam superstitio.

- 12 Captiosi, & nimium de se præsumentes, volunt omnes opiniones suas aliis prævalere.
- 13 Opinionem probabilem an sequi liceat in quacunque materia, latissime discutitur, & nu. seqq. usque ad numer. 403.
- 14 Divisio tractatus de opinione probabili.
- 15 Opinio etiam minus probabilis eligi potest in materia ad fidem aut mores non pertinente, & num. 19.
- Declaratur, num. 117.
- 16 Opiniones diversas si Sancti inter se habeant in his, quæ ab Ecclesia non sunt definita, licitum est cuilibet, quod vult, dicere.
- 17 Maria Virginis corpus asserere non fuisse assumptum in Paradisum, hodie est proximum hæresi.
- 18 Opiniones non probabiles an sequi liceat in articulis non diffinitis, remissivè, & n. 117.
- 19 Opinionem alicujus Magistri eligens contra manifestum Scripturæ testimonium, sive contra id, quod publicè tenetur secundum Ecclesiæ autoritatem, non potest ab erroris vitio excusari.
- 20 Opinio illa semper est præferenda, quæ habet pro se legem, vel probatam consuetudinem.
- 21 Opinio quid sit, n. 78. & 91. & seq. n. 127.

- 23 *Doctrina de libera electione opinionis probabilis origo & progressus, & n. seq.*
- 25 *Probabilitatis gradus tres.*
- 26 *Referuntur auctores doctrina de libera electione opinionis probabilis, & eorum assertiones, ibid. & num. seqq. usque ad n. 44.*
- 27 *Videlicet licere omnibus illam sequi, & in omni materia.*
- 28 *Et in specie id licere Lectoribus, & Magistris.*
- 29 *Item Advocatis, etiam in causa sanguinis, num. 381. & 390.*
- 30 *Item Consiliariis, & Consultoribus animarum, num. 354.*
- 31 *Item Judici etiam contra communem, num. 298. & nu. 355.*
- 32 *Ita ut reo non liceat appellare, etiam si pro se habeat probabilior.*
- 33 *Item Medico, n. 293. & n. 373.*
- 34 *Item Regi in bello gerendo, n. 306. & n. 375.*
- 35 *Item Sacerdotibus in essentialibus Sacramentorum, & illorum administratione, n. 303. & n. 376.*
- 36 *Ita ut liceat consecrare in materia incerta.*
- 37 *Et Confessarius teneatur sequi opinionem probabilem penitentis, etiam si credat eam esse falsam, nu. 305.*
- 39 *Et Ecclesia tribuat jurisdictionem ad absolvendum Sacerdoti eligenti opinionem probabilem, n. 380.*
- 40 *Et sequi liceat opinionem minus tutam. Etiam in articulo mortis.*
- 41 *Doctrina de libera electione probabilium opinionum est valde utilis Christiana Reipublica, & salutis animarum, & n. seqq. Imò valde perniciosa, ut latè ostenditur, n. 293. & n. seqq. usque ad n. 340. & n. 401.*
- 42 *Restitutio pecunie an possit fieri per partes invito domina.*
- 43 *Famulus an possit ducere concubinam in domum heri absque peccato.*
- 44 *Opinionem probabilem secundum se an in moralibus sequi liceat, prescindendo à quacumque probabilitate opinionis opposita, latè discutitur, ut numeris sequentibus, usque ad n. 121.*
- 45 *Referuntur fundamenta pro opinione affirmativa, & n. seqq. usque ad n. 59. Referuntur fundamenta pro opinione negativa à nu. 59. usque ad n. 111. Solvuntur contraria à n. 111. usque ad n. 121. Et quid si fiat reflexus ad opinionem oppositam, num. 109.*
- 46 *Opinionem probabilem eligens in actionibus humanis non agit temerè, sed prudenter, n. 56. Contrarium n. 66. & 69. 70. & seqq. n. 111.*
- 47 *Certitudo moralis de honestate operationis sufficit ad honestè operandum.*
- 48 *Certitudo alia supernaturalis, alia naturalis, & alia moralis.*
- 49 *Leges illa optimè sunt constituta, quæ quàm paucissima reliquerunt arbitrio judicantium.*
- 50 *Certitudinem mathematicam non oportet in cunctis quaerere.*
- 51 *Moralis materia non nititur certa demonstratione, sed conjecturis grossis, & figurantibus. Declaratur num. 99.*
- 52 *Certitudo est determinatio intellectus ad unum.*
- 53 *Prudentia est de non necessariis. Declaratur n. 116.*
- 54 *Prudentia hominis non est omninò certa propter variabilitatem singularium.*
- 55 *Deus, & lex non obligant ad impossibile.*
- 57 *Opinio tutior ex Canonum prescripto non est eligenda, nisi res dubia sit. Declaratur num. 118.*
- 58 *Opinionem probabilem eligens non est in dubio, licet sit cum formidine partis opposita. Declaratur num. 71.*
- 60 *Actus humanos, ut sint recti, & habeant bonitatem moralem, precedere debent verbum verax, & consilium stabile, n. 87.*
- 61 *Veritas est indubitata rei certitudo.*
- 62 *Opinio probabilis indubitata rei certitudinem habet, num. 71.*
- 63 *Veritas nec fallit, nec fallitur: opinio secus.*
- 64 *Veritas manet, & invalescit in aeternum.*
- 65 *Opinio stabilitatem habet, sed variabilis est.*
- 66 *Prudentia quid sit. Opinio intellectus & fides in quibus differant, ibid.*
- 67 *Prudentia est generalis regula humanorum actuum, & completiva omnium virtutum moralium.*
- 68 *Intellectus rectus est, qui dirigitur à prudentia, scientia & opinione vera; non rectus vero, qui dirigitur ab eorum contrariis.*
- 69 *Opinio contradistinguitur à virtutibus intellectualibus, n. 85. & 87.*
- 70 *Certitudo saltem moralis de rectitudine & honestate operationis requiritur ad rectè & honestè operandum, num. 98.*
- 71 *Opinio probabilis moralem certitudinem non habet, num. 72. & 76.*
- 78 *Opinionis diffinitio qua, nu. 91. & 92.*
- 79 *Intellectus rectus, & non rectus, qui dicatur ex sententia Alexandri de Ales, & D. Thome, n. 80.*
- 81 *Judicium duplex in quolibet ratiocinato.*
- 83 *Intellectus inclinatur in objectum suum per modum naturæ.*
- 84 *Veritatem amat omnis homo natura non degenerans, & eam scire super omnia desiderat, n. 115.*
- 86 *Intellectus speculativi & practici virtus in quo consistat.*
- 87 *Judicii honestas non consistit in sola veritate, sed in eo, quod sit firmum & stabile.*
- 88 *Scrupulus mors est conscientia, si applicatio ad opus fluctuat circa rectum & obliquum, n. 96.*
- 89 *Fluctuans quantum sapit fluctuationis, tantum sapit indeterminationis, n. 96.*
- 91 *Opinio probabilis habet inseparabiliter annexam formidinem.*
- 92 *Opinio est credulitas cum aliqua levi dubitatione, & tenet medium inter suspicionem & plenam probationem, num. 261.*
- 93 *Formido quid sit.*
- 94 *Suspicio est credulitas ex levibus conjecturis, & tenet medium inter dubitationem & opinionem, num. 261.*
- 95 *Scrupulosa cum conscientia operari peccatum est, nisi prius error deponatur, nu. seqq. & n. 246.*
- 96 *Conjux, qui habet conscientiam impedimenti ex credulitate levi, non potest exigere debitum, nisi prius deponat scrupulum, n. 241.*
- 97 *Opinionibus contrariis si quis adducatur in suspicionem, quod actus si illicitus, ex sententia D. Thome non potest actum illum explicare absque peccato.*
- 99 *Certitudinem ex probabilibus sufficere in moralibus, quomodo sit intelligendum, plene explicatur, ut nu. seqq. usque ad nu. 111.*
- 100 *Aristoteles in 1. Ethicor. c. 3. expenditur.*
- 101 *Salomonis judicium non fuit probabile, sed omninò certum.*
- 102 *Sententia diffinitiva fertur ex violenta presumptione.*
- 103 *Probationes plures imperfectæ simul junguntur ad faciendam plenam & perfectam probationem.*
- 104 *Probationes due semiplene faciunt unam plenam.*
- 105 *Testis unus, & confessio facta, absente parte, plene probat.*
- 106 *Probatio plena conficitur ex diversis probationibus imperfectis, cum tendunt ad eundem finem.*
- 107 *Probatio plena consurgit ex pluribus presumptionibus ad idem tendentibus, & ex pluribus adminiculis, quando unum alteri adminiculatur.*
- 108 *Judex inquisitor veritatis debet cuncta rimari, nec se adstringere ad unam speciem probationis.*
- 109 *Opinio probabilis potest amplecti, quando contraria, utcumque tutior, est rationibus destituta.*
- 110 *Opinio probabilis respectu non probabilis potest dici probabilior.*
- 112 *Certitudinem moralem habere de omnibus eligibilibus est supra humanam facultatem, & nu. seqq.*
- 113 *In moralibus periculum est diversa sentire, & admodum*

- modum utilem veritatem investigare.
- 114 Ad veritatem nati homines, & ut plurimum veritatem consequuntur.
- 116 Prudentia materia sunt agibilia, secundum quod sunt objectum rationis, scilicet subratione veri.
- 118 Opinionem tutiorem sequi tenetur non tantum qui dubius est, sed etiam qui formidat.
- 121 Ex opinionibus duabus oppositis aequè probabilibus an liberum sit cuilibet sequi utramque, vel alteram, quam maluerit. Latè discutitur, ut nn. seqq. usque ad n. 253.
- 122 Referuntur fundamenta pro opinione affirmativa. Referuntur fundamenta pro opinione negativa à n. 123. usque ad n. 252.
- Solvuntur contraria, nn. 252.
- Propositiones duæ contradictoriae possunt esse probabiles, n. 122. & n. 131.
- 125 Opiniones oppositas qui iudicat esse aequaliter probabiles, vel quasi aequaliter, non est moraliter certus, sed dubius. Latè firmatur, ut nn. seqq. usque ad n. 171.
- 126 Opiniones contrarias aequè probabiles eundem intellectum posse simul opinari, non tantum moraliter, sed etiam naturaliter, & physicè est impossibile, & nn. seqq.
- 127 Opinari quid sit.
- 128 Intellectus c. Ego solis 9. dist.
- 129 Opinari non est in nobis, necesse enim falsum, aut verum dicere, n. 136. & 139. n. 154. & seqq.
- 130 Propositionem iudicare probabilem, & iudicare propositionem probabiliter esse veram, multum differunt, & in quibus, & nn. seqq.
- 131 Opiniones duæ contradictoriae possunt iudicari probabiles, sed non possunt iudicari probabiliter esse verae, & n. seqq.
- 132 Probabile est hoc esse verum, vel licitum, & probabile est hoc esse falsum, vel illicitum, non sunt contradictoria.
- 133 Contradictoriae propositiones non possunt unquam verificari etiam respectu duarum causarum, & nn. seqq.
- 134 Contradictoria simul esse vera, non potest esse in mente hominis, etiam si voce proferatur.
- 135 Contradictoria duo iudicari non possunt simul probabiliter esse vera, etiam ex diversis principiis; & refellitur contraria opinio.
- 136 Assensus duo contrarii opinativi simul esse non possunt in eodem intellectu, unus scilicet ex principiis intrinsicis rationum, & alter ex principio extrinseco autoritatis.
- 137 Intellectus speculativus, & practicus, an & in quibus differant, n. 218.
- 138 Opiniones diverse in nobis quotidie generantur propter diversa phantasmata. Doctorem non esse sibi aliquando contrarium, est ferè impossibile, ibid.
- 139 Opiniones contrarias qui iudicat esse aequaliter probabiles, non potest earum alteram opinari, & n. seqq.
- Imaginari quidem possumus, ut volumus, sed non opinari, ibid. & 140.
- 140 Fingere aliud est, & aliud opinari, n. 141.
- 142 Problema quid sit.
- 143 Intellectus non habet libertatem opinandi, ut libet, sed cogitur objecto se conformare, n. 154. & seqq.
- 144 Sententia certa in re dubia ferri non potest.
- 145 Problemata quomodo intelligantur dubitatione habere.
- 146 Dei iudicium semper innititur veritati, qua nunquam fallit, nec fallitur.
- 147 Dubitatio unde oriatur, & nn. seqq. & n. 162.
- 150 Dubitatio quid sit, n. 153. & 159.
- 151 Dubium quid, n. 158.
- 152 Dubius simile quiddam ligatis patitur.
- 154 Quiescere oportet in paritate contrariorum motuum; quod pluribus exemplis ostenditur.
- 155 Intellectus ita movetur ab objecto veri, ut appetitus sensitivus bruti ab objecto delectabili.
- 156 Voluntas habet libertatem contrarietatis: intellectus secus.
- 157 Dubitans applicat animum suum ad plura, & nescit quid eligat.
- 158 Dubium est motus indifferens in utramque partem contradictionis.
- 160 Probationes etiam certa & liquida per contrarias similes conquassantur.
- 161 Legatum Sempronio amico relictum, si duo sint Sempronii aqua charitate conjuncti, cui debeatur.
- 162 Dubitatio fit ex principiis tam intrinsicis rationum, quam extrinsecis autoritatum, si utrimque sint aequales, & nn. seqq. usque ad n. 171.
- 163 Innocentii, Hostiens. & Jo. Andr. autoritas quanta sit.
- 164 Archidiaconi opinio super sexto libro decretalium praevalet communi.
- 165 Glossa autoritas qua, n. 352.
- 166 Doctoris unius autoritas per contrariam autoritatem alterius enervatur.
- 167 Opinionum veritas aut falsitas non seorsim est pendenda, sed per differentiam, & comparationem ad opposita.
- 168 Intellectus Divinus, & Angelicus cognoscunt compositionem, & divisionem per intellectum simplicis quidditatis. Intellectus humanus cognoscit componendo, dividendo, & ratiocinando, ibid.
- 169 Dubium juris dicitur, cum rationes pro & contra congruunt, vel ubi sunt discordes Doctorum opiniones, nec constat de communi, n. 183.
- 170 Iudex, cum variae sunt opiniones, nec discernitur, quae sit verior, si unam sequatur, an faciat litem suam.
- 171 Opinionem tutiorem in dubio esse eligendam, est velut quoddam Sacrorum Canonum axioma, & nn. seqq. usque ad n. 191.
- 172 Et refellitur illorum opinio, qui dicunt hoc non esse in precepto, sed in consilio tantum, & nn. seqq. usque ad n. 191.
- 173 Possidentis melior est conditio in materia iustitiae, & in foro judiciali, non autem in materia aliarum virtutum, & in foro conscientiae; & refellitur opinio contraria, ut n. 191. usque ad n. 211.
- 174 Referuntur aliquot Theologorum assertiones de conscientia dubia, videlicet Dubitans, an sit excommunicatus, sive dubium sit juris, sive facti, non debet se habere pro excommunicato, nec tenetur petere absolutionem, ibid.
- 175 Item dubitans, an lex imponens poenam excommunicationis sit usu recepta, potest existimare non esse receptam.
- 176 Item dubitans, an casus sit reservatus, potest ab illo absolvere.
- 177 Item dubitans, an commiserit peccatum mortale, non tenetur illud confiteri.
- 178 Item dubitans de legitima potestate Praelati, non tenetur illi obedire.
- 179 Item dubitans, an beneficium sit tenue, non tenetur officium recitare.
- 180 Item dubitans in die Jovis, an media nox sit transacta, potest comedere carnes; secus si dubitet in die Sabbati.
- 181 Assertiones suprascriptae confutantur, & nn. seqq. usque ad n. 212.
- 182 Dubia cum conscientia operari non licet, nisi prius dubium deponatur.
- 183 Cardinales, cum rationes sunt utrimque probabiles, quomodo debeant in Consistorio respondere.
- 184 Opinio tutior in dubio debet eligi ex precepto, & nn. seqq. usque ad n. 191.
- 185 Excommunicatum vitare jubetur Episcopus, quoties absolutio est dubia.
- 186 Dubitans de validitate sponsalium cum puella septennio proxima, separatur ab illius consobrina, quam postea duxit in uxorem.
- 187 Presbyteri ordinati ab Episcopis incognitis, de quibus dubium est, an sint Episcopi, sunt iterum ordinandi.
- 188 Parvuli a parentibus subtracti, de quibus dubitatur, an sint baptizati, sunt iterum baptizandi.
- 189 Ecclesia, de qua incertum est, an fuerit consecrata, iterum consecrari debet.
- 190 Matrimonium, de quo dubitatur, an valeat, non est iterum contrahendum, sed praesumitur pro illius validitate.
- 192 Episcopus, quomvis sit in possessione communicandi cum

- fdelibus, tamen dicitur deponendus, eò quòd in dubio non gessit se pro excommunicato.*
- 193 *Mulier dubitans de morte prioris conjugis, non potest pergere in possessione debitum exigendi à secundo marito.*
- 194 *Interdictum, uti possidetis, datur vel cum possessor ab alio turbatur, vel cum duo contendunt de possessione.*
- 195 *Interdictum, retinendæ, ut locum habeat, que sint probanda.*
- 196 *Opinio tutior in dubio eligenda in foro pœnitentia, vel quasi pœnitentia tantum: in foro autem judiciali, ubi agitur ad pœnam, eligenda est benignior, nn. seqq. usque ad n. 201.*
Declaratur, n. 204.
- 197 *Judex in dubio non debet judicare quemquam irregularem, sed quilibet in dubio tenetur se irregularem judicare.*
- 198 *Opinio tutior cur eligenda sit in foro conscientia, non autem in foro fori.*
- 199 *Interpretatio in dubio contra tertium facienda est in meliorem partem, contra seipsum in deteriorem, & cur.*
- 200 *In obligationibus, que concernunt Deum, tutius est præsumere quem ligatum, quam solutum.*
- 201 *In judicio propriè non est reperire partem tutiorem. Judex condemnando innocentem, peccat contra proximum; absolvendo nocentem, peccat contra Rempublicam, ibid.*
- 202 *Satius tamen est impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnari, n. 267.*
- 203 *Pars tutior in foro conscientia est etiam favorabilior.*
- 204 *Judex an aliquando teneatur sequi opinionem tutiorem.*
- 205 *Possessorium datur etiam in corporalibus, in causis tamen civilibus, non autem criminalibus.*
- 206 *Pars tutior in moralibus est eligenda de jure naturali, & divino, contra quod nulla possessio, aut præscriptio, vel consuetudo suffragari potest, & nn. seqq. usque ad n. 211.*
- 207 *Periculo mortalis peccati se exponere est peccatum mortale.*
- 208 *Etiã ubi actus de genere suo non est peccatum mortale, & n. 213.*
- 209 *Interdictum, uti possidetis, non datur in materia nutritiva peccati.*
- 210 *Nec quando jus resistit.*
- 211 *Possessio in foro conscientia non stat pro libertate humana, sed pro obligatione abstinendi ab actu illicito.*
- 212 *Opinio tutior in dubio eligenda est, si ve dubium sit facti, si ve juris, vel persone, & n. seqq. usque ad n. 218. Et tam in dubio juris practico, quam speculativo, n. 218. Et in omni materia etiam extra casum irregularitatis, n. 220.*
- 213 *Cum conscientia erronea etiam erroneitate juris operari non licet absque peccato.*
- 214 *Dubium juris habens, an sit excommunicatus, tenetur securiorem partem eligere.*
- 215 *Amylum an sit materia conveniens ad faciendum panem consecrabilem.*
- 216 *In dubiis omnibus tres maxime sunt servanda ex sententia Scoti.*
- 217 *Dubium persone quo sensu accipiatur à jurisperitis.*
- 219 *Intellectum esse certum practice, & dubium speculative, vel è converso, non est possibile.*
- 220 *Opinio tutior in dubio eligenda est in omni materia, ubi vertitur salutis periculum, & refellitur contra opinionem.*
- 221 *Furiosus habens lucida intervalla ad Subdiaconatum promotus, an teneatur continere.*
- 222 *Ratio generalis ampliatur dictum speciale.*
- 223 *Lex etiam pœnalis dicitur favorabilis, & extendenda, ubi agitur de securitate anima.*
- 224 *Ratio si sit expressa in Canone, ubicumque ratio illa viget, casus dicitur à jure expressus.*
- 225 *Certus est moraliter, non autem dubius, qui judicat unam opinionem esse altera probabilior.*
Opinio vehemens pro certitudine habetur, ibid.
- 226 *Circumstantia notabiliter aggravantes an sint necessario in confessione aperiendæ ab eo, qui putat utramque opinionem esse probabilem, vel unam altera probabilior.*
- 227 *Confiteri statim an sit in præcepto post lapsum in mortale.*
- 228 *Opinio probabilior eligi potest, quamvis contraria sit tutior, dummodo deponatur conscientia opinionis opposita.*
- 229 *In opinione deligenda servanda sunt regule juris, cum non apparet, qua opinio sit tutior, & n. seq. usque ad n. 242. Et que sint ejusmodi regule, n. 231.*
- 230 *Pars tutior in dubio qua dicatur.*
- 231 *Præsumptio validitatis actus est aliarum præsumptionum regina.*
- 232 *Opinio favens matrimonio, vel potestati Clavium, præferenda est opinioni contraria etiam communi.*
- 233 *Judex tenetur sequi communem opinionem, alias facit litem suam, & nn. seqq. n. 275.*
- 234 *Opinio communis habet vim consuetudinis, n. 277.*
- 235 *Opinionibus discrepantibus, si res prorsus ambigua sit, abstinendum est à consilio, & judicio, & consulendus est Princeps, n. 244.*
- 236 *Opinio & veritas si invicem se confundant, potest Judex differentiam dividere.*
- 237 *Opiniones si utrimque sint probabiles, inducenda sunt partes ad concordiam.*
- 238 *Arbitrium liberum, & absolutum, nullis subjacet regulis juris positi vi.*
- 239 *Arbitrii verbum in dubio, viri boni, & à jure regulatum significat.*
- 240 *Clausula, Arbitrio Rotæ, quid importet.*
- 241 *Intellectus c. Inquisitioni, de sent. excomm.*
- 242 *Intellectus c. Illud, de Cler. excomm. ministran.*
- 243 *Depositionis pœna infligi non potest, nisi pro culpa mortali.*
- 245 *Intellectus c. Veniens, de Presbyt. non baptiz. Ordinatus ante baptismum an recipiat characterem, ibid.*
- 246 *Opinionem habens, quòd actus sit licitus, si etiam habeat scrupulum de opposito, agit contra dictamen conscientia, n. 249.*
- 247 *Et multo magis si de opposito habeat opinionem aequè probabilem, & nn. seqq.*
- 248 *Scrupulus est credulitas ex levibus conjecturis, & plus credulitatis habet, quam dubitatio, & minus, quam opinio, n. 261.*
- 250 *Medicus peccat, si propinet medicinam dubitans, an sit profutura, vel nocitura, etiam si magis credat eam proficere debere, n. 293.*
- 251 *Scrupulos vincendi saluberrimum est remedium, contra illos operari.*
Declaratur, ibid.
- 253 *Opinionem minus probabilem, & minus tutam, an sequi liceat, relicta probabiliori, ac tutiori, plenè examinatur, & nn. seqq. usque ad n. 403.*
- 254 *Referuntur Authores, & fundamenta pro opinione affirmativa, & n. seqq.*
Referuntur quadraginta duo fundamenta pro opinione negativa, à n. 256. usque ad n. 392.
Referuntur, & expenduntur Authores pro eadem sententia, à n. 340. usque ad n. 392.
Solvuntur contraria, n. 392. usque ad n. 402.
- 255 *Nemo tenetur ad id, quod perfectius est; sed sufficit, ut sequatur perfectum ac tutum.*
- 258 *Declaratur, n. 293.*
Formido non præjudicat morali certitudini, d. n. 255. vers. Moventur septimo.
Contrarium, n. 398. vers. Ad septimum.
Declaratur, ibid. vers. Ad rationem quintam.
- 257 *Intellectus non habet libertatem opinandi ut libet, sed violenter inclinatur in eam partem, in qua sunt fortiora motiva.*
- 279 *Dictamen rationis quid sit.*
- 259 *Ratio est dux intellectus.*
- 260 *Conscientia quid, & n. seq.*
- 261 *Credulitas quoduplex, & per quos gradus ad plenam credulitatem perveniatur.*
Fides, opinio, suspicio, & dubitatio, in quibus differant, ibid.

- 262 Ignorantia vincibilis & affectata aequiparatur scientiæ,
 263 Argumentum à communiter accidentibus validum est.
 264 Quæstio omnis, in qua de peccato mortali queritur, nisi
 expressè veritas habeatur, periculose determinatur.
 265 Roboram reprehenditur, quod secutus fuerit consilium
 juvenum, derelicto consilio seniorum.
 266 Senum gloria est canities.
 267 Lex natura est impressio divini luminis in rationali
 creatura.
 268 Lumen naturale intellectus est manifestatio veritatis.
 269 Opinionem erroneam sequens alicujus Magistri ex sim-
 plicitate, non excusatur.
 270 Dubiis in rebus non est de facili præstandus assensus.
 271 Doctor referens plures opiniones, in dubio quam censeat-
 tur approbare.
 272 Doctor, qui simpliciter approbat unam opinionem, cen-
 setur contrariam refellere.
 273 Idem si dicat unam opinionem esse probabiliorē, seu
 veriorē, & n. seqq.
 274 Intellectus c. Cum Martha, §. Quævisisti, de celebr.
 Missarum.
 275 Opinio communis est probabilis, & amplectenda in ju-
 dicando, & consulendo.
 276 Nisi contraria sit probabilior, seu verior, n. 438.
 277 Rationem dimittens propter auctoritatem humanam,
 incidit in insipientiam bestialem.
 279 Opinionem communem sequens, posthabita veriori, ex-
 cusatur à pœna in foro externo, sed non excusatur
 in foro conscientie.
 Opinio communis inducit errorem probabilem, ibid.
 280 Theodosii Imperatoris edictum de opinione præferenda
 in discordia Jurisconsultorum.
 281 Probatio plenior absorbet & confundit minùs plenam
 directè oppositam, & n. seqq.
 282 Testes plures in concursu prævalent paucioribus.
 283 Rationes due vincunt unam, & ratio fortis minùs for-
 tem tollit.
 284 Opinio in concursu probabilioris non est probabilis, sed
 reprobabilis.
 285 Pars major ac sanior prævalet in omnibus actibus uni-
 versitatis.
 286 Constitutiones nonnullorum Ordinum præcipiunt suis
 subditis Regularibus, ut in controversiis moralibus
 sequantur opiniones magis probabiles.
 287 Episcopi Grassensis Synodalis admonitio ad Confessa-
 rios nimis indulgentes, qui laxiores, minùsque pro-
 babiles opiniones sequuntur.
 288 Opinio semper eligenda, per quam Deus magis glorifi-
 catur, & quæ majorem habet conformitatem cum ar-
 cta via Evangelii.
 289 Immunis est à peccato relinquens opinionem, quam ve-
 ram credit, & magis tutam, ut sequatur contra-
 riam, est propositio non toleranda.
 290 Certis incerta præponens in rebus ad salutem anime
 pertinentibus, graviter peccat.
 291 Periculum qui non æstimat, imprudens, ac temerarius
 est, quod pluribus exemplis ostenditur.
 292 Doctrina de electione opinionis minùs probabilis conti-
 net multa absurda, quæ hic referuntur à num. 293.
 usque ad n. 340.
 293 Medicus præbens ægroto medicamentum, quod probabi-
 lius posset obesse, peccat contra justitiam, & con-
 tra charitatem, & n. seqq.
 294 Periculo se committens, stultus, & fatuus dicitur.
 295 Medicus salutis gratia est.
 296 Sacerdotes, & Pastores Ecclesie sunt Medici spiri-
 tuales, qui medentur languoribus anime.
 297 Mors æterna longè magis est formidanda, quàm mors
 temporalis.
 298 Judicem posse judicare pro parte minùs probabili osten-
 ditur esse absurdum, & n. seqq. & n. 355.
 299 Judex est minister Dei, & debet conformare judicium
 cum veritate.
 300 Nec potest contra eam pronunciare cum libera conscien-
 tia, & securam.
 301 Judicium fori contentiosi non differt à iudicio in foro
 anime quoad obligationem eligendi opinionem ma-
 gis probabilem.
 302 Acceptio personarum gravius est peccatum in dispen-
 satione rerum spiritualium, quàm temporalium.
 303 Opinionem nedum probabilem, sed nec probabiliorē se-
 qui licet in administratione Sacramentorum, quan-
 do suppetit materia certa.
 304 Doctrina de libera electione opinionis probabilis inver-
 tit ordinem iudicii in foro pœnitentiæ, & n. seqq.
 305 Confessor secundum aliquos non potest denegare absolu-
 tionem eligenti opinionem minùs probabilem, & mi-
 nùs tutam; & denegando peccat mortaliter, etiamsi
 credat pœnitentis opinionem esse falsam, ibid.
 306 Bellum ex utraque parte justum non datur, n. 318.
 307 Possessor dicitur habere potiora jura, etiamsi nullum jus
 habeat.
 Rex, qui pacificè regnum possidet, in paritate opinionum
 utrimque probabilium, iniquum est, ut de sua pos-
 sessione vi deiciatur, ibid.
 308 Bellum à spoliato moveri potest solùm incontinenti,
 non autem ex intervallo.
 309 Doctrina de libera electione opinionis probabilis publi-
 cam pacem multoties turbat, & inflammat Princi-
 pes ad bella gerenda.
 310 Bellum est perditio anime, corporis, & substantie.
 311 Opinionum oppositarum utrumque probabilem oportet
 unam esse veram, & alteram falsam, & qui consu-
 lit, vel iudicat secundum utramque, necessariò pro
 una parte eligit falsum tam materialiter, quàm for-
 maliter, & n. seqq.
 312 Probabilitas indifferenter se habet ad verum, & fal-
 sum.
 313 Advocato non licet pro utraque parte scienter patroci-
 nari, n. 315.
 314 Doctrina de libera electione probabilem opinionum
 vix ad praxim deduci potest sine scandalo.
 315 Contrarietas turpis est in Doctore.
 316 Amicis duobus in contrariis opinionibus existentibus,
 sanctum est pro veritate pugnare.
 317 Opinionibus discrepantibus, conari quis debet habere
 Judicem propitium, non tamen claudicantem.
 318 Defensio non competit ei, qui potest justè & impunè of-
 fendi.
 319 Doctrina de libera electione opinionis probabilis con-
 vellit libertatem & immunitatem Ecclesiasticam.
 320 Reddit homines ignavos, eosque ab omni studio contem-
 plandæ veritatis abducit.
 Relaxat fidelium conscientias, n. 322. & 337.
 Parit effrenatam opinionum multitudinem, n. 330. & 338.
 Aperit viam opinionibus falsis, temerariis, & scanda-
 losis, n. 335. & 338.
 Non tollit scrupulos, sed hebetat conscientias, n. 401.
 321 Actus argumentandi est apud infinitos, conclusio res-
 pondendi, & medicina sanandi apud paucos.
 322 In occasione proxima peccati ex sententia cujusdam
 Theologi licitum est perseverare ob sui, vel alterius
 commodum spirituale, vel temporale.
 324 Concubinarius ex cujusdam Theologi sententia non te-
 netur concubinam è domo expellere, sed tantum polli-
 cere se cum ipsa non peccaturum, quando ea dimissa
 tristius vitam duceret.
 325 Missam audiens, & divinum officium recitans cum di-
 stractione voluntaria, nõ satisfacit præcepto Ecclesie.
 326 Regularibus nefas est reluctari Papæ reformationem in-
 dicenti.
 327 Opinionem minùs probabilem Confessor potest eligere,
 curæ per eam eximit pœnitentem ab aliqua obligatio-
 ne, ex quorundam Theologorum sententia.
 328 Et tenetur opinionem liberam & laxiorē in indicare
 pœnitentis de illa interroganti.
 329 Propositum habens varios Doctores consulendi, donec
 aliquem juxta desiderium suum respondentem inve-
 niat, an sit tutus in conscientia.
 330 Opinionum probabilem hodiè tam ingens est numerus,
 ut libera illarum electio videatur fovere quandam
 veluti libertatem conscientie, & n. seqq.
 331 Doctoris unius auctoritas an faciat opinionem probabi-
 lem ex eo, quod generaliter sic doceant quatuor, vel
 quinque Doctores.
 332 Opiniones probabiles efficere, ut quod olim peccatum
 erat,

- erat, hodie amplius non sit, assertio est non toleranda.
- 333 Opinione erroneam sequens alicujus Magistri, à peccato non excusatur.
- 334 Probabilitatum usus est commentum Diaboli ad evandam vim præceptorum, n. 337.
- 335 Opiniones plurimæ hic referuntur, quæ non sunt toleranda, & tamen hodie à quibusdam Theologis probabiles reputantur.
- 336 Assertionem multæ, quas Parochi Parisienses, & Rothomagenses, Clero Gallicano auctoritate Superiorum damnandas proposuerunt, referuntur.
- 337 Mechliniensis Archiepiscopi Epistola ad Sacram Congregationem Inquisitionis adversus Confessores, qui nimis laxant habenas peccatoribus, innixi perniciosis opinionibus quorundam Theologorum, refertur, & nn. seqq.
- 339 Assertionem septemdecim referuntur excerpta ex libris nonnullorum Theologorum, quas facultas Theologica Lovaniensis judicavit in praxi non tolerandas, & auctoritate Superiorum prohibendas. Gandavensis Episcopi Epistola, & assertiones viginti sex ad ejus requisitionem censurata à facultate Theologica Lovaniensi, sub d. n. 339. vers. His addimus.
- 340 Propositiones sex à Congregatione S. Officii qualificata, sub d. n. 339. vers. His demum adjicimus.
- 341 Agere incertum, & dimittere certum, in materia morali est peccatum mortale.
- 342 Pars periculosa in controversiis moralibus quæ dicatur ex sententia Henrici Gandavensis.
- 343 Judex, glossis discrepantibus, eligere debet opinionem, cui magis ratio intellectus sui consentit.
- 344 Sententia judicis sequentis unam opinionem in materia, in qua est magnus conflictus, valet, si non appareat, quæ sit communior, & illa non sit aperte falsa.
- 345 Opinio verior & probabilior à Jurisperitis pro eodem accipitur.
- 346 Opinio tutior sequenda est, ubi agitur de periculo anime, etiamsi opposita sit satis probabilis, ex sententia Henrici Boich, & Bellamere.
- 347 Opinionem communem Curia non sequitur, ubi contraria est verior.
- 348 Opinio communis judicanda non est ex multitudine, sed ex pondere Authorum materiam diligenter inquirentium.
- 349 Doctoribus antiquis magis deferendum est, quam modernis, & quatuor numeris seqq.
- 350 Antiqui magni, & vera Philosophiæ Authores.
- 351 Doctores antiquos relinquens, ut modernis adhareat, non rectè sapit.
- 352 Glossa auctoritas omnes alias antecedit.
- 353 Intellectus Clement. 1. §. final. de Summ. Trinit. & fide Cathol.
- 354 Opinionem probabilem relicta probabiliori ac tutiori ex sententia multorum Theologorum nostri temporis sequi non licet consiliario, seu consultori animarum.
- 355 Item nec Judici, & nn. seqq. usque ad n. 373. Item nec Medico, n. 373. & nn. seqq. Item nec Regi in bello gerendo, n. 375. Et multo minus in essentialibus Sacramentorum, num. 376. & nn. seqq. usque ad n. 381.
- 356 Judex in causis criminalibus sequi potest opinionem probabilem, quæ favet reo, relicta probabiliori, quæ favet fisco, si probabilitas versetur circa factum.
- 357 Imò tenetur eo casum absolvere, ex sententia nonnullorum Theologorum. Contrarium defenditur, siue probabilitas versetur circa factum, n. 358. & nn. seqq. siue circa jus, n. 366. & nn. seqq. usque ad n. 373.
- 358 Judex spectare non debet, an probationes Fiscus præponderent probationibus rei, sed an ex processu resultat probatio sufficiens ad condemnandum, & nn. seqq.
- 359 Accusatore non probante, reus absolvitur.
- 360 Etiam si reus nihil probaverit.
- 361 Exceptio negativa pro parte rei non est probanda.
- 362 Accusatus, vel inquisitus, etiam post accusationem, vel inquisitionem, non præsumitur culpabilis, nisi delictum probetur.
- 363 Juæx, a solo processu offensivo, ac defensivo, quomodo se debeat gerere in reo condemnando, vel absolvendo.
- 364 Probationes in criminalibus debent esse luce clariores.
- 365 Indicia etiam vehementia ad infligendam pœnam ordinariam non sufficiunt.
- 367 Judices proniores esse debere ad absolvendum, quam ad condemnandum, & consimiles regulæ quando habeant locum.
- 368 Læsæ Majestatis crimen an committat occidens Consiliarium Principis.
- 369 Andreas de Ifernina Regina Joannæ Consiliarius Neapoli trucidatur.
- 370 Fur de jure an sit suspendendus pro unico furto magnæ quantitatis.
- 371 Rapiens publicam meretricem an incidat in pœnam raptus.
- 372 Et quid de muliere rapiente virum.
- 373 Medicus peccat, si scienter applicet infirmo medicamenta dubia, etiamsi credat ea probabiliter profutura.
- 374 Ægrotum melius est in manu Creatoris relinquere, quam periculo exponere dubitabilis medicina.
- 376 Opinione probabili uti non licet in essentialibus Sacramentorum, nisi in casu extreme necessitatis.
- 377 Periculum grave facit, ut formido præponderet opinioni.
- 378 Baptizandus est puer in periculo mortis constitutus, si quid appareat extra uterum.
- 379 Sacerdos existens in peccato mortali, si tempus ita urgeat, ut non sit locus pœnitentiæ, potest ministrare Sacramentum absque peccato.
- 380 Sacerdoti eligenti opinionem probabilem Ecclesia minime tribuit jurisdictionem ad absolvendum, nisi error sit communis, & titulus putativus proveniat à legitimo Superiore.
- 381 Advocato an & quando liceat patrocinari secundum opinionem probabilem, & nn. seqq. usque ad n. 392.
- 382 Advocatus in causa, in qua utrimque sunt opiniones aequè probabiles, si proponat clientulo rem tamquam certam, mentitur, & tenetur ei ad damna & interesse.
- 383 Sed non prohibetur in causa dubia patrocinari, si aperiatur clientulo rem dubiam esse.
- 384 Temerè litigare non dicitur, qui dubius est, sed qui scit jus non habere.
- 385 Lites plerumque de re dubia instituuntur.
- 386 Advocati recti meliorem vitam faciunt, quam Fratres Prædicatores, vel alii Religiosi.
- 387 Advocato non licet patrocinari pro parte minus probabili contra probabiliorē.
- 388 Etiam si pandat clientulo rationes adversarii esse probabiliores. Etiam si non sit causa sanguinis, vel majoris partis bonorum, n. 390.
- 389 Advocatus, qui in principio litis credit rationes sui clientuli esse probabiliores, si in processu appareat contrarium, tenetur causam deserere, aut illum ad concordiam inducere.
- 391 Furti actio datur etiam pro re minima.
- 392 Opinione minus probabilem sequens, ac minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori, est maxime imprudens, ac temerarius.
- 394 Verum est bonum intellectus; falsum autem est malum ipsis.
- 395 Veritas potissimum indaganda est in foro conscientie, qui dicitur forus veritatis.
- 396 Conscientia est quadam consonantia & harmonia cum veritate.
- 397 Lex conscientie debet dici lex Evangelica, à Patre luminum oriens. Conscientia est Angelus mentis præses, ibid.
- 398 Ratio naturalis seipsam ostendit, & veritatem occultam non sinit. Formido duplex, ibid. vers. Ad rationem quintam.
- 399 Intellectus c. Litteras, de restit. spol. & n. seq.
- 400 Opiniones distinguens, & ad concordiam reducens, non videtur alias opiniones reprobare. Medium non opponitur extremis, sed extrema ipsa invicem opponuntur, & mutuo se perimunt, ibid.

- 402 Epilogus principalium trium questionum, & praxis servanda in opinione deligenda cum securitate conscientia.
- 403 Opinionem probabilem an faciat autoritas unius Doctoris, late discutitur, & nn. seqq. usque in finem. Quid si autoritas illa sit rationibus destituta, num. 406. & nn. seqq. usque ad n. 418. Et quid si nitatur gravi aliquo fundamento, n. 417. & seq. Et quid de autoritate alicujus, qui sit princeps in aliqua facultate, n. 420. Et quid si opinio unius Doctoris sit contra legem Dei, vel Ecclesie, n. 425. Et quid si contra communem aliorum opinionem, num. 433. & 442. Et quid si opinio singularis sit verior, quam opinio communis, n. 438. Et quid si ab utraque parte sint totidem Authores equalis ponderis, & rationes aequae suasibiles, n. 444. Et quid si pro una parte sint Doctores numero plures, & pro contraria graviores, n. 445. Et quid si utrimque Doctores sint aequales numero, sed pondere inaequales, nu. 447. Et quid si pro una parte stet autoritas unius gravis Doctoris, & pro contraria nullus occurrat Doctor, & rationes utrimque sint aequales, n. 448.
- 405 Opinionem probabilem facit autoritas unius Doctoris, etiam si contineat errorem contra jus divinum. Contrarium, n. 412. & n. 425. & n. 432.
- 406 Opinionem probabilem in moralibus non facit sola autoritas unius Doctoris utcumque gravis & probi.
- 407 Probabilia sunt, quae videntur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus, & his vel omnibus, vel pluribus, vel maxime notis, n. 421. & 434.
- 408 Doctorum dictis in tantum est credendum, in quantum Canonice scripturis deserviunt.
- 409 Vox unius, vox nullius.
- 410 Doctori attestanti de consuetudine, vel de communi usu loquendi, non creditur.
- 411 Cardinalis Zabarella nunquam voluit in opinionibus cedere nisi urgente ratione.
- 415 Testi unico attestanti de morte mariti non est credendum.
- 416 Ingenio non procedendum, sed auctoritatibus insistentium.
- 417 Opinionem probabilem facit autoritas unius Doctoris probi & docti, si nitatur gravi aliquo fundamento, & in contrarium nulla occurrat ratio, vel autoritas movens.
- 418 Opinionem sequens alicujus Magistri non subtiliter indagatam, quae postmodum apparet falsa, excusatur a peccato, quamdiu falsa non apparuerit.
- 419 Nec peccat mortaliter, qui sequitur intellectum alicujus gravis Authoris, etiam si erret, dummodo error versetur circa subtilitates legum.
- 420 Opinionem probabilem facit sola autoritas unius Sapientis clarissimi & principis in aliqua facultate.
- 422 Locus ab autoritate infirmus & inartificialis.
- 423 Autoritatis pondus inclinatur ad actum, praecipue si grave sit.
- 424 Autoritas magni Doctoris in tantum facit aliquam probabilitatem, in quantum praesupponitur in scientia versatus, vel sapienter loquutus.
- 425 Opinio unius Doctoris quantumvis gravis & pii, si ab Ecclesia sit reprobata, aut sit contra jus divinum, est improbabilis & falsa.
- 426 Jus ignorare licet indoctis ac rudibus, non autem eis, qui sua prudentia instructi sunt.
- 427 Illiteratus debet consulere peritiores, alioquin ex juris ignorantia non excusatur, & n. seq.
- 428 Simoniam committens non excusatur ex eo, quod se peccare non crediderit.
- 429 Ignorantia nulla invincibilis est peccatum.
- 430 Ignorantia crassa & supina neminem excusat.
- 431 Et quae dicatur hujusmodi ignorantia.
- 432 Opinionem sequens errantis Magistri in spectantibus ad fidem & bonos mores ex simplicitate, & juris ignorantia, non excusatur.
- 433 Opinionem probabilem non reddit sola autoritas unius Doctoris, si in contrarium sit communis opinio. Nisi ille Doctor ita solveret argumenta contraria, & confirmaret sua, ut suam redderet aut certam, aut longe probabiliorum, n. 438.
- 434 Vox communis praefertur dictis paucorum. Raro bene loquitur, qui contra omnes loquitur, ibid.
- 435 Opinio communis non dicitur, quae plures Doctores habet eam sequentes perfunctorie.
- 436 Opinionem probabilem non facit multitudo Doctorum, si eam non confirmant optimis rationibus.
- 437 Opinio probabilis communiter censetur, si sit approbata a sex Doctoribus classicis rem ex professo tractantibus, quam si a quinquaginta sola fere autoritate priorum ductis.
- 439 Opinioni, quae melioribus rationibus fulcitur, justius & aequius est inherere, licet Imperator sit in opinione contraria.
- 440 Verbo credendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum.
- 441 Ab opinione communi recedere non licet, nisi habenti pro se rationem certam & convincentem.
- 442 Opinionem probabilem non facit autoritas unius Doctoris, quando in contrarium sunt plures equalis, vel majoris ponderis.
- 443 Nisi opinio paucorum esset validioribus rationibus munita.
- 444 Opinionem unius, vel alterius, aut etiam plurium Doctorum sequi non licet, quando in contrarium sunt totidem DD. equalis ponderis, & rationes utrimque pares.
- 445 Idem si pro una parte sint Doctores numero plures, & pro contraria graviores. Secus si Doctores utrimque sint pares numero, sed graviores pro una parte, n. 447.
- 446 Dignitas personarum compensatur cum numero.
- 448 Opinionem probabilem reddit autoritas unius gravis Doctoris, si pro contraria nullus occurrat Doctor, & rationes utrimque sint aequales.
- 449 Probationes cum utrimque sunt aequales, quilibet minima praesumptio pro una parte facit eam praevallere.

Ne immitaris. Constitutiones decretorum singularibus sunt opinionibus praeferenda. Hoc dicit secundum Jo. Andr. Burr. Card. Imol. Anchar. Abb. & alios communiter; vel secundum Aret. In judicando non debet quis sequi sensum proprium, sed regulas Patrum, sive Constitutiones; vel generalius: In quocumque negotio debent magis servari Constitutiones, quam sensus proprius. Sunt duae partes. Prima ponit verba Salomonis Proverb. 3. Secunda expositionem Hieronymi, ibi, Prudentiae tuae.

Nota primo secundum Anton. Burr. significatum horum verborum: Non facias secundum prudentiam tuam. Intelliguntur enim de prudentia a jure non informata. Unde gloss. 3. Hostien. Jo. Andr. Imol. & Abb. interpretantur verba, Prudentiae tuae, id est, in malo, ut in c. Sciendum 8. q. 1. Exemplificant Abb. Antiqu. & Jo. Andr. si alicui dicatur: Non debes hoc facere, quia contra jus est; & respondeat ille: Non curo, quia mihi videtur ita fieri debere: hic proptium sensum praepositum Patrum constitutus; contra quem Augustinus in lib. 50. homiliarum, homilia 28. Vis videre, inquit, quid sit homo? omnis homo mendax. Homo ergo si vult esse aliquid boni, non sit de suo: si de suo esse voluerit, mendax erit: si verax esse voluerit, de Deo, non de suo erit. Et in lib. de vera innoc. cap. 311. Nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum; si quid autem habet homo veritatis & justitiae, ex illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo, ut ex eo quasi guttis quibusdam irrigati, non deficiamus in via.

Secundo nota, ex illis verbis, Quae sibi agenda, vel dicenda videntur, ex dictis, vel factis cognosci hominis sapientiam, vel stultitiam. Ad hoc leg. Quidam in suo, ff. de condit. instit. ut hic per Butr. in 3. not. ab. Magis tamen in hoc spectanda sunt facta, quam verba, l. Si tamen, §. Ei qui, ff. de edil. edict. l. De quibus, in fin. ff. de legib. c. Dilecti, infra, de appellat. cum concordant. de quibus ibi plene per gloss. in ver. Facto provocare.

Tertio nota, standum esse dictis SS. Patrum. Intellige secundum Innocent. & Compostell. si sint ab Ecclesia recepta; & qui dicit, quod ipsi dicunt, non potest de reuerentia

- ritate redargui, nisi ab ipsismet fuerint retractata, sicut Augustinus multa de dictis suis retractavit; vel nisi sint per Ecclesiam correcta. c. 1. 16. dist. Et cum Innoc. & Compostell. transeunt hic Hostien. Jo. Andr. Butr. Card. Imol. & reliqui
- 6 omnes. Unde patet erroneum esse, quod Abb. dixit n. 3. vers. *Ultimo queritur*, videlicet dictum unius Sancti adjutum auctoritate novi, vel veteris testamenti, prævalere Papæ interpretationi. Et quod dixi in c. *significasti*, n. 3. de elect. in concernentibus fidem, etiam dictum unius privati præferendum esse dicto Papæ, si ille moveretur melioribus rationibus & auctoritatibus novi & veteris testamenti. Imò
- 7 enim in dubiis doctrina Ecclesiæ Romanæ, quæ principaliter est in Papa, est regula fidei, cap. *Omnes*, 22. dist. c. *Quis*, in fin. 11. dist. c. 1. & seq. 12. dist. & ad ipsum pertinet hujusmodi dubia determinare, c. *Multis*, 17. dist. c. *Hæc est fides*, cap. *Et est aliud*, cap. *Quoties*, & per totam, 24. q. 1. cap. *Majores*, infr. de Baptis. & docet S. Thom. 2. 2. qu. 1. art. 10. Unde merito hanc Abbatis doctrinam confutat Sylvest. in ver. *Opinio* n. 2. in fin. vers. *Quod autem dicit Panor. Nec obstat*, quòd auctoritas Hieronymi prævaluerit sententiæ Concilii, ut in c. *Tria*, 36. q. 2. Nam ut notat glos. & Tarrecrem. in cap. *Placuit*, ead. caus. & qu. hoc provenit, quia dictum Hieronymi non solum fundatur & roboratur veritate veteris testamenti, sed etiam innitur auctoritati Meldensis Concilii. In philosophicis verò, quæ ad fidem non spectant,
- 9 dicta SS. Patrum non sunt majoris auctoritatis, quam dicta Philosophorum, quos sequuntur, ut per D. Thom. in 2. sentent. dist. 14. art. 2. in corp. & in respons. ad 1.
- 10 Ultimò nota, Judicem non debere judicare secundum propriam opinionem, sed secundum decreta Patrum, & aliorum habentium potestatem legis condendæ. Concordat text. in c. 1. sup. eod. ibi: *Et nemo in actionibus, vel iudiciis Ecclesiasticis, suo sensu, vel eorum auctoritate ducatur*.
- 11 Nam, ut inquit hic Bald. n. 2. erronea est conscientia propria & singularis, quæ est potius quædam superstilitio, leg. *Que sub conditione*, ff. de condit. institut. Unde Anton. de Butr. Joan. de Imol. & Alex. de Nævo dicunt, hunc textum esse allegabilem contra captiosos, qui plus de se præsumunt, quam sit in rei veritate, & volunt omnes opiniones suas aliis prævalere.
- 12 QUÆRO generaliter, utrum in omni materia sequi liceat quancunque opinionem probabilem?
- 13 Præsens disputatio, seu potius tractatus de opinione probabili, dividitur in quinque partes principales. In prima num. 13. proponitur quæstio generalis ut supra, videlicet: Utrum in omni materia sequi liceat quancunque opinionem probabilem. Et n. 15. discutitur, quid tenendum in materia ad fidem aut mores non pertinente. Et n. 19. quid in articulis ab Ecclesia definitis. Et num. 23. quid in materia morum; & ponitur origo & progressus doctrinæ de libera electione opinionis probabilis. Et à n. 25. usque ad n. 44. recensentur Authores probabilitatum & eorum variæ opiniones. In secunda parte principali à n. 44. usque ad n. 121. ponitur prima quæstio: An in moralibus sequi liceat opinionem probabilem secundum se, præcendendo à quacunque probabilitate opinionis oppositæ. Et à d. n. 44. usque ad n. 59. ponuntur undecim argumenta pro opinione affirmativa. Et à n. 59. usque ad num. 98. ponuntur viginti sex argumenta pro opinione negativa. Et à n. 98. usque ad n. 111. explicatur, quomodo intelligendum sit illud principium, quòd in moralibus sufficiat certitudo ex probabilibus. Et à n. 111. usque ad n. 121. solvuntur argumenta contraria. In tertia parte principali à n. 121. usque ad n. 253. ponitur secunda quæstio: An ex duabus opinionibus oppositis æquè probabilibus liberum sit cuilibet sequi utramque, vel alteram quam maluerit. Et d. n. 121. ponuntur argumenta pro opinione affirmativa. Et à n. 123. usque ad n. 252. ponuntur sex fundamenta principalia pro opinione negativa. Et à num. 125. usque ad n. 171. ponitur prima conclusio, quòd is, qui iudicat duas opiniones oppositas esse æqualiter probabiles, non est moraliter certus, sed dubius. Et hæc conclusio probatur septemdecim argumentis. Et à num. 171. usque ad num. 229. ponitur secunda conclusio, quòd is, qui dubius est, in moralibus tenetur sequi partem tutiorem. Et à n. 172. usque ad n. 191. solvitur prima objectio, quòd sequi partem tutiorem non sit in præcepto. Et à n. 191. usque ad n. 211. ostenditur, in moralibus, & in foro conscientiæ,

non habere locum regulam juris, quòd in pari causa melior sit conditio possidentis. Et à n. 212. usque ad n. 218. solvitur secunda objectio, quòd regula de tutiori parte in dubio eligenda non habeat locum in dubio juris. Et num. 218. solvitur tertia objectio, quòd non habeat locum in dubio juris speculativo. Et num. 220. solvitur quarta objectio, quòd procedat tantum in materia irregularitatis. Et n. 225. solvitur quinta objectio de opinione probabiliori. Et à num. 229. usque ad n. 242. ponitur tertia conclusio, quòd, ubi non constat, quæ opinio sit tutior, servandæ sunt regulæ à jure præscriptæ. Et à n. 242. usque ad n. 252. ponuntur alia quinque fundamenta principalia pro eadem opinione negativa. Et num. 252. solvuntur contraria. In quarta parte principali à num. 253. usque ad n. 403. ponitur tertia quæstio: An sequi liceat opinionem minus probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori. Et n. 254. & 255. ponuntur septem argumenta pro parte affirmativa. Et à n. 256. usque ad n. 402. ponuntur quadraginta duo fundamenta pro parte negativa. Et à n. 292. usque ad n. 340. ponuntur duodecim absurda, quibus ostenditur, quàm sit perniciofa Christianæ Reipublicæ & salutis animarum hæc doctrina de libera electione opinionis probabilis. Et à n. 335. usque ad n. 340. recensentur quamplurimæ opiniones modernorum Theologorum, quas dicunt esse probabiles, cum tamen non sint tolerandæ. Et à n. 340. usque ad num. 392. referuntur & expenduntur Authores antiqui & moderni pro hac sententia negativa. Et à n. 392. usque ad n. 402. solvuntur argumenta contraria. Et d. n. 402. ponitur epilogus præcedentium quæstionum, & praxis servanda in opinione deligenda cum securitate conscientiæ. In quinta & ultima parte principali à n. 403. usque in finem ponitur quarta quæstio: An auctoritas unius Doctoris reddat opinionem probabilem; & absolvitur per octo conclusiones.

Pro clariori solutione hujus gravissimæ, ac perdifficilis 15 quæstionis, duo membra principalia sunt distinguenda. Primum est, cum versamur in materia, quæ ad fidem, aut mores non pertinet. Et tunc absolutum est licere unicuique eligere opinionem etiam minus probabilem, ut declarat S. Thom. quodlib. 3. art. 10. dicens hoc casu habere locum, quod Apostolus dicit ad Roman. 14. *Unusquisque in suo sensu abundet*. Et sequitur Sylvest. in Summ. in ver. *Opinio* n. 1. Ideòque in quæstionibus Scholasticis, De numero Angelorum, De loco Paradisi terrestri, De tempore Judicii finalis, Si Adam non peccasset, utrum Christus incarnatus fuisset, An major sit numerus electorum, an reprobatorum, & his similibus, potest quilibet ex probabilibus opinionibus eligere quam maluerit, licet minus probabilem. Et propterea in c. *Cum Martha*, §. *Que servisti*, de celebr. Missar. quamvis inter varias Scholasticorum sententias illa probabilior iudicetur, quæ asserit in consecratione Calicis aquam cum vino in sanguinem transmutari: tamen dicitur non esse inconveniens, si aqua in corpore Christi esse credatur. Et Innocentius hic affirmat, si Sancti diversas opiniones inter se habeant, in his, quæ ab Ecclesia non sunt definita, licitum esse cuique quod vult dicere. Et hoc dictum Innocentii sequitur hic Hostiensis n. 3. & Bart. in l. fin. Cod. de pœn. judic. qui male iudicat, Oldrad. conf. 286. incipien. In electionis, n. 5. vers. *Licitum er. ut eis*, & Sylvest. in ver. *Opinio* n. 2. Exemplificat Innocentius in Salomone damnato, & in corpore B. Mariæ assumpto. Sed quoad hoc ultimum hodie communis opinio est in contrarium, & merito, ut dicunt hic Hostien. n. 3. & Joan. Andr. n. 5. Unde Baldus num. 14. ait, olim non fuisse hæreticum credere corpus B. Mariæ non esse in Paradiso, propter varias opiniones Sanctorum Patrum: hodie verò esse proximum hæresi, quia solemnissimum festum fit de Assumptione Sanctissimæ Virginis, cuius corpus & anima, ut verbis Baldi utar, piè creditur esse in Paradiso apud pedes Jesu Christi; vel à dextris Christi, ut loquar cum Ugone de S. Victore, Petro Damiano, D. Thom. & Cardinale Bellarmino, ita exponentibus Psalmum, *Astitit Regina à dextris tuis*, & c. Cæterum an, & quando in his, & consimilibus quæstionibus ad fidem, aut mores non pertinentibus sequi liceat opiniones non probabiles, ad rem præsentem non spectat, & dixi in c. 1. sup. de Summa Trinitate & fide Catholica.

Secundum membrum principale est, cum versamur in 19 his, quæ spectant ad fidem, aut mores; & tunc subdistingue-re oportet duos casus. Primus est, cum articuli sunt decemina-

minari à lege, aut publice tenentur secundum Ecclesie auctoritatem; & habet locum, quod Augustinus ait in *lib. 3. de Doctrina Christiana; Consulere debet quis regulam fidei, quam de Scripturarum planioribus locis, & de Ecclesia auctoritate percipit.* Et quod ait Hieronymus in *Parabol. Prudentia sue innititur, qui ea, que agenda, vel dicenda videntur, Patrum Decretis præponit*, ut hic in littera. Ad idem sunt textus in *c. Si inter 6. quest. 4. & in c. Summopere*

20 *11. q. 3. cum multis concordan.* Unde secundum D. Thom. *d. quodlib. 3. art. 10.* qui assentit opinioni alicujus Magistri, contra manifestum Scripturæ testimonium, sive contra id, quod publicè tenetur secundum Ecclesie auctoritatem, non potest ab erroris vitio excusari. Itaque semper præferri debet opinio, quæ habet pro se legem, vel probatam consuetudinem, ut ait Silvester in *ver. Opinio eodem n. 2.* Et idem est, si intellectus moveatur ab ipso objecto, sive quia sit per se ipsum cognitum, ut in primis principiis, quorum est intellectus; sive per aliud, ut patet de conclusionibus, quarum est scientia, ut idem D. Thomas declarat in *2. 2. q. 1. art. 4.* Sed hic non est casus noster, quia versamur in opinione; opinio autem dicitur, cum intellectus declinat in unam partem contradictionis, cum formidine tamen alterius; nam si id fieret cum certitudine, non esset opinio, sed fides, ut per D. Thomam *d. art. 4. & Silvestrum loc. cit.*

21

22

23 Secundus casus est, cum articuli non sunt à lege determinati, nec publicè tenentur secundum auctoritatem Ecclesie. Et tunc questio est ardua, nostris temporibus excitata, & valdè periculosa, An in materia morum sequi liceat quamcumque opinionem probabilem. Dixi, nostris temporibus, quia doctrina de libera electione opinionis probabilis in moralibus hoc sæculo introducta est, & quasi parva scintilla in magnum incendium excrevit. Nam illius sectatores nullum afferunt ex Magistris, qui ante centum annos eam tradiderit: non quia Scriptores illorum temporum de tali doctrina non cogitaverint; incredibile enim est tor viros illuminatissimos, ac acutissimi ingenii, qui de humanis actibus, & virtutibus moralibus ex professo disseruerunt, vim probabilitatum per tot sæcula non agnovisse; sed quia cognoverunt iudicium probabile non posse assumi pro regula rectè operandi. Quare hæc doctrina ex hoc solo redditur valdè suspecta, quod sit nova, & à consuetudine Ecclesie exorbitans, dicente Apostolo *ad Hebræos 13. 9. Doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci;* & Hieronymo in *Epistola Apologetica contra Origenem, quæ est 33. lib. 1. Cur post quadringentos annos nos docere niteris, quod ante nescivimus? Cur profertur in medium, quod Petrus & Paulus edere noluerunt: Usque ad hanc diem sine hac doctrina Mundus Christianus fuit.* Hæc Hieronymus. Ad hoc *c. Quis nesciat 11. dist. c. Quod dilectio in fin. de consang. & affinit. & c. Cum consuetudines de consuet. ubi Joan. Andr. num. 7.* Mutationes, inquit, periculosæ sunt, ut docet Aphorismus; & est contra Doctores, qui perniciosas novitates inveniunt. Confer text. in *l. 1. in fin. ff. de Senator. per quem Bald. in l. ult. n. 9. ff. De pæn. judic. qui malè iudicat, dicit præsumi imperitiam in eo, qui tenet novas & insolitas opiniones; & eum sequitur Andreas Siculus in *Repet. rubr. de fid. instrum. col. 7. vers. Quot autem modis.* Porro concurs antiquorum sententia fuit, ad hoc, ut quis rectè & prudenter operetur, necessariò requiratur, ut habeat certitudinem, saltem moralem, de rectitudine & honestate operationis, eamque certitudinem nullatenus reperiri in opinione probabili, quæ fallibilis est, & se habet ad verum, & falsum; ac proinde vitiosum esse illam assumere pro regula, & sine humanorum actuum, itaut, cum primùm pervenerimus ad gradum probabilitatis, illicò sistamus pedem, nec ulterius progrediamur: quin potius in controversiis moralibus, in quibus vertitur salutaris periculum, summa ope nobis enitendum esse, ut certitudinem, explosa omni formidine, habeamus, & veritatem adsequamur. Et hanc theoreticam tradiderunt plarimi ex classicis, & primariis Magistris, quorum verba ad calamum referemus infra à nu. 79. usque ad n. 98.*

24 Verum post multa sæcula irrepit alia doctrina, videlicet, ad rectitudinem operationis non requiri iudicium certò & evidenter dictans actionem licitam esse, seu honestam, sed sufficere probabile iudicium cum formidine partis oppositæ. Et in hac sententia dicitur fuisse Jo. Gerson Cancellarius Parisiensis in *tract. de præpar. ad Missum consider. 3. Alphab.*

37. *litt. S. & eam probarunt Gabriel Vasquez in 1. 2. qu. 19. art. 6. disp. 62. c. 5. n. 26. Joan. Salas ibid. quest. 21. tract. 8. disp. unic. sect. 4. n. 4. & Thomas Sanchez in Decal. lib. 1. c. 9. n. 18.* Et pluribus ruetur novissimè Candidus Philalethus, seu potius Andreas Blancus è Societate Jesu de opinionum praxi in prima quæstione. Et posito hoc principio recentiores Theologi statuerunt tres gradus probabilitatis.

Primus gradus est, cum quis in aliquo articulo, seu controversia morali, agnoscat unam opinionem esse probabilem, nempè illam, quæ affirmat actum esse licitum, & subest peccati periculo; nec ulterius inquit, an opinio contraria sit æquè probabilis, aut probabilior; potest tuta conscientia opinionem illam probabilem sequi. Et in hoc primo gradu conveniunt Theologi nostri temporis ferè omnes. Sed ab hoc primo gradu probabilitatis nostro sæculo factus est transitus ad secundum multò laxiorem, & gravioribus difficultatibus & periculis involutum; videlicet, cum in aliqua morali controversia duæ sunt opiniones oppositæ æquè probabiles, vel quasi, liberum est unicuique amplecti alterutram, quam maluerit, etiam posthabita opinione tutiori, & specificante actum pro illicito.

Et quia abyssus abyssum invocat, ab hoc secundo probabilitatis gradu Scholastici nostri sæculi processerunt ad tertium, disseminantes doctrinam novam, & antea actis sæculis inauditam; nempè cum in aliqua quæstione de moribus duæ sunt opiniones contrariæ, quarum una est probabilis, & minùs tuta, quia affirmat actum esse licitum, & ideo subest peccati periculo; altera verò est probabilior, ac tutior, quia affirmat, & specificat actum pro illicito; integrum est cui libet amplecti opinionem minùs probabilem, & minùs tutam, postposita opinione probabiliori, ac tutiori. Et hujus sententiæ Authores sunt Medina, qui primò videtur scripsisse in defensionem probabilitatum, in *c. 2. qu. 19. art. 6. dub. penult. Vasquez, Suarez, Gregorius de Valentia, Azorius, Ledesma, & alii ad numerum septemdecim, quos refert & sequitur Sanchez in Decalog. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 4.* Idque hoc tempore receptum esse restatur Petrus de Lorca in *1. 2. tom. 1. de actibus humanis disp. 39. memb. 1.* Quinimò ita tenere omninò ferè omnes Scholasticos affirmat novissimè Ludovicus à Cruce *super Bulla Cruciatæ in tract. de opinione probabili dub. 1. num. 6.* & hoc procedere non solum in materia justitiæ, sed etiam in alia quacumque, scripserunt Vasquez in *1. 2. 19. art. 6. disp. 63. num. 1. in princ. & Sanchez d. c. 9. num. 22.*

Mirum autem est, quàm longè latèque hos gradus postea dilataverint. Nam in specie differunt licere uti hac doctrina tam Lectoribus, & Magistris in Scholis, ut Salas in *1. 2. disp. unic. sect. 6. n. 69. & Sanchez ubi supra num. 26.* quàm Advocatis, quos posse patrocinari secundum opinionem probabilem, omiſsa probabiliori, etiam in causa sanguinis, vel civili omnium bonorum, tradiderunt Villalob. in *Sum. tom. 1. tract. 1. diff. 14. num. 5. Turrian. in 2. 2. tom. 2. qu. 71. art. 3. Lorca in par. 2. tom. 1. disp. 39. membr. 2. Vasquez in 1. 2. disp. 19. art. 6. & disp. 64. c. 1. nu. 3. & alii, quos refert, & sequitur Sanchez in *Decal. lib. 1. d. c. 9. n. 53.**

Idipsum de Consiliariis, & Consultoribus animarum censuerunt Vasquez in *1. 2. disp. 62. c. 9. num. 47. & Salas in 1. 2. tract. 8. disp. unic. sect. 9. n. 85.* Imò Sanchez *d. c. 9. num. 20.* dicit posse Consultores animarum modò juxta unam, modò juxta aliam opinionem consulere, & quandoque prudenter facere minus probabilem, & minùs tutam opinionem consulendo, quando judicant probabiliorum difficilem fore penitenti, vel consilium petenti; & citat in eandem sententiam Vasquez *d. disp. 62. c. 9. num. 67.* Addit Sanchez *d. c. 9. nu. 29.* in conscientia tutum esse illum, qui propositum habet varios Doctores consulendi, donec aliquem juxta desiderium suum respondentem inveniat.

Judicem quoque sequi posse opinionem probabilem etiam contra communem, & probabiliorum, tenet Ledesma, asserens hanc esse sententiam multorum nostræ ætatis, *tom. 2. tract. 8. c. 22. post 11. diffinit.* & alii apud Sanchez in *præalleg. c. 9. n. 46.* qui hanc opinionem dicit probabilem, & sequuntur sex alii diligenter conquisiti ab Antonino Diana, ut ipse ait in *tract. 13. resol. moral. resol. 3.* ubi propterea post multos refert liberum esse iudici ex duabus opinionibus probabilibus, quam maluerit eligere, & secundum eam judicare pro amico; imò secluso scandalo, nunc secundum unam, nunc secundum aliam, etiam omnià probabili-

- liori, & communiore, nec teneri in syndicatu, & exemplificat in decem casibus congestis à Joanne Sancio in *practica disp.* 44. n. 72. in fin. & allegat Jo. Valerium cum aliis ab eo relatis in differentiis utriusque fori in *ver. Opinio differ.* 3. n. 1. & idem tenet Sanchez ubi supra n. 45. si utraque opinio sit probabilis. Sunt etiam qui opinantur, quotiescumque Judex fert sententiam secundum opinionem etiam minus probabilem, non effelicium reo, qui habet pro se probabiliorem opinionem, appellare, ut apud eundem Dianam *par. 3. tract. 5. resol.* 104.
- 33 Similiter & Medicum, quamvis probabilius judicet medicinam fore noxiam ægroto, tamen si contrarium quoque putet probabile, dixerunt posse illam absque peccato propinare; idque non solum si aliud certum remedium non suppetat, & salus ægri sit desperata, ut Gregorius de Valencia in 2. 2. *disp.* 3. *quest.* 10. *punct.* 2. *col. ult.* paulò ante, *vers. Altero modo*, ubi ait, hoc casu esse intelligendum, quod fertur ex Galeno, Interfice audacter, & Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 1. d. cap. 9. num.* 39. addens in fine hoc casu Medicum non solum posse, sed teneri medicamentum hoc minus tutum, & periculosum adhibere: vetum etiam si præsto sit aliud certum medicamentum, ut tenet Azor. *tom. 1. lib. 2. Instit. moral. c.* 17. q. 11. Aragon. in 2. 2. q. 64. *art. 4. dub. penult.* Salas in 1. 2. q. 2. *art. 8. disp. unic. sect.* 15. nu. 158. quos refert, licet non sequatur, Sanchez loco proxime cit. n. 41.
- 34 Sed & Regem posse bellum gerere, si utrinque sint opiniones probabiles, & probabilitas versetur circa jus, pluribus nritur probare Jo. Sancio in *pract. disp.* 44. n. 58.
- 35 Quinimò propositam doctrinam putarunt multi habere locum etiam in essentialibus Sacramentorum, & illorum administratione; adeò ut in ordine ad Deum, & virtutem Religionis, vel reverentiam debitam Sacramento, tradiderint in Sacramentis omnibus fas esse uti opinionem probabili, & minus tuta; ac propterea licere Sacerdoti consecrare etiam in materia incerta, eò quòd probabile à nonnullis id reputetur, tamen si contrarium sit probabilius, & Minister se exponat periculo faciendi irritum Sacramentum, ut inter alios censet Petrus de Lotca in p. 2. de *actib. hum. in. disp.* 39. *memb.* 2. Nec dissentit Sanch. in *Decal. tom. 1. lib. 1. d. c. 9. n.* 33. ait enim, probabilius esse in Sacramentorum administratione licere uti opinione minus probabili, relicta probabiliori, actuta, non obstante irritandi Sacramenti periculo, dummodò non sit contra communem Ecclesiæ consuetudinem, aut contra obligationem charitatis erga proximum, ut explicat n. 33. adducens pro eadem sententia Vasquez, Salon. Salas, & Sayr.
- 37 Amplius scripserunt aliqui, Sacerdotem teneri in Sacramento Pœnitentiæ sequi pœnitentis opinionem, etiam si pœnitens eligat minus probabilem, & minus tutam, & denegantem ex hoc capite absolutionem, mortaliter peccare, ut Sanchez in sæpius citat. *c. 9. n.* 27. & 29. & Jo. Sancio in *pract. disp.* 33. n. 54. quamvis credat pœnitentis opinionem esse falsam, ut dicemus infra in 3. qu. 32. *fundamento n.* 305.
- 39 Quid piura? non dubitarunt aliqui affirmare, Sacerdoti eligenti opinionem minus probabilem circa suam jurisdictionem, posthabita probabiliori, Ecclesiam assistere, ac jurisdictionem tribuere ad absolvendum sacramentaliter, licet Sacerdos verè jurisdictionem non habeat, eò quòd ex electione illius opinionis oriatur titulus putativus cum communi errore tribuente jurisdictionem, ad præscriptum l. Barbarius, ff. de *offic. Prætor.* adeò ut Ludovicus à Cruce in *suis disputationibus moralibus super Bulla Cruciatæ in tit. de opin. probab. dub. ult.* gloriatur se, dum esset Compluti, tuafisse hanc opinionem Patri Suarez, qui in eam usque diem fenserat non licere in Sacramento Pœnitentiæ uti jurisdictione probabili; eumque postea illam typis mandasse 4. *tom. de Pœnit. disput.* 26. *sect.* 6. *num.* 7. Quam tamen opinionem Suarez dicit tantum esse probabilem, non autem sequitur: sed multi alii sequuti sunt, nempe Villalob. in *Summ. tom. 1. tract.* 1. *dub.* 13. nu. 5. Lessius *lib. 2. de justitia, & jure c.* 29. *dub.* 8. n. 68. Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 1. d. cap. 9. num.* 35. & de *matrim. lib. 3. disp.* 22. *num. ult.* & alii apud Dianam *resol. moral. tract.* 13. *resol.* 2. *vers. Et tandem*, ubi propterea infert non peccare Sacerdotem non approbatum, qui præsentem approbato absolvit pœnitentem in articulo mortis constitutum: nec Parochum audientem confessiones sibi non subditi, in alia Diœcesi

absque approbatione Ordinarii ejusdem Diœcesis: item nec Sacerdotem, qui ex opinione probabili absolvit à reservatis.

Nec desunt, qui putant licere sequi opinionem minus probabilem, & minus tutam in Sacramento Pœnitentiæ, etiam in mortis articulo, ut contra Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 2. cap. 1. n.* 6. firmat Jo. Sancio in *Selectis disp.* 19. n. 8.

Ex quibus vides, quàm largè propalata sit hæc doctrina probabilium in perniciem animarum. Et nihilominus illius defensores passim conclamant, eam esse valdè utilem, ac proficuum Christianæ Reipublicæ, & quasi antidotum saluberrimum conscientis fidelium curandis; audivimus enim nonnullos Theologos affirmare gratulandum esse huic sæculo, quòd inventa sit via medendi morbis animarum longè uberiori ac feliciore ratione, quàm medeatur corporibus medicina naturalis: quandoquidem Medicus corporis, si ægroto egenti remediis calidis applicet frigida, vel è converso, non minuit vim morbi, sed auget; at non sic in Medico spiritali animarum, qui potest applicare contraria remedia probabilium opinionum, quæ omnia sint profutura. En tibi exempla. Tenetur pœnitens restituere aureos centum: Confessor suadet, ut itatim integrè restituat; neque enim est capax absolutionis, qui cum possit totum restituere, sine justa causa vult differre, aut facere restitutionem per partes, secundum veram opinionem, de qua per Archid. in *cap. Si res num.* 5. 14. q. 6. Joan. Major in 4. *distinct.* 15. *quest.* 26. & Sorum *de justitia, & jure lib.* 4. *quest.* 7. *art.* 4. post D. Thomam in 2. 2. *quest.* 62. *artic.* 4. Concilium Senonense anno 1542. ibi: *Non absolvantur, nisi promittant restituere bona fide quàm citissime poterunt alienum*, ut in Decretis Ecclesiæ Gallicanæ *lib. 2. tit. 7. de Pœnitentiæ cap.* 116. & *cap.* 117. At pœnitens vix ad hanc restitutionem inducitur. Quare Medicus spiritalis applicat illi contrarium remedium opinionis probabilis, dicens posse eum differre, aut per partes restituere, ut interea aliquid inde emolumenti sibi percipiat, si dominus nolit dilationem parum sibi noxiam concedere; quod tenet Navarr. in *Manual. cap.* 17. *num.* 63. *vers. Infertur nonò.* Imò eum posse absolvi, etiam si absque ulla justa causa diu differat restitutionem, dummodò habeat animum restituendi, censet Molina *de justit. tom. 3. tract.* 2. *disp.* 153. *num.* 1. quem refert, & sequitur Diana *resol. moral. tract.* 17. *num.* 1. *resol.* 3. ubi ait se liberalesse pœnitentem, qui sæpius confessus fuerat se animum restituendi habere, sed tamen cum posset, nunquam restituerat, adjiciens: Notent hanc Decisionem Confessarii, nam multos tollit scrupulos maxime in confessione Nobilium, qui per multos menses sine aliqua justa causa differunt restitutionem. Similiter Confessor præcipit famulo, ne de cætero ducat concubinam in domum heri, ne præbeat illi occasionem ruinæ, cum id nefas sit secundum opinionem, quæ proculdubio verior, ac tutior est, arg. *cap. Nullus*, ibi, *Subintroducitam mulierem, cap. Præter hoc, & cap. Interdixit* 32. *distinct.* & *cap. 1. de cohabit. Cleric. & Mulier.* & colligitur ex D. Thoma in 4. *distinct.* 38. *quest.* 2. *art.* 1. *ad* 4. & in 2. 2. *quest.* 43. *art.* 1. *ad* 3. & Sylvestro in *verbo Occasio*. Sed agrè hoc præceptum fert famulus, timens, ne ejiciatur à domino. Unde Medicus animarum porrigit illi contrarium medicamentum opinionis, quam tenet Azorius *tom. 2. Instit. moral. lib.* 12. *cap. ult. quest.* 8. id est, licere famulo bona intentione deducere concubinam hora certa in domum heri, vel in alium locum, ubi scit eam solitam cum illo peccare. Quinimò idem de iis, qui lucri causa non solum associant, sed etiam sella gestatoria portant meretrices in domum Amasi, dicit se consultum respondisse Diana, alios referens *resol. moral. par. 3. tract.* 6. *resol.* 11. Utrumque igitur remedium secundum eos liberat pœnitentem à scrupulis, affertque illi serenitatem conscientie. Hinc Bassæus in *ver. Conscientia*, apud Caramelem in *Theol. Regular. disp.* 6. *Ex opinionum varietate*, inquit, *jugum Christi suaviter sustinetur: posset namque evenire plerisque hominum rebelles se prodere, si ad aliquid determinatè agendum, vel committendum constringerentur eo modo, quo tenemur mandata naturalia Dei implere, quòd in illis decretum jam sit determinatè, & absque opinionum varietate, quòd agere oporteat, vel minus. Providentia ergo superna cautum est, unicam tantum viam operationum moralium non dari, sed rectam inveniri*

posse actionem, sive juxta unam, sive alteram opinionem operentur mortales, sicuti est melius herculè plures esse vias. Admiratum ducentes, quam si unica tantum reperiretur: nam illam vel nimis latam esse oporteret, aut per eam transientes impediri, & cum molestia pergere esset opus: hanc non solum molestiam inveniendam est notum, constringendo homines unicam tantum opinionem in suis actionibus, sive omissionibus amplectari; verum non navaturos operam, & consequenter peccaturos potius, quam sibi placitam rem desinerent, vel à sibi exosa abstinere retraherentur. Huic damno bonitas divina medens diversa ingenia hominibus contulit, quibus diversa inter se judicarentur, ferrent, & se rectè operari arbitrarentur; Deo namque nullum emolumentum accrescit, quod quis operetur juxta unam, vel aliam opinionem; solum de siderat mandatum suum non infringi. Cum igitur juxta opinionem probabilem operans Dei præceptum non infringat, Dei non interest quidquam, quod juxta unam, vel aliam opinionem operatio deducatur. Ita Basilius. Et idem Caramuel ubi supra: Ergo, inquit, Ecclesia Catholica felicior debet dici, quod exuberet sanctissimis & doctissimis viris, qui introduxerunt benignas opiniones, quia damnarentur plurimi, quos sententia probabilitas salvat; nec inde Ecclesia infelix, quod Doctores opinentur passim; sed & inde felicior, quod benignius & facilius suos possit ad laurcam empyream promoveri. Idipsum & eisdem ferè verbis reperit Spinula, De libera & prudenti electione disp. 3. in fin. & allegat Henriquez in præm. Summe.

Ego verò quamvis agnoscam, quàm durum sit imperium fluminis sistere, & doctrinam hanc prurientem auribus Principum, & privatorum, ac ferè omnium mentibus infixam convellere: tamen fretus clementia Dei, qui veritatem diù latere non sinit, in medium afferam, quæ magis conducere videbuntur ad illius manifestationem. Et quia superius num. 25. distinxit tres gradus probabilitatis, prosequendo ordinem ibi propositum, totam hanc materiam ad mores pertinentem subdividam in quatuor principales questiones, ex quarum resolutione, ni fallor, clarè apparebit, quantum à semita veritatis recesserint Novatores probabilitatum. In prima examinabitur, quid dicendum, si in aliqua controversia morali quis agnoscat unam tantum opinionem esse probabilem, non reflectendo ad contrariam. In secunda, quid si agnoscat duas opiniones oppositas esse æquè probabiles, vel quasi. In tertia, quid si agnoscat unam opinionem esse probabilem, & alteram probabiliorē. In quarta discutietur, an auctoritas unius, vel alterius Doctōris reddat opinionem probabilem.

44 QUÆRO igitur primò, an in moralibus sequi liceat opinionem probabilem secundum se, præscindendo à quocumque probabilitate opinionis oppositæ. Quod est quærire, an opinio probabilis per se sit regula morum, seu an in morali materia licitum sit opinari.

45 Sententiam affirmativam sequuntur recentiores Theologi ferè omnes, ut constat ex dictis supra n. 24. & n. 25. nec non Jurisperiti, qui scripserunt non peccare eum, qui agit, consulit, aut judicat secundum opinionem probabilem, Oldrad. conf. 286. In electionis, num. 5. ver. Sed qui admittunt, Gemin. conf. 66. Pro declaratione n. 6. Et pro ea adducuntur præcipuè fundamenta infra scripta.

46 Et primò, in actionibus humanis qui eligit quod probabile est, non agit temerè, sed prudenter, c. Ego solis, vers. Vel probabiles rationes, 9. dist. c. 1. de homic. lib. 6. ibi, Probabilibus constituitur argumentis, l. Nam de etate, ff. de probat. l. Ob carmen, §. fin. ff. de testib. l. Milites, C. de question. cum similibus, & probatur apertius in l. 4. Cod. Manda, junctal. Eum quem temerè, ff. de judiciis.

47 Secundo, ad hoc, ut quis licitè, & honestè operetur, satis est, ut moralem certitudinem habeat de rectitudine & honestate operationis: Sed qui sequitur opinionem probabilem, habet certitudinem hanc moralem de rectitudine & honestate sue operationis: Ergo licitè & honestè operatur.

48 Major probatur, quia certitudo est in triplici differentia, ut notat S. Antoninus part. 1. tit. 3. cap. 10. reg. 4. & post eum Angelus & Sylvester in ver. Opinio, & Card. Paleottus de Sacri Consistorii consul. part. 5. q. 13. vers. Attamen. Alia enim est supernaturalis, id est fidei, alia naturalis, alia moralis, seu civilis. Quod etiam innuit S. Thomas in 3.

sent. dist. 23. quest. 2. art. 2. quest. 3. & dist. 26. quest. 2. art. 1. Et quidem ad supernaturalem certitudinem impossibile est cuncta referre, quia non omnes articuli sunt ab Ecclesia diffiniti, c. Canones, & ibi gloss. in ver. Eutyoben. Archid. n. 7. & Præpos. n. 11. 15. dist. cap. Cum Christus, & ibi Joan. Andr. n. 2. in fin. Butr. n. 4. Anchar. n. 2. & Card. n. 3. infr. de heret. Et scripsi plenius in cap. 1. num. 51. sup. de Summ. Trinit. & Fide Cathol. Quod etiam patet exemplo legum civilium. Nam etsi leges illæ optimè sint constitutæ secundum Arist. 1. Rethor. quæ in omnibus, qui incidere possunt, casibus sanctæ sunt, quæque quàm paucissima reliquerunt iis, qui judicant; tamen omnia lege comprehendi non poterunt. Quod & ante ipsum docuit Plato lib. 9. de legib. 49 affirmans, impossibile esse magna parvaque omnia lege determinare. Itaque neque leges, neque senatus-consulta ita scribi possunt, ut omnes casus, qui quandoque incidant, comprehendantur, ut & Julianus ait in l. Neque leges, & in l. non possunt, ff. de legib. Similiter ad naturalem certitudinem impossibile est omnia referre, quia non omnia patent per rei evidentiam: nam teste Philosopho in 4. Metaph. cap. 2. in princip. impossibile est omnium habere demonstrationem; ideoque, ut idem ait in 2. Metaph. text. 16. certitudinem mathematicam non oportet in cunctis quæ 50 rere, sed in iis, quæ non habent materiam, id est, in mathematicis, quæ abstrahunt à materia. Necessè est igitur pleraque referre ad certitudinem civilem, seu moralem. 51 Hujusmodi autem certitudinem non oportet esse demonstrativam, seu mathematicam, cum moralia saltem ut in pluribus non sint demonstrabilia; unde satis est, ut sit talis, qualem requirit moralis materia; nam ut habetur in 1. Ethic. cap. 3. disciplinatus est in unaquaque re certitudinem requirere juxta exigentiam materiæ; simile enim vitium est, mathematicum querere persuadentem, & moralem demonstrantem. Et concordat S. Thomas in 2. 2. q. 60. art. 3. in resp. ad 1. dum ait: In humanis actibus invenitur aliqua certitudo, non quidem sicut in demonstrationibus, sed secundum quod convertit tali materiæ.

Minor probatur, quia cum in moralibus haberi non possit omnimoda certitudo per rei evidentiam, ut proximè ostensum est, sufficit certitudo ex probabilibus, secundum Philos. 1. Ethic. d. cap. 3. ubi habetur in morali materia satis esse, pingui quadam Minerva & adumbrata figurazione verum ostendere, atque de iis, quæ plerumque eveniunt, ratiocinari, & ex iis similia etiam concludere. Et idem tetigit in 2. Ethic. cap. 2. & consonant jura civilia in l. Non possunt, ff. de legib. & in l. In obscuris, ff. de regul. jur. & notat Nicolaus de Lyra sup. cap. 9. Sapientia, in hæc verba: Agibilia humana saltem ut in pluribus talia sunt, ut quoad ea non habeatur demonstratio, sea tantum probabilis ratio, que non facit intellectum assentire simpliciter uni parti, sed cum formidine alterius: & sequuntur S. Antoninus, Angelus, Sylvester & Paleottus in locis proximè citatis: Non enim, inquiunt, consurgit certitudo moralis ex evidentia demonstrationis, sed ex probabilibus conjecturis grossis figurantibus, magis ad unam partem, quàm ad aliam se habentibus; & idem Sylvester in ver. Opinio ante num. 2. ubi ait: Non est in dubio, qui probabilibus rationibus flectitur ad unam partem, & tenet iste certum sibi moraliter, cum in moralibus sufficiat certitudo ex probabilibus. Ergo qui opinionem probabilem sequitur, moralem habet certitudinem de rectitudine & honestate sue operationis, & consequenter rectè & cum virtute operatur.

Tertiò, certitudo nihil est aliud, quàm determinatio 52 intellectus ad unum, ut diffinit S. Thomas in 3. sentent. dist. 23. quest. 2. art. 2. q. 3. solus autem ille, qui dubius est, manet suspensus, & ad neutrum se determinat, ut dicemus infra nu. 151. cum duobus sequentibus, & nu. 158. formido autem, quæ inest iudicio probabilis, non est tantæ potentia, ut excludat assensum determinatum ad partem oppositam; sed hoc tantum operatur, ut intellectus per actum reflexum judicet rationes illius partis, cujus assensum habet, non esse evidentes, seu infallibiles, sed tantum probabiles.

Quartò, iudicium probabile in actibus humanis ad 53 mores non pertinentibus reputatur sufficiens ad prudenter agendum; alias enim vix quidquam rectè ageretur propter incertitudinem rerum practicarum, & patet ex dictis supra

suprà in primo argumento. Ergo debet etiam in moralibus reputari sufficiens ad honestè operandum, cum nulla afferri possit sufficiens ratio diversitatis, vulgata *lege Illud, ff. Ad l. Aquiliam, cum siml.*

54 Quintò, prudentia est de non necessariis, ut dicitur in 6. *Ethic. c. 5.* & est in opinativa parte animæ, & circa objectum contingens aliter se habere, ut docet S. Thomas in 1. 2. q. 57. art. 4. ad 2. & considerat non solum universalia, sed etiam singularia, ut idem docuit in 2. 2. qu. 47. art. 3. Idèdque prudentia hominis non est omninò certa propter variabilitatem singularium, ut dixit in eodem art. 3. ad 2. Ergo habere certum & infallibile iudicium de omnibus eligibilibus, est supra humanam facultatem; ac proindè dicendum est sufficere iudicium probabile de rectitudine operationis.

55 Sextò, Deus & lex non obligant nos ad impossibile, *cap. Erit autem lex. 4. dist. 1. Titius, §. fin. ff. de excus. tutor. l. Que sub conditione, §. Quoties, ff. de condit. instit. cum suis concordant.* Sed in moralibus non possumus eligere certò scita, ut ostensum est supra num. 51. Ergo satis est, ut eligamus probabiliter opinata.

56 Septimò, in speculativis licet absque periculo erroris & deceptionis opinari, & defendere quascumque opiniones, modò illæ sint probabiles, *cap. In quibus, 22. quest. 2.* & dictum est supra n. 15. Ergo & in moralibus idem licet absque periculo peccati, cum de similibus idem iudicium sit habendum, *cap. Inter corporalia, §. Sicut enim, de transl. Episcopi.*

57 Octavò, cum objectum prudentiæ sit variabile, & contingens aliter se habere, ut paulò suprà ostensum est in quinto argumento, necesse est, ut intellectus, qui à tali objecto movetur, sit cum formidine, quòd aliter se habere possit; & consequenter qui eligit, quod est probabile, prudenter agit, quamvis sit cum formidine partis oppositæ.

58 Nonò, ex Canonum præscripto ille solum tenetur sequi partem tutiorem, qui versatur in dubio, nempè quia suspensus manet, & neutri extremo assentitur, ut *cap. Ad audientiam, ibi, Cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, c. Significasti, ibi, In hoc dubio, & c. Petitio, ibi, In huiusmodi dubio, de homicid. cum concord.* de quibus infra n. 113. Sed ille, qui adhæret opinioni probabili, non versatur in dubio, quia non manet suspensus; imò assentitur uni parti contradictionis, licèt cum formidine alterius, ut patet ex diffinitione opinionis, & notat Baldus in l. Cum antiquioribus, in 3. quest. n. 6. C. de jur. deliber. Ergo non tenetur sequi partem tutiorem, & consequenter potest adhæreere opinioni specificanti probabiliter actum pro licito, quamvis habeat formidinem partis oppositæ, quia non exponit se periculo peccati, quæ sola ratio consideratur in electione partis tutioris, ut in d. cap. Significasti, ibi, Pro eo, quòd in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum timeatur, c. Si quis positus, & c. Si quis autem de poenit. dist. 7. Et hanc differentiam inter eum, qui dubius est, & eum, qui opinatur probabiliter, & cum formidine, constituunt præter alios modernos Petrus de Lorca in 1. 2. tom. 1. de actib. human. disput. 39. membr. 1. & Suarez tom. 5. de Censur. disp. 40. sect. 5.

Ultimò, nisi liceret quamcumque opinionem probabilem eligere, peccarent docentes opiniones probabiles pro parte minùs tuta, quia præberent occasionem, ut qui eorum opinionibus uterentur, errarent, *cap. Error, & ibi Hugo, Archid. & Præpos. cap. Quid enim prodest, & c. Consentire 83. dist. cap. Quod autem 24. q. 3.* Est autem absurdum vitos doctos & pios condemnare, cum scholæ plenæ sint probabilibus sententiis contrariis & dissentientibus. Integrum enim est iudicium, quod plurimorum sententiis confirmatur, c. Prudentiam, de offic. deleg. & quod à pluribus quæritur sapientibus, faciliùs invenitur, c. De quibus, 10. dist. & per ampliores homines perfectissima veritas revelatur, l. ult. ad fin. c. de fideicom. & c. Extra conscientiam 64. dist. Et confirmatur, quia illa regula morum est tuta, quæ ab omnibus Doctoribus comprobatur, *Arg. c. In Canonicis, cum gloss. in verb. Præponat. 19. dist. S. Th. in 1. 2. qu. 5. art. 3. in tertio argumento contrario.* Sed omnes Doctores in materia morali videntur admittere doctrinam probabilem cum rectitudine conscientiæ, ut proximè dictum est. Ergo probabilis doctrinæ usus est admittendus.

Fagnan. in 1. Lib. Decretal.

Sed prædictis minimè obstantibus, adhærendum videtur contrariæ sententiæ, quæ licèt Authoribus modernis sit ferè destituta, innititur tamen sapientiæ antiquorum, & fulcitur solidissimis fundamentis.

Primò enim roboratur autoritate divinæ Scripturæ, 60 *Eccles. 32. Ante omnia opera verbum verax precedat te, & ante omnem actum consilium stabile.* Ex quo loco expositores desumunt duo esse necessaria in iudicio, quod præcedit imperium prudentiæ, ad hoc, ut opera nostra sint recta, & habeant bonitatem moralem. Primum est veritas, designata per illa verba, *Verbum verax*; secundum stabilitas, seu firmitas rationum, significata per verba sequentia, *Consilium stabile*, secundum Jansenium. Utrumque autem requisitum deficit in opinione utcumque probabilis. Ergo nostra opera, quæ opinioni probabili innituntur, nec recta sunt, nec bonitatem habent moralem.

Minor probatur, quia veritas est indubitata rei certitudo, ut diffinit gloss. in *Extr. v. 12. Jo. XXII. Sedes Apostolica, in ver. Veritatem, de concess. præbend.* Opinio autem 62 utcumque probabilis indubitatam hanc certitudinem non habet; imò quod opinamur, incertum est, ut ex Donato scribit *Jo. Calvinus in ver. Opinari, & habetur in primo poster. c. 26.* Item veritas nec fallit, nec fallitur: opinionem verò fallere sæpè contingit, & falli, quæ sunt verba text. in

63 *cap. Anobis, il 2. de sent. excom.* Item ad veritatem cognitam se determinat intellectus simpliciter, & absque ulla formidine, & in illa totaliter quiescit tanquam in suo fine, ut patet in 2. *Metaphys. text. 2.* opinioni verò & probabilitati intellectus non assentitur simpliciter, sed cum formidine partis alterius, ut ait Nicolaus de Lyra, de quo infra in

64 *septimo fundamento num. 72.* & D. Thomas in 2. 2. quest. 1. art. 4. & Bald. in l. Cum antiquioribus, in 3. quest. num. 6. C. de iure deliber. nec quiescit in illa, sed fluctuat, secundum Cajet. infra alleg. in 20. fundamento; & ubi est opinio, ibi est vacillatio, inquit S. Bonaventura in *sent. dist. 24. quest. 24. vers. Item opinio, ante num. 33.* & probatur

clare in primo *Mag. norum moralium cap. 33. ante medium,* ubi sic legitur: *Existimatio est, qua in omnibus ferimur anticipes, eane ita, an secus.* Unde opinionem à veritate meritò contradistinxit Innocentius III. in d. cap. Anobis, & ibi Canonistæ, & Aristoteles in 6. *Ethic. c. 3. in princ.* Igitur in opinione probabili deest primum requisitum veritatis, deest etiam secundum stabilitatis, quia veritas manet,

65 & invalescit in æternum, & vivit, & obtinet in secula seculorum, 3. *Esdra 4. 38. cap. Consuetudo, 8. distinct.* opinio verò variabilis & fallibilis est, ut in d. cap. Anobis, & in 6. *Ethic. d. cap. 3. & 5. & in primo poster. d. cap. 26.* ubi dicitur opinionem esse circa verum, aut falsum, contingens aliter se habere. Unde opinio, quæ hodie videtur vera,

tractu temporis fortè apparebit falsa, sicut accidit in pluribus opinionibus, quæ olim reputabantur probabiles, & postea detectæ sunt falsæ. Ad hoc c. *In multis, de at. & qual. c. unic. in princ. de Bigam. lib. 6. d. l. Cum antiquioribus, C. de iure deliber. cum multis similibus.* Quinimò de pluribus articulis ad fidem pertinentibus, antequam diffinirentur ab Ecclesia, extabant opiniones diversæ inter sanctos Patres, & liberum erat unicuique quicquid vellet dicere,

ut ait hic Innocentius, & post eum Hostiensis nu. 3. & alii supracitati n. 16. Et tamen, posteaquam articuli fuerunt ab Ecclesia diffiniti, vel approbati, opiniones illæ apparuerunt falsæ & erroneæ, ut de corpore B. Mariæ in cælum assumpto notat Bald. hic n. 14. & de duabus naturis in Christo notat Canonistæ in *cap. Cum Christus, de heret.* Declaratio enim Ecclesiæ novum jus non induxit; sed quod priùs lacebat, manifestavit, l. *Heredes palam, §. Quod vero, & §. Sed et si notam, ff. de testam. Gemin. cons. 72. n. 1.* plenè Philip-

pus Probus ad *Mon. ach. in c. 1. de privil. lib. 6.* Quare cum opinio probabilis nec veritatem habeat, nec stabilitatem, consequens est, ut opera humana, quæ fundantur in iudicio probabili, non sint recta, & Deo grata, nec habeant bonitatem moralem, cum contradicant Divinæ Scripturæ, *cap. Quisquis præceptis, 14. q. 2.*

Et confirmatur ex verbis D. Bernardi in *regulam S. Benedicti cap. 38.* ubi proposita quæstione, an sicut peccat qui operatur bonum, quod putat malum, ita mereatur qui operatur malum, quod putat bonum, sic fatetur: *Ego, ut interior oculus verè simplex sit, duo illi esse necessaria arbitror, charitatem in intentione, & in intellectu veritatem.*

Ex quibus verbis arguitur sic: Ad rectitudinem conscientiae ex D. Bernardo exigitur electio veritatis: Sed qui pro regula morum eligit opinionem probabilem, non eligit veritatem, cum iudicium probabile, seu opinativum, indifferenter se habeat ad verum, & falsum, ut supra proximè monstratum est: Ergo qui pro regula morum utitur opinione probabili, non agit secundum rectitudinem conscientiae. Præterea oculus agentis rectè debet esse cautus, ut falli non possit, secundum D. Bernardum: Sed eligens opinionem probabilem non est cautus, ut falli non possit, cum opinionem fallere sæpè contingat, & falli, ut in d. c. *A nobis* il 2. de sent. excomm. Ergo qui pro regula morum utitur opinione probabili, non agit rectè.

66 Secundò. Probatur hæc sententia autoritate Aristotelis 6. *Ethic. cap. 5.* ubi definit prudentiam esse habitum cum ratione vera circa bona humana activum: Opinio autem probabilis non fundatur in ratione vera, sed fallibili, cum se habeat ad verum, & falsum, ut primo *Magnorum moral. cap. 33.* & in 6. *Ethic. cap. 3.* & in d. cap. *A nobis*, & generatur argumentis inevidentibus, & rationibus, quæ non concludunt omninò, sed persuadent dumtaxat, ut farentur sequaces probabilitatum, inter quos Petrus de Lorca tom. 1. disp. 39. in princip. & utitur conjecturis grossis, & figurantibus, ut asserunt S. Antoninus, & alii supracitati in secundo argumento contrario num. 51. Hinc præclare S. Bernardus de Consideratione ad Eugenium lib. 5. cap. 2. *Intellectus*, inquit, rationi inimitur, fides autoritati, opinio sola verisimilitudine se tuetur. Habent illa duo certam veritatem, sed fides clausam, & involutam, intelligentia nudam, & manifestam; ceterum opinio certi nihil habens verum per verisimilia querit potius, quam apprehendit. Omninò in his cavenda confusio, ne aut incertum opinionis fides figat, aut quod firmum fixumque est fidei, opinio revocet in questionem. Et hoc sciendum, quia opinio, si habet assertionem, temeraria est; fides, si habet hesitationem, infirma est; item intellectus, si signata fidei teneri irumpere, reputatur effractor, scrutator maiestatis. Multi suam opinionem intellectum putaverunt, & erraverunt. Et quidem opinio potest putari intellectus, intellectus autem opinio non potest. Unde hoc accidit? Profectò quia hæc falli, & fallere potest, ille non potest; aut si falli potuit, intellectus non fuit, sed opinio; verus nempe intellectus certam habet non modo veritatem, sed notitiam veritatis. Possumus singula hæc ita diffinire; Fides est voluntaria quadam, & certa prælibatio necdum propalata veritatis; Intellectus est rei cuiuscumque invisibilis certa & manifesta notitia; Opinio est quasi pro vero habere aliquid, quod falsum esse nescias. Ergo, ut dixi, fides ambiguum non habet, aut si habet, fides non est, sed opinio. Hæc D. Bernardus. Ergo iudicium probabile, seu opinativum, est extra sphaeram prudentiæ, ac proinde qui pro regula suorum actuum assumit opinionem probabilem, non agit prudenter, nec habet virtutem moralem, cum prudentia sit generalis regula humanorum actuum, & completiva omnium virtutum moralium, ut dicitur in 6. *Ethic. d. cap. 5.* & docet S. Thomas in 2. 2. q. 166. art. 2. ad 1. & in 3. sent. distinct. 9. q. 1. art. 1. & dist. 27. q. 2. art. 4. quest. 2.

67 Tertiò. Probatur ex eod. Arist. in 2. de Anima text. 152. ubi ait: *Intellegere, in quo est rectè quidem prudentia, & scientia, & opinio vera: non rectè autem contrarij horum;* id est, intellectus rectus est, qui dirigitur à prudentia, scientia, & opinione vera: non rectus verò, qui dirigitur ab eorum contrariis, ut ex mente Alexandri de Ales, & S. Thomæ patebit infra in 12. & 13. argumento.

Dixit autem, *opinio vera*, ut excluderet opinionem probabilem, de qua dubium est, an vera sit, vel falsa, cum se habeat indifferenter ad utrumque, ut ex dictis patet. Ergo intellectus, qui dirigitur ab opinione probabili, est non rectus, & à ratione virtutis excluditur. Hinc Lactantius Firmianus lib. 3. *Institut. cap. 25. in princip. Stultissimum*, inquit, est præceptis velle parere, quæ utrum vera sint, an falsa, dubitatur.

Quartò. Prudentia, quæ virtus est intellectualis, habet pro objecto verum, & utitur medijs pro se ducentibus ad ipsum, non autem per accidens, quia ut dicitur in 6. *Ethic. c. 5.* est habitus cum ratione vera: ergo non potest uti principio, quod sit sibi cognitum probabiliter tantum, cum probabilitas se habeat ad verum, & falsum, ut habetur in 6. *Ethic. c. 3.* & in 1. *Magnor. moral. d. c. 33.*

Quintò. Opinio, seu iudicium probabile non est virtus, 69 nec inter virtutes à Philosopho connumeratur, ut patet in 1. *Posterior. c. 26.* & in 6. *Ethic. c. 3.* ubi opinio contradistinctur à virtutibus intellectualibus ob eam rationem, quia fieri potest, ut in opinionem mentiamur: Item, ut disse- rit Franciscus Piccolomineus in *Philosophia morali gradu 5. cap. 54. Prudentia est prima & communis regula omnium actionum, & propterea supra se aliam regulam non habet; re- ctus enim ceterarum usus prudentia subicitur: probabilem autem habet supra se probabilius & certitudinem moralem, ac proinde ad prudentiam non pertinet.* Ergo qui in actibus humanis utitur opinione probabili, non agit prudenter, & cum virtute.

Sextò. Ad hoc, ut quis rectè & prudenter operetur, ne- cessariò requiritur, ut habeat certitudinem saltem moralem de rectitudine & honestate operationis, c. *Si quis postus, & c. Si quis autem, in fin. de pœnit. distinct. 7. c. Juvenis, vers. In his, de sponsal. Medina in 1. 2. qu. 19. art. 5. Suarez de actibus humanis, disp. 2. sect. 2. Salas in 1. 2. tract. 8. sect. 4. Lessius de iustitia & iure, cap. 1. & est communis sententia; imò nonnulli existimant esse de fide, propter illud: *Rom. 14. Omne quod non est fide, peccatum est.* Ubi glossa dicit, Fides nostra vult, ut homo agat hoc, quod benè intelligit esse agendum; & peccatum est, quod aliter fit, quam probatum est. Ad idem c. *Quoniam omne, de præscript. & §. Ex his 28. q. 1. S. Thomas in præalleg. loco Apostoli, & quodlib. 8. art. 13.* Sed qui utitur opinione probabili, non habet hanc moralem certitudinem. Ergo non agit rectè & prudenter.*

Minor probatur, quia opinio incerta est, cum se habeat ad verum & falsum: nam, ut inquit Aristoteles sapius allegatus in 1. *Magnor. moral. cap. 33.* Existimatio est, qua in omnibus ferimur accipites ea ne ita, an secus. Quem locum exponens Jo. Calvinus ait, Opinionem esse, qua ad utramque partem declinamus, puta ad hoc ita esse, & non esse. Unde existimatione & opinione fieri potest, ut mentiamur, ut dicitur in 6. *Ethic. d. cap. 3.* Eamque fallere sæpè contingit, & falli, ut in d. c. *A nobis*, il 2. de sent. excomm. Item semper est cum formidine partis oppositæ, ut patet ex illius diffinitione; formidans autem, se omninò ad unam partem non determinat, sed fluctuat, & titubat, ut est textus in l. fin. ibi, *Mente titubanti, & accipiti animo, C. de condit. indebit. & ostensum est supra num. 63. & consequenter moralem certitudinem non habet, cum certitudo sit determinatio intellectus ad unum, ut per D. Thomam supracitatum in 3. sent. dist. 23. qu. 2. art. 2. qu. 3. & apertius de veritate q. 14. art. 1. ubi sic fatur: *Quandoque intellectus inclinat magis in unam, quam in aliam; sed tamen illud inclinans non sufficienter movet intellectum ad hoc, quod determinet ipsum ad unam partem totaliter.* Unde accipit quidem unam partem, tamen semper dubitat de opposita; & hæc est dispositio opinantis, qui accipit unam partem contradictionis cum formidine alterius.*

Et confirmatur, quia dictamen rectæ rationis debet conformari legi æternæ tanquam primæ regulæ, S. Thom. in 1. 2. q. 19. art. 6. Sed dictamen cum formidine morali repugnat conformari legi æternæ, quia hæc est immutabilis, dist. 5. in princip. & dist. 6. §. *His itaque* de iudicium vero opinativum in tuo conceptu formali est variabile, & fallibile, habetque defectibilitatem moralem, quia ita creditur verum, ut etiam moraliter possit esse falsum, ut in superioribus monstratum est. Ergo dictamen opinativum moralem certitudinem non habet, & consequenter non est per se conforme rectæ rationi.

Septimò. In actibus humanis iudicium, quod est incertum, non potest habere moralem certitudinem: sed iudicium probabile propter formidinem, quam intrinsicè habet infixam, est incertum: ergo moralem certitudinem habere non potest. Major patet, quia repugnat in humanis actibus aliquid esse simul certum & incertum, c. *Si quis autem, in extremis verbis de pœnit. distinct. 7. & d. §. Ex præmissis*, 30. q. 5. sicut repugnat, ut quis simul sit securus, & timidus, tutus, & formidans, stabilis, & fluctuans. Hæc enim sunt opposita, quæ se mutuò destruant, l. *Ubi repugnantia, ff. de regul. jur.* & ibi declarat Cagnol. n. 2. Decian. cons. 49. n. 11. lib. 3. & patet ex Philos. in 4. *Metaphys. c. 6. circa medium.*

Minor est Nicolai de Lyra in oppositum mutilatè relati in secundo argumento contrario sub num. 51. nam postquam dixit

dixit probabilem rationem non facere, ut intellectus assentiarur uni parti simpliciter, sed cum formidine alterius immediatè subjungit: *Et hoc est quod dicit: Cogitationes enim mortalium sunt timide; quia sunt obnoxia formidini, & per consequens sunt incertæ providentia nostra, nisi dirigantur dono sapientia divina.* Hæc ille. Pondera illa verba, *Et per consequens*, quæ clarè demonstrant iudicium probabile ex eo, quòd sit obnoxium formidini, in necessariam consequentiam esse timidum, & incertum, & sic non habere moralem certitudinem requisitam ad honestè operandum. Hinc rectè Bresserus de *Conscientia lib. 3. cap. 5. n. 64.* *Omnis opinio, inquit, etiam probabilis, est incerta, quatenus incertum est absolute quod opinamur.* Quinimò opinionem probabilem definiunt aliqui ex modernis esse illam, quæ ex rationabili motivo procedit citra certitudinem, ut novissimè Honoratus Fabri de *opin. prob. pag. 11.*

73 Octavò. Qui facit actum probabiliter illicitum, discrimini se committit, & mortaliter peccat, ut est text. in *cap. Inquisitioni de sent. excomm.* ubi est expressum mortaliter peccare eum, qui facit actum illicitum ex conscientia credulitatis probabilis. Et probatur à fortiori in *c. Audientiam, in c. Significasti il 2. & in c. Petitio de homicid.* Sed qui facit actum probabiliter licitum, facit actum probabiliter illicitum, cum probabilitas se habeat indifferenter ad utrumque extremum, ut in *6. Ethic. c. 3. & 5. & in 1. Magnor. moral. c. 33. & in 1. Poster. text. 44.* ubi probabile, seu opinabile diffinitur esse illud, quod ita creditur esse, quòd tamen aliter se habere potest. Ergo qui facit actum probabiliter licitum, committit se discrimini, & mortaliter peccat. Quo argumento utitur in effectu Card. Cajet. ut patebit infra in *2. I. Fundamento.*

74 Nonò. Si dominus administrationem, & dispensationem bonorum suorum committeret servo, qui ex imprudentia, vel infidelitate solitus esset falli, & fallere: utique ab omnibus judicaretur imprudens, ejusque fatuitati imputaretur, si servus substantiam dissiparet. Et idem esset in ægroto, si pro cura sui corporis uteretur opera Medici imperiti, & infidelis; & in navigante, si navis regimen committeret nautæ, qui ex imperitia rei nauticæ, vel dolo malo solitus esset falli, & alios fallere, & quandoque mentiendo navigantes in interitum perducere: Ergo multò magis judicandus est imprudens Christianus, qui pro directione, & regula conscientia suæ utitur medio opinionis probabilis, quam mentiri, & fallere sæpè contingit, & falli, ut legitur in sæpius allegato *cap. A nobis il 2. de sent. excomm. & in 6. Ethic. d. c. 3. in princ.* cum anima corporis, ac rebus omnibus sit præponenda, *c. Sedulo 38. dist. & l. Sancimus, C. de Sacros. Eccles.*

75 Decimò. Ex sententia eorum, qui defendunt probabilitates, autoritas unius gravis Doctoris facit opinionem probabilem, *l. Septimo mense, ff. de stat. homin.* ut dicemus infra in *4. quæst. princ. & tamen text. in l. fin. C. de instit. &*

76 *substitut.* opinionem gravissimi Juris consulti Papiniani dubitationem appellat. Ergo opinio utcumque probabilis certitudinem non habet: alioquin textus ille incongruè dubitationem appellaret opinionem tanti Juris consulti, cujus

77 quanta esset autoritas, patet ex edicto Theodosii inferius relato *n. 280.* Et ita illum textum, ad ostendendum in opinione probabili non adesse certitudinem, ponderat Bald. in *l. Cum in antiquioribus in 3. q. n. 6. C. de jur. deliber.* Ad idem text. in *c. Fraternalitatis de frigid. & malef.* ubi articulus dicitur dubitabilis non obstante opinione probabili, ponderando eum, ut dicam infra in *2. quæst. principali nu. 14. vers. Probatur quinto.*

Undecimò. Omnis opinio probabilis secundum Auctores contrariæ sententiæ est eligibilis: Sed omnis opinio controversa est probabilis: Ergo omnis opinio controversa est eligibilis. Minor est eorundem adversariorum, quia omnis opinio controversa habet aliquos Doctores pro se. Doctores autem non modò plures, sed etiam unus secundum eos facit opinionem probabilem, ut dictum est in precedenti argumento; & consequenter si licet sequi quamcumque opinionem probabilem, licet etiam sequi quamcumque opinionem controversam: At absurdissimum est Christianos in moralibus, in quibus vertitur salutis periculum, posse eligere quamcumque opinionem, de qua inter Doctores sit controversa; cum præsertim ex opinionibus controversis semper altera sit falsa, ut in *4. Metaph. c. 1. & 6.*

Fagn. in l. Lib. Decretal.

Duodecimo. Et fortius, si liceret sequi quamcumque opinionem probabilem, liceret sequi absolute quamcumque opinionem, quia opinabile, & probabile pro eodem accipiuntur, nec potest esse opinio propriè, nisi sit probabilis. Quod sic ostendo. Omnis opinio est assensus intellectus pro una parte contradictionis cum formidine alterius, ut communiter diffiniunt Philosophi. Non potest autem quis uni extremo assentiri, nisi ex probabilibus rationibus, quia intellectus movetur ab objecto, nec est ei liberum opinari, secundum Aristotelem in *2. de Anima text. 153.* & latius explicabitur infra in *2. qu. n. 129.* Unde & Bald. in *d. l. Cum in antiquioribus in 3. quæst. n. 6. C. de jur. deliber.* dicit opinionem esse, quando quis ex probabilibus conjecturis credit id, quod est verum, licet certitudinariè non noverit. De natura igitur opinionis est, ut habeat pro se rationes moventes intellectum ad assentiendum, & consequenter si licet sequi quamcumque opinionem probabilem, licet etiam sequi absolute quamcumque opinionem. Quid autem absurdius, quàm inter Catholicos liberam esse quamcumque opinionem sequi pro libito voluntatis? esset enim quasi renovare errorem Protagoræ, qui dicebat opinione omnia constare; quem errorem confutat Aristoteles in *4. Metaph. c. 3.*

Decimotertiò. Probatur hæc sententia ab aliis pluribus absurdis, & inconvenientibus, quæ ex doctrina de libera electione opinionis probabilis consequuntur in detrimentum conscientiarum, ut diffusè patebit infra in *3. q. a nu. 293. usque ad n. 340.*

Decimoquartò. Probatur ex Alexandro de Ales in *Sum. part. 1. q. 16. de falsit. membr. 2. in respons. ad quæst. collateralalem,* ubi sic ratiocinatur: *Ad secundum est dicendum, quòd est intellectus rectus, & non rectus: rectus est, cum est ad quod natus est, scilicet ad cognoscendam rem secundum quod est. Unde intellectus dicitur ab intus loquendo, quia intuetur, prout se habet veritas interior; & hoc modo nihil contemplatur intellectus, quod non sit verum. Intellectus non rectus est, cum incidit in quod natus non est; non est autem natus, ut judicet per veri apparentiam.* Hæc ille. Sed intellectus, qui judicat secundum opinionem probabilem, non intuetur veritatem interiorem, nec cognoscit rem secundum quod est, sed secundum veri apparentiam, cum probabilitas indifferenter se habeat ad verum, & falsum, ut patet in *6. Ethic. cap. 3. & in 1. Poster. cap. 26.* Ergo intellectus judicans secundum opinionem probabilem est non rectus, & non rectè judicat.

Decimoquintò. Probatur ex D. Thoma in *2. 2. quæst. 51. art. 2. ad 2.* ubi ad modum Aletis Magistri sui ratiocinatur dicens: *Rectum iudicium in hoc consistit, quòd vis cognoscitiva apprehendit rem aliquam, prout in se est; quod quidem provenit ex recta dispositione virtutis apprehensivæ; sicut in speculo, si fuerit bene dispositum, imprimuntur formæ corporum secundum quod sunt; si verò speculum fuerit malè dispositum, apparent ibi imagines distortæ, & malè dispositæ.* Hæc S. Thomas. Sed iudicium, quod innititur opinioni probabili ex vi cognoscitiva, non apprehendit rem, prout in se est, nec sub ratione veri, cum res possit aliter se habere, ut in *1. Poster. d. c. 26. & supra proximè dictum est.* Ergo iudicium, quod innititur probabilitati, ex mente D. Thomæ rectum non est, sed potius distortum, & malè dispositum.

Decimosexto. Probatur ex similibus verbis D. Bonaventuræ in *2. sent. dist. 7. art. 3. q. 1. num. 52.* quæ sic se habent: *Dicendum, quòd deceptio, & error oritur ex deordinatione, sive deviatione iudicii. Iudicium autem est duplex in quolibet ratiocinato; unum quod est cognoscendorum, quod est veri sub ratione veri; aliud agendorum, quod est veri sub ratione boni.* Hæc ibi. Sed iudicium de rectitudine operationis, quod fundatur in opinione probabili, non cognoscit verum sub ratione veri, quia opinio potest esse falsa; nec cognoscit verum sub ratione boni, quia operatio, quæ innititur opinioni fallibili, potest in se esse mala. Ergo iudicium de rectitudine operationis, quod fundatur in opinione probabili, deviat à recto, & ex mente S. Doctoris deceptionem & errorem inducit.

Decimoseptimò. Probatur ex Scoto *quodlib. 18. sub littera E.* ubi ait: *Alia agunt ex cognitione intellectiva, quæ sola propriè est iudicativa de tali convenientia. Et talia nata sunt habere regulam intrinsecam rectitudinis in suo actu, & in solis istis potest esse actus bonus habens bon-*

- ntem moralem. Ita Scotus. At iudicium probabile non habet regulam intrinsecam rectitudinis in suo actu, sed utitur principio fallibili, & indifferenter se habente ad rectum, & obliquum, teste Philosoph. in 1. Poster. cap. 26. & in 6. Ethic. cap. 3. Ergo in tali iudicio non potest esse actus bonus habens bonitatem moralem.
- 83 Decimooctavo, Probatur ex eodem Scoto in collat. 12. post princip. cuius hæc sunt verba: *Intellectus inclinatur in objectum suum per modum naturæ: Ergo sicut natura determinatur ad unum, ita intellectus ad unum objectum præcise inclinatur. Ergo sicut natura non quietatur, nisi in illo, ad quod determinatur; ita nec intellectus, quousque habeat illud, ad quod summe, & maxime inclinatur.* Hactenus verba Scoti. Sed intellectus summe & maxime inclinatur ad cognitionem veritatis, quia ut inquit S. Thomas in princip. Opusc. 73. de Usuris: *Omnis homo natura non degenerans veritatem amat, & eam scire super omnia desiderat:* Ergo quamdiu intellectus non habet id, ad quod inclinatur, scilicet veritatem, manet inquietus, & fluctuans, nec præcisè se determinat, & per consequens non habet moralem certitudinem requisitam ad rectè operandum, cum certitudo sit determinatio intellectus ad unum, ut per D. Thomam sæpius citatum in 3. sent. dist. 23. q. 2. art. 2. quæst. 3.
- 85 Decimonono. Probatur ex Partibus Salmanticensibus tom. 1. sup. 1. 2. D. Thomæ ad quæst. 57. art. 5. num. 8. ubi sic disserunt: *Quoniam iudicium omnino practicum præcedens immediatè imperium prudentiæ est actus virtutis intellectualis, nempe synesis, vel gnome, quæ junguntur prudentiæ ad rectè iudicandum, eadem ratio est de consilio, quod est actus eubulæ deseruiens ad rectè iudicandum.* Ergo debet esse perpetuò verum, aliàs prædicta virtus non esset dispositio ad optimum, nec differret ab opinione, quæ est aliquando ad falsum, ob idque à ratione virtutis excluditur. Et in eodem articulo num. 4. *Sicut ergo virtus intellectualis speculativè in eo consistit, ut intellectus per se fallibilis, rebus necessariis, & infallibilibus conformetur: ita virtus practica in eo sita est, ut res, seu actiones ex se contingentes, formæ infallibili, per quam intellectus practicus in eas influit, adequentur.* Et in articulo ejusdem quæstionis num. 8. *Judicium strictè sumptum est determinatè de unico medio, & ideo bonitas ejus non consistit in sola veritate, sed in eo, quod sit firmum, & stabile.* Hactenus verba Salmanticensium. Sed iudicium probabile non est perpetuò verum, & infallibile, nec habet statum, quia est aliquando ad falsum, ut habetur ex Philos. in 1. Poster. c. 26. idèque opiniones plurimæ, quæ olim æstimabantur probabiles, postea apparuerunt falsæ, ut fusiùs ostensum est supra in 1. argumento. Ergo iudicium probabile sicut opinio ex mente eorundem Patrum à ratione virtutis excluditur.
- 88 Vigesimo. Probatur ex Cardinale Cajetano in opusc. tom. 1. tract. ult. respons. 13. dub. ult. ubi hæc scribit: *Si applicatio ad opus fluctuat circa rectum, vel obliquum, mors scrupulus est conscientiæ, contra quem illicitè agitur, & obliquitas mortalis incurritur, & infra: Hinc enim fit, ut vacillatio conscientiæ in applicatione deformem reddat actionem, quoniam fit applicatio modo quo non debet; debet enim potentia rationalis determinari ad unum, si rectè exire debet in actum: alioquin discrimini exponitur utriusque oppositi, si fluctuante illa quis utitur. Fluctuans enim quantum sapit fluctuationis, tantum sapit indeterminationis, ac per hoc indebiti modi operandi.* Hæc Cajetanus. Sed potentia rationalis, quæ in applicatione ad opus utitur opinione probabili, utique fluctuat, & vacillat circa rectum, vel obliquum, cum probabilitas sit cum formidine, & indifferenter se habeat ad utrumque extremum. Nam, ut inquit Aristoteles aliàs citatus in 1. Magnorum moralium c. 33. *Existimatio, seu opinio est, qua in omnibus ferimur ancipites, ea ne ita, an secus.* Et ubi est opinio, ibi est vacillatio, ut inquit S. Bonaventura supra cit. nu. 63. Ergo formido illa, seu scrupulus est mors conscientiæ, & qui cum tali indeterminatione operatur, secundum Cajetanum exponit se discrimini, & indebito modo operatur, idèque deformitatem moralem incurrit.
- 90 Vigesimo primo. Probatur ex eodem Cajetano in Sum. in ver. Opinioni usus ad fin. ubi disertis verbis asserit, iudicium practicum ad operandum debere esse certum, itaut omnem contrariæ partis formidinem excludat, etiam si te-
- cundum propriam opinionem quis operetur; idque probat efficaciter hoc argumento: *Quando potentia rationalis solum practice probabiliter iudicat aliquid esse licitum, iudicat etiam probabiliter aliquid esse illicitum. At iudicans probabiliter aliquid illicitum esse, & id faciens peccat, ut pote qui peccandi periculo se exponit: Ergo &c.* Et cum Cajetano concordant Jacobus Almaynus tract. moral. c. 14. Summa Armill. in ver. Opinio, n. 2. Navar. in c. Si quis autem, n. 58. & seqq. de pœnit. dist. 7.
- Vigesimo secundo. Probatur ex verbis Gregorii de Valentia tom. 2. disput. 2. quæ sunt huiusmodi: *Ad rationem virtutis intellectualis pertinet, ut habitus secundum rationem suam specificam inclinet determinatè ad verum; quod non convenit opinioni acquisitæ, etiam si contingat esse veram, Nam etiam tunc considerata secundum suam speciem, circumscripta differentia individuali, indifferens est ad verum & falsum ostensum.*
- Vigesimo tertio. Probatur ex Leonardo Lessio de justit. & jur. lib. 1. de Prudentia dub. 2. ubi ait: *Opinionem honesti non esse iudicium prudentiæ, quia non ita fertur in suum objectum, ut non possit esse falsa, quam ob causam non est virtus, ut rectè Aristoteles in 6. Ethic. cap. 3. Non obstat, quod opinio interdum sit vera, quia id non habet ex intrinseco modo tendendi in suum objectum, sed per accidens, & fortuito; nam sicut est vera, ita poterat esse falsa, nulla facta in ea variatione.* Et paulò ante dub. 1. num. 2. *Certa, inquit, est notitia honesti & turpis: ita enim prudentia fertur in suum objectum, ut ex modo iudicandi falli non possit circa proprium objectum, quia evidenter cognoscit esse turpe: cuius signum est, quod is, qui iudicat aliquid esse honestum, vel utile, de quo dubitat, vel formidat, an in eo peccet, sit imprudens, & imprudenter iudicet, nempe quia iudicium prudentiæ debet esse certum, excludens omnem rationabilem formidinem.*
- Vigesimo quarto. Probatur, quia opinio probabilis essen- 91
tialiter & inseparabiliter habet annexam formidinem, ut admittunt Authores contrariæ sententiæ, & probatur in 1. Magnorum moral. c. 33. & 5. Ethic. c. 3. in princ. in sæpius citato c. A nobis, il 2. de sent. ex com. in l. fin. Cod. De inst. & subst. & patet ex illius diffinitione, quam communiter tradunt Philosophi. Opinio enim dicitur assensus intellectus pro una parte contradictionis non omnino firmus & certus, sed cum formidine alterius, ut per D. Antoninum in 1. par. tit. 3. cap. 10. §. 10. Sylvest. in ver. Opinio, in princ. Sotus in 4. distinct. 27. quæst. 1. art. 3. vers. Tunc ergo, Navar. in cap. Si quis autem, num. 11. & ante eos D. Bonaventura in 3. sentent. distinct. 24. quæst. 24. vers. Item opinio, ante n. 33. Opinio, inquit, est acceptio unius partis cum formidine alterius, & ubi est opinio, ibi est vacillatio. Et secundum Legistas in l. Admonendi, ff. de iurejur. Opinio est credulitas cum aliqua levi dubitatione, & tenet medium inter suspicionem & perfectam probationem, ut ibi per Bart. num. 21. & 22. Alioquin exclusa formidine non esset opinio probabilis, sed veritas & certitudo, seu opinio vera, ut patet in 2. de Anima text. 152. Nec esset secundus gradus probationis, ut dicunt Legistæ, sed esset perfecta credulitas, seu perfecta probatio, secundum Bart. ubi supra num. 23. Itaque quisquis habet opinionem, necessariò habet formidinem, quia cui convenit diffinitio, convenit 92
& diffinitum, l. 1. §. Dolum, ff. de dolo, & notant omnes in l. Omnis diffinitio, ff. de regul. jur. Quod cum ita sit, inquiri, quid sit formido illa, quæ intrinsecè inest opinioni? Aristoteles paulò supra citatus in 1. Magnorum moral. c. 33. *Existimatio, inquit, seu opinio est, qua in omnibus ferimur ancipites, ea ne ita, an secus, Quare secundum cum formido, quæ inest opinioni, est passio, quæ nos facit ancipites, id est, ambiguos & titubantes, an res ita se habeat, nec ne, juxta text. in l. fin. C. De condit. indeb. Unde in effectu talis formido nihil est aliud, quam dubium positivum, & formale, aut saltem iuspicio quædam, seu scrupulus, & levis credulitas, ne pars opposita sit vera, ut explicant Theologi, & patebit infra num. 261. hæc enim sunt syno- 94
nima, & idem importantia: & suspicio illa, seu formido tenet medium inter dubitationem, & opinionem; plus enim credulitatis habet, quam dubitatio, & minus, quam opinio, cum sit credulitas ex levibus conjecturis, ut inquit Sylvest. in ver. Opinio, in princ. & notant Bart. d. l. Admonendi, n. 21.*

95 His positis probatur hæc sententia inevitabili hoc argumento. Quisquis habet suspensionem, formidinem, scrupulum, seu levem credulitatem, quod aliqua actio sit illicita, non potest manente tali formidine absque peccato operari, & actionem illam ad praxim deducere. Sed qui habet opinionem probabilem affirmantem actum esse licitum, necessario habet suspensionem, formidinem, & scrupulum, seu levem credulitatem de opposito, id est, quod ille actus sit illicitus, ut evidenter ostensum est supra, & admittitur ab adversariis. Ergo qui habet talem opinionem probabilem, non potest secundum eam licite operari, & actum illum ad praxim deducere absque peccato.

96 Major propositio probatur per textum rotundum, qui cavillari non potest, *in c. Per tuas, il 2. de simon.* ubi dicitur esse peccatum mortale operari contra conscientiam scrupulosam, seu ex credulitate levi, nisi prius formido, seu error deponatur, ut plenius explicabitur infra in 2. q. in 6. principali fundamento pro opinione negativa num. 249. & tradunt Innocen. Joan. Andr. & alii ibi allegari. Ecce igitur ibi textus expressus, quod agens contra conscientiam scrupulosam, & cum formidine, mortaliter peccat; hoc enim important illa verba, *Edificat ad gehennam*, ut notat Abbas *in c. Litteras de restit. spoliat.*

Ad idem est textus apertus in *cap. Inquisitioni de sentent. excomm.* ubi proponitur dubium, an conjux, qui habet conscientiam de impedimento dirimente, possit reddere, & exigere debitum conjugale. Et distinguitur, an talis habeat hujusmodi conscientiam ex credulitate probabili, & discreta, an verò ex credulitate levi, & temeraria. Et in hoc ultimo casu textus dicit: Ad Pastoris sui consilium, *conscientia levis & temeraria credulitatis explosa*, licite poterit non solum reddere, sed exigere debitum conjugale. Pondera illud verbum, *Explosa*, quod clare innuit, ut qui habet conscientiam ex credulitate levi, seu formidine de nullitate matrimonii propter impedimentum dirimens, minime possit absque peccato exhibere debitum conjugale, nisi prius formidinem illam, seu levem credulitatem explodat, id est, deponat, seu abjiciat, & repellat, ut ibi per glossif.

97 Et ratio decisionis est, quia secundum Cajetanum (supra citatum n. 88. qui formidat, vacillat, & fluctuat, ad neutram partem se determinat: qui autem sine hac determinatione operatur, certitudinem non habet de honestate suæ operationis, cum certitudo nihil sit aliud, quam determinatio intellectus ad unum, ut per D. Thom. ubi supra n. 52. & sine hac certitudine exponit se discrimini, & levis illa credulitas, seu scrupulus est mors conscientiae. Pater igitur apertissime, peccare eum, qui operatur cum suspitione, seu formidine, quod actus sit illicitus, & consequenter eodem modo peccare eum, qui operatur secundum opinionem probabilem affirmantem actum esse licitum, cum necessario habeat formidinem de opposito, id est, quod actus ille sit illicitus, ut supra proxime ostensum est.

98 Vigesimoquinto. Cum juribus ut supra ponderatis concordat S. Thomas *quodlib. 8. art. 13.* ubi in puncto videtur determinare hanc quaestionem; nam secundum eum is, qui habet certitudinem, quod sibi liceat habere plures præbendas, & ex contraria opinione Magistrorum in quandam dubitationem inducitur, si manente tali dubitatione, plures præbendas habet, periculo se committit, & sic proculdubio peccato, utpotè magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem. Ibi enim Doctor Angelicus pro dubitatione videtur intelligere non verum dubium, sed formidinem, quæ aliquo modo certitudinem tollat: ait enim, *Ex conscientia quem obligari ad peccatum, sive habeat certam fidem de contrario ejus, quod agit, sive etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione: at cum opinione non stat dubitatio vera, & propria, sed tantum formido, cum opinio includat assensum pro una parte contradictionis cum formidine alterius, dubitatio verò excludat assensum ab utroque extremo; nam ut habetur in 3. Metaphys. c. 1. quatenus dubitat, eatenus simile quiddam ligatis patitur; utroque enim modo impossibile est ad ulteriora procedere.* Hæc ibi. Et propterea S. Th. cum mysterio non dixit simpliciter, in dubitationem inducitur, sed, in quandam dubitationem; innuens per hoc se non loqui de dubitatione propriè sumpta, sed de formidine, quæ inest opinioni: sed hunc locum latius expendemus infra n. 270.

Vigesimosexto & ultimo. Pro majori dilucidatione veri-

tatis ante omnia supponendum est illud principium, tanquam certum, & infallibile, videlicet, in actibus humanis, ad hoc, ut quis rectè, & cum virtute operetur, requiritur, ut habeat certitudinem saltem moralem de rectitudine, & honestate operationis, secundum illud Augustini: *Tene certum, & dimitte incertum, ut in c. Si quis autem in fin. de pœnit. dist. 7.* Idque apud omnes est in confesso. Sed defensores probabilium enixè contendunt in moralibus sufficere certitudinem ex probabilibus, idque potissimum deducunt ex Aristotele *supra cit. in 1. Eth. cap. 3.* Et ex hoc fundamento apud eos solido & inconcusso deducunt omnes suas conclusiones, videlicet, qui in actibus humanis eligit quod est probabile, non agit temerè, sed prudenter: eligit perfectum, ac tutum: non committit se discrimini: sequitur prædictamen rationis, & alia plura id genus. Quare vis tora præsentis disputationis versatur in intelligentia asserti principii, quod in moralibus sufficiat certitudo ex probabilibus; nam everso hoc fundamento totam hanc machinam probabilium corruiere necesse est. Et quidem nos credimus in eo magnam latere fallaciam, seu æquivocationem. Quod ut pro nostri ingenii tenuitate, quantum Deus dederit, dilucidè ostendamus, accuratè observandum proponimus, aliud esse in moralibus sufficere certitudinem ex probabilibus, & aliud in moralibus sufficere certitudinem probabilem. Hæc enim duo differunt, ut causa & effectus. Nam primum denotat causam, per quam certitudo moralis in nobis generatur, & in esse producit: secundum verò denotat effectum, id est, ipsam moralem certitudinem in nobis jam generatam, & in esse productam. Itaque cum dicimus, in moralibus sufficit certitudo, quæ oritur, & generatur in intellectu ex argumentis, & rationibus probabilibus, propositio vera est, quia plures rationes probabiles sunt aptæ naturæ producere, ac generare in potentia rationabili moralem certitudinem de honestate operationis absque ulla formidine partis oppositæ, si rationes illæ sint tanti ponderis, ut efficaciter moveant intellectum ad judicandum rem ita se habere, ut probatur *in cap. Ego solis, vers. Alios autem 9. dist. 10.* Et hæc est illa certitudo surgens ex probabilibus, quæ in morali materia sufficit ad rectè operandum. Cum verò dicimus, in moralibus sufficit certitudo ex probabilibus, si intelligamus, id est, in moralibus sufficit certitudo probabilis, propositio est falsa, quia ista certitudo probabilis non datur, imò implicat contradictionem, ut sit certitudo, & ut probabilis, quia certitudo est præcisa determinatio intellectus ad unum, ut in superioribus dictum est; probabilitas autem indeterminatè, & indifferenter se habet ad rectum, & obliquum. Unde iudicium probabile non est iudicium prudentiæ, cum non habeat pro objecto verum, & sub ratione veri; sed est iudicium obnoxium formidini, timidum, & incertum, atque indeterminatum, fluctuans, & instabile, quod non intuetur veritatem interiùs, nec cognoscit rem secundum quod est, sed secundum veri apparentiam, & ideò fallit, & fallitur, & à ratione virtutis excluditur, non habens bonitatem moralem, ut ex autoritatibus Sanctorum Patrum, & Magistrorum primæ classis diffusè ostensum est supra. Quapropter tantum abest, ut in moralibus sufficiat certitudo probabilis, ut potius opponantur, ac mutuò se destruant certitudo, & probabilitas. Nec aliud sensit Aristoteles ex adverso citatus *in 1. Ethic. cap. 3.* si sedulo expendantur illius verba; ait enim: *In morali materia satis esset; ut verum ostendatur pingui quadam Minerva, & adumbrata figuratone, atque de iis, quæ plerumque eveniunt, ratiocinari, & ex iis similia etiam concludere.* Quibus verbis tantum intendit, ut in materia morum non requirantur probationes per rei evidentiam, seu demonstrationem, sed satis sit verum ostendere per conjecturas probabiles, arguendo etiam à communiter accidentibus, & à similibus. Quod & nos fatemur. Verum tamen oportet secundum Aristotelem, ut his conjecturis, & argumentis probabilibus ostendatur verum, & sic non sufficit, ut ostendatur probabile, quod longè distat, & contradistinguitur à vero, ut pluribus monstratum est supra *in 1. fundamento num. 60.* Quare si ru probabilibus tuis ratiocinationibus ostendis opinionem probabilem, non satisfacis mentis Aristotelis requirentis, ut ostendas verum, quia loco veri, quod est objectum virtutum intellectualium, & est immutabile, æternum, &

infallibile, atque excludens omnem formidinem, ut ex dictis constat; tu ostendis opinionem probabilem, quæ à ratione virtutis excluditur, & est fallibilis, & cum formidine. Unde perperam ex eo loco deducunt defensores probabilitatum, in moralibus ad rectè & prudenter operandum sufficere opinionem probabilem; hoc enim nunquam somniavit Aristoteles, quin potius opinionem exclusit, & contradixit à prudentia, & aliis virtutibus intellectuales, ea ratione, quia in opinione fieri potest, ut mentiamur. Quocirca ex mente ipsius in morali materia uti possumus rationibus, & argumentis probabilibus tamquam mediis, & instrumentis ad ostendendum verum, & tanquam causis generantibus in nobis moralem certitudinem. Sed tamen illud verum ostensum, & certitudo ex probabilibus confurgens deberesse sine omni formidine partis alterius, cum veritas, & certitudo formidinem non admittant; ideoque non sufficit in sententia Aristotelis iudicium probabile, quod se habet ad verum, & falsum, & de cuius ratione intrinseca est, ut formidinem, & fluctuationem includat. Similiter cum S. Antoninus, & alii ex adverso citati *num. 51.* dicunt moralem certitudinem confurgere ex conjecturis probabilibus, grossis, & figurantibus: hæc verba non important, ut in moralibus sufficiat certitudo probabilis; sed tantum, ut in moralibus sufficiat illa certitudo, quæ confurgit, id est, nascitur, seu generatur ex huiusmodi probabilibus conjecturis, & argumentis. Et eodem modo dum leges, & Canones decidunt quæstiones, & causas ex argumentis probabilibus, non intendunt, ut sufficiat iudicium probabile ad iudicandum, & decidendum; sed tantum, ut ex probabilibus rationibus simul junctis possit Iudex ita illuminatus formare iudicium certum, & infallibile de rei veritate; quia nimirum etsi argumenta huiusmodi seorsim considerata non concludant omnino, nec sint evidentia, sed tantum probabilia; tamen si simul jungantur, & sint multi ponderis, sunt apta nata generare talem certitudinem, ut virtus apprehensiva cognoscat, & apprehendat absque ulla trepidatione rem ita se habere, atque ita causæ sunt probabiles, sed effectus ex illis resultans est omnino certus, & infallibilis. Et hoc innuit textus in *cap. Judicantem 30. quæst. 5.* in illis verbis, *Ut ibi actio ambarum partium illuminata sit plenior.* Itaque si rationes probabiles sint plures, & tanti ponderis, atque momenti, ut in illis intellectus sine ulla formidine acquiescat, & iudicet rem ita se habere; hæc est moralis certitudo, quæ sufficit ad rectè operandum: si verò rationes illæ sint quidem plures, & probabiles, sed tamen non adeò firmæ, & efficaces, ut adæquent omnino intellectum, sed tantum persuadent, adeò ut intellectus eis non assentiatur simpliciter, & absolute, sed tantum cum formidine, & fluctuatione, ne pars opposita sit vera; hæc est opinio probabilis, quæ non sufficit ad bonitatem moralem, ut solidis fundamentis, & autoritatibus majorum nostrorum in superioribus monstratum est. Quare non est bona consequentia: Certitudo moralis confurgit, id est, nascitur & generatur in nobis ex probabilibus: Ergo probabilia sunt moraliter certa. Quia in primo casu consideratur illud totum, & aggregatum perfectum, quod resultat, & emergit ex pluribus singularibus imperfectis: in secundo autem casu considerantur ipsa singularia per se imperfecta, & insufficientia. Quo fit, ut si aliqua propositio haberet pro se unam tantum rationem, seu præsumptionem non convincentem, sed solum probabilem, propositio illa non esset moraliter certa, quia esset cum formidine partis oppositæ: secus verò si ratio, seu præsumptio illa esset convincens, quia etsi non haberet evidentiam demonstrationis, tamen sufficeret ad generandam moralem certitudinem, ut est textus in *cap. Afferte de præsumpt.* ubi proponitur iudicium Salomonis, qui ex præsumptione violenta pronuntiavit pro matre, dicens: *Dicens huic infantem vivum, & non occidatur; hæc est enim mater ejus.* Unde iudicium Salomonis non fuit probabile, sed omnino certum, non quidem certitudine mathematica, sed morali. Ideoque Joan. Andr. & ceteri Canonistæ post eum sic summant illum textum, videlicet Ex violenta præsumptione fertur definitiva, concordat textus in *cap. Litteris eod. tit.* ibi, Ex huiusmodi violenta, & certa suspitione fornicationis potest sententia divortii promulgari. Surgit igitur certitudo moralis ex unica præ-

sumptione violenta, vel ex pluribus rationibus, & argumentis probabilibus simul junctis, quæ tamen seorsim considerata non sunt certa, sed solum probabilia, & cum formidine partis oppositæ. Et hæc est ipsa veritas, nam & in iudiciis plures probationes imperfectæ simul junguntur ad faciendam plenam, & perfectam probationem, secundum illud vulgatum: *Et quæ non profunt singula, multa juvant, l. 2. §. Etas, & ibi gloss. in ver. Legitimis, ff. De excus. tutor. l. Instrumenta,* ubi etiam gloss. in verb. *Aliis quoque, Cod. de probat. gloss. in c. Cum causam in verb. Adminicula eod. tit. de testib.* Et duæ probationes semiplenæ etiam diversi generis similiter junguntur ad faciendam unam plenam probationem, ut notat Bart. in *l. Admonendi, num. 48. vers. Veritas est, quod due semiplenæ faciunt unam plenam, ff. de iurejurando.* Unde unus testis, qui facit semiplenam, & confessio facta absente parte, quæ facit aliam semiplenam, simul junctæ plenè probant. Casus est in *cap. Cum dilectus, de success. ab intest.* & notat Bart. *ubi supra.* Item unus testis & fama publica eo casu, quo faceret semiplenam, ut in *cap. 1. de Appellat.* & notatur in *l. 3. §. Idem quoque principis, ff. De testib.* & per Bart. *loco citato.* Et idem patet in fama & scriptura privata recognita per comparationem, quæ tamquam singula non faciunt nisi semiplenam, & tamen conjunctæ faciunt unam plenam, ut per Alex. *conf. 103. Insuper eo, num. 5. vers. Tertio præsuppono, lib. 7.* & in aliis pluribus exemplis, quæ cumulat Antonius Gabriel *commun. concl. 1. per tot.* Plena enim probatio conficitur ex diversis probationibus imperfectis, cum tendunt ad eundem finem: nam junguntur scripturæ plures, testes, fama, confessio, & alia adminicula ad unum perfectum, ut notat Bald. *conf. 397. Punctus talis, num. 2. vers. Prædictæ consultationi, lib. 3.* Sed & ex pluribus præsumptionibus tendentibus ad idem confurgit plena probatio, *leg. Excipiuntur, ff. ad Sillan. cum concordantibus, ut per Ludovic. Roman. conf. 7. Pisis necessariis, nu. 3. & Cravettam conf. 158. nu. 11.* Quinimò plena probatio resultat etiam ex pluribus adminiculis, quando unum alteri adminiculatur, Socin. *conf. 98. col. 6. lib. 1.* Et quod ex pluribus vehementibus adminiculis Iudex reddatur certus, ita ut possit causam decidere, est textus in *d. c. Cum dilectus, de success. ab intest.* Nam ut formaliter ait Bald. in *d. cap. Cum causam nu. 1. & 2. de probat.* Iudex inquisitor veritatis debet cuncta rimari, nec adstringere animum suum ad unam speciem probationis, quia una species coadjuvat alteram, & confirmat, ut *l. 3. §. 1. ff. De testib.* Sicut in corpore humano ex membris multis sibi invicem coherentibus fit perfectum corpus, ut *l. Rerum mixtura, ff. de usucap. & in melodiis ex multis consonantiis constat harmonia.* Unde in probationibus surgit certitudo ex diversis conjecturis, quia cedunt ad eandem conclusionem finalem, & habent causas, & similitudines, & consonantias contextas, & invicem colligatas, *l. Qui sententiam, C. de pæn. in illis verbis; Conspirantes, concordantesque in unum rei finem tendunt.* Quamobrem sicut in iudiciis plures probationes semiplenæ, & imperfectæ præsumptiones, & adminicula disjunctim considerata, & tamquam singula plenam probationem non faciunt, neque ex illis Iudex informat cum certitudine animum suum, sed dubius remanet; nam, ut ait Bald. *leg. In bonæ fidei, num. 15. C. de reb. cred.* dubius est, qui applicat animum suum ad semiplenam probationem; & tamen ex illis simul junctis confurgit plena probatio, & certitudo judicialis sufficiens ad causam sine ulla trepidatione decidendam, juxta textum in *d. c. Cum dilectus;* ita & in moralibus plures conjecturæ & argumenta probabilia, quamvis per se singula non generent in nobis assensum omnino certum, sed solum cum formidine contrarii; tamen ex omnibus simul junctis confurgit certitudo moralis, quæ licet non sit demonstrativa, nihilominus excedit limites probabilitatis, & est extra omnem formidinem. Et hoc sensu verissima est propositio, quod in moralibus sufficiat certitudo ex probabilibus, id est, certitudo illa, quæ resultat, generatur, & in esse producitur ex pluribus conjecturis imperfectis, & argumentis probabilibus, quæ per se sola, & tamquam singula, non sunt moraliter certa, nec sufficiunt ad honestè operandum. Atque hanc sententiam ex recentioribus amplectitur Antonius Mercenda in suo opere de consilio, ubi innumeris ferè Sacræ Scripturæ locis juxta Sanctorum Patrum interpretationem accurato studio impugnat, &

prospers damnatus usum probabilitatum eo modo, quo admittitur à modernis; & concordant Carena *de offic. Sanct. Inquisit. part. 2. tit. 5. §. 4.* & Julius Mercorus in tractatu post scripta nostra impresso *de probabilitate opinionum part. 1.* ubi facili, & clara methodo eruditè, ac strenuè pro eadem sententia pugnat.

109 Superest nunc, ut respondeamus ad argumenta contraria, pro quorum solutione primum omnium advertere oportet, duobus modis posse contingere, ut ex opinionibus oppositis aliquis iudicet unam tantum esse probabilem. Primum, scilicet cum examinatis accuratè motivis utriusque partis, agnoscat rationes suasibiles, & auctoritates moventes stare pro illa tantum opinione, quæ affertur actum esse licitum, contrariam verò esse rationibus, & auctoritatibus destitutam. Et hoc primo casu admittimus licere opinionem illam sequi, quamvis opposita sit tutior. Ratio est, tum quia opinio illa propriè non debet dici probabilis, sed magis opinio vera, de qua loquitur Philosophus in *2. de anima text. 152.* Non enim potest esse cum formidine, ne pars opposita vera sit, cum intellectus cognoscat oppositam esse destitutam rationibus, & auctoritatibus; & idè illi non convenit diffinitio opinionis, quæ est acceptio unius partis cum formidine alterius, ut per D. Bonavent. in *3. sent. dist. 24. quest. 24. vers. Item opinio, ante n. 33.* Tum quia cum in moralibus non requiratur certitudo evidens, seu mathematica, imò vitiosum sit illam quærere, teste Philosopho in *1. Ethic. c. 3.* & plenius dictum est *sup. n. 50. & 51. is,* qui determinat se ad unum sine ulla formidine contrarii, utique moralem habet certitudinem requisitam ad rectè operandum, ut per D. Thom. in *3. sentent. dist. 23. quest. 2. art. 2. quest. 3.* Tum quia alioquin nihil agere possemus, & Deus requireret à nobis impossibilia: etenim omninò impossibile est omnium esse demonstrationem, ut legitur in *4. Metaph. c. 2. post princ.* Tum quia cum ex duabus opinionibus de eodem oporteat unam esse veram, alteram falsam, ut per D. Thom. *quodlib. 8. art. 13. is,* qui iudicat unam partem esse falsam, eò quòd non habeat pro se ulla rationes suasibiles, vel auctoritates alicujus momenti, in necessariam consequentiam iudicat esse veram illius contradictoriam. Tum denique, quia si licitum est sequi opinionem probabiliorem, cuius opposita est probabilis, ut patebit infra in *3. quest. principali;* multo fortius licitum est sequi probabilem, cuius opposita est improbabilis: nam respectu improbabiliis, opinio probabilis dici potest probabilior, Clem. *unic. §. fin. vers. Opinionem secundam, de Summa Trinitate, & fide Catholica, c. Capellanus, vers. Sed posterior sententia, de feriis, cum concordantibus, de quibus infra nu. 270. vers. Decimum nonum fundamentum.* Et hoc primo casu, qui sequitur opinionem specificantem actum pro licito, non est imprudens, nec exponit se discrimini, neque ex contrarietate opinionum in aliquam dubitationem adducitur; sed est certus moraliter, & sine omni formidine. Unde non intrant doctrinæ S. Thomæ, Scoti, & aliorum, quos superius citavimus pro opinione negativa, nec vendicant sibi locum rationes in ea ponderatæ. Et quamvis opinio opposita sit tutior, tamen non tenetur aliquis eam sequi quando est falsa, seu improbabilis; imò si eam sequeretur, esset ridiculus tanquam vir modici iudicii, & trepidans, ubi non est timor. Unde idem S. Antoninus in *1. par. tit. 3. c. 10.* curans scrupulosos, ait non obligare ita Dei & Ecclesiæ præcepta, ut eorum observantia quis fiat ridiculosus, saltem apud discretos, & bonos. Et S. Ambrosius in *Psal. 118.* *Non sit ergo, inquit, irrationabilis timor, nec est sapientia sine timore Dei, ita timor sine sapientia esse non debet.* Huc etiam spectat illud Ecclesiast. *7. Noli esse justus multum.* Et in terminis hujus primi casus non reperitur quæquam contradictoriam ex antiquis aut modernis Scriptoribus. Secundo modo potest una tantum opinio iudicati probabilis, quando intellectus flectitur ad unam partem dumtaxat propter rationes, quas habet suasibiles, vel auctoritates moventes, nec convertit se ad partem oppositam, discutiendo, & examinando illius motiva; sed dicit: Sufficit mihi, ut opinio, quam sequor, probabilis sit ad hoc, ut rectè, ac prudenter agam, vel saltem, ut errorem declinem: de opposita nihil curo, nec volo indagare, an illa etiam sit probabilis, vel probabilior. Et hic quidem assumit probabilitatem pro fine, & regula suatum ope-

rationum, quod minimè licet. Et in hoc secundo casu procedit quæstio superius discussa, & conclusiones in ea firmatæ. Quibus ita constitutis, non obstant contraria.

Ad primum namque responderetur negando assumptum: imò enim, qui in actibus humanis ad mores pertinentibus eligit quod probabile est, imprudenter agit, quia tenetur pro regula suorum actuum eligere verum, quod est objectum prudentiæ; & tamen eligit probabile, quod se habet ad verum, & falsum. Item tenetur eligere quod est perpetuò verum, & stabile: & nihilominus eligit opinionem probabilem, quæ hodie videtur vera, & aliquando poterit detegi falsa. Item ut prudenter agat, tenetur iudicare de re secundum quod est: & tamen iudicat secundum quod putatur esse probabiliter, & secundum apparentiam. Item debet esse certus saltem moraliter de rectitudine suæ operationis; quam tamen certitudinem non habet iudicium probabile, sed fluctuat, & vacillat cum trepidatione, & scrupulo. Item debet uti principio infallibili; & utitur opinione probabili, quam mentiri, & fallere sæpè contingit, & falli. Item ex prudentia tenetur eligere certum, & dimittere incertum; & tamen eligit iudicium probabile, quod est obnoxium formidini, & idè est timidum, & incertum. Item tenetur agere cum virtute; & sequitur opinionem, quæ à ratione virtutis excluditur. Item utitur iudicio probabili, seu opinativo, quod tanquam incertum, & indifferens ad verum, & falsum, non potest esse objectum prudentiæ. Item tenetur eligere bonum, & rectum; & tamen eligit probabile, quod se habet indifferenter ad rectum, & obliquum. Item ne sit imprudens, tenetur cavere periculum; & nihilominus eligendo, quod probabile est, exponit se discrimini: prout hæc omnia, & alia plura his similia patent per viginti sex fundamenta superius allata. Igitur hæc propositio; Qui in actibus humanis eligit, quod probabile est, non agit temerè, sed prudenter, est omninò falsa. Et ad Jura civilia, & canonica, quæ decidunt causas, & quæstiones ex argumentis probabilibus, responsum est supra in *ultimo fundamento, num. 100. vers. Et eodem modo dum leges, & Canones.*

Ad secundum responderetur negando minorem, quia iudicium probabile moralem certitudinem non habet, ut plenè probatum est supra in *6. & 7. fundamento,* & in *20. cum quatuor sequentibus.* Ad id verò, quod subjungitur, in moralibus sufficere certitudinem ex probabilibus, latissimè responsum est supra in *ultimo fundamento, à num. 98. usque ad num. 111.* ubi evidenter ostenditur æquivocatio, quæ irrepsit in intelligentia hujus propositionis, & n. 100. explicatur locus Aristotelis in *1. Ethic. cap. 3.* Discrimen igitur est inter iudicium certum moraliter, & opinioneum; quia iudicium certum moraliter nullam formidinem habet de falso. Unde si errat, hoc est omninò per accidens, & præter intentionem. At opinans, ratione formidinis, quam habet, quòd res possit aliter se habere, quam appareat, aliquo modo prævidet errorem, qui etiam si rarò accidat, non potest dici per accidens, & præter intentionem evenire. Ita Julius Mercorus post scripta nostra visus in *Tractatu de probabilitate opinionum part. 1. art. 14. vers. Verum.*

Ad tertium responderetur negando minorem. Nam qui opinatur probabiliter unam partem contradictionis, ad illam se non determinat simpliciter, & absolutè, prout requiritur ad hoc, ut ejus operatio sit recta; sed solum illi assentitur cum formidine, & fluctuatione, quæ moralem certitudinem tollit, ut in superioribus probatum est, & præsertim in *7. & 20. fundamento.*

Ad quartum responderetur negando antecedens: imò enim etiam in his, quæ ad mores non spectant, incautè, & imprudenter agit, qui pro regula suorum actuum utitur iudicio probabili, quod sæpè fallit, & fallitur. Deinde responderetur negando consequentiam, quia ab aliis actibus humanis non rectè inferitur ad actus morales, in quibus vertitur periculum salutis æternæ. Ad hoc bonus textus in *d. cap. Significasti, il. 2. de homic. ibi: Pro eo, quòd in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur.*

Ad quintum, & sextum responderetur, negando esse su- 112
per humanam facultatem habere moralem certitudinem de omnibus eligibilibus. Primum enim hoc est contra Di-
vinam

vinam Scripturam, quæ *Ecclef.* 32. requirit, ut ante omnia opera verbum verax præcedat nos, & ante omnes actus consilium stabile, ut fuscè explicatum est supra in 1. *fundamento num.* 60. Quare si Deus non requirit à nobis impossibilia, ut dicitur in argumento contrario, & tamen requirit, ut ante omnia opera ad veritatem perveniamus, consequens est, ut ad veritatem pervenire in actibus humanis nequaquam sit impossibile, seu supra humanam facultatem. Atque ita argumentum adversariorum in oppositum retorquetur. Deinde hoc est contra Cyprianum in *sermone de Baptismo*, ubi ait: *Neque lex tua scripta à lege naturali in aliquo discrepat; sed reprobationali, & electio boni sec animæ rationali infixæ sunt divinitus, ut de hoc nemo rectè causetur, quia nulli ad harum rerum prosecutionem deest scientia, sive potentia; quia & quod agendum est, scimus, & quod scimus, facere possumus.* Hæc Cyprianus. Præterea hoc est contra Scholasticos primæ classis, quos supra retulimus in 14. & in *seqq. fundamentis*, qui uno ore affirmant, veritatem in omnibus querendam esse, ac certum esse tenendum ad hoc, ut actus nostri sint recti, & habeant bonitatem moralem. Quibus addimus D. Thomam in *opusculo.* 73. de *Usuris post princ.* ubi sic ait: *Quoniam verò in dubiis, quorum veritas agnita salutaris est, & incognita periculum ingerit humane salutis, admodum utile est veritatem investigare: & temporibus nostris audivimus multas controversias inter Doctores, non solum in naturalibus, verum etiam in moralibus, in quibus periculum est diversa sentire, & opinari, & præcipue in illa parte iustitiæ, que commutativa dicitur à Philosophis.* Hæc ibi. Rursus hoc est contra Philosophorum traditiones; ut quid enim diffinirent prudentiam esse habitum cum ratione vera circa bona humana activum, & illius objectum esse verum, si esset supra vires humanas verum attingere? Quippe ad veritatem nati homines, & ut plurimum veritatem consequuntur, ut inquit Aristoteles *lib.* 1. *Rhetoricor. cap.* 1. Faciat ergo unusquisque, quod in se est, ut verum assequatur, id est, utatur ratione, per quam potest comprehendere verum, & invocet adiutorium Dei, prout hæc verba exponit Alex. de Ales 2. *part. Summ. quest.* 29. *numer.* 8. §. 1. Demùm imaginariam hanc impossibilitatem assequendi veritatem funditus evertunt aurea verba Sancti Thomæ in *princ. opusculo.* 73. de *Usuris*, quæ sic se habent: *Omnis homo natura non degenerans veritatem amat, & eam scire super omnia desiderat, quam si quis concupiscat vero corde, & eam quesiverit in simplicitate cordis, ipsa seipsam manifestabit: & Deus, qui hoc promisit, verax est, & eam præbet diligentibus se, sicut scriptum est, Sap. 6. Præoccupat eos, qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat. Ecclef. 1. Fili concupiscens sapientiam accede ad illam, & Dominus præbebit illam tibi. Invoco ipsam, ne me errare permittat in periculum animæ meæ, & in laqueum aliorum, sed illuminare dignetur oculos caliginos ipsi suo lumine, sine quo nemo valet ad lumen veritatis usquequaque pertinere. Amen.* Hactenus verba S. Thomæ. Confundantur ergo, & erubescant sequaces probabilitarum, qui asserunt esse supra facultatem humanam habere certitudinem de eligibilibus, & ad veritatem pervenire, & idè Deum ad hoc non obligare, ne requirat à nobis impossibilia. Imò enim ex prædictis convincitur, id non modò esse possibile, sed etiam facile, ut plurimum contingens, & secundùm naturam. Et hic junge, quæ dicentur *infra* in 3. *quest. in responsione ad 6. argumentum num.* 394. & *seqq.* Neque obstat, quòd prudentia sit de non necessariis, & versetur circa objectum contingens, potens aliter se habere, & circa particularia, quæ non sunt scibilia. Quoniam, ut inquit S. Thomas in 2. 2. *quest.* 47. *art.* 5. ad 3. agnoscilia sunt materia prudentiæ, secundùm quòd sunt objectum rationis, scilicet sub ratione veri. Præterea etsi agibilia sint contingencia, tamen, ut inquit Schola Salmanticensis superius relata in 19. *fundamento, num.* 85. virtus intellectus practici in eo sita est, ut res, seu actiones ex se contingentes, formæ infallibili, per quam intellectus practicus in eas influit, adæquentur. Habet igitur prudentia aliquid iudicium certum, & infallibile, quo etiam in objecta fallibilia infallibiliter tendat. Atque ita objectum prudentiæ esse certum, tenent communiter Doctores, & in specie Cajetanus in 2. 2. *question.* 47. *artic.* 3. Medina in 1. 2.

quest. 19. *art.* 6. Azor. *institut. moral. part.* 1. *lib.* 3. *c.* 25. *quest.* 2. post Alexandrum de Ales in *Summ. p.* 1. *quest.* 16.

Ad septimum respondetur distinguendo antecedens. 117
Nam aut querimus de Lectoribus, & Magistris, qui habent onus docendi in scholis: & tales si pro regula eorum doctrinæ speculativæ assumerent & docerent opiniones probabiles, quæ se habent ad verum, & falsum, & multoties falluntur, & fallunt, vix possent à deceptionis periculo excusari, ex his, quæ scripsit S. Bonaventura supra cit. in 16. *fundamento.* Aut queritur de aliis, qui onus docendi non habent: & hi nil mirum si possunt amplecti quascumque opiniones probabiles, quia in speculativis, ubi de nullius præjudicio agitur, licitum est eligere opiniones nedum probabiles, sed etiam falsas; ut est text. in *cap. In quibus*, 22. *quest.* 2. & scripsi plenius in *c. Firmiter*, à n. 53. *sup. de Summ. Trinit. & Fide Catholic.* Quæ distinctio in effectu est S. Thomæ in *quodlib.* 3. *art.* 10. Deinde respondetur, à speculativis non posse inferri ad moralia, in quibus agitur de peccati periculo, ut dictum est *supr. in respons.* ad 4. *argum.*

Ad octavum patet responsio ex dictis *sup. in respons.* ad 5. & 6. *versu.* Neque obstat, quòd prudentia.

Ad nonum respondetur negando majorem, quia ex 118
præcepto Sacrorum Canonum teneretur eligere partem tutiorem non solum is, qui dubius est, ut in iuribus in contrarium allegatis; sed etiam is, qui habet formidinem ex credulitate levi, ut sunt textus clari in *c. per tuas*, il 2. de *Simon.* & in *c. Inquisitioni*, de *sentent. excomm.* ponderando illos, ut dixi *suprà* in 24. *fundamento, num.* 95. & 96. Ratio est, quia etiam sic formidans, & fluctuans, exponit se discrimini, ut ibi dixi *vers.* Et ratio decisionis est, & constat ex dictis in 6. & 7. *fundamento:* & in hoc casu etiam loquitur S. Thomas *quodlib.* 8. *artic.* 13. ut plenè ostensum est in *fundamento* 25. *num.* 77.

Ad ultimum respondetur, doctrinam hanc de libera ele- 119
ctione opinionis probabilis esse novam in Ecclesia, & nostro sæculo introductam, ut sup. diximus *num.* 23. Nam 120
veteres Scholastici oppositum docuerunt, tradentes theoricæ, quæ usui probabilitarum omninò adversantur, ut constat ex dictis *supr.* in 14. *fundamento cum pluribus sequentibus.* Quocirca non possumus doctrinam recentiorum Theologorum approbare, quin redarguamus & improbemus doctrinam antiquorum Sapientum, consuetudine Ecclesiæ per tot sæcula roboratam, qui contrarias regulas tradiderunt. Consulius autem est à modernis recedere, & veteribus numero pluribus adherere, secundùm illud Job 12. 13. *In antiquis est sapientia, & fuscè patebit infra num.* 349. Atque ita regula, Quod à pluribus queritur sapientibus, facilius invenitur, & aliæ in argumento contrario adductæ, in oppositum retorquentur. Et ex his expedita sit hæc prima questio.

Venio nunc ad secundam questionem principalem, videlicet: An ex duabus opinionibus oppositis æquè probabilibus, vel quasi, liberum sit cuilibet sequi utramque, vel alteram, quam maluerit. 121

Pro sententia affirmativa, quam sequuntur recentiores 122
Theologi supracitati per discursum à *num.* 25. & præsertim n. 30. & 31. supponendum est, non implicare duas contradictorias opiniones esse probabiles; nam probabilem esse nihil est aliud, quàm veram apparere ex aliquo fundamento non levi. Potest autem utraque contradictoria per diversa motiva, sive media cognoscendi, apparere vera, & sic à potentia rationabili judicari probabilis. Et quamvis Vasquez in 1. 2. *quest.* 19. *art.* 6. *disp.* 62. *c.* 3. n. 10. & Azor. *Instit. moral. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 16. *quest.* 2. & 3. & c. 17. q. 7. dicant non posse eundem intellectum per propria, & intrinseca rei principia, id est, per causas rei, aut effectus illius, aut absurda, & impossibilia inde deducenda, judicare utramque opinionem probabilem, quia id esset intellectum duobus contradictoriis assentiri; sed bene posse per extrinseca principia, id est, Doctorum auctoritatem, judicare contrariam opinionem esse probabilem: tamen eos refellit Sanchez in *Decal. lib.* 1. *c.* 9. n. 12. ubi asserit etiam ex principiis intrinsecis posse intellectum utramque partem contradictionis opinari, seu illi assentiri, quia non repugnat ex eisdem principiis diversimodè intellectis, seu applicatis, contrarias opiniones oriri.

Et posito hoc fundamento probatur hæc sententia ex omni-

omnibus argumentis superius adductis in præcedenti quæstione pro parte affirmativa à *nu. 45. usque ad num. 59.* Nam unumquodque illorum, videlicet, qui eligit probabile, prudenter agit, non exponit se discrimini, habet certitudinem in moralibus requisitam ad honestè operandum, & reliqua omnia vendicant sibi locum, etiam si utraque opinio sit æquè probabilis; siquidem qui eligit alteram, vel utramque, adhuc eligit quod probabile est. Non enim una desinit esse probabilis ex eo, quòd contraria similiter probabilis sit, cum non implicet utramque partem contradictionis esse probabilem, ut dictum est sup. proximè in supposito.

123 Verùm his non obstantibus, contrarium videtur tenendum, videlicet ex duabus opinionibus oppositis æquè probabilibus, vel quasi, nequaquam esse liberum sequi alteram, & longè minùs utramque. Probatum autem hæc sententia 26. fundamentis superius adductis in 1. qu. pro parte negativa à *n. 59. usque ad n. 111.* cum enim singula probent non esse licitum sequi opinionem specificantem actum pro licito, quando illa sola agnoscitur esse probabilis, eò quòd intellectus non reflectat ad contrariam, nec consideret, an pro illa extent rationes, vel auctoritates moventes: a fortiori probant non esse licitum sequi opinionem probabilem, quando opposita agnoscitur esse æquè probabilis. Unde supposita veritate conclusionis firmatæ in 1. quæst. hæc 2. quæstio est de indubitabili.

Sed nihilominus quatenus etiam ejus veritas revocaretur in dubium, adhuc tamen ex illa non liceret inferre ad casum præsentem. Ratio diversitatis est, quia cum una tantum opinio judicaretur esse probabilis juxta terminos quæstionis præcedentis, intellectus non est propriè dubius, sed illi assentitur, licet opinativè, & cum formidine partis alterius. At verò, cum utraque opinio est probabilis juxta terminos hujus quæstionis, intellectus propter æquilibrium rationum manet suspensus, & dubius, ac neutri assentitur, ut mox probabitur latissimè à *num. 125. usque ad num. 171.*

124 Primum igitur, & principale fundamentum pro hac sententia constituitur in tribus conclusionibus infra scriptis.

Prima Conclusio est: Qui judicat duas opiniones oppositas esse æqualiter probabiles, vel quasi æqualiter, non est certus moraliter de illarum veritate, sed dubius.

Secunda Conclusio: Qui dubius est in morali materia, in qua veritas salutaris periculum, tenetur ex præcepto sequi opinionem tutiorem.

Tertia Conclusio: Si minimè appareat, quænam opinio sit tutior, tenetur sequi regulas à jure præscriptas. Hæc tres Conclusiones, in quibus consistit ista præsentis disputationis, sunt singillatim probandæ.

125 Prima Conclusio, id est, qui judicat duas opiniones oppositas esse æqualiter probabiles, vel quasi æqualiter, non est moraliter certus, sed dubius.

126 Probatum primò. Quia, ut idem intellectus simul opinetur duas opiniones contrarias æquè probabiles, non tantum moraliter, sed etiam naturaliter, & physicè est impossibile.

127 Quod sic ostenditur; nam opinari nihil aliud est, quàm ex probabilibus conjecturis credere, seu judicare, rem veram esse, illique assentiri, non quidem cum omnimoda certitudine, sed cum formidine partis oppositæ, id est, formidando, ne pars opposita vera sit. Quod satis clarè adnotavit Bald. in l. Cum in antiquioribus, in 3. quæst. num. 6. C. de jur. deliber. dicens: *Opinio est, quando quis ex probabilibus conjecturis credit id, quod est verum, licet certitudinariè non noverit; & docuit S. Bernardus lib. 5. de consideratione, c. 2. ibi, Caterum opinio certi nihil habens verum, per verisimilia querit potius, quàm apprehendit.* Et apertius ibi: *Opinio est quasi pro vero habere aliquid, quod falsum esse nescias.* Unde in effectu opinio aliud non est, quàm judicium probabile de veritate alicujus rei. Et probatur in c. Ego solis, 9. dist. ponderando illa verba: *Non ideò verum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi per probabiles rationes, quòd à vero non abhorreat, per suadere potuerunt.* Nam verbum, *putem*, designat judicium, quod fit de propositionibus Scriptorum, & sequentia verba, *per probabiles rationes per suadere potuerunt*, denotant hoc judicium non esse scientificum, sed opinativum, & probabile, cum nitatur rationibus pro-

babilibus, quæ non convincunt omninò, sed persuadent dumtaxat. Demùm verbum illud, *verum*, nec non verba, *quòd à vero non abhorreat*, demonstrant tale judicium esse de veritate rei, quia intellectus credit, quod est verum, seu putat esse verum, quamvis certò non noverit; sicut enim propositio necessaria generat assensum necessarium de veritate illius, ita probabilis propositio generat assensum probabilem de ejusdem veritate. Idque non obscure innuit Aristoteles in 2. de Anima text. 153. dum ait: *Opinari non in nobis est; necesse enim falsum, aut verum dicere.* Quæ ratio inepta esset, nisi judicium opinativum penderet à veritate objecti. Atque hinc notabiliter deducitur, ut aliud sit propositionem judicare probabilem, & aliud eam opinari, seu judicare probabiliter esse veram. Inter hæc enim quatuor sunt differentia, ad quas oportet diligenter advertere, quia illarum confusio multos traxit in errorem. Prima differentia est, quia cum judicamus propositionem esse probabilem, hoc judicium non cadit super illius veritate, sed super probabilitate; non enim judicamus eam esse veram, sed tantum esse probabilem. At contra, cum propositionem opinamur, judicium nostrum est de illius veritate, quamquam cum formidine partis oppositæ, quia opinando quis credit quod verum est, seu putat esse verum, quamvis, ut cum Baldo loquar, certitudinariè non noverit. Secunda differentia est, quia propositionem judicare probabilem, non est illi præbere assensum opinativum, seu probabiliter ei assentiri tanquam veræ, cum hoc judicium, ut prædixi, non sit de veritate propositionis, sed tantum de illius probabilitate: ideòque multas opiniones probabiles judicamus, & tamen eas non sequimur, ut docet experientia, & patet in exemplo P. Suarez, de quo supra num. 39. Sed è converso, propositionem opinari, seu judicare probabiliter veram esse, utique est illi assensum præbere, licet non cum omnimoda certitudine, cum opinio sit assensus pro una parte contradictionis cum formidine alterius, ut diffiniunt Philosophi. Tertia differentia, quia cum judicamus propositionem probabilem esse, hujusmodi judicium est evidens, & scientificum, non opinativum: certò enim cognoscimus rationes illius esse suaves, & non convincentes; unde non opinamur esse probabiles, sed scimus; neque enim opinari simul idem, & scire contingit, ut dicitur in 1. Poster. cap. 26. Idque fatentur vel ipsi defensores probabilitatum, ut apud Sanchez in Decal. lib. 1. c. 9. num. 18. in fine, dum asserunt, ad hoc, ut liceat sequi opinionem probabilem, necessariò requiri, ut omninò certum sit eam probabilem esse; alioquin, si sufficeret judicium opinativum de probabilitate illius, daretur opinio opinionis, & probabilitas probabilitatis, & fieret processus in infinitum. Contra verò, cum propositionem opinamur, seu veram esse credimus, eique assentimur cum formidine partis alterius, certum est hoc judicium non esse scientificum, quia opinio contradistinguitur à scientia, & aliis virtutibus intellectualiibus, ut in 6. Ethic. c. 3. in princ. & in 1. Poster. cap. 26. & fufius probatum est sup. num. 69. & 85. & 87. Quarta demùm differentia, consurgens ex prædictis, est, quia cum unam partem judicamus esse probabilem, possumus similiter probabilem judicare illius contradictoriam. Ratio est, quia cum hoc judicium non sit de veritate propositionis, sed de illius probabilitate, ut dictum est in prima differentia, & probabilitas æquè convenire possit utrique parti contradictionis; consequens est, ut nihil repugnet, quòd minùs intellectus judicare possit duas contradictorias simul esse probabiles: quanquam enim impossibile sit, ut idem intellectus se determinet ad contradictoria, putans aliquid esse verum, & falsum, licitum, & illicitum; tamen hæc duæ propositiones: Probabile est hoc esse verum, vel licitum; & Probabile est hoc esse falsum, vel illicitum, non sunt contradictoria, quia utrumque simul potest esse probabile, cum probabilitas, ut prædixi, æquè conveniat vero, & falso; ac proinde non implicat, quin intellectus possit utramque partem contradictionis simul judicare probabilem; idque admittunt Auctores utriusque sententiæ. At è converso cum opinamur unam partem contradictionis, eique assentimur opinativè, & probabiliter, minimè possumus illius contradictoriam simul opinari, & in praxi sequi, quia cum judicium

dicium opinativum cadat super veritate propositionis, ut diximus in *prima differentia*, sicut est impossibile, ut duæ contradictoriæ sint veræ; ita impossibile est, ut illas simul opinemur, seu veras esse judicemus, etiam probabiliter, & cum formidine: idque clarè docuit Aristoteles in 4. *Metaph. c. 1. circa med.* ubi sic ait: *Impossibile namque est quempiam idem putare esse, & non esse.* Loquitur ergo ibi Philosophus de iudicio opinativo, & cum formidine, ponderando illud verbum, *Putare*; nam quod opinamur, putamus; quod putamus, incertum est, inquit Donacus apud Joannem Calvinum in *verb. Opinari*. Igitur secundum Aristotelem non est possibile, ut idem intellectus simul opinetur, seu judicet cum formidine utramque partem contradictionis esse veram. Et *propè finem*, idem docuit apertissimè his præcis verbis: *Impossibile est simul eundem idem arbitrari esse, & non esse; simul etenim haberet opiniones contrarias, qui de ea re haberetur mendax.* Patet ergo evidenter in sententia Aristotelis esse impossibile, ut quis simul habeat duas contrarias opiniones, & opinetur, seu judicet etiam cum formidine duo contradictoria esse vera. Præterea impossibile est, ut judicemus sive cum formidine, sive sine formidine, aliquid esse, quod certò scimus non sic esse, ut patet in 4. *Metaph. c. 6.* Sed certò scimus utramque contradictoriam non esse veram, ut in *ead. c. 6.* Ergo sive cum formidine, sive non, utramque veram judicare non possumus; & consequenter si cum formidine judicamus unam determinatè veram, necesse est, ut cum formidine judicemus alteram determinatè falsam. Quod adeò verum est, ut nec per diversa media possumus utrique simul assentiri. Ratio est, quia utraque per diversa media vera esse non potest: nam ut ratiocinatur Gregor. Ariminen. *quest. 2. prolog. in princ. Propositiones contradictoria non possunt unquam verificari, etiam respectu duarum causarum, quia alioquin tu & ego possemus facere, ut duo contradictoria essent vera, quod nec Deus facere potest cum toto mundo.* Unde sicut utraque etiam per diversa media, vera esse non potest, ita neque per diversa media utraque credi potest, quia id, quod non potest esse, neque potest verum judicari, ut in 4. *Metaph. d. c. 6.*

134 Ideòque Durandus in *prolog. quest. 1. n. 21.* ait: *Æstimare contradictoria simul esse vera, non potest esse in mente hominis, etiam si voce proferatur, & Angelus in cons. 87. incipien. Hic punctus, circa fin. Nec legislator, inquit, nec Deus ipse potest actum repugnantem in esse producere,* cujus dictum sequitur Decius in *l. ubi repugnantia, ff. de regul. jur.* Atque ita non posse intellectum, physicè & naturaliter loquendo, utramque partem contradictionis opinari, neque ex principiis intrinsecis rationum, neque ex principiis extrinsecis autoritatum, tradiderunt idem Gregorius de Arimino in *Prolog. art. 1. quest. 2.* & Durandus *loco citato*, qui ad hoc citat etiam Aristotelem, & S. Thom. & in hoc æquivocarunt Vasquez in *1. 2. quest. 19. art. 6. disp. 62. cap. 3. n. 10.* & ex illo Azor. *Instit. moral. lib. 2. c. 16. quest. 2. & 3. & c. 17. quest. 7.* qui scripserunt, duos contrarios probabiles assensus circa eandem propositionem moralem haberi à nobis posse, alterum scilicet ex principiis intrinsecis rationum, alterum verò ex principiis extrinsecis autoritatum. Et Sanchez in *Decal. lib. 1. c. 9. n. 12.* qui confutando Vasquez amplius affirmavit etiam per intrinseca principia posse intellectum utramque partem contradictionis opinari, & utrique assentiri, quia non repugnat ex eisdem principiis diversimodè intellectis, seu applicatis, contrarias opiniones oriri. In hoc, inquam, æquivocarunt, quia pro eodem acceperunt posse intellectum præbere opinativum assensum utrique parti contradictionis, & posse utramque partem contradictionis judicare probabilem, cum tamen hæc duo multum differant, ut in superioribus monstratum est. Nam primum intellectus nullo modo potest, etiam naturaliter & physicè; potest autem secundum, quia, ut prædiximus, præbere assensum opinativum uni parti contradictionis, seu unam partem opinari, est judicare illam esse veram, licet cum formidine partis alterius: nam assensus opinativus est iudicium probabile dictans rem ita esse. Non potest autem quis simul judicare rem probabiliter esse, & probabiliter non esse; sed cum unam partem judicat probabiliter esse veram, necesse est, ut ejus contradictoriam judicet probabiliter esse falsam: quia sicut duæ contradictoriæ veræ simul esse non possunt, ita nec po-

test intellectus judicare sive per assensum probabilem, sive per assensum necessarium illas veras esse; sed si uni assentitur tanquam veræ, oportet, ut alteri assentiat tanquam falsæ. At verò judicare propositionem probabilem, non est præbere illi assensum opinativum, quia hoc iudicium non est de veritate propositionis, sed de illius probabilitate; quæ tamen confundunt Vasquez & Sanchez, non constituentes inter hæc duo aliquam differentiam, ad quod si advertissent, in prænominatam æquivocationem non incidissent. Unde jure optimo illorum errorem redarguit, & latè confutat Andr. Blancus ex eadem Societate Jesu, sub nomine Candidi Philalethi, in libello, seu tractatu *de opinionum praxi quest. 3. per totam, & præcipue pag. 48. vers. Dicendum, & quest. 57. pag. 77. vers. Adverte primò, & pag. 84. vers. Confirmatur, & vers. Secundo, & in 3. Corollario, pag. 171. vers. Nam quoad illud.* Cui libello præter ipsum Andream subscripserunt, ejusque doctrinam probarunt alii octo non obscuri nominis Sacræ Theologiæ Professores, & Magistri, ut patet in princ. libelli: & ante eum idipsum advertit Castro Palao *part. 1. disp. 2. §. 2. num. 4.* ubi impugnando Sanchez, ait: *Neque ab intrinsecis, neque ab extrinsecis motivis procedere possunt in eodem intellectu duo assensus probabiles contrarii, quia intellectus non habet libertatem, proposita veritate objecti, nisi ut assentiat parti, quam veram existimat, qualis est una tantum pars, & hæc sola probabilior. Et Sanchez æquivocavit, dum fecit transitum à probabili objecto ad probabile iudicium: nam stat quidem de objecto contrario, seu in contrarium movente formari posse iudicium, quod tale objectum sit ex utraque parte probabile; sed hoc est iudicium evidens de probabilitate honestatis, quod est insufficiente ad honestè agendum, & non est illud iudicium probabile de veritate honestatis, quod tamquam necessarium ad honestè agendum requiritur ab omnibus; quod cum haberi non possit, nisi de una parte contradictionis, manifestum est nondum invenisse Sanchez, quomodo utramque possit quis opinari, & in praxi sequi.* Hæc ille. Et concordant Layman *lib. 1. Theol. moral. tract. 1. c. 5.* Bresserus *lib. 3. de conscientia, & novissimè Julius Mercorus in tract. de probabilitate opinionum, part. 2. art. 1.* ubi pluribus ostendit repugnare rationi, ut idem intellectus simul possit assentiri assensu opinativo utrique parti contradictionis. Et pro hac sententia allegat etiam D. Card. de Lugo *disput. 10. de fide, sect. 1. n. 14.* affirmantem, *æquivocationem pati, qui confundit hæc duo, credere conclusionem illam esse probabilem, & credere probabiliter illam: que sunt valde diversa; nam qui tenent aliquam propositionem probabilem, concedunt simul contrariam esse probabilem, non tamen credunt veram etiam assensu probabili, alioquin haberent assensus duos probabiles de objectis contradictoriis.* Hæc ibi. Nec admittenda est consideratio Vasquez, quod licet intellectus speculativus opinetur ex intrinsecis principiis unam opinionem esse veram, tamen intellectus practicus hic & nunc potest assentiri opinioni oppositæ, & in praxi illam sequi ex principio extrinseco, eò quod probati Authores eam sequantur. Quoniam, ut inquit S. Thomas in *1. part. quest. 79. art. 11. Intellectus practicus, & speculativus non sunt diverse potentie, quia, ut dicitur in 3. de Anima, intellectus speculativus per extensionem fit practicus: una autem potentia non mutatur in aliam, & infra: Secundum autem hoc differunt intellectus speculativus, & practicus: nam intellectus speculativus est, qui, quod apprehendit, non ordinat ad opus, sed ad solam veritatis considerationem: practicus verò intellectus dicitur, qui hoc, quod apprehendit, ordinat ad opus: & hoc est, quod dicit Philosophus, ubi supra, quod speculativus differt à practico sine, unde à fine denominatur uterque, hic quidem speculativus, ille verò practicus.* Hactenus verba D. Thomæ. Cum ergo intellectus speculativus ex sola veritatis consideratione secundum propria & intrinseca rei principia apprehendit unam opinionem probabiliter esse veram, non potest intellectus practicus simul apprehendere probabiliter esse veram illius contradictoriam, eamque ad opus ordinare ex principio extrinseco, eò quod eam sequantur probati Authores, ut putat Vasquez; tum quia hoc modo eadem potentia intellectus speculativi, & practici apprehenderet, & opinaretur duo contradictoria esse simul vera, quod nec Deus etiam per diversa media facere potest, ut inquitur

Durandus, & Gregorius de Arimino supracitati n. 133. Tum quia intellectus practicus hoc modo non ordinaret ad opus opinionem, quam intellectus speculativus apprehendit probabiliter esse veram; sed potius illam destrueret opinando, & ad praxim ordinando illius contradictoriam; nec isto modo practicus intellectus esset extensio intellectus speculativi, sed magis esset illius destructio, & una potentia in aliam transiret, contra doctrinam Aristotelis, & S. Thomæ.

138 Fateor quidem intellectum posse successivis temporibus nunc adhærere uni opinioni, & paulò post, relicta illa, adhærere oppositæ, c. *Certa*, 12. *quest. 1. c. Beatus*, 22. q. 2. & habetur 35. *quest. 9. per tot. cap. 1. de sequestr. possess. & fruct. c. Non debet, de consang. & affinit. & tradit Anchar. conf. 210. Inter contraria, num. 1.* quia propter diversa phantasmata quotidie generantur in nobis opiniones diversæ, secundum Philof. 3. de *Anima*, cujus autoritate se excusat Quintilianus Mandosius, quòd à priori sententia desciverit, in *reg. 32. de impetr. benef. vac. per obit. fam. Card. quest. 21. num. 5.* Quinimò ut Socinus ait *conf. 150. num. 1. lib. 1.* variabilis est opinio speculativa, & ideò quasi impossibile est Doctorem non esse sibi contrarium aliquando. Verùm, ut simul & semel idem intellectus opinetur, & in praxi sequatur duas contrarias opiniones æquè probabiles, non tantum moraliter, sed etiam naturaliter, & physicè est impossibile, ut ex prædictis constat; & consequenter in æqualitate contrariarum opinionum intellectus est in pendentem, & manet suspensus, ac dubius, l. *Duo Judices dati*, juncta glossa 1. ff. *De re Judic. l. In ambiguo*, ff. *De reb. dub. l. fin. C. de cordit. indeb. glos. 1. & Bald. num. 1. in l. De statu*, ff. *de testam. Bart. in l. Admonendi*, nu. 20. ff. *De jurejur. S. Thom. in 3. sentent. dist. 17. q. 1. art. 4. Durand. ibidem*, q. 2. ad 2. S. Anton. in 1. p. tit. 3. c. 10. §. 9. Sotus in 4. dist. 27. q. 1. art. 4. Navat. in c. *Si quis autem*, num. 12. de *pœnit. dist. 7.*

139 Probatur secundo hæc prima conclusio, quia secundum Philofophum opinari non est liberum: necesse est enim, ut potentia rationalis moveatur ab objecto; unde si motiva intellectum moventia persuadent aliquid esse verum, non potest intellectus existimare, seu opinari illud esse falsum, neque è converso: & cum ex duabus opinionibus oppositis oporteat unam esse veram, alteram falsam, ut inquit S. Thomas *quodlib. 8. art. 13.* naturaliter impossibile est, ut intellectus simul opinetur utramque, ut evidenter monstratum est in præcedenti argumento. Et similiter impossibile est, ut opinetur earum alteram, quam maluerit, quia cum rationes utrinque sint æqualis ponderis, intellectus instar statææ habentis ab utraque parte pondera æqualia, stat in pendentem, ut dicta l. *Duo judices*, ibi, *Utramque in pendentem esse*, ff. *De re judic.* nec potest flecti, & inclinari magis in unam partem, quam in alteram, quia non habet sufficientia motiva ad judicandum probabiliter veram magis hanc, quam illam; quod est opinari: unde oportet intellectum quiescere; quod evidentiùs monstrabitur infra in 14. *argumento prima conclusionis à num. 154.* Hoc posito, si quis, reluctante rationali potentia, adhuc vellet opinari, & sequi utramque opinionem æquè probabilem; aut earum alteram: hic sanè proditor esset perspicaciæ sui intellectus, nec putaret sic componendo se verum dicere, ideòque non opinaretur, sed fingeret, quia non moveretur ab objecto, sed à voluntate, ut patet exemplo statææ existentis in æquilibrio, quæ si paulisper à manu moveretur, jam non libraret æqua lance, nec verum diceret, sed magis fingeret. Quippè tam in statææ, quam in intellectu, pondera sunt independentem à libertate. Nam imaginari quidem possumus, ut volumus, non autem opinari, quia imaginari est fingere pro libito voluntatis, & componere ad ipsius imperium: sed opinari est non pro arbitrio fingere, sed examinare, & sequi rationum momenta, à quibus intellectus determinatur ad hoc, vel illud opinandum, ita ut non sit in voluntatis arbitrio. Idque apertè docuit Aristoteles 2. de *Anima*, text. 153. nam secundum eum: *Non est eadem imaginatio, & opinio: hæc enim passio in nobis est, cum volumus; licet namque, cum libet, fingere quidquid volumus, sicut qui in memorativis versantur, & simulacra faciunt: opinari autem non in nobis est, necesse enim est, aut falsum, aut verum dicere.* Hæc ibi. Porro intellectus in intelligendo est veluti pictor, qui efformat

rerum imagines: Et quidem interdum est pictor fingendo ad libitum, secundum illud Horatii:

Pictoribus, atque Poetis

Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

& tunc neque verum, neque falsum dicit, sed fingit, ut libet; ideòque nec dicitur falsa imago Chimææ, seu Hippocentauri: interdum verò est pictor imitando, puta hominis, vel leonis imaginem exprimendo: & tunc dicitur semper verum, vel falsum exemplar, secundum quòd conformatur, vel non conformatur prototypo; & in hoc secundo casu non est liber, sed omninò sequi debet prototypum; quòd si non sequatur, sed ad libitum voluntatis pingat, jam non imitatur, nec exprimit verum, sed fingit. Nam exemplatum, quatenus discrepat ab originali, est adulterum, & falsum, ut in Authen. de *Tabellion. §. Illud quoque*, juncta glossa in ver. *Adulterum*, & notant Bald. *conf. 405. Punctus questionis, circa fin. vers. Ex his apparet, lib. 4. & conf. 307. Proponitur quid, in fin. lib. 5. Angelus conf. 347. Pater stipulatus, nu. 1.* Ergo similiter, cum motiva ad judicandum utrinque sunt æqualia, si intellectus non vult fingere, sed verum dicere, & judicium suum objecto conformare, tunc necessariò dubitat.

Probatur tertio eadem conclusio autoritate Aristotelis 142
1. *Topic. c. 9. in princ. ubi sic dixerit: Sunt autem problemata, & de quibus contrarii sunt syllogismi; dubitationem enim habent, utrum sic se habeant, an non, eò quòd de utrisque sunt rationes suasibiles.* Hæc ibi. Ecce igitur textus clarus à defensoribus probabilitatum, quod sciam, adhuc non ponderatus, in quo propositio dicitur dubitationem habere, cum pro utraque parte sunt rationes probabiles, seu quod idem est, suasibiles. Nec obstat, si Authores contrariæ sententiæ dicant hunc locum Aristotelis non procedere, quando intellectus præbet assensum opinativum propositioni problematicæ, & ex probabilibus rationibus se determinat ad utramque partem, vel ad alteram, quam maluerit, quasi tunc, quamvis propositio sit in se dubia, tamen intellectus in illius apprehensione, & intelligentia non sit dubius, sed moraliter certus. Id, inquam, non obstat, tum quia naturaliter est impossibile, ut intellectus præbeat assensum opinativum duabus propositionibus contradictoriis, vel earum alteri, quando rationes utrinque sunt pares, ut evidenter monstratum est in duobus argumentis præcedentibus. Tum quia cum propositio propter æquilibrium rationum sit in se dubia secundum Theoricam Aristotelis, oportet & intellectum in illius intelligentia esse dubium. Ratio est evidens, 143
quia cum intellectus non habeat libertatem opinandi ut libet, sed cogatur objecto se conformare, ut ex Philofopho ostensum est in præcedenti argumento, & docet S. Thomas in 1. *sentent. dist. 48. art. 3. ad 1.* utrique propositioni in se dubiæ minimè potest assentiri, nec eam judicare probabiliter veram esse, quod est opinari: sed violenter cogitur eam judicare, sicut in se est; alioquin judicaret esse quod non est, nec opinaretur, sed fingeret. Si igitur vult objecto se conformare, & non fingere, necesse est ut dubitet, quia in re dubia non potest esse moraliter certus. Et hoc est, quod Canones attestantur, in re dubia 144
sententiam certam ferri non posse, c. *Habuisse*, 33. *dist. c. Grave*, 11. *quest. 3. glos. in c. Ad audientiam, in verb. In dubiis, de homic. & in c. Licet causam, in verb. Uti possidetis, de probat.* Vel dic meliùs, Problemata dubitationem 145
non habent intrinsicè, & secundum rei veritatem, sed secundum apprehensionem, & intelligentiam humanam, c. *Intelligentia, de verb. Signif.* Unde cum dicitur res esse dubias, ut in titulo, ff. *De reb. dub.* hoc non ideò dicimus, quòd verè, & intrinsicè ita sit; sed improprie loquimur, & secundum nostrum modum intelligendi: nam veritas cujusque rei in se est certa, & infallibilis; sed intellectus humanus est dubius, quia propter ejus imbecillitatem non intuetur rem sicut in se est, & ideò contraria ratiocinatur, & dubitat: & hoc est, quod ait Philofophus loco citato, dum dixit: *Sunt autem problemata, de quibus contrarii sunt syllogismi*, id est, de quibus intellectus contrarios format syllogismos: nam syllogizare, & ratiocinari est operatio intellectus humani. Quo fit, ut in Deo, cui nihil est absconditum, sed omnia sunt plana, & aperta, c. *Deus omnipotens 21. quest. 1. c. Novit, de Judiciis*, non sint problemata, neque probabilia, neque syllogismi, quia

quia intellectus divinus cognoscit per intellectum simplicis quidditatis, non autem componendo, & ratiocinando, ut docet Sanctus Thomas in 1. par. quæst. 85. art. 5. & sicut legitur in c. *A nobis*, il 2. de *sentent. excomm.* iudicium Dei semper innititur veritati, quæ nunquam fallit, nec fallitur: iudicium verò Ecclesiæ nonnumquam opinionem sequitur, quam fallere sæpè contingit, & falli. Et patent exempla in c. *Lator*, & in c. *Consanguinei*, de *re judic.* & in c. *Fraternitatis*, de *frigid. & malef.* & in c. *Si quis non recto*, 24. quæst. 3. Dum ergo Aristoteles dixit, problemata dubitationem habere propter rationes utrinque suasibiles, nihil aliud sensit, quàm intellectum in apprehensione & intelligentia problematum esse dubium propter rationes, quas cognoscit esse ex utraque parte probabiles, & de quibus contrarios format syllogismos. Quate ibi est textus inevitabilis, quòd is, qui iudicat duas opiniones oppositas esse æqualiter probabiles, non est moraliter certus, sed dubius. Idque disertis verbis docuit S. Thomas de *Veritat. quæst.* 14. art. 1. ait enim: *Intellectus noster respectu partium contradictionis se habet diversimodè: quando enim non magis inclinatur in unam, quàm in aliam, vel propter defectum moventium, sicut in problematibus, de quibus rationes non habemus, vel propter apertam æqualitatem earum, quæ movent ad utramque partem; & ita est dubitantis dispositio, quæ fluctuat inter duas partes contradictionis.* Hæc S. Doctor. Sed & Silvester in *Summ. in verb. Dubium*, in princ. inquit: *Primò dubitat de aliquo, vel circa aliquod, quando habet rationes ad utramque partem æqualiter, aut quasi æqualiter moventes, ita quòd non inclinatur ad hoc magis, quàm ad illud notabiliter; & Cardin. Paleotus de sacr. Consistor. consult. part. 4. quæst. 4. postquam declaravit quid sit scientia, suspicio, & scrupulus, in vers. Et tamen, sic ait: Aliquando rationes utrimque æquales sese offerunt, ita ut animus non magis in unam, quàm in alteram inclinet partem: & tunc oritur propriè dubitatio; & infra: Potest dubitatio ex ipsismet rationibus oriri, quæ utrimque probabiles occurrunt; per sepe enim accidit, ut parem vim habere videantur, distrahiturque animus in deliberando, utrum hanc, an illam partem amplecti debeat.*

148 Probatur quartò hæc prima conclusio in c. *Nervi*, 13. dist. ubi pluribus exemplis ostenditur, cum, qui agitur contrariis opinionibus, & per rationes suasibiles impellitur in utramque partem, propriè habere conscientiam dubiam atque perplexam. Quem textum ad propositum nostrum ponderat Petrus de Ancharano *conf.* 210. incip. *Inter communia.*

149 Probatur quintò in c. *Fraternitatis*, de *frigid. & malef.* ubi lata fuerat sententia separationis thori ex errore probabili, ut patet ibi: *Sententiam divortii per errorem licet probabilem novimus esse probatam; & tamen Innocentius III. dicit rem tunc temporis fuisse dubiam, ut constat ex illis verbis: Quamdiu articulus iste dubitabilis erat. Quem textum ad hoc similiter ponderat Oldrad. conf. 286. incipien. In electionis, num. 5. vers. Sed qui admittunt.*

Probatur sextò in c. *Illud*, de *Presumpt.* ubi in articulo, an inter liberam & servum fuisset contractum Matrimonium, nec ne, ponderantur rationes pro utraque parte probabiles; & tamen res dubia æstimatur, ut patet ibi, *In huiusmodi dubitatione*

Probatur septimò efficaciter in c. *Inquisitioni*, de *sent. excomm.* inducendo illud, ut patebit infra in *secundo fundamento* principali pro hac sententia.

Probatur octavò in c. *Illud de cler. excomm. ministr.* & in c. *Per venerabilem*, §. *Rationibus*, qui *fil. sint legit.* necnon in c. *Veniens*, de *Presbyt. non baptizat.* quos Canones itidem expendimus infra in 3. 4. & 5. *fundamento.*

Probatur nonò in c. *Literas*, de *restitut. spoliat.* ubi Papa, quamvis habeat omnia iura in serinio pectoris, c. 1. hoc titulo, lib. 6. & l. *Omnium*, C. de *Testam.* tamen ubi videt opiniones Doctorum probabiles, reputat illam materiam dubiam, nec libenter illis detrahit. Atque ita illum textum ad hoc allegat Petrus Episcopus Brixienensis in *Repert. in verb. Opinio.*

150 Probatur decimò, quia ut ex Aristotele deducit Bald. in l. *De statu*, num. 1. ff. *De testam.* dubitatio est æqualitas contrariarum ratiocinationum: nam ut ait Silvester

in *verb. Opinio*, num. 1. dubitatio non habet rationem probabilem ad alteram partem tantum, sed ad utramque æqualiter, vel quasi; & secundum D. Thomam in 3. *sent. dist.* 17. quæst. 1. art. 4. signat motum rationis super utraque parte contradictionis cum formidine se determinandi alterum: Sed qui iudicat æquè probabiles esse opiniones inter se oppositas, æqualiter ratiocinatur contraria, cum pro utraque parte formet argumenta, & syllogismos, secundum Philosophum supracitatum 1. *Topic. c.* 9. in princ. vel certè utrinque habet rationes æquales cum formidine se determinandi ad alterum, secundum S. Thomam: Ergo dubitationem habet.

Probatur undecimò, quia dubium est, cum intellectus inter duas partes constitutus, quarum altera affirmat, altera negat, remanet suspensus, & neutri assentitur, quia non habet sufficientia motiva pro una parte magis, quàm pro altera, quæ inclinet & moveant ad assensum, c. *In Canonicis*, vers. *Si autem*, 19. *distinct. l. In ambiguo*, ff. *De reb. dub.* & notat gløf. in *Rubrica*, ff. *De jur. & fact. ignoran.* & Bart. in l. *Admonendi*, num. 19. & 20. ff. *De iurejur.* Ideòque, ut inquit Aristoteles 3. *Metaph. c.* 1. quatenus dubitat, eatenus simile quiddam ligatis patitur; utroque enim modo impossibile est ad ulteriora procedere. Ubi S. Thomas: *Dubitatio*, inquit, *de aliquare hoc modo se habet ad mentem, sicut vinculum corporale ad corpus, & eundem effectum demonstrat; in quantum enim aliquis dubitat, in tantum patitur aliquid simile his, qui sunt strictè ligati: sicut enim ille, qui habet pedes ligatos, non potest in anteriora procedere secundum viam corporalem; ita ille, qui dubitat, quasi habens mentem ligatam, non potest ad interiora procedere secundum viam speculationis.* Hæc B. Th. Sed inter duas opiniones oppositas æquè probabiles intellectus non habet sufficientia motiva, cur magis flectatur ad unam, quàm ad alteram, propter æquilibrium rationum: Ergo dubitat, & simile quiddam ligatis patitur.

Probatur duodecimò, quia, ex communi Theologorum sententia, in actibus humanis ad hoc, ut quis honestè operetur, necesse est, ut habeat certitudinem saltem moralem de honestate operationis, c. *Si quis postus*, & c. *Si quis autem*, in *fin. de pœnit. distinct. 7.* & constat ex dictis supra in præcedenti quæstione in 6. *fundamento*, n. 70. & num. 98. Talis autem certitudo haberi non potest de utraque contradictoria, in qua ex una parte affirmatur honestas operationis, ex altera negatur, quando utraque est æquè probabilis, quia de neutra potest haberi, & intellectus fluctuat inter utramque, ut inquit Boerius *decif.* 11. num. 28. Ergo remanet conscientia æquilibris, ut loquitur Joannes Gerson apud Gabriel. *distinct.* 15. quæst. 8. art. 2. dub. 2. vel ut Silvester loquitur in *verb. Dubium*, & in *ver. Opinio*, tunc sumus in dubio probabili, prout hoc distinguitur à dubio scrupuloso. Ad hoc bonus text. in c. *Inquisitioni*, vers. *In secundo autem casu, de sent. excomm.*

Probatur decimotertiò, quia ubi est contrarietas opinionum, non potest quis utrique assentiri; cum impossibile sit, ut se determinet ad opposita etiam probabiliter, & cum formidine, ut sæpius repetitum est, & probatur in 4. *Metaph. c.* 6. & in l. *In ambiguo*, ff. *De reb. dub.* in l. *Inter me, & te*, ff. *De except. rei iudicata*, in l. *Pomponius*, §. *Si is*, in *fin. de Procurat.* & in l. 1. & ibi gløf. ult. c. *De furtis*. Unde cum non possit esse certus & determinatus ad pugnantia, necessariò sequitur, ut sit dubius, l. *Si quidem*, C. *de except.* & hoc est, quod voluit Bald. in *rubr. C. de probat.* dum dixit, dubitationem nihil aliud esse, quàm passionem animi cum præcisa ignorantia extremorum. Verè enim, qui agnoscit motiva ab utraque parte esse æqualiter moventia, agitur inter duo extrema, & præcisè ignorat utramque, cum nemo possit intelligere contradictoria esse simul vera, secundum Aristotelem in 4. *Metaph. cap.* 1. *circa med. & propè fin. & d. c.* 6. Facit textus in l. *Ubi repugnantia*, & ibi Decius num. 4. ff. *De regul. jur.*

Probatur decimoquartò hæc prima conclusio, quia in paritate contrariorum motuum oportet quiescere; ideòque corpus in vacuo nunquam movebitur, ut dicitur 4. *Physicor.* quoniam non est, cur magis determinetur ad hanc partem spatii, quàm ad alteram: & corpus si esset ex aquo grave, & leve, neque ascenderet, neque descenderet,

deret; siquidem non esset potior ratio, cur determinaretur ad ascensum, quam ad descensum. Et ob eandem rationem, si bruto esurienti proponerentur duo pabula in æquali distantia, ita ut omnia essent paria, brutum ad nulum pabulum moveretur, & fame periret. Quod clarè docuit Aristoteles assignans rationem quietis terræ in medio, *lib. 2. de celo, text. 93.* in hæc verba: *Quemadmodum de capilla est sermo valide quidem, sed similiter undique extenso, quod non disrumpetur: & de esuriente ac sitiente vehementer quidem, similiter autem & ab esculentis, & poculentis æqualiter distante; etenim hunc quietescere necessarium est.* Hæc ibi. Quod evidenti etiam experientia comprobatum est, ut dicitur in Asino Buridani. Et Bartholomæus Medina in *1. 2. qu. 13. art. 2.* in solutione primi, restatur se novisse hominem quemdam dementem, qui propositis duobus pomis in æquali distantia cruciabat, ut comederet, & non poterat, nisi ab alio applicaretur potius ad unum, quam ad aliud. Ergo similiter necessarium est intellectum quietescere, ubi rationes utrinque sunt æquales, cum non sit potior ratio, quare flectatur in unam, quam in aliam partem: intellectus enim ita movetur ab objecto veri, sicut appetitus sensitivus bruti ab objecto delectabili. S. Thomas in *1. 2. quest. 13. art. 2. in corp. & ad 2.* Et quemadmodum brutum non agit liberè, sed naturaliter, cum sit determinatum ad unum particulare secundum ordinem naturæ, ut ibi dicitur: similiter & intellectus, quoniam patitur ab intelligibili, ut sensus à sensibili, ut patet in *3. de Anima, text. 3.* Unde sicut sensum factum in actu per speciem sensibilem necesse est sentire, ita & intellectum factum in actu per speciem intelligibilem necesse est intelligere, ut inquit S. Thomas *contra Gentiles lib. 1. cap. 46. in 2. notab.* Et quamvis voluntas propositis duobus bonis per intellectum possit unum eligere, & alterum refutare, cum habeat libertatem contrarietatis, *l. Libertas, ff. De stat. homin. & docet S. Thomas in 1. par. qu. 83. art. 1.* tamen secus est in intellectu, quia non agit liberè, sed cogitur ab intelligibili, licet voluntas non cogatur ab appetibili, ut idem docuit in *1. sent. dist. 48. artic. 3. ad 1.* ait enim: *Defectus intellectus non est in potestate nostra, sicut defectus voluntatis, quia intellectus violenter cogitur quandoque rationibus, ut in 5. Metaph. non autem voluntas.* Quamobrem sicut brutum, cum objectum delectabile utrinque est æquale, necessariò quietescit, ut dictum est; ita & intellectum præ dubio quietescere oportet, cum objectum veri ex utraque parte est æquale: nam dubitatio ligat rationem, ne possit procedere, ut habetur in *3. Metaph. text. 1. & tradit idem S. Thomas in 3. sentent. dist. 17. quest. 5. artic. 4.* Quod enim in appetitu est prosecutio, & fuga, in intellectu est affirmatio, vel negatio, ut docet Aristoteles *lib. 6. Moral. cap. 2.* Unde sicut appetitus in objectorum sensibilibus æqualitate nec persequitur, nec fugit, sed quietescit; ita & intellectus in æqualitate objectorum intelligibilibus nec affirmat, nec negat, sed necessariò hæret.

157 Probatur decimoquintò, quia certitudo nihil est aliud, quam determinatio intellectus ad unum, ut diffinit S. Thomas alius citatus in *3. sent. dist. 23. qu. 2. art. 2. qua. 3.* Non potest autem intellectus ad unum se determinare, cum motiva hinc inde sunt æqualia, quia non est ratio, cui se determinet ad unam partem magis, quam ad alteram; & id eò cogitur quietescere, ut supra proxime probatum est. Ergo certitudinem non habet, sed dubitat: nam, ut ait glos. prima in *l. De statu, ff. de testament.* dubitans applicat animum suum ad plura, & nescit quid eligat, & Barr. in *l. Admonendi, ff. De iurejuran. Dubius, inquit, dicitur, qui non certitudine scit, sed applicat animum suum ad semiplenam probationem, & eum sequitur Bald. in *l. In bonæ fidei, num. 15. C. de reb. cred.**

158 Probatur decimosexto, quia iudicare utramque partem contradictionis esse æqualiter probabilem, est iudicare utramque non minus apparere veram, quam falsam: nam quælibet ex proprio motivo apparet vera, & ex motivo suæ oppositæ apparet falsa; unumquodque enim motivum quantum magis suam partem facit apparere veram, tantò magis suam oppositam facit apparere falsam, *c. Hospitolum, in fin. 32. distinct. l. 1. ff. De his, qui sunt sui, vel alien. jur. & docet Card. Cajetan. supradict. num. 88.* Cum igitur ex utraque parte motiva sint æqualia, utra-

que pars æqualiter apparebit vera, & æqualiter apparebit falsa. Sed nullus potest opinari de propositione, quæ sibi æqualiter apparet vera, & æqualiter sibi apparet falsa, cum opinari sit iudicare propositionem veram cum sola formidine, quòd sit falsa, ut ostensum est *sup. num. 127.* Ergo cum intellectus iudicat utramque partem contradictionis esse æqualiter probabilem, de neutra potest opinari, sed necessariò dubitat.

Probatur decimosextimò, & ultimò eadem Conclusio, quia, ut Isidorus scripsit in *lib. Etymol.* dubium est motus indifferens in utramque partem contradictionis: vel, ut ait Bald. in *d. l. De statu, num. 1. De testam.* dubitatio est æqualitas contrariorum motuum mentis, & tenet medium inter errare, & scire. Quamvis autem aliqua opinio per se solum considerata videatur probabiliter vera, eò quòd habeat pro se rationes congruas, & suasibiles; tamen cum primum apparet, oppositam quoque esse probabilem, rationes illius confunduntur per rationes alterius, & fit æqualitas contrariorum motuum mentis, & sic dubitatio, quæ nihil aliud est, quam æquilibrium intellectus inter duo extrema. Textus est clarus in *l. Si pater, ff. De hered. institut.* Quemadmodum probationes etiam cæræ, & liquidæ, per contrarias similes conquassantur, secundum glossam communiter approbatam in *cap. Licet causam: in ver. Uti possidetis, de probation.* Felin. & Dec. in *cap. In presentia, sub num. 12. eod. tit.* Seraph. *decis. 619. sub num. 3. & 9.* Exemplum desumi potest ex questione facti in *l. Si ita fuerit legatum, ff. de reb. dub.* Si legatum Sempronio amico fuerit relictum, & duo sint Sempronii æqua charitate conjuncti, quaeritur, cui legatum debeatur? Unus Sempronius deducit assiduam cum testatore familiaritatem, mutua obsequia, & beneficia, & alia plura his similia. Habet ergo hic Sempronius rationes probabiles, ob quas ei legatum adjudicari debeat. Sed & alter Sempronius probat amicitiam pluribus argumentis ejusdem ponderis; unde & hic habet pro se rationes suasibiles, si seorsim expendantur. Verùm si conferantur invicem rationes utriusque, res prorsus dubia est. Vis cognoscere quam dubia? Legatum præ omni moda ambiguitate, & incertitudine vitiatur, & neutri debetur, ut ibi deciditur, & concordat *text. l. 3. §. Si duobus, ff. De adimen. lega.* Simile in *l. Si duo, ff. Uti possidetis, & in cap. Tua fraternitatis, de proband.* Sic cum duo Judices dati contrarias sententias dederunt, Modestinus ait, utramque sententiam in pendenti esse, *l. Duo Judices dati, juncta glossa 1. ff. de re Judic. & scripturæ diversæ fidem sibi invicem derogantes, ab una eademque parte prolatae, nihil firmitatis habere poterunt, dicit text. in l. Scriptura, C. de fid. instrum.*

Quemadmodum autem sit æquilibrium intellectus, & dubitatio ex principiis intrinsecis rationum utrimque parium, ut plenè ostensum est supra; ita & ex principiis extrinsecis autoritatum, si ex utraque parte sint æquales, *cap. In Canonicis, vers. Si autem, 19. distinct.* Accipe exempla. Tenet aliquam opinionem Innocentius Pater, & Organum veritatis, ut ait Archid. in *c. 1. col. 2. propè fin. vers. Quamvis Hostiensis, de except. lib. 6.* item Pater Juris, & Canonistarum, secundum Speculat. in *Proemio Specul. & Roman. in repetit. l. Si vero, §. De viro in 54. fallent. ff. sol. matrimon.* Tu illic acquiescis illius autoritati, & opinionem illam probabilem reputas, ad *text. in l. Septimo mense, ff. de stat. homin.* At postea reperis oppositum tenere Hostiensem, quem idem Speculat. ubi supra, Lumen Juris appellat: vel Joannem Andream, qui Juridicæ scientiæ Juris Canonici Pater dicitur à Bald. in *princ. lectur. sendor.* Pater & Illuminator Juris Canonici à Federico de Sen. *conf. 14. incip. Monachus Perusinus, in fin.* Princeps Canonistarum, & fons, & tuba utriusque Juris à Jaf. in *l. 1. in 2. lectur. C. de Summ. Trinitat. & Fide Cathol. & in l. Sancimus, C. De testam.* post Card. in *Proem. Clem. §. Cupiunt, in princ.* Jam ergo autoritare quoque Hostiensis, & Joannis Andreæ, tu æqualiter persuasius nescis, quò flectas animum, sed fluctuas inter utramque, ut inquit Boerius *decis. 55. num. 28.* & dubiam reputas Innocentii opinionem, quam ob illius autoritatem antea probabilem indicaveras. Rursum vides unam sententiam probari ab Archidiacono, cujus dicta non in glossa, sed in *textu profitetur se recipere Joannes Andreas in proemio, Sexti in gloss. 1. & cujus opinio etiam singularis super Sexto libro*

libro Decretalium pravalet communi, secundum Felinum in c. 1. num. 54. in 4. limit. sup. eod. ubi allegat decis. 165 Rota 348. in antiq. Sed deinde occurrit glos. contrarium sentiens, cuius opinio similiter communi opinioni dicitur esse præferenda à Jacobo Buttrigar. in lib. 1. C. Qui pro sua jurisdictione, & notat Bald. in l. cum hereditas, C. Deposuit. & Felin. post alios loco citato in 2. limit. Ecce jam vides 166 autoritatem unius enervari per contrariam autoritatem alterius, & jus esse turbidum, l. 1. §. Nostrum, ibi: Cùm per contrarias interpretantium sententias totum penè jus conturbatum est, C. de veter. Jur. enuclean. Unde jure optimo Capyc. decis. 10. num. 18. in fin. Ex quo, inquit, saltem de jure articulus principalis causa est intricatus ob 167 varias Doctorum opiniones, jus ipsum redditur incertum, & dubium. Et eum sequuta est Rota decis. 659. part. 2. recent. Opinionum igitur veritas aut falsitas non seorsim est perpendenda, sed per comparationem ad opposita, ut habetur in 3. Metaph. c. 1. maximè in extremis verbis, & probatur in d. c. In Canonis, 19. dist. in c. Capellanus, de feriis, in l. 1. ff. De contrahen. empt. & in §. Item pretium instit. eod. in c. ult. de Presbyter. non baptiz. & in c. 1. de sent. & re judic. lib. 6. ibi: Stateram gestent in manibus, lances appendant equo libramine; & tradit Card. Paleot. de Sac. Consistor. consul. par. 4. quæst. 4. ait enim: Si consiliarius perplexitatem inde profluere sentiat, quòd in utramque partem pares se offerant rationes, poterit tunc rationes ipsas inter se conferre, & tanquam in libra lances impositas, utra 168 lanx deprimat, considerare. Ratio est, quia, ut ait D. Thomas in 1. q. quæst. 85. art. 5. solus intellectus Divinus, & Angelicus cognoscunt compositionem, & divisionem, & rationem, non componendo, & ratiocinando, sed per intellectum simplicis quidditatis: Intellectus autem humanus cognoscit componendo, & dividendo, sicut & ratiocinando. Et infra in responsione ad primam Compositionis, inquit, & divisio intellectus per quamdam differentiam, vel comparationem fit, & art. seqq. in resp. ad 1. similiter docet veritatem, & falsitatem, item opinionem, & ratiocinationem esse in intellectu secundum compositionem, & divisionem. 169 Unde rem dubiam esse, cùm rationes pro, & contra concurrunt, dixit Alberic. in Diction. in verb. Dubitabile; aut ubi sunt consilia, & discordes Doctorum opiniones, ut inquit Bart. in l. Qui Romæ, §. Duo fratres, num. 9. ff. De verborum obligat. in l. opposit. per notata in l. Ideo, ff. de legib. in l. Cum de novo, C. eod. in prima Constitutione Codicis, in §. Quibus, in glos. in ver. Et ita; & sequuntur Antonius de Buttrio, & Petr. de Anchar. conf. 210. Inter consilia Ancharani, incip. Inter contraria, per tot. ubi pluribus probant rem dubiam esse, cùm pro utraque parte sunt opiniones, & rationes æquè probabiles, Alex. conf. 222. Visa facti narratione, num. 10. vers. Et opiniones Doctorum faciunt rem ambiguum, lib. 2. Raphael. Cuman. conf. 154. Visis in fin. & Marcabr. ab Anguil. conf. 66. num. 442. ubi ait, dubium probabile Juris dici, cùm variæ sunt opiniones Doctorum, & non constat de communi, & Cardin. Paleot. de Sac. Consistor. consul. par. 5. quæst. 13. vers. Primò igitur, ubi itidem affirmat statum quæstionis dubiam à Doctoribus constitui, cùm utrimque habet rationes, sive autoritates. Et est text. in l. Sed et si lege, §. Adeo autem, ff. de petition. hered. Unde mos est Doctorum in his casibus dicere hæc, vel similia verba: Negari non potest, quin articulus sit dubius; cùm rationes, & autoritates urgeant pro utraque parte, ut per Cuman. & Alex. locis citatis, & per alios Doctores passim in consiliis, & lectionibus; idque haud obscurè insinuat Concilium Trident. sess. 18. in principi: Catholicae fidei doctrinam multorum inter se dissidentium opinionibus pluribus locis inquinatam, & obscuratam. Igitur ob contrarias rationes, vel autoritates æqualis ponderis, animus indifferenter se habet ad utramque partem contradictionis. Quæ quidem indifferentia, & rationum, vel autoritatum æqualitas, necessariò parit dubitationem, secundum Isidorum, S. Thomam, & alios præcitos.

Verissima est igitur prima conclusio superius proposita num. 125. id est: Qui judicat duas opiniones oppositas esse æqualiter probabiles, vel quasi æqualiter, non est moraliter certus, sed dubius: licet fateamur, cùm variæ sunt opiniones Doctorum, nec discernitur, quæ sit verior, & magis recepta in foro externo, judicem, qui unam ex his opinionibus sequutus est, non esse puniendum, licet alter eo

prudencior & doctior forte secundum aliam judicasset: nam opinionum multiplicitas excusat, ne litem suam fecisse dicatur, ut in specie declarat Baldus in cap. 1. §. Judices, n. 4. de pace tenen. in usibus feudorum, & in l. Observare, §. Proficisci, quæst. 30. de offic. Proconsul. tamen si adjiciat esse arbitrarium iudicibus syndicanibus, an eo casu, qui sic judicavit, excusatione dignus sit. Et sequitur Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 4. quæst. 33. n. 19.

Secunda autem conclusio, videlicet: Qui dubius est in 171 morali materia, in qua vertitur salutis periculum, tenetur ex præcepto sequi partem tutiorem, apud sacros Canones est veluti quoddam axioma, & habetur discretis verbis in c. Ad audientiam, de homic. ibi: Quia verò, utrum ex occasione vulneris decessisset, dubium habetur, cùm in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, vos convenit injungere Presbytero memorato, ut in sacris Ordinibus non ministret. In cap. Significasti il 2. eod. tit. in illis verbis: Quod si discerni non possit, ex cuius ictu percussus interit, in hoc dubio tanquam homicida haberi debet sacerdos; & si forte homicida non sit, à sacerdotali officio abstinere debet, cùm in hoc casu cessare sit tutius, quàm temerè celebrare. Et in c. Petitio, eod. tit. ibi: Si de interfectione cujusquam in illo conflictu tua conscientia te remordet, à ministerio Altaris abstinere reverenter, cùm sit consultius in hujusmodi dubio abstinere, quàm temerè celebrare. Ad idem text. in cap. Si quis postus, de pœnit. dist. 7. ubi Augustinus ait: Vis ergo à dubio liberari? Vis, quod incertum est, evadere? Age pœnitentiam dum sanus es: & in c. Si quis autem, ead. dist. Duæ res sunt: Aut ignoscitur tibi: aut non ignoscitur: quid horum tibi futurum sit, nescio. Ergo tene certum, dimitte incertum: & concordat c. Juvenis, de sponsal. ibi: In his, quæ dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus.

Sed insignem hanc regulam Canonum plures Theologi ex recentioribus multifariam conantur evertere. Obi- 172 ciunt enim primò, quòd in re dubia tutiorem partem eligere non sit præcepti, sed consilii tantum. Sic Suarez de consecrat. part. 5. disp. 40. sect. 6. num. 9. & seqq. Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 10. num. 11. & 64. Malder. in 1. 2. disput. 84. quæst. 19. art. 5. Moventur præcipuè hoc fundamentò, quia cùm quilibet sit in possessione suæ libertatis, & famæ, in dubio non debet spoliare se hac possessione judicando se culpabilem, aut nexu alicujus obligationis innotatum, cùm secundum regulam Juris, in pari causa melior sit conditio possidentis, l. Res alienas, C. de rei vendicat. l. Sive autem, §. Si duobus, & ibi Bald. ff. de public. in rem act. c. Si à Sede, de præben. cum concordan. de quibus per Dec. in l. In pari, ff. de regul. jur. Quam regulam habere locum non solum in materia justitiæ, sed etiam in materia aliarum virtutum, & in foro animæ, putat idem Sanchez ubi supra num. 10. Suarez de Relig. par. 2. lib. 4. de voto, c. 5. num. 7. Henriquez in Summ. lib. 8. c. 3. in glossa littera P. & alii multi.

Mirum autem est, tam levi fundamento quàm graves 174 & periculosas quæstiones decident, inter quas non parvi sunt ponderis infra scriptæ. Qui dubius est, an incidit in excommunicationem, sive sit dubium juris, sive facti, non debet se habere pro excommunicato, nec teneretur petere absolutionem, quia, cùm sit in possessione communicandi cum fidelibus, non debet in dubio ea possessione privari, Sanchez loco citato num. 56. Layman lib. 1. tract. 5. c. 5. §. 4. num. 38. Et eadem ratione dubitans, an lex imponens pœnam excommunicationis sit usu recepta, potest 175 judicare non esse usu receptam, & contra legem operari, nec propterea incidit in excommunicationem, Azor. tom. 1. instit. moral. lib. 2. c. 19. quæst. 12. quem citat Salas part. 2. quæst. 21. tract. 8. disput. unic. sect. 18. num. 169. Item dubitans, an casus sit reservatus, potest ab illo absolvi, Suarez de censur. tom. 5. disp. 40. sect. 6. num. 4. & de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 15. Emmanuel Sà in ver. Casus reservati num. 5. Item qui dubitat, an commiserit peccatum mortale, non tenetur illud confiteri, Jo. Præpos. in 3. part. D. Thom. quæst. de integrit. Confess. dub. 3. n. 17. Henriquez in Sum. lib. 8. de Eucharistia c. 45. num. 3. in glos. littera P. Item dubitans de legitima potestate Prælati, non tenetur illi obedi- 176 re, Vasquez in 1. 2. quæst. 19. art. 6. disp. 62. c. 6. in fin. Salas in 1. 2. quæst. 21. tract. 8. disp. unic. sect. 8. nu. 78. Item dubitans, an beneficium sit tenue, nec ne, non tenetur oñ- 177 cium

180 cium recitare, Salas *d. tract. 8. disp. unic. sect. 17. n. 154. in fin.* Item dubius in die Jovis, an transacta sit media nox, potest tuta conscientia comedere carnes : At verò in die Sabbathi dubitans similiter, an media nox excefferit, carnes comedere non potest, Sanchez *de matrimonio, tom. 1. lib. 2. disp. 41. n. 40.* Layman *lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 4. nu. 36.* Villalob. in *Summ. tom. 1. tract. 1. diff. 21. n. 7.* Rationem diversitatis afferunt planè ridiculam, quia in primo casu, cum in die Jovis unquisque possideat suam libertatem vescendi carnibus, in dubio manuteneri debet in ea possessione contra diem Veneris, seu contra præceptum abstinentiæ, pro quo nulla est possessio, & propterea comedens non peccat, cum in pari causa melior sit conditio possidentis. In secundo autem casu in die Sabbathi possessio stat pro præcepto, unde peccat, qui carnes comedit, quia spoliat Sabbathum, seu præceptum, sua possessione abstinentiæ à carnibus.

181 Porrò hæc doctrina multò perniciosior est saluti animarum illa, quam nunc tractamus de electione opinionis probabilis, quia in contrarietate probabilium opinionum habet quis aliquam rationem apparentem existimandi rem non esse dubiam, sed moraliter certam. At hæc theoria liberè proficitur licitum esse operari cum conscientia absolutè dubia, contra manifestum Sacrorum Canonum testimonium, & contra unanimum Theologorum, & Canonistarum sententiam, c. *Nervi, 13. distinct. c. Illud de Cler. excomm. ministr. cum multis concordam.* Innoc. Joan. Andr. & DD. in c. *Per tuas, il. 2. de Simon. Butr. & Anchar. conf. 120. inter consilia ipsius Ancharani per tot. Navar. in manual. c. 27. nu. 228. vers. Primum quod Judex.* Ideoque

182 Card. Paleot. *de Sac. Confistor. consultat. par. 4. quest. 4. posteaquam in vers.* Et tandem aliquando docuit dubitationem propriè oriri, quando in utramque partem se offerunt rationes æquè probabiles : in vers. *Sed patet*, sic ait : *Consiliarius dubitationem, qua antea detinebatur, querat ab animo suo expellere, priusquam sententiam ferat, simulque studeat sibi in mentem inducere, aut certe opinari, secundum quam suffragium ferre statuit veram esse : alioquin conscientia dubia contraveniens peccato se involveret, ut Doctores affirmarunt, & infra vers. Certè, Cum res prorsus dubia est propter rationes utrinque probabiles, & Consiliarius non potest dubitationem depellere, consulit, ut in Confistorio respondeat, sibi non liquere; & est doctrina D. Thomæ in sæpius citato quodl. 8. art. 23. dicens, ex conscientia aliquem obligari ad peccatum, sive habeat certam fidem de contrario ejus, quod agit, sive etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione.* Veritas igitur est, regulam de tutiori parte in dubio eligenda in his, quæ animæ salutem respiciunt, esse absolutè in præcepto. Quod satis probant Canones præallegati num. 171. & proximè citandi, qui utuntur verbis non simplex consilium, sed obligationem importantibus, videlicet : Via est tutior eligenda : Pars securior est tenenda : Semitam debemus eligere tutiorem : Quod certius existimamus, tenere debemus; & aliis hujusmodi. Præterea in c. *Illud, de Cler. excomm. ministr.* deciditur de rigore deponendum esse Episcopum, qui in dubio illo tutiorem partem non elegit. Ergo electio hujusmodi est in præcepto, quia pro transgressione consilii Episcopus deponi non potuisset, c. *Quisquis præceptis, 14. quest.*

183 1. Rursus in c. *Sicut nobis de sent. excomm.* Episcopus jubetur excommunicatum vitare, quoties absolutio est dubia.

184 Et concordat textus in c. *Per tuas, eod. tit.* Similiter in d. c. *Juvenis de sponsal. vir, qui contraxit matrimonium cum puella nondum septenni, de qua propterea dubitatur, an esset viri potens, nec ne, jubetur separari ab ejusdem puellæ consobrina, quam postea duxit in uxorem.* Et redditur principalis ratio, quia in his, quæ dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus. Ergo hæc regula absque dubio est in præcepto, quia, si esset in consilio tantum, vir non potuisset à secunda uxore judicio Ecclesiæ separari. Item suadetur in d. c. *Ad audientiam, de homic.* in illis verbis : *Poteris concedere, ut minoribus Ordinibus sit contentus;* quæ satis apertè indicant necessitatem dispensationis, sine qua non licuisset in minoribus Ordinibus ministrare.

185 Hinc jura præcipiunt, ut Sacerdotes ordinati ab Episcopis incognitis, de quibus dubium est an sint Episcopi, nec ne, debeant iterum ordinari, ut Gregorius III. sanxit in cap.

186 *Presbyteris, 68. distinct.* & idem statuit in c. *Parvulos, de Fagnam. in 1. Lib. Decretal.*

consecrat. distinct. 4. de parvulis, qui à parentibus subtracti sunt, & ignoratur an sint baptizati, ut scilicet iterum sint baptizandi : utroque enim casu absque dubio tutius est, ut propter periculum salutis animæ Sacramentum iteretur. Hinc etiam cum Sanctissimus rejecisset ad Sacram Congregationem Concilii infra scriptum dubium Vicarii Viennensis, videlicet : An constitutus in minoribus Ordinibus de Baptismo dubitans, iterum baptizatus sub hac conditione, si baptizatus es, non te baptizo, in Ordinibus prius susceptis ministrare, aut ab integro ordinari debeat. Sacra Congregatio censuit debere ei iterum Ordines conferri, ex c. *Veniens, de Presbyter. non baptizat. sed sub conditione, si non erat baptizatus, quando primum eidem collati fuerunt.* Et eodem modo iterum consecrari debet Ecclesia, de qua incertum est, an fuerit consecrata, cap. *Solemmitates, de consecrat. distinct. 1.* At è converso cum dubium est, an matrimonium sit validum, non est iterum contrahendum, sed præsumitur pro matrimonio, c. *Si quis acceperit, 33. quest. 1.* Cujus differentie rationem assignans glossa in d. c. *Presbyteris, in vers. Et consecrentur,* quia, inquit, sine omni periculo est, si Sacramenta illa iterentur : sed periculum esset, si judicaretur non esse matrimonium, ubi est. Indistinctè igitur in dubio pars tutior eligenda est; quæ necessitas surgit principaliter ex obligatione, qua quis tenetur vitare periculum peccati, ut innox dicemus.

Nec quidquam obstat, quòd in pari causa melior sit conditio possidentis. Siquidem hæc regula procedit in materia justitiæ, & in foro judiciali dumtaxat, non autem in materia aliarum virtutum, & in foro conscientiæ, secundum veriorem sententiam, quam ex recentioribus tenentur Vasquez in 1. 2. *disput. 65. c. 3. & disp. 66. c. 1.* Sayr. in *Clavi regia, lib. 1. c. 13. num. 9. & 36.* Salas in 1. 2. *quest. 21. tract. 8. disp. unic. sect. 25. nu. 252.* Azor. *Instit. moral. tom. 1. lib. 2. c. 18. quest. 4. & lib. 11. c. 15. quest. 2.* Et tenent communiter Canonistæ, quos inferius citabimus num. 196. Eamque probant textus expressi 1. in d. c. *Illud, de Cler. excomm. ministr.* ubi quamvis Episcopus ille esset in possessione libertatis communicandi cum fidelibus, tamen dicitur deponendus propterea, quòd in dubio non gessit se pro excommunicato, nec abstinent à Divinis. Secundò in c. *Dominus, de secundis nuptiis,* ubi deciditur, mulierem dubitantem de morte prioris conjugis non posse pergere in possessione debitum exigendi à secundo marito. Tertio in c. *Inquisitioni, de sent. excomm.* ubi conjux, dubitans probabiliter de impedimento dirimente, similiter prohibetur debitum exigere, non obstante exigendi possessione. Quarto in d. c. *Significasti, il. 2. de homic.* ubi non obstante ratione adducta, quòd in dubio nemo debeat se judicare culpabilem, & spoliare se sua possessione, statuitur, ut si discerni non possit, ex cuius ictu percussus interit, in hoc dubio tanquam homicida haberi debeat Sacerdos, etsi fortè homicida non sit, &c. Et concordant textus præallegati num. 171. in quibus deciditur, in dubio Sacerdotes debere se reputare irregulares, & à ministerio Altaris abstinere, nec ulla habetur ratio possessionis suæ libertatis, quæ profectò si attendenda esset, nunquam daretur casus, ut quis teneretur tutiorem partem eligere, & hoc præceptum, tam crebrò à Sacris Canonibus inculcatum, esset ludibrio positum, ut cum Baldo loquat in c. 1. num. 1. in fin. *de pace juram. firman.* Præterea in interdicto, *Uri possidetis, seu Retinenda,* Prætor tuetur possessorem, ne à litigatore de sua possessione vi deiciatur, l. 1. in princ. ff. *Uri possidetis,* & datur hoc interdictum, vel cum possessor ab alio turbatur, l. unic. C. eod. Lap. *allegat. 73. in q. num. 3. vers. Iste videtur, & num. 4. vers. Tertium probat.* vel cum duo contendunt de possessione, Bartol. in d. l. 1. §. *Hujus autem interdicti,* Anchar. *conf. 274. Ad declarationem in princ.* Ergo hoc habet locum dumtaxat in materia justitiæ, quæ est in ordine ad alium, non autem in aliis virtutibus, quæ sunt in ordine ad seipsum, quia nemo in sua possessione à seipso perturbatur, nec de illa secum contendit, aut litigat. Nec, ut ait Vasquez in 1. 2. *disp. 65. c. 3. vers. Qui verò priorem,* potest quis contra Deum opponere, quòd melior sit conditio possidentis. Et tanè, quis imaginari unquam poterit Deum litigare, & contendere nobiscum de anterioritate, & potioritate possessionis, quinimò & succumbere in causa, si nostra possessio anterior sit? Ad hæc, quæ traduntur

Doctoribus de hoc interdicto, *Uti possidetis*, veluti quod in eo probanda sint duo extrema: alterum, ut actor possideat antelitem contestatam: alterum, ut inquietetur ab adversario, Angel. Aret. *conf. 19. Videtur omnino, in princ.* Quod uterque sit actor, & uterque reus, *d. l. 3. & §. penult. Inst. de Interdict.* Alex. *conf. 88. Quoniam in princ. l. 5. & alia his similia.* Item regula, quod cum sunt partium jura obscura, reo favendum sit potius, quam auctori, *cap. Cum sunt partium, de reg. jur. lib. 6. & l. Favorabiliores, ff. eod. & quod, accusatore non probante, absolvendus sit reus, etiam si nihil præstiterit, c. un. ut Ecclesiastica beneficia.* Hæc, inquam, omnia nullatenus verificari possunt in foro conscientiarum, sed in materia justitiarum, & in foro fori duntaxat. Ac propterea in dubio tenetur quis sequi partem tutiorem, & æstimare se culpabilem tantummodo in foro pœnitentiali, vel quasi pœnitentiali, ubi non agitur ad pœnam propriam; non autem in foro contentioso, ubi agitur merè ad pœnam imponendam, ut distinguit Abb. in *c. Ad audientiam, num. 2. de homic.* ubi etiam Marian. Socin. *q. 3. num. 18. & seqq. & Felin. num. 1.* Et in *c. Significasti, il. 2. eod. tit.* Idem Abb. *num. 4. Jo. de Anan. num. 23. Marian. Socin. num. 4. & in verb. Dubium, Rosella in princ. Angel. num. 2. Silvester quest. 4. num. 7. & est ex mente aliorum in d. c. Ad audientiam, qui in hac materia constituunt duas regulas: alteram negativam, id est, Judex in dubio non debet judicare quemquam irregularem: alteram affirmativam, id est, quilibet in dubio tenetur judicare se irregularem, & abstinere à ministerio Altaris, ut Hostiensis in *fin. Jo. Andr. num. 5. Anton. de Butr. in fin. Anchar. num. 15. Jo. de Anan. in fin.* Prima enim regula procedit in materia justitiarum, & in foro judiciali, ubi agitur ad pœnam. Secunda verò in foro pœnitentiali, vel quasi, in quo necessariò ad evitandum periculum pars tutior est eligenda, ut declarat ibi Card. *num. 77. Majol. de Irreg. lib. 4. c. 2. num. 3. reg. 7. & lib. 5. c. 51. num. 10. vers. Secundo limitatur.* Navarr. in *Manual. c. 27. num. 194.* Unde pater non concludere illationem Suarez *de censur. d. disp. 40. sect. 6. num. 3. & Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 10. num. 42.* videlicet Judex non cogitur imponere pœnam, quæ per sententiam imponenda est, donec in suo foro certus sit de delicto. Ergo nec reus cogitur in conscientia exequi in se pœnam legis, donec in eodem foro conscientiarum sit certus de delicto. Quandoquidem plurimum interest inter utrumque casum; & rationem differentiarum dilucidè assignat D. Thomas in *2. 2. quest. 60. art. 4.* dicens: *Ubi non apparent manifesta indicia de malitia alicujus, debet unusquisque eum ut bonum habere, in meliorem partem interpretando, quod dubium est; alioquin injuriatur ei, & contemnit ipsum. Nullus autem debet alium contemnere, aut nocumentum quodcumque inferre absque causa cogente. At verò circa seipsum homo debet dubia interpretari in pejorem partem, secundum illud Job. 9. Verebar omnia opera mea. Eò quod, cum debemus nostris malis adhibere remedium, expedit ad hoc, ut securius remedium apponatur, ut supponatur id, quod est deterius.* Hæc D. Thomas. Idem voluit glossa in *c. unic. in ver. Æstimare, de scrutinio*, quæ conciliando jura in articulo, An quis in dubio præsumatur culpabilis, necne, hoc, inquit, generale est, ut, ubi vertitur periculum animæ, præsumatur in deteriolem partem, *de sponsal. c. juvenis, & 68. dist. c. Presbyteri.* Sed circa judicium præsumitur potius justum, vel bonum, quàm è converso, *86. dist. c. Si quis, 11. quest. 3. c. Incunctis, 22. quest. 4. c. Innocens, & ff. De probat. l. Ab ea parte.* Quam glossam dicunt notabilem, Abb. in *d. c. Ad audientiam, num. 2. & Marian. Socin. num. 20. de homic.* Et idem notat Petrus de Anchar. in *c. 2. n. 2. in 3. notab. infra de obser. jesun.* dicens: *Licet in aliis facienda sit benigna interpretatio, ne quis sit obligatus in dubio, ut l. Arriamus, de act. & obligat. & c. Ex literis, de probat. tamen in obligationibus, quæ concernunt Deum, tutius est præsumere quem ligatum, quàm solutum, ut ibi notat Hostiensis.* Ad hæc in judicio neutra pars periculo vacat; nam si judex damnat innocentem, peccat contra proximum, cui sine causa injuriatur, *l. 1. ff. De injuriis.* S. Thomas *ubi supra.* Si absolvit criminiosum, peccat contra Rempublicam, cujus interest, ne delicta remaneant impunita, *c. Ut fama, de sentent. excomm.* Ergo cum in Judice non sit propriè reperire partem tutiorem, in dubio servandæ sunt regulæ à jure præscriptæ, ut dicimus*

*infra in 3. conclus. num. 235. & præferendum quod est benignius, & favorabilius, l. Majorem, ff. De part. ibi: Sin autem omnia undique in unam æqualitatem concurrant, humanior est sententia à Prætoribus eligenda, l. Semper in dubiis, ff. De regul. jur. c. In pœnis, eodem tit. lib. 6. secundum Innocentium in d. c. Ad audientiam, in fin. nam satius est impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnari, ut legitur in l. Absentem, ff. De pœnis. Et quamvis Covarruvias, & multi Theologi appellent tutiorem partem illam, cui inest minus mali; propriè tamen illa dici non debet pars tutior, quia verè utrinque imminet periculum, licet inæquale, ut dicam *infra num. 229.* At verò in foro animæ periculum regulariter est ex una parte duntaxat, *c. Significasti, il. 2. de homic.* ibi: *Pro eo quod in altero nullum, in reliquo magnum periculum timeatur;* nam reus, judicando se culpabilem, nulli periculo se exponit, nec cuiquam infert injuriam, quæ non sit volenti, & consentienti, *l. Cum donationis, C. De transf. l. 1. §. Usque adeo, ff. De injur. cum concordan.* Sed judicando se innocentem, exponit se periculo peccati, & infert injuriam Deo, cujus præceptum contemnit secundum D. Thomam *quodlib. 8. art. 13.* Ergo tenetur absolutè sequi partem tutiorem. Quam differentiam clarè etiam posuit Abb. in *d. c. Significasti, num. 4.* dicens: *In foro conscientiarum debere quem censerì irregularem, quia in cessatione à ministerio altaris nullum subest periculum: sed si ageretur ad pœnam, ibi subest periculum, quia innocens non debet puniri, ut alius nocens relinquatur impunitus.* Et idem dixit in *d. c. Ad audientiam, num. 2. eod. tit.* Unde Innocentius in *c. Cum tu, in fin. de testibus,* docet absolutè in foro externo amplectendam esse partem benigniorem; in foro autem conscientiarum tutiorem; & sequuntur ibi Hostien. *num. 2. Jo. Andr. in fin. Card. n. 1. in 1. oppos. in fin. Boich. num. 2. & Bellamer. num. 2.* Nec prædictis advertatur *c. Estote misericordes, infra de regul. jur.* ubi indistinctè caverur, ut dubia in meliorem partem sint interpretanda. Quoniam vel intelligitur in foro externo juxta primum membrum Innocentii: vel si intelligatur in foro conscientiarum, verbum illud, *meliolem*, exponi debet, id est, *securiorem*, pro eo, quod in altero nullum, in altero verò magnum periculum timeatur: ut ibi declarat glossa 1. communiter approbata. Imò si benè advertatur, pars tutior in foro conscientiarum est etiam favorabilior; negari enim non potest, quin utilius, & favorabilius sit incedere per viam tutam, quàm per viam periculosam, ut ex se patet. Unde glossa in *c. unic. in ver. Æstimare, de scrutinio*, posteaquam dixit generale esse, ut, ubi vertitur periculum animæ, præsumatur in deteriolem partem, statim subdit: *sed licet videatur deterior, tamen melior, & tutior est; allegat simile de consecrat. dist. 4. c. Parvulos.* Porrò si daretur casus, ut etiam respectu Judicis verè una pars esset tutior, ita ut altera pars vacaret omni periculo, tunc electio tutioris partis esset in præcepto, etiam in foro judiciali propter identitatem rationis. Et in hunc sensum admitti potest opinio illorum Theologorum, qui scripserunt regulam de tutiori parte eligenda procedere in utroque foro, ut Vasquez in *1. 2. quest. 19. art. 6. disput. 65. c. 3. vers. Qui vero priorem.* His accedit, quod etiam in questione illa, An possessorium detur in incorporalibus, prævaluerit opinio affirmativa Innocentii, & Canonistarum in *c. Querelam de elect.* contra opinionem negativam Legistarum, de qua per Speculat. in *tit. De rest. spoliat. in 4. p. §. Nunc dicamus*, tamen controversia hæc procedit in causis civilibus tantum. At verò in criminalibus, quamvis inquisiti allegare soleant, delictum non præsumi, nisi probetur, eò quod unusquisque præsumatur bonus, quamdiu non probetur malus, & alia id genus: tamen non est hæctenus auditum apud Jurisconsultos, ut in hac materia allegaverint possessionem; imò si reus accusatus, vel inquisitus de homicidio, furto, vel rapina, peteret se absolvi, eò quod sit in possessione non committendi hujusmodi facinora, & Judex pronunciaret eum esse manutenendum in dicta possessione, esset profectò ridiculus. Quare si, ubi agitur de crimine, ineptè allegatur possessio in materia justitiarum, etiam in foro judiciali; multò ineptius allegatur in materia aliarum virtutum, & in foro conscientiarum, in quo non benignior, sed tutior pars eligenda est, ut ostensum est supra,*

Præterea vis agnoscere in quantas absurditates te conjiciat assertio tua, quòd in foro conscientia homo sit manutenendus in possessione suæ libertatis, & famæ contra Deum, & legem? attende diligenter.

Judicium constat ex tribus personis, id est, iudice, actore, & reo, c. *Forus*, §. *In omni, de verborum significat. l. Ubi, C. Ad legem Corneliam, de fals. l. Inter litigantes, ff. De judic.* Tu dicis hoc iudicium de possessione agi inter Deum, & hominem. Inquiro, quis erit iudex, qui in hac causa pronunciet, & hominem in sua possessione contra Deum manuteneat? Bart. in tract. quæstionis ventilatæ coram Jesu Christo inter Virginem Mariam ex una parte, & Diabolum ex altera, facit Diabolum actorem, & humanum genus reum, ejusque Advocatam SS. Virginem, & Judicem Jesum Christum: Tu verò constituis Deum actorem, & hominem reum, sed iudicem non designas.

Item interdictum retinendæ datur, cum duo contendunt de possessione, ne veniant ad arma, l. *Æquissimum, ff. De Usufruct. Jal. in l. Quidam existimant, col. 3. nu. 4. ff. Si cert. pet.* Tu verò, qui dicis hoc interdictum habere locum inter Deum, & hominem, de possessione contententes in foro animæ, considera, an inter tales perionas, & in tali foro subsit hujusmodi periculum ad arma veniendi.

Item iudicium retinendæ est summarissimum. Rota *divers. decis. 641. num. 8. par. 1.* & momentaneum. Cagnol. in l. *In pari, num. 6. ff. De reg. jur.* Cæsar de Grassis *decis. 22. alias 2. num. 5. de restit. spoliat.* & est preparatorium iudicii possessorii principalis atque plenarii. Bero. *conf. 11. num. 1. lib. 1.* & datur quousque causa cognoscatur in pleno possessorio, vel petitorio, & idèd alicubi appellatur, l. *Interim*, quia expectat aliud iudicium post se. Rota in *Tirasonen. Decimarum coram Cardinale Marquemontio impressa apud Marchesianum de Commis. p. 1. fol. 1262. num. 2. Covarruvias pract. quæst. c. 17. in Rubr. & num. 2.* Dic ergo tu, qui asseris hoc iudicium agitari inter Deum, & hominem, si in eo Deus succumbat, & potior sit conditio hominis suam libertatem possidentis, quo pacto succurratur Deo, & coram quo jus suum prosequetur in pleno possessorio, vel in petitorio iudicio, ad præscriptum legis *Exitus, ff. de acquirend. possess.*

Item regula juris, quòd potior sit conditio possidentis, procedit tantum in dubio, ut notat glossa *1. ad fin. in c. fin. pari, de reg. jur. lib. 6.* & cum jura partium sunt obscura, ut c. *Inter dilectos, de fide instrum.* Idque satis clarè admittunt adversarii, dum ad elidendam regulam, quòd in dubio pars tutior sit eligenda, opponunt ei contrariam regulam, quòd imò in dubio sit melior possidentis conditio. At quomodo fieri potest, ut res dubia sit, & obscura ex parte Dei, cui omnia sunt plana, & aperta? c. *Deus omnipotens, 2. quæst. 1. c. Novit, de offic. Delegati.* Neque insistas dicendo rem esse obscuram ex parte hominis; quoniam hoc non sufficit, cum prædicta regula non intret, nisi quando jura sunt obscura ab utraque parte; alioquin si jus actoris sit clarum, & liquidum, & jus rei conventi sit dubium, ac turbidum; non pro reo, sed pro petitore est pronuncian-dum. Arg. d. c. *Inter dilectos, de fide instrum. & l. Res alienas, C. De rei vendic.* à contrario sensu, & notat Baldus *conf. 459. Qualiter probentur, n. 2. vers. Sed quid est, lib. 3.*

Item possessorium non datur contra titulo possidentem, quando titulus est iustus, & cum bona fide, c. *Licet causam de probat. Alexand. conf. 89. Excellentissimi, num. 7. vers. Accedo ad possessorium, lib. 5.* Unde etiam si solo possessorio agatur, qui justificat possessionem suam cum titulo, præferri debet. Baldus *conf. 161. in fin. vers. Illud etiam, lib. 3.* Quinimò possessio titulata quantumcumque junior præfertur non titulata, quia magis dicitur justificata per punctum rationis, d. c. *Licet causam.* Bart. in l. *Si duo, col. 2. ff. Uti possidetis.* Bald. in l. *Qui accusare, in ult. notab. col. fin. C. de edendo.* Possessio autem ex parte Dei præterquam quod est antiquior, ut inferius dicemus, semper est cum titulo iusto, & cum bona fide, quia *Domini est terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi, qui habitant in eo*, ut in *Psal. 23.* Nullo igitur casu dari potest contra Deum potioritas possessionis ex parte hominis.

Item regula, quòd melior sit conditio possidentis, non obtinet, nisi cum jura utrinque sunt paria, ut l. *In pari Fagnan. in l. Lib. Decretal.*

causa, ff. De reg. jur. c. In pari, eod. tit. lib. 6. l. Si autem, §. Si duobus, ff. De public. in rem act. l. Si servum stipulatus, §. Sequitur, in fin. ibi: Cum par utriusque causa est, quare non potentior sit qui tenet, quam qui prosequitur? *ff. De verborum obligat.* At quomodo potest esse par causa inter Deum, seu legem præcipientem, & libertatem hominis, cum Deus & lex, imperium, & potestatem habeant constringendi libertatem hominis, l. *Leges sacratissime, C. De legib. & homo cum tota sua libertate vim nullam habeat resistendi, secundum illud Genensis 50. 19. Num Dei possumus resistere voluntati? c. Qui resistit, 11. quæst. 3. c. Quisquis præceptis, 14. q. 1.*

Item interdictum retinendæ non datur contra supremum Superiorem. Menochius *de retinend. quæst. 2. num. 152.* numquid ergo dabitur homini contra Deum, qui, ut dicitur Deuter. 10. 17. *est Deus deorum, & Dominus dominantium?*

Item hoc interdictum datur possessori quantumcumque injusto, quia etiam prædo in sua possessione est manutenendus, c. *In literis, cum materia, de restit. spoliat. d. l. Res alienas, C. De rei vendic.* Prædo autem, & qui rem alienam injustè detinet, utique est in peccato mortali, quamdiu non restituit, ut in regula Sexti, *Peccatum non dimittitur, &c.* At quomodo potest cadere in mentem hominis, ut in quæstione inter Deum, & hominem, & in foro conscientia, homo sit manutenendus in possessione mortalis peccati? Certum est enim non dari possessionem causativam peccati; quinimò iudex etiam ex officio, & nemine petente, debet amovere à tali possessione. Gemin. *conf. 76. in princ. Plenè Menoch. de retinend. remed. 3. n. 156. Ruin. conf. 28. lib. 4.* Igitur interdictum retinendæ in foro conscientia locum non habet.

Item Regula Sexti, de qua in d. c. *In pari*, est complicata; sic enim se habet: In pari delicto, vel causa, potior est conditio possidentis. Et quoad delictum glossa exemplificat in duobus casibus. Primum in eo, qui repetit pecuniam, quam dedit pro iniquo iudicio, c. *Non sanè, 14. quæst. 5.* Secundò in eo, qui usuras, quas solvit, repetit, c. *Quia frustra, de usur.* At hi duo casus locum non habent in foro conscientia; nam quoad primum, quamvis ille, qui dedit pecuniam pro iniquo iudicio, repetere non possit, & potior sit conditio iudicis possidentis in foro externo; tamen secus est in foro animæ, quia non potest pecuniam malè acceptam sibi retinere, ut in *Extravag. prima Bonifacii VIII. de sent. excom. & in Bulla Santi. §. Domini nostri Alexandri VII. de datus, & promissis.* Et quoad secundum, Usurarius quamvis usuras, quas solvit, repetere non possit; tamen ille, qui accipit, non potest eas sibi retinere in foro conscientia, sed tenetur pauperibus erogare; ut in c. *Cum tu, de usur.* Quare cum regula in pari delicto non habeat locum in foro conscientia; ergo nec in pari causa, quia una determinatio respiciens duo determinabilia debet utrumque æqualiter determinare, vulgata l. *Jam hoc jure, ff. De vulgar.*

Item cum hæc regula, ut prædixi, locum habeat tam in pari delicto, quam in pari causa: Si tu pertinaciter contendis eandem regulam habere locum etiam in foro conscientia, & cum vertitur quæstio inter Deum, & hominem: Ergo supponis in Deo posse cadere delictum. Quod est non tam impium, quam impossibile, cum potentia Dei non se extendat ad peccatum, gloss. in c. *Firmiter, in ver. Omnipotens, supr. de Summa Trinitate, & Fide Catholica.* S. Thomas in 1. par. quæst. 25. art. 3. ad 2. Card. Bellam. in c. *Per principalem, n. 87. vers. Secundo igitur hoc probat, 9. quæst. 3.*

Item ut dicunt adversarii, In dubio nemo debet spoliari sua possessione. Inquiro, à quo? Non à Deo, quia Deus neminem spoliari, nec nocet, nec nocere patitur aliquem injustè, c. *Secundum, 11. quæst. 3.* Cum non sit auctor mali, glossa in c. *Nabuchodonosor, in ver. Cum verò, 28. q. 4.* sed summa justitia, c. *Quicumque, 11. quæst. 3.* Neque à seipso spoliari quis potest invitus; quia nemo cogitur à seipso. S. Thomas in 1. 2. quæst. 96. art. 5. ad 3. Facit textus in c. *Debitum, cum concord. de quibus ibi in glos. 1. de Baptis.*

Ac demum, aliis omissis, regula de tutiori parte in dubio eligenda habet fundamentum in jure naturali divino, quo prohibentur omnes exponere se periculo divinae offensa, seu propriæ salutis, secundum illud Eccles. 3. 27. *Qui amat periculum, in illo peribit.* Unde S. Thomas quodlib. 3. 207

art. 13. in princ. ait : *Quicumque committit se discrimini in his, quæ sunt ad salutem, peccat; & quodlib. 9. art. 15. in 4. argumento contrario: Quicumque, inquit, committit se discrimini, & periculo peccati mortalis, peccat mortaliter; & quodlib. 3. art. 9. ad 3. Quicumque non cavet pericula, videtur contemnere id, cuius detrimentum pericula inducere possunt.* Et Scotus in fine secunde questionis prologi sententiarum notabiliter ait : *Multa in actibus humanis sunt dubia, utrum sint peccata mortalia, etiam suppositis omnibus doctrinis Doctorum, & Expositorum; tamen non est dubia via salutis, quia à talibus tamquam periculosis debet homo sibi cavere, & se custodire, ne, dum exponit se periculo, incidat in peccatum. Quod si noluerit querere salutem, sed non curando, exponit se periculo, ubi forte actus de genere suo non est peccatum mortale, tamen peccabit mortaliter sese periculo exponendo.* Et in 4. dist. 17. quest. unic. dicit : *Ubi via est facilior, id est, magis in potestate hominis, & certior ad gratiam recuperandam, tenetur quilibet ad illam viam, ita quod, omiſſa illa, non attentet aliam difficiliorem, & incertiore, quia tunc se exponeret periculo salutis suæ, & videretur esse contemptor propria salutis.* Hactenus verba Scoti. Et hanc rationem periculi considerant Sacri Canones in præcepto de electione partis tutioris, ut patet ex verbis *disti. cap. Significasti, il 2. de homic.* pro eo, quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur; & in *cap. Inquisitioni, de sent. excomm.* ibi : *Ne contra iudicium conscientie committat offensam;* & in *Clem. Exivi, §. Item præterea, de verborum significat,* ibi : *In his, quæ anima salutem respiciunt, ad evitandos graves remorsus conscientie pars tutior est tenenda.* Et hæc est ratio, cur non liceat operari cum conscientia dubia secundum communem opinionem, de qua supra nu. 182. At contra jus divinum, & ubi agitur de materia peccati, certum est, nullam possessionem, imò nullam præscriptionem, aut consuetudinem suffragari posse, c. fin. ubi DD. de consuetudine. Et propterea secundum S. Thomam *quodlib. 8. art. 13.* qui possidet plures præbendas, & propter contrarietatem opinionum in dubitationem adducitur, non potest, manente tali dubitatione, se in ea possessione conservare, quia periculo se committit, & sic proculdubio peccat, ut potè magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem. Ergo perperam allegatur possessio ad vitandum præceptum Sacrorum Canonum de tutiori parte in dubio eligenda. Neque enim interdictum, *Ut possidetis,* dari potest in materia nutritiva peccati, & contra jus divinum, Menoch. *de retinend. q. 24. n. 156.* Nec quando jus resistit, Seraph. *dec. 1463. n. 2.*

Vides ergo quàm multæ sequantur ineptiæ, & absurditates ex tua assertione, quòd homo in foro conscientie sit manutenendus in possessione suæ libertatis contra Deum, & legem, adèd ut valdè mitandum sit, quòd nonnulli Confessores in foro Sacramentali talem theoreticam in praxi servare, & docere non vereantur in perniciem animarum. Er nihilominus etiamsi concederemus in dubio iudicandum esse pro possessore, non solum in materia iustitiæ, & in foro iudiciali, sed etiam in materia aliarum virtutum, & in foro conscientie, quod est omninò falsum : tamen observandum est, in foro interno, & in materia aliarum virtutum possessionem non stare pro libertate humana, sed pro Deo & lege : quandoquidem in ipso instanti, in quo homo incipit habere usum rationis, & esse doli capax, reperitur ligatus nexu obligationis servandi præcepta divinæ legis, & contra eam non peccandi, ut legitur & notatur in *cap. 1. De delict. pueror.* & consequenter non exponendi se peccati periculo. Lex autem præcedit peccatum, quia, ut dicitur 2. ad Romanos 8. *sine lege peccatum mortuum erat.* Ergo possessio semper est pro Deo, & lege, non autem pro libertate hominis; ac proinde ineptè allegatur ex parte hominis, quòd potior sit conditio possidentis, quia possessio stat semper pro obligatione abstinendi ab actu, de quodubium est an sitlicitus, vel illicitus, ut optimè deducit Candidus Philaethus in *præalleg. tract. de opinionum praxi, quest. 7. ver. Dico quinto pag. 148. & vers. Dices in materia Iustitiæ pag. 149. & vers. Minor probatur pag. 151.* Exemplificat in eo, qui emisit votum, & dubius est an illud adimpleverit, necne: possessio enim stat pro præcepto, & non pro libertate, cum præcesserit obligatio. Et quamvis contrarium putet

in eo, qui dubius est, an votum emisit, quia tunc secundum eum possessio stat pro libertate, & non pro præcepto; tamen hoc stare non potest : ponamus enim te vera hominem emisisse votum, sed postea non bene recordari, & dubitare an illud emisit, nec ne; sanè si dicat homo, ego prorsus sum dubius an votum emissem, & in hoc dubio nolo me spoliare possessione meæ libertatis, cum nulla lex me constrinxerit ad votendum, c. *Integritas, 32. quest. 1.* Quia Dominus exigit oblatum, sed non exigit offerendum, c. *Nuptiarum, in fin. 27. quest. 1.* Contra Deus dicit, si tu es dubius, ego certus sum te vovisse, & idè nulla est possessio ex parte tua : Sequere ergo in tuo dubio partem tutiorem, & redde *Altissimo vota tua,* ut in *Psalmo 49. 14. & in cap. Per tuas, de voto.* Quod si adhuc insistat homo, & dicat, fortè ego non vovi, & Deus scit me non vovisse, & idè volo pergere in possessione libertatis meæ. Contra est, quia fortè tu vovisti, & Deus scit te vovisse, & sic incerta est tua possessio; quia si vovisti, possessio stat pro Deo, & præcepto, secundum illud *Psalm. 75. 12. Pove, & reddite.* Si non vovisti, possessio stat pro tua libertate: tu dubius es quid egeris, & incertus es ita ne sit, vel non; quomodo ergo potes perseverare in possessione, si dubitas te possidere? cum & possessionem amittat, qui suspicatur se posse repelli, l. 3. §. *Si quis nuntiet,* & ibi glos. in *verb. amisse,* & l. *Si id, quod in princ. & §. fin. ff. de acquirend. possess. l. 1. §. seve autem, ff. de vi & vi armata.* Quare si tu facis actum, de quo dubitas, an sit contra votum, nec ne, utique exponis te periculo mortalis peccati; & idè mortaliter peccas, etiam si actus ex suo genere non sit malus, secundum D. Thomam, & Scotum proximè citatos; nec tibi suffragari potest præterea possessio libertatis, cum incerta sit, & dubium non tollat. Quod tamen ex abundanti dictum sit, quia re vera ineptissima est hæc contemptio de potioritate possessionis inter Deum, & hominem, & idè nihil obstat regulæ Sacrorum Canonum de optione partis tutioris.

Objiciunt secundò, quòd prædicta regula de tutiori parte in dubio eligenda procedat tantum in dubio facti, in quibus terminis loquuntur, c. *Ad audientiam, c. Significasti, il 2. & c. penult. de homic.* non autem in dubio juris. Quod tenent Suarez *rom. 5. de consecr. st. disput. 40. sect. 5.* & Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 1. c. 10. num. 37.* Cæterum nullam rationem diversitatis assignant, & in contrarium est textus in *c. Illud de Cler. excomm. ministr.* ubi in dubio juris, an sententia excommunicationis lata à Delegato, non præmissa monitione, & ante intimationem liget, nec ne, deciditur tutiorem partem esse eligendam. Nec refert, quòd ille textus procedat in dubio juris personæ, id est, cum jus est quidem certum in seipso, sed quis putat illud esse dubium, & habet conscientiam erroneam, ut videtur sentire ibi glossa in fin. non autem in dubio juris absoluto, ut distinguit Suarez *d. quest. 5. vers. Ulterius advertere oportet,* & Sanchez *ubi supra.* Siquidem neque inter hos duos casus assignari potest ulla sufficiens ratio differentie: nam cum jus est absolute dubium, aut quis credit illud esse certum, aut credit esse dubium: si credit esse certum, tunc res est extra terminos præsentis controversiæ, quia is non versatur in dubio, & idè potest sequi opinionem minus tutam, etiam si illa sit falsa, quia excusatur propter ignorantiam juris obscuri, & intricati, secundum Innocentium in *cap. Per tuas, il 2. de Simon.* aut credit illud esse jus dubium sicuti est, & tunc dubium juris absolute concurrens cum dubio personæ, cum quo operari non licet absque peccato, ut fatentur iidem Suarez, & Sanchez. Imò etiamsi jus sit certum, & clarum, & quis operetur secundum illud: tamen si opinetur esse dubium, peccat propter conscientiam erroneam, & scrupulosam, ut est textus secundum verum, & communem intellectum in *d. c. Per tuas,* ex quo Butr. colligit in 3. *not.* peccare agentem contra conscientiam scrupulosam etiam erroneitate juris. Ergo multò magis peccat, si non solum conscientia, sed etiam jus ipsum sit dubium, quia in primo casu agit contra conscientiam, quæ dubia est, sed non contra legem, quæ in se est clara. At in 2. cum dubium surgat ex utroque capite, agit non solum contra conscientiam, sed etiam contra legem, ut declarat S. Thomas *quodlib. 3. quest. 12. art. 27. & quodlib. 8. art. 13.* Quamobrem Petrus de Lorca in 1. 2. *disput. 38. membr. 2.* dicit hanc

- hanc doctrinam de opinione partis tutoris esse universalem tam in dubiis juris, quam in dubiis facti, vel personæ, propter identitatis rationem periculi vitandi, & esse unanimes omnium sententiam, quam tradit S. Thomas d. quodlib. 8. art. 13. Adrian. quodlib. 2. Covarruvias in Clem. Si furiosus, in princ. n. 3. & omnes Summistæ in verb. Dubium, Majol. de Irreg. lib. 5. c. 5. n. 2. vers. 2. limitatur, Paulus Burgos eod. tract. par. 1. quæst. 3. num. 10. Et ruerit Vasquez in 1. 2. quæst. 19. art. 6. disp. 65. n. 9. & 13. & disp. 66. c. 1. per totum. Præterea etiam in dubio juris abfoluti tutiorem partem esse eligendam probant quatuor textus ad litteram. Primus est in Clem. Exivi. §. Item præterea, de verborum significat. ubi in quæst. meri juris, an Fratres Minores teneantur sub præcepto mortalis peccati ad ea observanda, quæ in Regula verbo imperativi modi negativè, vel affirmativè apposito inseruntur, Pontifex utitur eadem regula, ibi: *Nos itaque attendentes, quod in his, quæ anima salutem respiciunt, ad vitandos graves remorsus conscientiæ, pars securior est tenenda.* Secundus est in c. Veniens de Presbyter. non baptiz. ubi similiter in dubio juris absoluti, an ordinatus ante Baptismum receperit characterem; Innocentius III. respondit: *In hoc dubitabili casu, quod tutius est sequentes mandamus, quatenus ipsum per singulos Ordines usque ad Sacerdotium promovere procures.* Tertius in c. Cum desideres, vers. secunde quæstionis, de sent. excom. ubi consultus Pontifex de dubio juris meri, an communicare liceat cum eo, quem fama vulgarat percussisse clericum, respondit in tutiorem partem ab ejus participatione abstinendum esse. Quartus est in c. fin. 14. dist. ibi: *In iis, quæ dubia fuerint, aut obscura, id noverimus sequendum.* Et propterea in dubio Juris debere quem securiorem partem eligere, & reputare se excommunicatum, tenet glossa fin. in c. Consulti de reg. quæ quamvis de dubio generaliter loquatur, tamen propriè intelligenda est de dubio juris, cum aliter jura, quæ de dubio Juris loquuntur, nempe d. c. Illud, & c. Per tuas de sent. excom. Idem tenent Hostiensis, & Jo. Andreas in c. fin. ambo nu. 3. de bigam. Burr. in d. c. Illud in fin. Card. in Clem. 1. quæst. 15. num. 19. in fin. de Sepult. Soc. in d. c. Per tuas, nu. 18. Silvester in ver. Absolutio 3. nu. 14. dub. 10. Rota decis. 1. n. 5. in fin. de bigam. in novis. De dubio Juris, videlicet, an liceat habere plures præbendas, similiter loquitur S. Thomas in præalleg. quodlib. 8. ar. 13. & quodlib. 9. art. 15. prout etiam loquitur Scotus in 4. distinct. 11. quæst. 6. cujus hæc sunt verba: *Hic breviter potest dici, quod cum certum sit farinam tritici purgatam secundum communem purgationem esse materiam convenientem ad faciendum panem consecrabilem, & dubium sit, an amyllum sit hujusmodi materia, & pars negativa multis sit probabilior: non sine peccato quis se exponit tali dubio, maxime ille, qui præparat hostias consecrandas.* Et dist. 13. quæst. 2. ubi sic disserit: *Et universaliter in omnibus dubiis, quantum ad materiam, & formam, sunt tres maxime. Prima est ista, Si possibilitas adest, tutissima via est eligenda. Secunda, Si non adest possibilitas, via tutissima proxima est eligenda. Tertia est ista, Cessante impossibilitate, cautè est supplendum, quod impossibilitas prohibebat.* Hæc Scotus. Et pondera illa verba universaliter in omnibus dubiis, quæ proculdubio includunt etiam dubium juris, & non restringuntur ad materiam, & formam Baptismi, de quo Scorus loquitur. Et ita hunc locum intellexit Tartareus, hanc quæstionem exponens in §. si quis querat à Scoto. Quoloco omittendum non est, distinctionem inter dubium juris, facti & personæ, ad alios effectus admitti etiam à Jurisperitis, ut notatur in c. ult. in glos. in ver. Ambiguus, 33. distinct. & per Card. Mant. de tacit. & amb. conven. lib. 1. tit. 15. n. 16. sed tamen dubium personæ apud eos non dicitur, cum persona dubitat, sed cum persona dubitatur, juxta textum in cap. Quidam, 5. quæst. 1.
- Obijciunt tertio, quod regula de electione partis tutoris procedat in dubio juris practico, non autem speculativo, ita ut speculativè, & in abstracto si quis dubitet, an contractus aliquis sit licitus, nec ne, liberè amplecti possit opinionem minus tutam: sed si postea velithic, & nunc eundem contractum celebrare, tunc omninò teneatur sequi partem tutiorem: & è converso, si practicè sit certus, licitè possit illum celebrare. Ita Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 10. n. 2. & de matrim. lib. 2. disp. 41. n. 6. Laym. in Theologia morali lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 2. n. 8. Becanus in 1. 2. tract. 1. c. 4. quæst. 9. n. 4. & consentit Suarez de cens. disp. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.
40. sect. 6. n. 8. Sed profectò secundum hanc doctrinam licitum est aliud sentire, & aliud operari, & potest Magister in scholis speculativè docere opiniones illas, quas nec ipse, nec auditores in practica sequi possunt absque peccato, quod valdè absurdum est, & contra text. in c. Error, c. Quid enim, & c. Consentire, 83. dist. Item supponit hæc doctrina ex diversis principiis posse aliquem esse certum practicè, licet speculativè sit dubius; quod est impossibile, cum intellectus practicus nihil aliud sit, quam extensio intellectus speculativi, nec differat ab eo nisi respectu finis, secundum S. Thom. in 1. par. quæst. 79. art. 11. Unde hanc distinctionem latè confutavimus supra n. 126. & præsertim n. 136. & n. 137. eamque reprobat Corduba lib. 3. quæst. 5. & ineptam dicit, ac similiter refellit efficaciter Petrus de Lorca in 1. 2. de actibus humanis disp. 38. membr. 1.
- Obijciunt quarto, quod eadem regula de tutiori opinione in dubio eligenda limitanda sit ad terminos c. Ad audientiam, & c. Significasti, il 2. & c. penult. de homic. ut procedat tantum in irregularitate, asserentes ita Pontifices statuisse in odium homicidii, & propter speciale indecentiam, quam habet ad ministerium sacrum. Ita Suarez d. disp. 40. sect. 6. num. 4. & 13. & Sanchez d. c. 10. num. 48. & videtur sensisse Navar. in c. Si quis autem, de pœnit. dist. 7. num. 41. dum scripsit, tam in foro conscientiæ, quam exteriori, in dubiis tutiorem partem esse eligendam vi præcepti in casibus à jure expressis: quasi sentiat extra illos non semper esse præceptum, sed consilium, ut dixerat num. 34. Verum hæc objectio facile diluitur. Primum, quia Canones præcipiunt, ut eligatur pars tutior in omni materia, ubi vertitur salutis periculum, ut in excommunicatione est textus in d. c. Illud, de cler. excomm. ministr. In matrimonio in c. Juvenis, de sponsal. In Pœnitentia in c. Si quis positus, & in c. Si quis autem, de pœnit. distinct. 7. In Sacramento Ordinis in c. Veniens, de Presbyter. non baptiz. In Baptismate in c. Parvuli, de consecr. distinct. 4. & generaliter ubi agitur de præcepto sub culpa mortali, in Clem. Exivi, §. Item præterea, de verb. signif. & in aliis juribus supracitatis. Unde & Sacra Congregatio Concilii aliàs consulta: An furiosus habens dilucida intervalla ad Subdiaconatus Ordinem promotus continere teneatur, respondit, Aut tempore ordinationis non agitabatur furore, durantibus nempe dilucidis intervallis; & teneri: aut agitabatur; & non teneri, nisi ante furorem habuisset animum suscipiendi: aut non constaret sanæ, an insanæ mentis tunc esset; & item teneri. Deinde quia et si prædicti Canones, Ad audientiam. Significasti, & penult. de homic. loquantur in materia irregularitatis, quia ita contigit casus: tamen non deducunt decisionem ex indecentia ministrandi in sacris Ordinibus cum dubio irregularitatis, prout facere debuissent, si decisionem deduxissent ex natura Sacramentalium: sed fundantur in principio illo, & ratione universali, quod ubi vertitur salutis periculum, in dubio pars tutior est eligenda. Unde extendendi sunt ad latitudinem ipsius rationis, quia quodcumque ratio Legis, vel Canonis est amplior, vel generalior dicto, seu disposito, tunc ad amplitudinem rationis extenditur ipsa dispositio. Textus est in l. Regula, §. fin. & ibi Bart. & Bald. notant ff. De juris, & facti ignor. & in l. Nomen debitoris, §. fin. ff. De leg. 3. cum concord. de quibus per Abb. in c. Sicut, num. 8. de testib. & Everardum in sua Centuria legali, in loco à ratione legis larga, &c. Præsertim quia cum hoc casu agatur de securitate animæ, lex etiam pœnalis dicitur favorabilis & extendenda ex rationis identitate, ut in c. penult. qui filii sint legit. adnotarunt Hostien. in fin. Jo. Andr. nu. 5. Anton. de Burr. num. 9. Anchat. n. 5. Abb. nu. 5. & seqq. Præpos. n. 3. Bart. & DD. in Authent. Sacramenta puberum, c. Si adversus vendit. Et ita jura illa intelligunt Expositores, dum ex eis colligunt regulam generalem, quod in dubiis spectantibus ad salutem animæ, & ubi agitur de materia peccati, pars tutior est eligenda, ut in d. c. Ad audientiam, de homic. Hostien. n. 3. in fin. & n. 4. Burr. num. 2. Abb. eod. num. vers. Aut agitur in foro pœnitentiali. Jo. de Anan. nu. 1. vers. Aut agitur, Marian. Socin. num. 4. 18. 19. & 20. & Felin. num. 1. & in d. c. Significasti, il 2. eod. tit. Idem Hostien. num. 9. in fin. 10. & 15. & Marian. Socin. num. 4. Et in verb. Dubium, Angel. num. 2. Silvest. quæst. 4. num. 7. Tabien. quæst. 2. n. 3. & generaliter in omni dubio etiam extra materiam irregularitatis loquuntur.

loquuntur S. Thomas, & Scotus, quorum verba superius
 reculimus nu. 207. & 208. & 216. Nec dissentit Navar. loco
 224 *præallegato*, quia cum ratio illa de tutiori parte eligenda ad
 evitandum periculum peccati sit expressa in Canone, ubi-
 cumque viget illa ratio, casus dicitur à jure expressus, ut
 per Calder. *conf.* 147. *in princ. aliàs unic. Ut lite pendent.*

225 Objiciunt denique, quòd si hæc ratio periculi indistin-
 ctè esset attendenda, non liceret sequi opinionem etiam
 probabiliorē, quando contraria est tutior. Et tamen
 hoc licitum esse fatentur omnes tam Theologi, quàm Ju-
 risperiti. Et constat ex c. *Placeat, in fin. de Convers. conjug.*
& c. Nicena, 31. distinet. cum multis similibus. Sed
 & hæc objectio facillè diluitur, quia idcirco non tenemur
 sequi opinionem tutiorem, quando opposita est verior,
 seu probabilior, quia tunc nullo modo versamur in dubio,
 sed stetimur ad illud extremum, quòd probabilius
 judicamus, & sumus moraliter certi; nam & opinio ve-
 hemens pro certitudine habetur, secundum glossam in *l.*
Irrepudianda, in ver. Certus, ff. De acquiren. hered. Bald.
in l. Si quis extraneus, §. Sciendum, ff. eod. & in l. Cum in
antiquioribus, in 3. quest. num. 6. C. De jur. deliber. Anchar.
conf. 354. Ut sit diligenter, num. 4. vers. Et quod vehemens
opinio. Facit textus in c. Veniens, in fin. ibi: Ethæc præ-
sumptio pro certitudine sit habenda, de Presbyter. non
baptiz. & in c. Dixit Dominus, 32. quest. 1. & in c. Afferte,
de præsumpt. cum multis similibus. Non igitur mirum, si
 eo casu non sit locus dispositioni Sacrorum Canonum,
 qui non arctant ad electionem securioris opinionis, nisi
 cum res dubia est, ut patet ex dictis supra num. 57. vel cum
 intellectus fluctuat inter utrumque extremum, ut dictum
 est num. 118. At secus est, cum quis judicat æquè probabi-
 lem utramque opinionem, quia tunc, cum sit dubius, ut
 abundè probatum est supra in prima Conclusione à nu. 125.
 usque ad num. 171. tenetur omninò sequi opinionem tutio-
 rem. Ita Silvester in *ver. Opinio, num. 1. juncto vers. Non*
obstat, paulò ante nu. 2. & clariùs in ver. Dubium, quest. 2. n.
2. dicens: Si detur casus, quòd opinio securior sit minus
probabilis notabiliter, non est eligenda necessario, quia jam ces-
sat ratio dubii; si autem probabilis sit hinc inde esset equalis,
curior eligenda est necessario, quando ex electione alterius
imminet periculum peccati mortalis. Hæc ille. Et sequi-
 tur Navar. in *manual. c. 27. num. 184.* Hinc in questione
 226 illa, An circumstantiæ notabiliter aggravantes sint neces-
 sariò in confessione aperiendæ, cum res sit admodum con-
 troversa, eò quòd partem affirmantem teneant Antistodorus,
 Alensis, Marilius, Cajetanus, Victoria, Sorus,
 Suarez, & alii multi: partem verò negantem sequantur
 S. Thomas, S. Bonaventura, Scotus, Durandus, Paluda-
 nus, Gabriel, Adrianus, Turrecremata, S. Antoninus,
 Silvester, Covarruvias, & plerique alii: utique in hoc
 conflictu qui judicat æquè probabilem esse utramque opi-
 nionem, tanquam dubius tenetur omninò sequi tutiorem,
 ne in re gravissima exponat se salutis periculo. At verò si
 judicet probabiliorē esse sententiam D. Thomæ, quam
 communiorē & probabiliorē dicit Navar. in *manual.*
c. 6. num. 6. vers. Infertur octavo, & cui apertè hodie suffra-
gatur Decretum Conc. Trident. sess. 14. de Pœnitentia Sa-
cramento c. 5. ut scripsi plenius in c. Omnis utriusque, num.
48. infra de pœnit. & remiss. utique poterit illi tutò adhæ-
 227 227 *re, licet contraria sit tutior, quia cum sit certus moraliter*
jam cessat ratio periculi, ut ex prædictis patet. Similiter
 B. Thomas tenet post lapsum in mortale non oportere
 confiteri sub præcepto statim, habita copia Confessorii, nisi
 in paucissimis casibus, qui ab ipso recententur in *4. dist. 17.*
quest. 3. art. 1. quest. 4. & cum eo tenet Riccardus. Sed Ugo
 de S. Victore, & B. Bonaventura sunt in hoc contrariæ opi-
 nionis. Neutra autem illarum reprobatur, etsi B. Thomæ
 opinio communiter teneatur, quæ tamen minùs tutam videtur.
 Qui ergo sequitur opinionem S. Thomæ tanquam
 probabiliorē utcumque minùs tutam, non peccat. Ita
 228 formaliter B. Antoninus in *1. par. tit. 3. c. 10. de conscientia,*
reg. 4. In varietate igitur opinionum indistinctè potest qui-
 libet amplecti probabiliorē, dummodò tamen non ha-
 beat conscientiam opinionis oppositæ, sederet eam sola-
 lam, quam sequitur, esse veram; Si enim contingeret, ut
 is, qui sequitur opinionem probabiliorē probificantiem
 actum pro licito, ex reflexu ad contrariam opinionem
 probabilem, inciperet fluctuare, ac formidare de veritate

probabilioris, inmanente tali fluctuatione ac formidine, non
 posset opinionem illam utcumque probabiliorē amplecti,
 sed teneretur sequi partem tutiorem, ut à peccati periculo
 se eximeret: alioquin haberet conscientiam ex credulitate
 probabili, seu ex credulitate levi, qua manente, operari
 non licet, c. *Inquisitioni, de sent. excom. & c. Per tuas, il. 2.*
de Simon. ubi hoc tenet Jo. Andr. col. 3. sub n. 7. *vers. Dicen-*
dum est igitur, & ibi etiam Butr. num. 9. Abbas in c. Literas,
num. 4. de restit. spoliat. ubi, Nota, inquit, quòd etiam ad
Ecclesia præceptum non debet quis venire contra conscientiam
probabilem, & quòd veniens contra conscientiam adifi-
cat ad gehennam, id est, peccat mortaliter, & fusiùs dictum
 est supra n. 95. & 96. Et in hoc præciso casu loquitur S. Tho-
 mas in *præalleg. quodlib. 8. ar. 13.* si sedulò illius verba expen-
 dantur. Agit enim de illo, qui ex conscientia habet certitudinem
 de opinione, quòd liceat habere plures præbendas;
 & tamen si ex contraria opinione Magistrorum adducatur
 in quamdam dubitationem, id est, formidinem, & ea man-
 nente, plures præbendas habeat, exponit se discrimini, &
 proculdubio peccato, ut latius dictum est supra in 25. *fun-*
damento num. 97. Ex quibus itidem constat de veritate se-
 cundæ conclusionis, id est, in dubiis, ubi vertitur salutis pe-
 riculum, pars tutior necessariò est eligenda.

Tertia nunc sequitur conclusio, videlicet, cum ex duobus
 229 opinionibus oppositis non apparet quæ sit tutior, in ea
 deligenda servandæ sunt regulæ à jure præscriptæ. Quo
 230 loco præmittendum est, à Theologis partem tutiorem ap-
 pellari non tantum illam, in qua nullum peccatum est, sed
 etiam illam, in qua minus malum reperitur, si necessa-
 rium sit ex duobus unum eligere, ut explicat Covarruvias
 in *2. par. de matrim. c. 7. §. 2. num. 7.* Cæterum propriè illa
 dici non debet pars tutior, sed potius minus periculosa,
 quia verè utrinque imminet periculum, licet alterum sit
 altero gravius, sicut ex duobus malis, quòd levius est, non
 dicitur melius, sed minus malum, ut in *c. Duo mala, &*
c. Nervi, 13. distinet. Et cum nihil sine captione investi-
 gari potest, quòd minus habet captionis non dicitur æquius,
 sed minus captiosum, vel minimum habens iniquitatis,
l. Quoties nihil, ff. De reg. jur. & notat glos. in d. c. Nervi,
in ver. Minimis. Præterea sæpè contingit, ut pro utraque
 parte subsit æquale periculum peccati, veluti cum dubium
 est, an valeat primum, vel secundum matrimonium: quis
 ex concurrentibus præeligendus sit tanquam dignior: cui
 facienda sit restitutio, si duo contendant de dominio rei
 furto subtractæ; cujus sumptibus Ecclesia sit reparanda: &
 in aliis hujusmodi casibus.

Quibus præhabitis statuitur tertia conclusio, videlicet
 cum res dubia est (quemadmodum ostendimus esse,
 cum sunt opiniones utrinque probabiles) liberum non est
 alterutram eligere. Sed in optione opinionis, si non appa-
 reat quæ tutior sit, servandæ sunt regulæ à jure præscriptæ.
 Jura enim in his quædam regulas tradiderunt, quas in du-
 biis sequi oporteat, quæ passim habentur in titulis *de reg.*
jur. de reb. dub. de legib. & passim alibi. Quales sunt: In du-
 231 bio judicandum, ut actus valeat potius, quam pereat, *l.*
Quoties, & l. 2. ff. De reb. dub. quam reginam omnium inter-
 pretationum appellat Card. Mant. *de conjectur. ultim. volunt.*
lib. ult. tit. ultim. n. 13. Item in dubiis præferendum, quod
 in regione, in qua actum est, frequentatur, *l. Semper in*
stipulationibus, ff. De regul. jur. Inò in opinionibus deli-
 gendis primo loco spectandam esse antiquam, & probatam
 consuetudinem, quia minimè mutanda sunt, quæ certam
 sententiam semper habuerunt, *l. Minime, ff. De legib.* cen-
 set Matthæus Mattheus in *suo opusculo electionis verioris*
opinionis, & Silvester in ver. Opinio, n. 2. Item ubi contra-
 riæ extant sententiæ, pronuntiandum est pro possessore, *l.*
Res alienas, C. De rei vendic. Et potius pro reo, quam pro
 232 actore, nisi in causa favorabili, puta matrimonii liberta-
 tis, dotis, seu testamenti, ut legitur in *c. fin. de re judic.*
 per quem textum præferendam esse opinionem, quæ favet
 matrimonio, etiam contra communem, scripserunt Hos-
 tiens. & Abb. in *c. Si vir. de cognat. spirit.* Barbof. *consil.*
60. Scriptum, lib. 7. & Dec. in c. 1. nu. 95. sup. eod. Ide-
 que de opinione, quæ favet potestati Clavium, scripsit
 idem Hostiensis in *c. Rursus. Qui Clerici, vel voven. & ibi*
 etiam Joan. Andr. *Propè fin. & Felin. in d. c. 1. nu. 54. vers.*
Quanto limita.

Alias ubi sunt opiniones discordes, Judex tenetur sequi
 233 com-

communem, cap. Novimus, ibi: Et quorundam sit opinio à pluribus approbata, de verb. signific. cap. De judiciis, ibi: In quo plurimi concordant, 3. quest. 3. cap. In canonicis, 19. dist. 234
 & l. 1. de off. quest. Bald. post Joan. Andr. hic n. 8. ubi reddit rationem, quia communis opinio habet vim consuetudinis, Gemin. conf. 48. Pro examinatione n. 5. vers. Item quia major numerus Doctorum, Dec. post alios in d. cap. 1. n. 93. sup. eod. Alloquin facit litem suam, secundum Angel. Aret. in conf. 9. Videtur primo, num. 10. vers. Et clarum est in jure, Decian. conf. 111. n. 17. lib. 7. Felin. in d. cap. 1. n. 54. vers. Et ubi DD. discrepant, & dicitur per imperitiam judicare, Bald. in leg. Propterea per illum textum, ff. de Senat. & Alexan. conf. 95. Visis processibus, num. 6. lib. 2. Rursus in dubiis præferendum, quod benignius est, quod verisimilius, quod plerumque fieri solet, l. Semper in dubiis, l. In obscuris, & l. Quoties idem, ff. de reg. jur. & quamplures alia his consimiles, quæ compendiosè recensentur à Matth. Matthesil. in d. apusc. electionis verioris opinionis inter tractatus communes.

Sed hujusmodi regulæ funditus everterentur, & frustra legislatores in iis præscribendis tantoperè laborassent, si pro cujusque arbitrato liceret sequi quamcumque opinionem probabilem. Et tamen, ut Ambrosius ait in c. Judicet, 3. quest. 7. Bonus Judex nihil ex arbitrio suo facit, & domestica proposito voluntatis; sed juxta leges & jura pronunciat. Quod adeo verum est, ut Matth. Matthesil. ubi supra num. 10. si res prorsus ambigua sit, censet, aut Principem esse consulendum, aut omninò abstinendum à consilio & judicio: Sed si omninò, inquit, sint penitus paria, quod rarè accidit, dimittas consulere cum sigillo in tali dubio, & si sis Judex, neutram opinionem sequaris. 236
 Idem sentit glossa in cap. Licet causam, in ver. Uti possidetis, de probat. Et in his casibus, cum veritas, & opinio invicem se confundunt, posse judicem dividere differentiam propter conflictum argumentorum, declarat Julianus in leg. Si Pater, ff. de hered. institut. ubi Bald. Imol. & alii, quemadmodum Tiberius Imperator fecisse dicitur in l. Et hoc Tiberius, ff. eod. & ubi probationes hinc inde factæ se obscurant, & confundunt, transigi debere scripsit Baldus conf. 352. in fin. lib. 4. latè Boerius decis. 42. num. 39. Quinimò partes esse reducendas absolutè ad concordiam, & divisionem, cum utrimque sunt opiniones probabiles, si materia sit divisibilis, ex facto in terminis nostris responderunt Anton. de Buttr. & Petrus de Anchar. conf. 210. inter conf. Anchar. incipien. Inter contraria, per totum. Sequitur Felin. in cap. 1. num. 55. vers. Secundo nota, sup. eod. & Boer. decis. 155. num. 24. vers. Ideò in tanto discrimine opinionum, post Bald. quem citat in conf. 164. Quædam nomine Catharina, ante finem exordii, lib. 3. Idque exemplo Saiomonia, qui dubius, cujus esset filius, qui petebatur, dixit: Dote dimidiam pertemuni, & dimidiam alteri, ut in cap. Afferte, de presump. Quamvis enim, ut advertunt Buttr. & Anchar. loco citato, num. 3. Salomon respectu divisionis pueri hoc tentando dixerit, tamen respectu justitiæ sententiæ suæ hoc sentit, quòd ubi dubia sunt jura partium propter conflictum opinionum, per medium dividere æquitatem habet. Ex quibus constat, quam variè loquantur moderni Theologi à Juristis: illi enim censent posse judicem indistinctè eligere quamcumque opinionem, modò sit probabilis; quin etiam hodiè judicare secundum unam, & cras secundum aliam, ut dictum est sup. num. 31. hi verò contrà affirmant, cum omnia utrimque sunt paria, neutram sequi licere, sed potius esse consulendum Principem, aut controversiam transactione dirimendam. Neque obstat, quòd in quamplurimis casibus jura decernant esse locum judicis arbitrio, cap. De causis, §. 1. de off. deleg. l. 1. ff. de jur. deliber. cum multis similibus: quoniam etsi in absoluto & libero arbitrio nullam regulam, nullam normam, nullam legem, saltem positivam, observare necessè sit, secundum Bartol. in Extravag. Ad reprimen. in ver. Videbis, num. 2. & Dec. in l. 1. num. 14. ff. de jurisd. omn. jud. ita ut, qui plenum habet arbitrium, potestatem habeat præferendi iniquum æquo, juxta leg. Fideicommissa, §. Quamquam, de leg. 3. ac proinde non habeat hic necessè sequi juris, rationis & æquitatis canones, ut inquit Jas. in l. Si sic legatum, num. 22. & 26. de leg. 1. aliud tamen dicendum est in arbitrio boni viri, quod non absolutum, 238
 Fagn. in l. Lib. Decret. ii.

sed regulatum dicitur, ut per Jas. & alios supracitatos. Unde Baldus in cap. 1. §. Judices, num. 5. de pace jur. am. firma. scriptum reliquit, judicem hunc arbitrari debere secundum mentem legis, juris, ac rationis, ac demum secundum æquitatem. Non ergo sequitur; Judex in articulis à lege non diffinitis habet arbitrium: ergo potest ad libitum sequi hanc, vel illam opinionem; etenim arbitrii verbum, viri boni arbitrium, & à jure regulatum significat, Aret. in leg. Videamus, §. Deferre, num. 7. ff. de in litem jur. Jas. post multos in d. l. Si sic legatum, num. 10. de leg. 1. Felin. in cap. 1. col. 7. circa med. sup. eod. semperque bonum, & æquum significat, secundum Bald. in cap. Nisi cum pridem, col. ult. de renunc. Et quotiescumque committitur per clausulas, Prudentia tua, Judicio tuo, Discretioni tue, quod frequentissimum est apud sacros Canones, boni viri arbitrium intelligitur esse collatum, ut pluribus exemplis comprobatur Menoch. de arbitr. judic. lib. 1. quest. 8. per totam. Et in dubio censeret concessum arbitrium à jure regulatum, non autem liberum, seu plenum, crebrior sententia est, ut multis relatis testatur idem Menoch. quest. 9. num. 1. Et propterea, cum à Signatura committitur causa cum clausula, Arbitrio Rotæ, servatur, ut arbitrium hujusmodi debeat esse juri & legibus consonum, ut in terminis hujus clausulæ fuit resolutum in causa Hispanensis pensionis coram de Grassis 4. Novembris 1575. in impress. decis. 100. aliàs 7. de sent. & re judic. & coram Card. Seraphin. decis. 1017. n. 1. Stat igitur pro hac sententia primum, & principale fundamentum, videlicet: Qui judicat duas opiniones esse æqualiter probabiles, vel quasi, non certus moraliter, sed dubius est, ut probatum est in prima conclusione à n. 125. usque ad n. 171. Qui autem dubius est, tenetur ex præcepto sequi opinionem tutiorem, ut ostensum est in secunda conclusione à n. 171. usque ad n. 229. Quòd si non appareat, quæ tutior sit, in opinione deligenda tenetur servare regulas à jure præscriptas, ut constat ex dictis in tertia conclusione à n. 229.

Secundò principaliter pro hac sententia ponderandus est textus in c. Inquisitioni, de sent. ex comm. qui apertè probat omnes tres conclusiones superius firmatas. Ibi enim proponitur questio, an conjux, qui habet conscientiam impedimenti dirimentis, possit exigere, ac reddere debitum conjugale: & distinguuntur tres casus. Primus est, cum pro certo scit impedimentum. Secundus est, cum de impedimento habet credulitatem levem, & temerariam. Tertius est, cum de illo habet credulitatem probabilem, & discretam. Prima igitur conclusio id est; Qui versatur inter contrarias opiniones probabiles, non est certus, sed dubius; probatur clarè in ea decretali, tum quia certitudo impedimenti, quæ ponitur in primo casu, contradistinguitur a credulitate, seu opinione probabili, quæ ponitur in tertio casu; tum quia conjux, qui habet conscientiam impedimenti ex credulitate probabili, in hac fluctuatione animi, an matrimonium sit validum, vel nullum, potest reddere debitum, licet postulare non debeat, ut ibi est dictum in ultimo casu. Ergo non est moraliter certus, sed dubius. Consequentia patet, quia si certus esset de impedimento dirimente, nec posset debitum exigere, nec reddere sine mortali peccato, ut ibi dicitur in princ. & in cap. Litteras, de restitut. spoliat. Secunda itidem conclusio, quòd in concursu opinionum probabilium eligenda sit tutior; probatur ibidem, quia conjux, qui pro una parte probabiliter putabat matrimonium à se legitime contractum esse validum, & pro alia habebat conscientiam impedimenti dirimentis ex credulitate probabili, debitum exigere non potest, cum hoc proculdubio sit tutius; ne, ut ibi dicitur, contra legem conscientiam committat offensam. Tertia demum conclusio, quòd, ubi non constat, quæ opinio sit tutior, in eligenda opinione servandæ sint regulæ juris; in contextu probatur, quia conjux in conflictu probabilium opinionum nullitatis, & validitatis conjugii, debitum conjugale reddere potest, ne contra legem conjugii committat offensam. Ergo quamvis peccatum esse possit tam in reddendo, quam in denegando debitum conjugale, quia si matrimonium erat validum, non licebat denegare; si matrimonium erat nullum, non licebat reddere: tamen, cum utrimque esset probabilis opinio validitatis, & nullitatis conjugii, in eo dubio Pontifex decidit esse eligendum, quod favorabilius est matrimonio, juxta regulam cap. fin. de re judic. idèque debi-

rum esse reddendum, ne contra legem conjugii committatur offensa. Ad idem est textus Lucii III. inc. *Dominus, de secund. nuptiis*, ibi: *Si verò aliquis, vel aliqua de morte prioris conjugis adhuc sibi existimat dubitandum, ei, qui sibi nupsit, debitum non denegat postulanti, quod à se tamen non verit nullatenus exigendum*. Assumere etiam possumus, eo casu tutiorem partem esse, ut reddatur debitum, secundum ea, quæ dicta sunt supra n. 230.

242 Tertiò principaliter pro eadem sententia est text. in præalleg. cap. *Illud, de Cler. excomm. ministr.* ubi Episcopus credit se non fuisse ligatum excommunicatione Delegati Apostolici, eò quòd sententia lata fuerat, non præmissa monitione, & ad eus notitiam non pervenerat nisi per famam, ac propterea probabiliter opinatus fuit sibi licere divina officia etiam solemniter celebrare. Et tamen textus decidit eum de rigore juris esse deponendum: *Quia, inquit, cum in dubiis via tutior sit eligenda, & si de lata in eum sententia dubitaret, debuerat tempore potius se abstinere, quam Sacramenta Ecclesiastica pertractare, licet cum ipso tamquam non omnino culpabili propter huiusmodi probabilitatem misericorditer dispenseretur*. Patet igitur ex ea decretali, credulitatem, seu opinionem probabilem non excusare à mortali peccato eum, qui tutiorem partem non eligit: pœna enim depositionis infligi non potest, nisi pro culpa mortali, ut notat glos. 1. inc. *Sicut nostris*, & ibi Hostien. nu. 5. & DD. infra de iurejur.

244 Quartò principaliter afferuntur verba Deuteronomii 17.8. relata in c. *Per venerabilem, §. Rationibus, qui fil. sint legit. Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, & iudicium inter portas videris verba variari, venies ad Sacerdotes, & ad Iudicem, qui fuerit illo tempore, &c. & facies quacumque dixerint, sequerisque eorum sententiam*. Ex prioribus enim verbis apparet, rem ambiguum censerit, cum iudicium, seu intellectus in varios sensus, seu opiniones distrahitur, juxta text. in c. *Nervi, 13. dist.* Et ex posterioribus constat, in hac opinione varietate non esse liberum amplecti quamcumque, sed opus esse ad Sedem Apostolicam recurrere, ut ibi exponitur, & illius sententiam sequi. Quo loco in hac ipsa materia opinionum utitur S. Thom. quodlib. 4. art. 14. de quo tamen dic, ut scripsi in c. *Cum venissent num. 42. & 51. infra de iudic.* & adde, quod dictum est supra n. 235.

245 Quintò principaliter adducitur textus in cap. *Veniens, de Presbyt. non baptiz. ubi in artic.* An ordinatus ante Baptismum receperit Ordinis characterem, pro parte negativa affertur ratio, quòd, cum Baptismus sit fundamentum omnium Sacramentorum, ante illius susceptionem, deficiente fundamento, non suscipiatur aliud Sacramentum. Et hæc ratio proculdubio est probabilis; imò certa, cum sit fundamentum illius decisionis. Contra verò adducitur, quòd non solum per Sacramentum fidei, sed per fidem etiam Sacramenti efficiatur quis membrum Christi; & responderetur argumento opposito, tum quia qui Christum habet per fidem, etiamsi Baptismum non habeat, habet utique fundamentum, quod est Christus Jesus: tum quia contraria ratio non est generaliter vera, cum & Sacramentum conjugum, & Eucharistiæ recipi possit à non baptizatis, scilicet Baptismate fluminis, sed tamen Baptismo flaminis baptizatis, ut ibi exponit glossa. Et hæc ratio itidem negari non potest, quin sit probabilis, quia per eam solvitur argumentum contrarium, & nisi esset probabilis, questio propter primam rationem esse indubitabilis; & tamen Pontifex respondit: *In hoc dubitabili casu, quod tutius est, sequentes mandamus, quatenus ipsum per singulos Ordines usque ad Sacerdotium promovere procuret*. Constat ergo evidenter ex eo textu, articulum effici dubium ex contrarietate probabili rationum, & in eo dubio non utramlibet opinionem probabilem, sed tutiorem tantum esse eligendam.

246 Sextò & ultimò efficaciter probatur eadem sententia, quia qui iudicat probabiliter aliquid esse licitum; tamen si habeat etiam scrupulum de opposito, agit contra dictamen conscientie, & peccati, nisi deponat scrupulum, &

247 conscientiam erroneam. Ergo multò magis peccat, si de opposito non solum habeat scrupulum, sed etiam opinionem æquè probabilem. Consequens est manifestum, quia

248 plus est habere opinionem, quam scrupulum, ut patet aperte in d. c. *Inquisitioni, de sent. excomm.* nam in scrupulo

249 quis habet conscientiam ex credulitate levi, & temeraria:

in opinione verò conscientia pulsat animum ex credulitate probabili, & discreta, ut ibi deciditur, & declarat Silvester in verb. *Opinio, in princip. Scrupulus*, inquit, plus aliquid credulitatis habet, quam dubitatio, & minus, quam opinio, cum sit credulitas ex levibus conjecturis, quæ idem est quod suspicio; seu, ut idem ait in verb. *Scrupulus, in princ.* pusillanimitas spiritus; & sequuntur Legistæ in l. *Admonendi, ff. de iurejurand.* & ibi in specie Bart. num. 21. ubi ait: *Post dubitationem autem potest incipere Iudex inclinare animum suum ad aliquam partem; & tunc si hoc faciat ex aliquo levi indicio, vel ex aliquo levi argumento, ista appellatur suspicio, quæ aequaliter movet animum Iudicis, non tamen in totum removet dubietatem; & hic est primus gradus probationis, seu credulitatis, quia iam incipit animus Iudicis adherere uni parti, licet remaneat dubius. Post istam autem suspensionem, cum Iudici apparent argumenta fortiora, tunc Iudex incipit opinari, cum adhuc dubitat, ne sit contrarium, modicum tamen dubium remanet, & ista vocatur opinio*. Hætenus verba præcisè Bartoli, cum quo transeunt communiter DD. ut ibi testatur Jas. in 2. lect. num. 66. Ergo si non potest quis operari secundum opinionem suam probabilem, si in contrarium habeat scrupulum ex credulitate levi, & temeraria, quod minus est; longè minus poterit operari secundum eandem probabilem opinionem, si in contrarium habeat aliam opinionem, seu conscientiam ex credulitate probabili, & discreta, quod magis est, c. *Cum illorum, vers. Cum majora, de sent. excomm. cum concord.* de quibus ibi in glossa in ver. *Minora*. Antecedens probatur per textum singularem in c. *Per tuas, il 2. de Simon.* ubi de Monacho ordinato ab Episcopo, quem creditur iuniorum, & propterea formidabat ab eodem ad superiores Ordines promoveri, deciditur, ut contra conscientiam ad superiores Ordines non ascendat, ne forte adificet ad gehemam, licet ex eo, quod conscientiam habuerit nimis scrupulosam, in difficultatem huiusmodi sit collapsus, quam utique non evadet, nisi deponat errorem. Hæc ibi. Ad idem textus in d. c. *Inquisitioni, de sent. excomm.* ubi conjux, qui suspicatur adesse impedimentum dirimens ex credulitate levi & temeraria, ad sui Pastoris consilium, conscientia huiusmodi explosa, potest reddere & exigere debitum conjugale. Requirit ergo textus, ut ante copulam explodat, seu expellat, & ibi explicat glossa conscientiam scrupulosam, id est, credulam, & de facili prurientem, secundum Joan. Andr. Atque ita non licere operari cum conscientia scrupulosa, nisi prius deponatur scrupulus, quidquid contra scripserit Silvester in ver. *Scrupulus, nu. 5.* clarè sentit Innocentius in c. *Tua nos, nu. 1. de homic.* dum determinat Medicum peccare non solum, cum adhibet medicinam dubitans, an illa sit nocitura, vel profutura; sed etiam cum vehementer credit eam profuturam, si aliquid dubitationis habeat, vel habere debeat, ne noceat, quia semper in tutiorem partem inclinandum est. Ita Innocentius, cum quo concordat Jo. Andr. circa princ. dicens: *Peccat Medicus, si propinat scienter medicinam nocituram, & etiam si dubitet, ut non debeat proficere, vel nocere, etiam si magis credat eam proficere debere, quia in dubiis, &c.* Et sequuntur ibi Anchar. num. 3. Jo. de Anan. nu. 5. & alii communiter. Et est sententia D. Thomæ quodlib. 8. art. 13. Et quamvis Jo. Gerson in 2. part. tract. de prepar. ad Missam, alphab. 37. littera ultima, doceat, saluberrimum remedium scrupulis vincendis esse frequenter contra illos operari; tamen per hæc verba sentit dumtaxat, optimum remedium contra scrupulos esse illos parvi pendere, & sic deponere, audacter operando contra illos; non autem licere operari, tentata conscientia scrupulosa, quia sic loqueretur contra d. c. *Inquisitioni*, & contra determinationem prædictæ decretalis *Per tuas*, secundum intellectum Innocentii, ibi in fin. contra communem Canonistarum sententiam, & contra naturalem rationem, quia scrupulus est mors conscientie, teste Cardin. Cajet. superius relato in 1. q. n. 88. & n. 96. vers. *Et ratio decisionis est*. Patet igitur apertissimè, contra conscientiam scrupulosam, seu ex credulitate levi & temeraria, non esse licitum operari absque peccato; & consequenter multò minus esse licitum operari contra conscientiam ex opinione, seu credulitate probabili, atque discreta, ut superius est ostensum.

Demum pro hac sententia sunt Aristoteles, cujus verba retulimus, & expendimus supra in 1. 2. & 13. *fundamento num. 124. n. 126. & n. 154.* dum enim docuit non esse liberum opinari, & in paritate contrariorum motuum oportere intellectum quiescere; aperte sensit in æquilibrio opinionum non esse in nobis hanc, vel illam opinari. S. Thomas in præall. *quodlib. 8. art. 13.* qui aperte solum concedit, in contrarietate opinionum esse licitum sequi illam tantum, quæ ita judicatur vera, ut ab altera opposita nihil intellectus moveatur per illius rationes, & motiva. Unde si utraque est æquè probabilis, ex sententia S. Doctoris, nequaquam licet utramque eligere, cum in altera est peccandi periculum. Et *quodlib. 3. art. 10.* admittit in aliis, quæ ad mores non pertinent, esse liberum sequi, atque defendere utramque opinionem: non autem in his, quæ spectant ad mores, in quibus scilicet est periculum peccati. Scotus infra citatus in 3. *quest. in 10. fundamento. pro sententia negativa post n. 264.* cum enim sunt duæ opiniones, quarum una est probabilior altera, dicit non sine peccato aliquem se exponere dubio, sequendo scilicet minus probabilem. Eadem autem est ratio dubii, atque periculi, cum ambæ sunt æquè probabiles, & non æquè tutæ. Jo. Gerson Cancellarius Parisiensis, cujus verba referuntur infra in 3. *quest. in 42. fundamento num. 342.* Gabriel. in 4. *dist. 15. quest. 8. art. 13. dub. 2.* Jo. Major in 4. q. 2. *Prolog. Contradict. de contradict. quest. 100.* ubi admittit posse quem in contrarietate opinionum alteram sequi, dummodo formet sibi bonam conscientiam; & mox subdit, bonam conscientiam, quæ formanda est, stare non posse cum æquilibri conscientia dictante pariter, & quod sit peccatum secundum aliquas rationes, & secundum alias quod non sit peccatum, quia in tali dubio non potest formari bona, & non dubitativa conscientia: & *concl. 1. ait: Quando agens habet æquilibrem conscientiam, quod peccet, & quod non peccet, peccat.* Silv. in *ver. Dubium, & in ver. Opinio*, ubi in hanc rem multa egregiè colligit ex D. Thom. & aliis Theologis; ait enim: *Dubium probabile, quod distinguit à scrupuloso, est quando rationes probabiles ex utraque parte sunt quasi æquales, & in tali dubio operando quis peccat.* Et iterum subdit: *Si probabilitas hinc inde esset æqualis, tutior est eligenda necessario, quando ex electione alterius imminet periculum peccati mortalis.* Similiter ait ibidem secundum Philosophum, & S. Thom. in 3. *sentent. dist. 17. Dubium est contrariarum rationum æqualitas: & dist. 18. art. 14. ad 2. Dubitatio, inquit, causatur, quando aliquis rationem ejus, quod querit, & de quo contraria apparent, videre non potest: & alibi idem S. Doctor: Dubium est, cum intellectus non habet sufficientia motiva ad veritatem cognoscendam.* Unde subdit Silvester: *Proprie homo dubitat de aliquo, vel circa aliquid, quando habet rationes ad utramque partem æqualiter, vel quasi æqualiter moventes.* Opinio, inquit, est, quæ habet credulitatem fundatam in humana ratione insufficienti, & non concludenti necessario, sed probabiliter pro una parte, & non pro alia; nam si habet rationem ad utramque partem æqualiter, non opinio, sed dubitatio est, in qua non potest quis licite operari. Cordubensis in suo *Questionario lib. 2. q. 3.* Paul. Comitoli. *Respon. moral. lib. 5. q. 17.* Tolet. in *Sum. de septem peccat. mortal. c. 20.* & alii complures.

252 Non obstat modò fundamentum ex adverso ponderatum supra n. 122. quia magnam continet æquivocationem; quanvis enim non implicet duas contradictorias opiniones esse probabiles, & ab intellectu probabiles judicari; tamen bene implicat, ut idem intellectus præbet utrique assensum opinativum, & judicet utramque probabiliter esse veram, quod est opinari. Unde licet in terminis primæ quæstionis vera esset prima sententia, quæ affirmat esse licitum sequi opinionem, quæ sola probabilis est, eò quod contraria nullas habeat rationes, & autoritates moventes; tamen illi non liceret inferre, ut licitum esset sequi opinionem probabilem, quando opposita est æquè probabilis. Inter hæc enim magna est ratio diversitatis, quia in primo casu intellectus præbet assensum opinativum uni tantum parti contradictionis, in quo nulla est repugnantia: at in secundo præbet assensum opinativum duobus contradictoriis, & judicat utrumque probabiliter esse verum, quod non tantum moraliter, sed etiam physicè, & naturaliter est impossibile, ut latissimè probatum est supra in prima conclusione, *vers. Probatur primo, à n. 126.*

Præterea sententia illa, quæ affirmat esse liberum sequi opinionem specificantem actum pro licito, quando illa sola agnoscitur esse probabilis; non est vera, eamque plenissimè confutavimus in 1. *quest. 26. irrefragabilibus fundamentis à num. 44. usque ad num. 111.* Quare si non licet eam sequi, quando illa sola est probabilis, longè minus eam sequi licet, quando habet oppositam æquè probabilem, ut ostendimus *num. 123.* exemplo stateræ, quæ à pondere facillimè inclinatur, si ab alia parte nihil obest; at non movetur, si à parte contraria obster tantundem ponderis. Hactenus de secunda quæstione.

Progredior nunc ad tertiam quæstionem principalem, 253 videlicet: Cum in aliquo articulo, seu controversia moralis duæ sunt opiniones oppositæ, quarum una est probabilis, & minus tuta, quia affirmat actum esse licitum, & idè subest peccati periculo; altera verò est probabilior, ac tutior, quia affirmat, & specificat actum pro illicito; an sit liberum univocè amplecti opinionem minus probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori.

Affirmant septemdecim ex modernis Theologis, quos 254 refert, & sequitur Thomas Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 4.* Idque hoc tempore receptum esse testatur Petrus de Lorca in 1. 2. *tom. 1. de actib. human. disp. 39. membr. 1.* Imò ita tenere omnino ferè omnes Scholasticos, affirmat Ludovicus à Cruce super *Bulla Cruciatæ in tract. de opinione probab. dub. 1. n. 6.* & Candidus Philalethus in *tract. de opinione praxi q. 5. in princ.* dicens, hæc sententiam esse multorum Theologorum hujus ferè sæculi; nam ex antiquioribus ait vix aliquem se legisse, aut citatum ab aliis reperisse. Et novissimè Julius Mercorus in suo opere *de probab. opin. p. 2. art. 26.* recenset pro hac sententia catalogum Theologorum hujus temporis plusquam sexaginta, inter quos tamen non pauci numerantur inferioris notæ. Quam verò longè latèque defensores probabilitatum hanc materiam postea dilataverint, plenè scripsi supra à n. 23. usque ad n. 44.

Moventur primò, quia in actibus humanis, qui eligit, quod probabile est, non agit temerè, sed prudenter, *c. Ego solis, vers. Vel probabiles rationes 9. dist. cum concordant. supravit. in 1. q. n. 46.* Sed qui sequitur probabilem opinionem, ommissa probabiliori, adhuc eligit, quod probabile est ut per se patet. Ergo non temerè, sed prudenter agit. Et confirmatur, quia Deus nobis constituit pro regula morum dictamen rationis, ut homo id possit licitè agere, quod sibi probabiliter apparet honestum; itaut formalis ratio certitudinis humanæ operationis constituat in ipsa probabili apparetia honestatis, ut innuunt præcitata jura. Sed qui sequitur minus probabilem in concursu probabilioris, adhuc sequitur id, quod sibi apparet honestum. Ergo conformatur regulæ divinitus traditæ, & sic non peccat, *can. Qui peccat 23. quest. 4.*

Moventur secundò, quia is, qui moralem habet certitudinem de rectitudine operationis, rectè & cum virtute operatur; & in hoc conveniunt Authores utriusque sententiæ, ut constat ex dictis supra in 1. q. n. 47. Sed is, qui sequitur opinionem probabilem, utique habet hujusmodi moralem certitudinem, licet opposita sit probabilior. Ergo sequendo opinionem illam probabilem, rectè, & cum virtute operatur.

Minor probatur, quia certitudo nihil est aliud, quàm determinatio intellectus ad unum, ut ex D. Th. dictum est supra n. 57. Solus autem ille, qui dubius est, manet suspensus, & ad neutrum se determinat, ut ibidem diximus, Formido autem, quæ inest opinioni probabilis propter oppositam probabilem, non est tantæ virtutis, ut excludat assensum determinatum ad partem oppositam; sed, ut alias diximus, hoc tantum operatur, ut intellectus per actum reflexum judicet rationes illius partis, cujus assensum habet, non esse convincentes, seu infallibiles, sed probabiles tantum.

Moventur tertio, quia cum in moralibus haberi non possit omnimoda & infallibilis certitudo pro rei evidentiam, sufficit certitudo ex probabilibus, ut patet ex Philosopho in 1. *Ethic. c. 3.* & fufius offensum est supra n. 47. Sed talis certitudo reperitur in opinione probabili, quamvis opposita sit probabilior, ut probatum est n. 51. & seqq. Ergo sufficit in moralibus ad rectè operandum.

Moventur quarto, quia in speculativis licet absque periculo erroris & deceptionis operari, & defendere qua-

quascumque opiniones, modò illæ sint probabiles, quamvis oppositæ sint probabiliores, ut constat ex dictis in 1. qu. nu. 55. Ergo & in moralibus idem licet absque periculo peccari, cum de similibus idem sit iudicium, c. *Inter corporalia de transl. Episc.*

255 Moventur quinto, quia quamvis sequi probabiliorem, ac tutiorem sit majoris perfectionis; tamen nemò teneretur ad id, quod perfectius est; sed sufficit, ut sequatur perfectum, ac tutum, c. *Aliud* 11. q. 1. c. *Integritas* 32. q. 1. cap. *Qui sinit*, & ibi gl. in *vers. Nolitis* 33. q. 5. opera enim majoris perfectionis non sunt præcepti, sed consilii tantum, quod non est obligatorium, c. *Quisquis præceptis* 14. q. 1. & Clem. *Exivi*, §. *Cum igitur in primis de verborum signific. secundum illud Matth. 19. 21. Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus*, & declarat S. Thomas in 1. 2. qu. 108. art. 4. Sed qui sequitur opinionem probabilem, relicta probabiliori, sequitur quod est perfectum, ac tutum; iudicium enim probabile non desinit esse tale ex eo, quod contrarium sit probabilius, nec via per se perfecta, ac tuta dicitur esse imperfecta, & periculosa ex eo, quod alia sit planior, ac securior; imò comparativum præsupponit positivum, leg. *Ubi autem non oportet, ff. de verb. oblig.* Jo. Andr. in c. *Cum dilectus, ver. Digniores de elect.* & comparativi natura est relinquere formam positivi in extremo, l. *Cum filius*, §. *Cum pater*, ff. de leg. 2. Ergo licitum est sequi opinionem probabilem, omiſſa probabiliori, ac tutiori.

Moventur sextò, quia inolerabile onus esset, & multis scrupulis obnoxium, si in omni materia teneremur investigare opiniones magis probabiles: Ecclesia autem, cum sit pia mater, non debet alicui laqueum injicere, cap. *De viduis*, il 2. 27. q. 1. nec quemquam oneribus importabilibus alligare, c. *Alligant*, 26. quæst. ult. & notant Jo. Andr. & Anton. de Butr. in c. *Dolentes circa fin. de celebr. Missarum*. Adde, quod *Jugum Christi suave est, & onus leve*, ut legitur Matth. 11. & *Mandata ejus gravia non sunt*, Jo. Epist. 1. c. 5. & *Ducam te per semitas æquitatis, quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui*, Prover. 4. At si nobis necessarium esset in nostris actibus semper adinvenire probabiles sententias pro regula nostrarum operationum, jugum Christi nimis grave redderetur, & admodum difficilia forent illius mandata, atque in via Evangelii multum arctarentur gressus nostri. Præsertim verò, quia lex Christi videtur esse lex libertatis, secundum illud Apostoli ad Galatas 4. 31. *Jam non sumus filii ancillæ, sed liberæ, qua libertate vocavit nos Dominus*, & Jacob. 1. 25. *Qui perspexerit in legem perfectam libertatis*. Servitus autem perquam dura esset, si præcepto adstringeremur ad investigandum semper sententias magis probabiles, ut opera nostra essent recta.

Moventur septimò, quia fundamenta omnia, quotquot ab impugnantibus usum probabilitatum afferuntur, ad hoc unum tandem reduci videntur tanquam ad suum principium, nempe ad formidinem, quæ probabilitati inseparabiliter annexa est. Ex hac enim formidine tanquam ex radice deducunt, iudicium probabile, seu quod idem est, opinativum, non habere certitudinem moralem secundum omnes requisitam ad rectè operandum; quin potius esse incertum, variabile, & expositum periculo divinæ offensæ; idèque non esse regulam operandi rectè, & cum prudentia. Quamobrem si destruat hoc fundamentum formidinis, totum ædificium ex adverso constructum corruiere necesse est, cap. *Cum Paulus* 1. q. 1. c. *Veniens de presbyt. non bapt.* Conantur autem propugnatores probabilitatum hoc fundamentum evertere multiplici ratione.

Prima ratio est, quia Job proculdubio rectus fuit in suis operationibus: nam de ipso legitur Job 1. *Erat vir ille simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo*; & tamen de illis habebat formidinem, ajebar enim c. 4. *Verebar omnia opera mea, sciens quia tu non parcis delinquenti*. Ergo potest quis habere formidinem de rectitudine suæ operationis, & simul operari ex conscientia recta.

Secunda ratio, quia catenùs dubium positivum & formale repugnat conscientia recta, quatenùs agens cum tali dubio exponit se periculo divinæ offensæ, cap. *Ad audientiam, ver. Pro eo de homic.* S. Th. quodlib. 8. art. 13. Sed qui operatur cum formidine, non exponit se hujusmodi periculo, ut patet ex dictis sup. nu. 52. Ergo formido non repugnat rectitudini conscientia.

Tertia ratio, quia si intellectus non est moraliter dubius, est moraliter certus, arg. c. *Hospitolum in fin.* & ibi gl. un. in princ. 32. dist. & l. 2. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. jur. Sed quando intellectus habet iudicium probabile, seu opinativum de aliquo opere, quod sit licitum, non est moraliter dubius, ut notat Bart. in l. *Admonendi* n. 18. ff. de jur. juran. Ergo quando habet iudicium probabile, est moraliter certus; & consequenter iudicium opinativum, seu probabile, de cujus essentia est formido, sufficit ad rectitudinem operationis.

Quarta ratio, quia is, qui sequitur dictamen rationis, tuta conscientia operatur; cum enim lex æterna, quæ est prima regula morum, ignota nobis sit, fuit datum nobis à Deo præceptum naturale sequendi dictamen rationis tanquam secundam regulam nobis notam, qua mediante conformaremur legi æternæ, S. Th. in 1. 2. q. 19. art. 4. & 5. conscientia enim dicitur spiritus corrector, & pædagogus animæ, id est, dictamen rationis, ut ex Origene inquit idem S. Th. in p. 1. q. 79. art. 13. Sed sequens dictamen probabile, cui inseparabiliter inest formido, sequitur dictamen rationis, quia formido de opposito non impedit, quin intellectus determinatè dicat hoc opus esse rectum, ut constat ex dictis supra eod. n. 52. Ergo sequens iudicium probabile, formidine hujusmodi non obstante, tuta conscientia operatur.

Quinta ratio, quia si ab humanis actibus oporteret excludere omnem formidinem de ipsorum rectitudine, vix esset, qui tuta conscientia posset operari: nam cogitationes hominum sunt obnoxia formidini, ut inquit glos. Nicolai de Lyra super c. 9. *Sapientia*. Ergo formido non præjudicat conscientia recta.

Sexta & postrema ratio sumitur ab exemplis: nam præfectus militum multoties cum prudentia prælium tentat, quamvis formidet se posse ab hoste superari, eò quod dubius sit belli eventus, ut notat Paris à Puteo de re militar. lib. 6. cap. 31. nu. 11. inter tractat. comm. tom. 12. fol. 141. Item Mercator sæpè emit merces, & prudenter agit etiam cum formidine damni ex tali contractu, ut ff. de periculo, & commodo rei vendita, & de nautico fœnore quasi per tot. Item Medicus præbet ægroto medicamentum, quamvis formidet non profuturum, ut notatur per Innocentium in cap. *Tua nos* n. 1. de homicid. Imò Medici hoc sapiùs faciunt, ut de suis pharmacis experimentum capiant. Item Advocatus rectè patrocinatur clienti cum formidine succumbendi, eò quod ambigua sint facta causarum, l. *Advocati in princ. c. De Advocatis diverso Judic. leg. Quod debetur, ff. de pecul.* Nec temerè dicitur litigare, qui formidinem habet de litis eventu, gl. 1. in l. *Eum quem temerè, ff. de Judic.* Item Judex justè condemnat reum, nec convictum, nec confessum, pœna extraordinaria, quando contra ipsam urgent indicia violenta, Grammat. dec. 42. Julius Clarus in §. *fin. quæst. 20. propè finem*; & tamen de delicto per talem reum parato Judex non habet nisi cognitionem probabilem, de cujus ratione intrinseca est formido. Ergo talis formido non impendit, quo minus operatio sit justa, & recta.

Octavum & ultimum fundamentum pro hac sententia deduci potest ex c. *Literas de restit. spol.* ubi Innoc. III. in articulo restitutionis uxoris, quæ à viro absque iudicio Ecclesie diventerat propter occultum impedimentum, recenset diversas sententias, & adductis pro unaquaque probabilibus rationibus, eligit sententiam distinguentem tanquam veriore; & tamen declarat per hoc se nullam de prædictis sententiis reprobare, nec cuiquam illarum ex sua responsione aliquod præjudicium generare. Ex quo contextu colligitur, in uno & eodem articulo posse concurrere plures opiniones, quarum una sit probabilis, & alia sit probabilior, seu verior, & esselicium sequi etiam minus probabilem, cum Pontifex ibi declarat se illam non reprobare, nec ei præjudicium aliquod generare ex electione probabilioris. Unde sicut in illo casu Papa declaravit liberum esse unicuique amplecti quancumque ex opinionibus probabilibus, etiam posthabita veriori, seu probabiliori; ita & in aliis casibus hoc debet similiter esse liberum, quia declaratio Papæ, quamvis edita in aliquo speciali casu, facit jus commune. Casus est in c. *Ex multa de voto*, per quem text. sic tradit gl. in c. *Ex tua in ver. Consultationem de fil. Presbyter.* & Felin. in c. 1. n. 17. de Constit. Ad idem text. in l. *fin.* & ibi Bald. n. 1. C. de legib.

256 Quibus tamen minimè refragantibus contrarium est dicendum, id est, minimè licere amplecti opinionem minùs probabilem, ac minùs tutam, sed omninò eligendam esse probabiliorem, ac tutiorem.

Nititur autem hæc sententia auctoritate Aristotelis, S. Augustini, S. Jo. Chrysostomi, S. Th. Scoti, & aliorum plurimum tam Theologorum, quàm Canonistarum primæ classis, de quibus infra in 42. *fundamento* à n. 340. usque ad nu. 348. Nec est destituta Authoribus modernis, ut patebit nu. 354. usque ad n. 392. Et probatur efficaciter 26. *fundamentis* supra adductis in 1. *quest.* pro parte negativa à n. 59. usque ad num. 111. quibus latissimè ostensum est non licere amplecti opinionem specificantem actum pro licito, quando intellectus apprehendit illam solam esse probabilem, eò quòd non reflectat ad opinionem contrariam, nec discuriat, an illius motiva sint probabilia, necne. Hujusmodi enim fundamenta omnia à fortiori convincunt, non esse licitum sequi opinionem probabilem, quando intellectus agnoscit oppositam esse probabiliorem, ac tutiorem, juxta terminos præsentis quæstionis. Quandoquidem hoc casu qui eligit minùs probabilem, & minùs tutam, proculdubio majorem habet incertitudinem de honestate suæ operationis, & graviore periculo se exponit, atque imprudentius agit, quàm ille, qui non distrahitur inter contrarias opiniones, sed flectitur ad unam tantum, licet cum formidine partis oppositæ, secundum terminos primæ quæstionis. Quippè in casu illo, qui eligit opinionem, quam solam putat esse probabilem, habet conscientiam de contrario ex credulitate levi dumtaxat, propter formidinem, quam habet, ne pars opposita sit vera. At in casu præsentis eligens minùs probabilem, & minùs tutam, habet conscientiam de contrario ex credulitate nedum probabili, sed probabiliori. Unde absque dubio magis peccat, cum majori discrimini se exponat, ut est textus clarus in c. *Inquisitioni de sent. excommunic.* & fusiùs dicitur infra in 28. *fundamento*.

Quare, supposita veritate conclusionis firmatæ in 1. *quest.* hæc tertia quæstio indubitabilis est, ut de 2. *quest.* dictum est supra num. 123. Præterea pro hac sententia afferri possunt etiam fundamenta superius allata in 2. *quest.* pro parte negativa à num. 123. usque ad nu. 252. cum enim singula plenè probent, inter duas opiniones æquè probabiles non esse liberum sequi alteram, vel utramque, sed omninò eligendam esse magis tutam; utique multò fortius probant, non esse liberum sequi opinionem probabilem, quando opposita est probabilior, ac tutior. Unde posita illius veritate, præter quæstio similiter est de indubitabili. Sed quatenus aliquis pertinaciter adhuc vellet illarum veritatem in dubium revocare, nihilominùs hæc sententia nititur suis peculiaribus fundamentis.

257 Et quidem primum & principale fundamentum deducitur ex auctoritate Aristotelis alias citati, quod tanquam detumptum ex intimis rei visceribus, aliarum quoque rationum in hac materia fundamentum est. Sic igitur liceat ratiocinari. Intellectus humanus non habet libertatem opinandi: quia, ut legitur in 2. de *Anima text.* 153. *non est eadem phantasia, & opinio; imaginari namque possumus cum libet, & fingere quidquid volumus; opinari autem, sunt præcisa verba Aristotelis, non in nobis est, necesse enim est, aut falsum, aut verum dicere.* Ergo intellectus non habet libertatem opinandi partem minùs probabilem, sed cogitur sequi plura & fortiora motiva partis probabilioris. Nam sicut statim violenter inclinatur in eam partem, in qua gravius est pondus; ita intellectus, dum æqua lance librat rationes utriusque opinionis, violenter attrahitur in partem illam, in qua præponderant graviora motiva. At hoc c. 1. & c. *Abbate*, §. *Præfatus igitur de sent. & re judic. lib. 6.* Alioquin, si flecteret se ad leviora motiva opinionis minùs probabilis, haberet libertatem opinandi pro libito voluntatis contra auctoritatem Philosophi, nec veritati objecti se conformaret, neque opinaretur, sed fingeret. Ob quam rationem in præcedenti *quest.* in 2. & 14. *fundamento* pro parte negativa num. 139. & num. 155. firmatum est in paritate contrariorum motuum oportere intellectum quiescere, quia cum motiva utrinque sint æqualia, non est ratio cur magis moveatur in partem unam, quam in aliam, ut l. *Sed et si lege*, §. *Adeo autem*, ff. de *petition. heredit. c. In Canonicis*, vers. *Si autem* 19. dist. l. *fn. C. de condit. indeb.* Ergo viceversa in imparitate contrariorum

motuum necesse est intellectum moveri in eam partem, quæ fortioribus & validioribus rationibus est munita, §. *Item pretium*, vers. *Sed Proculi sententia Infit.* de *empt. & vendit. c. Capellanus*, vers. *Posterior de feriis, c. Vides* 23. *quest.* 6. & conferunt, quæ dicta sunt supra in tertio argumento pro eadem parte negativa secundæ quæstionis principalis, num. 142. vers. *Nec obstat*.

Secundum fundamentum est, quia, ut quis prudenter & rectè operetur secundum Authores contrariæ sententiæ, debet habere saltem probabile judicium practicum, quòd licitum sit illud quod operatur, ut apud Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 18.* Sed qui sequitur minùs probabilem, non potest formare hoc probabile judicium practicum, quòd actus sit licitus, quia cum habeat fortiora motiva pro illicito, impossibile est, ut habeat judicium practicum de licito, cum opinari, seu judicare aliquid probabiliter esse verum, in nobis non sit, teste Philosopho proximè citato, sed oporteat sequi motiva fortiora, qualia non sunt in minùs probabili, sed in opposita. Ergo qui minùs probabilem sequitur, non agit rectè, ac prudenter.

Tertium fundamentum est, quia ad hoc, ut actus nostri sint recti, & habeant bonitatem moralem secundum veriorum sententiam, non sufficit in judicio practico, ut sequamur illud, quod judicamus esse probabile; sed necesse est, ut sequamur quod opinamur verum, cum opinari nihil aliud sit, quam judicare propositionem probabiliter veram esse, ut fusè ostensum est supra in 2. *quest.* à n. 127. Sed non est possibile, ut opinemur veram utramque, tum quia ex Philosopho proximè allegato non est nobis liberum opinari, sed violenter flectimur in eam partem, in qua sunt validiora motiva: tum quia ex duabus opinionibus oppositis oportet alteram esse veram, alteram falsam, inquit S. Thomas *quodlib. 8. art. 13.* & cura cogamur judicare veram esse opinionem, quæ melioribus est rationibus fulcita, ut ostensum est supra in 1. *fundamento* n. 257. consequenter adstringitur ad judicandum illius contradictoriæ esse falsam. Facit text. in l. *Ubi repugnanti*, ff. de *regul. jur.*

Et confirmatur, quia opinari propositionem, non est judicare eam esse probabilem, sed est judicare probabiliter esse veram, ut proximè dictum est. Sed duas contradictorias non potest quis judicare simul esse veras etiam probabiliter, & cum formidine, quia cum utraque vera esse non possit, ita nec potest aliquo modo vera judicari, ut patet ex Philosopho in 4. *Metaph. cap. 6.* & validè probatum est supra num. 131. & seqq. Similiter non potest intellectus ex duabus contradictoriis opinari, seu veram probabiliter judicare alterutram quam maluerit, cum juxta Philosophum d. *text.* 153. non sit liberum opinari. Necesse est igitur, ut opinetur illam partem, quæ nititur melioribus rationibus, d. c. *Capellanus de feriis cum concordant.* de quibus infra in 19. *fundamento*.

Quartum fundamentum est, quia ille non licitè agit, 258 qui non sequitur dictamen rationis, c. *Consuetudo* 1. dist. c. *Frustrà* 8. dist. c. *Ex eo*, vers. *Cum tam juris, quam rationis*, cum ibi notatis per glossam de *elect. lib. 6. l. Quod non ratione*, ff. *De legib.* Nam, ut Baldus inquit in l. 1. §. *In primo c. 1. C. de caduc. tollen.* quod ratio naturalis dictat, in tactum atque illibatum perpetuò custodiri debet. Sed qui sequitur minùs probabilem, relicta probabiliori, non sequitur dictamen rationis. Ergo non agit licitè.

Minor probatur, quia dictamen rationis nihil est aliud, quàm inclinatio potentiæ rationabilis ad assensum; nam illud dictat ratio faciendum esse, ad cujus assensum intellectus sufficienter inclinatur ex motivis rationabilibus, c. *Ego solis*, vers. *Alios autem ita lego* 9. dist. & patet ex D. Thoma in part. 1. *quest.* 79. art. 13. Ratio enim est dux intellectus, ut inquit Baldus in l. *Princeps* num. 101. ff. *De legib.* seu intellectus fundamentum, ut idem ait in c. 1. nu. 24. de *probat.* & est motus intellectus præcedens per causas sensitivas, vel intellectivas, secundum subjectam materiam ad aliquod necessariò concludendum, vel disponendum, ut idem Baldus diffinit in l. *non omnium* num. 3. ff. *De legib.* Qui autem sequitur minùs probabilem, posthabita probabiliori, minimè sequitur inclinationem rationis, seu potentiæ rationabilis ad assensum, quòd hoc sit faciendum, vel non faciendum; quandoquidem inclinatio ad assensum fit necessariò ad illam partem contradictionis, in qua sunt plura, vel fortiora motiva, quia intellectus non

habet libertatem opinandi, ut libet, secundum Philosophum supracitatum in primo fundamento, sed cogitur ab intelligibili, ut sensus à sensibili, ut habetur in 3. de Anima text. 3. & quamvis voluntas, propositis duobus bonis, per illum possit unum eligere, & alterum refutare, cum habeat libertatem contrarietatis, l. Libertas, ff. de stat. homin. tamen secus est in intellectu, quia non agit liberè, sed cogitur ab intelligibili, licet voluntas non cogatur ab appetibili. Ita S. Thom. in 1. sent. distinct. 48. art. 3. ad 1. & plenius dictum est supra in 2. quest. n. 155. & 156. Itaque intellectus violenter rapitur in eam partem, in qua rationes graviores præponderant. In opinione autem minus probabili, si comparatur cum magis probabili, non sunt plura & fortiora motiva, nec præponderant rationes graviores, quin potius illæ præponderant in magis probabili. Unde qui sequitur minus probabilem, posthabita probabiliori, non sequitur inclinationem intellectus ad assensum, seu ad dissensum ipsum; necesse est enim, ut intellectus illi assentiatur, in quod fortius inclinatur, cum liberum non sit opinari, ut sæpius repetitum est. Ergo à primo ad ultimum is, qui sequitur minus probabilem, relicta probabiliori, non sequitur dictamen rationis, & consequenter illicitè agit: quod argumentum in effectu est Henrici Gandavensis, Conradi & Cordubæ, quorum verba referuntur infra n. 342.

360 Quintum fundamentum est, quia is, qui facit actum ex suo genere licitum, si conscientiam habeat quod sit illicitus, absque dubio peccat, sive talis conscientia sit dubia, ut c. Nervi 13. dist. & c. Illud de Cler. excomm. ministr. sive sit ex credulitate levi & scrupulosa, c. Per tuas, il 2. de Simon. c. Inquisitioni, vers. in secundo de sent. excomm. Ponderando hæc jura, ut dixi supra nu. 95. & num. seqq. & num. 246. sive sit ex credulitate, seu opinione probabili, ut in d. c. Inquisitioni, vers. Verum. Ergo multò magis peccat, si habeat conscientiam, quod actus sit illicitus ex credulitate, seu opinione magis probabili. Quod sic ostenditur evidenter. Conscientia, quod spectat ad rem præsentem, nihil est aliud, quam credulitas, seu iudicium de bonitate, vel malitia actus, ut colligitur ex D. Thoma in 1. pur. quest. 79. art. 13. in corpor. & ex D. Bonaventura in 2. sent. dist. 39. num. 19. Ad huiusmodi autem credulitatem pervenitur per quatuor gradus, ut optimè declarat Bartolus in l. Admonendi num. 19. cum trib. seqq. ff. De iurejur. & ex illo Baldus in l. In bona fidei num. 14. C. De reb. cred. Primus gradus est, cum quis incipit dubitare, an actus sit malus, seu illicitus, vel non, & iste nihil habet credulitatis; nam dubitare quis dicitur, secundum Bartolum, quando non applicat magis animum suum ad unam partem, quam ad aliam; ideòque talis dubitatio non est gradus probatorius, seu credulitatis, sed est illud, per quod pervenitur ad investigationem, quæ ad credulitatem perducit. Secundus gradus, qui dicitur primus probationis, est, cum quis ex aliquo levi iudicio, vel ex aliquo levi argumento incipit inclinare animum suum in eam partem, quod actus sit malus; & talis appellatur suspicio, seu scrupulus, qui nihil est aliud, quam credulitas ex levis conjecturis; & ideò plus habet credulitatis, quam dubitatio, sed minus, quam opinio; & hæc dicitur conscientia ex credulitate levi, seu temeraria, in d. c. Inquisitioni de sent. excomm. & conscientia scrupulosa appellatur in c. Per tuas, il 2. de Simon. Tertius gradus, qui dicitur secundus probationis, est, cum quis ex fortioribus argumentis credit actum esse illicitum, non tamen est omninò certus: & hæc est opinio, quæ plus credulitatis habet, quam suspicio, & minus, quam plena credulitas: & hæc appellatur conscientia ex credulitate probabili & discreta in d. c. Inquisitioni. Quartus & ultimus gradus, qui dicitur tertius probationis, est, cum quis habeat certam credulitatem quod actus sit illicitus: & hæc appellatur fides & plena credulitas, ut in d. c. Inquisitioni in princ. Constat autem apud omnes eum, qui actum ex suo genere licitum credit esse peccatum mortale, ut levare festucam de terra, mortaliter peccare contra conscientiam, quamvis non contra legem Dei, si faciat actum illum, quia secundum Apostolum in Omne, quod non est ex fide, peccatum est, c. Quoniam omne de præscript. c. Litteras de restit. spoliat. & omne, quod contra conscientiam fit, ædinat ad gehennam, quæ sunt verba textus in §. Ex his, post c. Omnes 28. quest. 1. & declarat S. Thomas quodlib. 8. art. 13. & egregiè S. Bonaventura in 2. sent. d.

distinct. 39. num. 19. Quo fit, ut quantò proximius accedit aliquis ad certam fidem, sed plenam credulitatem quod actus sit malus, tantò magis peccet contra conscientiam, si actum illum faciat, quia majori periculo se exponit, & quantum sapit credulitatis, tantum sapit determinationis ad peccatum. Quare si peccat is, qui agit cum conscientia dubia, nihil habens credulitatis, utique magis peccat, qui agit cum conscientia scrupulosa, cum habeat aliquid credulitatis quamquam levis: & adhuc magis peccat, qui agit cum conscientia ex credulitate, seu opinione probabili & discreta, cum talis plus habeat credulitatis de malitia actus, quam ille, qui simplicem habet suspicionem. Ergo fateri oportet, longè magis peccare eum, qui de peccato habet conscientiam, seu opinionem magis probabilem, quia talis absque dubio propius accedit ad certam fidem, seu plenam credulitatem quod actus sit malus, & ideò se exponit majori discrimini, & gravius offendit Deum, cujus præceptum magis contemnit, prout hi gradus distinguuntur, & efficaciter probantur in præallegata decretali Inquisitione. Ubi conjux, si habeat conscientiam impedimenti dirimentis ex credulitate levi & temeraria, potest exigere & reddere debitum conjugale, dummodò tamen prius huiusmodi conscientiam explodat, seu deponat. Sed si habeat talem conscientiam ex credulitate probabili & discreta, potest reddere, sed non exigere debitum, ne contra legem conscientie committat offensam, ut ibi patet in 1. & 2. membro distinctionis. At verò si habeat certam fidem, seu plenam credulitatem de impedimento non potest debitum exigere, nec reddere sine mortali peccato, ut ibi deciditur in princ. & concordat textus in c. Litteras de restit. spoliat.

Sextum fundamentum est, quia in agibilibus quicumque non adhibet moralem diligentiam, quam debet, ad cognoscendum quod sit verum, vel falsum, absque dubio peccat, ut docet S. Thomas in 1. 2. quest. 76. artic. 2. talis enim ignorantia cum sit eorum, quæ scire potest, & debet, dicitur vincibilis & affectata, quæ æquiparatur scientiæ, ut c. ult. 37. dist. & ideò non excusat à peccato omissionis, c. Cum inhibito de clandest. despons. c. 2. & ibi glossa in ver. affectata de tempor. ordin. lib. 6. & optimè declarat idem S. Thomas ubi supra. Sed qui sequitur minus probabilem, relicta probabiliori, non adhibet moralem diligentiam quam debet, & potest, ad cognoscendum quid sit verum, vel falsum. Ergo à peccato non excusatur.

Minor probatur, quia minimè dicitur adhibere moralem diligentiam ad aliquod negotium rectè peragendum is, qui spontè utitur mediis minus probabilibus & congruis ad illud rectè expediendum: hic enim ut plurimum à fine aberrat, ad quem non pervenitur nisi per medium, l. 1. de orig. jur. cum similibus. Quis enim dixerit illum diligentiam adhibere, ut cognoscat peccatum, seu errorem, aut falsitatem, qui dedita opera sequitur id, quod magis apparet peccatum, & error, & falsitas, quam contrarium? Nam si magis probabilis apparet magis vera, oportet ut illius contradictoria minus probabilis appareat magis falsa, quam vera, quia unam falsam esse necesse est, ut in 4. Metaph. c. 6. Ideòque S. Thomas quodlib. 8. art. 13. ait quem peccare si faciat contra legem, etiam si non arbitretur facere: quod intelligendum est, si non adhibuerit debitam diligentiam, ut veritatem cognosceret.

Septimum fundamentum est, quia in nullo alio humano gravi negotio, in quo agatur de proprio cujusque commodo, seu interesse, sequitur quis minus probabilem partem, aut minus verisimilia ad illius finem consequendum; & si quis illa sequatur, negligentia, seu culpa ipsius imputatur, §. Igitur cum quis in fin. instit. de obligat. qua ex quasi contractu, l. Heredes, §. Non tantum, ff. Familia erciscunda, l. In rebus, ff. De jur. dot. l. Si constante, §. Si maritus, ff. solut. matrim. Ergo multò minus id faciendum est in negotio animæ, in quo agitur de offensa Dei, & de vita æterna; ac si id fiat, majori negligentia & culpæ erit imputandum, ad tradita per glossam 2. in l. 1. ff. De pact. & in Authent. Ut cum de appellat. cognosc. §. Si quis de prædictis in ver. Si enim, & in §. Sacra in ver. excepta instit. de rerum divis. Et constat ex D. Thoma d. quodlib. 8. in fin. art. 13. ibi: Periculo se committit, & sic proculdubio peccato, ut potè magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem. Confer text. in c. Ubi periculum de elect. lib. 6.

463 Octavum fundamentum est, quia in morali materia verum, vel falsum sufficienter ostenditur ex iis, quæ plerumque eveniunt, ut habetur in 1. *Ethic. c. 3.* prout enim communiter & frequenter accidit, ita existimatur veritas se habere, *l. Evidens absq. ff. De edil. edit. l. Eum qui probabilem, c. De Episc. & Cleric. l. Ideò quia, & ibi glossa 1. ff. De legib. c. 1.* & ibi notat Jo. Calder. Card. Jo. de Imol. Abb. & DD. *de Cler. non resident.* Sed frequentius & plerumque evenit, ut opinio minus probabilis sit falsa. Ergo qui in materia morali sequitur minus probabilem, posthabita probabiliori, sequitur id, quod ostenditur esse falsum.

Minor propositio patet, quia cum ex duabus opinionibus oppositis oporteat alteram esse falsam, ut in 4. *Metaph. c. 6.* & per D. Th. in sæpius citato *quodlib. 8. art. 13.* necesse est fateri falsitatem potius inesse illi opinioni, quæ minus habet rationes & probabilitatis, quam illi, quæ rationabilior & probabiliior est, *c. Capellanus de feriis.* Et cum in existimatione & opinione fieri possit, ut mentiamur, ut dicitur in 6. *Ethic. c. 3. in princ.* & iudicium, quod innititur opinioni, sæpè fallatur, & fallat, ut habetur in *c. Anobis, il 2. de sent. excom.* Quanto magis fallit, & fallitur iudicium, quod innititur opinioni minus probabili, cujus opposita validioribus, & probabilioribus sulcitur rationibus?

Nonum fundamentum est, quia, ut inquit S. Thomas *quodlib. 9. art. 15. Omnis questio, in qua de peccato mortali quaritur, nisi expressè veritas habeatur, periculose determinatur.* Sed qui consulit opinionem minus probabilem, non habet expressè veritatem, quin potius consulit id, quod plerumque contingit esse falsum, ut ostensum est in præcedenti fundamento. Ergo qui eam consulit, questionem periculosè determinat, & consequenter exponendo se periculo peccati mortalis, mortaliter peccat, ut disertis verbis inquit S. Thomas & Scotus *supracitati n. 207.*

Decimum fundamentum deducitur ex verbis Scoti aliàs relati in 4. *sent. dist. 17. quest. unic. videlicet: Ubi via est facilior, id est, magis in potestate hominis, & certior ad gratiam recuperandam, tenerur quilibet ad illam viam, ita quod, ommissa illa, non attentet aliam difficiliorem, & incertioiorem, quia tunc se exponeret periculo salutis sue, & videretur esse contemptor propria salutis.* Ita Scotus. Sed absque dubio via est facilior, & magis in potestate hominis, & certior ad peccatum vitandum sequi opinionem magis probabilem, & magis tutam, ad quam intellectus magis flectitur propter rationes validiores, quam ad contrariam minus probabilem, & minus tutam. Ergo tenerur quis sequi magis probabilem, nec potest, ommissa illa, attentare aliam minus probabilem, & minus tutam, quæ proculdubio incertior, ac difficiliior est, cum ad eam difficilius flectatur intellectus, quam ad oppositam: alioquin, ex sententia Scoti, exponit se periculo salutis suæ, & videtur esse illius contemptor. Ad hoc *cap. Si quis positus, & c. Si quis autem de penit. distinct. 7.*

Undecimum fundamentum est, quia cum utrinque sunt opiniones æquè probabiles, tenerur quis ex præcepto sequi partem tutiorem. Ergo multò magis tenerur quis ex præcepto tutiorem partem amplecti, quando opposita est minus probabilis. Ut autem cum evidentia percipias vim hujus argumenti, apprehende stateram intellectus, qui lances appendit æquo libramine, ut dicitur in *c. 1. & in c. Abbate, §. Præfatus de sent. & re judic. lib. 6.* & pone in lance dextera opinionem probabilem affirmantem actum esse illicitum, quæ periculo vacat, ac tutior est: & in lance sinistra pone alteram opinionem æqualiter probabilem, quæ affirmat actum esse licitum, & subest peccati periculo. Jam statera stat in æquilibrio, cum pondera utrinque sint æqualia, & intellectus in neutram partem potest declinare; quia cum non sit ratio, cur magis declinet in partem dexteram, quam in sinistram, in hac paritate contrariorum motuum cogitur quiescere, & stat suspensus, ac dubius, ut sexdecim solidissimis fundamentis monstratum est in questione præcedenti in 1. conclusione à *num. 125. usque ad num. 171.* & idè in tali dubio tenerur ex præcepto sequi partem affirmantem, actum esse illicitum, quæ tutior est, ut similiter probatum est in eadem questione in 2. conclusione à *d. num. 171. usque ad num. 191.* Pone modò in lance dextera stateræ opinionem probabiliorem, ac tutiorem, & in lance sinistra opinionem minus probabilem, ac minus tutam. Certè

lanx sinistra, quæ propter leviora motiva minus habet ponderis, minus etiam habet inclinationis, quam habeat, quando rationum pondera utrinque sunt æqualia. Item quantum assensus & applicatio intellectus augetur in lance dextera, in qua sunt graviora motiva, tantum minuitur in lance sinistra, in qua motiva sunt leviora: ac proindè respectu partis sinistra intellectus magis fluctuat, & vacillat circa veritatem opinionis minus probabilis, ac minus tutæ, quam faciat, quando rationes in utraque lance sunt æqualis ponderis; & consequenter cum respectu partis sinistra plus habeat fluctuationis, plus etiam habet indeterminationis, & indebiti modi operandi, secundum Cajeranum aliàs citatum in *opuscul. tom. 1. respons. 13. dub. ult.* Ergo, si intellectus non potest inclinari in opinionem probabilem & periculosam, quando est in dubio propter æquilibrium rationum utrinque probabiliū, multò minus potest in eam inclinari, quando illa est minus probabilis. Et per consequens cum magis probabiliter opinetur illicitum esse actum, & faciat illum contra inclinationem intellectus, & sic contra conscientiam, & dictamen rationis, & ex perversitate voluntatis utique magis peccat, quam qui agit cum dubio. Præterea si in dubio non est liberum, neque licitum opinari partem, quæ non movet ad assensum, quando propter æquilibrium neutra movet, multò minus erit liberum, aut licitum opinari unam partem non moventem, quando movet contraria, sicut contingit in magis probabili: nam illa tantum, non autem opposita movere potest, ut patet in duobus trahentibus pondus in contrarium, quorum unus sit validior altero, quia validior solum movet. Ac demum, qui agnoscit unam opinionem esse probabilem, & aliam probabiliorem, in ordine ad sequendam licitè minus probabilem est in deterioti conditione, quam is; qui est in dubio, quia dubitans non inclinatur in hanc partem magis, quam in illam, *l. In ambiguo, ff. De reb. dub. glos. in rubr. ff. De jur. & fact. ignor. Bart. in l. Admonendi num. 20. ff. De iurejur. & constat ex dictis in 1. quest. à d. num. 125. usque ad num. 171.* At, qui agnoscit unam esse probabilem, & aliam probabiliorem, magis inclinatur ad assensum probabilioris tanquam veræ, & minus probabilis tanquam falsæ. Neque aliter, rebus sic stantibus, inclinari potest, cum non habeat libertatem ad libitum opinandi, sed violenter trahatur à fortioribus motivis, ut in 2. *de Anima text. 153.* & plenius ostensum est supra in 1. *fundamento* pro hac sententia *num. 257.* Ergo qui falsam, opinatam & periculosam sequitur, contra conscientiam agit, & plus peccat, quam qui est in dubio. Ac demum in dubio tutior pars est eligenda, & usus hujus regulæ necessarius est in dubio æquilibri, ut latissimè probatum est supra in 2. *quest.* Ergo multò magis est necessarius, quando dubium augetur ex parte illius opinionis, quæ affirmat actum esse licitum: ratio enim, quare hæc opinio in dubio æquilibri non potest eligi, est quia habet annexum periculum, ut ibi demonstratum est. Ergo minus eligenda est, quando majus habet periculum; quod tunc utique accidit, quando de ea magis potest dubitari, quam de sua contradictoria. Cerrum autem est magis de ea dubitari, quando minus est probabilis, quam sua opposita; si ergo, quando est æquè probabilis, non potest eligi, utique multò minus eligi potest, quando est minus probabilis.

Duodecimum fundamentum desumitur ex illo *Eccles. 3. 27. Qui amat periculum, in illo peribit.* Quem locum citant in nostro casu plerique ex Theologis; ex quo sic formatur argumentum. Qui non vitat, quantum potest, periculum peccandi materialiter, quod quantum potest, id est, adhibita morali diligentia, vitare tenerur, ipse amat periculum, & perit in illo, seu peccat formaliter. Sed qui minus probabilem sequitur, relicta probabiliori, non vitat, quantum potest, periculum peccandi materialiter, quod quantum potest, seu adhibita morali diligentia, vitare tenerur. Ergo formaliter peccat. Major est evidens, & est S. Thomæ, & Scoti, quorum præcisa verba superius retulimus *num. 207.* & conceditur ab omnibus: nam omnes fatentur debere fieri moralem diligentiam in agibilibus, ut verum & rectum cognoscatur, & falsum & obliquum vitetur; & nisi quis illam adhibeat, non excusari ex ignorantia, quia est vincibilis & affectata, quæ non excusatur à peccato, *c. 2. de tempor. ordin. lib. 6.* S. Thom. in 1. 2. *quest.*

quæst. 70. art. 2. & fustus dictum est supra in 6. fundamento pro hac sententia, & patet etiam num. 70. & 98.

Minor propositio similiter patet, quia cum ex duabus opinionibus oppositis oporteat alteram esse falsam, ut sapius repetitum est ex Philosopho in 4. *Metaphys.* c. 6. & D. Thoma d. quodlib. art. 12. & falsitas verisimilium insit minus probabili, quæ debilibus nititur fundamentis: utique qui illam eligit, relicta probabili, non vitat, quantum potest, periculum eligendi falsum, quod quantum potest, id est, adhibita morali diligentia, tenetur vitare. Et hic junge, quæ in proposito dicentur infra in 28. fundamento.

265 Decimumtertium fundamentum deducitur ex lib. 3. Regum cap. 12. videlicet: *Respondit Rex populo dura, derelicto consilio Seniorum, quod ei dederant, & locutus est eis secundum consilium juvenum.* Ex quo loco arguitur sic. Reprehenditur Roboam, quod secutus sit consilium deterius; non enim apparet hoc idem factum fuisse, quia consilium illud aliquam probabilitatem non haberet, videlicet populum esse tractandum durè, ne assueceret sic liberè loqui, & feditionem excitare: Sed quia juniorum consilium prætulit consilio seniorum, non alia sanè de causa, nisi quia melius hoc, quàm illud, censendum est. Ad hoc bonus textus in c. *De quibus* 20. *distinct.* ibi: *Seniores provincia congrega, & eos interroga, & pulcher textus in c. ult.* 84. *dist.* ibi: *Gloria senum canities;* hæc verò canities sapientiam designat, de qua scriptum est: *Canities hominum prudentia est.* Et ibi glossa 1. dat concordantes: Sed qui sequitur minus probabilem, probabili relicta, consilium sequitur deterius, & minus sapientum. Nam teste Philosopho in 1. *Topic.* cap. 1. *Probabilia sunt, quæ videntur sapientibus, & maxime notis.* Et probatur in cap. *Quis nesciat*, ubi Præpositus n. 7. *distinct.* 9. Ergo qui sequitur opinionem minus probabilem, posthabita probabili, est meritò reprehendendus. Et sanè si licet amplecti minus probabiles opiniones, licet etiam vivere secundum consilium minus sapientum, imò plerumque desipientium, seu errantium; nam ex contradictoriis unam tantum esse veram necesse est, ut in 4. *Metaph.* d. c. 6. & ut plurimum debet esse probabilior, & magis sapiens dicitur, qui de rebus judicat juxta earum pondera, quæ sunt momenta rationum; c. *Ego solis* 9. *distinct.* c. *Judicantem* 30. *quæst.* 5.

266 Decimumquartum fundamentum deducitur ex Aristotele in 2. *de Anima text.* 152. ubi ait: *Intelligere, in quo est rectè quidem prudentia, & scientia, & opinio vera, non rectè autem contraria horum.* Ex quo loco arguitur sic: Rectè intelligere, & sapere, est sequi opiniones veras: Sed qui sequitur minus probabiles, ut plurimum sequitur falsas, quia ut plurimum ratio humana post diligentem discussionem non fallitur. Nam ratione naturali discernimus quid sit bonum, & quid sit malum: signatum est enim super nos lumen vultus Dei, & hoc lumen est lex naturæ, quæ est impressio divini luminis in rationali creatura, ut inquit S. Thomas in 1. 2. *quæst.* 91. art. 2. & ex illo Fortunatus Garzia de *ultim. fin. utriusque juris* c. 1. num. 80. *tract. com. tom. 1. pag.* 130. & lumen naturale intellectus nihil est aliud, quàm manifestatio veritatis, ut idem S. Thomas docuit in 1. 2. *quæst.* 67. art. 1. Unde vix aliquid reperitur contra naturale rationem, quod non remordeat conscientiam, ut ait Baldus in *conf.* 38. *incip. D. Thomas in fin. lib. 1.* Item argumenta rei indicant ipsam rem, c. *Intelligentia de verborum significat.* Ergo qui sequitur minus probabiles, ut plurimum non rectè intelligit, neque sapit, unde nec prudens censerit potest, nec bonus, quia cum ex duabus contradictoriis necessariò una sit vera, altera falsa, & plerumque falsa sit minus probabilis, utique talis voluntariè, ac reluctante conscientia sequitur id, quod plerumque est contra veritatem. Ad hoc bonus textus in c. *Abbas sanè, §. Caterum*, ibi: *Nec etiam Judex ipse, cognita realiter veritate, pronuntiare in contrarium possit cum libera conscientia & securâ, de sent. & re judic. lib. 6.*

268 Decimumquintum fundamentum deducitur ex c. *In canonicis* 19. *distinct.* ubi Augustinus ait: *In illis scripturis, quæ non ab omnibus recipiuntur, præponendas eas esse, quas plures graviorisque recipiunt, eis, quas pauciores minorisque autoritatis Ecclesie tenent:* Ergo, ex sententia Augustini, juxta plura & graviora motiva est judicandum; ac proinde opinio probabilior semper est sequenda.

Decimumsextum fundamentum sumitur ex S. Joanne

Chrylostomo, sive Auctore imperfecto in *Matth.* cujus tamen autoritas gravis est apud Theologos, & crebrò ab illis citatur; ait enim *Homilia* 44. in cap. 23. *Si vestimenta empturus gyras unum negotiatorem, & alterum, & ubi meliores vestes inveneris, & pretio viliori, ab illo comparas: Quomodo non oportet populum circumire omnes Doctores, & inquirere, ubi sincera veritas Christi venundatur, & ubi corrupta, & verior eligere plusquam vestimentum?* Et superius dixerat tales esse inexcusabiles, si errant in fide. Cujus testimonium valdè etiam redarguit Authores modernos, qui ausi sunt affirmare tutum esse in conscientia eum, qui propositum habet varios Doctores consulendi, quousque inveniat aliquem respondentem juxta desiderium suum, ut dixi supra num. 30.

Decimumseptimum fundamentum sumitur ex Tullio in 269 *lib. de Senectute*; ait enim: *Magna felicitatis est veras opiniones in senectute saltem assequi.* Sed veras opiniones per rei evidentiam assequi non possumus, cum moralia, saltem ut in pluribus, non sint demonstrabilia, ut ex Philosopho dictum est n. 50. & 51. Ergo ut veras assequamur, magis probabiles sequi debemus, non autem minus probabiles, quæ plerumque sunt falsæ, ut dictum est in 14. fundamento.

Decimumoctavum fundamentum sumitur ex D. Tho- 270 ma quodlib. 3. artic. 10. ubi docet: *In his, quæ ad fidem & mores pertinent, nullum excusari ex simplicitate, si sequatur erroneam opinionem alicujus Magistris; & reddit rationem, dicens: In rebus enim dubiis non est de facili præstandus assensus.* Intelligit ergo S. Doctor de dubio, quod oritur ex diversitate opinionum, ideòque peccare illum, qui eas non examinat, ut sequatur veras, sed facilè sequitur alterutram propter autoritatem alicujus Doctoris. Et quodlib. 8. art. 13. affirmat, *Cum sunt contrarie opiniones de aliquo articulo, oportet ad hoc, ut quis excusetur à peccato, ut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducatur, & post adhibitam diligentiam non inveniat aliquid, quod eum moveat ad credendum esse illicitum id, quod agere intendit.* Sed qui sequitur minus probabilem, relicta probabili, utique invenit aliquid, quod eum movet ad opinandum illud esse illicitum, imò quod magis movet, quàm moveat ad opinandum illud, quod putat esse licitum, & ex contrarietate opinionum in dubitationem adducitur: imò in pejori statu reperitur, & magis culpabiliter agit, quàm ille, qui est in dubio, quia agit contra inclinationem intellectus in alteram partem, & sic contra dictamen rationis propter fortiora motiva, quæ sunt in magis probabili, quàm relinquit, ut evidenter monstratum est supra in undecimo fundamento pro hac sententia: Ergo iste præstat facilem assensum his, quæ dubia sunt, quin potius his, quæ magis apparent falsa, quàm vera, contra Angelicum Doctorem; & citò credit, ideòque levis est corde, contra divinum testimonium, *Eccles.* 19. id est, imprudenter agit, & peccat.

Et confirmatur, quia S. Thomas vult in contrarietate opinionum, si una amplectenda est, ita nobis alteram improbabilem videri, ut nihil nos moveat, quin nostram indubitam teneamus. Quantò minus igitur ille concederet nos posse illam amplecti, cujus contraria ita nos moveat, ut solidiora argumenta veritatis illam habere existimemus? Quàm longè, quæso, distant à sensu tanti Doctoris illi, qui, quantumvis reluctante conscientia, quæ sequitur validiores rationes & fortiora motiva, nituntur eam detorquere in eam partem, in quam, præponderante parte contraria, nullo modo, neque etiam physicè inclinari potest? Nonne hoc est formare conscientiam contra conscientiam, & opinari non secundum apparentiam rei, sed fingere verum ex nostro arbitrio, advertus ea, quæ diximus supra in 1. fundamento pro hac sententia?

Decimumnonum fundamentum est, quia jura expressè determinant in varietate opinionum eligendam esse magis probabilem, *Clem. unic. §. fin.* ibi: *Opinionem secundam tanquam probabiliorem, & c. duximus eligendam, de Summa Trinitate, & fide Catholica, c. Capellanus, ibi.* Sed posterior sententia meliori & subtiliori nititur ratione, atque ibidem notant Abb. & Doct. de feriis, l. *Idem cum eodem in fin.* cum ibi notatis per Bald. Angel. & Doctores, ff. *De jurisdict. omn. judic. l. Emilium, ff. De minor. l. Pater, ff. De evict. & textus fortis in §. Item pretium inf. de empt. & vend. ibi: Sed Proculi sententia dicentis, permutatio-*

tionem propriam esse speciem contractus, merito prævaluit, cum & ipse aliis Homeris veribus adjuvaretur, & validioribus rationibus argumentaretur. Pondera illud adverbium, merito, quod idem importat quod rationabiliter, & de jure, ut l. Cum de lege. ff. De probat. l. Merito, ff. Pro socio, l. 3. ff. De penu legata, l. 1. §. De loco public. fruere. Unde ille textus efficaciter probat, rationis & juris esse, ut in contrarietate opinionum prævaleat probabilior, & solidioribus argumentis vallata, & idè jure optimo sententia illa Proculi dicitur esse verior in l. 1. propè fin. vers. Sed verior, ff. De contrahen. empr.

- 271 Vigesimal fundamentum deducitur ex formulis loquendi, quibus utuntur Doctores classici in opinionibus eligendis, & in decidendis quæstionibus. Nam glossa, Innocentius, Speculator & alii eo celebriores Canonistæ hoc ferè observant. Aliquando enim simpliciter referunt plures opinioniones, & nullam expressè approbant: & tunc censentur transire cum illa, quam recentest ultimo loco, glos. in l. Qui filium circa fin. ff. Ad Trebellian. Hostiensis, qui loquitur de opinionibus Innocentii in c. 1. de pæn. lib. 6. Et de opinionibus glossæ, Innocentii & Speculatoris scripserunt Bald. & Angel. in l. Si idem cum eodem, §. fin. ff. De jurisdic. omn. judic. Nisi primò glossa ponat aliquam opinionem, & postea subiciat, alii dicunt, seu quidam dicunt: quia tunc prima censetur opinio glossæ, ut per Jas. in d. §. fin. nu. 3. & Dec. in c. 1. propè fin. sup. eod. ubi limitant etiam duobus aliis modis. Aliquando cogitandum relinquunt, cum præ dubio non audent aliquid determinare. Plerumque autem, aut
- 272 unam opinionem refellunt, & aliam expressè approbant, aut simpliciter uni adhærent, & censentur contrariam reprobare, licèt id clarè non explicent, ut notant Legistæ in d. l. Si idem cum eodem, §. fin. ff. De jurisdic. omn. judic. & Canonistæ in d. c. 1. sup. eod. Porò Juristæ, præsertim in lecturis, ex duabus opinionibus nonnunquam unam dicunt communem, aliam melioribus rationibus fulcitam, unam veriorum esse, æquiorum alteram: unam defendi posse in via disputativa, seu in puncto juris, sed contrariam sequendam esse in consulendo, & judicando, & alia his similia. At vix reperies classicos Canonistas in moralibus, & spectantibus ad salutem animæ, unam sententiam sequutos fuisse, & asseruisse oppositam esse probabilem, & ad praxim deduci posse. Et quamvis sæpè affirmant aliquid esse probabilius, seu verius; non tamen indè licet inferre, ut fenserint contrarium esse probabile, aut verum, quemadmodum perperam deducunt aliqui ex recentioribus. Quinimò per ea verba censentur approbare opinionem, quam dicunt probabiliorem, & contrariam refellere, ut per Jo. Andr. in c. Litteras col. 2. in ver. Melius, & in glossa sup. eod. ver. De restit. spoliat. & probatur in Clem. unic. in fin. de Summa Trinitate & fide Catholica, ubi in articulo illo, An infantibus in Baptismo infundantur virtutes, relatis duabus opinionibus, eligitur affirmativa tanquam probabilior. Et tamen glossa ibi in ver. Dirigendam, & Doctores communiter asserunt sententiam illam esse ab omnibus tenendam, & contrariam rejectam censi. Ad idem textus in c. Tertio loco in ver. Consultius de præsumpt. Imò Jurisconsultus in d. l. Si idem cum eodem, simpliciter recenset duas oppositas Jurisconsultorum sententias, & neutram ex illis approbat, sed tantum in fine ait: illorum sententia probabilior est. Et tamen per hæc verba opinionem illam censi approbatam, nec quemquam posse contrariam sequi, firmant ibi Bald. Angel. Jas. & cæteri Doctores. Et concordat textus in l. Pater, vers. Sed videamus ne probabilis dicatur, ff. De evict. Nec refragatur textus in cap. Cum Marthe, §. Quasi visisti de celebratione Missarum. Nam respondetur, articulum, de quo ibi, videlicet: Utrum in Sacramento Altaris aqua cum vino transmutetur in sanguinem, neque ad fidem, cum non sit diffinitum ab Ecclesia, neque ad mores pertinere. Unde non mirum, si inter opinionem Scholasticorum illa probabilior judicetur, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari, & tamen dicatur non esse inconueniens, vel absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur. In his enim licitum est sequi opinionem minùs probabilem secundum S. Thomam, Innocentium & alios supracitatos num. 16. & seqq. Præterè in d. §. Quasi visisti, ex eo, quòd Pontifex dicat unam sententiam esse probabiliorem, non censetur contrariam respuere, quia hoc expressè declarat in vers. Sed
- 274

nec conveniens, sicut fit in c. Litteras, ibi: Nos autem ad præsens nullam de prædictis sententiis reprobamus, de restit. spoliat. Ergo oppositum est dicendum, cum Canon expressè non declarat se non damnare sententiam contrariam, sed simpliciter unam eligit tanquam probabiliorem, juxta terminos dictæ Clement. unica, quæ hoc modo conciliatur cum d. §. Quasi visisti. D. Thomas verò, adductis hinc inde argumentis, semper ultimo loco docet quid tenendum, & responder objectis; idemque ferè observant reliqui graviores Theologi. Sed & Patres ubique docent quid nos tenere oporteat, nec unquam in spectantibus ad mores meminimè me legisse eos relinquere nobis libertatem eligendi opinionem, quam maluerimus. Imò Augustinus de unico Baptismo lib. 7. c. 35. in re gravi, & dubia, non ausus quidquam diffinire, censet divinum judicium concordati oratione, & impensis supplicii devotione gemitibus esse implorandum. Quod refertur in c. Solet de consecr. dist. 4.

Vigesimal primum fundamentum est, quia opinio communis proculdubio est probabilis, nam secundum Philosoph. 1. Topic. c. 1. Probabilia sunt quæ videntur omnibus, vel pluribus. Idèdque est amplectenda in judicando, & consulendo, ut est text. qui ad hoc communiter allegatur in l. 1. ibi: Sanè crebrior apud veteres opinio est. Ubi Bald. notat ff. De off. quæstor. & in c. Novimus de verbor. signific. & tradit Alexander conf. 134. Prævisio themate in fin. lib. 1. & conf. 22. Viso processu circa fin. lib. 2. Felin. in c. 1. col. penult. vers. Nono fallit. sup. eod. Dec. conf. 131. Revocatur in extremis verbis. Idque facile admittunt Theologi illi, qui ut dicemus in ult. quæst. in princ. putant opinionem reddi probabilem etiam ex sola autoritate unius Doctoris. Et tamen non licet opinionem communem sequi, si contraria sit probabilior, seu quod idem est, verior, & melioribus rationibus subnixæ, ut est textus in c. 1. de iis, quæ sunt à major. par. cap. in c. Sanè quippè 9. dist. & in l. 1. §. Sed neque, C. de veter. Jur. enuclean. ubi Justinianus ait: Sed neque ex multitudine Auctorum, quod melius, aut æquius est iudicatore, cum possit unius forsitan, & deterioris sententia, & multos, & majores aliqua in parte superare. Et tenet Hostien. in c. 1. in fin. sup. eod. dum ait: Communem opinionem semper esse tenendam, nisi notoriè malè dicat, vel rationabiliter convincatur, quod bonus Judex, & acutissimi ingenii astimabit: & sequitur ibi totidem verbis Jo. Andr. itidem in fin. & alii communiter. Idèdque in Nicæna Synodo et si aliquibus videretur statuendum esse, ut Episcopi, & Presbyteri ab uxoribus, quas ante consecrationem duxerant, abstinerent; tamen Synodus laudavit sententiam solius Paphnutii tanquam probabiliorem, licèt nuptiarum esset inexpertus, ut refertur in c. Nicæna 31. dist. quem textum ad hoc propositum ponderat glos. in c. Capellanus in ver. Rationabiliter de feriis. Et est communis opinio, ut dicemus infra n. 347. Ratio est, quia ad summum opinio communis habet vim consuetudinis, secundum Bald. hic n. 8. At consuetudo rationem non vincit, l. 2. C. Quæ sit longa consuetudo, l. Quod non ratione, ff. De legib. c. fin. de consuet. Ergo nec opinio communis. Imò ut dicebat Durandus in prologo, dimittens rationem propter autoritatem humanam incidit in insipientiam bestialem. Ad hoc bonus text. in c. Ego solis, juncta glos. in ver. Quantalibet. & in c. Neque quorumlibet 9. dist. Et quamvis sequens communem opinionem, posthabita veriori, excusetur à pœna in foro externo, èd quòd opinio communis inducat errorem probabilem, ut est text. cum gloss. in c. Unico de postul. Pralat. lib. 6. tamen non excusatur in foro conscientie, ut ex mente Innocentii declarat Barr. in l. fin. C. De pæn. judic. qui malè judicant; quia debuit eligere eam, quæ validioribus rationibus firmatur, §. Item pretium inst. de empr. & vendit. & l. Edicto, C. de edict. D. Adriani toll. secundum eum, & sequitur Silvest. in ver. Opinio num. 2. Quamobrem si opinio communis est probabilis, & tamen non licet eam sequi, si opposita sit magis probabilis: Ergo non licet sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori.

Vigesimal secundum fundamentum sumitur ex Baro-
nio ad annum 435. ubi refert edictum Theodosii, renoris
infra scripti, videlicet: Ubi di verse sententia proferuntur,
potior numerus vincat Authorum, vel si numerus equalis sit,
ejus partis præcedat autoritas, in qua excellentis ingenii vir
Papinianus emineat, qui ut singulos vincit, ita cedit duobus.
Hæc ibi. Si igitur ex edicto tanti Imperatoris sequenda
est

est opinio, quæ probabilior est ex principio extrinseco authoritatis, cur itidem non sit sequenda, si probabilior sit ex principio intrinseco rationum, aut ex intrinsecis, & extrinsecis simul junctis? Confert textus in c. *Prudentiam*, §. *Ille quippè de off. deleg.* & in l. *Duo ex tribus*, ff. *De re judic.* & quod notat Feder. de Sen. *conf. 1. num. 2. vers. Præterea siue dicamus*, & *num. 3. vers. Præterea ad hoc.*

281 Vigefimumtertium fundamentum est, quia probatio plenior absorbet, & confundit minùs plenam directè oppositam, c. *Proposuit, de Cler. ex com. ministr.* gloss. in c. *In nostra in verb. Mentionem de Procurat. Gemin. conf. 27. Super dubiis in princ. & num. 11.* Et idèd testes numero plures in concursu prævalent paucioribus, c. *Licet de probat. c. In nostra de testib.* Feder. de Sen. *conf. 185. Super eo in princ. & prævalet probatio, quæ majori numero testium est munita, Bald. conf. 452. Quis melius in princ. lib. 4.* Et est regulare, quòd probatio potentior extinguat minùs potentem, Socin. *conf. 54. n. 13. & n. 18. lib. 4. Alex. conf. 84. n. 7. lib. 7. Cravet. conf. 6. num. 50.* Rursus in discordia prævalet iudicium, quòd plurimorum sententiis confirmatur, c. *Prudentiam de off. Deleg. c. In canonicis 19. dist. Anchar. conf. 157. Summa prudentia num. 3.* idèdque Doctores numero plures prævalent paucioribus, l. 1. ibi: *Sanè crebrior apud veteres opinio est, ff. De off. quaest. c. Novimus*, ibi: *Et quorundam sit opinio à pluribus approbata, de verb. signific. &*

282 dictum est suprâ in 21. *fundamento nu. 275.* Rursus duæ rationes vincunt unam, l. *Nam & si*, & ibi communiter scribentes, ff. *De inoff. testam. Bart. in Authent. Itaque num. 1. Cod. cum de successio*, & ratio fortis minùs sortem tollit, argum. l. *Si duo Patroni*, §. *Marcellus*, ff. *De iurejur.* & argum. gloss. in c. *Cum inter R. in ver. Episcopus munus de elect.* & tradit Barbat. in repet. l. *Cum acutissimi col. 2. Cod. de fideicommiss. & Antonius Nicellus de concordia glossar. n. 32. tract. com. tom. 1. fol. 211.* Sive igitur sumatur probabilitas ex principio extrinseco authoritatis, sive ex principiis intrinsecis rationum, semper opinio probabilior, quæ pluribus nititur Authoribus, aut validioribus fundamentis, absorbet, confundit, ac destruit minùs probabilem, quæ pauciores habet Authores, ac leviora motiva. Ad quòd est textus optimus in d. §. *Item pretium instit. de empr. & vendit.* & in l. 1. ff. *eod.* & sic in concursu probabilioris, opinio non est probabilis, sed reprobabilis.

283 Vigefimumquartum fundamentum deducitur ex more & consuetudine civitatum, rerum publicarum, & regnorum totius Orbis, secundum quam decidi solent, ac terminari causæ, & controversiæ ex pluralitate suffragiorum; & sic sequendo magis probabilem ex principio extrinseco authoritatis. Quæ consuetudo est etiam juri communi conformis, quo statutum est, ut in omnibus actibus universitatum semper prævaleat sententia majoris, ac tanioris partis, ut de electionibus est cautum in c. *Licet devitanda in fin. & in c. Quia propter de elect.* cum multis similibus; & de postulatione in c. *Scriptum eodem tit. & de præsentatione in c. Quoniam de jur. patron. & de collat. tradit Feder. de Sen. d. conf. 1. num. 3. vers. Et hoc etiam declarat*, & de actibus capitularibus in c. *Cum in cunctis de his, quæ sunt à major. par. cap. & cap. fin.* & generaliter de omnibus actibus Universitatum, in l. *Quod major. ff. Ad municipalem in l. Nulli*, ff. *Quod cujusque universit. nomin.* & in l. *Nominationem*, C. *De Decurion. lib. 10.* Feder. de Sen. d. conf. 1. in princip. vers. *Hoc præsupposito.* Cur ergo non idem dicendum in controversiis moralibus, ut sententia probabilior prævaleat minùs probabili? Quippè pars probabilior potest dici pars major ex principio extrinseco, cum habeat Authores numero plures, & graviore, ut c. *In canonicis 19. dist.* Item dici potest pars sanior ex principiis intrinsecis rationum, tum quia nititur motivis magis rationabilibus, tum quia propter majorem conscientia securitatem præferat majorem Dei zelum, quam opposita minùs probabilis, & minus tuta. Ad text. in c. *In Genesi de elect.*

284 mortalis defendit novissimè Antonius Merenda in suo tractatu de hac materia in Prefat. pag. 174. nu. 485. & 486. & superius pag. 4. n. 8. redarguit Authorem, qui evulgavit libros de casibus conscientia, in quibus profiteretur se sequi modum determinandi probabilitatem opinionum Constitutionibus sui Ordinis minimè congruentem. Idem constat ex Constitutionibus Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis captivorum, cap. 3. de off. Patrum Lectorum, ubi sic legitur: *In opinionum delectu habeant Patres Lectores specialem advertentiam, & enixè studeant communiore, magisque probatas sententias tueri, nec ad ostendendam ingenii subtilitatem adducant opiniones obsoletas, absurdas, inutilles, præcipuève falsas, aut minus probabiles.*

285 Vigefimumquintum fundamentum sumitur ex Decretis Capitulum Generalium, & Constitutionum nonnullarum Religionum, quæ præcipiunt suis subditis Regularibus, ut in controversiis moralibus sequantur opiniones magis probabiles, ut in specie ex Decreto Quinti Capituli Generalis Clericorum Regularium Theatinorum, & ex duabus epistolis pastoralibus Generalis ejusdem Religionis; quas quidem Constitutiones obligate sub reatu peccati

287 Vigefimumsextum fundamentum deducitur ex instructionibus Synodalibus R. P. D. Antonii Godeau Episcopi Grassensis ex Gallico idiomate translatis in hæc verba: *Si Confessores omnes unanimiter abstinere à tanta indulgentia, qua peccatores abutuntur, eisque eandem viam ostenderent pravos habitus dimittendi, atque ad Cælum perveniendi: ambigendum non esset, quin in Christianis cerneretur notabilis mutatio. Censeo abstinendum quidem esse à ferro, & igne extra casus extremitatis: sed ubi extremitas advenerit, negari non potest, quin ferro, & igne utendum sit, & consultius ægrum impellere ad gemitus, & clamores, quam sinere ut moriatur. Quoties Judei scandalizati sunt ex sermonibus Christi Salvatoris nostri? nunquid propterea immutati sunt? lenivit præcepta sua abnegatione sui ipsius, crucis amore, mundi abrenunciatione, & odio rerum omnium, quæ seculum redolent. Nunquid Christianus est vir deliciarum? Quippè illius vita, ut Tridentinum Concilium adstruit, perpetua pœnitentia esse debet. Quod si verum est de Christiano, quid de peccatore, qui Christiani nihil habet præter nomen, & qui gloriosam hanc qualitatem sapius fœdavit? Quomodo arcta erit via, quæ ducit ad Cælum, & à paucis inventa, si maxima, quæ hodie vigent, sunt veræ, quibus mediantibus, hac via tantoperè est prolata, per quam nemo est, qui incedere non possit per commode cum suis ambitionibus, usuris, luxibus, superfluitatibus, ac deliciis? Nonne verum est hodie in multis occasionibus satis esse, ut quis ingenium habeat ad rectificandas cum dexteritate suas intentiones ad multa peccata vitanda? Christus ait Cælum esse pro idiotis, & parvulis, id est, pro humilibus, & simplicibus. Verum hoc nostro seculo juxta magis communes magisque receptas propositiones, Cælum est tantummodo pro ingenii subtilibus, & pro magnatibus, pro quibus assidue clamatur pax, pax, & qui in vita canonizantur in statu longè distito à sanctitate. Quam mensuram accipiunt majori ex parte directores conscientiarum, qui si non pro commoditate pœnitentium, certè pro sua existimatione, & mundi iudicio, minimè respiciunt ad veram Dei gloriam, nec ad regulas Euangelii, nec ad Sanctorum exempla, nec ad proximi detrimentum, ut merito dicere possimus cum Psalmista: Salvum me fac Deus; quoniam defecit Sanctus, & diminutæ sunt veritates à filiis hominum. Ex recta administratione Sacramenti Pœnitentiæ dependet instauratio Ecclesiastica disciplina, ac morum reformatio in Christianis.*

288 Vigefimumseptimum fundamentum sumitur ex quam plurimis assertionibus, quas Parochi Parisienses, & Rothomagenses universo Clero Gallicano paucis ab hinc annis proposuerunt non tolerandas, & auctoritate Superiorum prohibendas, inter quas primo loco tanquam aliarum præcipuam collocarunt hanc, de qua nunc disputamus, videlicet, à peccato immunem esse, qui relicta opinione, quam veram credit, & quæ magis tuta, contrariam sequitur minùs probabilem, minùsque securam, ut fusiùs patebit infra nu. 336. Iudicium autem tam magni cœterorum, qui in Urbibus Regni præcipuis animas regunt, & conscientias dirigunt, parvi non est faciendum, c. *Prudentiam*, §. *Ille quippè, vers. Integrum enim est*

289 Vigefimumseptimum fundamentum sumitur ex quam plurimis assertionibus, quas Parochi Parisienses, & Rothomagenses universo Clero Gallicano paucis ab hinc annis proposuerunt non tolerandas, & auctoritate Superiorum prohibendas, inter quas primo loco tanquam aliarum præcipuam collocarunt hanc, de qua nunc disputamus, videlicet, à peccato immunem esse, qui relicta opinione, quam veram credit, & quæ magis tuta, contrariam sequitur minùs probabilem, minùsque securam, ut fusiùs patebit infra nu. 336. Iudicium autem tam magni cœterorum, qui in Urbibus Regni præcipuis animas regunt, & conscientias dirigunt, parvi non est faciendum, c. *Prudentiam*, §. *Ille quippè, vers. Integrum enim est*

289 Vigefimumseptimum fundamentum sumitur ex quam plurimis assertionibus, quas Parochi Parisienses, & Rothomagenses universo Clero Gallicano paucis ab hinc annis proposuerunt non tolerandas, & auctoritate Superiorum prohibendas, inter quas primo loco tanquam aliarum præcipuam collocarunt hanc, de qua nunc disputamus, videlicet, à peccato immunem esse, qui relicta opinione, quam veram credit, & quæ magis tuta, contrariam sequitur minùs probabilem, minùsque securam, ut fusiùs patebit infra nu. 336. Iudicium autem tam magni cœterorum, qui in Urbibus Regni præcipuis animas regunt, & conscientias dirigunt, parvi non est faciendum, c. *Prudentiam*, §. *Ille quippè, vers. Integrum enim est*

judicium de off. deleg. cum concordantibus; de quibus ibi per glossam in ver. *Plurimorum*.

Vigesimalium fundamentum est, quia imprudenter agit, qui pro regula suarum operationum utitur iudicio probabili, sequiturque opinionem, quam solum putat probabilem esse, minime reflectens ad motiva partis oppositæ, ut probatum est vigintifex fundamentis in 1. *quest. 1. nu. 59. usque ad nu. 111. præsertim num. 66. & 69. & 70. & seqq.* Agit autem imprudentius, qui ex duabus opinionibus æquæ probabilitibus sequitur minus tutam, ut similiter est probatum latissime in 2. *quest. à num. 171. usque ad 229.* Ergo agit imprudentissime, qui sequitur minus probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori, quia tunc magis accedit ad illud extremum, quod probabilius potest esse falsum, cum ejus contrarium probabilius sit verum: opinio enim minus probabilis in concursu probabilitatis magis habet speciem mali, quam boni; nam quando sua contradictoria magis apparet vera, tanto hæc minus probabilis apparet falsa, ut constat ex dictis supra in 1. fundam.

290 In rebus autem ad salutem animæ pertinentibus, ut dicit Augustinus in l. 1. *Baptis. cap. 3. graviter peccat, qui certis incerta præponit; & magis incaute agit, qui majori periculo se exponit, cap. Ubi periculum de elect. lib. 6. gloss. 1. in cap. 2. de Juram. cal. gloss. fin. in cap. Venerabilis de testib.*

291 Et profecto numquid non imprudens ac temerarius dicendus esset, qui sponte ingrederetur *Sylvam*, quam probabilius crederet obsessam esse à latronibus, & grassatoribus? ut per D. Ambrosium Psalmo 1. *Qui ve ultro se in altum puteum dimitteret per funem, quem probabilius judicaret protinus confractum iri? Aut qui cum medicamentum tutum haberet, tamen illud sumeret, quod probabilius putaret esse mortiferum? Aut qui in duello pugnaret cum milite strenuo, ac forti, à quo probabilius opinaretur se fore interficiendum? Aut qui cum decem millibus bellum committeret adversus Regem, qui cum viginti millibus veniret ad se? ut Lucæ 14. Rursus transeundum est mihi flumen: consulo aliquot viros fide dignos, an vadum sit tutum: respondent illi esse tutum, & plures sapè transmeare, nec alicui unquam aliquid mali accidisse. Si ergo illorum auctoritate, & probabilibus rationibus adductus flumen ingrediar, non sum dicendus imprudens, aut temerarius, licet securus possim per pontem transire. At si volenti mihi flumen ingredi occurrant viri multo plures, & majoris auctoritatis, ac fidei, obestantes flumen esse profundum, ac rapidum, & multos in eo perisse, ac proinde periculosum esse illi se committere: certè si eorum testimonio, & rationibus validioribus auditis flumen intrarem, non solum imprudens, ac temerarius, sed etiam fatuus dicendus essem, & merito culpa mea omnes adscriberent, si quid in aquis mihi deterius contingeret. Alia periculorum exempla his similia habes apud S. Basilium de *Instit. Monach. cap. 74.* & S. Jo. Chrysol. hom. 9. sup. *Epistolam ad Thessalonic.* Porro quisquis periculum non aestimat, temerarius dicitur; Archid. & Jo. Andr. in cap. *Quia plerique in princip. de off. ordinar. lib. 6.* imò stultus, & fatuus, secundum gloss. in cap. 1. in ver. *temerarius*, & ibi Joan. Monach. & Jo. Andr. de *sent. excomm. eod. lib.* Quæ cum ita sint in periculo salutis corporis, longè magis vendicant sibi locum in periculo salutis animæ, quæ corpori est præponenda, ut arguit gloss. fin. in c. *Ille autem* 32. q. 5. *Ad hoc c. Sedulo* 38. *diff. cap. Præcipimus* 12. q. 1. & c. *Sollicitè de major. & obed.* Pulchrè Abb. in c. *Litteras* n. 25. *restit. spoliat.* Itaque maxime imprudens est, ac temerarius, ne dicam fatuus, quisquis eligit opinionem minus probabilem, ac minus tutam, & exponit se salutis periculo, c. *Significasti*, il 2. & cap. *Petitio de homic.* & propterea lethaliter peccat secundum S. Th. *quodlib. 8. art. 13.* Scotum superius relatum n. 208. Sylvest. in ver. *Dubium* q. 2. n. 4. Cajetan. in opusc. tom. 1. tract. ult. & in Sum. in ver. *Opinio*, Paleot. de *Sacr. Confist. Consult. part. 5. quest. 13. vers. Quod vero*: facit text. in c. *Quia periculosum, de sent. excomm. lib. 6.* ubi Archid. in princ. ait: *Quia periculosum, ideò vitandum, in c. Maritus* 93. *diff. & in l. 1. §. Si quis*, ibi: *Nam magis consulendum, de Carboniano edicto.* Et his adde, quæ dicta sunt supra in 12. fundamento pro hac sententia.*

292 Vigesimalium fundamentum deducitur ex pluribus absurdis, quæ sequuntur ex doctrina de libera electione opinionis minus probabilis: quæ quidem absurda sunt adeò gravia, ut diviserint ab invicem auctores contrariæ sententiæ, & inter se pugnare coegerint: nam alii absurda illa

ingenuè fatentur, sed rationem aliquam conati sunt invenire, secundum quam hæc doctrina generaliter proposita sit limitanda in certis casibus, & cum aliquibus declarationibus intelligenda. Alii verò contra animadvertentes, hujusmodi limitationes asserti sine ullo fundamento veræ rationis, aucter negant illa esse absurda, quamquam reluctante conscientia; quod enim assertunt absurdum non esse, imò prudenter & licitè fieri, id ipsi agi secum nullo modo vellent, nempè si ægrotarent, quærere Medicum, qui viam minus probabilem sequeretur in eis curandis, aut si litigarent, putantes se litigare pro justitia, habere judicem, qui pro minus probabili contra magis probabilem judicaret, & alia ejusmodi, quæ ore tenus tantum concedere possunt ut vera, ad text. in l. 1. ibi, *non verbotenus*, ff. *Quod quisque juris*.

Itaque vigesimalium fundamentum deducitur ex primo absurdo, quod est de Medico. Nam ex libera electione opinionis minus probabilis, ac minus tutæ, sequitur, ut Medicus curans ægrotum, cui magis probabile sit medicamentum non profuturum, minus verò probabile profuturum, cum habeat aliud in promptu, quod magis probabile est profuturum fore, possit licitè tunc dare illud medicamentum, quod minus probabiliter esset profuturum, relicto eo, quod probabilius posset prodesse. Rursus posset dare medicamentum, quod magis probabiliter obesset, & minus probabiliter prodesset, & sic probabilibus occideret. Hoc autem esse perquam absurdum, vel ex eo manifestum est, quia nemo vellet talem Medicum, Arg. l. 1. ff. de *decr. ab Ordin. facien.* & satis constat ex dictis Innocentii, Joan. Andr. & aliorum, quos supra retulimus num. 250. Et quamvis negent id esse absurdum, Azor. *instit. moral. tom. 1. lib. 2. cap. 17. quest. 11.* Aragonius 2. *quest. quæ. 63. ad dubium penultimum*, Salsus 1. 2. *quest. 21. errat. 8. disp. unic. sect. 15. à num. 156.* tamen convincitur ratio illa naturalis, & evidenti, quia, ut prædixi, nemo eligeret sibi Medicum, qui probabilius occideret, quam sanaret; & si quis talem eligeret, aut probaret, hunc ego censerem magis ægrum mente, quam corpore; stultus enim, & fatuus dicitur, qui discrimini se committit, gloss. in cap. 1. in ver. *Temerarius*, & ibi Joan. Monach. & Joan. Andr. de *sent. excomm. lib. 6.* Talis igitur esset merito reprobatus, idque non propter ignorantiam, sed propter malitiam, quia non Medici officium implet, sed homicidam agit, juxta text. in c. *Abis* 50. *diff. in fin.* ubi dicitur: *Hoc non est curare, sed si dicere verum volumus, occidere.* Et hoc non alia ex causa, nisi quia minus probabilem sequitur, relicta probabiliori, atque tutiori. Alii verò, ut vident absurdum, sibi quæ & ægroti consultant, respondent, teneri Medicum sequi partem magis probabilem, & magis tutam, ut Suarez, Sanchez, & alii apud eum in *Decalog. tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 41.* Et sic limitant generalem doctrinam, ut non procedat in Medico. Hujusque limitationis duplicem afferunt rationem; una est Suarez, quam reprobat Sanchez, & nos paulò infra examinabimus; altera est ipsius Sanchez, videlicet quia Medicus tenetur sequi partem tutiorem, non quidem ex obligatione justitiæ, & sui officii, sed ex debito charitatis, quæ postulat, ut certiori modo, quo possumus, ægro subveniamus. Sed contra hanc rationem urget primo, quia Medici officium est adhibere medicamenta, quæ opinatur esse profutura, & non nocitura; nam Medicus salutis gratia est, ut dicitur 8. *Physicor. cap. 2. de respiratione, vers. Opportet enim*, & notant Innoc. Joan. Andr. & alii in cap. *Tua nos de homic.* Et quamquam non est in Medico, semper releverit ut æger; tamen nihil debet omittere, ut, quantum in se est, sanitatem inducat. Sic docuit Aristoteles 1. *Topic. cap. 2.* ait enim: *Nam nec Rhetor omni ex modo persuadere, neque Medicus sanabit; sed si ex iis, quæ contingunt, nihil omiserit, sufficientem disciplinam eum habere dicemus.* Idemque repetit 1. *Rhetor. cap. 1.* dicens: *Neque enim Medici est sanitatem inducere, sed quoadusque possibile sit, ad hoc usque perducere.* Et Boetius de Trinitate: *Neque enim, inquit, Medicus semper ægris asserti sanitatem, sed nulla culpa erit medentis, si nihil eorum, quæ fieri oportebat, omiserit.* Non potest autem Medicus opinari profuturum esse medicamentum, quod probabilius est nociturum, cum oporteat opinari illam partem, quæ habet fortiora motiva, ut constat ex dictis supra in 1. fundam.

damento num. 257. & saepius reperitum est : Ergo Medicus, qui sequitur partem minus probabilem, non satisfacit officio suo; & sic peccat contra iustitiam, *l. Idem juris, ff. ad l. Aquilianam, l. Medicus, ff. de var. & extraor. cognit. l. Illicitas, §. Sicuti, ff. de offic. Præs. Deinde contra prædictam rationem urget, quia si charitas, aut amor proximi postulat, ut certiori modo, quo possumus, ægro subveniamus, sicut fateatur Sanchez: cur etiam amor veri, & recti, quod in omnibus actionibus nostris spectare debemus, *l. i. ff. de just. & jur.* non itidem postulat, ut certiori modo, quo possumus, illud assequamur? Quippè verum & rectum est participatio quædam, & summa similitudo divini esse, & summè à Deo diligitur; secundum illud Psalmi 50: *Ecce enim veritatem dilexisti*, & Osee 14. 10: *Recta via Domini*: ac proinde anteferendum est omnibus temporalibus, & humanis commodis, quia est bonum quoddam præcellens, atque divinum, *cap. Consuetudo 8. distinct. cap. Nolite timere 11. quest. 3. cap. Qui scandalizaverit*, cum ibi notatis, *de reg. jur.* Ergo si ex charitate erga infirmum tenemur uti medio certiori, ut ei subveniamus: certè non minùs ex amore veri, & recti, quod à nobis diligi, & omni studio inquiri debet, & quod nisi sic inquiramus, & amemus, peccamus formaliter, non tantùm materialiter, neque excusamur ex ignorantia, tenemur certiori uti medio, ut illud assequamur. Et quemadmodum qui non utitur certiori modo ad subveniendum infirmo, convincitur, ex Sanchez, & Vasquez, non diligere infirmum, & peccat: ita quicumque non utitur medio certiori ad assequendum verum, & rectum, seu honestum, convincitur ex hoc ipso esse malus, & non diligere Deum, qui est ipsa veritas, Joan. 14. *cap. Si consuetudinem 8. distinct. gloss. in Extravag. Sedes Apostolica in ver. Veritatem de offic. deleg.* Præterea Sacerdotes, & Pastores Ecclesiæ sunt Medici spirituales, qui medentur languoribus animæ, *cap. Inferiorum 86. distinct. & cap. seqq. cap. Non vos 5. quest. 5. cap. Recedite 45. distinct. cap. Quod faciet 23. quest. 4. & innuit Concil. Trident. sess. 14. de Pœnitentiæ Sacramento, cap. 5. vers. Si enim erubescat agrotus*. Quare si Medicus corporalis, ut dicunt Sanchez, & Vasquez, ex charitate tenetur uti certiori medio ad subveniendum proximo in ægritudine corporis: cur itidem Medicus spiritualis non teneatur ex præcepto charitatis uti certiori medio ad subveniendum proximo in ægritudine animæ, quæ pretiosior est corpore? Item, si cavendum est à Medico corporali, qui propinando medicinam probabilius nocituram occidit corpus, ut fatentur Adversarii: quanto magis cavendum est à Medico spirituali, & consultore animarum, qui præbendo perniciosum consilium opinionis minus probabilis, ac minus tutæ, occidit animam, cum mors æterna magis sit formidanda, quàm mors temporalis? *cap. Faciat homo, cap. Omne genus, & cap. Si quis 22. quest. 1.* Quinimò ait Dominus in Evangelio: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timeete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam*. Matthæi 10. 28. *d. c. Nolite timere 11. q. 3.* Et sanè plurimum dolendum est, quòd in causis nostris, ubi agitur de periculo corporis, aut rerum temporalium, minus probabilem, ac minus tutam opinionem sequi non liceat secundùm prædictos Doctores; & tamen id liceat in causis, ubi agitur de salute animæ, & peccati periculo.*

Trigesimum fundamentum sumitur ex secundo absurdo, quod est de Iudice, qui secundùm hanc doctrinam potest sequi minus probabilem partem contra probabiliorē, ferendo sententiam in favorem ejus, qui pro se habet rationes levioris momenti, adversus illum, pro quo militat rationes validiores. At hoc esse absurdum nemo non videt, tum quia sententia debet sequi iudicium intellectus, ut tradit Bald. *in cap. Canonum statuta nu. 35. supra eodem*, quod quidem iudicium minimè flecti potest in illam partem, pro qua sunt leviora motiva, cum opinari non sit in nobis, ut ex Aristotele probatum est sup. in 1. & 11. fundamento pro hac sententia; & idèd non potest eligere opinionem, quam minus habet rationis, ut notat idem Bald. *in d. cap. Canonum statuta num. 33.* Quare si sententia fertur pro parte debiliore, fertur contra iudicium, & dictamen rationis; & sic omninò iniqua est: quod satis constat ex dictis sup. in 4. fundamento. Tum quia talis sententia est contra potiora jura alterius ex litigatoribus, & idèd injulla, *l. Edicto, §.*

1. *C. de edict. D. Adrian. tollend. & notat Bald. in conf. 420. Verba principis num. 2. vers. Et revertendo lib. 1.* Tum denique quia iudex est minister Dei in terris, *cap. Nec is 14. quest. 1. cap. Non solum 23. quest. 5.* Ut igitur ipsius iudicium prodeat de vultu Dei, qui est via, veritas, & vita, *cap. Ut nostrum de appellat. cap. 1. in princip. ut Eccles. benef. debet conformare iudicium suum cum veritate, & ipsam summopere juvare, & ad lucem perducere, l. penult. in fin. de probat. l. Illicitas, §. Veritas, ff. de offic. Præs. cum similibus, ut per Paulum de Castro in conf. 380. incip. Iudex est minister De volum. 1. Item debet sequi veritatem, & legum, & iustitiæ vestigia, *l. Nemo, C. de sent. & interloq. omn. Judic. Imò judicantem oportet cuncta rimari, & tandiu actionem ventilare, quousque ad veritatem perveniat, cap. Judicantem 30. quest. 5. gloss. fin. in l. 2. Cod. de edend.* Et contra veritatem pronuntiare non potest cum libera conscientia, & segura, ut dicitur *in cap. Abbas sanè, §. Ceterum in fin. de sent. & re judic. lib. 6.* Non ergo audiendi sunt illi, qui apud Sanchez loco cit. purant, absurdum non esse, ut iudex pronuntiet pro parte minus probabili: nam profectò hoc sibi nollent in sua causa, & de iniustitia conquerebantur. Unde nec velle debent in causa aliorum contra præceptum juris naturalis, ac divini, ut legitur *in princip. Decreti, & in l. 1. ff. quod quisque juris.* Quamobrem respondent alii, & præsertim Sanchez, Vasquez, & D. Cardin. de Lugo, generalem doctrinam de libertate eligendi opinionem minus probabilem esse limitandam in iudice, assignantes triplicem rationem disparitatis. Prima est, quia iudex tenetur reddere unicuique jus suum secundùm merita causæ, & neminem lædere, *cap. Forus, §. in omni de verb. signific. cap. 1. 23. quest. 2. & d. cap. Judicantem 30. q. 5.* Secunda, quia respublica constituit iudicem ad lites dirimendas, secundùm quòd ei melius videbitur, *l. Quidam existimaverunt, & ibi gloss. fin. ff. si certum petatur.* Tertia, quia videtur acceptio personarum, *cap. Necessè 3. quest. 9.* sicut cum beneficium, dignioris posthabito, conferitur minus digno, S. Thomas *in 2. 2. quest. 68. art. 2.* Cæterum etsi huiusmodi rationes sint in se veræ, nullam tamen disparitatem inducunt inter regulam, & limitationem. Nam quoad primam, non est minoris, imò plurius æstimanda læsio recti, & offensa Dei, quàm læsio partis in foro judiciali, *cap. Sicut qui Ecclesiam, ibi: Majus est peccatum, quod in Deum committitur, quàm quod in hominem, 17. quest. 7. cap. Vergentis, cum gloss. in ver. Longè sit gravior de heret. Læditur autem rectum, & Deus offunditur, quando non adhibetur debita diligentia, ut rectum cognoscatur, S. Thom. in 1. 2. quest. 76. art. 2. & latius probatum est sup. in 6. fundamento à num. 262. qualem diligentiam utique non adhibet, qui minus probabilem sequitur, ut ibidem ostensum est, *vers. Minor probatur.* Similiter quoad secundam rationem nulla est disparitas, quia si Respublica exigit iudicium magis probabile in causis minoris momenti, quales sunt res temporales; cur Deus tale iudicium à nobis non exigit in causis longè gravioribus, quales sunt animæ, & æternæ vitæ? Ad hoc *cap. Faciat homo cum duobus capitulis seqq. 22. quest. 2.* Et eodem modo quoad tertiam rationem nulla disparitas considerari potest; imò in hoc iudicio, in quo queritur, an actus sit bonus, vel malus, quoties eligitur opinio minus probabilis, quòd actus sit bonus secundùm opinionem minus probabilem, haberet acceptio personæ hominis contra Deum, & legem, cui faver opinio magis probabilis, quòd actus sit malus; & sic est peccatum acceptionis personarum multò deterius, quàm sit inter hominem, & hominem. Præterea Sacerdos in Sacramento pœnitentiæ est propriè iudex, ut in Concil. Trid. *sess. 14. cap. 7. de cas. reserv. & fusiùs patebit infra 32. fundamento.* Et propterea in pœnitentiis injungendis personarum acceptio non est habenda, *cap. Sacerdos 26. quest. 7.* Quinimò gravius esse peccatum acceptionis personarum in dispensatione rerum spiritualium, quàm in dispensatione rerum temporalium, docet S. Thom. proximè citat. *in 2. 2. qu. 63. d. art. 2.***

Trigesimum primum fundamentum sumitur ex tertio absurdo, quod est de administratione Sacramentorum, in quo sequendo opinionem minus probabilem, quis exponit se periculo faciendi irritum Sacramentum. At in tanti momenti exponere se periculo errandi, cum possit quis tale periculum vitare eligendo opinionem magis probabilem, nemo negaverit grave esse peccatum, & satis constat

stat ex verbis Scoti superius relati *n. 210. & 215.* Sed nihilominus respondent nonnulli, ut Sanch. in *Decal. to. 1. lib. 1. c. 9. num. 33.* & Vasquez in *1. 2. disp. 29. quest. 43.* hoc non esse absurdum, nec inde ullam irreverentiam Sacramento exhiberi. Primo, quia partem probabilem sequi possumus in materia sacramentali, sicut in aliis casibus, in quibus periculum est, ne saltem materialiter peccemus contra præceptum divinæ legis: & tamen quia sequimur minùs probabilem, non arguimur tanquam rei, & inobedientes præceptis divinis. Deinde quia etiam is, qui sequitur magis probabilem, aliquomodo disponit se discrimini faciendi irritum Sacramentum, cum fieri possit, ut illa opinio probabilior sit falsa. Tandem subjungunt isti, quòd si subveniendum esset proximo indigenti effectus illius Sacramenti, tunc non solum sequi non liceret minùs probabilem, sed nec probabilior, si suppeteret aliqua alia ratio certa, & tuta conficiendi Sacramentum, quia ex lege charitatis eo casu esset amplectenda. Sed contra prædicta est, quia multum interest inter quæstionem, An aliquid liceat, & quæstionem, An aliquid fiat: nam cum quæritur, An aliquid liceat, tunc sufficit iudicium probabile, quòd sit licitum, ex regula illi generali, quòd in moralibus sufficiat certitudo ex probabilibus, de qua tamen regula latè differuimus suprà in *1. quest. à n. 99. usque ad n. 111.* At cum quæritur, An aliquid fiat, quia effectus non tam pender à iudicio nostro, quam à determinatione, seu operatione alterius: non idèò illud fiet, quia ita iudicamus, si determinatio, seu operatio alterius aliter se habeat; nam solum iudicium non sufficit, ubi factum requiritur, *c. Pastoralis in fin. ubi gloss. ult. de off. Ordinari. cap. 1. & ibi gloss. in ver. Voluntatem de eo, qui mit. in possess.* Unde in primo casu, scilicet in quæst. An liceat, qui sequitur magis probabilem, non exponit se periculo faciendi actum illicitum, ut constat ex dictis *sup. nu. 228.* At in secundo, id est in quæst. An fiat, exponit se periculo non faciendi, sive minùs probabilem sequatur, sive magis probabilem, & imprudenter agit, atque in re gravi, qualis est confectio Sacramenti, graviter peccat, quia cum possit sequi partem certam, ac tutam illud conficiendi, sequitur probabilem, & non tutam. In primo igitur casu non peccat, quia sequitur tutam, licet non tutiorem; sed in secundo peccat, quia in re gravissima non sequitur tutam, scilicet in ordine ad conficiendum: in hac enim materia, nedum tuta, sed tutior, & tutissima via est eligenda, ut Scotus docuit suprà relatus *n. 216.* Quamobrem non tantum ex charitate, sed etiam ex reverentia, quæ debetur Sacramento, semper tenetur quis sequi partem omninò tutam, nempe certam non faciendi irritum Sacramentum. Et ita præter Scotum tradit etiam expressè Suarez post alios *tom. 4. in 3. par. dist. 26. sect. 6. nu. 5.* Unde patet responsio ad duas rationes Vasquez, & Sanchez, qui contrarium asserbant, quia in casu conficiendi Sacramentum, neque minùs, neque magis probabilem sequi licet, cum alia est certa, quia hæc sola tuta est, ut Sacramentum conficiatur. In cæteris verò casibus, in quibus quæritur, An quid liceat, opinio probabilior est tuta, & idèò licet illam sequi, ut fusiùs ostensum est suprà *eod. num. 228.*

304 Trigesimumsecundum fundamentum sumitur ex quarto absurdo, quod est in specie de administratione Sacramenti Pœnitentiæ. Nam cum absolutio Sacramentalis sit actus iudicialis, & sacerdos sit verò, & propriè iudex, ut diffinitur à Trident. Synodo *sess. 14. cap. 7. de cas. refer.* & ad eum spectet discernere inter lepram, & lepram, & pœnitentem solvere, vel ligare, eique pro modo culpæ pœnitentiam injungere, *c. 2. de pœnit. & remiss. lib. 6. c. Omnis utriusque infr. eod.* per hanc doctrinam sacerdos non fungitur ampliùs iudicis officio, sed subditus ordine inverso assumit sibi iudicium conscientia suæ, & eligit suo arbitratu sententiam ligantem, vel solventem: Nam cum sacerdos iudicat esse restituendum, negoriationem dimittendam; votum adimplendum, occasionem peccati relinquendam, aut quid simile: statim pœnitens objicit, extare super hoc opinionem probabilem sibi faventem, & esse in facultate sua illam eligere. Unde in foro animæ iudex sequi cogitur iudicium rei, non reus iudicium sacerdotis: quod quàm sit absurdum, nemo non videt. Sunt enim qui putant sacerdotem non posse hoc casu denegare beneficium absolutionis, eò quòd teneatur sequi pœnitentis opinionem. Ita Suarez in *3. part. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.*

tom. 4. disp. 32. sect. 5. nu. 4. Basilius Pontius de *marrimon. lib. 4. cap. 25. n. 8.* Gregor. de Valent. *tom. 2. disp. 5. quest. 7. punct. 4. in fin.* Imò absolutionem non esse denegandam, etiam si pœnitens eligat opinionem minùs probabilem, & minùs tutam, tenet Thomas Sanchez alios referens in *Decalog. tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 27. & 29.* qui ampliùs opinatur, confessorem ex hoc capite denegantem absolutionis beneficium, mortaliter peccare. Et sequitur Joan. Sancius *select. disp. 33. n. 54.* Quid plura? Confessorem sequi debere pœnitentis opinionem, etiam si credat illam esse falsam, dummodò probabilis repuretur inter Doctores probatæ auctoritatis, confidenter affirmant Gregor. de Valent. in *2. 2. disp. 1. quest. 7. punct. ultim. in fin.* Thomas Sanchez, & Jo. Sancius locis citatis. Quod absurdum esse, & contra legem conscientiaè reluctantis; apertè constat ex doctrina D. Thomæ *quodlib. 3. art. 27. & quodlib. 8. art. 13.* & S. Bonaventuræ in *2. sentent. distin. 39. nu. 19.* & Scoti *quodlib. 18. sub litt. E.* ubi sic ait: *Non sufficit ad bonitatem moralem, ut in agente sit potentia iudicativa de scientia sui actus; sed oportet, quòd actu rectè iudicet de actu, & secundum illud rectum iudicium actus fiat. Si enim cognitio propria sit erronea, licet agat conformiter cognitioni rectè alterius cognoscentis, quia tamen tale agens natum est regulari in suo actu per propriam cognitionem, & secundum illam non agit, sed contra illam, idèò non rectè agit.* Hæc Scotus. Atque ita hunc errorem pluribus confutat Candidus Philalethus de *opinionum praxi quest. 5. vers. Adverte tertio pag. 79.* & constat ex iis, quæ dicta sunt suprà in *5. fundamentum* pro hac sententia.

Trigesimumtertium fundamentum sumitur ex quinto 306 absurdo, quod est de bello. Nam defensores probabilitatum contendunt licetè invicem bellare, si utrinque sint opiniones probabiles, quòd bellum sit iustum, ut Joan. Sancius aliàs citatus in *pract. disput. 44. num. 58.* Hoc autem absurdum est, quia bellum ex utraque parte iustum non datur: nam, ut scripsit Angel. Aretin. *conf. 96. In themate num. 44. in fin.* cum bellum sit contrarium, necesse est, ut una pars foveat iniusticiam, quia si unum contrarium est æquum, necesse est, ut aliud sit iniquum, *l. 1. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni juris.* Unde contra Joan. Sancium tenent Vasquez, & Villalob. *infra allegat. num. 375.* Id quod specialem etiam habet rationem, quia cum in pari causa melior sit conditio possidentis, 307 *l. Qui accusare, Cod. de edendo,* cum concordant, & possessor dicatur habere potiora jura, etiam si nullum jus habeat, *l. Uti frui, §. Fortè, ff. Si usufruct. petat.* Paul. de Castro *conf. 76. In facto isto lib. 2.* iniquum est, ut Rex qui pacificè regnum possidet, in paritate opinionum utrinque probabilium, & longè magis si pro se habeat opinionem magis probabilem, de sua possessione vi deiciatur: nam & iniustus possessor debet conservari in sua possessione, *c. In litteris de restitut. spoliat.* Imò nec spoliatus de facto potest propria autoritate possessionem accipere contra spoliantem, *l. Si quis ad se fundum, ff. De vi, & vi armata.* Idèòque spoliatum posse tantum incontinen- 308 ti, non autem ex intervallo bellum movere, scripsit Angel. Aretin. *d. conf. 96. num. 50. vers. Et bene facit,* post Bart. in *l. Idem, §. Cum igitur per illum textum, ff. De vi, & vi armata;* quamquam præscriptio nulla dari possit etiam post decursus tempus mille annorum, si à principio spoliator fuit dolosus, vel violentus, juxta receptissimam Canonitarum opinionem, ut attestatur Cardinalis Seraphin. *decis. 1360. num. 2.* Præterea cum abstinere à bello inferendo absque dubio sit tutius, & res dubia sit propter æqualitatem contrariarum rationum, ut ostensum est suprà in *2. quest. à num. 125. usque ad num. 171.* in hoc dubio Rex tenetur sequi opinionem, quæ periculo vacat, ut pariter constat ex dictis à *d. num. 171. usque ad num. 252.* Ex quibus patet, quàm sit perniciofa Christianæ Reipublicæ hæc doctrina probabilitatum, quæ publicam pacem sæpè sæpiùs turbat, & inflammat Reges ad bella gerenda. Timorati enim Principes priusquam rem tam arduam aggrediantur, consueverunt exquirere à suis Theologis, & Directoribus conscientiaè, quid sibi liceat: à quibus audientes sibi favere in puncto juris opinionem probabilem, quam tuta conscientia sequi possint, licet opposita sit probabilior, ac tutior; huic damnabili consilio acquiescentes, bellum movent, 309

quod est perditio animæ, corporis, & substantiæ, ut in *Authen. de Armis in princip.* & notat. gloss. i. in l. unic. *Cod. publica lætitiæ lib. 12.* quo etiam fit, ut hæc doctrina pariter non sit à Christo, qui venit in mundum, ut pacem doceret, c. *Nisi bella* 23. *quæst. 1.* sed potius ex Diabolo, qui est pacis æmulus, & sator zizanix, ut in Extravag. *Super cathedram, §. Abolim de sepult.*

- 311 Trigesimumquartum fundamentum sumitur ex sexto absurdo, nempe quia secundum hanc doctrinam licitum est sequi opiniones oppositas, modò illæ sint probabiles; & secluso scandalo, modò judicare secundum unam, modò secundum aliam, ut tenent Authores supracitati *nu. 31.* Hoc autem esse perquam absurdum sic ostenditur evidenter. Ex contrariis opinionibus oportet unam semper esse veram, & alteram falsam, ut patet in 4. *Metaph. cap. 6.* & docet S. Thomas *quodlib. 8. art. 13.* Quamvis autem qui flexit se ad unam tantum partem, quam putat esse probabilem, possit eligere falsum, quia humanum iudicium fallere sæpè conringit, & falli, c. *Lator, & c. Consanguinei de re judic. c. Si quis non recto* 24. *quæst. 3. c. Anobis, il. 2. de sent. excomm.* tamen potest etiam eligere verum, cum probabilitas indifferenter se habeat ad verum, & falsum, ut in 1. *Magnor. mor. il. c. 33.* & constat ex dictis *sup. n. 73. & 90.* Idque verisimilius est, si rationes utriusque opinionis æquo libramine expendat, juxta textum in c. 1. *de sentent. & re judic. lib. 6.* & eligat probabiliorem, & melioribus rationibus subnixam, ut in c. *Capellanus de feriis, & in §. Item pretium institut. de empt. & vend. junctal. 1. ff. eod.* Verùm qui consulit, & judicat secundum utramque, in rei veritate necessariò sequitur falsum, ut patet ex Philosopho in 2. *Periberm.* & docet idem D. Thom. in 1. *p. qu. 17. art. 4.* Etenim probabilitates harum opinionum oppositarum consistunt in lineis contradictoriis, ut patet in 4. *Metaph. cap. 6.* Nam probabilitas opinionis in se veræ est in linea veritatis, talem ex parte rei: probabilitas verò opinionis in se falsæ est absolutè in linea mendacii: non enim habet fundamentum in re, sed in obscuritate intellectus circa eam speculantis: atque ita ex tenebris intellectus deducitur supponentis pro vero id, quod in se est falsum; & idè nec est duratura, nisi quamdiu duraverint tenebræ intellectus, ut in 1. *Poster. cap. 26.* Non est igitur credendum, voluisse Deum in Ecclesia hanc deceptionem permittere, ut ferè in qualibet materia fas sit cuilibet sequi, quod necessariò est falsum non solum materialiter, & quoad divinum iudicium, quod veritatis, quæ non fallit, nec fallitur, semper innitur, ut habetur in d. c. *Anobis, & in c. Spiritus Sanctus 1. qu. 1.* sed etiam formaliter respectu intellectus humani, qui quamvis non distinguar, quænam opinio ex duabus oppositis sit falsa, tamen certus est naturaliter in una ipsarum falsum latere, cum impossibile sit utramque esse veram, ut in 4. *Metaph. d. c. 6.* & per D. Thom. *loc. cit.* Unde sequendo utramque sequitur necessariò id, quod certò scit esse falsum. Et quemadmodum qui miscuit venenum in una ex duabus potionibus, & oblitus est, in qua potione illud miscuerit, quamvis seorsum possit probabiliter æstimare hanc, vel illam non esse veneno admixtam, tamen si sumat utramque certus est formaliter se sumere venenatam: ita qui consulit, vel judicat secundum oppositas opiniones probabiles, formaliter certus est se pro una parte sequi falsum, licet propter imbecillitatem intellectus humani non discernat, qua in parte falsitas reperiat, ut egregiè declarat Bart. in l. *In ambiguo nam. 2. ff. de reb. dub.* Et hæc est ratio, cur advocato non liceat pro utraque parte scienter patrocinari, quia scilicet ex una parte tempereretur injustam causam scienter. Et hæc est veritas, ut inquit Silvellet in *ver. Advocatus num. 7. §. 13.* Quamobrem doctrina hæc nova, quæ docet sequi falsum, non est a Deo, quia Deus nec formaliter, nec materialiter potest esse author falsitatis, cum sit ipsa veritas: Jo. 14. c. *Si consuetudinem 8. distinet.* sed potius ex Diabolo, qui est pater mendacii: Jo. 8. 44. Arch. in c. *Nervi num. 1. 13. dist.*

- 314 Trigesimumquintum fundamentum sumitur ex septimo absurdo, quod est de scandalo, quia hæc doctrina vix ad praxim sine scandalo deduci potest: nam secundum eam fas erit marito modò adhærere uxori suæ, & ab ea debitum exigere sequendo sententiam probabilem validitatis matrimonii; modò ei debitum denegare, illamque dimittere ut concubinam, & aliam ducere pro libito suæ vo-

luntatis, sequendo contrariam opinionem æquè, vel magis probabilem nullitatis matrimonii, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in c. *Inquisitioni de sentent. excomm.* & in c. *Litteras de restit. spoliat.* frequentissimè enim qui nuper scripserunt tractatus de matrimonio, recensent oppositas opiniones, asserendo utramque esse probabilem, aut unam probabilem, & alteram probabiliorem, etiam ubi de fœdere matrimonii agitur, Item licebit Advocato in eadem causa patrocinari tam pro actore, quàm pro reo, si uterque habeat pro se rationes suasibiles, contra text. in l. 1. *C. de Advoc. divers. judic. in l. Athletas, §. Penult. ff. de his, qui notantur infamia, & in c. fin. 2. quæst. 3.* Gloss. Gemnian. & Præpositus in c. *Disciplina 45. dist.* Et tamen Bald. *conf. 94. Sciendum est in fin. lib. 4.* quia suspicabatur in eodem articulo prius consuluisse, & copiam consilii non invenerat, ne sibi esset contrarius, noluit consulere etiam pro ea parte, in quam ex probabilibus rationibus inclinabat; quia, inquit, contrarietas turpis est in Doctore. Item licebit iudici in eodem articulo nunc proferre sententiam absolutoriam, nunc condemnatoriam, & judicare pro amico, adversus ea, quæ dicentur infra *num. 355.* cum tamen non desit, qui ex antiquis ita hortetur: Si vis æquam sententiam ferre, neminem eorum, qui iudicio assistunt, cognosce, sed nudam ipsam, simplicemque veritatem; ut ex Constantino Armenopolo refert Menoch. *de arbit. jud. in princ. tractatus in cohortatione ad iudices.* Unde Baldus relatus à Boer. *decif. 155. nu. 27. Duobus, inquit, amicis in duabus contrariis opinionibus existentibus, sanctum est pro veritate pugnare. Et quamvis, ut idem Bald. refert in hoc cap. n. 10. Jo. Andr. det unum prudentem consilium, ut quando opiniones sunt ut diversæ, ut in utramque partem possit probabiliter inclinari, debeat quis conari, ut habeat iudicem propitium: hoc tamen non idè dixit, quod liberum sit iudici pro utraque opinione sententiam ferre; sed quia hoc casu probabiliter potest contingere, ut iudex amicitia ductus declinet in unam tantum probabiliorem, c. Quatuor modis, & c. Quicumque 11. qu. 3. Nam cum in dubio est animus, & c. ut advertit Boer. *loc. cit.* Et propterea Bald. *ubi sup.* post illa verba: *Debet quis conari, ut habeat iudicem propitium;* immediatè subjunxit: *Non dico claudicantem, quia iudex, & iudicium claudicare non debent.* Licebit denique consiliatio secundum hanc doctrinam consulere Regi, ut bellum gerat contra rebellem, & simul consulere rebelli, ut vi armata resistat Regi bellum gerenti, si uterque habeat opinionem probabilem sibi faventem; & tamen certum est, bellum ex utraque parte justum non dari, ut ostensum est supra in 35. fundamento, & defensionem non competere illi, qui potest justè & impunè offendi, secundum communem sententiam, de qua testatur Claudius de Seyfel. in l. *Ut vim in lectura n. 26. ff. de just. & jur.* Quæ sanè omnia, & sexcenta alia similia, nemo sani capitis inficiabitur absurda esse, & scandalosa, & idè vitanda, c. 2. *de præscript. c. Ad aures de temp. ordinat. cum concord.* de quibus in gloss. in *ver. Scandalo.**

Trigesimumsextum fundamentum sumitur ex octavo absurdo, nimirum quia quàm enormiter hæc doctrina in die lædat libertatem, immunitatemque Ecclesiasticam Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constitutam, deplorandum est magis, quàm commemorandum; quandoquidem suborta aliqua de his controversia, Principes sæculares nihil ex arbitrio suo faciunt, sed quid sibi liceat, percunctantur à Theologis, quos ad sua desideria coacervant sibi magistros. Hi verò ut se præbeant zelatores laicalis jurisdictionis, prurientes auribus, & quærentes quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi, ut plurimum quid Divina Scriptura, Sacri Canones, & probata Concilia ea de re statuunt parum investigantes, tantum laborant in perquirendo aliquem Doctorem, qui in eo articulo amplectatur opinionem jurisdictioni sæculari faventem, aut saltem affirmet illam esse probabilem: eoque modica cum difficultate reperro (in tanta enim Scriptorum hujus sæculi multitudine nunquam defunt, qui palam Potentatibus adulentur, & jurisdictioni Ecclesiasticæ sint insens) protinus consulunt, suadentque Principibus, & Magistratibus sæcularibus, ut opinione illa liberè utantur. Et ex hac potissimum radice, ni fallor, provenit, ut multi centuribus Ecclesiasticis irretiti, despiciant abolitionè a Sede Apostolica obtineri, nec abintineant à perceptione Sacramentorum, exillimantes se tutos esse in conscientia; & tamen manifestum est, magistrorum consilia, quæ

dantur contra præcepta legis, aut contra id, quod publice tenetur per Ecclesiæ auctoritatem, à peccato erroris non excusare, ut per D. Thom. d. quodlib. 3. art. 10. & quodlib. 8. art. 13. Unde fateri oportet hanc doctrinam non esse à Deo, cum tam crebrò occasionem præbeat convellendi jura, & privilegia Ecclesiæ. Ad hoc c. Concilia, §. hinc 17. dist. c. Quis dubitet, c. Duo sunt, & c. fin. 96. dist. & c. 1. De immunit. Eccles. lib. 6. cum multis concordantibus.

320 Trigesimumseptimum fundamentum deducitur ex nono absurdo, nempe quia hæc doctrina reddit homines ignavos, eosque ab omni studio contemplandæ veritatis abducit. Nam ubi primùm quis in aliqua controversia morali intelligit extare opiniones probabiles, & se habere libertatem sequendi quam maluerit, licet minùs probabilem, ac minùs tutam, non laborat pro veritate ulterius assequenda: quo fit, ut hoc sæculo pauci inveniantur profunda scientiæ, qui velut splendor effulgeant firmitati, & velut stellæ in perpetuas æternitates mansuri ad justitiam valeant plurimos erudire, secundùm quod legitur in c. Super specula de Magistris. Imò ut ait Bald. conf. 343. n. 4. lib. 1. actus argumentandi est apud infinitos, conclusio respondendi, & medicina sanandi apud paucos. Confer textus in c. Nec mirum, vers. Nec potestis, ibi: Semper discentes, & numquam ad scientiam veritatis pervenientes, 26. quest. 5. Addit Julius Mercorus de probabilitate opinionum part. 3. art. 4. futurum esse, ut admissò usu probabilitatum, libri qui tractant de morali materia, brevi tempore contemptibiles fiant, imò tota scientia moralis contemptui habeatur; nam casus qui poterit unicuique occurrere, aut erit facilis, aut difficilis: si facilis, non erit opus studio, nec revolutione librorum pro ejus resolutione: si difficilis, jam experimur difficultatem propositionis ex eo provenire, quia utrinque sunt rationes suasibiles, ut habetur 1. Topico. cap. 9. in princ. Unde statim atque aliquis apprehendit casum propositum esse difficilem, simul etiam apprehendit illum esse pro utraque parte probabilem, & sine alio studio ad quam maluerit partem tuta conscientia se applicat. Ad quid ergo pro dirigendis conscientis defudare, ac libros volvere labore supervacuo? c. fin. 7. q. 1. glof. ult. in c. Charitatem 12. qu. 2.

322 Trigesimumoctavum fundamentum sumitur ex decimo absurdo, quod est de relaxatione conscientiæ. Nam cum sensus hominis proni sint ad malum, Genes. 8. c. Omnis ætas 12. qu. 1. ex libertate eligendi quamcumque opinionem probabilem fit, ut plerique eligant opiniones prutientes auribus, & indulgentes sensui, c. Nec mirum, vers. Hæc potestas 26. quest. 5. Unde plurimum relaxantur fidelium conscientiæ, & frangitur nervus Ecclesiastica disciplina, c. Disciplina 45. dist. glof. in c. 2. §. Nulla quoque in ver. Consuetudine de penit. & remiss. lib. 6. & in c. fin. in ver. Rationabilibus propè fin. De consuetudine observatum est namque homines alioquin in jejuniis austeros, à sancta observatione destituisse, auditis Scriptorum nostri temporis opinionibus jejunandi obligationes relaxantibus, ut dicemus infra in 40. fundamento sub n. 336. vers. Obligationes, contra ea, quæ in hac ipsa jejunii materia consulit Pontifex in

323 c. 1. de obser. v. jejun. Et nonnulli, qui parati erant relinquere occasionem proximam peccandi, modum invenerunt in ea perseverandi, posteaquam audierunt sententiam Authoris affirmantis non modò esse licitum in hujusmodi occasione manere, sed etiam in eam ultrò se conjicere, ob spirituale, aut temporale suum, aut proximi bonum, ut patebit eod.

324 n. 336. vers. Tametsi. Et similiter alii, qui proposuerunt è domo concubinam ejicere, à proposito recesserunt, audita alterius Theologi assententia asserentis concubinarium non teneri eam repellere, sed tantùm polliceri se cum ipsa non peccaturum, quando ea dimissa tristius vitam duceret, ut pariter inferius patebit eod. num. 336. vers. Concubinarium. Item alii, qui (quantum humana fragilitas patitur) consueverunt cum internâ attentione Missam audire, atque

325 Officium Divinum recitare, facti sunt omnem sollicitudinem & serupulum deposuisse, posteaquam intellexerunt satisfieri præcepto Ecclesiæ Missam audiendo, & Officium recitando etiam cum distractione voluntaria, eò quòd Ecclesia non possit præcipere, ut assistant, & recitent cum attentione, seu devotione interna, quod affirmarunt Ægidius Coninch. de Sacram. in 31. qu. 83. art. 6. n. 291. & 297. Paulus Laym. tract. 7. c. 3. n. 2. Henricus in Sum. lib. 9. c. 25. n. 3. in 2. glof. littera P. Quorum tamen opinionem nec veram, nec

probabilem esse, latissimè ostendimus in c. Dolentes a n. 17. usque ad n. 67. de celebr. Missar. Rursus paucis ab hinc annis 326 quidem Regulares audita opinione, quam nonnulli Authores probabilem dicunt, quòd Summus Pontifex non possit Regularibus ad præscriptum Regulæ reformationem indicere præter consuetudinem, quæ in Religione vigeat tempore professionis emissæ, ausi sunt debitam mandatis Apostolicis obedientiam denegare. Er tamen nedum hoc casu, in quo hujusmodi opinio est manifestè falsa, & contra c. Ex parte de Regular. c. Recolentes, & ibi dixi n. 7. & 9. & c. fin. de stat. Monac. & contra Concil. Trid. c. 1. sess. 25. de Regular. sed etiam si esset dubia, nihilominùs parendum esset propter bonum obedientiæ, c. Quid culpatur in fin. 23. qu. 1. glof. fin. in c. 2. De major. & obed. Et profectò si quis intelligat secundùm unam opinionem se non teneri votum Religionis adimplere, aut damnum illatum rescire, aut usuras acceptas restituere, vel quid simile, & liberum sibi esse utramlibet opinionem amplecti cum securitate conscientiæ, quis credat eum velle servituti Religionis se mancipare, aut reputare se restitutioni obnoxium, cum ab his possit se eximere eligendo opinionem minùs probabilem sibi faventem, relicta contraria probabiliori, ac tutiori? Præsertim verò quia multi affirmant in conflictu 327 opinionum probabilium posse virum doctum, relicta opinione, quam probabiliorē credit, juxta probabilem consulere, quando penitentem eximit ab obligatione restitutionis, & alia quacunque: secus autem quando ipsum ad quippiam obligat. Atque ita secundùm hanc Theoricam consultores, & judices animarum sequi non possunt opinionem minùs probabilem, quando illa est strictior, & securior pro salute animæ penitentis, sed solùm quando est laxior, & periculosa. Quod affirmarunt Vasquez in 1. 2. disp. 62. c. 9. num. 47. & Salas in 1. 2. tract. 8. disp. unic. sect. 9. num. 85. Quinimò (quod hæctenus non est auditum) 328 Confessorem teneri opinionem liberantem & largiorem, minùsque tutam declarare penitenti de illa interroganti, scripserunt idem Salas ubi sup. & Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 47. Ac demum in conscientia tutum esse 329 illum, qui propositum habet varios Doctores consulendi, donec aliquem juxta desiderium suum respondentem inveniatur, auctor est idem Sanchez d. c. 9. num. 29. licet hunc in pessimo statu esse rectius affirmet Adrianus in 4. de rest. quest. de præscript. dub. 1. vers. His præmissis, & Navar. in manual. c. 17. n. 83. Vides ergo per quam latam viam ducantur penitentes à defensoribus probabilitatum: & tamen Dominus ait Matth. 7. 14. Quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam. Quare nostro sæculo verificata videntur verba Apostoli 3. ad Timoth. 4. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, &c. Quem locum præclare ad rem nostram explicans Beatus Dionysius Carthusianus ait: Erit enim tempus, cum homines sanam, id est animarum languores sanantem, doctrinam non sustinebunt, id est, patienter non audient: sed ad sua desideria, id est, ut ea audiant, & faciant, quæ desiderant vitioso affectu, coacervabunt, id est, congregabunt sibi magistros pro eorum beneplacito docentes, & operantes.

Trigesimumnonum fundamentum elicitur ex undecimo absurdo, quod est de effrænata multitudine probabilium opinionum. Cum enim nulla ferè sit veritas moralis, quæ plautibilibi aliqua ratione oppugnari non possit, nulli dubium est, quin omnis regula morum possit everti ex libertate opinandi, non modò in præceptis humanis, verùm etiam in divinis, & naturalibus, dum de ipsis inter dum non occurrunt nobis rationes demonstratiæ. Unde his temporibus eò res perducta est, ut nullus ferè sit articulus in moralibus, in quo non sit varietas, vel contrarietas opinionum, adeò ut in solo opere non ita pridem impresso resolutionum moralium Antonini Dianæ numerentur in unum collectæ quæstiones supra ter mille cum opinionibus, & Authoribus pro utraque parte plerumque affirmantibus, aut ambas esse probabiles, aut unam probabilem, & alteram probabiliorē, & in quibus ferè omnibus agitur de mortali peccato, ut de Sacramentis, de Censuris, de Votis, de Jejunio, de restitutione, & aliis hujusmodi, quæ amplectuntur universam ferè materiam ad forum conscientiæ pertinentem. Quem scribendi morem passim observant & alii plures ex recentioribus Theologis. Quinimò apud multos receptum videtur, ut probabilis 331

opinionis non solum eiciatur ex rationibus, & argumentis congruentibus, sed etiam ex simplici autoritate unius docti & pii Doctoris, ut tenent Gregor. de Valent. 1. 2. *disp. 2. qu. 12. punct. 4. qu. 4.* Emmanuel Sà In *Summ. in ver. Dabium n. 1.* Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 7.* Filiuc. *tom. 2. tract. 21. c. 4. n. 134.* & alii apud Dianam *resol. moral. par. 4. tract. 4. Miscell. resol. 30.* Quod tamen vix dixerunt Doctores nostri de opinionibus glossarum, ut notat Decius in *c. 1. n. 94. sup. eod.* Et quamvis hæc opinio ita generaliter, & absolute concepta sustineri non possit, ut dicemus infra in 4. quaest. tamen quidam Auctor modernus viam quamdam adinvenit eam defendendi verisimiliter quidem, sed non verè, ut loquar cum Aristotele in 4. *Metaph. c. 3. post med.* sic enim ratiocinatur: Sententia illa proculdubio est probabilis, quæ pro se habet quatuor saltem Doctores probos, & doctos: Sed hæc sententia quæ docet opinionem reddi probabilem ex autoritate unius Doctoris, habet pro se quatuor saltem auctores doctos, & probos, videlicet quos supra proximè retulimus: Ergo probabilis est. Quamobrem si unicuique licet sequi quamcumque opinionem probabilem, & probabilitas oritur etiam ex auctoritate unius Doctoris; jam licet sequi opiniones ferè omnes, etiam erroneas, ac temerarias, cum hodie in moralibus nullum quasi sit paradoxum, quod non nitatur auctoritate alicujus Doctoris; aut certè negari non potest, quin errandi occasio hinc præbeatur minus doctis, qui veritatem profundius scrutari nec solent, nec sciunt. Non enim desunt, ut sæpe audivimus, qui dicant: Sufficit mihi, ut pro mea conscientia quiete sic doceat talis, vel talis Theologus ex neotericis, quibus magis deferendum esse, quam antiquis, quorum opiniones possunt esse antiquatæ, confidenter affirmat Thomas Sanch. in *Decal. tom. 1. d. c. 9. n. 11.* Quare hæc doctrina probabilitatum videtur fovere veluti quamdam libertatem conscientia; ac proinde magnoperè indigere dextera Dei, & Beatissimi Romani Pontificis provisione, ne venenum jam plus nimio dilatatam ulterius serpat. Etenim si optimæ sunt leges, quæ quim paucissima iudicis arbitrio reliquerunt, secundum Philosophum 1. *Rhetor.* fateri oportet pessimam esse hanc doctrinam, quæ ferè omnia relinquit libero cujusque arbitratui. Nam qui legem imperare jubet, is legem, & Deum imperare jubet: qui verò hominem, belluam adjungit, ut idem docuit 332 *Politico.* Præsertim verò quia idem Auctor Modernus non erubuit sua epistola disseminare hanc propositionem, videlicet, Opiniones probabiles efficere, ut quod olim peccatum erat, modò amplius non sit. Quod si verum est, jam opiniones probabiles sunt supra legem Dei, & naturæ; & tamen D. Thomas *quodlib. 8. art. 13. & quodlib. 3. art. 10.* palam docuit opiniones magistrorum minimè efficere, ut quis excusetur a peccato, si agat contra legem Dei, sicut etiam tetigimus supra *num. 319.* Nam, ut dicitur Matthæi 15. *Si cæcus ducatum cæco præstet, ambo in foveam cadunt.* Sed quicumque errat, cæcus est in quantum errat, *c. Hinc etenim 49. aist.* Ergo quicumque sequitur opinionem errantis magistri, in foveam peccati cadit. Ad idem *c. Cum sit ars in fin. de etat. & qualit.* Quapropter non immeritò Antonius Merenda in suo tractatu de hac materia *novissimè impresso in Prefatione pag. 7. nu. 14.* rotundis verbis affirmat, usum probabilitatum esse commentum Diaboli ad enervandam vim præceptorum. Ad quod vide Epistolam Archiepiscopi Meclinientis inferius relatam n. 337. necnon Epistolam fratris Vincentii Baronii Diffinitoris Tolozæ Ordinis Prædicatorum imprellam initio Tractatus de probabilitate opinionum fratris Junii Mercori ejusdem Ordinis, in qua refertur Ss. D. N. Alexandri præceptum, seu consilium in Generali Capitulo evulgatum, ac Theologis Thomistis quotquot sunt in Orbe Christiano a Diffinitoribus deferendum, videlicet: Tædere Beatissimum Patrem tot novarum opinionum hoc læcivo in Theologiam moralem inductarum, quibus disciplina Evangelica resolvitur, ac conscientia cuius gravi animarum periculo illuditur, & se maxime velle a Theologis nostris, in Ecclesie hoc morbo occulto laborantis remedium, opus parari ex teveriori & tuta Sanctissimi Præceptoris doctrina, quo hæc motum & opinionum licentia, quæ in dies gradatur, quali cauteo cohiberetur.

333 Quadragesimum fundamentum detumitur ex duodecimo absurdo de innumeris ferè opinionibus falsis, temerariis, & scandalosis, quæ ex libertate eligendi quascumque

opiniones probabiles, tanquam ex equo Trojano in dies prodeunt, & quim plurimæ pallio probabilitatis tectæ, traduntur à Scriptoribus nostri temporis, quæ revera non sunt tolerandæ. Ex quibus libet referre infra scriptas, ut ex iis possit unusquisque intelligere, quousque progressi fuerint in morali materia hodierni consultores animarum.

Ut leges etiam Pontificiæ obligent, requiritur consensus, & acceptatio Populi, qui propterea non peccat, etiam si absque ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam, Azor. *instit. mor. par. 1. lib. 5. c. 4. qu. 1.* Villalob. in *Sum. tom. 1. tract. 2. dub. 16. nu. 6.* & alii quos sequitur Antonin. *Diana resol. moral. lib. 1. tract. 10. resol. 1.*

Potest Episcopus jure ordinario dispensare contra legem Concilii generalis, vel Summi Pontificis, quoties dispensandi facultas illi non adimitur, etiam si facilis sit aditus ad Papam, Basil. Pont. *de matrim. lib. 6. cap. 8. nu. 11.* allegat Sorum in 4. *dist. 32. qu. unic. art. ult.*

Qui perdidit aliquam authenticam scripturam, licitè potest aliam similem falsam confingere, Emmanuel Sà in *Sum. ver. Falsarius.*

Qui facit Confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesie: Probabilem dicit Fagundez *resol. mor. præcept. 2. lib. 1. c. 4. num. 4. in fin.*

Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendentem per fenestram ad stuprandam virginem, & multoties eidem inservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, Castr. Palao, Merula, Hurtad. & Alphonfus de Leon. apud Dianam *par. 5. tract. 7. resol. 23.* & Julium Mercorum de Probabilitate opinionum *par. 3. art. 9. vers. Famulus.*

Titius decies ingressus est domum cujusdam mulieris, quinquies peccavit, & quinquies non peccavit. Si iterum ingrediatur, quamvis probabiliter timeat se peccaturum, non peccat, si etiam speret se non peccaturum, quia nemo tenetur vitare periculum probabile peccandi, sed solum periculum proximum, quod tunc esset, quando Titius decies accessisset ad illam domum, & octies peccavisset. Ita Caranuel in *Theol. Regul. disp. 70.* apud Julium Mercorum *d. part. 3. art. 24. vers. Secundus casus.*

Clericus, si res ei subreptæ excedant valorem trium, quatuor, aut quinque ducatorum, potest sine peccato, & incurfu irregularitatis, occidere furem cum dictis rebus fugientem, catapultam in eum explosa, Valerius Reginaldus in *praxi fori penitentialis tom. 2. lib. 2. & totius operis lib. 21. c. 5. n. 64. & seqq. & præcipue nu. 68.* post Molin. quem citat, *de just. & jur. tract. 2. disp. 16.*

Regulares in foro conscientia; possunt uti privilegiis suis, quæ sunt expressè revocata per Concil. Trid. Henric. in *Sum. de penit. Sacram. c. 6. n. 6.* Rodriguez in *quæst. regular. tom. 1. q. 8. art. 9.* Sanch. in *Decal. tom. 2. lib. 5. c. 4. n. 18.*

Prelati Religionum, ut sunt Priores, Guardiani, Ministri, & similes, licet non habeant approbationem, & licentiam ab Episcopis, possunt nihilominus audire confessiones sæcularium, quia quamvis non habeant beneficium Parochiale, largo tamen modo dicuntur ipsum habere, quia habent curam animarum, & sunt communiter probatores, & digniores plerisque sæcularibus habentibus curam, & consequenter per eos latisfit menti Concilii Tridentini. Sunt verba Joannis Valerii in *differ. utriusque fori, in ver. Nullitas differ. 5. num. 3.*

Cum subditis, qui ob paupertatem ad Urbem accedere non valent, possunt Episcopi dispensare in casibus Sedi Apostolicæ reservatis, Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 4. c. 40. n. 39.* & Salas de *legib. disp. 20. sect. 3. num. 27.*

Moniales exire possunt à Monasterio non solum in tribus casibus magni incendii, epidimie, & lepræ, juxta Bullam Pii V. sed etiam dum imminet periculum probabile gravis, & diuturni morbi, Bonac. in *tract. de leg. disput. 1. qu. 1. punct. 3. n. 19.* & alii apud Dianam *resol. moral. lib. 1. tract. 1. resol. 13.* ubi addit non obstat declarationem Sac. Congreg. ab eo relatam, quia de ea non constat authenticè.

Licet jurare falsum etiam in judicio, si jurans gerat aliquid in mente, quod efficiat sententiam verum, Filiuc. in *qu. moral. tom. 2. tract. 25. c. 1. n. 236.* Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 3. c. 6.* Lessius *lib. 2. c. 31. dub. 3. num. 14.* Exempla plura habentur apud eisdem Auctores.

Dispensatio inter consanguineos vel affines non est subreptitia non facta mentione de copula habita inter eos ante,

vel post matrimonium, stylo Curia non obstante, Basil. Pont. *de matrimon. lib. 8. cap. 17.* Probabilem dicit Sanchez *eod. tract. tom. 3. lib. 8. disp. 25. n. 12.* & probabilissimam, & tunc in praxi Diana *resol. moral. tom. 1. tract. 10. de leg. resol. 44.* addens in tali casu non teneri incontinentes dispensationem respondere Episcopo de copula interroganti, sed posse sine peccato negare, retinendo in mente, Ut tibi dicam.

Episcopi possunt ex magna necessitate dispensare etiam ante matrimonium contractum in impedimentis dirimentibus, Sanchez *de matrim. lib. 2. c. 7. num. 40.* Basil. Pont. *eod. tract. lib. 8. cap. 13. n. 6.* qui citat Vasquez & Salas, & exemplificat; Si morti proximus vellet contrahere ad legitimandos liberos, vel restaurandum honorem, aut pro bono pacis.

Principes seculares ex genere, & natura suae potestatis possunt impedimenta matrimonium dirimentia fidelibus sibi subditis ex iusta causa suis legibus indicare eo modo, quo Summus Pontifex id potest, Thomas Sanchez *de matrim. lib. 7. de imped. d. 4. qu. num. 2.*

Bulla Sixti V. contra Astrologos non obligat in foro conscientiae, sed in foro externo tantum. Probabilem dicunt Suarez, Valentia, & Rodriguez apud Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 1. cap. 38. num. 34.*

Judices laici advocantes ad se causas Ecclesiasticas, excusantur ex tolerantia Summi Pontificis, Coriolan. in *Bulla Coenae ad fin.* & alii, quos refert, & sequitur Ceval. in *tract. de cognit. per viam violentia glos. B. num. 42.*

Regulares qui sub poena excommunicationis prohibentur colloqui cum Monialibus, non prohibentur colloqui eum Abbatisa, quia non venit appellatione Monialium, Diana *resol. moral. par. 3. resol. 48. in 3. notab.* subdens, nec incidere in poenas Decreti Sac. Congreg. si explicent alicui Moniali casum conscientiae, cum talis locutio speciem habeat sermonis, & exhortationis. Allegat Laurentium de Peyrinis in *privil. Minimor. tom. 2. const. 6. Pii V. §. 10. n. 36.*

Confessor ob solatium scrupulosi anxie petentis absolutionem, cum tamen indispositus sit, potest verba absolutionis sine intentione proferte. Et licet sacerdoti ministrare hostiam non consecratam pro consecrata mulieri, quam cogit maritus ad communicandum, quae sine iactura sanctorum non potest communionem omittere, Jo. Sanc. in *selecl. disp. 35. num. 6.* Ludovic. de S. Jo. in *Sum. tom. 1. quest. 7. de Euchar. art. 8. differ. 3.*

336 Libet etiam hic referre assertiones periculosas plurimorum recentiorum in materia Theologiae moralis, quas Parochi Urbis Parisiensis, & Rothomagensis, ut mihi relatum fuit, universo Clero Gallicano autoritate Superiorum damnandas proposuerunt, excerptas ex eorum libello supplicii oblato in Novembri 1656. Cum perspicue D. Thomas sentiat *quodlib. 3. art. 10. & quodlib. 8. art. 13.* opiniones Doctorum minimè impedire, quominus quis reus fiat, dum agit contra legem Dei. Contra asserunt hi recentiores, opinionem aliquam probabilem esse, cum ab uno solo Doctore gravi sustinetur; & à peccato immunem esse, qui relicta opinione, quam veram credit, & quae magistra, contrariam sequitur minus probabilem, minusque securam, Filiuc. *moral. quest. tract. 21. cap. 4. num. 128.* Tannerus *Theol. schol. tom. 2. disp. 2. quest. 6. dub. 3.* Sanchez in *Sum. lib. 1. cap. 9. n. 7.* Layman *Theol. moral. lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 2. num. 6.*

Opiniones probabiles efficere, ut quod olim peccatum erat, modò amplius non sit. Vide Caramuel. *Epist. ad Antonin. Dianam.* Posse Casuistas respondere juxta opiniones non suas, tamen eas falsas credant, ut suis consultoribus faveant, atque ad eòdem respondere posse juxta sententiam unam, atque oppositam, Laym. *Theol. mor. lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 2. num. 7.* Escobar *Theol. moral. tract. 1. cap. 3. num. 24.* Conditiones ad actum peccandi tot, atque tantas ab iis requiri, ut innumera crimina excusari possint, Baunii *Sum. peccat. cap. 39. p. 906. edit. 6.*

Enervare eosdem Ecclesiae Canones in mollissima punitione criminum quantumvis atrocium, Escobar *Theol. moral. tract. 1. exemp. 8. cap. 3.*

Possè quempiam occidi, ut ejus impediatur alapa, aut percussio fustis, Azor. *Instit. moral. art. 3. lib. 2. p. 105.* Filiuc. *tom. 2. tract. 29. cap. 3. n. 50.* Lessius *de just. & jur. lib. 2. c. 9. d. 12. n. 77.* Escobar *Theol. mor. tract. 1. exemp. 7. cap. 3.* Becanus *Summ. par. 3. tom. 2. cap. 69. de homicid. quest. 8.*

Figuram in l. lib. D. retul.

Etiam Ecclesiastico, uri & Religioso, licere sententia, ac virtute partium honorem rueri, hominem perimendo, qui contumeliis, atque calumniis illum appeteret, Amicus *tom. 5. disp. 36. num. 118.*

Doctrinam hanc Amici, quae dat facultatem Religioso hominem perimendi, qui calumniam illi comminatur, à Caramuel propugnari tanquam omnium communem, cujus contraria neque sit probabilis, *Theol. fundamental. fundamen. 55. §. 6. pag. 544.*

Jure ambigi posse, si Religioso mulierem à se turpiter cognitam occidere haud liceat, quando factum vulgat, Caramuel *ibid. §. 7. pag. 551.*

Sicut haud est nefas rueri honorem contra invadentem, falsum crimen illi impingendo, & fas esse illum occidendo, Caramuel *Theol. fundamental. fundam. 55. §. 6. pag. 550.*

Licetum esse juxta quosdam (speculativè) aut juxta alios etiam (practicè) fauciare, ac interimere, qui colaphum impigerit, tamen si aufugiat, Lessius *de just. & jur. lib. 2. c. 9. dub. 12. num. 79.* Reginaldus in *praxi lib. 21. num. 62.* Filiuc. *tract. 29. cap. 3. n. 5.* Layman *lib. 3. tract. 3. par. 3. tom. 3. n. 3.* Escobar *Theol. moral. tract. 1. exemp. 7. c. 3. Praxis.* Caramuel *Theol. fundamental. fundam. 55. §. 8. pag. 551.*

Falsum accusatorem, atque ad eò testes, & judicem licere occidere, quando aliter oppressio innocentis impediri nequit, Tannerus *tom. 3. disp. 4. qu. 8. d. 4. num. 83.* Sanchez *oper. moral. in Decal. lib. 2. cap. 39. num. 7.*

Procurare abortum licere ante animationem foetus, ut consulari vitæ, & honori puellæ, Ægidius Trullench in *Decal. tom. 3. lib. 5. c. 1. dub. 4. num. 1.* Et quidam Theologus apud Dianam *par. 6. tract. 8. resol. 37.*

Jure posse occidi, qui dicit, Mentiris, aut injurias profert, Escobar *Theol. moral. tract. 1. exemp. 7. c. 3.* Reginaldus *lib. 21. c. 5. num. 60.*

Possè quoque occidi, qui bona nostra eripit, etiam fugientem, dummodò pretiosum quid auferat, Lessius *de just. & jur. lib. 2. c. 9. d. 11. num. 66. & 72.* Escobar *Theol. moral. tract. 1. exemp. 7. c. 3.*

Quibusdam casibus permitti acceptationem duelli, Escobar *Theol. moral. tract. 1. exempl. 7. c. 3.* Layman *lib. 3. tract. 3. par. 3. c. 3. n. 2. & 3.* Hurtado de Mendoza in *2. 2. disp. 170. sect. 9. §. 82.* apud Dianam *par. 5. tract. 19. Miscell. 2. resol. 99.* Simoniam non esse, dare, aut recipere bonum temporale pro spiritali, quando datur ut motivum, & non quasi pretium, Greg. de Valent. *disp. 6. qu. 16. punct. 3. pag. 2039.* & seq. Escobar *Theol. moral. tract. 6. exemp. 2. c. 6. nu. 40.* Milhardas in *Manuductione Curatorum c. 63. inst. 1. n. 2.*

Item simoniam non esse, Beneficium acquirere promittendo pecuniam, quando intentio numerandi deest, Escobar *Theol. moral. tract. 6. exemp. 2. c. 2. num. 19.*

Divinatorem teneri ad restituendam rem acceptam pro divinatione, si solitum consuluit altra; si demonem, non item, Sanchez *Sum. Casuum l. 2. c. 38. num. 96.*

Neminem teneri, aut jure naturæ, aut legum, restituere acceptum pro proferenda sententia injusta, aut assassinatu committendo, vel adulterio; verum licitè illud retinere, Lessius *de just. lib. 2. c. 19. dub. 8. num. 52.*

Lata janua aperta furtis domesticis per Baunii *Sum. peccat. p. 213. & 219. edit. 6.*

Restituenda non esse damna, quæ tertius fecit nobis authoribus, Baunii *Sum. peccat. p. 307. edit. 6.*

Sub poena peccati mortalis obligationem non esse ad restituendam totalem summam per minutiora plurima furta acquisitam, Baunii *Sum. peccat. p. 220. edit. 6.*

Usura palliata ab istis Casuistis sub nomine Majoris, cui perperam imponunt, Baunii *Summ. peccat. p. 33. & seq. edit. 6.*

Invidiam non esse peccatum mortale ob proximi bonum temporale conceptam, Baunii *Sum. peccat. p. 123. edit. 6.*

Quòd sacerdos pecunia accepta pro Sacrificio Missæ celebrando, aliam possit recipere pro Sacrificii parte ad ipsum spectante, Escobar *Theol. moral. tract. 1. exam. 11. c. 9.*

Missam ritè audiri, dum quatuor ejusdem partes eodem tempore audiuntur, Escobar *Theol. moral. tract. 1. exam. 11. c. 9. p. 146. edit. Lugdunen. 1644.* Baunii *Theol. moral. p. 1. tract. 6. de precepto audiendæ Missæ qu. 9. p. 312.*

Obligaciones jejunandi relaxat Escobar *Theol. moral. tract. 1. exam. 13. c. 3.*

Curam Confessarii de judicando statu poenitentis huc

demum reduci, si petenti, nunq. doleat de peccatis cum proposito non amplius ea perpetrandi, id verbulo affirmet, eique Confessarium credere oportere, Filliuc. *moral. qu. tom. 1. tract. 7. n. 359.* Suarez in 3. part. tom. 4. disp. 32. sect. 2. n. 2.

Quod penitens, tamen interrogatus a Confessario, non sit obligatus ei confiteri, peccatum, de quo se accusat consuetudinis esse, seu in quod frequentius labatur, Baunii *Theol. moral. par. 1. tract. 4. de pæn. qu. 15. par. 137.*

Tamen occasio proxima peccandi dicenda sit, quæ per se ad peccatum ducit, & in qua homo constitutus nunquam, aut ferè nunquam immunis est à lapsu; posse nihilominus in ea manere, imò sese ultrò in hanc conicere ob spirituale, aut temporale suum, aut proximi bonum, Baunii *Theol. moral. par. 1. tract. 4. de pæn. qu. 1. p. 93. § 94.*

Concubinarium haud teneri pellere domo concubinam, verum solum polliceri se non deinceps cum ea peccaturum, quando ea relicta tristius vitam transigeret, Sancius in *Select. disp. 10. n. 20.* apud Dian. 5. part. tract. 19. resol. 108.

Quod ratio damni temporalis facit, ut absolvi queat constitutus in proxima occasione peccandi, tamen eam non relinquat, Baunii *Theol. moral. par. 1. tract. 9. de pæn. qu. 19. par. 94.*

Absolvendos esse, qui sunt in proxima occasione peccandi, tamen incestus, absque obligatione, ut sese sejungant, quando horum lapsus frequentes non sunt, aut ferè quotidiani, sed solum quoto mense semel, atque iterum. Imò absolvendum toties quoties filium familias, qui domum paternam deserere nequit, aut pellere ancillam è domo, qua sæpè abutitur, etiamsi spes nulla effulgeat à peccato eum absterurum, quamvis promittentem, Baunii *Sum. peccat. cap. 46. p. 1084. edit. 6.*

Toties quoties item absolvendos esse juniores, qui sese polluant, atque reincidunt semper in eadem mortalia peccata, etiamsi non conantes ab his abstinere, Baunii *Theol. moral. par. 1. tract. 4. de pæn. qu. 15. p. 96.*

Neque denegandam, neque differendam absolutionem esse iis, qui solent ex habitu mortaliter peccare contra legem Dei, naturæ, & Ecclesiæ, tamen nulla spes appareat horum emendationis, Baunii *Theol. moral. par. 1. tract. 4. de pæn. qu. 22. p. 109.*

Quod dolor de peccato admissio conceptus ratione mali temporalis, quod propterea incursum sit ob jacturam factam sanitaris, aut pecuniæ, sufficiat ad recipiendam gratiam absolutionis, modò in animum inducat hoc malum à Deo immissum fuisse, Escobar *par. 11 tract. 7. exam. 9. n. 9.* Amicus *tom. 8. disp. 3. num. 13.*

Homines non obligari præcepto Charitatis unicum amoris Dei actum elicere, aut aliquod præceptum observare motivo ejusdem amoris, quòdque non tam injunctum sit Deum diligere, quam hunc non odisse, Anton. Sirmond. in *defens. vir. tract. 2.*

337 Quadragesimum primum fundamentum sumitur ex Epistola typis excusa Archiepiscopi Mechliniensis ad Eminenti. Cardinales Inquisitionis Romanæ Præfectos, cujus tenor talis est.

Eminentissimi, ac Reverendissimi Patres ac Domini.

Sacra Vestra Congregatio litteras die 18. Aprilis signatas, sequentis Maji die 21. recepi, quibus indicat se precibus Ninclinat. censuisse injungendum mihi, ut Presbyteris... alioquin examinatis & approbatis, licentias audiendi Confessiones personarum secularium concedere non prætermittam; nisi forsitan aliquid in hoc subsit, quod animam meam contristet, justisque causas intra trimestre coram ipsa Sac. Congregat. allegandas, hujusmodi licentias denegandi habeam: futurum alioquin, ut alteri Episcopo facultas demandetur eosdem examinandi, atque approbandi, si intra præscriptum spatium congruas denegationis meæ rationes proferre neglexero. Hoc est, Eminentissimi Patres, quod urgente extrema senectâ meâ ad dandam supremo Judici totius villicationis meæ rationem, supra quam dici potest animum meum contristet, quod non tantum mundum in maligno esse positum, sed quotidie videam in pejus & pejuse refrigerante charitate declinare. Hujus miserandæ declinationis causa. (ut partim experientia propria observavi, partim ex judicio & relato virorum, qui mihi ab integritate mo-

rum, zelo animarum, doctrina & rerum usu probati sunt, sapiens cognovi) prima & potissima est hodierna multorum Confessariorum indulgentia, qua nimis laxant habenas peccatoribus, fidentes quibusdam noviter inventis opinionibus quorundam Theologorum, quorum studium non tendit ad sectandam Evangelicam veritatem, & traditam nobis à Sanctis Patribus vitæ normam; sed ad excusandas excusationes in peccatis, & eorum turpitudinem pallio probabilitatis obvelandam. De quibus Propheta Ezechiel: Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas. In ejusmodi pernicioso excessibus eo usque processum est, ut si quis omnia insolentia paradoxa ex quorundam libris & praxi excerpere velit, quibus hodie Ecclesiæ præcepta de observandis jeuniis, festis, lectione Horarum Canonicarum eluduntur, simonia, privata vindicta, mendacia, perjuria palliantur, obligatio vitandi occasiones peccatorum extenuatur, Sacramentorum valor & effectus evidenti periculo nullitatis exponuntur, non epistola una, sed liber integer conscribendus foret. Cum autem laxa regula, quæ depravatis hominum affectibus alludefcunt, facile eorum judicio probentur, vel sibi hoc successu eorum auctores utilem Ecclesiæ operam præstitisse, & ausi presulante gloriari, se probabilitatè rotis quotidie cæli viam ampliare, hoc est, se terminos arctæ viæ, quæ ducit ad vitam, semel à prima, & inflexibili veritate fixos, denuè propriis suis adinventionibus refrigere. Dum adversus adulterinam hanc Theologiam solidioris doctrinæ, Christianæque disciplina cultorum querelas audiavi, & non cessant hæretici nobis vicini improperare Ecclesiæ nostræ Catholice, talia à quibusdam ejus Doctoribus circumseorsim tradi, qualia nec inter gentes audiuntur, laxiores & periculosiores articulos, quorum copia hisce jungitur, partim ex libris publicè editis, partim ex observatione praxi quorundam mihi fideliter relat. colligi curavi, desuperque eruditorum meæ dioceseos tum secularium, tum regularium judicium & censuram exquisivi. Quibus visis & expensis conatus sum mollioribus remediis huic malo occurrere per me, & examinatos meos, monendo admittendos ad excipiendum Confessiones, ut sibi à laxiori doctrinâ caverent; subinde quoque erudito aliquo scripto curavi unum, vel plures ex hujusmodi articulis refutari. Sed cum observaverim, hanc cautelam nequaquam sufficere, & acrioribus remediis opus esse, proposui non admittere vel seculares, vel regulares ad munus Confessarii, nisi promitterent etiam juramento, quod à dictorum articulorum praxi sibi caverent. Contigit sub hoc tempus, hoc est, anno 1652. die 28. Aprilis sese præsentare examini plures Regulares... judicavi me opportunè tunc posse exequi, quod animo conceperam, & siquidem inchoando à dictis Religiosis: tum quia existimabam, quod dum illi ad dictam promissionem præstandam & observandam essent voluntarii, aliorum quoque Ordinum Religiosi non essent refractarii: tum quia ipsi laxioribus doctrinis inveniendis & practicandis præ ceteris esse addictos, certis experimentis didici: è quorum multis unum observatum est in examine anno, & die supradictis coram Examinatoribus à me deputatis instituto; in illo enim dicti Religiosi ex proposito circa articulos periculosos examinati, multos ex illis mordicis sustinuerunt, nominatim illum, quem etiam aliunde mihi constat ab iisdem Religiosis fuisse practicatum, quod liceat Sacramentaliter absolvere dimidiatè tantum confessos ratione magis incurfus penitentium, qualis v. g. potest contingere in die magna festivitatis, aut indulgentiæ. Quo semel admissio, passim confessiones non integræ erunt, cum dicti Religiosi ad sua Tēpla trahant magnam populi frequentiam, & insuper graves peccatores metu explicandi graviora sua crimina, avidè arrepturi sint opportunitatem obtinendi absolutionem, præmissa tantum explicatione unius, alteriusve levioris delicti. Hinc septem ex dictis Religiosis, qui ceteroquin specimen sufficientis doctrinæ dederant, distuli admittere ad Confessiones secularium audiendas, donec cum juramento promitterent, quod non conformarent se præfatis articulis in dirigendis conscientiis. Quia vero prævidebam fore, quod juramentum non præstarent sine Superiorum suorum assensu, hinc dictam copiam articulorum illis tradidi, ut Superioribus suis exhiberent, promiseruntque se illis exhibituros. Sed nullum hætenus responsum vel illi, vel Superioribus eorum mihi dederunt, nisi quod ab uno ex... quem judicabam esse 339

Professorem in eorum... Lovaniensi, mihi dictum sit aliquos qui-

quidem ex dictis articulis editos esse à ..... in Francia : sed Belgas ad ea non attendere. Ad quod replicabam, quod cum non solerent permitti impressiones librorum..... nisi postquam à tribus Theologis per Provinciales deputatis approbati essent, nemini dubium esse posset, quin omnes de..... haberent pro probabili id, quod tot Theologis cum Authore libri visum fuisset, imprimi posse. Quibus omnibus consideratis, hucusque non potui comprehendere, cur per exactiorem dictæ promissionis dicti Religiosi sibi per me aliquod gravamen inferri existimarent. Quod si præcensa sua gravamina allegassent, ea maturè expendissem; & si justas aliquas querelas proposuissent, nequaquam inherere proposito meo voluissem; non enim mihi mens fuit quidem iniquo animo adversus illos statuerè, seu ruinam salutis omnium mihi commissarum ab invalescente hodie laxitate quorundam Confessariorum, quam præsertim à.... verebar, avertere. Quia vero suspicari non potui, alio ipsos prætextu ad subterfugiendum uti, quam quia fortè inter censuratos articulos aliqui sunt, quos forsitan existimant benigna interpretatione se posse in meliorem partem trahere, vel plausibilibus argumentis ita stabilire, ut non videantur tam acrem censuram mereri; ne multis intricatas disputationes sine spe utilitatis cogere ingredi, eosdem articulos transmissi facultati Theologica Academia Lovaniensis maturius expendendos, ut tantummodo excerptis inde assertionibus, quæ planè evidentis sunt absurditatis, digna eos censura perstringeret: & si quas alias paris absurditatis vel ex libris, vel ex praxi Confessariorum comperisset, illis excerptis adjiceret; prout factum est partim 30. Martii, partim 26. Aprilis 1653. dum assertiones numero 17. judicavit in praxi non tolerandas, & autoritate Superiorum merito prohibendas, ut ex adjuncta copia videri potest. Ut igitur, Eminentissimi Domini, mandato vestro in omnibus paream, quantum possum, & interim in eliminandis perniciosis doctrinis, id quod Episcopalis est muneris non præmittam, paratus ero Religiosos prædictos, quando nihil obstat aliunde, ad excipiendum confessiones admittere, dummodo cum juramento debite auctoritati promittant, quod saltem istis 17. assertionibus, quas similiter aliis tam secularibus, quam Regularibus proponam, nunquam in praxi se conformabunt: quod confido Eminentias Vestras equissimum judicaturas. Duo insuper sunt, de quibus Eminentias Vestras hac occasione certiores reddere volui: nimirum, quod à Regularibus non observetur Decretum Sacra Congregationis negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præficta de die 15. Junii anni 1647. quo declaratur Regularibus non competere licentiam absolvendi à casibus Ordinario loci reservatis, aut imposterum reservandis; proinde non posse illa facultate uti sine licentia ab Ordinario obtemperata: tamen dictum Decretum curaverim tertiam mensis Octobris 1647. omnium Ordinum Regularium Superioribus insinuari. Nam unus tantum Regularis ex Ordine S. Augustini facultatem illam à me petiit, cui etiam tanquam viro cordato & timorato eandem concessi. Cateri prætendunt nescio qua privilegia, aut privilegiorum communicationes, insuper decreti nullitatem, quia ipsis inauditis emanavit. Alii dicunt illud tantum esse declaratorium, proindeque non valere adversus sua privilegia, que non cessant sine Decreto, ut ajunt, abrogatorio. Quin etiam aliqui sunt temerarii, ut audeant dicere, ne quidem Sanctissimum Dominum ipsorum privilegia revocare, aut limitare posse, cum sint eis concessa ob sua merita. Alterum est, quod Regulares plurimi in ea Diocesi confessiones excipiunt, etsi nec à me, nec à prædecessoribus meis approbati sint, prætendentes satis esse, quod approbati sint ab alterius Diocesis Episcopo. Ideoque nuper mandavi, ut ex copia mandati adjuncta patet, omnibus Regularibus, ut nomina, & tempus approbationis à me, aut prædecessoribus meis data exhiberent: quod à plerisque factum est, & deprehensum quoque multos se intrusisse in manus Confessarii in mea Diocesi sine dicta approbatione. Sed quod non satis mirari potui, ubi mandatum illud venit ad notitiā Abbatis S. Angeli in Belgio Sue Sanctitatis Internuntii, voluit, & mihi insinuaricuravit, ut dictum mandatum revocarem: cum tamen, præterquam quod antiquitus id observatum sit, & in Synodo provinciali Mechliniensi à Summo Pontifice Paulo V. confirmata, pro regula constitutum sit tit. 5. cap. 1. de Sacramento penitentiae, verbis comprehensivis articulo hinc juncto, etiam Sanctissimus Dominus noster nuper suo Brevis expedito an-

no Domini 1648. 14. Maji, in causa Episcopi Angelopolitani id ipsum voluerit observari, decernens Regulares etiam Societatis Jesu in una Diocesi ab Episcopo approbatos ad confessiones personarum secularium audiendas, nequaquam posse in alia diocesi hujusmodi confessiones audire sine approbatione Episcopi diocesani, prout Eminentias Vestris scio esse notorium. Hac sunt, Eminentissimi, ac Reverendissimi Patres, ac Domini, que pro disciplina ecclesiastica bono, S. Congregationi Vestra significare volui, confidens pio ejus zelo, & vigilantia, quod non gravabitur mihi adhuc alios efficaciores modos, & media præscribere, quibus ejusmodi non negligendis abusibus obviare possim, & cum omni submissione venerando purpuras vestras, maneo

Em. Dominationibus Vestris

Bruxelles 17. Julii 1654.

Humillimus famulus

Jacobus Archiepiscopus Mechliniensis.

Subsequuntur septendecim assertiones non tolerandæ in praxi, & autoritate Superiorum meritò prohibendæ.

1. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis futura spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.

2. Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimò directè, & ex proposito quærit, aut se ingerit.

3. Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium. Et mollietas, sodomia, bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infamæ; adeoque sufficit in primo casu dicere in confessione, se esse fornicatum; & in secundo, se procurasse pollutionem.

4. Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tantum confessos ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut indulgentiæ.

5. Licitum est tam in judicio, quam extra judicium jurare cum restrictione mentali, non habito respectu ad intentionem ejus, qui petit juramentum.

6. Licet aliquando interficere adversarium, aut illum infamare, (etiam imponendo illi falsa crimina) sine peccato mortali.

7. Licet Clerico, vel Religioso calumniatorem, gravia crimina de se, vel de sua Religione minantem, occidere, quando alius defendendi modus non suppetit; uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus ea vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publicè, ac coram gravissimis viris impingere, nisi occidatur.

8. Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

9. Quidam putant probabiliter, nondum animatò fœtu licere abortum ad vitandum scandalum aut mortem procurare. Ex quo apparet, non condemnandam facillè puellam abortum facientem, cum nondum est animatus fœtus, ne deprehensa grvida, occidatur, aut infametur.

10. A parato maleficio maleficio solvere licet id ipsum petere.

11. Qui apud Mendicantes communicant intra dies Paschales, satisfaciunt præcepto Ecclesiæ de communione annua, nec tenentur illi in sua Parochia communicare.

12. Peccata in confessione omissa ob instans periculum vitæ, aut aliam causam, non tenemur postea in confessione exprimere.

13. Non solum licitum est defendere (defensione occisiva) quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus: quare licitum est tam hæredi, quam legatario, contra injustè impediendum, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere, sicut & jus habenti in Cathedrali, vel præbendam, contra eorum confessionem injustè impediendum.

14. Vocare Deum in testem mendacii levis, non est

tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

15. Ad defendendum honorem suum acceptare duellum, & occidere provocantem, non est mortale peccatum.

16. Non tenetur quis sub pœna mortalis peccati restituere quod ablatum est per parva furta, quantumque sit summa totalis.

17. Absolutionis capax est homo, quantumvis labore ignorantia mysteriorum fidei, & etiamsi per negligentiam quoque culpabilem nesciat mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.

Supra scriptas assertiones numero septendecim, sacra facultas Theologica in studio generali oppidi Lovaniensis congregata in Curia Academica 30. Martii, & 26. Aprilis 1653. judicavit, & resolvit in praxi non tolerandas, & Superiorum auctoritate merito prohibendas.

His addimus aliam consimilem epistolam Episcopi Gandavensis ad facultatem Theologiæ Lovaniensem tenoris infra scripti, videlicet:

Admodum Reverendi, ac eximii Domini.

Illustrissimus, ac Reverendissimus Dominus Archiepiscopus Mechliniensis nuper defunctus piæ, & recolende memoria, pro singulari sua erga gregem sibi commissum vigilantia, & sollicitudine, miserat ante annos aliquot sacra vestra Facultati nonnullas propositiones morales admodum laxas, & perniciosas examinandas, ac censurandas, ut si ita iudicium ferret, earundem praxim in diœcesi sua prohiberet, & animarum Rectoribus, ac Confessariis expressè mandaret, neullo pacto eas sequerentur, admitterent, aut docerent: quod & juxta censuram vestram præstitit, ac facti sui rationem Sacra Congregationi Cardinalium S. Conc. Trident. Interpretum aperuit; dictasque propositiones, ut præfertur, censuratas transmisit, ut auctoritate sua superiori pium illud inceptum promoverè dignarentur. Eminentissimi Patres zelum atque prudentiam ipsius, ut accepimus, summo pœnè laudarunt, literis ad ipsum datis Romæ 14. Novembris 1654. & renuntiaverunt dictas propositiones à se remissas ad S. Congregationem generalis Inquisitionis examinandas, & qualificandas, ut eo peracto opportunè tanto malo prospiceretur. Remedium illud Christianæ Religioni, & Ecclesiasticæ discipline per necessarium hætenus expectatum est, nondum tamen obtentum. Interea experimur summo animi nostri, & proborum omnium dolore nimiam illam quorundam recentiorum licentiam in excogitandis vanis, & inutilibus questionibus, que proficiunt potius ad impietatem, & serpunt ut cancer, stabiliendisque novis opinionibus, & commentis, continuè augeri, & invalescere; probabilitates, quibus solis innititur, magis, magisque recipi, & confirmari, Ecclesiasticam disciplinam paulatim pessundari, dogmata Evangelica negligi, mores perverti, virtutes sperni, vitia speciosis prætextibus obvolvè, & à corrupta natura puffedim magnis amplexibus arripi, ac sensim omnem solidæ, & sinceræ pietatis normam à fidelium cordibus exulare: quibus enim modis, & Authoribus, que vix ferme jam sunt probabilia, iisdem sunt & licita; mendacia, fraudes, perjury, calumnie, homicidia, usura, furta, simonia, & si quid nefandi ipsa quoque natura abhorret, non nisi à rudibus, & idiotis modo perpetrari videntur. Acutiores vero, & sagaciores illi rerum inspectores tot circumstantiis, suppositionibus, modis, conditionibus, involucris ista vitia norunt obducere, & fucata malitia in virtutes quodammodo transformare, ut non solum hominibus, sed ipsimet Deo facile imponerent, si possent. Imò verò principiis ipsorum in hærendo leges omnes, & jura tam positiva, quam naturalia probabilitatibus tandem cedere debebunt: docent enim nonnulli auctoritatem unius Doctoris probi, & docti reddere opinionem probabilem; & hanc unicuique licitum esse, etiam reluctante conscientia, sequi: cui præmissæ si subsistantur aliæ duæ sequentes opiniones, quod nempe Confessarius teneatur sub peccato mortali absolvere cum, qui juxta probabilem sententiam operatus est, quamvis à parte rei sit falsa, & talis à Confessario judicetur, neque Judex secularis possit talem illa conscientia punire: quid queso inde sequatur, nisi gravissimorum etiam criminum reos, modo doceant se unius Doctoris probi, & docti opinionem secutos, ab

omni lege, & pœnatam in foro poli, quam in foro fori immunes esse, & liberos? Et hæc quidem fusiùs fortassis, quam necesse erat, apud eximias DD. Vestras deposuimus, ut doloris nostri, & scriptiois unius causas cognoscant: que animus nostrum eo penitus feriunt, quod intelligamus laxas, & perniciosas hujusmodi opiniones non modo nimis liberè per diœcesim nostram disseminari, & praticari, verum etiam quandoque pro concione plebi, non sine prudentium, & cordatorum scandalo, publicè tradi, doceri, & inculcari. Quid autem in privatis colloquiis, & præsertim sacris confessionibus agatur, supremus animorum scrutator, & arbiter noscit, pravos saltem effectus, & conscientiarum corruptelas Confessarii plurimi, aliique viri probi quotidie experiuntur, ac deplorant. Urget interim subditarum ovium cura à supremo Pastore Christo Domino nobis commissæ, premit officii debitum, & instat reddenda ministerii ratio, ut pro viribus nostris opportunum quantociùs remedium adferamus; à nobis enim illam exiget, non ab illis, ad quos non pertinet de ovibus: sed si speculator, id est, Episcopus, viderit gladium etiam perverse doctrina venientem, & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam, ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem ejus de manu speculatoris requiratur, inquit Dominus apud Prophetam suum Ezechielem. Neque enim solummodo conqueritur paulò inferius, quòd Pastorum incuria, & desidia greges facti sint in rapinam luporum; seu hæreticorum, verum etiam quòd oves factæ sint in devorationem omnium bestiarum agri, quæ licet aperè non invadant, aut rapiant, occultè tamen insciant, & devorat gregem. Ac per eas non incongruè intelligi possent perniciosarum istarum opinionum magistris, qui speculationibus suis non nisi terrenæ, & carni allubentia sapere videntur, animos autem ad cœlestia, & verè Christiana non dirigunt; & cum purissimam aquam biberint, reliquam pedibus suis turbant, & ovibus præbent bibendam, quod omnes hæretici faciunt, inquit S. Hieronymus in hunc locum, ut carpant eloquia scripturarum, & quantum in se est, maculent. Sed & Ecclesiastici viri, qui dogmatum non custodiunt veritatem, sed de suo corde confingunt, magistratque habent præsumptionem suam, simili errore tenentur, qui cum populo persuaserint vera esse que fingunt, & in theatralem modum plausus concitaverint, & clamores, immemores sunt imperitiæ suæ, & adducto supercilio, libratique sermonibus, atque trutinatis, magistrorum sibi assumunt auctoritatem. Ut itaque conscientia mea, & officio hæc in re satisfaciam, præter antedictas propositiones nuper 30. Maji, & 26. Aprilis 1653. à vestra facultate censuratas, nonnullas alias hisce injungo ad me delatas, atque iudicio meo, & virorum doctorum secularium, & regularium, quos super iis consului, perniciosas, easque, ne temerè, aut leviter in re tanti momenti procedam, ad eximias DD. Vestras transmittito, & unice rogo, ut dignentur pro singulari suo in Religionem, & veritatem Catholicam zelo jam toties comprobato dictas propositiones, prout hic jacent expressè, mature perpendere, & examinare: & quas in praxi perniciosas; aut non tolerandas judicaverint, censura sua singulis vel junctim apposita notare, ut ego deinde, quod muneris mei fuerit, statuat, & easdem ad Sanctam Sedem transmittam, opemque deniq; pro universali remedio implorem, si eximias DD. Vestris opera pretium aut necesse videatur, super quo earum iudicium gratum quoque erit intelligere, & non solum mihi, sed & fidelibus universis singulare beneficium præstabit. Deus sacrum vestrum cœtum Ecclesiæ, & Reipublicæ Christianæ diutissimè servet, quod animitus vovet, & precatur. Inferius habebatur: Admodum Reverendarum, & eximiarum DD. Vestrarum humilis servus, signabat Antonius Episcopus Gandavensis. Gandavo 9. Aprilis 1657.

Responsum factæ Facultatis Theologiæ Lovaniensis ad prædictas litteras.

Illustrissime ac Reverendissime Domine.

QUandoquidem Illustrissima gratia vestrae pro pio, & sancto illo zelo, quo gregi sibi commissio diu, noctuque sollicitè (uti Præsul, & Pastor bonus) invigilat, nostrum iudicium exposcere placuerit super suspectis quibusdæ, qua in diœcesi sua in vebri incipiunt, dogmatibus: nolentes

vel officio nostro, vel observantia, quam Ill. G. V. debemus, deesse, eadem ista dogmata attentè, & iteratis sepè vicibus, tam collegialiter, quam seorsim ante promateria gravitate perpendimus, & examinavimus; ac deprehendimus (uti scheda hisce juncta indicabunt) quod tantopere ab orthodoxis Doctrina Christiana principiis exorbitent, tamque latam portam varii generis vitiis aperiant, ut omnes in ea unanimiter simus sententia, Præfulum Ecclesie esse illa tanquam salutaris Christi doctrina dissentanea profligare, & à Diæcesibus suis omni convenientiori, quo id expedire judicaverint, modo eliminare; recurriendo etiam in istum finem ad Sanctam Sedem, eique supplicando, ut & ipsa manum salutarem huic tam pernicioso utrique Reipublice malo adhibere dignetur. Neque enim dubitare de ea possumus, quin visa enormitate, potestate sibi à Domino in edificationem concessa, usura sit, & ne illud pestilenti suo afflatu latius in Ecclesia, pretioso Christi sanguine redempta, proserpat, efficaciter præpeditura. Interea preces nostras apud D. D. M. enixè interponemus, ut Ill. S. G. in adulto hoc senio renovari faciat ut aquila juventutem suam, eamque Ecclesie & nobis multis adhuc annis sospitem conservet, & incolumem. Infrà habebatur: Illustrissima ac Reverendissima Gratia Vestræ ad omne obsequium devotissimi famuli, Decanus, & Facultas S. Theolog. in Acad. Lovan. Signabat Gerardus Vanuerm pro tempore Decanus, suo & totius S. Facultatis nomine. Lovanii 5. Maji 1657.

Assertiones quædam doctrinæ moralis per Facultatem Theologicam Lovaniensem ad requisitionem Reverendissimi Domini Episcopi Gandavensis examinatæ, & suis sigillatim censuris perstrictæ, die 4. Maji anni 1657.

Assertio I.

Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, aut temporali, nostro, vel proximi.

Censura.

Falsa, temeraria, perniciosa, atque ab auditu fidelium procul arcenda assertio.

II.

Nemo tenetur occasionem proximam peccati vitare cum magno suo detrimento; unde nec concubinariis tenebitur dimittere concubinam, quæ ipsi nimis utilis est ad lucrandum bona temporalia media negotiatione, vel etiam ad oblectamentum concubinarij, vulgò *regalo*, dum deficiente illa, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ rædjo magno afficerent concubinarij, & alia famula ad id nimis difficilè inveniretur.

Censura.

Præcedenti assertioni coniectaria, & similibus notis inurenda assertio, continens præterea corollarium, uti Epicureorum placitis consonum, ita Christianorum regulis, quibus manus, pedem, & oculum quoque dextrum scandalizantem abscindere, atque à nobis abjicere præcipitur adversum.

III.

Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justiciam, & honorem defendat; & si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

Censura.

Ne umbram quidem præfert probabilitatis, sed cumulum complet remeritaris, spatiosam calumniatoribus, & impostoribus portam aperiens.

IV.

Fas est viro honorato occidere in vasorem, qui sustem vel alapam nititur impingere, vel calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit. Idem quoque licet, quamvis post illatam fugiat.

Censura.

Prior pars sub indiscreta sua generalitate nefariam, & humanæ vitæ injuriosam continet doctrinam. Posterior quoque non tam justam violentiæ repulsionem, quam privatæ vindictæ executionem spirat.

V.

Licitum est occidere calumniosum actorem, testes, & injustum Judicem, ad servandam vitam, honorem, & res familiares.

Censura.

Abominanda, execrandaque assertio, assassinatoribus, sicariis, aliisque publicis justitiæ ministris, quin & ipsis quoque Principibus præsentissimum procreans periculum.

VI.

Videtur probabile, omnem foetum, quamdiu in utero est, carere anima rationali, & tunc primùm incipere eandem habere, cum paritur; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

Censura.

Falsa, & Philosophiæ ac Theologiæ principiis dissentanea assertio, perniciosè quoque concludens; siquidem ut in *Apologetico pro Christianis*, cap. 9. monet Tertullianus: *Homicidii festinatio est prohibere nasci, nec refert, natam quis eripiat animam, aut nascentem disturber: homo est, & qui futurus est, & fructus omnis jam in semine est.* Quapropter ad homicidii reatum quod attinet, inculcanda potius fuerit fidelibus Augustini sententia ista *Serm. 244. de tempore: Mulier quæcunque peperit hoc, per quod jam non possit concipere, quoscunque parere poterat, tantorum homicidiorum ream se esse cognoscat.*

VII.

Clarum, & certum est, Judicem non posse punire alium, qui secutus est opinionem probabilem.

Censura.

Assertio relata ad eam probabilitatem, quam assertio 26. seu ultima obtendit, prolixè falsa est, & judiciariæ potestatis perperam coarctiva, seditionum, ac rebellionum inductiva, publicæ tranquillitatis turbativa, nec in Republica rectè ordinata ullatenus toleranda.

VIII.

Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

Censura.

Furari nullo casu permissum est, quia intrinsecè malum; furripere autem alienum, permissum quidem est in extrema necessitate, quando aliter haberi non potest; sed illud extendere indiffinitè ad necessitatem gravem, est dare ansam pauperibus ad passim furandum.

IX.

Famuli & famulæ domesticæ possunt occultè heris furripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salatio, quod recipiunt.

Censura.

Hæc assertio falsa est, naturam hominis de se pronam ad malum præcipitans in furta, ac domesticam pacem perturbans, eò vel potissimum, quòd ista compensatio ipsorum famulorum & famularum judicio relinquatur.

X.

Qui cessit foro, potest sibi retinere bona, quibus indiget ad sustentationem familiæ, ne indecorè vivat, licet debita, pro quibus cedit, sint ex injustitia, & notorio delicto contracta.

Censura.

Hæc assertio in sua generalitate falsa est, & perniciosæ sequelæ, utpotè plerosque fures, & alienorum bonorum usurpatores liberans à restitutione.

XI.

In causa æquali potest Judex aliquid ab una partium accipere, ut sententiam in ejus favorem ferat.

Censura.

Falsa est, justitiæ pervertiva, & immanibus, ac quotidianis corruptelis viam sternens.

XII.

Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

Censura.

Apertè falsa est, & receptissimis justitiæ regulis contraria.

XIII.

Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum; sed solum si exigatur tanquam ex justitia debitum.

Censura.

Hæc assertio periculosa est, & serviens ad excusandum, & palliandum usuras de jure præsumptas.

XIV.

XIV.

Contractus Mohatra licitus est etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu venditionis præviò inito cum intentione lucrì.

Censura.

Falsa est, & palliativa usurarum, præsertim cum emptori imponitur onus revendendi, ut in assertione.

XV.

Dare temporale pro spiritali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spiritalis; vel etiam quando per temporale fit solum compensatio gratuita pro spiritali, aut è contra. Et id quoque locum habet, etiam si temporale sit principale motivum dandi spiritalis, imò etiam si sit finis ipsius rei spiritalis, sic, ut illud pluris æstimetur, quam res spiritalis.

Censura.

Varia ista formalitates, ut plurimum pallia sunt latentis simoniæ; & quamvis ficti subindè possit, ut nulla propriè dictæ simoniæ labes subit, plerumque tamen subsunt fordes simoniæ affines.

XVI.

Pro intercessione ad beneficium obtinendum potest aliquid dari sine simoniæ suspitione.

Censura.

Falsa est, & perniciofa, hominibusque ambitiosis & indignis aditum aperiens ad beneficia per pecuniam promiscuè procuranda.

XVII.

Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, imò quatuor simul à diversis celebrantibus audit.

Censura.

Falsa est, & præceptorum Ecclesiæ elusiva, nec majorem habet apparentiam de quatuor Sacti partibus, quam de viginti.

XVIII.

Urgens metus gravis, est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

Censura.

Irreligiosa est, & Sacramentis Christi injuriosa.

XIX.

Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

Censura.

Patrocinator humanæ ambitioni, justificat perjuriam, & mandatum regium inutile reddit.

XX.

Superfluum non est, quod homines servant pro status sui, vel parentum qualitatè, habita, vel adipiscenda; idèoque via poterunt inter sæculares inveniri, qui superfluum habeant.

Censura.

Prior pars in sua generalitate falsa est, & cum posteriori, que inde deducitur, elidit obligationem elemosynæ, & misericordiæ impendendæ, à Scriptura sacra crebriò inculcatam.

XXI.

Non est nisi veniale, etiam absque utilitate se cibo, & potu usque ad vomitum ingurgitare, nisi ex hujusmodi vomitibus gravia valetudini incommoda oriantur.

Censura.

Scandalosa est, & falsa in sua generalitate, ac laxans habenas potatoribus ad se liberaliter ingurgitandum, & inebriandum.

XXII.

Qui dormite nequit nisi vespere sumpta cœna, non tenetur jejuna; imò neque in prandio collationem sumere, quamvis hoc modo isti incommodo obviare possent, quia nemo tenetur pervertere ordinem refectio-
num.

Censura.

Falsa est, & fundata super frivolo prætextu.

XXIII.

Defessus ex quocumque labore licito, vel illicito, verb. gr. cum sceminis commixtione, liberatur à lege jejunii.

Censura.

Falsa, & castis auribus horribilis.

XXIV.

In rigore loquendo, videtur, quòd homo non teneatur unquam per totam vitam suam elicere actum amoris Dei.

Censura.

Impia, & primam legem Christianæ vitæ evertens.

XXV.

Ut actio quæpiam sit peccaminosa, oportet, ut procedat ab homine qui noscit, & percipit, quid boni malive in ea sit; & antequam id videat, aut animum reflectat, actio neque bona est, neque mala.

Censura.

Est contra communia Christianæ Theologiæ principia, & innumera etiam innumerissima hominum peccata excusat, cum pernicie animarum.

XXVI.

Authoritas unius Doctoris probi, & docti, reddit opinionem probabilem.

Censura.

Perniciofa est, & innumeras absurditates invehens in omni materia doctrinæ moralis.

Inferius habebatur.

Ita judicatum per Collegium S. Facultatis Theologiæ Universitatis Lovaniensis die 4. Maji 1655. ac de mandato DD. Decani, & reliquorum Magistrorum ejusdem Facultatis subscripsit. Signatum. Gregorius Lipsius, istius Facultatis Bedellus, & Notarius publicus.

His demum adjicimus sex alias propositiones, in Urbe novissimè qualificatas, ut sequitur.

Decretum die 30. Januarii 1659.

In Congregatione generali S. Romana, & universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctissimo D. N. D. Alexandro VII. ac Eminentissimis & Reverendissimis D. D. S. R. E. Cardinalibus in universa Republica Christiana contra hereticam pravitatem generalibus Inquisitoribus à S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

Cum nuper à Regularibus Mendicantibus diocesis Andegavensis judicio Sedis Apostolicæ (ad quam dumtaxat fidei controversas, & morum universalis Ecclesiæ pertinet definire) infra inserta propositiones fuerint oblata: de mandato Sanctissimi D. N. D. Alexandri Divina Providentia Pape VII. plurium Theologorum, & Canonistarum à Sanctitate sua ad id specialiter deputatorum examini sint commissa: quo peracto, ac relata Sanctitati sue unanimi eorumdem Theologorum atque Canonistarum censura; idem Sanctissimus, auditis votis Eminentissimorum, & Reverendissimorum D. D. Cardinalium generalium Inquisitorum, easdem propositiones prout infra qualificatas autoritate Apostolica declaravit, & declaratas decrevit, & tales ab omnibus haberi præcepit.

I.

Concilium Tridentinum non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut sæcularium confessiones audire possint: neque de illius Concilii auctoritate privilegia Regularium restringi possunt, cum id in Gallia receptum non sit, præterquam in decisionibus fidei. Neque etiam Bulla Sixti IV. pro illius confirmatio-
ne promulgata.

Est falsa, temeraria, scandalosa, in hæresim & schisma inducens, Sacro Concil. Trident. & Sedi Apostolicæ injuriosa.

II.

Ubi Concilium Tridentinum est receptum, non possunt Episcopi restringere, vel limitare approbationes, quas Regularibus concedunt ad confessiones audiendas: neque illas ulla ex causa revocare. Quinimò Ordinum Mendicantium Religiosi ad eas approbationes obtinendas non tenentur. Et si ab Episcopis Religiosi non probentur, rejectio illa valet tantum, ac si approbatio concessa fuisset.

Complexè accepta est falsa, temeraria, scandalosa, & erronea.

III.

Regulares Ordinum Mendicantium semel approbati ab uno Episcopo ad Confessiones audiendas in sua diœcesi, habentur pro approbatis in aliis diœcesibus, neque nova indigent Episcoporum approbatione. Regulares habent potestatem absolvendi à peccatis Episcopo reservatis, etiamsi ab Episcopo auctoritas ista ipsis indulta non fuerit.

Quoad primam partem est falsa, & saluti animarum perniciofa. Quoad secundam partem est falsa, auctoritati Episcoporum ac Sedi Apostolicæ injuriôsa.

IV.

Nullus in foro conscientia: Parochia: suæ interesse tenetur, nec ad annuam Confessionem, nec ad Missas Parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, divinam legem, fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ ibi in Catechesibus annuntiantur, & docentur.

Quoad primam, & secundam partem, simpliciter accepta est erronea, & temeraria. Suppositis verò privilegiis Apostolicis, nullam meretur censuram. Et quoad tertiam partem de auditione verbi Dei, servetur dispositio S. Concilii Tridentini.

V.

Talem legem in hac materia nec Episcopi, nec Concilia provincialium, nec nationum sancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Ecclesiasticis censuris multare possunt.

Suppositis itidem privilegiis Apostolicis, nullam meretur censuram. Verùm ista non est prædicanda, nec publicè docenda, prout nec præcedens quarta.

VI.

Regulares Mendicantes petere possunt licitè à iudicibus sæcularibus, ut injungant Episcopis, quatenus ipsis mandata concedant ad prædicandum in Adventu, & Quadragesima. Quod si renuant facere Episcopi, decretum iudicum sæcularium tantundem valet, ac si permissio dictis Religiosis concessa fuisset.

Est falsa, erronea, & in hæresim & schisma inducens.

Hanc ergo qualificationem, & declarationem à cunctis tenendam, & sequendam, & in praxi observandam Sanctitas sua declaravit, & mandavit sub pœnis contra schismaticos, temerarios, seditiosos, ac de hæresi suspectos impositis, contrariis quibuscumque non obstantibus.

Joannes Lupus S. Romanae, ac Universalis Inquisitionis Notarius.

340 Quadragesimum secundum, & ultimum fundamentum pro hac sententia, aliis omissis, sumitur ex auctoritate gravissimorum Patrum, & Magistrorum primæ classis, qui eam suis scriptis probarunt, inter quos primo loco affertur Aristoteles supracitatus in 1. fundamenton. 257. Nam cum docuerit intellectum non habere libertatem opinandi ad libitum, sed violentè cogi à motivis falsis, aut veris; quia necesse est aut falsum, aut verum dicere: apertè sensit non esse possibile, ut opinetur partem minus probabilem, in qua sunt leviora motiva; quin potius violentè eum adstringi ad opinandum partem magis probabilem, in qua sunt motiva gravioris ponderis, ut ibi latiùs deduximus. Item huic sententiæ adscribuntur

Sanctus Augustinus in 2. de Doctrina Christiana, relatus in c. In Canonicis, dist. 19. ponderando eum ut dixi supra in 15. fundamento.

S. Joannes Chryostomus in Matth. homil. 44. c. 23. cuius verba superius retulimus, & expendimus in 16. fundamento.

S. Thomas quodlib. 8. art. 13. ubi vult, ut cum de eodem sunt opiniones contrariæ, liceat sequi alteram, dummodo non habeatur opinio de opposita, & modò non habeatur aliquod motivum ad contrarium opinandum, & ad dubitandum de sua: quæ omnia manifestant, relinqui non posse opinionem probabiliorē: & est adeò evidentet in hac sententia, ut omninò pertinax sit in suo errore, qui id negaverit. Quinimò Adrianus & Corduba in locis proximè citandis explicant quædam dicta S. Thomæ, ex quibus colligitur, eum sequi viam adhuc strictiorem, quam sit ista, sicut & nos supra diximus n. 269. & n. 270.

Scotus in 4. dist. 11. q. 6. in illis verbis: Cum multis

probabilior sit pars negativa, non sine peccato aliquis se exponit dubio, sequendo scilicet affirmativam minus probabilem.

Joannes Major in 4. sent. q. 2. prolog. 3. & 5. & contra quintam conclusionem circa finem, ubi latè, ac strenuè pro hac sententia pugnat.

Gabriel in 4. dist. 15. q. 8. art. 13. dub. 2. ubi etiam citat Joannem Gersonem Cancellarium Parisiensem in regulis maritalibus, ubi ponit regulam infra scriptam, videlicet: Agere incertum, & dimittere certum in materia morali, est peccatum mortale; & specificat eandem regulam, subiungens: Si tale sit incertum, quod sit mortale, non solum per conjecturas leves, aut suspitione trepida, & scrupulosa proveniente ex nimio timore cadendi in viam Domini; sed intelligitur, dum est tale vehementer, & probabiliter incertum aequè sicut oppositum, vel magis; tunc illud quod agitur, non carebit peccato mortali. Hæc Gerson.

Henricus Gandavensis quodlib. 4. q. 33. ubi ait: Si peritus vir novit statum Doctoris, qui sententiat contra partem periculosa, nempe in qua potest esse peccatum, si ponatur in actu habere omnes bonas condiciones prædictas, aut plures ex eis, quam alius, nempe qui sententiat pro parte periculosa, ut v.g. si queratur: An liceat habere plura beneficia; periculosa vocatur illa, quæ affirmat; nam in illa potest esse peccatum, non in opposita; novit etiam rationes ejus esse efficaces, & expressiores auctoritates, quas adducit: iste proculdubio exponens se illi periculo, mortaliter peccat: quia quod agit, non est ex fide, sive conscientia, sed contra dictamen conscientia, & rationis recta. Conradus de contractib. q. 100. ubi sic habet: Si cause adharendi opinioni damnanti actum sunt magis prægnantes, tunc suat nata inducere eum ad magis credendum, quod sit illicitus, quam quod sit licitus: modo intellectus est potentia rationalis non potens non credere id, quod sibi ostenditur, ut magis credibile: igitur talis magis credit, quod sit damnatus actus; & sic agens agit contra conscientiam reclamantem, & peccat.

Antonius Cordubensis lib. 2. Questionarii, q. 3. ubi citans Adrianum in 4. de rest. sic dicitur: Agendo contra rectam rationem peccatur; sed agens contra probabiliorē opinionem agit contra rectam rationem, quia agit contra rationem, & auctoritatem, cui resistere non licet; nam ideo est probabilior opinio, quia rationabilior, & quia validioribus innititur rationibus, & fundamentis, quibus naturaliter convincitur intellectus, ut huic parti potius, quam opposita assentiat. Sanctus Antoninus par. 1. tit. 3. cap. 10. §. 10. reg. 4. vers. Reverendo, cujus hæc sunt verba: Notandum, quod cum bona conscientia potest quis tenere unam partem alicujus opinionis, & secundum eam operari, secluso saltem scandalo, quæ scilicet pars habeat pro se notabiles Doctores, dummodo talis opinio non sit contra auctoritatem expressam Sacra Scripturae, nec contra determinationem Ecclesie Catholicae, & quod etiam ex contrarietate talium opinionum non inducatur ad dubitandum, sed bonam sibi conscientiam & credulitatem formet de eo, quod credit, tanquam de probabiliori parte, & præcipuè quando quis adhibet diligentiam inquirendò, an liceat, nec invenit aliquid, quod eum sufficienter moveat ad hoc, quod sit illicitum. Sylvester in verb. Dubium, num. 4. Cajetan. in Summ. in verb. Opinio, Sor. lib. 3. de just. & jur. quæst. 5. art. 5. Navar. in c. Si quis autem, num. 53. de præscript. & in Sum. c. 27. num. 286. vers. Quintò, & alii, quos refert & sequitur Paulus Comitulus in responsis moralibus lib. 5. qu. 15. Card. Paleot. de Sac. Consist. consul. part. 5. q. 13. vers. Quod verò. Et ex Canonistis Innocentius, Jo. Andr. Abbas, & alii in cap. Per tuus, il 2. de simon. & in c. Tua nos, de homic. Hostiens. in præmio Summæ col. 2. ubi ait: Tu ergo, perlectis, & intellectis juribus, & rationibus, quibus unaquæque fulcitur opinio, amplectere quam malueris, & elige, cui dicas, Tu mihi sola places. Ex mente igitur Hostiensis non potest eligi minus probabilis, quia illa non est talis, cui possit dici, Tu mihi sola places: & si quis hoc diceret, utique non opinaretur, sed fingeret. Bald. in l. Ab eo, num. 11. C. Quomodo, & quando Judex, ubi quamvis dixerit, Si propter intricaciones probationum hinc inde Judex dubitet, & statutum municipale eum cogat pronuntiare, posse illum pronuntiare, quod sibi videbitur: nihilominus statim hoc temperavit, dicens: Tamen in sententia exprimat qualitatē probationum, ex quibus movetur, & respondeat quibus non movetur. Et idem Bald. in cap. 1. n. 35. sup. cod. ubi ait;

- ait, glossis discrepantibus iudicem eligere debere opinionem, cui magis ratio intellectus sui consentit. Et Abb. in c. p. 2. de sent. & re judic. relatus ibi à Felino num. 15. in 7. fallent. dum ait: *Sententiam iudicis sequentis unam opinionem in materia, in qua est magnus conflictus, valere, si non appareat, quæ sit opinio communior, & illa non sit aperte falsa.* Ergo à contrario, si appareat, quæ sit communior, seu probabilior ex principio extrinseco autoritatis, illa est sequenda, Navar. *Summ. Hispan. cap. 28. addit. ad nu. 282. c. 27.* Et pro hac parte ex professo consuluerunt Antonius de Butrio, & Petrus de Ancharano inter consilia ipsius Anchacani *conf. 210. incip. Inter contraria, per totum*, Bald. Angel. & Legistæ in l. *Si idem cum eodem, §. fin. ff. de iurisd. omn. judic.*
- 343 Eidem sententiæ adscribendi sunt Jurisconsulti, qui affirmant, in opinionum discrepantia eligendam esse veriore; pro eodem enim usurpatur à Doctoribus nostris opinio verior, & opinio probabilior, ut probatur in l. 1. *propè fin. vers. Sed verior, ff. de contrahend. empr. juncto §. Item pretium, vers. Sed Proculi sententia, Instit. de empr. & vendit.* inter quos numerantur Gemin. *conf. 48. Pro examinatione, num. 4. vers. Primum quia, & Matth. Mattheil. in suo Opusculo de elect. verioris opinionis, inter tract. communes volum. 6. fol. 203.* Quinimò Henric. Boich. in cap. *Quasitum, circummed. vers. Et licet ista opinio, de tempor. ordin.* dicit sequendam esse opinionem tuiorem, ubi agitur de periculo animæ, etiam si contraria opinio sit satis probabilis. Et idem reperit ibi Cardin. Bellam. in 2. *oppos. nu. 12. vers. Et dicit hic Dominus Henricus.* Nec discrepat Navar. in *Manual. cap. 27. num. 185.* dum ait: *Ad serenitatem conscientie eligendam esse ex variis bonam opinionem, & quietendum in ea.*
- 347 Quibus adungi possunt Doctores omnes, qui sentiunt ex duabus opinionibus, quarum una sit communis, alia sit verior, eligendam esse veriore, & melioribus rationibus fulcitam. Nam cum communis opinio sit probabilis, cap. *Novimus, de verb. signif. & latius dictum est supra in 21.* fundamento; hi proculdubio censent non esse licitum sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori, seu (quod idem est) veriori. Cujus sententiæ sunt gloss. in cap. 1. in *ver. Rationabiliter, per illum textum, & Abb. in penult. notab. de his, quæ sunt à major. part. Capituli, Bald. hic, & in cap. 1. §. Judices, col. pen. de pac. juram. firman. Gemin. in cap. 1. in 1. col. in 3. notab. de Summ. Trinit. lib. 6. Joan. de Anan. in cap. *Tua, in 1. col. de usur. Abb. conf. 1. in fin. lib. 1. & in cap. Capellanus in 2. col. per illum textum de feriis, Imol. in l. Cum quidam la 2. ff. de acquir. hered. Præpositus in cap. *quis nesciat num. 7. 9. dist. Angel. conf. 100. Sanctissima, col. 6. Dec. conf. 259. Visus his, in princ. Surd. conf. 294. Menoch. de arbit. Judic. lib. 2. centur. 4. cas. 339. num. 21. Sylvester in ver. *Opinio, num. 2. Navar. conf. 9. An nepotes, num. 2. de fil. Presbyter.* Et est communis opinio, teste Riminaldo Junior. *conf. 405. n. 20.* Imò eam tenent Joan. Andr. in *fin. Abb. n. 15. & Canonistæ omnes in cap. 1. supra eodem, ut ibi testatur Felinus nu. 54. in 1. limit.* Quæ etiam de jure verissima est, & constat ex dictis supra in eod. 21. fundamento; & servatur tam in Roma, quæ communem opinionem non sequitur, quando apparet contrariam esse veriore, & validioribus subnixam rationibus, quam in Sac. Congregatione Concilii, quæ propterea in casibus contingentibus sæpius mandavit, ut videretur de veritate communis opinionis.***
- Unde his autoritatibus simul junctis, satis superque patet, hanc posteriorem sententiam videri magis communem, sive gravitatem, sive numerum Doctorum consideremus. Et tamen ut inquit Paulus Comitulus *supra cit. lib. 5. in responsis moralibus, quæst. 15. Non sunt in defectu opinionum attendendi plures numero, qui sequuntur tanquam oves aliæ aliæ; sed existimanda communior illa, quam sex, vel septem Auctores Classici rem ex professo tractantes asserunt, quam probata à quinquaginta sola autoritate aliorum ductis;* quod ante eum dixerat Joan. Major. *loc. cit. in hæc verba: Non semper habendus est oculus ad multitudinem dicentium, sed sapientiam cum numero considerabis; quia sicut duos, vel tres debiliores valet unus fortis, sic unus oculatus materiam diligenter inquirens tres alios inferiores valet.* Hæc ille. Conferat optimè illud Exodi 23. *Nè sequaris turbam ad faciendum judicium.* Est bonustext.
- in l. 1. §. *Neque ex multitudine auctorum, C. de ver. jur. enucleand. & c. In nostra de testibus, & concordant Alexander conf. 207. in fin. in ver. Numerus, lib. 7. post Baldum in l. Magistratus, in fine, C. Quando provocare non est necesse, & alii plures, quos adducemus infra in 4. quæst. post tertium conclusionem, vers. Verum tamen oportet advertere.* Negari autem non potest, quin Authores, qui hanc sententiam probarunt, sint ex antiquis sapientibus, quibus 349 quidquid contra scripserit Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 11.* stando limitibus autoritatis, magis est defendendum, quam Doctoribus modernis, secundum illud Job. 12. 13. *In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia.* Et Eccles. 39. 1. 4. *Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens.* Et Eccles. 8. *Non te prætereant narratio seniorum, ipsi enim didicerunt à patribus suis.* Et notat Hostien. in c. *unic. num. 51. & 52. & ibi etiam Jo. Andr. n. 40. & 41. de Sacr. unct. quia temporis diuturnitas videtur eis autoritatem attulisse, Silvest. in ver. *Opinio, nu. 2. in fin. Pract. Papien. in form. c. Quando test. præd. ad eternam rei memoriam, in fin. Everar. in loco ab autoritate, nu. 16. vers. Ad unum tantum adverte.* Idèoque antiqui Doctores magni, & veræ Philosophiæ auctores appellantur à Baldo *conf. 327. nu. 2. vers. Sed in hoc non conveniunt, lib. 3. & Speculat. in proæmio num. 15. Tantra, inquit, nobis antiquitati habitæ est reverentia, ut nomina sapientum taciturnitati tradere nullo patiamur modo. Item, Antiquos cum reverentia lego, sine injuria recentes, dicebat Lampridius à Sidonio relatus. Et Plinius: Sum, inquit, ex his, qui miror antiquos, non tamen, ut quidam, nostrorum temporum ingenia despicio.* Imò eum qui relinquit antiquos Doctores, ut modernis adhæreat, non rectè sapere, scripsit Signoroll. de *Odmod. conf. 245. n. 45.* Quod maximè procedit in opinionibus glossæ, cujus autoritas omnes alias antecedit, si credimus Baldo in l. *Cum hereditas, C. Depos. & propterea idem Bald. in l. fin. §. Necessitatem, C. de bonis, quæ liber. Adhæreas, inquit, Odofredi veritati, id est glossæ, & in perpetuum non errabis.* Et in c. *Contingit, de dol. & contum. asserit Baldum somniasse, sicut accidit Doctoribus volentibus infringere opiniones glossarum, & Cynus in l. Non mortuum, C. de contrahend. & committen. fsi pul. Advocate, inquit, audi idolum tuum, id est glossam.* Et plura de veterum Doctorum autoritate congerit Jo. Andr. ad *Speculat. in princ. & in Proæmio hujus compilationis, Petrus de Anchar. in proæmio 6. & Cardinalis in proæmio Clem. & alii passim.* Facit text. in *lib. 1. ibi: Et sanè crebrior apud veteres opinio est, ff. De off. quæst. & in c. De quibus, 20. dist. ibi: Facil. us namque invenitur quod à pluribus Senioribus queritur. Et in c. Domino Sancto, 50. dist. in fin. ibi: Quotiescumque in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius Concilii magis teneatur sententia, cujus antiquior, aut potior extat autoritas.**
- Nec refragatur textus in *Clem. 1. §. fin. de Sum. Trinit. & Fide Cathol. ibi: Opinionem secundam tanquam probabilior, & dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologia magis consonam, & concordem, sacro approbante Concilio duximus eligendam.* Etenim ex facto tunc accidit, ut secunda opinio, quam modernum Theologi sequebantur, probabilior esset, & magis consona dictis Sanctorum. Unde ex eo, quod Clemens V. cum Concilio eam elegerit tanquam probabilior, & dictis Sanctorum, & modernorum Theologorum magis consonam, non licet generaliter arguere, ut majoris sit ponderis autoritas modernorum, quam antiquorum. Nam verisimiliter Papa eo modo meminisset de Theologis antiquis, si eandem opinionem fuissent amplexi, sicut meminit de dictis Sanctorum, quod ad veteres referendum videretur. Et Augustinum adducit ibi gloss. in *ver. Sanctorum.* Præterea paulò ante Concilii Viennensis celebrationem, de articulo illius Clementinæ, id est de virtutibus, quæ in Baptismo parvulis infunduntur, scripserunt Alexander. de Ales, Albertus Magnus, S. Thomas, & ante eos Petrus Lombardus Magister Sententiarum, quos citat ibi gloss. præallegata, & ad quos verisimiliter respexerunt Patres Concilii Viennensis. An autem ex autoritate tantorum Theologorum sit inferendum ad scriptores hujus ætatis, judicent alii.
- Sed tamen, ut Theologis modernis alios itidem modernos Theologos opponamus, non pauci ex his numerantur, qui existimant esse peccatum sequi opinionem minus

- probabilem, & minus tutam in concursu probabilioris, ac tutioris, inter quos, præter Cajetanum, Navarrum, Cordubam, Corradum, Comitolum, Gravinam, & alios supracitatos, recensentur Sotus de just. & jur. lib. 3. q. 5. & 6. Henricus quodlib. 4. quæst. 33. Paulus Fresanellus de oblig. Missæ, Pejerinus tom. 3. cap. 1. nu. 10. Antonius Perez in Laureæ Salmantina certamine 10. num. 55. & ex professo tuentur Candidus Philalethus, qui primus libertatem opinandi in materia morum fortiter compefcuit, in suo Opusculo de opinionum praxi, quæst. 5. Antonius Merenda probabiliter impugnat acerrimus in tractatu de consilio, &c. ferè per totum, & Julius Mercorus de Probabilitate Opinionum, part. 2. præsertim art. 4. 7. & 8. cum pluribus sequentibus usque in finem. In specie autem id non licere consiliario, seu consultori animarum, contra Vasquez, & Salas, de quibus sup. num. 30. tradit Thomas Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 21.
- 355 Item nec judicis, ut contra Authores relatos numer. 31. tenet idem Sanchez ubi suprâ c. 10. num. 46. quamvis affirmet, contrariam quoque opinionem esse probabilem; Villalob. in Sum. tom. 1. tract. 1. diff. 15. num. 6. Bannes in 2. 2. quæst. 63. art. 4. dub. 1. ad 2. ubi refellit sententiam illorum, qui dixerunt, in concursu opinionum probabilium posse judicem judicare pro amico, & nunc secundum unam, nunc secundum aliam; Layman in Theolog. moral. lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 3. num. 16. Malderus in 1. 2. qu. 19. art. 5. disp. 86. propè fin. Filliuc. tom. 2. tract. 21. c. 4. n. 144. Becan. in Sum. tom. 2. tract. 1. cap. 4. quæst. 9. num. 13. Tanner. in 2. 2. disp. 4. qu. 4. dub. 6. num. 128. Et probatur efficaciter: nam certum est, judicem in dubio non posse sententiam ferre, ut tenent communiter Theologi cum D. Thom. in 2. 2. quæst. 60. art. 2. & Jurisperiti in l. Admonendi, post Bart. ibi num. 19. ff. De jur. juran. Sed quando partium jura ita se habent, ut sententia probabiliter pro una parte, & probabilis pro altera, judex dubitat tunc de minus probabili, imò magis dubitat, quàm si rationes pro utraque parte essent æquè probabiles: magis enim dubitat de illa parte, quæ licet sit probabilis, tamen contra eam urgent fortiora motiva, ut evidenter monstratum est suprâ in 11. fundamento: Ergo in tali casu Judex non potest sententiam ferre pro parte minus probabili.
- 356 Non me later, in causis criminalibus, quando opinio circa factum est probabilis pro reo, & probabilior pro fisco, plerosque ex Theologis modernis arbitrari eo casu judicem sequi posse probabilem, quæ favet reo, omiſſa probabiliori, quæ favet fisco, seu accusatori. Sic Sayr. in clavi regia lib. 1. c. 11. num. 13. Salon. in 2. 2. q. 63. art. 4. controver. 2. concl. 2. Imò in tali casu judicem teneri reum absolvere, censent Salas in 1. 2. quæst. 63. art. 4. controver. 2. concl. 2. & alii, quos cumulat Diana resol. moral. in 2. addit. resol. 13. Moventur, quia judex sequi non potest probabiliorum opinionem pro fisco, cum ad condemnandum requirantur probationes luce meridiana clariores, juxta text. in l. Sciant cuncti, C. de probat.
- 357 Verùm observandum est diligenter, judicem hoc casu minimè sequi opinionem minus probabilem pro reo: nam ad ferendam sententiam spectandum non est, an probationes fisci præponderent probationibus rei; sed attendi debet, an ex processu in universum resultet talis probatio, quæ sufficiat ad condemnandum, ut declarat Clarus in §. fin. qu. 22. & 63. Et quidem si probatio non sit omnino plena, & concludens, reus est in causa absolutionis: nam regula l. Eum qui accusare, ff. De eden. id est, auctore non probante, reus absolvitur, maximè procedit in judicio criminali. Dyn. cons. 48. in quæst. num. 2. vers. Super 2. & 3. Angel. Aret. cons. 63. Clarus num. 20. vers. Secundò principaliter. Et est communis opinio, teste Jafone, in l. Non est novum, num. 5. C. De eden. & Clar. in §. fin. q. 62. in princ. Et habet locum etiam reo nihil probante, cap. unic. Ut Ecclesiastica beneficia, Bald. cons. 285. Casus, in princ. vers. respondeo, lib. 2. Ratio est, quia exceptio negativa pro parte rei non est probanda, cap. Quoniam contra, ubi Lanfranc. de probat. Unde judex qui accusatore minus sufficienter probante, absolvit reum, qui nihil proorsus probavit, non judicat pro reo secundum opinionem minus probabilem, sed secundum id, quod est certum, & à legibus determinatum, glos. in c. Juvenis, in ver. Dubia, vers. Sed non dicitur dubia res, quia actor non probavit clarè, &c. de sponsal. Bartol. in l. Quoties, nu. 1. ff. Si quis caution. Nam etiam post accusationem, & inquisitionem super delicto, nisi delictum probetur, non præsumitur accusatus, vel inquisitus culpabilis, ut ait Bald. cons. 410. in causa, & in questione n. 1. in fin. vers. Sed quia non statim, lib. 2.
- 362 In practica tamen, quæ suprâ proximè dicta sunt, aliter se habent, quàm speculativè differantur: Nam (ut ait Clar. d. q. 62.) ubi nihil ulterius superest ad agendum tam ex parte accusatoris, quàm ex parte accusati, tunc debet judex diligenter considerare processum tam offensivum, quàm defensivum, & recta rutina pendere, quid ex ipso processu resultet, & qualia contra reum extent judicia, seu probationes, quæ per ejus defensiones elise non fuerint; si enim reus ex eis est planè convictus, vel confessus, debet condemnari; si semiplena tantum resultat contra eum probatio, est tortura subjiciendus; quàm si sustinuerit, purgatis indicis, est absolvendus, non quidem diffinitivè ex capite innocentia, sed rebus sic stantibus. Et hanc practicam servari in Hispania, testatur Covar. variar. resol. lib. 2. c. 1. post. num. 8. & in Gallia Rebuff. in proem. Const. Franc. gloss. 5. num. 18. & in Senatu Mediolanen. Clar. loc. cit. Judices nostri absolvent tanquam non repertum culpabilem, nec de jure punibilem. Atque ita judex, qui eo casu reum absolvit, sequitur omnino quod justius & probabilius est. Quamobrem ineptè asseritur, in causis criminalibus judicem sequi debere opinionem pro reo minus probabilem. Imò enim stat pro reo opinio probabilior, quotiescumque probationes pro fisco vel accusatore non sunt planæ, & concludentes, juxta d. l. Sciant cuncti, Cod. de probat. & §. Sciant cuncti, 2. q. 8. Neque enim ad infligendam pœnam ordinariam sufficiunt indicia etiam vehementia, c. Litteras, de præsumpt. Alex. cons. 2. Viso processu, in princ. lib. 7. Et probabilitas opinionis non est sumenda ex probationibus rei, qui multoties est absolvendus, etiam si nihil probaverit; sed ex probationibus fisci, vel accusatoris, ex cujus persona jus metimur, l. 1. in princ. ff. si pars hered. petat. l. fin. de rei vendic. Paul. de Castr. cons. 76. In facto isto, numer. 2. in fin. vers. Et posito lib. 2. Surd. cons. 150. num. 89.
- 363 Sed & si opinio probabilis pro reo versetur circa jus, tamen quidquid in contrarium fenerit Villalob. in Summ. tom. 1. tract. 1. difficult. 15. nu. 3. & 4. & alii plures, tenendum est omnino, judicem sequi debere probabiliorum opinionem, etiam contra reum. Ratio est, quia cum in difficultatibus juris raro accidat, ut judices sint certi per rei evidentiam, necesse est, ut judicent secundum id, quod est certum moraliter, seu civiliter, sive pro reo, sive pro accusatore: Nam jura, quæ dicuntur iudices proniores esse debere ad absolvendum, quàm ad condemnandum, cap. 3. de probat. eo quòd sanctius sit nocentem absolvere, quàm condemnare innocentem, l. Absentem, ff. de pœn. item dispositio l. Respiciendum, ff. eod. quàm Bald. ibi dicit esse philosophicam, procedunt tantum, cum judex versatur in dubio. At cum contra reum est opinio magis probabilis, judex non est dubius, sed moralem, seu civilem habet certitudinem, quàm Doctores plenam credulitatem appellat, ut notat Bartol. communiter receptus in l. Admonendi, num. 21. & 22. ff. de Jure juran. & probatum est sup. nu. 225. & num. seqq. Ergo etiam pro fisco tenetur sequi opinionem magis probabilem, & melioribus rationibus fulcitam, ne alioquin agat contra dictamen conscientia, ut similiter ostensum est suprâ in 4. fundamento pro hac sententia. Id quod aliquibus exemplis evidentiùs confirmari potest.
- 364 Inquisitus est aliquis de crimine læsæ majestatis, eò quòd occiderit Consiliarium Principis. Opinio minus probabilis quorundam est, quos tacito nomine refert Clarus in §. Læsæ majestatis, vers. Quæro etiam, homicidam in hoc casu non esse reum læsæ majestatis, si homicidium patriverit ex privato odio ipsius Consiliarii, non autem in odium Principis. Tamen probabilior est opinio, homicidam indistinctè incidere in crimen læsæ majestatis; pro qua in facti contingentia consulit Rubeus cons. 254. Nemo autem hoc casu justè reprehenderet judicem, qui contra reum sequeretur opinionem probabiliorum, pro qua fuit judicatum Neapoli contra reum, qui trucidavit Andream de Ilernia celeberrimam, Regine Johanne con-

- filiarum, ut refert Paris de Puteo de *Syndicatu fol. 124. num. 14. & Afflict. sup. 1. part. Constit. Regni, rubric. 29. num. 6.*
- 370 Item quamvis secundum communem opinionem pro unico furto magno fur suspendi non possit, secundum Angel. de Ubaldo inter consilia criminalia divers. *conf. 71. nu. 2. lib. 2.* tamen contrariam opinionem docuit Bald. in *Auth. sed novo jure post nu. 3. C. de serv. fugit.* Nec esset damnandus Angel. qui in *tract. de malefic. in ver. Vestem caestem n. 13.* dicit se illam semel practicasse, dum Perusii assideret, quam etiam ex consuetudine invaluisse in Hispania, affirmat Diaz in *practica criminali Canonica, cap. 84. post nu. 2.*
- 371 Rursus probabilis opinio est, pœnam l. *Unica, C. de raptu virginis*, non habere locum in rapiente publicam meretricem; atque ita tenere Doctores, testatur Hyppol. de Marfil. in *d. l. unic. n. 26.* & consuluit Cæphal. *conf. 140. lib. 1.* Verumtamen non esset condemnandus iudex, qui sequeretur contrariam opinionem, secundum quam Cyn. in *ead. l. unic.* asserit, se vidisse aliquos ultimo supplicio puniri, pro ut illam refert Afflict. *super 1. part. Constit. Regni, rubr. 20. num. 27.* & secundum quam testatur etiam Grammaticus in *Constit. Regni fol. 19. col. 1. num. 1.* cum plures juvenes quamdam meretricem è prostibulo violenter rapuissent, unum ex eis Florentinum, qui fuit principalis, fuisse furca suspensum, & alios socios per triennium ad triremes damnatos.
- 372 Et eodem modo quamvis probabilis & communis opinio sit, pœnam *d. l. unic. C. de rapt. virg.* non habere locum in muliere rapiente virum, ut testatur Grilland. *de divers. crimin. lib. 3. q. 10. num. 23.* non tamen esset de injuria redarguendus, qui in judicando servaret opinionem glossæ in *d. l. unic. in vers. Sponsam*, quam itidem tenent communiter Doctores, teste Marfil. *ibidem, numer. 23.* & etiam practicatur in Gallia, ut refert Papo *lib. 22. tract. 6. arresto, 3.* secundum quam & Angel. in *d. l. unic.* testatur se Florentiæ vidisse comburi quamdam meretricem, quæ adolescentulum libidinis causa rapuerat. Hæc atque alia innumera passim reperiuntur apud Doctores, ex quibus licet intelligere, justè agere iudicem, qui sequitur opinionem, quam putat veriore, ac probabiliorem, etiam contra reum, & in causis capitalibus. Et hic junge, quæ de obligatione judicandi secundum opinionem magis probabilem generaliter dicta sunt supra in 29. fundamento.
- 373 Similiter nec Medico licere uti opinione probabili, absque reatu mortalis peccati, contra Theologos citatos supra num. 33. scripserunt Sot. *lib. 3. de just. & jur. quest. 6. art. 6. ad 4.* Suarez 4. *tom. in 3. par. disp. 26. sect. 6. num. 32.* Villalob. in *sum. tom. 1. tract. 1. diffic. 1. num. 6.* Valquez in 1. 2. *tom. 1. disp. 64. c. 4. in fin.* Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. nu. 41.* Bonacin. *de legib. disp. 2. qu. 4. punct. 4. n. 22.* Becan. in *Sum. tom. 1. cap. 4. quest. 9. nu. 13.* & ex Canonistis nostris tenent in *c. Tua nos, de homic. Innoc. num. 1.* Joan. Andr. *circa princ. Anton. de Butr. numer. 15.* Anchar. *numer. 3.* Jo. de Anan. *num. 5.* Abb. in *§. Ad ultimum, numer. 4.* Felin. *vers. Postremo scias, Angel. in vers. Medicus, num. 2.* Silvest. *ead. ver. quest. 4. dub. 1.* quibus in locis affirmant peccare Medicum, qui scienter applicat infirmo medicamenta dubia; & aliqui ex eis, etiam si Medicus probabilius credat ea profutura, ut dictum est supra num. 250. Reddunt rationem Butr. & Anchar. quia melius est ægrotum relinquere in manu Creatoris, quam ipsum periculo exponere, supponendo eum dubitabili medicinæ. Quinimò adjiciunt Innoc. & Jo. de Anan. id vindicare sibi locum, etiam si Medicus vehementer opinetur, fore ut remedium hoc dubium proficiat infirmo. Mirum est tamen plerisque ex Theologis supra proximè citatis ita sentire in Medico corporum, cum oppositum senserint in Medico animarum, quasi majori charitate obstringamur ad procurandam valetudinem corporis, quam salutem animæ, contra ea quæ in proposito dicta sunt supra in 19. fundamento.
- 374 Sed nec Regem posse bellum indicere, si pro utraque parte sint opiniones probabiles, & longè minus si contra eum sit opinio probabilior, contra auctores supra citatos n. 34. sentit Valquez in 1. 2. *tom. 1. disp. 29. q. 5. n. 224.* Villalob. in *sum. tom. 1. tract. 1. diffic. 17. n. 6.* & alii multi. Et hic junge quæ dicta sunt supra in 33. fundamento.
- Longè autem minus licitum esse uti opinione probabili in administratione Sacramentorum, adversus Theologos supra allegatos num. 35. scripserunt Medina in 1. 2. *quest. 19. art. 6. §. Ad argumenta in contrarium*, Henriquez de *Sacramentis in genere cap. 9. num. 5.* Bartholomæus à Ledesma de *Sacram. in gener. dub. 5. concl. 4.* Sanchez de *Matrim. lib. 3. disp. 20. num. 4.* & propterea Petrus à Soto in *insistis. Sacerdotum, lect. 2. de Eucharistia*, & Alanus *lib. 1. de Eucharistia c. 19.* affirmant, inter diversas opiniones de materia Sacramenti Eucharistiæ eligendam esse tutiorem, & peccare eum, qui utitur materia non certa; idemque vult Scot. in 4. *dist. 11. quest. 6.* Et contrariam sententiam tantum admitti posse, cum ex opposito magnum periculum immineret, censet Sotus de *Secreto, membr. 3. q. 2. concl. 3.* cui subscribit Navar. in *cap. Inter verba, in 2. edit. corollar. 13. num. 135. 11. q. 3.* his verbis: *Licet quis habeat opinionem alicujus partis, & solum alterius formidinem, non tenetur sequi opinionem, si inde magnum imminet alicui periculum, & formido alterius apparentem habeat probabilitatem; quia periculum grave facit, ut formido præponderet opinioni.* Et sequitur Cardin. Bellar. *lib. 2. de pœnit. cap. 7.* & Basil. Pont. de *matrim. libr. 4. cap. 25. numer. 8.* Unde Card. Zabar. in *Clem. unic. §. final. num. 1. de Sum. Trinit. & Fid. Cathol.* scripsit, consilium esse, ut quidquid appareat de puero extra uterum, imminente periculo mortis, baptizetur propter penetrabilem & occultam operationem S. Spiritus, *cap. Multi, circa med. 1. quest. 1.* Et Card. Paleot. in *compendio ordinationum pro Parochis Bononiensibus fol. 38.* Pueri, inquit, *apparentes extra uterum matris cum brachio, vel pede, vel digitis, cum imminente mortis periculo, baptizentur: sed egressi vivi, iterum sub conditione, Si non es baptizatus, & c. baptizari debent.* Inde etiam inferunt Gabriel Valquez *tom. 2. in 3. par. disput. 136. cap. 4.* & Basil. Pont. de *Matrim. lib. 10. c. 15. num. 5.* in casu necessitatis extremæ, eum, qui est in peccato mortali, ministrare posse Sacramentum sine peccato, si tempus ita urgeat, ut ministro non sit locus pœnitentiæ; reddentes rationem, quia quamvis sit major virtus religionis erga Deum, quam misericordiæ erga proximum; tamen quia Deo plus placet, ut proximo, in cujus utilitatem institutum est Sacramentum, succurramus, quam ut dispositionem aliàs debitam erga Sacramentum fervemus: idè tunc licitè & sanctè Sacramentum in peccato mortali celebratur. *Quam* rationem, ut advertit Basil. Pont. breviter attingit D. Thom. 2. 2. *qu. 30. art. 4. ad 1.* & hoc sensu intelligitur illud *Osæ 6. Misericordiam volo, & non sacrificium: & scientiam Dei, plus quam holocaustum.* At verò extra casum necessitatis non debet ullatenus admitti distinctio superius posita num. 35. quòd in ordine ad Deum, & virtutem Religionis, non peccet Sacerdos, qui utitur opinione probabili in essentialibus Sacramentorum, sed tantum in ordine ad proximum. Quoniam minus malum est peccare contra misericordiam, quam contra Religionem, ut bene explicat idem Pont. *ubi supra num. 4.* Unde si non licet eligere opinionem probabilem, quando subest periculum inferendi injuriam, vel præjudicium proximo; multò minus id licet extra necessitatem, cum subest periculum irrogandi injuriam Deo, & faciendi irritum Sacramentum. Et his adde quæ in proposito dicta sunt supra in 21. fundamento.
- Eodem modo nequaquam sustineri potest quod dictum est supra num. 39. Sacerdoti eligenti opinionem probabilem, prætermissa probabiliori, Ecclesiam tribuere jurisdictionem ad absolvendum, eò quòd inde oriatur titulus putativus cum communi errore. Etenim error, unde elicitur præsumptio jurisdictionis ab Ecclesia tributa, debet esse communis, & titulus putativus provenire debet à legitimo Superiore, ut in *c. Dudum, il 2. de elect. & ibi docent Innoc. num. 3.* Hostien. *super ver. Damnabiliter*, Jo. Andr. *num. 42.* Anton. de Butr. *num. 26.* Card. *qu. 6.* & Abb. *num. 20.* qui expressius loquitur de utroque requisito, dicens, glossam ibi esse singularem, & à Doctoribus communiter approbati. Idem tenet in *c. Nihil, de elect. gloss. fin. vers. Sed pone quòd talis Prælatus*, per text. in *c. Infamis, 3. quest. 7.* & alia jura ibi allegata, Innoc. *numer. 3.* & 4. *vers. Si autem non sit intrusus sua autoritate*, Jo. Andr. *post Hostien. & Composit. col. fin. in ult. gloss. vers. Et dicunt, quòd omnia, quæ facit electus.* Et Abb. *numer. 11. vers. Nec communis error solum, ex quo deest autoritas Superio-*

perioris; nam lex Barbarius; ff. de offic. Prætor. fundat se super communi errore; & super autoritate Superioris; nam ille servus, qui putabatur liber, habuit officium à Superiore, & sic concurrerant ibi duo, scilicet autoritas Superioris, & communis error; secus autem ubi adesset unum tantum, ut tenuit hic Innocentius. & Bald. in repet. d. l. Barbarius. Hactenus verba Abbatis, Rosella verb. Confessio Sacramentalis 3. num. 41. Angel. Confessio, 4. num. 12. Silvest. Confessio 2. num. 15. Navar. in cap. Placuit, de pœnitent. distinct. 6. num. 177. & in Manuali cap. 9. num. 11. quam sententiam bis etiam sequuta est Sac. Congregatio Concilii, ut scripsi plenius in cap. Super eo, de crimine falsi. Atqui utrumque requisitum deficit hoc casu: Nam eo ipso, quòd Sacerdos eligens opinionem probabilem, cognoscit contrariam esse probabiliorē, excludit communis error: probabiliora enim sunt, quæ videntur omnibus, vel multis, vel sapientibus; id est, vel omnibus, vel plurimis, ut habetur in 1. Topic. cap. 1. Ad quod ponderanda sunt etiam verba illa Innoc. in d. cap. Dudum, videlicet; Potest dici animas non deceptas, cum ab omnibus habeatur Prælatus. Item eo ipso, quòd Sacerdos affirmat titulum putativum oriri tantum ex sua propria opinione, & credulitate probabili, satis clarè hinc excluditur titulus proveniens à legitimo superiore; unde prædictorum opinionem meritò refellit Jo. Sancius in Select. disp. 44. nu. 19.

Ex quibus patet etiam ex Theologis nostri temporis non multos esse, qui generaliter, & indistinctè affirmant licere in concursu probabilium opinionum eligere minus probabilem, & minus tutam; cum plurimi sentiant oppositum in Consiliario, in Judicò, in Medico, in Rege, & in administratore Sacramentorum.

381 His adjice, quòd authores moderni, qui allegantur pro contraria sententia, sunt inter se admodum varii, & dissidentes. Nam alii generaliter tenent in quacumquè materia licitum esse amplecti opinionem minus probabilem habentem minimum probabilitatis, etiam si de hac minima probabilitate habeatur minima probabilitas sine evidentia. Sic Pasqualigus dec. 19. nu. 2. Alii limitant, ut ita demum sit licitum sequi minus probabilem, si habeamus evidentiam de illius probabilitate, Bresserus de conscientia libr. 3. c. 5. Merula disp. 3. cap. 4. Alii magis limitant, ut solum liceat sequi minimam probabilitatem, quando aliter grave damnum vitari non potest, Salas part. 2. tract. 8. disp. unic. sect. 5. Valencia disp. 9. quest. 14. Alii affirmant ulum opinionis minus probabilem esse licitum in foro conscientie dumtaxat, non autem in foro fori. Ita Sanchez in Decal. lib. 1. cap. 10. Layman de Doctr. moral. lib. 6. cap. 5. Alii dicunt ad hoc, ut liceat sequi minus probabilem, prius diligentiam adhibendam esse, an possimus certificari de magis probabili opposita, Baldellus de conscientia disp. 3. cap. 4. Alii non admittunt regulam sequendi magis probabilem in materia Sacramentorum, Valquez disp. 60. cap. 3. Suarez tom. 4. disp. 26. sess. 6. Filliucius tract. 21. cap. 4. Alii ab hac regula excipiunt casus spectantes ad materiam fidei. Sic Baldi disput. 11. Select. moral. §. 8. & Bannes 2. 2. quest. 1. art. 10. Sed contrarium tenet Spinula de libera, & prudenti electione disp. 3. sect. 2. Alii adhuc magis limitant prædictam regulam, ut locum non habeat in materia justitiæ commutativæ, & in casibus ubi agitur de interesse proximi. Idem Baldi loco cit. Valencia disput. 5. part. 4. quest. 7. Alii sentiunt probabiliorē opinionem sequendam esse de consilio tantum, Sanchez ubi supra. Alii verò nec de consilio, nec de præcepto, Joannes Sancius in Selectis disput. 44. Caramuel Theolog. Regul. disput. 6. Alii affirmant ex præcepto sequendam esse sententiam minimam habentem probabilitatem ad vitandam infamiam, vel aliud grave damnum, Pasqualigus dec. 30. Alii verò negant, Villalob. tract. 1. Summ. disput. 1. cap. 8. & Sanchez de matrimon. lib. 2. disput. 36. Alii censent esse licitum sequi minus probabilem, quando non imminet aliquod periculum, ad quod vitandum prudentia dicit contrariam sententiam eligi debere, Bonacina disput. 2. de pecc. quest. 4. punct. 4. Demum alii existimant hanc regulam de sequenda opinione minus probabili esse tantum probabilem, Sanchez loco citat. Alii verò esse certissimam, Pasqualigus dec. 55. numer. 4. Plura etiam alia discrimina & varietates patebunt legentibus eorum scripta. Quare cum præallegati Doctores sint adeò varii in explicanda sententia de sequenda opinione minus

Fagnan. in 1. Lib. Decret. l.

probabilium, utique non sunt tantæ autoritatis, ac si uniformiter loquerentur; ac proinde pro una sententia univoca simul omnes supra enumerati citari non possunt, ut accurate observat novissimè Jul. Mer. de probabil. opin. p. 2. art. 27.

In Advocato tantum subest aliqua difficultas. In quotamen videtur distinguendum, an ex duabus opinionibus oppositis utraque sit æquè probabilis, an verò una sit probabilis, & altera probabilior.

382 Primo casu siquidem Advocatus proponat clientulo suo unam ex prædictis opinionibus veluti certam, affirmetque illam absolute fovere bonum jus, utique peccat, tum quia cum articulum propter conflictum argumentorum, & rationum utrinque probabilium sit dubius, ut latè firmiter est supra in 2. quæst. pro parte negativa in 2. conclus. à numer. 125. usque ad numer. 171. Advocatus, qui proponit rem dubiam, & periculosam, tanquam certam, ac tutam, mentitur. Atqui nec artificioso mendacio, nec simplici verbo oportet decipere quemquam, quia quomodo libet mentitur quis, occidit animam, ut legitur in c. Nec artificioso, 22. questione 2. Ad idem text. in cap. Ne quis, c. Faciat; c. Omne genus, ibi: Nec ut prestes mentiri studeas, nec qualibet fallacia vitam alicujus defendas, & cap. seqq. caus. & qu. Et in causarum patrono est text. in l. Rem non novam, §. Patroni, C. De jud. Et docet D. Thom. 2. 2. q. 71. art. 3. ad 3. Tum quia proponendo rem dubiam veluti certam, inducit clientulum per deceptionem ad litigandum, qui fortè non litigaret, si rem dubiam intelligeret; ideòque tenetur ei ad damna, & interesse, l. Non est ignotum, Cod. de administr. tut. & tradit Silvester in ver. Advocatus num. 5. vers. Quamdiu causa est dubia. Atque in hunc sensum videntur accipiendi Theologi, qui simpliciter asserunt, advocatum non posse in causa dubia patrocinari. Sin autem advocatus proponat articulum tanquam 383 dubium, sicuti est propter rationes utrinque suasibiles: tunc potest tuta conscientia in illa causa patrocinari, ut probatur in d. l. Advocati, in princ. C. de advoc. divers. judic. ubi advocati in primis inde laudantur, quia dirimunt ambigua fata causarum. Ergo si patrocinium præstent in causa ambigua, non peccant, sed magis laudandi sunt, c. Qui peccat, 23. quest. 4. Præterea proponendo rem tanquam dubiam, non inducunt clientulum ad temerè litigandum, quia temerè litigare non dicitur, qui dubius est, sed qui scit se jus non habere, glos. 1. in l. Eum quem temerè, ff. de judic. Item ut inquit Arist. lib. Rhetor. litigantis nihil est, nisi ostendere quia res est, vel non est, vel quia facta est, vel non facta est: utrum autem sit justa, vel injusta, oportet ipsum judicem cognoscere, & non discere a litigantibus. Itaque advocati nec sententiam proferunt, nec judicem cogunt proferre, sed tantum proponunt, quæ sui clientuli jus confirmare possunt; quæ proponere judici in causa dubia non est injustum, & multum prodesse potest, ut a giudice causa melius expendatur, c. Judicantem 30. quest. ult. glos. 2. in c. Graves 35. qu. 9. cum causarum merita partium assertionem pandantur, l. fin. C. si per vim, vel alio modo. Et propterea verba illa text. Advocati, qui dirimunt ambigua fata causarum, & c. glos. exponit dicens, dirimunt, id est dicunt ea, propter quæ dirimuntur: nam ipsi non dirimunt, sed judex. Et in ver. lapsa, dicit, causam ejus, qui sententiam contrariam reportavit ob omittas juris allegationes, postmodum instaurari per advocati industriam. Ad hæc nisi advocato liceret consulere in causa dubia, sequeretur, ut ferè 385 nullo casu eidem liceret patrocinari, & supprimi possent ferè universa orbis tribunalia; plerumque enim non consuevit litigari nisi de rebus dubiis, & propterea incertus dicitur litis eventus, l. Quod debetur, ff. de pecul. & causæ terminus manifestare poterit, qui timidius; quique audeat iudicium vel reliquerunt, vel protulerunt, d. l. Rem non novam §. Patroni, C. de judic. Et glos. in d. l. Advocati, exponit verba illa, ambigua fata, id est fines. Hinc passim videmus sententias latas in prima instantia revocari per iudices appellationis, & has rursus retractari in 3. instantia, & decisiones crebrò variari. Ad hoc c. Nec novum, & ibi glos. 1. §. quest. 1. & l. Si unus, §. Principaliter, ibi: Propter naturalem hominum ad dissentendum facilitatem, ff. De recept. arbitr. Satis est igitur, ut advocatus moveatur probabilibus rationibus, leg. 4. C. Mand. Et cum advocati in causis ex utraque parte debeant esse aequales, l. Pro 386 videndum, C. De postulan. & idcirco in omni causa quoti-

die videamus scribere utrinque advocatos; si hoc licitum non esset, consequens esset, ut advocati penè omnes damnarentur, & falsum esset, quod ait Host. in proœmio summæ: *Advocatos rectos meliorem vitam facere, quam Fratres Prædicatores, vel alios Religiosos.* Sunt pro hac sententia D. Antonin. p. 2. tit. 1. c. 19. §. 8. *aliis est 3. p. tit. 6. c. 2. §. 14. Ang. in ver. Advocatus, n. 17. Silv. eod. vers. q. 10. Armillan. n. 20. Navar. in Manual. c. 25. n. 28. vers. Quamvis si causa est dubia;* Sot. lib. 1. de just. & jur. q. 8. Tolet. in sum. lib. 5. c. 60. n. 2.

- 387 Secundo casu, cum scilicet una opinio est probabilis, altera probabilior, verius videtur advocatum non posse consulere, nec patrocinari pro parte minus probabilis. Ratio est, quia nemo potest consulere alteri id, quod ille abique peccato exequi non potest, *cap. Error cum duobus seqq. 83. dist. S. Thom. in loco proximè allegando, Canonistæ in cap. Tua nos de homic. Sed cliens non potest agere causam minus probabilem, nec iudex pro illa parte sententiam ferre; sed uterque tenetur omninò sequi partem probabiliorē, ut latissimè probatum est supra quadraginta duobus fundamentis. Ergo advocatus non potest in ea causa consulere, aut patrocinari. Quod clarè sensit Navar. in Manual. cap. 25. n. 28. vers. Et qui, dum affirmat peccare advocatum, qui patrocinatur in causa, quam licet nesciat omninò esse injustam, magis tamen reputat esse injustam quàm justam; post Anton. de Butr. quem citat in cap. Brevis de Jurejuran. Idque, quidquid senserint Theologi relati à Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 52. vindicat sibi locum, etiamsi advocatus pandat clientulo suo rationes adversarij esse probabiliores; siquidem adhuc ei non licet clientulo etiam scienti & consentienti auxilium ferre.*
- 389 Imò si in principio litis credat rationes sui clientuli esse veriores, seu probabiliores, & in processu comperiat illas esse minus probabiles, & minus justam causam, tenetur causam ipsam deserere, vel eum, cujus causam agit, ad cedendum inducere, sive ad componendum sine damno adversarij, secundum S. Thom. 2. 2. quest. 71. art. 3. Silvest. in ver. Advocatus, n. 6. §. 10. Navar. in Manual. cap. 25. n. 28. vers. Et qui à principio credit justam, & est text. in d. l. Rem non novam, §. Patroni, C. De judic. ibi: *Sed et si certamine procedente aliquid tale sibi cognitum fuerit, à causa recedant.*
- 390 Et quamvis multi existimaverint non esse prohibitum advocato sequi opinionem minus probabilem, nisi in causa sanguinis, vel civili omnium bonorum, ut Sotus, Tolet. & alii relati à Sanchez d. c. 9. nu. 52. Verè tamen sive causa sit criminalis, sive civilis, & sive agatur de omnibus bonis, sive de illorum parte, nunquam licet advocato patrocinari in causa minus probabili, seu minus justa, Bart. in l. 1. §. Si quis apud, ff. quod quisque juris, & S. Th. loc. cit. Quippè major, aut minor quantitas controversa auget, vel minuit injustitiam, sed peccati speciem non mutat. Idèoque videmus furti actionem dari etiam de re minima, puta pro gallina, pro anserè, imò etiam pro ovo, ut dicit gl. in §. Galinarum, in ver. Qui lucrandi animo, instr. de ver. divis. quam sequuntur omnes, teste Tiraqu. in tract. de judic. in rebus minimis, fol. 50. col. 2. ver. decimo, & Clar. in §. Furtum, vers. Pariter etiam adjicimus. Hæc de advocato.

- 392 Non obstant modò argumenta contraria. Ad primum namque responderetur, negando majorem; imò enim qui in actibus humanis ad mores pertinentibus eligit opinionem minus probabilem, imprudenter agit, quia tenetur pro regula suorum actuum eligere verum, quod est objectum prudentiæ; & tamen eligit minus probabile, quod plerumque est falsum. Item tenetur eligere, quod est perpetuò verum, & stabile: & nihilominus eligit opinionem minus probabilem, quæ hodie videtur vera, sed postea verisimilius apparebit falsa. Item ut prudenter agat tenetur judicare de re, secundum quod est; & tamen judicet, secundum quod putavit esse minus probabiliter. Item debet esse certus saltem moraliter de rectitudine suæ rationis, quam tamen certitudinem profectò non habet iudicium minus probabile; sed profus fluctuat, & vacillat propter fortiora motiva opinionis oppositæ. Item debet uti principio infallibili: & tamen utitur opinione minus probabili, quam mentiti, & fallere plerumque contingit, & falli. Item ex prudentia tenetur eligere certum, & dimittere incertum: & tamen eligit iudicium minus probabile, quod est obnoxium magnæ formidini pro-

pter validiora motiva partis alterius: & idè est omninò timidum, & incertum. Item tenetur agere cum veritate: & tamen sequitur minus probabilem opinionem, quæ ut in pluribus est falsa; & idè à ratione virtutis proculdubio excluditur. Item tenetur eligere bonum, & rectum: & eligit minus probabile, quod plerumque se habet ad malum, & obliquum. Item ne sit imprudens tenetur cavere periculum; & nihilominus eligendo, quod minus probabile est, ac minus tutum, exponit se manifesto discrimini; prout hæc omnia, & alia plura his similia patent per viginti sex fundamenta superius allata in prima quæstione pro parte negativa à num. 59. usque ad num. 112. & probantur in 2. 3. & 7. fundamento pro hac sententia.

Ad confirmationem responderetur primò negando assumptum, quia etsi Deus dederit nobis dictamen rationis ad rectè operandum, non tamen constituit formalem rationem rectitudinis humanæ operationis in ipsa probabili rectitudinis apparentia, cum hæc indifferenter se habeat ad rectum, & obliquum; sed in sola rectitudinis veritate, secundum illud Eccl. 37. 20. *Ante omnia opera verbum verax præcedat te*, ut fusè explicatum est supra in 1. quæstione num. 60.

Deinde responderetur, argumentum retorqueri ex eodemmet principio, cui præcipuè innituntur defensores probabilitatum, videlicet: Qui operatur id, quod probabiliter apparet rectum, secundum eos non peccat. Ergo à contrario peccat, qui operatur id, quod apparet non rectum, *cap. Hospitiolum, in fin. 32. distinct. & ibi gloss. unica in princ.* Sed qui sequitur opinionem minus probabilem in concursu probabilioris, operatur id quod sibi apparet non rectum, quia fortiora motiva probabilioris opinionis oppositæ negant hujusmodi opus esse rectum; ut constat ex dictis in pluribus fundamentis pro hac sententia, & præcipuè in primo, & 23. num. 257. & numer. 281. Ergo qui sequitur opinionem minus probabilem concurrente probabiliori, peccat. Si igitur æquanimiter observanda est regula à Deo tradita hominibus pro morum directione, quæ, ut ipsi affirmant, consistit in hoc, ut id solum liceat operari, quod nobis probabiliter apparet rectum; in concurrentia opinionis minus probabilem, & probabilioris, si illa dicat opus esse rectum, hæc verò non esse rectum; utique potius abstinendum est ab opere, quia attenda ratione apparentiæ, quæ secundum eos est ratio formalis dictæ regulæ, hujusmodi opus magis apparet non rectum, quàm rectum, & eidem regulæ adversari propter, quàm conformetur. Id quod pulchre exemplò confirmat Julius Mercorus in suo opere de probabilitate opinionum part. 2. art. 8. videlicet: Rex in expeditione militari præcipit duci sui exercitus, ut in gravioribus negotiis sequatur consilium septem Seniorum, quos ei collaterales nominatim constituit. Occurrit hostis, consuliturque, an acie sit dimicandum. Ex iis, qui sunt à consiliis, tres affirmant, reliqui negant. Si dux tunc nihilominus vellet præliari, quippè ageret contra præceptum Regis, apud quem non excularetur, si vocatus ad reddendam rationem pugnæ, vellet sic paralogizare: Rex præcepit mihi agere juxta consilium Seniorum. Sed tres, quorum consilium sum sequutus, sunt Seniores. Ergo pugnando feci juxta præceptum Regis. Nam protinus fiscalis ipsum tanquam delusorem Regii mandati redargueret simili syllogismo: Imò fecisti contra mandatum Regis, quod erat, ut sequereris consilium Seniorum. Sed quatuor, quorum consilium non es sequutus, erant Seniores constituti à Rege pro consilio. Ergo pugnando fecisti contra mandatum Regis; idèoque puniri debes, tametsi res bene cesserit, ut *leg. Desertorem, §. In bello, ff. de re milit.* Porro non secus apud Regem regum se excusant, qui indistinctè utuntur sententia minus probabili in concursu probabilioris, dum illum paralogisum replicant: Deus solum à nobis exigit, ut sequamur consilium rationis. Sed dictamen juxta opinionem minus probabilem concurrente probabiliori est consilium rationis. Ergo qui sequitur opinionem minus probabilem concurrente probabiliori, non facit contra divinum mandatum, Non enim animadvertunt ex adverso remordere, ac redarguere syndereum, quæ in interiori foro gerit vicem vigilantissimi fiscalis. Arguit enim: Si fateris id solum esse opus licitum, quod ex consilio rationis apparet honestum, fugere debes

bes quod tibi apparet ex consilio ejusdem rationis non honestum. Igitur contra divinum mandatum agis, qui eligis opus, quod tibi suggerit opinio minus probabilis, cum idem ex consilio opinionis probabilioris magis appareat non honestum.

Ad secundum, & tertium responderetur negando minorem; imò enim etiam is, qui opinionem probabilem eligit, moralem certitudinem non habet de honestate operationis; quin potius vacillat, & fluctuat, quia opinio est acceptio unius partis cum formidine alterius, & ubi est opinio, ibi est vacillatio, quæ sunt præcisa verba S. Bonaventuræ in 3. sent. dist. 24. qu. 24. vers. Item opinio, ante nu. 33. & probatum est supra in 1. q. in 6. & 7. fundamenta, & in 22. cum quatuor sequentibus pro sententia negativa, & in responsione ad secundum argumentum num. 111. Ergo multò magis caret morali certitudine, qui sequitur opinionem minus probabilem in concursu probabilioris, ut constat ex dictis supra in 2. 3. 11. & 12. fundamentis pro hac sententia.

Ad quartum responsum est supra in 1. quæst. n. 111. in responsione ad quartum argumentum, negando scilicet antecedens, & negando consequentiam. Nam ibi dicta concludunt à fortiori in casu præsentis, in quo agitur de electione opinionis minus probabilis, relicta probabiliori; & ibi vide rationem diversitatis inter specularia; & moralia.

393 Ad quintum responderetur negando minorem, imò enim qui sequitur opinionem minus probabilem affirmantem actum esse licitum, nec sequitur perfectum, nec tutum, sed exponit se peccati periculo, & sic proculdubio peccato, ut efficaciter probatum est supra in 12. & 28. fundamento.

Nec obstat, quòd non teneamur eligere perfectius, ac tutius. Quoniam hoc vendicat sibi locum, si ex electione partis oppositæ non immineat periculum peccati, pro ut contingit in omnibus operibus bonis, quæ non sunt in præcepto; quamvis enim ea facere sit tutius, tamen qui non facit, non peccat, ut in ingressu Religionis, in quo exemplificat Silvest. in ver. *Scrupulus*, num. 3. & in his terminis loquuntur cap. *Aliud* 11. qu. 1. & alia jura in contrarium allegata; idèoque Apostolus 1. ad Corin. 7. 38. dicit: *Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit; & qui non jungit, melius facit.* Et tamen inquit: *De virginibus præceptum Domini non habeo; consilium autem do.* Et mox subdit: *Si autem acceperis uxorem, non peccasti; & si nupsit virgo, non peccavit.* Ergo propterea quis non arctatur ad electionem melioris boni, id est virginitatis, quia in electione minoris boni, id est matrimonii, non committitur peccatum. At secus est, ubi in electione unius partis vertitur peccati periculum, quia tunc tutiorem partem eligere, non in consilio, sed in præcepto est, ut latè in superioribus probatum est; & declarat idem, & Silvester in ver. *Dubium*, quæst. 2. num. 4. Præterea quamvis non teneamur semper sequi perfectius, ac tutius, semper tamen sequi tenemur perfectum, ac tutum, c. *Si quis positus*, & c. *Si quis autem, de poenit. dist. 7.* At cum sequimur opinionem minus probabilem affirmantem actum esse licitum, nec perfectum sequimur, nec tutum, ut supra proximè dictum est.

394 Ad sextum diffusè responsum est supra in 1. quæst. in responsione ad 5. & 6. à num. 112. usque ad num. 117. Quibus addimus D. Thomam in 2. 2. quæst. 60. art. 4. ad 2. ubi ait: Unusquisque debet niti ad hoc, quòd de rebus judicet secundum quod sunt: quia verum est bonum intellectus, falsum autem est malum ipsius, ut dicitur in 6. *Ethic.* Potissimum autem veritas indaganda est in foro conscientiæ, qui dicitur forus veritatis, ut latè per Feder. de Sen. *consil. 21. per tot.* & Anton. de Burr. in cap. *Inquisitioni*, in 5. not. de sent. *excomm.* Unde Archid. relatus hic à Bald. n. 3. dicit conscientiam esse quamdam consonantiam, & harmoniam cum veritate. Et in idem recidit, quod scripsit idem Bald. n. 1. Lex conscientiæ debet dici lex Evangelica, à Patre luminum oriens. Et quod dixit in l. 2. *C. de fideicom.* Conscientia est Angelus mentis præses. Nec cuiquam erit grave, aut importabile onus investigare opiniones probabiliores. Quia ratio naturalis seipsam ostendit, & veritatem occultam non sinit, ut idem Bald. ait hic nu. 9. Quinimò si credimus Feder. de Senis *conf. 254. in princ.* qui veritatem dicit, non laborat; sed cum magno labore, & languore

Fagnan. in 1. Lib. *Decretal.*

trahuntur argumenta, quæ inducuntur pro oppositione veritatis.

Ad septimum argumentum, & ad primam illius rationem responderetur, B. Job ibi non loqui de formidine, an ejus opera essent recta; sed de metu, an facta essent debita cum diligentia, & intentione, sine ulla culpa veniali. Nam ut D. Gregor. inquit: *Sæpe sordet in conspectu superni judicis, quod in conspectu fulget operantis.* Et ita exponunt D. Hieron. & S. Th. super illud Apostoli ad Philippenses 2. 18. *Cum metu, & tremore vestram operamini salutem.* Et 3. p. super q. 6. art. 4.

Ad rationem secundam responderetur negando minorem: nam qui agit cum dubio positivo, & formali, exponit se periculo peccati mortalis, & mortaliter peccat, ut constat ex dictis supra à n. 206. & latius in 2. q. princ. in 2. conclus. à n. 171. usque ad n. 229.

Ad rationem tertiam responderetur, eum, qui habet iudicium opinativum de aliquo opere, non habere quidem dubium negativum, de quo loquitur Bart. ex adverso allegatus; sed tamen habere dubium positivum, & formale, ex quo oritur fluctuario, & vacillatio intellectus, & consequenter incertitudo, & imprudentia operationis, ut latè monstratum est in superioribus, & compendiosè num. 111.

Ad rationem quartam responderetur negando minorem: nam qui sequitur opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris, minimè sequitur inclinationem intellectus, qui violenter attrahitur in partem oppositam, in qua præponderant graviora motiva; idèoque nec sequitur dictamen rationis, quod nihil est aliud, quàm inclinatio intellectus in opus rectum, ut ex mente D. Thomæ probatum est supra in 4. fundamento pro hac sententia n. 258.

Ad rationem quintam responderetur distinguendo duplicem formidinem. Alia enim est formido logica, seu remota, quæ in intellectu nascitur ex eo, quòd objectum cognitum, quamvis consideratis particularibus rationibus intrinsecis, & extrinsecis sit moraliter certum: tamen non repugnat, quominus possit aliter se habere, attentis quibusdam rationibus communibus, & remotis, secundum quod aliquando in humanis actibus accidere solet, ut l. *Si major. C. de legat. hered.* Exemplum patet in scriptura tabellionis, quæ facit plenam eadem, cum tabellio sit persona publica, quæ mentiri non presumitur, cap. *Quoniam contra, de probat. & c. Ad audientiam, de præscrip.* Et tamen attenta quadam ratione communi, id est humanitate, possibile est, ut tabellio mentiatur, & instrumentum sit falsum, ut l. 2. *C. De fid. instrum. & l. 1. & 2. C. Ad l. Corneliam, de fals. cum similib.* Verùm quia hoc rarò contingit, censetur omninò per accidens, & non attenditur, ut l. *Jura, & l. Ex iis, l. Nam ad ea, & l. Quoniam, ff. De legib.* Et formido, si quæ remanet ex tali possibili contingencia de opposito, non præjudicat certitudini requisitæ ad rectè operandum; imò cum sit de periculo erroris valde remoto, & rarò contingente, tanquam levis contemnitur à viro prudenti. Ad hoc bonus textus in d. l. *Quoniam*; ibi: *Quæ semel, aut bis accidunt, contemnunt legislatores.* Alia verò est formido moralis, seu prudentialis, quæ scilicet essentialiter inest iudicio opinativo, seu probabili, & oritur ex eo, quòd intellectus assentitur quidem uni parti contradictionis, sed tamen propter particularia & urgentia motiva alterius partis fluctuat, & formidat, ne pars opposita sit vera. Et de hac formidine loquitur Aristoteles in 1. *Magnor. moral. c. 33. ante med.* dum diffinit, existimationem, seu opinionem esse, qua in omnibus ferimur accipites, ea ne ita se habeant, an secus; & in 1. *Poster. c. 26.* dum ait opinionem esse circa verum, aut falsum contingens aliter se habere: & Nicolaus de Lyra supracit. numer. 72. vers. *Mirror.* Et hæc formido profus perimit moralem certitudinem; ita ut qui operatur cum tali formidine seu dubio positivo, & formali in materia morum, exponat se periculo, & peccet, ut dictum est supra in responsione ad rationem secundam. Quamvis igitur admitteremus timorata conscientiæ homines dum rectè operantur experiri aliquam formidinem, ut dicitur in argumento contrario: tamen hæc non est formido moralis, de qua nunc loquimur; sed est formido logica, seu remota, quæ rectitudini conscientiæ non præjudicat, nec moralem adimit certitudinem.

Ad rationem sextam, & postremam ab exemplis deductam responderet, Praefectum militum incaute prorsus, & imprudenter agere, si hostem adoriatur, moraliter formidans se posse ab eo superari. Idemque dicendum de mercatore, qui timet contractum sibi fore damnosum, praesertim si isti opinantur ita probabilius eventurum, ut pluribus monstratum est supra in responsione ad primum argumentum nu. 392. Ad exemplum de Medico responsum est supra num. 250. & 293. In Advocato viget specialis ratio cur possit in causa dubia patrocinari, ut latè probavimus n. 381. Ad objectum verò de Judice dicimus ex praesumptione violenta ferri posse sententiam, quæ sanè non est probabilis, nec obnoxia formidini, sed moraliter certa, cum sit diffinitiva, ut c. *Afferte, de praesumpt.* & latius dictum est supra n. 101. & seqq.

399 Ad octavum, & ultimum argumentum desumptum ex cap. *Literas, de restitut. spoliat.* responderet, idcirco ibi electione sententiæ verioris alias sententias non censi reprobatas, quia Innocentius III. in illo speciali articulo declarat suæ intentionis non esse illas reprobare, aut cuiquam earum aliquod praesudicium generare; atque ita utitur quadam veluti clausula praeservativa reprobationis, quæ illas conservat in eo statu, in quo reperiebantur, cap. *Salvo, 9. quest. 3. cap. Cum longe, 63. distin. 1. Si debitor, ff. Quibus mod. pign. vel hypotheca solvat.* At secus esset, si simpliciter probabilior sententiam elegisset, quia ex hoc ipso intelligeretur reliquas omnes reprobare, juxta textum in *Clem. unic. §. fin. de Sum. Trinit. & Fid. Cathol. & l. Si idem §. fin. ff. de jurisd. omn. judic.* & fusiùs dictum est supra in 20. fundamento *vers. Quinimò.* Deinde responderet id esse speciale in electione opinionis mediæ, & distinguendis: nam ut colligit Butr. ex eo text. in 7. *notab. & Abb. n. 4. in fin.* inter opiniones distinguens, & illas ad concordiam reducens, non videtur alias opiniones reprobare, vel alicui ex eis derogare. Et ratio naturalis est, quia medium non opponitur extremis, sed extrema ipsa invicem opponuntur, & mutuo se perimunt, ut habetur in 1. *Physic. c. 3.* & in 4. *Metaph. c. 6. circamed.* & in c. *Majores, §. penult. in fin. de Baptismo.*

400 Ad illud verò, quod generaliter tanti faciunt, & extollunt sequaces probabilitatum, ut dictum est supra num. 41. & seqq. nempe quòd hæc doctrina tollat scrupulos, & afferat serenitatem conscientiæ, quòd medeatur morbis animarum, easque ad cælum perducatur per viam suavem, & planam, secundum illud Matth. 11. 30. *Jugum meum suave est, & onus meum leve:* Respondemus mirandum esse, quòd viri docti, & pii, ore, scriptoque talia effuderint paradoxo. Nam si sermo sit de præceptis juris naturalis, Christus Dominus non venit solvere legem, sed adimplere; idcirco mandavit, ut ab ea non præteriretur unum iota, aut unus apex, ut Matth. 5. 17. & 18. Si verò sit sermo de præceptis juris divini positivi, lex euangelica ab ipso promulgata non idcirco suavis appellatur, quòd ejus observatio secundum se careat difficultatibus; alioquin præceptum de captivando intellectum in obsequium fidei, præceptum de fide consistenda etiam cum periculo vitæ, præceptum charitatis de diligendo inimico, nec non præceptum de confessione peccatorum, in quibus experimur ingentem sensus repugnantiam, ad jugum Christi nequaquam pertinerent. Sin autem sermo sit de præceptis Ecclesiæ, audi verba Agathonis Papæ relati in cap. *In memoriam, 19. dist. Servanda cum mansuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa S. Sede imponatur jugum, tamen feramus, & pia devotione toleremus.* Ad idem c. *In memoriam, 100. distin. & c. Quid ergo, 11. quest. 3.* facit text. in l. *Prospexit, ff. Qui, & à quibus,* ibi: Quod perquam durum est, sed ita lex scripta est. Jugum ergo Christi non propterea dicitur suave, quòd indulgeat sensui, & favcat concupiscentiis; sed quia divinæ gratiæ dono, & virtute charitatis, mandata alioquin aspera, & laboriosa redduntur nobis suavia, & plana, secundum illud 1. ad Corint. 15. *Abundantiùs omnibus his laboravi, non ego, sed gratia Dei mecum.* Et ita expressè docuit S. Thomas in 3. *sentent. distin. 40. art. 4. vers. Sed contra juncta quest. 3. vers. sic. Si autem secundo modo, & ad secundum,* ubi exponens hunc ipsum locum Matthæi, *Jugum meum suave est, &c.* sic fatetur: *Non ideo Dominus hoc dixit, quod secundum se non sit laboriosum, & asperum; sed quia lex Evangelicæ ad mandata implenda inducit ex amore, qui omnia levia fa-*

cit: & qui virtuosus ea, quæ ad virtutem pertinent, delectabiliter exequitur, ut dicitur in 1. Ethic. cap. 11. & ideo virtus perfecta levius quantumcumque difficilia exequitur, quam carens virtute, facilia, cui hoc ipsum risse est, quod a delectationibus illicitis abstineat. Hæc D. Thomas. Similiter S. Augustinus exponens illud Joann. *epist. 1. cap. 5. Mandata ejus gravia non sunt, dicit: Non sunt gravia amanti, sed non amanti gravia sunt.* Et cap. 49. *Omnia, inquit, fiunt facilia charitati, cui uni Christi sarcina levis est, aut & una est sarcina ipsa, quæ levis est; secundum hoc dictum est: Et præcepta ejus gravia non sunt, ut cui gravia sunt consideret non potuisse divinitus dici, Gravia non sunt, nisi quia potest esse cordis affectus, qui gravia non sunt, & petat qui destituitur, & impleat quod jubetur.* Sic Augustinus. Igitur suavitas in jugo Christi, & libertas in lege Evangelicæ, nullatenus est perenda ex doctrina de libera electione opinionis probabilis, sed ex humili imploratione divini auxilii: & Scriptores Catholici, qui tanto per hoc argumentum magnificant, reminisci deberent, & cordi infigere aurea verba Hieronymi in Joann. *cap. 27. videlicet: Hæreticos cuncta prospera polliceri, semper Cælorum regna facili negotio peccatoribus panderi: Sibi sunt regna cælorum: Potes imitari Majestatem Dei, ut absque peccato sis; cœpisti enim perfecta libertatis legem. Decipiunt blanditiis miseros, & maxime mulierculas overatas peccatis, quæ circumferuntur omni vento doctrinæ.* Hactenus verba Hieronymi.

Quod ergo magnificant probabilitatum sectatores, per hanc doctrinam homines ad Empyreum duci per viam suavem, & planam, est merum commentum ad animas decipiendas: nam cum Evangelium dicat, Matth. 7. 14. *Quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam:* inquiri ab ipsis, num sit alia via eundi ad cælum ab illa, quam Evangelium docuit? Si dicant esse aliam, scilicet suavem, & latam probabilitatum, quam hoc nostro sæculo ipsi suo ingenio adinvenierunt: infulto, Cur ergo Evangelium nos eam non docuit, sed tantum meminit viæ arctæ, & portæ angustæ? & saltem cur Apostoli, & eorum Discipuli, ac Sancti Patres per quindecim sæcula hanc viam facilem, & planam nobis non indicarunt? Sanè non immeritò genus humanum conqueri posset de Divina Clementia, si existentibus duabus viis eundi ad Cælum cum eadem securitate, ostendisset nobis illam tantum, quæ angusta est, & occultasset eam, quæ lata est, & plana. Et saltem negari non posset, quin Evangelium fuisset diminutive loquutum, manifestando nobis portam angustam, & viam arctam, & abscondendo aliam latam, & facilem; quod impium est affirmare. Nec se tueri possunt adversarii, si dicant, Evangelium docuisse nos hanc quoque viam per illa verba: *Jugum meum suave est, &c. & mandata ejus gravia non sunt.* Quoniam hujusmodi auctoritates alium habent sensum, ut ex Augustino, Hieronymo, & D. Thoma supra proxime ostensum est.

Sin autem dicant unam tantum esse viam, quæ ducit ad vitam, scilicet angustam & arctam, quam docuit Evangelium: Ergo via larga, & plena probabilitatum, quæ Evangelio opponitur, non est via Evangelicæ, nec ducit ad vitam, sed magis ad interitum, cap. *Hospitalium in fin. 32. distin.*

Manifesta quoque est illusio, quòd doctrinæ de libera electione opinionis minus probabilis tollat scrupulos, & serenet conscientias. Ad quod demonstrandum repetenda est differentia inter scrupulum, & opinionem. Scrupulus est credulitas levis, & temeraria: Opinio est credulitas probabilis, & discreta. Utrumque probatur clarè in c. *p. Inquisitioni, de sent. excomm.* & ex communi sententia Theologorum & Juristarum fusiùs ostensum est sup. n. 24. & 261. Unde habere conscientiam scrupulosam nihil est aliud, quàm habere credulitatem levem, ac temerariam de malitia actus: & habere conscientiam opinativam, aliud non est, quàm habere credulitatem probabilem, & discretam, quòd similiter actus sit malus, ut in d. c. *Inquisitioni, & in cap. Per tuas, il. 2. de Simon.* Hoc posito, is, qui sequitur opinionem minus probabilem affirmantem actum esse licitum, relicta probabiliori opposita, utique non habet simplicem scrupulum, id est credulitatem levem, & temerariam, sed potius credulitatem probabilem, imò magis probabilem, & discretam de malitia actus, cum opi-

opinionem suam minus probabili, quod actus sit licitus, opponatur opinio probabilior, quod sit illicitus. Ergo doctrina, quæ docet sequi minus probabilem, & minus tutam in concursu probabilioris, ac tutioris, nequaquam tollit scrupulum, id est levem, & temerariam credulitatem, quod actus sit malus, quia impossibile est, ut tollat id quod non est, cum privatio præsupponat habitum, *leg. Decem, ff. verb. obligat. cap. Ad dissolvendum, de despons. impub.* Opinionem verò, seu credulitatem magis probabilem, & discretam de malitia actus, hæc doctrina tollere non potest, quia ratio nulla subest, cur talis credulitas possit suspendi, aut tolli: neque enim possumus ad libitum conscientiam nostram formare, quia secundum Philosophum sæpius citatum in *2. de Anima text. 153.* imaginari quidem possumus, & fingere quidquid volumus; opinari autem non est in nobis. Unde cum opinio, quod actus sit licitus, sit minus probabilis, & ejus contradictoria sit probabilior, impossibile est etiam naturaliter, & physicè, ut intellectus, proposita veritate objecti, non inclinetur in partem probabilioris, in qua sunt fortiora motiva, plenius supra in 1. fundamento nu. 257. Cum igitur libertas eligendi opinionem minus probabilem in concursu probabilioris, nec tollat scrupulum, nec opinionem de malitia actus, consequens est, ut nec serenet conscientias, nec earum sanet vulnera, ut perperam conclamant propugnatores probabilitatum. Quid ergo facit hæc doctrina? dicam paucis: hebetat, & obrundit conscientias. Dicam vulgariter: efficit conscientias grossas, & largas, & in causa est, ut homo minimè sequatur dictamen rationis, & inclinationem intellectus, qui cognita opinione probabiliori, quod actus sit illicitus, non potest illi non adhærere, cum non sit potentia libera, sed cogatur ab intelligibili, sicut sensus à sensibili, ut planè probatum est supra in 2. qu. nu. 155.

Quare electio opinionis minus probabilis affirmantis actum esse licitum, non est actus intellectus, seu potentia rationabilis, sed est actus voluntatis, quæ cum sit potentia libera, ex perversitate, & malitia eligit, quod deterius est reluctante conscientia, ac proinde ædificat ad gehennam, ut in *d. c. Per tuas, il 2. de Simon. & in c. Quoniam omne, de prescrip. & constat ex dictis supra in 5. fundamento pro hac sententia n. 260.*

Ad motiva Bassæ, quod expediat duas habere vias pro mandatis Dei adimplendis, sicut expedit duas habere vias, quæ ducunt Matritum: Responderetur hoc posse admitti, si ambæ essent tutæ. At via probabilitatum, & libertas eligendi opinionem minus probabilem, quæ favet libertati, in concursu probabilioris, quæ favet præcepto, nunquam tutata est, imò evidenti periculo exposita, ut in superioribus monstratum est. Quibus nunc addimus illud Proverb. 6. *Est via, quæ apparet homini recta, sed novissima ejus ad inferna deducunt.* Ubi Sapientia Divina non loquitur de via mala secundum se, & à parte rei, quæ tamen certò, & invincibiliter apparet recta: alioquin conscientia erronea ex ignorantia invincibili non excusaret, contra id, quod docent communiter Theologi cum D. Thoma in *1. 2. q. 19. art. 6.* Nec loquitur de via non recta, quam aliquis sine ullo fundamento judicat rectam. Nam quod apparet rectum, ex aliquo fundamento apparet tale, *c. Ego solis, vers. Alios vero, 9. dist. & oppositum esse impossibile, ut supra ostendimus n. 139. 140. & 143.* Superest ergo, ut loquatur de via non recta secundum se, quæ non certò, sed probabiliter tantum apparet recta: id enim propriè dicitur probabile, quod est apparet verum, ut in *d. c. Ego solis.* Et hæc via non ad lauream Empyreï, ut putat Caramuel, sed ex divino oraculo ad inferna deducit. Ad quod libet referre verba Religiosi viri Patris Gravinæ in *suo Cherubim Paradisi lib. 4. cap. 5.* quæ sic se habent: *Pro certo statuunt, qui varias semitas opinionum istarum probabilitatum inducunt, vel varia itinera aperiunt innovanda veritatis, & speciem bonorum ostendunt, quod non via dicenda sunt, sed diverticula, & semite, quæ nunquam tandem ad unum exitum terminantur. Utinam institueretur quod sicuti in foro contentioso accipiuntur communiter recepta sententia, ita & in foro pœnitentialem idem statueretur decretis provisivis, prescribendo has, non illas recipiendas. Quam benè id esset consultum Ecclesiæ! brevi tempore reformaretur mundus, qui ex licentia opinandi in præceptis ruit, latissimam viam ingrediendo, quæ ducit ad perditionem.* in *J. Lib. Decretal.*

ditionem. Hæc ille. Præterea, si novæ felicitati Ecclesiæ, quam exaggerant Moderni, congaudendum est, quia nunc exuberat multitudo opinantium, qui facilius deducunt ad lauream Empyreï: ergo vice versa est condolendum infelicitati Ecclesiæ sæculorum præcedentium, & fideles illorum temporum dicendi sunt miserrimi, quibus hæc porta Empyreï fuit clausa, quarum plurimi essent damnati, quia quod honestum est, turpe existimantes, à propriis Sacerdotibus malè instructi ac decepti ex conscientia erronea peccaverunt, secundum ea quæ leguntur, & notantur in *c. Per tuas, il 2. de Simon. & in §. Ex his, 18. q. 1. & per D. Thomam quodlib. 8. art. 13.* Infelix ergo fuit Ecclesia, quæ hujusmodi laboravit ignorantia per quoddecim sæcula, si nunc dicenda est felix ex multitudine opinantium.

Ad alia objecta, quæ à defensoribus probabilitatum post Medinam & Sanchez novissimè afferuntur, nempe ad imaginariam demonstrationem Caramuelis, ad quinque rationes Marci Vidal, & ad septem argumenta P. Spinulæ, adequatè responderet Jul. Mercorus *de probabil. opinion. p. 2. ar. 28.*

Ad extremum, ut omnia in superioribus quæstionibus enucleata in compendium redigantur: si quaeris, an in omni materia tibi sequi liceat quamcumque opinionem probabilem, distingue: Aut quaestio est de his, quæ ad fidem, aut mores non pertinent: & in his liberum est tibi amplecti quam malueris opinionem, etiam minus probabilem, secundum ea quæ dicta sunt supra num. 15. Aut est quaestio de his quæ spectant ad fidem, aut mores: & tunc subdistingue. Nam aut agitur de articulis ab Ecclesiâ definitis; & consule regulam fidei, & sequere decreta Patrum: alioquin si adhæreas opinioni alicujus Magistri contra manifestum Scripturæ testimonium, aut contra id, quod publicè tenetur secundum Ecclesiæ auctoritatem, non poteris ab erroris vitio excusari, ut constat ex dictis num. 19. cum duobus sequentibus. Aut articuli non sunt definiti ab Ecclesiâ, & tunc ut scias omni cum securitate conscientia ad praxim deducere, attende diligenter, cum tibi occurrit aliqua controversia, aut à te consilium petitur in materia ad mores pertinente, si vis periculum evadere, hæc observa. Primum invoca divinum auxilium, ne te errare permittat, secundum id, quod docuit S. Thom. supradict. num. 115. & mox super quaestione illa, in qua consulere aut judicare debes, aggredere opinionem, quæ negat actum esse licitum, & periculo vacat, & examina diligenter illius motiva: & si agnoveris eam non habere rationes suasibiles, vel auctoritates moventes, tunc convertas te ad opinionem oppositam, quæ affirmat actum esse licitum, & ideò est periculo exposita, accuratoque studio expende, & discute seorsim, & singillatim unamquamque rationem illi faventem: & ubi cognoveris eas esse suasibiles, seu probabiles, tunc illas omnes simul conjunge, ac trutina intellectus sedulo in universum perpende: & si illis simul junctis, & in unum conflatis usque adedò acquiescat intellectus tuus, ut concipiat, & apprehendat rem ita esse, & judicet sine ulla trepidatione ac formidine opinionem illam esse veram; intrepidè eam sequaris, quia quamvis non sis certus de illius veritate per rei evidentiam, seu demonstrationem, quam in moralibus quaerere vitiosum est; tamen certus es moraliter, cum ex illis probabilibus consurgat, & generetur in te certitudo talis, quæ sufficiens est ad rectè operandum: ac proinde bona cum conscientia potes opinionem illam amplecti, & secundum eam præbere consilium petenti, prout hæc patet à num. 98. usque ad num. 111. & præsertim num. 109. & 110. Sed si agnoveris hanc partem habere pro se unam tantum rationem probabilem, aut plures quidem, sed non tanti ponderis, ut eis etiam simul junctis intellectus tuus omninò acquiescat, & ad eas simpliciter se determinet, sed tantum assentiat fluctuans, & cum trepidatione ac formidine de illius veritate: & hoc casu adhibe diligentiam, an possis formidinem illam explodere, & abjicere: & quidem si hoc assequi poteris, tunc ea explosa, poteris tutò sequi eandem opinionem, & juxta eam consulere; quia judicium tuum, quod manente formidine erat probabile, ea deponita, definit esse tale, & incipit esse certum, ea planè certitudine quam exigit moralis materia. Et hic propriè est casus *cap. Inquisitioni, vers. In secundo de sent. excom.* At si omni diligen-

ria adhibita non potes formidinem illam à te repellere, ac deponere, tunc intellectus tuus vacillat, & fluctuat, nec simpliciter se determinat; ideòque iudicium tuum non est moraliter certum, sed tantùm probabile, timidum, ac incertum, utpotè obnoxium formidini; ac proinde teneris ab illa opinione prorsus abstinere, nec secundùm eam tibi fas est consulere; alioquin exponis te discrimini, & lethali peccas, cùm in iudicio practico formido & scrupulose nisi deponatur sit mors conscientie, ut constat ex dictis num. 88. & 95. & numeris sequentibus, & num. 246. Verùm si à principio occurrat tibi opinio affirmans actum esse licitum, & illius rationes tibi videantur probabiles, & ideò tu velis in illa statim quiescere absque eo, quòd reflectas ad opinionem contrariam, aut consideres illius motiva, tunc cave ne decipiaris, quia non licet tibi opinionem illam utcumque probabilem sequi, nec secundùm eam consulere aut iudicare: sic enim assumeres iudicium probabile pro regula tuarum operationum, quod in moralibus sine peccato fieri non potest, ut viginti sex fundamentis probatum est supra in prima quæstione à num. 59. usque ad num. 98. Sin autem perpensis motivis utriusque partis agnoveris utramque opinionem esse æqualiter probabilem, vel quasi æqualiter, eo casu non est tibi liberum sequi utramque, vel alteram, quam malueris, quia non es moraliter certus, sed dubius, ut probatum est in 2. quæst. à num. 125. usque ad num. 171. & ideò teneris ex præcepto sequi partem tutiorem, ut similiter est probatum à num. 171. usque ad num. 229. Neque enim extra materiam iustitiæ, & in foro conscientie habet locum regula: In pari causa melior est conditio possidentis, ut constat ex dictis à num. 191. usque ad nu. 212. Unde teneris sequi partem tutiorem, si ve dubium sit iuris, ut à num. 212. usque ad num. 218. & in omni materia, etiam extra casum irregularitatis, ut num. 220. Quòd si non appareat, quæ opinio sit tutior, servabis regulas à jure præscriptas, ut pater à num. 229. usque ad num. 242. Quòd si omni studio, ac diligentia adhibita in perquirenda veritate cognoveris omnia utrinque esse prorsus paria, quod raro accidit: tunc secundùm ea, quæ dicta sunt num. 235. & seqq. aut partes adige ad transigendum, aut divide rem divibilem, aut consule Ecclesiam Romanam omnium Ecclesiarum matrem, & magistram, ut *cap. Per venerabilem*, §. *Rationibus*, qui *fil. sint legitim.* Cæterùm si consideratis motivis utriusque partis, agnoveris probabilem esse opinionem affirmantem actum esse licitum, contrariam verò esse probabiliorē, tunc non licet tibi sequi minùs probabilem, ac minùs tutam, sed teneris ex præcepto sequi probabiliorē, ac tutiorem, ut quadraginta duobus fundamentis probatum est in 3. quæst. à num. 253. usque ad num. 402. Idque si ve sis Consiliarius, ut nu. 354. si ve Judex, ut num. 298. & 355. usque ad nu. 373. si ve Medicus, ut num. 373. & num. seqq. si ve Rex in bello gerendo, ut num. 375. præcipuè verò in administratione Sacramentorum extra casum extremæ necessitatis, ut num. 303. & 304. & n. 376. usque ad n. 381. & si ve sis Advocatus, ut n. 381. & n. seqq. usque ad n. 392. Hæc sequere, & in perpetuum non errabis.

Quartò, & ultimò QUÆRO pro complemento materiæ: An auctoritas unius Doctoris in morali materia, in qua vertitur peccati periculum, reddat opinionem probabilem, ita ut sit sufficiens fundamentum eam tenendi, & ad praxim deducendi.

Sententiam affirmativam probarunt ex recentioribus Theologis Gregorius de Valentia, Emmanuel Sà, Thomas Sanchez, Filliucius, & alii quos supra citavimus in 3. qu. in 39. fundamento pro parte negativa num. 331. Qui omnes asserunt probabilitatem opinionum oriri etiam ex sola auctoritate unius docti & pii Doctoris, & allegant Angelum in *ver. Opinio*, num. 2. & Silvest. *ibidem*, q. 1. & Navarrum in *Manuali* c. 27. num. 288. dum dicit, posse nos eligere pro vera opinionem ejus, quem meritò censemus esse virum scientia & conscientia præditum. Quibus addi possunt Bonacina de peccatis, *disp. 2. qu. 4. punct. 9. num. 1.* ibi: *Sufficit auctoritas unius Doctoris valde periti, & bonæ conscientie*, Martinus Bresserius *lib. 3. de conscientia* c. 3. ibi: *Unius viri pii, & docti auctoritas*, Castro Palauus *par. 1. disp. 2. punct. 1. num. 4.* ibi: *Aliquus Doctoris pii, & gravis*, & Jacob. Granad. in *p. 2. controuv. 2. tract. 12. disput. 4.*

sect. 1. ubi sic ait: *Dico ergo breviter, per se loquendo esse probabilem opinionem, quæ habetur in aliquo Doctore ex recentioribus, qui sit doctus in morali Theologia, pius, & minime singularis, id est non docens frequenter opiniones singulares.*

Moventur, quia opinio probabilis est, quæ non levi innititur fundamento: Auctoritas autem viri docti & pii non est leve fundamentum. Nam si in agibilibus prudenter agit qui credit homini gravi & pio asserenti aliquid factum Romæ, vel Parisiis; cur non item in moralibus & practicis prudenter agat, qui fidem adhibeat viro probo, & in ea materia versato?

Nec placet Thomæ Sanchez limitatio Adriani *quodlib. 4. art. 1. littera N. versic. Ex hoc pater*, & Cordubæ in *suo questionar. lib. 2. quæst. 3. in solutione ad secundum, confirmat. 1. arg. versic. Ad Landulphum*, fol. 18. ut hoc intelligatur, si sit error juris humani, secus si divini. Hæc, inquam, limitatio eidem Sanchez non placet, quia in utrisque est magni ponderis ac momenti auctoritas viri gravis, & pii. Itaque hic Auctor apertè sensit solam auctoritatem unius Doctoris reddere opinionem probabilem, & excusare à peccato erroris, etiamsi error sit juris divini: asseritque suæ opinioni favere D. Thomam *quodlib. 3. artic. 10.* dicentem posse quemquam amplecti opinionem erroneam, quam à Magistro audivit, in iis quæ ad motes pertinent. Sed certè S. Doctor dicit totum oppositum, ut cuilibet legenti patere potest, & plenius paulò infra explicabitur.

Ego verò pro clariori solutione hujus quartæ quæstionis existimo statuendas esse conclusiones infra scriptas.

Prima conclusio est: *Sola auctoritas unius Doctoris utcumque docti & probi nequaquam reddit opinionem probabilem, nec est sufficiens fundamentum eam tenendi, & licitè ad praxim deducendi.*

Probatur primò auctoritate Aristotelis 1. *Topic. cap. 1.* ubi ait: *Probabilia autem sunt, quæ videntur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus, & his maxime notis.* Quem locum explicans Alexander ait: *Probabilia sunt, quæ omnibus, vel pluribus, vel sapientibus probantur, usque vel omnibus, vel pluribus, vel maxime cognitis, ac probatis:* & Boet. de *differ. Topic. c. 4. post princ. Probabile verò*, inquit, *est quod videtur vel omnibus, vel pluribus, vel maxime notis, atque præcipuis.* Ergo quæ videntur uni tantùm sapienti, non sunt probabilia: Et consequenter auctoritas unius viri, utcumque gravis, & docti, non reddit opinionem probabilem.

Probatur secundò in *c. Noli meis*, 9. *dist.* ubi August. interrogatus respondet, scripturis suis pro firmo credendum non esse, nisi certum appareat. Per quem text. Petr. Brixiensis in *Repert. in ver. Credere*, dicit, in tantum esse credendum dictis Doctorum, in quantum canonicis scripturis deserviunt.

Probatur tertio in *c. Si habes*, 24. q. 3. ubi idem August. ad Auxilium Episcopum: *Si habes*, inquit, *de hac re sententiam certis rationibus, vel scripturarum testimoniis exploratam, nos quoque docere digneris, quomodo rectè anathematizetur pro patris peccato filius?* Ergo sentiebat Augustinus solam Episcopi sententiam rationibus & scripturis nudatam, non esse sufficiens fundamentum sic opinandi, & operandi.

Probatur quartò in *c. Ego solis*, 9. *dist.* ubi similiter Augustinus profiteatur se non credere Scriptoribus non canonicis, quamvis doctis, & piis, nisi eorum dicta confirmant vel per alios Authores, vel per canonicas, aut probabiles rationes. Ait enim: *Alios autem (id est Scriptores non canonicos) ita lego, ut quantalibet sanctitate, doctrinaque polleant, non ideò verum putem, quia ipsi ita senserunt; sed quia mihi per alios Authores, vel canonicas, vel probabiles rationes, quòd à vero non abhorreat, persuadere poterunt.* Ergo sola auctoritas unius sancti & docti Scriptoris sine congruis rationibus secundùm Augustinum non sufficit ad opinandum, nec reddit opinionem probabilem. Concordat textus in *cap. Neque quorumlibet*, ead. *dist.* & in *c. Per tuas*, de *sent. excomm.* ubi probatur non esse credendum cuilibet opinioni, neque cuilibet magistro, prout ibi notant Host. *num. 1.* & Joan. Andr. *num. 12.*

Probatur quintò in *l. final. Cod. de institut. & substitut.* ubi Imperator opinionem gravissimi Juris Consulti Papi-

piniani appellat dubitationem. Dubitatio autem minus est, quam opinio, quia est infimus gradus, per quem primò ad suspensionem, deinde ad opinionem pervenitur, ut notat Bart. communiter receptus in *l. Admonendi*, num. 21. ff. de *jurejur.* & plenius dictum est supra num. 248. Ergo sola auctoritas unius Doctoris quantumcumque gravis, non est tantæ potentæ, ut attingat gradum opinionis probabilis.

- 409 Probatur sextò ex generali regula, quòd dicto unius non est credendum, quia vox unius, vox nullius, ut *cap. Licet univ. fis*, c. *Veniens*, c. *Jurejurando*, & *cap. In omni negotio*, de *testib.* *Juris jurandi*, *Cod. eod.* Roman. *singul.* 622. incipien. *Dictum unius*. Quantumcumque sit gravis, & fide dignus, ut c. *Anobis*, & ibi Abb. num. 1. *vers. Nota pulchrum textum*, de *testib.* Et idè non creditur magno Doctori attestanti de consuetudine, seu de communi usu loquendi, ut de Bartolo notat Baldus in *l. Cum quidam*, §. *Quod dicitur*, in *fine*, ff. de *acquirend. hered.* & pluribus relatis ex communi firmat Decius in *conf.* 472. incipien. *Testator levavit*, num. 16. in *fin.* *vers. Secundo responderi potest*. Ergo nec creditur Doctori attestanti de probabilitate, seu veritate alicujus opinionis, cum præsertim dicti sui nullam congruentem rationem adducat, & deponat non de veritate ipsa, sed de judicio, & credulitate sua, & de his, quæ sunt juris. Unde longè minus ei fides adhibetur, ut notat Baldus *conf.* 286. incipien. *Thema proponitur*, num. 3. *vers. Superest igitur*, lib. 2. Card. Zabarel. *consil.* 24. *Quæ enim possedit*, Alex. *consil.* 148. *Excellentissime Dominæ*, num. 4. ubi attestatur, ita omnes tenere, lib. 2. Hinc idem
- 410 Card. *consil.* 77. incipien. *Frater unice*, scripsit se nulli unquam voluisse in opinionibus cedere, nisi urgente ratione, cujus dictum refert Felin. in *cap. 1. in fin. supra eod.* Ad idem textus in *cap. Sanctum est*, de *consecrat. distin.* 4. & in *cap. Nolite timere*, 11. qu. 3. quem textum notat Archidiac. contra Scholares, qui quotidie dicunt, Hæc est glossa communis: nam ut ipse ait: *Cuicumque magno Doctori non habeo credere, nisi suum dictum approbetur per authenticam scripturam*; & sequitur Joannes Lupus in *repetitione cap. Per vestras*, §. 20. in 3. artic. num. 12. de *donat. inter vir. & uxor.* ubi ampliùs ait, non esse credendum Doctoribus, quantumcumque doctrina polleant, dum carent fundamento.

- 412 Probatur septimò auctoritate S. Th. in præallegato *quodlib.* 3. art. 10. ubi docet in his, quæ pertinent ad fidem, & bonos mores, nullum excusari à peccato erroris, si sequatur opinionem alicujus Magistri, quia in rebus dubiis non est de facili præstandus assensus; quem locum latiùs expendimus infra in 2. conclusione, num. 425. & 432. Ergo ex sententia S. Doctoris sola auctoritas unius Magistri nequaquam reddit opinionem probabilem, nec est sufficiens fundamentum rectè opinandi, & licitè operandi.

Probatur octavò ex sententia Parochorum Parisiensium, & Rothomagensium, qui cum anno 1656. proposuerint universo Clero Gallicano quàm plurimas assertiones periculosas, auctoritate Superiorum prohibendas, primo loco tanquam aliarum præcipuam posuerunt hanc, de qua nunc disputamus, videlicet opinionem probabilem esse, cum ab uno solo Doctore gravi sustinetur, ut dictum est supra in 3. *quest. in 40. fundamento*, numer. 336.

Probatur nonò ex censura facultatis Theologicæ Lovaniensis ad requisitionem Episcopi Gandavenfis, de qua supra num. 339. *vers. His addimus*. Nam vigesimam sextam, & ultimam assertionem, videlicet: Auctoritas unius Doctoris probi, & docti, reddit opinionem probabilem; Facultas hæc censura perstrinxit: Perniciosa est, & innumeras absurditates invehit in omni materia doctrinæ moralis. Et septimam assertionem, id est: Clarum, & certum est, Judicem non posse punire aliquem, qui sequutus est opinionem probabilem; Facultas Theologica notavit censuram, ut infra: Assertio relata ad eam probabilitatem, quam assertio vigesimasexta, seu ultima obtendit, prorsus falsa est, & judicialiæ potestatis perperam coercitiva, seditionum ac rebellionum invehiva, publicæ tranquillitatis turbativa, nec in Republica rectè ordinata ullatenus toleranda.

Probatur decimò, & ultimò hæc prima conclusio ab absurdo, quia hoc sæculo in moralibus nulla ferè est opinio

quantumcumque exorbitans, quæ aliquem non habeat sequacem. Quod enim vix tolerandum esset in philosophicis, Theologi nostræ ætatis non pauci in nulla re magis contendunt, quàm ut certatim in materia morum adveniunt plausibiles & ingeniosas opiniones, pallio probabilitatis rectas, adeò ut, quod maximè deplorandum est, is præclariùs agere, & majori laude dignus videatur, qui majus profert paradoxum. Quare si sequi liceat quàm-cumque opinionem probabilem, & probabilitas oritur sola auctoritate unius Doctoris, jam licet omnia tenere, & in præxi sequi pro libera cujusque conscientia. Quod quàm sit absurdum, & alienum ab arcta via Evangelii, nemo non videt, & satis constat ex dictis supra num. 77. & in 3. *quest. in 39. fundamento* cum duobus sequentibus.

Et hanc sententiam probarunt Aristoteles, S. Augustinus, Archidiaconus, & Jo. Lupus supracitati num. 407. & num. 411. Bassæus in *Floribus Theologia moralis*, in *ver. Conscientiæ*, num. 8. §. *Ut opinio cognoscatur*, qui ampliùs tenet, nec turbam Doctorem sine rationibus efficere opinionem probabilem, ut fusiùs patebit infra num. 431. Salon. in 2. 2. q. 53. art. 3. *controverf.* 2. dicens, eos, qui in rebus moralibus parùm versati sunt, non posse tanta conscientia, quod in uno, vel altero invenerint, sequi; & novissimè Antonius Merenda, quavis prædicta non alleget, in suo tractatu hac de re edito in præfatione pag. 75. à num. 181. præsertim num. 185. & 192. *vers. Vide*, ubi pluribus ostendit opinionem probabilem non oriri ex auctoritate Doctorum, sed ex rationibus, Candidus Philalethus in *tractatu de opinionum præxi*, *quest.* 8. ubi multis fundamentis itidem concludit opinionem unius Doctoris non esse sufficiens fundamentum opinandi, & operandi, & responderet objectis; & D. Cardin. de Lugo de *pænitent. disputat.* 22. num. 43. ubi ait: *Ergo non est satis, quod pænitenti sit probabilis opinio, sed requiritur, quod verè sit talis propter auctoritatem, & rationes quas pro se habet, vel communiter existimetur probabilis. Ergo secundum eam sola auctoritas unius Doctoris sine ratione ad hoc non sufficit.*

Nec contradicunt Angelus, & Sylvester initio *questionis* in contrarium adducti 403. Nam Angelus dicit in causa dubia pro multitudinè esse præsumendum; & loquitur de dubio, quod nascitur ex opinionibus contrariis. Quòd si non appareat, quæ sit communis opinio, præponendam esse illam, quæ validioribus rationibus firmatur. Quare quod asserit in fine, posse quem sine peccato sequi sui Doctoris opinionem, debet intelligi juxta prædicta, id est, si sit communior, vel probabilior, vel nisi, ut ibidem dixerat, ita probaret suam, ut alios superaret; unde cum suis limitationibus Angel. nullo modo potuit citari pro hac sententia. Simili modo Silv. concedit posse quem sequi opinionem Magistri sui, non absolute, sed si magis videatur rationi consona. Unde nec ipse affirmat simpliciter unius Doctoris opinionem esse sufficiens fundamentum eam sequendi, sed potius oppositum.

Nec obstat ratio supra in contrarium adducta, quòd asserit unius probi & docti non sit leve fundamentum ad reddendam opinionem probabilem. Quoniam hæc ratio petit principium; hoc enim quærimus, an assertio unius sit fundamentum sufficiens opinandi, & rectè operandi. Unde assumi non debet pro fundamento id, de quo disputatur, ut notat Ripa in *rubrica*, ff. *solutio matrimonio numer...* Nec subsistit, quòd subjungitur, credendum esse fide digno asserenti aliquid esse gestum Romæ, vel Parisiis. Imò nullus prudens sub hujusmodi assertionem concluderet aliquid grave, & periculololum negotium. Et idè si Episcopus in remotis noviter provivus a Papa intelligeret ex literis sui agentis, vel alterius fide digni, Romæ expeditas fuisse bullas suæ provisionis, & huic attestationi fidem adhibendo, non visis bullis, acciperet possessionem sui Episcopatus, & illius administrationi se immisceret, utique non evaderet pœnas Extravagantis Bonifacii VIII. *Injuncta*, de *elect.* ut aliàs vidi observatum; & meo tempore Sacr. Congregatio Concilii laudavit Archiepiscopum Goanum Indiarum Primatem, quòd quavis ex literis sui agentis intellexisset bullas Papales suæ provisionis fuisse levatas, & casu periisse; tamen illis non receptis, numquam potuit adduci, ut Archiepiscopatus administrationem susciperet cujuscumque necessitatis præ-

415 textu, ut scripsi plenius in *c. Nihil*, num. 20. & 34. *infra de elect.* facit quod notat Bart. in *l. 2. §. Si dubitetur*, nu. 1. *ad finem vers.* *Quaedam sunt*, ff. *Quemadmodum testamen. aper.* ubi tradit standum non esse rektim in his, quæ sunt magni præjudicii, veluti si attesteretur de morte mariti, quia esset magna infamia, si mulier vivente viro nuberet; non enim posset in pristinum statum reponi: ejusque sententia magis placet Thomæ Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 46. num. 12.* Item non obstat, quod notat Archidiaconus in *c. Domino Sancto*, 19. *dist. num. 2.* ubi dicit non esse ex ingenio procedendum, sed auctoritatibus insistendum; & invehit contra glossas, quæ procedunt ex ingenio non informato auctoritatibus, Etenim hoc intelligi debet non de auctoritate probabili alicujus Doctoris, sed de auctoritate necessaria scripturarum Canoniarum, de quibus loquitur August. in *c. In canonicis*, 19. *dist.* & in *c. Ego solis*, 9. *dist.* Stat igitur conclusio, quod sola auctoritas unius Doctoris utcumque docti & pii non reddit opinionem probabilem, nec est fundamentum sufficiens eam tenendi, & secundum illam operandi.

417 Limita primò hæc conclusionem, ut locum non habeat, si auctoritas talis Doctoris nitatur aliquo gravi fundamento, & in contrarium nulla occurrat ratio, vel auctoritas movens. Quod vix potest contingere nisi in casu novo, & ab aliis non ventilato; tunc enim tuta conscientia quis potest opinionem illam tenere, & ad praxim deducere: licet eo casu affirmare possimus, probabilitatem opinionis oriri magis ex vi rationis, quam auctoritatis, arg. *d. c. Ego solis*, vers. *Alios autem* 9. *dist.* & *c. Si habes*, in *princ.* 24. & parebit *infra n. 424.* Et in his terminis tantum admitti potest, quod dicunt Sanchez, & alii supra ex adverso citati *n. 403.* videlicet probabilitatem opinionis oriri ex auctoritate unius Doctoris. Procedit enim solummodo, cum Doctor ille, discussio articulo, moveret rationibus, quæ intellectum adæquent, prout etiam loquitur Silvester in *ver. Opinio*, q. 1. cujus verba supra proximè retulimus sub *nu. 414.* & novissimè declarat Laurentius Portellus in *dub. regul. in ver. Opinio eligenda*, nu. 4. & ex illo Antonin. Diana *resol. moral. par. 4. tract. 4. resol. 30.* & Doctor Sorbonicus Du Val *tract. 1. qu. 4. art. 15. pag. 116.* & 117. in hæc verba: *Dicimus Doctorem Classicum magne auctoritatis & fame posse opinionem aliquam firmissimis rationibus roboratam introducere, eamque ita introductam & confirmatam tuto aliquem sequi posse;* & Jacob. Granad. in *1. 2. contro. 2. tract. 12. disp. 4. sect. 1.* dicens, non posse turo reputari probabilem opinionem alicujus Doctoris, quando ille non respondet serio, sed veluti obiter, & parum consideratè: tunc enim illius auctoritas non facit sufficientem fidem. Et concordant alii supra citati sub *n. 413.* Et in hunc etiam sensum accipiendum est dictum Abbatis in *cap. Capellanus, de feriis*, quod sequens opinionem alicujus Magistri non subtiliter investigatam, quæ postmodum apparet falsa, excusatur à peccato, quamdiu falsa non apparuerit. Quod dictum refert, & sequitur Silvester in *ver. Opinio*, n. 1. In quibus etiam terminis loquitur Innocen. in *c. Per tuas*, il. 2. *de Simon.* dum ait: *Non peccare mortaliter eum, qui sequitur intellectum alicujus gravis auctoritatis, etiam si erret, dummodo tamen error hujusmodi versetur circa subtilitates legum;* cujus dictum sequitur Bald. in *l. Ab eo*, n. 11. *c. Quomodo, & quando Judex*, & dicit communiter receptum Navar. in *cons. 10. N. tractabat. n. 5. de consang. & affinit.*

418 Limita secundò hæc primam conclusionem, ut non procedat in auctoritate alicujus sapientis, qui sit clarissimus, & maximè notus, ac Princeps, seu præcipuus in aliqua facultate: nam hoc casu in sola auctoritate videretur quis posse quiescere, & secundum eam opinari, & operari, ut probat textus in *l. Septimo mense*, ff. *de stat. hom.* ubi dicitur: *Septimo mense nasci perfectum partum jam receptum est, propter auctoritatem doctissimi viri Hippocratis:* non dicit propter rationem, sed propter auctoritatem. Ergo sola auctoritas tanti viri sufficiens est. Ad idem textus in *l. Si Pater*, ff. *de solut.* ubi probatur auctoritate Aristotelis, partu uno quinque nasci posse, & in *l. Antiqui*, ff. *si pars hered. petat.* Unde & Pythagorici opinionibus Pythagoræ acquiescebant non alia ratione, nisi quia ipse dixit. Idem suadetur ex verbis Aristotelis in *1. Topic. cap. 12.* videlicet; Propositiones eligendæ sunt aut omnium

420 opinionem, aut plurimum, aut sapientum, & horum vel plurimum, vel notissimorum; ubi Alexander ait: *Etenim ea, quæ videntur omnibus, oportet eligere, & ea quæ videntur pluribus, & ea quæ clarissimis fama.* Igitur opiniones clarissimorum virorum sunt præponendæ opinionibus plurimum sapientum, vel certè æqualis ponderis sunt habendæ. Quippè magna est vis auctoritatis, ut egregiè declarat S. Bonaventura in *opusc. 1.* cujus titulus est, *Principium sacre Scripture*, ubi sic disserit: *Licet autem locus ab auctoritate concludens, infirmus, & inartificialis appelletur pro eo, quod non proprio argumento, sed aliunde parato testimonio utatur, qui arguit, ut Boetius docet; plerumque in auctoritate proborum ratio sua credulitatis assensum citius exhibet, quam disputationi communi, ut pulcherrimè docet Tullius. Et hoc quidem in notitia fidei manifestum est, ubi cum ratio verissima licet profundissima lateat, secundum Riccardum, ipsa tamen vis auctoritatis ad assentiendum inclinatur, quia quod scimus, & intelligimus rationi, quod verò credimus, debemus auctoritati, dicit Augustinus. Sic etiam in operabilibus consuevit accidere, ut pondus auctoritatis inclinet ad actum, præcipuè si grave sit.* Hæc D. Bonaventura. Potest tamen dici, inclinationem, & acquiescentiam intellectus in casu hujus limitationis non fundari in solo principio extrinseco, seu inartificiali auctoritatis, sed etiam in principio intrinseco rationis, saltem implicite, nimirum quia cognoscimus generaliter vitas clarissimos atque præcipuos numquam fuisse loquitos sine fundamento rationis. Quod clarè adnotavit Joannes à S. Th. super *1. 2. S. Thome q. 18. disp. 12. §. Quid de probabilitate ex principiis extrinsecis*, dicens: *In tantum auctoritatem alicujus Doctoris sive antiqui, sive moderni facere aliquam probabilitatem, in quantum præsumitur in scientiis versatus, ac sapienter loquutus; unde tandem sic concludit: Solet communiter dici, quod ille potest facere opinionem, qui præsumitur talis esse scientiæ, & ingenii, quod possit fundamenta probabilitatis tradere.* Unde cæteris paribus opinio antiquorum, & seniorum probabilior censetur, quia in antiquis, & senibus maximè præsumitur sapientia.

421 Secunda conclusio est: Opinio unius Doctoris quantalibet sanctitate & doctrina præditi tuta conscientia teneri, & ad praxim deduci non potest, si ab Ecclesia sit reprobata, aut sit contra Ecclesiæ determinationem; nec talis opinio ullatenus est probabilis, sed potius improbabilis, & falsa. Hæc conclusio est S. Th. *d. quodlib. 3. art. 10.* ubi docet in spectantibus ad fidem, & bonos mores, neminem excusari à peccato erroris, si sequatur opinionem alicujus Magistri contra manifestum Scripturæ testimonium, aut contra id, quod publicè tenetur per Ecclesiæ auctoritatem. Et eum sequuntur S. Antonin. in *3. p. tit. 5. c. 3. c. 9.* Ang. Silv. & alii Summistæ in *ver. Opinio*. Idemque tradit Suarez in *1. 2. disp. 12. sect. 6. n. 11.* ubi ponit exemplum in opinione illa de absolutione absentis reprobata à Clemente VIII. Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 11.* ubi ponit pro conditione opinionis probabilis, ut non contineat errorem: quod est dicere, ut ab Ecclesia non sit rejecta, Castr. Pal. *p. 1. disp. 2. n. 4.* & alii Recentiores. Quibus adjungi possunt Adrianus, & Corduba supra citati *n. 404.* dum tradunt opinionem singularem unius viri quantumvis docti & probi nullam facere probabilitatem in his, quæ sunt contra jus divinum.

422 Probatur primò hæc secunda conclusio; quia ut ratiocinatur S. Th. ubi supra, *Si cæcus ducatur cæco præstet, ambo in foveam cadunt*, Matth. 15. *c. Cum sit ars de ætate, & qualitate.* Sed quicumque errat, cæcus est in quantum errat. Ergo quicumque sequitur opinionem errantis magistri, in foveam peccati cadit.

423 Probatur secundò, quia Constitutiones Canonum, & sic determinationes Ecclesiæ singularibus sunt opinionibus præferendæ, ut est casus in hac Decretali secundum Jo. And. Butr. Card. & omnes in Summ. text. Ergo singularis opinio unius Doctoris contra determinationem Ecclesiæ nullam facit probabilitatem.

424 Probatur tertio, quia opinio singularis unius Doctoris non est tenenda, quando communiter ab aliis DD. reprobatur, ut dicemus infra in tertia conclusione. Ergo longè minus tenenda est, quando reprobatur ab Ecclesia, aut illius determinationi adversatur, quia Ecclesia Romana est majoris auctoritatis, quam DD. consensus, ut constat ex dictis supra *n. 6. & 7.*

426 Nec prædictis adversatur, quod sufficiat indocto consilium unius sapientis & probi viri, ut illud sequi possit: Ergo & docto sufficere debet.

Primo enim respondent nonnulli apud Azor. *instit. moral. tom. 1. lib. 2. c. 7. q. 5.* negando consequentiam, & bene iudicio meo: quia jus ignorare licet indoctis, ac rudibus, non de iure, qui sua prudentia instructi sunt, l. *Regula, ff. de jur. & fact. ignor.*

427 Deinde responderi potest negando antecedens; nam si ille indoctus dubitat de veritate opinionis, aut habet rationem dubitandi, eò quod audiverit alios aliter opinari: & potest illos consulere, imò & debet, quia, ut inquit S. Thom. d. *quodlib. 3. art. 10.* in dubiis oportet non citò credere: alioquin ex juris ignorantia non excusatur, ut est text. in d. *Regula, §. Sed juris ignorantiam, & in cap. Non omnis 37. dist. & tradit Corradus de contract. q. 100. dicens: Illiteratus inquirat à litteratis timentibus Deum, & sicut faceret imminente sibi periculo corporalis vitæ, aut rerum, sic etiam & multò magis in periculo anime.*

428 Aut tali indocto nullum occurrit dubium de veritate opinionis; & nihilominus non excusatur ex ignorantia juris, ut est textus clarus in *cap. Per tuas, il 3. de Simon.* ubi ordinatus in Subdiaconum, qui prius præsentatoris suo promissit, quòd nil ab eo peteret, in suscepto ministrare, vel ad superiores Ordines ascendere sine dispensatione non potest, etiam si peccare non crediderit, ut ibi est casus secundum Jo. Andr. Card. Abbatem, & omnes in *Summar. & gloss. 1.* exponens illa verba textus, *Nec se in hac illicitum egisse aliquid intellexit,* reddit rationem dicens: Propter hoc non excusatur, ut bene sequentia norant, quia potuit consulere peritiores: & concordant ibi Hostien. num. 2. in *ver. Illicitum,* Joann. Andr. nu. 5. & alii communiter.

429 Nec subsistit, quod dicebat quidam Theologus, illum textum non habere locum in foro conscientie, quia nulla ignorantia invincibilis est peccatum, ut inquit S. Thom. in 1. 2. *quest. 76. art. 2. in corpor.* Imò enim illa decretalis expressè loquitur de eo, qui credit se non peccasse, seu illicitum aliquid commississe; & ita communiter exponitur à Doctoribus, & imponit pœnam, quæ afficit animam, & idèò dubitari non potest, quin habeat locum etiam in foro interno; præsertim quia, ut latè probavi in *cap. Si quis num. 37. & seqq. de regular.* absurdum est asserere legem justam humanam, & præsertim Ecclesiasticam, non obligate in foro conscientie, præterquam in duobus casibus ibi expressis, qui præsentis non applicantur.

430 Neque verò talis dici potest ignorantia invincibilis, sed potius vincibilis, ut egregiè declarat S. Thom. loco proxime citato, seu crassa, & supina, quæ neminem excusat, *cap. 1. de ordinat. ab Episcop. qui renunciat. Episcopat. cap. penultim. de Cleric. excommunic. gloss. in cap. 1. in vers. Nescire, & in vers. Pro huiusmodi negligentia de Cler. per saltum promot.* Dicitur enim crassa, & supina ignorantia, quando de facili potuit quis scire, & non indagavit, gloss. 2. in d. *cap. penult.* Ad hoc bonus textus in *leg. Si autem,* ibi: *Si cum peritioribus tractatum habuisses, facile cognosceres, C. de ingen. & manu.*

432 Demum hæc doctrina est ipsius S. Thom. in præallegato *quodlib. 3. art. 10.* cujus hæc sunt præcisa verba: *In his, quæ pertinent ad fidem, & bonus mores, nullus excusatur, si sequatur erroneam opinionem alicujus magistri; in talibus enim ignorantia non excusat; & infra: Nec potest excusationem habere propter simplicitatem, si in talibus erroneam opinionem sequatur; in rebus enim dubiis non est de facili præstandus assensus, &c.* Loquitur ergo S. Th. de indocto, qui per simplicitatem, & juris ignorantiam, sequitur opinionem errantis magistri, nec dubitat de illius veritate, imò credit eam esse veram; & tamen S. Doctor concludit talem ex simplicitate & ignorantia huiusmodi in spectantibus ad fidem, & bonos mores, à peccato erroris non excusari, & concordant S. Anton. & alii supracitati n. 425.

Et ex his patet defendi non posse opinionem Sanchez citati sup. num. 405, qui reprobando Adrianum, & Cordubam, existimavit auctoritatem unius Doctoris reddere opinionem probabilem, etiam si contineat errorem contra jus divinum, ea ratione, quia etiam in hoc est magni ponderis & momenti auctoritas viri gravis, & pii. Etenim si hoc verum esset, Arius quoque, Nestorius, & alii hæresiarchæ, qui antequam condemnarentur ab Eccle-

sia, à multis reputabantur viri graves, & docti, tua auctoritate fecissent eorum falsas opiniones probabiles. Quod absurdissimum est asserere, ut arguit S. Thom. d. *quodlib. 3.* dicens: *In talibus enim ignorantia non excusat, alioquin immunes à peccato fuissent, qui sequuti sunt opinionem Arii, Nestorii, & aliorum hæresiarcharum, quod falsum est; quia, ut Augustinus dicit in lib. 3. de Doctrina Christiana, in his consulere debet quis regulam fidei, quam de scripturarum prioribus locis, & Ecclesie auctoritate percepit.* Quibus adde, quod Abbas Joachimus divinitus habuit donum intelligentiæ, & spiritum prophetiæ, & super Daniele prophetavit Ordinem Prædicatorum, & Minorum, ut inquit Jo. Andr. in *cap. Damnamus nu. 9. sup. de Summ. Trinit. & fid. Cathol. & fuit vir doctrina, & pietate clarus, nec fuit hæreticus, sed erraticus, ut ibi plenè scripsi n. 9. & 26.* & tamen nemo audeat affirmare opiniones erroneas Joachimi fuisse probabiles propter ejus auctoritatem, & à peccato immunes fuisse qui sequuti sunt illius errores, antequam essent damnati ab Innocentio III. in generali Concilio, ut in prædicta decretali *Damnamus.* Ergo absolum est asserere auctoritatem unius viri, quantalibet sanctitate, & doctrina polleat, reddere opinionem probabilem, quamvis contineat errorem juris divini. Demum si opinio singularis errantis magistri est improbabilis, & vitiosa, quando est contra constitutionem Ecclesie, ut superius probatum est num. 425, quantò magis quando est contra legem Dei? Et idemmet Sanchez sibi contrarius videtur hanc veritatem agnovisse in *Decal. tom. 1. lib. 1. d. c. 9. n. 11.* dum dixit, ad hoc ut opinio censeatur probabilis, oportere ut communiter reputetur non continere errorem. Quomodo ergo fieri potest, ut probabilitatem habeat opinio errantis magistri, si ad esse probabilitatis requiratur, ut errorem non contineat?

Tertia conclusio est: Sola auctoritas unius Doctoris non reddit opinionem probabilem, nec est sufficiens fundamentum eam tenendi, & secundum illam operandi, si in contrarium sit communis opinio. Ita tenent Bart. Bald. & Legista in l. 2. *C. de pœn. Judic. qui malè judicavit,* Innoc. Jo. Andr. & Canonistæ hic, & in *cap. 1. sup. eod.* & communiter Doctores supra copiosè relati in 3. *questione in 21. fundamento pro parte negativa num. 276.* Et probatur auctoritate Aristotelis alias citati in 1. *Topic. cap. 1.* dum ait: *Probabilia autem sunt quæ videntur omnibus, vel pluribus.* Ergo à contrario, quæ videntur uni tantum, minimè sunt probabilia. Item probatur in l. 1. ibi: *Sanè crebrior apud veteres opinio est, ff. de offic. quest. & in cap. Novimus, ibi, Et quorundam est opinio à pluribus approbata de ver. signif.* Item probatur ratione, quia communis sententia facit rem claram, & apertam, Decian. *conf. 2. num. 76. volum. 1.* integrum enim est iudicium, quod plurimorum sententiis confirmatur, c. *Extra conscientiam 64. dist. cap. Prudentiam, §. Illa quippe de offic. deleg.* Quòd si vox populi, vox Dei, quantò magis vox sapientum communiter consentientium? Ad hoc *cap. De quibus,* juncta gloss. in *ver. Seniores 20. dist. & l. ult. Cod. de fideicom.* Confert quod notat Innoc. in *cap. Inquisitionis num. 5. de accusat.* ubi ait, vocem communem præferri dictis paucorum, & quod scripsit Bald. in *conf. 112. incip. De generali natura num. 7. lib. 2.* videlicet, Rarò bene loquitur qui contra omnes loquitur, & quod notat Petrus Hispanus in *Summul. tract. 6. in c. de redargut. & falso,* ubi dicit: *Inopinabile est quod est contra opinionem omnium, vel plurium, vel maximè sapientum.* Et hic junge quæ dicuntur in sequenti conclusione nu. 442. Verumtamen, ut inquit Menoch. de *presumpt. lib. 2. presumpt. 7. num. 39.* non dicitur communis opinio, quæ plures Doctores eam asserentes habet, nulla disputatione præmissa, sed perfunctoriè, & ut ajunt, per transfennam illam sequentes. Et concordat Alciatus de *presumpt. reg. 1. presumpt. 51. num. 2. vers. Item intellige,* Cardin. Mantica de *conjecturis ultim. volum. lib. 11. tit. 3. num. 4.* Thom. Sanchez in *Decal. lib. 1. cap. 9. num. 9.* ubi similiter ait: Non dicitur auren communis ex Authorum numero, qui priorum vestigia instar ovium sequentes, nulla discussione præmissa, eam affirmant: sed communis dicitur, si pauciores Doctores habeat, qui utriusque partis rationibus discussis, & perpensis, illam affirmant. Et idem monuit Bassæus in *Floribus Theologiae moralis in verb. Conscientia num. 8. §. Ut opinio cognoscatur,* in hæc verba: *Opinionem probabilem non facit multitudo Doctorum eam sequentium, si*

- eam non confirmant optimis rationibus, quia negare non possumus turbam Doctorum aliquando amplecti opinionem absque delectu rationum, aut saltem rationibus non exacte ponderatis. Unde optimè Navar. in *Manual. cap. 27. num. 289.* ait: *Communior em ceteri opinionem approbatam à sex, vel septem authoribus classicis rem ex professo tractantibus, quam à quinquaginta, sola ferè priorum autoritate ductis.* Allegat Alexandrum *conf. 202. Iso themate nu. 7. lib. 7. & consentiunt Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 2. disp. 44. nu. 2. & Paulus Comitulus, & ante eos Jo. Major. quorum verba superius retulimus in 3. q. n. 348.*
- 438 Limita nunc tertiam conclusionem superius firmatam, ut procedat; si rationes opinionis singularis, ac opinionis communis sint æquales, vel quasi æquales; tunc enim explorati juris est opinionem singularem unius Doctoris nullam facere probabilitatem contra opinionem communem: secus verò si opinio unius Doctoris ita resolveret argumenta contraria, & confirmaret sua, ut suam redderet aut certam, aut longè probabiliorem; tunc enim esset sufficiens fundamentum eam tenendi, & secundum illam operandi etiam contra communem. Hanc limitationem admittunt communiter omnes Theologi, ut attestatur novissimè Candidus Philalethus in *tract. De opinionum praxi qu. 8. pag. 158. vers. Dico primò, & in specie eam tenent Valquez in 1. 2. quæst. 19. art. 6. disp. 62. cap. 4. in princ. Azorius institut. moral. lib. 2. cap. 17. quæst. 6. Salas 1. 2. quæst. 21. disp. unic. sect. 7. n. 74. & alii apud Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 1. cap. 9. n. 10. & consentiunt Jurisperiti, qui unanimiter tradunt, communem opinionem non esse attendendam, cum contraria melioribus rationibus, & argumentis probatur.* Ita Jo. Andr. Abb. & Felin. in *cap. 1. sup. eod. & complures alii, quos supracitavimus in 3. qu. n. 276. quibus addimus Rotam decis. 501. post princ. part. 1. divers. Seraph. decis. 1360. à nu. 2. & in Romana de Ghezis 9. Februarii 1635. coram Card. Panzirolo, & sæpè aliàs: & probatur efficaciter in *dist. 1. §. Sed neque, Cod. de ver. jur. enucl. in cap. 1. de iis, quæ fiunt à major. part. Capit. & in cap. Sanè quippè 9. dist. Quinimò justius & æquius est illi sententiæ inhære, quæ melioribus rationibus fulcitur, etiam si Imperator sit in opinione contraria, leg. Æmilius, ff. de minor. Dec. *conf. 219. Vis his in princ. Quò enim quis magis ratione nititur, eò majoris autoritatis ejus verba esse videntur, ut legitur in §. 1. dist. 40. Unde Augustinus dicebat: Verbo credendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum, ut refertur in *c. Vides 23. q. 6.*****
- 439 Cæterum admonendi sumus, in hoc magna cum circumspectione & cautela procedendum esse, ne crebrò, & passim à communi opinione recedamus sub prætextu, quòd contraria sit probabilior: nam, ut inquit Angelus in *ver. Opinio num. 1. Silvest. ibidem num. 2. non licet à communi sententia recedere, nisi habenti pro se rationem certam, & convincentem:* & Salon. in 2. 2. quæst. 63. art. 4. *contro. 2. in ult. nosab. scripsit eos, qui in rebus moralibus parùm versati sunt, non posse tuta conscientia quod in uno, vel altero Doctore invenerint, sequi: quia potest illis probabilis videri ea sententia, cum tamen apud peritos non talis habeatur. Quare concludendum est cum Holtien. in *cap. 1. in fin. sup. eod. videlicet, communem opinionem semper esse tenendam, nisi notoriè malè dicat, vel rationabiliter convincatur; & concordant ibi Jo. Andr. itidem in *fin. & reliqui omnes, ut fusiùs dictum est sup. in eod. 21. fundamento n. 276.***
- 442 Quarta conclusio à præcedenti non absimilis: Sola autoritas unius Doctoris non reddit opinionem probabilem, nec est sufficiens fundamentum opinandi, & rectè operandi, quando in contrarium sunt plures Doctores æqualis, vel majoris ponderis. Ita Jo. Major. in 4. quæstione 3. *prol. conclus. 5. ubi ait: Duobus circumspectis major fides datur, quam uni; tribus, quam duobus; quatuor plus quam tribus, & sic sine fine.* Et probatur, quia secundum Philosophum alias citatum 1. *Topic. cap. 1. & S. Thom. in opusc. de fallac. cap. 2. Probabilia sunt quæ videntur omnibus, vel pluribus.* Etgo quæ videntur paucioribus, non sunt probabilia. Item probatur in *cap. In canonicis 19. dist. ubi Augustinus ait: In eis vero (scilicet scripturis canonicis) quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, gravioresque accipiunt, eis, quas pauciores, minorisque autoritatis Ecclesia tenent.* Item probatur ex verbis Edi-

cti Theodosii Imperatoris superius relatis in 3. quæst. in 22. *fundamento* pro parte negativa, videlicet: *Ubi diversa sententia proferuntur, potior numerus vincat Authorum; vel si numerus æqualis sit, ejus partis præcedat autoritas, in qua excellentis ingenii vir Papinianus emineat, qui ut singulos vincit, ita cedit duobus: faciunt textus in *c. Prudentiam, §. Illa quippè, ibi: Duobus quam uni, tribus quam duobus de offic. deleg. & in leg. Duo ex tribus, ff. de re judic.* Item probatur ratione, quia cum pro una parte sint plures Doctores æqualis, vel majoris ponderis, & pro alia pauciores, necesse est, ut statim intellectus declinet in eam partem, quæ majori pondere autoritatis prægravatur, cum secundum Philosophum in 2. *de Anima text. 153. opinari non sit in nobis, ut fusiùs explicatum est supra in 3. quæst. in 1. fundamento* partis negativæ *num. 257.* Demum cum opinio, in qua rationes sunt æquales, sed præponderant Authores, sit probabilior, ut in 1. *Topic. d. cap. 1. hæc 3. conclusio* probatur omnibus fundamentis, quibus in 3. quæst. probatum est in conflictu opinionum eligendam esse probabiliorem.*

Procedit tamen hæc conclusio, ut prædixi, in eo tantum casu, in quo rationes utrimque sunt æquales, vel quasi; tunc enim opinio unius non est opinabilis contra opinionem plurium æqualis, vel majoris gravitatis: secus verò si opinio unius esset verior, seu probabilior, & validioribus rationibus munita, quia tunc præferenda esset opinioni nedum plurium, sed etiam communi, ut pluribus probatum est in præcedenti conclusione n. 438.

Quinta conclusio: Autoritas unius, vel alterius, aut etiam plurium Doctorum non reddit opinionem probabilem, ita ut sit sufficiens fundamentum opinandi, & operandi, quando in contrarium sunt totidem Doctores æqualis ponderis, & rationes utrimque sunt pares; imò intellectus nec moraliter, nec physicè potest eligere utramque, vel alteram, quia secundum Philosophum sæpiùs citatum in 2. *de Anima text. 153. non habet libertatem ad libitum opinandi, sed in æquilibrio autoritatum utrimque æqualium, & rationum æquè probabilium, & sic in paritate contrariorum motuum cogitur quiescere, & remanet suspensus, ac dubius, ut pluribus argumentis ad hominem probatum est sup. in 2. qu. in 1. conclusione pro parte negativa, à n. 125. usque ad n. 171. & præsertim in 1. & 2. & 14. & 16. fundamentis n. 162. Et in hoc dubio tenetur ex præcepto sequi opinionem tutiorem, ut ibidem latissimè firmatum est in 2. conclusione ab eod. n. 171. usque ad n. 191.*

Sexta conclusio: Cum pro una parte sint Doctores numero plures, & pro contraria graviore, censetur esse æqualis autoritatis, ut est text. singularis in *d. c. In canonicis, in fin. 19. dist. ubi Augustinus ait: Si autem alias (scilicet canonicas scripturas) invenerit à pluribus, alias à gravioribus haberi (quamquam hoc inveniri vix possit) æqualis tamen autoritatis eas habendas puto.* Ratio est, quam ibi reddit gloss. in *vers. Plures: quia dignitas personarum compensatur cum numero; & est simile in testibus, ut *cap. In nostra, de testib. & in creditoribus, ut leg. Majorum, ff. de pactis.* Et patet exemplo statere, quæ si in una parte habeat unicum pondus unius libræ, & in alia duodecim distinctas unius, remanet æquilibris, & in neutram partem inclinatur. Sic intellectus si pro una parte habeat plures authores, & pro alia graviore, & rationes utrimque sint æquales, in hac paritate contrariorum moruum neque in hanc, neque in illam partem declinare potest; sed cogitur quiescere, & remanet suspensus; ac dubius. Et in hoc dubio non habet facultatem eligendi utramque opinionem, vel alteram, cum opinari non sit in nobis; sed tenetur omnimò sequi partem tutiorem, ut dictum est in præcedenti conclusione.*

Septima conclusio est: Cum pro una parte stat opinio unius, vel alterius, aut plurium Doctorum, & pro alia stant totidem authores, qui tamen sunt magis fide digni, & majoris ponderis, rationes verò utrimque sunt æquales, vel quasi æquales; & tunc autoritas Doctorum minoris ponderis non reddit opinionem probabilem, ita ut sit sufficiens fundamentum opinandi, & operandi. Imò, ut inquit Paulus Comitulus *lib. 5. quæst. 17. nisi quis habeat conscientiam, seu fidem, quòd illi Doctores, quos sequitur, sint magis fide digni, quam alii, peccat illos sequendo,* qui

qui sentiant pro parte periculosa. Probatur in *d. c. 1. p. In canonicis, in fin. 19. dist.* nam ibi Augustinus dicit: *Scripturas canonicas, quarum alie recipiuntur à pluribus, & alie à grauioribus, aequalis auctoritatis esse habendas*; nimirum quia grauitas æquipollet numero, & fit æquilibrium; ut dictum est in conclusione præcedenti. Ergo si pro utraque parte sint numero pares, sed pro una sint grauiiores, non fit ampliùs æquilibrium, sed præponderat pars illa, in qua grauiiores reperiuntur; sicut si in dextera parte stateræ sint duodecim distinctæ uncie, & in parte sinistra duodecim distinctæ librae, proculdubio numerus unciarum utcumque æqualis minimè æquipollet ponderi duodecim librarum, sed libra uncie præponderant. Item probatur ex præcitato loco Aristotelis *1. Topic. c. 1.* ubi habetur, *probabilia esse que videntur sapientibus, vel pluribus, vel maximè notis, atque præcipuis*, ut ibi explicat Alexander, & Boetius *de differ. Topic. c. 4. post principium.* Ergo in paritate numeri sapientum, solum maximè noti & præcipui reddunt opinionem probabilem. Ac demum probatur omnibus motivis, quibus in 3. quæst. probatum est in conflictu opinionum sequendam esse magis probabilem, & præfertim ex illo, quod non sit liberum opinari, de quo supra n. 257. Ergo nec physicè opinari possumus, nisi illam partem, quæ habet grauiora motiva: & consequenter in paritate rationum utriusque probabilem, ubi sunt auctoritates maioris ponderis, illam partem opinari necesse est.

418 Octava, & ultima conclusio: Auctoritas unius grauis Doctoris reddit opinionem probabilem, & est fundamentum sufficiens eam tenendi, & ad praxim deducendi, si in contrarium nullus occurrat Doctor, & utrimque sint rationes æquè probabiles. Ratio hujus conclusionis est, quia rationes opinionis auctoritate munitæ præponderant rationibus æquè probabilibus alterius opinionis auctoritate destitutæ; nam, ut inquit S. Th. in *1. 2. q. 13. art. 6. ad 3.* nihil prohibet, si aliquando duo æqualia proponantur secundum unam considerationem, quin circa alteram consideretur aliqua conditio, per quam emineat, & magis flectatur voluntas in ipsum, quàm in aliud. Unde in æquilibrium rationum opinio, cui faret auctoritas, iudicari debet probabilior; & consequenter hæc conclusio probatur omnibus 42. fundamentis, quibus in 3. quæst. probatum est ex duobus opinionibus oppositis probabiliorem esse eligendam. Confer text. in *c. fin. de Presby. non baptiz.* ubi in quæstione, an ordinatus ante Baptismum recipiat Ordinis characterem, referuntur rationes hinc inde probabiles, & tandem præligitur sententia, cui faret auctoritas Concilii. Item confert dictum S. Bonaventuræ supracitati n. 423. videlicet, *Pondus auctoritatis inclinat ad actum, præcipue si graue sit.* Ergo cùm statera intellectus habeat rationum pondera utrimque æqualia, & in altera lance ultra pondus rationum habeat etiam pondus auctoritatis, necesse est, ut inclinet in eam

partem, in qua pondera simul iuncta sunt grauiora. Sicut cùm probationes ex utraque parte sunt æquales omninò, & partes, quælibet minima præsumptio, vel probatio pro una parte facit illam prævalere, ut notat Alex. *conf. 236. Perspectis n. 6. vers. Et qualibet probatio levis etiam minus legitima lib. 6.* allegat Baldum per gloss. in *c. 1. §. Si duo de pace tenend. in v. lib. feudor.* & idem Alexan. *conf. 112. in causa num. 8. in fin. lib. 4. Martil. singul. 271. Testis de auditu.*

Itaque pro coronide concludamus, ita demum auctoritatem unius Doctoris in moralibus efficere opinionem probabilem, ita ut liceat eam tenere, & ad praxim deducere, si sex conditiones infra scriptæ simul concurrant.

Prima est, ut Doctor ille sit in morali materia peritus, & timorata conscientia, ut constat ex dictis supra in princip. hujus quartæ quæstionis n. 403. alioquin ejus auctoritas nihil conferret ad probabilitatem, sed vis tota constituenda esset in momentis rationum, *arg. l. 1. §. Sed neque, C. de veter. jur. enucl.*

Secunda est, ut articulo examinato moveatur non leuibus fundamentis; nam auctoritas rationi us destituta nihil habet probabilitatis, secundum ea quæ dicta sunt supra à n. 406. usque ad n. 418.

Tertia est, ut opinio illa non contineat errorem contra legem Dei, vel Ecclesiæ, ut patet sup. in 2. concl. n. 425.

Quarta, ut non sit contra comunem aliorum opinionem, ut in 3. & 4. concl. n. 433. & 442. nisi opinio singularis sit verior, ut n. 438.

Quinta, ut opinio unius Doctoris non habeat contra se opinionem æquè probabilem, eò quod in oppositum sit alius Doctor paris auctoritatis, & rationes utrimque sint æquales: nam eo casu ex æquilibrio, & æqualitate contrariorum motuum mentis oritur propriè dubitatio; & idè ex præcepto oportet sequi partem tutiorem, ut patet ex dictis sup. in 5. & 6. conclus. n. 444. & 445.

Sexta & ultima conditio est, ut contraria opinio non sit magis probabilis, quia tunc tam physicè, quam moraliter necesse est illam sequi, secundum ea quæ dicta sunt sup. in 7. & 8. concl. n. 447. & 448. & latissime probatum est quadraginta duobus fundamentis in 3. q. principali per tot.

Qui verò his conditionibus non concurrentibus in materia morum sequitur opinionem unius Doctoris pro parte periculosa, is planè agit contra conscientiam, & dictamen rationis, & idè ædificat ad gehennam, ut *c. Per tuus, il. 2.* cum ibi notatis per Abb. & Doctores *de Simon. & cap. Quoniam omne de prescript.* & fusiùs dictum est supra in 3. qu. n. 260.

Quæ tamen omnia reuerenter subijcio determinationi, ac censuræ Sanctæ Matris Ecclesiæ.

Et ex his absolutus sit præsen. tractatus de opinione probabili, ad laudem Dei omnipotentis, qui est gloriosus in sæcula. Amen.

DE CONSTITUTIONIBUS.

Innocentius III. Senon. Archiepiscopo, & Episcopo Trecent.

C A P U T VI.

CUm omnes: & infra. Ad audientiam nostram pervenit, quod Trecentenses Canonici novum fecerunt in Trecenti Ecclesia constitutum, ut eis tam in præsentia, quàm in absentia redditus suos ex integro percepturis, qui in eadem Ecclesia post illam constitutionem fuerunt, vel de cætero fuerint instituti, redditus in absentia non percipiant, sed tunc solum cùm fuerint residentes: cùm secundum Trecentis Ecclesiæ consuetudinem omnes in hoc consueverint esse pares. Statuerunt etiam, ut (cùm singulis præbendis annexæ sint vineæ) ipsis suas dum vixerint possidentibus, vineæ decedentium ad successores non transeant, sed proventus earum inter singulos dividantur. Cùm igitur quod quisque juris in alterum statuit, ipse debeat uti eo: & Sapientis dicat auctoritas, Patere legem, quam tu ipse tuleris: mandamus, quatenus antiquos Canonicos junioribus, & juniores in perceptione fructuum tam præbendarum, quàm vinearum cœquetis antiquis, secundum priorem consuetudinem usque ad tempus prædictæ constitutionis servatam, vel secundum rationabilem institutionem in posterum observandam.

S U M M A R I U M.

- 1 Intellectus triplex hujus cap. & num. seqq. usque ad num. 11.
- 2 Constitutio Capituli super his, quæ pertinent etiam ad Episcopum, sine Episcopo facta non valet.
- 3 Capitulum sine Episcopi consensu non potest statuere super residentia.
- 4 Nec super statu Ecclesia.
- 5 Consuetudo non inducitur per observantiam juris communis.
- 6 Rescripti, vel privilegii idem continentis quod jus commune, non oportet mentionem facere in secundo rescripto, vel privilegio.
- 7 Idem in statuto, vel consuetudine.
- 8 Constitutio Capituli, quæ non est communis omnibus, & per quam tollitur antiqua consuetudo, non valet.
- 9 Constitutio Collegii in damnum aliquorum, & commodum aliorum, cessante rationabili causa, non tenet.
- 10 Major pars Capituli sine rationabili causa non potest tollere consuetudinem, utilitatem privatam nutriendo.
- 11 Consuetudo non residendi, & percipiendi fructus beneficii in absentia, an valeat, & n. seqq. usque ad n. 36. Quid in beneficiis simplicibus, n. 13. Et quid in beneficiis in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, num. 18. Et quid in beneficiis curatis, n. 36.
- 12 Beneficia omnia de jure communi scripto residentiam requirunt.
- 13 Beneficium datur propter officium.
- 14 Beneficia simplicia de generali consuetudine personalem residentiam non requirunt.
- 15 Sed satis est illis deservire per substitutum.
- 16 Consuetudo non residendi in beneficiis simplicibus valida est.
- 17 Consuetudo obtinendi plura beneficia simplicia, si unum sit sufficiens ad sustentationem, an valeat.
- 18 Consuetudo percipiendi fructus præbendæ in absentia in Cathedralibus Ecclesiis valet de jure communi.
- 19 Clericus vagabundus potest ad residentiam revocari, licet ejus beneficium personalem residentiam non requirat.
- 20 Consuetudo percipiendi fructus præbendæ in absentia an valeat eo casu, in quo Canonicus absens non inservit per substitutum.
- 21 Et quid post Concilium Tridentium.
- 22 Consuetudo immemorabilis, secundum quam ex quavis causa, & ultra tres menses ab Ecclesiis Cathedralibus abesse licet, sublata est à Concilio Tridentino.
- 23 Consuetudo Ecclesia Compostellane, quæ dignitates absentes pro justitia ministranda habentur pro presentibus, sublata est à Concilio.
- 24 Consuetudo etiam immemorabilis non excusat Canonicos ab aliqua hora illius diei, quo choro interesse tenentur, eo prætextu, quod adsint alii ab ipsis missi.
- 25 Consuetudo non residendi, cum Ecclesia, vel dignitas nullos habent redditus, licet valeat de jure communi, tamen sublata est à Concilio Trident. in Canoniceatibus, & Curatis.
- 26 Archidiaconus, & Archipresbyter Auximanus tenentur residere, licet nullos habeant redditus, sed solum stallum in choro.
- 27 Decanatus Clodien. habens nudam præminentiam in Ecclesia sine jurisdictione, fructibus, dote, voce, & loco in Capitulo, residentiam non requirit.
- 28 Canonici an possint in servitio Ecclesiæ, & Chori sese invicem substituere.
- 29 Et quid in absentibus à civitate.
- 30 Et quid in pernoctantibus in suburbiis.
- 31 Consuetudo etiam immemorabilis non residendi in Collegiatis Ecclesiis insignibus non valet. Et quid in non insignibus, ibid.
- 32 Immemorabilis consuetudo non residendi intelligitur, si à nullo prorsus solitum fuerit residere; secus si alii resederint, alii non.
- 33 Canonici collegiatarum etiam non insignium, quibus cura animarum incumbit, tenentur residere, non

obstante contraria consuetudine, etiam immemorabili.

- 34 Consuetudo immemorabilis percipiendi in absentia quotidianas distributiones non tenet.
- 35 Canonici absentes tribus mensibus à Concilio permixtis non lucrantur distributiones, etiam si ab immemorabili tempore illas percipere consueverint.
- 36 Consuetudo etiam immemorabilis non residendi in beneficiis curam animarum habentibus, & cisque per alium deservendi, est corruptela.
- 37 Capitulum Cathedralis etiam sine Episcopo potest statuere de his, quæ propria ipsius Capituli negotiare spiciunt. Et an possit ejusmodi statuti, quò firmius observentur, pœnas adjicere, ibid. & n. seqq. usque in finem.
- 38 Pœnam imponendi facultas à jurisdictione dependet.
- 39 Canonici possunt se obligare ad pœnam quasi conventionaliter pro observantia statuti.
- 40 Pœnam stipulari possunt paciscendo partes etiam private.
- 41 Capituli major pars, ubicumque de necessitate, vel utilitate Ecclesia agitur, potest præjudicare minori in his, quæ competunt Canonicis ut univervis.
- 42 Absentes vocati, aut non vocati in casibus, in quibus non sunt vocandi, tenentur stare deliberationi factæ à majori parte presentium.
- 43 Capitulum potest pœnas adjicere quasi conventionaliter ex his, quæ pacto privatorum promitti, ac in conventionem deduci possunt. Et sufficit consensus majoris partis, ibid.
- 44 Statuta Capituli cum pœna adjectione non afficiunt successores, nisi ab Episcopo fuerint confirmata.

Cum omnes. Legitur tripliciter. Prima lectura est Innocentii sub num. 1. *vers. Vel dic illud habere locum*, & Bernardi Compostell. num. 4. *vers. Unde cum statutum*, existimantium hunc textum esse intelligendum in Constitutione edita à Canonicis super Residentia sine consensu Episcopi: potissima enim causa, cur non valuit hæc constitutio secundum Compost. n. 5. fuit, quia non intervenit Episcopi consensus, non autem quia esset injusta: non enim iniquum est secundum Innocent. ut antiqui Canonici in suis consuetudinibus remaneant percipiendi fructus in absentia; & novi, qui scienter legem novam admitterent, ea ligentur, & fructus in absentia non percipiant; quia Constitutio futura respicit, non præterita, c. *Cognoscentes sup. eod. c. Ante 31. dist. & c. fin. infr. eod.* Et secundum hanc lecturam, hæc decretalis hoc intendit: Constitutio Capituli super his, quæ pertinent etiam ad Episcopum, sine Episcopo facta non valet. Verum hæc lectura non congruit litteræ, quæ nihil dicit de Episcopo, secundum Cardinalem hic in princ. & n. 3. in 3. *opposit. vers. Tertio solvit Innocentius*. Est tamen in se vera, quia Capitulum sine Episcopo non potest super residentia Constitutiones condere, c. *penult. infr. eod.* & notat gloss. in c. 2. *in ver. Ex hoc de verbor. signif. lib. 6. facit c. Cum consuetudinis infra de consuetud.* & tenent hic Innoc. & Compost. *locis citatis*, Card. ubi supra, & in 5. *oppositione n. 4.* & Abb. n. 3. *vers. secundus intellectus*, cum residentia Clericorum spectet ad officium Episcopi, sine cujus licentia Clerici peregrinari non debent, c. *Non oportet de consecr. dist. 5.*

Nec obstat textus in c. *Cum dilectus infra de Cler. non resident.* ubi Capitulum statuit super residentia, ut ibi patet in superscriptione. Quoniam illud factum fuit autoritate Episcopi sui, vel non erat qui illud impugnaret; aliàs non valuisset, nisi Papa illud ex certa scientia confirmasset. Et ita etiam potest intelligi cap. 2. & 3. *infr. eod.* secundum Compost. & Jo. Andr. Et ex hoc intellectu collige generaliter Capitulum statuere non posse super statu Ecclesiæ sine consensu Episcopi. Quod tenet Innoc. in d. c. *Cum consuetudinis*, ubi est bonus textus, *infra de consuet.* & præter Innoc. & Compost. tenent hic Burr. n. 45. Abb. nu. 4. Felin. nu. 9. Bero nu. 36. Calder. *conf. 2. de constitut.* quos sequitur Rota *decis. 21. apud Farinac. part. 2. recent. Abb. conf. 7. & conf. 9. lib. 2. Archid. & Gemin. in cap. Catholica 11. dist. & in c. Contumaces 50. dist. & alibi passim Doctores.*

Quid autem in casu converso, an scilicet Episcopus super statu Ecclesiæ statuere possit sine consensu Capituli,

tuli, dicam in *cap. Novit, de his, quæ fiunt à ma. or. part. Cap.*

Secunda lectura, quam recitat hic Anton. de Butr. in *princip.* est illorum, qui putant, consuetudinem antiquam, contra quam Canonici fecerunt statutum, fuisse conformem juri communi; quia omnes. Canonici in absentia nihil percipiebant. Et sic statutum in ea parte, in qua disposuit, ut Canonici antiqui perciperent fructus in absentia, fuit contra consuetudinem. Et secundum hoc Pontifex mandat, ut antiqui, & novi Canonici in omnibus coæquantur, ita ut neque his, neque illis liceat aliquid percipere in absentia. Et secundum hanc lectionem casus sic se habet: Stante consuetudine, ut Canonici Curcen. in absentia redditus non possent percipere, Canonici antiqui statuerunt, ut novi starent consuetudini, & ipsi antiqui in absentia possent fructus percipere. Et de vineis annexis præbendis statuerunt, ut novi nihil perciperent. Pontifex considerans unumquemque eodem jure uti debere, quod in alium statuit, & dictum Sapientis, *Patere legem, quam tu ipse tuleris*, præcipit, ut quod statuerunt in alios, fervent in seipsis, & nihil percipiant, & nullus eorum habeat vineas annexas. Et secundum hunc intellectum verba illa textus, *In hoc consueverunt esse pares*, exponuntur, videlicet, ut in absentia nihil perciperent. Sed hanc lectionem utcumque subtilem, & in se veram, similiter arbitrator non esse congruentem litteræ hujus decretalis. Moveor, quia consuetudo, secundum quam absentes nihil percipiunt, cum sit juri conformis, *cap. Conquerente, c. Tne, & cap. Cùm ad hoc infra de Cler. non resident. cum multis similibus*, & notat gloss. 1. *hic in princip.* non dicitur consuetudo, sed observantia juris communis, quo utentes non videntur voluisse novam consuetudinem inducere, ut firmat Jo. Andr. in *cap. un. de Cler. conjugat. lib. 6.* quem ibi sequuntur Anchar. Gemin. & alii, Fulgos. *conf. 123. Præsuppositis num. 2. Alexan. in leg. de quibus in princip. ff. de legibus*, & Roch. de Curte in *tract. de consuetud. num. 11.* Si ergo Canonici Trecentis Ecclesiæ contuissent nihil percipere in absentia, hujusmodi actus abstinendi à perceptione fructuum non fuissent fundati super consuetudine, sed super jure; atque ita defecisset animus consuetudinis introducendæ, ut formaliter inquit Joan. Andr. in *d. c. unico num. 2. in ver. Nolumus*, & consequenter Pontifex hic non fundasset suam decisionem in eo, quod statutum Capituli esset contra consuetudinem Ecclesiæ Trecentis, sed potius in eo, quod esset contra jus commune. Facit quod notat Innoc. Hostien. & alii in *c. 1. infra de rescr.* ubi tenent de rescripto, vel privilegio idem continente quod jus commune, non oportere mentionem facere in secundo rescripto, vel privilegio. Et idem in statuto, vel consuetudine disponente idem, quod jus commune, determinat gloss. notab. in *cap. 1. in ver. Facit de constit. lib. 6.* quam sequuntur ibi Gemin. col. 1. in 2. *oppos.* & Franc. col. 7. *vers. In ea glossa.*

Tertia, & communis lectura est, quod antiqua consuetudo hic disponeret contra jus commune, ut Canonici redditus Canonicatum perciperent in absentia. Et secundum hanc lectionem statutum, ut antiqui Canonici absentes possent fructus percipere, erat conforme consuetudini, sed contra jus commune. Sed in ea parte, in qua statuebat, ut Canonici juniores nihil perciperent in absentia, erat contra consuetudinem, sed consonabat juris communis dispositioni. Et juxta hanc lectionem mandatur, ut in hoc juniores coæquantur antiquis, ita ut omnes in absentia fructus percipiant. Et casum pone sic: Vigebat consuetudo in Ecclesia Curcen. ut Canonici omnes in absentia possent fructus percipere, & cuilibet præbendæ essent annexæ vineæ. Canonici antiqui in ea Ecclesia tunc existentes statuerunt, ut iidem antiqui perciperent fructus ut prius; novi autem supervenientes nihil haberent. Item ut vineæ decedentium dividerentur inter antiquos, & non transirent ad successores. Canonici postea recepti de hoc conquesti sunt Papæ, qui considerans prædicti statuti irrationabilitatem, eò quod jus disponat, & naturalis ratio dicter, ut quod quisque juris in alium statuit, servet in seipso; & Sapientis dicat auctoritas, *Patere legem, &c.* præcipit statutum cassari, & omnes ad consuetudinem antiquam reduci. Ex juxta hanc lectionem summatur sic secundum gloss. Jo. Andr. & alios communiter: Constitutio Capituli, quæ non est communis omnibus, & per quam

tollitur antiqua consuetudo, non valet. Vel sic, Non valet 9
constitutio collegii in damnum aliquorum, & commodum 10
aliorum, cessante rationabili causa. Vel aliter sic, secundum
Abb. & Felin. Absque rationabili causa non potest major
pars Capituli tollere consuetudinem, utilitatem privatam
nutriendo. Hoc dicit: Et dividitur in duas partes. In prima
recitat duo statuta successivè facta. In secunda, duplici
ratione utrumque cassari mandat, ibi, *Cùm igitur*.

Nota primò, valere consuetudinem non residentium, & 11
percipiendi fructus beneficii in absentia, de quo est textus
optimus hic, qui ad hoc quotidie à Doctoribus allegatur.
Et per hanc litteram tenet hic gloss. *fin.* Item gloss. *penult. in*
cap. Dudum, il. 2. de elect. & gloss. 1. in *cap. Ad audientiam de*
Cler. non resident. Abb. & Dec. *hic, ambo nu. 1. in 1. notabil.*
Sed tu plenius distingue. Nam, aut quæritur, an ejusmodi
consuetudo valeat in beneficiis simplicibus; aut quæritur
an valeat in beneficiis in Cathedralibus, aut Collegiatis
Ecclesiis; aut denique an valeat in beneficiis curam animarum habentibus.

Circa primum, quamvis de jure communi scripto be- 12
neficia omnia residentiam requirant, ut in *cap. Super ordi-*
nata de præb. & in cap. Conquerente de Cler. non resident. &
notat Innocentius in *c. fin. in fine*, & ibi Abb. *num. 3. eodem*
tit. & Abb. in c. Extirpanda, §. Qui vero num. 30. vers. Nam 13
beneficium quantumcumque minimum de jure communi requi-
rit residentiam, de præb. Oldrad. conf. 140. in Ecclesia Cala-
guritan. n. 3. vers. Et si dicatur, Rebuff. in praxi tit. Dispen-
satio de non residento num. 7. & sequent. quia propter offi-
cium datur beneficium, *cap. fin. de rescriptis lib. 6.* Feder. de
Senis *conf. 246. in princ. & beneficia omnia ad divinum*
cultum, atque Ecclesiastica munia obeunda sunt instituta,
in decreto Concilii Tridentini c. 3. sess. 21. Abb. ubi su-
prà num. 32. ad finem: tamen generalis consuetudo inole- 14
vit, ut beneficia simplicia personalem residentiam non
requirant, ut testantur Lap. *alleg. 118. num. 1. propè finem,*
vers. Sed nec etiam, Oldrad. loco cit. Abb. hic in 1. notab. &
conf. 47. in princ. lib. 2. Rebuff. ubi supra numer. 8. & Rota
apud Card. Seraph. decis. 639. num. 5. sed satis est eis deser-
vire per substitutum, Anchar. conf. 233. num. 3. Quæ qui-
dem consuetudo hodiè videtur approbata in c. Gratia de res-
scrip. libr. 6. & in Clem. Gratia eod. tit. eamque validam
esse tenent utrobique gloss. & Doctores, & est commu-
nis opinio, ut testatur Abb. in d. §. Qui vero numer. 31. de
præb. Hinc Episcopo Vintimilien. alias petenti, ut ob Sa-
cerdotum Parochorum penuriam, ac populi frequentiam
posset revocare Presbyteros absentes, habentes in Diœcesi
unde viverent, atque in primis obtinentes. Capellanus,
ac beneficia simplicia, eosque cogere in Diœcesi permanere:
Sac. Congregatio Concilii censuit non concedendum, 17
licèt Anton. de Butr. c. fin. num. 4. vers. Secundus casus inf.
de Cler. non residen. post Innoc. dicat absentes revocari pos-
se ob Clericorum penuriam, etiamsi obtineant beneficia
personalem residentiam non requirentia, argum. cap. Quia
frater 7. qu. 1. An autem valeat consuetudo obtinendi plu-
ra beneficia simplicia, si unum sit sufficiens ad sustenta-
tionem, vide Abbatem pluribus concludentem non vale-
re tanquam irrationabilem, & impræscriptibilem, in eod. §.
Qui vero nu. 36. vers. Aut quæritur de beneficiis simplicibus.
Cujus opinio videtur hodiè approbata a Concilio Triden-
tino in *cap. 17. sess. 24.*

Circa secundum, duo casus sunt distinguendi. Primus 18
est, an valeat consuetudo, secundum quam obtinentes
in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis dignitates,
Canonicatus, aut portiones, percipiunt in absentia fru-
ctus præbendæ. Secundus est, an valeat consuetudo, se-
cundum quam iidem percipiunt in absentia distributiones
quotidianas.

In primo casu Doctores communiter tenent, de jure
validam esse hujusmodi consuetudinem, quia de hoc est
textus clarus hic, & tenent gloss. prælegatæ *sup. num. 11.*
Innoc. Hostien. Jo. Andr. & omnes hic Abb. post alios in
d. cap. Extirpanda, §. Qui vero num. 31. vers. Quod secun-
dum. Limitat primò hanc conclusionem Innocentius in 19
c. Ego tuæ de Cler. non resident. ut non procedat, si Clericus
vagetur, quia tunc potest ad residentiam revocari, etiamsi
beneficium personalem residentiam non requirat, & pri-
vari, si monitus non redierit, quia sufficit delictum vaga-
tionis ad privationem, *cap. Non oportet Episcopum, & cap.*
seq.

seq. 7. qu. 1. Et ita sentit Innoc. non valere consuetudinem non residendi data vagatione ex non residentia, prout illum intelligit, & sequitur Abb. in d. §. *Qui vero num. 32. vers. Alia potest elici limitatio*, & Dec. hic in 2. lect. nu. 5. Deinde limitat eandem conclusionem Hostien. hic num. 10. dummodò Canonicus absens per Vicarium, vel aliàs Ecclesiæ deserat viat; alioquin putat consuetudinem non valere tanquam Ecclesiæ onerosam, ut in cap. 1. de consuet. Et cum hac limitatione transeunt communiter DD. ut hic testatur Abb. n. 10. Qui tamen temperat hoc dictum Hostiensis, & restringit ad casum, in quo Ecclesia propter huiusmodi consuetudinem destitueretur ministris; aliàs tenet consuetudinem percipiendi fructus in absentia validam esse, etiam si absentes per substitutos non interserviant; quia quilibet Clericus, ex quo in sortem Domini assumptus est, interservit Ecclesiæ universali, ut notat Innoc. in c. fin. de Cler. non resid. Et hoc ipsum post Goffred. & Alan. firmat idem Abb. in d. c. *Extirpanda*, §. *Qui vero n. 31. vers. Sed advertendum est de præb.*

21 Verùm hodiè cessant huiusmodi ambages, quia consuetudo interserviendi per substitutum, & fructus in absentia percipiendi in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, expressè sublata est à Concilio Tridentino in cap. 12. vers. *Præterea*, sess. 24. ubi statuitur, ut obtinentibus in eisdem Cathedralibus, aut Collegiatis dignitates, Canonicatus, præbendas, aut portiones, non liceat vigore cuiuslibet statuti, aut consuetudinis, ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse; salvis nihilominus earum Ecclesiarum Constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt: alioquin primo anno privetur unumquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ, ac residentia fecit suos; quòd si iterùm eadem fuerit usus negligentia, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit: crescente verò contumacia, contra eos iuxta Sacrorum Canonum Constitutiones procedatur: id est, ad privationem, ad quam in totum non est procedendum, nisi lapsò trium annorum spatio, ut S. Congregatio declaravit. Et infra in §. *Omnes vero*, expressè disponitur, ut omnes divina per se, & non per substitutos compellantur obire officia. Atque ita eo decreto corrigitur textus noster, quatenus præcipit ab omnibus æqualiter servandam esse consuetudinem, secundùm quam Canonici non residentes percipiunt fructus præbendarum in absentia. Item corrigitur opinio Hostiensis, existimantis consuetudinem esse validam eo casu, in quo Canonici absentes interserviunt per substitutum. Ac demum corrigitur opinio Goffredi, Alani, & Abbatis, tenentium valere consuetudinem hanc, etiam si absentes per Vicarium non deserviant, excepto casu, in quo Ecclesia esset ministris destituta. Nam ex Concilio absentes ultra tres menses, privandi sunt fructibus, etiam si interserviant per alios, & sive Ecclesia abundet ministris, sive non, & tollitur quævis contraria consuetudo.

Hinc cum essent Canonici in Ecclesiis Parochialibus, & Collegiatis Aquilejen. Diocesis, in quibus Canonici deservierunt per substitutum ante Concilium Tridentinum, sicut hodiè etiam interserviunt, fuit dubitatum, an hoc esset tolerandum, vel deberent cogi ad personaliter residendum: 22 Sacra Congregatio censuit ita cogendos. Quinimò ex eisdem Congregationis sententia eo decreto sublata est consuetudo etiam immemorabilis, secundùm quam ex quavis causa, & ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse liceat. 23 Unde consuetudo Ecclesiæ Compostellanæ, qua dignitates habentur pro præsentibus ea ratione, quia coguntur abesse pro iustitia ministranda in ejus jurisdictione, eo decreto sublata intelligitur, ut eadem Congregatio declaravit. Quia Concilium excipit tantummodò casum, quando pro cura animarum absunt, ut in cap. 3. vers. *Quod si alicui*, sess. 22. Quæ ratio poterit excusare solum Archipresbyterum, qui generaliter curæ incumbit. Et aliàs proposito dubio, an Canonici sint excusandi ab aliqua hora illius diei, quo choro interesse tenentur, eo prætextu, quòd eorum nomine, velut in Matutino, adsint alii ab ipsis missi, præsertim stante immemorabili consuetudine: Sac. Congregatio censuit non esse excusandos.

25 Quinimò Thesaurarius Ecclesiæ Consentin. cum dignitas Thesaurarius nec fructus aliquos, nec curam haberet, licèt sit major post Pontificalem in d. Ecclesia, dubi-

ravit, an teneretur residere stante consuetudine non residendi, quæ valet, cum Ecclesia, vel dignitas nullus redditus habet, Abb. in d. cap. *Extirpanda*, §. *Qui vero de præb.* Sacra Congr. censuit Thesaurarium, licèt nullos fructus haberet teneri ex Concilio ad residentiam, quia illa consuetudo non residendi, quæ valet de jure communi, cum nulli sint fructus, sublata est à Concilio in Canonicatibus, & Curatis.

Et similiter cum Cardinalis . . . . Episcopus Auximanus 26 petiisset, an duæ dignitates suæ Cathedralis, videlicet Archidiaconus, & Archipresbyter, qui nullos redditus habent, sed solum stallum in choro, teneantur ad residentiam, & ad quod genus residentia: die 18. Januarii 1614. responsum est, supradictas dignitates, licèt nullos habeant redditus, teneri omninò residere juxta formam à Concilio præscriptam in 12. sess. 24. licèt aliàs declaratum fuerit, Decanatum, cujus provisorius habet nudam præminentiam in Ecclesia Clodien. sine jurisdictione, & fructibus, & dote, ac voce, & loco in Capitulo, nec participat de distributionibus, & aliis incertis, residentiam non requirere; nec inducere incompatibilitatem.

Pareat igitur ex supradictis, sublata esse quamcunque 28 consuetudinem interserviendi per substitutum in Cathedralibus Ecclesiis. Verumtamen Sacra Congregatio censuit debere Episcopum concedere facultatem Capitularibus sese invicem constituendi in servitio tum Ecclesiæ, tum Chori, dum tamen non iis temporibus substituantur, quibus servitio Ecclesiæ adstricti sunt. Item Episcopum curare debere, ut hac substituendi facultate non abutatur. Sed 29 hoc decretum aliàs declaravit habere locum tantummodò inter præsentibus. Et cum incidisset dubitatio, an censeretur absens, qui extra mœnia medium milliare, vel circa in suburbis pernoctet, & in loco præcipuè, à quo possit ad servitium opportunè accedere; responsum non censeretur absentem.

Hæc de consuetudine non residendi, & fructus præbendæ in absentia percipiendi in Cathedralibus Ecclesiis. 30

Quo verò ad Collegiatas, cum Episcopus Comen. habens in sua Diocesi plures Collegiatas Ecclesias, non tamen insignes, consulisset Sacram Congregationem Concilii, an si in eis à tempore immemorabili numquam consueverit residere, posset compellere Canonicos ad residendum, juxta cap. 12. vers. *Præterea*, sess. 24. Sacra Congregatio censuit, c. 12. vers. *Præterea*, supradictum intelligi de omnibus Collegiatis, etiam non insignibus; nisi tamen istæ non insignes Collegiatae essent rurales prorsùs destituta, aut in quibus nunquam antea supra hominum memoriam solitum esset residere, aut quæ ad eò tenuis redditus essent, ut Canonici non habentes unde vivant, alere non possent.

Sed postea cum subdubitatum esset, an decisio S. Congregationis, ut immemorabilis excuset à residentia, procederet in Collegiata non insigni rurali tantum, an verò etiam in urbana, ita ut illa verba, *Aut in quibus*, non repeterent dictionem, *Rurales*. Cum autem quidam dicerent Gregorium XIII. in una Patavin. de immemorabili in non insignibus aliter sensisse, relatum est ad eum decretum Congregationis: Sanctitas Sua probavit, quod visum est Congregationi, ut scilicet quando Ecclesiæ non sunt insignes, sola immemorabilis consuetudo non residendi excuset Canonicos à residentia; sed in Cathedralibus, & Collegiatis insignibus immemorabilis nullo modo excuset.

Amplius censuit S. Congregatio, in Collegiatis Ecclesiis unumquemque ex titularis, seu Canonicis teneri per seipsum interservire, nisi aliqua ex ipsis ad eò modici redditus sint, ut titulares aliunde non habentes unde vivant, alere non possint, ac propterea adsit etiam consuetudo non residendi.

Postea S. Congregatio eadem de re rursus habita declaravit illa verba decreti à se editi, videlicet, in quibus nunquam antea supra hominum memoriam solitum esset residere, intelligenda esse, si à nullo prorsùs solitum fuerit residere; secus si alii resederint, alii non; tunc enim qui non resederunt, compellendos esse, ut resideant.

Cæterùm si Canonicis cura animarum incumberet, immemorabilis interserviendi per substitutum non valeret etiam in Collegiatis non insignibus. Unde in Castro Ariciæ, ubi sunt centum familiae, adest Parochialis Ecclesia Sanctæ Mariæ, quæ sex beneficiatos habet, qui Canonici vocantur, pares, & nullum caput habentes, nec dignitatem, nec sigillum, nec aream communem, nec locum Capitu-

pitularem, nec aliqua signa indicantia Ecclesiam esse Collegiatam. Itaque ipsi beneficiati ipsam Ecclesiam Parochialem esse censentes, & arbitantes non convenire loci qualitati, ut omnes ibi resideant; à tempore immemorabili semper observatum est, ut ipsi Ecclesiæ deserviat per unicum Sacerdotem ab eis constitutum: Et cùm dubitassent, numquid ulterius omnes, vel aliqui eorum residere tenerentur: S. Congregatio censuit teneri omninò reside-re, tum quia Canonici, tum quia Curati.

34 In secundo autem casu concludendum est absolutè, consuetudinem percipiendi in absentia quotidianas distributiones, nullam prorsus, atque irritam esse ex Constitutione Bonifacii VIII. quæ incipit, *Consuetudinem*; relata in *c. unico de Cler. non resident. lib. 6.* & à Concilio Trident. innovata in *d. c. 12. vers. Distributiones* & notat gloss. communiter approbata in *d. c. unic. in verb. Improbantes*, & Dec. hic *n. 2.* Imò hoc procedit, etiam si consuetudo sit immemorabilis. Nam cùm Constitutio Bonifacii non simpliciter tollat consuetudinem, sed eam improbet, ibi, *Improbantes*, per hoc censetur sustulisse etiam illam, cujus initium non est memoria, arg. *c. Cùm venerabilis*, & *c. fin. supra de consuetud.*

35 Quoad adèò verum est, ut nec tribus mensibus à Concilio permissis in *d. c. 12. vers. Præterea*, valida sit consuetudo etiam immemorabilis percipiendi in absentia quotidianas distributiones, ut sæpius censuit Sac. Congregatio. Et sanè cùm distributiones quotidianas non lucentur duo Canonici absentes pro servitio Episcopi, *c. De cætero*, & *c. Ad audientiam*, juncta gloss. in *ver. Integre infra de Cler. non resident. nec absentes studiorum causa*, *c. Licet de præben.* nec in aliis casibus privilegiatis, quos posui in *c. Licet infra de præben.* nec valeat in his casibus contraria consuetudo, licet immemorabilis, ut pluries fuit resolutum, cùm non sint de tribus casibus exceptis in *d. c. unico*, longè minùs valere debet in casu absentiarum mensium recreationis causa. Et dignum est memorari, quòd cùm Canonici Cathedralis Ecclesiæ Ælinæ ab immemorabili tempore consuevissent quatuor menses quotannis ab Ecclesia abesse, & eo tempore distributiones quotidianas percipere; eaque consuetudo ab omnibus Episcopis tolerata fuisset, & præsertim à sanctæ mem. Paulo V. qui in minoribus eidem Ecclesiæ præfuit; & supplicasset propterea, ut sibi liceret pergere in eadem consuetudine: Sac. Congreg. censuit non concedendum, sed de cætero absentiarum tempus tres menses ad summum excedere non debere, & adsentes eo tempore percipere posse fructus præbendæ duntaxat, amissis distributionibus quotidianis.

36 Circa tertium similiter tenendum est sine dubio in beneficiis Curatis talem consuetudinem non valere, quia est irrationabilis, & Ecclesiis onerosa, & periculum continet animarum, ut dicit Abb. in *c. Extirpanda*, §. *Qui verò n. 32. vers. Et ex prædictis puto de præb.* Quod procedit etiam si quis per Vicarium interserviat, ut tenet Archid. in *c. Sacerdotibus 31. dist. Abbas loco cit.* & Dec. hic in *4. lect. n. 7.* Ratio est secundum eos, quia in commissione curæ electa est industria personæ, cùm per seipsum debeat illam exercere, ut in *d. §. Qui verò*, in *c. Quia nonnulli de Cler. non resident.* & in *c. Clericos de offic. Vicar.* Ergo consuetudo, ut alii committatur, non est rationabilis, ad hoc *c. fin. de offic. deleg.* & *c. Is cui eod. lib. 6.* Tu dic residentiam in beneficiis curam animarum habentibus esse de jure divino, & naturali, & absentes mortaliter peccare, & fructus suos non facere, & contrariam consuetudinem etiam immemorabilem esse corruptelam, prout hæc omnia habentur in decreto Concilii Trident. *c. 1. sess. 23.* & probavi latissimè in *c. Ex parte de Cler. non resident.*

37 QUÆRO, an Capitulum Cathedralis Ecclesiæ, cui ex juris communis præscripto, & S. Congregationis Concilii declaratione, etiam absque Episcopo competit facultas statuendi de his, quæ propria ipsius Capituli negotia respiciunt, possit ejusmodi statutis, quòd firmius observentur, pœnas adjicere?

Capitulum posse statuere de his, quæ non respiciunt Episcopum, nec generalem statum Ecclesiæ, sed singularia ip-

sius Capituli negotia, puta ut certis modis dividantur quotidianæ distributiones, vel ut certis temporibus ad Capitulum non vocati conveniant, vel super administratione bonorum communium Capituli, in quibus Capitulum habet administrationem seorsim ab Episcopo, & super aliis similibus, Glossa est receptissima in *c. 2. in ver. Statuto*, ubi omnes *de verbor. signific. in 6.* Et notant hic Compost. Jo. Andr. & alii, & in *c. Cùm consuetudinis de consuetud.* Idque jam declaravit S. Congregatio.

An verò Capitulum cùm hæc statuta condit, possit etiam pœnam statuere in ipsos Canonicos transgressores, videtur distinguendum. Nam aut queritur, an valeat statutum pœnale tanquam conditum ab habente jurisdictionem. Et hoc pacto non valet, quia Capitulum jurisdictione caret, & facultas imponendi pœnam à jurisdictione procedit, *l. 1. ff. Si quis judic. non obtemper.* & notat hic Jo. Andr. *n. 11.*

Aut queritur, an Canonici statuente possint se obligare ad pœnam quasi conventionaliter pro observantia statuti. Et hoc modo tenet adjectio pœnæ. Ita distinguit hic Burr. in *6. col. vers. Nunquid autem*, qui cùm loquatur de universitate habente jurisdictionem, idem videtur sentire de Capitulo, cujus potestatem in hac materia potestati Universitatis similem esse, *supra eod. col.* ostendit. Quam opinionem non obscure amplectitur gloss. recepta in *cap. Cùm aliquibus in ver. Firmitate de refer. in 6.* dum verbum, *Firmitate*, quod habetur in textu, accipit pro vinculo pœnæ, cui se Canonici statuente spontè obligaverunt, & comprobabat Capella Tholosana *decis. 405.* Et quamvis Imol. hic *nu. 22.* velit hanc adjectionem pœnæ ita demum obligare, si Canonici promittant observare statutum sub certa pœna applicanda Superiori: tamen hæc limitatio ab aliis non ponitur, & rationi repugnat; quia cùm partes etiam privatae possint inter se pacificando pœnam stipulari, *leg. Si pacto quo pœnam, Cod. de pactis cum similibus*, non est dare rationem diversitatis, cur Capitulares non possint & ipsi tanquam privati se ad pœnam obligare, ubi statuto contrafecerint. Nec est, quòd replicetur, contrahentes ideò posse pœnam promittere, quia consentit tunc is, cujus interest, nec obligatur invitus. At in casu nostro loquimur de statuto, in quo cùm sufficiat consensus majoris partis Capituli, *leg. Quod major, ff. Ad municip. &* hic per DD. hujusmodi pœna non videtur posse afficere eos saltem qui fuerunt absentes, vel statuto non consenserunt.

Respondetur enim majorem partem Capituli, ubicumq; de necessitate, vel utilitate Ecclesiæ agitur, posse præjudicare minori quoad ea, quæ competunt Canonicis, ut non singulis, sed collegialiter, *cap. Cùm in cunctis infra de his, quæ sunt à major. part. Cap. &* notant hic DD. & præcipuè Imol. *n. 9.* & Abb. *n. 7. vers. Venio ad secundum.* Absentes autem, sive vocati in casibus, in quibus sunt vocandi, sive non vocati, ubi eos vocari non oportet, tenentur stare deliberationi factæ à majori parte præsentium, secundum gloss. magn. hic, & in *c. Præsentium in ver. Ipsorum de testib. lib. 6.* Itaque ad dubium videtur respondendum, adjectionem pœnarum valere quasi conventionaliter, dummodò sint ex eo genere pœnarum, quæ pacto privatorum promitti, atque in conventionem deduci possunt.

Illud tamen omittendum non est, hujusmodi pœnas non afficere Canonicos successores, quia Canonici statuere non possunt in successorum præjudicium, ut tenent DD. hic, ubi in specie Jo. de Anan. *nu. 5.* dicit, per statuta Canonicorum non posse inferri præjudicium reale quoad omnes, nisi de consensu Episcopi.

Die 31. Maji 1607. proposito hoc dubio in S. Congregatione Concilii, Patres unanimiter censuerunt, Capitulum posse pœnas adjicere quasi conventionaliter, ex his videlicet, quæ pacto privatorum promitti, ac in conventionem deduci possunt, sufficereque consensum majoris partis Capituli; sed Canonicos successores non affici hujusmodi statutis, nisi ab Episcopo fuerint confirmata.

DE CONSTITUTIONIBUS.

Idem Innocentius III. Tridentino Episcopo.

CAPUT VII.

QUæ in Ecclesiarum: & infra. Sanè pervenit ad audientiam nostram, quòd cives Tervisini constituerunt, ut si quis se ad inopiam vergere probabiliter allegaverit, alienandi feudum, quod ab Ecclesia, vel aliis tenet, liberam habeat facultatem: & infra. Volentes igitur Ecclesiarum indemnitati consulere, constitutionem hujusmodi, & venditiones feudorum Ecclesiasticorum factas sine legitimo Ecclesiasticarum personarum assensu, vires decernimus non habere.

SUMMARIUM.

- 1 **C**onstitutio facta super rebus non suppositis jurisdictioni statuentis, ipso jure non valet.
- 2 Constitutio Laicorum non potest tribuere vassallo potestatem alienandi feudum quod tenet ab Ecclesia.
- 3 Cives habent facultatem condendi statuta in suis civitatibus.
Etiam contra jus commune, n. 5.
- 4 Dum tamen sint licita, & de rebus eorum jurisdictioni suppositis.
- 6 Statuta à Clero etiam cum Episcopo fieri non possunt contra Canones; sed bene à populo contra jus commune.
- 7 Et quæ sit ratio differentie.
- 8 Paupertas non est justa causa auferendi bona aliena.
- 9 Eleemosynarum tempore egestatis potest facere Monachus de bonis Monasterii, etiam sine licentia Prælati.
- 10 Si necessitas sit extrema, alias secus.
- 11 Pauperi subveniendum est de proprio, non de alieno, siue sua culpa in egestatem inciderit, siue non, n. seq.
- 12 Eleemosyna pro nutrimento indistincte danda est.
- 13 Pauper & inops in quibus differant, remissive.
- 14 Statutum laicorum specificè disponens de Ecclesiis, vel earum bonis, non valet, etiam si alios contingat.
Idem in consuetudine laicorum, n. 52. & n. 100.
Nec inde ullum præjudicium Ecclesiis generatur, num. 19.
Ampliatur novem modis, ut n. 20. & seqq. n. 57.
- 15 Et statutarii sunt ipso facto excommunicati, & privandi sunt feudo quod habent ab Ecclesia.
- 16 Laici super Ecclesiis, earumque personis, ac bonis, nullam habent jurisdictionem, n. 26. & 31.
- 17 Statuendi potestas à jurisdictione regulatur.
- 18 Statutum excedens potestatem statuentium, est ipso jure nullum.
- 20 Statutum laicorum disponens super rebus, quæ ratione solius domini directi pertinent ad Ecclesias, & ratione utilis domini pertinent ad laicos, vel è converso, non tenet.
- 21 Idem si disponat de bonis patrimonialibus Clericorum.
- 22 Bona patrimonialia Clericorum non sunt de foro laicorum, nec eorum statutis ligantur.
- 23 Forum sortiri, & statutis ligari, à pari procedunt.
- 24 Statutum factum à laicis contra personas seculares intuitu Clericorum, puta contra eorum consanguineos, est contra libertatem Ecclesiasticam.
- 25 Leges Imperatorum, ac Principum, de Ecclesiis, earumque personis ac bonis specificè disponentes, sunt nulle ex defectu potestatis.
- 26 Etiam in materia, in qua contrarium non reperitur statutum de jure Canonico.
- 27 Nec servari debent etiam de honestate.
Quod procedit, etiam si fuerint edita ab Imperatoribus ad instantiam Ecclesie, n. 28.
Item procedit, etiam si concernant favorem, & commodum Ecclesiarum, n. 30.
Item procedit, etiam si à Gratiano sint inserta in volumine decreti, n. 33.
Item procedit, etiam si fuerint edita ex justa causa, num. 41. 44. & seqq.
- 28 Ecclesia non potest se submittere superioritati, ac legibus Imperatoris.
- 29 Lex civilis per Papam inserta Canonis servari debet tanquam lex Canonica.
- 32 Lex Principis generaliter loquens, ubi Canon non contradicit, servari debet etiam quoad Ecclesias, nisi de ipsis Ecclesiis, vel bonis earum specificè disponat.
- 34 Leges civiles, quæ procedunt privilegiando Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas, an valeant, & n. seqq. usque ad num. 41.
- 35 Privilegium est lex, licet specialis, & privata, & differt à lege communi, sicut species à genere.
- 36 Genus à quo removetur, & qualibet ejus species.
- 37 Privilegium regulariter subdito est concedendum, & non alii.
Sed contra, n. 39.
- 38 Princeps propria autoritate non potest in favorem Ecclesie privilegium concedere.
- 39 Contrarium.
- 40 Declaratur.
- 41 Statuti ad validitatem non sufficit justa causa, sed præcipue potestas statuentis requiritur, n. 44.
- 42 Alienationem feudi in Ecclesiam an capitula feudalia prohibere possint, & n. seqq. usque ad n. 57. & num. 64. & seqq.
- 43 Ecclesia est cultrix justitiæ, nec se injustam patitur, nec in alium tolerat.
- 44 Causa etiam gravissima non tribuit statuendi potestatem non habenti.
- 45 Lex injusta est auctore, quando fertur ab eo ultra sibi commissam potestatem, etiam si ordinetur ab bonum commune.
- 46 Statuendi potestas magis est necessaria ad legem condendam, quam causa boni publici.
- 47 Lex civilis specificè disponens de Ecclesiis, inducta super ratione naturali, nec contradicens Canonis, servatur non ratione legis Principis, sed ratione naturali, super quam fundatur.
- 48 Canone, vel lege deficiente, recurrendum est ad rationem naturalem.
- 49 Statuta laicorum an possint præjudicare Ecclesie in acquirendis, & n. seqq.
- 50 Argumentum à pacto, vel testamento ad legem, statutum, vel consuetudinem, an, & quando procedat, & n. seqq.
- 51 Princeps in bonis subditorum nullum habet directum, vel utile dominium, sed tantum protectionem, jurisdictionem, & quoddam dominium universaliter consideratum, n. 113.
- 52 Feudales consuetudines specificè disponentes de rebus spectantibus ad Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas ratione utilis domini, non valent, num. 94. & seqq.
- 53 Feudum an transeat in Monasterium, si feudatarius fiat Monachus, & n. seqq. & n. 57. usque ad n. 66.
- 54 Feudum perpetuum ad omnem heredem transit, quia redigitur ad instar proprietatis, & potest appellari francum.
- 55 Sed si sit ad vitam, morte naturali finitur.
- 56 Finito jure datoris, finitur jus acceptoris.
- 57 Regularis ex Ordine Fratrum Predicatorum ad Episcopatum assumptus an succedat in feudo aperto, postquam fuit consecratus Episcopus, latissime discutitur, ut n. seqq. usque ad n. 108.
- 58 Feuda secundum Canones habere possunt Clerici,

- Religiosi, & Episcopi.
- 59 Vassallus si fiat Clericus, vel Monachus in feudo non succedit, & si quod habet, perdit. Declaratur n. 61. & seqq. usq. ad n. 66.
- 60 Feudum ita demum transit in Monasterium, si tale requirat servitium, quod à Religioso vassallo, vel Monach. possit honestè per se, vel per alium explicari: aliàs secus, & n. seqq. usq. ad n. 66. & 79. usq. ad n. 108. Declaratur, ut n. 105.
- 61 Miles seculis esse desinit, qui factus est miles Christi. Declaratur n. 104.
- 62 Beneficium non pertinet ad eum, qui non debet gerere officium.
- 63 Feudalia jura in exclusione Regularium à successione feudi solummodo contemplantur eorum inhabilitatem ad serviendum.
- 65 Feudum si ve fuerit apertum ante, si ve post professionem vassalli, transit in Monasterium, si servitia possint honestè à Monacho, vel Monasterio per se, vel per alium exhiberi.
- 66 Feudi servitium, an, & quando possit explicari per substitutum, & n. seqq. usq. ad n. 79.
- 67 Feudum si sit nobile, antiquum, & honorificum, liberum, francum, & expeditum, vassallus intelligitur absolutus ab omni servitio, præterquam ab expresso in investitura.
- 68 Servitium, quod præstatur in signum recognitionis, cum sit annuum, in quocumque statu præstari potest.
- 69 Obsequia à vassallo præstanda sunt ad instar eorum, que libertus debet patrono.
- 70 Obsequia, que debet patrono libertus, sunt honoris & reverentia.
- 71 Homagium, & Sacramentum fidelitatis honestè à Religioso vassallo præstari potest per seipsum.
- 72 Abbattissa vel Priorissa exire debet è clausura ad homagium, & juramentum fidelitatis præstandum pro feudo, quod Monasterium habet à domino temporali, secus post Bullam S. Pii V.
- 74 Forma fidelitatis nihil continet, quod à vassallo Religioso, & Episcopo non possit honestè per se, vel per alium explicari.
- 75 Vassallus ex forma fidelitatis non tenetur ad militandum, præsertim in propria persona.
- 76 Et est in optione ipsius, an ad expeditionem bellicam velit ire, vel mittere; an subministrare dimidium redditus unius anni, & n. 78.
- 77 Non tenetur sequi dominium in bello, neque ad alia servitia personalia, nisi hoc expressè sit cautum in investitura.
- 79 Monachus factus Episcopus paternam hereditatem vendicat, non sibi, sed Ecclesie, & n. 88.
- 80 Spolia Episcopi Regularis morientis ab intestato in Indis Orientalibus ad propriam Ecclesiam pertinent.
- 81 Feudum Regularis ad Episcopatum assumpti transit in Ecclesiam, si servitium honestè præstari possit per se, vel per substitutum, & n. seqq. usq. ad n. 107.
- 82 Monachus factus Comes per Papam, succedit in feudo aperto postquam factus est Comes.
- 83 Vassallus factus Episcopus censetur habilitatus ad inserviendum per substitutum, licet feudum requirat servitium personale, & n. 85.
- 84 Episcopus est successibilis in feudo paterno.
- 85 Episcopi, & Cardinales retinent feuda ad eos devoluta jure successionis.
- 86 Regularis si fiat Episcopus, non per hoc absolvitur à voto paupertatis, & n. 89.
- 87 Et cum nihil habeat, nihil donare potest.
- 88 Regularis Episcopus quicquid post suam consecrationem acquirit, non sibi, sed Episcopatu acquirit.
- 89 Frater minor si fiat Episcopus, non efficitur capax successionis, sed tamen bona in suam Ecclesiam deferuntur.
- 90 Feudum est beneficium Principis, & latissimè interpretandum.
- 91 Clericorum appellatione in materia feudali veniunt Clerici etiam Regulares, & Episcopi, etiamsi vocetur Clericus major natu, n. 93.
- 92 Inhabilis ad serviendum feudo si habitetur ad success. Prop. Fagnan. in I. Lib. Decretal.
- dendam, censetur etiam habilitatus ad serviendum per substitutum.
- 94 Feudorum liber est authenticus, & allegari potest ad decisionem causarum, & ligat etiam Ecclesiam, & Ecclesiasticas personas.
- 95 Fallit quoad Capitula, que de Ecclesiis, vel personis, ac rebus earum specificè disponunt.
- 96 Leges civiles, que loquuntur de emphyteusi Ecclesie, servari non debent.
- 97 Feudorum liber non emanavit à Principe, sed à privatis hominibus non habentibus auctoritatè legis condenda.
- 98 Et ideo secundum aliquos non ligat. Sed contra, & cur n. 99.
- 99 Consuetudines feudorum cum sint supra hominum memoriam, habent vim privilegii, & videntur ab Ecclesia approbata.
- 100 Fallit in capitulis, que sunt contra immunitatem Ecclesiasticam.
- 101 Episcopi propter excellentiam dignitatis non comprehenduntur in capitulis feudalibus excludentibus Clericos, & Monachos à successione feudi.
- 102 Feudum proveniens ab Ecclesia Roman. est Ecclesiasticum.
- 103 Et ad illud non extenduntur jura feudalia excludentia à successione feudi Clericos, & Monachos.
- 104 Religiosus, & Episcopus si fiat vassallus Ecclesie Romanæ, non desinit esse miles Christi.
- 105 Feudum apertum Religioso ad Episcopatum assumptum transit in Cathedr. Ecclesiam quoad commoditatem domini utilis durante vita naturali ipsius Episcopi, n. 107.
- 106 Feudalia jura, que ex sui natura non transeunt, nisi ad heredes sanguinis, ut Regnum, Ducatus, & Baronia, non transeunt in Monasterium, vel Ecclesiam, sed remanent generi.
- 107 Declaratur.
- 108 Principis rescriptum, lex, vel statutum in lesionem juris alterius, an valeat, necne distinguitur, & n. seqq. usque in finem.
- 109 Quid si Princeps auferat jus questum, vel acquirendum de jure naturali, id est gentium. Et quid si procedat sine justa causa, & hoc sit certum, num. 112. Et quid si ex justa causa, & hoc pariter sit certum, num. 118. Et quid si dubium sit, an justa causa subsit, n. 120. Et quid si auferat jus alteri competens de jure civili, num. 133. Et quid si jus ex toto non auferatur, sed differatur, n. 139.
- 110 Domina sunt de jure gentium. Sed modi acquirendi per jus civile distinguuntur, num. 116.
- 111 Jus gentium dicitur etiam jus naturale.
- 113 Imperator quamvis habeat jurisdictionem in universos, non tamen habet dominium rerum privatarum.
- 114 Leges auferentes rem alterius sine justa causa sunt tyrannica.
- 115 Consuetudo, per quam sine causa jus alterius auferatur, non valet.
- 117 Papa an sine causa possit auferre alicui officium, vel beneficium remissive.
- 119 Causa justa auferendi rem alterius est favor publicus.
- 120 Princeps in auferendo rem alterius in dubio præsumitur motus ex justa causa. Contrarium, num. 124.
- 121 Et contra hujusmodi præsumptionem probavit non admittitur.
- 122 Contrarium, & n. 123. Declaratur quatuor modis, ut n. 115. & seqq.
- 123 Principis assertio non probat justam causam auferendi rem alterius, sed tantum transfert onus probandi in adversarium.
- 125 Princeps rescribendo contra jus questum ex suo contractu non præsumitur motus ex justa causa.
- 126 Princeps non potest suo vassallo sine causæ cognitione feudum auferre, & n. seqq.
- 127 Feudum est contractus utroque citroque obligatorius.
- 128 Princeps rescribendi contra concessionem suam etiam

gratiam, non presumitur ex justa causa motus, sed circumventus.

- 129 Et hac presumptio est juris, & de jure non admittens probationem in contrarium.
- 130 Inconcessionibus Principum prima attenditur, nec per secundam prima derogatur.
- 131 Princeps rescribendo contra jus tertio questum de jure gentium non presumitur motus ex justa causa respectu non subditorum.
- 132 Idem si causa in rescripto expressa sit frivola, seu irrationabilis.
- 133 Actiones à jure civili sunt prodita.
- 134 Principis rescriptum, lex, vel statutum auferent ex toto jus alteri competens de jure civili non valent, nisi adjiciatur clausula, Non obstante lege, &c.
- 135 Vel nisi alias constet de expressa voluntate Principis.
- 136 Sed in rescriptis Papæ requiritur derogatio regula de non tollendo jus questum.
- 137 Princeps non potest actionem alteri competentem sic auferre, quin reddat justitiam.
- 138 Et hoc casu sine actione formali agi potest ex sola obligatione naturali.
- 139 Princeps potest modicam lesionem inferre dando dilationem debitori, ut non possit interim conveniri.
- 140 Jus merè civile tolli potest ab eo, qui jurisdictioni preest, si super eo faciat legem municipalem.
- 141 Lex civilis potest jus naturale distinguere, & adjuvare, eique addere, vel detrabere.
- 142 Princeps secularis an possit distinguere, limitare, & interpretari jus divinum.

QUæ in Ecclesiarum. Constitutio laicorum Ecclesiam, seu ejus bona non adstringit, hoc dicit Joan. Andr. vel aliter secundum Petrum de Anchar, Constitutio facta super rebus non suppositis jurisdictioni statutis ipso jure non valet. Vel specialius secundum Cardinal. Constitutio laicorum non potest tribuere vassallo potestatem alienandi feudum, quod tenet ab Ecclesia, Dividitur in duas partes. In prima ponitur Constitutio, In secunda ejus cassatio, ibi, volentes.

Nota primò ibi: Cives Tervisini constituerunt. Cives habere facultatem condendi statuta in suis civitatibus; prout hic notant Abb. in 1. not. & Dec. n. 10. post gl. 1. & Bald. n. 1. dicentes, id eis licere tam jure fori, quam jure poli. Hujusmodi enim potestas competit cuilibet populo, seu universitati populorum constituenti, leg. Omnes populi, & ibi plenè Bart. ff. De Just. & jur. §. Jus autem inst. de jur. natur. gent. & civil. c. Jus civile 1. dist. Butr. & Anchar. hic in primo not. & Imol. n. 4. dum tamen alias sint licita, & de rebus sue jurisdictioni suppositis, secundum Anchar. & Imol. Quod lo- cum habet etiam si statuta sint contra jus commune, ut probatur in l. Item eorum, ff. Quod cujusque univ. nom. in l. Prohibere, §. Planè, ff. Quod vi, aut clam, & in l. 1. C. De emancip. liber. & firmat Albericus de Rosate in 1. p. statut. q. 7. vers. Sed quid si statutum, quem sequitur Felin. in c. quod super his n. 2. de major. & obedient. & Dec. hic n. 18.

Et in hoc signa differentiam inter populum & Clerum. Nam Clerici etiam cum Episcopo potestatem non habent statuendi contra Canones, ut est textus in d. cap. Quod supra his, & ibi dixi nu. 26. plenè Federic. de Senis cons. 17. Questio talis est per totum, Petr. de Anchar. in repetit. cap. Canonum statuta num. 188. vers. In contrarium, & numer. 190. vers. Accedit his utilis questio supra eodem, Jason in d. l. Omnes populi col. 2. num. 30. de Just. & jur. Dec. hic num. 12. Rationem diversitatis assignat Abbas in cap. fin. num. 9. vers. Sed pulchrum est videre infra de consuet. Quæ ratio fortè est magis subtilis, quam vera; & cum refellit Felin. in d. cap. Quod super his num. 2. vers. Sed difficile est investigare rationem, & de major. & obedient. & num. 3. approbat rationem differentie, quam ponit Joan. de Imol. in c. fin. num. 10. vers. Sed certè potest dici de offic. legat. nempe quod populus idcirco potest statuere contra jus civile, quia statuendi potestas fuit ei concessa, & approbata per Imperatorem in d. l. Omnes populi. Alias enim forte non posset contra jus statuere, cum omnis potestas translata fuerit de populo in Imperatorem, secundum ea quæ notantur in l. fin. in verb. Solus Imperator, C. de legib. Quod latius prosequere, ut per Felin. ubi supra.

Secundò nota ibi: Sed ad inopiam vergere probabiliter al- legaverit. Inopiam non esse justam causam auferendi bona aliena, Card. & Imol. hic in 2. not. Nam et si subvenicendum sit in egestate constitutis, c. Non satis, vers. Si quis tamen, 83. dist. & tempore necessitatis omnia sint communia, cap. Sicut hi 47. dist. cap. 3. infra de furt. Idèque in tali casu liceat etiam Monacho, qui nihil habet, 9 facere elemosynam de bonis Monasteriis, etiam sine Prælati licentia, ut notatur in c. Non dicatis in gloss. in verb. Possidere 12. quest. 1. & in cap. Alia in verb. Si munus, 16. quest. 1. tamen hæc vera sunt quoad constitutos in extrema necessitate, & ne quis fame pereat, juxta textum in cap. Pasce fame morientem, 86. dist. At in casu statuti 10 Tervisini, de quo hic, potuisset esse feudum longè majoris valoris: & nihilominus existenti in necessitate subveniendum est de proprio, non de alieno, sive sua culpa in egestatem incidit, sive non, cap. Quiescamus 42. dist. 12 quod intelligit ibi gloss. in verb. postulat. circa finem de elemosyna, quæ datur pro nutrimento, quæ indistinctè data est, ut ibi, & in cap. Quam pio 1. quest. 2. & in aliis concordant in gloss. alleg. Sed de alieno nunquam licet fa- 13 cere elemosynam, c. Tua il 2. c. Extramissa, & ibi gloss. magna circa finem, vers. Alias si dominum infra de decimis: & notatur in cap. 2. in gloss. 2. de consuet. & per Cardin. hic nu. 10, in 7. opposit. Quibus adde D. Thomam in 2. q. 32. art. 7. ad 3. Quis autem dicatur inops, & de differentia inter inopem, & pauperem vide hic per Card. in 2. notab. Bellam. in princ. in verb. Inopiam, & Dec. n. 5. post Archid. in cap. Quo jure 8. dist.

Tertiò nota ibi: Constitutionem hujusmodi. Statutum 14 Laicorum super rebus Ecclesiasticis non valere, ut hic est text. celebris, qui quotidie à Doctoribus allegatur. Quod clarum est secundum omnes, quando de ipsis rebus Ecclesiasticis specificè disponit, etiam si alios conjungat, ut hic per Butr. num. 3. & Imol. num. 4. & notat Bart. in l. Omnes populi nu. 36. ff. de just. & jure, & in l. Cunctos populos nu. 28. Cod. de Summ. Trinit. & Fide Cathol. & statutarii, nisi infra duos menses statuta hujusmodi deleri fecerint, sunt ipso facto excommunicati, ut cap. Noverit de sent. excommunic. & not. gloss. in cap. Gravem in verb. Proxulgare eodem tit. Cardin. hic numer. 2. Abbas cons. 83. Præ- 16 sens dubium num. 2. vers. Quinimo statuentis libr. 1. & privandi sunt feudo, quod habent ab Ecclesia, ut in dicto cap. Gravem, cum gloss. in verb. Privatos. Ratio conclusionis est secundum Innocent. hic in princip. quia laici super Ecclesiis, & earum personis, ac bonis nullam habent jurisdictionem, cap. 10. dist. cap. Bene quidem 96. dist. cap. Cum causa de re jud. statuendi potestas à 17 jurisdictione regulatur, ut notat Barthol. in d. l. Omnes populi in prima questione principali, ff. De just. & jure, Bald. in l. final. per illum text. ff. De jurisdic. omn. judic. & in l. Decernimus col. 2. num. 7. vers. Redeo ad primum, & Cod. de Sacrosanct. Eccles. Butr. in c. Cum omnes col. penultim. nu. 29. & 30. supra eodem, Anchar. in repetit. c. Canonum Statuta in 9. q. supra eod. Dec. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ num. 89. infra eodem. Quare hujusmodi statuta tanquam 18 excedentia limites potestatis statuentium sunt ipso jure nulla, ut hic per Abb. in 2. notab. & Dec. num. 14. nec in- 19 de ullum præjudicium Ecclesiis generatur, ut hic patet, & in d. cap. Bene quidem 96. dist. gloss. prima hic, & Innocent. in princip. & quod hic dicitur de statuto, idem intelligas de consuetudine ut dicam infra n. 52.

Ampliatum primò, etiam si statuta laicorum disponant 20 super rebus, quæ ratione solius domini directi pertinent ad Ecclesias, & ratione utilis domini pertinent ad laicos, prout hic erat in bonis feudilibus, quæ laici habebant ab Ecclesia. Et ad hoc quotidie allegatur hoc c. secundum Abb. in 3. notab. & idem dicendum si statuta disponant super rebus, quæ ad Ecclesiam spectant ratione utilis domini dumtaxat, ut hic per Decium n. 19.

Ampliatum secundò, etiam si statuta hujusmodi dispo- 21 nant de bonis patrimonialibus Clericorum, ut concludit Butr. hic num. 20. col. penult. post med. vers. Si autem loquimur in patrimonialibus. Et Abb. in d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ in lectura num. 21. Felin. num. 8. & Dec. num. 176. Ratio est, quia ejusmodi bona non sunt de foro laicorum, 22 ut est textus in l. Decernimus, Cod. De Episcopali audient. & notat Oldrad. in cons. 83. An Episcopus nu. 4. vers. Cum

23 ergo Clerici. Ergo nec eorum statutis ligantur, quia forum fortiri, & statutis ligari à pari procedunt, *cap. Ut animarum de Constit. lib. 6.* & est regula, quam post Innoc. tradit Anton. de Butr. *in rubr. de consuetud. n. 7. vers. Nam regulam habetis*, Archid. *in cap. Quo jure num. 18. 8. dist. Speculat. in tit. de Constit. §. 1. Cald. conf. 34. Statuto de restam. Dec. hic n. 15. Card. Seraph. dec. 1018. n. 6.* & hoc modo arguit Dec. *in d. c. Ecclesia S. Mariae n. 176.* & adde quod ibi dixi *nu. 79.* de exemptione bonorum patrimonialium Clericorum à seculari potestate.

24 Ampliatur tertio, etiam si statuta fiant à laicis contra personas seculares intuitu Clericorum, puta contra eorum consanguineos, quia dicuntur contra libertatem Ecclesiasticam, ut notab. dicit Angel. *in l. prima; nu. 3. ff. In jus vocat. ut eant.* & ante eum Bart. *in l. prima in fine, ff. De his, quæ pen. nomin. & in l. Hi penes, C. de agric. & censur. lib. 11.* quos sequitur Dec. *in d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ numer. 180. infra eodem.* Ad quod est bonus textus in *cap. Sciant cuncti, de elect. libr. 6.* cum similibus, & per eum.

25 Ampliatur quarto etiam in legibus Imperatorum, ac Principum utcumque supremam in temporalibus jurisdictionem habentium, ut sunt leges Codicis, & Authent. quæ de Ecclesiis, Ecclesiasticisque personis, ac bonis ipsarum loquuntur, quia non valent ex defectu potestatis; ut concludit Abbas *in d. c. Ecclesia Sanctæ Mariæ in lectura num. 10. vers. Ad primum dico infra eodem;* quem ibi sequuntur Felin. *num. 40. vers. Recipit autem prædicta regula in 1. limitatione,* & Dec. *num. 91.* & fuit theoricæ Joan. Andr. *in cap. Non minus num. 14. infra de immunitat. Eccles. ibi: Non video, quod lex non solum Digestorum, sed etiam Codicis, vel Authenticorum possit constringere Ecclesias ad talia.* Quam illic approbant Butr. *num. 10.* & Abbas dicens communem theoricam *num. 18.* & 20. Idem docuit Bart. *in l. 1. n. 80. C. de Sacros. Eccl.*

26 Ampliatur quinto etiam si lex civilis disponat de rebus, vel personis Ecclesiasticis, vel bonis earum in materia, in qua contrarium non reperitur statutum de Jure Canonico, quia nihilominus non est servanda, licet Canon non contradicat: talis enim lex est nulla, tamquam condita à non habente potestatem, *leg. fin. de jurisdiction. omn. judic. cap. A nobis, il primo de sentent. excommunic. cap. ut animarum de Constit. lib. 6.* Cum certum sit Imperatorem nullam habere potestatem super Ecclesias, & personas Ecclesiasticas earumque bona, ut *in dicto cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ;* & melius *in cap. Si Imperator, & in cap. Cum ad verum 96. distinct. & firmant Abbas in d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ in lectura num. 10. vers. Ad primum dico, & in repetit. num. 15. vers. Sed nihilominus,* & Felin. *d. num. 40. vers. Recipit autem.*

27 Ampliatur sexto, ut hujusmodi leges de Ecclesiis, vel earum bonis, aut personis specificè disponentes servari non debeant etiam de honestate, ut idem Abbas firmat *in dicto cap. Ecclesia in lectura nu. 10. vers. Ad primum dico, & in repetitione, nu. 10. circa finem, vers. Unde nec de honestate talis lex servanda est,* idque duabus rationibus. Prima est, ob defectum potestatis in legislatore. Secunda est, quia ex hoc denotaretur superioritas imperii ad Ecclesiam, confunderetur ordo totius Monarchiæ, & esset res perniciosi exempli: & sequitur Felin. *loco citato.* Quod

28 latius prosequor *in dicto cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ num. 21.* quamvis Abb. *in repetit. dicto n. 15. ad finem, vers. Et procedunt hæc,* dicit prædicta procedere, quando Imperator facit legem motu proprio, non ad instantiam Ecclesiæ, ut *cap. 2. 97. distinctio.* hoc tamen, salva illius reverentia, non puto verum, quia Ecclesia cum jure divino sit exempta à seculari potestate, non potest etiam sponte se submittere superioritati, ac legibus Imperatoris, ut notat Jo. Andr. *in dicto cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ num. 50. vers. Ille verò qui est super omne forum infra eodem,* & probavi latissimè *in c. Significasti à n. 71. de elect.*

29 Nec obstat, quod lex civilis servari debeat, si ab Ecclesia sit canonizata, ut dicitur in sequenti ampliatione *num. 33.* quoniam eo casu servari debet non tamquam lex civilis, sed tamquam lex canonica, quia, *Omnia nostra facimus, & c. l. 1. §. Sed neque, Cod. de veteri jur. enucleand. cap. Cum aliquibus, de rescript. lib. 6. cap. Si cum, & cap. Hi qui, de præbend. eodem lib.* Unde lex canonizata dicitur Prosp. Fagnan. *in 1. Lib. Decretal.*

Canon, & sic mutat nomen, ut notat gloss. *in cap. Imprimis, in verb. Capitali 2. qu. 1.* quam aliis relatis sequitur Felin. *in cap. 1. not. de præsumptionibus;* & secundum hoc Romani Pontifices sæpissimè fundant suas decisiones in dictis legum, ut *cap. Ex antiquis 54. distinct. c. Accusationes, & cap. Cujus in agendo, 3. qu. 8.* cum multis similibus, ut per Felin. *in d. c. Ecclesia Sanctæ Mariæ nu. 36. infr. eod.*

Ampliatur septimò, etiam si statuta laicorum & leges Imperiales redundant in favorem, & commodum Ecclesiarum, quia nihilominus non valent ex defectu potestatis, ut est textus apertus *in dicto cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ infra eodem, & in cap. Bene quidem 96. distinct. ubi laici licet religiosi sint, & potentes, de facultatibus Ecclesiasticis aliquid decernere quolibet modo prohibentur.* Et hic tenent gloss. 1. Hostiens. *nu. 1.* & alii communiter Abbas *conf. 83. Præsens dubium nu. 2. lib. 1. & in dicto cap. Ecclesia, in lectura n. 10. vers. Ad primum dico, & in repetit. n. 26. & in cap. Non minus num. 20. de immunitat. Ecclesiar. & in c. In præsentia nu. 29. vers. Et in hoc dubio aliter sentio de probat.* ubi ait: *Legem civilem specificè disponentem super rebus Ecclesiæ; præsertim prohibendo, vel certam solemnitatem dando est in favorem Ecclesiæ non tenere, cum non habeat potestatem:* allegat text. *in dicto cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ,* & Jo. Andr. qui hoc tenet *in cap. Constitutus n. 17. vers. Circa primam solutionem de relig. domib. Calder. in cap. 1. De nov. oper. nuntiat.* Item bona gloss. *in cap. 1. in verb. Tractatus circa med. & ibi Innocent. numer. 2. in dicto verb. Tractatus, vers. Nec credimus necessaria de reb. Eccles. non alienan. lib. 6.* Et quamvis Abbas subdat legem Principis generaliter loquentem debere observari quoad Ecclesias ubi canonibus non contradicit, ut *dicto cap. 1. de nov. oper. nuntiat.* tamen dicit secus esse, quando specificè disponit de Ecclesia, vel ejus bonis, quia non potest Imperator ponere falceam in messem alienam, contra *cap. novit. de judic. & cap. Duo sunt 96. distinct. & sequitur Felin. in dicto cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ num. 40. vers. Recipit autem prædicta regula, & ibi etiam Dec. num. 91. infra eodem.*

Quæ ampliatio locum habet etiam leges hujusmodi sint insertæ à Gratiano in volumine Decreti, quia per hoc non dicuntur canonizatae, nisi à Papa canonibus sit insertæ, ut per Felin. *d. n. 40. vers. Et ista limitatio,* & scripsit plenius *in c. Canonum statuta n. 38. 39. & 45. sup. eod.*

Ampliatur octavo, etiam si leges civiles procedant privilegiando Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas, secundum opinionem Gasp. Calder. *in Repet. cap. Postulasti nu. 62. de penitent. & remiss.* Ejus fundamentum est, quia privilegium est lex, licet specialis, & privata, *c. Privilegia 3. distinct. §. fin. vers. Cum ergo, 25. quest. 1.* & differt à lege communi sicut species à genere; sed per legem non potest quis locum, & personam non subditam includere, *l. Cunctos populos in princ. Cod. de Summa Trinitate, & Fide Catholica, & cap. Ut animarum de Constitut. lib. 6.* Ergo nec per privilegium. Tenet consequentia, quia à quo removetur genus, & quælibet ejus species, *cap. Pœnale 14. q. 5. l. Filius in fin. ff. De donat. & nu. 63.* allegat Hostiens. *in Summa de privil. §. Cui concedendum,* ubi ait: *Privilegium regulariter subdito esse concedendum, & non alii.* Et regulam tradit, quod illi potest concedi privilegium, quem constitutio concedentis arctare potest. Et subdit Calder. hanc esse rationem, quare etiam deinceps in favorem Ecclesiæ non potest privilegium concedere propria auctoritate, quia non potest ei, sive super eam legem condere, per *cap. Bene quidem 96. dist. & notat per Innoc. hic, & in c. Auditis de in integr. restit.*

Sed contrarium ex Diametro tenet Abbas *in d. cap. Ecclesia in lectura num. 10. vers. Dicerem tamen, & in repetitione num. 15. circa finem, vers. Dicit enim hæc esse vera,* ubi conclusionem supra firmatam, quod leges specificè disponentes de Ecclesiis non sint servandæ, etiam de honestate, limitat, nisi sint merè privilegiativæ; quia tunc cessat ratio superioritatis, cum possit privilegiari etiam non subditus; & ita intelligit text. *in c. Novit. de Judiciis,* ubi allegatur lex Theodosii Imperatoris, & cum eo transit ibi Felin. *d. nu. 40. vers. Duobus tamen casibus,* dicens hunc casum esse satis clarum Sed & Host. *in Summa de privileg. §. Quis possit, vers. Sed numquid Imperator, generaliter tenet*

Imperatorem posse privilegiare Ecclesias, & personas Ecclesiasticas, & idem notat in tit. De immunit. Eccles. §. A quibus muneribus, col. 3. vers. Ego puto, & col. seqq. vers. Item
 40 *hæc vera sunt ibi: Cum ergo Princeps.* Pro concordia dici posset Imperatores, ac Principes sæculares non posse privilegiare Ecclesias, & personas Ecclesiasticas in spiritualibus, sed bene in temporalibus, quæ habet in eis, c. In Synodo, 63. *distinct.* juncta gloss. in verb. *Concessionis*, & est distinctio Innoc. in d. c. *Auditis in princ. de in integr. restitut.* cum quo concordant Hostiens. in *Summ. de appell.* §. *A quo col. 3. vers. Sed pone*, ibi, *nec enim puto*, dum ait laicos quoad laicos, vel quoad jus suum pertinet posse Ecclesias privilegiare, & sic intelligit, c. *Auditis, de præscr. c. Inter dilectos de fid. instr. d. c. Auditis de in integr. restit. c. Constantinus 96. dist. & cap. Dudum de decim.* Undè privilegium indultum ab Imperatore alicui Ecclesiæ valet contra privatos sibi subditos, sed non contra alias Ecclesias, nisi autoritas Papæ interveniat, c. *Hinc etiam*, 17. *dist.* & hic notat Henric. Boich. n. 1. in fin. vers. *Undè privilegium*, post Archid. in c. *Quo jure 8. dist.*
 41 Ampliatur ultimò, etiam si statuta, & leges hujusmodi edantur ex justâ causa, prout erat in casu hujus decretalis propter paupertatem, quia nihilominus ob defectum potestatis non valent, ut hic deciditur, & in notab. casu tradit Angel. conf. 23. *Nulla persona*, quem sequitur Dec. hic nu. 18. & ratio est evidens, quia ad validitatem statutorum, ac legum non sufficit justâ causa, sed præcipuè potestas statuentis requiritur, ut in eodem casu tradit Abbas conf. 38. *Præsens dubium per totum lib. 1. & Dec. d. num. 18.* & notat Bald. in conf. 326. *Rex Romanorum numer. 2. in princ. vers. Item certum est quod potentia lib. 1. Surdus conf. 301. sub n. 45. vers. Et non movet cum seqq. col. 2. dicens*, & bene, quòd licet ad Principem sæcularem spectet providere circa politicam temporalem, & ea, quæ publicum bonum circa temporalia respiciunt, non tamen personas, & res Ecclesiæ, vel Clericorum attingere potest, quia ad illius statuti validitatem non sufficit justitia causa, ac bonum publicum, nisi concurrat autoritas.
 42 Et ex hoc redditur valdè dubitabile, quòd hic notat idem Bald. num. 19. & 20. videlicet Capitula feudalialia prohibentia alienationem feudi in Ecclesiam valere, nec dici posse contra libertatem Ecclesiasticam, cum sint feudata in
 43 ratione naturali, & incòvincibili; quia Ecclesia est cultrix justitiæ, nec in se justum, nec in alium tolerat, c. 1. *De feud. alien.* Ubi textus unicus, vers. *Nec feudatarius.*
 44 Sed certè hæc ratio non est concludens, quia causa etiam gravissima non tribuit statuendi potestatem non habenti, ut ipsemet Bald. notat in l. *Cunctos populos num. 55. vers. Ita ratio non valet*, c. *de Summa Trinit. & fide Catholica*, Butr. in d. c. *Ecclesia Sanctæ Mariæ nu. 20.* ubi etiam Felin. num. 39. vers. *Et dicuntur justæ inf. eod.* Crotus in l. *Filiusfamilias*, §. *Divi num. 80. ff. De legat. 1.* Fortur. Garz. in tractat. de ultim. fin. num. 153. in fine, vers. *nec obstat ratio*, Bero. in cap. 1. num. 220. supra eod. Quibus consonat doctrina Divi Thomæ in 1. 2. *quasi. 96. art. 4. in fin.* ubi docet leges dici justas tribus modis. Primò ex fine, quia ordinantur ad bonum commune. Secundò ex authore, quando lex lata non excedit potestatem ferentis. Tertiò ex fama, quando onera imponunt subditis secundùm æqualitatem. Quamobrem causa boni publici, quæ requiritur ad legem condendam, sola non sufficit, nisi etiam conditor habeat potestatem, & intra ejus fines se contineat. Quòd ibidem expressè D. Thomas animadvertit dicens: legem esse injustam ex auctore, cum aliquam legem fert ultra sibi commissam potestatem, etiam si ordinetur ad bonum commune. Imò potestas statuendi magis est necessaria ad legem condendam, quàm causa boni publici, quia hæc respicit legis qualitatem, illa verò substantiam, sine qua nulla qualitas considerari potest, l. *Si nullam*, §. *Si absentis*, ff. *De petit. hæreditat.* Quando autem lex civilis specificè disponens de Ecclesiis est inducta super ratione naturali, nec reperitur Canon contrarius, potest illa servari in foro Ecclesiastico, non ratione legis Principis, sed ratione naturali, super qua fundatur, arg. cap. *Pastoralis de fid. instrum.* Nam deficiente canone, vel lege, recurrendum est ad rationem naturalem, argum. l. *Si ve oportet*, §. *Sufficit*, ff. *De excusat. tutor. & cap. Secundo requiris in fin. de appellat.* & declarat Abb. in dicto

cap. *Ecclesia Sanctæ Mariæ inf. eod. in lectura d. nu. 10. circa finem*, vers. *Idco dico*, quòd ubi lex, & in repet. nu. 15. *circa finem*, vers. *Item si lex esset inducta*, & ibi etiam Felin. d. n. 40. vers. *Duobus tamen casibus.*

Nec urget argumentum Baldi hic n. 16. quòd laicis licitum sit defendere suas jurisdictiones, & utilitatem publicam in acquirendis Ecclesiæ, quia hoc potest pactum, & testamentum, ut l. *fin. C. de reb. Eccl. non alien. ult. C. de pactis inter emptorem.* Ergo & statutum, ut notatur in l. *Si ita quis* §. *Ea lege*, ff. *De verb. oblig. & in l. 2. C. de jur. emphyt.*

Nam responderetur non satis apertè argui à prohibitione privati, ad prohibitionem Principis. Nam privatus habet in suo fundo plenum dominium, plenamque proprietatem, Princeps verò tantum protectionem jurisdictionem, & quoddam dominium universaliter considerata; non autem ullum directum, vel utile dominium ullius certi fundi, certive soli, gloss. in l. *Bene à Zenone in verb. Omnia Principis*, Cod. *de quadrienn. præscript.* Abb. hic num. 11. vers. *Si autem non subest causa*, & in cap. *Nimis*, n. 1. *De jurejur.* Alex. conf. 76. *In causa*, & lite nu. 7. *libr. 2.* & ex communi DD. *sententia Reistaur. Castald. in tract. de Imper. qu. 92. lib. 2.* Martin. Lauden. *de Princip. quest. 47.* Francif. Zoanett. in tract. *de Roman. Imper. nu. 150. cum seqq.* ubi id probat legibus, Jurisconsultorum auctoritatibus rationibus, & historiarum monumentis.

Accedit, quòd consuetudines feudales disponunt, ut persona Ecclesiastica non modò feudum non acquirant, sed etiam ut perdant, quòd prius habebant, ut in c. 1. §. *Ex hoc illud de feud. fæmin. cum concord.* de quibus infra n. 59. Undè cum specificè disponant de rebus ad Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas pertinentibus ratione utilis domini, non valent ex defectu potestatis, ut est text. hic secundùm ea, quæ dicta sunt supra in prima ampliatione. num. 20. Quòd enim hic dicitur de nullitate statuti, vendicant sibi locum etiam in consuetudine laicorum specificè disponente de Ecclesiis, vel earum personis, ac rebus, ut notat Butr. in d. cap. *Ecclesia Sanctæ Mariæ num. 20. col. penult. ante med. vers. Si queritur infra eod.* allegat Bart. in l. *Cunctos populos nu. 28. C. de Summa Trinit. & fide Cathol. & Jo. Andr. in addit. ad Specul. in tit. De constit. Et hic junge, quæ dicam infra n. 94. & seqq.*

Fatetur tamen Baldus hic numer. 20 feudum transire in Monasterium, si feudatarius fiat Monachus, quia hæc est alienatio necessaria, & tandem durat apud Monasterium, quamdiu vivit feudatarius vita naturali: eo autem mortuo, si feudum erat perpetuum, ad omnem hæredem transit in perpetuum, quia tale feudum redigitur ad instar proprietatis, & potest appellari francum, ut cap. *Inter dilectos de fid. instrum.* Si autem erat ad vitam, quòd interpretatur de vita naturali, morte naturali finitur, quia nullæ remaneant ejus reliquiæ, & finito jure datoris, finitur jus acceptoris, ut in cap. 1. §. *Rufus*, qui feudum dare poss. l. *Lex veltigali*, ff. *De pignor. l. Uxor patris*, c. *De legat. l. Si domus*, §. *ult. ff. De legat. 1. leg. Qui tabernas*, ff. *De contrah. empt.* Sed tandem distinguit, dicens: aut servitium feudi potest explicari per Monasterium, & vera sunt prædicta, aut non; & tunc feudum reddit ad dominum non mutatione personæ, sed extinctione finalis causæ, ut in c. 1. *de eo, qui arma bellic. deposuit.*

Verum hoc latius examinabitur in quæstione sequenti.

QUÆRO: An Regularis ex Ordine Fratrum Prædicatorum ad Episcopatum assumptus succedat in feudo aperto, postquam fuit consecratus Episcopus? Evasionem prebuit huic disceptationi feudum Castellionis Lacus Trafymenti apertum Episcopo Squillacensi per obitum Ducis à Cornea ejus fratris: cumque à Sanctissimo D.N. Innocentio X. iussus fuerim scripto proferre, quid pro veritate sentirem, respondi ut infra, videlicet.

Beatissime Pater. Cum feudum hoc non sit hæreditarium, sed ex pacto, & providentia, proposita quæstio est valdè implexa, & difficilis, tum ob varietatem opinionum, de quibus per Capyc. dec. 10. num. 4. & seqq. Tum quia secundùm canones Clerici, Religiosi & Episcopi possunt habere feuda, ut de Clericis patet in cap. *Ex transmissa*, & cap. *Rerum de foro competent.* & in cap. *Nimis de jurejur.* De Religiosis est expressum in c. 1. §. *Verum*, & ibi Gemin. in 2. not. de stat. regul. lib. 6. Et de Episcopis constat ex cap. *Si Episcopus*, juncta gl. in verb. *Regia*, 18. *dist.*

ex c. Si quis laicus 22. q. 5. & ex c. Solita de major. & obca. & de omnibus tradit Calder. conf. 2. An Clericus n. 1. vers. Item hoc probatur de feud. & Felin. in c. In presentia nu. 46. vers. Ad idem de probat.

59 E contra verò jura feudalia nominatim excludunt Clericos, & Monachos à successione, & retentione feudi, ut in cap. 1. §. Qui Clericus, si de feud. defunct. content. sit inter Domin. & agnat. vassall. ubi dicitur: Qui Clericus efficitur, aut votum religionis assumit, hoc ipso feudum amittit, & in cap. 1. §. Ex hoc illud de feud. femin. ibi: Qui habitum religionis assumunt ut conversi, nec postea in feudo succedunt, & si quod habent, perdunt, & in cap. 1. de vassallomilitate, qui arma bellica deposuit, ubi est casus, & ibi notant Andr. de Ifern. numer. 1. & reliqui feudistæ.

60 Cæterum in hac contrarietate à Doctoribus ferè omnibus in eam sententiam itum est, ut si feudum requirat personale servitium, quod à vassallo religioso nec per seipsum, nec per substitutum præstari valeat; tunc minimè transeat in Monasterium, sed statim agnatis, vel Domino aperiatur: Si verò tale requirat servitium, quod honestè à religioso vassallo explicari possit per se, vel per substitutum, hoc casu benè transeat Monasterium, durante tamen vita naturali ipsius professi.

61 Hanc distinctionem probant apertè Capitula feudalia proximè citata, & illorum glossatores. Nam in d. cap. 1. de vassall. milit. disponitur, ut feudatarius, qui habitum religionis assumpsit, & sic conversus factus, est amittat feudum. Et mox subnectitur ratio per hæc formalia

62 verba: Quia desit esse miles seculi, qui factus est miles Christi, nec beneficium pertinet ad eum, quinon debet gerere officium. Eatenus igitur Regularis excluditur a beneficio feudi, quatenus ipse tamquam miles Dei non potest sæculo militare, nec gereret officium annexum feudo. Ergo ex mente dicti capiti secus dicendum, si talia honestè præstare possit per se, vel per substitutum: similiter in c. 1. An mutus, vel alius imperfectus feud. retin. cavetur, ut Clericus, femina, & consimiles, id est, Religiosi, feudum retinere non possint, quia, ut ibi dicitur, ipsum servite non valent. Et quamvis in d. c. 1. §. Qui Clericus, si de feud. defunct. & c. Regulares indefinitè repellantur à feudo: tamen glos. ibi in verb. Amittit, & Baldus nu. 2. dicunt hoc idè esse, quia cum pro mortuis reputentur quoad mundum, nec debeant se implicare negotiis familiaribus, sunt inhabiles ad servendum feudo; alioquin sine restitutione glosæ ille textus videtur Judaicus, ut dicit Baldus in cap. 1. in fin. de feud. famin. Jura igitur feudalia

63 in exclusione Regularium solummodò contemplantur eorum inhabilitatem, & impotentiam ad intervendum, & tunc feudum reddit ad Dominum, non mutatione persone, sed extinctione finalis causæ, ut idem Baldus ait hic nu. 20. vers. Imo dicas, & post eum Alex. conf. 10. nu. 1. vers. Ita dicit Bald. libr. 5. Undè si servitia annexa feudo sint talia, quæ à Monasterio possint honestè exhiberi per se, vel per alium, eo casu cessante causa exclusionis, cessant memorata capitula. Debent enim restringi, & limitari ad limites rationes, cui innituntur, ut optimè declarat Cald. conf. 2. n. 2. vers. Per prædicta, & vers. Secus ergo de feud. Abbas in c. In presentia, n. 69. & ibi etiam Felin. nu. 46. vers. Et hoc modo de probat. Salyc. in auth. Ingressi, in fin. C. de Sacros. Eccles. Curt. senior conf. 62. nu. 6. vers. Septimo, Alex. d. conf. 10. num. 16. lib. 5. Jacobin. de Sancto Georgio in tract. de feud. in verb. Et quibuscumque, num. 4. circa fin. vers. Ad motiva adducta. Quinimò Agidius Bellam. conf. 48. An Comes numer. 31. vers. Sed contra, dicit ex generali consuetudine dicta jura feudalia debere intelligi, quando esset feudo annexum servitium personale, quod non posset per alios commodè expediri.

64 Et ita originaliter distinxit pater juris, & organum veritatis, Innocentius in d. cap. In presentia n. 3. de probationibus, sic enim ait: Et feudalia transeunt in Monasterium, si debeant talia servitia, quæ Monasterium honestè possit exhibere per se, vel per alium, Arg. l. Ad similitudinem, & l. Quisquis, Cod. de Episc. & Cler. alias reddit ad Dominum. Hæc Innocentius, quem ibi totidem ferè verbis sequuntur Hostiens. num. 9. in verb. Oblationis, vers. Feudalia etiam, Joan. Andr. nu. 16. vers. Sed numquid Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.

feuda, Bellamer. in 6. qu. n. m. 16. Anchar. num. 21. Abbas num. 69. Felin. num. 49. & Dec. num. 290. Archid. in cap. Si qua mulier, num. 4. 19. quest. ult. Jo. Andr. in addit. ad Speculat. in tit. De stat. Monach. §. 1. vers. 45. littera N. in verb. in presentia, Baldus hic num. 20. vers. Imo dicas, Bellamer. d. conf. 48. num. 31. vers. Sed contra, & ita distinctionem Innocentii sequuntur Canonistæ omnes, ut dicit Pedemont. dec. 22. num. 7. & ex Legistis eam probaverunt Cyn. post Mattin. Silvan. in Auth. Ingressi num. 13. C. de Sacrosanct. Eccles. & ibi etiam Bart. in 2. lectur. nu. 44. vers. In hoc tenet opinionem Innocentii, & Salyc. num. 11. dicens ita communiter Doctores tenere, Bald. in cap. 1. §. Qui Clericus num. 1. vers. Si de feud. defunct. & idem Bald. in cap. 1. num. 1. vers. Si ergo feudum, de milit. vassall. qui arm. bell. deposuit, Jacobin. in tract. de feud. in verb. Et quibuscumque num. 4. vers. Contrarium, ubi refert se ita respondisse, & re ipsa obtinuisse pro Priore Sancti Andree de Taurino ex Comitibus Valpergie Curt. sen. conf. 62. Primo aspectu n. 2. Alex. d. conf. 19. nu. 8. lib. 5. ubi ita ait omnes tenere, Capyc. d. dec. 10. n. 4. vers. Videndum est, ubi alios refert, & nu. 10. dicit in hac opinione non esse contradictorem.

Neque verò constituenda est differentia, an feudum fuerit apertum ante, vel post emissam professionem, quia utroque casu transit in Monasterium, si servitia sint ejus qualitatis, ut à Monacho, vel Monasterio possint honestè per se, vel per alium exhiberi, Felin. alios citans in d. c. In presentia n. 48. de probat. Cald. d. conf. 2. n. 1. & 2. de feud. Curt. sen. d. conf. per tot. ubi latè consulit Canonicum Regularem, vel Monasterium posse succedere in feudo aperto postquam erat professus, quia servitia poterant decenter præstari per se, vel per substitutum, Jacob. ubi sup. n. 4. ad fin. Imò minor est dubitatio de successione Monasterii in feudo aperto post Monachatum, quia tunc cessat ratio, quod vassallus ingrediendo Religionem videatur feudo renuntiare. Idèoque hoc casu si servitium sit personale, debet admitti, de æquitate ad intervendum per substitutum: si autem servitium possit per alium explicari, tunc admitti debet etiam de rigore, ita Bald. in c. 1. n. 3. de benefic. fam. Bellam. d. conf. 48. n. 31. vers. ultra prædicta, Curt. sen. d. conf. 62. n. 6. vers. Ostendit.

His ita constitutis, pro solutione quæstionis inquirendum est, quæ & qualia servitia huic feudo sint annexa; & quidem perspecto tenore investituræ nullum apparet servitium, quod à Monasterio, vel Ecclesia non possit honestè per se, vel per alium exhiberi.

Nam in bulla investituræ cavetur, ut feudum hoc sit nobile, antiquum, & honorificum, liberum, francum. expeditum. Quæ verba maximè simul juncta faciunt vassallum omni libertate liberum, & ab omni servitio absolutum, ut formaliter inquit Calder. conf. 7. An feudatarius num. 1. vers. Not. feudum, tit. De feud. Oldrad. conf. 234. Factum tale enim. Quidam nu. 2. vers. Ego considerabam. Et denotat libertatem, & franchitiam in omnibus, præterquam in investitura exaratis, ut declarat Joan. Andr. in addit. ad Speculat. tit. De præscr. col. pen. & ult. Alex. conf. 30. Quoniam omne num. 19. vers. Sed per hoc dicit, Joan. Andr. lib. 3. Jacobin. de feud. in verb. Et promiserunt, nu. 2. Seraph. dec. 1105. n. 9.

Servitia autem, quæ in hac investitura exprimuntur, sunt tantum infra scripta, videlicet, ut feudatarius in signum, & recognitionem feudi summam duorum milium teutorum annis singulis Cameræ Apostolicæ persolvere teneatur, ac jura colonorum servare. Et hoc servitium reale est, & absque dubio præstari potest per substitutum, Andr. de Ifern. in cap. 7. §. Qui Clericus num. 6. vers. Ubi cumque, si de feud. succ. controvers. Nam, ut inquit Felin. in cap. In presentia, numer. 47. vers. Fallit 2. de probat. servitium, quod præstatur in signum recognitionis, cum sit annuum, in quocumque, & qualicumque statu mutatu præstari potest. Sequitur Decius ibid. num. 290. Ruin. conf. 42. Proponitur num. 10. lib. 1. Deindè sequitur in investitura, ut feudatarii teneantur ad obsequia quæ pro similibus feudis Papæ, ac Sedi Apostolicæ de jure, vel consuetudine præstari solent. Quæ quidem obsequia domino per vassallum præstanda sunt, adinstar eorum, quæ libertus debet patrono, ut per Andr. de Ifern. in cap. 1. num. 5. quib. mod. feud. amitt. Obsequia autem,

quæ del. et patrono libertus, sunt honoris, & reverentiæ, quia libertus semper honesta, & sancta patroni persona videri debet, *l. libertus, ff. de obseq. gloss. in rubr. Cod. de obseq. Patron. præstand.* Quare ambigendum non est, quin obsequia hujusmodi à religioso vassallo, & Episcopo honestissime possint, ac debeant Summo Pontifici, ac Sanctæ Sedi per seipsum exhiberi. Ad hoc Extravagans *Quorumdam col. 10. vers. Habent in illis minores obsequi majoribus, de verb. significat.*

- Tandem in investitura caveatur, ut ea omnia, ad quæ tenentur alii feudatarii, & Marchiones Sedis Apostolicæ, Papæ, & eidem Sedi impendere, & præstare teneantur. Quæ verba referuntur ad ea, quæ sunt ex natura contractus feudalis, id est, ad homagium, & fidelitatem, ut per Jo. And. & Alex. *locis proxime citatis.* Homagium autem, & Sacramentum fidelitatis honestè à Religioso præstari potest per seipsum, ut est casus in *cap. Periculoso, §. Verum de stat. Regul. lib. 6.* ubi pro feudo, quod Monasterium habet à Domino temporali, etiam Abbatia, vel Priorisfam clausuram exire debet ad homagium, & juramentum fidelitatis præstandum. Et ibi notant omnes in Summario text. & Franc. in 2. *notab.* Nec illa constitutio fuit sublata, imò expressè innovata à Concilio Tridentino in *c. 5. sess. 25. de regularib.* Licet postea hac in parte sublata fuerit per declaratoriam S. Pii V. quæ incipit *Decori sub Constitutione octava de clausura Monialium.* Undè si hæc præstare potest Abbatia clausura adstricta, multò magis Religiosi, & maximè Episcopi, quia etsi feudum non habeant, tamen præstant Papæ juramentum fidelitatis, ut in *cap. Ego N. de jurejur.* Quod juramentum est bigium, ut dicunt ibi Baldus *num. 11. vers. ibi contra,* & Alex. de Nervo *nu. 24. vers. Ix quo infert.* In forma autem fidelitatis, quam Domino præstant feudatarii, nihil continetur, quod à Religioso, & Episcopo non possit honestè per se, vel per alium explicari, ut patet in *c. de form. a 25. qu. 5.* quod refertur in *c. 1. de form. fidelit. & in tit. De nov. form. in usb. feud.* Nam ad militandum, præsertim in propria persona, ex forma fidelitatis, utique vassallus non tenetur, Oldrad. *conf. 234. n. 2. in fin. vers. Inter hæc autem non est aliquem ad exercitum sequi* Baldus in *c. 1. num. 17. vers. Inter hæc autem, in tit. De captivo, qui curiam vendidit,* Jacobin. *de feud. in verb. Et promiserunt num. 2.* & clarè probatur in *cap. Imperialem, §. Firmiter, de prohib. feud. alienat. per Frider.* ubi tantum est, ut vassallus teneatur ire, vel mittere cum Domino ad expeditionem bellicam, vel ipsi Domino subministrare dimidium redditus unius anni. Et sic est in optione vassalli, an velit ire, vel mittere; an verò redditus subministrare. Et est communis Doctorum opinio, ut testantur Jacobin. *ubi supra num. 26.* & Clar. in *§. Feudum quest. 22.* & quòd vassallus non teneatur sequi Dominum in bello, neque ad alia servitia personalia, nisi hoc expressè sit cautum in investitura, cum hoc non sit de natura feudi, tenuerunt Bellam. *d. conf. 48. n. 31. sub vers. Sed contra,* Soccin. *sen. conf. 257. visis investituris nu. 1.* circa *finem, vers. Et licet lib. 2. Decian. conf. 58. Queritur nunc num. 42. vers. Neque hic dicitur lib. 2. Rota acc. 41. numer. 2. part. 1. di. vers.* Et generaliter, quòd in omni feudo sit in electione vassalli, an velit personaliter inservire, an verò pecuniam solvere, post antiquos deducit Alvarot. in *cap. 1. in fin. de pac. juram. firm. & in d. c. Imperialem, §. Firmiter,* Jacobin. *loco cit. Capvc. dec. 10. nu. 11.* Et in Episcopo, qui tenet magnum, & nobile feudum ab aliquo Principe, notat Host. in *Summa de immunit. Ecclesiar. §. A quibus muneribus, vers. ab angariis ver. ibi: Sicut puto si Episcopus.*

Ex quibus patet omne servitium in hac investitura expressum posse à vassallo religioso, & Episcopo honestè per se, vel per substitutum expediri. Et consequenter si feudum fuisset apertum antequam memoratus Religiosus esset Episcopus, utique transivisset in Monasterium juxta primum membrum distinctionis Innocentii, de quo *supra nu. 64.* Religio enim Fratrum Predicatorum hodie est capax bonorum immobilium ex Concil. Trid. *c. 3. sess. 25. de Regular.*

- 79 Verùm cum fuerit apertum, postquam est in Episcopum consecratus, succedit Ecclesia: nam Monachus, quem Canonica electio à jugo regulæ monasticæ professionis absolvit, & sancta ordinatio de Monacho Episcopum facit,

velut legitimus hæres paternam tibi hereditatem postea jure vendicandi potestatem habet. Quæ sunt verba Conc. Tolentani relata in *c. Statutum 18. q. 1.* & illud pro nomen, *sibi,* exponitur, id est, Ecclesiæ; sive, ut ibi per gl. in *ver. Legitimus,* Archid. & Turrecr.

Idèque cum Archiepiscopus Goanus in Indiis Orienta. 80 libus in visitatione luminum inter alia quævisset, an spolia Episcopi Regularis morientis ab intestato pertinerent ad Cameram Apostolicam, an ad successorem beneficii, & bon. mem. Cardinalis Serra testatus esset, Cameram Apostolicam ibi quoad spolia nihil prætere: Sacra Congregatio Concilii respondit bona post consecrationem acquirit ad propriam Ecclesiam pertinere per *d. Statutum, & doctrinam,* Navarr. *de redditib. Eccles. qu. 1. in g. ad monii. num. ... & seqq.*

Undè quemadmodum Cathedralis Ecclesia, ad quam 81 Regularis assumptus est, succedit in bonis allodialibus eis post consecrationem delatis: ita & in feudalibus de quibus agitur, quia cum servitia illis annexa non sint incompatibilia cum statu Regulari, sicut in illis ante consecrationem successisset Religiosus ad utilitatem Monasterii, ut fusè ostensum est supra, ita post consecrationem succedit Episcopus ad utilitatem Ecclesiæ. Idque ad exemplum Monachi, qui effectus est Comes per Papam: succedit enim 82 in feudum apertum postquam factus est Comes, tamquam postliminio reversus, in integrum restitutus, & habitatus. Ita Bald. in *conf. 275. Quod pro regulari n. 7. vers. Pone quod Monachus lib. 2.* Quod longè magis procedit in 83 Regulari ad Episcopatum evedto. Nam etiam si servitia feudo annexa requirerent industriam personæ, juxta text. in *l. Inter artifices, ff. De solut. & in c. fin. de offic. deleg.* Tamen ex quo factus est Episcopus, censetur habitatus 84 ad intervendum per substitutum, ut est text. in *l. Ad similitudinem, Cod. de Episcop. & Cleric. & tradunt Præpositus in cap. 1. §. Et quia, col. 6. post med. vers. Respondeo, de his, qui feud. dar. poss. Calderin. d. conf. 2. num. 1. vers. Item hoc probatur, de feud. Jason conf. 117. In causa, & lite nu. 2. vers. Ad prædicta accedat, quod etiam effectus Episcopum, volum. 4. Cæphal. conf. 1. num. 4. vers. Tertio quicquid, Martin. Lauden. in cap. 1. §. Et quia vidimus, qui feud. dar. poss. ubi refert hanc controversiam de facto contigisse in Episcopo Palmen. & præstantiores Doctores Bononienses, & Papienses contuluisse, Episcopum esse 85 successibilem in feudo paterno, prout etiam refert Jacob. in *tract. de feud. in verb. Et quibuscumque n. 4. vers. Contrariam.* Et ita communiter servatur. Nam Episcopi, & Cardinales retinent feuda ad eos devoluta jure successio- 86 nis, ne dignitas porius decrementum, quam incrementum eis attulisse videatur, & sine controversia admittuntur ad præstandum quodcumque servitium per substitutum, ut attestatur Julius Clarus in *§. Feudum qu. 76. circa fin. vers. Ceterum communiter servatur.**

Neque obstat, quòd hoc casu versetur in Episcopo Regulari, qui per consecrationem non fuit absolutus à voto 87 paupertatis, sed adhuc remansit in statu incompatibili cum acquisitione domini feudalis, gloss. in *cap. Statutum in verb. Legitimus 18. q. 1. & in cap. De Monachis, in verb. Discedere, 16. quest. 1.* Sanctus Thomas in 2. 87 2. quest. 185. art. 8. & probatur in *c. Cum olim, il 2. vers. Præterea de privileg.* ubi Monasterium, cui Canonicus Regularis in Episcopum jam promotus mille marbotinorum donaverat, fuit condemnatum ad illorum restitutionem, quia, ut ibi dicit glossa in *verborum Restitutionem,* qui nihil habet, nihil donare potest.

Id inquam non obstat, quoniam, ut respondet d. gloss. 88 quicquid Religiosus post suam consecrationem acquirit, non sibi, sed Episcopatu acquirit, Et, ut inquit Div. Thom. *ubi supra in respons. ad 3.* non vendicat hereditatem, ut propriam, sed quasi Ecclesiæ debitam. Et sic 89 non frangitur votum paupertatis. Imò quod plus est, si frater Minor promoveatur ad Episcopatum, quamvis talis dignitas non faciat eum capacem successio- 90 nis, quia non liberat à substantialibus regulæ; tamen bona, quæ ipsi fratri Minori jam assumpto obveniunt, remanent apud Ecclesiam, ad quam est assumptus, ut post Bart. Bald. & Feder. de Sen. firmat Nicolaus de Uhal. in *tract. de success. ab intest. Cleric. in 1. par. n. 3. & 4.* & ex modernis Navat.

vat. *conf. 7. incipit, Quidam Archiepiscopus olim frater Minor n. 1. de solut. & resoluit Rota dec. 115. per tot. p. 4. t. 2. rec.*

Confirmantur prædicta, quia in hac investitura ex descendentibus masculis Diomedis primo loco vocantur filius major natu, & nepos major natu laici, exclusis personis Ecclesiasticis, quæ matrimonium contrahere non valuerint, id est clerici in sacro Ordine constituti, & solemniter professi. Nam his duobus modis solemnizatur votum impediens matrimonium contrahendum, & dirimens postea contractum, ut c. 1. *De voto lib. 6.* & paulò post sequitur in investitura: laicis verò omnibus cessantibus ex præfatis clericis major natu subintret. Quæ verba videntur intelligenda de illis clericis, seu personis Ecclesiasticis, quæ extantibus masculis fuerant à feudo exclusæ; & sic de constitutis in sacro Ordine vel solemniter professis. Non enim investitura discretivè loquitur de clericis, vel Monachis, sicut fit in *cap. 1. §. Qui Clericus de feud. defunct. &c.* & in aliis concordantibus, sed loquitur simpliciter de clericis. Et cum feudum sit beneficium Principis, c. 1. §. *Beneficium, in quibus caus. feud. admitt.* ac proinde sit plenè interpretandum, l. *fin. ff. de constit. Princip.* Præposit. in *cap. 1. §. Et quia col. 18. ante med. vers. Item quia beneficia Principis, de his qui feud. dir. poss.* utique in hac favorabili materia clericorum appellatione non veniunt etiam regulares, ut per Abb. in *rubr. de vit. & honest. cleric. num. 15.* Paul. de Castr. *conf. 336. in hac substitutione num. 3. lib. 1.* Inò veniunt etiam Episcopi secundum Abbatem in c. *Cum tibi num. 40. de verbor. significat.* Undè quatenus prædicti alii essent inhabiles ad serviendum: tamen cum ex forma investituræ sint habilitati ad succedendum, intelliguntur etiam habilitati ad serviendum per substitutum, argum. l. *Quidam consulebant, ff. De rei judicat.* Et hanc regulam ponit Andr. de Isern. in *cap. 1. in fin. & post eum Bald. ibidem num. 6. vers. Adde talem regulam, & Afflict. col. 4. in princip. de milit. Vassal. qui arma bellic. deposuit, Alex. d. conf. 10. nu. 16. & 17. lib. 5. Pedemon. dec. 27. n. 15. & 16.*

93 Nec refert, quòd in investitura vocetur clericus major natu. Quia nihilominus succedit Monachus, & Episcopus, Paul. de Castr. *conf. 336. in hac substitut. nu. 30. lib. 1. juncto themate consilii.*

94 Postremò in hac materia illud accuratè observandum videtur, quòd etsi liber feudorum sit authenticus, & allegari possit ad decisio: em causarum in materia feudali, & liget etiam Ecclesiam, & Ecclesiasticas personas, Bald. in c. *Ceterum nu. 2. de jud. & alii apud Clar. in §. Feudum, q. 3. vers. Sed numquid:* tamen hoc videtur omninò limitandum quo ad illa capitula, quæ statuunt nominatim contra Ecclesias, & personas Ecclesiasticas, prout facit d. c. 1. §. *Qui clericus, si de feud. defunct. &c.* & alia capitula supracitata n. 5. Quia talia sunt contra libertatem Ecclesiasticam, & non valent, ut per Bald. *conf. 275. Quod regula n. 9. vers. Papa etiam lib. 2. Oldrad. conf. 270. In questione proposita n. 9. vers. Et tu visibus amice.*

Nam & leges Imperiales, quæ specificè disponunt de Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis, ac bonis earum, quales sunt, quæ habentur in titulis, de *Sacrof. Eccl. de Episc. & Cleric.* & consimiles, non valent ex defectu potestatis, ut est text. celebris in c. *Ecclesia S. Mariae, & ibi norant omnes infra eodem, & susè dictum est supra numer. 25. & 96 se 79. unde leges civiles, quæ loquuntur de emphyteusi Ecclesie, servari non debent secundum Abb. in c. in presentia num. 28. vers. Ego in hoc dubio de probat.* Et idem est in constitutionibus laicorum super rebus spectantibus ad Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas, etiam ratione domini utilitatis tantum, ut probatur in hoc capitulo secundum ea, quæ dicta sunt supra numer. 20. & 52. Quod si ita est in legibus Imperatorum, ac Principum, multò fortius observandum erit in constitutionibus feudaliibus, quæ non emanarunt à Principe, sed à privatis hominibus; nempe Roberto Orto, & Gerardo Agapite non habentibus Auctoritatem leges condendi, ut advertit Bellamer. d. *conf. 48. n. 33. vers. Item facit quod questio loquitur de jure.* Qui propterea nu. 33. *vers. Quid dicendum in fin.* firmat communem esse opinionem, quòd jura feudorum non ligent. Et quamvis hodie contraria opinio frequentius sit recepta: tamen hoc idè est, quia ex quo liber feudorum fuit pro authentico observatus, & allegatus supra hominum me-

97 Profp. Fagnan. in I. Libr. Decretal.

moriam, tunc tantum vim habet privilegii, ut ait Molin. in *consuetud. Paris. feud. in princip. nu. 46. & Clar. loc. cit.* At hæc ratio non militat in capitulis, quæ sunt contra libertatem Ecclesiasticam, quia in talibus consuetudo utcumque immemorabilis non valet, nec habet vim privilegii, c. *Cum terra. & ibi Abb. in 2. nor. de elect. Collect. in c. 1. n. 30. circa fin. de consuet. & hodie expressum in Constitutione sanct. mem. Urbani VIII. quæ incipit. Romanus Pontifex edita die 5. Junii 1641. Et hic junge, quæ dicta sunt supra n. 52.*

Nec refert, quòd Dec. *conf. 131. Revocatur in dubium n. 3.* dicat jura feudorum videri approbata ab Ecclesia: ubi canones expressè non contradicunt: quoniam hoc potest admitti in illis tantum juribus feudaliibus, quæ generaliter loquuntur, prout colligitur ex ipsomet Dec. *num. 2. vers. Ad hoc facit, & ita intelligi debet Bald. quem Dec. allegat in cap. Ceterum num. 2. d. judic.* dum ait consuetudines feudales habere locum etiam in feudis Ecclesiasticis. At secus est in illis juribus, quæ de Ecclesiis, & earum personis, ac rebus specificè disponunt, quia ponunt falcem in messem alienam, & non valent, prout de legibus Imperatorum distinguitur per Canonitas in *cap. 1. infr. de nov. oper. nunciat. & post Abb. & alios dixi supra numer. 32.* Quare cum capitula feudalia excludentia à successione Clericos, & Monachos hac in parte non habent legis auctoritatem; Consequens est, ut in hoc articulo servandi sint canones, qui Clericos, & Monachos non repellunt, ut supra diximus n. 5. Felin. in d. c. *In presentia n. 44. vers. Et nos dicas de probat.*

His accedit, quòd in prædictis capitulis excludentibus Clericos, & Monachos non comprehenduntur Episcopi propter excellentiam dignitatis Episcopalis, Caphal. *conf. 1. nu. 4. vers. Quicquid;* ac proinde in eorum successione servabitur jus commune, ut disponitur in c. 1. §. *Serenus de cognit. feud. Bald. conf. 328. Cum in causa, in fin. vers. Declarando, id quod dixi lib. 3. Paul. de Castr. conf. 262. Dico quod Episc. in fin. lib. 2. Clar. in §. Feudum in q. 3.*

Ac demum cum præfens feudum uti proveniens ab Ecclesia Romana sit Ecclesiasticum, Bald. in *Præjud. feud. in ult. divis. Imol. in c. fin. n. 36. vers. Item feudorum aliud est Ecclesiasticum inf. de feud.* Jura feudorum superius allegata, quæ prohibent Clericos, & Religiosos succedere in feudo seculari concessio a Principibus secularibus, ad hoc feudum Ecclesiasticum non extenduntur; Nam Principes laici verisimiliter nolunt in suis feudis secularibus admitti Ecclesiasticos: sed è contra in feudis Ecclesiasticis non est verisimile, ut Apostolicus voluerit excludere suum genus Ecclesiasticorum. Ita in terminis Jaion in *conf. 117. in causa, & lite n. 1. col. 2. vers. Secundo principaliter vol. 4.* ubi etiam subdit in feudo Ecclesiastico cessare rationes ponderatas in præallegatis capitulis excludentibus Clericos, & Religiosos à successione feudi, nempe quòd desinant esse milites seculi, qui facti sunt milites Christi, & ne no militans Deo implicet se negotiis secularibus. Hæ namque rationes non applicantur feudo Ecclesiastico, quia Religiosi, & Episcopi propter hoc non desinant esse milites Ecclesie, & possunt impendere servitia feudalia secundum eorum qualitatem, & conditionem, ut latius per eum, & sequitur decisio Pedemontana 27. n. 17. in 3. *fallentia.*

Ex quibus concludendum videtur feudum hoc debere in Ecclesiam Episcopalem transire quoad commoditatem domini utilitatis durante tamen vita naturali ipsius Episcopi. Nam ut inquit Bald. in *auth. Nisi rogati n. 15. C. Ad Trebell.* interim donec vivit vassallus feudum non reddit ad dominum, sed Ecclesia habet commoditatem, si servitium juxta conditionem feudi non minus decenter præstare possit Ecclesia, quam vassallus. Et idem Bald. in c. 1. n. 1. *vers. Si ergo feudum de milit. vassall. qui arm. bellic. deposuit.* Et ibi etiam Alvar. col. 2. Alex. d. *conf. 10. n. 10. 14. & 17. lib. 5. Felin. in d. c. in presentia n. 46. vers. Secundo.*

Nec prædictis obstat, quòd jura feudalia, quæ ex sui natura non transeunt, nisi ad hæredes sanguinis, ut Regnum, Ducatus, Baronia minimè transeant in Monasterium, vel Ecclesiam, sed remaneant generi, ut inquit Bald. in l. *Deo nobis, §. Hoc etiam num. 4. Cod. de Episcop. & Cleric.* post gloss. ordinariam in c. *Scriptis nobis in verb. Dignitatem 27. quest. 2. Felin. in d. c. 1. p. In presentia num. 44. vers. Ad idem quod notat Bald. & ibi etiam Dec. num.*

289. de probat. Spec. in tit. De st. u. Monach. §. 1. n. 15. dicens ita seruari de facto.
- 107 Etenim huiusmodi auctoritates vendicant sibi locum in successione per quam feudum transit in perpetuum ad manus mortuas, ad eò ut nunquam sit reversum ad dominum, juxta text. in c. 1. §. de alien. feud. At in casu præsentis feudum conclusionem superius firmatam Monasterium, & Ecclesia non succedunt in feudo in perpetuum, nec sunt vassalli, sed habent solam commoditatem domini utilis vivente feudatario; unde prædictæ auctoritates non applicantur. Et ita seipsum declarat Bald. in cap. 1. nu. 1. vers. Si ergo feudum, & ibi etiam Alvarot. col. 2. de milit. vassal. qui arm. beli. depof. & idem Bald. hic n. 19. Alex. d. conf. 10. nu. 17. lib. 5. Capyc. dec. 10. n. 5. & 10. & quamvis Præpos. in c. 1. §. Et quia col. 13. ante med. vers. Aut loquimur de iis, qui feud. dar. poss. opinitus fuerit Monasterium etiam durante vita feudatarii non succedere in feudo, quod transit solum in heredem sanguinis: tamen loquitur ex capite suo, & in prima opinione non est contradictor, ut dicunt Capyc. d. dec. 10. n. 6. & 10. & Clar in §. Feudum, qu. 78. vers. Quæ tamen opinio.
- 108 In glos. prima, Quæro cum Innocentio, an Principis rescriptum, lex, vel statutum in læsionem juris alterius valeat, nec ne.
- 109 Pro solutione duo casus principales sunt distinguendi. Primus est, cum Princeps aufert jus alteri quæsitum, vel acquirendum de jure naturali, id est gentium, ut sunt dominia, obligationes, & huiusmodi, quæ non dantur à jure civili, sicut dantur actiones, l. Ex hoc jure, ff. De Jusfit. & jur. missit. de rerum divis. §. Fera quoque bestia; sed proveniunt à jure gentium, quod etiam dicitur jus naturale, quia naturali ratione inductum est, ut instit. de rerum divis. §. Singulorum, secundum Innoc. hic n. 3. circa fin. vers. De jure autem naturali, & Compost. n. 3.
- 110 Et in hoc primo casu subdistingue: Nam aut Princeps aufereudo jus alterius procedit sine justa causa, & hoc est certum; & concludendum est secundum Innocentium n. 2. huiusmodi rescriptum, aut legem, vel statutum non valere, ut leg. final. c. Si contra jus, vel utilit. public. Et concordant Compostell. num. 1. Host. eod. num. in verb. Ut si quis, vers. Hoc enim, Joan. Andr. num. 15. & 16. Felin. num. 27. & reliqui omnes. Et hanc dicit esse opinionem Canonitarum, & Legitarum, Abb. hic n. 11. vers. Si autem non subest causa, per text. in Clement. Pastoralis de re judicat. ubi habetur, Imperatorem non posse tollere ea, quæ sunt de jure naturali; & sic non potest Imperator alicui rem suam auferre, quia licet habeat jurisdictionem in universos, leg. de precario, ff. ad leg. Rhsd. de pact. non tamen habet dominium rerum privatarum, quæ a principio fuerunt concessæ occupantibus, ut instit. de rerum divis. Quasi per totum, secundum Abbatem & Felin. locis proxime citatis, & constat ex dictis supra n. 51. Eandem conclusionem potuit Bart. in proæmio Digestorum, per text. Quem dicit meliorem de mundo in leg. venditor, §. Si constat, ff. commun. prædiorum, per quod dicit, nec Principem, nec Civitatem posse aliquem privare dominio rei suæ sine causa. Et quamvis non desint contradictores, ut hic per Felin. num. 33. vers. Secundum vero membrum, tamen hæc opinio est communior, & rationabilior, ut dicit Raphael Fulgol. in d. l. fin. Cod. Si contra jus, & Felin. loco proxime citato. Et patet ex cumulat. per Anton. Gabr. comm. concl. lib. 3. tit. de jur. quæsit. non toll. conclus. 1. nu. 1. & eam sequitur Divus Thomas, dicens, huiusmodi leges esse tyrannicas in quodlib. 12. art. 24. in fin. Et hoc membrum declarata septem modis, ut hic per Felin. nu. 40. Et sicut non valet rescriptum, lex, vel statutum; ita nec consuetudo, secundum Innoc. d. num. 2. vers. Et sicut rescriptum, Host. num. 40. & Jo. Andr. num. 16. vers. Et sicut non valet.
- 111 Non obstat, quod rerum dominia videantur haberi per leges Imperatorum, ut cap. Quo jure 8. dist. Ergo legibus, & statutis possunt auferri. Quoniam ut respondet Compost. hic num. 6. ad fin. vers. Sed videtur, & Jo. Andr. nu. 24. à jure gentium descendunt dominia, sed per leges Principum distinguuntur modi per quos dominia acquiruntur ut ff. De acquir. rer. domin. per totum, sequitur Ruin. conf. 21. Visis omnibus nu. 3. vol. 1. & Felin. hic nu. 49. vers. Secundus est. An autem Papa sine causa possit auferre alicui officium, vel beneficium, examinavi latissime in c. Consultationibus infra de Cler. egrotant. & plura in utramque partem congerit hic Felin. n. 40. usq. ad n. 45.
- 112 Aut Princeps auferendo jus alterius procedit ex justa causa, idque similiter est certum: & tenendum est rescriptum, legem, vel statutum valere, vel si quis sepulcrum, ff. De religiof. & sumpt. funer. c. Pro quib. c. us. serv. pro præmio libert. accipiant. per totum, Innoc. hic n. 2. in fin. vers. In casibus tamen, & nu. 3. Compost. num. 4. Host. ead. nu. vers. Et hoc verum est, Jo. Andr. nu. 18. v. r. Et hæc vera, Abb. num. 11. Ideòque per præscriptionem a jure civili inductam privatur quis jure suo. leg. Bene à Zenone, c. De quadriem. præsc. & propter delictum bona confiscantur, c. De bon. damn. per tot. Item per legem humanam certo casu inducitur servitus, ut in c. Ita quorundam de Judais, contra libertatem, quæ est de jure naturali, ut cap. Jus naturale 1. dist.
- 113 Et justa causa auferendi jus quæsitum de jure gentium est favor publicus, ut leg. Item si verberatum, §. 1. ff. De rei vendicat. l. Lucius, ff. De evict. & not. in l. Antiochensium, ff. de privileg. credit. Abb. d. n. 11. circa fin. vers. Sed causa existente, & Felin. num. 27. vers. causa autem, plenè Anton. Gabriel. commun. conclus. libr. 3. in tit. De jur. quæsit. non tollen. concl. n. 1. ad eò ut in hoc casu valeat rescriptum, etiam si in eo non fuerit derogatum regulæ de non tollen. jus quæsitum, Sayr. super d. regula quæst. 19. & dec. penult. lib. 2. & fuit multoties resolutum in Rota, ut dixi in c. Ceterum num. 32. & 49. de rescr. Et hoc secundum membrum, quod Princeps ex justa causa possit rem alterius auferre, declara notabiliter quatuor modis, ut hic per Felin. à nu. 28. usq. ad n. 32.
- 114 Aut denique dubium est, an justa causa subfit, necne: & tunc Cyn. & communiter Legistæ in l. Rescripta, Cod. De precib. Imperat. offerend. tenent præsumi pro Principe, quod fuerit motus ex justa causa. Et idem tenet gl. fin. in l. Relegari, ff. De pæn. dicens magnam, & justam causam esse Principis voluntatem, Butr. hic n. 22. vers. Aut est dubium; & Card. in 6. q. & Imol. n. 18. vers. Si autem esset dubium; & pro hac opinione plurimos cumulat, eamque dicit esse magis communem Ant. Gabr. commun. concl. lib. 3. d. tit. de jure quæsto non tollen. concl. 3. n. 4. & 5.
- 115 Quinimò dicunt Doctores in Principe, qui suo rescripto aufert dominium de jure gentium quæsitum privato, usque ad eò causam præsumi, ut contra huiusmodi præsumptionem contraria probatio non admittatur Cyn. in d. leg. Rescripta circa fin. Cod. De precib. Imperat. offerend. Butr. & Imol. loc. cit. Felin. hic num. 60. vers. Et ad eò procedit, sed hoc dictum, ut inquit Abb. hic n. 14. videretur satis durum, & nullo jure apertè probatur, & in contrarium potest allegari text. in Clementin. Pastoralis de re judicat. & illud dictum reprobatur Cravet. in conf. 135. Verba decreti num. 42. vers. Imò isto casu, ubi citat plurimos, & in princ. ejusdem num. 42. concludit assertionem Principis super justa causa non esse probationem, sed tantum operari, ut transferatur onus probandi in adversarium, allegat Angel. in conf. 368. Serenissimus Princeps Vincenslaus, n. 2. Rom. in conf. 369. circa primum n. 38. Com. in conf. 32. In hac consultatione n. 9. col. 6. vers. Et maxime cum Pontifex lib. 1. alios citat Gab. d. concl. 3. n. 3.
- 116 Imò in Principe rescribente contra jus tertio quæsitum de jure gentium absolute causam non præsumi tenuerunt, Abb. hic d. n. 14. vers. Hoc dictum, Dec. n. 27. & Felin. n. 65. vers. Ex quibus redditur dubia, & alii plures apud Ant. Gabr. d. concl. 3. n. 1.
- 117 Quia tamen in practica servaretur prima opinio, ut dicit Abb. loc. cit. eam poteris limitare quatuor modis. Et primo eam limitabis, ut non procedat, quando Princeps rescribit contra jus quæsitum ex suo contractu; ad hoc l. Casar, ff. de publican. & veltigal. & cap. 1. de probat. ubi text. optimus. Quam limitationem posuit etiam idem Abbas in conf. 3. Nit. ar. in præsentem in penult. col. in 27. qu. lib. & Bertrand. in conf. 15. n. 4. vers. Secundò respondetur, & conf. 233. n. 3. vol. 2. Gabr. d. concl. 3. n. 13. & ex hoc infert Abb. hic n. 15. ut Princeps non possit suo vassallo sine causæ cognitione feudum auferre, quia in feudo est quidam contractus, ex quo ultrò citròque nascitur obligatio, ut in cap. De forma 22. q. 5. juncta glos. in l. Liber homo, ff. De verb. obligat. Item de natura feudi est, ut non auferatur

nisi causa cognita, ut in *cap. 1. de natur. feud. & in cap. 1. de feud. sine culpa non amitt. in usib. feud.* & in hac specie consuluerunt Dec. *conf. 689. viso puncto. Paris. conf. 11. Castrum istud, n. 55. & 111. lib. 1. Socin. Jun. conf. 94. Constitutum, n. 3. vol. 2. & passim alii.*

- 128 Limitabis secundò, ut non procedat, si princeps rescribat contra concessionem suam etiam gratuitam, puta conferendo officium, vel beneficium à se prius alteri collatum: in tali enim rescripto non præsumitur causa, sed potius Princeps præsumitur circumventus, text. est in *c. Cum olim, infra de re judic.* ubi si Papa conferat alicui beneficium unius, & dicta collatio repugnet ordinationi à se prius factæ in favorem alterius, secunda dispositio irritatur, prima remanente, ea ratione, quia ipsam secundam fecisse censetur tamquam circumventus in ea, quam prius fecerat, vel ex oblivione, vel factò ipsius collatarii. Et ita de hoc esse ibi casum expressissimum dixit Roman. *conf. 298. circa præmissam, num. 1. vers. Secundo eadem conclusio, quem sequitur Ruin. conf. 98. Quia per privilegium, nu. 22. volum. 4. Dec. conf. 588. Viso puncto, nu. 18. Socin. Jun. d. conf. 94. n. 3. vol. 2. & Ferret. conf. 6. Factum tale est, alias num. 4. & hæc præsumptio circumventionis est juris, & de jure, quæ contrariam probationem non admittit, ut ibi voluit singulariter Innoc. in princ. cum quo concordant Hostiens. *num. 5. Joan. Andr. nu. 4. Bellam. num. 2. Cardin. num. 9. vers. Et dicit Innocen. Alex. de Nævo num. 22. & Felin. nu. 5. col. 5. vers. Amplius ista, & consuluit eleganter Bald. in conf. 327. Pridie enim, nu. 4. volum. 1. Ruin. ubi supra, & concordant plures, quos citat**
- 129 Apostil. ad Roman. *d. conf. 298. lit. B. Porro in concessionibus Principum prima attenditur, nec per secundam primæ derogatur, ut consuluit Rom. d. conf. 298. per tot. & alii quos cumulat Anton. Gabr. comm. concl. lib. 3. in tit. De jure quaesito non toll. conf. 7. n. 4. & 5.*
- 131 Limitabis tertio, ut præsumatur pro Principe respectu subditorum duntaxat, non autem respectu aliorum, ut notabiliter voluit Innoc. in *c. Inquisitioni, num. 4. de sent. excomm.* ubi quod si Papa mandat laico sibi non subiecto in temporalibus, ut det alicui rem suam, talis non tenetur ei obedire nisi appareat legitima causa sic præcipiendi, cum non sit ei temporaliter subiectus: & idem colligitur ex Clem. *Pastoralis de re judic.* ubi ponderatur, quod Rex Siciliae non suberat Imperio, & hanc limitationem approbat hic Abb. *n. 15. vers. Item limito, & Felin. nu. 62. in fin. vers. Limita 3. & idem Abb. in c. 1. nu. 4. in fin. de caus. poss. & propriet. Ruin. conf. 91. Quaritur, nu. 5. vol. 1. & conf. 123. Visa facti sent. n. 23. voi. 3.*
- 132 Limitabis quarto, nisi causa in rescripto Principis expressa sit frivola, seu irrationabilis. Tunc enim princeps quavis rescribat ex certa scientia, motu proprio, & de plenitudine potestatis; tamen præsumitur circumventus, & tales literæ sunt ipso jure nullæ, & ita singulariter limitat Dec. in *conf. 576. Pro resolutione, n. 10. Bolognett. conf. 2. num. 45. Socin. ten. conf. 273. ante fin. vol. 2. Ruin. conf. 123. nu. 3. vol. 3. alias limitationes ad prædictam regulam ponit Anton. Gabr. dicta concl. 3. De jure quaesito non toll. & latius an, & quando causa præsumatur in principe rescribente contra jus tertii, vide Præpositum in *cap. Venerabilem, d. Quod autem, col. 1. in 3. notab. & seqq. Qui filii sunt legit.**
- 133 Secundus casus principalis est, quando rescriptum, lex, vel statutum lædit jus alterius in eo, quod ad eum pertinet de jure civili, prout sunt actiones, quæ a jure civili sunt proditæ, ut *l. 2. ff. De origin. Juris, & l. Ex hoc jure in fin. ff. De just. & jur. & in hoc 2. casu Innoc. hic num. 3. vers. Ubi vero rescriptum, Compostell. n. 5. Hostien. nu. 4. vers. Ubi vero. Joan. Andr. nu. 19. & Felin. num. 54. in fin. vers.*
- 134 *Quarta conclusio, distinguunt sic: Aut rescriptum, lex, vel statutum perimit jus alterius omninò, vel denegat ex toto agendi potestatem: & non valet nisi adjiciatur clausula, non obstante lege, &c. arg. l. Si quis in princ. test. ff. De legat 3. & authent. Hoc inter liberos, C. De testam. arguendo a lege ad ultimam voluntatem, quæ similiter lex dicitur, ut §. Disponat. aul. de nupt. & melius secundum Hostien. ubi supra, probatur in *cap. Nonnulli infra de rescript. & in cap. ult. De Capitul. monach. & quod dictum est**
- 135 nisi adjiciatur clausula non obstante, &c. locum habet etiam
- 136 quando alias constat de expressa voluntate Principis se-

cundum Compost. *d. num. 5. Hæc tamen non procedunt in literis Papæ contra jus tertii, quia non dicitur collare de illius voluntate per quascunque derogationes, nisi expressè fuerit derogatum regulæ de jure quaesito non toll. ut resolvit Rota coram Card. Seraphin. decif. 1082. num. 6. & 8. Quæ quidem derogatio requiritur in jure quomodo libet quaesito, & cujuscunque sit generis. Cæs. de Grass. decif. 1. nu. 4. de verb. signif.*

Verùm tamen et si rescriptum, vel lex auferre possit actionem modis prædictis, ut est communis opinio secundum Abb. *hic num. 3. non tamen potest illam sic auferre quin raddat justitiam, quia id esset contra jus naturale. Et ita ex mente aliquorum declarant Innoc. hic num. 3. vers. Sed & tunc, ut quidam dicunt, & Compostell. nu. 6. cod. vers. & tenent Jo. Andr. num. 21. Abb. d. num. 13. & Felin. num. 55. Nam hoc casu fit reditus ad primævum jus in quo non erant actiones, sed manu regia administrabatur justitia, dict. l. 2. & sic habes casum, in quo sine actione formali quis potest agere ex sola obligatione juris gentium, & secundum Abbat. & Felin. locis citatis, & sequitur Alex. conf. 1. Ponderatis, nu. 31. vers. Non obstat. lib. 5.*

Aut ex hujusmodi rescripto, lege, vel statuto jus alteri competens de jure civili non aufertur, sed differtur, & tunc valent, ut *l. Quoties, C. De precib. Imper. offerend. Innoc. d. num. 3. post med. vers. Si verò non auferatur jus, Compost. num. 6. cod. vers. Host. num. 4. vers. Ubi verò rescriptum. Jo. Andr. num. 22. Abb. num. 12. & Felin. n. 47. dicentes Principem posse inferre modicam læsionem puta dare dilationem debitori, ut non possit interim conveniri, d. l. Quoties. Idem tradit Alex. conf. 216. Non arguendi, n. 15. lib. 2.*

Ceterùm indistinctè jus merè civile tolli potest, si is, qui habet Jurisdictionem super eò jure, de hoc facit legem municipalem, secundum Innoc. *n. 4. & Jo. Andr. n. 23.*

Postremò addunt Innoc. *d. nu. 4. vers. Jus autem naturale. Compostell. num. 8. Jo. Andr. num. 25. & Felin. num. 26.* quod et si lex civilis non possit tollere in totum jus naturale; potest tamen illud distinguere, & adjuvare, eique addere, vel detrahere, sicut lex civilis, vel Canonica distinguit illud Evangelii. *In ore duorum, vel trium stat omne verbum, cap. In omni infra de testibus, ut non procedat in multis casibus, in quibus plures requiruntur, ut l. fin. C. De testam. l. Hac consultissima, C. Qui testam. sacer. poss. l. Testium, C. De testib. c. 1. & 2. 2. quasi. 4. & hoc expressè dicit text. in l. Jus civile, ff. De just. & Jur. ibi: Cum aliqui d. addimus, vel detrahimus juri communi, (id est naturali) ut ibi in glos. 1. Idque exemplo juris Prætorii, quod Prætores introduxerunt adjuvandi, vel supplendi vel corrigendi juris civilis, gratia ut *l. Jus autem, d. fin. ff. cod. & ibi plena glos. in verb. Adjuvandi. Et ita Innocen. & sequaces videntur sentire non modo jus naturale, id est gentium, sed etiam jus divinum posse distinguui, limitari, & declarari per leges civiles, ut hic per Felin. num. 2. Circa quod Cyn. & Legistæ multa dicunt in l. Rescripta, C. De precib. Imper. offic. & Bald. post gloss. in l. fin. C. Si contra jus, vel utilitat. publicam. Et alii apud Felin. *hic num. 2. & 16. & concludunt Principem posse limitare jus divinum in illis articulis, qui reperuntur ab ipso jure divino limitati; in aliis secus, nisi subsit justa causa limitandi, & in dubio præsumi pro lege Principis. Sed Abbas hic numer. 4. limitando dicta Legistarum dicit Principem sæcularem posse statuere interpretando jus divinum in rebus protanis, in quibus habet jurisdictionem, & dummodò subsit causa aperta; sed in spiritualibus interpretationem pertinere ad Papam, ut est textus in *cap. Per venerabilem, in fin. Qui filii sunt legitimi. Quod pluribus exornat Felin. hic numer. 17. & seqq.****

Ego verò existimo hæc dicta non procedere per ea, quæ scripsi in *cap. Cum pridem d. num. 76. usque ad numer. 84. de pact.* ubi latissimè probavi legem humanam ex quacunque causa non posse regi Divinæ quicquam detrabere, nec illam modificare, seu limitare, aut super ea dispensare, ibi plenè videas. Et ad auctoritatem illam: *In ore duorum, vel trium stat omne verbum. Quæ videtur distinguui, & limitari per legem Canoniceam, in cap. Licet universis, infr. de testib. & in c. Præsul, 2. qu. 4. Responde ut dixi, in c. Cum esses, num. 144. & nu. 149. de testam. & in*

& in d. c. *Licet universis*, in 2. vot. Distinctio autem Cyn. & Legistarum est sine succo, quia ineptum est ut lex civilis limitet jus divinum in illis casibus, in quibus jus divinum seipsum limitat. Jam enim illa non est limitatio juris civilis, sed juris divini. Arg. cap. *Litteris de rescript.* & l. *Item eorum*, §. *Si decuriones*, ff. *Quod cu-*

jusque universi. nomiu. Ubi verò jus divinum non limitat seipsum, lex civilis ex causa quantumvis gravi nequaquam potest illud limitare. Nam si id non potest Apostolicus, ut dixi in d. c. *Cum pridem*, nu. 76. & seqq. longè minus id poterit Princeps secularis, cap. *Cum ad verum*, & c. *Si Imperator*, 96. dist.

DE CONSTITUTIONIBUS.

Idem Innocentius III.

C A P U T VIII.

CUm accessissent ad Apostolicam sedem Archid. Tullen. & G. Tullen. capituli procurator: Archid. proposuit memoratus, quòd cum olim quidam Tullen. Canonici nostris auribus intromissent, quòd primiceriatus in Tullen. Ecclesia tanto tempore vacasset; quòd ad manus nostras illius personatus esset donatio devoluta: & infra: Fuit insuper ex parte capituli allegatum, quòd de communi assensu canonicorum Tullen. fuerit constitutum ne primiceriatus dignitas esset ulterius in Ecclesia memorata: inter Canonicos ipsos primiceriatus proventibus, & possessionibus distributis: & infra. Propter quòd evidenter apparet, quòd primiceriatus ipse tanto tempore non vacaverit, sicut nobis fuerat falsa insinuatione suggestum, & infra. Quocirca mandamus quatenus si vobis constiterit Tullen. Canonicos, ne ulterius in Tullen. Ecclesia primiceriatus esset officium, communiter statuisse, ac statutum ipsum auctoritate sedis Apostolicæ fuisse postmodum (sicut dicitur) confirmatum, vos illud faciatis in suo robore permanere: nisi postea dicti Canonici contraverint aliquem videlicet in primicerium eligendo.

S U M M A R I U M.

- 1 **D**ignitatis collatio devolvitur ad Papam si omnes collatores habuerint sex menses ad conferendum, & neglexerint conferre.
- 2 Papa confert beneficia devoluta potestate speciali, non generali tantum, qua potest omnia beneficia conferre.
Papa duobus modis conferre potest beneficia devoluta, ibid. vers. Porro.
- 3 Dignitas, personatus, & officium an differant.
- 4 Nomen dignitatis non sufficit in rescripto ex stylo curiæ, sed requiritur nomen proprium, & cognomen.
- 5 Canonici non possunt suppressere aliquam dignitatem in Ecclesia, & illius redditus sibi applicare sine auctoritate Papæ.
- 6 Prebendarum tenuitas est justa causa suppressionis dignitatis.
- 7 Episcopus cum consensu Capituli potest aliquot prebendas suppressere, & earum fructus reliquarum prebendarum distributionibus si sint tenues applicare ex Concilio Trid.
- 8 Non tamen ex Concilio potest suppressere dignitatem.
- 9 Collatio beneficii dicitur donatio.
- 10 Qualitas non potest esse sine suo subiecto.
- 11 Beneficium non vacat per obitum beneficiati, in tribus casibus, id est si sit suppressum, si prebende non sint distincte, & si sit de mensa.
Littera ad beneficium vacaturum, non extenduntur ad beneficium de mensa, ibid. vers. Tertius est.
- 12 Statuentes possunt recedere à statuto edito contra jus, non obstante confirmatione Apostolica.
Declaratur, n. 19.
- 13 Capitulum generale an possit recedere à constitutionibus per Sedem Apostolicam confirmatis prescribentibus tempus faciendi decreta circa electionem: Generalis in sede vacante, & n. seq. usque in fin.
- 14 Actus contra prohibitionem legis est ipso jure nullus, quamvis lex non procedat ulterius irritando actum.
- 15 Nisi eadem, vel alia lex declaret actum valere, & num. 38.
- 16 Gesta contra constitutiones Ordinis confirmatas cum decreto irritanti non valent.
Declaratur, n. 21. & 17.
- 17 Constitutio Capituli generalis confirmata à Sede Apostolica cum clausula decreti à statuentibus revocari

non potest, etiam quatenus concernit eorum favorem.

Contrarium, n. 21.

18 Clausula decreti quando apponitur videtur, data forma, cui renunciari non potest.

Declaratur, n. 22.

19 Statutum potest à statuentibus revocari quatenus concernit eorum favorem non obstante confirmatione Superioris.

20 Et consentur revocasse per unicum actum capitulariter gestum contra statutum, aut saltem suspendisse pro illa vice.

21 Statutum potest revocari à statuentibus quatenus concernit eorum favorem, etiam si fuerit confirmatum cum decreto irritanti.

22 Formæ renunciari potest, quando privatam respicit utilitatem.

23 Preceptum respiciens utilitatem ejus cui precipitur, consilium dicitur.

24 Prohibitio legis concernens principaliter favorem ejus cui fit, habet vim exhortationis, & n. 38.

25 Privilegio sicut potest renunciari, ita & decreto irritanti tamquam accessorio.

26 Decretum appositum in regressu, vel alia gratia non habet effectum nisi volente eo, in cujus favorem est appositum.

27 Decretum irritans in confirmatione constitutionum quarum aliqua habent clausulam annullativam actus contrarii, & alia non, minimè inducit nullitatem quoad omnia usque ad n. 34.

28 Confirmatio Pii IV. cum clausula decreti non operatur, ut omnia gesta contra Concilium Tridentin. sint nulla.

Matrimonia contracta non præmissis denuntiationibus valida sunt.

30 Concilium Tridentinum ubi voluit imponere penam nullitatis actus, id disertis verbis expressit.

31 Professio non est irrita ex eo, quòd facta fuerit à puella ante explorationem voluntatis.

32 Electio Provincialis facta non prævio juramento de eligendo digniorem contra Constitutiones Ordinis confirmatas cum decreto irritanti, non est nulla.

33 Decretum irritans apponitur ad finem removendi obstacula impediencia executionem actus super quo decernitur.

34 Causa finali constitutionis cessante, cessat ipsa constitutio.

- 35 *Decretum irritans non impedit manventionem dum discutitur an principalis dispositio locum habeat, nec ne.*
- 36 *Verba futuri temporis non imperativè prolata non sunt dispositiva.*
- 37 *Actus contra legis præscriptum factus ab eo qui prius jurisdictionem non habebat; est nullus, secus si habebat.*
- 38 *Intellectus c. Ad Apostolicam, de Regul.*
- 39 *Actus contra legem non habentem perpetuam causam prohibitionis non est irritus.*
- 40 *Actus contra statuti prohibitionem si fiat ab ipsismet statuentibus valet.*

Cùm accessissent. Dignitas sublata de Ecclesia per statutum Capituli à Papa confirmatum ulterius non censetur vacare, nisi postea per contrarium actum statutum illud fuerit revocatum. Hoc dicit, Dividitur in tres partes secundum Host. & Jo. Andr. In prima ponitur allegatio pro Primicerio. In secunda allegatio contra eum pro Capitulo. In tertia diffinitiva commissio. Secunda ibi, *Fuit insuper*. Tertia ibi, *Quocirca*.

- 1 Notaprimò ibi, *tanto tempore vacavisset, &c.* dignitatem posse ramidiù vacare, ut ejus collatio ad Sedem Apostolicam devolvatur. Quod contingit quando superiores omnes ordinarii collatoris unà cum ipso collatore habuerunt sex menses ad conferendum; & neglexerunt conferre. Ultimò enim collatio devolvitur ad Papam juxta terminos decreti Lateranen. Concilii, de quo in c. 2. *infra, de concess. præben.* Et tunc Papa confert ex potestate propria, & speciali, non ex generali tantum, qua potest omnia beneficia conferre, c. 2. *de præben. in 6. & Clem. 1. in fin. ut lite pend. & tradit Sarnen. in proam. regul. Cancell. q. 2. num. 7. vers. Considerata persona ipsius Papæ, & plenius in regul. de jur. quæst. non tollen. q. 1. num. 7. Quintil. Mandos. in rez. 2. q. 2. num. 2.* Porro beneficia devoluta duobus modis Papa conferre potest. Primò posteaquam ad eum sunt devoluta omnibus inferioribus in statutis temporibus ad conferendum negligentibus. Deinde quando beneficia sunt tantum devoluta ad aliquem superiorem ordinarii collatoris, utpotè si ob negligentiam Abbatis, vel Capituli devoluta sit collatio ad Episcopum, vel ob negligentiam Episcopi ad Metropolitanum, ad præscriptum d. c. 2. *de præb. in c. Papa enim concurrere potest cum Episcopo, vel Metro. olitano; arque ita semper conferre potest vel ratione devolutionis ad ipsum, vel ratione concurrentis, ut declarat Rebuff. super concord. in tit. De collat. §. Si quis vero, in ver. Devolutio, & Mandos. in rez. de Ann. q. ult. n. 6.*
- 3 Secundò nota dignitatem, personatum. & officium esse synonyma, seu idem importantia; nam in hac decretali Primiceriatu quandoque appellatur dignitas, quandoque personatus, & quandoque officium. Quod tamen verum est largè sumpto vocabulo; sed in strictiori significatione differunt, ut plenè notat Joan. Andr. post Archid. in cap. 1. *de consuet. lib. 6. & in cap. De multa infr. de præbend. Butr. hic numer. 4. Imol. numer. 1. & Abb. in princ. & scripsi in cap. Ad hac infra, de præb. ubi plenè videas.*
- 4 Tertiò nota ibi, *Archidiaconus Tullensis*, ad certitudinem personæ sufficere in rescripto exprimere nomen dignitatis, quod tamen hodie non servatur, quia ex stylo Curie apponitur nomen integrum, & cognomen ad evitandam æquivocationis fallaciam: ut dicunt hic Hostiens. Jo. Andr. Butr. Card. & Imol. & notat in c. *fin. infr. de rescrip.* Nam & in legibus crimen falsi committitur, si nomina prudentum per specialia signa, non per consequentiam litterarum exprimantur, l. 1. *circa fin. §. Ne autem per scripturam, C. De veter. jur. encl.*
- 5 Quartò nota ibi, *ac statutum ipsum auctoritate Sedis Apostolicæ fuisse postmodum confirmatum*, Canonicos non posse supprimere in Ecclesia aliquam dignitatem, & illius redditus sibi applicare sine Papæ auctoritate: hi enim fundatur validitas statuti in confirmatione Apostolica. Unde sine illa statutum non valet, etiam si fiat de Episcopi consensu, ut post multa concludit hic gloss. in *ver. confirmatum. Card. n. 1. & alii communiter.*
- 6 Quintò nota ibi, *inter Canonicos ipsos Primiceriatu proventus, & possessionibus distributis*; legitimam cau-

sam esse supprimendi aliquam dignitatem in Ecclesia, ut redditus convertantur in utilitatem Canonicorum, quibus proprii redditus non sufficiunt, ut hic per Abt. in 4. *notab.* Causa tamen hujusmodi non esset sufficiens ad dignitatem supprimendam, nisi etiam concurreret auctoritas Sedis Apostolicæ, ut dictum est in præced. *notab.* licet secus sit in suppressione Canonicatus, ut est casus in cap. *Ex parte*, ibi, *Licet redditus non sint diminuti, infr. eod.*

Porro in c. 15. *sess. 24. Concil. Trid.* statutum est ut in cathedralibus, & collegiatis insignibus, ubi frequentes, adedque tenues sunt præbendæ, simul cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo decenti Canonicorum gradui non sufficiant, liceat Episcopis cum consensu Capituli vel aliquot simplicia beneficia, non tamen regularia iis unire, vel si hac ratione provideri non possit, aliquibus ex iis suppressis eas ad pauciores numerum reducere, & illarum fructus, & proventus reliquarum præbendarum distributionibus applicare. Verum circa hoc decretum cùm Capitulum, & Canonici Ecclesiæ Elnen. qui obtinuerunt ab Ordinario uniri Præcentoriam ejusdem Ecclesiæ, quæ inibi dignitas existit eidem Capitulo ob præbendam tenuitatem, dubitassent an ea valida esset, ex d. c. 15. Sac. Congregatio Concilii censuit vigore c. 15. *sess. 24.* non potuisse uniri dignitatem. Quamobrem cùm casus suppressionis dignitatis sit omissus à Concilio, salva manet juris communis prohibitio: nam quod non mutatur, cur stare prohibetur? l. *Sancimus. C. De testam. l. Præcipimus, in fin. C. De appellat. Hostien. in c. Ad Apostolicam, num. 2. de regul.* An autem Capitulum possit numerum Canonicorum augere, dixi in c. *Dilecto, infr. de præb.*

Sextò nota ibi, *personatus esset donatio devoluta: Collocationem beneficii dici donationem*, ut hic, & in c. *Postulastis, infra, de concess. præb.* est enim quædam liberalitas, c. *Relatum, infr. de præb. c. fin. de off. Vicar. lib. 6.* quod est verum respectu ejus, cui confertur: non enim tenetur collator magis ei, quam alteri conferre. Unde illi conferendo gratiam facit; sed non dicitur liberaliter in dando simpliciter, quia absolutè tenetur conferre, ut *infra. Ut eccles. benef. in rubro & nigro.* Et in necessitatibus non est liberalitas, l. *Rem legatam, ff. De adimen. leg. ut.* & declarat gloss. in d. c. *Relatum, in ver. Liberalitas, Cardin. Imol. & Abb. hic.*

Septimò nota casum, in quo per mortem beneficiati non vacat beneficium, quando scilicet beneficium est suppressum ut hic. Alius casus est in Ecclesia non numerata, vel ubi præbendæ non sunt distinctæ, c. *Dilecto, de præb. & c. Ex parte, de concess. præb.* Tertius quando beneficium est de mensa, gloss. in *Clem. 1. in ver. Non vacet, de excess. Prælar.* consolidatur enim mensa mortuo clerico ad instar usufructus, c. *Cum constet, de pignor.* Unde Imol. in cap. *Abbatem, in 2. col. infr. de rescrip.* relatus hic à Felin. n. 2. tenet contra Jo. Andr. & Austr. Litteras super beneficio vacaturo non extendi ad beneficia de mensa. Et hos tres casus recensent hic Butr. n. 8. Card. num. 2. Anchar. in princ. Imol. n. 3. & Felin. eod. n.

Octavo nota ibi, *Primiceriatu ipse tanto tempore non vacaverit*, extincta dignitate esse impossibilem illius vacationem, quia non entis nullæ sunt qualitates, l. *Divus, ff. De milit. testam. lib. 2. ff. De usufruct. ear. rer. Oldrad. conj. 203. Factum tale est, vers. Ad secundam questionem.* Et ubi deficit subiectum, deficit prædicatum, quia impossibile est prædicari de non ente, ut dicit Angel. *consil. 390. Charissime frater, num. 1.* Nec accidentia esse possunt sine subiecto, c. *Baptizari, in fin. 5. dist. l. 1. C. De condit. ob turp. cau. l. Ejus qui in Provincia, ad fin. ff. Si cert. petat. Pald. in l. Omnium, col. 2. vers. Nam impossibile est intelligere accidentia, C. De testamen. Roman. conf. 91. Visis, num. 8.* Plura similia congerit Philipp. Prob. ad Joan. Monach. in cap. 1. numer. 35. & seqq. de confess. lib. 6.

Ultimò nota in vers. *Nisi postea dicti Canonici contraverint.* Canonicos quamvis non possint contra jus statutuere, tamen posse tollere statutum contra jus ab ipsis editum, etiam auctoritate Apostolica confirmatum, nam hic Canonici statuerunt, ut dignitas Primiceriatu non esset ampliùs in Ecclesia, quod est contra jus, ut dictum est supra in 4. *notab.* & statutum fuerat à Papa confirmatum.

tum. Et tamen si contraveniant facto ipso aliquem in Primicerium eligendo, dignitas extincta reviviscit. Et ita hanc conclusionem firmat Bart. in *l. Omnes populi*, 13. col. vers. *Juxta prædicta quero*, ff. *De just. & jur.* & alii hic copiose relati a Felin. num. 3. Verum hoc impugnat Dec. hic num. 18. Si confirmatio fuit necessaria, quia tunc statutum dicitur absolute superioris quod ab inferiore tolli non potest ex defectu potestatis, ut hic per eum. Sed in contrarium itat littera hujus Decretalis. Nam hic statutum de suppressione dignitatis fuit editum contra jus, & sic confirmatio Apostolica fuit necessaria, & tamen Canonici possunt contravenire. Abb. sic distinguit, conciliando opiniones num. 2. Aut statutum concernit principaliter favorem statuentium, & procedit opinio Bartoli. Aut concernit favorem aliorum, vel bonum publicum; & tunc procedit opinio contraria, & sequitur Felin. num. 4. vers. *Prima declaratio*. Sed tu adverte, quia etsi DD. videantur hic fundate validitatem revocationis statuti confirmati in eo, quod per illam fiat reditus ad jus commune; tamen stante supradicta distinctione Abbatis, non est jus in hoc. Nam si statutum editum fuerit ob favorem aliorum, vel ob publicam causam, revocari non poterit à statuentibus, licet per revocationem fiat reditus ad jus commune, imò hoc procedit, etiam si statutum non fuerit confirmatum per superiorem secundum Innocentium communiter receptum in *c. Cum olim*, il. 2. num. 7. vers. *Imò plus dicimus*, aliàs est in *c. Accidentibus*, de *privil.* Exemplum in decreto edito per Capitulum generale ex causa publicæ quietis, ut Generalis Ordinis eligi non possit de eadem natione, de qua fuit immediatus prædecessor. Quamquam enim per revocationem hujus decreti fiat reditus ad jus commune, secundum quod electio generalis tam activa, quam passiva liberè spectat ad universam Congregationem, ut decidit Rota decis. 65. num. 5. part. 1. in recent. tamen durante causa illa quietis publicæ, decretum ab eodem Capitulo generali revocari non potest, ut scripsi in eadem decretali, *Cum dilectus*, à num. 9. usque in fin. Sin autem statutum concernat tantummodò favorem ipsorummet statuentium, poterit ab ipsis revocari, licet per revocationem non fiat reditus ad jus commune, non obstante confirmatione Apostolica etiam facta cum decreto irritanti, ut plene dicam in questione seq. præfertim n. 19. & 21.

Postea constitutione Congregationis Somaschæ cum reliquis constitutionibus ejusdem Congregationis ex certa scientia, & cum decreto irritanti per Sedem Apostolicam confirmata tenoris infra scripti, videlicet Priusquam ad Præpositum Generalem eligendum deveniant Patres Electores, si quid statuendum erit, ad ipsius, vel majorum officialium personas, jura, modum procedendi, & ad electionem attinens, hic erit locus.

Item, posito decreto post electionem Præpositi Generalis in Capitulo generali proposito, & suffragiis Patrum obtento, quo determinatum est pro publica quiete, ut posteaquam Præpositi Generales Congregationis sui triennalis regiminis tempus expleverint, successor immediatè eligi non possit ex eadem natione, seu statu, sed ex alio.

QUÆRITUR, An decretum ut præfertur editum sit validum, & in proximo generali capitulo observandum, nec ne?

Ex duplici capite videtur hoc decretum posse impugnari. Primum ex eo, quod propositum & obtentum fuerit ante electionem Præpositi Generalis contra præscriptum dictæ constitutionis. Secundum ex eo, quod restringat libertatem electionis contra dispositionem factorum Canonum.

Quoad primum caput contra validitatem Decreti facit, primò, quod actus gestus contra prohibitionem legis est ipso jure nullus, licet lex ulterius non procedat irritantem actum, *l. dubium*, ubi id not. Bart. Bald. & Legitæ, *c. De legib. c. Penultima*, de *reliq. domib. c. un. in princ. eod. tit. lib. 6. c. Quæ contra jus*, de *regul. jur. cod. lib. glos. in c. vides*, in *ver. Dissolvi*, 10. dist. Canonistæ in *c. Ad Apostolicam*, infra, de *regul.* Sufficit enim legislator tantum prohibere ad hoc, ut ea quæ lege fieri prohibentur, si fuerint facta non solum inutilia, sed pro infectis habeantur, ut legitur in *d. l. Non dubium, quæ est canonizata*, in *c. Imperiali*, 25. q. 2.

Neque obstat text. in *d. c. Ad Apostolicam*, ubi valet professio facta infra annum in Ordinibus non Mondicarium contra legis prohibitionem; Siquidem hoc procedit ibi, quia *Decretalis procedit ulterius, declarando actum valere*. Secus autem est, si canon simpliciter prohibeat, quia tunc ex vi solius prohibitionis actus redditur nullus. Et ita ad illum textum, & ad *c. Nos novimus*, 17. *quæst. 2. & c. Si vir*, 27. dist. post Goffred. respondent ibi Jo. Andt. n. 3. Cardin. n. 8. vers. *Septimò oppono*, & Henric. *circamed. vers. Si per eo*. Et cum hoc intellectu transeunt ibi communiter DD. ut Abbas testatur n. 11.

Ergo cum decretum, de quo agitur, propositum fuerit à Capitulo generali, & Patrum suffragiis firmatum post electionem Generalis contra præscriptum constitutionis initio propositæ videtur ipso jure nullum, licet constitutio ulterius non procedat ad irritationem actus.

Deinde quatenus constitutio ex vi solius prohibitionis non importaret nullitatem actus; tamen cum postea fuerit confirmata unà cum cæteris constitutionibus Congregationis a Sede Apostolica cum insertione tenoris, & cum clausula decreti irritantis, actus in contrarium gestus non tenet, *cap. Si soli*, vers. *Nisi vos in gratia tibi facta decrevissemus, irritum, & inane, de concess. præb. lib. 6. cum concord.*

Quod adeò verum est, ut constitutio propter clausulam decreti in confirmatione appositam à statuentibus revocari non possit, etiam quatenus concernit favorem statuentium, text. est notab. in *c. Dilecto*, de *præb.* in illis verbis: *Nisi forte statutum aliquod obviaret, cui Sedis apostolicæ confirmatio accessisset, hujusmodi clausula prohibitionis adiecta, ut si quidquam contra id fieret, non valeret*. Et ibi notat *glos. in ver. Hujusmodi clausula*, dicens verius esset, ut non obstat statuentibus confirmatio Pape, cum eorum favore facta sit, quin possint contravenire si velint, nisi clausula hujusmodi sit apposta, *decernimus irritum, & inane*. Sequitur ibi Abb. col. 3. n. 14. vers. *Nota glossam*, juncto text. in *l. Jus publicum in fin. ff. De præb.*

Quod eadem habet rationem, quia quando clausula decreti apponitur, videtur data forma, secundum Bald. in *l. 1. nu. 2. ff. De liber. & posth.* Formæ autem renunciari non potest, ut notat Bart. in *l. De his, de transact.* Albert. Brun. in *tract. de forma*, fol. 33. col. 1. Et propterea ubi tale decretum apponitur, contentus partium nihil operatur, ut per *glos. in c. Statutum, in princ. in ver. Committatur, de reser. in 6.*

Verum his non obstantibus, verius videtur superscriptum decretum ex hoc capite propositionis post electionem Præpositi Generalis infirmari non posse: nam cum constitutio capituli præscribens locum, seu tempus propositionibus faciendis in sede vacante, edita fuerit in favorem vocalium, ne scilicet et authoritas Generalis electi impedimento esset illorum libertati, licuit eisdem vocalibus capitulariter ab ea resilire, non obstante confirmatione Apostolica. Nam regula est, quod statuentes recedere possunt à statuto confirmata per Superiorem absque alia licentia Superioris, qui confirmavit, quatenus statutum concernit eorum favorem. Textus est in *l. Omnium, c. De testam.* ubi testamentum confirmatum à Principe revocari potest. Et in terminis statuti capitularis casus est hic, per quem text. ita tenet *glos. in d. c. Dilecto, in ver. Hujusmodi clausula, de præb.* Abb. num. 10. vers. *Et ex contrario*, Bart. in *l. Omnes populi*, col. 13. vers. *Juxta prædicta quero*, ff. *De just. & jur.*

Ratio est, quia licet statuentibus favori suo renunciare, *c. Ad Apostolicam, de Regular.* *glos. in Clem. 1. in ver. inhibentes, vers. Item cum hæc principaliter, de Jurepatr.* Nec requiritur ut expressè renunciaverint; imò per unicum actum capitulariter gestum contra constitutionem, censetur illam sustulisse, ut probat hæc littera in *fin. in ver. Contraverint*, & fuit opinio Tancredi, quam glossa hic dicit esse veriorum; & sequitur Oldrad. *conf. 259. Impugnatur electio*, col. 1. nu. 1. vers. *Secundo, quia illud statutum*. Aut saltem pro illa vice censetur constitutioni renunciassè, aut illam suspendissè, secundum opinionem Deci. hic num. 26. vers. *Ultimò nota*.

Hæc autem regula quod statuentes possint ad sui præjudi-

- judicium recedere à statuto confirmato, procedit etiam in confirmatione ad sit clausula decreti irritantis, quod probatur.
- 22 Primò, quia etsi talis clausula videatur formam, seu præceptum continere; nihilominus etiam formam renunciari potest quando privatam respicit utilitatem, c. *fn. §. His autem*, ubi Abb. in 2. *not. de offic. deleg. & notat Bart. in l. Filio præterito, ff. De injust. rupt. & sufficit tacita renunciatio secundum Abb. ubi supra, ac similiter præceptum, quod respicit utilitatem ejus cui præcipitur, in effectu consilium dicitur, l. Cum Pater, §. Mando, ubi glos. in ver. consilii, ff. De leg. 2. §. l. 2. §. *fn. ff. Mand. Dec. hic num. 22.* Quemadmodum & prohibitio legis concernens principaliter favorem ejus, cui fit, habet vim exhortationis c. *Denique, §. Hæc etsi legibus, 4. dist. per quem textum ita scripsit Abb. in c. Ad Apostolicam, n. 11. vers. 2. Solve de regul.**
- 24 Neque obstat text. in d. *cap. Dilecto, de præb.* quia ibi agitur de favore Ecclesiæ, & non simpliciter de favore statuentium. Unde non mirum si statutum revocari non possit, ut bene observat Dec. *hic num. 24.* adjiciens eodem modo pro edere glos. in d. *c. Statutum*, quia ibi agitur de favore mixto, cui ineritò renunciari non potest, ut notant DD. ibi post Jo. de Imol. Secus quando solum tractatur de favore statuentium, ut ex prædictis patet.
- 25 Unde hanc sententiam tueretur hic Dec. *nu. 22.* & eam dicit magis juridicam Rota apud Card. Crescen. *decif. 79. aliàs 3. sub tit. De privil. & decif. 1. sub tit. De præter.* quæ incipit: *Est privilegium.* Quia sicut privilegio quis potest renunciare, ita & decreto irritanti tanquam accessorio, Aretin. in l. *Duobus, §. Etiam col. 2. vers. Bald. tamen, de vulg. & pupil.* Expressius Cardin. in *Clem. 1. num. 18. qu. de elect.* Eandem opinionem tenet Cassad. *decif. 2. de decret.*
- 26 & Sarnen. in *reg. de trienn. q. 49. num. 11.* ubi ait; decretum appositum in regressu, vel alia quacumque gratia non habere effectum nisi volente eo, in cujus favorem est appositum per text. in c. 1. *De concess. præb. in 6. cum concord.*
- 27 Secundò principaliter quando actus confirmatus alicubi habet clausulam annullativam actus contrarii, & alicubi non, ut in casu nostro in quo constitutio, de qua agitur, non habet prædictam clausulam, sicuti habent plures aliæ constitutiones hujus Congregationis, tunc decretum irritans appositum in confirmatione non inducit nullitatem quoad omnia, sed regulatur, & modificatur secundum naturam actus confirmati, c. *Quia cunctis, de concess. præb. lib. 6. Gemin. conf. 143. Ex narratis, nu. 1. vers. Decretum enim.* Pur. *decif. 1. nu. 3. lib. 1. Cardin. Seraphin. decif. 341. num. 4. post Cassad. & Sarnen. loc. cit.*
- 28 Quod clarè ostenditur exemplo Bullæ confirmationis Concilii Tridentini à Pio IV. editæ, quæ incipit, *Benedictus Deus:* in ea enim appositum est decretum irritans, & tamen certissimum est hoc decretum non importare nullitatem omnium, & singulorum, quæ fiant contra dispositionem Concilii, alioquin sequerentur plurima absurda. Et in specie matrimonii contracta non præmissis denuntiationibus nulla essent, cum id prohibeatur fieri in *cap. 1. sess. 24. de reform. matrim.* Item professiones emissæ à puellis ante explorationem voluntatis essent invalidæ, cum ante hujusmodi explorationem emitti prohibeantur in *cap. 17. sess. 25. de regul.* Et tamen contrarium, in utroque casu sæpius declaravit S. Congregat. Quandoquidem Concilium ubi voluit imponere pœnam nullitatis actus, id disertis verbis expressit, ut fecit in matrimoniis clandestinis in d. c. 1. & in professione emissa infra annum probationis, aut ante annum ætatis 16. in *cap. 15. sess. 25. De regul.* Item in electionibus Regularium, quæ non fiunt per vota secreta in c. 6. *eiusdem sessionis,* & sæpè alibi. Unde ubi hanc pœnam nullitatis non apposuit, censetur non fuisse actum esse irritum *cap. 2. vers. Unde si circa translationem, de transl. Episc. Oldrad. conf. 266. Quod autem, num. 10.* & consequenter decretum irritans in confirmatione Bullæ Pii IV. appositum non debet hanc nullitatem indistinctè inducere, sed potius regulari secundum naturam actus confirmati. Alioquin non confirmaret, sed potius inverteret verba, & mentem Concilii.
- 31 Et ponderandum est in præsentia dictum *cap. 17. sess. 25. De regul.* præscribens tempus professionibus emittendis post explorationem voluntatis fuisse editum in favorem libertatis Virginum Deo dicandarum, ut ibi dicitur in princ. Quemadmodum, & præsens Constitutio præscribens tempus propositionibus faciendis ante electionem Generalis, edita fuit in favorem libertatis electorum. Ergo sicut professio emissa contra dispositionem Concilii eo casu ex sententia S. Congregationis non redditur irrita in vim decreti irritantis positi in Bulla confirmationis Concilii: ita nec propositio decreti de quo agitur, facta contra antedictam Constitutionem debet reddi irrita ex decreto irritanti appposito in literis confirmationis constitutionum hujus Congregationis.
- Et ex prædicta consideratione Bullæ Pii IV. cum nuper dubitatum esset in S. Congregatione Regularium de validitate electionis Provincialis Mediolanen. ordinis Minorum Conventualium celebratæ, non prævio juramento de eligendo digniore contra prohibitionem constitutionis Ordinis; & opponeretur quod esset nulla propter decretum irritans appositum in Bulla confirmationis constitutionum ejusdem ordinis. S. Congregatio hoc non obstante resolvit pro validitate electionis, cum constitutio illa de juramento præstando non haberet in specie clausulam annullativam actus contrarii.
- Et confirmatur, quia etiam in constitutionibus hujus Congregationis plurima reperiuntur præcepta, & ordinationes, ex quorum transgressione valdè absurdum esset, ut electiones essent in validæ. Nam pag. 22. mandatur ut Cancellarius ante singulorum officialium electionem ea legat, quæ in constitutionibus de ipsis atque ipsorum officiiis decreta sunt, item pag. 27. statuitur, ut dum calculi extrahuntur, à solis scrutatoribus videantur, non ab aliis electoribus. Et pag. 30. præscribitur forma juramenti à capitularibus præstandi ante electionem Præpositi Generalis, & tamen nemo assereret ex omissione alicujus ex prædictis solemnitatibus vitari electionem propter clausulam decreti appositam in confirmatione constitutionum. Et in omissione juramenti hoc jam declaravit S. Congregatio Regularium, ut supra proximè dictum est. Similiter pag. 22. cavetur ut quinque, aut sex pagellæ electoribus distribuantur. Item ut præses propriam schedulam duobus digitis sublatam in urnam immittat. Quid ergo si septem, aut octo pagellæ distribuantur electoribus; Quid si præses schedulam sublevert tribus digitis? numquid propterea irritabitur electio? Patet igitur ex prædictis, & aliis, quæ in constitutionibus habentur, decretum irritans non posse referri ad singulas constitutiones absque eo, quod mille absurditates sequantur. Unde generaliter dicendum est decretum irritans, siquidem adjiciatur alicui particulari ordinationi, vel prohibitioni tunc indistinctè importare nullitatem actus in contrarium attentati juxta textum in *cap. Quia propter de elect. & in c. Si cui, eod. tit. lib. 6.* Si verò apponatur in clausulis executivis, ut fieri solet ex stylo, tunc referri debet ad judices, ut verba ipsa sonant: apponitur enim ad finem removendi obstacula impediencia executionem actus, super quod decernitur, *cap. Si eo tempore, de elect. lib. 6. & notat Gemin. conf. 143. Ex narratis, n. 1. & ex eo tollitur jurisdictio aliter judicandi, ex notatis per Card. in c. Quia diligentia, in 3. q. de elect. Seraph. dec. 351. n. 1. Rota dec. 174. n. 13. p. 7. rec.*
- Tertiò, & ultimò, quòd spectat ad præsentem questionem observandum est, constitutionem Congregationis initio propositam, idcirco præscripsisse tempus propositionibus faciendis circa personas, jura, & electionem Præpositi Generalis, vel majorum officialium ante ipsorum electionem, ne iidem postea electi quoquomodo læderent, aut imminuerent libertatem capitularium. Hæc autem libertas non est consideranda respectu suffragiorum, quia cum suffragia ferantur per calculos; ratio ipsa secreti satis tueretur libertatem capitularium adversus auctoritatem superiorum, ut notat in d. *cap. Quia propter, de elect. & patet ex decreto cap. 6. sess. 25. De Regul. Concil. Trid.* Sed considerari debet respectu propositionum in capitulo; quia Generalis electus, si aliquis articulus sibi displiceret, facilè impedire posset, ne à vocalibus proponeretur. At hæc ratio omninò cessavit in decreto, de quo agitur; quia omnes, & singuli capitulares sede vacante ante electiones jurejurando se obstrinxerunt non impedire, quominus decretum hoc proponerentur in capitulo, casu quo aliquis eorum in Generalem eligeretur: ergo cum

cum beneficio iuramenti satis consultum fuerit libertati electorum, ut effectus ipse comprobavit, quia decretum fuit propositum, & obtentum post electionem Præpositi Generalis absque ullo eius impedimento: utique cessante causa finali constitutionis cessavit constitutio, *cap. Et si Christus*, & ibi gloss. in *vers. Cessante*, de *jur. rejur.*

35 Et ad summum remanet saltem dubium, an dispositio ejusdem constitutionis afficiat supradictum decretum. At quando est dubium an aliqua constitutio vindicent sibi locum in certo casu, necne, tunc clausula decreti irritantis non impedit, quin pendente articuli examinatione, res conservari debeat in eo statu, in quo reperitur. Ita Seraph. *decif. 1471. num. 5.* Nam decretum irritans est accessorium ad constitutionem, in qua est appositum, & idè dum discutitur, an constitutio intret, decretum nihil operatur Gemin. & Franc. in *cap. Præsentis*, in *princ. n. 2. de offic. legat. lib. 6.* Gabriel in *tit. De clausulis, concl. 3. num. 85.* Rot. in *Recent. decif. 523. nu. 3. part. 3.* Et consequenter esto res dubia sit, quod negatur; tamen decretum irritans non debet impedire, quin vocales illius nationis, de qua fuit Generalis, remaneant in proximo capitulo in eo statu exclusionis ab electione passiva, in quo non reperiuntur, ex vi superscripti decreti capitularis.

Nec prædictis obstant adducta in contrarium: ad primum enim quod actus factus contra prohibitionem legis sit ipso jure nullus.

36 Respondetur primò, constitutionem Congrégationis hoc casu non prohibere, ne propositiones fiant post electionem Generalis, imò nec præcipere, ut an fiant antea: nullum enim verbum ibi legitur, quod prohibitionem, aut præceptum importet, sed simpliciter indicatur quod fieri expediat per illa verba, *hic erit locus*. Quæ cum non sint imperativè prolata, sed futuri temporis, non sunt dispositiva, Alex. *conf. 190. Plura n. 31. vers. Fortius dico, lib. 6.* & potius sonant in consilium, quod non est obligatorium, *l. 2. §. fin. ff. Mand.*

37 Respondetur secundò, actum gestum non servatis conditionibus, & modificationibus à lege præscriptis ita deum esse nullum, si eodem contextu lex tribuat potestatem, & præscribat conditiones, tunc enim recipitur potestas qualificata, seu modificata: & idè actus non servatis modis præscriptis à lege redditur nullus ex defectu potestatis: secus verò si lex præscribat modum, vel conditiones observandas ab eo, qui prius potestatem, vel jurisdictionem habebat; quia tunc actus sustinetur in vim potestatis præexistentis, licèt transgrediens sit puniendus. Hæc est notabilis theoricæ gloss. in *Clem. 1. in vers. Inhibentes, vers. Sede quero, de jure patron.* quam sequitur Anchar. in *cap. statutum, §. fin. vers. Adverte, de rescr. lib. 6.* Abb. in *cap. Ex parte, num. 5. infr. eod. Roman. conf. 203. Quod primum num. 7.* At Capitulum generale ante præscriptum modum in propositionibus observandum habebat

potestatem faciendi decreta à jure communi, *c. In singulis, §. Hujusmodi, & §. Si vero, de statut. monachor.* Ergo propositio ab ipso facta contra modum à constitutione præscriptum, & decretum inde secutum non vitatur.

Respondetur tertio etiam à lege prohibitoria posse recedi per eum, in cujus favorem edita fuit. Et videtur de hoc textus clarus in *cap. Ad Apostolicam, de Regul.* ubi prohibetur fieri professio infra annum; & tamen si fiat in Ordinibus non Mendicantium, tenet. Et redditur ratio, quia cum tempus probationis sit indultum in favorem conversi, & Monasterii per professionem infra annum emissam pariter, & acceptam uterque renunciare videtur ei, quod pro se noscitur introductum. Et quia multa fieri prohibentur quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem, ex quo contextu colligitur professionem emissam contra legis prohibitionem non idè sustineri, quia textus procedat ulterius decernendo actum valere, ut habet communis intellectus, quem propterea merito reprobatur ibi Abb. *num. 11. vers. Sed certè*: nam textus non procedit dispositivè sustinendo professionem, sed loquitur declarativè, quod patet ex eo, quia responderet ad consultationem, ut notatur in *c. Consultationis, de temp. ordin.* Item declarat professionem tenere ex ratione antiqua. Ergo etiam ante illam decretalem tenebat professio, ut per Abb. *ubi supra.*

Respondetur quartò, ubi legis prohibitio non habet perpetuam causam prohibitionis, actus in contrarium gestus non est nullus, ut notatur in *cap. Vides, in gloss. in vers. dissolvi 10. dist. & in cap. Tua, de spons. duor.* Constitutio autem de qua agitur, non habet hujusmodi causam prohibitionis perpetuam, quia propositiones possunt fieri aliquando, id est dum sedes vacat, nec prohibentur fieri, nisi in tempore Sedis plene. Ita declarat Abb. in *d. c. Ad Apostolicam, n. 11. vers. Ideo solvo.* Ad idem est gloss. quæ sic limitat regulam, *l. Non dubium, C. De legib. in d. Clem. 1. in vers. Inhibentes, de Jurepatr.*

Respondetur denique quidquid sit in lege superioris, in quibus terminis loquuntur contraria; certè actus gestus contra prohibitionem statuti, ab ipsismet statuentebus non est nullus, quia licitum est conditoribus recedere à sua constitutione, quatenus concernit eorum favorem, non obstante confirmatione Apostolica juxta textum hic, & dictum est supra in principio primi fundamenti pro hac sententia, *vers. Nam regula est, n. 19.*

Ad secundum argumentum, quod scilicet decretum Capituli Generalis sit nullum propter decretum irritans appositum in confirmatione constitutionum Congrégationis, abundè patet responsio ex dictis in superioribus fundamentis.

Secundum caput, videlicet, An hoc decretum possit impugnari ex eo, quod restringat libertatem electionis contra dispositionem sacrorum Canonum, plenè examino in *cap. Cum dilectus, infr. de consuet. à n. 10. usque ad 56.*

DE CONSTITUTIONIBUS.

Idem Innocentius III. Clugien. Episcopo.

C A P U T IX.

Cum M. Ferrariensis: & infra. Dicitur M. pro se ac quatuor sociis suis proposuit, quòd Ferrariensis: Canonici ut eò amplius suos redditus augmentarent, quòd proventus Ecclesiæ (qui dividi consueverant inter plures.) in usus cederent paucorum, quatuordecim præbendas tantum; præter id quod mensæ communiter deputarunt, in eadem Ecclesia contra antiquam consuetudinem statuerunt. Postmodum verò contra constitutionem ipsam voluntariè venientes, dictos quinque in Canonicos receperunt, nullis præbendis assignatis eisdem. Et licèt eorum redditus non modicum fuerint augmentati, nondum tamen eis voluerunt ex superexcrecentibus redditibus providere. Verùm ex adverso fuit propositum, quòd quatuordecim præbendarum numero in Ferrariensis Ecclesia instituto, & Apostolicæ protectionis præsidio roborato: cum una in eadem Ecclesia præbenda vacasset, ad quorundam instantiam duos ad eam, & postmodum ad preces Episcopi dictum M. & quemdam alium sine præjudicio dictæ constitutionis in Canonicos receperunt: ita quòd ipsi Canonici de canonia nihil perciperent; donec primi duo essent præbendas integrè assecuti.

Cùmque per Canonicorum industriam fuerit procuratum, ut ex possessionibus, quas Ecclesia tempore longo possedit, plures eis redditus solverentur: superexcrecentes communi mensuræ, quæ minus sufficiens fuerat, deputaverunt: quos dicti quinque sibi postmodum petierunt contra capituli constitutionem in beneficium assignari: & infra. Mandamus quatenus cùm in constitutione prædicta, & confirmatione Sedis Apostolicæ vel fuerit, vel esse debuerit, sicut consuevit, expressum, nisi in tantum excrecerent Ecclesiæ facultates, quòd pluribus possent sufficere competenter: & iidem Canonici in derogationem suæ constitutionis, ad vacaturas præbendas quatuor receperunt ultra numerum constitutum, antiquis Canonicis præbendas cum integritate percipientibus consuetas, superexcrecentes redditus prædictis Canonicis facias assignari: ita quòd si ex eis pares potuerunt cum aliis fortiri præbendas: quod superfuerit, in communes Canonicorum usus (sicut prius statuerunt) sive aliter, prout melius videbitur, convertatur: revocatis in irritum quæcumque ac alterutra partium in præiudicium alterius post motam quæstionem coram Episcopo Ferrarien. circa præbendas vel possessiones fuerint innovata.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**anonicis supranumerariis capitulum de fructibus superexcrecentibus providere tenetur, non obstante constitutione de certo numero, & contra protestatione.
- 2 Præbendarum, & Canonicorum numerus determinatur secundum varias Ecclesiarum consuetudines.
- 3 Fructus superexcrecentes debentur Canonicis ultra numerum receptis, quando præbenda non sunt distincta, sed sit divisio per certam mensuram fructuum.
- 4 Fructus industriales cedunt lucro præbendati, ubi præbenda sunt distincta, & n. 40.
- 5 Nomina propria in rescriptis an, & quando exprimi possint abbreviate per primam litteram.
- 6 Litis consors admittitur sine mandato ad agendum pro consorte, sicut coniunctus pro conjuncto, dummodo caveant de rato.
Et quid in requirentibus speciale mandatum, num. 10.
- 7 Litis consortium inducitur ex simultanea lite, & causa.
- 8 Canonicus pro Concanonico non potest agere sine mandato.
- 9 Amicus an admittatur pro amico in iudicio.
- 11 Præbendas aliquot supprimendi legitima causa ut reliquorum redditus tenues augmententur.
- 12 Præbenda ut possint supprimi ad augendos reliquarum redditus ex Concilio Trid. quinque conditiones requiruntur.
- 13 Capitulum ex causa publica utilitatis potest statuta facere contra antiquam Ecclesiæ consuetudinem, etiam non facta mentione consuetudinis.
- 14 Et etiam si consuetudo fovet utilitatem publicam, & statutum sit nutritivum utilitatis private.
- 15 Dummodo principaliter, & directè concernat utilitatem Ecclesiæ, & fiat de Episcopi consensu.
- 16 Præbenda non est de substantia Canonicatus.
- 17 Canonica potest esse actus sine præbenda, sed non sine spe, & expectatione futura præbenda.
- 18 Protestatio contra substantiam rei, super qua interponitur, non relevat.
- 19 Protestatio contraria factò regulariter non prodest. Declaratur, n. 22.
- 20 Protestationis materia quam sit profunda, & periculosa.
- 21 Protestatio contraria consecutivis facti, seu dependentibus à factò, an, & quando valeat.
- 22 Et quid si sit contraria factò.
- 23 Et quid si sit declaratoria facti multipliciter intelligibilis.
- 24 Protestati relevat quando non est contraria factò, sed tollit mentem à factò.
- 25 Canonica aliud est, aliud præbenda.
- 26 Canonica quid sit.
- 27 Præbenda quid sit.
- 28 Præbenda collata, censetur eo ipso collatus etiam Canonicatus.
- 29 Canonicus præbendatus si aliud beneficium impetret facta mentione de præbenda, & non de Canonicatu, gratia non est subreptitia.
- 30 Et quid in casu converso.
- 31 Laicus quamvis non possit esse Canonicus. potest tamen esse præbendatus.
- 32 Secus ex stylo curiæ.
- 33 Simoniacum non est recipere aliquem in Canonicum eo pacto, ut de præbendis distinctis nihil percipiat. Secus si reciperetur cum pacto, ut nec de Canonica, nec de præbendis distinctis, nec de communibus proventibus aliquid haberet, & n. 35.
- 34 Pactum iuri consonum simoniam non inducit, & numer. 36.
- 37 Statutum excludens Canonicos supranumerarios à redditibus superexcrecentibus, quamvis sit malum, non tamen est simoniacum.
- 38 Pactum in initium inter eligentes non nocet electo.
- 39 Canonicis supranumerariis debentur redditus superexcrecentes, etiam si provenerint ex Canonicorum industria.
- 40 Quod procedit si prædia sint communia, & redditus communiter augmententur. Secus si præbenda sint distincta, ibidem.
- 41 Paludes melioratæ cultorum cura non debent separatim censeri.
- 42 Clausula omisso rescriptum non vitiat.
- 43 Statutum taxans numerum Canonicorum habet tacitam conditionem, nisi redditus Ecclesiæ augmententur, & n. seqq.
Etiam si fuerit à Sede Apostolica confirmatum cum decreto irritanti, n. 46.
- 44 Dispositio qualibet intelligitur rebus sic stantibus.
- 45 Monialium numerus etiam in Monasteriis exemptis ab ordinario præfixus augeri potest, si redditus Monasterii augmententur, & n. seqq.
- 47 Statutum, & confirmatio statuti limitatur ad limites cause statuti.
- 48 Numerus familie à capitulis generalibus, vel provincialibus præfixus à Superioribus regularibus augeri non potest etiam prætextu augmenti reddituum absque licentia S. Congreg. Concilii.
- 49 Canonicis supranumerariis non tenentur Canonici antiqui communicare suas præbendas, sed tantum redditus superexcrecentes.
- 50 Numerus præbendarum an frangatur per receptionem Canonicorum ultra numerum, & per superexcrecentiam fructuum.
- 51 Canonicis ultra numerum receptis debentur fructus superexcrecentes usque ad quantitatem valoris præbendarum antiquarum, & non ultra.
- 52 Et quid si fructus non sufficiant nisi ad unam præbendam, & n. seqq.
- 53 Præbenda non est ita affecta Canonico noviter recepto, ut collatio alteri facta non teneat, & nu. 62.
- 54 Attentata ante omnia sunt revocanda, prævia tamen cause cognitione.
- 55 Attentare est delictum. Attentata sunt plene probanda, ibidem.
- 56 Attentata turbida non sunt revocanda, & potest Rota illa non attendere quando causa fuit commissa ejus arbitrio.
- 57 Canonici an recipi possint cum expectatione futura præbenda, & n. seqq. usque in fin.
- 58 Quid si receptio fiat pure, & simpliciter, cum intentione

ne tamen ut receptus habeat præbendam cum primam vacaverit.

59 Et quid si primò recipiatur purè, & postea ex intervallo promittatur ei præbenda proximè vacatura.

Et quid si eodem tempore fiat receptio, & promissio sub diversa conceptione verborum, ea tamen intentione, ut statim sit Canonicus, sed præbendam non habeat nisi cum vacaverit, n. 64.

Et quid si effectus utriusque conferatur in tempus vacaturæ, n. 67.

Et quid si receptio, & promissio fiant sub unica verborum structura, n. 68.

60 Expressio ejus, quod de jure inest, quandoque est illucita.

61 Maxime si alio modo exprimat, quam in sit.

62 Canonicus receptus cum promissione vacaturæ præbende debet illam habere non ex vi promissionis, sed ex vi receptionis.

63 Canonici supranumerarii qualiter ab Episcopo creari possunt ex sententia S. Congregationis Concilii.

64 Canonici ultra numerum recepti non possunt præbendam postea vacantem propria autoritate apprehendere, nisi eis conferatur, nec habent jus in re, sed jus ad rem.

65 Actus licet inspecta unitate orationis videatur unicus, tamen propter diversitatem effectuum censentur duo, & utilis ab inutili non inficitur.

- 1 **C**um M. Ferrariensis. Si Capitulum contra suam constitutionem de certo Canonico numero aliquos receperit ultra numerum, de superexcrecentibus redditibus illis providere tenetur. Hoc dicit secundum Joan. Andr. cui consentiunt Bald. Bellam. Butr. Anchar. Imol. & Joan. de Anan. vel sic secundum Abbatem. Non obstante certo Canonico numero etiam per Papam confirmatio, providendum est receptis ultra numerum de superexcrecentibus fructibus, maxime si voluntarie per Canonicos fuerint recepti, vel aliter secundum Aretin. Protestatio contraria facto non relevat protestantem; & ideo si Capitulum contra suum statutum aliquos recipit in Canonicos, non obstante protestatione, de fructibus superexcrecentibus eis providere tenetur. Dividitur in tres partes principales secundum Hostiens. & omnes. In prima ponitur allegatio pro Martino, & sociis receptis. In secunda ibi, *Virum* allegatio in contrarium pro Canonicis recipientibus. In tertia ibi, *mandamus*, diffinitionis commissio, & quælibet earundem partium subdividitur in alias tres, ut hic per Joan. Andr.
- 2 Ad intelligentiam textus præmittendum est, in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis varias extare consuetudines circa distinctionem, & determinationem numeri præbendarum, & Canonico, ut in *cap. fin. de concess. præb. lib. 6.* Interdum enim se determinant in numero tam Canonico, quam præbendarum, interdum in neutro; interdum verò in altero tantum; semperque contingit Ecclesias variari altero de quatuor modis, quos hic late profæquitur Anton. de Butr. *num. 1.*
- 3 Et quidem in casu hujus Decretalis per statutum Capituli erat determinatus numerus præbendarum duuntaxat, secundum unum intellectum, qui colligitur ex illis verbis textus, quatuordecim præbendas tantum statuerunt, vel erat determinatus numerus tam præbendarum, quam Canonico, secundum alium intellectum, qui magis congruit litteræ ibi, contra constitutionem venientes alios quinque in Canonicos receperunt. Non enim venissent contra constitutionem recipiendo Canonicos ultra numerum, nisi Canonico numerus fuisset per constitutionem taxatus. Sed nihilominus præbendæ non erant hic distinctæ, sed unicuique ex Canonicis certa mensura, vel portio fructuum assignabatur. Et quia ultra illam mensuram redditus Ecclesiæ erant adacti, in hujusmodi augmento consistebant redditus superexcrecentes, de quibus controvebatur inter Canonicos antiquos, & noviter receptos. Alioquin si præbendæ fuissent realiter distinctæ ut beneficia separata, separatè instituta secundum ea, quæ habentur in *cap. Ex litteris, de probat.* Redditus superexcrecentes cessissent lucro illius Canonici tantum, cujus erat illa præ-

benda, ut dicam infra in 9. notab. numer. 40. Quod si præbendæ non essent distinctæ, & nihilominus non esset determinata certa mensura, seu portio fructuum, sed omnibus in communi redactis tot fierent præbendæ, quot redditus suppetunt; eo casu non esset date fructus superexcrecentes, nec haberet locum iste textus, quamvis numerus Canonico, & præbendarum esset taxatus; exempli gratia, si in Ecclesia essent decem præbendæ, & totidem Canonici, & in fine anni dividerentur communis acervus frumenti per decem portiones equaliter; & cuilibet Canonico decima pars illius acervi assignaretur; quantumcumque ille acervus excrecerat, tamen semper unicuique Canonico non tingeret decima pars pro sua præbenda, & nihil separatum discerni posset, quod superexcreceret. *Arg. l. fin. & ibi bona glos. in ver. Exigi, C. De alluvion.* Ad hoc igitur ut dari possint hujusmodi redditus superexcrecentes, necesse est ut portio fructuum sit taxata, puta in viginti salmis frumenti pro quolibet Canonico, & ita erat in Ecclesia Ferrariensi, de qua agitur in hoc c.

Nota primò ex principio textus, in rescriptis satis esse exprimere primam litteram nominis proprii, ut hic, & in *cap. P. & G. de off. deleg. & c. Cum I. & A. de sent. & rejudic. cum simil.* secundum Barbar. & modernos hic. Sed an hoc sit verum, & an probeur jure, examinat plenè Rip. in 2. notab. Ex stylo Curie nomina eorum, contra quos rescripta impetrantur, scribi possunt abbreviate per unam litteram; sed nomina impetrantium debent scribi extensè, & prima littera debet esse capitanea, & magna, ut norat Specul. in *rit. De rescripti. present. §. Primo igitur, vers. Et quoniam ex forma, numer. 4.* Archid. in *Summa, 25. quæst. 2. num. 4.* & Ripa ubi supra. Conferat textus in *lib. 2. ante fin. Cod. De veter. jur. encl.* ubi præcipitur ut nomina prudentum, qui leges composuerunt, per consequentiam litterarum manifestentur, & sic cessat quæstio duodecima in lib. Joan. de Deo fundata super littera Apostolica, in qua ponebantur litteræ pro nomine, secundum Joan. Andr. in *addit. ad Speculat. loco cit. littera P.* Nec obstat hic textus cum concord. quia fuit compilator operis, qui brevitatis studio resecavit antiquas decretales, ubi omnia erant extensè scripta, & tantum apposuit primam litteram, ut notat Joan. Andr. *supr. in procem. in ver. Superfluis, num. 32.* & in *cap. Nobis, num. 2. infr. de jure patron. & Rip. hic nu. 2.*

Secundò nota ibi, *pro se, & sociis*, posse quem agere pro litis consortibus etiam sine mandato, prout hic notat glos. 1. Hostien. *num. 1.* Joan. Andr. *num. 27.* Cardin. in 1. notab. Abb. *num. 9.* Decius *num. 31.* Ripa *num. 53.* & alii communiter. Et quamvis hoc non benè probeur hic, quia iste Martinus habebat mandatum à Concanonicis, quorum erat procurator, secundum glos. *præalieg. & Innoc. hic in princ. & patet in antiqua relata ab Anton. August. in 3. compilat. Decretal. lib. 1. hoc tit.* tamen est in se verum, & est speciale in hoc casu; nam sicut conjuncta persona potest agere pro conjuncta sine mandato, præstando tamen cautionem quod Dominus habebit ratum, ut in *l. Sed & hæ, ff. De Procur. & in cap. Nonnulli, in fin. infr. de rescripti.* ita consors ejusdem litis admittitur ad agendum pro consorte sine mandato, dummodò tamen similiter caveat de rato, licet non admittatur nisi prius cum omnibus fuerit lis contestata, ut *l. 2. C. De consort. ejusd. lit.* Et hujusmodi consortium contrahit ex communiione causæ, & litis, ut notatur in *l. Si petitor, ff. De judic. & per Butr. hic num. 22. vers. Quia consortium inducitur ex simultanea lite, & causa, & Abb. num. 9.*

Regulatiter verò qui non admittitur ad agendum nomine alterius sine mandato, unde iste Canonicus fuit admittus ad agendum pro Concanonico, vel quia, sicut prædixi, mandatum habebat, ut in antiqua, vel quia erat litis consors, alioquin contra, ut hic per glos. 1. Butr. *d. num. 22. vers. Ad primum* & Jas. in *l. Exigendi, nu. 7. vers. Ad idem facit textus, C. De procur. aded ut sine mandato nec amicus admittatur pro amico, quia jura, quæ dicunt conjunctam personam posse agere pro conjuncta, loquuntur de conjuncta sanguine, ut in *d. l. Sed & hæ, ff. De procur. & in d. c. Nonnulli*, ubi est casus, ut per Butr. *hic num. 26. vers. Hoc fallit in conjuncta.* Et quamvis in amico contrarium tenent Cyn. & Salyc. in *d. l. Exigendi.* Guglielm. de Cun. in *d. l. Sed & hæ, & Bart.**

Barr. in l. Non solum, §. Qui alieno, ff. De procur. Et hanc opinionem in puncto juris posse defendi in amico magno, & singulari, existimat Jas. in d. l. Exigendi, num. 4. in 4. extens. nihilominus eam reprobant Burr. loco proxime citato. Angel. in d. l. Sed & hæc, Gemin. in c. Qui ad agendum, de procur. lib. 6. & alii plures, quos refert Jas. in d. l. Exigendi, num. 7. & videtur verior etiam in puncto juris. Secundum quia etiam in amico singulari non viget eadem ratio, quæ in sanguine conjuncto, quia amicitia dissolvi potest, sed jura sanguinis deleri non possunt, l. Jus agnationis, ff. De pact. Tum quia cùm materia sit exorbitans, non debet trahi ad consequentiam, c. Que à jure, de reg. jur. lib. 6. ut bene per Burr. hic d. num. 26. vers. Hæc tamen puto. Et hanc partem veriolem parat, & pluribus confirmat Ludovic. Roman. in singul. suo 560. incip. Cynus, & in l. Si verò, §. De viro, in 26. fallen. ff. sol. matrimon. ubi latè probat hanc esse communem opinionem, & eura refert, & sequitur Felin. alios adducens in c. Coram, n. 2. infr. de offic. deleg.

10 Limita conclusionem superius firmatam in omnibus casibus, qui requirunt speciale mandatum. In his enim litis consors non admittitur ad agendum pro consorte, sicut nec conjunctus pro conjuncto, l. Patri pro filio, & l. Illud, §. 1. ff. De minor. Jas. in d. l. Exigendi, in 4. fallen. num. 9. C. De procur. Felin. dicens ita omnes tenere in d. c. Nonnulli, §. Sunt & alii, num. 16. de rescript. Et ita in litis consorte videtur firmare Abb. hic n. 10. Sed contrarium tenet Dec. n. 36. & Ripa n. 58. assignantes rationem differentie inter conjunctas personas, & litis consortes. Alias fallentias ad prædictam regulam prosequitur Ripa n. 54. & ex ejus dictis collige novem esse necessaria ad hoc, ut litis consors possit agere pro consorte, ut hic per eum n. 59. vers. Ex præmissis.

11 Tertiò nota ibi, ut eò amplius suos redditus augmentarent, unam causam legitimam supprimendi aliquot præbendas, easque ad pauciores numerum redigendi, nempe ut augeantur redditus tenues reliquarum præbendarum; tot enim in Ecclesiis sunt ponendi, quot ex illius redditibus possint congruè sustentari, c. 1. de instit. & c. 1. §. Sanè, de stat. regul. lib. 6. Quare autem inter pauciores Ecclesiæ dividuntur provenius, tantò majores fiunt singulorum percipientium portiones, ut hic, & in c. ult. vers. Quantoque inter pauciores, de concess. præb. lib. 6. & ita hic notant Abbas n. 1. Aretin. in 2. notab. & Ripa n. 20. Facit quod notat gloss. in c. Pulchra, in ver. Dato, 86. dist. & Burr. hic n. 8.

12 Hodie hæc causa patrim approbatur, & patrim modificatur à Concilio Tridentino in cap. 15. sess. 24. ubi statuitur, ut in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis insignibus, in quibus frequentes, adeoque tenues sunt præbendæ, unà cum distributionibus quotidianis, ut sustentando decenti Canonicorum gradui non sufficiant, liceat Episcopo cum Capituli consensu, vel aliquot beneficia simplicia, non tamen regularia, iis unire (& in hoc primo membro restringitur cap. Exposuisti, infr. de præb. quo permittebatur, ut propter paupertatem præbendarum possent eis annecti etiam Capellæ, id est. Parochiales Ecclesiæ, ut ibi dicitur) vel si hac ratione provideri non possint, aliquot ex iis suppressere, & illarum fructus reliquarum distributionibus applicare. Et circa hoc secundum membrum nota suppressionem præbendarum hodie fieri non posse nisi in subsidium, nempe cùm deficit remedium unionis beneficiorum simplicium; nam alternativa, vel, non est electionis, sed ordinis, ut ostendit conditio illa: si hac ratione provideri non possit, & censuit Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpret, & de intellectu illius decreti vide quod plenè scripsi in d. c. Exposuisti. Et quod spectat ad rem præsentem, ex eo decreto collige quinque conditiones requisitas ad hoc, ut fieri possit præbendarum suppressio. Prima scilicet, ut Ecclesiæ sint insignes. Secunda, ut præbendæ sint frequentes. Tertia, ut præbendæ simul cum distributionibus sint adeò tenues, ut non sufficiant ad decentem Canonicorum sustentationem. Quarta, ut suppressio non fiat à Capitulo, sed ab Episcopo de Capituli consensu. Quinta, ut fiat in subsidium, id est, deficiente remedio unionis simplicium beneficiorum.

13 Quartò nota ibi, contra antiquam consuetudinem statuerunt. Canonicos posse statuta facere contra consuetudinem. Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.

nem Ecclesiæ aut observatam, dummodò id faciant ex causa communis utilitatis, gloss. hic in vers. Consuetudinem. Host. n. 2. in cod. ver. Burr. num. 12. Imol. num. 8. vers. Et nota etiam. Quod procedit etiam non facta mentione consuetudinis, ut hic per Burr. num. 10. per rationem cap. 1. de consuet. lib. 6. Quinimò hoc procedit, etiam consuetudo foveret utilitatem publicam, & statutum sit nutritivum utilitatis peivatae ipsorum statuentium, dum tamen hoc faciant ex rationabili causa, secundum Abb. hic num. 2. & Aretin. n. 4. Hoc intelligas tu cum duplici declaratione. 14
15 Prima est, dummodò statutum concernat directè, & principaliter publicam utilitatem Ecclesiæ, secundariò autem, & indirectè privatam commodum singulorum Canonicorum, prout declarat hic Ripa n. 22. Secunda declaratio est, dummodò statutum fiat à Capitulo de Episcopi consensu, vel etiam sine, si verum est confirmationem Papæ intercessisse, secundum Jo. Andr. hic num. 2. in ver. Statuerunt. An autem, & super quibus Capitulum possit absque consensu Episcopi statuta facere, eisque pœnam adjicere plenè notavi ex sententia Sac. Congregationis Concilii in c. Cùm omnes, n. 37. sup. eod.

Quintò nota ibi, in Canonicos receperint, nullis præbendis assignatis eisdem. Præbendam non esse de substantia Canonicatus, quia potest esse Canonicus sine præbenda, ut hic patet secundum Bald. num. 18. Abb. in 3. notab. Aret. num. 6. & Ripa num. 26. Idem tenet Innocent. in c. fin. infr. de Cleric. non residen. & probatur in c. Sanctorum, 70. dist. ubi expressum est quem non debere esse Canonicum præbendam in diversis Ecclesiis, quasi innuat, ut quis possit in diversis Ecclesiis habere Canonicatus sine præbenda, cùm id sit utile Ecclesiæ, ut contingit si Canonici habeant unde vivant ex distributionibus quotidianis, ut scripsi plenè in c. Cùm jam dudum, n. 24. & 25. infr. de præb. Item in principio erant Canonici sine præbendis distinctis, maxime quando Ecclesia non habebat temporalia, c. Videntes, 12. q. 1. Abb. hic n. 30. in fin. Sed hoc intelligunt Doctores respectu temporis præsentis: nam respectu futuri utique non potest esse Canonicus sine præbenda, id est, sine spe & expectatione futuræ, præbenda, c. Retatum, infr. de præbend. c. Cùm super, de concess. præbend. & sic debet intelligi gloss. in c. un. in ver. Receperit, de Cler. non resid. lib. 6. dum ait, non esse Canonicum sine præbenda. Hæc enim duo ita sunt naturaliter conjugata, ut cui confertur Canonicatus, debeat assignari, & præbenda, si quæ vacat; ac si non vacet, debeat expectari vacatio, ad quod vide bonam gloss. in c. Dilectus, il 1. in ver. Approbantes, infr. de præb. & ita hic declarant Bald. d. n. 18. & Ripa n. 26. & 27. vers. Nec obstat dictum Innocentii.

Sextò nota ex illis verbis, sine præjudicio dista Constitutionis. Et signa duas regulas valdè practicabiles in materia protestationis. Prima regula est, quòd protestatio contra substantiam rei, super qua interponitur, non prodest. Et ita contingit in casu hujus decretalis. Nam novi Canonici fuerunt recepti cum protestatione, ut non frangeretur numerus præbendarum in constitutione præfixus, & sic ut præbendam non haberent, quæ est substantia negotii; nam receptus non debet carere præbenda, ut c. Cùm super, infr. de concess. præb. & dictum est in præced. notab. meritò protestatio hic non profuit, & Papa illam non admisit. Ad idem c. Dilectus, il 1. & c. Inter cetera, infr. de præb. c. Si quis objecerit, 1. q. 3. & est simile in professo cum protestatione ut habeat, proprium, c. Cùm ad monasterium, in fin. infr. de statu Monach. & c. Insinuante, §. 1. qui Cler. vel vover. & in contrahente matrimonium cum protestatione ut vitetur proles, c. ult. de condit. appof. & ita hanc regulam ex hoc textu elicit gloss. in ver. Sine præjudicio. Host. nu. 12. Jo. Andr. n. 3. Henric. Boich. nu. 1. Bellam. n. 3. ver. Secunda conclusio, eamque confirmat, & tripliciter limitat Felin. n. 7. vers. Secunda conclusio.

Secunda regula est, quòd ubi quis per contrarium factum contradicit suæ protestationi, nec protestatio, & factum se simul compatiuntur, non suffragatur protestatio. Et ad hoc quotidie allegatur hic textus. Nec obstat, quòd hoc fiat corruptè, ut post Burr. dicit Abbas hic num. 14. eò quòd protestatio hic non fuerit contraria facto. Nam Canonici antiqui receperunt istos in Canonicos, & volebant eos esse Canonicos, nec protestatio repugnabat, sed veniebat ad tollendum jus consecutivum ad factum gestu.

- Nam ex quo quis est receptus ad jus Canonice, consequenter ex dispositione juris debet habere prebendam, *c. Relatum, de preb.* & ab hoc jus consecutivum tollendum tendebat ista protestatio. Id, inquam, non obstat, quia si bene advertatur, hæc protestatio cantabat sic, videlicet: Recipimus vos in Canonicos cum protestatione, quod non intendimus derogare constitutioni nostræ de numero quatuordecim. Pugnabant autem ex diametro protestatio ut salva maneret constitutio de certo numero, & factum receptionis ultra numerum. Et hoc est, quo dicitur litera, contra constitutionem ipsam, voluntariè venientes, quinque in Canonicos receperunt, & *infra* ibi, in derogationem suæ Constitutionis: hoc enim aperte demonstrat Canonicos recipiendo alios ultra numerum fecisse actum derogatorium, & contrarium, & constitutioni, quam protestabantur salvam fore. Nam numerum in ea præfixum manere integrum, & numerum frangere alios recipiendo ultra numerum, se invicem non compatiuntur, merito rejicitur protestatio uti contraria facto, & sic puto salvari posse communem, intellectum, prout postea reperi illum defendi per Rip. *hic numcr. 77. vers. Defendendo inductionem.* Unde hanc regulam ex hoc c. desumunt gloss. *hic in ver. præjudicio.* Innocent. *num. 1. Compostell. num. 6. Abb. Antiq. num. 2. infra. Henric. Boich. num. 3. Jo. de Anan. num. 5. & reliqui Interpretes, & Domini de Rota decus. incipit. Si suspendens, de cau. possess. & propriet. & decis. 15. Si Judex, in fin. de off. deleg. noviss. & decis. 260. num. 5. p. 5. recent.* Nam per actum contrarium receditur à protestatione, ut dixit Rot. *in præalleg. decis. 6. & 15. & decis. 563. num. 1. part. 3. divers.* & hoc pro regula videntur præsupponere communiter Doctores, hic ut, Felin. testatur *num. 77.* Quam tamen limitat sex modis, tu ibi *in vers. Recipit tamen ista regula; eamque fusiùs prosequitur Ripa hic in 4. quæst. à num. 70. usque ad num. 101.*
- 20 Porro occasione receptionis, quam hic fecerunt Canonici antiqui sine præjudicio fractionis numeri, Doctores multum insistant circa protestationis materiam, quæ secundum Abb. hic est prolixa, subtilis, & periculosa secundum Felin. profundissima. Secundum Alex. de Nervo, & longa, difficilis, sed tamen utili. Secundum Barbat. famosa, utilis, & subtilis. Secundum Joan. Baptist. Ferrer. subtilis, & intricata, practicabilis tamen; & secundum Dec. versatur in magno pelago. Eamque fundamentaliter examinavit Jo. Andr. *in reg. general. lib. 6. in Mercur. & Bart. aded copiosè, & ordinatè eam tractavit in l. Non solum, §. Morte, ff. De novi oper. nunciat.* ut nullus postea sit actus illam ingredi, ut hic dicunt Felin. *num. 26. vers. Resat postremo, & Rip. num. 66. vers. Pro intelligentia.* licet Butr. *nu. 35.* dicat Bartolum eam non perfectè explicare. Canonice tamen hic dilatant simbras, præsertim Butr. *num. 35. Felin. à num. 27. & Ripa,* qui eam ulterius tractat à *num. 66. usque ad num. 167.* Sed pro prius ad materiam hujus capit. vide tu compendiosam distinctionem, quam hic posuit Hostiens. *num. 12. & sequenti Jo. Andr. num. 30. Henric. Boich. in princ. & Card. nu. 7. vers. Generaliter autem.* Moderni tamen videntur sequi trimebrem distinctionem Abb. *hic num. 15.* quam reassumunt Dec. à *num. 61. & Ferrer. num. 1. tomo 2. Repeten. fol. 183. & colligitur ex dictis Antonii de Buetrio à*
- 21 *num. 35.* videlicet quandoque protestatio fit ad tollendum id, quod venit consecutivè ad factum, & valet si fiat super dependentibus à sola voluntate protestantis, & actus viriatur, *l. Per servum, §. Ususfructus, an fructus legetur, ff. De usu & habit.* Secus si fiat super dependentibus à consensu plurium, quia requiritur omnium consensus, aliàs non valet, per ea, quæ notantur, in *c. fin. de condit. appof. & idem est si protestatio fiat super non dependentibus à potestate partium, sed à dispositione juris, quia non valet.* Quandoque est contraria facto, & similiter valet si fiat super dependentibus à mera voluntate protestantis, allegatur *c. Hac est fides, 24. quæst. 1. & l. Si quis, in princ. ff. De legat. 3. & idem si fiat super his, quæ pendent à voluntate protestantis, & alterius, quia valet de consensu utriusque, c. Cumana, de elect. Etiam si sit contra præsumptionem juris, & de jure, dummodo absit turpitudine, per ea, quæ notantur in *c. Is qui fidem, de sponsal. & per Innoc. in c. Veniens, il 2. codem tit.* Secus si fiat sine consensu alte-*
- rius, quia non valet, nisi fiat ex causa probabilis, ut *c. 1. infra. quod met. cau.* Quandoque protestatio fit ad declarandum factum multipliciter intelligibile, & ad dandum intellectum contra communem intelligentiam, & protestatio valet, & operatur ut factum intelligatur secundum sensum protestationis, *l. Nefemius, ff. De negot. gest. l. Si quis, §. Plerique, ff. De leg. & sumpr. funer.* Singula hæc membra per distinctas conclusiones latissimè prosequitur, in aliquibus temperat, pluribus illationibus exornat, & ab objectis tuetur. Rip. hic in *4. q. à n. 71. usque ad n. 101.* ad quem recurrere. Et ad tertium membrum adde Dominos de Rota *dec. 218. num. 1. & seqq. p. 7. rec.* ubi notabiliter declarant protestationem suffragari, quando non est contraria facto, sed tollit mentem à facto, allegant *l. Non solum, §. Morte, & ibi Doctores, maximè Rubeum nu. 349. ff. De novi oper. nunciat. Burfatt. conf. 214. n. 16. lib. 2.* fuit theoricæ Abb. in *c. 1. num. 16. & 17. infra de lit. contest.* quem sequitur Alex. *conf. 130. In causa Strazarolorum, col. ult. n. 17. lib. 4.* quam prolixius examinat Ripa hic *n. 70.* ubi etiam videas an, & quando protestatio dicatur contraria facto.
- 25 Septimò nota ibi, *de Canoniam nihil perciperent, donec primi duo essent prebendas integrè assecuti,* aliud esse Canoniam, aliud præbendam, ut hic, & in *c. Eam te, infra de rescript.* ibi, in Canonicum reciperent, & præbendam sibi conferre deberent, & in *c. Dilectus, il 2. infra de preb.*
- 26 Canoniam secundum gloss. *hic in verb. receperunt.* Innoc. *n. 2. & Compost. num. 7.* est quoddam jus proveniens ex electione, & receptione in fratrem, ut hic, & in *c. Dilecto, infra de preb. & secundum Compostell. hic n. 8. & Hostiens. nu. 4.* consistit in jure, & honore, ut *c. Proposuit, in fin. de concess. preb. scilicet stallo in Choro, loco in Capitulo, & similibus, ut in prædictis juribus, in c. Pro illorum, & in d. c. Dilecto, de preb.* Vel, ut describit Baldus hic *num. 13.* Canoniam est jus spirituale in Ecclesia, quo jure communi competit locus in Choro ad divina officia, & cætera, quæ debent fieri in Capitulo, sicut sunt tractatus electionis, alienationis, & similia, quæ collegialiter debent fieri. Præ-
- 27 benda verò prout strictè, & propriè accipitur hic, & *infra de preb. per totum,* secundum Compost. *hic n. 9.* Est jus ordinatum, seu institutum pro Canonico ad utendum, & fruendum rebus, & juribus ad hoc deputatis, & recipiendum, & administrandum ipsa; quod jus ex Canoniam, sive officio descendit tamquam sequela, quia ex quo quis habet Canoniam, sive officium, debet habere præbendam, sive beneficium, *c. Relatum, & c. Dilectus, 1. & 2. infra de preb.*
- 28 *c. Si quis, & c. Eos, 81. diff.* Et hinc fit ut ob respectum, quem habet præbenda ad Canoniam, quia scilicet ex ea procedit, & pro Canonico instituta est, si alicui præbenda vacans conferatur, vel de ipsa quis investitur, perinde sit, ac si investiretur de Canonicatu, ut notatur in *c. Transmissam, infra de elect.* Nam ex hoc ipso, & Canoniam intelligitur collata. Secundum Compost. *hic num. 10. & Bald. nu. 19.* quia unum trahit ad se reliquam rationem connexionis, & cujusdam unionis. Unde sufficit, ut in literis Papæ, vel Episcopi fiat mentio de altero, quia correlativa sunt, & unum ab altero dependet. Fatetur tamen Compost. consultius esse, ut collator dicat: Confero tibi præbendam cum plenitudine juris Canonice, ut *c. Proposuit, infra de concess. preb.* Tu adde Dominos de Rota *decis. 547. Utrum*
- 29 *Canonicus, aliàs 72. de rescr. in antiq.* ubi decidunt gratiam non esse subreptitiam, si Canonicus præbendatus impetret aliud beneficium facta mentione de præbenda quam obtinebat, non autem de Canonicatu, licet contrarium resolvant in casu converso, videlicet in eo, qui fecit mentionem de Canonicatu, & non de præbenda, ut in *dec. Bignetti 2. Utrum Canonicus de prebend. & fusiùs decis. 449. Quidam habens, aliàs 33. de rescript. in novis.* De quo tamen vide quod plenè scripsi in *c. Eam te, infra de erat. & qualit.*
- 30 Quandoque verò præbenda accipitur largius pro jure, quod alicui non tamquam de collegio, sed ratione infinitæ, vel officii, vel paupertatis, aut utilitatis conceditur ad utendum, & fruendum certis rebus Ecclesiæ, ut redditibus, quos Canonici, vel alii percipiunt. De qua præbenda habetur in *cap. Quia nonnullis, infra de magistr. in c. Possessiones, 16. quæst. 1. & in c. Illud, quæst. 6.* Nec talis præbendatus intererit communibus tractatibus, cum non fit ei collata præbenda ut Canonico. Unde laici nobiles, qui ab Ecclesia Compostellana, & Ecclesia sancti Martini
- Tu-

- Turonis recipiuntur in Canonicos, vocem in electionibus, vel aliis tractantibus non habent, cùm sit jus spirituale, quod in laicum non cadit, c. *Sacrofancta*, & cap. *Massana, de elect.* Sed per talem receptionem intelliguntur ipsi nobiles jus consequi quantum ad ea, quæ de jure capere possunt, cujusmodi sunt temporalia, quotidianæ distributiones, & similia, Arg. c. *Pastoralis, de donat.* & l. *Si aliquando, ff. De leg. 1.* & ita hic declarat Compost. num. 10. *seqq.* & secundùm hæc accipiendum est quod hic notat Vincentina & gloss. in *vers. Repererunt*, & Hostien. num. 6. dum dicunt laicum, quamvis non possit esse Canonicus, posse tamen esse præbendarium. Arg. cap. *In Ecclesia, infra de institut.* Hoc enim debet intelligi de præbenda non canonicali. Secus verò si sit annexa Canonici, quia tunc quamvis habeat aliquid temporalitatis, tamen propter illam annexionem est jus spirituale, ut probat textus in c. *Delicto*, & ibi dixi nu. 7. post Card. & Abb. *infra de præb.* & propterea merus laicus talis præbendæ non est capax, ut ibi declarat Abb. in 5. *notab.* & in c. *Majoribus, eod. rit.* Hodie tamen hæc differentia non videtur amplius admittenda, quia præbendæ consideratæ seorsim à Canonici nihil aliud sunt, quàm stipendia, seu pensiones super redditibus Ecclesiaticis; quæ quidem pensiones hodie multum habent spiritualitatis, & non reservantur nisi prima tonsura initiatis, ut servat Curia, & scripti latè in c. *Cum incunctis*, à n. 94. de *elect.* & in c. *Ad audientiam*, à n. 40. usque ad n. 121. de *rescript.*
- 32 Octavo nota, ex iisdem verbis, ita quod de Canonici nihil perciperent, non esse simoniacum recipere aliquem in Canonicum eo pacto, ut de præbendis distinctis nihil percipiat, & ita intelligunt hanc literam gloss. in *vers. Perciperent*, & Innocent. n. 5. Ratio est, quia hic statuto ordinabatur, ut antiquæ præbendæ inter Canonicos distinctæ non minuerentur; & hoc juri consonabat: pactio autem juris consona simoniam non inducit, quia hæc promissio aliàs illicita propter juris concursum efficitur licita; secus verò si reciperetur cum pacto, ut nec de Canonici, nec de præbendis distinctis, nec de communibus proventibus aliquid perciperet, hoc enim esset simoniacum, ut c. *Dilectus*, si 1. *infra de præb.* Ad hoc Concil. Trid. *sess. 24. c. 14.*
- 33 Hæc conclusio non probatur hic, quia ex protestatione, & pacto Canonici antiqui intendebant excludere noviter receptos a redditibus superexcreverentibus, quod non erat juri consonum; est tamen in se vera, quia quæ de jure insunt, licitè deducuntur in pactum etiam in spiritualibus, c. *Significatum*, & c. *Per tuas, de Simon.* gloss. in c. *Ad audientiam, in ver. Renunciantes, de rescript.* gloss. 2. in c. 1. de *restit. spoliat. lib. 6.* Butr. hic num. 49. Abbas nu. 24. & Dec. num. 131. & alii communiter. Hic verò protestatio non damnatur tamquam simoniaca, quia inter electores, & electum nulla intercessit pactio, vel conventio, sed tantummodò Canonici inter se statuerunt, ut receptus nihil perciperet. Condendo autem statutum quamvis malum, non commiserunt simoniam, licet aliàs peccaverint. Sed si hoc in pactum deduxissent, utique fuissent simoniaci, ut c. *Artaldus*, 8. *quæst. 3.* & c. *Quam pio*, 1. *quæst. 2.* & hunc intellectum approbat Innoc. d. num. 5. *In verb. Perciperent, vers. Vel dic melius.* Abb. *Antiq. num. 2.* in *ver. Ita quod.* Host. num. 6. Joan. Andr. numer. 36. qui ex hoc notabiliter inferunt, ut pactum in initium inter eligentes non noceat electo. Sed circa hoc vide tu quod scripsi in c. *Nobis*, de *simon.* ubi latissimè in utramque partem disserui, an electio facta per simoniam cum electoribus commissa, electo ignorante, sit ipso jure nulla, à nu. 35. usque ad num. 82. Item pondera Concilium Tridentinum *sess. 24. c. 14.* & Constitutionem S. Pii V. quæ incipit, *Dum nimis*, in *Bullar. tom. 2. pag. 310.*
- 34 Nonò nota ibi, per *Canoniorum industriam*, Canonicis de novo receptis providendum esse de redditibus superexcreverentibus, etiamsi hujusmodi incrementum proveniret ex industria antiquorum Canonicorum: hic enim Papa non admisit allegationem eorundem Canonicorum dicentium, fructus excrevisse per eorum industriam, quia alios recipiendo sibi præjudicium intulerunt, cum tot ponendi sunt in Ecclesia, quot ex ejus redditibus possunt commodè sustentari, c. 1. *infra de instit.* Ideòque Papa simpliciter mandat, ut receptis assignentur redditus superexcreverentes, nec distinguit unde augmentum proveniat. *Prosyp. Fagnon. in 1. Lib. Decretal.*
- 40 *tit. neque id attendo de et, ex quo reperuntur adaucti, c. aut. de verb. signif. gloss. hic in ver. Industriam.* Hoc enim favore divini cultus introductum est in ampliandis Ecclesiæ ministris, secundùm Innocent. *hin num. 8. in vers. Superexcreverentes.* Sed hoc notabiliter declarant Doctores ut procedat si prædia sint communia, & redditus communiter augmententur. Secus verò si præbendæ sint omninò distinctæ, & separatæ, & per industriam Canonici sua præbenda augmententur, quia tunc augmentum cedit ei soli, nec eos dividere, ut cum alii communicare compellitur. Arg. l. *Ceterum, ff. Derei vendic. c. ult. in 1. resp. infra de pecul. Cleric. c. 1. in fine de usura, & c. Cùm causam, de præben.* Nam & paludes melioratæ cura cultorum non debent separatim censerì, ne diligentiam suam sibi damnosam intelligant, dicit textus in *lult. C. de alluvion.* & ita hic declarant Host. n. 17. Jo. Andr. n. 37. & Butr. n. 56.
- 41 Decimò nota ibi, sicut *Consuevit*, ex omissione clausulæ ex stylo Curie apponi consuetæ rescriptum non vitari, quia subintelligitur, ut hic est textus apertus, quem ad hoc ponderat Roman. in *conf. 376. Quæstio est, in fine.* Butr. hic num. 19. Imol. num. 9. *vers. Item potes notare quod clausula*, concordat textus in c. *Accepimus*, & ibi dixi in 2. *notab. infr. de etat. & qual.*
- 42 Undecimò nota ibi, nisi in tantum excreverent Ecclesiæ facultates, in Constitutione Ecclesiæ, qua taxatur certus Canonicorum numerus, subintelligi tacitam conditionem, nisi Ecclesiæ redditus augmententur, ut hic est casus secundùm Card. in *princ.* & notat gloss. in *ver. sufficere*, cum qua omnes transeunt. Ratio est, quia quilibet dispositio intelligitur rebus sic stantibus, c. *Beatus*, 22. q. 2. & c. *Quemadmodum*, cum ibi notat. de *jurjur.* Domini de Rota apud Cæsar. de *Grass. decis. 4. n. 17. de reb. Eccles. non alienan.*
- 43 Ex quo notabiliter infero ut decretum Concilii Tridentini cap. 3. *sess. 25. de Regular.* quo præcipitur, ut in Monasteriis Monialium is tantum numerus constituatur, & imposterum conservetur, qui vel ex redditibus propriis Monasterii, vel ex consuetis elemosynis congruè possit sustentari, sit intelligendum, & declarandum, nisi redditus Monasterii adeò excreverint, ut ad plurimum Monialium sustentationem congruè sufficiant, juxta textum hic. Nam isti Canonici fecerunt constitutionem, ut præbendæ essent quatuordecim tantum, & constitutio fuit à Sede Apostolica confirmata, ut patet in *vers. Verum*, & *infra in vers. Mandamus.* Per quam quidem confirmationem Constitutio effecta fuerat Papalis, nec videbatur posse à Canonicis revocari; c. *Si Apostolica*, c. *Si eum*, & c. *Hi qui*, in *fin. de præben. lib. 6. c. Cùm aliquibus, de rescript. eodem lib. Cardin. conf. 130. Ad primam partem, numer. 6.* Dec. in cap. *Cum accessissent*, num. 12. *supr. eodem*, & tamen textus decidit hujusmodi Constitutionem esse intelligendam juxta clausulam consuetam: *Dummodò redditus Ecclesiæ non fuerint augmentati.* Quinimò hoc vendicat sibi locum, etiamsi confirmatio facta fuisset à Papa cum decreto irritanti, quia nihilominus Canonici potuissent frangere numerum, si fructus superexcrevisent: nam, ut inquit Butr. hic num. 2. *vers. Si est confirmatus*, statutum, & confirmatio statuti limitatur ad limites causæ statuti. Causa statuti determinativa, & refrænativa numeri est sola penuria fructuum, quia aliter non conceditur. Augmentatio ergo fructuum debet esse causa resolutiva statuti ex defectu causæ. Et hoc est, quod dicimus, statutum recipere conditionem resolutivam statuti, nisi fructus superexcreverint. Hæc Butrius, & sequuntur Felin. in d. c. *Cum accessissent*, num. 13. *sup. eod.* & Jans. in l. *Quod Servius*, num. 11. *ff. De condit. caus. data non seq.* Ita ergo in proposito videtur dicendum in decreto præfixionis, & conservationis numeri in Monasteriis Monialium.
- 44 Et in hunc sensum videtur accipienda Constitutio Gregorii XIII. *Deo sacris Virginibus*, §. 6. in *Bullar. ro. 2. pag. 368.* dum mandat ut locorum Ordinarii etiam in Monasteriis exemptis cum illorum Superiorum interventu numerum Monialium præfixant, neque supra illum numerum aliæ recipi possint, etiam de consensu suorum Superiorum: ex hoc enim non videtur interdicta augmentatio numeri ex redditibus superexcreverentibus, per supra dicta.

Hæc tamen obtinent in Monasteriis Monialium dumtaxat ubique locorum, & in Monasteriis virorum ultra montes, ut scripsi plenius in *c. p. 1. in suprad. quest. infr. de instit.* non autem in Monasteriis virorum Italiae, & Insularum adjacentium, quia in decretis *de celebr. Missar.* non ita pridem editis à Sac. Congregatione Concilii in §. 13. in *Bullar. tom. 4. pag. 316.* specialiter cautum est, ut Superiores regulares perpetuò servare teneantur numerum familiae in prædictis Monasteriis Capituli Generalis, vel provincialis auctoritate præfinitum, nec possint quoquomodo augere, etiam prætextu augmenti reddituum absque Sacrae ipsius Congregationis licentia, sub pœna privationis officiorum vocisque activæ, ac passivæ, & perpetuè inhabilitatis eò ipso incurrenda, Idemque prius sanxerat Paulus V. in Constit. quæ incipit, *Santissimus edita die 4. Decemb. 1605. ut in Bullar. tom. 3. pag. 137.*

Duodecimò nota ibi, *ad vacaturas præbendas quatuor receptionem* Canonorum cum expectatione futuræ præbendæ, sed quia hoc videtur obviare Concilio Lateranensi in *c. Nulla inf. de concess. præbend.* & à Doctoribus dantur variæ solutiones, ego hunc articulum expediam infra cum gloss. in *vers. Ad vacaturas præbendas*, distinguendo quinque casus.

Decimotertio nota ibi, *antiquis Canonicis præbendas cum integritate percipientibus consuetas.* Canonicis de novo receptis non teneri antiquos Canonicos communicare suas præbendas, sed tantum redditus superexcrecentes. Sed contra. Canonici antiqui venerunt contra Constitutionem suam recipiendo Canonicos ultra numerum in Constitutione præfixum. Ergo non debent beneficio ipsius Constitutionis juvati, *c. Cum accessissent, supra eodem: nec Canonici nuper receptis debent negari præbendæ, c. Dilectus, il 1. infra de præb.* Doctores solvunt contrarium tripliciter.

Prima solutio est Innocentii hic *num. 7.* quòd hic propterea non debeant communicari præbendæ, quia Constitutio non loquebatur de numero Canonorum, sed de numero præbendarum dumtaxat: aliud enim est Canonica, aliud præbenda; unde recipiendo Canonicos ultra numerum, non venerunt contra Constitutionem: meritò Papa determinat ut consuetæ præbendæ antiquis Canonicis cum integritate permaneant. Et ex hoc singulariter nota numerum præbendarum non frangi per receptionem ultra numerum Canonorum: & hæc solutio communiter tenetur, ut hic testatur Imol. *n. 30.* sed repugnat litera ibi, *in derogationem suæ constitutionis*, ut latius dixi *sup. in evidentialibus, n. 3. & 19.*

Secunda solutio est Compostellani hic *num. 5. in vers. Consuetas.* Quòd idem Canonici antiqui non debuerunt suas præbendas communicare, quia protestati fuerunt, ut per hoc præbendarum numerus in Constitutione taxatus non frangeretur: alioquin nisi fuissent protestati, debuissent suas præbendas communicare, ut *c. Dilectus, il 1. infra de præb.* ubi disponitur, ut dentur eis quotidianæ distributiones. Sed hæc solutio non recipitur à Doctoribus. Tum quia protestatio fuit contra jus, tum quia fuit contra facta, ut dixi *sup. in 6. notab.*

Tertia solutio est glossæ hic in *vers. Cum integritate*, quòd numerus antiquarum præbendarum fuit fractus per receptionem ultra numerum, & communicatio earundem præbendarum iusta fuit, sed eam Pontifex non concessit, quia recepti eam non petierunt. Hæc solutio est optima ad textum, quia revera novi Canonici non petierunt nisi fructus superexcrecentes. Sed restat dubium, an per superexcrecentiam fructuum, & receptionem Canonorum ultra numerum frangatur numerus præbendarum. In quo dubio distingue plures casus, ut hic per Butr. *num. 33. & vide quæ scripsi in c. Dilectus, il 1. num. 21. & 25. infra de præb.*

Decimoquarto nota ibi, *pares cum aliis sortiri præbendas.* Canonicis ultra numerum deberi fructus superexcrecentes, usque ad quantitatem valoris præbendarum antiquarum, & non ultra: quòd verò superfluit, in communes usus Canonorum, vel aliter, ut melius videbitur, esse convertendum, ut dicitur in litera. Sed quid si redditus superexcrecentes non sufficiant nisi ad unam præben-

dam? Innoc. hic *num. 8. in vers. Superexcrecent.* Hostiens. *num. 19.* Petrus de Sampone, & Compostell. *num. 25. vers. Item pone*, tenent adhuc esse dividendos inter omnes receptos æqualiter, *arg. hujus literæ*; & quia si Papa concedit noviter receptis, quòd plus est, scilicet fructus quando sunt pares præbendis, censetur etiam concedere quòd minus est, scilicet quando non sufficiunt, *arg. c. 1. 16. quest. 2. & cap. Ex parte, il 3. de Decim.* Sed Vincentius, Ægid. & Abb. Antiqu. hic *num. 5. in vers. Pares*, dicunt esse in arbitrio superioris eligere cui det, & sic esse locum gratificationi, *arg. c. Quod autem, infr. de Jurepatr. & l. Privilegia, ff. De privil. credit.* placet distinctio Jo. Andr. hic *num. 11.* quòd ait: Apparet quis sit primò receptus; & tunc debentur illi fructus superexcrecentes, etiamsi non sufficiant nisi ad unam præbendam, quia gratificatio non habet locum nisi ubi est paritas, *c. penult. de refer. lib. 6.* Item si hoc habet locum in præbenda, ut scilicet debeat prior recepto; ergo & in fructibus, qui succedunt loco præbendæ, *arg. c. Ecclesia, infr. Ut lit. pend.* Faterur tamen Jo. Andr. præbendam non ita esse affectam, 53 ut collatio alteri facta non teneat secundum ea, quæ notantur in *c. Si soli, concess. præb. lib. 7.* Aut non apparet quis sit primò receptus, & tunc fructus æqualiter sunt dividendi juxta primam opinionem Innocentii, & sequacium, quæ distinctio fuit originaliter Compost. *l. c.*

Ultimò nota ibi, *revocatis in irritum*, quicquid ab alterutra parte fuerit innovatum post motam litem, in irritum esse revocandum tamquam attentatum, ut hic, & in *c. Ecclesia Sancta Maria, infr. Ut lit. pend.* cum aliis hic alleg. in gloss. in *vers. Post motam questionem*, revocatio tamen fieri debet prævia diligenti causæ cognitione, ne alioquin lite pendente quis priverur commodo suæ possessionis contra id, quòd habetur in *c. Volumus, 16. quest. 4. & in cap. Consultationibus, de jurepatr.* secundum Innocent. hic *num. 9. in verb. Revocatis*, & Imol. *num. 38.* Idem firmant Innocent. & Jo. Andr. in *c. Episcopi, de rebus Eccles. non alien.* Cum enim attentare sit delictum, 54 Bellam. *decis. 18. incip. Oneratio conscientie, num. 1.* Lancell. *de Attent. in præfat. num. 104. & 105.* & delicta concludenter probari debeant, *c. Super his*, ubi Felin. *n. 27. de accusat. Butr. dec. 440. incip. Franciscus de Arala, n. 3. p. 1.* Inde fit ut attentata sint plenè probanda, ut decidunt Domini de Rota *dec. 411. n. 1. p. 2. rec.* Unde in primis, & ante omnia non esse revocanda attentata quando sunt turbida, dixit Rota *dec. 651. n. 1. p. 3. rec.* & potest Rota hujusmodi attentata turbida non attendere, quando causa fuit commissa ejus arbitrio, ut *dec. 657. n. 4. in rec. p. 3.* De materia attentatorum, & intellectu hujus textus vide hic plenè per Compost. *n. 19. in vers. Revocatis*, Butr. *n. 58. Imol. num. 38. & Abb. in gloss. fin. n. 32.*

In gloss. ad vacaturas præbendas. Quæro an Canonici recipi possint cum expectatione futuræ præbendæ? Pro clariori quæstionis solutione quinque casus videntur distinguendi ex mente Doctorum, præsertim Antonii de Butr. hic *num. 32.* & Jo. de Imol. *nu. 25. vers. In gloss. ad præbendas.*

Primus Casus est, cum receptio sit purè & simpliciter, cum intentione tamen, ut receptus habeat præbendam cum primùm vacaverit: & indubitanter concludendum est, receptionem valere. ut *c. Dilectus, il 1. & cap. Pro illorum, de præb.* & tali provideri debet, cum se facultas obtulerit, *c. Relatum, eodem tit. & c. Accedens, de Concess. præb.* & in hoc primo casu intelligi debet literas hujus decretalis ibi, *Ad vacaturas præbendas receperunt*: nam Canonici antiqui recipiebant supranumerarios in Canonicos, & in fratres purè & simpliciter: sed non intendebant eis assignare præbendas, nisi cum vacarent. Unde verba illa non denotant formam receptionis, sed intentionem recipientium, & noviter recepti agebant ad præbendas ex vi receptionis ad jus Canonice, non ex vi promissionis. Et hic intellectus colligitur ex glossa nostra, & communiter recipitur à Doctoribus, explosa interpretatione Innocentii, quòd hæc decretalis contineat dispensationem, & non jus commune, & hic primus casus est satis planus.

Secundus casus est, cum quis primò recipitur purè in Canonicum, & deinde ex intervallo ei promittitur præbenda proximè vacatura. Et cum aliud sit Canonica, aliud

aliud præbenda, vel receptio ad Canoniam secundum omnes, ut hic testatur Butr. *num. 32. vers. Secundus casus*. Sed an valeat vacaturæ promissio, sunt opiniones. Gloss. 1. in *cap. Relatum, de præb.* sentit promissionem valere; & hanc partem tuerur Dec. *hic n. 128.* per textum in *d. c. Relatum*, & quia promissio vacaturæ habet fomentum juris, cum non debeat carete præbenda qui in Canonicum est electus, *c. Cùm super, de concess. præbend.* & alias illicitum propter concursum juris efficitur licitum: unde non est simonia, si promittatur quod de jure communi debetur, ut dixi *suprà n. 34. & 36.* In contrarium est communis opinio, à qua non videtur recedendum, ut hic per Ripam *n. 185.* qui a promissione vacaturæ præbendæ resistit Concilium Lateranense in *c. Nulla, de concess. præbend.* ob eam rationem, quia inducit votum captandæ mortis, ut ibi, & in *c. Detestanda, & c. seqq. eod. tit. lib. 6.* Hæc autem ratio militat etiam eo casu, in quo collato Canonicatu promittitur præbenda vacatura.

- 60 Non obstat, quòd hæc promissio sit expressio ejus, quod de jure communi tacite inerat: nam ut respondent Butr. & Imol. *locis citatis*, hoc casu istud non sufficit, ne detur occasio ex tali promissione captandi mortem alterius: sicut in simili, quamvis ex dispositione juris communis possit quis licite expectare hereditatem proximi, vel propinqui sui ab intestato decedentis; tamen de hereditate illa pacisci non licet, ut *leg. fin. Cod. de pact.* Accedit regula expressa, *Nocent, & c. ff. de reg. jur. cum concordant* de quibus ibi in *gloss. unic.* Deinde & fortè melius responderit Ripa *dict. num. 185.* expressionem ejus, quod de jure inest, hoc casu vitari, quia alio modo exprimitur, quam inest, *arg. leg. Si ita, §. Illi si volet, ff. de legat. 1.* Nam collato simpliciter Canonicatu per Capitulum, seu Ordinarium, præbenda vacatura non est affecta, quò minus cum vacaverit possit alteri conferri, ut hic tenet Joan. Andr. *num. 11.* post Innocent. & alios in *cap. Inter cetera, de præbend.* Ideoque cessat eo casu ratio captandi mortem alterius à Lateranensi Concilio considerata. At quando vacatura præbenda promittitur, si promissio obligaret, præbenda illa esset quodammodo affecta, & jus Canonico acquisitum ad vacaturam, *arg. cap. Si capitulo, & cap. Si soli, de concess. præbend. lib. 6.* Quod quidem jus ad vacaturam nullus inferior à Papa dare alicui potest, propter votum captandæ mortis: & sic promissio dicitur aliter fieri, quam de jure communi tacite subintelligeretur: merito tanquam contra Concilium Lateran. facta non valet. Non obstat textus, cui Decius innititur in *d. cap. Relatum*; nam ut respondet Ripa, ubi *suprà*, etsi Papa manderet ibi præbendam conferri juxta promissa, non tamen ex promissione jus aliquod erat acquisitum Canonico, sed ad majorem aggravationem Capituli recusantis conferre præbendam Papa poterat illam promissionem, secundum Abb. in *d. cap. Dilectus, il 1. de præbend.* Conclude igitur in hoc secundo casu valere receptionem in Canonicum, sed non promissionem vacaturæ præbendæ, & sic utile per inutile non vitari, juxta regul. Sexti, *Utile*.

- 63 Cave tamen, quia sic recepto nihilominus conferri debet præbenda cum vacaverit, non quidem ex vi promissionis, quæ nulla est, sed ex vi connexionis, quam habet præbenda ad Canoniam, textus est in *d. cap. Dilectus*, & firmat gloss. in *cap. 2. vers. Indirectè, de concess. præb. lib. 6.* Innocent. *hic num. 6. vers. Ubi autem simpliciter*, & Abb. *num. 29.* Et quamvis contrarium senserit Innocent. in *d. c. Dilectus*, tamen ejus dictum damnant communiter Doctores, ut illic testatur Butr. *num. 9. vers. Hæc est in effectu*. Non enim subsistit illius motivum, quòd hinc aperiatur via ad vacaturas. Quandoquidem quòd debeat vacatura ubi promittitur, est ex dispositione hominis, quo improbat à jure, & ita loquitur *cap. 2. de concess. præb.* Quòd autem debeat ex dispositione juris surgentis ex receptionis actu, hoc jure non damnatur, quinimo permittitur, ut in *d. cap. Relatum cum sim. l.* Nec obstat, quòd secundum Innocentium Canonicum supranumerario non debeat præbenda cum vacat, sed numerario: hoc enim est falsum, quia cum vacat præbenda, Canonicus supra numerum extinguitur, & numerum antiquum ingrediatur: unde cum jam reperiatur numerarius, nil repugnat, quominus vacantem habere possit, ut bene ibi per Butr. *n. 16. vers. Sed adverte*.

Prosyp. Fagnan. in *l. Lib. Decretal.*

Tertius casus est, cum quis recipitur in Canonicum, & eodem tempore, subdiversa tamen conceptione verborum, promittitur ei vacatura ea intentione, ut illicò sit Canonicus, & postea tempore vacationis statim habeat præbendam: & tunc secundum omnes valet receptio in Canonicum, sed non promissio vacaturæ, ut hic testatur Butr. *n. 32. vers. Tertius casus*. Ratio est, quia isti sunt duo actus separati; & ideò unus non inficitur ab alio: & cum receptio ad jus Canoniam sit simplex, & sola promissio vacaturæ habeat vitium, ut in *c. 2. de concess. præbend.* hæc sola debet infici, per reg. *Utile per inutile, lib. 6.* & hoc tenet Innocent. *hic n. 6. vers. Ubi autem simpliciter*, & gloss. in *d. c. Dilectus, il 1. in vers. Approbantes, de præb.* Itaque tertius casus, & secundus à pari procedunt.

Nec prædictis adversatur declaratio Sacre Congregationis Concilii, dum censuit posse ab Episcopo Canonicos supranumerarios creati, ea tamen conditione, ut nullum jus ad præbendam vacaturam habeant, vel vendicent sibi ex tali erectione: Hæc enim declaratio non ita intelligi debet, ut Canonici supranumerarii non debeant habere jus ad præbendam postquam vacaverit, idque in pactum deduci debeat. Hoc enim esset contra jura, quia eo ipso quòd quis recipitur ultra numerum, habet jus ad vacaturam præbendam, ut *cap. Cùm super, de concess. præb. c. Relatum, & c. Dilectus, il 1. de præb.* Nec potest in receptione apponi contraria conditio, ut pater ex dictis *sup. num. 17. & in 6. & 8. notab.* Sed declaratio in hunc sensum videtur accipienda, ut Canonici supranumerarii non possint præbendam postea vacantem propria autoritate apprehendere, ut innuunt illa verba: *Nullum jus sibi vendicent, & c.* Per receptionem namque ultra numerum non censetur collata præbenda; & ideò vacante præbenda non potest illam jure proprio sibi vindicare, quia antequam sit ei collata, etiam si perierit illam sibi conferri, habet jus ad rem, sed non in re; ut est textus in *cap. Si postquam, & in c. penult. de concess. præb. lib. 6.* & declarat hic Felin. *num. 16. vers. Sed hæc opinio*. Caveant igitur Episcopus, vel Capitulum, ne in creandis vel recipiendis Canonicis supranumerariis pacifcantur, ut præbendam vacaturam habeant, vel non habeant: utrumque enim pactum est illicitum, & à jure improbatum: ut ex dictis constat: sed hoc relinquunt dispositione juris communis, vel certè apponant conditionem, ut sic recepti non possint absque nova collatione præbendam postea vacantem propria autoritate sibi vindicare, juxta declarationem S. Congregationis.

Quartus casus est, cum eodem tempore, & sub diversa conceptione verborum quis recipitur in Canonicum, & promittitur ei præbenda vacatura, effectus tamen receptionis utriusque confertur in tempus vacaturæ; ita ut sic receptus non sit Canonicus statim, sed solum habeat præbendam, & Canonicatum cum præbenda vacaverit: & hoc 4. casu Innoc. in *d. cap. Dilectus, il 1. de præb. in princ.* *sup. gloss. in vers. Proximo*, firmat non valere receptionem, habita consideratione magis ad unitatem effectus in tempore simultaneam, quam ad diversitatem conceptionis verborum: & sic concludit tam receptionem, quam promissionem vitari, quasi judicentur unus actus conjunctus, & individuus propter unionem effectus; & sequitur Butr. *hic num. 32. vers. Quartus casus*, dicens, bene notandum, & Imol. *num. 26. vers. Secus si constaret de mente*.

Quintus, & ultimus casus est, cum receptio, & promissio vacaturæ sit sub unica verborum structura, velut si dicatur: Recipio te ad vacaturam præbendam; & tunc gloss. in *praalleg. c. Dilectus, il 1. de præb. in ver. Approbantes*, & Innocent. *hic num. 6. in ver. Vacaturæ*, tenet absolutè receptionem non valere. Tu verò ex mente Doctorum distingue tres casus: nam aut constat effectum tam receptionis ad Canonicatum, quam promissionis præbendæ collatum fuisse in tempus vacationis: & explorati juris est receptionem non valere, ut probatur à fortiori ex dictis in casu precedenti, & tenet hic Butr. *dict. num. 32. vers. Quintus casus est*, & Imol. *num. 26. vers. Et idem multò fortius*. Aut constat recipientes voluisse, ut receptio statim valeretur, sed collatio præbendæ sortiretur effectum tempore vacationis: & tunc Innocentius in *d. cap. Dilectus filius, il 1. num. 2. in ver.*

Proximo, tenet receptionem valere, & solam promissionem vitari, quia licet inspecta unitate conceptionis verborum videatur unicus actus, & individuus; tamen habita consideratione ad mentem, & effectum, censentur duo actus separati; & ideo utilis ab inutili non inficitur, consentiunt hic Butr. *d. num. 32. vers. Sextus casus*, & Imol. *num. 26. vers. Si autem constaret*. Aut denique versumur, in dubio, eò quòd non appareat, an recipientes voluerint effectum receptionis disterre in tempus vacationis, nec ne. Et in hoc dubio unitas orationis, & conceptionis verborum efficit, ut non teneat receptio, quia effectus tam receptionis, quàm promissionis videtur collatus in tempus vacationis futurae, ut

in *praalleg. cap. Dilectus* & ibi gloss. in *ver. Approbantes*. Secus quando in diversis orationibus fit receptio, & promissio vacaturæ, ut in secundo, & tertio casu; quia tunc in dubio mens videtur fuisse, ut receptio statim valeat; & propterea hæc valebit, licet non valeat promissio vacaturæ, ut hic benè per Imol. *d. num. 26. vers. In dubio tamen*.

Investigandum hic esset, an receptus ultra numerum debeat habere stallum in Choro, vocem in Capitulo, & quotidianas distributiones. Sed hanc quæstionem plenè examino in *d. cap. Dilectus, il primo, de præbend.* Ubi etiam vide, an per hujusmodi receptionem numerus frangatur.

DE CONSTITUTIONIBUS.

Idem Innocentius III. Abbati, & Conventui S. Silvestri.

C A P U T X.

ECclesia sanctæ Mariæ: & infrà. Nos attendentes, quòd laicis (etiam religiosis) super Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas, non autoritas imperandi; à quibus si quid motu proprio statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum, & favorem, nullius firmitatis existit: nisi ab Ecclesia fuerit approbatum. Unde statutum Basilii de non alienandis prædiis rusticis vel urbanis, ministeriis, & ornamentis Ecclesiarum, illa reprobatur potissima ratione, quòd autoritate non fuit Romani Pontificis roboratum. Quod à senatore factum fuerat in præjudicium Monasterii non conventi nec confessi vel convicti, in irritum revocantes, easdem possessiones restituendas sibi sententialiter definimus.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**ausa Ecclesiarum per constitutiones laicorum diffiniri non debent.
  - 2 Lex secularis generaliter lata, ad Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas, aut earum bona in earum præjudicium non extenditur.
  - 3 Statutum generale laicorum non ligat clericos, sive redundet contra ea, quæ sunt clericis concessa in privilegiis, sive contra ea, quæ illis competunt de pure communi, & *nn. seqq.*
  - 4 Dispositio generalis non comprehendit illicita.
  - 5 Jus commune difficilius tollitur, quàm Privilegium.
  - 6 Laici cogi possunt per iudicem Ecclesiasticum ad declarandum eorum statutum non comprehendere Ecclesias.
  - 7 Lex secularis disponens de Ecclesiis, personis Ecclesiasticis, vel earum bonis, etiam si respiciat earum commodum, vel favorem, non valet.
  - 8 Statuendi potestas à jurisdictione dependet.
  - 9 Princeps laicus in Ecclesias, vel Ecclesiastica negotia nullam habet jurisdictionem.
  - 10 Clerici exempti sunt à seculari jurisdictione jure humano, & divino.
  - 11 Presbyteri cadaver, qui sibi mortem consecerat, arresto Parisiensi remittitur ad iudices Ecclesiasticos.
  - 12 Index Ecclesiasticus cognoscit de clericis vivis, & mortuis.
  - 13 Ecclesiastica potestas lege Evangelica à Christo supernaturaliter constituta est.
  - 14 Ozias cum minaretur Sacerdotibus, à Deo lepra percussus est.
  - 15 Bona Ecclesiarum, & clericorum exempta sunt à jurisdictione Principis secularis, jure tam humano, quàm divino.
  - 16 Ecclesia nunquam humanis legibus constringitur.
  - 17 Leges civiles, Cod. de Sacros. Eccl. de Episcop. & Cler. & consimiles non valent ex defectu potestatis.
- Imperator recognoscit Imperium ab Ecclesia, *ibid.*

- 18 Solemnitas introducta ab Imperatore in alienatione bonorum Ecclesie non attenditur.
- 19 Leges civiles loquentes de emphyteusi Ecclesiastica debent servari.
- 20 Legis ad instructionem, Cod. de Sacros. Eccl. non tenent.
- 21 Clerici etiam de honestate non tenentur ad observantiam legum secularium, quæ de clericis, & earum bonis expresse disponunt.
- 22 Actus ipso jure nullus, & cui lex resistit, nec naturalem parit obligationem.
- 23 Statuentes contra immunitatem, seu libertatem Ecclesiasticam, sunt ipso jure excommunicati.
- 24 Arma deferendi licentia adversus edictum Principis laici à quo sit clericis concedenda.
- 25 Clerici an ligentur edicto Principis secularis de armis non deferendis vi coactiva.
- 26 Et an vi directiva rationis.
Clerici cum armis reperti an possint à curia seculari armis spoliari, *ibid.*
- 27 Arma clerico ablata à curia seculari an sint ei restituenda.
- 28 Clerici cum armis prohibitis deprehensi qua pœna sint puniendi.
- 29 Lex civilis generaliter lata ob bonum publicum an comprehendat etiam Clericos vi directiva rationis.
Clerici an sint membra Reipublicæ, & veniant populi appellatione, *ibid.*
- 30 Clerici non licet iudicem secularem adire pro licentia deferendi arma.
- 31 Episcopus habet merum Imperium in sua diocesi.
- 32 Legis civilis non est habenda ratio, quando opponitur Canonica.
- 33 Solvendi & ligandi eadem est potestas.
- 34 Clerici an, & quomodo eximi possint per laicum ab obligatione legis de armis non deferendis.
- 35 Armorum usus jure Canonico est clericis interdictus.

- 36 Laicus non potest relaxare clericis prohibitionem, juris Canonici de armis non deferendis.
- 37 Arma editto Principis secularis prohibita an liceat ministris curialibus in Ecclesia perquirere, & inde auferre.
- 38 Ecclesia est extra territorium iudicis laici.
- 39 Delinquens in Ecclesia non privatur immunitate, nisi propter homicidium, vel membri mutilationem.
- 40 Ecclesia est immunis tam quoad personas, quam quoad bona.
- 41 Immunitas concessa fuit Ecclesie non intuitu persone, sed ob reverentiam Deo, & ejus Ecclesie debitam.
- 42 Familia Episcopi de ipsius licentia an possit deferre arma prohibita editto Principis secularis.
- 43 Lex civilis prohibens usum armorum non comprehendit familiam Episcopi, usque in fin.
- 44 Familia Episcopi exempta est à jurisdictione seculari.
- 45 Episcopi debent habere familiam armatam immunitate Ecclesiastica gaudentem.

Ecclēsia S. Mariæ. Causæ Ecclesiarum per constitutiones laicorum diffiniri non debent. Hoc dicit secundum Jo. Andr. cui subscribitur Ant. de Butr. Cardin. Anch. Imol. Bald. & Bellam. Sed plenius secundum Abb. cum quo transeunt Aretin. Felin. & alii recentiores. Hoc intendit statutum generale laicorum ad Ecclesias, vel Ecclesiasticas personas, vel earum bona in earum præjudicium non extenditur, nec speciale etiam si earum commodum, & favorem concernat. Dividitur ut per Jo. Andr.

Nota ex hac Decretali duas conclusiones, quæ sunt veluti claves, & axiomata quædam in materia jurisdictionis, immunitatis, ac libertatis Ecclesiasticæ.

2 Prima conclusio est. Lex secularis generaliter lata, id est, nulla Ecclesiarum, vel Ecclesiasticarum habita mentione, quantumcumque rationalis non comprehendit Ecclesias, aut personas Ecclesiasticas, vel earum bona in earum præjudicium. Hæc est concors serè omnium juris civilis, & canonici interpretum determinatio; & in specie ita tenent hic post Joan. de Lignan. Anton. de Butr. n. 20. Petr. de Anchar. in 3. notab. Jo. de Imol. sub n. 11. Abb. in 1. notab. Felin. n. 81. vers. Ex hoc inferi. Dec. n. 233. Mantuan. sub num. 1. Idem firmant Oldrad. relatus a Feder. de Sen. conf. 85. n. 4. Calder. relatus a Card. conf. 144. n. 5. Feder. de Sen. d. conf. & num. Card. d. conf. & num. & in repet. c. Perpendimus, n. 13. vers. Aut si observaretur, de sent. excomm. Jo. Andr. & Lap. in c. fin. de Immun. Eccles. in 6. & ibidem de nin. n. 3. vers. Sed pone. Anchar. n. 1. qu. 1. vers. Quæro, post Joan. Andream, Franc. num. 2. vers. Et ultra etiam, Bartol. in l. Filius familias, §. Divi, num. 11. de legat. 1. quem ibi sequuntur Angel. Imol. Florian. Crott. num. 8. Alex. num. 12. Ripa num. 81. Jaf. nu. 106. qui quamvis postea multa in propositum alleget, ibi tamen ait omnes ita sentire, & ita indubitanter esse tenendum. Ferdinand. Loaz num. 157. Bolognett. nu. 200. Ex quibus Crott. Alex. Jaf. & Laoz testantur hanc opinionem communi scribentium consensu esse receptam, & Ripa affirmat eam sequi communiter Legistas, & Canonistas. Eandem probant Bald. in l. Ut inter divinum, num. 17. C. de Sacros. Eccles. & in conf. 133. lib. 3. Anton. de Butr. in c. Tua il. n. 4. de decim. Redoan. in tract. de reb. Eccles. non alien. qu. 10. num. 6. Cuman. conf. 85. Presupposito casu, propò fin. Jacob à Canib. in tract. de repressal. in 2. par. num. 10. Bertach. in tract. de Episcop. in 4. part. numer. 147. Fabian. de Monte in tract. de empt. & vendit. 3. p. principali n. 45. vers. Sed non valeret. Qui serè omnes exemplificant in lege, vel statuto laicali prohibente alienationem fieri in non subditorum. Et quamvis Batt. in l. Cunctos populos, num. 27. vers. Quinto quæro, C. De Summ. Trinit. teneat statuta laicorum si de Ecclesia, vel clericis expressè non disponant, non valere quatenus redundant contra ea, quæ sunt concessa Ecclesiis, vel clericis in privilegium. Auth. Cassa. C. eod. tit. Secus si contra ea quæ non competunt Ecclesiis, vel clericis ex privilegio, sed ut cuilibet, quia ligant clericos, & sunt servanda in foro Episcopali, dummodo sint honesta, per c. Cum venissent, de eo qui mitt. in possess. c. Constitutus, de in integr. restit. c. Cum causa, de re judic. tamen ejus opi-

3 non valeret. Qui serè omnes exemplificant in lege, vel statuto laicali prohibente alienationem fieri in non subditorum. Et quamvis Batt. in l. Cunctos populos, num. 27. vers. Quinto quæro, C. De Summ. Trinit. teneat statuta laicorum si de Ecclesia, vel clericis expressè non disponant, non valere quatenus redundant contra ea, quæ sunt concessa Ecclesiis, vel clericis in privilegium. Auth. Cassa. C. eod. tit. Secus si contra ea quæ non competunt Ecclesiis, vel clericis ex privilegio, sed ut cuilibet, quia ligant clericos, & sunt servanda in foro Episcopali, dummodo sint honesta, per c. Cum venissent, de eo qui mitt. in possess. c. Constitutus, de in integr. restit. c. Cum causa, de re judic. tamen ejus opi-

monem reprobant communiter Doctores, & contra eam præter Cyn. in l. fin. circa fin. C. Quæ sit longa consuetudo; relatum à Bartolo ubi supra, tenent Bald. in l. 1. col. 8. vers. Sed hic ulterius queritur, & in l. Omni innovatione, C. De Sacros. Eccles. Calder. conf. 11. hoc tit. & alii, quos refert, & sequitur hic Felin. num. 81. vers. Sed contra Bartolum. Et hoc dictum Bartoli communiter damnari per Canonistas, dicit hic Anton. de Butr. num. 20. & Dec. num. 233. referens Dominic. idem dicentem in c. 1. de iurejur. Principalis ratio est, quia dicuntur contra libertatem Ecclesiasticam non solum statuta illa, quæ auferunt Ecclesiis, sive clericis, quod illis competunt tamquam clericis, & in privilegium, secundum Innocent. & omnes in c. Noverint; de sent. excomm. Sed etiam quæ auferunt quod illis competit de jure communi, & ut cuilibet de populo, cap. fin. de immun. Eccles. lib. 6. c. Cum terra, & ibi Butr. infr. de elect. Lap. alleg. 92. Inspectimus. Paul. de Castr. in d. Auth. Cassa. n. 4. & seqq. & ibi etiam Dec. num. 17. Felin. alios adducens hic n. 69. vers. Tertia fuit opinio, & Dec. num. 3. vers. Quando auferuntur ea, quæ concessa sunt Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis de jure communi canonico, vel civili. Et cum Ecclesiæ, & personæ Ecclesiasticæ. & earum bona sint 4 prorsus exempta à seculari jurisdictione, ac proinde ex defectu potestatis non liceat Principibus laicis in Ecclesias, vel earum personas, aut bona nominatim statuere, ut hic deciditur, & latius dicam infra in 2. conclus. Leges laicales generaliter disponentes ad hunc perversum intellectum trahi non debent, ut inquit Petr. de Anchar. in d. c. fin. nu. 1. vers. Præterea, post Jo. Andr. ibi num. 4. quoniam sub generali dispositione non veniunt illicita c. Causam, de elect. c. Si gratiose, de rescr. in 6. l. Si Procurator, ff. De cond. in deb. Et sicut expressè non possunt laici per sua statuta ligare clericos, vel Ecclesias: ita nec tacitè generaliter disponendo, quia tacitum, & expressum æquiparantur, l. Cum quid, ff. Si cert. per. ut hic per Imol. nu. 1. l. t. in his paria sunt aliquid directè, vel indirectè facere, c. Quanto, de privil. c. fin. de immun. Eccles. in 6. cum concord. de quibus ibi per glot. & Jo. Andr. Menoch. conf. 291. n. 25. & seq. lib. 1.

Quamobrem lex generalis personas Ecclesiasticas, & earum bona non comprehendit tam ex defectu potestatis, quam voluntatis. Abb. in c. Anobis, d. 1. num. 4. de sent. excomm. Alex. conf. 210. num. 1. lib. 2. Socin. sen. conf. 40. num. 9. lib. 4. Crott. conf. 75. num. 13. & seqq. lib. 1. & alii passim. Unde Butr. hic propò fin. vers. Unum tamen advertet. Si laicus inquit facit statutum in genere loquens, in dubio illud statutum ex mente condentis non ligat Ecclesiam, tum quia non est verisimile, ut dispositionem extendat ad non subjectum potestati, c. Anobis, de sent. excomm. nisi in quantum privilegiaret, tum quia non est præsumptio in genere loquentem se extendere ad prohibita per quæ delinqueret, c. Si compromissarius, de elect. subdens hoc esse notabile verbum Joannis Monachi in c. Ut animarum, de const. lib. 6. Eò autem magis inverisimile est statuentes velle clericos includere, quia alioquin in sententiam excommunicationis inciderent, ut in c. Noverint, de sent. excomm. c. Non minus, de immun. Eccles. c. 1. & c. fin. eod. tit. lib. 6. & in Bulla Cænar. Domini c. 15. vers. Seu nostra, & dicta sedis, plenè Navarr. in Manual. c. 27. n. 118. Præterea si non valet statutum quando disponit contra privilegium Ecclesiarum, licèt generaliter loquatur, ut fatetur Bartol. Longè 5 minus debet valere si disponat contra concernentia jus commune, quia facilius tollitur quod competit de jure speciali, quam quod de jure communi, l. Ejus militis, §. Militia, ff. De milit. testam. & tradunt hic Butr. n. 20. Imol. nu. 11. Felin. n. 81. & Dec. n. 2. Barbat. in rubr. de reb. Eccl. non alien. n. 138. Alber. de Rosat. de statut. p. 2. q. 2. num. 6. Galliaula in Rept. l. Centurio, n. 157. ff. De vulg. & pupill.

Nec refert, quod statutum sit bonum, & æquum, quia hoc non tribuit potestatem statuenti secundum Bald. in l. Cunctos populos, numer. 15. vers. Ista ratio non valet, C. De Summ. Trinitat. publica enim utilitas qualitatem legis respicit. Sed potestas, & auctoritas substantiam; sine qua nulla potest considerari qualitas, l. 2. ff. De usufruct. & l. Nec ullam, aliàs est, l. Etiam si, §. Si quis absentis, & ibi notat Angel. in princip. ff. De petit. hered. Unde parum refert ut in laico adsit modus condendi legem, scilicet utilitas, & necessitas, nisi etiam adsit potestas, & voluntas;

quæ omnia ad cuiuscumque actus validitatem concurrere debent. Bald. *consil.* 326. *Rex Romanorum*, numer. 2. lib. 1. Bero. *conf.* 76. num. 26. vol. 1. Purpurat. *conf.* 335. num. 2.

Ad iura per Bart. allegata respondetur, ea loqui in consuetudine clericorum, & laicorum simul, ut per Felin. *d. num.* 81. ubi etiam dicit opinionem Bartoli posse salvari in quinque casibus, quos prosequere, ut per eum.

Addit Joan. Andr. *in d. c. fin.* num. 4. non esse absurdum dicere statuentes compelli posse per Judicem Ecclesiasticum ad declarandum statutum non includere Ecclesias, & sequuntur ibi Petr. de Anchar. *sub num.* 1. *post med. vers.* *subdit tamen*, Gemin. *sub num.* 4. *vers.* *Imò non esset absurdum*, & Franc. *num.* 2. *vers.* *Quod autem, & infra circa fin.* *vers.* *Et ultra etiam*. Butr. *conf.* 40. *Statuto civitatis*, num. 2. *vers.* *Quinimo compellere posset Judex Ecclesiasticus*. Et idem Butr. *hic in fin.* & Felin. *num.* 75. dicens hanc esse solemnem, & efficacem practicam per totam materiam hujus decretalis, plenè Gabr. *conf.* 47. *vol.* 2. Suid. alios citans *conf.* 301. n. 45. *vol.* 3. Ad quod est bonus textus *in c. Pervenit. de arbit.*

7. Secunda conclusio. Lex Principis laici utcumque supremam in temporalibus jurisdictionem habentis, quæ specialiter de Ecclesiis, aut Ecclesiasticis personis vel earum bonis loquitur, etiam si respiciat earum commodum, vel favorem, non valet ex defectu potestatis. Textus clarus est hic, ubi hoc notat Abb. *in lectura*, numer. 10. *vers.* *Ad primum dica*, & *in repetitione* n. 26. Felin. *num.* 40. *vers.* *Recipit autem prædicta regula*, & Dec. *num.* 87. A qua conclusione nemo dissentit, nec dissentire potest, quoniam potestas statuendi à jurisdictione dependet, *l. fin.* & ibi Bald. *ff. De jurisd. omn. judic. cap. A nobis*, *il. 1. de sentent. excommunicat. c. Ut animarum*, *de const. lib.* 6. Bart. *in l. Omnes populi*, *in 1. quest. in princip. ff. De just. & jur. Roman. consil.* 118. *num.* 2. Abb. *hic d. num.* 10. Dec. *num.* 8. & alibi sæpè DD. & in quocumque actu ad illius validitatem præter voluntatem necessaria est iusta potestas, *c. Cum super*, *de offic. deleg. c. Super inordinatis*, & ibi Butr. *in primo notab. de præbend. l. Cum te*, ubi Bald. *num.* 1. *C. De donat. ante nupt.* Et potestatis defectus semper, & indirectè nullitatem producit, ut ait hic Butr. *n. 20.* & Dec. *n. 233.* Crott. *in l. Filisfamilias*, §. *Divi*, *n. 80. in fin. ff. de leg. 1.*
9. Explorati autem juris est Ecclesias, personas Ecclesiasticas, & earum bona frui omnimoda exemptione à jurisdictione sæculari. Et quidem in Ecclesias, vel Ecclesiastica negotia admittunt omnes, Principem sæcularem non posse ullam auctoritatem sibi vindicare: Catholicus enim Princeps filius est, non præsul Ecclesiæ, & quod ad religionem pertinet, & disciplinam, discere convenit, non docere, *c. Si Imperator*, 96. *dist.* Quippe ad Dei Sacerdotes Deus voluit quæ Ecclesiæ sunt disponenda, pertinet, non ad sæculi potestates, *d. c. Si Imperator*, *c. Bene quidem*, *ead. dist.* Unde Ambrosius *in c. Convenior*, 33. *q. 8.* allegatur, inquit, Imperatori licere omnia, ipsius esse universa. Respondeo, Noli te gravare Imperator, ut putes te in ea, quæ divina sunt, imperiale aliquid jus habere. Noli te extollere, sed si vis divitiis imperare, esto Deo subditus. Scriptum est: Quæ Dei Deo, quæ Cæsaris Cæsari.
- Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Ecclesiæ. Publicorum tibi mœnium jus commissum est, non factorum. Plena sunt hujusmodi testimoniorum Concilia, quibus optimi quique Imperatores, ac Reges assensum præbuerunt, & illustris est ea de re confessio Basilii Imperatoris in fine octavæ Synodi. Non datum est, inquit, laicis secundum Canones decernendi quicquam de Ecclesiasticis causis; opus enim hoc est Pontificum. Habetur & Regis Theodorici responsum, profitentis synodalis esse arbitrii in negotiis Ecclesiæ majoribus sequenda præscribere, nec aliquid ad se præter reverentiam de Ecclesiasticis negotiis pertinere, ut refertur *in cap. Concilia*, 17. *dist.*
10. Personas itidem Ecclesiasticas exemptas esse à jurisdictione laicali disertis verbis cavetur *in d. c. Si Imperator*, 96. *distinçl.* ubi habetur nono à legibus publicis, non à potentatibus sæculi, sed à Pontificibus, & Sacerdotibus omnipotentem Deum voluisse Clericos, & Sacerdotes ordinari, & discuti, hoc est, ut ibi omnes norant, judicari,

concordant *c. Continuis*, *c. Si quisquam*, *c. Clericum*, *c. Voluntas*, cum seqq. 11. *questione* 1. Idemque sancitur in Concilio Chalcedonensi *can. 9.* in Matisconensi II. *can. 9.* Item in Concilio Milevitano, seu potius in Pictetano III. *can. 13.* relato *in c. Inolita*, 11. *quest.* 1. & in Concilio Carthaginensi VIII. aliàs Matisconensi *can. 9.* relato *in c. Placuit*, *ead. can.* & *quest. in c. 2.* & *in c. Si diligenti*, *de for. comp. in c. Cum non ab homine in c. At si Clerici*, *de iudic. in c. Si iudex laicus*, *de sentent. excom. mun. in 6.* & *in c. Quanquam de censib. eodem lib.* & novissimè in Concilio Lateranensi sub Leone IX. *sess. 9. tit. Reformationes curiæ, & aliorum*, *vers.* *Et cum à jure*. Licet hanc exemptionem permulti hæretici conati sint convellere, ut in specie Marfilii de Padua, & Joannes de Janduno relati à Turrecr. *in Sum. de Eccles. lib.* 3. *p. 2. c. 37.* Joannes Calvinus, & Petrus Martyr, quorum fundamenta evertit Cardinal. Bellarmin. *tom. 2. Controvers. lib. 1. c. 28. in tit. An Clerici sint liberi à jago potestatis sæcularis*. Et quamquam non conveniant inter se DD. quo jure hujusmodi exemptio inducta sit; crebrior tamen gravissimorum interpretum sententia est eam exemptionem esse de jure divino. Ita tenet gloss. penult. *in d. c. Si Imperator*, dum ait, Clericos ante omnem humanam constitutionem à sæculari potestate exemptos esse, & constitutiones Clericos eximentes non novum jus continere, sed juris declarationem. Idem sentiunt Turrecr. & Præpos. *in d. c. Si Imperator*, *num. 1. gloss.* & DD. *in d. c. Quanquam*, *de censib. lib.* 6. Card. *in Repet. c. Perpendimus*, *num. 50. vers.* *Ego tamen dico*, *de sent. excommun.* Bald. *in c. 2. num. 50. de major. & obed.* & *in Auth. Statuimus*, *in princ. C. de Episc. & Cler.* ubi loquens de dicta Authentica prohibente trahi personam Ecclesiasticam ad iudicium sæculare, notat secundum Canonistas id non esse jus novum, sed recedere ab errore veterum legum. Quia, inquit, clerici numquam fuerunt de temporalis jurisdictione. *Judicum laicorum; & hæc est ipsa veritas, quia Deus à principio hujusmodi jurisdictiones distinxit*: Idemque tradunt Hostien. *in d. c. 2. de major. & obed.* dicens Clericos à potestate Imperatoris exemptos esse à Summo Imperatore, id est, Deo, & etiam ab Imperatore inferiori. Goffred. *ibid.* Abb. & Felin. *num.* 1. Mil. *in Repet. in vers. Clericus*. Imol. *in Clem. 1. col. 1. de off. ord. Roman. in Sing.* 414. Lap. *alleg.* 92. *num.* 7. Anchar. *conf.* 96. *num.* 1. Prob. *in addit. ad Monach. in c. Si iudex laicus*, *de sent. excommun. in 6. num.* 1. Hieron. Gig. *in tract. de crimin. læsæ majest. quest.* 68. *num.* 15. Tiber. Decian. *in tract. criminal. l. 9. c. 9. num.* 1. Hippolyt. Riminal. *in Repet. c. Quæ in Ecclesiarum*, *n. 54.* Everar. *conf.* 19. *n. 13. incipien. in materia questionis*, & *in conf.* 42. *incipien. Visis; & bene discussis*, *num.* 25. & 26. & alii plures. Et hanc esse communem sententiam testatur Alciat. *in c. Cum non ab homine*, *num.* 2. *de iudic.* Stephan. Aufser. *de potest. sæcul. super Ecclesiasticis personis in introductione*, *n. 7.* Nav. *in relict. c. Novit*, *de iudic. notab.* 6. *num.* 6. Covarr. *pract. quest.* 31. *n. 1.* & novissimè Gregor. de Valent. alios allegans *to. 4. disp. 9. quest. 5. punct.* 4. *de exemptione Clericorum*, *vers.* *Tertia assertio*. Atque ita decisum fuit in Rota Rom. *in Antiq. decis.* 10. *de consuet.* In Concilio Neapolitano; ut apud Gram. *decis.* 61. Et in Senatu Parisiensi, ut refert Rebuff. *in Concord. rub. de potest. Concord.* adiciens, id esse contra rationem naturalem, ut laici inferiores judicent de personis Ecclesiasticis, quæ sunt ipsis digniores; restaturque arelto Senatus Parisiensis die 5. Aprilis, anno 1431. remissum esse ad Judicem Ecclesiasticum cadaver Presbyteri, qui laqueo sibi mortem conciverat in vico S. Germani. Ex quo, inquit, patet, quòd Judex Ecclesiasticus cognoscit de clericis vivis, & mortuis, quia character est impressus animæ, & ossibus.

Et probatur efficaciter hæc sententia *in d. c. Si Imperator*, *in d. c. Quanquam*, *in pract. loco Concilii Lateranensis*. Ac demum in Concilio Tridentino *in c. 19. sess. 25.* ubi dicitur immunitatem Ecclesiæ, ac personarum Ecclesiasticarum Dei ordinatione, ac canonicis sanctionibus constitutam.

Præcipua hujus determinationis ratio est, quia cum Ecclesiastica potestas sit à Christo Salvatore nostro lege Evangelica supernaturaliter constituta, & Petro ut Principi Apostolorum, ejusque successoribus, non autem Principibus laicis commissa, *c. In novo*, 21. *dist. c. Solite*, *de major. &*

- for. & obed. & habetur 96. dist. per tot. eaque circa spiritua-
lia versetur: consequens est, ut ad Ecclesiasticam, non
laicam potestatem pertineat iurisdicção in personas Eccle-
siasticas, quæ omnino corpus & animam in sortem Domini
transulerunt, & Dei servitio dedicarunt, c. Cui portio
12. quæst. 1. Qua ratione usus est Host. in d. ca. 2. cui subscri-
bunt Joan. Andr. Imol. & alii, Marian. Socin. in cap. 2. nu.
3. de for. compet. Et plura in hanc rem congerit eleganter
Oldrad. conf. 84. incipit, An Episcopus possit declinare forum
14 Regis. Sed & multis aliis rationibus, & sacrarum litera-
rum testimoniis hanc opinionem comprobarunt Authores
præallegati, & Turrecr. in d. c. Si Imperator 96. dist. ubi
prop. finem refert illud Paralip. 26. Ozias rex iratus tenens
thuribulum in manu, ut adoleret incensum, minabatur
Sacerdotibus, statimque orta est lepra in fronte ejus: cum-
que aspexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui Sa-
cerdotes viderunt lepram in fronte ejus, & festinato ex-
pulerunt in eum, sed ipse perterritus acceleravit egredi,
eò quòd sensisset plagam Domini. Subdit deinde Turrecr.
Caveat ergo Princeps Catholicus, si vult juvari à Domi-
no, & victorias obtinere, ne usurpare velit ad Sacerdo-
tem pertinentem auctoritatem, alias ejiciendus est è tem-
plo per sententiam excommunicationis, & lepra detestan-
dæ culpæ percussus à communione fidelium separandus.
- 15 Denique bona Ecclesiarum, & Clericorum esse & ipsa
exempta à iurisdicção Principis sæcularis magna Patrum
consensione, & vehementer in laicos sibi in illa jus aliquod
venalicantem increpati ore declaratum est in Synodo Ro-
mana III. c. 1. relato in c. Bene quidem 96. dist. & in Syno-
do Romana VI. cujus decretum refertur in c. In canonibus
16. quæst. 1. In Concilio generali sub Innocentio III. cap. 44.
relato in c. Cum laicis de reb. Eccles. non alien. de quo etiam
est textus apertus hic. Et hanc quoque exemptionem esse
de jure divino, constat evidenter ex d. cap. Quamquam de
censib. lib. 1. ibi: Cum igitur Ecclesie, Ecclesiasticæque
persona, ac res ipsarum non solum jure humano, quinimo &
divino à secularium exactionibus sint immunes. Ad idem
textus irrefragabilis in c. Non minus infra de immunit. Ec-
cles. inducendo eum, ut ibi dixi in 2. not. ab. & dicit esse
communem & veram sententiam Canonistarum, eamque
pluribus argumentis tuetur ex recentioribus Gregor. de
Valent. tom. 4. d. disp. 9. quæst. c. punct. 4. vers. Tertia assertio,
Card. Bellarmin. controverf. tom. 2. lib. 1. de Cleric. cap. 28.
in 4. & 5. proposuit. Idemque firmanunt Joan. Montaign. de
collat. parlam. par. 2. num. 11. Bursat. conf. 42. num. 1. lib. 1.
& conf. 186. num. 8. lib. 2. Plot. in addit. ad ultim. conf. Lau-
den. num. 8. Everar. conf. 30. num. 23. ad fin. & novissimè de-
cisum fuit in Rota Romana in causa Albanen. Gabelle,
seu onerum 28. Junii 1630. coram R. P. D. Melino, articu-
lo accuratissimè examinato.
- 16 Quamobrem cum tam Ecclesie, quam personæ Eccle-
siasticæ, & earum bona sint prorsus exempta a seculari
iurisdicção: necessariò hinc sequitur, ut Princeps sæ-
cularis nullam sibi auctoritatem, aut iurisdicçãoem in
Ecclesias, personas, & bona hujusmodi possit vendicare,
ut de his omnibus est textus hic in d. cap. Cum laicis, & in
cap. Inter hæc 33. quæst. 2. ubi dicitur, sanctam Dei Eccle-
siam nunquam humanis legibus constringi, & clamant
passim Interpretes omnes in locis supracitatis.
- 17 Undè etiam inferitur, ut omnes leges, quæ habentur in
tit. Cod. De Sacrosanct. Eccles. de Episcop. & Cleric. & in
Authent. de Sanctis, Episcop. cum simil. non valeant ex de-
fectu potestatis, cum de Ecclesiis, de personis Ecclesiasti-
cis, & eorum bonis specialiter loquantur, ut concludit
hic Abb. num. 10. vers. Ad primum dico, & fuit theorica Jo:
And. in cap. Non minus nu. 14. infra de immunit. Eccles. quam
ibi sequuntur Butt. num. 10. & Abb. num. 18. & Calderin.
conf. 2. incip. Statuto Perusino num. 3. vers. Reperio de censib.
Addit Abb. hic loco citato, hodie Imperatorem recognosce-
re Imperium ab Ecclesia, ideòque ab Ecclesia coronari, &
confirmari, & Imperium de gente in gentem per Eccle-
siam transferri, ut fuit olim translatum de Græcis in Ger-
manos, cap. Venerabilem de elect. Cujus quidem transla-
tionis veritatem pluribus Romanorum Pontificum attesta-
tionibus, & ipsorummet Principum confessionibus com-
probat, & à mendaciis, & imposturis Matthiæ Flaccii Il-
lyrici latissimè vendicat Cardin. Bellam. tom. 1. controverf.
- 18 lib. 1. de translatione Imperii à Græcis ad Germanos per tot.

Hinc etiam fit, ut nulla ratio habenda sit solemnitatis ab
Imperatore introductæ in alienatione bonorum Eccles.
ut in Auth. Hoc jus porrectum, C. de sacros. Eccl. prout tenet
Abb. d. nu. 10. & Dec. n. 91. post Innoc. in cap. 1. num. 2. vers.
Nam statuta legalia de reb. Eccles. non alien. & idem Abb. in 19
cap. Nulli in fine. eod. tit. & in cap. In præsentia num. 28. vers.
Ego in hoc dubio de probat. ubi eadem ratione concludit iu-
ra civilia, quæ loquuntur de emphyteusi Ecclesie, non
debere observari. Et eodem modo dispositio, leg. Ad in- 20
structionem, Cod. de sacros. Eccl. servari non debet, ut
tradunt Bart. & DD. in d. leg. Ad instructionem, & plenè
Bart. conf. 1. lib. 3. & conf. 29. lib. 4. & Dec. hic num. 42. seqq.
post gloss. in cap. Generaliter, §. Novarum in ver. Collatio-
nibus 16. quæst. 1. Abb. conf. 3. Casus super quo lib. 1. & scripsi
plenius in cap. Non minus num. 50. infra de immunit. Eccles.

Usque adeò autem leges sæculares nominatim dispen- 21
tes de personis Ecclesiasticis, & earum bonis etiam in ea-
rum favorem sunt nullæ, ut Clerici ne ex vi quidem direc-
tiva rationis ad illarum observantiam teneantur, ut sensit
hic Abb. num. 10. vers. Et credo, dicens ejusmodi leges non
esse observandas etiam de honestate, cum sint nullæ tam-
quam conditæ à non habente potestatem. Facit quod nota-
tat Jason in leg. Cum quis num. 7. C. de jur. & facti ignor. ubi 22
tenet ex actu ipso jure nullo, & cui lex resistit, nec natura-
lem oriri obligationem. Ejusmodi autem legibus Sacri Ca- 23
nones vehementer resistunt, ita ut earum conditores etiam
sententiæ excommunicationis subijciant, ut in c. Novcrunt
infra de sent. excommun. & dictum est supra nu. 4. vers. Et eo-
magis. An autem Clerici teneantur vi directiva ad obser-
vantiam legis generaliter late absque ulla mentione perso-
narum Ecclesiasticarum, dicam plenè in quæst. seq. nu. 26.

QUÆRO. Supposito Principis sæcularis edicto ad bo- 24
num publicum lato de armis non ferendis, aut domi re-
tinendis.

Primò, An Clerici ex Episcopi licentia possint eadem
arma deferre, & retinere, ita ut ejusmodi licentia non ab
eodem Principe, sed ab Episcopo tantum sit eis concedenda.

Secundò, An Principis familia in Ecclesiis, & aliis lo-
cis Ecclesiastica immunitate gaudentibus arma perquire-
re, vel inde à quovis auferre liceat.

Tertiò, An Episcopi familia de ipsius Episcopi licentia
impunè uti possit quovis armorum genere perindè, ac
familia Principis sæcularis.

Quoad primam quæstionem ardua est dubitatio, an 25
Clerici ejusmodi edicto ligentur: Sunt enim qui putant
ligari non modò vi directiva rationis, sed etiam coacti-
va, ita ut si arma contra Principis laici prohibitionem de-
tulerint, possint civiliter puniri à secularibus Judicibus,
inter quos recensentur Jo: Fab. in leg. Ad dictos, per illum
textum in ver. Ultio procedat, C. de Episc. audien. Aufret.
in tract. de potest. sacul. seu in repet. Clem. 1. de offic. ord. num.
21. vers. decimo tertio fallit in verb. Armorum, Guilielm. de
Benedic. in repet. cap. Raynatus in verb. Et uxorem nomine
fol. 87. num. 36. Jo: Redin. in tract. de Maieft. Princip. in ver.
Non armis solum decoratam 2. par. num. 162. & seqq. inter
tract. communes fol. 152. ubi nititur hanc opinionem tueri
& rationibus, & auctoritatibus, quas in præsentia refel-
lete non oportet, ut inferius patebit.

Alii verò quamplures arbitrantur Clericos teneri tan- 26
tùm edicto laicali vi directiva rationis, ita ut propterea
possint quidem à curia sæculari armis spoliari, sed non
puniri etiam civiliter, cum hoc sit iurisdicçãois, quam
non habent sæculares in personas Ecclesiasticas. Ideòque
pœnam esse petendam a Judice Ecclesiastico tantum. At-
que hujusmodi sententiæ sunt Jo: de Plat. in §. Item lex Ju-
lia visit. de publ. I. dit. Jo: I up. in Repet. cap. per vestras in
2. not. ab. §. 1. num. 13. de donat. inter vir. & ux. Afflict. in
const. intentionis num. 13. ad fin. de illicit. port. arm. or. Covar.
practicar. quæst. in 33. quæst. num. 7. & var. resol. cap. 20. in fin.
Menoch. de arbitr. jud. cas. 394. num. 31. & seqq. Clar. in §.
fin. quæst. 36. vers. Uterius quæro, ubi testatur hanc esse ma-
gis communem opinionem, Sot. in 4. dist. 25. quæst. 2. art.
2. concl. 4. Farinac. de Armis quæst. 8. num. 96.

Quorum plerique probant usque adeò licere familiæ sæ- 27
culari Clericos cum armis deprehensos absque metu ex-
communicationis apprehendere, atque armis spoliare,
ut nec deindè teneantur ea tem arma restituere Judici Ec-
clesiastico, uti opinantur Covar. Clar. quidam alii locis
cita-

citatis, ubi Covar. *Cenfeo*, inquit, *Clericum quemcumque arma prohibita portantem posse per secularem judicem, & ministrum laice jurisdictionis armis his spoliari, & privari absque ullo metu excommunicationis: hoc enim ad secularem judicem, & Reipublicæ Rectorem dubio procul pertinet, nec compelli poterit iudex secularis à iudice Ecclesiastico arma illa restituere, siquidem laica lex arma prohibere potuit, eaque prohibitio Clericos etiam complectitur, ut probavimus superius, & licet non possit iudex secularis punire Clericum arma prohibita portantem, pœna etiam pecuniaria, ipsa tamen arma quibus armatus deprehensus Clericus est, iustissime potest eidem auferre, nec est lex divina, vel humana, que contrarium probet. Imò hæc consuetudo, aut tacita juris permissio sanctissima est, atque in maximam vergit Reipublicæ utilitatem.* Hactenus Covart.

29 Quæ opinio supponit illud principium, quod lex civilis generaliter lata ad bonum publicum & commune tam laicorum, quam Clericorum utilitatem, etiam Clericos comprehendat, & saltem vi directiva, & ex vi dictaminis rationis, cum & ipsi sint cives, & membra Reipublicæ. Quod docuit gloss. in *c. Generaliter in ver. Neceffitatis* 16. qu. 1. *Salve. in Authent. Cassa, & irrita num. 12. c. de sacros. Eccles. Calder. conf. 2. col. 3. vers. Ad hoc tamen Clerici hoc tit. Barbat. conf. 1. col. 12. vers. Et dicit quod statuta lib. 3. Abb. in cap. Non minus col. fin. prop. fin. vers. Fateor tamen quod si Clericus de immunit. Eccles. Paul. de Castr. in leg. Ad instructionem, Cod. de sacros. Eccles. Natta conf. 311. num. 4. Guiliel. de Benedic. in d. cap. Raynutius in ver. Et uxorem nomine Adalastiam num. 70. Bellam. conf. 45. in princip. post Innoc. inter consilia ejusdem Bellam. conf. 46. num. 4. & conf. 47. vers. Super sexto articulo.* Idque aliis relatis fusiùs comprobatur Dominus meus Jo: Franciscus Fagnanus in *tract. de justit. & valid. censur. Pauli V. par. 3. vers. Quinto arguitur.* Idèdque Card. Bellarm. *tom. 2. controvers. lib. 1. cap. 28. An Clerici sint liberi à jugo potestatis secularis, in secunda propositione, cum primò docuisset Clericos quoad vim rationis directivam, non autem coactivam legari constitutione Principis jubentis neminem noctu cum armis incidere, subdit deinde: Nam Clerici præterquam quod Clerici sunt, sunt etiam cives, & partes quædam Reipublicæ politicæ: igitur ut tales vivere debent civilibus legibus: Non sunt autem alia, quam quæ à Magistratu politico late sunt, Greg. de Valent. *tom. 4. dist. 9. quest. 5. punct. 4. in princip.* Igitur illas Clerici servare debent, alioquin magna confusio & perturbatio in Republica oriretur, si Clerici non servarent politicas leges in rebus humanis, & politicis. Hæc Bellarm.*

Quæ tamen non transeunt absque difficultate, & in contrarium valdè urget text. *leg. Placet, Cod. de Episcop. & Cleric. ubi dicitur, Clerici cum publicis actionibus, vel ad Curiam pertinentibus, cujus corpori non sunt annexi, nihil commune habeant: Per quem text. Abb. in c. Non minus in fin. de immunit. Eccles. tenet Clericos non esse de universitate laicorum, allegat Innoc. in c. Dilecta de excessib. Prælat. & sequuntur Thom. Papal. in repet. d. leg. Placet. & Jo: Maur. in repet. leg. unic. Cod. De mulier. & in quo loco lib. 10. Quod absque dubio procedit in odiosis, in quibus Clerici non veniunt appellatione populi, c. Si sententia de sent. excommunic. in 6. & est communis opinio, ut restatur hic Dec. n. 36. licet secus sit in favorabilibus, cap. Dilecti de for. comp. & ibi Abb. n. 3. in 2. not. ab. Anchar. Imol. & Abb. in cap. 1. de præb. Præpos. in cap. De iis 12. dist. Dec. hic cod. num. 36.*

Verùm esto sententia Covar. & aliorum vera sit in ea parte, in qua affirmat Clericos ligari edicto Principis ex dictamine, & vi directiva rationis tantùm. At certè nullo jure defendi potest in alia parte, in qua vult Clericos posse à Curia seculari apprehendi, atque armis spoliari: nam aut executor, vel officialis Curie apprehendit Clericum, eumque armis vi spoliatur de facto, & tamquam privata persona, & tunc non excusatur à violenta manuum injectione. Nam sicut non liceret alteri privato Clericum sistere, repellere, dimovere, aut aliquid ex ejus manibus per vim abstrahere absque incurfu censurarum Canonis, c. Si quis suadente 17. qu. 4. ut illic omnes notant: & in cap. Pervenit, & in cap. Tua nos de sent. excomm. ita nec licet hoc ministro seculari, si de facto, & tamquam privatus procedat: textus est singularis in c. Si vero. il. 1. in fin. de sent. excomm. cui responderi non potest, ut inquit Are-

tin. in c. Cum non ab homine de judic. ubi propterea miratur de DD. contrarium asserentibus contra casum illius decretalis: & cum eo transit Felin. in d. cap. Si vero num. 2. vers. Contrariam partem, sin autem Clericum sistat, & armis privet tamquam officialis, & executor Curie secularis: tunc negari non potest, quin hujusmodi actus sit jurisdictionis, cum procedat à Curie ministro tamquam ministro, & de mandato judicis secularis: executio enim est pars jurisdictionis, cap. Si delegatus de offic. deleg. in 6. Jo: de Anan. in cap. Significasti in fin. infra cod. tit. Quinimò quoad personas, alioquin non subditas in multis casibus iura permittunt cognitionem, sed non executionem, ut l. A divo Pio, ff. de re judic. gloss. 1. in Clem. 1. de for. comp. et. fuscè Anchar. in cap. Eamque num. 15. de reg. jur. in 6. Et patet ex notatis per Innoc. in d. cap. Significasti in fin. Undè palam est tam ipsum exequutorem, qui Clericum armis spoliatur, quam judicem mandantem incidere in excommunicationem statutam in c. Ut sume de sent. excomm. & in Bulla Cœna c. 17. ut in specie advertit Navar. in man. cap. 27. num. 71. & Bellarm. *tom. 2. controvers. lib. 1. cap. 28. An Clerici sint liberi à jugo potestatis secularis in 2. propositione.*

Nec urget ratio, quod Clerici sint membra Reipublicæ civilis, & quod non deceat eos publicam tranquillitatem perturbare: nam hæc ratio solum concludit eos teneri ex rationis dictamine ad observantiam legis secularis, ut censent Authores postremò citati, sed inde non potest inferri, ut si eam non observent, sint eis arma auferenda per familiam secularem: habent enim suos iudices Ecclesiasticos, à quibus apprehendi, armis spoliari, ac promodo culpæ coerceri, & puniri valeant. Undè opinio Covar. tamquam periculosa ob metum censurarum minus vera, & quæ adversatur Ecclesiasticæ libertati nullo modo esset sequenda in practica, nec eam sequi solent iudices timorata conscientia, cum præsertim non desint authores maximè ex recentioribus qui eam refellunt.

Ceterùm in solutione dubitationum, de quibus agitur, non est opus de veritate dictarum opinionum uberius differere: nam etsi edictum Magistratus secularis arma prohibentis obliget Clericos vi directiva rationis: non tamen hinc sequitur, ut Episcopus non possit ex justa causa licentiâ deferendi arma eodè edicto prohibita suis subditis impertiri.

Neque enim fas esset Clericis iudicem secularem adire pro hujusmodi licentiâ obtinenda, à quo jure Divino, & humano exempti sunt, ut latè ostensum est supra num. 10. Et cum Princeps secularis possit eam suis subditis in suo territorio tribuere, nulla ratio suadet, cur non idem liceat Episcopo, cum & ipse habeat merum imperium in sua diocesi, cap. Si quis Episcopus, & ibi gloss. in ver. Quia alibi 2. quest. 7. Gundisal. de heret. quest. 11. num. 16. & Jeqq. idèdque posse Episcopum hujusmodi licentiâ concedere, supponit Præpos. in cap. Clericum 50. dist. Marf. in præf. crim. §. Pro complemento sub num. 4. & Guido Papa decis. 437. nu. 7.

Cum itaque Episcopus possit hanc licentiâ impertiri, manifestum etiam erit non legem laicam prohibentem, sed Ecclesiasticam concedentem esse quoad Clericos observandam: neque enim est habenda ratio legis secularis, quando opponitur canonica, c. 1. ubi gloss. & DD. de nov. oper. nunc. Bero conf. 196. num. 23. lib. 1. & in materia Card. Bellarm. *tom. 2. controvers. lib. 1. c. 27. An Clerici sint liberi à jugo potestatis secularis in 2. proposit. ubi affirmat Clericos ne vi quidem directiva rationis ligari hujusmodi lege civili quando adversatur Ecclesiasticæ: atque ita cum pugnent hoc casu prohibitio laici, & concessio Ecclesiasticæ, lex utriusque observanda erit quoad suos subditos, gloss. in cap. Possessor de reg. jur. in 6. & ibi Jo: Andr. in Mercural. Anton. de But. in cap. Clericum num. 12. vers. Si materia est mixta, & ibi etiam Abb. num. 2. de Judic. Felin. hic num. 43. & scripsi plenius in cap. 1. num. 27. infra de pact.*

Neque obstat, quod cum Princeps secularis possit suo edicto Clericos ligare, saltem ex rationis dictamine, poterit quoque illos à nexu hujusmodi obligationis absolvere: atque ita licentiâ deferendi arma concedere, cum eadem sit solvendi, & ligandi potestas, c. Verbum de panit. dist. 1. cap. Cum inferior de major. & obed. Feder. de Sen. conf. 14. num. 4. vers. In 2. quest.

Nam responderetur Clericos duobus modis ab edicto hujusmodi absolvi posse. Primò cum Princeps generaliter revocat legem, quam condiderat de armis non deferendis:

dis, & tunc non est dubitandum, quin etiam Clerici sint soluti à lege, cui ex vi rationis subjiciuntur. Sublata enim est vis legis ex ipsius conditoris revocatione, in gl. cap. In istis, §. Leges 4. dist. Bart. in leg. Omnes populi in fin. de just. & jur. gl. & DD. in cap. 1. supr. eod. ubi in specie Dec. nu. 37.

Deinde absolvi possunt Clerici à dicta obligatione nominatim, cum scilicet Princeps relaxat legis vinculum in specie quoad Clericos per concessionem licentiæ, & hoc non licet. Ratio est, quia quæcumque lex secularis, quæ specialiter, & nominatim de Clericis, vel rebus Ecclesiasticis statuit, etiam si in eorum favorem sit lata, nulla est ex defectu potestatis. Sic probat textus expressus hic in illis verbis: *Quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum, & favorem.* Et latius dictum est supra in 2. concl. Ergo quemadmodum non possit laicus Clericis nominatim prohibere armorum delationem, ita nec poterit illis hanc licentiam ipse impertiri, cum utroque casu careat jurisdictione, à qua potestas statuendi dependet, l. fin. ff. de jurisd. om. jud.

35 Quod evidenter alia etiam ratione probatur. Nam non est dubitandum, quin usus armorum lege canonica sit Clericis interdictus: id enim sancitum est in cap. Clerici, ubi gloss. & omnes notant, inf. de vit. & honest. Cleric. in Clem. 1. eod. tit. & in cap. Clerici, & seqq. 23. quæst. 8. quod latius prosecutur Martil. in pract. crim. §. Pro complemento hujus operis num. 1. & seqq. & Menoch. de arbitr. Judic. casu 304. num. 31. Itaque si admittamus Clericos ligari etiam edicto laicali de armis non deferendis, manifestum erit illos constringi hac in re duplici vinculo obligationis, id est civilis, & canonice. At Princeps secularis utcumque tollere possit vinculum a se injectum sublata suæ legis obligatione: nulla tamen ratione poterit eximere Clericos sibi non subditos ab obligatione juris canonice, facultas enim ex justa causa super hoc jure dispensandi, non secularibus potestatibus, sed Ecclesiasticæ tantum est à Christo Domino attributa, cap. Translato, ubi Abb. in Summ. & ceteri notant infra eodem, & habetur 36. dist. per tot. DD. in cap. Per venerabilem, qui fil. sint legit. Specul. tit. de legat. §. Postremo, vers. Sed illud quaritur, cum aliis adductis per Ruin. conf. 75. Quia de pluribus queritur num. 2. vol. 3. Atque hinc patet Clericis nihil prodesse licentiam cum armis incendendi à seculari potestate impetratam, sed opus esse, ut nexus jure canonico injectus, ab Ecclesiastico iudice relaxetur.

37 Ad secundam quæstionem videtur respondendum, non licere officialibus laicis in Ecclesiis, & aliis Ecclesiasticis locis immunibus arma vetita perquirere, vel inde auferre.

38 Nam cum perquisitio, & ablatio ista sit actus jurisdictionis contentiosæ, non potest à iudice laico exerceri in Ecclesia, quæ est extra territorium ipsius, leg. 2. in fin. Cod. de Summ. Trini. & fid. Cath. Paul. de Castr. in leg. Si quis in hoc genus num. 3. Cod. de Episcop. & Cler. Abb. in cap. inter alia num. 29. de immunit. Eccl. Atque id expressè statutum in l. Pateant, C. de his qui ad Eccles. confuger. in hæc verba: *Hos vero qui templa cum armis ingredi audent, ne hoc faciant præmonemus, alias statim eos, ut arma deponant, auctoritate Episcopi à solis Clericis securius conveniri præcipimus, & infra: Et si Ecclesiæ voce moniti per tot. tantorumque denuntiationes renuerint arma relinquere: jam clementiæ nostræ apud eum, & Episcopum causa purgata, armatis, si ita res exegerit, intromissis abstrahendos esse cognoscant.* Ad idem Concilium Tolet. relatum in cap. Diffiniuit 17. quæst. 4. cujus hæc sunt verba: *Diffiniuit S. Concilium, ut nullus audeat confugientem ad Ecclesiam, vel residentes abstrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, seu spoliis residentibus in loco sancto inferre.* Ad idem text. in cap. 1. infra de Immunit. Eccles. & in cap. 2. eod. tit. in 6.

Et quamvis Covarr. vari. r. resol. lib. 2. cap. 20. sub num. 18. relatus à Foller. in praxi crimin. canon. cap. M. scellane. quædam num. 30. sentiat Iudicem laicum, etsi non possit fugientes ad Ecclesiam inde invitos abducere, posse tamen ab eis arma prohibita etiam intra Ecclesiam auferre, eò quod cum arma deferens intra Ecclesiam delinquat, à iudice seculari sit puniendus, aut saltem armis spoliandus: ejus tamen opinio est contra jura superius expressa, nec ulla valida ratione fulcitur. Levissima enim est illa ratio, quod deferens arma delinquat in Ecclesia. Tum quia quatenus etiam hoc delictum esset tale, ut privaret delinquentem immunitate Ecclesiæ, non tamen hinc sequeretur, ut

malè inquit Covarr. ut abstractio illa fieri posset à Curia seculari, sed ab Ecclesiastica tantum, juxta d. leg. Pateant, & Constitutionem Gregorii XIV. hac de re editam. Tum quia non quodcumque delictum in Ecclesia perpetratum: privat immunitate Ecclesiastica, etsi sit grave, sed homicidium tantum, vel mutilatio, ut expressè statutum in cap. fin. de Immunit. Eccles. & in prædicta Gregorii const. Et quemadmodum Ecclesia est immunis quoad personas ad eam confugientes, ita & quoad bona, ut etiam probatur in d. c. Sicut 17. q. 4. ibi: *Aut personam hominis, vel bona eius inde subtraxerit, & in c. Quisquis, ibi: Aliquid inde eripiendo, vel auferendo:* neque enim immunitas fuit Ecclesiæ concessa intantum personæ confugientes, sed ob honorem, & reverentiam quæ ipsi Deo, atque ejus Ecclesiæ debetur, ut per Vasq. de success. creat. lib. 3. c. 2. lim. it. 17. n. 55. Remig. de immunit. Eccles. n. 2. & probatur in d. cap. 2. de immunit. Eccl. in c. Reum ad Eccles. & in c. Si quis il 4. 17. q. 4. atque ex eis censet Remig. & benè, iudices, vel officiales arma in Ecclesia perquirentes incidere in pœnas violantium Ecclesiæ immunitatem.

Ad tertiam quæstionem videtur similiter respondendum familiam Episcopi quovis genere armorum impunè uti posse, perinde ac familiam Curie secularis. Nam lex civilis prohibens generaliter usum armorum, ut Cod. ut armorum usus lib. 11. & in rubr. de Fabri, eod. lib. & in Auth. de armis, §. Si autem, non comprehendit familiam Episcopi, ut scripsit Bald. in l. 3. §. Aut enim ff. De offic. pref. Vigil. ubi ex textu illo: Nota, inquit, officiales communes posse & debere portare arma: & idem puto de familia Episcopi, cum ipse habeat imperium in sua diocesi: & sequuntur Martil. in pract. crim. in ver. Pro complemento n. 5. Soccin. reg. 3. in 1. Fall. Barbat. de Cardin. legat. quest. 5. num. 17. Amad. de Syndic. num. 92. ubi propterea reprehendit quemdam iudicem, qui iussit capi familiarem Episcopi pro delatione armorum: & Menoch. de arbitr. judic. casu 334. num. 6.

Quæ conclusio iisdem ferè nititur fundamentis, quibus primæ quæstionis solutio: nam cum familia Episcopi sit exempta à jurisdictione seculari, ac de foro Ecclesiæ, c. fin. & ibi omnes notant, de offic. Archid. Dec. in cap. Cum non ab homine n. 4. de jud. de communi Abb. in cap. 2. n. 6. vers. In familia vero Episcopi, de foro compet. teneatur servare legem Episcopi usum armorum concessentis, non edictum laici prohibentis, ut de clericis supra probavimus.

Neque his obstat, quod Episcopus pro executione justitiæ debeat implorare auxilium brachii secularis, c. Administratores, & cap. Principes 23. quæst. 5. & quod sicut pro spiritualibus debent Principes recurrere ad Ecclesiam, ita in temporalibus debeant Prælati recurrere ad Principes seculares, c. Cum ad verum, & c. Imperator 96. dist. nec promiscuis actibus sint eorum officia perturbanda, leg. Consulta Divalia, Cod. de testam. Pulchrè Oldrad. conf. 83. incipien. An Episcopus, per tot. Nam respondetur hoc idem observari inter seculares iudices, ut unus imploret auxilium alterius, ubi vires ipsius non sufficient ad exequendum quod sibi incumbit, text. est in leg. Si quis in hoc genus, Cod. de Episc. & Cler. Sed & iudices seculares in subsidium invocant auxilium Ecclesiæ, ubi per se non possunt suos subditos coercere, ut notat Innoc. in c. Licet ex suscepto, infra de foro comp. Ergo hic non benè infertur, ut Ecclesia non habeat potestatem exequendi etiam per suos ministros. Et propterea jura non statuunt præcisè, ut Episcopus teneatur implorare brachium seculare, sed adjectis verbis: *Si opus fuerit;* ut in cap. 1. ibi: Et cum opus fuerit publicum convocent auxilium, de offic. ordin. in cap. I. ericulofo, §. ult. vers. invocato si opus fuerit, & c. De statu Regular. lib. 6. innovato à Conc. Trid. in cap. 5. sess. 25. de Regular. & sæpè alibi. Per quod insinuant esse arbitrarium Episcopo ad brachii secularis invocationem confugere, cum sibi vires non suppetunt ad justitiam exequendam. Item non obstat, quod Ecclesiæ sit interdicta executio gladii temporalis, cum Petrus Dominus dixerit: *Convertite gladium tuum in locum suum,* ut legitur & notatur in cap. Novus de judic. & in summa 23. quæst. 8. & arma clericorum sint lacrymæ & orationes, cap. Convenior ead. cau. & quæst.

Respondetur enim Ecclesiæ non habere gladium materiale ad mortem alicui inferendam, vel membri mutilationem. Et in hunc sensum accipienda sunt jura in contrarium adducta, ut plenè notatur in c. Cum non ab homine, de judic. & in c. Novimus, de verb. signific. At secus est ad exequen-

quendam justiciam sibi incumbentem, ut patet ex *Clem. 2. §. fin. de heret.* ubi tribuitur facultas Inquisitoribus hereticæ pravitatis, ut possint armatos officiales habere. Ex quo innuitur penes Ecclesiam esse hanc potestatem utendi officialibus armatis in criminibus ad suum forum pertinēribus, alioquin non potuissent ea Inquisitoribus concedere. Ad hoc *Extravag. Unam Sanctam de major. & obed.* Atque ita contrarias oppositiones Abbatis in *d. cap. Significasti de off. delegat. diluit Gundisal. Villadiego de heret. qu. 11. num. 16.* adjiciens sic observare communem usum.

Adde quod ex Decreto Concilii Trid. in *cap. 3. sess. 25.* Episcopus antequam utatur gladio excommunicationis, debet ad executionem realem, vel personalem etiam contra laicos procedere per suos proprios, vel alienos executores. Quod necessarium supponit eum uti posse officialibus armatis, cum personarum distinctio vix, ac ne vix quidem fieri possit sine ministerio armorum.

Neque verò hac in re videtur hodie subesse ulla difficultas, nam etsi olim esset opinio ab aliquibus controversa in *d. cap. Cum non ab homine de judic.* an liceret Episcopis habere familiam armatam, nihilominus S. Congregatio Episcoporum jam sapius probavit sententiam Episcopis faventem veluti gravioribus autoritatibus, & solidioribus rationibus munitam, censuitque Episcopum non solum posse, sed dedere etiam habere familiam armatam immunitate Ecclesiastica gaudentem. Idemque respondit Sac.

Congreg. Concilii ab Episcopo Scrano consultata sub die 23. Novemb. 1613. Quamobrem non videtur amplius dubitandum, quominus possit Episcopus usum armorum cujusvis generis suis officialibus pro executione justitiæ concedere ad instar Principis secularis.

Præsertim verò, quia eandem sententiam in fortioribus terminis, idest in familiaribus Episcopi, etiam non necessariis pro executione justitiæ, hoc ipso tempore probavit Curia in memorabili casu Reipublicæ Lucanæ: nam vexilliferi, minистри, & officiales, qui pro tempore extiterunt, denunciati fuerunt excommunicati ab Episcopo civitatis Castellæ commonitorio Apostolico, in vim specialis facultatis desuper habitæ per litteras in forma Brevis sub die 23. Februarii 1640. Civitas verò cum universo dominio Lucano supposita fuit Ecclesiastico interdicto, propterea quod duos familiares Cardinalis Episcopi cum armis deprehensos, & duos ejusdem Cardinalis fratres germanos in depressionem, & violationem Ecclesiasticæ libertatis carceribus manciperint, & eundem Commissarium à S. D. N. Urbano VIII. illuc ablegatum admittere recusaverint, ut in sententia declaratoria sub die 29. Martii, & in alia interdictoria 5. Aprilis 1640. Confert text. in *leg. 1. §. Sed & si quæ leges, Cod. de veteri jur. enucl. & dicta per Cardin. Zabarel. conf. 136. num. 1. vers. Præmitto quod etiam, & per Lap. alleg. 55. num. 3. vers. Istam opinionem sequitur Romana Curia.*

DE CONSTITUTIONIBUS

Honorius III. Episcopo, & Cantori Cabilonen.

CAPUT XII.

EX parte Episcopi Heduenensis fuit propositum, quod Canonici Heduen. propriis commodis inhiantes, præbendarum numerum ab antiquo in Ecclesia Heduen. statutum (licet non sint ejus diminuti redditus) restrinxerunt: & infra. Nolentes igitur Divini Numinis minui cultum, sed potius augmentari: Mandamus, quatenus antiquum numerum facientes auctoritate nostra servari, præbendas quas à tempore ultimi statuti inveneritis vacasse in Ecclesia memorata (non obstante aliqua constitutione super hoc à Canonicis ipsis facta, vel confirmatione à nobis ab eisdem obtenta) personis idoneis cum consilio Episcopi conferatis.

S U M M A R I U M.

- 1 Statutum non valet, per quod cultus divinus sine causa diminuitur, etiamsi in forma communi à Papa fuerit confirmatum, num. 3. & 4.
- 2 Præbendarum numerus per constitutionem Canonicorum restringi non potest, si Ecclesia redditus non sint diminuti.
- 3 Inliare, quid sit.
- 4 Confirmatio in forma communi quid operetur.
- 5 Confirmatio subreptitia non convalidat præbendarum suppressionem nullam.
- 6 Præbendarum reductio invalida non impedit vacationem præbenda in remanentibus ultra numerum.
- 7 Impetratio beneficii ex taciturnitate suppressionis nulle non redditur subreptitia.
- 8 Præbendarum numerus reduci potest à Canonicis auctoritate Episcopi, si Ecclesia redditus diminuti sint.
- 9 Fallit, si præbenda non ab Episcopo, vel Capitulo, sed ab aliis fuerint dotata, & num. 15. & 29.
- 10 Item fallit, si præbendarum numerus fuerit ordinatus, aut confirmatus auctoritate Apostolica, & num. 16.
- 11 Vel juratus à Canonicis, ibid.
- Item fallit, si negotia Episcopi, & Capituli sint communia.
- 12 Et quid post Concil. Trid. & m. seqq.
- 13 Præbendarum numerum an & quando Episcopus possit restringere in vim Concil. Trid. & in quibus jus commune fuerit à Concilio alteratum, seu declaratum.
- 14 Præbendas non potest hodie Episcopus supprimere, si illarum tenuitati providere possit per unionem beneficiorum simplicium.

- 15 Præbendas patronatus laicalis Episcopus supprimere non potest sine consensu patroni. Secus si sint patronatus Ecclesiastici.
- 17 Præbendarum numerum Episcopus potest ex causa reducere, sed non tenetur. Nec Metropolitanus potest in hoc supplere.
- 18 Abbatibus, & aliis inferioribus etiam exemptis, & jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus non licet præbendas supprimere ex cap. 15. sess. 24.
- 19 Nec Capitulo Sede vacante.
- 20 Missas, & Anniversaria, aut elemosynas pauperibus erogandas, an Episcopus ex causa tenuitatis reducere possit de jure communi.
- Et an ex Concil. Trid. num. 30.
- 21 Papa solus alterare potest usum illorum, quæ per fideles donata sunt, vel relicta.
- 22 Commutatio voluntatis ab inferiori à Principe regulariter fieri non potest.
- 23 Et quid si proventus hereditatis non sufficiant ad onera adimplenda, & num. 25.
- 24 Missarum onera beneficio incumbentia Episcopus reducere non potest.
- 25 Missarum onera beneficio insuæta an Episcopus moderari possit, si redditus postea diminuti sint, & m. seqq.
- Et quid si spectent ab beneficiatum, num. 27. & seqq.
- Quid si ejusmodi redditus spectent ad heredem, ibid.
- 26 Onus pro rata minuitur redditibus diminutis.
- 27 Voluntas testatoris potest ab Episcopo in alium pium usum commutari, si de jure, vel de facto adimpleri non possit.
- 28 Commutandi ultimas voluntates si quæ facultas de jure Episcopo competeat, non est sublata à Conc. Trid.

- 30 *Anniversaria, & officia defunctorum Episcopus potest reducere ad præscriptum Concil. Trid. cap. 4. sess. 25.*
 31 *Elemosynas pauperibus erogandas Episcopus reducere non potest in vim cap. 4. sess. 25. Concilii Tridentini, & m. seqq.*
 32 *Dispensandi facultas, ut favorabilis est amplianda, nisi agatur de præjudicio tertii.*
 33 *Dispensandi potestas in simplicibus non extenditur ad mixta.*
 34 *In Missis, vel Anniversariis, aut elemosynis reducendis quis ordo servari debeat.*

I *EX Parte.* Non valet statutum, per quod cultus divinus sine causa diminuitur, etiam si in forma communi a Papa fuerit confirmatum. Hoc dicit. Vel specialius. Non possunt Canonici sine causa restringere numerum Canoniorum, seu præbendarum. Dividitur ab Hosti: in duas partes. Prima ponit factum corrigendum. Secunda correctionem, ibi: *Nolentes.*

2 Nota ex decretali duas conclusiones, quarum prima est negativa, videlicet: Statutum Capituli restringens numerum Canoniorum, seu præbendarum non valet, si Ecclesie redditus non sint diminuti: & ita hic est casus secundum Abb. Antiqui. Panormit. Aretin. & Felin. & notant glossi. 2. Innoc. in *princip. in ver. Diminuti*, & communiter Doctores. Cujus conclusionis duplex ratio colligitur ex textu. Prima est, quia hujusmodi statutum procedit ex radice avaritiæ: nam ut legitur in *cap. fin. de concess. præbend. lib. 6.* quantum inter pauciores cujusvis Ecclesie dividuntur proventus, tanto majores fieri possunt singulorum percipientium porciones. Simile in *cap. Cum M. supra eod.*

3 Et hanc rationem inducat littera ibi, *propriis commodis inhibiatio*, id est cupiditati intendentes secundum glossi. 1. Inhiatio enim est vehemens cupiditas, ut *leg. 1. Cod. De petit. honor. sublat. lib. 10.* Eodem loquendi modo utitur textus in *cap. fin. ibi, turpe lucrum inhibentes* 20. qu. 3. & in *cap. Ex parte in fin. ibi, lucris temporalibus inhibere*, infra, *de censib. & in leg. Per diversas, Cod. Mandati*, ibi, *alienis rebus, fortunisque inhibentes*, cum simil. ut hic per Dec. num. 1. Secunda ratio est, quia hoc statutum cedit in diminutionem divini cultus, ut patet ibi: *Nolentes divini numinis minus cultum, sed potius augmentari.* Ad idem *cap. Vasa*, cum glossi. in *ver. Succrevit de consecr. dist. 1.* Atque ita nisi rationabilis causa subsit, non valet statutum divini cultus diminutum, ut dicunt in Summa hujus textus Jo: Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. & Joan. de Anan. ad hoc *leg. In novis, ff. De constit. Princip.* secundum Innoc. hic in *princ.* & Host. num. 2. Nec obstat textus in *cap. ult. de relig. domib.* Quoniam illud fit ibi propter honorem Ecclesie, ne nimia religionum diversitas confusionem inducat, secundum Joan. Andr. hic num. 8. & Imol. in 2. *not. ib.*

4 Procedit autem hæc prima conclusio, etiam si statutum restringens numerum Canoniorum fuerit à Sede Apostolica confirmatum in forma communi. De hac enim confirmatione intelligitur hoc capitulum ibi: *Non obstante confirmatione à nobis obenta*, nam talis confirmatio sub communi forma nihil novi tribuit, *c. Cum dilecta*, 2. *Nos igitur de confirm. util. vel inutil. c. Quia diversitatem in fine de concess. præben. & cap. Ex parte, il primo de privil.* & tenet hic glossi. in *ver. Confirmatione*, Host. num. 6. Jo: Andr. Bald. Butr. Cardin. Anchar. Imola, & Jo: de Anan. omnes in *princ.* Sed dices: Ad quid igitur hujusmodi confirmatio membranas occupat? Respondet Bald. num. 19. dicens: Confirmatio facit de aliquo validius, ut non possit revocari per statuentes, sed de nullo non facit aliquid, nisi Papa apponeret clausulam, *non obstan.* & ex certa scientia scriberet, vel in contradictorio examine decerneret, ut *leg. Adoptio, ff. De adopt.* Et est ratio secundum eum, quia illud, quod non est confirmabile de jure, non præsumitur per incuriam confirmatum, ut *leg. 2. §. Ne quis à Principe, ff. Ne quid in loco publ. leg. Meminerit, C. Unde vi, & cap.*

5 *Qualiter, & quando, il primo de accusat.* Potest etiam intelligi hoc cap. de confirmatione subrepti impetrata, eò quod statuentes mentionem non fecerint de statuto antiquo, nec de redditibus Ecclesie non diminutis: talis enim confirmatio non validat præbendarum suppressionem nullam. *Arg. cap. 2. de rescript.* & tenet hic glossi. in *ver. Confirmatione*, Innoc. in *eod. verò.* Host. num. 4. *verf.*

Nec etiam producit, & num. 7. Joan. Andr. in *fine*, Butr. num. 6. & reliqui post eos. Et idem est si non meminerint de assensu Episcopi neglecto, *cap. Cum consuetudinem de consuetud. secundum Innoc. & Joan. Andr. locis citatis*, & Card. num. 2. *verf. Et de consensu.* Et nota hoc statutum non obstante confirmatione sub communi forma impetrata usque adeò esse nullum, ut restrictio numeri non impediat vacationem præbendarum in remanentibus ultra numerum, ut probat littera ibi, *præbendas quas à tempore ultimi statuti inveneritis vacasse in Ecclesia memorata.* Et notat Butr. num. 6. & Bald. num. 3. qui ex hoc notabiliter infert, ut si quis post ultimum statutum restringens numerum impetraverit vacationem facta mentione numeri antiqui, & non novi, valeat impetratio, quia novus numerus non est numerus juris, sed facti, de quo non oportet mentionem facere. Ergo taciturnitas suppressionis invalida subreptionem non inducit, ad hoc *cap. Non præstat de regul. jur. in 6.* & vide bonam glossam in *cap. Cum nostris in verb. Non vacaret de concess. præben. Rota in antiq. decis. 176. aliàs 69. de rescript. que incipit.* Nota quod de gratia adversarii, quæ nulla est, non teneor in gratia mea facere mentionem, Gemin. *conf. 120. num. 4. verf. Item de jure istius*, Felin. plenè in *cap. Ex tenore num. 2. & seqq.* post glossi. 1. *ibi in fin. de rescript.*

Secunda conclusio est affirmativa, & colligitur à contrario sensu ex illis verbis, *licet ejus non sint diminuti redditus*, videlicet, possunt Canonici aliquot præbendas supprimere, easque ad pauciores numerum reducere Episcopi auctoritate, si Ecclesie redditus diminuti sint. *Arg. c. Quoniam infra de vita, & honest. Cleric. & tenet hic glossi. 1. Hostien. num. 2. in ver. Diminuti*, Cardin. num. 2. in 1. *quest.* Abb. & Aretin. ambo in 2. *not. ab.* & ita communiter teneri testatur Card. in *cap. Cum accessissent in 4. quest. supra eod.* Nec mirum, quia auctis facultatibus Ecclesie augeri potest Canoniorum numerus auctoritate Episcopi, *c. Cum M. & ibi plenè notatur sup. eod. & arg. cap. Quanto de censib. c. In novo 41. dist. & leg. In Ecclesiis, Cod. de Episc. & Cleric.* Ergo eadem auctoritate diminui potest redditibus diminutis, quia omnis res, per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur, *cap. 1. de reg. jur. & leg. Nihil tam naturale, ff. eodem*, & eadem auctoritas, quæ requiritur in constructione actus, requiritur in illius destructione, *cap. Verbum de pœnit. dist. 1. Roman. conf. 65. Viso themate num. 2. verf. Hoc enim, & conf. 116. Viso in princ. & sicut in augmento numeri, ita & in illius coarctatione facultates Ecclesie sunt considerandæ, ut *cap. 1. & cap. Auctoritate de instit. secundum Host. hic num. 3.* ut idem operetur opposito, quod propositum in proposito, *leg. Si ex toto, ff. De legat. 1. leg. 3. §. fin. leg. 4. & leg. Legata in fin. ff. De adimen. legat.* Non obstat textus in *cap. fin. de verb. signific.* Nam ut respondet Compostell. & post eum Cardin. in *d. cap. Cum accessissent in 4. questione*, ibi, *voluntariè fuit petita confirmatio Sedis Apostolicæ*: Et eodem modo respondet ad *cap. Cum olim de consuet.* Fatetur enim utile esse, ut in talibus auctoritas Papæ interveniat, & concordat hic Vincentius.*

Hæc tamen secunda conclusio procedit, dummodò præbendæ fuerint dotatæ ab Episcopo, vel Capitulo. Secus si ab aliis, quia tunc in præjudicium Patroni, qui illas fundavit, vel dotavit, nequeunt Episcopus, & Capitulum illas supprimere, & ad pauciores numerum reducere, ut *c. Monasterium, & cap. Rationis*, ibi notatur 16. *quest. 7.* & tenent Innoc. & Compost. in *c. Cum accessissent sup. eod.* Bellam. *ibid. nu. 7. verf. Sed numquid*, Card. in 5. *quest. & Abb. num. 4. in fin. & num. 5. & Host. hic num. 9. verf. Et hoc est verum.* De quo latius dicam infra num. 15. & num. 29.

Rursus procedit eadem conclusio, si Canoniorum numerus fuerit in Ecclesia iudicio Episcopi ordinatus, juxta textum in *leg. In Ecclesiis, Cod. De Episcop. & Cleric.* Secus si ab initio institutus fuerit, vel postea confirmatus auctoritate Apostolica cum clausula decreti irritantis, quia tunc a Canonici auctoritate Episcopi restringi non potest. *Arg. cap. Cum venissent de judic. cap. 1. & 2. de confirm. util. vel inutil. cap. Omnis res de reg. jur. & 1. Nihil tam naturale, ff. eod.* Et idem est si numerus fuerit juratus, ut *c. Dilecto de præb. & ita intelligunt hanc decretalem Hostien. nu. 2. & 4. Collect. & Bellam. ambo num. 2. & idem Bellam. in d. cap. Cum accessissent num. 7. verf. Sed numquid*, & ibi etiam Card.

- Cad. in 5. questione supra eod. de quo tamen dic plenius, ut ibi scripti.
- 11 Demum procedit conclusio prædicta si negotia Episcopi, & Capituli sint divisa: secus si sint communia, quia tunc non potest Capitulum præbendas suppressere, etiam auctoritate Episcopi, ne sit author in facto proprio, l. Pupillus, ff. De auctor. tutor. & Clem. Si una de reb. Eccl. non alienan. & tenent hic Host. num. 4. vers. Item nec auctoritate Episcopi, Henric. Boich. post princip. vers. Sed si quaris in d. c. Cum accessissent num. 2. vers. Sed si quaris, ubi etiam Abb. num. 5. supr. eod. gloss. in d. Clem. Si una in verb. Mense sua. Quam ibi sequuntur Card. num. 1. & reliqui omnes, de quo tamen dic ut plenè scripti in cap. Exposuisti de præben.
- 12 Sed hodie in his servari debet decretum Concilii Trid. cap. 15. sess. 24. quo statuitur, ut in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis insignibus, ubi frequentes, adeoque tenues sunt præbende simul cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo decenti Canonico gradu, pro loci, & personarum qualitate non sufficiant, liceat Episcopis cum consensu Capituli, vel aliquot simplicia beneficia, non tamen regularia, iis unire, vel si hac ratione provideri non possit, aliquibus ex iis suppressis cum patronorum consensu si de iure patronatus laicorum sint, quarum fructus, & proventus reliquarum præbendarum distributionibus quotidianis applicentur, eas ad pauciores numerum reducere, ita tamen ut tot super sint, quæ divino cultui celebrando, ac dignitati Ecclesiæ commode valeant respondere: non obstantibus quibuscumque constitutionibus, & privilegiis. Hæc ibi. Ex quo contextu omisso unionis remedio, de quo egi latissimè in d. cap. Exposuisti di præb. quod spectat ad materiam suppressionis, observandum est, jus commune fuisse in multis alteratum, seu declaratum a Concilio. Primò enim Concilium voluit præbendarum suppressionem fieri posse ab Episcopo in Cathedralibus, & Collegiatis insignibus dumtaxat, ut patet ex princ. d. cap. 15. non autem in non insignibus, quod non reperiebatur cautum de jure communi. Deindè noluit Concilium fieri posse hanc suppressionem in prædictis Ecclesiis omnibus, sed in illis tantum, ubi præbendæ essent frequentes. Quod de jure communi saltem expressè cautum non erat. Undè Episcopus hodie non potest præbendas suppressere, & ad pauciores numerum reducere, nisi tot super sint, quæ sufficiant ad divinum cultum peragendum, & dignitatem Ecclesiæ conservandam, ut patet in d. cap. 15. ibi, frequentes: necnon ibi, ita tamen ut tot super sint. Præterea Concilium voluit licere Episcopo numerum præbendarum restringere ex causa tenuitatis reddituum, non distinguendo an redditus fuerint tenues ab initio, an postea diminuti fuerint: cum tamen jus commune disposuerit in eo tantum casu, in quo redditus ex post facto sint imminuti, ut patet in hac decretali. Similiter jus commune non exigebat, saltem expressè, ut essent tenues nisi præbendæ, ut hic patet: at ex Concilio oportet ut tales sint non solum fructus præbendæ, sed etiam distributiones, ut patet in d. cap. 15. ibi, tenues sunt præbende, simul cum distributionibus quotidianis. Quamobrem si solæ distributiones essent tenues, deveniendum non esset ad suppressionem, sed Episcopus uti posset remedio, cap. 3. sess. 21. ut S. Congregatio declaravit. Insuper jure communi inspecto ubi facultates Ecclesiæ erant diminutæ, poterat Episcopus cum Capitulo immediatè procedere ad suppressionem præbendarum: sed ex Concilio Episcopus debet primo consulere præbendarum tenuitati per unionem beneficiorum simplicium: atque hoc remedio deficiente, tunc demum confugere potest ad aliud remedium suppressionem præbendarum: illa enim alternativa, vel qua Concilium utitur in d. cap. 15. non est electionis, sed ordinis, ut clarè ostendit conditio illa, quæ immediatè subsequitur, videlicet, si hac ratione provideri non possit. Ad hoc cap. Metropolitanò, & ibi gloss. in ver. Ex Presbyteris 62. dist. & quod scripsi in
- 13 cap. Inter ceteras num. 47. de rescript. Ad hæc Concilium in illis verbis, cum patronorum consensu approbavit opinionem Innocentii, & Compostellani, de qua supra num. 11. afferentium non posse Episcopum præbendas suppressere si fuerint ab aliis fundatæ, vel dotatæ, & in sequentibus verbis, si de jure patronatus laicorum sint, eandem opinionem limitavit, seu declaravit procedere in præbendis patronatus laicalis dumtaxat, undè si fuissent dotatæ de
- tionis Ecclesiasticis etiam ab aliis, quàm ab Episcopo, vel Capitulo secundum ea, quæ notantur in c. Cum autem de Jure patr. & in cap. Unico in fin. eod. tit. lib. 6. tunc ex decreto Concilii à contrario sensu posset Episcopus concurrentibus requisitis illas suppressere, & ad pauciores numerum reducere, etiam sine consensu patroni Ecclesiastici, quod est valdè notabile: & vide bonam glossam in cap. Cum dilectus in ver. Quempiam presentare, vers. Sed numquid de Jure patr. Amplius in derogatione illa, non obstantibus quibuscumque constitutionibus, & privilegiis. S. Synodus non obscure sustulit opinionem Hostien. & aliorum, qui dixerunt reductionem numeri præbendarum ab Episcopo, & Capitulo fieri non posse, si ejusmodi numerus fuerit ordinatus ab initio, aut postea confirmatus auctoritate Apostolica. Cum enim talis ordinatio, vel confirmatio nihil sit aliud, quàm constitutio, vel privilegium, utriusque Concilium constitutionibus, & privilegiis derogavit, in necessariam consequentiam permisit Episcopis, ut possent ex causa numerum præbendarum restringere, non obstante ordinatione, vel confirmatione Apostolica, Accedit quod cum Cathedralis, & Collegiata Ecclesiæ non erigantur nisi à Sede Apostolica, & in illarum erectione semper consueverit præfiniri numerus præbendarum, si Episcopus non posset illarum numerum reducere, provisio Concilii esset supervacua contra textum in c. Commissa de elect. lib. 6. cum simil. Ponderatis quoque illis verbis Concilii, liceat Episcopis. S. Congregatio censuit præbendarum tenuitati Cathedralis, vel Collegiata insignis posse Episcopum providere, juxta cap. 15. sess. 24. sed non teneri, nec Metropolitanum in hoc posse supplere. Atque ita reprobavit opinionem Hostien. hic num. 4. qui putavit in casu hujus cap. posse haberi recursum non solum ad Papam, sed etiam ad Metropolitanum per cap. Nullus de jure patr. Et approbavit contrariam opinionem Joan. Andr. de qua per Bellam. hic num. 2. vers. Sed in hoc quod dicit: quia hic casus non est de his, qui notantur per gloss. in cap. Pastoralis de offic. ordin. & per Jo. Monach. in cap. 1. De supplen. neglig. Prelat. lib. 6. Ac demum hæc decretalis cum decidat
- 14 Canonicis non licere præbendas suppressere, quando Ecclesiæ redditus non sunt diminuti, à contrario sensu probat id licere Canonicis, si redditus imminuti sint. Sed quia mentionem non facit de Episcopo, gloss. 2. Host. num. 2. & Doctores suppleunt, Episcopi auctoritate, non autem propria. Verùm hoc explicite declaravit Concilium. Undè S. Congregatio censuit Abbatibus, vel Archidiaconis, qui sunt principales dignitates in Collegiatis Ecclesiis, & ad quos tanquam ad ordinarios inferiores pertinet collatio præbendarum, non licere præbendas suppressere in vim cap. 15. sess. 24. Sed Episcopo tantum cum consensu Capituli, si modò ipsa Collegiata sit insignis, & serventur alia, de quibus in d. c. 15. Et alias censuit Abbati jurisdictionem quasi Episcopalem habenti, etiam si exemptus sit, ac ordinarius Ecclesiæ Collegiata, etiam si in dicta Ecclesia
- 15 concurrant omnia requisita, cap. 14. sess. 24. non licere Canonicatus suppressere. Et eodem modo censuit hanc facultatem non competere Capitulo Sede vacante.
- Nunc cum in superioribus firmatum sit licere Episcopo cum consensu Capituli ob reddituum tenuitatem reducere numerum Canonicorum, seu præbendarum, hinc sumpta occasione investigandum est, an similiter ex eadem causa tenuitatis eidem liceat reducere onera Missarum, seu Anniversariorum, aut elemosynarum pauperibus erogandarum. Sæpè enim contingit ut ex testatorum dispositionibus hæredes teneantur per Sacerdotes peculiare, Anniversaria pro defunctis, vel Missas quotidianas, seu certis diebus celebrare, & interdum etiam elemosynas pauperibus distribuere, & consimilibus oneribus multoties etiam gravantur in foundationibus beneficiati futuri. Verùm quandoque evenire solet, ut fructus hæreditatis, vel beneficii non sufficiant pro omnibus oneribus à fundatore, seu testatore impositis supportandis. Undè ad locorum Ordinarios per gravatos recurritur, ut opportunè provideant, maximè juxta facultatem sibi traditam à Concil. Trid. cap. 4. sess. 25.
- Quamobrem circa prædicta dubitatur primò, an Episcopus de jure communi facultatem habeat reducendi, ac moderandi non solum onera Missarum celebrandarum, & Anniversariorum, sed etiam elemosynarum pauperibus erogandarum. Secundò, an id saltem possit auctoritate Concilii Trid.

- Trid. cap. 4. sess. 25. Tertio, quatenus possit, quo ordine debeat moderationem facere, videlicet an in ipsis Anniversariis, vel Missis quotidianis, seu potius in elemosynis.
- 21 Ad primum dubium responderetur reductionem, seu moderationem onerum prædictorum, cum respiciat commutationem piæ voluntatis, soli Romano Pontifici esse reservatam. Textus est clarus in Clem. *Quia contingit*, & ibi gloss. in ver. *Sedis Apostolicæ de relig. domib. ibi: Nota per hanc litteram solum Papam alterare posse usum illorum, quæ per fideles donata sunt, vel relicta.* Quam glossam sequuntur ibi Card. in 10. not. ab. & in 2. oppos. nu. 9. & quest. 4. num. 11. Imola num. 16. Abb. num. 3. in ver. *Solus Papa*, Vitalin. num. 17. & reliqui omnes. Quod etiam supponit
- 22 Concilium Tridentinum cap. 6. sess. 22. Depositio enim testatoris, ut lex debet servari, cap. *Ultima voluntas*, & ibi gloss. unic. 13. quest. 2. §. *Disponat in Auth. de nupt.* quam non potest inferior à Principe tollere, leg. *Si quis ad declinandam*, §. *Sin autem*, Cod. *De Episcop. & Cleric. cap. A nobis*, & ibi Abb. num. 4. & Covarr. num. 7. de testam. Et hanc sententiam in proposito non obscure probavit Concilium Tridentinum in d. cap. 4. sess. 25. dum facultatem reducendi onera Missarum tribuit Episcopo non simpliciter, & absolutè, sed in Diocesana Synodo: nam si hæc reductio, & moderatio de jure Episcopalis fuisset, utique Concilium, quod emanavit ad ampliandam facultatem Episcoporum, non eam restrinxisset ad tempus Synodi diocesane. Arg. leg. *legata inutiliter*, ff. *De adm. legat. leg. 1. quod favore*, C. *De legib. & cap. Quod ob gratiam de reg. jur. lib. 6.*
- 23 Quod si proventus hæreditatis non sufficiant ad implenda omnia onera injuncta, videtur posse inferior à Principe facere dictam moderationem usque ad ea, quæ possunt ex dictis redditibus adimpleri, leg. *Legatam municipio*, ff. *De administr. rer. ad civit. pertin.* & ibi gloss. unic. quæ adducit. concord. cap. *Nos quidem de testam.* & notat Card. ubi supra quest. 4. & 5. neque enim hoc casu hæres potuit plus gravari, quam fuerit honoratus. Arg. leg. *Imperator*, §. *Cum quidam*, & ibi Bart. ff. *De legat. 2.* Cæterum secus dicendum est quoad onera beneficii in eorum fundatione injuncta, quæ servari mandat Concilium Trident. sess. 25. cap. 5. Et merito: nam fundatio, & dotatio illa habet se per modum quasi contractus ultrò citròque obligatorii, seu donationis sub modo, quam cum Episcopus admisit, & provisos dum institueretur non recusaverit, non potest modò onus detrectare. Arg. d. leg. *Imperator*, §. *Enim vero*, imputetque sibi beneficiatus si passus est se ad tenuem ordinari Ecclesiam, seu beneficium, c. *Conquerente*, & ibi DD. *de Cleric. non residen.* gloss. in cap. *Clericus victum in ver. Vigiliis 91. dist.* Hinc S. Congregatio Concilii censuit non esse concedendum indultum, quod petebatur, reductionis onerum Missarum beneficio incumbentiæ, tum quia Concilium juncta declaratione ipsius Congregationis non permittit reductionem Missarum, quantum celebratio in fundatione beneficii injuncta fuit, tum quia ex hoc fideles scandalizarentur, & à foundationibus retraherentur, tum quia cessant causæ Concilii, quod non reperiantur, qui tale onus subire velint, cum beneficiati acceptantes beneficia spontè onus etiam susceperint.
- 25 Quod si à principio erant quidem sufficientes, sed postea imminuti sint, adedut non sufficiant ad onera supportanda, tunc in quantum hujusmodi redditus spectant ad hæredem, poterit fortè ordinarius illa moderari, quia videtur hæres institutus, ut ex redditibus ipsi curer hæc, & hæc observari, undè sufficit ut adimplenda curet, quæ potest ex erogatione omnium proventuum, nam tunc imminutis redditibus, imminutum dicitur & onus, ex gloss. trita in leg. *Plautius in gloss. fin. ff. De condit. & demonstr.*
- 26 At respectu ipsius beneficiati duo casus videntur distinguendi, Primus est respectu elemosynarum, quas ipse beneficiatus tenetur aliis Sacerdotibus erogare pro Missis celebrandis, & hoc primo casu si redditus beneficii sint aded imminuti, ut non sufficiant ad hujusmodi onera adimplenda, similiter videtur posse ordinarius illa moderari, quia quotiescumque pia voluntas testatoris sive de jure, sive de facto adimpleri non potest, tunc per Episcopum unà cum hærede, vel executore potest in alium pium usum commutari: textus est clarus in cap. *Nos quidem de testam.* ubi id notat Innocent. num. 1. in ver. *per testatorem Host. num. 5. in ver. Et alibi placet*, Joan. Andr. num. 7. in
- gloss. *Et alibi placet*, Butr. num. 4. & Abb. num. 6. Ad idem textus in d. leg. *Legatam*, ff. *de administr. rer. ad civit. pertin.* & in leg. *Legatum civitati*, ubi Bart. num. 2. 3. & 4. prosequitur eandem theoreticam, ff. *De usufruct. leg.* Ad quod facit optimè decretum Concilii Tridentini cap. 8. sess. 25. ubi statuitur, ut si hospitalia ad certum peregrinorum, aut infirmorum, aut aliarum personarum genus fuerint instituta, nec in loco ubi sunt dicta hospitalia similes personæ, aut perpaucæ reperiantur, fructus illorum in alium pium usum, qui eorum institutioni proximiori sic, ac pro loco, & tempore utilior convertantur ab Ordinario cum duobus de Capitulo per ipsum deligendis, & ita in specie nostra tenent Felin. in c. *Cum accessissent num. 19. in fin. supra eod.* & Roch. de Curte post alios in tract. *de Jure patron. in ver. Pro eo quod quest. 12.* ubi concludit posse Episcopum reducere onera Missarum beneficio incumbentiæ, si elemosynæ pro illarum celebratione erogandæ sint aded diminutæ, ut ad onera supportanda non sufficiant. Quamobrem si in aliqua Ecclesia essent celebrandæ plures Missæ quotidiana, & Rector Ecclesiæ sive ex lege fundationis, sive ex testatoris præscripto tenetur ex redditibus beneficii elemosynas tribuere pro illis celebrandis, si ejusmodi redditus postea diminuti essent, fortè beneficiatus non teneretur nisi tot elemosynas erogare, quot capebant fructus beneficii, juxta moderationem Episcopi, & non ultrà. Etenim cum non teneatur ex bonis patrimonialibus has elemosynas tribuere, sed ex fructibus beneficii tantum, utique si fructus hujusmodi ad illas non sufficiant, & sic voluntas testatoris, nec de jure, nec de facto adimpleri possit, intrat facultas ordinariis attributa in d. cap. *Nos quidem*, & ibi dixi in 4. not. ab. & conferunt, quæ de hærede dicta sunt supra num. 23. & 25. Neque verò hæc facultas competens Episcopo de jure communi videtur sublata à Concilio in cap. 4. sess. 25. Quia cum emanaverit ad ampliandam Episcoporum auctoritatem in hujusmodi reductionibus, non est verisimile ut voluerit illius diminutionem inducere. Arg. d. leg. *Legata inutiliter*, ff. *de adim. leg. ut.* cum aliis supracitatis num. 22. in fin.
- 28 Decretum verò cap. 5. *ejusdem sess.* quod jubet ut oneribus beneficio incumbentiis non derogetur, recipit declarationem à jure communi, & à cap. 8. *vers. Quod si sess. 25.* ut locum habeat, si onera hujusmodi de jure, vel de facto adimpleri possint, aliis secus. Et hanc interpretationem jam pridem videtur admisisse Sac. Congregatio: nam consulta, an facultas commutandi ultimas voluntates de jure communi Episcopo competens censetur sublata per specialem remedium cap. 4. sess. 25. quo cavetur, ut Episcopus circa hæc in diocesana Synodo provideat: respondit non esse sublata, si quæ Episcopis de jure communi competeat circa ultimarum voluntatum commutationem.
- Secundus casus est respectu Missarum, quas beneficiatus per seipsum celebrare tenetur. Et hoc casu etiam si redditus beneficii postea diminuti fuerint, non videtur Episcopus ullam facultatem habere illas reducendi, ex gloss. citata in cap. *Clericus victum 91. dist.* quæ hanc reductionem nec Episcopo videtur concedere. Et est ratio, quia cum hoc casu pia voluntas testatoris, vel fundatoris tam de jure, quam de facto per ipsum beneficiatum impleri possit, non est cur liceat Episcopo illam commutare, sed hæc facultas est soli Papæ reservata, ex dicta Clem. *Quia contingit de relig. domib.* ut abundè ostensum est supra. Nec prædictis obstat hæc decretalis cum gloss. in ver. *Diminuti*, & cap. *Cum accessissent*, cum sua gloss. in ver. *Confirmata supra eod.* Quoniam imminutis redditibus, tunc deum possunt præbende ad pauciores numerum reduci auctoritate Episcopi, quando illarum numerus fuerit ab ipsis Ecclesiis, vel Ecclesiam ordinantibus, seu gubernantibus institutus, & determinatus, ut in l. *In Ecclesiis*, Cod. *De Episc. & Cler. & in Auth. Ut determinatus sit num. Cleric. in rubr. & nig. collat. 1. & in cap. 1. de instit.* Secus si sit institutus a patronis in beneficiorum fundatione, ut plenè ostensum est supra num. 9. & 15. Atque ita argumentum ex his juribus desumptum in oppositum retorquetur, ut quemadmodum Episcopo facultatem non habet reducendi numerum præbendarum, ita nec numerum Missarum eis annexum, quando ex lege fundationis est præfixitus, ut idem sit judicium de corpore beneficii, ac de one-

oneribus illi annexis. *Arg. cap. Si quis objecerit 1. quest. 3. lib. C. cum principalis, ff. De reg. jur. & reg. Accessorium lib. 6.*

30 Ad secundum dubium cum elara sit dispositio Concilii in d. c. 4. sess. 25. tribuentis Episcopo facultatem reducere in synodo diœcesana numerum Missarum, quæ in aliquibus Ecclesiis ex variis defunctorum relictis imposita sunt, si numerus sit adeo magnus, aut eleemosynæ pro illis celebrandis sint adeo tenues, ut non facile inveniatur qui velit huic se muneri subicere: idem videtur respondendum de anniversariis, omnia enim sacra sunt, gloss. 1. in c. Cum creatura de celebr. Missar. nec est ratio quare anniversaria subtrahantur ab ipsa Concilii dispositione. Et propterea Sac. Congregatio censuit d. cap. 4. sess. 25. habere locum etiam in reductione officiorum pro defunctis. Et in individuo cum Capitulo Cathedralis Neapolitanæ pro tenui eleemosyna incumberet onus celebrandi tot anniversaria, ut ad remedium Concilii in d. c. 4. recurrendum foret, & halitaretur de facultate Archiepiscopi, eò quod in d. c. 4. fieret mentio de Missis tantum, & non de Anniversariis: Sac. Congregatio ad ipsius Capituli consultationem rescripsit Archiepiscopo in hæc verba: *Cum ex libello hoc Capituli ipsius Cathedralis nomine oblato cognitum esset ab Illustrissimis Cardinalibus, qui Sacra Tridentinæ Concilii decreta interpretantur, dubitari abs te an ejusdem Concilii decretum sess. 25. c. 4. intelligatur etiam de Anniversariis: in Amplitudini tuæ significandum censuerunt, decretum prædictum in sacrorum etiam Anniversariorum reductione locum habere, ut in margine ipsius libelli adscriptum est. Quamobrem Amplitudo tua præfati Canonis auctoritate in casu proposito uti non dubitabit, & c. 26. Novembris 1583. Philippus Boncompagnus Card. S. Sixti.*

Recipit tamen hæc facultas moderandi Missas, & Anniversaria duplicem limitationem. Altera est, ut procedat tantummodo in oneribus impositis ante Concilium. Altera ut locum non habeat in obligationibus Missarum, quæ impositæ sunt Capellis erectis in titulum, ut ex ipsius Sac. Congregationis sententia dixi in cap. Significatum num. 15. de præbend.

31 Verum quoad moderationem eleemosynarum pauperibus erogandarum verius videtur à Concilio nullam facultatem Episcopis attributam fuisse: nam quamvis dispensatio prout respicit personam, cui dispensandi facultas conceditur, sit tamquam favorabilis amplianda, ut notat Anton. de Burr. in c. Nisi eum pridem, §. Persona vero num. 36. de renunc. & Felin. in cap. Postulasti in 4. limit. de rescript. tamen hoc fallit quando agitur de præjudicio tertii, ut ibi

per Felin. *vers. Secundus casus, si contingit hoc casu.* Item dicta conclusio non ita admittitur, ut facultas concessa in uno genere extendatur ad aliud genus, ut per Navarr. in *Manuali cap. 12. num. 79.* ut similiter hoc casu accederet, si Episcopus facultatem sibi concessam quoad moderationem Missarum vellet extendere ad moderationem eleemosynarum. Accedit ad prædictam communis conclusio Canonistarum, asserentium potestatem dispensandi in simplicibus concessam non extendi ad mixta, Felin. in cap. At si Clerici, §. De adulteriis, notab. 8. & 9. de judic. & ita Sac. Congregatio censuit ordinarium ex cap. 4. sess. 25. non posse diminueri onus à testatore impositum hæredibus, ut certis diebus eleemosynas erogent.

Ad tertium dubium cum Episcopus, ut prædixi, facultatem non habeat ex Concilio nisi quoad Missas, & Anniversaria, dicendum videtur debere cum moderari Anniversaria potius, quam Missas quotidianas, plus enim suffragii capiet anima defuncti, si pro eleemosyna decem Juliorum celebrentur pro ipsa decem Missæ per decem Sacerdotes, quam si pro eadem fiat unum Anniversarium cum interventu viginti, aut plurium Sacerdotum, quia suffragium, quod provenit ex virtute sacrificii, & operis operati multum præponderat ei, quod provenit ex virtute meriti, & operis operantis, cap. Utrum de consecr. dist. 2. & est unanimis Theologorum, & Canonistarum sententia, ut scripsi latissime post alios in cap. Fraternalitatem de sepultur. & inde provenit præferenda sit hæc solutio, seu satisfactio conditio, quæ ex virtute sacrificii proficiscitur, cum debitori in Purgatorio existenti sit magis utilis. *Arg. leg. 1. & 3. ff. De solut. Suffragia enim profunt per modum solutionis debiti, ut per D. Thomam in 4. dist. 45. quest. 2. art. 4. quest. 2. ad 1.* Quod si Episcopus haberet facultatem moderandi etiam eleemosynas pauperibus erogandas, similiter consultius foret ab ea moderationem exordiri, quia ex dicta erogatione defuncti anima minus habebit suffragii, quam si ex eadem eleemosyna Missæ, vel Anniversaria celebrentur, cap. Non estimemus, cap. Anima defunctorum, & cap. Tempus 13. quest. 2. & hoc eadem ratione, de qua in d. leg. 1. & leg. 3. ff. de solut. Et hunc ordinem in reductionibus servandum aliàs probavit Sacra Congregatio Concilii. Censuit enim si Rectori beneficii ex fondatione incumbat onus celebrandi, & faciendi eleemosynas, & ob reddituum tenuitatem faciendæ sit reductio ab habente potestatem, potius reducendas esse eleemosynas, quam Missas, vel Anniversaria.

DE CONSTITUTIONIBUS

Gregorius IX. Archipresbytero S. Mariæ Majoris de Urbe.

C A P U T XIII.

Quoniam constitutio Apostolicæ Sedis omnes adstringit, & nihil debet obscurum, vel ambiguum continere: Declaramus constitutionem, quam nuper super præferendis in perceptione portionis majoribus; & consuetis servitiis à minoribus exhibendis, edidimus; non ad præterita, sed ad futura tantum extendi. Cum leges & constitutiones futuris certum sit dare formam negotiis, non ad præterita facta trahi: nisi nominatim in eis de præteritis caveatur.

S U M M A R I U M.

- 1 Ex nihil debet obscurum, vel ambiguum continere. Declaratur num. 3. vers. Non tamen intelligas.
- 2 Lex habens plures intellectus allegari non debet ad decisionem casuum.
- 3 Sententia lata contra casum legis, vel statuti de cujus intellectu probabiliter dubitatur, non dicitur continere errorem expressum.
- 4 Constitutio futura respicit, non præterita, nisi in ea de præteritis caveatur.
- 5 Constitutio quid sit, & an illius appellatione veniant declarationes Apostolicæ.
- 6 Congregationis Concilii declarationes, an habeant legis auctoritatem, itant obligent in utroque foro,

& in. seqq. usque ad num. 69.

- 7 Congregationis Concilii institutio, & facultates, & num. 35. & seqq.
- 8 Congregationis Concilii auctoritas in decretis Tridentini Concilii interpretandis est Apostolica, & facit jus quoad omnes, & in. seqq.
- 9 Constitutiones factæ auctoritate Papæ censentur Papales, & ab inferioribus revocari non possunt. Declarationes editæ Principis auctoritate habent vim Constitutionis generalis, ibid. vers. Et in terminis.
- 10 Declarationes à Congregatione Concilii fieri debent consulto Romano Pontifice, & cur.
- 11 Consultatio Papæ etiam edita in aliquo particulari casu facit jus commune inter omnes. Dubia emergentia in audientia Papæ referenda sunt ad

- ad ipsum Apostolicum, ibidem.
- 12 Verbum, Decernere, necessitatem inducit, & referri potest tam ad nova legis editionem, quam de legis jam edita declarationem.
- 13 Cardinalium auctoritas in dubiis & causis decidendis tam ex veteri, quam ex novo Testamento causam trahit.
Intellectus cap. Per venerabilem, §. Rationibus, qui fil. sint legit. ibid.
- 14 Declaratio legis ab eo facta, qui à Principe auctoritatem habet legem interpretandi, essentialiter non differt à lege declarata.
- 15 Declarans non inducit jus novum, sed tantum manifestat quod prius latebat.
Enucleare quid sit, ibid. vers. Quod satis confirmant.
- 16 Interpretatio statuti dicitur statutum, si sit intrinseca & substantialis, & inseparabilis à statuto, & num. 19.
- 27 Declarare quid sit.
- 18 Verba, resolvere, decidere, respondere, quid importent.
- 19 Interpretatio quid sit, & quid differat à declaratione.
- 20 Congregatio Concilii in suis rescriptis frequentius utitur verbo, Censuit, & cur.
- 21 Declarationes Congregationis Concilii insunt Concilio, & obligant in utroque foro ex vi legis declaratae.
- 22 Decreta Apostolica, & Conciliaria obligandi vim habent etiam sub reatu mortalis peccati.
- 23 Qualitates omnes, quae insunt legi declaratae, censentur inesse illius declarationi.
- 24 Baptizati à Calvinistis, sunt verè baptizati, nec sunt iterum baptizandi etiam sub conditione.
- 25 Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, &c. aut ex alia causa vocato, adhibito tamen ad illum actum, aut interdicto, vel non sacerdote, validum est, & num. seqq.
- 27 Procuratio post Concilium Tridentinum non debetur Episcopo visitanti Ecclesias, & loca pia sua civitatis.
- 28 Sacerdos Excommunicatus, & denunciatus non potest sacramentaliter absolvere poenitentem etiam in articulo mortis.
- 29 Episcopi non possunt absolvere in casibus occultis in Bulla Cæna Sedi Apostolica reservatis.
- 30 Item post Bullam S. Pii V. nequeunt absolvere Moniales in materia clausurae secreta delinquentes.
- 31 Episcopi absolventes, ac dispensantes in casibus Sedi Apostolica reservatis, incidunt in Bullam Cænae.
- 32 Episcopus non potest dispensare cum vera bigamo ad primam conjugium, aut beneficia simplicia.
- 33 Ignorantia juris dubii an & quando excuset.
- 34 Legem Canonicam malè intelligens non peccat mortaliter, nisi post declaratum ejus obscuritatem.
- 35 Congregationis Concilii stylus in dubiis decidendis, & causis expediendis.
- 36 Congregatio Concilii inhibet officialibus Urbis in causis Conciliaribus, in quibus habet jurisdictionem privativè quoad omnes.
- 37 Congregatio Episcoporum de iis, quae ad interpretationem Concilii pertinent, aut de ipsis Congregationis Concilii decretis cognoscere non potest.
- 38 Stylus in causis Rotalibus, cum dubia emergunt ad interpretationem Concilii pertinentia, & n. seqq. & n. 72.
- 39 In commissionibus causarum, quando in supplicatione non exprimitur articulus certus juris, jubetur addi clausula: Dummodò non agatur de interpretatione decretorum Concilii.
- 40 Citatio partis in declaratione legis an & quando requiratur.
- 41 Papa dat litteras in forma Brevis, & Auditor Camere monitoria pro observatione declarationum Congregationis Concilii, & num. 70.
- 42 Lex ante prohibitionem non ligat.
- 43 Declarationes Congregationis Concilii non requirunt publicationem, & n. seqq.
- 44 Declaratio legis etiam obscura, ac dubia, publicationem non requirit.
- 45 Declaratio triplex, & propriè fit super dubio, ibid. vers. Et sanè.
Declaratio legis trahitur etiam ad præterita, imò & Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.
- ad pendentia, & num. 53. & seqq.
- 46 Ignorantia declarationum Congregationis Concilii an & quando excuset, & num. 50.
- 47 Constitutiones Apostolicae ante illarum publicationem an & quando ligent ignorantes.
- 48 Lex declarata intelligenda erat juxta declarationem habentis auctoritatem eam declarandi, etiam antequam declaratio emanasset.
- 49 Ignorantia juris dubii non excusat, quando consuli possunt peritiores.
- 50 Ignorantia juris an & quando excuset.
- 51 Constitutio nova etiam ante publicationem ligat eos, qui illius habent notitiam.
- 52 Constitutiones Papales non continent tempus, & locum, an valeant.
In declarationibus Congregationis Concilii non consuevit apponi tempus, neque locus, & cur, ibid. & n. seqq.
- 53 Declaratio legis habet vigorem ex tempore legis declaratae.
- 54 Excommunicatus per declarationem amplius non ligatur, cum ab initio ligatus non fuerit.
- 55 Canones Concilii Trid. circa dogmata juris divini sunt declarationes, & ideo non incipiunt obligare à Kal. Maii 1564. sicut alia decreta reformationem concernentia, sed à divina institutione.
- 56 Declarationes Congregationis Concilii an careant legis auctoritate, eo quòd aliquando videantur sibi contrariae.
- 57 Episcopi comprovinciales, nec personaliter, nec per Procuratorem tenentur accedere ad Metropolitanam Ecclesiam, non obstante contraria consuetudine etiam immemorabili.
- 58 Concursum non requiritur in Parochiali juris patronatus mixti laicorum, & Ecclesiasticorum.
- 59 Declarationibus Congregationis Concilii impressis, vel manuscriptis, sigillo, & subscriptione carentibus, an & quae fides sit adhibenda.
- 60 Interpretatio legis quotuplex sit.
- 61 Congregationis Concilii interpretatio non est probabilis tantum, sed necessaria, & num. 63.
- 62 Innocentius IV. Pater juris, & cur.
- 64 Jurisdictiones omnes sunt principaliter apud Principem, tamquam apud fontem.
- 65 Congregatio Concilii respondet ad dubia juris, ea verò quae factum concernunt, rejicit ad iudices ordinarios.
- 66 Declarationes Congregat. Concilii, quamvis edantur in aliquo speciali casu, tamen faciunt jus quoad omnes.
- 67 Sententia Principis declaratoria juris habet vim generalis statuti.
- 68 Congregationis Concilii rescripta sunt veluti responsa prudentum.
- 69 Congregatio Concilii occasione visitationis Liminum, & recognitionis Conciliorum Provincialium, respondet etiam ad dubia non Conciliaria.
- 70 Rotæ Romanae testimonium de auctoritate resolutionum S. Congregationis Concilii, & num. 71. & 72.

Quoniam. Constitutio futura respicit, non præterita, nisi in ea de præteritis caveatur. Hoc dicit secundum omnes. Dividitur in tres partes. Prima ponit in genere declarationis causam. Secunda declarationem, ibi, *Declaramus*. Tertia declarationis rationem, ibi, *Cum leges*.
Nota primò ibi, *Nihil debet obscurum, vel ambiguum* continere, legem seu constitutionem, quamvis non feratur, nisi super dubio, *leg. Labco, ff. de Carbon. edict.* tamen debere esse claram, *cap. Erit autem lex 4. dist. ibi: Manifesta quoque ne aliquid per obscuritatem in captionem contineat, id est, ne aliquis possit eam captiosè interpretari, ut ibi explicat gloss. vel ne per obscuram constitutionem in laqueum incidamus, cap. De viduis 27. quest. 1.* Undè nihil est tam proprium legum sicut claritas, ut in *Anthen. de testam. imperf. §. Nos igitur*, ideòque statutum, quòd est ambiguum, non meretur in causis allegari, secundum Bald. hic num. 13. & lex habens varios intellectus allegari non debet ad decisionem causarum, *leg. In ambiguo, & ibi Bart. num. 2. ff. de reb. dub. Jason. in rubr. num. 21. & seqq. ff. de transact.* Idemque in statuto, & constitutione tradit Felin. *supra in proæm. num. 2. & sententia lata*

contra casum legis, vel statuti, de cuius intellectu probabili-
 3 liter dubitat, non dicitur continere errorem expressum, ut notat Bart. in leg. *Cum prolati*, ff. de re iudic. & Bald. hic num. 14. Decian. conf. 32. n. 24. lib. 2. & Vant. de nullit. ex defectu processus nu. 118. vers. Et premissa intellige, dicitur autem obscurum quantum ad litteram, ambiguum quantum ad mentem, secundum Joan. Andr. & Card. hic, qui etiam referunt illud Hieronymi in Oseam, videlicet: *Obscuritas tribus modis nascitur, aut rerum difficultate, aut magistri imperitia, aut discipulis nimia tarditate*. Non tamen intelligas secundum Jo: Andr. legem ita claram esse debere, ut nihil dubium relinquatur, quod precipue patet ex eo, quod ibi debet esse generalitas, d. c. *Erit autem lex 4. dist. cap. Cum omnes infra eod. glos. in rubr. hoc tit. lib. 6.* generalitas vero obscuritatem inducit, leg. *Ita fidei*, ff. de iur. fise. cap. *Venerabilibus infra de confirm. util. vel inutil.* Sed idem dicitur non esse obscura, quia ad conditorem poterit haberi recursus pro declaratione, & ita nihil remanebit ambiguum, leg. *fin. Cod. de leg. & cum Jo: Andr. transeunt hic Butr. Card. & alii.* Verumtamen dicit Bart. in leg. *Omnes populi num. 56. vers. 3. Quæro*, ff. de iustit. & iur. non recurri ad Principem pro interpretatione, nisi in subsidium, cum scilicet alia interpretatio, quæ congrua sit, haberi non potest, & seq. Dec. in leg. *In ambiguis*, il 2. num. 1. ff. de reg. iur. de quo scripsi plenè in cap. *Cum venissent infra de iudic.*

4 Secundò nota, constitutionem respicere futura tantum, & non præterita, concordat text. in cap. *Cognoscens supra eod. c. 1. 31. dist. cap. Proposuit 82. dist. leg. Leges, Cod. de legib.* Quinimò trahere leges ad præterita est quadam calumnia, leg. *penult. Cod. de decurion. lib. 10. ibi: Cum conveniat leges futuris regulas imponere, non præteritis calumnias excitare*, & notat hic Bald. num. 19. Fallit tamen hæc regula precipue in duobus casibus. Primus est, cum in constitutione expressè caverit, ut trahatur etiam ad præterita, ut hic, & in cap. *Si quidem 10. qu. 1. & in cap. Cum in cunctis infra de elect.* Secundus est, si constitutio sit declaratoria: hæc enim ex sui natura etiam præterita comprehendit, cap. *fin. infra de fil. Presbyt. c. pen. de cons. Eccles. vel alt.* & plenè dicam infra num. 45. & seqq. & propositio non eget publicatione, ut similiter dicam infra num. 45. & seqq.

Ultimò nota ex principio litteræ, constitutiones Apostolicæ Sedis astringere omnes, ad idem cap. 1. supra eod. cap. *Si quis omne 1. quest. 7. cap. Romanorum 19. dist. & cap. Nolite 11. dist. cum concord.*

5 Quid de declarationibus? Non videtur, quia constitutio dicitur à con, quod est simul, & statuo, quasi simul statutio, vel dicitur communis statutio, ut inquit gloss. in rubr. hoc tit. lib. 6. Statuere autem ex propria significatione est jus novum inducere, Clem. fin. 8. fin. de rescrip. gloss. in extrav. *Suscepti*, Joan. XXII. in ver. *Statuimus de elect.* At declaratio jus novum non inducit, sed tantum explicat jus antea editum, leg. *Heredes palam*, §. *Quod vero*, & §. *Sed et si notam*, ff. de testam. cap. *Cum tu, cum ibi not. de usur. & dicam plenius infra num. 12.*

Respondeo, si declarationes sint editæ immediatè à Summo Pontifice, absque dubio ligant omnes, cap. 1. de bigam. lib. 6. cap. 1. de privil. eod. lib. Nec obstat verbum, *Constitutio*, quia quamvis strictè accipiatur, prout distert ab aliis partibus juris scripti, & tunc nihil aliud sit, quam quod Princeps statuit, & ordinat animo condendi legem, ut in st. de iur. nat. §. *Sed & quod Principi placuit*, tamen in latiori significatione complectitur etiam responsa prudentum, & alias partes juris scripti, & sic etiam declarationes, ut declarat gloss. præalleg. in rubr. *hujus tit. lib. 6.* quam ibi sequuntur Gem. Anch. & Fran. Undè declarationes quoque dicuntur constitutiones non quidem novi juris promulgatoræ, sed juris præexistentis declaratoræ, ut probatur in cap. *fin. de fil. Presbyt. & in cap. pen. de cons. Eccl. vel alt.* & not. Jo: Andr. in cap. 1. in princ. in verb. *Diffinimus de privil. in 6.* dicens non esse curandum, quòd i le text. dicat: *Decernimus* quia licet sit declaratio, tamen est constitutio, & cum eo transeunt ibi Gemin. & alii. Sin autem declarationes emanaverint non immediatè à Summo Pontifice, sed de illius auctoritate, dic latissimè, ut in questio seqq.

6 QUÆRO, utrum declarationes Sac. Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini interpretum obrineant legis auctoritatem, adedut non solum in exteriori iudicio, sed etiam in foro animæ obligandi vim habeant?

Emerit nuper hæc questio, quia nonnulli Episcopi innixi sententiæ scriptorum aliquot recentiorum visi sunt existimare, S. Congregationis Concilii declarationes, et si magnum habeant pondus auctoritatis, eatumque præcipua habenda sit ratio in dubiis, & causis decidendis, tamen legis vigorem non obtinere, cum promulgari non consueverint, & nondum sanxerit Romanus Pontifex, ut tanquam leges recipiantur. Quod tamen longè aliter se habere pareret ex his, quæ de S. Congregationis institutione & auctoritate, de ipsarum declarationum natura, ac vi, deque observantia, ac stylo inferius dicentur.

Primum igitur Pius IV. anno 1563. 7. Calend. Februarii in Constitutione, quæ incipit, *Benedictus Deus*, posteaquam confirmavit Occumenicam Trid. Synodum, mox ad evitandam perversionem, & confusionem, quæ oriri posset, si unicuique liceret in decreta Concilii commentaria, & interpretationes suas edere, inhibuit omnibus tam Ecclesiasticis, quam laicis, Prælati quidem sub interditi ingressus Ecclesie, alijs vero sub excommunicationis lætæ sententiæ pœnis, ne quis sine auctoritate auderet ullos commentarios, glossas, annotationes, scholia, nullumve omninò interpretationis genus super ipsius Concilii decretis quocumque modo edere, difficultateque & controversias, quæ ex iis decretis exoriretur, sibi ac Sedi Apostolicæ declarandas, & decidendas reservavit. Et subindè idem Pius IV. in Constitutione incipiente, *Sicut ad sac. Conciliorum*, edita anno 1564. 15. Cal. Aug. declaravit ejusdem Concilii decreta omnia ad reformationem, ejusque positivum dumtaxat spectantia, à Cal. Maii ejusdem anni 1564. omnes obligare cepisse, neque post eam diem excusationem cujusquam, quòd ea ignoraverit, admittendam.

Hoc ipso tempore initium habuit S. Congregatio Concilii sub eodem Pontifice Pio IV. qui cum paulò ante edidisset nonnullas Constitutiones, & ordinationes concernentes reformationes sacræ Pœnitentiariæ, Vicarii Urbis, Camerarii, Auditoris Cameræ, Palatii Apostolici causarum Auditorum, Gubernatoris, aliorumque Urbis, & Romanæ Curie Tribunalium, & officiorum, deputavit octo S. R. E. Cardinales, qui easdem Constitutiones, & pariter Decreta Tridentini Concilii per quoscumque tribunalium prædictorum Judices, & officiales sub excommunicationis lætæ sententiæ, ac privationis officiorum, & alijs eidem Cardinalibus benè visis eo ipso incurrendis pœnis firmiter, & cum effectu servanda curarent, nisi tam in executione dictorum decretorum Concilii, quam dictarum constitutionum aliqua dubietas, aut difficultas emergeret, quo casu ad Sanctitatem Suam referrent, ut in motu proprio inciperent. *Aliàs nos*, edito eo anno 1564. 4. Nonas Augusti. Itaque Sacra Congregatio ab initio Tridentini Concilii decretis non interpretandis, sed exequendis dumtaxat, præfecta est: sed paulò post cum multis consultationibus respondisset ad Concilii intelligentiam pertinentibus, & dubitatum esset de illius facultate ob prohibitionem Pii IV. in Constitutionibus supra editis: S. Pius V. indulgit eidem, ut posset decidere casus, quos tanquam claros putaret decidendos, quos vero tanquam dubios existimaret referendos, Sanctitati Sux referret, quod in eam usque diem fecerat: moxque ipsi Congregationi ampliores etiam facultates pro decidendis causis, & controversiis Concilii interpretationem concernentibus, idem S. Pius V. attribuit, ut in libris ejusdem Congregationis adnotatum reperitur manu Cardinalis Caraxæ. Crescente verò causarum & negotiorum mole, quæ ex omnibus terræ partibus ad eam confluebant, constitutum est, ut pro faciliori expeditione quatuor Cardinales ex corpore generalis Congregationis delecti frequentius convenirent sub nomine Congregationis particularis. Quam quidem Congregationem Gregor. XIII. die 8. Maii 1576. declaravit in præteritum potuisse, & in futurum posse expedire casus aliàs decisos in Congregatione generali, atque etiam eos, quos pro claris haberet ex omnium sententia.

Post hæc idem Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *Immensæ æterni Dei*, §. *Deo autem Patri*, edita 11. Cal. Febr. 1587. eorum quidem decretorum, quæ ad fidei dogmata pertinent, interpretationem sibi ipsi reservavit, ac postea subdit: Cardinalibus verò præfectis interpretationi, & executioni Concilii Tridentini, si quando in his, quæ de morum refor-

reformatione, disciplina, ac moderatione, & Ecclesiasticis judiciis, aliisque hujusmodi statuta sunt, dubietas aut difficultas emerferit, interpretandi facultatem, nobis tamen consultis, impartitur. Ac deinde attribuit eidem Congregationi alias facultates, nempe Provinciales & Diocesanas Synodos in usum inducendi: item Provincialia Concilia expediendi, & recognoscendi: Prælatorum Limina visitantium postulata audiendi: adjiciens, ut quæ Congregatio ipsa per se posset, ex charitatis & justitiæ norma expediret, majora ad Sanctitatem Suam referret. Præterea statuit, ut Congregatio haberet auctoritatem promovendi reformationem Cleri & Populi, nedum in Urbe, & statu Ecclesiastico temporali, sed etiam in universo Christiano orbe. Et in declarationibus editis paulò post idem Pontifex disposuit, ut Cardinales Congregationum jam erectarum, inter quas Congregatio Concilii, sibi viros S. Theologiæ, & Pontificii, ac Cæsarei juris peritos in consultationibus adhiberent, ut quæ justitiæ, atque æquitati consentanea maximè essent, decernerentur, graviora verò quæcumque ad se, vel successores suos deferrentur: & in aliis declarationibus in Consistorio editis die 11. Maii 1588. in fin. decrevit, ut si alicui Congregationi occurreret pro rebus ad ipsam Congregationem spectantibus brachio sæculari indigere, tunc recurreretur ad Governatorem, Auditorem Camera, Vicarium, sive ad alium judicem, qui præceptis ab ipsa Congregatione factis obedire teneretur, ut in Bullar. tom. 2. fol. 616. & seqq. Ac demùm ut omittamus alias facultates, quæ ad rem præsentem non pertinent, Gregor. XIV. per litteras in forma Brevis eidem Congregationi impertitus est auctoritatem scribendi nomine Papæ.

8 His ita constitutis, manifestum videtur, declarationes S. Congregationis Concilii vim legis obtinere, & in utroque foro obligare, cujus quidem assertionis veritas nititur præcipuè his fundamentis.

Et primò, cum facultas Concilium Tridentinum interpretandi sit Sedi Apostolicæ reservata per Constitutionem S. Pii V. initio relatam, eò quòd Sixtus V. in sua Constitutione hanc interpretandi facultatem ipsi Congregationi impertitus fuerit, jam Congregatio in his decretis interpretandis non sua, sed Papæ utitur auctoritate: nam quotiescumque Papa tribuit aliquam facultatem alteri, qui eam prius non habebat, tunc auctoritas illa intelligitur esse Apostolica, cap. Cum aliquibus de rescriptis in 6. Ex quo textu hanc regulam desumunt Archid. Joan. Mon. Joan. Andr. Anchar. & alii omnes. Ideòque Sacra Congregatio multoties inscribitur Tridentini Concilii Sanctissimi Domini Nostri auctoritate, seu Apostolica auctoritate interpretis. Et concordat text. in cap. Si cum de præbendis in 6. ibi: *Talis receptus hujusmodi nostra auctoritate mandati, non legati, sed nostra intelligitur auctoritate receptus*: & in cap. Hi qui in fin. eod. tit. & lib. in illis verbis: *Eum quoque, qui ad mandatum legati, vel alterius auctoritate Apostolica sibi specialiter in hac parte concessa fungentis recipitur, auctoritate Apostolica receptum esse dubium non existit*. Ad idem est textus formalis, qui clarè hanc sententiam probat, in leg. 1. Cod. de veter. jur. encl. Nam ibi in §. *Notam autem consummationem*, Justinianus prohibet, ne ad suum Codicem edantur Commentaria, sicut Pius IV. sua constitutione prohibuit ad decreta Tridentini Concilii: & in §. *His itaque collectis*, dicit prudentibus interpretandarum legum auctoritatem sacratissimos Principes tribuisse, quemadmodum illam Sixtus V. attribuit Congregationi: demùm in §. *Sed neque*, Imperator declarat prudentum interpretationes habere legis auctoritatem, tamquam, inquit, si eorum studia ex principalibus constitutionibus profecta, & à nostro divino fuerint ore perfusa, & inox reddit rationem: quia mentè omnia nostra facimus, quibus auctoritatem impartitur. Quam rationem in his terminis adducit etiam Joan. Monachus in d. cap. Cum aliquibus num. 15. de rescriptis in 6. & illa utitur Bonifacius VIII. in cap. Si Apostolica, ibi: Certum est, quòd cum ipsa provisio ipsius legati post impertitam à nobis auctoritatem, nostra censeatur affecta, &c. De præben. eod. lib. quem text. ad hoc allegat Dec. post Abb. in cap. Cum accessissent num. 8. supr. eod. & cum Papa sit causa & origo uthoritatis Congregationis, debet etiam esse causa causati, id est, interpretationum ab ea editarum, leg. *Manumif-*
Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.

Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal. siones, ff. de justit. & jure, cap. fin. de injur. Jason. in leg. Si pecuniam num. 21. ff. de cond. caus. data, actus enim tribuitur primæ causæ, leg. Item eorum, §. Si decuriones, ff. Quod cujus univ. nom. c. Litteris de rescript. Bart. in leg. Unum ex familia, §. Sirem de leg. 2. & Papæ ordinanti, non exequenti, ut est casus in d. c. Litteris, Rom. conf. 366. in princ. 9 Et propterea constitutiones auctoritate Papæ editas ab eo, qui alias potestatem statuendi non habebat, censeri Papales & ab inferioribus revocari non posse determinat Bart. in l. Omnes populi num. 33. vers. *Juxta prædicta quero*, ff. de just. & jure, & idem Bart. in leg. 2. in fin. C. de oper. lib. Bald. in leg. Ex placito, col. 2. C. de rer. permut. Felin. in c. Cum accessissent num. 9. supr. eod. ubi Dec. num. 16. vers. *Secundo, conclusio*, testatur hanc conclusionem ab omnibus simpliciter teneri. Pro qua consuluit Ludovic. Rom. conf. 116. ubi num. 1. in fin. reddit rationem, quia cum auctoritate superioris inferior statuerit, non ipse hoc fecisse videtur, sed ille, cujus auctoritate hoc factum est. Et Navar. conf. 8. in 1. quest. de constit. ubi respondit, constitutiones editas à Capitulo generali in vim privilegiorum ordinis tolli non posse à Capitulo representativo Capituli generalis, inò neque ab ipso generali Capitulo, quia, inquit, cum editæ fuerint auctoritate Apostolica, facta illa sunt facta Papæ, & inferior non potest tollere facta superioris. Et propiùs ad rem nostram declarationes, seu interpretationes factas ab eo, qui habet auctoritatem à Principe, habere vim constitutionis generalis, tradit glos. communiter approbata in leg. 1. in vers. *Jusque in fin. C. de legib.* per text. qui maximè congruit Cardinalibus, in leg. *Hon ambigitur*, ff. eod. in leg. 1. ff. *A quibus appell. non liceat in §. Lex est institut. de jur. nat. item in leg. Formam, ff. de offic. Praef. Prat.*

Secundò, Sixtus V. dat facultatem Congregationi Concilium interpretandi, adjectis verbis: *Nobis: tamen consultis*. At hujusmodi verba supervacanea essent, si Congregationis interpretatio non haberet legis auctoritatem, neque enim est opus, ut cum magistri, aut judices interpretantur canones, aut leges, ante interpretationem consulant Principem, leg. *Unica, C. de profess. qui in Urb. Constant. lib. 12. leg. Non possunt*, ff. de legib. glos. in cap. 1. ver. *Interpretatus de postul. Præl. Innoc. in cap. Cum speciali de appell. Silvest. in ver. Opinio nu. 2. vers. Quia judex potest interpretari*. Et de Trident. Synodo cautum est expressè in cap. 2. sess. 25. de reform. ibi: *Ab iisdem Universitatibus Canones, & decreta hujus S. Synodi integrè recipiantur, ad eorumque normam Magistri, Doctores, & alii in eisdem Universitatibus, ea quæ Catholicæ fidei sunt, doceant & interpretentur, seque ad hoc institutum initio cujuslibet anni solemnij juramento obstringant*. Dicendum est igitur, idcirco Pontificem voluisse priùs se consuli à Congregatione, ut illius declarationes majorem acciperent roboris firmitatem ex Pontificia consultatione, & facerent jus quoad omnes: ad quod est text. notab. in cap. *Ex multa de voto*, ibi: *In consultatione nostra jus editur, & notat glos. in cap. Ex tua in vers. Consultationem de fil. Presbyt. & glos. in cap. Consultationi de temp. ordin. Card. in Clem. ultim. in 2. opp. de præben. Abbas in cap. Venerabilis in 2. col. de judic. felin. in cap. 1. num. 17. vers. Et per istam declarationem supra eod.* Propterea enim cum dubia emergunt in audientia Papæ, referendum est ad ipsum Apostolicum, ut inquit Bald. in leg. *Cum de novo in fin. Cod. de legib.*

Tertiò, constitutio eadem agit primò de auctoritate interpretandi dubia, quæ pertinent ad fidei dogmata, & hanc Pontifex sibi reservat. Deinde agit de auctoritate interpretandi dubia, quæ spectant ad morum reformationem, disciplinam ac moderationem, & Ecclesiastica judicia, & hanc Sacra Congregationi impartitur: sed auctoritas interpretandi, quam in primo casu Papa sibi reservat, est Apostolica, & facit jus quoad omnes, cap. 1. De juram. calum. cap. *Sunt quidam* 25. quest. 2. Silvest. in ver. *Interpretatio num. 2.* ergo & auctoritas interpretandi, quam in secundo casu tribuit Congregationi, cap. *Majores*, ibi: *Tota auctoritas intelligenda est de adultis, ne ad alios prima, & ad alios secunda clausula referatur* de Baptism. ubi Anton. de Butr. num. 7. notat clausulam in dubio individue prolatam censeri, ne diverso jure censeatur. Et idem Butr. in c. *Per venerabilem in princ. in 6. not. Qui fil. sint legit.* ubi ex eo textu similiter notat eandem vim non posse censeri jure diverso, etiàsi consideretur, prout applicatur ad diver-

fos respectus. Et confirmatur, quia exceptio Apostolicæ autoritatis interpretandi dubia ad fidem pertinentia, quam Papa sibi reservat, declarat, regulam secundæ autoritatis interpretandi dubia ad reformationem spectantia, quam tribuit Congregationi, esse similiter intelligendam de autoritate Apostolica. Nam, ut inquit Bald. *conf. 407. num. 2. vers. Secundo queritur lib. 5.* de natura exceptionis est, ut eximat se à genere, & declarat prædicta generis esse debere ejusdem qualitatis cum exceptione, aliàs exceptio non esset de regula, contra textum in *leg. Nam quod liquidè, §. fin. ff. de pen. leg. & esset derogatoria, ut dixit Paul. de Cast. conf. 79. num. 3. lib. 1.*

Quartò, in declarationibus à Sixto V. ut supra editis statuitur, ut quæ pertinent ad reformationem, à Congregatione pro justitia, & æquitate decernantur. Verbum autem *Decernere* necessitatem inducit, *cap. Inter cetera, & cap. Dilccti, in fin. ubi notatur, de præben. cap. Decernimus*, ubi Felin. *de judic. gloss. & Cardinalis in Clem. Eos, de regul.* Et quamvis in strictiori significatione referatur ad novæ legis editionem, tamen se compatitur etiam cum verbo *Declarare*, & in sui latitudine aptum est importare etiam legis jam editæ declarationem, textus est in *cap. Constitutionem, ibi, Declarantes decernimus, de sent. excomm. in 6. & in cap. 1. & ibi Gem. in 2. not. de Cler. agror. eod. lib.* Et propterea Sacræ Congregationis resolutiones, etiam decreta aliquando appellari consueverunt. Et eodem spectat, quòd in prædicta Constitutione legitur, ut quæ Congregatio ipsa per se poterit, ex charitatis, & justitiæ norma expediat, majora ad Pontificem referat.

Quintò, sub eadem oratione, & verborum structura tam in eadem Sixti Constitutione, quam in aliis litteris Apostolicis eadem Congregatio passim dicitur assumpta, seu præfecta decretis Trid. Concilii interpretandis & exequendis. Sed autoritas exequendi inducit quoad omnes parendi necessitatem, ut patet in *Constit. Pii IV. in princ. relata*, in qua pro Concilii executione tribuitur Congregationi amplissima autoritas procedendi pœnis, & censuris Ecclesiasticis etiam usque ad officiorum privationem. Ergo & autoritas interpretandi, per regulam *leg. Jam hoc jure, §. fin. ff. de vulg. & pupill. & leg. fin. C. de sent. de qua per Dec. in cap. Novit, num. 56. infra, de judic.* Veritas enim orationis de pluribus loquens regulata ab eodem verbo operatur, ut æqualis sit determinatio quoad omnes, *leg. Hereditatem, & leg. Quamvis, C. de impuber. & aliis substit. Bald. in leg. In testamento, C. de milit. test.* quod pluribus exemplis confirmat Florian. à S. Petro *conf. 14. num. 9. & seq. per tot.* Et cum utrumque jus interpretandi, & exequendi manaverit ab eodem fonte Apostolicæ potestatis, succedit dictum Bald. relatum à Felin. in *cap. Translatio nu. 6. supr. cod.* quòd propter simultaneam originem species divisæ in unam naturam annectuntur. Et quæ procedunt à pari potentia & virtute, sunt unius effectus, *leg. 1. §. Non esse, ff. Ne quid in loco publ. Petr. Brixien. in Repert. in ver. Effectus.*

Sextò, facultates quæ in eadem Sixti Constitutione, & in declarationibus postea editis conceduntur Sacræ Congregationi, omnes inducunt necessitatem, veluti præcipiendi, ut Provincialia Concilia ex omnibus mundi partibus ad eam referantur: illaque recognoscendi, & emendandi, atque in usum inducendi unà cum Synodis diæcesanis: item promovendi reformationem Cleri, & Populi, nedum in Urbe & statu Ecclesiastico, sed etiam in universo Christiano orbe, atque alia quæ ibi recensentur. Ergo idem dicendum de interpretandi facultate. Uniformis enim debet esse cujuslibet autoritatis intellectus, ut inquit *glos. in cap. Majores, in princ. in ver. Tota autoritas, de Baptif.*

Septimò, ex litteris in forma Brevis Gregorii XIV. quarum initio meminimus, Sacra Congregatio autoritatem habet scribendi nomine Pape, ergo ambigendum non est quin ejus descripta censeantur Papalia, & Apostolica, ut constat ex *d. cap. Cum aliquibus in 2. respons. de rescript. in 6. & cap. Hi qui, de præb. eod. lib.*

Octavò, Cardinalium autoritatem in dubiis, & causis decidendis censerit Apostolicam, & tam ex veteri, quam ex novo testamento causam trahere, aperte probat textus valdè singularis in *c. Per venerabilem, §. Rationibus, qui fil. sint legit.* ubi Innocentius III. exponens verba illa Deuteronomii: Si difficile, & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & cau-

sam, lepram, & lepram, & judicium inter portas tuas videris variari, venies ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore, qui judicabunt tibi iudicii veritatem, & facies quæcumque dixerint, qui præsumt loco, quem elegerit Dominus, sequerisque eorum sententiam: sic ait: Sunt autem sacerdotes Levitici generis fratres nostri, qui nobis jure Levitico in executione sacerdotalis officii coadjutores existunt. Quæ quidem verba de Cardinalibus esse intelligenda, tradunt ibi *Jo. Andr. col. 3. in ver. Fratres nostri, Anchar. nu. 18. & Abb. num. 19. Specul. in tit. De legato, §. Sequitur num. 2.* Et hanc autoritatem non de Episcopis, sed de Cardinalibus intelligendam esse, clarè constat ex Epistola decretali Eugenii IV. ad Archiepiscopum Cantuariensem, quæ incipit, *Non mediocri*, data Florentiæ, ubi Eugenius præsidebat in Concilio Florentino, Anno sui Pont. 8. in *vers. Imo, ut inquit Innocentius III.* in quem sensum etiam accipitur à Sixto V. in Constitutione, quæ incipit, *Postquam verus*, edita 3. Non. Decembris 1586. *vers. Ut inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam, &c.* ubi propterea, inquit, Cardinalium verba, & responsa pro oraculis, monita, & præcepta ab Universis Christianis regulas, ac normam rectè vivendi, rectèque sentiendi existimari. Quinimò ex eo text. in *ver. Angelos*, colligit Goffred. Cardinales participare in plenitudine potestatis. Et cum eo transit ibi *Jo. Andr. col. 7. in eod. ver. Angelos.* Quod circa controversiam vindicat sibi locum in Cardinalibus à Summo Pontifice decidendi autoritatem habentibus, quemadmodum habent Cardinales S. Congregationis Concilii, tunc enim propriè verificantur simultanea illa verba Deuteronomii: Ipsi, idest Summus Pontifex, & ejus fratres Cardinales, seu Cardinales ab ipso autoritatem habentes judicabunt tibi iudicii veritatem. Eorum autem decisioni necessariò parendum esse, aperte ostendunt subsequentià verba: Et facies quæcumque dixerint, sequerisque eorum sententiam, &c. Hinc Cardinalis Palcot. *de Sacri Consistorii Consul. par. 5. quest. 40.* dixit Congregationes Cardinalium, quas Summi Pontificis, & præsertim Sixti V. ad causarum difficultates ipsius autoritate cognoscendas, & definiendas instituerunt, esse tamquam filias Consistorii, ab eo veluti fonte permanentes. Et quemadmodum Sol non solum ipse lucet, verum etiam stellis lumen impertitur, quò & cælum ornant, & illuminant orbem universum, sic Summum Pontificem, non suis decretis modò Ecclesiam per seipsum docere, & moderari, verum etiam ita Cardinales sua tum autoritate fulcire, tum potestate augere, ut sociatis laboribus facile omnes difficultatem nodos dissolvant.

Nonò, declaratio legis ab eo facta, qui à Principe, seu legis conditore jus habet legem interpretandi, essentialiter non differt à lege declarata, *leg. Hominis, & rei, §. Verbum ex legibus, ff. de verb. signific. leg. Qui testamento, §. Mulier in ver. Argumento, ff. de testam. Abb. conf. 75. num. 6. vers. Nam mens legis lib. 1.* Ergo eandem autoritatem, & obligandi vim habet quam ipsa lex. Nam qui declarat, novum jus non inducit, sed tantum detegit, quod prius latebat, *leg. Heredes palam, §. Quod verò, & §. Sed et si notam, ff. de testam.* ubi Ulpianus ait: Quod verò quis obscuritè in testamento vel nuncupat, vel scribit, an post solemnia explanari possit queritur? ut puta Sticum legaverat, cum plures haberet, nec declaravit de quo sentiret: Titio legavit, cum multos Titios amicos haberet, &c. poterit ne postea declarare de quo senserit? Et puro posse, nihil enim nunc dat, sed datum significat. Atque ita ibi esse casum ad litteram, *Bellam. decis. 746. col. 2. vers. Ideo talis dicitur propria declaratio.* Idem probatur in præmio Sixti ibi: Nunc antiquorum declaratione, nunc verò novorum editione jurium, in *Clem. Exivi, vers. Horum autem de verb. signific. & in Clem. fin.* ibi: Ipsam declarare, ac quædam adjicere, *de jure patr.* Et per hæc jura ita scripserunt *Gemin. conf. 72. num. 1.* quem refert, & sequitur Philipp. Prob. qui in hanc rem plura cumulat ad *Joan. Monach. in cap. 1. de privileg. lib. 6. Anchar. conf. 65. num. 3. & Fulgos. conf. 147. in fin. vers. Ad secundum.*

Quod satis confirmant duæ similitudines, quibus inter alias utuntur Jurisconsulti in exprimenda declarationis natura. Altera ducta est à nucleo, qui tener in nuce clauditur, eaque contracta enucleatur, undè illud Plauti: Qui ex nuce nucleum esse vult, frangat nucem. Enucleare

- igitur est quasi nucleum alicujus rei eruere, & quia lex cum explicatur, ejus perplexitas, & dubietas instar nucis frangitur, enucleari dicitur. Ideoque gloss. in rubr. *digestorum in ver. Enucleati*, explicat id esse per similitudinem dictum à nuce & nucleo, & Alber. in *Diction. Enucleari*, inquit vetus jus, id est extra nuclei obscuritatem ponere. Altera ducitur à spica, & granis, qua utitur Raphael Fulgos. *conf. 157. in fin. vers. Ad secundum*, dicens eum qui declarat, nihil de novo refert, sed jam relatum significare: exemplo ejus qui excutit grana ex spicis, quia non dicitur novam speciem facere, sed eam, quæ erat, declarare, l. *Adeo, §. Cum quis, ff. de acquir. rer. dom.* ubi Cajus, cum grana quæ spicis continentur, perfectam habeant suam speciem, qui excutit spicas, non novam speciem facit, sed eam quæ est detegit. Eodem exemplo utitur Ægid. Bellam. *d. dec. 796. col. 2. & Vitalin. in Clem. unic. §. Nos itaque n. 22. de jurejur.* Quemadmodum igitur cum nucleus ex nuce, & grana ex spicis eruuntur, speciem non mutant, sed sunt idem nucleus, & eadem grana, ita & declaratio cum ex visceribus legis educitur, nihil est aliud quam ipsa lex. Idque apertè docuit Bald. in *c. 1. n. 52. sup. eod. allegans ad hoc gloss. ord. quam dicit non esse aliam in l. Qui testamentum, §. Mulier. ff. de testam.*
- 16 Quibus etiam consonat, quod S. Congreg. rescripta appellari consueverunt declarationes, resolutiones, decisiones, interpretationes, responsa, his enim rescribendi modis uti solet, nempe, declaravit, respondit, censuit, &c.
- 17 Declarare autem nihil est aliud, quam aperire, seu manifestare super aliqua lege, seu Constitutione intellectum, sive sensum, quem habuit Princeps tempore editionis legis, quando scilicet lex est obscura, vel erratur in ejus intellectu, ut apud Paul. de Castr. post *conf. 339. in alleg. ad conf. 340. col. 1. vers. Non obstantibus prædictis lib. 1.* Undè & Oldrad. *conf. 318. in fin. vers. Ad articulos*, dicit effectum declarationis esse verbum obscurum clariùs explicare, quod colligitur ex hac decretali, ex *cap. 1. de libell. oblat. & Clem. 1. §. 2. de Summ. Trinit. & Fid. Cath.*
- 18 Similiter resolvere nihil aliud est, quam modum ambiguitatis explicare, seu enotare, *cap. Inter alia de sentent. excomm. leg. fin. Cod. de leg.* undè legis obscuritas appellatur nodosa, id est involuta, in *proem. Clem.*
- Item decidere cum propriè idem sit quod abscindere, seu succidere, per translationem significat rem dubiam dirimere, nam cum lex declaratur, quasi certum à dubio discernitur, & obscurum succiditur. Ac propterea in eodem *proem. Clem.* legis declaratio appellatur decisio lucida suæ nodose ambiguitatis. Et mox subnectitur: Necessaria est superioris auctoritas, ut tollat ambigua, lites auferat, altercationes dirimat, & obscura succidat: & in *cap. unic. de bigam. in 6.* legitur, Altercationis antiquæ dubium præsentis declarationis oraculo decedentes.
- 19 Item interpretatio, ut diffinit Bald. *suprà in proem. n. 95.* est sermonum difficultium, vel perplexorum expositio: vel secundum Silvest. in *ver. Interpretatio in princip.* est unius verbi per alium, vel unius sententiæ per aliam declaratio. Propriè tamen loquendo cum exponimus illud, quod verbis legis comprehenditur, legem non interpretamur, sed declaramus, ut notat Bart. in *leg. Gallus, §. Etiam si num. 1. ff. de liber. & Posthum.* Undè, ut Bald. inquit in *conf. 212. in princ. & vers. Et est vulgaris doctrina lib. 5.* Ea, quæ veniunt per modum declarationis, verè & propriè inesse dicuntur. Qui enim explicat, nil novi facit, sed discooperit. Ea verò, quæ veniunt per modum suppletionis, per interpretationem insunt, non verè, & propriè: & in *c. 1. n. 52. sup. eod. dixi*, interpretationem statuti esse statutum, si sit intrinseca, & substantialis & inseparabilis à statuto. Hæc enim est mera declaratio: secus si sit argumentalis, vel extrinseca, quæ dicitur interpretatio, vel potius correctio, seu enodificatio, juxta textum in *leg. 1. §. Qui operas*, juncta gloss. in *ver. Interpretatione, ff. Ad Tertull. & notat gloss. 2. in leg. 1. ff. de orig. jur.* Paul. de Castro *conf. 338. num. 2. & conf. 340. num. 1. lib. 1.* Verbo autem, *Respondit*, utebantur prudentes, qui consultationibus respondebant, ut habetur in *cap. Responsa prudentum 2. dist. & in §. Responsa insit. de jur. nat. Ideoque jurisconsultus in leg. fin. ff. de auctor. tutor.* Respondum, inquit, habes, scis, quid agere debes.
- 20 Verbo itaem, *Censuit*, olim utebatur Senatus, cum de re aliqua sententiam dicebat, ut l. *Senatus, ff. de contrahen. empt. & leg. censerit, ff. de donat. caus. mor. cum concord. Hoc* Prosp. Fagnan. in *1. Lib. Decretal.*
- autem verbo frequentius utitur S. Congreg. & quidem congruè, cum Cardinales auctoritatem habeant Senatorum, ut inquit Innoc. in *c. Cum te de re judic. sub num. 1. per text. in cap. Ecclesia 16. quest. 1. & Specul. in tit. de legato, §. Sequitur num. 1. in fin. per cap. Constantinus 96. dist.*
- Ex quibus rescribendi formulis cum similiter satis liquet Sac. Congregationis declarationes editas Apostolica auctoritate nihil aliud esse essentialiter, quam decreta ipsa Concilii ex se obscura, ac dubia, seu, ut ait Vitalin. in *cod. proem. Clem. §. Nunc igitur num. 32.* malè ab aliquibus intellecta, explicatione dilucidata & clarificata, hinc necessariò sequitur, ut obligandi vim habeant perindè, ac decreta ipsa declarata, quod expressè asseruit Paul. de Castr. *conf. 339. col. pen. num. 5. vers. 5. Queritur lib. 1.* ubi ait vim omnem, quæ inest dispositioni declaratæ, censeri etiam inesse illius declarationi. Et ante eum Oldrad. *ad conf. 263. n. 2. & seqq. vers. Et advertendum est*, subdens declarationem esse dependentem, implicitam, & consequentem ad declaratum. Explorari autem juris est, decreta Apostolica & Conciliaria generaliter omnes obstringere in utroque foro, etiam sub reatu mortalis peccati, *c. De his in primo in fin. 50. dist. c. Quia 64. dist. c. Nulli fas est*, ubi hoc tenet Hugo 19. *dist. c. Si quis omnem 19. q. 7. cap. Violatores 25. qu. 1. cap. 1. 15. dist. Archid. in c. Detestanda n. 4. de concess. præb. in 6.* quem refert, & sequitur ibi Gemin. in *princ. vers. An scienter faciens contra præceptum, vel prohibitionem Canonis, peccet mortaliter*, Felin. *sup. in cap. 1. num. 11. gloss. & DD. in cap. Nam concupiscentiam supra eodem, & in rubr. de obsequ. jejun.* Et de Trid. Concilio satis constat ex Constitutione Pii IV. quam initio retulimus, & ex alia ejusdem, quæ incipit: *In Principis Apostolorum.* Et quanivis constitutio ut obliget sub mortali debeat præcipere, aut prohibere, ut advertunt Authores proximè citati, declarationes autem nihil præcipiant, aut prohibeant, sed tantum significant quid agi oporteat, ut dictum est: tamen satis est ut præcipiant, aut vetent decreta ipsa Concilii, cui declarationes ipsæ insunt, nam qualitates omnes legis declaratæ censentur inesse illius declarationi, textus est in *leg. Nihil, & ibi Bart. in princ. ff. de conjugen. cum emancip. liber. & in Auth. de filiis ante dotalia instrumenta natis ad fin. Roman. conf. 93. num. 4. vers. Quia in lege nova.* Paul. de Castr. *d. conf. 339. col. fin. num. 5. vers. Quinto queritur lib. 1.* Et obligatio ad culpam & poenam oritur ex lege declarata, non ex declarante, ut declarat Vitalin. in *Clem. unica num. 7. de immunit. Eccles.* Et probatur in *leg. Ase toto*, ubi id notat Bart. in *Summ. ff. de hered. instit.*
- Quod clariùs patebit, si recensentur aliquot exempla declarationum S. Congreg. ad rem pertinentium.
- Primò igitur cum decreto Concilii *can. 4. sess. 7. de Bapt.* diffinitum sit, ut si quis dixerit baptismum, qui etiam ab hæreticis datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum baptismum, anathema sit, magnoperè hæsitatum est de baptismo Calvinistarum: nam cum hi nullam vim, efficaciam ac virtutem tribuant baptismo, videbatur illis deesse intentio, saltem universalis faciendi, quod facit Ecclesia. Et tamen compluribus Theologis consultis, & articulo pro rei gravitate maturè discusso, S. Congregatio Concilii auctoritate sibi tributa censuit baptizatos à Calvinistis verè baptizatos esse, ut iterum baptizandi non sint etiam sub conditione, si non sint baptizati. Concilium ergo etsi generaliter dicat baptismum hæreticorum esse verum baptismum, si habeant intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, tamen non aperit, qualis esse debeat hujusmodi intentio, & an in hæreticis Calvinistis eadem intentio concurrat, necne: sed S. Congr. ita declaravit. Quis ergo baptizatum à Calvinistis, qui quamvis haberet notitiam declarationis à Congregatione ut supra editæ, tamen faceret se iterum baptizari, aunderet excusare à mortali culpa & sacrilegio? de quo in *cap. Qui bis, & cap. Eos de consecr. dist. 4. & cap. 2. de Apost. & reiter. Baptis.*
- Simili modo ad decretum *c. 1. sess. 24. de reform. matrim.* Sac. Congregatio declaravit validum esse matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, quamquam nihil eorum, quæ agebantur, vidit & intellexit, si affectavit non intelligere, ut in Parocho, qui sibi aures obturaverat, etiam si ex alia causa vocatus, adhibitis tamen ad illum actum: item coram Parocho tam viri, quàm mulieris, etiam in aliena Parochia: imò et si Episcopus

36 illi matrimonium interdixit. Item coram Parocho etiam minoribus tantum Ordinibus initiato. Fingamus nunc penitentem contraxisse matrimonium cum muliere aliquo ex prædictis modis, & postea quasi non servaverit formam Concilii, de facto aliam duxisse: quis Sacerdos audeat eum Sacramentaliter absolvere, si ille posthabita legitima uxore adhuc velle commiserit adultera? Et tamen Concilium hoc expressè non aperuit, sed tantum ita interpretata est S. Congreg. Quo loco illud est notatu dignum, quòd Navar. quamvis *conf. 9. de clandest. desp. optimis rationibus* sentiret validum esse matrimonium contractum coram Parocho non Sacerdote, non obstantibus verbis *d. c. 1. Vel alio Sacerdote*: tamen quia audivit, licet falsò, S. Congregationem inclinasse in contrariam partem, *conf. seq. professus est se non audere recedere à sententia, in quam per errorem credidit Sac. Congregationem inclinasse.*

27 Rursus etsi de jure communi Episcopus possit accipere procuratorem, etiam cum visitat Ecclesias, & loca pia suæ civitatis, *c. Venerabili*, ubi *glor. in ver. Canon. anensi de cens. tamen S. Congregatio resolvit, Episcopo id non licere post decretum c. 3. sess. 24. licet verbis Concilii non adeò clarè id exprimat. Eos verò, qui in casu prædicto, aut in aliis non permissis procuratorem exigere præsumperunt, non modò S. Congregatio acriter corripuit, atque ad restitutionem ejus, quod indebitè acceperunt, coegit, sed Sanctissimus aliquando etiam duplici pœna mulctavit, juxta text. in *c. Quia plerique de immun. Eccles.* Ad quam quidem restitutionem adacti sunt etiam Episcopi, qui contra declarationem S. Congreg. prætextu consuetudinis multas pecunias sibi, aut suis officialibus applicarunt, & tamen ea consuetudo nullibi reperitur expressè sublata à Concil.*

28 Ad hæc quamvis *sess. 14. de Sacram. Pœnit. cap. 7. de cas. reserv.* diffinitum sit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet penitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possint: tamen Episcopus Valentini petiit declarari, utrum penitentes in articulo mortis constitutos possit à casibus reservatis absolvere quilibet Sacerdos etiam excommunicatus, & denunciatus, ut tenuit Navar. *de regul. Confessoriorum cap. 27. num. 272. vers. Quod per eadem verba, fol. 551.*

Congregatio Generalis Moton. Alciat. Senon. M. Alt. Alban. S. Sixti censuit, non posse. Quia communis opinio videtur illa, quòd tales excommunicati non possint, etiam in casu necessitatis, Magist. Sent. in *4. dist. 19. S. Thom. in 3. par. quest. 1. art. 2. qu. 2. ad 3. Durand. in 4. dist. 19. quest. 1. art. 3. Turrecrem. in c. 1. n. 3. de pœnit. dist. 6. S. Anton. in 3. par. tit. 14. cap. 19. §. Quinta decima conditio, Bacchon. in 4. dist. 15. qu. 2. art. 2. Scot. in 4. dist. 19. qu. unic. art. 4. Riccard. in 4. dist. 18. art. 9. qu. 3. Alex. de Ales in 4. par. q. 20. memb. 8. art. 2. Navar. in *Manuali c. 26. n. 26. Facit c. Audivimus 24. q. 1. Abb. in cap. Cum Clericis de Ordin. ab Episcopo qui ren. Decius in leg. more, ff. de jurisd. omnium judic. Licet contra teneant Palud. Silvest. Sor. Nec obstat cap. 7. de reserv. quia debet intelligi de omnibus Sacerdotibus in unitate Ecclesiæ viventibus, referendumque ad eos Sacerdotes, de quibus *eod. cap. 7. in 1. & 2. par. agitur, qui habent vel ordinariam, vel delegatam potestatem. De hac questione scripti latissimè in cap. Non est vobis infra de sponsal.***

29 Demum ut alia omittamus, cum S. Congregatio declaraverit ex Bulla Cænæ sublatam esse facultatem Episcopis tributam decreto Concilii *c. 6. sess. 24. & similiter ex Bulla S. Pii V. ademptam esse facultatem Episcopis competentem in vim d. c. 6. absolvendi Moniales secreto delinquentes in materia clausuræ, nemo affirmaret lethali culpa vacare Episcopos, qui ab hæresi occulta, & ab aliis casibus occultis per eandem Bullas Sedi Apostolicæ reservatis, auderent absol-*

30 vere. Quinimò nec excusandi essent à censuris latis in eadem Bulla Cænæ Domini contra usurpantes jurisdictiones, ac jura ad Sedem Apostolicam pertinentia, ut in his & similibus casibus multoties data sunt litteræ ad Episcopos. Et in specie cum quidam Episcopus cum sibi subdito vero bigamo dispensasset super bigamia, eique primam tonsuram, & beneficium simplex contulisset, contra sententiam S. Congregationis, quæ declaravit Episcopo hæc facultatem non competere, quamvis Congregatio niteretur eum excusare, tum quia pœna suspensionis à jure imposita non videtur latè sententiæ, sed ferendæ, tum quia super hoc articulo inter primarios DD. maximè diffidetur: tamen Sixtus V. in Consi-

31 storio respondit significandum Episcopo, ipsum esse suspensum à collatione Ordinum: item promotum incidisse in pœnas juxta declarationem Congregationis, licet adjecerit se benignè acturum cum utroque, ubi absolutio-

32 nem, & dispensationem peterent.

Quòd si dicas, in supradictis casibus, & alijs consimilibus obligationem non oriri ex eo, quòd ita S. Congreg. declaraverit, sed ex eo, quòd ita Concilium disposuerit, fateor ita esse, quia declarationes intrinsecè insunt Concilio, & obligatio ex Concilio ipso proficiscitur, ut latè ostensum est supra, & post Abbatem declarat hic Felin. *nu. 4.* In hoc tamen consistit differètia, quòd cum post declarationem super aliquo decreto editam jus, quod ex eo decreto oritur, dicatur clarum, ejus ignorantia amplius allegari non potest, sicut aliquando allegari potuisset ante ipsam declarationem. Manifestum est enim ignorantiam juris dubii, ac difficilis intellectu in aliquibus casibus excusare, quemadmodum docent Innoc. in *c. Per tuas n. 2. col. 2. de Simon. Card. in Clem. fin. in 4. quest. de reg. Felin. in c. 2. col. 7. de re judic. & Navar. conf. 7. de regul.* Et propterea malè intelligens legem Canoniam non peccat mortaliter, nisi post declaratam eam obscuritatem, Felin. *in d. cap. Per tuas, il. 2. num. 6. vers. Quinta conclusio de Simon. post Innoc. ibi ad fin. & Bald. in leg. Ab eo in 3. col. Cod. Quomodo, & quando judex.*

33 Decimò & ultimo, his omnibus accedit usus, & longissima observantia Summis Pontificibus scientibus, & approbantibus, Nam & in eorum præsentia Congregationes Concilii multoties haberi consueverunt, ut in specie observatum fuit tempore Clementis VIII. Et aliàs quotiescumque emergentia dubia nondum decisa resolvuntur, ad præscriptum Constitutionis Sixti V. de omnibus consuevit fieri relatio Papæ à Cardinali Præfecto, vel à Secretario Congregationis, ut ego ipse diu observavi, licet id in declarationibus exprimi nec opus sit, nec semper soleat. Qui testari etiam possum, Sac. Congregationem frequenter inhibuisse Auditori Camera, ac Vicegerenti, & illis significasse, ut suas, moderantur inhibitiones, seu monitoria, eosque semper promptè paruisse, eum Congregationis jurisdictione in materiis Conciliaribus sit privativa quoad omnes, Et Greg. XIII. dixit nunquam suæ intentionis fuisse committere Episcoporum Congregationi, ut de iis, quæ ad interpretationem Concilii pertinerent, aut de ipsis Congregationis Concilii decretis, cognosceret. Illud autem se rectè meminisse ait Sanctitas Sua, commississe Congregationi Concilii ea omnia, quæ ad Concilium interpretandum pertinent, ut est adnotatum in libris publicis S. Cong. *1. 10. ff. 557.*

In casibus autem Rotalibus etsi aliquando significatum fuerit Ponenti, ut partes remitteret ad Congregationem, illud tamen serè semper observatum est, ut quoties incidit questio super intelligentia alicujus decreti Concilii, si casus sit dubius, & aliàs à Congregatione non decisus, Rota ipsa aut Congregationem consulat, aut significet partibus, ut ipsæmet adeant Congregationem, à qua ubi resolutionem obtinuerint, redeunt postea cum ipsa ad Rotam pro causæ expeditione. Imò idem Greg. die 7. Junii 1574. audita Congregatione jussit significari Cardinali Aquavivæ, ut quando in supplicationibus non exprimitur articulus certus juris, super quo cognoscendum est, sed in genere, & confusè petitur commissio causæ, addatur semper hæc clausula, *Dimmodo non agatur de interpretatione decretorum Concilii.* Et die 14. Aprilis 1581. dixit non esse tractandum in Rota super resolutionibus Congregationis.

Item quamvis in declaratione legis citatio partis non requiratur, *Oldrad. conf. 293. in princ. cap. Olim*, ubi id notat Innoc. *de verb. signific. Paul. de Cast. conf. 338. num. 1. col. 2. vers. Præterea, tunc videtur pars citanda*, tamen cum declarationes eduntur ad instantiam partis, Sac. Congregatio consuevit audire quorum interest, & dare etiam litteras ad Episcopos, ut moneant partes ad jura sua in Congregatione deducenda. Quod præcipuè observat, cum dubia proponuntur in concreto, & decreta Concilii casibus particularibus applicantur propter varias factorum circumstantias, velut si questio sit, an tale juspatronatus sit à Concilio sublatum, an in tali examine per concursum fuerit servata forma à Concilio præscripta, an certa Ecclesia, vel Hôspitale possit ab Episcopo visitari, & alia id genus. Porro in similibus casibus tamen si agatur de declaratione, tamen requiri citationem partis, satis colligitur ex his, quæ scripsit Bald.

Bald. in leg. fin. num. 1. & seqq. C. de leg. Alex. conf. 11. num. 1. & seqq. lib. 7. Marian. Socin. conf. 12. col. 2. per text. in l. Eius qui delatorem, ff. de jur. fisci, & Phillip. Prob. ad Monach. in c. 1. num. 8. de privil. in 6. Ut autem declarationes debite executioni demendantur, Sacra Congregatio non solum præcipere consuevit, sed etiam in contumaces, & refractarios animadvertere pœnis, & censuris Ecclesiasticis, Et à Secretaria Brevium passim expediuntur litteræ Apostolica, & ab Auditore Cameræ Monitoria pro observatione declarationum à Congregatione editarum. Quas itidem Episcopi, & Sedis Apostolicæ Nuntii, quin & S. R. E. Cardinales, & de latere Legati suscipiunt, & exequentur. Imò cum olim Alphonfus provisus de Canonatu in Ecclesia Oxomen. qui ab Episcopo erat erectus pro Theologo, obtinisset declarari à S. Congregatione, quòd decretum c. p. 1. sess. 5. non comprehendat præbendas Sedi Apostolicæ reservatas, opponeretur apud Auditores Regii Consilii, quòd de tali declaratione, aut per Breve sub annulo piscatoris, aut per Bullas plumbeas constare deberet: idè quoque Alphonfus adiit S. Congregationem pro remedio: Congregatio parva censuit referendum Sanctissimo, si velit Nuntium curare, ut litteræ Card. S. Sixti mittantur executioni, prout in aliis, an velit concedere Breve, ut litteris illis fides præstetur: Die 23. Februarii 1577. Sanctitas sua dixit, quòd scribantur litteræ ad Nuntium, ut testetur Regi, & cui opus erit, quòd decreta Congregat. Concilii solita sunt significari solis litteris, & ita hæcenus executæ sunt semper: nec opus esse Breve. Congregatio parva censuit post ver. Litteris, addenda esse hæc verba, scilicet Card. S. Sixti

42 Sed prædictis obijcitur primò. Declarationes S. Congregationis non consueverunt publicari, neque enim affiguntur ad valvas in locis publicis, ut moris est in constitutionibus Apostolicis, sed simpliciter eduntur partibus, quarum interest, sigillo, & subscriptione munitæ. Ergo non ligant, ut in Authent. Ut facta nova const. Nam leges instituuntur, cum promulgantur, firmantur, cum moribus utentium approbantur, c. In istis, §. Leges 4. dist. Per quem textum Paul. & Matth. relati à Card. in proœm. Clem. in vers. Univer sitati nu. 1. dicunt tria requiri ad esse legis, primò ut instituantur, secundò ut promulgentur, tertio ut moribus utentium approbentur, ac si quid horum deficiat non esse legem: quamvis gloss. magna ibi post med. teneat publicationem esse ultimum actum perficientem legem, per text. in leg. Humanum, Cod. de leg. Idque verius esse affirmat Card. ubi supr. & est ex mente D. Thomæ in 1. 2. quæst. 90. art. 4. relati à Navar. conf. 1. vers. Quintò dico de constit. Quod procedit etiam in constitutionibus Apostolicis cap. 1. ubi gloss. in ver. Solemniter editum de Posul. Pral. c. Noverit, ubi etiam gloss. in ver. Infra duos menses de sent. excomm. gloss. & DD. in c. p. 2. ubi in specie, Felin. n. 7. sup. eod. Et de declarationibus S. Congregat. tradit Petrus de Ledesma in Summ. tom. 1. de Sacram. pœnit. cap. 13. difficul. 7. affirmans ob defectum publicationis eas non habere leges auctoritatem.

43 Verùm hæc obiectio tollitur, quia solemnitas publicationis exigitur quidem in legis editione, idque servat etiam S. Congregatio in decretis, quæ per modum novæ legis ab ipsa eduntur, ut patet in decretis de Apostatis, & ejectis, de rebus regularium non alienandis, de celebratione Missarum, & aliis hujusmodi: at secus est in legis declaratione, ut tradunt hic communiter Canonistæ in proœm. Clem. quia cum legis declaratio non faciat novum jus, sed tantum manifestet, quod prius erat, ut latè ostensum est sup. n. 12. & seqq. & lex declarata ab initio promulgata fuerit, solemnitas publicationis semel adhibita in principali dispositione, non est ulterius repetenda in illius declaratione. Ita declarat Bart. in leg. heredes palam, §. Si quid col. 1. vers. Venio ad seq. gloss. ubi etiam, Im. col. 1. vers. Quæro quot testibus, Aret. col. 1. in 2. not. Bald. in §. Sed si notam in fin. vers. Quarto, & ultim. nota, & Ang. in vers. Ibi & etiam, ff. de test. Bellam. dec. 746. col. 2. vers. Tertio fufius probatur hoc, Rebuff. in præf. de non toll. jur. quæst. in gl. 3. Rom. conf. 482. n. 7. ver. Et pro hoc, quia videmus. Atque ita defectum publicationis non impedire, quominus declarationes S. Congr. habeant legis auctoritatem, ex recentioribus tradit Rodriq. de regul. t. 1. q. 11. art. 1. & 2.

Quod procedit etiam si lex declarata sit profus obscura, & dubia. Nam nihilominus in illius declaratione publicatio non requiritur, ut clarè probatur d. leg. Heredes palam, §. Quod verò, ubi dispositio erat ambigua, ut nisi testator il-

Prosp. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.

lam declarasset, propter incertitudinem fuisset nulla, ut est text. in leg. Si ita fuerit legatum, ff. de reb. dub. & l. 3. §. Si duobus, ff. de adm. leg. & tamen in §. Quod verò, deciditur illius declarationem fieri posse absque solemnitatibus requisitis, & satis esse, ut solemnia præcesserint in dispositione declarata, atque in hunc sensum DD. communiter illum text. interpretantur. Ad idem est rex. apertus in l. Assesoro, ff. de hered. instit. ubi testator cavet: Quem heredem Codicillis fecero, hæres esto. Et ita persona hæredis erat profus incerta. Et tamen quia in Codicillis Titium heredem instituit, institutio valet, licet Codicillis dari hæreditas non possit, ut ibi deciditur. Ergo solemnitas testamenti requisita in institutione hæredis non requiritur in illius declaratione.

Et sanè mirum est quosdam ex Theologis affirmare declarationes S. Congregationis esse publicandas, cum decreta Concilii sunt dubia, non autem cum sunt clara, ut Salas de legib. tract. 14. disp. 21. quæst. 67. sect. 12. vers. Quintò colligunt. Imò enim oppositum potius dicendum fuisset, nam semper declaratio propriè loquendo fit super dubio, d. §. Sed si notam, aliàs non diceretur propriè declaratio, sed potius nova constitutio, vel correctio, ut explicat Paul. de Castr. 21. nu. 4. vers. Nam semper declaratio lib. 1. Petr. de Anchar. conf. 127. nu. 3. vers. Nec talis dicitur propriè declaratio. Et idem Paul. de Castr. conf. 340. num. 1. lib. 1. ubi ait declarationem tribus modis fieri. Primo modo propriè cum Papa, vel alius declarat illud, quod est dubium in jure, & hæc est mera declaratio, quæ non facit novum jus, sed factum declarat. Secundò per modum correctionis super eo, quòd certum est. Tertio per modum modificationis, vel augmenti: & his duobus casibus dicitur nova constitutio, non autem declaratio, quia supponitur res certa, & quæ certa sunt, declaratione non indigent, leg. Ille, aut ille, §. Cum in verbis, ff. de leg. 3. cum concord. per eum alleg. Ergo solemnitas publicationis potius adhibenda est, cum declaratio fit super lege clara, quæ dici potest nova lex, seu correctio legis antiquæ, quam cum fit super lege dubia, quæ verè, & propriè dicitur declaratio.

Hujus conclusionis intrinseca ratio est, quia cum certum sit legis futuris tantum dare formam negotiis, ut hic & cap. 2. sup. eod. & leg. Leges, C. de legib. idcirco novæ constitutiones publicari debent, ut omnes intelligant se à tempore publicationis, vel post duos menses teneri ad illarum observantiam, ut declarat gloss. in d. cap. 2. in ver. Ante prohibitionem, & Vital. in proœm. Clem. vers. Nunc igitur: at hæc ratio cessat in propria constitutionis declaratione, quia non incipit obligare ex eo tempore quo fit, sed trahitur etiam ad præterita, ut in Auth. de sit. ante dotal. instrum. nar. §. 1. & in leg. Assesoro, ff. de hered. instit. gloss. fin. in princ. in data Sexti libri, Bald. in l. Non dubium in 2. col. C. de legib. Felin. hic n. 4. ubi Dec. nu. 44. dicit implicare contradictionem, & repugnantiam quandam, ut sit constitutio declaratoria, & non habeat locum in præteritis. Quinimò trahitur etiam ad negotia pendencia, Anchar. in proœm. 6. num. 6. Vitalin. in d. §. Nunc igitur num. 32. in proœm. Clem. Et propterea cum Rota in causis in eo Tribunali pendentibus consulit S. Congregationem super aliquo articulo conciliari, postea consuevit causam expedire juxta Congregationis declarationem. Ergo constitutio declaratoria non eget publicatione, quia cum extendatur ad præterita, & pendencia, frustra expectaretur lapsus duorum mensium à publicatione. Ita formaliter dicit Felin. in d. cap. 2. num. 8. in 6. limit. sup. eod. subdens ita ibi omnes sentire: facit

46 Nec refragatur, quòd absque publicatione, declarationum notitia haberi non possit, & iniquum videatur, ut ignorantes ad illarum observantiam teneantur, leg. ult. ff. de decret. ab ordin. faciend. leg. Si ignorantes, ff. Locati, Archid. in cap. Si Apostolica in gloss. Decernat. de preh. in 6.

47 Siquidem responderet primò, constitutiones Apostolicas obligare ignorantes etiam ante illarum publicationem quoad observantiam, qua ligantur subditi etiam ignorantes, ut observent tempore scientiæ veræ, vel præsumptæ, non autem ad pœnam quasi contemptores: non enim possunt dici contemptores veri, vel præsumpti, ante publicationem debitè factam. Ita responderet ad litteram Vital. in proœm. Clem. §. Hunc igitur paulo ante num. 22. vers. Et idè quia talis obiectio: & est ex mente Bald. in cap. 1. n. 17. sup. eod. ubi ait constitutionem esse arctatam ignorantiam,

saltem propter naturalem justitiam, & posse arctare actum, sed non agentem, quia parcitur ignorantibus in pœnis.

48 Respondetur secundo, legem declaratum fuisse intelligendam juxta declarationem habentis auctoritatem eam declarandi, etiam antequam declaratio emanasset. Ita tradit gloss. in c. *Sicut nobis in ver. Respondemus de verb. signific. & est textus singularis in Authen. de raptor. mulier. que raptor. nu. in fin. ibi: Tamquam si lex nostra ab initio cum tali interpretatione promulgata fuisset: quem textum ad hoc propositum dicit meliorem de jure Felin. hic nu. 4. in 2. fall. Unde cum decreta Concilii etiam circumscriptis Congregationis declarationibus essent à principio intelligenda, & observanda ad eum modum, quo Congregatio ipsa interpretata est, defectus publicationis declarationum, & consequenter illarum ignorantia justam excusationem non parit. Qua de re innumera exempla afferri possent, sed satis erit unicum attulisse. Episcopus ultra montes in vim cap. 12. sess. 24. pronunciavit irritam esse collationem Canonici nullum sacrum Ordinem annexum habentis in Collegiata Ecclesia, eò quod provisor non exegisset annum vigesimum ætatis suæ, idque contra resolutionem Sac. Congregationis, quæ declaravit Concilium in d. cap. 12. nihil disposuisse circa ætatem ad obtinendos Canonicatus in Ecclesiis Collegiatis. Quæsitum est, an sententia Episcopi sustineatur ex eo, quod ipse habuerit ignorantiam invincibilem prædictæ declarationis. Et manifestum est non sustineri, quia si licuit Episcopo ignorare declarationem non publicatam, non tamen licuit ignorare decretum Concilii, quod etiam ante Congregationis declarationem ita erat intelligendum, cum declaratio non faciat aliquid novi. Et ignorantia potuit quidem excusare à pœna, sed non validare actum nullum, ut sunt jura aperta in c. *Si postquam, in cap. Dudum, §. Hos igitur, in c. Si beneficium, & in cap. penult. vers. Licet ab ignorantibus de præb. in 6. & tradit Archid. in c. Si Apostolica circa med. eod. tit. & lib. & Felin. in cap. 2. num. 7. vers. Quarto limita supra eodem. Et secundum præallegatam resolutionem se vidisse iudicari in Hispan. testatur Emman. Rodrig. de Regular. tom. 1. quest. 11. art. 2. Quinimò Sixtus V. non excusavit à pœna suspensionis Episcopum, qui ignorans declarationem Congregationis dispensavit cum bigamo ad primam conjugiam, & beneficia simplicia, ut dictum est supra num. 33. Quod si quid in decretis Concilii aliquid obscurius dictum videatur, non tamen propterea ab illius observantia quisquam excusatur, cum super eo possit, ac debeat Sedem Apostolicam consulere, ut cavetur in constitutione Pii IV. initio relata, certum est enim ignorantiam juris dubii non excusare, cum consuli possunt peritiores, leg. *Regula in princ. vers. Sed juris ignorantia, ff. de jur. & fact. ignorant. Specul. in tit. de Summ. Trinit. num. 6. Anton. de Butr. conf. 18. in fin. vers. Aut enim erravit.***

50 Respondetur tertio, statum præsentis quæstionis esse, an declarationes S. Congreg. obtineant vim legis, & quoad hoc certum est, illarum vim non impediti ex eo, quod publicata non fuerint, cum ad hoc sufficiat promulgatio legis declaratæ, ut ostensum est supra. An autem supposita illarum vi, & efficacia obligandi excusentur ab earum observantia, qui earundem notitiam non habent, alterius est judicii: in hoc enim articulo examinandum esset, an ignorantia sit affectata, vel crassa, aut probabilis, seu invincibilis: quoniam sint qui in ejusmodi erroris, vel ignorantie prætextu se excusent, num Episcopi, vel alii rerum Ecclesiasticarum periti, quibus non licet jus, in quo versantur, ignorante, an verò milites, minores, ac rudes: rursus an jus quod ignoratur sit dubium, an clarum: habenda etiam esset locorum ratio & distantia ab Urbe, non enim idem iudicium statuendum esset de eo qui Romæ, ac de eo qui in remotioribus Provinciis moram traheret, ut in Auth. *Ut facta nova conf. §. Ne igitur, ibi: In Provinciis directæ, &c. & advertit Vital. in proem. Clem. §. Nunc igitur num. 8. Item distinguendum esset inter forum interiore quoad Deum, & forum exterio quoad Ecclesiam, ut ex D. Thom. fusè explicat Navarr. conf. 2. in princ. de cons. Et alia hujusmodi, quæ copiosè cumulantur ab Ant. Gabr. in concl. *Ignorantia præsumitur, quæ est quinta: & in concl. Ignorantia excusat, quæ est sexta: & concl. seqq. tit. de reg. jur. quæ tamen ad præsentem quæstionem non pertinent, non enim sequitur: Non habentes notitiam declarationum S. Con-**

greg. propter ignorantiam excusantur ab illarum observatione: Ergo Congreg. declarationes non habent legis auctoritatem: sicut non sequitur: Ignorantes in aliquibus casibus excusantur ab observatione legis: Ergo lex vim obligandi non habet. Præsertim verò, quia etiam nova constitutio, quamvis ante publicationem non liget ignorantes saltem respectu pœnæ, valet tamen, & ligat eos, qui illius habent notitiam, ut videtur textus in c. 1. vers. *Nec obstaret de concess. præb. lib. 6. & videtur communis traditio, ut patet ex allegatis per Felin. in c. 2. n. 7. in 2. fall. sup. eod. Quandoquidem secundum Feder. de Sen. conf. 211. circa fin. nu. 3. vers. Item est advertendum usque in fin. ne nova quidem lex, seu constitutio requirit ad sui esse publicationem, sed tantum ad effectum, ut liget ignorantes, & sequitur Abb. conf. 35. in princ. lib. 2. Quæ tamen ex abundantia dicta sint, quia hoc casu non versamur in novæ legis editione, sed in legis jam editæ declaratione, quæ declaratio ligat etiam ignorantes ex tempore editionis legis declaratæ, ut ostensum est supra.*

Objicitur 2. Constitutiones Papales continere debent tempus, & locum, aliàs non valent, ut in proem. Clem. vers. *Earum, ubi id notat Vital. n. 2. & leg. Si beneficium, C. de divers. rescript. Sed in declarationibus Congregat. quæ eduntur partibus in forma authentica, regulariter non consuevit apponi tempus, neque locus. Ergo non valent.*

At similiter hæc objectio tollitur, quia hæc solemnitas temporis, & loci, quatenus requiratur, de quo articulo aliter loquitur Bald. in 1. *constit. Cod. requiritur tantum in novæ legis editione, non autem in legis jam editæ declaratione, nimirum quia declaratio retrahitur ad tempus conditæ legis, cui intrinsecè inest, & ab illius promulgatione obligandi vim habet, leg. Assessorio, ff. de hered. instit. Bartol. in leg. *Omnes populi, ff. de just. & jur. in 5. qu. principali, Joan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de testam. col. penult. vers. Hoc etiam nota, & in cap. Licet causam col. 3. ubi etiam Butr. vers. Ex his deciditur de probat. Paul. de Cast. conf. 340. lib. 1. & in d. leg. *Heredes palam, §. Et si quid post col. 2. ff. de testam. ubi propterea infert declarationes à Pontifice editas super gratiis ab eo factis valere, & præjudicare eis, quibus erat jam jus quæsitum, quasi illud quod declaratur, à principio dictum fuisset, à primordio enim tituli posterior formatur eventus, ut in his terminis constitutionis declaratæ dixit Anchar. conf. 65. num. 3. Et propterea excommunicatus per declarationem amplius non ligatur, cum à initio ligatus jam fuerit, sed solum declaratur, ut ab alijs vitetur, Roman. conf. 482. & Prob. in d. c. *Valentes de privol. in 6. post Gem. in c. Episcoporum eod. tit. & lib. vers. Sed post fact. salvari, ubi si delictum, inquit, exemplum esset notorium, & ex tali delicto ipso facto incurrerent excommunicationem ex juris dispositione, tunc Ordinarii locorum possent illos denunciare excommunicatos ad finem, ut per suos subditos evitentur, Nec dici potest, quod tunc imponant eis pœnam, quia illa est à jure inducta, nec denunciatio aliquid addit. Et sequitur ibid. Franc. vers. *Si tamen ex delicto, Marian. Socin. cap. *Accipimus col. 1. 1. vers. Secundum Lapum de privol. & Felin. in cap. *Non potest nu. 3. de re judic.*******

Unde etiam factum puramus, ut Pius IV. dñi in constitutione in princ. relata declaravit Tridentini Concilii decreta cœpisse obligare à Calend. Maii anno 1564. retrinxerit se ad decreta pertinentia ad reformationem, & jus positivum duntaxat. Nam Summus Pontifex cum sit supra omne jus humanum positivum, c. *Proposuit de concess. præbend. S. Thom. quodlib. 4. art. 13. & absolute possit nova decreta condere, ac verera etiam conciliaria abrogare, cap. *Significasti, & c. Innotuit de elect. Turrecrem. in cap. *Sicut nu. 7. 15. dist. utique decretis reformationem, ac jus positivum concernentibus jure potuit annectere tempus, à quo inciperent obligare, cap. *Cum singula de præb. in 6. cap. *Novit de sent. excomm. Dec. in cap. 2. n. 37. sup. eod. Vital. in §. *Nunc igitur nu. 30. in proem. Clem. §. Ad verò præcepta divina cum Ecclesia possit tantum interpretari, & declarare, non autem tollere, seu immutare, c. *Majores de Baptif. c. *Sunt quidam 25. quest. 1. gloss. fin. Archid. Turrecrem. & Præpos. in d. cap. *Sicut 15. dist. S. Thom. ubi sup. meritò doctrinæ editæ à Patribus in Concilio circa dogmata, tempus à Pio IV. non est adjectum, quia nimirum cum non sint jus novum, sed juris divini declarationes, ut in d. c. *Sunt quidam, non incipiunt obligare ab eo tempore, quo fuerunt in Concilio editæ, aut promulgatæ, sed à divina institutione, ut clarè proba-**********

tur in c. Cum tu de usur. ubi cum quidam usurarii contenderent se non teneri ad usurarum restitutionem, nisi publicationem prohibitionis decreti Concilii Lateranensis, Alexander III. respondit illos teneri restituere, sive ante, sive post interdictum usuras extorsissent; quia cum hoc divinum sit præceptum, lex Pontificia est juris divini declaratoria, non novi juris promulgatoria; ideoque non incipit obligare ab eo tempore, quo publicatur, sed trahitur etiam ad præterita, ut notat. ibi gloss. in ver. Sive post, quam DD. communiter sequuntur. Item gloss. hic in ver. Futura, & Felin. n. 4. Et tradunt in c. Cum Christus, de hæret. Jan. Andr. Butr. & Anchar. omnes in princ. Card. n. 2. fin. vers. Nam Constitutio hæc cum sit juris divini, debet respicere præterita. Et Abb. in fin. vers. Et hoc inferitur. Et propterea Patres in his quæ ad fidem pertinent, usi non sunt verbis novum jus inducentibus, sed juris præ-existentis declarationem importantibus, qualia sunt, Sancta Synodus definit, declarat, tenet, profiteretur, docet, damnat, anathematizat, & alia his similia.

Non est igitur opus, ut declarationibus Sacre Congregationis adjiciatur tempus, aut locus, cum incipiant obligare à tempore publicationis Concilii, & qualitates omnes, quæ insunt Concilio, censeantur inesse illius declarationibus, ut latè in superioribus monstratum est, præsertim n. 21, 23, 45. & 48.

56 Objicitur tertio. Multæ solutiones Sac. Congregationis sibi contrariæ inveniuntur, ut patet ex declarationibus impressis, & manuscriptis, quæ circumferuntur. Ergo vim obligandi non habent, l. Ubi repugnantia, ff. de regul. jur. Lex enim debet esse possibilis, c. Erit autem lex, 4. dist. & reg. Nemo potest, de regul. jur. in 6. Nam impossibile est contrariis declarationibus assensum præbere, aut obtemperare, l. In ambiguo, ff. de reb. dub.

At responderetur, multas etiam leges reperiri sibi contrarias, nec tamen inde licet inferre, ut careant virtute obligandi, cum debeant invicem conciliari, si congruè id fieri possit, c. Literas, de restit. spol. His ita responderetur, 25. 4. 2. c. 1. de cognat. spiric. Nam conveniens est jura iuribus concordare, c. Cum expediat, de elect. in 6. l. Præcipimus, C. de appell. gloss. in c. Cum dilectus, in vers. jure communi, de consuet. præsertim cum multæ declarationes videantur sibi contrariæ, quæ tamen deprehenduntur tales non esse, si factorum diversitas, & circumstantiæ sedulo expendatur. Quod si ad concordiam reduci nequeant, posteriores derogant prioribus, l. Sed & posteriores, C. de leg. c. 1. de Confit. in 6. Et de dec. sibi contrariis censet Jo. Franc. Pavin. in Præ-ludis Extravag. Jo. XXII. col. 3. vers. Decisiones.

Deindè responderetur, falsam, & commentitiam esse hanc multiplicem declarationum repugnantiam; quandoquidem spatio quindecim ferè annorum, quo fuimus Sac. Congregationis Concilii à secretis, nunquam contigit, ut Congregatio ex deliberatione retractaverit ullam resolutionem prius editam. Nec anteaactis temporibus in scripturis, & libris publicis usquam reperit eam ex proposito recessisse à decisis, nisi in duobus casibus. Nam cum antè censuisset decretum Concilii f. 2. sess. 24. quo disponitur, ne in posterum Episcopi Comprovinciales ad Metropolitanam Ecclesiam accedere inviti compellantur, intelligendum esse de personali accessu ipsorum Episcoporum, non autem de Procuratore mittendo: postea tamen die 17. Julii 1578. de eadem re maturius deliberans censuit Concilium liberasse suffraganeos etiam ab onere mittendi Procuratorem, non obstante contraria consuetudine etiam immemorabili. Sed quia prius diversum senserat, dixit referendum Sanctissimo, qui probavit sententiam posteriorem Congregationis, iussitque dari literas ad Episcopos, præsertim Regni Neapolitani, quibus eis significaretur, etiam aliàs Sacra Congregatio aliud censuisset, tamen postea perpensis aliis rationibus, & facta relatione Sanctitati Sux, ita fuisse decretum. Et iterum cum antea declarasset in Parochialibus juris patronatus in mixto laicorum, & Ecclesiasticorum requiri formam examinis per concursum; tamen postea animadvertens in mixto prevalere qualitatem, quæ magis favet patronatui; facta relatione Sanctissimo, ac de ejus mandato iterum articulo discusso recessit à prima declaratione. Aliàs verò dubia semel resoluta in Congregatione ne consueverunt quidem denuò proponi, nedum retractari.

58 Quod est etiam juri consonum; nam semel inter-

pretatum non potest iterum interpretari, quia rei declaratae nihil addi potest, vel detrahi, ut dicit gloss. ordinar. in l. Quidquid adstringenda, ff. de verborum obligat. quod non reperitur alibi, secundum Bald. in cap. 1. num. 57. supra eod. & omnes scribentes in d. l. Quidquid adstringenda, allegans illum textum pro singulari secundum unam lecturam in ver. Nec rursus, ad hoc quod habens potestatem interpretandi non potest interpretari, nisi semel tantum.

Unde etiam colligitur falsum esse, quod vulgus credit Sac. Congregationem idcirco non permittere, ut sue decisiones imprimantur, ne impediatur illas revocare proterum, ac temporum diversitate, neve appareat illarum contrarietas. Etenim hæc impressionis prohibitio alias habet altiores, ac rationabiles causas, quas hic recensere non oportet. Et quamvis longissimi temporis cursu mutatis personis Congregationis ob varios hominum sensus possibile sit, ut in aliquo articulo resolvatur contrarium ejus, quod ignoratur prius resolutum fuisse: tamen hic casus, meo tempore, quod meminerim, nunquam accidit, & serè vix potest accidere: tum quia Cardinalium Præfecti, aut Secretarii mutationes ob mortem, vel aliam causam, non sunt repente omnium simul, sed semper supersunt multi habentes notitiam præteritarum declarationum, tum quia scripturæ sunt ad eò bene digestæ, ac dispositæ per materias, titulos, tempora, ac dioceses, ut quoriscumque aliquod novum dubium disputandum proponitur, brevi, ac parvo labore dignosci possit, an aliquid circa illud prius definitum fuerit. Nec refert, quod in declarationibus manuscriptis, vel impressis, quæ deferuntur per manus, multæ appareant contrariæ; si quidem illis non est fidendum, cum quamplures sint apocriphæ, aut falsæ, & undique scateant erroribus; ut propterea mirum non sit, si Sac. Congregatio die 27. Aprilis 1621. de mandato Gregor. XV. decreverit hujusmodi declarationes Indici librorum prohibitorum esse adjiciendas. Ergo decisionibus quæ Congregationis nomine inscribuntur, fides adhibenda non erit, nisi appareant manu Cardinalis Præfecti, & Secretarii subscriptæ, & consueto sigillo obsignatæ. Tantum præbere possunt causam viris prudentibus, ac timoratae conscientie inquirendi de illarum veritate, de qua si probabiliter constaret ex alicujus fide digni testimonio, licet non authenticè, non esset laudandus, qui illius veritate aliter non investigata auferret contrarium docere, ut faciunt nonnulli ex Theologis, qui relatis verbis multarum declarationum Summorum Pontificum, aut Congregationis, ut illas evitent, consueverunt indistinctè respondere: De illis nobis non constat authenticè: atque ita liberè contrariam sententiam tuentur. Quod certè vix abest ab irreverentia, ac temeritate. Quinimò, ut inquit Salas de leg. tract. 14. disput. 21, quest. 97. sect. 12. in fin. rectè facit iudex, qui declarationes Sac. Congregationis, quas invenerit apud aliquem probatum Authorem, ut veras habuerit, & sequatur, etiamsi nec à parte allegentur, nec producantur: adjiciens, in foro conscientie teneti unumquemque eas sequi, si de illis sufficientem notitiam habuerit, juxta ea quæ tradit Navarr. conf. 1. numer. 12. & per totum de Confit.

Objicitur quarto. Interpretationum quatuor sunt species, quarum meminit gloss. & Abb. in c. 1. de postul. Pral. Item gloss. fin. in cap. Sicut, §. 1. 11. quest. 1. & in l. Si de interpretatione, ff. de leg. Prima interpretatio est generalis, & necessaria, & in scriptis redigenda, ut Principis. Et hæc facit jus quoad omnes, ut hic & in cap. Constitutionem, de sent. excomm. in 6. & cap. Inter alia inf. eodem tit. Secunda est generalis, & necessaria, sed non in scriptis redigenda, ut consuetudinis, cap. Cum dilectus, de consuet. & d. l. Si de interpretatione. Et hæc ad præsentem questionem non pertinet. Tertia non est generalis, sed necessaria, & in scriptis redigenda, ut iudicis, l. Non possunt, ff. de legib. Quarta nec generalis est, nec in scriptis redigenda, nec necessaria, sed probabilis tantum, ut Magistrorum, l. Unic. C. de profess. qui in urb. Constantinop. lib. 12. cum concord. de quibus ibi per Luc. de Penn. Dum autem dicimus Congregationem habere auctoritatem interpretandi Concilium, hoc videtur intelligendum de ultima specie interpretationis, id est probabilis, quam cæteris Doctoribus

Pius IV. sua Constitutione interdixit, ut videntur innuere illa verba: *Glossas, commentaria, ullumve interpretationis genus*; ad exemplum Nicolai IV. in cap. *Exiit qui seminavit*, §. *Itaque sub pœni.*, de verb. signif. in 6. quam Constitutionem propterea nemo ausus est interpretari, ut ibi notat gl. aded ut necesse fuerit, ut Joannes XXII. illam prohibitionem suspenderit in Extravag. *Quia nonnumquam*, eod. tit. Nec non exemplo Justiniani, qui in l. 1. C. de veter. jur. enucl. sui Codicis interpretationem prohibuit his verbis: *Nullis jurisperitis in posterum audere commentarios illi applicare, & verborum sua supradicti Codicis compendium confundere; quemadmodum in antiquioribus temporibus factum est, cum per contrarias interpretationum sententias totum pene jus conturbatum est.*

Nec tollit obicem, quod S. Congregationis autoritas emanaverit à Summo Pontifice. Nam & Papæ interpretatio nonnumquam probabilis est, & non necessaria, ut not. Jo. Andr. in addit. ad Specul. in rubr. *Ne sede vacante*, ubi propterea ait Innocent. IV. verè fuisse Patrem juris, quia pavit nos duplici pabulo, scilicet solemnī apparatu, ut Magister, in quo ejus autoritas est probabilis tantum; & Constitutionibus, quas fecit ut Pontifex, & nunc habemus in 6. lib. Decretalium, in quibus autoritas illius necessaria est. Quod multò magis videtur procedere in interpretationibus S. Congr. quia cum absque speciali Sanctissimi facultate legem condendi autoritatem non habeat, nec videtur habere interpretandi ea interpretatione, quæ necessaria, & generalis dicitur, & vim legis obtinet; nam ejus est jura interpretari, cujus est condere, §. *Ex his*, 11. q. 1. cap. *Inter alia*, de sent. excomm. c. fin. de concess. prab. l. fin. C. de legib. Unde in Constitutione Sixti V. de qua supra in prin. legitur ad Summum Pontificem tantummodò spectare generalia Concilia indicere, confirmare, interpretari.

Atque ita declarationes S. Congr. Concilii esse tantum, ut inquit, doctrinales, neque illis esse necessariò standum affirmat (nullum tamen adducens fundamentum) Sanch. de matr. to. 3. lib. 8. disp. 2. n. 10. Petr. de Vedesm. in Sum. to. 1. de Sacram. Pœnit. c. 23. diff. 7. Alphons. de Vega in Sum. t. 1. c. 62. casu 40. Villalob. & alii nonnulli Theol.

Cæterum ad hanc quoque objectionem patet responsio ex dictis à num. 8. usque ad numer. 43. ubi decem fundamentis latissimè probatum est S. Congregationis autoritatem esse Apostolicam, ejusque interpretationem non esse tantum probabilem, sed necessariam, quæ in scriptis redigitur; & obligat omnes generaliter in utroque foro. Et sane cum in præmio dictæ Bullæ Sixtus V. primò dixerit decretorum Trident. Concilii interpretationem ad singularem Summi Pontificis autoritatem tantummodò pertinere, ac deindè immediatè hanc interpretandi autoritatem Congregationi impertitus fuerit; patet manifestè eum tribuisse Congregationi jus faciendi interpretationem illam, quæ singulariter pertinet ad Summum Pontificem, & sic generalem, & necessariam, juxta text. hic, & in d. l. fin. ubi id notat Bald. C. de legib. Præsertim verò quia cum Sixtus V. in declarationibus editis post institutionem Congregationum à se erectarum disponat, ut Cardinales sibi viros Sac. Theolog. & Pontificii, ac Cæsatei juris peritos in consultationibus adhibeant, aperte distinguit interpretationem Congregationis ab interpretatione Magistrorum. quod, ut inquit Card. Paleott. de Sacri Consi. consult. p. 5. q. 40. vers. *Quare ut antea*, consonat cum veteri instituto Oecumenicorum Conciliorum, in quibus non solum conveniebant Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi, qui jus suffragii definitivi habebant; sed Presbyteri etiam, & Diaconi sæpè adhibebantur, qui sententiam consultivam dicebant, ac Patrum deliberationes consiliis studiisque suis juvabant. Et confirmatur, quia in iisdem declarationibus in principio, ut dictarum Congregationum expeditiones validæ existant, decernitur, ut Cardinales in qualibet Congregatione non sint pauciores tribus. Hæc autem ratio validitatis expeditionum inepta esset, si Congregationis autoritas esset tantum doctrinalis, ut Magistrorum.

Sed urgebis. Judices, ac Magistratus universi autoritatem habent à Principe, apud quos in sunt principaliter jurisdictiones, tamquam apud fontem, à quo fluunt, & resuunt, sicut flumina ad mare, ut inquit formaliter Bald. in c. 1. §. *Adhuc*, n. 11. de pæto juram. firm. aliàs est sub titulo de alodiis in usib. feud. & Gram. decis. 46. in princ. aded ut

nec minima jurisdictio possit conferri, nisi autoritate Principis mediata, vel immediata, ut notatur in l. *Et quia*, ff. de jurisd. omni. jud. in l. *Privatorum*, C. eod. tit. per Innoc. in c. *Cum ab Ecclesiarum*, inf. de off. ordin. & tradit Bald. in d. §. *Ad hoc* n. 2. & tamen diffinitiones, & interpretationes Judicum legis vigorem non habent, sed inducunt tantum parendi necessitatem in ea particulari causa, in qua emanant, l. *Paulus*, la 1. ff. de re judic. & d. l. *Non possunt*, ff. de legibus, Innoc. in c. *Cum speciali*, sub n. 4. de appell. quem ibi sequuntur Jo. Andr. col. 3. vers. *Quidam dicunt*, & Ant. de Butr. n. 11. vers. *Dicit tamen Innocentius*, Bald. in l. *Cum de novo*, in princ. C. de leg. Ergo similiter et si S. Congregatio habeat decidendi autoritatem à Principe; tamen illius interpretatio videtur tertiæ speciei, id est illius, quæ generalis non est, licet sit necessaria, & in scriptis redigenda, ut judicis. Vel certè quatenus illius declarationes habeant legis autoritatem, id videtur procedere in illis tantum, quæ generaliter, & per modum legis eduntur; non autem in illis, quæ sunt in aliquo speciali casu.

At facilis est responsio. Quia jurisdictio aliis Judicibus attributa, regulariter restricta est ad certos limites personarum, aut territorii, extra quos non extenditur, l. *fin.* ff. de jurisd. omnium judic. Nam sicut Prætor universam jurisdictionem mandare alii potest, ita & in personas certas, vel de una specie potest, ut legitur in l. *Prætor*, ff. eod. At S. Congr. fuit generaliter assumpta à Summis Pontificibus ad decreta Trident. Concilii interpretanda, & propterea decidit non solum casus particulares, & in concreto, sed ut plurimum aperit sensus, & mentem S. Synodi generaliter, & in abstracto. Ea verò, quæ in factò consistunt, rejicit ad Judices ordinarios. Unde eatenus se extendit illius autoritas, quatenus protenditur latitudo decretorum Concilii, quibus declarationes intrinsecè insunt, ut ostensum est supra. Et idè cum Congr. declaravit decretum Concilii c. 6. sess. 23. ademisse clericis non habentibus requisita ibi præscripta, privilegiū fori dumtaxat, sed nihil disposuisse de privilegio Canonis: item cum declaravit ad obtinendum simplex beneficium Ecclesiasticum sufficere ex eo decreto decimum quantum annum inchoatum, & è converso ad obrinendas dignitates quibus animarum cura nulla subest in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis, vel decreto c. 12. vers. *Ad cater.* 15. sess. 24. requiri annum vigesimum secundum completum, & in aliis innumeris casibus: quamvis declarationes editæ fuerint ad consultationem Episcoporum, aut partium litigantium in aliquo speciali casu; tamen nemo dixerit non esse generaliter observandas, cum decreta illa Concilii, quæ generaliter ligant omnes, habeant semper in ventre sensum, seu intellectum illum, quem S. Congregatio sua declaratione manifestavit. Et propterea videmus sententiã Principis, quæ venit ad declarandum aliquod dubium juris, quamvis lata fuerit inter partes, & in casu particulari; tamen facere jus quoad omnes, quia non solum habet vim sententiæ, sed etiam generalis statuti, ut decidit Bald. per illum text. in l. *fin.* n. 1. C. de legib. Et in propriis terminis cum Pontifex, vel autoritatem habens ab ipso responderet ad consultationem alicujus in aliquo particulari casu, responsum illud facere jus commune inter omnes, est textus apertus in c. *Ex multa*, de voto, per quem text. ita determinat glos. in c. *Ex rna*, in vers. *Consultat. de fil. prebyr.* & Felin. alios allegans in c. *In 7. sup. eod.* Quibus accedit, quod et si ad hanc interpretationem faciendam desideraretur præcisa autoritas legis condendæ; illa tamen non deesset, quia Congr. ex Bulla Sixti in his, quæ morum reformationem concernunt, autoritatem habet pro justitia, & æquitate decernendi quæcumque sibi visa fuerint in universo orbe. Unde sicut Princeps autoritatem habet ubique, & quoad omnes; sic & is, qui autoritatem habet ab ipso, ut post Jacob. de Belvisio dixit Jo. Andr. in c. *Per venerabilem*, col. 1. qui *fil. sint legit.*

Quamobrem ut concludamus, S. Congregationis rescripta sunt veluti responsa prudentum: nam, ut olim prudentis, respondet diffinitivè consultationibus eorum, qui illius sententiam exquirunt circa intelligentiam decretorum Concilii. Occasione autem visitationis Liminum, & emendationis Conciliorum Provincialium consuevit respondere Episcopis eã consulentibus super omnibus dubiis ad Ecclesiarum regimen pertinentibus etiam non Conciliaribus. Constat autem eorumdem prudentum responsa vim legis obtinere, c. *Responsa prudentum*, 2. dist. 1. *Jus autem civile*, §. *de*

ff. de just. & jur. §. Responsa, instit. de jur. natur. & l. 1. Sed neque. C. de veter. jur. enucl. Valet enim illatio: Ita ait Celsus Jurisconsultus: Ergo ita est, l. 1. ubi Bart. Bald. Ang. Paul. de Castr. Alex. Jas. & ceteri notant, *ff. Si cert. per.*

Hanc autem S. Congregationis auctoritatem DD. quoque passim reverenter agnoscunt. Nam Nicolaus Garz. de *benef. tom. 1. in præfat. Quod attinet, inquit, Ad declarationes S. Congregationis, certum est eas non esse declarationes doctrinales, sicut latas à Doctoribus, & Jurisperitis, ut aliqui Theologi perperam dicunt; sed esse declarationes definitivas, seu decisivas. vim legis habentes, & ut leges recipiendas, ut potè latas ex commissione Papæ, & à personis habentibus interpretandi, & respondendi facultatem à Principe, ut apparet ex Bulla Sixti V. quæ est in parte secunda Bullarii, in ordine septima, ubi habetur facultas dictæ Congregationis. Et eadem S. Congregatio cuidam Abbati Messanensi sic respondit: Eadem ratio habenda est de his, quæ scribuntur à Cardinalibus S. Congregationis Concilii Tridentini nomine ipsius Congregationis, ac si à Papa scripta essent; & aliàs sic censuit: Decreta, & literæ Congregationis Concilii semotis litibus sunt executioni demandanda, nec super his sententia, nec decretum aliquod est faciendum. Et ita super declarationibus S. Congregationis Papæ statim dat Breve, & Auditor Camera Monitorium in earum executionem. Et Rota eas absque ulla controversia, & disputatione amplectitur, suscipit, & observat, ut praxis ostendit. Et quamvis declaratio sit facta ad instantiam alicujus, seu in casu particulari; tamen facit jus quoad omnes, & in universum. Hæc ille.*

Similiter Eman. Rodriq. de *regul. tom. 1. q. 11. art. 1. & 2.* affirmat hæc declarationes, si authenticæ habeantur, in iudicio, & extra esse obligatorias, & dicendas esse definitivas, quæ ut tales imponunt necessitatem, & in scriptis rediguntur sicut declarationes ipsius Principis legislatoris, & testatur secundum eas in Tribunalibus judicari.

Sed & Ludovicus Miran. in *Manual. Prælat. tom. 2. q. 26. art. 11.* rejecta opinione quorundam, quin Hispania contrarium asserabant, concludit declarationes S. Congregationis authentico sigillo, & subscriptione munitas, non solum habendas esse ut doctrinales, verum etiam ut judiciales, & in utroque foro obligare, & secundum ipsas in omnibus Tribunalibus judicari debere. Eò quòd cum Cardinales faciât hujusmodi declarationes ex commissione Summi Pontificis, & ipsius auctoritate; eadem lege, qua jubemur Papalem declarationem recipere, tamquam certam, & veram, eadem jubemur etiam recipere easdem declarationes explicantes mentem, & mentionem legislatoris.

Idem censet Jo. de Salas de *legib. tract. 14 q. 97. disp. 21. sect. 12.* dicens declarationes dictæ Congregationis non ut probabiles, & doctrinales dumtaxat habendas esse, sed ut autoritativas, & necessarias, tamquam si ab ipso Papa editæ fuissent; & ideò habere vim obligandi in utroque foro tam in iudicio, quam extra, non solum pro illis personis, ad quarum instantiam fiunt, seu in illo speciali casu, cui Congr. respondet, sed ut leges generales in similibus omnibus: idque probari tum ex verbis constitutionis Sixti V. in quibus Papa eandem, quam ipse habet, interpretandi, & exequendi facultatem Congregationi impatitur; maxime quia illa exceptio dubiorum, cum debeat esse de regula legis, id manifestius reddit: tum ex consultatione Papæ, quia ex ea, etiam sit super particulari, casu, jus generale editur, juxta textum *in. c. Ex multa, de voto, allegat pro hac sententia Emman. Rodrig. & Nicolaum Garziam loc. cit. item in prax. Episcopali p. 1. ver. Autoritas, ac præterea Rotam dec. 482. 743. & 750. par. 1. dec. 325. part. 2. divers. in quibus Rota juxta declarationes Cardinaliū judicavit: refert etiam, licet mutilatè, verba alterius decisionis Rotæ*

in causa Tudent. jurisdictionis 28. Novembris 1607. coram Cardinali Sacrato, quæ sic se habent; *Cum fuisset pro parte modernæ Episcopi data quædam declaratio S. Congregationis super interpretatione Concilii Trid. Rota quæ solet acquiescere resolutionibus S. Congregationis, negativè respondit. Ceterum cum fuerit repersum, quòd illa non erat resolutio S. Congregationis, sed quædam annotatio bon. mem. Card. Caraffe: iterum proposui dubium, & Domini affirmativam sententiam amplexi fuerunt.* Impressa est hæc decis. in *repet. c. 3. decis. 166. num. 1.* & subdit Salas se hujusmodi verba retulisse, nesciens an alibi tam expressum, aut grave testimonium pro declarationibus S. Congr. reperiat. Sed expressius hoc habetur in decisione Romana Capellanæ 2. Januarii 1589. coram Cardinali Pamphilo, in hæc verba: *Domini attentè resolutione Illustrissimorum DD. S. Concilii Interpretum in causa Pistorien. quod presentandus non debeat esse Presbyter ex eo, quòd in fundatione dicatur Capellanum debere celebrare divina officia, & c. receperunt à resolutis in hac causa, & dixerunt Capellaniam non esse Sacerdotalem.* Quam quidem decisionem ad literam retuli in *c. 1. num. 73. infr. de atar. & qualit.* Deinde addit Salas, ubi suprà, in *verf. Quarto colligo*, effectum obligandi, quem habent prædictæ declarationes, non solum esse quoad futura, sed etiam quoad præterita, quia hoc est de natura legis declaratoris, & potius ligat constitutio antiqua, quam nova declaratoria; secundum gloss. in *Clem. Statutum in ver. Declaramus*, de elect. & ibi Card. q. 2. gloss. in *c. 11. de decim. in ver. Declaramus*, lib. 6. & Abb. h. c. n. 8. & sententias contra declarationes Sac. Congregationis latas, esse ipso jure nullas, ut ibi per eum in *verf. Sexto colligunt*. Id ipsum censent & alii recentiores. Nec aliud sentit Basil. Pont. in *tract. de matrim. lib. 5. c. 13. §. 1. n. 7.* ab aliquibus perperam allegatis pro contraria sententia; tantum enim ait, *Non obstant decisiones Rotæ, quas pro sua sententia Menochius refert; his enim ego oppono Congregationis declarationes, quæ majus pondus auctoritatis habent.*

His demum addo Rotam in causa Fulginaten. hæreditatis 14. Februarii 1650. coram R. P. D. Verospio, cujus hæc sunt verba: *Prædicta verò certiora redduntur ex resolutione S. Congregationis Concilii Tridentini in una Meliten. sub die 10. Maji 1608. qua Eminentissimi Patres responderunt professionem ad hujusmodi Equitibus Obedientiæ nuncupatis emissam nullius esse roboris, atque momenti ad obligandum ipsos Religioni, nisi eorum institutio per Apostolicam Sedem fuerit approbata, vel ab eadem Eminentissimus magnus Magister legitimam ad id facultatem obtineat.* Quorum responsa non solum futuris imponendi finem controversiis vim obtinent, sed justam quoque perferunt interpretationem in præcedentibus casibus hæstenus decis, neque in iudicium deductis pari ratione servandam, juxta gloss. in *proem. Clem. in verb. de cetero*, Salas de *legib. q. 97. tract. 4. sect. 12. vers. 5. Colligo*, ubi loquitur in specie de resolutionibus S. Congregationis prædictæ, Rota coram Gregorio dec. 310. n. 7. & decis. 317. n. 32. part. 4. tom. 2. rec. & in Milevitana Antianitatis 26. Maji 1650. in §. *Non obstat, quòd prædicta ordinatio, coram R. D. meo Decano*, & ab hoc Tribunali semper magna cum reverentia suscipi solent, ut dictum fuit in Averfan. Beneficiorum 3. Julii 1606. coram Cardinali Sacrato, & coram Buratto decis. 479. num. 2. & in Meten. Abbatie, 19. Junii 1628. coram D. meo Decano, & in Majoricen. Parochialis, 13. Junii 1646. coram R. P. D. meo Celso, & in aliis relatis in Calaguritan. Clavis, 11. Januarii 1648. in ultimo §. coram R. P. D. meo Corrado, & in Oppiden. Processionum, 18. Maji 1646. in §. *Et hæc juris dispositio coram me.*

D E R E S C R I P T I S.

Alexander III. Vintonien. Episcopo.

C A P U T III.

Ceterum si aliquis super aliqua causa ab Apostolica Sede impetraverit literas, & adversarius ejuseandem causam postmodum obtinuerit committaliis, de commissione priori non habita mentione: priores iudices ad decisionem causæ possunt procedere, nec secundæ literæ obtinent alicujus roboris firmitatem. Si verò in secundis literis habeatur mentio de commissione priori, prædicta causa à priorum est exempta iudicio, cum eadem literæ non sint veritate tacita impetratæ. Verum si de assensu partium causa committitur, & processu temporis, vel etiam continuo, alterutra pars, altera nesciente causam ipsam, tacito de commissione priori, alii iudici obtinuerit delegari, non immeritò is qui tali dolo, vel fraude, adversarium suum laborare coegit, in expensis condemnari debet eidem.

S U M M A R I U M.

- 1 **R**escriptum secundum in eodem negotio ab adversario impetratum non valet, si de primo non faciat mentionem, & primum remanet in suo robore, & num. 3.
- 2 Rescriptum secundum non valet, si taceat primum fuisse impetratum communi consensu, & n. 14.
- 4 Rescriptum primum si non fuit presentatum, & illius autoritate facta citatio, valet secundum prius presentatum, licet de primo mentionem non faciat.
- 5 Rescriptum secundum ad lites non faciens mentionem de primo an sit ipso jure nullum, an verò sit annullandum ope exceptionis.
Et quid in literis beneficialibus, & gratiosis, numer. 8.
- 9 Subreptio non inficit literas contentiosas ipso jure, sed ope exceptionis.
- 10 Secus si literæ sint gratiosæ.
- 11 Rescriptum secundum si faciat mentionem de primo, valet secundum, & non primum.
- 12 Rescriptum secundum faciens mentionem de primo, an tollat primum ipso jure.
- 13 Gratia secunda quamvis faciat mentionem de prima tamen non tollit primam, nisi in secunda fuerit expresse derogatum regule de jure quaesito non tollendo, & n. 17.
- 14 Rescriptum secundum non sufficit, ut faciat mentionem de primo, nisi etiam faciat mentionem de illius qualitatibus, quæ reddidissent Principem difficiliorem ad secunda literas concedendas.
- 15 Subreptionem inducit omne tacitum, quo expresse Princeps non tam facile dedisset literas.
- 16 Princeps, si in secunda gratia non fuerit facta mentio de qualitatibus prima, præsumitur circumventus.
- 18 Regule de jure quaesito non tollendo Papa non censetur velle derogare, quibuscumque utatur verbis, & clausulis, nisi eidem regule expresse derogat, & num. 26.
- 19 Amplia primò, etiamsi Papa habuerit certam scientiam ex narratis de præjudicio tertii.
- 20 Amplia secundo in jure quomodolibet quaesito, & ex privilegio.
Amplia tertio, etiam in gratia motu proprio, numer. 22.
Amplia quarto, etiamsi Papa procefferit de plenitudine potestatis, n. 23.
Amplia quinto, etiam si generaliter derogaverit constitutionibus Apostolicis, & regulis Cancellariæ etiam cum clausula, Quorum tenores, n. 26.
Limita primò, in gratia ex sui natura præjudiciali, num. 28.
Limita secundo, in gratia quæ sit ob publicam utilitatem, n. 32. & n. 48.
- 21 Quomodolibet dicitur includit omne jus quantumcumque minimum.
- 22 Clausula de plenitudine potestatis, operatur etiam in præjudicium tertii, fallit ut n. 25.
- 25 Protestatio de qua in regule de non tollendo jus quaesito tollit consensum, & voluntatem Papæ ab actu gerendo.
- 27 Clausula derogatoria in litteris Apostolicis semper apponi consueverunt.
- 29 Gratia ex sui natura præjudicialis quando dicatur, & n. 30. & 31.
- 30 Scientia Papæ de præjudicio tertii, si proveniat ex narratis, non sufficit ad tollendum jus quaesito sine expressa derogatione regule.
- 31 Protestatio cedit facto omnino contrario.
- 33 Studia literarum pertinent ad communem utilitatem.
- 34 Privilegio concesso miserationis causa renuntiari non potest.
- 35 Officium obtinens ad sui vitam, si evadat cæcus, an valeat provisio de eodem officio alteri facta sine derogatione regule de jure quaesito non tollendo, late discutitur, ut n. seqq. usque in fin.
- 36 Officia ex sui natura regulariter sunt, per petua, præsertim si concedantur ad vitam.
- 37 Officialis perpetuus sine justa causa de potestate ordinaria amoveri non potest.
- 38 Regule de non tollendo jus quaesito obstat secunda gratia de officio prius alteri ad vitam concesso.
- 39 Cæcitas non est justa causa removendi aliquem ab officio prius obtento.
Quamvis sit officium Ecclesiasticum, n. 34.
Et quamvis detur principaliter propter exercitium, & non propter dignitatem, n. 62. & n. seq. usque in fin.
- 40 Cæcus qui perdit visum, non perdit officium.
- 41 Senatorium ordinem retinet, & judicantis officio fungitur.
Retinet magistratum prius acceptum, ibid.
- 42 A tutela non removetur, sed datur illi curator, vel coadjutor, & n. 73.
- 43 Mutus Archidiaconus, qui amisit officium lingua, non removetur ab officio.
- 44 Idem si amisit officium oculorum.
- 45 Officialis electus, qui ante confirmationem evasit cæcus, debet in eodem officio remanere, illudque per alium exercere, & n. 58.
- 46 Officium obtinens sive gratuitum, sive onerosum, si fiat inhabilis, non privatur officio, sed inservit per substitutum, & retinet stipendia sua.
- 47 Etiam si officium requiritur industriam personæ.
- 50 Coadjutoria concernit principaliter publicam utilitatem, non autem remotio officialis infirmi ab officio.
- 51 Prelatus etiam invitatus cogi potest ad cedendum, quando subest periculum destructionis Ecclesiæ, dummodo detur ei bonum concambium.
- 52 Utilitas publica præfertur private.
- 53 Coadjutoria gratia cur non requirit derogationem regule de jure quaesito non tollendo.

- 54 *Infirmi remotio ab officio, vel beneficio, est contra jus, & utilitatem publicam, & n. seqq.*
- 55 *Afflictis afflictionem addere peccatum est.*
- 56 *Rex Portugallie inhabilis à Regno non removetur, sed datur illi coadjutor à Romano Pontifice ob publicam utilitatem.*
- 57 *Officio, vel beneficio suo quem privare sine culpa, perversum est, & contra Ecclesiasticam censuram, & n. seq.*
- 59 *Cæcis est miserendum, & de novo subveniendum.*
- 60 *Dementia non est iusta causa removendi ab officio perpetuo, sed solum dandi coadjutorem.*
- 61 *Repetitio nunquam fieri intelligitur etiam in eadem clausula, quando ex illa resultat aliquid exhorbitans jure communi.*
- 62 *Infirmus ab officio removeri potest de potestate ordinaria, quando officium datur principaliter non propter dignitatem, sed propter exercitium.*
Contrarium n. 73. & seqq. usque in fin.
Declaratur primo, ut procedat in officio temporali, non autem in spirituali, & perpetuo, n. 65.
Declaratur secundo, ut procedat in officiali, qui ex propria culpa in morbum incidit, n. 68.
Sed contra secundum Canones, n. 69.
Declaratur tertio, ut procedat in remotioe ab administratione, non autem à titulo, & habitu officii, n. 70.
Declaratur quarto, ut non procedat stante consuetudine interveniendi per substitutum, n. 78.
Declaratur quinto, ut non procedat in officiali, qui factus est cæcus, n. 80.
Intellectus legis, Si quos iudices, C. de offic. Præf. Præf. Orient. n. 63. & seqq. usque in fin.
- 63 *Judices propter longinquam infirmitatem inutiles ab administratione removentur, & alii in eorum locum substituantur, contrarium, n. 67. & 73.*
Declaratur multis modis, ut num. 65. & seqq. usque in finem.
- 64 *Judex datus mutari jubetur, si propter infirmitatem diu fuerit impeditus.*
Procedit in iudice delegato, n. 71.
- 66 *Leges debent imitari Canones, sed è converso.*
- 67 *Judex propter furorem, vel cæcitatem supervenientem non debet removeri.*
- 68 *Officialis, qui ex propria culpa in morbum incidit, removetur ab officio secundum leges.*
- 69 *Secus secundum Canones.*
- 70 *Judices ob adversam valetudinem inutiles, removentur ab administratione, sed non ab officio.*
- 71 *Delegati jurisdictione de facili per ordinarium iudicem revocentur.*
- 72 *Judicium solvitur vetante eo, qui iussit judicare.*
- 73 *Tutor factus inutilis propter adversam valetudinem non removetur, sed datur illi coadjutor.*
- 74 *Episcopatus est nomen oneris, non honoris.*
- 75 *Infirmi sive Episcopi, sive Parochi, sive simplices beneficiati, sive officiales, non removentur, sed eis dantur coadjutores, & n. seqq.*
- 76 *Officia perpetua, & spiritualia regulantur per omnia ut beneficia Ecclesiastica.*
- 77 *Imò difficilior quis removetur ab officio, quam à beneficio.*
- 79 *Officiales collegiorum urbis aegritudine, vel senio, aut aliis legitimè impediti, ex consuetudine interserviunt per substitutum, sibi que emolumenta percipiunt.*
- 80 *Lex generalis posterior non tollit legem specialiter loquentem, sed distinguitur, & limitatur per legem antiquam.*
- 81 *Cæcus non potest dici inhabilis ad officium, vel magistratum, nec respectu tituli, nec respectu exercitii, & n. seqq. usque in fin.*
- 82 *Non excusatur à consilio, vel patrocinio.*
- 83 *Si sit sapiens, cogi potest ire ad consilium, & consulere.*
- 84 *Non privatur voto, quod aliis haberet, si cæcus non esset.*

85 *Non dicitur inhabilis ad legendum, vel scribendum, cum à lege sit habitatus ad hac implenda per substitutum.*

86 *Cæcis vis ingenii, & intellectus perspicacior est, & n. seqq.*

87 *Judicandi munus magis consilio prudentis viri, quam corpore explendum est.*

Cæterùm. Si in secundo rescripto de primo rescripto 1
 adversarii ejusdem causæ non fit mentio, valet primum; aliter valet secundum: & si primum communi consensu fuit obtentum, non valet secundum hoc tacito impetratum. Hoc dicit Joan. Andr. Bald. Bellam. Butt. Cardin. Anchar. Abb. Joan. de Anan. Felin. & Dec. & sunt tres partes, quæ per se patent: secunda ibi, *Si vero*: tertia, ibi, *Verùm*.

Nota ex hac decretali tres regulas in materia rescripto- 3
 rum scitu necessarias, & usu forensi admodum frequentes. Prima regula est, si secundæ literæ in eodem negotio ab adversario impetratæ, de primis non faciant mentionem, primæ remanent in suo robore, & secundæ non valent. Hæc regula habetur in prima parte text. & validitas primarum literarum probatur ibi: *Priores iudices ad decisionem causæ procedere possunt, & nullitas secundarum ibi: Nec secundæ literæ obtinent alicujus roboris firmitatem*. Ratio hujus primæ regulæ, quia si princeps recordatus fuisset primarum literarum, secundas utique non concessisset. Idèque secundæ non valent ex defectu intentionis, ut c. *Ex parte, il* 1. *infra de offic. deleg. ibi: Si memores fuisset nos pro prædicto N. literas direxisse, pro adversario nullatenus scripsissemus*. Ad idem c. *In nostra inf. eod. c. Ex literis de off. deleg.* Quare hanc regulam ponunt hic gloss. post casum, Jo. Andr. Bald. & omnes in Summ. text.

Declarata tamen hanc primam regulam, dummodò pri- 4
 mæ literæ fuerint præsentatæ, & illarum autoritate fuerit facta citatio, alias enim valent secundæ; quæ primò fuerunt præsentatæ, etiam si in eis de primis literis nulla mentio facta esset, cap. *Ut debitus*, & ibi notatur in gloss. in verb. *Assignate, infra de appell. gloss. 1. & 2. hic Bald. n. 1. & plerique alii*. Plures alias declarationes ad hanc regulam vide hic plenè per Felin. à n. 2. *vers. Limita decem modis*.

An autem secundum rescriptum non faciens mentio- 5
 nem de primo impetrato super eadem causa ab adversario sit ipso jure nullum, necne, sunt opiniones. Abb. hic n. 5. refert Compost. tenere secundum esse ipso jure nullum, & pro eo dicit optimè facere hanc literam ibi: *Nec secundæ literæ obtinent alicujus roboris firmitatem*. Quæ verba cum sint præsentis temporis, videntur inducere nullitatem ipso jure, ad gloss. in *reg. de pæn. de regul. jur. lib. 6. & in l. In criminali in verb. Habeatur, C. de jurisdic. om. judic.*

Sed tu adverte; nam Compostell. non fuit in hac opinio-
 ne, imò cum Innocentio oppositum censuit, ut mox dicitur, & forè Abb. voluit allegare Tancredum, qui, ut refert Hostien. hic num. 1. in verb. *Secundæ literæ*, tenuit secundas literas non facientes de primis mentionem esse ipso jure nullas, motus ex antiqua compilatione, in qua dicebatur, *Nec secundæ literæ de jure obtinent, &c.* exponebat enim de jure, id est ipso jure, & eum sequitur hic Andr. Siculo; sed contrariam opinionem, id est secundum rescriptum ad lites non esse nullum ipso jure sed annullandum per sententiam, adeò ut per tale rescriptum detur jurisdictione, & teneat processus secundi iudicis, si ex adverso non excipiatur, tenuit Goffr. hic, qui ad motum Tancred. respondet, verba illa de jure ex compilatione, qua utimur, fuisse sublata ad confundendam illius opinionem, ut refert Hostien. ubi supra. Idem tenuerant hic Philippus, Petr. de Sampsona relati à Cardinali, num. 3. Innoc. num. 2. in verb. *Nec secundæ*, & num. 3. Compostell. in fin. princ. ver. *Securius, & justus*, Abb. Antiq. num. 2. Host. dicto num. 1. in verb. *Secundæ literæ*, Joan. Andr. num. 6. Bald. numer. 4. Card. num. 3. Abb. Siculo. num. 5. *vers. Tertia opinio*, dicens hanc opinionem esse communem ferè omnium DD. & Felin. num. 10. dicens ita tenere omnes DD. hic excepto Andrea Siculo, cujus motivis respondet. Pro hac opinione inducitur c. *Si autem*, 6
 & cap. *Plerumque, infra eod.* in quibus patet secundum re-
 scri-

- scriptum subreptitiè impetratum ob taciturnitatem primi valere post annum data negligentia primi impetrantis: ergo non fuit nullum ab initio, alioquin tractu temporis non premississet conualescere, ut in regula, *Non firmatur*, de reg. jur. lib. 6. Quæ inductio approbatur hic ab omnibus, ut attestatur Felin. in cap. *Audientium*, il. 2. num. 7.
17. §. *Literæ ad lites infra eod.* & ad hunc text. & similia jura, quæ videntur ob stare huic opinioni, responderi potest, secundum rescriptum non habere roboris firmitatem, seu esse nullum inspecto effectu: nam id, quod ope exceptionis potest annullari, potest dici largo modo nullum, ut l. *Si dari st. puler. ff. de verb. obligat.* secundum Abb. hic num. 8. facit text. in l. 1. in princ. juncta expositione Bald. in verb. *Nulla*, ff. de offic. ejus, cui mandata est jurisdic. vel plenius responde, ut hic per Felin. num. 10.
8. Limita communem opinionem, ut procedat in rescriptis ad lites, seu literis justitiæ, juxta terminos hujus decretalis: secus verò in literis beneficialibus, seu gratiofis; nam secunda non facientes mentionem de primis, sunt ipso jure nullæ, cap. *Constitutus infra eodem*, c. *Cum olim*, de re judicata, cum concordant. Ratio differentiæ est, quia literæ contentiosæ per subreptionem non annullantur ipso jure, sed veniunt annullandæ ope exceptionis, dicto cap. *Si autem*, & cap. *Plerumque infra eod. cap. Ut debitus*, de appellat. Abb. hic num. 6. latè Hollien. in Summ. hoc tit. §. *Quæ possunt objici*, vers. *Sed numquid processus*, Compostell. in cap. *Super literis*, num. 6. vers. *Primo casu infra eod.* Rota decis. 13. incip. *Verum si sit delictum*, hoc tit. in antiq. & decis. 151. incip. *Si aliquis judex*, alias 63. de appellat. in antiq. & in recent. decis. 582. num. 2. part. 2. Seraph. decis. 513. num. 7. At verò in beneficialibus, & gratiofis literæ subreptitiæ sunt ipso jure nullæ, cap. *Ad audientiam*, il. 2. infra eodem. Clem. 1. de prebend. cap. *Si motu proprio*, eod. tit. lib. 6. Abb. hic numer. 6. vers. *Nam scire debes aliam conclusionem*. Et tenent gloss. fin. Innoc. & omnes in d. cap. *Ad audientiam*, ut ibi dixi in ult. not. num. 20. & seqq.
11. Secunda regula est: si secundæ literæ faciunt mentionem de primis, valent secundæ, & non primæ. Habetur hæc regula in secundæ parte hujus text. ibi: *Si verò in secundis literis*. Et eam ponunt Jo. Andr. & reliqui post eum, in Summ. text. gloss. in verb. *Judicio*, Innoc. n. 6. & alii communiter. Ratio hujus secundæ regulæ est, quia cum hoc casu constet de intentione Principis volentis primas literas revocare, & de potestate non sit ambigendum, posteriores derogant prioribus, cap. *Bona*, ibi: *Respondemus igitur, quòd posteriores debent prioribus præjudicium generare: de confir. util. vel inutil. c. 1. cum ibi not. de cons. lib. 6. l. Pacta novissima*, C. de pactis.
12. An autem secundum rescriptum faciens mentionem de primo tollat primum ipso jure, aded ut processus factus super primo sit nullus, est ardua quæstio, quam prolixè examinat Abbas hic n. 10. ad eum recurrere.
13. Limita hanc secundam regulam, nisi secundæ literæ auferant jus tertio quæsitum ex primis literis; quia tunc non valent secundæ, etiam si de primis faciant mentionem, nisi expressè in secundis fuerit derogatum regulæ Cancellariæ de jure quæsitæ non tollendo, Cardin. Seraph. dec. 1082. & latius dicam infra n. 18.
14. Tertia est regula, & quidem valdè notabilis: non sufficit ut secundæ literæ faciant mentionem de primis, sed amplius requiritur, ut in eis fiat mentio de illarum qualitatibus; quæ si fuissent expressæ, reddidissent Principem difficiliorem ad secundas literas concedendas. Hæc regula similiter probatur clarè ex tertia parte textus nostri, ibi: *Verum*. Nam si primæ literæ fuerint impetratæ de communi consensu, non valent secundæ, quamvis de primis faciant mentionem, nisi etiam in eis exprimat illa qualitas, quòd primæ fuerint impetratæ de consensu partium. Et ita intelligunt hoc cap. gloss. in verb. *de commissione*, dicens esse nullas secundas literas, quamvis de prima commissione fecerint mentionem, si tacuerunt quòd de communi consensu fuerit impetrata, Abb. Antiq. num. 2. in verb. *Verum*, Holt. num. 3. in eod. verb. Bald. num. 14. Abb. Siculus, num. 3. Jo. Andr. Bellam. Butr. & omnes in Summ. text. & hanc regulam pluribus confirmat Cardin. conf. 136. *Factum sic se habet: Vacantibus Canoni-*
- catu*, & c. num. 9. & conf. 142. *Punctus quæstionis*, num. 6. & 7. Alex. conf. 111. *Perspectis literis*, num. 2. lib. 6. Concordat. c. *Dilectus*, il. 1. infra eod. c. *Coram*, juxta secundum intellectum de off. delegat. cap. 2. ibi: *Quoniam in posterioribus literis non fuit mentio facta priorum, nec in eis*, & c. de dot. & contum. ac. c. *Inter monasterium*, ibi. *Tum etiam quoniam de privilegiis Apostolica Sedis, & processu negotii coram primis iudicibus nihil in secundis literis dicebatur, quòd si fuisset expressum, obtinere minimè potuissent, de re judic. cum multi concordant.*
- Ratio hujus tertiæ regulæ est, quia omnem tacitum, quo expresso Princeps non tam facilè dedisset literas, reddit rescriptum subreptitium, cap. *Super literis, cum materia*, & cap. *Postulasti, infra eod.* Abb. hic num. 3. vers. *Ratio est*, Castad. dec. 12. num. 14. de preb. Rota dec. 739. num. 1. par. 2. & decis. 670. nu. 4. par. 4. rec. & aliàs passim. Quæ quidem subreptio licèt in contentiosis non annullat rescriptum, nisi fuerit exceptum: tamen in beneficialibus; & gratiofis reddit gratiam ipso jure nullam, ut ostensum est supra n. 10.
- Et per hoc aliàs dixi secundam gratiam de officio prius alteri collato cum clausula *Ad tui vitam*, ab eodem Pontifice factam non valere, cum in ea non fuisset expressum, quòd prima ab eodem emanaverat cum illa qualitate, *Ad tui vitam*, de quo si Papa recordatus fuisset, verisimiliter secundam gratiam vel nullo modo, vel certè non tam facilè concessisset. Ideòque secunda gratia est subreptitia, ac nulla, & Princeps præsumitur circumventus per supra dicta, & per text. in cap. *Cum olim*, ibi: *Contra pronuntiationem suam contulit, sicut credimus, circumventus, infra de re judic.* cum ibi not. per Felin. num. 2. vers. *Ideo infert*, quòd gratia secunda, & in cap. *Constitutus*, ibi: (Cum de hoc memoratus P. non fecisset in suis literis mentionem, intelligendum erat circumvenisse prædecessorem nostrum, & dictas literas veritate tacita impetrasse,) *infra hoc titulo.*
- Cæterum adverte, quia hodie non sufficit, ut in secunda gratia fiat mentio de prima cum illius qualitatibus; sed amplius requiritur, ut expressè, & nominatim derogetur regulæ Cancellariæ 18. *de non tollendo jus quæsitum*: alioquin secunda gratia est ipso jure nulla. Hæc conclusio est Mohedan. decis. 7. per totam, *maximè nu. 6. de restitut. spol.* ubi resolvit collationem officii custodis pontis, & portæ Salaris, factam à Papa cum clausula, *Non obstante collatione per nos alteri facta*, nullum præjudicium intulisse primo officiali, & ob stare regulam de jure quæsitum non tollendo; & allegat Bart. qui idem tenet in l. *Prædia*, nu. 2. C. de locat. prædior. lib. 11. & Bald. in auth. *Hoc inter liberos* num. 3. vers. *De clausula autem*, C. de testam. concordat Buratt. decis. 421. num. 1. Quinimò non valere secundam gratiam de officio prius alteri ad vitam concessio, etiam si in ea fuerit facta expressa, & individua derogatio primæ gratiæ, & intrate prædictam regulam de jure quæsitum, cui derogatum non fuerat, tenuit Rota in causa Bononien. Portæ Palatii coram Litca, at latius dicam infr. n. 38.
- Neque obstat, si dicas regulam non intrare, ubi constat Papam voluisse auferre jus alteri quæsitum, quoniam de hoc quæritur an voluerit; & propter protestationem in regula appositam constat nolle, quibuscumque utatur verbis, & clausulis, nisi expressè deroget regulæ, Sarnen. in proam. dictæ regulæ quæst. 5. num. 3. & fuit dictum in causa Burgentis juris sepeliendi coram Casare de Grass. 10. Junii 1575. quæ habetur in tit. de rescr. dec. 9. & sequitur Seraph. dec. 1082. n. 6. & 7.
- Amplia primò hanc conclusionem, ut locum habeat, etiam si Papa ex narratis in literis habuerit certam notitiam præjudicii tertii, ut plenè firmavit Rota coram Casar. de Grass. in d. dec. 9. de rescr. per tot. & in rec. dec. 607. n. 6. p. 3.
- Amplia secundo in jure quomodolibet quæsitum, etiam ex privilegio, Sarnen. super reg. de non tollen. jus quæst. quæst. 15. circa fin. Gozzadin. conf. 14. num. 22. Roland. conf. 2. num. 23. lib. 4. latè Cæl. de Grass. decis. 1. per totam, de verb. significat. Seraph. d. decis. 1082. num. 1. Nam dictio, *Quomodolibet*, in regula apposita includit omne jus quantumcumque minimum, gloss. in Clem. 2. in verb. *Quomodolibet*, de sent. excomm. Paris. conf. 50. n. 10. lib. 1. Seraph. ubi supra, n. 3.

- 22 Amplia tertio, etiam si Papa secundam gratiam fecerit motu proprio, & ex certa scientia, Moled. *d. decis. 7. num. 1. & 2. de restit. spoliat.* Cæs. de Grass. *d. decis. 9. de rescript. n. 14.* nam motus proprius non firmat privilegium contra jus alterius, ut dixi in *c. Causam qua*, n. 18. & seqq. in *fr. eod.*
- 23 Amplia quarto, etiam si Papa processerit de plenitudine potestatis; nã erit clausula, *De potestatis plenitudine*, operetur in tertio præjudicium, ut voluerunt Paris. *conf. 5. n. 91. & conf. 30. num. 46. lib. 4. & Gozzadin. conf. 5. num. 26. & seqq.* ramen hoc non habet locum in terminis regulæ, in qua protestatio tollit consensum, & voluntatem ab actu gerendo, ubi ei non derogatur; & ita nulla potest alia formula introduci, per quam possit dici constare de mente Papæ, nisi faciat regulæ mentionem. Quæ sunt formalia verba Card. Seraph. in *præcitat. decis. 1082. n. 9.* ubi etiam subdit ita decisum fuisse coram Blanchetto in una Mediolanensi fructuum 24. Aprilis 1592. in propriis terminis hujus regulæ.
- 26 Amplia quinto etiã si in gratia secunda fuerit generaliter derogatum constitutionibus Apostolicis, & regulis Cancellariæ in contrarium facientibus, etiam cum clausula, *Quorum tenores.* Nam nihilominus Rota semper tenuit hujusmodi generales derogationes non sufficere, quia regulæ de jure quæsito non tollendo specialiter, & individue est derogandum, Put. *decis. 265. lib. 2. & fuit dictum in Pononien. ususfructus 23. Maji 1625. coram Coccino circa*
- 27 *med. vers. Aut mittitur*, ubi allegantur decisiones concordantes & eò magis quia clausulæ derogatorie in litteris Apostolicis semper apponi consueverunt, Put. *dec. 418. n. 4. lib. 2.* unde si clausulæ generales sufficerent ad derogandum regulæ, in omni gratia centeretur illi derogatum, & regulæ redderetur omninò inanis, & elusoria, *c. Commissa, de elect. lib. 6.*
- 28 Limita nunc propositam conclus. ut non pro cedat in gratia ex hujusmodi natura præjudiciali, & de indubitata concedentis scientia, quia in tali gratia non potest de ignorantia Papæ, aut subreptione dici, ex quo Papa scit per eam tertio præjudicari, propter jus certum, de quo præsumitur habere notitiam, ut dicit Bald. in *l. fin. num. 9. C. sententiam rescind. non posse*; & ideo non requiritur derogatio regulæ, quæ est fundata in defectu intentionis, sed sufficit actus contrarius ad removendam priorem voluntatem in protestatione regulæ positam, *cap. Sollicitudinem, in fin. de appell. cap. Cum accessissent, & cap. Cum M. Ferr. vicentis, de Constit. cum similibus*, ut per Rotam *de offic. deleg. decis. 15. in fin. & de causis poss. & propriet. decis. 6. in novis, & latissimè per Felin. in d. cap. Cum Mn. 67. & ita in pluribus causis firmavit Rota, ut coram Card. Seraph. *dec. 762. n. 4. & dec. 1445. num. 6. & in rec. decis. 174. n. 1. 2. & 3. part. 1.* ubi allegantur alia decisiones concordantes, & *ec. 607. n. 4. p. 3. & dec. 11. n. 25. p. 6.* & in dicta Bononien. usufructus 23. Maji 1625. *vers. Non obstat, quod hæc gratia coram Coccino.**
- 29 Dicitur autem gratia præjudicialis ex sui natura, quando per necessariò implicat præjudicium tertii, ita ut sola gratia secum afferat præjudicium in necessariam consequentiam, & Papa illud agnoscit ex natura gratiæ, ut dicitur in præallegat. decisionibus, cujus generis sunt exemptio à decimis, prout loquitur Cassad. *dec. 1. de privil. Seraphin. dec. 762. n. 4.* & exemplificant præcitata decisiones. Item exemptio à jurisdictione Episcopi, in quibus terminis Corn. *conf. 86. num. 16. lib. 4.* Item commutatio ultimæ voluntatis, ut *d. decis. 11. num. 25. part. 6. rec.* Item unio, & erectio, Seraph. *d. dec. 1445. num. 6.* Item secularizatio Ecclesiæ regularis, ut *d. dec. 174. num. 1. part. 1. rec.* Item dismembratio, in *d. Bononien. ususfructus, vers. Non obstat, quod hæc gratia.* Nec prædictis refragatur, quòd non sufficiat scientia Papæ, sed ulterius requiratur derogatio regulæ, Cæs. de Grass. *d. dec. 3. de rescript. & in Cæsaraugustana jurisdictionis 13. Junii 1594. coram Card. Seraph. & dictum est supra in prima ampliatione: quoniam non loquuntur de scientia, quæ oritur ex natura ipsius rei, quæ geritur, sed ex scientia desumpta ex narratis, circa quæ Papa faciliùs potuit circumveniri, quia in narrando possunt adesse suggestiones, quæ dicuntur, tam si verum, quam si falsum narretur, ut dicitur in *d. dec. 3. de rescript. n. 44.* & ideo lenè requiritur derogatio, quia deficit voluntas Papæ etiam si vera narrentur, ne per suggestiones tollatur jus tertii, ut*

dicitur in regula, & in his terminis procedunt decisiones incontrarium allegata. At secus est, ubi Papa intelligit præjudicium ex natura ipsius gratiæ, ut bene in *d. dec. 607. num. 5. p. 3. rec.* & in *d. Bonon. ususfructus d. vers. Non obstat quod hæc gratia.*

Rursus gratia, quæ de sui natura non est præjudicialis, non habet tantam repugnantiam cum regula, sicut ipsamet gratia præjudicialis. Cùm enim præjudicium in illa sit accidentale, stante protestatione, de qua in regula, dici potest Papam intellexisse gratiam facere, si & quatenus cesset præjudicium tertii. Verùm in gratia præjudiciali ex sui natura non potest cadere hujusmodi interpretatio, quia sublato præjudicio cessat omninò gratia; & consequenter cùm veniant in concursum protestatio, & factum, necesse est, ut protestatio cedat facto omninò contrario, ex traditis per Bart. & alios in *l. Non solum, §. Morte, ff. de nov. oper. nunc. & notatur in d. dec. 174. n. 3.*

Deinde limita eandem conclusionem in gratia, quæ fit ob publicam utilitatem, in qua derogatio regulæ non requiritur, quia per eam non censetur preservatum jus particulare in concursu juris publici, cui cedere debet. Arg. *l. Item si verberatum, §. 1. ff. De rei vendit. l. Lucius, ff. de evict. plenè Anton. Gabr. comm. concl. in titul. de jure quæs. non tollen. concl. 2. num. 1. & in terminis regulæ tradunt Sarnen. supradictæ regula q. 19. & dec. penult. lib. 2. Anton. August. in *reper. super d. regul. n. 8. Rebuff. super ead. reg. gloss. 6. n. 30. in verb. Etiam si motu proprio*, & fuit multoties resolutum in Rota, ut *dec. 759. n. 1. p. 1. divers.* quæ loquitur in terminis indulti concessi pauperibus Collegii S. Jacobi suscipiendi gratis gradum Doctoratus in Collegio Universitatis; & fuit consideratus favor publicus, tum quia literarum studia ad communem pertinent utilitatem, ut in *procem. Gregor. vers. Ad communem*; tum quia fuit concessum miserationis causa cui renunciari non potest, ut Felin. in *cap. Si diligenti, n. 16. de for. compet.* Item coram Cardin. Seraph. *dec. 762. num. 5.* ubi dicitur ita fuisse resolutum in Salamantina Privilegorum 14. Novembris 1539. & in Granaten. Hospitalis 26. Maji 1583. coram Bravo. Item in *rec. dec. 174. n. 7. p. 1.* quæ loquitur in secularizatione facta per Papam ob bonum publicum, & reformationem Ecclesiæ Cæsaraugustanæ.*

Ex facto quæsitum est, A. per literas Apostolicas fuit provisus de officio cum clausula, ad sui vitam; & cum deinde luminibus orbatur esset, de eodem officio per similes literas provisus fuit B. An secundæ gratiæ obstat regula de jure quæsito non tollendo?

Videret respondendum obstat, quia cùm regulariter officia ex sui natura sint perpetua, Calderin. *conf. 3. de rescriptis*, Guidopap. *dec. 195. num. 1.* præsertim quando conceduntur ad vitam, ad text. in *lib. 1. & ibi gloss. 1. ff. Pro socio*, & notat Abb. in *cap. Cum inter R. in 3. notab. de elect. & in cap. Ad nostrum, num. 7. de confirm. util. vel inutil.* primo officiali fuit jus quæsitum in tantum, ut sine justa causa de potestate ordinaria non poterit amoveri, ut latissimè deducit Bolognett. *conf. 2. Roman. conf. 467. Menoch. de arbit. q. 55. lib. 1. in addit. num. 8. Carol. Tapia in l. fin. Cod. de constitut. Princ. p. cap. 9. a num. 73. usque ad num. 95. part. 2.* Ideoque secundæ gratiæ de eodem officio alteri factæ, proculdubio obstat regula de jure quæsito non tollendo, ut in terminis terminantibus resolvit Rota in *Bononien. officii Porta Palatii 5. Novembris 1594. coram Litte*, quæ est *decis. 334. part. 4. divers. & concord. Moledan. decis. 7. maximè num. 6. de restit. spol. & Buratt. dec. 421. n. 1.*

Cæcitas autem superveniens non est justa causa removendi quem ab officio prius obtento, ut *l. summa*, ibi: Non etiam amissionis oculorum casus quæsitum tibi adiunt honorem, *C. de Decurion. lib. 10.* quem text. sic summat Bart. Qui perdit visum, non perdit officium, *l. 1. §. Quamvis autem*, ibi: Cæcus & Senatorium ordinem retinet, & judicandi officio fungitur; & infra: Melius est, ut retinere quidem dicamus jam acceptum magistratum posse, *ff. de postul. undo, & l. Cæcus, ff. de judiciis.* Sed & tutor luminibus captus non removetur à tutela, sed datur illi curator, vel coadjutor, *l. Etiam si tutor, ff. de author. tutor. l. post susceptam, ff. de excuss. tutor. & l. Solet, & ibi Bart. num. 2. & 3. Bald. in princ. & Legiæ, ff. de tutel. & Canonistæ in cap. fin. de supplen. neglig. Prælat. lib. 6.*

ubi in specie Archid. n. 2. circa fin. vers. Et quod talis Abbas, Jo. Andr. eod. num. vers. Item tutori longa aegritudine impedito datur curator, Gemin. col. 2. eod. vers. Butt. n. 4. Philipp. Prob. ad Monach. n. 2.

- 43 Quod locum habet etiam in officiis, & dignitatibus Ecclesiasticis, ut cap. final. infr. de cleric. agror. Nam cum text. ibi decidat non esse removendum ab officio Archidiaconum, qui amisit officium linguæ, gloss. ibi dicit idem esse, si amisit officium oculorum, & sequuntur Hostiens. in princip. Joan. Andr. num. 14. Henrich. Boich. num. 4. Butt. n. 19. & Card. in 2. q. n. 3. Abb. in conf. 45. per totum, maxime num. 3. lib. 1. ubi consuluit electum ad officium, qui eo interim, antequam confirmationem obtineret; evasit cæcus, debere in eodem officio remanere, illudque per alium exercere, & eum sequitur Vant. de nullit. ex defect. jurisd. deleg. n. 42. & 43. Et generaliter in quocumque officio id ipsum probat Bolognet. dict. conf. 3. num. 12. ubi quod licet rectè à principio gratiam, vel officium gratuitum, vel onerosum quis receperit: tamen si postea perpetuo morbo inhabilis effectus fuerit, non poterit officio privari; sed si officium concessum non habeat administrationem, tunc retinebit honorem, & emolumenta; onus verò deponet: si autem administrationem habeat, inserviet per substitutionem, & habebit ipse officium, & stipendia sua, etiam si esset officium requirens industriam personæ. Et idem reperit n. 39. subdens ita pulchrè determinare Mayner in l. Nemo potest, n. 79. ff. de reg. jur.
- 44 Nec prædictis obstat motivum, quod cum primus officialis ob supervenientem cæcitatem deserit officium exercere, ne illud publico incommodo subjaceret, fuerit eidem datus coadjutor, qui quidem coadjutor postea idem officium obtinuit cum emolumentis; & ita hæc secunda gratia videatur facta ex causâ publicæ utilitatis, in qua propterea non requiritur derogatio regulæ de jure quæsito non tollendo, secundum ea, quæ dicta sunt supra in secunda limitatione, numer. 32.
- 45 Nam respondetur, rationem publicæ utilitatis posse tantum considerari, prout hic fuit considerata, in datione coadjutoris, non autem in provisione officii: & ratio differentiæ est, quia gratia coadjutoris datur principaliter propter publicam utilitatem, ut scilicet per eam sit consultum officio, & populo, cap. Ex parte, in fin. de cleric. agror. Abb. in cap. Tua nos, numer. 4. eod. tit. Rota decis. 114. numer. 12. cum seqq. part. 6. recent. At verò in provisione officii hæc ratio est impertinens, quia nullum est publicum incommodum, quod officialis infirmus titulum, & habitum officii retineat, dummodo adsit alius, qui illius vices suppleat, & onera officii supportet, ut per Abb. ubi supra. Quam differentiam inter hos duos casus apertissimis verbis constituit pater Juris, & organum veritatis Innocentius in cap. Nisi cum pridem, numer. 4. in verb. Malitiam, vers. Nos dicimus, de renunc. Nam primò ibi firmat, propter malitiam populi, quando subest periculum destructionis Ecclesiæ, Prælatum etiam invitum cogi posse ad cedendum Prælaturæ, dummodo detur ei bonum concambium, quia utilitas publica præfertur privatæ. Deindè opponit quòd imò utilitas privata præferatur publicæ, quia furiosi, & alii infirmi ab officio non remouentur, ut cap. 1. cap. Quamvis, cap. Qualiter, & cap. Cum percussio, 7. quest. 1. Et tandem solvit per hæc præcisa verba: *Dic quòd in cap. prædictis non præfertur privata utilitas publica; imò utraque utilitas ibi servatur, privata in eo quòd infirmus remanet in dignitate, & publica in eo quòd infirmo datur coadjutor.* Ita Innocent. quem ibi totidem verbis sequuntur Hostiens. num. 24. Joan. Andr. numer. 47. vers. Non obstat, quòd infirmi non remouentur, Bellam. num. 4. vers. Sed oppono, Butt. num. 21. vers. Nec obstat, Abb. num. 11. eodem vers. Cardin. in §. Propter malitiam, numer. 1. quest. 4. in fin. Et hæc est ratio, cur in coadjutoria non requiratur derogatio regulæ de jure quæsito non tollendo, nempe quia gratia coadjutoris quæ respicit favorem publicum, est juri communi conformis, & nemini præjudicat, ut dicitur in d. dec. 114. numer. 12. part. 6. recent.
- 46 At verò remotio infirmis à quibusvis beneficiis, vel officiis, est contra jus, & utilitatem publicam. Quod clarè deducitur ex cap. Scripsit, 7. quest. 1. ubi sic legitur, Om-

ninò injustum est, ut honore suo privetur ægrotus; atque idè hoc per nos fieri nullatenus potest, ne peccatum in mea anima ex ejus depositione veniat. Idem deducitur ex cap. Cum percussio, immediatè sequenti, ibi: *Non debet à nobis addi flagellatis afflictio* (scilicet in subtractione beneficii) *ne nos culpæ, quòd abijt, offensa respiciat*, id est, sequatur nos, & arripiat, quia si flagellatis addimus afflictionem, peccamus, ut exponunt Archid. & Turrecrem. Unde gloss. ibi format casum in Clerico, qui ob ægritudinem privatus fuerat beneficio, & subdit, quòd Gregorius super hoc querela pulsatus præcepit, ut omnia ei restituerentur, quia, inquit, *si pro ægritudine Ecclesiæ privaretur, & Deus offenderetur, & alii non invenirentur hoc exemplo deterriti qui vellet Ecclesiæ militare.* Hactenus verba glossæ. Ex quibus constat, tantum abesse, ut sit favor publicus privare ægrotum, ut potius hoc adverse uti publicæ utilitati propter rationem glossæ, quæ desumpta est ex cap. 1. de Cler. agror. unde Alb. ibi in 3. notab. sic ait: *Existenti in infirmitate, & sic in impotentia serviendi, non debet subtrahi beneficium, ne ex hoc turbetur status Ecclesiæ.* Et similiter Roman. conf. 467. numer. 7. vers. Quarto, per text. in d. cap. 1. dicit remotionem officialis sine culpa tendere non ad conservationem, & bonum statum officii, sed potius ad ejus subversionem, eo considerato, quòd difficulter reperiretur, qui hoc officium subiret regiminis. Ad idem est text. in cap. Grandi, de supplenda negligentia Prælat. lib. 6. ubi Regi Portugalie inhabili Papa dat coadjutorem perpetuum ob publicam Regni utilitatem, & tamen per hoc non censetur voluisse Regnum à Rege abdicare, sed tantum publicæ utilitati consulere per deputationem administratoris, ut ibi deciditur in vers. Per hoc autem. Ac demum in quocumque officio idem deducitur ex cap. Satis perversum, 56. distinct. ubi dicitur: *Satis perversum, & contra Ecclesiasticam probatur esse censuram, ut quis privetur, quem sua culpa, vel facinus ab officii, quo fungitur, gradu non dejicit.* Et tam in officiis, quam in beneficiis formant ibi casum gloss. Archidiacon. & Turrecrem. & per illum text. Rebuff. in tract. nominat. quest. 21. numer. 65. dicit perversum esse, ut sine culpa quis privetur per Papam suis officiis, vel beneficiis, & eodem modo Roman. dicto conf. 467. numer. 1. per illum text. dicit satis perversum, & consequenter iniquum esse, ut Rector hospitalis sine culpa ab officio removeatur, & eum sequitur Menoch. de arbitr. quest. 55. lib. 1. in addit. numer. 8. & in terminis nostris Abb. conf. 47. numer. 3. lib. 1. dicit esse contra dictum cap. Satis perversum, ut electus ad officium civile, & nondum confirmatus, removeatur ab officio ex causa supervenientis cæcitatatis, ne addatur afflictis afflictio, & sine culpa sua quis privetur jure suo, cum sit potius cæcis miserendum, & eis de novo subveniendum ut cap. Licet, de censuris. Hæc Abb. quem sequitur Vant. de nullit. ex defect. jurisd. deleg. numer. 42. & 43. Quinimò Petr. de Anchar. in conf. 188. numer. 7. plenè consuluit, nec perpetuam dementia, ex qua officialis redditur prorsus inhabilis, esse justam causam removendi eum ab officio, sed solum dandi coadjutorem, & loquitur in Generali Humiliatorum, amoto per Papam ex causa dementia ab officio Generalatus.

Et ex his patet, causam publici incommodi jure optimo fuisse prætermittam in secunda gratia provisionis officii, quia cum ex ea induceretur privatio officialis, hujusmodi privationi, quæ juri communi, & favori publico adverteatur, talis causa adaptari non potest. Quo fit, ut eadem causa expressa in coadjutoria nequaquam possit censi repetita in provisione officii, quia talis repetitio numquam fieri intelligitur in eadem oratione, quando ex illa resultat aliquid exorbitans à jure communi, & contra jus tertio quæsitum, ut optimè deducit Ruin. conf. 123. numer. 12. vol. 3.

Rursus non obstat aliud motivum, quòd officialis factus inhabilis propter ægritudinem removeri possit de potestate ordinaria (& sic absque derogatione regulæ de jure quæsito non tollendo) quando officium datur principaliter non propter dignitatem, sed propter exercitium, ut in hoc casu ex Aiciato de presumpt. regul. 3. presumpt. 19. numer. 7. qui hoc firmat per text. in l. Si quos iudices, C. de offic. Præf. Prat. orien. ubi iudices propter adversum, & lon-

longinquam corporis valetudinem inutiles ab administratione removeantur, & vice eorum alii subrogantur: & in
 64 *l. Si longius, ff. de judiciis*, ubi iudex datus mutari iubetur, si propter infirmitatem diu fuerit impeditus.

65 Nam ad prædictas leges, & consequenter ad hanc doctrinam Alciati primo loco respondet Hugo in *cap. Si quis Abbas*, 18. *quest. 2.* & post eum Archidiaconus in *cap. fin. numer. 2. vers. Item pro illorum sententia, de supplen. neglig. Prælatorum*, libr. 6. & Turrecrem. in *c. Scripsit*, art. 1. in *responsionem ad primum*, & *secundum argum. His habitis*, 7. q. 1. per hæc præcisa verba videlicet, quod leges tales loquuntur de honore temporalibus; & Canones verò de spiritalibus, & perpetuo; & alia est in secularibus causis, alia in divinis: & leges debent imitari Canones, & non è converso. Hæc ex illis. Quamobrem cum officium, de quo agitur, sit perpetuum, administrationemque in foro conscientie, & ordinem sacrum habeat annexum: consequens est, ut in remotione ab huiusmodi officio non sint servandæ illæ leges, sed sacri Canones, qui officialibus infirmis dari iubent coadjutores, ut *de Cler. agrot. per tot. & c. Unico*, *cod. tit. lib. 6.*

67 Præterea, ut subdit Turrecr. *ubi sup.* dictæ leges habent alias contrarias leges, in quibus continetur, quod propter furorē vel cæcitatem supervenientem iudex, vel magistratus non debet removeri, ut *ff. de stat. hom. l. Qui furere, & ff. de postul. l. 1. §. Quamvis autem*, & *ff. de judiciis, l. Cæcus*.

68 Deinde respondetur, doctrinam Alciati, & per eum citatas leges intelligi debere in officiali, qui ex propria culpa in morbum incidit; non autem in eo, qui sine culpa sua factus est inutilis, quia talis non removetur, sed datur illi coadjutor; & ita declarat Archid. in *d. c. fin. n. 2. vers. Potest dici*, & post eum Jo. And. *ibid. n. 1. vers. Ad quæ*, & Burr. *n. 2. in fin. vers. Quia id verum*, *Magnes. in l. Nemo potest*, *n. 80. ff. de reg. jur. licet secundum Canones infirmis excuset à privatione tituli, & emolumentorum, etiam si ex propria culpa provenerit*, *Covar. l. 3. var. ref. c. 13. n. 8.* & scripti in *c. Ut Abbates*, *n. 36. de etat. & qualit.* & in *c. Licet*, *n. 147. de præb.*

69 Tertio loco responderi potest, *tex. in d. l. Si quos iudices, C. de off. Præf. Præf. orient.* non loqui de remotione iudicum inutilium ab officio, sed ab administratione, ut verba ipsa sonant, & dum subjungit. Et eorum vice alii subrogantur hoc similiter exponi debent retento eodem themate, scilicet in administratione, prout similia verba in his terminis exponit Abb. in *c. Tua nos*, *n. 4. de Cler. agrot.* & ante eum Archid. in *d. c. fin. n. 2. vers. Si tamen bene advertas de supplen. neglig. Præf. lib. 6. Text. verò in d. l. Si longius, ff. de iud.* loquitur in iudice delegato, cuius iurisdictio de facili per ordinarium iudicem eum delegantem revocatur, cum iudicium solvatur verante eo, qui iussit iudicare, ut *l. Iudicium, ff. de iudic.* & quod de tali iudice loquatur, clarè colligitur ex verb. ibi posito, *Datus*, quod exponitur, id est, delegatus, ut *l. Iudex, & l. A iudic. ff. cod. secundum Archidiaconum loco citato, vers. Sed posset responderi, quod lex, si longius*.

73 Quarto loco responderi post Alciati doctrinam confundi ex eo, quod secundum leges tutor nullam habet dignitatem sed datur principaliter propter administrationem, *l. 1. ff. de tutel. & administr. tut. per tot.* & tamen tutor factus inutilis propter adversam valetudinem non removetur, sed datur ei coadjutor, ut *l. Solet, ff. de tutel.* & latius dictum est *supr. n. 42.* & secundum Canones etiam Episcopatus datur principaliter propter exercitium, cum sit nomen oneris, non honoris, ut dicitur in *c. Qui Episcopatus*, *8. q. 1.* & officium Parochi similiter datur principali propter exercitium curæ animarum, *c. Quia nonnulli, de Cler. non resid.* & generaliter, quodcumque beneficium datur principaliter propter officium, *fin. de rescr. lib. 6.* & tamen nec Episcopi, nec Parochi, nec simplices beneficiati propter motum incurabilem à vis beneficiis removeri possunt, sed eis coadjutores adiungi debent, *c. Scripsit, c. Quamvis, c. Petisti, 7. q. 1. & de Cler. agrot. per tot. & c. Unico. cod. tit. lib. 6.* & latius ostensum est *supra num. 44. 45. & seqq.* Quare idem prorsus dicendum in officio, de quo agitur, quod cum sit perpetuum, & collativum, & annexum habeat ordinem sacrum, regulatur per omnia ut beneficium Ecclesiasticum, secundum Sarnen. in *reg. de infirm. q. 22. Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.*

vers. Aut loquatur de officio, & ante eum Federic. de Sen. conf. 20. in civitate Perusii, num. 3. vers. Sed quod de officio Pœnit.

Imò difficilius removetur quis ab officio perpetuo, quàm à beneficio, ut latè probat Bologn. *d. conf. 3. nu. 125. & 131.*

Quintò loco respondeamdem Alciati doctrinam non applicari casui nostro, quia ex antiqua observantia, & stylo officiales Collegii, de quo agitur, legitimè impediti etiam per senium, & inhabilitatem perpetuam, officiorum suorum titulos indifferenter retinuerunt, interviens per substitutum, sibi que emolumenta perceperunt. Qui quidem stylus est conformis Bullæ S. Pii V. 83. §. 12. & consonat etiam cum observantia aliorum collegiorum. Nam ut omitteremus sacræ Rotæ Auditores, id ipsum servatur in Advocatis Consistorialibus, & in Cantoribus Capellæ Pontificiæ, qui licet constituantur principaliter propter exercitium, tamen ob supervenientem ægritudinem, vel senium non removentur, ut est notorium, & in Cantoribus constat ex Bulla Sixti V. 58. *In suprema.*

Ultimò, aliis omissis, ad Alciati doctrinam respondetur, præcitas leges non habere locum in officiali cæco, quia cum generaliter statuatur, ut officiales propter morbum inutiles removeantur, & in cæco specialiter sit cautum, ut iudicantis officio fungatur, retineatque magistratum prius acceptum, ut *d. l. Cæcus, ff. de iudic. & l. Prima, §. Quamvis autem, ff. de postul.* intelligi debent de aliis infirmis, non autem de cæcis; quia lex generalis posterior non tollit legem specialiter loquentem, *Dyn. conf. 27. num. 3. vers. Item ex hoc resultat, Bart. in l. Huius, in fin. ff. ad Turpil. & alii apud Ant. Gabr. commun. concl. tit. De legibus, conclus. 1. num. 6. & 10.* Sed potius distinguitur, & limitatur per leges antiquas, ne videatur illas corrigere, *Castill. conf. 10. In facto supponitur, nu. 5. vers. Ad testamentum*, ubi dicit omnes DD. ita tenere, & eò magis, quia cum leges prædictæ loquantur de officiali inutili, hæc verba non adaptantur cæco, & consequenter nec illorum dispositio. *l. 4. §. Toties, ff. De damn. infest.* Nam cæcus non potest dici inutilis ad officium, vel magistratum quandoquidem aut consideramus titulum, & habitum ipsius officii: & hoc respectu plenum est nec in cæco, nec in quovis alio infirmo ullam reperiri inhabilitatem. Et in hoc concordant *glos. 1. Bart. Bald. Angel. & omnes in d. l. Cæcus, ff. De iudic. & Gloss. 1. & communiter Canonistæ in c. fin. de Cler. agrot. & optimè probat Bolognet. d. conf. 3. num. 33.* Aut consideramus usum, & exercitium officii: & hoc respectu similiter planum est cæcum nullatenus esse inutilem ad ea, quæ consilio implenda sunt, ut *l. 1. c. Qui morb. se excus. lib. 10. & in l. 2. §. Corporis debilitas, ff. De vacat. numer. unde ait gloss. in d. l. 1. in verb. Personalium*, cæcus à consilio, vel patrocinio non excusatur, quia ingenio pollet, cui vim natura negavit. Imò si sit sapiens, compelli poterit ire ad Concilium, & consulere, secundum Jo. de Anan. in *c. Licet, n. 4. infra de censibus*: & S. Congregatio Concilii jam declaravit, ex cæcitate superveniente quem non privari voto, quod alias haberet, si cæcus non esset. Et quamvis nudum, & rude ministerium legendi, scribendique, quod magis corpore, quàm ingenio expletur, cæcus per seipsum præstare nequeat; tamen potest illud adimplere per substitutum, exemplo iudicis cæci, qui scribit, ac legit sententiam per alium, *Bald. in l. fin. n. 4. vers. Sed pone, C. De sent. ex pericul. recitand. Bart. Bald. & Ang. in d. l. Cæcus, ff. de iudic. Luc. de Pen. in d. l. 1. n. 8. & 9. c. Qui morb. se excus. lib. 10.* Nec propterea dici, aut censeri potest inhabilis, ut in fortioribus terminis latè deducit Bolognet. *d. conf. 3. n. 35.* ubi pluribus ostendit infirmum nec respectu exercitii posse dici inhabilem ad officium sibi delatum, ea potissimum ratione, quia à lege datum fuit remedium, ut per alium administraret, & qui per alium facit, per seipsum facere videtur. Et ideò tamquam inhabilis non potest officio privari, quia is, qui à lege habilitatus est, non potest dici, nec reputari inhabilis: ut latius per eum. *Confert tex. in c. Ad audientiam, & ibi bona gloss. in verb. Infirmitas, de Cler. non resid. & Gloss. ult. in c. 1. de Cler. agrot.* Quod si hoc est in infante, qui prorsus caret usu rationis, multò fortius obtinebit in cæco, cui vis intellectus & ingenii perspicacior est, ut *gl. in d. l. 1. Cod. unum morb. se excus. lib. 10.* satis enim est, ut oculis intellectus cer-

nat, ac iudicio suo, quid agendum determinet, cum munus iudicandi magis consilio prudentis viri, quam corpore explendum sit, ut ait Vant. *de nullit. ex defect. iurisd. deleg. n. 43.* Qua de re plura exempla congerit Tiraq. *de iur. primog. q. 2 l. n. 15. tom. 1.* & curiosum exemplum ponit Joan. de Anan. post Ant. de Buttr. *in c. Licet num. 3. & 4. infra de censib.*

Et ita pronuntiatum fuit sub die 11. Junii 1649. in causa Romana Correctoris sacrae Pœnitentiariae per Eminentissimos DD. S. R. E. Cardinales Lantem, Quevam, & Cherubinum iudices delegatos appellat. remota: & sententia fuit executioni demandata vigore specialis commissionis Sanctissimi mandati expediti sub die 11. Augusti immediate sequentis.

D E R E S C R I P T I S.

Idem Alexander III. Eboracen. Archiepiscopo.

C A P U T IV.

INter ceteras consultationes tuas fuit propositum coram nobis, quid tenere debeas, cum aliqua sub disjunctione mandantur, quorum unum verum est, alterum falsum: ut puta si proponatur, quod si talis sit sacerdotis filius, & in sacerdotio genitus, qui proxime in tali Ecclesia ministravit; vel quod illicitè Ecclesiam occupavit eandem. Huic ergo quæstioni taliter respondemus (iudici quodcumque istorum constiterit) illi prælibatam Ecclesiam adjudicari debere. Et idem in similibus observandum est.

S U M M A R I U M.

- 1 **R**escriptum impetranti sufficit alterum probare ex disjunctivè narratis.
- 2 Alternativa ut verificetur, satis est alteram partem esse veram.
- 3 Clericus beneficiatus gaudet privilegio fori, licet clericalem habitum, & tonsuram non deserat, & Ecclesia non inserviat.
- 4 Alternativa dispositio unum in effectu continet, ibidem. Alternativè petens non dicitur præcisè alterum petere.
- 5 Jurans non venire contra contractum an sit perjurus, si petat pretium suppleri, vel contractum rescindi.
- 6 Prohibitum simpliciter an sit etiam prohibitum alternativè; & n. 9.
- 7 Alternativa ambiguitatem, & obscuritatem inducit.
- 8 Juramentum potest remitti ab eo, in cuius favorem est juramentum. Alternativa petitio pendet à voluntate debitoris, cuius est electio, ibid.
- 9 Alternativa posita inter personas resolvitur in conjunctivam, & requirit concursum utriusque copulati.
- 10 Alternativa negativa ut verificetur, an sufficiat alterum non factum esse; an verò requiratur, ut neutrum sit factum.
- 11 Dictiones, Vel, & Aut, sunt propriè, & simpliciter alternativè, quæ verba, & sensum disjungunt.
- 12 Dictiones, Seu, & Sive, non sunt alternativè propriè, & simpliciter, sed habent naturam mixtam.
- 13 Et sunt indifferentes ad disjunctivam, & conjunctivam. Contrarium, n. 21. Declaratur, n. 34. & seqq.
- 14 In dispositione favorabili, ut in legatis, stant ampliativè, in non favorabili, ut in contractibus, stant disjunctivè. Contrarium, n. 17.
- 15 Intellectus, l. Si quis ita legaverit, ff. de aur. & arg. leg. & n. 17. 24. & 27.
- 16 Legatum pecunie, quæ habetur Perusii, seu Padue, an comprehendat, utramque, & n. 24. Et quid si loco dictionis, Seu, posita sit dicitio, Vel, num. 34.
- 17 Dicitio, Seu, ex sui natura est augmentativa. Contrarium, n. 21.
- 18 Interpretatio lata fit etiam in odiosis, quatenus patitur verborum proprietas.
- 19 Interpretatio stricta fit in legatis, ut minus gravetur hæres quam fieri possit.
- 20 Intellectus l. In testamentis, ff. de reg. jur.
- 21 Dicitio, Seu, regulariter est disjunctiva, Sive alternativa.
- 22 Legato equo albo, seu nigro, alter tantum debetur.
- 23 Dicitio, Sive, proprie importat alternativam, Seu, disjunctivam.
- 24 Dicitio, Seu, juncta cum relativo auget dispositionem.
- 25 Legatis libris impressis, seu manuscriptis, debentur omnes.
- 26 Participium resolvitur in suum verbum cum relativo.
- 27 Dictiones, Seu, & Sive, quando ponuntur inter illa, quæ habent conformitatem, & convenientiam, stant ampliativè. Inter synonyma stant expositivè pro, Idest, n. 30. Inter genus, & speciem stant conjunctivè, seu expositivè, n. 31.
- 28 Portus. De Portu idem judicatur, quod de Urbe.
- 29 Legatum digesti veteris, seu infortiati, utrumque comprehendit.
- 32 Dictiones, Seu, & Sive, ad vitandum absurdum quamvis verba disjungant, sensum tamen conjungunt.
- 33 Argent, disjungunt, & exponunt, prout suadet mens disponentis, & subjecta materia, & n. seqq.
- 34 Habent symbolum cum conjuncta, in quam facilius transeunt, quam dictiones, Aut & Vel.
- 35 Falsitas, vel subreptio in uno ex disjunctivè narratis non vitiat rescriptum.
- 36 Filius sacerdotis non concluditur in sacerdotio genitus.
- 37 Joannis Andree pater quis fuerit.
- 38 Filius sacerdotis non excluditur à beneficio, nisi probeatur genitus post ordinem sacrum.
- 39 Fallit, si agatur de beneficio paterno.
- 40 Item fallit in Ecclesia Orientali.
- 41 Obligatus ad duo alternativè, potest prestare, quod maluerit, ut liberationem consequatur.
- 42 In alternativis electio regulariter est debitoris.
- 43 Fallit in legatis alternativis, quorum electio in dubio est legatarii.
- 44 Item fallit in panis alternativè apposis, quarum electio est iudicis, non rei, nisi in casibus, & c.
- 45 Examinatores Synodales an sint necessario eligendi Magistri, Doctores, aut Licentiatii, an verò sit in optione Episcopi eligere alios clericos his qualitibus carentes, & n. seqq. usq. in fin.

- 46 *Alternativa regulariter est electionis, non ordinis.*
 47 *Fallit, si sit posita inter diversas personas, & in primò nominatis subsit major ratio.*
 48 *Disjuncta posita inter personas, inser quas cadit affectio ordinata non resolvitur in conjunctam.*
 49 *Vicarius Capituli Sede vacante non potest eligi non Doctor, aut Licentiatus, nisi in defectum aliorum: his qualitatibus præditorum.*
 50 *Regulares non graduati an possint eligi in Examinatores Synodales existentibus graduatis.*
 51 *Regulares deputari non possunt Judices Synodales, aut Conservatores, nisi habentes qualitates requisitas.*
 52 *Qualitates actu requisite debent actu concurrere, nec sufficit aptitudo.*
 53 *Dubitio, Etiam, implicat causam magis dubitabilem.*
 54 *Concursus habitus coram Examinatoribus non Magistris, seu Doctoribus, aut Licentiatibus in Theologia, vel jure Canonico, non est nullus.*
 55 *Doctor ignarus perinde ac nullus.*

Inter ceteras. Ex disjunctivè narraris in rescripto sufficit impetranti alterum probare. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & DD. communiter. Vel clariùs secundum Abbatem: Si Papa mandat in rescripto de duobus inquiri alternativè ad certum effectum consequendum, sufficit alterum probari. Communis divisio. Consultatio, & responsio. Secunda ibi, *Huic*. Et prima pars subdividitur. Nam primò ponitur quæstio. Secundò declaratio, ibi, *Putat*.

- 2 Nota primò, ad verificationem disjunctivæ, seu alternativæ sufficere alteram partem esse veram. Et ad hoc quotidie allegatur hæc Decretalis, concordat *cap. In alternativis, de regul. jur. lib. 6. l. Si quis ita stipulatus fuerit, & leg. Si quis ita stipuletur, ff. de verborum obligatione*. Hinc censuit S. Congregatio Concilii Clericum beneficiatum fori privilegio gaudere, licet careat requisitis habitus, & tonsuræ clericalis, & servitii Ecclesiæ, quia Trident. Concilii decretum in *cap. 6. sess. 23* loquitur alternativè, *ibi: Nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum, & tonsuram deferens alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviat*. Et sic sufficit alteram partem alternativè verificari per regulam hujus Decretalis. In alternativa enim dispositione unum in effectu continetur, *l. Cum illud, ff. quan. dies leg. ced. leg. Si illud, ubi Bald. ff. de legat.*
- 4 2. Unde qui alternativè petit, non dicitur præcisè alterum petere, *§. Huic autem, institut. de action.* Et hic notat
- 5 Dec. in *3. notab.* qui propterea *num. 23.* infert videri dubitabile dictum Baldi in *l. Quæ sub conditione, §. Si quis, ff. de condit. institut.* quem hic refert, & sequitur Felin. ad *fin. vers. Et memento in æternum*, videlicet, quòd qui juravit, non venire contra contractum; potest nihilominus petere, ut pretium sibi suppleatur, in quo fuit deceptus.
- 6 Sed si peteret alternativè pretium suppleri, vel contractum rescindi, esset perjurus; quia illud, quod est simpliciter prohibitum, est etiam prohibitum alternativè. Et idem dixerunt Cyn. & Angel. in *l. 2. in 9. questione, Cod. de rescind. vendit.* Hoc inquam dictum secundum Dec. non videtur verum; tum quia, ut prædixi, petens alternativè, non dicitur præcisè alterum petere: imò alternativa ambiguitatem, & obscuritatem inducit, ut est textus in *leg. Prætor edixit, §. Quod autem, ff. de injur. in leg. Ubi autem, §. Qui id, ff. de verborum obligatione*, & notat Bart. in *l. Stipulationes non dividuntur, in ultima questione, ff. eodem*; tum quia, qui petit alternativè pretium suppleri, vel contractum rescindi, non videtur venire contra promissionem, quia quamvis simpliciter, & absolute promiserit non contravenire: hoc tamen intelligi debet contra voluntatem ejus, in cujus favorem juravit; alioquin eo volente, benè potest contractus rescindi; cum ipse juramentum sibi præstitum remittere possit, *cap. 2. de sponsul. Oldrad. cons. 241. Factum tale in fine, vers. Tertio quid plus*. Et est communis opinio, ut testatur Raphael Fulgos. *consil. 39. Ad primum, in princ. & Alexan. cons. 125. Vis, & consideratis, num. 2. vers. Secundo quia juramentum, lib. 1. & plenius cons. 59. Viso instrumento, in princ. lib. 1. & n. 7. vers. Non obstat tertium*. Quamobrem petitio alternativa, quæ in effectu pendet à voluntate debitoris, cujus est electio, *l. Plerumque in fine, ff. de jur. dot. & Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.*

d. reg. In alternativis, non videtur esse prohibita. Nec verum est, quod prohibetur simpliciter centeri etiam prohibitum alternativè: nam in contrarium est casus in l. Adigere, §. 1. ff. de jurepatr. & in l. fin. §. Is qui, ff. Qui, & à quibus. Et est gl. in c. Multorum in ver. Aut certe, 27. q. 2. Prædicta autem regula, videlicet in alternativis satis esse alteram partem esse veram, tres recipit declarationes:

Primò enim declaratur, seu restringitur, ut non procedat in alternativa, quæ ponitur inter personas, quia tunc resolvitur in copulativam, & sic requiritur concursus utriusque copulati textus est in *l. Cum quidam, C. de verbor. signific. Unde si testator instituat heredem Titium, aut Sejum, ambo erunt heredes, ut ibi est casus. Et similiter si Papa conferat beneficium Titio, aut Sejo, utrique debetur beneficium, & uno recusante, accrescit alteri; & dubitatio, *Vel*, eodem modo tunc ponitur copulativè. Ita notabiliter per *d. l. Cum quidam*, resolvunt Archid. & Gem. in *c. Pastoralis 7. q. 1. & sequitur Felin. hic n. 16. vers. Fallit primò*,*

Cæterùm hæc declaratio recipit octo notabiles sublimitationes, quas ponit Jas. in *d. l. Cum quidam*, ad quem remississe sufficit.

Secundò, prædicta regula declaratur procedere, si alternativa concipiatur per verba affirmativa, ut in exemplo hic posito in *littera*, & in *l. Plerumque, in fine, ff. de jur. dot.* Secus si per verba negativa, quia oportet, ut neutrum contingat. Textus est in *d. l. Si quis ita stipulatus, in fine, ff. de verbor. obligat.* ubi si promittis te daturum, si navis non venerit, aut Titius consul factus non fuerit, ad hoc ut non tenearis, requiritur, utrumque non factum esse. Ad idem textus in *l. Si is qui ducenta, §. Utrum, ff. de reb. dub.* ubi si sic concipiatur stipulatio, si illud, aut illud factum non erit, oportet, ut neutrum factum sit. Et tenent hic Card. n. 4. in *prima oppos. & Abb. in 3. not. n. 2. Idem tenet Ang. in d. l. Si quis ita, & Marian. Socc. cons. 52. Ut veram col. penult. relatus hic à Dec. n. 26.*

Contrarium tenet Imol. hic, & in *leg. Si quis ita stipuletur*, ubi Alex. ff. de verbor. oblig. quia sive sermo sit affirmativus, sive negativus, dispositio effectum habet verificata altera parte, ut in *d. leg. Si quis ita stipulatus*. Et est ex mente Dyni in *d. regul. In alternativis, vers. ad secundam partem oppono*, ubi dicit esse differentiam inter alternativam affirmativam, & alternativam negativam, quia in affirmativa sufficit alterum fieri, in negativa oportet alterum non fieri; tamen idem esse in utraque, si consideretur effectus, quia in affirmativa sufficit alterum affirmativè, in negativa sufficit alterum negativè. Tu distingue. Aut queritur, an in alternativa negativa sufficiat alterum adimpleri quoad effectum, ut committatur stipulatio; & conclusio sit non esse differentiam, an alternativa affirmativè, vel negativè concipiatur: quia utroque casu, si alterum verificetur, committitur stipulatio, ut in exemplo proximè relato. Et in hoc primo casu loquitur Dyn. ubi supra. Aut queritur, an sufficiat alterum adimpleri quoad effectum, ut stipulatio non committatur; & concludendum est non sufficere, sed oportere, ut neutrum fiat. Unde in exemplo, de quo supra, promitto decem, si navis non venerit, aut Titius consul non fuerit: si neutrum contingat, non committitur stipulatio, nec sum obligatus. Ita in effectu distinguunt hic Felin. n. 16. vers. *Fallit quarto*, & Dec. n. 26. qui propterea dicunt cavendum esse ab Abbate, dum in suo exemplo, videlicet, Dabo decem, si Imperator non venerit in Italiam, vel filius mihi non nascatur, dixit, Non sum obligatus, si alterum accidat; debuit enim dicere, si neutrum accidat. Et hoc sic declaratur, quia si alterum fiat ex alternativis, stipulatio committitur, ut dictum est. Ergo à contrario sensu, si alterum non fiat, non committitur stipulatio. Et ut verum sit hoc, id est, alterum non factum esse, necesse est, ut neutrum fiat. Et ita ad hoc ut non oriatur obligatio copulativè requiritur, ut neutrum fiat. Sed certè Abbas in meo codice non dicit illud, ad quod eum allegant Felin. & Dec. videlicet, Non sum obligatus, si alterum accidat: sed dicit, Non sum obligatus, si neutrum istorum accidat. Et ita concordat cum ipsis.

Adverte tamen, quia hæc distinctio procedit, si alternativa concepta verbis negativis sit posita in conditione, ut in exemplo superius posito, Dabo decem, si navis non

venerit, aut Titius consul factus non fuerit; tunc enim ad hoc ut sim obligatus, sufficit, ut alterum fiat; & ad hoc ut non sim obligatus, requiritur, ut neutrum fiat. At secus est, si alternativa negativa proferatur purè, & simpliciter, verbi gratia: Promitto contractum non rescindere, aut pretii supplementum non petere: tunc enim non sufficit, ut unum non faciam, sed teneor neutrum facere. Quod breviter, & dilucidè explicat Jo. Andr. in *d. c. c. In alternativis, in princ. de reg. jur. lib. 6. in mercur.* Intellige, inquit, regulam de qua ibi, de alternativis affirmativis; in negativis enim requiritur, ut neutrum fiat, *l. Si quis ita, ff. de verb. oblig. secundum Dynum.* Declarò, quia sicut affirmativa vult alterum fieri; negativa vult alterum non fieri, & sic neutrum fieri. Et sequitur Philipp. Franc. *n. 1. in 2. not.* Quamobrem lapsi sunt DD. qui absolute dixerunt non esse differentiam inter alternativam affirmativam, & negativam. Imò enim, qui promittit hoc, vel illud facere, satis est, ut alterum faciat. At qui promittit hoc, vel illud non facere, non sufficit, ut non faciat unum, sed teneor utrumque non facere.

11 Tertiò, prædicta regula, id est, in alternativis sufficere alterum adimpleri, declaratur procedere in alternativa propria, & simplici, quæ scilicet tam sensum, quam verba disjungit, qualis est dictio, *Vel*, ut hic in textu, & in *l. Pediculis, §. Argento, ff. de aur. & arg. leg. & in l. Cum quidam, in princ. C. de verb. signif. & tenet Bart. in l. Si quis ita legaverit, ff. de aur. & arg. leg. ubi per dicta jura reprobabat Cyn. dicentem, dictionem, *Vel*, non esse alternativam simpliciter, & idè utrumque requirere. Talis etiam est dictio, *Aut*, ut clarè probatur in *d. l. Si quis ita, in l. Si is qui ducenta, §. Utrum, ff. de reb. dub. in l. Prætor edixit, §. Quod autem, ff. de injur. & in l. Ubi autem, ff. de ver. oblig. & in hoc consentiunt omnes.**

12 Sed aliud dicendum est in alternativa impropria, & non simplici, sicut est dictio, *Seu*, & dictio, *Sive*, quæ appellantur subdisjunctivæ, & habent naturam mixtam, cum aliquando habeant naturam alternativam, aliquando conjunctivam, ut inquit Bart. in *leg. Si quis ita legaverit, post med. vers. Quædam est dictio disjunctiva, ff. de aur. & arg. leg. Abb. hic n. 4. & Bald. n. 14.* dicens dictionem, *Seu*, esse indifferentem ad disjunctam, & conjunctam. Et in his

13 dictionibus Bart. *loc. cit.* distinguit sic: Aut versamur in dispositione favorabili, ut in legatis, in quibus fit plenior interpretatio, quam in contractibus, *l. In testamentis, ff. de reg. jur.* Et dictiones hujusmodi stant copulativè. Et ita procedit illa lex, *Si quis ita*, ubi si legavero uxori mundum,

14 ornamenta, seu quæ ejus causa paravi, omnia debentur: nam favore legati, secundum Bart. disjuncta, *Seu* accipitur pro conjuncta. Aut versamur in dispositione non favorabili, ut in contractibus, arg. *l. Veteribus, ff. de pact. & c. Contra eum, de reg. jur. lib. 6.* Et dictiones, *Seu*, & *Sive*, stant alternativè, sicut dictio, *Aut*, prout de dictione, *Sive*, est text. in *l. Si ita quis stipuletur, ff. de ver. oblig. de quo latius per eundem Bart. in d. l. Si is qui ducenta, §. Utrum, ff. de reb. dub. Et hanc distinctionem sequuntur hic*

15 Imol. *n. 6. ver. Aut loquimur in alternativa hominis*, Abb. *n. 4. in penult. col. n. 16. in 3. fall.* & idem voluit Bald. in *d. l. Si quis ita legaverit*, & Rom. post alios in *conf. 363. Petitur, n. 2.* ubi Apostilla in *ver. Ampliationem*, citat plurimos, & est communis declaratio, ut inquit Dec. hic alios citans

16 sub *n. 27.* Unde si testator legat pecuniam, quam habet Perusii, seu Paduæ, utraque pecunia venit in legato, ut idem Bald. firmat in *l. penult. in 9. oppos. vers. Et hoc facit, C. De verb. signif. dicens esse novum dictum, & menre tenendum, quem sequitur Brixienfis in *Repert. in ver. Seu.**

17 Sed tu adverte; nam text. in *d. l. Si quis ita legaverit, ff. de aur. & arg. leg.* non fundat se in eo, quòd materia, sit favorabilis, sed in natura ampliatiiva dictionis, *Seu*, dum dicit: Hoc enim verbum, *Seu*, ampliandi legati gratiam positum est; & ita dictionem, *Seu*, ex sui natura esse augmentativam, per illum textum firmat Abb. hic *n. 4. Cald. conf. 548. in fin. alias 4. de verb. signif. Rom. d. conf. 363. n. 2.* dicens de hoc esse casum in *d. l. Si quis ita*, & allegat gloss. in *c. Ego Ludovicus, in ver. Seu, 63. d. ff. & Jo. in. Andr. in c. Licet, de offic. Vicar. & sequitur Cravetta *co. is. 105. n. 6.* Quare si hoc est ex propria verbi significatione, perinde locum habere debet in materia odiosa, atque in favorabili, qui etiam in odiosis sit lata interpretatio, quatenus patitur verbo-*

rum proprietates, *l. cum lege, ubi Aret. ff. de testam. & notat. Cald. conf. 1. de consang. & affin.* Præterea non videtur verum, materiam legatorum, de qua ibi agitur esse favorabilem. Imò enim regula est in contrarium, cum in legatis fieri debet stricta interpretatio, Ideòque in dubio videtur legatum, quòd minimum est, *l. Nummis, ff. de leg. 3. l. Apud Julianum, alias in c. Idem Julianus, §. Sejo, de leg. 1.* Testator enim censetur voluisse minus gravare heredem, quam fieri possit: *l. Unum ex familia, §. Si rem de leg. 2.* Nec obstat text. quem Imola allegat in *l. In testamentis, ff. de reg. jur.* Nam illa regula non videtur procedere in legatis, quæ licet in Testamento relicta sint, tamen strictè interpretari debent, ut prædixi; unde gloss. quæ ibi ponit exemplum in legatis, non bene dicit, & eam reprobat Dec. *ibid. n. 4.* Sed & Bart. in *l. Cum avus, ff. de condit. & demonstr. videtur intelligere illam legem respectu institutionis, quia institutio est caput testamenti, §. Ante heredem, in *ff. de leg. Et idè latior interpretatio fit in testamentis, quam in legatis, ut not. gl. fin. in l. Si plures, ff. de condit. instit.**

Tu conclude dictionem, *Seu*, regulariter esse disjunctivam, seu alternativam, *c. Literas, de despons. impub. cap. Pastoralis, de caus. pass. & prop. Clem. Non potest, de procur. c. ult. in fin. 75. dist. & notat Archid. in c. Ego Ludovicus, ad fin. 63. dist. Cald. conf. 248. circa med. vers. Idem probat dictio, Seu, alias 27. de præb. Gemin. conf. 32. n. 11. vers. Cum dictio, Seu, disjunctivam significet, Rom. conf. 179. n. 7. vers. Ex quibus quidem verbis, maxime ex dictione, Seu, quæ regulariter est alternativam; ubi Horatius Mand. in apostilla, in ver. Regulariter, plura cumulat; & idem Rom. conf. 165. ad fin. ubi dicit, naturam dictionis, *Seu*, esse disjunctivam; & idè non esse ad impropriatatem, id est ad conjunctionem trahendam; Alex. conf. 79. n. 5. lib. 5. dicens dictionem, *Seu*, esse disjunctivam, sicut dictio, *Aut*, & poni inter diversa, Crav. conf. 967. n. 3. cum seqq. ubi ait hanc propriè dici dictionem alternativam, quia de sui natura hoc importat. Unde si testator legat equum album, seu nigrum, alter tantum debetur, quia non videtur sensisse, de pluribus, ut inquit Bald. hic *n. 13.* quem sequitur Dec. *n. 28. vers. Et istud expressè.**

Et idem dicendum de dictione, *Sive*, ut in *l. Si quis ita stipuletur, ff. de ver. oblig. & tradit Imol. in conf. 14. n. 3.* ubi ait dictionem, *Sive*, propriè importare disjunctivam, seu alternativam. Unde Mar. Soc. hic dicebat nunquam sibi suaderi potuisse, ut si quis legaverit fundum talem, sive domum talem, utrumque debeatur, quia hoc videtur contra mentem testatoris.

Sed fallit primò hæc regula, quando dictio, *Seu*, jungitur cum relativo, quia eo casu auget, & ampliat dispositionem, *l. Ea tamen adjectio, ff. de leg. 3.* Unde si testator legat uxori mundum, & ornamenta, seu quæ ejus causa parata sunt, debentur omnia. Et in hoc casu loquitur text. in *d. l. Si quis ita legaverit, ff. de aur. & arg. leg.* secundum intellectum, quem ponit Bart. Soc. in *l. Si is qui ducenta, §. Utrum, ff. de reb. dub.* Quamobrem si legetur pecunia, quæ habetur Patavii, seu Perusii, ut in exemplo Baldi, de quo supra *n. 16.* debetur utraque; quia perinde est, ac si legata fuisset pecunia, quæ habetur seu Patavii, seu Perusii.

Nec obstat ponderatio Decii hic *n. 28.* quòd scilicet text. in *d. l. Si quis ita*, faciat vim simpliciter in illa dictione, *Seu*, quæ est ampliatiiva, non autem in relativo; imò enim non facit vim simpliciter, & absolute in sola natura dictionis, *Seu*, sed in modo, quo fuit adjecta; non enim dicit per verbum, *Seu*, legatum ampliari; sed dicit verbum illud ampliandi legati gratia positum esse. Et sic ponderat potius modum positionis, seu adjectionis, quam naturam verbi. Unde congruè dici potest habuisse relationem relativi.

Et per hoc puto idem dicendum, si testator uteretur participio, veluti, si diceret: Lego libros meos impressos, seu manuscriptos. Idem enim est, ac si dixisset: Lego libros meos, qui sunt impressi, seu manuscripti; cum participium resolvatur in suum verbum cum relativo, ut not. gloss. in *Clem. 1. in ver. Si dignitatibus, de præb. Bart. in l. Centurio, ff. de vulg. & pupill. & in l. 1. ad fin. ff. de condit. & demonstr. Alex. conf. 7. n. 16. lib. 7. & ita libri omnes veniunt in legato, per supradicta.*

Fallit secundò proposita regula, quando dictio, *Seu*, vel *Sive*,

per hoc puto idem dicendum, si testator uteretur participio, veluti, si diceret: Lego libros meos, qui sunt impressi, seu manuscripti; cum participium resolvatur in suum verbum cum relativo, ut not. gloss. in *Clem. 1. in ver. Si dignitatibus, de præb. Bart. in l. Centurio, ff. de vulg. & pupill. & in l. 1. ad fin. ff. de condit. & demonstr. Alex. conf. 7. n. 16. lib. 7. & ita libri omnes veniunt in legato, per supradicta.*

Fallit secundò proposita regula, quando dictio, *Seu*, vel *Sive*,

- sive, ponitur inter illa, quæ habet conformitatem, & convenientiam, ita ut non sit omninò diversa: tunc enim non stat alternativè, seu disjunctivè, sed ampliativè, ut hic per Dec. n. 28. *vers. Unde postremò cogitabam*. Et ita secundum eum potest intelligi textus in d. l. *Si quis ita legaverit*, ff. de aur. & arg. leg. Nam mundus, & ornamenta mulieris, de quibus ille textus loquitur in primo exemplo, satis dicuntur parata uxoris gratia, l. *Augmento*, §. *Ornamenta*, & §. *Mundus*, ff. eod. Et idcirco cum testator legavit mundum, & ornamenta, seu quæ uxoris gratia parata sunt; illa dictio, *Seu*, ponitur augmentativè. Et idem patet in secundo exemplo, id est cum testator legavit vina, quæ erant in urbe, seu portu. Nam de portu idem est iudicium, quod de urbe, l. *Casar*, ff. de publican. & c. *Ubi periculum*, §. *Porro*, de elect. libr. 6. Et quia vinum in portu destinatum erat ad civitatem, idcirco reputabatur esse in civitate, ut not. Bald. in l. *Ex facto proponebatur*, ad fin. ff. de hered. instit. & Alber. in l. i. §. 1. ff. de offic. Præf. urb. Non igitur mirum, si dictio, *Seu*, ibi stet ampliativè. Ad idem text. in c. 1. §. *Verum de stat. regul. lib. 6.* ibi, *Ab aliquo Principe, seu Domino temporali*, in l. fin. §. *Sunt munera*, ff. de muner. & honor. ibi; *Civilia seu publica*, & in l. 1. ff. de his quib. n. indig. ibi; *Legato, seu fideicommissio*. Hodie enim hæc per omnia sunt exæquata, ut in l. 1. ff. de leg. 1. Ad idem allego glossam notabilem in c. *Bona memoria*, il. 1. in verb. *Nominationem*, quæ est gl. fin. inf. de postul. Præf. dum ponderat, idcirco text. ibi dicere postulationem, seu nominationem, quia talis nominatio satis similis est postulationi, imò quasi idem est. Et ad hanc speciem videtur posse referri, quod ait Crem. *sing. 55. lego Digestum*, videlicet, si legeretur alicui Digestum vetus, seu Infortiatum, dictionem, *Seu*, augere; & utrumque deberi, sequitur Gomes in §. *Sed ista post*, n. 38. *instit. de action. & Honorat. Mand. ad Roman. conf. 363. in ver. Ampliationem*.
- Fallit tertio, cum dictio, *Seu*, ponitur inter synonyma, seu idem importantia, quia stat expositivè, seu declarativè, Clem. 2. *Romanus*, de prob. Clem. 2. *de vit. & honest. Cler. Clem. 2. de censib. Conc. Trid. c. 10. sess. 7.* ibi, *Dimissorias seu reverendas*, in c. 1. sess. 24. ibi, *Examinis, seu inquisitionis*, & passim alibi, Gemin. *conf. 115. super dubio*, n. 7. Bald. *conf. 218. Statuto*, nu. 3. *vers. Si autem ponitur*, lib. 2. & *conf. 203. Punctus quidam*, nu. 2. lib. 5. Paul. de Castr. *conf. 379. Primo videndum*, colum. 2. *vers. Tertio dico*, lib. 1. Socc. Jun. in l. *Centurio*, nu. 174. *vers. Ad secundum*, ff. de vulg. & pupil. Quod maximè procedit, ne in dispositione (superfluitas inducatur, ut per Paul. de Castr. *loco cit.* Et idem dicendum de dictione, *Sive*, quæ cum ponitur inter synonyma, exponitur pro, *Id est*, ut cum dicitur Alex. sive Paris, l. *Ad protegendam*, & ibi gl. 1. C. *De in litem dand. tut.* & notat Bart. in d. l. *Si quis ita legaverit post med. vers. Quadam est dictio disjuncta*, licet Dec. hic num. 31. in prædicto exemplo dixerit dictionem, *Sive*; augere; quod non est verum, quia Alexan. non est alius à Paride, ac proinde dictio, *Sive*, non auget, sed exponit.
- Fallit quartò, cum dictio, *Seu*, ponitur inter genus, & speciem, quia resolvitur in conjunctam, ut leg. *Sape*, ibi, *Dari, seu donari*, ff. de verb. signif. & firmat Bart. in leg. *Quintus*, la 1. per illum text. n. 3. ff. de aur. & arg. l. & sequuntur DD. hic. Similiter & dictio, *Sive*, cum ponitur inter genus, & speciem, stat expositivè pro, *Id est*, ut per eundem Bart. in *conf. 41. Statuto civitatis*, nu. 3. *ver. Et quod ponatur*, libr. 2. ubi Apostilla in *ver. Præcedit genus*, dat concordantes.
- Fallit quindò, si aliàs sequeretur absurdum: nam ad illud vitandum, dictiones, *Seu* & *Sive*, quamvis verba disjunctant, sensum tamen conjungunt, ut tradit Paul. de Castr. *conf. 318. Viso, & examinato*, n. 4. lib. 1.
- Fallit sextò, ubi apparet de mente disponentis, quia tunc dictiones, *Seu*, & *Sive*, possunt importare conjunctionem, item disjunctionem, sive disgregationem, & quandoque expositionem, prout aliæ conjunctiones, ut firmat Bald. *conf. 229. Primum dubium*, n. 2. *vers. Secundum punctum*, lib. 1. Imol. *conf. 44. n. 3.* ubi dicit dictionem, *Sive*, propriè importare disjunctivam; seu alternativam; sed importare conjunctionem, ubi constat de mente proferentis. Unde ut notabiliter inquit Bald. hic n. 2. tene pro firma regula, quòd semper ad intentionem disponentis est recur-

Prosp. Fagnan. in J. Lib. Decretal.

rendum, ut solemnitè notat Bern. in c. *Ex parte*, in gloss. 1. *sup. eod.*

Ex his patet, Doctores circa dictiones, *Seu*, & *Sive*, esse admodum varios; alii enim dicunt illas sui natura esse augmentativas; alii censet esse ex propria significatione alternativatas, seu disjunctivas; alii verò asserunt eas habere naturam mixtam, & esse indifferentes ad conjunctam, & disjunctam: fateor tamen eas habere symbolum, & convenientiam quamdam cum conjuncta; unde in eam faciliùs transeunt, quàm dictiones, *Aut*, & *Vel*, quæ strictè sunt alternativæ. Et propterea quamvis superius firmatum sit, legatum pecuniæ, quæ habetur Perusii, seu Paduæ, utrumque comprehendere; secùs tamen est, si legeretur pecunia, quæ habetur Perusii, vel Paduæ, quia altera tantum deberetur, nec alternativæ, *Aut*, transit in conjunctam, cum hoc non reperitur jure cautum, prout hic firmant Imol. & Felin. quidquid contra senserit Cardin. item Cyn. & Alber. de Rosate in l. *Cum quidam*, C. *De verb. signif.* Nam Cyni opinionem dixit esse falsissimam Bart. in l. *Si iis qui ducenta*, §. *Utrum*, ff. de rebus dub. & sequitur Jas. in d. l. *Cum quidam*. Et ita secundum eum textus in d. l. *Si quis ita legaverit*, procedit tantum in dictione, *Seu*, & *Sive*, quæ licet regulariter sint alternativæ, faciliè tamen transeunt in conjunctam. Unde quatenus habeant mixturam disjunctæ, & conjunctæ; proximius tamen accedunt ad naturam disjunctæ, seu alternativæ, & in ea magis incalescunt, ut de Hermaphrodito dicitur in l. *Queritur*, ff. de stat. homin. & in c. *Si testes*, §. *Hermaphroditus*, 4. q. 3. licet quandoque augeant, quandoque exponant, prout suadet mens disponentis, & subjecta materia, ut declarat Egid. Bellam. *conf. 39. nu. 7. & 8.* & Felin. hic num. 3. qui ad hoc quamplurimos cumulat, licet satis confuse.

Secundò nota, rescriptum, in quo duo alternativè narrantur, non esse subrepticium ex eo, quòd alterum sit falsum, & sic falsitas, vel subreptio in uno ex disjunctivè narratis non vitiat rescriptum, & utile per inutile non vitiatur secundum Egid. Cremon. quem hic sequuntur Jo. And. n. 7. Bald. n. 1. *vers. Nota quod alternativa*, Butr. n. 2. & Card. n. 2. & 3.

Tertio nota, non valere illationem, *Quis est filius sacerdotis*: ergo est in sacerdotio genitus. Sicut contigit in Jo. Andr. cujus pater erat magister grammaticæ, cumque genuit antequam esset in Presbyterum ordinatus, ut idem de seipso refert in addit. ad Specul. in Rubr. *de fil. Presbyt.* ut se defenderet adversus eos, qui ipsum spiritum adstruebant. Ad hoc bonus textus in c. *Ad extirpandas*, & quod ibi dixi n. 4. *infra de fil. Presbyt.* & in l. 2. §. *In filiis*, ff. de Decurion. ubi natus ante Decurionatum est filius Decurionis. Unde inferitur, ut ad repellendum aliquem à beneficio non sufficiat probare promovendum esse filium sacerdotis, nisi etiam probetur post sacerdotium genitus, ut hic per Butr. n. 4. & Abb. in l. 2. *notab.* Et intellige sacerdotium pro ordine sacro, cum hodie Subdiaconatum annexum habeat votum solemne continentivæ, cap. 1. *infra, qui Cler. vel voven.* & c. *Unde voto* lib. 6. Fallit, si ageretur de beneficio paterno: quia tunc satis esset probare eum filium sacerdotis, licet non procreatum in sacerdotio, cum filius etiam legitimus prohibeatur immèdiatè succedere in beneficio patris ut est casus in c. *Ad extirpandas, de fil. Presbyt.* & hic declarat Abb. n. 1. Felin. n. 2. *ver. Et ad istum textum*, & Dec. n. 6. Item fallit, si esset filius genitus ex sacerdotio in Ecclesia Orientali, quæ votum continentivæ non admisit, c. *Nicensana*, 31. *dist. & c. Cum olim, de Cler. conjug.* Felin. eod. n. 1. *in fin.*

Quartò nota, esse, in optione illius, qui ad duo alternativè tenetur, alterutrum præstare, ut liberationem consequatur, l. *penult. C. de conduct. indeb. & c. Referente*, inf. de prob. cum aliis hic allegatis in gloss. in *ver. Istorum*, quam communiter DD. recipiunt. Et sic in alternativis electio regulariter est debitoris, *reg. in alternativis, de reg. jur. lib. 6. Plerumque*, §. *fin. de jur. dot. & §. Huic autem qui loco, inst. de act. cum simil.*

Fallit hæc regula multipliciter, ut hic per DD. præsertim Felin. num. 4. sed præcipuè recipit duas notabiles limitationes. Prima est, ut non procedat in legatis alternativis, ita gloss. in l. *Lucio*, in verb. *Vendicare*, ff. de legat. 2. quæ notabiliter dicit in legatis alternativis electionem esse hæredis, si ad eum verba dirigantur, puta, Hæres dato;

sed si dirigantur ad legatarium, ipsius esse electionem, ut si dicatur, Tu legatarie percipito. Verum si testatur utatur verbo, *Lego*, quod est indifferens, vel simili, in dubio electionem esse legatarii, & non heredis. Quam gl. reputat singularem, & meliorem de corpore juris, Imol. hic n. 5. & Felin. d. n. 4. *vers. Facit Glossa*, & Alex. in l. *Qui duos*, ff. de leg. Idem tenet Dyn. in d. reg. In *alternativis*, & Bald. in d. l. *Lucio*. Secunda limitatio est, ut non procedat in penis alternativè appositis, quia non datur optio reo, & sic debitori, sed iudici, Gloss. fin. in c. *Acrapula infra de vit. & honest. Cler.* quam sequuntur Jo. Andr. & communiter DD. ibi testatur Abb. n. 4. & sequitur Felin. hic plurimos cumulans, nu. 5. *vers. Fallit quintò*, ubi amplius hanc fallentiam restringit decem modis, quos per te videas.

Ultimò nota, alternativam regulariter esse electionis, non ordinis. De quo tamen hic latius, ut in quæst. seq. Et de his duabus speciebus alternativæ, vide gloss. unic. in regula *Sexti*, In *alternativis*.

45 **QUÆRO**, cum decreto Concilii Tridentini c. 18. *vers. Sint verò*, sess. 24. statutum sit, ut Examinatores Synodales pro Parochialibus conferendis sint Magistri, seu Doctores, aut Licentiatii in Theologia, aut Jure Canonico, vel alii clerici, seu regulares etiam ex Ordine Mendicantium, aut etiam seculares, qui ad id videbuntur magis idonei: numquid inter diversa personarum genera ibi alternativè expressa optio sit Episcopo tributa, vel potius ordo præscriptus, aded ut clericos gradu Magisterii, Doctoratus, aut Licentiatuæ carentes eligere non debeat, ubi aliorum his qualitatibus præditorum copia superpetat.

46 Videtur respondendum, alternativam, *Vel*, quæ habetur in d. *vers. Sint verò*, præscribere ordinem, non electionem; & Episcopum ad secundam partem alternativæ pervenire non debere, quamdiù primæ possit esse locus.

47 Primò quidem, quia etsi alternativa regulariter electionem tribuat, & alteram ejus partem adimplere sufficiat, ut hic, & in c. *Cum plures*, ubi Gloss. in *ver. Forma*, de off. deleg. lib. 6. cum concordantibus, de quibus supra in 1. notabili; tamen quando est posita inter personas habentes diversas qualitates, & in primo nominatis subest major ratio, quam in posterioribus in secunda parte alternativæ comprehensis; tunc alternativa ordinem inducit, non electionem; & ad secundam partem alternativæ perveniri non debet, nisi in subsidium, & in defectum primæ. Ita probat textus in c. *Metropolitano*, junctâ Glossâ in *ver. Ex presbyteris*, 63. dist. ubi cum textus jubeat, ut Metropolitanus defuncto, in ejus locum subrogetur alius ex Presbyteris, vel Diaconis; gl. notat, illis verbis esse designatum ordinem, ut ex Diaconis Metropolitanus non

48 eligatur, nisi defint Presbyteri. Idem probat text. in l. *Heredes mei*, §. *fin. ad Trebell.* ubi fideicommissum relictum alternativè nepotibus, vel cæteris cognatis, non debetur cæteris cognatis, donec extent nepotes, qui prædicti præsumuntur; & in l. *Cum Pater*, §. *penult. ff. de leg. 2.* ubi disjuncta posita inter personas, inter quas cadit affectio ordinata, non resolvitur in conjunctam, ut ibi per Bart. Unde si testator mandet aliquid dari liberis, aut iis deficientibus, consanguineis, aut affinibus; sequimur ordinem, ut ait gl. in d. c. *In alternativis*, *vers. Sunt tamen quedam alternativæ*, in quibus debet ordo servari. Id ipsum colligitur ex l. *Si fundum sub conditione*, §. *His verbis*, de leg. 1. & c. *Mandato*, de præb. lib. 6. & notat gl. c. *Licet in verb. Vel in Parochiali*, de sepulturis, in 6. quam ibi Joannes de Lignano relatus à Franc. restatur esse communiter approbatam, Felin. in c. *Cum dilectus*, num. 4. *vers. Et dicit Glossa*, infra eodem. At in casu nostro major ratio subest in Magistris, Doctoribus, & Licentiatii pro illorum idoneitate, quam in simplicibus clericis. Ergo ordo scripturæ spectandus est, ita ut hi eligi non debeant, nisi ubi illi deficiant.

Secundò, idem suadetur, qui aliàs prima pars alternativæ esset otiosa: nisi designaret ordinem; & satis fuisset tribuere Episcopo facultatem eligendi clericos seculares, vel regulares idoneos. Ad quod absurdum vitandum fatari necesse est, secundam partem alternativæ esse subsidiariam: nam ne syllaba quidem in legibus debet esse superflua secundum Bald. in rubr. *C. De contrah. empr. qu. 9.* quin po-

rius debent verba intelligi improprie, & contra eorum naturam, quam ut nihil operentur, c. *Si civitas*, de sent. excomm. lib. 6. & Abb. in c. *fin. num. 8. de præb. & in conf. 32. col. 1. post med. lib. 2.*

Tertiò, id confirmari potest, qui aliàs S. Congr. Conc. 49 idem videtur censuisse circa intellectum c. 16. *sess. 24.* ubi jubetur eligi Vicarius Capituli sede vacante, qui sit saltem in jure Canonico Doctor, vel Licentiatii, vel aliàs quantum fieri poterit idoneus. Declaravit enim nisi defint Doctores, & Licentiatii, non posse eligi alium his qualitatibus carentem.

Non obstat, quòd illa verba posita in fine secundæ partis alternativæ videantur tribuere facultatem præferendi non Doctores, & non Licentiatos, si sint magis idonei, Doctoribus: & Licentiatii, quia responderetur, vel illa verba posita in fine ex regula vulgata referri ad totam clausulam, ita ut eligi debeant magis idonei ex singulis gradibus ibi expressis, vel si referenda sit ad secundam partem alternativæ tantum, hoc importate, ut cum in defectum habentium qualitates expressas in prima parte alternativæ pervenitur ad personas expressas, in secunda ex eis eligantur, qui ad id magis idonei videbuntur, Et sic illa verba non adverterantur suprapositæ opinioni.

Item non obstat, quòd cum in secunda parte habeatur 50 mentio Regularium, quorum plures Religiones non habent institutum hos gradus conferendi, sequeretur, secundum hanc opinionem, ut Episcopus deberet præferre graduatos plerumque non admodum literatos Regularibus longè doctioribus, qui ad gradus hujusmodi ex Religionis instituto non promoventur. Quia responderetur hoc absurdum vitari, si ita intelligamus Conc. ut ex illis Religionibus, quæ his gradibus carent, possint assumi non habentes eas qualitates, etiam si alii graduati non defint: nam in illis fortè non videtur necessarium hos gradus requirere, cum eos assequi ex instituto Religionis prohibeantur.

Deinde responderetur Concilium absolute voluisse, ut primo loco deputarentur Magistri, seu Graduati; quia cum hi studiorum cursus peragere, & in publicis functionibus litteraturæ periculum facere consueverint, eos juris præsumptione sufficienter idoneos judicavit; à qua quidem juris præsumptione quemadmodum noluit posse recedi ex eo quòd alii aptiores, & doctiores reperirentur ex clero seculari, cum alternativa, ut dictam est, sit ordinis, non electionis: ita nec censendum est voluisse, ut posset recedi ex eo, quòd aptiores reperirentur ex clero Regulari; utrosque enim sub una, & eadem oratione, ac determinatione Concilium complectitur. Unde succedit regula *l. Jam hoc jure*, §. *fin. ff. vul. & pupill. & l. fin. C. De sent. de qua per Dec. in c. *Novit nu. 56. de judic.* Nec videtur inconveniens, ut Episcopus carere debeat in hac functione ministerio Regularium, qui ex instituto hos gradus suscipere non solent. Quandoquidem Patres Concilii non latebat multas Religiones extare ejusmodi instituti. Unde si voluissent eos comprehendere, expressissent: arg. *l. Unica*, §. *Si autem ad deficientes*, c. *de caduc. toll. & c. Ad audientiam*, *vers. Nam si intelligeremus*, de decim. ejusmodi enim expressio parum de membrana occupasset, ut inquit Oldr. *conf. 266. n. 10.* Et 51 quemadmodum absurdum non est, ut Regulares quantumvis idonei non possint esse Judices Synodales, si careant qualitatibus requisitis in c. *Statum*, de rescript. in 6. ut in *Clem. 2. eod. tit. nec judices conservatores*, si non habeant requisita c. *fin. de off. deleg. eod. lib. & Constitutionis Gregor. XI. de Conservat.* ita nec videtur absurdum, ut non possint esse Examinatores Synodales, nisi deficientibus Magistris, aut Graduatii: nam ubi lex certas qualitates actu requirit, debent illæ qualitates actu concurrere, nec sufficit aptitudo, Abb. in c. *Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, n. 10. de elect. gl. & DD. in d. c. *Statutum*, & Rom. *conf. 216. Electio*, n. 3. 5. & seq. 52 Quinimò in Religionibus Monasticis gradus Magisterii, Doctoratus, & alii similes non sunt in usû: & tamen Monachos, Graduatii non deficientibus, Concilium aperte excludit in d. c. 18. *sess. 24.* ut indicant verba illa, *Etiam ex Ordine Mendicantium*, quæ posita sunt ad differentiam non Mendicantium. Ergo si Conc. existentibus Graduatii, in Examinatores Synod. noluit deputari posse Monachos, licet ex eorum instituto hos gradus suscipere non soleant; eodem modo dicendum est noluisse, ut deputari possent Regulares: etiam ex illis Ordinibus Mendicantium, qui sumi-*

- 53 simile habent institutum. Præsertim verò, quia in Mendicantibus major suberat ratio dubitandi, quin deputari possent, ut innuunt eadem verba, *Etiam ex ordine Mendicantium*; ponderando particulam, *Etiam*, quæ implicat casum magis dubitabilem, c. *Tanta de simon. Gemin. conf. 65. n. 8. vers. Sed dictio.*
- 54 Cæterum adverte, quia et si Episcopus eligere debeat Examinatores prædictis qualitatibus insignitos, si eorum copia suppetat; non tamen sequitur, ut si alios clericos idoneos eligat, concursus propterea sit nullus: nam Sacra Congregat. Concilii aliàs consula in casu Montis Regalis, an concursus habitus coram Examinatoribus Synodalibus non Doctoribus, vel Magistris, autem saltem Licentiatibus in Theologia, vel Jure Canonico, sit nullus, cum præsertim alii extant his qualitatibus præditi: Die 2.

Augusti 1607. respondit debuisse quidem eligi Examinatores, qui sint Magistri, sive Doctores, aut Licentiatibus in Theologia, aut Jure Canonico; cæterum etiamsi his qualitatibus careat, concursus non esse propterea nullum.

Illud prætereà omittendum non est, si alicubi non reperiantur Doctores, nisi prorsus imperiti; eo casu licere Episcopo, prætermisissis Doctoribus, alios clericos magis idoneos deputare, sive sæculares, sive regulares, ut aliàs in electione Vicarii Capitularis respondit S. Congr. approbavit enim electionem factam de Vicario, non Doctore, nec Licentiatibus aliàs idoneo, cum ibi non extaret nisi unus Doctor, isque omninò imperitus: Doctor enim ignarus perinde ac nullus, Felin. post alios in c. *Clerici, n. 1. vers. Utrum autem Doctor titulo tantum, inf. de jud.*

D E R E S C R I P T I S.

Idem Alexander III. Tornacensi Episcopo.

C A P U T VII.

Eam te: & infrà. Dudum siqui dem ante tuam promotionem literæ à nobis (si benè meminimus) emanarunt, quibus Decano, & Ecclesiæ tibi commissæ, te adhuc in eodem capitulo existente, mandatum dedimus, & præceptum, ut P. (qui de gente Judæorum originem duxit, & divina gratiam fidem Christi suscepit) in Canonicum reciperent, & præbendam sibi conferre deberent: & infrà. Ipsi verò (quia donatio præbendarum ad te spectabat) præceptum nostrum executioni non potuerunt mandare. Cum itaque præscriptus P. te super hoc ex parte nostra requireret, respondisti, quòd nullum inde mandatum receperas, & sic eum à te infecto negotio remisisti. Quòd nullatenus fecisse deberes, si datam literarum diligentius attendisses: cum tempore, quo literæ ipsæ datæ fuerunt, de capitulo ipso esses, sicut qui eras Archidiaconus, & Canonicus ejusdem Ecclesiæ, nec esses adhuc in Episcopum consecratus: & infrà. Pro eo verò, quòd Judæus extiterit ipsum dedignari non debes.

S U M M A R I U M.

- 1 **S**ede vacante, si Papa tribuat Capitulo uti vicesgerenti, ut præbendam conferat, Episcopus ibi creatus mandatum adimplere tenetur.
- 2 Capitulo si diriguntur monitoria, vel præceptoria super receptione alicujus, & ad Episcopum spectat receptio Episcopus, qui tempore data erat de Capitulo, exequi tenetur.
- 3 Promotus non dicitur quis ante consecrationem, licet sit electus, & confirmatus, vel provisos, & n. 5. 9. & 15.
Contrarium, n. 23. & seqq.
Declaratur, n. 30. & 38.
- 4 Episcopi promoti in Curia an ex Bulla Urbani VIII. teneantur se conferre ad residentiam infra mensem computandum à die provisionis, an vero à die consecrationis, & n. seqq. usq. in fin.
- 6 Episcopus non dicitur ante consecrationem, sed electus, & n. 28.
Declaratur duobus modis, ut num. 30. & 38.
- 7 Electio, & consecratio unum faciunt Episcopum.
- 8 Pontifex non dicitur ante consecrationem.
- 9 Provisus à Papa ante consecrationem non dicitur Episcopus, sed electus.
Declaratur, n. 30. & 38.
- 10 Archiepiscopus appellari non potest ante susceptionem Pallii.
- 11 Papa ante consecrationem, & coronationem ex stylo non scribit nomen suum, nec Pontificatum in data, sed utitur in dimidia Bulla, & appellat se electum, & n. 13.
- 12 Asserentes tamen eum non debere se Episcopum, sed electum inscribere, sunt eo ipso excommunicati.
- 14 Imperator non dicitur ante coronationem.
Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

- 15 Provisio, seu pronuntiatio Papa in Consistorio habet vim electionis, & confirmationis.
- 16 Episcopi, vel Pontificis appellatione in materia pœnalis non venit electus confirmatus ante consecrationem.
Contrarium, n. 25.
- 17 Civitas interficiens electum non incidit in pœnam interficientis Episcopum.
- 18 Promoti in curia ad Episcopatum tenentur visitare Cardinales presentes.
- 19 Lex debet esse rationabilis, & possibilis, aliàs non est obligatoria.
- 20 Episcopi aqua ex causa possunt singulis annis duos vel tres menses ab Ecclesia abesse, & n. 26.
- 21 Et hæc facultas non fuit eis adempta per Constitutionem Urbani VIII. super residentia.
- 22 Et illa uti possunt à principio suæ promotionis, etiam antequam se conferant ad residentiam.
Contrarium n. 37.
- 24 Provisi à Papa etiam ante consecrationem appellantur promoti, & n. 27.
- 25 Provisi nondum consecrati accedentes ad Ecclesias, & administrantes ante levatas Bullas, incidunt in pœnas Extrav. Injunctæ, de elect.
- 26 Constitutio in favorem animæ recipit latam interpretationem, si exorbitans, & pœnalis.
- 29 Præfati Cathedralibus Ecclesiis dicuntur etiam non consecrati.
- 30 Episcopi appellatione venit etiam electus, quando in comilitat eadem ratio, que in consecrato.
- 31 Episcopus electus, & confirmatus tenetur personaliter residere, sicut consecratus, & num. seqq. & numer. 40.
- 32 Et inter eum, & eligentes contrahitur spirituale conjugium.
- 33 Episcopus electus, & confirmatus ante consecrationem

non potest exercere, ea, quæ sunt ordinis Episcopalis, sed ea solum, quæ sunt jurisdictionis.

- 34 Formula, quæ utitur Papa in promovendis Episcopis in Consistorio.
- 35 Parochus tenetur personaliter residere, etiamsi nondum sit promotus ad sacerdotium.
- 37 Abscedere non dicitur, qui prius non resedit.
- 38 Episcopi appellatione venit tantum consecratus in concernentibus exercitium, & decorem ordinis Episcopalis.
- 39 Sed in concernentibus jurisdictionem venit etiam electus confirmatus, vel provisus per Papam.
- 41 Electus confirmatus potest dare licentiam clerico se absentandi à Parochiali studiorum causa.

1 **E** Antea. Intellectus hujus cap. est admodum involutus, maximè propter scripta intricata Innocent. & legitur quinque modis, ut hic per Card. in 3, 4. & 10. opposit. communiter tamen sic summatur: Si vacante Sede Papa scribat Capitulum, ut præbendam conferat, Episcopus ibi creatus mandatum adimplere tenetur. Hoc dicit Jo. And. Bald. Bellam. Butr. Anch. Imol. Abb. & Jo. de Anan. Sed juxta 4. lectur. Innoc. quam dicunt communiter approbatam Card. & Abbas in princ. & Ripa nu. 44. circa fin. vers. Quartus fuit intellectus, hoc intendit: Si vacante Sede scribitur Capitulo tamquam gerenti vices Episcopi, ut præbendam alieni conferat, si creatur Episcopus nondum executo mandato, & ad eum spectat collatio præbendarum, illud adimplere tenetur.

2 Adverte tamen, quia in dubio mandatum factum Capitulo Sede vacante censetur factum Capitulo uti vices gerenti: unde procedit lectur. Jo. And. ut bene hic per Henr. Boich. n. 8. & Rip. in princ. n. 48. Vel me ius juxta 5. lectur. de qua per Cardin. in princ. & in 10. opposit. Si Capitulo diriguntur Monitoria, vel Præceptorie super receptione alicujus, & ad Episcopum spectat receptio, Episcopus, qui tempore date erat de Capitulo, exequi tenetur: & secundum hanc lecturam, quæ magis consonat rationi ponderatæ in litera ibi, Quod nullatenus fecisse deberes, si datam literarum diligentius attendisses: text. videtur procedere de plano. Continet autem quinque, ut dicebat Host. mandatum, executionem, cavillationem, reprehensionem, & antipophoram.

3 Nota primò, ibi: Ante tuam promotionem, juncto fine ibi, Nec adhuc esses consecratus, Episcopum electum, & confirmatum, ante consecrationem: non dici promotum ad Episcopatum: & ita ex hac littera deducit Franc. Vercellen. cum quo transiunt communiter DD. ut latius dicam infra n. 5.

4 Et ex hoc infero ad quæstionem, quæ nuper contigit in facto. Urbanus VIII. sa. me. in Bulla super residentia Episcoporum edita die 14. Decembris 1634. quæ incipit, Sanct. Synodus statuit, ut jam Præfecti Cathedralibus, vel majoribus Ecclesiis etiam S. R. E. Cardinales itineri committant, & ad residentiam conferant infra unum mensem, si in Urbe existant; infra duos, si extra Urbem in Italia; si extra Italiam, infra quatuor computandos à die publicationis Bullæ: nondum autem Præfecti, infra prædictos terminos computandos à die eorum promotionis, sub pœna amissionis facultatis testandi, & aliis pœnis in constitutione expressis. Quæsitum est, an verba illa, A die promotionis, intelligi debeant à die consecrationis, an verò à die propositionis, & provisionis in Consistorio, ita ut provisus in curia, & non consecratus, si infra mensem non contulerit se ad residentiam, incidat in pœnas constitutionis.

5 Et quidem verba illa, A die promotionis, esse exponenda, id est à die consecrationis, videtur suaderi posse, quia non dicitur, quis promotus ante consecrationem, licet sit electus, & confirmatus, ut probatur in hoc c. conjungendo principium, ibi: Ante suam promotionem, cum fine ibi, Nec adhuc esset consecratus: & originaliter ex hac littera deducit Franc. Vercellen. quem postea sequuti sunt Jo. And. n. 3. Bellam. in princ. vers. Promotionem, Butr. Card. Anch. Imol. Abb. & Felin. omnes in 1. not. Jo. de Selva in tract. de benef. p. 1. q. 2. nu. 48. ubi ex hoc infert, ut si in privilegio fiat mentio de promotis, non veniant electi non consecrati, per text. hic. Similiter ante consecrationem non dicitur Episcopus, sed electus, c. Tam litteris, & ibi Abb. in 1. not. de testib. c. Tui nuper, ibi, Episcopo, vel electo De his quæ fiunt à Prælati sine conf. Capit. ubi etiam Abb. in 1. notab. Gloss. 1. & DD. in c. 1. de Relig. domibus cum similibus, ut hic per Fe-

lin. col. 2. in fin. vers. Cum istis concordant, & bene probatur in rubr. de translat. Episc. vel elect. Et meritò, quia electio, & consecratio unum faciunt Episcopum, ut dicit text. in c. Sicut 40. dist. Non etiam appellatur Pontifex, ut per gl. in Clem. 2. in vers. Pontificum, de celebr. M. s. s. cum qua concordat ibi Paul. Jo. de Lignan. Imol. & Card. in 3. q. & Jo. de Selva de benef. p. 1. d. qu. 2. n. 48. Quod locum habet non modò in canonicè electis, & confirmatis, sed etiam in illis, quos Papa pronuntiavit Episcopos, quia ante consecrationem vocantur electi, ut notat Abb. in c. Tua n. 2. vers. Et idem hic hodie de his, quæ fiunt à Prælat. sine conf. Cap. & in c. Cum in cunctis, §. Cum vero n. 6. de elect. Felinus hic 4. 3. vers. Tertio, extende, Jo. de Selva d. q. 2. n. 48. vers. Idem esset in illis. Quænam modum nec ante susceptionem Pallii potest aliquis appellari Archiepiscopus, c. Nisi, infra de authorit. & usu Pallii, c. Quod autem, de electione. Nec electus in Papam ante benedictionem, coronationem, & consecrationem ex stylo intitulum Pontifex, nec scribit Pontificatum in data, ut notat gloss. super data Sixti in ver. Pontific. item gl. in fin. in proem. Clem. licet, ubi primùm à duabus partibus Cardinalium vocem habentium eligitur, Præfatum assumat, c. Licet de vitanda, & ibi dixi n. 5. de elect. & in c. Significasti, n. 32. eod. tit. & asserentes ante suæ coronationis insignia se non debere Episcopum simpliciter, sed electum inscribere, sententiam excommunicationis incurant, ut in Extravag. Quia nonnulli, de sent. excomm. de qua stupet gl. ibi noviter facta, quia de stylo Curia etiam moderno ante consecrationem non exprimit Papa in Bulla nomen suum, sed dimidia Bulla utitur, & se electum appellat: idè de illa Extr. judicet Apollò, ut inquit Felin. hic nu. 6. Similiter electus in Imperatorem non dicitur Imperator nisi corona suscepta, l. antepenult. ff. de milit. testam. l. Bene à Zenone, c. de quadr. præscr. gloss. præalleg. super data Sixti in ver. Pontific. item gl. in Clem. 1. circa med. vers. Ego enim, in ver. Futurus, de prejur. & Ang. in d. l. Bene à Zenone, de quo ibi egregiè per Salic. n. .... Oldrad. conf. 18. incip. Quæstio est utrum Imperator ante coronationem, per tot. dixi in d. c. Licet de vitanda, num. 7. de elect. & alia plura his similia congerunt hic Fel. n. 2. Ripa n. 5.

Si igitur electus, & confirmatus, ante consecrationem non potest dici promotus: ergo nec pronuntiatus a Papa in Consistorio, quia talis pronuntiatio; seu provisio Papalis habet vim electionis, & confirmationis, secundum Innoc. in c. Cum olim in princip. de caus. possess. & propr. Gloss. in cap. 1. in ver. Provisionem, de elect. libr. 6. ubi quòd Papa providendo eligit, & confirmat, Abb. in d. c. Tua, n. 2. vers. Et idem dic hodie, de his quæ fiunt à Prælat. & in d. c. Cum in cunctis, §. Cum vero, nu. 2. vers. Sed quæro, de elect. ubi quòd Papa creat Episcopos solo verbo, & talis creatio dicitur provisio, quæ habet vim electionis, & confirmationis: alios citat Felinus hic n. 3. vers. Differunt tamen. & consequenter Bulla Urbani VIII. quæ de promotis loquitur, non debet extendi ad provisos non consecratos; nam quibus non conveniunt legis verba, neque ipsa dispositio convenire videtur, lege Si servum, §. Non dicit Prætor. ff. de aqua quotidiana, & Host. l. 4. §. Toties, ff. de damn. insect. & eò magis, quia Bulla est pœnalis; in materia autem pœnali appellatione Episcopi, vel Pontificis minimè venit electus, & confirmatus, si nondum sit consecratus, ut notat gl. in Clem. Si quis suadente, in ver. Quem vis Pontificem de panis, & Baldus in l. Si nondum, post princip. C. de furt. ubi quòd civitas interficiens electum, non incidit in pœnam interficientis Episcopum, de qua in cap. Ita nos, 25. quæst. 2. & eum sequitur Felinus hic num. 1. in princip. vers. Unde Bald. Quibus accedit, quòd per Extravag. Injuncta, de electione Episcop. tenetur Bullas suæ promotionis expedite, & antea prohibentur ad Ecclesias sibi commissas accedere, aut in illarum administratione se immiscere: & ex constitut. 7. Leonis X. in Conc. Lateranensi edita, quæ incipit, Superna in §. 6. Promoti visitare tenentur Cardinales, qui presentes in Curia fuerint, in Bull. tom. 1. pag. 475. & plerumque debent alia etiam negotia in Curia explicare. Quæ vix fieri possent infra spatium unius mensis. Unde non est verisimile, ut Pontifex voluerit eos arctare, ut infra tam brevem terminum ab Urbe abscedat, arg. l. Titius, §. si. ff. de excusat. tut. Rom. conf. 410. Ut clarior, num.

20 *n. 1. Quia lex debet esse rationabilis, & possibilis; alias non esset obligatoria, c. Erat autem lex 4. dist. Nec transgressio ejus impuraretur ad poenam, ut ibi per gloss. in vers. Possibilibus, quinimò cum ex Con. Trid. Episcopi tres menses singulis annis à suis Ecclesiis abesse liceat, dummodò id eque ex causa fiat, ut in c. 1. Quoniam autem sess. 23. Et hec facultas non fuerit illis adempta per Constitutionem Urbani, ut aliàs fuit declaratum: nihil prohibet, quo minùs hujusmodi facultate uti possint in princ. anni suæ provisionis antequam munus consecrationis suscipiant, & se ad residentiam conferant.*

21 *Verùm his non obstantibus dicendum videtur terminos præscriptos in Bulla Urbani ad committendum se itineri, & conferendum se ad residentiam, esse computandos à die provisionis, seu pronuntiationis factæ per Papam in Consistorio, non autem à die consecrationis; quia verbum promotionis, quo Bulla utitur, ex proprietate vocabuli comprehendit etiam electos, & confirmatos, ut est textus in c. Cum in cunctis, §. Inferiora, vers. Hoc sanè de elect. juncta gloss. quæ exponit vers. Promoti, id est electi, & confirmari, sed non ordinari: & concordant ibi Innoc. Compostell. & Host. facit text. in c. Super his de accusat. & c. Non magno peccare in fin. & c. ultimo, in fin. Ne Clerici, vel Monachi, & ita*

22 *per hæc jura firmant Dec. n. 7. & Ripa n. 1. Ego præter eos allego duo jura, quæ irrefragabiliter convincunt provisos, seu pronuntiatos à Papa in Consistorio appellari promotos, etiam si nondum fuerint consecrati. Primum est in extravag. Injuncta de elect. in illis verbis: Episcopi, & Abbates, qui apud dictam Sedem promoventur, aut confirmationis, consecrationis, vel benedictionis munus recipiunt: nec non ibi: Eorum promotionem, confirmationem, seu benedictionem: per quem textum tollitur etiam motivum, de quo supra nu.*

23 *16. quòd appellatione Episcopi, vel promoti in pœnalibus non veniat non consecratus. Nam dicta extravag. Injuncta, imponit pœnas Episcopis accedentibus ad Ecclesias sibi commissas, & administrationem suscipientibus ante expeditas Bullas: & tamen comprehendit etiam promotos in curia, seu provisos per Papam, nec non electos, & confirmatos, etiam non consecratos, cum de illis & de consecratis loquatur disjunctivè. Undè si promoti, & nondum consecrati ad Ecclesias se conferrent, & bonorum Ecclesiasticorum administrationi se immiscerent, proculdubio incidere*

24 *rent in pœnas ibi statutas. Præterquamquòd cum materia residentie concernat utilitatem animæ, etsi Constitutio Urbana aliàs esset exorbitans, & pœnalis: tamen reciperet extensionem, ut notat Jo. Andr. inc. Ex tenore n. 5. vers. Illa enim constitutio, qui fil. sint leg. ubi singulariter ait, constitutionem, etsi videatur odiosa, quia pœnalis; tamen favorabilem esse si sit inducta in animarum favorem; & idè illius pœnam non esse restringendam, sed dilatandam. Sequitur Sarnen. alios citans in regul. de verisimili in 1. qu. nu. 3. vers. Istis tamen non obstantibus. Et nihilominus etiam in pœnalibus sit lata interpretatio, quatenus patitur verborum proprietates, ut dixi in c. Inter ceteras n. 18. sup. cod. præsertim cum in provisos, & consecratis militet eadem ratio, ut patebit inf. n. 31. Alterum est jus novissimum Conc. Tr. sess. 9. c. 9 ubi sic legitur: Ad majores Ecclesias promoti munus consecrationis infra tempus à jure statutum suscipiant. Ecce igitur text. rotundus, quòd promoçi dicuntur esse non consecrati.*

25 *Nec obstat hæc decretalis, quoniam non probat id, ad quod eam inducit Franciscus Vercell. & sequaces supra citati n. 5. uti benè advertunt hic Dec. Ripa, & Joan. de Anan. omnes in 1. notab. Nam tempore data litterarum vacabat Sede. Ergo iste non erat electus, & confirmatus, quia sic Sedes non vacasset, c. Transmissam inf. de elect. & dum text. dicit, Nec adhuc esset consecratus, debet intelligi, nec electus.*

26 *Adde quòd præcitati Doctores videntur habuisse bonum intellectum, non enim dixerunt absolutè aliquem non dici promotum ante consecrationem, sed dixerunt Episcopum non dici promotum. Undè sensus est, quòd non consecratus non dicitur promotus Episcopus, quia electus, & confirmatus, licèt dicatur promotus, adhuc tamen non dicitur Episcopus. Idque satis apertè præter alios declaravit Imola in 1. notab. dum ait. Nota quòd ante consecrationem non dicitur quis promotus in Episcopum, licèt sit electus, & confirmatus: nam ante confirmationem non debet appellari Episcopus, sed electus, dum sit confirmatus.*

27 *Præterea constitutio Urbani non loquitur explicitè de Episcopis, quorum appellatione, ut predixi, regulariter veniunt solum consecrati: sed adinstar Concilii Trident. c. 1. vers. Ne verò sess. 23. loquitur de Præfectis Cathedralibus, vel majoribus Ecclesiis, quorum appellatione absque dubio veniunt etiam non consecrati, ut clarè probatur in decreto ejusdem Concilii d. sess. 23. c. 2. ubi sancta Synodus statuit per hæc formalia verba, videlicet, Ecclesiis Cathedralibus, seu Superioribus quocumque nomine, ac titulo Præfecti, si munus consecrationis intra tres menses non susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem teneantur. Et ita evidenter patet Præfectos Ecclesiis Cathedralibus propriè dici ante consecrationem: & consequenter dum Bulla Urbani præscribit eidem Præfectis terminum ad conferendum se ad residentiam computandum à die eorum promotionis, debet intelligi de illa promotione, quæ fit à Papa in Consistorio ante consecrationem; & cum mysterio Bulla adinstar Concilii Trident. non Episcopi, sed Præfecti nomen adhibuit, ut fortè submoveret dubitationem, quæ fieri potuisset de computatione temporis à die consecrationis.*

28 *Et nihilominus etiam si Bulla nominatim loqueretur de Episcopis, tamen regula illa, quòd Episcopi appellatione non venit electus, & confirmatus non consecratus, recipit duas notabiles limitationes, quæ optimè adaptantur casui, de quo nunc agitur.*

29 *Primò enim limitatur, nisi in electo militet eadem ratio, quæ militat in consecrato: tunc enim appellatione Episcopi venit etiam electus, ut per gloss. in Clem. 1. in ver. Episcopis de for. com. pet. & ibi Abb. n. 2. & tunc promotus dicitur etiam non consecratus: & ita per illam glossam probat hanc limitationem Felin. hic nu. 1. col. 2. post princip. vers. Et adde gloss. & ante eum Marin. Socin. in sua disp. quæ incipit, A sacrosancta, & est tertia in ordine; reddens rationem, quia stante rationis identitate non dicitur fieri extensio, sed comprehensio; & eum sequitur idem Felin. hic n. 5. col. 5. post medium, vers. Respondet ad glossam: in materia autem residentie, de qua loquitur Constitutio Urbana, nulla est differentia inter electum, confirmatum, seu pronuntiatum à Papa, & consecratum, ut probat text. in c. Inter corporalia, §. Sicut enim de transl. Episcopi, per hæc formalia verba: Sicut enim Episcopus consecratus sine licentia Romani Pontificis suam non debet Ecclesiam derelinquere, sic & electus confirmatus, cum non debeat in dubium revocari, quin post electionem, & confirmationem Canonice inter personalis eligentiam, & electi conjugium sit spirituale contractum, cui profecto Episcopalis dignitas nihil addit: & infra. Unde cum non sit magis vinculum Episcopi ad Ecclesiam, quam electi, maxime cum fuerit confirmatus, imò idem penitus, & non aliud: idem juris obtinet in utroque. Hæc ibi. Et quamvis ante consecrationem non habeat potestatem ordinis, quæ in consecratione tantum confertur; tamen assequitur plenariam in spiritualibus, & temporalibus administrationem, c. Transmissam de elect. & Papa in Consistorio facta propositione per Cardinalem relatores pronuntiat Episcopum per hæc formalia verba: Auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac nostra, Ecclesiam N. de persona N. providemus, ipsumque illi in Episcopum præficimus, & Pastorem, curam, & administrationem ipsius eidem in spiritualibus, & temporalibus plenariè committent. & Cardinalis relator firmat schedulam, quam mittit Vicecancellario, per similia verba, ut refert Flamin. Paris. de resig. Benef. lib. 8. q. 6. n. 23. & 35. Quamobrem cum etiam ante consecrationem sit Pastor, & curam habeat animarum, utique tenetur oves suas agnoscere, & pascere præcepto divino; & consequenter apud Ecclesiam suam personaliter residere, ut in Conc. Trid. c. 1. sess. 23. Et est simile in Parocho, qui habet regimen animarum, & tenetur personaliter residere, etiam si non sit promotus ad Sacerdotium, ut c. Licet Canon. §. Is etiam de elect. lib. 6. & ibi notat Butr. in 3. not. Anchar. in 2. Gemin. in d. §. Is etiam, vers. Quero quando dicatur, & Franc. ibi d. n. 3. in fin. vers. In cod. Glossa.*

30 *Et confirmatur, quia Episcopis ex Concilio, d. c. 1. §. Quoniam, sess. 23. non licet longiori spatio, quam duorum, vel trium mensium, singulis annis ab Ecclesia abesse. Quòd si Bulla Urbani VIII. non arctaret provisos ad residendum, nisi post mensem à die consecrationis, haberent omnes primo anno ad minus quatuor menses absentie: nam tres menses habent ad suscipiendum munus consecrationis, cap.*

31 *Quo-*

32 *Quo-*

33 *Quo-*

34 *Quo-*

35 *Quo-*

36 *Quo-*

37 *Quo-*

Quoniam 75. dist. c. Quoniam 100. dist. Concilii Tridentini sess. 23. c. 2. & alium mensum haberent ex Bulla; quod esset absurdum, quia cum Constitutio emanaverit in favorem residentia, non debet in ejus dispendium retorqueri, leg. Quod favore, c. de legib. c. Quod ob gratiam de reg. jur. lib. 6. nec operari contrarium ejus, ad quod inducta est, l. Legata inutiliter, ff. de adimen. legat. cum siml. Nec verum est promotos ad Episcopatum posse sumere tres menses absentia in principio anni suae promotionis. Quoniam Concilium in d. §. Quoniam, intelligi debet de Episcopis residentibus, qui a suis Ecclesijs abscedunt; non autem de illis, qui nunquam ad residentiam se contulerunt, ut patet ibi: Statim reversi sunt, l. Plerique, ff. de rit. nupt. leg. Vir mulieri, ff. de donat. inter vir. & uxor. §. l. 3. ff. de divort. necnon ibi, Abscedentium, quod verb. necessarium supponit Episcopos antea in suis Ecclesijs resedisse, ac deinde ab illis recessisse, ut l. Unica, Cod. de Colon. Palest. lib. 11. Nec obest angustia temporis unius mensis supra ponderata nu. 18. quia ad expediendas Bullas sufficiunt dies circiter viginti, & interea potest promotus se expedire a visitatione sacri Collegii, & aliis in Curia peragendis; & expedit animarum saluti, ut quanto citius ad residentiam se conferant.

38 Secundò, limitatur supra scripta regula, ut locum habeat solummodò in spectantibus ad exercitium, & decorem ordinis Episcopalis, in quibus appellatione Episcopi venit tantum consecratus, c. Transmissam, cum ibi notatis de elect. & tradit Butr. in cons. 19. Quia hic agitur, cum aliis hic congestis per Felin. n. 1. col. 3. in princ. vers. Et ideo dicit Butrius; secus verò si materia subjecta concernat jurisdictionem Episcopalem, quia cum hæc cadat in electo confirmato, ut d. c. Transmissam, cum Gloss. in ver. De talibus, dispositio lo-

quens de Episcopo verificatur etiam in electo confirmato, seu proviso, licet non consecrato, ut notat Gloss. in d. Clem. 1. in ver. Episcopis, & ibi Abbas n. 2. de foro compet. Cardin. post Zenzelinum in Clem. 1. in 6. g. De panis, Felin. alios referens hic n. 9. vers. Restrunguntur, Jo. de Selva de Benef. part. 1. q. 2. n. 49. Hoc autem casu versatur in materia residentia, quæ non prærequirit ordinem Episcopalem, imò potest ac debet fieri à provisis etiam non ordinatis, ut in d. c. Licet Canon. §. Jus etiam de electione lib. 6. & fusiùs ostensum est in præcedenti limitatione. Facit quod notat Jo. Andr. in c. Cum ex eo, ibi: Et per id idem dicendum in electo, de elect. lib. 6. ubi tenet, electum confirmatum posse dare item licentiam clerico se absentandi à Parochiali per septennium studiorum causa, licet ille text. loquatur de Episcopis: & eum sequuntur Felin. & Joann. de Selva locis citatis. Ex quibus patet etiam responsum ad objecta: & ita fuit observatum in casu bon. mem. Ludovici Rodulphi Episcopi Patensis, qui cum in morbum incidisset post mensem à die propositionis in Consistorio, seu infra mensem à die suscepti muneris consecrationis, & paulò post in Curia obiisset, ejus bona tamquam spolia Camera Apostolicæ applicata fuerunt, nulla habita ratione facultatis testandi, quam obtinuerat à felicis record. Urbano VIII. & adde quod de hac Bulla super residentia scripsi in c. Qualitate à n. 11. usque in fin. de Cler. non residen.

De materia decretalis, videlicet, quando Papa Sede vacante, vel plena mandat Capitulo, vel Episcopo, ut aliquem recipiant in Canonicum, & in Fratrem, eique præbendam conferant, numquid mandatum possint, aut debeant adimplere, vide magistralem distinctionem Baldi hic n. 34. & Henric. Boich. n. 6. vers. Si quis quando Papa.

DE RESCRIPTIS.

Lucius III.

CAPUT XI.

AD audientiam nostram, te significante, pervenit, quòd H. de sancto Stephano super abolutione sua litteras tibi (ut prima facie videbatur) Apostolicas præsentavit. Quibus (quoniam manifestum continent in constructione peccatum) fidem te nolumus adhibere.

S U M M A R I U M.

- 1 **L**atinitas falsa vitiat rescriptum Papæ.
- 2 **A**mplia, etiam si falsa latinitas sit in uno tantum ex Capitulis separatis, num. 4.
- 3 **L**imita, si sit in supplicatione, & narrativa partibus, num. 8.
- 4 **L**itteræ Apostolicæ deficiendo in figura litterarum, deficiunt in figura substantiæ.
- 5 **E**t præsumuntur falsificata præsumptione juris, & de jure.
- 6 **S**criptura fides est indivisibilis.
- 7 **D**eclaratur, n. 13.
- 8 **S**ubreptio in una parte non vitiat totum rescriptum in partibus separatis.
- 9 **D**eclara, quando est in parte, quæ non causat principaliter concessionem gratiæ.
- 10 **L**itteræ Apostolicæ facultatis testandi, & transferendi pensiones, an ex omissione registrationis in Camera censeantur nulla quoad utramque facultatem testandi dumtaxat.
- 11 **R**egistrationis omisso adimit fidem Brevis Apostolico, quoad facultatem testandi, sed non quoad facultatem transferendi pensiones.
- 12 **S**criptura continens capitula separata, quamvis non probet quoad unum, potest tamen probare quoad aliud.
- 13 **N**isi defectus proveniat ex dolo illius, à cujus auctoritate fides scripturæ dependet.
- 14 **I**nstrumenti unius falsitas, & defectus fidei influit etiam in alia instrumenta.

AD audientiam. Falsa latinitas vitiat rescriptum Papæ; hoc dicit Joann. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anch. Imol. Abb. Jo. de Anan. Barbat. Felin. & Dec. & sic litteræ Apostolicæ deficiendo in figura litterarum deficiunt in figura substantiæ, ut inquit Bald. hic nu. 2. Ratio decretalis est, quia rescriptum Papæ transit per multas manus, & magna maturitate decoquitur, cap. Apostolica, & ibi Gloss. 1. 35. quest. 4. Joan. de Imol. cons. 133. Viso rescripto n. 5. nec est verisimile, ut aliquis ex officialibus non viderit falsam latinitatem, & illam non emendaverit, ut hic in Gloss. unica. Ideoque rescriptum hujusmodi præsumitur extra voluntatem, & cancellatam Principis, & ab aliis fuisse falsificatum, ut ait Gloss. & Felin. hic num. 2. Imò hæc est præsumptio juris, & de jure, ut respondit Ludov. Roman. cons. 376. Questio est nunquid n. 11. in fin.

Et intellige regulam hujus text. etiam si falsa latinitas sit in uno tantum ex capitulis separatis, adhuc enim rescriptum vitiat in totum, quia tota auctoritas & fides deficit, cum fides scripturæ sit indivisibilis, ut patet in text. ibi: Fidem te nolumus adhibere, & in c. Si ad scripturas 9. dist. & in c. Pure, & simplex 3. q. 9. & hic firmant Bald. n. 15. & Felin. n. 2.

Nec obstat text. in cap. Si eo tempore infra eodem lib. 6. ubi subreptio in una parte non vitiat totum rescriptum in partibus separatis. Quoniam aliud est subreptio in tacendo verum, ut ibi, aliud in exprimendo falsum, ut hic: nam subreptio non impedit, quin constet de voluntate Principis in capitulo separato, quando est in parte, quæ non causat principaliter concessionem gratiæ, sed Papa aliunde

- dè movetur . At falsa grammatica operatur, ut totum rescriptum videatur extra voluntatem Principis, secundum ea, quæ dicta sunt supra n. 1. & ita post Abbatem in *c. Sedes infra eod.* ad prædictam objectionem respondet Felin. hic n. 2. qui amplius ad regulam hujus decretalis ponit quinque
8 ampliationes, & 11. limitationes, quas per te videas. Et ultra eum limita duodecim eandem regulam, ut locum habeat si falsa latinitas sit in parte, in qua Princeps rescribit: secus verò si sit in supplicatione, & narrativa partis, ut per Jo. de Imol. *d. conf. 133. n. 5.*
9 Ex facto quæsitum est, an litteræ in forma Brevis, quibus tribuitur facultas testandi, & transferendi pensiones, ex omissione registrationis in Camera censeantur nullæ quoad utramque facultatem, an verò quoad facultatem testandi dumtaxat.
10 Facultas testandi, quæ registrari debet in Camera, nullam habet connexitatem cum facultate transferendi; ideòque ommissio registrationis, etsi adimat fidem Brevis quoad facultatem testandi, non tamen censetur illam adimere quoad facultatem transferendi: nam quoties separata sunt Capitula, quamvis ex aliquo defectu scriptura non probet quoad
11 unum, potest tamen probare quoad alia, *Glof. in l. Si ex fal-*

sis in ver. Nisi forte, C. de transact. quam dicit Alexan. ibid. n. 4. in judiciis observari, & omnes ad eam recurrere. Quod sine dubio procedit, quando defectus non provenit ex dolo illius, à cuius autoritate fides scripturæ dependet, prout non provenit in casu nostro, Rot. dec. 3. de fide instr. in antiq. Bart. Angel. & alii apud Anton. Gabr. comm. concl. de crimin. concl. 3. n. 2. Legiste in d. l. Si ex falsis, & Canoniste in c. Fraternitatis infra de hereticis, Dec. in cons. 317. n. 7. & 8.
Neque obstat, quòd fides instrumenti sit indivisibilis, ut dictum est supra n. 5. quia respondetur id procedere, quando agitur de defectu fidei personæ adstuentis fidem instrumenti; tunc enim si personæ non creditur, ut puta notatio in uno Capitulo, nec credi etiam debet in alio, cum ab eisdem personæ autoritate dependeat. Imò, quòd plus est, falsitas, & defectus fidei unius instrumenti influit etiam in alia instrumenta. Ita loquuntur Doctores in *l. Si ex falsis.* Et ita accipi debet quòd dicitur fidem instrumenti esse indivisibilem. At in casu nostro fides unius partis Brevis, scilicet facultatis testandi, non proficiscitur à persona, quæ Breve confecit, sed à registratione ommissa, quæ subsequi debebat: & ita cessat ratio individuitatis fidei, quam Doctores in falsitate instrumenti considerant.

D E R E S C R I P T I S.

Innocentius III. electo Decano, & N. Canonico Cameracensi.

C A P U T XVIII.

CAUSAM quæ inter Præmonstraten. & Pramon. Ecclesias super possessionibus de Anapia vertitur: & infra. Quia in litteris animadvertimus fuisse insertum, quòd si alterutra partium citata legitimè, præsentiam vestram adire, vel iudicio vestro parere contemneret, vos præsentis partis probationes recipere, & quantum de jure poteritis, in causæ cognitione, ac decisione procedere minimè tardaretis: Nos volentes, ut clausula illa (quantum de jure poteritis) quæ antequam de probationum receptione mentio fieret, fuerat inferenda, clausulam illam de receptione probationum præcedat: Mandamus, quatenus ipsam intelligentes ibidem, in causa juxta tenorem litterarum procedere non tardetis, provisuri ut si litterarum auctoritate priorum, in eodem negotio legitimè est processum. firmum & stabile perseveret: alioquin si occasione clausulæ memoratæ aliquid constiterit in alterius partis præjudicium attentatum, id viribus decernimus cariturum: mandantes, ut in decisione ipsius negotii (sicut præmissum est) tam super principali, quàm super incidentibus quæstionibus, appellatione remota. canonicè procedatis.

S U M M A R I U M.

- 1 **Q**uòd rescripti interpretationem recipit à jure communi.
- 2 Clausula in rescripto posita debet ad statum juris reduci ubicumque sita reperitur.
- 3 Ordo sensus, & intellectus magis servandus, quam abusivus ordo verborum.
- 4 Rescriptum Principis debet reduci ad terminos juris communis, etiam impropriando verb. Et quid in privilegiis, n. 7. & seqq.
- 5 Rescripta contra jus elicita, nisi aliud appareat de voluntate Principis, non valent, n. 31.
- 6 Rescriptum conceditur ad juris communis observantiam; aliàs transit in privilegium.
- 8 Privilegia sunt restringenda, ut minus ledant jus commune, quàm fieri possit, dum tamen aliquid conferant quantumcumque minimum, numer. 24. & 26.
- 9 In quantum tangunt jus concedentis, sunt latissime interpretanda.
- 10 Sed in quantum tangunt jus tertius, sunt restringenda, & num. seqq.
- 11 Gratia Principis ita est interpretanda, ut non noceat tertio.
- 12 Amplia primò etiam in gratia concessa miserabilibus personis.
- 13 Amplia secundò etiam in gratia concessa Regibus. Amplia tertio, etiam si præjudicium sit modicum, nu. 15. sed contra, nu. 16. Amplia quarto, etiam quando rescribitur motu proprio, numero 17.
- Amplia quinto, etiam si aliàs gratia nihil conferret, num. 24. & 26.
- Amplia sexto, etiam si oporteat recedere à proprietate verborum, n. 27.
- Limita, nisi verba sint adeò clara, ut cesset omnis ambiguitas, num. 34.
- 14 Privilegia Regum in dubio sunt interpretanda, ut minus derogent juri communi, & superioritati Pontificiæ.
- 18 Motus proprius non firmat privilegium contra jus alterius.
- 19 Licet præservet à subscriptione, non tamen operatur remotionem juris alieni.
- 20 Princeps non intendit juri alterius derogare.
- 21 Clausula, ex certa scientia, & de plenitudine potestatis stante intentionis defectu nihil operatur.
- 22 Intentionis defectus semper opponi potest, licet in motu proprio sublata sit facultas de eo dicendi.
- 23 Onus tamen probandi incumbit alleganti.
- 25 Verba rescripti tolerabilius est, ut nihil operentur, quàm ut aliquis indebitè damnum patiatur.
- 26 Privilegium, ubi non agitur de præjudicio tertii, non debet adeò stricte interpretari, ut nihil operetur.
- 28 Clausula, Non obstante collatione alteri facta, intelligitur de collatione invalida, ne tertio præjudicetur.
- 29 Rescripti verba, quòd aliquis sit privatus beneficio propter crimen non inducens privationem ipso jure, impropriantur, & exponuntur, quòd sit privandus.
- 30 Princeps rescribens scienter contra jus, tollit juris ob-

obstaculum.

- 31 *Contrarium.*
- 32 *Declaratur.*
- 33 *Princeps rescribendo simpliciter contra jus, praesumitur circumventus.*
- 34 *Verba clara interpretationem non admittunt.*
- 35 *Regule de jure quaesito non tollendo debet expressè derogari, nec sufficit scientia Papa implicita, vel explicita ex narratis, quod agebatur de praesudicio tertii.*
- 36 *Nec ulla formula introduci potest, per quam dici possit constare de mente Papa volentis tertio praesudicare, nisi faciat regula mentionem.*
- 37 *Fallit in gratia ex sui natura praesudiciali.*
- 38 *Item fallit in gratia, qua fit ob publicam utilitatem.*

- 1 **C**ausam qua. Ordo rescripti interpretationem recipit à jure communi: Hoc dicit Joan. Andr. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. & Jo. de Anan. Vel aliter secundum
- 2 Anton. de Butr. Abb. & Felin. Clausula in rescripto posita debet ad statum juris reduci, ubicumque sita reperiat. Vel
- 3 plenius secundum Bal. Ordo rescripti recipit interpretationem ab ordine prefixo de jure communi: & verba preposita, vel postposita idem significant: & ordo sensus, & intellectus magis servandus, quam abusivus ordo verborum. Dividitur in duas partes, in prima ponitur partis conquestio, in secunda responsio, ac iudicis instructio, ibi, *Non volentes.*
- 4 Nota primò, ex hac decretali notabilem theoreticam, quòd rescriptum Principis debet reduci ad terminos juris communis, etiamsi oporteat id facere per impropriationem verborum, prout ex hoc text. deducunt Abb. & Dec. ambo in 1. *notab.* & notat Gloss. in *c. Paratus in verb. Si verba* 23. qu. 1. quæ per hunc text. dicit, verba in rescripto posita juri, & æquitati esse conformanda, licet verba non patiantur, Oldra. *conf. 268. Quæstio est utrum n. 5. Calder. conf. 2. Si mandatur n. 1. de rescriptis*, dicens rescripta debere interpretari secundum jus, etiamsi quantum ad verba videantur discrepare à jure communi, & de hoc esse casum in hac decretali, & in *c. Super litteris infra cod. & in c. Super questionem, §. Si verò de off. deleg.* Ad quod plura more suo cumulat hic Felin. n. 5. & seqq.
- 5 Rationem hujus conclusionis assignat Calder. *ubi supra*, quia rescripta contra jus elicta, nisi aliud appareat de voluntate Principis, non valent, *l. Rescripta, C. de precib. Imper. off. r. c. Rescripta* 25. q. 2. ergo in quantum possunt, reduci debent ad jus commune.
- 6 Aliam rationem reddit Abb. hic n. 1. quia rescriptum conceditur ad juris communis observantiam, nec debet aliquid continere contra jus: nam tunc esset privilegium, ut notat gloss. in *c. 1. in verb. Noscatur in fin. de constit. lib. 6. & Cyn. in d. l. Rescripta, C. de precib. Imper. off. r. c.* Igitur ne rescriptum quid operetur contra naturam suam, debet ita, & taliter intelligi, ut juri communi non obviet.
- 7 Et per hanc rationem videtur Abs. sentire, aliud esse dicendum in privilegiis, quæ conceduntur contra observantiam juris communis, & tenet expressè gl. hic in *verb. Præcedat*, dicens verba in rescriptis esse intelligenda secundum jus commune, ut hic, & in concordant. in ea allegatis, secus in privilegiis, *c. Ad audientiam in fin. infra de Decim. c. In his de privil. Idem Inn. hic n. 2. Hostien. n. 10. dicentes in privilegiis fieri latam interpretationem, l. fin. ff. de constit. Princip. c. Olim, de verb. signif. dummodò à verbis privilegii non recedatur, c. Ad aures infr. de privileg. c. In singulis, §. Porro de statu Monachorum, cum suis concordant.*
- 8 Sed tu dicas, privilegia, in quantum possunt, esse restringenda ad limites juris, ut quantò minus fieri potest lædant jus commune, ut est text. in *d. l. Si quando in princ. C. de inof. test.* dum tamen ita intelligantur, ut aliquid conferant quantumcumque; minimum, per ea, quæ leguntur, & notantur in *c. Olim de verb. signif. in d. c. In his de priv.* ut bene per Butr. hic n. 17. Imol. n. 11. *ver. Interdum autem*, & Dec. n. 3.
- 9 Et quamvis privilegia in quantum tangunt jus concedentis, latissimè sint interpretanda, per id quod habetur in *cap. Cum dilectus infr. de consuetud.* nam quoad concedentem censentur esse beneficia, in quibus sit latissima interpretatio, quando agitur de prejudicio solius concedentis, juxta not. in *c. fin. infr. de translat. Episcoporum, & in d. c. Olim de verb. signif.* tamen in quantum tangunt jus tertii, sunt restringenda, *c. Pastor. alis inf. de priv.* & not. Innoc. in *c. Cum*

dilecti de donat. in c. Tua de decim. & in d. c. ult. de translat. Episc. Oldrad. d. conf. 268. nu. 2. Bald. in l. Nec avus n. 2. C. de emancipat. liber. Butr. hic n. 18. Imol. n. 11. vers. Et prædicta procedunt, & Felin. n. 10. vers. Et idè dicit Bald.

Itaque si Princeps alicui privilegium concedit, ipsum sic temperatè, & civiliter est intelligendum, ut in quantum fieri potest, sine alterius injuria, & juris alieni præjudicio, præsertim si per ipsam juris interpretationem aliqua utilitas cui conceditur, afferri possit, intelligatur concessum; quæ sunt formalia verba Oldradi in præalleg. *conf. 268. n. 1.*

Et generaliter concessionem Principis ita esse interpretandas, ut non noceant tertio, probant jura clara in *l. 2. §. Merito*, ibi; Nam quoties aliquid in publico fieri permittitur, ita oportet permitti, ut sine injuria cujusque fiat, *ff. Ne quid in loc. public. & in l. Impuberi*, ibi: Privilegium militum ad alienam injuriam porrigi non oportet, *ff. de administr. tutor. & in l. Sed cum ab hærede*, ibi: Præsertim si novum beneficium cum alterius injuria postularetur, *ff. ad Trebell. & in l. Nec avus*, ibi: Nec in cujusquam injuriam beneficia tribuere moris est nostri, *Cod. de emancipat. liber. & in cap. Ex tuarum infr. de usu Pallii*, ubi gloss. in *verb. Permittat*, & in *cap. Ad aures, vers. Cum non sit intentionis nostræ supra eodem c. Ex parte il primo*, ibi: Si memores fuissetus, & *cap. Super eo*, ibi: Non tamen est nostræ intentionis, *infra de off. deleg.* dum plurimis concordant. & notat gloss. 1. in *cap. Ecce 99. dist. & in cap. lege in verb. Decisiones 10. dist. & in c. 1. in verb. Justitiam 22. dist.* cum multis similibus, ut hic per Felin. *numer. 10. vers. Et generaliter*, Rota in antiquioribus *decis. 2. num. 2. de renunc.*

Amplia primò, etiamsi privilegium concessum esset personæ miserabili; nam adhuc intelligendum esset sine præjudicio tertii: neque enim jura patiuntur, ut unius inopia per alterius injuriam relevetur, nec quod ex pietate aliquibus miserabilibus personis conceditur, ad injuriam alterius redundet, *ca. 1. 22. qu. 2. & cap. 2. infra de Eccles. edific. & tradunt Oldrad. d. conf. 268. n. 8. & Sarnen. in reg. de jure quaesito non toll. q. 1. n. 4.*

Amplia secundo, etiam in privilegiis concessis Regibus, quæ odiosa sunt, ut per Rebuff. *super concord. in tit. de legib. ad Prælat. nominan. in princ. in gloss. in verb. Cathedralibus*, & Felin. hic n. 25. & idè veniunt interpretanda, ut minus derogent juri communi, & superioritati Pontificiæ, Caputaq. *decis. 84. n. 6. & 7. part. 2.*

Amplia tertio, etiamsi privilegium sit modicum, gloss. in *cap. Cum olim in verbum præjudicium infra de consuetudin. Felin. hic num. 10. vers. Et quæ dicuntur de præjudicio*. Sed in oppositum est gloss. *fin. ad d. l. Nec avus, Cod. de emancipat. liber.* quæ exponit verbum, *Injuriam*, scilicet magnam, sed parva toleratur. Et allegat multa jura. Ac item gloss. in *d. cap. Ad aures in verb. Intentionis supra cod.* quæ dicit Papam sic uni concedere beneficium, ut alium non lædat, vel gravet, saltem graviter, seu enormiter, per jura ibi allegata.

Amplia quarto, etiam quando rescribitur motu proprio, ut notat Host. in *cap. Causam que in princ. in verb. Nobis consultum infra de test.* Calderin. in *c. Mandatum num. 24. supra eodem*, Abb. in *cap. 1. num. 21. de judic. Felin. hic num. 10. vers. Et procedunt hæc*, Rota *decis. 531. num. 25. in 3. 4. part. recent.* Et quòd metus proprius non fitmet privilegium contra jus alterius, tenent Abbas in *cap. Ad aures num. 5. supra eodem*, Butr. in *cap. Per venerabilem num. 15. infr. qui fil. sint legitimi*, Præpos. in *cap. Quia circa num. 4. de consang. & affinit.* Rota in *antiq. decis. 445. alias 71. de rescr. & decis. 33. num. 6. & 8. de præb.* ubi quòd motus proprius licet præservet à subreptione, tamen non operatur remotionem juris alterius, Seraph. *decis. 398. n. 6.* Ratio, quia Princeps non intendit juri alterius derogare, *c. Super eo de off. deleg.* cum concord. Et stante defectu intentionis, clausula, *Ex certa scientia, & plenitudine potestatis*, nihil operantur, Rota *decis. 474. n. 18. part. 8. recent.* Quinimò defectus intentionis semper opponi potest, licet in motu proprio sublata sit facultas de eo dicendi, Seraph. *decis. 965. n. 14.* Onus tamen probandi intentionis defectum incumbit alleganti, idem Seraph. *decis. 1494. n. 11.*

Amplia quinto, etiamsi aliàs privilegium nihil conferret, quia potius debet tolerari, ut verba rescripti nihil operentur, quàm ut aliquis indebitè damnum patiatur, quæ sunt

- sunt formalia verba Sarnen. in *reg. de non toll. jur. quasit. q. 1. n. 4. & q. 2. 1. ad fin. alleg. Jas. post gloss. Bart. & alios in l. fin. §. In computatione col. fin. C. de iure deliber. & Gemin. in cap. Si Papa in fine princ. de privil. lib. 6.*
- 26 Ubi tamen non agitur de præjudicio tertii, privilegium non debet ad eò strictè interpretari, ut nihil operetur ut hic per Imol. n. 11. & Felin. *cod. n. vers. Secunda declaratio* ; & ita intelligi potest gloss. nostra in *verb. Præcedat in fin.* dum vult in privilegiis non fieri interpretationem secundum jus, quia illa contra jus conceduntur, cum privilegium dicatur quasi privata legem, seu jus commune, c. *Privilegia 3. dist. & idè ita debet interpretari, ut aliquid addat juri communi, d. c. In his de privil. & c. Abbate de ver. signif.*
- 27 Amplia sexto & ultimo, etiam si oporteret recedere à proprietate verborum: nam potius verba Principis sunt improprianda, quam ut tertio præjudicium inferant, ut tradit Roman. *cons. 334. circa primum n. 1. vers. Secundo idem probatur*, dicens de hoc esse casum in *cap. Super eo de off. deleg. Ruin. cons. 123. Visa facti serie post num. 12. lib. 3. Sigismun. Loffred. cons. 39. Quidam Baro n. 25. Jas. in 1. Ex facto in 4. not. ff. de vulg. & pupill. Bolognet. cons. 2. In causa vertente n. 38. Sarnen. in *reg. de jur. quasit. non toll. d. q. 1. n. 4.**
- 28 Hinc deducitur primò, ut si Papa mandet conferri alicui beneficium non obstante collatione de ipso alteri facta, hæc verba sint intelligenda de collatione invalida, non autem de valida, ne alteri præjudicetur, prout hic firmat Compost. n. 13. *vers. Et per easdem rationes*; subdens se ita de mandato Papæ sententiam protulisse apud Mediolanum, quia hujusmodi litteræ sunt odiosæ, & ambitiosæ, & jus alterius usurpantes, & idè restringendæ: & hanc decisionem Compost. sequuntur hic Jo. Andr. Bald. Burr. Imol. & alij communiter, illamque pluribus exornat Felin. *num. 9. cum multis seqq.* & quamvis n. 25. *vers. Considera secundò*, videatur dubitare de illius veritate in puncto juris, subdit tamen ab ea in practica recedendum non esse, quia non habet contradictorem. Quibus adde Mohedan. *decif. 7. de rest. spol. ubi verbe itur lis inter duos super officio custodis pontis, & portæ Salarie, quorum primus prædictum officium a Papa obtinuerat ad sui vitam, secundus idem officium postea obtinuerat ab eodem Pontifice cum clausula, Motu proprio, & ex certa scientia, & non obstante collatione per nos alteri facta, & cum facultate ingrediendi possessionem propria auctoritate: & Rota resolvit concessionem secundam non valere, & primum officium spoliatum esse reintegrandum, & n. 6. dicit non obstare clausulam illam, Non obstante concessione per nos alteri facta: nam intelligitur de invalida, licet per errorem alleget Innocentium, cum debuerit allegare Compost.*
- 29 Deducitur secundò, ut si Papa in suis litteris assereret aliquem à jure privatum esse suo beneficio propter tale crimen, illudque alteri conferret; si tamen de jure non est privatus, sed privandus, prædicta verba deberent impropriari, & reduci ad sensum juris, id est, ut esset privandus.
- 30 Ita notabiliter determinat Felin. hic *nu. 6. vers. Sed ex ista aurea decif.* Et quamvis Petrus de Anchar. *cons. 293. incipit ultra alia*. velit, ut Princeps disponendo scienter contra jus tollat juris obstaculum, l. *Idem Ulpianus ff. de excus. tutor. ni-*
- hilominus Felin. *ubi sup.* dicit se non credere istud esse tenendum, quia habere aliquem pro privato suis beneficiis qui de jure non est privatus, est disponere contra jus. Verum Papa non intendit contra jus disponere, nisi dicat, *Non obstante, &c.* gloss. in *c. 1. in verb. Noscatur de const. lib. 6.* Ergo rescribendo quod sit privatus, nulliter rescribit, & contra mentem suam, Nec dicatur, derogat juri ex certa scientia eo ipso quod scribit contra jus. Quoniam si hoc esset, quodcumque rescriptum contra jus valeret indistinctè, cum Papa præsumatur habere omnia jura in serinio pectoris, c. *1. de const. lib. 6.* quod tamen conitat esse falsum, ut l. *Rescript. 1. C. de precibus Imper. offer. cum suis concord.* Et quamvis possit juri derogare, tamen id verum est, quando constat de certa scientia, que non percipitur ex hoc solo, quod scribat contra jus, quia sequeretur tunc dictum absurdum necessarios, sed percipitur ubi adjicit hoc verbum, *Ex certa scientia* vel si diceret: Titium privandum volumus haberi pro privato; tunc enim apparet Principem scire se derogare: sed rescribendo simpliciter contra jus, præsumitur circumventus, ut idem Felin. tradit in *c. Nonnulli in 4. fallentia secunde requia, vers. Secundo contra istam 4. fallentiam infra eod.* Nec dicatur, in beneficialibus rescriptum non indigere clausula *Non obstante*, quia hoc est falsum, ut idem deduxit in eodem *c. Nonnulli, vers. Fallit nono.* Et ista latius reassumpsit consulendo in diœcesi Lunensi, in qua unus impertraverat Ecclesiam alterius, quia Papa in suis litteris dicebat eum privatum, eo quod sine licentia se absentaverat à cura animarum. Hæc enim non erat sufficiens causa, que eum beneficio privaret ipso jure. Hæc Felin.
- Et ex his collige declarationem ad plenam regulam hujus textus, quod litteræ Apostolicæ ad intellectum juris sint reducendæ. procedit enim ubi verba hoc patiuntur; ubi verò nulla est ambiguitas, cessat hæc communis interpretatio, l. *Ille, aut ille, d. Cum in verbis, ff. de leg. 3. Innocent. hic num. 2. & 3. in fin. Compost. nu. 10. Abb. in 1. notab. vers. Quod intelligo.*
- Hodiè verò ubi agitur de tollendo jure alteri quæsito non sufficit, ut verba litterarum Apostolicarum sint clara; imò nec sufficit, ut Papa habuerit scientiam implicitam, vel explicitam ex narratis, quod agebatur de jure tertii tollendo. sed debet nominatum fieri mentio, & individua derogatio regulæ de jure quæsito, ut optimis fundamentis resolvit Rota apud Cæsar. de Graff. *decif. 9. aliàs 3. de rescript. & decif. 1. num. 10. de verb. signif.* que decisiones fuerunt postea multoties approbatæ, Seraph. *decif. 1082. num. 6. & seqq.* ubi etiam decisum ait nullam aliam formulam posse introduci, per quam possit dici constare de mente Papæ volentis tertio præjudicare, nisi faciat regulæ mentionem, quia protestatio, quam Papa facit in regula, tollit ejus consensum, & voluntatem ab actu gerendo, ubi ei non derogatur, ex Sarnen. in *proem. regul. q. 5. num. 3.*
- Fallit gratia ex sui natura præjudiciali, in qua non requiritur derogatio regulæ, Rot. in *recent. decif. 11. n. 35. p. r. 6.* Item fallit in gratia, que fit ob publicam utilitatem, ut in *decif. 174. n. 7. part. 1. recent.* Que omnia latius reassumpti in *c. Cæterum à num. 18. supra eod.* ubi plenè videas.

D E R E S C R I P T I S.

Idem Innocentius III. A. Canonico Piſtaven.

C A P U T XX.

Super litteris, quæ ab aliquibus ex malitia, & à nonnullis ex ignorantia (tacita veritate, vel suggesta falsitate) impetrantur à nobis, diversos intelleximus diversa sentire: aliis afferentibus, eos debere prorsus carere omni commodo litterarum, cum mendax preceptor carere debeat peritis impetratis: aliis verò dicentibus, quod & si forma carere debeant in litteris nostris expressa, nihilominus juxta rigorem juris sit à delegato iudice in negotio procedendum. Nos igitur inter eos, qui per fraudem, vel malitiam, & illos qui per simplicitatem, vel ignorantiam litteras à nobis impetrant, hujusmodi credimus discretionem adhibendam, ut hi qui priori modo falsitatem exprimunt, vel supprimunt veritatem, in suæ perversitatis poenam, nullum ex illis litteris commodum con-

sequantur, ita videlicet quòd delegatus (postquam sibi super hoc facta fuerit fides) nullatenus de causa cognoscat. Inter alios autem qui posteriori modo litteras impetrant, duximus distinguendum, quæ falsitas suggesta fuerit, vel quæ veritas sit suppressa, nam si talis expressa sit falsitas, vel veritas occultata, quæ quamvis fuisset tacita, vel expressa, nos nihilominus (saltem in forma communi) litteras dedissemus, delegatus non sequens formam in litteris ipsis appositam, secundum ordinem juris in causa procedat. Si verò per huiusmodi falsitatis expressionem, vel suppressionem etiam veritatis, litteræ fuerint impetratæ, qua tacita, vel expressa nos nullas prorsus litteras dedissemus, à delegato non est aliquatenus procedendum, nisi forsitan eatenus, ut partibus ad suam præsentiam convocatis, de precum qualitate cognoscat, ut sic in utroque casu, eadem ratio, quæ delegantem moveret, moveat etiam delegatum: & ubi delegans suas litteras denegaret, delegatus etiam suæ cognitionis officium nullatenus interponat.

S U M M A R I U M.

- 1 **D** Ecisio hujus c. attenditur etiam inter Legistas.
Tacens verum, vel exprimens falsum in rescripto, si per malitiam, caret funditus impetratis: si per simplicitatem, aut aliàs non obtinisset rescriptum, & idem; aut obtinisset, & secundum juris ordinem Delegatus procedit, n. 3.
- 3 Bona fides abesse præsumitur, ubi enormis læsio reperitur
- 4 Subreptio dolosa vitiat rescriptum in totum, si autem processit ex simplicitate, vel ignorantia, eatenus vitiat, quatenus fuit causa concessionis.
- 5 Subreptio, & obreptio, an & in quo differant.
- 6 Causantur ex duplici causa.
- 7 Mendacium committi potest tam falsum exprimendo, quàm verum tacendo.
- 8 Subreptio, & obreptio quid sit.
- 9 Rescriptum falsum, & obreptitium in quo differant.
- 10 Subreptio dolosa vitiat rescriptum.
- 11 Ampliatur primo, etiam si impetrans esset sanctus.
- 12 Sed contra.
- 13 Ampliatur secundo, etiam in litteris beneficialibus.
Ampliatur tertio, etiam in privilegiis, n. 15.
Ampliatur quarto, etiam si fuerit causa partis rescripti tantum, n. 18.
Et rescriptum contineat plura capitula separata, & subreptio non fuerit causa obtinendi omnia, n. 19.
Maximè in litteris gratiæ, n. 20.
Et in expectatiuis, n. 23.
Ampliatur quinto, siue fuerit commissæ exprimendo falsum, siue tacendo verum, n. 25.
Ampliatur sexto, etiam si non fuerit causa concessionis, num. 33.
Limita primo, nisi subreptio dolosa sit circa ea, quæ non tangunt substantiam, vel formam rescripti, n. 34.
Limita secundo, nisi respiciat unum tantum ex duobus alternativè narratis, n. 35.
Limita tertio, nisi litteræ fuerint obtentæ motu proprio, num. 37.
- 14 Falsitas non præsumitur in litteris ad lites, sicut præsumitur in litteris ad beneficia.
- 15 Mendacium necat privilegium.
- 16 Subreptio magis vitiat litteras gratiosas, quàm litteras ad beneficia.
- 17 Subreptio dolosa in gratiosis, etiam si minima sit, est attendenda.
Etiam si Papa aliàs fuisset concessurus, ibid.
- 21 Subreptio facilius inficit litteras beneficiales, & gratiosas, quàm rescripta ad lites.
- 22 Subreptio etiam dolosa non vitiat rescripta ad lites ipso jure, sed ope exceptionis: sed litteras gratiosas, & beneficiales vitiat ipso jure.
- 23 Expectatiivæ sunt ambitiosæ, & restringendæ.
- 24 Subreptio non dolosa non vitiat litteras in totum, sed eam partem tantum, cujus fuit causa.
- 26 Expressio falsitatis, & suppressio veritatis facta per dolum equiparantur.
- 27 Exempla dolosæ subreptionis per falsi expressionem in rescriptis ad lites.
- 28 In litteris gratiæ.
- 29 Exempla dolosæ subreptionis per veri suppressionem in rescriptis ad lites.
- 30 In litteris gratiæ.
- 31 Dispensatio nunquam porrigitur ad defectus suppressos.
- 32 Sufficit tamen exprimere qualitates in genere.
- 33 Subreptio dolosa vitiat rescriptum in totum, etiam si Princeps aliàs concessisset.
- 35 Intellectus c. Si eo tempore, de rescriptis, lib. 6.
- 36 Alternativè petens non censetur præcisè alterum petere: fallit, si alternativa non possit, nisi in uno verificari.
Minor petens alternativè sibi provideri de beneficio curato, vel simplici, censetur se restrinxisse ad simplex, cujus est capax, ibid.
- 37 Motus proprius omnem subreptionem excludit.
Dari tamen potest de defectu intentionis, n. 38.
- 38 Subreptio duplex, altera que provenit ex parte impetrantis, altera que oritur ex re ipsa. Primam tollit motus proprius, secundam non.
- 39 Motus proprius relevat ab onere justificandi gratiam, sed probato intentionis defectu, nihil operatur.
Requiritur tamen oris apertio, quando in concessione est sublata facultas contrarium dicendi, vel operandi, ibid. vers. In præjudicium.
- 40 Subreptio in dubio an præsumatur dolosa.
- 41 Quid in rescriptis ad lites.
Et quid in litteris gratiosis, n. 45.
- 42 Falsi crimen præsumitur committere propter litteras de simplici justitia.
- 43 Dolus non præsumitur quis commisisse in re modica.
- 44 Dolus præsumitur in eo, qui in facto proprio, non antiquo, neque intricato, falsum narrat, etiam in litteris justitiæ, num. 46.
- 45 Subreptio in gratiosis semper præsumitur cum dolo, sed hæc præsumptio est juris tantum, & ideo potest contrarium probari.
Et si gratia sit modica, dolus non præsumitur, nu. 46.
- 46 Dolus in litteris gratiæ præsumitur in eo, qui expressit falsum, vel tacuit verum in facto proprio.
- 47 Ignorantia in facto proprio non præsumitur.
- 48 Falsitas que non inducit Principem ad gratiam facilius concedendam, sed est superflua, non præsumitur dolosa.
- 49 Idem si vero expresso Princeps difficiliter concessisset.
- 50 Dolus in eo, qui suggestit falsum, vel tacuit verum in rescripto, ex quibus probetur.
- 51 Simplicitati, & imperitiæ pariter.
- 52 Subreptio per simplicitatem, vel ignorantiam, si non fuit causa concessionis, rescriptum non vitiat.
- 53 Quod procedit, etiam si impetrans tacuerit ea, quæ de processu sunt necessario exprimenda.
- 54 Idem procedit etiam in beneficialibus. Sed vide, n. 57.
Sed fallit, si qualitates sint tales, ad quarum expressionem impetrans tenetur de jure communi, num. 57.
Item fallit, si subreptio cadat in eo, ad quod verba concessionis non adaptantur, ibid. vers. Motivum autem.
Item fallit, ubi est diversitas personarum, vel causarum actoris, vel rei, n. 60.
Item fallit, si expressio falsitatis facta fuerit non causa demonstrationis, sed causa taxationis, num. 61.
- 55 Litteræ non vitiantur ex eo, quod impetrans tacuerit beneficium ab alio injustè possideri, vel per simoniam.
- 56 Et exprimens beneficium cum cura, vel residentiæ, obtinebit beneficium simplex, & residentiam non requirrens.
- 57 Subreptitia non est impetratio thesauraria sub nomine dignitatis, cum sit officium, vers. At secus est.
Stylus Principis attenditur ad dignoscendum, an verisimiliter litteras concessissent, necne, ibid. vers. Ad dignoscendum.
Item attenditur, an gratia præjudicium inferat, ibid.

- 58 *Littera impetrationis ob taciturnitatem beneficii, etiam modici, vitiantur.*
- 59 *In litteris beneficialibus non tenetur impetrans facere mentionem nisi de qualitatibus in iure expressis.*
- 62 *Subscriptum per simplicitatem, vel ignorantiam vitiat rescriptum in totum, si sit substantia rescripti inductiva. Quoad a fortiori procedit in beneficialibus, & gratiosis, num. 66.*
Item procedit etiam quando subreptio non fuit causa finalis, sed impulsiva, num. 67.
Et quid si alius pro absente litteras impetravit, n. 71.
- 63 *Rescriptum inutile fit, si talis veritas taceatur, vel talis falsitas exprimitur, qua tacita, vel expressa, Papa litteras non dedit.*
- 64 *Exempla non dolosa subreptionis substantia rescripti inductiva, & num. seq.*
- 65 *Rescriptum commissionis causa super re feudali non facta mentione de feudo, non valet.*
- 67 *Rescriptum vitiatum tacendo id, quod si fuisset expressum nihilominus fuisset obtentum, sed non ita facile.*
Fallit, si taciturnitas proveniat ex probabili ignorantia num. 68.
Nisi taceatur id, quod erat de iure exprimendum, n. 69.
Subreptitia est resignatio eius, qui expressit se esse forenses, cum in impetratione beneficii expressisset se esse civem Romanum, n. 67. vers. Et millies.
Pensio reservata non facta mentione alterius pensionis reservatae super eodem beneficio, est subreptitia, ac nulla, ibid.
- 69 *Rescriptum non vitiatum, si taceatur id, quod de iure non debet exprimi, licet eo expresso Princeps non ita facile litteras concessisset.*
- 70 *Intellectus c. Gratia, de praebe. lib. 6.*
- 72 *Subreptio per simplicitatem, vel ignorantiam, si non fuit causa totius concessionis, sed partis tantum, eam solam vitiat, & non totum rescriptum.*
Quod procedit etiam in beneficialibus, num. 76.
Sed fallit, si obtentum per subreptionem habeat connexitatem cum reliquis, num. 78.
Item fallit secundum aliquos in privilegiis, nu. 79.
Sed contra, num. 80.
- 73 *Simplicitas respicit ius, ignorantia factum.*
- 74 *Vitium eatenus vitiare debet, quatenus ingreditur substantiam actus.*
- 75 *Exempla non dolosa subreptionis, quae non fuit causa totius concessionis, sed partis duntaxat.*
- 80 *Privilegia, & litterae beneficiales in materia subreptionis equiparantur.*

Super litteris. Famosum, & difficile, ac varias decidens opinioniones, Cardin. Emanavit enim ad declarationem opinionum legistarum insurgentium ex intellectu duarum legum, nempe leg. *Prescriptione*, & leg. *Et si legibus consentaneum*, Cod. *Si contra ius, vel util. publ.* quae sunt canonizata in cap. *Prescriptione*, & in cap. *Et si legibus*, 25. *quest. 2.* ejusque decisio attenditur etiam inter Legistas, ex quo in contrarium non reperitur statutum de iure civili, ut declarat Abb. in cap. *Licet ex suscepto*, numer. 10. *vers. Quartus decimus casus*, infra *de foro compet.* & Dec. hic num. 1. in fin. *vers. Et sic emanavit.* Item in materia rescriptorum obtinet principatum, Anton. de Butr. & notat Bart. in d. leg. *Prescriptione*, num. 3. *vers. Certè Domine*; & est clavistotius tituli, Abbas Siculus, Summatum variis modis, qui tamen ferè in idem recidunt, Joan. Andri. cum quo concordant Bellam. & Anchar. sic summat: Qui per malitiam tacet verum, vel falsum exprimit in rescripto, caret impetratis: idem in eo, qui hoc fecit ignorantia, vel simplicitate, si expresso vero, quod tacuit, vel tacito falso, quod expressit, litteras non habuisset: si verò nihilominus saltem in forma communi litteras habuisset, secundum juris formam procedit iudex. Bald. summat sic: Qui per malitiam tacet verum, vel exprimit falsum, in rescripto, caret funditus impetratis: si verò hoc facit ex ignorantia, vel simplicitate, siquidem non erat verisimiliter concessurus, similiter non valet: sed si saltem in forma communi concessisset litteras, secundum juris formam procedit iudex; & bona fides abesse praesumitur, ubi enormis laesio reperitur. Cardin. sic: Exprimens falsum, vel tacens verum in rescripto, si malitiosè,

caret impetratis; si per simplicitatem, aut aliàs non obtinisset rescriptum, & idem; aut obtinisset secundum juris ordinem Delegatus procedit, Bi. tr. Imol. & Ioan. de Anan. Jacob. Zocchius vol. 2. *reper. fol. 2. 8. & Quintil. Mand. vol. 6. in Appendic. fol. 30.* Dolosa subreptio rescriptum vitiat indistinctè, temeraria verò subreptio, vel ex simplicitate, vel ex ignorantia procedens, si est substantiae rescripti inductiva, totaliter rescriptum vitiat; aliàs verò si solius formae specificae, illam tollit, sed non rescripti substantiam quoad formam communem. Abb. & Ambros. de Vignate vol. 2. *repetent. fol. 211.* Exprimens falsum, vel tacens verum in rescripto, si malitiosè, caret prorsus impetratis: sed si per simplicitatem, vel ignorantiam, aut obtinisset vero expresso, vel suppresso falso, saltem litteras in forma communi, & Delegatus procedit servato juris ordine, & non speciali forma rescripti; secus si nullo modo litteras habuisset. Vel brevius secundum eundem Abbatem, Guidop. Bero. & Felin. Dolosa subreptio vitiat rescriptum in totum: si autem processit ex simplicitate, vel ignorantia, eatenus vitiat, quatenus fuit causa concessionis, hoc dicit, Dividitur in tres partes principales. Primò ponit casum, super quo antiquitus erant opinioniones, quas recitat. Secundò illas per distinctionem bimembrem ad concordiam reducit. Tertio dat regulam doctrinalem. Secunda, ibi, *Nisi igitur*. Tertia, ibi, *Nisi forma*.

Ad intelligentiam textus praemittendum est primò, subreptionem, & obreptionem esse synonyma, & idem importantia, ut probat textus in l. 1. Cod. *Si nuptiae & rescripti. pet.* ubi in eodem casu rescriptum appellatur subreptitium, & obreptitium: & ibi illum textum ad hoc ponderat Bald. in *princ. in vers. Obreptione*, & Dec. in c. *Ceterum* nu. 28. *vers. Sed tamen talis differentia supra eodem*, & Jaf. in l. *Prescriptione* num. 1. *vers. Mihi autem videtur, Cod. Si contra ius*. Et quamvis aliqui putent obreptionem esse quando exprimitur falsum, subreptionem verò quando tacetur verum, ut Jaf. *conf. 2. In themate* num. 1. *vers. Imo plus lib. 1.* alii verò existimant litteras obreptitias dici quando sub involucrio verborum, puta ironice, vel callidè, seu fraudulentè loquendo effugiunt deliberatam conscientiam Principis; subreptitias verò quando Papa plenè intellexit totum illarum tenorem, sed enarratum est falsum, vel suppressum verum: & in hac opinione fuit Inn. in c. *Cum dilecta*, num. 1. 2. & 3. *infra eodem*, & ibi etiam Joan. de Imol. num. 10. & Berous hic num. 2. *Gemin. conf. 120. Quia in isto* num. 3. in fin. *vers. Et sic isto casu*: tamen haec differentia iure non probatur, ut dicit Abbas in eodem cap. *Cum dilecta* num. 7. Dec. & Jaf. *locis citatis*, & Quintilianus Mandos. hic num. 5. Imò secundum eos his vocabulis Doctores promiscuè utuntur, nec constituunt differentiam inter obreptitium, & subreptitium; & ita magis communiter teneri attestantur Socin. Sen. in *conf. 77. Licet in presenti* n. 86. vol. 1. & Mandos. hic n. 5. in fin. Hanc etiam dicit esse veram opinionem Dec. hic numer. 4. quibus adde Calder. *conf. 304. Aliàs primò, de feudis*, *Gemin. conf. 33. Pro examinatione in princ. & conf. 63. Dubia superscripta in princ. vers. Secundo prae mitto*.

Praemittendum secundò, subreptionem, vel obreptionem causari ex duplici causa, videlicet ex taciturnitate veritatis, & ex expressione falsitatis, ut patet in textu, ibi, *Tacita veritate, vel suggesta falsitate*; & infra, ibi, *Falsitatis expressionem, vel suppressionem veritatis*, secundum Anton. de Butr. hic nu. 8. & de rescripto subreptitio notat Bart. in l. *Prescriptione* nu. 5. *vers. Quorum utrum rescriptum subreptitium*, Cod. *Si contra ius*: & de obreptio Bald. *ibid. num. 7. 16. & seqq.* & de utroque Jaf. n. 1. & sic mendacium committi potest tam falsum exprimendo, quam verum tacendo, ut est text. in c. *Cum dilecti filii* infra *de accusat.* ubi jurans plenam dicere veritatem, tacendo incurrit poenam falsi, Burr. hic d. n. 8. & scripsi plenius in c. *Falsidicus* in 2. *not. inf. de crimine falsi*, & rangam infra n. 26. Subreptio igitur, vel obreptio est expressio falsi, vel taciturnitas veri, quo non expresso, vel tacito, Papa nullo modo litteras concessisset, sed potius denegasset, text. est hic *vers. Si vero, & in cap. Dudum*, il 2. *vers. Insuper de elect. vel concessisset quidem, sed non ita facile, ut est text. in c. Postulasti, infra eod. aut verisimile est concessurum non fuisse, ut dicit text. in c. 2. de sit. Presbyt. lib. 6. & notat Gemin. *conf. 63. Dubia supradicta in princ. vers. Secundo prae mitto*.*

- 9 Præmittendum tertio, aliud esse rescriptum falsum, aliud subreptitium: nam rescriptum falsum est, quod caret primordio veritatis, ut *l. Cum filius, §. Heres, ff. de legat. secundo*, vel uti cum rescriptum emanat præter conscientiam Principis, vel Cancellarii sui, ab illis, qui sunt inferiores personæ, & quæ non sunt ad hoc deputatæ. Obreptitium est illud quod non caret primordio veritatis, quia scilicet emanavit quidem à Principe, seu ab ejus Cancellario, sed tamen fuit mendacium in eo insertum: & ita intelligi debent jura in *l. Si quis obrepsit, ff. ad l. Cornel. de falsi, & in l. Sed si hac §. Patronum, ff. de in jus, vel vocan.* & notat Cynus in *l. Præscript. n. 3. C. Si contra jus, vel util. publ.* Dic brevius secundum Bart. ibi *num. 3.* Rescriptum falsum est illud, quod nunquam exivit de Cancellaria Principis. Obreptitium autem quod est verum in se, sed causæ in eo insertæ sunt falsæ. Sequitur *Jaf. ibid. n. 1.*
- His præmissis descendo ad materiam decretalis, & eam prosequar per quatuor regulas principales ex textu desumptas, adjectis ampliacionibus, limitationibus, & exemplis, ex quibus subreptionis materia, quam scribentes passim conclamant esse difficilem, ac profundam, remanebit, ni fallor, clarè, & dilucide explicata.
- 10 Prima regula est. Subreptio dolosa vitiat rescriptum. Desumitur hæc prima regula ex textu nostro in *vers. Ut hi, qui priori modo*: & notat Jo. Andr. Bald. & omnes in *Summ. text. in primo membro*, post gloss. in *ver. Priori modo*, Innoc. in *prinç.* & Hostien. *n. 6.*
- 11 Ampliatur primò hæc regula, ut locum habeat, etiam si rescriptum impetrans esset sanctus, ut est text. in *cap. 1. Ut lite pendente*: vitiat enim rescriptum, quia propter meritum vitæ non est recedendum à juris dispositione, & ita per illum textum notat Bald. in *Rubrica, Ut lite pendente in fin.* & Dec. *hic n. 3.* licet hoc dictum impugnet Bero. in *secunda lectura n. 16.* quia sanctus, & perfectus dici non potest, qui dolosè falsum exprimit, aut veritatem supprimit, allegat textum in *c. Cavete 22. q. ult. & in c. Mihi 22. q. 2.* Sed melius facit *c. 1. ibi: Uterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit, infra de crimine falsi*: & multipliciter respondet ad textum in *d. c. 1. Ut lite pendente*, qui videtur loqui de B. Tho. Cantuariensi.
- 12 Ampliatur secundò, ut locum habeat non modò in rescriptis ad lites, de quibus specificè loquitur hoc *cap.* Sed etiam, & multò fortius in litteris beneficialibus, quia faciliùs redduntur nullæ, ut dicam *infra num. 21.* & quia sunt magis odiosæ, *c. Quamvis de præb. lib. 6.* & hic firmant *Butr. n. 27. Abb. n. 2. in primo notab. Barbat. num. 25. Dec. num. 16. & Bero. in prima lectura num. 4. & 39. & in secunda n. 61. & 62.* & in hoc concordant omnes à fortiori, ut inquit *Felin. hic n. 1. vers. In litteris gratiæ n. 5.* facit text. in *c. Accedens de crimine falsi*, ubi in litteris ad lites non ita præsumitur falsitas, sicut in beneficialibus, & ibi *Innoc. in prinç.* arguit, quòd si quis suggestit falsum in litteris de simplici justitia, non præsumitur dolosè fecisse, secus in litteris gratiæ, quia dolus ex perspicuis indicis probatur, *leg. Dolus, C. de dolo.* Cum *Innocen.* concordant ibi *Hostien. n. 8. Joann. Andr. n. 21. Bellam. num. 22. vers. Host. dicebat, Cardin. num. 18. Imol. nu. 8. vers. Hostiensis vers. vero, & Abbas n. 7.*
- 13 Ampliatur tertio, ut à fortiori locum habeat etiam in privilegiis, quia mendacium necat privilegium, ut inquit *Bald.* per illum textum in *l. Et si in prinç. Cod. Si contra jus Exemplum* in eo, qui feudum impetravit, vel remissionem criminis, mendaciter narrando se strenuum militem, & multos latrones apprehendisse, vel transfugas indicasse, ut ibi notant gloss. 1. *Paul. de Castro, & alii scribeutes.* Dixi à fortiori, quia subreptio magis vitiat litteras gratiosas, quàm litteras ad beneficia, ut voluit gloss. 2. in *c. Non potest de præb. lib. 5.* & est bonus textus in *c. 1. & 2. de filiis Presbyr. eod. lib. Bero. hic n. 39.* Undè subreptio in gratiosis etiam minima sit, est attendenda, *Rota decis. 435. n. 1. par. 3. recent.* etiam si Papa alias fuisset concessurus: *Puteus decis. 424. lib. 1. Rota ubi supra.*
- 14 Ampliatur quarto, etiam si dolosa subreptio fuerit causa partis rescripti dumtaxat, quia nihilominus vitiat rescriptum in totum, & hoc in pœnam dolosi, ut in text. ibi: *In sua perverſitatis pœnam nullum ex illis litteris commodum consequantur.* Et ita delegatus nec de causa cognoscere poterit secundum speciale, vel favorabilem formam traditam in litteris, puta ut summarie, ac simpliciter procedatur; nec etiam juxta juris ordinem, secundum Joann. Andr. *num. 10. in vers. Prorsus.* Et ex hoc secundum Abbatem *hic num. 2.* nota textum apertum, quòd subreptio dolosa vitiat omnia contenta in rescripto, licet rescriptum contineat plura capitula separata prout hic erant forma, & substantia rescripti, etiam si subreptio non fuerit causa obtinendi omnia: quod est valdè notabile, secundum eum. Idem *Barbat. n. 25.* Quod latius prosequitur *Bero. à n. 5. usq. ad n. 9.* respondendo ad objecta *Philippi Decii.*
- Quòd si hoc habet locum in litteris contentiosis, fortius debet obtinere in litteris gratiæ, ut per Abbatem ubi *infra, & cum eo consentiunt hic Bero. num. 13. Quint. Mandos. nu. 7. vers. Ampliatur vol. 6. repetent. in appendix. fol. 31.* Ratio est secundum Abbatem *d. num. 2. & in cap. Ceterum 21 num. 6. vers. Nam scire debes sup. eod.* quia subreptio faciliùs inficit litteras Beneficiales, & gratiosas, quàm rescripta ad lites: illæ enim per subreptionem vitiantur ipso jure, hæc verò ad lites per subreptionem etiam dolosam regulariter non vitiantur ipso jure, sed ope exceptionis, *c. Si autem supra eodem, & infra. c. Plerumque, Bellam. d. 485. Processus falsum, Innoc. Butr. & Abb. in c. Ceterum supra eodem cum similib.* ut dixi in *c. Ad audientiam*, post *Felin. ibi n. 17. vers. Litteræ ad lites infra eodem, & est communis opinio, ut hic attestatur Bero. n. 23. vers. Verum antequam, & n. 37.*
- Quæ ampliatio præcipuè vendicat sibi locum in litteris expectativis, quia sunt ambitiosæ, & restringendæ; & idèd per subreptionem dolosam vitiantur in totum, *c. Quamvis il. 1. de præben. lib. 6. juncto cap. 2. infra de concess. præb. & c. 2. eod. tit. lib. 6.* Bero. *hic n. 43.*
- Et ex hoc collige limitationem notabilem ad textum in *c. Si eo tempore de rescriptis lib. 6.* ut procedat, quando subreptio non fuit dolosa: tunc enim vitiat solum illam partem gratiæ, cujus fuit causa, & non reliqua contenta in rescripto, secundum Abbatem *hic n. 2. vers. Ex quo collige*: & ita etiam limitari debet quod ait *Anton. de Butr. in c. Exhibita circa fin. vers. Ex his deciditur de judic. videlicet rescriptum non vitari in totum, si ex copulativè narratis in rescripto una pars sit falsa: nam si malitiosè illa copulativè narrata sint, in totum deberent rescriptum vitare: Vel secundò & melius ad textum in *d. c. Si eo tempore*, responde, ut dicam *infra in 2. limitat. hujus 1. regula num. 36.**
- Ampliatur quintò supradicta regula, ut locum habeat si subreptio fuerit commissa exprimendo falsum, sive taecendo verum; parificantur enim quoad hoc taciturnitas veri, & suggestio falsi, ut est casus apertus *hic vers. Qui priori modo*, id est per fraudem, secundum gloss. *Innoc. & Host. falsitatem exprimunt, vel suppriment veritatem, in sua perverſitatis pœnam nullum ex illis litteris commodum consequantur, & notant Cardin. in 12. notab. Abb. nu. 2. vers. Et nota quod hæc parificatur, Dec. n. 4. vers. Tertio, Joann. Andr. Bellam. Butr. Anchor. & omnes in summ. text. in 1. membro, & in specie Ambr. de Vignate vol. 2. repetent. fol. 211.* qui summat sic, Mendax precator dolosus, id est dolo tacens verum, vel exprimens falsum, in totum caret impetratis. Facit ad hoc, quia non solum dicendo, sed etiam taecendo committitur mendacium, *l. Ea quæ commendant, ubi Bar. num. 1. hoc inducit ad testes, ff. de contrah. empt. Jaf. in l. Præscriptione in 2. not. C. si contra jus, vel utilitatem publicam, & hic junge, quæ dixi supra n. 7.*
- Exemplum dolosæ subreptionis per falsi expressionem in rescriptis ad lites habetur in *c. Sedes, §. Si quis verò sup. eod.* Item secundum *Bald. hic n. 7.* exemplum in eo, quid dicit se miserabilem personam, & idèd impetravit procedi summarie, & de plano; nam si persona miserabilis non est, rescriptum ei non prodest, quia callidè mentitus est paupertatis ingenium, ut *l. 1. C. de mendic. validis lib. 11.* In litteris autem gratiosis habetur in *cap. Ad aures supra eodem, & in cap. Si proponente infra eodem, & in c. Ex litteris de transact. in eo, qui dixit se Clericum, cum nondum esset consuratus.*
- Exemplum dolosæ subreptionis per veri suppressionem in rescriptis ad lites, est in litigioso, qui dolosè impetrat secundum rescriptum nulla d. primi facta mentione, *c. Ceterum, & c. Ex tenore sup. eod. c. 2. de dolo & contum. rei qui tacuit processum habitum super eodem negotio, c. Inter de*

- re iudic. vel de litis pendenti a*, c. *Causam*, il 2. de *rescrib.* Item secundum Baldum hic *sub num.* 7. Pone exemplum in muliere, quæ impetravit rescriptum super actione de dote, cum essent nuptiæ incestuosæ, ut *l. Si quis incest. C. de incest. nupt.* Item in eo, qui impetravit tamquam filius, cum esset spurius ut *l. Si qua illustris, C. Ad Orficiannum.* In literis autem beneficialibus exemplum habes in c. *Ad aures*, & in c. *Cum adeo supra eodem*, & in c. *Si motu proprio de preben. lib. 6.* secundum Card. hic *n. 13. in 3. q. post Goffred. & Host. n. 6. in vers. Priori*, & *n. 8. in ver. Supprimunt.* Abb. *Antiq. n. 3. Jo. Andr. n. 4.* Item secundum Bald. *n. 7. in fin.* In literis gratiosis potest poni exemplum in eo, qui fecit se legitimum tamquam simplicem naturalem, cum esset incestuosus: nam ad defectus suppressos numquam porrigitur dispensatio, sed oportet exprimi qualitatem defectuum, *l. Sed si hac, §. Patrum, ff. de in jus voc.* Sufficit tamen exprimere qualitatem in genere, puta quod sit illegitimè natus, licet non dicat ex Moniali, vel Monacho, secundum Bald. hic *n. 8.*
- 30 Ampliatur 6. etiam si expressio falsi, vel taciturnitas veri non fuerit causa concessionis, propterea quod eo non expresso, vel tacito Papa nihilominus litteras concessisset, hæc enim distinctio, an Papa verisimiliter dedisset litteras, necne, adhibetur tantum in 2. *reg.* videlicet quando subreptio committitur per simplicitatem, vel ignorantiam: at ubi committitur per dolum, vel malitiam, subreptio indistinctè vitiatur rescriptum, ut innuit gloss. hic in *ver. Nulatenus*, dum ait, non distingui hoc casu, quæ falsitas sit expressa, vel veritas occultata, sed sufficere, ut per malitiam hoc fecerit, & tenet expressè Innoc. in *princip. in ver. Cognoscat*, ibi: Plus dicimus, quia si etiam illud per fraudem obtineat, quod aliàs obtenturus est, non valet, *l. Et si, C. Si contra jus*, & cum Innocen. concordant hic Joan. *Andr. n. 12. Imola n. 5. Abb. in 1. not. Barbat. num. 24. Bero. n. 13. & Quintil. Mandos. num. 7. Dec. in cap. Sedes in 4. not. supra eodem*, Bellam. *d. 4. n. 1. Mohed. d. 8. de rescript.* ubi decisum fuit gratiam dispensationis vitiari per falsam expressionem ætatis quinque annorum, licet non fuerit necessaria, & Papa aliàs concessisset, & gratia non sit fundata in d. ætate, quia in gratiosis, & in facto proprio præsumitur dolum, qui vitiatur gratiam. Ratio est odium ipsius dolosi, Butr. hic *n. 3. vers. Ratio prima.* Hæc enim est pœna exprimentis falsum, vel tacentis verum per dolum, vel malitiam, quia reddat se indignum gratia, & ideo indistinctè caret impetratis: sic probat hæc decretalis ibi: In sua pervertitatis pœnam.
- 31 Nunc limita 1. regulam superius propositam, ut locum non habeat, si subreptio non fuit causa formæ, nec substantiæ, nec alicujus de contentis in literis, ut quia in illis aliquid falsum dolosè, & scienter expressum fuerit, quod nihil de contentis in literis concernebat, sed erat omninò extra materiam in illis positam: nam talis subreptio litteras iustitiam, vel gratiosas, nec in totum, nec in partem vitiatur, ut hic probatur à contrario sensu, & est de mente Abb. hic à contrario, secundum Bero. in 1. *lectura n. 43. & in 2. n. 53.* Ad hoc quod notat Innoc. & Host. in c. *Ex litteris inf. de transact.* Quod si subreptio scienter commissa fuerit, quæ non sit causa concessionis, nullo modo vitiatur litteras, & impetrantium vigore potest beneficium obtinere.
- 32 Limita 2. nisi plura in rescripto fuerint narrata alternativè, quia tunc si subreptio etiam respiciat unum, illud tantum vitiatur, non autem alia in quibus nulla fuit commissa subreptio, ut notabiliter voluit Antonius de Butr. in d. c. *Exhibita propè finem, vers. Et si quidem*, dicens hoc esse planum, & Bero. hic in 1. *lectura num. 7. post med. vers. Verum nota*, licet Butrii mentionem non faciat: & ita potest intelligi textus in c. *Si eo tempore infra eod. lib. 6.* nam Papa ibi dedit litteras ad duo alternativè narrata, videlicet ad beneficium curatum, vel ad beneficium simplex. Undè quamvis gratia de beneficio curato esset subreptitia propter defectum ætatis in literis non expressum, non tamen propterea vitiatur gratia de beneficio simplici, circa quod nulla fuit subreptio, cum impetrans haberet ætatem requisitam ad illud obtinendum: & est ratio, quia ad veritatem alternativè sufficit alteram partem esse veram, *l. Ita si putatus, ff. de verbor. obligat. c. Inter ceteras supr. eodem*, & quamvis alternativè petens non dicatur præcisè alterum petere, §. *Hinc autem institut. de action. Dec. in d. c. Inter ceteras in 3. not.* tamen quando dispositio alternativa ab initio non
- potest nisi in uno verificari, simpliciter de illo solo facta censetur, arg. *l. Si duo, ff. de verborum obligatione.* Undè minor, qui tacendo defectum ætatis, petiit sibi provideri de beneficio curato, vel de simplici, censetur præcisè suam petitionem restrinxisse ad beneficium simplex, cujus est capax; ac proindè gratia de simplici non vitiatur, d. c. *Si eo tempore.* Quod nota perpetuò ad intellectum illius textus.
- 33 Limita 3. nisi litteræ fuerint obtentæ motu proprio Papæ, quia tunc subreptio etiam scienter facta non vitiatur, & hoc propter virtutem motus proprii ipsius Principis, quæ omnem subreptionem excludit, *Clement. Si Romanus de preben. c. Si motu proprio eodem tit. lib. 6.* secundum Bero. hic in *secunda lectura n. 42. Rota dec. 353. n. 1. p. 4. rec.*
- 34 Ceterum adverte, quia subreptio est duplex, altera, quæ provenit ex parte impetrantis, altera, quæ oritur ex re ipsa. Primam tollit motus proprius secundam non, Bellam. *d. 392. & d. 475. Vitalin. in Clem. Per litteras num. 11. & 12. de preben. Felin. in c. In natura in 10. Corollar. de rescr. Card. Seraph. d. 398. n. 5.*
- 35 Rursus adverte, quia etsi contra litteras motu proprio obtentas non possit dari de subreptione, ut prædixi; tamen potest dari de defectu intentionis, qui subreptioni æquiparatur, ut in præallegata decisione Seraphini 398. *num. 2.* Imò quod est subreptio in gratia facta ad supplicationem partis, est defectus intentionis in gratia facta motu proprio, ut dicitur in *decis. 119. nu. 6. part. 5. recent.* Et quamvis motus proprius relevet impetrantem ab onere justificandi gratiam, quæ solum innititur voluntati, & verbo Papæ, Acchi. *decis. 10. de probat. Put. d. 101. libr. 3. Card. Seraphin. dec. 1484. num. 10. & in recent. d. 632. numer. 3. & d. 645. num. 2. part. 1.* tamen non impedit, quin ex adverso possit dari de defectu intentionis Papæ; eoque probato motus proprius non operatur, Bald. in *l. Imperialis, §. Si miles, Cod. de nupt. Bellam. decis. 392. Cassador. d. 4. vers. Non tamen de pens. cum aliis relatis in præalleg. d. 119. num. 3. par. 5. recent.* Adverte tamen, quia requiritur oris apertio, quando in concessione est sublata facultas contrarium dicendi, vel opponendi, & interpretandi, Caputaq. *d. 134. num. 4. part. 3. Put. decis. 50. num. 5. lib. 1. & d. 377. in fin. lib. 3. Seraph. dec. 351. & 764. n. 1. Rot. d. 157. num. 14. par. 7. rec.*
- 36 Modò pro absolutione hujus primæ regulæ duo supersunt investiganda. Primum est, an subreptio in dubio præsumatur dolosa ad effectum, ut probans subreptionem relevetur ab onere probandi dolum. Secundum, qualiter dolum probetur.
- 37 Circa primum, distinguendum est inter rescripta ad lites, & litteras gratiosas: nam in rescriptis ad lites subreptio in dubio non præsumitur dolosa, & qui fraudem, vel dolum allegat, probare debet, *l. Quoties, §. Qui dolo, ff. de prob. nam quilibet præsumitur bonus, donec probetur malus, c. Unic. infr. de Scrutin. c. Dudum de presumpt. l. Merito, ff. Pro socio, & hic firmant gloss. in ver. Priori modo, & gloss. seqq. Innocen. in princip. in ver. Falsa fuerit, vers. Et debet probare dolum, qui alleg. Abb. *Antiq. n. 3. in eod. vers. Host. n. 7. Joan. Andr. n. 21. Bald. n. 14. & alii communiter, Caputaq. d. 220. n. 1. & 2. par. 3.* Et pro hac opinione est textus optimus in c. *Accedens infra de crimine falsi*, quem sic sumit Abbas *Antiq.* Propter litteras de simplici iustitia nemo præsumitur committere crimen falsi, & ibi Gloss. 1. & Innocen. in princip. & Hostien. *nu. 4.* indè sumunt argumentum, quod si quis suggestit falsum in literis de simplici iustitia, non præsumitur dolosè fecisse. Ratio est, quia de facili possunt obtineri, ut ibi dicitur: nec in re modica præsumitur quis dolum commississe, *l. Si oleum, §. ult. & l. seqq. ff. de dolo.* Est tamen unus casus, in quo in rescriptis ad lites præsumitur dolum, videlicet quando sunt magnæ conjecturæ doli, ut si est falsitas in narratione facti proprii, non antiqui, neque intricati, vel si sunt litteræ magni ponderis. Et idem de similibus conjecturis, ut hic pulchrè per Abbatem *n. 7. vers. Sed tu conclude, & Felin. n. 5. vers. Est etiam unus casus.**
- 38 In litteris autem gratiosis stat regula in oppositum, quia expressio falsi, & taciturnitas veri semper præsumitur cum dolo, secundum Innoc. in d. c. *Accedens in princ. de crimine falsi*: & quamvis loquatur, si gratia sit magna; tamen in gratiosis in dubio dolum præsumi sentit simplici-

ter idem Innoc. in c. *Dilectus*, il 1. n. 2. *infra eod.* Cassad. d. 10. num. 3. de *præb.* Mohedan. *decif.* 8. de *rescript.* Seraph. d. 20. num. 4. Rota d. 155. num. 5. part. 4. *rec.* & sequitur Felinus hic num. 5. *vers.* Et quod in *gratiosis*, qui tamen subdit hanc præsumptionem non esse juris, & de jure; & idem posse probari subreptionem dolo caruisse. Sed Host. in d. c. *Accedens* num. 3. *vers.* Si verò, dicit in literis gratiosis esse attendendam qualitatem gratiæ, & personam impetrantis, & secundum hoc contra ipsam præsumendum esse plus, vel minus, & cum Host. concordant ibi Joan. Andr. & quod in gratia modica dolo non præsumatur, tenet Bellam. hic num. 22.

Rursus attendendum, an impetrans suggesserit falsum in facto proprio quia in literis gratiæ præsumendum est contra ipsum, ut patet in l. *Quisquis*, C. de *rescind. vendit.* & notat Gloss. 1. in d. c. *Accedens*, ibi: Sed pone quod falsum affirmet circa rem propriam, cujus notitiam habuit, præsumitur primò contra ipsum, quia non præsumitur quis ignorare factum propriæ rei, & cum Gloss. concordant ibi Host. num. 4. *vers.* Sed quid si circa factum proprium, Butt. *nu.* 7. *vers.* Sed pone, dicit gloss. Mohed. *decif.* 8. de *prescript.* Accoramb. d. 17. lib. 1. Seraph. d. 601. n. 2. Rota d. 295. n. 13. par. 6. *rec.*

48 Sunt tamen duo casus, in quibus subreptio in beneficiis non præsumitur dolosa, secundum Felin. hic num. 5. *vers.* Sunt tamen. Primus est quando, falsitas non est talis, quæ verisimiliter debeat inducere Papam ad gratiam facilius concedendam, sed est superflua, quia tunc in dubio non præsumitur dolosa, cum dolo sit quædam machinatio exquisita, l. 1. ff. De *dolo*, quæ in superfluis, & inutilibus non est verisimilis, Bellam. d. 4. quæ incipit: *Falsi expressio non est dolosa.*

49 2. Casus est, quando falsitas est circa illud, quod si esset verum, potius debuisset Principem retrahere à concessione, puta, dixit sacristiam esse dignitatem, cum non esset; nam si esset dignitas, Princeps difficilius concessisset, & si non esset facilius concessisset: talis ergo falsitas non præsumitur dolosa, Rot. in *Antiquior.* d. 19. in *fin.* de *præb.* Bellam. d. 115. incipien. *Falsa expressio litis pendentiæ.*

50 Circa 2. est qualiter dolo, seu fraus, vel malitia probetur, generaliter dicendum est probari ex perspicuis indiciis, ut est text. in l. *Dolum*, C. de *dolo*, puta ex qualitate personæ, & ex forma rescripti, ut dicit gloss. hic in *verb.* *Nullatenus*, *vers.* Sed qualiter probetur malitia. Specialiter autem; ut verbis utar Hostiensis hic num. 8. probabitur hæc fraus eo ipso, quod impetrans probatur sciens, l. *Verius*, ff. de *probat.* & l. *Non omnes*, §. a *Barbaris*, ff. de *re militari*, & l. *Dolum*, C. de *dolo*. Ergo probata scientia, si aus probata

51 intelligitur, nisi in communi forma impetretur, ut c. *Accedens* *infr.* de *crimin. falsi*: ita Host. qui tamen statim declarat dictum suum procedere in homine curioso, & diligenti; secus verò si sit simplex homo, quia tali subveniendum est, licet probetur scientia, c. 3. De *consecr. dist.* 2. c. *Cum unice errorum* *infr.* de *rerum perm.* ut neque enim obest, quod per simplicitatem commissum est, ut l. 1. §. ult. ff. de *venire inspic.* Item imperitiæ pariter, l. *Cum de indebito*, §. 1. ff. de *probat.* & l. 1. §. ult. ff. de *edendo cum concord.* de *quib. per eum* n. 5. Sed tandem hanc distinctionem non admittit, nisi per aliquas conjecturas releveretur, quod committitur arbitrio judicis, ne viam aperiatur, &c. arg. c. *Nonnulli* *infr.* eod. & c. *Unico* *infr.*, ut *beneficia ecclesiastica*, quibus verbis intendit Hostien. ut probata scientia, censeatur probata malitia, & si impetrans sit homo simplex, nisi per aliquas conjecturas arbitrio boni judicis releveretur, & cum ipso concordat Joan. Andr. n. 21. & alii supra citati, n. 14.

52 2. Regula; Expressio falsitatis, vel taciturnitatis veritaris ex simplicitate, vel ignorantia proveniens, si non sit causa concessionis, eò quod expressa veritate, vel tacita falsitate, Princeps nihilominus literas concessisset, rescriptum non vitiat. Habetur hæc reg. ex verbis textus ibi: Si talis expressa sit falsitas, vel veritas occultat, quæ quamvis dissimulata, vel expressa, vel nihilominus literas concessisset, &c. Eam ponit Innoc. n. 1. *vers.* 2. *reg.* Hostien. n. 10. Joan. Andr. n. 25. Bellam. n. 13. *vers.* *Sub tacita veritate*, Butt. n. 3. *vers.* 3. *reg.* & n. 6. Cardin. n. 13. in 3. & 4. *reg.* Anchar. n. 4. Imol. n. 7. *vers.* *Nota quod ubi*, Bellam. d. 4. & 115. Cassador. d. 12. n. 15. de *præben.*

53 Amplia primò hanc 2. reg. ut locum habeat, etiam si im-

petrans tacuerit ea, quæ de processu sunt necessariò exprimenda; quia valent literæ, etiam si tale quid sit ommissum, quo expresso Princeps nihilominus literas concessisset, ut determinat Innoc. hic n. 1. in *ver.* In *communij forma*, arg. c. *Oblata* *infr.* de *appellat.* licet alii contra.

Amplia secundò etiam in beneficiis, ut est textus in c. *Dudum*, *vers.* *Considerantes de præb. lib.* 6. qui in materia beneficii expressè vult, ut taciturnitas alicujus qualitatris, qua expressa nihilominus Princeps literas concessisset, non vitiet eas. Ad idem textus in c. *Si pro Clericis pauperibus eod. tit.* & lib. ubi taciturnitas defectus sacrorum Ordinum non vitiat literas, ex quo impetrans intra tempora à jure statuta potest promoveri ad Ordines, quos requirit beneficium. Et per hæc jura tradit Felinus hic n. 2. Bellam. d. dec. 4. Cassad. d. 12. n. 15. de *præben.* Casar. de *Grass.* d. 8. n. 2. eod. tit. Rota d. 439. n. 6. p. 4. & d. 24. n. 4. *vers.* *Sanè hæc ratio* p. 5. & d. 140. n. 7. & d. 22. n. 23. p. 7. *rec.* Hinc fit, ut sit taceatur beneficium ab alio injustè possideri, vel per simoniam non vitientur literæ, ut notant Innoc. & Hostien. in c. *Ex literis de transact.* & qui narravit beneficium cum cura, vel residentia, obtinebit beneficium simplex, & residentiam non requirens, quia multò potius Papa hoc concessisset, Rota dec. 73. *Papa supplicat aliàs* 562. de *rescript.* in *Antiquis*, & Felin. hic n. 2. *vers.* Et ad idem Rota. Verum tamen gloss. in c. *Si motu proprio in vers.* *Taceat de præb. lib.* 6. tenet hoc cap. 6. in 2. *reg.* non habere locum in beneficiis, quia non sufficit, ut Papa verisimiliter voluerit providere, sed requiritur provisio, & facta in uno caso, non porrigitur ad alium, c. *Susceptum* *infr.* eod. lib. 6. & opinionem gloss. dicit. videri veriore, Dec. hic n. 18. *vers.* Et ideo verior videtur. De qua plenius disserit Bero. n. 49. *vers.* *Contrarium*, & n. 51. *vers.* *Secunda tamen opinio*. Sed non videtur recedendum à prima opinione, quam passim servat Rota ut in præcitatæ decisionibus.

Motivum autem glossæ posset procedere, si subreptio caderet circa id, ad quod verba literarum non adaptantur. Unde si quis exprimat dignitatem, cum sit beneficium simplex, non valent literæ, licet Papa simplex beneficium facilius contulisset, quia dignitatis appellatione non veniunt beneficia simplicia, cap. *Si forte*, juncta gloss. in *verb.* *Dignitatem de elect. lib.* 6. Et simili modo impetrans præbendam integram, non poterit obtinere dimidiam, licet dimidiam facilius impetrasset, quia appellatione integræ præbendæ non venit dimidia, text. est in cap. *Cui de non sacerdotali de præb. eod. lib.* & in litteris ad beneficia, tamquam ambitiosis non fit extensio de casu ad casum, etiam ex majoritate rationis, nec valet arg. de majori ad minus etiam affirmativè, ut in d. c. *Cui de non sacerdotali*, & in c. *Quamvis de præb. lib.* 6. & in c. *Susceptum de rescriptis eod. lib.* & notat Bero. hic num. 44. *post princ.* *vers.* *Hæc ratio non placet in 1. lectura*, & in 2. num. 55. & in hoc casu intrat ratio glossæ, quod non sufficiat, ut Papa voluerit providere, sed necessaria sit provisio. At secus est si subreptio sit circa qualitatem beneficii, quam si Papa scivisset, eodem modo, vel facilius concessisset: tunc enim non applicatur motivum glossæ, quod non sufficiat, ut Papa voluerit providere, sed requiritur provisio; quoniam Papa tunc verè providit de beneficio, licet ejus qualitatem ignoraverit, quam tamen si scivisset, eadem vel majori facilitate providisset, & idem subreptio non vitiat, ut d. cap. *Dudum*, & ibi gloss. in *ver.* De *ipsa*, & in c. *Si pro Clericis de præbend. lib.* 6. & tenet Rota d. 11. num. 16. par. 6. *rec.* Caputaq. dec. 160. nu. 1. part. 1. ubi allegat Romanum *conf.* 194. in 2. *dubio*, & Craver. *conf.* 2. n. 17. & 19. Quo fit, ut si quis impetraverit Thesaurariam in certa Ecclesia sub nomine dignitatis, cum esset officium, talis subreptio non vitiet literas, ut pro majori parte tenuerunt Domini de Rota *decif.* 582. aliàs 4. *Quidam obtinuit de rescr. in Antiquis*; quia si fuisset narratum illud esse officium, Papa eodem modo, imò facilius dedisset, cum facilius consueverit conferre beneficia minora, quæ sonant in officium, quam Dignitates, & facilius beneficia simplicia, quam Curata, ut in c. *Ad aures sup. eod.* & in c. *Gratia eod. tit. lib.* 6. Et illam decisionem sequuntur hic, & pluribus confirmant Abb. n. 6. *vers.* Et ad prædicta, Dec. & Bero. in 1. *sect.* n. 44. & in 2. n. 54. & seqq. Ad cognoscendum autem, quæ sint illa, quibus expressis Papa verisimiliter gratiâ concessisset, vel non concessisset attenditur communis stylus Principis, vel usus Cancellaria;

- ria; item probabilis conjectura, vel communis usus aliarum literarum, quas Princeps concesserunt, vel consueverunt concedere; alias numquam deprehendi posset, num Princeps fecisset gratiam, si fuisset expressum, necne? forte enim fecisset, & forte non, ut bene per Lapum alleg. 86. duo Prælati. Quod latius prosequitur Felin. hic n. 8. vers. In 1. reg. & censuit Rota apud Casad. d. 12. n. 14. de præbend. & in rec. d. 105. n. 1. & 3. & d. 739. num. 1. p. 2. Potissimum verò attenditur, an gratia præjudicium inferat, quia tunc presumptio est, Papam vel non concessurum, vel difficilius, ut dicitur in præallegata d. 105. n. 3. & tenet Card. conf. 96. Videtur usque n. 8.
- 58 Limita 1. hanc 2. reg. ut locum habeat, dummodò qualitates non expressæ sint tales, ad quarum expressionem non tenetur impetrans de jure communi: secus si sint tales, de quibus impetrans debuit de jure mentionem facere, quia tunc taciturnitas earum vitiat, etiam si alias Papa omninò literas concessisset: ita procedit text. in c. Si motu proprio de præb. lib. 6. ubi taciturnitas beneficii priùs obtentis, quantumvis modici, vitiat literas impetrationis. Hoc enim procedit, quia de obtento etiam modico de jure est facienda mentio, ut ibi in gloss. penult. & post Dominicum declarat Felinus hic n. 2. vers. Limita 1. Dec. n. 18. & regula est, quòd non tenetur impetrans facere mentionem in literis beneficialibus, nisi de qualitatibus in jure expressis, Felin. ubi supra, qui allegat Calder. conf. 6. de præben. & Domin. in c. Postulasti infra eod.
- 60 Limita 2. ut non procedat, ubi est diversitas personarum, vel causarum, actoris, vel rei, quia tunc etiam si super tacito fuissent datæ literæ, nihilominus rescriptum obreptitium vitiat. Ita Calder. conf. 11. Episcopus Delegatus de sent. excom. allegat cap. Significante infra eod. & sequitur Felin. hic n. 1. circa fin. vers. Et dicit quod regula.
- 61 Limita 3. dummodò ea, quæ sunt expressa circa qualitates beneficii, expressa sint causa demonstrationis, subreptio enim non dolosa non obest, si Princeps nihilominus concessisset; secus verò si expressa essent causa taxatione, quia tunc rescriptum beneficiale non potest reduci ad ea, quæ si fuissent benè expressa, non retraxissent Principem a concessione literarum, Rota d. dec. 4. n. 5. vers. Alii tamen de rescript. in antiquis, Domin. in c. Postulasti infra eod. & hic notat Felin. n. 3. vers. Limita 4. Dec. n. 18. vers. 2. & Bero. in 1. lectura n. 44. & in 2. num. 56. Quando autem aliquid dicatur expressum causa demonstrationis, vel taxationis, vide per eundem Bero. n. 45. in prima lectura, & in secunda n. 57.
- 62 Tertia regula; Expressio falsitatis, vel suppressio veritatis per simplicitatem, vel ignorantiam, vitiat rescriptum in totum, si sit substantiæ rescripti inductiva, seu fundamentum, vel causa totius concessionis, id est, si Princeps tacita falsitate, vel expressa veritate, nullo modo dedisset literas. Desumitur hæc tacita regula ex litera textus, ibi: Si vero per hujusmodi falsitatis expressionem, vel suppressionem etiam veritatis literæ fuerint impetrata, qui tacita, vel expressa, nos nullas prorsus literas dedissemus: & eam ponunt hic Innocent. num. 4. vers. Si vero tertia regula, Hostiens. num. 10. vers. Vel per simplicitatem, Joan. Andr. num. 11. & notant Abb. num. 4. & 6. Felinus num. 6. vers. Limita 5. & Dec. num. 8. in 3. notab. & idem Abb. in cap. Constitutus in 2. notab. & in cap. Sedes num. 4. supra eodem, & in cap. Ad audientiarum num. 14. & ibi Felin. num. 22. in 3. ampliat. infra eodem, Franc. in cap. Si eo tempore num. 4. de rescriptis lib. 6. Bellam. distinct. 4. num. 1. & probatur ratione evidenti, quia deest voluntas concedentis, à qua dependet substantia rescripti: nam, ut ait glossa hic in ver. Literas dedissemus, simplicitas, & ignorantia non prodest circa hujusmodi literas impetrandas; imò ad hoc ut rescriptum teneat, nihil debet supprimi ex iis, quæ movere possunt animum Principis ad dandum rescriptum, vel dene-gandum. Et infra immediatè ponit quamplurima exempla, & in fine dat generalè theoriam his verbis: Et generaliter ubicumque talem veritatem tacuit, vel talem falsitatem expressit, qui tacita, vel expressa, Papa literas non dedisset, rescriptum inutile fit. Ac cum glossa concordat Hostiens. num. 10. Joan. Andr. n. 25. vers. Aut id factum, Bellam. nu. 13. post m. d. ver. Aut non habuisset, Bur. n. 3. ver. Tertia regula n. 5. Card. n. 13. vers. Quinta regula, Anchar. n. 4. vers. Et tunc aut ex falsitate, Imol. n. 6. vers. Secus si Delegatus, Abb. in 2. notab.
- 63

Exempla hujus 3. regule, secundum Innoc. hic n. 3. vers. 64
Nos nullas, habentur in c. Ad aures de cohabit. cl. eric. &
mulierum, in c. Super eo, & in c. Cum olim de re judic. in c.
Inter dilectus de fid. instrum. in c. Cum adeo, & in c. Constitu-
tus supra eod. in c. Ex literis de transact. & in l. fin. C. sent.
rescindi non posse.

Aliud exemplum, quando in totum vitietur rescriptum 65
propter subreptionem, vel obreptionem ex ignorantia, vel
simplicitate, poni potest, si impetretur rescriptum commis-
sionis causæ ab ipso Papa super re feudali, non facta men-
tione, quòd feudalis sit; quia tunc Papa verisimiliter se non
intromississet super re feudali, nisi forte in defectum non ad-
ministratæ justitiæ, ex quo ad dominum feudi talis cogni-
tio spectabat, ut in constitutione Federici, Hac editæali,
6. Præterea, cap. Ceterum, & cap. Novit de judiciis, c. Ex
transmissa, & c. seq. de for. comp. Undè quia hæc subreptio,
& taciturnitas fuit causa totius concessionis, rescriptum
corrumpit in totum, licet ignorantia, vel simplicitas, non au-
tem dolus intervenerit; utroque enim casu literæ pariter
vitiatur: nam etsi dolus præponderet simplicitati, & igno-
rantia; tamen idem erit effectus, quando subreptio fuit cau-
sa totius concessionis, ut bene per Quint. Mandol. in repet.
hujus cap. n. 7. in fin. vers. Exemplum tom. 6. Repeten. in Ap-
pend. fol. 31.

Ampliatur prius hæc tertia regula, ut à fortiori locum 66
habeat in literis beneficialibus, & gratiosis, ut concludit
Abbas hic in 2. not. Felin. n. 6. vers. Limita quinto, & Dec. nu.
17. Seraph. d. 734. n. 7. Rota dec. 94. n. 60. & 61. part. 7. rec. &
conferunt quæ dixi supra n. 21.

Ampliatur secundò, ut locum habeat non solum quando 67
subreptio fuit causa inductiva, & finalis ipsius concessionis,
sed etiam quando fuit causa impulsiva, ut quia Princeps et-
iam cessante subreptione fuisset quidem concessurus, sed
non ita de facili, seu de levi, & sic subreptio fuit causa im-
pellens: nam nihilominus saltem in gratiosis subreptio vi-
tiat, ut est textus in cap. Postulasti, in illis verbis, De levi
non scribimus, & ibi ponderant Doctores infra eod. & tenet
Gloss. in c. fin. in figuratone casus de filiis Presbyt. lib. 6.
& ibi Prob. in Addit. ad Monach. num. 3. vers. Ipso jure,
Abb. hic num. 7. & in cap. Ad aures numer. 4. supra eod.
Gemin. in c. Dudum n. 15. de præbend. lib. 6. & ibi Anchar. n.
3. & Franc. ad 1. Imol. in dict. c. Postulasti n. 4. & ibi et-
iam Felin. n. 1. Calderin. conf. 13. An possidens in tit. de re-
scriptione, Alexand. conf. 95. Requisitus n. 8. vers. Non ob-
stant supra allegata lib. 7. & conf. 161. Visis narratis num. 5.
vers. Quia literæ gratiose eodem lib. & millies resolvit Rota,
ut apud Casan. d. 72. num. 14. de præben. Put. d. 232. num. 2.
lib. 1. Seraphin. d. 19. num. 2. ubi decidit reservationem esse
subreptitiam, si quis in interpretatione beneficii dicat se
esse Romanum, & postea in resignatione dicat se esse so-
rensem, quia propter hujusmodi narrativam Papa motus
fuit ad facilius concedendum, quam si narraffet se esse ci-
vem Romanum, cum hoc casu opus esset derogatione; &
apud Butatt. dec. 55. n. 6. & dec. 510. n. 7. & in rec. d. 418. n. 1.
part. 1. & d. 670. num. 4. p. 4. & d. 94. n. 60. & 61. p. 7. & d. 739.
num. 1. p. 2. ubi resolvit reservationem pensionis non fa-
cta mentione alterius pensionis super eodem beneficio re-
servatæ esse subreptitiam, ac nullam; quia si Papa scivisset
dictam pensionem, vel non concessisset secundam, cum
non soleant duplici onere gravari beneficia, ad notata in
c. Mandatum infra eod. Casador. d. 3. de pens. cum aliis ibi
allegatis, vel saltem difficilius concessisset; quod sufficit
ad causandam subreptionem, atque inde nullitatem
gratiæ, Socin. Sen. conf. 260. n. 2. Corn. conf. 245. n. 6. lib. 1.
Cravetta conf. 296. n. 3.

Sed tu adverte, quia hæc conclusio non procedit, quan- 68
do subreptio provenit ex ignorantia probabili; tunc enim
taciturnitas ejus, quo expresso rescriptum non ita facte
fuisse obtentum, illud non vitiat, ut efficaciter probat
textus in c. Gratia, de rescript. lib. 6. tenendo, prout
communiter tenetur, quòd non ponat casum specia-
lem: nam si Papa ibi scivisset de alio beneficio, non ita
facile concessisset; & tamen quia illa taciturnitas erat
cooperta iusta ignorantia, rescriptum valet: & ita illum
textum ad hoc ponderant Abbas num. 5. Felinus nu. 6.
vers. Limita secundo: ex quo sequitur magnalimitatio ad
regulam d. c. Postulasti in vers. De levi, videlicet quòd tace-
re id, quo expresso Princeps non ita facile rescripisset, vitiat.

rescriptum: nam hæc regula non obtinet, quando taciturnitas provenit ex justa ignorantia, ut per Felin. ubi sup.

69 Pro concordia potest dici primam opinionem glossæ, & sequacium procedere, quando tacetur id, quod de jure erat exprimendum in litteris; tunc enim taciturnitas utrumque non dolosa vitiat litteras, etiamsi Papa eo expresso concessisset, quamvis non facile, ut cap. *Si motu proprio de præben. lib. 6.* & constat ex dictis supra num. 58. Secus verò si per ignorantiam taceatur id, de quo non est cautum in jure, ut debeat exprimi; quia tunc litteræ non vitiantur, licet eo expresso difficilius fuissent obtentæ; ita gloss. in *Clem. 1. in ver. Vel alteri*, paulo post princ. de *præben. Calder. conf. 6. ad fin. vers. Vel per prædicta eod. tit. & conf. 10. de rescriptione*, & *conf. 1. num. de filiis Presbyt. Felinus hic n. 2. vers. Et regula est*, & in cap. *Postulasti nu. 1. vers. Declara etiam infra eod. Rota d. 32. Extra Rotam n. 5. de rescript. in novis.* ubi ait: *Non omnia tacita, quorum expressio movere potuisset ad denegandam gratiam, vitiant; sed ea solum, de quibus reperitur expressum, vel de quibus in jure est cautum, ut eis expressis eam gratiam nullatenus concessisset; & idè concessio facta per Papam criminosa valet ipso jure, cap. Inter dilectus de excess. Prælat. cap. Accedens de accusat. & notat præcitata gloss. in Clem. 1. & tamen si fuisset crimen expressum, hoc valde potuissent movere ad denegandum. c. Eam te de acat. & qualit. cum simil. concordat Bellam. d. 697. Conclusio extra Rotam n. 4. & 6. Caputaq. d. 310. n. 3. part. 1. Mohedan. d. 7. de rescript. Rot. d. 105. n. 2. par. 2. rec. Navar. conf. 1. q. 11. de constit. & conf. 2. num. 5. de rescriptione, & in aliis pluribus.*

70 Verum huic concordie adhuc fortiter obstat textus in d. c. *Gratia de rescript. lib. 6.* nam ibi deciditur, ut impetrans beneficium à Papa, tacito alio, quod sibi absenti collatum fuerat ab Ordinario, possit utrumque retinere, si sint compatible; si verò incompatible sint, habeat optionem retinendi quod maluerit; & redditur ratio decisionis, quia tempore impetrationis nesciebat, & tamen fuit ignoranter tacitum beneficium, quod de jure erat exprimendum, d. c. *Si motu proprio de præben. lib. 6.* Ergo subreptio ex justa ignorantia proveniens non vitiat litteras, etiamsi fuerit tacitum id, quod de jure erat exprimendum.

Doctores dant varias solutiones, ut per Jo. Andr. in d. c. *Gratia n. 2.* & hic per Butr. n. 27. Abb. n. 5. & Bero. in prima *lectura n. 41.* Sed placet solutio ipsius Beroji n. 42. videlicet quòd ibi subreptio ex justa ignorantia proveniens, idcirco non vitiat litteras ad beneficia, quia ex ignorantia tacitum fuit beneficium, in quo impetrans jus in re non habebat, sed tantum jus ad rem; nam fuerat collatum beneficium absenti, & ignorantem per Ordinarium, quo casu absenti non acquiritur jus in beneficio, saltem in re, & irrevocabiliter, nisi post ratificationem, ut cap. *Si tibi absenti de præben. lib. 6.* & idè subreptio proveniens ibi ex tam probabili ignorantia non vitiat litteras, quia ad hoc ut vitiet, debet rateri beneficium, in quo impetrans est acquiritur jus in re quantumcumque sit modicum, & ita procedit textus in d. c. *Si motu proprio*: de jure autem ad rem non est facienda mentio in litteris, *Clem. Gratia de rescript.* & hæc est ratio, cur in d. c. *Gratia*, subreptio ex tolerabili ignorantia proveniens non vitiat, quia fuit tacitum id, quod de jure exprimendum non erat, licet eo expresso Papa non ita facile litteras concessisset.

71 Limitant nonnulli hæc tertiam regulam, ut non procedat, si alius pro absente litteras impetravit, quia subreptio non nocet absenti & ignorantem, Rota d. 68. *D. Urbanus V. de rescript. in antiq.* quam sequitur hic Felin. n. 7. & Bart. Socin. *conf. 270. Consideratis ad fin.* sed eam confutat Dec. n. 9. quia intentio rateris attenditur, & non ignorantia partis, licet probabilis. Adde tu, quòd subreptio vitiat etiam quando alius pro eo impetravit, ut probat textus in c. *Si eo tempore*, ibi, *Secus si ad petitionem illius, vel alterius pro eo oblatam, de præben. lib. 6.* ubi hoc tenent Anch. in 3. no. & Franc. n. 2.

72 4. Regula; Subreptio per simplicitatem, vel ignorantiam, quæ non fuit causa totius concessionis, sed partis illius dumtaxat, scriptum non vitiat in totum, sed eatenus tantum, quatenus fuit causa concessionis. Colligitur hæc 4. reg. quæ in ordine litteræ est 2. ex illis verbis: *Nam si talis expressis sit falsitas, vel veritas occultata, qua quamvis fuisset tacita, vel expressa, nos nihilominus (scilicet in for-*

ma communi) litteras dedissemus, delegatus non sequens formam in litteris ipsis appositam, secundum ordinem juris in causa procedat. Et sic rescriptum non vitiat quoad substantiam, quia subreptio non fuit substantiæ rescripti inductiva, ex quo Papa in forma communi litteras concessisset; sed vitiat quoad formam, seu modum procedendi, quia subreptio fuit ipsius formæ inductiva, & idè delegatus non procedit secundum formam rescripti, sed secundum juris ordinem: & ita hanc regulam ponunt hic Abb. *Antiq. n. 3. ver. Qui per simplicitatem*, Jo. Andr. n. 2. Butr. n. 3. *ver. Tertia regula*, Card. n. 13. in 3. & 4. reg. Imol. in princ. Abb. Siculus in 2. no. & n. 4. *vers. Secunda regul. in elin. n. 2. Dec. n. 8. in 3. no. & Quint. Mandol. n. 7. Jo. Andr. Bald. Bellam. & omnes in sum. text.* Et simplicitas proprie respicit jus, ignorantia verò respicit factum, secundum Abb. *Antiq. n. 2. & Jo. Andr. n. 11.* Et ratio hujus reg. est secundum Anton. de Butr. n. 3. *vers. Ratio secunda*, & Joan. de Imol. *col. 4. post medium, 74 vers. Et illam opinionem*; quia vitium eatenus actum vitare debet, quatenus ingreditur actus substantiam, ut sic quantitas infirmitatis actus mensuretur quantitati vitii; & hoc rationabile. Si ergo subreptio cautat formam solum, illa tantum vitiat relicta substantia; & sequitur Ror. d. 169. n. 8. *ver. Et bene applicatur elegans doctrina Butr. p. 7. rec.*

75 Exemplum in creditore, qui impetravit rescriptum contra debitorem, narrando per ignorantiam, vel simplicitatem ex statuto vel consuetudine causas in 1. instantia cognosci simpliciter, & de plano; quod falsum erat, cum verè in illa patria procederetur in causis via ordinaria, non autem summaria, ac privilegiaria, & quæ tollat plura substantialia iudicii, juxta textum in *Clem. Sapè de verb. signific. & in Clem. Dispensatam de iudiciis*; & sic ignorantia, vel simplicitas impetrantis narrando hujusmodi consuetudinem, vel statutum, fuit causa inductiva formæ rescripti, id est procedendi summarie, & de plano; & idè hæc forma vitiat, quia si Papæ non fuisset narratum de hujusmodi consuetudine, vel statuto sub tali forma litteras non concessisset; sed non fuit inductiva substantiæ rescripti, quia etiam cessante statuto, vel consuetudine Papa in communi forma concessisset litteras; & idè non vitiat rescriptum quoad substantiam, sed perindè est, ac si causa simpliciter commissa fuisset absque illis clausulis insoliti. Judex igitur delegatus vigore hujus rescripti non procedet summarie secundum formam rescripti, sed via ordinaria, & juris ordine servato, juxta text. l. 1. & in *Auth. Offeratur, C. de lit. contest. & in l. Prælatam, C. de sent. & in c. Quoniam contra infra de probat.* Et hoc exemplum posuit hic Hostiens. n. 10. post eum Jo. Andr. n. 8. *vers. Item in utroque*, & Mandol. n. 7. & alia plura exempla recenset Jo. Andr. *eod. num.* & Baldus in l. *Præscriptione num. 16. & seqq. C. Si contra jus, vel utilit. publicam*, quæ hic non transcribo, sed per te videas.

76 Ampliatur hæc 4. reg. ut procedat etiam in litteris ad beneficia, in quibus pariter subreptio non dolosa, quæ fuit causa unius rei, illam solum vitiat, & non aliam, cuius non fuit causa. Ita firmant hic Butr. Imol. Domin. & Abb. relati à Felin. *num. 2.* & idem Dominicus latè in *repetitione cap. Postulasti infra eodem, Rota dec. 4. Quidam obtinuit de rescriptis in antiquis*, & Calder. *conf. 2. eodem titulo*, & probatur secundum Abbatem, & Felin. in c. *Si eo tempore de rescript. lib. 6.* ubi subreptio circa ætatem impetrantis beneficium Curatum vitiat litteras quoad ipsum beneficium, non autem quoad beneficium simplex, in quo nulla fuit subreptio.

77 Limitatur primò hæc quarta regula, nisi obtentum per subreptionem habeat connexitatem cum reliquis, quia tunc ratione connexitatis subreptio vitiat omnia, textus est in cap. *Constitutus supra eodem*, qui loquitur in litteris ad beneficia, & notat Abb. hic *num. 5. vers. Hoc verum*, & post eum Felin. *num. 2. vers. Limita 2.* qui idem putant in litteris justitiæ, arg. c. *Si super de off. delegati. lib. 6.* & sic intendunt, ut etiam si illa connexa sint talia, quibus expressis omnino litteras concessisset, nihilominus in illis non valent litteræ propter connexitatem, quam habent cum partibus litterarum subreptitiè obtentis, Quod bene nota, & idem Abb. in c. *Sedes num. 4.* ubi etiam Felin. n. 2. *supra eodem*, Franc. in cap. *Si eo tempore num. 4. de rescript. lib. 6.*

79 Limitatur secundò, ut non procedat in privilegiis; quia

quia per subreptionem etiam non dolosam vitiantur indistinctè, ut licè firmant Butr. Imol. & Domin. relati à Felino num. 3. qui allegant Cynum, & Jacobum Butrigar. in l. Prescriptione, Cod. Si contra jus, vel utilit. public. & Joan. Andr. in c. Cum delicta, infra eodem: & rationem reddunt, quia privilegium est lex privata, & mens generalis, & specialis concedentis in privilegio est præcisa, quia præcisè intendit privilegium concedere. Sed in literis contentiosis mens generalis referentis est inquirere, ut justitia ministreretur, & specialis est circa formam, idèdque vitium formæ non vitiat substantiam. Sed tu adverte, quia, ut dicit Imola, etiam in literis beneficialibus mens Papæ est præcisa, quia præcisè intendit beneficium conferre; & tamen

in hujusmodi literis subreptio non dolosa, quæ fuit causa unius rei, illam solam vitiat, & non aliam, cujus non fuit causa, ut dictum est supra num. 76. ergo idem dicendum in privilegiis; in materia enim subreptionis privilegia, & literæ beneficiales parificantur, ut tenet Innoc. in c. Cum dilecta n. 3. vers. Quamvis in alio casu infra eodem, & Abb. hic n. 5. Unde meritò prædictam limitationem reprobatur hic Felin. n. 3.

In glossa magna nota benè hanc glossam, quia est Magistra, & docet, quæ sint exprimenda in rescripto, ut videtur subreptio, & in materia vide decem regulas cum ampliationibus, & limitationibus, quas collegit Felin. hic à n. 8. usque in fin.

D E R E S C R I P T I S.

Idem Innocentius III. in Concilio generali.

C A P U T XXVIII.

Nonnulli gratia Sedis Apostolicæ abutentes, literas ejus ad remota iudices impetrare nituntur, ut reus fatigatus laboribus, & expensis, liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compellatur. Cum autem per iudicium injuriis aditus patere non debeat, (quas juris observantia interdictum) statuimus, ne quis ultra duas dietas extra suam diocesim per literas Apostolicas ad iudicium trahi possit. Nisi de assensu partium fuerint impetratæ, vel expressam de hac constitutione fecerint mentionem.

Sunt & alii qui se ad novum genus mercimonii convertentes, vel ut sopitas possint suscitare querelas, vel novas immittere quæstiones, fingunt causas, super quibus à Sede Apostolica literas impetrant, absque dominorum mandato: quas vel reo (ne propter eas laborum, vel expensarum dispendio molesteretur,) aut actori (ut per ipsas adversarium in debita molestatione fatiget) venales exponunt. Cum autem lites restringendæ sint potius, quam laxandæ: hac generali constitutione sancimus, ut si aliquis super aliqua quæstione de cætero sine speciali mandato domini literas Apostolicas impetrare præsumperit, & literæ illæ non valeant, & ipse tamquam falsarius puniatur. Nisi forte de illis personis extiterit, à quibus non debet exigi de jure mandatum.

S U M M A R I U M.

- 1 Reus coram delegato Papæ trahi non potest ultra duas dietas.
- 2 Episcopi, Archiepiscopi, & Legati an possint causas delegare ultra duas dietas.
- 3 Episcopus extra diocesim causas audire, aut delegare non potest.
- 4 Reus in qualibet parte diocesis citari potest coram delegato ab Episcopo, etiam ultra duas dietas, & n. 6.
- 5 Metropolitanus non potest causas audire, vel committere, nisi in diocesi sua, vel in diocesi iudicis, à quo fit appellatum.
- 6 Dieta non computatur à loco, ubi reus domicilium habet, sed à finibus sue diocesis.
- 7 Si agatur actione personali.
- 8 Et quid si actione reali, aut personali in rem scripta, vel que dicitur ad certam rem.
- 9 Reus tantum gaudet beneficio, ut trahi non possit ultra duas dietas, non autem actor.
- 10 Actor originalis si fiat reus in iudicio reconventionis, aut appellationis, vel alias, citari potest etiam ultra duas dietas à finibus sue diocesis.
- 11 Actor in iudicio reconventionis dicitur potius citare, quam citari.
- 12 Reus conveniri potest ultra duas dietas, si partes expressè consentiant in iudices remotos.
- 13 Idem si Papa rescribat ex certa scientia.
- 14 Rei ex stylo ad curiam trahuntur ultra duas dietas, nisi sint privilegiati.
- 15 Dieta hodie restricta sunt ad unam tantum, ultra quam si fiat delegatio, non valet sententia.
- 16 Dietarum tria sunt genera, & de quibus dietis hæc constitutio intelligitur, & n. seqq.
- 17 Hostiensis ex villa Secusia oriundus.
- 18 Verbi ex communi usu loquendi sunt accipienda etiam contra naturam vocis.

Prosper. Fagnan. in l. Lib. Decretal.

- 19 Arbitrium iudicis succedit in his tantum, quæ à lege non sunt determinata.
- 20 Abbates benedicti an possint tonsuram, & minores Ordines conferre secularibus, in quos habent ordinariam jurisdictionem, non obstante cap. 10. sess. 23. Concilii Tridentini, & n. seqq. usque in finem.
- 21 Concilio generali debet expresse, & specialiter derogari, nec sufficit generalis derogatio. Contrarium n. 37. vers. Nec est omittendum. Declaratur n. 28. & n. seqq.
- 22 Regulares possunt secularium confessiones audire absque Episcopi licentia, quoties Episcopus eam exhibere recusaverit, Contrarium n. 43.
- 23 Privilegia in corpore juris clausa non censentur sublatæ per generalem privilegiorum derogationem. Contrarium, n. 38. Declaratur, n. 41.
- 24 Privilegium conferendi minores Ordines concessum Abbatibus in VI. Synodo generali, expenditur. Intellectus c. Quoniam 79. dist. ibid. & n. seqq.
- 25 Abbatum privilegium ordinandi seculares, in quos habent ordinariam jurisdictionem, an sit insertum in corpore juris, & n. 27.
- 26 Abbas si sit Presbyter, & benedictus, potest Novitio sui Monasterii primam Clericalem conferre tonsuram, licet consultius sit, ut abstineat.
- 28 Conciliaria decreta non includuntur in derogationibus generalibus, si derogationes hujusmodi ponantur in literis gratia, & rescriptis contra jus.
- 29 Constitutio posterior tollit priorem directe contrariam etiam Conciliarem, licet de illa mentionem non faciat.
- 30 Concilia generalia habent clausulam derogatoriam ad sequentia rescripta contraria, non autem ad sequentes constitutiones, etiam si sint solius Papæ.
- 31 Concilii generalis posterius decretum tollit primum contrarium, quamvis generali Concilio expresse non deroget.

- get, aut de illo mentionem non faciat, & n. seqq. & n. 35. usque ad n. 38. & n. 42. usque ad n. 49.
- 32 Rescriptum contra generale Concilium cur non valeat, nisi Concilio fuerit specialiter derogatum, & num. seqq.
- 33 Lex Canonica, vel civilis habens clausulam derogatoriam, non tollitur per contrarium rescriptum, nisi fiat mentio de illa specialiter, vel per verba aequipollentia.
- 34 Litera Apostolica, in quibus generali Concilio derogatur, sunt invalida, non ex defectu potestatis Papa, qui est supra Concil. sed voluntatis, & n. 44.
- 36 Testamentum primum habens clausulam derogatoriam, rumpitur per secundum, in quo sit clausula generalis, Non obstantibus quibuscumque aliis testamentis.
- 37 Intellectus c. Domino sancto 50. dist. Constitutiones Conciliares si invicem sint contraria, quam ex illis servari debeat, ibid.
- 38 Privilegiis clausis in corpore juris multo magis censetur derogatum, quam non insertis.
- 39 Derogatio generalis numquam operatur circa ignorata in facto consentia.
- 40 Privilegium insertum in corpore juris facit jus commune inter nominatos, & de eo judicatur quoad effectum derogatorium, sicut de jure.
- 41 Lex specialis in materia, in qua est privilegium clausum in corpore juris, tollit illud, etiam si de eo non faciat mentionem.
- 42 Concilium Tridentinum antiquioribus Conciliis, aut privilegiis clausis in corpore juris non consuevit nominatim derogare; quod pluribus exemplis ostenditur, & seqq.
- 44 Concilia omnia œcumenica manant ex eodem fonte Apostolica potestatis, sine qua non habent firmamentum.
- 45 Canonibus Apostolorum prajudicatur per posteriores Canones.
- 46 Conciliaria decreta ita sunt interpretanda, ut non sint inania, & elusoria.
- 47 Presumptio validitatis actus dicitur aliarum presumptionum regina.
- 48 Clausula, Ex certa scientia, & de plenitudine potestatis; ut in clausula, Quorum tenores, in generali privilegiorum derogatione annullant etiam privilegia habentia clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones.

Nonnulli. Per literas Apostolicas, de hac constitutione mentionem non facientes, non potest quis trahi ultra duas dietas extra suam diocesim, nisi de consensu partium litera fuerint impetrata: hoc dicit usque ad §. Sunt & alii, & dividitur in tres partes. Primò, ponit ab usum impetrantium iudices remotos. Secundo, providet ibi, Cum autem. Tertio, excipit ibi, Nisi.

Nota primò, per iudicem delegatum à Papa quem trahi non posse ultra duas dietas. Hæc enim constitutio loquitur in delegatis Sedis Apostolicæ, ut probat litera 2 ibi, Gratia Sedis Apostolicæ abutentes, & infra ibi, Per literas Apostolicas. Quid in delegatis ab inferioribus? Innocentius hic num. 5. tenet, Ordinarios, scilicet Episcopos, Archiepiscopos, ac etiam Sedis Apostolicæ Legatos bene posse ultra duas dietas trahere litigantes, cum id non reperitur eis prohibitum. Sed alii contradicunt quoad legatos à Metropolitanis, & Legatis Apostolicæ Sedis, quos quidem delegatos dicunt debere observare, quod delegati Apostolici servant, arg. c. In causis de re judic. ut refert hic Compost. num. 4. in ver. Per literas. Tu dic, in Legatis Sedis Apostolicæ communem opinionem esse contra Innocentium, ut scilicet trahere non possint ultra duas dietas, Abb. Antiq. in cod. ver. num. 3. Hostiens. num. 13. Jo. Andr. num. 9. Abb. Siculus num. 3. in fin. & reliqui omnes. Rationem reddit Abb. Antiq. quia cum legati nequeant contra Concilium dispensare, c. Dilectus, c. Dilecto, & c. Venerabilis de præben. hanc regulam observabunt, editam scilicet ab Innocentio III. in generali Concilio, ut patet in superscriptione. In Delegatis à Metropolitanis, Hostiens. hic eod. num. 13. sentit cum Innocent. ut scilicet non arctentur hac constitutione, eò quod Ordinarii communiter non

habeant Provincias admodum diffusas, unde non potest de facili reus enormiter gravari; nec est considerandus casus specialis contrarius, si occurrat, arg. c. Erat autem lex 4. dist. Sed Abb. Antiq. distinguit; nam aut Metropolitanus vult in propria persona, vel in sua curia examinare causam, & potest trahere litigantes etiam ultra duas dietas; quia ex tota Provincia confluitur ad iudicium Metropolitanum, c. Scitote 6. qu. 3. Aut vult negotium delegare, & satis æquum est, ut delegatus extra diocesim ultra duas dietas non citet, & sic moderabitur Archiepiscopus suos delegatos secundum constitutionem Ecclesiæ Romanæ: nam satis indignum est quemquam Pontificum, vel ordinum sequentium hanc observantiam refutare, quam Beati Petri Sedem sequi viderit, & docere, c. Basilicas de consecr. dist. 1. Idem concludit in Episcopis. Sed certè hæc constitutio, quæ permittit, ut Delegatus citare possit infra duas dietas à finibus diocesis, applicari non potest delegato ab Episcopo Diocetano; quia Episcopus nec infra unam dietam extra fines suæ diocesis potest causas delegare, c. Episcopum cum duob. seqq. q. 2. c. Placuit 7. q. 1. & Clem. 1. de foro compet. cum multis siml. In Episcopis ergo teneas, quod statuitur in c. Cum Episcopus de off. Ordin. lib. 6. ut scilicet tam per se, quam per alium possint causas audire, & tribunal erigere in qualibet parte suæ diocesis, dummodò non in loco exempto. Et in Metropolitanis serva quod statutum est in c. Ut litigantes eod. tit. & lib. ut hic per Jo. Andr. n. 9. & Abb. n. 4. Quocumque enim subditi trahantur, dummodò non extra suam diocesim, non possunt conquiri, nec latur mens hujus constitutionis, quæ non prohibet reum citari, nisi ultra duas dietas extra diocesim, secundum Abb. hic n. 2. & max subijciam.

Secundo nota, ibi, Extra diocesim; dietas non esse computandas à civitate, vel oppido, ubi reus domicilium habet; sed à finibus suæ diocesis, ut hic, & apertius in cap. Statutum, §. Cum vero, vers. Nullus infra eod. lib. 6. Rationem reddit Jo. Andr. hic num. 8. & Abb. num. 2, quia nullum gravamen inferitur ex impetratione Judicis intra diocesim, cum per totam diocesim trahi possit coram Ordinario, ut d. c. Cum Episcopus de offic. ordin. in 6. Quod tamen verum est, si agatur actione merè personali, quæ scilicet non est in rem scripta, nec datur ad certam rem, ut actio legis Aquilæ, ex stipulatu, & consimiles; tunc enim computantur dietæ à finibus diocesis, ubi reus habet domicilium, ut hic. Secus verò si agatur actione reali, aut actione personali in rem scripta, ut sunt interdicta, quæ licet personalia sint, in rem tamen scripta sunt, ut l. 1. §. penult. ff. de interditt. & notatur in l. 3. §. Est autem, ff. ad exhiben. vel si agatur actione personali, quæ datur ad certam rem, ut actio depositi, commodati, & similes: his enim casibus computantur dietæ à loco, ubi res sita est, ut infra in c. Proximo, secundum opinionem glossæ in d. c. Statutum, §. Cum vero, in ver. Unam dietam infra eodem lib. 6. Innocent. hic num. 3. & 4. & hoc propter odium trahentium ad extraordinarios iudices: nam alias bene licet in reali actione reum convenire, ubi habet domicilium, licet alibi res sita sit, l. fin. C. de præscript. long. tempor. vel secundum Compostell. quando agitur actione reali, aut personali in rem scripta, vel ad certam rem, fit computatio non tantum à loco, ubi res sita est; sed etiam à diocesi, ubi reus domicilium habet. Unde si à fine diocesis, in qua est res, essent ultraquam duæ dietæ usque ad locum, ad quem citatur reus, non autem à fine diocesis, in qua reus domicilium habet; per hujusmodi citationem non laderetur hæc constitutio, arg. infra c. Proximo, ibi: Ex hoc videatur domicilium habere, & c. qui textus innuit, ut si ibi habeant domicilium, bene possunt à fine illius diocesis computari dietæ; & tamen ibi actione reali, scilicet super Ecclesia, actor intendebat agere, atque ita erat in potestate illius computare dietas, vel à loco rei sitæ, vel à loco domicilii conventi, si hoc impetranti expediret, quantum ad hoc, ut reus non posset conquiri, quod ultra duas dietas traheretur.

Tertio nota ex illis verbis, Ut reus fatigatus laboribus, & expensis, liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compellatur; hanc constitutionem fuisse editam in favorem rei: solus ergo reus prohibetur trahi extra diocesim ultra duas dietas. Quod statutum est in favorem ordinariæ jurisdictioni, arg. l. Ut debitus de appell. ut. & in odium in-

- petranium, ut hic patet, secundum Hostien. *num. 3.* & quia reus favorabilior est, quam actor, *l. Favorabiliores, ff. de reg. jur.* & quia actor sequitur forum rei, *c. Cum sit generale infra de foro compet.* & hoc intelligendum de reo originaliter. Actor vero originalis, licet in progressu litis fiat reus, bene potest trahi ultra duas dietas à finibus diœcesis suæ, dummodò non trahatur ultra duas dietas à finibus diœcesis rei. Unde si Romanus conveniat Anglicum ultra duas dietas à domicilio Romani, & postea Anglicus reconveniat Romanum coram eisdem iudicibus: bene citabitur Romanus ultra duas dietas a suo domicilio, sed non à domicilio rei, id est Anglici, ut exemplificant hic Innoc. & Compost. in *princ. cum quibus Hostien. Joan. Andr. & ceteri transeunt.* Idem dicendum, si reus non reconveniat, sed cum actor, qui dedit libellum, desistat, reus vult, ut procedatur in causa; quod potest reus, *Auth. Quod semel, C. Quomodo. & quando jud.* vel cum actor literas præsentavit, & vult supersedere; reus vero vult, ut procedatur per eas, cum factæ sint communes; quod similiter potest reus, ut noratur in *cap. Ex conquestione de rest. spoliator.* In omnibus enim his casibus, & similibus, bene trahi potest actor, qui modò est reus, ultra duas dietas à finibus suæ diœcesis, sed non à finibus diœcesis rei, secundum Compost. *num. 1. vers. Item et si reus.* Idemque observandum, si reus fiat actor in causa appellationis, vel alio modo; quia non propterea trahi poterit ultra duas dietas extra suam diœcesim, cum reo originali hoc beneficium sit concessum. Subdit tamen Innocentius, quòd actor dicitur potius citare, quam citari, id est, actor cum reconvenitur, non dicitur trahi, quia potius alium traxit; & sic non habet locum litera, ibi, *Trahi possit*, ut explicat Cardin. *n. 3. vers. Dicit tamen Innocentius.*
- 12 Quartò nota in *vers. Nisi*, duos casus, in quibus reus trahitur ultra duas dietas coram Delegato Apostolico. Primus est, cum de partium consensu literæ impetrantur; quod intellige, si partes expressè consentiant in iudices remotos, secundum Abb. *num. 4.* idque fuerit expressum in
- 13 Delegatione Papæ, Cardin. *conf. 71. in princ.* Secundus est, cum Papa ex certa scientia rescribit contra jus; quod facere censetur, cum de hac constitutione in literis mentionem facit, ut per Butr. *nu. 7.* Tertium casum addit Compost. videlicet cum causa delegatur in curia; nam de stylo curiæ non habet ibi locum hæc decretalis: & sequuntur Jo. Andr. Butr. Imol. & Felin. limitantes, nisi aliquis esset privilegiatus; non enim trahi potest ultra duas dietas, tamen non facta mentione de privilegio; nam si de privilegio Papa notitiam habuisset, verisimiliter ipsum servare voluisset, aut saltem difficiliter rescripsisset. Quæ ratio cessat, cum dat rescriptum in curia contra non privilegiatû; & ita refert Compost. se obtinuisse. Alios octo casus, in quibus exceptio de duabus dietis locum non habet, prosequitur Felin. *n. 30.* Sed extra ipsos reus trahi non poterit extra diœcesim ultra duas dietas, & hodie ultra unam, ut est expressum in *c. Statutum, §. Cum verò de rescr. lib. 6.* & ibi notat gloss. in *ver. Unam dietam*, Jo. Andr. hic *n. 7.* Butr. *num. 9.* Abb. *n. 3.* Card. *conf. 71. in princ.* ubi respondit, si delegatio Papæ simpliciter fiat ultra unam dietam absque expressione, sententiam non valere; & *n. 2. in 2. dubio*, dicit posse opponi de nullitate, etiamsi talis sententia fuerit confirmata.
- 16 Dietas autem intellige non legales, secundum quòd viginti miliaria computantur pro dieta, *l. Tertia, ff. de verborum signific. l. Vicena, ff. Si quis cautione*, nec speciales, seu singulares, id est, eorum qui utuntur diplomate felici, & de duabus dietis faciunt unam, *l. Continuus, §. Cum ita*; juncta gloss. in *ver. Diplomata, ff. de verborum obligatione*, quales se dicit sapius expertum fuisse Hostien. hic *num. 7.* Sed intellige vulgares, id est, secundum consuetudinem regionis, de quibus plura exempla ponit Hostien. & in specie à villa Fecusia, aliàs Secusia, undè asserit se originem duxisse, usque ad Taurinum. Siquidem nomina ex communi usu intelligenda sunt, *cap. Ex literis il. infra de Sponsal.* non enim ex opinionibus singulorum, sed ex communi usu nomina exaudiri debent, *l. Labco, ff. de suppellect. leg. & lex debet patriæ convenire, capit. Erit autem lex 4. distinctione*, cum consuetudo sit optima legum interpretres, *cap. Cum dilectus de consuet. l. Si de interpretatione; ff. de legib. undè magis statuitur usui, quam significationi vocis, l. Uxari in Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.*

princip. ff. de leg. at. 2. de quo plenius noratur, cap. Illud 12. distinct. & ita concludit hic gloss. in ver. Ultra duas dietas, Innocent. n. 2. Compostell. eodem n. Et hoc dictum sequuntur communiter DD. ut dicit Abb. *num. 6.* Nec multum discrepat Hostien. *n. 10.* qui putat hoc esse arbitrium, ita tamen ut arbitrium reguletur secundum consuetudinem regionis: *Quid enim, inquit, si traham te per mediam leucam ultra duas dietas vulgares? Quid si traham te satis ultra leucam? & quid si nec vulgares appareant? puta citatur quis in montanis, quòd nunquam, aut perraro vadunt homines. Et quidem exceptio in hyeme locum habet, & in æstate non potest opponi, ut si Maurianen. civis Ebrudunum citetur. Certè quod legibus omissum, non omittit religio judicantis, l. Quasitum, ff. de restib. qui & qualitatem regionis considerabit, l. Præfides, ff. de feriis: & cum hac opinione Hostien. transit etiam Jo. Andr. *num. 32.* & consentiunt Butr. *n. 20.* & Abb. *n. 6.* qui tamen tenent in defectum vulgarium non esse locum arbitrio iudicis, sed recurrendum esse ad legales; quia iudicis arbitrium succedit in his, quæ à lege non sunt determinata, *l. 1. ff. de jur. delibr. cap. De causis infra de off. deleg. & hoc tenet gloss. in cap. Cupientes in ver. Commodè de elect. lib. 6. & Archid. in d. cap. Statutum de rescr. in 6.* An autem potius attendi debeat via terrestri, quam maritima, si diætæ sint diversæ per terram, & aquam, vide Archid. in *d. cap. Statutum, §. Cum autem, & Butr. eod. n. 20.**

Ultimò nota ex hoc textu, juncta superscriptione, litteras Apostolicas impetratas contra constitutionem in generali Concilio editam, vel habentem clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones, non valere, nisi de constitutione ipsa faciatis mentionem, Butr. hic *num. 7.* & Felin. *nu. 2.* de quo latius dicam infra *n. 21.* Hinc inferunt aliqui moderni, ut decretum Concilii Tridentini in *cap. 10. sess. 23.* adimens Abbatibus facultatem conferendi sæcularibus tonsuram, & minores Ordines, non valeat, cum non faciat mentionem constitutionis septimæ Synodi; de qua in *cap. Quoniam 69. dist.* Hunc articulum plenè examino in questione sequenti, ubi explicio materiam derogationis ad contrarias constitutiones, vel privilegia.

Revoco igitur in dubium, an facultas quam habent Abbates, Presbyteri, & benedicti, conferendi primam tonsuram, & minores Ordines sæcularibus in quos habent Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem, fuerit sublata decreto Concilii Tridentini in *c. 19. sess. 23.*

Præsens controversia non pertinet ad validitatem ordinationis, seu impressionem characteris; de hoc enim diffusè egi in *cap. 1. supr. de suppl. neglig. Pralat.* in questione, an Prælatus inferior sæcularis habens facultatem à Sede Apostolica post Concilium Tridentinum conferendi primam tonsuram, & minores Ordines aliquibus personis sæcularibus, tantum, conferat aliis, quam expressis in litteris Apostolicis, imprimat characterem, necne: sed quaeritur loco, an Abbas benedictus licitè, ac ritè possit ordinare suos subditos sæculares, adeò ut non solum ordines conferat, sed etiam ordinum executionem. Et quamvis articulus videatur indubitabilis, eò quòd decretum Concilii in *d. c. 10. sess. 23.* disertis verbis statuat, ut Abbatibus non liceat imposterum alicui, qui regularis subditus sibi nõ sit, tonsuram, vel minores ordines conferre, nec literas dimissorias clericis sæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedere; sed horum omnium ordinatio ad Episcopos, intra quorum diœcesis fines existunt, pertineat, non obstantibus quibusvis privilegiis: tamen non desunt ex recentioribus Theologis, qui opinentur contrarium. Nam Sanchez in *opuscul. moral. tom. 2. lib. 7. cap. 1. dub. 19. num. 20. vers. Sed hoc non caret difficultate*, liberè affirmat, Abbates benedictos hodie eo decreto non obstante licitè posse etiam sæcularibus suis subditis conferre tonsuram; & minores Ordines, ac litteras dimissoras concedere, innixus præcipuè duobus fundamentis.

Primum est, quia cum privilegium minores Ordines conferendi fuerit concessum Abbatibus in generali Concilio, nempe in septima Synodo *cap. 14.* non censetur sublatum per generalem privilegiorum derogationem Concilii Tridentini oportet enim, ut generali Concilio expressè, & specialiter derogetur per clausulam, *Non obstante aliqua lege vel constitutione etiam in Concilio generali edita, jux-*

tà textum hic, & in cap. Ex parte, ubi est casus, ibique notat Hostien. & alii communiter, de Capell. Monach. & in c. Eam te de atar. & qual. Archid. in c. 1. ver. Noscatur de consuet. in 6. Bald. in l. Humanum, C. de leg. Jacobarius de Concilio lib. 5. art. 18. Felinus hic n. 2. Rom. cons. 436. nu. 11. in fin. vers. Primum ex eo, Capra cons. 157. n. 11. & seqq. Covar. lib. 4. variar. resol. cap. 16. n. 16. vers. Sed & ex his diffinitionibus.

22 Quo fundamento motus Navarr. in Mun. cap. 27. n. 265. opinatus est privilegium concessum Religiosis in Clem. Dudum, §. Si verò idem Prelati de sepult. nempe audiendi confessiones secularium absque Episcopi licentia, quoties Episcopus eam exhibere recusaverit, non fuisse sublatum decreto Concil. Trid. c. 15. sess. 23. eo quod etsi ibi dicitur, Non obstante quocumque privilegio, non tamen dicitur, Non obstante privilegio generalis Concilii.

23 Secundum fundamentum est, quia privilegium hoc concessum Abbatibus est insertum in corpore juris; nempe ordinandi, in cap. Quoniam 69. d. cap. Cum contingat de atar. & qual. cum concord. & dimissorias concedendi, in c. Abbates de privileg. in 6. In generali autem privilegiorum derogatione, qualis est quæ habetur in fin. d. cap. 10. sess. 23. non comprehenditur privilegium in corpore Juris clausum, gloss. in Auth. Qua in Provincia, in verb. Illic in fine, quam ibi sequitur Bart. in 2. oppos. & Bald. vers. Tertia solutio, C. Ubi de crimin. agi oporteat, Gloss. in authent. Ut omnes obediant. jud. ver. Privilegio coll. 5. Bart. in Extravag. Ad reprimendum in vers. Non obstantibus n. 11. Rom. cons. 498. In casu quo queritur n. 14. in fin. & n. 15. vers. Quo verò ad secundum caput, Butt. in c. fin. in 4. col. vers. Sed est dubium de foro compet. Rip. in c. 1. ante n. 56. sup. eod. Felinus hic num. vers. Duodecima conclusio, Dec. cons. 164. n. 4. Unde cautela est, ut privilegiatus super immunitate faciat eam inseri in statutis: quia tunc nova immunitati ei derogans non operabitur, nisi etiam faciat mentionem de insertione, secundum Paul. de Castr. in d. Auth. Qua in Provincia, & Cepoll. cautela 76. incip. Domini, & Principes. Ad idem est gloss. 2. in §. Omnes in vers. Compelluntur, & ibi Bald. & Paul. de Castr. ff. de iudic. Felin. post alios in c. 1. n. 12. vers. Unum in propositis bene nota sup. cod.

Ceterum his non obstantibus nullatenus est recedendum à dispositione clara d. c. 10. sess. 23. nam duo fundamenta quæ ad eam elidendam ut supra asseruntur, neque in facto, neque in jure ullam habent subsistentiam.

24 Et quod pertinet ad factum, observandum est, in VII. Synodo generali cap. 14. statutum esse his verbis: Lectoris autem manus impositione licentia est solummodo in proprio Monasterio faciendi, si dumtaxat eidem Abbati manus impositio facta noscatur ab Episcopo secundum morem praeficiendum Abbatum, dum constat illum esse Presbyterum. Ex quo contextu colliguntur tres conditiones, quæ necessario exiguntur ad hoc, ut Abbas possit rite, & rectè ordinare. Prima est, ut sit Presbyter, ut in vers. Dum tamen constet. Secunda, ut sit solemniter benedictus; id enim importat manus impositio, de qua Synodus loquitur: cap. Manus i. q. 1. & notat gloss. in cap. Quoniam in verb. Impositio 69. dist. Et hæc duæ conditiones pertinent ad validitatem ordinationis, ut ibi per Archid. & DD. Tertia est, quæ pertinet ad ordinationem rite celebrandam; ut scilicet Ordines conferat suis subditis regularibus tantum. Quæ conditio satis clarè desumitur ex illis verbis, Solummodo in proprio Monasterio: secundum Specul. tit. De privileg. n. 5. vers. Item nequeunt primam tonsuram conferre, nisi conversis, &c. Et quamvis possit ordinare etiam Monachos alterius Monasterii, si fuerit invitatus, secundum gloss. ibi, ver. Monasterio; item eos, in quos habet ordinariam, & quasi Episcopalem jurisdictionem: hoc tamen non est ex dispositione VII. Synodi, quæ restricta est ad Monachos proprii Monasterii; sed ex indulto Summorum Pontificum, ut mox dicetur. Itaque cum Concilium Tridentinum in d. cap. 10. sess. 23. quoad hoc concordet cum decreto VII. Synodi generalis, ut scilicet Abbatibus non liceat tonsuram, vel minores Ordines conferre, nisi suis subditis Regularibus, vel quod idem est, solummodo in proprio Monasterio, ut loquitur VII. Synodus: nescitur, quo spiritu asseratur decretum Tridentini Concilii non valere, eò quod non deroget privilegio VII. Synodi: manifestum est enim derogationem non fieri, nisi ad contraria. Atque ita ex fa-

cto cortuit hoc primum fundamentum.

Similiter nec videtur in facto subsistere, ut privilegium hoc ordinandi subditos seculares sit insertum in corpore juris: nam d. cap. Quoniam 69. dist. quod est desumptum ex VII. Synodo, non loquitur nisi de subditis Regularibus, ut ostensum est supra. Item decretalis Innocentii III. in c. Cum contingat de atar. & qual. dum loquitur de laicis, qui ad Monasteria convolantes à suis Abbatibus tonsurantur, intelligitur de transeuntibus ad Monasteria, ut ibi convertantur, & sunt Monachi, ut hæc ipsa verba explicat Glossa in cap. Abbates in ver. Convolverint de privileg. in 6. Unde cum textus loquatur de novitiis, qui veniunt Regularium appellatione, cap. Religioso, & ibi Archid. de sententia excommunicationis in 6. quoad hoc decretalis non discrepat à decreto Concilii Tridentini: jam enim Sacra Congregatio pro majori parte existimavit d. cap. 10. non ob stare, quo minus Abbas Presbyter, & benedictus possit novitio sui Monasterii clericalem conferre tonsuram; tamen si adjecerit consultius esse, ut ab hujusmodi ordinatione abstineat: quod consilium præbet etiam gloss. 2. in d. cap. Abbates in eodem verb. Convolverint, in addit. Datur, inquit, consilium, quod hoc non fiat infra annum probationis, quia certum est, quod postea exire possit, & fraus fieri, quæ præcavenda est. Unde illa decretalis Innocentii III. restringitur ad subditos regulares duntaxat: quod etiam ex eo aperte colligitur, quod in illa recensentur ad litteram verba VII. Synodi generalis; unde sequitur, ut sit intelligenda de regularibus tantum, ad quos restringitur VII. Synodus, & non de secularibus. Eodem modo decretalis Alexandri III. in cap. 1. de suppl. negl. Prel. quæ tribuit Abbatibus Cisterciensibus facultatem benedicendi suos Monachos, & alia, quæ ad officium hujusmodi pertinent, exercendi, si Episcopus tertio requisitus substitutos Abbates benedicere recusaverit, restringitur ad subditos regulares. Ideoque gloss. fin. verba illa (Et alia, quæ ad hujusmodi officium pertinent) exponit, scilicet, ut conferant lectoratum in proprio Monasterio, & allegat textum in d. cap. Cum contingat, & in d. cap. Quoniam. Demum decretalis Alexandri IV. in d. cap. Abbates de privileg. in 6. disponit quidem, ut Abbatibus non liceat aliis, quam Monasteriorum suorum conversis, & qui ad illa convolverint, & in quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram, nisi eis id competat ex pleno Apostolicæ Sedis indulto; & ut dicit ibi Gloss. in ver. Quasi Episcopalem, si Abbas in Parochia sua, vel alio loco habet jurisdictionem in spiritualibus, quod aliàs de jure debet habere Episcopus, etiam puros laicos, nec conversos, nec convertendos, poterit clericare: sed tamen hoc privilegium non competit Abbatibus in vim prædictæ decretalis, quæ potius venit limitativè, seu restrictivè ad privilegia Abbatum, quam ut nova illis conferat, ut indicant verba illa, Nec eis licitum sit aliis, quam Monasteriorum suorum conversis, &c. Et cum Abbates, nec de jure communi, nec ex privilegio Canonis habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in laicos, sed solus Episcopus, ut dicit gloss. præalleg. & est text. in cap. Cum Episcopus de offic. ordin. lib. 6. cum multis similibus; sequitur, ut Abbates possint ordinare subditos seculares, non ex privilegio ullo in corpore juris clauso, sed solum in vim jurisdictionis quasi Episcopalis, quam habent ex indulto Apostolico in jure non inserto, in quo includitur etiam facultas tonsurandi laicos, juxta declarationem prædictæ decretalis Alexandri IV.

Sed quatenus in facto verum esset, facultatem ordinandi Clericos seculares competere Abbatibus ex indulto VII. Synodi, seu aliorum Canonum: tamen de jure duo fundamenta in contrarium adducta nullatenus consistunt; nam propositio, illa quod in derogationibus generalibus litterarum Apostolicarum non includantur decreta Conciliaria, nisi illis specialiter derogetur, non habet locum nisi in literis gratiæ, & rescriptis contra jus; & ita procedunt duæ decretales, in quibus eadem propositio principaliter fundatur: altera scilicet in cap. Ex parte, de Capell. Monachorum, ubi Abb. & Conven. Riven. asserbant se per litteras Apostolicas obtinuisse, ut possent singuli Monachi in singulis eorum Prioratibus commorari, contra dispositionem generalis Concilii Lateranensis sub Innocent. III.

29 altera hic ubi disponitur, ne quis trahi possit ultra duas dietas in vim rescripti Apostolici, nisi in eo fiat mentio de hac constitutione ab eodem Innocentio III. edita in Generali Concilio: at secus est in constitutionibus generalibus, quia posterior indistinctè tollit priorem directè contrariam, licèt de illa mentionem non faciat: textus est expressus in *cap. 1. de cons. in 6.* ibi: *Romanus Pontifex, qui jura omnia in serinio pectoris sui censetur habere, constitutionem concedendo posteriorem, priorem, quamvis de ipsa mentionem non faciat, revocare noscitur.* Atque ita expressè distinguit, & declarat gloss. in *ver. Noscitur*, dicens *d.c. Ex parte, cap. Nonnulli*, & alia jura superius citata non esse contraria, illa enim loquuntur de rescriptis datis contra legem, quæ non valent, nisi in ipsis fiat mentio de lege: at prædictum *cap. 1. de secunda lege* loquitur, quæ primam tollit directè contrariam, licèt de illa non faciat mentionem. Et potuit esse ratio, ut subdit Glossa, quia maturius, & deliberatius fit legis promulgatio, quam rescripti concessio, ut in præmio 6. in fine. Id ipsum censent in *d. cap. 1. Archid. col. 1. in vers. Revocare noscitur*, & *vers. Vel dic planius*, ubi ait hoc præcipuè habere locum in rescriptis, quæ impetrantur contra Concilia generalia, Joan. Mon. *sub num. 1.* ubi opponit de *d. cap. Ex parte*, & solvit dicens: *Ibi est casus diversus, non adversus: & est ratio diversitatis inter dictos casus: ubi loquitur, quando rescriptum datur contra jus commune, quia tunc non videtur Princeps tollere legem per rescriptum, nisi faciat mentionem de ea, secus de constitutione, quæ est prima adversa, quia lex fit cum magna solemnitate, ut leg. Humanum, C. de leg. & ideo Princeps deliberatus de condendo jure alicui primo adverso primum tollit, non sic mandando rescriptum, quod cum tanta deliberatione non datur.* Hæc Joan. Mon. & sequitur ibidem Gemin. *col. 5. circa med. in gloss. 3.* ac reliqui omnes. Et idem Gemin. *in c. Ut Officium, s. Denique, in 2. not. de Heret. in 6. Imol. & Clem. 1. in ultima not. de sepulch. & declarat Alex. cons. 111. Per spectis, num. 1. vers. Circa primum dubium, lib. 5.* Et in rescriptis contra jus loquitur Baldus in *d. leg. Humanum, col. 3. vers. Sed Dominus, Cod. de leg. Felinus hic num. 5. in prima Fallen.* & alii supra in contrarium adducti *num. 21.* Et in dispensationibus contra Concilium generale, Covar. *variar. resol. lib. 4. cap. 16. num. 16. vers. Sed & in his diffinitionibus.* Ex quibus apparet, constitutionem Apostolicam contra decreta generalis Concilii valere, quamvis Concilio non deroget, aut de illo mentionem non faciat, idque etiam si constitutio posterior sit solius Papæ, quia generalia Concilia habent clausulam derogatoriam ad sequentia rescripta, non autem ad sequentes constitutiones, Philipp. Prob. *ad Monach. in cap. 1. num. 3. de cons. in 6.* & ante eum Oldrad. *cons. 328. Ad idem num. 3.* & alii proximè citati. Et quamvis nonnunquam etiam in constitutionibus, quæ per modum legis universalis eduntur, fiant derogationes ad contraria decreta in generali Concilio promulgata, id tamen censeri debet factum ad abundantiore cautelam, non quòd derogatio sit necessaria, ut ex prædictis constat. Verùm si decreto generalis Concilii opponatur aliud decretum posterius editum in alio Concilio generali, ut nunc supponitur, res videtur esse extra omnem difficultatem. Primum, quia idcirco in derogationibus generalibus litterarum Apostolicarum non includuntur decreta Conciliaria, quia cum hæc edantur in generali Concilio summa cum deliberatione, ac maturitate, & è converso à Summis Pontificibus nonnunquam litteræ contra jus per occupationem, vel importunitatem extorqueantur, quas verisimiliter non concessissent, si ad contrariam dispositionem conciliarem animum applicassent: propterea iidemmet Pontifices sanxerunt, ut eorum rescripta, quæ decretis alicujus Concilii generalis adversantur, vigorem non habeant, nisi in eis fuerit derogatum generali Concilio. Quod constat ex responso Honorii III. in *d. cap. Ex parte, de Cappell. Monach.* ubi decernens non valere litteras gratiæ a quibusdam Monachis impetratas contra Concilium Lateranense, de quo in *cap. 2. de statu Monachorum*, cujus nulla mentio facta fuerat, rescribit ut infra, videlicet. Hujusmodi litteras ab Apostolica Sede non credimus emanasse, quòd si per occupationem forsitan emanaverint, nolumus per hoc derogari Concilio supradicto: ubi Gloss. in *ver. Occupationem*, dicit tales litteras præsumi extortas, vel per occupationem

Romani Pontificis, vel per importunitatem petentium. Ad quod confert textus in *cap. Si quando, supra eodem*, ubi Alex. III. rescribit Episcopo Ravennaten. ut si quando aliqua eidem à Sede Apostolica dirigantur, quæ illius animi exasperare videantur, aut pareat rescripto, aut causam rationabilem assignet, quare parere non possit: *Quia*, inquit, *patienter sustinebimus, si non feceris quod prava nobis fuerit insinuatione suggestum.* Quamobrem quòd in literis gratiæ non censetur derogatum generali Concilio, suadent rationes tam ex parte ipsius Concilii, quam ex parte Papæ rescribentis. Ex parte Concilii, quia cum statuta ibi edantur matura discussione, & unanimi tot Patrum consensu, æquum non est, ut eis indeliberatè derogetur per speciales posteriores litteras, *cap. 1. ecclesia vestra il 2. de elect.* Ubi Greg. IX. agens de forma electionis à Concilio Lateranensi præscripta: *Neque enim*, inquit, *credendum est Romanum Pontificem, qui jura tuetur, quod aliàs excogitatum est multis vigiliis, & inventum, uno verbo subvertere voluisse.* Undè Oldrad. *cons. 326. Quod articuli, nu. 1. in fin.* dicit, *presumi non posse, quòd Dominus Papa juri nedum publico, sed quasi divino cum solemnitate, videlicet in sacris generalibus Conciliis promulgato, sub tali taciturnitate voluerit derogare, cum etiam sit legali provisione statutum, ut rescriptum nedum contra jus divinum, sed etiam contra jus publicum impetratum, extorquendum sit de manibus impetrantis, leg. 3. Cod. de sacris largitionibus.* Et infra: *Calumniosum est ergo dicere hujusmodi sacra Concilia tali dissimulatione fuisse sublata, facilius enim tolluntur simplices decretales, & constitutiones, quas solus Papa promulgat, quam unaquæque ex Conciliis cum multitudine, & ex auctoritate tot solemnium personarum, & de ipsarum sensu, & consilio, & tot formata capitibus promulgata: & d. cons. 328. num. 3.* Non enim, inquit, *esset conveniens, ut vallata fortiori vinculo, scilicet Concilii generalis, sic de facili tollerentur, sicut alia, quæ non sunt tanto vinculo roborata.* Hæc Oldr. Et generale est, ut cum lex Canonica, vel civilis habeat clausulam derogatoriam, non valeat contrarium rescriptum, nisi faciat mentionem de illa specialiter, vel saltem per verba æquipollentia, ut hic, ubi Felinus *num. 2. in cap. fin. infra eodem*, & in *cap. Unico*, & ibi Joan. Andr. & DD. *de excess. Pralat. in 6. Anchar. cons. 255. In questione, col. 3.* Sed neque ex parte Papæ rescribentis censetur derogatum Concilio, tum quia rescripta hujusmodi præsumuntur ab ipso obtenta per occupationem, ut dicitur in *d. cap. Ex parte, de Capell. Monach.* unde censetur non emanasse ab Apostolica Sede, idest de scientia Papæ, ut ibi explicat glossa in *ver. Afferunt*, ad hoc *cap. quando de sent. excomm.* ibi: *Cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam per subreptionem contingat hujusmodi litteras impetrari, tum quia præsumuntur extorta per ambitionem, & importunitatem, juxta text. in cap. Tue fraternitatis, de Presbyt. & in leg. 1. C. de petitionibus bon. sublat. lib. 10.* ubi: *Per importunitatem non concedenda sæpè concedimus, dicit Imperator, & notat glossa in d. cap. Tue in ver. Importunitatem, & Gemin. cons. 36. Quod collatio num. 2. vers. Quod non præsumitur*, ubi ait Papam non ita de facili derogare Constitutionibus Conciliaribus, & præsumi circumventum. Unde quòd litteræ Apostolicæ contra generale Concilium non valeant, non proveniunt ex defectu potestatis Papæ, qui est supra Concilium *cap. 1. 25. quest. 1. cap. Innotuit, & cap. Significasti de elect.* Covar. *lib. 4. variar. resol. cap. 16. nu. 6.* & dixi latè in *d. cap. Significasti*, sed ex defectu voluntatis, quia vult illas non valere, nisi in eis expressè fuerit derogatum Concilio, ut deciditur in *d. cap. Eam te, de at. & qual. eò quòd etsi solutus sit legibus, tamen secundum leges vivere debet, d. cap. Significasti, & leg. Digna vox, Cod. de leg. ut in proposito dixit Oldrad. *d. cons. 326. num. 4. & cons. 328. num. 1.* Nec per rescripta quælibet intendit detrudere utilitati publicæ, vel private, *leg. fin. Cod. Si contra jus vel utilitatem publicam, leg. Nec damnosa, & leg. Rescripta, Cod. de prec. Imper. offer. que sunt canonizata 35. quest. 2.**

At hujusmodi rationes omnes cessant, cum Generali Concilio opponitur aliud Concilium generale, nam quòd pertinet ad solemnitatem, utrumque celebratum pari consilio, & maturitate, & utrumque censetur vallatum eisdem clausulis derogatoriis, Felinus post alios hic *num. 1. vers. Et nota quòd omnis Constitutio.* Unde cum par sit vinculum

culum utriusque, ratio postulat, ut posterius deroget primo: quia nihil tam naturale est, quam ex eo generale quodque dissolvi, quo colligatum est, *leg. Nihil tam naturale, ff. de regul. jur.* ut in his terminis considerat Oldrad. *d. conf. 326. num. 2.* Et propterea quamvis primum testamentum habens clausulam derogatoriam non rumpatur per secundum, tamen rumpitur, si in secundo adfit clausula generalis: *Non obstantibus quibuscumque aliis testamentis, leg. Si quis in princip. de testam. & ibi Bart. & DD. de leg. 3. Card. in Clem. 7. in 3. qu. de sepult. & Bened. Capra conf. 31. Punctus. Latissimè Barbat. in c. Cum esses col. 37. de testam.* Et quamvis ab emptione, quæ non tantum consensu, sed etiam traditione est roborata, non discedatur solo consensu; tamen discedit omnino, si in contrarium retraditio subsequatur, *leg. Ab emptione, ff. de pact. Oldrad. ubi supra.* Et generaliter quibuscumque ferè modis obligamur iisdem in contrarium actis liberamur, ut Paul. ait in *leg. ferè, ff. de regul. jur. facit text. in leg. Pacta novissima, Cod. de pactis in leg. Cum de novo, & leg. Sed & posteriores, ff. de leg.*

36 Similiter decreta in secundo generali Concilio palam est non posse dici extorta per occupationem, vel importunitatem: non per occupationem, quia Episcopi in Concilio congregati aliis negotiis non vacant, quam pertinentibus ad celebrationem illius: non per importunitatem, vel ambitionem, quia singuli articuli prævio accurato examine, ac discussione, suffragiis Patrum diffiniuntur, §. *Synodus autem 15. dist. facit cap. Prudentiam, de offic. deleg.* Sequitur ergo, ut constitutio conciliaris posterior deroget contrariæ antiquiori, licet de illa mentionem non faciat.

37 Neque obstat textus in *cap. Domino sancto, in fine 50. dist. ubi Isidorus scribit: Quotiescumque in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius Concilii magis teneatur sententia, cujus aut antiquior, aut potior extat autoritas.* Nam respondetur, præd. autoritatem procedere, quando ambæ constitutiones sunt particulares, & locales, juxta textum in *cap. In Canonibus 19. dist. secus si ambæ constitutiones Conciliares sint generales, quia semper posterior præjudicat priori, ut in cap. 1. extra de cognat. spirit. Ita formaliter declarat gloss. in d. cap. Domino, in ver. Discors.* Et quamvis hæc solutio non placeat ibi Præposito, eo quod si constitutiones sint diversorum locorum, unaquæque servari debet in suo loco, si sint ejusdem loci, posterior derogat priori: tamen textus intelligi potest de Concilio antiquiori dignitate, & autoritate, non autem de antiquiori quoad tempus tantum, quia tunc posterior generale derogat prius, secundum Hugon. & Archid. *num. 4.* Unde Turrecrem. *161. num. 2.* & Idem Præpositus *num. 6.* *Si dissonantia que reperitur in canonibus universalium Conciliorum, sit circa ea, que sunt juris positivi, ut puta circa regimen humane vite, aut disciplinam Ecclesiasticam, concludunt absolutè standum esse constitutioni posteriori Conciliorum, quia cum hujusmodiabilia humana habeant materiam variabilem, pro loco, tempore, & conditionibus personarum, sæpe statuta priorum Conciliorum temperantur, suppleantur, atque etiam corriguntur per posteriora Concilia.* Hæc illi, unde August. cujus est hæc conclusio, *lib. 2. de baptis. contra Donatistas, ait: Sæpe priora Concilia à posterioribus emendari, cum aliquo rerum experimento aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat.* Ergo ut Turrecrem. & Præpos. subdunt *locis citatis, in talibus non habet locum antiquitas, quantumcumque magna fuerit autoritatis, quoniam aliqua superioribus temporibus erant convenientia, quæ nostris plurimum dispendiosa essent, idest quasi impossibilia cap. Non debet, cum vulg. de consang. & affinit.* sicut patet in canonibus Apostolorum circa dispositionem clericorum fornicarii. Patet etiam de Concilio illo præstantiss. Nicæno, cui circa dispositionem sedium Patriarchalium præjudicatum est per Concilium universale VI. ut in *cap. Renovantes 22. dist. & illi statum, & præjudicatum Nicæno, licet sit antiquioris, & potioris autoritatis, & de eo nulla ibi mentio facta fuerit. De intellectu autem d. cap. Domino sancto 15. dist. vide plenissimè ibi per Turrecrem.*

Nec est omissendum secundum Innoc. in *d. c. Ex parte, in ver. Mentio, de Capell. Monachorum, verum non esse in lictis, quas Papa concedit, indistinctè esse faciendam mentionem de jure, etiam si sint statuta Conciliorum, ejuisque opinio quatenus affirmat, quoad derogationem*

non esse constituendam differentiam inter constitutiones conciliares, & alias constitutiones, forè verior est secundum Felin. hic *sub num. 3. vers. Sed videtur verum, qui ex mente Innocentii in contrarium retorquet textum in cap. Eam te, de atar. & qualitat. & in d. cap. Ex parte, quem iisdem contrarium probare observat etiam Alex. conf. 111. Perspectis num. 6. lib. 6.* Et quamvis, ut Felin. subjicit, non sit de facili recedendum à contraria sententia Archid. 1. quam videtur sequi totus mundus, & tenet Rota apud Cassad. *decis. 2. num. 8. vers. Pro decisione, de Præb.* tamen cum illa non transeat absque contradictione, ac difficultate, non debemus eam extendere extra casum litterarum contra jus, in quo Archidiaconus loquitur. Concludendum est igitur, per dispositionem posteriorem Concilii generalis, indistinctè censi delecta decreta contraria antiquorum Conciliorum, licet de illis mentio facta non fuerit. Et hanc sententiam aliàs probavit S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum. Nam cum Episcopus Tarraconen. quævisisset, an dispensationes, quæ in *cap. De multa, quod est generalis Concilii Lateranen. sub Innoc. III. de præb.* pro legitimis habentur, videlicet circa sublimes, & litteratas personas, censerentur revocata per Concilium Tridentinum, *sess. 24. cap. 17. ibi: Quibuscumque dispensationibus non obstantibus, cum de eis non fuerit habita mentio specialis: S. Congregatio censuit comprehendere etiam dispensationes, de quibus in d. cap. De multa, nec opus fuisse speciali mentione, aut derogatione juris communis.*

38 Quod verò spectat ad privilegia, multò magis debet censi derogatum insertis in corpore juris, quam non insertis: nam etsi privilegia Canonum difficultius consueverint derogari, *leg. Eius militis, §. Militia missus, ff. de militar. testam.* tamen quoad non inserta allegari potest defectus intentionis Papæ propter illorum ignorantiam, vel oblivionem, ut constat ex *cap. Ex parte de offic. deleg. in illis verbis: Si memores fuissetis nos pro prædicto N. litteras direxisset, adversario nullatenus scripsisset.* Quæ quidem ignorantia præsumi non potest de insertis in corpore juris. Et hæc est ratio, cur Pontifex per posteriorem constitutionem censeatur tollere priorem contrariam, licet de illa mentionem non faciat: & tamen non censeatur tollere particularia statuta, vel consuetudines, juxta text. in *cap. 1. de constit. in 6. generalis enim derogatio non operatur circa ignorata in facto consistentia, Tiber. Decian. conf. 40. num. 87. & seq. lib. 3.* Et in terminis ob hanc rationem ita tenet Franc. in *d. cap. 1. num. 5. vers. Limita tamen, dicens privilegium in corpore juris clausum revocari per contrariam constitutionem, etiam si de illo non fiat specialis mentio, cum præsumatur scientia illius, sicut & juris communis. Et sequitur Felinus in *cap. 1. num. 11. vers. Fallit 3. supra eodem, ubi similiter concludit, privilegium derogans juri communi in corpore juris clausum tolli per contrariam dispositionem, etiam nulla facta mentione privilegii, quia illius mentio non est necessaria, sicut nec juris communis: non sic tibi primum est extra corpus, quia præsumitur Papæ incognitum: subdens ita tenere communiter Doctores, sicut etiam testatur Decius *ibid. num. 52. vers. Et prædictæ conclusiones.* Et quamvis contrarium sentiant in *d. cap. 1. Abbas & Barbar. tamen secundum Felin. tutius est tenere communem. Et ab ea non esse recedendum, dicit etiam Dec. eodem num. 52. in fin. quam etiam tenet Gemin. in cap. Ignorantia num. 6. vers. Item illo respectu 38. dist. & in cap. 1. vers. Quæro quia de constit. in 6.***

40 Principalis ratio est secundum Felin. & Dec. *ubi supra, quia si facienda sit mentio privilegii inserti in corpore juris, id non alia de causa potest contingere, nisi quia privilegium sic insertum facit jus commune inter nominatos, ut per gloss. 4. in cap. Constitutionem, de reg. in 6. & in Clem. Dudum, §. Verum, in ver. De jure, de sepult. & per Joan. And. post Hostiens. in cap. Ex parte, il primo num. 3. super ver. Ceteris, de Decim. Sed juris communis non est facienda mentio, cap. primo de cognat. spirit. & d. c. primo de constitutione in 6. & tradit Innocentius & omnes in d. cap. 1. supra eodem, ubi in specie Felinus num. 11. in 2. fallen. Ergo nec privilegii inserti in corpore juris: nam quoad effectum derogatorium ita judicatur de privilegio in jure clauso, sicut de jure, Gloss. in cap. Ut circa, §. 1. in ver. Corporali, vers. Item privilegium, de electione in 6. & ibi Gemin.*

min. & Franc. in d. cap. 1. vers. *Limita tamen, de constit. in 6.* Ideoque per generalem derogationem, quæ habetur in *fin. cap. Alma mater, de sent. excomm. in 6.* sublato fuit privilegium Templariorum, & Hospitaliariorum in corpore juris insertum, nempè in c. *Ut privilegia, infra de privileg. secundum Gloss. & Archid. in d. cap. Alma mater, in ver. Concessis*: Abbas verò loquitur secundum opinionem illorum, qui tenent in privilegio esse derogandum juri communi, quæ tamen opinio reprobatur, & fundamentum ejus tollitur, quia eo ipso quod datur privilegium, videtur juri communi derogatum, ut notat Bald. in *leg. Item Lapilli, col. 5. vers. Et nota, ff. de rer. divis.* Et ita ad opinionem Abbatis respondet Dec. in d. cap. 1. num. 12. vers. *Sed dicendum est.* Præterea Abbas, & Barbat. moventur ea speciali ratione, quia in Principe non est verisimilis recordatio privilegii in corpore juris clausi propter importunitatem impetrantium, At hæc ratio, quidquid sit de illius veritate, militat tantum in privilegiis, & litteris gratiæ, quæ conceduntur contra privilegia in jure inserta, non autem in derogatione privilegiorum, quæ fit in generali Concilio, ut dictum est supra num. 15.

41 Neque obstant auctoritates in contrarium adductæ supra num. 3. siquidem procedunt tantum, quando lex, vel Princeps revocat generalia privilegia, in eo enim casu cum per hujusmodi revocationem non tollat jus commune, consequens est, ut nec tollat privilegia in jure inserta, quæ sortiuntur naturam juris communi. Unde eo casu, cum derogatio privilegiorum possit referri tam ad inserta, quam non inserta, ex verisimili mente referri debet potius ad non inserta. At secus est, si fiat lex specialis in materia, in qua est privilegium in corpore juris clausum, ut in casu nostro, in quo Concilium Tridentinum edidit speciale decretum in d. cap. 10. sess. 23. contra jus, quod habent Abbates ordinandi Clericos seculares, in quos habent quasi Episcopalem jurisdictionem, juxta cap. *Abbatibus, de privileg. in 6.* hoc enim casu sicut jus commune, ita privilegium in jure clausum tollitur per generalem privilegiorum derogationem: ita singulariter determinat Bart. in *Extravag. Ad reprimendum, in vers. Non obstantibus, col. fin.* quem refert, & sequitur Felinus in d. cap. 1. num. 12. in *fin. vers. Salvo nisi condendo legem*: & apertius declarat Dec. ibi num. 53. his verbis: *Pater ex prædictis, quod facilius derogatur privilegio inserto in corpore juris, quam non inserto: & hoc procedit, quando tollitur jus commune, tunc enim tollitur facilius insertum, quia jus commune reputatur: secus est quando non tollitur jus commune, sed tollitur privilegium, quia tunc facilius tollitur non insertum, quia est privilegium propriè, & simpliciter, quam tollatur insertum, quod non videtur privilegium simpliciter, ex quo de eo judicatur idem, quod de jure communi.* Hæc Dec. subdens, hoc secundo casu habere locum glossas, quæ volunt, ut si tollantur privilegia, non videantur tolli inserta in corpore juris. Præterea contraria opinio procedit tantum in privilegio speciali in jure clauso, cui non intelligitur derogatum per constitutionem juris communis, nisi de eo fiat specialis mentio. At secus est in privilegio generali, quale est privilegium concessum Abbatibus ordinandi Clericos seculares, in quos habent Episcopalem jurisdictionem: quia utcumque sit insertum in corpore juris, nempè in d. cap. *Abbatibus, de privileg. in 6.* tamen censetur sublatum per posteriorem constitutionem illi contrariam, etiam nulla facta mentione privilegii. Ita post alios distinguit, & declarat Philipp. Franc. in d. cap. 1. num. 5. vers. *Quod tamen intelligit, de constit. lib. 6.*

42 Valdè confirmantur prædicta ex stylo Tridentinæ Synodi, quæ antiquioribus Conciliis, vel privilegiis in corpore juris clausis nominatim derogate non consuevit, si quando contra illa ex iustis, & rationabilibus causis aliquid statuendum duxit. Unde in cap. 2. sess. 25. de regul. correxit decretum Concilii Lateranensis, de quo in cap. *Monach. de stat. Monachorum*, quatenus permitteret Monachis habere peculium de licentia Abbatis, ut Sacra Congregatio Concilii aliàs declaravit adversus sententiam Navar. & scripsi latissime in d. cap. *Monach.* Et tamen generali Concilio neque ibi derogatum, neque in cap. 22. ubi ponuntur amplissima derogationes quoad decreta omnia illius sess. Eodem modo in cap. 6. ejusdem sess. 25. de regul. ex sen-

rentia Sac. Congregationis in electionibus Superiorum regularium sublata fuit forma eligendi per compromissum vel quasi per inspirationem, à generali Concilio præscripta in cap. *Quia propter, de elect.* Et tamen de Concilio Lateranensi nulla fit mentio. Et in cap. 2. sess. 24. dum præcipitur, ut provincialia Concilia quolibet saltem triennio celebrentur, tollitur obligatio ea celebrandi singulis annis inducta per constitutionem Innocentii III. editam in generali Concilio, de qua in cap. *Sicut, de accusat.* Atque, ut alia omittamus, dum in cap. 12. sess. 23. præfixit ætatem vigesimi secundi anni inchoati ad Subdiaconatum, & vigesimi tertii ad Diaconatum, abrogavit dispositionem Concilii Viennensis, qua constitutum erat, ut quis libere posset in decimo octavo ad Subdiaconatus, & in vigesimo ætatis suæ anno ad Diaconatus ordines promoveri. Et tamen in eodem cap. 12. nullam fecit mentionem Viennensis Concilii. Sed & in privilegiis clausis in corpore juris idem omnino observat S. Synodus, siue illa sint conciliaria, siue non. Ac propterea in cap. 15. sess. 24. contra opinionem Navarri, de qua supra num. 2. ex sententia ejusdem Sacre Congregationis sustulit privilegium Clementis V. concessum Regularibus in Concilio Viennensi, de quo in Clem. *Dudum, §. Si vero iidem Prælati, de sepult.* audiendi scilicet confessiones secularium sine Ordinariorum licentia, quoties Ordinarii eam exhibere recusaverint. Et in cap. 6. vers. *Is autem sess. 27.* ademit clericis non habentibus requisita ibi præscripta fori privilegium, ordini Clericali concessum etiam in Concilio Parisiensi, ut habetur in cap. 2. de for. compet. Et tamen nemo unquam in dubium revocavit validitatem decreti Concilii Tridentini ex eo quod Parisiensi Concilio non derogaverit. Rursus in cap. 17. sess. 24. ademit Cardinalibus privilegium retinendi ex dispensatione Apostolica plura beneficia curam animarum habentia in corpore juris clausum, de quo in Extrav. Joan. XXII. *Execrabilis, de præb.* nam & Extravagantes prædictæ sunt pars corporis juris, ut Gregorius XIII. in sua constitutione declaravit. Item per generalem derogationem, quæ habetur in cap. *Unico, sess. 22. de observant. & evit. in celeb. Miss.* sublato est privilegium fratrum Prædicatorum, & Minorum celebrandi Missam in altari viatico absque Diocesani licentia, de quo in cap. *In his, de privileg.* ut censent Navar. in *Man. cap. 25. num. 82. in fin.* Suarez tom. 3. disp. 81. sect. 3. in *fin.* Henric. in *summ. lib. 9. cap. 27. num. 2. in gloss. littera S,* & latè probatum est in cap. *In his infra de privileg.* in questione, utrum fratres Prædicatorum in claustris monasterii sui Ordinis possint in altari portatili Missam celebrare etiam invito Episcopo diocesano: ubi alia exempla his similia congestimus.

In his ergo, & plurimis aliis casibus, in quibus Tridentina Synodus non derogavit contrariis decretis aliorum Conciliorum, aut privilegiis Canonum, si diceremus illius dispositionem non valere, id aut contingeret ex defectu potestatis, aut voluntatis. Non primum, quia utriusque Concilii generalis æqualis est autoritas, & par in parem non habet imperium, cap. *Immutat, de elect.* omnia enim Concilia œcumenica manant ex eodem fonte Apostolicæ potestatis, sine qua non habent firmitatem, ut habetur 22. dist. per tot. cap. 1. & seqq. 17. dist. cap. *Ideo 2. g. 6. & cap. Significasti, de elect.* & tradit post alios Covarr. *variar. resol. lib. 4. cap. 16. num. 6.* Itaque in dispositionibus hujusmodi, non habentibus clausulam derogatoriam, non negari potentiam derogandi, scripsit Gemin. in cap. 1. in 6. col. vers. *Ego credo, de constit. in 6.* & Felin. hic post alios num. 5. in 6. ampl. Ideoque etiam Canonibus Apostolorum per posteriores Canones præjudicatur, cap. *Presbyter 82. dist. glo. in cap. Domino sancto, in ver. Discors 50. dist.* ubi etiam declarat, quomodo fieri possit, ut unus Canon justè adverteret alteri, cum omnes sint promulgati in iunctu Spiritus sancti. Neque secundum, quia cum in generali Concilio constitutiones dici non possint extoræ per occupationem, vel importunitatem, aut circumventionem, ut superius dictum est: defectus voluntatis, aut oriri potuisset ex ignorantia antiquorum Conciliorum, vel Canonum, & absurdum est de tot Patribus hoc asserere: imò enim, quod à pluribus quæritur sapientibus, facilius invenitur, cap. *De quibus 20. dist.* & per ampliores homines perfectissima veritas revelatur, leg. ult. ad fin. *Cod. de fidei-*
comm.

comm. & cap. Extra conscientiam 64. dist. glos. in c. Prudentiam, in ver. Plurimorum, infra de offic. deleg. aut quia per errorem crediderint illis non fuisse specialiter derogandum, & hoc ex iisdem rationibus convincitur esse calumniosum. Error enim juris in Concilio generali non est tolerabilis, Oldrad. conf. 326. num. 15. vers. Ex quo etiam
 46 convincitur. Aut denique, quia non habuerint intentionem, seu voluntatem illis derogandi, & secundum hoc voluissent facere actum inanem, & elusorium, quod similiter non est dicendum. Nam, ut ait Oldrad. d. consil. num. 4. In his, quae in generali Concilio cum tanta maturitate, & solemnitate deliberatione transeunt, seu examinatione eliminantur, nihil est, necesse debet, quod frustra membranas occupet. Hæc ille. Nec Synodus censenda est elegisse viam, per quam ejus judicium possint subverti, leg. 3. ff. de testam. n. lit. leg. Quoties, leg. 2. ff. de reb. dub. Bart. in leg. Scise, §. Cajo, de fund. instr. Et hanc conjecturam validitatis actus esse carereis potentioris, scripsit Ruin. conf. 72. num. 4. vol. 2. & Dec. in leg. In testamento num. 12. Cod. de testam. milit. Quinimò eam dicit esse reginam aliarum interpretationum, Ceph. conf. 35. num. 49. & Card. Mant. de conject. ult. volunt. lib. ult. tit. ult. num. 13. Quæ conjectura eò magis sumenda est in casu presenti, quia si decreta Trid. Concilii ex hoc defectu specialis derogationis non valerent, magna ejusdem Concilii pars subverteretur, quod quàm sit absurdum, nemo non videt.

48 Ex abundantia quatenus derogationes Tridentinæ Synodi non sufficerent, extat motus proprius Pii IV. incipit: In Principis Apostolorum 13. Kal. Martii 1565. in quo amplissimè derogatur privilegiis, & indultis omnibus, ac si de verbo ad verbum essent inserta, in his, quæ decreteris Tridentini Concilii contrariantur. Hæc autem clausula sufficit ad derogandum legi contrariæ habenti clausulam derogatoriam ad rescripta, sicuti habent Concilia generalia, non solum si apposita fuerit in generali constitutione, sed etiam in privilegiis, & litteris gratiæ, ut tradit Anton. de Butt. cap. 1. supra eod. Bart. in leg. Si quis, in princip. testam. leg. 3. idemque operatur clausula: Ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, apposita in litteris Pii IV. ut per Alexand. conf. 131. Per spectis lib. 6. ubi consulit pro quatuor Cardinalibus creatis à Paulo II. per litteras in forma brevis exhibitas post obitum ejusdem Pontificis: & latissimè respondit eas litteras valere, & per clausulas antedictas fuisse sufficienter derogatum Ex-

travaganti Eugenii IV. incipien. In eminenti, habent clausulam derogatoriam, & annullativam eorum, quæ in contrarium fierent. Quomodo autem pro litteris gratiæ, cum clausula: Quorum tenores, vel Ex certa scientia, derogatur contrariis constitutionibus generalibus, etiam habentibus clausulam derogatoriam ad rescripta: ita per constitutionem generalem habentem aliquam ex prædictis clausulis derogatur contrariis privilegiis, quamvis habeant clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones, Felin. hic num. 2. in secunda fallen. & nu. 6. in fin. vers. Sed ubi agitur, Roman. conf. 327. num. 8. vers. 2. Respondeo, ubi probat sufficere derogationem in genere, cum clausula: Pro expressis, quando Papa rescribit motu proprio, vel per modum legis generalis, aut ex certa scientia, & ibi Apostilla citat plures, & testatur de communi opinione, alias enim Papa non posset derogare validè, ut considerat Feder. de Sen. conf. 47. Habita super casu, num. 2. Si dicremus, inquit, quod generalis derogatio privilegiorum antecedentium non sufficeret, jam indifferenter auferretur Papa potestas tollendi, & derogandi privilegiis derogatoriis, quod nefas est sentire. Ideo dicimus, quod per sufficientia generalia derogatoria posita in lege, vel canone, vel decretali, vel alio privilegio, derogatur specialibus privilegiis, quantumcumque habentibus speciales clausulas derogatorias, allegat cap. Quia sæpe, de elect. cap. Ut officium, de heret. & cap. 1. de sentent. excomm. in 6. Et sequitur Dec. conf. 164. Viso tenore in princip. dicens, sic servari de stylo curiæ, & similiter testatur de communi, post Jo. de Anan. conf. 6.

Hactenus ostendimus, decretum Concilii Tridentini 49 in d. cap. 10. sess. 23. frustra oppugnari ex hoc capite, quod septimæ Synodæ generali, aut privilegiis Canonum non derogaverit.

Sed alii paulò modestius non audent affirmare decretum illud esse nullum, sed dicunt in eo non comprehendi Abbates, qui habent jurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem in Parochos, & Patochianos privativè ad Episcopum, ita Stephanus Gratianus discept. forens. tom. 2. cap. 212. per tot. & alii recentiores. Sed hanc quoque opinionem falsam esse probavimus in cap. Significasti, infra de offic. Archid. ubi plene videas.

An autem constitutio edita à Papa in generali Concilio dicatur Conciliaris quoad effectum derogationis, dixi latissimè in cap. Ex parte, de Capell. Monach.

DE RESCRIPTIS.

Honorius III. Bituricen. Archiepiscopo, Apostolicæ Sedis Legato.

CAPUT XXXI.

2 AD audientiam nostram pervenit, quòd quidam Clerici obtentis à Sede Apostolica litteris super provisione sua in aliquibus Ecclesiis tibi subjectis, recipientes ab eis annuas pensiones, seu alia beneficia, ab eorum impetratione desistunt, renunciantes beneficio litterarum: & infra. Fraternalitati tuæ mandamus, quatenus eos, qui post litteras taliter venditas, alias (de illis mentione non habita) impetrabunt de cætero, vel hæctenus impetrarunt, carere decernas commodo earundem, & Ecclesiis non permittas earum occasione vexari: revocando in irritum, si quid earum prætextu inveneris esse factum.

S U M M A R I U M.

- 1 Impetrans an teneatur facere mentionem de litteris ad beneficia prius renunciatis.
- 2 Impetratio beneficii vacantis non facta mentione receptionis vigore litterarum ad vacaturam, valet, si receptus velit renunciare juri, quod habet ex priori receptione.
- 3 Impetrans non tenetur facere mentionem de beneficio jam resignato.
- 4 Expectans potest renunciare litteris impetratis, & earum commodo, non solum expresse, sed etiam tacite.
- 5 Expectans nullum contrahit vinculum spirituale cum

beneficio, quod expectat, nec habet jus in re.

- 6 Expectans an possit renunciare litteris pro pecunia sine labe simoniæ, & num. seqq. usque ad num. 13.
- 7 Litteræ ad beneficia an conferant jus spirituale, & num. seqq.
- 8 Expectans non consequitur jus in re, nec jus ad rem, sed jus quoddam preparatorium ad beneficium obtinendum.
- 9 Imò consequitur jus ad rem.
- 10 Et quamvis non habeat jus spirituale completivè, habet tamen initiativè.
- 11 Simonia non committitur, si purè renunciatur litteris ad vacaturam, & postea reservetur renuncianti annua pensio.

- 12 *Dummodo tamen hac explicentur autoritate superioris.*
- 13 *Simoniacum non est in pactum deducere etiam in spiritualibus ea, quae praecipuntur à jure, dummodo deducantur eo modo, quo tacite insunt, num. 17.*
- 14 *Expectans non potest secundum beneficium adipisci, nisi renunciet litteris.*
- 15 *Beneficium secundum volens obtinere, potest in pactum deducere resignationem primi.*
- 16 *Propter concursum juris quandoque quid annectitur ad naturam alterius.*
- 17 *Simoniacum est ex pacto sepulturam eligere in eo loco, in quo quis de jure sepeliri debet.*
- 18 *Item deducere in obligationem civilem id quod debetur naturaliter tantum.*
- 19 *Simoniam an committat, qui debitori suo dat aliquid spirituale, ut quod suum est, recuperet.*
- 20 *Littera beneficiales subreptitiae sunt ipso jure nulla,*
- 21 *Et de facto revocari debet, quidquid illarum vigore intentatum est.*
- 22 *Processus habitus per litteras subreptitias, est ipso jure nullus, & potest detecta subreptione quantumque revocari.*
- 23 *Beneficium possideri non potest, nisi canonicè habeatur.*
- 24 *Littera in beneficiis per subreptionem obtentis est loco tituli.*
- 25 *Tacita conditionis defectus impedit litteras, ne producantur in esse.*
- 26 *Subreptio vitiat privilegia, & beneficia Principum ipso facto.*
- 27 *Subreptio vitiat litteras gratiosas, etiamsi ignoranter, & per simplicitatem fuerit subreptum.*
- 28 *Littera contentiosa per subreptionem non vitiantur ipso jure, sed annullari debent ope exceptionis.*
- 29 *Rescriptum subreptitiè impetratum ob taciturnitatem primi, non est nullum.*
- 30 *Processus in vim litterarum subreptitiarum ad lites valet parte non opponente.*
- 31 *Rescriptum subreptitium tribuit jurisdictionem, si de subreptione oppositum non fuerit, & num. 38.*
- 32 *Littera contentiose super beneficiis, quoad subreptionem regulantur sicut alia littera contentiose.*
- 33 *Processus super executione litterarum beneficialium habitus per judicem principaliter deputatum super contentione beneficiali valet, si de subreptione non fuerit oppositum.*
- 34 *Processus habitus coram executore litterarum beneficialium subreptitiè impetratarum, an valeat, & num. seqq.*
- 35 *Executor cum assumit partes judicis, judicatur de eo sicut de iudice.*
- 36 *Processus venit accessorie ad gratiam, & ideo vitiat ad limites ipsius gratiae.*
- 37 *Subreptio cur magis inficiat litteras gratiae, quam iustitiae.*
- 38 *Jurisdictioni an tribuatur per litteras subreptitias.*
- 39 *Falsa littera nullam conferunt jurisdictionem.*
- 40 *Pensio an sit beneficium, & veniat beneficii appellatione, latissime examinatur usque ad numerum 121.*
- 41 *Pensionum duae sunt species.*
Intellectus cap. Conquerente, de Cler. non residen. ibidem.
- 42 *Pensio cessante fraude super fructibus Ecclesiae constitui potest nomine beneficii.*
- 43 *Beneficium super alia beneficio creari potest, dummodo id fiat sine labe simoniae, & absque scissura beneficii.*
- 44 *Pensio, qua in titulum beneficii assignatur, verè, & proprie est beneficium Ecclesiasticum.*
- 45 *Et diffinitur sicut beneficium.*
- 46 *Item de illa fieri debet mentio in litteris, sicut de beneficio.*
- 47 *Item simoniacum est pro ea obtinenda pecuniam dare.*
- 48 *Pensio quid sit, & unde dicatur, & num. seqq.*
- 49 *Pensio pendet formaliter à beneficio, à quo detrahitur, sicut usufructus à proprietate.*
- 50 *Pensio, qua simpliciter constituitur super fructibus Ecclesiae, & alicui assignatur autoritate superioris, an sit beneficium, & beneficii nomine intelligatur, & n. seq. usque ad nu. 74.*
- Referuntur authores, & argumenta pro opinione affirmativa, ibid. & num. seqq.
- 51 *Pensionis faciendae est mentio in litteris ad beneficia, sicut & beneficii.*
- 52 *Pensio representat ipsum beneficium.*
- 53 *Dictio, alius, implicat similia.*
Nisi per alia jura declaretur aliquid non esse simile, num. 56.
Item denotat diversitatem in supposito, & identitatem in substantia, & est implicativa ejusdem generis, num. 55. & 65.
- 54 *Nullum simile est idem.*
- 57 *Subrogatum sapit naturam ejus, cujus loco subrogatur.*
- 58 *Sed non est idem cum subrogato.*
- 59 *Patrimonium, ad cujus titulum quis ordinatur, quamvis beneficium representet, non tamen est beneficium.*
- 60 *De prestimoniis an debeat fieri mentio in litteris, & num. 62.*
- 61 *Hospitale an sit beneficium, anve de eo in litteris sit faciendae mentio, & num. 63.*
- 64 *Referuntur authores, & fundamenta pro sententia negativa.*
- 66 *Pensio non includitur in mandato de providendo alicui de beneficio usque ad certam summam.*
Intellectus cap. Quamvis, de praeb. lib. 6. ibidem, & num. seqq.
- 67 *Beneficium curatum in mandato de providendo, non comprehenditur beneficii appellatione.*
- 68 *Ecclesiarum civitatis appellatione in litteris beneficiabilibus non includitur Cathedralis.*
- 69 *Pensio ex stylo Concilii Tridentini non habetur pro beneficio, & num. 130.*
- 70 *Dictio, verò, est adversativa praecedentium, & adversatur in jure, & in facto.*
- 71 *Pensio est stipendium merè temporale, nihil habens spiritualitatis annexum, & cadere potest etiam in laicum, & num. 81. & 128.*
- 72 *Item potest pretio constitui, transferri, ac redimi sine labe simoniae.*
- 73 *Nec de illa fieri debet mentio in litteris.*
- 74 *Pensio, quae hodie ex stylo assignatur loco beneficii, an sit beneficium Ecclesiasticum, & veniat illius appellatione, & num. seqq. usque ad num. 121.*
- 75 *Non est quid merè temporale, sed spirituale, vel spirituali annexum, & praerequitur clericatum instar beneficii, & num. 81.*
- 76 *Nec reservari debet nisi in habitu Clericali, & consuetudinibus, praeterquam si non excedat sexaginta ducatos auri de Camera.*
- 77 *Clericatus tamen requiritur, etiamsi pensio sexaginta ducatos non excedat.*
- 78 *Laico reservari non potest, nisi per Papam.*
- 79 *Pensionarii olim non tenebantur ad horas, sed hodie ex Constitutione S. Pii V. obligantur ad officium parvum B. M. Virginis.*
- 80 *Pensio datur hodie propter officium, sicut beneficium.*
- 81 *Et in Rotae auditorio receptum est, ut non sit quid profanum, sed annexum spirituali.*
- 82 *Simoniacum est pensionem constituere, vel transferre, aut redimere pecunie interventu.*
- 83 *Pensio extingui non potest anticipatis solutionibus sine autoritate Papae.*
- 84 *Gratis tamen remitti, & condonari potest in totum, vel in partem, simpliciter, vel ad tempus.*
- 85 *Susiduum charitativum solvitur de pensione sicut de beneficio.*
- 86 *Seminarii taxa solvi debet ex fructibus non modo beneficiorum, sed etiam pensionum.*
- 87 *Pensionarii tenentur ad collectam per Clericos solvendam, sicut ceteri beneficiati.*
- 88 *Annata sicut solvitur de beneficiis excedentibus viginti quatuor ducatos, ita hodie de pensionibus ultra summam ducatorum quatuordecim, & num. seqq.*
- 89 *Et in expeditione litterarum provisionis beneficii, super quo est pensio reservata, solvitur detracta pensione.*
- 90 *Illegitimus sicut non est capax beneficii, ita nec pensionis*

- tionis sine dispensatione.
- 91 Pensio extinguatur per professionem regularem pensionarii.
- 92 Item per contractum matrimonii.
- 93 Et quid si pensio fuerit reservata laico de Ecclesia bene merito, aut pro servitio Ecclesie impenso, vel impendendo.
- 94 Et quid si fuerit reservata Clerico pro temporali servitio.
- Et in gratia pensionis an fieri debeat mentio tam de beneficiis, quam de aliis pensionibus, ibid. vers. Sexto facit, & num. 116.
- 95 Pensionis fructus, sicut & beneficii, licite vendi, & locari possunt, dummodo non ad vitam, vel ultra triennium sine auctoritate Papae.
- 96 Pensionarius sine beneplacito Apostolico non potest constituitur pro pecunia procuratorem irrevocabilem ad fructus pensionis exigendos.
- 97 Cancellaria habet pensionarios pro beneficiatis, & vult in litteris fieri mentionem de pensionibus, sicut de beneficiis, & num. 132.
- 98 Beneficium Ecclesiasticum ex sui natura debet esse perpetuum, & num. 118.
- 99 Pensio non vacat, sed extinguatur morte pensionarii, sicut usufructus morte usufructuarii.
- 100 Beneficium requirit canonicam erectionem, alias non est beneficium.
- Vicarius perpetuus constitui non potest sine erectione tituli Vicaria, ibid.
- 101 Pensio Clerico assignari potest sine ulla erectione, aut canonica institutione.
- 102 Pensionarius non dicitur sponsus Ecclesie, nec ullum spirituale conjugium, vel quasi cum Ecclesia contrahit.
- 103 Beneficiatus intitulatur, & obligatur Ecclesie.
- 104 Titulus, & beneficium pro eodem assumuntur.
- 105 Pensionarius non intitulatur, nec ad residentiam tenetur.
- 106 Beneficium quamvis resignari non possit, pensio tamen potest extingui sine superioris auctoritate.
- 107 Diffinitio quid sit.
- 108 Quidam rei ostendit.
- 109 Et differentia specierum non cognoscuntur, nisi per diffinitionem.
- 110 Beneficium quid sit.
- 111 Nomen debet esse consequens rei.
- 112 Pensio ex sententia Rotae est quoddam jus temporale, id est ad tempus, separatum, & formale, per se distinctum a beneficio.
- 113 Pensio in materia odiosa, & strictè intelligenda non venit beneficii appellatione.
- 114 Etiam si beneficium exprimat per dictionem universalem, quodcumque.
- Secus si materia sit favorabilis, ibid. & num. 117. 123. 124. 131. & 134.
- 115 Pensionem transferens, aut redimens pro pecunia sine auctoritate Papae, quamvis simoniam committat, non tamen incidit in excommunicationem Extrav. 2. de Simon.
- 116 Beneficiorum etiam manualium fieri debet mentio in litteris.
- 117 Pensio in materia favorabili venit beneficii Ecclesiastici appellatione, non ex proprietate vocabuli, sed per interpretationem extensivam, & num. 129.
- 118 Beneficia manualia verè, & proprie non sunt beneficia.
- 119 Etiam si auctoritate Episcopi sint fundata.
- 120 Capellania si ex perpetua fiat amovibilis ad nutum, definit esse beneficium.
- 121 Clericus prima tonsura, qui beneficium Ecclesiasticum à se possessum resignavit, reservata sibi pensione, gaudeat privilegio fori, licet in habitu, & tonsura non incedat, & num. 127. & seqq.
- 122 Constitutio Clementis VII. adimens in criminalibus privilegium fori Clericis domini Republicae Venetae refertur.
- 123 Clericis pensionem obtinens an veniat appellatione Clerici non beneficiati, de quo praedicta constitutio loquitur.
- 124 Regressum habens dicitur habere jus ab beneficium.
- 125 Constitutio exorbitans, strictè intelligi debet, ut minus ledat jus commune, quam fieri possit.
- 126 Fori privilegium Clericis indultum est de jure divino.
- 131 Pensionarius ex declaratione Gregorii XIII. censetur beneficiatus ad effectum gaudendi privilegio fori Ecclesiastici.
- 133 Homicida voluntarius, ejusve socius potest obtinere, & obtentas retinere pensiones absque dispensatione, non obstante cap. 7. sess. 14. Concilii Tridentini.
- 135 Episcopus non potest quemquam ad sacros Ordines promoveri ad titulum pensionis, nisi pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum.
- 136 Pensio non est titulus ad Ordines sacros, nisi dispensativè.
- 137 Tonsura collatio, facta ab Episcopo familiari suo triennali, valida est, si statim ei reservata sit pensio.

Audientiam il secundo. Si habens litteras Papae ad beneficium, eis propter annuam pensionem renunciat, non valent litterae beneficiales per eum hoc tacito impetratae. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima ponitur facti narratio, in secunda provisio, ibi, *Fraternitati*.

Nota primò ibi: *Annuas pensiones, seu alia beneficia*, appellatione beneficii non venire annuam pensionem, quae reservatur super fructibus Ecclesiae. Sed de hoc latifimè dicam infra in prima quaestione.

Secundò nota ibi: *De illis mentione non habita*, impetrantem teneri mentionem facere non tantum de beneficiis obtentis, ut in *c. Postulasti, supra eod.* sed etiam de litteris prius impetratis ad beneficium, etiam extinctis, erant enim hoc casu extinctae per renunciationem, *cap. Sanè de renunc. & cap. Cum pridem, de pact. &* tamen de illis oportuit fieri mentionem, ut hic per *Goffred. & Host. num. 4. in ver. Occasione, Card. num. 2. in quarto notab. & Abb. num. 4.* reddentes rationem, quia ex quo per litteras consequi poterat beneficium, & per eum steterit, quo minus consequeretur, perinde est, ac si consequutus fuisset, ut in *Reg. sexti, Cum per eum*. Quoniam qui ad rem actionem habet, ipsam rem habere videtur, ut *leg. Qui actionem, ff. de regul. jur. & leg. Nemo videtur, ff. de in integ. restitut.* Unde quasi beneficium habentes, aliud impetrare non possunt. Idem secundum Abb. omne tacitum, quo expresso Princeps aut nullo modo, aut difficilius concessisset litteras, subreptionem inducit, *cap. Postulasti, supra eod.* Sed si Princeps scivisset impetrantem habuisse litteras, & eis renunciasset, utique secundas non concessisset, saltem ita facile, praeterim cum vigore primatum obtinuerit annuam pensionem. Haec conclusio, quod de litteris extinctis facienda sit mentio, non videtur vera, & contrarium in fortioribus terminis tenet Innocent. in *cap. In nostram nu. 4. infra eod.* Nam secundum eum, si Canonicus postquam vigore litterarum receptus est ad vacaturam praebendam, impertavit litteras de beneficio vacante, in mentione non habita de priori receptione, valent secundae litterae, si velit renunciare juri, quod habet ex priori receptione: Quia, inquit, non credimus hanc veritatem suppressam talem, qua expressa, litteras non hebuisse, *argum. cap. Pastoralis 7. qu. 1. c. Cum secundum, infra de praebend. & argum. cap. Super litteris, supra eod.* Praeterea de beneficio resignato, quod plus est, non est facienda mentio in impetratione secundi beneficii. Et hoc servat curia. Ergo nec facienda est mentio de litteris ad vacaturam praebendam prius renunciatis, quod minus est, *c. Quoniam de concess. praeb. lib. 6. argum. cap. Ex parte, il 3. infra de decim.* Demum à priori sententia recedit Abb. in *cap. Pax, infra eod. sub num. 9. col. penult. vers. Credo etiam*, ubi firmat de litteris prius purè renunciatis non esse opus mentionem facere in secundis, subdens hoc sensisse ibi Innocentium in fortioribus terminis. Nec secundum eum obstat haec Decretalis, quia impetrans consequutus fuerat pensionem, vel aliud beneficium vigore primatum litterarum, ideoque tenetur de illis mentionem facere: secus si nihil fuisset consecutus. Et ad hoc facit hic textus à contrario sentu, & sequitur *Felin. hic num. 1. vers. Adde quae dixi, & in d. cap. Postulasti, supra eod.*

- 4 Tertiò, nota duas differentias inter expectantem vigore mandati Apostolici de providendo, & intitulum in beneficio. Prima differentia est, quia expectans potest pro libito renunciare literis impetratis, & earum commo-
 4 do, non solum expresse, ut hic patet, sed etiam tacite, ut in *c. Veniens, & c. Sanè, infra de renunci.* At verò intitulus non potest beneficio renunciare sine licentia superioris, *c. Admonet, & c. Quod in dubiis, eod. tit.* Abb. hic *nu. 3.* Ratio differentie est, quia inter beneficiatum, & Ecclesiam vinculum spirituale contrahitur, quod sine autoritate Superioris dissolvi non potest, *cap. Sicut in unaquaque, 21. q. 2. cap. Inter corporalia, cap. Quanto, & c. fin. de translat. Episc. & c. Nisi cum pridem, §. Verum, ibi, Non debes deserere sponsam tuam, cui defigendo manum apud extraneam te fide media copulasti, de renunciat.* At expectans nullum contrahit vinculum spirituale cum beneficio, quod expectat, nec habet jus in re, ut in *c. Quoniam, de concess. preb. lib. 6.* & fufius patebit infra *n. 7. & seqq.*
- 6 Altera differentia est, quia expectans potest renunciare literis Apostolicis pro pecunia, seu alia re temporali sine labe simoniae, ut hic videtur probari, quia Pontifex non reprobatur annuum pensionem ab impetrante receptam.
- 7 Et est ratio, quia per literas ad beneficium obtinendum non dicitur quis consequi jus spirituale, ex quo adhuc non est receptus in Canonicum, nec dum beneficium est assecutus. Et ita, licet vacillando, concludit gloss. hic in *vers. Renunciantes*, quam dicit esse mirabilem, Abb. *n. 6.* & numquam oblivioni tradendam propter illius autoritatem. Idem videtur sentire Bald. *num. 2. in ver. Beneficio literarum.* Nam, ut ipse ait, textus non dicit Beneficio Ecclesiastico, quia nondum illud erat adeptus, sed adepturus, quasi dicat Renunciavit officio iudicis, quod oritur ex literis obtentis super provisione; & ideo non est simonia, quia jus spirituale nondum erat formatum: & infra *num. 7.* concedit non committi simoniam, si hoc fiat iussu, & autoritate Episcopi, vel redimendo suam vexationem, argum. *l. Furti, §. Qui iussu, & l. Quoniam, ff. de infam.* At verò intitulus renunciatus beneficio pro pecunia, vel commo-
 8 do temporali, absque dubio involvitur crimine simoniae, *c. Cum pridem, & c. fin. infra de pact. gloss. in ver. Dimittere, & DD. in c. Ex parte, il 1. de offic. deleg.* Abb. Antiq. hic *num. 4. in ver. Renunciantes.* Verum hanc posterio-
 9 rem differentiam refellit Abb. Sicut. *num. 6. vers. Sed contrarium videtur verum,* quia impetrans etsi per literas ad vacatura non consequatur jus in re, imò nec jus ad rem: consequitur tamen quoddam jus preparatorium ad beneficium obtinendum, quod est spirituale, vel spiri-
 10 tuali annexum. Exemplo presentationis, quæ est spiri-
 9 tuali annexa, quia parat viam ad institutionem obtinendam, quæ est quid spirituale. Tu dic, expectantem, licet non consequatur jus in re, consequi tamen jus ad rem, ut est textus formalis in *c. Quoniam ex constitutione de concess. preb. lib. 6.* ibi: In quibus non esset quæsitum jus in re, licet ad rem. Et in Extravagan. Joannis XXII. *Sedis Apostolica, de offic. deleg.* ibi, Jus ad rem expectantibus ante competens, & ibi gloss. in *ver. Jus ad rem.* Et Bald. hic *num. 12.* ubi dicit expectantem quamvis non habeat jus spiri-
 10 tualis complexivè, habere tamen iniciativè. Quare si huic juri pro commo-
 11 do temporali renunciaret, proculdubio simoniam committeret. Et hoc contra gloss. tenet expresse Innoc. *num. 1.* ait enim: Si pro pecunia, vel aliquo temporali renunciasset literis, cum ex eis habeat jus ad petendum spirituale beneficium, esset simonia, arg. *c. Proximo, supra eod.* Et sequuntur toridem verbis Hostiens. *num. 3. in ver. Taliter venditas,* Jo. Andr. *num. 10.* & plerique alii. Subdunt tamen Hostiens. & Jo. Andr. esse simoniam, si ex pactione partium renunciaret literis, & assignetur annua pensio; secus si pure fiat renunciario ex officio Superioris, vel amicis intervenientibus, & postea reservetur ei annua pensio, quia tunc non est simonia. Et ita intelligunt *c. Sanè, & c. Veniens, de renunciat. & cap. Cum pridem, de pactis.* Et consentit Bald. *num. 12.* qui explicans more suo mentem Innocentii: Aut renunciatio, inquit, est facta causativè, & est simonia, aut simpliciter, & non in fraudem; & non est simonia, sed est potius providentia aequitatis. Nam æquum est, ex quo renunciatur, ut fiat sibi aliqua recompensatio, arg. *Sed si lege, §. Consuluit, ff. de petit. hared.* Cæterum ut hæc transeant sine vi-
- tio, per superiores sunt explicanda, secundum Hostiens.
- Quartò nota, ea quæ præcipiuntur à jure, in pactum 13 deduci posse etiam in spiritualibus absque vicio simoniae. Quod optimè probat hæc litera. Nam expectans de jure 14 non poterat secundum beneficium adipisci, nisi prius renunciaret literis. Unde prædicta renunciatio tamquam jure consentanea licite potuit in pactum deduci. Et secundum hoc expone verbum, *Venditas*, id est tali pacto renunciatas. Ad idem. *c. Eleutherius, in princ. & gloss. 1. 18. q. 2. c. Contra morem, 6. dist. c. De Syria, 28. dist. & cap. Significasti, in princip. & in gloss. secunda infra de elect. & tenent hic gloss. in *ver. Nunciates*, Innoc. *in princip. Hostiens. num. 3. vers. Vel dic quod ex quo assignabatur,* Joan. Andr. *num. 10. vers. Si verò beneficium,* & Felin. alios cum-
 15 mulans, *n. 8.* Quinimò ob hanc rationem secundum gloss. Innocent. & alios præalleg. etiam si quis haberet benefi-
 16 cium, & vellet secundum obtinere, in pactionem posset deducere resignationem primi, quia ad hoc de jure tenetur, & tacite inest, cum non possit esse duplex, *c. Cum non ignores, & c. Cum jam dudum, de preb. cum suis concordant.* Ad idem bonus textus in *c. Ex parte, il 2. in princ. de Cler. non resident.* ubi patet obligationem de facienda residentia, quæ de jure inest, posse in pactum deduci etiam in ipso actu assecutionis beneficii. Per quem textum supra scriptam conclusionem firmat Gemin. *in cons. 84. n. 14. vers. Non obstat, quod ista conditio.* Ratio est secundum Anton. de Butr. in *c. Cum M. de constit. relatum hic à Felin. n. 8.* quia 16 propter concursum juris quandoque quid annectitur ad naturam alterius, ut in *c. Ceterum, de judic. cum similib.**
- Intellige tamen conclusionem ut supra firmatam, dum-
 17 modò id, quod deducitur in pactum, deducatur eo modo, quo de jure tacite inerat; secus si alio modo, quia esset simonia: puta si ex pacto eligatur sepultura in eo loco, in quo quis de jure alias sepeliri debebat, ut notat gloss. in *c. 1. in ver. Apud quos, & in ver. Facienda, de sepult. lib. 6.* quia cum jus sepulturae concessum à jure non sit firmum, sed variabile, *c. Cum liberum, de sepult.* expressio per pactum efficit, ut hoc jus nunc inest alio modo, quam prius inest, 18 ut post Dominicum declarat hic Felin. *n. 9.* Et idem dicendum esset, si quis ex pacto deduceret in obligationem civilem id, ad quod esset obligatus naturaliter tantum; hoc enim simoniacum esset, ut per Felin. hic *n. 10.* qui ad hoc allegat norata per glossam secundam in *cap. Consuluit, in fine, de usur.* & ibi Doctores, maxime Joan. de Anan. & Innoc. in *c. Tuam, ante medium magne Glossæ, de atat. & qual. & B. Thom. in 2. 2. q. 27. art. 2. in responsione ad secundum argum.* Sed certè D. Thom. eo loco nihil dicit ad hoc 19 propositum, sed id videtur docuisse in *4. sent. dist. 25. qu. 3. art. 2. ad secundum,* ubi primò dicit. res Ecclesie quamvis sint aliquo modo Papæ, non esse tamen ejus omnibus modis habendi, sicut illud, quod ad manum habet. At deinde subdit: Non est autem dubium, quòd simoniam committeret, si quis aliquid spirituale debitori suo daret, ut quod suum est, recuperaret; & ita etiam in proposito Papa à simonia non excusaretur, si (quod absit) spiritualia pro temporalibus rebus Ecclesiarum daret. Quo loco S. Doctor supponit, ita demum esse simoniam, dare aliquid spirituale debitori suo, si res non sit debita omnibus modis, & sic naturaliter, & civiliter. Alioquin non congrueret ratio illa, quòd res Ecclesie non sint Papæ omnibus modis habendi. Et ita intellige hanc doctrinam, quæ alias pugnaret cum communi conclusione Canonistarum, quoad ea, quæ præcipiuntur à jure, & tacite insunt, sicut est restitutio rei alienæ, ut in *reg. sexti, Peccatum,* & licite in pactum deduci possunt etiam in spiritualibus. Quod nota propter ea, quæ de hac doctrina D. Th. scripsit in *cap. Tuos, n. 21. infr. de simonia.*
- Ultimò nota ibi, *Revocando in irritum,* literas subreptitias in beneficalibus esse ipso jure nullas, ut hic, & apertius in *Clem. 1. ibi, Veluti subreptitia nullius est momenti, de preb. in cap. Si motu proprio, ibi, Quantumcumque modicum beneficium taceatur in ea, ipsam veluti subreptitiam vires noluntus obtinere, eod. tit. lib. 6.* & in *c. 1. & 2. de fil. presbyt. eod. lib.* adeò ut de facto revocari possit, & debeat, 21 quidquid vigore harum literarum intentatum est, etiam si de subreptione exceptum non fuerit, ut probatur in hac Decretali, quæ ad hoc quotidie à Doctoribus allegatur. Et hic tenent gloss. *fin. vers. Vel potest dici,* Innoc. *num. 2.*

- in ver. *Revocando*, Abb. Antiq. num. 5. in ver. *Irritum*, Jo:
 22 Andr. num. 14. Butr. num. 5. in ult. not. dicens processum ha-
 bitum per litteras subreptitias esse ipso jure nullum, & po-
 stea detecta subreptione quodcumque revocari, Card.
 num. 3. in 5. notab. Abb. Sicul. num. 5. & num. 8. & 9. in fin.
 vers. *Secundo casu*, & alii omnes teste Felin. num. 22. §. *Lit-
 teræ beneficiales*. Item firmat Innoc. in cap. *Ad aures*, & in
 cap. *Constitutus*, per illa jura sup. eod. Imol. in cap. *Ad hæc in
 ult. not. sup. eod.* & Marian. Soc. in repet. d. cap. *Postulasti*, in
 8. princ. art. Et hanc regulam constituit Oldrad. conf. 81. in-
 cip. *Quod processus num. 2. vers. Nam subreptio gratiam red-
 dit nullam*, & per consequens processum: ubi allegat hanc
 23 Decretalem, & conf. 527. *Factum tale est num. 40. vers. Præ-
 terea in dicto rescripto*. Rationem verò, cur litteræ benefi-
 ciales subreptivæ sint irritæ ipso jure, assignat gloss. fin. in
 in eod. vers. *Vel potest dici*, quia scilicet beneficium non
 potest possideri, nisi canonicè habeatur cap. 1. v. *frequentibus,
 de instit.* Sed isti per fraudem obtinuerunt, & idè in-
 24 justè. Vel secundum Compost. in cap. *Super litteris num. 19.
 sup. eod.* subreptio in beneficialibus gratiam vitiat propter
 puritatem, quæ desideratur in beneficiis, & quia in benefi-
 ciis sic obtentis littera est loco tituli. At sine justo titulo
 quis non habet jus in beneficiis, arg. leg. *Habere jus*, ff. de
 decur. & leg. *Si quis Sepulchrum*, ff. de relig. & sumpt. fun.
 Unde, ut ipse ait, probato, quod littera est injusta, vel
 25 subreptitia, probatur, quod in beneficio per talem litte-
 ram obtento quis non habet titulum justum, & per conse-
 quens jus in ipso beneficio non habet. Vel denique secun-
 dum Bald. in cap. *Cum adeo num. 19. vers. Nota diligenter*,
 sup. eod. litteræ obreptivæ ad beneficia idcirco sunt nullæ,
 quia qui mentitur, facit se indignum, ut in *Authent. Con-
 tra qui propriam*, Cod. de non num. pecun. Unde tacitæ con-
 26 ditionis defectus impedit litteras, ne producantur in esse.
 Nam idem operatur tacita conditio, quod expressa, ut no-
 tatur in leg. *Item quia*, ff. de pact. Quod autem dictum est
 de litteris impetratis ad beneficia Ecclesiastica, vendicat
 sibi locum etiam in aliis privilegiis, & beneficiis Princi-
 pum: nam hæc quoque per subreptionem vitiatur ipso
 facto, ut in leg. 1. ff. de natal. restit. & in leg. *Et si legibus con-
 sentaneum*, Cod. Si cont. jus vel utilit. publ. notatur in cap.
Cum dilectus, sup. eod. & tenet Abb. hic num. 14. vers. *Quod
 autem dixi*: & Felin. post alios num. 22. in secunda ampliat.
 qui hinc infert ad indulgentias subreptivè impetratas.
 27 Rursus procedit communis conclusio ut supra firmata
 etiam si ignoranter, & per simplicitatem fuerit subreptum,
 satis est enim, ut aliàs Princeps verisimiliter non fuisset
 concessurus, ut in cap. *Constitutus*, supra eod. per quem
 textum sic firmat Abb. hic num. 14. vers. *Et vitiat subreptio*,
 & latius in cap. *Super litteris*, supra eod. Cald. conf. 14.
 de rescript. Crescen. decis. 10. de præb. Seraph. decis. 160. num.
 7. & Felin. hic num. 22. qui supradictam regulam ampliat
 alio modo, & limitat dupliciter.
 28 Cæterùm, ut prædixi, hæc obtinent in litteris benefi-
 cialibus, & gratiosis. At secus est in litteris contentiosis,
 quia per subreptionem non vitiatur ipso jure, sed annul-
 lati debent ope exceptionis, ut probatur in cap. *Si autem*,
 29 & in cap. *Plerumque*, sup. eod. ubi secundum rescriptum sub-
 reptivè impetratum ob taciturnitatem primi non est nul-
 lum. Patet, quia si nullam esset, non convalesceret data
 negligentia primi impetratoris. Et hæc inductio ab omni-
 bus approbatur in cap. *Cæterum*, supra eod. ut hic testatur
 Felin. num. 17. §. *Litteræ ad lites*. Et hanc differentiam inter
 litteras beneficiales, & litteras ad lites constituunt
 gloss. Innoc. Joan. Andr. & reliqui supracitati num. 31. &
 Rebuff. in præxi benefic. tit. de differ. inter rescripta gratiæ,
 & justitiæ num. 1. Et in rescriptis ad lites hujusmodi regu-
 lam latissimè firmat Hostiens. in summa hoc tit. §. *Quæ pos-
 sunt obtici*, vers. *Sed numquid processus auctoritate illarum*,
 Compostell. in cap. *Super litteris num. 6. vers. Primo casu su-
 pra eodem*, Bald. hic num. 10. Mill. in repet. in ver. *Rescrip-
 tum*, §. 34. incipien. *Rescriptum ad lites*, Rota decis. 13. in-
 30 cipien. *Utrum si sit delictum*, de rescript. in antiquior. ubi re-
 solvit processum in vim litterarum subreptiviarum valere,
 parte non opponente, & decis. 651. incip. *Si aliquis iudex
 aliàs 65. de appellat. in antiquis*, ubi allegat glossam hic in
 vers. *Irritum*, ibi: *Contrarium videtur*: latè Bellam. decis.
 84. incipien. *Executoria*, in princip. Caputaq. decis. 225. par.
 5. Seraph. decis. 513. num. 7. ubi firmat rescriptum subrepti-
 vum tribuere jurisdictionem, si non fuerit de subreptio-
 31 ne oppositum, allegat Innoc. in cap. *Cum M. in fine*, de
 constit. & Casad. decis. 1. de rescrip.
 Sed hic occurrit dubium, quid juris sit de litteris ad li-
 32 res super beneficiis, an scilicet quoad hoc regulari de-
 beant tamquam contentiosæ, an verò tamquam beneficia-
 les. Compostell. in d. cap. *Super litteris num. 6. vers. Et in-
 telligo verum*, supra eodem, tenet litteras contentiosas
 super beneficiis quoad subreptionem regulari ad eum mo-
 dum, quo dictum est supra de aliis contentiosis. Et eum
 sequitur hic Joan. Andr. num. 14. Quod etiam sentit, si di-
 ligenter expendatur, gloss. 1. in cap. *Ex parte A. vers. Vel
 dicas*, de testib. dum dicit idè in eo casu valuisse litteras
 tacita veritate impetratas, quia hæc exceptio ab initio
 non fuit opposita: & hoc apertius tenet ibi Abb. in 3. no-
 tab. & idem Abb. hic ante finem, & Felin. post eum num.
 17. vers. *Ampliatur regula ista*. Unde si deputaretur iudex
 33 principaliter super contentione beneficii, valeret proces-
 sus super executione litterarum beneficialium, quam-
 vis essent subreptivæ, si de subreptione non fuisset oppo-
 situm, ut dicunt Abb. & Felin.
 Sed quid in executore litterarum beneficialium? Re-
 34 spondeo: Aut executor assumit partes judicis, aut assu-
 mit partes executoris. Si assumit partes judicis, & pro-
 cedit causa cognita, puta quia imperator petiit, ut exe-
 cutor compelleret Capitulum ad eum recipiendum, &
 imponeret silentium super conditione, & iudicio rectè
 agitato, & executor pronunciavit, nec ab ejus pronun-
 ciatione fuit appellatum: Et hoc casu processus tenet, ex
 quo de subreptione non fuit oppositum, nec appellatum:
 nam litteræ sortiuntur naturam litterarum ad lites. Ita
 concludit Compost. in d. cap. *Super litteris*, supra eodem,
 quem hic sequuntur Joan. Andr. Butr. Imol. & DD. ut Fe-
 lin. testatur num. 22. vers. *Fallit primo*. Ratio est, quia
 35 cum executor assumpserit partes judicis, iudicamus de eo
 sicut de iudice. Sed processus judicis valet, si exceptio
 subreptionis non fuit opposita, ut firmatum est supra.
 Ergo & processus executoris. Si verò executor assumit
 partes executoris, tunc processus est ipso jure nullus se-
 cundum prædictos, & Abb. conf. 129. super questionis ma-
 36 teria, num. lib. Et est ratio, quia tunc processus veni-
 nit accessorie ad gratiam, & idè vitiatur ad limites ipsius
 gratiæ, argum. regule accessorium, de regul. jur. in 6. Ad
 hoc cap. *Constitutus*, supra eodem, & cap. *Cum nostris*, de
 concess. præben. & cap. *Cum olim de dolo*, & contum. &
 quod processus veniat accessorie ad gratiam, est textus
 in cap. *Si super de offic. deleg. in 6*. Quam distinctionem in
 effectum posuit Bald. in leg. *Præscriptione*, col. 4. vers. *Ego di-
 co quod etiam*, Cod. Sed intra jus. Nam, ut ipse ait, quan-
 do in privilegiis est annexa causæ cognitio, puta: Pro-
 videas Titio, si eum idoneum inveneris, statim declara-
 tioni Commissarii factæ causa cognita, licet non fundetur
 in causa veritatis, & si quis ex hoc gravatur, appel-
 let, allegat Innoc. in cap. *fin. de præsumpt.* & gloss. in Clem.
 1. de offic. deleg. Si autem non est annexa causæ cognitio,
 sed Princeps disponit per seipsum motus ex obreptione
 impetrantis: tunc ipso jure non valet privilegium per
 eum impetratum. An autem, & quando executor possit
 assumere partes judicis, notant Innoc. & DD. in d. cap. *fin.
 de præsumpt.*
 Postremò investiganda est ratio diversitatis, cur subre-
 37 ptio magis inficiat litteras gratiosas, quam contentiosas:
 videbatur enim oppositum statuendum fuisse, quia gra-
 vior est causa Principem fallere in materia justitiæ, quam
 in materia gratiæ. Nam per subreptionem in gratia non
 læditur nisi Princeps. At in materia justitiæ non solum
 læditur Princeps, sed etiam tertius cui præjudicium in-
 fertur, argum. cap. *Super eo*, de offic. delegat. & leg. 2. §.
Si quis à Principe, ff. Ne quid in loco publ. Doctores labo-
 rant in perquirenda ratione differentiæ. Abb. hic dicit
 hujusmodi rationem non reperiri in jure expressam; sed
 inter rationes, quæ à Doctoribus assignantur, eam esse
 satis apparentem, quia facilius conceduntur litteræ de
 justitia, & quia magis videtur ingratus qui nitiur ob-
 tinere beneficium per subreptionem. Undè non mirum, si
 subreptio magis vitiet litteras gratiæ, quam litteras de
 simplici justitia. Sed secundum Felin. hic in fine melio-
 rem rationem reddunt Cardin. & Imol. videlicet quia
 litte-

litteræ ad beneficia tribuunt jus. At litteræ ad lites tribuunt iudicem, sed non jus. Unde cum primæ sint majoris præjudicii, propterea facilius inficiuntur. Cogitabam posse assignari aliam rationem diversitatis, videlicet quia in litteris gratiosis cum non sit pars, quæ possit excipere de subreptione, impetrans verisimiliter diu pergeret in detentione beneficii injustè occupati. Unde cessante provisione hominis, necesse fuit, ut lex provideret inficiendo gratiam, ut sic falsus precator consuleret conscientię suę, aut per gratiam *perinde valere*, aut per cessionem beneficii, secundum ea, quæ de intrusis, & titulum non habentibus leguntur, & notantur in c. *Nisi cum pridem*, §. *Propter conscientiam*, in gl. in ver. *Dimittaxat infra de remunc.* & in c. *Ex frequentius*, de institut. At verò in litteris justitiæ adest pars cuius interest, quæ potest opponere exceptionem subreptionis, & appellare. Unde stante provisione hominis non oportuit, ut lex provideret per irritationem litterarum, ad textum in l. *Quamdiu, la secunda*, ff. de *acquiren. hered.* & gl. magna in lib. 2. & ibi per Cynum, & Bartolum, C. de *jure emphyt.*

Hanc materiam subreptionis litterarum, & processus desuper habiti magistraliter examinat Compostell. in cap. *Super litteris*, à num. 6. vers. *Quæritur primò*, supra eod. Constituit enim duo membra principalia. Primum, an & quando valeat processus habitus super litteris subreptitiis. Secundum, quando hujusmodi exceptiones de falsitate suggesta, vel veritate suppressa debeant, & possint proponi. Et circa primum membrum distinguitur inter litteras justitiæ ad lites etiam super beneficiis, & inter litteras impetratas ad beneficia obrinenda; item inter privilegia. Cujus dicta sunt magni effectus, & quotidie allegantur, ut inquit Abb. hic nu. 10. vers. *Et circa hunc articulum*, qui utrumque membrum distinctionis Compostellane late prosequitur. Quorum dicta in effectu resolvit more suo in ampliationes, & fallentias Felin. n. 17. & seqq. Pulchrè etiam in hac materia loquitur Bald hic nu. 8. querit enim cum glossa magna, numquid per litteras subreptitias detur jurisdictio. Et distinguit inter litteras gratiosas, & contentiosas. In gratiosis dicit referre, an jurisdictio detur de virtute litteræ gratiosæ. scilicet cum littera; an seorsum. In primo casu dicit nullam esse jurisditionem, quia cum principale sit nullum, ergo & potestas ex eo allegat Innoc. in c. *Ad aures*, & c. *Cæterum*, sup. eod. In secundo autem casu benè datur jurisdictio secundum eum, sed elidi potest ope exceptionis, allegat eundem Innoc. in c. *Cum dilecta*, supra eodem, quia principale est validum, & sine vitio, licet accessorium non sit absque vitio.

Litteras autem contentiosas concludit non esse nullas, & nisi excipiat de subreptione, per eas dari efficacem jurisditionem. Hoc tamen intellige, si litteræ sint subreptitiæ, prout loquitur Bald. & alii præallegati; secus si sint falsæ; quia tales revera non sunt litteræ, sicut falsus procurator; non est procurator; & idèò indistinctè nullam conferunt jurisditionem, imò sunt irritæ ipso jure, ut determinat Innoc. in d. cap. *Super litteris*, in gloss. incip. *Ino sine forsan*, num. 6. vers. *Sed quid si litteræ falsa dicuntur*, cum vers. *sequen. usque ad finem illius glos.* Latè Egid. Bellam-dec. 84. incip. *Executoria*, ubi in fine refert hanc distinctionem posuisse Cynum in l. *Præscriptione*, in 4. col. C. *Si comr. jus*, & sequitur hic Felin. n. 21. vers. *Fallit seprimò*. Et circa hanc declarationem vide quod de quodam Regulari, qui in Hispania litteras Apostolicas dispensationem matrimonialium falsificavit, plenè scripti in c. *Super eo*, infra de crimine falsi.

QUÆRO, numquid annua pensio sit beneficium, & veniat beneficii appellatione.

Observandum est pro clariori solutione quæstionis propositæ, duas esse species pensionum. Quædam enim est pensio, quæ assignatur in titulum beneficii Ecclesiastici, ut contigit, cum Ecclesia redditibus abundat, & caret suffragio ministri, & auctoritate superioris statuitur, ut ibi sit unum beneficium pro clerico, cui assignetur pensio, seu portio fructuum ejusdem Ecclesiæ annuatim percipienda. In quibus terminis loquitur textus in c. *Conquerente*, infr. de *Cler. non residen.* ut ibi declarat Abb. n. 5. Nam super fructibus unius Ecclesiæ constitui potest certum beneficium, assignando certam pensionem ex redditibus Ecclesiæ pro temporalitate beneficii noviter creati, ut idem colligit

Prosper Fagnan. in l. *Lib. Decretal.*

ex eo textu num. 1. in 1. notab. dummodò id non fiat in fraudem, quo casu est locus prohibitioni Concilii generalis, de qua in c. *Extirpanda*, §. *Qui verò*, in fine de *præbend.* ibi, *Ne quis in fraudem de redditibus Ecclesiæ, que curam habere debet proprii sacerdotis, pensionem alii quasi pro beneficio conferre præsumat*, ut fufius explicat ipse Abb. eod. n. 5. Itaque cessante fraude, super fructibus Ecclesiæ potest constitui certa pensio nomine beneficii, ut in d. cap. *Conquerente* notant Ant. de Butr. in 1. not. Petr. de Anchar. n. 2. & Jo. de Imol. in 1. not. ubi ex eo textu deducit super uno beneficio posse aliud beneficium creari, videlicet ut certa quantitas pecuniæ annuatim pro alio beneficio percipiatur. Quod verum intelligit, si id fiat absque vitio simoniæ, & absque scissura beneficii, justa causa iudicente, secundum ea quæ habentur in c. *Vacante*, & c. *Majoribus*, de *præbend.* & sequitur ibi Alex. de Nævo in primo not. n. 2. & 3.

Et de hac pensionis specie non ambigitur, quin verè, & propriè sit beneficium Ecclesiasticum, ut probatur in prædicta decretali *Conquerente*. Nec refert, quòd appelletur pensio, quia non est vis in nomine, & cum sit titulus beneficii, amittitur sicut beneficium. Ita Card. in *Clem. 1.* §. *Eadem*, nu. 4. vers. *Sed quatenus est beneficium, de supplen. neglig. Prælator.* Petr. de Anchar. in c. 1. num. 5. vers. *Si igitur prædictæ conditiones de regul. jur. in 6.* Abb. conf. 46. incip. *Illud de jure queritur, vers. Quartum consideratur lib. 2.* Caccialup. de *pension. q. 12.* Gigas in eod. tract. q. 1. n. 1. & q. 28. n. 20. & q. 96. n. 23. Redoan. de *simon. 2. p. c. 14.* nu. 18. & Covarr. *præct. quæst. c. 36.* nu. 10. vers. *Quarto quores.*

Hinc fit, ut de pensione hujusmodi faciendâ sit mentio in litteris, perinde ac de beneficio, ut notat Calder. conf. 30. incipien. *An si sacrista, in fine, vers. Nec obstat, de præb.* Butr. in c. *Postulasti*, col. 1. nu. 6. vers. *Queritur aliquis*, & ibi etiam Card. col. penult. vers. *Secundo quero*, & Imol. col. 2. vers. *Potest queri supra eod.* & Gigas de *pension. q. 67. n. 1.*

Hinc etiam fit, ut quemadmodum de beneficio Ecclesiastico provideri debet purè, & sine pacto, vel conditione, & non pro ullo commodo temporali, aliàs committeretur simonia: c. *Quam pio 1. q. 2. c. fin. de pact. c. Consulere, de simon.* Eodem modo simoniacum est pecuniam dare pro hujusmodi pensione obtinenda, ut concludit Abbas in *præul. leg. conf. 47.* & Gigas d. q. 99.

Hinc demum alia plura deduci possunt, de quibus plenè ibi per Gigantem n. 1. usq. ad n. 6.

Quædam verò est pensio, quæ simpliciter constituitur ad tempus super fructibus Ecclesiæ, & alicui assignatur auctoritate Superioris. Quam Guil. de Monte Laudun. & post eum Card. in d. *Clement. 1.* §. *Eadem*, n. 4. de *supplen. neglig. Prælar.* sic diffiniunt videlicet: Pensio est certa portio ex aliqua mensa, vel beneficio ex causa ad tempus, non in perpetuum separata, & sequitur ibidem Imol. col. 3. vers. *Circa secundam partem*, & Gigas dict. qu. 1. num. 1. Quæ diffinitio secundum Card. convenit pensioni quatenus est commodum temporale tantum, & non quatenus est titulus beneficalis. Et dicitur pensio à pendeo, quia dependet formaliter à beneficio à quo detrahitur, sicut usufructus à proprietate, cap. *fin. de pignor. c. Possessiones*, 16. q. 1. cap. *Quicumque*, 12. q. 2. & cap. *Quamvis*, il 1. de *præb. lib. 6.*

Et de hac secunda pensionis specie celebris est controversia inter Doctores, num sit beneficium, & beneficii nomine intelligatur, Abb. Antiqu. hic in princip. post Vincen. quem citat, per hanc decretalem tenet eum, qui recipit annuam pensionem auctoritate Apostolica, non posse impetrare litteras ad beneficia, nisi de pensione speciale mentionem faciat. Quod etiam tenent Jo. Andr. num. 4. qui verbum, *De illis*, supplet, *Et de annua pensione pro illis obtenta*; Abbas Sicul. numer. 4. vers. *Et dicit hic Jo. Andreas*, & Felin. n. 1. in eod. vers. *Rationem reddit Abbas Antiquus*, quia nomine beneficii Ecclesiæ continetur pensio, & quicquid aliud percipitur ab Ecclesia, c. *Ex multis*, 1. q. 3. c. *Possessiones*, 16. q. 1. Unde quemadmodum tenetur impetrans facere mentionem de beneficio, c. *Postulasti*, sup. eod. ita & de pensione. Et fuit sententia Innocent. in d. c. *Postulasti*, in fine, ait enim; Et quod dicit de Vicaria, id est ut de illa sit faciendâ mentio in litteris, idem

idem intellige, si habeat aliquam possessionem ab Ecclesia, vel redditum, vel pensionem; & allegat hanc decretalem. Verum citari Authores intelligi possunt de prima specie pensionis, quæ assignatur in titulum beneficii. Et ita auctoritatem Innocentii intelligit Calder, *d. conf. 30. in fine*, dicens eam esse intelligendam de possessione, vel redditu, quæ assignata fuerunt loco beneficii, quod debeatur ratione litterarum, vel aliàs; & quod ita intellexerit Innocentius, probat hæc decretalis, quam allegat, & æquiparatio Vicariæ, quæ datur in titulum; alioquin si intelligeretur de alia pensione, ut Calder. inquit, non esset bene dictum: Et ita etiam potest intelligi Bald. *hic in princip. dum ait*: Pensio representat ipsum beneficium, arg. *l. fru. ff. Mand.*

53 Sed clarè Andr. Barbatia solus contra omnes, ut inquit Felin. *hic in princ. vers. Sed Andreas Siculus*, tenet, strictè, & propriè loquendo appellatione beneficii venire etiam pensionem, eique subscribunt Paul. Rom. *in tract. de pension. c. 6. n. 34. & c. 7. n. 16.* & And. Gambàra *in tract. de offic. legat. lib. 6. à n. 309.*

Et primò arguit sic: Dictio, *Alius*, implicat similia, gl. & Doctores *in c. Sedes, sup. eod.* Sed dictio, *Alius*, hic ponitur inter pensiones, & beneficia. Ergo pensiones sunt beneficia.

Sed huic argumento respondetur negando consequentiam. Peccat enim in forma, & hoc tantum concludit, videlicet: Ergo pensiones sunt similes beneficiis. Et hoc modo concludendo, argumentum retorquetur. Nam si pensio est similis beneficio: Ergo non est beneficium, quia nullum simile est idem, *l. Quod Nerva, ff. de pos. & leg. Actionis verbo*, §. 1. *de action. & oblig. ubi gl. in verb. Obti- nent*, notant nihil esse id, cui idiptum simile est. Item aliud est esse tale, aliud haberi pro tali, ut notat Bartol. *in l. Si maritus*, §. *Legis, ff. de adulter.*

55 Deinde responderi potest, imò dictionem *Alius*, significare diversitatem, ut *l. Si fugitivi*, ubi textus cum gl. *C. de servit. fugit. §. Gallinarum*, institut. *de rerum divis.* & in proposito notat Bald. *hic n. 2.* Card. *in 2. not. nu. 1.* & Abb. *in 1. not.* Sed de hoc infra n. 65.

56 Tertio loco respondet Felin. hic, & Joan. de Selva *in tract. de benef. 1. part. quest. 3.* majorem propositionem esse falsam, quando per alia jura est declaratum, aliquid non esse simile, ut idem Felin. not. *in d. c. Sedes, supra eodem.* Et ita est in proposito per *c. Quamvis, de prab. lib. 6.* Secundo arguit sic: Subrogatum sapit naturam ejus, cujus loco subrogatur, *cap. Ecclesia, il. 1. Ut lit. pend. cum similib.*

Sed pensio subrogatur loco beneficii. Ergo est beneficium.

58 At similiter respondetur negando consequentiam. Nam hæc ratiocinatio concludit tantum, ut pensio sapiat naturam beneficii, non autem ut sit beneficium, quoniam quod sapit naturam alterius, non est id, cujus naturam sapit, ut probatur *in leg. Non solum, ff. rem ratam habere* ubi stipulatio representat actionem, & tamen non est actio.

59 Et est simile in patrimonio, ad cujus titulum quis ordinatur, juxta textum *in c. Cum secundum, de prabend.* quod sapit naturam beneficii, & tamen non est beneficium, ut not. gl. 1. *in c. Tuis, eod. tit.* quæ ab omnibus approbatur, ut inquit Gigas *de pension. q. 28. num. 4. vers. Nam patrimonium*. Et pater ex decreto Concil. Trid. *c. 2. sess. 21.* ubi beneficium, & patrimonium, ad cujus titulum quis ordinatur, ponuntur, tamquam diversa.

Tertio, denique arguit sic: De beneficio Ecclesiastico debet fieri mentio, *c. Si notu proprio de prab. lib. 6.* Sed de pensione debet fieri mentio, ut hic. Ergo pensio non est beneficium. Verum hic quoque malè ratiocinatur Barbatia. Nam ut argumentum concluderet, oporteret, ut major propositio esset universalis affirmativa, videlicet: Omne id, de quo fieri debet mentio: In litteris, est beneficium. Vel negativè concepta, id est in litteris non debet fieri mentio: Ergo pensio est beneficium. Sed arguendo hoc modo, major est falsa. Tolle instantiam: etiam de præstimonii fieri debet mentio, ut tradit Felin. *in c. Postulasti, sup. eod.* Imò & de patrimonio secundum Vincent. & alios, licet Innocentius, & communis contra. Et tamen nemo affirmaret hæc esse beneficia Ecclesiastica.

61 Rursus fieri debet mentio in litteris de Hospitali, quod datur in titulum, secundum Card. *in Clement. 2. num. 8. in 10. qu.*

de offic. ordinar. & tamen Hospitalale non est beneficium, *Clem. Per litteras de prabend. gl. 1. Clement. Si beneficiorum, de decim.* Unde non sequitur de aliqua re fieri debet mentio; ergo illa res dicitur beneficium. Ita in effectu respondet Felin. hic, & Jo. de Selv. *d. q. 3.* Verum hujusmodi instantia non transeunt absque difficultate, quia multi tenent præstimoniam, & præstimoniales portiones verè esse beneficia Ecclesiastica, per *c. fin. de concess. prabend. lib. 6.* inter quos Host. *in c. Postulasti, sup. eod.* Oldrad. *conf. 81. nu. 2. & 3. conf. 180. n. 1. 2. & 6.* Abb. *conf. 47. num. 1. lib. 2. Mill. in repert. in ver. Beneficii appellacione continentur præstimoniam*, Rebuff. *in Praxi tit. Saculare beneficium quod triplex*, nu. 16. Navarr. *de orat. c. 21. nu. 9.* Et in universa Hispania observavi, ut præstimoniam conferantur Clericis in titulum perpetui beneficii, testantur Hojeda *de incompat. benefic. 2. p. c. 8. nu. 15.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. glos. 5. §. 2.* & Garzias *de benef. p. 1. c. 3. nu. 118.* licet de jure contrarium teneant Jo. And. *in c. Postulasti, n. 3.* Gemin. *in c. 1. n. 9. de ver. permut. lib. 6.* & alii plures.

63 Similiter Hospitalia, quæ dantur in titulum, sunt beneficia, ut *Clemen. Quia contingit*, §. *Ut autem de relig. domib.* Felin. *in cap. De quarta*, nu. 13. *de præscript.* Unde an hæc sint vera, ut scilicet de præstimoniis, & hospitalibus sit facienda mentio: vide per Card. *in d. Clem. 2. in 10. & 11. quest. de off. ordinar.* Fortè melius responderi posset negando minorem. Imò enim de pensione, quæ non datur in titulum de beneficiis, jure communi inspecto, non est facienda mentio in litteris, ut tenet Card. *in d. Clem. 2. q. 9.* & larius patebit infra n. 73. Nec obstat hæc decretalis, quia intelligi potest de pensione, quæ in titulum assignatur & sic primæ speciei, secundum Cald. *supracit. n. 46.*

Itaque, ut Felinus inquit, consultius fuisset hujusmodi argumenta non ponere: sed teste Philosopho *lib. De celo, in fine*, ad pauca respicientes faciliè enuntiant. Unde præter Felin. & Jo. de Selv. hanc Siculam garrulitatem redarguunt etiam Andr. Gambàra *in proemio sui commentii super constitutione Julii II. de simon. elect. Rom. Pontif. & Gigas de pension. q. 28. n. 6. ad fin.*

64 Contrariam igitur opinionem, videlicet, pensionem non esse beneficium, nec venire beneficii appellatione, nisi largè, prout beneficium diffinitur esse benevola actio gaudium tribuens capienti, sequuntur communiter Doctores *in c. Quamvis, il. 1. de prab. lib. 6.* videlicet Archid. *col. 2. in ver. Provideri*, Joan. And. *col. fin. in ver. In Glossa Papa noster*, Gemin. *in ult. notab. Petr. de Ancharan. in 3. notab. & Franc. in 2. & in hac decretali Cardin. & Imol. ambo in 2. notab. Abb. in 1. not. & Felin. in princ. Staphil. de litteris gratie in nova forma expectativarum numer. 27. Sarnen. in reg. de infirm. q. 16. & de annali q. 21. Caccialup. de pension. quest. 12. & ultim. Gig. in eodem tract. num. 28. Selva de benef. 1. par. q. 3. num. 11. Card. Paleott. de Nothis, & spuris, c. 58. n. 4. Mandos. reg. 19. Cancellaria q. 11. num. 11. & conf. 55. num. 18. & conf. 139. Navarr. conf. 11. n. 8. de constit. & Covarr. pract. c. 36. n. 10. vers. Quarto quoties.*

Quinimò, excepto Andr. Siculo, hanc partem sequuntur omnes, ut testantur Felin. & Gigas locis citatis. Et pensiones propriè beneficia Ecclesiastica dici non posse, dixit Rota in causa Brixien. Confidentia 5. Junii 1591. coram Penia, quam ad litteram referunt Moderni *de benef. p. 1. c. 5. n. 52.*

65 Pro qua opinione inducitur primò hæc decretalis in illis verbis, *Annua pensiones, seu alia beneficia*; ponderando dictionem; *Alia*, quæ ponitur inter diversa, juxta textum *in d. l. Si fugitivi, C. de serv. fugit.* Quam inductionem probatur hic Bald. *num. 2.* Cardin. Abbat. & Felin. *locis cit.* Sed hæc inductio videtur parum urgere, quia dictio, *Alia*, denotat quidem diversitatem in supposito, sed identitatem in substantia, ut probat Raph. Cuman. *conf. 46. incipien. Sine disputatione in princ. vers. Etiam addito.* Est enim dictio implicativa ejusdem generis, *l. Quidam relegatus, ff. de reb. dub.* & probatur *in c. Sacris, infra de sepult.* notant gl. & Doctores *in c. Sedes supra eod. & in d. l. Si fugitivi.* Unde quemadmodum cum dicitur, Abbates, vel alii Religiosi, non licet inferre, ut Abbates non sint Religiosi, *Clem. 1. in princ. de reser.* Item cum dicitur, Decanatus, Archidiaconatus, vel alia beneficia, non bene inferitur ut Decanatus, & Archidiaconatus non sint beneficia; quin potius

- potius concluditur oppositum, ut c. *Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, de elect. ita cum dicitur hic, Pensiones, seu alia beneficia, non bene inferitur, ut pensiones non sint beneficia, sed potius inferitur oppositum, & propterea Abb. Antiq. Andr. Sicul. & alii inducunt hanc decretalem pro contraria opinione, ponderantes eandem dictionem, *Alia*.
- 65 Sed pro hac parte est textus formalis in d. c. *Quamvis*, il 1. de *prab. lib. 6.* ubi cum mandatur alicui provideri de beneficio usque ad certam summam, non includitur pensio. Et ita hunc text. ad hoc allegant hic Jo. And. n. 4. in *ver. Pensiones*, Bellam. in *prin. in eod. ver. Bald. n. 2.* Card. n. 1. in 2. *not.* & plerique alii; quinimod DD. omnes, ut inquit Gigas de *penfion. q. 28. n. 9. in fine*, & n. 10.
- Nec refragatur, quod ille textus fundet se in ratione illa, quod litteræ ad beneficia sint ambitiosæ, & strictè intelligendæ, quoniam si ex proprietate vocabuli appellatione beneficii veniret pensio, utique includeretur etiam in litteris beneficia; quia in omni materia quantumcumque odiosa, & strictè intelligenda, fit lata interpretatio, quatenus requirit verborum proprietatem, l. *Cum lege*, ubi Aret. ff. de *testam.* & notat Cald. *conf. 1. de consang. & affinit.* & Dec. post eum in c. *Inter ceteras*, nu. 28. *sup. eod.* Et per hoc patet responsio ad objectum Gigantis d. q. 27. nu. 6. *in fine*, *vers. Prima opinio*.
- 67 Neque urget, si dicas cum Gigante d. *quæst. 28. nu. 6.* in mandato de providendo, de quo loquitur ille textus, appellatione beneficii non comprehendi beneficium Curatum, ut deciditur in c. *Cum illis*, de *prab. lib. 6.* & tamen nemo dixerit beneficium curatum non esse propriè beneficium. Ergo eodem modo, ex eo quod in litteris ad beneficia non comprehendatur pensio, non licet inferre, ut pensio non sit beneficium. Etenim replicari potest, quod Curatum beneficium non comprehendatur in mandato de providendo, non provenire ex eo, quod beneficium curatum non sit propriè beneficium, sed quia est speciali nota dignum, & Papa non censetur voluisse illud sub tali generalitate includere, ut notant Doctor. in d. c. *Cum illis*, & est bona glossa in *Clemen. Per litteras*, in *ver. Provideri*, de *prab.* sicut in litteris beneficialibus appellatione Ecclesiarum civitatis non venit Cathedralis, non quia non sit propriè Ecclesia; sed quia propter illius honorem Papa non vult illam includi sub tali generalitate, ut formaliter dicitur in d. c. *Quamvis*, in *vers. Quamquam*. At non sic est in pensione, quia non ideò non includitur in litteris ad beneficia, quod sit speciali nota digna, cum minus sit pensio, quam beneficium; sed quia litteræ ad beneficia sunt ambitiosæ, & strictè intelligendæ. Et hanc rationem ibi exprimit textus. Quasi dicat, cum pensio propriè non sit beneficium, & in materia ambitiosa, sicuti sunt litteræ ad beneficia, non sit facienda extensio ultra propriam significationem vocis: propterea in mandato de providendo, beneficii appellatione pensio non concluditur. Et ita arbitror salvari posse communem inductionem illius decretalis.
- 69 Pro eadem opinione inducuntur etiam aliquot decreta Concilii Tridentini, videlicet *cap. 2. sess. 21.* ubi primò agitur de beneficiis, ad quorum titulum Clerici sacris Ordinibus iniciantur, ibi, *Beneficium Ecclesiasticum*, &c. ac deinde subiungitur, *Patrimonium vero, vel pensionem*, &c. Ponderanda est enim illa dictio, *Verò*, quæ est adversativa precedentium, *cap. 1. §. Qui vero*, & ibi gl. in *ver. Etiam si*, & Doctores notant de *regular. lib. 6.* Bald. *conf. 422. Verba testamenti, per totum*, lib. 1. & adversatur in iure, & in facto, ut notat Abb. *conf. 63. V. derur primò*, in *fine*, lib. 1. Ad idem decretum Concilii in c. 18. §. *Ad hanc autem portionem*, *sess. 23.* & in c. 15. *sess. 25.* ubi similiter pensio, & beneficium ponuntur tanquam diversa, ibi, *Beneficium aliquod Ecclesiasticum*, & ibi, *Nec pensiones*, &c. Nititur autem opinio communis hac præcipua ratione, quia pensio hujus speciei est stipendium merè temporale, nihil habens spiritualitatis annexum, cujus propterea, jure communi inspecto etiam laicus est capax, ut notant Bald. Felin. & alii, hic Gemin. Franc. & reliquis sup. practitati n. 64. Laurent. in *cap. Possessiones*, 16. *quæst. 1.* Cardin. in *Clem. 2. num. 7. quæst. 9. vers. Contrarium*, de *offic. Ordinar.* Gigas de *penfion. qn. 1. nu. 1. & qu. 21. 33. & 51. num. 2.* Ripa in c. 2. nu. 128. de *judic.* Burfatt. *conf. 178.* Prosp. Fagnan. in *I. Lib. Decretal.*
- num. 27. lib. 2. Rebuff. de *pacif. possessor. à num. 150. alias* 132. Casar de *Grassis dec. 91. num. 5. & dec. 114. num. 8.* Qualis est pensio, quæ laico assignantur in stipendium pro servitio temporali, puta pro patrocínio, pro pulsandis campanis, aut aperiendo fores Ecclesiæ, vel alias pro remuneratione laborum, de quibus plenè per Hostiens. Jo. Andr. & DD. in c. *Super inordinata*, *infra de prab.* Dixi in c. *Cum in cunctis à n. 98. de elect.* Pensio enim hujusmodi est omnino profana, undè non mirum, si cadere possit etiam in laicum, ut per Gigan. q. 67. nu. 2. Duaren. in *tract. de benef. lib. 6. c. 4.* & Mandos. in *reg. 19. Cancell. q. 111. n. 2. & de signat. gratie, tit. de penfion. in princ.*
- Hinc deducunt multi pensionem hanc simplicem pretio 72 constitui, transferri, ac redimi posse sine labe simoniæ, ut post feriam, & prolixam disputationem in translatione concludit Gigas *qu. 99.* & in extinctione, seu redemptione q. 45. & 87. & ante eum Hieron. Paul. in *pract. Cancell. vers. Quod pensiones quæ constituuntur*, Rebuff. in *repet. c. Extirpanda*, §. *Qui vero in 6. not. in materia pensionis ad fin. de prab.* Duaren. in *tract. de benef. lib. 6. c. 4. §. Annua hujusmodi*, Redoan. de *simon. 2. part. c. 14. num. 15.* Burfatt. *conf. 126. nu. 90. ad fin. lib. 2.* & ex Theologis Card. Cajet. in *1. tom. opusc. tract. 31. resp. 10.* & Medin. in *Summ. lib. 1. c. 14. §. 22.* de quo tamen vide hoc dicam *infra numer. 75. & 81.*
- Hinc etiam deducunt alii de hac simplici pensione non 73 esse faciendam mentionem in impetratione beneficii: quia jura non præcipiunt in litteris mentionem fieri nisi de beneficio, *cap. Si motu proprio*, de *prab. lib. 6. Clement. 2. de offic. Ordinar.* ubi hoc tenent de Eleaz. & Zenzelin. & post eos Cardin. *num. 7. quæst. 9. Imol. col. penult. vers. An impetrans*, & in *cap. Postulasti*, *supra eodem*, Joan. Andr. & Henric. Boich. *num. 5. Butt. num. 7.* Cardin. *num. 5.* & Felin. *num. 8. in 3. declar. utione*, & 30. *corollar. Mill. in repert. in ver. Gratia*, *vers. Decimo sexto*, Hieron. Paul. in *pract. Cancell. in notab. super vacantibus non refer. vers. Gratiam beneficii impetrans*, Capella Toletana *dec. 473.* & ita servat Rota, ut novissimè testatur Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. in gl. 5. n. 5. à n. 16.*
- Sed major est difficultas: Quid dicendum in pensioni- 74 bus, quæ hodiè ex stylo curiæ assignantur loco beneficii, ut quis commodius sustentari valeat, vel ex causa resignationis, seu cessionis, ne exinde resignans nimium dispendium patiatur? De his enim non immeritò ambigitur, an dici possint beneficia Ecclesiastica, & veniant beneficii Ecclesiastici appellatione.
- Pro opinione affirmativa facit primò, quia hujusmodi 75 pensiones non sunt quid merè temporale, sed potius spirituale, aut spirituali annexum, dependentes, seu consequentes, instar beneficii. Patet, quia quemadmodum beneficium Ecclesiasticum prærequirit clericatum, c. *Cum adeo*, & ibi gl. in *ver. Nec Clericus*, *sup. eod. c. Ex litteris*, *infra de transact. cap. 2. de institutione.* Et hac ratione dicitur spirituale, seu spirituali annexum dependenter; ut docet S. Thom. in 2. 2. q. 100. art. 4. & ibi expositores, Sotus de *just. & jur. lib. 9. qu. 1. art. 1.* Navarr. in *Manual. c. 23. num. 108.* & scripti latissimè in *cap. Cum prident*, in 3. *quæst. & num. 60. infra de pactis.* Ita & pensio Clericatum prærequirit ex stylo Curie notissimo, de quo testatur Redoan. de *simon. 2. part. capitulo 14. nu. 13.* Navarr. *conf. 63. numer. 5. de simon.* & Rota *dec. 139. lib. 3. par. 3. divers.* & hodiè est expressum in constitutione Sancti Pii V. incip. *Sacrosanctum*, de *revocatione privilegiorum circa pensiones obtinendas*, & transferendas per laicos bigamos, Clericos conjugatos, &c. in Bullar. tom. 2. pag. 269. & in constitutione Sixti V. incip. *Cum sacrosanctam*, de *habitu*, & *tonsura per Clericos, seu Milites Beneficia vel etiam pensiones obtinentes deferendis*, in Bullar. *eod. to. pag. 653.* ubi statuitur, ut Clerici obtinentes pensiones debeant tonsuram, & habitum Clericalem, vestes scilicet talares jugiter deferre; alioquin non gestantes dictum habitum Clericalem, pensionibus sint ipso facto privati, & pensiones extinctæ, &c. & in futurum non nisi actu Clericis in habitu Clericali, & tonsura incedentibus pensiones referentur, cum decreto irritante, &c. Atque ita ex hac posteriori constitutione non tantum prærequiritur clericatus ad pensiones obtinendas, sed etiam ut pensionarii jugiter incedant in habitu, & tonsura

- 77 ra, præterquam si pensiones in simul non excedant summam sexaginta ducatorum auri de Camera, in quibus tamen requiritur clericatus, licet non delatio habitus, & tonsuræ, ut idem Sixtus postea declaravit in alia constitutione, quæ incipit *Pastoralis*, in Bullar. d. to. 2. pag. 654.
- 78 Quamobrem usu receptum est, in pensio non possit laico reservari, nisi per Romanum Pontificem, teste Rebuffi, de pacif. possessor. num. 153. alias 135. Navarr. conf. 34 de præb.
- 79 Secundò, pro eadem opinione facit, quia ex constitutione S. Pii V. incipien. *Et proximo*, in Bullar. tom. 2. pag. 347. Pensionarii obligantur ad recitandum officium parvum Beate Mariæ Virginis, licet prius ad Horas non tenerentur, ut tradit Gigas de pension. qu. 30 ubi refert ita etiam tenuisse Hieronymum Paulum practicum Curialem, auctorem libelli, qui inscribitur, Provinciale omnium Ecclesiarum, fol. 48. vers. *Quod pensiones, in fine*, & Gomez. in regul. Cancellar. de infirm. resignant. quest. 16.
- 80 Ergo pensio datur hodiè propter officium sicut beneficium, juxta textum in cap. fin. de refer. lib. 6. cum concord. de quibus ibi in glossa in vers. *Datur*, ut per Navarr. de restitut. lib. 2. c. 2. num. 200. & statutum est in Concilio Lateranensi novissimo sub Leone X. sess. 9. §. *Statuimus quoque*, adeò ut propterea post memoratas constitutiones Henriquez in summa libr. 13. cap. 13. §. 3. dixerit pensionem dari titulo Ecclesiastico. Quare pensionem hodiè non esse quid merè temporale, sed spiritali annexum, probarunt Navarr. conf. 59. *Quidam Canonicus*, conf. 62. *Status propositæ questionis*, numer. 2. & 3. ubi numer. 3. dicit Zabarellam, Cajetanum, & alios, qui dixerunt pensionem esse jus merè temporale, parum cautè loquutus fuisse, & conf. 65. *Fuit reservata*, n. 1. de simon. & in Man. cap. 23. num. 121. Hieron. Gabriel. conf. 191. n. 8. li br. 2. Redoan. de spol. Eccles. cap. 4. §. *Ex his*, num. 6. Mandos. reg. 19. Cancellar. q. 11. nu. 11. Cardin. Tolet. in summa lib. 5. c. 9. Et hodiè jam receptum est in Rotæ Auditorio pensionem non esse quid profanum, sed annexum spiritali, ut patet in causa Britonorien. Commendæ 12. Decembris 1588. coram Gispio, ut referunt moderni, de resignat. beneficior. lib. 7. quest. 4. num. 54. & in tract. de benefic. p. 1. c. 5. n. 19. & habetur apud Farinac. conf. lib. 1. dec. 63.
- 82 Tertio, pro eadem opinione facit, quia sicut simoniacum est pro pecunia beneficium Ecclesiasticum conferre, vel permutare, aut resignare, c. *Cum pridem*, & c. fin. d. pact. c. *Si quis datur, cum duobus sequentibus* cap. *Si quis obsecravit*, & c. *Salvator* l. q. 3. eodem modo simoniacum reputatur pensionem constituere, vel transferre, aut redimere pecuniæ interventu, ut tenent Adrian. quodlib. 4. ad 5. Cordub. lib. 1. q. 21. punct. 1. Sayr. de Censur. lib. 2. c. 5. n. 15. & alii recentiores apud Garziam de benef. par. 1. cap. 5. num. 20. post Paul. Roman. & Andream Gambar. supradictos nu. 53. Quinimò, ut inquit Navarr. d. consil. 59. n. 1. de simon. Pensio non potest justè emi secundum omnes, nec redimi secundum ferè omnes absque auctoritate Apostolica, contra Cajetanum sentientem pensionem esse jus merè temporale, & idèd eisdè redimibile pecunia, in 1. tomo opusculor. tract. 31. respons. 10. Et hoc ipsum respondit idem Navarr. d. conf. 61. in eo, qui pensionem sibi reservatam ad utilitatem alterius Curialis de ipsius Curialis consensu soluta eidem certa pecuniæ quantitate in alium transfudit, & conf. 65. in pensionario habente facultatem transferendi, qui intendebat transferre reservata sibi facultate exigendi quoad viveret, eodem tit. de simon.
- 83 Quam sententiam, & Rota amplexa est in causa Pharen. pensionis 24. Januarii 1578. coram Clem. VIII. quæ habetur in impressis dec. 454. num. 1. part. 1. diversor. ubi renuit pensionem extingui non posse anticipatis solutionibus sine auctoritate superioris, post Præpos. in cap. *Agathosa* in fine 63. dist. Sarnen. in regula de infirm. quest. 16. & Gigas de pension. quest. 45. Et adde eundem Gigantem q. 87. ubi expressius tenet pensionem redimi non posse pro tot anticipationis solutionibus sine auctoritate Papæ. Et ita se habet sty us Curia, qui facit jus: teste eodem Navarr. dist. conf. 61. in fine, & conf. 11. incip. *N. pressus*
- 84 *admodum are alieno*, in tit. de reb. Eccles. non alien. licet pensio uti debitum pecuniarium possit gratis, remitti, & condonari in totum, vel in parte, simpliciter, vel ad tempus sine auctoritate superioris, ut tenet Præpos. loco ci-
- tato, Gig. quest. 45. & Navarr. dist. conf. 11. vers. *Respondendo primo*.
- Quartò, facit pro eadem opinione, quia de pensione loquitur subsidium charitativum, sicut de beneficio, ut per Bellenc. in tract. de subsid. charit. q. 75. Caccialup. in tract. de pension. qu. 12. & Gig. in cod. tract. qu. 49. Quemadmodum & taxa pro seminatio solvi debet ex fructibus non modo beneficiorum, sed etiam pensionum, ut in decreto Concilii Tridentini c. 18. vers. *Ad hanc autem portionem*, 23. Et generale est, ut pensionarii teneantur ad collectam per Clericos solvendam ex fructibus beneficii, sicut ceteri beneficiati, ut pluribus probat Gigas qu. 28. num. 19. vers. *Tertio limita*.
- Similiter de pensionibus solvenda est annata in expeditione litterarum reservationis, sicut solvitur de beneficiis excedentibus valorem viginti quatuor ducatorum auri de Camera. Et ita observat Curia. Imò stylus habet, ut quando alicui providetur de beneficio, super cujus fructibus est alicui reservata annua pensio, tunc in expeditione litterarum provisionis beneficii solvatur annata, detracta pensione. Et quidem annata ante tempora Leonis X. solvebatur pro pensionibus excedentibus prædictam summam viginti quatuor ducatorum; sed tempore ipsius Leonis statutum fuit, ut annata solveretur ex pensionibus ascendentibus ad ducatos duodecim, ut testatur Gigas questio- ne 26.
- Et eodem modo sicut illegitimè natus non est capax beneficii Ecclesiastici sine dispensatione, c. *Litteras*, de fil. presbyt. c. 1. eodem tit. lib. 6. ita pariter sine dispensatione non est pensionis capax, ut concludit Gigas quest. 16. per totam.
- Quintò facit, quia sicut beneficia ingressi religionem sequuta professione vacant, c. *Beneficium*, de regular. lib. 6. ita extinguitur pensio per professionem Pensionarii, quia verbum, Beneficium, positum in ea decretali, intelligitur largè de quocumque beneficio, ut ibi notant Jo. Andrea Gemin. & Franch. in princ. Et ita in pensione firmat Gigas qu. 57. num. 5. vers. *In contrarium*, num. 6. dicens hanc sententiam esse de jure veriore. Item sicut per contractum matrimonii per verba de præsentì vacant omnia beneficia Clerici in minoribus constituti, cap. *Primo*, & ibi gl. 1. & DD. infra de Clericis conjugat. ita etiam per contractum matrimonii extinguitur pensio Clerico assignata ex causa resignationis, aut cessionis, vel ut commodius sustentari valeat, de qua nunc agimus, ut concludit Caccialup. de pension. q. 30. & ult. vers. *Et pro declaratione materia*, Put. dec. 460. lib. 2. Jo. Paulus dec. 188. lib. 2. Covarr. in 4. Decretal. secunda p. c. 5. §. 3. n. 6. Julius Clarius in pract. crimin. §. fin. q. 73. n. 5. & Gig. q. 54. nu. 4. ubi amplius testatur hanc opinionem amplecti Curiam Romanam; & sibi ipsi in facto accidisse, quia posteaquam matrimonium contraxit, quasdam pensiones amisit sibi tamquam Clerico in minoribus reservatas per Clem. VII. Licet secus sit in pensione signata laico de Ecclesia benemerito, quod fieri potest juxta terminos, in quibus consuluit Oldrad. conf. 266. incip. *Quidam Episcopus*; aut pro servitio Ecclesiæ impendio, vel impendendo, puta advocato pro patrocinio, & defensione, vel pro aliis causis temporali- bus, de quibus per Hostiens. & DD. in cap. *Super inordinata*; infra de præb. Hoc enim casu per contractum conjugii pensio non extinguitur, ut post Guillel. de Monte Laud. in Clem. 1. de reb. Eccles. non alienan. firmant ibi, Card. qu. 18. & Imol. col. 6. vers. *Sed numquid advocatus*: quemadmodum nec extinguitur, si fuerit assignata clerico pro servitio, vel officio temporali, ut notant Laurent. Cardinal. & Imol. in Clement. 1. §. *An eadem*, de supplen. neglig. Pralat. & post eos Gigas d. q. 54. n. 3. vers. *Primo casu*.
- Sextò facit, quia sicut in impetrationem beneficii fieri debet mentio de obtentis, c. *Si motu proprio*, de præb. lib. 6. cum concord. & ita in gratia pensionis, quæ clerico assignatur loco beneficii, ut commodius sustentari valeat, facienda erit mentio de beneficiis, & aliis pensionibus, nisi in gratia reservatæ sint motu proprio, ut super Episcopatibus, vel ex causa resignationis, seu sessionis, & ita servatur de consuetudine, & stylo curia, ut testatur Garzias de benef. par. 1. c. 5. n. 85. Idèdque in pensionibus pro Palatinis apponi consuevit hæc clausula, videlicet, *Et cum indulto quod*

- quod pensio per presentes reservata loco beneficii Ecclesiastici non cedat, nec in numero beneficiorum, seu pensionum, etiam sub eodem recto consistentium intret, vel illius taciturnitas in impetrationibus aliorum beneficiorum, seu pensionum deinceps faciendis subreptionem, aut nullitatem aliquam faciat.
- 95 Septimò, pro hac parte facit, quia sicut fructus beneficii quamvis licitè vendi, & locari possint, ut in cap. *Vestra, de locat.* tamen vendi aut locari nequeunt ad vitam propter prohibitam rerum Ecclesiasticarum alienationem, ut notat gl. in *Clem. 1. in ver. Unius, de reb. Eccles. non alienari.* Imò nec ultra triennium, ut in *Extravag. Ambrosia, eod. tit.* Ita quamvis, & fructus pensionis licitè vendi, & locari queant; id tamen fieri non potest ad vitam, ut firmat Navarr. in *præalleg. conf. 11. de reb. Eccles. non alienari.* ubi pluribus consuluit non licere Pensionario pro pecunia constituere aliquem Procuratorem irrevocabilem ad fructus pensionis exigendos, vita ejusdem pensionarii durante, sine auctoritate Apostolica. Quòd malè servatum intellexit à nonnullis Curialibus, qui ad sui vitam constituerunt procuratores, ut in rem propriam ad exigendam pensionem, recepta ab ipsis certa pecuniarum quantitate.
- 96 Ultimò, omissis aliis, facit pro hac opinione, quia Cancellaria habet pensionarios pro beneficiatis, & vult in litteris mentionem fieri de pensionibus, sicut de beneficiis, ut patebit in questione sequenti n. 132. Et contraria opinio vera est tantummodò in pensione, quæ non assignatur loco beneficii, sed in stipendium, in qua loquuntur plerique ex Auctoribus præcitatis n. 73. ut declarant Andr. Gamba de *off. leg. lib. 6. n. 323.* Gigas de *pension. qu. 67. concl. 2.* Mand. de *Signatura grat. tit. de pension. in princ. vers. Hinc dicimus.* Item procedit eadem opinio in pensione, quam quis habet a laico pro titulo Ordinum, de qua loquitur Rota dec. 39. de *rescr. in antiquis, & dec. 9. de præbend. in antiquior.* & Felin in c. *Postulasti, n. 8. in 3. declarat. & in 30. corollar. sup. eod.*
- Verùm his non obstantibus, arbitror dicendum, nec pensiones, quæ hodiè ex stylo Curie Clericis reservantur, esse beneficia Ecclesiastica, nec propriè, & strictè loquendo venire beneficii Ecclesiastici appellatione. Quòd multipliciter probo. Et primò. Beneficium Ecclesiasticum ex sui natura debet esse perpetuum, c. *Præcepta, 55. dist. cap. Sanctorum, 70. dist. c. Veniens, ac fil. Presbyt. c. penult. de Cler. agrot. & notatur in c. Si gratiosè, de rescr. in 6. Lap. alleg. 9. incip. D. sputat. nu. 3.* Petr. de Anch. in c. 1. num. 4. de *regul. jur. in 6. Cassad. dec. 4. num. 2. & dec. 12. nu. 9. de præb. plenè Franc. Marc. dec. Delphin. 1071. libr. 1. & dec. 1120. nu. 22.* Pensio autem non est perpetua, sed temporalis. extinguitur enim morte Pensionarii, cui solvitur, sicut usufructus morte usufructuarii, §. *Finitur, institut. de usufruct. l. Antiquitas, c. de usufruct. & habit.* Unde in litteris reservationis pensionis semper apponitur clausula, *Tibi, quoad viveris, vel procuratori tuo legitimo annis singulis persolvendam,* ut per Gigas de *pension. q. 1. nu. 5. & q. 12. in princ.* Nec pensio vacat per obitum Pensionarii, sed extinguitur, ut prædixi, ac proindè ut vacans impetrari non potest. At beneficium Ecclesiasticum uti perpetuum vacat, & alteri confertur, c. 2. cum duobus sequentibus, c. *Ex tenore, & c. fin. inf. de concess. præb. cum multis similibus.* Secundò, beneficium Ecclesiasticum requirit canonicam erectionem, alias non est beneficium, c. *Nemo de consecr. dist. 1. c. 1. 2. 2. dist.* Unde Sacra Congregatio Concilii aliàs respondit Vicarios perpetuos constitui non posse in vim cap. 7. sess. 7. absque erectione tituli Vicariæ. Item beneficium sine canonica institutione obtineri non potest, ut in regula *Beneficium de reg. jur. lib. 6.* Sed Ecclesiastici proventus annuatim à Clerico percipi possunt sine ulla erectione, aut canonica institutione; quia ex eo non dicitur quis propriè beneficiatus, ut inquit gl. notabilis in d. c. *Beneficium, in princ.* per textum in c. *Quicumque suffragio, 12. quest. 2. c. Possessiones, 16. q. 1. c. Clerici, & c. Si Episcopus qu. 3. & c. Quoniam de magistr.*
- 102 Tertiò, inter beneficiatum, & Ecclesiam contrahitur matrimonium spirituale, c. *Sicut in unaquaque 21. q. 2. cap. Inter corporalia, c. Quanto, & c. fin. de trasl. Fpsc. c. Requisisti, de testam. vel quasi matrimonium, ut not. gl. 1. in c. Ne pro defectu, inf. de elect. Butr. in c. fin. nu. 15. de postul. Pralat. & dixi plenius in d. c. *Quanto, n. 7.* At Pensionarius non dicitur Sponsus Ecclesiæ, nec ullum spirituale conjugium cum Ecclesia contrahit, ut in d. c. *Possessiones, cum aliis allegatis n. præced.**
- Quartò, ut inquit Petr. de Anch. in c. *Quamvis, il 1. in 3. not. de præb. lib. 6.* propter beneficia quis intitulatur, & obligatur Ecclesiæ, & tenetur ad continuam residentiam, c. *fin. de Cler. non resid.* Adde textum in *usibus feudor. lib. 1. tit. 6. in princ.* ubi pro eodem assumuntur beneficium, & titulus beneficialis, sicut etiam communiter usu receptum est. Sed per pensionem quis non intitulatur, nec ad residentiam tenetur, d. c. *Possessiones, & c. Illud, 2. q. 6.* Et hanc idem Anchar. dicit esse rationem decidendi in ea decretali.
- Quintò, beneficium Ecclesiasticum resignari non potest sine Superioris auctoritate, c. *Admonet. de renunc.* Idque propter rationes superius expressas in tertio, & quarto fundamento. Sed pensio etiam Clerico assignata, juxta hodiernum Curie styllum remitti, & condonari potest sine ulla auctoritate Superioris, dummodò purè, & liberaliter id fiat, ut dictum est supra n. 84.
- Sextò, quorum diversa est diffinitio, diversa quoque est substantia. Nam diffinitio, teste Boetio, est oratio cujuscumque rei substantiam demonstrans, ut refert gl. in l. *Omni diffinitio, ff. de reg. jur. & quidditatem rei ostendit, ut inquit Aret. in l. Moribus col. 2. vers. Secundo nota argumentum, ff. de vulg. & pupill.* Et differentia specierum non cognoscuntur nisi per diffinitionem, l. 1. c. *de jure emphyt. l. Que sunt, in princ. ff. de fundo instructo, & l. Si quintus, §. Cum aurum, ff. de aur. & arg. legat. Ad hoc l. 1. d. 1. ff. de dolo. Institut. de tutel. in princ. & c. Cum causam, inf. de raptor.* Sed diffinitio pensionis, de qua supra n. 48. multum differt à diffinitionibus beneficii Ecclesiastici, quas ponunt Jo. de Selva in *tract. de benef. p. 1. q. 1.* Duaren. *lib. 2. c. 4.* Coral. *part. 1. c. 2. num. 1.* Card. Tolet. in *Summa lib. 5. c. 77.* Navar. *de redditib. Ecclesiast. q. 1. monit. 55. n. 4.* Moderni de *re benef. lib. 1. q. 3. n. 1.* & alii complures. Ergo necesse est aliud esse pensionem, & aliud beneficium Ecclesiasticum, & consequenter pensionem non venire beneficii Ecclesiastici appellatione ad l. *Si idem, C. d. Codicill.* Nam nomen debet esse consequens rei, *instit. de donat. §. Est & aliud, c. Si officia, 59. dist.* Unde illud, *Si re priveris, nec nomen habere mereris, l. fin. C. de sent. ex petic. recit. ant. c. Cleros, & ibi Arch. 21. dist. & c. Non omnis, 2. q. 7.*
- Septimò, ut dixit Rota dec. 425. *part. 1. divers.* Pensio quamvis sit spirituali annexa; tamen est quoddam jus temporale, id est ad tempus, separatum, & formale, ac per se distinctum ab ipso beneficio.
- Ultimò, aliis omissis, Pensiones nostris temporis esse beneficia, nec propriè comprehendi sub nomine beneficii Ecclesiastici, inde patet manifestè, quòd in materia odiosa, & strictè intelligenda appellatione beneficii nunquam venit pensio: textus est clarus in d. c. *Quamvis, il 1. de præb. lib. 6.* & patebit in questionibus sequentibus. Quòd procedit, etiam si beneficium exprimat per dictionem unè versalem, *Quodcumque,* ut ibi probatur in *vers. Et ideo, in fin.* quòd pluribus exornat Gigas de *pension. q. 28. n. 16.* At qui pensio esset verè, & propriè beneficii Ecclesiastici, utiq; comprehenderentur appellatione beneficii etiam in materia odiosa, & strictè intelligenda, ut ostensum est supra n. 66: *vers. Nec refragatur.* Et hanc partem tenent communiter DD. concedunt enim pensionem esse propriè beneficium in eo tantum casu, in quo pensio assignatur in titulum beneficii, ut patet ex dictis supra n. 44. Et probatur per text. in *Clem. 2. §. 1. juncto §. Cateri verò, in ver. Quodcumque, de vit. & honest. Cleric.* Nam ibi Clericus contraveniens illi Constitutioni est suspensus à perceptione fructuum beneficii, quòd obtinet, per sex menses, nec appellatione beneficii ibi venit pensio. Et in §. *Cateri,* Sacerdotes non beneficiati utentes virgata veste, dicit ibi textus, redduntur inhabiles ad quodcumque beneficium Ecclesiasticum obtinendum. Gl. verò in d. *verb. Quodcumque,* dicit appellatione beneficii comprehendi pensionem, quæ in titulum datur. Ergo quæ non datur in titulum non comprehenditur. Et ita hunc locum expendit Gigas de *pension. q. 94. n. 4.*
- Non obstant argumenta contraria. Nam ad primum, secundum, & tertium respondetur concedendo pensionem hodiè non esse quid merè temporale, sed spirituali annexum, id est beneficium, & dari propter officium; ideòque simoniam committi in pensione sicut in beneficio. Sed hinc

115 non sequitur, ut pensio proprie ut beneficium. Quod inde apparet manifestè, quòd pensionem transferens, aut redimens pro peccati seu auctoritate Rom. Pontificis, quamvis committat simoniacam pravitatem; tamen non incidit in excommunicationem latam in *Extrav. secunda de simon.* quia ibi non excommunicantur nisi Simoniaci in ordine, & beneficio, secundum receptam sententiam, de qua testatur Navarr. *d. conf. 65. n. 1. vers. Secundo quod dicitur possit de Simon.*

Ad quartum, & quintum respondetur, ex eo quòd de pensione sicut de beneficio solvatur charitativum subsidium, collecta, vel taxa; & quòd pensio sicut beneficium vacet per professionem, & matrimonium; hoc tantum inferri, ut pensio in illis casibus sit similis beneficio, & eodem jure cum beneficio censeatur, non autem ut sit beneficium. Quod inde etiam apparet, quia Hospitalia quoque, Confraternitates, & Collegia ad ejusmodi taxam tenentur, ut in *d. c. 18. sess. 23.* & tamen non sunt beneficia, ut superius tergitimus, n. 61.

Ad sextum patebit solutio ex responsione ad ultimum.

Ad septimum itidem respondetur, ex eo quòd fructus pensionis sicut beneficii ad vitam vendi, aut locari nequeant, hoc tantum sequi, ut ejusmodi fructus veniant appellatione rerum Ecclesiasticarum, ut non autem ut pensio sit beneficium.

116 Ad ultimum denique respondetur Cancellariam habere pensionem pro beneficio ad illum effectum tantum, ut de pensione sicut de beneficio facienda sit mentio in litteris, non autem generaliter, & indistinctè. Ratio autem cur in eo casu pensio reguletur instar beneficii, ea esse potest, quia Papa non ita de facili provideret eum, qui nihil haberet ex proventibus Ecclesiasticis, arg. *c. Postulasti, sup. eod.* ac propterea de pensionibus, sicut de titulis beneficalibus, oportet mentionem fieri, quemadmodum, & de beneficiis manualibus, licet propriè non sint beneficia, ut patebit infra n. 113. fieri debet et mentio, ut notat Calder. *conf. 9. de reser. Ripa inc. Ad aures, n. 12. sup. cod. Selva de benef. 3. part. quest. 11. num. 8. Rebuff. de nom. n. 9. num. 27. & Rota in causa Seguntina Thesaurarie 29. Aprilis 1596. coram Orano.*

Demum argumenta omnia in contrarium adducta huc spectant ut pensio hodiè in multis casibus reguletur instar beneficii, ubi scilicet id suadet subjecta materia, non autem ut ex proprietate vocabuli comprehendatur appellatione beneficii Ecclesiastici.

117 Quamobrem concludendo, & opiniones conciliando videtur sic distinguendum. Aut versamur in materia odiosa, & strictè intelligenda; & proculdubio beneficii appellatione non venit pensio. Aut versamur in materia favorabili; & tunc pensio includitur appellatione beneficii, non solum accipiendo nomen beneficii in genere, prout est benevola actio tribuens gaudium capienti, (de hoc enim ineptum esset dubitare, cum quilibet Principis liberalitas, seu gratia etiam profana, & laicalis dicatur beneficium, ut donatio rei temporalis, *cap. Cum dilecti, infra de donat. dixi in cap. Olim de verbor. significat.*) sed etiam accipiendo nomen beneficii in specie pro beneficio spirituali, & Ecclesiastico, ut per Gigant. *q. 94. n. 8. vers. Imo largo modo pensio dici potest Ecclesiasticum beneficium.* Pro qua distinctione induco textum in *d. cap. Quamvis, lib. 1. de p. abend. lib. 6.* Nam ibi deciditur in litteris ad beneficia pensionem non includi ob illam rationem, quòd littere hujusmodi sunt ambitiosæ, & restringendæ. Ergo à contrario sensu si materia sit favorabilis, & late interpretanda, beneficii nomine veniet etiam pensio; idque non ex proprietate vocis, sed per interpretationem extensivam, ut per Gigant. *quest. 58. num. 28. vers. Secundo limita;* sicut in materia favorabili appellatione beneficii includuntur etiam beneficia manualia, quæ tamen verè, & propriè non sunt beneficia, ut tenent Staphil. *de litteris gratia, nona forma expectati var. num. 39. Gambar. de offic. leg. lib. 1. rub. 1. nu. 1. Ludovic. Gomez de expectati vis, nu. 94. Duaren. in tract. de benef. lib. 2. cap. 1. ubi ait Prioratus claustrales beneficiis non*

119 annumerari, quia perpetui non sunt; Quantanadven. *lib. 11. Ecclesiasticor. cap. 3. nu. 12. & Navarr. conf. 5. de prob. & conf. 8. nu. 7. de jure patr.* dicens Capellaniam sic funda-

tam etiam auctoritate Episcopi non esse beneficium, & *conf. 9. de off. ord. & conf. 27. de prob.* ubi ait Capellaniam definere esse beneficium, si ex perpetua fiat ad nutum amovibilis. Et hanc distinctionem inter materiam odiosam, & favorabilem, in proposito sæpius probavit S. Congr. Card. Conc. Tridentini interpretum; quinimò & Gregor. XIII. ut patebit infra n. 129. 131. & 134.

Secundò QUÆRO, utrum in decreto Concil. Trid. *c. 6. sess. 23.* qua parte statuitur, ut Clericus prima consura initiatus, ut etiam in minoribus ordinibus constitutus fori privilegio non gaudeat, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, vel habitum, & consuram deferens alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat, appellatione beneficii Ecclesiastici veniat pensio.

Hanc questionem format Hieronymus Gigas in *tract. suo de pensio. quest. 94. num. 8.* in terminis constitutionis Clementis VII. emanatæ ad instantiam Republicæ Venetæ infra scripti tenoris, videlicet: *Statuimus, & ordinamus, quòd de cetero post trimestre à die publicationis presentium computandum tam conjugati, quam alii dicti domanii Clerici etiam ad minores ordines promovendi non beneficiati, nec in sacris Ordinibus constituti, cuiuscumque Dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, privilegio Clericali in criminalibus dumtaxat gaudere nequeant. Sed tales clericali characterè insigniti, ac in minoribus ordinibus constituti non beneficiati, & alii, qui etatis legitimæ ad Ordines sacros suscipiendos, si Ordinem sacrum non susceperint, delinquentes pro tempore per iudices seculares capi, inquiri, & iuxta eorum demerita omnibus poenis, quibus meriti laici delinquentes de jure puniri deberent, libere, & licitè puniri possint, nec se sub pretextu privilegii Clericalis tueri, & defendere, & ad Curiam Ecclesiasticam recurrere valeant.* Et dicit Gigas

sæpius se consultum fuisse, an in prædicta constitutione appellatione Clerici non beneficiati veniret Clericus, cui reservata fuit annua pensio super fructibus alicujus Ecclesiastici beneficii; & respondiisse negativè, morus ex conclusione, quam superius firmaverat, quòd in materia favorabili, qualis est hæc privilegii fori, appellatione Clerici beneficiati venit etiam Clericus, qui nullum possidet Ecclesiasticum beneficium, habet tamen, & percipit annuam pensionem sibi auctoritate Apostolica reservatam super fructibus alicujus Ecclesiastici beneficii, Mensæ, vel dignitatis. Quod quidem responsum confirmat ea ratione, quia Clerico, cui pensio reservatur, ut plurimum datur in litteris reservationis pensionis regressus ad beneficium ob non solutionem pensionis, juxta stylum Curie, & propter hujusmodi regressum dicitur habere jus ad beneficium, allegat Aneam de Falconib. in *tract. suo de reser. v. t. 47. effect. num. 10. & 11.* licet hæc ratio non sit universalis, quia non comprehendit nisi Clericos, quibus reservatur pensio ex causa resignationis beneficii, & hos non omnes illos tantum quibus in litteris Apostolicis datur hujusmodi regressus. Præterea secundum Gigantem, cum antedicta constitutio exorbitet à jure communi, quippe quæ restringit privilegium fori Clericalis à jure communi indultum, strictè intelligi debet, ut minus lædatur jus commune, quam fieri possit, ut per Doctores in *cap. Causam que, supra eodem.* Imò secundum jus commune intelligi, & interpretari debet, ut notatur in *l. Ex facto, in princ. ubi Imol. & A. ex ff. de vulg. & pupill. substitut. Ac demum in exorbitantibus non sit extensio, c. Qua à jure, de reg. jur. lib. 6. & notant gloss. & Doctores in l. Si constante, in princ. ubi Alex. ff. solut. matr. Ergo verba illa, Non beneficiati, in dicta constitutione intelligenda sunt de Clericis, qui non habent aliquid beneficii, neque Ecclesiasticam pensionem. Hæc autem præcipuè vendicant sibi locum in casu constitutionis prædictæ, quia privilegium Clericale est Clericis indultum de jure divino, ut est textus in *c. Si Imperator, & ibi glossa in ver. Et dissenti, 96. dist. Calder. in repetit. c. Perpendimus, de sent. excomm. Card. in Clen. 1. q. 1. de off. ord. Abb. in c. Proposuit, col. 3. vers. Ex quo inferitur, de concess. prob. Prax. in c. In istis, in fine 4. dist. & scripsi plenius in c. Ecclesia S. Maria, supra de constitut.**

Quamobrem, ut minus lædatur jus commune, in terminis constitutionis prædictæ Clericus pensionem habens beneficiatus censi debet. Eandem opinionem in terminis Concilii Tridentini tenet Salzedo, dicens ita fuisse in

124

125

126

127

se in supremo Concilio iudicatum, in practica criminali canonica c. 67. nu. 10. Et quamvis in ultima editione anni 1594. affirmet Illustrissimos Cardinales S. Congregationis contrarium iudicasse, existimantes d. c. 6. Concilii quoad privilegium fori non comprehendere Clericum, cui fuit reservata pensio in fructibus alicujus beneficii, prout testatur Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. qu. 10. in fin. & lib. 2. q. 15. n. 15. & Nicolaus Garzias de benef. p. 1. c. 5. n. 70. veritas tamen aliter se habet.

- 128 Nam dubitatum fuit à quodam Clerico Veliternæ diœcesis; qui erat clericus primæ tonsuræ, & beneficium Ecclesiasticum à se possessum, reservata sibi pensione, resignaverat, an gauderet privilegio fori, licet in habitu, & tonsura non incederet; die sexta Decembris 1576. Sacra Congregatio nihil decrevit: Nam primo aspectu videbantur obstatè verba Concilii, ibi, *Beneficium Ecclesiasticum habeat*; & sic re ipsa corpus beneficii; pensio autem non est hujusmodi, quæ consistit in mera temporalitate. Item quamvis appellatione beneficii veniat pensio largo modo; tamen clarum est propriè non venire, c. *Quamvis, de præben. in 6.* ubi si Pontifex mandat alicui provideri de beneficio, non potest dari pensio, nisi expressè fiat mentio pensionis in litteris, Staphil. de litteris gratia, q. 28. c. 6. c. *Ad audientiam, de rescriptis*: ubi omnes, excepto Barbatia, dicunt pensionem strictè non venire appellatione beneficii, in materia favorabili venire, sed non est favor, ut gaudeat in habitu, & tonsura non incedens. Ultimò, Concilium non intellexit appellatione beneficii venire pensionem, ut in c. 2. sess. 21. c. 18. sess. 23. c. 15. sess. 25. Tamen quia in terminis adest decisio Giganti, q. 94. quæ in praxi observatur Neapoli, Venetiis, & alibi, & in dubio iudicandum pro foro Ecclesiastico, censuerunt Patres amplius deliberandum. Die 13. Decemb. 1576. Sac. Congreg. prævidit aliquas difficultates futuras in decisione hujus quæstionis; quia jure veteri, & verbis c. 6. sess. 23. & solito modo loquendi Concilii non videtur Pensionarius comprehendere appellatione habentis beneficium. Quia tamen consuetudo, & Venetiis, & Neapoli stat pro pensionario, juxta decisionem Gigantis, licet quoad consuetudinem ea Romæ non probetur, nec in statu Ecclesiastico, & consuetudo unius loci ad alium non extendatur: Sacra Congregatio censuit non expedire decidere istum casum, sed ad Sanctissimum remittere decidendum.
- 131 Sanctissimus audita relatione Congregation. die 8. Decembris 1576. declaravit Pensionarium censerè beneficium ad effectum gaudendi privilegio fori Ecclesiastici, de quo Concilium loquitur. Idque duabus rationibus. Primò, quia Cancellaria habet Pensionarium pro beneficio, idèò vult exprimi in Bullis pensiones sicut beneficia. Secundò, quia S. Pius V. Bulla sua coegit pensionarium ad dicendum officium, saltem Beatæ Mariæ.
- Unde postea Sacra Congregatio consulta, an clericus primæ tonsuræ, qui in habitu incedit, habetque tamquam clericus pensionem, sed non beneficium, nec Ecclesiæ jussu Episcopi deservit, gaudeat privilegio fori: censuit gaudere ad instar obtinentis beneficium. An autem præallegatum Concilii dectetur in c. 6. sess. 23. in princ. ubi statuit, ut nullus ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere, in appellatione beneficii comprehendat pensionem, dixi in c. *Cum in cunctis*, n. 102. in fr. de elect.
- 133 Tertio QUÆRO, an homicida voluntarius ejusve socius possit obtinere, & obtentas retinere pensiones ab-

que dispensatione, non obtinente c. 7. sess. 14. quod de beneficiis tantum loqui videtur.

Die 11. Julii 1577. propositò hoc dubio, Congreg. generalis omnium sententiis censuit d. c. 7. non comprehendere pensiones, tamen faciendum verbum cum Sanctissimo: & in memoriam revocandum, quòd Cancellaria in Bullis dicit: Cum retentione quorumcumque beneficiorum aliàs comparibilium, & pensionum. Referentibus die 19. Julii 1577. Cardinalibus Morono, & Alciato, Sanctitas sua non habuit pro bono argumento, quòd Cancellaria ita exprimat; id enim sit ad majorem declarationem. Tamen dixit in materia favorabili, ut illa privilegii fori, appellatione beneficii venire pensionem. Die 8. Augusti 1577. Congregatio generalis, cum hæc essent relata, dixit servandam esse hanc distinctionem, & ita rescribendum.

Quartò QUÆRO, an Clericus possit ab Episcopo sacris Ordinibus initiari ad titulum annuæ pensionis, sicut potest ad titulum beneficii Ecclesiastici.

Solutio; si agatur de pensione, quæ assignatur in titulum beneficii, & sit primæ speciei, de qua egimus supra in 1. q. num. 41. extra dubium est ad illius titulum posse Clericum promoveri, quia talis pensio est verè, & propriè beneficium Ecclesiasticum, ut illic firmavimus. Sed si agatur de pensione secundæ speciei, quæ in stipendium assignatur ad tempus super fructibus alicujus Ecclesiæ, dicendum est Episcopum non posse ad titulum talis pensionis quemquam promovere, nisi ad eum modum, quo potest Clericos ordinare ad titulum patrimonii, id est pro necessitate, vel utilitate Ecclesiæ. Ita expressè statuitur decreto Concilii Trident. in c. 2. sess. 21. ibi: *Patrimonium verò, vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum*, & advertit Navarr. conf. 14. incip. *Questum est*, n. 2. vers. *Tum quia Concilium, de tempor. ordin.* Undè S. Congreg. jam pridem respondit pensionem non esse titulum ad sacros Ordines nisi dispensativè. Sed & jure communi inspecto, quamvis pensio assignata sit Clerico pro titulo recipiendorum Ordinum: non tamen censetur titulus beneficalis, de quo in c. *Tuis de præben.* ut tradit Gigas de pensio. qu. 33. in princ. Cæterum subsistente causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ, et si Clericus possit ordinari ad titulum pensionis, tamen cogi non potest ad Ordines suscipiendos, quia in c. *Quæris, infra de atat. & qualit.* ubi Clerici beneficiati ex causa necessitatis, vel utilitatis compelluntur recipere Ordines suis beneficiis non annexos, appellatione beneficii non venit pensio, ut ibi dixi n. 28.

Ultimò QUÆRO, an in decreto Concilii Tridentini c. 9. ibi, *Et beneficium statim re ipsa illi conferat*, sess. 23. appellatione beneficii veniat pensio.

Contigit hic casus in Episcopo Brixienti, qui ut suum familiarem decennale ad pensionem obtinendam capscem redderet, primam tonsuram eidem contulit absque litteris dimissorialibus Patriarchæ Venetiæ, subsequente statim dictæ pensionis reservatione. Et cum dubitaretur, an valida esset tonsuræ collatio, Sacra Congregatio Concilii censuit tonsuram collatam ab Episcopo familiari suo decenniali validam esse, si statim ei reservata fuit pensio. Itaque appellatione beneficii, de quo loquitur d. cap. 9. sess. 23. cum materia illa sit favorabilis, ex sententia Sacræ Congregationis comprehenditur etiam pensio.

D E R E S C R I P T I S,

Innocentius III. Abbati, & Conventui Præmonstrat.

C A P U T XXI.

E Doceri postulastis à nobis, utrùm per litteras adversus Abbates (nulla mentione habita de suis Conventibus) impetratas, teneantur Abbates ipsi super causis (quæ ad Conventus pertinent & eosdem) de ipsis querelantibus respondere: ac licet inhibita sit appellatio, per appellationis objectum possint (ne respondeant) se tueri. Super quo duximus respondendum, quòd (nisi alia causa rationabilis suffragetur) per appellationem se tueri non possunt, quominus debeant auctoritate litterarum huiusmodi legitime respondere, cum ex officio suo teneantur congregationum suarum negotia procurare: nisi fortè Abbatis, & Conventus negotia essent omninò discreta.]

S U M M A R I U M.

- 1 **A**bbas in causa Monasterii convenitur per rescriptum, in quo nulla sit mentio de Conventu, nec propter hoc appellari potest, nisi Abbatis, & Conventus bona essent distincta omninò.
- 2 Mensa Conventualis instituenda est, distincta, & separata ab Abbatiâ in omnibus Monasteriis commendatis.
- 3 Mensa Abbatiâ à Conventuali separari non debet in monasteriis, quæ dantur in titulum.
- 4 Commendatarii monasteriorum an possint se immiscere in his, quæ concernunt regularia instituta.

1 **E** Doceri. In causa monasterii convenitur Abbas per rescriptum, in quo nulla sit mentio de Conventu, nec propter hoc appellari potest, nisi Abbatis, & Conventus bona essent distincta omninò. Hoc dicit Abbas Siculus. Communis divisio. Secunda, ibi, *Super quo*. Et primò ponit duas quæstiones. Secunda, ibi, *Ac licet*. Item pars secunda dup. facit. Primò, solvit illas duas quæstiones, & causam reddit. Secundò, excipiendo declarat solutionem, ibi, *N. si forte*, Jo. Andr.

2 In textu, ibi, *Abbatis, & Conventus negotia essent omninò discreta*. Nota in monasterio aliquando mensam Abbatiâ esse distinctam à Mensa Conventuali. Quòd si queratur, an expediat hanc distinctionem inducere, aut approbare conventiones, seu concordias eam inducentes, sic distingue; Aut monasterium est commendatum, & servanda est dispositio Bullæ 18. Gregorij XIII. *Superna*, §. 9. in Bullar. to. 2. pag. 381. quia decernitur, ut in omnibus monasteriis, quæ commendata reperiuntur, & in posterum commendabuntur, etiam S. R. E. Cardinalibus, ubi non fuerit, instituitur mensa Conventualis ab Abbatiâ mensa distincta, & separata, ut ibi plenius videre est. Et quamvis Bulla loquatur tantum de monasteriis Ordinis Cisterciensis: tamen conveniens est, ut servetur etiam in aliis ordinibus Monachorum. Ratio est, quia cum commendatarii sint Clerici sæculares, non decet, ut sint cum Regularibus commixti; nemo enim potest Ecclesiasticis officiis simul, & Monachali regulæ servare, *Nemo* 16. q. 1. sicut dicitur in Conc. Hispanensi, in uno, & eodem officio non debet esse dispar professio, dicente Moysè, *Non arabis in bove sin. ul. & asino*, id est, non in eis diversæ professionis in unum non sociabis: nam coherere, & conjungi non possunt, quibus vota, & studia sunt diversa, *cap. In nova* 16. q. 7. *Et dispare mores*, inquit Tullius de Amicitia, *dispari studi sequuntur, quorum dissimilitudo dissociat amicitias*. Unde & de jure communi si non professus eligatur ad regimen ecclesie regularis, cassatur electio, consuetudine in contrarium non obstante, ut est casus in c. *Cum causam*, de elect. & decreto Concilij Tridentini sess. 14. c. 10. statuitur, ut regularia beneficia in titulum regularibus provideantur consuetam conferantur tantum Religiosis illius ordinis, ne vellent lino lanæque contextam induant: & in c. 21. sess. 25. de regular. disponitur, ut monasteria commendata, quæ in posterum vacabunt, non nisi Regularibus spectatæ virtutis, & sanctitatis conferantur. Non ergo vide-

tur decens esse, ut clericus sæcularis cum Monachis jungatur, & communi mensa utatur cum eis.

Aut monasterium non datur in commendam, sed in titulum; & hoc casu separatio mensæ Abbatiâ à Conventuali fieri non debet, quia est contra regulam S. Benedicti, secundum quam inter Abbatem, & Monachos omnia sunt communia, & in dispositione Abbatis cuncta sunt posita, ut in *cap. Cum ad monasterium*, & *Abbas de stat. Monachorum*. Item Abbas, & Monachi constituunt unum corpus, cujus Abbas est caput, Monachi verò membra, ut hic patet, & 18. quæst. 2. per tot. Colleg. Paduan. *conf. 2. num. 26. & seqq.* post Consilia Cardinali Zabarella. Non licet autem à capite membra recedere, *cap. Non decet*, 12. dist. *cap. Cum non liceat de prescript. capit. Novit*, & ibi gl. in verb. *Non decet de his quæ sunt à Prelatis*. Quamobrem jure optimo in casibus contingentibus Sacra Congregatio rerum Consistorialium sæpius improbavit conventiones pro separatione mensæ Abbatiâ à Conventuali, & in specie in causa Cracovien. transactionis, seu separationis mensæ inter Abbatem, & monachos monasterii Capriunicen. Ordinis Cisterciens. 16. Maji 1652.

Extra QUÆRO, an commendatarii monasteriorum possint se immiscere in his, quæ concernunt regularia instituta. Solutio patet ex litteris in forma Previs fel. rec. Innocentii X. quarum tenor talis est, videlicet

INNOCENTIUS PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

Pastoralis Officii nobis divinitus commisi partes esse cognoscimus, ut Religiosorum vitorum in humilitatis spiritu sub suavi Religionis jugo Altissimi obsequiis mancipatorum commodis, & felici directioni intendentes, illos à dispendiis quibuslibet, et quantum nobis ex alto conceditur, a separamus. San. pro parte dilecti filij Claudij Abbatis generalis Ordinis Cisterciens. per ejus Procuratorem nobis nuper expositum fuit, quòd licet peculiaria Ordinis prædicti privilegia à quamplurimis Romanis Pontificibus, & signanter à fel. rec. Pio II. Sixto V. Innocentio VIII. Pio IV. S. Pio V. & Gregor. VIII. Prædecessoribus nostris concessa, & confirmata respectiva disponant ac declarent, quòd commendataria monasteria d. Ordinis in commendam obtinentes nullam in monasteria sibi commendata quoad eorum Monachos jurisdictionem exercent, sed visitatio ad Abbatem Cistercii, & quatuor primores, quemlibet in sua generatione, juxta formam antiquam privilegiorum pertineat, ac Monachi ipsorum monasteriorum commendatariorum d. Abbate Cistercii, & primos quatuor, ac eorundem commissarios ad eandem visitationem recipere, & in eorum manibus professionem emittere debeant: commendatarii verò ne quempiam propter delictum ejiciant, sed quopticumque Monachi quid admiserint, quòd quidem animadversione dignum sit, id quamprimum Priori claustrali, vel Communitario significent, qui correctionem juxta Ordinis præd. statuta faciat; ac demum Prior,

Prior, & Subprior in iisdem commendatis, seu commendandis Monasteriis officiales spirituales dicti ordinis professi, & non seculares per commendatarios, etiam si S. R. E. Cardinales fuerint, instituantur: Et præterea Conc. Trid. decreto sess. 25. c. 26. statutum reperitur, ut priores claustrales, aut in Prioratib. conventum habentibus superiores, qui correctiones, & spirituale regimen exercent, à capitulis generalibus, vel ipsorum ordinum Visitatoribus instituantur. Ac insuper à Congregatione Venerabilium fratrum nostrorum ejusdem S. R. E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, resolutiones præmissis, ac constitutionibus Apostolicis innixæ emanaverint die 2. Augusti 1647. quibus tunc existenti nostro, & Sedis Apostolicæ in Regno Poloniæ Nuncio inunctum fuit, ut seridè invigilaret, ne commendatarii hujusmodi, & signanter dilectus pariter filius Alex. Donhoff commendatarius Monasterii Andreonien. Ordinis præfati Cracov. dioc. circa officialium electiones, vel circa Monachorum vitam, & mores, cæteraque institutum regulare spectantia se ingerent. Nihilominus iidem commendatarii passim, & imprimis præfatus Alex. Donhoff in vim literarum Apostolicarum super eorumdem Monasteriorum commendis expeditarum, in quibus hujusmodi Monasteriorum cura, regimen, & administratio tam in spiritualibus, quam temporalibus plenariè committitur, prætendunt jus instituendi, ac destituendi Priores, & Officiales claustrales, visitandi, corrigendi, statuendi, ordinandi, & exercendi ea, quæ institutum regulare contingunt; eorumdemque commendatariorum nonnulli non contenti red ditibus, ac fructibus, quorum majorem partem ex opulentioribus dicti Ordinis monasteriis colligunt, in alienam insuper messem, veluti in electiones, ac depositiones Priorum, ac Subpriorum, aliorumque Officialium, ac etiam in visitationes, & Monachorum correctiones falcem mittere præsumentes, prædicta privilegia, & constitutiones Apostolicas contemptui habent in grave ejusdem Claudii Abb. imò universi Ordinis prædicti jurium præjudicium: quare idem Claudius Abb. nobis humiliter supplicati fecit, ut in præmissis opportunè providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur d. Claudium Abb. specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & penis à jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum presentium dumtaxat consequen. harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, de prædictorum Cardinalium consilio, inherentes præallegatorum summorum Pontificum Prædecessorum nostrorum privilegii

Ordini Cisterciens. hujusmodi concessis, ac decretos ejusdem S. Collegii Con. Tr. ac resolutionibus aliis de super factis, Apostolica auctoritate tenore præsentium declaramus, decernimus, ac statuimus non licere commendatariis, Priores, Subpriores, aut Officiales claustrales instituire, ac destituere visitare Monachos, eosdemque corrigere, nec facultates ejusdem in litteris Apostolicis concessas, & expressas, prout supra, ad ea, quæ institutum regulare concernunt, ac tenore prælibatorum privilegiorum, & S. Conc. dispositione monastico regimini reliquantur, trahi posse, ac debere. Ideoque dilectis filiis nostris, & Sedis prædictæ Nunciis, sive etiam locorum ordinariis, vel dicti ordinis conservatoribus per easdem præsentibus injungimus, ut quotiescumque requisiti fuerint ab hujusmodi vexationibus, ac violentiis manifestis commendatarios per censuras, & alia juris remedia, impetrato etiam si opus fuerit brachii secularis auxilio, cohibeant, & compescant, salva semper in præmissis auctoritate Congr. eorumdem Cardinalium: Decernentes præsentibus litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, ac ab omnibus, ad quos spectat, ac pro tempore spectabit, inviolabiliter observari. Sicque in iisdem præmissis per quoscumque judices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane quidquid secus super his à quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contingerit attentari. Non obstant, præmissis, ac rec. me. Bonifacii Papæ VIII. de una, & in Concilio generali edita de duabus dietis, dummodò ultra tres dietas aliquis auctoritate præsentium in judicium non trahatur, aliisque Apostolicis, ac in universalibus provincialibusque Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, nec non præfati Ordinis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, illorum tenores præsentibus pro expressis haberi. illis aliis in suo robore permanentibus, ad præmissorum effectum specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quòd præsentium transumptis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 25. Septembris 1654. Pontificatus nostri anno decimo.

Similes literæ expeditæ fuerunt pro Monachis Camaldulensibus sub die 20. Martii anno 1657.

D E R E S C R I P T I S.

Idem Innocentius III. Episcopo Imolen.

C A P U T XXVI.

Dilectus filius Abbas S. Stephani Bonon. nobis per suas literas intimavit, quòd cum ipse (cui visitationis officium in civitate ac diocesi Bonon. commisimus) B. & A. presbyteros ab Ecclesiis suis (propter eorum graves, & manifestos excessus) duxerit amovendos, idem super restitutione nostras ad te in communi forma literas impetrarunt, de amotionis suæ causa, & excommunicationis qua tenentur adstricti, nullam facientes penitus mentionem. Nos igitur fraternitati tuæ mandamus quatenus (si est ita) literas ipsas tamquam per veri suppressionem obtentas viribus carere decernas.

S U M M A R I U M.

- 1 **R**escriptum super restitutione beneficii non valet citata causa excommunicationis, & privationis impetrantis, & n. 7.
- 2 **J**udex admitti debet ad defendendam sententiam suam.
- 3 **J**udici etsi non fiat injuria per appellationem, sit tamen aliquale præjudicium ex retractione sententiæ.
- 4 **J**udex, qui male judicavit, qualiter sit puniendus.
- 5 **J**udex à quo, regulariter non est citandus in causa ap-

pellationis, si processerit per requisitionem, seu ad instantiam partis.

6 **S**ecus si ex officio.

7 **A**gens possessorio recuperanda repellitur exceptione anotionis à beneficio, & excommunicationis.

8 **I**n rescripto non sufficit factum narrare, nisi causa facti adjiciatur, quam judex præten dit.

9 **E**t de pluribus causis faciendæ est mentio, si plures sint.

10 **M**odus itidem exprimendus, si causam dandi, vel negandi præstaret.

- 11 Rescriptum non valet, cum processus supprimitur.
- 12 Rescriptum redditur subreptitium non solum tacendo id quod est factum, sed etiam tacendo, quomodo, & ex qua causa sit factum.
- 13 Princeps ex generalitate facile potest circumveniri.
- 14 Visitator generaliter datus à Papa potest Clericos beneficiis privare propter eorum graves, & manifestos excessus.
- 15 Declaratur procedere, si hoc habeat ex literis delegationis, alias secus, & n. seqq.
- 16 Delegatus non potest beneficio privare, nisi hoc exprimat commissio ei facta.
- 17 Visitator, & iudex censetur uti potestate, per quam actus sustinetur.
- 18 Visitatores generales possunt inquirere, & referre, sed non privare.
- 19 Intellectus c. In singulis, de statu Monach. & n....
- 20 Privatio beneficii est pœna ordinaria, que non imponitur nisi pro gravissimo crimine, prævia citatione, & legitimis exceptionibus discussis.
- 21 Privatus à iudice non servante ordinem iudiciorum potest petere restitutionem: tamquam spoliatus.
- 22 Visitator datus à Papa censetur datus ad corrigendum.
- 23 Visitator potest à beneficiis suspendere, & num. seqq.
- 24 Correctio an depositionem contineat.
- 25 Visitator an possit contra contumaces ad pœnam privationis procedere.
- 26 Episcopus visitans loca exempta, vel nullius diœcesis in vim Conc. Trid. an possit causas ordinarias cognoscere, ac diffinire, & n. seq. usque in fin.
- 27 Visitationis finis quis sit.
- 28 Visitatio, & correctio fit ad penitentiam, & extra formam iudicii, & n. 40. 42. & seqq.
- 29 Appellatio in his, ubi de visitatione, & morum correctione agitur, ad effectum suspensivum non admittitur, nisi modus excedatur.
- 30 Appellatio in causis ordinariis admittitur ad utrumque effectum, etiamsi in visitatione diœcesis cognoscantur, & num. 32.
- 31 Episcopus extra visitationem nullam habet jurisdictionem in locis nullius diœcesis, & num. 35.
- 32 Appellationis remedium ad innocentiam præjudicium institutum.
- 33 Visitatores licet procedant sine strepitu, & figura iudicii tamen legitime defensiones semper sunt jatae.
- 34 Defensio a iudice, vel a Principe tolli non potest.
- 35 Episcopus in loco exempto non potest tribunal erigere.
- 36 Visitatio debet ab Episcopo quam celerrimè absolvi, debita tamen cum diligentia.
- 37 Sententia non nimia festinatione, ac precipitanter ferenda est.
- 38 Et debent saltem præcedere termini substantiales.
- 39 Archiepiscopus in visitatione Provinciæ Episcopo negligente potest in criminibus notorius procedere, & pœnas ordinarias imponere.
- 40 Episcopus in visitatione Capituli exempti potest sine adiunctis punire crimina, sed non pœna ordinaria.
- 41 Visitatoris regularium officium est absq; iudiciorum strepitu intendere regulari disciplinæ, & reformationi Ordinis.
- 42 Procuratio non debetur visitatori, qui vadit pro causis expediendis.
- 43 Episcopus in visitatione potest imponere pœnas non ordinarias, sed eas tantum, que morum correctionem respiciunt.
- 44 Cause ordinariæ extra visitationem sunt cognoscende.
- 45 Episcopus in visitatione Ecclesiæ exemptæ non debet specialem inquisitionem descendere, nec sententias ferre.

I Intellectus, il. 1. Rescriptum impetratum super restitutione beneficii non valet, si causa excommunicationis, & amonitionis impetrantis mentionem non faciat. Hoc dicit secundum Jo. Anar. & omnes. Dividitur in duas partes. In prima ponitur facti narratio. In secunda iudicis instructio, ibi, Nos igitur. Secundum Hoff. Duo Presbyteri propter evidentes excessus Ecclesiis privantur. in communi forma impetrant, ut restituantur: literæ viribus carere pronunciat.

Nota primum ex eo, quod hic visitator, quia sententiam privationis tulerat, denunciavit Papæ, argumentum, quod iudex est admittendus à superiore ad defendendam sententiam suam, prout hic colligunt Goffred. Hoff. num. 1. in ver. Quod cum ipse, Joan. Andr. num. 12. in ver. Intimavit, Bald. num. 4. Buttr. num. 6. Cardin. & Anch. ambo in primo notab. & Abb. num. 6. Nam etsi iudici non fiat iniuria ex eo, quod litigatores ad appellationis remedium convolverit, ut l. Et in majoribus, C. de appellat. tamen infertur ei aliquale præjudicium ex retractione sententiæ arg. l. A sententia, ff. cod. tit. Præterea interest iudicis sententiam suam tueri, quia obisset ei, si deprehenderetur iniquo animo pronunciasse, c. Hoc etiam 11. quest. 6. nam litem fecisset suam, & condemnaretur in veram æstimationem. l. Si filius familias, ff. De iudic. l. 2. Cod. De pœn. iudic. qui male iudic. Quod si per imperitiam, in quantum superiori æquum, & bonum videretur, ut inflit. de obligat. que ex delict. nascunt. in princ. l. ult. ff. De var. & extraord. cogn. Sin autem per sordes, vel per gratiam iniquè iudicasset, suspensus esset per mentem ab officii executione, in æstimatione litis nihilominus condemnandus, ut in c. Eterni, §. Si quis de sentent. & re iudic. lib. 6. Ob quas rationes repellendus non est iudex, qui spontè se offerret ad instruendum superiorem super processu, & sententiam suam defendere niteretur. Dixi, qui spontè se offerret, quia regulariter iudex non est citandus, cum ex revocatione sententiæ non inferatur ei directum & notabile præjudicium, c. Venerabilibus in princ. de sentent. excommuni. lib. 6. & notat Innocen. in c. In nostra de procurat. & in c. De cetero de transact. Jo. Andr. & omnes hic teste Felin. nu. 3. Cæterum hoc declaratur verum esse, si iudex processerit per inquisitionem, & ad instantiam partis, ut in d. cap. Venerabilibus, & est communis opinio, ut testatur Felin. hic num. 4. vers. Sed non est recedendum, quidquid contra scripserit Salic. in l. fin. in fine, Cod. Si reus, vel accus. mort. fuer. Cuius motivis breviter respondet Felin. d. num. 4. Secus autem est, si iudex processerit ex officio, quia debet citari, ut sententiam suam defendat; tum quia tenet locum partis; tum etiam quia sua interest, ne postea puniatur, si compariatur processu iniquo animo, vel per imperitiam, ut probatur in eod. c. Venerabilibus, secundum Abb. hic num. 6. & Felin. num. 4. & notat gloil. in cap. Cum specialis in ver. Corams superiore infra de appel. Alias quinque declarationes ad prædictam regulam, quod iudex non sit citandus, ponit idem Felin. a n. 5. vers. Secunda declaratio usque ad n. 10.

Secundò, nota duas causas inefficientes rescriptum ad lites. Altera est, cum impetratur super restitutione beneficii, & impetrans non exprinit se per sententiam fuisse eodem beneficio privatum. Altera, cum excommunicatus impetrat facta mentione excommunicationis. Tres rationes hujus subreptionis assignat gloil. in ver. Excommunicationis. Prima est, quia tacuit processum iudicis, c. Inter de re iudic. Secunda, quia tacuit vitium suum; quod si expressisset, nullas litteras obtinuerit, cum ei interdicitur agere, c. Intelleximus de iudic. c. Pra de except. lib. 6. secundum Innoc. n. 2. in cod. ver. Tertia, quia ingessit se communicationis fidelium, propter quod puniendus est, c. Illud, §. Illud autem de Cler. excomm. minist. & c. Placuit 11. qu. 3. Et hinc collige duas exceptiones, que admittuntur contra agentem possessioni recuperandæ, videlicet sententiam privationis, & excommunic. secundum Ant. de Burr. n. 4. & 5.

Tertiò nota ibi, *Causam*, in rescripto super restitutione beneficii non solum esse exprimendam sententiam privationis, & excommunicationis, sed etiam ipsius sententiæ causam. Non enim, ut inquit Innoc. num. 1. in ver. Sine causa, sufficit factum narrare, ut expoliationem, nisi quis narret causam facti, quæ si expressa fuisset, Papa verisimiliter litteras non concessisset, ut hic, & in l. 3. Cod. De adop. Idem notat gloil. 1. dicens non sufficere in litteris Papæ teriem facti narrare, nisi causa facti adjiciatur, arg. c. Occidit 23. qu. ult. & c. Cum causa infra de restit. cum aliis in gloil. allegatis, & consentit Joan. Andr. num. 7. in ver. Admonitionis, & Cardin. n. 2. in 6. notab. Quod procedit etiamsi causa verè non subit. Nam nihilominus fieri debet mentio de illa, quam præterit visitator: præsumitur enim quis dotosè se. item negotii tacere, si mentionem non faciat de causa, quam iudex præterit, c. Super eo de cohabit. Cleric. & mulier. per Innoc. hic num. 2. in ver. Juribus

- 9 ribus carere, & Host. nu. 4. *vers. Item nota, quod non sufficit, & Card. n. 5. in 3. opposit.* ad eum etiam de pluribus causis facienda sit mentio, si plures sint; aliàs non valeret absolutio, ut hic, & in c. *Ex parte infra de offic. ordin.* & in c. *Cum pro causa de sent. excommun.* secundum Goffred. hic
- 10 & Host. num. 3. in *vers. Sua causa, Roman. cons. 272. Commissio impetrata, in fine.* Quinimò secundum Innocentium exprimensus est etiam modus facti, quando modus causam dandi, vel negandi præstaret, l. *Ut responsum, C. De transact.* Nam aliter Princeps rescriberet, si actum efferet per viam accusationis, aliter si per viam inquisitionis, argum. c. *In primis 2. qu. 1. c. Qualiter, il 2. de accusat. & c. Licet de Simon.* Itaque rescriptum non valet, cum processus supprimitur, c. *Inter Monasterium de sentent. & re judic.* secundum Host. hic num. 4. *vers. Item nota quod non valet.* Et ex prædictis colligitur notabilem theoreticam, videlicet rescriptum reddi subreptitum non solum tacendo id, quod est factum, sed etiam tacendo quomodo, & ex qua causa sit factum; omisso enim modi, & formæ viciat dispositionem, ut l. *Qui Roma, §. Flavius Hermes, ff. de verbor. obligat. & c. Pisanis de restit. spoliat.* Rationem assignant Roman. & Felin. ubi supra, quia ex ea generalitate, quæ obscuritatem parit, potest Princeps facili circumveniri, l. *fin. ad fin. ibi: Falso sermone se jactat, C. de dot. promiss.*
- 14 Quartò nota ibi, *Duxerit amovendos*, generalem visitatorem posse Clericos beneficiis privare propter eorum graves, & manifestos excessus, juxta textum in c. *Inventum 16. q. 7.* prout hic notant Petr. Egidius, & Abb. Anriq. num. 2. Bald. num. 3. in 2. notab. Petr. de Anciar. nu. 2. in 2. notab. Anton. de Butr. in 1. notab. dicens Visitatores generales datos generaliter in Ecclesiis civitatis & diocesis habere potestatem procedendi in Inquisitores usque ad sententiam privationis à beneficio; & sequitur Abbas Siculus, dicens Visitatorem datum ad corrigendum posse privare beneficiis, & Felin. num. 2. Idem firmat Feder. de Sen. cons. 55. *Per Visitatores*, & idem Feder. cons. 145. *Joannes Episcopus in tertia col. n. 2.* ubi amplius tenet Visitatores posse deponere causa subsistente. Quòd etiam tenent hic Jo. Andr. & Collectar. prout illos refert Bald. n. 6. circa finem. Quòd intelligunt Petr. Egidius, & Abb. dummodò Visitator sit datus à Papa, prout hic datus fuerat, ut probatur circa princip. ibi, *Commissus*: aliàs secus, ut in c. *In singulis de statu Monach.* & consentiunt alii præallegati. Item hoc intelligit Felin. *dist. n. 2.* dummodò visitator hoc faciat præmissa citatione, & legitimis exceptionibus discussis. Et ita intelligit Federicus *locis citatis*.
- Movetur omnes, quia nomine visitationis continetur correctio: propterea enim instituitur visitatio, ut corrigantur, qui fuerint corrigendi, arg. c. *Ea qua, vers. Et tam in spiritualibus, & vers. Si verò Abbates infra de statu Monachor.* Nec possent forsan corrigi, nisi à beneficio amoverentur. Unde consequens est, ut visitator possit Clericos à beneficio removere etiam quos visitando reperit criminosos, ut hic, & in c. *Ex litteris de excess. Pralat. in c. Ad petitionem de accus. in c. Cum I. & A. de re judic. & in c. 1. de off. Vicar. lib. 6.* Non obstat text. in c. 1. *de tempor. ordin.* quia loquitur in occultis criminibus; text. autem noster in manifestis, ut patet ibi, *Et manifestos*, secundum Joan. Andr. & Butr. n. 8.
- 15 Sed tu adverte, quia et si plerique ex DD. præallegatis simpliciter dicant generalem Visitatorem datum à Papa posse Clericos criminosos à beneficiis amovere; tamen hæc conclusio procedit tantum in duobus casibus.
- Primus est, cum visitator hoc habet in facultatibus. Quod non obscure sentit Host. hic num. 2. in *ver. Amovendos*, dum dicit generales visitatores non posse à beneficiis amovere, nisi sint delegati, id est, nisi hoc habeant ex literis delegationis; & ita intelligit text. in d. c. *Cum I. & A. de sentent. & re judic. & in cap. Qualiter, il 2. de accusat.* prout illum declarat Cardin. hic num. 5. in *prima oppositione*. Idem tenet Feder. de Sen. d. cons. 145. ubi tandem concludit cum Lapo, visitatorem simpliciter datum non posse deponere, nisi in suo mandato dicatur, *Inquiras, & corrigas*. Et consentit Imola in *Clem. Attendentes in 6. col. de statu Monachor.* & Felin. hic num. 2. Confert quod notat Joan. Andr. in c. 1. *de homicid. lib. 6.* dum dicit delegatum non posse aliquem privare beneficio, nisi hoc exprimat
- commissio ei facta, sicut fuit expressum in c. *Quia diversitatem de concess. præben. & in c. Cum dilecti de accusat.* & sequitur Cardin. post Paul. in *Clem. Attendentes, §. Visitatores num. 4. in 6. questione, vers. sic. Oppono ad hoc, & vers. sic. Et ex hoc non expedit respondere de statu Monach.* Et in hoc primo casu intelligo hanc decretalem supponendum est enim Abbatem S. Stephani in sua commissione habuisse hanc facultatem amovendi Clericos à beneficiis ob eorum graves, & manifestos excessus. Neque dicas hunc intellectum esse divinarium, cum de hac facultate nulla habeatur mentio in litera: observandum est enim de potestate Abbatis hic non fuisse dubitatum, sed tantummodò de subreptione literarum, eò quòd impetrans non fecisset mentionem de causa amotionis, & excommunicationis. Unde in reliquis supponendum est Abbatem fuisse legitima potestate sustulturn; alioquin à beneficio amovere non potuisset, ut bene considerat Card. n. 5. *vers. Et vult hæc solutio*, ubi ait: *Iste Abbas erat etiam delegatus, seu datus iudex, seu Inquisitor super hoc; & hæc vera solutio, sed divinat. Verum dic, quod hic non disputatur de potestate Visitatoris, sed presupponitur, quod habebat. Quando autem non est sibi tributa specialis potestas, comparari potest officiali Episcopi, qui etiam non amovet à beneficio, c. 2. de off. Vic. lib. 6.* Hæc ille. Et ita etiam potest intelli text. in c. *fin. infra de statu Monach.* Idcirco enim Visitatores illi privare possunt beneficiis non exemptos, quia clarè ibi hoc reperitur eis commissum.
- Secundus casus, in quo Visitator potest Clericos beneficiis privare, est, cum simul est visitator, & iudex; cum enim eo casu duplicem habeat potestatem, videlicet visitatoris, & iudicis; dum privat Clericum beneficio, censetur uti ea potestate, per quam actus sustinetur, & sic iudicis, arg. l. 2. §. 1. *vers. Perinde, ff. de judic.* & fuit theoretica Bald. in l. *Non codicillum num. 7. Cod. de testam.* ut scripsi plenius in c. *Cum tempore num. 35. 38. & 39. & seqq. infra de arbit.* Et in proposito tenet Butr. hic num. 8. ubi dicit visitatorem non iudicem, quamvis generaliter datum à Papa, non posse deponere; secus si sit Visitator, & iudex delegatus. Itaque si Visitator sit etiam iudex delegatus, potest procedere ad sententiam privationis: intellige, si hoc habeat in commissione. Atque ita hic casus coincidit cum primo. Sin autem sit ordinarius; tunc absolute potest, servatis tamen servandis, amovere Clericos à beneficio, etiam in visitatione, & actus sustinetur in radice ordinaria jurisdictionis, licet non debeat, cum teneatur visitationem celeriter absolovere, ut dicam infra num. 36. Sed extra hos duos casus constituenda est regula in 18 contrarium, videlicet generalem visitatorem non posse quemquam à beneficio amovere. Quoi tenent hic Innoc. num. 1. Host. nu. 2. Joan. Andr. num. 5. omnes in *ver. Amovendos*, Bald. num. 6. dicens cum Innocentio generales Visitatores posse inquirere, & referre, sed non privare; allegat simile in l. *fin. ff. de off. Præf. vigil. & l. Solet, ff. de off. Procons.* Idem firmant Lap. Feder. de Sen. Card. Imol. & Felin. *supracitati num. 14.* latè idem Card. post Paul. de Eleazar. in *Clem. Attendentes, §. Visitatores n. 4. in 6. qu. de statu Monachor.* ubi tandem concludit pro hac parte.
- Fundatur principaliter hæc opinio secundum omnes in 19 *cap. In singulis, §. Ordinantur, vers. Ita quòd si rectorem de statu Monachor.* ubi est expressum visitatores non posse penitus ab administratione amovere, sed debere Episcopo denuntiare, ut amoveat. Nec refert, quòd ille text. non procedat in Visitatoribus datis à Papa, sed ab aliis dumtaxat, ut hic sciunt Petr. Egid. & Abb. *supracitati num. 14.* Quoniam hæc differentia non probatur jure, ut inquit Cardin. hic num. 5. *vers. Sed hæc diversitas inter datum à Papa.* Quinimò si bene advertatur, ille textus loquitur in Visitatore Apostolica auctoritate delegato, ut indicat litera ibi *Vice nostra studeant visitare*, ubi gloss. exponit verba illa, *Vice nostra*, id est tamquam delegati auctoritate illius constitutionis, & Host. num. 1. in *cod. ver. Tamquam delegati à nobis*.
- Deinde fundatur hæc opinio, quia privatio beneficii 20 est pœna ordinaria, quæ non imponitur, nisi pro gravissimo crimine, prævia citatione in iudicio ordinario, & legitimis exceptionibus discussis, c. *Inventum 16. quest. 7.* & ibi Hugo, Archid. & Bellam. omnes in *ver. Severitate, c. Sat. s. per versus, & ibi gl. m. 56. dist. & notat hic Felin. nu. 2.*

- num. 2. ad eum privatus à iudice non servante ordinem iudiciarium possit petere restitutionem tanquam spoliatus, *cap. Ad petitionem*, ibi. *Et si restituendus foret propter iudicium ordinem non servatum, infra de accusat. & c. In primis* 2. q. 1. At Visitator non iudex non potest in visitatione cognoscere causas ordinarias, & requirentes judicialem indaginem, ut dicam plenissimè in quaestione sequenti à num. 25. usque in finem. Ergo nec potest intelligere hanc pœnam privationis beneficii. Nec refragatur ratio Petri de Sampione, Aegidii Cremonensis, & Abbatis Antiqui, quod Visitator datus à Papa sit datus ad corrigendum, & fortè visitatus non possit corrigi, nisi amoveatur à beneficio. Quoniam hinc non sequitur, ut visitator possit excedere limites visitationis, & correctionis. quæ sit ad pœnitentiam, & extra formam iudicii, ut dicam infra num. 28. & 40. usque in finem. Et visitatum alioquin incorrigibilem poterit ab administratione beneficii amovere, seu à beneficio ad tempus suspendere, sed non privare titulo, seu à beneficio deponere, ut in simili notat glossa in *d. cap. Ad petitionem in ver. Modus probandi in fin.* Suspendio enim huiusmodi fieri potest etiam extrajudicialiter, & ob crimen occultum, ut hodie sancitum est decreto Conc. Tridentini in *c. 1. sess. 14.* ut scripsi plenius in *c. Ex tenore*, & in *c. Ad aures infra de tempor. ordinat.* Non obstat, quod verbum, *Correctionis*, etiam depositionem contineat, arg. *c. Contumaces* 50. dist. & notat glossa 1. in *c. Quarenti de verbor. signif.* & Card. in *d. Clement. Attendentes*, §. *Visitatores* in 6. qu. post princ. de statu Monach. Siquidem hoc procedit, si subjecta materia hoc suadeat; aliàs secus, ut patebit ex dicendis infra num. 28. Vel secundum Hugonem verba illa, *Peregrina eis communitio tribuatur*, non intelliguntur per amotionem ob officio, & beneficio, sed per suspensionem, ut notatur in *d. c. Contumaces in gloss. in ver. Neglexerint*.
- 25 Et hinc fortè colligi potest notabilis limitatio ad regulam superius propositam; ut scilicet contra contumaces, maximè si sint notorii, possit Visitator procedere etiam ad pœnam privationis, cum eo casu non sit opus procedere servata tela iudiciaria. Ita singulariter post Lap. notat Card. loco proxime citato per *d. c. Contumaces*, *c. Si quis* 81. dist. *c. Eleutherius* 18. q. 2. *c. Sciendum* 8. q. 1. *c. Si quis tumidus*, 15. q. 7. & *c. Si apud* 23. q. 5.
- 26 QUÆRO, an Episcopus visitans Ecclesias exemptas, vel nullius diœcesis, in vim Conc. Trid. *c. 8. sess. 7.* & *cap. 9. sess. 24.* possit processus judicialiter conficere, causasque ordinarias cognoscere, ac diffinire. Videtur respondendum non posse. Nam visitationum omnium præcipuus scopus est sacram, orthodoxamque doctrinam expulsis hæresibus inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, & populum cohortationibus ad religionem, patientiam, innocentiamque accendere, *c. 1. §. Florentinum* 85. dist. *c. Placuit* 11. qu. 1. *c. In singulis*, & *c. fin. de statu Monach. c. Romana*, §. *Sanè de cens. in 6.* & habetur disertis verbis in *cap. 3. sess. 24. Conc. Trid. §. Visitatorum autem*. Hæc autem non strepitu judiciali, sed paternis admonitionibus, & extrajudiciali correctione potius perficiuntur, ut in *c. 1. sess. 13.*
- 28 Visitatio enim, & correctio fit ad pœnitentiam, & extra formam iudicii, arg. *c. Si homo* 27. qu. 1. & *c. Cum beatus*, 45. dist. & notat gl. in *c. Ad nostram in ver. Minus infr. de appell.* Quam sequuntur ibi Tancred. & Vinc. Host. in fin. Anchar. n. 4. Abb. n. 7. & alii communiter. Idem dixit Calder. *conf. 453. alias 11. vers. Nam visitatio*. Unde ex fine huiusmodi satis probatur in visitatione non esse judicialiter procedendum.
- 29 Secundò idem probatur, quia in his, ubi de visitatione, & morum correctione agitur, non admittitur appellatio ad effectum suspensivum, nisi modus excedatur, *c. Licet ubi gl. 1. & fin. & c. Irrefragibili de off. ordin. d. cap. Ad nostram*, ubi Innoc. & omnes not. de appell. & hodie statutum est decreto *c. 10. sess. 24.* ejusdem Conc. Sed in causis ordinariis admittitur appellatio ad utrumque effectum devolutivum, & suspensivum, juxta *c. 2. sess. 13. & c. 20. sess. 24.* etiam si in visitatione diœcesis cognoscantur, ut sapius tenuit S. Congr. Ergo dum Episcopus has causas judicialiter cognoscit, excedit modum visitationis, atque transgreditur limites sue facultatis, quia extra visitationem nullam habet jurisdictionem in locis nullius diœcesis, ut patet ex decreto *d. c. 9. sess. 24.* & sæpius fuit resolutum.

Et confirmatur, quia aut à sententiâ diffinitiva Visitatoris datur appellatio, aut non datur. Si dixeris dari appellationem, hoc est contra decretum Concilii *d. c. 10.* & jura proxime citata, quibus interdicitur appellatio in causis visitationum. Item sic nullus esset fructus visitationis, quia decreta omnia per appellationem suspenderentur. Si dixeris non dari, hoc est contra *d. c. 1. sess. 13. & d. c. 20. sess. 24.* & contra omnia jura, quæ dicunt à sententiâ diffinitiva, vel diffinitivæ vim habente posse appellari ad utrumque effectum, suspensivum, & devolutivum, *c. de appellationibus*, *c. Dilectus*, & *c. Ut devolutus de appell.* & *c. Romana eod. tit. lib. 6. cum mult. simil.* Item esset in facultate Visitatoris cognoscendo, & diffiniendo in visitatione causas ordinarias, præripere omnibus litigantibus remedium appellationis, quod ad innocentie præsidium jura instituerunt, ut in *d. c. 1. sess. 13.* & ad corrigendam iudicantium iniquitatem, vel imperitiam, ut in *l. 1. ff. de appellat.* & tamen, ut inquit Feder. de Sen. *conf. 55. Per Visitatores n. 1. vers. Sed certum est*, quomodo cumque, & quajitercumque Papa mandet per Visitatores procedi, sive simpliciter, sive de plano, & sine strepitu, & figura iudicii, sive præcisè scribat, semper legitimæ defensiones sunt salvæ, *c. Ex parte*, *il. 2. de off. deleg. Clem. Pastoralis in sine de re judic. & l. Sapè, ff. de verb. oblig.* Plurimum enim claudicare iudicium, si audiretur impugnatio, & non defensio, quæ à jure provenit naturali, & quam iudici sive Principi tollere non licet, ut in *d. Clem. Pastoralis*, & *c. Cum inter de except.* Superest igitur, ut in visitatione nullatenus possint causæ ordinariæ cognosci, & diffiniri.

Tertiò idem suadetur, quia jure communi inspecto non licebat Episcopo in loco exempto tribunal erigere, aut jurisdictionem exercere, *c. Luminoso* 18. q. 2. *c. Cum Episcopus*, ubi glossa in *ver. Non exempto de off. ordin. in 6.* Concilium verò, ut in iisdem locis Ecclesiasticam disciplinam conservaret, ac restitueret, concessit Episcopis jus visitandi tanquam Sedis Apostolicæ delegatis, juxta *d. cap. 8. sess. 7. & d. c. 9. sess. 24.* Unde reliqua jurisdictio ordinaria remanet salva inferioribus Prælati, utpotè illis non adempta decretis Concilii, *l. Præcipimus in fin. C. de appell.* Et est text. in *c. Fratres*, §. *Quod si contra* 16. q. 1. Quod si Episcopi in visitatione possent causas ordinarias diffinire, Concilium non nudum jus visitandi, sed ordinariam quoque jurisdictionem eisdem tribuisset; esset enim in eorum facultate causas omnes decidere in visitatione in fraudem privilegii exemptionis, contra text. in *c. Quanto*, ubi glossa notat in *ver. Fraudem infra de privil.*

Quartò, Episcopus debet visitationem quàm celerrimè absolvere, ne inutilibus sumptibus cuiquam gravis onerosive sit, ut statuitur in *c. 3. sess. 24.* ibi. *Studeant quàm celerrimè, debita tamen cum diligentia, visitationem ipsam absolvere*, & in Conc. Toler. *c. 4.* quod refertur in *c. Inter cetera* 10. q. 3. decernitur, ut Episcopus diœcesim visitans non amplius, quàm una die, per unamquamque basilicam remorandi licentiam habeat. Sed causas ordinarias debet Episcopus, ac iudex matura deliberatione examinare, & sententias non nimia festinatione, ac præcipitanter, ferre, *c. Cum ex literis infra de in integ. rest. Clem. Pastoralis*, §. *Verum de re jud.* & debent saltem præcedere termini substantialia, Cassad. *decis. 8. de reser. Rota dec. 1278. p. 3. divers.* Imò satis est, ut causa infra biennium à die mortæ litis terminetur, juxta *c. 20. sess. 24.* Unde ex hac contraria procedendi ratione in visitatione, atque in causis ordinariis manifestè apparet causas ordinarias non esse in visitatione cognoscendas.

Quintò, speciale est in criminibus notoriis, cum Episcopus est negligens, ut Archiepiscopus visitans Provinciam possit de his criminibus cognoscere, & pœnas ordinarias imponere, *c. Romana*, §. *Sanè, vers. Notoria vero crimina de appell. in 6.* Ergo in contrarium est jus commune, *l. Jus singulare, ff. de legib.*

Sextò, hæc opinio satis probatur in *d. §. Sanè*, ubi Prælati in visitatione jubetur ea, quæ ad ejus officium spectant abique coactione, & exactione qualibet juramenti ad emendationem per salubria monita, nunc levia, nunc aspera, juxta datam à Deo prudentiam diligenter intendere.

Septimò, idem videtur probati decreto *cap. 6. sess. 25. Concil. Trident.* ubi constituitur differentia, an Episcopus visitet capitula Ecclesiarum exempta, an verò procedat

41 dat extra visitationem. Et in visitatione quædam dicitur posse solus procedere; extra visitationem vero non nisi adhibitis duobus de capitulo. Et S. Cong. ejusdem Concil. interpres jam declaravit Episcopum in visitatione capituli posse solum crimen aliquod corrigere, & punire: non tamen pœna ordinaria, sed ea potius, quæ morum emendationem respiciat. Quod si compilato processu, formato iudicio, prout juris fuerit, contra aliquem capitularem in visitatione Episcopus procedere voluerit, servandam esse formam traditam c. 6. sess. 25. ut non solus, sed adhibitis deputatis procedat. Patet igitur idem esse in visitatione procedere, juris ordine servato, & extra visitationem causas cognoscere.

Octavo; pro hac sententia est text. expressus in c. In singulis, §. Ordinuntur infra de statu Monach. ubi Concilium generale præcipit, ut in Capitulis Provincialibus regularium deputentur religiosæ personæ, quæ singulas Abbatias ejusdem Regni; seu Provinciæ, non solum Monachorum, sed etiam Monialium, tamquam delegati autoritate illius constitutionis studeant visitare, corrigentes, & reformantes, quæ correctionis, & reformationis officio viderint indigere. Et mox subdit: Ita quod si rectores loci cognoverint ab administratione penitus amovendam, demittent Episcopo proprio, ut illum amovere procuret. Quod si non fecerint, visitatores hoc referant ad Apostolica Sedis examen. Ex quibus verbis patet Visitatores non posse beneficii privare. Nec mirum, quia causa hæc privationis est ordinaria, & iudiciale requirit indaginem, ut dictum est supra n. 20. Atque ita per text. in d. c. In singulis, firmant Innoc. Host. Jo. Andr. Burr. Card. & alii plures, quos citavi supra n. 18. Et ad hanc decretalem, & ad alia jura, quæ videntur tribuere Visitatoribus potestatem amovendi à beneficio, responde, ut dixi supra n. 16.

42. Nonò, hoc tenet Jo. Andr. inter cons. Feder. de Sen. cons. 292. col. 1. sub n. 1. ver. Ad hoc respondeo, ubi consuluit Vi-

sitatores ordinatos a Capitulo Provinciali Monachorum Ordinis S. Benedicti posse quidem visitare Monasteria Monialium habitus nigri, Sed absit, inquit, quod tribunal teneant vel iudicialiter cognoscant, est enim ipsorum officium absque iudiciorum strepitu intendere regulari disciplina, & reformationi ordinis. Quod probat etiam Jo. de Imola in c. 1. de cens. in 6. ubi ait, Visitatorem non posse procedere judicialiter per viam fori contentiosi, sed extrajudicialiter per modum fori pœnitentialis, & videtur esse ibi aperta decisio Innoc. in ver. Visitatis, ibi: Visitare intellige, etiam si vadat causa consignandi pueros in fronte, vel consecrandi Ecclesias, vel pro quocumque alio negotio communi, & c. Secus autem, si pro causis expediendis eat. Sentit ergo Innocentius, Episcopum, dum causas cognoscit, & expedit, non censeri visitare, ac propterea eidem non deberi procuratorem, & sequitur ibidem Anchar. n. 4. vers. Secus, secundum Innoc. si vadit pro causis expediendis.

Ultimò, etiam nonnulli recentiores contrarium senserint 44 in hanc sententiam videtur sæpius respondiisse S. Congreg. Conc. nam olim à Capitulo Segobicensi consulta, an, & ad quæ genera pœnarum posset Episcopus se extendere in visitatione, & ad pœnam ordinariam delicti procedere; respondit posse imponere pœnas non quidem ordinarias, sed eas tantum, quæ morum correctionem, & emendationem respiciunt. Et archidiacono Juvenacensi postulanti, 45 an Episcopus in visitatione posset causas ordinarias cognoscere; respondit causas ordinarias extra visitationem esse cognoscendas. Ac demum die 1. Februarii 1607. præcipit 46 Episcopo Tornacensi, ut in visitatione Collegiata Ecclesiæ exemptæ contineret se intra limites notissimos visitationis, itaut neque ad specialem inquisitionem descenderet, nec processus coniceret, nec sententias ferret, sed in his; quæ morum correctionem, atque emendationem respiciunt, sine iudicii strepitu decerneret.

DE CONSUE TUDINE.

Gregorius in registro.

C A P U T I.

Consuetudines, quæ Ecclesiis gravamen inducere dignoscuntur, nostra nos decet consideratione remittere.

S U M M A R I U M.

- 1 Consuetudo inferens gravamen Ecclesiis, seu eis onerosa non tenet, & n. 3.
- 2 Et de facto revocari debet, n. 4.
- 4 Remittere verbum quid importet.
- 5 Consuetudo ut sit servanda, debet esse rationabilis, & Religioni conveniens.
- 6 Consuetudo Ecclesiæ præjudicialis ratione caret, & num. 33.
- 7 Statutum inferens gravamen Ecclesiis non valet, etiam si sit legatum de latere, n. 9.
- 8 Consuetudo, & statutum non differunt, nisi sicut tacitum, & expressum.
- 10 Consuetudo ut dicatur Ecclesiis onerosa, non sufficit quantumcumque præjudicium, sed requiritur magnam.
- 11 Quod iudicis arbitrio relinquatur. Et quid post Bullam Urb. VIII. n. 21. & seqq.
- 12 Lesio enormis, vel magna iudicatur iudicis arbitrio.
- 13 Ecclesia tenetur tolerare incommoda non multum lædenda propter consuetudinis auctoritatem.
- 14 A consuetudine sine magna causa non est recedendum.
- 15 Minima, seu modica in remediis ordinariis attenduntur.
- 16 Fallit propter auctoritatem consuetudinis.
- 17 Consuetudo, qua Parochus tenetur suis parochianis in Paschate dare Agnum Paschalem, vel pastum, aut certa die candelas de cera alba, an valeat, & n. 18.

- 19 Et quid in consuetudine, qua Plebanus dare debet cuiuslibet parochianorum certas libras carnis porcine ante solutionem decimarum.
- 22 Modica præjudicia non magnoperè curat lex.
- 23 Fallit, si dispositio concepta sit verbis universalibus, & num. seqq.
- 24 Verba universalis comprehendunt etiam minima.
- 25 Constitutio loquens per verba universalis, & geminata non recipit interpretationem restrictivam a jure communi.
- 26 Consuetudo gravans Clericos, eorumque bona patrimonialia. an sit nulla, & n. seqq. Et quid post Bullam Urbani VIII. n. 31.
- 27 Bona patrimonialia Clericorum an gaudeant privilegio honorum Ecclesiæ.
- 28 Præscriptio in bonis patrimonialibus Clericorum de jure communi currit sicut in bonis laicalibus. Et quid post Bullam Urb. VIII. & n. 3.
- 29 Consuetudo, ut Clericus testari possit de fructibus sua præbende percipiendis post ejus obitum usque ad annum, valida est.
- 30 Restitutio in integrum non datur Clerico ratione læsionis in bonis patrimonialibus, vel in redditibus Ecclesiarum ei debitæ.
- 32 Consuetudines Ecclesiis præjudiciales, per hoc cap. sublata, quæ sint, & n. seqq. usque ad n. 58. Quid si consuetudo sit inter laicos, n. 33. Et quid si præjudicet Ecclesiæ aliter, quam respectu immuni-

- munitatis, aut libertatis Ecclesiastica, num. 34.
 Et quid in consuetudine interpretativa, n. 35.
 Et quid in consuetudine inductiva decem, vel viginti annorum, n. 37. & 42.
 Et quid in centenaria, n. 40.
 Et quid in quadragenaria, n. 41.
 Et quid in immemorabili, n. 48.
 Et quid si cum immemorabili concurrat fama privilegii num. 52.
- 33 Consuetudo multum gravans Ecclesiam est nutritiva peccati, & imperscriptibilis.
 35 Consuetudo interpretativa non censetur sublata per statutum tollens consuetudinem.
 36 Consuetudo interpretativa favorabilior est, quam inductiva, & sufficit probare observantiam sine prescriptione.
 37 Consuetudo minoris temporis, quam annorum 40. contra Ecclesiam non procedit, & n. 42.
 38 Et quid si consuetudo non sit specialiter contra Ecclesiam, sed generaliter contra omnes.
 39 Consuetudo laicorum non potest Clericos astringere.
 40 Centenaria consuetudo, vel prescriptio procedit etiam contra Ecclesiam Romanam, concurrentibus de jure requisitis.
 41 Consuetudo, vel prescriptio quadragenaria obtinet contra Ecclesiam, & n. 44.
 43 Nisi magnum illi afferat prejudicium.
 45 Beneplacitum Apostolicum ex cursu 30. annorum cum observantia subsequente, presumitur etiam contra Ecclesiam de jure communi.
 45 Sive fuerit reservatum, sive non.
 47 Secus post Bullam Urbani VIII.
 Negativa sufficienter probatur ex registro, in quo dispositio, de qua agitur, non reperitur descripta, ibid.
 48 Beneplacitum quamvis presumatur ex observantia 30. annorum, etiam ubi agitur de magno prejudicio, tamen ex registro probari potest non intervenisse.
 49 Immemorabilis potest Ecclesiam prejudicare, quia habet vim tituli.
 50 Contrarium.
 Declaratur, n. 52.
 51 Immemorabilis non habet vim privilegii, quando est à jure reprobata, vel quando est in materia, in qua non est verisimile, ut Papa aliquem privilegia verit.
 52 Immemorabilis consuetudo, vel prescriptio prejudicialis Ecclesie, quibus casibus tollatur per constitutionem Urbani VIII.
 53 Immemorabilis à jure reprobata non sustinetur post Bullam Urbani VIII. etiam concurrente fama privilegii Apostolici.
 54 Laicus est incapax juris conferendi etiam ex conditione in limine foundationis, vel ex immemorabili, nisi fama privilegii concurrat.
 55 Item nullo unquam tempore potest prescribere jus decimandi, nisi concurrente fama privilegii.
 56 Item nec per immemorabile acquirit jus nominandi capellanos amovibiles in Parochialibus Ecclesiis, nisi cum predicta fama.
 57 Secus post Bullam Urbani VIII.
 58 Papa officium est Ecclesiarum indemnitati consulere, & perniciosas consuetudines extirpare.
 59 Constitutio Urb. VIII. improbens, & cassans quaecumque prejudicialia Sedi Apostolica, vel jurisdictioni, immunitati, aut libertati Ecclesiastica, Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis, earumque bonis, ac juribus, per partes refertur, & n. seqq. usque in fin.
 61 Legati, & Ministri Apostolici, & feudatarii, sine speciali mandato Papae non possunt quidquam prejudiciale Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis facere, seu tollerare.
 63 Bulla Cantu Domini publicatur quotannis ad damnanda, & evitanda Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis prejudicialia, cum eorum usibus, & observantiis etiam immemorabilibus, & n. 74.
 65 Constitutionibus Apostolicis ad tollenda Ecclesiis prejudicialia, obijci non potest, quod non sint publicatae, vel usu receptae.
 66 Libri continentes opiniones damnatas, vel minus legitimas Bullarum interpretationes, etiam permissu Legatorum editi, non sunt attendendi.
- 67 Molestia Legatis, & Nunciis illata indenezando ingressum in Provinciam, vel eorum facultates impediendo, ac eos expellendo, damnantur.
 68 Collecta Ecclesiae ac personis Ecclesiasticis, earumque bonis sine Apostolica auctoritate per laicos, vel alios imponi, & exigi non possunt, etiam à sponte dantibus.
 69 Laicorum attentata contra Ecclesias, ac personas Ecclesiasticas, etiam ab immemorabili, & cum facta privilegii, sunt ipso jure nulla.
 70 Immunitatis, & libertatis Ecclesiasticae violationes generaliter improbantur, & n. 72.
 Et ad cautelam revocantur, cum consuetudinibus etiam immemorabilibus, & cum fama privilegii, n. 74.
 71 Investiturae, pignorationes, & alia dispositiones temporales de bonis Sedis Apostolicae, vel inferiorum Ecclesiarum, prorogari, aut perpetuari non possunt.
 72 Immunitati Ecclesiasticae, & Ecclesiis, ac personis Ecclesiasticis, earumque bonis prejudicialia quaecumque sunt irrita, nec unquam fuerint convalidata, etiam ex immemorabili cum fama privilegii, scientia, & permissione Romanorum Pontificum.
 74 Et ad cautelam revocantur.
 75 Et Ecclesia in integrum restituntur.
 76 Enuntiatio juris patronatus, & quadam alia per injuriam ministrorum in expeditionibus literarum inserta, declarantur erronea, & n. seq.
 77 Principes privilegia impetrantes obligantur ex stylo ad tuendam immunitatem Ecclesiasticam.
 78 Status ultimus Ecclesiarum, earumque virium non est attendendus, ubi de antecedenti contrario statu constat.
 79 Interpretatio gratiarum, & dispositionum Apostolicarum in favorem superiorum Principum Regularibus, & aliis quibuscumque interdicta est sub poena excommunicationis latae sententiae.
- C**onsuetudines. Duos habet intellectus. Juxta primum, 1 & communem, hoc dicit: Consuetudo inferens gravamen Ecclesiis, seu eis onerosa, non tenet. Sed juxta secundum, quem Abb. dicit esse magis singularem, hoc intendit. Consuetudo inferens gravamen Ecclesiis, debet judicis officio tolli. Breve est, & divisionem non patitur.
- Nota primò, ex hac decretali, & numquam obliviscaris generalem regulam in favorem Ecclesiarum, secundum Abb. & Dec. in 1. not. videlicet, consuetudinem in Ecclesiarum prejudicium, & gravamen induci non posse; nam 4 verbum. Remittere, hic positum; exponitur, id est, Tollere, & non secundum eas judicare, secundum Innoc. in ver. Remittere, cui subscribitur Jo. Andr. & Card. ambo n. 2. vel radicitus extirpare. secundum Abb. Antiqui. in eod. ver. & Host. n. 8. & sic supponunt DD. hujusmodi consuetudines non de jure, sed de facto tolli, ac extirpari debere tamquam illicitas, & perniciosas corruptelas; & ita declarat explicitè Card. hic n. 2. vers. Et secundum predicta, dicens: Et quamvis per tales consuetudines non ligentur Ecclesiae, tamen quia quandoque de facto gravantur, idcirco revocari debent; ad hoc c. Mala 8. dist. & c. Bone rei 12. q. 2. & hic intellectus, quem Abb. hic in princ. fatetur esse communem, hodie reperitur canonizatus in constitutione si. mem. Urbani VIII. de qua infra nu. 59. nam in §. Nec non reliqua, de quo infra in summario num. 72. consuetudines in prejudicium Ecclesiarum declarantur esse ipso jure nullae, & quamvis postea cassentur, & revocentur, id tamen dicitur fieri ad abundantiore cautelam, & quatenus foret opus, & nihilominus illicitae, irrationabilesque declarantur in §. Et quatenus foret opus, ut patebit infra in summario n. 74.
- Pone casum in c. 1. infra de his, que fiunt à majori parte Cap. secundum Innoc. & Abb. hic in princ. vel secundum Host. num. 5. pone exemplum in c. Clericis de judic. in cap. Non minus, & in cap. Adversus de immunit. Eccles. & in c. Novit de sent. excomm. Alia quinque exempla consuetudinum Ecclesiis prejudicialium, ac reprobatarum, habes in præallegata constitutione Urbani in §. Molestias quoque, ut infra in summario n. 67. & seqq. & quatuor alia exempla 5 in

- in §. *Insuperque*, ut in *cod. sum. mario num. 76. & 77.* Ratio prædictæ regulæ, ac decisionis hujus decretalis, ea est, quia consuetudo ut sit servanda, debet esse rationabilis, & Religioni conveniens, *c. Erit autem lex 4. dist. & arg. l. Sunt persona, ff. de relig. & sumpt. funer.* nam cum illa sit jus quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex, *c. Consuetudo 1. dist. l. De quibus, ff. de legib.* sicut lex debet esse rationabilis, & Religioni convenire, ita & consuetudo; alioquin dicenda est potius corruptela; & non servari, sed magis extirpari debet, *d. cap. Mala 8. dist. & cap. fin. infra eod.* At consuetudo Ecclesiis onerosa, seu præjudicialis ratione caret, *c. 1. infra de his, quæ sunt à majori par. Cap. c. Ad audientiam, c. Cum inter nos, & venerabilis infra eod. & c. Cum causa de sent. & re judic. gl. unic. luc Host. nu. 6. & 7. & Abb. in 1. not. vers. Et si queratur de ratione, Jo. Andr. supra in rubr. nu. 10. vers. Nec obstat, & patet ex memorata Bulla Urbani in §. Nec non reliqua, & §. Et quatenus foret opus, ut infra in summario n. 72. & 74.* Item cum consuetudinis sit nutrire publicam utilitatem, quæ consistit in sacris, & sacerdotibus, *l. 1. §. 1. ff. de just. & jur.* utique si sit Ecclesiis damnosa, & Religioni, non est conveniens, & per consequens irrationabilis est, ut in effectu ratiocinatur Butr. hic nu. 2. & 6. & Abb. loco cit.
- 7 Extenditur autem regula hujus text. ut procedat etiam in statuto Episcopi, quod si inferat gravamen Ecclesiis, non valet: idem enim est effectus consuetudinis, & statuti; & utrinque procedit ab eadem causa efficiente, nec differunt, nisi sicut tacitum, & expressum; quia consuetudo causatur à consensu tacito, constitutio ab expresso, ut *l. De quibus, ff. de legib. & ita post Gossied. luc firmant Goss. in fin. Card. n. 1. Anchar. eod. nu. vers. Quid in constitutione, & Abb. in 1. not. ab. vers. Per quod arguo, & idem Host. in c. Quæ in Ecclesiis n. 4. supra de constit. Quomodo hoc vendicari sibi locum etiam in statutis Legati de latere, ut patet in eadem Constitutione Urb. VIII. §. *Nihilominus*, qua declarantur irrita, & ad cautelam revocantur quæcumque Ecclesiis præjudicialia, à legatis, & aliis ibi expressis emanata etiam per viam declarationis, vel constitutionis, ut patebit infra in summario n. 64. & vide quod legitur, & notatur in c. *Dilectus infra de off. legat.**
- 10 Cæterum cum hæc decretalis reprobet consuetudinem, quæ inferat gravamen Ecclesiis, ambigui juris est, de quo gravamine hoc sit intelligendum. Nam Bellam. hic in 2. q. fateretur se de hoc semper hæsitasse, & audivisse dubitari etiam per majores, nec se vidisse hoc à quoquam clarè decisum: nimis enim generalis est regula, quam tradit hæc decretalis; & patet, quia omnes consuetudines præjudicantes Ecclesiis etiam approbate in jure ipsis Ecclesiis gravamen inducunt. Doctores tamen conveniunt in restringenda generalitate hujus regulæ, licet non eadem verborum formula utantur. Nam gloss. hic in princ. & Jo. Andr. num. 2. intelligunt textum de consuetudine, quæ multum lædit Ecclesiam. Host. num. 5. explicat verbum, *Gravamen*, scilicet enorme, & onerosum, *Collectar. num. 3. & Abb. num. 5.* requirunt magnum, Bellam. 4. q. 2. magnum, & notabile, Cardin. in 2. opposit. quod gravat immodicè, Abb. in 1. not. non modicum, & cons. 72. *In negotio numer. 3. lib. 1.* ait, non quamlibet consuetudinem contra Ecclesiam esse nullam, sed illam, quæ magnum præjudicium avertit, & nulla ratione fulcitur: & Decius hic in 1. not. restringit textum ad consuetudinem multum gravantem.
- 11 Placet tamen opinio Bellam. loco citato, videlicet in gravaminibus determinatis a jure, & in his, quæ sunt consimilia determinatis, standum esse juris dispositioni; in aliis verò, quamvis gravamen debeat esse magnum, seu notabile, secundum Doctores, tamen hoc iudicis arbitrio dijudicandum relinquitur, arg. *c. In causis infra de off. delegat.* secundum Bellam. Sic læsio enormis, vel magna iudicatur iudicis arbitrio, ut patet ex cumulatis à Menochio de arbit. iudic. lib. 2. centur. 1. cas. 72. n. 5. & cas. 74. n. 4.
- 13 Tenetur ergo Ecclesia propter auctoritatem, consuetudinis tolerare incommoda non multum lædentia, prout est casus hic, juncta gloss. secundum Cardin. in 2. opposit. Neque enim à consuetudine est recedendum sine magna causa, *l. In rebus, ff. de constit. Princ. c. Cum consuetudinis infra eod.* Et quamvis in remediis ordinariis curetur etiam
- de modo, *c. ult. 14. q. ult. c. Si proponente de rescript. Card. sup. in proem. in ver. Volentes in 2.* tamen hoc fallit propter consuetudinis auctoritatem, ut hic per eundem Card. in 2. opposit.
- Et ex hoc solvitur quæstio de consuetudine, quæ alicubi viget, ut Parochialium Ecclesiarum Rectores teneantur suis Parochianis in Paschate dare agnum Paschalem, vel paschum, vel quid simile: nam secundum Card. hic præpò finem, si quod traditur est tale, ut inde Ecclesia multum graveetur, non valet consuetudo; aliàs secus, per præd. & arg. *c. Cum Apostolus infra de cens.*
- Ex hoc etiam intert Feder. de Sen. cons. 155. incip. *Quæro an laici*, ut valeat consuetudo, quod Presbyter debeat certa die dare Parochianis candelas de cera alba, quia consuetudo hujusmodi est modicum præjudicialis; & sequitur Dec. hic. n. 2.
- Sed è converso non videtur subsistere consuetudo, quæ dicebatur vigere in Castro Corsiani, quod Plebanus cuilibet Parochianorum dare deberet certas libras carnis porcine ante solutionem decimarum, quia multum gravat Ecclesiam, ut hic per Abb. n. 2.
- Porrò supradicta distinctio inter magnum, & modicum præjudicium procedit de plano in terminis juris communis. Verum post constitutionem Urbanam, de qua infra num. 59. non videtur transire absque difficultate, quia Pontifex dum reprobat consuetudines Ecclesiæ præjudiciales, utitur verbis universalibus, ac geminatis, ut patet in §. *Nihilominus*, ubi irrita esse declarat omnia, & singula Ecclesiis quomodolibet præjudicialia, & quibusvis, & ex quavis causa, quandocumque, qualitercumque, & quomodocumque emanata, ut infra in summario num. 64. & in §. *Nec non reliqua n. 72.* ibi, *Omnia quæcumque, & qualiæcumque Ecclesiis, & c. quomodolibet præjudicialia.* Quæ quidem verba videntur comprehendere quodcumque præjudicium cujuscumque sit qualitatis, ex notatis per gl. inc. *Ut circa in ver. Omnia, & singula de elect. lib. 6.* & per Jasonem in *l. Titia, §. fin. num. 3. ff. de verbor. obligat.* Nec refert, quod de his, quæ sunt modici præjudicii, non magnoperè curet lex, ut pluribus exemplis fusè probat Cravetta consil. 182. *Videtur numer. 15.* Quoniam hoc non procedit ubi verba sunt universalialia. Tunc enim etiam minima veniunt in dispositione, ut plenè per eundem Cravett. cons. 194. *ver. Transactionis, col. antepen. vers. Secundo, & Tertio, & cons. 229. Jafredus n. 12. vers. Octavo considero.* Et quamvis constitutio aliàs non esse intelligenda de quolibet præjudicio, sed de gravi, & magno dumtaxat, ut sic reciperet restrictionem, & interpretationem passivam à jure communi, ad *l. 2. c. De noxal.* tamen secus dicendum videtur hoc casu propter verba universalialia, & geminata, quæ impediunt constitutionem recipere interpretationem restrictivam, ut voluit Satic. in *dist. l. 2.* quem refert, & sequitur Alex. cons. 118. *In causa num. 5. vers. Et tanto magis lib. 5. & cons. 35. Viso themate nu. 8. & 9. lib. 9.* latissimè Cravetta in *præcit. cons. 194. per tot.* Tamen hæc de re Sanctissimus esset consulendus, cum interpretatio hujus Bullæ sit cuilibet interdita, & ante declarationem Apostolicam sine ulla distinctione ad litteram sit intelligenda, ut inf. in summ. n. 79.
- Uterius QUÆRITUR, an dispositio hujus decretalis improbens consuetudines Ecclesiis onerosas vendicet sibi locum in Clericis, eorumque bonis patrimonialibus.
- Opinionem affirmativam videtur sequi Host. hic n. 5. & Jo. Andr. n. 1. nam super *ver. Ecclesiis*, addunt, Idem in Clericis, per *c. Clericis infra de judic.* & ex hoc inferunt Ant. de Butr. n. 5. Jo. de Imol. n. 1. & Jo. de Anan. n. 2. ut non valet consuetudo gravans bona patrimonialia Clericorum, cum hæc gaudeant eodem privilegio, quo gaudent res Ecclesiarum, ut notat gl. in *c. Ex literis in ver. obligata infra de pignor. ita ut propterea sicut res Ecclesiæ à laicis collectari non possunt, ita nec bona patrimonialia Clericorum, secundum eos.*
- Sed contrariam opinionem amplectitur Abb. hic. nu. 3. *vers. Sed tu adverte*; non enim subsistit fundamentum, quod bona Clericorum fruantur eodem privilegio, quo res Ecclesiarum; imò contrariam regulam firmat idemmet Butr. in *c. Si diligenti de præscript.* ubi asserit eodem privilegio Clericorum bona regulariter non potiri, nisi in casibus in jure expressis, licet quoad collectas eodem privilegio gaudeant, quia hic casus est expressus in jure, ut *c. fin. de*

- de vit. & honestat. Cleric. & fatetur Abb. hic d. num. 3. ver-
 28 sic. Fatcor tamen. Unde ipse putat hoc cap. non extendi
 ad bona patrimonialia Clericorum, tum ob regulam su-
 præscriptam, tum quia videmus hujusmodi bona non frui
 privilegio rerum Ecclesiasticorum quoad præscriptionem:
 nam contra Ecclesiam non currit præscriptio, nisi quadra-
 genaria, ut in c. De quarta infra de præscript. & in Auth.
 Quas actiones, Cod. De sacros. Eccles. at contra bona pa-
 trimonialia Clericorum currit præscriptio, sicut in bonis
 laicalibus, ut notat gloss. 1. in c. Possessiones, 16. quest. 4.
 29 Tum ex doctrina Joan. Andr. in reg. Nemo potest lib. 6. in
 Mercur. ubi pluribus firmat valere consuetudinem, ut Ca-
 nonicus possit testari de fructibus suæ præbendæ percipiendis
 post ejus obitum usque ad annum. Et dicit non obsta-
 re hoc capitulum; quia in casu questionis ab eo formatae
 non præjudicatur Ecclesiae, ut hic, sed successori in præ-
 benda: & sic apertè sentit Joan. Andr. valere consuetudi-
 30 nem inferentem gravamen nedum bonis Clericorum pa-
 trimonialibus, sed etiam redditibus, qui eis debentur oc-
 casione Ecclesiae: Tum denique quia non ita iudicis offi-
 cio succurritur bonis Clericorum, sicut bonis Ecclesiarum;
 idèoque Clericus in bonis patrimonialibus non petit resti-
 tutionem in integrum ratione lationis, nec in Ecclesiarum
 redditibus ei debitis, prout sentit gloss. in Clem. in ver.
 Ecclesia de in integrum restit. & tenet Speculator. in tit. de
 restit. in integrum, §. Qualiter nu. 7. vers. Sed numquid Cle-
 ricus. Non obstat d. c. Clericis de judic. quoniam, ut respon-
 det Abbas, ille textus non reprobatur consuetudinem, nisi re-
 spectu privilegii ipsis Clericis tributi in favorem totius or-
 dinis Clericalis; & ita etiam secundum eum intelligi de-
 bent Host. & Jo. Andr. loc. cit. quia loquuntur de Clericis
 31 ipsis, non autem de eorum bonis patrimonialibus.
 Tu dicas primam opinionem hodie reperiri approbatam
 in sapius citata constitutione Urbani VIII. in qua repro-
 bantur, & irrita decernuntur non solum consuetudines
 Ecclesiarum, sed etiam personis Ecclesiasticis, earumque ju-
 ribus, bonis, & fructibus præjudiciales, ut in §. Nec non
 reliqua, & constabit infra in Summario num. 72. & sic non
 solum Clerici, sed etiam eorum bona patrimonialia, sive
 per viam declarationis, sive extensionis, hodie proculdun-
 bio comprehenduntur in dispositione hujus decretalis. Et
 ponderandum, quia text. in ca p. Non minus de immu. Ec-
 cles. loquitur simpliciter per illa verba, De bonis Ecclesia-
 rum, & Clericorum; & tamen ex illa decretali eliciunt om-
 nes quoad immunitatem à collectis eodem privilegio poti-
 ri res Ecclesiarum, & bona patrimonialia Clericorum, ut
 ibi dixi in 6. not. Ergo fortius idem dicendum quoad dis-
 positionem hujus cap. in terminis constitutionis Urbani,
 quæ de Clericis, eorumque bonis, juribus, ac fructibus
 explicite loquitur. Similiter gloss. ult. in d. c. fin. de vitas. &
 honestat. Clericor. propter illa verba, quæ habentur ibi in
 textu, De facultatibus suis, generaliter ait, res Clericorum,
 & Ecclesiarum eodem privilegio gaudere.
 32 Ultimo QUÆRITUR, de quibus consuetudinibus
 hoc capitulum intelligatur.
 33 Excludam casus non dubios. Certum est primò tex-
 tum esse generaliter intelligendum, etiam si consuetudines
 Ecclesiarum onerosæ sint inter laicos, secundum Card.
 hic num. 2. vers. Et secundum prædicta; nam etsi regulariter
 Papa de laicis non iudicet, cap. Novit, de judic. hoc tamen
 fallit ratione peccati, ut ibi, & hic; & ex hoc dicto Card.
 singulariter notat consuetudinem inducentem Ecclesiis
 magnum gravamen, esse peccati nutritivam, & conse-
 quenter impræscriptibilem, secundum ea, quæ leg. & not.
 in c. fin. infra cod. & scripsi in c. Extirpanda, in 1. not. infra
 34 de præbend. & adde, quæ dixi sup. num. 6. Rursus certum est,
 hunc textum non restringi ad libertatem Ecclesiasticam,
 quia generaliter loquitur, & ponderat gravamen, quod in-
 fertur Ecclesiis ex consuetudine, secundum Abb. hic in 1.
 not. vers. Et pondera. Et hodie expeditum est in præcitata
 Bulla Urbani VIII. in qua reprobantur consuetudines præ-
 judiciales non modò jurisdictioni, vel immunitati, aut lib-
 35 bertati Ecclesiarum, sed generaliter Ecclesiis, personis Eccle-
 siasticis, & earum bonis, ut infra in Summario n. 72.
 Secundò manifestum videtur, ex hoc cap. sublatam non
 esse consuetudinem interpretativam, de qua in l. Si de in-
 terpretatione, ff. de leg. & in c. Cum dilectus infra eod. quia
 textus intelligi debet de consuetudine proprie sumpta, quæ

est contra jus; consuetudo autem interpretativa juri non
 adversatur, idèoque non censetur sublata per statutum tol-
 lens consuetudinem, ut consensu tenet Dec. conf. 11.
 Quoniam iudicantium n. 10. & post eum Dec. conf. 124. Post
 absolutum n. 28. lib. 3. Hujusmodi enim consuetudo inter-
 pretativa, seu juris præexistentis declarativa, favorabilior
 est, quàm consuetudo dispositiva; idèoque in ea sufficit pro-
 36 bare observantiam sine præscriptione, ut originaliter voluit
 Nicol. de Matarellis, quem refert, & sequitur Anton. de
 Butr. in c. ult. n. 47. vers. Ex his dicit Nicolaus infr. eod. Alex.
 conf. 8. Et adverte nu. 7. & seqq. lib. 2. plenè Aym. conf. 201.
 Præsupponitur nu. 11. & 12. & resolvit Rota apud Put. dec.
 283. lib. 1. & dec. 256. n. 6. & 7. p. 2. divers. quod nota etiam
 pro intellectu præcitatae constitutionis Urbani.

Tertiò, si loquamur de consuetudine inductiva, si illa sit
 37 decem, vel viginti annorum, res est extra dubium, quia
 contra Ecclesiam talis consuetudo non procedit, c. Placuit,
 §. Potest, 16. q. 3. & notat Innoc. in d. c. Cum dilectus n. 5. in
 ver. Talis infra cod. ubi ait, consuetudinem contra Eccle-
 38 siam oportere esse præscriptam, & sic non minoris tem-
 poris, quàm annorum quadraginta, & sequitur ibi Card.
 39 num. 12. in 6. quest. nisi fortè consuetudo non esset specia-
 liter contra Ecclesiam, sed generaliter contra omnes;
 quia tunc sufficerent decem anni etiam contra Ecclesiam,
 secundum Innoc. quod dicit esse notandum Cardin. ubi
 sup. sed alii contra, & benè secundum Host. ibid. num. 16.
 & Joan. Andr. n. 13. quia consuetudo laicorum non potest
 Clericos astringere, ut notat idem Joan. Andr. supra in
 rubr. num. 10. vers. Nec obstat.

Quartò, de centenaria consuetudine, vel præscriptione
 40 similiter non est ambigendum, quia procedit etiam contra
 Ecclesiam Romanam, ut in Auth. Quas actiones; Cod. de
 Sacros. Eccles. quæ est canonizata in c. Nemo, 16. q. 1. & id-
 eisdem concurrentibus de jure requisitis, hodie reperitur ex-
 pressè præservata in eadem constitutione Urbani VIII. in
 §. Non intendimus, ut infra in Summario num. 81.

His præhabitis, duo dubia supersunt examinanda. Pri-
 41 mum est, an hæc decretalis sustulerit consuetudinem qua-
 dragenariam. Secundum, an sustulerit immemorabilem.

Circa primum, pro parte affirmativa facit, quia consue-
 tudo, si sit præscripta spatio annorum quadraginta, obtinet
 etiam contra Ecclesiam, cap. Curiana infra de elect. c. Cum
 Ecclesia Sutrina, & ibi notatur de caus. possess. & propriet.
 & notat Innoc. in c. Cum dilectus num. 5. in ver. Talis infra
 eod. quem ibi sequuntur Host. num. 16. Joan. Andr. num. 13.
 Cardin. num. 12. in 6. quest. & alii communiter. Idem Jo.
 Monach. in cap. Generali num. 7. de elect. lib. 6. ubi firmat
 consuetudinem posse Ecclesiis præjudicare, si sit infra ho-
 minum memoriam, & sic annorum quadraginta.

In oppositum est veritas, quia si hoc cap. intelligeretur
 42 de consuetudine infra quadraginta annos, esset de indubi-
 tabili, contra textum in l. Habeo, ff. de Carbon. edict. Nam
 talis consuetudo nullo casu procedit contra Ecclesiam, sed
 tantum contra laicos, c. Quæ sit long. consuet. per tot. & l. 2.
 ff. de aqua pluvi. arc. & notat Innoc. Host. & Joan. Andr.
 loc. cit. & dictum est sup. num. 37. Ergo supervacaneum
 fuisset illam tollere. Nec obstat, quod consuetudo quadra-
 43 genaria procedat etiam contra Ecclesiam, ut in contrario.
 Quoniam hoc locum non habet, si Ecclesiae magnum infer-
 rat gravamen, ut hic. Hodie cessat omnis difficultas, quia
 ut patebit infra num. 80. in constitutione Urbani in §. Pre-
 sentes quoque, disertis verbis reprobatur consuetudo, &
 præscriptio Ecclesiarum præjudicialis, etiam si sit quadraginta
 annorum; & quamvis postea in §. Non intendimus, præ-
 servetur centenaria simpliciter, & immemorabilis in casu-
 bus ibidem exceptis: tamen quoad quadragenariam nulla
 sit præservatio, ut infra in Summario n. 81. & sic indistin-
 ctè remanet sublata, arg. l. Præcipimus in fin. C. de appell. &
 l. Sancimus, C. de testam.

Ex quibus etiam constat, hodie non procedere, quod ait
 Bellam. hic num. 1. videlicet hoc cap. non habere locum in
 præscriptione, quæ induci potest, etiam si sit Ecclesiarum one-
 rosa, ut in Auth. Quas actiones, Cod. de Sacrosant. Eccles.
 & in cap. 1. de præscript. lib. 6. Contrarium enim liquidò appa-
 ret ex memorata constitutione, quæ expressè loquitur
 tam de consuetudine, quàm de præscriptione. Et quam-
 44 vis fatear hoc perquam durum esse, cum jura omnia
 admittant præscriptionem quadragenariam etiam con-
 tra

- tra Ecclesiam, ut *cap. De quarta*, ibi gloss. 1. & DD. *cap. Ad aures*, & c. *Illud autem infra de prescrip. & sexcentis similibus*: tamen ita lex scripta est, *leg. Prospexi. ff. Qui, & à quib. vel certè cessat legis dirities ex his, que dixi supr. n. 6. & 33.*
- 45 Hinc etiam constat hodie non obtinere, quòd Doctores affirmant ex cursu triginta annorum cum observantia subsequuta præsumi beneplacitum Apostolicum intervenisse etiam contra Ecclesiam, Anchar. *conf. 136. In consiliis n. 2. Alexan. conf. 17. Vso instrumento num. 8. lib. 4.* & sæpiùs resolvit Rota, ut *decis. 179. num. 1. par. 2. divers. & decis. 202. num. 7. par. 7. recent. & coram Gregor. XV. decis. 52. num. 2.* ubi in alienatione bonorum Ecclesiæ triginta annos effectum sortita, & in transactione *Put. decis. 355. num. 1. lib. 1.* & in investitura Rota *decis. 407. num. 7. part. 4. recent. & in permutatione fuit decisum in causa Mediolanen. rescissionis permutationis 10. Januarii 1597. coram Cardin. Pamphilio, impressa apud Nicol. Garz. de benefic. par. 12. cap. 2. num. 185. & approbata in decis. 694. num. 5. par. 1. recent. & in unione beneficii liberi ad beneficium jurispatronatus, quæ est valde præjudicialis Ecclesiæ, censuit Rota in *recent. decis. 506. num. 2. & 3. part. 2.* Quod procedit si beneplacitum Apostolicum fuerit reservatum, seu enunciatum, si non, secundum communem opinionem, de qua testatur Felin. in c. *Albericus num. 4. de testib. & quàm multo rari probavit Rot. Put. d. decis. 355. num. 2. lib. 1. Seraphin. decis. 1042. num. 3. Rota d. decis. 506. num. 3. par. 2. & decis. 202. num. 7. part. 7. recent. & in præalleg. Mediolanen. Rescissionis permutationis.**
- 46 Id inquam constat hodie non obtinere, quandoquidem hanc beneplaciti præsumptionem improbat Urbana constitutio in his, quæ sunt Ecclesiis præjudicialia, etiam si beneplacitum fuerit reservatum, vel promissum, ut infra in *Summario num. 64.* Idque ob eam rationem, quia confirmationes, approbationes, & beneplacita Papæ, præsertim ubi agitur de præjudicio perpetuo, semper consueverunt in scriptis expediri, præcipuè per litteras Apostolicas, si sub plumbo, si in forma brevis sub annulo Piscatoris, ac proinde si in registris Apostolicis, quæ fideliter custodiuntur, non teperiantur registrata, vel non exhibeantur originalia litterarum Apostolicarum, aut transumpta juxta formam alterius Bullæ ejusdem Pontificis: inde deducitur, Romanos Pontifices nunquam præjudicialia hujusmodi approbasse, vel confirmasse, aut beneplacita desuper concessisse: ut patet in §. *Quandoque confirmationes, & in §. Minusque inde, & constabit infra in Summario num. 62. & num. 73.*
- Hic enim est optimus modus probandi negativam, ut firmat Paul. de Castro in *Aurb. Si quis in aliquo in fin. C. de edendo, & Ripa in cap. Cum Ecclesia Sutrina num. 82. de caus. possess. & propriet. Ideoque ex registro denunciationum probatur sufficienter denunciationem non fuisse factam, ut ex facto respondit Bart. *conf. 81. Martinus Fornicionis num. 2. vers. Ista autem negativa lib. 1.* Et similiter si in libro, in quo collationes consueverunt registrari, non appareat collatio, ex hoc probatur concludenter possessorem esse intrusum, seu titulum non habere, ut voluit Felin. in c. *Illud nu. 7. circa fin. vers. Et idem si forte probaretur de præsumpt. & Ripa loco citato.* Et quanvis ex lapsu temporis annorum triginta cum observantia præsumatur solemnitas, seu beneplacitum Superioris, etiam ubi agitur de magno præjudicio, secundum Joan. de Imol. in *cap. Per venit, & ibi gloss. 1. de errypt. & vendit.* Hoc tamen non impedit quin contrarium probari possit. Et probatur sufficienter eo ipso, quod beneplacitum in registro non reperitur descriptum, ut singulariter declarat Felin. in d. *cap. Illud num. 6. vers. Secundo est advertendum, & num. 7. de præsumpt. Quod est notatu dignum ad dignoscendam justitiam prædictæ constitutionis.**
- 47 Circa secundum, An hoc capitulum improbens consuetudinem Ecclesiis onerosam comprehendat immemorabilem, Ioan. Monach. in *cap. Generali num. 7. de elect. lib. 6.* tenet consuetudinem posse Ecclesiis præjudicare si sit supra hominum memoriam, quia habet vim statuti, ut *leg. Hoc jure, §. Ductus aquæ, ff. De aqua quotidiana, & astiva.* Similiter Bald. in *cap. 1. in principi. 6. col. vers. Quæro quanto tempore, qui feud. dir. poss. tenet consuetudinem, cujus initii non est memoria, validam esse, licet sit Ecclesiis onerosa. Idemque firmat Card. in Prosp. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.*
- Clem. 2. in 8. quest. de reb. Eccles. non alien. & Dec. hic num. 5.* Sed contrarium magis probatur Collectario *hic num. 3.* circa fin. ubi ait, sententiam Joan. Monach. stare non posse per ea, quæ notantur in c. *infra de his, que sunt à major. par. cap. & in c. Cum causa de re judicat.* Hæc posterior opinio reperitur hodie approbata in constitutione Urbana in §. *Nec non reliqua*, ubi generaliter declaratur irrita, & ad cautelam cassantur quæcumque præjudicialia non tantum Sedi Apostolicæ, sed etiam Ecclesiis inferioribus, & Ecclesiasticis personis, carumque bonis, & damnantur, revocanturque contrarie consuetudines etiam immemorabiles, ut patebit infra in *Summario Bullæ num. 72. & nu. 74.* Undè non obstat, quod immemorabilis habeat vim tituli, seu privilegii d. §. *Ductus aquæ*, quoniam hoc non procedit, ubi talis consuetudo est à jure reprobata, ut in casu præsentis, tunc enim nec vim privilegii, nec vim aliquam habet, ita Philipp. Franc. in *cap. 1. in 2. not. vers. Imò, tradit Holt. de consuet. lib. 6. & Put. decis. 466. num. 4. lib. 2.* quibus adde Felin. in *cap. Cum ex officio nu. 13. vers. Secundo dico de prescrip.* ubi pluribus ostendit titulum privilegii non probari ex cursu temporis immemorabilis, quando versatur in materia, in qua non est verisimile, ut Papa aliquem privilegiaverit, quin potius privilegia, quæ ad eum deviant ab honestate, præsumi falsa, vel subrepticia, ut idem dixit in *cap. 2. num. 16. vers. Stylus Curie de rescript.*
- Cæterum adverte, quia in eadem constitutione, in §. *Non intendimus.* Pontifex declarat se non intendere immemorabilem tollere, nisi in casibus, in quibus per sacros Canones, seu Concilia universalia, vel constitutiones, aut dispositiones Apostolicas illa reprobatur, seu illi derogatur, aut aliàs de jure illa non suffragatur, ut infra in *summario num. 81.* Et ita etiam limitant opinionem suam Cardinalis, & Dec. *locis citatis*, dicentes immemorabilem Episcopis per ipsum valere, nisi sit expressè reprobata in aliquo casu particulari. Quamobrem dicta constitutio, qua parte immemorabilem improbat, fortè parum, aut nihil operatur, cum possit se restringat ad terminos juris communis.
- Illud tamen admonendum est, quòd in illis casibus: in quibus immemorabilis consuetudo reperitur à jure reprobata, hodie sustineri non potest, etiam si cum ipsa concurrat fama privilegii Apostolici, cum Bulla Urbani in *præalleg. §. Nec non reliqua*, sustulerit immemorabilem etiam cum fama privilegii.
- Quamobrem etsi laicus sit incapax juris conferendi, *cap. Si quis deinceps, cap. Per laicos, & cap. Laicis 16. quest. 7.* adeo neque ex conditione adjecta in limine foundationis illud possit acquirere, ut per Lambert. *de jure patr. 1. par. quest. 9. art. 1. num. 70. 96 & 105.* neque ex immemorabili consuetudine, ut firmat Roch. de Curt. in *cap. fin. hoc tit. sect. 5. num. 44.* Lambert. *d. tract. in 3. par. lib. 2. quest. 1. art. 12.* Seraph. *decis. 1372. num. 3.* tamen de jure communi immemorabilis suffragatur, si fama privilegii concurrat, Felin. in *cap. Causam que à num. 2. de prescript. & in cap. Cum contingat num. 4. & 5. de for. compct.* P. obus ad Monachum in *cap. Nullus num. 3. de tempor. ordinat. lib. 6.* Aufver. *de potest. secular. super Ecclesias regul. 2. num. 25.* Bald. *de prescript. 1. part. 5. partis principalis quest. 7. à num. 16.* Crescent. *decis. 1. num. 2. de decim. Put. decis. 365. lib. 1.* Similiter quamvis laici sint decimarum incapaces, nec ullo tempore possint illas præscribere, d. *cap. Causam que de prescript. Rebuff. de decim. quest. 10.* tamen possunt de jure communi si cum immemorabili concurrat fama privilegii, ut resolvit Rota *decis. 315. par. 2. divers. & in recent. decis. 698. num. 2. part. 3. decis. 545. num. 1. par. 4. decis. 22. num. 14. & decis. 56. num. 1. part. 7.* Et eodem modo si jus commune spectetur, laico immemorabilis possessio suffragatur ad nominandum Capellanos amovibiles in Parochialibus Ecclesiis, quando fama privilegii concurrat, Bald. *d. quest. 7.* Anton. Gabriel. *conclus. prima de prescript. à num. 16.*
- At hæc omnia cessant post constitutionem Urbani VIII. quia in his, quæ sunt præjudicialia Ecclesiis, dicta constitutio improbat, & annullat consuetudines, & prescriptiones, etiam si sint immemorabiles, & cum præsentia fama privilegii Apostolici, idque ob eam rationem, quia cum privilegia hujusmodi consueverint in scriptis expediri, probatur negativa eo ipso, quod in Registris Apostolicis non reperiantur registrata, aut non exhibeantur originalia, vel

- transumpta: & mens Romanorum Pontificum semper fuit hujusmodi præjudiciales consuetudines nunquam approbandi, seu confirmandi, nisi de prætenfa approbatione, vel confirmatione Apostolica constiterit ex prædictis registris, aut originalibus, vel transumptis, ut in 6. *Nec non reliquis*, & patebit infra in *summario num. 73*. Hoc enim modo sufficienter probatur negativa, ut dixi supra *num. 47. & 48.*
- 58 Porro cum ad Romani Pontificis officium spectet Ecclesiarum indemnitati consulere, *cap. Que in Ecclesiarum supra de constit. cap. 3. infra de arbitr. libertatem, immunitatemque Ecclesiasticam tueri, cap. 1. de immunit. Eccles. lib. 6.* & consuetudines Ecclesiarum præjudiciales, ac perniciosas extirpare, ut ex hoc textu notant Anchar. in *prima*
- 59 *notab.* Cardin. & Decius uterque in 2. *not. ib.* Hinc providè san. mem. Urbanus VIII. constitutionem edidit die 5. Junii 1641. incipit, *Romanus Pontifex*, quam per partes singulas compendiosè hic referendam duxi, ut usui esse possit, cum sit de materia admodum gravi, & quotidie in praxi occurrente.
- 60 Dividitur ergo hæc constitutio in 8. partes. In prima narrat causam constitutionis, nempe quod aliqui Legati, & Nuntii, alique Sedis Apostolicæ ministri, Governatores, ac officiales Camerae, necnon Barones, & feudatarii præter, vel contra facultates sibi concessas aliqua Sedi Apostolicæ, aut jurisdictioni, vel immunitati, seu libertati Ecclesiasticæ Ecclesiis, ac personis Ecclesiasticis, earumque bonis, & juribus præjudicialia fecerunt, seu tolerarunt. Quodque gratiæ, & investituræ bonorum etiam jurisdictionalium ad Romanam, vel inferiores Ecclesias spectantium ad certas vitas, seu lineas factæ longiùs proponuntur, vel perpetuantur, cum tamen Legati, & alii prædicti sine speciali Papæ mandato nulla hujusmodi præjudicialia unquam tacitè, vel expressè facere potuerint, nec Romanis Pontificibus illa innotuerint, saltem cum suis
- 61 circumstantiis. Beneplacita verò Apostolica, maximè ubi agitur de præjudicio perpetuo, semper consueverint in scriptis expediri, adeo ut si in registris Apostolicis non reperiantur, aut non exhibeantur originalia, vel transumpta juxta formam alterius constitutionis ejusdem Urbani edita die 1. Junii 1635. inde deducatur Romanos Pontifices nunquam super his beneplacita concessisse. Cum præferim publicetur quotannis Bulla in die Cænæ Domini pro impugnantis, & evitandis hujusmodi præjudicialibus, quæ propterea fuerunt, ac sunt ipso jure nulla.
- 62 In secunda parte ibi, *nihilominus*, ad abundantiorè cautelam reprobatur, & damnatur, & eo ipso nulla esse declarat omnia, & singula acta, decreta, indulta, & declarationes, concordia, & pacta etiam nomine Sedis Apostolicæ inita, alienationesque officiorum, ac jurium ejusdem Sedis, Ecclesiarumve inferiorum, & quascumque alias dispositiones Romanæ, seu quibusvis aliis Ecclesiis, ac personis Ecclesiasticis, seu jurisdictioni, vel immunitati, aut libertati Ecclesiasticæ quomodolibet præjudicialia à legatis, & aliis antedictis quomodocumque emanata, etiam per viam declarationis, vel constitutionis, ac sub reservatione, vel promissione beneplaciti Apostolici etiam cum executione, & longissima observantia subsequuta, etiam intuitu supremorum Principum ex quacumque causa, etiam transactionis, vel pacis universalis,
- 63 etiam sub prætextu, quod Bullæ Apostolicæ non sint publicatæ, vel usu receptæ, aut contrario usu abrogatæ, etiam in permittendo editionem librorum, ut præfertur, præjudicialium, seu continentium opiniones damnatas, vel minùs legitimas constitutionum Apostolicarum interpretationes, vel contra disciplinam Ecclesiasticam.
- 64 In tertia parte ibi, *Molestias quoque*, damnatur, & reprobatur, & nulla esse declarat in specie præjudicialia infra scripta. Primò scilicet molestias, & impedimenta Legatis, & ministris Apostolicis per quoscumque illata in denegando ingressum in Provinciam, vel eorum facultates impediendo, ac eos expellendo. Secundò, collectas, militum hospitalitates, & alia onera super Ecclesiis, & locis piis, ac personis Ecclesiasticis, earumque bonis, seu fructibus per laicos, vel alios quoscumque sine Apostolica autoritate imposita, & exacta etiam à spontè contribuentibus. Tertiò,
- 65 molestationes, carcerationes, & attentata quæcumque à quibusvis laicis contra personas Ecclesiasticas, vel Ecclesias, vel earum bona, sive jura etiam per tempus immemorabile, etiam cum forma privilegii executioni demandata. Quarto, transgressiones Canonum, constitutionum Apostolicarum, & generalium Conciliorum in præjudicium Sedis Apostolicæ, sive jurisdictionis, vel immunitatis, aut libertatis Ecclesiasticæ, seu Ecclesiarum, earumque bonorum, seu fructuum, etiam, ut præmittitur, effectum fortitas. Quintò, prorogationes, & perpetuationes, gratiarum, & investiturarum ad certas vitas, vel tempus jam elapsum, item pignorationum, venditionum cum pacto redimendi, aliarumque dispositionum de bonis etiam feudalibus, ac juribus Sedi Apostolicæ, ac inferiorum Ecclesiarum quocumque tempore executioni demandatas.
- 66 In quarta parte ibi, *Nec non reliquis*, generaliter damnatur, & irrita esse declarat omnia quocumque, & quacumque sedi Apostolicæ, vel jurisdictioni, immunitati, aut libertati Ecclesiasticæ, seu Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis, earumque juribus, bonis, & fructibus quomodolibet præjudicialia cum omnibus inde secutis, adjiciens illa non fuisse convalidata etiam ex immemorabili tempore cum fama privilegii Apostolici, juncta etiam scientia, & permissione Romanorum Pontificum. Nec inde aliquam præsumptionem beneplaciti Apostolici, neque aliquam bonam fidem, possessionem, aut præscriptionem induci posse, nisi de approbatione appareat ex registris Apostolicis; quinimò fuisse quotannis reprobata in Bulla Cænæ Domini. Et ad cautelam illa reprobatur, & damnatur, declaraturque beneplacita Apostolica semper fuisse denegata, & quatenus opus foret, eadem præjudicialia revocat, cassat, & annullat cum consuetudinibus etiam immemorabilibus, & forma privilegii, quas illicitas, irrationabilesque declarat: Sedemque Apostolicam, & inferiores Ecclesias, ac personas Ecclesiasticas in inregrum restituit.
- 67 In quinta parte ibi, *insuperque*, quia quandoque per ministrorum incuriam in provisionibus cathedralium narratur, & admittitur præsentatio, nominatio, vel supplicatio, licèt de jure partis non constet: & quandoque nonnulla decreta in provisionibus Ecclesiarum apponi solita, narrantur per obitum expirasse, cum tamen perdurare debeant quousque fuerint adimpleta: quandoque verò in indultis, & privilegiis omittuntur litteræ, quibus impetrantes ex stylo se obligant ad tuendam immunitatem, ac libertatem Ecclesiasticam: & quandoque in expeditionibus gratiæ narrantur factæ in vim concordatorum cum Sede Apostolica initorum, quæ tamen expirarunt: declarat hujusmodi narrationes, & admissiones erroneas, ac minimè præjudiciales.
- 68 In sexta parte ibi, *statutumque ultimum*, declarat, & decernit ultimum statutum Ecclesiarum, locorum jurisdictionalium, gratiarum & concessionum, jurium Apostolicæ Sedis, & inferiorum Ecclesiarum non esse attendendum, ubi de antecedenti contrario statu, modo, vel forma præmissis constat.
- 69 In septima parte ibi, *& quatenus*, prohibet quibuscumque etiam regularibus interpretationem tam hujus constitutionis, quam gratiarum, ac dispositionum Apostolicarum in favorem supremorum Principum sub pænâ excommunicationis latæ sententiæ, ac nullitatis gerendorum, declarationemque sibi, ac successoribus reservat, & ante declarationem vult Bullam hanc ad litteram esse intelligendam.
- 70 In octava parte ibi, *presentes quoque*. Ponit clausulas executivas, & removet obstacula, derogans contrariis, & in specie regulæ de jure quæsito non tollendo, & consuetudini, sive præscriptioni etiam quadraginta annorum, & immemorabili & cum forma privilegii, cum clausula sublata, & decreto irritanti. Præservat tamen declarationes, in Romana curia factas per Rotam, vel cameram, aut alios à Papa specialiter deputatos. Item præservat centenariam præscriptionem concurrentibus de jure requisitis, & immemorabilem, nisi in casibus, in quibus per sacros Canones, seu Concilia universalia, vel constitutiones Apostolicas illa reprobatur, seu illi derogatur, aut aliàs de jure illa non suffragatur, firma tamen remanente Bulla Cænæ Domini.

DE CONSUE TUDINE.

Innocentius III. L. Vicario nostro apud Constantinopolim constituto.

CAPUT IV.

Quanto de benignitate: & infra. Pervenit ad audientiam nostram, quòd quidam simplices Sacerdotes apud Constantinopolim ea Sacramenta præsumunt fidelibus exhibere, quæ ab Apostolorum tempore fuerunt solis Pontificibus reservata, ut est Sacramentum confirmationis, quod chrismando renatos, soli debent Episcopi per manus impositionem conferre: ad excusandas excusationes in peccatis, solam consuetudinem prætendentes: & infra. Discretionis tuæ mandamus, quatenus omnibus Presbyteris districtè prohibeas, ne talia de cætero sua temeritate præsumant, quæ licet non sint à fidelibus contemnenda: tutius tamen est ea sine periculo ex necessitate (quæ legem non habet) ommittere, quàm ut ab his, quibus ea conferre non licet, ex temeritate (quæ lege damnatur) non sine gravi periculo inaniter conferantur, cùm umbra quædam ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectu.

SUMMARIUM.

- 1 Consuetudo non habilitat Presbyteros ad ea, que sunt reservata ordini Episcopali.
- 2 Confirmationis Sacramentum conferri potest per solos Episcopos, non autem per simplices Sacerdotes.
- 3 Episcopi non licet, nec unquam licuit committere Sacerdoti, ut conferat Chrisma.
- 4 Papa an possit dare licentiam non Episcopo conferendi Ordines sacros.
- 5 Consuetudo Ecclesie prævalet authoritati cuiuscumque Doctoris.
- 6 Opinio Butr. & Abb. circa potestatem Sacerdotalem refellitur tamquam periculosa, & n. seqq. usque ad n. 20.
- 7 Episcopi, & Sacerdotes gradu, ordine, & potestate differunt etiam in primitiva Ecclesia, & num. seqq.
- 8 Episcopi in locum Apostolorum, Presbyteri vero in locum Discipulorum successerunt, & num. 11.
- 9 Promotio non fit, nisi de minori ad majus.
- 10 Intellectus cap. Olim 95. dist. Presbyteri olim nomine ab Episcopis non differbant, sed propter schismata facta est novum distinctionem, ibid. & num. seqq.
- 11 Episcopi, & Presbyteri unde dicti.
- 12 Presbyteros non differre ab Episcopis, Arrianorum fuit heresis.
- 13 Majorum, & minorum Sacerdotum discretio non ab Apostolis, sed ab ipso Christo sumpsit exordium.
- 14 Sacerdos supremus in primitiva Ecclesia consecrabatur speciali consecratione, & ad specialem actum.
- 15 Episcopi præcipue pertinent ad hierarchicum ordinem divina ordinatione institutum.
- 16 Ecclesia effectum Sacramenti impedire non potest, quando concurrunt ea, que sunt de necessitate Sacramenti.
- 17 Presbyteri conficiunt, & Episcopi characterem Confirmationis, & Ordinis conferunt, non obstante Ecclesie prohibitione.
- 18 Episcopus, vel Sacerdos excommunicatus depositus, & degradatus potestatem consecrandi non amittunt.
- 19 Consuetudo circa potestatem Presbyteris tribuendam in his, que sunt Ordinis Episcopalis nihil potest.
- 20 Generalis Ordinis Silvestrinorum, an possit suis subditis Regularibus tonsuram, & minores ordines conferre, ut consuevit ab immemorabili tempore, num. seqq. usque in fin.
- 21 Abbas non potest primam tonsuram, & minores conferre, nisi sit Presbyter, & benedictus.
- 22 Abbas non benedictus, non potest minores ordines conferre, nisi Episcopus tertio requisitus eum benedicere recuset.
- 23 Benedictio Abbatis est de substantia quoad potestatem ordines conferendi, sed non quoad hoc, ut electus dicatur Abbas.
- 24 Abbas ante benedictionem potest exercere ea, que sunt officii. Ordines conferre non est officii tantum, sed ordinis, ibid.
- 25 Abbas benedictus conferens minores ordines seculari, Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

- imprimit characterem, secus si non sit benedictus.
- 26 Benedictio proportionaliter id tribuit Abbati, quod consecratio Episcopo. Episcopus non consecratus non potest ordines conferre, ibidem.
- 27 Communicatio privilegiorum in forma communi non comprehendit facultatem conferendi ordines.
- 28 Communicatio quantumvis ampla, & generalis non comprehendit facultatem ordinandi, cum sit difficultatis concessionis.
- 29 Abbas non benedictus, quamvis ex privilegio habeat usum Pontificalium, non tamen potest ordines conferre.
- 30 Consuetudo etiam immemorabilis ordines conferendi non suffragatur.
- 31 Privilegia multa acquiri possunt, que tamen non possunt præscribi.
- 32 Consuetudo conferendi Sacramenta solis Episcopis reservata improbat.
- 33 Immemorabilis possessio, quando habeat vim tituli.
- 34 Possidere qui non potest, is non potest præscribere.
- 35 Ecclesia per simplicem Sacerdotem non potest reconciliari, & contraria consuetudo est corruptela.
- 36 Ordines minores conferre est ordinis Episcopalis, non autem jurisdictionis.
- 37 Archiepiscopus ante susceptum pallium, & Episcopus non consecratus possunt exercere, que sunt jurisdictionis tantum.
- 38 Delegari possunt ab Episcopo, que sunt jurisdictionis, etiam non Sacerdoti, sed non ea, que sunt ordinis.
- 39 Vicarius capituli sede vacante succedit in his, que sunt jurisdictionis, non autem in his, que sunt ordinis.
- 40 Degradatio, seu depositio à minoribus ordinibus est ordinis Episcopalis. Instituenti, ac destituenti jus manat ab eodem fonte, ibidem.
- 41 Episcopi declarantur esse Presbyteris superiores, & soli ministros Ecclesie ordinare.
- 42 Consuetudo contra Concilia generalia valide introduci non potest. Concilia generalia habent tacitam derogationem ad sequentes dispositiones contrarias, ibid. Privilegium Papa contra Concilium absque derogatione non valet, ibid.

Quanto. Prætextu consuetudinis Presbyteri non possunt in fronte chrismare: hoc dicit secundum Joan. Andr. Cardin. Anchar. & Inol. Sed quia hæc littera loquitur indefinite de Sacramentis, quæ solis Episcopis sunt reservata, & Sacramentum Confirmationis non ponitur nisi gratia exempli, ideo secundum Anton. de Butr. & Abb. generalius sic potest summari. Consuetudo non habilitat Presbyteros ad ea, quæ sunt ordinis Episcopalis, seu reservata ordini Episcopali. Dividitur in duas partes. In prima ponitur præsumptuosa consuetudo. In secunda illius reprobatio, ibi: Discretionis.

Notandum, Sacramentum Confirmationis conferri posse per suos Episcopos, non autem per simplices Sacerdotes,

- res, concordat c. *Manus*, & c. *De his, de consecr. dist. 5. cap. Quamvis* Choriepiscopi 68. dist. & c. un. §. *Per frontis Chri-*
mationem infr. de *Sacr. Uncl.* ubi dicitur: cum ceteras un-
 ctiones simplex Sacerdos, vel Presbyter valeat exhibere,
 hanc non nisi summus Sacerdos, id est Episcopus debet con-
 ferre. Et est hodie definitum à Conc. Trid. *sess. 7. de Confirm.*
can. 4. Si quis dixerit sanctæ Confirmationis ordinarium
 ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simpli-
 cem Sacerdotem, anathema sit. Ad eundem propterea ex delega-
 3 gatione Episcoporum non liceat simplici Sacerdoti, nec
 unquam licuerit hoc Sacramentum administrare. Et in hoc
 concordant omnes DD. ut inquit Innoc. *hic n. 4.* Compost.
eod. n. & Bellam. *n. 6.* licet secus sit in Delegatione Papæ, c.
Pervenit 95. dist. & concludunt hic gloss. Innoc. & omnes,
 4 de quo plenius dicam in d. §. *Per frontis chri-*
mationem, An autem Papa possit dare licentiam non Episcopo conferendi
 Ordines sacros, Innoc. *hic num. 4.* recitat secundo loco opi-
 nionem Silvestri dicentis posse, dummodò talis habeat ip-
 sos Ordines, quos vult conferre: sed contrarium sentit D.
 Thom. in 4. dist. 25. qu. 1. art. 1. ad 3. ait enim: *Papa, qui ha-*
bet plenitudinem potestatis committere potest non Episcopo
pertinentia ad Episcopalem dignitatem, modo illa non ha-
beant relationem ad Corpus Christi verum, ideoque ex ejus
commissione Sacerdos simplex potest conferre ordines minores,
& confirmare, non autem non Sacerdos, nec Sacerdos
maiores ordines, qui habent immediatam relationem ad Cor-
pus Christi, supra quod consecrandum Papa non habet mayo-
rem potestatem, quam simplex Sacerdos. Hæc ille, quem
 refert, & sequitur Turrecr. in cap. *Psal. num. 3. 23. dist.* Et
 hæc opinio S. Thomæ servatur in practica, ut inquit Sil-
 vest. in verb. *Ordo 3. num. 7.* id est non apparet Ecclesiam Ro-
 manam unquam demandasse simplici Sacerdoti hanc fa-
 cultatem conferendi Ordines sacros. Consuetudo autem
 5 Ecclesiæ prævalet auctoritati cuiuscumque Doctoris, S.
 Thom. in 2. 2. *quest. 10. art. 12.* Et vide Capreol. in 4. dist. 7.
 & Bellam. *hic num. 7.* & DD. in d. cap. *Pervenit 95. dist.*
 6 Secundò nota secundum Anton. de Burr. *num. 5. in tertio*
not. & Abb. num. 2. in secundo not. ex ritu Apostolorum impe-
 diti impressionem characteris in Sacramento Confirma-
 tionis, & Ordinis, Nam, ut ipsi dicunt immediatè post
 mortem Christi omnes Presbyteri in communi regerant
 Ecclesiam, & Sacerdotes ordinabant, cap. *In novo 21. di-*
stin. & cap. Legimus 93. dist. nec erant inter eos Episcopi,
 sed idem Presbyter, quod Episcopus, ut in cap. *Olim 95.*
dist. sed postmodum ad schismata sedanda ordinaverunt
 Apostoli, ut crearentur Episcopi, & certa Sacramenta eis
 reservarunt, illa interdicens simplicibus Presbyteris, ut
 in d. cap. *Legimus.* Verùm hæc doctrina est admodum pe-
 riculosa, & implicat tres assertiones omnino falsas.
 7 Primò enim in eorum dictis Butr. & Abb. affirmant in
 primitiva Ecclesia in collatione Sacramentorum nullam
 fuisse differentiam inter Episcopos, & simplices Sacerdo-
 tes, & consequenter, summam potestatem ordinis esse
 potestatem Sacerdotalem, ita ut omnis Sacerdos ex vi po-
 testatis Sacerdotalis possit omnia Sacramenta ministrare,
 Confirmationem, omnes Ordines, omnes benedictiones, &
 8 omnes consecrationes impertiri, quod videtur erroneum,
 quoniam Apostoli, in quorum locum Episcopi successerunt
 d. cap. *In novo 21. dist.* fuerunt à Christo instituti gradu, po-
 testate, & ordine majores, & superiores Discipulis, in quo-
 rum locum successerunt Presbyteri, ut per gloss. *Luc. 10.*
 Idque manifestum esse cuilibet fideli, dicit Card. Turrecr.
 in d. cap. *Legimus num. 1. vers. Sed ista opinio.* Nos enim duo-
 9 decim elegit, quos Apostolos nominavit, Matth. 10. de quibus
 in Psalm. 44. *Constitues eos Principes super omnem ter-*
ram. Et in Psalm. 138. *Nimis confortatus est principatus eor-*
um. Quod ipsum colligitur ex electione Mathiæ, qui erat
 unus ex septuaginta duobus, quem, & Barnabam similiter
 Discipulum, ut gloss. dicit Actor. 1. *Statuerunt orantes, qui*
eorum eligeretur in opus ministerii Apostolici. Hinc enim
 manifestè patet non esse idem ministerium Apostolorum,
 & Discipulorum, sed differens statu, & potestate, quando-
 quidem si idem status, & ministerium esset Apostolorum,
 & Discipulorum, frustra Discipulus diceretur assumi ad id,
 quod jam erat. Ad hoc c. *Legimus 93. dist. vers. Qui prohibe-*
tur de minori ad minus provehitur. Et eodem modo Paulus,
 & Barnabas inter Discipulos assumptus est, & consecratus
 in Episcopum, Actor. 12. quando Spiritus Sanctus dixit: *Se-*
gregate mihi Paulum, & Barnabam in opus, ad quod as-
sumpsi eos, tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eis
manus dimiserunt eos: Atque ita Paulus & Barnabas ex
 Discipulis consecrati sunt Episcopi. Undè patet etiam in
 primitiva Ecclesia extitisse differentiam gradus, ordinis,
 & potestatis inter Episcopos, & simplices Sacerdotes,
 quod fufius probat Turrecr. in d. cap. *Legimus, à num. 1.*
vers. Utrum inter Episcopum, & Presbyterum semper fuerit
differèntia in gradu potestatis, & prælationis.
 Neque obstat, quod in primitiva Ecclesia idem esset Pres- 10
 byter qui & Episcopus, ut dicitur in d. c. *Olim 95. dist.* nam
 ut respondet S. Thom. in 2. 2. *quest. 184. art. 6. ad primum, De*
Presbytero, & Episcopo dupliciter loqui possumus: Uno mo-
do quantum ad nomen, & sic olim non distinguebantur Epi-
 11 *sco- & Presbyteri, nam Episcopi dicuntur ex eo quod su-*
perintendant, sicut dicit Augustinus 19. Civit. Dei. Presby-
teri autem in Græco dicuntur quasi seniores. Unde & Aposto-
lus communiter utitur nomine Presbyterorum quantum ad
utrosque, cum dicit 1. ad Tim. 5. Qui bene præsumt presbyteri
duplici honore digni habeantur, & similiter etiam nomine
Episcoporum. Undè dicit Actor. 20. Presbyteris Ephesina
Ecclesiæ loquens. Attendite vobis & universo gregi, in quo
vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei,
sed secundum rem semper inter eos fuit distinctio, etiam tem-
pore Apostolorum, ut patet per Dionys. cap. 5. Eccles. Hie-
rarch. & Lucæ 10. super illud: Post hæc autem designavit Do-
minus, &c. Dicit gloss. sicut in Apostolis forma est Episcopo-
rum, sic & in Septuaginta duobus Discipulis forma est Pres-
byterorum secundi ordinis. Postmodum tamen ad schisma
vitandum necessarium fuit, ut etiam nomina distinguere-
tur, ut scilicet majores dicerentur Episcopi, minores autem
 12 *Presbyteri. Dicere autem Presbyteros non differre ab Epi-*
sco- & Presbyteri, inter dogmata heretica numerat Augustinus in lib. de
heres. ubi quod Arriani dicebant Presbyterum ab Episcopo
nulla differentia debere discerni. Hæc S. Thom. similiter
Hugo in d. cap. Legimus 93. dist. dicit ab initio differentiam
fuisse inter Episcopos, & simplices sacerdotes, sicut & nunc
est in administratione, & Prælatione, & in officiis, & in
Sacramentis, sed quoad appellationem non fuisse differen-
tiam, quia communiter, & indifferenter illi & isti dice-
bantur Episcopi, & Presbyteri, sed quia schismata ince-
perunt tunc in Ecclesia ex ipsa paritate nominis, idcirco
ad ea submovenda convenienter statutum est ut sicut potè-
stas differebant, ita & nominibus, cap. in illis 80. dist. &
sequuntur in eod. cap. legimus, Arch. num. 5. Turrecr. num. 2.
vers. Nec obstat, & num. 4. vers. His habitis, & Præpos. nu.
1. & idem Turrecr. in d. cap. Olim in princip. 95. distinct.
 Secundò, affirmant Butr. & Abb. differentiam inter Epi- 13
 scopos, & sacerdotes quoad potestatem consecrationis, &
 ordinis fuisse introductam ex ordinatione Apostolorum,
 quod similiter videtur erroneum, Imò enim ut legitur in
 can. *Decretis 21. dist. Simpliciter majorum, & minorum Sa-*
cerdotum discretio in novo testamento ab ipso Christo sumpsit
exordium, qui duodecim Apostolos tanquam majores sacer-
dotes, & Septuaginta duos Discipulos quasi minores sacer-
 14 *dotes instituit.* Hæc ibi: Quemadmodum enim in veteri
 lege, quæ figura fuit novæ, ad Hebr. 7. supremus Sacer-
 dos ex ordinatione divina consecrabatur speciali consecra-
 tione, & ad specialem actum ultra simplices Sacerdotes,
 ut patet Levit. 8. sic & in nova lege dicendum est ex divina
 ordinatione constitutum esse ut Episcopus, qui est sum-
 mus Sacerdos, consecratur ad specialem actum, qui ei soli
 competit, qui est ministros ordinare, & huiusmodi,
 quæ solis Episcopis conveniunt. Quo argumento utitur
 Gratianus in d. can. *Decretis, vers. Summi enim Pontifices,*
 15 Et Turrecr. in præalleg. cap. *Legimus 93. dist. num. 4. vers.*
Secunda conclusio. Quæ multò clarius procedunt post Con-
 ciliium Trident. quod in c. 4. *sess. 23. de Sacram. Ordinis jun-*
cto can. 6. declarat præter ceteros Ecclesiasticos gradus Epi-
soporum, qui in Apostolorum locum successerunt, ad
hierarchicum ordinem divina ordinatione institutum præ-
cipue pertinere, & potestatis, sicut Apostolus ait, à Spiritu
sancto regere Ecclesiam Dei, eosque Presbyteris superiores
esse, at Sacramentum Confirmationis conferre, ministros
Ecclesiæ ordinare, atque alia pleraque agere ipsos posse,
 quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis
 nullam habent. Et in can. 7. subjicit anathemati contrarium
 dicentes. Quamobrem hodie hereticum esse affirmare
 Epi-

- Episcopus non esse Presbyteris superiores ex institutione divina, tenet Vasq. in 3. par. D. Th. tom. 3. disp. 240. c. 3. n. 26.
- 16 Tertio affirmant Butr. & Abb. ex ritu Apostolorum factum esse, ut simplices Sacerdotes administrando Sacramentum Confirmationis, & Ordinis, non imprimant characterem. Quod similiter stare non potest, quia Ecclesia non potest impedire effectum Sacramenti, quando concurrunt ea, quæ sunt de necessitate Sacramenti, c. Ordinationes 9. q. 1. c. Quod quidam 1. q. 1. Unde si verum esset simplicem Sacerdotem ex ordinatione Christi esse verum Ministrum Sacramenti Christianitatis, & Ordinis, non potuisset ab Ecclesia impediri impressio characteris, neque enim quicumque effectus, puta scandalum, vel schisma potest effectum Sacramenti impedire, ut inquit Turrecrem. in d. cap. Legimus 93. dist. num. 2. vers. Tertio probatur conclusio. Et propterea Bellam. hic num. 9. post Henric. vers. Henricum vero, concludit Presbyteros conficere, & Episcopus characterem Confirmationis, & Ordinis conferre, non obstante quavis Ecclesie prohibitione, allegat Archid. in cap. Manus de consecr. dist. 5. & Guil. de Monte Laud. in Clem. Plerisque de elect. & tenet hic expressè Innoc. num. 4. Quia ratione factum est, ut Sacerdos & Episcopus etiam excommunicatus, depositus, & degradatus retineat potestatem consecrandi, quia ordinem non amittit, sed tantum jus consecrandi sibi auferitur, & ideo si consecrat, peccat, sed tamen consecraturum est, Episcopus enim non dedit ordinem, sed Deus per ministerium Episcopi, & Deus potest auferre, non Episcopus, quia non est constitutus minister auferendi ordinem, sicut conferendi, quia propter efficaciam consecrationis debet esse ordo perpetuus, ut formaliter inquit Div. Thom. in 4. dist. 13. q. 1. art. 1. q. 4. in corp. & ad 2. Et hanc dicit verissimam opinionem Silvest. in ver. Degradationu. 9.
- 17 Tertio nota circa potestatem inferioribus Sacerdotibus tribuendam in his, quæ sunt Ordinis Episcop. consuetudinem nihil posse, ut hic per Butr. n. 7. Imol. n. 2. in ult. not. Abb. n. 2. & reliquos omnes. An autem hoc vendicat sibi locum si consuetudo sit immemorabilis, dicam plenè in quæseqq.
- 20 Ex facto quaeritur est, An generalis Ordinis Silvestrinorum possit suis subditis Regularibus primam tonsuram, & minores ordines conferre, prout ab immemorabili tempore conferre consuevit.
- 21 Videtur respondendum non posse. Nam ex juris communis dispositione ad hoc, ut Abbas suos subditos ordinibus minoribus initiare valeat, duo necessario requiruntur, id est, ut sit solemniter benedictus, & Presbyter, ut statutum est in septima Synodo relata in c. Quoniam 69. dist. & in cap. Cum contingat de atat. & qualit. his verbis: Dummodò ipsius ab Episcopo secundum morem proficiendorum Abbatum manus impositio facta noscatur, & constet eum existere Sacerdotem per primam tonsuram juxta formam Ecclesie datam, à talibus Clericis ordo confertur. Ex quibus verbis, præsertim ponderando dictionem illam, dummodo, quæ facit dispositionem conditionalem, adeo ut nisi verificetur qualitas illa adjecta, dispositio locum non habeat, cap. fin. in fin. de translut. Episcop. c. Ex tuarum in fin. de usu pall. Gemin. conf. 96. Pro hujus dubii declaratione nu. 4. vers. Nam hæc dictio, dummodo satis clarè colligitur duas condiciones esse necessarias ad hoc, ut per primam tonsuram Abbas conferat ordinem Clericalem, & inter has condiciones primo loco requiritur, ut ei manus impositio per Episcopum facta sit. Quæ quidem manus impositio nihil est aliud, quam solemniter benedictio: ut illic gloss. & Doctor. interpretantur. Et dixi in cap. Presbyter de Sacram. non iteran. Idem probat text. in cap. 1. de suppl. neglig. Prælat. ubi ita demum Abbas non benedictus potest suos Monachos benedicere, & ordinare, si Episcopus tertio requisitus eundem Abbatem benedicere recusaverit: quod indicat temota Episcopi recusatone, Abbatem non benedictum non posse suos subditos ordinare, cum Pontifex illud concesserit in odium Episcoporum, ne propterea in spiritualibus patiantur Monasteria detrimentum propter Episcoporum negligentiam, ut ibi animadvertit gloss. in verb. Alia. Atque ita simplices Abbates, quibus manus impositio per Episcopum facta non est, prorsus carere potestate Ordines conferendi, scripserunt in d. c. Cum contingat, Host. Jo. Andr. Ant. de Butr. Abb. & alii omnes, Bertac. in tr. de Episcopis lib. 3. par. 2. num. 9. Silvest. in ver. Ordo tertio sub num. 2. vers. Simples vero Abbates, Rebuff. in Prosp. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.
- prax. tit. de Cleric. & à quibus, & quomodo num. 14. & Gabr. conf. 181. num. 27. in fine, & num. 29. lib. 2. Neque obstant DD. in contrarium allegati, quia non dicunt benedictionem non esse de substantia ad effectum conferendi Ordines, id enim esset contra canones superius relatos, sed solum dicunt eam non esse de substantia ad hoc, ut electus dicatur Abbas: nam etiam sine benedictione Abbas est. Atque ita loquitur Card. in Clem. Attendentes, §. Statuimus questione 6. num. 2. in fin. de stat. Monach. Felin. in c. Eam te num. 7. de refer. Joan. de Selva de benef. qu. 38. num. 6. & 7. & qu. 2. num. 78. & seqq. Et quamvis iidem asserant, Abbatem ante benedictionem posse exercere ea, quæ sunt officii, 24 ordines tamen conferre non est officii tantum, sed ordinis, ut ait Innocen. in d. cap. 1. num. 2. de supplen. neglig. Prælat. atque ibi etiam Bellam. num. 11. circ. princ. vers. Dicit tamen, & Cardin. col. 2. ante fin. vers. Et hoc videtur sentire. Nec aliud statuitur decreto cap. 10. sess. 23. Concil. Trident. nam ibi tantum prohibentur Abbates conferre ordines cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit. Unde non potest desumi à contrario sensu, ut suo subdito regulari cuilibet Abbas possit conferre ordines, sed ita demum si habeat qualitates à sacris canonibus requisitas, cum Concilium hac in parte nihil disponat, recipiatque declarationem, atque interpretationem passivam à jure communi, leg. 2. Cod. de noxal. gloss. Bart. & DD. in leg. Sciendum, ff. Qui faci. d. coz. Atque ita hanc sententiam aliàs secuta est Sacra Congregatio Concilii, declaravit enim secularem tonsuratum ab Abbate benedicto, vel habente privilegium, ut possit ea omnia, quæ potest Abbas benedictus, quamvis ab eo non debuerit ordinari ob depream sibi à Concilio jurisdictionem, recepisse tamen characterem: secus verò 25 si Abbas non esset benedictus, vel tale privilegium non haberet, cum eo casu prorsus careat ordinandi potestate, Itaque Generalis Silvestrinorum quatenus sit Abbas, quod tamen est satis dubium, ut in facto deducitur, tamen cum non sit benedictus, ut est in confesso, nullo modo potest de jure communi minores ordines conferre, id enim proportionaliter præstat benedictio Abbatibus, quod consecratio Episcopis, Felin. in cap. Inter Monasterium in princip. de re judic. & scriptum plenius in cap. 1. in 4. notab. de suppl. neglig. Prælator. ideoque non potest conferre ordines Abbas ante benedictionem, sicut non potest Episcopus ante consecrationem, cap. Transmissa, ubi gloss. in verb. De talibus, & cap. quod sicut, §. Præterea de elect.
- Ex privilegiis autem Generalis similiter non videtur hanc facultatem habere. Nam quod pertinet ad communicationem privilegiorum, quamvis Paulus V. extenderit omnia privilegia ordinum tam Mendicantium, quam non Mendicantium ad Congregationem Silvestrinorum: in literis tamen Apostolicis adest clausula, dummodò privilegia sacris canonibus, & Trid. Conc. decretis non sint contraria. Atque ita hæc communicatio non comprehendit facultatem conferendi ordines, quæ in Abbate non benedicto est contra canones, ut in d. c. Quoniam, & c. Cum contingat. Rursus quamvis idem Pontifex concesserit Monasterio Gualdi ejusdem ordinis Nucerinæ diocesis omnia privilegia, quæ competunt universo ordini S. Benedicti. Certum est tamen hoc privilegium extendi non posse ad facultatem ordinandi quam habent Abbates S. Benedicti, quia in eodem Monasterio nullus Abbas degit, sed tantum simplex Prior, cui non congruit prædicta facultas, nec unquam illa usus est. Unde cum eam non habeat superior ipse Monasterii, cui localiter concessum est privilegium, longè minus illam habebit Generalis, qui natus est sola communicatione, & extensione ejusdem privilegii, arg. l. Nemo plus juris. ff. de reg. jur. cum concord. de quibus ibi per gloss. At propterea ab 28 solutum est hujusmodi communicationes quantumvis amplas, & generales nunquam comprehendere ea, quæ sunt Ordinis, cum sint diffiçillimæ concessionis, ut in specie plenissimè consulit Ant. de Butr. conf. 19. Quod sæpius fuit approbatum in Rota; & in Congregatione Concilii in casibus contingentibus. Privilegium verò quod attertur Nicolai IV. tantum concedit Generali usum insignium Pontificalium his verbis: Ut tu, & successores tui, qui erunt pro tempore Generales dicti ordinis, mitra decorati, annulo, & aliis quibuscumque Pontificalibus insigniis uti, & post Missarum solemnias super populum benedictionem solennem largiri liberè possitis, & c. Hoc autè privilegiu nullo modo comprehendit fa- 29

culatam exercendi ea, quæ sunt ordinis, ut probat text. juncta gloss. in verb. *Tonsuram* in c. *Abbat* de *privil.* in 6. ibi enim disponitur, ut Abbas, qui ex indulto Apostolico potest uti Pontificalibus, possit etiam conferre tonsuram suis subditis, gloss. verò. Et hoc intellige, inquit, secundum determinationem d. c. *Cum contingat de Abbate benedicto*, & *Presbytero*, & sequitur ibidem Anchar. *sub nu.* 3. Et hanc sententiam probavit S. Congreg. in Abbate Monast. B. Mariæ de Laude Tornacen. diocesis, censuit enim ejusmodi Abbatem potuisse regularibus sibi subditis conferre primam tonsuram, ac minores ordines, quamvis in indulto Apostolico, quo eidem conceditur usus Mitræ, & Baculi, nulla de ejusmodi facultate habeatur mentio, dummodo tamen fuerit solemniter benedictus, & Presbyter. Ratio est, quia insignia Pontificalia sunt potius dignitatis, quam ordinis Episcopalis, & hoc præstant Abbatibus, quod generalia multis, ut dicit Jo. Andr. in cap. *Ut Apostolica de privileg.* & Præpos. in cap. *Quoniam num.* 569. dist. idèdque ex concessione unius non inferretur ad aliud, ut in d. cap. *Abbat*, post Flor. tradunt Gem. & Fran. *propè fin.* & Card. in d. *Clem. Attendentes*, §. *Statuimus ante nu.* 4. de *stat. Monach.*

30 Denique non suffragatur Generalibus, quòd ab immemorabili tempore suis subditis minores ordines contulerint, quia ea, quæ sunt ordinis, nullo tempore præscribuntur: ut est textus clarus hic, ubi omnes notant, ut dixi supra in 3. *not.* & in terminis Abbatis allegantis consuetudinem pro minorum ordinum collatione, post Joan. Andr. concludit Archid. in d. cap. *Abbat* *sub nu.* 2. & Gem. in. qui eam consuetudinem irrationabilem appellat, & Henric. Boich. in d. cap. *Cum contingat in fin.*

In Congregatione Concilii habita die 20. Decembris proximi præteriti propositum fuit dubium, An Generalis Silvestrinorum possit suis subditis regularibus primam tonsuram, & minores ordines conferre. Et quod pertinet ad juris communis dispositionem, censuerunt omnes Generali hanc facultatem non competere, cum non constet eum esse Abbatem, & benedictum, ut requirit text. in cap. *Quoniam* 69. dist. & in cap. *Cum contingat de stat. & qualitat.* Præterea censuerunt, neque ex privilegio Generale habere hanc potestatem minores ordines conferendi, quia communicatio privilegiorum ordinis Sancti Benedicti, præterquam quod habet clausulam, *dummodo privilegia sacris Canonibus, & Tridentini Concilii decretis non adversentur*: non extenditur ad ea, quæ sunt ordinis, cum sint difficili concessionis, juxta *conf.* 19. Ant. de Butr. Et privilegium utendi insigniis Pontificalibus, quòd habent Generales Silvestrinorum non importat facultatem conferendi minores ordines, text. juncta gloss. in verb. *Tonsuram* in cap. *Abbat* de *privil.* in 6. & alias censuit S. Congregatio similiter per textum hic, majori parte Patres existimaverunt, non suffragari consuetudinem, & secundum quam Generales pro tempore dictæ religionis dicuntur ab immemorabili tempore minores ordines contulisse.

31 Sed quia aliquibus visum est immemorabilem consuetudinem habere vim privilegii Apostolici c. *Super quibusdam*, & ibi gloss. in verb. *Non extat memoria de verbor. signific.* & facere ut præsumatur, melior titulus de mundo, ut ubique dicunt DD. quos citat Menoch. *conf.* 90. *num.* 65. & *conf.* 80. *num.* 43. Rota *decis.* 249. *num.* 4. *par.* 5. *recent.* idèd placuit Patribus super hac consuetudine rursus audire Generalem.

32 In qua dubitatione videtur respondendum, ejusmodi consuetudinem utcumque immemorabilem non valere. Nam ea, quæ sunt ordinis Episcopalis, nullo unquam tempore præscribuntur, sed facultas minores ordines conferendi est ordinis Episcopalis: ergo nullo tempore præscribitur: Major propositio probatur aperte in hac decretali, ubi improbat consuetudo quorundam Sacerdotum, qui præsumebant conferre Sacramenta solis Episcopis reservata, atque hinc omnes colligunt ea, quæ sunt reservata ordini Episcopali non posse acquiri per prescriptionem etiam immemorabilem. Ratio est, quia simplex Sacerdos absque Apostolico privilegio non est capax exercendi ea, quæ sunt ordinis Episcopalis, & prescriptio immemorabilis ita demum aequipollet privilegio, & habet vim tituli, si is qui vult præscribere sit capax, ut notat expressè Abbas *hic num.* 2. his verbis: *Notam unam regulam mente tenendum, quod ea, quæ sunt ordinis Episcopalis non possunt acquiri per inferiorem ex consuetudine quantumcumque vetu-*

stissima: nam possessio temporis, cujus initium non est memoria, habet vim tituli quando datur capacitas in exercente, alias non. Et sic lunita cap. 1. de *prescr. lib.* 6. & leg. *Hoc jure*, §. *Ductus aquæ*, ff. *De aqua quotid. & estiva*, & allegat Joan. Andr. idem dicentem in c. 1. de *prescr. in 6.* Idem notat gloss. 1. in cap. *Illud* 43. *distinct.* Cardin. *conf.* 57. *num.* 3. Felin. post alios in cap. *Cum contingat num.* 4. *vers.* *Secundo fallit de foro comper.* Paris. in cap. *Cum nobis num.* 5. & seqq. de *prescr.* Bald. in *tract. de prescript. in prima parte quinta partis principalis in 7. quest. num.* 53. & alii relati ab Anton. Gabr. *commun. concl. lib.* 5. de *prescr. concl.* 1. *num.* 16. Et inde fit, ut multa acquiri possint per privilegium, quæ tamen non possunt acquiri per prescriptionem immemorabilem, ut notatur in d. cap. 2. de *prescr. in 6.* in d. c. *Causam*, & in c. *Accedens de prescr.* & tradit Bart. Socin. in *conf.* 260. *vol.* 2. *num.* 22. *vers.* *Videmus enim quod multa privilegia concedi possunt, que immemorabili prescriptione non queruntur.* Etenim, ut ait Joan. Monach. in d. cap. 2. *nu.* 4. Jura quæ dicunt tempus immemorabile habere vim privilegii, loquuntur quando cadere potest jus in aliquem absque autoritate Sedis Apostolicæ expressa: sed jus exercendi ea, quæ sunt ordinis Episcopalis, non cadit in simplicem Sacerdotem absque expressa autoritate Sedis Apostolicæ, ut hic. Ergo tempus immemorabile quo ad hoc non habet vim privilegii. Ratio est, quia qui non potest possidere, nullo tempore potest præscribere, cap. *Causam de prescr.* & c. *Sine possessione de reg. jur.* in 6. Sed simplex Sacerdos non potest possidere, aut simpliciter exercere ea, quæ sunt ordinis Episcopalis: ut hic patet. Ergo nec ullo tempore præscribere. Idem probat text. in c. *Aqua de consecr. Eccles. vel Altar.* ubi Gregorius prohibet Ecclesias reconciliari per simplices Sacerdotes, etsi aqua fuerit per Episcopum benedicta non obstante, inquit, consuetudine Ecclesiæ Brachiarenfis, quæ dicenda est potius corruptela: atque ex eo textu similiter eliciunt gloss. & DD. ea, quæ sunt ordinis Episcopalis nullo unquam tempore posse præscribi, cum Pontifex reprobet ibi consuetudinem tanquam corruptelam: & de consuetudine immemorabili loquuntur ibi Vinc. & Joan. Andr.

Minor propositio, id est, Minores Ordines conferre non esse jurisdictionis, sed Ordinis Episcopalis probatur per text. expressum in cap. *Quod sicut*, §. *Super eo de elect.* ubi Innocen. III. jubet corripi, & castigari Episcopum, qui in die consecrationis suæ, antequam Missarum solemnia finirentur Acolythum ordinavit, & infra in §. *Præterea*, reprehendit Archiepiscopum, qui antequam impetret Pallium, Clericos ordinate festinat. Certum est autem Episcopum ante consecrationem, & Archiepiscopum ante susceptum pallium posse exercere ea, quæ sunt jurisdictionis, non autem ea, quæ sunt ordinis cap. *Transmissa*, ubi not. gloss. & DD. de *elect.* Sed Episcopus ante consecrationem, & Archiepiscopus ante susceptum pallium non possunt minores ordines conferre, d. §. *Super eo*, & §. *Præterea*, & tradit Bertach. in *tract. de Episc. lib.* 3. *par.* 2. *num.* 8. Ergo minores ordines conferre non est jurisdictionis, sed ordinis.

Præterea, quæ sunt jurisdictionis, possunt alteri Sacerdoti, imò etiam non Sacerdoti ab Episcopo delegari, non autem ea, quæ sunt ordinis Episcopalis, d. cap. *Aqua de consecr. Eccles. vel Altar.* ibi: *quia licet Episcopus committere valeat, que jurisdictionis existunt, que ordinis tamen Episcopalis sunt non potest inferioris gradus Clerici demandare.* Et cap. *Si cui de elect.* in 6. sed potestas conferendi minores ordines, non potest ab Episcopo delegari simplici Sacerdoti, ut omnes tradunt in d. cap. *Aqua*, & probat Silvest. in verb. *Episcopus num.* 9. Ergo hæc potestas non est jurisdictionis, sed ordinis Episcopalis.

Præterea in cap. *Sede vacante*, transeunt quæ pertinent ad jurisdictionem, cap. *Cum olim*, ubi gloss. in verb. *Capitulo de major. & obed.* sed facultas minores ordines conferendi non transit in Capitulum sede vacante ut per gloss. in cap. *Si Episcopus de suppl. negl. Pralat.* in 6. & in cap. *His que de minor. & obed. Feder. de Sen. conf.* 30. *col.* 2. Ergo hæc facultas ad jurisdictionem non pertinet.

Ad hæc Clericos à minoribus ordinibus deponere, seu degradare est ordinis Episcopalis c. 1. *Episcopus* 11. q. 3. ubi gloss. in verb. *Reliqui*. Ergo & Clericos initiare, quia ejus est deponere, cujus est ordinare, cap. *Nullus primas* 9. q. 2. c. 3. de *Parochiis*, Host. in c. *Cum contingat nu.* 2. de *foro comper.* Ita arguit Bertac. de *Episcopis lib.* 3. *par.* 2. *nu.* 24. & tradit

dicit Abbas post gloss. in cap. Transmissa num. 4. de elect. idem enim est iudex recti, & obliqui secundum Philosoph. 2. de anima, Turrect. in cap. Sancta Romana num. 4. vers. Tertio sic 15. dist.

Ritus minorum Ordinum collationem non esse jurisdictionis tantum, sed ordinis, tradit expressè Innoc. in cap. 1. num. 2. de sepplen. neglig. Præl. quem ibi sequuntur Ægid. Bellam. num. 11. circa princ. & Card. col. 2. ante finem, vers. Et hoc videtur sentire, & idem scripsit Archid. in cap. Quoniam 69. dist. Petr. de Anchar. in cap. Ea que num. 4. de regul. jur. in 6. Silvest. in verb. Ordo sub num. 2. vers. Consuetudo licet det jurisdictionem.

41 Ac denique hanc esse fidei Catholicæ veritatem, diffinitum videtur decreto Concil. Trident. sess. 23. de Sacram. Ordin. cap. 4. ubi Episcopi declarantur Presbyteris esse superiores, & ministros Ecclesiæ ordinare, & alia pleraque peragere posse, quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent, & contrarium asserentes anathematizantur canon. 7. Concludit ergo argumentum initio propositum quod jus minores ordines conferendi, cum sit ordinis Episcopalis, nullo unquam tempore præscribi possit. Atque hoc argumento utitur Archid. in d. cap. Quoniam, ubi ait, jus conferendi minores ordines non pertinere ad jurisdictionem, sed ad potestatem consecrationis, vel ordinis, idèque non posse acquiri per consuetudinem. Et loquitur Archid. in terminis nostris de Abbate non benedicto. Atque id ipsum etiam de prima tonsura post Joan. Andr. tradit Anchar. in cap. Abbates sub num. 2. in quinto notab. in fin. de privil. lib. 6. & hanc consuetudinem irrationabilem appellat ibi Gemin. & Henric. Boich. in d. cap. Cùm contingat in fin. de atat. & qualit. & est communis opinio gloss. & DD. in d. cap. Aqua de consecr. Ecclesiæ, vel Altaris.

42 Ex abundanti ex alio etiam capite improbat huiusmodi consuetudo, quia ut Abbas non benedictus conferat minores ordines, est contra generale Concilium, videlicet contra septimam Synodum, id est secundam Nicenam, cap. 14. relatum in d. cap. Quoniam 69. dist. & in d. cap. Cùm contingat. At contra decreta generalis Concilii non potest validè introduci consuetudo, vel præscriptio, ut in causa Mediolanensi privilegii fori censuit superioribus annis Sa-

er. Concil. & Cùm sequuta opinionem Host. & Jo. Andr. in cap. Cùm laicis propè fin. de reb. Eccl. non alien. Bald. in tit. de pace Constan. col. 4. §. Imperialis Clementia in ver. Mos Romanorum num. 22. in fin. & Jas. in leg. De quibus num. 54. verj. Addo quod eodem modo, Cod. De legib.

Ratio est, quia generalia Concilia censentur habere tacitam derogationem ad futuras contrarias dispositiones, itaut ex defectu voluntatis, nec Summi Pontificis privilegium contra Concilium sustineatur, nisi Concilio expressè derogatum fuerit, text. est ad litteram in cap. Ex parte de Capell. Monach. & tradunt Archid. Joan. Andr. Joan. Monach. Gemin. Anchar. & alii communiter in cap. 2. de consuet. in 6. Oldrad. cons. 326. Quod articuli, & Bald. in leg. Humanum in 3. notab. Cod. de legib. Undè si contra Concilium generale non valet privilegium Apostolicum, in quo adest expressus consensus Papæ, multò minus valebit consuetudo, quæ non habet Papæ consensum nisi tacitum, ac præsumptum, ut notat Anchar. in cap. Cùm de Beneficio sub num. 2. vers. Secundo quæro de præben. in 6. Alia ratio, cur non valeat consuetudo contra generale Concilium, desumitur ex cap. Sicut 15. dist. eaque utuntur Host. Joan. Andr. & DD. in d. cap. Cùm laicis, ut alibi dixi. Itaque usus quantumcumque vetustissimus, cui innititur Abbas non benedictus pro minorum ordinum collatione, non solum improbat ex natura rei, quæ ex se impræscribibilis est, sed etiam ex vi legis Conciliaris, contra quam legitime præscribi non potest. Proposito hoc dubio, au Generalis Silvestrinorum possit suis subditis regularibus primam tonsuram, & minores ordines conferre: S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum re accurato studio semel, atque iterum discussa, censuit non posse, & sic ordinatos characterem non recepisse. Cæterum agendum esse cum S. D. N. Gregorio XV. ut eidem Generali Monasterio S. Silvestri de Montefano, aut S. Benedicti de Fabriano, Camerinenfis diocesis residenti ex speciali gratia concedere dignetur hanc facultatem, quam ex longissima consuetudine exercuit conferendi primam tonsuram, & quatuor minores ordines suis subditis regularibus, atque ordines perperam collatos secretò repetendi. Quod cum Sanctissimo relatum esset die 29. Januarii 1622. Sanctitas sua benignè annuit.

DE CONSUETUDINE.

Idem Innocentius III. Conventui Corbien. Monasterii.

CAPUT VII.

Cum venerabilis frater noster Episcopus Hostiensis, & L. Sanctæ Crucis Presbyter Cardinalis in partibus Germaniæ legationis officio fungerentur, invenerunt Abbatem de Monasterio Hermon. quò ad Romanam Ecclesiam noscitur pertinere nullo mediante, ad Monasterium Corbien. quò etiam Romanæ Ecclesiæ speciale, propria temeritate migrasse, licentia illud deferendi, vel confirmatione à nobis, vel ab ipsis, qui vices nostras in illis partibus tunc gerebant, nec habita, nec petita: & infrà. Postmodum autem nuntii ejus ad defensionem ipsius generalem illius terræ consuetudinem allegarunt. Cùm igitur hæc non tam consuetudo, quàm corruptela meritò sit censenda, quæ profectò sacris est canonibus inimica, ipsam mandamus de cætero non servari.

S U M M A R I U M.

- 1 Consuetudo dimittendi dignitatem, vel ad aliam se transferendi sine Superioris licentia, non valet, & num. 6.
- 2 Consuetudine induci non potest, ut electus administret non habita confirmatione à Superiore, & num. 7. & 13.
- 3 Legati de latere possunt esse plures in una Provincia.
- 4 Consuetudo non valet, per quam rumpitur nervus Ecclesiasticæ disciplina.
- 5 Romane Ecclesiæ potestas dicitur nervosa, quia non frangitur, licet in cortice vulneretur.
- 7 Licentia administrandi ante confirmationem non sufficit petita, nisi fuerit obtenta.
- 8 Immemorabilis consuetudo dimittendi Prælaturam, vel administrandi, non habita Superioris licentia, non valet.

Prosper. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

9 Immemorabilis non habet vim tituli, ubi consuetudo à jure est reprobata.

10 Consuetudo pernicioza est, per quam omittitur inquisitio, qua in confirmatione servari debet.

11 Electus potest administrare ante confirmationem, si hoc habeat ex privilegio, ut Cistercienses, & Præmonstratenses.

12 Electi in partibus remotis stante consuetudine possunt administrare ante confirmationem, etiam si curia sit ultra montes.

14 Electi in concordia extra Italiam, & Papa immediate subjecti administrare possunt ante confirmationem, nisi esset Legatus in Provincia.

Cum Venerabilis. Non valet consuetudo, per quam Prælati sine Superioris sui licentia potest dimittere Prælaturam. Hoc dicit secundum Joannes Andr. &

- alios post eum, vel pleniùs secundùm Abb. Non potest introduci ex consuetudine, ut quis possit dimittere dignitatem sine superioris licentia, vel ut possit electus administrare non habita confirmatione à superiore. Dividitur in tres partes. In prima ponitur temeraria translatio. In secunda translatio excusatio, ibi, *Postmodum*. In tertia excusationis reprobatio, ibi: *Cum igitur*.
- 3 Nota primò ibi: *Legationis officio fungerentur*. In una Provincia posse simul esse plures Legatos de latere, prout hic erant Episcopus Host. & Cardinalis S. Crucis.
- 4 Secundò nota ibi: *Non tam consuetudo*: non valere consuetudinem, per quam rumpitur nervus Ecclesiasticæ disciplinae, Bald. *hic in princ.* Undè dicit Archid. *in cap. Fraternalitatis num. 3. 34. dist.* potestatem Romanæ Ecclesiæ dici nervosam, quia non frangitur, licèt in cortice vulneretur.
- 6 Tertio nota, ex hac decretali duos casus, in quibus generalis consuetudo servari non debet. Primus est dimittendi dignitatem, seu Prælaturam, vel ad aliam se transferendi absque Superioris licentia, ut patet ibi, *propria temeritate migrasse*, & notant Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Abb. & Joan. de Anan. *in sum. mario textus*.
- 7 Secundus est administrandi Prælaturam ante obtentam Superioris confirmationem, quamvis enim hæc littera dicat, nec habita, nec petita: tamen hoc non idèò dixit, quòd satis fuisset petere, sed dixit factum narrando, & contemptum aggravando, ut bene per Joan. Andr. *num. 3.* & Abb. *num. 4. vers. Oppone*. Ad hoc enim non sufficit licentiam petere, nisi obtineatur, ut *cap. Admonet, cap. Quod in dubiis, & cap. Nisi cum pridem infra de renunc.* & pondera rationem in textu expressam cur in prædictis duobus casibus consuetudo non sit servanda, videlicet quia hæc non tam consuetudo, quam corruptela meritò est censenda, quæ sacris Canonibus est inimica, ut in littera. Ex hoc enim sequitur, ut non valeat, etiamsi sit tanti temporis, ut ejus inirii non extet memoria, nam quotiescumque lex non solum tollit, sed etiam reprobat, & damnat consuetudinem uti pravam, & irrationabilem: tunc censetur sublata etiam immemorabilis, ut post alios tradit Covarr. *variar. resol. lib. 3. cap. 13. num. 5. vers. Adnotandum tamen est*. Et est ratio, quia etiamsi tempus immemorabile regulariter habeat vim tituli, seu privilegii, ut *leg. Hoc jure, §. Duellus aqua, ff. De aqua quotid. & aestiv.* Hoc tamen fallit, ubi consuetudo à jure est reprobata. Ita Franc. *in cap. 1. in 2. not. vers. Imò tradit Host. de consuetud. lib. 6. Felin. in cap. Cum ex officio num. 13. de præscript.* Butr. *decis. 466. num. 4. lib. 2.* Quo fit, ut Oldrad. *conf. 146. Factum tale est de consuetud. num. 6. vers. Præterea non bene ratiocinatus fuerit*: potest privilegio concedi, ut quis sine confirmatione administret, ut *cap. 1. infra de suppl. neglig. Prælat. & cap. Quia vos de appellat.* & ibi notatur per Hostien. si potest privilegio: ergo & consuetudine, sunt enim paria hæc, ut notatur per Innocen. *in cap. Novit infra de judic.* Etenim æquiparatio ista non procedit, ubi consuetudo est à jure improbata, ut hic, & ipsemet
- 10 Oldrad. tenuit loco *inferius citando num. 12.* esset enim pernitiosa consuetudo, per quam omitteretur inquisitio, quæ in confirmatione servari debet, *cap. Cum nobis, & cap. Venerabilem infra de elect.* secundùm Compost. *hic num. 2.* qui refert propter hoc fuisse ca. satam electionem Prioris S. Crucis Colubrien. qui annos quinque sine confirmatione administraverat, licèt postea Papa illum restituerit ex gratia. Undè quidam hoc habent ex privilegio, ut sine confirmatione administrent, sicut Cistercienses, nam sicut dicitur in patre dante tutorem filio emancipato, quòd Prætor eum confirmat sine inquisitione, *§. Sed hoc instr. de satisfdat. Tutor.* & hoc propter confidentiam, quam gerit jus de tutore per patrem dato: Sic potest dici Papam tantam fiduciam habere de aliquibus, ut eis indulgeat, ut etiam sine inquisitione eorum electiones confirmantur, & hæc dicta Compostellani sequuntur hic Jo: Andr. *num. 8.* & communiter DD.
- Rursus etsi idem Oldrad. *conf. 9. Posito super præjudicio sine præjudicio num. 5. vers. Item ponit*, consuluerit electum in Episcopum de consuetudine Portugallia statim posse administrare ante confirmationem: tamen hoc idèò dixit, quia Ultramontani in concordia electi possunt illicò administrare etiam circumscripta consuetudine in vim *cap. Nihil infra de elect.* Et quia Papa tunc temporis residebat ultra montes, & electus Bracarensis distabat à curia per 30. dietas, & amplius dubitabatur an esset locus dispositioni *d. cap. Nihil itant*, licuisset electo statim administrare, & Oldrad. respondit licuisse stante prædicta consuetudine Portugallia. Atque ira tunc non agebatur de consuetudine contra jus, ut in casu hujus cap. 1. sed de consuetudine interpretativa prædictæ decretalis *Nihil*.
- Sed quidquid sit in casu Oldradi, generaliter tene quod hic dicitur, scilicet non valere consuetudinem administrandi ante confirmationem Superioris, prout tenuit ipsemet Oldrad. sibi contrarius in *conf. 128. Quoniam ad investigationem num. 7.* ubi ait hujusmodi consuetudinem esse à jure reprobata, & idèò nec titulum, nec jurisdictionem conferre, & si aliqui Ordines hoc habent, ut sine confirmatione administrent, id non esse ex consuetudine, sed ex privilegio. Idem firmant hic gloss. 2. Innoc. *num. 1. Compost. eod. num. vers. Sed licet*, Host. *num. 6.* Joan. Andr. *num. 8.* Butr. *num. 24. vers. Dic quod consuetudo*, Cardin. *num. 5. & Abb. num. 6.*
- Fallit hæc regula speciali casu *d. cap. Nihil infra de elect.* videlicet in Prælatis, qui immediatè subsunt Papæ, nam si sint electi in concordia, & sint extra Italiam constituti, ex generali dispensatione Papæ statim administrent, ne scilicet Ecclesia interior patiatur in temporalibus, & spiritualibus læsionem, ut ibi in text. & hic in gloss. *penult. & per Innoc. num. 1. vers. Hodie autem*. Nisi in partibus remotis essent Legati, quia tunc non haberet locum dispositio *d. cap. Nihil*, cessante nimirum illius ratione, sed esset locus huic decretali, ut sentit Innoc. *in fin.* dum ait: Sed hic cum in Provincia essent Legati, à quibus poterat confirmationem habere, non prodest consuetudo, Compost. *num. 2.* Abb. Antiq. Egid. & Boatin. quos refert, & sequitur Joan. Andr. *in fin.* & Jo: de Anan. *num. 1. vers. Et colligitur hic*.

DE CONSUETUDINE.

Idem Innocentius III. Decano Salesberien. A. Archidiacono, & Magistro P. Penerel Canonico Parisiensi.

C A P U T VIII.

Cum dilectus filius Gui. Andren. Ecclesiæ Monachus, qui pro Clerico ejusdem Ecclesiæ se gerebat, & G. Procurator Monasterii Karofen. super jure eligendi Abbatem in Andren. Monasterio, & ejusdem electione in nostra præsentia invicem litigarent, idem Gu. Electionem suam à fratribus Andren. Ecclesiæ concorditer celebratam, autoritate Apostolica petiit confirmari, asserens tam de jure communi, quam privilegio speciali, eis ab Alexandro Papa concessio, & à nobis postmodum confirmato, liberam eligendi autoritatem, ad eosdem fratres tantummodò pertinere: & infra. Dicitur verò procurator proposuit ex adverso, quòd cum olim ad petitionem patronorum Ecclesiæ à Morien. Episcopo fuerit constitutum, quòd si præfatus locus divino munere adeò pullularet, ut Prior, aut Abbas constitueretur ibidem, electio ejus penes fratres ejusdem loci, & capitulum Ka-

rosen. penderet: & huiusmodi obtentu statuti sic fuerit longè retroactis temporibus observatum, ut Monasterio Andren. vacante, Andren. fratres in Karofen. capitulo, aliquem de gremio Monasterii Karofen. sibi eligerent in Abbatem, electio prædicti G. tam contra statuti tenorem, quam etiam contra consuetudinem approbatam (quæ optima est legum interpres) minus canonicè attentata, merito cassari debebat: & infra. Quia nobis constitit electionem ipsam à suspensis, & de suspensio etiam celebratam, eam iustitia cassavimus exigente. Cæterum cùm supradictum statutum ita sanè possit intelligi, quòd per illud nec juri communi, nec privilegio derogatur, ut videlicet ad sæpeditos fratres electio spectet Abbatis, & ad Karofen. capitulum confirmatio: Mandamus quatenus si ex parte Karofen. cœnobii, talis fuerit consuetudo probata, quæ juri communi præjudicet in hac parte vos secundum illam decernatis electionem Andren. Abbatis de cætero faciendam: alioquin Andren. monachis jus eligendi Abbatem adjudicare curetis: ut sic de cætero liberam habeant facultatem, vel de gremio Ecclesiæ suæ, vel etiam aliunde, per electionem Canonicam eligendi personam idoneam in Abbatem præsentadam Karofen. capitulo, ut ab eo (si fuerit canonica) confirmetur.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**onsuetudine introduci potest, ut una Ecclesia de Collegio alterius teneatur sibi Prælatum eligere, & n. 26.
- 2 Monachus in Prælatum electus habet jus prosequendi propriam electionem, etiam in iudicio contentioso.
- 3 Monachus non potest consentire electioni de se factæ ab extraneo Collegio absque sui superioris licentia.
- 4 Capitulum sede vacante potest super jure eligendi litigare.
- 5 Privilegium potest concurrere cum jure communi.
- 6 Monachi unius Monasterii ex consuetudine possunt sibi vindicare jus eligendi Abbatem in alio Monasterio.
- 7 Consuetudo est optima legum interpres.
- 8 Suspensus non potest eligere, nec eligi.
- 9 Capitulum generale an possit statuere, ut Prælati Generalis eligi non possit de eadem natione, de qua fuit immediatus prædecessor, & c. numer. seq. usque in finem.
- 10 Electio Abbatis Generalis tam activa, quam passiva liberè spectat ad universam Congregationem.
- 11 Statutum restringens libertatem electionis an sit contra jus, & n. 34. & seqq.
- 12 Capitulum Generale non potest statuere contra Canones.
- 13 Major pars Capituli non potest præjudicare minori in jure eligendi, sed requiritur omnium, & singulorum, consensus.
Declaratur, n. 47. 48. & 50.
- 14 Capitulum generale non statuit contra jus privatum juri alterius detrahendo.
- 15 Major pars Collegii non sufficit in statutis, quæ sunt contra jus alicui competens.
- 16 Jus eligendi Generalem ex corpore totius Congregationis est publicum, quod pacto, vel statuto tolli non potest.
- 17 Intellectus l. Scyphi, ff. De optim. legat. & numer. 50.
- 18 In electione qualibet eligendus est melior, & vita sanctitate præstantior.
Declaratur, n. 53.
- 19 Electio de digno omisso digniori regulariter sustinetur. sed peccant sic eligentes.
- 20 Statutum Principis ut electio fieri non possit de extraneis, vulnerat libertatem electionis.
- 21 Generali non licet in electione Provincialium, & aliorum officialium aliquos nominatim proponere, ex quibus unus canonicè eligatur.
- 22 Electio non dicitur libera si facultas eligendi restringatur, ita ut certum genus personarum, imò una persona eligi non possit.
Declaratur, n. 29. 35. 39. & 55.
- 23 Electio passiva majorem libertatem requirit, quam activa.
- 24 Statuta excludentia à beneficiis certum genus personarum dicuntur contra jus.
- 25 Capitulum Generale potest statuere, ut electio Generalis fieri debeat ex certo gremio personarum, usque ad n. 39.
- 26 Consuetudo eligendi Prælatum ex certo genere personarum valet.
- 27 Statuti, & consuetudinis equalis est autoritas.
- 28 Consuetudo in tantum valet, in quantum nititur tacito consensu ejus, qui potest jus condere.
- 29 Statutum restringens electionem ad certum genus personarum sustinetur quatenus concernit præjudicium statuentis.
- 30 Capitulares possunt juri electionis passiva renunciare.
- 31 Electio de certo genere personarum facta per metum, vel impressionem an valeat.
- 32 Voluntas nihil est sub cælo ita contrarium sicut metus.
- 33 Episcopus cum suo Capitulo potest statuere de jure communi, ut Monachi unius monasterii eligant sibi Prælatum de gremio alterius monasterii.
- 34 Ut electio ab uno monasterio fiat de gremio alterius non est contra, sed præter jus.
- 35 Statutum restringens electionem valet si fiat ex justa causa.
- 36 Constitutio Capituli generalis, qua cavetur in Priores monasteriorum eligantur plures quam tres de una natione, valida est.
- 37 Alternativa in electione tam Provincialium, quam Generalis in pluribus Religionibus etiam non Mendicantibus instituta est.
- 38 Electio Generalis, qua in aliquibus Religionibus fit ex singulis Provinciis per turam, an sit rationabilis.
- 39 Constitutio Capituli generalis excludens personas unius tantum nationis ab electione passiva non est contra libertatem electionis.
- 40 Matrimonium carnale sicut & spirituale omnimodam libertatem requirit.
- 41 Conditio si puella non nupserit alicui ex certo genere personarum non est contra libertatem matrimonii, si alii supersint, quibus possit nubere.
- 42 Statutum adigens ad contrahendum matrimonium cum certo genere personarum, vel prohibens ne puella nubat extra loca, ubi possidet hereditatem, est nullum.
- 43 Secus si statutum excipiat tantum certum genus personarum.
- 44 Statuta civitatum super matrimonio non valent ex defectu potestatis etiam respectu pœna.
- 45 Constitutionibus omnium fere Ordinum regularium reperiuntur aliqui inhabilitati ad electionem passivam.
- 46 Prælati regulares habent jus suspendendi subditos à gradibus, & dignitatibus ex quacumque causa etiam occulta, & extrajudicialiter.
- 47 Capituli major pars potest ex justa causa excludere certam nationem ab electione passiva.
- 48 Major pars Collegii non potest præjudicare minori, si actus sint voluntarii, secus si necessarii, vel ob publicam utilitatem.
- 49 Jus eligendi ex Collegio alterius Ecclesiæ non est publicum, sed commune.
- 50 Majoris partis factum in jure universitatis, vel Collegii præjudicat minori, secus in jure singulari.
- 51 Constitutio archæans ad eligendum Abbatem ex gremio certi

certi monasterii intelligitur si ibi reperitur aliquis idoneus.

- 52 *Electorum libertas non laeditur ex eo quod non reperitur nisi unus idoneus in monasterio, de cuius gremio tenetur eligere.*
- 53 *Electio non semper facienda est de digniori simpliciter, sed de digniori quoad aliquid.*
- 54 *Juramenti forma in electione Romani Pontificis qua.*
- 55 *Electio libertas non violatur si ab ipsismet Capitularibus quorum interest, restringatur electio.*
- 56 *Capitulum generale de jure communi potest constitutiones facere.*
- 57 *Verbum, potest, precedente negatione inducit necessitatem precisam, & privat potentiam.*
- 58 *Statuto si caveatur ut minor, vel mulier non possit vendere sine consensu consanguineorum, si aliter vendant, contractus est nullus.*
- 59 *Beneficii collatio facta minori quatuordecim annorum est ipso jure nulla, & provisorius non facit fructus suos.*
- 60 *Statutum concernens favorem publicum a statuentibus revocare non potest, si fuerit a superiore confirmatum.*
- 61 *Capitulum generale an possit revocare decreta a se prius edita in vim privilegiorum Sedis Apostolicae.*
- 62 *Statutum concernens publicam utilitatem, etiam si confirmatum non fuerit, revocari non potest a statuentibus.*
- 63 *Verbum, videbitur, refertur ad arbitrium boni viri.*
- 64 *Statutum speciale derogat generali, si ab eo discrepet, aut illi videatur contradicere.*
- 65 *Species contraria generi sive precedat genus, sive sequatur, limitat, & restringit genus.*
- 66 *Statuta si sint contraria, est attendendum speciale, licet non habeat clausulam derogatoriam.*

Cum *Dilectus*. De consuetudine potest induci, ut una Ecclesia de Collegio alterius teneantur sibi Prælaturam eligere. Hoc dicit Hostiensis, dividit in quinque partes: Sed Joan. Andr. in duas. Prima narrat duplicem quaestionem cum partium allegationibus. Allegatio pro electo ibi, *dicitur*. Secunda unam definit ibi, *Quia nobis*. Alteram diffiniendam committit, ibi, *ceterum*. Brevius secundum Baldum. Sunt duae partes. Thema cum allegationibus. Quaedam Papæ declaratio, & quaedam commissio. Secunda ibi, *Quia nobis*.

2 Nota primò ibi, *litigarent*. Monachus quamvis non habeat proprium, *c. Non dicatis*, 12. q. 1. tamen electum in Prælaturam habere jus prosequendi propriam electionem, etiam in judicio contentioso, ita ut absque alio mandato possit principaliter super proprietate juris eligendi litigare in præjudicium eorum, quorum interest. Ad idem text. in *c. Cum dilectus supra de rescriptis*. Quod tamen procedit secundum Petr. de Anchar. & Abb. in *princ.* si eligatur à Collegio proprio; quia tunc eo ipso quod eligitur, videtur sibi data potestas acceptandi Prælationem. Undè in acceptatione hujusmodi nullius consensus exigitur. Ad hoc quod notatur in *c. Qui tacet, de reg. jur. in 6, in Mercurial.* Secus verò si eligatur ab extraneo Collegio, quia cum velle, vel nolle non habeat, non potest consentire electioni de se factæ sine licentia sui Superioris petita, & obtenta. Imò si consenserit, hoc ipso ejus electio irritatur. Casus est in *c. Si Religiosus, de elect. lib. 6. facit text. in c. Religiosus, de testam. eod. lib.*

4 Secundò nota in eodem verbo, Capitulum sede vacante posse super jure eligendi litigare, & est unus casus in quo quaestio Ecclesiae potest tractari vacante Ecclesia; licet regula sit in contrarium. Ratio est secundum Card. & Imol. quia talis quaestio pertinet ad conventum sine Prælatore. Facit quod legitur, & notatur in *c. Decretis, supra de rescriptis*.

5 Tertiò nota ibi, *tam de jure communi, quam privilegio speciali*, privilegium posse concurrere cum jure communi, de quo in *c. Veniens, de rescriptis*. & in *c. Cum persona, de privil. in 6*, Sed contrarium tenet gloss. in *c. Contra morem, in ver. Privilegio 100. dist.* Dicit Bald. *hic num. 4.* quoddam esse privilegium juri communi contrarium; quoddam juri communi consonans: vel secundum eum hoc est privilegium, quia jus commune prius erat violatum in ian-

datione monasterii per constitutionem dioecesani de consensu pattonorum, & sic reverti ad jus commune quod erat quodammodo sublatum, vocatur privilegium, ut dicimus de Ecclesia Nonantulana. Ad hoc *l. Si unus, §. Pactus, vers. Quoties enim ad jus, ff. De pact.* & sic reparatio status appellatur privilegium seu indulgentia.

Quartò nota, ibi, *de gremio monasterii, Karofen.* ex 6 consuetudine posse unum monasterium vindicare sibi jus eligendi Abbatem in alio monasterio. Quid autem sit, si Monachi sint diversæ Religionis, vel habitus, an Monachus unius possit eligi in Abbatem alterius, dic ut in *Clem. 1. de elect. & in c. Abbate, de ver. signif.*

Quintò nota, ibi, *quam etiam contra consuetudinem approbatam*, dispositionem ambiguum recipere declarationem ab observantia subsequuta, quia consuetudo est optima legum interpret, concordat *cap. Certificari, de sepult. & l. Si interpretatione, ff. De legib.* Item consuetudo, ut dicit Host. interpretatur, corrigit, immutat, abrogat, & præsumptionem inducit. Quæ singula latè hic prosequitur Cardin.

Sextò nota, ibi, *a suspensis, & de suspensio*, suspensum non posse eligere, nec eligi. Ad idem *c. Cum inter R. infra de elect. c. Cum bone, de et. at. & qual. & c. Postulasti, de cler. excomm. ministr.* An autem possit excommunicare, & beneficia conferre, dic ut per gloss. in *ver. a suspensis*, per Innoc. n. 4. & omnes hic.

Ultimò nota, electionem Abbatis de jure communi spectare ad collegium Ecclesiae, seu monasterii vacantis. De electione activa non est dubium, *c. 1. infra, de elect. & dicam infra proximè*. De electione passiva hic videtur casus, de quo in *c. Cum Ecclesia, de elect.* Veritas tamen est passivam esse liberam circumscripta consuetudine, vel statuto, de quo dic plenè in quaestione sequenti.

Posito decreto Capituli Generalis Congregationis Somaschæ, quo determinatum est, ut postea quam Præpositi Generales Congregationis sui triennalis regiminis tempus expleverint, successor immediatè eligi non possit ex eadem natione, seu statu.

QUÆRITUR, an hoc decretum sit validum, & observandum.

Contra decreti validitatem hæc potissimum videntur urgere.

Et primò electio Generalis tam activa, quam passiva liberè spectat ad universam Congregationem, ut de electione activa est textus in *c. fin. num. 16. q. 7. in cap. abbatem il primo 18. q. 2.* & in *c. Inordinatione, 61. dist.* & de passiva in *c. Abbatem in monasterio 18. q. 2.* & *hic*, ubi hoc notant Doctores, & in specie Anton. de Butr. in *prima lect. num. 7. & in 2. lect. num. 38. & num. 45.* Card. Zabarell. *num. 9. q. 1. gloss. 1. in c. 2. ubi Archid. & Turrecr. num. 1. dist. 66.* Et quamvis prædicta jura non loquantur de Abbate Generali, sed de Abbatibus singulorum monasteriorum, & nomen Congregatio, ibi significat singularem cujusque monasterii conventum: tamen sicut electio Abbatis particularis cujusque monasterii fieri debet liberè ex corpore Congregationis illius monasterii, de cujus Prælati electione agitur; ita ex eadem ratione electio Generalis, qui toti Congregationi præficitur, eligi debet liberè ex corpore totius Congregationis, ut considerat Rota *decis. 65. num. 5. par. 1. in recent.* Ergo statutum restringens libertatem electionis est contra jus quod tenet Butr. *hic in secunda lectura num. 45.* quia inquit, id quod erat voluntatis secundum dispositionem juris communis, trahitur ad causam necessitatis, quod est directè contra jus commune; & consequenter decretum de quo agitur excludens certam rationem ab electione passiva præpositi Generalis videtur nullum, ex defectu potestatis; quia capitulum Generale non potest statuere contra canones, sicut nec Episcopus, nec Synodus, *c. Quod super his, de major. & obed. gloss. hic in ver. Constitutum,* & Butr. in *secunda lect. num. 38. & Abb. num. 10. Navarr. conf. 8. Quaritur primò, n. 1. de const.*

Secundò, cum quilibet de Congregatione habeat jus ut eligi possit in Generalem, ut superius dictum est, major pars Capituli generalis non potest cuiquam invito hoc jus adimere, ex notat. per gloss. communiter approbatam in *c. Quia propter, in ver. Vice omnium, de elect.* Butr. *hic in secunda lect. num. 6. Navarr. conf. 2. in quadam Religione, num.*

- num. 3. hoc tit. Sed ad hoc requiritur omnium, & ungu-
lorum consensus, quia nemo cogitur juri suo renunciare
in vitis, c. Abbas, in fr. Quod met. caus. l. Invitum, C. De
contrab. em. pt. Hostienl. in d. cap. Qua propter num. 49. &
quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet l. ultim.
C. De auctor. prest. gloss. in c. 2. in ver. Ab omnibus, 66.
- 14 dist. Et in his terminis tradit Rota in predicta decis. 65. nu.
5. in fin. Et Capitulum Generale non statuit contra jus
privatum juri alterius detrahendo, quia hoc est solius Pa-
pæ, c. Quæ in Ecclesiarum, de const. c. Constitutus, de relig.
domib. c. Statuimus, 16. q. 1. Butr. ubi supra num. 37. Ad
quod confert decisio Putei 41. lib. 1. & Sarnen. de jure qua-
sit. q. 9. dum volunt ut in competentibus de jure communi
sit necessaria derogatio regulæ de jure quaesito non tol-
lendo. Et generaliter in statutis quæ fiunt contra jus ali-
cui competens non sufficere majorem partem Collegii,
seu universitatis, sed debere omnes esse concordēs res-
pondit Angel. cons. 247. incipien. Visis, & examinatis, quem
referunt in c. Cum omnes, de const. Felin. num. 2. vers. Hanc
conclusionem limitat primò, dicens hanc esse notabilem li-
mitationem ad l. Quod major ff. Ad municip. & Dec. n. 36.
in 1. lect.
- 16 Tertio, hoc jus ut fieri possit electio de corpore totius
Congregationis est publicum, & ideo pacto non potest tol-
li: ergo nec statuto, c. Si diligenti, de for. compet. c. Requisi-
sti, de testam. cum simil. Et ita arguit gloss. hic in ver. Consti-
tutum, & Butr. in 2. lect. num. 39.
- 17 Quarto, pro hac parte adducitur text. in l. Scyphis, ff.
De opt. legat. ubi Paulus respondit. scyphi electione da-
ta, si non omnibus scyphis exhibitis legatarius elegerit,
integram ei electionem manere placet. Sicut igitur si vel
una res excludatur à facultate eligendi, electio legatarii
non dicitur libera, nec tenet, ut ibi notat gloss. in ver.
Integram, & Bart. in princ. ita & multò minus videtur li-
bera electio Capituli Generalis, à qua excluduntur perso-
næ unius nationis. Quem textum ad hoc propositum ad-
ducit Rota, ut dicemus infra in 7. & ult. fundamento, li-
cet eum alleget sub initio, l. Nec solum. ff. De optim.
legat.
- 18 Quintò in omni electione ille est præferendus qui cæ-
teris est melior, ac morum & vitæ sanctitate præstantior,
c. Licet ergo, 8. q. 1. cum concord. de quibus per gloss. in c.
2. in ver. Sanctiones, de off. cust. & Lambert. de jure patr.
lib. 2. par. 1. quæst. 10. art. 3. num. 5. & 6. At facillè potest
contingere, ut in natione exculsa ab electione passiva re-
periatur aliquis religiosus qui cæteris omnibus dignior, &
præstantior sit. Ergo ille erit necessariò eligendus, & con-
sequenter servandum non erit decretum excludens illum
ab electione passiva, ut in proposito considerat Rota de-
cis. 65. num. 8. par. 1. in recent. Et quamvis pro. validitate
electionis satis sit, si dignus eligatur, & electio de digno,
omisso digniori sustineatur, c. Monasterium, 16. q. 7. cap.
Cum nobis de elect. & tradit post alios Covarr. in reg. Pec-
catum, part. 2. §. 7. num. 3. vers. Sed hoc in hunc sensum; id
tamen procedit postquam facta est electio, quæ ex omis-
sione dignioris non tractatur, ut litium occasiones am-
putentur; sed ante electionem omnia jura clamant, ut me-
liores, & sanctiores eligantur; & ideo peccant contra ju-
stitiam distributivam, qui omisso digniori eligunt di-
gnum, ut notant omnes in c. Constitutis, de appellat. S.
Thom. 2. 2. q. 63. art. 2. ad. 3. Covarr. & Rota loc. citat.
& patet ex constitutionibus hujus Congreg. pag. 30.
- 20 Sextò, ad hoc adducitur Bald. in c. Cum terra num. 6.
de elect. ubi determinat non valere statutum Principis;
ut electio fieri non possit de extraneis, etiamsi in Patria
inveniantur multi dignissimi; quia, inquit, licet hoc sit
honestum, tamen vulnerat libertatem, quia nimis ar-
ctat eam.
- 21 Et confirmatur ex declaratione olim edita à Sacra Con-
gregatione Concilii. Nam consula à Generali Ordinis S.
Augustini an liceat eidem Generali in electione Provin-
cialium, Priorum, aliorumque officialium facienda ali-
quos nominatim proponere, ex quibus unus canonicè per
secreta suffragia ad officium eligatur, respondit non licere,
qua videtur calus in d. c. Cum terra de elect.
- 22 Ultimò, in propriis terminis constitutionis excludentis
certum genus personarum ab electione passiva adducitur
Rota in præalleg. decis. 65. num. 6. par. 1. in recent. cujus hæc
sunt verba: Cum in electione requiratur summa libertas, &
ab ea debeat longè abesse omnis coactio, & restrictio, d. cap.
Cum dilectus in fin. ibi, liberam habeant, &c. Si facultas
eligendi restringitur, ita ut certum genus personarum;
imò una persona eligi non possit, non dicitur libera elec-
tio, l. Nec solum, l. Imò, ff. de opt. legat. Bald. in tract. de
schismate, quem posuit post tit. C. De edito D. Hadriani
tollens num. 12. vers. est & tertium, & in l. fin. Sed et si
quis, num. 26. C. Communia de legat. Præsertim quia major
libertas requiritur in electione passiva, quàm in activa, ut
per Butr. hic num. 26. in prima lect. & num. 25. & 45. in se-
cunda lect. & Imol. sub num. 1. Idem Butr. in c. Cum inter,
il tertio num. 11. de elect. Et facit, quod de jure quilibet po-
test eligi, & institui dummodò sit idoneus, c. Ad decorem
de institutione. Et propterea statuta excludentia à beneficiis
certum genus personarum dicuntur contra jus. Butr. hic n.
38. cum duob. seq. in 2. lect. & sepius fuit in Rot. retolutum.
- Sed his non obstantibus respondendum videtur de-
cretum, ut proponitur, editum à Capitulo Generali ef-
se validum, & servandum ex duobus præcipuè funda-
mentis.
- Primum fundamentum est, quia Capitulum Generale
de cujus autoritate in condendis statutis non est ambi-
gendum, tam ex constitutionibus, Ordinis, quàm de
jure communi c. 1. & ibi gloss. in ver. Constitutum, de his
quæ fiunt à major. par. Capit. c. In singulis §. Hujusmodi, & §.
Si vero, de stat. Monach. DD. in c. Cum omnes, de consti-
tutione potest statuere, ut electio Generalis fieri debeat ex certo
gremio personarum. Ergo multò magis potest statuere ut
ex pluribus Nationibus Congregationis excludantur ab
electione passiva Religiosi unius nationis tantum; quia
hoc secundo casu minus restringitur libertas electionis,
quàm in primo, ut ex se patet.
- Assumptum probatur primò, quia de consuetudine in-
duci potest, ut Capitulum unius Ecclesiæ eligat sibi Præla-
tum ex collegio alterius Ecclesiæ, & sic valet consuetudo
eligendi Prælaturam ex certo genere personarum. Casus
est hic, ubi id notat Abb. Antiqu. Joan. Andr. Bald. Butr.
Imol. Cardin. Anchar. Abb. Sicul. & reliqui omnes in
princ. Et concordat text. in c. Abbate, & ibi gloss. in ver.
Consuetudinem, de verb. signif. ergo id potest induci etiam
ex statuto Capituli & ita arguit Abb. in c. Licet, num. 12.
de elect. & est ex mente Innocen. Compostell. & aliorum,
de quibus infra num. 33. vers. Quinto probatur, dum ad
probandam validitatem statuti restringentis electionem ad
gremium certi monasterii adducunt textum in d. c. Abba-
te, de verb. signif. qui loquitur de consuetudine, seu præ-
scriptione: equalis enim est autoritas utriusque, gloss.
in c. fin. in ver. Vilis auctoritas, infra eod. Imò major au-
thoritas juris scripti, quam juris non scripti, l. 2. C. Quæ
sint longa consuet. ex qua desumptus est textus in d. c. fin. &
in c. Consuetudinis, 11. dist. Ratio est, quia in tantum va-
let consuetudo, in quantum nititur tacito consensu ejus,
qui potest jus condere, l. De quibus, vers. Nam cum ipse leg-
ges, ff. De legib. & in proposito observat Dec. in c. Licet, de
vitanda, num. 43. de elect. non debet autem esse minor vir-
tus expressi consensus statuentis, quàm taciti, imò major,
arg. l. Cum ex filio, §. Filio, & quod ibi notat Bart. ff. De vulg.
& l. Expressa nocent, ff. De reg. jur. c. Constitutionem, ver. Sed
expresse de reg. in 6. Ergo si valet consuetudo Capituli de e-
ligendo ex certo genere personarum, multò magis valet
statutum.
- Deinde probatur assumptum, quia statutum restringens
electionem ad certum genus personarum, quamvis esset
contra jus; & ideo non valeret in præjudicium tertii, ut di-
ctum est in primo & secundo argum. contrario: sustinetur
tamen, quatenus concernit præjudicium statuentis, ut in
statuto Episcopi de electione facienda ex gremio certi mo-
nasterii tradit gloss. hic in ver. Constitutus, quod dicit esse be-
nè notandum Butr. in 2. lect. n. 41. quia limitat c. Quod super
his, de major. & obed. Et cum gloss. consentiant hic Innoc.
Abb. Antiqu. Compost. Bellarm. Card. & alii communiter; er-
go cum in hoc statuto non agatur nisi de præjudicio Capi-
tuli statuentis, sequitur ut absolutè sit validum. Ratio est,
quia Capitulates qui habent jus electionis passivæ, benè pos-
sunt huic juri renunciare, c. In presentia ad finem, ac r. num.
c. Ad Apostolicam, de reg. c. Si terra, de privil. gloss. fin. in c.
Cum venisset, de test. Dec. in c. Cum accessissent, n. 24. de const.
- Tertio,

31 Tertiò, idem assumptum probatur ex doctrina Abb. in *c. Cum terra*, num. 3. de *elect.* ubi tenet valere electionem factam per inctum, seu impressionem; quando electores non compelluntur eligere certum, sed aliquem de certo genere personatum, nec per hoc tolli libertatem eligendi, & idem Abb. in *c. Licet*, num. 13. *cod. tit.* ubi dicit electionem validam esse, si electores compellantur eligere de certo genere personatum, quia non amittitur omnino libertas eligendi, sed restringitur. Et adducit simile de consuetudine, quæ potest arctare jus eligendi, puta ad certum genus personatum, sed non potest tollere libertatem, remanente potestate eligendi, ut probatur in *d. c. Cum terra*, & ibi per Jo. Andr. juncto textu hic.

Et quamvis de hac Abbatis doctrina in casu metus, seu impressionis merito dubitari possit, & contrarium determinet Bald. in *l. fin. §. Sed et si quis*, n. 26. *C. Communia*, de *legat.* & fuit in suo consilio schismatici, quod posuit post rubricam *C. de edict. D. Adrian. tollent.* n. 12. eo quod nihil sub cælo sit ita contrarium voluntati, sicut metus; & implicet contradictionem, & repugnantiam quandam, ut sit electio, & non sit libera, ut ibi per eum, & in *d. c. Cum terra*, n. 12. & per eundem Abb. *ibid.* n. 1. tamen si omni metu, & impressione cessante iidem electores se adstringant per viam statuti ad electionem faciendam ex certo genere personatum, doctrina Abbatis videtur omnino admittenda. Et propterea *Dec. in d. c. Licet*, dum reprobat opinionem Abbatis dicit non valere illationem à consuetudine Capituli ad statutum Principis, quia illa habet consensum tacitum illius, de cujus præjudicio agitur. Sentit ergo Decius si Capitulum consentiat, ut in casu nostro, non esse constituendam differentiam inter consuetudinem & statutum. Et nihilominus Panormitanum esse receptum simpliciter testatur Navarr. *conf. 7. n. 1. de const.*

32 Quardò, probatur autoritate Innocentii hic num. 2. ubi reprobat opinionem glossæ dicit se non videre quare Episcopus cum suo Capitulo non possit ordinare, ut Monachi unius monasterii eligant sibi Prælatum de gremio alterius monasterii, *c. Quanto*, de *his que fiunt à Prælat. c. Catholica*, 11. *dist.* & est satis expressum secundum eum in *c. Abbate*, de *verb. signif.* Et cum Innocentio videtur transire Abb. Antiq. n. 3. *vers. Ad glossam, Licet Episcopus*, & apertius Bernard. Compostell. num. 1. & 2. dicens non esse contra jus, ut unum monasterium de alio eligat, licet sit præter jus. Quod patet ex eo quia hoc jus præscribitur, ut in *d. c. Abbate*. At non præscriberetur si esset contra jus, *c. Massana*, de *elect.* & sequitur Card. Bellarm. n. 3. *vers. Dicit tamen Innocentius*. Si ergo secundum eos valet statutum Episcopi arctans electionem ad certum genus personatum in præjudicium Monachorum non contentientium, multò magis valere debet idem statutum si capituliter fiat ab ipsismet regularibus de quorum præjudicio agitur. Nam Canonistæ inter se discordes in hoc unanimes conveniunt in hac decretali, ut statutum valeat quatenus concernit præjudicium statuentis. Et dictum est.

35 Quintò, quando statutum restringens electionem editur ex justa causa, consentiunt omnes esse validum, etiam si fiat ab Episcopo, non obstante Monachorum præjudicio, in terminis juris communis, & circumscriptis exemptionibus. gloss. Innoc. Compost. Card. Abb. & alii communiter hic per text. in *c. Ut nostrum. Ut Ecclæs. benef. cap. Dudum*, de *reb. Ecclæs. non alien. in lib. 6. c. Constitutis*, infra de *appell.* Decretum autem de quo agitur supponitur factum pro publica quiete, & fuit editum à Capitularibus, quorum interest.

36 Sextò, ad idem assumptum probandum adducitur Navarr. *d. conf. 6. incipien. Capitulum Generale*, de *constitut.* ubi in his ferè terminis consuluit valere constitutionem Capituli Generalis multarum Nationum, qua cavetur ne in Priores monasteriorum eligantur plures, quam tres de una natione. Tum quia ex pluribus causis potest esse rationalis, ut ibi per eum; tum quia statutis Collegiis Bononiensis, & aliorum multorum in Hispania cautum est, ne ex eadem civitate eligantur plures collegæ, & ne ex eadem dicecèsi plures, quam duo. Tum quia valet consuetudo, ut Abbas unius monasterii eligatur solum, de gremio alterius. Et ex aliis fundamentis ibi adductis, subdens non restringi libertatem electionis ex eo quod restringatur electio ad certum genus personatum ex Panormit.

superius relato in vert. Tertio, item assumptum, n. 3. t. Unde & Papa secundum eum eligitur tantum de Collegio Cardinalium, & in Hispania non conferuntur beneficia, nisi Hispanis, & in Gallia nisi Gallis.

Ac demum probatur assumptum ex multarum religionum observantia. Etenim plura Capitula Generalia Ordinis Prædicatorum, S. Augustini, & aliorum Ordinum etiam non Mendicantium, instituerunt alternativam in provinciis, id est ut electio provincialis semel fieri debeat de una natione, & semel de alia, & in electione Generalis hanc alternativam instituit Congregatio S. Benedicti Hispaniarum anno 1559. ut refertur in *decis. Rotæ 65. nu. 15. par. 1. in recent.* Qua etiam in familia Ultramontana, & Citramontana utuntur in alternis sexennis fratres Minores S. Francisci in electione Generalis Ministri, & Commissarii. Imò quod magis est, in aliquibus Religionibus introductum est, ut electio Generalis fiat ex singulis Provinciis per turnum, ut in specie servatur in Congregatione Canoniorum Regularium Lateranensium. Licet hæc ratio eligendi per turnum videatur minus tuta, quippe quæ aliquando impingit electores ad consentiendum in minus dignum, maxime in parvis Religionibus, ut nos docuit experientia: exceptio enim quod religiosi illius provinciæ, in quam cadit turnus, sint parum idonei, & in aliis provinciis multi reperiantur sanctiores, & meliores, parit jurgia, & inimicitias inter Religiosos, & intricabiles habet difficultates, propter quas jura sanxerunt; ut sustineatur electio de digno, omisso digniori, ut dictum est supra in 4. argumento. Ob quam rationem similiter DD. adnotarunt collationem zeli ad zelum, & meriti ad meritum, de qua canones loquuntur ad constituendam majorem, & sanioerem partem, ut in *c. Ingenesis*, in *c. Dudum*, & in *c. Ecclesia vestra*, il *secondo*, de *elect. cum concord.* vix ad praxim deduci posse sine dissidio. Neque verò tanti est faciendæ ratio aequalitatis servandæ in religione, ut propterea ad Prælationem totius Ordinis assumi debeant inhabiles. Alternativa videtur rationabilior, præsertim in magnis religionibus.

Secundum principale fundamentum pro validitate decreti est, quod quatenus etiam statuta restringentia electionem ad certas personas, vel nationem non valerent, in quibus terminis loquuntur Doctores in contrarium citati, tamen aliud dicendum est in decreto de quo agitur; quia per illud non arctatur electio ad certum genus personatum, sed tantum excluduntur personæ unius status, vel nationis ab electione passiva, & relinquuntur vocalibus libertas eligendi in Generalem quem maluerint ex omnibus aliis nationibus. Hoc autem non esse contra libertatem electionis suadet efficaci exemplo matrimonii carnalis, quod non secus ac matrimonium spirituale omnimodam libertatem requirit, *c. Gemma*, & ibi Hostiens. & Doct. *not. de spons. Feder. de Sen. conf. 169. Domino Conrado per tot.* Et nihilominus quamvis conditio, si puella nupserit alicui ex personis arbitrato tertii designandis, tamquam impediens libertatem matrimonii non valeat, & habeatur pro non adjecta, *l. Cum tale. §. Si arbitrato, ff. De condit. & demonstr.* aliud tamen dicendum est in conditione negativa, si non nupserit alicui ex certo genere personatum, quia valet conditio, dummodo alii supersint, quibus condignè puella possit nubere. Casus est in *l. Cum ita legatum, ff. De condit. & demonstr.* cujus responsi verba hæc sunt: *Cum ita legatum sit; si Titio non nupserit, vel ita, si neque Titio, neque Sejo, neque Mevio nupserit, & denique si plures personæ comprehense fuerint, magis placuit cuilibet eorum si nupserit, amissuram legatum, nec videri tali conditione viduitatem injunctam, cum alii cuilibet satis commode possit nubere.* Ex quo contextu satis clarè apparet exclusionem plurium personarum à facultate nubendi non esse impeditivam libertatis matrimonii carnalis, & idem juris est si excludatur personæ unius civitatis, ut ex text. in *l. Hoc modo, §. Si Arritæ, ff. cod.*

Et eodem modo non valet quidem statutum adigens ad contrahendum cum certo genere personarum, secundum opinionem Felin. in *c. 1. num. 20. vers. Nec puto procedere, de Spons. l. Idèdque, sacra Congregatio Concilii olim consulta: an statuta locorum, quibus formine possidentes hereditatem prohibentur extra dicta loca nubere, sint validæ; censuit decretum quidem. *c. 9. sess. 24. de reformat. matrim.**

non decidisse hunc casum; sed jure veteri secundum communem sententiam, de qua per Curtium senior. *consil.* 207. declarandum statutum esse nullum, & ita referendum Sanctissimo qui generali constitutione hujusmodi statuta nulla declaravit; tamen secus est si statutum excipiat certum genus personarum dumtaxat, & relinquat libertatem contrahendi cum omnibus aliis, ut notabiliter tradit Bald. in l. 1. §. 1. *Jus naturale, num. 10. ff. De inst. & jur.* ubi tenet statuto civitatis posse prohiberi sub pœna ne quis accipiat Gibellinam in uxorem, & tale statutum valere respectu pœnæ, si factum sit propter aliquam publicam utilitatem, Gaspar Calder. in d. c. *Gemma, de Sponsal. Roman. in rubr. ff. Solut. matrim. in 7. col. Craver. consil.* 610. *Legemunicipali, in princ.* Quinimò Bart. & Angel. in l. *Edicimus, C. De Murilegul. lib. 1.* dicunt valere statutum prohibens sub certa pœna ne inter homines diversarum civitatum contrahatur matrimonium, dummodò possint honestè nubere inter homines suæ civitatis; & quamvis in statuto civitatis verior sit opinio Joan. Andr. in c. *Statutum, in princ. vers. Facit hæc decretalis, de hæret. lib. 6.* ubi concludit hujusmodi statuta laicorum non valere ex defectu potestatis, quia cùm matrimonium, & ejus causa, & dependentia ab illis sint Ecclesiastici fori, c. *Tuam, de ord. dignit. c. Lator qui fil. sint legit. & est hodie diffinitum à Trid. Synodo, can. ult. sess. 24. de Sacrament. matrim.* Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad judices Ecclesiasticos, anathema sit; Judex Ecclesiasticus debet se intromittere, ne talis pœna exigatur, sicut facit de pœna conventionali, ut in d. c. *Gemma, de Sponsal.* tamen si conditio esset à Superiore Ecclesiastico, impugnari non posset, ex hoc cap. Quod per exclusionem certi generis personarum, ut in casu Bald. impedit libertatem matrimonii, ut ex prædictis constat. Quemadmodum ergo conditio, vel statutum excludens à nuptiis personas unius sectæ non impedit libertatem matrimonii carnalis, si alii supersint, &c. ita nec decretum excludens certum genus personarum ab electione passiva impedit libertatem matrimonii spiritualis, cap. *Inter corporalia, de translat. Episcopi.* Et quidquid sit de veritate prædictarum opinionum, cessat omnis difficultas hoc casu, in quo statutum fuit editum ab ipsismet electoribus, de quorum libertate agitur.

45 Accedunt prædictis regularium ordinum instituta. Nam nulla ferè est religio, in qua ex constitutionibus Capituli Generalis non reperitur aliquis inhabilitatus ad tempus ad electionem passivam; in plerisque enim statutum est, ut Generalis vel Provincialis post expletum tempus sui officii non possint immediatè eligi ad eandem Prælationem; idemque in multis religionibus constitutum est de visitatoribus, & in specie de diffinitoribus id cavetur constitutionibus hujus Congregationis pag. 26. §. *In Capitulo, & pag. 12.* excluduntur non habentes sex annos religionis, & triginta ætatis, & aliàs qualitates ibi præscriptas. Neque verò in hoc dubitari potest de potestate Religionum, quia Prælari regulares jus habent suspendendi, & sic ad tempus excludendi subditos à gradibus, & dignitatibus ex quacumque causa etiam extrajudicialiter, ut patet in cap. 1. *sess. 14. Concil. Trid. & aliàs declaravit sacra Congregatio.* Unde sicut à Capitulo Generali excludi potest ab electione passiva certus numerus religiosorum, ita excludi possunt religiosi unius nationis, cùm hæc quoad libertatem electionis non differant specie, ut est text. in d. l. *Cum ita legatum, juncta l. Hoc modo, §. Si Arritia, ff. De condition. & demonstrat. ubi quoad libertatem matrimonii carnalis parificantur exclusio aliquarum personarum nominatim, & exclusio personarum unius civitatis.*

Nec prædictis obstant adducta in contrarium. Ad primum enim responderetur negando statutum astringens ad eligendum ex gremio certi monasterii esse contra jus; imò enim est tantum præter jus secundum opinionem Compstell. & aliorum quos retuli supra in primo fundamento pro hac parte, vers. Quarto probatur autoritate Innocentii.

Responderetur secundò hujusmodi statutum, estò sit contra jus, tamen de jure communi, & circumscriptis exemptionibus valere, etiamsi fiat ab Episcopo in præjudicium Monachorum quando editum ex justa causa, ut hoc casu quemadmodum ex communi Canonistarum sententia di-

ctum est supra in vers. Quintò quando statutum.

Responderetur tertio, autoritates in contrarium adductas loqui in statuto Episcopi, qui secundum unam opinionem non potest arètare Monachos non consentientes ad eligendum sibi Prælatum ex gremio alterius monasterii. Unde non procedunt si statutum fiat ab eodem Capitulo Monachorum, quorum interest, ut hoc casu, quia valet statutum etiam contra jus commune in præjudicium Capituli statuentis, ut est de mente gloss. *hic in ver. Constitutus;* & est communis opinio, ut patet ex dictis supra num. 29.

Ad secundum responderetur negando ad validitatem hujus statuti necessarium esse consensum omnium, & singulorum; imò enim sufficit consensus majoris partis Capituli: nam cùm editum fuerit ex justa causa, sufficit major pars etiamsi auferat aliquibus jus electionis passivæ, ut declarat Imola in cap. *fin. in 12. col. vers. Circa secundam partem, infr. eodem,* quem refert, & sequitur Felin. in c. *Cum omnes, num. 2. vers. Sed ista limitatio, de consil. & ibi etiam Dec. num. 36, in prima lect.* ubi reprobat opinionem Angeli in contrarium allegati, quod absque dubio procedit hoc casu, in quo ex constitutionibus Ordinis pag. 69. & seqq. universaliter constitutum est, ut in omni consultatione sive in Capitulo, sive extra Capitulum in qua aliquid definiendum fuerit secreta ferantur suffragia, & quod major pars censuerit, id definitum intelligatur, & à ceteris omnibus etiam contra sententibus decreto illi subscribatur; hoc enim casu factum majoris partis absolute præjudicat minori, ut per Angel. *consil. 269. Punctus est, aliàs incipit, Non est dubium;* & Dec. in d. c. *Cum omnes, numer. 28.*

Similiter conclusio illa quod non sufficiat major pars quando tractatur de jure alicui auferendo, procedit tantum in actibus voluntariis, ut declarat gloss. 1. *ad fin. in d. c. Cum omnes,* quam Doctores ibi communiter sequuntur, ut restatur Dec. num. 29. & in his terminis procedit gloss. in contrarium allegata in d. c. *Quia propter in ver. Vice omnium, de elect.* loquitur enim in promisso, qui est actus merè voluntarius; unde non mirum si quilibet potest contradicere ne privetur voce sua, secundum Abb. in c. *In causis, de elect.* Secus autem est si actus sit necessarius, vel saltem utilis, ut hoc casu in quo decretum fuit editum ex necessitate, vel utilitate publicæ quietis; quæ sufficit consensus majoris partis. Quæ limitatio est etiam Innocentii, & DD. in cap. *Cum omnes,* ut per Dec. d. n. 36. *Lap. allegat. 131. infrascripta sunt.* Bald. in l. 1. *ff. De magistr. convenien.* Ad idem est gloss. in extrav. *Providè, in ver. Processibus, ad fin. de sent. excomm.* quæ dicit sic: Ubi agitur de electionibus, & similibus, quod major pars facit, omnes facere videntur, ut l. *Quod major, ff. Ad municipal.* Item ubi factum omnium respiceret debitum, vel publicam utilitatem, quia tunc sufficeret major pars, c. *final. de iis quæ fiunt à major. par. Capit.* Hæc gloss. Et ex contrario sequeretur ut Capitulum Generale ex causa quantumvis necessaria, vel utili nunquam posset excludere aliquem ab electione passiva: esset enim in potestate ejus qui excluditur, illam impedire, si omnium, & singulorum consensus requireretur, quod esset valdè absurdum, & contra bonum publicum religionum.

Ad tertium, responderetur ex Hostiens. *hic num. 4. hoc jus ut una Ecclesia de alia eligat, non esse publicum, sed commune, c. Nobis, de jure patr. & c. Sacrosancta, de elect. nam contra publicum non prodest consuetudo, sed contra commune bene currit, ut notatur hic in ver. Interpres, unde & hoc jus præscribitur, ut in cap. Abbate, de verb. signif. & Episcopus bene potest facere contra hoc jus, c. De cetero, de transact. c. At si clerici, de judic.* Hæc Hostiensis. Quod si hoc potest Episcopus in præjudicium Capituli Monachorum, multò magis poterit ipsumque Capitulum, de cujus præjudicio agitur.

Ad quartum, id est ad l. *Scyphi, ff. De opt. legat.* responderetur ibi electionem legatarii non valere, nisi scyphi omnes legati fuerint exhibiti, quia cùm propter illorum ignorantiam legatarius non habeat consensum liberum, non potest ei ab hærede, vel alio in electione præjudicium inferri. At hoc casu electores, de quorum exclusionem agitur, capitulariter consentiunt. Unde succedit limitatio, quæ habetur in ead. l. *Scyphi, in final. ibi: Nisi*

ex his dumtaxat eligere voluisset, cum sciret, & alios esse. Præterea ibi agitur de jure singulari, a quo non licet arguere ad jus universitatis, vel Collegii, in quo factum majoris partis præjudicat minori, c. 1. & ibi gloss. in *vers. Constitutum*, de his que sunt à major. part. cap. c. In *Genesi*, & c. *Ecclesiæ vestra*, de elect. gloss. in c. *Inter Canonicos*, in *ve. Capituli*, eod. tit. & in d. *extr. v. Provide*, in *ver. Processibus in fin. de sent. excomm.*

51 Ad quintum respondet Navarr. d. *conf. 7. de constit.* ubi posteaquam firmavit valere constitutionem Capituli Generalis, quod in Priores non possunt eligi, nisi tres de una natione, dicit non obstat quod exinde videantur cogi electores ad eligendos indignos, quia quando non possent eligi omnes Priores digni de omnibus nationibus, nisi plures quam tres eligerentur de una, tunc possent plures eligere de illa, quia numquam est eligendus indignus: ad quod allego textum in c. *Abbate*, de *verb. signif.* ubi patet obligationem eligendi Abbatem ex certo gremio monasterii habere locum dummodò ibi reperiat aliquis idoneus, quod si non reperiat, aliunde fore eligendum, & concordat c. *Nullus*, 65. *dist. c. Sacrorum*, 63. *dist. & c. In nomine Domini*, 23. *dist.* ibi: *eligatur autem de ipsius Ecclesiæ gremio si reperiat idoneus, vel si de ipsa non invenitur, ex alia assumatur* Nec propterea generabitur monasterio præjudicium in futuris electionibus; ut ibi not. gloss. *fin. vers. Sed pone quod nullus reperiat idoneus.*

52 Ad idem est doctrina Joan. Andr. in d. c. *Cum terra* n. 4. *vers. Oppones*, quem ibi sequitur Card. n. 3. ubi opponens quod non valeat consuetudo eligendi de certo gremio eo quod libertas electionis possit in totum tolli, si ibi non esset nisi unus idoneus: nam electores necesse haberent illum eligere. Respondet hoc non facere consuetudinem, sed casum, sicut contingeret si in orbe non esset nisi unus, ut idem Jo. Andr. & Card. not. in c. *Consideravimus*, eod. tit. tales autem eventitios casus non computamus, l. *Julianus*, ff. *Qui & Quib. c. fin. de homic.*

53 Præterea considerandum est hunc casum non posse contingere ut in natione exclusa reperiat aliquis, qui sit cæteris dignior. Ratio est quia, ut inquit D. Th. in *quodl. 6. art. 9. Aliquis potest dici melior dupliciter, uno modo simpliciter qui est sanctior plus habens de charitate: Alio modo dicitur aliquis melior quoad aliquid. Contingit autem quandoque aliquem esse meliorem simpliciter, qui tamen non est melior quantum ad hoc ut Prælationem suscipiat, quia alius forte potest Religiosam magis juvare vel per consilium sapientia, vel per auxilium potentia, &c. Non ergo semper est præeligendus melior simpliciter, sed quoad aliquid.* Hæc D. Thom. Quamvis autem possit dari casus, ut in illa natione exclusa reperiat aliquis, qui simpliciter & secundum se sit cæteris sanctior, tamen quia per ejus electionem destruitur illud bonum publicum, quod consideravit Capitulum generale in promulgatione illius decreti, non debet ceteri magis idoneus quantum ad aliquid; ac proinde non est præeligendus. Hinc juramentum in electione Romani Pontificis non fit simpliciter de sanctiore eligendo, sed in hæc verba: *Testor Deum qui me iudicaturus est, quod eum eligo, quem secundum Deum iudico eligi debere*; ut in constitutione Gregorii XV. *Æterni Patris Filius*. Et in hac ipsa Congregatione quamvis electores jurent digniorem eligere in Præpositum Generalem, tamen cum myllerio addita sunt illa verba, *penfatis circumstantiis*.

Præterea ex constitutionibus ejusdem Congregationis multi reperiantur exclusi ad tempus ab electione passiva, ut dictum est supra in ultimo fundamento pro hac parte, *vers. Accedunt predictis*. Et tamen hoc non repugnat juramento de digniore eligendo, licet aliquis affirmare possit quempiam illorum esse cæteris digniorem: ergo eodem modo nec repugnabit decretum de quo agitur, licet aliquis ex natione exclusa dignior cæteris videri possit.

55 Ad ultimum sic respondetur: Congregatio S. Benedicti Hispaniarum in casu Rote opponerebat, quod constitutio illa restringens electionem generalis in alterius trienniis ad gremium certi monasterii subrepticè edita fuisset à Sanctissimo ad supplicationem ipsius Congregationis, quia Congregatio pro eadem constitutione numquam supplicaverat, ut legitur in principio decisionis. Unde

stante defectu consensus Congreg. Rota resolvit constitutionem esse illi præjudicalem, quia quomodocumque restringatur electio, etiam per exclusionem unius ab electione passiva, infertur præjudicium libertati electorum, non consentientium, juxta text. in d. l. *Scybi*, ff. *De opt. leg.*

Hæc autem resolutio nullatenus applicari potest casui nostro, in quo, ut sæpius repetitum est, decretum excludens certam nationem editum fuit ab ipsa Congregatione, de cujus præjudicio tractatur.

Ex quibus omnibus concluditur hoc decretum esse validum, & consequenter observandum in proximo generali Capitulo ex dispositione tam juris communis, c. *In singulis*, §. *Hujusmodi*, & §. *Si vero*, de *stat. Monachor.* quam constitutionum Congregationis, ut patet pag. 40. §. *Que*, & pag. 89. §. *Quicquid*, & passim alibi; alioquin si in Præpositum Generalem eligeretur aliquis de natione exclusa, electio nulla foret, quia decretum non prohibet simpliciter electionem fieri, sed statuit, ut electio fieri non possit: verbum, autem *possit* præcedente negatione inducit necessitatem præcisam, & privat potentia, secundum gloss. ordin. in cap. 1. in *ver. Non potest*, de *regul. jur.* in 6. quam Bart. & omnes sequuntur in l. *Gallus*, ff. *De liber. & posthum.* ut testatur ibi *Jal. num. 19. & 23.* & idem Bart. in l. *De his*, num. 4. ff. *De transact.* Abb. in cap. 1. in ult. *not. de caus. possess. & propriet.* & in c. 1. in 2. *not. de fid. instr.* & reddit actum de jure impossibilem, ut ait Bald. in l. 1. num. 6. C. *Qui admitti*, & *Jal. in d. l. Gallus*.

Et propterea quidquid fit ab eo, cui facta est prohibitio per verbum *non possit*, est irritum ipso jure, ut respondit Bart. in *conf. 97. In questione*, num. 4. lib. 1. *Alex. conf. 77. in princ. & conf. 82. Viso processu*, num. 3. lib. 3. Hinc si statuto caveatur ut minor, vel mulier non possit vendere sine consensu consanguineorum, si aliter vendant, contractus est nullus, ita ut nec naturalem pariat obligationem, ut determinat Bartol. in d. l. *Cum lex*, in *penult. col. num. 6. ff. De fidejussor. quia*, inquit, *dicere quod non possit contrahere, nihil est aliud quam auferre potestatem, & facultatem vendendi*: & sequitur *Jal. in d. l. Gallus*, n. 16. *vers. Prima conclusio*: ubi hanc theoreticam pluribus exemplis confirmat; & n. 19. testatur esse communem, & ab omnibus indifferenter approbatam.

Ideoque cum olim dubitatum fuerit in S. Congregatione Concilii an c. *sess. 23.* disponens neminem ante decimum quartum annum beneficium obtinere posse, comprehendat eum, qui anno duodecimo ætatis beneficium obtinuit, & nunc effectus est ætatis annorum quatuordecim, adeò ut nunc non sit legitimus possessor, & fructus suos non fecerit: S. Congregatio annexa doctrinæ Jasonis in d. l. *Gallus*, n. 17. *cum seqq. ff. De liber. & posthum.* ubi quod actus redditur nullus ipso jure cum quid prohibetur cum verbo, *non possit*; censuit collationem ante decimum quartum annum fuisse nullam.

Neque verò hoc casu integrum est capitularibus ab hoc decreto recedere, quia non fuit simpliciter editum in favorem singularium personarum, sed pro publica quiete. At statutum concernens favorem publicum, stante confirmatione constitutionum, quæ dicta pag. 89. præcipiunt ut decreta Capituli Generalis observentur, etiam antequam referantur inter constitutiones, à statutibus revocari non potest, etiam si per revocationem fiat reditus ad jus commune, ut concludit Abb. in *Cum accessissent* num. 2. *vers. Nota quod statuentis, & vers. Si verò statutum*, de *const. Roman. conf. 37. Viso puncto*, col. *fin.* & *Angel. in l. Omnium*, col. *ult. C. De testam.* Ratio est secundum eos, quia ex quo Superior confirmat, videtur dispositionem suam facere, l. 1. §. *Sed neque*, C. *De veter. jur. enucl. cap. Si Apostolica de præben.* in 6. Idem tenet Cardin. *conf. 130. Ad primam partem*, ubi respondit statuta Capituli confirmata per Papam non posse tolli per Capitulares, quatenus respiciunt favorem publicum, & eodem spectat quod scripsit Navarr. *conf. 8. Queritur primo, in princ. de constit.* ubi ait, Capitulum Generale non posse revocare decreta à se prius edita, eò quòd cum habeat jus condendi decreta ex privilegio Sedis Apostolicæ, decreta ipsa non dicuntur Capituli Generalis, sed Papæ; & idè ab inferiori à Papa revocari non possunt per jura quæ ad hoc citat Felin. in *dist. cap. Cum accessissent*, num. 9. de *constit.*

62 Quinimò non est vis aliqua in confirmatione ; quia statutum concernens utilitatem publicam etiam absque confirmatione Superioris revocari non potest à statuentibus, nec illi tacite vel expresse renunciari, ut determinat Innoc. in *c. Cum olim*, il 2. num. 7. *vers. Imò plus dicimus*, aliàs est in *c. Accedentibus, de privil.* & ibi Jo. Andr. num. 5. Butr. n. 7. Anchar. num. 4. *vers. Subdit Innocentius*, & Dec. in *d. c. Cum accessissent*, num. 13. *vers. Præterea quando statutum respicit utilitatem publicam, facit secundum eos cap. Si diligenti, de for. compet.*

Non obstat, quod ex Bullis dictæ Congregationis Capitulum Generale sicut potuit decretum condere, ita etiam possit ante ullam executionem, illud abrogare, ut patet pag. linea 5. & pag. 16. linea 11. ibi : *statuta condere, quoties videbitur, mutare, ac de novo statuere*. Nam respondetur hanc facultatem immutandi statuta competere statuentibus etiam de jure communi, ut noant omnes in *c. Cum accessissent*, per illum textum, ubi in specie Felin. num. 3. & 10. *de constit.* Unde cum prædictæ Bullæ idem disponant, quod jus commune, debent ad instar juris communis declarari, & limitari ut non procedant in statutis editis ex causâ publicæ utilitatis, *l. Juris gentium, §. Si paciscar, ff. De pact. juncta l. Transigere* ubi glos. magn. C. *De transact. gloss. Bart.* & omnes in *l. Sciendum, ff. Qui satisd. cogan.*

63 Nec refragatur verbum *videbitur*, in Bullis positum, quia refertur ad arbitrium boni viri, & regulatum à jure, *l. Si fide commissaria libertas, la secunda in princip. de fide comm. libert.* ibi, *Si tibi videbitur peto ut manumittas*; quod accipiendum est ac si dictum fuisset: Si tibi quasi bono viro videbitur, & tradunt. Gemin. Roman. & alii copiosè relati à Menoch. *de arbitr. judic. lib. 1. q. 4. §. num. 2.*

Præterea quatenus Capitulum Generale possit hoc decretum revocare, hoc tamen intelligi debet servata forma præscripta in constitutionibus dictæ Congregationis, ut scilicet id fiat electionibus majorum officialium absolutis, ut habetur pag. 67. c. 18.

64 Neque obstat, quòd in alia constitutione initio relata caveatur, ut si quid statuendum fuerit circa electiones, id fieri debeat ante electiones majorum officialium.

Etenim cum hæc constitutio generaliter disponat, ut propositiones circa electiones fiant in sede vacante, & contra, secunda constitutio disponat specialiter, ut propositiones decretorum Capituli generalis fiant in sede plena, prima constitutio Generalis non censetur loqui, neque disponere in casu decretorum Capituli ge-

neralis, de quo specialiter fuit cautum in secunda constitutione. Ita declarat Angel. *consil. 160. Domina, in princip.*

Ratio est, quia quotiescumque provisio specialis discrepat à generali, imò prima fronte illi contradicit, putà si unum statutum disponat, ut de falsitate possit inquiri usque ad vigesimum annum, & alio statuto speciali caveatur, ut contra testem falsum non possit inquiri, nisi infra mensem; tunc generali statuto derogatur per speciale, ut decidit Bart. in *l. Sanctio legum, ff. De pæn. quem refert, & sequitur idem Angel. alia exempla cumulans consil. 355. quæst. prædicta, per totum.*

Hinc si Imperator concesserit Cremonensibus usum aquarum Padi usque ad mare, & Parmensibus concesserit omnes aquas in territorio Parmensi, prævalet quoad aquas Padi privilegium Cremonensium tamquam magis speciale de aquis Padi, ut ex facto respondit Signorel. de Homod. *consil. 70. n. 12.*

Hinc etiam statutum specialiter loquens de successione certarum personarum, derogat statuto generali, excludens personas in genere, ut consuluic Bald. *consil. 78. Duo sunt statuta, lib. 1. quia*, inquit. *certum est, quod species contraria generi sive præcedat genus in eadem dispositione, vel alia, sive sequatur eximitur à genere, & derogat generi, & restringit genus, ut non referatur genus ad illam speciem, cum inter genus, & speciem sit incompatibilitas, si- 65 ve contrarietas, & idem Bald. consil. 292. Verba pactorum, num. 3. in fin. vers. Dicitur statutum, lib. 2.* ubi generaliter docet, si sint duo statuta contraria unum speciale, & alterum generale, esse attendendum speciale, etiam si non habeat verba derogatoria, sive species præcedat genus, sive sequatur, ut in regul. Generi per speciem derogatur; & sequitur Angel. *d. consil. 355. & Alex. consil. 141. n. 9. lib. 2.*

Quod maxime procedit hoc casu, in quo secunda constitutio de proponendis decretis Capituli Generalis post absolutas electiones habet specialem rationem, nimirum ut religio decreta experiatur priusquam abroget, aut inter constitutiones referat, alioquin si ante ullam executionem, & experimentum decreta possent pro libito voluntatis abrogari à majori parte Capituli, jam lex esset ludibrio posita, *l. Si Prætor, ff. De judic.* ibi, alioquin lutoria erunt hujusmodi edicta, & decreta Pastorum: Die 29. Martii 1638. Sanctissimus D. N. Urbanus VIII. per literas in forma brevis confirmavit prædictum decretum Capituli Generalis Congregationis Somaschæ.

DE POSTULATIONE PRÆLATORUM.

Innocentius III. Clericis Raven. Ecclesiæ.

C A P U T III.

Bonæ memoriæ Guil. Archiepiscopo vestro viam universæ carnis ingresso, quidam vestrum sanctæ Præxedis presbyterum Cardinalem; quidam verò Imolen. Episcopum postulaverunt: & infra. Nos igitur auditis quæ de facto, & de jure fuerant allegata, plenius etiam pro utralibet partium curavimus allegare: consideravimus verò quòd ejusdem Cardinalis præsentia utilior sit non solum Romanæ, sed etiam Ecclesiæ generali tam apud Apostolicam Sedem, quam apud Ecclesiam Ravennatensem, unde non immeritò præferentes speciali utilitati communem, & minori majorem, prædictum Cardinalem postulationi vestræ non duximus concedendum. Attendentes autem ex altera parte, quòd prædictus Episcopus à minori quam tertia parte fuerit postulatus: & quòd Apostolica Sedes postulationes hujusmodi non consueverit in tanta divisione, ac contradictione recipere: cum etiam quando aliquis ab aliis unanimiter postulatur, ad admittendam postulationem eorum, non tam ex justitia, quam ex gratia moveatur, postulationem ipsius non duximus admittendam. Mandantes quatenus cum his qui vocem in electione habere noscuntur, per electionem, postulationem, seu nominationem canonicam in personam idoneam convenire curetis.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**ostulatio per quam privata, vel minor utilitas communi, vel majori praesertur, vel que fit à minori quam tertia parte Collegii, admitti non debet, & num. seqq.
- 2 Canonici veniunt clericorum appellatione in materia favorabili, vel indifferenti.
Ravennatenfis Ecclesia duplex habet Collegium, id est Cardinalium, & Canonorum, ibidem, & numer. 14.
- 3 Electio Praelati pertinet ad Canonicos, non autem ad inferiores Beneficiatos.
- 4 Canonici censentur exempti per exemptionem Clericis Ecclesie concessam.
- 5 Clericorum appellatione an veniant Canonici, & dignitates obtinentes in materia odiosa, & restringibili, & n. seqq.
- 6 Canonici censentur exempti per exemptionem Clericis Ecclesie concessam.
- 7 Exemptionis materia est strictè accipienda.
- 8 Clericorum nomen generale est, & comprehendit parvos, & magnos.
- 9 Canonici sunt digniores Clericis.
- 10 Et appellantur Ecclesie Sædus.
- 11 Permutationis materia favorabilis est, & large interpretanda.
- 12 Species ubicumque ponit aliquid ultra genus suum, appellatione generis non venit illa species.
- 13 Parochialis appellatione non venit Ecclesia Parochialis Collegiata, si materia sit odiosa.
- 14 Cardinales Ecclesie Compstellana, Ravennaten. & Mediolanen. dicuntur Cardinales, sicut dicitur Rex Scaccorum.
- 15 Et sunt Cardinales sine pileo rubro, & sine succo.
- 16 Cardinalis Episcopus ad aliam Cathedralen non eligitur, sed postulat.
- 17 Et quid in Cardinali non Episcopo.
- 18 Cardinales habent alas ligatas, sicut Episcopi.
- 19 Cardinales residentes in Curia æquiparantur stellis fixis, que non moventur nisi votu orbis.
- 20 Cardinalatus de jure est incompatibilis cum Episcopatu, & n. seqq. usque ad n. 24.
Et quid ex Concilio Tridentino, n. 24.
- 21 Et quid de consuetudine, & n. 23. & 31.
- 22 Cap. De multa de præben. an habeat locum in Cardinalatibus, & Episcopatibus.
- 23 Cardinali in Curia residenti Episcopatus non datur in titulum, sed in commendam.
- 24 Concilium Tridentinum non habet Cardinalatum pro incompatibili cum Episcopatu, & refellitur contraria opinio Alphonsi Herede.
- 25 Episcopatus plures nemo etiam Cardinalis potest simul retinere in titulum, seu commendam.
- 26 Cardinales quibus casibus comprehendantur in dispositione generali.
- 27 Episcopi etiam Cardinales tenentur præcepto divino in suis Episcopatibus residere.
- 28 Cathedralen unam in titulum obtinere, & aliam in commendam, an adversetur Concilio in cap. 2. sess. 7.
- 29 Commenda de jure communi erant temporales, & ideo non erant incompatibiles cum titulis.
- 30 Commenda nostri temporis sunt perpetua, & habent rationem tituli, & commendatarius facit fructus suos.
- 31 Episcopatus non vacat per promotionem ad Cardinalatum.
- 32 Consuetudo Ecclesie Romanæ facit jus.
- 33 Cardinales an expediat Metropolitanis, vel Cathedralibus Ecclesiis præficere.
- 34 Cardinales sunt coadjutores Papa.
- 35 Cardinalium consilio apud Romanum Pontificem universalis Ecclesie administratio nititur.
- 36 Cardinalium instantia est sollicitudo omnium Ecclesiarum.
- 37 Communis, & major utilitas praesertur speciali, & minori.
- 38 Episcopatus Cardinales habent in Romana Curia residentiam.
- 39 Electio, postulatio, & nominatio in quibus conveniant, & n. seqq. usque ad n. 57.
- 40 Electio fieri debet à majori parte Collegii.
- 41 Fallit in electione Papa, in qua due partes requiruntur.
- 42 Postulatio facta à non majori parte Capituli, potest respici, nec ulla fit injuria postulantibus.
- 43 Eligentes scienter indignum, sunt ipso jure privati pro illa vice potestate eligendi.
- 44 Postulantes scienter impostulabilem similiter pro ea vice sunt privati.
- 45 Nominantes itidem indignum, sunt privati pro illa vice potestate nominandi, si nominatio sit perfecta, alias secus.
- 46 Electio, postulatio, & nominatio fieri debent collegialiter, alias per subsequentem consensum singulorum non convalescunt.
- 47 Electio acquiritur jus petendi confirmationem, & n. 77.
- 48 Scrutinio publicato electoribus variare non licet.
- 49 Postulato jus acquiritur, postquam postulatio fuit superiori presentata, nec licet postulantibus resilire, & num. 78.
- 50 Postulans, & superior possunt simul recedere à postulatione, etiam postulatò contradicente.
- 51 Nominatio facta superiori tribuit jus nominato, ut ca pendente ad electionem non sit procedendum, & num. 78.
- 52 Nominatio in qua exprimitur consensus de presenti, idem est quod electio.
- 53 Electio cassatur, si electus se immisceat administrationi Ecclesie ante confirmationem.
- 54 Postulatus qui ante admissam postulationem se administrationi immiscuit, privatur omni commodo postulationis.
- 55 Et postulantes qui eum admiserunt, eligendi & postulandi facultate privantur.
- 56 Idem in nominato.
- 57 Electio, postulatio, & nominatio in quibus differant, & n. seqq. usque in finem.
- 58 Electio quid sit.
- 59 Postulatio immititur magis gratia, quam iustitia.
- 60 Postulatio quid sit.
- 61 Postulatio admittitur, electio confirmatur.
- 62 Postulatum non cogitur Praelatus concedere.
- 63 Debet compelli per superiorem, si iusta causa exigat.
- 64 Praelatus non concedens postulatum, tenetur illi providere de consimili beneficio.
- 65 Gratia est, quidquid facit Papa.
- 66 Postulationem eorècorditer factam si superior non admittat, injuriam inferet.
- 67 Nominatio que fit per unum tantum, proprie non dicitur electio.
- 68 Nominatio fit de pluribus; postulatio vero, & electio de uno tantum.
- 69 Nominatio fieri potest alternativè, postulatio non.
- 70 Nominatus primo censetur dignior, major, & magis dilectus.
- 71 Electio fieri debet de digniori, licet sustineatur de digno.
- 72 Postulatio fit de intelligibili puta extraneo, laico, & illegitimo.
- 73 Fratres minores ad Cathedralen non eliguntur, sed postulantur.
- 74 Criminosus est impostulabilis.
- 75 Electio debet esse canonica.
- 76 Postulatio, & nominatio, quam solemnitatem requirant.
- 77 Electio quale jus acquiratur, antequam nominatio fuerit superiori presentata.
- 78 Nominatio, que fit ante scrutinium, non tribuit jus.
- 79 Nominatum tres sunt species.

- 1 **B**ona memoria, il 1. Postulatio per quam privata, vel minor utilitas communi vel majori præferitur, vel quæ sit à minori, quam tertia parte Collegii, admitti non debet. Hoc dicit. Dividitur in tres partes. Prima ponit duas discordes postulationes. Secunda utramque repellit, causas exprimens, ibi, *Nos igitur*. Tertia monet novam provisionem fieri, ibi, *Mandantes*.
- 2 Nota primò, ex superscriptione juncto textu, Papam aliquando scribere Canonicis sub nomine clericorum, quod fecit hic propter duplex Collegium, quod est in Ecclesia Ravennate, alterum scilicet Cardinalium, alterum Canonicorum, secundum Boactinum, quem hic refert Joan. Andr. *num. 3. Cardin. in princip.* concordat textus in *cap. Illud, § 93. distinet.* ubi Gregorius Collegium Ravennatis Ecclesie appellat clericum, ibi, *A clero vestro*. Et sic collige, clericorum appellatione comprehendit etiam
- 3 Canonicos: nam Papa hic scribit clericis Ravennatis Ecclesie, & intelligit de Canonicis, ad quos pertinet jus eligendi Prælatum; non autem de clericis inferioribus, qui licet ibi sint beneficiati, tamen non sunt de Capitulo, nec faciunt Collegium, *cap. Dilecta, cum gloss. de excess. Prælator.* & notat Compostell. dicens ita servare Ecclesiam
- 4 Romanam, in *cap. 1. num. 4.* ubi etiam Joan. Andr. *num. 1. 1. & ibi dixi num. 31. & seqq. infra tit. proximo.* Quæ conclusio absque dubio præcedit in materia favorabili, vel indifferenti, ut sentit Feder. de Sen. *conf. 78. Factum tale est, Duo, & c. num. 3. vers. Verbi gratia,* ubi dicit in concessione facta per Papam Cardinali, ut possit conferre beneficia clericorum cedentium, vel decedentium, comprehendit etiam beneficia Canonicorum, cum hæc sit quedam gratia, & privilegium, allegat. *cap. penult. de verb. signific. cap. Si cui, in 1. respon. de præben. in 6. & cap. 1. de regul. jur. eod. lib.* Sed difficultas est, quid in materia odiosa strictè intelligenda. Cardinalis hic *num. 1. in secundo notab.* concludit etiam in hujusmodi materia Canonicos venire appellatione clericorum. Movetur primò per hanc decretalem, quæ tamen nihil facit, quia hic appellatione clericorum veniunt Canonici propter subjectam materiam, quia videlicet agitur de postulatione, & electione, quæ ad solos Canonicos pertinet, ut proxime dictum est. Deinde movetur Cardinalis per *c. Per exemptionem, de privil. in 6.* ubi per exemptionem concessam clericis alicujus Ecclesie etiam Canonici intelliguntur exempti: & tamen materia
- 7 exemptionis est strictè accipienda propter præjudicium, quod infert potestati Ordinarii, arg. *c. Pervenit, 11. q. 1. Ad hoc Conc. Trid. in c. 11. sess. 24. in princ.* ubi exemptionis dicuntur perturbationem in Episcoporum jurisdictione excitare, & exemptionis præbere occasionem laxioris vite.
- Ad hunc tex. qui valdè stringit, respondet Abb. hic *u. 2.* posse contingere, ut privilegium illud exemptionis aliàs nihil operaretur, puta si in Ecclesia essent tantum Canonici, quo casu fieret lata interpretatio, etiam in materia odiosa, ne privilegium aliàs redderet elusorium, ut est text. in *c. Si sententia, de sent. excomm. lib. 6.* melior text. est in *c. In his, infra de privil. Sed hæc responsio infirma est; quia illè textus dum decidit exemptis clericis etiam Canonicos intelligi exemptos, utique supponit in Ecclesia extare tam Clericos, quam Canonicos. Præterea hæc responsio restringit decisionem illius textus ad casum, in quo in Ecclesia non essent nisi Canonici: quod fieri non debet, tum quia textus generaliter loquitur; tum quia cum hic casus, ut in Collegiata Ecclesia nullus sit Clericus præter Canonicos, sit valdè rarus, non censetur ad eum conditor canonis respexisse, *l. Jura cum trib. seqq. ff. de leg. Magis ergo placet alia responsio, quòd idcirco in d. c. Per exemptionem,* appellatione Clericorum veniunt Canonici, quia aliàs absurdum foret, ut exemptis clericis inferioribus non essent exempti Canonici, qui sunt principales in Ecclesia.*
- 8 Demum movetur Cardinalis, quia esse Canonicum non ponit aliquid super alios clericos, nisi quatenus à jure specialiter eis conceditur. Igitur Canonici debent venire appellatione clericorum, cum nomen clerici sit nomen generis, & genus inferat suas species. Quod motivum desumpsit ex Feder. *d. conf. 73. num. 2.* ubi dicit nomen clericorum generale comprehendere paucos, & magnos, *c. De persona 11. q. 1. & tamquam genus habere sub se species.* Nam aliqui dicuntur Canonici, qui sunt in Eccle-

sia Collegiata, & faciunt unum corpus cum suo Prælato. Aliqui dicuntur Clerici, & retinent nomen sui generis, sicut dicimus, Arrogatio, & adoptio sunt species adoptionis, ut not. in *c. un. de cognat. legat.* Et strictè loquendo potest dici, Si est Canonicus, ergo Clericus, quia species infert genus; sed non è converso, Clericus est, ergo Canonicus.

Sed & huic motivo patet responsio ex dictis Innocentii 9 in *cap. Sedes, supra de rescript.* ubi determinat, ut si Papa det rescriptum contra Titium clericum, & quosdam alios, sub illa clausula generali non includantur Canonici, quia sunt digniores simplicibus clericis. Unde cum Canonicus habeat qualitatem canonicatus ultra alios clericos, in materia stricta non debet venire appellatione clericorum. Ad hoc Concilium Tridentinum in *c. 12. in fine, sess. 24.* ubi Canonici appellantur Ecclesie senatus. Et Feder. de Sen. *d. conf. 73.* loquitur in permutatione, quæ cum non fiat, nec fieri præsumatur, nisi beneficiorum utilitate exigente, *c. Quæsitum, de rer. permut.* debemus in ea tamquam favorabili æquitatem præferre, & largè interpretari, ut ipsemet declarat *num. 4. versic. Item permutatio.*

Quamobrem concludo, in materia restringibili, appellatione clericorum non venire Canonicos, nec alios in dignitate Ecclesiastica constitutos, prout etiam concludit Abbas hic *n. 2. & in rubr. infra, de vita & honest. cleric.* Felin. in *c. Non dubium, n. 1. de sent. excomm. Dec. in Cum non liceat, n. 18. de præb.* quia ubicumque species ponit aliquid ultra genus suum, appellatione generis non venit illa species, ut est textus valdè notabilis in *c. Statutum, de elect. in 6.* ubi appellatione Ecclesie Parochialis non venit Ecclesia Parochialis Collegiata, quia semper habet qualitatem Collegii ultra Parochiam: & ibi dicit textus hoc procedere in materia odiosa, secus in materia favorabili, vel indifferenti; & hoc tenent ibi Arch. Jo. Monach. Joan. Andr. Gemin. Franc. & reliqui interpretes. Unde cum Canonici habeant qualitatem canonicatus ultra alios clericos, non debent venire appellatione clericorum in materia strictè intelligenda. Quid autem in casu converso, an appellatione Canonicorum veniant clerici, vide per eundem Feder. *d. conf. 73.* Adverte etiam ad id quod superius diximus de duplici Collegio Ravennatis Ecclesie: nam consimiles Canonici Cardinales sunt etiam in Ecclesia Compostellana, & Mediolanensi, nec tamen secundum Abb. hic *n. 3.* sunt verè Cardinales, sed tales nuncupantur honoris causa ex privilegio Papæ, & dicuntur Cardinales sicut dicitur Rex Scacorum, ut inquit gloss. in *c. Pudor in ver. Principem mundi, 32. q. 2.* & Sernen. in *regula de Annali, q. 47. n. 5.* Sunt enim Cardinales sine pileo rubro, & sine succo, ut concludit Card. Jacobat. *de Concil. lib. 1. art. 1. n. 271.*

Secundò nota, Cardinalem ad Episcopatum non eligi, sed postulari; quod citra controversiam procedit in Cardinali Episcopo, quia sicut simplex Episcopus ad aliam Cathedralium non eligitur, sed postulatur, ut hic patet, & in *c. Bona memoria, & cap. fin. infra eod. ita & Episcopus Cardinalis.* Idque indubitanter verum esse affirmat hic Jo. de Anan. *num. 4.* Sed in Cardinali non Episcopo DD. non conveniunt. Host. hic *num. 1.* tenet Cardinalem Presbyterum esse postulandum, quia habet alas ligatas, ut in *c. 2. inf. de cleric. non residen. sicut Episcopus, ut in d. cap. fin. infra eod. & in c. Nisi cum pridem, in fine de renunc.* Sed Abb. Antiq. & Egid. tenuerunt Cardinalem non Episcopum posse eligi. Et ad hunc textum respondent verbum: *Postularunt* stare improprie respectu Cardinalis, & proprie respectu Episcopi, concludentes propterea Cardinalem hic fuisse electum, non postulatum. Simile in *c. Plerumque, supra de rescript.* Verum hæc solutio destruit literam. Hunc articulum tractant Doctores, & in specie Abb. Sicul. in *c. Ecclesia vestra, il 2. inf. tit. prox.* Dic ut ibi.

Tertiò nota argumentum optimum, quòd Episcopus ad Cardinalatum promotus non debet retinere Episcopatum saltem in titulum. Nam Cardinales tenentur consulere, & assistere Papæ, *c. Fundamenta, §. Decet, de elect. lib. 6.* Et ut Bald. inquit, *num. 3.* æquiparantur stellis fixis, quæ non moventur nisi motu orbis: sic Cardinales residentes in Curia non moventur, nisi motu Papæ. Item tenentur in suis titulis, & Ecclesiis Urbis personaliter residere, ita ut etiam à tantæ dignitatis fastigio sint deponendi, si ad eas redire contumaciter detrectaverint, ut est casus in *d. cap. 1.*

de Cleric. non resid. Episcopo atus similiter continuam residentiam requirit, *cap. Qualiter, eodem tit. cap. Peruenit, cum multis seqq. 7. q. 1.* Nam iurum est dimittere Ecclesiam sine sponso, & paria sunt non habere sponsum, vel prorsus in utilem, *c. 2. de translat. Episc.* Quamobrem hic vides Papam noluisse admittere postulationem factam de Cardinali ad Archiepiscopatum Ravennatem, quia oportuisset aut Romanam Curiam deserere, aut moram trahere extra Archiepiscopatum. Utrumque autem erat inconveniens, merito Papa postulationem non admisit. Atque hinc Abb. *num. 6.* colligit Cardinalatum, & Episcopatum esse incompatibiles in eadem persona; subdit tamen novissimis temporibus servatum esse, ut Episcopus promotus in Cardinalem non perdat ipso jure Episcopatum, imò retineat illum titulum, sicut prius, nisi Papa aliter disponat; & sic testatur servatum fuisse in Cardinali Sanctæ Crucis quoad Episcopatum Bononiensem, & in Cardinali Sancti Marcelli quoad Episcopatum Senensem.

22 Et hoc quia plerique consuluerunt, *c. De multa, de præb.* non habere locum in Episcopatibus, Cardinalatibus, & similibus. Quod tamen secundum eum etsi verum sit quoad verba juris, tamen quoad mentem secus dicendum est, quia potius debet vacare ipso facto unus Episcopatus per ademptionem alterius, vel Cardinalatus, quam vacet unus Archidiaconatus per ademptionem alterius dignitatis inferioris.

Hanc ipsam opinionem tenet idem Abb. in *cap. Ecclesia vestra, il. 2. num. 3. infra de elect.* Felin. in *cap. Quod super his de fide instrument.* Gomez. in *proem. Regul. Cancell. in versic. Ex quo refertur, & in reg. de impetrat. benef. vacan. per obit. familiar. Cardinal. q. 12.* Petr. Duenn. in *ver. Beneficium, regul. 71.* & Dominic. Sor. in particulari questione, quam fecit de pluralitate beneficiorum, ubi affirmat esse legem prohibitoriam, ne Cardinales qui Romæ resident, Episcopi fiant, prout illum refert Alphons. Hojeda, qui pluribus eandem opinionem tuetur in *tract. de benefic. incompatib. p. 1. c. 2.* quibus addo Card. Cajetanum *2. 2. q. 185. art. 5.* ubi notabiliter ait: Secundum doctrinam juris communis falsum assumitur, quod Cardinalis de jure potest esse Episcopus cujuscumque Ecclesie quantumcumque remotæ. Quoniam ut in dicta decretali patet (loquitur de hac decretali) propter impossibilitatem residendi in utraque Ecclesia, Romana scilicet, & Ravennensi, præfertur utilitas universalis Ecclesie, ut Cardinalis præsens sit Romæ, & non admittitur postulatio ipsius ad Archiepiscopatum Ecclesie Ravennatis. Et quia textus clarus est, & rationi innititur sanctæ; idè dicendum videtur, quod Cardinalatus, & Episcopatus sint de numero incompatibilium de jure, ut Panormitanus etiam ibi sentit, quòd quid sit de consuetudine; si tamen consuetudo, & non potius abusus appellanda est. Hæc Cajetanus.

Quorum opinioni valdè suffragatur stylus Romanæ Curie. Nam Cardinali, qui in Urbe residere debet, Papa non consuevit Episcopatum conferre in titulum, sed in commendam, ut ex illius fructibus decenter sustentari valeat. Hoc autem incompatibilitatem arguit, ut in *c. Dudum, il. 2. vers. Cum nullus, infra titul. proximo.* De quo stylo testantur Sotus, & Hojeda locis citatis. Et quavis non desint, qui negent hujusmodi incompatibilitatem Cardinalatus cum Episcopatu, & Abb. hic affirmet in facti contingencia se vidisse multorum consilia pro hac sententia, eamque conetur defendere Andr. Barbat. in *tract. de præstam. Cardinal. in 1. part. quest. 12.* ejus tamen fundamenta infirma sunt, et sique sufficienter respondent

24 Hojeda in *d. c. 2. num. 10.* Addit Hojeda pro hac sententia esse textum expressum Concilii Tridentini in *c. 17. sess. 24.* ubi clarè dicit probari Cardinalem comprehendendi in hac prohibitionem, ut non possit obtinere Cardinalatum cum Episcopatu.

Sed certè Hojeda in hoc decipitur, quia longè diversus est sensus illius decreti. Nam ibi solum statuitur, ut unum beneficium singulis conferatur, vel ad summum duo, si primum sit insufficientis, & dummodò utrumque personalem residentiam non requirat; idemque jubetur observari etiam in S. R. E. Cardinalibus, ibi: *Quod in quibuscumque personis*, &c. Unde decretum illud non obstat, quominus Cardinalis possit obtinere unam Ecclesiam etiam Cathedralis, quia in numero beneficiorum Con-

cilium ibi non computat dignitatem ipsam Cardinalatus; alioquin si illam computaret, Cardinalis non posset obtinere duo beneficia simplicia etiam tenuissima, quia esset triplex; & sic Cardinalis esset deterioris conditionis quam alii clerici, qui non prohibentur obtinere secundum beneficium, si primum sit insufficientis.

Præterea hoc ipsum satis clarè colligitur ex *cod. c. 17. in §. Hi verò*, ubi qui ante Concilium obtinuerunt plures Cathedralis, tenentur unam dimittere. Ergo si decretum illud servari debet in Cardinalibus, ut initio præcipitur, manifestè sequitur, ut si quis Cardinalis eo tempore obtineret plures Cathedralis, posset aliis dimissis unam retinere; & ita Concilium non habuit Episcopatum pro incompatibili cum Cardinalatu.

Et confirmatur ponderando *cap. 1. sess. 23.* ubi in decreto de personali residentia Episcopi in diæcesi S. Synodus declarat comprehendendi etiam S. R. E. Cardinales, & ita non obscure admittit Cardinales posse obtinere Episcopatum; alioquin non obligasset eos ad personaliter residendum in Episcopatu, sed potius adstrinxisset ad Episcopatum dimittendum, ut fecit de pluribus Cathedralibus *d. cap. 17.* & in decreto proximè citando.

Demùm apertissimè deducitur mens Concilii ex *cap. 2. sess. 7.* ubi statuitur, ut nemo quacumque etiam dignitate, gradu, aut præeminentia præfulgeat, plures cathedrales Ecclesias in titulum, seu commendam recipere, & simul retinere præsumat; & rationem subjicit; Cum valdè felix sit ille censendus, cui unam Ecclesiam benè; ac fructuosè regere contigerit. Qui autem plures Ecclesias tunc detinebant, una quam mallent retenta, reliquas infra certum tempus dimittere tenerentur; alioquin Ecclesie ipsæ, ultimo obtenta dumtaxat excepta, eo ipso vacare censerentur. Constat enim hoc decretum comprehendere etiam S. R. E. Card. tum ponderando rationem ibi expressam, *Cum valdè felix*, &c. tum quia dictio illam universalis negativa, *Nemo*, etiam Cardinales includit, ut notat Archid. Joan. Andr. & Gemin. in *c. Nemo, de elect. lib. 6.* præsertim stante subsequenti clausula, *Quacumque etiam dignitate, gradu, aut præeminentia præfulgens*, Felin. in *c. Cum in jure peritus, de offic. deleg. & in rubr. de major. & obed. & Gomez. in reg. de Valore, q. 1. n. 5.* Tum denique quia in his quæ respiciunt incommodum, & periculum animarum, ut est retentio plurium Episcopatum, in dispositione generali includuntur etiam Cardinales, ut notat glossa, & DD. in *c. Sciant cuncti, de elect. lib. 6.* Belenzin. post Romanum & alios quos citat in *tract. de charitativo subsidio, q. 6.* & Gomez. in *regul. de public. resignat. q. 12. n. 3.* Et hanc sententiam aliàs probavit S. Congregatio Concilii. Nam consultata, an Cardinales comprehendantur in decreto *dict. c. 2. sess. 7.* eò quod comprehendendi non dicantur, nisi eorum fiat mentio, & præcipuè in odiosis: respondit comprehendendi, cum simus in lege correctoria, & in materia peccati: maximus enim inquit, abusus est, ut qui vix fructuosè unam Ecclesiam regere possit, alteram accipere audeat, cum unusquisque in sua Ecclesia residere præcepto divino teneatur, ut *sess. 23. c. 1.* & Cardinalis ad residendum sit adstrictus. Si igitur in eo decreto Cardinales includuntur, necessariò sequitur, ut possit unam Cathedralis obtinere, & retinere, licet non plures.

Nec unquam hoc revocavit in dubium Sacra Congregatio, sed tantummodò dubitavit, an liceret retinere unam cathedralem in titulum, & aliam in commendam, cum eo decreto non videatur prohibitum; nisi plures habere in titulum; vel plures in commendam, & non abhorreat ab antiquis sacris canonibus unam in titulum, & aliam in commendam obtinere, ut patet in *c. Relatio 21. quest. 1.* & ex Saer. Congregationis sententia dictum est non licere, tum ex contextu *dict. c. 2.* tum ex his quæ tradunt Doctores in regula de triennali possess. Nam commenda in *dict. cap. Relatio* erat temporalis, & rationem depositi habebat, *cap. Nemo*, & ibi gloss. in *rub. Commendare, de elect. lib. 6.* & Commendatarius non faciebat fructus suos, ut apertè colligitur ex *epist. 13. lib. 1. Beati Gregorii*: hodie verò, cum sit perpetua, & omnino habeat rationem tituli, & fructus Commendatarius faciat suos, & nudum commendæ nomen retineat, non est mirum, si cum alia Ecclesia, quæ habeatur in titulum, non possit simul retineri, cū Commendatarii habeantur ut veri

Præ-

Prælati. De hoc scripsi plenius in *cap. Dudum, il 2. infra tit. prox.*

31 Ex his patet, Cardinales ex Sac. Congregationis sententia non prohiberi unam cathedralem obtinere etiam in titulum; prohiberi tamen obtinere plures, sive utramque in titulum, sive utramque in commendam, sive unam in titulum, & aliam in commendam. Et huic interpretationi multum favet observantia Romanæ Curie. Videmus enim passim Episcopos ad Cardinalatum promotos retinere Episcopatum absque ulla dispensatione; quod non esset, si Cardinalatus, & Episcopatus essent de numero incompatibilium, cum & Cardinales comprehendantur in *c. De multa, de præb.* ut resolvit Abbas in *c. Ecclesia il 2. infra tit. proxim.* & Gomez. in *regul. de impetr. benefic. vacant. per obit. familiar. Cardinal. q. 2. n. 6.* Item Cardinalibus passim conferuntur Episcopatus: & quamvis hoc fiat per viam commendæ, tamen Commendatarii nostri temporis habentur pro veris Prælati, ut proximè dictum, & plenius scripsi in *c. 1. inf. de Capell. Monachor.*

32 Consuetudo autem Ecclesiæ Romanæ facit jus, ut notatur in *cap. Ex litteris, in gloss. super ver. Nostri moris, supra de constit. & in cap. In causis, infra de re judic. & tenet Hostiens. hic num. 7. vers. Sed numquid consuetudo, & prævalet auctoritati ejusdemque Doctores, ut ex D. Thoma dixi in *cap. Quanto, de consuetud.* Fateor tamen consultus fore, ut aliunde suppedirentur S.R.E. Cardinalibus necessaria ad eorum dignitatem decenter sustinendam, & Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis præficiantur Pastores, qui possint in illis assidue residere sine detrimento Ecclesiæ universalis. Nam cum Cardinales Romani Pontificis in executione Sacerdotalis officii jure Levitico coadjutores existant; *cap. Per venerabilem, §. Rationibus, infra, Qui fil. sint legitimi.* & eorum consilio apud eum universalis Ecclesiæ administratio nitatur, ut habetur in decreto Concilii Tridentini *cap. 1. §. Que vero, sess.**

33 25. ita ut propterea instantia Cardinalium sit sollicitudo omnium Ecclesiarum, ut hic dicit Innocent. in *ver. Generali*; qua de re plura Gomez. in *regul. de impetr. benefic. vacant. per obit. familiar. Cardin. quest. 17. num. 3. & seqq.*

34 profectò commune hoc bonum præferri debet bono unius particularis Ecclesiæ. Quia ratione Innocentius III. in hac decretali non admisit postulationem Presbyteri Cardinalis ad Archiepiscopatum Ravennatem, quia, inquit, Cardinalis præsentia utilior est non solum Romanæ, sed etiam Ecclesiæ generali, tam apud Apostolicam Sedem, quam apud Ecclesiam Ravennatem; unde non immeritò præferentes speciali utilitatis communem, & minori majorem, prædictum Cardinalem postulationi vestræ non duximus concedendum.

35 Porro in sex Episcopatibus propè Urbe existentibus, qui optari solent à Cardinalibus præsentibus in Urbe, nulla subest difficultas, quia habent residentiam in Curia Romana, ut in constitutione S.D.N. de qua multa scripsi in *cap. Qualiter, infra de cler. non residen.* Unde in eis nulla considerari potest cum Cardinalatu incompatibilitas, ut per Card. Cajet. in *2. 2. dist. q. 185. art. 5. vers. Ob hanc rationem sex Episcopi, Soc. de just. & jur. lib. 10. q. 3. art. 4. col. 8. vers. Hac namque ratione.*

36 Ultimo nota in *ver. Mandantes*, tres modos providendi Ecclesiæ vacanti, videlicet per electionem, postulationem, & nominationem: concordat tex. in *c. Quod sicut, in princ. infra tit. prox.*

QUÆRO, an & in quibus convenient, & differant ejulmodi modi.

37 Solutio. Conveniunt primò ratione efficientis, quia omnes fieri debent à majori parte Collegii, ut de electione in Ecclesiis inferioribus patet in *c. Cumana, & in c. in Genesi inf. tit. prox.* & passim alibi. Dixi, in Ecclesiis inferioribus propter Ecclesiam Romanam, in quæ requiruntur duæ ex tribus partibus Cardinalium, ut in *c. Licet, eod. tit. & est simile in electione Abbatissæ, ut in c. Indemnitatibus, de elect. lib. 6.* De postulatione est text. in *c. Postulationem, inf. eod.* ubi patet respui posse postulationem factam à non majori parte Capituli, & nullam fieri injuriam postulanti-

38 bus, & notat gl. in *c. Cupientes, §. Denique, in ver. Gratia, de elect. lib. 6.* plenè Roman. *conf. 330. Circa primum, n. 20. vers. Postremo.* & idem in nominatione, cum eadem sit ratio, ut inferius patebit.

Prosyp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

Secundò, conveniunt ratione materiæ, seu personæ quæ 43 eligitur, postulatur, aut nominatur, quia indignus in omnibus repellitur. Unde sicut eligentes scienter indignum sunt ipso jure privati pro illa vice potestate eligendi, *c. Cum in cunctis, §. fin. infra, tit. proximo*: ita & scienter postulantes impostulabilem, *c. Bonæ memoriæ, il 1. infra de elect. & c. 1. sup. eod.* ubi hoc tenet glossa communiter approbata 44 in *ver. Privare, in ver. Possemus.* Et idem dicendum in nominatione, dummodò sit perfecta; aliàs enim nominantes non privantur potestate nominandi etiam si nominaverint indignum, textus est in *c. Perpetuo, de elect. lib. 6.* & tradit Rebuff. in *repet. c. Postulastis in quarto notab. de Cler. excom. ministr.* & in *tract. nomin. q. 1. n. 30.*

Tertiò, conveniunt ratione formæ in hoc, quia omnes 46 fieri debent collegialiter, seu capitulariter; ideòque sicut electio facta à minori parte Capituli, per subsequentem consensum singulorum non convalescit, ut est textus in *c. Auditis, infra de elect.* ita nec postulatio, seu nominatio, ut tenet Roman. *d. conf. 330. num. 20. vers. Nec refragatur.*

47 Quarto, & ultimò conveniunt ratione finis, seu effectus, quia sicut electo acquiritur jus petendi confirmationem, *c. Postquam, & c. Nihil, infra de elect. & c. Super his, de accusat.* ita ut publicato scrutinio non liceat electoribus variare, *c. Publicato, infra tit. prox. gl. 1. in cap. Quanto, 63. dist.* imò compelli possint ad electionem perficiendam, Gemin. *conf. 84. Quia istud dubium, n. 13. ver. Et idem dicitur*: ita & postulato acquiritur jus ex postulatione, posteaquam fuit Superiori præsentata, ita ut non liceat postulanti bus ab ea resilire, ut in *cap. proxim. §. Nec obstabat, & tenet Innocent. hic num. 1. vers. Tamen in hoc credo, Hostiens. num. 18. in ver. Per electionem, Jo. Andr. num. 10. Butr. num. 48. Cardin. num. 9. vers. Ipse etiam Innocentius, & Abb. nu. 8.* Subdit tamen Innocentius, quòd 50 si postulans, & Superior, à quo postulatur, concordarent, utique posset idem postulans recedere, non obstante contradictione aliqua postulati: quod etiam admittunt Host. & Comptel. cum nec postulato jus aliquod sit quaesitum, & sequuntur Jo. Andr. *num. 12. Butr. Card. & Abb. loc. cit.*

51 Similiter & ex nominatione jus acquiritur nominato, adeò ut non liceat ab ea resilire, ubi facta fuerit Papæ, *cap. Contra sanctorum, 16. quest. ultim.* & argum. à contratio sensu in *cap. Ei qui, §. Diffinitiva, vers. sic. Nominatio nes 2. qu. 6.* & ea pendente non procedatur ad electionem, ut post Goffred. notat. Archidiacon. in *cap. Quarto, num. 6. 63. distinct.* In hoc enim nominatio similis est postulationi, cum in utraque vigeat ratio ibi assignata, videlicet ne illudatur Sedi Apostolicæ, secundum Innocent. *ubi supra, Hostiens. num. 19. vers. Nominatio vero, Joan. Andr. num. 11. & alios præallegat. & respondit Joan. Calderin. conf. 51. An nominantes, aliàs 5. de elect.* Quod multò magis procedit 52 si in nominatione exprimat consensus de præsentibus; talis enim nominatio idem est, quod electio, quia non refert quibus verbis quis exprimat consensum, *cap. Humane 22. quest. 5.* Unde per talem nominationem absque dubio jus acquiritur nominato, præsertim si habeat consuetudo talis Ecclesiæ, ut per talia verba celebretur electio, gloss. 1. in *dist. cap. Quanto, circa finem, vers. sic. Sed si per denominationem.* Item conveniunt ratione effectus, quia 53 quemadmodum, si electus administrat ante confirmationem, ejus electio cassatur, *cap. Qualiter, infra tit. proximo, cap. Cum jam dudum, in fine, de præben. nisi in casu c. Nihil est, §. fin. infra de election. gloss. 1. in cap. Hosti. eodem tit.* ita & postulatus, si se immiscet administrationi Ecclesiæ, ad quam fuit postulatus ante admissam postulationem, privatur omni commodo, & jure postulationis, textus est valdè notabilis in *c. Bonæ memoriæ, il 1. infra tit. proxim.* ubi patet postulationem ejus, qui ea non- 54 dum admissa administrationem suscepit, ex hoc ipso irritam effici: quinimò postulantes, qui eum ad Ecclesiam receperunt, eligendi, atque postulandi facultate fore privatos, provisione dictæ Ecclesiæ faciendæ ad Sedem Apostolicam devoluta. Et de hoc est ibi casus expressus secundum 56 Roman. *d. conf. 230. num. 21.* Et idem dicendum in nominato, quia viget eadem ratio, quæ in electo assignatur in *d. c. Qualiter*, videlicet quia administrationi se irreverenter immiscuit, cum secundum Apostolum, Nemo debeat

- sibi honorem assumere, sed qui vocantur à Deo tamquam Aaron.
- 57 Differunt autem electio, postulatio, & nominatio similiter respectu efficientis, quia electio innititur juri communi. Unde solet sic diffiniri secundum Abb. *supr. in rubr. num. 2.* videlicet, electio est alicujus personæ ad pralationem, vel fraternam societatem canonicè facta vocatio.
- 58 Postulatio verò, etiamsi unanimitè fiat, innititur magis gratiæ, quàm justitiæ, ut est textus hic. Unde Hostiens. *num. 12. vers. Non tam ex justitia*, festivè dicit: Plus est ibi de aqua, quàm de vino. Simile in *cap. Contingit, il 1. §. 1. infra, de sent. excom.* Unde illam sic diffinit Abb. *ubi sup. num. 1.* videlicet, postulatio est quadam gratiæ petitio à Superiori facta de promovendo aliquem ad pralationem, ad quam de jure communi propter defectum aliquem, vel impedimentum, eligi, seu promoveri non poterat. Et propterea electio dicitur confirmari, & postulatio admitti, *cap. Scriptum, & ibi gloss. in verb. Majorem,*
- 62 *infra tit. prox.* Et quia postulatio gratia est, Prælatus non cogitur postulatam concedere, *cap. Literas, 63. dist. c. Admonet, de renunc. in Authen. de Sanctiss. Episcop. §. Nullus.* Si tamen justa causa exigeret, deberet compelli per Superiorem, ut illum concederet, *cap. Nullus de jur. patr. secundum gloss. hic in ver. Gratia, & Innoc. in eod. ver. & Host. num. 15.* Quamvis, ut glossa subdit, per indirectum quodammodo cogatur illum concedere, si sit idoneus, cum teneatur illi providere de consimili beneficio, *c. Pastoralis, eod. tit.*
- 65 Caterum quamvis postulatio admittatur ex gratia, quia quidquid facit Papa, gratia est, ut notatur in *c. Sedes Apostolica supra, de rejer. & per Host. hic num. 14.* tamen si concorditer fiat, infertur injuria, si superior illam non admittat, *c. penult. in cod. & tradit Alex. cons. 80. n. 12. vers. Ad textum, lib. 1.* Nominatio similiter innititur gratiæ, quia per eam supplicatur Papæ, ut dignetur uni ex nominatis providere, ut patebit infra n. 68.
- 67 Differunt etiam respectu efficientis, quia nominatio potest dici etiam quæ fit per unum tantum, quæ propriè non dicitur electio, secundum Host. *hic in fine, vers. Vel dic quod nominatio, Jo. Andr. num. 12. vers. Possit etiam dici nominatio, & Abb. num. 8. vers. Et quamquam Innocentius.* Exemplum patet in nominatione, quam facit Rex Franciæ ad Prælaturas, ut patet in *concordatis, in tit. de regia ad Prælaturam nominatione faciendam, §. 1. & seqq. ut per Rebuff. in tract. nomin. quest. 1. num. 31. & dixi in c. 1. infra tit. prox.*
- 68 Secundò, differunt respectu materiæ, primò in numero, quia nominatio fit de pluribus, *cap. Quod sicut, ibi, Quæ facta est de tribus, dicenda videtur potius nominatio, infra, de elect. cum scilicet duo, vel tres excellentiores sunt in Ecclesia, & omnes nominantur Papæ, eique supplicatur, ut uni ex illis dignetur providere, cap. Archidiaconum Florentinum, 65. dist. secundum Host. hic n. 19. vers. Nominatio verò, Jo. Andr. num. 10. vers. Nominatio debet esse solennis, Burr. num. 48. vers. Sed hoc differt, Card. num. 9. vers. Ipse etiam Innocentius, & Abbas ubi sup. Archid. in c. Quanto, num. 6. 63. dist. & in c. Nulla, de elect. lib. 6. Rebuff. in tract. nomin. q. 1. num. 28.* Postulatio verò, sicuti & electio, fit de uno tantum, adeò ut si unus tantum nominetur, postulatio sit, vel quasi, non autem nominatio: & hanc præcipuam differentiam inter nominationem, & postulationem assignat hic Host. *n. 21. vers. Sed hæc est differentia, cum quo transeunt communiter Doctores, & præsertim Jo. Andr. Burr. & alii proximè citati; & hinc est, ut nominatio fieri possit alternativè, sed postulatio non, ut hic notant Joan. Andr. & Imola in fine, Gemin. & Franc. in cap. 2. de elect. in 6. Rebuff. dicta q. 1. n. 29. & primò nominatus censetur dignior, cap. Quorundam, de elect. lib. 9. Felin. in cap. Cum dilecta, nu. 5. ac rescript. & maior. l. 1. ff. de albo scribendo, ac magis dilectus, Bald. in rubr. C. Si quis om. sc. cau. test. am. col. fin. Rebuff. loc. cit.*
- 71 Deindè differunt respectu materiæ in qualitate, quia electio fieri debet de digniori, ut notant omnes in *c. Constitutus, infra de appell. S. Thomas in 2. 3. q. 63. art. 2. ad tertium, Covarr. in rez. Peccatum, par. 2. §. 7. num. 3. vers. Sed hoc in hunc sensum, licet sustineatur de digno, cap. Monasterium, 16. q. 7. c. Cum nobis, infra tit. prox. Covarr. ubi sup.*
- Rota *dec. 65. num. 8. par. 1. in recent.* postulatio verò fit de ineligibili, non tamen criminoso, seu aliis indispensabili: Dixi, de ineligibili, seu patiente defectum, ut extraneo, 72 laico, & illegitimo, qui non eliguntur, sed postulantur, & *Sed aliud, & c. Ofius, 61. dist. c. Innotuit, infra de elect. gloss. 2. in c. Literas, 63. dist.* sic etiam Fratres Minores postulari possunt ad Ecclesiam Cathedralè, vel Metropolitanam, 73 sed non eligi, *cap. Quorundam, de elect. in 7. Card. consil. 36. in princ.* sic etiam Cardinalis, vel Episcopus ad Episcopatum non eligitur, sed postulatur, ut est textus hic, & dictum est supra in 2. notab. n. 16. Dixi, non tamen criminoso, quia talis est impostulabilis, ut in *c. 1. sup. eod.* ubi postulatio facta de Episcopo, qui interdictum non servavit, repellitur, ut indigna, propter postulatam personam, quia, ut inquit gloss. *ubi in ver. Personam,* vitium fuit materiæ, non artificis, *leg. Si servus, §. Si calicem, ff. Ad legem Aquil.* Sed nominatio fit de excellentioribus, ut dictum est supra, & ita in hoc convenit cum electione, quæ fieri debet de digniori, & differt à postulatione, quæ fit de ineligibili. Nam dictum glossæ, & Innocentii, *hic in ver. Nominationem,* quòd nominatio canonica dicatur, quando omnes concordant de aliquo ineligibili assumendo, non recipitur ab Host. & aliis præalleg.
- Tertiò, differunt respectu formæ, quia electio debet esse canonica, id est, forma canonis servari debet, quæ præscribitur in decretali, *Quia propter, infra de elect.* Postulatio autem eam formam non requirit, sed satis est, ut sit concors, ut hic dicit Hostiens. *num. 18. vers. Et nota quòd electio debet esse canonica, & num. 19.* Joan. Andr. *num. 9. in ver. Canonicam,* & idem in nominatione, cum non reperitur jure cautum, ut superscripta forma in ea servari debeat.
- Et quamvis gloss. & Innocent. *ubi sup.* dicant differentiam esse inter postulationem, & nominationem, quia postulatio fit cum solemnitate, ut notatur in *cap. In causis, infra de elect.* nominatio verò sine solemnitate: hoc tamen non placet Hostiens. *num. 21. vers. Scilicet etiam,* nisi hoc intelligatur de solemnitate decreti, quæ, ut Host. dicit, secundum magistrum suum est de substantia postulationis; ut, notatur in *c. Innotuit, eod. tit. & paulò infra idem dicit in nominatione, quæ non requirit, nisi solemnitatem decreti; & cum opinione Host. transeunt Joan. Andr. n. 12. Burr. n. 48. Abb. n. 8. & communiter Doctores.*
- Ultimò, differunt respectu finis, seu effectus, quia 77 electo jus acquiritur etiam ante confirmationem, dummodò consentiat, vel consentire velit, *c. Cum inter Canonicos, infra tit. prox. gloss. 1. in c. Quanto, 63. dist. Cardin. cons. 30. num. 9. & quidem acquiritur jus Prælaturæ, & jus administrandi, licet non exercitium Prælaturæ, & administrationis. Nam per confirmationem nihil novi juris acquiritur, sed tantum exercitium, cap. Pastoralis, in fin. de rescript. §. Ecce, 16. q. 1. electio enim facit Imperatorem, ut in *c. Legimus, 93. distinet. & ita concludit glossa præalleg. in dist. cap. Quanto, Glossæ. in cap. 2. de translat. Episc. ubi dicit per confirmationem dari quidem potestatem administrandi, cap. Nosti, & cap. Transmissam, de elect. sed nihil addi quoad substantiam, sive vinculum matrimoniale, ut in *dist. cap. 2. nam per mutuum consensum contrahi debet spirituale matrimonium, cap. Licet, eodem tit. post quem obligatus est sponsus Ecclesiæ, cap. Sicut, 7. q. 1. & sequitur Archid. in dist. cap. Quanto, num. 3. vers. Unde dicas, 63. distinet.* ubi tandem resident in hoc, ut facta canonica electione, statim habeat electus administrationem, sed non effectum jurisdictionis, & idem dixit in *cap. 1. 23. dist. super gloss. in aliis, & in addit. hoc videtur falsum, & c.* subdit tamen, quòd secundum Innocentium, & Host. electores numquam dicuntur transferre dominium Prælaturæ, licet dent, per quod possit Prælatura peti; unde electi ab electoribus non petunt Prælaturam, quia eam non habent, nec etiam eam plenè dare possunt, imò ipsam Prælaturam recipere videntur à confirmatore, qui eis confert plenitudinem sui officii, *cap. Cum in cunctis, c. Transmissam, & c. Nihil est, de elect.* At verò postularo jus non acquiritur ex postulacione, *cap. penult. infra eodem, Innocent. hic in ver. Et gratia; nisi ad eum modum, quo dictum est sup. num. 49.* Similiter & nominato ex simplici nominatione nullum jus queritur, *cap. Et qui, vers. Nominationem,***

2. q. 6. ita ut nominantibus liceat à nominatione resilire, antequam fuerit superiori præsentata, ut patet ex dictis supra nu. 51. Quod multò magis procedit in tractatu electionis, quæ fit ante scrutinium, ut cum dicitur: Talis esset bonus; ex hac enim nullum jus queritur nominato, c. *Quod sicut in princ.* & ibi gl. 1. *infra de elect.* & post Gosted. nor. Host. hic n. 21. *vers. Ex nulla autem*, Cald. d. *conf. 51. aliàs 5. de elect. in fin. gl. pragm. sanction. in §. Volens, in ver. Nominaciones, in tit. de collat.* Ratio est, quia per talem nominationem exprimitur consensus de futuro: & est sensus, Nominino talem, id est, Nominino eum eligendum, sicut etiam aliquis eligitur in postulandum, ut in c. *Post translationem, de renunt.* & c. *Valentinianus*, 63. dist. gl. 1. in d. c. *Quanto, ver. Dico quod si nominatio*, Rebuff. post alios in *tract. nomin. q. 1. n. 26.* ubi

propterea hanc speciem nominationis appellat consultoriam, seu tractatoriam. Et sic obiter habes species nominationum ad beneficia vacantia. Altera est consultoria, quæ fit ante scrutinium, de qua proximè dictum est. Altera est, quæ fit in scrutinio, & in qua exprimitur consensus de præfenti, & hæc coincidit cum electione, ut dictum est supra n. 52. Tertia demum est, quæ fit Papæ de pluribus excellentioribus, ad hoc, ut uni ex illis dignetur providere; & in hac procedunt paritates, & discrimina, de quibus fusè actum est in præcedentibus: & ita has tres species distinguit Rebuff. d. q. 1. n. 26. & seqq. Adverte tamen ad id, quod obiter dictum est, aliquem eligi in postulandum, vel è converso; nam hodie hoc est correctum per c. *Unicum*, inf. eod. lib. 6.

DE POSTULATIONE PRÆLATORUM.

Honorius III. Capitulo Calaritano.

C A P U T VI.

ET si unanimiter vota vestra concurrerint ad Sutrin. Episcopum in Ecclesiæ vestræ Archiepiscopum eligendum, cum suæ alligatus Ecclesiæ, liberum non habeat sine nostra permissione volatum: electionem de ipso factam, tamquam contra Canones minùs licitè attentatam, de fratrum nostrorum consilio duximus irritandam, cum eligi nullo jure potuerit, sed potiùs postulari.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**pisopus postulandus est, non eligendus.
- 2 Favet, si nulli sit alligatus Ecclesiæ, n. 3.
- 3 Concordia plena non supplet defectum modi in eligendo, nec postulandum facit eligibilem.
- 4 Electio de persona postulanda non valet.
- 5 Factum contra legis prohibitionem non valet, quamvis lex non procedat ad annullationem actus.
- 6 Cassationis causa est nullitas, & iniquitas, & cassatur de facto, etiam quod nullum est.
- 7 Postulatio, & electio non valet, si quis dicat postulo, & eligo, ut melius valere potest.
- 8 Episcopus si de facto eligatur ad aliam dignitatem, non debet electio per superiorem confirmari, & numer. seqq.
- 9 Episcopus est Ecclesiæ suæ alligatus vinculo matrimoniali, quod dissolvi non potest nisi per Papam auctoritate divina.
- 10 Episcopus non potest electioni suæ consentire, c. Cur, & numer. seqq.
- 11 Consensus postulantium non est liber, cum ab alieno arbitrio dependeat.
- 12 Postulatus si consentiat, eo ipso repellitur tamquam ambitiosus.
- 13 In Patriarcham Antiochia Maronitarum Episcopus de Nauce more illius nationis electus non confirmatur, sed è vinculo suæ Ecclesiæ absolvitur, & ad Ecclesiæ Patriarchalem transfertur.
- 14 Patriarchalibus sedibus vacantibus Canonice fieri non potest electio vel postulatio, quousque ad notationem Sedis Apostolica perducatur.
- 15 Postulatio quid sit, & in quo differat ab electione, & numer. 19.
- 16 Postulari non possunt, qui propter vitium eligi prohibentur, ut criminosi.
- 17 Declaratur, n. 17.
- 18 Postulandi qui sunt.

ET si unanimiter. Episcopus postulandus est, non eligendus. Hoc dicit secundum Jo. Andr. Bald. & reliquos omnes. Dividitur quoad mentem in quatuor partes. Nam primò factum narrat. Secundò permittit unam rationem decidendi, ibi, *Cum s. p.* Tertio, decidit, ibi, *Electioem*. Quarto, aliam decisionis rationem subjicit, ibi, *Cum eligere*.

Prosper. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

Nota primò, ibi, *Unanimiter vota vestra concurrerint*, plenam concordiam non supplere defectum modi in providendo, secundum Anr. de Butr. hic n. 3. Nam isti Canonici Calaritani cum debuissent procedere per viam postulationis, processerunt per viam electionis, nemine discrepante; hoc enim importat verbum, *Unanimiter*, ut c. *Bona*, il 2. *supra eod.* & tamen Papa irritat electionem: concordia enim unanimitas vim non habet tollendi defectum postulandi, ut eum faciat eligibilem, ut hic per Abb. in 2. notab.

Secundò nota, ibi. *Cum suæ alligatus Ecclesiæ*, idcirco Episcopum non esse eligendum, quia est Ecclesiæ suæ alligatus; ex quo deducitur à contrario sensu secundum Jo. Andr. hic num. 2. Ant. de Butr. num. 1. col. 2. *ante te med. vers. Primò ergo postulandus*, Card. & Imol. n. 2. ut si non sit ampliùs allegatus Ecclesiæ, puta quia renunciavit Episcopatu, tunc bene possit eligi, quia cessat ratio prohibitionis: de quo dic ut per eundem Jo. Andr. in c. *Ad supplicationem*, aliàs *post translationem super gl. 2. infra de renunt.*

Tertio nota, ibi, *Tamquam contra Canones minùs licitè attentatam*, non valet electionem de persona postulanda, ut hic per Butr. num. 7. Quamvis enim Pontifex dicat, *Duximus irritandam*; tamen præcedentia verba, ibi, *Tamquam contra Canones minùs licitè attentatam*, nec non subsequencia, ibi, *Cum eligi nullo jure potuerit*, aperte ostendunt hujusmodi electionem esse irritam ipso jure, tum quia actus gestus contra legis prohibitionem, est ipso jure nullus, quamvis lex ulterius non procedat ad irritationem actus, ut leg. *Non dubium*, & ibi Legista, & maximè Bart. *Cod. de legib. quæ est canonizata, in cap. Imperiali*, 25. *quæst. 2.* Cardin. in 4. *notab.* & Imol. num. 2. *vers. sic. Nota quod factum*; tum quia illud verbum, *Potuerit*, præcedente negatione, privat potentiam, & inficit actum ipso jure, Glossa ordinaria in c. *Beneficium, de regul. jur. lib. 6.* & scripti plenius in *cap. Causam, num. 21. 30. & seqq. infra de elect.* Et dum text. dicit, *Duximus irritandam*, expone, scilicet de facto, sicut de facto processit, ad notata per Bald. in *l. Hi qui ad Civilia, num. 6. & 7. C. de appellat.* ubi dicit duplicem esse causam cassationis, id est nullitatem, & iniquitatem; & cassari etiam quod nullum est, quia cassatio ad factum refertur. Vel dic, irritandam, id est, irritam denunciandam, & est simile in *cap. Accedens, il 1. juncta gl. in verb. Cassavimus, infra ut lib. non contestat.* & tradit Bald. d. num. 7. Antiqui, ut vitarent periculum nullitatis, utebantur clausula, de qua hic in glossa magna in-

- fn.* & per Innoc. in princ. videlicet, Eligo postulandum, & postulo eligendum, vel, Eligo, & postulo, ut melius valere potest: sed hæc practica hodie reprobatur in *c. 1. infra eod. lib. 6.*
- 8 Quartò, nota Episcopum non esse eligendum ad aliam dignitatem, sed postulandum; & si de facto eligatur, non debere per superiorem confirmari; & ita hic est casus secundum Bald. in princ. Rationem habes in littera, quia
- 9 Episcopus est Ecclesiæ suæ alligatus, scilicet nexibus præceptorum, *cap. Nisi cum pridem, in fin. de renuntiat.* Hostiens. hic in princ. in verb. *Alligatus.* Vel secundum glossam expone verbum, *Alligatus* scilicet vinculo matrimoniali, ut *cap. Inter corporalia, vers. Sicut autem infra de translat. Episcop.* Quod quidem vinculum dissolvi non potest, nisi auctoritate divina, id est auctoritate illius, quem constat esse Vicarium Jesu Christi *d. cap. Inter corporalia,* gloss. hic post princ. & Bald. num. 1. Non enim homo, sed Deus separat, quos Romanus Pontifex, qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris, Ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensata, non humana, sed divina potius auctoritate dissolvit; quæ sunt verba text. in *cap. Quanto, de translat. Episcopi:* & idè sequitur hic in littera: Non habeat sine nostra permissione volatum. Quare cum Episcopus non possit electioni consentire, consequens est, ut nec possit eligi, sed bene postulari à Papa, *cap. Bona memoria, il. 1. in princ. supra eodem:* & in hoc magna est vis secundum Abb. Antiqu. hic num. 2. nam cum quis dicit, Eligo te, idem est ac si diceret, Ego consentio in te tamquam in sponsum, vel Prælatum; quod esse non potest, quia alteri matrimonialiter copulatus, eo vinculo perdurante in aliam Ecclesiam nisi adulterinè consentire non potest, *cap. Sicut vir. 7. qu. 1.* Unde delinquit Ecclesia, quæ in talem consentit, ut in sponsum, vel Prælatum; & idè non debet eligi, ut hic. At ubi qui consentit postulando, non in eum tamquam in sponsum consentit, sed in voluntate superioris rem totam, & consensum suum ponit; & ita ejus consensus liber non est, cum ab alieno arbitrio non habito, sed habendo dependat, *c. Super eo, & cap. Per tuos, infra de condit. appetit.* Postulatus vero, si consentiat, hoc ipso tamquam ambitiosus cassatur in Curia, ut attestantur Host. hic in princ. in verb. *Volatum,* & Jo. Andr. n. 2. in cod. verb. Itaque jure optimo constitutum est, ut Episcopus sit postulandus, non autem eligendus, nec ejus electio confirmanda.
- Et ex his cum actum fuerit in S. Congr. rerum consistorialium, an sit confirmanda electio de persona R. P. D. Jo: 13 à Sapa, Episcopi de Nauca, in Patriarcham Antiochenum nationis Maronitarum, ab Archiepiscopis, Episcopis, & clero facta more illius gentis, & secundum antiquos Canones, ut *c. Qui Episcopus, §. Cum in his 34. dist. c. 1. 63. dist. cum siml. Die 6. Augusti 1649.* S. Congr. censuit non esse locum confirmationi, sed Episcopum posse per Sanctissimum absolvi à vinculo Ecclesiæ de Nauca, quo tenetur, & transferri ad Ecclesiam Patriarchalem Antiochiæ Maronitarum: ita à Sanctitatis suæ prædecessoribus pluries factum fuit.
- 14 Adde quòd Benedictus XI. in Extravag. *Sancta Romana, de elect.* considerans civitates omnes quatuor Patriarchalium sedium, nempe Constantinopolitanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ, & Hierosolymitanæ, aut esse destru-
- ctas, aut occupatas ab infidelibus, vel à schismaticis detineri, ipsarum Capitulis, seu Canonicis dispersis, statuit, ut quamdiu civitates ipsæ schismaticorum, aut infidelium subsunt, aut suberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, Canonici dictarum Patriarchalium sedium, cum earum aliquam vacare contigerit, ad electionem, postulationem, seu quamvis provisionem de præficiendo sibi Patriarcha nullo modo procedant; quousque ad Apostolicæ Sedis notitiam perducatur, decernens irritum, & inane, si secus factum fuerit; licet illa Extravagans à quibusdam intelligatur de Patriarchis Latinis, non autem de Græcis.
- Ultimò nota, ex fine text. aliud esse postulationem, 15 aliud electionem: nam postulatio est quedam gratiæ petitio à superiore facta de promovendo aliquem ad Prælationem, ad quam de jure communi propter defectum aliquem, vel impedimentum eligi, seu promoveri non poterat, ut diffinit Abb. supra in rubrica num. 1. vel secundum Hostiens. hic num. 3. postulatio est alicujus personæ, quæ eligi prohibetur, non propter vitium, sed propter defectum, ad eligendum, seu promovendum concors petitio. Et ex hoc patet, criminiosum postulari non debere, cum propter vitium eligi prohibeatur, *cap. 1. §. Nos igitur supra eodem, & cap. Cum in cunctis, §. 1. ibi: Qui etiam vita, & c. infra de elect.* Hostiens. hic d. num. 3. Butr. num. 16. Imol. num. 4. & alii communiter, & idem Hostiens. in dicto cap. 1. num. 10. licet ibi Innocent. contrarium senserit; unde sicut perjurus, inobediens, incontingens eligi prohibetur, ut *cap. Querelam, infra de jurejur. cap. Ut leviorum, de vita, & honest. clericor. cap. Dudum, & cap. Cum in cunctis, de elect.* ita & postulari, ut in dicto cap. 1. & 2. supra eodem, & cap. Scriptum, infra de election. Sed quando non propter vitium, 17 sed propter defectum prohibetur eligi, tunc postulatur, veluti si patiat defectum Ordinis, quia laicus est, vel sit in minoribus Ordinibus constitutus *cap. A multis, infra de atat. & qualitat. vel si patiat defectum natalium, cap. Innotuit, infra de election. vel ætatis, ut cap. Cum nobis olim eodem tit. vel defectum consensus, quia Episcopus est, ut hic, & in cap. Bone 1. & 2. supra eodem: & idem in aliis, sicut servi, liberi, filii familias, adscriptitii, obligati ex publica administratione, bigami, corpore vitari, Chyrurgi, Medici infames, publicis pœnitentes, & alii plurimi, de quibus hic latissimè per Innocent. à numer. 1. usque in fin. & Petr. de Anchar. num. 1. colum. 2. vers. sic. Quaritur hic communiter, licet permisceant etiam 18 criminiosos, qui, ut prædiximus, sicut sunt propter vitium ineligiblees, ita & impostulabiles ut homicidæ, nisi specialissima gratia, secundum Imol. hic numer. 4. post medium vers. sic. Et per hoc potest apparere, & dummodò pœnitentiam egerint, ut per Anchar. colum. 3. in princ. vers. sic. Et omnes prædicti sunt postulandi, si egerint pœnitentiam. 19*
- Circa hoc tamen vide distinctionem Antonii de Butrio num. 16. Electio verò est alicujus personæ ad Prælationem, vel fraternam societatem canonicè facta vocatio, secundum Abbatem supra in rubrica num. 2. Atque ita electio innititur jure communi, postulatio autem gratiæ, Butr. hic num. 9. In quibus autem conveniant electio, postulatio, & nominatio, posui latissimè in *cap. Bone, il. 2. supra eodem, à nu. 39. usque ad num. 57. & in quibus differant, à n. 57. usque ad num. 79.*

D E E L E C T I O N I B U S.

Lucius Papa.

C A P U T I.

NULLUS in Ecclesia ubi duo vel tres fuerint congregatione, nisi eorum electione Canonica, presbyter eligatur: & infra. Si verò aliter quis Ecclesiam adeptus fuerit: eo quòd per cupiditatem illam acquisierit, atque contra Canonice regulæ disciplinam egerit, expellatur.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**cclēſia Collegiata non debet provideri de Præſato per collationem, ſeu proviſionem, ſed per electionem Collegii.
- 2 Episcopatum proviſio olim ad Papam tantum pertinebat.
- 3 Dignitates omnes originaliter Romana fundavit Eccleſia. & n. 6.
- 4 Electio Præſati in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis tributa fuit Capitulis ex indulgentia Romani Pontificis, & n. 13.
- 5 Patronus in Collegiatis Eccleſiis de jure patronatus præſentat Præſatum, & Episcopus inſtituit.
- 6 Eccleſia omnes diaceſis in poteſtate Episcopis ſunt conſtituta.
- 7 Cathedrales Eccleſia, & monaſteria excedentia valorem 200. ducatorum auri ſunt Papæ reſervata per ſecundam regulam Cancellariæ.
- 8 Papa de quibus beneficiis conſiſtorialiter provideat.
- 9 Dignitates majores poſt Pontificalem in Cathedralibus, & prima in Collegiatis Eccleſiis reſervantur in tertia regula.
- 10 Dignitates item conventuales, & præceptorie generales, non tamen militiarum. Reſervationibus Apoſtolicis ſublato eſt jus eligendi Præſatum, quod habent Capitula de jure communi, ibi.
- 11 Concordatis Germania non obſtante reſervationes non inſerta in corpore juris. Electiones, & poſtulationes in cathedralibus, & monaſteriis quatenus ſublata fuerint in Gallia ex concordatis, ibi d. verſ. In Gallia verò.
- 12 Eligendi jus, quod habent Capitula Eccleſiarum, non eſt de jure divino, ut male affirmat Ferrer.
- 13 Eccleſie Collegiatae nemo inferior à Papa poteſt Præſatum præficere, ſed debet fieri electio per illos de Collegio.
- 14 Legatus Cathedrales regulares aut Collegiatas Eccleſias vel Cathedralium dignitates electivas majores poſt Pontificalem conferre, aut ſibi reſervare non poteſt.
- 15 Præſati proviſio in Collegiata poteſt pertinere ad aliam quam ad Capitulum, ex fundatione, vel conſuetudine.
- 16 Papa providere poteſt etiam de beneficiis electivis.
- 17 Beneficia electiva non comprehenduntur in mandato de providendo, ſi certi modi ſint expreſſi. Secus ſi Papa ſimpliciter mandet provideri de beneficio vacaturo, n. 20.
- 18 Litera ad beneficia vacatura ſunt ambitioſe, & ſtriçtè intelligenda.
- 19 Proviſio habet vim electionis, & confirmationis.
- 20 Diſpoſitionis verbum generale eſt, & idem ſonat, quod ordinatio.
- 21 Dignitas electiva non comprehenditur in gratia ad dignitatem pertinentem ad quamlibet diſpoſitionem quorumcumque.
- 22 Proviſionis verbum comprehendit nominationem, poſtulationem, præſentationem, & collationem, ſed non electionem.
- 23 Collatio cur habeat vim electionis, & confirmationis.
- 24 Proviſio, & collatio ſunt ſynonyma.
- 25 Congregationem quot homines faciant, & quot Collegium.
- 26 Congregatio quotplex ſit, & an differat à Collegio.
- 27 Collegium ex univerſo ſumitur, & loco unius perſona habetur.
- 28 Jus Collegii etiam in mo retinetur.
- 29 Electio Præſati non competit beneficiatis Eccleſia Collegiata, niſi ſint ibi ut Collegium.
- 30 Canonici tantum de jure communi habent jus eligendi Præſatum, non autem portionarii.
- 31 Canonici ſoli de jure faciunt Capitulum, & n. 42.
- 32 Portionarii Segobien. qui aliquibus tantum diebus interſunt actibus Capitalibus, ex ſententia S. Congreg. non ſunt de Capitulo.
- 33 Idem reſponſum de portionariis Conchen. qui ingrediuntur Capitulum pro negotiis ad Eccleſia rem, & bona pertinentibus. Proſp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.
- 34 De Capitulo eſſe poſſunt ex conſuetudine etiam penitus extranei.
- 35 Portionarii Calciaten. qui à Rota declarati ſunt eſſe de Capitulo, poſſunt eligi in conſudices contra Capitalares.
- 36 Portionarii non poſſunt eligi ex Conc. Trid. in conſudices Capitalares, niſi ex conſuetudine, privilegio, aut ſtatuto Eccleſia ſint in omnibus, & per omnia de Capitulo.
- 37 Portionarii, & dimidii portionarii Seguntin. Corduben. & Abulen. declarantur propterea non eſſe Capitalares.
- 38 Episcopus ſolus poteſt ſine adiunctis procedere contra portionarios, licet ex conſuetudine, privilegio, vel ſtatuto habeant in Capitulo ſemper, vel ut plurimum vocem.
- 39 Coadjutor Canonici cum futura ſucceſſione poteſt puniri ab Episcopo ſine adiunctis Capitalibus, niſi in literis Coadjutorie conceſſa ei fuerint omnia privilegia, quæ habent Canonici.
- 40 Coadjutor Canonici cum futura ſucceſſione non eſt Canonici, nec Capitalaris.
- 41 Dignitates obtinentes in Cathedrali Eccleſia, de jure communi non ſunt de Capitulo.
- 42 Collegium non facit ſocietas privata, ſed publica auctoritas.
- 43 Collegiata omnis naturaliter electiva eſt reſpectu Præſati.
- 44 Generalis præpoſiti facultas deputandi Vicarium in locum alicujus Præpoſiti deſuncti, an adverſetur ſacrorum Canonum, & Conc. Trid. decretis, uſq. ad n. 53.
- 45 Electio Prioris de jure ſpectat ad Conventum, confirmatio ad Superiorem.
- 46 Priores obedientiarum deputantur per Abbatem, & ad ejus nutum ſunt amovibiles.
- 47 Vicæ-Propoſiti, ſeu Vicarii deputati à Præpoſito Generali, an poſſint ad ejus nutum amoveri.
- 48 Vicarii, ſeu Præſidentes in locum Priorem, ſeu Guardianorum deſunctorum, vel abſentium, de jure non eliguntur à Capitulo, ſed deputantur à Provincialibus.
- 49 Capitulum Generale ſicut poteſt Vicarios eligere, ſic poteſtatem eos deputandi poteſt in Generalem tranſferre.
- 50 Conſtitutiones ordinum, ſecundum quas deputatio Vicarii pertinet ad Abbatem, approbantur à jure.
- 51 Generalis facultas deputandi Vicarium in locum deſuncti an extendatur ad caſus infirmitatis, abſentiæ, ceſſionis, & conſimiles.
- 52 Caſus mortis, agridudinis, ceſſionis, & abſentiæ æquiparantur.

Nullus. Eccleſie Collegiatae non debet provideri de Præſato per collationem, ſeu proviſionem, ſed per electionem Canonici faciendam per ipſum Collegium. Hoc dicit ſecundum Abbatem, cujus ſummarium eſt præfixum textui. Sed non complectitur poſtteriorem partem, Unde ſecundum Joan. Andr. Bald. Anton. de Butr. Cardin. & alios hoc intendit: Congregatio debet ſibi Præſatum eligere; aliter electus repellitur. Aprius dixiſſent, Aliter proviſus: vel ut idem Abb. ſummat primo loco: Congregatio Eccleſiaſtica, ſeu Collegium Eccleſiaſticum debet ſibi Præſatum eligere, & aliter adeptus Eccleſia expellendus eſt. Prima pars prohibet: ſecunda contra factum caſſat, ibi, Si vero.

Proviſio Episcopatum, & aliarum dignitatum olim ad ſummum Pontificem tantum pertinebat, c. 1. 22. diſt. c. 2. de præb. in 6. Gemin. conf. 88. Innocentius Papa VII. nu. 3. Unde Eugenius IV. in decretali Epiſtola, quam ſcripſit ad Archiepiscopum Cantuarienſem, dum Florentia præſideret in Concilio Florentino, quæ incipit, Non mediocri, in ſ. Quod veri hæc dignitas, inquit: Ut Sancti atteſtantur Patres, omnes Patriarchales, Archiepiscopales, Episcopales, Cathedrales, aliasque dignitates Romana fundavit Eccleſias, ſicutque licuit, uni Eccleſie amplam, & alii ampliore, & alii ampliffimam, prout expedire iudicavit, tradidit poteſtatem: omnes enim tamquam unius arboris rami ab una eademque radice, & ut diverſi aquarum rivuli ab eodem fonte prodierunt, licet unus alio copioſior, atque

4 *uperior.* Quæ clausula ferè desumpta est ex verbis Nicolai II. in d. c. 1. & ex verbis Cyriani in c. *Loquitur Dominus*, 24. q. 1. Sed postea Romani Pontifices concesserunt, ut in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis jus eligendi Prælatum esset penes Capitulum, ut in c. *Congregatio* 16. qu. ult. & in hac Decretali. In aliis verò Ecclesiis non Collegiatis fuit tributa potestas præsentandi Patronis, & Episcopo jus instituendi, si Ecclesia sit Patronata, cap. *A nobis de jurepatr. cap. Decernimus*, 16. quest. 7. Si verò Ecclesia Patronum non habeat, statutum est, ut Episcopus provideat ei de Prælato, cum omnes Ecclesiæ diocæsis in potestate ejus sint constitutæ, c. *Omnes Basilica* 16. quest. 7. & notat hic Compstell. & Joan. Andr. Et de prædicta origine vide bonam gloss. in c. *Quamquam*, in ver. *Devolvatur*, vers. *Uti igitur scias juris originem*, de præb. lib. 6. Abb. hic num. 1. & in cap. *Cum Ecclesia Vulterana* num. 8. infra eod., Jo. de Selv. de beneficiis 3. par. q. 22. 3. casu, & Burlat. conf. 126. a num. 8. lib. 2.

7 Sed postea supervenerunt regulæ Cancellariæ, quas summi Pontifices in crastinum assumptionis suæ facere solent suo tempore duraturas, quibus ferè sublata est hujus Decretalis dispositio, præsertim in Italia, & in Hispania, adeo ut multi affirmaverint titulum electionis hodie recessisse ab aula, ut Lambert. de jurepart. 1. part. 2. lib. 8. quest. 7. art. 20. num. 6. in fin. Quintil. Mandos. in regula 2. Cancell. in præfatione, aliis quest. 1. num. 3. & Moderni in tract. de benef. part. 4. cap. 1. num. 11. nam præter reservationes Cathedralium, & Monasteriorum clausas in corpore juris, de quibus in Extravag. *Ad regimen, de præb.* in 2. regula Papa sibi reservat generaliter omnes Ecclesias Patriarchales, Primatiales, Archiepiscopales, Episcopales, necnon omnia Monasteria virorum valorem annuum ducentorum florenorum communi æstimatione excedentia, & de his Papa consistorialiter provideat, Lap. allegat. 73. num. 11. vers. *Item de illis*, & de Cathedralibus patet ex decreto Concilii Tridentini in cap. 1. sess. 24. ubi præscribitur, quanta cum cautela, & maturitate in Consistorio sit formandum judicium in promovendis Episcopis.

Quæ quidem Consistorialis provisio habet vim electionis, & confirmationis, ut not. gloss. in cap. 1. in ver. *Provisionem*, infra eodem, lib. 6. & Ripa in c. *Eam te*, num. 11. de rescript. & latius dicam infra in primo notab. Similiter in 3. regula Papa generaliter reservat dispositioni suæ omnes dignitates majores post Pontificales in Cathedralibus valorem decem florenorum auri excedentes; declarans dignitates, quæ in Cathedralibus post Pontificales non majores existunt, & quæ ex Apostolica Sedis indulgentia; vel ordinaria auctoritate, aut consuetudine præscripta, vel aliàs quovis modo in Collegiatis Ecclesiis principalem præminentiam habent, sub reservatione prædicta comprehendendi. Amplius Papa in eadem regula sibi reservat Prioratus, Præposituras, & alias dignitates conventuales, & præceptorias Ordinum quorumcumque, non tamen militarium. Per hujusmodi autem Apostolicas reservationes in Italia ad nihilum redactum est jus eligendi Prælatus, quod habent Capitula in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, ut hic not. Dec. num. 6. & seq. Aeneas de Falc. de reserv. in 1. prælud. & Quintil. Mandos. l. c. Dixi, in Italia, quia Capitulis Germaniæ salvum manet jus eligendi juxta concordata, de quibus in constitutione Nicolai V. quæ incipit, *Ad sacram Petri sedem*, edita anno 1447. Kal. Aprilis, in Bullar. tom. 1. pag. 305. Quibus quidem concordatis non obsunt reservationes in corpore juris non insertæ, ut ex facto respondit Gemin. in conf. 36. Casus talis est, per tot.

12 In Gallia verò ex concordatis initis inter Leonem Decimum, & Franciscum Primum, statutum est, ut Cathedralibus, & Metropolitanis Ecclesiis vacantibus illarum Capitula, & Canonici ad electionem, seu postulationem futuri Prælati procedere non possint, sed Rex Franciæ nominet infra sex menses à die vacationis personam habentem qualitates ibi præscriptas, & Papa de sic nominato provideat. Et in monasteriis, & Prioratibus Conventualibus, & verè electivis, videlicet in quorum electionibus forma c. *Quia propter*, servari, & confirmationes electionum hujusmodi peti consueverunt in dicto tegno vacantibus, illorum Conventus ad electionem, seu postulationem Abbatis, seu Prioris itidem procedere non pos-

sint; sed Rex religiosum ejusmodi Ordinis infra idem tempus nominet, & Papa provideat. sed & Prioratus personæ ad illum per Regem nominatæ conferri debeant, & electiones, & confirmationes, & provisiones contra præmissa irritæ decernuntur. Per præmissa tamen declaratur non præjudicari Capitulis Ecclesiarum, Conventibus monasteriorum, & Prioratuum hujusmodi privilegia à Sede Apostolica proprium eligendi Prælatus obtinentium, quominus ad electionem Episcoporum, Abbatum, & Priorum, juxta privilegia eis concessa, liberè procedere possint, dummodò de privilegiis sibi concessis per literas Apostolicas, seu alias scripturas authenticas docuerint, omni alia specie probationis eis in hoc adempta, ut latius constat ex sess. 11. Conc. Lateranen. Novissimi 1. 4. Concil. p. 2. pag. 114. & seqq.

Et ex his apparet erroneum esse, quod scripsit Ferret. 13 *conf.* 305. *Episcopatus habent institutionem*, n. 9. ubi temerè caprens regulas reservatorias Ecclesiarum Cathedralium, & monasteriorum, dixit viam electivam in Capitulis Ecclesiarum ordinatam fuisse de jure divino. Imò enim hoc jus derivatum est in Capitula non ex necessitate, sed ex mera indulgentia, & humanitate Romanorum Pontificum, ut iniçio diximus, & bene explicat Rebuff. tit. de elect. derog. in princ. & novissimè Card. Bellarm. tom. 1. contro. 5. lib. 1. c. 8. & 2. tom. contro. 2. lib. 1. c. 8. & Moderni in tract. de benef. p. 5. c. 4. n. 7.

Quibus præcognitis, Nota primo, in Ecclesia Collegiata nullum inferiorem à Papa præficere posse Prælatum, sed debere fieri electionem per illos de Collegio, & per Superiorem confirmari, c. *Transmissam*, & c. *Nihil infr. eod.* Nam pondera literam ibi, *Si verò aliter*, quæ omnem aliam potestatem excludit, ut per Abb. hic num. 1. Unde in 15 *c. penult. de off. leg. lib. 6.* inlibetur legatis, ne Cathedralibus, aut Collegiatis Ecclesiis, vel ipsarum Cathedralium dignitates electivas majores post Pontificalem conferant, aut sibi reservent, & contra hoc factum irritum decernitur. Regula tamen hujus tex. procedit, nisi aliter in fundatione ipsius Ecclesie extiterit ordinatum, vel de consuetudine aliud obtineat, secundum Innoc. in ver. *In Congregatione*, & Jo. Andr. in fin. Papa verò ob supremam ejus auctoritatem etiam de beneficiis electivis providere potest, Card. in conf. 103. *Divisione præmissa in princ.* quem refert, & sequitur hic Dec. nu. 2.

An autem requiratur, ut in literis Apostolicis ad beneficia fiat specialis mentio de Ecclesia Collegiata, dic, aut in literis certi modi exprimuntur, & dignitates electivæ non includuntur non facta de illis speciali mentione. Ita procedit text. in c. *Cum in illis*, in fin. de præb. in 6. ubi si Papa mandat alicui provideri de beneficiis, vel dignitatibus ad collationem, provisionem, præsentationem, vel dispositionem quorumcumque, non comprehenduntur beneficia electiva, Abb. conf. 38. *In questione qua ad præsens vertitur*, col. 3. sub n. 2. vers. *Quarto posset attentari*, lib. 2. Ratio est, quia cum literæ ad beneficia obtinenda sint ambiciose, debent strictè intelligi, ut in c. *Quamvis*, de præb. lib. 6. & propterea uno modo expresso, non venit alius, ut per Abb. loco cit.

Aut nullus modus in literis exprimitur, sed simpliciter 20 mandatur provideri de beneficio vacaturo; & tunc in mandato includitur etiam beneficium electivum, ut tenet gloss. in Clem. 1. §. 1. in ver. *Quamvis*, in fin. de præb. cum qua tandem ibi residet Card. in 5. q. Gemin. in d. §. *Illis*, col. 1. in fin. vers. *Quid si in literis*, ubi allegat dec. Rotæ quæ est 11. in tit. de præb. in Nov.

Sed hoc secundum membrum distinctionis impugnat 21 hic Dec. n. 4. quia textus in d. §. *Illis*, non exprimit certos modos, sed utitur verbis, Ad provisionem, vel dispositionem, quæ generalia sunt, ut de provisione notat gloss. in Clem. fin. hoc tit. & in cap. 1. gloss. 3. cod. in 6. dum dicit provisionem habere vim electionis, & confirmationis. Et de dispositione est text. in c. 2. in princ. de præben. in 6. & tamen in gratia concepta prædictis verbis generalibus non includitur modus providendi per electionem. Ex quo conjici potest, de electione fieri debere specialem mentionem; nec sufficere mandatum verbis generalibus conceptum, quia ubi aliquid specialiter exprimi debet, generalia verba non sufficiunt, cap. *Qui ad agendum*, de Procur. in 6. Ad quod videtur text. in d. Clem. 1. in fin. ibi. Nullam de electione fecerimus mentionem; & ratio esse potest secundum

dum eum, quia sub tali generalitate superior non intendit inferre præjudicium pluribus, qui jus eligendi habent, ac propterea necessaria est mentio specialis.

Verum his non obstantibus non videtur recedendum à communi intellectu ad d. §. *Illis*; nam provisionis, & dispositionis verba, quamvis in materia favorabili, & latè interpretanda extendi possint ad omnem modum providendi, & disponendi, & sic etiam ad electionem; tamen in literis ad beneficia vacatura, quæ sunt odiosæ, & restringendæ, ut superius dictum est, electionem non includunt, ut patet in d. §. *Illis*, & est casus in d. *Clem. 1. de praben.* ubi literæ gratiosæ ad dignitatem pertinentem ad provisionem, & dispositionem quorumcumque; non comprehendunt dignitatem electivam. Et propterea secundum Jo. Andr. in d. c. *Cum in illis col. 1. vers. Dispositio de praben. in 6.* quamvis dispositionis verbum sit generale, & sonet idem quod ordinatio, c. *Cum tibi infra de test. cum aliis per eum allegatis*; & idè hoc verbum positum in d. §. *Illis*, videretur includere electionem, ut aliquid adderet præcedentibus verbis, Ad collationem, provisionem, & præsentationem: nihilominus litera gratiosa ad dignitatem non includit electivam, etiam si dictum sit in literis, Ad dignitatem pertinentem ad quamlibet, seu quamvis dispositionem quorumcumque, ut est expressum in d. *Clem. 1.* atque ita dicit Jo. Andr. se coniu. iussit.

24 Neque obstat gloss. in d. *Clem. fin. de elect.* quia tantum dicit provisionis verbum esse latum, itaut comprehendat nominationem, postulationem, præsentationem, & collationem; sed non dicit comprehendere electionem saltem in materia ambitiosa, & strictè intelligenda, Item non obstat, quòd provisio habeat vim electionis, & confirmationis; quia etiam collatio habet eandem vim, ut tradit Joann. Andr. *loc. cit.* & tamen admittunt omnes collationis appellatione non venire electionem. Provisio autem, & collatio sunt synonyma, c. *Dudum post princip. cap. Cui de non Sacerdotali 1. & 2. respon. cap. Et cui, & cap. Si is cui in fin. de prab. lib. 6.* & notat Joann. Andr. in c. *Cum in illis in princip. in ver. Collationem*. Propterea autem provisio dicitur habere vim electionis, & confirmationis, quia provisor, & collator absque alterius facto confert, cap. *Si tibi absenti 1. & 2. respon. de prab. in 6.* Non in electores, quia expectant factum superioris confirmantis, ut declarat ibidem Joann. Andr. Sed hinc non sequitur, ut modus provisionis sit generalis etiam ad electionem. Non obstat ponderatio quam facit Decius de dicta *Clem. in ultimis verbis*; quia idcirco textus ibi se fundat in eo, quòd de dignitate electiva nullam fecit mentionem; quia in literis fuerunt expressi certi modi, ut patet ibi, Ad cuiuscumque collationem, provisionem, seu quamvis dispositionem; qui quidem modi dicuntur certi, & saltem in materia odiosa viam electivam non includunt, ut ostensum est supra. Undè non mirum, si de electione debuit fieri specialis mentio. Et sic ille textus concordat per omnia cum communi intellectu ad d. §. *Illis*. Nec refragatur text. in d. c. 2. *de prab.* quia non probat dispositionis verbum esse ita generale, ut comprehendat electionem; sed tantum ut includat non solum collationem, sed etiam gratiam de vacaturis.

Demum non obstat motivum præjudicii, quod inferitur pluribus electoribus; quoniam constat de intentione Papæ volentis præjudicare inferioribus per mandatum de providendo: majus autem est præjudicium, quod inferitur provisorio, seu collatori, quam illud quod inferitur electoribus; quia per provisionem, seu collationem confertur plenum jus provisio, sed electus ante confirmationem administrare non potest, c. 3. & c. *Nosti infra eod. cum concord.* Undè si Papa per gratiam simpliciter conceptam ad vacatura præjudicat collatoribus, nulla subest ratio, cur non etiam præjudicat electoribus. Stat igitur communis distinctio, quod aut certi modi in literis sunt expressi, & non venit electio; aut non sunt expressi, & includuntur etiam dignitates electivæ. Eodem modo distinguitur in reservationibus, ut per Aneam de Falcon. in *tract. de reserv. q. 5. n. 21.* & Modernos in *tract. de benef. part. 5. cap. 1. num. 122.*

27 Nota secundò, ex illis verbis, *Ubi duo vel tres in Congregatione fuerint*, duos facere Congregationem, tres verò Collegium, l. *Nerarius, ff. de verbor. significatione*, secundum gloss. Innoc. & cæteros hic, & notat Specul.

in tit. *de nov. crimin. §. unic. vers. Ad hæc*, & Barl. in l. *Prætor la 2. in princ. n. 2. & 3. ff. de vi bonorum rapt.* ubi etiam habes quot homines faciant turbam, quot cætum, quot multitudinem, quot universitatem, quot populum, quot gentem. Dixi in c. *Responso infr. de sent. excomm.* Adverte tamen, quia secundum Bald. hic *nu. 4.* aut loquimur de Congregatione Collegiali, aut de simplici; primo casu idem est Congregatio, & Collegium; secundo casu nomen Congregationis est magis generale, quam nomen Collegii, quia Collegium ex universo sumitur, & alicui certo nomini est subiectum, leg. *Rerum mixtur. a. ff. de usucap.* & loco unius personæ habetur, leg. *Mortuo, ff. de fideiuss. leg. Mortuo, §. Animadvertendum, ff. quod metus causa.* Sumitur quintò Collegium, & Congregatio ex pluribus differentibus numero, sed Collegio attribuitur ex intellectu significatio complexiva, quæ ex universo sumitur, non tam voce, quam significatione, l. *Si is qui ducenta, §. Utrum, ff. de reb. & leg. Quod major, ff. ad municip.*

30 Quod autem superius dictum est, tres saltem requiri ad faciendum Collegium, verum est ab initio; sed postea jus Collegii etiam in uno retinetur, l. *Sicut, §. ult. ff. Quod cuiusque universitatis nomine*, & notant hic gloss. 1. Innoc. Joan. Andr. Bald. & omnes.

31 Tertiò, nota ex iisdem verbis, *In Congregatione fuerint*, ad hoc ut Clerici in Ecclesia beneficiati habeant jus eligendi Prælaturam, oportere, ut ibi sint ut Collegium, nec sufficere, ut generaliter sint in ea beneficiati, cap. *Dilectum cum gloss. 1. de excess. Pralat.* Non enim sequitur: In tali Ecclesia sunt plures Clerici, seu beneficiati: Ergo ibi Collegium, ut notat Innoc. in cap. *Postulasti de iurepatr.* Archidiaconus, in cap. *Monasterium 16. quest. 7.* Abbas, in cap. *Bona memoria, il. 1. num. 2. in primò notab. supra tit. prox.* & tradunt hic Anton. de Butr. Cardinalis, Abbas, Decius, & alii communiter. Et propterea si in eadem Ecclesia sint diversorum generum beneficiati, puta aliqui sunt Canonici, aliqui Capellani, aliqui Assisi, ut in Antiochena Ecclesia, cap. *penult. infra de Clericis non residentibus*; alii Portionarii, & similes, ut in Burginen. Palatin. Ecclesiis; & in Ecclesiis Hispaniarum Portionarii, vel similes, non sunt vocandi, ut determinat hic Compostell. *num. 4.* dicens Curiam Romanam tenere, quòd soli Canonici sunt vocandi, & soli Canonici faciunt Capitulum, quia unum corpus constituunt, cap. *Novit de his, que fiunt a Prælat* Et cum refert, & sequitur hic Joann. Andr. *num. 11.* Hinc cum Portionarii Ecclesiæ Segobien. qui non interveniunt in actibus Capitularibus, exceptis quibusdam diebus, in quibus conveniunt, ut percipiant certas distributiones illis diebus assignatas, perissent declarari à Sacra Congregatione Concilii, an dicerentur de Capitulo, adeòt contra eos Episcopus cum adjunctis procedere teneretur ad præscriptum c. 6. *sess. 25. Concilii Tridentini*; Sacra Congregatio censuit non dici esse de Capitulo huiusmodi Portionarios. Idemque respondit de Portionariis Ecclesiæ Conchen. qui participes mensæ Capitularis ingrediuntur Capitulum ad consentiendum, vel contradicendum in negotiis ad Ecclesiam rem, & bona pertinentibus.

Uterius proposito dubio, an appellatione eorum, qui non sunt dignitates, nec de Capitulo, comprehendantur non solum ii, qui sunt extra Cathedrales, vel Collegiatas Ecclesias, sed etiam qui in eisdem Ecclesiis officia, vel simplicia beneficia Ecclesiastica obtinent, & prædictis Ecclesiis, aut Capitulis in divinis, seu aliis ministeriis famulantur, sive sub Capitulis, sive extra illa degant, itaut omnes in causis Ecclesiasticis Episcopo subiciantur liberè, & absolute, absque eo quòd contra ipsos cum adjunctis procedendum sit: Sacra Congregatio censuit, ex quo c. 6. *sess. 25.* subijcit Episcopo eos, qui non obtinent dignitates, nec sunt de Capitulo; isti autem neque dignitates habent, neque Capitulares sunt, sed tantum Capitulo famulantur, aut sub Capitulo degunt; comprehendi istos d. c. 6. *vers. Quia verò,* cum aliud sit esse de Capitulo, aliud sub Capitulo.

36 Quod tamen verum est, nisi aliud obtineat de consuetudine, ut in Ecclesiis Legionen. & Oveten. ut declarat Compostell. *cod. n. 4.* Nam quandoque penitus extranei de consuetudine admittuntur, ut in cap. *Cum Ecclesia Surrina infra de caus. possess. & propr.* Quapropter posita decis. Rotæ in causa Calciaten. conjugudicum edita die 25. Februarii 1611. qua Cathedralis Calciaten. portionarii declaran-

rantur esse de Capitulo dictæ Ecclesiæ, cum dubitatum fuerit, an ipsi portionarii tanquam Capitulares possint eligi in coniudices causarum criminalium adversus Capitulares: Ex decreto Concilii Tridentini in d. cap. 6. *sess.* 25.

38 Sacra Congregatio censuit non posse. Verùm hoc debet intelligi, dummodò Portionarii ex consuetudine, vel alio speciali jure sint in omnibus, & per omnia de Capitulo, secus si quoad aliquos actus tantum. Ideoque cum dubitasset Episcopus Seguntinus, an posset solus sine adjunctis procedere contra Portionarios integros, ac dimidios suæ Ecclesiæ, si ipsi ex privilegio Apostolico, aut ex consuetudine, vel Ecclesiæ statuto habeant in Capitulo, vel semper, vel ut plurimum vocem: Sacra Congregatio censuit, non ex eo, quòd portionarii integri, & dimidii habeant vocem in Capitulo, illos esse Capitulares, sed tunc inter Capitulares censeretur debere, cum ex Apostolico privilegio, vel ex consuetudine, vel ex Ecclesiæ statuto inter Capitulares connumerantur. Ideoque si ipsi talibus facultatibus non potiantur, Episcopus poterit contra illos non cum adjunctis, sed solus procedere.

Similiter cum Portionarii, ac dimidii Portionarii Ecclesiæ Corduben. vocem habeant in Capitulo quoad ea dumtaxat, quæ spectant ad impensas, redditus, & servitium Ecclesiæ, non autem in his, quæ pertinent ad jurisdictionem Capituli sede vacante, ad nominationem officialium, arque aliis pluribus: Quæsitum est, an Episcopus teneatur contra ipsos cum adjunctis procedere: Sacra Congregatio respondit, si hujusmodi portionarii tam integri, quam dimidii non sunt de consuetudine in omnibus, & per omnia de Capitulo, non teneri Episcopum contra eos procedere cum adjunctis.

Rursus cum Portionarii Ecclesiæ Abulen. prætenderent ad se unà cum Canonicis pertinere administrationem bonorum mensæ Episcopalis sede vacante, & electionem judicium, cum quibus Episcopus adversus Capitulares procedere tenetur, eò quòd ex consuetudine Ecclesiæ quoad ea, quæ tangunt administrationem bonorum Ecclesiæ, & mensæ Capitularis, pro Capitularibus habeantur: Sacra Congregatio censuit in neutro debere se ingerere.

40 Et generaliter consulta, an decreto Conc. Trid. *cap. 6. sess.* 25. possit solus Episcopus sine adjunctis Capitularibus ad correctionem, & punitionem Portionariorum procedere, eo etiam casu, quo Portionarii de consuetudine, aut ex privilegio Apostolico, vel Ecclesiæ statutis habent in Capitulo, vel semper, vel ut plurimum vocem: respondit hujusmodi Portionarios non comprehendi, *cap. 6. sess.* 25. si solam vocem in Capitulo habeant. Hæc de Portionariis.

41 De Coadjutoribus verò Canonicorum. Cum dubitatum fuerit, an Episcopus, qui juxta decretum Concilii, *cap. 6. sess.* 25. debet procedere contra Capitulares cum adjunctis, teneatur idem servare volens procedere contra Coadjutorem Canonici cum futura successione: Sacra Congregatio censuit teneri, si ex forma Coadjutoria colligatur ipsi Coadjutori concessa fuisse omnia privilegia, quæ habent Canonici. Nam coadjutor cum futura successione non dicitur Canonicus, neque habet jus in Canonicatu, sed ad Canonicatum, Navarr. in *cap. Si quando de rescr. & in cap. 2. de Hor. Canon.* Undè cum non sit Canonicus, non est Capitularis, cum de jure communi Canonici tantum dicantur Capitulares, *d. cap. Novit, & cap. Quanto de his, que fiunt à Prælat. Abb. in cap. Auditis num. 3. in fin. de elect. Felin. in præm. decretal. Verall. decis.* 290.

43 De dignitatibus in Cathedralibus, & Collegiatis idem dicendum, quia circumscripta consuetudine, vel privilegio non sunt de Capitulo, ut notatur in *cap. Cum olim in ver. Duplici sibi voce infr. de re judic.* & constat ex decreto Concilii Trident. in præalleg. *cap. 6. sess.* 25. ibi: Qui verò non obtinent dignitates, nec sunt de Capitulo: si enim obtinentes dignitates essent de Capitulo, satis fuissent exclusi per illa verba: *Nec sunt de Capitulo, nec fuisset opus eos nominatim excludere.* Quomodo autem cognoscatur, an plures sint in Ecclesia, ut Collegiata, vel ut singulari, Joan. Andr. & DD. remittunt ad notata in *c. Dilecta de excess. Prælat. Bald. hic num. 8.* dicit privatam societatem non facere Collegium, sed publicam auctoritatem, & requiri, ut Collegium habeat caput, seu præpositum, licet sufficiat, ut ita ordinatum sit ab initio, nam eo mortuo nihilominus est Collegium, ut per eum: de quo tamen

vide Innocentium in *cap. Cum non ignores num. 2. infrà de præben.* ubi dicit ad esse Collegii non requiri, ut ibi sit Prælati, argum. *leg. 1. §. 1. ff. Quod cuiusque univers. nom. & eum sequitur Oldrad. conf. 128. Cum ad investigationem nu. 8. vers. Et si dicatur,* licet requiratur ad bene esse, ut per eundem Oldrad. *conf. 204. Prima quæstio in princip.* Ex quibus signis cognoscatur, an Ecclesia sit Collegiata, vide Rotam in causa Zamoren. Canonicius de Thoro, apud Card. Seraphin. *decis.* 1265. Concluditur ergo, in Ecclesia Collegiata de jure communi, & cessantibus reservationibus Apostolicis, sive sit secularis, sive regularis, Prælatum esse eligendum ab illis tantum, qui sunt ibi ut Collegium. Undè dicebat Gamb. *de offic. leg. num. 84. aliàs 817. lib. 3.* electivam naturaliter esse omnem Collegiatam, intelligi respectu Prælatuæ, ut hic. Sed de Prælati, & superioribus regularibus, dicam latius, ut in seq. quæst.

Posita constitutione Congregationis Somaschæ à Sede Apostolica unà cum aliis ejusdem Congregationis constitutionibus confirmata in forma communi, qua cavetur, ut interveniente obitu alicujus præpositi, vice præpositus succedat, donec aliter fuerit provisum per Præpositum generalem, qui vel illum confirmabit, vel alium mittet, vel alium ex dicto Collegio nominabit, qui Vicarii nomine insignitus ordinariam præpositi habeat auctoritatem.

QUÆRITUR primò, an facultas præposito generali ut supra attributa adversetur huic decretali, vel aliis sacrorum Canonum, aut Concilii Tridentini decretis.

Secundò, an eadem constitutio, quæ loquitur in casu mortis, vendicat sibi locum in casibus infirmitatis, absentia, cessionis, & consimilibus.

Quod spectat ad primam quæstionem, etsi electio Prioris spectet ad Convenum ex dispositione juris communis, ut hic deciditur, & in *cap. 2. §. fin. de stat. Monach. & in cap. ult. 16. quæst. ult.* & confirmatio ad superiorem, *cap. Nullus 16. qu. 7.* hoc tamen procedit in Prioribus Conventualibus habentibus populum, & auctoritatem perpetuæ prælacionis, per text. junctâ gloss. in *d. cap. 2. §. fin.* cujus hæc sunt verba: *Priores autem cum in Ecclesiis Conventualibus per electionem Capitularium canonicè fuerint instituti, nisi pro manifestâ, & rationabili causa non mutantur: ubi gloss. asserit, hoc esse intelligendum de illis Prioribus, qui instituuntur perpetuò per Canonicam electionem Capituli, & confirmationem Superioris, & requiritur Archid. in *summa 16. qu. 2. num. 6. vers. Scius autem est in Prioribus, Felin. in cap. Cum venerabilem col. 10. vers. Fallit tertio de except. & post alios Jo: de Selv. de benef. par. 2. q. 22. n. 51.* & propterea verbum, *Presbyter,* hic positum exponitur ab Innocentio, & Abb. Antiq. idest, Prælati, & pro Rectore ab Host. & Jo: Andr. Undè hæc decretalis, & constitutio, *c. Quia propter infrà eod.* non habent locum nisi in Prælati, sive secularibus, sive regularibus, per quorum obitum Ecclesia viduatur, ut illic adnotavit gloss. in *verb. Ecclesiis viduatis,* & sic in Prælati, qui curam habent animarum, & dicuntur sponsi Ecclesiæ, *cap. Sicut in unaquaque 21. qu. 2.* gloss. *ubi supra,* & resolvit Rota *decis. 3. num. 2. de elect. in nov.* Et hic non est casus nollet, ut inferius dicitur.*

Sin autem Prioratus sint obedientiarii, habentes quidem Monachos, sed non populum, tunc censentur revocabiles ad nutum, Bellam. *decis.* 203. *incip. Quilibet Prioratus regularis:* idèque Priores hujusmodi deputantur per Abbates, & ad eorum libitum amoveantur. Sic probat text. junctâ gloss. in *ver. Perpetuò in cap. Cum ad Monasterium, §. Tales de statu Monach.* in hæc verba: *Nec alieni committatur aliqua obedientia perpetuò possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur, sed cum oportuerit amoveri, sine contradictione qualibet revocetur,* ubi gloss. dicit hoc esse verum, quando non eligitur Canonicè à Capitulo, sed Abbas committit ei administrationem. Idem dicit gloss. in *d. cap. 2. in ver. Non mutantur cod. tit. & Archid. in summa 16. quæst. 2. num. 5.* ubi ait: *Circa hujusmodi Prioratus, qui Parochianos non habent, & qui non ordinantur per electionem Collegiorum suorum, sed Monachi tantum manent in eis, & Abbates planè in eisdem obtinent temporalia, permissum est, & observatum sicut creditur, quod ponantur in eis Priores, & removeantur ad mandatum Abbatum suorum, ut in Religionibus magis vigeat, & observetur obedientia, & ideo hujusmodi Prioratus propriè appellantur obedientie, & ex eo quòd sic præsciuntur, non possunt, nec debent sibi assumere au-*

thoritatem continue Prælationis, imò cum expedierit, ab- que contradictione mutari possunt: sic dicitur de præfidentibus Capitulis Generalibus, extra de stat. Monach. cap. In singulis, & infra: Et ideò in hujusmodi Prioratibus ponuntur, & deputantur Priores pro voluntate suorum Abbatum, & etiam amoveantur. Hætenus Archid. sequitur Gemin. in cap. 1. col. 3. num. 4. vers. Secundo casu 21. dist. & Selva de benefic. part. 2. disp. 22. num. 46. & 50.

49 Talis autem videtur esse deputatio Vicarii, seu Vice-Præpositi, quam facit Præpositus Generalis congregationis Somaschæ in locum Præpositi, quia d. Vicarius non instituitur, ut habeat prælationem illam, de qua Canones loquuntur, sed ad tempus præsit Regularibus, ac bona dicti Conventus administrat, atque ita dici potest Prælati obedientiarius, qui ponitur, & amoveatur ad libitum Superioris, ex prædictis. Ideòque in Religionibus Ordinis Prædicatorum, & Minorum, in locum Priorum, seu Guardianorum defunctorum, vel absentium deputantur Vicarii, qui eandem habent auctoritatem, & alio nomine Præsidentes vocantur, non per electionem Conventuum, sed per deputationem Provincialium, ut refert Ludovicus Miran. in Manual. Prælat. tom. 2. quæst. 20. art. 1. in princip. & concl. 2. & 3. & art. 2. concl. 1.

51 Et revera sicut posset hos Vicarios instituere Capitulum Generale, ut per Alexand. in rubr. de offic. ejus num. 14. vers. Quidem constituti, & Dec. in cap. Sanè, il 2. num. 9. de offic. deleg. ut. sic videtur posse illos deputare Præpositus Generalis, in quem universa Congregatio jus, & potestatem eos deputandi transtulit, leg. 2. Cod. de offic. ejus qui vic. alic. judic. ibi: Qui præceptione principali, seu vestre sedis amplissime tueri locum Rectorum provincialium noscuntur, & cap. In causis, §. Quia verò infra eod.

52 Quibus accedit, quòd etiam eorum electio de jure ad Capitulum pertineret: Canones tamen non improbant, imò approbant constitutiones Religionum, secundum quas illorum deputatio reservatur Abbati, seu Generali Ministro: de hoc est text. & ibi DD. in cap. Sacrosancta infr. eod. & docent Gemin. in d. cap. 1. col. 3. vers. 2. casu 21. dist. & Selva loc. cit. num. 46. Undè satis est hoc casu, ut ex constitutionibus Congregationis Somaschæ usù, & consuetudine in hac parte approbata deputatio Vice-Præpositi spectet ad Præpositum Generalem, licet speciale ipsius Capituli facultate, vel constitutione id Generali Præposito non liceret. Ideòque cum Generalis Ordinis S. Augustini olim consuluisse Sac. Congregationem Concilii, an

sibi liceret ex officii sui auctoritate in aliqua domo sui Ordinis, vel Provincia Rectorem, Commissarium, vel Vicarium quibusdam in casibus nulla fratrum electione expectata constituere, ubi ita expedire judicaret, præsertim cum ita ante & post Concilium consuevisset: S. Congregatio respondit non licere, nisi ex gravi causa, & ad modicum tempus.

Quemadmodum autem constitutio prædicta non est contraria sacris Canonibus, ita nec illi adversatur decretum S. Concilii Tridentini in d. cap. 6. sess. 25. de regul. quia locum habet, & procedit tantum in electionibus Superiorum, quas præcipit fieri vota secreta. Ideòque cum aliàs dubitatum esset, an ex d. cap. 6. oporteret semper facere electiones, vel posset aliquando Prælati superior auctoritate sui officii prætermissa electione providere alicui Monasterio, vel Provinciæ de præfecto, vel alio Superiore: S. Congregatio respondit Concilium non jubere, ut semper fiat electio, sed quando facienda erit, servanda est forma præscripta d. cap. 6.

Quoad secundam quæstionem videtur respondendum, 53 constitutionem, quæ tribuit facultatem deputandi Vicarium in casu mortis Præpositi, habere etiam locum in casu ægritudinis, cessionis, vel absentiae, &c. quia hujusmodi casus in hac materia æquiparantur, cap. Congregatio 16. quæst. 7. Ideòque Bart. in leg. 2. Cod. de offic. ejus qui vic. censet esse locum hujusmodi deputationi propter quodcumque impedimentum officialis. Quod etiam sentit Antonius de Butr. conf. 3. num. 2. Et in specie propter infirmitatem, Maran. in specul. part. 4. tit. An sit judicium arbitrarium num. 17. ubi alios refert. Et propter remotiorem ab officio, vel recusationem, Joan. de Plat. in leg. 1. post glof. in fin. Cod. de Princ. lib. 12. & Cardin. in Clement. 1. num. 13. de procur. Et generaliter facultatem subrogandi in casu mortis procedere etiam in aliis casibus similis impotentiae, respondit per text. in leg. Hoc jure, ff. de vulg. Surd. conf. 236. num. 23. lib. 2. & ante eum Parif. conf. 19. num. 174. lib. 2.

Et propterea Sacra Congregatio aliàs consulta, an decretum Concilii cap. 10. sess. 25. quo tribuitur facultas Episcopis subrogandi alium in locum judicis Synodalis defuncti, procedat etiam in casu diuturnæ absentiae alicujus ex judicibus Synodalibus, respondit dist. cap. 10. comprehendere etiam diuturnam absentiam, quæ morti æquiparatur, cap. Presentata de testib. Cardin. conf. 54. facit text. in leg. Si longius, ff. de judicib. & in cap. Quod Sedens do offic. ordin.

DE ELECTIONE.

Paschalis Panormitano Archiepiscopo.

CAPUT IV.

Significasti reges, & regni majores, admiratione promotos, quòd pallium tibi ab apocriphariis nostris, tali conditione oblatum fuerit: Si Sacramentum, quod à nobis scriptum detulerant, exhiberes: & infra. Mirentur in hac causa Dominum nostrum Jesum Christum, qui, cum ovium suarum curam Petro committeret, conditionem posuit, dicens: Si diligis me, pascere oves meas. Si conscientiarum factor, & cognitor secretorum, conditione hac usus est, nec semel tantum, sed & secundò, & usque ad contristationem: qua nos solitudine oportet tantam Ecclesiæ prælationem imponere fratribus, quorum conscientias non videmus? Ajunt omnes jusjurandum in Evangelio à Domino esse prohibitum, nec ab Apostolis post Dominum, nec in Conciliis invenire posse statutum. Quid est ergo quod Dominus subsequenter ait: Quod amplius est, à malo est? hoc enim amplius ut exigamus, malum nos illos permittente compellit. Nonne malum est ab Ecclesiæ unitate, & Sedis Apostolicæ obedientia resilire, & contra Canonum statuta protumpe? quod multi etiam post Sacramentum præstitum præsumperunt: & infra. Hoc nimirum malo, ac necessitate compellimur juramentum pro fide, pro obedientia, pro unitate requirere. Ajunt in Conciliis statutum non inveniri: quasi Romanæ Ecclesiæ legem Concilia ulla prefixerint, cum omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem & facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis Romani Pontificis patenter excipiatur auctoritas: & infra. Cum igitur à Sede Apostolica vestra insignia dignitatis exigitis, quæ à Beati Petri tantum corpore assumuntur, justum est, ut vos quoque Sedi Apostolicæ subjectionis debitæ signa solvatis, quæ vos cum Beato Petro, tamquam membra de membro habere, & catholici capitis unitatem servare declarent.

S U M M A R I U M.

- 1 **P** Allium à Sede Apostolica non traditur electo in Archiepiscopum, nisi prius præstet fidelitatis, & obedientie iuramentum.
- 2 Reges plures in uno regno esse possunt.
- 3 Pallium tradi potest per Nuncium. Aprocristarii qui sint, ibid.
- 4 Iuramentum exigi potest per Nuncium, seu Procuratorem.
- 5 Omnis Christi actio, nostra est instructio.
- 6 Papa non gerit vicem Dei in conscientia cognoscendis.
- 7 Pallii traditione confertur plenitudo Pontificalis officii.
- 8 Jurare in quibus casibus liceat.
- 9 Papa est supra Concilium, quod latissime probatur usque in fin.
- 10 Concilia non constringunt Papam, sed constringuntur ab ipso, & num. seqq.
- 11 Papæ sententiæ standum est, si contradicat Ecclesiæ, vel Concilio, etiam in materia dogmaticum.
- 12 Intellectus cap. Sicut, 15. dist.
- 13 Papa cur non possit aliquid statuere contra articulos fidei semel diffinitos.
- 14 Potestas ligandi, seu legem imponendi non potest esse nisi superioris.
- 15 Concilia omnia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem facta sunt, & robur acceperunt.
- 16 Concilium non dicitur, sed conciliabulum, seu conventiculum, quod sine auctoritate Romani Pontificis celebratur.
- 17 Concilium legitime congregatum, post dissolutionem remanet acephalum, & schismaticum.
- 18 Basileense Concilium post translationem non Synodus Ecclesiæ, sed satana, & ministrorum ejus synagoga appellatur.
- 19 Auctoritas non est nisi superioris.
- 20 Causa principalis semper est potior effectu.
- 21 Concilia non dederunt primatum Romanæ Ecclesiæ, sed datum immediate à Domino explicarunt.
- 22 Constantiensis Concilii Canon de potestate Concilii in Romanum Pontificem expenditur.
- 23 Constantiensis Concilii decreta, quæ ad fidem pertinent, dumtaxat à Martino V. confirmata fuerunt.
- 24 Constantiense Concilium qualiter dici possit habuisse immediate potestatem à Christo.
- 25 Basileense Concilium à Leone X. in Concilio Lateranensi appellatur conciliabulum, præsertim post translationem.
- 26 Dicitio, Præsertim, quid importet.
- 27 Basileensis Concilii constitutiones quæ fuerint à Nicolao V. approbate, aut improbate.
- 28 Papæ primatus in Concilio nititur principiis juris naturalis, & divini, & num. seqq.
- 29 Ordo potestatem est, ut inferiora à superioribus gubernentur, & ad unum tandem redigantur.
- 30 Petrus quando, & per quæ verba fuerit constitutus primus Christi Vicarius, & Papa.
- 31 Petrus non modo pascendi, sed etiam regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam potestatis amplitudinem habuisse diffinit Concilium Florentinum.
- 32 Papa ubi primum Canonice eligitur à sacro Collegio Cardinalium, supremam à Deo potestatem sine medio consequitur.
- 33 Orbis major Urbe qualiter esse dicatur.
- 34 Hierarchia in Ecclesia Catholica divina ordinatione instituta est.
- 35 Monarchia præstat inter omnia gubernationum genera.
- 36 Potestas omnis impatiens consortis est.
- 37 Tyrannus oritur sæpius ex principatu plurium, quam ex principatu unius.
- 38 Ecclesia militans est exemplata divinitus à triumphante.
- 39 Papa quam gerat personam in Ecclesia ex Bernardi sententia.
- 40 Papæ primatus in Ecclesia ostenditur ex pluribus summorum Pontificum, & sanctorum Patrum testimoniis, & num. seqq.
- 41 Ecclesia Catholica non ab Apostolis, sed à Christi
- sto primatum obtinuit, & num. seqq.
- 42 Papa cunctos judicaturus à nullo mortalium judicari potest, sed cælo tantum debet innocentiam.
- 43 Hæreses in Ecclesia unde exorta.
- 44 Pii II. retractatio, & diffinitio de primatu Romani Pontificis in Concilium.
- 45 Abbas Panormitanus, & Ludovicus Romanus habitus in Concilio Basileensi tamquam duo orbis sidera.
- 46 Papæ primatus in Concilio ab ipsismet Conciliis sæpius declaratus. Marcellinus Papa à Concilio judicatus non fuit ob defectum jurisdictionis, ibid.
- 47 Intellectus cap. Nemo, 9. quest. 3.
- 48 Papæ sententiæ prævalet sententiæ totius mundi.
- 49 Abbas Panormitanus, & Ludovicus Romanus hostes acerrimi Pontificie dignitatis, & num. 56.
- 50 Florentini Concilii diffinitio de primatu Romani Pontificis in universum orbem.
- 51 Concilia Generalia quomodo Romani Pontificis superioritatem agnoverint, & num. seqq.
- 52 Papæ auctoritas in omnibus Conciliis patenter excipitur.
- 53 Confirmatio est manifestum signum superioritatis, & num. seqq.
- 54 Statuta Papæ à Concilio non confirmantur, sed approbantur, sed statuta Concilii confirmantur à Papa tamquam superiore.
- 55 Papæ superioritatem in Concilio qui autores ex Canonistis, & Theologis tuentur.
- 56 Abbas Archiepiscopus Panormitanus in schismate Basileensi creatus fuit Cardinalis à Felice Antipapa.
- 57 Introducentibus in Concilium multitudinem Presbyterorum ob defectum Episcoporum liberè contradixit.
- 58 Cardinalis Zabarella quomodo se gesserit erga Romani Pontificis auctoritatem.
- 59 Appellatio est de minori ad superiorem judicem provocatio.
- 60 Appellari potest à sententiâ Concilii ad Papam, sed non è converso.
- 61 Appellari non potest à Papa ad tribunal Christi.
- 62 Appellantes à Romano Pontifice ad futurum Concilium, eorumque Conciliarii, & fautores incurrunt poenam excommunicationis, & lese majestatis humane, & divine, ex Bulla Pii II.
- 63 Item declarantur schismatici, & heretici, ex Bulla Julii II.
- 64 Concilium est iudex in schismate, cum duo, vel plures contendunt de Pontificatu, & num. seqq.
- 65 Concilium cognoscit, quando electio Papæ non fuit canonica.
- 66 Item in casu hæresis formalis, non autem alterius criminis, etiam notorii & scandalosi.
- 67 Correctionis fraternæ regula an sit servanda cum summo Pontifice.
- 68 Papam incidere in crimen hæresis, an sit possibile.
- 69 Marcellinus peccavit contra fidei confessionem, sed fidem non amisit.
- 70 Papa si in hæresim notoriè, & contumaciter laberetur, eo ipso desineret esse Papa. Casus nullus reperitur, in quo Concilium habeat auctoritatem in eum, qui certus sit Pontifex, ibid.
- 71 Papa etiam spontè non potest se Concilio subicere.
- 72 Deus solus potest facere, ut aliquis mortalium sit major Apostolica, num. 76.
- 73 Intellectus §. Hinc etiam, 17. dist. Synachus Papa à Concilio non fuit absolutus, sed dimissus, tam ex capite innocentie, quam ex defectu jurisdictionis, ibid.
- 74 Intellectus cap. Nunc autem, 21. dist. Sixtus et si Concilio se spontè subjecerit, tamen à Patribus ob defectum jurisdictionis judicatus non fuit, ibid.
- 75 Intellectus cap. Nos si incompetentè, 2. quest. 7. Leo Papa quomodo se subjecerit iudicio Ludovici Imperatoris, ibid.
- 76 Iudex major quomodo possit se subicere minori in jurisdictione contentiosa.
- 77 Clericus jurisdictionem iudicis laici propagare non potest.

78 Clericus non potest consentire in suum non-judicem etiam Ecclesiasticum sine proprii Episcopi licentia.

79 Regulares Sedi Apostolica immediate subiecti, nec tacite, nec expresse possunt renunciare privilegio exemptionis.

80 Papa non potest alteri committere, ut ipsum excommunicet.

- S**ignificasti. Electo in Archiepiscopum Apostolica Sedes non tradit Pallium, nisi prius præster fidelitatis, & obedientiæ juramentum. Hoc dicit: Primò, ponit admirationem, quam confundit. Secundò, duplex administrantis motivum, cui respondet. Tertiò, concludit Jo: Andr.
- 2 Nota primò, ex illis verbis, *Reges, & regni majores*, posse in uno regno esse plures reges, *cap. Fertur 1. quest. 1. in superscriptione*. Alia tamen littera habet, *Regem*, & vide quod dicam infra *num. 35. & seqq.*
- 3 Secundò, nota ibi: *Ab Apocriuariis nostris*, Pallium tradi posse per Nuncium: nam Apocriuarii sunt Nuncii, seu Legati, ut hic in gloss. prima, de quibus sic legitur in sexta actione Concilii Chalcedonensis: In omnibus Synodis Apocriuarii Apostolici decretas sententias propter summam auctoritatem ejusdem Apostolici & Sedis confirmabant, & subscribebant: quia aliter nullum robur habebant, ut post Isid. in *lib. de Conciliis*, refert Turrecr. in *summa de Eccles. lib. 2. cap. 100. in princ. & confert text. cum gloss. in cap. convenientibus in ver. Apocriuariis 1. qu. 7. & in auth. Quomod. oport. Episc. §. Si vero in proposita*, ubi gloss. in *ver. Apocriuarios*, & in §. Reverendissimi de Sanctissimi Episc. in *ver. Apocriuariis*.
- 4 Tertiò, nota ex iisdem verbis, juramentum exigì posse per alium, puta per Nuncium, vel Procuratorem, & illi videti juratum, cujus nomine juratur, concord. text. in *cap. Si diligenti infra de prescript. & in cap. Ea que de jurejur. & in juramento fidelitatis probatur in cap. 1. §. Verum de statu regul. in 6. & in Clem. 1. de jurejur.*
- 5 Quartò, nota in *vers. Si conscientiarum factor*, ex actibus Christi congruè argui ad nostros, quia omnis actio Christi, nostra est instructio, *cap. Deus 2. quest. 1. & cap. Qualiter, il 2. infra de accus.*
- 6 Quintò, nota ex illis verbis: *Quorum conscientias non videmus*, Papam non gerere vicem Dei in conscientiis cognoscendis, *c. unic. Ut Eccl. benef. Addo c. Sicut in fin. & in c. Tuas de Simon. c. Humana 22. qu. 5. & cap. Erubescant 32. dist.*
- 7 Sextò, nota ex *verb. Prælationem*, Pallii traditionem esse quandam Prælationem, quia per ipsum confertur plenitudo Pontificalis Officii, *cap. Nisi infra de usu Pallii*.
- 8 Septimò, nota ibi: *Pro fide*, licitum esse jurare pro fide, pro obedientia, & pro unitate. Adde alios plures casus, ut in gloss. in *verb. Pro unitate*.
- 9 Ultimò, nota principaliter ex hac decretali, Romanum Pontificem esse supra Concilium, prout deducunt Host. *num. 11. Card. num. 5. in 10. oppos. Ancharan. num. 3. Bellamer. num. 1. & Abb. num. 3. in 7. notab.* Quod efficaciter probat hæc littera. Primò, quia cum Reges, & regni majores mirati essent, quòd summus Pontifex in transmissione Pallii ad Archiepiscopum Panormitanum exegisset ab eo juramentum fidelitatis, & motivum admirationis fuisset inter cætera, quòd in Conciliis non invenirentur statutum, ut præstari deberet hujusmodi juramentum: Paschalis hanc oppositionem confutat tamquam frivolam, ut ex ipso modo loquendi apparet, ibi: *Ajunt in Conciliis statutum non inveniri, quasi Romane Ecclesie legem Concilia ulla præfixerint*, innuens hoc esse falsum, cum omnia, &c. ut hic per Host. in *ver. Præfixerunt*. Undè, ut notat Abbas Antiq. *num. 2. in fin.* Concilia non constringunt Papam: & Abb. Panorm. *num. 3. Nota*, inquit, *quod Concilia generalia non sunt supra Papam, undè non possunt statuendo præfigere legem Papæ*, subdens hunc textum satis esse in hoc notabilem, & quotidie allegari, præsertim ubi disputatur de potentia Papæ, & Concilii. At è converso summus Pontifex benè constringit Concilium, cum illius statuta immutet, & corrigat, *cap. Statutum de rescript. lib. 6.* ut hic Jo: Andr. *num. 10.* Ad quod est gloss. notab. in *cap. Ubi periculum in ver. Concilio infra eod. lib. 6.* ubi dicit æquum non esse, ut constitutio Conciliaris revocetur absque requisitione Concilii, sed tamen de plenitudine potestatis Papam id facere posse, cum sit super omnia Con-

cilia, & allegat textum hic, & dictum gloss. pluribus comprobat Turrecrem. in *summa de Eccles. lib. 3. cap. 24. & cap. 44.* Et propterea secundum Joan. Andr. in *ver. robur num. 9.* standum est sententiæ Papæ, si contradicat Ecclesiæ, vel Concilio, de hoc *cap. In istis 4. dist. & cap. Sicut 15. dist. cap. penult. 19. dist. cap. Novo 9. qu. 3. & cap. Quodcumque 24. qu. 1.* & sequuntur Butr. Card. Anchar. & alii proximè citati. Undè patet, ineptè Cardinalem in *cap. Inter cætera nu. 2. infra de offic. ordin.* docuisse modum constringendi Papam per legem Conciliatam, nempe statuendo, ut ligetur legibus Concilii, nec possit contravenire, loquitur enim contra expressam litteram hujus decretalis, & contra textum apertum in *cap. Innotuit, vers. Quamvis autem Canon. Lateran. Concilii infra eod. ut notat Præpol. in summa 15. dist. num. 73.* ad quod vide quod dixi in *cap. 1. a num. 53. infra de pactis.*

Prævalet autem sententia Summi Pontificis sententiæ Concilii, etiam in materia dogmatum, ut probat S. Thomas in *2. 2. qu. 1. art. 10.* & notant hic Card. & Abb. Ad ejus enim auctoritatem finaliter spectat determinare ea, quæ sunt fidei, ad quem majores & difficiliore Ecclesiæ quæstiones referuntur, *cap. Multi 17. dist. cap. Hæc est fides, cap. Est aliud, cap. Quotiens, & per totum 24. quest. 1. cap. Majores infra de bapt. S. Thom. ubi supra, & in opusc. contra errores Græcorum, & Silvest. in ver. Fides num. 2.*

Et propterea quod dicitur in gestis primæ Synodi Ephesinæ, quòd perlecto Symbolo Nicænæ Synodi decrevit S. Synodus aliam fidem nulli licere sub pœna anathematis proferre, vel conscribere, vel componere, præter diffinitam à SS. Patribus, qui in Nicæna congregati sunt cum Spiritu Sancto: quòd etiam reiteratur in gestis Chalcedonenis Synodi, se extendit ad privatas tantum personas, quatum non est determinare de fide, non autem ad summum Pontificem, qui propterea non prohibetur novam editionem symboli facere, non quidem aliam fidem continentem, sed eandem magis expositam, ut idem S. Thom. declarat *d. art. 10. ad 2. juncto argumento contrario*.

Nec habenda est ratio Bellam. & Præpos. qui contrarium scripserunt in *cap. Sicut 15. dist.* sentientes in spectantibus ad fidem prævalere sententiam Concilii, siquidem inveniuntur ex littera *d. cap. Sicut*, ibi: *Quia dum universali consensu sunt constituta, se, & non illa destruit, quisquis præsumit abolere quos ligant, & ligare quos absolvunt circa articulos fidei.* Sed hæc auctoritas præterquam, quòd non se extendit ad Pontificem Maximum, ut supra proximè dictum est, ad summum probat, à quoquam immutari non posse articulos fidei semel in Generalibus Conciliis diffinitos: & ita etiam loquitur gloss. fin. ibid. licèt in alium sensum detorqueatur à Bellam. quia gloss. non dicit in discordia inter Papam, & Concilium prævalere sententiam Concilii in materia fidei, hoc enim est falsum, ut ex dictis constat: sed tantum dicit Papam non posse statuere contra articulos fidei, qui semel in Conciliis Oecumenicis sunt diffiniti, quòd verum est, nam, ut ait Zosimus Papa in *cap. Contra 25. quest. 1.* Contra statuta Patrum, idest de articulis fidei, ut ibi exponit gloss. condere aliquid, vel mutare, nec hujus quidem sedis potest auctoritas. Sed hoc non provenit ex eo, quòd sententia Concilii præponatur sententiæ Papæ, sed quia fides una est, & incommutabilis, ut inquit Leo, & Augustinus relati à Turrecrem. in *cap. Domino sancto num. 2. 50. dist. & pluribus rationibus confirmat Cardinalis Alban. in tract. de potestate Papæ, & Concilii par. 2. n. 90. & seqq. & nu. 249.* Ideoque quicquid semel fuit articulus fidei, semper fuit, & erit articulus fidei, ut dixit Archid. in *cap. Canones num. 6. 15. dist. & DD. in cap. Cum Christus infra de heret.* Undè etiam fit, ut quamvis statuta Papæ non ligent successorem, quia par in parem, &c. *cap. Innotuit infra eodem*, tamen quæ semel magistraliter, & ex Cathedra ab uro Pontifice sunt diffinita, à successore infringi non possunt: quia alioquin fides non esset una, & Sedes Apostolica, quòd impium est asserere, in fide errasse convinceretur, ut dicit text. in *cap. Sunt quidam 25. qu. 1.* Ad idem *cap. Licet ex quadam de testib. cap. Lector 34. dist. cap. Placuit, & cap. Subdiaconus 77. dist. & docet S. Thom. quodlib. 4. art. 13. & Turrecrem. in d. cap. Sicut num. 2. & seq. 15. dist. & Card. Abb. d. n. 249.* Si igitur summus Pontifex constringit Concilium, sed non constringitur ab ipso, ut hic deciditur, necessario sequitur, ut absolute sit supra Concilium, quia potestas

- restas ligandi, seu legem imponendi non potest esse nisi Superioris, *cap. Solita, & cap. Cum inferior infra de major. &*
- 14 *obed. c. Inferior 21. dist. ibi:* Nam non posse quemquam, qui minoris auctoritatis est, eum, qui majoris potestatis est, iudicis suis addicere, aut propriis diffinitionibus subjugare. Et notat Ant. de Butr. in *c. Cum laicis num. 2. de reb. Eccles. non alien. & Turrecrem. in cap. Sancta Romana 15. dist.*
- 15 Deinde hæc littera probat superioritatem Papæ in Concilium ratione illa, ex qua deducit Concilia non præfigere legem Papæ, videlicet, quia omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem facta sunt, & robur acceperunt, concordat *cap. 1. & 2. & per totam 17. dist. Unde Pelagius II. ad Episcopos, qui conuenerant ad Concilium universale vocati à Joanne Patriarcha Constantinopolitano, Epist. 1. cap. 1. sic ait: Multis Apostolicis, & Canonicis, atque Ecclesiasticis instrumur regulis, non debere absque sententia Romani Pontificis Concilium celebrari. Quapropter recte non Concilium, sed vestrum conuenticulum, vel conciliabulum cassatur, & quicquid in eo actum est, irritum habetur, & vacuum, refertur in cap. Multis ead. dist. Et verbum illud, Sententia, exponunt pro auctoritate, & consensu, Hugo, Archid. & Turrecrem. & verbum illud, Cassatur, exponunt, idest, ipso jure cassum est, & inutile, vel dignum est cassari de facto, ne idiotæ crederent aliquid vigoris habere. Id quod pluribus sanctorum Patrum testimoniis, & auctoritatibus confirmat, & ab objectis tuctur Cardin. Alban. in *cod. tract. de potestate Papa, & Concilii part. 2. à num. 188. usque ad num. 220.**
- 17 Quod adeo verum est, ut etiam ab initio Concilium fuerit auctoritate Apostolica congregatum, tamen si postea per Romanum Pontificem dissolutum, aut aliò translatum fuerit, ex eo tempore remaneat acephalum, & schismaticum, nec sit amplius Concilium, sed conciliabulum, *cap. Clericus 24. quest. 3. cap. Submittitur, ibi:* Alioquin acephalum liquet esse Concilium 21. dist. Et fuit diffinitum in Concilio Lateranensi novissimo sub Leone X. *sess. 11. tom. 4. Concilior. part. 2. pag. 120. col. 2. Unde Julianus Cardinal. S. Angeli, qui ab initio fuerat Apostolicæ Sedis Legatus in Concilio Basileensi, post illius dissolutionem, seu translationem ab Eugenio factam, differens cum Anea Silvio, dicebat illud non Synodum Ecclesiæ, sed satanæ, & ministrorum ejus synagogam, ut refertur in constitutione Pii II. de qua *infra num. 44.* Cujus quidem assertionis evidens est ratio, quia corpus mysticum Ecclesiæ, & Concilii, quando cumque præciderat à capite, remanet acephalum, *cap. Nulla ratione 93. dist. & notat Hostien. in cap. Cum non ignores num. 7. vers. Sed tres persone infra de præben. Ad quod conferunt aurea verba Cyptiani in tract. de simplicit. Pralat. relata in cap. Loquitur Domino 24. quest. 1. Loquitur Dominus ad Petrum: Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam: super unum aedificabo Ecclesiam. Et intia: Episcopus unus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia una est, que in multitudinem latius incremento fecunditatis extenditur, quomodo Solis multi radii sunt, sed robur unum tenaci fundatum radice. Et quomodo de fonte uno rivus plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copie largitate, unitas tamen servatur in origine. Avelle radium Solis à corpore, divisionem lucis unitas non capit. Ab arbore frange ramum, fructus germinare non poterit. A fonte præcide rivum, præcisus arefcit. Sic & Ecclesia Domini luce perfusa per orbem totum radios suos porrigit, unum tamen est, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis separatur. Ramos suos in unam terram copia ubertatis extendit, profluentes largiter rivus latius pandit, unum tamen caput est, & origo una, & una mater fecunditatis successibus copiosa. Hæc Cyprianus. Si ergo, ut dicebamus, Concilia omnia universaliter non aliter congregantur, & fiunt, quam Romani Pontificis auctoritate, & ab ipso tantum accipiunt robur, ut hic deciditur, necessariò hinc sequitur, ut Romanus Pontifex sit supra Concilium: quia auctoritas non est nisi Superioris: ut hic per Host. in *ver. Auctoritas, & causa principalis semper est potior effectu, S. Thom. in 1. 2. quest. 66. art. 6. ad 3.* Nam propter quod unumquodque tale, & illud magis tale, Authent. *Multò magis, & ibi Bal. Cod. de Sacrosanct. Eccles.***
- 21 Nec refragatur §. *Hinc etiam 17. dist. 161. Quia ejus Sedi primum Petr. Apostoli meritum, deinde secuta jussione*

Domini Conciliorum venerandorum auctoritas singularem in Ecclesiis addidit potestatem: nam, ut ibi est adnotatum, Concilia propriè non dederunt primatum Romanæ Ecclesiæ, sed explicarunt datum à Domino, ut innuunt illa verba, *Secuta jussione Domini:* ab ipso enim Romana Ecclesia primatum habuit, & non à Conciliis, ut legitur in *cap. Quamvis 21. dist. & in cap. Omnes 22. dist. & notat glof. dict. §. Hinc etiam in ver. Jussione Domini, Petr. de Monte in sua Mon. archia Conciliorum in princip. & Turrecrem. in summ. de Eccles. lib. 2. cap. 38.*

Non me latet quod refert Platina in *vita Joannis XXIII. citatus à Felin. in c. Nonnulli num. 3. vers. Sed pro majoritate Papa de refer. videlicet fuisse decisum in Concilio Constantiensi, Concilium Generale legitime congregatum habere statim potestatem à Christo, quo fundamento posito Patres asserbant Pontificem Concilio subjeci. Hic Canon habetur inter acta Concilii Constantiensis *sess. 4. & 5. tom. 3. Concil. part. 2. pag. 840. & 850. & repetitus fuit in Concilio Basileensi *sess. 2. tom. 4. Concil. par. 1. pag. 20.* in hæc verba: *Declarat, quod ipsa Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, Generale Concilium faciens, & Ecclesiam militantem representans, potestatem immediatè à Christo habet, cui quilibet cujuscumque status, vel dignitatis, etiam si Papalis existat, obedire tenetur in his, que pertinent ad fidem, & extirpationem dicti schismatis, & ad generalem reformationem Ecclesiæ Dei in capite, & in membris. Verum hunc Canonem, ex cujus verbis incredibile est quantum sit exorta perturbatio in Ecclesia, & quam multi conati sint supremi Capitis imminuere auctoritatem, multis argumentis probat fuisse irritum, ac nullum ex defectu potestatis, Cardin. Alban. de potestate Papa, & Concil. part. 1. num. 82. cum pluribus seqq. & præsertim num. 121. & seqq. & ante eum Cardin. Turrecrem. qui ponit multa notata digna contra validitatem illius Canonis in summ. de Eccles. lib. 2. cap. 99. & Cardin. Jacobat. in tract. de Concilio lib. 5. pag. 304. Et idcirco Martinus V. confirmavit ea tantum decreta Constantiensis Concilii, quæ ad fidem pertinent, ut legitur in 45. & ult. sess. vers. Quibus sic factis tom. 3. Concilior. part. 2. pag. 944. col. 1. Ex quo sequitur, ut alia omnia in sua permanerint inirmitate, argum. cap. Nonne de præsumpt. & leg. Cum Prætor, ff. de judic. Card. Alban. ubi supra num. 248.***

Præterea dici potest, Concilium Constantiense idcirco declarasse se immediatè habere potestatem à Deo, quia cum nullus tunc esset certus Pontifex, & ob illud schisma Ecclesiæ maximum periculum immineret, & res omninò moram non pateretur, Pontificia potestas erat casu ad Concilium devoluta, atque idè illa potestas à Deo dependebat, ut declarat Card. Alban. d. part. 2. num. 47. post Turrecrem. in *summ. de Eccles. lib. 2. cap. 99.*

Nec refert, quòd idem decretum fuerit postea ad litteram repetitum in Concilio Basileensi *sess. 2. ante illius dissolutionem, siquidem postea Leo X. in Concilio Lateranensi sess. 11. dum cassavit pragmaticam sanctionem editam in Concilio Basileensi, dixit illud fuisse conciliabulum, seu potius conventiculum, quæ præsertim post translationem Concilium amplius appellari non merebatur. Quæ verba satis clarè innuunt Concilium Basileense, etiam ante translationem, saltem in aliquibus non fuisse legitimum, ponderando dictionem illam, Præsertim, de cujus natura est implicare casum magis dubitabilem, & exprimere casum minus dubitabilem, & denotare identitatem etiam in casu contrario non expresso, leg. 3. juncta gloss. in verb. Præsertim, ff. de liber. homin. gloss. in cap. Continebatur in verb. Præsertim infra de despon. impuber. Quintil. Mandos. post alios, quos citat in *reg. de subrog. collitig. qu. 6. n. 2.**

Præterquam quòd cum Felix V. Antipapa schismaticus ad unitatem, & concordiam Ecclesiæ componendam hortatu Friderici III. Imperatoris pseudopontificatum resignasset, actaque Basileensi conciliabuli suo ipsius iudicio quasi improbasset, Nicolaus V. pacis gratia approbavit eas constitutiones, quæ de beneficiis Ecclesiasticis editæ, ac promulgatæ fuerunt, reliqua omnia, quæ aliorum Conciliorum decretis, & constitutionibus non sunt diffinita, rejecit, & improbavit. ut Bulla, quæ incipit: *Ut pacis*, edita Spoleti 1449. 14. Kal. Julii, quæ habetur inter acta Concilii Basileensis *tom. 4. Concil. part. 1. pag. 196.* Rationes autem, cur hæc Synodus etiam ante dissolutionem

- ex parte fuerit reprobata, recensentur eod. tom. pag. 406. & latius à Turrecrem. in *summ. de Eccles. lib. 2. cap. 100.*
- 28 Sed præter rationes à posteriori, quæ ex hac decretali colliguntur, Romani Pontificis primatus in Concilium nititur principiis juris naturalis, & divini, adedut contrarium asserere sit error in fide. Nam divina providentia, quæ cuncta gubernat, & nihil negligit eorum quæ creavit, non est putanda inordinatam reliquisse militantem Ecclesiam, cap. *Miramur 16. dist. cap. Ad hoc*, & ibi Turrecrem. 89. *dist. quæ cùm sit sponsa Christi dilecta, Clem. 1. de Summ. Trinit. & fid. Cathol. Concil. Trid. cap. 1. de sacrif. Miss. sess. 22. profectò à Deo est, & ordinem habet, dicente*
- 29 Apostolo ad Rom. 12. *Quæ à Deo sunt ordinata, confusa esse non possunt.* Requirit autem ordo, ut inferiora à superioribus gubernentur, cap. *Inferior 21. dist. cap. Cùm inferior infra de major. & obed. Clem. Ne Romani de elect. S. Thom. in opusc. 3. c. 149.* & ad unum tandem deveniatur tamquam Principem, & moderatorem cunctorum, quæ infra se sunt, cap. *Legimus circa med. vers. Quod autem posse à unus electus est 93. dist. gloss. in cap. Licet, il 2. in ver. Ad concordiam 45. dist.* Ordo enim potestatum est, ut ad unum redigantur, ut inquit Præpos. in cap. *In Apibus in princip. 7. qu. 1. quod dilucidè explicat gloss. in Clem. fin. in ver. Ecclesie de heret. post D. Thom. in 2. 2. quest. 104. art. 1. Quia sicut operationes rerum naturalium procedunt ex naturalibus potentiis, ita operationes humana procedunt ex humana voluntate. Oportuit autem in naturalibus, ut superiores moverent inferiora ad suas actiones per excellentiam naturalis virtutis collata divinitus: sic oportet in rebus humanis, ut superiores moveant inferiores per suam voluntatem ex vi voluntatis divinitus ordinata. Inferiorum autem moventium unus est supremus. Omnes igitur sunt subiecti motioni illius.* Hæc gloss. Quod latius profequitur Turrecrem. in *Summ. de Eccles. lib. 2. cap. 2.* Itaque sicut in apibus Princeps unus est, & grues unam sequuntur d. cap. *In apibus 7. qu. 1. ita & in Ecclesia militante unus est omnium moderator, & arbiter, à quo tanquam capite omnis in subiecta membra potestas, & autoritas derivatur, quæ à Christo Domino sine medio in ipsum influit, c. Quamvis 21. dist. c. Omnes 22. dist. cap. Fundamenta infr. eod. lib. 6.*
- 30 Hanc autem supremam auctoritatem certè non in alium, tamquam sui exercitus ducem, Christus principaliter derivavit, quam in suum Vicarium, qui primus fuit Petrus, cui commissam novimus Dominici gregis curam, c. *In novo 21. dist. & habetur hinc in text. & late probat Turrecrem. in Summ. de Eccles. lib. 2. cap. 15.* Nec duos, pluresve Petros Evangelistæ commemorant, nec duos aut plures instituit Dominus, qui suum locum tanquam capita tenerent æqualia, sed unum constituit ut verticem, ac ducem, & Pastorem universi gregis, Simonem Petrum, cui soli Matth. 16. dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves regni cælorum: & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis, cap. Ita Dominus 19. dist. d. cap. Quamvis 21. dist. cap. Sacrosancta 22. dist. cap. Solus de major. & obed.* Extravagans *Unam sanctam eod. tit.* Neque enim dixit, & non fecit, qui solus est verax, Joan. 14. cap. *Si consuetudinem, & cap. Qui contempta 8. dist.*
- 31 Implevit autem præmissa, cùm post resurrectionem dixit eidem Petro: *Pasce oves meas, Joann. 21.* quibus verbis eum creavit Papam, & Vicarium suum, ut hæc notant DD. & præcipuè Abb. & Dec. in 3. not. & fusiùs Turrecrem. in *Summ. de Eccles. lib. 2. cap. 29.* eique non modò pascendi, sed etiam regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam potestatis amplitudinem attribuit, ut Patres tam Græci, quam Latini in Concilio Florentino solemniter definiturunt, sicut inferius patebit num. 50. Quæ verba nulli alteri seorsim dicta leguntur, nisi Petro: ut in Petro, qui solus pro Domino in periculo constituto exemit gladium, unitas, & summa contineretur auctoritas.
- Præterea uni Petro dictum est Joan. 21. *Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur caput, ut ait Anacletus in cap. Sacrosancta 22. dist. & notat Turrecrem. in cap. Non autem nu. 5. vers. Quarto 7. qu. 1.* Nec alius à petra dictus est Petrus, nisi Simon: ut intelligeremus unicum esse veræ solidæ petræ, idest, Christi, ut Paulus exponit, locum tenentem Simonem Petrum, sic fundans Ecclesiam non in loco, sed in persona Petri, cap. *Qui Cathedram 93. dist. gloss. in Extravag. Excer. bilis Joann. XXII. in ver. Romana Eccles. Rursus Ambrosius ait: Et si aliis imperatur, ut laxarent retia sua, soli tamen Petro dicitur: Duc in altum; Matth. 16. hoc est, in profundum disputationum.* Item, ut Bernardus inquit, lib. 2. de confid. cap. 9. *Discipuli navigabant, & Dominus apparebat in littore: sciens Petrus, quia Dominus est, in mare se misit, & sic venit ad ipsum aliis nauigio pervenientibus.* Quid istud? nempe signum singularis Pontificii Petri, per quod non navem unam, ut ceteri quique suam; sed sæculum ipsum susceperit gubernandum. Mare enim sæculum est, naves, Ecclesie. Demum uni Petro dicitur Luc. 22. *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Undè soli Petro tributam fuisse potestatem definiendi cum iudicio infallibili, fusè Deo dante probabimus in cap. *Majores, infra de Bapt.*
- Itaque Petrus, & successores ejus Romani Pontifices 32 primatum in Ecclesia tenuerunt, & quamprimùm quisque canonicè electus est à Sacro Collegio, supremam à Deo potestatem sine medio consequitur, & per ordinem in omnem diffundit Ecclesiam, cap. *Quamvis 21. dist. & cap. Licet de vit. anda, infra eod.* Nam Ecclesia Romana instituit quidem omnes Ecclesias, sive Patriarchales, sive primiales, sive Archiepiscopales, sive Episcopales, & omnes Prælatos, sed ipsam ille solus fundavit, & supra firmam petram fidei mox nascentis erexit, qui Petro æternæ vitæ Clavigero terreni simul, ac cælestis imperii jura commisit, ut legitur in cap. *Omnes, 22. dist. & notat gloss. & DD. in §. Hinc etiam 11. dist.*
- Nec refert, quòd Orbis major sit Urbe, ut dicit Hieronymus in cap. *Legimus, 93. dist.* siquidem salva reverentia glossatoris, Hieronymus, ut clarè colligitur tam ex epistola, quam ad Evandrum scribit, quam etiam ex glossa ibi, non loquitur de auctoritate potestatis, sed jurisdictionis Orbis respectu Ecclesie Romanæ, sed de auctoritate consuetudinis, quæ tantò majoris auctoritatis esse dicitur, quantò generalior est, sicut de Canonicis scripturis dicit Augustinus in cap. *In Canonicis, 19. dist.* secundum quam regulam non est dubium, quin consuetudo Orbis major sit, quam consuetudo Urbis, ut declarat Turrecrem. in cap. *Sicut num. 10. ver. Ad quintam, & in cap. seq. num. 4. vers. Ad primam, 15. dist.*
- Est igitur Ecclesia ut castrorum acies ordinata, ut in c. 4. 34 de Sacram. Ordin. sess. 23. Concil. Trident. Adedut si quis dixerit in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam divina ordinatione institutam, anathema sit, can. 6. ejusdem sess. Et 35 cùm Deus voluerit eandem Ecclesiam, quam fundavit sanguine suo, usque ad finem mundi perdurare, Matth. ult. cap. *Videntes 12. quest. 1. fateri oportet in ea id regimen institutum fuisse, quod optimum censetur, ut post S. Thomam in 4. contra Gentes, tradit Turrecrem. in Summ. in Eccles. lib. 2. cap. 2.* At verò inter genera gubernationum communis omnium sententia est præstare Monarchiam, de quo est text. not. in leg. 2. §. *novissimè*, & ibi omnes not. ff. de origin. jur. & docet Aristoteles in 3. & 8. Ethic. & in 3. Politic. S. Thom. in prima part. quest. 103. art. 3. & in 2. 2. quest. 50. art. 1. ad 2. Præpos. in his terminis in Summ. 15. dist. num. 7. & Turrecrem. loco cit. Bart. in suo tract. de Regim. civit. Bald. in 1. confit. Horum, col. 2. vers. Item consuetudo dominorum. Ægid. de Roman. in tract. de Regim. Principum, Boer. in tr. de custod. Clavium num. 53. ubi testatur ita omnes tenere. Undè Aristoteles 12. *Metaph. in fin. Entia*, inquit, *non sunt malè gubernari, non est bonum pluralitas principatum, unus ergo Princeps, & August. in lib. de nupt. & concupiscen. Principatus magis naturalis unius in plures, quam in unum potest esse multorum.* Et idem August. in cap. *Quod autem 23. quest. 7. Natura principiorum amat singularitatem, & omnis potestas impatiens consortis est.* Hinc S. Thom. opusc. 20. 37 c. 5. docet, *tyrannidem sapius oriri ex principatu plurium, quam ex principatu unius, & Hieron. in c. In Apibus 7. qu. 1. Roma, inquit, ut condita est, duos fratres simul habere Reges non potuit, & parricidio, dedicatur.* In Rebecce utero Esau & Jacob bella gesserunt, Genes. 25. & 26. cap. 1. 79. dist. Et Roboam & Jeroboam regnum Judæ & Israel in malum eorum diviserunt 3. Regum 12. Et propterea Romani quamvis ejetis Regibus duos annuos Consules. Tribunis adjejerint, & alios Magistratus invenerint, in adversis tamen casibus, & gravioribus bellis unum contulerunt Dictatorem, cuius

cujus dicto non liceret advertari, & hac dictatura etiam ab initio temporalis, tamen in Julio & successoribus ejus perpetua effecta est. Nec unquam Romana res admirabilior, aut celsior fuit, quam sub Augusto Cesare, quando universus Orbis unius ditioni parebat, Luc. 2. quo tempore natus mundi Salvator Monarchicum regimen ceteris prætulisse videtur gubernationibus. Ad hoc c. *Fundamenta*, §. *Ne autem infra. cod. lib. 6.* & quod not. Bald. in *proem. Decretal. nu. 2.* Idipsum astringit totius sæcæ Orbis consuetudo, cujus maximam partem gubernant Reges, sive Christianos intueamur, sive Barbaros, & civitates aliquot, quæ se liberas profitentur, non possunt tamen effugere quin unum præfereant aliis, eique tamquam Capiti pro tempore obediant. Facit text. in c. *Quoniam in plerisque de offic. ordin. in c. Duo ist. 23. q. 4. & in leg. Si plures, §. Quod in tutoribus*, ibi: *Sanè cum facilius unus tutor, ff. de adm. tutor. ubi gloss. illud tritum recenset: Segnius expediunt commissa negotia plures.*

Quinimò in Ecclesia ipsa triumphante, quamvis & Angelotum diversi sint ordines, & sanctorum Spirituum Chorii, unus est tamen omnium Rex æternus Deus, *Apoc. 21. cap. Principum, §. Omnis lapis de pœnit. dist. 2.* qui propterea ad Ecclesiæ formam triumphantis Ecclesiæ suam militantem instituit, *cap. Ad hoc 89. dist. cap. Fundamenta infra de elect. lib. 6.* Undè Dionysius in *cap. 6. Eccles. Hierarchia: Nostra enim*, inquit, *Hierarchia à Deo traditis ordinibus sanctè disposita, sanctis & cœlestibus Hierarchiis conformis est.* Quod optimè explicat gloss. in *Clem. fin. in verb. Ecclesia de heret.* in hæc verba: *Etenim Ecclesia ex amplata divinitus à triumphante, dicente Joanne in Apocal. 21. in princ. p. I. di Jerusalem sanctam novam descendentem de cœlo, & Moysi dictum est Exod. 25. ut omnia faceret secundum exemplar sibi monstratum in Monte. Cum igitur in Ecclesia triumphante sit unus Princeps supremus, cujus obedientia tota ipsa Ecclesia perfectissimè est subiecta, scilicet Deus, necessario sequitur toti militanti unum supremum Principem præsidere, scilicet Papam, cujus præceptis omnes obedire tenentur: & hoc est de necessitate salutis, ut in extrav. Bonifacii, *Unam sanctam, & fortius in iis, qui sunt perfecti 22. quæst. 2. cap. Ne quis.* Inde prædictum fuit *Osee 1. Congregabuntur filii Israel pariter, & ponent sibi Caput unum, & Joann. 16. Fict unum ovile, & unus Pastor, de Baptif. cap. Licet, & infra de sentent. excomm. cap. 1. cum concord.* Hactenus gloss. Quo argumento ad ostendendam Pontificis Maximi superioritatem in Concilio utitur etiam Turcerem. in *cap. Non autem num. 5. vers. Tertio idem ostenditur 7. quæst. 1. & in Summ. de Eccles. lib. 2. cap. 1. & 2. & Prapof. in Summ. 15. dist. num. 7.* Quinimò & Pius II. in *conclit. inferius referenda.**

39 Unum ergo in Ecclesia est Caput, & unus Princeps, quia pax populi ex uno rectore dependet, pluralitas Principum discordiam parit d. *cap. In Apibus 7. qu. 1.* Undè pacis author dedit Ecclesiæ suæ regimen pacis amicum, id est, Monarchicum, sub B. Petro, & successoribus ejus administrari cuncta præcipiens clavibus illis commissis, & cura gregis demandata. Sicut etiam in veteri Testamento unus fuit in regimine paradisi, scilicet Adam, *Genes. 2.* unus in regimine arce, scilicet Noe, unus in ducatu filiorum Israel, id est, Moyses, unus Josue post eum, unus Sacerdos in Tabernaculo, id est, Aaron, unus David, unus Salomon, &c. Undè Bernardus *de considerat. ad Eugenium III. lib. 2. cap. 9. Indagemus*, inquit, *adhuc diligentius quis sis, quam geras videlicet personam in Ecclesia Dei: Tu es Sacerdos magnus, Summus Pontifex, tu Princeps Episcoporum, tu heres Apostolorum, tu primatu Abel, tu gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, autoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, unctioe Christus. Tu es, cui Claves tradite, cui oves credite sunt. Sunt & alii quidem Janitores, & gregum Pastores, sed tu tanto gloriosius, quanto & differentius utrumque præ illis nomen hereditasti: Habent illi assignatos sibi greges singuli singulos, tibi universos credidit, uni unus, nec modo ovium, sed & Pastorum, tu unus omnium Pastor. Hec Bernardus.*

40 Accedunt prædictis quamplures Summorum Pontificum, & sanctorum Patrum definitiones, & inter ceteras *Deuteron. 17. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, & iudicium intra portas tuas videris verba variari, surge, &*

ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus, veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem qui fuerit illo tempore, queresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem, & facies quodcumque dixerint qui præsumt loco, quem elegerit Dominus, sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbia nolit obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino tuo, ex decreto Judicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel. Quam autoritatem exponens Innocens III. in *cap. Per venerabilem, §. Rationibus infra*, qui filii sunt leg. *Sanè*, inquit, *cum Deuteronomium lex secunda inter preteritur, ex vi vocabuli comprobatur, ut quod ibi decernitur, in novo testamento debeat observari. Locus enim quem elegerit Dominus, Apostolica Sedes esse cognoscitur. Et infra: Sunt autem Sacerdotes Levitici generis fratres nostri, qui nobis iure Levitico in executione Sacerdotalis officii coadjutores existunt. Is vero super eos Sacerdos, sive Judex existit, cui Dominus inquit in Petro: Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis, &c. Eius Vicarius, qui est Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, constitutus à Deo Judex vivorum, & mortuorum. Et infra: Cujus sententiam qui superbiens contempserit observare, mori præcipitur, id est, per excommunicationis sententiam velut mortuus à communione fidelium separari.*

Anacletus à Petro Apostolo presbyter ordinatus in *cap. 41 Sacrosancta 22. dist. Sacrosancta Romana, & Apostolica Ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore nostro primatum obtinuit, sicut ipse beato Petro Apostolo dixit: Tu es Petrus, & reliqua. Ergo hæc Apostolica Sedes à Domino, & non ab alio est constituta, & sicut cardine ostium regitur, sic hujus Sanctæ Sedis autoritate omnes Ecclesia Domino disponente reguntur.*

Zephyrinus in *cap. Ad Romanam 2. quæst. 6. Judicia Episcoporum, majoresque Ecclesiæ causæ, à Sede Apostolica, & non ab alia sunt terminandæ, quia licet in alios transferantur Episcopos, beato tamen Apostolo Petro dictum est: Quodcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cœlis.*

42 Antherus in *cap. Facta subditorum 9. quæst. 3. Facta subditorum judicantur à nobis, nostra verò judicat Deus.*

Gelasius in *cap. Cuncta per mundum, ead. cau. & q. Cuncta per mundum novit Ecclesia, quod sacrosanctæ Romana Ecclesiæ de omni Ecclesia fas habeat iudicandi, neque cuiquam de ejus liceat iudicare iudicio. Si quidem ad illam de omni mundi parte appellandum est, ab illa autem nemo est appellare permissus. Et infra: Apostolica Sedes sine ulla Synodo præcedente & solvendi, quos Synodus iniquè damnaverat, & damnandi nulla existente Synodo, quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirum pro suo principatu, quem B. Petrus Apostolus Domini voce & tenuit semper, & retinebit: quod ipsum habetur in Canone præcedenti ex eodem Gelasio ad Faustum legatum.*

Symmachus in c. *Aliorum 9. qu. 3. Aliorum hominum causas Deus voluit homines terminare, sed Sedes istius Præsulis suo sine questione reservavit arbitrio. Voluit B. Petri successores cælo tantum debere innocentiam, & subtilissimi discussoris indagini inviolatam exhibere conscientiam.*

Vigilius ad Eutherum *can. 1. Licet omnium Apostolorum par esset electio, B. Petro tamen concessum est, ut ceteris præmineret. Undè & Cephas vocatur, quia Caput & primus est omnium Apostolorum. Quamobrem sancta Romana Ecclesiæ primatum tenet omnium Ecclesiarum, ad quam tam sancta Episcoporum negotia, querela atque ludibria, quam & majores Ecclesiarum quæstiones quasi ad Caput semper referendæ sunt. Et idem Vigilius in *cap. Qui se scit 2. quæst. 6. Ipsa namque Ecclesiæ, quæ prima est, ita reliquis Ecclesiis vices suas cre didit largiendas, ut in partem vocatæ sint sollicitudinis, non in plenitudinis potestatis.**

Gregorius omnibus Episcopis pro diversis Provinciis constitutis: *Quia cunctarum dispositione divini Ecclesiarum curam gerimus, mandamus, ut nihil prius de eo, quod ad sinum Sanctæ Romane confugit Ecclesiæ, ejusque imporat auxilium, decernatur, quam ab ejusdem Ecclesiæ præceptum fuerit autoritate, quæ vices suas ita aliis impartivit, ut in partem sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudine potestatis, refertur in cap. Decreto eod. caus. & quæst. Ad idem cap. Præceptis 12. dist. cap. Quamvis, cap. Multum, & cap. Dudum 3. quæst. 6.*

Nicolaus in *cap. Nemini 17. qu. 4. Nemini licitum est de Sedis*

- Sedis Apostolicae iudicio iudicari, aut illius sententiam retractare permittitur, videlicet propter Romanæ Ecclesiæ primatum, Christi munere in Petro Apostolo divinitus collatum.*
- Bonifacius Martyr in c. Si Papa 40. dist. Si Papa sua, & fraternæ salutis negligens deprehenditur inutilis, & remissus in operibus suis, & insuper à bono taciturnus, quod magis officit sibi, & omnibus; nihilominus innumerabiles populos cæteratim secum ducit primo mancipio gehennæ cum ipso plagis multis in æternum vapulaturus hujus culpas istic redarguere præsumit mortalium nullus, quia cunctos ipse iudicaturus à nemine est iudicandus.
- 43 Cyprianus epist. 3. ad S. Cornelium Romanum Pontificem: Neque enim aliiud hereses aborta sunt, aut nata sunt schismata, quam inæ, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Iudex vice Christi cogitatur, cui si secundum magisteria divina obtemperaret fraternitas universa, nemo adversum Sacerdotum Collegium quidquam moveret: nemo post divinum iudicium, post populi suffragium, post Coepiscoporum consensum, Iudicem se non i. m. Episcopi, sed Dei faceret. Et plura sanctorum Patrum testimonia, videlicet Hieronymi, Augustini, Ambrosii, Cyrilli, Chryostomi, & aliorum adducit Turrecr. in Summ. de Eccl. libr. 2. fere per tot. & præcipue c. 15. c. 36. & seqq.
- 44 Demum Pius II. Romani Pontificis primatum in Concilio apertius diffinit in Constitutione, quæ incipit, In minoribus agentes, edita 6 Kalend. Maji 1463. in Bull. to. 1. p. 322. Cum enim (ut in ea refertur) Basileense Concilium adivissent duo viri ex Italia Nicolaus Panormitanus Archiepiscopus, & Ludovicus Pontanus Alphonfi Magni Regis Oratores, qui velut duo orbis sidera, & Pontificii Juris, & totius Civilis Sapientiæ duo præcipua lumina, & clarissima censebantur, iique unâ cum Cardinalibus Eugen. IV. infensis, ore, scriptoque Concilii gesta extollerent, ut nullus auderet dicta eorum refellere; ipse quoque Pius, tunc Æneas Silvius, in minoribus agens multa deceptus scripsit de Concilii autoritate adversus Primatum Roman. Pontificis, quæ scilicet audivit, & didicit ab his magistri. in Schola Basileensis Concilii. Sed postea cum deposito Eugenio, & creato Amadeo, qui Felix appellatus est, vidisset Felicem à Rege Romanorum non recipi, & cognovisset Eugeniū falsò de multis acculatum, & Card. qui Basileam venerant, ob privatas inimicitias, bono & sancto viro notam inurere voluisse, sed tamen cunctos postea ad eum rediisse, & veniam errati petiisse, quos & Card. S. Angeli, qui partes itidem Concilii tutatus fuerat, mutatum in melius auctoritatem Pontificiam defendere: tandem ipse quoque Æneas lucem veritatis agnovit, & Basileense dogma rejecit; ac demum ad Pontificatum evectus prædictam edidit Constitutionem, in qua errorem suum humiliter & ingenuè reprobavit, & scripta respuit, docuitque firmiter tenendum esse auctoritatem Pontificiam esse supra Concilium.
- 46 Quid plura: Concilia ipsa hoc idem sæpius declararunt: Nam in c. Nunc autem 21. dist. refertur à Nicolao exemplum Marcellini, qui cum in Concilio confessus fuisset se à Paganis compulsus, ut in eorum templum ingressus grana thuris super prunis imponeret, nullus Episcoporum proferre sententiam in eum ausus est sed dixerunt omnes: Tuo ore iudica causam tuam non nostro iudicio, sed collige in sinu tuo causam tuam. Et rursus: Quoniam, inquit, ex te iustificaberis, aut ore tuo condemnaberis. Et iterum dicunt: Prima Sedes non iudicabitur à quoquam. Atque ita Patres abstinuerunt à iudicio, agnoscentes defectum jurisdictionis. Concil. hoc habitum fuit in civitate Sinuesana à trecentis Episcopis, usque acta super hoc, & responsio Patrum habentur tom. 1. Concil. General. & Provinc. p. 1. p. 182. & seqq.
- 47 Præterea in Generali Synodo Romana, cui præfuit B. Silvester, sic legitur: Nemo iudicabit primam Sedem, quoniam omnes Sedes à prima Sede iustitiam desiderant temperari. Neque enim ab Augusto, neque ab omni Clero neque à Rege, neque à populo Iudex iudicabitur. Qui Canon licet in verustis Gratiani exemplaribus ciretur Innocentio habetur tamen in eodem Concilio Romano c. 20. Illudque notatu dignum est, quòd ipsi Canon in specie subscriperent ducenti octuaginta quatuor Episcopi quadraginta quinque Presbyteri, & duo Diaconi, & Augustus Constantinus, & mater ejus Helena, ut habetur eod. tom. 1. Conciliorum p. 1. pag. 260. Refertur totidem ferè verbis in c. Nemo 9. qu. 3. ubi gloss. ex illis verbis, Ab omni Clero, deducit Papam Prop. Fagnan. in l. Lib. Decretal.
- non posse à Concilio iudicari, & allegat hanc decretalem, additque, quòd si totus mundus sententiaret in aliquo negotio contra Papam, sententiæ Papæ standum esset, per c. Hac est fides 24. q. 1. quam glossam sequuntur Bellam. Turrecr. & reliqui Canonistæ. Et eadem verbi, Ab omni Clero, de universali Ecclesia esse necessariò intelligenda, & sic etiam de Concilio universalem Ecclesiam representante multis argumentis comprobatur ibi Turrecr. n. 2. & Alban. de potestate Papæ par. 1. num. 89. & farentur duo hostes acerrimi Pontificiæ dignitatis, nempe Ludovicus Romanus in consilio suo 523. & Abb. in tract. de Concil. Basileensi non dum excluso col. 2. Item in Capitulis Nicæni Concilii I. Oecumenici per Theophilonem, & Theoristam Constantinopolitanum de Græco in Latinum versis can. 39. sic legitur Ille qui tenet Sedem Romæ, Caput est, & Princeps omnium Patriarcharum; quandoquidem ipse est primus, sicut Petrus, cui data est potestas in omnes Principes Christianos, & omnes populos eorum, ut qui sit Vicarius Christi Domini nostri super cunctos populos, & cunctam Ecclesiam Christianam; & quicumque contradixerit à Synodo excommunicatur. Refertur ab Alphonso Pisano lib. 3. de Conc. Nicæni decretis cod. to. 1. Concil. p. 1. pag. 327. col. 1. Si Papa est super cunctam Ecclesiam Christianam, ergo, & super Concil. quod cunctam Ecclesiam Christianam representat.
- Item in Concilio Florentino sub Eugenio IV. post sess. 25. to. 4. Concil. par. 1. pag. 606. sic legitur: Diffinimus sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ Caput, & omnium Christianorum Patrem, ac Doctorem existere, & ipsi in B. Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis Occumenicorum Conciliorum, & in sacris Canonibus continetur. Hæc ibi. Cui diffinitioni subscriperunt etiam Imperator Græcorum, & Patres tam Græci, quam Latini. Rursus in Concilio Lateranensi novissimo sub Leone X. sess. 11. tom. 4. Concilior. p. 2. pag. 120. solum Roman. Pontificem pro tempore existentem tanquam auctoritatem super omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum plenum jus, & potestatem habere, nedum ex S. Scripturæ testimonio, dictis Sanctorum Patrum, & aliorum Romanorum Pontificum, sacrorumque Canonum decretis, sed propria etiam eorundem Conciliorum confessione manifestè constat.
- Amplius, Concilia ipsa dupliciter agnoverunt se inferiora esse Romano Pontifici. Primò, quia in statutis universalium Conciliorum ipsius Pontificis patenter excipitur auctoritas, ut dicitur hic in text. in vers. Cum omnia. Et concordant c. Dudum, & c. Peregrina 3. q. 6. c. 2. l. sess. 25. de reform. Conc. Trid. Auctoritas autem non excipitur nisi Superioris, c. Venientes inf. de iurejur. & d. c. Dudum.
- Deindè, quia Patres consueverunt petere, & obtinere Conc. confirmationem à Summo Pontifice, c. Multis, & c. Concilia 17. dist. Sicuti in specie fecerunt Patres Concilii Nicæni, Calcedonenf. & Constantienf. & Trid. Idque pluribus aliis exemplis, item rationibus, & auctoritatibus confirmat Turrecr. in c. S. Romana n. 4. 15. dist. & dixi in c. 1. n. 47. vers. Secundo Concilia omnia inf. de pactis. Confirmatio autem est evidens signum superioritatis, ut per Bald. in l. fin. n. 4. vers. Uterius nota, C. de legib. ubi ait: Nihil est majus, sive sanctius imperio, intellige, nisi Apostolat. B. Petri, cum enim Apostolic. confirmet Principem, istud est manifestum signum superioritatis, ut in auth. de defen. civ. §. Interim. Hæc Bald. quem ad propositum primatus Papæ in Concil. adducit Felin. c. 1. in fin. vers. Pro dicto Abbatis infr. de treg. & Pac. & Card. Alban. in tract. de potest. Papæ par. 1. nu. 88. Qui propterea hinc deducit ipsamet Concilia, dum confirmationem petierunt, se Romano Pontifice inferiora declarasse. Quod satis etiam constat ex Bulla Pii IV. confirmationis Concilii Tridentini, quæ incipit, Benedictus Deus; ibi: Cum autem ipsa Synod. pro sua erga Sedem Apostolicam reverentia, antiquorum etiam Conciliorum vestigiis inherens decretorum suorum omnium confirmationem à nobis petierit. Et infr. ibi: Cujus auctoritatem etiam ipsa S. Synodus tam reverenter agnovit. Undè Host. in c. Qualiter, il. 2. in princ. inf. de accus. dicit statutum Papæ non confirmari à Concil. quod est inferius; sed solummodo approbari, idque intelligendum fieri ad cautelam. At viceversa statuta Concilii à

Papa confirmari tamquam à Superiore, cum confirmatio ad Superiorem spectet. Et Turrecr. in d. c. *Sancta Rom. n. 2. vers. Secundo modo* 15. dist. *Approbatio*, inquit, & confirmatio authorizationis, scilicet que tribuit auctoritatem, & robur rebus approbatis, prout est approbatio Conciliorum universalium, semper est Superioris, sicut Principis, gl. c. *Frater noster* 17. q. 4.

55 Postremò hanc ipsam Pontificis Maximi superioritatem in Concil. latissimè tuentur Petrus de Monte Episcopus Brixienfis in sua *Monarchia Conciliorum in rubr. de Concilii preeminencia, vers. His ita expeditis, nunc ingrediendum est illud mare magnum, & procellosum*, inter tract. communis t. 2. pag. 75. And. Barb. in *Clem. Ne Romani de elect.* ubi à n. 31. usq. ad n. 86. pro superioritate Papæ in Conc. adducit octuaginta septem argumenta, Card. Alexandrinus in *Sum. 15. dist. à n. 1. usq. ad n. 76.* & plenius Card. Jacob. de Concil. lib. 10. art. 7. à n. 72. ad n. 134. & Card. Alban. in tract. *de Potestate Papæ, & Concilii per tot.*

Et ex Theologis, S. Th. in *Opusc. contra errores Græcorum*, S. Antonin. in 2. p. r. sue *summe tit. 2. c. 11.* Card. Turrecr. in *summa de potest. Ecclesie lib. 2. per tot. & in c. Si Papa* 40. dist. ubi n. 2. in hanc sententiam citat Richardum de S. Victore 2. p. de *Sacram.* Alber. Magn. & S. Th. in 4. dist. 19. Alexand. de Ales in 3. D. Bonaventuram in 4. Petr. de Tarantasia, qui fuit Innocentius III. Richard. de Med. Villa in 4. Petr. Pal. in tractatu suo de potestate Ecclesiastica, & alios plures. Thomas Uvaldus lib. 2. de doctrina fidei, & Patrum, & recentius Cardinales Cajetanus, Rosensis, Contarenfis, Polus, Osius, Barouius, & Bellarminus. Et inferiorum ordinum Catharinus, Echius, Pighius, Joannes Faber, Jacobus Latomus, Cæleus Congregius, Jo. Ant. Delphinus, Petrus à Soto, Alphonsus de Castro, Melchior Canus, Raymundus Ruffus, & novissimè Nicolaus Sandeus de *Visibili Monarchia Ecclesie lib. 7.* & alii quam plures, qui ex sacris litteris ex summorum Pontificum decretis ex antiquis Conciliis, ex sanctis Patribus, & Ecclesie Doctoribus, ex legibus denique publicis, & approbatis historiis articulum ad eò clarè explicarunt, ut de eo nemo amplius dubitare possit, nisi qui per hæresim, & schisma penitus est subversus, ac iudicio proprio, ut ait Apostolus condemnatus.

56 Et quamvis in schismate illo Basileensi non defuerint qui temerè contrarium scripserint, ut in specie Abb. Panor. in sermone quem illic habuit, incip. *Maximum*, & in qu. sua incipien. *Episcopus*, & Ludovicus Roman. qui pro Concilio ibi erat Advocatus, *conf. 380. Questio est per tot. & conf. 522. & 523.* tamen ambo, ut credi potest, conscientia ducti postea se retractarunt: ille lectura hujus decretalis, & latius in sua questione prima; hic verò in *conf. 354. in princ. vers. Et hoc etiam verum.* Cujus etiam fundamenta in prioribus consiliis funditus evertit Turrecr. in d. c. *Si Papa* 40. dist. Præterquamquò Abb. Panorm. propria obæcatus

57 passione tuebatur causam suam: nam in schismate fuit creatus Cardinalis à Felice V. Antipapa, & in eo tantum dicitur se gessisse, quòd introducentibus in Concilium multitudinem Presbyterorum ob defectum Episcoporum, contra præscriptum sacrorum Canonum, & præsertim c. *Satis evidenter* 96. dist. liberrimè contradixit, ut testatur Aneas Sylvius, qui præsens aderat, in historia Concilii Basileensis, & Card. Bellam. de *scriptoribus Ecclesiasticis.* Sed & Cardin. Zabarell. licet in schismate Urbani VI. multa effuderit in diminutionem Pontificie auctoritatis, in suo tractatu de modo sopiendi schisma *quæst. 44. & 45.* quem posuit post cap. *Licet inf. eod.* in eo tamen laudatur, quòd dum in Concilio Constantiensi publicaret *constit. de author. Concilii sess. 4. & 5.* legere noluit partem illam, quæ est de reformatione capitis, & membrorum, tamquam subreptitiam, ut testatur Abb. in *præalleg. tract. de potest. Papæ, & Concilii p. 2. n. 246.*

59 Infertur ex prædictis, ut cum appellatio sit de minore ad superiorem iudicem provocatio, l. 1. §. *Si quis à iudice*, ff. de *appel. c. 2. de consuet. lib. 6.* à sententia Concilii Generalis possint appellari ad Summum Pontificem tamquam Superiorem, sed non è converso, quia esset appellare à Superiore ad inferiorem contra naturam appellationis, textus est in c. *Cum l. 1. per mundum*, 9. q. 3. & in c. *Qui se scit*, 2. q. 6. & notat Prapoti. in *Summa n. 72. vers. Ex determinatione prædicti articuli*, 15. dist. ubi etiam addit ex Collectar. in c. *Que multoties*, ex *reg. jur.* appellari non posse ad Christum

à sententia Papæ, cum Christi, & Papæ ejus Vicarii sit idem tribunal, d. n. 2. de *consuet. lib. 9.* Quinimo appellantes à Rom. Pontif. ad futurum Concil. eorumque Consiliarii & fautores penis excommunicat. criminisq; læsæ Majestatis divine, & humane subjiuntur à Pio II. in constitutione, que incipit, *Execrabilis*, edita 1459. 15. Kal. Februarii, & excommunicantur quotannis in die cœnæ Domini, ut in Bulla Gregorii XIII. *Consueverunt*, 1583. pridie Nonas Aprilis. Quinetiam decernuntur veri, & indubitati schismatici, & de Catholica fide malè sentientes, in constitutione Julii II. incip. *Suscepti regimini*, 1509. Kal. Julii. Ex qua constitutione sic appellantes in crimen hæresis incidere existimat Card. Alban. de *potest. Papæ, & Concil. p. 2. n. 82.*

Nunc ad conclusionem superius firmatam de superioritate Pontif. Maximi in Conc. dantur à DD. quatuor limitatio- 64 nes. Prima limitatio est in casu schismatis, cum duo vel plures contendunt de Pontificatu; tunc enim Concilium est iudex competens, juxta terminos c. *Si duo*, 79. dist. & ibi gloss. & DD. nor. Card. Zabarel. in cap. *Licet*, inf. eod.

Secunda limitatio est, quando electio Papæ non fuit Canonica; Concil. enim cognoscit; c. *Si quis pecunia*, 79. dist.

Sed adverte, quia prædictæ non sunt proprie limitationes ad regulam, nam ubi plures certant de Pontificatu, cum non appareat, quis verè Pontifex sit, omnes occupata dignitate repelluntur; quia paria sunt quid non esse, aut esse, & non apparere, l. *Duo sunt Titii*, ff. de *testam. tutel. l. In lege fundi*, ff. de *contrah. empt.* Ideoque eo casu non Pontifex Maximus, sed factum potius eligentium judicatur, qui duos ad Pontificatum assumpserunt, ut declarat Card. Alban. de *potest. Papæ, & Concilii*, p. 1. n. 12. & seq. Sic etiam ubi electio Pontificis tamquam irrita reprobatur, Concilium non judicat Pontificem, quia non canonicè electus, ut inquit Bald. in l. *fin. C. Sentent. rescin. non poss.* non est Deus in terris, sed dæmon, claves non regni cælorum, sed inferni gerens. Nec est Apostolicus, ut dicitur in d. c. *Si quis pecunia*, & novissimè in constitutione Greg. XV. de elect. Rom. Pontif. que incip. *Æterni Patris Filius*. Unde neque eo casu subjiuntur Concilio, ut per Card. Alb. loco proxime cit.

Tertia limitatio est in casu hæresis, quia Concilium est 66 iudex, ad præscriptum c. *Si Papa*, 40. dist. *vers. Ni si deprehendatur à fide devius*, & ibi omnes norant. Et in *Summ.* 15. dist. & hic in *textu*. Quod ultimum intellige, dummodò hæresis sit formalis, & sic deprehensus nolit se corrigere, secundum Hugonem, quem cæteri sequuntur.

Nec habenda est ratio gl. fin. dicentis, Papam posse accusari etiam de alio crimine, si sit notorium; & inde scandalizetur Ecclesia, & incorrigibilis sit. Nam illa gl. quicquid Abb. & Dec. hic dixerint communiter reprobatur, eamque maledictam appellat Petr. de Monte in sua *Monarchia Conciliorum in rubr. de Concilii preeminencia*, n. 7. *vers. Solum*, & eam solidissimis rationibus ibi confutat, & contraria gl. adducit Card. Turrecr. & S. Ant. post August. de Ancona, & Petrum de Palude, quos refert in 3. p. tit. 20. c. 4. §. 3. Facit quod notat Host. in c. *Propositi, de concess. præb.* 67 ubi ait, Papam, si jaceat in peccato, admoneri posse juxta regulam Evangelii, cui subjiuntur quantum ad primam partem dum dicitur, *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum*, ut legitur in c. *Novit, de judic. & in c. Si peccaverit*, 2. q. 1. in *princ.* sed quoad aliam partem, regula, que dicit, *Quod si non audierit, dic Ecclesie*, talia verba in summo Pontifice esse intelligenda de Ecclesia triumphantem, quia ipse ab Ecclesia militante judicare non potest.

Non conveniunt tamen DD. an hic casus possit contin- 68 gere, ut Apostolicus incidat in crimen hæresis: sunt enim qui intrepidè affirmant hunc casum non esse possibilem, ut Albertus Pighius Campensis lib. 4. c. 8. de *Eccles. Hierarch.* cujus opinionem probabilem dicit, & rationi consonam Franciscus Pegna in *Direct. Inquis.* p. 3. lib. 3. *schol.* 91. eò quòd Christus rogavit pro Papa, ut ejus fides non deficeret, quasi videatur hoc privilegium personale esse, & annexum ei, qui ritè, & canonicè ad Pontificatum evehctus est.

Sed contraria sententia, ut idem Pegna testatur, communi Theologorum, & Canonistarum voto recepta est, quam sequitur Turrecr. in *Summ. de Eccles. lib. 2. cap. 112. ad septimum argumentum*, Cajetanus in *opusc. de author. Papæ, & Concilii* Card. Alban. in eodem tract. par. 1. num. 110. & multis seqq. Dominicus Sotus in 4. *sent. dist. 22. art. 2. Silvest. in ver. Papæ quæst. 4. n. 4.* Covarr. lib. 4. *variar. resol. c. 13.* & alii relati à Pegna ubi supra: Archid. Bellam. Turrecr.

crem. Præp. & cæteri Canonistæ in d. c. *Si Papa per illum textum* 48. dist.

69 Sed quidquid sit de veritate utriusque opinionis, illud certum est, hunc casum in Ecclesiæ divinæ gratiæ præsidio nunquam hæctenus contigisse, ut fatentur omnes; nam Marcellinus in exemplo, cujus superius meminimus, non fuit hæreticus, quia non habuit errorem intellectus; sed tantum metu mortis, & blanditiis Imperatoris adactus unâ cum ipso Imperatore templum Vestæ ingressus, Jovis simulacrum thus adolevit; ac propterea peccavit quidem contra fidei confessionem, idèque externo actu fidem negasse visus est; verum interiore actu contra fidem nihil credidit, aut docuit. Cujus rei evidentissimum testimonium præbuerunt horribilis pœnitentia postea petacta, Pontificatus spontè dimissus, & martirium ob fidem susceptum, ut apud Card. Bellarm. lib. 4. de Roman. Pontif. c. 9.

70 Cæterum nec tertia hæc declaratio vitiat regulam initio propositam, quia si Romanus Pontifex in crimen hæresis notoriè, & pertinaciter laberetur, desineret esse Pontifex, cap. 1. *Cum ibi not.* 24. *quæst.* 1. & fieret minor quocumque fideli, ut inquit D. Thomas in 4. dist. 19. & gloss. in d. cap. 1. in ver. *In hæresim*; ac proindè subesset Concilio non ut Apostolicus; sed ut quilibet privatus. Ita colligitur ex gl. fin. in d. cap. *Si Papa* 40. *distinct.* vers. *Item numquid posset statuere*, ut explicat Cardinalis Turrecr. in *Summa de Eccles. lib. 2. cap. 102.* & Cardin. Alban. de *Potest. Papa, & Concilii* p. 1. n. 6. & seqq. qui propterea in Procem. operis num. 7. & seqq. firmat nullum casum reperit, in quo verè dici possit Concilium habere auctoritatem in eum, qui certus sit Pontifex. Addo Card. Bellam. in c. *In Synodon* 6. vers. *Tertius casus*, & num. 17. in fin. 63. dist. ubi ait, *Propriè loquendo Concilium Generale non potest Papam verum deponere, licet ejus errorem possit declarare. Aut enim Papa est verus hæreticus, puta pertinax, & incorrigibilis in hæresi jam damnata, & tunc jam depositus est, d. cap. 1. qu. 1. & sic deponi non potest, quia non potest exi jam nudatus, cap. Frequens de restit. spoliar. lib. 6. Aut non est verus hæreticus, & tunc non potest judicari à quoquam, ut in c. Si Papa 49. dist. & in cap. Nemo 9. q. 3. cum simil.* Hæc Bellam. licet Card. Cajet. de *potest. Papa, & Concilii* c. 22. latè defendat Papam hæreticum, quamvis amiserit fidem etiam informem; quia tamen propter characterem Baptismi retinet Sacramentum fidei, non desinere esse membrum Christi, & propterea non esse jute divino à Pontificatu depositum.

71 Quarta & ultima limitatio est, cum summus Pontifex spontè se subjeicit Concilio, gl. 1. in c. 1. 9. q. 3. Gl. Hugo, Jo. de Fan. & Gem. in c. *Nos si incompetenter per illum text.* 2. q. 7. Generale enim est, ut major judicari possit à minore, si ultro se illi submittat, l. *Et receptum*, ff. de *jurisd. omn. judic.* gl. 1. in c. *Cum inferior inf. de major. & obed.*

Verum hanc limitationem communiter refellunt Juris interpretes, teste Card. Alban. in *præall. tract.* p. 1. n. 104. Quoniam cum Pontificia potestas à Deo sit, cap. 1. 22. dist. Romani Antistites huic privilegio renuntiare, aut Pontificiæ majestati quidquam detrahere non possunt, Jo. Andr. in c. *Ecclesia S. Mariæ n. 5. vers. Ille vero qui est super omne forum, de constit.* quem ibi sequuntur Anton. de Butr. Imol. Abb. & alii relati à Felin. num. 5. Ejusdem sententiæ est Archid. in d. cap. *Nos si incompetenter*, & Roman. in *synodul.* 134. Jaf. post Alex. in d. l. *Est receptum*, & Bellam. in c. *In Synodo* num. 6. 63. dist. ubi reddit rationem, quia nullus posset judicare summum Pontificem, nisi esset illius Superior, 21. dist. per tot. Ut autem aliquis mortalium possit esse major Papa, vel ejus Superior, non potest facere, nisi solus Deus.

72 Cujus assertio veritas satis etiam comprobatur exemplo Marcellini paulò ante relato. Nam etsi in Concil. conspersus cinere voce clara clamasset, dicens: *Peccavi coram vobis, &c.* atque ita se quodammodo supposuisset judicio Synodi; tamen eum judicare ausus est nemo, ea ratione, quia prima Sedes à nemine judicatur. Idemque apertius colligitur ex §. *Hinc etiam* 17. dist. ubi Synodus congregata contra Symmachum auctoritate Theodorici regis, duo objiciebat eidem Theodorico. Primum, quòd Concilium absque jussu accusati Pontificis congregari non posset: secundum, quòd primæ Sedis Antistes inferiorum judicio non subjaceret; quasi diceret: Etiam si Concilium præce-

73 Profp. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.

dente Apostolica auctoritate convocaretur; nobis tamen qui inferiores sumus, contra Pontificem maximum ferre, sententiam non liceret. Unde quamvis primum objectum postea sublatum esset, accedente demum Symmachii auctoritate: tamen quia supererat secundum, quòd minori fas non esset in superiorem jus dicere. Episcopi non sunt ausi in eum proferre sententiam, sed dixerunt: Symmachus Papa Sedis Apostolicæ Præsul ab hujusmodi oppositionibus impetitus; quantum ad homines respicit, sit immunis, ac liber cujus causam totam Dei judicio reservamus. Non alia quippè ratione Patres Symmachum, & Papam, & geminando ipsius dignitatem etiam Sedis Apostolicæ Præsulem, & se homines esse memorarunt, nisi ut ostenderent, hominibus in eum, qui supra homines est, & qui Dei vices gerit, jus dicere non licere. Nec refert, ut inquit Rom. conf. 533. quòd Symmachus fuerit à Synodo absolutus non ex defectu jurisdictionis, sed quia non fuit repertus culpabilis. Imò enim Concilium non tam personæ innocentiam, quam dignitatis amplitudinem consideravit. Et propterea in resolutione non fuit usum verbo, Absolvimus, & liberamus, ut mos est judicium in sententiis absolutiviis, l. 3. C. de sent. & interlocut. omn. judic. sed dixerunt: Ipse, qui est Papa, & Apostolicæ Sedis Præsul, quantum ad homines respicit, sit immunis ac liber, perindè ac si dixissent: Non sit liber, quia eum nostrâ sententia liberemus, neque sit immunis, quia eum nostrâ auctoritate absolvamus, sed quia ipse est Papa, & Apostolicæ Sedis Præsul; nos verò homines sumus, quibus non licet de eo sententiam ferre; nemo enim qui condemnare non potest, absolvere potest, l. *Nemo*, ff. de regul. jur. atque ita hunc locum fufius explicat Card. Alban. de *potest. Papa, & Concilii* p. 1. nu. 105. ubi etiam respondet ad oppositionem Romani de text. in c. *Nos si incompetenter*, §. *Item Symmachus* 2. q. 7.

Denique hoc ipsum adhuc clariùs probatur in cap. *Nunc autem* 21. dist. Nam in ea parte, in qua adducit exemplum Sixti, hic Canon loquitur de Concilio, quòd Valentinianni Augusti jussu convenerat. Cui quidem Concilio Sixtus à Baso, & Martiniano accusatus se spontè subjecerat, ut ait textus in c. *Mandastis* 2. q. 5. Et tamen textus in d. c. *Nunc autem*, dicit eum à Concilio tamquam ab inferiori judicari non potuisse atque ita ipsum Concilium declarasse. Ergo ibi est text. irrefragabilis, juncto d. c. *Mandastis*, probans Pontificem Maximum etiam volentem à Concilio judicari non posse. Processus, & acta accusationis Sixti III. habentur t. 1. *Concil. Gener. & Provinc.* p. 2. pag. 488. & ejus spontanea submissio judicio Synodi p. 13. seqq. c. 4. & 5.

75 Non obstat text. in d. c. *Nos si incompetenter* 2. q. 7. ubi Leo Papa subjeicit se judicio Ludovici Imperatoris; nam judicium ibi ponitur pro discretione, secundum Jo. Andr. in d. c. *Ecclesia S. Mariæ n. 5. de constit.* & post eum Butr. Imol. & Abb. Ut enim inquit Card. in c. *Significasti*, vers. *Oppono n. 5. de foro compet.* relatus à Felin. in d. c. *Ecclesia S. Mariæ n. 5.* Papa ibi ex humilitate se subjeicit Imperatori, ut acciperet correctionem tamquam monitionem, non quia judicem suum Imperatorem constituerit.

Item non obstat text. in d. l. *Est receptum*, ff. de *jurisd. omn. judic.* ubi judex major potest se subjeicere minori, vel æquali in jurisdictione contentiosa. Nam ut respondet Imol. & Felin. in d. cap. *Ecclesia S. Mariæ*, superior ibi potest prorogare jurisdictionem inferioris, & non dicitur tunc minor judicare majorem, quia prorogatio facit de minore majorem, & è converso: quòd non est hoc casu; quia ut aliquis mortalium sit major Apostolico, non potest facere nisi solus Deus, ut dictum est supra. Et inde fit, ut cum exemptio Clericorum à sæculari potestate sit de jure divino, cap. *Si Imperator*, & ibi gl. in ver. *Et discuti* 96. dist. Innoc. in c. 2. de *major. & obed.* Clericus judici laico se subjeicere, aut illius jurisdictionem prorogare non possit, cap. *Si diligenti*, & cap. *Significasti* infra de *foro compet.* & notant Joan. Andr. & DD. in d. cap. *Ecclesia S. Mariæ*. Imò nec Episcopo alieno potest Clericus se subjeicere, aut illius jurisdictionem prorogare sine proprii Episcopi licentia. Casus est enim in d. c. *Significasti*, ubi gl. fin. & DD. communiter notant, Clericum in non suum judicem etiam Ecclesiasticum sine consensu suo Episcopi consentire non posse. Ad idem textus in cap. *Non liceat* 4. q. 6. & cap. 1. 9. q. 2. Idque non alia ratione, nisi quia ex consequenti obesset juri, ac favori Episcopi proprii; secundum

Abb. in d.c. Significasti n. 9. Et quia sic posset evacuari iurisdic-
 79 dictio Episcoporum, si omnes comitterent in iudicem non
 suum, ut dicit gl. in d.c. Non liceat in ver. Expetere. Et si-
 militer Regulares Sedi Apostolicae immediate subiecti pri-
 vilegio exemptionis nec tacite, nec expresse possunt re-
 nunciare, aut iurisdictioni alicujus Episcopi se subicere, ut
 est text. in c. Cum tempore inf. de arbitr. in c. 2. de in integr.
 restit. & in c. Cum olim de privil. Et superioribus annis res-
 pondit S. Congregat. Concilii in causa Synodi Cracoviensis,
 ut dixi late in c. Quod super his de major. & obed. Idque
 propter eandem rationem, quia favori suo renunciare non
 possunt in præjudicium juris Sedis Apostolicæ, ut in dictis

c. 2. & cap. Cum tempore, & consuluit Paul. de Castr. conf.
 432. Videtur dicendum n. 3. & seqq. lib. 1. Ludovicus Romanus
 conf. 369. Circa primum nu. 19. Et longè minus licebit
 Romano Pontifici se subicere iudicio Synodi, atque ita re-
 nunciare privilegio exemptionis à potestate omnium mor-
 talium sibi divinitus collato, ut per Felin. loco supracit. &
 Turrecrem. in summa de Eccles. lib. 2. cap. 100. Et confert
 quod notat idem Turrecrem. in ead. summa de Eccles. seu
 in tract. de potestate Pape c. 25. relatus ubi supr. à Felino sub
 nomine Cardinalis S. Sixti, ubi ait. summum Pontificem 80
 non posse alteri committere, ut ipsum excommunicet, ex
 D. Th. in 4. sent. dist. 19. q. 1. art. 3. q. 3.

D E E L E C T I O N E .

Alexander III. in Concilio Lateranen.

C A P U T VI.

Licet de vitanda discordia in electione Romani Pontificis, manifesta satis prædecessoribus nostris constituta manaverint: quia tamen sæpè post illa, per improbæ ambitionis audaciam, gravem passa est Ecclesia scissuram; nos etiam ad malum hoc evitandum, de consilio fratrum nostrorum & sacri approbatione Concilii aliquid decrevimus adjungendum. Statuimus ergo, ut si fortè (inimico homine superseminante zizania inter Cardinales de substituendo summo Pontifice non poterit esse plena concordia, & duabus partibus concordantibus, pars tertia concordare noluerit, aut sibi alium præsumpserit nominare, ille absque ulla exceptione ab universalis Ecclesie Romanus Pontifex habeatur, qui à duabus partibus concordantibus electus fuerit, & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confusus (quia de ratione esse non potest) sibi nomen Episcopi usurpaverit, tam ipse, quam ii, qui eum receperint, excommunicationi subiaceant, & totius sacri ordinis privatione mulctentur: ita ut viatici etiam eis (nisi tantum in ultimis) communio denegetur, & si non resipuerint, cum Dathan, & Abiron (quos terra vivos absorbit) accipiant portionem. Præterea si à paucioribus, quàm à duabus partibus aliquis electus fuerit ad Apostolatus officium: nisi major concordia intercesserit, nullatenus assumatur, & prædictæ pœnæ subiaceat, si humiliter noluerit abstinere. Ex hoc tamen nullum Canonice constitutionibus, & aliis Ecclesiis præjudicium generetur, in quibus debet majoris, & sanioris partis sententia prævalere: quia quod in eis in dubium venerit, superioris poterit iudicio diffiniri. In Romana verò Ecclesia speciale aliquid constituitur, quia non poterit ad superiorem recursus haberi.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**apa eligi debet saltem à duabus partibus Cardinalium, & aliter se intrudens in Papatum incidit cum sibi adherentibus in pœnas hujus constitutionis.
- 2 Concordia plena non dicitur, nisi omnes consentiant nemine discrepante.
- 3 Electus in Romanum Pontificem potest statim scribere Pontificatum.
- 4 Consecratio Pape ad potestatis plenitudinem nihil addit.
- 5 Papa ante consecrationem, & coronationem ex stylo non scribit Pontificatum in data.
- 6 Coronationis dies dicitur ortus imperii.
- 7 Imperator non dicitur, nisi corona suscepta.
- 8 Archiepiscopus non dicitur, nisi recepto pallio.
- 9 Papa ante coronationem quomodo scribat datam, qualiter se nominet, & det bullas.
- 10 Et quomodo post coronationem.
- 11 Papa electo à duabus partibus Cardinalium nulla exceptio opponi potest.
- 12 Papa opponi non potest, quod Cardinales eligentes sint excommunicati, vel suspensi.
- 13 Cardinales cur non peccent communicando cum excommunicatis in electione Pape.
- 14 Papa electo objici non potest, quod non sit de Collegio Cardinalium, aut quod sit uxoratus, vel Monachus, & n. seqq.
- 15 Pontifices sex post Alexandrum III. numerantur electi, qui non erant Cardinales.
- 16 Hæresis exceptio an possit opponi contra electum in Romanum Pontificem.
- 17 Simonia exceptio itidem an contra electum in Papam admittatur.

- 18 Electo in Papam an possit objici, quod Cardinales eligentes non sint saltem in Diaconatus ordine constituti.
- 19 Vel quod forma constitutionis Gregorii XV. non fuerit observata.
Vel quod os non fuerit eis apertum, ibid. vers. Olim admitti poterat.
- 20 Et quid de exceptionibus intrinsicis electioni, vel juris naturalis, & divini.
- 21 Electionis Pape nullus mortalium potest esse iudex, & n. seqq.
- 22 Et quid de Concilio.
- 23 Papa electio multa habet specialia, & formis non est obnoxia; sed quomodocumque appareat duas partes Cardinalium in unum consensisse, jus habet, & verus Papa est, & n. 4.
- 25 Et quid post constitutionem Gregorii XV.
- 26 Cardinales in difficultatibus emergentibus qua ratione possint consulere celeritati electionis, & n. seqq.
- 27 Ceremoniale continens ritus electionis Pape à Gregorio XV. & S. D. N. confirmatum.
- 28 Cardinales in Conclavi presentes an hodie possint ordinare, ut valeat electio celebrata à majori parte Collegii, & n. seqq. usq. ad n. 71.
- 29 Compromissum in aliquos ininitum hac forma, ut compromissarii teneantur eligere nominatum à majori parte Capituli, validum est.
Declaratur, n. 56. & seqq. & n. 86.
- 30 Papa electio requiritur duas ex tribus partibus Cardinalium tam de jure communi, quàm ex constitutione Greg. XV.
- 31 Cardinales de jure communi convenire possunt, ut valeat electio celebrata à majori parte Collegii, usque ad n. 27. & 60. usq. ad n. 72.
Declaratur n. 86. usque in fin.

- 32 Juri publico privatorum pacto renuntiari non potest.
- 33 Cardinales non possunt jus Papa immutare.
- 34 Electus à majori parte Cardinal. de consensu omnium non à majori parte tantum, imò à toto Collegio electus censetur, & n. seqq. & n. 29.
- 35 Cardinales possunt tacite renuntiare huic decretali, licet non possint expresse.
- 36 Cardinales unanimiter de jure communi convenire possunt, ut valeat electio celebrata à pluribus de Collegio etiam partium comparatione minorum, & n. 88. usq. in fin.
- 37 Cardinales nemine dissentiente possunt compromittere eligendi potestatem pluribus de Collegio in numero sibi grato.
- 38 Papa electio ex Gregoriana constitutione redacta est ad tres formas Concilii Generalis.
- 39 Electio per scrutinium requirit secreta schedularum suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in Conclavi presentium.
- 40 Electio facta à minori parte de consensu totius Capituli an valeat.
Intellectus c. Si cui de elect. in 6. ibid. & n. 56.
- 41 Card. de jure communi cur possint inter se ordinare, ut valeat electio celebrata à majori parte Collegii.
- 42 Compromissum initum in aliquam partem Collegii an videatur initum in personas incertas.
- 43 Compromissum de incerta persona assumenda non tenet.
Declaratur, n. 59.
- 44 In electione per compromissum factum in majorem partem Collegii debent omnes suffragium ferre.
Declaratur, n. 67.
- 45 Compromissor, & compromissarius idem esse non potest, & n. 38. vers. Neque dicas.
- 46 Capitulum non potest esse iudex, si aliquod dubium oriatur inter majorem partem Capituli, & aliquos singulares de Capitulo.
- 47 Electio per inspirationem quando fieri dicatur.
- 48 Electio quasi inspirata non dicitur, si vel unus contradicat.
- 49 Tractatus in electione per compromissum est unum de essentialibus requisitis.
- 50 Electio previo tractatu celebrata potius dicitur per investigationem, quam per inspirationem.
- 51 Compromissarii eligere possunt, & honestius est, ut eligant per scrutinium secretum, & n. 61.
- 52 Papa electio quasi per inspirationem fieri debet per verbum, Eligo intelligibili voce prolatum.
- 53 Cardinales renuntiare non possunt forma eligendi Romanum Pontificem.
- 54 Decretum irritans inducit formam, cui renuntiari non potest.
- 55 Eligendi potestas tribus modis à Cardinalibus transferri potest in majorem partem Collegii, & n. 85. vers. Quartus casus usque in fin.
- 56 Compromissum factum in aliquem ex Collegio Cardinalium hac forma, ut ille votis singulorum secreto exquisitis eum eligat, in quem major pars Collegii consenserit, hodie non valet, & nu. 85. vers. Quartus casus.
- 57 Compromissum initum in aliquem ex Collegio, hac forma, ut ille eligat eum, in quem liberè, ac nulla forma servata major pars Collegii consenserit, validum est, & n. 86.
- 58 Compromissum fieri potest sub hac forma, ut compromissarius eligat eum, quem postea elegerint aliqui de Collegio.
- 59 Compromissarii à principio possunt esse incerti, certificandi tamen per eos, quibus data est eligendi potestas.
- 60 Compromissum factum à Cardinalibus directè in majorem partem Collegii an valeat, usque ad n. 72. & n. 87. usq. in fin.
- 61 Compromissarii non ardeantur ad eligendum servata forma scrutini, & n. 67.
- 62 Compromissum factum in quotam partem Collegii, non dicitur in personam incertam.
- 63 Compromissum fieri potest in Collegium, imò, & in Prosp. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.
- Concilium generale, & sufficit postea consensus majoris partis.
- 64 Compromissum factum in majorem partem Collegii, an videatur factum in seipsum.
Pars major an & quando faciat Collegium, ibid.
- 65 Pars major Collegium facit per representationem, seu per fictionem.
- 66 Collegium quandoque representat singularis persona, licet Collegium non faciat.
- 67 Vota singulorum an sint scrutanda in electione, qua fit per viam compromissi initi in majorem partem Collegii.
- 68 Compromissum an requirat consensum singulorum, vel sufficiat in communi.
- 69 Commune pluribus ut singulis, vel ut universis, quando aliquid esse dicatur.
- 70 Abbas potest compromittere in ipsum Capitulum.
- 71 Compromissum in aliquas ex Cardinalibus initum hac forma, ut compromissarii eligere debeant eum, in quem votis singulorum inquisitis due partes Collegii consenserint, an fieri possit à duabus ex tribus partibus Cardinalium, & n. seqq. usq. in fin.
- 72 Compromissum initum hac forma, ut compromissarii teneantur eum eligere, in quem major pars Capituli consenserit, valet, & est expeditior forma quam habeamus.
- 73 Scrutini forma est difficilis observari, & boni Juriste practicam ignorantes in ea deficiunt.
- 74 Electio Papa per viam compromissi uno ex Cardinalibus dissentiente initi, irrita est, & n. seqq.
- 75 Et quid si compromissum sit limitatum cum forma, ut singulorum vota scrutari debeant, & n. seqq.
- 76 Constitutio disponens idem quod jus commune, recipit inter pretationem passivam à jure communi.
- 77 Suffragium suum alteri dare nemo invitatus compellitur.
- 78 Cardinales quomodo & quando convenire possunt, ut valeat electio celebrata à duabus partibus vel à majori parte Collegii, declaratur, septem casus distinguendo, usque in fin.
Compromissum à Cardinalibus initum ea forma, ut compromissarii votis singulorum per secretum scrutinium inquisitis teneantur eum eligere, in quem due partes Cardinalium consenserint, an valeat, ibidem.
- 79 Et an fieri possit à duabus ex tribus partibus Cardinalium.
- 80 Et quid si compromissum sit cum forma, ut simpliciter vota singulorum exquiri debeant.
- 81 Compromissum cum forma, ut compromissarii teneantur eligere eum, in quem consenserint due partes Collegii, votis singulorum per scrutinium apertum inquisitis, an valeat.
- 82 Et an fieri possit à duabus ex tribus partibus Cardinalium.
- 83 Opinio Lapi, quod in compromisso limitato sufficiat consensus majoris partis Capituli, declaratur.
- 84 Electoris cujuslibet interest consensum suum explicare per secretum suffragium.
- 85 Constitutio Gregorii XV. in electione per scrutinium habet precipuam rationem secreti.
- 86 Compromissum cum forma, ut compromissarii teneantur eligere nominatum à majori parte Collegii, requirit consensum omnium nemine dissentiente.
- 87 Compromissum directè factum in majorem partem Collegii non valet, si sit cum forma, ut vota singulorum exquirantur.
- 88 Secus si sine forma.
- 89 Et hoc fieri potest etiam in plures de Collegio partium comparatione minorum.
- 90 Vitiatur tamen, si vel unus dissentiat.

Licet de vitanda. Agit de materia altissima, & strictè hoc intendit secundum Abb. Antiq. Joan. Andr. Ægyd. Bellam. Ant. de Butr. Petr. de Anch. & Jo. de Anan. videlicet: In Papam, nisi duæ partes Cardinalium conveniant, non est aliquis assumendus; vel secundum Bald. In Papam non est

- aliquis assumendus, nisi duas partes Cardinalium vocem eligendi habentium in eum contentiant, & electus à duabus partibus est verus Papa; sed secundum Card. & Abb. Siculum hic dictus Electus in Romanum Pontificem à duabus partibus Cardinalium nulla exceptione obstante est Papa, electus autem à minori numero gerens se pro Papa incidit unà cum sibi adhaerentibus in pœnas hic contentas. Vel plenius secundum Bellam, Electus in Papam à duabus partibus Card. etiam parte tertia concordare nolente, aut alium eligente, sine ulla exceptione pro Rom. Pontifice est habendus, & aliter Papatum usurpans, ac ei faventes puniuntur: nec per hoc aliis constitutionibus Canonice aliter derogatur. Dividitur in tres partes. In prima ponitur Constitutionis causa. In secunda Constitutio. In tertia quædam protestatio. Secunda ibi, *Statuimus*, Tertia ibi, *Ex hoc*.
- 2 Nota primò, ibi, *Plena concordia*, concurrentibus duabus partibus Collegii non esse plenam concordiam, nisi omnes plena concordent nemine discrepante; licet sufficiens concordia sit concordia duarum partium, Bald. hic *nu. 1. Butt. n. 6. Abb. n. 3.* Et sic est differentia inter plenam, & sufficientem, Pater quia plenum est propriè cui nihil addi potest, *l. Raptores, C. de Episc. & Cler.* Undè plena concordia excluditur ex contradictione unius tantum, ut notatur in Clem. *Ne Romani de elect.* secundum Abb.
- 3 Secundo nota, ibi, *Pontifex*, electum in Romanum Pontificem posse illico scribere Pontificatum, ut per Jo. Andr. *n. 11. & Bellam. n. 1. in ver. Pontifex*, & Card. *n. 3.* atque ita ab ipsa electione incipit annus Pontificatus; secundum
- 4 Bald. *n. 3.* nam ad potestatis plenitudinem consecratio nihil addit, ut inquit Host. *n. 5.* Sed tu adverte, quia et si Romanus
- 5 Pontifex solâ electione facta à duabus partibus Cardinal. vocem habentium Præfulatum assumat, ut hic pater, & in *c. In nomine Domini, §. Planè 23. dist.* & dicam infra in *ult. not. n. 24.* tamen consuetudo est Romanorum Pontificum,
- 6 quæ potius eorum solito usu, quàm jure roboratur, ut post electionem ante consecrationem, & coronationem non scribant Pontificatum in data; & huic consuetudini suffragatur text. in *l. ult. in fine, ibi, Ex quo Imperiales suscepimus insulas, C. de quadrienn. præscr.* Unde dies coronationis dicitur ortus imperii, *l. Omnes, C. de fer. Nec dicitur Imperator, nisi corona suscipit, l. ante penult. ff. de milit. test.*
- 7 plenè Oldrad. *conf. 180. quæstio est per tot.* Sicut nec Archiepiscopus, dicitur, nisi recepto pallio, ut in *c. Nisi infra de usu pallii, ad idem l. fin. C. de decur. lib. 12. l. Ex eo, ff. de re milit.*
- 8 & in Auth. *de Consul. in fin. collat. 5.* Sed tunc ante coronationem scribunt ante datam, locum, & diem, ut infra, videlicet: *Datum suscepti à nobis Apostolatus officii anno, & c.* & tunc etiam non scribunt se simpliciter Episcopos, sed sic scribunt, *Talis*, puta Gregorius, *Electus Episcopus.* Rursus tunc temporis non bullant bulla integra, sed ù quas litteras concedunt, ponunt mediam bullam, id est illam partem, quæ habet capita sculpra, & ex alio latere; quo ponitur nomen, plena est Bulla sine nomine. Post coronationem verò scribunt Pontificatum in data non ut prius, *Datum à nobis suscepti Apostolatus officii anno*, sed, *Datum Pontificatus nostri anno, & c.* Præterea vocant se simpliciter Episcopos, & dant Bullam cum suo nomine, prout hæc notantur per Jo. Andr. in *data sexti libri, in gl. in ver. Pontificatus*, ubi etiam fit mentio erroris nonnullorum Jurisperitorum, qui deindè malè pronuntiarunt in prioritate, & posterioritate quorundam expectantium. Et hunc stylum esse observandum respondit Ant. de Butt. *conf. 43. Aggrediar. in princ. & vide Træp. in c. In nomine Domini n. 19. 23. dist.*
- 11 Tertio nota, ibi, *Absque ulla exceptione*, contra electum à duabus partibus Cardinalium nullam exceptionem opponi posse. Hæc enim verba, ut Bald. inquit *n. 4.* glossationem non recipiunt, nec superadditum intellectum. Quamobrem excipi non poterit, quòd Cardinales eligentes sint excommunicati, vel suspensi, secundum Compost. *n. 3.* & Jo. Andr. *n. 10.* & reliquos omnes. Hodie hoc est expressum in
- 13 Clem. *Ne Romani*, §. *Cæterum de elect.* Nec obstat, quòd alii de Collegio videantur peccare communicando talibus. Siquidem hoc faciunt auctoritate hujus Canonis, qui omnem removet exceptionem, *l. Servus, §. Si quis rivum, ff. de rivis.* Præterea ex causa necessitatis Ecclesiarum licitè communicatur cum excommunicatis, secundum Jo. Andr. nulla autem major necessitas haberi potest, quàm carentia Vicarii Jesu Christi, *c. Omnes 22. dist. c. Ad Romanam 2. q. 6.*
- Similiter excipi non poterit contra electum, quòd non sit de Collegio. Ad hoc *c. In nomine Domini, vers. Eligatur autem 23. dist.* Licet jura antiqua aliud viderentur innuere, ut in *c. Oportebat, & c. seq. 79. dist.* Unde post hanc Constitutionem ab Alexandro III. in Concil. Lateranensi editam sex numerantur non Car. qui ad Apostolatus apicem electi sunt, videlicet Urbanus IV. Gregorius X. Cælestinus V. Clemens V. Urbanus V. & Urbanus VI. Item excipi non poterit, quòd electus sit uxoratus, vel Monachus, ut notat gl. in *c. Si quis pecunia 79. dist.* & in *cap. Quam sit 18. q. 2.* Et de prædictis exceptionibus tenent hic Jo. Andr. *n. 11. Bald. n. 3. Butt. n. 5. Abb. n. 4. Bellam. in princ. in ver. Exceptione*, Ab his excipitur hæresis, *c. Si Papa 40. dist. gl. hic in ver. Exceptione.* Sed Innoc. in *princ. in eod. ver.* dicit de hoc crimine non posse excipi, sed accusari, & cum eo consentit Compost. *n. 3. Host. n. 15. & Jo. Andr. nu. 11.* Et quanvis Goffred. & Philipp. teneant cum glos. tamen opinionem Innocentii sequitur etiam Jo. de Lignan. post Vinc. & Alan. eamque dicit veriore Card. *n. 6. in 1. oppos. & ad reg. Qui ad agendum de reg. jur. lib. 6.* Responde, ut per Innoc. in *c. Inter dilectos de excess. Pralat.* Adde Bald. hic *n. 4.* ubi dicit, istud non esse excipere, sed nullum esse. Materiam verò de hujus criminis exceptione contra electionem, per quæstiones plenè examinat Bellam. *n. 33.* Additur hodie exceptio Simonia per constitutionem Julii II, quæ incipit, *Cum tam divino*, edita kal. Februarii 1505. circa quam vide quòd plenè scripsi in *c. Nobis in 1. & 2. qu. infra de Simonia*. An autem ante hujusmodi constitutionem excipi posset contra electum de hoc crimine Simoniacæ prævitatis, juxta text. in *c. Si quis pecunia 79. dist.* sunt opiniones, quas hic examinat Bellam. à *n. 38. vers. Tertio principaliter opponitur*.
- Præterea admittitur hodie exceptio, quòd Cardinales eligentes non sint saltem in sacro Diaconatus ordine constituti, ex Constitutione Pii IV. incip. *In eligendis, §. Statuimus etiam, & declaramus*, edita 7. Idus Octobris 1562. Et apertius ex constitutione Sixti V. quæ incipit, *Postquam versus ille, §. Neque post hæc*, edita Nonis Decembris 1586. Et in Cæremoniali electionis Papæ à Gregorio XV. approbato in *§. Porro*, in Bullar. *to. 4. p. 104.* Deum admittitur exceptio, quòd in electione Romani Pontificis non fuerit servata forma novissimæ Constitutionis Gregorii XV. de qua inferius agetur à *n. 25.* Olim admitti poterat exceptio, quòd Cardinalibus nondum fuisset os apertum ex constitutione Eugenii IV. quæ incipit, *In imminenti*, edita 7. kal. Novembris 1431, in Bullar. *to. 1. pag. 269.* nam in *§. 3.* statuitur in hæc verba: *Quodque in Cardinalem sic pronuntiatus etiam postquam insignia hujusmodi receperit, & etiam admissus fuerit, & receptus, ut præfertur, in electione Romani Pontificis pro tempore vocem activam, aut aliquo alio actu habuisse, vel habere potuisse, aut debuisse, sive posse, vel debere minimè censeatur, donec & quousque per Roman. Pontific. pro tempore existentem de similibus consilio, & consensu sibi in practicandis, consulendis, & deliberandis negotiis Consistorii, postquam in Consistoriis aliquibus mores in talibus observari consuetos expertus, interrogatus consiliative, aut consultive responsu dandi ex pressa licentia tribuatur, seu ad hunc effectum, ut verbis utamur communibus, ei fuerit os apertum. Decernentes irritum, & c.* Sed in decreto S. Pii V. edito 26. Januar. 1571, hæc oris clausura declaratur esse simplex cæremonia, quæ ad subiectum electionis non pertinet, ut refertur in cæremoniali antedicto Greg. XV. in *§. Porro, vers. De Card. autem.* Aliæ verò exceptiones omnes hic rejiciuntur, quæ juris positivi sunt, secundum Abb. *n. 5. vers. Videtur ergo hic Papa, & n. 11. vers. Et pro hoc facit ista litt.*
- Numquid igitur contra electum opponi poterit, quòd sit hermaphroditus, aut mutus, vel surdus? Solvit singulariter Bald. hic *n. 8.* dicens: Cardinal. non facerent ita fatuam electionem, & idè non deberet fieri quæstio de ambagibus, & ineptiis.
- Cæterum exceptiones intrinsecæ electionis, veluti quòd electio fuerit celebrata à paucioribus, quàm à duabus partibus Card. vel quòd electores non sint S. R. E. Card. nec in possessione Cardinalatus existentes: item exceptiones de jure naturali, & divino, puta quòd electus sit Hæreticus, Paganus, vel Judæus; quòd sit mulier, furiosus, vel infans; utique ab hac constitutione non excluduntur, quia inficiant jus habendi, & possidendi, ut latè hic per Bellam.

- nu. 38. & Abb. n. 10. *vers. Cum quaritur an aliqua exceptio.* Et de exceptione impressionis, vel metus, vide per eosdem, & per Bald. hic num. 9. & latius in sua *quæst. de schismate*, quam posuit post rubricam *C. de edict. D. Adr. tollen.*
- 21 Quartò nota ibi, *Recurfus*, ubi ambigitur de electione Summi Pontificis, nullum mortalium posse esse Judicem, quia nullus superior, sed ipse per omnes, ut in *Auchent. de Eccles. tit. 8. 1.* Hostien. hic num. 33. in *vers. Ad superiorem*, & Jo. Andr. n. 33. Nisi dicamus Concilium hoc dubium debere determinare, c. *Si duo 79. dist. secundum Bald.* hic n. 7. in *fin. vers. Recursus*. Cæterum in quibus hoc casibus procedat, & quomodo sit intelligendum, scripsi plene in c. *Significasti a n. 64. usq. ad n. 71. infr. eod.*
- 22 Ultimo nota, in electione Rom. Pontificis aliquid speciale constituendum fuisse, & pondera ratione specialitatis in littera expressam, videlicet, quia quod in aliis Ecclesiis dubium venerit, superiori poterit iudicio diffiniri; in Romana verò Ecclesia non poterit ad superiorem recursum haberi. Item pondera illa verba in principio textus: *Gravem passa est Ecclesia scissuram*: si enim, ut inquit Card. Bellam. hic in col. 6. *vers. Rursum quereris*, non esset certus modus statutus, quem universalis Ecclesia tenere deberet circa Romanum Pontificem, & eius obedientiam, jam divisus hominibus in diversas opiniones, & vota circa vires electionis, & obedientiæ exhibitionem, cum non sit superior, qui possit super hoc ordinare, facile sequerentur schismata, Ecclesiæque scissura. Aliam rationem reddit Host. hic n. 15. in *ver. Exceptione*, quia cum electus in Romanum Pontificem gravetur in hoc, ut jus non habeat, nisi due partes consentiant, cum in electionibus inferiorum sufficiat major pars; in aliis relevatur, ut nulla exceptio contra ipsum admitti possit. Complura autem specialia in huiusmodi electione hic à Doctoribus recensentur, & octo numerantur ab Hostien. & quinque alia addebat Gulielm. in *decret. Ubi periculum de elect. lib. 6.* Undè tredecim specialia ab Host. & Gulielm. collecta referuntur hic à Jo. Andr. n. 4. & Card. n. 11. in 23. qu. Inter hæc autem illud est præcipuum, quòd ex necessitate in electione Rom. Pontificis non est aliqua forma servanda. Imò quocumque modo appareat duas partes consentire in aliquem tamquam in electum, jus habet, & verus Papa est, ut formaliter hic dicit Innoc. in *fin. in vers. Speciale*, & post eum Compost. n. 5. Host. n. 33. in *fine in verb. Constituitur*, Jo. Andr. nu. 30. in *ver. Speciale*, Card. n. 11. q. 22. & Collect. in *fin.* qui allegat Arch. in c. *fin. 79. dist.*
- 23 Verùm hodie novam formam eligendi Romanum Antistitem præscripsit Gregorius XV. in constitutione, quæ incipit, *Æterni Patris Filius*, edita 17. Kalendas Decembris 1621. Quæ quidem forma perstringitur in §. *Quòd si*, in hæc verba: *Quòd si electio huiusmodi alibi celebrata fuerit, quam in Conclavi clauso, vel aliter, quam per secreta schedularum suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in Conclavi presentium in scrutinio, seu scrutinio, & accessu electi suffragio non computato, vel per viam compromissi ab omnibus Cardinalibus similiter in Conclavi presentibus nemine dissentiente initi, & ita ut nemo seipsum elegerit, vel quasi per inspirationem nullo precedente de persona speciali tractatu omnium pariter Cardinalium presentium in Conclavi, communitè, nemine eisdem dissentiente, per verbum Eligo, intelligibili voce prolatum, aut scripro, si voce non potuerit, expressum, nulla sit, & invalida eo ipso absque ulla declaratione, & ita electo nullum jus tribuat; quinimo is non Apostolicus, sed apostolicus sit, & habeatur, &c.* Hæc ibi.
- 24 Porro hac constitutione sublata est dispositio huius Decretalis, quatenus nullam formam præscribit in electione Romani Pontificis; propterea enim in calce constitutionis legitur: *Non obstante felix record. Alex. III. in Concilio Lateranensi edita, quæ incipit, Licet de vitanda, & aliorum Romanorum Pontificum constitutionibus, quibus pro hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus: & ne qua suboriri posset difficultas propter illa verba, Pro hac vice dumtaxat, S. D. N. Urbanus VIII. eandem constitutionem confirmavit, atque perpetuò in omnibus futuris Romanorum Pontificum electionibus observari præcepit; & in fine huic Decretali ea in parte, quæ constitutioni adversatur, perpetuò derogavit sua constitutione, quæ incipit, Ad Romanum edita 5. Kal. Februarii 1625.*
- 25 Quoniam verò hic Canon in Concilio Lateranensi *Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.*
- editus fuit ob illam specialem rationem, cuius superius meminimus, videlicet quin super dubiis electionis Papæ nullus extat superior, ad quem possit haberi recur sus. Ideoque, ut inquit Host. hic n. 31. consentaneum fuit hanc electionem ad certam formam, & ad reliquas juris subtilitates non adstringere. Hinc hæsitatum est à viris gravibus ex Gregoriana constitutione, quæ certas formas præfinit, complures difficultates emergere in dies posse, quibus electionis negotium, ut graviora omittamus, diu, multumque protrahatur in grave detrimentum universalis Ecclesiæ, ut in c. *Ubi periculum de elect. in 6. & in Clem. Ne Romani eod. tit.* & quavis ad eiusmodi difficultates prævidendas, ac pro faciliiori Gregoriana constitutionis observantia ipsius Gregorii iussu compositum fuerit cæremoniale ritus dictæ electionis continens, primum ab eodem Pontifice confirmatum in constitutione incip. *Decet Romanum Pontificem*, ac deinde à S. D. N. in præallegata constitutione, *Ad Roman.* & jam Deo propitio post Gregorii obitum electio secundum præscriptam formam cesserit felicissimè; quia constitutio magno Catholice Ecclesiæ bono nobis veluti primogenitum peperit S. D. N. Urbanum VIII. Nihilominus ad vindicandum sacrum Collegium ab angustiis, in quas inimico homine superfeminante zizania fortè aliquando incidere posset; proposuerunt nonnulli eo casu non obstante Gregoriana constitutione licitum fore S. R. E. Cardinalibus convenire, ut valeat electio facta à majori parte Collegii. Quod si verum esset, profectò posset aliquando plurimum conducere ad electionem celeriter absolvendam, cum multò facilius sit; ut major pars sacri Collegii nulla forma observata in unum consentiat, quam duæ ex tribus partibus per secreta schedularum suffragia. Quamobrem non videtur esse abs re huius propositionis veritatem, ut res tanti ponderis postulat, diligenter examinare.
- 26 Revoco igitur indubium, an post Gregor. constitutio-nem Card. in Conclavi presentes convenire possint, ut valeat electio Rom. Pont. celebrata à majori parte Collegii.
- 27 Et quidem posse Cardinales ita convenire probatur, Primò per textum in c. *Cum dilectus infra eod.* ubi est expressum valere compromissum initum in aliquem, hac forma ut compromissarii teneantur eligere nominatum à majori parte Capituli, cuius dispositio non fuit postea abrogata per Concilium Generale in decretali, *Quia propter*, ut deciditur in c. *Cum expediat de elect. lib. 6.* Deinde hæc sententia videtur posse probari, quia de jure communi ad Romanum Pontificem eligendum duæ ex tribus partibus Cardinalium necessariò requirebantur, ut hic patet, sicuti hodie requiruntur ex Gregoriana constitutione, quæ hac in parte nihil detraxit determinationi huius decretalis. Sed de jure communi, non obstante hac ipsa decretali duas partes requirente, licet Cardinalibus convenire, ut valeat electio celebrata à majori parte Collegii: ergo id ipsum hodie licere debet non obstante Gregoriana constitutione. Minor probatur authoritate Compostell. hic n. 6. ubi, *Quæro*, inquit *numquid Cardinales possint inter se ordinare, ut valeat à majori parte omnium electio celebrata? Videtur quòd non, quia hoc jus publicum in favorem Ecclesiæ introductum est, cui pacto privato reuñtari non potest, cap. Si diligenti de foro compet. Item electio hæc fieret hoc jure prohibente: ergo pro infecta deberet haberi, l. Non dubium, C. De legib. Item Cardinales non possunt jus majoris, id est Pape immutare; cap. Inferior 21. dist. Respondeo quòd ordinare hoc possunt concorditer, & tunc valebit electio à majori parte ipsorum facta, & hoc innuitur hic, ubi dicit, Major concordia. Nec obstant jura in contrarium adducta, quia ille, qui sic electus est, non tantum à majori parte, imò à toto Collegio eligitur, sicut ille, qui à compromissariis est electus, cap. In causis infra eodem, & sic per hanc ordinationem nihil fit contra hanc decretalem, imò secundum eam. Hactenus verba Compostellani. Idem tenet Hostien. in *vers. Quid ergo, si compromiat int.* subdens Cardinales per talem ordinationem posse huic decretali tacitè reuñtari, licet illi expressè reuñtari non possint; & ita in hoc casu magis operari reuñtationem tacitam, quam expressam. Simile in cap. *Si diligenti de foro competent. & in cap. fin. de vita, & honest. Cler.* Sequitur Joan. Andr. hic num. 14. ubi dicit: Possunt Cardinales ex causa ordinate inter se, ut valeat electio facta à majori parte, & tunc electus à majori parte censetur electus ab omnibus, secundum Compostell. Gulielm. & Hostien.*

Cum quibus consentiunt Collectar. ad fin. vers. Sed num-
quid huic decretali, Anton. de Butr. n. 25. Bellam. n. 29. in
10. dubitatione, Franciscus de Platco in tract. de excomm.
§. Quantum ad declarationem. n. 1. Eiusdem sententiæ fuit
Arch. in c. fin. n. 2. vers. Sed Hostiensis dicebat 79. dist. ubi
ait, Cardinales non posse expressè huic decretali renuntiare,
sed posse tacite, videlicet compromittendo, vel aliam viam
eligendo, quia possunt inter se concorditer ordinare, ut va-
leat electio à majori parte Cardinalium celebrata; & talis
non solum à majori parte, imò etiam à toto Collegio intelli-
gitur esse electus, sicut & ille qui à compromissariis eligitur.
Unde per talem ordinationem non fit contra ipsam constitu-
tionem Licet de evitanda. Ita Arch. & sequuntur DD. in c.
In causis inf. eod. ubi in specie Butr. n. 22. Nota, inquit, quòd
electio dicitur concorditer facta à toto Capitulo, quando est
facta à majori parte habente potestatem à Capitulo, quando
sic consentiunt, ut major pars possit. Quod etiam docuit
ibidem Bald. sub n. 3. vers. Item nota quod unanimiter. At-
que ita plerumque observari à Cardinalibus, post gl. in c. Si
cui in ver. Prater de elect. lib. 6. restatur Abb. conf. 25. incip.
Quoniam col. fin. n. 4. vers. Circa quintum lib. 1. Quinimò,
quòd videtur mirabile Card. hic n. 10. in 10. qu. post gloss.
præalleg. dicit, si omnes Cardinales nemine dissentiente
statuerent, ut statetur electioni majoris partis partium
comparatione minorum, valeret cum in electione Papæ
non habeant locum formæ, c. Quia propter; & in qu. seqq.
In compromisso sequitur Compositell. & Host. ita ut si fiat
compromissum, & eligatur nominatus non à duabus par-
tibus; sed à majori, valeat; & de majori etiam non simpli-
citer, sed comparatione minorum partium. Ex quibus appa-
ret hanc esse unanimem Canonistarum sententiam. que
nec reprobatur per id quod legitur in Clem. Ne Romani in
princip. de elect. ut ibi notat gl. in ver. Reprobamus.

36 Ac demum eidem sententiæ suffragatur, quòd tam ex
dispositione juris communis, quam ex Gregoriana consti-
tutione licet Cardinalib. nemine dissentiente eligendi po-
testatem duobus, vel pluribus de Collegio committere. De
jure communi patet in cap. Quia propter, §. 2. & in cap. In
causis inf. eod. Abb. n. 2. dicit non esse vim in numero com-
promissariorum; cum universitas possit eos eligere in nu-
mero sibi grato, & idem ante ipsum dixit Abbas Antiq. in
d. c. Quia propter n. 20. vers. Sed si huic adhareas opinioni.
Unde videmus interdum eligendi potestatem dari tribus,
ut in cap. Cum dilectus inf. eod. interdum quinque, ut in
d. cap. In causis; quandoque sex, ut in cap. Cum in veteri
infra eod. & quandoque septem, ut infra in c. Cum in iure.
Imò de compromisso inito in unum tantum est casus in c.
Causam, & ibi dixi de compromisso inito in unum tantum
ex Cardinalibus, & in c. Inter Canonicos infra eod. & in
c. Post translationem de renunc. Ex Gregoriana autem con-
stitutione id constat in §. Matura itaque, & in §. Quod si
electio. Si igitur fas est Cardinalibus eligendi potestatem
committere duobus, vel tribus de Collegio, longè magis
eisdem fas erit eandem potestatem committere majori parti
eiusdem Collegii: magis enim consulitur Ecclesiæ uni-
versali, cum electio plurimorum approbatur assensu. cap.
Prudentiam de off. deleg. gl. in c. Auditis in verb. Irritandam
infra hoc tit. Ubi enim multa consilia, ibi salus, Proverb. 24.
Et in hac materia tradit Abb. in c. Constitutis post n. 2. vers.
Nec secundum eum inf. eod.

37 Pro contraria verò opinione plurimum videtur urgere,
quod ex Constitutione Gregorii in d. c. Quod si electio, nul-
la decernitur electio Romani Pontificis aliter celebrata,
quam per secreta schedularum suffragia in scrutinio, seu
scrutinio & accessu, vel per compromissum, vel quasi per
inspirationem. Quibus verbis, ut dictum est supra n. 25.
sublata est dispositio hujus decretalis, & electio redacta est
ad tres formas Concilii Generalis, de quibus in cap. Quia
propter infra eod. Electio autem facta à majori parte Colle-
gii de consensu omnium, nec videtur sustineri posse ut ele-
ctio per scrutinium, nec ut per compromissum, nec ut
quasi per inspirationem.

38 Non quidem ut electio per scrutinium: quia in scrutinio
ex Gregorianâ constitutione, ad electionis validitatem re-
quiruntur secreta schedularum suffragia duarum ex tribus
partibus Cardinalium in Conclavi presentium, ac proin-
dè satis non est, ut electio celebretur à majori parte Colle-
gii, licet omnes consentiant, ut ita celebretur. Nam con-

stitutio duo exigit necessariò in hac forma; Primum ut ce-
lebretur electio per consensum; & hoc primum requisitum
concurrit in electione facta à majori parte de consensu om-
nium; unanimiter enim à toto Collegio censetur esse fa-
cta, ex quo facta fuit per eos, in quos totum Collegium
eligendi transtulerat potestatem. Que sunt formalia ver-
ba text. in cap. In causis, §. Quia vero infra eod. & dictum
est supra numer. 34. Deindè exigit, ut ejusmodi con-
sensus duarum partium non aliter exprimitur, quam per
secreta schedularum suffragia; & hoc secundum requisitum
omnino deficit in hac eligendi ratione, quia duarum par-
tium consensus non exprimitur per scrutinium secretum:
Que interpretatio apertissime colligitur ex textu in cap. Si
cui de elect. in 6. ubi deciditur non valere electionem fa-
ctam à minori parte de consensu totius capituli, non alia
ratione, nisi quia ex c. Quia propter, aliis omissis, duo sub-
stantialia ad electionem requiruntur in Ecclesiis inferiori-
bus: Alterum ut fiat à minori parte Capituli: Alterum ut
suffragia majoris partis accipiantur in scrutinio secreto. Et
quamvis primum requisitum non desit ubi electio fit à ma-
jori parte de consensu omnium, ut proximè dictum est; de-
est tamen secundum, dum dicit: Si cui eligendi potestas
data fuerit sub hac forma, ut ipse secretò, & singillatim vò-
tis singulorum de Capitulo inquisitis eum eligat, in quem
plures de Capitulo partium comparatione minorum con-
senserint, ipsique juxta traditam sibi formam, eum in
quem non major pars, sed plures de dicto Capitulo, qui
in quemquam alium direxerant vota, duxerit eligendum,
talis electio, cum præter formas, quas generale Concilium
servari statuit in electionibus celebrandis, fuerit attempta,
robur non obrinet firmitatis. Ubi observandum est,
dum textus declarat ejusmodi electionem esse nullam, eò
quòd si præter formas Generalis Concilii, hanc nullitatem
non oriri ex eo, quòd electio celebrata fuerit à minori parte;
hoc enim vitium excluditur, ex quo omnes consense-
runt; ut ita celebraretur, ut in d. §. Quia vero: sed potius
ex eo, quòd per secreta suffragia non fuerit expressus con-
sensus majoris partis Capituli, ut requirit Conc. Generale;
sed plurium dumtaxat partium comparatione minorum. Si
enim consensus majoris partis fuisse expressus per suffragia
secreta, electio sub hac forma valida esset, ut est textus ad
litter. in c. Cum expediat de elect. lib. 6.

Quemadmodum ergo de jure communi idcirco non va-
let electio Prælati facta à minori parte Capituli de consensu
omnium, quia est præter formam generalis Concilii, quòd
exigit secreta suffragia majoris partis: eodem modo non
valebit electio Rom. Pontificis facta à paucioribus, quam
à duobus partibus, de omnium consensu, cum sit præter,
vel contra Gregorianam constitutionem; quæ requirit se-
creta schedularum suffragia, saltem duarum ex tribus par-
tibus Cardinalium.

Atque hinc patet responsio ad objecta. Ad textum enim
in cap. Cum dilectus, & cap. Cum expediat, respondetur;
idèd valere electionem factam à majori parte Capituli de
consensu omnium, quia in electionibus inferiori satis
est, ut major pars Capituli per secretum scrutinium
consentiat, juxta d. cap. Quia propter infra eod. at in ele-
ctione Papæ hodie requiruntur secreta suffragia duarum
partium.

Ad secundum respondetur, propterea de jure communi
potuisse Cardinales convenire, ut valeret electio celebrata
à majori parte, quia nulla forma in electione Romani Pon-
tificis tunc temporis præscripta erat; sed sufficiebat, ut duæ
partes quoquomodo consentirent, ut hic in textu, & ple-
nius dictum est supra in ult. not. At post Gregorianam con-
stitutionem secus dicendum videtur, cum non sufficiat, ut
duæ partes consentiant quoquomodo, sed certas formas
servare teneantur; & ita in specie respondit gloss. in d. c. Si
cui in ver. Prater de elect. in 5.

Sed neque hæc forma eligendi videtur sustineri posse ut
electio per compromissum: nam compromissum factum
in aliquam partem Collegii videtur initum in personam
incertam, ac proindè non valere per l. Item si anus, §. Si in
duos, ff. de arbitr. Cujus decisionem approbavit textus in
c. Innotuit infra de arbitr. in illis verbis: Cum legali sit pro-
visione statutum, ut compromissum de incerta persona as-
sumenda non teneat.

Deindè verò hæc forma videtur improbata, quia per 44

- eam quodammodo Collegium in seipsum compromitteret. Certum est enim, postquam conventum est, ut valeat electio facta à majori parte, Cardinalium vota esse exquirenda, ut constare possit, quis majorem suffragiorum partem obtinuerit, ut Joan. Monach. & alii norant in *dict. c.*
- 45 *Cum expediat, de elect. lib. 6.* Atque ita idem Collegium esset de re sua compromissor, & compromissarius, quod jure fieri non potest, ut probatur in *leg. penult. ff. de recept. arbitr.* cujus hæc sunt verba: *Si de re sua quis arbiter factus est, sententiam dicere non potest, quia se facere jubet, aut parare prohiberet; neque autem imperare sibi, neque prohibere quisquam post.* Per quem text. Abb. in *cap. In Genesi, num. 2. infra eodem,* dicit non posse Capitulum esse judicem, si aliquod dubium oriatur inter majorem partem Capituli, & aliquos singulares de Capitulo; nec putat valere constitutionem Capituli in contrarium.
- Et per hoc patet etiam responsio ad ultimum motivum, videlicet, quod si Collegium potest paucis aliquot eligendi potestatem committere, ergo multò magis majori parti. Etenim non videtur procedere hoc argumentum, quia hæc potestas transferri non potest in personas incertas, nec in seipsum; & ita videtur respondere Jo. Monach. in *d.c. Si cui, de elect. in 6.*
- 47 Non potest denique hæc forma eligendi sustineri ut quasi per inspirationem; siquidem hæc fieri dicitur, cum omnes Cardinales quasi affati Spiritu sancto, aliquem unanimiter viva voce Summum Pontificem proclamant;
- 48 adeò ut, si vel unus dissentiat, aut contradicat, non reputetur inspiratio Dei communis fuisse, ut in *Decretali, Quia propter, in vers. Nisi,* ubi omnes notant, *infra eod. & patet ex Gregoriana constitutione in §. Matura, & §. Quod si electio.* In hac autem forma eligendi consensus totius Collegii in personam certam non fertur, nec viva voce ab omnibus Romanus Pontifex proclamatur. Unde electio hujusmodi ad formam quasi inspirationis referri non potest.
- 49 Ac prætereà major pars Collegii, in quam initum est compromissum, non prohibetur de speciali persona tradere ad negotium electionis melius, & celerius absolvendum. Imò tractatus in hac forma per compromissum, de qua agitur, est nnum ex substantialibus requisitis, ut post Bald. notat. Butr. in *d. c. In causis, num. 2. infra eodem.*
- 50 Et tamen hæc tractatus adeò repugnat electioni quasi inspiratæ, ut electio prævio tractatu celebrata dicatur potius per instigationem, quam per inspirationem, ut ait Guilielm. Cardin. in *tract. de elect. novor. Pralat. cap. 52. & par. 2. c. 11. Jo. Andr. cap. Quia propter, n. 40. infra eod. post Holt. ibi, n. 50. & in summa eod. tit. §. Qualiter, vers. Tertia forma,* Card. Jacobat. de *Concil. lib. 4. artic. 4. pag. 250. Specul. in tit. de elect. §. fin. & Ripa responso 30. alias 5. nu. 10. eod. tit. inferentes propterea cassatam fuisse electionem Parmensis electi, quam Bernardi glossa dictaverat, quia dicebatur habito diligenti tractatu fuisse per inspirationem, seu quasi electus; & id ipsum clarè constat ex dicta constitutione Gregorii in *eod. §. Quod si electio,* ubi pro forma electionis quasi per inspirationem exigitur, ut fiat nullo præcedente de persona speciali tractatu.*
- 51 Ac denique major pars Collegii, in quam fieret compromissum, non prohiberetur eligere per scrutinium secretum. Imò honestus esset, ut eò modo eligeret, ut ait Ant. de Butr. in *d. c. Quia propter, n. 45.* Et tamen electio quasi per inspirationem non potest consistere, nisi fiat per verbum, *Eligo,* intelligibili voce prolatum, ut statuitur in eadem constitutione locis citatis, & tradunt *Specul. & Ripa ubi sup.*
- 53 Quamobrem hæc ratio eligendi cum ad nullam expressis formis referri possit, consequens est, ut nulla prorsus, atque irrita sit ex constitutione Gregorii in *dict. §. Quod si electio,* adeò ut nec consistere possit ob unanimum Patrum consensum; tum quia hoc jus publicum, in favorem universalis Ecclesiæ introductum est, cui renuntiari non potest pacto privatorum, ut hic notat *Compostell. num. 6.* tum quia cæteris Cardinalium constitutionem Papæ super electione Romani Pontificis immutare non potest, ut est expressum in *Clem. Ne Romani, in princip. de elect.* ubi reprobat contraria opinio; tum denique, quia decretum irritans in constitutione Gregorii appositum inducit formam, Bald. in *l. 1. ff. de liber. & posthum. formæ* autem non potest renuntiari, ut notat *Bart. in l. De his, ff. de transact. Albert. Brun. in tract. de forma, fol. 33. col. 1.* Et propterea, ubi tale decretum opponitur, 54 consensus partium nihil operatur, gloss. in *cap. Statutum, in princ. in ver. Committatur, de rescr. in 6.*
- Et eò magis, quia in eadem constitutione statutum est his verbis: *Postremo iisdem omnibus, & singulis S. R. E. Cardinalibus, & eorum sacro Collegio inhibemus, ne contra hæc, vel eorum aliquod statuere, disponere, vel ordinare, seu in aliquo corrigere, alterare, mutare, seu aliquo modo facere, tractare, moliri, vel attentare præsumant.* Et in Bulla Cæremonialis apposita est etiam clausula, *sublata,* per quam admittitur Cardinalibus aliter statuendi, & iudicandi facultas, Rota apud *Seraph. dec. 35. n. 5.*
- His in utramque partem adductis, pro solutione quaestio- 55 nis præmitto, constitutiones omnes juris communis de Prælatorum electionibus loquentes habere locum in electione Papali, præter illas solas, quibus per hanc decretalem, & per jura nova de electione Papæ loquentia fuit specialiter derogatum, argum. *leg. Præcepimus, in fine, Cod. de appellat. leg. Sancimus, Cod. de testam. c. Cum expediat, de elect. in 6. & declarat formaliter Bellarm. in cap. Si quis Apostolica, num. 4. & ibi etiam Præpos. num. 2. vers. Item ex hoc infert Bellarm. 79. dist. Quo præmissis, considerabam S. R. E. Cardinales tribus modis posse convenire, ut valeat electio facta à majori parte Collegii.*
- Primus est, cum omnes, & singuli compromittunt 56 in aliquos ex sacro Collegio, hac tamen forma adjecta, ut compromissarii votis singulorum per secretum scrutinium exquisitis, eum eligant, in quem major pars Collegii consenserit. Et hic primus modus validus erat de jure communi, quando in electione Romani Pontificis non habebant locum formæ, ut tenet gloss. in *cap. Si cui, in ver. Præter, de elect. lib. 6. & Anton. de Rosell. in tract. de potest. Papa, §. Secundum unum tractatum, nu. 8.* Sed hodie repugnante supradicta constitutione, hic modus non videtur posse consistere; quandoquidem habet implicitas duas formas eligendi, alteram scilicet per compromissum, cujus vigore compromissarii eligunt eum, in quem major pars Collegii consensit, alteram scrutinii, cujus vigore iidem compromissarii vota singulorum scrutantur ad effectum eligendi eum, in quem compererint consensisse majorem partem Collegii. Et quidem in ea parte, quæ pertinet ad compromissum, electio sustinetur, quia etsi compromissarii eligant eum, in quem consensit major pars Collegii dumtaxat; tamen ex quo omnes consenserunt, ut ita electio fieret, omnes elegisse videntur, ut est textus in *c. In causis, §. Quia verò, infra eodem, & tenet Compostell. & alii, quos citavimus sup. num. 31. usque ad num. 37.* Et ita hæc in parte censetur satisfieri Gregoriana constitutioni, quæ in electione per compromissum requirit consensum omnium nemine dissentiente. Sed in ea parte, quæ respicit scrutinium, electio sustineri non potest. Ratio est, quia in hac forma electionis per scrutinium, quod spectat ad rem presentem, ex constitutione Gregorii duo substantialia requiruntur, ut etiam dictum est supra *num. 39.* Primum enim requiritur consensus duarum ex tribus partibus Cardinalium in Conclavi presentium. Et hoc primum requisitum similiter concurret hoc casu, quia nedum duæ partes, sed omnes, & singuli censentur consentire propter consensum ab initio præstitum in compromisso nemine dissentiente inito, ut proxime dictum est. Deindè requiritur, ut hujusmodi consensus duarum ex tribus partibus Cardinalium non quoquomodo exprimat, sed per secreta schedularum suffragia. Et hoc secundum requisitum omninò deficit in hoc primo modo eligendi, quia in scrutinio non concurrunt secreta suffragia duarum partium, sed tantummodo majoris partis Collegii. Et consequenter irrita est electio, utpotè celebrata contra formam Constitutionis, cui Cardinales renuntiare non possunt, *Clem. 2. in princip. de elect. & plenius dictum est supra n. 53. & seqq.*
- Et in his terminis loquitur textus in *d.c. Si cui, de elect. lib. 6.* ibi enim fuit initum compromissum in uno de Capitulo hac forma, ut ille votis omnium singillatim, ac secreto exquisitis, eum eligeret, in quem non major pars Capituli, sed plures partium comparatione minorum consen-

sentient. Non mirum ei go, si electio ibi declaratur invalida, quia non adferunt secreta suffragia majoris partis Capituli, prout requiritur ex forma generalis Concilii, ut latius ostensum est *sup. num. 40.*

Quæ quidem declaratio satis colligitur ex verbis glossæ *in cap. Cum expediat, in ver. Inquisitis, de elect. in 6.* ubi ait ejusmodi formam esse partim ex scrutinio, partim ex compromisso, & sequitur *Butr. ibi num. 10. ad fin. & Anchar. in 2. notab.* Et quatenus sit forma per compromissum, ut placet *Jo. Mon. & Jo. Andr.* adhuc tamen est nulla, cum sit determinata, seu qualificata per aliam formam non approbatam à generali Concilio, ut advertunt *Butr. & Anchar. locis citat.* Et in his tantum terminis procedunt ea, quæ in contrarium retulimus *sup. num. 38. & seqq.* Sicut igitur electio inferioris Prælati secundum hunc primum modum celebrata, idcirco decernitur invalida *in d. cap. Si cui, de elect. in 6.* quia in scrutinio non fuit per secreta suffragia expressus consensus majoris partis Capituli, sed plurium dumtaxat partium comparatione minorum, quod est contra formam Decretalis, *Quia propter, infra eod.* ad eundem prorsus modum invalida est electio Papæ, cum in scrutinio secundum hanc formam per secreta schedularum suffragia non sit expressus consensus duarum ex tribus partibus Cardinalium, sed tantummodo majoris partis Collegii; quod est contra formam Gregorianæ Constitutionis.

57 Secundus verò modus est, cum Patres similiter nullo dissentiente compromittunt in aliquos de Collegio, ita tamen ut compromissarii teneantur eum eligere, in quem liberè, ac nulla forma observata major pars Collegii consenserit. Qui modus in hoc differt à primo, quòd in illo expressum fuit, ut consensus majoris partis exprimeretur per secretum scrutinium, juxta terminos *d. cap. Si cui, de elect. in 6.* in hoc autem non item. Quam differentiam agnoscunt illic Doctores, ut mox dicetur. Et hic quidem secundus modus, ut credimus, non improbat à Gregoriana Constitutione: sicut non improbat in electionibus inferiorum Prælatorum, ut est textus *in d. cap. Cum dilectus, §. Verum, infr. eod.* cujus dispositio non fuit postea abrogata per Concilium generale in Decretali *Quia propter*, ut deciditur *in cap. Cum expediat, eod. tit. lib. 6.* Est enim pura, & simplex electio per viam compromissi nemine dissentiente initi, ut *in d. §. Verum*; non autem mixta compromisso, & scrutinio, aut determinata per scrutinium, sicuti est illa, quæ improbat *in d. c. Si cui*; & ita ibi expresse declarat *Petr. de Anchar. sub num. 3.* his verbis: *Ego reddo aliam rationem, & dico, quod in casu hujus Capituli magis considerantur vota scrutini, quam forma commissio, à qua forma videntur Canonici resistere, contrarium in scrutinio disponendo. Secus credo, si pluribus, pone septem, data esset potestas eligendi juxta formam hic præfixam sine inquisitione votorum, sed simpliciter, prout eis, & pluribus eorum placuerit; nam si duo unum, duo alium, & tres alium eligant, valebit electio trium; quia plures compromissarii non eligunt tamquam Collegiati, sed tamquam singuli. Ergo valet, quod fit à pluribus, per notata in cap. Quoniam, de jure patron. in novell. Nam sicut in unum possunt transferre totalem potestatem, ita hoc casu in tres, & septem transfuisse videntur.* Ita *Anchar.* quem totidem ferè verbis sequitur *Franc. Sed & Gemin. ibidem*: *Aliud, inquit, est dare potestatem, seu formam eligendi sub certa forma, & ita procedit ista glossa cum textu. Aliud est ordinare, ut procedi valeat liberè sine aliqua data forma, & isto ultimo casu non procedit iste textus.* Quæ fuit opinio *Lapini*, quam veram putat *ibi Anchar. in fine, & sequitur Franc. n. 4. & Petr. à Biaxio in Directorio elect. par. 3. c. 17. n. 4.*

58 Ac propterea videmus in Ecclesiis inferioribus valere compromissum factum in aliquem hac forma, ut ille eligat eum, quem postea elegerint aliqui de Capitulo, ut est textus *in c. In causis, infr. eod.* ubi *DD. not. & in specie Abb. num. 2.* Ergo similiter in Ecclesia Romana valebit compromissum factum in aliquem hac forma, ut ille eligat eum, quem postea elegerit major pars ejusdem Collegii, cum nulla ratio diversitatis afferri possit.

Neque dicas, idèò hanc posteriore formam non valere, quia scilicet Collegium videretur quodammodo in seipsum compromittere, contra textum *in l. penult. ff. de arbitr.* Etenim si hoc verum esset, sequeretur, ut multò mi-

nus liceret compromittere in aliquos adjecta hac forma; ut compromissarii eligerent eum, in quem duæ partes Collegii consentirent: longè enim magis Collegium tunc videretur in seipsum compromittere, cum magis Collegium videantur representare duæ partes illius, quam major pars tantum, ut *in c. Si quando, & in c. Indemnitatibus, de elect. in 6.* & tamen hoc est falsum, quia valet compromissum initum à Patribus hac forma, ut compromissarii eligant nominatum à duabus partibus Collegii, per textum *in dist. cap. Cum dilectus, infr. eod. & in cap. Cum expediat, eod. tit. lib. 6.* Idque nemo inficiatur.

Ac demùm si urgeas, hanc formam idcirco non videri sacris Canonibus consentaneam, quia ejusmodi compromissum videtur initum in personam incertam, contra textum *in cap. Innotuit, de arbitr.*

Respondemus, eandem objectionem fieri posse in compromisso inito in aliquem hac adjecta forma, ut ille cum eligat, in quem duæ partes Collegii consenserint. Et tamen hæc forma compromissi valida est, ut dictum est supra proximè.

Præterea compromissarii ad eligendum possunt à principio esse incerti, certificandi tamen per eos, quibus est data eligendi potestas, ut dicit *Abb. in d. c. In causis, n. 2. infr. eod.* Qui propterea subdit ita esse limitandum textum *in d. c. Innotuit, de arbitr.* Idque fusiùs prosequitur *in d. cap. Innotuit, & in cap. seqq.* ubi de hoc est textus secundum intellectum glossæ, & *Innocentii*, qui placet eidem Abbati; & sequitur *Petr. à Biaxio in Director. elect. par. 3. cap. 17. num. 5.* Itaque hic secundus modus eligendi, qui tandem non est, nisi per compromissum nemine dissentiente initum, nec à sacris Canonibus, nec à prædicta Constitutione videtur improbatum, cum non habeat implicitam formam scrutini, in qua sola fundatur ratio prohibitionis *d. c. Si cui, de elect. in 6.* sicut non improbat de jure communi in Ecclesiis inferioribus, ut patet *in d. cap. Cum dilectus, infra eod.*

Tertius denique modus est, cum Cardinales unanimes directè, & immediatè compromittunt in majorem partem Collegii. Et tunc, aut in compromisso adjecta forma, ut major pars eligere debeat servata forma scrutini, & puto compromissum non posse consistere, quia annexam habet scrutini formam, quæ ex dicta Constitutione servari non potest, nisi concurrant secreta suffragia, saltem duarum ex tribus partibus Cardinalium, ut similiter constat ex jam dictis in primo modo *num. 56.*

Aut verò nulla præscribitur forma, sed simpliciter fit compromissum in majorem partem Collegii; quo casu satis est, ut quomodolibet appareat de consensu majoris partis, cum compromissarii non ardeant ad eligendum servata forma scrutini, vel alia, ut notat glossa *Jo. Mon. Jo. Andr. & Gemin. in d. c. Si cui, de elect. in 6.* *Butr. in c. Quia propter, num. 45. infr. eod. & Petr. à Biaxio in Director. elect. par. 3. cap. 17. num. 4.*

Et hoc casu hic tertius modus nec à Constitutione Gregorii, nec à jure communi improbatum videtur. Non à Constitutione, quia per eam in proposito nihil aliud requiritur in electione, quæ fit per viam compromissi, quam ut fiat ab omnibus Cardinalibus nemine dissentiente. Quod requisitum concurrat in hac forma compromissi, ut supponitur. De jure communi autem posse Cardinales unanimes directè compromittere in majorem partem Collegii, concors Canonistarum sententia est, ut abundè ostensum est supra à *num. 31. usque ad num. 37.* Et probatur præter rationes ibi adductas, quia si ejusmodi compromissum esset à jure improbatum, id tantum accideret, aut quia major pars Collegii esset incerta, contra textum *in ca. Innotuit, de arbitr.* Aut quia Collegium hoc modo in seipsum compromitteret, contra *l. penult. ff. eod.* Neutrum autem ex his videtur ob stare.

Et quidem non primum, quia etsi personæ Cardinalium constituentes majorem partem Collegii non sint omnino certæ; tamen est certa illa pars Collegii, in quam initum est compromissum; idque satis est, quia potestas eligendi hoc casu non transfertur in singulares personas, sed in quotam, seu partem universalem ipsius Collegii, quæ semper est certa, licet varientur personæ, *Bald. in l. Civitates, §. In decurionibus, num. 1. ff. quod cujusque universi nom.*

63 Idedque videmus valere compromissum in Collegium, imò & in Concilium Generale, ut respondit Gemin. *conf. 65. num. 9. & 10.* Et tamen eo casu ad eligendum non requiritur consensus omnium, & singulorum, quia compromissum non est in initum in personas, sed sufficit major pars Collegii, ut tenet Butr. in *c. In causis, num. 9. infra eod.* & Abb. *infra, in c. Cum dilectus, num. 2. & Petrus à Biax. in director. elect. par. 3. cap. 17. num. 3.* ubi alios refert, & constat ex his, quæ scripsit Anchar. in *d. c. Si cui, num. 3. eodem tit. in 6.* Sicut ergo compromissum ab aliquo in initum in Collegium valet, quamvis personæ majorem partem illius constituentes, quæ ad electionem sufficiunt, videantur incertæ: ita etiam valere debet, si expressè fiat in majorem partem Collegii, cum major pars sit expressio ejus, quod tacite inest, quæ nihil operatur, ut *l. 3. ff. de legat. 1. cum similib.* Præterea valet compromissum de jure communi in initum hac forma adjecta, ut ille eum eligat, in quem major pars Capituli consenserit, ut est text. in *d. c. Cum dilectus, infra eodem, & in cap. Cum expediat, eodem tit. in 6.* & tamen eo casu compromissum censetur in initum in majorem partem Capituli, ut patet ex his, quæ tradit Abb. in *d. cap. In causis, n. 2. & Joan. de Anan. n. 1. infra eod.* Ergo non vitatur hæc forma compromittendi ex eo, quod major pars Collegii videatur incerta.

64 Sed nec videtur vitari ex eo, quod hoc modo sacrum Collegium videatur quodammodo in seipsum compromittere: advertendum est enim majorem partem Collegii posse dupliciter considerari. Primo simpliciter, & absolute, & tunc, ubi est major pars, ibi regulariter esse dicitur totum Collegium, *c. In Genesi, & c. Ecclesia vestra, infra eod. c. 1. & in fin. de his, quæ fiunt a major. par. & not. gloss. in cap. Inter Canonicos, in ver. Capituli, infra eodem.* Deinde considerari potest non simpliciter, & absolute, sed respectu duarum partium, aut etiam totius Collegii; & tunc major pars Collegium non faciat, sed duæ partes vicinæ totius Collegii obtinent, ut hic, & *infra in c. Scriptum est in Apocalypsi, c. Si quando, & c. Indemnitate, eod. tit. in 6. & docet gloss. in d. c. Inter Canonicos, & in ver. Aliam.*

Certum est autem, dum sacrum Collegium nullo ex Cardinalibus discrepante compromittit in majorem partem ipsius, hanc partem non esse absolute, & simpliciter accipiendam, ita ut integrum Collegium constituat; hoc enim modo Collegium in seipsum compromitteret: sed esse accipiendam, ut contra distinguitur à toto Collegio compromittente, sicut accipitur in *d. cap. Cum dilectus*, quando sit compromissum in aliquem eo pacto, ut ille eligat eum, quem major pars Capituli nominaverit. Eo enim casu, quamvis compromissum etiam in majorem partem Capituli, ab eodem Capitulo in initum censetur, ut superius diximus; tamen non idem compromissum vitatur, quasi Capitulum in seipsum compromiserit. Ratio est, quia illa pars accipitur illic, ut contra distinguitur à Capitulo universo. eodem igitur modo major pars hoc casu integrum Collegium non facit, nisi per representationem, ut inquit Roman. *conf. 366. num. 4.* quia scilicet ad electionem procedere debet vice, & nomine totius Collegii, seu perfectionem, ut dicit Abb. in *d. c. In causis, n. 6. infra eod.* Quia, inquit, quod fit per compromissarium, fingitur esse factum per ipsum committentem. Quomodo etiam singularis persona de Collegio ipsum Collegium representat, licet Collegium non faciat, ut constat ex Decretali, *Quia propter, infra eod. ibi: Qui vice omnium Ecclesie viduata provideat de Pastore.* Quemadmodum ergo speciales illi compromissarii, quamvis eligant vice omnium, & eo modo Collegium representent, non tamen dicuntur facere Collegium, adeò ut idem Collegium in seipsum compromiserit: ita etiam illa major pars Collegii, tametsi vice omnium celebret electionem, non tamen ita Collegium constituit, ut compromissum in se in initum videatur.

67 Sed objicies: Post factum compromissum vota singulorum exquiri debent, ut constare possit, an quis habuerit suffragia majoris partis, ut in *d. c. Cum expediat*, notat Archid. in *ver. Secreto*, Joan. Mon. *num. 6. vers. Item hæc accessio*, Innoc. & Conpost. in *c. Quia propter, infra eod.* Ergo Collegium videtur per hanc formam compromissum in seipsum. At nego assumptum, quia vota singulorum

tantummodò scrutanda sunt, quando electioni per compromissum adjiciatur etiam forma scrutinii, juxta textum in *d. c. Cum expediat*, id est, cum sit compromissum in aliquem adjecta forma, ut votis omnium secretò, & sigillatim inquisitis, eum eligat, in quem major pars Collegii consenserit; qui est primus modus compromittendi, de quo egimus supra *num. 56.* & in his terminis loquuntur Archid. qui notabiliter ponderat *ver. Sigillatim*, Jo. Mon. & alii proximè citati. Sectus autem est, quando compromissum est simplex; tunc enim satis est, ut de consensu majoris partis appareat, quo modo nec scrutinium requiritur, ut declarat gloss. in *d. c. Cum dilectus, in ver. Examinatis, infra eodem*, Butr. in *dict. c. Quia propter, n. 45. & in dict. c. Cum expediat, n. 10.* & notat idemmet Jo. Mon. Jo. Andr. & Gemin. in *cap. Si cui, hoc tit. lib. 6.*

His accedit, quod etsi Vincentius in *d. cap. In causis, infra eodem*, senserit in compromisso consensum non debere esse singulorum, sed in communi, ita ut sicut ex singularibus consensibus sit communis electio, ita ex singularibus consensibus fieri debeat communis potestatis translatio; tamen Papa determinavit contrarium, ut ait Conpostell. in *cap. Quia propter, infra eodem*, quia licet electio sit universalitatis, translatio tamen potestatis est singulorum; transferunt enim jus, quod habent, & singuli debent sigillatim requiri, & expressim in hoc consentire; nec sufficit, ut unus aliis non contradicentibus, vel aliqui de eisdem compromittant suo, & aliorum nomine; & sequuntur totidem verbis Petr. de Anch. in *2. notab. & Joan. de Anan. idem in 2. notab. in d. cap. In causis.* Quod patet etiam ex eo, quia aliquid esse commune pluribus ut singulis, ex hoc vel maxime dignoscitur, quod factum majoris partis non præjudicat dissentienti, Gloss. & DD. in *c. Cum omnes, de const. & notat Anchar. in d. c. Si cui, num. 3. de elect. in 6.*

Sicut è contra aliquid esse commune pluribus ut universis, ex eo potissimum deprehenditur, quod major pars præjudicat minori, *cap. 1. de his, quæ fiunt a major. par. cap. & l. Quod major. ff. Ad municip.* Compromissum autem fieri non potest, si vel unus dissentiat, aut contradicat, quia cum singuli vocem habeant in electione; nemo suffragio suo privari debet, aut compelli jus suum dare alteri, ut dicit gloss. in *dict. cap. Quia propter, in ver. Vice omnium*, quam communiter sequuntur Doctores; & constat ex Gregoriana constitutione in *dict. §. Quod si electio*, Cum igitur compromissum sit singulorum, nullum videtur inconveniens, ut Cardinales, ut singuli, compromittant in majorem partem Collegii, ut in Collegium; sicuti non est inconveniens, ut Abbas, qui caput est Capituli, aut aliàs de Capitulo, compromittat in ipsum corpus Capituli, ut notat Specul. in *tit. de arbitr. & arbitrar. §. Sequitur, num. 31. vers. Sed numquid Abbas*, & Marcus Antonius Blancus in *tract. de compromiss. quest. 2. num. 54.* Diversis enim respectibus non repugnat, ut idem sit compromissor, & compromissarius, ex not. per Calderin. in *repet. c. De illis, in 7. quest. de raptor. & Abb. in c. Cum inferior, de major. & obed.*

Ex quibus videtur concludendum sustineri posse hunc tertium modum compromittendi in majorem partem Collegii, dummodò tamen fiat ab omnibus nemine dissentiente, ut ex dictis constat, & latius dicam *infra in questione proximè sequenti num. 90. vers. Septimus, & ultimus casus.*

Succellivè quarto, an compromissum in aliquos ex Cardinalibus in initum hac forma adjecta, ut compromissarii votis singulorum inquisitis, in Romanum Pontificem eligere debeant eum, in quem duæ partes Collegii consenserint, fieri possit à duabus ex tribus partibus Cardinalium; an verò requirat consensum omnium, & singulorum.

Utilitas questionis eò spectat, quia hæc forma si sit Canonica, plurimum potest aliquando prodesse celeritati electionis. Primò, quia duæ partes Collegii poterunt electionem celebrare etiam per scrutinium apertum, aut alio modo, ut notat gloss. in *cap. Cum expediat, de elect. lib. 6. in ver. Inquisitis*, quæ propterea addit hanc formam esse meliorem, & expeditiorem, quam habeamus: *Non enim, inquit, Canonici volunt liberè jus suum in alios transferre, & dare illis potestatem præficiendi Prælatum.* Per formam 73

scrutiniis gravo est procedere, nec omnes bene sciunt illam formam, & boni Jurista practicam ignorantes in ea deficiunt. Expedientius ergo servabitur ista forma. Hæc glossa. Deinde quia facilius est, ut descendant in hanc viam compromissi duæ partes Collegii, quam omnes, & singuli Cardinales. Ac demum, quia in hanc formam electores libentius consentiunt, cum per eam nullus suo privetur suffragio, ut inferius dicitur.

74 Difficultatem ingerit constitutio Gregorii XV. de electione Romani Pontificis, quæ in §. *Quod si electio*, nullam decernit electionem per viam compromissi, si aliter fiat compromissum, quam ab omnibus Cardinalibus in Conclavi presentibus nemine dissentiente. Et in §. *Postremo*, prohibet Patribus quidquam adversus constitutionem statuere, vel ordinare. Et in Bulla confirmatoria Cærimonialis hæc de re editi apponitur clausula, *Sublata*, ita ut proinde non liceat sacro Collegio huic formæ renuntiare, ut abundè ostensum est supra in quæstione præcedenti, num. 53. & 54.

75 Sed in oppositum, videlicet compromissum sub forma superius proposita fieri posse à duabus ex tribus partibus Cardinalium, videtur posse suaderi, quia consensus omnium, & singulorum in forma compromissi necessariò requiritur ex constitutione Gregorii in electione Papæ, sicut de jure communi requiritur in electionibus inferiorum ex decreto Generalis Concilii, in cap. *Quia propter*; infra eod. adèò ut propter unius dissentium, vel contradictionem actus inficiatur, ut ibi notat glossa, quam communiter DD. sequuntur, ut testatur Abb. in cap. *In causis*, num. 3. infra eod. & tamen in compromisso inuito in aliquem hac forma, ut ille votis singulorum inquisitis eligat eum, in quem major pars Capituli consenserit, omnium consensus non requiritur, sed sufficit majoris partis, ut determinat Lap. Abb. in c. *Cum expediat*, in principio. & circa med. vers. *Sed numquid*, de elect. lib. 6. Cujus dictum extollit inter alios Gemin. ibid. col. 2. vers. *Sed querit Lopus*. Ergo nec in electione Papæ requiritur in ejusmodi compromisso consensus omnium, & singulorum; sed duæ partes Cardinalium sufficiunt, cum constitutio hac in parte recipiat interpretationem passivam à jure communi, leg. *Juris gentium*, §. *Si patiscar*, ff. de pact. Gloss. Bart. & DD. in l. *Sciendum*, ff. *Qui satisd. cogan*.

77 Atque hujus sententiæ præcipuum fundamentum est, quia quando fit compromissum simpliciter, idèò requiritur omnium, & singulorum consensus, quia nemo invitatus privari debet jure suo, nec compelli suffragium suum alteri committere, ut notatur in Decretali, *Quia propter*, infra eod. Nam, ut inquit Abb. infra in c. *In causis*, cujuslibet interest singulariter, ut eligat per se, non per alium; idèò quilibet potest contradicere, ne fiat compromissum; & sequitur totidem verbis Petr. à Biaxio in direct. elect. par. 3. c. 18. num. 2.

Hæc autem ratio cessat in compromisso limitato secundum formam in dubio propositam; quia compromissarii voces singulorum scrutati debent, atque ita jure suffragium ferendi nullus ex electoribus privatur, ut est textus in d. cap. *Cum expediat*, & ibi declarat Gemin. loco citato, & Francus *prope finem*, ubi, quod dicitur, inquit, per compromissum non posse procedi, nisi omnes consentiant, intellige, si fiat compromissum simpliciter, secus si cum forma, ut voces singulorum perscrutentur; quia cum non præjudicet aliis, poterit per majorem partem compromitti aliis contradicentibus, & valet electio facta ex tali compromisso, dummodò dignus eligatur. Idem post Joan. de Lign. tenet Anton. de Butr. in dict. c. *Cum expediat*, num. 10. ubi ait: *Si factum est compromissum, ut compromissarius eligat scrutatis vocibus singulorum, quia tunc non tractatur de præjudicio vocis, non est necesse, ut omnes consentiant*.

Et ita hanc sententiam in propriis terminis electionis Romani Pontificis tuetur Anton. de Rosell. in tractat. de potest. Pape, §. *Secundum unum tractatum*, num. 8. his verbis: *Sed hic potest dubitari, cum dixerim opus esse duas partes Cardinalium consentire, an esset casus aliquis, in quo possit sufficere minor numerus. Dico quod sic, si forte Cardinales prius statuissent inter se, quod electus à majori parte ipsorum foret Papa. Tunc qui haberet majorem partem, quamvis non haberet duas partes Cardinalium, esset Papa, per*

textum in d. c. *Licet*, de elect. ibi. *Nisi major concordia intervenerit. Et est ratio, quia tunc electus taliter diceretur electus ab omnibus, si omnes in talem constitutionem consensissent, vel à duabus partibus, si duæ tantum partes hoc statutum constituisent. Quod statutum duæ partes sola possent facere etiam aliis contradicentibus, ut in d. c. *Licet*, vers. *Nisi major*, & ita vult gloss. in d. c. *Si cui*, de elect. in 6. in ver. *Et nota. Idem dico, si omnes consensissent compromittere in aliquo jus eligendi, tunc electus à talibus compromissarius esset Papa, quia censeretur esse electus ab omnib. d. cap. *Quia propter*. Sed in hoc casu est notandum, quod compromissum non posset fieri, nisi consentientibus omnibus Cardinalibus, quia dissentienti non deberet fieri præjudicium in voce sua, l. *Sabinus*, ff. *comm. dividum*. Quod secus esset, quando fieret lex, quod electus à majori parte esset Papa, quia in tali lege non fieret præjudicium alicui in voce sua; & idèò sufficeret in hac lege duarum partium Cardinalium consensus. Ita volunt DD. in d. c. *Licet*, & in c. *Ubi periculum*, & in *Clem. Ne Romani*, & ibi gloss. in ver. *Reprobamus*; & est ratio, quia quando fit aliquibus præjudicium in singulari, sicut in via compromissi, omnium consensus requiritur, ita notatur in d. cap. *Quia propter*; secus si fit solum Capitulo præjudicium, ut quando statuitur, quod electio sufficiat à majori parte, ut c. *Cum omnes*, de constit. Hæc Anton. de Rosell.**

Porrò hæc opinio in electione Romani Pontificis verissima videtur in terminis juris communis. At post Bullam Gregorii XV. eas habet difficultates, quas inferius adducemus. Quamobrem pro clariori quæstionis solutione, quia materia perdifficilis est, & involuta, perstringendo omnia dicta tam in hac, quam in præcedenti quæstione, arbitror sequentes casus esse distinguendos.

Primus casus est, in compromisso à Cardinalibus inito in aliquos de Collegio hac forma, ut compromissarii votis singulorum per secretum scrutinium inquisitis teneantur eum eligere in Romanum Pontificem, in quem duæ ex tribus partibus Cardinalium consenserint.

Et quidem hujusmodi compromissum credimus esse validum tam de jure communi, quam ex Gregoriana constitutione. Probatur apertissime in c. *Cum expediat*, de elect. lib. 6. ubi est expressum posse sub hac formalitate compromitti, ut compromissarii secretò, & singularim voluntatibus omnium inquisitis, teneantur eum eligere, in quem major, & sanior pars Capituli consenserit; & eandem formam non fuisse postèà abrogatam per Concilium generale, quod tres formas præscripsit in electione Romani Pontificis.

Nec obstat Decretalis, *Si cui*, eod. tit. & lib. 6. Nam propterea ibi declaratur invalida electio celebrata per compromissum, ut præfertur, limitatum, quia votis singulorum secretò inquisitis, in electum consentiunt plures tantum de Capitulo partium comparatione minorum, quod est contra formam Generalis Concilii, requirentis secreta suffragia majoris partis Capituli in electionibus inferiorum. Et hoc innuit littera ibi, Non à majori parte Capituli, sed è pluribus partium comparatione minorum; quasi si à majori parte Capituli celebrata fuisset, nullatenus fuisset improbata, ut ibi notat gloss. in ver. *Non major pars*, & sic ille textus concordat cum dict. cap. *Cum expediat*. Atque ita hic primus modus, quamvis habeat implicitam formam compromissi, & scrutini, ut per Archid. in d. c. *Cum expediat circ. fin. in ver. Concilium*; tamen cum in scrutinio servetur forma Gregorianæ Constitutionis, quia duæ partes consentiunt per secreta schedularum suffragia, non est per constitutionem abrogatus, ut patet ex dictis, & fufius ostensum est supra in primo modo quæstionis præcedentis; num. 56.

Hoc autem primo casu existimo compromissum fieri posse à duabus ex tribus partibus Cardinalium, hoc, ni fallor, validissimo fundamento. Nam consensus omnium, nemine discrepante, in simplici compromisso ita requiritur ex decreto Generalis Concilii in inferioribus Ecclesiis, sicut requiritur ex constitutione Gregorii in Ecclesia Romana. Sed in Ecclesiis inferioribus in compromisso secundum hanc formam limitato sufficit consensus majoris partis Capituli, non obstante decreto Generalis Concilii secundum opinionem Lapi, quam communiter sequuntur DD.

DD. in *d. cap. Cum expediat*, ut patet ex dictis *num. 75*. Ergo similiter in Ecclesia Romana in hujusmodi compromisso sufficit consensus duarum partium, non obstante Gregoriana constitutione; & hoc per rationem ejusdem Lapi, quia cum in hac forma omnium vota singillatim, & secretò exquiri debeant, nulli sit præjudicium in voce sua. Et idè in Ecclesiis inferioribus ejusmodi compromissum fieri potest à majori parte Capituli, & in Ecclesia Romana à duabus ex tribus partibus Cardinalium, secundum opinionem Ant. de Rosell, de qua supra *sub nu. 77*. cui in hoc primo casu non adversatur Gregoriana constitutio, quæ videtur intelligenda in compromisso simplici, non autem in limitato, sicut Doctores intelligunt decretum Concilii Generalis, in *d. c. Quia propter*, *inf. eod.*

80 Secundus casus est in compromisso cum forma, ut compromissarii, votis singulorum inquisitis, eligere debeant eum, in quem duæ ex tribus partibus Cardinalium consenserint. Qui modus in hoc differt à præcedenti, quòd in illo expressum est, ut vota singulorum exquiri debeant per secretum scrutinium; in hoc verò simpliciter, ut debeant exquiri, nulla facta mentione scrutiniæ secreti, vel aperti. Sed nihilominus arbitror hunc secundum modum in effectu non differre à primo, quia illa verba, *Votis singulorum inquisitis*, intelligi debent per secretum scrutinium, juxta textum in *d. c. Si cui*, & *d. c. Cum expediat*, de *elect. in 6*. Alioquin si intelligerentur per scrutinium apertum, compromissum non valeret, ut patebit in casu proximè sequenti. Et ita existimo hanc formam validam esse, & fieri posse à duabus ex tribus partibus Cardinalium, dummodò consensus duarum partium à compromissariis exquiratur per secreta schedularum suffragia, secundum ea, quæ dicta sunt in præcedenti casu.

81 Tertius casus, & quidem multò difficilior, est in compromisso inito hac forma adjecta, ut compromissarii votis singulorum quomodolibet etiam per scrutinium apertum inquisitis, eligere debeant eum, in quem consenserint duæ ex tribus partibus Cardinalium: quæ forma, si esset canonica, posset aliquando multum conducere celeritati electionis, per ea, quæ dicta sunt in principio hujus quæstionis *num. 72*. Et quidem de jure communi hæc forma valida erat, & poterat fieri à duabus ex tribus partibus Cardinalium, ut constat ex dictis *sup. num. 75*. Ratio est, quia tunc temporis nulla forma in electione Romani Pontificis erat præscripta; sed satis erat, ut duæ partes Cardinalium, sive per scrutinium secretum, sive apertum, sive per adorationem, sive aliàs quomodolibet consentirent in aliquem ut in electum, secundum Innocentium *hic*, cum quo transeunt communiter Doctores, ut dixi *suprà in ult. notab.* Et hanc rationem in terminis assignat gloss. communiter approbata in *d. c. Si cui*, in *ver. Præterea*, de *elect. lib. 6*. & tenet in fortioribus terminis Anton. de Rosell. *supracit. sub num. 77. versic. Et ita hanc sententiam*. At verò post Gregorianam constitutionem existimo ejusmodi compromissum aut fieri nullatenus posse, aut saltem ad illius validitatem requiri consensus omnium nemine discrepante.

Dixi primò, nullatenus fieri posse: quoniam hæc ratio eligendi habet implicitam formam compromissi & scrutiniæ, ut patet ex dictis in quæstione præcedenti *num. 56*. & *57*. Et quamvis respectu compromissi satisfiat constitutioni, si fiat ab omnibus nemine dissentiente; tamen non satisfiit respectu scrutiniæ, quia in eo ex constitutione Gregorii necessariò requiritur consensus duarum ex tribus partibus Cardinalium, non per scrutinium apertum, ut habet forma hujus tertii casus; sed per secreta schedularum suffragia, ut latius dictum est *suprà eodem num. 56*. Alioquin præter tres formas à constitutione præfinitas in electione Romani Pontificis daretur quarta forma, videlicet mixta compromisso, & scrutinio aperto, quod est absurdum. Et hanc rationem considerat textus in *d. c. Si cui*, de *elect. lib. 6*. dum decidit electionem celebratam in vim compromissi cum forma scrutiniæ, idcirco esse nullam, quia, inquit, præter formas, quas Generale Concilium servari statuit in electionibus celebrandis, discernens eam, si aliter fieret, non valere, fuit attentata: in decretali verò, *Cum expediat*, *eodem tit. & lib. 6*. declaratur validum compromissum cum forma

scrutiniæ; quia secundum formam, de qua ibi, consensus majoris partis exquiritur per secreta suffragia, ut dictum est *suprà in primo casu num. 78*.

Sed quatenus hæc forma sustineri posset per viam simplicis compromissi; nihilominus dixi ad illius validitatem necessariò requiri consensus omnium nemine dissentiente, sicut requiritur in forma electionis per compromissum ex verbis clavis constitutionis Gregorii. Etenim opinio Lapi Abbatis, quòd in compromisso, in quo vota singulorum sunt exquirenda in electionibus inferiorum, sufficiat consensus majoris partis Capituli, cum non agatur de singulorum præjudicio, procedit solummodò, quando in compromisso adjecta est forma, ut vota singulorum exquiri debeant, non quomodolibet, sed secretò. Et ita intelligendi sunt Doctores *supracitati num. 75*. Loquitur enim in terminis *d. c. Cum expediat*, de *elect. in 6*. ubi agitur de compromisso inito sub hac forma, ut omnium voluntates singillatim, & secretò exquiri debeant; & secundum illam formam Doctores dicunt posse fieri compromissum per majorem partem Capituli, tunc enim verè non agitur de præjudicio alicujus, cum compromissarius teneatur secretò exquirere vota singulorum, idque sit de forma, ut in specie ibi notat Joan. Mon. *num. 6. vers. Item hæresis accessio*. At hæc ratio non applicatur, nec est adæquata in forma, de qua agitur in hoc tertio casu; quia etiam omnes suffragium ferant, non ferunt tamen secretò, sed per scrutinium apertum. Plurimum autem uniuscujusque ex electoribus interest consensus suum explicare per secretum suffragium ob electionis libertatem, ut in decreto Conc. Trident. *c. 6. sess. 25. de regul. & notat Archid. in dict. cap. Cum expediat*, in *ver. Secreto*. Quid enim si quis per scrutinium apertum vix suffragari possit, quin multorum odium, vel indignationem incurrat? Nonnè illius singulariter interest, ut ejusmodi compromissum non fiat, in quo cogetur postea votum suum dare per scrutinium apertum; Cum itaque præjudicium sit singulorum, consequens est, ut singulorum etiam voluntas, & consensus requiratur, per rationes *leg. Sabinus*, *ff. communi divid. & not. gloss. & DD. in d. cap. Quia propter*, *infr. eod. & in c. Cum omnes*, *suprà de constitut.*

Quæ consideratio multò magis videtur urgere post Gregorianam constitutionem. Etenim Gregorius in forma scrutiniæ, in qua omnium consensus non exigitur, ut in electione per compromissum, & quasi per inspirationem, sed sufficiunt duæ ex tribus partibus Cardinalium, præcipuam habet rationem libertatis eligentium, sustulitque hanc ob causam electionem per adorationem, in qua poterat contingere, ut aliquando electio non videretur prorsus libera, & ad vindicandum, vel conferendum sacrum Collegium in omnimoda libertate, quæ maximè pendet à secretò. exactissimam secreti rationem præscripsit, declaravitque suæ intentionis esse, ut hoc sanctum negotium secretissimè transigatur. Si autem liceret duabus partibus Cardinalium ordinare, ut esset Papa, quem compromissarii eligerent per scrutinium apertum duarum partium, utique constitutio tam sancta esset prorsus elusoria, quia Cardinales potentiores facile suos adherentes possent adducere ad compromittendum secundum hanc formam, ad hoc ut postea electio fieri posset à duabus partibus per scrutinium publicum, vel per viam adorationis, seu intronizationis, tractatusque & conspirationes omnes hunc tenderent, ut Cardinales omnes inducerentur ad ejusmodi compromissum ineundum: quod asset valde absurdum, & contra mentem, & verba ipsius constitutionis. Quamobrem cum pro forma tam clarè Gregorius sanxerit, ut compromissum aliter fieri non possit, quam ab omnibus nemine dissentiente, aded ut electio aliter celebrata, irrita sit eo ipso: non est nostrum hanc formam distinguere, & limitare, ut non procedat in compromisso cum mixtura scrutiniæ aperti; quia in claris non sunt extenuenda, quæ scripta sunt, ut inquit Jo. Andr. in *cap. Super specula*, in *fn. infr. Ne Cler. vel Monach.* cum præsertim verbis admodum urgentibus, & geminatis in ipsa constitutione prohibitum sit Cardinalibus contra ipsam aliquid statuere, disponere, vel ordinare, seu in aliquo corrigere, vel altera, ut dictum est *suprà num. 53. vers. Et eo magis*.

Quartus casus est in compromisso adjecta forma, ut com-

compromissarii, votis singulorum per secretum scrutinium inquisitis, teneantur eum eligere, in quem major pars Collegii consenserit. Et hæc forma de jure communi valida erat, ut norat gloss. in præalleg. cap. Si cui, in ver. Præter, de elect. in 6. & poterat fieri à duabus partibus Cardinalium, ut in puncto tenet Anton. de Rosell. cujus verba ad litteram retulimus supra num. 77. ver. Et ita hæc sententiam. Nam etsi haberet implicitam formam compromissi, & scrutinii; tunc temporis in electione Papæ non habebant locum formæ, sed satis erat, ut duæ partes quoquomodo consentirent, ut sapius reperitum est.

Verùm hodie stante constitutione Gregorii, qui formas præfixit, ejusmodi compromissum est prorsus invalidum, & fieri non potest nedum à duabus partibus Cardinalium, sed nec ab omnibus nemine dissentiente, ut fuscè ostensum est in præcedenti quæstione num. 56. & constat ex verbis glossæ in eod. cap. Si cui, in ver. Præter: Sed nonne, inquit, nominatus à minori parte, ex quo placuit omnibus, ut ipse eligeretur, est nominatus ab omnibus? Unde & in electione Romani Pontificis servatur interdum hæc, quod nominatus à minori, quam à duabus partibus, de consensu omnium habeatur pro Romano Pontifice. Dic quod jurâ voluerunt certas formas servari. & licet omnes consentiant, si non servantur formæ, non tenet electio. Cardinales non arctantur, nec de facto servant formas, sed sufficit, quod duæ partes consentiant. Hæc ibi. Ergo ex mente glossæ cum hodie Cardinales arctentur ad certas formas, si formæ non servantur, nulla est electio, licet omnes consentiant. Et idem voluit Abb. conf. 25. sub n. 4. lib. 2. dicens, ubi de necessitate non esset servanda forma c. Quia propter, possent electores convenire à principio, ut ille sit electus, in quem major pars conveniret partium comparatione minorum, quia propter primum consensum, & conventionem omnes videntur consentire, sicut plerumque observant Cardinales in electione Papæ.

86 Quintus casus est in compromisso à Cardinalibus inito in aliquos de Collegio sub hac forma, ut compromissarii teneantur eligere nominatum à majori parte Collegii, juxta textum in cap. Cum dilectus, §. Verum, in fr. eod. & hic modus etiam post Gregorianam Constitutionem sustineri potest, ut fuscè probavimus in quæstione præcedenti num. 57. Sed cum in hac forma singulorum vota non sint scrutanda, sed sufficiat nominatio majoris partis Collegii etiam aliis non suffragantibus, & ita agatur de præjudicio singulorum in voce sua; non sufficiunt duæ partes, sed requiritur consensus omnium nemine dissentiente, ut probatur in prædicta Decretali, Cum dilectus, in ver. Unanimiter. Ita post Joan. de Lignano declarat Anton. de Butr. in dist. cap. Cum expediat, num. 10. eod. tit. in 6. & clarius patebit ex his, quæ dicentur in casu proximè sequenti.

87 Sextus casus est, cum Cardinales directè compromittunt in majorem partem Collegii, ita ut major pars Collegii eligere debeat votis singulorum inquisitis, seu servata forma scrutinii. Et hunc modum esse improbatum à Gregoriana constitutione, etiam si fiat nemine dissentiente, abundè probavimus in quæstione præcedenti num. 58. hic

enim sextus casus coincidit per omnia cum quarto superius expresso, ac proindè regulari debet secundum illius determinationem.

Septimus, & ultimus casus, est cum Cardinales directè, 88 & simpliciter, nulla adiecta forma, compromittunt electionem in majorem partem Collegii. Quod compromissum de jure communi validum esse, concors Canonistarum sententia est, ut plenè ostensum est in quæstione præcedenti à num. 31. usque ad num. 37. Et non improbari à Gregoriana constitutione, similiter latissimè probatum est à numer. 60. usque ad numer. 72.

Quinimò compromitti potest in majorem partem 89 etiam partium comparatione minorum, ita ut si duo eligerent unum, duo alium, & tres alium, electus à tribus esset Papa. Sic probat textus hic, ubi primò constituitur regula, ut in Papam non sit aliquis assumendus, nisi duæ partes Cardinalium consenserint, ac deindè ponitur limitatio in illis verbis: Nisi major concordia inter venerit, id est, nisi omnes consentiant, ut electio fieri possit à paucioribus. Et ita tenet gloss. in Clem. Ne Romani, in ver. Reprobamus, de elect. quæ à Doctoribus communiter approbatur, Card. hic num. 10. in 10. & 11. q. Anchar. in c. Si cui, sub num. 3. de elect. lib. 6. Abb. conf. 25. num. 4. lib. 2. & patet ex dictis in præcedenti quæst. num. 36. 37. & 38.

Verùm in hac forma tam de jure communi, quam ex 90 prædicta constitutione duæ ex tribus partibus Cardinalium non sufficiunt, sed requiritur consensus omnium nemine dissentiente. Ratio est, quia hæc est pura, & simplex forma compromissi, quod tam de jure communi ex decretali, Quia propter, quam ex prædicta constitutione aliter fieri non potest, quam ab omnibus nemine dissentiente. Et cum adjunctam non habeat formam scrutinii, & sic agatur de præjudicio singulorum in voce sua, consensus duarum non sufficit. Et ita etiam in fortioribus terminis juris communis, quando nulla forma erat præscripta in electione Papæ, determinat Compostell. hic num. 6. ubi postquam docuit, posse Cardinales inter se ordinare, ut valeat electio Romani Pontificis à majori parte Collegii celebrata, mox subdit: Uno autem contradicente non puto, quod possit compromitti, nec ordinatio ista fieri, quia in re communi potior est conditio prohibentis, l. Sabinus, ff. commun. dividun. Sequitur Joan. Andr. hic num. 14. dicens: Possunt Cardinales ex causa ordinate inter se, ut valeat electio facta à majori parte; & tunc electus à majori parte censebitur electus ab omnibus: uno tamen contradicente non compromittetur secundum Compostell. Guid. & Hostiens. Idem expressè docuit Archid. in cap. fin. num. 2. ver. Sed Host. dicebat, 79. dist. & sequuntur alii, quos citavi supra num. 35.

Cogitavi tamen, quia in dictis tam in hac, quam in præcedenti quæstione, quod spectat ad Constitutionem Gregorii, nihil audeo firmare, sed censeo Beatissimum, Romanum Pontificem esse consulendum, ad quem solum pertinet Constitutionem ipsam interpretari.

Querunt hic Doctores, an Papa possit sibi eligere successorem. Ego de hoc disserui in cap. Accepimus, infra de pactis.

D E E L E C T I O N E .

Idem Alexander III. in eodem Concilio Lateranen.

C A P U T VII.

CUM in cunctis sacris Ordinibus, & Ecclesiasticis ministeriis sint ætatis maturitas, gravitas morum, & litterarum scientia, inquirenda: multò fortius in Episcopo hæc oportet inquiri, qui ad curam aliorum positus, in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo Dei oporteat conversari. Ea propter, ne quod de quibusdam pro necessitate temporis factum est, trahatur à posteris in exemplum: præsentis decreto statuimus, ut nullus in Episcopum eligatur nisi qui jam trigessimum annum ætatis exegerit, & de legitimo matrimonio sit natus, qui etiam vita, & scientia commendabilis demonstratur.

Cùm verò electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & Ecclesiasticorum bonorum administrationem habuerit: decurso tempore de consecrandis Episcopis à Canonibus diffinito, is ad quem spectant beneficia, quæ habebat, de illis disponendi liberam habeat facultatem.

Inferiora etiam ministeria, ut puta Decanatum, Archidiaconatum, & alia, quæ curam animarum habent annexam, nullus omninò suscipiat, sed nec Parochialis Ecclesiæ regimen, nisi qui jam vigesimum quintum annum ætatis attigerit, & scientia, & moribus commendandus existat. Cùm autem assumptus fuerit, si Archidiaconus in Diaconum, & Decanus, & reliqui admoniti non fuerint præfixo à Canonibus tempore in presbyteros ordinati: & ab illo removeantur officio, & aliis conferatur, qui & velint, & possint illud convenienter implere. Nec profit eis appellationis refugium, nisi fortè in constitutionis istius transgressionem, per appellationem voluerint se tueri. Hoc sanè non solum de promovendis, sed etiam de his, qui jam promoti sunt, si Cænes non obsistant, præcipimus observari.

Clerici sanè, si contra formam istam quemquam elegerint, & eligendi tunc potestate privatos, & ab Ecclesiasticis beneficiis triennio noverint se suspensos. Dignum est enim, ut quos Dei timor à malo non revocat, Ecclesiasticæ saltem coerceat severitas disciplinæ. Episcopus autem, si contra hæc fecerit, aut consenserit fieri, in conferendis prædictis officiis, & beneficiis potestatem amittat. & per Capitulum, aut per Metropolitanum (si Capitulum concordare nequiverit) ordinetur.

S U M M A R I U M.

- 1 **O**rdines minores non veniunt sacrorum Ordinum appellatione. etiam si Ordines sacri exprimantur per dictionem universalem.
- 2 Ordines minores non requirunt ætatis maturitatem, nec litterarum scientiam.
- 3 Largè tamen dicuntur sacri.
- 4 Ætas matura quæ dicatur.
- 5 Vita in Prælato an sit scientia præstenda.
- 6 In promovendis ad sacros Ordines, dignitates, & officia Ecclesiastica requiritur ætatis maturitas, morum gravitas, & litterarum scientia.
- 7 Episcopus in eminentiori gradu habere debet qualitates requisitas in inferioribus Ordinibus, & ministeriis Ecclesiasticis.
- 8 Processiones, & preces publicæ Sede vacante à Capitulo indicendæ, ut bonum à Deo Pastorem valeant impetrare.
- 9 Argumentum à minori ad majus sumitur affirmative; à majori autem ad minus sumitur negative.
- 10 Episcopus præcepto divino tenetur pascere oves sibi commissas non tantum verbi Dei prædicatione, & Sacramentorum administratione, sed etiam bonorum operum exemplo.
- 11 Criminosus ineligibilis est. Vita integritas à puerilibus exordiis requiritur in assumendo ad dignitatem Episcopalem.
- 12 Episcopus debet esse natus de legitimo matrimonio.
- 13 Legitimus per subsequens matrimonium an sit eligibilis.
- 14 Papa potest dispensare cum promovendo ad Episcopatum super ætate, & aliis qualitatibus hic præscriptis.
- 15 Ætas quæ requiritur in promovendis ad dignitates, officia, & Ordines Ecclesiasticos, latissimè discutitur per duodecim quæstiones usque ad numer. 137.
- 16 Ætas quæ requiritur ad obtinendum Episcopatum, & superiores dignitates, & num. seqq. usque ad numer. 25.
- 17 Episcopatus dicitur summum beneficium.
- 18 Annum legitimum sufficit attingisse in dignitatibus tam secularibus, quam Ecclesiasticis, excepto Episcopatu.
- 19 Annus legitimus debet esse completus in matrimonio tam spirituali, quam carnali.
- 20 Malitia in matrimonio spirituali non supplet ætatem, sicut supplet in matrimonio carnali.
- 21 Annus trigesimus in Episcopo cur debeat esse completus, cum in aliis dignitatibus sufficiat inchoatus, usq; ad numer. 25.
- 22 Christus in trigesimo anno completo baptizatus est, & predicavit; & refellitur contraria opinio gloss. Hug. Archid. & Abba. & n. 24.
- 23 Ætas triginta annorum perfecta.
- 24 Dicitio, quasi, aliquando non importat diminutionem, sed excessum.
- 25 Ætas triginta annorum an requiratur in Sancta Romana Ecclesiæ Cardinalibus de jure communi.
- 26 Et quid post Concilium Tridentinum.
- 27 Cardinalis Diaconus creari potest in vigesimo secundo ætatis anno.
- 28 Papa in qua ætate eligi possit.
- 29 Exceptiones à jure naturali, & divino provenientes non sunt sublata per decretalem, Licet, de elect.
- 30 Actus suscipientis curam Pastoralem necessariò requiritur, ubi in corpus mysticum accipitur potestas.
- 31 Ætas quæ requiritur ad dignitates seculares, quibus cura animarum incumbit, & Parochiales Ecclesias, & num. seqq. usque ad num. 34.
- 32 Et quid si cura sit jurisdictionalis.
- 33 Et quid si dignitas sit principalis in Collegiata Ecclesia.
- 34 Et quid in dignitatibus secularibus, vel personalibus, quibus cura animarum nulla subest, & n. seqq. usque ad num. 51.
- 35 Intellectus §. Inferiora, infra eod.
- 36 Dispensatio dicitur vulnus, & cur.
- 37 Ætas quæ requiritur ad dignitatis, & Personatus, quibus cura animarum non incumbit, ex Concilio Tridentino. & num. seqq.
- 38 Et quid si dignitati annexum sit beneficium curatum perpetuò, & accessorie.
- 39 Ætas quæ requiritur ad obtinendas dignitates non curatas, quibus annexus est Ordo Presbyteratus, & n. seqq.
- 40 Abbatia, Decanatus, Præpositura, & Archipresbyteratus de jure requirunt Ordinem Sacerdotalem.
- 41 Sacerdotium actu non requiritur ad obtinendas dignitates, quibus annexus est Ordo Presbyteratus; sed satis est, ut provisos infra annum se faciat promoveri, & num. 63.
- 42 Dignitates non curate, quibus annexus est Ordo Presbyteratus, requirunt annum vigesimum quartum inchoatum.
- 43 Quod procedit, si talis Ordo sit annexus de jure speciali.
- 44 Secus si de jure communi, quia tunc ex Concilio Tridentino sufficit annus vigesimus secundus completus. Et quæ sit ratio differentie, num. 46.
- 45 Præpositura præsertim commendari consueta, si careat cura, & conventu, censetur dignitas comprehensa in c. 12. §. Ad cæteras, fess. 24. & num. 111.
- 46 Nisi fuerit collata tamquam beneficium simplex.
- 47 Constitutio posterior tollit priorem, licet de ipsa mentionem non faciat; sed non tollit locorum specialium consuetudines, vel statuta.
- 48 Dignitates in Collegiata, quibus animarum cura nulla subest, requirunt annum vigesimum secundum completum, etiam si sint prime, & num. seqq.

- 49 *Abbatia in Ecclesia Collegiata, cui nulla imminet cura nec penitentialis, nec jurisdictionalis, obtineri potest in vigesimo secundo anno absoluto.*
Ætatem viginti duorum annorum Conc. Trid. præfixit ad obtinendas dignitates curatas in Ecclesiis tam Cathedralibus, quam Collegiatis, ibid. & nu. seqq.
- 50 *Et refellitur contraria declaratio tanquam apocrypha.*
- 51 *Ætas legitima, que dicatur ad Canonicatus, Præbendas, & Portiones in Ecclesiis Cathedralibus, & n. seqq. usque ad num. 78.*
- 52 *Quid de jure communi, latè discutitur, usque ad num. 58.*
- 53 *Intellectus c. Ex eo, de elect. lib. 6. & num. 56.*
- 54 *Intellectus cap. Si animum, de judic. lib. 6. & numer. 57.*
- 55 *Canonicatus non requirit de substantia maturitatem consilii, & vocem in Capitulo.*
- 58 *Canonicatus in Cathedrali in vigore consuetudinis conferri possit majori septennio propter certum ministerium illi annexum.*
- 59 *Canonicatus habentes Ordinem sacrum annexum requirunt, ut provisos sit in ætate ad talem ordinem requisita, & num. 63.*
- 60 *Alias provisio etiam facta ex causa permutationis est nulla.*
- 61 *Quod procedit, sive illis sit annexus Ordo Presbyteratus, sive Diaconatus, sive Subdiaconatus, contra opinionem Jo. Andr.*
- 62 *Item ætas ordinis requiritur tempore data impetrationis, nisi sit advocatura in genere.*
- 63 *Sed hodie obtinentes Dignitates, Canonicatus, & Portiones, quibus Ordines sacri annexi, satis est ut sint in tali ætate, ut infra annum promoveri valeant.*
Sive Ordines sint annexi certis Præbendis, sive incertis, num. 66.
- 64 *Præbenda Sacerdotalis ab Ordinario conferri potest existente in vigesimoquarto ætatis anno.*
- 65 *Ordinum annexio respectu aptitudinis non requirit ætatem ordinis tempore collationis contra opinionem Abbatis, sed respectu ætus dumtaxat, & nu. seqq.*
- 66 *Ordinum annexio duplex.*
- 67 *Beneficium ea lege fundatum, ut conferri debeat Sacerdoti, seu constituto in Ordine Sacerdotali, requirit Ordinem Presbyteratus tempore collationis.*
- 68 *Præbenda Subdiaconalis hodie obtineri potest in vigesimo primo, Diaconalis in vigesimo secundo, Presbyteralis in vigesimoquarto anno inchoatis, contra opinionem quorundam recentiorum.*
- 69 *Præbenda Subdiaconalis conferri potest habenti viginti annos completos.*
- 70 *Præbenda, & Portiones in Cathedrali Ecclesia ex Concilio Tridentino non habent absolute Ordines sacros annexos; sed Episcopus cum consilio Capituli distribuere debet, quibus quisque Ordo annexus esse debeat.*
- 71 *Canonicatus in Cathedrali Ecclesia conferri potest etiam non existenti in tali ætate, ut infra annum ad Subdiaconatum promoveri valeat, si nondum facta sit Ordinum distributio, & num. 74.*
- 72 *Canonicatus conferri potest ante ætatem à jure, vel à Tridentino Concilio præscriptam, si ita in illius fundatione sit cautum.*
- 73 *Episcopus potest in erectione Canonicatus in Cathedrali admittere conditionem, ut instituat Clericus, licet decimum sextum ætatis annum non excegerit.*
- 74 *Canonicus noviter erectus in Cathedrali Ecclesia, cui nondum sacer Ordo sit annexus, etiam hodie conferri potest in ætate à jure communi præscripta.*
- 75 *Canonicus Penitentiarius debet esse Magister, vel Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel jure Canonico, & annorum quadraginta.*
- 76 *Et annus quadragesimus debet esse completus.*
- 77 *Defectus tamen ætatis non obstat, ubi aliàs optior pro loci qualitate non reperitur.*
- 78 *Ætas que requiratur ad Canonicatus, & Præbendas in Collegiata Ecclesia, & num. seqq. usque ad num. 87.*
- 79 *Quid de jure communi.*
Et quid ex regula Cancellaria, num. 85.
- 80 *Causæ ab Apostolica Sede delegari possunt Canonice Cathedralium, non autem Collegiatarum Ecclesiarum.*
- 82 *Ordines sacri ex Concilio Tridentino annexi non debent Canonicatibus, & Portionibus Collegiatarum Ecclesiarum, nec dignitatibus, & dimidiis portionibus, sed Canonicatibus tantum, & Portionibus Cathedralium, & num. 85.*
- 83 *Canonicatus, & præbenda includitur appellatione beneficii, de quo loquitur Conc. Trid. in c. 6. sess. 23.*
- 84 *Canonici in Collegiata, ubi vigore statuti provisi ante realem possessionem tenentur expectare per biennium, & an obstat decretum cap. 6. sess. 23.*
- 86 *Ætas que requiritur ad titulum beneficii, requiritur ad coadjutoriam.*
- 87 *Ætas que requiratur ad obtinendas capellas, & beneficia simplicia de jure communi, & num. seqq.*
- 88 *Et quid Ex Concilio Tridentino.*
- 89 *Ætas que requiratur ad pensiones obtinendas, & num. seqq. usque ad num. 107.*
- 90 *Quid si pensio assignetur pro vita sustentatione.*
- 91 *Quid si pro officio requirente maturitatem Consilii.*
- 92 *Et quid si pro servitio Ecclesie impendendo.*
- 93 *Et quid si ex causa remunerationis.*
- 94 *Pensiones super fructibus beneficiorum Ecclesiasticorum hodie non reservantur, nisi prima tonsura initiatis.*
- 95 *Pensiones obtinentes ultra sexaginta ducatos auri de Camera ex Bulla Sixti V. tenentur habitum Clericalem, & tonsuram deferre, aliàs pensionibus sunt ipso facto privati.*
- 96 *Item tenentur dicere officium B. M. Virginis ex Bulla S. Pii V.*
- 97 *Pensio hodie datur propter officium sicut beneficium.*
- 98 *Et minori septennio reservari non potest sine dispensatione Apostolica, & num. 100.*
- 99 *Pensio de jure communi est quid merè temporale, nihil habens spiritualitatis annexum, & reservari potest etiam infanti.*
- 100 *Pensiones, que hodie beneficii loco assignantur, ut commodius quis sustentari valeat, vel ex causa resignationis, seu cessionis, sunt quid spirituale, seu spirituali annexum.*
- 101 *Pensio non est verè, & propriè beneficium Ecclesiasticum, nec venit beneficii appellatione.*
Declaratur, num. 104.
- 102 *Ætas quatuordecim annorum à Concilio Trident. præfixa ad obtinendum beneficium simplex non requiritur in pensione.*
- 103 *Pensionarius quamvis Ecclesie non inserviat, tamen gaudet fori privilegio instar obtinentis beneficium.*
- 104 *Pensio venit appellatione beneficii in materia, in qua sit redditus ad jus commune, secus in materia correctoria, & restringibili.*
- 105 *Pensio non comprehenditur in litteris ad beneficia, nisi de illa fiat mentio.*
- 106 *Beneficii appellatione ex stylo Concilii Tridentini non venit pensio.*
- 107 *Ætas legitima, que sit ad obtinendas dignitates regulares, & num. seqq. usque ad num. 113.*
- 108 *Quid in Abbatia, & Prioratu Conventuali, cui cura animarum incumbit.*
- 109 *Et quid in dignitatibus non Conventualibus curam animarum habentibus.*
- 110 *Et quid si dignitatibus cura animarum non imminet.*
- 111 *Ætas viginti duorum annorum à Concilio Tridentino præfixa ad obtinendas dignitates, quibus animarum cura nulla subest, an habeat locum in dignitatibus regularibus.*
- 112 *Et quid in commendis Monasteriorum, remissivè.*

- 113 *Abbatissa, vel Priorissa in qua etate eligi possit, & num. seq. usque ad num. 124.*
- 114 *Et quid post Concilium Tridentinum.*
- 115 *Abbatissa eligi non potest ex alio monasterio, si in proprio sit Monialis annorum quadraginta etatis, & octo professionis.*
- 116 *Sin minus; liberum est Monialibus aliam eligere in proprio monasterio, qua sit annorum triginta etatis, & quinque professionis, nec tenentur quadragenariam eligere in alio monasterio.*
- 117 *Et quid si talis in proprio monasterio non reperiatur, nec quadragenaria in alio ejusdem ordinis.*
- 118 *Abbatissa nullo casu eligi potest qua trigesimum annum non expleverit, sed postulanda est à Sede Apostolica.*
- 119 *Abbatissa eligi debet, qua sit ceteris magis idonea, si nulla sit in monasterio cum qualitatibus à Concilio requisitis, & in provincia non sit aliud monasterium ejusdem Ordinis.*
- 120 *Ætas provecior requiritur in Abbatissa, quam in Abbate propter sexus imbecillitatem.*
- 121 *Dispositum in Abbatissa non habet locum in Abbate.*
- 122 *Masculinum concipit fœmininum, sed non è converso.*
- 123 *Annus quadragesimus in Abbatissa an debeat esse completus.*
- 124 *Inquisitores hereticæ pravitatis cujus etatis esse debeant.*
- 125 *Ætas major cur requiratur in Inquisitore, quam in Episcopo, qui tamen Inquisitor est.*
- 126 *Ætas legitima ad Monachatum qua sit.*
- 127 *Monachus dicitur beneficiarius simplex.*
- 128 *Monachus per professionem acquirit jus Collegii, & habet monasterium obligatum ad alimenta.*
- 129 *Malitia in professione regulari etatem non supplet.*
- 130 *Ætas qua requiratur ad Ordines suscipiendos, & num. seqq. usque ad num. 137.*
Quid in Ordine Episcopali.
- 131 *Et quid in ordine Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus.*
- 132 *Et quid in minoribus Ordinibus, & prima Tonsura.*
- 133 *Ætas an sit computanda à tempore conceptionis, anna-
tivitatis, vel baptismi.*
- 134 *Ætas quid sit.*
- 135 *Homo non dicitur qui est in utero.*
- 136 *Annus ubi requiritur completus, an sufficiat ultimam
diem attingisse, an verò tempus currat de momento
in momentum.*
- 137 *Scientia qualis requiratur ad dignitates, & Ordines
Ecclesiasticos, & num. seqq. usque in fin.*
- 138 *Scientia alia eminens, alia mediocris, alia suffi-
ciens.*
- 139 *Scientia potissimum estimanda est secundum qualita-
tem Ecclesie, ad quam quis assumitur.*
- 140 *Scientia eminens requiritur in promovendo ad dignita-
tem Episcopalem. & num. 143.*
- 141 *Episcopus habere debet notitiam scrutabiliter novi, &
veteris Testamenti.*
- 142 *Item habere debet scientiam juris, cum secundum illud
debeat judicare.*
- 143 *Scientia competens in Episcopo roletur ex causa, &
dispensative.*
- 144 *Scientia juris requiritur in Archidiaconis, Præposi-
tis, & aliis habentibus jurisdictionem contentiosam.
In aliis verò sufficit scientia secundum qualitatem
officii, vel beneficii.*
- 145 *Et quid ex Concilio Tridentino.*
- 146 *Monachi, & Errmita potius egent contemplatione,
quam scientia.*
- 147 *Scientia qualis requiratur in Abbate, & numer.
seqq.*
- 148 *Abbas curam habet saltem fori Pœnitentialis respectu
Monachorum suorum.*
- 149 *Scientia qualis requiratur in Presbytera, & qualis in
Diacono, & Subdiacono. num. 153.*
Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.
- Et qualis in minoribus Ordinibus, & prima Tonsura,
num. 154.*
- 150 *Liber Sacramentorum, idest, Missale.*
- 151 *Illiterati etiam dociles, & ex magna causa necessi-
tatis promoveri non debent ad sacros Ordines, &
num. seqq.*
- 152 *Sed jam promotis conferri possunt Parochiales quando
litteratiores inveniri nequeunt.*

Cum in cunctis. Præscribit qualis esse debeat, qui in Episcopum eligitur. Punit scienter alium eligentes. Dicitur quando vacent priora beneficia ipsius electi. Et qualis assumi debeat ad dignitatem, personatum, & beneficium curatum, & ponit pœnam contrafacientis. Et quomodo sic assumptus debeat ad Ordines promoveri, & sub qua pœna, quoad eas removens appellationem, & extendens eam ad præterita. Potest dividi in duas partes principales secundum Joan. Andr. In prima ponitur duplex constitutionis ratio. In secunda, constitutio, ibi: *Præsenti*. Ratio verò prima finalis est. Secunda impulsiva. Secunda ibi, *Ea propter*. Constitutio verò habet tres principales partes. Prima usque ad §. *Inferiora*, facit duo. Primò enim ponit qualis esse debeat qui in Episcopum eligitur. Deindè, quando vacent ejus beneficia, ibi: *Cum autem*. Secunda pars usque ad §. *Clerici*, iterum duo facit. Primò ponit qualis debet assumi ad dignitatem, personatum, & beneficium curatum. Secundò, quomodo, & sub qua pœna debent ad Ordines promoveri, removens appellationem à præsentibus, & extendens ad præterita, ibi, *Cum autem*. Tertia pars etiam facit duo: Primò ponit pœnam peccantium in eligendo Episcopos. Secundò, pœnam peccantium in electionem inferiorum, ibi, *Episcopi autem*.

Nota primò, factorum Ordinum appellatione non veniunt Ordines minores, etiam si Ordines sacri exprimantur per dictionem universalem. Nam hic dicitur in cunctis sacris Ordinibus requiri ætatis maturitatem, & tamen certum est hujusmodi maturitatem non exigi in Ordinibus minoribus, cum conferri possint à septimo anno expleto, *cap. De iis; 28. distinct. cap. In singulis; 77. distinct.* Dixi in *cap. Super inordinata, à num. 19. usque in finem, infr. de præb.* Item hic dicitur in sacris Ordinibus requiri litteratum scientiam, quæ tamen non exigitur in promovendis ad minores Ordines, cum satis sit ut linguam Latinam intelligant, ut in decreto Concilii Tridentini *cap. 11. sess. 23.* Largè tamen minores Ordines dicuntur sacri, ut notat gloss. in *cap. 1. in ver. Clericum, de tempor. ord. lib. 6.*

Secundò nota, ætatem maturam dici non tantum in trigesimo anno completo, sed etiam in decimo Octavo inepto: nam in principio dicitur ætatis maturitatem requiri in cunctis sacris Ordinibus, & Ecclesiasticis ministeriis, & officiis, puta Decanatu, & Archidiaconatu, ut explicant Innocent. Hostiens. & Joan. Andr. & postea hæc maturitas declaratur esse in Episcopo in trigesimo anno completo. In Ordinem autem Subdiaconatus, qui etiam inter factos computatur, *cap. Anobis, de etat. & qualitat. cap. Miramur, de serv. non ordin. cap. Ex eo, de elect. in 6. Concilium Trident. de Sacrament. Ordin. sess. 23. cap. 2.* ex juris communis dispositione satis est attingere annum decimum octavum, ut in *Clem. fin. de etat. & qualitat.* Item hæc maturitas in inferioribus dignitatibus exemplificatur in vigesimo quinto inchoato, ut *infr. in §. Inferiora*. Unde collige ætatem maturam dici secundum subjectam materiam. Ad hoc *leg. Cum filio, in fine, ff. De legat. 2. & leg. Cum hic status, §. Sponsam, ff. de donat. inter vir. & uxor. & cap. 1. 27. quest. 1.* & notat Archid. in *cap. Convenior, & princip. 23. quest. 8. & Dec. hic num. 4.*

Tertiò nota ex ordine literæ ibi: *gravitas morum, & 5* *literarum scientia*, in Prælato vitam esse præponendam scientiæ, quia, ut Bald. inquit *num. 13. vita facit hominem beatum, scientia inflatum*. Sed an hoc sit verum, scripti plenè in *cap. Eam, de etat. & qualitat.*

Quartò, nota tria requisita in promovendis ad sacros Ordines, & Ecclesiastica ministeria. Primum, est ætatis maturitas, & de hoc plenissimè dicam *infr. per duo-*
decim

decim quaestiones. Secundum, est morum gravitas, id est, ponderositas secundum Hostiens. num. 2. Nam & compositio corporis qualitatem indicat mentis, §. *ultim.* 41. *distinct. cap. Convenientibus 1. quest. 7.* Tertium, est litterarum scientia, & de hoc dic ut *infra in ultima quaestione.*

7 Quinto, nota ibi: *Multo fortius*, qualitates requisitas in inferioribus Ordinibus, & ministeriis Ecclesiasticis in eminentiori gradu desiderari in Episcopo. Et merito, quia ad curam aliorum positus in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo Dei oporteat conversari, ut dicitur in *littera*: *Vilissimus enim computandus est qui praecellit dignitate, nisi praecellat alios scientia, & sanctitate, cap. Vilissimus 1. qu. 1. cap. Convenientibus 1. quest. 7.* & in *Authent. de sanctiss. Episc. §. Damas*, gloss. *hic in ver. Multo*, & *Innoc. in princip. in ver. In Episcopo*. Quod si in quibuslibet Ecclesiarum gradibus prudenter, scienterque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque praeposterum, multo magis elaborandum est, ut in electione ejus, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur: nam totius familiae Domini status, & ordo nutabit, si

8 quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite, ut legitur in *cap. 1. sess. 24. Concilii Tridentini*, ubi propterea statuitur, ut cum primum Ecclesia vacaverit, supplicationes ac preces publicè privatimque habeantur, atque à Capitulo per civitatem, & diocesim indicantur, quibus Clerus populusque bonum à Deo Pastorem valeat impetrare.

9 Sexto, nota in eodem ver. *Multo fortius*, argumentum à minori ad majus sumi affirmativè, videlicet si id, de quo minus videtur inesse, inest: Ergo & id, de quo magis, ut *hic*, & *cap. Si in laicis 18. distinct. cap. De indicis 3. quest. 3. cap. Si officia 59. distinct. cap. Cum per bellicam 34. quest. 2. cap. Non aestimemus 13. quest. 2. & cap. Ex parte, il 3. de decim.* Sed à majori ad minus formatur negativè, id est, si id, de quo magis videtur inesse, non inest: ergo nec id, de quo minus, ut *cap. Si Paulus 32. quest. 5. cap. Si ergo 8. quest. 1. cap. Imitare 6. quest. 1. & cap. Qualibet 40. distinct.* & hic notat gloss. *in ver. Multo fortius*, & Hostiens. num. 4. *vers. Et est hic argumentum.* Ad utrumque membrum est textus in *leg. Relegatorum, §. Solet, ff. De interd. & releg. ibi: Est enim perquam ridiculum, eum, qui minoribus poenae causa prohibitus sit, ad majores aspirare, maioribus tamen prohibitus minores petere non prohibetur.*

10 Septimo, nota in ver. *Ea propter*, quatuor requisita, quae debent inquiri in eligendo ad dignitatem Episcopalem, de quibus etiam habetur in decreto Concilii Tridentini *cap. 1. sess. 7.* ubi innovatur haec decretalis, & in *cap. 2. sess. 22. & in cap. 1. sess. 24.* Primum est aetas annorum triginta, & de hoc plenè dicam *infra in 1. quest. principali.*

Secundum est vita commendabilis: irreprehensibiles enim esse convenit, quos praesse necesse est corrigendis, *cap. In Sacerdotibus 61. dist.* Et Episcopus praepcepto divino tenetur oves suas pascere non tantum verbi Dei praedicatione, & Sacramentorum administratione, sed etiam bonorum omnium operum exemplo, ut habetur in decreto Concilii Tridentini *cap. 1. sess. 23.* Vita enim est veluti quoddam praedicandi genus, ut in *cap. 1. circa princip. sess. 25.* Undè integritas praesidentium dicitur esse salus subditorum, in *cap. 1. sess. 6.* Ad hoc *cap. Magna, vers. Praeterea, de voto.* Itaque criminofus ineligibilis est, *cap. 1. sup. tit. proximo.* Joan. Andr. *hic num. 7. in ver. Vita.* Imò nec sufficit vitæ integritas tempore electionis, sed, ut ait Hormisdas Papa in *d. cap. In Sacerdotibus 61. dist.* longa debet vitam suam probatione monstrare, cui gubernacula committuntur Ecclesiae, concordat *cap. Priusquam 28. dist.* & Concilium Tridentinum in *cap. 1. vers. Considerans itaque, sess. 6.* ibi: *Ad Ecclesiarum regimen, onus quippe Angelicis humeris formidandum, qui maxime digni fuerint, quorumque prior vita ac omnis aetas à puerilibus exordiis usque ad perfectiores annos per disciplina stipendia Ecclesiastica laudabiliter acta testimonium praebeat secundum venerabiles beatorum Patrum sanctiones, assumantur.*

11 Tertium requisitum, est litterarum scientia, de quo dic ut *infra in ultima quaestione.*

12 Quartum & ultimum est, ut promovendus sit de legitimo matrimonio natus. Et pondera hanc litteram,

quae non requirit simpliciter ut sit legitimus, sed etiam ut sit natus de legitimo matrimonio: & sic ut matrimonium praecedat nativitatem, Undè videtur posse inferri, ut legitimatus per subsequens matrimonium sit ineligibilis. Et hoc in fortioribus terminis videtur sentire Bald, *hic num. 11.* ait enim: *Sed quid si fuit conceptus ex concubina, & antequam nasceretur, fuit cum ea contractum matrimonium? Dic quod peccatum originale est in semine.*

Sed contrarium determinat gloss. *in cap. Innotuit, in ver. Conjugata, infra eod.* quia matrimonium sequens omnia praecedentia purgat, & eam glossani dicit communem *Compost. hic num. 8. in ver. Legitimo*, & sequuntur *Covat. de Sponsal. part. 2. cap. 8. §. 2. num. 24.* & *Duenn. reg. 350. ampl. 5.* & passim alii.

14 Octavo nota ibi, *ea propter*. Summum Pontificem posse pro necessitate temporis dispensare cum promovendo in Episcopum super qualitatibus hic praescriptis, ut per Abbatem *in 4. notab. Ad idem text. in cap. Innotuit, infra eodem.* Undè ut hic refert Joan. Andr. *num. 4. in ver. Quibusdam*, Joannes Episcopus Gratianopolitanus avunculus Comitissae Sabaudiae propter nobilitatem suam, & amicorum potentiam, in decimo octavo anno electus fuit tempore schismatis Alexandri III. & Frederici.

15 Expeditis notabilibus, quia inter qualitates requisitas in promovendis ad dignitates, officia, & Ordines Ecclesiasticos, primo loco hic commemoratur aetatis maturitas. Inquirendum est generaliter, quae aetas in singulis exigatur, tam ex juris communis dispositione, quam ex decretis Concilii Tridentini.

16 QUARTO igitur primo, & principaliter quae aetas requiratur ad obtinendum Episcopatum?

Hoc loco sub nomine Episcopatus comprehendimus etiam superiores dignitates, nempe Archiepiscopatus, & Patriarchatus: Ordo enim Episcoporum quadripartitus est, *cap. Cleros 21. dist. Magister in 4. sentent. dist. 24. de quadripart. ord. Episcop.* Et de Episcopo, & superioribus dignitatibus hanc quaestionem firmat Gemin. *in cap. Si eo tempore, col. 3. in gloss. penult. de rescrip. in 6.* ubi Episcopatum supremum beneficium appellat, & summum beneficium Host. *in cap. Super inordinata num. 9. vers. Aliud saeculare summum, infra de praebend. per cap. Quorum vices 68. distinct.*

18 Et ita intelligendo dicendum est ad Episcopatum requiri annum trigessimum completum, ut hic est casus. Et est speciale in Episcopo, ut non sufficiat annum esse inchoatum, secundum glossam Innocentij, & Host. omnes *in ver. Exegerit.* Idem notat gloss. *in cap. Ad nostram, in ver. Ante consummationem, infra de regular.* In inferioribus enim dignitatibus sufficit annum legitimum attingisse, ut *infra in §. Inferiora*, ibi: *Nisi qui jam vigesimum quintum aetatis annum attigerit.* Item aliud in saecularibus dignitatibus, ut *leg. Ad Republicam, ff. De numer. & honor. Nec contrarium sentit gloss. in cap. Unico, in ver. Complerint, de atat. & qualit. lib. 6.* licet eam in alium sensum incaute detorserint moderni Collectores *hic num. 16.* Nam cum textus ibi indulgeat Episcopo, ut dispensare possint ad dignitates, & personatus curam animarum non habentes cum iis, qui vigesimum annum compleverint, glossa dicit non sufficit attingere, sicut in Episcopo. Quae verba non important, ut in Episcopo sufficiat attingere, imò important oppositum, & sensus est: non sufficit attingere, sicut non sufficit in Episcopo. Quod inde apparet manifestè, quia glossa allegat hanc decretalem, quae requirit annum trigessimum expletum. Item allegat duo alia similia, in quibus non sufficit annum attingisse, videlicet in Abbatisa, ut in *cap. Indemnitatibus, primo responso, de elect. lib. 6.* & in iudice delegato, ut in *cap. Cum vigesimum, infra de offic. delegat.* Itaque ad obtinendam dignitatem Episcopalem oportet annum trigessimum explevisse, ut hic patet, nec glossa, nec quisquam alius discrepat. Et hodie similiter est expressum in constitutione Gregorij XIV. quae incipit. *Onus Apostolicae servitutis, edita idibus Maii 1591. §. 9.* ibi, *annum trigessimum jam explevisse*, in *Illar. tom. 2. pag. 691.* Et in hoc pari passu ambulant matrimonium spirituale, quod contrahitur inter Episcopum, &

1 Ecclesiam, ut in cap. 2. de translat. Episcop. & matrimonio carnale, in quo iridem non sufficit annus inchoatus, ut in cap. Continebatur, & cap. Attestationes, infra de spons. 20 impuber. In hoc tamen differunt, quod in matrimonio carnali malitia supplet ætatem, cap. De illis, il 2. & cap. fin. eodem tit. Secus in matrimonio spiritali, gloss. in Clem. 2. in ver. Etate, & ibi Imola, num. 5. de regular. gloss. unica, & Abb. in cap. Postulasti, num. 3. cod. rit.

21 Quod si quæras, cur hic canon præfixerit trigessimum annum completum ad obtinendam dignitatem Episcopalem, cum in aliis dignitatibus tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus sufficiat annus inchoatus, ut dictum est: glossa præallegata in cap. unic. in ver. Compleverint, de atat. & qual. lib. 6. dicit ista talia esse illa, de quibus dicit lex: Non omnium, quæ à Principibus fiunt, ratio reddi potest, leg. Non omnium ff. De legibus. Nam sicut dixit, de triginta, ita potuisset dicere de ceteriori, vel ulteriori tempore, sicut Imperator in Authen. de sanctiss. Episcop. §. Presbyterum. Ad hoc præfixit ætatem annorum 35. Idem notat glossa in Clement. Ne in agro, §. Ceterum, in ver. Vigessimum annum peregerint, de statu Monach. sed melius Hostiens. hic num. 5. in ver. Exegerit, hoc idè factum putat, quia Salvator noster, cujus Vicarius est Episcopus, cap. Mulier, il 2. 33. quest. 5. cap. In novo, 21. dist. in trigesimo anno baptizatus est, & prædicavit, cap. Presbyter 78. dist. Addit S. Thomas in 3. part. quest. 39. art. 3. hanc esse perfectam corporis ætatem. Unde, ut legitur Gen. 41. triginta annorum erat Joseph, quando accepit regimen Ægypti. David triginta annorum erat, cum regnare cœpit, ut 2. Reg. 5. & Ezechiel in trigesimo anno cœpit prophetizare, Ezech. 5.

23 Sed objicies. Si ratio Hostiens. fuisset attendenda, non oportuisset præscribere annum trigessimum completum, Quia, ut ex sententia B. Chryostomi advertunt gloss. Hugo, & Archid. in d. cap. Presbyter, & Abb. hic num. 2. Dominus Jesus cum fuit baptizatus, & cœpit prædicare, de trigesimo anno nondum attigerat nisi triginta dies, sicut in Evangelio continetur, Luc. 3. Erat Jesus quasi annorum triginta.

24 At responderetur. Quidquid dicant glossa, Hugo, Archid. & Abb. juxta sanctorum Patrum sententias, Christus baptizatus est, & prædicavit trigesimo anno completo. Et dum Lucas ait: & ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, non dixit quali propter diminutionem, sed quia de trigesimo exsuperat tredecim dies, ut declarat Cardin. Turrecr. in d. cap. Presbyter, ubi ait, hanc fuisse sententiam Chryostomi super Matth. Hom. 10. & Gregorii Nazianzeni, Bedæ, Isidori, & aliorum, adjiciens ita etiam sentire D. Thomam loco citato. Tene igitur trigessimum annum completum fuisse hic præfixum, quia ad imitationem Christi in hac ætate debet promovendus prædicationem assumere, quod est præcipuum Episcoporum munus, cap. Episcopus il 3. 88. dist. Concilium Trid. cap. 2. sess. 5. & cap. 4. sess. 24.

25 Successivè QUÆRO, an eadem ætas annorum triginta, quæ exigitur in Episcopo, requiratur etiam in sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus?

26 Etsi jure veteri de hoc nihil expressè sit cautum, tamen videtur hoc posse deprehendi ex jure novissimo Concilii Tridentini: nam in cap. 1. sess. 7. decernit, ut ad Cathedralium Ecclesiarum regimen nullus, nisi ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, gravitate morum, litterarumque scientia præditus assumatur, juxta constitutionem, de qua hic ab Alexandro III. in Concilio Lateranensi promulgatam, & idem repeti in cap. 2. sess. 22. & in cap. 1. sess. 24. Ac deindè in cap. 1. §. Quæ vero, sess. 25. quæ de Episcopis dicta sunt, eadem ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales pertinere decernit. Et ita ex his decretis simul junctis colligunt Majol. de irregul. lib. 1. cap. 30. num. 13. Alphonsus Hojeda de benefic. incompatib. cap. 24. num. 27. & Nicol. Garzias de benefic. part. 7. cap. 4. num. 78.

Sed certè quamvis sit admodum rationale, ut ad tantæ dignitatis fastigium non assumatur quis ante trigessimum annum completum, argum. hujus decretalis, tamen opinio hæc non probatur in d. cap. 1. sess. 25. quia vera illa, quæ de Episcopis dicta sunt, non referuntur ad ea, quæ dicta fuerunt in precedentibus sessionibus, sed ad illa tantum, de quibus fuit dictum in eod. cap. 1. circa frugalitatem, Prosp. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.

modestiam, continentiam, humilitatem, & reliquum vitæ genus Episcoporum. Idque non obscurè colligitur ex eo; quod Concilium ibi extendit, quæ dicta sunt de Episcopis non tantum ad Cardinales, sed etiam ad quoscumque beneficia Ecclesiastica tam secularia, quam regularia obtinentes pro gradus sui conditione. At absurdum esset, ut ætas ad obtinendum Episcopatum præfixa intelligeretur etiam præfixa ad obtinenda beneficia inferiora. Item mos Concilii est ubi voluit decreta in precedentibus sessionibus edita innovare, aut ampliare, id disertis verbis exprimere, ut in c. 1. vers. Ne verò, sess. 23. in c. 1. ibi, & Tridentinæ hujus Synodi decreta, & cap. 9. in princ. sess. 24. in c. 6. in princ. sess. 25. & sæpè alibi. Illud tamen certum est in Diaconum Cardinalem assumi posse, qui in vigesimo secundo ætatis suæ anno sit constitutus, ita ut omninò intra annum ad sacrum Diaconatus Ordinem valeat, & debeat promoveri, ut ad litteram statuitur in constitutione Sixti V. de S. R. E. Cardinalibus, quæ incipit: Postquam verus ille, edita novis Decembr. 1586. in Bullar. tom. 2. pag. 560. & advertit Cad. Paleotti. de sacri Consist. consultatione 4. part. quest. 1.

Ulterius QUÆRO, quid in Romano Pontifice?

Breviter dicendum ad hoc nullam certam ætatem à sacris constitutionibus esse præfixam, ut per Jo: de Selva de benefic. q. 5. par. 3. num. 14. Et quamvis decens sit, ut Christi Vicarius, & universalis Ecclesiæ Episcopus in ea saltem ætate sit constitutus, in qua Christus cœpit prædicare, & in qua ceteri Ecclesiarum Episcopi promoventur, ut hic, tamen in quacumque ætate eligatur, validitati electionis defectus ætatis objici non potest, cap. Licet de vitanda, infra eodem, & ibi dixi num. 11. & 24. post Innocent. Compofell. Host. Jo: Andr. & alios communiter: requiritur tamen jure naturali & divino, ut eligendus sit in tali ætate, ut usum rationis habeat, quoniam Petro Dominus dixit: Pasce oves meas, Joan. 20. quibus verbis elegit eum in Pastorem ovium suarum, c. Significasti, & ibi glossa in ver. Pasce oves meas, supra eod. Officium autem pascendi suscipere non potest infans, & usu rationis carens, ideòque electio de talibus nulla esset, & hic defectus objici posset non obstante decretali, Licet, quæ hujusmodi exceptiones à jure naturali, & divino promovente non sustulit, ut ibi dixi num. 20. post Bellam. n. 39. & Abb. n. 10. vers. Cum queritur an aliqua exceptio. Præterea ad Episcopatum, ubi in corpus mysticum accipitur potestas, requiritur ex necessitate actus suscipientis curam Pastoralem, & sic usus rationis, ut per D. Thomam in 4. sent. dist. 25. quest. 2. art. 2. quest. 2. Turrecr. & Præpos. in cap. Subdiaconus num. 277. dist.

Secundò, principaliter QUÆRO, quæ ætas requiratur ad obtinendas inferiores dignitates sæculares, quibus cura animarum incumbit, & Parochiales Ecclesias.

Respondeo requiri annum vigessimum quintum inchoatum, ut patet infra in §. Inferiora, ubi dicitur, inferiora ministeria, puta Decanatum, Archidiaconatum, & alia quæ curam animarum habent connexam, nec non Parochialis Ecclesiæ regimen nullus omninò suscipiat, nisi qui jam vigessimum quintum annum attigerit. Concordat decretum Concilii Tridentini in cap. 12. circa princ. sess. 24. ibi: Nemo igitur deinceps ad dignitates quascumque, quibus animarum cura subest, promoveatur nisi qui saltem vigessimum quintum suæ ætatis annum attigerit, & paulò post innovatur hæc decretalis.

Quæ conclusio procedit, sive cura incumbens dignitati sit fori pœnitentialis, sive jurisdictionalis, ut est textus clarus in cap. Dudum, §. Licet autem positiones, vers. Sed cum in jure confessus fuerit, ubi Abb. sub num. 7. & omnes notant infra eod. & consuluit Navarr. cons. 4. num. 1. & 2. de atat. & qual. Et dixi plenius in cap. 1. infra de Capell. Monach.

Et ex his infertur, ut ad obtinendam dignitatem principalem in Ecclesia Collegiata regulariter requiratur annus vigesimus quintus inceptus, cum plerumque curam habeat animarum in foro interiori, vel exteriori, ut advertit Garzias de benefic. part. 7. cap. 4. num. 65. Sed tu vide, quod dicam infra num. 49.

Tertiò, principaliter QUÆRO, quæ ætas requiratur ad obtinendas dignitates sæculares, vel personatus, quibus cura animarum nulla imminet.

Innocentius in cap. Præterea sub num. 1. de atat. & qual. dixit non inveniri jure cautum quæ ætate debeat esse is,

qui eligitur ad dignitatem curam animarum non habentem. Ideoque satis esse, ut sit major annorum quatuordecim. Sed de hoc dicto Innocentii multum miratur Bernard. Compost. in cap. Dudum, inf. eod. prout eum refert Anchar. in d. cap. Præterea, circa finem, quia cum secularibus honoribus administrationem habentibus requiritur ætas viginti annorum, ut l. Spurii, §. Minor. & l. Non tantum, ff. De decurion. nisi ex causa, ut in præalleg. leg. Non tantum, & ita possit intelligi Innocentius secundum eum: longè magis id obtinere debet in honoribus & dignitatibus Ecclesiasticis. Et pro opinione Compost. videtur text. infra in §. Inferiora, si referamus verba illa, qua curam animarum habent annexam, ad verbum alia, immediatè præcedens, non autem ad verbum ministeria, ita ut sit sensus: Inferiora ministeria, seu dignitates etiam non curatæ, & alia quæ curam animarum habent annexam, nullus omninò suscipiat, nisi qui vigesimum quintum annum attigerit: prout illum §. etiam in dignitatibus non curatis intelligit Gem. in cap. Si eo tempore, col. 3. in gl. penult. vers. Conclude veritatem, de rescript. in 6. & Abb. in c. Super inordinata num. 11. vers. Aut est dignitas inferior, infra de præben. Et est ex mente Jo. Andr. in eod. §. Inferiora, qui super verb. alia, dixit supplementum, quandoque, quasi senserit necessarium non esse, ut habeant curam animarum. Rursus pro opinione Compost. inducitur text. in cap. un. de etat. & qual. lib. 6. ubi indulgetur Episcopis, ut dispensare possint in dignitatibus, & personatibus non habentibus curam cum his, qui vigesimum ætatis annum expleverint. Ergo in illis de jure communi requiritur annus vigesimus quintus, cum dispensatio sit juris communis relaxatio, glossa in c. Ut constituatur, in ver. Detrahendum 50. dist. & dicitur vulnus quia per eam jus commune vulneratur, c. Ipsa pietas 23. q. 4. Silvest. in ver. Dispensatio, in princ. alioquin si jus commune non obstaret, dispensandi facultas Episcopis concessa nihil operaretur. Et pro hac parte concludit Abb. in d. §. Inferiora, nu. 3. subdens non extare aliud jus de ætate disponens super istis dignitatibus inferioribus. Et sequuntur Dec. in eod. §. n. 11. Franc. in c. Si eo tempore, nu. 10. de rescript. in 6. & in cap. 1. sub num. 3. vers. in ead. glossa, de etat. & qual. eod. lib. Selva de benef. 3. par. quest. 52. num. 17. & 24. & plerique alii.

Verum altercationem hanc inter Innocentium & Compostell. hodie diremit jus novissimum Concilii Tridentini in cap. 12. §. Ad ceteras, sess. 24. quod mediam viam elegit, statuitque ut ad dignitates, vel personatus, quibus animarum cura nulla subest, Clerici alioquin idonei, & viginti duobus annis non minores asciscantur. Et sacra Congregatio ejusdem Concilii interpres declaravit dictum §. Ad ceteras, esse intelligendum de anno vigesimo secundo completo. Quod pro constanti etiam tenet Quintil. Mandos. de minoritat. cap. 5. num. 10.

Ideoque consulta an is, qui attigit vigesimum secundum annum, possit obtinere dignitatem non curatam in Ecclesia Cathedrali, seu Collegiata, stante decreto Concilii, quod ad eas Clerici alioquin idonei, & viginti duobus annis non minores asciscantur, sess. 24. cap. 11. §. Ad ceteras autem dignitates: Respondit non posse, sed oportere ut annum vigesimum secundum exegerit. Et in hanc sententiam dedit litteras ad Episcopum Abulen. sub die 24. Septembris 1593. Quarum tenorem recitat Garzias de benefic. part. 7. cap. 4. & num. 70.

Hæc autem ætas viginti duorum annorum ex ejusdem Congregationis sententia sufficit in dignitate, cui animarum cura nulla imminet, quamvis ei accessoriè, & in perpetuum unicum sit curatum beneficium. Ad hoc c. Extirpanda, §. Qui verò, cum ibi notatis per DD. infra de præben. Recipit tamen secundum aliquos conclusio superius firmata notabilem limitationem, videlicet ut non procedat, si dignitati annexus sit Ordo Presbyteratus, quia tunc ad eam obtinendam requiritur ætas viginti quinque annorum ad Sacerdotium requisita, allegant d. c. 12. vers. Neminem etiam deinceps, sess. 24. Unde ad Abbatiam, Decanatum, Præposituram, & Archipresbyteratum, licet eis cura animarum non incumbat, requiritur etiam hodie, ut promovendus attingat vigesimum quintum ætatis annum: cum de jure annexum habeant Ordinem Presbyteratus, ut de omnibus est textus in cap. 1. & ibi Butr. in 1. notab. infra de etat. & qual. Et ita post Majol. & Mandos. quos citat, concludit Garzias de benefic. part. 7. cap. 4. num. 72. & seqq.

Sed tu considera primò jure communi inspecto ad obtinendas dignitates, quibus est annexus Ordo Presbyteratus, non requiri, ut quis actu sit Sacerdos, sed satis esse ut statutis temporibus ad Sacerdotium promoveatur. Ita probat text. in d. c. De etat. & qual. ibi: Presbyteri sunt, ubi hoc notat Butr. in 4. notab. num. 2. dicens de jure Ordinem ad validitatem promotionis ad beneficium non exigi contemporaneè cum promotione, quantumcumque illi sit annexus Ordo, sed sufficere ut provifus faciat post promotionem se promoveri. Idem statuitur infra, in §. Inferiora, ibi, præfixo à Canonibus tempore in Presbyteros ordinari. Quod quidem tempus hodie est infra annum, ut est expressum in cap. 4. sess. 22. Concilii Tridentini, & latius dicam infra num. 63. Undè quatenus etiam Concilium in d. cap. 12. §. Ad ceteras, nil novi statuit, quoad illas dignitates, quibus de jure annexus est Ordo Presbyteratus, de quo mox diceretur, adhuc tamen non requireretur ætas viginti quinque annorum, ut putat Garzias, sed satis esset attingere annum vigesimum quartum, quia sic posset provifus infra annum ad Sacerdotium promoveri. Neque verò huic considerationi adversatur decretum Concilii in d. c. 12. §. Neminem etiam deinceps, sess. 24. Quoniam loquitur alternativè ibi, eo Ordine sacro aut sit initiatus, quem illa dignitas, præcedat, aut portio requirit, aut in tali ætate, ut infra tempus à jure, & ab hac sancta Synodo statutum initiari valeat: & sic non requirit præcisè ut sit actu constitutus in Ordine requisito, quin potius admittit, ut promoveri possit infra annum, hoc enim est tempus statutum à Jure, & à Trident. Synodo, ut in d. Clem. Ut iis, & in d. cap. 4.

Deinde considera duobus modis Dignitates habere, posse Ordinem Presbyteratus annexum. Primò de jure speciali, idest, ex privilegio foundatione statuto, vel consuetudine, ut notat gloss. in cap. Si eo tempore in ver. Et ætatem, de rescript. in 6. Et hoc casu verum est ad obtinendam dignitatem, cui sit annexus Ordo Presbyteratus, non sufficere ætatem viginti duorum annorum præscriptam, in d. §. Ad ceteras, sed oportere ut provifus sit in tali ætate, ut infra annum possit in Presbyterum ordinari, & sic in vigesimo quarto inchoato, juxta d. Clement. Ut iis, & d. cap. 4. sess. 22. Secundò dignitas habere potest Ordinem Presbyteratus annexum de jure communi, ut in quatuor dignitatibus expressis, in d. cap. 1. de etat. & qual. Et hoc casu arbitror veram non esse supradictam limitationem, sed sufficere ætatem viginti duorum annorum, & Concilium in d. §. Ad ceteras, hac in parte sustulisse juris communis dispositionem, ut scripsi plenius in d. cap. 1. in 1. notab. Ideoque quamvis Abbatia non Curata de jure habeat annexum Ordinem Presbyteratus, ut in eod. cap. 1. tamen sacra Congregatio declaravit ad eam obtinendam satis esse vigesimum secundum annum explevisse, ut patebit infra num. 49. Et similiter quamvis, & Præpositura habeat hujusmodi Ordinem Presbyteratus annexum, ut habetur in eodem cap. 1. ibi: Præpositi, tamen cum fuerit dubitatum, an Præpositura præsertim commendari consueta, si careat Cura, atque Conventu, censeatur nihilominus Dignitas, ita ut in ejus Commendatario requiratur ætas, de qua in Concilio Tridentino cap. 12. sess. 25. Sacra Congregatio die 9. Julii 1577. censuit esse dignitatem comprehensam, d. cap. 12. quia cum sit regularis, est saltem habitu cum præ eminentia, licet postea die 20. Septembris 1577. ostensa quadam decisione Rotæ, quæ deciderat contrarium, dixerit videndas collationes, quas Papa fecerat de istis præposituris, quia si contulerit tamquam beneficia simplicia, clarum est non comprehendi appellatione dignitatum. Itaque quatenus esset dignitas sacra Congregatio habuit pro constanti sufficere ætatem viginti duorum annorum à Concilio præscriptam.

Quod si inquiras, cur Concilium in d. cap. 12. §. Ad ceteras, sess. 24. nil novi statuerit quoad dignitates habentes Ordinem Presbyteratus annexum de jure speciali, sed quoad illas tantum, quibus Presbyteratus est annexus de jure communi. Pater solutio ex textu in cap. 1. de constit. lib. 6. quia scilicet legislator (qui omnia jure in scrinio pectoris sui censetur habere) constitutionem condendo posteriorem, intelligitur priorem revocare, quamvis de ipsa mentionem non faciat. At verò locorum specialium consuetudines & statuta cum sint facti, & in facto consistent, potest probabiliter ignorare, ideoque per constitutionem à se noviter

viter editam, nisi expressè caveatur in ipsa, non intelligitur ipsis in aliquo derogare. Præsertim verò, quia mos Concilii est, ubi voluit privilegia, statuta, vel consuetudines tollere, id disertis verbis exprimere. Ad hoc *cap. 2. vers. Undè si circa, infra de translat. & cap. Ad audientiam, de decim.*

48 Successivè QUÆRO, quid de dignitatibus non curatis in Collegiatis Ecclesiis.

Respondeo, ad obtinendas dignitates, quibus animarum cura nulla subest, in Ecclesiis Collegiatis oportere vigesimum secundum annum complevisse, quia decretum Concilii Tridentini in *d.c. 12. §. Ad ceteras, sess. 24.* disponit de dignitatibus tam in Ecclesiis Cathedralibus, quam Collegiatis, ut patet tum ex initio illius decreti ibi: *Cum dignitates in Ecclesiis præsertim Cathedralibus.* Dicitio enim illa, *præsertim*, cum sit implicativa, utique implicat idem in Collegiatis, easque includit: Tum ponderando distinctionem universalem, *quascumque, & ad ceteras,* & hunc intellectum probavit sacra Congregatio Concilii, censuit enim *d. §. Ad ceteras,* disponere de dignitatibus, tam in Ecclesiis Cathedralibus, quam Collegiatis.

49 Et in specie cum fuisset dubitarum an sufficeret ætas viginti duorum annorum ad obtinendam Abbatiam in Ecclesia Collegiata, cui nulla imminet cura animarum, nec jurisdictionalis, nec pœnitentialis, nec habet administrationem bonorum Ecclesiæ, sed tantum stallum in Choro, & vocem in Capitulo: sacra Congregatio censuit sufficere ætatem annorum viginti duorum ad obtinendas quascumque dignitates, etiamsi sint primæ, dummodo non habeant curam animarum, quia verba Concilii *cap. 12. sess. 24.* satis clara sunt.

50 Et cavendum est ab Emanuele Rodrig. qui *tom. 1. quest. regular. quest. 11. art. 2.* testatur se scire secundum quamdam declarationem sacre Congregationis quemdam ætatis sexdecim annorum fuisse admissum ad Dignitatem in Ecclesia Collegiata in diœcesi Burgen. *Declaraverunt enim* inquit: *Illustriissimi Cardinales, quod Concilium Tridentinum requirens vigesimum secundum ætatis annum ad hujusmodi admissionem, loquitur de Dignitatibus, & Canonicatibus Ecclesiarum Cathedralium, non autem Collegiatarum, ut patet ex littera ejusdem Concilii.* Et probat Quintil. Mandos. *conf. 20.* Et idem repetit ipse Rodrig. in *addit. ad Bullam Compositionis num. 4.* subdens virtute hujus declarationis D. Christophorum Velam Archiepiscopum Burgen. contulisse dignitatem Scholasticæ Collegiæ Ecclesiæ de Anguillar. de Campo cuidam Scholari, qui habebat majorem ætatem septemdecim annorum, & cum litigaretur super hoc, fuisse judicatum collationem esse canonicam & juridicam. Cavendum est, inquam, ab ipso, quia declaratio hujusmodi vera est quoad Canonicatus Collegiatarum Ecclesiarum dumtaxat, de quibus Concilium non disposuit, in *d. §. Ad ceteras,* non autem de dignitatibus. Et sicut prædictus author fallitur in intellectu Concilii, existimans dictum *§. Ad ceteras,* loquitur etiam de Canonicatibus, cum tamen non loquatur nisi de dignitatibus, ut patet ex littera, eodem modo fallitur, quoad declarationem sacre Congregationis, que quoad dignitates apocrypha est. Et Mandos. quem allegat dicto *conf. 20.* non loquitur de dignitate, sed de Canonicatu in Collegiata Ecclesia.

Præterquam quòd si Concilium in *d. §. Ad ceteras,* non disposuisset de dignitatibus in Ecclesiis Collegiatis, hic casus tamquam omnibus remansisset in dispositione juris Communis, *leg. Com. mod. ff. de liber. & posth. l. De jure communi* autem ad obtinendas quascumque dignitates, vel personatus, etiamsi curam non habeant animarum, requiritur ætas non quatuordecim, sed viginti quinque annorum, ut dictum est supra *num. 34.* ex sententia Compostellani, quæ verior & crebrior est, & sic provectior ætas hodie requireretur in dignitatibus, seu Personatibus non curatis Ecclesiæ Collegiæ, quam in dignitatibus & Personatibus in Cathedrali Ecclesia, in quibus ex Concilio sufficit annus vigesimus secundus expletus. Quod esset absurdum, argum. *cap. Requisti, de testam.*

51 Quartò, principaliter QUÆRO, quæ dicatur ætas legitima ad Canonicatus, & præbendas, vel portiones in Cathedralibus Ecclesiis.

52 De jure communi maxima est dissensio inter Doctores. Et glossa Bernardi in *c. Super inordinata, in ver. Ætatem, in Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.*

frà de præbenda ad eò involutè loquitur, ut à Doctoribus pro utraque parte allegerur. Nam Jo: Andr. in *c. Si eo tempore, in gl. penult. de rescr. lib. 6.* illam allegat pro opinione, quòd sufficiat annus septimus completus. Abbas verò in eadem decretali: *Super inordinata num. 6.* eandem glossam adducit pro opinione, quòd requiratur ætas quatuordecim annorum, ut ibi dixi *num. 11.* Itaque in hoc articulo duæ sunt opiniones. Prima opinio est glossæ Jo: Andr. in *d. cap. Si eo tempore, in ver. Ætatem,* quæ tenet septennem, & majorem septennio posse obtinere Canonicatum, & Præbendam in Cathedrali Ecclesia. Et hanc opinionem servavit Curia usque ad tempora Papæ Joannis, ut testatur Collectar. in *d. c. Super inordinata n. 1.* Et pro ea videtur textus in *cap. Ex eo, de elect. lib. 6.* ubi Canonicus impubes fuit provisor de Canonicatu in Cathedrali, & ibi gloss. in *ver. In tua Ecclesia. Nota*, inquit, *quod minor quatuordecim annis dicitur idoneus ad beneficium etiam, & Canonicatum Cathedralis Ecclesiæ,* & per illum textum opinionem Jo: Andr. esse veriolem dicit Card. in *d. cap. Super inordinata, n. 10. vers. Secundo casu,* & communiolem, & veram Anton. de Burr. in *d. cap. Si eo tempore num. 15. de rescr. in 6.* Item supradictam glossam Jo: Andr. dicit esse tenendum Jo: Calder. in *eod. cap. Si eo tempore,* & sic servatur secundum eum. Idem tenet ibi Paul. de Eleazar, quos refert, & sequitur ibidem Gemin. *col. ultima, vers. Si queritur de præbenda, & Canoniam simul,* ubi etiam pro hac parte allegat Jo: de Lignano. Pro eadem opinione allegatur *cap. Si annum, de judic. lib. 6.* quod decidit minorem quatuordecim annis non posse per seipsum agere in causis beneficialibus, sed per Procuratorem, & sic supponit minorem posse obtinere beneficium Ecclesiasticum.

Ac deum pro hac parte adducitur textus in *d. cap. Si eo tempore, de rescr. in 6.* qui cum indistinctè loquatur de beneficio, ad quod litteræ impetantur ante ætatem legitimam, utique videtur includere etiam Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis, *cap. penult. de verb. signific. Nec obstat,* quòd in Canonicis requiratur maturitas consilii, argum. *cap. Statutum, de rescript. in 6.* Nam & Paulus responder, maturitas consilii, & vox in Capitulo non est de substantia Canonicatus. Quod patet ex eo, quòd si hæc essent de substantia Canonicali, minor decem & octo annis non posset esse Canonicus, cum non possit ad Subdiaconatus Ordinem promoveri, ut in *Clem. Generalem, de atat. & qualitat. & ille qui non est in Sacris, vocem in Capitulo non habeat, ut in Clem. Ut ii, eod. tit.*

Verùm Host. in *d. cap. Super inordinata, num. 9. vers. Aliud faculare simplex, de præb.* pluribus tuetur contrariam opinionem, concludens Canonicatum, & Præbendam in Cathedrali Ecclesia obtineri non posse ante decimum quartum annum, & hanc partem sequitur ibidem Henric. Boich. *vers. Aut queris pro simplicibus. s. Archid. in d. cap. Ex eo, de elect. lib. 6. & Gulielm. de Monte Laud. in Clem. fin. de atat. & qualitat.*

Et probatur optimè non cavillando litteram in *eod. cap. Super inordinata,* ubi pueri dicuntur inhabiles ad beneficia in Ecclesiis obtinenda, & sic ad præbendas in Ecclesiis Cathedralibus. Pueri autem dicuntur à septimo anno usque ad decimum quartum, *cap. Pueri 22. quest. 5.* ut bene per Host. Collectar. & Abb.

Ad hæc jura præsumunt Canonicos Cathedralium esse peritos, cum eis committi possint causæ à Sede Apostolica, vel ejus Legato, ut in *d. cap. Statutum, de rescript. in 6.* & consequenter supponunt eos esse majores annis quatuordecim. Ad hoc *cap. Cum vigesimum, infra de offic. deleg. Rursus* Canonici ponuntur propter maturitatem consilii, *cap. Novit, infra de his que fiunt à Pral.* Ergo pueri non sunt ad hoc idonei, cum discretione careant, *cap. Cum virum, infra de regular. & c. Ex eo, in princip. de elect. lib. 6.* cum concordant. de quibus ibi per gloss. in *verb. Discretionem.*

Nec obstat, *d. cap. Ex eo.* Quoniam, ut responder Archid. ille textus loquitur, quando ex dispensatione Papæ fut minori provisorum, vel scriptum ex certa scientia pro minori quatuordecim annis. Nec dicatur cum Cardinali, & Gemin. *locus citatis* hoc esse divinare. Quia respondeo, ut dixi in *d. cap. Super inordinata num. 10. de præb.*

Præterea si ego dico Canonicum illum fuisse promotum dispensativè, tu dicis me divinare. Et si tu dicis eum fuisse promotum de jure communi: ego similiter dico

intellectum tuum esse divinativum, cum hoc ex littera nullibi deprehendatur. Unde glossa in figuracione casus agnoscens hanc provisionis incertitudinem, dicit: In Ecclesia illa erat Canonice impubes de jure communi, vel dispensativè: Ergo in eo textu pro neutra opinione constitui potest efficax fundamentum, quia simpliciter ibi recitatur factum, nec aperitur quo jure impubes Canonice obtinuerit.

- 57 Rursus non obstat text. in *d. cap. Si annum, de judic. in 6*, Quia secundum Archid. loquitur in eo, qui aliàs fuerit legitime provifus, & ita ex dispositione Papæ. Vel certe loquitur de aliis Ecclesiis inferioribus à Cathedralibus, Vel denique non habet locum argumentum à contrario sensu, ubi juris contrarietas reperitur, *c. Significasti, infra de for. eompert.* secundum Gulielm. de Monte Laud. & Henric. Boich. *locis citatis*. Demum non obstat textus in *d. cap. Si eo tempore, de rescript. lib. 6*. Quoniam secundum Archid. dicit impetrantem habuisse tempore datæ sufficientem ætatem ad beneficium sine cura, sed non dicit quantam,
- 58 Et tenendo hanc opinionem, quæ de jure prior videtur, & quam etiam servat Curia, ut de suo tempore restantur, in *d. cap. Super inordinata, Card. num. 7. & Abb. num. 12*. Eam limitabis. Primum, ut non procedat si consuetudo Ecclesiæ habeat, ut major septennio obtinere possit Canonicatum cum præbenda propter certum ministerium illi annexum, puta deferendi candelabra, vel quid simile: tunc enim impubes utique poterit esse Canonicus, sed ejus vox erit in suspenso usque ad ætatem legitimam, Et in hoc casu potest intelligi textus in *d. cap. Ex eo, de elect. in 6. & in d. cap. Si annum, de judic. eod. lib.* secundum Host. in *d. cap. Super inordinata*, quem refert & sequitur Gemin. in *dict. cap. Si eo tempore, col. ultima circa princip. vers. Si queritur de præbenda & Canonica simul*. Sed de hac limitatione non immeritò dubitari potest propter decretum Concilii Trid. in *cap. 6. in princ. sess. 23. & cap. 12. §. In omnibus verbis, sess. 24.* ut patet ex dicendis infra num. 88.
- 59 Deindè eandem opinionem limitabis, ut locum non habeat in Canonicatibus, & Præbendis habentibus Ordinem sacrum annexum ex privilegio, consuetudine, vel statuto, aut alio modo: quia tunc oportet provifum esse in tali ætate constitutum, qualem requirit ordo Canonicatus annexus, ut probatur in *c. Ei cui provideri, de præb. lib. 6. & notat gloss. in d. cap. Si eo tempore, in ver. Ætatem, vers. Et hæc vera intelligi, de rescript. eod. lib.* quam ibi sequuntur Gemin. col. 3. in fine, *vers. Aut non sunt dignitates, sed beneficia inferiora*, Franc. n. 10. & alii communiter. Idem tenet gloss. in *cap. Cum in illis, in ver. Provideri, de præb. in 6. & Gulielm. de Monte Laud. in Clem. fin. de atar. & qualit.* qui ad hoc allegat *cap. Significatum, infra de præb. Rebuff. in præxi benefic. tit. Requisita ad collationem num. 33. & in repet. c. Extirpanda, §. Qui verò, in 2. notab. de præb. Rota decis. 1. n. 3. de præb. in nov.* aliàs provifio etiam facta ex causa permutationis nulla est, Pur. *decis. 331. & 338. lib. 1. Mohed. decis. 7. de concess. præb. Tanis decis. 58. & 59.* Idque non solum vendicat sibi locum in beneficiis habentibus annexum Ordinem Presbyteratus, sed etiam in habentibus annexum Diaconatum, vel Subdiaconatum. In omnibus enim requiritur ætas ad hujusmodi Ordinem requisita, cum nulla appareat ratio diversitatis. Et quamvis prædicta decretalis: *Ei, cui*, expresserit de Ordine Sacerdotali, id tamen non fecit taxationis gratia, sed per modum exempli, quod dispositionem non restringit, *leg. Damni infecti, la 2. ff. De damno infecti.* & ita post Archid. Calder. Joan. de Lignano, Imol. & Gemin. concludit Philipp. Franc. in *d. cap. Ei, cui, num. 14.* & ibi etiam Prob. ad Monac. num. 1. Lambert. de *Jurepatr. 1. p. tr. 2. lib. quæst. 7. art. 27. num. 8.* quos alios refert, testaturque hoc tenere omnes Doctores in *d. cap. Ei, cui, & Petr. de Gregor. de benefic. cap. 37. num. 2.* dicens in his ætatem Ordinum requiri tempore datæ impetrationis, nisi sit ad vacatura (intellige in genere) quia tunc sufficit tempore vacationis beneficii, ut in *d. cap. Ei, cui, & ibi Gemin. quem sequitur Felm. in cap. Eam te, num. 18. de rescript.* Licèt Joan. Andr. in *d. cap. Ei, cui*, distinxerit an beneficio sit annexus Ordo Presbyteratus, an verò inferiores Ordines, ut in primo casu requiratur ætas Ordini Sacerdotali præscripta tempore impetrationis, & ad hunc casum restringit textum in *d. cap. Ei, cui*. In secundo autem casu beneficium confectri possit etiam non habenti æta-

tem in Ordinem requisitam, & cum seq. Rom. *conf. 325. num. 1. & Dec. hic num. 21.*

Sed tu adverte, quia et si Doctores tam antiqui, quam moderni videantur crebriori calculo adhaerere primæ opinioni, hodie tamen in beneficiis tam Presbyteralibus, quam Diaconalibus, & Subdiaconalibus servari debet dispositio Concilii Tridentini in *c. 4. sess. 22.* Quod innovando Clem. *Ut ii, de atar. & qualit.* cique adjiciendo decernit, ut illi, qui dignitates, præbendas, portiones, ac quælibet alia beneficia in Cathedrali, vel Collegiata seculari, vel regulari Ecclesia obtinent, aut imposterum obtinebunt, quibus onera varia sunt annexa, videlicet ut alii Missas, alii Evangelium, alii Epistolas dicant, seu cantent, &c. teneantur, justo impedimento cessante, infra annum Ordines suscipere requisitos, &c. Nec aliis in posterum fiat provifio nisi iis, qui jam ætatem, & ceteras habilitates integrè habere dignoscantur, aliter irrita sit provifio. Quoloco est animadversione dignum, quod dicta Clem. *Ut ii, §. Illi verò*, loquitur de beneficiis, quibus certi Ordines sunt annexi, nec exprimit quos. Et Concilium Tridentinum quasi explicans decretum Viennensis Concilii, loquitur de beneficiis, quibus annexa sunt onera dicendi Missas, Evangelium, vel Epistolam, & sic de beneficiis, quibus annexi sunt Ordines Presbyteratus, Diaconatus, vel Subdiaconatus. Iis enim prædicta onera incumbunt, ut in *cap. Perlectis 25. dist.*

Rursus in dicta Clement. Obtenentes beneficia hujusmodi non obligantur ita clarè, & præcisè ad ordines suscipiendos, sed tantummodò quamdiu non promoventur, carent voce in Capitulo, eisque subtrahitur pars dimidia distributionum. At verò Concilium Tridentinum apertè statuit, ut teneantur infra annum Ordines suscipere requisitos, & pœnas innovat. Unde patet hodie sublata Archid. & aliorum opinione, nec non distinctione Jo: Andr. ad obtinenda beneficia, quibus de jure, privilegio, consuetudine, vel statuto annexi sunt Ordines sive Presbyteratus, sive Diaconatus, vel Subdiaconatus, non exigì ætatem requisitam ad Ordinem tempore provisionis, sed sufficere ut provifus in tali ætate sit constitutus, ut infra annum ad ordines requisitos promoveri valeat. Quod tenet glossa communis in *d. Clem. Ut ii, in ver. In eisdem*, concordat *cap. 12. §. Neminem etiam deinceps, sess. 24.* Et hanc sententiam aliàs probavit S. Congregatio ejusdem Concilii interpret: nam stante Concilio Tridentino in *d. cap. 4. sess. 22. in fine*, ubi disponitur, ut non fiat provifio de beneficiis nisi iis, qui habent ætatem ad ordinem, quem beneficium requirit. Item eodem Concilio *sess. 24. cap. 12.* ubi disponitur neminem recipiendum, nisi eo Ordine sit initiatus, quem beneficium requirit, vel in tali ætate, ut infra tempus à jure, vel ab eodem Concilio statutum initiari valeat: Stante etiam juris communis dispositione, quod ad beneficium, cui annexus est ordo, nemo assumatur, nisi sit in ætate sufficienti ad ordinem suscipiendum *cap. Ei, cui, de præb. in 6. & cap. 2. de instit. eod. lib.* Dubitarum fuit an hodie vigore Concilii *sess. 24. cap. 12.* possit Ordinarius conferre Præbendam sacerdotalem existenti in anno sue ætatis 24. qui potest intra annum promoveri, vel potius requiratur ætas annorum 25, sicut dispositum est de jure communi: Sacra Congregatio censuit posse. Et ex his patet hodie admittendam non esse distinctionem quam facit Abb. *infra in §. Inferiora num. 10.* ait enim: *Quadam est annexio ordinis respectu aptitudinis, quadam verò est annexio respectu actus.* Primo casu requiritur, ut quis habeat ætatem tempore promotionis, in qua quis possit promoveri ad ordinem requisitum, nec est necesse, ut tunc habeat illum ordinem, sed satis est, ut sit habilis ad illum accipiendum, & tenetur illum recipere quancitius potest, temporibus tamen competentibus: & in hac annexione intelligit textum in *dict. §. Inferiora, & in cap. Si pro clericis, & in cap. Ei, cui, de præbend. lib. 6.* In secundo autem casu quando est annexio respectu actus, requiritur necessariò ut tempore promotionis habeat illum ordinem beneficio annexum. Ut si dicat statutum, Talis Præbenda non conferatur nisi actualiter constituto in Sacerdotio. Qualiter autem cognoscatur an sit annexio respectu actus, vel aptitudinis, concludit recurrendum esse ad verba, nec aliter declarat annexionem respectu aptitudinis: & hanc distinctionem sequitur hic Dec. in *eodem, §. Inferiora, num. 21.*

- Sed primum membrum hujus distinctionis hodie non est verum, quia si ordines sint annexi beneficio respectu aptitudinis, non est necesse, ut quis tempore promotionis habeat ætatem, quam ordo annexus requirit, sed satis est ut sit in tali ætate, ut ad illum ordinem promoveri possit infra annum, juxta decretum Concilii Viennensis, in dicta Clem. *Ut ii*, & Tridentini *in d. cap. 4. sess. 22. & c. 12. §. Neminem etiam deinceps, sess. 24.* ut abundè ostensum est supra. Aptius igitur distinguitur secundum gloss. Joan. Andr. in dicta Clem. *Ut ii*, in ver. *annexi*: Aut Ordines de jure communi, primæ institutione, antiqua consuetudine, vel statuto, sunt Præbendis annexi simpliciter, & absolute, & tunc non est necessaria ætas ad ordinem requisita tempore promotionis, sed satis est, ut provivus in ea sit ætate, ut in proximis temporibus, seu infra annum promoveri valeat. Quod procedit secundum gloss. sive annexi sint certis Præbendis, sive incertis, quæ tamen postea certificatae sunt, puta quia portio vacans est sacerdotalis, ut scripsit idem Jo. Andr. *in c. Proposuit, in princip. infra de concess. præb.* Aut Ordines sunt Præbendis annexi non simpliciter, sed cum expressione, ut præbendæ conferri non possint, nisi actu Sacerdoti, Diacono, vel Subdiacono, seu constituto in tali ordine: & tunc, ut inquit glossa, non est dare, ut habeat istud beneficium non habens ordinem annexum: & verum est secundum membrum distinctionis Abbatibus, de qua supra *num. 65.* Et est ratio, quia qualitas adjuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi, *l. Si Titius*, ubi Bart. *ff. de testam. milit. leg. in delictis, §. in extraneis, ff. de noxal.* & notat Dec. *infra in §. Inferiora num. 21.* subdens, secundum hanc conclusionem consuluisse Andream Siculum *in cons. 33. in 2. dub. lib. 2.* Et eandem sæpius præbavit Rota, & S. Congregatio Concilii in beneficiis, seu Capellaniis collegè fundatis, ut conferri debeant Sacerdoti, seu constituto in ordine Sacerdotali, ut scripsi plenè *in cap. 1. infra de ætate, & qualit.* Sed nisi ita expressè sit statutum, teneas indistinctè satis esse, ut provivus in tali ætate, ut infra annum promoveri possit ad ordinem beneficium annexum.
- 66 Hinc inferitur, ut cum hodie decreto Concilii Tridentini *in c. 12. §. In omnibus vero, sess. 24.* statutum fuerit, ut in omnibus Ecclesiis Cathedralibus omnes Canonicatus, & Portiones habeant annexum Ordinem Presbyteratus, Diaconatus, vel Subdiaconatus, ad obrinendam Præbendam Subdiaconalem in Cathedrali Ecclesia satis erit, ut quis sit constitutus in vigesimo primo anno, ad Diaconalem in vigesimo secundo, & ad Presbyteralem in vigesimo quarto inchoatis. Quoniam in tali ætate constitutus poterit infra annum fieri Subdiaconus in vigesimo secundo, Diaconus in vigesimo tertio, & Presbyter in vigesimo quinto similiter inchoatis. Quemadmodum hodie requiritur *ex cap. 12. sess. 23. ejusdem Concilii, & latius dicam infra in 11. principali questione.* Quidquid contra incautè scripserint Hojeda *de benef. incompatib. cap. 29. n. 16.* Majol. *de irregul. cap. 30. n. 12.* Flam. Paris. *de resignat. benef. lib. 4. quest. 9. num. 11.* & Garzias alios referens *de benef. part. 7. cap. 4. num. 22.*
- 67 Nec refert, quòd sacra Congregatio aliàs consulta, an constitutus in vigesimo anno possit obrinere Canonicatum in Cathedrali habentem Ordinem Subdiaconatus annexum, cum intra annum possit suscipere dictum ordinem, declaravit, posse. Etenim hæc declaratio intelligenda est de constitutis in anno vigesimo completo, alioquin infra annum non potuissent ordinari Subdiaconus, quia nondum attigisset annus ætatis vigesimum secundum, prout requiritur decreto *d. cap. 12.*
- 68 Unum tamen advertè, quòd Concilium *in d. §. in omnibus vero*, non statuit simpliciter, & absolute, ut omnes Canonicatus, ac Portiones habeant annexos Ordines sacros, sed addit, ut Episcopus cum consilio Capituli designet, ac distribuatur, prout viderit expedire, quibus quisque Ordo ex sacris annexus in posterum esse debeat: ita tamen, ut dimidia saltem pars Presbyteri sint, ceteri verò Diaconi, aut Subdiaconi. Ubi verò consuetudo laudabilior habet, ut plures, vel omnes sint Presbyteri, omninò observetur.
- 69 Quamobrem si Ordinum distributio nondum facta fuerit, aut consuetudo non habeat, ut Præbendæ omnes sint Presbyterales, servandum erit jus vetus quoad ætatem requisitam ad obrinendos Canonicatus, & Præbendas, Portionesque in Cathedrali Ecclesia. Quidquid contra scripserint Prosp. Faguan. *in 1. Lib. Decretal.*
- Hojeda *de benef. incompatib. par. 1. cap. 24. sub n. 16. vers. Si autem in Ecclesia*, Less. *de just. & jur. lib. 2. cap. 34. dub. 26. n. 106.* Garz. *de benef. p. 7. c. 4. n. 28. & seqq.* & Lotter. *de re benef. lib. 2. q. 47. n. 81. & seqq.* Atque ita disceptatio superius habita in hac quarta principali questione non est inutilis.
- Nec refert, quòd Concilium, ut inquit Less. & alii supracitati, sua auctoritate omnibus Canonicatibus, & portionibus annexat Ordinem sacrum in genere. Etenim observandum est, S. Synodum non facere hujusmodi annexionem præcisè, sed alternativè, statuendo, ut annexum habeant Ordinem Presbyteratus, Diaconatus, vel Subdiaconatus. Et hujus alternativæ electionem, & declarationem committit Episcopo, ibi: *Episcopus autem cum consilio Capituli designet.* Undè priusquam Episcopus hujusmodi designationem, & annexionem faciat, non potest dici Concilium præcisè statuisse, ut nulla Præbenda annexum habeat ordinem Subdiaconatus, quoniam qui plura facit alternativè, non dicitur præcisè, seu determinativè alterum facere, §. *Huic autem instit. de action. Dec. in cap. Inter ceteras, in 3. notab. & ibi dixi, num. 4. supra de rescript. & est text. optimus in cap. Is qui de elect. lib. 6.* & ubi voluntas, & electio desideratur, ante voluntatem, & electionem nihil preficitur, *ut leg. Mater, Cod. de rei vindicat. & sicut dicitur Bald. cons. 299. dicitur Petrus, & Cynus, num. 5. vers. nam ubi voluntas lib. 1.* & consequenter ante hujusmodi declarationem, & specialem annexionem, provivus de aliquo Canonicatu, vel portione, arctari non potest ad Ordinem Subdiaconatus: neque enim in alternativis ante factam electionem, & declarationem oritur obligatio, ut est text. *in leg. Eum qui certarum, §. 1. ff. de verborum obligat. & notat Bart. cons. 70. Reverendissime, num. 4. vers. Ad unum tamen advertet, lib. 1. & Bald. d. cons. 299. num. 5. vers. Imò videtur quòd cum Ecclesia habeat electionem.* Quod inde etiam apparet manifestè, nam si in Ecclesia, ubi non est facta Ordinum distributio, vacarent eodem tempore omnes Præbendæ, vel ultra dimidiam illarum partem, secundum ratiocinationem Doctorum omnes conferri deberent Subdiaconis. Hoc autem patenter esset contra Concilium, quod jubet indeterminatè, ut saltem dimidia pars Presbyteri sint, ceteri verò Diaconi, aut Subdiaconi. Dicendum est igitur, ante specialem annexionem Episcopi ad obtinendos Canonicatus, vel portiones in Cathedrali Ecclesia, non exigi ætatem ad ullum sacrum Ordinem requisitam, sed sufficere habilitatem præscriptam à jure communi. Et hanc sententiam jam pridem præbavit sacra Congregatio Cardinalium ejusdem Concilii interpretetum. Nam Ferdinandus ætatis annorum 18. obtinuit Canonicatum in Cathedrali Overen. quo cum Episcopus vellet eum privare, quia non erat in tali ætate, ut infra tempus à jure statutum saltem ad Subdiaconatum promoveri posset: adiit sacram Congregationem Concilii, dicens sufficere ut sit in ætate habili de jure communi ad obrinendum Canonicatum, nempe 14. completis, ut per DD. *in cap. Super inordinata, de præb.* Nam Concilium in hoc casu non potest habere locum, cum in dicta Ecclesia adhuc non sit facta Ordinum distributio. Sacra Congregatio censuit, non posse privari, & si non sit in ea ætate, qua ad Subdiaconatum promoveri possit, si Episcopus nondum distribuit, quibus quisque Ordo ex sacris annexus esse debeat, prout Concilium mandat. Itaque monendum eum, ne id tacere differat amplius.
- Neque verò ulla habenda est ratio contrariarum resolutionum, quas recenset Garzias *loco citato*: nam illarum fallitas inde evidenter cognoscitur, quòd resolutiones illæ supponunt, ad obtinendum Canonicatum Subdiaconalem requiri annum vigesimum secundum inchoatum, quod est apertè falsum, quia cum ex Concilio *in cap. 4. sess. 22. & in dict. cap. 12. §. Neminem etiam, session. 24.* ad obtinendum Canonicatum, cui sacer ordo sit annexus, sufficit quem in tali ætate constitutum esse, ut infra annum ad illum ordinem promoveri possit, hinc patet manifestè, ad obrinendam Præbendam Subdiaconalem satis esse attingere annum vigesimum primum, quia sic intra annum poterit provivus ad Subdiaconatum promoveri, & sic in vigesimo secundo inchoato, ut Concilium requirit, *cap. 12. sess. 24.* & patet ex dictis supra *num. 68.* Cardin. Seraph. 1138. falso enim supponit, ad obtinendum Canonicatum requiri

- etatem 22. annorum ex Concil. Trid. cap. 12. sess. 24. quia hanc etatem Concilium: ibi in *vers. ad cateras*, requirit tantummodo in dignitatibus non curatis, sed non in Canonicatibus, ut patet paulò infra, *vers. Neminem*. Undè hac in parte decisio illa sustineri non potest, licèt in resolutione sit conformis Concilio, quia in suo casu deerant provisio undecim menses ad complendum annum etatis 20. & idèd non poterat infra annum ad Subdiaconatum promoveri, etiam computatis octo mensibus, super quibus Papa dispensavit. Meritò fuit conclusum, dispensationem non suffragari. Præterea decisio non aperit, an in casu illo fuisset facta ab Episcopo Ordinum distributio, sed tantum dicit in litteris dispensationis fuisse injunctum onus provisio, ut infra annum se promoveri faceret ad Ordinem subdiaconatus. Undè credendum est præbendam illam fuisse Subdiaconalem, alioquin Pontifex non arctasset provisum ad factum Ordinem suscipiendum, ut ex dictis constat. Et eodem modo respondetur ad decisionem.
- 72 Limitabis tertio opinionem supra firmatam, ut non procedat, si in fundatione Canonicatus expressè cautum fuerit, ut conferri possit ante etatem à jure communi, aut etiam à Concilio Tridentino requisitam: lex enim fundationis omnino servanda est, secundum ea, quæ notantur per gloss. communiter approbatam, in *cap. cum dilectus*, in *verb. Constitutum*, *vers. satis tamen credo*, supra de *consuet.* & censuit sacra Congregatio, quam secuta fuit Rota *decis. 194. num. 1. part. 2. recent.*
- 73 Idèdque cum quidam laicus intenderet in Cathedrali Nepefina erigere Canonicatum cum præbenda sufficientis redditus cum reservatione juris patronatus pro se, & successoribus suis, sed vellet prima vice præsentare clericum minorem annis viginti, ac majorem quatuordecim, idest in decimo sexto anno constitutum, & Episcopus quævisisset, an in erectione posset, aut deberet ejusmodi conditionem admittere, sacra Congregatio censuit Episcopum in erectione Canonicatus ejusmodi conditionem admittere, ut hac prima vice instituatur clericus, aliàs tamen idoneus, licèt decimum sextum etatis annum non exegerit. Fortè in Ecclesia illa ex consuetudine, vel aliàs Præbende omnes erant presbyterales, alioquin ad obtinendam præbendam noviter erectam, cui nondum ab Episcopo Sacerdos annexus esset, sufficeret etas annorum quatuordecim à jure communi præscripta, ut latè ostensum est supra in hac quarta principali questione, nec esset opus hanc conditionem apponere in limine fundationis. Vel certè sacra Congregatio satis duxit eo casu respondere ad propositam facti speciem.
- 75 Limitabis quartò, ut non procedat in Canonico Pœnitentiario, qui non solum debet esse magister, vel Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel jure Canonico, sed etiam annorum quadraginta; seu aliis qui aptior pro loci qualitate reperitur, ut cavetur decreto Concilii Tridentini
- 76 *cap. 8. §. In omnibus etiam*, sess. 24. & annus quadragesimus debet esse completus, cum littera requirat in plurali, ut sit quadraginta annorum, ut not. gloss. in *Clem. fin. in ver. In decimo octavo*, de *etate*, & *qualit.* Abb. hic *nu. 6. Felin. in cap. Cum vigesimum num. 1. de offic. deleg. Corn. cons. 213. nu. 7. vol. 1. Rota decis. 26. de rescr. in novis*, Bellam. *decis. 726. & in Pœnitentiario tradit in specie*, Garz. *de benefic. part. 7. cap. 4. n. 32. licèt Azor. instit. moral. 2. part. lib. 6. cap. 5. qu. 6. in fine*, dixerit, & non benè, sufficere annum quadragesimum inchoatum. Defectus tamen etatis annorum quadraginta à Concilio requisitæ non obtinere dixit Sac. Congregatio, ubi aliàs aptior pro loci qualitate non reperitur.
- 78 Quintò principaliter QUÆRO, quæ sit etas legitima ad obtinendos Canonicatus, & Præbendas in Collegiata Ecclesia?
- 79 Jure communi inspecto Doctores unanimiter existimaverunt, ad Canoniam cum Præbenda in Ecclesia Collegiata etatem legitimam esse septennium completum. Et hujus sententiæ fuerunt Joan. Andr. & alii citati in præcedenti questione n. 52. qui dixerunt septennium sufficere ad Canonicatus, & præbendas etiam in Cathedrali Ecclesia, & de Canoniam inferiorum Ecclesiarum expressè loquitur Abb. in *cap. Prætereant. vers. In Canoniam autem*, de *etate*, & *qualitat.* Nec dissident Hott. Collectar. & reliqui superius relati *num. 55.* requirentes etatem annorum quatuordecim, quoniam loquuntur in Canonicatibus, & Præbendis ex-
- gentibus maturitatem consilii, & sic Cathedralium Ecclesiarum, ut in *cap. Quanto*, infra, de *his quæ sunt à Prelat.* facit textus in *cap. Statutum*, de *rescr. in 6.* ubi patet, causas ab Apostolica Sede delegari Canonicis Cathedralium, non autem Collegiarum Ecclesiarum, ut ibi notat gloss. in *ver. Cathedralium*. Item facit in *cap. Requisisti*, *vers. Quoniam non est tanta communitio*, infra, de *testam.*
- Sed numquid juris communis dispositio hac in parte fuerit immutata ex decretis Concilii Tridentini? Non videtur: nam proposito dubio in Sac. Congregatione, quæ etate constituri esse debeant ex Concilio, qui Canonicatus acquirere volunt in Collegiatis Ecclesiis? Responsum est, Concilium de hoc nihil disposuisse, & reliquisse in terminis, in quibus erat ante Concilium, nec expedire nunc aliquid novi juris statuere.
- Cæterum advertere oportet hanc declarationem esse intelligendam in terminis *c. 12. §. In omnibus sess. 24.* quod loquitur tantummodo de Canonicatibus, & portionibus in Cathedralibus Ecclesiis, & ex sententia sacre Congregationis locum non habet in Canonicatibus, & portionibus Collegiarum Ecclesiarum, sicut nec extenditur ad dignitates & dimidias portiones. Vel certè eadem declaratio intelligi potest in specie, quia nullibi Concilium specialiter disposuit, quæ etate esse debeant, qui obtinere volunt Canonicatus, vel portiones in Ecclesiis Collegiatis. At secus est in genere, quia decreto *cap. 6. sess. 23. generaliter statutum est*, ut nullus beneficium Ecclesiasticum obtinere possit ante decimum quartum annum, hoc enim decretum cum indefinite loquatur de beneficio, proculdubio includit etiam Canonicatus, & Præbendas in Collegiata Ecclesia, *cap. 1. Nè sede vacan. lib. 6. & cap. pænult. infra*, de *verb. signific. npi est. casus*.
- Undè orta dubitatione, an provisio undecimo tertio suæ etatis anno de Canonicatu in Cathedrali Ecclesia, ubi vigore statuti Ecclesiæ provisio ante realem possessionem, & fructuum perceptionem tenentur expectare per biennium, obstat decreto *c. 6. sess. 23. S. Congregatio censuit obitare*. Quamobrem ex eo decreto ad obtinendum Canonicatum in Collegiata requiritur etas 14. annorum, & sufficit annum decimum quartum esse inchoatum, ut patebit in quæ sequenti, & tenent Mandos. *cons. 20.* & alii apud Garziam *de benefic. par. 7. c. 4. nu. 39.* Vel denique prædicta declaratio intelligi potest proprie, quia ex regula Cancellariæ jam requirebatur etas 14. annorum ad Canonicatus in Collegiata. Undè Concilium in *d. cap. 6.* quoad ejusmodi Canonicatus nil novi statuit. Idque satis dilucidè aliàs declaravit eadem sacra Congregatio. Nam cum fuerit quæsitum, si non constat de qualitate Canonicatum apposita in fundatione, seu erectione, quæ etas requiratur five in Cathedralibus, five in aliis Collegiatis insignibus, & non insignibus: S. Congregatio respondit: *Quoad Cathedralibus clarè decretum esse à Concilio, c. 12. sess. 24. Quoad Collegiatis autem censuit, Concilium nihil statuisse circa etatem Canonicorum Collegiarum, neque eos ad sacros Ordines cogere voluisse, quatenus aliàs non tenerentur. Quod & videtur colligi ex c. 12. sess. 24. ubi statuitur de Cathedralibus tantum, & ex cap. 4. sess. 22. ubi de Collegiatis agitur, & de Canonicis, qui non sunt in sacris, & eos tantum voce privat, & quando cogit ad sacros, præsupponit constare alio modo Ordinem sacrum annexum esse illi Canonicatu: sicque in summa quod ad Collegiatis attinet, Concilium reliquisse eas circa etatem Canonicorum in illis terminis, in quibus erant ante Concilium, nempe ut sufficiat etas quatuordecim annorum. Nam licèt olim major septem annis posset Canonicatum obtinere, tamen regula Cancellariæ decimum quartum requirit, qui terminus est etiam generaliter à Concilio sess. 23. cap. 6. præfixus ad obtinenda beneficia simplicia.* Hactenus verba decisionis S. Congregationis.
- Porro eadem etas, & habitas, quæ requiritur, & sufficit ad titulum beneficii, requiritur, & sufficit ad Coadjutoriam à Pontifice concessam, Caputaq. *decis. 127. p. 1. 1. Gonzalez super regula 8. Cancell. in gloss. 5. §. 9. num. 6. & 90. & Garzias de benefic. part. 7. cap. 4. num. 90.*
- Sextò principaliter QUÆRO, quæ etas requiratur ad obtinendas Capellas, & alia beneficia simplicia? Doctores non conveniunt: nam gloss. in *cap. 2. in ver. Ecclesias*, infra, de *etate*, & *qualit.* dixit, majorem septennio posse obtinere bene-

- beneficia simplicia, quia in tali ætate potest ad minores ordines promoveri, *c. In singulis 77. dist. & ratione ordinis debet habere titulum, cap. 1. 70. dist. Idem voluit gloss. in c. Si eo tempore in ver. Ætatem, & ibi etiam Franc. num. 1. de rescript. in 6. & Henric. Boich. in cap. Super inordinata post med. vers. Aut quaris de Capellis de præben. post Gulielm. de Monte Laud. in Clem. Generalem de etat. & qualit. Sed Abbas in prædicta decretali super inordinata numer. 12. post Calder. distinguit sic: Aut beneficium sonat in nomen Rectoriæ, eò quòd sit Ecclesia, vel Capella per se stans, & habens Clericum ad suum regimen: & tunc pueri non sunt idonei, quia indecorum est, ut regant Ecclesias, qui non noverunt gubernare seipsos, ut dicitur in *c. Indecorum inf. de etat. & qualit. Idem voluit Gulielm. de Benedict. in repet. cap. Raynutius de testam. vers. Adjecta impuberi nu. 60. & Lambert. de Jurepatr. lib. 2. par. 1. art. 26. qu. 7. nu. 5. Aut sunt beneficia in Ecclesia; & tunc si maturitatem consilii non requirant, ut sunt Capellæ, sufficit septimum annum attigisse.**
- 88 Verùm has differentias sustulit Concilium Tridentinum in *c. 5. sess. 23.* ubi decernitur, ut nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus, ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere. Arque ita hodie pueri sunt inhabiles ad quodcumque beneficium Ecclesiasticum, siue illud sonet in nomen Rectoriæ, siue sit beneficium in Ecclesia; & sufficit annus decimus quartus inchoatus, ut ex sententia S. Congregationis dixi in *d. cap. Super inordinata num. 15.* ubi etiam *n. 16.* dixi decretum *d. c. 6.* contrariam legem foundationis non sustulisse.
- 89 Septimò principaliter QUÆRO, quæ ætas requiratur ad pensiones?
- 90 Doctores in *cap. Super inordinata infra de præben.* formant hanc quæstionem de Præbenda sine Canonica, quæ nihil aliud est, quam pensio, seu stipendium temporale: & communiter sic distinguunt: Aut pensio assignatur pro simplici sustentatione, & quilibet est idoneus, si est pauper, *c. In singulis 86. dist. c. Quia tua 12. q. 1. Gemin. in c. Si eo tempore col. 4. circa princip. vers. Quædam que dantur tantum pro vitæ sustentatione de rescript. in 6.* post Hostien. in *d. c. Super inordinata n. 9. vers. Aliud vitæ sustentationis.* Aut assignatur pro certo officio exercendo: & tunc subdividunt: Nam aut officium illud requirit maturitatem consilii, ut cum assignatur stipendium pro defensione Ecclesiæ, ut in *c. Veniens de jurejur.* vel ut legat Theologiam, ut *c. penult. de magistr.* & ad hanc pueri non sunt idonei, quia non sunt apti hæc inænera obeunda, ut per Host. *ubi supra, vers. Aliud requirit patrocinii defensionem.* & Gemin. loco citato.
- 92 Aut non requirit maturitatem consilii, sed pensio assignatur pro servitio in Ecclesia impendendo: & ad hanc puer est habilis, dum tamen infantiam excesserit, *c. Vel non est com. post. de tempor. ordinat. c. In singulis 77. dist.* nam & laicus ad eandem est idoneus, ut notat gloss. in *d. c. Cum M. in ver. receperunt, Host. in d. c. Super inordinata num. 9. vers. Aliud obsequii assiduitatem, Gemin. ubi supra, vers. Et tunc si quaritur de præbenda, siue Canonica.* Doctores in *c. 2. de instit.* Aut ex causa remunerætionis; & ad hanc puer tam ex persona patris, qui servitium impendit, quam ex persona sua, si sit major infante, idoneus est, cum mereri, & demereri possit, *c. 1. de elect. pueror. secundum Host. loc. cit. qui à n. 9.* usque in finem plures pensionum species distinguit, & eum totidem ferè verbis sequuntur ibi Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. & Abb.
- 94 Verùm hodie pensiones super fructibus beneficiorum Ecclesiasticorum non reservantur, nisi prima tonsura initiatis, tum stylo Curie notissimo, de quo testatur Redoan. de Simon. par. 2. c. 14. num. 13. & de spoliis Ecclesiasticis. Ex his ann. 6. Navarr. conf. 63. de Simon. num. 5. & Rota decis. 139. lib. 3. par. 3. di. vers. tum ex Constitutione S. Pii V. revocatoria privilegiorum circa pensiones transferendas, & obtinendas per laicos, bigamos, clericos conjugatos, & c. quæ incipit, *Sacrosanctum*, in Bullar. tom. 2. pag. 269.
- 95 & apertius ex Constitutione Sixti V. quæ incipit. *Cum sacrosanctam, cod. tom. 2. pag. 653.* qua statuitur, ut Clerici pensiones obtinentes ultra sexaginta ducatos auri de Camera, tonsuram, & habitum clericalem, vestes scilicet talaris, jugiter deferant, alioquin hujusmodi habitum non deferentes pensionibus sint ipso facto privati, & pensiones extinctæ, & c. Nec de cætero pensiones referentur nisi actu Clericis in habitu clericali, & tonsura incedenti. 96
bus. Et eodem spectat alia ejusdem S. Pii V. Constitutio incipiens, *Ex proximo, pag. 347.* quæ Clericos pensionarios obligat ad dicendum officium parvum B. Mariæ Virg. & 97
sic pensio hodie datur propter officium, sicut beneficium, ut inquit Navarr. *de rescript. lib. 2. c. 2. num. 200.* Quamobrem cum pensio Clericatum prærequirit; quemadmodum ad 98
Clericatum, seu ad Cleticalem tonsuram requiritur septennium completum, *c. In singulis 77. dist. c. Nullus de tempor. ordinat. lib. 6.* ita & ad pensionem obtinendam, adeò ut minori septennio reservari non possit sine dispensatione Apostolica, aliàs reservatio nulla sit, ut tenent Gigas de pens. q. 13. Jo. de Selva de benef. 3. p. 9. 5. n. 27. Mandos. de etat. minor. q. 23. latè Guidobonus dec. 139. in manuscriptis, & alii apud Garziam de benef. p. 1. c. 5. n. 127.
- Et quamvis Rota in una Catanien. Pensionis 4. Maji 99
1583. coram Gypso, & antè in una Veneta Pensionis coram Robufterio, tenuerit, infantem de jure communi esse capacem pensionis, ut referunt Mandos. & Garzias ubi supra; tamen hoc verum est jure communi inspecto, secundum quod pensio est quid merè temporale, nihil habens spiritualitati annexum, ut notat gloss. in *c. Cum M. in ver. Receperunt supr. de constit. Franc. in c. Quamvis, il primo num. 2. de præben. in 6. Abb. in c. Ad audientiam, il secundo num. 2. & ibi etiam Felin. in princ. supra de rescript.* Sed hodie pensiones, quæ beneficii loco assignantur, 100
quis commodius sustentari valeat, vel ex causa resignationis, seu cessionis, ne ex ea nimium dispendium patiatur, non sunt quid merè temporale, sed potiùs spirituale, seu spirituali annexum; cum instar beneficii prærequirant Clericatum, ut prædiximus, & tenent Navarr. *dicto conf. 63. & conf. 59. 61. & 65. de Simon. & in Man. c. 23. num. 121.* Mandos. in reg. 19. qu. 11. Hieronym. Gabr. conf. 191. num. 8. lib. 2. Rhedoan. de Spol. c. 14. §. Ex his n. 6. Tolet. in Summa lib. 5. c. 9. & alii complures.
- Sed & Rota tenet hodie pensionem non esse quid profanum, ut dixit in una Britorien. coram Gypso 12. Decembris 1589. & referunt Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 6. q. 4. num. 54. & Garzia de benef. par. 1. c. 5. num. 19. Undè etiam in præallegatis decisionibus Catanien. & Veneta dixit, consuetudine, seu stylo Cancellariæ expressionem infantilis ætatis fortè esse necessariam.
- Cæterùm etsi hæc ita se habeant, tamen pensiones quæ 101
simpliciter constituuntur ad tempus super fructibus beneficium, & alicui assignantur autoritate Superioris, verè, & propriè non sunt beneficium Ecclesiasticum, nec veniunt beneficii appellatione; textus est in *c. Quamvis, & ibi notat Franc. num. 1. de præben. in 6. Abb. & Felin. locis citatis, Staphil. de litt. grat. in 6. forma expectativ. numer. 27.* Selva de benef. par. 1. q. 3. n. 11. Caccialup. de pension. qu. 12. ultima, Gigas eodem tract. qu. 28. & responsio 30. aliàs conf. 139. Sarnen. in reg. de infirm. q. 16. & de annali qu. 21. Duarenus de benef. lib. 2. c. .... vers. Annua hujusmodi, Paleot. de nobis, & spuris c. 58. nu. 4. & dixit Rota in una Cruxien. confidentiæ 5. Junii 1581. coram Penia, quam ad litteram refert Garzia *d. c. 5. n. 51.* & probavi latissimè in *c. Ad audientiam, il 2. à n. 74. usque ad n. 121.*
- Atque hinc fit, ut Concilium Tridentinum *c. 6. sess. 23.* 102
dum statuit, ut nullus ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere, non habeat locum pensionibus, ut declaravit Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpret. Nam falsa est contraria decisio, quæ circumfertur, & refertur à Garzia *d. c. n. 129.* Undè usu receptum est, ut passim referentur pensiones clericis prima tonsuræ in quacumque ætate sint constituti, nulla prævia dispensatione Apostolica. Nec unquam vidimus reservationes infringi ex hoc capite, quòd in litteris expressum non fuerit pensionarium esse minorem annis quatuordecim.
- Sed objicies: Sanctæ mem. Gregorius XIII. die 18. Decembris 1576. declaravit pensionarium censi beneficium ad effectum gaudendi privilegio fori Ecclesiastici. Et Sacra Congregatio Concilii consultata, an Clericus primæ tonsuræ, qui in habitu incedit, habetque tanquam Clericus pensionem, sed non beneficium, nec Ecclesiæ jussu Episcopi deservit, gaudeat privilegio fori; respondit gaudere ad instar obtinentis beneficium, ut scripti pleniùs in 103
c. Ad

- c. Ad audientiam, il secondo à numer. 121. supra de rescript.* Ergo quemadmodum decretum Concilii in *d. c. 6. sess. 23. in 2. part.* ubi agit de privilegio fori, appellatione beneficii Ecclesiastici comprehendit pensionem; ita videtur illam comprehendere in prima parte, ubi prescribit ætatem annorum quatuordecim ad beneficium obtinendum, arg. *cap. Majores in princ. ibi*, Ne ad alios prima, & ad alios secunda clausula referatur, *infra de Baptism.*
- 104 At responderi potest, in secunda parte illius decreti agi de materia favorabili, & de privilegio fori conservando in eo casu, in quo de jure communi competeat Clerico, licet Ecclesia non interservet. In materia autem favorabili, & in qua sit redditus ad jus commune, fieri debet lata interpretatio, ut notat gloss. in *c. Cum dilectus in ver. Juri communi*, & ibi Abb. n. 21. *supra de consuetud.* quia promptum est jura juribus concordare, *l. Unica, C. De inoffic. dotib. & c. Cum expediat infra eodem lib. 6.* undè non mirum, si eo casu appellatione beneficii veniat pensio. At verò in prima parte *d. c. 6.* corrigitur jus commune, secundum quod ad obtinendum beneficium simplex satis erat septennium complevisse, ut vidimus in precedenti quaestione. In materia autem correctoria, & restringibili, dispositio loquens de beneficio extendi non debet ad pensionem contra propriam verbi significationem, ut clarè probatur in *d. c. Quamvis de prebend. in 6.* ubi si Pontifex mandat alicui provideri de beneficio, non potest dari pensio, nisi expressè fiat mentio pensionis in literis: & textus fundat se in ratione illa, quia litteræ super beneficiis impetratæ, cum sint ambitiosæ, debent restringi. Præsertim verò quia ex stylo Concilii, appellatione beneficii non venit pensio, ut patet in *c. 2. sess. 21. in c. 18. sess. 23. & in c. 15. sess. 25.* Hactenus de beneficiis sæcularibus.
- 105
- 106
- 107 Octavo principaliter QUÆRO, quæ sit ætas legitima ad obtinendas dignitates regulares?
- 108 De jure communi Doctores sic distinguunt: Aut dignitatum cura animarum incumbit, aut non. Si incumbit; aut sunt Dignitates conventuales habentes Collegium sub se; & requirunt annum vigesimum quintum inceptum. Quod procedit, si sint Abbatia, siue Prioratus conventuales, Clem. *Ne in agro, §. Ceterum de statu Monach.* & tenet Gulielm. de Monte Laud. in *Clem. Generalem de atat. & qualit.* Henric. Boich. in *cap. Super inordinata col. 1. vers. Aut pro duplicibus obtinendis de preb. & ibi etiam Abb. numer. 7. vers. Primo casu*, post Hostien. Jo. Andr. & alios communiter, & idem Abb. *hic numer. 6. vers. Extra glossam quero*, Gemin. in *cap. Si eo tempore col. 3. vers. Conclude veritatem de rescript. in 6.* Et quamvis, ut Abb. subjungit *locis citatis*, & Dec. *hic numer. 50.* & ante eos Oldrad. *cons. 14. Cum queritur n. 9.* in Abbate hoc non reperitur expressè jure cautum, sed communiter tenetur requiri annum vigesimum quintum inchoatum, per regulam de qua infra, in *§. Inferiora*; tamen satis potest dici cautum à fortiori, in *d. §. Ceterum*, ubi sic statuitur in Priori conventuali. Et quoad hujusmodi dignitates curam animarum habentes concordat Concil. Trident. *§. Nemo igitur sess. 24.* si intelligamus decretum illud loqui de Dignitatibus tam sæcularibus, quàm regularibus, de quo mox dicetur.
- 109 Si verò sunt Dignitates non conventuales, tamen curam habeant animarum, sufficit annus vigesimus, dummodò sit completus, & cura non per ipsum Priorem, sed per alium exerceatur; tunc enim Prior non dicitur curatus, ut est casus in dicta Clem. *Ne in agro, §. Ceterum de statu Monach.* & notant Laudun. Henric. Gemin. & Abbas *locis citatis.* Secus si Prior ex consuetudine curam exerceat per seipsum; quia tunc ex mente Canonum oportet, ut attingat annum ætatis vigesimum quintum, secundum Abb. in *d. c. Super inordinata n. 9.*
- 110 Sin autem his Dignitatibus cura animarum non imminet; tunc sufficit annus vigesimus quartus completus, ut per Gemin. in *d. c. Si eo tempore col. 3. vers. Aut nullo modo cura est annexa*, & ita secundum eum videtur velle gl. in *d. §. Ceterum*.
- 111 Verum tamen hoc procedit jure communi inspecto; sed post Concilium Tridentinum aliud dicendum videtur, quia in *d. c. 12. §. Ad ceteras sess. 24.* statuitur, ut ad quaslibetque Dignitates, quibus animarum cura nulla subest, Clerici non minores viginti duobus annis accendantur, ut dictum est supra in 3. quaestione principali. Et decretum illud cum ex sententia Sacræ Congregationis loquatur de Dignitatibus tam in Cathedralibus, quàm in Collegiatis Ecclesiis, videtur intelligendum etiam de Dignitatibus Collegiarum Regularium; cum præsertim paulò infra, in *§. Nemine etiam*, circa ætatem recipiendorum ad Dignitates, Canonicatus, & portiones, referat se ad tempus à jure, & ab eadem S. Synodo statutum; & sic ad decretum *c. 4. sess. 22.* quod loquitur de Collegiatis Ecclesiis etiam regularibus, ibi, Collegiata sæculari, vel regulari Ecclesia, prout etiam loquitur Clem. *Ut si de atat. & qualit.* ibidem à Concilio innovata.
- Demum hanc sententiam probavit Sacra Congregatio Concilii, dum respondit, Præposituram præsertim commendari solitam esse dignitatem comprehensam in *d. c. 12.* quia cum sit regularis, est saltem habitu cum præminencia, ut dixi supra in eadem tertia quaestione principali *num. 45.*
- Tene igitur, hodie ad quascumque dignitates non curatas, siue sæculares sint, siue regulares, requiri annum vigesimum secundum completum. Quæ autem ætas requiratur ad commendas Monasteriorum, seu dignitatum regularium, scripsi plenè in *c. 1. infra de Capell. Monach.*
- 112
- 113 Nonò principaliter QUÆRO, in qua ætate eligi possit Abbatissa, vel Priorissa?
- Ex veterum Canonum sententia Abbatissa non erat eligenda nisi sexagenaria, ut in *c. Juvenctias 20. q. 1.* facit text. in *c. Quomodo 31. q. 1.* ubi refertur illud Apostoli ad *Timoth. 5. Vidua eligatur non minor sexaginta annorum.* Sed de intellectu prædictorum Canonum vide quod scripsi in *c. Cum sis n. 30. 31. & 74. de convers. conjug.*
- Postea verò in *cap. Indemnitatibus de elect. lib. 6.* statutum est, ut in Abbatissam, seu Priorissam, ubi per Priorissam Monasterium gubernatur, de cætero non eligatur aliqua, nisi triginta annos compleverit. Atque ita eo tempore inspecto Episcopus, & Abbatissa respectu ætatis eodem jure censebantur.
- Sed hodie ex decreto Concilii Tridentini *c. 7. sess. 25. de regular.* Abbatissa non minor eligenda est annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit; ac si his qualitatibus ibi non reperiat, quæ saltem trigessimum annum ætatis, & quintum professionis excesserit. Undè ex Sacræ Congregationis sententia si in Monasterio sit Monialis annorum quadraginta, & quæ octo annis post professionem laudabiliter vixerit, non licet Monialibus aliquam ex alio Monasterio etiam ejusdem Ordinis eligere. Sin autem reperiat in Monasterio aliqua Monialis quadragenaria cum qualitatibus requisitis, non tenentur Moniales aliam ex alio ejusdem Ordinis Monasterio eligere, sed liberum illis est aliquam, de consensu tamen Episcopi, vel earum Superioris, eligere ex proprio Monasterio habentem qualitates requisitas eo decreto. Quod si nec talis in proprio Monasterio, nec quadragenaria in alio ejusdem ordinis reperiat, poterunt aliquam ex alio Monasterio eligere, quæ ad præscriptum *d. c. Indemnitatibus*, trigessimum annum expleverit, & expressè sit professa: nulla tamen minoris ætatis eligi poterit, sed pòstulanda erit à Sede Apostolica.
- 114
- 115
- 116
- 117
- 118
- 119 Porro cum Monasterium esset tecens erectum, nullumque aliud in tota Provincia ejusdem Ordinis reperiretur, & nulla extaret Monialis, quæ esset prædita qualitatibus requisitis decreto Concilii *cap. 7. sess. 25. de regular.* petittumque esset, ut liceret eligere aliquam ex eis absque dictis qualitatibus: Responsum est, ex Monialibus in dicto Monasterio existentibus eam esse eligendam, quæ melior sit, & magis idonea cæteris.
- 120 Ex his collige differentiam inter Abbatem, & Abbatissam: nam etsi in Abbate sufficiat annus vigesimus quintus, ut firmavimus in precedenti quaestione; tamen in Abbatissa requiritur provectior ætas. Idque propter sexus imbecillitatem, ut notat Abb. in *d. c. Super inordinata n. 9. & hic numer. 6. vers. Et nil mirum.* Facit text. in *c. Sanctimoniales 20. qu. 1.* Undè inferunt Abb. *ibid. numer. 7.* & Dec. *hic numer. 50.* ut dispositum in Abbatissa non habeat locum in Abbate. De quo est glossa notabilis in Clem. *Aitendentes in ver. Cecidisse de statu Monachor.* Idque confirmant, quia masculinum concipit femininum, sed non è converso, *l. Si ita scriptum de leg. 2.* De quo tamen vide hic plenius
- 121
- 122 per

per eundem Decium num. 51. post Butt. in c. fin. de consuet. Anchar. conf. 112. Superstite Domina, Raphael Fulgol. conf. 38. In propofita quaestione in princ. Paul. de Castro conf. 428. Inbarendo num. 4. lib. 1. & Alex. conf. 17. circumfpectis num. 9. vers. Quarto quia lib. 7.

123 Successivè QUÆRO, Utrum annus quadragesimus in Abbatissa debeat esse completus. Solutio patet ex text. in l. 3. §. Minore, ff. Minor. ubi deciditur hæc verba, minor quam viginti quinque annis, importare, ut anrus supremus debeat esse completus, & computatio fiat de momento in momentum; & hic notat Joan. Andr. num. 35. in 5. gloss. vers. Circa aetatem minorum. Ergo idem dicendum in terminis c. 7. sess. 25. de regular. quod loquitur per similia verba: Non minor annis quadraginta. Id ipsum constat ex c. 12. §. Ad ceteras, sess. 24. ubi Concilium præscribens ætatem ad Dignitates non curatas, utitur similibus verbis ibi: Viginti duobus annis non minores, & tamen Sacra Congregatio declaravit decretum illud esse intelligendum de anno vigesimo secundo completo, ut dixi suprâ in 3. quaestione principali n. 37. & ita in Abbatissa concludit Nicol. Gatz. de benefic. p. 7. c. 4. n. 71.

124 Eadem ætas annorum quadraginta requiritur in Inquisitoribus hæreticæ pravitatis. In hoc tamen est differentia, quod in Abbatissa requiruntur quadraginta anni completi, ut prædiximus; In Inquisitore autem sat est annus quadragesimus attingisse, ut est text. in Clem. Nolentes in princ. de hæret. ubi gloss. in ver. Quadragesimum, dicit esse mirandum, quod major ætas requiritur in Inquisitore, quam in Episcopo, qui tamen Inquisitor est, concludit hoc esse de arbitrariis, de quibus non cogimur reddere rationem. Sed Abb. hic num. 6. vers. Inquisitore, dicit in Episcopo minorem aetatem fuisse præfinitam, forte quia promovendi ad Episcopatum transeunt cum magna inquisitione: nam recipiuntur testes, & discutitur promotio in Consistorio Pape. De quo dic, ut scripsi plenè in cap. Nisi cum pridem infra de renunc. Item: quia promotus ad tantam dignitatem præsumitur ex omni parte idoneus. Sed officium inquisitionis non committitur cum tanta indagazione; ideoque jura voluerunt, ut esset maturus aetate. Hæc Abbas, sed magis placet dictum glossæ.

125 Decimò principaliter QUÆRO, Quæ sit ætas legitima ad Monachatum.

126 Non incongruè interferitur hæc quaestio, quia & Monachus dicitur beneficium simplex secundum Host. in d. c. Super inordinata num. 9. vers. Aliud seculare simplex, ut Monachalis fraternitas de præben. Et quamvis Abb. ibi num. 10. dicat propriè non esse beneficium, sed potiùs quoddam votum solemnizatum per professionem, ut in

127 cap. Unico de voto lib. 6. tamen postea subdit Hostiensis forte eo respexisse, quod per Monachatum quis acquirit jus Collegii, & habet Monasterium obligatum ad alimenta. Undè hoc respectu dici potest habere beneficium simplex instat illius, qui ingreditur Collegium seculare Clericorum ubi bona sunt communia, Arg. Quoniam infra de vit. & honest. Cleric.

128 Ex dispositione juris communis, quamvis pueri recipi possint ad habitum regularem, c. 2. c. Cùm virum, & c. Cùm simus infr. à de regular. Host. loco proxime citato, & scripsit latè in d. c. Cùm virum, tamen ad Monachatum, seu professionem regularem requiruntur quatuordecim anni completi in masculo, & duodecim in fœmina, adeò ut si ante hujusmodi aetatem ingrediantur religionem, quantumcumque sint doli capaces, & prudentia aetatem præveniat, nihilominus parentes, aut ipsi deficientibus tutores possit illos invitos à Monasterio extrahere, ut legitur, & notatur in §. 1. cum seqq. 20. quaest. 2. & in c. Postulasti de regular. & ibi per Hostien. in d. c. Super inordinata in fin. vers. Si autem queritur de tertio. Dixi in d. c. 2. & in d. c. Cùm virum.

Verùm hodie sublata distinctione sexus, in quacumque religione tam virorum, quam mulierum, professio emissa ante annum decimum sextum expletum est ipso jure nulla, nullamque inducit obligationem ad alicujus regulæ, vel religionis, vel ordinis observationem, aut ad alios quoscumque effectus, ut disertis verbis statuitur in Concil. Tridentino c. 15. sess. 25. de regular. Sed an hoc procedat etiam in professione tacita, quæ inducitur ex gestatione annali habitus indistincti, vel indistinctissimi, vide quæ scripsi la-

tissime in c. 1. in primo requisito, vers. Quo verò ad tacitam professionem à n. 7. inf. de regular.

Undecimò principaliter QUÆRO, Quæ sit ætas legitima ad Ordines suscipiendos.

Quoad Ordinem Episcopalem dic breviter requiri annum trigésimum completum, ut hic in princ. & notat Henric. Boich. in d. c. Super inordinata ad finem, vers. Si queris pro Ordinibus de præb. Quæ tamen ætas requiritur de necessitate præcepti, non autem de necessitate Sacramenti; undè consecratus ante annum trigésimum, Ordinem recipit, licet non ordinis executionem, arg. c. Vel non est compos, & ibi dixi in 3. notab. post gloss. in ver. Aetate, Abb. Antiq. Host. & alios communiter infra de tempor. ordinat. dummodò tamen sic ordinatus habeat usum rationis, qui in consecratione Episcopali requiritur ex necessitate Sacramenti; licet secus sit in ordinibus inferioribus, ut dixi in d. c. Super inordinata num. 37. & 38. post Div. Thom. in 4. sent. dist. 25. q. 2. art. 2. q. 2. & Card. Turrecrem. in c. Subdiaconus n. 2. 77. dist.

Quo verò ad inferiores ordines olim nullus ad Subdiaconatum ante vigésimum annum erat promovendus, c. De his 28. dist. c. In singulis, c. Quicumque, & c. Subdiaconus 77. dist. Ad Diaconatum verò non erat quis ordinandus ante annum vigésimum quintum, c. Placuit, d. c. In singulis, & d. c. Quicumque 77. dist. Nec ad Presbyteratum ante annum trigésimum, c. 1. & ult. 78. dist. & dispensativè ex causa necessitatis in vigésimo quinto, c. ult. 78. dist. & notat Host. in d. c. Vel non est compos n. 3. & reliqui post eum inf. de tempor. ordinat. Sed postea aliam ætatem determinavit Concilium Viennen. in Clem. Generalem de aetate & qualitat. videlicet ut quis promoveri possit ad Subdiaconatum in decimo octavo ad Diaconatum in vigésimo, & ad Presbyteratum in vigésimo quinto ætatis anno. Quæ determinatio fuit summè necessaria propter Clem. Ut ii de aetate & qualitat. ut notat Jo. And. in d. Clem. Generalem in prima gloss. & fusiùs in d. c. Vel non est compos n. 9. ubi refert se de hoc pluries clausisse.

Verùm hodie ex nova determinatione Concilii Tridentini c. 12. sess. 23. nullus est promovendus ad Subdiaconatum ante vigésimum secundum, ad Diaconatum ante vigésimum tertium, ad Presbyteratum ante vigésimum quintum ætatis annum. Quo decreto quoad Ordinem Subdiaconatus, & Diaconatus corriguntur antiqui Canones supracitati. Et quoad aetatem Presbyteratus confirmatur prædicta Clem. & indistinctè, c. ult. 78. dist. & satis est annum esse inchoatum, ut per gloss. in d. Clem. Generalem in ver. in Decimo octavo, & Navarr. in Man. c. 25. num. 116. & sæpiùs censuit S. Congregatio Concilii: Ad ordines autem minores, & primam tonsuram oportet infantiam, & sic septennium excessisse, cap. In singulis 77. dist. cap. De his 28. dist. cap. Nullus, & ibi gloss. in ver. Infanti de tempor. ordinat. lib. 6. Sed an singuli minores Ordines statim expleto septennio conferti possint, aut debeant, plenè examinavi in d. cap. Super inordinata à nu. 19. usque in fin. de præb.

Duodecimò, principaliter QUÆRO, A quo tempore ætas sit computanda, an scilicet conceptionis, an nati-

132 vitatis, vel Baptismi. Respondeo esse computandam à die nati-
133 vitatis, nam, ut diffinit Bald. conf. 19. sub num. 3. lib. 5. ætas nihil aliud est, quam temporis mensura quædam à nativitate usque ad obitum decurrens. Quapropter nec à tempore conceptionis est computanda, ut contra glossatorem regule Cancell. 17. tradit Covarr. in 4. Decretal. 2. par. cap. 8. §. 2. nu. 3. & Molina de just. & jur. tom. 2. disp. 573. circa princ. & tenet Bald. hic num. 5. dicens ætatem non incipere in utero matris, sed in partu, ut l. penult. C. De posthum. hered. instituen. nam ille, qui est in utero, non dicitur homo, ut l. fin. ff. De assignat. libert. l. ult. §. 1. ff. De collat. bonor. & l. Antiqui, ff. Si pars heredit. petat. Et de Baptismo hoc jam declaravit Sacra Congregatio Concilii. Quæsitum est enim: provifus est aliquis de Canonicatu in Cathedrali habente annexum ordinem Presbyteratus, ad quem promoveri potest infra annum, si attendatur dies nati-
134 vitatis; sin autem dies Baptismi, minimè; A quo tempore facienda est computatio? Sacra Congregatio censuit tempus computari à die nati-
135 vitatis, non autem Baptismi. An autem in suprascriptis casibus, in quibus firmatum est
136 requiri annum completum, sufficiat ultimam diem attingisse,

- gille, an verò tempus currat de momento ad momentum: communiter recipitur distinctio glossæ hinc in *vers. Exegerit*, ut testatur Abb. *num. 6.* videlicet: Quandoque favor tantum vertitur in causa, ut in usufruptione. Et tunc sufficit diem incipere, ut *l. In usufruptione, ff. De divers. & temporal. prescription.* Quandoque vertitur odium tantum, ut in prescriptione triginta annorum; & tunc oportet ultimam diem impleri, ut *l. In omnibus, ff. De act. & obligat.* Quandoque vertitur utrumque, & sic materia est mixta favoris, & odii; & tunc tempus de momento in momentum computatur, ut *l. 3. §. Minore, ff. De minor.* De hac materia scripsi plenissime in *cap. Ad nostram infra de regular.* ibi vide. Et hæc sufficiant de atate.
- 137 Ultimò QUÆRO, Qualis scientia requiratur ad Dignitates, & Ordines Ecclesiasticos.
- 138 Præmittendum est scientiam esse in triplici differentia secundum Innoc. *hic num. 1. in ver. Et scientia*, Compostell. *num. 8.* & Hostiens. *num. 15.* quibus consentiunt Jo. Andr. Butr. Abb. & reliqui omnes: alia enim est scientia eminens, alia mediocris, alia sufficiens. Eminentem scientiam habet, qui subtiles, & difficiles quaestiones discutere novit, & in promptu sine revolutione librorum respondet, præsertim de fide interroganti, §. *Eccles. 36. dist.* Mediocretem habet, qui cum deliberatione, & revolutione librorum veritatem scit invenire. Sufficiens habet, qui per se sufficit ad ea, quæ sibi imminent expendenda.
- 139 Quibus præhabitis dicendum est scientiam æstimandam, & requirendam esse secundum Dignitatem, locum, & ordinem. Et hæc omnia discreti iudicis arbitrio examinanda sunt, qui præcipuè considerare debet qualitatem Ecclesiæ, ad quam quis assumitur, *cap. In causis, §. fin. & cap. Scripsim, §. penult. infra eod.* secundum Innoc. & Compostell. *num. 1.* Host. *num. 15.* Joan. Andr. *nu. 12. vers. Sufficiens habet*, Butr. *n. 11.* & Abb. *n. 4.*
- 140 In specie autem in assumendo ad Dignitatem Episcopalem requiritur scientia eminens secundum omnes. Debet enim Episcopus habere notitiam scrutabiliter novi, & veteris testamenti, cum sit iudex, & pastor animarum; & reddere de fide rationem omni poscenti, *cap. Omnes 38. dist. cap. Qui Episcopus 23. dist. cap. Cognovimus 18. qu. 2.* Et quemadmodum superiores Angeli, qui inferiores illuminant habent plenioram notitiam de rebus Divinis, quam inferiores, ut inquit Dionys. *c. 12. celest. Hierarch.* ita etiam superiores homines, ad quos pertinet alios erudire, tenentur habere plenioram notitiam de credendis. Ita S. Thomas *in 2. 2. qu. 2. art. 6.* & scripsi plenius in *cap. Firmiter n. 24. 25. & 49. supra de Summa Trinitate.*
- 142 Rursus secundum eos Episcopi habere debent scientiam juris, cum secundum illum debeant iudicare, *cap. Conquerente infra de offic. ordinari. cap. De persona 11. qu. 1. c. 1. §. fin. de consang. & affinit.*
- 143 Cæterum etiam in Episcopo, ut prædiximus, desideretur scientia eminens, competens tamen toleratur, *cap. Cum nobis olim infra eod. & cap. Nisi cum pridem, §. Pro defectu de renunciat.* Quod intellige ex causa, & dispensativè secundum Innoc. Compostell. & Hostiens. quos sequitur Jo. Andr. *num. 13. vers. Ex causa tamen*, & Abb. *n. 4. vers. Ex prædictis infertur*, quia imperfectum scientiæ potest supplere perfectio charitatis, ut dicitur in *d. c. Nisi cum pridem*, & vide quòd ibi dixi de examine Episcoporum. Porrò qualitatem scientiæ requisitam in eo, qui ad Cathedralē Ecclesiam erit assumendus, Concilium Tridentinum in *cap. 2. sess. 22.* paucis perstrinxit dicens; Scientia verò ejusmodi polleat, ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere.
- 144 Archidiaconi autem, Præpositi, & omnes alii, ad quos spectat de causis cognoscere, debent scire jura; quia verecundum est Patritio, & c. *l. 2. §. Servius, col. antepenult. ff. De orig. jur.* & turpe est de aliorum manibus quaerere, quod debet quis apud se invenire, ut inquit Hostiens. *hic num. 11.* & ita ex mente ipsius hoc non habet locum indistinctè in omnibus Archidiaconis, & Præpositis, sed in illis tantum, qui habent jurisdictionem contentiosam, prout intelligit Abbas *hic num. 4. vers. Sed hoc ego intelligo.* In illis verò, qui solum habent nudum nomen, ut Archidiaconus, & Præpositus Senen. hujusmodi scientia non requiritur, secundum Abb. satis est enim, ut habeant sufficientem scientiam: & sufficiens dicitur secundum qualitatem officii, vel beneficii.
- Sed ex decreto Concilii Tridentini, *cap. 12. sess. 24. 145 vers. Archidiaconi etiam*, statutum est, ut Archidiaconi; qui oculi dicuntur Episcopi, sint in omnibus Ecclesiis ubi fieri poterit, Magistri in Theologia, seu Doctores, aut Licentiati in jure Canonico. Circa quod vide quod scripsi in *c. Ex parte, il primo infra de offic. deleg.*
- Monachi verò, & Eremitæ potius egent contemplatione, quam scientia, arg. *cap. Legi 16. qu. 1.* Ideòque Innocentius dicit in Abbate non requiri magnam scientiam; imò secundum Archid. in *d. c. Legi*, satis est ut sciat cantare, & legere. Quod tamen dicit verum Collectar. dummodò curam animarum non habeat. Sed Abb. *cod. num. 4. vers. Sed ego non video*, absolute impugnat primum dictum, quia quilibet Abbas habet curam saltem fori pœnitentialis respectu Monachorum suorum. Tu dic in religionibus esse Abbates titulares cura, & administratione carentes, ut idem Abb. admittit *consilio suo 101.* incipien. In *questione num. 1. vers. Nam Papa lib. 1.* Et in his salvari potest dictum Innocentii, & Archidiaconi, & vide Collectar. in *cap. Cum sit ars num. 3. infra de atate. & qualitat.* Presbyter autem satis est, ut sciat Canones Pœnitentiales, *cap. Nulli*, junctâ gloss. *Unica 38. dist.* secundum Innoc. & Compostell. Sed textus in *c. Quæ ipsis ead. dist.* commemorat alia plura, quæ Presbyterum scire oportet ultra Canones Pœnitentiales, videlicet librum Sacramentorum, id est Missale, ut ibi exponit gloss. & Præpos. *num. 3. & hic num. 9.* Lectionarium, Antiphonarium, Baptisarium, Computum, Psalterium; Homilias per anni circuitum Dominicis, & singulis festivitibus aptas. Quòd si unum defuerit, Sacerdotis nomen vix in eo constabit, ut ibi legitur.
- Sed hodie ex decreto Concilii Tridentini, *cap. 14. sess. 23. ad Presbyteratum ordinem assumi debent*, qui ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda Sacramenta diligenti examine præcedente idonei comprobentur.
- Et stante hoc decreto arbitror hodie non procedere, quod dicit hic Innoc. parum scientes promoveri posse si sint dociles, id est apti ad discendum, saltem dispensativè, & ex magna causa, ut declarat Host. *num. 13. vers. Si autem sit parum sciens*, & Abb. *n. 4. col. 3. vers. Parum autem scientes.* Etenim Episcopi contra hoc decretum Concilii dispensare non possunt; etiam ex magna causa, ut probavi latissime in *c. fin. infra de fil. Presbyter.*
- Undè Sacra Congregatio Concilii etiam in locis, ubi maxima est Sacerdotum inopia, nunquam censuit ignaros posse promoveri ad sacros; licèt jam promotis ad Presbyteratum censuerit conferri posse Parochiales Ecclesias, quando litteratiores inveniri non possunt, ut dixi in *cap. Queris num. 18. infra de atate. & qualitat.*
- Diaconi autem, & Subdiaconi sunt ordinati, qui litteris, & iis, quæ ad ordinem exercendum pertinent, instructi sunt, ut habetur in *c. 13. sess. 23. ejusdem Concilii.*
- Demùm ad minores ordines promovendi sunt, qui saltem linguam Latinam intelligant, ut in *c. 11. ejusdem sessionis.* Et prima tonsura non sunt iniciandi, qui fidei rudimenta edocti non fuerint, quique legere, & scribere nesciant, ut eadem *sess. c. 4.*

D E E L E C T I O N E .

Cap. Cùm in cunctis. §. Inferiora.

S U M M A R I U M .

- 1 **D**ecanus an sit major Archidiacono, vel è con-
verso.
- 2 Beneficium omne curatum habet annexum ordinem
Presbyteratus,
- 3 Et quid si cura sit jurisdictionalis, remissive.
- 4 Dignitates non curate, de jure communi requirunt
annum vigesimum quintum inchoatum; ex Con-
cilio Tridentino vigesimum secundum comple-
tum.
- 5 Beneficium curatum, & Parochialis Ecclesia, an &
in quibus differant, & n. seqq.
- 6 Parochialis Ecclesia proprie qua dicatur, & n. 9.
- 7 Beneficium in Ecclesia aliud est, quam beneficium Ec-
clesiæ.
- 8 Dignitas Ecclesiæ unica non comprehenditur in litteris
expectativis de dignitate in Ecclesia.
- 9 Beneficium dicitur curatum etiam ratione jurisdictionis
in foro contentioso.
- 10 Ordo dignitati, vel beneficio annexus non requiritur in
ipso actu provisionis, sed sufficit aptitudo.
- 11 Nisi annexio facta sit respectu actus.
- 12 Beneficia Sacerdotalia respectu aptitudinis non exigunt
atatem ad Sacerdotium, requisitam in actu colationis,
nisi sunt dignitates, vel beneficia curata.
- 13 Beneficium omne late sumpto vocabulo potest appellari
officium.
- 14 Appellatio contra Canones non valet.
- 15 Ordinem Presbyteratus dignitati, vel beneficio cura-
to, aut Parochiali annexum non suscipiens, an sit ip-
so jure beneficio privatus, vel privandus per senten-
tiam, & n. seqq. usque in finem.
- 16 *Quid ex hoc §. Inferiora, n. 18.*
Et quid ex c. Licet Canon de elect. in 6. n. 19.
Et quid ex c. Statutum eod. tit. & lib. n. 22.
Et quid ex Concilio Constantinensi, n. 23.
Et quid ex Concilio Tridentino, n. 35.
- 17 Pœna in facto negativo per negligentiam non incurritur,
nisi precedat monitio.
- 18 Sententia privationis contra beneficiatum non promo-
rum sufficit sine juris solemnitate.
- 19 Parochiales que sunt dignitates, vel personatus licet
non sint Collegiata, non comprehenduntur in c. Licet
Canon de elect. in 6.
- 20 Priores, vel Decani rurales, quorum Ecclesiæ sunt
Curate, & non Collegiata, non sunt ipso jure privati
ex eo, quod infra annum promoti non fuerint ad
Sacerdotium.
- 21 Collegiatam etiam Parochialem obtinens infra annum
non promotus ad ordinem Presbyteratus non est pri-
vatus ipso jure, sed privandus monitione præmissa, &
n. seqq. usque ad n. 35.
- 22 Constantiensis Concilii constitutio de non promotis ad
ordines beneficio annexos refertur.
- 23 Expenditur, & n. seqq. usque in finem.
- 24 Præpositus Ecclesiæ, que est Dignitas principalis, &
Collegiata cum jurisdictione spirituali, & temporalis,
an ex Concilio Constantiensi sit privatus ipso jure, si
infra annum non fuerit in Presbyterum ordinatus, &
n. seqq. usque ad n. 35.
- 25 Canones ita sunt interpretandi, ut minus corrigant jus
commune, quam fieri possit.
- 26 Monasterii appellatione in materia exorbitanti non ve-
niunt Ecclesiæ seculares.
- 27 Secus in materia late interpretanda.
- 28 Conventuales Ecclesiæ ex proprietate vocabuli intelli-
guntur Regularium, non Clericorum secularium.
- 29 Verba in materia pœnali, & exorbitanti secundum
propriam significationem sunt intelligenda.
- 30 Archidiaconatus est dignitas in Cathedrali, nec com-
prehenditur in c. Statutum, de elect. in 6.

- 31 Canon imponens pœnam ipso jure super facto per aliud
jus jam damnato, dicitur illius executionis.
- 32 Dicitio, quodcumque, universaliter omnia includit.
- 33 Nisi per aliud jus aliquis casus reperiatur exceptus.
- 34 Ordines sacros dignitati, Præbenda, vel portioni an-
nexos in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia infra
annum non suscipiens, an sit ipso jure beneficio pri-
vatus, & n. seqq. usque in finem.
- 35 Quid ex Concilio Viennensi.
- 36 Et quid ex Concilio Constantiensi.
Et quid ex Concilio Tridentino, n. 39.
- 37 Canonatus, & Præbenda ex proprietate vocabuli com-
prehenditur beneficii appellatione.
- 38 Canonici, & Portionarii ad ordines suis beneficiis an-
nexos non promoti hodie quas pœnas incurrant.
- 39 Concilium Tridentinum cap. 4. sess. 22. comprehendit
omnia beneficia, que ordinem requirunt.
- 40 Beneficia in aliis Ecclesiis, quam Cathedralibus, vel
Collegiatis non comprehenduntur in Clem. Ut ii, de
atat. & qualit. etiam si in illis essent distributiones.
Constantiensis Concilii constitutio imponens pœnam
privationis tituli ipso jure ob non promotionem ad
ordines, in quibus beneficiis hodie sit servanda,
ibidem.

Inferiora. Nota primò ibi, *Diaconatum. Archidia-* 1
conatum, &c. arguendo ab ordine litteræ juxta text. in
cap. Cùm dilecta supra de rescript. Decanum esse majorem
Archidiacono, ut hic per Cardin. in 3. notab. Sed opposi-
tum colligitur ex littera paulò infra, ubi Archidiaconus
præponitur Decano, & ex cap. Innovamus 60. dist. ibi, Ar-
chidiaconi, vel Decani. Solve ut dixi in cap. 1. in 5. notab.
n. 31. infra de atat. & qualit.

Secundò nota, omne beneficium curatum habere ordi- 2
nem Presbyteratus annexum, ut hic, & in cap. Præterea
infra de atat. & qualit. & in cap. Licet Canon, & cap. Com-
missa de elect. lib. 6. cum suis concordant. Quod absque dubio 3
procedit, si beneficium habeat curam animarum in foro
pœnitentiæ, ut in juribus præallegatis. Sed an idem ju-
ris sit si tantummodò curam habeat jurisdictionalem in
foro contentioso, scripsi plenè in c. 1. à num. 2. infra de Ca-
pell. Monach.

Tertiò nota, ad Dignitates etiam non curatas requiri 4
annum vigesimum quintum inchoatum: nam de his etiam
intelligitur hæc littera, ut dixi supra in princ. num. 35. &
de omnibus idem est judicium, ut in cap. Dudum, il 2. §.
Tandem Archidiaconus, vers. Quam si etiam non haberet
infra eod. & notat hic Hoff. num. 30. in ver. Curam anima-
rum, Jo. Andr. num. 22. in ver. Que, Abb. num. 3. & Dec.
post alios num. 11. Sed hodie ad Dignitates non curatas
sufficit annus vigesimus secundus completus ex jure no-
vissimo Concilii Tridentini cap. 12. §. Ad ceteras, sess.
24. ut latius dictum est n. 37.

Quartò nota, ex illis verbis, *due curam animarum ha-* 5
bent annexam, juncto vers. *Sed nec Parochialis Ecclesiæ,*
differentiam esse inter beneficium curatum, & Parochia-
lem Ecclesiæ: differunt enim primò, quia beneficium
curatum est nomen generis, quod complectitur non tan-
tùm Ecclesiæ Parochiales, sed etiam Dignitates, & alia
beneficia in Ecclesia, quibus cura animarum incumbit,
puta Decanatum, Archidiaconatum, &c. de quibus hic:
in quorum vacatione non dicitur Ecclesiæ viduata, cùm
sit ibi Prælati, qui solus est sponsus Ecclesiæ, ut notat
gloss. in c. Quia propter in ver. Ecclesiis viduatis infra eod. 6
Parochialis verò est beneficium curatum sonans in nomen
Rectoris, cap. Licet Canon, §. Is etiam, ibi, In Parochia-
li Ecclesia cujus rector extiterit infra eod. lib. 6. in cujus va-
catione Ecclesiæ viduatur, ut d.c. Quia propter, & in cap.
Ne pro defectu infra eod. & cujus Rector non habet benefi-
cium in Ecclesia, sed Ecclesiæ ipsam, seu beneficium
Ecclesiæ, ut inquit gloss. in Clem. Ut ii in ver. In eisdem de
atat. & qualit. Undè & Collegiata potest esse Parochia-
lis,

- lis, ut est text. in cap. Statutum, ibi, *Etiam si Parochiales exriterint de elect. lib. 6.* Et ex his collige aliud esse beneficium in Ecclesia, aliud beneficium Ecclesie, ut hic, & in Clem. 1. §. *Ad hoc de prob.* Et propterea Joan. Monach. in cap. *In generali de rez. iur. lib. 6.* & Archid. in c. *Ne captanda de concess. prob. eod. lib.* referunt Clementem IV. terminasse auctoritate sumpta de lib. 2. Reg. c. 12. & §. ult. 3. q. 7. de illo, qui habebat unicam ovem, & ex l. *Illicitas*, §. *Ne tenuis*, ff. de offic. prasid. de illo, qui habebat unicum lumen, quod cum scribitur alicui provideri de dignitate in aliqua Ecclesia, & non est ibi nisi unica, & principalis, illa non debetur, & est ratio, quia providere de illa dignitate non est providere in Ecclesia, sed de Ecclesia. De hoc tamen vide gloss. in d. Clem. 1. in ver. *In certa*.
- 9 Deinde differunt, quia beneficium curatum dicitur etiam ratione jurisdictionis spiritualis in foro contentioso, ut sunt jura clara in c. *Dudum*, il secundo §. *Tandem Archidiaconus, vers. Sed cum in jure*, ibi, *evidenter apparet, quod curam habet animarum*, & ibi Abb. num. 7. & 8. infra eod. in cap. *Super eo de prob. lib. 6.* & in Extravag. Jo. XXII. *Execrabilis in fine*, & notat Cardin. in Clem. 1. in vigesima questione de offic. Vicar. Ad quod tamen vide quod scripti in cap. 1. num. 2. & seqq. infra de Capell. Monach. Sed Parochialis non dicitur, nisi curam habeat animarum in foro pœnitentiali, ut per Host. in summa de Paroch. §. *In quibus consistat*, & Joan. Andr. in rubr. de Paroch. num. 2. Itaque omnis Ecclesia Parochialis est beneficium curatum; sed non convertitur, quia non omne beneficium curatum est Parochialis: datur enim beneficium curatum in Ecclesia, & beneficium curatum ratione jurisdictionis in foro contentioso, quod Parochialis dici non potest. De his tamen differentiis vide quæ adnotavi in c. *Cum sit ar. in 1. q. infra de atat. & qualit.*
- 10 Quinto nota in ver. *Cum autem*, ad obtinendam Dignitatem, vel beneficium, cui facer ordo est annexus, non requiri ut ordo præcedat, aut sit contemporaneus cum provisione, sed sufficere habilitatem ad illum suscipiendum, infra tempus à jure præfixum, ut hic per Butr. nu. 5. & Abb. in 4. notab. concordat text. in c. 1. & ibi dixi in 2. notab. num. 2. infra de atat. & qualit. & in cap. 2. de institut.
- 11 lib. 6. Quod tamen procedit si annexio ordinis facta sit beneficio respectu aptitudinis, prout regulariter facta ceteretur. Secus si respectu actus, quia tunc requiritur ordo in ipso actu provisionis, ut in cap. *Nemo deinceps de elect. lib. 6.* & declarat Abb. hic num. 10. & dixi supra à num. 65. usque ad num. 70. In quibus autem casibus ordinis annexio intelligatur facta respectu aptitudinis, vel respectu actus, plenè examino in d. cap. 1. à num. 54. usque ad num. 60. de atat. & qualit.
- 12 Sexto nota, ibi, *nisi qui jam vigesimum quintum annum atatis attigerit*, ad beneficium sacerdotale, quamvis non requiratur ordo in ipso actu collationis, tamen requiri ætatem ad illum ordinem requisitam simultaneè cum promotione, & hoc pro regula in inferioribus beneficiis constituit Abb. hic in 2. notab. Sed tu dic hoc tantummodò verum esse in Dignitatibus, & beneficiis curatis, in quibus à jure præfixus est annus vigesimus quintus inceptus, ut hic. At secus est in aliis beneficiis sacerdotilibus respectu aptitudinis, quia ad illa obtinenda satis est, ut quis in ea ætate sit constitutus, ut infra annum ad Sacerdotium promoveri possit, & sic in vigesimo quarto inchoato, ut fusè probavi supra n. 65. & fultius in d. c. 1. num. 51. & seqq. de atat. & qualit.
- 13 Septimò nota, ibi, & ab illo removeantur officio: omne beneficium latè sumpto vocabulo posse appellari officium, ut hic per Butr. in 7. notab.
- 14 Octavò nota, ibi, *nec proficit eis appellationis refugium*: appellationem contra Canonem non valere, ut hic, & in cap. *Reprehensibilis*, & cap. *Quia nos de appell.* & hic notat Innoc. num. 6. in ver. *Appellationis*, Host. num. 36. in eodem ver. Joan. Andr. num. 27. in ver. *Diffugium*, Butr. in 8. notab. Card. in 5. notab. & Imol. n. 4.
- 15 Ultimò nota, ibi, *admoniti*: necnon ibi, *removeantur*, obtinentem Dignitatem, vel aliud beneficium curatum, aut Parochialem Ecclesiam ex eo, quòd infra tempus à jure præfixum non fuerit in Presbyterum ordinatus non esse ipso jure privatum beneficio, sed privandum per sententiam, monitione præmissa, ut hic, & in c. *Quæris de atat.*
- & qualit. & notant hic Innoc. 6. in ver. *Admoniti*, Host. nu. 32. in eod. ver. Joan. Andr. num. 25. Butr. numer. 6. Anchar. in 9. notab. Abb. in ult. notab. & Dec. numer. 8. Et facit ad hoc, quia in facto negativo, de quo hic agitur, ad hoc ut pœna per negligentiam incurratur, necessaria est monitio, ut notat Innoc. in c. *Extirpanda de prob.* Bald. in *Authen. hoc amplius col. 4. C. De fideicom. & alii apud Alexan. in l. Ira stipularus col. 5. de verb. obligat.* quos sequitur hic Dec. n. 9. Sententia tamen amotionis sufficit sine juris solemnitate, ut in d. c. *Quæris*, & in c. *Cum nostris de concess. proben.* secundum Host. & Jo. Andr. ubi supra. Cum enim hæc esse non possint non notoria, c. *Quanto de transl. Episcopor.* non est juris ordo servandus, c. *De manifesta* 2. q. 1.
- Verùm quia quod hic statuitur, ut non promoti privandi sint per sententiam, hodie in multis corrigitur per posteriores Constitutiones, ideò pro pleniori notitia distinguenda sunt quatuor tempora.
- Primum tempus est Concilii Lateranensis, de quo hic: & hoc tempore inspecto non promoti sive obtineant Dignitates, sive beneficia curata, sive Parochiales Ecclesias non sunt ipso jure privati, sed privandi, ut proximè dictum est, & est casus hic, & in cap. 1. & ibi dixi in ult. notab. n. 33. infra de atat. & qualit.
- Secundum tempus est Concilii Lugdunensis, de quo in 19 cap. *Licet Canon*, de elect. lib. 6. & secundum hoc tempus assumptus ad regimen Parochialis Ecclesie, nisi infra annum se fecerit ad Sacerdotium promoveri, Ecclesia sibi commissa, nulla etiam præmissa monitione, est ipso jure privatus, ut illic disertis verbis statuitur. Atque ita eo decreto respectu pœnæ corrigitur constitutio, de qua hic quoad Parochiales Ecclesias, sed quoad Dignitates, & beneficia curata remanet in suo robore, quia quod non mutatur, & c. l. *Præcipimus in fine*, C. de appellat. §. l. *Sancimus*, Cod. de testam. & ita firmat gloss. in d. c. *Licet Canon*, in ver. *Parochialis Ecclesia*, quæ à Doctoribus communiter approbatur. Quinimò hæc Constitutio remanet salva, etiam quoad Parochiales, quæ sunt Dignitates, vel Personatus, licet non Collegiæ, quia cap. *Licet Canon*, eam corrigit tantummodò quoad simplices Parochiales, ut optimè declarat Feder. de Sen. conf. 86. *Casus talis est per totum*: ubi propterea ex facto respondit Priorem, sive Præpositum, vel Decanum turalem, quorum Ecclesie sunt Curatæ, & Parochiales non tamen Collegiæ non esse ipso jure privatos ex eo, quòd ad præscriptum d. c. *Licet Canon*, non fuerint infra annum in Presbyteros ordinati.
- Tertium tempus est Bonifacii VIII. qui in cap. *Statutum de electione lib. 6.* Declaravit prædictam decretalem *Licet Canon*, uti pœnalem non extendi ad Collegiatas Ecclesias, etiam si Parochiales exiterint, & assumptos ad eorum regimen; sed in illis servanda esse antiqua jura, id est, hunc §. *Inferiora*, ut ibi exponit gloss. ult. Joan. Monach. Archid. Joan. Andr. Gemin. & reliqui Interpretes, Feder. de Senis d. conf. 86. num. 1. vers. *Sed quæ sunt jura antiqua*: & Rebuff. in Praxi in benefic. de non promot. n. 25. 27. & seqq. Et propterea dicebat in d. c. *Statutum*, Joan. Andr. num. 1. propter illam Decretalem multos curasse, ut eorum Parochiales fierent Collegiæ, ut eorum Rectores non tenerentur ad Sacerdotium promoveri; sed eos quandoque pœnituisse propter reservationes quas faciunt Romani Pontifices. Adde hanc cautelam potuisse illis proficere quoad pœnam d. c. *Licet Canon*, sed non quoad promotionem ad Sacerdotium, quia nihilominus tenebantur promoveri; alioquin privati poterant per sententiam, ut dictum est supra num. 15. & vide quod scripti in c. 1. n. 13. infra de atat. & qualit.
- Quartum denique tempus est Concilii Constantiensis sub Martino V. qui sess. 43. in tit. de dispens. statuit in hæc verba, *Martinus, & c. Quoniam beneficia propter officia conceduntur, reputamus absurdum, ut qui beneficia obtinent, recusent, aut negligant officium exercere. Nos igitur Sacro approbante Concilio omnes dispensationes à quibuscumque pro Romanis Pontificibus se gerentibus concessas quibuscumque electis, confirmatis, seu provisus ad Ecclesias, Monasteria, Prioratus Conventuales, Decanatus, Archidiaconatus, & alia quacumque beneficia, quibus certus ordo debitus est, vel annexus, ne munus consecrationis Episcopi, sive benedictionem Abbatis, aut catros debitos, aut annexos ordines suscipiant, præter illas quæ secundum formam Constitutio-*

tionis Bonifacii VIII. que incipit, Cum ex eo, facte sunt, revocamus; statuentes, ut qui de presenti illas, vel illa obtinent, infra sex menses à die publicationis hujusmodi Constitutionis nostrae, & qui in posterum obtinebunt, infra terminum juris se faciant consecrari, aut benedicti seu ad alium debitum ordinem promoveri; alioquin sint ipsis Monasteriis, Ecclesiis, Dignitatibus, Personatibus, officiis, & beneficiis ipso jure privati, & alii liberè conferantur, aut provideantur de illis, ceteris Constitutionibus circa hoc editis in suo robore duraturis. Hæc sessio habita est Constantiæ Anno Domini 1417. die Luna 21. Mensis Martii, & habetur tom. 3. Concil. par. 2. pag. 942.

24 Quo quidem statuto confirmatur constitutio Concilii Lugdunen, de qua in d. c. licet Canon, quoad Parochiales Ecclesias: nam ex Concilio Constantiensi sunt ipso jure Ecclesiis privati, qui ordines suis beneficiis debitos, vel annexos suscipiunt infra terminum juris. Hic autem terminus quoad Parochiales Ecclesias est infra annum, ut in d. c. Licet Canon. Sed quoad Dignitates, Personatus, & alia beneficia curata respectu pœnæ corrigitur constitutio Concilii Lateranens. de qua in hoc §. Inferiora. Quæ ex Concilio Constantiensi non promoti infra tempus à Canonibus præfixum non sunt privandi per sententiam monitione præmissa, ut hic dicitur, sed sunt ipso jure privati.

Itaque hic §. Inferiora, respectu pœnæ hodie videtur prorsus abrogatus, nam quoad Parochiales est correctus, per cap. Licet Canon & quoad Dignitates, Personatus, & alia beneficia, quæ curam animarum habent annexam, per statutum Concilii Constantiensi. Sed de hoc vide quod dicam in quaestione sequenti.

25 QUÆRO, super intellectu hujus statuti, An obtinens præposituram Ecclesiæ Collegiatæ, quæ est principalis Dignitas, habetque sub se Parochiales, ac etiam castra, & oppida, in quibus spiritualem, & corporalem jurisdictionem exercet, incidat in pœnam d. c. Licet Canon, de elect. lib. 6. si infra annum non fuerit in Presbyterum ordinatus.

Circumscripto Concilio Constantiensi, planum est Prepositum in memoratam pœnam non incidere, quia cap. Licet Canon, tamquam pœnale locum non habet in Dignitatibus principalibus, & Collegiatis, etiamsi Parochiales extiterint, ut est casus in cap. Statutum de elect. lib. 6. sed in illis observanda est dispositio hujus §. Inferiora, ut scilicet non promoti sint ipso jure privati, ut dictum est supra num. 22. vers. Tertium tempus. Undè difficultas ad hoc restringitur, videlicet an constitutio, ut præfertur edita à Martino V. in Concilio Constantiensi correxit d. c. Statutum.

26 Et videtur non correxisse, quia regula juris notissima est Canones ita esse interpretandos, ut minus corrigant jus commune, quam fieri possit, & jura juribus concordentur, cap. Cum expediat de elect. lib. 6. Neque enim credendum est Romanum Pontificem, qui jura tuetur, quod aliis excogitatum est multis vigiliis, & inventum. uno verbo subvertere voluisse, ut legitur in c. Ecclesia vestra, il secundo infra eod. & in l. Si quando, C. de offic. testam. Præterea verba illius constitutionis non important, ut Papa voluerit d. c. corrigere, quia nihil expressit de Ecclesiis Collegiatis, idque non obscure patebit, si singula constitutionis verba sedulo expendantur.

Primo enim dicit, Ecclesias, quod verificatur in simplicibus Parochialibus, juxta text. in d. c. Licet Canon vel in aliis Ecclesiis, quæ non essent Collegiatæ, & haberent ordines annexos ex consuetudine, vel statuto juxta dispositionem Clem. Ut ii de atat. & qualit.

27 Deindè dicit Monasteria, & clarum est in materia exorbitanti, sicuti est hæc, quæ disponit contra jus antiquum, Monasterii appellatione non comprehendit Ecclesias sæculares, ut notat gloss. in Clem. 1. in ver. Monasteriis de elect.

28 & gloss. 3. cap. Grandi de suppl. neglig. Prælat. lib. 6. Licet secus sit in materia latè interpretanda, ut firmat Jo. Andr. in c. Joannes de regul. ubi ita intelligit jura, quæ dicunt Ecclesias venire appellatione Monasterii, ut in §. Hæc autem 10. dist.

29 Tertio, dicit Prioratus Conventuales; quod similiter includit Ecclesias Collegiatas Regularium, non autem sæcularium, quia ex proprietate vocabuli Ecclesiæ Con-

ventuales intelliguntur Regularium, non Clericorum sæcularium, ut notat Paul. de Eleazar in Clem. 1. in ver. Quæritur, ubi etiam Card. num. 7. de reb. Eccles. non alien. allegat jura in cap. Nisi essent de preben. in cap. Monachi, §. penult. de statu regular. & in cap. Si religiosus de elect. lib. 6. licet nonnumquam largè, & improprie appellatione Conventualium etiam sæculares comprehendantur, ut notat Joan. Andr. & Joan. Calder. in cap. Capitulum supr. de rescript. Sed cum Constitutio Constantiensis sit pœnalis, & exorbitans, illius verba juxta propriam significationem sunt intelligenda, cap. Rodolphus de rescript. & notat gloss. in Clem. Ut ii in ver. In eodem de atat. & qualit. & in Clem. In plerisque in ver. Populo de elect. & de his Prioratibus expressit, quia & alias de jure pœnam privationis incurrentur sine alia monitione, ut in Clem. Ne in agro, §. Ceterum de statu Monach. Atque ita quoad eos nil novi statuit, sed jus præcedens innovavit.

Quarto, dicit Decanatus, & Archidiaconatus; Et quidem in Archidiaconatu non habeat locum d. c. Statutum de elect. in 6. cum hæc Dignitas sit in Ecclesia Cathedrali, & sic non sit principalis in Ecclesia Collegiata, cum ibi sit caput Episcopus, ut patet in cap. 1. & per tot. infra de offic. Archid. Similiter nec in Decanatu habeat locum d. cap. Statutum, quando non erat principalis dignitas in Ecclesia Collegiata, sed tantummodò habebat locum Concilium Lateranense, de quo in hoc §. Inferiora, ut notat gloss. in d. c. Licet Canon in ver. Parochialis de elect. lib. 6. Undè Martinus V. voluit, ut in his dignitatibus, in quibus requirebatur monitio ad pœnam incurrendam, & privatio per sententiam, ut expresse cavetur hic, hodie monitio non requiratur, sed sint ipso jure privati: & sic Concilium Constantiense coadjuvat Lateranense, de quo hic per modum executionis: nam quilibet Canon imponens penam ipso jure super facto per aliud jus jam damnato, dicitur illius executivus, ut probatur in præalleg. c. Licet Canon, & ibi notat gloss. in ver. Executione, & sic intelligendo nova hæc constitutio proprie non corrigit jura præcedentia, sed est executio hujus §. Inferiora, & c. 1. infra de atat. & qualit. & Decretali Statutum, remanet in suo robore.

Nec prædictis obstat clausula generalis, quæ subsequitur, videlicet, & alia quacumque beneficia, ponderando dictionem universalem, quacumque, quæ videtur includere omnia alia beneficia etiam Collegiata, cum de natura universalis sit omnia universaliter includere, ut dicit text. in c. Oblita de major. & obed.

Etenim responderet dictionem, quacumque, licet sit universalis, non tamen stare universaliter in materia, in qua profertur, quando per aliud jus aliquis casus reperitur exceptus ab illo jure, ut est gloss. notab. in cap. Monachi in vers. Quocumque modo infra de sentent. excommun. undè & prædicta clausula, Quacumque alia beneficia, ita est intelligenda, ut locum habeat in aliis quibuscumque beneficiis, nisi alio jure reperiantur exclusa. Sed obtinentes Collegiatas Ecclesias excluduntur per d. c. Statutum. Ergo in hoc casu excepto non verificabitur illa dicitio universalis, ut tenet gloss. præalleg. Et hoc intendit Martinus V. dum in calce constitutionis adjecit: Ceteris constitutionibus circa hoc editis in suo robore duraturis: nam si intelligeremus d. c. Statutum, fuisse sublatum, utique in suo robore non permaneret: & idem contingeret de hoc §. Inferiora, qui non remanet correctus, sed vitiatur circa executionem suam, ut est dictum: & ita intelligendo, hæc clausula operabitur effectum suum. Verba autem clausule intelligi debent ut operentur, c. Si Papa de privileg. lib. 6. & ita in proposita facti specie consuluit Gemin. conf. 131. incip. Præmittit per tot. ubi est casus.

Secundò QUÆRO, super intellectu ejusdem constitutionis Martini V. an hodie qui obtinens Dignitates, præbendas, portiones, & alia beneficia in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis, sint beneficiis ipso jure privati, si infra annum Ordines suis beneficiis annexos non susceperint?

Proclariori solutione circa hoc distinguenda sunt tria tempora.

Primum tempus est Concilii Viennensis, de quo in Clem. Ut ii, §. Illi vero de atat. & qualit. ut statuitur, ut obtinentes in eisdem Ecclesiis Dignitates, personatus, officia, vel præbendas, quibus certi Ordines sunt annexi, nisi iusto impedimento cessante ad hujusmodi Ordines se

promoveri fecerint infra annum, ex tunc donec ad eos promoti fuerint, vocem in Capitulo non habeant, eisque distributionum pars dimidia subtrahatur. Et ita secundum hæc tempora non promoti ad Ordines ut præfertur, annexos non erant beneficiis privati, sed tantummodo carebant voce in Capitulo, & privabantur dimidia parte distributionum.

37 Secundum tempus est Concilii Constantiensis, in quo Martinus V. edidit Constitutionem superius relatam num. 23. & hoc tempore inspecto obtinentes huiusmodi dignitates, & beneficia, qui infra terminum juris non recipiebant Ordines beneficiis annexos, erant ipso jure privati, ut illic statuitur. Atque ita constitutio Constantiensis correxit dispositionem Concilii Viennensis, de qua in d. Clem. *Ut ii*. Neque enim ambigendum est quin eadem constitutio comprehendat Dignitates in Ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis. Tum quia utitur clausula illa universalis, *quæcumque alia beneficia*, quæ, ut prædiximus num. 33. omnia universaliter includit: tum quia beneficii appellatione ex proprietate vocabuli comprehenditur Canonatus, & præbenda, ut est text. in *cap. penult. infra de verbor. signific. in cap. In nostra de rescript. & in cap. unico, Ne Sede vacante lib. 6.* & notat Bellarm. in *cap. Cum contingat num. 9. de foro competen.* Tum denique, quia constitutio exprimit nominatum Archidiaconatum, qui est dignitas in Cathedrali Ecclesia, ut patet *infra de offic. Archid. per tot.* & ita per eandem constitutionem fuisse sublata dispositionem d. Clem. *Ut ii*, tenet Gemini. quamvis prædicta non ponderet in *præcit. conf. 131. num. 2. vers. Primo dixit Ecclesiis*.

38 Tertium tempus est Concilii Tridentini, quod in *cap. 4. sess. 22.* statuit, ut obtinentes in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia dignitates, personatus, officia, præbendas, portiones, ac quælibet alia beneficia, quibus certi Ordines sunt annexi, teneantur, justo impedimento cessante, infra annum Ordines suscipere requisitos; alioquin pœnas incurrant juxta constitutionem d. Clem. *Ut ii*, quam ibi innovat. Quo decreto aperte sublata est dispositio Concilii Constantiensis quoad obtinentes beneficia in prædictis Ecclesiis: nam si non promoti incurrunt pœnas d. Clement. *Ut ii*, à Concilio Tridentino innovatas: ergo necessario sequitur, ut non sint ipso jure beneficiis privati; nam pœnæ huiusmodi sunt privatio vocis, & subtractio dimidiæ

partis distributionum, ut dictum est. Utraque autem pœna supponit pernecessario retentionem beneficii, quia carens titulo privari non potest voce, vel dimidia parte distributionum, cum privatio supponat habitum, *l. Decem, ff. de verbor. oblig. cap. Ad dissolvendum infra de despons. impuber. & cap. Debitum de bigam.* Unde Sacra Congregatio Tridentini Concilii interpretum, licet nulla facta mentione constitutionis Concilii Constantiensis, sæpius declaravit obtinentes dignitates, præbendas, vel portiones in prædictis Ecclesiis non esse ipso jure beneficiis privatos; sed tantummodo privari posse, si contumaciter renuerint suscipere Ordines suis beneficiis annexos, ut dixi in *cap. Quarism. 34. infra de atat. & qualitat.*

Neque hoc loco omittendum est decretum Concilii in *40 d. cap. 4.* quod generalius loquitur, quam prædicta Clem. vindicare sibi locum ex Sacre Congregationis sententia in quibuscumque beneficiis. Nam consulta an decretum *d. cap. 4. sess. 22.* comprehendat omnia beneficia, quæ Ordinem requirunt; respondit comprehendere: quod videtur intelligendum quoad obligationem suscipiendi Ordines infra annum, non autem quoad pœnas saltem privationis vocis; quia illa applicari non potest, nisi obtinentibus beneficia in Ecclesiis, in quibus sunt Capitula, & sic in Cathedralibus, vel Collegiatis, cum in aliis subjecta materia id non patiat. Quod expressè tenet gloss. in d. Clem. *Ut ii in ver. Distributionum*, dicens per hoc verbum *distributionum*, & *verb. Capitulo*, quod præcedit, has pœnas non competere in beneficiis, quibus non debetur vox Capituli, & in quibus sunt distributiones.

Itaque cum Concilium Tridentinum quoad pœnam *41* privationis vocis in Capitulo servari non possit in Ecclesiis, ubi non sunt Collegia juxta tex. in *c. 1. supra eod.* & dispositio d. Clem. locum non habeat in beneficiis extra Ecclesias Cathedralibus, vel Collegiatis, etiam si in illis essent distributiones, ut ibi notat gloss. in *ver. Præbendas in ver. In eisdem, & in ver. Distributionum*, Card. n. 5. & Vital. num. 30. consequens est, ut quoad pœnam privationis tituli ipso jure hodie servanda sit Constitutio Concilii Constantiensis in illis beneficiis, quæ habent Ordines annexos, & non sunt in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia, nec comprehenduntur in *c. Statutum de elect. lib. 6.* Quæ omnia diligenter notabis, quia ad hanc constitutionem non advertunt Doctores nostri, qui de beneficiis scripserunt.

D E E L E C T I O N E .

Idem Alexander III. Ravennati Archiepiscopo.

C A P U T VIII.

CAUSAM, quæ inter Moniales sanctæ Margaritæ: & infra. Si Sorores in Episcopum electionem contulerint, promittentes quòd illam, quam eis provideret, reciperent: ipsam, quam providerit, facias ab eis (si tamen existat idonea) in suam recipi Abbatissam.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**ompromittentes tenentur recipere electum à compromissariis, dummodo sit idoneus.
- 2 Moniales appellantur Sorores.
- 3 Monachi possunt appellari Fratres.
- 4 Fratres qui dicantur.
- 5 Moniales possunt compromittere in masculinum electionem Abbatissæ.
- 6 Compromissum super electione potest fieri in unum tantum, & num. 38.
- 7 Item fieri potest in extraneum à Collegio.
- 8 Episcopus non est de Collegio Monialium, licet sit ipsarum Caput.
- 9 Collegium ipsam consuetur eligere, cum electio fit à compromissariis.
- 10 Compromissum super electione, an possit fieri in laicum, & num. seqq. usque ad num. 18.
- 11 Compromissarius an sit Procurator compromittentium, & num. 13. & 16.
- 12 Laicus potest esse Procurator in spiritualibus, & ac-

ceptare beneficium pro Clerico absente.

- 13 Compromissarius arbitrari debet, an Prelatus sit idoneus ad officium Prælatuæ.
- 14 Laicus non potest esse arbiter in spiritualibus.
- 15 Laicus non prohibetur ministerialiter tractare negotia Ecclesiastica.
- 16 Et potest esse arbiter in spiritualibus.
- 17 Compromissarii possunt esse alii à Capitulo, dummodo sint viri Religiosi, id est, Clerici.
- 18 Cardinales an valide possint hodie compromittere electionem. Papa in personas extra Collegium, & num. seqq. usque ad n. 35.
- 19 Cardinalium cœtus non potest modificare, corrigere, vel immutare constitutionem super electione Papæ.
- 20 Actus contra legem celebratus est nullus, quando lex admittit potentiam actum celebrandi.
- 21 Verbum, potest, precedente negatione tollit potentiam, & reddit actum de jure impossibilem, & num. 30. & seqq.
- 22 Beneficii collatio facta minori quatuordecim annorum est ipso jure nulla.

- 23 *Forma quibus verbis inducatur.*
 24 *Verba aliter fieri non possit, an importent decretum irritans.*
 25 *Conditio formam substantialem inducit.*
 26 *Gesta contra formam sunt ipso jure nulla.*
 27 *Papa electio de jure communi valida est quomodocumque due partes Cardinalium consentiant in aliquem, ut in electum.*
 28 *Electiois Papae forma substantialis praescribitur in Constitutione Gregorii XV. in §. Quod si electio.*
 29 *Clausula decreti posita in fine Bullae electionis magni Magistri Hierosolymitani sublata est, & in ejus locum suscepta est alia perstringens substantialia electionis.*
 30 *Verbum, non potest, aliquando exponitur, id est, non debet.*
 31 *Pupillus pubertati proximus absque tutoris auctoritate naturaliter obligatur.*
 32 *Verbum, potest, precedente negatione non privat potentia, quando hinc resultaret absonus intellectus.*
 33 *Missae sacrificium, an ex forma precedere debeat electionem Papae.*
 34 *Una determinatio respiciens plura determinabilia, debet ea aequaliter determinare.*
 35 *Cardinales an possint super electione Papae compromittere in unum tantum ex Collegio, & n. seqq. usq. in fin.*
 36 *Pluralis loquutio duorum saltem numerum requirit.*
 37 *Eligendi potestas utilius committitur pluribus, quam uni.*
 38 *Melius tamen expeditur per unum, quam per plures.*
 39 *Constitutio juri communi conformis recipit ab eodem jure interpretatione passivam.*
 40 *Pluralitas an, & quando resolvatur in singularitatem.*
 41 *Eligendi potestas consultius committitur in impari numero.*
 42 *Canones loquentes de electionibus inferiorum, an & quando habeant locum in electione Papae, & n. 45. vers. Et cum similiter.*
 43 *Pluralis oratio non resolvitur in singularitatem secundum rigorem verborum, sed secundum sensum, & naturalem affectum.*
 44 *Compromissum super electione Papae à Cardinalibus initum in unum tantum de Collegio, an valeat.*
 45 *Pluralitas, ubi est de forma, non potest resolvi in singularitatem.*

Causam. Compromittentes tenentur recipere electum a compromissario, dummodò sit idoneus. Hoc dicit, & non dividitur secundum Joannem And. & Antonium de Butr. Vel secundum alios sunt duae partes. In prima ponitur decia consultatio. In secunda, responsio, ibi, *Sorores.*

- 2 Nota primò, Moniales appellari Sorores: nam cum primò tex. dixerit Moniales, postea subdit, Sorores; atque ita haec duo videntur synonyma, seu idem importancia; quod est contra vulgares, qui distinguunt Sorores à Monialibus, secundum Jo. And. & Card. in princ. in verb. *Sorores*, Butr. n. 6. Abb. nu. 1. in 1. notab. & Jo. de Anan. in princ. Vulgus enim appellat Sorores, quae subsunt Fratribus Ordinum Mendicantium, ut Praedicatoribus, Minoribus, & aliis de quibus in cap. *Non solum*, & cap. *Constitutionem de regular. lib. 6.* reliquas verò vocat Moniales. Ratio motiva potuit esse, quia sicut Religiosi Mendicantes non consueverunt appellari Monachi, sed Fratres; & vice versa Religiosi non Mendicantes appellari solent Monachi, non autem Fratres; quinimò agrè ferant, si quando Fratres nuncupentur: eodem modo vulgus credidit mulieres Religiosas Fratribus subjectas, esse vocandas Sorores; & subjectas Monachis Moniales. Sed haec distinctio confunditur hic, & in c. *Cum dilecta supra de reser.* Nec mirum, quia etiam Monachi possunt appellari Fratres, ut in c. *Causam*, il primo infra de judic. c. *Si Religiosus*, §. *Quia verò*, & ibi notatur in ver. *Fratrum de elect. lib. 6.* & c. *Su seepimus*, & ibi Host. in princ. in ver. *Fratre de homicid.* Et quamvis omnes Christiani sint fratres in Christo, quia per lavacrum regenerationis recognoscunt spiritualiter unum Patrem, scilicet Deum, c. *Ad mensam* 11. q. 3. tamen Prosp. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.

ut dicit Abb. ubi sup. per excellentiam hoc nomine dotari sunt Religiosi propter charitatem, quam invicem debent habere, ut appellentur Fratres, & Sorores.

Secundò nota, ibi, in *Episcopum*, Moniales posse compromittere in masculinum electionem Abbatiae, nec teneri compromittere in alias Moniales secundum Ant. de Butr. n. 5. & Abb. n. 3.

Tertiò nota in eod. ver. *Compromissum*, super electione fieri posse in unum tantum. De hoc infr. in 2. q. n. 38.

Ultimò nota, Compromissum super electione fieri posse etiam in extraneum, seu, ut dicit Abbas, forinsecum à Collegio: nam Episcopus, in quem Moniales compromiserunt, non est de Collegio Monialium, licet sit ipsarum Caput, c. *Requisti*, §. *Secus infra de testam.* ibi: *Non est tanta communitio inter Episcopum, & Monasteria, quanta est inter Episcopum, & Ecclesiam Cathedralis, cui est spirituali conjunctio copulatus*, & ibi notat gl. 1. Host. num. 1. vers. *Et extra Collegium bene potest compromitti*, Jo. And. nu. 2. exponens verbum, *Episcopum*, id est, proprium, vel alienum, quoad actum electionis, sed proprius confirmabit Cardin. in princ. Butr. num. 3. in 2. notab. Anchar. num. 1. Bellam. in princ. in ver. *Episcopum*, Abb. n. 2. in 2. notab. & Jo. de Anan. n. 1. gl. in cap. *Quia propter in ver. Juris inf. eodem*, & ibi Innocen. in cod. ver. n. 6. Abb. Actiq. nu. 20. in ver. *De Collegio*, Compstell. nu. 27. in ver. *Committatur, vers. Similiter nec est jus*, & alii communiter. Ratio est, quia Collegium ipsum censetur eligere, cum electio fit per eos, in quos eligendi transtulit potestatem, c. *In causis*, §. *Quia vero infra eod. l. Item eorum*, §. *Si Decuriones*, ibi: *Non refert an ordo elegerit, an is, cui ordo commisit, ff. Quod cuiusque uni vers. nomin.* secundum Innoc. hic in ver. *Recipi*, Compstell. in princ. in ver. *Facias*, Jo. Andr. num. 8. in gl. 1. & alios praallegatos.

Procedit tamen supradicta conclusio, dummodò is, in quem compromittitur, sit persona Ecclesiastica, prout hic erat Episcopus: non enim hujusmodi actus spiritualis eligendi videtur posse transferri in laicum, cap. *Massana*, & cap. *Sacro sancta infra eod.* nam si laici prohibentur cum laicis interesse, multò magis videtur prohibita in eos totalis translatio; idque verius putat Petr. de Ancl. hic n. 1.

Sed in contrarium facit, quia compromissarius censetur Procurator compromittentium; elegit enim ipsorum nomine per id, quod legitur, & notatur in d. c. *In causis infra eod.* & in c. *Si compromissarius eod. tit. lib. 6.* Sed laicus potest esse procurator in spiritualibus, ut est textus in cap. 1. de procurat. lib. 6. & potest acceptare beneficium pro Clerico absente, ut notat Jo. And. in c. *Accedens infra de prob.* quem communiter alii sequuntur, ut testatur Dec. in c. *Decernimus num. 5. & seqq. de Judic.* Ergo, &c. Anchar. non solvit. Tu dic secundum Abb. hic num. 5. in electione Praelati non versari nudum ministerium: imò enim debet arbitrari, an quis sit idoneus ad officium Praelaturae, ut hic; nec est simplex procurator, imò officium in ejus persona radicatur, adeò ut nec revocari possit, nisi secundum ea, quae notantur in d. c. *In causis*. Ad hoc optimus textus in c. *Contingit infra de arbit.* ubi est expressum non posse assumi arbitrum laicum super spiritualibus; & subjicitur ratio in textu, quia non decet ut laicus in talibus arbitretur. Quae quidem ratio maximè viget in casu, de quo agitur. At verò procurator habet nudum ministerium facti. Unde non mirum, si nomine alterius interesse valeat in hujusmodi spiritualibus, ut colligitur ex notatis per gl. in d. c. in ver. *Spiritualibus*. Laicus enim non prohibetur ministerialiter, seu ministerialiter tractare negotia Ecclesiastica, ut fusè probat Dec. loco citato. Et hac ratione, quamvis non possit esse arbiter in causa spirituali, ut proximè dictum est: potest tamen esse arbitrator, ut tenent Host. & Jo. Andr. in c. fin. de rer. permitt. Spec. in tit. de arb. §. *Restat, vers. Quia de sententia excommunicationis*: & est communis opinio, ut Dec. testatur alios referens in d. cap. *Decernimus num. 4.* Praterèa compromissarius potest eligere compromittentem: ergo non est illius procurator, quia alioquin posset quis eligere seipsum, cum procurator, & dominus in causa procuratorii censeantur unus & idem, ut hic observat Joan. de Anan. sub nu. 1. in 1. notab. vers. *Utrum autem*, & vers. *Dic non esse verum*, & pro hac opinione adduco etiam gl. notab. in c. *Quia propter in ver. Juris inf. eod.* quae dicit compromissarios esse posse alios à Capitulo,

dummodò sint viri Religiosi, id est, Clerici, ut ibi exponit Jo. And. sub n. 7. in gl. Et isti.

18 QUÆRO, An compromissum super electione Romani Pontificis à Cardinalibus initum in personas Ecclesiasticas extra sacrum Collegium sit validum, necne?

19 Manifestum est hodie non licere S. R. E. Cardinalibus hanc potestatem eligendi committere, nisi aliquibus de Collegio; quia in novissima constitutione Gregorii XV. *Aeterni Patris Filius in §. Matura itaque*, disertis verbis statuitur, ut electio per compromissum aliter fieri non possit, præterquam si omnes, & singuli Cardinales aliquibus ex eorundem Collegio committerent eligendi potestatem. Hoc autem jus publicum in favorem Ecclesiæ introductum est, cui pacto privatorum renuntiari non potest, c. *Si diligenti infra de foro compet.* Nec licet Cardinalibus jus Papæ immutare, c. *Inferior 21. diff.* & in proposito notat Comp. post. in c. *Licet de vitanda sub n. 6. vers. Sed numquid Card. sup. eod.* & est expressum in Clem. *Ne Romani in princ. de elect.* ubi reprobat opinio, quæ astruebat cæterum Cardinalium Sede vacante posse modificare, corrigere, vel immutare decretalem, *Ubi periculum cod. tit. lib. 6.* Idem patet in hac ipsa constitutione Gregorii in §. *Postremo*, ubi inhibetur S. R. E. Cardinalib. & eorum sacro Collegio, ne adversus eam aliquid statuere, disponere, vel ordinare, seu in aliquo corrigere, alterare, mutare, seu aliquo modo facere, tractare, moliri, vel attentare præsumant.

Verùm quæstio admodum implexa videtur, an ita ex forma sancitum sit, ut compromissum fieri debeat in aliquos de Collegio, ut si fiat in extraneos, electio irrita sit. Et quamvis quæstio videatur solvi posse ex inferiori parte constitutionis in §. *Quod si electio*, ubi perstringitur forma electionis cum decreto irritanti, & in forma compromissi non repetuntur verba illa, *aliquibus ex eorundem Collegio* tamen videtur adhuc ob stare, quòd in d. §. *Matura itaque*.

20 Constitutio non simpliciter prohibet fieri electionem, sed decernit, ut electio per compromissum aliter fieri non possit, &c. Quotiescumque autem lex non solum prohibet, sed etiam admittit potentiam, & facultatem, actus contra legem celebratus est ipso jure nullus, Bartol. in l. *fin. num. 7.*

21 ff. *de fir.* Verbum autem, *potest*, præcedente negatione præcisam necessitatem importat, & privat potentia, gl. ordin. in cap. *Beneficium in ver. Non potest de reg. jur. libr. 6.* quam Bart. & omnes sequuntur in l. *Gallus, ff. De liber. & posthum.* ut testatur ibi Jas. num. 19. & 23. & sic reddit actum irritum, & de jure impossibilem, Bald. in l. 1. n. 62. Cod. *Qui admitti*, & post Part. in l. 1. ff. *De injust. rupt. testamen.* notat Jas. in l. *Non dubium num. 60. Cod. De legib.* Atque ita idem importat aliquid esse impossibile, vel fieri non posse; nisi quod impossibile videtur parum Latine dicit, licet ejusmodi verbum non reformidet, Quintilianus lib. 5. *instit. orator. cap. 10.* nec Jurisconsultus, ut in l. *Impossibilis, ff. De verbor. obligat. in l. Impossibilium, ff. De reg. jur.* & passim alibi. Hinc cum olim dubitatum esset in Sac. Congregatione Concilii, an cap. 6. sess. 23. disponens neminem ante decimum quartum annum beneficium obtinere posse, comprehendat eum, qui anno duodecimo ætatis beneficium obtinuit, & nunc effectus est ætatis annorum quatuordecim; adedut nunc non sit legitimus possessor, & fructus suos non fecerit, Sacra Congregatio innixa doctrinæ Jas. in d. l. *Gallus num. 17.* ubi quòd actus redditur nullus ipso jure, cum quid prohibetur cum verbo, *non possit*, censuit collationem ante decimum quartum annum fuisse nullam, & provisum fructus suos non facere. Quamobrem et si in posteriori parte constitutionis nulla fiat mentio de compromisso ineundo in aliquos de sacro Collegio; tamen videtur sufficere, ut hujusmodi mentio facta fuerit in priori parte per verba adimentia electoribus potestatem aliter eligendi, cum perinde sit reddere electores impotentes ad eligendum, ac decernere electionem aliter factam non valere, ut ex dictis constat, & ex decreto Concilii Tridentini in c. 1. sess. 24. *de refor. matrim.* quod dum irrita decernit matrimonia clandestina; eos qui illa contrahere attentabunt, inhabiles reddit ad sic contrahendum. Utrumque enim loquendi genus inducit formam; quod aperte sensit Felin. in c. *Cum dilecta num. 6.*

22 supra *de rescr.* ubi enumerans decem signa, quæ indicant formam inductam esse, quintum signum asserit esse, ubi est appositum decretum irritans, ac deinde paulò inferius;

23 est appositum decretum irritans, ac deinde paulò inferius;

Septimum signum, inquit, *ubi in dispositione dicitur, aliter fieri non possit, ibi est data forma, & ei renuntiari non potest;* & Felini doctrinam sequitur Dec. *cons. 528. num. 17.* & Alber. Brun. in *tract. de forma fol. 33. col. 1. vers. Et quod lex prohibitiva;* & fuit sententia Bartol. in l. *De his num. 4. ff. De transact. & in l. fin. nu. 4. C. De venden. reb. civit. lib. 11.* Quibus addo Paris. *cons. 19. num. 20. lib. 2.* ubi dicit hæc verba, *non aliter fieri possit*, inducere decretum irritans; & Loffredum *cons. 30. incipit, Sit dubium num. 20.* Præterea ponderanda est particula, *si*, in constitutione apposita, ibi, *Decernimus electionem aliter fieri non posse, præterquam si omnes, & singuli Cardinales aliquibus ex eorundem Collegio, &c.* hæc enim particula ex sui natura conditionem importat, l. *Quodcumque, §. ult. ff. De verb. obligat. gl. in l. 2. in ver. Conditio, ff. De cond. & demonstr. Conditio* verò formam substantialem inducit, ut per Felin. in d. c. *Cum dilecta sub num. 6. vers. Secundum signum.* At manifestum est gesta contra formam esse ipso jure nulla, ut est textus in d. c. *Cum dilecta in c. Venerabilis de offic. deleg. plenè Cald. in disput. incip. Statuto civitatis*, Archid. in c. *Si cui in fine de elect. lib. 6.*

Sed in oppositum facit, quia de jure communi in electione Romani Pontificis nulla forma prescripta erat: nam cum in ea non sufficiat major pars Collegii, ut in electionibus inferiorum, sed saltem duæ ex tribus partibus requirantur, & indifficultatibus emergentibus nullus sit superior, ad quem possit haberi recursus: aliquid speciale in ea constituendum fuit, ut legitur in decretali, *Licet de vitanda sup. eod.* & præcipue ut electio valida esset quomodo-cumque duæ partes Cardin. consentirent in aliquem, ut in electum; prout ibi notat Innocentius, Gregorius verò gravissimis causis motus in electione Rom. Pont. certas formas præscripsit sua Constitutione: non tamen omnia, quæ ibi præcepit, aut prohibuit, ad substantiam & validitatem electionis voluit pertinere, ne alioquin res tanti ponderis usque aded difficultatibus involveretur, ut aliquando gravamen pati posset Ecclesia scissuram; quam rationem considerat textus in d. c. *Licet de vitanda in princ.* Et propterea quæ sancivit initio Constitutionis in §. *Matura itaque*, voluit quidem à Cardinal. exactè observari; non tamen ita, ut illorum omisso inficeret electionem: sed formam substantialem paucis perstrinxit in §. *Quod si electio*, & ibi apposuit decretum irritans; quod aperte indicat ejus intentionis non fuisse, ut ea, quæ in superiori Constitutionis parte præscripta fuerant, essent substantialia electionis: alioquin ineptum fuisset in d. §. *Quod si*, decernere electionem aliter celebratam esse nullam, si hoc ipsum jam sancitum fuisset in superiori parte Constitutionis. Et hæc fuisse mentem Sancti. Suc nos ipsi non obscure intelleximus, qui ante Constitutionis promulgationem in eo negotio diu multumque laboravimus. Unde cum postea pro reformatione electionis magni Magistri S. Joan. Jerosolymitani compilata fuisset minuta Bulle, à D. Vulpio Archiep. Theatino, & jussu S. D. N. delata per manus Card. & Prælatorum Congreg. super hoc deputata, & in fine Bullæ apposita esset clausula infra scripta, videlicet: *Quod si electio aliter celebrata fuerit, nulla atque irrita sit eo ipso.* Ego adverti hanc clausulam operari, ut omnia, & singula, quæ in Constitutione sancita erant, essent de substantia electionis, indèque futurum esse, ut nulla ferè electio posset validè celebrari, cum vix fieri posset ut in tot, & tam variis ordinationibus defectus aliquis non contingeret: nam & forma scrutinii, quæ tandem compendiosis verbis conclusitur in Decretali, *Quia propter inf. cod.* reputatur aded difficilis observatu, ut etiam boni Juristæ practicum ignorant in ea deficiant, ut inquit glossa in c. *Cum expediat in ver. Inquisitis de elect. lib. 6.* Unde Patres censuerunt unanimes eam clausulam esse expungendam; & ad exemplum Gregorianæ Constitutionis substituendam esse aliam clausulam cum decreto irritanti, in qua perstringeretur ea tantum, quæ pertinerent ad substantiam electionis, prout factum est in Constitutione S. D. N. quæ incipit, *In specula militantis Ecclesiæ, edita 3. Julii 1628. in §. Quod si electio magni Magistri.*

28

29

tialem electionis cum decreto irritanti, nullam faciat mentionem personarum, in quas fieri debeat compromissum; sed simpliciter statuat, ut nulla sit ejusmodi electio aliter celebrata, quam per viam compromissi ab omnibus Cardinalibus in conclavi presentibus nemine dissentiente initi. Hinc satis ostenditur non pertinere ad electionis validitatem, & formam, ut compromissum fiat in aliquos de Collegio.

- 30 Nec obstat verbum, *non posse*, positum in d. §. *Matura itaque*, quia secundum hæc erit exponendum, id est, non debere: hoc enim non est novum apud sacros Canones, ut est textus in c. *Nisi cum pridem*, §. *Persona vero infra de renunc.* & ibi notat gl. in ver. *Non potuerit*, Host. Joan. And. Butt. & alii. Ea ratione, quia illud dicimur posse, quod de jure possumus, & è converso, c. *Faciat* 22. q. 2. & c. *Sci scitatus supra de reser.* Præterea etsi verbum, *potest*, præcedente negatione regulariter privet potentia, & reddat actum de jure impossibile; hoc tamen non est perpetuum, ut notat Roman. in l. *Stipulatio ista*, §. *Alteri in 3. col. ff. De verbor. oblig.* Idèdque in l. *Obligari in princ. ff. De auctor. tutor.* pupillus dicitur non posse obligari sine tutoris autoritate, & tamen pupillus pubertati proximus absque tutore naturaliter obligatur, l. 1. ff. *De donat.* & l. *Si pupillus*, ff. *Ad l. Falcid.* Rursus stipulari alteri nemo potest, ut legitur in d. §. *Alteri*, & sic negativa præcedit verbum, *potest*, & tamen si quis alteri stipuletur, stipulatio non est ipso jure nulla, ut ibi advertunt gl. & Bart. in l. *Cum lex n. 6. ff. De fidejussor.* Bald. in l. *Non dubium in 11. col. n. 29. C. De legib.* & plenius Jaf. in d. l. *Gallus num. 19. vers. Contra istam communem regulam*, ff. *De liber. & posthum.* Idèd secundo loco potest dici, quamvis regulariter verbum, *potest*, præcedente negatione privet potentia; hoc tamen non procedere quando hinc resultaret absolutus intellectus, c. *Quanto*, & ibi gl. in ver. *Non potuit de presumpt.* Jaf. in d. l. *Gallus num. 23. vers. Secundo limita*, prout resultaret hoc casu, ut patet ex his, quæ superius dicta sunt nu. 28. & 29. & eo magis, quia Constitutio Gregorii in dicto §. *Matura itaque*, decernit electionem fieri aliter non posse, quam in conclavi, & eo clauso, ac post celebratum prima die sacrosanctum Missæ solitum sacrificium. Et tamen non creditur ad validitatem electionis pertinere, ut præcedat celebratio Missæ: cum hoc requisitum non repetatur inferius in §. *Quod si electio*, ubi ponitur electionis forma cum clausula decreti. Ergo sicut respectu celebrationis Missæ illa verba, *fieri aliter non posse*, non important formam; ita nec respectu illorum verborum, aliquibus de Collegio: cum una determinatio respiciens plura determinabilia debeat illa æqualiter determinare, l. *Quamvis*, C. *De impub. l. Jam hoc jure*, §. *fin. ff. De vulgar. text. in l. fin. & ibi Bart. C. De senten. Dec. in c. *Novit n. 56. infra de judic.* De his tamen rariis esset petere oraculum Sanctissimi.*
- 35 Successivè QUÆRO, An Cardinales possint super electione Papæ compromittere in unum tantum ex sacro Collegio.

Difficultatem ingerit supradicta constitutio Gregorii XV. de Romani Pontificis electione, quæ in §. *Matura itaque*, declarat electionem per viam compromissi fieri aliter non posse, præterquam si omnes, & singuli Cardinales in conclavi presentes nemine dissentiente aliquibus ex eorumdem Collegio Cardinalium committerent eligendi potestatem, ut vice omnium Ecclesiæ Catholicæ providerent de Pastore. Oritur enim dubium ex illo verbo, *aliquibus*; quod cum sit pluralis numeri, non potest in uno tantum verificari, sed duorum saltem concursum requirit, l. *fin. ff. At Trebell. l. Ubi numerus*, ff. *De testib. gl. in Clement. Sapè in ver. Partibus de verbor. signific. DD. in un. de Cler. conjug. lib. 6.* nec videtur eadem ratio vigere, si compromissum fiat in unum, ac si in plures: nam integrum est judicium, quod plurimorum sententiis confirmatur, c. *Prudentiam*, §. 1. *de off. deleg. Specul. in tit. de advocat. §. 3. vers. Habito*, & vers. seqq. Et inagis consulitur Ecclesiæ, cum electio plurium approbatur assensu, c. *Si transitus* 76. dist. gl. in c. *Auditis in ver. Irritanda inf. eod.* Quod enim à pluribus quaeritur sapientibus, facilius invenitur, c. *De quibus*, 20. dist. & per ampliores homines perfectissima veritas revelatur, l. *ult. ad fin. C. de fideicommiss. gl. in d. c. Prudentiam in ver. plurimorum*, & ubi multa consilia, ibi salus, Proverb. 24. nec tutum videtur tanti ponderis negotium

- 36 Prosp. Fagnan. in l. *Lib. Decretal.*
- 37

uni tantum committere: hac enim ratione, videlicet propter rei gravitatem, providè sancitum est, ut in electione Papæ consentire debeant duæ ex tribus partibus Cardinalium, ut in c. *Licet sup. eod.* cum tamen in electionibus inferiorum sufficiat major pars Collegii, ut in decret. *Quia propter cum multis simil.* Et propterea, ut dicebat Nazon in d. c. *Quia propter*, ponderando verbum, *aliquibus*, ibi positum oportet pluribus dare hanc potestatem, & non servatur illa forma, si uni tantum detur potestas eligendi, ut refert ibi Abb. Antiq. n. 19. in ver. *Aliquibus*, & notat Petr. à Biaxio in direct. elect. p. 3. c. 17. n. 2.

Sed in contrarium facit, quia Constitutio Gregorii utitur hac in parte iisdem verbis, quibus utitur Generale Concilium in d. c. *Quia propter*, ut patet ibi, vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Ecclesiæ viduatæ provideant de Pastore. At ex dispositione juris communis in Ecclesiis inferioribus, non obstantibus illis verbis pluralis numeri, *aliquibus viris idoneis*, poterat eligendi potestas uni tantum committi, ut est textus hic, & reprobata à Nazonis opinione, tenet Abb. Antiq. loco citato, quia inquit, cum hujusmodi Constitutione, ratio fuerit contra vacationem diutinam providere, ut supra in princ. & in c. *Cum inter universos circa fin. inf. eodem*, quia melius expeditur electio per unum, quam per plures propter naturam facilem ad dissentiendum, arg. c. 1. *infra de arbitr.* Idcirco audacter dico, quod potest uni dari, quia expressum in c. *Causam*, & in c. *Cum inter Canonicos sup. eodem*, & optimè in decret. *Post translationem de renunc.* Nec est verisimile Papam uno verbo voluisse ista subvertere, c. *Ecclesia*, il secundo *infra eodem*. Idem tenet in d. c. *Quia propter*, Compolt. n. 24. in ver. *Committatur*, vers. *Quero an sit jus quod uni ex pluribus*, & Host. sub nu. 44. in ver. *Aliquibus viris*, ubi reprobans opinionem illorum, qui dicerant per decretalem, *Quia propter*, quæ pluraliter loquitur, fuisse correctæ alia jura, dicit melius esse, ne corrigantur, ut resolvas pluralitatem in singularitatem, sic *infra de privil. c. Ut privilegia*. Ergo & uni, & pluribus committi potest; & melius uni, ut discordia vitetur, c. 1. *infra de arbitr.* & c. *Cum inter Canonicos*, §. *Post hæc supra eodem*, vel saltem in impari numero, ut in c. *In causis*, c. *Cum dilectus*, & c. *Cum in jure supra eodem*, sequitur Bald. *ibid. num. 37.* & notant hic Jo. Andr. Abb. & alii, Host. in *summa hoc tit. §. Qualiter col. 3. vers. Secunda forma*. Et in electione Romani Pontificis tradit Anton. de Rosell. in tract. *de potestate Pape*, §. *Postquam satis diximus sub n. 6. vers. Sed in contrarium*. Ergo eodem modo poterit hodie committi hæc facultas uni ex sacro Collegio, non obstantibus illis verbis pluralis numeri Gregorianæ Constitutionis, videlicet aliquibus ex eorumdem Collegio Cardinalium, cum constitutio hac in parte uti conformis juri communi recipere debeat ab eodem jure communi interpretationem passivam, ut l. 2. c. *De noval.* & notat Bart. & DD. in l. 1. *Hoc autem editum*, ff. *De novi oper. nunc.* & in l. *Sciendum*, ff. *Qui satisd. cogant. Anch. conf. 429. Pro evidentiã n. 3. in fin. vers. Posterior ergo constitutio*, Roman. conf. 345. *circa princip. nu. 18. & seqq.* Etenim lex nova disponens in materia antiqua recipit interpretationes & limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat, l. *In contractibus*, §. *Præterea*, C. *De non numer. pecun.* Petr. Brixien. in reprot. in ver. *Interpretatio*, vers. *Lex noviter*.

Quid dicendum? Hæc quaestio duas habet inspectiones. 40
Prima est, an liceat Cardinalibus compromittere in unum tantum ex S. Collegio. Secunda est, quatenus non liceat, an electio sic celebrata sit irrita, necne. Quoad primam inspectionem verius videtur non licere Cardinalibus compromittere in unum tantum; clara enim sunt verba Constitutionis Gregorii in d. §. *Matura itaque in verb. Aliquibus*. Et quamvis de jure communi liceat in unum tantum compromittere, id tamen contingit, quia de hoc jura sunt aperta, ut hic, & in d. c. *inter Canonicos infra eod.* & in d. c. *Post translationem de renunc.* Idèdque nec refert, quod c. *Quia propter*: utatur eodem verbo, *aliquibus*, quod est pluralis numeri; nam pluralitas resolvitur in singularitatem, quotiescumque ex aliis juribus apparet ejusmodi resolutionem esse faciendam, c. *Ut privilegia in fin.* ubi Abb. nu. 5. *de privileg.* Et cum Generale Concilium in dicto c. *Quia propter*, utatur verbis pluralis numeri, & jura præ-

allegata utantur verbis numeri singularis, nisi pluralitas resolveretur in singularitatem decretalis, *Quia propter*, & jura prædicta essent inter se contraria, & pugnantia. Unde cum sermo pluralis non possit remanere in propria significatione, quin hujusmodi inconueniens sequatur, non mirum si ad jura concilianda, & correctionem vitandam pluralis loquutio singularitatem resolvatur: & hoc præcipuo fundamento Abbas Antiq. in d. c. *Quia propter* num. 19. dicit compromissum fieri posse in unum tantum, quia scilicet non est verisimile Papam unico illo verbo, *aliquibus*, prædicta jura subvertere voluisse, & Host. *ibidem* sub n. 4. in ver. *Aliquibus*, dum dicit melius esse, ut prædicta jura non corrigantur, ut sic resolvas pluralitatem in singularitatem. Verum si illud verbum, *aliquibus*, positum in Gregoriana Constitutione intelligatur, ut jacet in numero plurali, nulla hinc sequitur correctio jurium. neque enim ullibi cavetur ante ipsam constitutionem, ut potestas eligendi Rom. Pont. in unum transferri valeat, & sacri Canones remanent in suo robore in illis terminis, in quibus loquuntur, id est, in inferiorum electionibus. Igitur pluralis loquutio nullatenus videtur resolvenda in singularitatem: & confirmatur ex theoria Gemin. in cap. *Omnes leg. 1. dist.* ubi ait, ita demum pluralem numerum resolvere in singularitatem, si in plurali non possit verificari, quin sequatur inconueniens, vel absurdum. Idem notat Prap. *ibid.* ante num. 10. ubi dicit gl. ibi procedere, ubi plurale remanere non potest in significatione propria, quin sequatur iniquum; & inconueniens; alias non resolvitur plurale in singulare, & sequuntur alii relati ab Everar. in sua *centuria loca à vi numeri* n. 7. At nullum inconueniens, aut iniquitas sequitur, si in Gregoriana Constitutione illud verbum, *aliquibus*, accipiatur in propria significatione; imò utiliùs, & consultiùs est Ecclesiæ Catholicæ, ut Apostolicus non ab uno tantum, sed à pluribus compromissariis eligatur, ut ostensum est supra n. 37.

42 Nec obstat, quod Abb. Host. & alii supracitati num. 38. dicant melius expediri electionem per unum, quam per plures propter naturam facilem ad dissentendum. Etenim celeritati electionis satis consulens erit, si committatur in impari numero, ne alioquin res sit sine exitu, *l. Item, si unus*, §. *Principali*, ff. de arbitr. c. 1. eod. tit. prout factum legitur in c. *In causis*, c. *Cum dilectus*, c. *Cum in jure inf. cod.* & notant idemmet Host. & Abb. Antiq.

Non valet igitur argumentum, de jure communi verbum, *aliquibus*, positum in Decretali, *Quia propter*, in numerum singularem resolvitur: Ergo & in Gregoriana Constitutione: siquidem de jure communi ejusmodi resolutio fit necessitate cogente, cum jura inter se contraria non aliter conciliari possint. At in terminis constitutionis nulla cogit necessitas, ut verbum illud singulariter accipiatur. Imò rationes omnes suadens, ut potius remaneat in propria significatione. Neque verò hoc casu locum habent jura loquentia de electionibus inferiorum: quoniam illorum dispositio in electione Papæ servanda est in illis tantum casibus, in quibus nihil in specie reperitur dispositum circa hujusmodi electionem, ut patebit infra num. 46. c. *in c. Si quis Apostolica* 79. dist. tr. adunt Bellam. num. 4. & Prap. num. 2. Et ob hanc rationem de jure communi potestas eligendi Papam ad exemplum aliarum electionum committi poterat etiam uni juxta textum hinc. Verum hodie cum Gregorius legem hanc sacrosanctam tulerit, & decreverit electionem Romani Pontificis per compromissum

aliter fieri non posse, quam si potestas eligendi committatur aliquibus ex sacro Collegio: nihil proponitur cur hæc lex servari non debeat in propria significatione, itaut nec sit amplius recurrendum ad Canones loquentes de electionibus aliorum Prælatorum, cum habeamus legem in hac materia specialiter loquentem. Præsertim verò, quia in Bulla confirmatoria Cærimonialis admittitur Patribus, & eorum sacro Collegio facultas aliter judicandi, & interpretandi. Quibus verbis videtur prohiberi intellectus ille, secundum quem pluralis numerus in singularem resolvitur; quia resolutio hujusmodi non fit ex proprietate sermonis secundum rigorem verborum; sed secundum sensum, & naturalem intentionem, & affectum dumtaxat l. 1. & ibi notat Bald. n. 1. c. *De cond. inser. l. fin. ff. Ad Trebell.* c. d. c. *Ut privilegia in fin. de privil.* & propterea numquam fieri potest, ubi repugnat mens disponentis, *l. Cum quidam*, ubi Bald. in 1. not. c. *De impub. & aliis substit. & Doctores in l. Falsa demonstratio*, §. *fin. ff. De condit. & demonstr.*

Itaque cum ex prædictis appareat non licere Cardinalibus eligendi potestatem uni tantum committere: Quæritur nunc, an si committatur electio à compromissatio facta sit irrita necne, quæ est secunda inspectio superius proposita. Hoc autem petit illud principium, videlicet an illa verba, *aliquibus ex eorumdem Collegio Cardinalium*, pertineant ad electionis formam, necne. De hoc enim satis dubitari potest, cum verba hujusmodi ponantur tantummodò in §. *Matura itaque*, nec repetantur in §. *Quod si electio*, ubi præscribitur forma electionis cum decreto irritanti. Et quidem si verba hujusmodi non sint de forma, absolutum erit valere compromissum initum in unum tantum, sicut valet initum in personam extra Collegium: nam cum hic casus validitatis, & invaliditatis compromissi fuerit à constitutione ommissus, servanda erit hac in parte juris communis dispositio. Et cum similiter de jure communi nihil specialiter de hoc sit cautum in electione Papæ, ea erunt observanda, quæ à sacris Canonibus præscribuntur in electionibus inferiorum. Ita Bellam. in cap. *Si quis Apostolica* num. 4. 79. *dist. fin.* ubi dicit omnes constitutiones juris communis de Prælatorum electionibus loquentes habere locum in electione Papali, præter illas solas, quibus per Decretalem *Licet de vitanda*, & per jura nova de electione Papæ loquentia fuit specialiter derogatum, argument. *l. Præcipimus in fine*, c. *De appellat. l. Sancimus*, c. *De testam. cap. Cum expediat de elect. lib. 6.* & sequitur Prap. *ibidem* num. 2. *vers. Item ex hoc insert*, Bellam. In inferiorum verò electionibus admittunt ferè omnes eligendi potestatem non solum validè, sed etiam licitè in unum tantum posse transferri, ut abundè ostensum est supra. E contra verò si eadem verba sint de forma, potestas eligendi non poterit validè transferri in unum tantum: quia ibi pluralitas est de forma, non potest fieri resolutio in singularitates; textus est in *l. Cum hi*, §. *Prætor*, ff. de transact. & notat gl. in l. 3. §. *Hoc autem à Superiore in ver. Competere*, ff. de itin. actuque priv. & Bald. *conf. 123. Reverendissimus Pater* n. 3. *vers. Nec intelligo lib. 5.*

Verius autem videtur illa verba, *aliquibus de Collegio*, ad formam, seu validitatem actus non pertinere, quia substantialia electionis perstringuntur, d. §. *Quod si electio*, ut fusiùs ostensum est in precedenti questione num. 28. Ceterum in re tanta nihil audeo firmare, sed censeo Apostolicum esse consulendum.

D E E L E C T I O N E .

Idem Alexander III. Vigoren. Episcopo.

C A P U T I X .

NOsti quomodo Lincon. electus concedendi honores, vel præbendas, aut aliàs disponendi de rebus Ecclesiæ (cum sua non sit electio confirmata) non habeat facultatem: & infra Mandamus igitur, quatenus ei auctoritate nostra præcipias, ut concessionem, si quam facit de prædictis: studeat revocare.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**lectus ante confirmationem beneficia conferre, vel aliter administrare non potest.
- 2 Potestas conferendi beneficia, & administrandi pendet ex confirmatione, non autem ex electione Collegii.
- 3 Electio dat jus Prælatuæ, & jus administrandi in habitu: confirmatio verò jus administrandi in actu.
- 4 Provisi à Papa in Concistorio consequuntur plenum jus Prælatuæ, & administrandi in habitu, & actu.
- 5 Non tamen sunt recipiendi, nisi ostendant litteras sue promotionis.
- 6 Episcopus potest esse iudex in causa Ecclesiæ suæ.
- 7 Melius est tamen, ut id expediat per Delegatos, n. 11.
- 8 Iudex nemo esse potest in causa sua, & qui jus sibi dicit in re sibi debita, cadit à jure suo.
- 9 Imperator potest esse iudex in causa fisci.
- 10 Causa Ecclesiæ non est Episcopi.
- 11 Episcopus in causa Ecclesiæ suæ potest recusari.
- 12 Idem in ejus consanguineo.
- 13 Canonicus potest recusari in causa Concanonici.
- 14 Inferior à Papa regulariter non potest esse iudex in causa propria.
- 15 Sed Papa regulariter contra.
- 16 Qui tamen causas proprias ex consuetudine aliis delegat.
- 17 Episcopus in causa sua mensa non potest esse iudex.
- 18 Nec testis.
- 19 Et quid si fundet intentionem de jure communi, seu notorium sit bona ad mensam Prælati pertinere.
- 20 Vicarius in causa mensa Episcopalis si recusetur, ut suspectus datur ei adjunctus, non autem conservator, & n. 25.
- 21 Causa contra debitores emphyteutas, conductores, & censuarios mensa Episcopalis sunt fori Ecclesiæ, & iudex Ecclesiasticus est iudex ordinarius.
- 22 Iudex ordinarius quando allegatur suspectus, datur adjunctus.
- 23 Vicarius Episcopi supposita immemorabili consuetudine, an possit procedere contra laicos in causa mensa Episcopalis ad instantiam Procuratoris fiscalis, & n. seqq. usq. in fin.
- 24 Episcopus potest esse iudex in causa sua mensa, si id jus præscripserit ex antiqua consuetudine.
- 25 Consuetudo tribuit jurisdictionem aliis non habenti.
- 26 Consuetudo immemorabilis habet vim privilegii.
- 27 Episcopo ex privilegio possunt committi causa sua mensa recusatione remota.
- 28 Episcopi, & Vicarii non est idem tribunal in materia recusationis.

1 **N**osti. Electus ante confirmationem beneficia conferre, vel aliter administrare non potest. Hoc dicit secundum Jo. And. & omnes: & primò ponit jus ex quo; secundò concludit ad factum, ibi, *Mandamus*.

- 2 Nota primò ibi, *Cum sua non sit electio confirmata*: potestatem conferendi beneficia, & administrandi pendere ex confirmatione, non autem ex electione Collegii: nam
- 3 per electionem quis consequitur jus Prælatuæ, & administrandi in habitu, sed per confirmationem Superioris consequitur jus administrandi in actu, ut hic per Abbatem in 1. notab. & est bona gl. in c. *Quanto in ver. Relatio circa med. 63. dist.* quæ dicit per electionem acquiri jus Prælatuæ, & jus administrandi, sed non exercitium; per confirmationem verò nihil novi juris acquiri, sed exercitium duntaxat: & consentit gl. 2. hic, dum ait, electum per confirmationem acquirere plenam administrationem. Provisi autem; seu pronuntiat per Papam in Concistorio consequuntur plenum jus Prælatuæ, & administrandi in habitu, & actu, quia talis provisio habet vim electionis, & confirmationis, ut dicit gl. in c. *Primo in ver. Provisionem de elect. li. 6.* & scripsi plenius in c. *Primo n. 8. vers. Quæ quidem sup. cod.* Adverte tamen, quia sic provisio nullatenus debent Ecclesiæ administrationem suscipere, nec recipiendi tamquam Prælati, nisi per litteras faciant fidem suæ promotionis; contravenientes incidunt in pœnas extravag. *Injuncta de elect.* ut hic per Abb. n. 4. de quo vide quod scripsi in c. *Nihil à n. 20. maxime n. 28. & 29. infr. eod.*
Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.

Secundò nota ibi, *Sendeat revocare*. Episcopum posse judicare in causa Ecclesiæ suæ, ut hic per Innoc. n. 10. Host. n. 6. Jo. And. n. 9. *vers. Tu dic cum Innocent.* & alios communiter tenet gl. in c. *Si quis erga in verb. Privetur 2. q. 7. gl. 1. in cap. Cum venissent*, & ibi omnes de judic. item gloss. in c. *Cum persona*, §. *Si autem in verb. Ordinariis*, per illum text. de privileg. lib. 6. Licet illa Decretalis alium habeat intellectum, ut dixi in cap. *Procuraciones num. 42. de cens. sib. Host. in Summa de sentent. 6. Si quis debet column. penult. Gemin. in c. Primo col. fin. in princ. vers. Aut causa non est sua privata, sed Ecclesiæ de pœn. lib. 6. Capyc. dec. 137. num. 1.* & hanc dicit esse communem opinionem Oldrad. *cons. 159. Primò queritur num. 1.* & probatur arg. c. *Si quis ab Episcopo 2. q. 7. & c. Qui emendat 45. dist.* Quod mirum videretur, quia nullus potest esse iudex in causa sua, ut c. 1. 4. q. 4. l. *Si quis in tantam*, c. *Unde vi*, & c. *Ne quis in sua causa*, in rubro, & nigro. Imò qui jus sibi dicit in re sibi debita, cadit à jure suo, l. *Exeat*, ff. *Quod met. caus.*

Sed pro solutione distinguendum est inter causam Ecclesiæ, & causam propriam ipsius Episcopi in causa Ecclesiæ potest Episcopus esse iudex, ut in præcitat. juribus; sicut Prior fisci est iudex in causa fisci, ut l. 1. c. *Ubi causa fiscales*. Episcopus enim dicitur procurator Ecclesiæ, cap. *Si privatum 12. q. 1.* Sic Imperator est iudex in causa fiscali, l. *Proximè*, ff. *De his quæ in testam. delent.* & tamen res fisci quali propriæ Imperatoris dicuntur, l. 2. §. *Hoc interdicitum*, ff. *Ne quid in loco public.* & causa Ecclesiæ non est Episcopi, c. 2. de donat. Item Ordinarius si dicat suam esse jurisdictionem, & subditus hoc neget, benè cognoscit, an sua sit jurisdicção, c. *Super litteris de rescr. l. Si quis ex aliena*, ff. *De judiciis*. Item contra malefactores Ecclesiæ utroque gladio uti potest, si illum habeat, c. *Dilecto de sent. excomm. in quo c. 1. de Malefic. in c. Romana de pœn. lib. 6.* & est text. in c. *Cum sit generale de foro compet.* & ita objectum solvunt Innoc. Host. & Jo. And. *supracit. n. 6.* Et egregiè declarat Bald. in l. 1. n. 3. c. *Ne quis in sua caus.* ubi format hanc questionem: Episcopus Perusinus movet mihi litem de quibusdam rebus, dicens quod ille res sunt emphyteuticæ Episcopatus Perusini, & quòd ad eum sunt reversæ: ego hoc nego, & dico, quòd Episcopus Perusinus non potest de hoc cognoscere, sed debet agere contra me coram Archiepiscopo: modò queritur utrum iste Episcopus possit de hoc cognoscere necne. Questio stat, in hoc, utrum ista dicatur sua causa. Innocentius videtur dicere in d. cap. *Ex parte*, quod non possit cognoscere. Canonistæ tenent communiter contrarium, quia ista non est causa personæ, sed Ecclesiæ, & utilitas principaliter respicit Ecclesiam, & idè Episcopus potest esse iudex, cognitor, & determinator hujus litis, ut notant Host. & Jo. And. in d. c. *Ex parte*, post Innoc. & adde quod notatur extra de appell. c. *Dilectis*, & in c. *Dilectus de pœnis*, per Innoc. & in §. *Sequitur in Speculat. de judice deleg.* Hactenus verba Bald.

Verumtamen etsi Episcopus judicare possit in causa Ecclesiæ, nihilominus ad omnem suspicionem vitandam melius est, ut id expediat per delegatos, ut innuit textus in d. cap. *Cum persona*, §. *Si autem*, ibi, *Vel delegatis ab eis viris prudentibus de priv. lib. 6. c. Si quis de foro compet.* & l. *Prætor*, ff. *de jurisd. omn. Judic.* & notat gl. in d. §. *Si autem in ver. Ordinariis*, & gloss. 1. in d. c. *Cum venissent de Judic.* quæ ibi à scribentibus communiter approbatur. Quinimò si vellet per seipsum cognoscere causam Ecclesiæ, vel injuriam tangentem principaliter dignitatem suam, quia in consequentia tangit eum, posset reservari, ut suspectus; ita notabiliter concl. Cynus post Petr. de Bellapert. in leg. *Unic. C. Ne quis in sua causa*, & loquitur Cynus quando injuria principaliter tangit dignitatem. Ad hoc bonus text. in cap. *Insinuante de offic. Deleg.* ubi recusatur consanguineus Prælati in causa Ecclesiæ suæ, fortiùs ergo potest recusari ipse Prælati. Idem post Paul. tenet Abbas in d. c. *Cum venissent num. 9. vers. Aut causa principaliter de judic.* dicens hoc esse valdè æquum, ut lites sine omni suspicione procedant, c. *Quod suspecti 3. qu. 5. & l. Apertissimi*, & l. *Cum specialis*, c. *de judic.* Nam videmus iudicem ex facili causa reservari, ut notatur in c. *Cum R. Canonicus de offic. Deleg.* Undè & Canonicus potest recusari in causa Concanonici, ut ibi: Ergo longè magis Prælati in causa Ecclesiæ, cum major sit conjunctio inter Prælatum, & Ecclesiam suam, quàm inter Canonicum, & Con-

- canonicum, ut legitur, & notatur in c. Relatum, il secundo de testam. in c. final. 22. qu. 5. & in c. 2. de pœn. Et hanc opinionem dicit esse veriore Philip. Franc. in c. Postremo..... vers. Quinto quaritur de appellat. Licet contrarium tenuerit Specul. in tit. de judic. delegat. §. Superest num. 9. Quid si Prælati alicujus Ecclesiæ. Sed primum verius, & communius, ut testatur Dec. in d. c. Postremo num. 31. & Specul. reprobant Jo. And. in additione ad litt. Y. & in d. c. Infumante in gl. Hoc videtur de off. Deleg. De quo tamen articulo dic plenius, ut per Dec. ubi sup. n. 30. & Capyc. d. dec. 137. n. 1. cum plurib. seqq.
- 15 In causa autem propria planum est inferiorem à Papa regulariter judicem esse non posse; & ita procedit textus in l. 1. c. Ne quis in sua causi. cum aliis supra in contrarium allegatis n. 7. Ad idem textus in l. Qui à jurisdictione, ff. De jurisdic. omni. judic. & notat glossa in d. cap. Cum persone, §. Si autem in verb. ordinariis de privileg. lib. 6. & hanc regulam negativam in inferiore à Papa constituunt Gemin. in c. 1. col. ult. vers. 2. Casu principali de pœn. lib. 6. Decius post alios in dicto c. Cum venissent num. 45. de judic. ubi à num. 48. limitat hanc regulam quatuor modis; licet contrariam regulam affirmativam in Papa constituent, glossa 1. in dicto c. ap. Cum venissent, & post eam Abbas ibi num. 6. vers. Et sic concludendo, & Dec. num. 30. & Gemin. d. cap. 1. col. 2. post med. vers. Aut querimus de Papa, de pœn. lib. 6. nisi velit causam propriam alteri delegate, quod consultius, & honestius est, ut dicit præcitata glossa, & Dec. post alios nu. 33. & arg. cap. Nos incompetente in princ. 2. quæst. 7. & l. Nec quicquam, ff. de off. Proconsul. & sic obtinet de consuetudine, quia Papa hujusmodi causas delegat aliis, teste Innocentio in cap. Ex parte num. 2. in fin. de verb. signific. Quid si causa spectat ratione Ecclesiæ ad mensam ipsius Prælati, numquid in ea possit Prælati esse judex? Respondeo non, quia tunc causa propria videtur; & satis est suspectus, ex quo commodum, vel incommodum ad eum pertinet, cap. Biduum, ibi, & palam est eam propriam esse causam, cujus emolumentum, vel damnum ad aliquem suo nomine pertinet, 2. qu. 6. & quemadmodum eo casu non potest auctoritatem interponere, quia videretur autorizare in facto proprio, Clem. Si una, de rebus Eccles. non alien. ita nec viduare: & ita firmant in d. cap. Cum venissent de judic. Collect. nu. 2. vers. Quid sit dicendum, Bellam. num. 2. Butr. num. 9. in fin. vers. Si causa spectat ad mensam, Abbas num. 9. vers. Item si causa spectat, & Dec. num. 55. Gemin. in dicto cap. 1. col. final. post princ. vers. Possit tamen isto casu distingui, de pœn. lib. 6. Bald. in cap. Litteras nu. 1. vers. Sed nomine Episcopus potest de presumptionib. ubi ait Episcopum non judicare quando tractatur de proprio questu bonorum, per leg. De jure in princ. ff. Ad municipal. & ibi optima gl. in ver. Provincia, Abb. in c. Venerabili nu. 3. in fin. de censib. qui similiter limitat conclusionem, quod Prælati possit esse judex in causa Ecclesiæ suæ, ut locum non habeat si commodum sibi applicandum. Imò in tali causa Prælati nec potest esse testis, ut notat Innocentius in c. Insuper num. 3. de testib.
- 20 Limitant prædictam conclusionem Collect. Bellam. locis citatis, nisi notorium sit bona ad mensam Prælati pertinere; quia tunc Prælati bene potest esse judex, ut patet ex notat. per Innoc. & Host. in c. Ex parte de verb. signific. ubi dicunt Episcopum esse judicem in facto proprio, vel causa propria, cum notorium est jus Episcopi: & eos sequitur Federic. de Senis in conf. 138. Benedictus Episcopus n. 6. in fin. vers. Et optime facit. Ad idem Cald. conf. 120. alias 6. de judic. & foro compet. ubi tenet Episcopum posse judicare in causa suæ Ecclesiæ, & mensæ, quando habet fundatam intentionem de jure communi; quia tunc propter notorietatem excommunicat subditum propter denegatam procuracionem sibi debitam ratione visitationis. Et idem si occupat Ecclesiam, vel quid simile. Tu verò dicas in his casibus Prælatum non judicare, nec procedere judicialiter cognoscendo; sed extrajudicialiter ad defensionem jurium, quæ notorium est pertinere ad Ecclesiam, vel mensam Prælati. Unde non ut judex, sed ut pars, seu executor pœnæ uti potest gladio spiritali, sicut & materiali in eum, qui injuriosè jura, vel bona Ecclesiæ, vel Prælati occupat, seu retinet: & ita loquitur Innocentius in d. c. Ex parte num. 3. vers. Et si ipse Prælati, Turrec. in d. cap. Si quis erga 2. qu. 7. num. 6. & ibi etiam Gemin. n. 3. & Prapòk n. 3. & latissime prosequitur idem Innocentius in sua celebri & intricata gl. quam posuit in c. Venerabili, de censib. & reavulnit Host. in c. Procuraciones, eod. tit. & ibi dixi à n. 27. usq. ad n. 49; & hanc limitationem vide plures declarationes, quas ponit Abbas in d. c. Cum venissent, n. 10. vers. & hæc verò, & Dec. à n. 48. de judic. Stat igitur conclusio quod Episcopus in causa mensæ non potest esse judex.
- Sed quid in Vicario Episcopi? Dic ut in subjecta declaratione.
- Conquerente Cardinali Borromeo, quod cum mensa Archiepiscopalis Mediolani diversos haberet debitores emphyteutas, conductores bonorum, & censuarios, quos sæpè in judicium vocari contingit; ipsi cum vocantur coram Vicario Archiepiscopali, eum suspectum allegant sub prætextu, quod cum in causa suæ mensæ Archiepiscopus tamquam in re propria dicatur suspectus, etiam ejus Vicarius idem Tribunal faciens reddatur suspectus; idèquè cum remedium petetur à sacra Congregatione Concil. Congregatio censuit referendum Sanctissimo, quod quando Vicarius suspectus allegatur detur ei Adjunctus, vel Delegatus ab Archiepiscopo, nullo autem modo detur Conservator. Quod si impedimentum in hoc fiat à iudicibus secularibus, tunc clarius exprimentum ut provideatur; causæ enim hujusmodi ad forum Ecclesiasticum spectant; quando isti conveniunt super rebus, quas ab Ecclesia tenent; Specul. de compet. judic. adit. §. 1. vers. 27. Abb. in c. Nullus, num. 6. de foro compet. & in specie de bonis feudilibus concessis ab Ecclesia, quando ad eam reversa prætenduntur, Alex. conf. 79. lib. 1. Obstat tamen quod licet Episcopus possit esse judex in causa Ecclesiæ suæ, Bart. & Bald. in l. 1. c. Ne quis in sua Caus. Bertacch. de Episcopis, in 5. p. 5. lib. 5. quæst. 8. nu. 12. Dec. in cap. Cum venissent, num. 6. de juraic. tamen si causa ratione Ecclesiæ spectat ad mensam Episcopi, quia satis est suspectus, ex quo commodum, vel incommodum ad eum spectat, non potest esse judex, Abb. in d. cap. Cum venissent, n. 19. & ibi Dec. nu. 6. Sanctissimus audita relatione Congregationis dixit interrogandum procuratorem Cardinalis Borromei, an fiat aliqua controversia à Tribunali seculari, si dixerit fieri, susperdendum; si dixerit non fieri, sed tantum à partibus allegatur, quod Vicarius est suspectus ea sola ratione, quia judex in causa propria sui Episcopi, cujus est idem Tribunal: tunc procurator scribar Cardinali placere Sanctissimo, quod det Vicario suo Adjunctum confidentem debitori convento; & dicatur etiam illi causas istas esse propriæ fori Ecclesiæ, & judicem Ecclesiasticum esse judicem ordinarium, cui, quando allegatur suspectus, datur Adjunctus. Hactenus verba declarationis.
- An autem hoc vendicet sibi locum ubi viget contraria consuetudo, patebit ex dicendis in quæstione sequenti.
- Supposita immemorabili consuetudine Ecclesiæ Pifarum, secundum quam in causa mensæ Archiepiscopalis, & in quibus agitur de interesse Archiepiscopi, illius Vicarius tam activè, quam passivè ad instantiam procuratoris fiscalis, seu syndici ejusdem mensæ contra laicos procedit, causasque hujusmodi in prima instantia cognoscit ac terminat: consulit Archiepiscopus S. Congregationem ac sibi liceat laicos in prædictis causis mensæ Archiepiscopalis coram suo Vicario convenire. Videtur respondendum licere; Nam etiam si Episcopus non sit judex competens in causa suæ mensæ, ut abundè ostensum est supra num. 18. & n. 21. & in liis casibus si Vicarius recusetur, sit ei dandus, adjunctus, ut olim jussit observari Gregorius XIII. in causa mensæ Archiepiscopalis Mediolanensis, pro qua S. Carolus S. Congregationem consuluerat secundum ea, quæ supra proximè dicta sunt: tamen hæc regula fallit in illis Ecclesiis, in quibus Episcopi ex antiqua consuetudine præscripserunt hujusmodi causarum cognitionem; eo enim casu Episcopi bene possunt esse iudices in causis concernentibus suum proprium interesse, ut probat text. in c. 1. ibi gl. in ver. Punire de pœn. lib. 6. Host. in Summ. tit. de sent. §. Propriis ordinariis, col. 2. & 3. Gemin. conf. 114. in fin. Nat. conf. 294. n. 2.
- Ratio est, quia consuetudo potest tribuere jurisdictionem aliis non habenti, c. Si clericus laicum, de foro compet. & cap. Cum contingat in fin. ubi gl. in verb. Vel con-

28 *fuetudine, de consuetud. lib. 6. Gemin. in cap. 1 in princ. in 4. not. de pæn. eod. lib.*
 Quod multò magis videtur admittendum hoc casu, tum quia consuetudo supponitur esse immemorabilis, quæ habet vim privilegii Apostolici, ad not. in cap. 1. de præscr. lib. 6. & cap. Cum persone, de privileg. eodem lib. Setaph. decis. 707. num. 3. certum est enim privilegio Pontificis posse huiusmodi causas committi Episcopo recusatione

remota, Franc. in c. Postremo, num. 5. de appellat. Tum quia has causas non cognoscit Archiepiscopus ipse, sed eius Vicarius, cujus in materia recusationis non est idem Tribunal, atque Episcopi, Archid. in c. Non parum, n. 2. de consuetud. lib. 6. aut certè in eo non viger tanta suspitionis causa, quanta in Episcopo, ad quem commodum, vel incommodum spectat, c. Biduum, vers. Palam, cum concord. 2. q. 6.

D E E L E C T I O N E :

Cælestinus III.

C A P U T XIV.

Cum terra, quæ funiculus hæreditatis Domini censebatur: & infra. Sicut ex quarundam litterarum tenore accepimus, quidam in electionibus pravæ consuetudinis morbus irrepfit; ut cum alicujus Prælati electio debet celebrari, conventus; ad quem pertinere dignoscitur, duas personas nominet, latenter auribus Patriarchæ, vel Principis exprimentas; ut sic alterius eligendæ, vel totius electionis penitus irritandæ, idem Patriarcha, vel Princeps plenariam habet facultatem. Quia igitur hoc redundat in gravamen, & perniciem Ecclesiasticæ libertatis, præscriptam consuetudinis pravitatem sancimus penitus abolendam: statuentes, ut forma electionis canonicè in omnibus Conventualibus Ecclesiis observetur; videlicet ut cum debet Ecclesiæ consuli Pastoris regimine destitutæ, electores in unum locum (in quo fuerit electio celebranda) conveniant, & invocata Spiritus sancti gratia, personam nominent. Quod si in persona fuerit, vel in electionis modo peccatum, tamdiu in electione diligentiam inquisitionis apponant, donec vacanti Ecclesiæ de persona idonea valeant providere: quo facto non prohibemus, quin regis, seu Patriarchæ, qui pro tempore fuerit, requiratur assensus; sed propter hoc ipsam electionem nolumus impediri.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**lectio debet esse in libertate eligentium, nec valet contraria consuetudo.
- 2 Collegium habet intentionem fundatam super jure eligendi Prælatum in Collegiata Ecclesia.
- 3 Patriarchalis dignitas est major quacumque mundana dignitate.
- 4 Patriarchales Sedes an præferantur Presbyteris Cardinalibus.
- 5 Patriarchæ sunt redacti ad instar Regum, quia multas regunt Provincias.
- 6 Consuetudo contra libertatem Ecclesiasticam non valet, etiam si sit immemorabilis, & n. 7.
- 8 Consuetudo, secundum quam electio non est in libertate eligentium, sed pendet ex arbitrio tertii, sive Ecclesiastici, sive laici extirpanda est.
- 9 Eligendi jus spirituale est, & non cadit in laicum.
- 10 Consuetudo, per quam in totum tollitur electio, valida est.
- 11 Secus si libertas eligendi remanente electione in totum tollatur.
- 12 Consuetudo, per quam detrahitur substantia actus, ipso actu remanente, non tenet.
- 13 Eligere est unum ex pluribus capere.
- 14 Electio si sit faciendæ de certo gremio, & ibi non sit, nisi unus idoneus, ille est eligendus.
- 15 Casus eventitii non sunt computandi.

1 **C**um terra. Electio debet esse in libertate eligentium, nec valet contraria consuetudo. Hoc dicit Jo. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Abb. & Jo. de Anan. & dividitur in tres partes. In prima, ponitur decisum exordium. In secunda, narratio, ibi, Sicut. In tertia, provisio, ibi, Quia igitur. Et hæc subdividitur in alias tres; nam primò, causam reddens damnat consuetudinem. Secundo, statuit, & statutum declarat. Tertio, permittit, & permissionem determinat. Secunda ibi, Statuentes. Tertia ibi, Quo facto.

2 Nota primò ibi, Conventus ad quem pertinere dignoscitur, Collegium de jure communi habere intentionem fundatam super jure eligendi Prælatum in Collegiata Ecclesia, Bernard. hic post casum, Host. num. 2. concordat. c. 1. & ibi dixi n. 1. 4. & 13. sup. eod.

Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.

Secundò nota ibi, Patriarchæ, vel Principis, Dignitatem Patriarchalem esse majorem quacumque mundana dignitate, seu potentatu, arguendo ab ordine litteræ; pro ut arguit glossa magna in Clement. unic. in ver. Regum, de Baptismo. Item gl. in cap. final. in ver. Predicadores, de past. lib. 6. gl. in c. Quorundam, de elect. in ver. Predicatorum, eodem lib. & ibi Gemin. in 4. col. vers. Glossa super ver. Predicatorum, & Franc. num. 4. Abb. in cap. Nicolao, in princ. de appell. & in c. Scaes, n. 5. de rescr. Quo argumento Petr. à Monte in sua Monarchia Concil. in 5. quest. n. 2. putavit quatuor Sedes Patriarchales de jure præferendas esse Presbyteris Cardinalibus, quia Alexander III. in c. Constitutis, il primo, infr. de appell. in supra scriptione præponit Patriarchatum Grandensem Presbytero Card. S. Vitalis, arguendo ut supra ab ordine litteræ. In oppositum tamen est littera hujus cap. In fin. ibi, Regis, seu Patriarchæ. Ad prædicta vide Bald. in l. 1. §. His cunabulis, n. 3. ff. de offic. Præf. Prætor. ubi ait, Patriarchas esse redactos ad instar Regum, quia multas regunt Provincias, & sequitur Cassan. plura cumulans de dignitate, & auctoritate Patriarchali in Cathalogo gloriæ mundi par. 4. consider. 9.

Tertio nota ibi, In gravamen, & perniciem Ecclesiasticæ libertatis, non valere consuetudinem contra libertatem Ecclesiasticam; nam hic textus non restringit se ad casum electionis, sed cum reddat rationem, quæ generalis est, generaliter damnat consuetudinem, quæ redit in perniciem Ecclesiasticæ libertatis, ut rectè observat Abbas hic in 2. not. & idè Bernard. post casum notat ex hac Decretali, consuetudinem contra libertatem Ecclesiasticam esse extirpandam. Quinimò cum textus non simpliciter deroget consuetudini, sed eam improbet uti corruptelam, ut patet ibi, Præscriptam consuetudinis pravitatem sancimus penitus abolendam; hinc sequitur, ut talis consuetudo sit nulla, & impræscriptibilis, etiam si tantum temporis, ut ejus initium non extet memoria, ex theoretica Felin. in c. Cum ex officio, n. 13. de præscr. Aretini in l. Cum stipulatus sim à Proculo, col. 2. ff. de verbor. oblig. & aliorum plurimum, quos cumulat Covarr. variar. resol. lib. 3. cap. 13. n. 5. vers. Adnotandum tamen erit. Hodie hoc est expeditum ex Bulla Urbani VIII. Romanus Pontifex, edita 5. Junii 1641. per quam sublata est quæcumq; consuetudo præjudicialis libertati, & immunitati Ecclesiasticæ, etiam si sit immemorabilis, & cum

- ea concurat fama privilegii, ut plenè scripsi in c. 1. n. 59. & 74. sup. de consuetud.
- 8 Quattò nota ibi, *Abolendam*, extirpandam esse consuetudinem, secundùm quam electio non est in libertate eligentium, sed pendet ex arbitrio tertii, sive ille tertius sit Ecclesiasticus, sive laicus, prout erat hic Patriarcha, vel Princeps respectu Principis hoc est indubitatum ex alio capite, nempe quia jus eligendi spirituale est, & non cadit in laicum, c. *Sacrosancta*, & ibi gl. in ver. *Laicum*, & c. *Massana*, infra eod. cap. *Decernimus*, de iudiciis; respectu verò Patriarche, ratio decisionis est, quia licèt valeat consuetudo, per quam in totum tollitur electio, cap. 2. infra, de restit. spoliat. & cap. ult. *Ne Sede vacante*: non tamen valeat consuetudo, per quam libertas eligendi, remanente electione, in totum tollitur, ut benè hic per Jo. Andr. num. 4. Non enim valet consuetudo, per quam detrahitur substantiæ actus ipso actu remanente; & quia eligere est unum ex pluribus capere, introduci non potest consuetudine, ut sit electio, & non sint in libertate eligentis, quia sic remaneret electio sine illius substantia, quod repugnat, secundùm Abbatem hic n. 1.
- 14 Neque obstat, quòd si electores ex consuetudine teneantur eligere de certo loco, & ibi non sit, nisi unus idoneus, necesse habeant illum eligere, & sic tollatur libertas eli-

gendi remanente electione, cap. *Cum dilectus*, supra de consuetud. & cap. *Abbatès*, infr. de verb. signific. Quoniam, ut respondet Jo. Andr. hic n. 4. vers. *Sed oppones*, hoc non facit consuetudo, sed casus, sicut contingeret, si reliquis vita functis non supereset, nisi unus, vel si Ecclesia sit privilegiata, ut de illius gremio deberet fieri electio, & non esset, nisi unus idoneus; tales enim eventitios casus non computamus, l. *Julianus*, ff. *Qui, & à quibus*, cap. fin. de homicid. cum concord.

Et per prædicta in Sacra Congregatione rerum Concistorialium, habita die 13. Augusti 1648. cum actum esset, an electio Abbatis S. Petri Gandaven. esset confirmanda, necne, stante consuetudine, secundùm quam coram commissariis laicis colliguntur suffragia Monachorum; & ex tribus, qui habuerunt plura suffragia, Princeps nominat unum, & mittit litteras suæ nominationis ad Monachos, ut illum eligant, & Princeps sic electum Sedi Apostolicæ confirmandum præsentat? Dicitum fuit huiusmodi consuetudinem esse contra hoc cap. *Cum terra*, ubi damnatur talis consuetudo uti prava corruptela, & contra libertatem Ecclesiasticam. Unde non valet, etiamsi sit supra hominum memoriam; nam per eam Monachi adstringuntur ad eligendum Prælatum ad voluntatem Principis, quod est contra substantiam actus, ut ostensum est supra.

D E L E C T I O N E .

Innocentius III. Capitulo Pennen.

C A P U T XVII.

Qualiter post obitum: & infra. Verùm quoniam electus à vobis, ante confirmationem administrationi Episcopatus se irreverenter immiscuit, recipiendo tam à Clericis, quam à Laicis iuramenta, non attendens, quòd secundùm Apostolum: Nemo debet sibi honorem assumere, sed qui vocatur à Deo tamquam Aaron; præcipuè quia nec donum scientiæ Pontifici conveniens fuerat affectus: postquam nobis præsentastis eundem, sufficienti examinatione præmissa, electionem de ipso factam duximus irritandam; quicquid ex ea, & ob eam factum est, denuntiantes penitus non tenere.

S U M M A R I U M .

- 1 **E**lectus si non habet sufficientem scientiam, vel ante confirmationem administrat, ejus electio cassari debet.
- 2 Electus non potest se ingerere administrationi Prælatuæ ante obtentam confirmationem, nec valet contraria consuetudo.
- 3 Electus an possit permittere se installari ante confirmationem, & n. seqq. Installare, quid sit, ibid.
- 4 Promoti, vel etiam confirmati ad Cathedralis, vel Regulares Ecclesias, non debent per Ecclesiam recipi tamquam Prælati, nisi litteras promotionis, vel confirmationis ostendant.
- 5 Promotus in Concistorio ante ostensas Bullas non potest quodquam de bonis Ecclesiæ administrare; etiamsi habeat certissimum nuntium suæ promotionis. Et contraveniens, aut litteras infra annum non expediens, est ipso jure privatus, n. 7. vers. Tu verò.
- 6 Littera non sunt de substantia gratiæ, sed probationis.
- 7 Gratiæ ante consecutionem litterarum est informis, & imperfecta.
- 8 Scientia conveniens sufficit in Episcopo.
- 9 Electus qui ante confirmationem per se, vel per alium administrat in spiritualibus, vel temporalibus, eo ipso privatus est jure in electione quaesito.
- 10 Sive administret economatus, vel procuratoris nomine, aut alio quaesito colore, sive tamquam electus. Fallit in electo in concordia extra Italiam.

decisum exordium. Secundò, factum narrat, ibi, *Verum*, 2. Tertio electionem cassat, ibi, *Postquam*.

Nota primò, ibi, *Ante confirmationem*, electum non posse se ingerere administrationi Prælatuæ ante obtentam confirmationem, ut hic est casus; nec valet contraria consuetudo, c. *Cum venerabilis*, supra de consuet. nisi fortè in casu, ut per Oldrad. *cons. 9. incip. Posito sine præjudicio*, nu. 4. post medium, vers. *Item proponit*, & fultus dicam in c. *Nilil infra eodem*. Et pondera illud verbum, *Administrationi*, per quod patet non esse prohibitam installationem. Unde si electus permitteret se installari, id est, installari, & sedè poni, c. *Ut nostram*, infra de offic. Archid. c. *Post electionem circa medium de concess. præben. gl. 1. in c. Ne Dei*, de simon. per hoc non incideret in pœnam hujus Decretalis: tum quia per hunc actum non administrat bona Prælatuæ: tum quia ita se habet generalis consuetudo, de qua testantur hic Innocentius, & Compostell. *ambo in princ. Host. nu. 5. vers. Quid si permisit installari*, Joan. Andr. num. 3. Abb. in 3. not. vers. *Quid si autem electus*, & alii communiter.

Sed hodie in hoc servari debet dispositio Extravag. Bonifacii VIII. *Injuncta*, de elect. qua cautum est, ut promoti, vel etiam confirmati in curia ad Cathedralis, vel Regulares Ecclesias non modò non debeant se immiscere administrationi Prælatuæ; sed nec per Ecclesiam recipi tamquam Prælati; nisi litteras promotionis, vel confirmationis ostendant alioquin recipientes, & recepti incidunt in pœnas ibi statutas, prout hic advertunt Joan. Andr. num. 2. Card. nu. 2. & plerique alii. Quod secundùm Imol. nu. 3. fortè inductum fuit, ut citius procurarent habere litteras Papales de Curia, de quibus aliis non curassent. Undè pronuntiat per Papam in Concistorio, ut moris est, quamvis habeat certissimum nuntium de huiusmodi pronuntiatione; tamen minimè posset aliquid administrare de bonis Episcopatus ante ostensas litteras suæ promotionis, ut hic per Abbatem in primo notab. Nam etsi litteræ non 6
sint

- 1 **Q**ualiter. Et si electus non habet sufficientem scientiam, vel ante confirmationem administrat, ejus electio cassari debet. Hoc dicit Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Imol. Abb. & Jo. de Anan. Primò, ponit

sint de substantia gratiæ, quia post pronuntiationem, seu provisionem illic est verus Prælatas: tamen sunt de substantia probationis, ut notant Archid. & Jo. Andr. in *proximo Sexti*, Bald. in *Humanum*, C. de legib. Abb. hic num. 1. Gemin. conf. 106. Super dicto dubio n. 6. ubi de stylo Curie attestatur Seraph. dec. 775. nu. 2. Verall. 175. nu. 2. par. 2. Nam litteris non confectis gratia est informis, & imperfecta, Rota dec. 20. n. 5. de concess. præbend. in novis. Mohed. dec. 28. n. 3. de renunc.

Tu verò prædictis adde, quòd Alexander V. in Constitutione incipien. *Ex injuncto*, innovata à Julio II. in sua Constitutione 4. *Romani Pontificis*, §. 2. & 5. in Bull. tom. 1. pag. 405. decrevit, ut de cætero promoti autoritate Apostolica ad Cathedralæ, vel Regulares Ecclesias, infra annum à die provisionis computandum teneant litteras expedire, sub pœna privationis earumdem Ecclesiarum, & omnis juris ex provisionibus prædictis quomodolibet eis acquisitis, quam negligentes incurrere voluit eo ipso, earumque sic vacantium dispositionem Sedi Apostolicæ reservavit: & interim absque litteris provisionis in forma sub eadem pœna in illarum regimine, & administratione in spiritualibus, vel temporalibus, nullatenus se ingerere præsumant. Quamobrem pœna privationis statuta contra electos administrantes ante obtentam confirmationem, hodie locum habet etiam in provisio, qui administrant litteris non expeditis, aut infra annum illas non expediunt.

8 Secundo nota, ibi, *Donum scientia Pontifici conveniens*, satis esse, ut in Episcopo sit scientia conveniens, ut ex hac littera deducit gloss. in *ver. Conveniens*, & patet in c. *Cum olim*, infra eod. dixit Bald. in c. *Nisi cum pridem*, n. 7. infra *de renuntiis*. In Episcopo requiritur scientia eminens; tamen toleratur scientia comperens, ut ibi dicitur in §. *Pro defectu*; sed nihil sciens etiam si, Episcopus sit, debet de episcopari.

Simile in l. *Sed & reprobari*, ff. de excusat. tur. Quæ scientia in Episcopo desideretur tam de jure communi, quam ex Concilio Tridentino, constitutionibus Apostolicis, & decretis consistorialibus, scripti latissimè in prædicta Decretali, *Nisi cum pridem*, à n. 58. usque ad n. 70. ubi etiam vide, num. 61. de laudabili institutione examinandi promovendos ad Cathedralæ Ecclesias in præsentia Summi Pontificis.

Ultimò nota, ibi, *Duximus irritandam*, hoc jure inspecto electum, qui se immiscuit administrationi Prælatu- 9 ræ ante confirmationem, non esse ipso jure privatum jure sibi quæsito ex electione, sed privandum per sententiam. Dixi, hoc jure inspecto, quia per jura Sexti secus dicendum est, ut c. *Avaritia*, inf. eod. lib. 6. ubi electus ante confirmationem administrans per se, vel per alium, in totum, vel in partem, in spiritualibus, vel temporalibus, sub quocumq; colore, ipso jure privatus est jure ex electione quæsito. Et quamvis nonnulli sentiant illam Decretalem habere locum in eo tantum casu, in quo electus adm- 10 nistrat sub œconomatus, vel procurationis nomine, aut alio quæsito colore, ut verba sonant; & jus antiquum, de quo hic, remanere incorrectum in eo, qui administrat tamquam electus: & hæc opinio placet Jo. Andr. in d. c. *Avaritia*, in gloss. ordinaria, in *ver. Privatos*, ut sic videtur correctio jurium, c. *Cum expediat*, eod. tit. & lib. tamen Gatzias tenuit esse privatum ipso jure, etiam si administrat tamquam electus. Et hoc est verius, ut dicit illa gloss. & sequitur Abb. hic num. 4. dicens hanc opinionem esse communiorè, & veriorè.

Limita hunc textum in electis in concordia extra 11 Italianam, qui ob Ecclesiæ necessitatem dispensativè administrant ante obtentam confirmationem, ut est text. in c. *Nihil*, vers. *Ita quod infr. eod.* ut ibi plenè scripsi in ult. notab.

D E E L E C T I O N E .

Idem Innocentius III. Prænestino Episcopo Apostolicæ Sedis Legato.

C A P U T XXII.

Dudum ad audientiam nostram quæstione perlata, quòd vacante præpositura Colocen. Ecclesiæ; in duo se vota eligentium divisissent, causam iudicibus duximus committendam: & infra. Ipsi verò partes ad suam præsentiam convocarunt, receperunt testes, examinauerunt eligentium conscientias, audiverunt allegationes utrinque. Et quoniam præpositus Sancti Georgii eorum sententiæ se asseruit nolle stare, processum ad Sedem Apostolicam destinarunt: & infra. Cùmque nuntii præpositi sanctorum Apostolorum statuto termino ad præsentiam nostram accessissent, præpositus sancti Georgii nec venit, nec pro se misit idoneum responsalem: & infra. Gestis igitur iudicium diligenter inspectis, invenimus quòd pro præposito sanctorum Apostolorum auctoritas, pro præposito verò sancti Georgii numerus eligentium faciebat, cùm primus à quatuordecim tum personis, tum Canonicis, qui alios dignitate, ætate, & tempore præcedebant, secundus verò à viginti-quatuor fuisset electus: & infra. Cùm autem allegationes pro eodem præposito sancti Georgii coram iudicibus ipsis propositæ, nobis non fuerint præsentatæ, propter quod non potuimus scire per nos, quid objecerit, vel quid responderit ad objecta, sicque causa remissa non fuit sufficienter instructa, ad diffinitivam sententiam non duximus procedendum, sed decisionem causæ ipsius iudicibus commissimus sub hac forma; Ut si vel notorium esset, vel per ea quæ iam dicta erant, constaret, quòd præpositus sancti Georgii electionis tempore pateretur vel inordinibus, vel in scientia, vel in ætate defectum, qui eum juxta Canonum sanctiones impediret ad hujusmodi officium promoveri, ei (non obstante ipsius absentia corporali) silentium imponentes, præposito sanctorum Apostolorum præposituram adjudicarent eandem: alioquin (cùm in eum non solum plures, sed duæ penè partes convenerint, & impedimentis cessantibus appareat, quòd eum bono zelo elegerint) præpositi sanctorum Apostolorum electione cassata, electionem confirmarent ipsius, & ei facerent tamquam præposito responderi.

S U M M A R I U M .

1 **B**eneficia plura curata obtinens sine dispensatione Pape, ineligibilis est tam ad Cathedralæ Ecclesias, quam ad minora beneficia, & num. seqq.

2 Canonum violatores dejiciuntur tam ab obtentis, quam ab obtinendis.

3 Beneficia plura detinens incurrit infamiam Canoniam.

4 Item avaritia, & cupiditatis vitium.

5 Item committit furtum cum sacrilegio.

- 6 Fur sacrilegus Jude comparatur.
- 7 Furtum propriè non committitur in re immobili, aut in-
corporali.
- 8 Possessor male fidei respectu fructuum beneficii au dica-
tur propriè furtum committere.
- 9 Furtum non committitur rei que caret domino, ut here-
ditatis jacentis.
- 10 Ecclesiarum bona nunquam vacant, sed sunt de dominio,
& patrimonio Christi.
- 11 Et dicuntur ab Ecclesia possideri.
- 12 Positionum usus admittitur etiam in spiritualibus.
- 13 Dispensare non potest Episcopus ad duo curata, vel ad
dignitatem cum Parochiali ob prerogativam merito-
rum, & n. seqq.
- 14 Et quid ob utilitatem, vel necessitatem Ecclesia, & n.
seqq. usque ad nu. 30.
- 15 Dispensare non potest Episcopus contra Canonem
Concilii etiam ex causa utilitatis, vel necessita-
tis Ecclesia.
- 16 Nec contra Canonem non Conciliarem reservantem
Summo Pontifici dispensationem.
- 17 Dispensatio ad plura Curata ob prerogativam merito-
rum fit principaliter propter bonum publicum, &
num. 28.
- 18 Papa solus dispensat ad plura Curata etiam propter
causam utilem, vel necessariam Ecclesia.
- 19 Cap. Sanctorum 70. dist. an fuerit indistinctè correctum
per c. De multa, de prab. & n. 28.
- 20 Abbatis distinctio inter dispensationem ad plura cura-
ta, que fit principaliter ob prerogativam meritum,
& secundario ob utilitatem Ecclesiarum, resellitur,
& n. seqq. usque ad n. 30.
- 21 Dispensatio ad plura Curata necessario includit di-
spensationem super residentia in alterutro ipso-
rum.
- 22 Papa quomodo intelligatur dispensare super residentia
in Ecclesiis curatis, que est de jure divino.
- 23 Dispensare in præscriptis divinis non potest nisi Deus,
vel is, cui Deus ipse commisit.
- 24 Papa dispensare potest ad duo curata, declarando jus
divinum ob aliquam circumstantiam in illo casu ad
personalem residentiam non obligare.
- 25 Dispensatio Papæ ad plura curata talem causam re-
quirat, ut jus divinum in casu illo verè ad residen-
tiam non obliget.
- 26 Residere tenentur jure divino in beneficiis curatis perso-
ne quantumcumque illustres, & literate.
- 27 Cardinalis Cajetani invocativa in sublimes personas, qua
munia pastoralia per se non obeunt, sed alteri de-
legant.
- 28 Intellectus c. De multa, de prab. & num. seqq.
Dispensatoris principale objectum debet esse Ecclesia
utilitas, vel necessitas, non autem prerogativa per-
sona, ibid.
- 29 Dispensatio super retentione plurium Ecclesiarum in
Germania quam ob causam concedi soleat.
- 30 Beneficia duo Curata, quorum unum dependet ab alio
possunt simul retineri absque dispensatione.
- 31 Beneficium annexum amittit nomen beneficii, & in-
ducit naturam beneficii, cui unitur, & fit illius præ-
dium.
- 32 Et impetrari non potest, quia non vacat.
- 33 Annata non solvitur de beneficiis unitis.
- 34 Beneficium unum curatum obtinere in titulum, &
aliud in commendam, non est prohibitum de jure
communi.
- 35 Secus ex Concilio Tridentino.
- 36 Cathedralis, vel Metropolitanas plures in titulum,
sive commendam nemo potest recipere, & simul re-
tinere.
- 37 Cathedralis unam in titulum obtinenti an possit com-
mendari altera, non obstante Concil. Trident. in c.
2. sess. 7.
- 38 Commende nostri temporis magis participant de col-
latione, & vero titulo, quam de deposito sim-
plici.
- 39 Commendatarii olim non faciebant fructus suos.
- 40 Cathedralis unum obtinens in titulum an possit ha-

bere aliam in commendam ad tempus, vel esse illius
Procurator.

- 41 Intellectus c. Relatio, & c. seqq. 21. q. 1.
- 42 Parochialem unam in titulum, & aliam in commendam
obtinens autoritate ordinaria, ac simul retinens,
utraque privatus existit, & n. seqq.
- 43 Commenda de jure communi non inducebant incom-
patibilitatem: secus post Concilium Tridenti-
num.
- 44 Commende ad sex menses in beneficiis curatis, que
fieri poterant ab Ordinariis, post Concilium Tri-
dentinum locum non habent, sed deputari debent
Vicarii.

DUdum, il secondo. Habens plures dignitates, vel
plura beneficia curata sine dispensatione Papæ ineli-
gibilis est. Hoc dicit, quoad titulum: habet enim plu-
ra dicta, que ad electionem non pertinent. Hostiensis
dividit in septem partes, Joan. de Anan. in octo; sed
Ægydius, & post eum Joan. Andr. & reliqui dividunt
in tres. In prima ponuntur narrationes partium coram
Papa. In secunda, ibi, *Nos igitur*, commissio causæ,
& processus judicium. In tertia, ibi, *Licet autem*, pro-
cessus Papæ.

Nota primò id, quod dictum est in summano, videli-
cet quem reddi ineligibilem ex pluralitate dignitatum, vel
beneficiorum curam animarum habentium. Quod absque
dubio verum est ad Cathedrales, & alias majores Ecclesias,
ut hic est casus. Quo verò ad minora beneficia, puta Ar-
chidiaconatum, Decanatum, Canonicatum, & similia,
quidam dicunt pluralem non esse ineligibilem, ut hic refert
Compostell. n. 20. quia hoc non reperitur jure cautum; &
quia major perfectio requiritur in Episcopo, qui sicut ho-
nore, ita & meritis alios præcellere debet, c. *Vilissimus*, 1.
q. 1. c. *Cum in cunctis*, supra eod. Sed contrarium determinat
ipse Compostell. quia talis violator est Canonum, c. *San-*
ctorum, 70. dist. c. *Quia nonnulli*, inf. de cler. non resident. &
Canonum violatores de jure tam ab obtentis, quam ab
obtinendis, c. *Violatores*, 25. q. 1. cap. 2. infra de major. &
obed. Idem firmat Specul. tit. 2. §. *Videndum*, circa finem, ver.
Sed nunquid habens, Butr. hic n. 17. & Jo. de Anan. in princ.
qui testatur ita communiter teneri. Hodie hoc est clarum,
quia per Extravag. *Execrabilis*, §. *Qui vero deinceps*, non
dimitte primò est inhabilis ad sacros Ordines, & bene-
ficia.

Secundò nota, in vers. *Unde eum in eodem Concilio*, de-
tinentem plura beneficia minus canonicè in multa vi-
tia incidere. Primò enim incurrit transgressionis notam,
quia jus prævaricatur. Et dic notam, sed est infamia.
Et sic videtur infamis secundum Abb. hic num. 5. Ad hoc c.
Infames, 6. q. 1. saltem infamia Canonica, de qua vide
per eundem in cap. *Testimonium*, de testib. Est autem pec-
catum sustinere infamiam in dignitate, c. *Primum*, 25. dist.
Compostell. hic num. 12. Secundò incurrit avaritiæ, & cu-
piditatis vitium, ut hic, & cap. *Cum jam dudum*, ibi, Am-
bitionis, & avaritiæ vitium, & in cap. *Quia in tantum*,
in princ. infra de prab. & d. cap. *Quia nonnulli*, Con-
cilium Trident. c. 17. ibi, Improba cupiditatis affectu,
sess. 24. cupidi autem ab Apostolo promoveri prohibentur
1. ad Timoth. 3. 47. dist. in summa. Tertio committit fur-
tum, ut in littera, ibi, Rem contrectavit alienam, & sic
furtum commisit quodammodo, vel rapinam. Simile in
c. *Non furem*, 7. q. 1. Imò nec simplex furtum committit
secundum Abb. num. 5. sed cum sacrilegio. Nam amico
quidquam capere furtum est; Ecclesiam fraudare sacrile-
gium est, dicit textus in cap. *Gloria Episcopi*, 12. q. 2. Et
potest dici furtum peculatus, quod committitur in re sacra,
vel Religiosa, vel publica, ut in l. 1. ff. *Ad l. Jul. pecul.* Et
est gravius. Nam sic delinquens Jude comparatur, in cap.
Quid ergo, 23. q. 4. Impropiè tamen hoc casu dicitur fur-
tum committi, ut dicit gloss. hic in ver. *Furtum*; in fine,
quia propriè furtum non committitur in re immobili, ut
in §. *Qui autem*, instit. de usufruc. Nec de re incorporali, si-
cut est beneficium, ut l. *Servus*, §. *Incorporales*, ff. de acquir.
rer. domin. Et propterea textus cautè utitur dictione illa,
Quodammodo, que est impropriativa; nam propriè res hu-
jusmodi dicuntur invadi; & ita exponitur littera in d. c.
Non furem, nec latronem, id est invasorem, & sequun-
tur

- 8 **ur** Host. num. 6. in ver. *Furtum*, num. 10. in ver. *Rapinam*. Butr. num. 11. in 10. *notab.* & Abb. num. 19. Caterum hoc dictum procedit tantum respectu corporis beneficii, & iurium ad illud pertinentium, non autem respectu fructuum, quos percipit malæ fidei possessor, quia in his committitur verè furtum, ut l. *Si urbana*, ff. *De condit. indeb.* l. *Si quis nec causam*, §. *fin.* ff. *Si cert.* l. *Si quis uxori*, §. *Cum creditorem*, ff. *De usur.* & l. *In sinuando*, ff. *De furtis*, not. Cyn. in l. *Ancilla*, c. *de furt.* & Bart. in l. *Sequitur*, §. *Fructus*, ff. *De usucap.* & in propof. tenent hic Bald. num. 5. Butr. numer. 22. Abb. num. 19. & Joan. de Anan. numer. 2. Nec obstat, quod Host. num. 8. in ver. *Quodammodo*, cui subscribunt Joan. Andr. num. 41. Bellam. num. 11. & 12. Imol. num. 24. concludat nec respectu fructuum hoc casu committi furtum propriè, eo quod furtum fieri non possit rei, quæ caret domino, ut l. *Falsus*, §. *Qui alienum*, ff. *De furtis*. Et sicut jacente hæreditate non fit furtum rei hæreditariæ, l. 2. ff. *De crimin. expil. hereditat.* ita de rebus ad Ecclesiam pertinentibus, Ecclesia ipsa vacante. Id inquam non obstat: nam multum interest inter bona hæreditatis jacentis, & Ecclesiæ vacantis; quia bona Ecclesiarum numquam vacant, sed sunt in dominio Christi, de cuius patrimonio esse dicuntur ut in c. *Cum ex eo*, de elect. lib. 6. Extravag. *Salvator*, in princ. ibi, Patriamque Crucifixi, de præben. inter communes.
- 11 Præterquamquod Ecclesia ipsa dicitur res suas possidere, ut not. Innocen. in cap. *Litteris*, de restit. spoliat. Unde merito Host. opinionem refellit Abb. hic n. 19.
- 12 Tertiò nota, in vers. *Licet autem*, usum positionum admitti etiam in spiritualibus; nam hic factæ fuerunt super pluralitate beneficiorum secundum Abb. numer. 7. in 8. *notab.* Nec refert quod positiones super crimine non admittantur quia pluralitas non est semper crimen, cum interdum nitatur dispensatione Apostolica, ut hic & in c. *De multa*, in fine de præben. cum concordant. Quid autem sit positio, unde originem duxerit, & de illius materia vide glossam magnam, & magistram in c. 1. & ibi per Archid. & DD. de confess. lib. 6. & per Innoc. & Bald. hic Dixi latè in c. *Unico*, infra de lit. contest.
- 13 Quartò nota, in vers. *Nos igitur*. Episcopum non posse dispensare ut quis in titulum habeat plura beneficia curam animarum habentia, vel dignitatem cum Parochiali, concordat textus in cap. *De multa*, in fine infra de præben.
- 14 Et quamvis glossa in d. cap. *Sanctorum*, in ver. *In duabus*, 70. dist. & glossa in Extravag. *Execrabilis*. in ver. *Dispensative*, teneat ob prærogativam quidem meritorum solum Papam posse dispensare, & ita loqui prædictam Decretalem, *De multa*. Sed ob utilitatem, vel necessitatem Ecclesiæ dispensare posse etiam Episcopum; idemque sentiant in d. c. *De multa*. Host. Petr. de Sampf. & Abb. Antiq. & in d. c. *Sanctorum*, Archid. & Præpos. tamen ut notatur in eodem c. *Sanctorum*, in fine gloss. præalleg. illa glossa nihil valet, quia post Concil. generale in d. c. *De multa*, solus Papa dispensat. Et probatur evidenter in hoc cap. *Nam in vers. Verum*, pro electo allegabatur concessio, seu dispensatio Episcopi ad plura beneficia curata; & tamen Papa non ex defectu causæ, sed ex defectu potestatis Episcopi prædictam excusationem uti frivolum non admisit, & electionem cassari mandavit, nisi ille ostenderet secum super hoc per sedem Apostolicam dispensatum. Præterea prohibitio obtinendi plura beneficia curata est Concilii Generalis, nempe concil. Lateranen. sub Alexandro III. in c. *Quia nonnulli*, de clericis non resid. & alterius Lateranen. sub Innocentio III. in d. c. *De multa*, & Concil. Trid. in c. 4. sess. 6. Episcopi autem contra Canonem Generalis Concilii etiam ex causa utilitatis, vel necessitatis Ecclesiæ dispensare non possunt. Extravag. *sancta Romana*, §. *Quidam autem*, de relig. domib. & ibi not. gloss. in ver. *Concilii*, Clem. 2. de elect. gloss. in c. *Cum dilectus*, in ver. *In atate*, eod. tit. quam sequitur, & dicit esse veram Butr. ibi n. 13. & Abb. n. 10. & probavi latissimè in c. *fin.* à num. 11. usq. in *fin.* infra de fil. Presbyter. cum præsertim hoc casu Concilia non simpliciter prohibeant retentionem plurium curatorum, sed etiam dicant per sedem Apostolicam dispensari, ut in d. cap. *De multa*. Quinimò dispensationem Episcopi esse irritam ut hic, tunc enim conveniunt omnes antiqui, & moderni Doctores Episcopum dispensare non posse contra Canonem etiam non conciliarem, c. *Nuper*, de sent. excommun. Doctores in c. *At si clerici*, §. *De adulteris*, ubi in specie
- Butr. num. 17. vers. *Conclude totum*. & Abb. num. 5. vers. *Si vero est Canon. pœnalis*, infra de judic. Innocen. Host. & omnes in c. *Dilectus*, & ibi dixi de tempor. ordinat. Neque verò constituenda est differentia, ut dicit gloss. præalleg. an dispensatio fiat ob prærogativam meritorum; an ob Ecclesiæ utilitatem. Nam dispensatio quæ fit propter prærogativam personæ, fit principaliter propter bonum publicum, & hoc dicit, c. *De multa*, in fine, ibi, circa litteratas personas, &c. Nam magis prodest Ecclesiæ bonus, & litteratus, quàm decem Ministri illiterati, ut inquit Jo. de Lignan. in Clem. *Gratia*, de rescript. qui propterea de- 18 testatur prædictam distinctionem glossæ, & tenet indistinctè etiam propter causam utilem, vel necessariam Ecclesiæ solum Papam posse dispensare. Idem tenet Tancred. & glossa hic in ver. *Per concessionem*, quæ concludit, c. *Sanctorum* 70. dist. quod indulgebat Episcopis dispensationem fuisse correctam per Decretalem, *De multa*, prout etiam tenet Bartholom. Brixien. in d. c. *Sanctorum*, gloss. in cap. *Litteras*, in ver. *Vacare noscatur*, de concess. præb. gloss. in c. *Ordinarii*, in ver. *Sui beneficii*, de offic. ordinari. lib. 6. gloss. in c. 1. in ver. *Absque dispensatione*, quam ibi sequuntur Gemin. num. 13. & Franc. num. 7. de consuet. eod. lib. Felin. in c. *At si clericus*. §. *De adulteris*, num. 5. de judic. Mill. in re- 19 pert. vers. *Dispensare non potest legatus de latere super pluralitate*. Mandos. de signatura grat. tit. de dispen. ad plura, vers. *Aut loquimur*, & Rota decis. 4. de off. legat. in novis, alias 286. Et est communis opinio, ut testatur Abb. in c. *Extirpande*, §. *Qui vero*, num. 38. vers. *Primo casu*, de præben. & Andreas Gambarà in tract. de off. & potest. legati de latere, lib. 5. in tit. *An legatus possit plura beneficia uni conferre*, quam etiam servat curia Romana, ut Hostiensis fatetur, prout illum refert Abb. d. num. 38. vers. *Tamen fatetur Hostiensis*, & in d. c. *De multa*, num. 19. De quo stylo testantur etiam Joan. Andr. Rebuff. & Quintin. in d. c. *De multa*, num. 111. & Villadiego de legat. num. 81. quest. 14. Nec placet distinctio Abbatis in d. §. *Qui vero*, num. 38. vers. *Et pro tanto*, & Alphonfi Hojedæ in tract. de benefic. incompatib. par. 2. c. 12. num. 18. videlicet quod aut dispensatio conceditur principaliter propter prærogativam personarum; secundariò tamen propter bonum publicum spirituale, videlicet Ecclesiæ generalis, ut quia clericus est persona litterata, vel potens, & secundum ejus qualitates non potest commodè vivere ex redditibus unius Ecclesiæ; tamen si habebit duas poterit prodesse Ecclesiæ particulari, & generali, defendendo jura, Ecclesiæ consulendo; & sic principaliter fit ob respectum personæ, ut habeat redditus plurium Ecclesiarum, & hoc primo casu fit correctus textus in d. c. *Sanctorum*, 70. dist. & habeat locum textus in d. c. *De multa*, ut non dispenset nisi Papa. Aut verò conceditur dispensatio principaliter propter utilitatem Ecclesiarum, nulla habita ratione an persona sit litterata, vel potens, & hoc secundo casu d. c. *Sanctorum*, remaneat incorrectum, & Episcopus dispensare possit sicut prius. Hæc inquam distinctio non placet; considero enim Clericum non posse simul retinere duo beneficia curata, quin desinat personaliter residere, & per seipsum inservire in alterutro ipsorum, cum nemo possit seipsum dividere, & eodem tempore in duabus Parochiis corporaliter ad esse, & curam gerere per seipsum, c. *Quia nonnulli*, & c. *Relatum*, de Cler. non resident. Hostien. in c. *Extirpande*, num. 15. & 16. vers. *Et etiam est alia ratio*, de præb. & Bald. hic num. 38. Personalis autem presentia in beneficiis curam animarum habentibus est ex præcepto divi- 22 vino, ut in decreto Concil. Trident. cap. 1. sess. 23. & est Theologorum sententia communis, & vera, ut latissimè probavi in c. *Ex parte*, il. 1. à num. 20. usque ad num. 74. infra de Cler. non resident. Dispensatio verò super jure divino dupliciter accipitur secundum Richar. de Media Villa in 4. sent. dist. 38. q. 9. art. 1. & Card. in c. *Cum ad monasterium*, §. *Abbas* num. 16. infra de statu Monach. Uno modo prout est juris relaxatio, ut notatur in §. *Nisi rigor*. l. q. 7. Et hoc modo contra jus divinum non dispensat Ecclesia, c. *Sunt quidam*, 25. q. 1. Ratio est secundum D. Tho- 23 mam in 1. 2. q. 97. art. 4. ad. 3. quia ad legem divinam ita se habet quilibet homo, sicut persona privata ad legem publicam, cui subijcitur. Unde sicut in lege humana publica non potest dispensare nisi ille, à quo lex authoritatem habet, vel is cui ipse commiserit: ita in præceptis juris divini,

- vini, c. *In omni*; de testib. & notat gloss. unica, in d. c. *Sunt quidam*, dicens Papam dispensare in Evangelio, interpretando ipsum, c. *Licet*, in fine de testib. Quinimò Turrecr. in eod. c. *Sunt quidam*, num. 2. in fine, dicit illam glossam non esse veram. Quia, inquit, interpretatio obsequitur, & obsequi debet Evangelio: aliàs non esset interpretatio, sed corruptio. Interpretari quippe Evangelium ad sensum bonum, & Catholicum non contradicendo veritati fidei, & Scripturæ sanctæ, hoc licet Summo Pontifici; sed per hoc non dispensat in Evangelio, ut aliud dicat, quam Dominus, & Evangelium dicit. Hæc ille: & scripsi pleniùs in c. *Cum pridem*, à num. 76. usque ad num. 86. infra de Pact. Unde cum Romanus Pontifex impertitur dispensationem super retentione duorum beneficiorum curam animarum habentium, & consequenter super residentia alterius, non dispensat propriè, nec jus relaxat, se tantummodo interpretatur jus divinum ob aliquam circumstantiam in illo speciali casu ad personalem residentiam non obligare, ut declarat Cardin. Cajetan. in 2. 2. q. 185. art. 5. Soto de just. & jur. lib. 10. q. 3. art. 1. Covarr. variar. resol. lib. 3. c. 13. num. 9. vers. Fateor enim. Et est ex mente D. Thomæ quodlib. 9. art. 15. ut dixi pleniùs in d. c. *Ex parte*, nu. 36.
- 24 & seqq. Oportet igitur in dispensatione, quam concedit Papa super pluralitate beneficiorum hujusmodi talem causam subesse, ut jus divinum in casu illo verè non obliget: alioquin non esset juris divini declaratio, sed relaxatio; cum de natura declarationis sit, ut in fit legi declarata, & ab illa essentialiter non differat, ut plenè notavi in c. *fin. supra*, de constit. & sic non esset dispensatio, sed dissipatio secundum Joan. de Lignano in Clem. *Gratia de reser.* ubi concludit posse Papam dispensare generaliter, ut unus habeat plura curata: totum tamen, ut ipse ait, debet referri ad cultum divinum; aliàs si non habita relatione ad bonum publicum, non foret dispensator, sed dissipator: & sequitur Abb. in d. c. *Extirpanda*, §. *Qui verò*, n. 29. vers. Totum tamen, & n. 46. vers. *Alia conclusio*, de præb.
- 26 At certum est jus divinum non eximere illustres, & litteratas personas à residentia, & muniis pastoralibus in beneficiis curatis: nam ut formaliter inquit Cajetan. in 2. 2. d. q. 185. art. 5. vers. *Ad secundum argumentum*: Nemo illustrior illo qui Pontifex assistens futurorum bonorum introivit semel in Sancta, qui de seipso dicit: *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare: Non acceptet vir illustris Episcopatum, si non vult pastorale officium exercere: sibi ipsi imputet illustris, quis accepit Episcopatum, & exequatur quod promisit: servet Deo, & Ecclesie fidem, turpem se recognoscat, si nomen, potentiam, honorem, ac divitias Episcopi tenet in persona sua, officium autem alteri delegat; quoniam priora omnia sua data sunt persone, ut habeat simul cum illis personale officium Episcopi.* Hæc ille Et hæc de causa Concilium Tridentinum in c. 1. sess. 23. declarat etiam S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales teneri ad personalem in suis Ecclesiis, vel Diocæsihus residentiam. & in c. 2. sess. 7. prohibet ne quis plures Metropolitanas, vel Cathedralis Ecclesias recipere, & simul retinere præsumat, quacumque dignitate, gradu, aut præeminentia præfulgeat. Ergo cum præceptum divinum æquè obstringat ad personalem residentiam in Ecclesiis Curatis sublimibus, ac litteratis personis; atque alios quoscumque; dispensatio Apostolica ad plures Curatas, & sic super residentia alterius, si inniteretur principaliter prærogativæ personæ, non esset juris divini declaratio, prout esse debet, sed potiùs relaxatio. Quapropter cum Summus Pontifex dispensat ad plura curata, primario intueri, & contemplari debet utilitatem Ecclesiæ, & bonum commune. Et hoc innuit Decretalis *De multa*, in fine, quæ non dicit cum sublimibus, & litteratis personis simpliciter, & absolutè posse per Sedem Apostolicam dispensari; sed addit conditionem illam, si ratio postulaverit; innuens per hoc ita demum licitam esse dispensationem, si principaliter id exigat Ecclesiæ utilitas; hoc enim semper esse debet principale objectum fidelis, & prudentis dispensatoris, ut docet S. Thomas in 1. 2. qn. 97. art. 4. Ad hoc Concilium Tridentinum sess. 25. c. 18. vers. *Quod si urgens, justa quo ratio*, & major quandoque utilitas postulaverint cum aliquibus dispensandum esse, &c. Sic videmus in Germania cum sublimibus personis non rarò dispensari super retentione plurimum Episcopatum, non quidem principaliter
- ut ex illorum fructibus se alere possint, sed ut Catholicam Religionem expulsi hæresibus consilio, opibus, auctoritate factam tectam tueantur. Et hac ratione Princeps Elector Colonienfis ad præsens obtinet Archiepiscopatum Coloniar, & Episcopatus Leodien. Monasteriensem, Padebornensem, & Hildesimensem. Cum Igitur Concilium generale in d. c. *De multa*, propter præceptum divini juris necessariò sit intelligendum in hoc speciali casu, quando dispensatio ad plura curata conceditur sublimibus, & litteratis personis principaliter ob utilitatem Ecclesiarum; & tamen dicat posse per Sedem Apostolicam dispensari; consequens est, ut propter eandem Ecclesiarum utilitatem dispensare non possint Episcopi: & sic adempta illis fuerit potestas, quam super hoc habebant à jure communi ex d. c. *Sanctorum*, 70. dist. aliàs enim expressio illa de Sede Apostolica, nisi intelligeretur ad exclusionem Episcoporum, fuisset nugatoria, cum de Papa nullus dubitet quin posset dispensare, prout etiam observat Abb. in d. cap. *Extirpanda*, §. *Qui verò*, num. 38. in fine. Et per hanc considerationem juris divini, ad quod DD. non advertunt, puto expeditam esse dispensationem ad plura beneficia curam animarum habentia etiam principaliter propter bonum Ecclesiarum, non ad Episcopos, sed ad solum Romanum Pontificem pertinere.
- Ultimò nota, in ver. *Cum nullus*, duos casus, in quibus de jure communi potest clericus obtinere duo beneficia curata. Primus est, cum unum dependet ab altero, ut hic, & in c. *Eam te*, de etat. & qualir. in d. c. *Extirpanda*, §. *Qui verò*, de præb. & in c. *Super eo*, eod. tit. lib. 6. ubi deciditur non esse necessariam dispensationem ut quis obtineat personatum cum cura & præbendam, cui sit annexa Parochialis Ecclesia, cum hoc non obviet Concilio generali, idque ratione connexitatis, ut inquit Host. in d. c. *Extirpanda*, num. 16. Et quia secundum Bald. hic num. 34. unum & idem videtur quod dividi non potest, ut l. *Si ex duobus*, ff. de legat. 2. & l. *Quidam Eulogio*, C. de jur. deliberan. Nam beneficium annexum amittit nomen beneficii, & induit naturam beneficii cui unicit, & fit illius prædium. Rota decis. 370. aliàs 11. de reb. Eccles. non alienan. in antiquis. Oldrad. conf. 257. *Factum tale est*, num. 15. vers. *Fundata igitur*, Cassad. decis. 2. num. 2. de unione. Caputaquen. dec. 349. par. 3. & ideò impetrari non potest, Boer. dec. 345. in princ. Card. Sereph. decis. 1078. num. 6. Ratio est, quia non vacat per obitum obtinentis. Oldrad. d. conf. 257. nu. 20. Rebuff. in praxi benefic. tit. de Unione, nu. 12. & tit. de Vicariis perpetuis, n. 18. Sarnen. in reg. de triennali q. 8. Rota dec. 114. nu. 5. par. 2. divers. Et inde est, ut de beneficiis unitis non solvatur annata, cum in eis impossibile sit dare vacationem, Seraphin. decis. 1410. num. 18.
- Secundus casus, in quo potest clericus obtinere duo beneficia curata est, cum unum obtinet in titulum, & aliud in commendam. Et de hoc est textus expressus hic in eod. vers. *Cum nullus*, ibi: vel unam intitulatam, & alteram commendatam haberet; concordat c. *Qui plures*, & c. *Relatio*, & c. seqq. 21. q. 1. Quid autem sit titulus latè explicat gloss. hic in ver. *Intitulatam*. Et de his commendis habes plenam glossam, in c. *Nemo*, in ver. *Commendare*, & ibi per DD. de elect. lib. 6. & per Host. hic, & Innoc. in c. *Si constituerit*, infra de accus. Et de his vide quod scripsi in c. 1. de Capell. Monac.
- Hodie ex decreto Concilii Tridentini in c. 4. sess. 7. nemini licet plura curata, vel aliàs incompatibilia beneficia Ecclesiastica, sive per viam unionis ad vitam, seu commendæ perpetuæ, aut alio quocumque nomine, & titulo, contra formam sacrorum Canonum, & præcipuè contra c. *De multa*, de præb. recipere ac simul retinere. Et decreto cap. 2. ejusdem sess. Similiter statuitur, ut nemo plures Metropolitanas, seu Cathedralis Ecclesias in titulum, vel commendam, aut alio quovis nomine contra sacrorum Canonum instituta recipere, & simul retinere præsumat.
- Stante hoc Decreto, QUÆRO, An habenti unam Cathedralis in titulum possit commendari altera.
- Proposita hac controversia in sacra Congregatione Concilii, aliqui ex Patribus dicebant posse; quia antiqui Canonones permittentes ut uni possent duæ Ecclesiæ una in titulum, & altera in commendam conferri, c. *Qui plures*, c. *Relatio*, & c. sequen. 21. q. 1. c. *Dudum*, il 2. ubi gloss. in ver.

Intitulatam, in fine de elect. & notat gloss. in c. Eam te; de atar. & qualit. non sunt immutati per decretum Concilii in d. cap. 2. sess. 7. & intelligebant litteram ibi, in titulum, sive commendam, ut nemo posset obtinere plures intitulatas, vel plures commendatas Ecclesias, pro quibus vide Joan. Franc. Pavinum in tract. de offic. & potest. Capit. Sede vacan. q. 3. par. 2. col. 4. Alii contra asserunt per antiquas rationes, & Regulas, quibus cavetur neminem duabus Ecclesiis præfici posse, c. Clericum, 21. q. 1. ex Concilio Chalcedonensi c. 10. c. Clericus, ead. caus. & quest. ex Nicæno secundo, c. 15. & c. Unio, 10. q. 3. ex Toletano, 16. c. 4. & c. Sanctorum, 70. dist. & c. Quia nonnulli, de cler. non resident. liberè denegari hanc commendam, eo quod singula Ecclesiastici juris officia singulis quibuscumque personis sint committenda, c. Singula, 89. dist. Et odiosa fuit apud veteres plurium Sacerdotiorum ambitiosa cupiditas, neque semel in generalibus Concilii damnata, ut testatur Concilium Colonienfe sub Germano, anno 1536. in tit. de Mun. Episcop. c. 32. Nitebantur etiam verbis Concilii, in d. c. 2 quibus expressè prohibetur pluralitas sive in titulum sit, sive in commendam, cum valde censeatur felix, cui unam Ecclesiam benè regere contingerit. Ex quibus verbis elicitur mens Concilii volentis auferre pluralitatem, quæ per viam commendæ inoleverat. Id quod clarius probabant per textum cap. 17. sess. 24. quo cavetur non posse aliquem retinere, nec obtinere duo beneficia, quæ personalem residentiam requirant, ne unus officia sibi vendicet plurimorum; & id habere locum non solum in Cathedralibus, sed etiam in omnibus aliis beneficiis cuiuscumque tituli, & qualitatis, etiam si commendata existant. His addebant quod considerando rationem finalem huius textus, quæ est multiplex, juxta enumerationem, quam facit Rebuff. in praxi in tit. de dispensat. ad plura per tot. fol. 280. ita prohibita est pluralitas plurium titularum, sicut unius tituli, & unius commendæ. Præsertim cum hodie commendæ, quæ sunt perpetuæ, & cum facultate percipiendi fructus, & eos convertendi in usus proprios, magis participant de collatione, & vero titulo, quam de deposito simplici, ut testatur Gomez. in reg. Idiomati, qu. 5. num. 4. & seqq. ubi etiam addit commendas, quæ per Canones, & antiquos Doctores permittebantur, habuisse naturam depositi; ideòque commendatarii non faciebant fructus suos, ut apertè colligitur ex Epistola 23. lib. 2. D. Gregorii. Et illo tempore sicut non fuerunt cognitæ, nec etiam fuissent permittæ commendæ nostrorum temporum, quæ habentur pro vero titulo: & sic respondebant ad d. c. Qui plures, cum seqq. 21. q. 1. & ad argumenta contraria, de quibus per Staphil. de grat. expect. form. 7. n. 4. pag. 18. & Gomez. in reg. de trienniali qu. 5. n. 6. & ita fuit conclusum. Hæc de commendis perpetuis.

38 An autem obrinens unam Ecclesiam Cathedralē in titulum possit habere aliam in commendam ad tempus, vel eise illius Præcurator, juxta præscriptum c. Cum nobis

olim, supra eod. Arbitror posse, nec tali casu dispensari contra decretum Concilii d. cap. 2. sess. 7. non enim prohiberi potest quod ex necessitate fit, & ad tempus, & non ad commodum recipientis, quod Concilium abhorret. Et ita c. Relatio, & c. seqq. 21. q. 1. remanent in suo robore in terminis, in quibus loquantur, id est cum quis obtinet unam Ecclesiam in titulum, & aliam in commendam ad tempus: de temporali enim commenda loquuntur prædicta jura, non autem de perpetua, ut incautè scripsit Navarr. conf. 9. incip. An dispensatio, num. 2. de præb. cum eo tempore commendæ perpetuæ non essent cognitæ; ut dictum est supra. Quod ergo non mutatur, & c. l. Sancimus, C. De testam. l. Præcipimus, in fine C. de appellat. c. Cum expediat, de elect. lib. 6.

42 Quid in Parochialibus? Episcopus Palentinus consueverat commendare Parochiales in sua diocesi, & cum unam commendasset Rectori alterius Parochialis, dubitavit is Rector an sibi eas retinere liceret, vel potius utraque privatus existeret juxta c. 4. sess. 7. Concilii Tridentini.

43 Hæc verba sunt adnotata in libris publicis sacre Congregationis Concilii ad d. c. 3. sess. 7. manu Cardinalis Carafæ ejusdem Congregationis Præfecti, videlicet: Quamvis de jure communi commenda non inducat incompatibilitatem, c. Dudum, il 2. de elect. Ideòque ante Concilium habens beneficium curatum in commendam, possit aliud in titulum obtinere absque dispensatione Apostolica, Rebuff. de pacif. postess. tamen secus post Concilium sess. 7. c. 4. Imò commendæ ad sex menses in Ecclesiis curatis, quæ fieri poterant ab ordinariis, c. Nemo, de elect. in 6. amplius post Concilium locum non habent, cum debeant in eis deputari Vicarii ad formam c. 18. sess. 24. ut facta Congregatio censuit. Unde Orator qui utrumque beneficium retinuit post Concilium, utroque privatus existit, etiam vigore d. cap. 4. sess. 7. nec prætenfa consuetudo contra dictum decretum excusare valet.

Rursus ex consuetudine antiqua Parochiales quædam Mansionariæ Bergomen. diocesis ab Ordinatio commendari solebant ad sex menses Sacerdotibus per vicinos presentatis. His tamen sex mensibus elapsis nunquam, vel rarò Rector ipse prorogationem, vel novam provisionem petebat, sed vigore primæ expeditionis ad sui ipsius, vel hominum libitum in ipso munere curæ persistebat. Dubitatum est an hujusmodi commendæ ad sex menses in Ecclesiis curatis amplius locum habeant post Concilium Tridentinum; vel potius ex eodem Concilio debeant deputari Vicarii amovibiles. Sacra Congregatio respondit locum non habere, sed in eis servandam esse formam præscriptam à decreto Concilii, c. 18. sess. 24. Si tamen vicini illi legitime probarent jus patronatus validum, prout Concilium requirit sess. 25. c. 9. permittendum illis præsentare instituendos, prævio tamen examine ex d. c. 18. sed denegandam expressè illis facultatem semel institutos amovendi ad eorum nutum.

D E E L E C T I O N E .

Idem Innocentius III. Clericis sanctæ Agathæ.

C A P U T XXIV.

Querelam, quam G. tituli sancti Vitalis presbyter Cardinalis per œconomum Ecclesiæ vestræ, cujus idem Cardinalis est gubernator, contra P. presbyterum Ecclesiæ sancti Salvatoris super Ecclesia ipsa proposuit, C. Papa prædecessor noster nobis in minori officio constitutis, audiendam commisit. Petebat igitur œconomus, præfatum P. ab Ecclesia sancti Salvatoris (quam in præjudicium vestræ Ecclesiæ, ac injuriam Cardinalis prædicti occupare præsumperat) removeri: cum ipsa Ecclesia pertineat ad Ecclesiam sanctæ Agathæ pleno jure; petens pensionem sexdecim denariorum Papien. debitam Ecclesiæ sanctæ Agathæ, pro eadem Ecclesia de Thermis sibi restitui, de novo subtrahendam. Prædictus verò P. respondebat, quòd ipse nullam injuriam irrogaverat Cardinali, nec in præjudicium Ecclesiæ vestræ receperat dictam Ecclesiam, cum hæc ad illam nullo jure pertineat, nec aliquam sibi debeat reddere pensionem, sed ipse per electionem populi, ad quem de antiqua consuetudine pertinet electio, à Cardinali sanctæ Susannæ (cui eadem Ecclesia tamquam Capella suo titulo in

spiritualibus est subjecta) canonicè fuerat institutus: & infra. Nos igitur rationibus utriusque partis auditis, dictum P. ab impetitione œconomi vestri super electione ac institutione de se facta in Ecclesia sancti Salvatoris absolvimus, & super his præfato œconomo silentium duximus imponendum: cum nobis constiterit, quòd populus in quasi possessione præsentandi clericum existeret, quando ipsum presbyterum ad illam elegit: & Ecclesia eadem spectat ad titulum sanctæ Susannæ in spiritualibus pleno iurè, salva quæstione super iurepatronatus inter Ecclesiam vestram, & populum sæpèdictæ Ecclesiæ sancti Salvatoris. Quia verò fuit liquidè comprobatum, quòd pensio sexdecim denariorum Papiensis monetæ, fuerit clericis Ecclesiæ vestræ, pro Ecclesia sancti Salvatoris de Thermis, annuatim per multa tempora perfoluta, sed de novo subtracta: nos in eundem statum percipiendi huiusmodi de Ecclesia sancti Salvatoris de Thermis, Ecclesiam vestram decernimus reducendam: & ad solutionem pensionis subtractæ condemnamus presbyterum antedictum; salva quæstione proprietatis inter Ecclesias memoratas.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**lectio sufficit probare eligentem tempore electionis possedisse.
- 2 Laicus an ex consuetudine possit acquirere jus eligendi etiam in Collegiata Ecclesia.
- 3 Presentatio ut sit valida sufficit ut presentans sit in quasi possessione presentandi tempore presentationis, etiam si sit talis, in quo cadat usurpationis præsumptio.
- 4 Secus post Concilium Tridentinum, & n. seqq.
- 5 Juspatronatus qualiter ex Concilio probari debeat à personis privatis, vel aliis, in quibus præsumitur usurpatio.
- 6 Parochiani an possint præscribere præsentationem Rectoris Parochialis Ecclesiæ.
- 7 Præscribenti absurdum est minus tribuere, quàm possidenti.
- 8 Parochianorum juspatronatus an præsumatur quæsitum ex usurpatione, ita ut in eo requiratur plenior probatio à Concilio Tridentino præscripta.
- 9 Et quid si universitas Parochianorum sit parva.
- 10 Et quid si jus patronatus sit mixtum Parochianorum, & privata familia. & n. 20.
- 11 Et quid si spectat ad quartam partem Parochianorum tantum.
- 12 Universitas an constituatur ex quarta Parochianorum parte.
- 13 Juspatronatus usurpatio in quibus præsumatur, & num. 25.
- 14 Juspatronatus Abbatis temporalem jurisdictionem habentis an requirat probationes, quas exposcit Concilium Tridentinum in personis, in quibus cadit præsumptio usurpationis, & numer. seqq. usque in finem.
- 15 Juspatronatus Baronum perpetuam jurisdictionem habentium probari debet juxta formam à Concilio Tridentino præscriptam in potentibus.
- 16 Juspatronatus competens Prelato ratione temporalis domini, quod habet Ecclesia, censetur Ecclesiasticum.
- 17 Prelatus in dubio censetur Ecclesiam fundasse, vel dotasse de bonis Ecclesiæ.
- 18 Usurpationis præsumptio cessat ubi Ecclesia est patrona, & num. 25.
- 19 Juspatronatus Ecclesiæ competens non transit ad consanguineos Prelati.
- 20 Juspatronatus non præsumitur ex usurpatione si in eadem persona concurrat qualitas potentia, quæ præsumptionem usurpationis includit, & qualitas Ecclesiastica, quæ illam excludit.
- 21 In universitate Ecclesiastica juspatronatus non præsumitur quæsitum ex usurpatione.
- 22 Juspatronatus ab Ecclesia præscribitur per quadraginta annos: in laico requiritur immemorabilis.
- 23 Juspatronatus transferri potest in Ecclesiam absque consensu Episcopi, secus in laicum.
- 24 Beneficia patronatus Ecclesiastici pertinent ad liberam collationem Pape in mensibus reservatis.
- 25 Juspatronatus de jure communi etiam in potentibus probatur per immemorabilem.

Querelam. Sufficit electo probare eligentem tempore electionis jus eligendi possedisse. Hoc dicit secundum Joan. Andr. Butr. Card. Anchar. & Jo. de Anan. & est cap. utile, & allegabile, secundum Card. Dividitur in duas partes. In prima ponitur facti narratio. In secunda causæ diffinitio: ibi, Nos igitur, & utraque pars subdividitur, ut hic per Jo. Andr.

Nota primò ibi, ad quem de consuetudine pertinet electio. Laicum ex consuetudine posse acquirere jus eligendi: nam & jura vetera hoc eis permittebant etiam in Ecclesiis Collegiatis, c. Petrus, 39. dist. c. De Petro, 47. dist. c. Studii, 61. dist. c. Plebs Astensis, & c. Reatina, 63. dist. & notat Jo. Andr. in c. Quod alicui gratiosè, sub nu. 2. col. 2. vers. Quid mirum, de reg. jur. lib. 6. in Mercur. sed in contrarium est textus in c. Massana, infra eod. ubi patet jus eligendi non posse laicis competere etiam simul cum clericis, & contrariam consuetudinem non valere, ut ibi dixi in primò notab. & in c. Quisquis, num. 16. infra eod. Solutio, hic loquitur de electione, quæ provenit ex iurepatronatus, ut colligitur infra ibi, In quasi possessione presentandi: nec non ibi, Salva quæstione jurispatronatus. Talis autem electio bene cadere potest in laicum ex Præscriptione, vel consuetudine, ut in juribus præallegatis, & in c. Nobis, inf. de iurepatronat. & hic notat glossa, in ver. Consuetudine, quam refert, & sequitur Federic. de Senis in conf. 234. super primo puncto, num. 2. Sed contra hoc videtur textus, in c. Sacrosanctus, infra eod. ubi dicitur jus eligendi non cadere in laicum, & tamen ibi agebatur de electione proveniente ex iurepatronatus. Solutio; Electio ibi non proveniebat ex iurepatronatus immediatè, quia laici non fundaverant, vel dotaverant: nec allegabant consuetudinem ad probandam fundationem, vel dotationem, sed nitentur cessione patronatus Ecclesiastici, seu juris eligendi à clericis facta, quæ non valuit etiam de Diocessani consensu, de quo tamen dic ut per Abb. ibi in 3. notab. vel ibi agebatur de jure eligendi Prælatum in Collegiata Ecclesia, quod non cadit in laicum, etiam ex consuetudine, ut in d. c. Nobis, etiam sit tanti temporis, cujus initium non extet memoria, ut innuit Abb. loc. cit. post Jo. Andr. quem citat, in c. 2. de præb. lib. 6.

Secundò nota ibi, Populus in quasi possessione presentandi Clericum existeret. Ad validitatem electionis non esse opus docere de titulo, seu proprietate jurispatronatus; sed satis esse, ut presentans tempore presentationis existat in quasi possessione juris presentandi, etiam si presentans sit talis, in quo cadat præsumptio usurpationis, ut hic est casus expressus, loquitur enim hoc c. In Populo, seu Communitate, in qua juspatronatus, plerumque ex usurpatione quæsitum præsumi solet, ut notat in c. Dilectus, & ibi per Butr. in 1. & 2. qu. infra de offic. legat. & per Speculator. in tit. de iurepatr. num. 11. & hodie est expressum in decreto Concilii Trid. c. 9. vers. In iis verò personis, sess. 25. ut latius dicitur infr. num. 8. & tamen tex. decidit pro validitate electionis, ex eo, quia populus in quasi possessione presentandi existeret. Unde quamvis Rota in causa Compollana Parochialis 16. Januarii 1595. coram Cardinali Blanchetto impressa apud Nicol. Garz. de benefic. part. 5. c. 5. num. 48. distinxerit, an juspatronatus sit personæ private, an verò universitatis; ut in primo casu sufficiat quasi possessio juris presentandi ad institutionem obtinendam; In secundo autem casu propter suspicionem usurpationis non suffragetur quasi possessio, sed præferatur proprietatis: tamen non advertit ad hoc capitulum ubi hæc distinctio apertè reprobat. Nec tollit obicem si di-

cas decisionem Rotæ non esse intelligendam in terminis
 4 juris communis, sed in terminis Concilii; quoniam si ita
 intelligeretur, primum membrum distinctionis esset fal-
 sum; quia nec in personis privatis post Concilium sufficit
 quasi possessio juris presentandi, & correctum est hoc cap-
 itulum, & c. *Consultationibus*, infra de *jurepat.* nisi quan-
 do ageretur de pertinentia juris patronatus inter presenta-
 5 tos, ut ibi dixi *num.* 16. Dic ergo nec in communitatibus,
 vel aliis, in quibus præsumitur usurpatio, nec in privatis
 familiis hodie ad validitatem presentationis, vel institutio-
 nis sufficere quasi possessionem presentandi, vel elige-
 ndi, seu nominandi; quoniam, ut colligitur ex *d. c. 9. fess.*
25. titulus juris patronatus ostendi debet verè, vel præ-
 sumptivè. Si verò non est discrimen personarum, sed sa-
 tis est titulum ostendere ex authentico documento funda-
 tionis, vel dotationis. Si verò præsumptivè distinguitur
 inter privatos & alios, in quibus viget suspicio usurpa-
 tionis: nam in privatis sufficit docere de titulo ex multi-
 plicatis presentationibus, quæ hominum memoriam ex-
 cedant, vel alias secundum juris dispositionem. In aliis
 verò immemorabilis non sufficit, sed præterea probari
 debent authentici scripturis presentationes continuatæ,
 & effectum sortite, non minori spatio, quam quinquag-
 6 inta annorum; & tam quoad privatos, quam quoad alios
 indistinctè reliqui patronatus abrogantur cum quasi pos-
 sessione inde sequuta. Quare presentatus ab eo, qui exi-
 stit in quasi possessione juris presentandi, nullatenus hodie
 debet admitti, nisi verificato titulo, & proprietate juris pa-
 tronatus ad præscriptum Concilii, ut ex sententia S. Con-
 gregationis plenè notavi in prædicta Decretali *Consulta-
 tionibus*, in *2. not. de jurepatron.*

6 QUÆRO, an Parochiani possunt prescribere presen-
 tationem Rectoris Parochialis Ecclesiæ?

Hæc quæstio difficilis est, & admodum controversa
 dissentientibus duobus juris Canonici illuminatoribus Arch-
 7 chid. & Joan. Andr. opinio tamen favens Parochianis pro-
 batur irrefragabiliter in hac Decretali. nam si presentatus
 à Populo jus presentandi possidente debet admitti, for-
 tius admitti debet à Populo jus patronatus præscribente,
 absurdum enim esset minus dare præscribenti, quam pos-
 sideri, atque ita per hanc, & alias fortissimas rationes
 hanc partem strenuè tuetur Jo. Andr. contra Archid. ma-
 gistrum suum, in *d. c. Quod alicui, de reg. jur. lib. 6.* ubi
 etiam respondet ad hoc *cap. in vers. Salva quæstione juris pa-
 tronatus* (ex quo colligebat Archidiaconus populum non
 præscripsisse) & refert hanc quæstionem contigisse in Cu-
 ria tempore Nicolai IV. contra presentatum à populo
 sanctæ Cæcilie de Florentia, ad quem de antiqua consue-
 tudine presentatio pertinebat. Nam cum Dicesanus no-
 luisse presentationem admittere, presentatus ad Papam
 appellavit; & sententiam favorabilem obtinuit, quæ à
 Papa fuit confirmata, & ibi, inserit tenorem litterarum
 confirmationis, & ita pro hac opinione habemus casum
 in hac decretali, & ita prædicta confirmatione Apostolica
 secundum Joan. Andr. quam etiam canonizavit Tridenti-
 na Synodus in *c. 9. vers. In iis vero*, ubi admittit jus patro-
 natus in Communitatibus, vel Universitatibus posse pro-
 8 bari per immemorabilem, dummodò concurrant alia, quæ
 jure communi adduntur à Concilio, ut in proximè sequen-
 ti quæstione fustis patebit.

8 Secundò QUÆRO, An ad probationem juris patronatus,
 quod à Parochianis præten ditur, requiritur illa ple-
 nior, & exactior probatio, quam Concilium Tridentinum
c. 9. fess. 25. de reform. requirit in iis personis, communitati-
 bus, & universitatibus, in quibus id jus plerumque ex usur-
 patione quæsitum præsumi solet?

Die Veneris, quæ fuit 24. Septembris 1595. in Sacra
 Congregatione Concilii fuit disputatum superscriptum
 dubium: & omnes fuere in ea sententia, ut requiratur
 illa plenior, & exactior probatio, cum de jure communi
 in Parochianis præsumatur usurpatio per doctrinam An-
 tonii de Butrio in *cap. Dilectus de offic. legat.* & per Spe-
 culator. in *tit. de jurepat.* & ita sentit Rota coram Tho-
 ma de Thunis in *quadam Lucana*, & coram Achille.
 Rota nullam posuit differentiam inter jus patronatus præ-
 tensum à magnatibus, & præten sum à Parochianis, ut in
 9 *decisione Achillis* 156. & licet ibi dicatur sufficere imme-
 morabilem, tamen hodie non sufficit, nisi cum ea con-

currant præsentationes continuæ non minori spatio,
 quam quinquaginta annorum, quæ omnes affectum sorti-
 tæ sint, & Cardinalis Cusanus in prædicta sententia unà
 cum aliis concurrat cum illa limitatione, quando Paro-
 chiani sint viri potentes, & talis autoritatis, ut ab eorum
 potentia, & autoritate præsumenda in eis sit usurpatio, &
 quòd Episcopi autoritas non fuerit sufficiens ad impedi-
 9 endam talem usurpationem, omnes autem alii fuere absolu-
 tè in sententia ut in Parochianis cadat usurpatio absque
 ulla distinctione. His adde Puteum *decis. 57. lib. 1.* & Ro-
 tam *decis. 154. nu. 7. par. 2. recent.* Quod procedit etiam si
 universitas Parochianorum sit parva, ut per Rotam *dec.*
481. n. 1. par. 1. recent. ubi aliæ decisiones referuntur.

Fallit tamen prædicta conclusio in jure patronatus mixto 10
 universitatis, & privatorum, in quo prævalet qualitas pri-
 vatæ familiæ; & idè sufficit probatio ordinaria, Menoch.
de presump. lib. 3. presump. 99. n. 15. & 16. & conf. 654. Ro-
 ta *decis. 154. n. 7. par. 2. & decis. 219. n. 2. p. 1. rec.* Caval. *decis.*
89. n. 2. & fuit decisum in *Lauden. juris patronatus* 28. Junii
 1630. coram Pirovano, & scripti latissimè in *c. Cum pro-
 pter*, in *5. q. à n. 74. usque in fin. infra de jure patr.*

Rursus fallit eadem conclusio in jure patronatus, quod 11
 non spectat ad universitatem Parochianorum, sed ad ali-
 quam eorum partem dumtaxat, ut in infra scripta decla-
 ratione sacre Congregationis videlicet in oppido Soncini
 extant duæ Parochiales, quarum una habet in Parochia
 sua Ecclesiam sub invocatione S. Martini, in qua adest
 Capella S. Antonii, ad quam vicini dictæ Ecclesiæ S. Mar-
 12 tini, qui faciunt quartam partem in circa omnium Paro-
 chianorum supradictæ Parochialis, habent jus presentan-
 di Capellanum, quæritur an dicta quarta pars Parochia-
 norum dicatur constituere personas, aut communitatem
 seu universitatem, ita ut plenior, & exactior probatio ad
 docendum de jure patronatus requiratur. Die 18. Julii
 1602. sacra Congregatio Concilii censuit hujusmodi quar-
 tam partem Parochianorum non comprehendi *vers. In iis
 vero personis, d. c. 9.* Idè quæ quoad eam sufficere proba-
 tionem ordinariam, nec requiri illam exactionem, quam
 exposuit Concilium in his personis, in quibus usurpatio
 præsumitur, Idem in hac ipsa causa resolvit Rota *dec.*
154. n. 7. par. 2. rec.

Porro cum in sacra Congregatione sæpiùs fuerit diligen- 13
 tissimè discussum quænam essent personæ, in quibus jus
 patronatus præsumitur ex usurpatione, ut patet in libris
 publicis ipsius Congregationis ad *c. 9. fess. 25.* tempore bon-
 mem. Cardinalis Carafæ, *fol. 452.* tandem fel. record. Greg.
 XIII. edidit Motum proprium, qui habetur *ibid. fol. 473. &
 seq. seu post pag. 472.*

Tertiò QUÆRO, An in jure patronatus Abbatis tem- 14
 poralem jurisdictionem habentis requirantur ampliores il-
 le probationes, quas exposuit Concilium Tridentinum de-
 creto *c. 9. fess. 25.* in iis personis, in quibus præsumitur
 usurpatio?

Et si in dominis temporalibus perpetuam jurisdictionem 15
 habentibus requiratur probatio illa exactior, quam Con-
 cilium præscribit in his personis, in quibus id jus plerum-
 que ex usurpatione quæsitum præsumi solet, Seraphin. 16
dec. 1421. num. 1. Rota *dec. 219. num. 1. part. 1. recent.* & sæ-
 piùs censuit sacra Congregatio Concilii. Hoc tamen ca-
 su videtur respondendum sufficere ordinariam probatio-
 nem, quæ requiritur in privatis personis. Nam aut Ab-
 bas presentat ratione temporalis domini, quod habet Ec-
 clesia Abbatialis, & Monasterium: aut quia verè, vel
 juris præsumptione Ecclesiam fundavit, construxit, & do-
 tavit. Primò casu jus patronatus est Ecclesiasticum, &
 ad Ecclesiam spectat, ut tradit Gambar. *de auth. legat. de
 latere lib. 3. num. 417. vers. Item quid si aliquis*, ubi pluri-
 bus probat, si quis Episcopus, aut Prelatus ex largitione
 fidelium comitatus, vel Ducatum obtineat, in quo jura
 temporalia exerceat, ibique ut dominus temporalis ha-
 beat jus patronatus, id jus censendum esse Ecclesiasticum,
 quia competit Episcopo in quantum Episcopo, qui cum
 sit Prelatus Ecclesiæ, est etiam administrator eorum quæ
 sunt Ecclesiæ annexa. Secundò casu similiter Prelatus in 17
 dubio censetur Ecclesiam fundasse, ac dorasse de bonis Ec-
 clesiasticis, secundum Felin. in *c. Ex litteris, col. 1. sub n.*
3. de consit. Idè quæ non acquirit sibi patronatum, sed
 ipsi Ecclesiæ, per tex. *c. Apostolicos, in fin.* ubi id notat
 gloss.

- gloss. Archid. & DD. 11. *quest. 2.* & pro absoluto supponit Cardin. *conf. 122. col. 1. num. 3. vers. Contrarium put.* ubi quando, inquit, Prælati de bonis Prælatiuræ construunt, vel dotat Ecclesiam, non ipse Prælati singulariter consideratus, sed ipsa Prælatiura patronatui consequitur, & Lamber. post alios in *tract. de Jurepatron. lib. 1. par. 1. q. 8. art. 7. num. 1. & seqq. & art. 8. num. 2.* atque ita utroque casu patronatus ad Ecclesiam pertinet: & revera hoc casu id est absque dubitatione, cum Abbas præsentet tamquam Prælati, & administrator bonorum Ecclesiæ, non autem ratione familia, aut patrimonii, gloss. in *c. Dilectus, in ver. In concessione, de offic. legat. & in Clem. 2. in ver. præsentare, de jurepatron. Rebuff. de nomin. q. 8. num. 35.*
- 18 Unde cum Ecclesia ipsa sit patrona, videtur omnino cessare usurpationis præsumptio ex considerationibus infrascriptis.
- Primo, quia iniquum esset hac delicti præsumptione impetere Ecclesiam, quæ cultrix est justitiæ, & inde injuriam deducere, unde jura nascuntur, *c. Qualiter, & quando il. de accusat. & notat glossa in c. Mulieri, in ver. Perjurii, de jurejuran.*
- 19 Deinde quia cum hoc jus patronatus non transeat ad hæredes, & consanguineos Prælati, *d. c. Apostolicos, & tradit Abbas in cap. 3. col. penult. num. 12. de Eccles. adific. Cardin. & alii locis citatis:* Non est verisimile ut Prælati Ecclesiastici voluerit uni Ecclesiæ usurpare, ut datet alteri; aut certe non viget in eo casu tanta affectio, & causa motiva usurpationis, quanta viget in patronatu laicali, & transitorio ad hæredes, & consanguineos patroni, argum. *c. Pervenit, junctâ gloss. in ver. Gravius, l. qu. 3.*
- Tertio, hæc usurpationis præsumptio non militat, nisi contra personas potentes, aut universitates, ut colligitur ex decreto *d. c. 9. sess. 25. ibi, in iis verò personis, seu communitatibus.* At verò hoc casu patronatus nec persone competit, nec universitati, sed ipsi Ecclesiæ tantum, ut superius diximus. Unde cum deficient verba Concilii, deficere etiam debet illius dispositio, *l. 4. §. Toties, ff. De damn. infect. cum vulgar.* Idque eò magis, quia Concilium paulò inferius cum voluit personas, & universitates Ecclesiasticas comprehendere, illas nominatim expressit in *vers. Patroni autem beneficiorum,* quare illas similiter expressisset in precedenti *vers. In iis vero personis si comprehendere voluisset, c. 2. §. Sed neque, vers. Unde si circa, infra de translat. Episcop. l. un. §. Sin autem ad deficientis, c. de caduc. toll. una enim pars legis declarat aliam, l. Utrum, ff. De pet. hæred. cum simil.*
- 20 Quarto, Multum favet huic sententiæ quod si dominus temporalis haberet jus patronatus commune cum Ecclesia, utique ob mixturam Ecclesiæ id jus non censeretur ex usurpatione acquisitum, ut jam cons. sacra Congregatio in *causa Pampilon.* in jure patronatus mixto universitatis, & privatorum, & tetigi supra *num. 10.* Ergo similiter cum patronatus de quo agitur, Ecclesiæ competat, etsi Prælati Ecclesiæ, qui illius nomine præsentat, sit etiam Dominus temporalis: tamen quia in eodem subjecto concurrat qualitas potentiæ, quæ præsumptionem usurpationis inducit, & qualitas Ecclesiastica, quæ eandem præsumptionem excludit, certè patronas affici non debet duriori illa probatione, quæ requiritur in potentibus; quia in hac qualitatum mixtura applicatio fieri debet illi extremo, per quod excluditur usurpationis, cum idem magis favet patronatui. Feder. de Sen. *conf. 65. num. 2.* Joan. de Selv. *de benef. part. 1. quest. 3. numer. 4.* Pat. *decis. 157. lib. 3.* Covarr. *lib. 2. pract. quest. cap. 36. num. 5. vers. Tertio opponitur,* & aliis rationibus, & autoritatibus adductis in decisione. Jisdem causæ Pampilonen. Sicut in simili quamvis in Universitate etiam parva requirantur ampliores illæ probationes, quas exigit Concilium in potentibus, Mant. *decis. 253.* tamen aliud est si universitas sit Ecclesiastica, puta Collegium, seu Capitulum Cathedralis Ecclesiæ. Rota *dec. 798. nu. 4. par. 1. divers.*
- 22 Quinto, Persona Ecclesiastica præscribit de jure communi jus patronatus spatio annorum quadraginta, cum tamen in laico requiratur tempus immemorabile propter illius incapacitatem, ut tradit Abb. in *cap. Causam, post princip. col. 2. de præscript. & latè probat Lambert. libr. 1. part. 1. quest. 10. art. 5. num. 41. & sub num. 47. vers. Limita secundo,* & eodem modo cum patronatus transferatur in Ecclesiasticum, non requiritur Episcopi consensus, sicuti requiritur cum transferatur in laicum, *cap. Unic. de jurepatron. lib. 6. Rot. decis. 404. Fuit dubitatum, aliàs 9. de jurepatron. in novis, & Abb. in cap. Illud eodem titul. ubi asserit id communiter teneri.* Unde cum facilius de jure communi acquiratur jus patronatus ab Ecclesia, vel persona Ecclesiastica, quam à laico, non est absurdum ut etiam Concilium Tridentinum quo recipit interpretationem passivam à jure communi, ampliores probationes exegerit in patronatu laicali potentis, quam Prælati Ecclesiastici, *l. 2. c. De noxat. l. Juris gentium, §. Si pacificar. ff. De pactis, junctâ l. Transigere, ubi gloss. magna c. de transact.*
- Præsertim quia non est ita onerosum Ecclesiæ esse sub servitute patroni Ecclesiastici, sicut laicalis: nam in Ecclesiis patronatus Ecclesiastici Pontifex habet liberam collationem in mensibus reservatis. Quamvis enim nonnunquam ejusmodi Abbatie commendentur Cardinalibus, qui habent indultum in omnibus mensibus, id tamen est per accidens, non autem ex natura hujus patronatus. Cassad. *decis. 4. num. 11. de probat. & dec. ult. num. ult. de jurepatr.*
- Rursus Legatus de latere habet facultatem illiderogandi, *c. Cum dilectus, de jurepatr. & in Parochialibus patronatus Ecclesiastici requiritur forma examinis per concursum à Concilio præscripta, cap. 18. sess. 24.* Quæ omnia secus se habent in beneficiis patronatus laicorum, ut notatur in *d. c. Cum dilectus.*
- 25 Quibus accedit, quod cum tempore Gregorii XIII. actus esset in sacra Congregatione Concilii de edenda constitutione declaratoria personarum, in quibus ob suspicionem usurpationis exigitur exactior probatio à Concilio præscripta, manu Cardinalis Carafæ est adnotatum, non esse faciendam mentionem in constitutione de Ecclesiasticis, qui tamquam Ecclesiastici possident loca, ubi Ecclesia temporalem habet jurisdictionem, cum nunquam in mentem alicujus cadat, ut in his usurpationis præsumatur, nec unquam de illis Rota locuta fuerit.
- 26 Ultimo, hac interpretatione minus læditur jus commune secundum quod sufficit immemorabilis consuetudo etiam in potentibus, Vetall. *decis. 128.* quæ incipit, *Jus patronatus in magnis Dominis,* magis favetur patronatui ob probationis facilitatem, quod magnoperè attenditur in perquirenda natura, & qualitate juris patronatus, secundum Federic. de Sen. *dist. consil. 65. numer. 2.* Joan. de Selva, & Covarr. *loc. citat.* Ac demum excluditur delictum, & præsumptio iniquitatis adversus Ecclesiam; quod considerat Puteus *decis. 58. Quia in causa, num. 7. lib. 1. & ita censuit sacra Congregatio.*

D E E L E C T I O N E .

Idem Innocentius III. Priori Sancti Frigidiani G. & G. Canonicis Lucanensibus .

C A P U T XXVII.

Cum causam, quæ inter Bonum presbyterum, & Brunum Canonicum sancti Petri Lucanen. vertitur, super eo quòd dictus presbyter Bonus, à majori parte Canonicorum ejusdem Ecclesiæ (prædicto B. & quodam alio contradicentibus) in Priorem, sicut dicitur, est electus, olim vobis duximus committendam: & infra. Quamvis autem multi Priores continuè unus post alium, in ipsa Ecclesia per multa, & longa tempora fuerint non professi: quia tamen præfatus presbyter B. non est professus observantiam regularem, dubitatis (& meritò) nobis procedere inconsultis. Quia igitur non debemus attendere solummodo quid factum sit, sed potiùs quid sit faciendum: Consultationi vestræ taliter respondemus: quòd cum secundum legem divinam non sit in bove arandum, & asino: nec quisquam debeat vestem inducere de lana linoque contextam: irritetis electionem prædictam: & compellatis præfatum presbyterum aliosque clericos non professos, ut vel beati Augustini regulam in eadem Ecclesia constitutam profiteantur & servent, aut ipsam Ecclesiam omninò dimittant.

S U M M A R I U M .

- 1 Electio de non professio ad regimen Ecclesiæ regularis cassatur consuetudine non obstante .
- 2 Consuetudo longæva, licet irrationabilis, inducit probabilem dubitationem .
Nisi sit contra jus naturale, vel divinum, n. 4.
- 3 Sententia contra jus lata in vim consuetudinis irrationabilis valet ipso jure, licet sit retractanda .
- 5 Factum non attenditur, sed potius quid fieri debeat .
- 6 Consuetudo mala est radicitus extirpanda .
- 7 Facta contra jus habentur pro non factis, & quæ de facto processerunt, de facto retractari debent .
- 8 Homines diversæ professionis non sunt in eodem officio sociandi, si associantur ita, ut sint unum corpus; secus si tanquam singuli, n. 10.
- 9 Deuteronomii auctoritas, Non arabis in bove simul, & asino, exponitur .
- 11 Ad Beneficia regularia non professus assumi non potest ad Abbatiam, Prioratum, vel administrationem Ecclesiæ Regularis, & n. 34. & ad hoc requiritur expressa professio, non sufficit tacita, n. 13.
Alias irrita est provisio, n. 14. & 34.
Nec valet contraria consuetudo, n. 23.
Et ordinarii inferiores non possunt Abbatias, & beneficia administrationem habentia conferre nisi professis, n. 38.
Et in provisionibus, quas faciunt non professi, non est apponendum decretum. Ex nunc prout ex tunc, & postquam, &c. n. 39.
Et nulla est provisio de dignitate regulari facta Clerico seculari ab Archiepiscopo CasarAugustano cum decreto, ut infra annum habitum suscipere, & professionem emittere teneatur, n. 40.
- 12 Reges Hispaniarum in vim indulti Adriani VI. presentare non possunt personas seculares ad præfecturas regulares .
- 14 Regularis eligi non potest ad Prælaturam, seu administrationem suam, vel alterius Religionis, nisi sit expressè professus, aliis irrita est electio, & n. 34.
- 15 Clericus secularis præfici non potest Regularibus, sed Regularis Clericus potest præfici secularibus: & quæ sit ratio differentie .
- 16 Regularis an possit fieri Canonicus in Ecclesia seculari .
- 17 Episcopus præfici potest regimini Ecclesiæ Regularis, licet sit Clericus secularis, & num. seqq. usque ad num. 23.
- 18 Et dicitur Episcopus, & Abbas, & Monachis immediate præest, eosque ad professionem recipit .
- 19 Et Monachi debent illi obedientiam, quam debent Abbati .
Prosop. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

- 20 Papa aliquando gerit personam Regis .
- 21 Episcopus sanctior præsumitur quolibet Monacho, vel Abbate .
- 22 Et Religione debet omnibus præminere .
- 23 Consuetudine induci non potest ut Clericus secularis præficiatur regimini Ecclesiæ regularis .
- 24 Habilitas non est præscriptibilis .
- 25 Præsertim contra jus divinum, & rationem naturalem .
- 26 Clericus secularis non potest esse Clericus in Monasterio .
- 27 Si habeat jus in participatione spiritualium; secus si simpliciter recipiatur ad officium, & num. 29.
- 28 Clericus secularis non potest esse Canonicus, seu præbendatus in Ecclesia regulari .
- 30 Et quid si præbendatus non faciat Collegium cum Regularibus, & n. 32.
- 31 Et quid post Concilium Tridentinum .
- 33 Regulares intrantes religionem collapsam non excusantur à mortali culpa si regulam, quam professi sunt, ad unguem non servent .
- 34 Beneficia regularia administrationem habentia conferri non possunt nisi religiosi ejusdem ordinis expressè professi, reliqua vero conferri possunt etiam Clericis secularibus, qui habitum suscipere, & professionem emittere teneantur .
- 35 Intellectus hujus capituli .
- 36 Tridentinum Concilium cap. 10. sess. 24. expenditur .
- 37 Intellectus Clement. 1. de supplend. negl. Prælat.
- 41 Provisus de beneficio regulari, cujus status fuit immutatus, non tenetur habitum regularem suscipere, vel professionem emittere .
- 42 Beneficii regularis collatio facta seculari clerico tanquam de beneficio seculari non valet .
- 43 Consuetudo an valeat contra jus commune .

Cum causam . Si non professus eligitur ad regimen Ecclesiæ regularis, cassatur electio, consuetudine in contrarium non obstante . Hoc dicit, Communis divisio, secunda ibi, quia igitur .

Nota primò ibi, Dubitatis & meritò: longævam consuetudinem licet irrationabilem inducere probabilem dubitationem, ut hinc deducunt Host. num. 3. in ver. Et meritò, Jo. Andr. num. 4. in eod. ver. Burr. n. 18. Card. num. 4. Imola eod. num. Anchar. n. 2. Abb. n. 3. & Jo. de Anania nu. 1. quod facit ad ea quæ notantur in c. unico, in gloss. in ver. De cætero, de postulat. Prælat. lib. 6. Unde inferunt Burr. & Abbas ut sententia lata obtentu talis consuetudinis valeat etiam contra jus, hoc est, non sit nulla ipso jure, licet retractari debeat, ex quo consuetudo est irrationabilis. Facit

- quod notat Innocent. in *c. Cum special. infra de appellat.* & in *cap. P. & G. de offic. deleg.* Sed hoc videtur intelligendum si irrationabilitas proveniat ex eo quod consuetudo sit contra jus commune, seu legem positivam; secus si contra, jus naturale, vel divinum, ut *c. sin. supr. de consuetudine, c. Cum in Ecclesie, infr. de Simon. & cap. Cum haberet, de eo qui dux. in matrim. quam poll. per adulter.* & notat. Bart. in *l. 2. n. 45. vers. Primo casu, aut consuetudo est contra jus naturale, C. Que sit longa consuetudo.*
- 5 Secundò nota, in *verf. Qui a igitur*, & signa litteram contra eos, qui ad justificationem eorum gesta fundant se in observantia longi temporis, dicentes quotidie factum est sic, & sic, secundum Antonium de Butr. in *8. notab.* & Abb. *nu. 4.* quia non debemus attendere solummodo quod factum sit, sed potius quid faciendum, ut hic dicitur, & in *leg. Sed licet, ff. de offic. Præsid. ibi, Non tam spectandum est quid Romæ factum est, quam quid fieri debet, & in l. penult. §. fin. ff. De just. & jur. ibi, Prætor quoque jus reddere dicitur etiam cum inique decernit, relatione scilicet facta non ad id, quod Prætor ita fecit, sed ad illud, quod Prætorum facere convenit.* Ad idem text. in *l. Legimus, ante finem, 93. dist. & in cap. Quia ingredientibus, de testam.* neque enim exemplis, sed legibus judicandum est, ut *l. Nemo, C. De sentent. & interloc. omn. judic. & mala consuetudo est radicibus extirpanda, c. Consuetudo, 8. dist.*
- 7 Unde merito quæ de facto processerunt, de facto retractari debent, *c. Ad presentiam, de appellat. c. 1. & ibi Joan. Andr. & Doctores, ut lite pendent, notatur in l. 1. §. Nunciatio, ff. de novi oper. nunciat. & in c. Primates in gloss. in ver. Retractandum 2. q. 1. & per Bald. in l. Si pacto quo pœnam, in princ. C. de Publ. facit quod notatur in c. Arguta, 2. q. 6. & in c. Frater noster, 16. q. 1. facta enim contra jus habentur pro non factis, *c. Imperiali, 25. q. 2. & l. Non dubium, C. De legib. De hoc plenè in c. Que contra jus, de reg. jur. lib. 6.**
- 8 Tertio nota, homines disparis professionis non esse in uno officio sociandos: nam verba illa Deuteron. 22. hic posita, videlicet, *Non arabis in bove simul, & asino*, ita exponuntur in *c. In nova, 16. q. 7.* vel, ut inquit Baldus *hic in principio*, in bove, & asino, id est forti, & debili; quia quàm malè inæquales veniunt ad aratra juvenei: & per bovem significatur professus, id est fortis; per asinum significatur non professus, & inexpertus vitæ ærtioris. Ad idem text. in *c. Presbyteros, 16. q. 1. & in Clement. 1. de elect. & notat gloss. hic in ver. Per multa, Host. num. 6. in ver. Arandum, Anton. de Butr. num. 10. & Imol. num. 1.*
- 10 Qui tamen *num. 4.* hoc intelligit, & benè, si homines disparis professionis associentur ad unum officium, ita ut sint unus corpus; secus, si tamquam singuli, ut in *c. Joannes, de testam. ubi Clericus, & laicus associantur in executione testamenti, de quo ibi per Jo. Andr. in 3. opposit. & in c. Per tuas, de arbitr. ubi unus Clericus, & duo laici associantur in compromissio de causa spiritali. Rursus hoc intellige, ut dixi in *c. Non magnopere, ne Cler. vel Monach. in quest. An Doctor in sæculo semel admittus in Collegium Doctorum utriusque Juris, si postea Religionem capace bonorum in communi profiteatur, ex sui Superioris licentia eidem Collegio interesse, & in eo suffragari valeat, a n. 3. usque in fin. & præsertim n. 26. & 27.**
- 11 Quarto nota, non professum assumi non posse ad regimen Ecclesiæ regularis: ut hic, & in *c. Nemo, 16. q. 1. & in c. Per venit, il. 2. 18. q. 2.* Idque sive assumatur per viam electionis, ut de Abbate cavetur in *c. Presbyteros, 16. qu. 3. in c. Cum ad nostram, & c. Cum in magistrum, inf. eod. de Abbatis, in c. Quia ingredientibus, inf. de testam. & in decreto Concilii Tridentini *c. 7. sess. 25. de regular.* Et de Priorè est casus hic, sive per viam collationis, ut in *Clem. Ne in agro, §. Sanè prioratus, de stat. Monach. & Clem. un. de supplen. neglig. Prælat. sive per viam cuiusvis alterius provisionis: ut probatur in *c. Cum de beneficio, de præb. lib. 6. ubi si mandatur provideri Clerico seculari de aliquo prioratu, provideri non potest de prioratu, qui per Religiosos est solitus gubernari: & tenet Abb. in d. c. Cum in magistrum in 2. notab.***
- 12 Unde insertur ut Reges Hispaniarum, quibus Adrianus VI. dicitur concessisse jus presentandi in suis regnis Abbates, & alios Præfectos Collegiarum secularium, & regularium saltem Consistorialium, presentare non possint personas seculares ad præfecturas regulares, ut observat Navarr. *Comment. 3. regul. in princ. num. 2. & post eum Nicolaus Garzia in tract. de benefic. part. 7. c. 10. num. 14.*
- Ad hoc autem ut quis præfici possit regimini Ecclesiæ regularis requiritur expressa professio, nec sufficit tacita: nam et si Goffredus dixerit eum, qui potavit habitum regularem per annum, ex hoc intelligi tacitè professum, juxta *cap. Ex parte, de regul. & valere electionem de illo, qui non est professus expressè, dummodò sit professus tacitè: hoc tamen non servat Curia, ut hic testatur Abbas Antiquus. n. 2. subdens se audivisse ob hanc causam fuisse cassatam Lugduni ab Innocentio quandam electionem, & se credere hoc firmiter esse verum, ut innuit Innocentius in illa decretali ex parte. *Quia, inquit, in professione datur benedictio, & certum quid ordinis ei confertur, ut ex forma professionis habetur.* Idem docuit Hostiens. in *d. c. Cum in magistrum, n. 8. in ver. Non fuerunt, infra eodem*, ubi ait, *non professum ineligibilem esse quantumcumque moram in monasterio traxerit sine professione expressu.* Hodie hoc expeditum in *c. Nullus, infr. eod. lib. 6. ubi statuitur ut nullus religiosus ad Abbatiam, seu Prælaturam suæ, vel alterius Religionis de cætero eligatur, nisi antea fuerit ordinem regularem expressè professus; alias irrita sit electio. Quod capitulum extenditur ad prioratus, & ad alias administrationes in *Clement. Ne in agro. §. Sanè Prioratus, de stat. Monachor.* quo textu corrigitur opinio Agidii in *dist. c. Cum in magistrum*, asserentis ad temporales administrationes posse assumi non professos, cum illi sint quasi Castaldi: & idem dixit de laicis; sed utrumque reprobat in *d. §. Sanè*, ut notat Jo. Andr. in prædicta decretal. *Cum in magistrum, num. 3. Cardin. ibidem num. 2. vers. Quæro an non professus, & Anchar. in 2. notab.***
- Quod si quæras cur Clericus secularis non possit præfici regularibus; & è contra regularis præfici secularibus, ut *c. 1. & 2. 58. dist. & cap. 1. 18. qu. 1.* solvit Vincentius hic, & post eum Abbas Antiquus *num. 3.* Quia quilibet regularis est instructus in regula clericali, non è contra, ut notatur in *c. Officii, infra eod. & in idem recidit ratio quam assignat gloss. additionalis in *c. Cum ad nostram in vers. Monachus, infra eod. Quia, inquit, Monachus clericus est, sed non convertitur: propterea quilibet Monachus in clericali officio videtur instructus, sed clericus secularis non in monachali. Sed hodie an hoc fit verum, ut scilicet regularis sit capax beneficii secularis, dixi in *cap. Quod Dei timorem, infr. de statu Monach. ubi plenè videas. Host. hic nu. 7.* tenet regularem non posse fieri Canonicum in Ecclesia seculari, arg. *c. ultimi, de relig. domib.* nec ob stare *c. Ad audientiam, infr. de Eccles. edific. quia continet indulgentiam specialem. Facit secundum eum quod notatur in *c. In Ecclesia, de institut.****
- Regula superius firmata *num. 11.* fallit in Episcopo, qui potest præfici regimini Ecclesiæ regularis, licèt sit Clericus secularis, ut patet in *c. Causam quæ, infra de Judic. & in cap. 1. Ne sede vacante*, ubi Episcopus erat secularis, licèt uterque locus esset regularis. Idemque videmus in Ecclesiis Pampilonen. Vintonien. & in aliis compluribus, in quibus ratione Episcopalis ordinis, & officii est Episcopus, sed Abbas dicitur; tum quia Monachis immediatè præest, & ab eis eligitur, & Monachos ad professionem recipit, quod est Abbatis, ut in *Authen. de Sanctiss. Episcop. §. Jubemus, c. Porrectum, & cap. Ad Apostolicam, de Regular.* tum quia Monachi debent illi obedientiam, quam debent Abbati, *c. Non dicatis, 12. quest. 2.* unus enim quandoque gerit personam duorum ratione diversæ officii quod exercet: sicut Papa, qui aliquando gerit personam regis, ut *c. Licèt, de foro competent. ita Bernardus Compostellanus hic num. 1.* nec secundum eum obstat hæc decretalis, & alia jura, quæ dicunt secularem, sive non professum non posse in Abbatem assumi; quoniam hoc contingit propter excellentiar. & utilitatem dignitatis Episcopalis, *c. Ante omnia, 40. dist. cum enim Episcopus non solum Monachis, quibus immediatè præest, c. Per venit, 16. quest. 1. c. Abbas, & quatuor cap. seqq. 18. q. 2.* Sed etiam omnibus aliis suæ civitatis, & diocesis sit valdè utilis; propter hoc, & quia Episcopus sanctior præsumitur quolibet Monacho, vel Abbate, Sancti Patres approbaverunt ut secularis Episcopus præellet monachus immediatè, si ad utrumque officium idoneus inveniretur. Idem firmant Abbas Antiquus *hic num.*

- num. 4. & 5. dicens hoc esse speciale in Episcopo; quia cùm præesse debeat & sæcularibus, & regularibus; pro-
 22 præea hoc fuit toleratum in eo; & quia religione debet omnibus præminere, ut *cap. Ex multa, in princ. infra de voto.* Hodie hæc fallentia est approbata in *c. Nullus, vers. ad dignitatem,* & ibi notat gloss. fin. & Doctores *infra eodem lib. 6. Abbas Siculus hic n. 6.* & alii communiter.
- 23 Quintò nota, ut Clericus sæcularis assumatur ad regimen Ecclesiæ regularis, non posse induci consuetudine, ut hic est casus; quia est irrationabilis, seu contra bonos mores, & contra jus, ut *c. Nemo,* & *c. Presbyteros, 16. q. 1. c. Pervenit, il. 2. c. Abbatem,* & *cap. Quam sit, 18. quest. 2.* & idè non observanda, *c. Illa, 12. dist. 8. & cap. Cùm venerabilis, supr. de consuetud.* & hinc notant gloss. *In ver. irritetis, Innocen. in princ. Hostiens. n. 1. Butr. n. 7. in 6. notab. Cardin. n. 2. in 2. notab. & Abbas n. 6. vers. Et nota quod non potest ex consuetudine introduci.*
- 24 Sextò nota, habilitatem non posse præscribi, id est, ut inhabilis ad aliquod officium reddatur habilis propter longævam consuetudinem, seu diuturnam observantiam, ut hic per Anchar. *n. 4.* & Joan. de Anan. *n. 2.* præsertim si inhabilitas sit contra legem divinam, & rationem naturalem, secundum Abbatem *n. 6.*
- 26 Septimò nota ibi, *aliosque clericos non professos,* nullum clericum sæcularem posse esse clericum, in monasterio, secundum Innocentium *num. 2. in ver. Dimittant, Baldum eodem num. & Butr. num. 13. in 11. notab.* quod tamen limitat, & intelligit Innocentius verum esse si habeat jus in participatione spiritualium, sicut est habere vocem in electione Prioris, & hujusmodi. Unde infert Hostien. *num. 7.* ut sæcularis non possit esse Canonicus in Ecclesia regulari, quia nec præbendarius, ut in *c. Ea qua, §. Præcipimus, infr. de stat. monach.* & notatur in *cap. Deus qui, de vita, & honest. cleric.* & nota hujusmodi clericos esse cogendos aut professionem emittere (intellige si hoc placeat Monasterio, secundum Innocentium *num. 1. in ver. Prosteantur,* ad hoc *cap. Ad Apostolicam, infra de regular.*) aut monasterium dimittere, ut hic dicitur in fine. Quod similiter intellige quando lapsus est annus, & non est facta professio, ut in *Clem. Eos, de regular.* secundum Imolam *hic num. 3.* Ad hoc Concilium Tridentinum in *cap. 16. vers. Finito tempore novitiatus, sess. 25. de regular.* secus autem est si tales clerici jus non habeant in participatione spiritualium, sed simpliciter recipiantur ad officium; hoc enim non prohibetur, ut ex mente Innocentii declarat Baldus *hic num. 2. per tex. in d. §. Præcipimus;* quinimò tenuit ibi Hostien. sæculares clericos posse esse præbendatos in Ecclesia regulari, dummodò non faciant Collegium cum regularibus. Huic autem limitationi non videtur adversari decretum Concilii Tridentini in *cap. 10. sess. 14.* nam etsi generaliter, & indefinitè prohibeat non professos habere beneficia regularia, ut inferiùs patebit: tamen hoc ipsum prohibebat jus commune, ut hic probatur, & in *c. Cùm de beneficio, de præb. lib. 6.* Unde sicut prohibitio juris communis non obstat quin Clericus sæcularis possit esse præbendatus in Ecclesia regulari, si nullum habeat jus in participatione spiritualium, & non faciat collegium cum Regularibus, juxta limitationem Innocentii, & Hostien. ita nec videtur obstat prohibitio Concilii. Quandoquidem lex nova disponens in materia antiqua, sicuti facit Concilium, recipere debet omnes limitationes & restrictiones, quas materia ab antiquis legibus recipiebat, *l. In contr. ultibus, §. Præterea, Cod. De non num. pecun.* adeò ut perindè sit ac si limitationes, & restrictiones hujusmodi essent descriptæ, inclusæ, & incorporatæ in Concilio, ut notat Bart. *in l. 1. §. Lex Falcidia, ff. Ad legem Falcidiam,* plenè Angelus Aretin. *conf. 36. Videtur, num. 18.* Et eò magis quia Concilium in *d. c. 10.* in sua prohibitione utitur eadem ratione ex Deuteronomio desumpta, qua utitur textus noster, videlicet ne induant vestem lino lanaque contextam: quæ ratio importat, ut homines diversæ professionis in eodem officio collegialiter sociari non debeant, ut ostensum est suprà in *3. notab. num. 8. & 10.* & sic ut jus non habeant in participatione spiritualium, juxta limitationem Innocentii, & ampliationem
- 32 Hostiensis. Cæterum in hoc non audeo quidquam firmare, tum quia nil reperio decisum; tum quia contra opinionem Host. quòd Clerici sæculares, dummodò non faciant

Collegium cum Regularibus, possint esse præbendari in Ecclesia Regulari, tenuit Anton. de Butr. in *d. c. Ea qua, §. Præcipimus, de statu Monach.* & oppositum videtur innuere ille textus secundum Abb. *hic num. 6. vers. Et optimè facit,* qui etiam ponderat ver. *Omnino,* hic positum, quòd videtur insinuare, ut in nullo casu non professi possint esse præbendati in Regulari Ecclesia.

Octavò nota diligenter illam copulam, & *servent;* Nam ut formaliter inquit Anton. de Butrio *nu. 14. non excusantur intrantes Regulam collapsam, se ipsam profitentur, licet tempore quo profitentur non sit ibi observantia, si regulam ad unguem non servent;* & sic videtur quòd omnes Monachi hodie vadant ad domum diaboli. Hæc ille: & sequitur Jo. de Anan. *n. 4. dicens: Nota textum, & servent regulam, qui probat quòd non excusatur ille, qui intrat Religionem collapsam, in qua regula non servatur ad unguem, si illam profitetur;* & sic videtur secundum Dominum Antonium quòd hodie omnes Monachi vadant ad domum diaboli. De hac materia scripsi plenè in *c. Recolentes, in 1. notab. inf. de statu Monach.*

Ultimò nota, & nunquam obliviscaris differentiam inter Abbatias, Prioratus, & alia beneficia regularia administrationem habentia, & inter beneficia simplicia, cujusmodi sunt Præbendæ, Portiones Monachales, & alia id genus: nam ad præfecturas regulares assumi non possunt, nisi Religiosi actualiter expressè professi, ut ostensum est supra in *4. notab.* alioquin ipso jure irrita est electio, ut probatur in *c. Officii, ibi, Irritam esse decrevimus, & inanem,* & in *c. Cùm in magistrum, ibi, ad amotionem eorum, infra eod. & hodie est expeditum in c. Nullus, infra eod. lib. 6.* ut per Jo. Andr. *hic num. 4. in vers. Irritatis.* Bald. *in princip. Card. num. 2. in 3. notab.* Anchar. *num. 1.* & Abb. *num. 6.* At verò ad obtinenda beneficia simplicia non requiritur actualis professio, imò nec habitus regularis; sed satis est ut beneficia hujusmodi conferantur Clericis sæcularibus, qui habitum illius Ordinis suscipere, & professionem emittere teneantur. Quæ differentia satis probatur hic: nam in priori parte, ubi agitur de electione Presbyteri sæcularis in priore monasterio, textus dicit, *electionem irritetis,* id est, *irritam nuntietis,* prout exponit gloss. in *c. Cùm ad nostram, in ver. Irritare, inf. eodem,* & tenet hic Innocentius *num. 1. in ver. Irritatis;* Host. *num. 8. in eodem ver. & Butr. in 7. notab.* Sed in posteriori parte, ubi agitur de aliis Clericis, textus utitur illis verbis: *B. Augustini regulam prosteantur, & servent, aut ipsam Ecclesiam omninò dimittant.* Nec obstat, quòd littera promiscuè, & sub unica determinatione agat de Presbytero, qui fuerat electus in Priorem, & de aliis Clericis. Quoniam non agit de Presbytero tamquam Priore, cùm ejus electio jam esset cassata; sed de Presbytero tamquam Clerico, ut innuit illa dictio, *alios,* quæ est repetitiva similium, gloss. & DD. in *c. Scdes, de refer.* Unde sensus est, ut si prædictus Presbyter una cum aliis Clericis velit remanere in monasterio, non uti Prior, sed ut Canonicus, seu Præbendatus (nam de Canonicis Regularibus loquitur hoc Capitulum secundum Baldum, in principio.) tunc tam ipse, quam alii Canonici compellantur aut professionem emittere, aut Ecclesiam, seu monasterium dimittere; & sic illa clausula utrumque determinabile uniformiter determinat, juxt. *reg. l. Jam hoc jure, §. fin. ff. de vulg. & pupill. & l. fin. C. de sent. cum similib.* Sed quatenus differentia hujusmodi non probaretur hic, eò quòd electio in Priore de Presbytero seculari secundum hæc tempora, non esset irrita, sed irritanda, secundum alium intellectum gloss. in *c. Nullus, in ver. Irritum, inf. eod. lib. 6.* Card. *hic n. 5. Imol. n. 2.* adhuc tamen hodie in se vera est; quia per jura sexti electio de non professo ad præfecturam regularem est irrita ipso jure, ut in *d. c. Nullus.* Sed quoad beneficia inferiora stat jus vetus, cum non reperitur immutatum, *l. Sancimus, C. de testam. l. Præcipimus, in fin. C. de appellat. cum similib.* & idcirco satis est, ut postea professionem emittant, & sufficit tacita, ut innuit gloss. in prædictis Decretal. *Nullus, in ver. Expressè,* & in hoc casu salvatur opinio Gottfred. de qua supra in *4. notab.*

Hanc differentiam tacitè approbavit Tridentina Synodus in *dist. cap. 10. sess. 14.* dum statuit ut regularia beneficia in titulum Regularibus professis provideri consueverunt, cum per obitum, aut resignationem, aut aliis illa in titulum obtinentes vacare contigerit, Religiosus tantum illius ordinis, vel iis, qui habitum omnino suscipere, & professio-

professionem emittere teneantur, & non aliis, ne vestem lino, lanaque contextam induant, conferantur. Etenim eum decretum hoc sit alternativè conceptum, alternativa illa non designat electionem: ita ut sit in optione collatoris regularia beneficia conferre vel Religiosis professis, vel profiteri debentibus: sed accipienda est distributivè, & primum membrum referri debet ad Abbantias, Prioratus, & Præfecturas, de quibus provideri non potest nisi Religiosis ejusdem Ordinis expressè professis, ut hic, & in concordant. supra citat. Et in hoc primo membro concordat aliud Concilii decretum *c. 21. sess. 25. de regulari.* ibi *Qua verò imposterum vacabunt* (id est, Abbatia, Prioratus, & Præposituræ quæ suos Conventus habent) *(non nisi Regularibus spectata virtutis, & sanctitatis conferantur.* Licet ibi Concilium nihil præcipiat, sed utatur verbo *confidit*, quod verbum comprehendit etiam vers. *Quæ verò*, ut sacra Congregatio declaravit, quæ propterea censuit etiam eo decreto non prohiberi, ne detur de commendam in commendam.

Secundum verò membrum alternativè referri debet ad beneficia administrationem non habentia, quæ conferti possunt etiam non professis, qui tamen habitum ejusdem Ordinis suscipere, & professionem emittere teneantur; & in his alternativa vel retinet propriam naturam, quia electionem designat, ut in *c. Cum plures*, & ibi gloss. in *ver. Forma*, de officio delegat. lib. 6. & plenè notatur in *cap. Inter ceteras*, supra de rescript. Neque obstat *Clement. 1. de supplend. negligent. Pralat.* quia cautum est ut Prioratus, Ecclesiæ administrationes, & quævis alia beneficia, quæ Religiosis committi sunt solita vel conferri, Religiosis ejusdem Ordinis conferantur. Siquidem vel dictio *alia*, referri debet ad consimilia beneficia, & sic ad Abbantias, Præfecturas, & officia, de quibus loquitur *cap. Cum singula*, §. *Prohibemus*, de præben. lib. 6. ut sic recipiat interpretationem passivam ab hac decretali, juxta tex. in *l. 2. C. de noxal. & jurium correctio evitetur*, *c. Cum expediunt*, de elect. eodem lib. Vel certè si referenda sit etiam ad beneficia simplicia, standum erit decreto Concilii Tridentini tamquam posteriori, ex cujus dispositione non requiritur in his beneficiis actualis professio, sed sufficit aptitudo.

38 Quam distinctionem probavit etiam Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpret: nam proposito dubio, an præter Papam ordinarii Collatores possint regularia beneficia in titulum Regularibus professis provideri consueta conferre etiam secularibus, qui illius Ordinis habitum omninò suscipere, & professionem emittere teneantur. Die 12. Decembris 1585. Sacra Congregatio censuit postet etiam ordinarios collatores portiones monachales, & Canonicales, & similia simplicia beneficia Regularibus provideri consueta conferre, nedum ejus Ordinis professis, sed & secularibus, qui habitum suscipere; & professionem emittere omninò teneantur. Abbantias tamen, & beneficia administrationem habentia non nisi professis juxta Canones per Ordinarios inferiores conferri posse, 39 Item censuit in provisionibus beneficiorum, quas Ordi-

nari inferiores faciunt non professis, non esse apponendum decretum, *ex nunc prout ex tunc, & postquam*, &c. in solis provisionibus Apostolicis apponi consuetum; sed provisiones faciendas esse purè, & simpliciter ad formam Concilii *cap. 10. sess. 14.* aded ut habitum suscipere, & professionem emittere omninò teneantur. Ideòque in Cæsaraugustana Sacra Congregatio censuit non sustineri provisionem Archiepiscopi de dignitate Regulari factam Clerico seculari, cum decreto ut infra annum habitum omninò suscipere, & professionem emittere teneatur. Amplius die 6. Julii 1600. Sacra Congregatio censuit si beneficium sit sæculare, nihil subesse difficultatis ut provi- 40 sus non teneatur habitum Religionis suscipere, & profiteri. Quod si à principio fuerit regulare, & postea immutaverit statum concurrentibus his, quæ à jure communi requiruntur ad inducendam hujusmodi mutationem: itidem cogi oratorem non posse ut habitum Religionis assumat, in *c. Profiteatur*. Quod si beneficium regulare sit, 42 taleque permaneat, collationem oratori, qui sæcularis est, tamquam de sæculari factam viribus carere.

In gloss. in *ver. Irritatis*, nota hanc glossam, quæ sentit non valere consuetudinem contra jus commune, moveretur per text. hic in *ver. Permulta*, & longa tempora, ut in *ver. Quia igitur*: item per, *c. Ad nostram*, *c. Cum inter*, & *c. Cum venerabilis*, supra de consuetud. ubi consuetudinis, usuique longævi dicitur non esse vilis autoritas; sed non usque aded, ut aut rationem vincat, aut legem. Sed contra signatur textus in *l. De quibus*, in *fin. ff. De legibus*, ubi habetur receptum esse ut leges non solum suffragio legislatoris, sed etiam tacito consensu omnium per desuetudinem abrogentur. Doctores magnoperè torquentur in conciliatione prædictarum legum; & septem opinioniones recenset glossa magna in *d. l. 2.* Tu dic breviter, consuetudinem contra jus commune validam esse si sit rationabilis, & legitime præscripta, ut in *c. fin. cum ibi notatis de consuetudine*, & hic notat Imola, *num. 4. gloss. 2.* ita ut si sit generalis, vincat legem generaliter, ut in *d. l. De quibus*; si sit specialis, seu locali, vincat eam specialiter in eo loco, ut in *d. l. 2. in princ.* secundum unam lectionem, & *l. Venditor*, §. *Si constat*, *ff. Comm. prædior. l. Sine hærede*, §. *Laicus*, *ff. De administrat. tutor. & l. Imperator*, in *fin. ff. De pollicitat.* non autem generaliter in omni loco, ut in *fin. d. l. 2.* juxta unam lectionem, quam dicit veram Bart. ibi in *fin.* nisi lex procedat ulterius reprobando consuetudinem, ut *l. Eos*, §. *penult. C. De usur. Auth. Cassa*, *C. De sacros. Eccles. Auth. Navigia*, *C. De furt. & Auth. Omnes peregrini*, *C. Comm. de success.* & in hoc casu potest intelligi hoc *c. & cap. Ad nostram*, & *c. Cum inter*, de consuetud. & hæc in effectu fuit opinio Joannis, Azonis, Glossæ, & Bartoli in *d. l. 2.* Potest enim dici in casu hujus Decretalis consuetudinem non solum esse contra jus, sed etiam contra bonos mores, & propterea non valere, ut *c. Illa*, 12. *dist. & dict. c. Cum venerabilis*, de consuetud. & fusiùs dictum est supra in 5. notab. quando autem dicatur consuetudo rationabilis, & legitime præscripta dixi in *cap. 1. num. 13. & 17.* infra de Cognat. spiritual.

DE ELECTIONE.

Idem Innocentius III. Episcopo Florentino;

CAPUT XXXI.

CUM Ecclesia Vulterana debito Canonorum obsequio longo fuisset tempore destituta, Vulteranus Episcopus volens ministrorum defectum in eadem Ecclesia restaurare, Canonicos quosdam elegit, & instituit in eadem: quos Canonici recipere noluerunt. asserentes quòd talis electio fuerat in eorum præjudicium attentata: & infra. Mandamus, quatenus super primo articulo petitionis Episcopi, in quo postulavit à te, ut Canonicos ab injuria, quam ei super electione Canonorum Vulteranen. Ecclesiæ inferunt, prohiberes, ab impetitione ipsius dictos Canonicos absolvere non postponas: quia non videtur injuriam facere, qui utitur jure suo; cum per testes longè melius sit probatum, quòd Canonici supradicti, hoc jure usi fuerint antequam Episcopus memoratus. In secundo quoque articulo, quo idem petebat Episcopus, ut dicti Canonici

ei ipsum jure electionis uti liberè paterentur, absolvere studeas Canonicos sapediectos, maximè si sit notorium; quòd in Tuscia generalis consuetudo fervetur, ut in Cathedralibus Ecclesiis solum Capitulum, irrequisito Episcopo eligendi Canonicos habeat facultatem.

S U M M A R I U M.

- 1 Electio Canonorum de consuetudine potest ad solum Capitulum pertinere.
  - 2 Collatio Canoniciatum, & præbendarum in Cathedrali Ecclesia ad quem spectet de jure communi, & num. seqq.
  - 3 Præbendarum collatio de generali consuetudine spectat ad Episcopum solum sine consensu Capituli.
  - 4 Prælatus solus dicitur habere jus conferendi, licet de consensu alterius conferre debeat.
  - 5 Conferre aliud est, aliud conferenti consentire. Collationem habens de consensu alterius dicitur habere liberam collationem, ibid.
  - 6 Expectativa ad beneficium spectans ad collationem Episcopi, & Capituli non includit beneficium ad collationem Episcopi cum Capituli consensu.
  - 7 Collatio præbende facta sine consensu Capituli an sit nulla, & n. 9.
  - 8 Et an tertius possit hanc nullitatem opponere, aut iudex allegationem supplere.
  - 9 Conferre habens de Capituli consensu habere debet consensum saltem majoris partis; alias nulla est collatio.
  - 10 Collatio beneficiorum requirit consilium, vel consensum illius, cujus principaliter interest.
  - 11 Collatio Præbendarum in Cathedrali de jure est simultanea inter Episcopum, & Capitulum secundum communem opinionem, quam servat Kota, & num. 13.
  - 12 Cardinalis dum allegatur ab Henrico Boich, & Bellamera, intelligitur Jo. Monachus, non autem Zabarella, qui fuit illius posterior.
  - 13 Præbenda in dubio præsumuntur crectæ de bonis communibus Ecclesie.
  - 14 Congregationis Concilii Decisio de collatione simultanea incaute à quibusdam refertur.
  - 15 Pœnitentiarii electio ad solum Episcopum pertinet; collatio verò præbende fieri debet ab eo, ad quem antea spectabat.
  - 16 Intellectus c. Postulatis, de concess. præb.
  - 17 Canonorum receptio in Cathedrali Ecclesia pertinet simul ad Episcopum, & Capitulum.
  - 18 Dignitatem collatio in Cathedrali Ecclesia an sit simultanea, & n. seqq.
  - 19 Dignitas, & jura Ecclesia possidentur pariter per Episcopum, & Capitulum.
  - 20 Præsentationes de jure communi spectant ad Prælatum, & Capitulum simul.
  - 21 Pœnitentiarii præsentatio, sicut & collatio fieri potest eis, ad quos spectabat ante Concilium Tridentinum, dummodo fiat delecto ab Episcopo.
  - 22 Præbendarum collatio in Collegiata Ecclesia ad quem spectet de jure communi.
  - 23 Monachorum creatio de jure communi spectat ad Abbatem, & Conventum.
  - 24 Abbas & Conventus unum corpus constituunt.
  - 25 Consuetudo in electionibus, & beneficiorum collationibus spectanda est.
  - 26 Sive collationem det soli Prælato, sive soli Capitulo, sive alteri eorum de consensu, vel consilio alterius.
  - 27 Dummodo tamen sit legitime præscripta.
  - 28 Consuetudo circa simultaneam collationem Episcopi, & Capituli est juris communis observantia.
  - 29 Privilegium quod habet Episcopus, vel Capitulum, ut alter eorum sine altero possit conferre, servandum est.
  - 30 Et quid in fundatione Ecclesie.
  - 31 Institutio in beneficiis Jurispatronatus, quæ post Concilium Tridentinum acquiruntur, reservari non potest alteri, quam Episcopo.
- Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

- 32 Etiam in Ecclesiis exemptis, nisi Rector ordinariaungeretur jurisdictione.
- 33 Institutiones, quæ ante Concilium ex immemorabili ad inferiores spectabant, an sint sublata.
- 34 Præsentatio in Canonicis, & Præbendis de Jure patronatus spectat ad patronum, & Institutio ad Episcopum cum consensu, vel consilio Capituli.
- 35 Jus patronatus acquiritur ex fundatione, vel dotatione etiam sine expressa reservatione, dummodo patronatus non fuerit renuntiatum.
- 36 Collatio inferiorum beneficiorum in Cathedrali fieri potest ab Episcopo sine consensu, vel consilio Capituli.
- 37 Vicarii perpetui in Ecclesiis Cathedralibus sunt ad præsentationem Capituli, & institutionem Episcopi.
- 38 Et quid in undecim Vicariis à S. Pio V. institutis in totidem Urbis Basilicis.
- 39 Electio Prælati in Cathedrali Collegiata, vel Conventuali Ecclesia de jure communi pertinet ad Capitulum, Collegium, vel Conventum.
- 40 Confirmatio verò ad proximum Superiorem.
- 41 Collatio beneficiorum sonantium in nomen Recloriae spectat ad Episcopum cum Capituli consilio si majora sunt; si minoria ad Episcopum solum.

Cum Ecclesia. De consuetudine potest Canonorum electio ad solum Capitulum pertinere. Hoc dicit. Secundum Joan. Andr. & omnes, & concordat. cap. unic. §. fin. Ne Sede vacant. lib. 6. Communis divisio, Consultatio, & Responso. Secunda ibi, Mandamus.

QUÆRO, Ad quem de jure communi spectet collatio Canoniciatum, & Præbendarum in Cathedrali Ecclesia.

In hoc articulo quatuor sunt principales opiniones, quæ colliguntur ex glossa magna hic in ver. Postulavit, & Agid. Bellam. in cons. 10. incip. Factum est tale, col. penult. nm. 58. & seqq. vers. Queritur ergo num. quid iudex.

Prima opinio est eorum, qui putant collationem ad solum Episcopum pertinere, inter quos ex antiquis numerantur Vincenc. Tancred. Laurent. Goffred. & Bernard. in c. Ex frequentibus, infra de institut. Joan. Andr. in c. 1. super fine ultima glossa, supr. à eodem. Joan. Calder. hic dicens hanc esse tenendam: Guliel. de Montelaud. in c. A collatione, de appellat. lib. 6. eamque amplectitur, & tueretur larissimè Jo. de Lignan. in cap. Ea noscitur, infra de his, quæ fiunt à Prælato, quos refert & sequitur Bellam. d. cons. 10. col. fin. vers. Quid dicendum, ubi affirmat hanc opinionem esse vetiorem, & eam servare Palatium Apostolicum. Quin etiam paulò post num. 59. testatur hodie de generali consuetudine omnium Ecclesiarum, quam in fine consilii dicit esse notorium, hoc servari, ut ad Episcopum solum spectet Præbendarum collatio, & consensus, vel consilium Capituli non requiratur.

Et pro hac opinione Doctores inducunt d. cap. Ex frequentibus, de Institutione. Item allegant cap. Ad decorem, eod. tit. cap. Nullus, 16. qu. 7. c. Gratia, de rescript. in 6. & cap. Si tibi, de concess. præb. eodem lib. cap. In novo, 21. distinct. & cap. Si quis Episcopus, 1. qu. 1. ubi dicunt hoc expressum.

Sed tu adverte, quia etsi præcitati Doctores dicant collationem Præbendarum in Cathedrali Ecclesia spectare ad Episcopum solum; non tamen excludunt consensum Capituli, quia stant simul, ut Prælatus solus habeat jus conferendi, & tamen de consensu alterius conferre debeat. Nec ille, cujus consensus requiritur, collationem facit; quia sicut aliud est vendere, aliud venditioni consentire, l. Aliud, ff. De regul. jur. ita aliud est conferre, & aliud consentire, ut est casus in c. unico, Ne Sede vacant. lib. 6. & notat. Jo. Andr. in c. A collatione, nu. 1. de appellat. eodem lib. Unde qui collationem habet de consensu alterius, dicitur nihilominus habere liberam collationem, ut per Bisgnet. dccif. 10. de præbend. Sicut in simili beneficium ad

Abbatia præsentationem de consensu Episcopi dicitur ad præsentationem liberam Abbatis, ut per eundem Bisignet. *dec. 1. de concess. præbend.* Et expectativa ad beneficium, quod spectat ad collationem Episcopi, & Capituli, non comprehendit beneficium ad collationem Episcopi, cum Capituli consensu, ut idem dixit *decis. 79. de rescript.* Et rationem reddit Bellam. *decision. 281. in fine:* & in præallegat. *conf. 10. ad finem, vers. Sed oppones*, quia scilicet defectus consensus Capituli non redderet collationem ipso jure nullam, argument. *c. Continebatur, & c. Cum vos, infra de his, que fiunt à Prælat.* cum his, que notantur per Innocentium in *cap. Cum consuetudinis, de consuetud.* & in *cap. Dudum, in gloss. ultima, de rebus Eccles. non alienand. lib. 6.* Nec obstat textus in *cap. Novit, de his, que fiunt à Prælat.* ibi: *Nos enim tales institutiones carere decernimus robore firmitatis.* Quia secundum Bellam, ibi debet suppleri, videlicet per sententiam: ut probatur in *d. c. Ea noscitur, eodem tit. in ver. Si constiterit, & in ver. Vacuari,* cum utrobique notatis per Hostien. & Jo. Andr.

8 Unde non contradicente Capitulo, cujus interest, non potest tertius de hoc opponere, ut patet ex notatis per Cyn. in *l. Cum servum, C. De serv. fugit.* & per Bart. in *l. 2. ff. De except. rei judic.* & per Jo. Calder. in *cap. Capitulum, de rescript.* Imò nec posset iudex ex officio hujusmodi allegationem supplere, secundum ea, que notat Henric. Boich. in *cap. Bone, de postul. Prælat.* & confert decisio Cottæ 197. ubi in casu converso tenet valere collationem Canonici Cathedralis Ecclesiæ factam per Capitulum, non contradicente Episcopo: itaque dum Doctores præallegati dicunt collationem præbendarum esse liberam Episcopi, vel spectare ad solum Episcopum, ita intelligi debent, ut nihilominus requiratur consensus, vel consilium Capituli. Et ita hæc prima opinio in effectu coincidit cum secunda, vel tertia opinione: alioquin nec vera, nec probabilis esset; ut confunderetur per *d. c. Ea noscitur, & c. Novit,* & per alia jura inferius citanda. Atque ita hanc primam opinionem circumscripta consuetudine declarat Ægid. Bellam. in *eodem conf. 10. col. ult. vers. Item non est verum:* ubi dictum Joannis Monachi quòd collatio spectet ad solum Episcopum de consuetudine, declarat esse intelligendum per totalem exclusionem Capituli: quia, inquit, de jure requiritur consensus, vel concilium Capituli. Et paulò infra propè finem Concilii, *vers. Sed oppones*, dicit negari non posse quin consensus, vel saltem consilium Capituli requiratur, & opiniones omnium in hoc convenire. Et idem notat compiler decisionis Ægidii 69.

9 Secunda opinio est Compostellani *hic num. 1.* ubi tenet provisionem Præbendarum, & Canonici Cathedralis Ecclesiæ de jure communi spectare quidem ad Episcopum, per textum in *d. c. Nullus, 16. quest. 7. & d. c. Ex frequentibus.* Sed tamen hanc provisionem debere Episcopum facere de sui Capituli consensu, aliàs non valerit, juxta textum in *d. c. Novit, & cap. Quanto de his, que fiunt à Prælat.* Et ita secundum eum intelligitur *c. Postulastis, infra de concess. præbend.* & consimiles. Et tenet collatio, si Episcopus conferat saltem cum consensu majoris partis, aliàs nulla esset collatio, quia non diceretur Episcopus contulisse de Capituli consensu, ex quo majorem partem non haberet, ut *c. Cum in cunctis, infra de his, que fiunt à maj. par. cap. gloss. in c. Unico, §. 1. in ver. Assensu, ne Sede vacante, lib. 6.* Hanc ipsam opinionem amplectitur Archid. in *Summ. 21. dist.* dicens tutius ac verius esse hoc sentire. Et pro eadem allegantur Vincent. Jo. Laurent. Goffred. & alii supracitati pro prima opinione: illa enim coincidit cum hac secunda, ut dixi *n. 4. vers. Sed tu adverte.* Cui etiam ad stipulantur ex recentioribus Jo. de Selva in *tract. de benefic. 2. p. q. 22. casu 4. à n. 12.* Duaren. *de benefic. lib. 3. c. 4.* dicens receptus esse in Præbendis, & dignitatis Ecclesiæ Cathedralis collationem ad Episcopum spectare cum consensu Capituli, Bursat. *conf. 126. n. 45. lib. 2. & Quintanadv. lib. 1. c. 5. num. 4.*

Tertia opinio est Hostienus *hic num. 5. & 9. in ver. Postulavit, vers. Si non habet patronum*, qui post multa concludit, in Præbendis, & aliis beneficiis inferioribus patronum non habentibus, institutionem, & destitutionem ad Prælatum mero jure pertinere. Nam Dominus, cujus vices gerit Episcopus, duodecim Apostolos, & septuaginta duos Discipulos elegit, ut *c. In novo, 21. dist.* & habet expressè in *d. c. Nullus, 16. q. 7.* Et Moyses ex præcepto Domini Aaron

in Pontificem, & filios ejus in Sacerdotes elegit, ut *§. 1. 21. dist.* & videtur expressum in *Auth. de Mensura ordin. Cler. coll. 3. & in cap. Cum satis, & cap. seqq. supra de offic. Archid. ac.* Debet tamen Prælatus hujusmodi collationem facere de consilio Capituli, ut in *d. c. Novit, & c. Quando de his, que fiunt à Prælat.* Et hoc procedit ubi omnia sunt divisa; sed si communia, Prælatus hoc facit de consensu Capituli, nisi consuetudo Prælati tribuat, ut assensum Capituli non requirat, *c. Ea noscitur, cum ibi notatis eodem titul.* Ita Hostienus, cujus opinionem dicit esse veriore Cardin. *hic in 1. q. per text. in d. c. Novit, & eam sequuntur Ægid. Bellam. dec. 69. Coraf. de benefic. 2. p. c. 4. n. 5. & Zech. de benefic. & pensio. Ecclesiastic. c. 2. vers. Ordinarii etiam, & allegant c. Illa, Ne Sede vacante.*

Dicit etiam Hostien. requiri consilium Capituli, vel consensum illius, cujus principaliter interest, ut *c. Ad hac, §. ult. inf. de offic. Archid. ac.* ne locium vel vicarium habeat Archidiaconus vel Presbyter, quem habere nollit, ut *cap. Proposuit, inf. de fil. Presbyter. c. Ad hac, de offic. Vicar. & c. Illud de excess. Prælat.* Nihil enim est æquius, quàm ut servetur utrinque æqualitas. Et sicut Canonici quibus Prælatus quem volunt, eligunt; ita à Prælati Canonici eligantur. Et sic neutri invito, & non delinquenti detur Prælatus, vel subiectus, & concordia nutriatur, *c. Nullus invitus, 61. dist. c. Quanto, §. Caterum, de translat. Episcop.* Verùm si nullus principaliter interit, ex sententia Hostien. satis esset ut Episcopus conferat de Capituli consilio, nec requiritur consensus, allegat *c. Quoniam in plerisque, sup. de off. ordin.*

Quarta, & ultima principialis opinio est illorum, qui centent de jure communi collationem Canonici Cathedralis Ecclesiæ esse simultaneam, & Præbendarum in Cathedrali Ecclesia esse simultaneam, id est, spectare ad Episcopum, & Capitulum simul. Cui adhærent in *d. c. Cum Ecclesia, Jo. Laurent. Vincent. Goffred. & Joan. Andr. quos refert & sequitur Henric. Boich, in d. c. Novit, col. 1. circa medium, vers. Aut ista omnia fecerant, infra de his, que fiunt à Prælat. & moventur per textum nostrum. Item per *c. Postulastis, inf. de concess. præb. per d. c. Novit, & c. Quanto.* Item per *c. Nobis, de jure pat. c. Si pro te, de rescript. in 6. c. A collatione de appell. cod. lib. 6. & d. c. Cum Ecclesia, in fine supr. de elect.* Et in hac, relatis aliorum opinionibus, post multa tandem refide *hic gloss. Bernardi in ver. Postulavit, ver. Dico quod de jure communi simul ad Episcopum, & Capitulum pertinet collatio beneficiorum.* Idem tenet *gloss. in c. fin. in ver. Communiter, infra de supplend. neglig. Prælatorum.* Item *gloss. in c. Irrefragabili, in ver. Per Capitulum, de offic. ordinari.* & *gloss. in c. 1. §. 1. in ver. Disponit, 21. dist. Archid. & alii in c. A collatione, de appellat. lib. 6. Philip. Prob. ad Monach. in rubr. de jure patr. in 6. n. 8. Rebuff. de nomination. q. 8. n. 3. & conf. 60.* Pro eadem opinione Henric. Boich. *ubi sup. & Bellam. d. conf. 10. col. 26. n. 56, in fine, & n. 57.* Allegant etiam Card. in *c. Sciant, cuncti in gloss. 4. super ver. Spectat, in fine de elect. lib. 6. & in c. 1. in gloss. super ver. Potuit, de concess. præb. eodem libr.* Et pro Cardinali intelligunt Joannem Monachum Cardinalem, ut patet ex locis citatis, non autem Cardinalem Zabarella, seu Florentinum, ut quidam incautè opinati sunt. Nam Ægidius Bellam, qui fuit posterior Henrico, claruit anno salutis 1378. at Franciscus Zabarella obiit anno 1417. Quod nota, quia allegatio Cardinalis præbuit multis causam æquivoci, qui propterea in suis scriptis, & allegationibus semper Zabarella postponunt Henricum & Bellameram. Denique, ut ad propositum redeamus, hanc ultimam opinionem putat veriore Henricus in *d. cap. Novit, col. 1. circa finem vers. Primam opinionem credo veriore,* eamque pro indubitata ponit Paul. de Castr. *conf. 366. Super primo, col. 2. vers. Ista rationes, lib. 1.* Et communem esse testatur Abbas *hic, vers. Tertia opinio, num. 8.* subdens illam procedere sive constet Præbendas fuisse erectas de communi, sive non; quia in dubio præsumuntur erectæ de bonis communibus Ecclesiæ, ut in *cap. fin. 12. quest. 1. De communi etiam testatur Franciscus in d. c. A collatione, nu. 1. de appellat. & Quintilian. Mandos. in Reg. Cancellar. 17. quest. 14. à num. 2. & conf. 28. num. 7. & conf. 29. num. 1.* ubi etiam dicit communior. Et quidquid fuerit temporibus Bellameræ, hodie illam amplectitur, & servat Rotæ teste Cassad. *d. decis. 22. de præbend.* ubi reprobat decisionem Ægidii 69. *Rota in novis decis. 4. de concess. præbend. Put. decis. 117. & dec.**

- decif. 172. lib. 3. Achill. dec. 267. ca. 7. de prabend. Mantu. decif. 56. num. 2. ubi affirmat hanc esse receptam Doctorem opinionem, & à Rota comprobata, Rota dec. 7. num. 5. par. 2. divers. Seraphi. decif. 980. num. 2. & dec. 1091. numer. 3. decif. 1402. numer. 4. Gregorius XV. decif. 95. num. 1. & sapè aliàs. Addit Lotter. in tract. de re beneficiaria lib. 2. quest. 2. num. 8. in fine. Mantica loco citato attestari hanc sententiam fuisse approbatam Sacra Congregatione Concilii. Sed certè Mantica tantùm dicit electionem personæ Pœnitentiarii ex declaratione Sacre Congregationis ad solum Episcopum pertinere; collationem verò Præbendæ communem esse Episcopi, & Capituli, sicuti ex statuto Ecclesiæ dispositum est. Et mox subdit: quod etiam à jure communi est constitutum, & à Rota comprobatum. Et in his posterioribus verbis non refert se ad decisionem Sacre Congregationis, sed loquitur ex propria sententia.
- 14 Quod apertè constat ex decisione ipsa; sic enim se habet: In Ecclesia Placentina ex statuto condito in fundatione Ecclesiæ, Apostolica auctoritate confirmato, & à tempore immemorabili observato, omnes Dignitatum, Canoniarum, & Portionum electiones, & provisiones ad Capitulum simul cum Episcopo pertinent. Quamobrem dubitatum est, an ipsum statutum observari deberet etiam in electione, & collatione Pœnitentiariæ ex c. 8. sess. 24. ut ad Episcopum simul cum Capitulo pertineret; Sacra Congregatio censuit collationem Præbendæ fieri debere ab eo, ad quem antea spectabat; electionem verò, & deputacionem personæ ad solum Episcopum pertinere sine consensu Capituli, non obstante statuto in fundatione à Sede Apostolica approbato, & immemorabili observatione illius. Ex quibus verbis liquet Sacram Congregationem nihil resolvisse de collatione simultanea in terminis juris communis. Quidquid tamen sit de declaratione Sacre Congregationis, nec recedas à communi opinione, maximè per cap. Postulastis, de concess. præben. ibi: Cum ad vos, & ad Archiepiscopum vestrum simul collatio Præbendarum Ecclesiæ vestræ pertineat. Non enim textus loquitur conditionaliter, ut putavit Bellarm. d. conf. 10. col. ult. vers. Nec obstat, c. Postulastis; sed loquitur causative: & dictio, Cum, exponitur pro quia, ut in c. fin. sup. de consuet. & in l. Si ab arbitrio, ff. Qui satisd. cogant. cum similibus. Undè sensus est: quia ad vos, & Archiepiscopum vestrum simul collatio Præbendarum pertinet; Ideò postulastis, &c. Nec audiendi sunt qui dicunt textum loqui ubi pertinet collatio ad Prælatum, & Capitulum simul de consuetudine: Imò enim intelligi debet de jure communi, ut plene probavi in eodem c. Postulastis, in 1. notab. & ita illum textum intelligit Goffredus, cum quo transit ibi Joan. Andr. in 1. notab. vers. Pertineat, & Doctores supracitati n. 11. dum per illam Decretalem concludunt electionem esse simultaneam inter Episcopum & Capitulum. Et sanè si collatio ad eos pertinuisset de consuetudine, textus non fuisset loquutus per modum causæ, sed per modum conditionis, sicut fuit in c. fin. & ibi not. gloss. in ver. Pertineat, de regul. lib. 6. Concordat textus in c. A collatione, de appellat. eodem lib. ubi collatio supponitur pertinere ad Episcopum, & Capitulum simul: nec textus loquitur conditionaliter, sed dispositivè, aut certè suppositivè. Item secundùm Joann. Andr. pro hac parte facit c. Quod quibusdam, in fr. de fidejussor. & cap. Quia nonnullus, §. Verum, de Magistr. Item facit ratio, quam adducit Abbas hic n. 8. vers. Ego dicerem sic, videlicet quia interest omnium de Ecclesia habere Canonicos gratos; & quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet, c. Ad hæc, in fine, de offic. Archid.
- 15 Regula igitur est, collationem Canoniarum, & Præbendarum in Cathedrali Ecclesia simul ad Episcopum, & Capitulum pertinere.
- 17 Ampliatur primò hæc regula, ut procedat etiam in receptionibus Canoniarum, ut firmat glossa in c. Si pro te, in ver. Episcopi & Capituli, de rescript. lib. 6. Henr. Boich. in d. c. Novit, col. 1. in fin. vers. Et quod dictum est de collationibus, de his, que fiunt à Præl. Nec mirum, quia receptio in Canonicum habet vim collationis, c. Jacobus, & ibi Jo. de Anan. in 2. notabili de Simonia. Et quod habetur in cap. Cum aliquibus, de rescript. lib. 6. & in c. Cum in Ecclesiis, de præb. eod. lib.
- 18 Ampliatur secundò, ut habeat locum etiam in dignitatibus Cathedralis Ecclesiæ: nam, ut inquit Innocentius in Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.
- c. Dilcti, de major. & obed. Dignitas, & jura Ecclesiæ possidentur pariter per Episcopum & Capitulum, argum. Cum Clerici, in fr. de verb. signif. Undè collationem Dignitatum in Cathedralibus esse simultaneam Episcopi, & Capituli, firmat Abb. hic num. 8. col. 1. vers. & pro hoc membro. Sed Oldrad. conf. 244. Ad object. num. 19. tenet collationem Dignitatum in Cathedrali pertinere ad Episcopum cum consensu Capituli: sequutus opinionem Compostellani in Canoniaribus & Præbendis, de qua supra nu. 9. Geminianus verò in cap. Deliberatione, in quarto not. de off. leg. lib. 6. & Franch. ibid. in 1. not. ub. per illum textum tenent in dignitatibus particularibus existentibus in Ecclesia Cathedrali non spectare provisionem ad Episcopum de jure communi, sed electionem ad Capitulum, & confirmationem ad Episcopum. Et hoc videtur sequi Jo. Andr. ibi, & in c. Ne pro defectu, sup. de elect. & ibi Innoc.
- Ampliatur tertio, ut procedat etiam in præsentationibus, quæ itidem ad Prælatum, & Capitulum simul spectant, secundùm Jo. Andr. in c. un. de Capell. Monach. lib. 6. & Henr. Boich. loco cit. De præsentatione enim quoad hoc idem est judicium, quod de collatione. Unde cum S. Congreg. Concilii declarasset electionem personæ Pœnitentiarii esse faciendam ab Episcopo; collationem verò Præbendæ ad eos pertinere, ad quos antea spectabat: Et postea Capitulum Zamoren. postulasset declarari, An sicut est præservata collatio, ita etiam sit præservata præsentatio, quam habet Capitulum de dictæ Ecclesiæ Præbendis: Responsum est idem in præsentatione, quod in collatione; sed tamen referendùm Sanctissimo, qui probavit sententiam Congreg. dummodò præsentatio fiat de electo ab Episcopo.
- Ampliatur quarto eadem Regula, ut locum sibi vendicet non tantùm ubi constat Præbendas fuisse erectas de bonis communibus Ecclesiæ; sed etiam ubi id non constat. Nam in dubio de bonis communibus præsumuntur erectæ, c. fin. 12. q. 1. & dixi supra num. 13. Licet secus esset ubi constaret Præbendas fuisse institutas de bonis alicujus privatæ personæ cum reservatione juris patronatus, ut dicam infra in quinta Fallentia, n. 34.
- Ampliatur quinto, ut habeat locum etiam in Præbendis Collegiæ Ecclesiæ. Nam & illarum collatio est simultanea, non quidem inter Episcopum & Capitulum Cathedralis; sed inter Prælatum, & Capitulum ipsius Collegiæ, qui simul providebunt irrequisito Episcopo, sicut expediunt alia ipsius Ecclesiæ negotia. Non enim est tanta communio inter Episcopum, & Ecclesiam inferiorem sibi subjectam, quanta inter Episcopum, & Ecclesiam suam Cathedralis, ut in c. Requisisti, de testam. Merito aliud dicendum in Præbendis Ecclesiæ inferioris. Provideat ergo Prælatus, & Capitulum illius Ecclesiæ, sicut aliorum bonorum habent administrationem. Ita Host. in c. 2. de Instir. & Jo. Calder. in d. c. Cum Ecclesia, de elect. Licet Domini de Rota in hoc articulo fuerint varii, ut in decif. 16. aliàs quarta, de concess. præb. in novis. Nam Collector adhæsit prædictæ opinioni; alii verò tenuerunt præsentationem pertinere ad Prælatum, & Capitulum illius Ecclesiæ inferioris; Institutionem verò ad Episcopum diœcesanum. Et idem sensit Jo. de Lignan. hic post Feder. de Sen. quem citat in conf. 231. incipien. Casus talis est, & sequitur Abb. hic n. 8. col. 2. vers. Et mihi placet hæc ultima opinio. Vide plenius in prædicta decisione.
- Ampliatur sexto, ut habeat locum etiam in Collegiatis Regularium: nam & creatio Monachorum est simultanea inter Abbatem, & Conventum, ut tenet gloss. singularis in c. fin. in ver. Pertineat, de regularib. lib. 6. Moveretur per c. Ea noscitur, de his, que fiunt à Præl. Sed hæc jure non probatur secundùm Abbatem hic n. 9. vers. Prædicta procedunt, ubi tenet receptionem, seu creationem Monachorum ad solum Abbatem pertinere per textum in c. Nullam, 18. q. 2. Aliter tamen loquutus est idè Abb. in c. Ad Apostolicam, n. 11. vers. Sed ultra glossam quero, infra de regul. ubi concludit receptionem Monachorum circumscripta consuetudine pertinere ad Abbatem cum consilio Capituli; quia præcipue debet Abbas explicare cum Capituli consilio. Negari autem non potest, quin creatio Monachorum sit quid præcipuum in Monasterio: sicut collatio Canoniarum, & Beneficiorum in Ecclesia seculari; & allegat parvam apostolicam, quam posuit Jo. Andr. in prædicta Decretali, ad Apostolicam, dicens hoc Abbatem facere consultis Fratribus.

Et testatur cum illa apostilla transire communiter Doctores. Et *infra num. 12. tenet de jure communi receptionem Monachorum factam per Abbatem sine consilio Conventus non valere per textum, juncta glossa in d.c. Novit, de his, que fiunt à Pralat.*

Sed tu non recedas à prima opinione gloss. id est, receptione in Monachorum spectare simul ad Abbatem, & Conventum: nam præcipua pars regiminis Monasterii consistit in exercitio potestatis creandi Monachos, cum persona præstent rebus, l. e. ff. *De statu homin. & l. Si queramus, ff. De testamen.* Igitur ad totum Conventum pertinet præcipua pars regiminis illius; & consequenter creatio Monachorum. Præterea jura, & rationes, quæ probant receptionem Canonicorum esse simultaneam inter Prælatum, & Capitulum Ecclesiæ secularis, æquè probant receptionem Monachorum esse simultaneam inter Abbatem, & Conventum Ecclesiæ Regularis, cum Prælatus & Conventus utrobique unum corpus constituent, juxta textum in d.c. *Novit, in princ.* Et hæc opinio ferè ubique servatur de consuetudine, secundum quam, ut testatur Navarr. *cons. 20. incipien. Universis, num. 2. de privileg. Monachorum creatio in omnibus sermè Monasteriis omnium Ordinum ad Prælatum & Conventum simul pertinet, ut constat ex eorum regulis, & Constitutionibus, eamque consuetudinem servandam esse probat textus juncta gloss. Secunda, in d.c. fin. de reg. lib. 6. & tenet. Abb. in d.c. *Ad Apostolicam, num. 11. vers. Undè dicerem, & Navarr. loco cit. & in c. Nullam, 18. q. 2.**

Fallit nunc regula superius proposita pluribus modis.

25 Et primò fallit, si aliter se habeat consuetudo, quæ in electionibus, & beneficiorum collationibus spectanda, est ut dicunt hic Innocent. *num. 2. in ver. eligendi. Compost. num. 1. & Hostien. num. 8. vers. Solutio, & num. 9. vers. Sic distingue*, per jura allegata in gloss. *in ver. Postulavit, ver. Sed consuetudo in pluribus Ecclesiis.* Id quod vendicat sibi locum sive consuetudo det soli Prælato ipsam collationem, ut in c. *Ea noscitur, in fine, de his que fiunt à Pralat.* sive illam det Capitulo tantum, ut hic in fine; sive illam det alteri eorum de consensu, vel consilio alterius, ut notat Henric. Boich. in d. c. *Novit, in princ.* dummodò tamen sit legitimè præscripta, ut in c. *Cum dilectus, de consuetud. & in c. Cumana, infra eodem*: idem sentit Hostiens. ubi *supra*, qui amplius testatur de consuetudine Ebredunen. Ecclesiæ, quam dicit se novisse, collationem spectare ad Prælatum, & Capitulum, sicut est ferè in qualibet Ecclesia illius provincie. Sed hoc ideò dixit, quia ipsa in ea fuit sententia, ut mero jure pertineret collatio ad Prælatum de Capitulo consilio, ut dictum est *supra num. 9. vers. Tertia opinio.* Verum si teneamus collationem de jure esse simultaneam, ut frequentiori calculo tenent Doctores; consuetudo illa cum sit conformis juri communi, non dicenda est consuetudo, sed juris communis observantia, ut notat gloss. in c. 1. *in ver. Facti, de constitut. lib. 6. & Jo. Andr. in c. unic. num. 2. in ver. Notumus, de Cler. conjug. eod. lib.* ubi reddit rationem, quia super jure, & non super consuetudine fundabantur aclus præteriti; Atque ita deficiebat animus consuetudinis introducendæ.

29 Fallit secundò, si Episcopus, aut Capitulum habeat competens privilegium, ut alter eorum sine altero possit conferre: nam ad illum solum jus conferendi pertinebit, ut d. c. *Ea noscitur, in fine, infra de his que fiunt à Præl.* & not. ibi Bernard. in gloss. fin. Jo. Andr. in c. *Si pro te, in gloss. in ver. Episcopi, & Capituli, de rescript. lib. 6. in c. unico, in gloss. 2. de Capell. Monach. eod. lib. & Henr. Boich. in d. c. Novit, col. 1. post princ. vers. Aut quaris inter illos.*

30 Fallit tertio, si ex fundatione Ecclesiæ, vel beneficii appareat ad quem spectare debeat electio, vel collatio; quia ad illum spectabit, c. *Eleutherius, 18. q. 2. & cap. Cum dilectus, & ibi gloss. Compost. & DD. de consuetud. Henr. Boic. ubi supra, vers. Aut neuter habet.* Confer decretum Concilii Tridentini *cap. 5. sess. 25.* Cæterum adverte, quia alio decreto, nempe *cap. 12. sess. 14.* statuitur, ut in fundatione Ecclesiæ, vel beneficii institutio Episcopo, & non alteri reservetur. Et Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpret consultata, An in juribus patronatus, quæ post Concilium acquiruntur, reservari possit institutio alteri, quam Episcopo; Respondit non posse in Ecclesiis etiam exemptis, nisi rector illius ordinaria fungeretur jurisdic-

ctione. Non tam ex ipsius Congregationis sententia eo decreto sublata sunt institutiones, quæ ex immemorabili consuetudine ante Concilium ad inferiores spectabant, dummodò tamen institutio hæc ad ipsos inferiores aliàs legitimè pertineat, ita ut non dependeat ab aliquo jure patronatus, quod decretis Concilii sublatum sit, prout disponitur *sess. 7. c. 13. sess. 24. c. 18. vers. Cum verò institutio, & sess. 25. c. 9.*

Fallit quinto in Canonicatibus, & beneficiis de jure patronatus, quorum collatio non est simultanea Episcopi, & Capituli, sed ad patronum spectat presentatio, & institutio ad Episcopum, c. *Sacro sancta, de elect. cap. ult. infr. hoc tit. c. Nobis, §. 1. c. Pastoralis, & c. Postulasti, infr. de Jure patron. & notat Hostiens. hic num. 9. vers. Sed si quaris, & Henr. Boich. in d. c. Novit, col. 1. vers. Aut quaris alio beneficio, inf. de his que fiunt à Pralat.* ubi dicunt in beneficiis inferioribus, puta Ecclesia, Archidiaconatu, Præbenda, & similibus, si sit ibi patronus, qui presentare habeat, ad ipsum spectare presentationem, & institutionem ad Prælatum. Et consentit Abbas *hic num. 8. col. 1. vers. Ego dicerem sic*, dum distinguit, Aut constat præbendas fuisse institutas de bonis communibus Ecclesiæ; & collatio pertinet ad Episcopum, & Capitulum simul. Aut constat illas fuisse institutas de bonis alicujus privatæ personæ cum reservatione juris patronatus; & Patronus debet Episcopo presentare; & Episcopus instituere cum consensu, vel saltem cum consilio Capituli. Sed institutio principaliter pertinet ad Episcopum; inducit c. *Nullus. 16. qu. 7. & magis placet illi ut requiratur consilium, quam consensus.* Et in hoc casu procedit opinio Hostiensis, de qua *supra n. 9. vers. Tertia opinio.*

Verùm quod dixit Abbas de fundatione alicujus privatæ personæ cum reservatione juris patronatus, non intelligas ut requiratur expressa reservatio. Quoniam fundans, construens, vel dotans Ecclesiam acquirit jus patronatus, etiamsi illud non reservaverit, dummodò expressè illud non remiserit, tex. est in c. *Significavit, de test. ubi hoc tenent Jo. And. Bald. Burr. Card. Imol. Aret. Abb. & Felin. & est receptissima conclusio, ut dixit Rota dec. 167. n. 4. p. 2. divisor.*

Fallit sexto in beneficiis inferioribus ipsius Ecclesiæ Cathedralis; hæc enim potest Episcopus conferre solus sine consensu, vel consilio Capituli. Quod videtur voluisse Innocentius in d. c. *Novit, & c. Quantò, de his que fiunt à Præl.* Et tenet expressè Abb. *hic num. 8. col. 1. in fin. vers. In tertio membro*: nam ista minora explicat Rector cujuscumque Universitatis ex suo officio sine ipsa Universitate, ut idem Innoc. notat. in c. *fin. supr. de majorit. & obed.*

Fallit septimò, in Vicariis perpetuis Cathedralium, vel Collegiatarum Ecclesiarum: nam presentatio pertinet ad Capitulum, & institutio ad Episcopum, c. *De Monachis, supr. de præb. & cap. 1. infr. de Capell. Monach.* Et patet ex Constitutione S. Pii V. quæ incipit, *Ad exequendum, in §. Volumus*, ubi statuitur, ut Vicarii perpetui non ad liberam ordinariorum electionem, sed ad nominationem illorum, in quorum Ecclesiis unitis ponentur, cum ipsorum Ordinariorum, seu eorum Vicariorum prævio examine, approbatione deputentur in Bullar. *tom. 2. pag. 243.* Quapropter in undecim Vicariis perpetuis, quas in totidem Basilicis Urbis idem S. Pius V. erexit, inter cætera disposuit, ut Vicarii instituantur, & deputentur à Vicario Urbis ad nominationem Capituli cujuscumque ex eisdem Basilicis: & nominatio sit ex numero approbatorum ab eodem Urbis Vicario prævio examine coram Examinatoribus in ipsa Urbe deputatis, ut in Constitutione incipien. *Et si omnibus, eodem tom. 2. pag. 349.* Et de his Vicariis perpetuis Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum, vide quæ scripti in c. *fin. supr. de offic. Vicar.*

Fallit octavo in Prælatura Cathedralis, aut Collegiataræ, vel Conventualis Ecclesiæ: nam ad Capitulum, Collegium, vel Conventum de jure communi spectat electio, c. 1. & c. *Cum terra supra eodem*: confirmatio verò ad proximum Superiorem, ut *infra in c. sequenti, c. Venerabilem, §. 1. & c. Nihil est, Hostiens. hic num. 9. vers. Si non apparet de consuetudine, & Abb. num. 8. & alii communiter.* Glossa in c. *Quantum, in principio, & in ver. devolvetur, de elect. lib. 6. Henr. Boich. in c. Novit, col. 1. vers. Aut non apparet, de his, que fiunt à Præl. Selva de benef. 2. q. 22. casu 3. num. 9.* Sed hodie illarum provisio est Papa serva-

servata per regulas Cancellariæ, ut scripsi plenè in d. cap. 1. *supra eod.*

Hæc de Canonicatibus, Præbendis, & beneficiis Cathedralium, & collegiarum Ecclesiarum.

41 Quo verò ad alia beneficia sonantia in nomen Rectoriæ: dic breviter circumscripto privilegio, consuetudine, vel fundatione, collationem, seu institutinem de jure communi spectare ad Episcopum, qui in majo-

ribus beneficiis providebit cum consilio Capituli sui, in minoribus verò sine consilio, ut legitur, & notatur in d. cap. Novit, & d. cap. Quanto de his, que fil. à Præl. Abb. hic d. num. 8. col. 2. vers. Tertio. & ultimo casu. Et in collationibus Parochialium servabit formam examinis per concursum à Concilio Tridentino præscriptum in cap. 18. sess. 24. ut scripsi latè in cap. *Eam te infra de atat. & qualitat.*

DE ELECTIONE.

Idem Innocentius III.

CAPUT XXXVII.

CUM ad nostram notitiam pervenisset, quòd H. qui se pro Abbate Lexoniensi gerebat, non fuit ante Monachus quàm electus: nos attendentes quòd contra regulares traditiones illud fuerat attentatum. cum nullam spem, vel promissionem habens, ut Abbas fiat, debeat monachari: electionem de ipso factam curavimus irritare.

SUMMARIUM.

- 1 **I**N Prælatum regularem elegi non potest, qui non fuit ante Monachus, & instructus in regula Monachali.
- 2 In Magistrum assumendus non est, qui formam discipuli non assumpsit.
- 3 Beneficia secularia secularibus, & regularia regularibus sunt conferenda.
- 4 Si dentur in titulum, secus si in commendam, quia tunc ordine inverso secularia regularibus, & regularia secularibus commendantur.
- 5 Commenda cur adinventæ.
- 6 Commenda quid sit.
- 7 Beneficia commendari possunt à Summo Pontifice tantum, non autem ab Ordinariis inferioribus, & num. 14.
- 8 Commenda nostræ temporis, an sint à jure, vel à Concilio Tridentino improbatæ.
Et an à Concilio Lateranensi sub Leone X. num. 14.
- 9 Commenda perpetuæ de jure antiquo non erant cognite.
- 10 Trident. Concilium non prohibet quin Monasteria, que suos habent conventus, dentur de commendam in commendam.
- 11 Nisi Monasteria hujusmodi sint capita Ordinum.
- 12 Cistercijs Monasterium est caput Ordinis, & illius Abbas est Generalis totius Ordinis Cisterciensis.
- 13 Monasteria, que sunt capita Ordinum, sed nulla sub se membra habent, an comprehendantur in prohibitione Concilii Tridentini cap. 21. sess. 25. de regular.
- 14 Commenda graviter lædunt Monasteria tam in spiritalibus, quàm in temporalibus.
- 15 Monasteria commendari solita ex Concilio Lateranensi novissimo Cardinalibus tantum, & personis qualificatis, & benemeritis commendari possunt.
- 16 Monachus fieri non debet spem, vel promissionem habens, ut Abbas fiat, & cur.
- 17 Monachi officium est lugere.
- 18 Spes assequendi Prælaturam in eo, qui Monachus, aut Clericus ordinatur, an & quando sit à jure improbatæ, & num. seqq.
- 19 Simonia mentalis non obligat ad beneficii dimissionem, sed tantum ad satisfaciendum Deo per penitentiam.
- 20 Spes ex pacto proveniens repellit Monachum ab Abbatia, sed non à Monachatu.
- 21 Pollicitatio quid sit.
- 22 Concursum non requiritur in beneficiis regularibus curatis, & que regularibus in titulum conferri consueverunt, sed sufficit ut regularis præficiendus sit ab Ordinario examinatus, atque probatus.
- 23 Et quid in beneficiis regularibus curatis, que dantur

in commendam Clericis secularibus, & num. seqq. usque in fin.

- 24 Commenda non mutat statum beneficii.
- 25 Commenda cessante beneficium vacat eo modo, quo ante commendam vacabat.
- 26 Etiam si commenda sit perpetua.
- 27 Ecclesiarum curatarum appellatione ex stylo Concilio Trident. non veniunt Ecclesie regulares commendate.
- 28 Concursum non requiritur in Parochialibus patronatus, laicorum, & Vicariis perpetuis.
- 29 Extensio non fit de casu ad casum, etiam ex identitate rationis in his, que exorbitant à jure communi.

CUM ad nostram. Non Monachus in Prælatum regularem eligi non potest. Hoc dicit, & sunt duæ partes. In prima narrat factum. In secunda illud cassat, ibi, Nos attendentes.

Nota primò ibi: Non fuit ante Monachus, ad hoc ut quis assumi possit ad Prælaturam regularem, necessariò exigi ut priùs fuerit Monachus, adeò non sufficiat, ut eodem contextu fiat Monachus, & Abbas, sed præcedere debeat Monachatus, ut hic est casus secundum gloss. in illius figuratione, Butl. num. 6. & Abb. num. 2. Quinimò debet etiam esse instructus in regula Monachali, ut in cap. proximo *infra eod.* Et est ratio, quia in magistrum assumi non debet, qui formam discipuli non assumpsit, nec aliis est præficiendus qui subelle non novit, ut legitur in cap. Cum in magistrum *infra eod.* Ad hoc Concilium Trident. in cap. 21. sess. 26. de regul. ubi: *Regulares persona ejusdem Ordinis expressè professæ, & que gregi præire, & præesse possint, præficiantur.*

Sed hoc intellige, si Præfecturæ & administrationes regulares in titulum conferantur, prout loquitur Clement. unica de supplen. neglig. Præl. & Clem. Ne in agro, §. Sane Prioratus de statu Monachor. & expressè Concilium Trident. in cap. 10. sess. 14. Ita enim procedit communis regula, quòd beneficia secularia secularibus, & regularia regularibus sunt conferenda, cap. Cum de beneficio, de præbend. lib. 6. cap. Nullus de elect. eodem lib. cum concordantiis, quas dedi in cap. Cum causam in 5. notab. *supra eod.* & tradunt Franc. Aretin. conf. 7. num. 3. Rebuff. in praxi tit. de desponsat. cum regular. & in tract. de pacific. possess. num. 311. alias 259. Navarr. conf. 3. de præben. Covarr. post alios in cap. 2. de testam. num. 2. & 3. & Rota apud Card. Seraph. decif. 1165. num. 12. Secus autem est si procedatur per viam Commendæ, quia tunc ordine inverso beneficia secularia regularibus, & regularia secularibus à Sede Apostolica commendati consueverunt, etiam si suos habeant Conventus, & in eis vigeat regularis observantia, ut patet in Monasteriis Farfen. & Sublacen. Ordinis S. Benedicti, in Monasterio Cryptæ Ferratæ Ordinis S. Basilij, & in aliis compluribus: Hæc enim via à Romanis Pontificibus adinventæ ad hoc, ut qui inhabiles sunt ad obtinenda beneficia in

titulum (qui est modus ordinatus, & legitimus) quales sunt seculares ad beneficia regularia, & è converso efficientur habiles ad illa obtrinda per viam Commendæ, quæ est via ordinaria, & dispensatoria, ut observat Petrus Andr. Gammâr. in tract. de offic. legat. lib. 4. in rubr. de potest. legat. in commend. benefic. quest. 21. num. 57. & 60. Commendæ enim nostri temporis, quæ sunt principaliter non in favorem Ecclesiæ, sed personæ, ut ex fructibus beneficii commodius sustentari valeat, nihil sunt aliud, quàm collatio Papæ dispensatoria, ut inquit Mandos. reg. 32. quest. 7. num. 5. Undè beneficia regularia secularibus, & secularia regularibus commendari possunt, ut solent à Romano Pontifice dumtaxat, non autem à quoquam ex Ordinariis inferioribus, ut tradunt in reg. de triennial. quest. 5. & Aneas de Falcone de reservat. quest. 3. num. 11.

8 Huic autem stylo Canoncs non repugnant, tum quia jura prohibentia, ne beneficia regularia secularibus, & secularia regularibus provideantur, loquuntur de provisione, quæ fit in titulum per viam electionis, vel collationis, ut dixi suprâ, & latius in prædicta Decretali: *Cum causam in 4. notab. supr. eod. tum quia hujusmodi commendæ perpetuæ de jure veteri non erant cognitæ, ut post Cassanæum advertit Sarnen. loc. cit. nam hoc commendarum genus majores nostri ignorabant, ut ait Thomas Campes. in tract. de Commen. beneficior. tom. 15. part. 2. tract. & scripsi plenius in cap. Dudum, il secondo num. 38. & 39. infra eod. Sed nec Tridentina Synodus eundem stylum improbavit, quin potius tacite admisit, ut patet in cap. 2. sess. 6. in cap. 8. sess. 2. in cap. 17. sess. 24. in cap. 20. sess. 25. de regular. & sæpè alibi: & propterea in cap. 10. sess. 14. ubi interdixit beneficia regularia secularibus conferri, cum mysterio adjecit illa verba, in titulum, ad hoc scilicet, ut excluderet concessionem per viam commendæ, ut argum. cap. Nonne de præsumpt. cap. Qualis 25. distinct. & leg. Cum Prætor de judic. cum simul. & quamvis decreto cap. 21. sess. 25. de regular. caveatur ut Monasteriis, quæ tunc commendata reperiebantur, & suos Conventus habeant, Regulares personæ ejusdem Ordinis expressè professæ præficerentur, quæ verò in posterum vacabunt, non nisi Regularibus conferantur: & Domini de Rota intellexerint ea verba præceptivè, non consultivè, & hunc dixerint esse sensum perfectum, ne de cætero alicui non regulari conferantur, juxta doctrinam Socini Junioris conf. 144. num. 19. col. 3. tamen oppositum declaravit Sacra Congregatio Cardinalium ejusdem Concilii interpretum: nam proposito dubio, an Concilium d. cap. 21. censetur præcipere ne detur de commendata in commendam: censuit non censurari, cum utatur verbo illo, *confidit*, quod verbum comprehendit etiam illum vers. *Que verò*. Et quando Concilium vult præcipere, utitur in sequentibus verbo *teneantur*.*

11 Et hinc collige notabilem limitationem ad conclusionem proximè firmatam, quæ dictum est Concilium non prohibere, quin beneficia regularia secularibus commendentur, ut non procedat quoad Monasteria, quæ sunt Capita Ordinum: nam de his Concilium per verba præceptiva, seu obligatoria in eod. cap. 21. statuit, ut infra, videlicet: *Quoad ea verò Monasteria, quæ Capita sunt, ac Primate Ordinum, sive Abbatia, sive Prioratus, filia illorum Capitem nuncupentur, teneantur illi, qui hæc præsentia ea in commendam obtinent, nisi sit eis de regulari successore provisum, infra sex menses religionem illorum Ordinum propriam solemniter profiteri, aut iis cedere, alias commendæ prædictæ ipso jure vacare censeantur*. Hæc ibi. Quaratione forsitan factum est, ut Romani Pontifices, qui pleraque Monasteria S. Benedicti, & Cisterciensis Ordinis dederunt in commendam secularibus Clericis: tamen non commendaverint Monasterium Cassinense, quod est caput illius Congregationis, nec Monasterium Cistercii, quod est caput Ordinis Cisterciensis. Quia itidem ratione inter cæteras factum putamus, ut nostris temporibus Sedes Apostolica abnuerit Cardinali à Richelieu supplicanti pro confirmatione electionis de se factæ in Abbatem Cistercii. Nam cum Abbas illius Monasterii sit etiam Generalis totius Ordinis Cisterciensis, ultra generalem dispositionem juris communis, qua non professi prohibentur assumi ad regimen Regularis Ecclesiæ. Obstat etiam specialis prohibitio Concilii in d. cap. 21. ne scilicet secularis Prælatus tot Regularibus præsit. Et ob hæc ra-

tionem Sacr. Congregatio existimavit non esse verisimile decretum d. cap. 21. comprehendere Monasteria, quæ nulla sub se membra habent, sed ea, quæ habent membra recognoscencia eorum superioritatem: quia non decet Commendatarium præesse tot Regularibus, sed noluit declarare.

Cæterum etsi commendis hujusmodi, excepto casu d. 14 cap. 21. nec jus vetus obviet, nec Tridentinum Concilium, ut prædixi advertendum est tamen ad Concilium Lateranense sub Leone X. sess. 19. quo statutum est in hæc verba; *Et quoniam ex Commendis Monasteriorum, ut magistra rerum experientia sapiens docuit, Monasteria ipsa tam in spiritualibus, quàm in temporalibus graviter leduntur, quippe quorum aedificia partim Commendatariorum negligentia, partim avaritia, vel injuria collabuntur, & indices divinus cultus in his magis diminuitur, passimque obloquendi materia personis præsertim secularibus præbetur non absque dignitatis Apostolicæ Sedis diminutione, à qua commendæ hujusmodi proficiuntur: ut eorum indemnitati salubrius consulatur, volumus, ac sancimus, ut cum illa per obitum Abbatum, qui illis præcrant, vacaverint, nullo pacto cuiquam possint commendari (nisi pro conservatione auctoritatis Apostolicæ Sedis, & ad occurrendum malitiis illam impugnantium pro temporum qualitate, aliter nobis de Fratrum nostrorum consilio visum fuerit expedire) sed de persona idonea juxta præscriptam constitutionem eis ita provideatur, ut illis idonei Abbates, prout decet, præfutura sint. Ea verò Monasteria, quæ commendata fuerint, cum per 15 eorum cessum, vel decessum, quibus erant commendata, commendæ hujusmodi cessaverint, Cardinalibus dumtaxat, ac personis qualificatis, & benemeritis commendari possint. Hæc ibi, & infra præscribitur quora pars fructuum pro institutione fabricæ, ornamentisque, & pauperum alimonia à Commendatariis sit insumenda, de quo dic, ut plenè scripsi in cap. fin. infra de pecul. Clericor.*

Secundò nota ibi, *nullam spem*, non debere aliquem 16 Monachari ea fiducia, vel spe, ut in Religione dignitatem, seu Prælationem assequatur: concordat text. in cap. Per laicos 16. qu. 7. ibi: *Nullus habitum Monachi suscipiat, spem, aut promissionem habens, ut Abbas fiat*. Cujus prohibitionis multiplex est ratio, secundum Turrecrem. in d. cap. Per laicos in princip. Primò, quia talis non cupit fieri 17 Monachus, ut plangat, & lugeat, quod est officium Monachi, ut in cap. Monachi ead. caus. & quest. sed ut plaudat, & rideat. Secundò, quia non cupit effici Monachus, ut alteri subiectus, & obediens propter Christum, præmium habeat vitæ æternæ, sed ut præsit, & dominetur, quod est præsumptionis, & ambitionis, cap. fin. 40. dist. Tertiò, quia talis non cupit abstinere, & carnem suam domare, sed lautè, vel delicatè vivere, quod est concupiscentiæ, & voluptatis, cap. 12. & 3. 41. dist. cap. *Quinque de consecr. dist. 5*. Quartò, quia talis non cupit pauper fieri, & egere cum Christo, sed optat præesse, ut divitias tractet, & possideat, quod obviat Evangelicæ perfectioni, cap. Clericus cum multis seqq. 12. qu. 1. Undè, ut dicunt 18 hic Butr. & Abb. ambo in tertio notab. dario spei, sicut & promissio simoniam inducit. Sic videmus è converso Clericum secularem, qui Ordines suscipit, ut beneficium consequatur, simoniam committere, saltem mentalem, quæ non obligat ad beneficii demissionem, sed tantummodò ad satisfaciendum Deo per pœnitentiam, nisi pactum præcesserit, ut cap. fin. cum ibi not. infr. de Simonia, & per Abb. hic num. 3. vers. *An autem adepti*. Et nihilominus 20 simonia propter spem ex pacto proveniente non repellit eum à Monachatu, sed ab Abbatia, ut hic est textus notabilis, quia hic Papa cassat electionem, sed non professionem, ut optimè advertit Bald. num. 1. Verùm gloss. nostra, & Innoc. exponunt illa verba, *nullam spem*, scilicet principalem, ut cap. Sunt in Ecclesia 8. qu. 1. Sed secundariò dicunt licitum esse alicui sperare honores Ecclesiasticos, ut cap. Quid proderit 61. dist. c. Si officia 59. dist. & cap. Consuluit 74. dist. Host. verò intelligit primò eadem verba, *nullam spem*, scilicet ex pacto proveniente, vel ex pollicitatione, & est pollicitatio unius tantum promissio, pactum verò duorum, vel plurium in idem consensus, ut leg. Pactum, ff. De pollicitat. Alià: nulla præcedente pollicitatione, vel promissione, secundum eum sine vitio monachatur intrans, & sperans de Abbatia, & eligitur, sive

postulatur in Abbatem, argum. d. cap. *Quid proderit*, cum aliis præallegatis. Deinde Hostiens. distinguit utrum vacet Abbatia in introitu, & spes reprobat, vel non vacet, & tunc approbatur, dummodò intrans dignitatem speret non ut honoretur, sed ut oneretur, arg. *Qui Episcopatum* 8. *quest.* 1. & cap. *Accedens in fine* 50. *dist.* & cùm Hostiens. transeunt hinc Joan. Andr. num. 7. & Bellam. in *princip.* sed Abbas num. 5. sequuntur Archidiacon. in d. cap. *Per laicos* 16. *quest.* 7. videtur concludere hinc reprobari spem, etiam secundariam, & ponderat illam dictionem universalem negativam, *nullam spem*, quæ videtur excludere tam principalem, quam secundariam, ut in cap. *Solita de maior.* & obed. cap. *Si Romanorum* 19. *dist.* & tandem concludit nullam spem debere Ordinandum, seu Monachandum habere, ut aliis præsit, & sic propter honores sæculi, vel propter divitias, per cap. *fin.* 40. *dist.* & quod hic dicitur, *nullam spem*, intelligit ut sibi prodesse possit, secus si speret propter bonum publicum, quia spes hujusmodi non videtur damnata, ut in d. cap. *Qui Episcopatum*. Ita Abbas, qui tamen in cap. *Tua nos in primo notab. infra de Simon.* probavit distinctionem inter intentionem principalem, & secundariam assequendi beneficium, quam ibi posuerunt Innoc. in *ver. Intentione*, Hostiens. & Joan. Andr. ambo num. 3. in eod. *ver.* & Card. num. 3. nam secundum eos vix hæc facere possunt, qui hujusmodi intentionem secundariam non habent. Satis potest dici eum, qui Monachus efficitur spe consequendi Abbatiam, mortaliter peccate, & simoniam committere, si hujusmodi spes sit talis, ut sine illa Monachus non fieret, quod tenent Hugo, & Turrecrem. in d. cap. *Per laicos*. Ad illud autem, quod hic dicunt Host. Joan. Andr. Abb. & alii, videlicet hanc spem non reprobari, dummodò intrans speret non ut honoretur, sed ut oneretur, & propter bonum publicum, vide D. Thomam egregie explicantem hoc esse peccatum præsumptionis in 2. 2. *quest.* 185. *art.* 1.

22 QUÆRO, Cùm hic disponatur, ut non Monachus præfici non possit regimini Ecclesiæ regularis, utrum in provisione beneficiorum regularium, quibus animarum cura personarum sæcularium incumbit, servanda sit forma examinis per concursum à Concilio Trident. præscripta in cap. 18. *sess.* 24.

Pro solutione, ut clara à dubiis segregentur, duo casus sunt distinguendi. Primus casus est, cùm beneficia hujusmodi in titulum conferuntur. Secundus est, cùm dantur in commendam.

In primo casu clarum est in collatione talium beneficiorum formam concursus non esse observandam. Etenim cùm conferri debeant, aut Religiosis ejusdem Ordinis expressè professis, si sint Præfecturæ, & Administrationes, aut iis, qui habitum suscipere, & professionem emittere omnino teneantur, si sint portiones Monachales, vel Canonicales, & consimilia beneficia administrationem non habentia, juxta decretum Concilii in cap. 10. *sess.* 14. & distinctionem quam posui in cap. *Cum causam in ult. notab. supra eod.* jam constat in eorum collatione nec debere, nec posse observari formam concursus, in qua notantur omnes concurrere volentes per edictum etiam publicum, & liberum est etiam aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre quemadmodum præscribitur decreto d. cap. 18. & eo magis, quia de beneficiis curatis Concilium egit specialiter in cap. 11. *vers.* *Nec ibi aliqui sess.* 25. *de regular.* ubi simpliciter mandavit neminem in iis deputari, nisi de consensu Episcopi Diocetani, & prævio examine per eum, aut ejus Vicarios faciendo. Unde merito Sac. Congregatio ejusdem Concilii interpretata consulta, an in beneficiis regularibus, & quæ regularibus conferri consueverunt, concursus requiratur: Respondit non requiri, sed sufficere, ut is regularis, cui conferri debet beneficium, sit ab Ordinario examinatus, atque probatus.

In secundo casu major est difficultas.

23 Unde revoco in dubium, An in beneficiis regularibus Curatis, quæ Clericis sæcularibus commendari consueverunt, observanda sit forma concursus præscripta decreto Concilii Trident. d. cap. 18. *sess.* 24.

Videtur respondendum non esse observandam, jam enim sæpius Sac. Congregatio declaravit decretum d. cap.

18. non comprehendere beneficia regularia curata, quæ regularibus conferri consueverunt, ut dictum est in primo casu: Ergo nec comprehendit illa, quamvis postea 24 commendentur à Summo Pontifice, quia commendæ non mutant statum beneficii, quod cessante commenda vacat 25 eo modo, quo ante commendam vacabat, ut colligitur ex gloss. 1. in cap. *Si confiterit de accus.* & tenet Feder. de Sen. in tract. *de ver. perm. quest.* 15. dicens Ecclesiam vacantem, cùm conceditur in commendam, finita commenda dici vacare per primum modum, scilicet mortis, ea ratione quia commenda non facit commendatarium Prælatum: Ergo durat antiqua vacatio: nam quamdiu provilum non est Ecclesiæ de Prælo, semper Ecclesia vacare dicitur: ut per Hostiens. in cap. *Ne pro defectu infra eodem.* Et sententiam Feder. de Sen. pluribus rationibus confirmat Romanus *conf.* 350. num. 3. Corn. *conf.* 66. colum. 1. circa medium lib. 3. Bertrand. *conf.* 235. num. 3. vol. 4. antiq. Capyc. *decis.* 2. num. 2. quod procedit nedum in commenda temporali, sed etiam in perpetua, Cassad. *decis.* 5. *de privileg.* num. 2. Sicut igitur non fuisset insti- 26 tuendus concursus beneficii regularis vacantis per obitum regularis: ita nec debet institui postquam est solitum commendari, cùm antiqua vacatio, cessante commenda, adhuc duret. Accedit quòd Concilium d. cap. 18. dum instituit formam concursus, non videtur cogitasse de beneficiis regularibus commendatis. In his enim specialiter postea providit in cap. 21. *sess.* 25. *de regular.* ut quoties in posterum vacarent, non nisi regularibus conferrentur. Unde provisio generalis præcedens non videtur referenda ad beneficia regularia commendata, de quibus subsequitur provisio specialis, ut per Bart. in *leg. Quæsitum*, §. *Si fundum* num. 16. ff. *De fid. instrum.* Denique appellatio- 27 ne Ecclesiarum curatarum non comprehendendi regularia commendata expressè videtur sensitse idem Concilium: nam cùm in cap. 8. *sess.* 7. tribuerit Episcopo facultatem visitandi Ecclesias etiam exemptas, quamvis curatas: quasi talium Ecclesiarum nomine non venirent regularia commendata, eandem postea visitandi facultatem quoad hæc regularia nominatim Episcopo concessit in cap. 8. *sess.* 21. Idèdque cùm in cap. 18. nullam mentionem fecerit, ut potestas Episcopi circa concursus institutionem extendatur ad regularia commendata, noluisse credendum est, cap. *Inter corporalia*, *vers.* *circa de transl. Episcopi*, *leg. unica*, §. *Sin autem ad deficientes*, *Cod. De caduc. toll.* & tradit in specie Quintil. Mandosin reg. 32. *de impetr. benefic. vacan. per obitum famil. Card. quest.* 7. num. 16.

Non obstat, quòd hodie commendæ æquiparentur titulis, ut per Gomez. in *regul. de trienm. quest.* 5. Non enim inde sequitur, ut beneficium regulare, cùm datur in commendam, comprehendatur à Concilio, quod ex declaratione Sac. Congregationis de sæcularibus tantum beneficiis intelligitur.

Nec similiter obstat, quòd etiam hoc casu videatur militare ratio Concilii considerata in *princ. d. cap.* 18. scilicet, ut dignioribus beneficia conferantur. Quia non propterea inferitur, ut Concilium voluerit comprehendere hujusmodi regularia commendata, cùm alibi hortetur Summum Pontificem, ut deinceps illa conferat regularibus tantum, inter quos non cadit forma concursus: sicut videmus nec Parochiales jurispatronatus laicorum, nec 28 vicarias perpetuas esse contentendas prævia forma hujus examinis, quamvis in his quoque vigeat prædicta ratio, nempe quia de dictis Parochialibus specialiter Concilium egit in d. cap. 79. *vers.* *Quòd si juspatronatus*, & de Vicariis in c. 7. *sess.* 7. & cap. 11. *sess.* 25. *de regul.* Et propterea nec Sacra Congregatio eandem rationem attendit, dum declaravit beneficia regularia curata non comprehendendi in d. cap. 18. Præterea in his, quæ exorbitant à jure communi, sicut est 29 forma examinis per concursum, non fit extensio de casu ad casum, etiam ex identitate rationis, ut notat gloss. in cap. *Constitutionem in vers. Prorogamus de regul. lib.* 6. Item gloss. *unic.* in cap. *Quæ à jure de regul. jur. eod. lib.* & Bart. in Extravag. *Qui sint rebelles*, §. *Transit* num. 3. alias ponderationes ad superscriptum dubium, & resolutionem Sac. Congregat. habes infra in cap. *Cum sit ars* num. 37. & 40. *de atat. & qualif.*

DE CONSUETUDINE.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT XLII.

Quia propter diversas electionum formas, quas quidam invenire conantur, & multa impedimenta proveniunt, & magna pericula imminent Ecclesiis viduatis. Statuimus ut cum electio fuerit celebranda, presentibus omnibus, qui debent & volunt, & possunt commodè interesse, assumantur tres de collegio fide digni, qui secretè, & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interjecto: ut is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel major, & sanior pars Capituli consentit. Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium, Ecclesiæ viduatæ provideant de Pastore. Aliter electio facta non valeat: nisi fortè communiter esset ab omnibus, quasi per inspirationem absque vitio celebrata, Qui verò contra præscriptas formas eligere attentaverint, eligendi ea vice potestate priventur.

Illud autem penitus interdiximus, ne quis in electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco, de quo debeat advocari, iustoque impedimento detentus venire non possit: super quo, si opus fuerit, fidem faciat juramento: & tunc si voluerit, uni committat de ipso Collegio vicem suam.

Electiones quoque clandestinas reprobamus, statuentes ut quàm citò electio fuerit celebrata, solemniter publicetur.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**lectio non servata forma hujus capituli non valet, & eligentes privandi sunt pro illa vice potestate eligendi.
- 2 Electionis forma sunt scrutini, compromissi, & quasi inspirationis.
- 3 Electio per veram inspirationem est immediatè à Deo, nec redigitur ad aliquam formam juris positivi.
- 4 Columba, per quam Ravennates Archiepiscopi eligebantur, à corvo dicitur occisa.
- 5 Procommissarius denotat causam finalem, & regulat totam dispositionem.
- 6 Forma hic statuta non sunt servanda, nisi in electione illorum Prælatorum, per quorum mortem Ecclesia sunt viduata.
- 7 Ecclesia per quorum obitum viduata maneat, & num. seqq. usque ad num. 36.
- 8 Electio Episcopi fieri debet secundum formam hujus Capituli.
- 9 Matrimonium spirituale inter Prælatum inferiorem, & Ecclesiam propriè non contrahitur, sed quasi matrimonium, & num. 32.
Electio Prælatorum Regularium faciendæ est secundum formas hic præscriptas d. num. 9.
Quod procedit si Prælati Regulares sint intitulati, aliàs secus num. 14. & seqq.
- 10 Electio Abbatis fieri debet juxta hoc Capitulum, si sint perpetui, secus si temporales, num. 14. & seqq. Abbas est nomen potius sollicitudinis, quàm honoris, d. num. 10.
- 11 Dicitur tamen Pastor, & per ejus obitum Ecclesia re-remanet viduata.
Abbatia in multis equiparatur Episcopatibus, ibid.
- 12 Abbatissa dignitatem habet.
- 13 Et eligi debet juxta hoc Capitulum.
Si habeat Monasterium in titulum, aliàs secus num. 16. & seqq.
- 14 Electio Generalium, & aliorum Superiorum Regularium etiam perpetuorum, qui Monasteria non habent in titulum, fieri non debet secundum formam hujus Capituli, & num. 18.
- 15 Sed sufficiens singularis consensus Capitularium, dummodo præstentur in communi.
- 16 Et electio fiat per vota secreta ad præscriptum Concilii Trident. num. 30.
- 17 Tridentinum Concilium cap. 6. sess. 25. de regular. expenditur.
- 18 Generales Cisterciensis, & Cluniacensis sunt etiam Abbates perpetui, ac proinde, eligi debent secundum formam hujus cap.
- 20 Electionis forma, de quibus in hoc Capitulo, non sunt sublata à Concilio Trident.
- 21 Scrutini forma est incompatibilis cum forma Concilii Trident.
- 22 Electio Regularium, in qua duo, vel tres suscipiunt vota eligentium, non est conformis dispositioni Concilii Trident.
Et quid in electione Abbatissæ, num. 51.
- 23 Idem si scriba communis det singulis electoribus plures schedulas cum nomine unius tantum eligendi.
- 24 Scrutini forma est valde difficilis observari.
- 25 Electio Superiorum Regularium per viam compromissi, vel quasi inspirationis, est sublata à Concilio Trident. & num. seqq. & num. 30.
- 26 Compromissarii non ardentur ad secretum.
- 27 Electio quasi inspirata, quæ dicatur.
- 28 Non est absolute à Deo, sed quasi à Deo.
- 29 Subiacet legi positiva, & indiget canonica probatione.
- 30 Electio Superiorum Regularium fieri debet tamen per vota secreta.
- 31 Electio Prælatorum principalium Collegiatorum Ecclesiarum, qui generalem habent jurisdictionem, fieri debet secundum formam hujus cap.
- 32 Prælati inferiores sunt quodammodo Sponsi Ecclesiæ.
- 33 Capitulum hoc est favorabile, nec debet multum stricte interpretari.
- 34 Electio ad dignitates, personatus, & Canonicatus in Cathedralibus Ecclesiis necessario fieri non debet juxta hoc cap.
- 35 Nisi aliud habeat consuetudo Ecclesiæ.
In electione Papæ an sint servanda forma scrutini, compromissi, & quasi inspirationis, remissivè d. n. 35. in fin.
- 36 Electionis per viam scrutini primum substantiale est, ut fiat per congregatos in unum, & num. seqq.
  2. Ut scrutatores assumantur à Collegio, num. 43.
  3. Ut scrutatores sint tres, num. 45.
  4. Ut scrutatores sint de Collegio, num. 45.
  5. Ut vota singulorum exquirantur secretè, num. 47.
  6. Ut exquirantur sigillatim, num. 48.
  7. Ut exquirantur vota cunctorum, num. 49.
  8. Ut vota in scriptis redigantur, num. 53.
  9. Ut vota in communi publicentur, num. 55.
  10. Ut publicentur mox, num. 56.
  11. Ut fiat collatio numeri ad numerum, meriti ad meritum, & zeli ad zelum, num. 57.
  12. Ut collatio fiat in continenti post publicationem, n. 58.
  13. Ut fiat communis electio, num. 59.
  14. Ut eadem electio fiat statim post collationem, n. 60.
  15. Ut electio fiat de illo, in quem major, & sanior pars Capituli consentit, num. 61.

16. Ut electio fiat verbalis, num. 63.
 17. Ut electio non sit clandestina, num. 64.
 18. Ut predictorum omnium ordo seruetur, num. 66.
 37. Electionis actus non debet esse singularis, sed Collegialis.
 38. Absentium vocatio non pertinet ad substantiam electionis, sed ad iustitiam. Declaratur, num. 40.
 39. Electio ex contemptu aliquorum non vitatur, sed casari debet ipsis prosequentibus contemptum.
 40. Electio fieri non potest, nisi sint presentes due partes vocandorum.
 41. Et in numero duarum partium, qui debeant computari.
 42. Scrutatores non debent se ultrò ingerere, alioquin redderentur suspecti.
 43. Scrutatores si sint plures, quam tres vitatur electio.
 44. Utile per inutile vitatur, ubi aliquid inducitur pro forma substantiali.
 46. Doctori attestanti de stylo Curia non est credendum, & num. 53.
 47. Secretè quomodo exquirantur vota eligentium.
 49. Scrutatores ore proprio vota electorum scrutari debent.
 50. Scrutatores duo secundum communem practicam scrutantur tertium.
 51. Monialium vota in electione Abbatisa debet Episcopus, vel Superior ante cancellorum fenestrellam audire, vel accipere.
 52. Nec lecto affixa votum suum mittere possunt, sed Episcopus debet ad eas accedere pro votis accipiendis.
 53. Eligentium vota debent in scriptis redigi, vel per scrutatores, vel per tabellionem etiam extraneum.
 54. Tabellio in electionis negotio potest esse laicus.
 55. Publicatio est de forma electionis, non autem per quem fiat.
 56. Dicitio, innox, quid importet.
 59. Electio communis post collationem votorum, qua forma fieri debeat.
 61. Electio ut sit valida non sufficit, ut quis habuerit maiorem partem suffragiorum, nisi etiam illa sit sanior, & idem in casu converso.
 62. Procurator ad eligendum nomine absentis etiam legitime impediti non potest esse, qui non est de Capitulo.
 64. Electio publicari debet in Capitulo, & tutum est, ut etiam populo publicetur.
 65. Electio clandestina, qua dicatur.
 67. Dies, & locus non sunt de substantia electionis, & num. 69.
 68. Etiam si in Constitutionibus Ecclesie, vel Ordinis certus dies, aut locus sit prescriptus, nisi adsit decretum irritans.
 69. Electio honestum est, ut fiat in Ecclesia vacante, sed hoc non est de substantia, nisi aliud habeat consuetudo.
 70. Scrutatores, ut sint fide digni non pertinet ad substantiam electionis, sed ad iustitiam.
 71. Electio ut celebretur antequam cadaver Pralati sit traditum sepulture, non est de substantia.
 72. Preses Capituli, an sit de substantia electionis. Capitula celebrari nec solent, nec debent sine presidente, ibid.
 73. Ad esse Collegii non requiritur, ut habeat Pralatum.
 74. Collegia cessante exemptione habent Ordinarium per capite: exempta vero Papam.
 75. Capitulum potest congregari ab antiquiore in defectum eius, ad quem id spectant de iure, vel consuetudine.
 76. Forma electionis per compromissum, qua sit, remissive.

Quia propter. Statuit Concilium formas electionum, secundum quas providendi debet Ecclesiis viduatis, cavens electiones aliter factas, & iubens contrafacientes pro illa vice eligendi potestate privari. Secundò prohibet, in electionis negotio procuratorem constitui, nisi certa concurrant. Tertio, precipit electionem statim publicari, & reprobatur clandestinas. Hoc dicit secundum Joan. Andr. & est famosa, & principalis in titulo, ut inquit Cardin. in princip. Dividitur in duas partes principales. In pri-

ma ponitur Constitutionis causa. In secunda Constitutio, ibi: Statuimus. Secunda subdividitur in tres, quæ patent par §. Secunda, ibi, Ibid. Tertia, ibi, Electiones.

Nota primò, ex hac constitutione tres formas canonicæ electionis, videlicet Scrutinii, Compromissi, & Quasi inspirationis, ut hic per Bernard. in figuracione casus, Cardin. Abb. Joan. de Annan. & alios communiter in summario textus. Et quamvis Goffred. & Innoc. num. 6. in ver. Per inspirationem, senserint huiusmodi formas esse duas tantum, eò quod electio, quæ fit quasi per inspirationem non sit forma, sed exceptio à formis, ponderantes textum in ver. Nisi. Nihilominus Compostell. num. 27. in ver. Nisi forè, & post eum Joan. Andr. num. 37. is eodem ver. asserunt non esse peccatum si dicatur esse forma, cum aliquam habeat formam, ut per eos. Et hic iunge quod dicam infra num. 28. & seqq. Rursus etsi Host. num. 51. senserit quatuor esse formas, & sub illa dictione, quasi, late- re etiam veram inspirationem, & istarum formarum hunc esse ordinem, ut primò recuratur ad formam inspirationis, quæ est immediatè à Deo. Secundò, ad formam Quasi inspirationis, quæ est quasi à Deo. Tertio, ad formam Compromissi, quæ est ab homine. Quarto, ad Scrutinii, quæ est à Canone: tamen primum dictum, videlicet formas substantiales electionis non esse nisi tres, tenent communiter omnes, & magis consonat litteræ huius textus, qui cum mysterio posuit illam dictionem, quasi, quæ est verisimilitudinaria, & non veritas expressiva, secundum Host. num. 50. in ver. Quasi per inspirationem, nempe ut excluderet veram inspirationem, quæ redigi non debet, nec potest ad aliquam formam juris positivi, cum illum, qui nec fallit, nec fallitur, habeat Authorem, cap. A nobis, il secundo infra de sentent. excommunic. cap. Dne 19. quæst. 2. & talis fuit electio B. Ambrosii, B. Nicolai, & B. Severi, de quibus in §. His omnibus 61. distin. Hæc tamen secundum Host. d. num. 51. peccatis nostris im- pedientibus, raro, aut numquam occurrit, adeò ut fabulose dici soleat, columbam illam, per quam olim Archiepis- copi Ravennates eligebantur, à corvo occisam fuisse, ut hic refert Joan. Andr. num. 40. vers. Unde & dicitur.

Secundò nota verba illa textus, Ecclesiis viduatis, quæ cum sint posita in proemio Constitutionis, designat causam firalem, & regulant totam dispositionem, ut leg. 1. ff. de orig. jur. l. ult. ff. de hered. instit. Oldrad. cons. 103. Quæstio est, vers. Secundo ex hoc, Lapus allegat. 101. in Civitate num. 24. vers. Circa secundum, Bart. in leg. Cum ii num. 4. & in §. Eam transactionem, ff. de transact. Undè dispositio huius capitis locum non habet, nisi in electione illorum Prælatorum, per quorum obitum Ecclesiæ remanent viduatae, & sine Pastore, prout hic notat glossa prima, quæ à Doctoribus communiter recipitur. Contrahitur enim inter Prælatum, & Ecclesiam spirituale conjugium, cap. Sicut vir 7. qu. 1. cap. Requisisti de test. cum simul. Ac proindè sicut uxor carnalis per obitum viri remanet vidua, cap. Vidua 34. dist. ita & Ecclesia per obitum Prælati, & sponsi spiritualis, ut cap. Inter corporalia, §. Sed neque infra de translat. Episcop.

Hinc deducitur primò, ut in electione Episcopi indistinctè servandæ sint formæ hic præscriptæ, quia Episcopus propriè est sponsus Ecclesiæ, & inter ipsum & Ecclesiam propriè matrimonium spirituale contrahitur, ut loquantur iura præallegata, & plenè probavi in cap. Quando num. 5. de translat. Episcop. post Turrecrem. in d. cap. Sicut vir 7. qu. 1. Undè cum in Episcopo præcipuè verificentur verba huius Constitutionis de Ecclesia viduata, cap. Ne pro defectu supra eod. nulli dubium est, quin ad ejus electionem sit procedendum altera ex formis hic statutis à Concilio Generali. Et in hoc post glossam primam, & Abb. Antiqu. hic num. 2. in fin. conveniunt omnes, teste Bellani. num. 3.

Deducitur secundò, ut formæ hic præscriptæ sint etiam servandæ in electione Prælatorum Regularium: nam etsi inter Prælatos inferiores, & Ecclesiam propriè, & strictè spirituale conjugium non contrahatur, ut tenent Archid. in cap. Sicut vir. 7. qu. 1. Butt. in cap. fin. num. 51. & ibi etiam Abb. num. 5. supra de postul. Prælator. tamen inter eos est quasi matrimonium, ut probat textus optimus in cap. Ne pro defectu supra eodem ubi Pontifex equiparat Ecclesias Cathedrales, & Regulares, & illorum Prælatos appellat Pastores, & per illorum mortem dicit Ecclesias viduatas: Unde meritò hæc Constitutio etiam in eorum

- eorum electionibus servanda est; & ita hic firmant gloss. 1. Joannes, Tancredus, Vincentius, Philippus, Host. relati à Bellamera n. 3. item Abb. Antiq. n. 3. & alter Abb. n. 7. vers. Circa, & n. 8. vers. Et placent, Rot. decis. 5. in princ. de elect. in Novis, Franciscus Marc. dec. 992.
- 10 Et quamvis Rostredus in libro ubi tractat de Monachis, §. Videamus ultimo, vers. Illud autem frequenter, relatus hic à Joan. Andr. num. 59. dixerit, pronuntiarum fuisse de mandato Papæ hanc Decretalem non habere locum in electione Abbatum, quia Abbas non dicitur propriè Pastor, & est nomen sollicitudinis potius, quàm honoris, cap. Hoc tamen 17. qu. 2. tamen secundum Joan. Andr. d. num. 50. Pastor dicitur, ut in cap. Officii supra eod. & Abbatie in multis equipatantur Episcopatibus, cap. Cupientes supra eod. &
- 11 c. Si postquam lib. 6. & nedum Abbas, sed etiam Abbatissa dignitatem habet, ut cap. Indemnitatibus, §. Verum infra eod. lib. 6. Quare ipsemet Rostredus infra eod. lib. 6. juxta principium, §. Attende, contrarium dixerat, id est Decretalem servandam esse etiam in electione Abbatum. Et hanc partem amplectitur hic Joan. Andr. num. 59. dicens notabiliter ita tenere omnes, & ita servari, & eum sequuntur hic Bellam. num. 3. Butr. num. 20. Cardin. 2. in prima quest. Anchar. itidem in prima quest. Imol. num. 3. & Abbas num. 7. in fin. & num. 8. Silvest. in ver. Electio, secundo num. 2. vers. Eod. modo, ubi testatur opinionem Rostredi communiter reprobati, Rota d. decis. 5. in princ. unctio n. 2. & apud Card. Seraph. decis. 647. & novissimè in causa Meten. Monasterii 5 Julii 1621. coram Coccino, vers. Quod autem, & coram eodem in Treveren. Abbatia S. Maximini 20. Novembris
- 13 1624. in princ. Et idem intellige de Abbatibus Monialium, salvo eo quod habetur in cap. Indemnitatibus, §. Ut autem infra eod. lib. 6. secundum Joan. Andr. hic num. 59. vers. Et idem intelligas, cui consentiunt Bellam. num. 3. vers. Dic ergo, ubi ait ita servari, Card. in secunda qu. & Anchar. in prima quest. vers. Hoc tamen contrarium, dicens, ita omnes tenere. Licet Abb. Antiq. num. 4. dixerit in Abbatibus, & Monasteriis Monialium hoc non habere locum, quia mulieribus propter simplicitatem est licitum jura ignorare, l. Regula, ff. De juris, & facti ignoran.
- 14 Ceterum adverte ne decipiaris, quia suprascripta illatio venit declaranda, ut procedat tantummodò in Abbatibus perpetuis, & aliis Prælatibus, qui Monasteria obtinent in titulum, non autem in Abbatibus temporalibus, & aliis Superioribus Regularibus non intitulatis: tales enim non sunt Sponsi Ecclesiæ, nec per mortem ipsorum Ecclesiæ dicitur viduata; ideòque in eorum electione non sunt necessariæ formæ hic præfinitæ, sed sufficiunt singulares consensus Capitularium, dummodò præstentur in communi, & omnibus collegialiter congregatis, & electio fiat à majori, & saniori parte Capituli, ad quod allego bonam glossam in
- 15 c. Sicut in ver. Forma inf. eod. lib. 6. Et probatur satis clarè in decreto Concilii Trident. c. 6. sess. 25. de regular. quo statuitur, ut electio quorumcumque Superiorum, Abbatum temporalium, & aliorum officialium, ac Generalium, & Abbatissarum fieri debeat per vota secreta, itaut singulorum eligentium nomina numquam publicentur; alioquin
- 17 electio irrita sit. Pondera primò, quia Concilium ibi non loquitur simpliciter de Abbatibus, sed de Abbatibus temporalibus, innuens per hoc se noluisse immutare formam hujus Decretalis quoad Abbates perpetuos, & alios intitulatos; sed tantummodò novam formam præscribere voluisse in electione aliorum Superiorum Regularium, qui intitulati non sunt. Item pondera, quia Concilium dum loquitur de electione Generalium, & aliorum officialium, cum mysterio non reperit verbum illud, temporalium, quòd tales sive sint perpetui, sive temporales non sunt Sponsi Ecclesiæ; & propterea eligi non debent secundum formas hic statutas à Concilio Lateranen. sed per vota secreta ad præscriptum Conc. Trident. & Constitutionum cujusque ordinis, ut communiter servatur, & olim declaravit Sacra Congregatio Cardinalium ejusdem Concilii Interpretum: nam cum esset quæsitum, An dispositio Concilii cap. 6. sess. 25. de regular. volens Superiores eligi per vota secreta, intelligatur nedum in temporalibus, sed etiam in perpetuis Superioribus: Sacra Congregatio censuit intelligi etiam de perpetuis. Verùm hoc intelligas, nisi Superiores hujusmodi essent perpetuò intitulati in aliqua Abbatia, vel Monasterio, ut contingit in Generali Cisterciensi,
- qui est Abbas perpetuus Cisterci; & in Generali Cluniacensi, qui similiter est caput Ordinis, & perpetuus Abbas Monasterii Cluniacensis, ut innuitur in Concilio Trident. c. 11. sess. 25. de regular. Tales enim, sicut alii Abbates perpetui, sunt eligendi secundum formas hujus Decretalis, cui Concilium Tridentinum non derogavit, quemadmodum & Rota censuit in d. Treveren. Abbatia, vers. Neque etiam coram Coccino, formam enim rot laboribus, & vigiliis adinventam Concilium censeri non debet uno verbo subvertere voluisse, ut legitur in c. Ecclesia vestra, il. 2. ad fin. inf. cod.
- Sed in electione aliorum Superiorum Regularium, qui 21 Ecclesias non habent in titulum, non modò non sunt servandæ formæ hujus Decretalis, sed nec servari possunt, quia non compatiuntur cum forma præscripta à Concilio Tridentino. Et quidem quoad formam scrutiniî hoc patet evidenter, primò quia ex præscripto hujus textus assumendi sunt tres scrutatores, qui vota eligentium ore proprio exquirant, ut dicam infra in septimo substantiali hujus formæ num. 49. hoc autem servari non potest secundum formam electionis Conc. Tridentini: nam propositio dubio, An electio facta per scrutinium ubi duo, vel tres 22 suscipiunt vota eligentium, sit conformis dispositioni expressæ cap. 6. sess. 25. de regular. Sacra Congregatio censuit non esse. Deindè ex præscripto hujus capituli vota eligentium debent in scriptis redigi per ipsos scrutatores, vel per tabellionem. Idque substantiale est, ut dicam infra in 8. substantiali: At secundum formam electionis Concilii 23 Tridentini hoc non potest observari, cum debet esse secreta; ideòque cum consuevissent fieri electio Superiorum hæc forma, ut eligeretur scriba communis, qui singulis electoribus tres schedulas tribuat, in quarum singula sit scriptum nomen alicujus eligendi ab aliis diversum, & elector, schedulis de manu Scribæ acceptis, quam ex eis elegerit pro voto suo tradat, aliis duabus laceratis; cumque 24 audivisset in quadam electione scribam unam tantum schedulam aliquibus, vel duas, in quibus idem nomen continebatur tradidisse: fuit dubitatum an esset servata forma præscripta c. 6. sess. 25. de regular. S. Congreg. censuit electionem nullam, quia scriba potuit revelare.
- Demùm secundum formam hujus c. Substantiale est, ut 25 vota electorum publicentur in communi, ut dicam infra in 9. Substantiali. At secundum formam Concil. Tridentini viceversa substantiale est, ut eligentium vota numquam publicentur, ut in d. c. 6. Ergo implicat contradictionem, ut in electione Superiorum Regularium, quæ fieri debet secundum formam d. c. 6. servetur forma scrutini præscripta in hac decretali.
- His addo fuisse admodum rationabile, ut Religiosi 24 exempti essent à forma scrutiniî hic præscripta, quia illa est difficillima observatu ob quam plurima substantialia, quæ insunt huic formæ, ut patebit infra à num. 26. usque ad n. 67. adeò ut Juristæ practicam ignorantes in ea deficiant, ut inquit gloss. in c. Cum expediat in ver. Inquisitis infr. cod. lib. 6. & Abb. hic n. 16. in fin.
- Quo verò ad formam compromissi, & quasi inspiratio- 25 nis id ipsum patet, quia cum Tridentina Synodus voluerit electionem aliter fieri non posse, quàm per vota secreta, & nomina electorum, numquam publicari; utique per hoc excluditur forma compromissi, & quasi inspirationis: neutra enim est secreta, cum compromissarii ad secretum non ardeantur, ut notat glossa in cap. Cum dilectus in ver. Examinatis supra eod. Butr. hic num. 45. & in d. cap. Cum expediat num. 10. Electio verò quasi inspirata fiat 27 cum omnes afflati Paraclito, ad instar Apostolorum uno ore loquentes eligunt, ut hic per Host. num. 51. & Joan. Andr. num. 40. Neque obstat, quod hujusmodi electio 28 cum sit à Deo, non potuerit tolli per legem positivam Conc. Tridentini, quia quæ spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege, cap. Dna 19. qu. 2. cap. Licet infra de regular. nam responderetur, electionem quasi per inspirationem non esse absolutè à Deo, sed quasi à Deo, tamen Host. numer. 51. quia sic præsumitur; non tamen adeò est certum, quin 29 possit esse contrarium; unde & talis electio propter dubium subjacet legi positivæ, & eget canonica probatione, & confirmatione, cap. Nisi cum pridem de renunciat. cap. Cum ex injuncto de heret. & hic firmant. Host. in d. num. 51. Joan. Andr. num. 50. cum quibus aliis transeunt meritò, cum Carthusiani dubitaverint, An in electione Superiorum 30

rum possit procedi nedum per viam scrutinii, sed etiam inspirationis, vel compromissi: Sacra Congregatio Concilii censuit electionem horum Prælatorum Regularium debere fieri tantum per vota secreta, ut se habent verba propria Concilii d.c.6.

31 Deducitur tertio, ut formæ hinc statuta servari etiam debeant in electione Prælatorum principalium Collegiarum Ecclesiarum etiam secularium, qui in spiritualibus generaliter habent jurisdictionem in iisdem Ecclesiis, ut concludit gloss. 1. hic Goffred. Innoc. Compostell. & Host. quos refert, & sequitur Joan. Andr. num. 60. in gloss. ibi, Collegiatis, Abb. Antiq. num. 3. Bellam. eod. num. ver. Tercio die, Silvest. in ver. Electio secundo num. 2. vers. Nec arbitror, dummodò tamen Collegium sit tale, & tantum, ut possint formæ servari, secundum Joan. Andr. ubi supra.

32 Ratio est, quia etsi inferiores Prælati non sint propriè sponsi Ecclesiæ, nec cum eis propriè fit matrimonium spirituale, sed cum Episcopo, tamen ut retigi supra n. 8. & docet S. Thomas in 4. dist. 20. art. 4. quest. 1. & dist. 24. qu. 3. art. 3. tamen & ipsi quodammodo sponsi appellantur, c. Sicut in unaquaque 21. qu. 2. secundum gloss. & alios præallegatos, & ver. Viduata, in hac materia non debet capi ita strictè, quin porrigatur etiam ad Prælatos, & Pastores inferiorum Ecclesiarum, ut patet in d. c. Ne pro defectu supra eodem, præsertim verò quia hæc Decretalis est favorabilis, cum emanaverit ad summovenda Ecclesiarum pericula, & impedimenta, ut patet ex principio textus, undè non debet multum strictè intelligi, ut perpendunt Abbas hic n. 9. & Silvester in ver. Electio 2. n. 3.

34 Deducitur quarto, ut in aliis dignitatibus, personatibus, & Canonicatibus Cathedralium Ecclesiarum locum non habeat hæc constitutio, quia per eorum mortem Ecclesiæ non remanent viduata, cum non ipsi, sed principales Prælati sint sponsi Ecclesiæ, & in hoc residet hic glossa prima in fin. Goffred. Innoc. & Compostell. Specular. hoc tit. in fin. & Gul. Man. cap. 21. Ubi idem tenet, nisi consuetudo Ecclesiæ habeat, ut etiam in illis dignitatibus serventur formæ, ad quod facit cap. penult. de offic. delegat. lib. 6. Et quamvis contradicat Host. hic paulo ante n. 13. ver. Sed contra, existimans hanc decretalem habere locum in omnibus beneficiis, quorum electio, vel collatio ad aliquod Collegium pertinet; eò quòd hæc fuerit mens conditoris; & ubi dicit textus, Ecclesiis viduatis, Host. subaudit, vel destitutis ministris; tamen primos sequitur Jon. Andr. hic n. 60. in ver. Collegiatis, & in c. Sicut cum in gloss. ordinari. in ver. Formam infra eod. lib. 6. cui consentiunt hic Bellam. n. 3. vers. Quarto dicas, Abbas n. 7. in ver. Ecclesiæ viduata, dicens, in hanc partem inclinare communiter Doctores, & subauditionem Host. destruere hanc litteram, & communiter non teneri, nec esse rationi consentaneam, tum quia ubi agitur de modico præjudicio non est necessaria tanta solemnitas, tum quia non deficit Superior, qui possit difficultatibus occurrentibus providere, arg. in c. Ubi periculum in princ. ansf. eod. lib. 6. & c. Licet in fin. supra eod. & sequitur toridem verbis Silvest. in ver. Electio, il secundo n. 2. vers. & consequenter. An autem in electione Romani Pontificis hodie servandæ sint formæ scrutinii, compromissi, & quasi inspirationis, latissimè in c. Licet de vit. and. supra eod.

36 Ultimo nota octodecim substantialia formæ electionis per scrutinium, quæ ex hac Decretali colliguntur, secundum Jo. Andr. n. 28. quem DD. communiter sequuntur.

37 Primum substantiale est, ut electio fiat per congregatos in unum, itaut actus sive electio non fiat singulariter, pura in Camera, sed Collegialiter, & in communi, ut innuitur in tex. ibi Præsentibus omnibus, &c. & habetur apertius in cap. In Genesi infra eod. & hic notat Innoc. num. 1. dicens esse de forma, ut Capitulum congregetur, Host. num. 17. in ver. Assumantur, Joan. Andr. num. 28. Burr. nu. 20. vers. Ad intellectum, Cardin. num. 3. in septima quest. & Abb. num. 12. gloss. in cap. 1. in ver. Tractatus de reb. Eccles.

38 non alienan. lib. 6. Non tamen intelligas esse de substantialibus formæ, ut vocentur absentes, hoc enim ad substantiam electionis non pertinet, sed ad Justitiam. Et ideò ex contemptu aliquorum electio non vitiatum, sed retractari debet ipsis prosequentibus contemptum, ut cap. Quod sicut, & cap. Bona supra eod. & infra cap. Ecclesia, il secundo, & hic declarant Joan. Andr. Card. & Abbas locis cita-

tis. Itaque de substantia est, ut electores congregentur in unum, non autem ut omnes sint præsentibus, & in hoc conveniunt omnes teste Bellam. hic num. 11. Dummodò tamen sint præsentibus duæ partes eorum: qui ad electionem vocari debent; aliis enim non esset ibi Capitulum, seu Universitas: Sed si duæ partes sint præsentibus, tunc valebit, quòd major pars disposuerit, ut notatur in l. Nulli, & in l. Planè, ff. Quod cuiusque universi. n. & per Bellam. d. n. 11. & Abb. num. 12. & Petr. à Biaxio in Direct. Electio. in 3. p. c. 6. n. 3. vers. Et jura quæ dicunt, & secundum hoc si vocales essent duodecim, & quatuor essent contempti, valeret electio facta à quinque ex octo præsentibus: Secus si essent contempti quinque, quia tunc non essent ibi duæ partes constituentes Capitulum, quòd bene nota. In numero autem duarum partium non sunt computandi, nisi qui debent, & volunt, & possunt commodè interesse, ut firmat Abb. hic n. 5. & Petr. à Biaxio d. n. c. 6. n. 4. ad quòd vide gloss. magnam in cap. Indemnitatibus, §. Sanè in vers. Non obstante de elect. lib. 6. & in Clem. Quod circa in vers. Quia in facto eod. tit. & circa numerum duarum partium vide omninò distinctionem, quam ex mente Canonistarum ponit Abb. in d. c. Cum omnes n. 13. de Constitut.

42 Secundum substantiale est, ut scrutatores assumantur à Collegio, ut patet ex littera ibi, assumantur. Non enim debent se ultrò ingerere, alioquin redderentur suspecti, ut leg. Quæ omnia, ff. De Procurat. & post Vincent. hic notant Abb. Antiq. num. 7. in ver. Assumantur, Host. num. 17. in eod. ver. Joan. Andr. num. 10. & num. 28. vers. Secundum, Cardin. num. 3. in 8. quest. & aliis communiter. Et quamvis Abb. num. 13. & dubitet an hoc sit de substantia, & putet electionem valere si tres de Capitulo aliis videntibus, & tacentibus incipiant aliorum vota scrutari, quia cum agatur de re meritoria, & concupiscibili, tacentes habentur pro consentientibus, ut in simili notat glossa in cap. Sicut cum in ver. Formam infra eod. lib. 6. tamen non videtur recedendum à communi opinione. Quid enim si illi, qui se ultrò ingerunt, essent potentes, & terribiles; adè ut electores non auderent contradicere? ad hoc leg. unic. C. Si Recl. Provinc. l. Si per impressionem, C. Quod met. caus. l. unic. Cod. Si quacumque prædit. potest Et cap. Quisquis infra eod. Undè Concilium summam cum ratione statuit, ut scrutatores à Collegio expressè assumantur, & ipsemet Abbas fatetur tutum esse ita servare.

43 Tertium substantiale est, ut scrutatores, qui assumuntur, sint numero tres, non plures, nec pauciores; Idque substantiale esse firmant hic Host. n. 17. & 43. Joan. Andr. num. 28. vers. Tertium, Bald. num. 31. Burr. num. 22. vers. Dicitur sexto, Cardin. num. 3. qu. 13. Anchar. col. 1. in fine, Imol. num. 7. & communiter Doctores, ut testatur Abbas num. 13. vers. Tertium substantiale, Silvest. in ver. Elect. secundo num. 12. Petr. à Biaxio in Direct. Elect. par. 3. cap. 23. .... Et quamvis glossa hic in ver. Senior, Tancred. Vincent. & Innoc. num. 4. exilliment hunc ternarium numerum non esse de substantia; quia qui plus facit, non videtur facere contra, & superflua non vitiant: tamen prima opinio magis consonat huic litteræ, quæ dicit, assumantur tres, & ibi incipiunt substantia forma, secundum Host. n. 17. in vers. Tres, & Joan. Andr. n. 9. in vers. Assumantur. Et regula Utile per inutile non vitiatum, locum non habet, ubi aliquid inducitur pro forma substantiali, ut in terminis electionis tradit Romanus conf. 66. Vidi eximie D. à num. 2. usque in fin. Undè à communi opinione non esset recedendum in consulendo, aut judicando, ut inquit Bertrand. conf. 187. n. 1.

45 Quartum substantiale est, ut iidem scrutatores sint de Collegio, ut est expressum in littera ibi. De Collegio: & tenent Compost. n. 5. in fin. vers. De Collegio, Host. num. 43. Joan. Andr. n. 11. Burr. n. 22. vers. Dicitur septimo, Cardin. n. 3. qu. 12. Anchar. col. 2. vers. Circa hoc, Imol. num. 8. & Abb. num. 13. vers. Quartum substantiale, Rota in præallegat. Meten. Monasterii, vers. Neque est verum, & in dicta Treverer. Abbatis, vers. Et quòd etiam coram Coccino. Nec refert, quòd aliqui sentiant non esse de substantia, ut scrutatores sint ex corpore Collegii, sed posse etiam aliundè assumi, inter quos gloss. in ver. Senior, Vincen. & Tancred. hic Mandagot. de elect. novor. Prælator. cap. 23. in ver. Irritari, qui amplius attestatur in Curia confirmatam fuisse electionem Abbatis Tullen. Licet in ea iussent assum-

- assumpti sex scrutatores, nempe tres de Collegio, & tres extra Collegium, ut refert Cardin. *hic num. 3. qu. 12. vers. Et juxta Mandagotium*. Quandoquidem à prima opinione, quæ conformis est huic litteræ, & magis communiter tenetur, non est aliquatenus recedendum; & confirmatio illapponit concedi ex gratia, non autem ex eo, quod electio valida eiset, ut perpendit Rota in *decisionibus proximè citatis*, ubi etiam dixit non esse credendum Hostiensis in summa hujus tituli, §. *Qualiter facienda col. 4. vers. Assumendum*, & aliis nonnullis attestantibus secundam opinionem esse receptam in Curia, ex traditis per Mohedanum *decis. 2. & 3. de consuet.*
- 47 Quintum substantiale est, ut vota singulorum exquirantur secretè, ut patet ibi, *secretè*, & tenet glossa in *ver. Sanior*, Host. *num. 43. vers. Tertium est*, Joan. Andr. *num. 28. vers. Quintum*, Abb. *num. 13. eod. vers.* & reliqui omnes. Et dic *secretè*, id est non in communi, secundum Goffred. sed seorsum ab aliis, qui habent jus in electione, ut per Host. *num. 28. in vers. Qui secretè*, & Abbatem Siculum ubi supra putà in angulo Captuli, secundum Abb. Antiqu. *num. 8. in ver. Qui secretè*; idque ob eam rationem, ut quisque liberius votum suum possit exprimere, exemplo testium, qui propterea secretò, & seorsum ab aliis sunt examinandi, *cap. Venerabili infra de testib. ut hic per gloss. in vers. Secretè*, Host. & Abb. Siculum *locis citatis*.
- 48 Sextum substantiale est, ut vota eligentium exquirantur singulariter, ut in littera ibi, & *sigillatim*. Non ergo exquiri debent bini, vel trini, sed unus post alium, sicut servatur in testibus, qui non debent plures commisseri in examinatione, aliàs depositio nulla esset, ut in *d. c. Venerabili*, & in *cap. Cum causam de testib.* Idque inter substantialia electionis recenset glossa *hic in ver. Sanior*, Host. *num. 43. vers. Tertium*, Joan. Andr. *num. 2. 28. vers. Sextum*, & Abb. *n. 15.*
- 49 Septimum substantiale est, ut exquirantur vota omnium presentium, ut habetur in textu ibi, *Vota cunctorum*. Ergo si vel unus ex presentibus omitatur, aut non exquiratur à tribus scrutatoribus, sed ab uno, vel duobus tantum, irrita est electio, ut hic per Joan. Andr. *num. 14.* Cum quo Abb. *num. 16.* & ceteri consentiunt: & *ver. Exquirantur*, intellige, scilicet per se, & ore proprio, id est interrogando electores in quem consentiant, & quo zelo, ac de illius meritis, & qualitate; hoc tamen non est de substantia, sicut de substantia est, ut exquirant: & ita hic norant Innoc. *num. 6.* Host. *num. 30.* Butr. *num. 25.* & Abb. in *3. not. Specul. in tit. de elect. §. 1. num. 17.* quos sequitur Rota in *d. Treveren. Abbatia, vers. Tertio coram Coccino*: & hoc intelligas quantum ad scrutatores respectu aliorum electorum: respectu autem ipsorum quamvis diversè tradantur practica; tamen verior, & communis practica est, ut duo ex ipsis scrutentur tertium, secundum Innoc. *hic num. 9. in ver. Cunctorum*, Compost. *eod. num. Host. num. 43. vers. Sed quis inquireret*, Jo. Andr. *num. 18.* Butr. *num. 26.* Abb. *num. 9. vers. Quarto quaritur*, & alios apud Rotam in *Treveren. Abbatia, vers. Secundo*. Ex his signa differentiam inter formam scrutini inductam ex hac Decretali, & formam inductam à Concilio Tridentino in electione superiorum Regularium, quæ ita debet esse secreta, ut non sit canonica, 51 si duo, vel tres vota electorum excipiant, ut dixi supra *num. 22.* Licet secus sit in electione Abbatissæ sanctimonialium, quia ex decreto Concilii Tridentini *c. 7. in fin. sess. 25. de regular.* Episcopus, sive alius superior ante cancellorum fenestellam debet vota singulorum audire, vel accipere.
- 52 Quinimo Sac. Congregatio ejusdem Concilii interpret à Canonicis Regularibus consulta, An Moniales lecto propter morbum affixæ votum suum ad electionem superiorum mittere possint: Respondit non posse, sed qui accipientis, custodiendisque votis præfecti erunt, debebunt accedere, & ab eis vota accipere.
- 53 Octavum substantiale est, ut vota electorum in scriptis redigantur, ut in textu ibi, *in scriptis redacta*. Et hoc esse de forma substantiali, tenet glossa *hic in vers. Sanior*, Host. *n. 41.* Joan. Andr. *n. 28. vers. Octavum*, Abb. *n. 16. eodem vers.* Et ceteri omnes: & quod dicit in scriptis redacta, intellige vel per ipsos scrutatores, vel per tabellionem etiam extraneum, secundum glossam in *ver. Redacta*, Innoc. *nu. 6.* Host. *d. n. 31.* & Joan. Andr. *n. 19.* Nec refragatur, quod vota secretò sint scrutanda: quia hoc debet intelligi quantum ad ipsos electores, qui non debent vota sua palàm aperire; non autem quantum ad personas necessariò adhibendas, ut declarat præcitata glossa, cum qua Doctores communiter transeunt. Imò Tabellio in hujusmodi actu adhibendus non solum potest esse extraneus à Collegio, secundum Innoc. *ubi supra*, sed etiam laicus: & quamvis contradicant Hostiensis, Joan. Andr. & alii plures in *c. Sicut te infra ne Cleric. vel Monach.* tamen hæc opinio non solum est verior, & communior, & ubique recepta ex consuetudine, ut hic per Abb. *n. 10.* Sed etiam reperitur hodie approbata à Concilio Tridentino in *cap. 10. sess. 22.* ubi patet Notarios etiam Imperiales, vel Regia autoritate creatos, & sic laicos posse hoc officium exercere etiam in negotiis, litibus, & causis Ecclesiasticis, ac spiritualibus quamdiu ab Episcopo minus idonei reperti, vel in officiis delinquentes suspensi non fuerint, quem locum ad hoc plenius expendi in *d. c. Sicut te n. 64. & seqq.* & adde quod in proposito scripsi in *c. Quisquis n. 19. & seqq. sup. eod.*
- Nonum substantiale est, ut vota postquam fuerint in scriptis redacta in communi publicentur, ut patet in text. ibi, *publicent in communi*, id est in Capitulo. Quam publicationem similiter esse de forma substantiali, firmat glossa præallegata in *ver. Sanior*, Host. *num. 44. vers. Quintum est*, Joan. Andr. *num. 28. vers. Nonum*, Abb. *num. 16. eod. vers.* & consentiunt alii. Publicatio autem fieri potest ab omnibus scrutatoribus, vel ab aliquibus ipsorum, vel à Capitulo; non enim est de forma per quem fiat, secundum Innoc. *nu. 6. in ver. Publicent*. Sed tu dic, ut per Cardin. in *32. qu.*
- Decimum substantiale est, ut publicatio hujusmodi fiat mox, postquam vota fuerint in scriptis redacta, ut patet in text. ibi, *mox*, id est incontinenti, nullo actu contrario intermedio, unico contextu, instar instrumenti, ut *l. Hæredes palam in fin. ff. De testam.* secundum gloss. *hic in ver. Mox*, Innoc. *num. 6. in eodem ver.* & Cardin. *quæst. 31.* Et quamvis nonnulli putaverint istud, *mox*, non esse de forma, ut Compostell. *num. 11. ver. Mox publicent*: tamen contrarium tenet Joan. Andr. *num. 28. vers. Decimum*, & est tutius, & communius, secundum Cardin. *ubi supra*, & Abb. *n. 16. vers. Decimum*.
- Undecimum substantiale est, ut votis publicatis fiat plena collatio, ut constat ex littera ibi, *collatione habita*, id est numeri ad numerum, meriti ad meritum, & zeli ad zelum, ut in *cap. In Genesi infra eod.* & hic declarat glossa in *ver. Collatione*, quod similiter esse de forma, tenet prædicta glossa in *ver. Sanior*, cum qua Joan. Andr. *num. 28. vers. Undecimum*, Abb. *num. 16. eodem vers.* & reliqui transeunt.
- Duodecimum substantiale est, ut hujusmodi collatio fiat incontinenti, postquam vota fuerint publicata: nam *mox*, illud positum in publicatione votorum post scrutinium, debet censeri repetitum in collatione, & electione; & quamvis aliqui discrepent, tamen hoc approbat Joan. Andr. post Philipp. & Host. in *c. Cum post petitam nu. 9.* in gloss. *2. infra cod. lib. 6.* & idem Joan. Andr. *hic num. 28. vers. Duodecimum*, & Abb. *num. 16. eod. vers. Dicens hoc esse tenendum per l. Cum Antiquitus, C. De testam.*
- Decimumtertium substantiale est, ut post habitam collationem sequatur communis electio, ut patet in littera ibi: *Is collatione habita eligatur*, & tenet gloss. in *ver. Sanior*, Joan. Andr. *num. 28. vers. Decimumtertium*, & Abb. *num. 16. eod. vers.* quod ita intelligendum est, ut electio fiat ab uno ex Collegialibus nomine Capituli, & per *ver. Singularis numeri*, ut *cap. Sicut cum infra eod. lib. 6. cap. Cum ab uno de sent. & re judic. eod. lib.* secundum Joan. Andr. & Abb. *loc. cit.* Porro ex Constitutionibus Ordinis Prædicatorum *dist. 2. de elect. Magistri Ordinis cap. 4. §. 5. in gloss. 1. in fin.* Facta collatione numeri ad numerum, fit communis electio in hunc modum, videlicet, *Ego N. vice mea, & omnium electorum mecum consentientium eligo Fratrem N. in Magistrum Ordinis Prædicatorum.*
- Decimumquartum substantiale est, ut ipsa communis electio fiat illicè post collationem; id est nullo extraneo actu interjecto: nam illud *mox*, censetur repetitum etiam in electione, ut dixi supra in *12. substantiali*. Et in hoc consentiunt gloss. *hic in ver. Sanior*, Compostell. *num. 11. vers. Sed in electione*, Joan. Andr. *d. num. 28. vers. Deci-*

- numquam*, Abb. n. 16. eod. vers. & communiter omnes, & probatur clarè in c. *Cum post. petitam* infr. eod. lib. 6. ubi cassatur electio, quia non fuit publicata statim post collationem
- 61 Decimumquintum substantiale est, ut electio fiat de illo, in quem major, & sanior pars Capituli consentit, ut expressè habetur in text. ibi, *in quem omnes, vel major, & sanior, & c.* Intellectus enim Innocentii num. 6. qui exponit particulam, & pro, *id est*, infert vim litteræ. Ideoque tenendum ad validitatem electionis non sufficere, ut quis habuerit majorem partem suffragiorum facta collatione numeri ad numerum, nisi etiam illa sit sanior, & idem in casu converso, ut hic, & in cap. *Ecclesia nostra*, il. 2. infr. eod. ubi est casus, secundum Jo. And. & omnes ibi in Summario, & hic firmiter Host. n. 44. vers. *Nonum*, Jo. And. d. n. 28. vers. *Decimumquintum*, & Abb. d. n. 16. eod. vers. & in 5. not. Et cum textus dicat majorem, & sanior pars Capituli, hic colligitur Doctores electionem faciendam esse per solas personas de Capitulo, nec quemquam esse admittendum etiam tamquam procuratorem alicujus absentis, etiam legitimè impediti, nisi fuerit de corpore ipsius Capituli, seu Collegii, ita Mandag. de elect. novor. Prælatorum, c. 1. Petr. Gregor. Tolos. ad Decretal. sub hoc tit. c. 6. n. 9. Jo. de Selva de benef. p. 2. q. 22. à n. 9. & est expressum inf. eod. in §. *Illud autem*, ibi *Uni committat de ipso Collegio vices suas*.
- 63 Decimumsextum substantiale est, ut electio sit verbalis, & ita intelligi debet hæc littera *in ver. Eligatur*, & probatur in c. *Ecclesia*, il. 1. inf. eod. & in c. *Sicut*, & c. *Cum ab uno eod. tit. lib. 6.* & ita hic tenent Jo. And. n. 28. vers. *Decimumsextum*, Butr. n. 35. vers. *Decimumseptimum*, Imol. n. 8. eod. vers. & Abb. d. n. 16. vers. *Decimumsextum*.
- 64 Decimumseptimum substantiale est, ut electio non fiat clandestinè, sed solemniter publicetur, ut patet in fin. hujus cap. & in cap. *fin. infra eod. lib. 6.* & tenet glossa *ultima hic*, Host. num. 44. vers. *Duodecimum*, Jo. And. num. 28. vers. *Decimumseptimum*, Butr. nu. 35. vers. *Decimumoctavum*, Imol. nu. 8. eod. vers. & Abb. nu. 16. vers. *Decimumseptimum*, & idem Abb. & Alex. de Navo in cap. 1. *uterque in primo not. infra de Claustr. despons.* & publicatio fieri debet in Capitulo, & tutum est, ut etiam populo publicetur, secundum Abb. ubi supra. Que autem electio dicatur clandestina, latè prosequitur hic glossa *ultima*, & Doctores. Satis placet opinio Compostellani num. 44. dicentis electionem clandestinam esse, quando Canonici concordant inter se ordinando, ut nihil extra Capitulum de electione dicatur, sicut fecerunt Canonici Ecclesiæ Compostellane ob Regis timorem, cujus consensus primò non fuerat requiritus; & ob id cassata fuerit eorum electio propter *ver. Reprobamus*, positum in fine hujus textus, secundum Compostell. quem sequitur Abb. *hic in fin.*
- 66 Decimumoctavum, & ultimum substantiale est, ut predictorum omnium ordo servetur, ita ut actus supra enumerati non fiant præposterè, nec simultaneè, sed successivè unus post alium, ut patet in eo, quod legitur, & notatur in cap. *Cumana*, §. *final. infra eodem*, & hoc esse de forma substantiali electionis, tenet gl. *hic in ver. Sanior*, Host. nu. 44. vers. *Decimum*, Jo. And. num. 28. vers. *Decimumoctavum*, Butr. num. 35. vers. *Decimumnonum*, Imol. num. 8. eod. vers. Abb. d. n. 16. vers. *Decimumoctavum*, & nullus discrepat.
- 67 Addunt nonnulli aliud substantiale electionis, videlicet ut certa dies assignetur ad electionem celebrandam, per cap. *Cumana*, & cap. *Cum in veteri infra eod.* Sed oppositum tenet Compostell. *hic num. 3.* dicens se ita vidisse Papam terminantem. Nec obstant præcitata jura, quia in illis narratur factum, non ponitur jus, secundum eum qui consentiunt Jo. Andr. num. 28. vers. *Addunt quidam*, Butr. num. 35. eodem vers. & Abb. num. 16. vers. *Aliqui volunt*. Et ita vidi multoties observari, etiam in Constitutionibus Ecclesiæ, vel Ordinis præfixita sit certa dies ad electionem celebrandam; & idem de loco: nam nihilominus electio non fuit reprobata ex eo, quòd alio die, vel loco celebrata fuerit, de quo per Archid. in c. *In nomine Domini* n. 16. in fin. n. 17. & 18. 23. dist. nisi Constitutiones procedant ulterius irritando electionem; ad quod vide quod notant Jo. And. n. 3. & Abb. nu. 11. in c. *Ad Apostolicam* infr. de Regul. & quod plenè scripsi in c. *Cum accessissent* n. 37. & 40. supra de Constit.
- Idem addunt aliqui substantiale esse, ut electio celebretur in Ecclesia vacante, ut cap. *Quod sicut supra eodem*. Sed hoc similiter non tenetur, quia licet sit honestum, & justum, ut in d. cap. *Quod sicut*, vers. *Cum juxta Constitutiones Canonicas*, tamen nec locus est de substantia electionis, secundum Joan. And. num. 28. circa fin. vers. *Et quod in Ecclesia*. Cui etiam Abbas consentit num. 16. circa fin. vers. *Item addunt aliqui*, nisi aliud sit obtentum de consuetudine, argum. cap. *Qua fronte de appellat.*
- Rursus addunt quidam substantiale esse, ut scrutatores sint fide digni, cum hoc sit expressum in hac littera ibi, *fide digni*. Sed secundum Joan. And. circa finem, vers. *Item quod scrutatores*, & Abb. num. 16. vers. *Addunt etiam*, communius tenetur hoc non pertinere ad substantiam electionis, sed ad justitiam, quia textus hoc dicit porius admonendo, quàm aliquid substantiale inducendo; & hujusmodi idoneitas præsumitur, ut in c. *final. de præser.*
- Similiter licet aliqui contradicant, communiter tenetur non esse de substantia, ut electio celebretur postquam cadaver traditum est sepultura; ut notant omnes in cap. *Bone*, il. secundo post glossam, ibi, in ver. *Tractatum supra eod.* Jo. And. dict. num. 28. in fine, & Abb. d. num. 16. *itidem in fin. Silvest. in ver. Electio* 1. q. 6.
- Vide multoties dubitari, an Præses Capituli sit de substantia electionis: nam communi practica habet, ut Capitula non celebrentur, sine Præsidente; idque valdè rationabile est, ut sit ibi aliquis, qui dirigat actus Capitulares, & vitetur confusio, & discordiarum occasio amputetur, argum. cap. *In Apibus* 7. quæst. 1. Sed nihilominus verius videtur hoc ad substantiam electionis non pertinere, tum quia in hac Decretali, ubi perstringuntur substantia electionis, de Præsidente nihil disponitur, ut ostensum est supra, nec alicubi reperitur in jure, ut ex defectu Præsidentis aliqua electio fuerit cassata, vel reprobata, nec ullus Doctor id exigit ad electionis validitatem, & in specie Petr. à Biaxio in *Directorio electionis par. 1. à cap. 3.* & per totam ponit viginti octo requisita ex parte eligentium, nec ineminit Præsidentis, & quamvis sit de forma, ut electio fiat à Collegio, secundum ea, quæ dicta sunt supra in primò substantiali num. 37. tamen ut inquit Innoc. in cap. *Cum non ignores* nu. 1. de præbend. ad esse Collegii non exigitur, ut sit ibi Prælatatus, arg. l. 1. ff. *Quod cuiusque univ. nom.* & sequitur ibidem Joan. And. num. 2. vers. *Solutio*. Sed & Oldrad. conf. 128. *Quoniam ad investigationem* nu. 8. vers. *Et si dicatur*. Non est, inquit, de esse Collegii habere Prælatum, Et paulò post subdit, ratio Collegia cessante exemptione habere Ordinarium pro capite, exempta verò Papam. Actus autem Capitulares dirigi poterunt ab Antiquiore, qui etiam potest Capitulum convocare in defectum ejus, ad quem id spectat de jure, vel consuetudine, ut notat Innoc. Joan. Andr. Abb. Felin. & alii in cap. 1. *infra de major. & obed. Anchar. in repetit. cap. Canonum statuta* in 10. quæst. *principali sup. de Constitut.* quos sequitur Petr. à Biaxio in 3. part. *Director. cap. 4. num. 1.* Et ita semper tenui, nisi statutis Ecclesiæ, vel ordinis à Sede Apostolica confirmatis aliud expressè caveatur.
- De forma electionis per compromissum egi latissimè in cap. *Licet de vitanda supra eod.* ibi plenè videas.

D E E L E C T I O N E :

Cap. Quia propter, §. Illud autem.

S U M M A R I U M.

- 1 **E** Lectores non possunt suffragium ferre per procuratorem, nisi sint canonici impediti.
- 2 Electio procuratoris ad eligendum non potest fieri sorte.
- 3 Electores absentes non possunt votum suum dare scripto obsignatum.
- 4 Moniales infirmæ, quæ ratione debeant in electione suffragium ferre.
- 5 Procurator ad eligendum constitui debet à vocalibus absentibus cum generali mandato.
- 6 Regulares in electionibus votum non habent, nisi saltem sint Subdiaconi.
- 7 Privilegia, & indulta contra decreta Trid. Conc. revocantur in Bulla Pii IV.
- 8 Electiones Propositi Generalis sancti Hieronymi de Fesulis nulliter celebrata convalidantur.
- 9 Numerus effrenatus vocalium reducitur, multitudo in pluribus reprobat, ibid.

1 **I**llud autem. Interdicit procuratorem in electionis negotio constitui, nisi concurrant hic contenta, usque ad §. Electiones.

In Religione Fratrum sancti Hieronymi de Fesulis extat Constitutio usu recepta circa electionem Propositi Generalis, quæ cavetur, ut singuli, qui septem annos in Religione perstiterint, & sacris ordinibus initiati fuerint possint mittere, ac dare votum in electione Propositi Generalis, & in specie præscribitur forma, ut iidem vocales si absentes fuerint, scribant in schedula nomen cum cognomine ejus, quem volunt in Præpositum Generalem eligere, & consignent eam exteriori folio inclusam, & obsignatam procuratori Monasterii ad Generale Capitulum accedenti; cum inscriptione *Votum Fratris N.* Vota verò sic obsignata à procuratore deferuntur ad Capitulum Generale, ibique sublato exteriori folio, absque eo quod legantur interius, in urnam conjiciuntur ad electionem peragendam, Procurator autem Capituli, qui portat schedulas vocalium absentium, eligitur sorte, ut habetur in alia ejusdem ordinis Constitutione.

Consultata est Sac. Congregatio Concilii, an hic modus eligendi Præpositum Generalem censeri debeat Canonicus, necne.

Et quidem videtur hic modus repugnare non solum Juri communi, sed etiam decreto Trid. Concilii *cap. 6. sess. 25. de regular.* juri communi, quia vocales non accedunt personaliter ad suffragium ferendum, sed mittunt suum votum in schedula obsignata; & tamen de jure non potest quis eligere per procuratorem, nisi cum justo impedimento detineretur, quominus personaliter accedat, ut aperte statuitur in hoc §. ibi, *penitus interdiciamus, ne quis in electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco, de quo debeat advocari, justoque impedimento detentus venire non possit*, ad idem tex. in *c. Si quis justo*, ubi omnes norant *infra eod. lib. 6.* Et eo magis, quia casu procurator qui mittitur, eligitur sorte, quod tamen similiter de jure prohibetur, ut in *c. fin. de Sortileg.*

Deindè est contra decretum Concilii *d. cap. 6.* quod jubet electionem fieri per secreta suffragia; quia quamvis procurator deferat schedulam inclusam in folio obsignato, potest tamen illam resignare, & in alio folio includere.

- 3 Ob quam rationem Sac. Congregatio olim consultata à Canonicis Lateranensibus, an absentes personæ, quod præsententes facerent scripto suum votum dare possint in electionem sociorum Capitularium: Respondit non posse.
- 4 Et similiter consultata, an Moniales lætæ propter morbum affixæ votum suum ad electionem Superiorum mittere possint, itidem respondit non posse, sed qui accipiendis; custodiendisque votis præsecti erunt, debeant accedere ad agrotantes, & ab eis vota accipere. In casu autem legitimi impedimenti non mittitur votum in scriptis per procuratorem, sed procurator constituitur ad eligendum

cum generali mandato, ut similiter Congregat. alias censuit.

Quibus accedunt duo inconvenientia. Alterum quod procurator, qui portat schedulam obsignatam potest illam occultare, & loco illius aliam sibi benevisam in urnam ponere, ut sæpius factum dicitur. Alterum quod ambientes dignitates, vel alii, quorum interest, ut certi sint de voto alicujus, multoties, ut testatur procurator Ordinis, illud emerunt pecunia: viderunt enim illud inscribi, obsignari, & tradi procuratori Capituli, & pro hac scriptione, obsignatione, & traditione coram ipsis facienda pecuniam damnablem solvere non sunt veriti.

Rursus in eadem Regione extat alia Constitutio, quæ cavetur, ut vacantibus prioribus localibus, singuli professi tam Clerici, quam Conversi cujuscumque Conventus dent votum in eorum electione. Quæ etiam videtur adversari decreto Veronens. Concilii relato in Clem. *Ut ii de stat. & qualif.* atque invocato à Concilio Tridentino *c. 4. sess. 22.* quo statutum est, ut quicumque in Cathedrali, vel Collegiata sæculari, vel Regulari Ecclesia divinis mancipatus officiis in Subdiaconatus ordine saltem constitutus non sit, vocem in ejusmodi Ecclesiis in Capitulo non habeat, etiamsi hoc sibi ab aliis liberè fuerit concessum, & in *fin. d. Clem.* additur clausula, *Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, vel statutis, quæ videtur referri ad omnia præcedentia, c. Secundo requiris de appellat. Ancl. conf. 2. n. 9. vers. Postquam ista clausula, & Felin. in c. Causam que de rescr.*

Et quamvis, cum hæc constitutio fuerit confirmata à Sede Apostolica, non videatur sublata ex dicta Clementina, & consequenter neque à Concilio dictam Clementinam innovante: nam gl. in illis verbis, *non obstantibus Consuetudinibus, vel statutis, Nota*, inquit, *quod non sustulit privilegia, tamen videtur sublata per Constitutionem Pii IV. que incipit, In Principis Apostolorum, per quam revocantur privilegia, & indulta omnia in his, quæ decretis Concilii contrariantur.* Neque enim dubitari potest, quin dicta Constitutio adversetur Concilio, cum de directo statuat contrarium ejus, quod Concilium statuit; & alioquin Constitutio Pii IV. fuisset superflua, ut alias advertit Sac. Congregatio in simili Constitutione Eremitarum sancti Pauli.

Itaque videtur respondendum ejusmodi Constitutiones esse nullas, cum non appareant confirmatæ post Concilium; modumque eligendi Generalem non esse Canonicum, & electiones hæctenus celebratas esse irritas. Verum agendum esse cum S. D. N. ut illas dignetur ex gratia convalidare cum omnibus inde sequutis, ita ut ex defectu formæ superius propositæ deinceps à nemine impugnari valeant: ac præterea injungendum Generali, ut unâ cum Procuratore Ordinis, & quatuor aliis Patribus petitoriis alium modum eligendi consultet, eumque S. Congr. transmittat pro confirmatione.

Et ita S. Congregatio Concil. declaravit modum eligendi generalem, quo hæctenus usi fuerunt Fratres sancti Hieronymi de Fesulis, non esse canonicum, & electiones celebratas esse nullas, atque irritas. Verumtamen Sanctissimus benigne hujusmodi electiones convalidavit cum omnibus inde sequutis.

Cui quidem resolutioni Religio acquievit, ac deindè Generalis de consilio, & assensu multorum Fratrum ex gravioribus religionis aliam formulam electionis confecit, quam nuper misit ad sacram Congregationem pro approbatione.

Hæc autem formula, quod spectat ad secretum, & substantiam electionis videtur posse tolerari, quamvis non habeat omnia requisita Concilii Generalis: illa enim plurima sunt, ut ostensum est in principio hujus *c. a. n. 36.* Et per formam scrutinii grave est procedere, ut ait gl. in *cap. Cum expediat in verb. Inquisitis, infra eod. lib. 6.* Præterquam quod hoc cap. non procedit nisi in electionibus Prælatorum, per quorum obitum Ecclesiæ viduantur, ut colligit gl. in *verb. Eccle-*

Ecclesiis viduatis, quam communiter DD. sequuntur, ut latius dictum est *supra in princ. n. 6.* Et religiones omnes habent peculiare Constitutiones, quibus ad rigorem predictæ formæ non astringuntur, nec Trid. Conc. aliud exigit in electionibus regularium, quam ut celebrentur per vora secreta.

Habet tamen exhibita formula aliquid difficultatis propter numerum vocalium. Nam cum Religio hæc sit satis parva, & extra Italiam non extendatur, tamen secundum formulam confectam accedat ad Capitulum generale plurescentum personarum. Hoc autem valde abominum est tum ob periculum confusionis, & discordiarum, tum ob religionis dispendium, tum quia religiosi datur anxia se nimium occupandi in aucupandis plurimorum votis. Unde expedit hunc numerum aliquaratione moderari, instar testium, quorum numerus comprimitur ne effrenata potestate ad vexandos homines superflua multitudo protrahatur, *l. 1. §. fin. ff. De testib.* cum enim in electionibus numerus preferatur auctoritati, *c. Dudum supra eod.* ubi gloss. *in ver. Numerus, & c. Ecclesia vestra infra eod.* valde expedit, ut vocalium numerus restringatur, & ad aliquot digniores restringatur. Neque enim nimium deferendum est multitudini, *c. Si quis 18. qu. 2.* Imò, ut legitur *in anth.* ut determinatus sit numerus Clericorum *in princ. collat. 1.* Quia penè nihil immensum bonum est, competens est, neque ordinationes fieri tantas, ut illorum expensis Ecclesia incidat in causam mutuum maximorum, & paulatim ad novissimam inopiam deponatur facit *tex. in l. 1. §. Novissimè, ff. De orig. Juris, & in l. Comperimus, C. de prov. sacr. serm. lib. 12.* & alia quæ in hanc rem congerit glossa secunda *in cap. unico in princ. de Relig. domib. lib. 6.* & Paris. de Puteo *de exercit. Advoc. num. 1. & seqq.* Itaque posset permitti, ut haberent votum in Capitulo generali infra scripti tantum, nempe Præpositus Generalis, Visitatores, Procurator Ordinis. Item Priores omnes, sed esset exprimendum, dummodò non sint titulares (plurimi enim id generis exant in dicta religione) & dummodò Priores ordinariè in suo quisque Monasterio resideant; & in eo Monasterio inhabitent quatuor saltem Sacerdotes præter ipsam Priorem: Ad hoc *c. ult. de Capell. Monach.* hæc restrictiva erit valde utilis, & dabit Religioni occasionem supprimendi hos parvos Conventus, qui retinentur solum ad finem multiplicandi vota. Item tres primi Diffinitores per triennium existentes: non enim admitti debent omnes Diffinitores juxta formulam à generali con-

fectam, quia hi sunt numero viginti unum creati a Capitulo, unde satis sunt tres primi, alii facti sunt, ut sint exempti ab officinando. Item Procuratores, ieu Discreti singulorum Monasteriorum, in quo similiter adhiberi potest restrictiva, dummodò in his Monasteriis præter Priorem ordinariè degant quatuor saltem Sacerdotes. Item Cancellarius, quem sibi Generalis elegerit, quod potest tolerari juxta Constitutiones antiquas. Supradicti omnes constituunt numerum vocalium circa sexaginta.

Superest deliberandum, an sit indulgendum Religionis petenti, ut habeant votum Magistri Lectores, & Prædicatores, quemadmodum hactenus habuerunt in vim Constitutionum.

In fine ejusdem formulæ, ubi dicitur, ut facta supputatione omnium votorum, qui illorum excesserit numero sit is Præpositus Generalis: videtur addendum, *dummodo ultra dimidiam partem suffragiorum tulerit, d. c. Ecclesia vestra infra eod. cum concord.*

Die 9. Maii 1626. S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum approbavit formulam electionis ad se transmiffam, eamque mandavit de cætero inviolabiliter observari à Generalibus, & vocalibus Religionis sancti Hieronymi de Fesulis, ita tamen ut post verbum, numero, addatur clausula, *dummodo ultra dimidiam partem suffragiorum tulerit, & de cætero vocem in Capitulis Generalibus non habeant, nisi infra scripti, videlicet Præpositus Generalis, Vicarius Generalis pro hac vice tantum, Visitatores, Procurator Generalis, ac Præpositi Generales post dimiffum officium. Item Priores omnes, non tamen Titulares omnium, & singulorum Conventuum, dummodo ordinariè in suo quisque Monasterio actu resideat. Item tres primi Diffinitores per biennium existentes, Procuratores, seu Discreti singulorum Conventuum, in quibus præter Priorem degant quatuor saltem professi Sacerdotes, aut saltem in sacris constituti, necnon Cancellarius, quem sibi Præpositus Generalis elegerit pro Capitulo generali, cum altero Cancellario à Capitulo generali eligendo, & Doctores ex antiquioribus in magisterio jam in aliqua publica Universitate promoti, & in futurum prævii disputationibus publicis habendis in Capitulo generali, & de licentia tantum ipsiusmet Capituli ad Doctoratum promovendi, actu legentes, aut prædicantes, dum tamen numerum quindecim non excedant. Quæ omnia cum S. D. N. relata fuissent, Sanctitas sua illa approbavit, atque ab iis, ad quos pertinet, inviolabiliter observari mandavit, quibuscumque in contrarium non obstantibus. Roma 13. Junii 1626.*

D E E L E C T I O N E .

Idem Innocentius in eodem Concilio generali :

C A P U T XLIII.

Quisquis electioni de se facta per secularis potestatis abusum consentire præsumperit, contra canonicam libertatem: & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec absque dispensatione ad aliquam valeat eligi dignitatem. Qui verò electionem hujusmodi, quam ipso jure irritam esse censemus, præsumperint celebrare, ab officiis, & beneficiis penitus suspendantur per triennium, eligendi tunc potestate privati.

S U M M A R I U M .

- 1 **E** Ligentes per secularis potestatis abusum ab officiis, & beneficiis triennio suspendantur, & tunc eligendi sunt potestate privati, & n. 11.
- 2 **E** lectio quarumcumque dignitatum à Clericis celebrata per abusum laicæ potestatis est ipso jure nulla, & n. seqq.
- 3 **V**erba, careat commodo, inducunt nullitatem ipso jure.
- 4 **E** lectioni de se factæ per secularis potestatis abusum consentiens efficitur ineligibilis ad dignitates, & beneficia curata non autem ad Canonicatus.
Et quid in electo in Papam, n. 6.
- 5 **V**erbum futuri temporis, quamvis innuat canonem non esse late sententia, hoc tamen fallit quando ex sequentibus apparet de contraria mente.
- 7 **D**ispensare au possit Episcopus ad dignitates cum electo.
Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

Et per laicæ potestatis abusum.

- 8 **D**ispensare tacite intelligitur Papa cum ineligibili, si eum scienter provideat.
- 9 **S**ecus in aliis Superioribus citra Papam.
- 10 **P**enitus adverbium adjunctum verbo futuri temporis, an importet canonem late sententia.
- 12 **E**lectio an, & quando dicatur celebrata per secularis potestatis abusum, & n. seqq. usq. in fin.
- 13 **Q**uid si electores requirant Principem laicum super personis eligendis, ut consensum præstet.
Et quid si Princeps laicus inter sit electioni ex privilegio, vel consuetudine, n. 16.
Et quid si laicus inter sit ut Tabellio, n. 19.
Et quid si inter sit, ut privatus ad coeligendum, n. 22.
Et quid si laicus Princeps, vel Potestas incutiat metum electoribus, ut certam personam eligant, n. 23.
Et quid si electioni inter sit autoritativè, ut coeligat,

vel alias jurisdictionem exerceat, n. 28.

Et quid si assistat electoribus extra aulam Capitulari ad protegendum, n. 29.

Et quid si in ipsa aula Capitulari, n. 30.

14 Electio non potest pendere ex consensu alterius, siue ille sit clericus, siue laicus.

15 Regis tamen assensus potest requiri super electione jam facta.

16 Laici possunt interesse electionibus Clericorum ex privilegio, non autem ex consuetudine etiam immemorabili.

17 Electio per abusum potestatis secularis est contra libertatem Ecclesiasticam.

18 Consuetudo contra Ecclesiasticam libertatem non valet.

19 Notarius in causa electionis potest esse laicus.

20 Notarius quoad officium suum, sicut est servus publicus laicorum, ita & Clericorum.

21 Notarius in causa haresis, & in visitatione Capituli Cathedralis debet esse Clericus.

23 Electio facta per impressionem laicorum non valet propter abusum secularis potestatis.

Et quando dicatur facta per impressionem, & quae mine illam inficiant. Et quid differat metus ab impressione, n. 25.

24 Potentes qui dicantur.

26 Eligentes per metum, vel impressionem non puniuntur.

27 Coactus a praedominio si quis vult, magis non vult, quam vult.

28 Laicus non potest interesse electioni autoritative ad aliquem actum jurisdictionis exercendum.

29 Potest tamen extra aulam Capituli assistere electoribus ad protegendum etiam armata manu, & n. 31.

30 Laica potestas, an possit in ipsa aula Capitulari assistere electoribus, ne veniant ad arma, vel aliud scandalum oriatur, & n. seqq. usq. in fin.

33 In electoribus liberum debet esse arbitrium non solum ab oppressione manifesta, sed etiam ab occulta formidabili.

34 Laicorum preces, & acclamationes sunt in electionibus prohibita, & n. 39.

35 Laici excludendi sunt a Collegiatis Ecclesiis, ubi electiones celebrantur, & n. 37.

36 Laicus Princeps, vel Potestas, ut interfit electionibus non est usus, sed abusus.

37 Electio, quae fit contra libertatem Ecclesia, nulla est.

38 Electio in qua ultra solitos scrutatores electi fuerunt alii tres laici, non valet.

39 Capitulum Fratrum Eremitarum S. Augustini Provinciae Bethicae, cui Regius Minister interfuit, declaratur nullum ob laicae potestatis abusum.

41 Praesens dicitur multis modis pro subiecta materia.

1 **Q**uisquis. Eligentes per secularis potestatis abusum ab officiis, & beneficiis triennio suspenduntur, & tunc sunt eligendi potestate privati: electus si tali electioni consentiat, fit ineligibilis, nec valet electio. Hoc dicit secundum Joan. Andr. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. & Joan. de Anan. sed summammodo juxta ordinem litterae secundum Bald. & Abbatem hoc intendit. Consentiens electioni factae per secularis potestatis abusum, ineligibilis fit, nec absque dispensatione potest eligi ad aliquam dignitatem: praesumentes eligere per triennium suspendantur ab officiis; & beneficiis; ac ea vice sunt eligendi potestate privati. Dividitur in duas partes. In prima punit electum consentientem. In secunda punit eligentes, & electionem vitiat, ibi, *Qui vero*.

2 Nota primo ibi, *electionis commodo careat*, electionem a Clericis celebratam per abusum laicae potestatis esse ipso jure nullam: nam per haec verba, *careat commodo*, inducitur nullitas ipso jure, ut hic per Butr. in secundo not. & Felin. in c. Rodolphus nu. 25. supra de rescript. & est expressum infra in illis verbis, *quam ipso jure irritam esse censemus*. Ad idem c. Quoniam 16. q. 7. & est simile in c. Cum in curiis supra eod. & ita hic firmant gl. in ver. Irritam, Innoc. nu. 1. Abb. Antiqu. eod. n. in ver. Commodo careat, Host. num. 1. in ver. Irritam, Jo. And. n. 4. in eod. ver. Bellam. n. 2. & in 10. q. Ancl. in 1. notab.

Et procedit haec conclusio in electionibus quarumcum-

que Dignitatum, secundum Innoc. hic in ver. *Qui vero electionem*. Et quamvis Host. in principi. videatur eam restringere ad electiones Episcopalis dignitatis; tamen prima opinio, cum text. loquatur indistincte, magis placet Jo. And. n. 2. in ver. *Electio*, & communiter tenetur, ut testatur Abb. sub n. 2. in 1. q. De quo dic plenius, ut per eundem Jo. And. in c. *Quod sicut in princ. inf. eod.* Quando autem electio dicatur fieri per secularis potestatis abusum, plenè dicam infra à n. 12. usq. in fin.

Secundo nota ibi, *ineligibilis fiat*, consentientem electioni de se factae per abusum potestatis secularis esse ineligibilem ipso jure ad omnes dignitates, ita ut sine dispensatione promoveri non possit, nam illud verbum, *fiat*, licet videatur futuri temporis, tamen est futuri immediati, quia subauditur ad verbum, *tunc*, quod extremitatem temporis significat, secundum Bald. n. 4. vers. *Item quod verbum*; Vel certe secundum Imol. in secundo notab. quamvis verbum futuri temporis regulariter innuat canonem esse sententiae ferendae, secundum ea, quae norantur in c. *Quia propter sup. eod.* & in cap. *Si diligenti infra de foro comper.* tamen hoc fallit, quando ex sequentibus apparet esse ex mente Conditoris, ut si canon latae sententiae, prout apparet hoc casu ex verbis, quae sequuntur ibi, *nec absque dispensatione ad aliquam valeat eligi dignitatem*. Et ita hic firmant gl. in ver. *Fiat*, Innoc. numer. 1. Compostell. in princ. Host. num. 1. in ver. *Fiat*, Bellam. in 9. qu. Collectar. num. 1. Butr. in primo notab. Imol. & Abb. ambo in secundo notab. & cum textus generaliter dicat, ad aliquam dignitatem, intelligi debet non tantum de Episcopatibus, ut c. *Si quis deinceps* 16. qu. 7. sed etiam de aliis dignitatibus inferioribus, secundum Host. hic nu. 1. in ver. *Ad aliquam*, Jo. And. num. 4. & Bellam. num. 3. in prima oppositione, & in undecima q. ac etiam de Curata, quia dignitati comparatur, c. *Dudum infra eod.* secundum Petr. de Sampone, Abb. Antiqu. hic in fin. & Jo. Andr. numer. 6. licet secus sit de Canonicatibus, secundum eos, quia poenae sunt restringendae, cap. *Paenae de poenit. dist. 1.* Quinimò Bald. hic nu. 6. tener hoc procedere etiam in electo in Papam, qui si consentiret electioni factae per metum, non posset per Cardinales iterato eligi, quia ineligibilis est hoc casu specifico, secundum eum, qui latissime hoc idem prosequitur in suo consilio Schismaticis, quod habetur post titulum, c. *de edict. D. Hadr. tollen.* Sed contrarium concludit Bellam. in 14. q. & bene, quia contra electum a duobus ex tribus partibus Cardinalium nulla exceptio potest opponi, ut c. *Licet sup. eod.* & ibi dixi à n. 11.

Sed hic suboritur Jubiium, an Episcopus possit super hac inhabilitate dispensare. Gloss. hic in ver. *Fiat*, vers. *Sed numquid*, tenet Episcopum dispensare posse; Tum quia conditor canonis dispensationem sibi non reservavit, cap. *Nuper infra de sentent. excomm.* Tum quia hoc crimen est minus adulterio, in quo Episcopo permittitur dispensatio, c. *At si Clerici*, §. *De adulteriis infra de judic.* Idem notat Jo. in c. *Si quis deinceps* in 3. gl. 16. quest. 7 & consentiunt hic Vincent. Goffredus, & Innoc. num. 1. Compostell. in principi. Host. nu. 1. in ver. *Absque dispensatione*, & Bald. num. 5.

Sed contrariam opinionem, id est Episcopum dispensare non posse, sequutus est hic Philipp. & Bartholom. Brixien. in d. c. *Si quis deinceps*, quos hic refert Jo. And. n. 10. & Anchar. in 2. qu.

Prima ratio Philippi est, quia Episcopus non dispensat cum illegitimè natis, eo quod alieno vitio laborent: ergo longè minus cum istis, qui laborant proprio. Secunda ratio, quia Episcopi non dispensant, nisi ubi eis permittitur, c. *Dilectus infra de tempor. ordinat.* Tertia rationem adducit hic Host. quia Pontifex sibi reservat, quod minus est, ut c. *Grave ad fin. infra de praben.* Ergo & hoc quod majus est, c. *Cum illorum infra de sent. excomm.* licet respondeat facta se habere tanquam excedentia, & excessa, remittens adnotata in c. *Nihil inf. eod.*

Tu dicas Episcopo non competere hoc casu facultatem dispensandi, quia poena inhabilitatis est hic imposita à Generali Concilio, contra quod non dispensat Episcopus, ut notatur in c. *Cum dilectus supra eod.* & tener Butr. hic nu. 13. in fin. & probavi latissime in c. *Nimis infra de fil. Presbyter.* Non obstat, quod dispensatio intelligatur Episcopo expressè permessa, si canon etiam Conciliaris dicat

- dicat simpliciter in aliquo casu posse dispensari, ut tenet Abb. in d. c. *At si Clerici*, §. *De adulteriis nu. 5. de judic. & scripsi plenius in d. c. Dilectus nu. 17. infra de temp. ordin.* Nam respondetur hanc theoreticam non applicari textui nostro, quia Concilium hic non dicit posse dispensari, sed procedit prohibendo, ne sine dispensatione promoveri valeat. Undè verba illa, *sine dispensatione*, intelligi debent, scilicet Papæ, non autem Episcopi, & adde quod notar Burr. in d. §. *De Adulteriis n. 17. vers. Si autem apparet specificè permissa*. Sufficit tamen, ut Papa sufficienter provideat de illa dignitate, inquam se intrusit electus per abusum laicæ potestatis: nam ex hoc intelligitur cum eo tacitè dispensare, ut hic per Abb. n. 2. *vers. Puto tamen*, licet secus sit in alio Superiore circa Papam in illis casibus, in quibus habet dispensandi facultatem, quia talis non censetur dispensare, nisi saltem præmiserit cognitionem super causa dispensationis, secundum eum, qui remittit adnotata per Jo. And. & alios in c. *Fraternitati inf. de Schismat.*
- 10 Tertiò nota ibi, *penitus suspenduntur*, hoc adverbium, *penitus*, adjunctum verbo futuri temporis non importare canonem latæ sententiæ, sed ferendæ: nam verbum, *suspendantur*, exponitur hic scilicet per sententiam, secundum glossam, & Innoc. in fin. in ver. *Suspendantur*, Abb. Antiq. num. 1. in eodem ver. Hostien. in fin. sed idem Host. num. 1. exponitur, penitus suspendatur, id est ipso jure autoritate hujus Canonis suspensi pronuntiantur. Subdit tamen num. 2. primum intellectum esse benigniorem; & cum hoc transeunt Jo. And. num. 10. in gloss. per sententiam, & Bellam. in 13. *quest.* Tu verò, an & quando dictio, *penitus*, seu omninò importet ipso jure, vide Felin. plura cumulantes, & nihil concludentem in c. *Rodolphus n. 34. vers. Omnino sup. de rescr.*
- 11 Ultimo nota ibi, *privati*. Eligentes per abusum laicæ potestatis pro illa vice esse privatos ipso jure potestate per eligendis, prout hic notat gl. *ultima*, Innoc. in fin. Abbas Antiq. n. 1. in ver. *Privati*, Host. in fin. Jo. And. n. 7. Bellam. in 12. q. Simile in c. *Cum in cunctis supra eod.* & vide quod legitur, & notatur in c. *Quamquam inf. eod. lib. 6.*
- 12 In glossa prima QUÆRO. Quando electio dicatur celebrata per sæcularis potestatis abusum, adè ut propterea sit nulla, & tam electus quam eligentes incidant in pœnas hic statutas.
- 13 Pro clariori quæstionis solutione octo casus videntur distinguendi: Primus casus est, quando electores requirunt Principem laicum super personis eligendis, ut consensum præstet, & planum est hoc esse contra libertatem Ecclesiasticam, ut est text. in cap. *Cum terra sup. eod.* Undè talis electio dici etiam posset facta per abusum potestatis sæcularis, ut hic notant Innocent. ad fin. Compost. in princip. *vers. Vel si Clerici*, Abb. Antiq. nu. 1. *vers. Et d. c. abusum*, Host. num. 3. *vers. vel si Principes*, Jo. And. num. 9. *vers. Idem secundum eum*, Collectar. in princ. Burr. nu. 9. *vers. Idem dicit*, & communiter.
- 14 Verùm Cardin. hic, & in d. c. *Cum terra*, utrobique in prima oppositione accuratè observat hoc casu electionem non improbari propter abusum laicæ potestatis, sed quia non potest pendere ex consensu alterius, sive ille sit laicus, sive Clericus, & ita contingit in terminis d. c. *Cum terra*. ubi Capitulares requirebant consensum Patriarchæ, vel Principis. Quare hoc exemplum non congruit huic decretali, quæ loquitur tantùm de laicæ potestatis abusu. Sed certè objectum Card. Posset procedere quando electio fieret ad solam nominationem Patriarchæ, vel alterius in potestate Ecclesiastica constituti. Tunc enim manifestum esset electionem improbari non posse propter abusum laicalem, sed solum quia pendere non potest ex consensu alterius, ut in d. c. *Cum terra*. At secus est si electio fiat ad nominationem Principis laici, quia tunc impugnaripotest etiam ex capite sæcularis abusus, juxta hoc capitulum. Quidquid tamen sit, non improbat, ut electioni jam factæ Regis requiratur assensus, ut dicitur in d. cap. *Cum terra in fin.* & in d. c. *Quod sicut in princ. vers. Quia non simplex nominatio supra eod.* & hic notat idem Cardin. in 1. *oppos.*
- 16 Secundus casus est, quando Principes laici interfunt electionibus Clericorum in vim privilegii, vel consuetudinis, & hoc casu electio non dicitur fieri per abusum potestatis sæcularis, ut c. *Hadrianus 63. dist. & c. Nobis infra de Jur. Prop. Fagnan. in l. Lib. Decretal.*
- repar. secundaum Innoc. hic in princ. qui exponens verbum, *abusum*, dicit secus esse si Principes laici hoc jus sibi vendicarent ex consuetudine, vel privilegio, eique consentiant Compost. ad fin. *vers. Quod intellige verum*, Host. in princ. in ver. *Abusum*, Jo. And. n. 2. in eod. ver. Bellam. n. 3. in 2. *oppos. & n. 4. in 1. qu. & Burr. n. 5.*
- Verùm hæc opinio potest procedere in terminis privilegii; & quoad hoc cum prædictis consentit etiam Abb. Antiq. in princip. & Panormit. nu. 3. *vers. Placet mihi*. Non enim potest dici abusus, ex quo laici eligunt ex privilegio d. cap. *Hadrianus*. Sed respectu consuetudinis eam reprobat idem Panorm. ubi supra, & meritiò, quia laicus ex consuetudine etiam tanti temporis, cujus initii non est memoria, non potest requirere jus eligendi etiam, ut coeligat cum Canonicis, ut in c. *Massana infra eod.* & per Joan. And. in cap. *de præb. lib. 6.* Undè propriè talis usus potest dici abusus, & hujusmodi consuetudo est potius corruptela, ut d. cap. *Massana in fin.* Adde tu quòd electio per abusum laicæ potestatis est contra canonicam libertatem, ut hic in littera, scilicet Ecclesiasticam, ut in gl. in ver. *Libertatem*. Consuetudo autem contra Ecclesiasticam libertatem non valet, ut est textus clarus in c. *Cum terra supra eod.* ibi, quia igitur hoc redundat in gravamen, & perniciem Ecclesiasticæ libertatis, præscriptam consuetudinis pravitatem sancimus penitus abolendam, & ibi notat gl. in ver. *Consuetudinis*, gl. *ult. in d. c. Massana*, & ibi dixi nu. 13. post Bald. ante n. 1. *vers. Item nota*, & Abb. n. 6. & hoc teneas sine trepidatione ex rationibus, quas ibi posui.
- Tertius casus est, quando laicus interest electioni tamquam tabellio, ut scribat electionis, processum, & sunt opiniones Petr. de Sampson Abb. Antiq. Egid. & Host. in cap. *Quia propter sup. eod.* opinati sunt notarium electionis debere esse Clericum. Et generaliter laicum super spiritualibus non posse instrumenta conficere, multis argumentis tueretur Host. in cap. *Sicut te num. 6. vers. Numquid ergo tabellio infra ne Cleric. vel Monach.* Sed contrarium tenuit Compost. in d. cap. *Quia propter nu. 11. in ver. Reducta*, Specul. in tit. *de instrum. edit. §. Restat vers. Quid ergo tabellio*, Abb. in d. cap. *Sicut te nu. 17. vers. An autem laicus*, & Bald. in cap. *Decernimus num. 15. infra de Judic.* dicens hanc esse veritatem, quidquid dicat Host. Tum quia laicus in causa electionis potest esse testis: ergo & tabellio. Tum quia tabellio quoad officium suum est servus publicus; undè sicut est servus laicorum, ita Clericorum. Et hanc opinionem approbat consuetudo, ut attestatur Compostell. ubi supra, Jo. And. in cap. 1. *de Procur. lib. 6.* & post eum Abb. in d. cap. *Quia propter num. 10.* Qui similiter eam putat veriore, quia notarius scribendo nullam autoritatem exercet, nec aliquid spirituale ministrat, sed solum præbet nudum ministerium, seu officium exemplo Procuratoris in re spirituali, qui à procuratore non repellitur ex eo quod sit laicus, ut in d. c. 1. Præterea speciale videtur in causa hæresis, ut notarius debeat esse Clericus, seu Religiosus, ut in c. *Officium*, §. *Ad conscribendas de Heret. lib. 6.* secundum Abb. ubi supra. Adde tu alium specialem casum, videlicet in visitatione Capituli Ecclesiæ Cathedralis, ut in Extravag. Bonifacii VIII. *Debent de off. ordin.* Ergo regulariter non requiritur, ut tabellio sit persona Ecclesiastica, arg. l. *Jus singularare*, & l. *Quod vero contra*, ff. *De legib.* Demum cessat omnis difficultas ex decreto Conc. Trid. c. 10. *sess. 22.* ut dixi in cap. *Sicut te circa fin. vers. Demum quoad hoc infra Ne Cleric. vel Monach.* An autem, & quando Clericus possit exercere tabellionatus officium, scripsi latissimè in dist. cap. *Sicut te in sexta questione.*
- Quartus casus est, quando laici tamquam privati interveniunt simul cum Canonicis ad coeligendum, & electio est irrita ipso jure, & inutile per inutile vitatur, nec valet contraria consuetudo, text. est in d. c. *Massana infr. eod.* fortè tamen hoc casu non dicitur celebrata per abusum sæcularis potestatis, quia ad hoc requiritur, ut laicus, qui interest electionis sit potens, puta Princeps, vel Potestas, ut dicam in casu proximè sequenti. Et ita videtur intelligendus Card. hic in princ. dum sic summat hanc decretalem, videlicet consentiens electioni de se factæ per abusum potestatis sæcularis, id est cum laici simul cum Clericis eligunt, efficitur ineligibilis ad dignitates; idèque Petr. à Biaxio in *Director. elect. in 1. p.* ubi recenset viginti octo re-

- quisita ex parte eligentium, octavum dicit esse, ut non eligant per abusum potestatis secularis. Decimum verò, ut non admittant laicos ad coeligendum,
- 23 Quintus casus est, quando laicus Princeps, vel Potestas interest electioni non coeligendo, sed incutiendo metum electoribus, ut certam personam eligant. Et hoc casus talis electio proculdubio est per abusum potestatis laicalis, ut innuit hæc littera ibi, *contra canonicam libertatem*. Unde Bernardus formans causam: *Multi*, inquit, *eligerentur per impressionem, sive per abusum potestatis secularis: & Innocent. ad fin.* dicit electionem censerì celebratam per hujusmodi abusum, non solum quando Clerici faciunt laicos interesse electionibus, vel eam faciunt ad voluntatem Principis laici, sed etiam quando missis Potentum aliquem elegerunt, *cap. Bone memoria, in primo respons. primo supra eod. & cum sequitur totidem verbis Compostell. hic in fin.* Abb. Antiq. num. 1. *vers. Idem est secundum eundem*, Host. num. 3. *vers. Vel si missis*, Jo. And. nu. 9. *vers. Idem in his*, Bellam. num. 4. *in prima questione*, Butr. nu. 24
9. *in fin.* & alii communiter. Dicuntur autem Potentes, qui terribiles sunt, & minacem fervorem possunt ostendere, quales sunt in publica potestate constituti, ut *l. unic. Cod. Si rect. Provinc. l. Si per impressionem; C. Quod met. caus. & l. unic. C. Si quicumque præd. potest.* & notat Azo *in summ. C. Ne lic. potentior. in princ. Cyn. in l. 1. eod. tit. & Bellam. hic in secunda questione.* Quando autem electio dicatur celebrata per impressionem, & quæ minæ illam inficiant, & quæ differentia sit inter metum, & impressionem, latè persequitur idem Bellam. *in 3. 4. & 5. qu. Ad eum recurre.*
- 25 Cæterum adverte, quia hic quintus casus non congruit litteræ hujus decretalis, quæ loquitur propriè, quando Clerici electores spontè admittunt laicos; propterea enim plectuntur pœnis hic statutis: At quando inviti, & per vim, aut metum eos admittunt, nullatenus puniuntur, quia a prædominio si quis coactus vult, magis non vult, quam vult, & metus excusat ab istis extraordinariis delictis, *c. Cum Vinonien. sup. eod. & declarat hic gl. 1. Bald. n. 1. & 3. Henr. Boich. in princ. Card. in 1. oppos. & Jo. de Anan. n. 1.*
- 26 Sextus casus est, quando laicus in publica potestate constitutus interest electioni autoritative, ut coeligat, vel aliàs jurisdictionem exerceat: & similiter planum est hujusmodi electionem esse per abusum laicæ potestatis, ut *in 8. Verum*, post *c. Quia Sancta Romana 63. dist. & in hoc conveniunt omnes hic, & in cap. Massana inf. eod.* nam si electio dicitur per abusum, quando privatus laicus coeligit simul cum Clericis, ut dictum est supra in 4. casu; multò fortius idem dicendum, quando id facit laicus in publica positus potestate, quippè cum hoc casu magis impediatur libertas electionis hic considerata.
- 29 Septimus casus est, quando potestas secularis assistit electoribus extra aulam Capitularem ad protegendum, ne scilicet oriantur scandala, neve libertas eligentium ab extraneis impediatur: & hic casus similiter est satis clarus; omnes enim admittunt id licere Principi laico, nec per hoc canonicam libertatem violari. Quod sine dubio concedunt Authores, qui tenent laicos posse interesse electioni ad protegendum, ut dicam infra n. 31.
- 30 Octavus & ultimus casus, & hic quidem satis dubius est, quando secularis potestas interest ipsimet electioni in aula Capitulari, non tamen ullam interponit auctoritatem, vel jurisdictionem exercet, sed nudam præstat assistentiam, forsan eo prætextu, ne electores veniant ad arma, vel aliud scandalum oriatur.
- Ad partem negativam, videlicet electionem hoc casu non fieri per secularis potestatis abusum, inducitur auctoritas Doctorum, qui dixerunt laicos posse interesse electioni Clericorum ad protegendum. Per hoc enim videntur sensisse interessentiam laicorum in ipso actu electionis non esse à jure improbatam, dummodò fiat ad bonum finem; idque non obscurè intellexerunt de laico Principe, vel in potestate publica constituto, quandoquidem privato non congruit assistentia ad protegendum, *cap. Ab Imperatoribus 23. q. 3. & cap. Regum 9. 5. & cap. Defensionis 87. dist.* Inter hos autem est primo loco Compostell. *in c. Massana in princ. infra eod.* quem ibi sequuntur sunt Abbas Antiq. *in ver. Laicos*, Jo. Andr. num. 4. *in ver. Electio*, Butr. *in 2. not. & Bald. in princ. vers. Adde tamen*, ubi formaliter ait, quamvis laici non possint interesse ad eligendum, posse tamen interesse ad protegendum etiam armata manu: & expressius hoc sentit Abb. Sicul. *ibid. in 3. not.* Primo enim ait admissionem laicorum in electione Prælati reddere electionem ipso facto nullam: ac deindè subdit hoc esse intelligendum, quando admittuntur ad coeligendum, scilicet si admitterentur propter aliquam utilitatem Ecclesie, puta admittitur tabellio ad scribendum electionis processum, vel vocantur laici, ut defendant Clericos electores contra schismaticos, vel alios injustè impediētes. Videtur enim Abb. intelligere de admissione laicorum in loco ipso Capituli, & in actu electionis; alioquin exemplum tabellionis non congrueret, & exceptio sua non esset de regula.
- Et pro hac opinione videtur text. *in §. Principibus*, post *c. Vota 63. dist.* ubi patet per Principem laicum posse vocari ab electoribus ad compescendos schismaticos, vel alios, à quibus timetur impressio, seu violentia; concordat *cap. In nomine Domini 23. dist. & tenet Compostell. & alii: ad idem text. in cap. Adrianus, & cap. Quia Sancta Romana*, ibi, *eligatur presente Senatu, & populo 63. dist.*
- Sed his non obstantibus contrariam opinionem puto veteriorem.
- Moveor primò, quia electio per abusum hic reprobatur ob eam rationem, quia est contra canonicam libertatem. Hæc autem ratio militat etiam hoc casu, quia ex assistentia Principis, vel alterius potestatis secularis quantumcumque nuda, & simplici tollitur libertas eligentium. Humani enim moris est illum veteri, cujus judicio, & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur, *c. 16. q. 12. & voluntatibus obedire reverentia exigente compellimur, c. 1. 8. q. 2. & notant Innoc. & Bald. in cap. Quod super his infra de major. & obed. & in casu valdè notabili Felin. in c. 1. n. 5. vers. Ex quo colligi potest de sponsal. & tamen, ut inquit Pald. hic n. 1. in electionibus liberum debet esse arbitrium non solum ab oppressionis manifesta, sed etiam ab occulta formidabili. Quo fit, ut preces, & acclamationes laicorum sint in electionibus prohibite, tamquam adversantes Ecclesiasticæ libertati, ut hic per Bellam. *in 6. q. circa fin.**
- Moveor secundò, quia protectionis prætextu Principes vendicarent sibi hoc jus interessendi electionibus, prout de facto sibi vendicant asserentes sibi competere ex jure regaliæ. Quòd non obscurè intimavit gl. 2. hic dicens, si admitterentur laici, sive hujusmodi potestates, assumerent sibi jus impoſterum, & sic periret libertas Ecclesiæ; & idèd laici omninò excludendi sunt à Collegiatis Ecclesiis. Sequitur Bellam. *in 8. q. Butr. nu. 10. & communiter alii.* Facit quod Doctores notant post Innoc. *in c. 1. de elect. Missar.* dum dicunt laicos non posse simul cum Clericis in choro divinis officiis interesse.
- Moveor tertio, quia cum in forma electionis per viam scrutini, vel compromissi necessariò debeat præcedere tractatus, *cap. In causis circa finem*, & ibi Butr. *in primo notab. supra de elect.* potest probabiliter contingere, ut electores in ipso actu electionis celebrandæ tractent, & contendant de inhabilitate excludendorum, At valdè indecens est, ut laicus sedeat inter Clericos eligentes jurgia illorum audiat, & personarum Ecclesiasticarum demerita patefiant laicis, qui Clericis oppido sunt infesti, *cap. Laicos 2. q. 7. & c. Clericis de immuni, Eccles. lib. 6.*
- Moveor quarto, quia si in hac decretali prohiberetur tantummodò interessentia laicorum ad coeligendum, frustra fuisset positum *c. Massana inf. eod.* ubi hoc ipsum prohibetur. Ergo ut hæc duo capitula invicè differant, & non sint superflua, dicendum est *in c. Massana*, prohiberi interessentiam laicorum ad coeligendum, hic verò quamcumque interessentiam in aula Capitulari, etiam ad protegendum.
- Moveor ultimo, quia opinionem hanc communiter sequuntur Magistri: & Doctores nostri: nam gloſ. 1. hic explicans laicæ potestatis abusum, sic ait: *Ut laicus Princeps, vel Potestas intersit electionibus, non est usus, sed abusus*, & Innocent. num. 1. *in ver. Qui verò*, similiter declarans, quando electio dicatur fieri per abusum secularis potestatis, quando, inquit, *Clerici in electione Episcoporum, vel Prælatorum laicos interesse fecerint*, & totidem verbis sequuntur Compostell. *in princ. vers. Quando Clerici*, Abbas Antiq. num. 1. Hostiens. nu. 3. Jo. And. nu. 9. Bald. *in princ. in verborum Libertatem*, Bellam. numer. 4. *in prima questione*, Butr. nu. 9. Anchar. *in 1. notab. Abb. ante nu. 4. & Jo. de Anan. num. 1. & in hoc conveniunt omnes teste*

Cardinali in prima opposicione. Idem Petr. de Bixio in *Direct. elect. par. 1. cap. 10. num. 5.* & recentiores communiter, & cum dicant omnes electionem esse per abusum, quando laici electionibus interfunt, utique excludunt eos non tantum à coeligendo; sed etiam ab assistendo, & interveniendo cum eligentibus in loco Capituli. Sed apertius hoc firmat gl. 2. hic dum ait, *electio est nulla, quæ fit contra libertatem Ecclesiæ*, & ita laici omnino excludendi sunt à Collegiatis Ecclesiis. Pondera, quia non dixit excludendi sunt ab electione, sed à loco, & ab Ecclesia, ubi celebratur electio, & sequitur Burr. *hic n. 10. ibi*, & sic laici omnino sunt expellendi de Collegiatis Ecclesiis, & novissimè Rota in causa Treverens. Abbatiz sancti Maximi impressa apud Castellin. *in tract. de elect. c. 4. fol. 101. n. 13.*

37 *vers. 2. Quia fuerunt*, & nu. 18. ubi declaravit nullam electionem ex quo ultra solitos scrutatores electi fuerunt alii tres laici: eamque rationem adducit, quia laici sunt omnino arcendi ab huiusmodi electionibus. Similiter Bellam. *hic nu. 1. vers. Quarto*, dicit adversari Ecclesiasticæ libertati, ut laici de Prælatorum Ecclesiasticorum electionibus se intromittant: & in sexta questione ait, laicorum admisiones sunt in electionibus prohibita tamquam adversantes Ecclesiasticæ libertati; & eodem modo Burr. *hic n. 5.* dicit electionem esse per abusum, & non valere quando fit intervenientibus secularibus. Idem non obscure sensit gloss. *in cap. Cum terra sup. eod.* in figuracione casus ad fin. dum ait: Item laici non debent interesse, nec vocem habere in electione Prælati; & sic glossa excludit laicos non tantum à voce, sed etiam ab interessentia, & interventu. Idem Episcopus Brixien. *in suo magno repertorio in ver. Laicus*, dicens: Nullus potest, aut debet interesse electioni Prælatorum, ac de illa se intromittere; & Franc. March. *dec. 102. num. 2.* similiter excludit laicos ab utroque, dum alternativè inquit non valere consuetudinem, quod laica potestas habeat jus eligendi, aut interessendi electioni.

Et probatur hoc satis clarè in *c. 1. 63. distinct.* ubi dicitur: *Nullus laicorum Principum, vel Potentum semet inserat electioni, ne inordinata hinc, & incongrua fiat confusio, vel contentio.* Pondera, quia non dicitur eligat; sed semet

inserat electioni, quod nudam interessentiam importat.

Et ita in Congregatione habita jussu S. D. N. Innocentii X. die 5. Aprilis 1646. coram Eminentissimo Cardinali Paleoto, cui interfuerunt DD. Farnesius Archiepiscopus Patracens. Maraldus, Fagnanus, Albicius, Mascabrunus, & Confessarius Sanctissimi, ex communi sententia resolutum est Capitulum Provinciae Bethicæ Ordinis Eremitarum S. Augustini celebratum in civitate Granatens. cum assistentia, & interventu Auditoris Regiæ Cameræ in aula Capitulari, fuisse nullum ob laicæ potestatis abusum.

Non obstant Authores, qui dicunt laicos posse interesse ad protegendum electores. Quoniam intelligi debent non de interessentia physica, & corporali in ipso actu, & loco electionis; sed de interessentia morali; congruè enim dicitur electioni adesse, qui tamquam brachium sæculare extra aulam Capituli violentias propulsat, & eligentium libertatem tuetur. Sicut præsens quandoque dicitur intra muros, *cap. Cum olim in fin. infra de re judic. Joan. Andr. cap. Ubi periculum nu. 5. de elect. lib. 6.* Quandoque dicitur præsens, cujus vox audiri potest, *l. 1. ff. De verbor. obligat.* Quandoque dicitur præsens, & qui in hortis est, *l. Præsens, ff. De Procur. Quandoque latius, qui est in Provincia, l. ult. Cod. de præscript. long. temp. gl. in cap. Cum inter, il se-condo in ver. Remoti sup. eod.* & pluribus aliis modis pro subjecta materia, ut notat gl. *in Auth. de fidejuss. §. 1. in ver. Præsentis.*

Nec obstat *cap. Adrianus 63. dist.* & alia jura supra citata *num. 32.* Quoniam procedunt in terminis privilegii Apostolici, ut dictum est supra *num. 16.* & declarat Burr. *in cap. Malana in 2. not. infra eod.* quod tamen privilegium fuit postea revocatum, ut in *§. Verum, & in c. seqq. ead. dist.* & de autoritate hujus *c. Adrianus.* Vide quod plenè scriptum in *c. Accepimus n. 64. infra de pæctis.*

Denique non obstat, quod dictum est de Notario laico, quia hoc non pertinet ad abusum; cum enim Notarius nullam habeat jurisdictionem in foro contentioso, nullum inducit metum in eligentibus, & sic cessat ratio hujus Decretalis. Præterquamquod opinio illa de Notario non caret contradictoribus, ut patet ex dictis supra *num. 19. & seqq.*

D E E L E C T I O N E .

Idem Innocentius in eodem Concilio Generali .

C A P U T XLIV.

Nihil est quod Ecclesiæ Dei magis officiat, quam quod indigni assumantur Prælati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo necessariam adhibere medelam, irrefragabili constitutione sancimus, quatenus cum quisquam ad regimen animarum fuerit electus, is, ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligenter examinet & electionis processum & personam electi: ut cum omnia ritè concurrerint, munus ei confirmationis impendat: quia si secus fuerit incautè præsumptum, non solum deiciendus est indignè promotus, verum etiam indignè promovens puniendus. Ipsum quoque decernimus hac animadversione puniri, ut cum de ipsius constiterit negligentia, maxime si hominem insufficientis scientiæ, vel inhonestæ vitæ, vel ætatis illegitimæ approbaverit, non solum confirmandi primum successorem illius careat potestate, verum etiam (ne aliquo casu poenam effugiat) à perceptione proprii beneficii suspendatur, quousque (si æquum fuerit) indulgentiam valeat promereri. Si verò convictus fuerit in hoc per malitiam excessisse, graviori subiaceat ultioni. Episcopi quoque tales ad sacros Ordines, & Ecclesiasticas dignitates promovere procurent, qui committum sibi officium dignè valeant adimplere, si & ipsi canonicam cupiunt effugere ultionem. Cæterum qui ad Romanum pertinent immediatè Pontificem, ad percipiendam sui confirmationem officii, ejus se conspectui (si commodè fieri potest) personaliter repræsentent, aut personas transmittant idoneas, per quas diligens inquisitio super electionibus, & electis possit haberi: ut sic demum per ipsius circumspicionem consilii, sui plenitudinem officii assequantur, cum eis nihil obstiterit de Canonicis institutis: ita quod interim valdè remoti, videlicet ultra Italiam constituti, si electi fuerint in concordia, dispensativè propter necessitates Ecclesiarum, & utilitates in spiritualibus, & temporalibus administrent: sic tamen ut de rebus Ecclesiasticis nihil penitus alienent. Munus verò benedictionis, seu consecrationis recipiant, sicut hætenus recipere consueverunt.

S U M M A R I U M .

Confirmans electum indignum ad regimen animarum perdit potestatem confirmandi primum successorem. *Fagnan. in 1. Lib. Decretal.*

form, & à perceptione proprii beneficii suspenditur ad beneplacitum Superioris, si per negligentiam id fecerit, & n. 7.

Si verò per malitiam, gravius punitur Superioris arbitrio

trio, vel pœna depositionis, n. 8.

- 2 Electi immediatè subjecti Papæ per se, aut per personas instructas debent adire Papam pro confirmatione, & num. 10.
- 3 Et si sint electi in concordia, & sint ultra Italiam interim administrant, ita tamen, ut nil alienent, & n. 11. 13. & 24.
Nisi in Provincia sit Legatus de Latere, nu. 19. vers. Limitabis.
Et dicuntur electi in concordia, si nullus discrepet, num. 12.
- 4 Ecclesia Dei nihil tam perniciosum, quàm ut indigni assumantur Prælati ad regimen animarum.
- 5 Confirmator antequam confirmet, debet electionis processum, & merita electi diligenter examinare.
- 6 Idque vocatis oppositoribus, &c. aliàs confirmatio non valet.
- 7 Prælati indigni debet deici etiam si fuerit confirmatus.
- 8 Pœna est arbitraria; cum à jure non reperitur determinata.
- 9 Malitia gravius punitur, quàm negligentia.
- 10 Legatus de Latere potest electos confirmare ex officio legationis; sed alii Legati hoc non possunt sine speciali mandato, & n. 19. vers. Limitabis.
- 11 Electus ut possit administrare ante confirmationem, que requirantur, & n. 24.
- 13 Suffraganeus, quamvis sit valde remotus à suo Metropolitano, tamen administrare non potest ante confirmationem, & n. seqq.
- 14 Dispensatio ad similia non extenditur, & n. 16.
- 15 Privilegium clausum in corpore juris non facit jus commune, nisi inter nominatos; & ideo non extenditur de casu ad casum, etiam ex identitate rationis.
- 17 Extravagans injunctæ de elect. non habet locum in inferioribus à Papæ confirmantibus.
- 18 Per reservationem dignitatum fuit adeptum electoribus jus eligendi.
- 19 Quod tamen fuit preservatum in concordatis Germania, quibus non obsunt reservationes non clausa in corpore juris.
- 20 Administrationem Prælati, an Episcopus in partibus remotis suscipere possit ob urgentem Ecclesiæ necessitatem ante receptas Bullas.
- 21 Administrare potest Episcopus, si litteras sue consecrationis habere non potuit propter obitum Papæ, & num. 34.
- 22 Prohibitio generalis non excludit casum aliàs licitum.
- 23 Statuta, & privilegia cum trabuntur ad iniqua, sunt revocanda.
- 25 Electus in concordia in partibus remotis non cecidit à jure suo ex eo, quod ante confirmationem administraverit ob necessitatem Ecclesiæ, licet Curia esset ultra montes.
- 26 Necessitas facit licitum, quod aliàs est illicitum.
- 27 Provisus per Papam in Consistorio est verus Prælati ante levatas Bullas.
- 28 Litteræ Apostolicæ sunt de substantia probationis, sed non de substantia gratiæ.
- 29 Provisio Consistorialis habet vim electionis, & confirmationis.
- 30 Gratia tenor potest probari per testes, si litteræ sint perditæ.
- 31 Litteris missivis de promotione Episcopi attestantibus non est credendum.
- 32 Ad electionis Canonice probationem de jure sufficit solum decretum.
- 33 Per electionem spirituale matrimonium initiatur, & acquiritur electo jus administrandi in habitu.
- 34 Gestæ per electum toleratum, an sustineantur ex titulo putativo, & communi errore, remissivè.

Nihil. Si Prælati per negligentiam confirmavit indignum electum ad regimen animarum, perdit potestatem confirmandi primum Successorem, & à perceptione proprii Beneficii suspenditur, & promotus deicitur:

si verò per malitiam hoc fecit, gravius punitur. Electi verò immediatè subjecti Papæ per se, aut per personas instructas debent adire Papam, & petere confirmationem. Et si sint electi in concordia, & valde remoti, videlicet ultra Italiam constituti, interim administrant, ita tamen ut nihil alienent. Benedicuntur autem, & consecrantur prout consueverunt, hoc dicit Jo. And. Bald. Bellam. Butr. Card. Anch. Imol. Abb. Jo. de Anan. Et dividitur tota Decretalis in duas partes. In prima ponitur Constitutionis causa; in secunda Constitutio, ibi, *Irrefragabilis*: & secunda pars subdividitur in tres, ut per Jo. And.

Nota ex principio litteræ. Nihil esse tam perniciosum Ecclesiæ Dei, quàm quod indigni assumantur Prælati ad regimen animarum. Ad quod solet allegari quotidie hæc Decretalis, secundum Abb. in primo notab. Undè S. Tridentina Synodus se accingere volens ad reformationem Ecclesiasticæ disciplinæ admodum collapsæ ab iis, qui majoribus Ecclesiis præsunt, inirium censuit esse sumendum: quia integritas Præsentium salus est subditorum, ut *sess. 6. de reformat. cap. 1.* ubi gravissimis verbis inculcat, ut ad Ecclesiæ regimen onus Angelicis humeris formidandum, maxime digni assumantur. Idemque repetit in *cap. 1. sess. 24.* dicens, hoc munus ejusmodi esse, ut si pro rei magnitudine expendatur, nunquam satis cautum de eo videri possit. Ad hoc *c. Cum sit ars infra de etat. & qual. & c. In Sacerdotibus 61. dist.*

Secundò nota ibi, *Diligenter examinet*. Superiorem, antequam munus confirmationis impendat, debere sedulo examinare electionis processum, an scilicet forma fuerit observata, item qualitates, & merita electi, ut in textu. Idque ex officio, etiam si contra ipsum nihil opponatur, ut hic in gl. *in ver. Examinet*. Sed hodie præcedere debet causæ cognitio, vocatis oppositoribus juxta formam præscriptam in *c. fin. inf. eod. lib. 6.* aliàs confirmatio est ipso jure nulla: ut ibi statuitur.

Tertiò nota in *vers. Non solum*, pœnam indignè promoti, quia debet deici, etiam si fuerit confirmatus: & pœnam promoventis indignum, quia caret potestate confirmandi primum Successorem, & suspenditur à perceptione Beneficii ad beneplacitum Superioris, si per negligentiam id fecerit: si verò per malitiam, gravius punitur, ut in littera, id est Superioris arbitrio; cum pœnæ hinc non determinetur, *c. De causis, §. fin. de offic. deleg. gl. hic in ver. Graviori*, & Abb. n. 2. vel dic graviori, id est pœna depositionis, ut *c. Tantis 81. dist. secundum Host. hic n. 6. in ver. Graviori*, & Jo. And. n. 25. Et ita magis punitur malitia, quàm negligentia, Bald. n. 1. Bellam. n. 28. in *ver. Graviori*, & Abb. n. 5. facit *c. Super litteris de reser.*

Quartò nota in *§. Ceterum*. Exemptos Sedi Apostolicæ immediatè subjectos teneri confirmationem petere à Summo Pontifice; tamen etiam Legati de Latere ex officio Legationis possunt electos confirmare in Provincia sibi decreta: alii verò Legati hoc non possunt sine speciali mandato, ut est text. in *c. si Abbatem, §. hujusmodi inf. eod. lib. 6.*

Ultimò nota in *ver. Ita quod*. Electos posse administrare in spiritualibus, & temporalibus ante obtentam confirmationem, tribus tamen concurrentibus. Primò, scilicet, ut sint in partibus valde remotis, id est ultra Italiam constituti, facit *c. Cum longe 63. dist. & cap. Cum olim de dolo, & contum.* Secundò, ut sint electi in concordia, id est nemine prorsus discrepante, ut notat gloss. in *Clement. Ne Romani, §. 1. in ver. Concorditer de elect.* Item gl. in *cap. Cupientes, §. Ad hæc in ver. Concorditer eod. tit. lib. 6.* & tenent hic *Composit. n. 4. in ver. In concordia*, dicens: Electum esse in concordia quantum ad hoc, ut administrare possit ante confirmationem, quando ejus electio est ab omnibus quasi per inspirationem communiter celebrata, ita ut uno tantum dissentiente non dicatur electus concorditer, Bald. ante nu. 1. explicans *ver. Concordia*, scilicet plena, & non ficta: & Abbas n. 4. Tertiò, ut subsint immediatè Romano Pont. nam de his loquitur hoc Capitulum. Unde suffraganeus quamvis sit valde remotus à suo Metropolitano, tamen administrare non potest ante confirmationem: quia hæc facultas dispensativè hic conceditur exemptis; dispensatio autem ad similia non extenditur, *c. In causis infra de re judic. & c. Cænomancus 56. dist.* Nec excusat hoc casu rerum periculum, *c. Illud de major. & obed.* & ita hic firmat gl. *in ver. Administrant, cum*

- cum qua transeunt Host. nu. 12. in ver. *Dispensat. ve.* Jo. Andr. post Joannem & Vincentium, quos citat num. 27. post medium in gloss. ultim. & communiter Doctores, ut Abbas testatur num. 10. circa med. vers. In glossa, ibi, *Sed contra videtur.* Et quamvis ipse Abbas oppositum sentiat, eò quòd hoc privilegium sit redactum in Corpus Juris, & sit Ecclesiis favorabile, & idèd ampliandum; nec fuerit mens Papæ privilegiare exemptos ratione exemptionis, sed propter necessitatem, & utilitatem Ecclesiarum, cum exempti sint valdè remoti à Romana Curia, quod regulariter non contingit in non exemptis respectu suorum Superiorum: tamen non videtur recedendum à communi opinione, quia hæc littera discretis verbis non tantum requirit, ut electi sint valdè remoti, sed etiam ut subsint immediatè Romano Pontifici. Nec verum est exemptos esse valdè remotos, cum intra fines Italiæ plurimi sint Episcopi, qui Metropolitanis non subsunt. Nec refert, quòd in Suffraganeo valdè remoto à suo Archiepiscopo habeat locum eadem ratio: quoniam cum hoc sit privilegium, extendi non potest, etiam ex identitate rationis, c. *Petrisi*, 7. q. 1. Et quamvis sit insertum in Corpus Juris, tamen non propterea facit jus commune, nisi inter nominatos, nec debet extendi ad alios, ut notat gloss. in c. *Constitutionem*, in ver. *Prorogamus*, de regular. lib. 6. Et in Clement. *Dudum*, §. *Verum*, in ver. *De jure*, de sepult. Jo. Andr. in c. *Ex parte*, il. 1. num. 3. super ver. *Ceteris*, de Decimis, & hic tenet Hostiensis. num. 12. in ver. *Dispensativè*, dicens, hoc privilegium esse dispensationem respectu Lombardorum, sed jus commune respectu Privilegiatorum; & secundum hoc posse intelligi quod de jure communi, & privilegio dicitur in c. *Cum dilectus*, §. 1. supra de
- 16 *Consuetud.* Item hæc littera, ut prædixi, dat facultatem administrandi dispensativè, scilicet contra jura, quæ nolunt ante confirmationem administrari, ut explicat Jo. Andr. sub num. 27. in glossa ultim. vers. Et ibi dispensativè. Unde tanquam exorbitans strictè est intelligenda, c. *Quæ à*
- 17 *jure*, de reg. jur. lib. 6. Et est simile in Extravag. *Iniuncta*, de elect. quæ cum loquatur de confirmatis per Papam administrantibus ante receptas litteras, tanquam exorbitans non extenditur ad confirmatos ab inferioribus a Papa, ut ibi firmat glossa in ver. *Non presumant*, vers. *Sed num. quid.*
- 18 Rursus quamvis idem Abbas hic sub num. 4. putet hoc privilegium hodie de rigore non habere amplius locum, quia ex quo Papa sibi reservavit potestatem providendi de dignitatibus, consequenter abstulit electoribus jus eligendi, ut c. *Eo tempore*, infra eod. lib. 6. Tamen tu dicas servari posse in Episcopatibus, & Monasteriis Germaniæ, cum jus eligendi fuerit Capitulis præservatum in Concordatis, ut in Constitutione Nicolai V. quæ incipit, *Ad sacram Petri Sedem*, edita anno 1447. *Kalend. Aprilis*, in Bullar. tom. 1. pag. 305. Quibus quidem Concordatis non obstant reservationes non clausæ in Corpore Juris, ut ex facto respondit Gemin. in cons. 36. *Casus talis est*, per totum. Et servatur in praxi. Sed ipse Abbas Panormitanus non vidit Concordata, quia obiit Anno 1445. & sic biennio antè, ut refert Card. Bellarm. de *Scriptor. Eccles.*
- Limitabis tamen notabiliter hunc textum, nisi in provincia esset Legatus de Latere, quia tunc exemptos etiam Ultramontanos, & in concordia electus, non potest sine confirmatione administrare, contraria consuetudine non obstante, ut est text. in c. *Cum venerabilis*, supra de consuetud. & ibi hoc notant Innoc. & Compoff. uterque in fine, & Jo. de Anan. n. 1. vers. *Et colligitur hic.*
- 10 Ex facto QUÆSITUM EST, An urgente necessitate liceat Episcopo, vel alii superiori Prelato in partibus remotis Ecclesiæ sibi commisse administrationem suscipere ante receptas litteras Apostolicas suæ provisionis, vel confirmationis. Hæc dubitatio emerfit in Archiepiscopo Goani Indiarum Primatè: nam cum litteræ Papales suæ provisionis casu periissent, tamen in eadem Ecclesia maxima subesset necessitas Pastoris, quò jam à quinquennio erat viduata, non potuit tamen Archiepiscopus adjuvi, ut Archiepiscopus administrationem susciperet, cum Extrav. Bonifacii VIII. *Iniuncta*, de elect. & Constitutione Julii III. 34. in Bullario veteri, quæ incipit, *Sanctissimus in Christo Pater*, publicata die 27. Maii 1553. statutum sit sub gravibus pœnis, ne Episcopi, & alii majores Prælati
- line litteris eorum promotionem, confirmationem, & consecrationem continentibus ad commissas ei Ecclesias accedere, vel honorum Ecclesiasticorum administrationem accipere præsumant: quamobrem supplicavit Archiepiscopus, ut sibi præscriberetur, quomodo in hoc se gerere deberet. Et quia hic casus ob itinerum distantiam posset iterum in illis partibus accidere, propterea petiit declarationem, supra scripti dubii à S. Congregatione Concilii.
- Glossa in d. Extravag. *Iniuncta*, in ver. *Non presumant*, 21 sensit licere Episcopo administrare, si litteras Papales habere non potuit; quia, inquit, Papa hic damnat presumptionem temerariam recedere volentium absque litteris, propter quod Episcopum, & recipientes eundem punit; sed necessitatem non excludit, & ubi non est culpa, nec pœna debet intigi, c. *Sine culpa*, de regul. jur. lib. 6. Unde 22 temeraria præsumptio hic reprobata ad casum alium non debet extendi, nec prohibitio generalis excludit casum alias licitum, c. *Super quibusdam*, de verb. signif. Item statuta & privilegia, cum trahuntur ad iniqua, sunt revocanda, c. ult. in princip. de sent. excomm. lib. 6. cum concord. alleg. in gloss. Cujus opinioni videtur etiam suffragari hæc 23 Decretalis, ubi statuitur, ut electi immediatè subjecti Sedi Apostolicæ ante confirmationem Papæ non administrarent. & tamen in vers. Ita quod indulgetur concorditer electis ultra Italiam, ut administrare valeant etiam ante confirmationem propter necessitatem, atque utilitatem Ecclesiarum. Et Hostiensis. in c. *Qualiter*, num. 1. supra eodem dicit, hoc esse speciale in remotis, & concorditer electis ad vitandum moræ periculum, quia posset esse Ecclesiis perniciofa utilitas, si eam quis nimium sequeretur. Argum. l. penult. C. *Ad Trebell.* Hinc Oldrad. cons. 9. incipien. *Posito sine præjudicio*, latè consuluit electum in concordia immediatè subjectum Papæ, atque ab urbe distantem ultra triginta dies non accidisse à jure suo, ex eo quòd instantiam sui Capituli, ac propter urgentem Ecclesiæ necessitatem nondum obtenta confirmatione à Papa tunc extra Italiam existente, administratione bonorum Ecclesiæ se immiscuerit; quia in hac Decretali pro facultate administrandi ante confirmationem ponderantur duæ causæ. Prima est, longa distantia, ob quam multa statuuntur, ut c. *Cum longè*, 63. dist. c. *Tum ex litteris*, circa fin. *De integ. restit.* Secunda est, necessitas, vel utilitas Ecclesiarum, ob quam similiter multa statuuntur; & sine 26 præjudicio permittuntur, c. *Ne pro defectis*, supra eodem, cap. *Quam sit*, eod. tit. lib. 6. *Cum concord. per eum alleg.* Utraque autem ratio proculdubio militat in casu proposito: quod ergo propter distantiam loci, & necessitatem Ecclesiæ licet electo ante confirmationem, liceat quoque provisio ante receptas Bullas, cum necessitas faciat licitum, quod aliàs est illicitum, c. *Quoniam*, t. qu. 7. cap. 1. de Fer. cap. 3. de celebrat. *M. str.* cum multis simil. Et in qualibet dispositione intelligatur excepta, c. *Licet*, de penit. & remiss. & eò magis, quia privilegium, quod hic tribuitur concorditer electis, est Ecclesiis favorabile, cum emanaverit ob illarum necessitatem, vel utilitatem; & idèd debet latè interpretari tamen opinionem Abbatis hic sub nu. 10. vers. *In ea gloss. ibi, sed contra.*
- Quibus accedit, quòd pronuntiatus per Papam in Consistorio, ut moris est, etiam ante levatas Bullas est verus Prelatus; quia littera est de substantia probationis, non autem de substantia gratiæ, Gemin. consil. 106. super dicto 28 dubio, vers. *In contrarium*, Abb. in c. *Qualiter*, sub nu. 1. vers. *Dic tamen quod pronuntiationem*, supra eodem, Felin. in c. *Eam te*, col. 3. num. 2. vers. *Cave, de rescript.* & latius in Rubrica, de Constit. num. 5. Sarn. in *Regula de infirmis*, quest. 1. vers. *Nam considerandum.* Castador. dec. 4. num. 2. de caus. possess. Caputaqu. decis. 175. nu. 2. par. 2. Seraphi. decis. 775. num. 2. Rota decis. 42. l. 2. nu. 3. par. 1. divers. & sæpè alias. Et provisio Consistorialis habet vim 29 electionis, & confirmationis, gloss. in cap. 1. in ver. *Provisionem*, infra eodem lib. 6. dixi in cap. 1. num. 8. vers. *Quæ quidem*, supra eodem. Unde cum pronuntiatus Episcopus penum habeat jus, tamen probatio deficiat; rigor hujus solemnitatis probandi per litteras tamen, cum sit juris positivi, non videtur attendendus urgente Ecclesiarum necessitate. sicut propter necessitatem non attenditur in probando tenorem gratiæ Apostolicæ, cujus litteræ sunt perditæ, ut per Felin. in d. Rubrica de Constit. paulo antè n. 7. vers.

vers. Tertius casus, de quo latissime Mandos. in Regula 27. de non judicand. q. 6. n. 5.

31 Sed contra videtur, quia valde periculosum est in hac materia quidquam generaliter decernere, cum Episcopi praesertim illarum partium vix aliter esse possint certi de sua promotione, quam per inspectionem Bullarum. Maxime enim absurdum esset, ut aliqui receptis litteris missivis suorum Agentium, vel aliorum Curialium gererent se pro Episcopis, munus consecrationis susciperent, & ea, quae sunt ordinis ac jurisdictionis, exercerent in grave detrimentum animarum suarum, & periculum nullitatis actuus, ut in d. Extravag. *Inimica*. Neque enim in hoc gravissimo negotio promotionis Episcoporum fidendum est hujusmodi attestationibus: tum quia multoties ab Urbe scribitur factum, quod proxime creditur faciendum: & tamen interdum non sit ob aliquod impedimentum postea subortum, tum ob periculum falsificationis, quae non ita facile potest contingere in litteris Apostolicis, praesertim ob poenam gravissimam, de qua in *cap. Ad falsariorum, de crimine Falsi*.

32 Nec procedit simile desumptum ex hac Decretali, quia in electis diversa militat ratio, quam in provisus apud Sedem. Nam electi sunt statim certi de sua electione, cum de jure ad probationem Canonice electionis solum decretum sufficiat, ut c. *Episcopus, 61. distinct.* & hic notat Innoc. *num. 1.* Per quam quidem electionem spirituale matrimonium initiatur, *cap. Cum inter Canonicos, supra eod.* & *cap. final. infra de translat. Episcop.* Et ex ea acquiritur electo jus, & potestas administrandi in habitu licet non in exercitio, ut notat gloss. Magna in *cap. Quantum, 63. dist.* & Abb. *hic num. 4. vers. Hodie vero, & in cap. Transmissa, supra eodem*. Unde aequitati est consonum, & Ecclesiis favorabile, ut ultra Italiam constituti, & concorditer electi non teneantur expectare confirmationem ab Urbe, quia mora posset esse Ecclesiis perniciofa; sed statim administrare valeant dispensative propter necessitatem, vel utilitatem Ecclesiarum, ut hic in littera. At haec ratio cessat in provisus apud Sedem; nam si attendamus tempus ante provisionem, cum certum sit eos nullum jus

habere, absurdum esset, ut in administratione Praelaturae se intruderent, *cap. 1. 62. dist. c. Si per inordinationem, & cap. Omnis, 63. dist.* Unde a die vacationis Ecclesiae usque ad tempus pronuntiationis in Consistorio necessitas cogit eos abstinere. Post provisionem vero nulla causa subest dispensandi cum eis, ut administrare valeant ante receptas Bullas, cum possint statim illas expedire; & ante illarum receptionem non dicantur certi de sua promotione, quippe quae non aliter probari potest, quam per litteras Papales, ut in d. Extravag. *Inimica*; & tamen etiam si subesset eadem ratio in provisus, quae est in electis: nihilominus hoc privilegium non extenderetur ad casus similes, ut ostensum est supra in ultim. not. Glossa vero (supracitata *num. 21.*) loquitur in casu valde diverso, scilicet in Episcopo consecrato, qui est certus de sua consecratione, & litteras consecrationis hujusmodi obtinere non potuit propter obitum Papae. Aded ut propterea laudandus sit Archiepiscopus Goanus, qui documentis Apostolicis nondum receptis administrationi Ecclesiae se immiscere non est ausus cujusvis necessitatis praetextu, ut c. *Illud de major. & obed.* & hic notat gloss. in *ver. Administrant. Sed contra videtur*.

Quamobrem tutius videtur tam in hoc casu, quam in aliis futuris consulere Ecclesiarum necessitati, transmittendo diversa Bullarum duplicata, ac per diversas vias propter casus fortuitos, ut si alterum deperat, reliqua salva esse possint, juxta text. in *§. ult. Instit. de testam. & cons. Host. in cap. Ego N. in ver. Licentia, num. 9.* & Joan. Andr. in *ver. Absolvor, n. 10. infra de jurejur.* & hoc placuit S. Congreg.

Glossa in *ver. Administrant.* Innocent. & Compstell. *35 eodem ver. Bald. Abb. & reliqui tractant hic prolixè materiam, l. Barbarius, ff. de offic. Praetor.* videlicet an gesta per electum toleratum in administratione sustineantur ex titulo pyrativo, & communi errore. Ego de hoc egi latissime in *cap. Super eo, à num. 9. infra de crim. fals.* & in *cap. Quod à Praedecessore, à num. 130. de schimat.* hic non repeto, & consule Socinum *cons. 32. num. 19. & seqq. volum. 1.*

D E E L E C T I O N E.

Gregorius IX.

C A P U T XLIX.

Cum in magistrum assumi non debeat, qui formam discipuli non assumpsit: nec sit praesciendus, qui subesse non novit: Nos intellecto per te, quod in quibusdam regularibus domibus, jure tibi dioecetano subjectis, sunt quidam in Abbates, non professi ordinem regularem, assumpti: Mandamus quatenus cum tales Abbates esse non debeant, qui per professionem, Monachi & regulares Canonici non fuerint, ad amotionem eorum, quos tales inveneris, sublato appellationis impedimento, procedas.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**bbas eligi non potest non professus, & numer. 5. & 9.
- 2 **M**agisterii, seu Doctoratus gradum propeere assumptentes corripuntur.
- 3 **D**ocere prius, quam doceri praeposterum est; & impossibile.
- 4 **M**agistro non prodest quod multoties fuerit approbatus, si aperte indignus sit.
- 6 **B**eneficium, cuius provisio ob negligentiam electorum ad Superiorem devolvitur, conferri non potest nisi habenti qualitatem, cui primi electores adstricti erant.
- 7 **C**anonicus regularis an possit eligi in Abbatem.
- 8 **M**onachorum appellatione an veniant Canonici regulares.
- 10 **O**rdinarii Collatores an possint beneficia in titulum Regularibus providendi solita conferre secularibus, qui

illius Ordinis habitum suscipere, & professionem emittente teneantur, & n. seqq. usque in fin.

- 11 **Q**uid de Abbatibus, Prioratibus, & Administrationibus.
Et quid de Portionibus Monachalibus, seu Canonicalibus, n. 13. & 33.
Et quid de aliis beneficiis, quae in titulum Regularibus conferri solent, n. 19.
- 12 **I**n intellectus c. Nullus, de elect. lib. 6.
- 14 **P**ortiones Monachales, seu Canonicales Ecclesiae non numeratae, non dicuntur vacare, sed creantur simul ac de iis aliqui providentur.
- 15 **P**ortionum divisio in singulos Monachos videtur contra jus, & votum paupertatis.
- 16 **N**ovitii licite recipiuntur à monasterio, alimenta, & portiones, quae in eorum locum subrogantur.
- 17 **P**ortiones plures Monachales sunt incompatibiles.
- 18 **P**ortiones consuetudine nedum Sabaudiae, sed etiam Gal-

Gallia, & Hispania providentur secularibus habitum suscepturis, & professionem emissuris.

- 20 Beneficia certo personarum generi affecta multoties conferri possunt iis, qui tempore collationis non sunt de genere.
- 21 Beneficia regularia in defectu Religiosorum conferri possunt secularibus.
- 22 Regula de triennali tuetur Clericum sacularem in possessione beneficii regularis.
- 23 Concordata an obstant quin valeat nominatio Regis de persona seculari ad Abbatiam regularem.
- 24 Tridentinum Concilium precipiens beneficia regularia conferri Regularibus, vel iis, qui habitum suscipere, & professionem emittere teneantur, procedit in inferioribus Collatoribus.
- 25 Beneficia unius Ordinis prohibentur conferri Regularibus alterius Ordinis.
- 26 Dicitio, omnino, quid importet.
- 27 Tridentinum Concilium, ubi loquitur de Summo Pontifice, quibus verbis uti consueverit.
- 28 Papa solus confert beneficia sub conditione, & ex tempore, sive ad tempus.
- 29 Actus legitimi non recipiunt conditionem, neque diem.
- 30 Collatio beneficii regularis facta seculari cum decreto ut teneatur habitum recipere, & professionem emittere, non pendet ex tempore, aut conditione, & num. 38.
- 31 Ordinis defectus cur minus obsit impetranti, quam defectus etatis, scientia, & morum.
- 32 Beneficia regularia in Francia an, & quando provideantur non expressè professi.
- 33 Non professi in Collegiata regulari existentes coguntur aut profiteri, aut beneficia dimittere, & numero 37.
- 34 Novitii latè sumpto vocabulo Regulares appellantur.
- 35 Collatio beneficii regularis facta seculari ex nunc prout ex tunc, & postquam professionem emisit, est conditionalis, & non potest fieri nisi à Papa.
- 36 Idem si adiicitur, ut elapso anno, & non sequuta professione expressa beneficium vacet ipso jure.
- 37 Collatio beneficii regularis Clerico seculari qua formula ab Ordinariis inferioribus sit concipienda.
- 38 Facta sub obligatione profitendi non est conditionalis, sed modalis.

Cum in magistrum. Non professus in Abbatem eligi non potest. Hoc dicit. Solet ab aliquibus notari superfluitas, eò quòd hic casus repetiatur decisus etiam in aliis capitulis hujus tituli. Sed non est ita: nam Decretalis, *Cum causam*, loquitur in promovendo, hæc in promotò; & *c. Cum ad nostram*, loquitur in eo, qui nondum erat Monachus, & sic nil superfluum, secundum Abbatem Antiqui, cui subscribunt Joan. Andr. Collectar. Bellam. & reliqui omnes. Posset etiam dici in *c. Cum causam*, tolli consuetudinem; in *cap. Cum ad nostram*, reprobari spem, vel promissionem, ut Abbas fiat, hic verò removeri obstaculum appellationis. Dividitur in duas partes: In prima factum recitat. In secunda providet, ibi, *Mandamus*.

2 Nota primò proœmium multum allegabile contra Religiosos, & scholares, qui gradum magistrerii, seu doctoratus præproperè, & immaturè suscipiunt: nam miserum est eum fieri magistrum, qui formam discipuli non assumpsit, ut hic, & in *c. Miserum*, 61. dist. debet enim esse discipulus quisquis Doctor esse desiderat, ut possit docere quæ didicit: aliàs qui minimè litteris operam dedit, præceptor non potest esse litterarum, ut legitur in *c. Ordinatos*, 59. dist. est enim præposterum, & impossibile prius docere, quàm doceri, ut ait hic Baldus in princ. prius ergo multò tempore addisce, quæ postmodum doceas, *c. Sic vive*, 16. q. 1. & *cap. Si officia*, 59. distinct. quoniam nemo repente fit summus, §. *Qua de charitate*, de pœnis. distinct. 2. gloss. in *c. Tum ex litteris*, in ver. *Instructus*, de integrit. restitur. Joan. de Anan. hic num. 2. nec ipse te doceas, nec absque ductore regrediaris in viam, quam nunquam ingressus es, *c. Si Clericatus*, in fin. 16. q. 1. cum aliis hic al-

leg. per Host. in princ. Bellam. num. 2. & Card. in 1. notab. Addunt Vincent. & Collectar. non prodesse Magistro, 4 quòd millies fuerit approbatus, si apertè indignus sit, *cap. Qui de mensa*, 73. dist. & *c. Cum sit ars*, infra, de etat. & qualitat.

Secundò nota ibi, *Nec sit præficiendus*, argumentum 5 optimum, & quasi expressum, secundum Abbatem in 2. notab. quòd non professus in Abbatem assumi non debet non solum per viam electionis, sed nec per viam provisionis. Hodie satis clarè hoc est expressum in Cleme. *Ne in agro*, §. *Sanè Prioratus*, de stat. Monach. Ponderanda verba, *committi, vel conferri*, & in *c. Cum de beneficio*, de præb. lib. 6. quòd utitur verbo, *provideri*, ut scripsi latius in *cap. Cum causam*, in 4. notab. supra eodem. Unde inferitur ut si 6 Capitulum negligat eligere infra terminum à jure præfixum, Superior immediatus, ad quem fit devolutio juxta terminos *c. Ne pro defectu*, supra eodem, non poterit conferre (salva Sedis Apostolicæ auctoritate) nisi Religioso professo: ad quòd est textus clarus in Clement. *unica*, de supplenda neglig. Prælat. ubi notabiliter expressum est Superiorem, ad quem fit devolutio ex negligentia, teneri conferre personæ habenti illam qualitatem, cui adstricti erant primi electores. Et vide quòd scripsi in *cap. Cum propter*, num. 7. infra de jure patron. In Quæstione, An Episcopus Parochialem Ecclesiam Jurispatronatus laicorum conferens jure devoluto teneatur eam conferre approbato in concursu ad præscriptum Conc. Tr. c. 18. sess. 24.

Tertiò nota in vers. *Mandamus*. Canonicum regularem 7 eligi posse in Abbatem, ut post Boatinum hoc notant Jo. Andr. n. 4. Butr. num. 6. & Card. in 4. notab. tamen hodie dic ut Clem. *Cum rationi*, eod. tit.

Quartò nota ibi, *Monachi & Regulares Canonici*. Monachorum appellatione non comprehendi Canonici regulares; licèt quandoque æquiparentur, & à Monachorum consortio non sint sejuncti, ut in *c. Quod Dei timorem*, infra de statu Monach. de quo tamen dic, ut ibi notavi, num. 10. & seqq.

Ultimò nota ibi, *Ad amotionem eorum*. Textum quasi 9 expressum quòd etiam secundum hæc tempora electio in Abbatem de non professo erat ipso jure nulla. Unde Decretalis, *Nullus*, infra eodem lib. 6. potiùs emanavit ad majorem declarationem, cum de hoc articulo esset controversia inter primarios Canonistas, ut dixit in *c. Cum causam*, num. 35. in princ. & vers. *Sed quatenus*, supra eod. Ad quòd vide bonam glossam in *c. unico*, in ver. *De cetero*, de postulat. Prælat. lib. 6.

QUÆRO. An præter Papam ordinarii Collatores possint beneficia in titulum Regularibus provideri solita, conferre sæcularibus, qui illius Ordinis habitum suscipere, & professionem emittere omnino teneantur ad præscriptum, *c. 10. sess. 14. Conc. Trid.*

Ut plenius satisfiat propositæ dubitationi, distinguendum videtur inter Abbatis, Prioratus, & similes administrationes regulares, atque inter Monachales, seu Canonicas portiones, quæ loco victualium assignantur singulis; & inter cætera beneficia, quæ in titulum Regularibus providentur.

De Abbatis videtur respondendum negativè: tum quia de his expressum est ut ad eas non assumantur nisi professi, ut hic, & in *cap. Ad nostram*, & in *c. Officii*, supra eodem. Imò debent eligi expressè professi, *c. Nullus*, eod. tit. lib. 6. tum quia appellatione beneficiorum non veniunt Abbatis, ut per Lapum *Allegat. 85. num. 11. vers. Item Abbatis*, & scripsi plenè in *c. 1. a n. 15. usque ad num. 20. infra de etat. & qualitat.*

Idem videtur respondendum de Prioratibus, & similibus officiis habentibus administrationem, ut de Prioratibus sunt jura clara in *c. Cum causam*, supra eodem, & in *c. Cum de beneficio*, de præb. lib. 6. & in aliis administrationibus, in Clem. *unic. de supplenda neglig. Prælat.* & in Cleme. *Ne in agro*, §. *Sanè Prioratus*, de statu Monach. Et facit ratio, quia tales debent esse instructi in regula Monachali, ut in *d. c. Officii*, ubi Innocentius, & DD. notant, Butr. in *d. c. Cum ad nostram*, num. 6. & Abbas post eum num. 2. & convenit ut prius sint discipuli, quàm magistri, ut hic patet, & in *c. Miserum*, 61. dist. & ad hoc itidem requiritur expressa professio, ut in *d. c. Nullus*, infra hoc tit. lib. 6. Nec 12 verisimile est Concilium quoad istos aliquid innovare voluisse.

- luisse. Nec obstat, quod plerique intellexerint prædictam Decretalem, *Nullus*, saltem respectu nullitatis procedere tantum quando provisio sit per modum electionis; secus si per viam collationis, ut post Jo. Andr. notat Abbas in *cap. 2. num. 4. vers. & pro hoc facit, infr. de testam.* Siquidem hoc non est tutum; & contrarium vincitur ex text. in d. Clement. *Ne in agro*, §. *Sanè Prioratus, de statu Monachor.* qui loquitur de collatione Prioratum, & aliarum administrationum; & tamen decernit, ut collatio fieri non possit nisi expressè professis: & pondera illa verba, *non possis*, quæ tollunt potentiam, & reddunt actum ipso jure nullum, juxta gloss. ordinariam in *cap. Beneficium de regul. jur. lib. 6.* Unde melius oppositum tenuit idem Abbas hic, ut dixi supra in 2. notab. & dicam latius in d. *cap. 2. de testament.*
- 13 De Portionibus Monachalibus, seu Canonicalibus, de quibus latè Navarr. in 3. *Comment. de regular.* videtur respondendum affirmativè; non solum quando sunt in Ecclesiis non numeratis, in quibus est minor difficultas; si quidem tales portiones tunc non dicuntur vacare secundum Abb. in *c. Ex parte, num. 6. de concess. præb. sed creantur simul ac de iis aliqui providentur: verum etiam quando in Ecclesiis sunt hujusmodi portiones, seu præbendæ distinctæ, & numeratæ.*
- 14 Primò, quia nullo jure ante Concilium id prohibitum reperitur; immò vèro hujusmodi bonorum divisio in singulos Monachos, seu Regulares professos videtur contra jus, & votum paupertatis, Innocent. in *c. Dilectus, il. 1. in final. vers. Nisi essent Regulares, de præbend.* & colligit Navarr. ubi supra num. 24. & seqq. & latissimè probavi in *c. Monachi, infr. de statu Monachor.* & quatenus divisio hujusmodi portionum, & assignatio defenderetur ex his, quæ idem Navarr. postea in *seqq. num. congerit*; tamen magis justificantur peculiare illa, seu privilegiatæ portiones in personis Novitiorum, quàm Professorum.
- 15 Secundò istæ portiones accipiuntur in victum, & vestitum Regulatum, ut omnes consentiunt. At Novitii post susceptionem habitus alimenta à monasterio licitè recipere possunt, *c. Si quis propter, hoc 1. qu. 2. Conc. Trid. c. 16. post medium, ibi, excepto victu, & vestitu, sess. 25. de regular.* Ergo & portiones, quæ in eorum locum subrogantur, arg. *c. Majores, de Bapt. & §. fuerat Inst. de action.*
- 16 Tertiò, si non possent provideri nisi Professis, sequeretur ut Ordinariis auferretur provisio; siquidem portio vacans per obitum unius portionarii professio habenti suam portionem provideri non potest; quia tunc incompatibiles, *c. Cum singula, de præben. in 6. Navarr. ubi supra num. 43.* Alius autem professus, qui careat sua portione, non faciliè reperiretur, nec reperirentur qui antè habitum suscipere, & professionem emittere vellent, nisi simul portionem suam consequerentur, cum aliàs contingere possit eos vel non admitti ad professionem, vel admissos de subventionem non provideri.
- Quartò, si harum portionum provisio sub conditione, sive ex nunc faciendâ sit semper à sede Apostolica, disciplina regulari faciliè collâbatur; nam præterquam quòd provisio sæpè fieri poterit non idoneis, ipsi provisio erga Abbatem, seu Priorem, superioresve suos regulares non eam exhibebunt reverentiam, quàm aliàs præstarent, ut probè animadversum, fuit contra *l. Convenire, ff. de pact. dotal.*
- 18 Quintò, consuetudo in partibus nedum Sabaudia, sed per totam Galliam, & Hispaniam obtinuit, ut provideatur sæcularibus habitum suscepturis, & professionem emissuris: quæ consuetudo per quodvis decretum vix aboliri posset, arg. *c. Certificari, de sepult. & l. Minimè, ff. de leg.*
- 19 De aliis beneficiis, quæ in titulum Regularibus conferri consueverunt, Respondetur posse ea per ordinarios collatores conferri sæcularibus cum decreto, ut juxta Concilium habitum suscipere, & professionem emittere teneantur.
- 20 Primò, quia jure non est novum beneficia certo personarum generi affecta conferri etiam iis, qui tempore collationis non sunt de eo genere, argum. *cap. Ei cui, de præb. lib. 6. & scripti latè in c. Cum in cunctis, §. Inferiora, supra de elect.* sic enim Parochiales Ecclesiæ conferri possunt etiam non Sacerdotibus, qui tamen tenentur intra annum ad Sacerdotium promoveri, *c. Licet Canon. c. Cum ex eo, de elect. in 6. & c. Si pro Clericis, ubi gloss. eod. lib. de præb.* Sic beneficia, quibus varia onera sunt annexa, ritè conferuntur non habentibus tempore collationis Ordines requisitos ad ea onera subeunda. Clementin. *Ut ii, de atat. & qualitat.* innovata à Concilio Trident. in *cap. 4. sess. 22.* Et præbendæ Diaconales, & Sacerdotales conferri possunt etiam ex d. Clement. & d. *cap. 4. iis, qui intra tempus à jure statutum Ordines assumere possunt requisitos.*
- Secundò, non usque ad eò de jure communi expressum est, ut regularia beneficia tantum Regularibus conferantur, quin aliquibus casibus etiam jure permittente conferri possint sæcularibus, ut puta in defectum Religiosorum, *c. Inter quatuor, de relig. dom. Abb. in c. Relatum, ne Cler. vel Monach. Rebuff. in tract. nominat. q. 15. num. 23.* Et regula de trienniali tuetur Clericum sæcularem in possessione beneficii regularis, Rebuff. *de pacif. poss. num. 139.* Imò non obstantibus Concordatis in *tit. de collat. §. Volumus*, ubi caveretur ut sæcularis nominatus beneficia regularia petere, aut consequi non possit; non desunt qui putant valere nominationem Regis de persona sæculari ad Abbatiam regularem in commendam usque ad annum, intra quem debent assumere habitum, & postea habere in titulum, ut per Rebuff. *ubi supra de nominat. num. 21.* quamquam hoc reprobarit Navarr. qui in *Comment. 3. de regul. num. 2.* non satis se intelligere dicit, qua ratione Regia Majestas ante Concilium præstaret, nedum Regulares unius Ordinis ad præfecturas alterius, sed & sæculares nec expressè, nec tacitè professos vigore indulti ab Adriano VI. concessi, ut posset præstare in Hispaniis ad Abbatias, & Præfaturas Collegiarum sæcularium, & regularium; de quo dic ut scripti in *c. Cum causam, sup. eod.*
- Sed quatenus esset expressum in jure ut regularia beneficia nisi Religiosis professis non conferrentur, & qualitas religiositatis contemporanea ipsi collationi esse deberet; ac proinde collatio facta non professis, nulla esset de jure communi, ad not. per Anchar. & alios in *d. c. Si pro Clericis*; adhuc tamen per Concilium viderentur hujusmodi beneficia ritè conferri iis, qui habitum & professionem suscipere, & emittere tenentur, inducendo text. Concilii *c. 10. sess. 14.*
- Primò, quia verba sunt generalia, apta comprehendere quoscumque collatores, ibi, *provideri consueta conferantur*, &c. id est, ab iis, ad quos collatio pertinet. Secundò, quia pars alternativæ, *Religiosis tantum illius Ordinis*, proculdubio etiam inferiores collatores respicit: ergo & altera pars, *vel iis, qui, &c. argum. l. Jam hoc jure, §. fin. de vulgar. & pupill.* Tertiò, non præsumitur Concilium voluisse privare per indirectum inferiores Ordinarios suis collationibus, argum. *l. 2. §. Si quis à Principe, ff. Ne quid in loco public.* Quartò, mens Concilii fuit providere præcipuè duabus corruptelis. Altera est, ne conferantur professis alterius Ordinis, quod etiam de jure communi prohibitum erat, *c. Cum singula, §. Prohibemus, de præbend. in 6. Clement. 1. de elect.* Altera, ne sæculares beneficia regularia obtinerent, undè status beneficiorum immutaretur, juxta *cap. Cum de beneficio, de præb. in 6.* Ided adjecta est in text. dictio taxativa, *tantum*, ad excludendos professos alterius Ordinis, non ad includendum solos professos, cum statim subjecerit, *vel iis, qui*, sufficit enim alternativæ unam partem verificari, ut legi satisfactum sit, *l. Si is, qui 200. §. Utrum, de re dub. & c. Inter ceteras, supra de rescri. pt. providè etiam adjecta est dictio, omnino*, ad excludendam dispensationem inferiorum, Franc. in *c. Cum ex eo, num. 2. de elect. in 6.* Quintò, ex usu Concilii, quando specialiter dirigit dispositionem ad ea, quæ propriè pendent ab autoritate Summi Pontificis, ne videatur ei legem dicere, utitur verbis modestiæ, & reverentiæ, *confidit sancta Synodus, optat, & similibus, cap. 17. sess. 24. & c. 21. sess. 25. de regul.* ubi disponit circa Præposituras regulares non commendandas impofterum, & alibi, ad in *c. 10.* sunt verba valde præcisa, *tantum omnino, non conferantur.*
- Prædictis non obstat, quòd solus Papa conferat beneficia sub conditione, & ex tempore, sive ad tempus, Abbas in *c. Significasti, num. 5. de elect.* gloss. *penult. & DD. in cap. 2. eodem titul. lib. 6.* cum collatio debeat esse certa, & actus

actus legitimi non recipiant conditionem, neque diem, leg. *Actus legitimi*, ff. *De regul. jur.* & cap. *Actus*, ubi notatur eod. tit. lib. 6. Respondetur enim collationem, quæ sit secularibus cum decreto teneantur recipere habitum & professionem emittere juxta decretum Concilii, certam esse, nec pendere ex tempore, aut conditione; quemadmodum purè, & perpetuò conferri intelliguntur parochiales iis, qui Sacerdotes non sunt, & tenentur infra annum ad Sacerdotium promoveri, cap. *Licet Canon*, de elect. in 6. & similiter dignitas, & præbendæ requirentes certum Ordinem conferuntur etiam post Concilium iis, qui intra tempus à jure statutum Ordinem requisitum sumere teneantur, d. Clement. *Ut ii qui*, de *erat. & qualit.* Nemo autem dixerit in his casibus opus esse dispensatione Papæ, aut inferiores non posse ita providere, cum leges hoc non dicant, & usus obtineat ut Parochiales, & Præbendæ sic, ut præmittitur, etiam ab inferioribus conferantur, & jure secundum communem opinionem, de qua testatur Francus in c. *Si pro Clericis* num. 5. de *preb.* lib. 6. & in cap. *Licet Canon*. num. 6. de *elect.* eod. lib. Card. in *Clement.* 1. de *offic. Vicar.* & reddit rationem Anchar. in d. cap. *Si pro Clericis*, cur minus obsit impetranti defectus Ordinis, quam ætatis, scientiæ, & morum; nempè quia defectum Ordinis brevi supplet potest voluntate impetrantis: non sic de aliis, quæ ratio potest concludere etiam in defectu professionis, maximè ubi non esset necessarius annus probationis.

32 Non obstat assertio Rebuff. in tit. de *dispensat. cum regular.* numer. 24. & seqq. ubi dicit in Francia non admitti aliquem ad beneficia regularia, Prioratum, aut aliam administrationem, nisi sit expressè professus, juxta cap. *Nullus*, de *elect.* lib. 6. sive per viam electionis, sive collationis, præterquam si collatio fieret ab ipsomet Papa, non obstante consuetudine in contrarium. Quia responderetur primò hoc esse intelligendum non de quibuscumque beneficiis, sed de Præposituris cum administratione, de quibus id concessum est in primo, & secundo membro distinctionis; secus de simplicibus beneficiis, ut puta Capellis Monachorum, & Præbendis regularibus. Secundo responderetur dictum Rebuff. procedere, stantibus Concordatis, & Regiis Constitutionibus, quarum ibidem meminit. Tertio responderetur, his circumscriptis, quicquid antea servaretur, post Concilium videri permissam collationem talium beneficiorum his, qui habitum suscipere, & professionem emittere volunt regularem. Quarto responderetur, de contraria consuetudine quoad Præbendas Canonicales testari Dom. Datarium.

33 His ita constitutis, si quæstionis resolutio eò minus expedita videatur, quòd plura beneficiorum genera complectatur; posset restringi ad terminos portionum monachalium, seu canonicalium, quas conferri posse etiam non professis de jure veteri probatur, argum. c. *Cum causam*, de *elect.* quatenus in fine mandat Clericos non professos in Collegiata regulati existentes compelli, ut vel B. Augustini regulam profiteantur, & servent, aut ipsam Ecclesiam omninò dimittant. Ergo non professi esse possunt Canonici, & obtinere suas præbendas, quibus postea spoliari possunt si recuset profiteri, ut ibi latius deduxi in ultimo notab.

Præterea in casu Gratianopolitan, quo agitur, supponitur has portiones à quadraginta annis ultra, & citra secularibus, qui simul recipiuntur ad habitum regularem, esse solitas conferri. Ergo videtur dicendum Con-

cilium vel non comprehendere istas portiones, tamquam non consuetas conferri Regularibus, vel comprehendere cum modificatione subjecta. Siquidem Novitii, qui ad professionem tendunt, licet non sint Monachi, aut Regulares propriè, seu cum effectu; tales nihilominus largo vocabulo appellantur, cap. *Religioso*, §. *Quamvis autem*, de *sentent. excommunic.* lib. 6. Rebuff. de *dispensat. cum regul.* num. 23. & patet ex notatis per Hostiens. in cap. *Statuimus*, num. 4. vers. *Nec obstat*, infra de *regular.* & per gloss. mag. in c. *Beneficium*, post *medium*, vers. *Item talis*, eod. tit. lib. 6. quæ dicit tales esse Religiosos, sed revocabiliter.

35 Circa formam provisionis consuetæ videtur advertendum non esse consonam, quatenus sonat provisionem fieri seculari ex tunc prout ex tunc, & postquam professionem regularem emisit; quia hæc collatio est incerta, & ex tempore, sive sub conditione: contra gloss. penul. in *allegat.* cap. 2. de *elect.* in 6. & in cap. *un. de Capell. Monachor.* eodem lib. in ver. *Perpetuo*: & solus Papa potest sic conferre, gloss. in cap. *Si gratiosè*, in ver. *A Romano*, de *rescript.* in 6.

36 Quæ ratione minus probatur formula, ut in exhibitione habitus regularis fiat collatio cum clausula *ex tunc*, prout ex tunc, & postquam professionem regularem expressè emisit, quam elapso anno probationis expressè emittere omninò tepeantur, aliàs portiones vacent eo ipso; quia præter oppositionem supra factam hæc adicit juri communi, & Canonico requisitum expressæ professionis: & quatenus apponit vacationem ipso jure, præsupponit vacationem validam fuisse à principio, & postea eandem resolvit ad tempus, quod non potest fieri per inferiores; imò implicat contradictionem collationem fieri prout ex tunc, & secuta professione vacare beneficium ipso jure: adde hanc vacationem induci non posse decreto inferiorum.

37 Quid igitur? Videtur dicendum provisionem simpliciter fieri debere, quæ habet à jure annexam suam obligationem, seu conditionem, ut provisos teneatur habitum suscipere, & professionem emittere: aliàs nisi provisos adimpleat id, ad quod tenetur, amovebitur ab Ecclesia, & privabitur portione, argum. cap. *Relatum*, de *Cleric. non resident.* cap. *Significatum*, de *prebend.* & omninò agitur cum eo, prout cum proviso de præbenda habente Ordinem annexum, qui intra tempus non promovetur; nam peculiariter statutum est, ut provisos de Parochiali nisi intra annum promoveatur ad Sacerdotium, privatus sit ipso jure, ut in cap. *Licet Canon*, infra eodem lib. 6. sed in aliis beneficiis Curatis stat jus vetus, de quo in cap. *Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, supra eodem, nam quod non mutatur, &c. l. *Sancimus*, Cod. De *testament.* & l. *Præcipimus*, in fine, C. De *appellat.* & probatur in c. *Statutum*, ubi gloss. & DD. norat infra hoc tit. lib. 6. & scripsi plenius in *dict.* §. *Inferiora*. Nihil etiam prohibet exprimi in provisione hanc obligationem, quæ non reddit collationem conditionalem, sed modalem, ut per Oldrad. *conf.* 108. in *princip.* vers. *Ad primum*, plenè Butt. *conf.* 48. in *princip.* & Alex. *conf.* 102. *V. sis*, & ponderatis, numer. 2. vers. *Et notat.* Bart. lib. 11. cum præsertim non sit appositæ ab homine, sed à jure, adnot. per DD. in d. c. 2. infra hoc tit. lib. 6. arg. l. *Si is legatum*, §. 1. de *leg.* 1.

Sententiam S. Congregationis super propositis dubitationibus habes in c. *Cum causam*, num. 38. supra eod.

D E E L E C T I O N E .

Idem Gregorius IX. Capitulo Massano.

C A P U T LVI.

M Assana Ecclesia Pastore vacante: & infra. Edicto perpetuo prohibemus, ne per laicos cum Canonicis Pontificis electio præsumatur. Quæ si forte præsumpta fuerit, nullam obtineant firmitatem: Non obstante contraria consuetudine, quæ dici debet potius corruptela.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**lectio Prælati per laicos, & Canonicos facta non valet, etiam si hoc habeat consuetudo, & numero 19.
- 2 Eligendi jus in Collegiata Ecclesia non cadit in laicum.
- 3 Laici spiritualium non sunt capaces, etiam admixtis Clericis, & n. 16.
- 4 Actus activorum non cadunt in subiecto inhabili.
- 5 Papa solus dispensat, ut laici admittantur cum Collegialibus ad eligendum, & nu. 8.
- 6 Notarius laicus potest electioni interesse, ut scribat processum.
- 7 Laici in electione Prælati admitti non possunt ad coeligendum, sed ad protegendum electores etiam armati a manu.
- 8 Imperatores ex privilegio sibi olim concesso eligendi, seu confirmandi Romanum Pontificem, nullum jus spirituale transferebat.
- 9 In mixtis inseparabilibus magis attenditur quod nocet, quam quod prodest, & n. 28.
- 10 Declaratur, & num. 31.
- 11 Electio à Canonicis celebrata non irritatur ex eo, quod laici ignoranter fuerint admissi, aut violenter intruderint.
- 12 Consuetudine induci non potest ut laici admittantur ad actus spirituales, etiam si sit immemorabilis, & num. 16.
- 13 Consuetudo contra Ecclesiasticam libertatem est imscriptibilis.
- 14 Consuetudine induci non potest ut Clerici solvant collectam etiam de bonis patrimonialibus.
- 15 Consuetudo mala amittit nomen consuetudinis, & dicitur corruptela.
- 16 Spiritualia à laicis possideri non possunt.
- 17 Bulla Sanctissimi D. N. Urbani VIII. super preservatione jurium Sedis Apostolicæ, & inferiorum Ecclesiarum tollit consuetudines etiam immemorabiles, & cum fama privilegii.
- 18 Conversi laici possunt electionibus Regularium interesse ex consuetudine.
- 19 Utile an, & quando viticitur per inutile, & numer. 26. & seqq. 29.
- 20 Naturam immutare non est in potestate partium.
- 21 Electio Pape an reddatur irrita ex eo quod schedule post illarum publicationem apparuerint esse plures numero, quam Cardinales, & numer. seqq. usque in fin.
- 22 Quid si electus tantum habuerit duas tertias partes suffragiorum habita ratione numeri Cardinalium, non autem numeri schedularum.
Et quid si habuerit duas tertias partes suffragiorum etiam superfluis non computatis, n. 26. & nu. seqq. usque in fin.
- 23 Vota eligentium debent esse certa, aliàs non valent, & num. 25.
- 24 Incertum dicitur quod ignoratur.
- 25 Incertitudo in causa inducit incertitudinem in effectu.
- 26 Capitulum congregatum ex permissis, & prohibitis Capituli auctoritatem non habet.
- 27 Electionis actus est indivisus, & n. seqq.
Concurfus, in quo una cum tribus examinadoribus Synodaliibus alii quoque non Synodales fuerunt adhibiti, non valet, ibidem.
- 29 Electio vitiat per admissiōem inhabilium etiam ignoranter facta. Contrarium n. 31. & seqq.
- 30 Utile vitiat per inutile propter assumptam formam iuri contrariam.
Declaratur, num. 34.
- 31 Actus collegialiter gestus ab habilibus, & inhabilibus ignoranter admissus susinetur propter habiles: secus si scienter, & num. 33.
- 32 Et quid si unus tantum sit habilis, reliqui vero inhabiles.
- 34 Actus principalis habens in sua essentia debitam for-

nam non vitiat per supervacua adiectione.

35 *Schedula si post illarum publicationem reperta fuerint esse plures, quam Cardinales, an sint comburenda ex Gregoriana Constitutione.*

36 *Scrutinio publicato cur electoribus variare non liceat.*

Massana. Non valet electio Pontificis per laicos, & Canonicos facta, etiam si hoc habeat consuetudo, Hoc dicit, & tria facit. Prohibet. Decretum apponit, & contrariam consuetudinem damnat.

Nota primò, jus eligendi in Collegiata Ecclesia non cadere in laicum, ut hic, & in c. *Qui quis, supra eod. cum concord.* Et est ratio, quia hoc jus spirituale est, c. *Sacro sancta, supra eodem.* Laici autem huiusmodi spiritualium non sunt capaces, c. *Causam qua, de prescript. & notatur in cap. Qua in Ecclesiarum, & in Ecclesia S. Maria, de Constit. & in c. Decernimus, de judic. etiam admixtis Clericis, ut hic, & in c. Contingit, & ibi dixi n. 11. infr. de arbit. & actus activorum non cadunt in subiecto inhabili, c. *Per Esaiam, l. q. 1. c. Medicina, de penit. dist. 1. c. Juvenis, de Sponsal. l. 1. §. Cum arietes, ff. Si quadrup. pauper. fec. dicatur, l. Si ex plagis, §. Tabernarius, ff. ad leg. Aquil. & notat Joan. And. in c. Romana super, ver. Per hanc, de sent. excomm. lib. 6. & Bald. hic in princ. vers. Nota quod actus.**

Secundò nota, laicos non posse electioni interesse etiam ex admissiōe Canonicorum, ut hic est casus. Quod tamen declarat Compostell. & post eum Abb. Antiqu. in ver. *Laicos.* Jo. Andr. num. 4. in ver. *Electio.* Bald. in princ. p. vers. *Adde tamen, & num. 1. Butr. in 2. notab. & Abb. nu. 2, & 3.* ut procedat si laici admittantur ad coeligendum unà cum Collegialibus: in hoc enim solus Papa dispensat, c. *Sacro sancta, supra eod.* Secus verò si admittantur propter aliquam Ecclesiæ utilitatem, veluti cum tabellio laicus admittitur ad scribendum electionis processum, ut notat gloss. in c. *Quia propter. in ver. redacta, supra eodem, & ibi Abb. numer. 9.* vel cum vocantur laici ad compescendum schismaticos, vel alios, à quibus timetur impressio seu violentia, ut c. *Vota, §. Principibus, 63. dist. & c. In nomine Domini, 23. dist.* Quamvis enim laici non possint interesse ad eligendum, possunt tamen interesse ad protegendum Canonicos, etiam armata manu, ut formaliter inquit Bald. *hic in princ. vers. Ad tamen: vel denique* admitti possunt si hoc eis competat ex privilegio Papæ, ut c. *Quod sicut, supra eod. c. Adrianus, & c. In Synodo, 63. dist.* ubi Papa cum Concilio impertitus est potestatem Imperatori eligendi Romanum Pontificem. Quod tamen privilegium postea fuit revocatum, ut in c. *Præter, §. Verum, 32. dist.* Sed an in vim prædicti indulti Apostolici Imperatores transulerint aliquod jus spirituale, vide per Innoc. in d. c. *Quod sicut, num. 3. & Card. Turrec. in d. cap. Adrianus, nu. 1. vers. Quarto,* ubi ait hæreticum esse affirmare Papatum esse ab Imperatore, cum sit à Deo, ut c. *Omnes, & c. Sacro sancta, 22. dist. & egregie declarat qualis esset illa potestas Imperatoribus collata eligendi, seu confirmandi Romanum Antistitem, & tamen de fide, & auctoritate illorum Canonum vide Cardinal. Baron. in *Annal. Ecclesiast. ad annum Domini 526. 555. & maxime 774. à num. 10. & ad annum 964. à num. 22. & Cardin. Bellarm. lib. 2. de Summo Pontifice, c. 29. & de Clericis, c. 9.**

Tertiò nota, in mixtis inseparabilibus magis esse attendendum quod nocet, quam quod prodest, ut hic notat Butr. in 1. notab. nam in electione mixta laicorum, & Canonicorum magis hic inspicitur qualitas laicalis ad destructionem actus, quam qualitas Ecclesiastica ad illius productionem. Sed contra. Imò mixtum ex duabus naturis assumit naturam ejus simplicis, quod est favorabilius, & per quod jus consortis conservatur, ut l. *Si communem, ff. Quomodo servit. amitt. & c. Sacris, de sepultur.* Quam regulam ponit gloss. in c. *unico, in ver. Ecclesiasticus, de Jurepatr. lib. 6. & pluribus confirmant Alexand. in conf. 122. num. 16. & seqq. lib. 4. Jas. in l. Si emancipati, nu. 5. & seqq. C. de collat. & Felin. in c. 1. num. 6. ad med. vers. Et dixit, de prescript. Solutio. Ita contrario, ut scripti latissime in c. *Cum propter, nu. 27. 36. 42. & 81. de Jurepatr.* Et ad hanc Decretalem responde, hic esse speciale, ut prævaleat qualitas laicalis, quæ inscit electionem: & ratio specialitatis est propter odium Capitularium, qui sibi ad-*

- jungunt, & consociant inhabiles, ut hic per Abb. num. 5.
- 11 Undè inferitur, ut si Canonici ignoranter admitterent laicos coeligendum, electio aliàs canonica ex mixtura laicorum non reddetur irrita, quemadmodum neque ex admixtione excommunicatorum, ut est textus ad hoc notabilis in *c. fin. de Procurator. & latius dicam infra, num. 31. & seqq.* Hinc etiam inferitur, ut si laici per vim se in electione intruderent, electio à Canonicis celebrata nihilominus sustineretur, valeret enim quatenus fieret à Clericis, & est utile ut tunc fiat protestatio secundum Abb. d. num. 5. & *c. Cumana, supra eod.* nam cessat odium admittentium quando laici per ignorantiam admittuntur, aut per violentiam se ingerunt.
- 12 Quartò nota ibi, *etiamsi hoc habeat consuetudo.* Non posse introduci consuetudine, ut laici admittantur ad actus spirituales, qualis est electio Prælati. Quod duplicem
- 13 habet rationem. Prima ratio est, quia hujusmodi consuetudo est contra Ecclesiasticam libertatem, ut *c. Sacrosancta, c. Cum terra, & c. Quisquis, supra eod. & c. Cum causa, in fine, de re judic. & consequenter est impræscriptibilis, ut hic notat gloss. fin. Bald. ante num. 1. vers. Item nota, & Abb. num. 6. qui ex hoc inferit, ut non possit consuetudine introduci, ut Clerici solvant collectam etiam de bonis patrimonialibus, cum sit contra libertatem Ecclesiasticam, ut *c. Non minus; & c. Adversus, de immun. Eccles. c. fin. de vita, & honest. Cleric. & c. Quamquam, de censib. lib. 6. & propterea consuetudo hujusmodi amittit nomen consuetudinis, & appellatur hic corruptela, nempe quia mores corrumpit sub velamine consuetudinis: asumptur enim ab impiis ut privilegium, *c. Mala, 8. dist. & c. Denique, 4. dist.* Secunda ratio est, quia spiritualia à laicis possideri non possunt, *c. 1. 16. q. 7. & c. Causam que, de præscrip. Sine possessione autem non currit præscriptio, ut in reg. Sine possessione, de regul. jur. in 6. & l. Qui in servitute, ff. eodem.* Quæ ratio convincit in hac materia induci non posse consuetudinem, aut præscriptionem etiam per tempus, cujus initii memoria in contrarium non existat, ut concludit Jo. Andr. in *cap. 2. de præb. lib. 6. & Abbas hic n. 4. & plenius in d. c. Causam, dixi in c. Cum contingat, num. 9. de foro compet.***
- 17 Hodie extat hac de re novissima Constitutio S. D. N. Urbani VIII. quæ incipit, *Romanus Pontifex in sua, & c. edita anno 1641.* super præsertione jurium Sedis Apostolicæ & inferiorum Ecclesiarum, ac personarum Ecclesiasticarum à quibuscumque præjudicialibus: in qua irritæ declarantur contrariæ consuetudines, & præscriptiones, etiamsi sint immemorabiles, & cum fama privilegii.
- 18 Fallit conclusio superius firmata in Conversis professis, qui etiam laici sint, tamen admitti possunt in electionibus Regularium, sit ita se habeat Religionis consuetudo, ut notat gloss. 3 in Clement. *Ut ii, de atar. & qualit. Jo. Andr. in c. Ex eo, in fin. de elect. lib. 6. & Collectat. hic in princ.*
- 19 Ultimò nota, electionem Prælati à Canonicis factam unà cum laicis esse irritam ipso jure propter admixtionem laicorum, ut hic est casus valdè notabilis, & mente tenendus secundum Abbatem num. 3. & ita electio aliàs utilis, id est, celebrata à majore, & sanioe parte Capituli vitiat per inutilem admixtionem laicorum, ut hic notat gloss. 1. communiter approbata. Nec obstat contraria regula *cap. Utile de regul. jur. lib. 6.* quia procedit in inseparabilibus,
- 20 ut ibi declarat glossa: sed de hoc plenius dicam infra n. 26. & 29. & seqq. Item procedit regula illa, si vitium sit in materia, veluti cum acceptilatio interponitur super contractu juris gentium: nam permutare naturam non est in potestate partium; & idèd tunc valet ut valere potest, ut *l. An inutilis, ff. De acceptilat. & arg. l. Quia ratio, ff. De condit. institut. secus si vitium sit in forma, ut hic declarat Bald. num. 2. prope finem.* Item signatur contrarium in *c. fin. de Procurat.* Sed solve, ut dicam infra n. 31. & 33.
- 21 Hinc sumpta occasione, QUÆRO: in Constitutione Gregorii XV. de Romani Pontificis electione, quæ incipit, *Aeterni Patris Filius, in §. Insuper,* Statuitur, ut antequam schedulæ à scrutatoribus aperiantur, omnes ab iis diligentissimè numerentur: & si plures repertæ fuerint, quàm sint Cardinales. omnes comburantur, & iterum ad suffragia deveniatur. Pone, post absolutam schedularum publicationem, & non prius compertum fuisse schedulas esse plures numero, quàm Cardinales. Fac enim scruta-
- torum incuria ante publicationem schedulas non fuisse ritè numeratas, vel certè alicujus malitia post completam numerationem, & inchoatam publicationem alias schedulas ultra numeratas in calicem injectas fuisse, ita ut in univèrsum excedant numerum Cardinalium in conclavi præsentium, nunquid ex hoc electio reddatur irrita?
- Pro clariori quæstionis solutione duo casus sunt distinguendi, Primus est, cum electus habuit duas tantum partes suffragiorum habita ratione Cardinalium existentium in conclavi, non autem numeri schedularum: puta quia Cardinales sunt numero tringinta, & Cardinalis Hostiensis habuit suffragia viginti, suo suffragio non computato; & tamen in calice repertæ fuerunt schedulæ tringinta tres, aut etiam plures: & hoc primo casu credimus manifestum esse talem non censerì electum. Ratio est evidens, quia fieri potest ut in numero viginti suffragiorum, quæ ipse habuit, adsit aliqua ex schedulis, quæ superabundant, atque ita ignoratur an verè is à duabus partibus Cardinalium electus fuerit, sicut pro forma requirit Gregoriana Constitutio, quæ in hoc est juri communi conformis, ut in *c. Licet de vitanda, supra eod. & consequenter electio est incerta, quia incertum dicitur quod ignoratur, l. Subsignatum, §. fin. ff. De verbor. signif. & non probat hoc esse quod ab hoc contingit ab esse, l. Neque natales, C. De probat. & l. Non hoc, C. Unde legit. imò quod est incertum, perindè est ac si non esset, l. Duo sunt Titii, ff. De testam. & l. Si ita fuerit, ff. De reb. dub. facit text. in l. Ita stipulatus, ff. De verbor. obligat. & in l. Cum post, §. Gener. cum ibi nor. ff. De jur. dot. Vota autem eligentium debent esse certa, aliàs non valent, ut sunt jura clara in *c. In electionibus, infra eod. lib. 6. & in c. 1. de postulat. Prælat. eod. lib. & incertitudo in causa inducit incertitudinem in effectu, c. Coepiscopi, 68. dist. c. Ad audientiam, c. Significasti, & c. Petitio, de homicid.**
- Secundus casus est, cum electus habuit duas suffragiorum partes etiam superfluis non computatis, puta Cardinales sunt tringinta, & schedulæ tringinta tres, & electus habuit suffragia viginti tria, vel plura, aut etiam omnia: & hoc casu res videtur non parum dubia.
- Contra electionem videtur primò urgere hæc Decretalis, ubi irrita decernitur electio facta à Canonicis, cum quibus laici admixti fuerunt: & ita electio aliàs utilis, id est, à majori parte Capituli celebrata vitietur per inutilem admixtionem inhabilium, ut hic notat gloss. 1. & ratione prohibiti vitiatum concessum, ita ut Capitulum congregatum ex permisis, & prohibiti Capituli auctoritatem non habeat, ut ait hic Bald. in princ. Et est ratio, quia actus electionis est individuus, nec potest pro parte valere, & pro parte non, *c. Prudentiam, de off. deleg. Individuis autem, & inseparabilibus mixtio inutilis vitiat utile, & magis inspicitur quod nocet, quàm quod prodest, ut est casus notabilis hic secundum Anton. de Butr. in 1. notab. & Abb. num. 3.* Ob quam rationem aliàs S. Congregatio Concilii nullum declaravit concursum, in quo unà cum tribus examinato-
- ribus in diœcesana Synodo deputatis alii quoque non Synodales fuerunt adhibiti. Quod adèd verum est, ut inficiatur electio ex admixtione inhabilium etiam ignoranter facta, si credimus eidem Butr. hoc asserenti in *c. fin. n. 2. & 11. de Procurator,* ea consideratione, quia in scrutinio nomina omnium describuntur, ita ut omnes simul, & individue ad actum electionis procedant: & in idem recidit quod scripsit Bald. hic num. 2. videlicet utile vitiat per inutile propter assumptam formam juri contrariam; licet sciscus sit quando vitium superfluum est in materia. Ex quibus videtur resultare ut viginti suffragia utilia duas tertias partes Cardinalium constituentia, quæ hoc casu habuit electus, vitientur per supervacuum adjectionem trium inutilium,
- Deinde contra electionem videtur urgere, quod cum in Gregoriana Constitutione sancitum fuerit, ut si schedulæ plures repertæ fuerint, quàm Cardinales, comburantur omnes, & iterum ad suffragia deveniatur. his verbis videtur Pontifex abstulisse vim omnem, & robur illius scrutinii, in quo repertum fuerit plures fuisse schedulas, quàm Cardinales. Idque nulla habita ratione, an quispiam ab omnibus, vel à duabus partibus, an verò à paucioribus tantum electus fuerit. Si enim voluisset hanc distinctionem

- adhiberi, non utique sanxisset schedulas omnes esse indistincte comburendas, sed decevisset prius deveniendum esse ad illarum publicationem, ut constare posset an electus etiam non computatis schedulis superfluis habuisset duas tertias partes suffragiorum. Non videtur ergo contentum, ut nos adhibeamus distinctionem, quam legislator non adhibuit, *l. Prosperit ff. Qui, & à quib. & l. De pretio, ff. De public. in rem act. cum vulg.* Quod enim non est Apostolico decreto sancitum, superstitiosus non est adinventio-nibus præsumendum, *c. Consulisti, 2. q. 5. & c. Inter corporalia, de translat. Episc.*
- 31 Sed validitati electionis videtur suffragari, quod etsi schedulæ excedant numerum eligentium; certum est tamen electum habuisse suffragia duarum ex tribus partibus. Esto enim suffragia lata in tribus schedulis, quæ superabundant, sint cassa, & irrita; tamen cum Cardinales sint numero triginta, & electus viginti tria suffragia habuerit, etiam si demas illa tria, superiunt tamen viginti, quæ adequate constituunt duas tertias partes Cardinalium in Conclavi existentium. Electio igitur aliàs utilis, idest à duabus partibus Collegii canonicè celebrata per inutilem schedularum adjectionem vitari non debet, ex theoria Innoc. in *c. Illa, n. 2. vers. Imo plus dicimus, supra eod.* ubi in questione illa: An vitietur electio ex eo quod cum habilibus aliqui inhabiles admixti fuerint ad coeligendum, distinguit an scienter admixti fuerint; & tunc electio non valeat, & in hoc casu dicit esse intelligendam hanc decretalem, *c. fin. de Procurator. c. Ad probandum, de re judic. & c. Cum super, de offic. delegat.* An verò ignorantet; & tunc determinat electionem ab habilibus factam nunquam irritari propter admixtionem inhabilium, arg. *l. 1. §. 1. ff. Pro soc. Quinimo* asserit hoc vendicare sibi locum etiam si unus tantum ex electoribus esset habilis, reliqui autem omnes inhabiles, puta majori excommunicatione ligati; quia nihilominus si elector habilis admiserit eos ignoranter ad coeligendum, sustinetur electio, quia in ipsum recidit jus Capituli; ut *l. Sicut, ff. Quod cuiusque universi nomin. & notatur in c. Irrefragabili, de offic. ord.* Et rationem diversitatis assignat, quia ubi admittuntur inhabiles scienter, electores videntur nolle sine iis procedere, sed potius ut actus assumat vim ab omnibus; idè quod non valeat quod agitur, quia quod possunt nolunt, & quod volunt adimplere nequeunt, ut *d. cap. Cum super, de off. deleg.* At verò ubi inhabiles admittuntur ignoranter, principalis intentio eligentium est eligere omni meliori modo, sive cum aliis, sive per se tantum, si alii de iure interesse non possunt, ut *l. Eum, qui, §. Si in curiam, & §. seq. ff. De iniur.* Quæ distinctio Innocentii prævalet in electionem, eamque amplectuntur omnes Doctores, ut testatur Abb. in *d. c. fin. n. 6. de Procurat.* quidquid scripserit Butr. in contrarium citatus supra *nu. 28.* Et probatur aperte in *d. cap. fin.* ubi est expressum valere actum collegialiter gestum ad habilibus, & inhabilibus ignoranter admixtis, & iustineri propter habiles, quem textum dicit ad hoc meliorem de corpore Juris Corsett. in *suis singular. in ver. Universitas, singular. 384. incipien. Regula est quod actus, post Abb. l. c. n. 3.* Et propterea si non existens in sacris, qui vocem in Capitulo non habet, ut Clem. *Ut ii de etat. & qualit.* vel aliàs inhabilis ignoranter admittatur ad coeligendum, seu ad alios actus Capitulares, valet quod geritur, & utile per inutile non vitatur, *c. Utile, de reg. jur. lib. 6. secundum Jo. Andr. in reg. Quod alicui, in Mercurial.* Quamobrem cum hoc casu schedulæ supervacuæ in calice fuerint positæ ignorantibus electoribus, vel omnibus, vel saltem duabus tertiis eorum partibus, penes quos residet eligendi potestas, vota illorum valida, & utilia per adjectionem aliorum inutilium vitari non debent, & nonnullorum fraus, & dolus non debet obesse nominato, ut inquit gloss. *ult. in fin. in c. Publicato, infra eodem.*
- 34 Præterea quando actus principalis habet in sua essentia debitam formam, sicuti habet electio Pontificis ex constitutione Gregorii, supervacua adjectio non vitat. Ita loquitur text. in *l. Eum qui ita, §. T. c. & Titium, ff. De verb. oblig. Bald. hic n. 2. vers. Nec obstat.* Generale enim est, ut si formæ aliquid superfluum addatur, ex huiusmodi inutili adjectione actus non infringatur, ut *l. Non sunt liberi, ff. De sta-*
- tu homin. & ibi notat gloss. in ver. Prodigiosum, in fin. & Butr. in tract. Tiberiadis ad fin. super ver. Amissa propria forma, concordat text. in leg. Idem Offilius, ff. De edilit. edict. & in leg. Falsa, §. Sed & si cui, ff. De condit. & demonstrat. & in l. Si is cui, ff. Quemadm. serv. amitt.* Quibus accedit, quod electioni Romani Pontificis à duabus partibus Cardinalium celebratæ nulla exceptio juris positivi potest opponi; ut statuitur in decretali, *Licet devotanda, sup. eod.* Et quamvis in Constitutione Gregorii nova forma præscripta fuerit; tamen in *§. Quod si electio, ubi perstringitur forma essentialis cum decreto irritanti, statutum non legitur ut electio nulla sit ex hoc capite, quod schedulæ repertæ fuerint plures numero, quam Cardinales, & consequenter quod spectat ad electionis validitatem hic casus tamquam omissus in Constitutione remansit in dispositione juris communis, vulg. l. Commodissime, ff. De liber. & posthum. & arg. l. Sancimus, C. De testam. & l. Præcipimus, in fin. C. De appell.* De iure communi autem contra electum à duabus partibus Cardinalium objici non potest quod schedulæ superabundant, sicut objici non potest quod Cardinales eligentes sint excommunicati, vel suspensi; cum huiusmodi exceptiones juris positivi sint, ut in *d. c. Licet, adnotarunt Compostell. n. 3. Jo. Andr. num. 10. & reliqui Interpretes, ut ibi dixi num. 11. seqq.*
- Nec obstant contraria. Ad primum enim respondetur hoc capitulum non habere locum, quando inhabiles ignoranter admittuntur ad eligendum, secundum theoricam Innocentii, quidquid contra scripserit Butr. cujus opinio communiter non tenetur, ut fuse ostensum est supra *num. 31. & seqq.*
- Ad secundum responderi potest Gregorium statuisse, ut schedulæ numerentur antequam aperiantur à scrutatoribus, & tunc si apparuerint numero plures quam sint Cardinales, omnes comburantur. Quibus verbis videtur respexisse tantummodo ad illum excessum schedularum, qui repertus esset ante inchoatam illarum publicationem; & in hoc tantum actu decrevit schedulas esse comburendas. At verò de excessu schedularum reperto post inchoatam, vel absolutam publicationem scrutiniij nihil statuit, forte quia visum sibi fuit sufficienter huic inconvenienti occurrisset præcipiendo, ut ante publicationem schedulæ palam diligentissime numerentur à scrutatoribus; postquam quidem numerationem in conspectu omnium peractam vix putavit posse contingere, ut schedulæ excederent numerum Cardinalium; ac proinde de hoc casu veluti raro, aut minus frequenti nihil statuendum duxit, arg. *l. Jura, cum tribus leg. seqq. ff. de legib.* Præsertim verò quia si schedulæ comburantur priusquam fuerint apertæ, & ad novum scrutinium procedatur, cum nondum appareat quæ quisque suffragia habuerit, nemo potest conqueri, quod exinde juri suo, vel famæ aliquatenus detrahatur, ut notat Innoc. in *c. Publicato, n. 2. in fr. eod.* dicens hoc casu Capitulum posse destruere, quia nemini sit præjudicium, nec aliqua infamia oritur nominato, cum clausa sint vota. At verò apertis jam schedulis, & scrutinio publicato videtur quodammodo electio in iuria, & aliquod jus quæsitum ei, quem constat habuisse duas tertias suffragiorum partes, etiam superfluis non computatis. ut ex dictis patet. Unde schedulæ tunc lacerari, aut comburi non possent, nec ad nova suffragia deveniri citra illius injuriam, quia res non est integra, & nemini licet mutare consilium in alterius præjudicium, *c. Cum inter Canonicos, in fr. eod. l. Nemo, la quarta, ff. de reg. jur.* Item ex novo scrutinio protraheretur electio. Quod est periculosum, præsertim in electione Romani Pontificis, *c. Ubi periculum, infra eod. lib. 6. & Clem. Ne Romani, eod. tit.* Ad quas rationes fortè respexit Gregorius IX. dum decrevit, ut publicato scrutinio non liceat electoribus variare, ut in *d. c. Publicato, in fr. eod. & ibi notant gloss. 2. Innoc. Host. Joan. Andr. & reliqui Interpretes.* Nobis tamen in his pronunciare non licet, idè quod ad obviandum periculis abs re non esset, ut prima Sedes hanc dubitationem delucidaret.
- Quid autem juris sit in casu converso, videlicet cum schedulæ repertæ sunt pauciores numero, quam sint Cardinales, scripti plene in prædicta decretali, *Publicato, à n. 56. usque in fin.*

D E E L E C T I O N E .

Idem Gregorius IX.

C A P U T L V I I I .

Publicato scrutinio, variare nequeunt electores: cum sit facienda collatio, & electio celebranda. Ad quod per superiorem, si oportuerit, compellantur.

S U M M A R I U M .

- 1 **S**crutinio publicato non possunt electores variare, sed cogi debent ad collationem, & electionem.
Ampliatur sex modis à n. 11. usque ad n. 23. & fallit novem; à n. 45. usque ad n. 52.
- 2 Electores dici possunt actu electionis inchoato, licet non consummato.
- 3 Electores publicato scrutinio sunt compellendi ad collationem, & electionem à Superiore, ad quem spectat confirmatio.
- 4 Matrimonium tam spirituale quam carnale non vitatur ex legitima compulsionem Superioris propter principium voluntarium.
- 5 Electoribus cur non liceat variare scrutinio publicato, & n. seqq.
- 6 Initium si desit, deest imitatum.
- 7 Matrimonium spirituale quas habeat partes.
- 8 Publicationis effectus varii.
- 9 Beneficio etiam absenti collato Episcopus dicitur functus officio suo, & ideo variare non potest.
- 10 Ex scrutini publicatione, an & quale jus acquiratur nominato, nu. 20.
- 11 Electores nec singulariter, nec in communi variare possunt scrutinio publicato.
- 12 Variatio sicut post publicationem scrutini non permittitur electoribus, ita nec substituitis in eorum locum.
- 13 Idem in metropolitano, ad quem jus eligendi sit devolutum.
- 14 Electores post scrutini publicationem excommunicati, ac deinde absoluti variare non possunt.
- 15 Et an possint facere electionem ante absolutionem, remissive.
- 16 Electoribus asserentibus se non consensisse in eum, qui in scrutinio reperitur nominatus, non creditur.
- 17 Scrutatoribus an fides adhibeatur contra tenorem scripturae, remissive.
- 18 Electio cassari non debet, nisi ad petitionem contempti, nec per alium, quam per Superiorem, & interim variare non licet.
- 19 Scrutinio publicato si superveniat defectus in forma, an electores ad novum scrutinium procedentes teneantur eligere jam nominatum, & n. seqq. & n. 28. & seqq.
- 20 Ex nominatione jus non acquiritur, nisi nominatio sit solemnis.
- 21 Electus à minori parte Capituli an, & quando sit preferendus, si electio facta à majori parte sit nulla.
- 22 Electores in forma peccantes privandi sunt ea vice potestate eligendi.
- 23 Electio Papae si nulla sit ex defectu formae praescriptae in Constitutione Gregori XV. an Cardinalibus in novo scrutinio liceat variare, & n. seqq. usque ad n. 35.
- 24 Electio quamvis nulla ex defectu formae, tamen si ad sit consensus eligentium, & electi, dicitur canonica de jure naturali.
- 25 Et post consecrationem nihil potest objicere Ecclesia de forma non servata.
Contrarium, n. 28. & seqq.
- 26 Forma in electionibus cur introducta.
- 27 Electus in Papam non servata forma Constitutionis Gregorii XV. non est Apostolicus, sed Apostaticus.
- 29 Substantia deficiente deficit ipsum totum.
- 30 Electio ipso jure nulla an possit confirmari.
Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.
- 31 Obligatio naturalis non oritur ex consensu, quando lex positiva resistit actu.
- 32 Idem quando actus peccat in sua forma.
- 33 Vel quando lex decernit actum ipso jure nullum.
- 34 Matrimonium tam carnale, quam spirituale celebratum non servata forma juris positivi, est nullum, etiam in foro conscientiae.
- 35 Scrutini publicatione inchoata, sed non consummata, an liceat Electoribus variare,
Et quid si publicato scrutinio vota appareant aequalia, num. 36
Et an pars minor variare possit accedente majori, num. 37.
Et quid si nominatus in scrutinio juri suo renunciaverit, num. 39.
Et quid si notorium sit, nominatum esse ineligibilem, num. 40.
Et quid si dubitetur, an sit postulandus, vel eligendus, num. 43.
Et quid in compromissariis eligentibus per viam scrutini, n. 45.
Et quid in Patronis Ecclesiarum, n. 46.
- 36 Variatio non est prohibita Electoribus nisi in praedictum nominati, & n. seqq.
- 38 Variare an possit quis consentiendo electioni de se factae.
- 39 Electus in scrutinio potest dissentire etiam post electionem sibi presentatam.
- 41 Nominantes in scrutinio scienter indignum, an sint privati pro illa vice potestate eligendi.
- 42 Postulatio, & electio sibi invicem adversantur.
- 43 Electio an sit differenda, si aliquis publicato scrutinio probare velit nominatum esse ineligibilem.
- 45 Compromissarii, licet procedant per viam scrutinio, non tamen ardeantur ad formam c. Quia propter.
- 46 Patroni tam Clerici, quam laici variantur indistincte ante presentationem; postea vero laici tantum.
- 47 Cives eligentes sibi potestatem an possint variare.
- 48 In postulatione an licita sit variatio publicato scrutinio, & n. seqq. usque ad n. 53.
- 49 Argumentum à contrario sensu est fortissimum in jure, & quando secus.
- 50 In postulatione nulla forma reperitur à jure praescripta.
- 51 Nec per eam acquiritur jus postulare.
- 52 Variare possunt electores ante publicationem scrutini.
- 53 Idem in Superiore, ad quem jus eligendi sit devolutum.
- 54 Et quid si scrutatores recesserint à loco scrutini.
- 55 Scrutinium nondum publicatum an destrui possit de consensu majoris partis Capituli etiam sine ulla causa.
- 56 Electio Papae an vitietur ex eo quod aliquot schedulae deperierint ante consummatam scrutini publicationem & n. seqq. usque in fin.
Et quid si hic casus contingat in scrutinio, & accessu, num. 65.
- 57 Actus ex se perfectus, & consummatus, per contrarium eventum non resolvitur.
- 58 Etiam si postea eveniat casus, à quo non potuit inchoari.
- 59 Forma ubi ex aliquo casu adventitia servari non potest, valet actus etiam tali forma non servata.
- 60 Publicatio electionis si omittatur fraudulenter, non nocet electo.
- 61 Electio non valet, si post collationem protrahatur per simplicitatem, vel negligentiam electorum; secus si mala fide.

- 62 *Actus imperfectus remanet nullus, siue causa, siue culpa accidat, ut nequeat perfici.*
 63 *Testamentum inter liberos quamvis valeat sine publicatione, tamen si Testator voluerit illud publicari, & ante publicationem obierit, est nullum ex defectu voluntatis.*
 64 *Actum nihil dicitur, cum aliquid superest agendum.*
 65 *Quod pendet, non est pro eo quasi sit.*

- 1 **P**ublicato. Famofum, & quia breue est, per alia verba sic summari potest: Scrutinio publicato non possunt electores variare, sed cogi debent ad collationem, & electionem. Hoc dicit, & tria facit. Primò dictum ponit. Secundò ejus rationem reddit. Tertio, rationem necessitatis exprimit. Secunda, ibi, *Cum sit*. Tertia, ibi, *Ad quod*.
 Nota primò, ex textu tres actus substantiales electionis per viam scrutinii, videlicet scrutinii publicationem, suffragiorum collationem, & electionem in communi, quorum si vel alterum omittatur, non tenet electio, ut *c. Quia propter, c. Cum ana, & c. In Genesi, supra eod.*
 2 Secundò, nota ibi, *Electores*, congruè dici posse electores actu electionis inchoato, licet nondum consummato, & tunc dicuntur electores quasi electuri, secundam Jo. Andr. *n. 5.* & Card. in *2. notab.*
 3 Tertio, nota ibi, *Si oportuerit, compellantur*, electores non esse simpliciter, & absolute compellendos ad collationem numeri ad numerum, & electionem in communi; sed si opus fuerit. Unde prius moneri debent; ac si resisterint, tunc demum per censuram Ecclesiasticam sunt cogendi ad instar tellis, ut *c. 1. de testibus cogend.* Admonitio enim debet præcedere vindictam, ut *c. Indignè, 12. q. 2.* ut hic per Compofstell. *n. 7. in ver. Si oportuerit.* Vel aliter exponere illa verba, ut per Abb. Antiqu. *n. 4. in eod. ver.* Compulsio autem spectabit ad Superiorem, cujus est electionem confirmare, licet aliàs non sit ordinarius istorum eligentium, secundum Jo. Andr. *n. 27.* quia ex quo conceditur confirmatio, videntur concessa omnia præambula, per quæ pervenitur ad illam, argum. *c. Præterea, de offic. deleg. & l. Ad rem nobilem, & l. Ad Legatum, ff. de Procurat.* Et cum hoc dicto transeunt DD. licet Abb. dubitet *n. 9. vers. Ultimo hic queritur.* Et ex his collige non vitari electionem propter compulsionem. Quod procedit in hoc speciali casu propter principium voluntarium, & consensum ab initio præstitum in scrutinio, secundum Abb. in *ultim. notab.* Et est simile matrimonio carnali, quod contrahi non potest, si metus, aut violentia intercesserint, *c. Cum locum, de spons.* & tamen si præcesserint sponsalia de futuro, compellitur quis contrahere de presenti, ut *c. Ex litteris, il. 2. c. Requiritur, cod. tit.* Ergo idem in hoc matrimonio spirituali, argum. *c. Inter corporalia, de translac. Episc.* Sed extra hunc casum non est electio, ubi libertas amittitur eligendi, ut legitur in *c. Ubi periculum, §. Ceterum, infr. eod. lib. 6.*
 4 Ultimo, nota ex hac decretali duas insignes regulas in materia electionis per scrutinium. Una est negativa, quæ non permittit electores variare publicato scrutinio; & sumitur in sensu directo. Altera est affirmativa, quæ variationem permittit ante scrutinii publicationem; & colligitur à contrario sensu. Utramque regulam prosequar faciliori methodo per ampliaciones, & declarationes, reassumendo ea quæ in *21. questionibus* fusè hic tractat Jo. Andr.
 5 Prima igitur regula est: Publicato scrutinio non possunt electores variare, id est alium nominare, vel a prima nominatione recedere, ut est textus singularis in materia sua: nam ut advertunt Joan. Andr. *n. 23.* & Abb. in *princ.* olim hac de re variæ erant scribentium opiniones. Quidam enim asserabant electores posse variare usque ad subscriptionem electionis. Quidam usque ad confirmationem. Quidam usque ad consensum electi. Alii verò usque ad pronunciationem electionis, ut notatur in *c. Quanto, in gloss. magna, 63. dist.* & per Hostien. in *sum. cod. tit. §. Utrum mutari.* Unde ad eorum controversias dirimendas emanavit hæc decretalis. Sed in perscrutanda ratione decisionis Doctores valdè torquentur: nam tres rationes, quas primò assignat gloss. 2. videlicet quod per publicationem scrutinii res desinat esse integra, quod nemini liceat mutare consilium in alterius præjudicium, & quod mora in protrahenda electione sit damnosa Ecclesie, concludunt etiam ante publicationem, ut benè deducit Joan. Andr. *n.*

14. & Abb. *num. 2. vers. Et primò.* Quarta autem ratio, quod per hujusmodi publicationem electio videatur quodammodo initiata, non videtur vera, quia matrimonium hoc spirituale initiatur per electionem, ut *c. Licet de translac.* Ergo non ante, quia nihil est, antequam incipiat esse, *l. uti, ff. de collat. bonorum, Oldrad. cons. 180. Quæstio est, num. 7.* & si deest initium, deest initiatum, ut inquit Compofstell. in *c. Quod sicut, num. 17. supra eod.* Quare Joann. Andr. hic *num. 15.* dicit hanc constitutionem jus novum inducere in eo quod publicatio scrutinii impediat variationem votorum; antea enim nullus ex antiquis tenebat, quod hic dicitur. In hoc autem jure positivo affirmat fuisse arbitrium Pontifici interdiceré variationem publicato scrutinio. Nam si voluisset, utique potuisset illam prohibere, etiam post latum suffragium. Idcirco autem præfixit terminum publicationis, quia matrimonium spirituale habet partes suas, cujus prima est electio, secunda confirmatio, tertia consecratio, Prima pars, quæ dicitur electio, similiter habet partes multas quoad formam, & tres saltem quoad consensum, scilicet scrutinium, ipsius publicationem, & electionem. Cum igitur factus est transitus ad medium, vel duas partes hujus partis, præclusus est variandi aditus. Equæ autem fuit hæc definitio, ut ipse ait *n. 4.* ad evitandam infamiam, & injuriam nominati, ex quo facta est publicatio. Sic in similia publicatio attestationum impedit productionem testium. *c. Cum venisset, & c. Causam, de test.* Sic edictum publicatum arctat, *cap. 1. supra, de postul. Præel.* Et non sufficit mihi innotorem revocasse, nisi publicè hoc descriperim, *leg. Sed si pupillus, §. 1. de institor. act.* Verùm Abbas tamen fateatur hunc rationem Joann. Andr. esse persuasivam, tamen illam resellit *num. 2. coll. 3. vers. Hæc sunt in effectu,* quia hæc decretalis jus novum non inducit, sed est juris antiqui declaratoria. Unde ipse assignat 9 aliam rationem, cur non liceat variare post publicationem scrutinii, videlicet quia electores functi sunt officio suo, & ad hoc allegat textum in *c. Si tibi absenti, de præb. lib. 6.* ubi si beneficium conferatur absenti, nullum jus illi acquiritur, antequam consentiat; & tamen quia confertur officio suo functus est, variare non potest, ut ibi deciditur; quam rationem reddit etiam Bart. in *leg. Absenti, ff. de donat.* Sed certè hæc ratio Abbatis laborat eodem vitio, quo rationes glossæ; quia vendicat sibi locum etiam ante publicationem scrutinii: nam electores ut singuli postea quam suffragium suum tulerunt, dicuntur functi officio suo, cum non habeant amplius quid facere. Publicatio enim scrutinii quæ subsequitur post vota in scriptis redacta, & illorum collatio non pertinet ad eligentes, sed ad scrutatores, ut patet in *cap. Quia propter, supra eod.* Unde si ratio Abbatis esset veta, non liceret electoribus post latum suffragium variare, etiam ante scrutinii publicationem, cum jam sint functi officio suo. Quod tamen est falsum, ut hic patet à contrario sensu, & latius dicam in secunda regula *n. 52.* Quod si consideremus electores non ut singulos, sed ut Collegium, tunc non dicuntur functi officio suo nisi post electionem, quæ ad eos pertinet in communi, ut hic, & in *d. cap. Quia propter, & in c. In Genesi, supra eod.* Ergo attenda ratione Abbatis liceret eis variare ante electionem etiam scrutinio jam publicato, quod est falsum, ut hic, Existimo igitur 10 esse bonam rationem, quam ponit Joan. Andr. nam sive hæc constitutio sit novi juris promulgatoria, sive declaratoria juris antiqui, semper tamen verum est rationabiliter fuisse præclusam viam variationi, posteaquam devotum est ad actum medium, id est ad publicationem scrutinii, ut vitetur infamia, & injuria, quæ irrogaretur nominato à majori parte, si liceret electoribus ab illius nominatione recedere. Quæ ratio in effectu elicitur ex dictis Innoc. hic *n. 2.* ut latius dicam infra in secunda regula *num. 55.* Videtur etiam consistere alia ratio, quam assignat Butt. *n. 4. vers. Equus tamen diffinit;* salvando rationem in textu assignatam: nam secundum eum quemadmodum alia obligationes oriuntur ex consensu, ut *leg. Consensu, ff. de act. & obligat.* ita & in electione obligatio oritur ex consensu eligentium. Unde hæc electio est valida, & perfecta de jure naturali, licet pro forma accidentaliter inducta fuerit institutum ut debeat subsequi collatio, & communis electio. Cum ergo inspecto jure naturali videatur jam perfecta ex votis in scriptis redactis, & publicatis; non debet esse locus variationi, quasi principium finis necessitativum sit expletum; idcirco-

- ideòque sequitur in littera, Cùm facienda sit collatio, &c. quasi sic finis necessariò trahatur ad principium. Et quamvis Abbas *sub num. 2. col. 3.* nitatur refellere hanc rationem, eo quòd illa attentata non liceret variare, etiam ante scrutinii publicationem, cùm jure naturali inspecto inducatur electio ex singularibus consensibus in scrutinio præstitis; & publicatio scrutinii, collatio subsequens, & electio in communi sint jure positivo inductæ, in *d. cap. Quia propter*, ut notat gloss. in *c. Sicut eod. tit. lib. 6.* Responderi tamen potest negando consequentiam; quia electio utrumque perfecta ex singularibus consensibus, nihilominus variationem non impedit ante publicationem scrutinii. Ratio est, quia ignoratur, an quis habuerit consensum majoris partis, cùm vota sint clausa, ut hic observat Innocent. *n. 2.* nam quòd ignoratur, perinde est, ac si non esset, cùm paria sint non esse, & non apparere, ut *leg. Duo sunt Titii, ff. de testam. tutel. l. Et liberi, & l. Rutilia, ff. de contrah. empt. & l. Si ita fuerit, ff. de rebus dub.* Item non obstat aliud objectum Abbatis, quòd obligatio non sit orta nominato, quia absenti nihil acquiritur, *d. leg. Absenti, ff. de donat.* Quoniam ad hoc, ut variatio impediatur, satis est, ut obligatio orta sit ex parte eligentis, licet non sit tertio acquisita, ut probatur in prædicta decretali: *Si tibi absenti*, & conferunt quæ leguntur de pollicitatione in *l. Pactum, & toto tit. ff. de pollicitat.* Præterea quamvis nominato ante electionem non acquiratur jus substantificæ electionis; tamen cùm per publicationem sit devenum ad principium finis necessitativum, & incompatible cum variatione; negari non potest, quin ex hoc sit acquisitum aliquod jus nominato, id est principium necessitans finem electionis, ut bene per Butr. *d. num. 4. vers. Tertiario.* Adde quòd etsi electus non habeat jus in beneficio antequam consentiat suæ electioni, ut *c. Cùm inter Canonicos, supra eod.* habet tamen jus consentiendi: quod quidem jus injustè illi præripere tur ex variatione electorum, ut *c. Mutare, de reg. jur. lib. 6. & d. c. Si tibi absenti.*
- 11** Ampliatur primò superscripta regula, ut procedat, sive electores publicato scrutinio intendat variare, ut singuli, *cap. Bona memoria, §. Nec nocebat, supra de postulat. Pralat.* sive ut Collegium, & in communi, secundum Innocent. & Compostell. in *princ. Hostien. n. 9. in ver. Variare*, Anchar. in *1. notab.* & alios communiter.
- 12** Ampliatur secundò, ut procedat non tantùm in ipsismet electoribus, sed etiam in eorum successoribus: nam si publicato scrutinio aliqui ex eligentibus obierint, vel abcesserint, substituti in eorum locum, vel supervenientes tenebuntur nominatum eligere, quia nominato est jus quæsitum ex votis publicatis, ut hic; quod quidem jus non amittit propter casum supervenientem, secundum Vincen. Innoc. & Compostell. quos hic referunt, & sequuntur Jo. Andr. & Cardin. ambo in *14. q. & Bellam. nu. 17.*
- 13** Ampliatur tertio, ut procedat etiam in Metropolitanano, vel alio Superiore, ad quem per negligentiam, vel contumaciam electorum, qui publicato scrutinio electionem distulerunt ultra trimestre à die vacationis, jus eligendi sit devolutum, ad præscriptum *c. Ne pro defectu, supra eod.* quia cùm per publicationem limitata esset potestas Capituli, ergo & Superioris, qui succedit in jus illorum, *leg. Non intelligitur, §. Si posteriori, ff. de jur. fisc.* aliàs una via permitteretur ejus variatio, scilicet sinendo labi tempus præfixum ad eligendum, quod alia via est eis prohibitum, contra *reg. Cùm quid, de regul. jur. lib. 6. & cap. Tue, de Procurat. facit Clem. Una de suppl. negl. Pralat.* & ita hic firmant Vinc. Compostell. Petr. de Sampf. & Abb. Antiq. quos sequitur Joann. Andr. *n. 29.* licet Abb. Siculus dubitet *nu. 9. vers. Tene mente*, qui tamen non respondet ad fundamenta Jo. Andr.
- 14** Ampliatur quarto, ut habeat locum etiam si publicato scrutinio Canonici excommunicentur ab homine, vel à jure, putà quia in collatione suffragiorum percusserunt Clericum: nam posteaquam fuerint absoluti, vel Superior, ad quem jus eligendi esset devolutum, non variabunt, sed eligent nominatum, secundum Vinc. & Innocent. cum quibus transit Joann. Andr. in *15. quest. & Bellam. n. 18.* Sed an Canonici excommunicati post publicationem scrutinii ante abolutionem possint facere electionem, disputat idem Joann. Andr. in *reg. Factum, de reg. jur. lib. 6. in Mercurial.*
- 15** Ampliatur quinto, ut locum habeat etiam si aliqui ex Canonicis publicato scrutinio dicant se non consensisse in eum qui in scrutinio reperitur nominatus, quia illius non creditur, cùm sint singulares; sed statim scripturæ, & fidei scrutatorum, ut *cap. Cùm dilecti, supra eod.* alioquin facile esset hanc constitutionem eludere, contra *c. Commissa, de elect. lib. 6.* secundum Jo. Andr. in *18. quest.* & facit quod ipse notat in *cap. Ad audientiam, infra de rescript.* An autem ipsis scrutatoribus fides adhibeatur contra tenorem scripturæ, notat idem Jo. Andr. in *c. Quia propter, in ver. Redacta, supra eod.*
- Ampliatur sexto eadem regula, ut etiam vendicat sibi locum, si publicato scrutinio appareat electionem ex aliquo capite fore annullandam, putà quia aliquis ex Capitularibus contemptus fuerit, vel aliam ob causam: quòd enim eo casu electio cassari non debeat ad petitionem electorum, sed contempti, *cap. Cùm in Ecclesiis, de præbend. lib. 6.* nec per alium, quàm per superiorem; & ignoretur an is contemptus velit jus suum prosequi, cum ad id non sit cogendus, *c. Quod sicut, supra eod.* anve Superior velit electionem infirmare: idcirco interea electores nequeunt ad aliud scrutinium procedere, sed cogendi sunt ad electionem nominati. Verùm ad petitionem contempti potest, & debet scrutinium irritari; & tunc fiet novum scrutinium, si nondum sit processum ad electionem, ut notatur in *cap. prox. supra eodem*, & hic tenent Innocent. *n. 1. vers. Sed quid si non sit nulla*, Abb. Antiq. *n. 3.* & Hostien. *n. 9.* ambo in *eod. vers. Compostell. n. 1. vers. Sed quid si non sit processus nullus*, Joann. Andr. & Card. uterque in *12. q. & vide eundem Card. in c. proximo, in quinta q. supra eod.*
- Ampliatur septimò prædicta regula, ut obtineat, etiam si post publicationem scrutinii legitime facti superveniat defectus in forma, puta quia sit omiſsa collatio, vel communis electio, vel quid simile: nam etsi electores debeant ad novum scrutinium procedere; tamen nequeunt variare alium eligendo, ut pluribus determinat hic Innocent. *num. 2. col. 2. post princ. vers. Sed quid si publicato*: & hanc partem sustinebat ipse Innocentius in pleno Consistorio, ut attestat Compostell. *num. 1. in fine*: ea ratione, quia licet cassanda sit electio, quando post publicatum scrutinium peccatur in forma; tamen remanet electo jus acquisitum ex votis publicatis, argum. hujus *c. Non obstat*, quòd ex nominatione jus non queratur, *c. Quod sicut, supra eodem* quoniam hoc non procedit, cùm nominationes fiunt solemniter, & animo se obligandi: tunc enim bene jus queritur ex nominatione, *cap. Bona, il 2. supra de postulat. Pralat. & c. Cùm in jure, supra eod.* & videtur expressum hic. Similiter non obstat, quòd electus à minori parte Capituli sit præferendus, si electio facta à majori parte sit nulla, dummodò utraque electio fiat eodem contextu, ut notatur in *cap. Dudum, supra eodem*, & consequenter jus non videatur quæsitum electo à majori parte. Quandoquidem hoc verum est, si electio facta à majori parte sit nulla ex defectu electi, puta quia est criminofus, sed occultus; vel quia fuit peccatum in scrutinio, eo quòd vota non fuerint in scriptis redacta: his enim casibus non fuit jus quæsitum nominato; unde non mirum, si electus à minori parte sit præferendus. Demum non obstat, quòd electores in forma peccantes privati sint ea vice potestate eligendi, *cap. Quia propter, §. Qui vero, supra eod.* & sic non eligent: quoniam poterunt eligere antequam priventur per sententiam, ut notat Compostell. in prædicta decretali, *Quia propter, in ver. Priventur*, ad hoc *c. Quamquam, infra eod. lib. 6.* Vel si priventur, superior, maximè Papa, stante illorum suspensione providere poterit de eodem nominato, ut *c. Quia diversitatem, de concess. præbend.* Et ita concludunt hic Innoc. & Compostell. quibus accedunt Abb. Antiq. *num. 1.* & Jo. Andr. in *10. quest.* Butr. *num. 9. vers. Per istum textum*, & alii communiter, ut restatur Abb. Siculus, *num. 9.* Aliis tamen hoc absolum videtur: quia tres partes electionis, scilicet scrutinium, ipsius publicatio, & electio sunt unus actus, & in his omnibus cum nihil præter electus, sed electores, sufficit peccatum ipsorum, ut cassetur quidquid factum est, etiam si fiat præjudicium electo, quia qui peccat in uno, peccasse videtur in omnibus, *cap. Desleat, inf. de reg. jur.* Et hæc secunda opinio verior videtur, ut patebit *infra n. 28. & seqq.*
- Sed hic opportunè occurrit dubium, quid sit dicendum

in electione Romani Pontificis, videlicet si electio sit nulla ex defectu formæ præscriptæ in Constitutione Gregor. XV. quæ incipit, *Aeterni Patris Filius*: an Cardinales ad novum scrutinium procedentes possint variare recedendo ab electo in primo scrutinio, & alium eligendo.

Propositur hæc quæstio in terminis Gregorianæ Constitutionis, quia de jure communi nulla forma servanda erat in electione Papæ, sed satis erat, ut in aliquem tantquam in Papam contentirentur duæ ex tribus partibus Cardinalium, ut est textus in *cap. Licet de vitanda*, & ibi dixi post Innoc. & Compost. *suprà eod.* Sed hodiè electio Papæ redacta est ad tres formas Concilii generalis, de quibus in decretali, *Quia propter*. Licet non requirantur illa decem, & octo substantialia, quæ in electione inferiorum ibi enumerant Doctores, præsertim Abb. n. 12. sed illa tantum, quæ constitutio ponit §. *Quod si electio*, ubi perstringitur forma electionis cum clausula decreti.

24 Ad partem negativam arguitur ex doctrina Innocentii in *c. Quod sicut*, num. 8. *vers. Si autem nulla sit electio*, *suprà eodem*, ubi sic ait: *Si nulla sit electio ob non servatam formam Concilii generalis, de qua in cap. Quia propter, de elect. vel aliud consimile, consensus tamen legitimus eligentium, & electi intervenit, qui solus de jure naturali ad electionem, & alios contractus sufficit, c. Inter corporalia, de translat. Episcop. sic electus ordines confert, & sine peccato beneficium retinet. Nec illi obstat, quod non habeat fundamentum, & ideo non possit superadificare in ordinibus, & aliis, cap. Principatus, 6. q. 1. Quinimo fundamentum habet, scilicet Canonicam electionem, de jure naturali; maxime ubi non oritur scandalum, nec leditur honestatis publicæ justitia, nec generalis status Ecclesiæ; & post consecrationem de forma non servata nihil potest obicere Ecclesia, cum in eius consensu perseveraverit. Nec mirandum, quod id, quod nullum est, tractu temporis sit ratum; quia hæc non est nulla de jure naturali. Hæc Innocentius. Sed & Compostellan. in *dist. c. Quod sicut*, n. 17. *Si autem*, inquit, *electio non fuit Canonica propter formam, vel solemnitates omittas, quas jus positivum præcipit in electionibus observari, fuit tamen secundum jus naturale canonica: tunc per talem electionem assumptum non tenetur dimittere beneficium sic acquisitum, sicut condemnatus iniuste ad restitutionem rei suæ, quamvis de jure civili teneatur, dominus tamen naturalis remanet: unde non peccat retinendo, argum. leg.**

26 Julianus, ff. de condi. indeb. Jus enim positivum de forma servanda de rigore introductum, inventum est propter vitandum periculum Ecclesiarum, quod incurrebant propter lites quas habebant, quia certam formam in electione non habebat. Quæ lites jam cessant, postquam electus jam consecratus est, & sic fit reditus ad jus naturale; quod facile contingit, leg. Si unus, §. Idem decimus, ff. de pact. Hæc ille, & sequuntur Archid. in *cap. Nullus*, nu. 1. 62. *dist. Abb. in c. Quia plerique*, num. 21. *infra, de immunit. Eccl. Gemin. conf. 88. Innocentius Papa VII. num. 4. & Felin. alios cumulans in c. 1. num. 39. vers. Fallit sexio, supra, de constitut.*

Quibus autoritatibus fortè motus bonæ mem. D. Coccius Rotæ Decanus in suo tractatu manuscripto de Romani Pontificis electione opinatus est electum non servata forma Gregorianæ constitutionis, dummodò habuerit suffragia, & naturalem consensum duarum ex tribus partibus Cardinalium, esse verum Papam jure naturali inspecto, & posse Papatum tuta conscientia retinere.

27 In oppositum sunt verba clara ipsius Constitutionis: nam in §. *Quod si electio*, non tantum decernitur eo ipso nulla, & invalida absque ulla declaratione electio aliter celebrata, quam servata forma ibi præscripta: sed amplius statuitur, ut ita electo nullum jus tribuat: quinimò is non Apostolicus, sed Apostaticus sit, & habeatur, & tam ipse, quam eligentes ejusque fautores, & complices sententiam excommunicationis, & anathema, aliasque censuras, & pœnas in favoribus Sedis Apostolicæ à sacris Canonibus, & constitutionibus Apostolicis impositas patiter ipso facto incurrant. Ergo quidquid sit in electionibus inferiorum in terminis juris communis, quando controversum erat, an ex naturali consensu eligentium esset acquisitum jus electo, etiam non servata forma juris positivi; certè in electione Papæ post Constitutionem Gregor. res videtur carere omni dubio, quia sic electo nullum jus ac-

quiritur; ac proinde non arctantur Cardinales ad eum deinde eligendum, sed integrum est illis variare, & alium eligere servata forma Constitutionis. Quod autem dicebat D. Coccius, non videtur posse consistere; quia non apparet, quo ausu possit quis gerere se pro Papa, quem Constitutio Gregor. declarat esse Apostaticum, & Sedis Apostolicæ invasorem. Ad hoc *c. Si quis pecunia, 79. dist. ex quo* videtur desumpta illa verba Constitutionis; ibi enim sic legitur: *Si quis, & c. non concordat, & Canonica electione, & c. fuerit Apostolica Sedi intronizatus, non Apostolicus, sed Apostaticus habeatur, liceatq; Card. Episcopis cum religiosis, & Decem timentibus Clericis, & Laicis invasorem etiam cum anathemate, & humano auxilio, & studio à Sede Apostolica repellere, & quem dignum judicaverint, proponere.* Cum præsertim Bulla sic electum, ejusque fautores, & complices anathematis mucrone percussat; quæ pœna præcipue locum habet in foro animæ, & non infligitur nisi pro mortali reatu, ut *c. Nemo Episcoporum*, 1. q. 3. & privat gratia Dei, traditque Sathanæ corporaliter, & spiritualiter, ut inquit S. Thom. in 4. *dist. 18. qu. 2. art. 1. qu. 2. ad 3.* Et cum Apostolicæ Sanctiones generaliter vim habeant obligandi etiam in foro conscientie, ut *cap. Nulli fas*, 19. *dist. & c. Violatores*, 25. q. 1. cum aliis adductis ab Archid. in *c. De testanda*, n. 4. *de concess. prælib. 6.* longè magis hoc vendicat sibi locum in Bulla Gregor. cum disponat de re omnium gravissima, & sacrosancta, arg. *cap. 1. infra de schismat. c. Ubi periculum, infra cod. lib. 6. & Clem. Ne Romani, eod. tit.*

Quibus accedit, quod etiam in electionibus inferiorum 28 Prælatorum multi tenent nullum jus acquiri ex electione celebrata contra formam juris, licet nullitas emerferit post publicationem scrutinii legitime facti, ac proinde electores non teneri iteratò eligere eum, qui fuit nominatus in scrutinio: & inter alios hoc mordicus tuetur Abb. *hic sub num. 3. col. 3. vers. Præterea dico, & num. 9. vers. sic. Adverte*: & opinionem Innocentii, & Compostellani, de qua *suprà num. 24.* jure non probari, & contrarium esse de jure verius, affirmat Imola *num. 5. col. 4. vers. Item adde secundo*, quia nullibi reperitur jure cautum, ut cassata electione propter vitium formæ arctentur eligentes ad eligendum eundem; quin potius reperitur dispositum, ut tales sint privandi potestate eligendi, ut *d. c. Quia propter*. Unde hoc dictum non videtur tuum, quia sine lege, & canone, secundum eum. Quod si est ita in electionibus inferiorum, multò magis vendicat sibi locum in electione Papæ, in qua Constitutio Gregor. disertis verbis disponit, ut nullum jus acquiratur electo, non servata forma ibi præscripta. Præterea opinionem Innocentii, & Compostellani in *d. c. Quod sicut, supra cod.* latè confutat Archid. in *c. Si cui, in princip. vers. Sed contra credo, & num. 1. in ver. Firmitatis, infra cod. lib. 6.* Moverur primò ex his quæ habentur 22. *dist. per tot. & ex c. Ordinationes*, 1. q. 1. ubi electio non canonica dicitur falsa, & qui sic ordinantur, id est eliguntur, non per osium, id est per Christum intrant, sed ut ipsa Veritas restat, fures sunt, & latrones. Deinde moverur ratione, 29 quia cum forma electionis sit de substantia, ut probatur expressè in *d. c. Si cui*, & notat Innocentius in *c. Ecclesia vestra*, il 2. *suprà eod.* deficiente ipsa substantia deficit ipsum totum, ut patet in eo quod legitur, & notatur in *cap. Quæ ipsis, & c. seqq. 38. dist. & c. 2. vers. Si ita*, 33. *qu. 5.* & arg. *leg. Scja*, ff. de aur. & argent. *leg.* Moverur tertio, quia ubi certa forma desideratur, ibi necessariò est servanda, ut *leg. Cum hi*, §. *Si Prator, ff. de transact. & l. Certa forma, C. de jur. fisc. lib. 10.* cum aliis per eum allegatis. Moverur 30 quarto, quia cum electio non servata forma sit ipso jure nulla, confirmari non potest, ut in *d. c. Si cui*. Et tandem *num. 1.* ponderando litteram ibi, in *ver. Firmitatis*, sic ait: Hic videtur expressè confundi quod dixerunt Innoc. & Bernard. Compostell. in *c. Quod sicut, supra cod.* scribunt enim ibi, quod jus positivum de forma servanda est de rigore introductum, & inventum est propter periculum evitandum, quod Ecclesiæ incurrebant propter lites, quas habebant. At ubi electio non fuit canonica propter formas, vel solemnitates omittas, quas jus positivum in electionibus præcipit observari, fuit tamen aliter canonica de jure naturali: tenet talis electio, & est aliqua, & corroboratur confirmatione sequuta. Sed contrarium indistinctè credo verum. Ita Archid. quem in *d. c. Si cui*, sequitur totidem
ver-

verbis: Jo. Andr. in princ. in eodem ver. Firmitatis, & consentiunt Butr. n. 3. Anchar. cod. num. vers. Quæro, post Joan. Andr. circa princ. vers. Quid si confirmetur: & quamvis Lapsus conciliando opiniones distinguat, an confirmatio fiat per Papam, vel per alium inferiorem, ejusque distinctionem sequantur Butr. & alii præcitat; tamen sentit cum Archid. in eo, quòd seclusa confirmatione Papæ ex electione hujusmodi nullum jus acquiratur electo.

- 31 His dictis Archid. ad propositum nostrum arbitror duo addi posse. Primum est, quòd ubi lex positiva resistit actui, tunc ex consensu nec civilis, nec naturalis oritur obligatio, l. Cum lex, & ibi Bart. ff. de fidejussor. l. Si non forem, in princ. & ibi DD. ff. de condic. indeb. & fuit dictum Petri de Bellapertica, quod sequitur Jas. in leg. Cum quis, num. 7. vers. Omisiss leuibus, Cod. de jur. & fact. ignor. Et idem est, quando actus qui geritur, peccat in sua forma, ut l. i. §. Si quis ita, ff. de verbor. obligat. & l. i. §. Eum, qui, ff. de constit. pecun. Jas. in d. l. Cum quis, vers. Omisiss leuibus. Idemque dicendum, quando lex non tantum prohibet actum fieri, sed ulterius si fiat, decernit ipso jure nullum: nam neque hoc casu oritur naturalis obligatio, ut per Jas. ubi supr. à num. 11. vers. Secundo pondera: & probantur
- 32 hæc exemplo matrimonii, quod si contrahatur non servata forma à Concilio Tridentino præscripta in cap. 1. sess. 24. de reform. matrim. non obstante contrahentium consensu est nullum in utroque foro: & idem patet in professione, quæ si fiat ante annum ætatis decimum sextum, vel infra annum probationis, ex decreto c. 15. sess. 25. de regular. est nulla, nullaque inducit obligationem etiam in foro conscientie, ut declaravit Sacra Congregatio ejusdem Concilii Interpres. Ergo similiter hoc matrimonium spirituale, quod contrahitur per mutuum consensum eligentium, & electi, ut cap. Cum inter Canonicos, supr. à cod. nisi servetur forma juris positivi, cum lex resistat actui cum decreto irritanti, naturalem obligationem non parit, sed est ipso jure nullum, etiam in foro animæ. Ad quod facit, quod notatur in c. Quam sit. in fin. ult. gloss. & in d. c. Quorumdam, in ultim. gloss. ac elect. lib. 6. Præsertim verò quia et si consensus sit de jure naturæ, tamen ut consensus Canonicorum faciat electionem canonicam, non est de jure naturæ inducendum, sed de jure positivo Ecclesiastico, ut reprobata Ferretti opinione probavi in c. 1. num. 4. & 13. sup. eod. & consequenter nullo modo potest dici canonica electio, quæ à Sacris Canonicis, vel Constitutionibus Apostolicis improbat, argum. c. Imperiali, 25. q. 2. & d. c. Ordinationes 1. q. 1.

Alterum est, quòd opinio Innocentii in d. c. Quod sicut, habet in ventre limitationem illam, videlicet, ubi non oritur scandalum, nec læditur honestatis publicæ justitia, nec generalis Ecclesiæ status. Quæ tria verificantur in eo casu, in quo quis eligitur in Papam non servata forma Gregorianæ Constitutionis: nam si Cardinales publicato scrutinio ad novam electionem procederent, & variarent alium eligendo, facile posset contingere, ut electus in primo scrutinio credens suam electionem canonicam de jure naturæ gereret se pro Papa, idemque faceret electus in secundo scrutinio. Unde aliquando (Deus omen avertat) magnum schisma oriri posset in Ecclesia Dei. Quæ tamen dicta sint solius dubitationis gratia, non ut Constitutionem Gregorii interpretemur, quod nobis non licet.

- 35 Fallit primò, regula superius proposita n. 5. si publicatio scrutinii sit tantummodò inchoata, & non consummata; tunc enim licet electoribus omnibus in communi, vel majori parte ipsorum variare, quia verba, Publicato scrutinio, hic posita denotant actum perfectum, & consummatum, c. In his, de verb. signif. secundum Jo. Andr. hic n. 3. & 26. & Card. in 1. notab.
- 36 Fallit secundo, eadem regula, si publicato scrutinio vota appareant equalia, aut nullus habuerit majorem partem, ut c. In genesi, supr. à eod. tunc enim electores de communi consensu poterunt ad novum scrutinium, vel compromissum procedere, & variare, cum nemini sit jus quæsitum, secundum Innoc. numer. 2. col. 2. vers. Et intellige, Compostell. n. 4. vers. Sed quid si publicatio, Host. n. 9. in ver. Variare, Abb. Antiqu. n. 2. & Joann. Andr. in 17. q. & notatur in c. Ecclesia vestra il. 2. supra eodem in gloss. ult. circa fin. vers. Sed si omnia sint hiuc inde equalia: atque ita quod hic dicitur electores publicato scrutinio non posse variare, Profy. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.

intellige in præjudicium nominati, secundum Goffred. & Joann. Andr. Et facit, quod notatur in c. Perpetui, infr. eod. lib. 6.

Fallit tertio, hæc prima regula in minori parte Capituli, quia non obstante publicatione scrutinii variare poterit accedente majori parte. Ratio est, quia in præjudicium nominati prohibita est variatio, ut prædixi; nominato autem à paucioribus nullum sit præjudicium, cum jus non habeat. Et propterea qui consentit in alium, variare potest consentiendo electioni de se factæ; secundum Vincent. Compostell. num. 5. & 6. & Jo. Andr. in 17. q. vers. Publicato ergo scrutinio. Quod intellige, ut notatur in cap. Cum in jure supr. eod.

Fallit quarto, si nominatus in scrutinio certior factus de sua nominatione juri suo tacite, vel expresse renunciet: tunc enim Canonici poterunt alium eligere tam ante, quam post publicationem scrutinii, propter rationem expressam in præcedentibus fallentibus, secundum Compost. num. 6. Nec mirum, quia & electione sibi præsentata posset dissentire, & integrum esset Capitulo alium eligere, ut cap. Cum inter Canonicos, supr. eod. & hic notant Hostien. num. 8. vers. Tu dicas, & Joann. Andr. in quarta quæst.

Fallit quinto, si per sententiam, vel rei evidentiam notorium esset, nominatum in scrutinio esse ineligibilem propter aliquem defectum; hoc enim casu liceret Canonicis variare etiam scrutinio publicato, ut notatur in cap. Cum terra, in gloss. ultim. & in cap. Dudum supr. à eod. imò satius esset non publicare, secundum Innoc. hic num. 1. vers. Nisi notorium, & Hostien. num. 9. Sed tu adverte, quia hoc non videtur verum: nam si notorium est juris, vel facti, electum in scrutinio ineligibilem esse, utique Canonici qui elegerunt scienter indignum, illa vice sunt ipso jure privati potestate eligendi, & consequenter variare non possunt alium eligendo, ut c. Cum in cunctis, §. fin. cap. Innotuit, & c. Cum Vintonien. supr. eod. Unde Compostell. hic num. 1. vers. Quod autem dixi, & Abb. Antiqu. eodem num. declarant hoc habere locum, si scrutinium sit nullum propter occultum impedimentum electi; tunc enim bene possunt Canonici alium eligere. Nec obstat. d. c. Cum terra, quia loquitur de ignorantibus vitium electi, & diligentiam adhibentibus, ut ibi notat gloss. fin. circa med. vers. Et loquitur. Sed dicendum est, prænam d. c. Cum in cunctis, non incurri per solam nominationem in scrutinio, sed ad hoc requiri actum consummatum, videlicet electionem in communi, prout videntur loqui jura præallegata, & hodiè est expeditum in c. Perpetuo, de elect. lib. 6. Unde si publicato scrutinio appareat cum, in quem totum Capitulum, vel major pars ipsius consensit, ineligibilem esse propter aliquem defectum, puta ætatis, ordinum, natalium, & hujusmodi; locus erit variationi, nec poterunt Canonici eum eligere, si nominaverunt, vel consenserunt in eligendum; advertantur enim sibi postulario, & electio, ut c. unico, de postul. Prælar. lib. 6. & tenent hic Jo. Andr. q. 8. & Butr. n. 9. Secus si probabiliter dubitetur, an sit postulandus, vel eligendus, quia tunc non poterunt variare, argum. c. Sacris, de sepult. & quod ibi notatur, & c. Non est mememus, 13. q. 2. Urantur ergo illa forma: Eligo, & postulo, ut in d. c. unico, & imputent sibi qui exactius ante non inquisiverunt, secundum Jo. Andr. in 9. q. & Butr. ubi supr.

Sed hic incidit QUÆSTIO, quid si publicato scrutinio aliquis dicat se paratum probare impedimentum illius, qui habuit majorem partem suffragiorum in scrutinio?

Putant Innoc. & Abb. Antiqu. differendam esse electionem, ne Ecclesia superfluis expensis vexetur, cap. Litteras, prope fin. de restit. spoliat. nec citabitur tunc nominatus, nec procedetur in modum inquisitionis, secundum Innoc. Sed hæc non placent Hostien. quia ad Capitulum non pertinet has probationes recipere: eligant ergo, & opponens, si velit, jus suum prosequatur coram superiore, ut cap. 1. infr. eod. lib. 6. Verum Joann. Andr. conciliando opiniones in 13. quæst. putat primam esse veram, si opponens dicat illum excommunicatum, & velit ad Cameram mittere pro instrumentum excommunicationis: & è converso, si amicus electi dicat illum esse absolutum, & velit mittere pro absolutione, audiatur: & idem in similibus casibus; & ad superiorem spectabit hoc decidere, secundum Anton.

de Butr. n. 13. in fin. Sentit ergo Joan. Andr. secundam opinionem Hostiensis procedere, quando partes non habent probationes paratas, quibus incontinenti docere possint de impedimento, vel de illius remotione: & ita transeunt Doctores.

45 Fallit sextò, in compromissariis, qui processerunt ad electionem per viam scrutinii; quia tales non arctantur ad formam decretalis, *Quia propter*, ut ibi notant Doctores, maxime Butr. n. 45. & sic non est de necessitate, ut publicato scrutinio sequatur collatio, & communis electio. Unde cum cesset ratio hujus cap. licet eis variare, faciat *c. Cum dilecti, supra eod.* & ita concludunt hic Jo. Andr. & Cardin. *ambo in 19. q. & Butr. n. 17.*

46 Fallit septimò, in Patronis Ecclesiarum procedentibus per viam scrutinii, quia possunt variare etiam scrutinio publicato; tum quia non arctantur ad formam *d. c. Quia propter*, ut de compromissariis dictum est in præcedenti fallentia; tum quia actus ipsorum est præsentare, non eligere, ut notatur in *c. Nobis, & c. fin. & c. fin.* & ibi Jo. Andr. in *fin. de jur. pat.* Quamobrem usque ad præsentationem variant indistinctè clerici, & laici, cum non sint functi officio suo, post præsentationem verò laici tantum, ut *c. Cum autem, eod. tit.* Ita Jo. Andr. & hic *ambo in 10. q. Butr. n. 18. & Abb. n. 5.*

47 Fallit octavò, in civibus eligentibus sibi potestatem, qui variare possunt etiam scrutinio publicato, quoniam eorum electio non est autorizabilis, id est eis delata à canone: & refert hic Joann. Andr. in 2. 1. qu. hoc fuisse disputatum in scholis Legistarum, & determinatum ut supra, & fuit quæstio Jacob. de Belvis, quam habes in *Auth. de Collator. collat. 9.* & sequuntur hic Butr. n. 19. Card. in 2. 1. qu. & Anchar. n. 3. *vers. Secundo casu principali*, & Barr. in *l. Absenti, n. 2. de donat.*

48 Fallit nonò & ultimò, in postulatione, in qua licitum est variare etiam in scrutinio publicato: nam etsi gloss. *fin. hic*, item gloss. in *c. Bona il 2. & in c. penult. & fin. supra, de postul. Pral.* sentiant hanc decretalem habere locum etiam in postulatione per *c. In causis, supra eod.* & quia utrobique eadem est ratio; idemque senserint Bonaguida, & Gul. Naso; alii verò existimaverint non esse licitum variare post præsentationem postulationis factam Papæ, sed antea licere etiam publicato scrutinio. Primam tamen opinionem indistinctè sequuti sunt gloss. Joannis in *c. De Siracusana, in ver. Præstiterunt, in fin. 28. dist.* Philippus, Goffredus, Bernardus, Compost. Hostien. & post eos Jo. Andr. hic n. 17. qui post prolixam disputationem tandem in hoc residet, ut liceat a postulatione recedere etiam post publicationem scrutinii. Moverur primò per *d. cap. Bona, il 2. §. Nec nocet*, *sup. de postul. Pralat.* ubi hoc efficaciter probatur per argumentum à contrario sensu, quod est fortissimum, ut *c. Ex eo, 15. q. 3. & c. Cum Apostolica, in fine, infra, de his, quæ sunt à Pralat.* ubi concordant. & *l. 1. §. Hujus rei, ff. de offic. ejus cui mand. est jurisd.* Et semper est verum, nisi in duobus casibus. Primus est, ubi illius argumenti contrarium reperitur expressum in jure, ut *c. Si quis à simoniaci, 1. q. 1. & l. Conventicula, C. de Episc. & Cler. cum simil.* Secundus est ubi verba legis non ponuntur causativè, sed narrativè, vel modaliter, ut notat Specul. in *tit. de disputat. & allegat. Advocat. §. Post hæc, vers. Vel non obstat sensus*, & Azo. in Brocardis *charta 8. sub rubr. Contrarius sensus legis*, & c. Quorum neutrum concurret in terminis prædictæ decretalis *Bona*, ut optimè dedecit Jo. Andr. n. 18. & Butr. post eum n. 24. Deinde moverur ex allegatis per eum in solutione contrariorum n. 19. Ac demum quia plures, & majores hanc opinionem sequuntur, ut *c. In canonicis, 19. dist.* & ita eam communem esse testatur hic Cardin. in 22. q. Non obstat hæc decretalis; quia loquitur in electione, nec debet extendi ad postulationem, quia diversa est ratio; non enim in postulatione facienda est collatio, nec postea communis postulatio, cum nulla forma reperiat à jure præscripta in postulatione: nam de electione loquitur Concilium generale in *cap. Quia propter supra eod.* Præterea non videtur requiri tanta solemnitas in actu postulationis, per quem jus non acquiritur, ut hic fatetur gloss. *fin.* sicut in actu electionis, per quem acquiritur jus. Ad hæc cum in postulatione non sit consensus matrimonialis, hinc nulla oritur infamia postulato. Ad d. decretalem, *In causis*, & ad alia argumenta contraria responde, ut hic plene per Joann. Andr. & Card. *ubi supra.*

Secunda regula, quæ ex hac decretali colligitur à contrario sensu, est hujusmodi, videlicet, Electores variare possunt ante publicationem scrutinii; & ita hic deducunt Vincent. Goffred. & Innoc. n. 2. col. 2. in princ. *vers. Item argumento à contrario sensu*, Compost. n. 14. in ver. *Variare*, Host. in princ. Jo. Andr. & Card. *ambo in 2. qu. Butr. n. 5. & alii* communiter. Et procedit hæc regula non tantum in Canonicis, sed etiam in Superiore, ad quem propter illorum negligentiam jus eligendi sit devolutum, ut per Abb. Anriq. n. 4. Et vide quæ dixi supra in tertia ampliatione n. 13.

Sed declaratur eadem regula, ut procedat, antequam scrutatores recedant de loco, ubi vota scrutantur, Secus postquam abcesserint, & se contulerint ad locum, ubi sunt alii electores; quia tunc non possunt variare, cum jam cessaverint ab officio, & res non sit amplius integra arg. *c. In causis, supra eod. & c. Præterea infra, de testib. cogen.* Ita Innoc. hic n. 2. Jo. Andr. num. 45, & Card. in 2. qu. Qui tamen hoc sublimitant, nisi toti Capitulo, vel majori parti placeret, ut illud scrutinium destrueretur; hoc enim efficere posset etiam sine ulla causa, cum Capitulum, quod fecit, ad libitum destruire possit; nulli enim sit præjudicium, nec ulla infamia oritur nominato, cum clausa sint vota. Verum Compost. & post eum Joann. Andr. n. 26. dicunt hoc posse fieri tantummodò ex justa causa, velut si ante publicationem scrutinii perveniret ad illorum notitiam aliquis defectus nominati, ut *l. Si autem nescius, C. de furt.* Secus si malitiosè, sicut fertur factum fuisse in Ecclesia Eboracensi, ubi unus ex scrutatoribus videns quemdam à majori parte nominatum, procuravit perturbationem in Capitulo, ne fieret suffragiorum publicatio. Sed Jo. de Imola hic n. 5. *vers. Adde dictis suis duo*, tenet cum Innocentio, quòd indistinctè, ex quo non est publicatum scrutinium, possit Capitulum, vel major pars ipsius variare, & primum scrutinium dilacerare, & ad novum procedere, per hanc decretalem, quæ variationem interdicit simpliciter post publicationem scrutinii. Ergo illam permittit liberè ante publicationem, sumpto argumento à contrario sensu, quod est validissimum, ut dictum est supra n. 49. & hoc satis placet.

QUÆRO, cum in Constitutione Gregorii XV. de Romani Pontificis electione, in §. *Rursus*, statutum sit, ut nemo per viam scrutinii, seu accessus habeatur pro electo nisi publicatis omnibus suffragiis: quid si casu, vel malitiosè schedulæ aliquæ deperierint, ita ut publicatio perfici non possit: Finge enim post inchoatam publicationem aliquot schedulas esse combustas, vel dilaceratas, aut in terram dilapsas, vel absconditas incuria, vel fraude alicujus, ad eò ut reperiri non valeant. Numquid nominatus in scrutinio nihilominus habendus sit pro electo?

Dupliciter hic casus potest contingere. Primò antequam constet sic nominatum habuisse duas tertias suffragiorum partes: & hoc primo casu si aliquibus votis publicatis nulla alia supersit schedula, quæ aperiri, & legi possit, absolutum erit sic nominatum non esse electum; non enim habuit suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium, quod est de substantia electionis tam ex Bulla Gregorii in §. *Quod si electio*, quàm ex juris communis dispositione, ut in decretali *Licet, supra eod.* Nec potest plura habere cum nulla alia schedula reperiat, ut per se patet. Sin autem schedulæ non perierint omnes, sed aliquæ supersint in calice; satis ambiguum videtur, an nihilominus publicatio sit consummanda, an verò deveniendum sit ad novum scrutinium. Fac enim Cardinalem Hostiensem ex triginta Cardinalibus præsentibus habuisse in scrutinio novemdecim vota, atque ita unum tantum deesse, ad hoc ut censeatur canonicè electus. Fac deindè alteram ex schedulis, dum è calice extraheretur à scrutatoribus, in terram cecidisse, ita ut inveniri non possit. Cardin. Host. instabit, ut publicatio compleatur, in qua si vel unum suffragium habuerit, illicò affirmabit se electum. Alii objicient publicationem non esse ulterius prosequendam, quia illa perfici non potest, cum desit una ex schedulis ad eam absolvendam necessariis; proindeque instabunt, ut schedulæ omnes comburantur, & novum inchoetur scrutinium ad præscriptum Constitutionis. Et quamvis hoc ultimum videatur de jure verius, quia publicatione scrutinii inchoata, & nondum consummata, licitum est electoribus variare, secundum ea quæ dicta sunt in prima fallentia n. 35. hinc tamen maxima oriri posset turbatum occasio; idèque utile esset

- esset illi occurrere Apostolica Sedis oraculo. Secundò hic casus potest contingere, posteaquam constitit nominatum habuisse in publicatione scrutinii duas ex tribus partibus suffragiorum; & tunc res videtur magis dubia. Favet electioni, quòd peracta fuerit per secreta schedularum suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in conclavi presentium, electi suffragio non computato. In hoc enim consistit demum forma integra per Gregorianam Constitutionem inducta in electione Romani Pontificis, quæ per scrutinium fieri dicitur, ut in *d. §. Quod si electio*, & casus, vel culpa superveniens non videtur obesse electioni jam perfectæ, & consummatæ, argum. *l. 2. ff. de itin. actuque privat.* ubi dicitur: Nec enim corrumpi, aut mutari, quòd rectè transactum est superveniente delicto, potest, *leg. Patre furioso, ff. de his, quæ sunt sui, vel alien. jur.* Item actus ex se perfectus per contrarium eventum non resolvitur, *leg. Donationes, ff. de donat.* etiamsi postea eveniat casus, à quo non potuit inchoari, *leg. Si quis alicui, ff. de acquir. hered. & leg. Si Gaudentius*, & ibi Bald. *Cod. de contrahen. empt. leg. In ambiguis*, §. 1. *ff. de reg. jur.* & regula *Fabrum legitime*, *cod. tit. lib. 6.* Præterea non videtur requiri consummatio publicationis, nisi ubi illa fieri potest. Quod si fortuito aliquo casu, multòque magis si dolo, vel fraude alicujus ex electoribus id reddatur impossibile, Sanctissimus non videtur voluisse ad illud adstringere, cum impossibile nulla possit esse obligatio, & lex non feratur nisi super possibili, *c. Erit autem lex 4. dist.* Et quamvis publicatio requireretur pro forma, tamen ubi forma ex aliquo casu eventitio non potest servari, valet actus gestus, etiam tali forma non servata, ut notant Doctores in *l. Turpia*, §. *fin. ff. de legat. 1.* Aym. *conf. 12. num. 2. & conf. 77. num. 7.* Ideòque in partibus, in quibus nullus est Parochus, vel Episcopus, matrimonia consistunt etiam absque presentia Parochi, adhibitis saltem duobus testibus, ut olim declaravit sanct. mem. Clemens VIII. ex sententia Congregationis Concilii; & legem non ligare, ubi illa de facto servari non potest, in hac ipsa materia electionis tradit Abb. in *c. Quia propter*, §. *Vel saltem prope fin. supra eod.* post Joan. Andr. in *reg. In toto, in Mercurial.* Ac demum etiamsi publicatio omnium, & singulorum suffragiorum esset simpliciter, & absolute necessaria ad validitatem electionis; nihilominus quando illa omittitur fraude, & culpa electorum, causa nocendi electo, tunc talis ommissio non vitiat, ut in solemnibus publicatione rradit Host. in *d. c. Quia propter*, ad *fin. in ver. Solemniter*. Cujus opinionem satis probabilem dicit Abb. *ibid. in §. fin. nu. 1.* Fraus enim, & dolus non debet electoribus patrocinari in præjudicium electi, *c. Cum uni versorum, de rer. permut. c. Officii, de testam. & c. Cum dilectus, de religiof. domib.* Et in simili quamvis sit unum ex substantialibus requisitis, ut post collationem electio fiat incontinenti, nullo scilicet actu extraneo intermedio, alias non valet, ut est casus secundum lectionem magis communem in *c. Cum post petitam*, *supra eod.* & tradunt omnes in *d. cap. Quia propter*, præsertim Abb. *n. 16. vers. Quartum decimum*; tamen hoc procedit, quando electio protrahitur per simplicitatem, vel negligentiam electorum, vel de consensu electi; secus si mala fide: quòd in dubio præsumitur, ut omnis fraus excludatur. Ita notabiliter scripsit Host. in *d. cap. Cum post petitam n. 4. vers. Et hoc quòd dicit*.
- 62 Contra electionem verò urget, quòd Constitutio disertis verbis diffinit neminem in scrutinio pro electo habendum esse nisi publicatis omnibus suffragiis; atque ita certum videtur ante consummatam omnium suffragiorum publicationem negotium electionis non censi absolute, sed potius esse, ut dicitur, in fieri. At quotiescumque negotium non est perfectum, sive casu, sive culpa accidat, ut nequeat perfici, actus remanet omnino nullus, ut probat textus in *l. Contra actus*, ubi Bald. *n. 11. C. de fid. instrument. & tradit Anch. conf. 332. incipien. Pro clariori, vers. Pro tanto dico*; hoc enim casu ceptum non habetur pro completo, ut *l. Quintus*, §. *An aurum, ff. de aur. & argent. leg. & l. Stipulatio*, §. *Opus, ff. de nov. oper. nunciat. & leg. Ex his*, *C. quand. dies leg. ced.* Hinc non juvat præscriptio inchoata, si fuerit interrupta, *c. Illud*, *inf. de præscrip.* & frustra velociter currit, qui priusquam ad metas perveniat deficit, *c. In cassum, de pœnit. dist. 3. & c. 1. de renunc.* Nec subsistit testamentum inchoatum nondum perfectum. *Institut. quib. mod. testam. infirmen. §. penult. in fin.* Ideòque etiam testamentum,
- 63

quod pater condidit inter liberos, valeat absque publicatione Notarii, & aliis solemnitatibus, ut *l. Hac consulti ssima, §. Ex imperfecto, & Auth. Quòd sine, C. de testam.* tamen si pater post conditum testamentum voluerit, ut illud publicaretur, & ante publicationem obierit, testamentum dicitur nullum ex defectu voluntatis; & appellatur potiùs testamenti præordinatio, quàm testamentum, ut consuluit Oldrad. *conf. 119. incipien. Titius condidit testamentum.* Cujus opinio communis est, ut testatur Jaf. qui in eadem facti specie respondit *conf. 115. vol. 4.* Eodem igitur modo tamen si ex *c. Licet de vitanda, supra eod.* ille absque ulla exceptione ab universalis Ecclesiæ Romani Pontifex habeatur, qui à duabus partibus concordantibus electus fuerit, & receptus, ita ut propterea contra electionem tunc non posset admitti ejusmodi exceptio, quòd vota omnia non essent publicata; tamen quia hodiè in Gregor. Constitutione sancitum est, ut nullus habeatur pro electo nisi publicatus omnibus suffragiis, profectò si ante absolutam publicationem perierit schedulæ, electio nulla dicenda erit ex defectu voluntatis, & potiùs dici poterit electionis præordinatio, quàm electio; nihil enim dicitur actum, cum quid superest agendum, *c. Nihil, 7. quest. 1. & leg. penul. C. ad Syllanian.* & quamvis principium sit potissima pars cujusque rei, *lib. 1. ff. de orig. jur.* perfectum tamen consistit ex omnibus suis partibus, ut ibi dicitur. Unde libro legato, intelligitur legatus liber scriptura perfectus, *leg. Librorum*, §. *Quòd, ergo, ff. de legat. tertio*, & verbo, *Operis*, intelligitur opus perfectum, *l. 1. §. 1. de verbor. signific.* & ædificium perfectum dicitur quòd ita consummatum est, ut usui esse possit, *l. ædificia, §. Perfecisset, ff. eodem tit.* & solvendo nemo esse intelligitur, nisi qui solidum potest solvere, *l. Solvendo, ff. de verbor. signific.* & edere non videtur, qui totam stipulationem non edit, *l. 1. §. Edere, ff. edend. facit textus in l. Scyphi, ff. de opt. legat.* Præsertim verò, quia Constitutio utitur dictione illa universalis, *Omnibus*, quæ importat, ut nullus censetur electus, si vel unum suffragium restet publicandum, *c. Si Rom. an. 19. dist. 1. 3. ff. de offic. Præs. dist. 1. glof. fin. in c. Solite de major. & obedien.*

Nec relevat, quòd ex votis publicatis appareat nominatum habuisse duas tertias partes. Quia nihilominus electio non dicitur perfecta, & consummata, sed informis, cum Constitutio ad hoc requirat ex necessitate, ut suffragia omnia sint publicata. Ad hoc *l. 1. §. Hac autem verba, ff. Quòd quisque jur. & c. In his, infra, de verborum signific. c. Quòd vero non formatum 32. qu. 2. & c. Si aliquis, cum ibi notat. infra de homicid.* Imò verba illa: *Nemo habeatur pro electo, nisi publicatis omnibus suffragiis*, si sedulo expendantur, nullatenus sunt intelligenda de illo, qui in actu publicationis nondum habuit duas tertias suffragiorum partes; quia hoc modo constitutio esset de indubitabili, contra textum in *leg. Labeo, ff. de carbon. edit.* Nemini enim dubium esse potest de nullitate electionis illius, qui ante absolutam scrutinii publicationem nondum pervenit ad duas partes suffragiorum, & ineptum fuisset super hoc legem condere, cum talis non sit electus, etiamsi suffragia omnia sint publicata, ut est clarum. Videtur ergo dicendum illa verba esse propriè intelligenda de nominato à duobus partibus, quem Constitutio nihilominus non vult haberi pro electo nisi publicatis omnibus suffragiis; & cum verba sint satis clara, non admittunt interpretationem sermonis, aut conjecturam voluntatis, *l. Pediculus, §. Argentis, ff. de aur. & arg. leg. Licet Imperator, ff. de legat. 1. Soccin. sen. conf. 13. Præsens consultatio, n. 38. lib. 1.*

Porrò si hic casus alicujus schedulæ deperditæ post inchoatam publicationem contingeret non in scrutinio, sed in scrutinio, & accessu, res parum haberet difficultatis. Nemo enim habendus esset pro electo ante completam, & consummatam publicationem, etiamsi aliquis pervenisset ad duas partes suffragiorum. Ratio est, quia posset dari casus, ut nominatus à duabus partibus, publicatis postea suffragiis non remaneret canonicè electus, puta si alius quispiam in scrutinio, & accessu haberet totidem, aut plura suffragia: nam in suffragiorum paritate neuter est electus; in imparitate verò qui numero suffragiorum superior erit, ut expresse statuitur in Bulla Gregor. in §. *Ac si contingat*: unde cum jus electionis sit in suspensio, & pendet à futuro eventu; nulli potest censi jus acquisitum, atque equam ex publicatione omnium suffragiorum appareat electum

non solum habuisse duas tertias suffragiorum partes, sed etiam neminem alium habuisse in numero suffragiorum superiorem, vel æqualem, ex his, quæ notantur in *c. Curia, supra eod.* Nam quod pendet, non est pro eo quasi sit; dicit textus in *l. Is damnus, §. Quod pendet, ff. de reg. jur.* & notatur in *c. 2. infra de appellat.* & quod incertum est, perinde est, ac si non esset, *l. Duo sunt Titii, ff. de testam. & l. Si ita fuerit, ff. de reb. dub. & facit quod in proposito scripti in cap. Massana, numer. 23. & seqq. supr. eodem.* Fortè expediret, ut Beatissimus Romanus Pontifex ad obviandum periculis declararet; ut si casu: vel culpa, dolove

malo alicujus acciderit, ut publicatio suffragiorum compleri non possit; nihilominus schedulæ quæ supersunt, aperiri debeant; isque intelligatur Canonicè electus, qui in scrutinio habuerit suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in conclavi presentium, suffragio electi non computato; in scrutinio verò, & accessu similiter is habeatur pro electo, qui ad duas suffragiorum partes pervenerit, nisi quispiam alius habuerit totidem, vel plura suffragia: quo casu in paritate neuter censeatur electus; in imparitate verò qui numero suffragiorum erit superior. Salvo, &c.

DE TRANSLATIONE EPISCOPI.

Innocentius III. Antiocheno Patriarchæ:

C A P U T I.

Cum ex illo generali privilegio, quod beato Petro, & per eum Ecclesiæ Romanæ Dominus noster indulget, Canonica postmodum manaverint instituta continentia majores Ecclesiæ causas ad Sedem Apostolicam perferendas; ac per hoc translationes Episcoporum, & sedium mutationes, ad summum Apostolicæ sedis Antistitem de jure pertineant: nec super his quicquam, præter ejus assensum, debeat immutari: Miramur, quòd L. Apamen. electum in Tripolitanam Ecclesiam transfulisti, & novo quodam mutationis genere parvificasti majorem, & magnum quodammodo minorasti, episcopare Archiepiscopum, imò potiùs de archiepiscopare præsumens. Licet enim dictus L. nondum fuisset in Archiepiscopum consecratus, confirmationis tamen munus receperat, & Archiepiscopalia (quantum ei licuit) ministrar: sicut nobis ipsius relatione innotuit, qui se Valien. Episcopum asserunt confirmasse. Ne igitur perpetrandi similia cæteris audacia tribuatur, te ab Episcoporum confirmatione duximus suspendendum.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**atriarcha, qui confirmatum in Archiepiscopum transfert ad Sedem Episcopalem, ab Episcoporum confirmatione suspenditur.
- 2 **C**ausa majores Ecclesiæ ad Papam pertinet non ex vi reservationis Apostolicæ, sed ex institutione divina.
- 3 **E**t hæc authoritas ab inferioribus acquiri non potest consuetudine, aut præscriptione etiam immemorabili.
- 4 **C**onsuetudo contra jus divinum est corruptela, & omnino impræscriptibilis.
- 5 **P**apa in spiritualibus omnia potest, & nullus potest quærere possessionem, qua illi præjudicet.
- 6 **P**ræscriptio non currit contra Ecclesiam Romanam respectu supremæ potestatis.
- 7 **H**ominis proprii expressio in materia dignitatem concernente non restringit dispositionem ad personam.
- 8 **T**ranslationes Episcoporum, & sedium mutationes sunt ex majoribus Ecclesiæ causis.
- 9 **I**n dignitatibus Ecclesiasticis non licet de majori ad minorem transire, n. 15. Declaratur, n. 20. & seqq.
- 10 **R**enuntiatio Episcopi non valet, nisi per Papam fuerit admissa.
- 11 **E**piscopus, qui propria authoritate ad aliam Ecclesiam se transfert, carere debet utraque.
- 12 **E**piscopus, qui infra sex menses munus consecrationis non suscepit, est ipso jure privatus Ecclesiæ.
- 13 **N**on tamen potest cedere propria authoritate, nisi factum sit notorium, vel declaratum per sententiam; sed bene potest, ac debet cedendi licentiam postulare, n. 24.
- 14 **A**b Episcopatu ad Scholasticam transire non licet.
- 15 **T**ranslatio Episcopi requirit causam utilitatis, vel necessitatis Ecclesiæ, & aliter transiens dicitur spiritualis adulter, n. 18.
- 16 **P**apa solus dissolvit spirituale conjugium non humana, sed divina authoritate.

- 17 **S**ubreptitia est impetratio dignitatis facta sub narrativa cessionis Episcopatus, si cessio fuit invalida.
- 18 **A**rchiepiscopo, qui ex justa causa cessit, licitè de Episcopatu vacante provideri potest.
- 19 **I**mo & de Parochiali.
- 20 **S**ecus si cessio facta fuerit in fraudem ad obtinendum Episcopatum locupletem.
- 21 **S**ed qui fraudem allegat, probare debet.

Cum ex illo, Patriarcha, qui confirmatum in Archiepiscopum transfert ad Sedem Episcopalem, ab Episcoporum confirmatione suspenditur. Hoc dicit Joann. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. & Joann. de Anan. Aliqui allegant etiam Abbatem Siculum, sed per errorem; quia non scripsit super Capitulis hujus tituli & in ejus Commentariis insertæ fuerunt lecturæ Joan. de Imola. Dividitur in quatuor partes. Prima probat translationem Episcoporum soli Papæ competere. Secunda narrat reprehensibile factum Patriarchæ, ibi, *Miramur.* Tertia tacitè quæstioni respondet, ibi, *Licet.* Quarta penam imponit, ibi, *Ne igitur.*

Nota primò, ex principio litteræ, majores Ecclesiæ causas ad summum Pontificem pertinere, non ex vi reservationis Apostolicæ, sed ex institutione Divina, concordat *c. Dudum, 3. q. 6. ibi, Domino institente ad Romanam Ecclesiam quasi ad matrem, atque apicem omnes majores Ecclesiæ causa, & judicia Episcoporum recurrant.* Et scripti plenius in *c. Perniciosam a n. 28. usque ad 72. & præsertim n. 57. inf. de offic. ordin.*

Ex quò notabiliter infero, ut hæc authoritas cognoscendi, aut decidendi majores Ecclesiæ causas, ab Episcopis, & aliis inferioribus acquiri non possit consuetudine, aut præscriptione etiam immemorabili, quia talis consuetudo, cum sit contra jus divinum, est corruptela, & omnino impræscriptibilis, *cap. fin. supra de consuet.* & notat Innocent. in *cap. Bone il 2. paulo antenum. 2. de postul. Preclar.* dicens: Contra Papam, qui circa spirituales jurisdictionem omnia potest, & plenitudinem potestatis habet, nullus potest quærere possessionem, qua ei præjudicet; cum illam habeat à Domino tantum, & idè est immutabilis, *cap. In novo, & c. seqq. 2. dist. cap. Omnes 32. dist.*

- dist. c. Imperator 96. dist. 8. 1. dist. 5. Sequitur Abb. conf. 82. Quamquam, paulo post princip. vers. Quia licet lib. 1. ubi ait, contra Ecclesiam Romanam non currere præscriptionem respectu supremæ potestatis, sicut nec contra Deum, cuius vices gerit, Ad hoc bonus text. in cap. Nemo 16. qu. 3. & facit l. Competit. Cod. de præscript. 30. vel 40. annorum, & hic iunge quod plenè notavit in c. Consuetudines supra de consuetudin.*
- 6 Secundò nota ibi, *l. Apamen. Archiepiscopum*, quòd in materia dignitatem concernente expressio proprii nominis non restringit dispositionem ad personam, sed realis censetur dispositio; & sic potentiùs operatur natura subiectæ materiæ, quàm proprii nominis expressio, Butr. & Imol. hic num. 3.
- 8 Tertio nota ibi, *Translationes Episcoporum, &c.* inter majores Ecclesiæ causas recenseti Episcoporum translationes, ac senium mutationes, *c. Omnis qui gemebat, c. Ex temporis qualitas 7. q. 1. c. Quod translationem de offic. legat. & inf. ead. per tot. Imol. hic n. 5. & reliqui omnes.*
- 9 Quarto nota ibi, *Episcopare Archiepiscopum, imò potiùs de archiepiscopare præsumens*, in dignitatibus Ecclesiasticis non esse licitum descendere, id est, de majori ad minorem transire, ut hic est expressum, & in *cap. Legimus in fin. ibi: Qui provehitur, de minori ad majus provehitur, 23. dist. & in cap. Licet, vers. Quod si ad majorem, & ibi gloss. 2. infra eodem*, Butr. & Imol. hic num. 7. Nam gradatim conferuntur honores, *l. Ut gradatim, ff. de muner. & honor. quod latius examinabitur infra n. 15.*
- 10 Ex hoc infero ad dubium propositum in Sacra Congregatione rerum Consistorialium habita die 28. Januarii 1649. super transitu Electi Sancti Jacobi de Cuba in Indis Occidentalibus ad Scholasticam Ecclesiæ Salamantinx. Facti series sic se habet.
- Martinus de Celaga Ocariz à Rege Catholico præsentatus ad dictam Ecclesiam S. Jacobi, fuit de ea provisus in Consistorio die 20. Novembris 1645. qui tamen die 22. Octobris immediatè præcedentis fuerat præsentatus ad dictam Scholasticam Ecclesiæ Salamantinx; die verò 28. Decembris ejusdem anni constituit procuratores tam ad cedendum juri sibi competenti ad dictam Ecclesiam de Cuba, quàm ad procurandam provisionem dictæ Scholasticæ: & subindè 14. Maji 1646. supplicatio super provisione ejusdem Scholasticæ expedita fuit, in qua leguntur verba infrascripta, videlicet: Supplicat igitur, &c. Martinus, &c. Electus sancti Jacobi de Cuba, &c. quatenus sibi, qui electioni de sua persona ad Ecclesiam sancti Jacobi de Cuba auctoritate Apostolica factæ munere consecrationis minimè suscepto renuntiavit, specialem gratiam faciendo, &c. Scholasticam prædictam conferre, secumque desuper, quatenus opus sit, opportunè dispensare dignemini, &c. Ipso nunc in pacifica possessione perseverante, Rex Catholicus ad dictam Ecclesiam sancti Jacobi de Cuba uti vacantem per liberam ejus cessionem alium præsentavit.
- 11 Dubitatum est, numquid Ecclesia sancti Jacobi vacet, & quomodo: & quatenus non vacet, an cessio electi sit admit-tenda.
- Dictum est primò, Ecclesiam hanc non vacare per cessionem, quia etsi electus dederit mandatum ad cedendum, tamen nullibi apparet hujusmodi cessionem à Sanctissimo fuisse admissam: nam in supplicatione renuntiatio fuit simpliciter narrata, nec pro illius admissione supplicatum fuit, sed tantummodò pro provisione Scholasticæ, prævia dispensatione, quatenus opus esset. Et Sanctitas Sua provisionem, & dispensationem petitam concessit, sed renuntiationem nullatenus admisit, prout requirebatur ad hoc, ut Ecclesia vacaret, ut *cap. Inter corporalia, & cap. ult. infra eod.* Alioquin Episcopus, qui propria auctoritate relicta sua Ecclesia ad aliam se transfert, carere debet utraque, ut statuitur infra *c. Quanto.*
- 12 Similiter dictum est eandem Ecclesiam non vacare ob non susceptum munus consecrationis infra sex menses ad præscriptum *c. Quoniam 75. dist. cap. Quoniam 100. dist. & Concilii Trid. sess. 23. cap. 2.* quando quidem de hoc nullatenus constat: confessio enim electi facta in supplicatione emanavit die 14. Maji 1646. & provisio in Consistorio facta fuerat die 20. Novembris immediatè præcedentis, & sic semel tempus ad munus consecrationis suscipien-
- dum nondum effluerat, sed adhuc supererant sex dies, infra quos benè illud suscipere poterat. Sed esto infra sex menses non fuisset consecratus, tamen ex eo, quòd titulus electi redactus esset ad non titulum, non licuisset ei cedere sine auctoritate Papæ, nisi factum esset notorium, vel declaratum per sententiam, ut tradit Ant. de Butr. in *c. Nisi cum pridem n. 8. vers. Infertur secundo de renuntiat.*
- Rursus dictum est cessionem Episcopatus non esse admittendam, quia hujusmodi transitus ab Episcopatu ad minorem dignitatem est contra Canonica instituta, ut hic, & in concordantibus supracitatis in quarto notabili; nec ulla afferretur causa, quæ justificet translationem; & tamen, ut legitur in *cap. Mutationes 7. qu. 1.* mutationes Episcoporum scitote communi utilitate, atque necessitate fieri licere, & infra: Non enim transit de civitate ad civitatem, nec transfertur de minori ad majorem, qui hoc non ambitu, nec propria voluntate facit, sed aut vi à propria Sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci, aut populi, non superbè, sed humiliter ab aliis translatus, & inthronizatus est, concordat *cap. Scias frater eadem caus. & quest. & cap. Quanto infra eod.* ibi, *Non enim homo, sed Deus separat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris) Ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensata, non humana, sed divina potiùs auctoritate dissolvit.* Idque jure merito, quia dissolutio spiritualis conjugii, quam Deus suo judicio reservavit, ut in *cap. Inter corporalia infra eod.* requirit causam gravem, sicut requirit dissolutio matrimonii carnalis non consummati, ut notatur in *cap. Ex publico de Convers. conjugat.* Ideòque inevitabilem necessitatem exigit, text. in *cap. Sicut vir. 7. q. 1.* Et aliter transiens dicitur spiritualis adulter, ut ibi, & in *cap. Sicut alterius eadem caus. & qu.*
- Postremò dictum est, provisionem, ut præfertur, factam de Scholastica esse subrepticam; quia electus narravit in supplicatione se renuntiasse juri sibi competenti ad Ecclesiam de Cuba: quæ verba intelliguntur de renuntiatione valida, *l. 4. §. Condemnatum, ff. De re judicat.* & tamen renuntiatio fuit nulla, cum per Papam non fuerit admissa, ut in *d. cap. Quanto infra eod.* Nec potuit appellari renuntiatio, & sic fuit obreptum Papæ, ex traditis per Abb. in *conf. 98. In casu num. 4. in fin. & num. 50. vers. Non obstat secundum motivum lib. 1.* Sanctissimus autem providit de Scholastica cum supposito renuntiationis, scilicet validæ, sed non dispensavit cum eo, ut non obstante, quòd adhuc retineret Episcopatum, posset assequi aliud beneficium incompatibile.
- Porro si electus antè cessisset Episcopatu de licentia Summi Pontificis, & multò postea cessante omni fraude fuisset provisus de Scholastica, non obstat hæc Decretalis, ut pulchrè determinat Hostiensis hic num. 6. ubi querit: Quòd si Archiepiscopus ex justa causa cessit, numquid ei poterit de Episcopatu aliquo vacante provideri? & resolvit, posse, dicens sic fuisse judicatum per Clementem IV. quando Nelfrancus Archiepiscopus Salisburgensis cessit, & Dux Poloniae ad eandem Ecclesiam promotus extitit, & prædicto Archiepiscopo de Episcopatu Jesoniensis Ecclesiæ etiam eidem Salisburgen. subiectæ provisum fuit. Nec obstat, quòd hic dicitur; quia in provisione non dearchiepiscopatur, imò quando cessit, dearchiepiscopatus fuit, & remansit tantum Episcopus, cui propterea licitè de Episcopatu providetur; unde etiam est, ut talis possit in alterius Ecclesiæ Episcopum licitè postulari, *cap. Post translationem infra de renuntiat. cap. fin. supra de postulat. Pralat. & consequenter non obstat, quòd videatur descendere: imò enim eo tempore, quo ei provide-tur, non descendit, sed potiùs ascendit, cum de nullo Episcopatu ad Episcopatum ascendat, ut patet in *cap. 1. infra de ordinat. ab Episcop.* Imò in provisione non inspicitur ascensus, quin potiùs sustentationi necessariæ subvenitur; unde in tali casu etiam de Parochiali Ecclesiæ providetur, ut in *cap. Ad supplicationem infra de renuntiat.* fortius ergo de Episcopatu, *cap. Pastoralis 7. qu. 1.* Nec obstat, quòd hoc posset fieri in fraudem, & aperiretur via ambitioni, ut si habens tenuem Archiepiscopatum procuraret cessionem ab hoc, ut posset promoveri ad Episcopatum locupletem; quòd est vitandum, argum. *c. Quanto, §. penult. infra de divor. cum suis concordant. Quoniam,**

niam, ut respondet Hostiens. ubi supra, Papa, ad quem solum spectat huiusmodi cessionem admittere, poterit sibi cavere, diligenter inquirendo de causa cessionis. Quod si de fraude constaret, non esset cessio admittenda, nec provisio facienda: qui tamen fraudem allegat, illam probare debet, l. Quoties, §. Qui dolo, ff. De probat. Ita Hostien. cui totidem terè verbis consentiunt hic Jo. And. num. 4. Butt. n. 17. vers. Quia Archiepiscopus, & Inol. n. 14.

Verùm hæc doctrina non applicatur casui, de quo agitur, quia electus non renuntiavit prius Episcopatu; sed actus fuerunt contemporanei, & correspectivi, quia eodem contextu cessit, & ad Scholasticam se transtulit, & sic de majori dignitate ad minorem descendit contra dispositionem hujus cap. Quinimò nec cessit, saltem validè, cum cessio non fuerit admissa, ut dictum est supra. Quia tamen per triennium, & amplius distulit suscipere munus

consecrationis; & idè est ipso jure privatus Ecclesia, ex decreto Concilii Trid. cap. 2. sess. 23. quamvis propria auctoritate cedere non possit, cum factum non sit notorium, nec declaratum per sententiam, secundum ea, quæ dicta sunt supra n. 14. nihilominus potest, ac debet cedendi licentiam postulare, cum privatio tituli impediatur officii executionem, ac beneficii retentionem, ut c. Nisicum pridem, §. Propter conscientiam, cum ibi not. per gloss. in ver. Sed dumtaxat circa finem infra de renuntiat.

In Sacra Congregatione rerum Consistorialium dictum fuit, prædictæ Ecclesiæ provideri posse uti vacanti certo modo, quem Sanctitati Sux placeret habere pro expresso; sed hoc Sanctissimus facta sibi relatione non probavit: unde causa iterum proposita in Congregatione habita die 6. Augusti 1649. resolutum fuit cessionem posse à Sanctissimo admitti.

DE TRANSLATIONE EPISCOPI.

Idem Innocentius III. Episcopo ex Petro Scholastico Moguntinen.

C A P U T III.

Quanto personam Hildesemen. Episcopi: & infra. Ipse verò relicta Hildesemen. Ecclesia ad Herbipolen. Ecclesiam auctoritate se propria transtulit, non attendens quod Veritas in Euangelio protestatur: Quos Deus conjunxit, homo non separet. Potestatem transferendi Pontifices ita sibi retinuit Dominus, & Magister, quòd soli Beato Petro Vicario suo, & per seipsum successoribus suis, speciali privilegio tribuit, & concessit, sicut testatur antiquitas, quæ decreta Patrum sanxerunt reverentiam exhibendam, & evidenter asserunt sacrorum Canonum sanctiones. Non enim homo, sed Deus separat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris) Ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensata, non humana, sed divina potiùs auctoritate dissolvit: & infra. Ne autem facti perveritas transeat præsumptoribus in exemplum (quod quidem si verum est, non potest non esse notorium) sibi præcipimus, ut administrationem Herbipolen. Ecclesiæ penitus derelinquat: & infra. Cæterum quoniam Herbipolen. Ecclesiæ Canonici vota sua in ipsum profus illicitè contulerunt, volentes (sicut dignum est) ut in eo puniantur, in quo peccaverunt, eligendi eos hac vice suspendimus potestate: & infra. Quia verò Hildesemen. Ecclesiam, cui fuerat alligatus, unde secundum Apostolum solutionem querere non debebat, nimis improbè dereliquit: ne ad ipsam redeat ulterius, districtiùs prohibemus: cum secundum traditiones Canonicas, qui ad majorem se plebem transtulerit, à Cathedra repelli debeat aliena, & carere propria, ut nec illis præsideat, quos per superbiam sprexit, nec illis, quos per avaritiam concupivit.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**piscopus, qui propria auctoritate de sua Ecclesia se transfert ad aliam, carebit utraque.
- 2 *Euangelii locus: Quos Deus conjunxit, homo non separet, intelligitur de matrimonio tam spirituali, quam carnali, & n. 36.*
- 3 *Argumentum à matrimonio carnali ad spirituale, validum est.*
- 4 *Everardi error circa Sacramentum Matrimonii.*
- 5 *Matrimonium spirituale cum Ecclesia contrahitur ab Episcopo tantum, non autem ab inferioribus Prælati.*
- 6 *Episcopus solus de jure communi habet jus deferendi anulum.*
- 7 *Matrimonium spirituale in latiori significatione qui dicantur cum Ecclesia contrahere.*
- 8 *Consistorium Dei, & Papa, unum & idem est censendum.*
- 9 *Appellare non licet à sententia Papæ ad tribunal Christi.*
- 10 *Translatio Episcopi fieri non potest, nisi à Papa.*
- 11 *Papa an possit Episcopum invitum transferre, latissime discutitur usque in finem;*
- 12 *Episcopus electus, & confirmatus, sed nedum consecratus, non potest invitum transferri ad alium Episcopatum.*
- 13 *Episcopus electus non potest invitum consecrari, sed satis est, ut dignitati cedat.*
- 14 *Charactèr Sacramentalis non imprimitur præcisè cælo,*

- 15 *Papam non posse Episcopum transferre invitum, quibus rationibus probetur, & num. seqq. usque ad num. 32.*
- 16 *Episcopus per translationem absolvitur à vinculo prioris Ecclesiæ, non purè, sed sub conditione, quatenus consenserit.*
Declaratur, n. 91.
- 17 *Matrimonium spirituale instar carnalis initiatur, firmatur, & consumatur.*
- 18 *Crescere invitus nemo cogitur.*
- 19 *Dos sine matrimonio esse non potest.*
- 20 *Dotis promissio intelligitur sub conditione, si nuptiæ fuerint sequutæ.*
- 21 *Translatio quantumcumque pura intelligitur sub conditione, si nuptiæ cum secunda Ecclesia sequutæ fuerint.*
- 22 *Donata res acquiritur donatario, sed non irrevocabiliter, quia potest illam respuere.*
- 23 *Consensus sicut acquiritur in conjugio spirituali contrahendo, ita & in dissolvendo.*
Declaratur, num. 91.
- 24 *Matrimonium tam spirituale, quam carnale, ad tempus contrahi non potest.*
- 25 *Filios adoptivos temporales abhorret lex.*
- 26 *Translatus quis non dicitur, nisi secunda Ecclesiæ possessionem quaesiverit.*
Contrarium, n. 99.
- 27 *Beneficia promoti ad Episcopatum non vacant ante illius consecrationem, & adeptam possessionem Ecclesiæ.*
- 28 *Idem si provisorius fructus Episcopatus non acceperit,*

eo quod ad certum tempus alteri debeantur.

- 29 Beneficia electi, & in Curia consecrati conferuntur ex stylo Curia etiam ante adeptam Ecclesie possessionem.
- 30 Possessio non acquiritur sine animo.
- 31 Episcopus, quem non crimen, sed infirmitas ab officio abducit, Ecclesia privari non debet invitus.
- 32 Papam posse prohibito voluntatis Episcopum transferre invitum, qui Authores senserint.
- 33 Ecclesia vacat eo ipso, quod Papa invitum transfert, nec ad eum datur regressus.
- 34 Episcopus quoad translationem liberum assensum non habet, sed Monacho equiparatur, n. 37. Declaratur, n. 75.
- 35 Ecclesia potest agere contra Episcopum translatum, ut recedat.
- 36 Episcopus ab initio nemo cogitur fieri invitus.
- 37 Monachus non potest contradicere Superiori eum transferenti de Monasterio ad Monasterium, & n. 75.
- 38 Beneficia omnia mundi sunt manualia Papae. Declaratur, n. 77.
- 39 Papa in beneficialibus est pro ratione voluntas, & n. 43. Declaratur, n. 79. & seqq.
- 40 Papa potest Episcopum deponere etiam sine causa. Contrarium, n. 78.
- 41 Papa potest facere Prælatum ad tempus.
- 42 Papa præsertim in beneficialibus habet plenitudinem potestatis.
- 43 Et sola potestas est pro causa. Declaratur, n. 79. usque ad n. 88.
- 44 Patriarchatus, Archiepiscopatus, & Episcopatus Romana fundavit Ecclesia.
- 45 Destitutio ad eum spectat, ad quem institutio.
- 46 Destruere potest jus, qui illud condidit.
- 47 Imperator potest auferre rem privati, & dare militibus in præmium.
- 48 Papa potest rem uni Ecclesie auferre, & dare alteri etiam sine causa, nec quisquam potest ei dicere: Cur ita facis? Contrarium, num. 70. Declaratur, num. 79.
- 49 Beneficiatus nec habet dominium utile, nec directum; sed est constitutus procurator, & administrator à Papa.
- 50 Sacerdotes etiam invitum possunt à suis Episcopis ex una ad aliam Ecclesiam transferri, & n. 89.
- 51 Papa potest in uno Episcopatu duos Episcopos constituere, & n. 89.
- 52 Augustinus non successit, sed accessit Valerio adhuc viventi.
- 53 Papa potest concedere duos Episcopatus uni Episcopo: item plures unire, & unum in plures dividere, & n. 69. & 89.
- 54 Item potest dissolvere matrimonium ratum, non consummatum, & n. 89. & 93.
- 55 Item quandoque dissolvit matrimonium consummatum.
- 56 Prælati sunt procuratores, & dispensatores rerum Ecclesie, non domini.
- 57 Papa est principalis dispensator honorum Ecclesie, & n. 70. & 82.
- 58 Papam non posse transferre Episcopum invitum, nisi ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiarum, qui Authores teneant.
- 59 Translationis iusta causa est insuperabilis resistentia populi etiam iniusta, & n. 61.
- 60 Ecclesia universalis est unum corpus mysticum, multorum Episcoporum concordia numerositate diffusum, cuius caput est Papa, & n. 107.
- 61 Papa si videt membrum Ecclesie, id est, Episcopum inutilem esse ob persecutionem, quam patitur, debet illum amovere, & ad aliam Ecclesiam transferre.
- 62 Papa in his, quæ sunt de jure divino, non dispensat in casibus sibi permittis, nisi ex iusta, & rationabili causa.
- 63 Conjugium spirituale inter Episcopum, & Ecclesiam est de jure divino, ejusque dissolutionem Deus suo iudicio reservavit.
- 64 Papæ auctoritate quod fit, dicitur fieri auctoritate Dei, si ex iusta causa fiat.
- 65 Papa dicitur habere celeste arbitrium.
- 66 Nec puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris.
- 67 Deus non est auctor iniquitatis, sed omnia aut iusto iudicio facit, aut suo permisso ita fieri sinit.
- 68 Petri privilegium eatenus manet in Romano Pontifice, quatenus ex ipsis fertur equitate iudicium.
- 69 Papa non potest sine iusta causa Episcopatum dividere, Episcopo non consentiente.
- 70 Papa non est absolute dominus honorum Ecclesie, sed dispensator, & n. 82.
- 71 Prælati honestatem non decet, aliquem sine iusta causa à suis beneficiis amovere.
- 72 Translationis in materia semper iura ponderant iustam causam utilitatis, vel necessitatis Ecclesiarum.
- 73 Opiniorum conciliatio circa translationem Episcopi invitum.
- 74 Sedes Apostolica in causis majoribus magna circumspectione & maturitate procedere consuevit.
- 75 Translatio Monachi quid differat à translatione Episcopi.
- 76 Priores per electionem canonicè instituti, nisi pro manifesta, & rationabili causa non sunt mutandi.
- 77 Episcopos esse ad nutum amovibiles repugnat sacris regulis.
- 78 Depositio Episcopi in dubio censetur facta ex iusta causa.
- 79 Princeps potest sine causa jus tertii auferre de potestate absoluta, non autem de potestate ordinaria.
- 80 Disputare non licet de factis Papæ.
- 81 Papa quomodo intelligatur habere liberam dispositionem in beneficialibus, & n. seqq. usque ad n. 88.
- 82 Papalis potestatis plenitudo quoad res temporales Ecclesie non exit limites potestatis dispensative.
- 83 Papa tamquam habens apicem dispensative potestatis potest multo plus dispensare de rebus Ecclesie, quam quicumque alius Ecclesie Prælatus.
- 84 Iudicium ejus debet de vultu Dei prodire.
- 85 Beneficium acceptans censetur ex quasi contractu se obligare ad illius administrationem.
- 86 Contractus sine causa dissolvi non potest etiam per Principem.
- 87 Papa an habeat æqualem potestatem in Episcopatibus, atque in beneficiis inferioribus.
- 88 Sacerdotes non possunt ad aliam Ecclesiam transferri invitum, nisi ex causa communis utilitatis, vel necessitatis.
- 89 Papa non dispensat super pluralitate cathedralium, nec super matrimonio rato, & aliis huiusmodi, sine gravi causa, & n. 93.
- 90 Dispensatio nulla fieri debet, nisi ad honorem Christi, vel utilitatem Ecclesie.
- 91 Translatio facta in gratiam Episcopi non inducit vacationem Ecclesie, nisi post consensum præstitum ad secundam, usque ad n. 98.
- 92 Translatio in favorem solius translati improbat à sacris Canonibus.
- 93 Dissolutio matrimonii spiritualis, sicut & carnalis non consummati, sine gravi causa fieri non debet.
- 94 Episcopus transiens ad aliam Ecclesiam sine iusta causa, dicitur adulterium committere, & n. 109.
- 95 Dispensatus ad majorem cur non possit transire ad parvam.
- 96 Translatio in dubio censetur fieri de Episcopo non invitum, & n. 120.
- 97 Translatio facta in gratiam Episcopi requirit illius consensum non ex defectu potestatis Papæ, sed voluntatis.
- 98 Et sufficit consensus præsumptus.
- 99 Vacatio Ecclesie inducitur eo ipso, quod Episcopus translationi consentit, etiam ante adeptam possessionem secundam.
- 100 In translatione duo extrema sunt consideranda.
- 101 Episcopatus vacat eo ipso, quod Episcopus ex causa transfertur invitum, nec ad eum datur regressus.
- 102 Episcopus an contrahat spirituale conjugium cum Ecclesia, ad quam transfertur, & n. seqq. usque ad n. 118.
- 103 Matrimonium spirituale, sicut & carnale, sine

sensu contrahi non potest, & num. 117.

- 104 Professio regularis ad sui validitatem requirit consensum, qui ab Ecclesia suppleri non potest.
- 105 Vinculum fortius est inter Episcopum, & Ecclesiam, quam inter professum, & religionem.
- 106 Voti solemnitas ex sola Constitutione Ecclesia est inventa.
- 107 Ex translatione locus tantummodo variatur, non autem dignitas Episcopalis.
- 108 Locus vel sublimiorem, vel inferiorem non reddit Episcopum.
- 109 Episcopus durante vinculo prioris Ecclesia non potest consentire alteri matrimonio spirituali; alias contingeret adulterium spirituale.
- 110 Translatio est modus providendi Ecclesia, sicut electio.
- 111 Papa est sponsus universalis Ecclesia.
- 112 Translatus quoad primam Ecclesiam habetur pro mortuo.
- 113 Ecclesia secunda dicitur viduata per obitum Episcopi ad eam translata.
- 114 Vidua esse non potest, qua virum non habuit.
- 115 Prælati quæ ratione dicantur Ecclesia sponsi.
- 116 Christus solus est propriè sponsus Ecclesia.
- 117 Episcopus aequè absolvitur à vinculo Ecclesia per translationem, ac per cessionem, vel depositionem.
- 118 Vir solutus à vinculo matrimonii tam carnalis, quam spiritualis cogi non potest alteri nubere.
- 119 Episcopus an cogi possit causativè, ut translationi ad secundam Ecclesiam consentiat.
- Postulatus et si beneficiari non possit præcisè invitus, tamen potest cogi, ut de volente fiat volens, ibid.
- 120 Episcopus in dubio an cogatur transire, ubi non apparet, an translatio fuerit facta ex causa necne, & num. seqq.
- 121 Causa præsumitur in Principe etiam in his, quæ competent alicui de jure gentium, vel de jure divino, ubi solitum est dispensari.
- 122 Monachus per Papam translatus ad secundum Monasterium an possit ad primum redire sine licentia Papæ.
- 123 Translatio an censeatur facta de Episcopo non invito, cum non apparet, an Papa processerit providendo, vel nubendo.

- 1 **Q**uanto. Episcopus, qui propria autoritate de sua Ecclesia se transfert ad aliam, carebit utraque. Hoc dicit: & secundum mentem tres habet partes. Prima factum narrat. Secunda aggravat, ibi, *Non attendens*. Tertia punit, ibi, *Ne autem*.
- 2 Nota primò, auctoritatem illam Matth. 19. videlicet: *Quos Deus conjunxit homo non separet*, esse intelligendam non tantum de matrimonio carnali, ut in *cap. Quos Deus*, & *cap. An quod 33. qu. 2. & in cap. Ad limina 30. qu. 1. & c. fin. inf. eod.* sed etiam de matrimonio spirituali, quod contrahitur inter Episcopum, & Ecclesiam, ut hic patet. Undè primò colligunt DD. valere argumentum à matrimonio carnali ad spirituale, cum utrumque sit de jure divino, *c. Sicut vir*, & *cap. Sicut alterius 7. qu. 1. cap. Prox. supra eod.* & *infra cap. seqq.* & *cap. Quoniam frequenter*, §. Porro; ut *lite non contest.* & hic notant Anton. de Butr. nu. 2. & Abb. num. 1. Cyn. Salyc. & Legistæ in Auth. *Nisi rogati*, Cod. *Ad Trebell.* De quo dic, ut notatur in *cap. Cum apud de Sponsal.* & per Joan. Andr. in *cap. Tua eod. tit.* Et vide tres notabiles differentias, quas inter utrumque conjugium ponit idem Abb. in *sua questione prima*, quæ incipit, *Episcopus*, & *quidam Rector*. col. 4. nu. 7. *vers. Nec mirum si non ita facile solvitur.* Imò viginti tres differentias cumulat Everard. in *sua Centuria*, in loco à matrimonio carnali ad spirituale *a n. 10. usque in finem.* Cave tamen ab otiosa differentia, quam ibi ponit, dicens: Matrimonium spirituale habere in se aliquid facti, cum detur propter administrationem Sacramentorum, & divinorum; matrimonium verò carnale nihil in se spiritualitatis habere, nec per illud gratiam conferri. Hæc enim est hæresis damnata à Tridentina Synodo *sess. 24. de Sacramento Matrim. can. 1.* Si quis dixerit Matrimonium non esse verè, & propriè unum ex septem legis Evangelicæ Sacramentis à Christo

Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre, anathema sit. In eundem errorem incautè lapsa est gloss. in *cap. Cum in Ecclesia in ver. Benedictionibus nubentium inf. de Simon.*

Secundò, hinc Doctores colligunt, spirituale matrimonium propriè non esse nisi inter Episcopum, & Ecclesiam suam; nam de Episcopis dumtaxat auctoritatem prædictam intellexit Ecclesia, non autem de inferioribus Prælati. Confert text. in *c. Requisisti de testam. ibi: Quoniam non est tanta communio inter Episcopum, & inter Capellas, vel Monasteria, seu alia pia loca, quanta est inter Episcopum, & Ecclesiam Cathedralis, cui est spirituali conjugio copulatus*; & propterea dicunt Doctores solum Episcopum de jure communi habere jus deferendi annulum, ut in *c. Clerici infra de vit. & honest. Cleric.* & notat Butr. in *c. fin. n. 1. & 15. supra de postulat. Prælat.* quia nimirum ipse est proprius sponsus Ecclesia sua, ut in *dist. c. Sicut*, ubi hoc latè probat Tutrec. & objectis respondet.

Idem docuit S. Thomas in *4. dist. 20. art. 4. qu. 1.* dicens, solum Episcopum propriè dici Prælatum Ecclesia sua, & ideo Episcopum solum quasi sponsum recipere annulum Ecclesia. Et in *4. sentent. dist. 29. q. 3. art. 3. in corpore*, ubi ait per annulum significari sacramenta fidei, qua Ecclesia desponsatur Christo: Episcopi enim sunt Ecclesia Sponsi loco Christi. Reliqui autem Prælati inferiores non sunt Sponsi Ecclesia, nec cum eis propriè est matrimonium spirituale, ut tenet Archid. in eodem *cap. Sicut*, Butr. in *d. cap. fin. num. 15.* & ibi etiam Abb. *num. 5.* licet inter eos sit quasi matrimonium, cum propter eorum mortem Ecclesia dicantur viduata, ut in *cap. Ne pro defectu*, & in *c. Quia propter*, & ibi gloss. 1. *suprà tit. proximo.* Et latius dicitur matrimonium inter Rectorem, & Ecclesiam, ut inquit gloss. *antepenultima in cap. Dudum, il secondo supra de elect. & Innoc. in cap. Quoniam*, §. 1. *vers. Si vero infra, ut lite non contest.* & latissimè inter præbendam, & præbendam, ut in *c. Accedens de præben. & notat Butr. in d. c. fin. num. 25. de postulat. Prælat.*

Secundò nota ibi, *Non enim homo, sed Deus separat.* Factum à Papa censetur factum à Deo, cujus vicem Papa gerit in terris. Unde, ut notabiliter hic ait Host. *num. 11. in ver. Vicem*: Consistorium Dei, & Papæ, unum & idem est censendum. Cujus dictum sequitur Joan. Andr. *nu. 3. in ver. Non enim*, & Doctores hic, & valdè extollit Abb. in *prealleg. qu. 1. num. 1. col. 2. vers. Hostien. vero*, & probatur arg. *c. 1. & 2. supra eod. & c. Romana in primo respon. de appell. lib. 6.*

Undè intertur, ut sicut à Vicario Episcopi ad Episcopum non admittitur appellatio, ut in *c. 2. de Consuet. lib. 6. & d. c. Romana*; ita ne liceat appellare a Romano Pontifice ad Tribunal Christi. Ita Collectar. in *c. Quæ multoties de reg. jur.* quem refert, & sequitur Præpos. in *Summa 15. dist. n. 72. vers. Ex determinatione prædicti articuli.*

Ultimò nota, Episcopum non posse se ad aliam Ecclesiam transferre sine Romani Pontificis autoritate. Rationem reddit textus in *c. fin. supra de postulat. Prælat. & in c. Nisi cum pridem, in extremis verbis infra de renunt.* videlicet, quia suæ alligatus Ecclesia liberum non habet absque Papæ permissione volatum; idque propter spirituale conjugium cum Ecclesia initum, cujus dissolutionem omnipotens Deus suo tantum judicio, & Romani Pontificis ejus Vicarii reservavit, ut legitur in *c. Proximo supra eod.*

QUÆRO, an Summus Pontifex possit Episcopum invitum ex una in aliam Ecclesiam transferre.

Hæc investigatio plurimum prodesse potest ad discernendum, an Cathedralis Ecclesia vacet à tempore translationis factæ per Papam, an verò à tempore acceptationis Episcopi translata. Qua de re fuit olim ardua quæstio in Episcopo Florentino in absentia ad Cardinalatum promotum ab Urbano VI. Nuceriæ obsessio. Verbebatur enim in dubium, an Episcopatus vacaret à tempore quo fuit pronuntiatum Cardinalis, an verò à tempore ratificationis dumtaxat; & Doctores fuerunt varii, ut refert Abb. in *c. fin. n. 13. supra de postulat. Prælat.*

Pro clariori solutione quæstio potest dividi in duo membra. Primum est, an Episcopus electus, & confirmatus, sed nondum consecratus, possit transferri invitum ad alium Episcopatum. Secundum, an invitum transferri possit Episcopus jam consecratus.

- 12 Quoad primum membrum breviter concludendum est, Episcopum nondum consecratum non posse invitum transferri, prout in *d. c. fin.* concludunt Host. *num. 1. vers. Et hoc intelligas*, Joan. Andr. *num. 2. vers. Quod intelligit de voluntariè consecrato*, Butr. *circa fin. vers. Aut est tantum confirmatus*, & Abb. *num. 1. vers. Et hoc verum*, & Philipp. Prob. ad Joan. Monac. in *c. Generali num. 39. de elect. lib. 6.*
- 13 Ratio est secundum eos, quia non potest invitus consecrari, sed satis est, ut dignitati cedat, si consecrati tenuit, ut in *c. Quoniam quidam 100. dist. & in d. c. Proximo, §. Sed neque supr. eodem*, licet aliàs cedere non possit sine Papæ licentia speciali, ut in *d. c. Proximo*. Ideo docuit S. Thomas in *4. dist. 25. q. 2. art. 1. qu. 2.* ubi ait, ad Episcopatum, ubi in corpus Christi mysticum accipitur potestas, requiritur actum suscipientis curam Pastoralium; & idè esse etiam de necessitate consecrationis Episcopalis, ut suscipiens usum rationis habeat. Confert text. in *c. Majores, §. fin. de baptis. ubi est expressum, præcisè coacto characterem non imprimi*, quia tunc characterem Sacramentalis imprimi operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenit obstitentem.
- 14 Quoad secundum, an scilicet Romanus Pontifex possit invitum transferre Episcopum jam consecratum, gravis est difficultas, & DD. in varias opiniones scinduntur. Prima opinio est eorum, qui putant Papam absolutè non posse Episcopum invitum transferre: cui videtur adhaerere Joan. Monac. in *c. Generali n. 10. vers. Sed quero, de elect. lib. 6.*
- 15 Pro hac opinione adducitur primò, quia etsi per translationem Episcopus absolvatur à vinculo prioris Ecclesiæ, ut est moris, & juris, ut in *d. c. fin. & in c. Proximo, §. Sicut supr. eodem*; tamen hujusmodi absolutio non est pura, sed conditionalis, id est, si Episcopus consenserit. Quod sic probatur secundum Joan. Monach. *ubi supr.* nam matrimonium spirituale, sicut carnale, initiatur, formatur, & consummatur, *c. Proximo infr. eodem*. Et quemadmodum initiatur consensu eligentium, & electi, adeo jus electo acquiritur, licet juris executio regulariter non tribuatur, ut notatur in *c. Quanto 63. dist. c. Nosti, & cap. Qualiter supr. de elect.* eodem modo dissolvitur ex dissensu, arg. *l. 1. & 2. C. Quando lic. ab empr. disced.* Atque ita non solvetur Episcopus à vinculo prioris Ecclesiæ, nisi post consensum præstitum ad secundam. Et hoc Joan. Monac. testatur se vidisse pluries in curia declarari. Et est ratio secundum eum, quia nemo invitus tenetur crescere, *c. Ubi isbareliqua 74. dist.* Et nemo invitus contrahit, nec invitus contractum jam initum dissolvit, *l. Sicut, C. De action. & obligat. l. invitum, C. de contrah. empr.* Ergo in his semper subintelligitur conditio, Si placuerit. Id quod exemplo etiam suaderi potest; nam dos non potest esse sine matrimonio, *l. 3. Cod. De jur. dot.* Quemadmodum nec acquisitio secundæ sponse spiritualis absque liberatione à prima, arg. *c. 2. & 4. infr. de secund. nupt.* Sed in primo casu quantumcumque promissio dotis sit pura, subintelligitur conditio, Si nuptiæ fuerint subsæcutæ, *l. Stipulationem, & l. Plerumque, §. Si ante, ff. De jure dot. l. Ex eo tempore, ff. De militar. testam.* Ergo similiter translatio quantumcumque pura intelligitur sub conditione, Si nuptiæ cum secunda sequuntur fuerint, arg. *l. Legatario in 2. responso, ff. De legat. 1. & cap. Si qui Episcopi 92. dist.* Neque obstat textus in *l. 1. in fine, ff. De honor. possess. ex testam. milit.* quia intelligitur sub eadem conditione, Si accesserit consensus translati. Sic videmus rem donatam acquiri donatario, sed non irrevocabiliter; quia potest illam respuere, *c. Si tibi absenti de præbend. lib. 6.* Sic etiam videmus in legato, quod est donatio, ut *Institut. de legat. in princ.* cujus dominium à morte testatoris transit recta via in legatarium, *l. A Titio, ff. De furt. l. Cum pater, §. Surdo, ff. De legat. 2.* & tamen hoc etiam casu subauditur prædicta conditio, Si voluerit, *l. Si ita legatum, §. Illi si volerit, ff. De legat. 1.*
- 23 Secundò principaliter pro eadem sententia affertur, quia prout unumquodque proiucitur, sic resolvitur. *c. Omnes res infr. de reg. jur. l. Nihil tam naturale, ff. cod.* Sed spirituale matrimonium inter Prælatum, & Ecclesiam à principio produciatur per consensum Prælati, ut in *c. Inter Canonicos, §. penult. & c. Innotuit supr. de elect.* & in prædicta Decret. *Si tibi absenti*. Ergo eodem modo per consensum Prælati resolvitur.
- 24 Tertiò, si Papa ad nutum posset Episcopos à prioribus Ecclesiis amovendo transferre, iidem Episcopi dicerentur quodammodo ad tempus, id est, ad beneplacitum Papæ matrimonium cum sua Ecclesia contraxisse: quod est absurdum; quia sicut non potest contrahi ad tempus matrimonium carnale, ut in *c. fin. de condit. appof.* ita nec spirituale illi æquiparatum, ut hic, & in *c. Proximo supr. cod.*
- Quemadmodum enim lex abhorret adoptivos filios 25 temporales, ut *l. Si tibi*, aliàs incipit, *Quæsitum, ff. De adoption. ad eundem modum facti Canones abhorrent Rectores in Ecclesia temporales, jubentque illos esse perpetuos, non obstante quavis consuetudine, vel statuto, ut habetur in c. 1. de Capell. Monach. lib. 6. & constat ex decreto Concilii Placentini dicentis: In qua Ecclesia quilibet intitulatus est, in ea perseveret, ut refertur in c. Sanctorum 70. dist. & scripti latissimè in c. fin. infr. de offic. Vicarii.*
- Quartò, non dicitur quis translatus, nisi secundæ Ec- 26 clesiæ possessionem quaesiverit per administrationem Ecclesiasticorum beneficiorum, vel aliàs, in *c. Si qui Episcopi 10. dist.* & notat gloss. in *c. Si quis jam translatus 21. qu. 2.* 27 Et est simile in provisio, cujus beneficia non vacant ante illius consecrationem, & adeptam possessionem Ecclesiæ, *c. Cum in cunctis, §. Cum verò de elect. cap. Licet Episcopos de præben. lib. 6.* ita ut interea conferri non possint, ut est decisi- 28 tum in *§. Post electionem, juncta gloss. in ver. Confirmationem de concess. præben.* Quinimò voluit gloss. notabilis in 28 *cap. Si tibi concessio in ver. Vacare de præben. lib. 6.* per illum textum, ut etiam post consecrationem, & adeptam possessionem, si fructus Episcopatus non percipiat promotus; eò quòd ex causa ad certum tempus alteri conferri non possint, sed ab eodem interea retineri valeant. Et quamvis 29 in Curia Romana servetur, ut beneficia electi, & in Curia consecrati etiam ante adeptam possessionem illicò conferantur, hanc tamen consuetudinem ex prædictis dicit esse damnabilem, Jo. Andr. in Clem. 1. in gloss. in ver. Collato, ut *l. i. pend. & Roman. conf. 345. circa primum n. 17.* Sed Episcopo invito queri non potest secundæ Ecclesiæ 30 possessio, cum animum requirat, *l. 1. §. Ad ipsi scimur, & leg. Quamvis, §. Infans, ff. De acquir. possess.* Ergo nec de invito fieri potest translatio.
- Ultimò pro hac opinione videtur textus expressus in 31 *c. Quamvis 7. qu. 1.* ubi Gregorius sic formaliter ait: Quia viventem Episcopum ab officio suo necessitas infirmitatis, non crimen abducit, alium in locum ejus, recusante eo, nulla limitatio ordinari.
- Secunda opinio primæ opposita est eorum, qui arbitran- 32 tur Papam posse Episcopum absolutè transferre pro libitu voluntatis. Quam sequitur gloss. 2. in *cap. Omnis 7. qu. 1.* dum dicit, Papam posse absolutè Episcopum cogere, ut transeat de una ad aliam Ecclesiam. Idem tenet Hugo, & post eum Turrect. in *c. Scias in fine, vers. Surgit hic questio eadem. caus. & quest.* ubi formaliter dicit, Papam ex toto, sive simpliciter absolutè posse cogere Episcopum, ut ad alium locum transeat, & abrenuntiet primo. Et Calder. *conf. 56. circa finem num. 4. vers. Fatcor, quod est primum, in titulo de translat. Prælator.* ubi tenet expressè Papam transferendo posse absolvere invitum à vinculo quòd tenetur Ecclesiæ suæ etiam sine causa, licet subdat hoc non esse debitum, vel honestum. Et hoc casu, id est, 33 cum agitur de invito, ita ut voluntas Pontificis sit eum omninò quantumcumque invitum transferre sine causa, illicò vacat Ecclesia, nec ad eam datur regressus, ut tenet idem Calder. *conf. 2. eodem tit. & Rot. decif. 475. sub n. 6. vers. Sed quod in simplici translatione par. 1. in recent.* Idem sensit Hostiens. in *cap. fin. nu. 1. supra de postulat. Prælator.* 34 ubi ait Episcopum non habere dissentium liberum quoad translationem, & quoad hoc comparari Monacho, qui jus contradicendi non habet; & cum Hostiens. transeunt *ibidem*, Joan. Andr. *n. 2. vers. Sed nec habet liberum dissentium*, Butr. Cardin. Abb. & alii communiter, prout hanc esse communem Doctorum opinionem testatur Præpos. in *d. c. Omnis num. 1. & 7. qu. 1.* quam & Bald. amplectitur in *l. Rescripta nu. 8. vers. Item omnia beneficia, C. De precib. Imper. offeren.* ubi disertis verbis ait Papam posse pro libitu voluntatis Episcopum de suo Episcopatu ad alium transferre, etique subscribit Rhedon. *de Simonia par. 2. c. 12. n. 6.* & Philipp. Prob. ad Joan. Monac. in *c. Generali num. 41. de elect. lib. 6.* Quibus addi potest etiam Joa. Andr. in *addit. ad Specul. in tit. de translat. in ver. Nec obtenta*, ubi videtur sententia,

rite, contra Episcopum per Papam translatam posse Ecclesiam agere, ut recedat, si de facto renuat recedere.

- 36 Huic secundæ opinionioni ex mente Hostiensis suffragatur primò, quòd et si ab initio nemo cogatur episcopari, ut in *d.c. Inter Canonicos*, §. 1. & *c. Innotuit supra tit. proximo*: tamen ex quo semel consensus de una Ecclesia, ad aliam etiam invitus transfertur, *c. Scias frater* 7. q. 7. Hac enim in parte Episcopus Monacho comparatur, qui Superiori transferenti non potest resistere, cum velle, aut nolle non habeat, *c. Nolo*, & *c. Non dicatis* 12. q. 1. c. *Religiosus de testam. lib. 6.* & imputandum est illi, quòd à principio consenserit se ita indissolubiliter alligari, arg. *l. Sicut, C. De action. & obligat.*
- 37 Secundò, eidem sententiæ suffragatur, quòd omnia beneficia mundi sunt obedientiæ, & manualia respectu Papalis potestatis. Quod fuit celebre dictum Baldi in *d.l. Rescripta n.8. vers. Item omnia beneficia mundi*; quem sequuti sunt Alciat. *de presump. pt. reg. 3. presump. 8. num. 3.* Barbat. in *tract. de presump. Cardin. in 1. part. sub num. 14. vers. Et idè*, Philipp. Prob. ad Joan. Monach. in *c. Generali n. 41. de elect. lib. 6.* Alexand. *conf. 74. num. 29. lib. 4. Dec. conf. 124. num. 4. Capial. conf. 235. num. 2. Cened. Canonic. qu. 22. sub n. 3. vers. Et respectu Papa*, Rhedon. de *Simoniac. p. 2. cap. 12. num. 6.* & passim alii. Et dictum Baldi videtur probari in *c. Si gratiosè de rescript. in 6.* per quem textum dicit ibi Gemin. in *penult. col.* Papam in titulis beneficialibus habere pro ratione voluntatem, & posse ad libitum auferre Prælati titulum beneficii; & idem dicit in *conf. 88. incipien. Innocentius Papa in princip. vers. Unde cum Papa possit removere beneficiatos quoscumque à titulis suorum beneficiorum, etiam nulla causa legitima subsistente.*
- 40 Hinc glossa singularis in *cap. Per principalem in vers. Ad nos 9. qu. 3.* firmat Papam posse Episcopatum deponere etiam sine causa, licet secus sit, si vellet omnes Episcopos deponere; quia hoc esset turbare statum universalis Ecclesiæ: & illam glossam sequitur ibi Gemin. & Cardin. *conf. 84. Venerabilis vir*, & in *Clem. 1. in ult. notab. Ut lite pendens. Imol. in cap. Ad supplicationem in ult. notab. de renunt. & alii quos congerit Felin. in c. Quæ in Ecclesiarum num. 43. vers. Per istam declarationem de constit.*
- 41 Hinc etiam secundum Bald. ubi supra, Papa potest facere Prælatum tempus, *c. Pastoralis 7. q. 1.* Quæ conclusiones innituntur huic principio, quia Papa, præsertim in beneficialibus, habet plenitudinem potestatis, cum sit supra omne jus humanum positivum, *c. Proposuit de concess. præben. Unde in his absolutè potest omnia, cap. 2. de præben. lib. 6. Clem. 1. ad fin. Ut lite pendens. Gemin. conf. 8. super præmissis n. 5. & seqq. conf. 53. Pro responsione n. 1. vers. Secundo præmittit quod Papa, & in d. conf. 88. in princ. vers. Unde cum Papa, & Roman. conf. 298. Circa præmissa n. 2. plenè Abb. in præalleg. q. 1. n. 1. vers. Primum sic.* Et sola voluntas habetur pro ratione, secundum glossam *hic in ver. Veri Dei*, & sola potestas pro causa. Et qui de hoc dubitat, dicitur dubitare de fide Catholica, & tanquam sacrilegus est censendus, ut formaliter inquit Bald. *conf. 477. Queritur utrum n. 1. lib. 1. quem sequitur Alexan. conf. 2. n. 19. lib. 1.*
- 44 Secundò, titulos beneficiales & signanter Patriarchatus & Archiepiscopatus Romana fundavit Ecclesia, ut est textus in *c. 1. & 2. 22. dist. & in c. Olim 95. dist. & patet ex decretali Epistola Eugenii IV. ad Archiepiscopum Cantuariensem, quæ incipit, Non mediocri*, §. *Quod verò dignitas*, & habetur in Bullar. tom. 1. pag. 282. latè Præpos. in *Summa 44. dist.* Ergo potest Episcopos à suis titulis, & administrationibus pro libitu voluntatis amovere: nam, ut inquit ad litteram Eugenius in prædicta Extravag. Papa potest adducere illud Evangelicum verbum: *Amice, non facio tibi injuriam: Numquid non licet de meo facere quod volo?*
- 45 Quippè ad quem spectat institutio, ad eundem & destitutio, *cap. In Lateranensi*, §. 1. & 2. *de præb. Host. in c. Postulasti num. 4. de homicid. & Dominus par jus esse voluit ligandi, atque solvendi, ut dicit textus in c. Verbum de pœnit. dist. 1.* Quo argumento etiam utitur Innocentius *inc. Cum ad Monasterium nu. 3. infra de statu Monachor. ad probandum in dispensationibus, quæ fiunt per Papam contra jus positivum, sufficere solam voluntatem dispensatoris, etiam sine ulla causa: Nam, inquit, si sola voluntaria Constitutio erat causa, quare aliquid prohibeatur; & sola voluntas erit causa, quare prohibitio relaxetur: quia ejus est*

dirigere jus, qui illud condidit, nec tenetur Principis sua lege ligatus, *l. Digna, vex, C. de legib.* Hæc Innocentius. Tituli autem beneficiales, ut prædixi, sunt de jure positivo, *d. c. 1. & 2. 22. dist. c. In illis 80. dist. c. 1. 86. dist. notatur per Innoc. & alios in c. Nisi cum pridem de renunt. & in c. 1. de Simon. & per Abb. in d. q. 1. n. 4. col. 3. vers. Nam tituli beneficiales. Dixi in c. fin. infra de pecul. Cleric.*

Quartò, sicut Imperator potest auferre rem privati, & dare militibus pro præmio, *l. Item si verberatus, ff. De rei vendicat.* ita, & multò magis Papa potest auferre rem unius Ecclesiæ, vel Clerici, & dare alteri, etiam sine justa causa. Et quamvis injustè agat, tamen ferendum est, nec quisquam potest ei dicere: Cur ita facis? *c. In memoriam 19. dist. §. Ex persona de pœnit. dist. 3. gloss. hic in ver. Veri Dei: nec beneficiatus potest contradicere, quia dominium non habet neque utile, neque directum, sed est constitutus procurator, & administrator à Papa. Quo argumento utitur Paul. de Castro *conf. 415. in facto præsentis n. 4. vers. Præterea lib. 1. & idem tradit conf. 46. in fin. vers. Plus videtur, & n. 3. vers. Resat. lib. 2.**

Quartò, idem suaderi potest exemplo inferiorum Sacerdotum, qui etiam inviti possunt à suis Episcopis ex una ad aliam Ecclesiam transferri, *c. Quasitum de rer. permutat. gloss. in c. Omnis in ver. Coactè 7. q. 1.*

Quintò, videmus Papam posse in uno Episcopatu duos Episcopos constituere, ut in *c. Non autem 7. qu. 1.* ubi hoc fuit gestum in persona Augustini, qui non successit, sed accessit Valerio adhuc viventi; nec fuit deputatus simplex coadjutor, sed verus Episcopus, ut ibi legitur, & notatur. Item potest concedere duos Episcopatus uni Episcopo, ita ut sit Episcopus utriusque, ut in *c. Relatio 21. q. 1.* Item unire duos Episcopatus, & unum in plures dividere, *c. Et temporis 16. q. 2. & c. Sicut unire de excess. Prælator.* Atque ita potest facere contra statutum, & ordinationem Concilii, & Beati Petri Apostoli, qui præcepit, ut in singulis civitatibus singuli, & non plures ponerentur Episcopi, ut refert B. Clemens in *c. In illis 80. dist. & Anacletus in c. seq.*

Sextò, Summus Pontifex dissolvit matrimonium ratum non contummatum, ut communiter notatur in *cap. Commissum de Sponsal. & in cap. Ex publico de convers. conjug. & quandoque etiam consummatum, videlicet inter Infideles, cum alter conjugum ad fidem convertitur, & alter renuit secum habitare sine contumelia Creatoris, *cap. Quanto de divort. tamen si inter eos sit verum matrimonium, eisque dictum fuerit à Domino: Quos Deus conjunxit, & c. cap. De infidelib. de consang. & affinit.* Et ita hoc casu dissolvit matrimonium carnale etiam altero conjugis invito. Fortius ergo poterit solvere matrimonium spirituale, transferendo Episcopum invitum ad aliam Ecclesiam, cum arctius sit vinculum matrimonii carnalis, quam spiritualis, ut notat gloss. in *c. Proximo in verb. Fortius supra eod. & Abb. in d. q. 1. col. 4. n. 7. vers. Nec mirum si non ita facile solvitur.**

Septimò, spirituale conjugium inter Episcopum, & Ecclesiam contrahitur non propter bonum privatum ipsius, sed propter bonum Ecclesiæ; non ut ei præsit, sed ut proficiat, ut patet in *c. Qui Episcopatum, & in c. In scripturis 8. q. 1.* Unde fit, ut Prælati dicantur procuratores, & dispensatores, non domini, ut in *c. Fraternitatem de donat. & c. Videntes, 12. q. 1.* Bonorum autem Ecclesiæ principalis administrator, & dispensator est Romanus Præsul, S. Thom. n. 2. 2. q. 100. art. 1. ad 7. Joan. de Lign. in *Clem. Gratia de reser. Abb. in c. Extirpanda, §. Qui verò de præben.* Si igitur Papa vult Prælatum removere, non potest subditum reluctari, cum reddat se suspectum, & removibilem eo ipso, quòd se ingerit administrationi invito Papa, arg. optimum in *l. Quæ omnia, ff. de Procurator.*

Ultimò, pro hac parte adducuntur plura jura. Host. & Joan. Andr. allegant *cap. Scias frater 7. q. 1.* Hugo, Glossa, & Turrecrem. citant *c. Cuncta per mundam, c. Nunc verò, & c. Per principalem 9. qu. 3.* Qui tamen Canones nullatenus probant translationem fieri posse pro libitu voluntatis; quin potius probant oppositum, ut inferius patebit *num. 72.*

Inter has duas opiniones oppositas est tertia media, quæ nec absolutè negat, nec absolutè affirmat Episcopum invitum posse per Summum Pontificem ad aliam Ecclesiam transferri; sed ita demum si concurrat causa utilitatis, vel

vel necessitatis Ecclesie, aliàs secus. Et huic tertiæ opinionioni adhaeret Joan. Monach. in cap. Generaliter, num. 15. de elect. lib. 6. ubi ait: Non nego, quin Papa possit transferre Episcopum invitum, saltem ut careat prima, quem sequitur totidem verbis Jo. Andr. in cap. Quod ob gratiam col. 2. nu. 1. in fine, vers. Fatetur tamen de regul. jur. lib. 6. in Mercurial. Idem tenet Calderin. in conf. 57. An si duo Episcopi, quod est secundum de translat. Pralat. dicens translatum non posse contradicere, cum translatio fiat ob utilitatem Ecclesiarum, Bellam. in cap. Omnis num. 1. vers. Item gloss. 7. quest. 1. ubi dicit: Per istam glossam videtur, quod Papa potest præcisè, & absolutè Episcopum cogere transire de Ecclesia sua ad aliam, etiam invitum; quod cum grave dictum sit, restringit ad limitem rationis, videlicet cum propter necessitatem, vel utilitatem evidentem Ecclesiarum hoc facit, quia re vera aliàs non debet fieri. Et pro hac parte latissimè consuluit Ludov. Roman. conf. 345. incip. Circa primum consultationis articulum, ubi ex facto respondit, Papam sine justa, & probabili causa invitum transferre non posse, & consequenter ante ejus ratificationem Ecclesiam nondici vacare, nec posse Papam de illa disponere; & eum refert, & sequitur Præpos. in d. cap. Omnis num. 1. subdens factam fuisse Extravagantem in Concilio Constantiensi, quod sine causa non possit Papa invitum transferre, Abb. in cap. Constitutus col. 3. De relig. domib. ubi similiter testatur tempore suo statutum fuisse in Concilio Basileensi, ut nec Episcopus, nec Abbas possit transferri invitum sine causa rationabili; & idem Abb. in c. fn. in fine de postulat. Prælator. & in sua quest. prima col. 13. num. 15. vers. Sextò, & ultimo, ubi refert idipsum fuisse statutum Pisis in Concilio, cui præfuit Alexander Papa. Sequitur Felin. in cap. Quæ in Ecclesiarum num. 43. de Constitut. ubi ait Papam non posse Episcopum transferre invitum, nisi subesset causa, puta insuperabilis resistèntia populi etiam injusta, quia tunc Papa posset eum transferre cum bono cambio allegat Innocen. in c. Nisi cum pridem in secunda col. de renunt. & tunc sit remotio sine culpa, sed non sine causa; & multos cumulat pro hac parte, & de communi testatur. Imò hanc esse communio-rem opinionem affirmat Horat. Mandos. in addit. ad Roman. dicto conf. 345. in ver. Non possit.

60 Porro hæc tertia opinio duo habet membra. Primum est affirmativum, videlicet, Papam ex causa posse transferre Episcopum invitum. Secundum est negativum, id est, Papam sine causa invitum transferre non posse. Primum membrum affirmativum probatur primò ex fundamentis adductis pro secunda opinione a n. 36. Nam rationes omnes, quæ probant Papam posse transferre invitum sine causa, & pro libitu voluntatis, multò magis probant posse sic invitum transferre ex justa, & rationabili causa.

Deinde probatur, quia Ecclesia est unum corpus mysticum, ut in Cantico Canticorum: Una est Columba mea, c. Firmiter, §. Una supra de Summa Trinit. c. Novatianus 7. q. 2. cap. Loquitur Dominus 24. q. 1. Extravag. Unam summam de major. & obedient. Sponsus verò hujus columbe, & caput hujus mystici corporis est Papa, c. Rogamus 34. q. 1. Hoc autem mysticum Ecclesie corpus æquiparatur corpori humano; quia sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita in Ecclesia corpore secundum veridicam Pauli sententiam in uno eodemque spiritu multa sunt membra per diversa officia distributa, ut legitur in cap. Singula 89. dist. Quemadmodum erga divina veritas præcepit membrum illud, quod reliquum corpus humanum scandalizat, debere abscindi, & a reliqua compage corporis separari, c. Illud 24. q. 3. ita si Romanus Pontifex videt aliquod Ecclesie membrum, id est, Episcopum inutilem esse, eò quod propter ejus personam patiarur Ecclesia persecucionem, & per ipsum reliqua membra scandalizentur, debet ex officii sui debito huic morbo antidotum parare, & membrum illud ab eadem Ecclesia abscindere, id est, amotionem, seu translationem facere. Ita Aegid. Cremonen. in quadam sua disputatione, quam ad litteram refert Jo. Andr. in c. Quod ob gratiam n. 2. de reg. jur. l. 6. & sequitur Rom. dict. conf. 345. n. 3. vers. Et hanc opinionem.

Secundum verò membrum negativum similiter probatur primò ex fundamentis allatis pro prima opinione, de qua supra num. 16. Quoniam rationes, quæ ostendunt Epi-

scopum invitum absolutè per Papam transferri non posse, probant multò minùs fieri posse hujusmodi translationem, si nulla rationabilis causa concurrat.

Ac propterea probari potest, quia in his, quæ sunt de jure divino, Papa dispensare non potest in casibus sibi permittis sine justa, & rationabili causa, c. Litteras de restitut. spoliat. c. Sunt quidam 25. q. 1. c. Quanto, & ibi glossa in ver. Absolvi de jurejur. l. fin. C. Si contra jus, vel util. publ. & est thetica Innocentii communiter approbata in cap. Quæ in Ecclesiarum supra de Constit. & in cap. Cum ad Monasterium num. 3. infra de statu Monach. Sed conjugium, quod inter Episcopum, & Ecclesiam contrahitur, est de jure divino, cum autoritas illa, Quos Deus conjunxit, homo non separet, etiam de spirituali conjugio intelligatur, ut hic est textus, & dictum est supra in primo notab. ejusque dissolutionem Deus suo judicio reservavit, ut in c. Proximo supra eod. Ergo Papa non potest super eo dispensare, illudque per translationem dissolvere, sine justa, & rationabili causa. Unde cum text. in d. cap. prox. cit. dicat: Non enim humana, sed potius divina potestate conjugium spirituale dissolvitur, cum per translationem auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Jesu Christi, Episcopus ab Ecclesia remouetur, gloss. in ver. Divino, notat, quod sit auctoritate Papæ, dici factum auctoritate Dei; & mox subdit ad propositum nostrum: Et verum est si justa causa hoc faciat, c. Quodcumque 24. q. 1. & cap. Si quis non recto, q. 3. & idem notant ibi Innoc. num. 1. in ver. Separet, Host. num. 22. in ver. Remouetur, & Bellam. in eod. ver. Et meritò, quia Papa in his dicitur habere cæleste arbitrium, l. 1. in fine, C. de Summa Trinit. & non homo, sed Deus separat, quos Romanus Pontifex, qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris, Ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensata, non humana, sed divina potius auctoritate dissolvit, ut hic in littera. At si separatio fieret à Papa sine justa, & rationabili causa, utique non Deus, sed homo separaret; nec divina, sed humana potius auctoritate conjugium dissolveretur, quia Deus non est auctor iniquitatis, c. Quicumque 11. q. 3. sed omnia, aut justo judicio facit, aut suo permisso ita fieri sinit, dicit textus in c. Nec mirum, §. Aruspicine, vers. Nec idè 26. q. 5. ita arguit gloss. in cap. Nabuchodonosor in ver. Cum vero 23. q. 4. & Card. conf. 142. num. 2. vers. Sed his litteris non obstantibus. Eatenus igitur manet in Romano Pontifice Petri privilegium, quatenus ex ipsius fertur æquitate judicium, dicit text. in c. Manet 24. q. 1.

Tertiò, eadem conclusio probari potest exemplo, quia Papa sine justa causa non potest Episcopatum dividere absque Episcopi consensu: textus est apertus in c. Decimas, §. Quod autem dicitur, vers. Sunt enim. 16. q. 1. & tenet gloss. in c. 1. in ver. Divisiones 10. dist. & ibi etiam Archid. & Abb. d. q. 1. n. 15. col. 13. vers. Sextò, & ultimo. Ergo nec potest sine justa causa Episcopatum illi in totum per translationem auferre, nisi consentiat, argum. l. Quæ de tota, & ibi gloss. 1. ff. De rei vendic.

Quartò, non potest Papa rem uni Ecclesie auferre, & dare alteri, c. Ecce, & c. Nullus 99. dist. c. De Ecclesiasticis 25. q. 2. nisi justa causa sublit, c. Conquestus, c. Nunc verò, & c. Per principalem 9. q. 3. gloss. in c. 1. in ver. Injustitiam 22. dist. Et ratio est, quia Papa non est absolutè dominus bonorum Ecclesie, sed dispensator, S. Thomas in 2. 2. quest. 100. art. 1. ad 7. & latius patebit infra nu. 82. Ergo nec potest Ecclesiam Episcopo auferre, & dare alteri sine justa causa. Ad hoc c. Conquerente de restit. spoliat. ibi, Non deest honestatem Superioris sine manifesta, & rationabili causa aliquem à suis beneficiis amovere: imò tenetur illis paternam provisione consulere.

Quintò, dissolvere hujus spiritualis conjugii vinculum ex nuda voluntate, non adminiculante aliqua justitie causa, est contra divinam dispositionem, contra Apostolorum ordinationem, contra Conciliorum auctoritatem, contra Romanorum Pontificum sanctiones, & contra juris civilis, & naturalis rationem. Et singula hæc membra egregiè probat Abb. in sua q. 1. col. 11. num. 15. vers. Nam dissolvere tale vinculum, & Ludovic. Roman. in præallegat. conf. 345. num. 7. vers. Tertio quia dissolvere, usque ad num. 12. quæ hic non transcribo, cum facile ex ipsis haberi possint. Porro uterque ipsorum loquitur per eademmet verba. Uter autem ab altero mutaverit, planè non

- non constat, cum fuerint contemporanei, & ambo Basileensi Concilio interfuerint Romani Pontificis hostes accertimi, ut scripsi in *c. Significasti supr. tit. prox.*
- 72 Ultimo probatur utrumque membrum, quia ubi de translatione iura loquuntur, semper ponderant justam causam necessitatis, vel utilitatis Ecclesiarum, ut patet in hac Decretali, ibi, *Ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensata.* Item in *c. Mutationes 7. quest. 1.* ubi Anterus Papa: *Mutationes, inquit, Episcoporum scitote communi utilitate, atque necessitate fieri licere.* Idque probat exemplis translationum Petri Apostolorum Principis, Eusebii, & Felicis. Item in *cap. Scias frater ead. caus. & quest.* praesertim in fine: *Non ergo bene intelligunt Ecclesiasticas regulas, qui hoc negant causa necessitatis, vel utilitatis fieri posse, quoties communis utilitas, vel necessitas persuaserit.* Idemque patet in duobus *cap. seqq.* Ac demum de hoc est textus apertus in *cap. Sicut alterius eadem caus. & quest.* ubi cavetur, ut quemadmodum uxor carnalis alterius ab alio viro primo vivente desponsari non potest; ita nec sponsa Episcopi, quae est Ecclesia ipsius, possit eo vivente per alium disponi, seu desponsari sine sui voluntate. Et paulo post subnectitur: *Si autem utilitatis causa ad aliam Ecclesiam fuerit invitandus, poterit non per se, sed autoritate Romanae Sedis ad illam se transferre.* Unde patet Romanae Ecclesiae auctoritatem ita demum valere, si subsit iusta causa transferendi, & primum spirituale conjugium dissolvendi, prout hunc textum ad hoc dicunt esse apertum *Abb. in iura q. 1. n. 14. col. 11. vers. Venio ad secundum, & Roman. cons. 345. n. 5. vers. Hoc autem primo probo.*
- 73 In hac varietate opinionum, quarum, ut vides, nulla destituitur rationibus, & auctoritatibus; ego, ut dissidentes sententiae, quantum fieri potest, ad concordiam reducantur, pro veritate arbitror tria membra esse distinguenda. Aut enim Summus Pontifex transfert Episcopum invitum pro libitu voluntatis, & sine ulla causa, itaut hoc sit certum. Aut illum transfert ex causa, adeo ut hoc similiter sit certum. Aut dubium est, an illum ex causa transferat, necne.
- 74 Quoad primum membrum, concludendum est, translationem Episcopi invitum pro libitu voluntatis, & sine ulla causa factam non sustineri. Probat hanc conclusio ex fundamentis adductis pro tertia opinione a n. 58. quae, ni fallor, validissime sunt, licet hic casus ferre vix possit contingere; quia Sedes Apostolica in causis majoribus, quales sunt Episcoporum translationes, ut in *c. 1. supra eodem, & in c. Nisi, & c. Quod translationem infr. de off. leg.* magna circumspectione, & maturitate procedere consuevit. Unde restat tantummodo respondere ad fundamenta in oppositum adducta pro secunda opinione a n. 36.
- 75 Ad primum igitur responderetur, Episcopum ita demum non posse contradicere translationis, ex quo semel consentit se fieri Episcopum, si ex iusta causa transferatur. Alias poterit ad eundemmet Summum Pontificem recurrere, & causas inutilitatis, vel iniustitiae translationis deducere, *c. Si quando sup. de rescript.* Idque abunde probatum est in tertia opinione a n. 58. Nec procedit simile de Monacho ad Episcopum: quia per translationem Monachi ad aliud Monasterium nullum spirituale conjugium dissolvitur: at per translationem Episcopi solvitur matrimonium spirituale, cujus dissolutio de iure divino; & ideo sine iusta causa ab Ecclesia fieri non potest, ut ostensum est sup. n. 63.
- 76 Accedit, quod Priores, cum in Ecclesiis Conventualibus per electionem Capitulorum suorum canonice fuerint instituti, nisi pro manifesta, & rationabili causa non sunt mutandi, ut est tex. in *c. 2. in fine de statu Monachor.* Fortius ergo idem dicendum in Episcopo, qui longe strictiori vinculo Ecclesiae est alligatus.
- 77 Ad secundum, id est, ad dictum Baldi, quod omnia beneficia mundi sunt manualia Papae: Responderetur, quidquid sit in beneficiis inferioribus, de quibus consule Felin. in *c. Quae in Ecclesiarum n. 42. de Constit. & Ar. Pinel. in rubr. p. 1. c. 2. n. 30. vers. Altera inspectio. C. De rescript. c. 2. in rubr. in Episcopatus dictum Baldi non procedere; quia cum in his agatur de spirituali conjugio, cujus dissolutionem Deus suo iudicio reservavit, ut in superioribus probatum est, repugnat sacris regulis, ut Episcopi quasi manuales Capellani sint ad nutum amovibiles; & ita dictum Baldi limitant *Cæphal. cons. 97. sub n. 19. Cened. Canon. q. 22. num. 3. & ante eos Abb. in præcit. q. 1. n. 15. col. 14. post med. vers. Sic etiam limitandum est dictum Baldi.* Et *c. Si gratiose de rescript. in 6.* non loquitur ubi matrimonium esset contractum inter Prælatum, & Ecclesiam; sed quando dispensatio fit ad tempus propter utilitatem personarum, quam Papa ex causa facere potest: ut per *Abb. loc. cit.**
- Glossa vero in *d. c. Per principalem 9. qu. 3.* tantum dicit 78
Papam posse Episcopum deponere, sed non dicit, sine causa, prout ei Doctores imponunt. Unde intelligi debet iuxta terminos illius textus, qui loquitur de translatione ex causa necessitatis, ut patet ibi, *Cum necesse fuerit; & ita illam glossam intelligit Card. in cons. 142. Punetus questionis n. 4. vers. Item non est verum.* Præterea eadem glossa intelligi potest in dubio, cum scilicet non apparet, an Episcopus fuerit depositus ex causa, necne: tunc enim Summus Pontifex praesumitur motus ex iusta causa, ut declarat *Abb. in dist. 9. t. n. 15. col. 13. post med. vers. Et sic iudicio meo.*
- Ad secundum responderetur negando consequentiam: nam contrarium argumentum hoc tantum concludit, ut sicut Rom. Ecclesia dignitates fundavit, ita possit illas suppressere; & sicut Apostolicus instituit Episcopos, ita possit illos destituere. Sed hinc non licet inferre: Ergo hæc fieri possunt pro libitu voluntatis; cum in his iusta causa exigatur, ut in superioribus probatum est, & mox etiam patebit. Et ad doctrinam Innoc. de qua sup. n. 46. responderetur ut inf. n. 80.
- Ad tertium responderetur primo, adducta in contrarium 79
procedere de potestate absoluta, secundum quam potest Princeps jus tertii auferre pro libitu voluntatis. Secus vero de potestate ordinaria, & à jure regulata, ut declarat *Gemin. cons. 8. num. 6. & 7. & cons. 53. in princip. vers. Quædam est potestas supreme, & Alexan. cons. 216. n. 10. vers. Se primo Princeps lib. 2.* Item prædicta procedunt quoad forum 80
Ecclesiae militantis, in quo non licet disputare de factis Papæ, *cap. Si quis suadente, §. Qui autem 17. qu. 4.* quia ipse de aliis iudicat, sed à nemine iudicatur, *cap. Si Papa 40. dist.* At secus est quoad Deum, ut post *Joan. de Lign. in Clem. Gratia de rescript. declarat Abb. in cap. Extirpanda, §. Qui vero num. 44. de præben.* ita intelligens doctrinam Innocentii in *cap. Cum ad Monasterium num. 3. de statu Monachor.* Dixi in *c. Ex parte, il primo num. 61. de Cleric. non residen.* Unde si præter consuetudinem Romanorum Pontificum 81
contingeret hic casus, ut Papa rem Clerico auferret, & daret alteri, aut quem beneficio privaret absque rationabili causa, quamvis iudicio Ecclesiae non esset subjectus, & beneficiato non liceret contradicere: tamen iniuste ageret, & quoad Deum non esset à peccato immunis, ut fatetur glossa nostra in *ver. Veri Dei, & egregie deducit Card. Zabaiell. d. cons. 142. num. 2. & Abb. in sapius citata qu. 1. num. 12. & seqq.* Addit *Cardin. d. cons. num. 3.* quod dicit solet Papam habere plenariam dispositionem beneficiorum, ita esse intelligendum, ut evitetur inconveniens ne alicui fiat iniustitia. Sed & *Roman. d. cons. 345. num. 15. vers. Eamdem consultationem,* dicit non esse verum quod dicit glossa, & DD. videlicet Papam posse omnia in beneficiis; quia debet intelligi, si iusta causa concurrat, alias secus. Ratio 82
prædictorum est, quia Summus Pontifex constitutus est à Deo non dominus, sed dispensator bonorum Ecclesiae, secundum illud *Lucæ 12. Quis putat fidelis est dispensator, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam? c. Non liceat Papa, & ibi Archid. Bellam. & DD. 12. qu. 1. & docet S. Thomas in 2. 2. qu. 200. art. 1. ad 7. ubi Cardin. Cajetan. singulariter ait. Nota tertio, quod cum potestas Papæ quoad res temporales Ecclesiae sit potestas non domini, sed dispensatoris, ut in littera dicitur: consequens est, ut plenitudo potestatis Papæ circa bona Ecclesiae temporalia non exeat limites potestatis dispensativæ, sicut in naturalibus plenitudo potentiae calefactivæ non exeat limites potestatis calefactivæ; & in Politicis plenitudo potestatis regie non exeat limites regie potestatis. Ac per hoc non potest Papa ad libitum donare res Ecclesie, sed potest, tanquam habens 83
apicem dispensativæ potestatis, multo plus de eisdem dispensare, quam quicumque alii proximus Ecclesie alicujus Prælati. Hæc ille. Idem docuit Ultricus de Argentina Alberti Magni Auditor quem in sua *Sum. Theologia,* quem refert, & sequitur *Cardin. Turrec. & Præpos. in c. Latorum, 1. q. 1.* Debet igitur Apostolicus esse fidelis, & providus 84
dispensator, & ejus iudicium debet de vultu Dei prodire, ut in *cap. Ut nostrum, ut Eccles. benef. & cap. Cum aterni de sentent. & re judic. lib. 7. & consequenter non licet ei**

- res Ecclesiæ, aut Beneficium Clerico auferre sine iusta, & rationabili causa. Ex alio etiam capite Cardin. in *præallegat. conf.* 141. dicit verum non esse, Papam sine causa posse quem privare Beneficio, vel Episcopatu; nempe quia acceptans Beneficium sibi collatum videtur ex quasi contractu se obligare ad illius administrationem, c. *Nisi cum pridem*, §. *Verum*, ibi, *Sponsam tuam, cui desigendo manum, apud extraneum te fide media copulasti, de renunc.*
- 86 Huiusmodi autem contractus non potest sine causa dissolvi, etiam per Principem, ut in *cap. 1. cum ibi notatis, de probat.* & sequitur Felin. in *cap. Que in Ecclesiis nu. 42. vers. Sed Dominus Card. de Constit.*
- 87 Deinde respondetur ea, quæ dicuntur de potestate Apostolica in beneficalibus, videlicet Papa potest omnia, equare rotunda quadratis, potest efficere de albo nigrum, & de nigro album, sola voluntas est pro ratione, & consimilia, quæ passim à Doctoribus inculcantur, posse quidem admitti in beneficiis inferioribus, & in his, quæ sunt de jure positivo, prout in specie loquitur Bald. d. *conf.* 477. lib. 1. at secus dicendum est in Episcopatibus; quia spirituale conjugium, quod jure divino inter Episcopum, & Ecclesiam contrahitur, nulla humana potestate invito Episcopo dissolvi potest sine iusta causa, ut sæpius repetitum est; & ita declarant Abb. Caphal. & Cened. *locis supracitatis n. 77.*
- 88 Ad quartum respondetur retorquendo argumentum. Quoniam etsi inferiores Sacerdotes transferri possint invito; tamen ad hoc requiritur causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ, ut probatur in iuribus in contrarium adductis, & notat Archid. in *c. Episc. de loco in fin. 7. q. 1.* Ergo idem, & multò fortius dicendum in translatione Episcopi.
- 89 Ad quintum, & sextum eodem modo respondetur, exempla in contrarium adducta habere locum tantummodo concurrente gravi causa, qua cessante Apostolica Sedes nec duos Episcopos in uno Episcopatu constituit, nec duos Episcopatus uni concedit, nec dispensat super matrimonio rato, ut patet in locis ibidem citatis.
- 90 Ad septimum respondetur, naturam dispensationis hoc importare, ut fiat habita ratione ad bonum commune, ut docet S. Thomas in 1. 2. q. 97. art. 4. Ideoque nulla dispensatio fieri debet, nisi ad honorem Christi, vel utilitatem Ecclesiæ, ut idem probat in 2. 2. q. 88. art. 12. Unde si auferretur alicui Episcopatus sine causa communis utilitatis, vel necessitatis; hæc non esset dispensatio bonorum Ecclesiæ, sed dissipatio, ex notat. per Archid. in *c. Licet Canon. n. 3. de elect. lib. 6.* Dixi in *c. Dilectus, infra de tem. por. ordin.*
- Ad ultimum respondetur, jura allegata retorqueri in contrarium; quia omnia probant translationem fieri posse ob Ecclesiæ necessitatem, vel utilitatem, non autem pro libitu voluntatis, ut dictum est supra *nu. 72.*
- 91 Venio ad secundum membrum, videlicet, cum Papa transfert Episcopum ex causa; & tunc subdividendi sunt duo casus. Primus est, cum Papa Episcopum transfert, quia vult eum honorare. Et hoc primo casu absolutum est translationem requirete consentum Prelati, quia intelligitur facta sub conditione, si Episcopus consentiat; ideoque ante illius ratificationem non vacat Ecclesia, ne quod ob gratiam eidem conceditur, in ipsius dispendium retorqueatur, ut in *reg. sexti, Quod ob gratiam*; & in hoc primo casu procedit prima opinio, de qua supra *nu. 15.* & rationes Jo. Monachi, ibidem adductæ à *nu. 16.* & in his terminis loquuntur Jo. Andr. in *d. c. Quod ob gratiam*, & Calderin. *conf.* 56. circa finem *nu. 4. vers. Ad idem optime facit, quod est conf. 1. de translat. Prelator.* Idem firmant Abb. in *c. Cum nobis sub n. 5. circa fin. vers. Unde facit ista littera, de elect. & in cap. fin. num. 13. de postul. Prelat.* Prob. ad Jo. Monach. in *cap. Generali num. 11. & 12. eod. tit. lib. 6.* Joan. de Selva *de benefic. 3. part. q. 37. num. 2.* & Rota *dec. 475. num. 7. par. 2. in recent.* & ita ex facto in casu Episcopi Florentini in absentia ad Cardinalatum promoti, de quo supra *num. 11.* respondit Cardin. Zabarell. ut ipsemet refert in *in d. c. fin. n. 10. in 14. quæst. de postul. Prelat.* ubi etiam ait, ita consultiisse Doctores Bononienses, & Florentinos.
- 92 Cæterum hæc conclusio eam patitur difficultatem, quod translatio in gratiam solius translati improbatum à sacris Canonibus, ut in *c. Scias Frater, 77. q. 1.* & in aliis iuribus supracitatis *num. 72.* Et meritò, quia dissolutio spiritualis conjugii, quam Deus suo iudicio reservavit, ut in *cap. Prox. sup. eod.* requirit causam gravem, sicut requirit *Prosp. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.*
- dissolutio matrimonii carnalis non consummati, ut notatur in *c. Ex publico, de convers. coniug.* & Canones in translatione Episcopi ubique mentionem faciunt necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ, ut dictum est eodem *num. 72.* Quinimò inevitabilem necessitatem exigit textus in *cap. Sicut vir, 7. qu. 1.* & aliter transiens dicitur adulterium committere, ut ibi, & in *cap. Sicut alterius, ead. caus. & q.* Et quamvis Episcopus nonnunquam transferatur ad Archiepiscopatum; hoc tamen non fit simpliciter in gratiam personæ, sed ob majorem Ecclesiæ utilitatem, ut est text. in *c. Prox. infra eod.* Et hæc est ratio, cur dispensatus, ut possit transire ad majorem, non possit transire ad parvam; quia nimirum in majori consideratur major Ecclesiæ utilitas, ut ibi deciditur. Cum igitur nulla translatio fieri possit, nisi ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ: non video quomodo possit constitui differentia inter translationem, quæ fit in gratiam personæ, & eam, quæ fit ex causa communis utilitatis, vel necessitatis, ut in primo casu translatio requirit consentum translati, in secundo autem non. Sed quia durum esset in præctica recedere à communi opinione: Tunc salvari posse dicta Doctorum in eo casu, in quo Papa transfert Episcopum non invitum. Quod in dubio præsumitur secundum Calder. *conf. 2. de translat. Prelat. ad fin.* in illis verbis: Donec aliter declaret Papa intentionem; tunc enim etiam translatio fiat ex iusta causa utilitatis Ecclesiæ, ut in *c. seqq.* tamen quia Papa vult etiam Episcopum honorare, & idè non intendit illum cogere ad transendum; idcirco non solvitur Episcopus à vinculo prioris Ecclesiæ, nisi post consentum præstitum ad secundam. Atque ita Doctores, dum dicunt translationem fieri in gratiam personæ, non excludunt causam communis utilitatis. Unde concluditur in hoc primo casu Ecclesiam non vacare ante ratificationem Episcopi, non ex defectu potestatis Papæ, sed ex defectu voluntatis, quia scilicet non intendit Episcopum simpliciter, & absolute transferre, sed sub conditione, quatenus expressè, vel tacite consentiat, ut probatum est supra *nu. 16.*
- Dixi, tacite, quia ad hoc non requiritur consensus expressus, sed sufficit præsumptus ex scientia, & acquiescentia, ut post Aegid. Cremonen. concludit Jo. Andr. in *cap. Quod ob gratiam num. 5. de reg. jur. in 6. & Abb. consil. 101. nu. 4. vers. Dum videtur sensisse lib. 2.*
- Nec verum est, quod dictum est supra *nu. 26.* primam Ecclesiam per translationem non vacare ante adeptam possessionem secundæ; imò enim vacatio inducitur eo ipso, quod Episcopus translationi consentit, ut latè consuluit Abb. in *præallegat. conf. 101. n. 3. vers. Sed prædictis non obstantibus.* & per tot. ubi objectis omnibus responderet; & idem resolvit Rota *decis. 475. à num. 6. par. 1. recent.* ubi sub *num. 16.* ostendit opinionem illorum, qui dixerunt non induci vacationem Episcopatus, nisi post adeptam possessionem secundæ, esse erroneam, veluti innixam auctoritati glossæ in *cap. Si quis jam translatus*, quæ loquitur de translatione abusiva,
- In secundo autem casu, id est, cum translatio fit ex causa communis utilitatis, vel necessitatis, quamvis Doctores simpliciter asserant translationem fieri posse etiam de invito; ego tamen arbitror distinguendum inter primam, & secundam Ecclesiam. Quandoquidem Episcopus per translationem non tantum absolvitur à vinculo prioris Ecclesiæ, ut in *cap. Prox. §. Sicut, sup. eod. & infra in c. seqq.* sed etiam alligatur vinculo secundæ, ad quam transfertur, ut in *c. Sicut alterius, 7. q. 1.* Atque ita in translatione duo extrema sunt consideranda, videlicet terminus à quo, id est, Ecclesia à qua Episcopus transfertur, & terminus ad quem, id est, Ecclesia ad quam fit translatio.
- Quod igitur spectat ad primum extremum, indubitanter concludendum est, ex causa communis utilitatis, vel necessitatis Episcopum etiam invitum absolvi posse a vinculo prioris Ecclesiæ, ita ut si Summi Pontificis voluntas sit eum omninò utcumque invitum transferre, illico solvatur spirituale conjugium, & vacet Ecclesia, nec ad eam detur regressus. Hæc conclusio communis omnium consentia opinione *nu. 58.* & probatur efficaciter rationibus, & iuribus ibidem adductis *nu. 59. usque ad nu. 73.*
- Quo verò ad secundum extremum solutio videtur pendere ab inspectione, an Episcopus contrahat spirituale

conjugium cum secunda Ecclesia, necne; nam si contrahat, alligari non poterit secundæ Ecclesie, nisi consentiat, quia ad validitatem matrimonii spiritualis, sicut & carnalis, necessarius est consensus. *c. Cum inter Canonicos*, ibi, *Ut per mutuum consensum eligentium, & electi, quasi conjugale vinculum spiritualiter sit contractum, supra tit. proximo, c. Locum, c. Cum apud, & c. Tunc, de sponsal. l. Nuptias, ff. de reg. jur. Hostien. in cap. Veniens, in princ. vers. Nam sicut sine consensu nullum est matrimonium temporale, infra qui Cler. vel vocent*. Substantialiter enim matrimonium capit principium, & finem à consensu, ut inquit Butr. in *c. Prax. num. 10. infra eod. & est simile in vinculo spirituali, quod contrahitur inter professum, & religionem, juxta notata in cap. Porrectum, de regular. nam cum necessariò exigatur consensus profitentis, ut in cap. 2. & cap. Cum virum, cum utrobique notatis, *cod. tit.* dicunt Doctores Summum Pontificem non posse quemquam invitum religioni alligare; *cap. Integritas, 32. quest. 1. cap. Gestu, 74. dist. & tradit Navarr. conf. 39. num. 2. de regular.* Unde longè minùs posset alligare alteri Ecclesie Episcopum contradicentem, quia inter Episcopum, & Ecclesiam est arctius vinculum, quam inter Professum, & Religionem, cum illud sit de jure divino, ut hic, & supra in *cap. Proximo*; voti autem solemnitas ex sola constitutione Ecclesie sit inventa, ut dicit text. in *cap. un. de voto lib. 6.* Sin autem Episcopus per translationem non alligeret matrimonialiter secundæ Ecclesie, sed mutetur tantummodò de loco ad locum, juxta textum in *cap. Mutationes, 7. quest. 1.* nihil obstabit, quominùs per Papam transferri possit invitus, exemplo Monachi, qui ex uno ad aliud Monasterium transfertur, ut patet ex dictis supra *nu. 34. & 37.**

Et quidem Hostien. & Jo. Andr. in *d. cap. fin. in princ. de postulat. Pralator.* videntur sentire, spirituale conjugium contrahi tantummodò à principio, cum quis sit Episcopus, non autem cum transferatur ad aliam Ecclesiam, & ita eos pro hac sententia allegat Ludovic. Roman. in *practicat. conf. nu. 1.* ait enim: Ex quo suo consensu quis Episcopus factus est, potest per Papam invitus ad aliam Ecclesiam transferri; quia non dicitur de novo contrahere matrimonium: Ecclesia enim universalis est unum corpus mysticum multorum Episcoporum concordia numerositate diffusum, *c. Novatianus, 7. q. 1. cap. Loquitur Dominus, 24. q. 1.* Unde quamvis ab initio nemo cogitur fieri Episcopus, *d. cap. Inter Canonicos, §. 1. & c. Imotus, supra tit. prox.* tamen cum semel in hac universali Ecclesia quis Episcopatu consensit, non potest Papæ resistere, cum ad aliam particularem Ecclesiam transferre volenti. Ex ea enim translatione causatur solum variatio loci, cujus curæ Episcopus præficatur, non autem variatio dignitas Episcopalis. Nam locus vel sublimior, vel inferior non reddit Episcopum, ut in *c. Legimus, 93. dist.* Idem formaliter dicit Abb. in *c. fin. nu. 13. supra de postulat. Pralat. & sequitur Philipp. Prob. ad Jo. Monach. in c. Generali n. 34. de elect. lib. 6. & novissimè Lotther. de re benef. lib. 1. q. 12. nu. 18.*

Sed his non obstantibus verius existimo Episcopum contrahere novum spirituale conjugium cum Ecclesia, ad quam transfertur: quod probo juribus, & rationibus. Jura sunt in *cap. Sicut vir, 7. q. 1.* ubi Episcopus sine causa transiens ab una ad aliam Ecclesiam, dicitur primam uxorem derelinquere, & alteri per adulterium se conjungere. Ergo si ex causa transeat, per matrimonium se conjungit: quod expressè habetur in *c. Sicut alterius, ead. caus. qu.* ubi Episcopus, qui Ecclesiam sponsam suam dimittit sine causa, & alteri spontè nubit, adulter existimatur. Sed si ex causa persecutionis, debet alteri associari. Ergo si legitime transeat, dicitur alteri nubere. Atque ita per illum textum tenet expressè Abb. *conf. l. 101. n. 6. col. 5. ante med. vers. Sed Episc. lib. 2.* ubi disertis verbis ait, Episcopum Ecclesie matrimonialiter obligatum non posse durante priori vinculo consentire alteri matrimonio spirituali; aliàs contingeret adulterium spirituale. Id ipsum patet in *c. Proximo, supra eod. in §. Nos intuentes*, ubi Episcopus electus priori vinculo durante, dicitur non posse ad secundam Ecclesiam canonicè consecrari adhuc conjugaliter alteri alligatus. Quod idem est, ac si dixisset: Non potest quis eodem tempore habere spiritualiter duas uxores; idèque quamdiu est priori vinculo alligatus, non potest contrahere cum secunda.

Rationes autem sunt infra scriptæ. Prima ratio est, quia

per translationem Episcopus intitularur in secunda Ecclesia; cum translatio, sicut electio, sit modus Ecclesie providendi, ut notat gl. Jo. Andr. Bellam. Card. Butr. & Abb. *sup. in rubr.* Sed per electionem utque contrahitur ab electo spirituale conjugium, ut in *c. 1. & 2. supra eod. & in d. c. Cum inter Canonicos, & elect.* ego & per translationem.

Secunda ratio, quia alioquin Episcopus translatus nullius Ecclesie esset sponsus: non universalis Ecclesie, quia illius sponsus est Papa, non Episcopus, *c. Quoniam, de immunit. Eccles. ibi, Nos justitiam nostram, & Ecclesia sponsa nostra, & c.* & notat Turrecr. in *c. Sicut alterius num. 37. q. 1.* quiddid contra scripserit Abb. in *praalleg. q. 1. nu. 15. col. 14. post princ. vers. Et advertit: non primæ Ecclesie particularis, quia ab illius vinculo fuit absolutus per translationem, ut hic, & in cap. 1. & 2. supra eod. non secundæ, si cum illa spirituale conjugium non contraheret; absurdum autem esset, ut quis esset Episcopus alicujus Ecclesie, & nullius Ecclesie esset Sponsus.*

Tertia ratio, quia Episcopus translatus, quoad primam Ecclesiam habetur pro mortuo, arg. *l. Actioe. §. Publicatione, ff. pro socio, §. Ecce in quibus, & ibi Archid. 7. q. 1.* Ergo quoad secundam Ecclesiam perindè haberi debet, ac si à principio fieret illius Episcopus. Quo casu non esset dubium, quin eidem sociaretur spirituali conjugio, ut hic, & in *d. c. Sicut vir, & cap. Sicut alterius cum concord.*

Quarta ratio, quia si Episcopus ad secundam Ecclesiam translatus obiret, utique Ecclesia diceretur viduata, ut in *cap. Proximo, vers. Cum non intelligatur.* Hoc autem indicat cum illa præcessisset spirituale matrimonium; alioquin vidua esse non posset, si virum non habuisset, ut in *cap. Vidua, & ibi gloss. 1. 34. dist.*

Quinta ratio, quia in tantum Prælati dicuntur Ecclesie Sponsi, in quantum ut Dei Ministri exterius cooperantur, aut prædicationis verbo, aut dispensatione Sacramentorum ad generationem filiorum spiritualium, quos non sibi, sed Christo generant, ut docet S. Thomas in *tract. suo contra impugnantes religionem*, relatus à Turrecr. in *d. c. Sicut alterius n. 3. vers. Est autem pro pleniori notitia*; propriè enim solus Christus est Ecclesie Sponsus, *c. Ecclesia mea, vers. Ipsa enim Ecclesia, 97. dist. Extrav. Unam sanctam, de major. & obed. Conc. Trid. sess. 2. de sacr. Missæ c. 1. ibi, Dilecta sponsa sua Ecclesia.* Sed Episcopus translatus eodem modo tenetur cooperari in secunda Ecclesia, quo tenebatur in prima; quia cum secundæ curam gerat, adstringitur præcepto divino oves suas verbi divini prædicatione, & Sacramentorum administratione pascere, *cap. Ephesii, 43. dist. cap. Qui Episcopatum, 8. q. 1. cap. Præcipue, 11. q. 3. & habetur in Conc. Trid. cap. 1. sess. 23.* Ergo est Sponsus secundæ Ecclesie, quemadmodum fuit primæ.

Sexta, & ultima ratio. Si Episcopus cederet Episcopatu, aut deponeretur Summi Pontificis auctoritate, & postea alteri Ecclesie præficeretur; negandum non esset, quin interim contraheret cum secunda spirituale conjugium. Ergo idem dicendum, si per translationem secundæ Ecclesie præficiatur, quia à vinculo prioris Ecclesie aequè absolvitur per translationem, ac per cessionem, vel depositionem, ut in *cap. præcedenti.*

Ex quibus censeo Episcopum rursus contrahere matrimonium spirituale cum Ecclesia, ad quam transfertur, & ita tenent expressè Jo. Monach. in *c. Generali n. 13. de elect. lib. 6. & Jo. Andr. in c. Quod ob gratiam n. 2. vers. Item ut dicit, de reg. jur. cod. lib. in Mercurial.* dum disertis verbis dicunt, acquisitionem secundæ sponse spiritualis fieri nõ posse abque liberatione à prima, arg. *c. 2. & 4. infra de secund. nupt. & translationem quantumcumque puram intelligi sub conditione, si nuptiæ cum secunda sequitè fuerint, & idem tenet Abb. *supra cit. n. 109.* Atque hinc necessariò sequitur, ut invitus transferri non possit quoad hoc, ut sit Episcopus secundæ Ecclesie, cum matrimonium tam spirituale, quam carnale sine consensu non possit consistere, ut per Card. in *d. c. fin. n. 10. in 14. quest. vers. Pars prima probatur supra de postulat. Pralator.* & latius ostensum est supra *n. 103.* Et sane, si conjux esset absolutus à vinculo matrimonii carnalis, utique invitus cogi non posset ab Ecclesia alteri nubere, dicente Apost. 1. ad Corinth. 7. *Quod si dormierit vir ejus, cui vult nubat, c. Sicut alterius, 7. q. 1.* Ergo similiter Episcopus per translationem solutus à vinculo matrimonii spiritualis, ab Ecclesia cogi non potest præcisè, ut alteri nubat.*

Et huic opinioni videntur adherere, Joan. Monach. in *d.c. Generali n. 15. de elect. lib. 6.* & Joan. Andr. in *d.c. Quod ob gratiam col. 2. n. 1. in fin. de reg. jur. lib. 6.* dum dicunt, Papam ex causa transferre posse Episcopum invitum, saltem ut careat prima: quasi sentiant secus dicendum esse quoad hoc, ut alligetur secundæ. Eamque apertè amplectitur *glos. unic. in cap. Episcopus de loco, 7. quest. 1.* ubi primò decidit Clericum, qui non vult transire de minori ad majorem, non posse cogi ab Episcopo, & mox subdit: Hoc autem Papa potest, sed si ad alium Episcopatum vocatus est Episcopus, necessarius est consensus Episcopi, allegat *7. dist. per tot. & cap. Archidiaconum Florentinum, 85. dist.* Atque ita clarè sentit gloss. Papam posse quidem transferre Episcopum invitum, sed non quoad hoc, ut præcisè alligetur secundæ Ecclesiæ, nisi consentiat. Dixi, *Præcisè*, quia fortè cogi posset causativè, ad instar postulati, qui etsi dissentire valeat quoad hoc, ne possit invitus beneficiari; tamen causativè potest compelli consentire per subtractionem beneficii, *cap. Quæris, de etat. & qualit. c. Licet Canon. in gloss. in ver. Ipso jure, de elect. lib. 6.* & tenet Card. in *d. c. fin. num. 10. vers. Dic dandoregulam.* ubi etiam Abb. num. 12. *sup. de potestate Prælatorum:* & sic cogi potest, ut de nolente fiat volens, ut inquit gloss. in *cap. Omnis, in ver. Coacte, 7. qu. 1.* Et est text. in *c. Displicet, vers. Et tamen multi, 23. qu. 4.* Verùm priusquam translationi consentiat, non esset secundæ Ecclesiæ Episcopus, & si semper esset nolens, non deberet cogi, ut dicit gloss. in *d. cap. Displicet, in ver. Inviti,* per text. in *cap. In scripturis, 8. qu. 1.* & notatur in *cap. Ante omnia, 40. distinct. & in cap. Canonis, 61. dist.*

120 Venio ad tertium membrum principale, videlicet cum est dubium, an Summus Pontifex Episcopum transferat ex causa, necne. Et tunc Bald. in *l. Rescripta num. 8. vers. Item omnia beneficia, C. de præcib. Imper. offeren.* distinguit sic: Aut Papa procedit providendo; & non cogitur pro-

visus transire, quia præsumitur factum eius fore. Aut procedit jubendo; & cogitur transire, quia præsumitur factum favore Ecclesiæ, *cap. Omnes, 7. q. 1.* Ad hoc faciunt notata per Legistas in *l. fin. C. Si contra ius, vel utilit. publ. & in Leg. Præscriptione, C. de præcib. Imper. offeren.* & per Canonistas in *cap. Quæ in Ecclesiis, supra de Costit.* ubi communiter volunt causam præsumi in Principe, 127 etiam si agat in his, quæ competunt alicui jure gentium; imò & in his, quæ sunt de jure divino, ubi solitum est dispensari; & in proposito translationis tenet Abb. in *præcitata quest. 1. num. 15. col. 13. circa med. vers. Venio ad tertium membrum.* ubi etiam *col. 3. num. 4. vers. Baldus vero,* amplectitur supradictam Baldi distinctionem. Quam etiam sequitur Philipp. Prob. ad Joan. Monach. in *cap. Generali num. 41. & 42. de elect. lib. 6.* qui etiam pro dicto 122 Baldi allegat Federic. de Senis *consil. 263. Præsupposito,* ubi tenet Monachum translatum per Papam ad aliud Monasterium intuitu personæ, posse ad primum Monasterium redire sine licentia Papæ; sæcùs si intuitu Monasterii.

Tempera tamen secundam partem distinctionis Baldi, id est, cum Papa procedit jubendo, ut respectu secundæ Ecclesiæ cogatur quidem Episcopus transire, non tamen præcisè, sed ad summum causativè, per ea, quæ dixi supra *num. 102. & seqq. & num. 119.*

Quòd si quæras, quid juris sit, si non appareat, an Papa processerit providendo, vel jubendo, ut si in litteris dicitur Episcopum Petusinum ab Ecclesia, cui præest, ad Ecclesiam Ferratiensem duximus transferendum: Respondeo in hoc dubio translationem præsumi factam non tantum favore Ecclesiæ, sed etiam in gratiam personæ, & sic de Episcopo non invito, juxta opinionem Calder. de qua supra *n. 96.* & consequenter non induci vacationem primæ Ecclesiæ, nisi post consensum præstitum ad secundam, ex his, quæ dicta sunt supra *a num. 91. usque ad num. 100.*

DE AUCTORITATE ET USU PALLII.

Honorius III. Archiepiscopo Tri.

CAPUT VII.

Quia nos: & infrà. Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd tam in tua, quàm in aliena diœcesi potes sine pallio, & sandaliis celebrare: qui utique in tua diœcesi non debes semper celebrare cum pallio, sed diebus illis dumtaxat, qui in Ecclesiæ tuæ privilegiis sunt expressi. Sicque soluta est quarta quæstio, qua quæxivisti, an tibi sit licitum pro defunctis cum pallio celebrare.

SUMMARIUM.

- 1 **A**rchiepiscopus potest celebrare sine pallio, & sandaliis, & num. 5.
  - 2 Pallium est Pontificale Archiepiscopi.
  - 3 Sandalia sunt calceamenta purpurea, quibus utuntur Episcopi.
  - 4 Compagi sunt caligæ Episcoporum.
  - 5 Episcopus an possit celebrare in Pontificalibus, & predicare in aliena diœcesi sine licentia diœcesani, & num. 12.
  - 6 Et quid si Pontificalia habeant mixtionem jurisdictionis, vel officii, & num. 12.
  - Et quid post Concilium Tridentinum, n. 9. 14. & 18.
  - 7 Pallio non utitur Archiepiscopus in diœcesi aliena, etiam de licentia diœcesani, nisi super hoc sit privilegiatus.
  - 8 Pallii usus strictior est, quàm Pontificalium.
  - 9 Pontificalia exercere non potest in alterius diœcesi Episcopus utcumque privilegiatus sine Ordinarii licentia, & in personas eidem Ordinario subjectas.
  - 10 Idem in locis nullius diœcesis.
  - 11 Episcopus an in Ecclesiis Monasteriorum exemptorum intra suæ diœcesis fines existentium, invitis earumdem Ecclesiarum Regularibus, in Pontificalibus celebrare, ac predicare possit, & num. seqq. usque in fin.
- Prosp. Fagnan. in *1. Lib. Decretal.*

13 *Missa celebratio in Pontificalibus non est jurisdictionis, sed honoris, & præminentia.*

15 *Exempta loca, quamvis sint in diœcesi, censentur tamen, ac si essent extra diœcesim, & num. 17.*

16 *Procedit quoad jurisdictionem contentiosam, non quoad voluntariam, & num. seqq.*

17 *Pontificalia habentia mixturam jurisdictionis, vel officii, Episcopus exercere non potest in loco exempto suæ diœcesis.*

Regulares resistentes Episcopo exercere volenti Pontificalia in eorum Ecclesiis, non ab ipso Episcopo, sed ab eorum Superioribus Regularibus sunt compellendi.

Quia nos. Sine pallio, & sandaliis potest Archiepiscopus celebrare. Hoc dicit, Joan. Andr. Bald. Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. & Joan. de Anan. Pallium est Pontificale Archiepiscopi, *cap. Nisi, supra eodem,* & post Paulum de Eleaz. notat Anch. in *Clem. 2. num. 3. vers. Circa usum Pontificalium, de privil.* Et sandalia sunt calceamenta purpurea, vel depicta, quibus utuntur Episcopi, ut dixit Petr. de Sampson, & post eum Jo. Andr. *hic nam. 2. Bellam. in princ. & Abb. num. 1.* Alibi dicuntur compagi, ut in *c. Nonnulli, §. Compagi, 93. dist. & dicit in gloss. compagos esse sandalia, seu caligæ Episcoporum. Dividitur in duas partes. In prima decisa consultatio. In secunda responsio ibi, Inquisitioni.*

5 In textu ibi, *In aliena diœcesi*. Nota Archiepiscopum posse celebrare sine pallio, & sandaliis etiam in diœcesi aliena: quod intelligit glos. 1. de licentia Episcopi diœcesani, aliàs secus, quia non debet ponere falcem in messem alienam, c. *Scriptum est*, 6. qu. 3. cap. *Nullus prima*, 9. q. 2. & concordant Vicent. & Tancred. hic relati ab Host. in princ. Privatum verò, ut subdit glos. celebrare potest etiam sine licentia, ut cap. *Tua*, de *Cleric. Peregr.* & diœcesanus debet illum invitare, cap. *Episcopi*, vel *Presbyteri*, 7. qu. 1. Atque ita sentit glos. Archiepiscopum non posse in diœcesi aliena celebrare publicè, vel solemniter sine diœcesani licentia. Sed Innocentius hic in princ. in ver. *Aliena*, dicit Episcopos in diœcesibus alienis, etiam si de licentia diœcesanorum celebrent, non uti Pontificalibus, nisi super hoc sint privilegiati. Allegat c. *Ad supplicationem*, de *renunc.* & pro opinione Inn. fortiter facit text. in *Clem. 2. de privileg.* in quantum ex privilegio Archiepiscopi, & Episcopis usum Pontificalium concedit in locis exemptis, ex quo deducitur, ut sine speciali juris permissione non potuissent illis uti, ut ibi per Anchar. in 2. notab. Et si non potuissent in locis exemptis suæ Provinciæ, vel diœcesis, multò minùs extra ipsa. Præterea ibi expressè habetur usum Pontificalium competere Archiepiscopo intra Provinciam, & Episcopo intra diœcesim: ergo non extra. Verùm Hostien. hic in princ. in eod. ver. *In aliena*, tenet etiam in Pontificalibus, & sine licentia diœcesani posse Episcopum jure suo celebrare, sicut servat generalis consuetudo, & etiam prædicare, nisi specialiter prohibeatur, remittens ad notata in c. *Cum ex injuncto*, in *fr. de heret.* Sed glos. magna circa fin. in *Clement. 2. de privileg.* reducit istas opiniones ad concordiam hoc modo, videlicet, aut loquimur de simplici usu Pontificalium absque mixtura jurisdictionis, vel officii, putà celebrando, vel prædicando: & hoc casu vera sit opinio Host. ut scilicet sine licentia uti possit, nisi prohibeatur, ut ipsemet declarat loco cit. Aut loquimur de Pontificalibus cum mixtura jurisdictionis, vel officii, putà ordinando, degradando, chrismando, vel similia faciendo; & tunc sit vera opinio Innocentii, ut talia exercere non possit, ut 9. q. 3. per tot. Si tamen circa illorum exercitium haberet licentiam diœcesani; tunc uti possit Pontificalibus secundum glos. & in hoc differunt Pontificalia à pallio, quo non uteretur Archiepiscopus in aliena Provincia etiam de licentia illius, ad quem spectat, nisi super hoc esset privilegiatus, c. *Ex tuarum*, sup. eod. 8 strictior est enim usus Pallii, quàm Pontificalium, ut ibidem patet, & in c. 1. & 2. & c. *Ad honorem*, sup. eod. & declarat gl. præalleg. in d. *Clem. 2.* ubi etiam Anchar. n. 3. in fin. 9 Cæterum istas opiniones partim sustulit, & partim declaravit jus novissimum Concilii Tridentini sess. 6. cap. ult. quo statutum est; ut nulli Episcopo liceat cujusvis privilegii prætextu Pontificalia in alterius diœcesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, & in personas eidem Ordinario subjectas tantùm; & si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & sic Ordinarii ab executione Ordinum sint ipso jure suspensi. Nam quæ parte hoc decretum prohibet exercitium Pontificalium in alterius diœcesi, nisi de Ordinarii licentia, videtur reprobasse opinionem Hostien. adstruentis id licere sine licentia diœcesani: nisi dixeris, Concilium posse intelligi de exercitio illorum Pontificalium, quæ habent mixturam jurisdictionis, ut innuunt illa verba: *In personas eidem Ordinario subjectas*: nec non illa: *Sic ordinati ab executione Ordinum*, &c. Quæ quidem Pontificalia etiam Hostien. censuit exerceri non posse in diœcesi aliena. Dum verò Concilium permittit de licentia Ordinarii exercitium Pontificalium etiam ordinando, apertè sustulit opinionem Innocentii, quatenus asseruit, nec de licentia diœcesani Episcopum posse hujusmodi Pontificalia exercere in diœcesi aliena, nisi specialiter super hoc sit privilegiata. Demùm in eisdem verbis: *Et in personas eidem Ordinario subjectas*, Concilium declaravit opinionem glossæ, videlicet, ut possit quidem Episcopus exercere Pontificalia etiam chrismando, & ordinando de licentia diœcesani; dummodò tamen id faciat in personas eidem Ordinario subjectas. Et quod dixit Concilium de exercitio Pontificalium in alterius diœcesi, idem intelligas in locis, quæ nullius diœcesis esse dicuntur, ut scripti in c. *Nullus* nu. 52. de *Parochiis*, & addc, quæ habentur in cap. 2. sess. 14.

NUNC QUÆRO, an Episcopus in Ecclesiis Monasteriorum exemptorum intra suæ diœcesis fines existentium, in vitis earumdem Ecclesiarum Regularibus, in Pontificalibus celebrare, ac prædicare possit.

Videtur respondendum posse. Nam de jure communi, etsi controversum sit inter DD. an Episcopus possit celebrare in Pontificalibus extra diœcesim sine licentia diœcesani loci, cum Inn. hic putet non posse, Host. verò sentiat oppositum, ut fuse ostensum est supra n. 5. & Host. opinionem communiter videantur sequi DD. in *Clem. 2. de privileg.* attestantes id observari ex consuetudine, quando Episcopus utitur Pontificalibus sine ulla mixtione jurisdictionis, vel officii, ut post gl. ibi in ver. *Etiam celebrare*, notant Paulus Eleazar. & Petr. de Anchar. n. 7. Jo. de Imol. n. 12. Abbas nu. 4. & cæteri omnes: tamen nullus dubitat, quin Episcopus in loco suæ diœcesis exempto possit in Pontificalibus absque illius licentia celebrare. De hoc enim est textus expressus in dict. *Clem. 2. §. Simili*, de *privileg.* Nam cum textus in principio indulgisset Archiepiscopo, ut in locis suæ Provinciæ exemptis posset Pontificaliter celebrare, postea subjunxit, *Simili modo concedimus Episcopo, ut in locis eisdem* (scilicet exemptis) *sue diœcesis possit populo benedicere, audire divina officia, & ea etiam celebrare*, id est Pontificaliter, ut innuunt illa verba, *Simili modo*; & ponderat glos. magna in princ. Imol. n. 12. & Bonifacius de Vitalinis n. 13. & 17. Et est ratio, quia cum hæc celebratio in Pontificalibus respiciat honorem, & præminentiam, non autem jurisdictionem, conceditur Episcopo intra suam diœcesim in loco etiam exempto propter reliquias præcedentis subjectionis ante exemptionem, quæ multum operantur, arg. l. *Cum quis*, §. *Primo*, ff. de *solutionis*, l. *Servos*, C. de *questionibus*, & notat Vitalin. in dict. *Clem. 2. nu. 4.* Neque propterea violantur exemptorum privilegia, quæ salva manet in cæteri absque eo, quòd ex tali celebratione aliquid juris acquiratur Episcopo in præjudicium exemptorum, ut habetur expressè in dict. *Clem. in fin.* & notat Vitalin. *ibid. num. 27.*

Et in hac facultate Episcopo competenti de jure, ut possit Missam Pontificaliter celebrare in locis suæ diœcesis exemptis, includitur etiam facultas sermonem habendi ad populum, & prædicandi, ut apertè supponitur per Vitalin. *ibid. nu. 66.* & satis colligitur ex dicta gloss. magna, ubi loquens de nudo usu Pontificalium absque jurisdictione ita exemplificat, scilicet Missam celebrando, & prædicando; eamque ibi sequuntur omnes Doctores.

Nec obstat, si dicatur, hæc quidem esse vera de jure communi, sed diversum jus inductum esse de cetero Tridentini Concilii in d. c. 5. sess. 6. quo prohibetur Episcopis Pontificalia in alterius diœcesi exercere sine licentia Ordinarii loci, ut supra dictum est supra n. 9. Nam loca exempta, etsi sint in diœcesi, censentur tamen ut loca extra diœcesim existentia, ut notat Petr. de Ubald. in tract. de *Canon. Episcop. & Parochial. c. 6. q. 4. n. 1.* ubi ait, Monasterium exemptum in diœcesi existens æquiparari Monasterio existenti extra diœcesim. Si igitur Concil. prohibet exerceri Pontificalia extra diœcesim: ergo prohibere censetur etiam in locis exemptis, quæ æquiparantur locis extra diœcesim existentibus. Hoc, inquam, non obstat; nam respondetur loca exempta, etsi non dicantur de diœcesi, esse tamen in diœcesi, ut probatur in c. *Cum Episcopus*, ibi, *In quolibet loco sue diœcesis non exempto*, de *offic. ordin. lib. 6.* & in d. *Clem. 2. de privileg.* ubi hoc tenent Zenzel. & Lap. Abb. n. 2. & post eos Petr. de Anchar. in princ. & Card. in §. *Simili*, in 4. q. Abb. in cap. *Apostolica* nu. 3. de *donat. Rot. dec. 207. nu. 2. p. 2. divers.* Igedòque hujusmodi loca exempta reputantur extranea, seu extra diœcesim quoad jurisdictionem contentiosam, cum non subint jurisdictioni Episcopi; sed non quoad ea, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis, ut post Guliel. de Monte Laud. notat Imol. in præalleg. *Clem. 2. nu. 3. super gl. in ver. Crucem*, & ibi etiam Vital. n. 31. ubi ait, in locis exemptis non posse Episcopum exercere potestatem, & judicium, sed bene posse uti insigniis honoris, & devotionis, ut in d. *Clem. 2.* Sic ergo ea regula, quòd locus exemptus æquiparatur loco extra diœcesim, non est indistinctè vera, sed tantum quoad certos effectus, ut optimè deducit Felin. in c. *Gratum* n. 2. in fin. de *off. ordin.* Et ad propositum questionis nostræ æquiparatio procedit quoad jurisdictionem, quam Episcopus exercere non potest in locis suæ diœcesis exemptis, sicut

sicut nec in locis extra diœcesim, ut *c. Luminofo*, 18. qu. 2. & *d. c. Cum Episcopus*, de off. ord. lib. 6. sed non quoad insignia honoris, quæ potest deferre, & eis uti ubique in sua diœcesi, etiam in loco exempto, ut habetur in sæpius citata *Clement. 2. de privil.* Et propterea dum Concilium Trident. in *d. c. 5. sess. 6.* prohibet, ne in aliena diœcesi Episcopus Pontificalia exerceat, censetur etiam prohibere, ne illa exerceat in locis exemptis, si illa Pontificalia habeant mixtionem jurisdictionis, vel officii, ut si ordinet, degradet, chrismet, vel similia faciat: nam quoad prædicta, vera est æquiparatio, ut locus exemptus perindè habeatur, ac si esset extra diœcesim. Secus autem est, si tantum Pontificalibus utatur prædicando, & Missam celebrando, quia tunc quoad hæc insignia absq; jurisdictione locus exemptus non æquiparatur loco exilienti extra diœcesim, ut elicitur ex gl. magna in *ead. Clem. 2.* & fusius dictum est supra num. 6.

18 Quibus accedit, quòd Concilium non sine mysterio usum est illis verbis: *Nulli Episcopo liceat Pontificalia exercere in alterius diœcesi*, nec dixit, extra diœcesim, innuens propterea se noluisse prohibere, quin Episcopus exerceret Pontificalia in locis exemptis: nam etiam si loca exempta dicerentur esse extra diœcesim, secundum opinionem Imolæ in *d. Clem. 2. nu. 3.* tamen non dicuntur esse in aliena diœcesi; & sic Episcopus in eis Pontificalia exercens, non potest dici in alterius diœcesi ea exercere; & sic non habet locum prohibitio Concilii.

19 Id tamen est animadvertendum, quòd si exempti indebitè resisterint Episcopo, quominus in eorum locis Pontificalia exerceat, non poterunt propterea ab eodem Episcopo puniri, sed ipsum oportebit agere coram superiore exemptorum, ut eos cogat permittere, arg. *c. Nullus de jure patron.* & tradunt in *d. Clem. 2.* Lapus num. 3. Card. in §. *Sic tamen nu. 5.* & reliqui omnes.

Advertitur hoc procedere jure communi inspecto. Verùm ex Decreto Sac. Congregationis Episcoporum, & Regularium conceditur Episcopus facultas contra eos hoc casu procedendi ad censuras, & pœnas Ecclesiasticas. Decreti tenor talis est.

Decet Episcopis pro eo, quo in Ecclesia Dei excellent, Dignitatis gradu, in quocumque suarum diœcesum loco, quo-

ties eos ibi Pontificalia exercere, aut Pontificalibus idesse, & assistere contingit, eam, quam par est, reverentiam, & honorem decoro cultu, & ornatu exhiberi. Quare non sine gravi animi dolore auditum est, nonnullos Regulares, vano quarundam immunitatum, & privilegiorum pretextu, Episcopis in eorum Ecclesiis Pontificalibus interessentibus, non modo renuisse in eis supra locum Episcopalis solii Baldachinum erigere, verum id etiam jussu ipsorum Episcoporum curantes prohibere, ac arcere ausos fuisse. Atque ideo Sac. Congregatio S. R. E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, facto verbo cum Sanctiss. D. N. Clemente VIII. ac de Sanctitatis sue speciali, & expresso mandato, hoc præfenti Decreto perpetuis futuris temporibus valituro declarat, statuit, decernit, & mandat, ut de cetero Episcopi, ubi tam ex consuetudine, & privilegio, quam ex sacrorum Canonum Constitutionibus, & Pontificalis Romani præscripto, aut alio jure Pontificalia exercere, aut Pontificalibus paramentis cum Mitra, vel extra sola Cappa induti in quibusvis Regularium tam Mendicantium, quam Monachorum etiam Casinensium, Clericorum, Presbyterorum, & cujusvis alterius Ordinis, Religionis, Militia, Societatis, aut Congregationis Ecclesiis interesse possunt, ipsi Regulares quoties opus fuerit, teneantur ibi, & debeant in loco ad solium Episcopi constituendum opportuno, & congruo Baldachinum attollere. Eis autem id facere negligentibus, aut nolentibus, liceat eisdem Episcopis illud apportari, & in quacumque eorum Regularium, aut alia quantumvis exempta Ecclesia, supra Episcopale solium, seu Pontificale baldachinum erigi facere, atque sub eo sedere, & stare, quemadmodum in propriis Cathedralibus eorum Ecclesiis stare, & sedere solent, eo tamen dumtaxat tempore, quo Pontificales ejusmodi functiones exercebunt, vel dum actus ipse, cui in Pontificalibus aderunt, perageretur. Si qui verò Regularium huic declarationi, statuto, decreto, & mandato inobedientes, & contumaces fuerint, sciant se ab iisdem Episcopis ad id per censuras, & pœnas Ecclesiasticas hujus Decreti virtute cogi, & compelli posse, aliisque pœnis tam spiritualibus, quam temporalibus arbitrio Summi Romani Pontificis subiacere, & obnoxios fore. Non obstantibus, & c. Romæ die 10. Junii 1603.

DE RENUNTIATIONE.

Alexander III. Episcopo Verulano.

CAPUT III.

EX transmissa relatione Abbatis sancti N. de Ceparano, nostris est auribus intimatum, quòd P. Rubeus Clericus, dum infirmitate laboraret apud Monasterium Sancti Salvatoris, sibi petiit habitum monasticum indulgeri: qui recuperata postmodum sanitate, ad Monasterium illud gratia complendi votum accessit; & ibidem moram aliquantulam faciens, ea, quæ prædictæ Ecclesiæ sancti N. contulerat, sibi fecit restitui; nunc autem mutato animo laborat, ut restituatur in Ecclesia supradicta. Verùm quoniam jam dicta Ecclesia ab eo soluta dignoscitur, ex quo ea, quæ sibi contulerat, ad petitionem suam resignavit eidem: Mandamus, quatenus (si res ita se habet) prædictum Abbatem, & socios ejus ad receptionem P. nulla ratione compellas invitos: nec à populo Ceparano compelli permittas; hortari tamen eos poteris, ut illum non ramquam unum de Ecclesia, sed quasi de novo recipiant in socium, & in fratrem.

S U M M A R I U M.

- 1 **R** Enunciatus beneficio suo expressè, vel tacitè, illud reprobere non potest.
- 2 Abbates ex consuetudine alicubi dicuntur Rectores Ecclesiarum secularium.
- 3 Et alicubi reperuntur Abbates seculares.
- 4 Et multis in locis Consules, & Rectores artium Abbates appellantur.
- 5 Sed Abbas propriè est caput Monasterii Monachorum.
- 6 Infirmus potest vovere, & profiteri, nisi sit extra mentem.
- 7 Renuntiare beneficio intelligitur eo ipso, quòd quis aufert bona collata Ecclesiæ, in qua est beneficiatus, & c. *Fagnan. in l. Lib. Decretal.*

ciatus, & habitum probationis assumit, licet professio non sequatur, & num. 8.

Et quid post Concilium Tridentinum, & num. 9.

8 Intellectus cap. Beneficium, de Regularib. lib. 6.

16 Clericus bona à se collata Ecclesiæ, in qua est beneficiatus, aufere potest, & secum in Monasterium transferre.

11 Privatus beneficio, & postea noviter receptus, non recuperat primæva jura.

12 A privatione ad habitum non datur regressus, & num. 13.

Fallit, si habitus non est omninò extinctus, sed tantum velatus, dict. num. 12.

13 Jus renuntiatione sopitum non reviviscit.

- 1 **E**X *transmissa*. Qui renuntiavit beneficio suo expressè, vel tacitè illud repetere non potest. Hoc dicit, secundum Anton. de Butr. & Joan. de Imol. Sed Abbas Anriq. summabat sic: Qui ad sui petitionem licentiatu transit ad aliam Ecclesiam, jus perdit, quod habebat in prima. Dividitur in duas partes. Prima ponit querelam. Secunda providet, ibi, *Verum quoniam*.
- 2 Nota primò, ibi, *Abbatis de Ceparano*, Prælatos, seu Rectores Ecclesiarum sæcularium alicubi appellari Abbates. Nam iste Abbas non erat Monachus, quia Ecclesia erat secularis, non autem Regularis, ut in gloss. 1. & Laurent. dicit se ita didicisse à Clericis illius Ecclesiæ, ut hic refert Joan. Andr. *nu. 13*. Unde Inn. *in princ.* exponit verbum, *Abbatis*, scilicet, Clerici sæcularis. Item Host. *in princ.* dicit, id esse juxta consuetudinem Metropolitanæ Civitatis, in qua Rectores sæcularium Ecclesiarum vocantur Abbates, secundum Goffr. Vel juxta consuetudinem aliarum Ecclesiarum, in quibus Abbates sæculares repetiuntur, ut est Abbas S. Felicis Valentini, & Abbas Claromonten. & in Hilpania sunt multi tales. Jo. Andr. *nu. 13*. dicit hoc esse vulgare Apulorum, Catalanorum, & Hispanorum. Nec mirum, quia etiam Consules, & Priores Artium multis in locis Abbates appellantur, Alciat. *in l. Collegarum, ff. de verbor. signific.* Item in Aragonia Rectores dicuntur Abbates, & eorum uxores dicuntur Abbatissæ, Card. *in Clem. Attendentes, §. Statuimus, in 5. quest. de statu Monach.* Verum hæc nuncupationes improprie usurpantur, quia Abbas propriè est caput Monasterii Monachorum, ut 18. q. 2. *per tot. cap. Cum ad Monasterium, infr. de statu Monach. Colleg. Paduan. consil. 2. nu. 26. & seqq.* post consilia Card. ubi plura de antiquitate Abbatum, & Monachorum, de quo etiam per Caccialup. *consil. 10. nu. 5. & seqq.* post consilia ejusdem Cardinalis.
- 6 Secundò, nota ibi, *Dum infirmitate laboraret*, per corporis infirmitatem non impediri actum voti: vel professionis; & sic validum est votum in infirmitate emissum, nisi tanta sit morbi vis, ut mentis alienationem inducat, ut *c. Sicut nobis*, & ibi dixi *nu. 22. infr. de regular. & in c. fin. de success. ab intest.* & hic notant Host. *in princ. in ver. Infirmitate*, Joan. Andr. *nu. 4. Butr. & Abb. in 2. notab.* Quippè merus mortis, sive proveniat ab intrinseco, & causis naturalibus, sive ab extrinseco, & causis liberis, nunquam irritat professionem, nisi fuerit incallus ad professionem extorquentem, juxta terminos *cap. 1. infr. de his, que vi met. caus. ut fuse probavi in c. Si quis nu. 81. & 82. infr. de regularibus*.
- 7 Tertio, nota ibi, *Sibi petiit habitum Monasticum indulgeri*, quòd eo ipso, quòd quis habitum probationis assumit, & aufert bona à se collata Ecclesiæ, in qua est beneficiatus, censetur beneficio renuntiare, nec potest illud repetere, licet professionem non emittat: de quo est casus notabilis, & apertus hic secundum viorem intellectum: nam iste Clericus P. Rubeus erat Canonicus Ecclesiæ Sancti Nicolai de Ceparano, secundum gloss. Bald. & Abb. in figurazione casus, Hostien. *in princ. in ver. Clericus*, & Jo. Andr. *num. 3. in fin.* Et in Ecclesia Sancti Salvatoris suscepit habitum monasticum (id est probationis, secundum omnes) petiitque à prima Ecclesia bona illi collata sibi restitui, ut patet ibi: *Ex quo ea, que sibi contulerat, ad petitionem suam resignavit eidem*. Et propter hoc censetur tacitè beneficio renunciavisse, ut constat ex illis verbis: *Dicta Ecclesia ab eo soluta dignoscitur*; præsumitur enim habuisse pro derelicta primam Ecclesiam; tum quia omnia bona eidem à se prius collata inde abstulit; tum quia in Religione habitum probationis assumpsit, secundum Innoc. *num. 1.* Nec ibi expressè, vel tacitè professionem emisit: alioquin Papa non hortaretur Abbatem, & Clericos Ecclesiæ sæcularis Sancti Nicolai, ut cum reciperent in socium, & in fratrem, ut accuratè observat idem Innoc. *hic in fin. in verb. Recipient.* & tamen Canonicatum sic tacitè dimissum non recuperat, nec Prælatu Ecclesiæ, & socii coguntur eum amplius recipere, ut in text.
- Sed his obitare videtur determinatio Papæ in *cap. Beneficium, de regularibus*, ubi patet beneficium ingredientis Religionem infra annum probationis non vacare, nec posse alteri conferri, nisi ad id ipsius ingredientis accedat assensus, qui per hoc intelligitur beneficio renuntiare, vel nisi professionem faciat expressam, vel tacitam, quæ inducitur assumendo habitum professorum, vel habitum probationis cum proposito absolute vitam mutandi. Iste autem Clericus P. Rubeus expressè non consensit renuntiationi beneficii sui: non enim audiendi sunt, qui dicunt hunc Clericum expressè renunciavisse, quia hoc est divinare, cum ex littera non colligatur: item nullam fecit professionem, ut supra proxime ostensum est. At responderi potest, imò hunc Clericum consensisse renuntiationi sui Canonicatus tacitè faciendo actum contrarium, scilicet repetendo bona, quæ contulerat Ecclesiæ, ubi erat Canonicus, ex quo surgit tacita renuntiationi; & propterea non potest beneficium repetere: & ita hic text. concordat cum *d. c. Beneficium*, quia versamur in primo casu ibi excepto, prout bene declarat gloss. *ibid. in ver. Assensus*, Butr. *hic nu. 15.* & Abb. *nu. 8.* Quod nota secundum declarationem illius decretalis, quia dum inducit renuntiationem beneficii ingredientis Religionem, si ad id ejus accedat assensus, hæc conditio verificatur in eo, qui facit actum, ex quo surgit voluntas renunciandi: per hoc enim inducitur tacita renuntiationi, & beneficium potest alteri conferri, licet professio non sequatur; & sic illud *cap. concordat cum text. nostro*, quem propterea sic summat Cardinalis: Si Ecclesia ad requisitionem ejus, qui habet in ea beneficium, eidem volenti transire ad aliam Ecclesiam, & transenti resignat omnia, quæ dedit Ecclesiæ primæ, per hoc intelligitur ab ea absolutus, tamquam ex tacita renuntiatione beneficii, maxime si transit ad Religionem, licet non profiteatur.
- Verum hodie hoc non procedit, quia ex Concilio Trident. *sess. 25. de regul. c. 16. in prin.* non valet renuntiationi beneficii infra annum probationis, nisi fiat cum licentia Ordinarii infra duos menses proximos ante professionem: & nihilominus effectum non sortitur, nisi sequuta professione, ut dixi in *c. Statuimus, infr. de regular.* ubi accurate examinavi, an & quando tam de jure communi, quam ex Concilio Tridentino beneficium vacet per resignationem expressam, vel tacitam ejus, qui religionem ingreditur, & an possit alteri conferri infra tempus probationis, anve resignatio hujusmodi effectum sortiatur professione non sequuta, ibi plenè videas *an. 15. usque ad num. 22.*
- Quartò, nota ibi, *Ea que prædictæ Ecclesiæ S. N. contulerat*, Clericum beneficiatum in Ecclesia sæculari posse ad religionem transire, & bona quæ ipsi Ecclesiæ contulerat, secum in Monasterium transferre: quod diligenter nota, quia forte non reperitur alibi, secundum Anton. de Butr. *in 4. notab. Imol. num. 5.* & Abb. *num. 10.* Covarr. *in c. 1. nu. 19. de test. am.* In oppositum tamen est gloss. quæ reputatur singularis, in *cap. Ut lex continentia, in ver. Professi, 27. q. 1.* Sed tamen teneas primam opinionem, per ea, quæ in proposito scripsi in *cap. Non est vobis à nu. 11. usque ad num. 21. infr. de regular.*
- Ultimò, nota ibi, *Non tamquam unum de Ecclesia*, Clericum beneficio privatum, & postea noviter receptum non recuperare primæ jura, nec receptionem retrahere, ut ad jus pristinum redintegretur, Butr. *hic nu. 10.* Imol. *num. 7.* Abb. *nu. 5.* Et est ratio, quia à privatione ad habitum non datur regressus, *l. Liber homo, ff. de stat. homin.* si habitus sit omnino extinctus, ut hic, non autem velatus, *l. In tantum, ff. de rer. divis.* Item, ut inquit Bald. *hic n. 2.* jus renuntiatione sopitum non reviviscit, & est simile in *l. Solita providentia, C. de remis. pignor. in l. Queritur, §. Si venditor, ff. de edil. edict. in l. Pactum ante heredem, & in l. Tale pactum, §. Qui procuravit, ff. de pact.* Facit text. in *l. 1. §. 1. de Decur.* ubi à fortiori Decurio, qui ad tempus relegatur, post tempus non recuperat primum locum, sed velut novus in ordine venit.

DE RENUNTIATIONE.

Idem Alexander III. Episcopo Torracensi.

CAPUT IV.

Admonet: & infrà. Universis personis tui Episcopatus sub districtione prohibeas, ne Ecclesias tuæ diœcesis ad Ordinationem tuam pertinentes, absque assensu tuo intrare audeant, aut detinere, aut te dimittere inconsulto. Quòd si quis contra prohibitionem tuam venire præsumpserit, in eum canonicam exerceas ultionem.

S U M M A R I U M.

- 1 **B**eneficiatus sine licentia Prælati sui beneficio renuntiare non potest, & n. 4.
- 2 In beneficii dimissione requiritur illius autoritas, quæ requiritur in beneficii assecutione, & n. 4.
- 3 Consilium quandoque ponitur pro consensu, vel autoritate.
- 4 Renuntiare beneficio suo non potest Clericus sine licentia Episcopi diœcesani.
- 5 Jurisdictiones seculares nemo potest propria autoritate adipisci, nec adeptis renuntiare, nisi in manibus superioris.
- 6 Renuntiatio beneficii facta sine superioris autoritate non tenet, etiam in præjudicium renuntiantis.
- 7 Nec impedit eum agere contra intrusum in beneficio sic renuntiato.
Possessio tamen amittitur, *ibid. vers. Adverte.*
- 8 Electus ad secundam Ecclesiam non potest se transferre sine licentia Episcopi, ad quem pertinet prima Ecclesia.
Licet contrarium servetur de facto, n. 11. *vers. Veruntamen.*
- 9 Et si transferat, ab eodem revocari potest, & n. 10.
- 10 At si motus non recedat, est excommunicandus.
- 11 Et quando secunda Ecclesia de alia persona sit providendum.
- 12 Transiens ad secundam Ecclesiam sine licentia superioris, non est ipso jure privatus prima, sed privari potest infrà sex menses; secus si transeat cum licentia.
- 13 Beneficiatus ut transeat ad aliam Ecclesiam ejusdem diœcesis, sufficit consensus tacitus Prælati; sed si sit alterius diœcesis, requiritur expressus.
- 14 Prælati inferioris licentia requiritur ad hoc, ut Clericus ei subiectus transire possit ad aliam Ecclesiam.
- 15 Clerici in Ordinatione adscripti servitio Ecclesie non debent eam deserere sine licentia Episcopi, quamvis non sint intitulati, & nu. 37.
- 16 Hospitalium administrationem laici non possunt suscipere, nec suspectam deserere sine diœcesani licentia.
- 17 Beneficiatus transire potest ad Religionem licentia petita, licet non obtenta.
Intellectus c. Licet, de regular. ibid. & nu. seqq.
- 18 Cautela ad dimittendum beneficium invito Episcopo.
- 19 Electio ad Ecclesiam, quam obtinet Novitius, etiam ipso consentiente, non valet; collatio secus: & quæ sit ratio differentie.
- 20 Electus ad secundam Ecclesiam potest electioni de se factæ consentire sine superioris licentia, & cum eligentes non peccant.
- 21 Fallit in Episcopo, qui non potest eligi, sed postulari.
- 22 Electioni de Clerico facta ad secundam Ecclesiam si Episcopus primæ Ecclesie malitiosè renuat consentire, per superiorem est cogendus.
- 23 Beneficiatus an possit beneficium dimittere acceptando aliud beneficium compatibile, sive incompatibile contra voluntatem superioris primi beneficii, & nu. seqq. usque in fin.
- 24 Renuntiatio beneficii an fieri possit sine autoritate superioris.
- 25 Quid de beneficiis curatis.
- 26 Et quid in beneficiis simplicibus personalem residentiam requirentibus.
Et quid in non requirentibus residentiam, nu. 28.
Et quid si Clericus ad illius titulum fuerit ordinatus, *Prosyl. Fagnan. in I. Lib. Decretal.*

ibid. vers. Modo.

- 27 Feudatarius obstructus certo servitio, non potest invito domino feudum renuntiare.
- 29 Aequalitas est servanda in actibus utro, citroque obligatoris.
- 30 Ordinatus ad titulum patrimonii de jure communi, non potest invitatus detineri in diœcesi.
- 31 Secus post Concilium Tridentinum.
- 32 Renuntiare non potest beneficio sine licentia superioris propter eius præjudicium.
- 34 Beneficia simplicia obtinentes non possunt cogi ad residentiam in diœcesi, & num. 37.
- 35 Beneficium non confertur in invitum, quando agitur de commodo ipsius contradicentis tantum.
- 36 Renuntiare libere potest Clericus non habens alas ligatas.

Admonet. Beneficiatus sine licentia Prælati sui beneficio renuntiare non potest. Hoc dicit. Et primò ponit prohibitionem. Secundò transgressionem puniri præcipit, ibi, *Quòd si quis.*

Nota primò ibi, *Absque assensu tuo*, ejus autoritatem 2 requiri in dimissione beneficii, quæ requiritur in illius assecutione, ut hic per Bald. *in 1. not.* Unde is demum potest autoritatem præstare renuntiationi, qui potest invitum destituere, ut dixerunt Domini de Rota *decif. 573.* incipien. *Quidam Cardinalis, aliàs 14. n. 3. de renunt. in antiquis*, ex not. per Innoc. & DD. *in cap. Quod in dubiis, infra eod. & hic junge*, quod dicam infrà *num. 4.*

Secundò, nota ibi, *Te dimittere inconsulto*, consilium 3 aliquando poni pro consensu, vel autoritate, ut hic per Burr. *num. 5. & 6. & Cardin. in 3. not.* Non enim ad beneficium dimittendum sufficit Prælatum consulere, sed oportet illius consensum obtinere, *d. cap. Quod in dubiis, infr. eod. Host. hic nu. 15. & Joan. Andr. nu. 8. in ver. Inconsulto.* Quod nota pro intellectu decreti Concilii *cap. 16. sess. 23.* ut dicam infrà *in 3. ampl. num. 14.*

Ultimò, nota, quod dictum est in sumuario, videlicet, 4 Clericum non posse beneficio suo renuntiare sine licentia Episcopi diœcesani; & ita hic est casus, secundum Joan. Andr. cui consentiunt Bald. Bellam. Burr. Card. & omnes, concordat *c. 1. & 2. 63. dist. & c. 1. 53. dist.* Et est ratio, quia omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur, *cap. 1. infr. de regul. jur. & l. Nihil tam naturale, ff. eod. & quoniam beneficium Ecclesiasticum obtineri non potest sine institutione canonica illius Prælati, ad quem collatio pertinet, ut supra in c. Proximo; idcirco nec potest renuntiare sine ejusdem Prælati licentia, ut hic, & in cap. Cum & plantare, §. In Ecclesia, *infr. de privil. facit text. in c. Verbum, de penit. dist. 1. ibi, Dominus par jus & solvendi esse voluit, & ligandi.* Idem dicunt Legistæ de jurisdictionibus secularibus: nam sicut non potest quis propria autoritate illas adipisci, ita nec adeptis renuntiare, nisi in manu Superioris, *l. Legatus Casari, ff. de off. præsid. & hic notat Bald. in 1. notab.**

Ampliat primò hæc conclusio, ut renuntiatio facta 6 sine autoritate Superioris usque aded sit irrita, ut nec sustineatur in præjudicium renuntiantis, ut *c. Quod in dubiis, cap. Nisi cum pridem, & cap. fin. infra eodem, & c. 1. 17. q. 2. & gloss. un. quæ oppositum tenuit in d. cap. Quod in dubiis, & in cap. Quod Dei timorem. in ver. Ministrare, infr. de statu Monachor. non est vera, & eam reprobant fetè omnes Doctores, ut ibi testatur Abb. *num. 4.* Ideoque renuntiatio facta in manibus non habentis potestatem admittendi resignationem, non obstat agenti contra intrusum in beneficio per se renuntiato, ut decidit Rota *decif. 3. Quidam primus in data de renunt. in antiquis.* & sic renuntians*

- habet verum jus in beneficio, & remanet in eo intitularus, juxta veram opinionem Innoc. in *d.c. Quod in dubiis*, ut dixit Rota in Antiquor. *decif. 4. Quidam Cardinalis nu. 2. versic. Et licet etiam in ejus præjudicium*, Nec beneficium vacat, Put. *decif. 420. lib. 3. Caputaq. dec. 45. par. 1. Mohed. decif. 22. de renunt. alijs 135. Adverte tamen, quia hujusmodi renuntiatio non præjudicat cedenti quoad titulum, & proprietatem; secus quoad possessionem, quia perditur tamquam nihil habens spiritualitatis, cap. *fin. infra eod. & declarat Cassador. dec. 2. nu. 3. de renunc. post Innoc. in d. c. Quod in dubiis nu. 1. & Abb. nu. 8. Rota dec. 519. nu. 2. par. 1. divers.**
- 8 Ampliatur secundò eadem conclusio, ut procedat etiam in electo ad secundam Ecclesiam: nam etsi talis possit eligi, & electioni de se factæ consentire, ut dicam infra in secunda limitatione nu. 20, non tamen potest se effectualiter transferre sine licentia, ut hic, & 71. *dist. per tot. secundum Hostien. hic nu. 15. versic. Hoc etiam notandum*, Joan. Andr. nu. 13. *cod. versic. Bellam. nu. 1. & Butr. nu. 11.*
- 9 Alioquin revocari possunt, & si admoniti non redierint, sunt excommunicandi, cap. *Si qui verò, & cap. seqq. 7. q. 1.*
- 10 & hæc est canonica ultio, de qua loquitur hoc *c. in fin. secundum gloss. ult. & liberum erit Episcopo, ad quem pertinet prima Ecclesia, quoad substitutionem, & alia spiritualia providere, & eum, qui transit revocare, ad primam Ecclesiam, vel potius eum non licentiaré, sed in prima Ecclesia retinere, cui non præjudicat illius transitus, cap. Quod in dubiis, infra eodem, secundum Innoc. hic nu. 1. versic. Est tamen licitum. Quo fit, ut habens jus eligendi, vel presentandi ad secundam Ecclesiam, non statim debeat eligere, vel præsentare; sed ante perquirere ab Episcopo, an ratum habeat illius transitum: qui si ter charitativè monitus sufficienter respondere noluerit, ex tunc infra sex menses fiat electio, arg. cap. *fin. sup. de elect. & cap. 1. infra de supplen. neglig. Prælator. Quod intelligit Joan. Andr. n. 13. circa fin. si requisitio non fuit morosa, ut in d. c. fin. Vel certè Prælatus secundæ Ecclesiæ poterit ipsimet electio modicum tempus præfigere, infra quod à primo diocæsano licentiam obtineat; quo elapso, & licentia non obtenta, erit secundæ Ecclesiæ de persona alia providendum, arg. cap. Quoniam frequenter, §. Si vero aliter, infra, Ut lit. non contestat. c. Quia nonnulli, c. Relatum, & c. fin. de Cler. non resid. secundum Innoc. hic nu. 3. Hostiens. nu. 15. versic. Hoc etiam notandum, Jo. Andr. nu. 13. eodem versic. & notatur in c. Cum in cunctis, sup. de elect. Nec obstat cap. De multa, infra de præbend. nu. 12, ubi per transitum ad secundam vacat prima ipso jure, Quoniam secundum Host. & Joan. Andr. illud intelligitur, quando transit de licentia Prælati; alioquin non vacat prima, licet ea privari possit, ut cap. penult. & fin. infra de Cleric. non resid. & hoc infra sex menses, ultra quos beneficium vacare non debet, c. 2. de concess. præb. nam ipsi elapsis diocæsanus videret translationem tacite ratificasse, & consentit Butr. n. 12. licet Card. controvertat n. 1, in 3. opposit. & in 4. q. Nam secundum eum, quamvis hoc casu non vacet beneficium respectu Superioris, qui non consentit; vacat tamen quoad eum, qui secundum beneficium asequitur. Verumtamen, ut subdunt Host. nu. 15. circa fin. & Joan. Andr. n. 16. etsi prædicta de jure scripto vera sint; tales tamen quotidie sine licentia eliguntur, & electioni de se factæ consentiunt, se transferunt, & recipiuntur & ex eo quo sic translati recepti sunt ad Prælaturam, sive Rectoriam Ecclesiæ cum cura, priora beneficia, quæ habebant similia, ipso jure intelliguntur vacare; quæ tamen, & plerumque de facto retinent. Et ita ex his colligit Card. in 4. quæ hoc cap. non est in observantia. Nam Superiores non curant, ut beneficiati recedant de beneficiis, quin potius contenti sunt, ut possint aliis conferre. Sed his omnibus, secundum eos, potest non improbabiler responderi: Multa per patientiam tolerantur, & c. c. Cum jam Dudum, in fin. in infra de præbend. Adverte tamen, quia de jure, si Clericus transeat ad aliam Ecclesiam ejusdem diocæsif, sufficit tacitus consensus Prælati sui; sed si alterius diocæsif, requiritur expressus, secundum Tancr. & Vicentium hic, cum quibus transeat Host. n. 13. versic. Sed si in eod. Episcopatu, Jo. Andr. nu. 5. Butr. nu. 8. Card. in 9. q. & Anchar. in 2. notab.**
- 14 Ampliatur tertio prædicta conclusio, ut vendicet sibi locum etiam in Clericis inferiorum Prælatorum, ut Abbatum, & consimilium, sine quorum consensu Ecclesiæ dimittere non debent, c. 1. & 2. 63. *dist. & c. 1. 53. dist. gloss. ult. hic*, Joan. Andr. nu. 11. Bald. nu. 1. versic. Dicit Ber. Butr. nu. 9. versic. Si non spectat, & Card. in 1. q. De hac tamen renuntiatione in manibus inferioris Prælati, vide Henric. Boichi. in c. Significatum n. 6. *infr. de præb. & omnino Bellam. hic in 4. quæst.*
- Ampliatur quarto, ut procedat etiam in Clericis beneficium Ecclesiasticum non habentibus, sed tantum servitio alicujus Ecclesiæ in ordinatione adscriptis, juxta Concil. Trid. c. 16. *sess. 23. nam nec tales debent locum deserere inconsulto Episcopo, ut dicitur in d. c. 16. id est, sine consensu Episcopi, prout hæc verba exponuntur hic, & in c. Cum & plantare, §. In Ecclesiis, infr. de privileg. ut dictum est supra in 2. not. Quod si deseruerint, sacrorum exercitium est eis interdendum, ad præscriptum sexti Canonis Conc. Chalcedon. qui refertur in c. Neminem, 70. *dist. & à Trid. Synodo innovatur d. cap. 16. Unde cavendum est à modernis Collectoribus hic n. 7. dum alijs relatis dixerunt, Presbyteris, & Clericis non habentibus beneficium in titulum personalem residentiam requirens, licitum esse ire quod velint, & Ordinarios teneri eis litteras commendatitias concedere, Hoc enim est contra prædictatum Conc. decretum: & vide quod scriptum in c. Cum omnes n. 19. sup. de conscri. & in c. Significavit nu. 4. infr. de Paroch. & quod dicam infra n. 37.**
- Ampliatur quinto, ut locum habeat non solum in Clericis, sed etiam in laicis respectu Hospitalium: nam nec illorum administrationem ingredi licet, vel dimittere sine auctoritate diocæsani, cum & illa sint sub dispositione Episcopi, cap. De Xenodochiis, infr. De relig. domib. etiam si per laicos administrantur, c. Quidam Monachorum, 18. q. 2. de quo hodie provisum est in Clem. Quia contingit, de relig. domib. innovata à Concilio Trident. *sess. 7. cap. ult. Atq; ita verbum, Personis, hic positum, latè intelligitur etiam de laicis secundum Host. n. 2. & apertius Jo. Andr. n. 3. Butr. nu. 7. Card. & Anchar. in 1. notab. Limita nunc conclusionem superius firmatam, qua dictum est, Clericos non posse beneficia dimittere, aut ad aliam Ecclesiam transire sine diocæsani licentia, ut non procedat, si ad Religionem transire voluerint, c. Licet infra de regular. secundum gloss. ult. hic, Innoc. n. 1. in ver. Admittere, Host. n. 15. in ver. Inconsulto, Jo. Andr. nu. 8, in eod. ver. & Anchar. n. 3. Quod singulariter nota, quia ampliatur dispositionem prædictæ Decretalis, Licet, ut sicut de laxiori ad strictiorem Religionem potest quis transire licentia petita, licet non obtenta, ut ibi dicitur: ita etiam possit de Ecclesia seculari transire ad Religionem sola licentia petita, ut hic per Butr. nu. 6. versic. Quod notat. Non obstat, quod hoc modo fieri possit fraus huic Constitutioni: nam volens beneficium dimittere invito Episcopo, poterit Religionem ingredi probationis causa, & cum protestatione se non obligandi Religionem etiam in genere, & hodie etiam sine tali protestatione, ut in decreto Conc. Trident. cap. 15. in fin. *sess. 25. de regular. & de ipsius consensu poterit ab Episcopo beneficium conferri, ut in cap. Beneficium, de regular. lib. 6. quo collato, Religione exhibit. Id, inquam, non obstat, quoniam, ut respondet Joan. Andr. nu. 8. & Butr. nu. 9. ex quo Episcopus contulit, nulli potest fraus fieri, c. Scienti, de regul. jur. lib. 6. Adverte tamen, quia Decretalis, Beneficium, procedit in collatore, non autem in electore; quod probat littera ibi, Conferendum. Unde si existens infra annum probationis consentiat, ut ad suam dignitatem, vel beneficium electivum alius eligatur, non tenet electio, quia non est facta de beneficio vacante, cum iste non sit modus renuntiandi, & nulla esset etiam expressa renuntiatio facta in manibus non sui Prælati, cap. penult. & ultim. infra cod. Quare hoc casu bene fieret fraus confirmanti, vel instanti, in cujus manibus fieri debet renuntiatio, ut hic; secus autem est in beneficio, quod teneret per collationem Prælati: si enim in probatione positus consentiret, ut Prælatus conferret, valeret collatio; quia per hoc videretur Novitius tacite renuntiasse: & in hoc casu intelligas d. cap. Beneficium, de regul. lib. 6. ut post Host. notabiliter declarat Jo. Andr. hic n. 8. versic. Eligi autem, & fusiùs in c. Ex ore n. 5. versic. Quod si electus, infra, de his, quæ sunt à major. par. cap. & sequitur Butr. hic nu. 9. versic. Sed si beneficium esset electivum, & Card. nu. 1. in 1. opposit.**
- Deindè limita propositam conclusionem, ut procedat

- in eo, qui Ecclesiam dimittit, vel ad aliam effectualiter se transfert; non autem in eo, qui simpliciter ad secundam Ecclesiam eligitur; talis enim sine licentia Superioris potest consentire electioni de se factæ ad aliam Ecclesiam, etiam alterius Episcopatus, & qui eum eligunt non peccant, cum nullibi hoc reperitur prohibitum, *c. Cum inter Canonicos*, ubi de hoc, *suprà de elect.* secundum glos. ultim. hic *circa fin. Inn. in princ. in ver. Intrare*, Bellam. *nu. 1. Butr. nu. 10. & Card. in 8. quæst.* Et quamvis contrarium sentiat Hostiens. *nu. 11.* ubi prolixè conatur defendere Clericum eligi non posse ad aliam Ecclesiam, sed postulari ad instar Episcopi; ejus tamen opinio hodie reprobarur in Decretali, *Si Abbatem de elect. lib. 6.* ubi ibi noratur per gl. *in ver.*
- 21 *Elegitis*, & per Jo. Andr. hic *nu. 18.* & Butr. *nu. 15.* Speciale enim est in Episcopo, ut non possit ad aliam Ecclesiam eligi, sed postulari, quia alas habet ligatas nexibus præceptorum, ut *cap. final. supra de postulat. Prælat. & cap. Nisi cum pridem infra hoc tit. in quo consentiunt omnes in*
- 22 *discap. Si Abbatem.* Fateor tamen cum glos. ult. hic *ad fin. & Innoc. ubi sup. & Cardin. in 7. quæst.* quòd Clericus ad aliam Ecclesiam electus debet implorare licentiam Episcopi sui, qui, si renuerit malitiosè consentire translationi, cogendus erit per Superiorem, *c. Nullus infra de jure patr.*
- 23 QUÆRO, an obtinens beneficium, illud dimittere possit acceptando aliud beneficium incomparabile, contra voluntatem Superioris primi beneficii.
- 24 Pro solutione præsentis quæstionis videtur inquirendum, an Rectores beneficiorum possint illa invito Superiore dimittere. Ad partem negativam arguitur, quia cum beneficia propter officium, seu servitium conferantur, *cap. fin. de rescript. lib. 6.* acceptando quis beneficium videtur quasi contrahere cum Ecclesia, & se obligare ad serviendum, ut est textus notab. *in cap. Nisi cum pridem, vers. Verum infra eodem.* Undè quamvis ab initio liberum ei fuerit beneficium acceptare, vel non; tamen ex quo semel accepit, non potest liberè recedere, arg. *l. Sicut, C. de action. & obligat. & cap. Quod semel de regul. jur. lib. 6.* & ita per hanc rationem hoc e. habere locum etiam in beneficiis simplicibus, firmat Card. hic *in 8. quæst.* Pro quo etiam facit, quia hæc littera non distinguit inter beneficium requiring residentiam, vel non; sed generaliter statuit, ne quis sine consensu Prælati beneficium dimittat, alioquin etiam excommunicatur; ergo nec nos distingere debemus, *cap. Si dormierit 31. q. 1. glos. in l. De pretio, per illum textum, ff. De publicat. in rem act.* Imò de hoc videtur textus satis expressus *in cap. Si quis verò 7. q. 1. ubi sic legitur: Si quis verò ab Ecclesia sua, sive Presbyter, sive Diaconus, vel in quocumque ordine positus fuerit, recesserit, cum omni necessitate cogatur, ut redeat ad suam Ecclesiam: quod si permanserit, excommunicari eam oportet.* Breviter puto sic posse distinguui: nam aut agitur de beneficiis curatis, & quinam his dicitur contrahi quasi matrimonium, *cap. Sicut 21. q. 2. & d. cap. Nisi, vers. Verum infra eod.* censeo procedere prædictam opinionem negativam; quam etiam approbat Host. *in summa de postulat. Prælat. §. Quis postulandus nu. 7.* Card. hic *q. 4. & in Clemen. fin. q. 1. de elect.* Pro quo facit Concilium Trident. *sess. 23. cap. 1. in fin.* ubi tales coguntur ad residentiam per censuras; cum tamen non essent excommunicandi, si possent beneficia invito Superiore dimittere. Et in hoc non videtur subesse difficultas; quamvis negandum non sit, quin Superior ex causa quandoque teneatur admittere resignationem, ita ut alioqui possit per suum
- 26 Superiorem ad id cogi, arg. *cap. Clericos, & cap. seqq. 71. dist. & fustius ostensum est supra nu. 22.* Aut agitur de aliis beneficiis, & tunc aut agitur de requirentibus personalem residentiam, seu personale servitium; & idem dicendum, quod supra, & eisdem rationibus, & ex Card. hic *in præcitata q. 8.* Et de personaribus loquitur clarè Innoc. hic *in princ. in ver. Intrare*, Jo. Andr. *nu. 12.* & Bellam. *num. 1.* Quibus suffragatur etiam Conci. Trident. *sess. 6. cap. 2.* Nec obstat textus *in cap. penult. & final. de Cleric. non resident.* ubi contra non residentes proceditur ad privationem beneficii, & nihil dicitur de præcisa coactione: nam idè ibi fit mentio de dicta privatione, quia magis rimeri solet, & quia Prælati magis placet, ut sic de iis possint suis benevolis providere, adeò ut ob id dispositio hujus Decretalis desierit quodammodò esse in usu, ut patet ex dictis supra *nu. 11. vers. Veruntamen.* Sed ob hoc non tollitur, quin Prælati possint illa via omissa hanc coactivam aggredi. Simile adducitur de feudatario, qui si sit obligatus ad certum servitium, non potest invito domino feudum renuntiare, ut norat glos. *in c. Imperialem, §. Callidis, in ver. Amittant, & ibi Bald. de prohib. feud. alienat. per Federic. Jo. Andr. in Addit. ad Speculat. in tit. de locat. §. Nunc aliqua, vers. 128. & alii, quos sequitur Felin. in c. Quæ in Ecclesiarum, n. 78. de Constitut.*
- 28 Aut agitur de beneficio, cui nullum est annexum certum personale servitium: & tunc quia in hoc casu horum beneficiorum collactio fit principaliter ad utilitatem illorum, quibus conferuntur, provisi de illis, modò non impediuntur ob contenta in Concilio Tridentino *sess. 21. cap. 2. & in cap. Cum secundum, de præben.* videntur posse eadem invito Superiore resignare, per regulam, quòd quisque potest ei renuntiare, quod pro se principaliter est introductum, *cap. Ad Apostolicam, infra de regul. leg. Si quis in conscribendo, Cod. De pact. cum simil. ut etiam arguit Calder. conf. 2. de renuntiat.* Noc obstat, quod notat Gemin. *in fine d. Consilii*, videlicet æqualitatem debere semper servari, adeò ut sicut conferens non potest repetere ab invito, ita nec provivus possit Superiore invito restituere: nam illud procedit in actu ultrò citroque obligatorio, non autem in hoc, in quo donatarius, seu provivus ad nullum certum obligatur servitium, ut in simili in Feudatario distinguit glos. communiter recepta *in cap. 1. de cap. qui Curiam vendidit in usibus feudor. quam commendat Clar. in §. Feudum, q. 34. & probat Felin. in d. cap. Quæ in Ecclesiarum, nu. 78.* Et ad prædicta etiam facit quod notat Abbas *in cap. Suis quæstionibus, nu. 7. de præb.* ubi tenet ordinatum ad titulum patrimonii non posse invicem detineri in Diœcesi, & c. hac motus consideratione, quòd ratione patrimonii non remanet obligatus officiare certam Ecclesiam; & sic cessat ratio, quare possit cogi. Licet aliud videatur dicendum post Concil. Trident. quo non potest quis ad titulum patrimonii ordinari, nisi pro utilitate, vel necessitate Ecclesiæ; *ut in d. cap. 2. sess. 21.* Accedit etiam argumentum à cessante ratione: Nam ratio, quare provivus de beneficiis non possunt illa invitis Superioribus resignare, est, ne inde Superioribus fiat præjudicium, ut notat glos. *in cap. Si electio, in ver. Renuntiat. de elect. lib. 6.* quam ad hoc propositum ponderat Calderin. *d. conf. 2. que ratio etiam colligitur ex hac Decretali: sed hæc ratio in nostro cessat casu: ergo & dispositio cessabit, l. Adigere, §. Quamvis, ff. De jure patron.* Et quamvis Card. hic *q. 8.* videatur sentire hunc textum procedere in omnibus beneficiis simplicibus: tamen videtur loqui de illis, quibus est annexum aliquod certum personale servitium, dum fundat se in ea ratione, quia beneficiatus censetur quasi contrahere cum Ecclesia, & se obligare ad serviendum, & allegat text. *in cap. Nisi, §. Verum, infra eod.* qui loquitur in Episcopo, ibi, *Non debes deserere sponsam tuam, cui desigendo manum per extraneum te fide media copulasti.* Præterea ad doctrinam Card. & ad *d. c. Si quis verò, 7. q. 1. & ad regul. d. cap. fin. de rescript. lib. 6.* respond. procedere secundum antiqua tempora, quando beneficia requirebant personalem residentiam, *cap. Conquerente, infr. de Cler. non resident.* & notat satis ad propositum nostrum Præpos. *in cap. Sanctorum, col. 2. dist. 70.* At cum hodie beneficia simplicia personalem residentiam non requirant ex generali consuetudine, de qua testantur *in c. Cum jam dudum, de præb. Innoc. nu. 1. Hostiens. & Joan. Andr. ambo num. 3. Cardinal. nu. 11. & Anchar. nu. 6.* ex eorum resignatione Superior nullum potest prætere interesse: nam nec ea obtinentes potest, ut resideant in Episcopatu cogere, & aliàs censuit Sac. Congregatio Concil. Episcoporum, ac Regular. negotiis præposita. Undè non est ratio, quare sic provivus cogi possit, ut beneficium invito retineat, cum beneficium in invitum non conferatur, quando agitur de commodo ipsius contradicentis dumtaxat, glos. *Institut. quib. mod. toll. obligat. in addit. in princ. in ver. Solutio, & favori suo possit quisque renuntiare, d. cap. Ad Apostolicam, de regularibus.* Ideoque Host. *in summa hoc titul. §. Quis renuntiare, num. 6.* simpliciter dicit: *Clericum posse renuntiare, modo non habeat alas ligatas, ut est Prælati, qui datur, & assumitur non pro se solo, sed propter alios, ut præsit, & proficit, d. cap. Nisi cum pridem, infra eod. & sentit Innoc. hic in princ. in ver. Intrare, dum dixit hanc Decretalem*

lem esse intelligendam in personatibus, non autem in beneficiis compatilibus, & consentiunt Jo. Andr. nu. 12. & Bellam. nu. 1.

Ex quibus, ut ad questionem propositam descendamus, videtur sic posse responderi: Aut beneficium, quod quis vult renuntiare, est curatum, vel habet annexum certum personale servitium; & non potest illud invito Superiore resignare, nec simpliciter, nec acceptando aliud huic incompatible; quia licet dubium sit, an quoad ipsum per adeptionem secundi vacet primum; tamen non vacat respectu Superioris, Cardin. hic in 4. quest. & in d. Clem. fin. q. 1. de elect. gloss. 1. in cap. Quod in dubiis, infra eod. Aut est omnino simplex, & potest illud resignare, etiam acceptando aliud. Nam si potest illud dimittere simpliciter, ut superius probatum est, longè magis poterit per affectationem alterius, cum hæc dimissio habeat fomentum, & calorem ex juris dispositione, argum. c. Litteras, infra: de concess. præbend. Nec obstat Concil. sess.

24. c. 17. ubi habenti unum sufficiens non debet, seu potest ordinario jure aliud conferri: nam intelligitur de eo, qui vult utrumque retinere; non autem de illo, qui primum resignat, vel resignare vult, ut plenè notavi in cap. Cum jam datum, infra: de præben. Item nec videtur obstare id, quod habetur sess. 23. cap. 16. nam illud cap. non loquitur de dimissione beneficii obtenti, sed de eo; qui in sua ordinatione permisit se abseribi, ac tanquam servum ascriptitium mancipari servitio Ecclesiæ, pro cuius utilitate est ordinatus. Unde non mirum, si eo casu locum deserere non potest inconsulto Episcopo, secundum Canonem sextum Concil. Chalcedon. ibi innovatum, ut dixi supra in 4. ampliatur. nu. 15. Nos autem agimus de illis beneficiis, quæ nullo egent servitio. Unde nulla subest ratio, cur provisi in eis inviti detineantur: Et in hanc sententiam olim propendit S. Congregatio Concilii, quamvis dixerit hujus dubitationis solutionem propriè ad se non pertinere, sed petendam esse à jure communi.

DE RENUNTIATIONE.

Innocentius III. Eboracen. Archiepiscopo.

CAPUT XI.

AD supplicationem Ragusien. Archiepiscopi, eum à cura, qua tenebatur Ecclesiæ Ragusien. duximus absolvendum, eò quòd ibi non poterat securè morari, & si accessum haberet ad illam, mortis sibi periculum imminere: & infra Ne verò idem in vituperium ministerii nostri, defectum in rebus temporalibus patiatur: mandamus, quatenus beneficium, quod de liberalitate regia, ac concessione tua, in Episcopatu Carleoli, & Ecclesia de Malebron est illi collatum, ad sustentationem conserves ipsius: cui concessimus, ut in ipso Episcopatu absque usu pallii, officium Episcopale valeat exercere, tibi tamquam Metropolitanò reverentiam, & obedientiam impensurus.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**apa concedit licentiam cedendi Episcopo, qui sine mortis periculo in Ecclesia sua morari non potest.
- 2 Renuntiationis legitima causa est, cum Episcopus accessum non habet ad Ecclesiam sine periculo mortis.
- 3 Renuntians Archiepiscopatu desinit esse Archiepiscopus, & remanet tantum Episcopus, & exhibet obedientiam Archiepiscopo, in cuius diocesi moratur.
- 4 Dignitatem perdens potest descendere ad minorem.
- 5 Archiepiscopus, qui renuntiavit Archiepiscopatu, potest exercere Pontificalia in loco exopto etiam sine licentia Ordinarii, vel de alienis Clericis sibi missis; sed pallio uti non potest etiam de Diocessani licentia.
- 6 Episcopus potest petere cessionem à Papa, cum habet in Ecclesia sua capitales inimicitias, & n. seqq. usque ad num. 15.
Declaratur ut n. 13. & n. 14.
- 7 Salvo conductui non tenetur quis credere, quando habet in loco capitales inimicos.
- 8 Citatus ad locum non tutum non tenetur comparere.
- 9 Locus non tutus dicitur, ubi quis habet inimicos capitales.
- 10 Citatus ad locum turpem, vel inhonestum, non tenetur comparere.
- 11 Guelpus non tenetur comparere, si citatur in loco, ubi regnant Gibellini.
- 12 Inimicitia capitales an excusent à residentia.
- 13 Inimicitia capitales prebent legitimam causam cedendi, dummodo sent verisimiliter duratura.
- 14 Et dummodo subditorum saluti possit per alium provideri.
- 15 Aeris intemperies an, & quando sit justa causa petendi cessionem, & n. seqq. usque in fin.

- 16 Translatus ad secundum beneficium ignorans malignitatem aeris habet regressum ad primum.
- 17 Citatus excusatur à comparendo in loco, ubi viget pestis; & nu. 20.
- 18 Aeris intemperies an excuset à residentia.
- 19 Pestis an à residentia excuset, & n. 22.
- 21 Pestilentia præbet justam causam cedendi, dummodo sit perpetua, vel longo tempore duratura; alias secus; secundum opinionem Baldi.
Sed contra n. 22. Declara n. 23.
- 22 Pestis tempore Episcopus nec in perpetuum, nec ad tempus potest Ecclesiam deserere.
- 24 Citatus in loco ad quem accessus est multiplex, non excusatur, nisi probet nullum ex illis accessibus esse tutum.
- 25 Balneoregiensis Episcopi cessio admittitur, propterea quòd in ea civitate, vel diocesi ob aeris intemperiem sine mortis periculo morari non poterat.

AD supplicationem, Papa concedit licentiam cedendi Episcopo, qui sine mortis periculo in Ecclesia sua morari non potest. Hoc dicit, Joan. Andr. Bald. Bellam. Buttr. Card. Anchar. Imol. Abb. & Jo. de Anan. Dividitur in tres partes. Primò recitat renuntiationis admissionem, & ejus causam. Secundò causam mandati, & ipsum mandatum, ibi, Ne verò. Tertio concessionem illi factam, & ipsius moderationem, ibi, Cui.

Nota primò ex textu unam legitimam causam cedendi, videlicet cum Episcopus accessum non habet ad Ecclesiam tuam sine mortis periculo, ut hic est casus secundum omnes: & nota practicam probandi, quem non posse in loco securè morari, quando scilicet ibi timetur periculum mortis, ut clarè demonstrant verba illa textus: *Eo quòd non poterat ibi securè morari, & si accessum haberet ad illam, mortis sibi periculum imminere.* Et hic notat Buttr. Imol. & Abb. omnes n. 2.

Secundò nota in verb. *Ne verò*, istum Archiepiscopum hic

- hic descendere ad minorem dignitatem, quia ex Archiepiscopo efficitur Plebanus, ut hic in gloss. 3. Unde signatur contrarium in cap. 1. & cap. Licet. de translatione Episcopi, in cap. Egimus, in fin. 93. dist. & in l. 3. C. Quemadmodum, Civil. muner. judic. lib. 10. Glossa ultima non solvit. Sed tu dic secundum Hostien. in d. cap. 5. num. 7. quoniam iste Archiepiscopus cessit, jam fuit dearchiepiscopatus, & remansit tantum Episcopus; & hæc est ratio, cur Archiepiscopus Ragusinus hic jubeatur exhibere reverentiam, & obedientiam alteri Archiepiscopo Eboracen. Neque hoc est inconveniens, quasi pari obedientiam exhibeat, quia per renuntiationem definit esse Archiepiscopus, & remanet Episcopus, secundum Boatin. cum quo transeunt hic Jo. Andr. n. 5. & Card. in 4. notab. & communiter Doctores. Nec in provisione beneficii inspicitur ascensus, quin potius sustentationi necessariæ subvenitur: unde nil mirum, si in tali casu etiam de Parochiali Ecclesia illi provideretur, ut hic secundum Host. Unde & Bald. n. 2. ex hoc textu notat, quod major qui perdit dignitatem, potest descendere ad minora, & licet Archiepiscopus remaneat Episcopus quoad dignitatem, non tamen quoad administrationem.
- Ultimò nota ibi, *Abque usu pallii officium Episcopale valeat exercere*, Archiepiscopum, qui renuntiavit Archiepiscopatu, posse quidem exercere Pontificalia in alterius diocesi de Ordinarii licentia, & in loco exempto, etiam sine licentia, vel de alienis Clericis sibi missis, ut hæc indulgentiam aliquid operetur, secundum Host. n. 4. in ver. *Officium Episcopale*, & Jo. Andr. eodem n. & ver. Sed non potest uti pallio etiam de licentia Diocesani; ut in textu. Hoc tamen idè est, quia ex quo Ecclesiam Archiepiscopalem dimisit, utique non debet uti pallio, secundum Host. n. 4. in ver. *Abque pallii*, & Jo. Andr. eod. n. 4. in ver. *Abque usu*.
- In glossa prima nota duas causas, ob quas Episcopus nequit in Ecclesia sua securè morari, & idèd potest cedendi licentiam postulare. Una est cum habet ibi inimicitias capitales, cap. *Bone memorie*, il 1. *suprà de elect. cap. Nisi cum pridem*, §. *Propter malitiam*, *infra eodem*: & exemplificat Bernardus hic post casum dicens, Nota quòd cum quis timet interfici in Ecclesia sua, potest petere cessionem, & firmat præcitata glossa, cum quia concordant Abb. Antiq. Hostien. & omnes, ut *infra* subjiciam num. 15. Ad hoc facit textus optimus in cap. *Accedens*, il *secundo infra*, ut *lite non contestat*. ubi non tenetur quis credere litteris salviconductus, quando habet in loco capitales inimicitias, quia non debet se credere inimicis capitalibus propter mortis periculum; qui textus reputatur ab omnibus singularis, ut inquit Felin. *ibi*, n. 2. Item facit, quia citatus ad locum non tutum non tenetur comparere, Clement. *Passoralis*, §. *Pisanaque de re jud.* gloss. penult. in fin. in Clem. *Appellanti*. De appell. Speculat. in tit. de Citat. §. 1. num. 10. *vers. Item quod citatus*, & dicitur locus non tutus propter potentiam citantis, qui fortè est inimicus citati, argum. l. 4. cum tribus seqq. ff. de donat. caus. mor. l. *Fulcinus*, §. *Quid sit latitare*, ff. ex quibus caus. in possess. datur, & l. *Mortis*, §. *Si autem*, ff. de pæn. & propter. in cap. *De cetero*, *inf. de sent. excomm.* Vel etiam si familiares potentis citantis sint manifesti inimici, quia talis citatus non tenetur ibi comparere, nec mittere excusatorem, sicut nec tenetur quis ad talem locum legationem suscipere, ut l. *Sciendum*, §. *Si accusatio*, ff. de legat. & tamen ad legationem suscipiendam quis arctatur, ut in l. *fin.* §. *legat.* ff. de mun. & honor. Item si citatus ad locum inhonestum non tenetur comparere propter conservationem famæ, ut l. *Si cum dies*, §. *penult.* ff. de arbit. Multò fortius si sit facta ad eum locum, in quo est periculum vitæ, juxta leg. dicentem; nam cujus famæ, multò fortius patendum est vitæ, ut l. *Si adulter*, & l. *Si adulterium cum incestu*, §. *Liberto*, ff. ad l. *Jul. de adult.* Ita argumentatur Oldrad. in conf. 43. *Queritur*, quem sequitur Mar. Socin. in rubrica de dilationibus, seu in tract. de citationibus. art. 18. n. 5. & 6. pag. 24. & ante eos notat Specul. in tit. de citat. d. §. 1. num. 10. Item facit glos. in c. *Statutum*. §. 1. in ver. *Non audiens*, de rescr. lib. 6. ubi quòd si citatur Guelphus in loco ubi regnant Gibellini, non tenetur comparere: & eam sequitur Felin. in d. c. *Accedens*, nu. 14. *Ut lite non contest.*
- Item facit, quia inimicitias capitales excusant quem à residentia, ut tenet glos. communiter approbata in c. *ult. in ver. Excusationem*, de Cler. non resid. de quo tamen dic, ut
- ibi scripti à nu. 22. in qu. an Parochus excusetur à residentia propter inimicitias. Ex quibus satis roboratur conclusio glossæ nostræ, quòd inimicitias capitales præbeant legitimam causam cedendi.
- Recipit tamen hæc conclusio duas declarationes. Prima dummodò inimicitias sint verisimiliter duraturæ, aliàs enim esset admittenda cessio, sed danda esset dilatio Episcopo morandi extra diocesim in aliquo propinquiori, ac tutiori loco ad aliquod breve tempus, durantibus dumtaxat inimiciis, ut observat S. Congreg. Conc. quæ in Parocho solet etiam adjicere aliam conditionem, dummodò inimicitias sine ejus culpa, & antequam Ecclesiam obtinuit, sint exortæ, ut in formula litterarum, quam posui *ind. c. ult. n. 25. de Cler. non resid.* Secunda declaratio est, dummodò subditorum salutari possit per alium provideri, aliàs secus, ut c. *Adversitas*, §. *Hoc tunc servandum*, 7. q. 1. & egregiè declarat S. Tho. in 2. 2. q. 185. art. 5. in corp. Inn. & omnes in c. *Nisi cum pridem*, *inf. eod.* dixi in c. *Ex parte*, nu. 78. de Cler. non resid.
- Alia causa, propter quam Episcopus securè morari non potest in Ecclesia sua, & idèd potest cessionem petere, est aeris intemperies: & hanc primo loco recenset hic præallegata glossa prima, quæ exponens verba illa textus: *Eo quòd ibi non poterat securè morari*, exemplificat dicens: *Forstian propter intemperiem aeris, vel quia habebat capitales inimicos*. Similiter Abb. Antiq. hic in *princ.* sic summat textum: *Propter intemperiem aeris, vel inimicitias quis potest petere cessionem, & concordant Host. in princ. in ver. Securè morari*, & Bald. n. 5. Eelin. in d. c. *Accedens*, il 2. n. 11. *circa medium*, *vers. Facit*, d. c. *Ut lite non contest.* Rebuff. in *Praxi benef. in tit. de resignat. ex prim. sub n. 2.* Redoan. de *Simon. p. 2. c. 13. n. 11. vers. Item propter*, & novissimè Flam. Paris. de *resign. benef. lib. 5. q. 3. n. 244. & seq.* Ad hoc facit *in c. Quorumdam*, cum gl. 2. 74. dist. ubi translatus ad secundum Beneficium ignorans malignitatem aeris habet regressum ad primum. Item facit, quia intemperies aeris excusat citatum à comparando, quasi locus non sit securus, ut per textum nostrum, notat Bart. in l. *Recusare*, §. *Si quis alio*, n. 4. ff. *Ad Trebell.* & Felin. in d. c. *Accedens*, n. 11. *vers. Sexta conclus.* Item facit gl. in Clem. *Ne in agro*, §. *Ceterum*, in ver. *Causa rationabili*. de stat. *Monach.* quæ inter causas rationabiles à residentia excusantes recenset infirmitatem, aeris intemperiem, & capitales inimicitias, & eam sequitur Felin. in *præalleg. c. Accedens*, nu. 11. *vers. Sexta conclus.* de quo tamen articulo tu dicas, ut scripti in d. c. *ult. n. 35. & 48. de Cler. non resid.* & in c. *Licet*, n. 45. & 57. de *præb.*
- Sed hæc incidit dubitatio, quæ sit aeris intemperies, quæ præbet Episcopo legitimam causam petendi cessionem? Host. in c. 1. n. 3. *suprà eod.* dicit esse justam causam cedendi, si Episcopus erat delicate naturæ, & aer sibi contrarius. Rebuff. & Redoanus *loc. cit.* & novissimè Flamin. Paris. de *resign. benef. lib. 5. q. 3. n. 244. & seq.* dicit hanc esse communem opinionem, quando celi gravitas est contraria nature ipsius Episcopi: & hanc ob causam Greg. XII. se excusavit, quare non venit ad Concilium Pisanum, timens illius loci, & aeris intemperiem, ut refert Mar. Socin. in c. *Veniens de accusat.* & in Rubr. de *dilationibus*, seu in tract. de citat. art. 18. n. 6. *ante med. vers. Item etiam, alio modo*, fol. 24. & post eum Felin. in d. c. *Accedens*, nu. 11.
- Communiter tamen Doctores in d. c. *ult. de Cler. non resident.* loquentes de non residentia, in qua leviores causæ sufficiunt, quam in renuntiatione, accipiunt aeris intemperiem pro aeris corruptione, seu pestilentia, ut in specie Host. *ibi*, nu. 5. *post med. in ver. Excusationem*, & concludit Ripa in tract. de *peste*, in tit. de *privil. contr.* n. 140. & eodem modo Doctores, qui excusant citatos à comparando propter intemperiem aeris, intelligunt, quando in loco viget pestis, & aer est corruptus: & sic loquuntur Bart. & Mar. Socin. *suprà citati* n. 17. & 18. Imol. hic n. 8. *circa med. vers. Ubi vult. quod excusetur quis ad comparandum in loco, ubi viget pestis*, Jo. Andr. Butr. Abb. & alii in c. *Cum dilecti, de dolo*, & *contumacia*, quos sequitur Felin. in d. c. *Accedens* n. 11. *vers. Dixit tamen Jo. Andr.* qui etiam dicit citatum non teneri experimentum facere, an sua complexio, vel conversatio ibi sit tuta, cum hoc sit periculosum; sed satis excusari à comparando, si medici dicant aerem esse corruptum, vel si pestis contagiosa multum invaluerit: & in terminis glossæ Bernardi ita intellexit Bald. hic n. 5. ait enim: *Dixit hic Ber-*

natus, quòd propter pestilentiam aeris, sicut propter periculum mortis, debet admitti cessio; quòd est verum, ubi est perpetua pestilentia, vel longo tempore duratura, ut in Sinigaglia, & Comacchia. Quid dicendum? magis placet prima opinio Hostiensis, quia tempore pestis, non Prælato tantum, sed generaliter periculum omnibus imminet; & ideò cum subditorum salus exigat personam Pastoris presentiam, non debet Pastor personaliter suum gregem deserere, neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter aliquod personale periculum imminens, cum bonus Pastor animam suam ponere teneatur pro ovibus suis: textus est in *c. Adversitas. §. Hoc tunc servandum, 7. q. 1.* & docet D. Thom. in 2. 2. q. 185. art. 5. in corp. & ita Episcopus ex causa pestilentiae non potest cedere, imò nec ad tempus abesse, cum teneatur in Ecclesia sua omnino residere, ut re diligentissimè examinata olim censuit S. Congregatio Concilii à S. Carolo Borromæo Archiepiscopo Mediolanensi consultata, cujus sententiam ad se relatum approbavit sanct. mem. Gregorius XIII. ut plenè adnotavimus in *d. c. ult. à nu. 37.* & praesertim *n. 46. usque ad n. 52. de Cler. non resid.*

At verò cum in loco non viget epidemia, seu pestis formalis, & aeris qualitas non generaliter omnibus, sed ipsi Prælato, & ejus complexioni specialiter est infensa, adeò ut non possit ibi residere sine metu mortis: eo casu cum periculum non immineat omnibus generaliter, sed soli Episcopo, & animatum salutem esse possit per alium Prælatum, cui caeli qualitas non sit adversa, & qui possit ibi securè morari: utique ex hac causa potest Episcopus cessionem petere, & in hoc casu potest intelligi ipse textus. Et hanc differentiam, an periculum immineat omnibus, vel soli Prælato, latius prosequor in *d. c. ult. n. 50. & in c. Ex parte, n. 78. de Cler. non resid.* post Innoc. & Doctores in *c. Nisi cum pridem, infra cod.*

Hoc tamen videtur temperandum juxta sententiam Baldi superius relati *n. 21.* dummodò intemperies aeris verisimiliter futura sit contraria complexioni Episcopi in per-

petuum, aut per longum tempus; de hac enim intemperie intelligendus est Bald. & non de formali pestilentia, ut ostendunt exempla Signigallien. & Comachien. Secus verò si esset parùm duratura, quia tunc non esset justa causa admittendi cessionem, sed solum dandi licentiam non residendi ad aliquot menses extra diocesim in aliquo viciniore, & tutiori loco, ut moris est S. Congregationis Concilii, secundum ea, quae scripsi in *c. Licet, nu. 46. & 47. inf. de prob.*

Rursus hoc temperandum est, dummodò intemperies aeris, seu caeli inclementia naturae Episcopi adversa vigeat non tantum in civitate, sed etiam in diocesi; aliàs enim si reperiretur in diocesi aliquis locus, in quo Episcopus posset securè morari, cessio non esset admittenda, ut observat Flamin. Paris. *de resign. benef. lib. 5. q. 3. n. 244.* & quamvis nihil alleget, tamen satis probatur ex doctrina Mar. Socin. in rubr. *de dilat. sive in tract. de citationib. art. 18. n. 5. & 6. fol. 24. & in d. c. Accedens, il 2. in 5. notab. Ut litè non contest.* quam ibi sequitur Felin. *n. 10. vers. Et dicit Marianus,* videlicet quòd si accessus ad locum esset multiplex, non sufficere, si citatus ad comparandum probaret unum accessum non esse tutum; sed necessarium esset probare nullum ex illis accessibus esse tutum; aliàs probatio non esset concludens necessariò; quòd dicit esse notandum pro cautela retinenda in practica in formandis articulis.

Porrò in S. Congregatione rerum Consistorialium proposito dubio, an sit admittenda cessio Ecclesiae Balneoregion. quam in manibus Sanctissimi facere liberè intendit R. P. D. Carolus Azolinus illius Episcopus, eò quòd caelum tam civitatis, quam diocesis Balneoregion. ut testes deponunt, adeò sibi grave, & suae complexioni contrarium sit, ut morbum penè exitialem, nulla remedia ex illa aeris intemperie admittens, haecenus passus, nuper ab alio caelo valetudini redditus, ad suam Ecclesiam redire, & apud eam residere, nisi cum certo vitae periculo non possit: Die 11. Julii 1652. S. Congregatio censuit, si Sanctissimus annuat, cessionem esse admittendam.

D E R E N U N T I A T I O N E .

Idem Innocentius III. Archiepiscopo Calaritano.

C A P U T X.

Nisi cum pridem: & infra. Si in hujusmodi cessione frugem tibi melioris vitae promittis, scire te debes non esse sanctificato in utero sanctiorem, & ideò non oportet te praedicationis jam susceptae deserere ministerium: cum ille, cujus fieri bajulus recusabat, tandem praedandum receperit verbum Dei. Quòd si forsan humilitatis causa de culmine quaeris pontificali descendere, eo ipso humilitatis videris exigere malè verticem, quòd te nimis in resignandi proposito exhibes pertinacem. quia tunc in te veram humilitatem custodies, cum & per eam locum sublimem fugies, & per obedientiam non dimittes. Intueri te itaque volumus, quòd haec sunt illa, per quae cedendi Episcopus licentiam potest postulare: conscientia criminis, debilitas corporis, defectus scientiae, malitia plebis, grave scandalum, irregularitasque personae; sed in his omnibus est observanda cautela. Propter conscientiam enim criminis, cedendi potest licentia postulari, & forsitan non cujuslibet, sed dumtaxat illius, propter quod ipsius officii executio, post peractam penitentiam impeditur: cum si omnes, quos arguit conscientia cujuslibet culpa, cederent, pauci vel nulli in illo ministerio remanerent: & infra. Alia verò causa est debilitas corporis, quae velex infirmitate, vel ex senectute procedit: nec tamen omnis, sed illa solummodò, per quam impotens redditur ad exequendum officium pastorale: nam si pro qualibet corporali debilitate, susceptae servitutis officium posset deserere, frustra se fateretur Apostolus in suis infirmitatibus gloriari: cum interdum non plus hortetur senilis debilitas alicquem cedere, quam moralis maturitas (quae in senibus esse solet) ipsum in suo suadet officio permanere: pro talibus enim de se dicit Apostolus: Cum infirmior, tunc fortior sum; quia nonnumquam corporis infirmitas fortitudinem cordis augmentat. Pro defectu quoque scientiae plerumque potest quis petere cessionem, quia cum ipsa circa spiritualium administrationem sit potissimum necessaria, & circa curam temporalium opportuna: praesul, qui commissam sibi debet Ecclesiam regere in utrisque, salubriter ei renuntiat, si scientiam (in qua ipsam regat) ignorat: Tu enim (inquit Dominus) scientiam repulisti, & ego repellam te ne sacerdotio fungaris mihi; quamquam & si desideranda sit eminentis scientia in pastore, in eo tamen sit competens toleranda: quia secundum Apostolum, Scientia inflat, charitas autem aedificat: & ideò imperfectum scientiae, potest supplere perfectio charitatis. Propter malitiam autem plebis, cogitur interdum Praelatus ab ip-

suis regimine declinare: quando plebs adeo duræ cervicis existit, ut proficere nequeat apud ipsam; sed propter ejus duritiam, quò magis fatagit, eò magis justo judicio deficere permittatur, dicente Domino per Prophetam: Linguam tuam adhaerere faciam palato tuo, quia domus exasperans est: & Apostoli leguntur dixisse Judæis: Ecce convertimur ad gentes, quia verbi Dei vos indignos fecistis. Non tamen pro qualibet culpa pastor debet gregem deserere, ne mercenario comparetur, qui videt lupum venientem, & dimittit oves, fugit: sed de superioris licentia, tunc demum potest, non tam timidè fugere, quàm providè declinare, cum oves convertuntur in lupos; & qui debuerant humiliter obedire, jam irrevocabiliter contradicunt: cum etsi tales sint graviter pro crimine puniendi, sunt tamen pro tempore utiliter tolerandi; quia sanguinem elicit, qui nimis emungit. Pro gravi quoque scandalo evitandò (cum aliter sedari non possit) licet Episcopo petere cessionem, ne plus temporalem honorem, quàm æternam videatur affectare salutem; memor illius quod dicit Apostolus: Si esca scandalizaverit fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, Sed inter scandalum & scandalum est subtiliter distinguendum, sicut Dominus ipse distinxit, cui cum dixissent Apostoli: Scis quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizantur? respondit: Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum. Alibi verò dixit: Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendantur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris. Personæ verò irregularitas, ut si fortè sit bigamus, vel viduæ maritus, est causa propter quam petere potest licentiam aliquis resignandi, attestante Apostolo, qui dicit: Oportet Episcopum esse unius uxoris virum. Non tamen propter quamlibet irregularitatem personæ debet ei, qui regulariter ministravit, cedendi licentia indulgeri, ut potè si de legitimo matrimonio non sit natus; quia licet irregularitatem hujusmodi non potuerit subtrahere, si tamen & culpa latet, & causa cum eo, qui laudabiliter suum implevit officium (injuncta sibi pœnitentia competenti) potest non minus utiliter, quàm misericorditer dispensari. Ego sum, inquit Deus, zelotes, visitans peccata patrum in filios usque in tertiam & quartam generationem, in his qui oderunt me, id est, in illis qui contra me paternum odium imitantur: unde patet, quòd illis, qui paterna vitia non sequuntur, propriæ possunt in talibus suffragari virtutes, isto discretionis adhibito moderamine, ut inter nothos & manzeres, naturales & spurios distinguatur: & infra. Verùm si propter alias causas cessionem affectes, non est in hoc tibi postulanti favendum, cum hujusmodi postulario videatur non esse discreta, quoniam (ut id tamquam notissimum omittamus, quòd otiositas & voluptas arma sunt hostis antiqui ad miseris animas captivandas) propter laboris angustias, aut persecutionis incursum non debes deserere sponsam tuam, cui defigendo manum apud extraneum te fide media copulasti, sciens quòd beati sunt illi, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam cum probati fuerint, accipient coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Sed dices: Spiritus ubi vult spirat, & nescis unde veniat, aut quò vadat: & ideò non est, qui possit vias illius spiritus perscrutari: qui verò spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege, quoniam ubi spiritus Dei, ibi libertas: quare si cedendi tibi licentia data ab homine non fuerit, nihilominus tamen cedes, quia data est tibi libertas cedendi à Deo. Certè desipis, si sic sapias: nam quomodo spiritu Dei agitur, qui contra spiritum Dei agit? Si enim vera sunt, quæ præmissimus, (imò quia indubitanter sunt vera) proculdubio contra spiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quoniam ipse est spiritus veritatis. Porrò si dicas, quòd forsitan alia est causa latens, propter quam cedendi voluntas tibi cœlitus inspiratur: & nos siquidem respondemus, tu quomodo scis quòd talis inspiratio sit cœlestis? Nonnè recolis, quid ille gloriosus Pontifex dixerit, cum cœpisset viribus corporis repentiè destitui? Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua; illius exemplum secutus qui dixit: Cupio dissolvi, & esse cum Christo, manere autem in carne necessarium est propter vos; & infra. Quippè si quancumque virtutum flore resulgeas, & in te non habeas charitatem, nihil te comprobatis habere. Nulla siquidem major poterit esse charitas, quàm ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Cum autem propter hanc te deceat animam tuam pro subditis tuis ponere, nulla occasio (dummodo proficere illis possis, etsi non omnibus, tamen multis) ab eorum regimine te convenit excusare: quoniam si laboris causam prætextis, exemplum te Apostoli sublevabit, qui suadet tibi laborem hujusmodi non refugere, dum se asserit pro communi salute plus cæteris laborasse: quia licet non semper sequatur laborem effectus, nihilominus tamen ipse labor est meritorius apud Deum, juxta quod legitur: Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum: & infra. Nec putes, quòd ideò Martha malam partem elegerit, quæ circa plurima fatagebat, quia Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea: quoniam licet illa sit magis secunda, ista tamen est magis fructifera; & licet illa sit magis suavis, hæc tamen est magis utilis: cum in fecunditate sobolis lippitudo Liæ, Rachelis pulchritudini sit prælata: quamvis simul in unum & contemplativus esse valeas, & activus: legislatoris exemplo, qui nunc ascendebat in montem, ut ibi gloriam Domini cum majori cerneret libertate; nunc verò descendebat in castra, ut cum utilitate majori necessitatibus populi provideret: quapropter facilius indulgetur, ut ascendat Monachus ad præsulatum, quàm Præsul ad Monachatum descendat: & infra. Monemus itaque, ut laborem pastoralis regiminis non recuses, ne fortassis ad pedes suos cum Maria sperneret te recipere, qui sibi apud te divertenti sprevisse cum Martha sollicita ministrare: & infra. Quia verò in postulando cedendi licentiam institisti, tibi te duximus relinquendum, ut distinctis causis, propter quas cedere oporteat, si propter aliquam causam utilem, & honestam in hujusmodi proposito perseveres, de licentia nostra cedas, alioquin cedendi licentiam auctoritate Apostolica tibi scias esse penitus interdictam: quoniam etsi pennas habeas, quibus fatagas in solitudinem advolare; ita tamen adstrictæ sunt nexibus præceptorum, ut liberum non habeas absque nostra permissione volatum.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**ntonii de Butrio repetitiones multa incaute citantur ex Abbate Panormitano, in cuius commentariis reperiuntur inserta.
- 2 Episcopo non licet Episcopatum renuntiare propter frugem melioris vite.
- 3 Frugis appellatione quid veniat.
- 4 Curato non licet Ecclesiam deserere, ut transeat ad vitam Eremiticam.
- 5 Episcopus non potest curam pastoralem deserere, ut transeat ad Monachatum, & num. seqq. usque ad num. II.
- 6 Transitus à perfectiori statu ad minus perfectum non est licitus.
- 7 Status Episcopalis perfectior est, quam status religionis.
- 8 Episcopus semel consecratus, perpetuo retinet potestatem consecrationis.
- 9 Episcopatus nomen est oneris, non honoris.
- 10 Vita contemplativa an sit preferenda activa.
- 11 Prædicatio est præcipuum Episcoporum munus, nec licet illud deserere ob suasionem melioris vite.
- 12 Humilitas, quæ contra obedientiam erigitur, est superbia.
- 13 Resignationis cause reducuntur omnes ad impedimentum exequendi officium pastorale.
- 14 Episcopus tamdiu obligatur ad retinendam curam pastoralem, quamdiu potest subditis proficere ad salutem.
- 15 Crimen impediens Ordinis executionem, post peractam penitentiam est iusta causa cedendi Episcopatum.
- 16 Distio, forsitan, quandoque ponitur affirmativè.
- 17 Crimina, quæ post peractam penitentiam impediunt officii executionem, quæ sint, & n. seqq.
- 18 Culpa licet tollatur per penitentiam, tamen in omnibus non deletur infamia.
- 19 Conscientia erronea deponenda est ad consilium. & determinationem Romani Pontificis.
- 20 Episcopus pro crimine quantumcumque gravi renuntiare non potest sine licentia Papæ.
- 21 Spirituale vinculum fortius est, quam carnale.
- 22 Conjugium spirituale, quod inter Episcopum, & Ecclesiam contrahitur, non humana, sed divina potius potestate dissolvitur.
- 23 Translatio, depositio, & cessio Episcoporum sunt soli Papæ reservata non tam constitutione canonica, quam institutione divina.
- 24 Prælatum suscipiendo Prælaturam videtur cum ea quasi contrahere.
- 25 Episcopus intrusus an possit Episcopatum renuntiare sine licentia Papæ, & n. seqq. usque ad nu. 49.
- 26 Intrusi in quatuor species distinguuntur.
- 27 Episcopus nullum habens titulum verum, nec putativum, non solum potest, sed etiam debet ex seipso Episcopatum dimittere.
- 28 Fures, & invasores quo diutius rem detinent, eo magis peccant.
- 29 Intrusus proprie quis dicatur, & n. 32. & 36.
- 30 Prædo maximus est intrudens se in Ecclesiam, & falsus Prælatum.
- 31 Intrusus potius dicitur incubator, quam possessor.
- 32 Intrusi habentes titulum putativum, sed non à legitimo Superiore, cedere possunt, ac debent absque alia Papæ licentia.
- 33 Titulus putativus nisi proveniat à legitimo Superiore, non dicitur coloratus, nec sustinetur opinione communi.
- 34 Electi in schismate dicuntur hæresarchæ, & eorum gesta ex communi errore non sustinentur.
- 35 Prælatum intrusum non potest conferre Sacramenta, ac si conferat, executionem non confert.
- 36 Intrusus dicitur non solum qui sine electione, sed etiam qui ex electione non canonica, puta minoris partis, beneficium occupat.
- 37 Episcopatum accipiens Regia ordinatione tenetur illi cedere sine licentia Summi Pontificis.
- 38 Item provisus ab Antipapa, vel alio schismatico.
- 39 Electus à minore parte tenetur cedere, dummodo de non canonica electione constet in figura iudicii.
- 40 Intrusus habens titulum putativum à legitimo Superiore cedere non potest sine licentia Papæ.
- 41 Possessio facti suffulsa aliquo colore tituli dimitti non potest sine Superioris licentia.
- 42 Simoniacus an possit Episcopatum resignare sine auctoritate Superioris.
- 43 Intrusus cum titulo colorato, in articulo mortis potest beneficium dimittere non expectata Superioris licentia.
- 44 Crimen hæresis, & assassinii inducunt privationem tituli ipso iure.
- 45 Paria sunt intrudere se in beneficium, vel retinere beneficium, quo aliquis canonicè est privatus.
- 46 Episcopus privatus ob crimen notorium, vel declaratum per sententiam, cedere potest absque Superioris auctoritate.
Secus si crimen sit occultum, n. 48. vers. Aut crimen.
- 47 Extrusus per sententiam non dicitur cedere, sed recedere.
- 48 Intrusus post rem iudicatam, & executoriales non auditur.
- 49 Debilitas corporis impediens executionem pastoralis officii est iusta causa cedendi.
- 50 Morbus fonticus quis dicatur.
- 51 Podagra an præbeat legitimam causam renuntiandi Episcopatum.
- 52 Infirmitas est iusta causa cedendi, etiam si proveniat à propria culpa.
- 53 Distributiones quotidiana debentur senio confectis, si aliter residere soliti sunt.
- 54 Item infirmis ex propria culpa, & peccato.
- 55 Debilitatem corporis non sequitur debilitas cordis, intellectus, & spiritus.
- 56 Episcopus si propter debilitatem corporis sit inhabilis ad spiritualia, seu temporalia, potest, sed non cogitur renuntiare, sed datur illi coadjutor.
- 57 Cardinalium Episcoporum resignationes admitti solent etiam non probatis causis hic expressis.
- 58 Scientia in Episcopo est necessaria tam in spiritualibus, quam in temporalibus.
- 59 Scientia defectus promotorum dejicit invitum.
- 60 Scientia eminentis desideratur in Pastore; competens tamen sufficit, nec defectus eminentis præbet iustam causam cedendi.
- 61 Congregatio examinis Episcoporum coram Papæ à Clemente VIII. instituta.
- 62 Promovendi ad Cathedralis, & alias majores Ecclesias etiam insignis litteraturæ, subjiciuntur examini.
- 63 Cardinales ad Episcopatum promovendi cur examen non subeant.
- 64 Episcopi, qui ad altam Ecclesiam transferuntur, novo examini non subjiciuntur.
- 65 Promovendi ad Cathedralis in partibus infidelium, an, & quando subjiciantur examini.
- 66 Examinatores Episcoporum quod juramentum præstent ante susceptum officium.
- 67 Instructio de qualitatibus promovendi extra Curiam à quibus sit sumenda.
- 68 Inquisitio de scientia promovendi extra Curiam quomodo formari debeat.
- 69 Regularis ad Cathedralis assumendus à quibus habere debeat testimonium, an sit idoneus ad alios docendos.
- 70 Malitia, seu durities subditorum est iusta causa postulandi, & obtinendi cessionem.
- 71 Actus pascendi est principalis actus Episcopi.
- 72 Episcopus propter persecutionem subditorum an debeat fugere, & Ecclesiam deserere.
- 73 Episcopus propter scandalum aliquando non solum potest, sed etiam debet renuntiare.
- 74 Scandalum omnino vitandum, si sine peccato vitari possit, alias secus, & n. seqq.
- 75 Veritas disciplinæ descri potest propter multitudinem

nem peccantium.

- 76 *Multitudini non est parcendum, quando excusat, vel defendit errorem.*
 77 *Veritas bona vite, vel iustitiæ, propter scandalum nunquam deserenda est.*
 78 *Scandalum potius vitandum, quam peccatum, cum dubium est, an scandalum sit peccatum, necne.*
 79 *Scandalum quid sit, & unde dicatur.*
 80 *Irregularitas quid sit, & in quo differat à suspensione.*
 81 *Irregularitas tribus modis contrahitur.*
 32 *Irregularitas nativa que dicatur.*
 83 *In corpore vitiatis non peccat anima, sed natura.*
Authoris Commentaria post cecitatem inchoata, ibidem.
 84 *Irregularitates omnes, & earum pœne sunt de jure positivo.*
 85 *Papa dispensat in omnibus irregularitatibus, etiam bigamia.*
 86 *Potestas Clavium non recipit interpretationem restrictivam.*

Nisi cum pridem. Ponit, & exponit sex causas, propter quas Episcopi possunt petere, & Papa consuevit concedere cedendi licentiam. Est clavis in materia renuntiationis Episcopatus, & sæpè allegari solet in Sacra Congregatione rerum Consistorialium, ubi renuntiationum causæ, & alia ad Consistorium Sanctissimi pertinentia examinantur, ut Cathedralium erectiones, & uniones, divisiones, & consimilia, de quibus per gloss. in cap. 1. in ver. *Pertineant*, supra de transl. Episc. & in cap. *Sicut unire*, in ver. *Pertinere*, infra de excess. Prelator. Prima pars reprobatur has duas causas cedendi, videlicet zelum melioris vite, & humilitatem. Secunda ibi, *Inrueri*, ponit legitimas causas cedendi, ut prædixi in Summa. Tertia ibi, *Verum*, reprobatur alias causas cedendi, ut otium, laborem, inspirationem, & his similes, probans id auctoritatibus, & respondens ad id, quod opponi posset de Martha. Quarta concludit ibi, *Moneamus*.

- 1 Multi incautè hic allegant Abbatem Siculum, qui tamen non scripsit super hoc textu: nam lectura, quæ inserta est inter Commentaria Abbatis, non est sua, sed Antonii de Butrio, ut constat ex illius subscriptione, & patebit cuilibet illam conferenti cum lectura posita inter Commentaria Butrii: nec tantùm hoc reperitur factum de hac Decretali; sed etiam de aliis pluribus, quæ sunt Antonii de Butrio, & tamen inadvertenter citantur de Panormitano. Qua ratione id factum fuerit, ignoro, nisi fortè ut lectura Abbatis habeatur integra super singulis capitulis hujus compilationis.
- 2 In prima parte nota primò ex principio litteræ primam causam minus legitimam petendi, & admittendi renuntiationem Episcopatus, id est, propter frugem melioris vite. Archiepiscopus enim Calaritanus, ad quem Innocentius direxit hanc Decretalem, intendebat vitam eligere solitariam, melioris vite frugem sibi promittens, frugem, id est, fruitionem, secundùm Goffred. vel plenitudinem, seu ubertatem, secundùm Tancred. & Hostien. aut retributionem, secundùm Abb. Antiq. & Jo. Andr. Credebat enim, ut dicitur in textu, vitam contemplativam meliorem esse, quam activam. Undè colligitur non licere Episcopo, vel Curato Ecclesiam deserere, ut transeat ad vitam solitariam seu eremiticam; neque id permitendum esse a Superiore, ut hic per Butr. n. 3.
- 3 Secundò nota Episcopum non posse curam pastorem deselinquere ex hac sola causa, ut fiat Monachus. Quod colligitur ex littera exponendo verbum illud, *Solitariam*, id est, monasticam: nam Monachus dicitur quasi solitarius, ut legitur, & notatur in cap. *Placuit*, il. 2. 16. quest. 1. & consonant verba, quæ habentur infra in §. *Verum*, ibi, *Facilius indalgetur, ut ascendat Monachus ad Presulatum, quam Presul ad Monachatum descendat*. Ad idem textum in cap. *Proximo*, infra eod. ubi patet posse Episcopum per Superioris auctoritatem ad monasticam vitam descendere, cum proficere nequit in regimine pastorali ob persecutionis, vel ægritudinis impedimentum. Ergo his impedimentis cessantibus sola causa transeundi ad monasticam vitam non est legitima. Idem apertius probatur in cap.

Suggestum, 7. quest. 1. ubi feriò corripuntur à Liberio Papa, qui à laboribus Episcopatus quieti monasteriorum se tradunt, & ut seipos solvant, filios orphanos derelinquunt.

Præterea nulli licet de statu perfectiori ad minus perfectum statum transire, quamdiu potest ea, quæ sunt perfectioris status, exequi; hoc enim est retrò aspiciere, quod est damnabile secundùm Domini sententiam dicentis, Lucæ 9. *Nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retrò aptus est regno Dei, c. Pennata animalia, de pœnit. dist. 2.* & hæc est ratio, cur non liceat à Religione redire ad sæculum, c. *Sicut*, & cap. *Consulti*, & cap. *Statuimus*, de regular. cum mult. simil. & cur non liceat à strictiori Ordine ad laxiorem transire, c. *Sanè*, & c. *Licet*, eod. tit. Concil. Tridentinum, c. 19. §. *Nemo etiam regularis, sess. 25. de regular.* facit text. in c. 1. supra de transl. Episc. ubi Innocentius III. redarguens Patriarcham Antiochenum, quod Metropolitani electum ad Episcopatum transtulisset: *Novo quodam inquit, mutationis genere parvificasti majorem, & magnum quodammodo minorasti, episcopare Archiepiscopum, imò potius de archiepiscopate præsumens*. Sed status Episcopalis perfectior est, quam status Religionis. Nam, ut inquit Dionysius de Eccles. hier. arch. c. 5. *Pontificum quidem Ordo consummatus est, & perfectivus; Sacerdotum autem illuminativus, & lucidativus; ministrantium vero purgativus & discretivus*. Ergo sicut non licet de statu Religionis redire ad sæculum, aut à strictiori ad laxiorem Religionem; ita non licet de statu Episcopali ad Religionem redire, nisi alia legitima causa subfit.

Ad hæc ordo gratiæ est decentior, quam ordo naturæ. 7 Sed secundùm naturam non movetur idem ad contraria, puta si lapis naturaliter deorsum movetur, non potest naturaliter à deorsum redire in sursum. Sed secundùm ordinem gratiæ licet de statu Religionis transire ad statum Episcopalem, c. *Unic.* 18. q. 1. & patet infra in §. *Verum*, & in c. *Proxim.* ubi Episcopus, qui renuntiavit Episcopatu propter persecutionem, infirmitatem, defectum scientiæ, simoniam ipso ignorante commissam, vel aliam similem causam, & ad Religionem transiit, potest iterùm reassumi ad Episcopatum: Ergo non licet è converso de statu Episcopali redire ad statum Religionis.

Postremò, nihil in operibus gratiæ debet esse otiosum; 8 sed ille, qui est semel in Episcopum consecratus, perpetuò retinet potestatem consecrationis, cap. *Unicum ibi not. inf. de ordin. ab Episc. qui renunc. Episc. cap. 2. vers. Sicut enim Episcopus, supra de transl. Episc. & docet S. Thomas in 2. 2. quest. 39. art. 3. ergo Episcopus, ut fiat Monachus. non potest curam Episcopalem dimittere. quamdiu potest illam exercere; quia alioquin potestas consecrationis, seu Ordinis Episcopalis, quam habet, esset otiosa, & sine effectu: quod esse non debet, cum præsertim Episcopatus sit nomen honoris, non honoris, cap. *Qui Episcopatum*, 8. quest. 1. & verba Apostoli, *Bonum opus*, exponantur, id est, actio plebi utilis; ut per D. Thom. in 2. 2. q. 185. art. 1. in respon. ad secundum.*

Concluditur ergo Episcopum ex causa transitus ad Religionem non posse petere cedendi licentiam, nec si petat, eam esse concedendam, nisi concurrat aliqua ex sex causis hic numeratis: quod tenet S. Thomas in 2. 2. quest. 185. art. 4. & Turrecrem. in cap. *Hoc nequaquam*, num. 2. 7. q. 1. Idem docet Innoc. in c. *Post translationem*, in. 4. infra eod. dicens non licere Episcopatum dimittere propter Monachatum. Quod dictum sequuntur ibi Host. n. 7. Jo. Andr. nu. 9. Anchar. num. 2. & alii communiter DD. in c. *Licet, de regular.*

Non obstat text. in d. c. *Hoc nequaquam* 7. q. 1. quia intelligitur de Episcopo, qui convictus est de crimine, & propter hoc in monasterium traditur, ut ibi declarat gloss. in ver. *Uterius*. & Archid. ad fin.

Non obstat, quòd vita contemplativa sit præferenda 10 activa, & quidem in duodecim, secundùm Augustinum relatum ab Archid. in c. *Privilegium*, n. 3. de verb. signif. lib. 6. & à Collectar. hic num. 2. dicente Domino, Lucæ 10. *Maria optimam partem elegit, que non auferetur ab ea*. Quoniam, ut hic dicitur, licet vita contemplativa sit magis secunda, tamen activa est magis fructifera; & licet illa sit magis suavis, hæc tamen magis utilis; & ut legitur in d. c. *Licet*, §. *Si verò, de regular.* licet majus bonum minori bono

bono præponitur, ita communis utilitas speciali utilitati præfertur. Et in hoc casu rectè præponitur doctrina silentio, sollicitudo contemplationi, & labor quieti &c.

11 Secundò nota, ex illis verbis, *Non oportet te prædicationis jam susceptæ deserere ministerium, &c.* quòd præcipuum Episcoporum munus est prædicatio verbi Dei, nec licet illud jam susceptum deserere ob suasionem melioris vitæ. Ad idem *c. Inter cetera, infra de offic. ordin. c. Cum ex injuncto, de heret. Concilium Rhemen. cap. 14. Concilium Carthagin. IV. c. 20. relatum in c. Episcopus, il 3. 88. dist. & Concilium Trid. c. 4. sess. 24. facit text. in c. Pennata, de consecr. dist. 2.*

12 Tertiò nota, in *vers. Quòd si forsitan*, secundam causam cedendi illegitimam esse, si Episcopus ex sola humilitate intendat de culmine Pontificali descendere: non enim licet humilitatem contra obedientiam exercere, quia, ut inquit hic Butr. *n. 4. humilitas, quæ contra obedientiam erigitur, est superbia.*

13 §. *Intueri.* Hic incipit secunda pars Decretalis, ex qua nota per ordinem sex causas cedendi, quæ ponuntur in littera. Quæ tamen omnes ad unam tandem reducuntur, tamquam diversi rivi ad fontem, videlicet ad impedimentum exequendi officium pastorale: nam tunc demum causa cedendi legitima est, si Episcopus nequeat munia Pontificalia exercere, & ovis sibi creditis ad salutem proficere: sive impedimentum proveniat ex parte ipsius; puta ob crimen, corporis debilitatem, defectum scientiæ, vel irregularitatem: sive ex causis externis, puta ob malitiam plebis, aut scandalum. Unde in *d. cap. Licet, §. Si verò, de regul. pro generali regula statuitur, ut quamdiu potest Episcopus præesse pariter & prodelle, non debeat cedendi licentiam postulare, aut etiam obtinere. Rationem assignat S. Thomas in 2. 2. d. 9. 185. art. 4. quia perfectio status Episcopalis in hoc consistit, ut aliquis ex divina dilectione se obliget ad hoc, quòd saluti proximorum insistat. Et ideò tamdiu ad retinendam curam pastorem obligatur; quamdiu potest subditis sibi commissis proficere ad salutem. Contingit autem quandoque, ut Episcopus impediat procurare hujusmodi salutem multipliciter, videlicet in casibus hic expressis.*

14 Quamobrem in his dumtaxat jure potest Episcopus de licentia Summi Pontificis curam pastorem deserere.

15 §. *Propter conscientiam.* Nota primam causam legitimam cedendi, videlicet conscientiam criminis, & pondera qualitatem illi annexam; exigitur enim, ut crimen sit tale, ut post peractam pœnitentiam impediatur ordinis executionem; & sic dictio illa, *Forsitan*, non ponitur dubitative, sed affirmativè, secundum gloss. & Innoc. Nam, ut inquit Host. *nu. 5. sub dubio forsan loquuntur sæpè periti; & fuit philosophicum temperamentum.*

16 Quædam igitur sunt crimina, quæ impediunt officii executionem post peractam pœnitentiam, & gloss. in *vers. Dumtaxat*, & Abb. *Antiq. in ver. Impeditur, vers. Quæ ergo sunt crimina*, exemplificant in simonia, *cap. Erga Simoniacos, l. q. 1. sive sit in Ordine, sive in beneficio, secundum Hostiens. nu. 9. Jo. Andr. nu. 44. & Butr. num. 9. Item in homicidio, c. Miror, 30. dist. c. ult. de tempor. ord. De quibus duobus criminibus est expressum in *c. Inquisitionis, in princ. infra de accusat. quorum meminit etiam D. Thom. loc. cit. Item in delictis, quæ ipso jure irrogant infamiam, c. Infames, §. Porro, 3. q. 7. quia licet culpa tollatur per pœnitentiam, non tamen deletur infamia, §. Hinc colligitur, 2. q. 3. Idque efficit enormitas, ex qua remanet perpetuum sigillum ignominia, vel indignitas perpetua, ut inquit hic Bald. *nu. 4.***

17 Quod tamen secundum DD. est verum, quando crimen irrogat infamiam naturalem civilem, sive infligatur ipso jure, sive inflicta sit per sententiam, ut per Butr. hic *num. 9.* Alios casus recenset hic Host. *nu. 9. Jo. Andr. num. 44. Butr. cod. num. 9. & Anchar. num. 2. videlicet si quis excommunicatus, suspensus, vel interdictus se in contemptum Clavium fecerit ordinari, c. Cum illorum, §. Si autem, de sent. excomm. vel præsumptis celebrare, c. Si quis Episcopus in Concilio, 11. q. 3. vel beneficia conferre, seu recipere à contemne, vel interdictum Papæ violante, c. Tanta, de excess. Prælat. Item falsificans litteras Papæ, c. Ad falsificationem, de crim. falsi. Item hæreticus, c. Inter*

solicitudines, de purgat. c. m. Item Sodomita, c. Clerici, de excess. Prælator. Item revelantes peccatum in Sacramento Pœnitentiæ sibi detectum, cap. Omnis, §. fin. de pœnit. & remiss. Item incorrigibilis, & nimitum in contumacia perseverans, cap. Veritatis, de dolo, & contum. Hæc crimina dicuntur gravia, & enormia, in quibus post pœnitentiam dispensari non consuevit, secundum Host. Jo. Andr. & alios proximè citat. & propterea præbent legitimam causam postulandi, atque admittendi cessationem.

Quædam verò sunt crimina, quæ post peractam pœnitentiam non impediunt executionem. Et propter hæc non licet Episcopatum dimittere, ut hic deciditur; quia secundum Host. *nu. 10. sufficit per solam pœnitentiam satisfacere suo Creatori, argum. fin. infra de Simon. cap. fin. de tempor. ordin. cap. Ferrum, 50. dist. Nec, ut inquit Jo. Andr. num. 8. in ver. Remanent, & Cardin. in 6. notab. nu. 2. debet quemquam ex talibus conscientia erronea cruciare, cum deponenda sit ad Papæ non solum consilium, sed etiam determinationem, ut in *c. Inquisitioni, infra de sent. excomm. quia nullus peccat legis autoritate, c. Qui peccat, 23. q. 4. Qui tamen ipsam deponere non potest, nisi ipsam sequatur, non evadet periculum, c. Nervi, 13. dist. & c. Per tuas, de simon.**

Tertiò nota, quòd etsi conscientia criminis impediens executionem officii post peractam pœnitentiam sit justa causa renuntiandi, non tamen fieri potest renuntiatio propria auctoritate, sed requiritur Superioris licentia, ut probat littera, ibi: Cedendi potest licentia postulari. Unde gl. in *ver. Dumtaxat*, Innocent. & Compostell. ambo *num. 1. in ver. Cedendi*, colligunt, pro nullo crimine quantumcumque gravi posse Episcopum cedere sine licentia Papæ, argum. *cap. Prox. vers. Unde quidam, inf. cod. & c. Denique 6. q. 3. & l. Tutores, §. Qui se, ff. de administr. tut. Ratio est, quia ut inquit S. Thomas in 2. 2. q. 185. art. 4. Sicut curam regiminis assumit aliquis per providentiam superioris Prælati, ita etiam oportet, ut per ejus auctoritatem ex causis prædictis deserat susceptam. Adducit verba Innocentii III. quæ habentur in fine hujus Decretalis, ibi, *Si pennas habetas, quibus satagas in solitudinem avolare; ita tamen astricte sunt nexibus præceptorum, ut liberum non habeas absque nostræ permissione volatum.* Alia ratio desumitur ex *c. Inter corporalia, supra de transl. Episcop. quia scilicet, fortius est spirituale vinculum, quam carnale; sed dissolutionem carnalis conjugii, quod est inter virum, & feminam, Deus suo tantum judicio reservavit, præcipiens, ut quos Deus conjunxit, homo non separet: Ergo non est dubitandum, quin spirituale conjugium, quod est inter Episcopum, & Ecclesiam, suo tantum judicio reservaverit dissolutionem: non enim humana, sed potius divina potestate conjugium spirituale dissolvitur, cum per translationem, depositionem, aut cessationem Romani Pontificis (quem constat esse Vicarium Jesu Christi) Episcopus ab Ecclesia removeretur: & ideò tria hæc, que præmissimus, non tam constitutione canonica, quam institutione divina soli sunt Romano Pontifici reservata. Hæc ibi, Demum idcirco Prælati non potest ex seipso deserre præiuram, quam suscepit, quia suscipiendo videtur cum ea quasi contrahere, c. Cism inter Canonicos, supra de elect. Pro hoc, l. Sicut, C. de action. & obligat. & c. Per tuas, de voto. Qua ratione utuntur hic Jo. Andr. *num. 3. in ver. Jam suscepta*, & Card. *nu. 1. referentes illud Senecæ epist. 22. Turpe est cedere oneri, & luctari cum officio. quod semel suscepisti.***

20

21

22

23

24

25

26

27

28

- fur semper est in mora restituendi, l. Si pro fure, § penult. ff. De condit. furt. nec remittitur peccatum, nisi restitatur ablatum, c. Si res aliena, 14. qu. 6. Ergo sic intrusi possunt sine licentia renunciare, quia etiam ad id tenentur Canonis autoritate, ut dicunt hic Tancredus & Joannes. Quibus consentit gloss. in ver. Sed dumtaxat. Dum concludit intrusum debere omnino cedere, quia nec quantum ad opinionem, nec quantum ad veritatem titulum habet. Et sequuntur Jo. Andr. n. 4. dicens verè intrusos, qui nullum habent colorem tituli, posse, ac debere possessionem facti dimittere absque ulla Superioris licentia, Butr. nu. 8. vers. Conclude mentem gloss. & vers. Infertur tertio. Henr. Boich. col. 1. ante medium, vers. Aut non habet titulum coloratum, sed de facto. Card. in §. Intueri, n. 2. & Bald. num. 1. ubi ait: Quidam est intrusus qui non habet esse, nec figuram esse, ut quia non fuit electus, vel confirmatus; & iste propriè non dicitur cedere, sed recedere. Ille ergo qui non est Prælatus, nec re, nec nomine, nec communi opinione, & tamen possidet, vel quasi, iste propriè dicitur intrusus.
- 30 Omnes enim intrusi sunt prædones, & eorum possessio non est cum titulo, nec figura justitiæ: & idè non pertinet ad iudicium activi vigore, ut notatur in l. Communi dividun. §. Inter prædones, ff. Comm. divid. nam maximus prædo est intrudens se in Ecclesiam, vel officium, & falsus Prælatus, ut notatur in l. Falsus, in princ. ff. De furt. & in l. Qui nomine, ff. De falsi. & iste potiùs dicitur incubator, quam possessor, ut not. in l. Si. que loc. 1. c. De fund. & salt. rei domin. lib. 11.
- Quæ omnia probantur evidenter in cap. Quis deinceps, 16. qu. 7. ubi Gregorius VII. in generali Synodo prædicens, Si quis deinceps Episcopatum, vel Abbatiam de manu alicujus laicæ personæ suscepit, nullatenus inter Episcopos, vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Episcopo, seu Abbati audientia concedatur. Insuper ei gratiam B. Petri, & introitum Ecclesie interdiximus, quousque locum, quem sub crimine tam ambitionis, quam inobedientiæ (quod est scelus idololatriæ) cepit, resipiscendo non deserit. Ad idem est textus in c. Si quis neque, 1. qu. 1. ubi Gregorius: Si quis neque à Clero populoque vocatus, vel pulsatione coactus Episcopalem, seu Sacerdotalem non lucro animarum, sed inanis gloriæ avaritia fultus dignitatem acceperit, & in vita sua non sponte reliquerit, cumque in sperata mors poenitentem non invenerit, proculdubio in aeternum peribit. Concordat c. Petimus, 11. qu. 1. ubi Episcopus, qui plebem invaserat, si admonitus relinquere contempserit, & emendare illicitum, autoritate judiciaria jubetur excludi, c. Factus, 7. qu. 1. & c. Audivimus, 3. qu. 2. & hic primus casus est extra omnem difficultatem.
- 32 Quidam sunt intrusi, qui etsi verum titulum non habeant, tamen habent putativum, sed non à legitimo Superiore, quia non apparet eos fuisse ingressos autoritate Superioris habentis jus instituendi. Dicitur enim intrusus qui præter Superioris autoritatem ingreditur beneficium, c. Quia diversitatem, de concess. præb. Petrus Brixien. in reperi. in ver. Intrusus, seu qui propria autoritate sine aliquo titulo, vel colore beneficium occupat, secundum Calder. conf. 558. alias 13. de verb. signif. in princ. Felin. in c. Qualiter, & quando, il. 1. in ver. per illam gloss. num. 15. de accusat. Ferret. conf. 12. num. 16. Et tales parificantur cum præcedentibus intrusis; & idè possunt ac debent Episcopatum dimittere absque licentia Superioris. Ratio est, quia titulus putativus, id est, qui communiter verus reputatur, nisi proveniat à legitimo Superiore, non dicitur coloratus, nec gesta cum titulo tali sustinentur errore seu opinione communi, ut determinat Compostell. in cap. Nihil, nu. 4. in ver. Administret, vers. Item per superiorem confirmatum, supra de elect. cui subscribunt ibidem Butr. num. 24. Anchar. qu. 4. ad finem. Henric. Boich. in §. Ceterum, num. 4. idem docuit Archid. in cap. Alienationis, num. 2. 12. qu. 2. Bald. in l. Barbarius, in 1. lect. nu. 29. & ibi etiam Jas. n. 48. ff. De offic. Prætor. Ad quod adduco textum apertum in c. 1. infra de Schismat. ubi Octavianus, & Guido, qui intruserunt se in Papatum, carebant titulo vero, habebant tamen putativum, sed non à legitimo Superiore, quia electi fuerant in schismate, ut referunt ibi gloss. 1. Hofst. Joan. Andr. in princ. eosque tamquam veros Pontifices reputavit, & coluit universa Germania, & aliquot regiones Italiæ, ut habetur in historia Concilii Lateranensis sub Alexandro III. ex quo desumptus est ille Canon. 10. 7. Concil. par. 2. pag. 655. secundum novissimam impressionem Parisiensem. Et tamen in
- d. c. 1. appellantur hæresiarchæ, & decernuntur irritæ non tantum ordinationes ab eis factæ; sed etiam factæ ab illis, qui à prædictis Schismaticis Ordines susceperunt, ut illic adnotavit Innocentius num. 1. in fin. Undè Anchar. ibid. nu. 1. dicit viribus carere quæ geruntur per Schismaticos, etiam si gerantur prætextu publici officii. Et quod dicitur in l. Barbarius, ff. De offic. Prætor. & c. Consultationibus, de jurepatron. habere locum in eo, qui dignitatem possident bona fide; secus si sit intrusus, ut schismaticus, quia tunc non est sibi respondendum de juribus dignitatis. Quod ipsum innuit ante eum Innoc. ibidem n. 4. dicens Prælatum intrusum non posse subditis, quibus per intrusionem datus est Prælatus, conferre Sacramenta; ac si conferat, a executione non conferre; non quia sit suspensus, sed quia non suis subditis executionem conferre non potest. Cum igitur sit intrusus titulo colorato carentibus non suffragetur communi reputatio, seu titulo putativus, qui non provenit à legitimo Superiore; hinc sequitur ut non solum possint, sed etiam debeant cedere Episcopato, non obtenta à Summo Pontifice licentia, præsertim quia inter eos, & Ecclesiam non est contractum spirituale conjugium. Unde non est opus Superioris autoritate, cum non agatur de dissolutione alicujus vinculi, sed tantum injuria possessioni renunciatur. Et ita tenent hic Tancredus, Joan. gloss. Jo. Andr. Butr. Card. & Baldus superius citati in casu præcedenti. Et pro hac sententia est textus clarus in c. Ordinationes, 1. qu. 1. ubi ordinationes, seu electiones, quæ non communi consensu secundum canonicas sanctiones fiunt, & ab iis, ad quos consecratio pertinet, non comprobantur, à Gregorio VII. falsè judicantur; quoniam qui taliter ordinantur, non per ostium, id est, per Christum intrant; sed ut ipsa Veritas testatur, fures sunt, & latrones. Unde Joannes de Imola conf. 132. num. 7. Intrusum dicit non solum qui sine electione, sed etiam qui ex electione non canonica, puta minoris partis beneficium occupat. Et cum eo instat adulteri non potest esse matrimonium, secundum Petr. de Anchar. conf. 397. nu. 3. & 4. & est textus in cap. Convenior, 23. quest. 8. ubi Ambrosius de Ecclesia ab Imperatore occupata: Non licet, inquit, tibi illam habere. Quid tibi cum adultera? Adultera est enim quæ non est legitimo Christi conjugio copulata. Et secundum hæc absque Romani Pontificis licentia potest, & debet renunciare qui Episcopatum accepit regia ordinatione, cap. Si per ordinationem regiam 63. dist. cap. Si quis deinceps, 16. qu. 7. Item provius ab Antipapa, seu Patriarcha, vel alio Schismatico, ut sunt Vuladica Ruthenorum Episcopi; juxta text. in d. cap. 1. de Schismat. Neque enim suffragatur eis Constitutio Concilii Constantiensis, quæ incipit, Ad evitanda, ut ibi latissimè probavimus à num. 53. usque ad 126. Item electus à minori parte capituli, ut in d. cap. Ordinationes, 1. qu. 1. vel aliàs non canonicè, secundum Compostell. in c. Quod sicut, in 1. gloss. in vers. Item queritur, nu. 16. supra de elect. Archid. in c. Si cui, in gloss. Quid sit confirmatio, eod. tit. lib. 6. & Hofst. in cap. Prælatorum, inf. de accusat. quibus consentit Baldus hic n. 2. dummodò de non canonica electione constat in figura judicii. Hi enim omnes nec titulum habent, nec aliquem colorem, & hic quoque secundus casus est satis planus.
- 33 Quidam verò sunt intrusi, qui carent quidem titulo quoad rei veritatem, sed tamen habent putativum autoritate Superioris, & aliquem colorem tenendi, ut quia delictum, vel defectus inficiens titulum est occultus. Et tales cedere non possunt absque licentia Summi Pontificis, quia ille putativus titulus, & coloratus opinione communi habetur instar veri, cap. Auditis, de elect. Gloss. Innoc. Butr. Abbas, & alii in d. cap. Nihil, eodem tit. & dixi in d. c. 1. num. 127. infra de Schismat. Unde sicut in titulo verò hujusmodi licentia exigitur, ita, & in putativo, & colorato, ut dicit hic disertis verbis Butrius num. 8. vers. Quidam sunt carentes titulo. Henric. Boich. in princ. vers. Et tunc aut habet titulum coloratum, & Bald. nu. 1. ubi considera, inquit, quod interdum quis est tacite intrusus, ut ille qui habet figuram esse, tamen non habet efficaciam esse, & iste non potest cedere sine licentia Domini Papæ; puta illegitimus, qui fuit electus, & confirmatus tacite de sua illegitimitate. Et ita intelligi possunt hic Innocentius, & Compostellan. uterque n. 1. in ver. Cœcandi, dum dicunt etiam ad dimittendam possessionem facti exigi Superioris

- rioris licentiam : hoc enim intelligi debet de illa possessione facti, que licet sit nulla, est tamen suffulta aliquo colore tituli, saltem ex opinione hominum, ut declarat Joan. Andr. *num. 43. vers. Et ibi titulum habet.* Butr. *d. num. 8. Henric. Boich. ante med. vers. Innocentius hic, qui dicit, & Cardin. in §. Intueri, num. 2.* Et juxta hoc qui per simoniam adeptus est Episcopatum, siquidem simonia per alium fuit commissa eo ignorante, ut *infra in cap. Proximo*, habet titulum, vel saltem colorem; & ideo licentiam expectet. Quod tenet Specul. *tit. 2. §. Non ostendendum, vers. 21.* relatus hic à Card. *in §. Intueri, vers. Et in eo quod dixi de simoniaco*: si verò simoniam commiserit per seipsum, & delictum sit publicum & notorium, non est opus licentia; quia simonia impedit titulum, vel colorem, text. est *in d. c. Ordinationes, & in c. Si quis neque, l. q. 1.* Sin autem crimen sit occultum, expectanda erit licentia Superioris. Et hoc propter duo, ut inquit hic Butr. *cod. n. 8. ad fin. vers. De simonia autem.* Primò, quia hujusmodi titulus putativus habetur pro verò. Secundò, quia de facili cum talibus bene administrantibus & occultis dispensat Romana Ecclesia, arg. *infra §. Persona verò.*
- 43 Conclusionem superius firmatam, quòd intrusi habentes titulum putativum, & coloratum, cedere non possunt absque licentia Papæ, limitat gloss. *hic in ver. Sed dumtaxat, & Butr. loc. cit. nisi in articulo mortis vellent renunciare*; quia tunc ad purgandam conscientiam possunt dimittere beneficium non expectata Superioris auctoritate, si careant illius præsentia; & sufficeret ut dimitterent in manibus alterius Superioris, puta Pœnitentiarii, seu Confessoris electi, allegans *c. Si quis suadente, l. 7. qu. 4, & c. fin. de pœnit. & remiss.*
- Tudic secundum Host. *num. 7. Henric. Boich. col. 1. ante med. vers. Et nota, & Silvestr. in ver. Renunciatio, num. 3. vers. Tertium Episcopis*, qui non bene intravit, sed per simoniam, vel intrusionem, & hujusmodi, in morte renunciabit mente, scilicet si aliter nequit, & in manu Archiepiscopi, si potest; aliàs simplicis Sacerdotis, sub hac conditione, si Papæ placuerit, & si convalerit, eum quam citissimè adeat, pariturus ei humiliter, & devotè, arg. *cap. Non dubium, de sent. excomm. Et interim fructus custodiat, vel in utilitatem Ecclesie expendat, arg. c. Cum vos, de offic. ordin. accipere tamen sibi potest vitæ necessaria strictè, c. sp. Non satis, & c. Parce, 86. dist.*
- 44 Quidam denique sunt intrusi, qui ab initio verum, & legitimum titulum habuerunt, sed postea titulus redactus est ad non titulum, eò quòd commiserit aliquod crimen inducens privationem tituli ipso jure, puta hæresis, *c. l. 24. q. 1. c. Ad abolendum, §. Presenti, infra de Heret. Extravag. Pauli IV. Cum ex Apostolatus, vel assassiniæ, ut in c. l. de homicid. lib. 6. secundum Bald. hic n. 3.* Paria enim sunt intrudere se in Beneficium, vel retinere Beneficium, quo aliquis canonicè est privatus, *c. Cum dilectus, de purgat. canon. & tradit Petrus Brixien. in repert. in vers. Intrusus.*
- 45 Et nunc distinguitur: nam aut crimen est notorium, seu declaratum per sententiam; & tunc cum sic privati non habeant titulum, neque colorem tenendi, cedere possunt absque Superioris auctoritate. Ita Anton. de Butr. *hic num. 8. vers. Infertur secundo.* Quoniam, ut Baldus inquit *nu. 1.* qui extrusus est per sententiam, non dicitur cedere, sed recedere, cum non habeat esse, nec figuram, ex quo remota est illo actu, *l. Dispensatori, ff. De solut. Et propterea intrusus post rem judicatam, & executoriales non auditur; sed debet tradere possessionem captam, etiamsi alleget notorium non jus petentis, quando potest inficiari, & requirit altiore indaginem, ut per Paleott. *decis. 441. par. 3. lib. 3. per totam.* Aut crimen est occultum, & alia lata non est sententia: & non licet absque licentia, seu auctoritate Superioris renunciare, Ratio est quia suffragatur illis communis error, seu titulus putativus ab initio proveniens à legitimo Superiore, ut per Butr. ubi supra,*
- 49 §. Alia verò. Nota hic secundam legitimam causam resignandi Episcopatum, nempe debilitatem corporis, si ve proveniat ex senectute, si ve infirmitate, dummodò tamen sit talis, que reddat Episcopum inhabilem ad executionem, & administrationem officii pastoralis. De senectute habetur *in cap. 1. supra cod. De cujus initio, & progressu scripti latissimè in c. Cum sis, infra de convers. coniug. De infirmitate autem gloss. *hic in ver. Dumtaxat.* Hostien.*
- num. 13. & Jo. Andr. num. 44.* exemplificant in morbo fontico, qui cuique rei agenda impedimento est, ut *l. Morbus, ff. De verb. signif. & l. Quasitum, ff. De re jud.* Sed numquid ratione podagræ liceat cedendi licentiam postulare? Dic secundum Baldum *hic n. 6.* hæc omnia ad iudicis arbitrium pertinere, ut *l. Podagræ, C. Qui morb. se excus. lib. 10. & sufficiunt informationes summariæ, ut notatur in l. In causa, §. Hoc autem, ff. De procur.* Ex hac tamen causa vidi sæpius denegatam Episcopis licentiam cedendi in S. Congregatione rerum Consistorialium.
- Debilis verò, que reddit Episcopum, ut supra, inhabilem, habetur pro legitima causa postulandi, & admittendi resignationem, etiamsi ex peccato proveniat, dummodò Episcopum pœniteat, *c. Cum infirmitas, de pœnit. & remiss.* & notat hic Hostien. *num. 13. in fin. in ver. Infirmitas corporis.* Prout in simili sacra Congregatio Concilii aliàs consultata, an senio consecutis, si aliter residere soliti sint, distributiones debeantur; ac etiam infirmis ex propria culpa, & peccato: Respondit deberi; aliàs enim nimius rigor esset, nec Superiore hujusmodi inquisitionem facere debere addendo afflictionem afflictis, quia multa possunt esse causæ, & non turpes. Et hanc partem tamquam mitiorem amplexus est Gregorius XIII.
- Secundò nota, ad debilitatem corporis non sequi debilitatem cordis, & intellectus, & spiritus; sed potius augmentationem, quasi in vicem opponantur, ut hic per Butr. *nu. 10. in 2. notab.* Concordat *c. 1. supra. cod. ibi* Vergente deorsum conditione corporea, fervor spiritus in sublimiora ascendit.
- Non obstat si dicatur infirmitas non præbet legitimam causam cedendi, quia dandus est coadjutor, ut *in cap. Ex parte, de Cler. agrot.* Nam primò responderetur id procedere si Episcopus ex debilitate reditus sit inhabilis quoad temporalia tantum; tunc enim licet in temporalibus non possit proficere, non propter hoc cogitur cedere, sed dandus est illi coadjutor: casus est *in c. Quia frater, 7. q. 1.* Secus verò si reditus sit inhabilis in totum quoad spiritualia, quia tunc habet legitimam causam cedendi. Ita Innoc. *hic num. 4. Host. n. 13. in ver. Pastoralis.* Jo. Andr. *in cod. ver. num. 9. Butr. n. 1. & Card. in §. Alia verò, n. 1.* Deinde responderetur debilitatem corporis, qua quis redditur inhabilis ad spiritualia, seu temporalia, præbere justam causam renunciandi in volente, ut hic. At invitus non compellitur, sed dandus est illi coadjutor, ut *in d. c. Ex parte, secundum Host. & Butr. prox. citat.*
- Porro Cardinales Episcopi consueverunt admitti ad resignandum, etiamsi debilitas corporis, vel alia causa hic expressa non probetur: fortè in eis pro causa est obligatio, quam alias habent residendi in suis ritulis, ut *in c. de Cler. non residen. & coadjuvandi Romanum Pontificem in executione Sacerdotalis officii juxta text. in c. Per venerabilem, §. Rationibus, qui fil. sint legit. & Decretum Concilii Tridentini in cap. 1. §. Quia verò, sess. 25.* aliàs amittunt fructus beneficiorum, & officiorum ex Concilio Lateranensi sub Leone X. *sess. 9. in Bulla Reformationis Curie, in tit. de Cardinalibus.*
- Advertitur, à pluribus annis servari ut cessiones hujusmodi remittantur ad S. Congregationem rerum Consistorialium, in qua causa discutuntur formato etiam processu.
- §. Pro defectu. Nota hic primò scientiam in Episcopo esse necessariam ad regimen tam spiritualium, quam temporalium. De scientia in spiritualibus habetur *38. dist. per tot.* Et de hac plura scripsi *in c. 1. supra de Summa Trinit. & Fid. Cathol.* De scientia verò in temporalibus habetur *in c. Fratrem nostrum, 86. dist. in c. Petrus, 39. dist. & in §. 1. 36. d.* Et utramque esse necessariam in Episcopo, notat hic gloss. *in ver. Temporalium.* Quia, inquit, *in his alios docere debet Episcopus; & ideo aliorum doctrina indigere non debet, c. Convenientibus, l. q. 7.*
- Unde defectus scientiæ promotum dejicit invitum, *59 cap. final. infra de atat. & qualitat. secundum Host. hic nu. 14. in ver. Pro defectu, & Jo. Andr. in cod. ver. n. 10.*
- Secundò nota in ver. *Quamquam.* Quòd etsi eminentis scientia desideranda sit in Pastore; tamen competens sufficit, nec defectus eminentis præbet legitimam causam cedendi secundum Innoc. *num. 4. in ver. Defectu.* Hostien. *num. 19. in ver. Toleranda, & Butr. num. 15. concordat c. p. Cum nobis olim, sup. de elect. Concilium Later. novissimum sub*

sub Leone X. de reform. Curia, sess. 9. in princ. ibi, Curialitatis antiquæ cum competenti litteratura. Alioquin si eminentis scientia esset necessaria absolute in Prælato, pauci ad Episcopatum promoverentur; cum vix ad culmina dignitatum viri eminentis scientiæ valeant reperiri, ut legitur in c. Venerabilis, §. penult. infra de præb. & ibi notat gloss. in ver. Eminentis, & Host. hic num. 11. Itaque ut verbis Baldi utar, n. 6. in Episcopo requiritur scientia eminentis, tamen toleratur scientia competens, sed nihil sciens, etiamsi sit Episcopus, debet de episcopatu, allegat l. Sed & reprobari, ff. De excus. tutor.

- 61 Cæterum hic casus de episcopandi Episcopum ob defectum scientiæ hodie vix potest contingere: nam promovendi quidem in Curia ad Cathedralis, & alias majores Ecclesias, ut Episcopi Italiæ, & Insularum adjacentium, accuratè examinantur juxta antiquissimum Ecclesiæ morem: olim namque Origenistarum, Cœlestii, aliorumque hæreticorum novæ, aut certè resuscitatæ hæreses causam dederunt Constitutioni Conc. Carthag. e. 1. in qua præscribitur qua forma Episcopus recens ordinandus examinari debeat, ut habetur tom. 1. Concil. pag. 727. col. 2. & refertur in cap. Qui Episcopus ordinandus est, 23. dist. Et hunc pristinum morem à Clemente VIII. in Ecclesia restitutum esse, eosque, qui ordinandi sunt Episcopi, unà cum aliquot delectis ad hoc Cardinalibus, adhibitis simul qui in urbe sunt doctissimis Theologis, & Canonicis Juris consultissimis, diligenti, atque improvise examine in præsentia Pontificis probari. Atque ita nunc non nisi bene discretis aditum patere ad Episcopatum scribit Card. Baronius ad Annum 398. num. 698. Quod institutum magno Christianæ Reipublicæ bono, alii quoque Pontifices illius successores postea retinuerunt. Ego ipse uti examinatur Canonista jam à pluribus annis in jure Pontificio examinavi Episcopos promovendos coram Sanctissimo D. N. Urbano VIII.
- 62 Hoc autem examen subire tenentur omnes etiam insignis, & exploratæ litteraturæ, ita ut ne ipsi quidem Episcoporum examinatores sint ab eo immunes. Et dignum est memoratu quod D. Cardinal. Gypsius tunc in minoribus agens qua die examinavit aliquot promovendos, mox fuit ipse examinatus ad Ecclesiam Ariminensem. Quod ipsum ad Novariensem Ecclesiam nuper contigit D. Tornello, qui mihi successit in officio Secretarii sacræ Congregationis Episcoporum, & Regularium. Excipiuntur tantummodo ab hujusmodi examine sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, qui Cathedralibus præficiuntur. Nam Summi Pontifices quam solitudinem universæ Ecclesiæ ex muneris sui officio debent, eam hinc potissimum impendunt, ut lectissimos tantum sibi Cardinales asciscant ad præscriptum Concilii Trid. c. 1. §. postremo, sess. 24. Et cum Cardinales assumpti jam sint ad gradum Episcopis eminentiorem, ut diffinitur in decretali epistola, quam scripsit ad Archiepiscopum Cantuariensem Eugenius IV. dum Florentiæ præsideret in Concilio Florentino, quæ incipit, Non mediocri dolore, & habetur in Bullar. tom. 1. pag. 282. utique non egent novo examine ad inferiorum dignitatem, c. Gestas, 74. dist. c. Accipimus, infra de atat. & qualit. & ibi gloss. in ver. Reputare. Innocentius, qui allegat concordantes in eod. ver. n. 3. Host. n. 12. & reliqui interpretes. Cum præsertim scientiam, & alias qualitates in promovendis ad Episcopatum præfixitas Concilium Tridentinum decernat etiam ad Cardinales pertinere, quorum consilio apud Sanctissimum Romanum Pontificem cum universalis Ecclesiæ administratio nitatur, necas videri potest non iis etiam virtutum insignibus eos fulgere, qui meritò in se omnium oculos convertant, ut legitur in Decreto Concil. Trid. c. 1. §. Que vero de Episcopis dicta sunt, sess. 25. Confert ad hoc quod notat Innoc. in c. Cum Venerabilis, n. 7. vers. Item si admitto, infra de except. ubi determinat semel admissum ad aliquod officium non posse in simili officio reprobari requirere eandem personæ idoneitatem: & sequitur Bald. in Margarit. in ver. Approbatas. Et hac ratione Episcopi, qui ad aliam Ecclesiam transferuntur, huic examini non solent subjici.
- 63 Sed nec promovendi ad Patriarchales, Metropolitanas, vel Cathedralis Ecclesias, quæ sunt in partibus infidelium; quia non habent quos doceant tamquam Clero populoque carentes, ut in Concilio Trid. c. 2. sess. 14. Verum si contingat ut ejusmodi Prælati titulares deputentur in Suffragan-

neos alicujus Cardinalis Episcopi ad præscriptum Concilii Lateran. novissimi sess. 9. de Card. tunc & ipsi consueverunt examinari, ut sepius vidi observatum.

Ad hæc Sanctissimus D. N. Urbanus VIII. in Congregatione examinis promovendorum ad Ecclesias Cathedralis, habita in Palatio Vaticano die 16. Maii 1625. decrevit, & mandavit, ut Examinatores non audeant propalare, nec illo modo indicare examinandis ea, super quibus illos interrogare intendunt, & tam ipsi Examinatores, quam quicumque alii, quia examini interfunt, in votis proferendis omninò abstineant à quocumque temperamento, veluti quod examinanti iterum revertantur, vel quòd Vicarium à S. Congregatione approbatum secum ducant, aut quid sinit; sed teneantur sententiam suam simpliciter, ac præcisè proferre, An sibi videantur idonei secundum præsentem justitiam ad munus Episcopale subeundum. Insuper ne vota etiam propria, aut ea quæ gesta sunt in Congregatione, publicentur, aut communicentur alicui, qui Congregationi interesse non solet: voluit idem Sanctissimus D. N. ut tam S. R. E. Cardinales, quam cæteri Prælati ejusdem Congregationis juramentum præstent de servandis in hoc Decreto contentis, sub pœnis & censuris incurrendis juxta stylum Sacræ Congregationis S. Officii hac sequenti forma.

Pro Cardinalibus. Ego N. miseratione divina S. R. E. Cardinalis, & c. tactis per me sacrosanctis Dei Evangeliiis coram propositis juro, ac promitto servare omnia contenta in presenti decreto Sanctiss. D. N. per me lecto sub pœna excommunicationis, à qua non nisi à Sanctiss. D. N. absolvi possim. Sic me Deus adiuvet, & hac sancta ejus Evangelia.

Pro Prælatibus. Ego N. & c. constitutus coram vobis Eminentiss. & Reverendiss. D. S. R. E. Cardinali N. & c. tactis per me sacrosanctis Evangeliiis coram propositis juro, ac promitto servare omnia contenta in presenti Decreto Sanctissimi D. N. sub pœna periurii, & excommunicationis lata sententiæ à qua non nisi à Sanctissimo absolvi possim. Sic me Deus, & c.

Quod quidem juramentum, ea religione observari consuevit, ut ne quidem in genere indicentur examinandis materia, super qua illos intendunt interrogare. Quamobrem profus illiterati, & qui secundum Baldum post promotionem essent de episcopandi, gravissimum hoc iudicium subire, & tanto periculo se exponere non audent. Quod si auderent tamquam inhabiles repellerentur, ut interdum contigit. Hæc de promovendis in Curia.

Extra Curiam verò ex Tridentini Concilii præscripto, & Constitutione Gregorii XIV. edita idibus Maii 1591. Instructio de qualitatibus sumitur tantummodo à Sedis Apostolicæ Legatis, seu Nunciis provinciarum, aut ejus Ordinatio, eoque deficiente à vicinioribus Ordinariis, ut in cap. 2. sess. 22. ubi etiam statuitur, ut assumendus scientia ejusmodi polleat, ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere. Ideoque antè in Universitate studiorum Magister, sive Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel Jure Canonico meritò sit promotus, aut publico alicujus Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur. Quòd si Regularis fuerit, à Superioribus suæ Religionis similem fidem habeat. Prædicti autem omnes, unde instructio, seu testificatio erit sumenda, hæc fideliter, & gratis referre teneantur; alioquin eorum conscientias graviter oneratas esse sciunt, ac Deum & Superiores suos habebunt ultores. Aliè etiam complures diligentie, quo instructio hujusmodi sincerè, & fideliter habeatur, præscriptæ sunt ex Decretis Sacræ Congregationis rerum Consistorialium, & præsertim in instructione particulari super hoc publicata, & impressa anno 1627. in qua quod pertinet ad litteraturam, præscribitur, ut testes interrogentur an scient assumendum aliquo gradu in Jure Canonico, vel in sacra Theologia insignitum esse, quibus in locis, quanto tempore, & quo fructu ipsi Theologiæ, vel Juri Canonico operam dederit, & an verè ea doctrina polleat, quæ in Episcopo requiritur ad hoc, ut possit alios docere, & quæ sit causa scientiæ. Quod si promovendus nullum habeat gradum, ex parte illius exhibeatur publicum alicujus Academiæ testimonium ad præscriptum Concilii. Ac si ortus sit in provinciis, in quibus non sunt Universitates studiorum, neque consuetum est suscipi gradum aliquem, ejusmodi testimonium sumatur ex viris gravibus, & sacra Theologiæ, vel Juris Canonici peritis. Quòd si Regularis sit à suis Superioribus

- 86 Nec obstat dictum Apostoli 1. Timoth. 3. *Unius uxoris virum*, id est, non plurium, ut *in d. c. Acutius*, nam, ut inquit hic Bald. *num. 14.* licet Apostolus ostendat Papæ quid facere debeat, non tamen ostendit quid facere possit; quia potestas Clavium est talis, & tanta, ut non recipiat interpretationem restrictivam, subdens hanc esse intentionem Innocentii notabilem, & veram. Episcopi vero an possint super bigamia dispensare, scripsi plenè *c. in Super eo, à n. 19.* & *in c. Anobis, à n. 29. infra de bigam.* & an in irregularitate ex homicidio, dixi *in d. c. Henricus, n. 42.*

DE RENUNCIATIONE.

Idem Innocentius III. Episcopo Faventin. in Archiepiscopum Raven. electo.

CAPUT XI.

Post translationem tuam ad Ecclesiam Ravennatensem, cum Præpositus, & Canonici Faventin. in I. eorum concanonicum liberam eligendi actuoritate unanimiter contulissent, ipse I. sancti Fridiani Lucan. Canonicum olim Episcopum Sarnaten. in Faventin. Episcopum postulandum elegit. Porro à sancti Fridiani priore super hoc requisito, & obtento consensu, Præpositus & alii postulationem eandem approbari à nobis humiliter petierunt. Verùm postulationi huiusmodi videbatur Concilii Constantinopolitani capitulum obviare, in quo statutum est, ut quicumque de Pontificali dignitate ad monachorum vitam, & pœnitentiæ locum descenderit, nequaquam ulterius ad Pontificatum resurgat, unde contra dictum Concilium (cùm sit unum ex quatuor principalibus, quæ sicut quatuor Evangelia Ecclesia Catholica veneratur) nullatenus videbatur eorum postulatio admittenda. Cæterùm speciales quidam casus inveniuntur, in quibus (prædicto Concilio non obstante) is, qui vitam monachalem elegit, rursùm licitè potest ad Episcopatum assumi: si enim quisquam persecutionis rabie sæviante, vel præpediente invaliditudine corporis, cùm proficere nequeat in regimine pastorali, de superioris auctoritate ad monasticam vitam descendat: persecutionis vel ægritudinis impedimento cessante, ad Episcopalem poterit resurgere dignitatem. Item si quis propter litteraturæ defectum (ne tamquam cæcus cæco ducatum præbeat) locum regiminis auctoritate Apostolica deferendo, ad otium se contulerit monachale, ac per exercitium Iectionis, scientiæ repererit margaritam; proculdubio poterit denuò vocatus à Domino, cathedram reascendere pastoralem. Rursùm si quis per cupiditatem parentum (eo tamen penitus ignorante) fuerit Episcopatum adeptus, & hoc comperto Episcopatum ipsum de licentia superioris dimittens, observantiam elegerit regularem: & si ad Episcopatum eundem redire postmodum nequeat, juxta Canonicas sanctiones, ad alium tamen poterit licitè reassumi. Quamquam autem in his, & consimilibus casibus is, qui Episcopatu dimisso monasticam vitam elegit, resurgere valeat ad officium pastorale, nihil tamen in his contra præscriptum intelligitur Concilium attentari: quod in eo loquitur casu, cùm propter aliquod crimen Episcopatum quis deserens, ad vitam monasticam, pœnitentiæ causa descendit. Unde quidam in eo casu loqui dixerunt capitulum supra dictum, cùm quis pro crimine, de quo convictus fuerat, vel confessus, ab Episcopali dignitate depositus, monasterio extitit ad pœnitentiam agenda inclusus: vel cùm aliquis propter grave crimen, pro quo Episcopatum retinens pœnitentiam dignè agere non valebat, cecidit obrepente licentia vitam monachalem elegit. Aliis asserentibus sic intelligendum esse capitulum antedictum, ut per se resurgere nequeat, id est, repetere quasi debitum, quod tali modo dimisit, quamquam eligi possit, præsertim si locum tantum, & non ordinem resignavit. Cùm ergo nobis constare nequiverit, ob quam causam prædictus I. Episcopatu olim cesserit, mandamus, quatenus si tibi constiterit, quòd propter aliquam ex præmissis causis seu consimilibus idem I. Episcopatu cesserit memorato, tu auctoritate nostra (dummodò necessitas vel utilitas id exposcat) licentiam ei tribuas ascendendi ad regimen Ecclesiæ Faventin. maximè si veritate subnitratur, quòd dictus I. loco tantummodò cesserit memorato, & non ordini, vel etiam dignitati: tunc enim esset vehementissimè præsumendum, quòd non propter crimen aliquod ab ipso commissum, sed causa pœnitentiæ ad vitam migraverit regularem: præsertim cùm Apostolica sedes post cessionem multò minus, quàm antea, permisisset eidem tali crimine irretito, in Pontificali ordine ministrare: alioquin (cùm durum nimis extiterit, contra tam solemne Concilium huiusmodi postulationem admittere) Præposito & Canonicis memoratis injungas, ut aliam personam sibi idoneam eligant in pastorem.

SUMMARIUM.

- 1 Episcopus, qui propter crimen renunciavit Episcopatu ad Religionem descendens, ad Episcopatum reassumi non potest; secus si renunciavit propter aliam causam.
  - 2 Episcopus civitatis, & diœcesis, ubi sunt tantum Græci Schismatici, an ad residentiam teneatur.
  - 3 Persecutionis contra Episcopum duæ sunt species.
  - 4 Finis in qualibet obligatione attendi debet.
- Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.*

5 Episcopus ob intrinsecam persecutionem cogi debet ab Ecclesia recedere.

6 Episcopi titulares in decreto de residentia non comprehenduntur.

7 Episcopus ob duritiem plebis non potest abscedere à residentia absque Sedis Apostolicæ licentia.

Post translationem. Episcopus, qui propter crimen I. renunciavit Episcopatu, ad Religionem descendens, ad Episcopatum reassumi non potest. Secus si renuncia-

vit propter persecutionem, infirmitatem, defectum scientiæ, simoniam ipso ignorante commissam, vel aliam similem causam. Hoc dicit secundum omnes. Dividitur in tres partes, ut per Jo. Andr.

Nota primò, non esse legitimam causam cedendi, ut Episcopus fiat Monachus. De hoc supra in *c. Nisi cum pridem*, & ibi dixi in princip. in 2. not. à n. 5. usque ad n. 11.

Nota secundò, ex causa persecutionis licere Episcopo curam Pastorem deserere. Quibus autem casibus hoc locum habeat, & an procedat tam in intrinseca, quam in extrinseca persecutione, dicam plenè in q. seq.

2 QUÆRO igitur, An Episcopus civitatis, & diœcesis, quam incolunt soli Græci Schismatici, ad personalem residentiam teneatur.

Episcopus in Insula Christiano Principi in temporalibus subjecta nullas habet Ecclesias ritus Latini præter unam Cathedrali; atque incolæ omnes tam civitatis, quam diœcesis sunt Græci Schismatici, & Græcas Ecclesias colunt, ibique à Presbyteris Græcis Ecclesiastica recipiunt Sacramenta; Rectoribus sæcularibus se subditos profitentur, nec parent Episcopo; quem illum ritui Latino addictum vilipendunt ac despectui habent, Ideòque Episcopus in Ecclesia residet, & divina celebrat aliquando cum altero tantum Clerico, aliquando ipse solus. Spes verò, ut Græci illi ad Ecclesiæ unitatem redeant, nulla subest; tum quia in scismate obfirmato animo perseverant, & Latinum ritum execrantur, ut moris est Græcorum, *c. Licet Græcos, infra de Baptis.* Tum quia præcipua res, quam Magistratus sæcularis Episcopo observandam præscribit, ea est, ut de Græcorum religione ac ritibus inter concionandum, aut alio quovis modo minime tractent: id quod si Episcopus non servaret, verendum esset ne in eum ministri sæculares, qui motus illarum gentium Turcis finitimarum timent, aliquid molirentur, quod Sedem Apostolicam in necessitatem justè ultionis adduceret. Unde factum est, ut in ea diœcesi à Concilio Florentino sub Eugenio IV. in hæc usque tempora ne una quidem anima potuerit à schismate amoveri, & ad unitatè Romanæ Ecclesiæ reduci.

Quibus ita se habentibus præsens Episcopus quærit, an ex præscripto sacrorum Canonum, & decretorum Concilii Trid. teneatur illic residere.

Quam dubitationem sustulit text. in *c. Adversitas*, 7. *question. 1.* in hæc verba: *Cum vitiiis subditorum Prælatus affligitur, aliquando omnium est una, & insatiabilis obstinatio: aliquando mali inveniuntur bonis admixti, quando boni simul cum malis habitant, non sunt deserendi propter malos, sed potius mali tolerentur propter bonos. Quando vero omnium subditorum est obstinata malitia, nec prodest eis Prælatorum præsentia, tunc etiam corpore licet ab eis recedere. ne illorum nequitia semper in deterius proficiat, & isti quidem fructum amittant, quem de illorum profectu possent invenire.* Hæc ibi. Et similis text. habetur in *Can. seqq.* ubi Gregorius Petro Diacono interroganti an liceret Prælato gregem semel susceptum deserere, respondit dicens: *ibi adunati equanimiter portandi sunt mali, ubi inveniuntur aliqui, qui adiuventur bonis; nam ubi omni modo de bonis fructus deest, fit aliquando de malis labor supervacuus; & infra: Sæpè agitur in animo persecutorum, quod silentio prætercundum non est, quia cum laborem suum sine fructu esse considerent, in locum alium ad laborem cum fructu migrant; & infra: Numquid Paulum mortem dicimus timuisse, quam se ipse pro amore Jesu testatur appetere? Sed cum in eodem loco (id est Damasci) minorem sibi fructum adesse conspiceret, ad gravem laborem se alibi cum fructu servavit. Quod ipsum statuit Innocentius III. in *cap. Nisi cum pridem*, §. Propter malitiam, supra eod. ubi propter malitiam, inquit, plebis cogitur interdum Prælatus ab ipsius regimine declinare, quando plebs ad eam dura cervicis existit, ut proficere nequeat apud ipsam; sed propter ejus duritiam quo magis satagit, eo magis jussu judicio desicere permittatur, & c. & Apostoli leguntur dixisse: Ecce convertimur ad Gentes, quia verbi Dei vos indignos fecistis.*

3 Ex quibus decretis gloss. in *d. cap. Adversitas*, in *ver. Hoc etiam*, elicit duas persecutionum species: aliam extrinsecam, quam patitur Ecclesia à manifestis inimicis; aliam intrinsecam, quæ consistit in eis, qui ab unitate

Ecclesiæ non sunt præcisi, sed tamen nec pasci ab Episcopo, nec corrigi volunt. Et quamvis in extrinseca persecutione, cum sine Prælato non est cura salutis Ecclesiæ, aut cum non solus Prælatus quæritur, sed etiam Clerus, oportet Pastorem ponere animam suam pro ovibus suis: in intrinseca tamen, qui est casus præsentis Ecclesiæ, ut ait gloss. sic distinguitur. Nam aut omnes sunt mali, aut quidam. Si boni sunt commixti malis, eos Episcopus non deseret. Si omnes mali sunt aut spes est correctione, aut non. Si est, non sunt deserendi: si non est spes, tunc sunt deserendi. Quam glossam hac in parte ad litteram refert, & sequitur Innocentius *di. c. Nisi cum pridem*, sub *num. 4.* in *ver. Malitiam*. Hostiens. Card. Anton. de Butr. Anchar. & alii communiter. Consimilis glossa est in *di. c. Nisi cum pridem*, §. 1. & in *d. cap. fin. 7. quest. 1.* in hæc verba:

Si subditi sunt malis admixti, tolerandi sunt mali propter bonos; si vero omnes sunt mali, & incorrigibiles, recedere potest Prælatus ad alium locum exemplo Pauli, qui de Damasco fugit, ut alibi magis proficeret. Sicut Moyses Prælatus populo Judæorum malitiam subditorum permotus cedere voluit regimini, talemque cessionem à Domino instantissimis precibus flagitavit, dicens, Num. 11. Cur afflixisti servum tuum? Quare non inveni gratiam coram te? Et cur imposuisti pondus universi populi hujus super me? Non possum solus sustinere hunc populum, quia gravis est mihi. Sin autem tibi videtur, obsecro ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis, & in gestis B. Adalberti Episcopi sic legit Ecclesia. Beatus Adalbertus Pragænsis Episcopus factus, cum cerneret gregem suum per abrupta vitiorum ire, (nam Clerici convivia dacebant, & unus vir plures habebat uxores, & Christiani captivi, & servi à Christianis ipsis vendebantur Judæis) sletus ac desperans se posse quicquam facere, relicto Episcopatu Romanæ perrexit, ibique Monachus factus est. Hæc ibi.

Unde hanc sententiam ex Canonistis post Innocentium sequitur in *d. c. Nisi*, Abb. Antiq. in *ver. Propter autem*: ubi sequitur distinctionem Innocentii inter extrinsecam, & intrinsecam persecutionem, Host. *num. 20.* in *ver. Propter autem malitiam*, ubi ait plebem esse omnino rejiciendam ab Episcopo, ex quo prædicationem nullo modo audit, Bald. *num. 21. vers. Item notat hic Joan. Andr.* ubi ait: *Persecutio intrinseca est præcisa, & querens furoris, qui procedit de corpore proprio Clericorum, vel subditorum ipsius Ecclesiæ, quia totum est unum corpus mysticum. Extrinseca autem persecutio est de foris adveniens, puta à Saracenis, vel à tyranno.* Et adducit simile de bello civili, & de bello de gente ad gentem, Anton. de Butrio, Petr. de Anchar. & Card. in §. *Propter malitiam*. Hentic. Boich. *nu. 4. vers. Et de materia*, ubi asserit cum ea glossa concordare D. Thomam, & Astenfen, Egid. Bell. in *d. §. Propter autem*, *num. 9. q. 9.* ubi etiam post Innoc. & Host. appellat persecutionem extrinsecam, quæ fit alicui sive in publico, sive in privato ex peccato suo; & intrinsecam, quæ contingit ex peccatis aliorum, cum tamen Prælatus odio non habeatur. Et in *c. Adversitas*, 7. *qu. 1.* idem prebat Arch. ubi sub *nu. 10. vers. Cum autem*, commendat distinctionem glossæ inter utramque persecutionem, & inferius n. 11. *Quoniam*, inquit, sanctus vir videt malos, inter quos conversatur, ex admonitione sua, & exhortatione potius desicere, quam proficere; quia insurgunt in eum, & molestias ei inferunt; & sic peccato peccatum addunt: solet contingere propter tadium ut capiat cum solitudinis desiderium, & vult recedere corpore, non amore, scilicet ut quibus non poterat prodesse hortando, possit saltem orando. Hæc Arch. cujus verba ad litteram refert Egid. Bellam. *ib. §. Cum autem*, n. 2. Turrecr. in §. *Hoc etiam* atque ibi etiam Gemin. Prepos. *ib. sub n. 3.* ubi testatur distinctionem glossæ approbari per S. Th. & communiter DD. Arch. Gem. & Prep. in *Can. Ubi adunati*, 7. *q. 1.* Turrecr. *ibid.* ubi ait: *Quando omnes sunt mali, & de correctione eorum nullus fructus speratur, à consortio talium fugiendum est exemplo Loth, qui cum non posset illorum compefcere malitiam, à Domino sibi consultum est, ut in d. sugeret: & Dominus præcepit Apostolis, Matth. 10. & Luc. 10. ut si venissent in aliquam civitatem, que non receperit eos, nec vellent audire sermones suos, eis relictis ad alia loca se converterent, ubi fructum afferrent, quibus Dominus ait, Joan. 15. Ego elegi vos, & posui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat. In quo docentur Prælati, quod ubi non recipiuntur, & præ malitia subdi-*

torum, quia eorum sermones, ac correctiones non audiunt, sed contemnunt, non valent fructum afferre, tunc posunt inde recedere, & alibi convolare, ubi fructificent. Hactenus Turrecremata. Hanc etiam inter legitimas non residendi causas connumerat Gigas in tract. de residentia Episcoporum cap. 17. num. 18. Et hanc sententiam esse communiter approbatam testatur Præpos. in d. §. Hoc etiam, sub num. 3. & recentiores.

Ex Theologis verò idem docuit D. Thomas in 2. 2. qu. 185. art. 4. ubi asserit, tamdiu Episcopum obligari curam Pastoralem retinere, quamdiu potest subditis sibi commissis proficere ad salutem. Et inferius assignans causas, propter 4 quas cessat obligatio curæ pastoralis, inter alias recenset subditorum incorrigibilitatem relatis verbis Gregorii in d. c. fin. 1. quæst. 7. In qualibet enim obligatione secundum S. Thomam ibidem art. 5. citatum à Campeg. de resident. Episcoporum, num. 20. attendi debet obligationis finis: & ut ibi Cajetanus adnotavit, actus pascendi est principalis actus Episcopi; ac proinde si nec gregem pascere potest Episcopus, neque alia pastoralia munia exercere ob subditorum perveraciam, cessat residentia obligatio, cum cesset finis obligationis: nam ubi non est auditus, ne effundas sermone, Eccl. 32. labor enim sine fructu esse non debet, c. Charitatem, 12. q. 2. Et quamvis præceptum de residentia nitatur jure divino, dicente Domino: Joan. 20. Pascite oves meas, cum tamen sit affirmativum obligat semper, sed non ad semper, saltem per accidens, ut declarat Cajetanus 2. 2. q. 185. d. art. 5. & dixi in c. Ex parte, inf. de Cler. non resident. & hoc casu sacri Canonis interpretantur præceptum non obligare, quia residentia esset sine fructu. Unde Sot. de just. & jur. lib. 20. qu. 3. art. 4. relatis verbis D. Thom. quod ubi subditorum salus exigit Pastoris præsentiam, non debet Pastor suum gregem deserere: Hinc argue, inquit, si grex nollet salutem, poterit abire in alium locum, præcipue ad alios juvandos: & in 2. 2. qu. 2. art. 4. concl. 1. tamdiu ait obligatur Episcopus pastoralem curam retinere, ejusque agones perferre, quamdiu spes ibi durat, quod possit proficere. Quod etiam scripsit Gregorius de Valentia to. 3. Comment. in D. Thom. disp. 10. q. 3. puncto 4. in fin. Quinimò Host. in d. c. Nisi, n. 20. in ver. Propter autem malitiam, sentit Episcopum hoc casu cogendum esse ab Ecclesia sua recedere; & sequitur ibi Jo. Andr. n. 13. & Gemin. in d. c. Adversitas, col. 3. in gloss. 1. ubi dicit Episcopum cogi posse etiam non.

Neque his repugnant, quin potiùs consentiunt decreta Concilii Tridentini: nam c. 1. sess. 5. dum pœnas imponit Episcopis non residentibus, excipit legitimas absentia causas, ibi, legitimo impedimento, seu iusto, & rationabilibus causis cessantibus. Idemque fit in cap. 1. sess. 23. vers. Nam cum Christiana charitas. Inter legitimas verò causas abscedendi sacri Canonis reponunt plebis duritiem, apud quam Episcopus proficere non potest, ut in d. c. Adversitas, & c. seqq. & in c. Nisi.

Ac præterea Concilium idcirco præcipit Prælati ut resideant, & gregem sibi commissum non deserant, ut illum pascant, & suum impleant ministerium, ut in d. c. 1. sess. 6. ibi, Vigilent, sicut Apostolus præcipit, in omnibus

laborent, & ministerium suum impleant: & in d. c. 1. sess. 23. ubi dicitur præcepto divino mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro eis sacrificium offerre, verbiq; divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum, ac miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera munia pastoralia incumbere. Hæc autem certum est præstari non posse ab Episcopo, cujus vocem oves non audiunt, cujus ritum abominantur, & cujus curæ nulla ex parte subijci volunt: ergo ex mente Concilii Episcopus non tenetur hoc casu residere. Ideoq; etsi decretum de residentia sit adeò rigorosum, Episcopos tamen titulares non comprehendit, ut patet in c. 2. sess. 14. Certum autem est arctius astringi ad residentiam Episcopos titulares, qui patiuntur persecutionem extrinsecam ab inimicis manifestis ab Ecclesiæ unitate præcisus, & non toleratis, quàm qui patiuntur intrinsecam à populi incorrigibilitate, ut probat distinctio glossæ in d. c. Adversitas, quæ tam à Canonistis, quàm à Theologis communiter recipitur, ut dictum est.

Atque ex his omnibus sive spectemus Christi Domini verba; sive Apostolorum, atque aliorum sanctorum exempla ab omnibus relata in locis superius allegatis, & præcipue ab Archid. & Turrecr. in d. c. Adversitas, sive sacrorum Canonum, & Trid. Concilii dispositionem; sive demum Theologorum, & Canonistarum communes doctrinas, satis videtur constare Episcopum hoc casu non astringi præcepto residentia.

Censerem tamen hæc omnia ut infra esse temperanda. Primò enim non videtur declarandum absolute Episcopum non teneti residere, sed tantum esset illi concedenda licentia alibi residendi ad tempus dumtaxat, si tamdiu res Ecclesiæ suæ in eodem statu persisterint; quia secundum 7 tutiorem, ac veriolem opinionem Episcopus hoc casu non potest ex seipso curam pastoralem deserere, sed requiritur Sedis Apostolicæ licentia, ut probatur supra eod. in c. pro. v. & ibi dixi in §. Intueri, in 3. notab. num. 20. Et post Laur. docet Archid. in d. c. Adversitas, & Turrecr. in d. c. fin. propè fin. quod hodie aperte statutum est in d. c. 1. sess. 23. ubi etsi Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, & evidens Ecclesiæ, vel reipublicæ utilitas nonnunquam Episcopos abesse requirant: statuit tamen S. Synodus ut legitima absentia causæ prius à Romano Pontifice examinentur, & approbentur.

Deinde censerem in his omnibus esse onerandam Episcopi conscientiam, cui etiam esset injungendum, ut interdum gregem sibi creditum ipse per se visiteret perquisiturus an spes ulla orta esset proficiendi: nam, ut inquit D. Thom. in 2. 2. q. 185. d. art. 5. in fin. imminet eidem necessitas ut animum retineat intendendi proximorum saluti, si opportunitas adfit, & necessitas requiratur. Ac proinde etiam Sacerdos Latinus esset illic præficiendus, ut si quas fortè ex prædictis ovibus ad ovile revocaret divina pietas, adesset ibi Vicarius Pastoris, qui eas reciperet, ac de ea re, deque universo Ecclesiæ statu Pastorem opportunè certorem faceret. Quod est ex mente Conc. in d. cap. 1. sess. 23. vers. Meminerint tamen discessuri.

DE RENUNCIATIONE.

Gregorius IX. Agathen. & Uticen. Episcopis.

CAPUT XV.

Dilecti filii Conventus Monasterii sancti G. immediatè ad Romanam pertinentis Ecclesiam, intinuerunt, quòd Abbas eorum sentiens se insufficientem oneri regiminis Abbatia, cessit in manibus eorundem: ipsi quoque G. Monachum sancti Victoris elegerunt canonicè in Abbatem: & infra. Cum igitur dictus Abbas cedere sine licentia nostra nequiverit, nos tam electionem quàm cessionem prædictas decernentes irritas & inanes: mandamus quatenus Abbatem ipsum loco suo restitui faciatis, quo integrè restituto, vice nostra recipiatis cessionem ipsius.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**bbas exemptus sine licentia Papæ renunciare non potest.
- 2 Quamvis se insufficientem agnoscat.
- 3 Et ad arctiorem Religionem transire velit.
- 4 Et quid si non sit exemptus.
- 5 Regularis ut ex una ad aliam Religionem transire valeat, cujus licentia requiratur distinguitur, ut n. seqq. usque ad num. 36.
Quid si transire velit ad strictiorem, n. 6.
Et quid si ad parem, n. 8.
Et quid si ad laxiorem, n. 30.
- 6 Regularis transire potest ad arctiorem religionem de licentia sui Prælati immediati petita, licet non obtenta.
- 7 Nec est necessarium eam petere à Conventu, licet sit tutius, & n. 19.
- 8 Regularis non potest transire ad parem Religionem sine legitima causa, nisi de licentia Papæ.
- 9 Et an hujusmodi licentia suffragetur etiam in foro poli.
- 10 Et an inferiores à Papa ex justa causa possint hujusmodi licentiam indulgere.
Quid si monasterium sit exemptum, n. 12. & n. 15.
Et quid si sit subiectum Episcopo, n. 14.
- 11 Tridentinum Concilium nihil novi juris induxit super transitu Regularium ad strictiorem, vel parem Religionem.
- 14 Episcopus an possit dispensare, ut Regularis Monasterii non exempti transeat ad æqualem Religionem.
Quid si monasterium, ad quod sit transitus sit in aliena diœcesi, ibid. & n. 15. & 16.
Et quid si utrumque Monasterium sit in diœcesi ipsius Episcopi, n. 17.
- 18 Regularis ut ex justa causa transire possit ad parem Religionem præter licentiam Abbatis, requiritur etiam licentia Conventus, & n. seqq.
- 19 Secus si transire velit ad strictiorem, & que sit ratio differentie.
- 20 Regularis ut transeat ad laxiorem sine causa: solus Papa potest dispensare.
- 21 Sed talis dispensatio non excusat quoad Deum.
Dispensatio Papæ in votis sine justa causa non prodest in foro anime, ibid.
- 22 Papa in votis non dispensat, sed declarat.
- 23 Regularis ut transeat ad laxiorem ex legitima causa etiam inferiores à Papa possunt dispensare.
- 24 Et qui sunt isti inferiores si monasterium sit exemptum.
- 25 Et quid si sit subiectum Episcopo.
- 26 Et an requiratur etiam licentia Conventus.
- 27 Sed contra quia solus Papa dispensat ex causa super transitu ad laxiorem.
- 29 Inferior non dispensat in lege superioris.
- 30 Mendicantes transeuntes ad non Mendicantes sine licentia Papæ sunt eo ipso excommunicati per extravag. Martini IV.
- 31 Etiam si transeat ex justa causa.
- 32 Et refellitur contraria opinio.
- 33 Ratio quando non est generalis ad omnes, est impulsiva, qua cessante non cessat constitutio.
- 34 Regulares cujuscumque facultatis vigore prohibentur à Concilio Tridentino transferri ad laxiorem Religionem.
Etiam si justa causa subsit, & refellitur opinio contraria, num. 35.
- 35 Tridentinum Concilium, c. 19. vers. Nemo, sess. 25. de Regular. expenditur.
- 36 Regularis ut transeat ad laxiorem Religionem, qua sint causa legitime dispensandi.
- 37 Quid de causa infirmitatis, & n. 40.
- 38 Et quid de causa senectutis.
- 39 Et quid si Religiosus sit exosus fratribus, vel infamia notatus.
- 40 Et quid servetur in Signatura Gratiæ, & in sacra Penitentiaria.

Dilecti. Abbas exemptus sine licentia Papæ renunciare non potest. Hoc dicit, Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. & Joan. de Anania, Dividitur in duas partes. In prima ponitur Conventus petitio, in secunda ipsius, repulsiō, & negotii commissio, ibi, *Cum agitur.*

Nota primò tibi, *Sentiens se insufficientem.* Abbatem 2 quamvis se insufficientem agnoscat, puta ob defectum scientiæ, secundum Innoc. hic in princ. tamen non posse Abbatiam dimittere sine licentia Papæ, cui est immediatè subiectus, ut hic est casus secundum omnes. Quod locum habet etiam si ad arctiorem Religionem transire velit, adhuc 3 enim requiritur licentia Papæ, nec sufficit petita, nisi etiam sit obtenta, ut per Host. in c. *Illud in princ. infra de Cleric. excomm. ministr.* & Archid. in c. *Si Abbatem ad fin. de elect. lib. 6.* ubi refertur sic per Papam Clementem IV. fuisse determinatum. Secus verò si Abbas, seu Prelatus non sit 4 immediatè subiectus Papæ, sed habeat alium Superiorem supra se, quia tunc sufficit ejusdem Superioris licentia petita, licet non obtenta, ut concludit Jo. Andr. in c. *Cum non stat, num. 11. & 12. de reg. jur. lib. 6. in Mercur.* quem sequuntur in c. *Licet de Regul. Henric. Boich. n. 4. Anchar. n. 8. in 11. notab. & Abb. n. 13. Silvest. in ver. Religio 4. quest. 3.* Quid autem sit dicendum in simplici monacho, patebit in quæstione sequenti.

QUÆRO generaliter cum Innocentio, cujus licentia 5 requiratur ad hoc ut Professus in una Religione possit transire ad aliam.

Pro clariori solutione distinguendi sunt tres casus, nam aut transire vult ad strictiorem, aut ad parem, aut ad laxiorem,

Primo casu, cum scilicet vult transire ad strictiorem, 6 seu arctiorem Religionem, breviter dicendum, requiri licentiam Prælati immediati ipsius Monasterii, puta Abbatidis, ut exemplificant in d. c. *Licet, de Regular. Innocent. num. 2. & 4. Hostiens. num. 5. circa finem, in ver. Utrum quis velit, Abb. Antiq. num. 2. Io. Andr. num. 7. & alii communiter.* Et sufficit licentia petita, licet non obtenta, ut ibi 7 in textu, nec requiritur de necessitate, ut licentia petatur à Conventu, sed satis est eam petere à Prælato, ut latè probat Archid. in c. *Statuimus, nu. 2. 19. quest. 3.* Et quamvis non desint contradictores, tamen opinio Archidiaconi communis est, & melioribus fulcita rationibus, ut dixi in prædicta Decretali *Licet, num. 37. 38. & 39.* licet tutius sit etiam à Conventu licentiam postulare, secundum Innoc. hic num. 1. Host. n. 3. Jo. Andr. n. 7. & Butr. num. 13. Quæ autem requirantur ad hoc ut transitus ad arctiorem Religionem sit licitus, plenè examinavi in d. c. *Licet, de Regular. à n. 20. usque ad num. 52.*

Secundo casu, id est eum Religiosus vult transire ad 8 parem, seu æqualem, subdistingue, nam aut nulla subest legitima causa transeundi, & planum est solum Romanum Pontificem posse hanc licentiam impertiri, Butr. hic num. 13. & Cardin. num. 2. Abb. in cap. *Non est vobis, num. 6. de Regular. Philipp. Franz. in cap. Cum singula, §. Prohibemus, num. 4. de præbend. lib. 6. S. Antonin. in 3. parte tit. 16. cap. 4. a d. finem princ. Silvest. in ver. Religio, 4. qu. 2. & passim alii.* Et quamvis Gemin. in d. §. *Prohibemus, nu. 5.* concedat posse etiam Episcopum, & Abbatem hanc licentiam sine ulla causa indulgere, quando Religiosus non est exemptus, & Monasterium est in eadem Diœcesi: tamen prima 9 opinio communiter tenetur, & locum habet etiam in foro conscientie, secundum Angel. in ver. *Religiosus, nu. 34.* & Silvestrum in ver. *Religio, 4. num. 2.* licet Franc. in d. §. *Prohibemus, num. 4.* teneat licentiam Papæ nulla causa legitima subsistente non suffragari, nisi in foro externo. Aut legitima subest causa: & receptissima DD. sententia 10 est etiam inferiores à Papa posse hujusmodi licentiam concedere, ut ex Doctoribus infra citandis liquebit. Nec aliquid novi juris super hoc induxit Concilium Trident. c. 19. vers. *Nemo Regularis, sess. 25. de Regular.* Nam proposito dubio an liceat Regularibus transire ad arctiorem Religionem petita tamen licentia à suis Superioribus etsi non obtenta; ad parem verò, & æqualem petita, & obtenta absque speciali dispensatione Sedis Apostolicæ ex decreto Concilii d. c. 19. Nihil reperi decisum, sed ex Annotationibus colligitur quoad prædictam dubitationem nihil novi juris induxisse Tridentinum Concilium. Sed dubium est, 12 quinam sint isti inferiores, qui ex justa causa dare possunt hanc

- hanc licentiam transeundi ad parem, an scilicet Episcopus, vel Abbas, vel uterque simul. Et quidem si Monasterium sit exemptum, planum est hoc jus pertinere ad solum Abbatem, ut tenet gloss. in cap. *Non est vobis in ver. Permittatis infra de Regular.* & ibi etiam Joannem Andr. num. 7. in fin. Item gl. in d. c. *Cum singula*, §. *Prohibemus in ver. Canonice de praben. lib. 6.* quam ibi sequuntur Geminian. num. 5. & Franc. num. 4. Bellam. in cap. *Ex parte*
- 13 *ad fin. de temp. ordin. Lap. allegat. 130. alias 135. num. 2.* Et quamvis Romanus singular. 452. Domini mei, pro Abbate hoc casu intelligat Superiorem totius Ordinis, id est Generalem, non autem Superiorem immediatum Monasterii, per text. in cap. *Statuimus*, ibi *Patris totius Congregationis 19. quest. 3.* tamen ille text. parum facit, quia alia littera habet Abbatis, totiusque Congregationis, ut apud Ivonem, & DD. pro Congregatione communiter intelligunt Conventum ipsius Monasterii, ut per Henric. Boich. in d. cap. *Licet num. 9. de Regular.* Unde non communiter recedendum a communi intelligentia Doctorum, qui pro Abbate intelligunt Prælatum immediatum ipsius Monasterii, ut ibi dixi n. 36.
- 14 Si verò Monasterium non sit exemptum, sed jurisdictioni Episcopi subiectum, tunc refert; nam aut Monasterium, ad quod fit transitus, est in alia diœcesi: & requiritur licentia non tantum Abbatis, sed etiam Episcopi, e cuius diœcesi Monachus ad aliam diœcesim vult transmigra- re, cum agatur de præiudicio, utriusque, ut per
- 15 Butr. in cap. *Significatum in fin. de Regular.* Et ita intelligi debet Innoc. hic num. 1. dum ait, non posse fieri Monachum alterius Monasterii sine licentia Episcopi si sit parisi, vel minoris Religionis, sed auctoritate Episcopi posse fieri dispensationem, argum. cap. *Significatum in fin. de Regular.* Quod ipsum repetunt hic Host. nu. 3. Joan. Andr. num. 7. Jo. Monach. in cap. *Cum singula num. 4.* & ibi gl. *Additional. post ver. Canonice de praben. lib. 6.* Archid. in c. *Si Religiosus in fin. de elect. eod. lib. & in cap. Quam sit nu. 6. 18. quest. 2.* Specular. in tit. *de dispensat. §. Sunt quoque num. 6. vers. Vigesimo quarto*, Imol. in *Clement. 1. nu. 11.* & ibi etiam Vitalin. numer. 18. *de Regular.* Hac enim doctrina intelligi debet. Primò, dummodò Monasterium, à quo Monachus vult abscedere, sit Episcopo subiectum; nam si esset exemptum, prout erant Monasteria omnia de jure veteri, c. *Si quis abbas, & c. Abbates 18. q. 2.* utique non spectaret ad Episcopum huiusmodi licentiam concedere, cum in exemptis nullam habeat jurisdictionem; sed ad Abbatem dumtaxat, c. *Non est vobis in fin. de Regular.* Et ita inter exemptos, & non exemptos in specie distinguunt Ang. in ver. *Religiosus n. 34.* Silv. in ver. *Religio 4. q. 9.* Tabiena in cod. ver. q. 23. n. 24. & in idem recidit quod ait Cardin. hic n. 2. in 7. q. videlicet solius Abbatis licentiam sufficere, si ipse haberet jurisdictionem quasi Episcopalem. Secundò Innocentii doctrina intelligi debet dummodò Monasterium, ad quod fit transitus, sit in alterius diœcesi:
- 16 tunc enim præiudicatur Episcopo, à cuius obedientia Monachus subtrahitur, & ideo requiritur ipsius licentia: se-
- 17 cus verò si utriusque Monasterium sit in diœcesi ipsius Episcopi, quia tunc ejus nihil interest, an Monachus sit in hoc, vel in illo Monasterio, cum utrobique remaneat sub illius jurisdictione, arg. c. 2. in fin. *de Relig. domib.* Licet etiam hoc casu requiri licentiam Episcopi, teneant hic Butr. n. 13. Card. n. 2. in 3. q. & Abb. eod. n. quòd non displicet. Tertio debet intelligi, dummodò præter licentiam Episcopi simul etiam concurrat licentia Abbatis, ne alias contemnatur bonum obedientiæ, ut dicitur in d. c. *Licet, vers. Quo vero de Regular.* Et ita requiri licentiam Abbatis, & Episcopi, qui super hoc potest dispensare, tenet ibi Henr. Boich. num. 9. ubi allegat Innoc. hic, & alios proximè citatos.
- 18 Desideratur etiam secundum aliquos licentia ipsius Conventus, quod tenet gl. in c. *Cum singula in ver. Canonice de praben. lib. 6.* ubi dicit Monachum ex causa posse transire ad parem de licentia Abbatis, & Conventus, per c. *Statuimus 19. q. 3.* & cum illa gl. concordant, ibid. Joan. Monach. num. 4. Ancl. nu. 2. Cardin. hic num. 2. qu. 3. Henr. Boich. in d. c. *Licet n. 9. in fin. de regular.* Bellam. in cap. *Ex parte in fin. de temp. ordinat.* Rebuff. in *praxi benef. in tit. de translat. Monach. nu. 7.* Idque tutius esse etiam si ad arctiorem Religionem fiat transitus, affirmant Innoc. hic
- num. 1. hoc. . . . Jo. Andr. num. 7. & Butr. numer. 13. Sed ego existimo non solum hoc esse tutius, sed etiam verius quando fit transitus ad æqualem, tum quia ad Abbatem simul, & Conventum spectat Monachum recipere, & ordini incorporare, gloss. 1. in cap. *Porrectum de regular.* & dixi in cap. *Ad Apostolicum in 2. not. eod. tit.* ergo ad eisdem spectat Monachum dimittere, & ab ordine absolvere, arg. c. *omnis res de regul. jur. & l. Nihil tam naturale ff. eod.* Tum quia sicut in alienatione rerum Ecclesiasticarum requiritur Capituli consensus, c. *Sine exceptio- ne 12. q. 2.* Ita & fortius in alienatione personarum, quia gravior, & major censetur alienatio personatum, quam rerum, arg. c. *Præcipimus 2. q. 1. secundum Host. in d. c. Licet nu. 12. de regular.* & Turcrem. in d. c. *Statuimus nu. 2. 19. qu. 3.* Nec refragatur, quod in transitu ad strictiorem
- 19 licentia Conventus non sit necessaria, ut pluribus firmavi in prædicta Decretali, *Licet num. 37. & seqq.* Quoniam in transitu ad strictiorem Monachus non alienatur, sed in melius commutatur auctoritate Superioris, ut dicit Archid. in d. c. *Statuimus nu. 2. in fin.* Item in eo casu non requiritur licentia Abbatis, sed satis est eam petere, ne bonum obedientiæ contemnatur, ut in d. c. *Licet, vers. Quocirca.* Et Monachus, tunc transit propria auctoritate, ut ibi notat Innoc. num. 1. in ver. *Adimplere*, & Host. num. 14. At secus est in transitu ad æqualem, quia requiritur licentia petita, & obtenta, ut per Henric. Boich. in d. c. *Licet nu. 9.* nec fit commutatio in melius, & ita est ibi alienatio, in qua requiritur consensus, ut dictum est. Consulo igitur, ut si Monasterium sit Episcopo subiectum, licentia se transferendi ad parem impetretur ab Episcopo, Abbate, & Conventu, juxta opinionem Cardin. hic n. 2. in 3. q. Hæc de transitu ad æqualem.
- Tertio autem casu, scilicet cum Religiosus transire vult
- 20 ad laxiorem, seu minorem Religionem; similiter distingue; nam aut nulla subest causa legitima transeundi; & palam est solum Papam posse huiusmodi licentiam impertiri, gloss. in cap. *Cum singula in ver. Canonice de praben. lib. 6.* ubi dicit solum Papam dispensare si transeat ad laxiorem sine causa, cum sit contra jura, c. *Proposuit de concess. praben.* & cum gl. concordant ibi Geminian. in §. *Prohibemus nu. 5.* & Franc. num. 4. vers. *Sed certè*, ubi quòd illam gl. sequuntur Doctores Joan. Andr. in addit. ad *Specular. in tit. de dispens. §. Sunt quoque nu. 6. Littera D.* Lapis allegat. 130. alias 135. nu. 3. Butr. in c. *Significatum in fin. de regular. & in c. Non est vobis in fine*, ubi etiam Card. & Abb. numer. 2. eod. tit. Dicunt tamen Doctores huiusmodi
- 21 dispensationem, quamvis proficit in foro judiciali, tamen non excusare in foro conscientiæ, & quo ad Deum, ut in simili voluit gloss. singularis in c. *Non est voti in ver. Adimplere infra de voto*, ubi dicit eum, cum quo Papa in talibus dispensat non esse securum quoad Deum, nisi substat causa dispensandi. Et ita in hac specie concludit Abbas in d. c. *Non est vobis num. 6.* Jo. Andr. & Butr. in c. *Sane de Regular.* ubi propterea exclamant contra Prædicatores, & Minores, & alios Mendicantes, qui credunt se esse tutos quoad Deum, si ex dispensatione Papæ transeunt ad ordinem Monachorum, vel ad aliam Religionem non subsistente rationabili conscientia, & iusta causa; pro quo etiam est bona gl. in c. *Monachi vagantes in ver. Nec in civitatibus 16. q. 1.* & sequitur Franc. in d. c. *Cum singula*, §. *Prohibemus n. 4. vers. Sed certè de prab. lib. 6.* Angelus in verb. *Religiosus n. 34.* Silvest. in ver. *Religio 4. q. 2.* Navarr. conf. 56. num. 2. *de regular.* dicens nec Papam posse absque peccato, & in *Commentar. 4. de regular. num. 10.* alias super c. *Statuimus num. 4. 19. q. 3.* Sot. *de justit. & jur. lib. 1. q. 7. art. 3. in corpor. ad fin.* Adde quod in istis votis Papa
- 22 non dispensat, sed declarat, ut dicit gl. notabilis in d. c. *Non est voti in ver. Auctoritate Sedis de voto.*
- Aut subest legitima causa ad laxiorem ordinem tran-
- 23 seundi, & hoc casu variatum est sententiis, nam multi tenuerunt etiam inferiores à Papa super hoc transitu dispensativè posse licentiam indulgere. Et hæc est communis opinio, ut patebit ex Doctoribus mox citandis. Sed in dubium vertitur, quinam sint isti inferiores an scilicet Episcopus, vel Abbas, vel ambo simul. Et quidem ut supra distinximus in casu transitus ad æqualem, si Monasterium sit exemptum à jurisdictione Episcopi, planum est non Episcopum, qui in exemptis nullam habet juris-
- dictio-

- ditionem, sed Abbatem duntaxat posse super hoc dispensare. Quod tenent Host. in c. *Non est vobis n. 2. de reg. per c. Super eo, §. 1. & c. Consulti, §. 1. vers. In primo eod. tit.* Jo. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de dispensat. §. *Sunt quoque n. 6. litt. D. & in d. c. Non est vobis in fin. de reg. S. Ant. in 2. p. tit. 11. c. 2. §. 9. vers. Hoc autem videtur, Silv. in ver. *Votum 4. q. 3. dist. 6.* Qui Authores quamvis non distinguant, videtur tamen intelligendi de Monasteriis exemptis, prout intelligunt idem Silv. in ver. *Religio 4. q. 8. & Tabien. in ver. Religio 4. q. 2. n. 4. & senti Card. hic num. 2. qu. 3. vers. Si cum causa, dum dicit Abbatem solum posse ex causa super transitu ad laxiorem dispensare, si habeat jurisdictionem quasi Episcopalem, & sic loquitur de Monasterio exempto à jurisdictione Episcopi.**
- 25 Si verò Monasterium sit Episcopo subjectum, tunc requiritur dispensatio Episcopi, & Abbatis simul, ut per Card. loco citato, ubi ait hoc tenere Joann. Andr. in addit. ad Speculat. in tit. 1. §. *Nunc Episcoporum, vers. 24.* & sequuntur Silv. & Tabiena, ubi sup. & de dispensatione Episcopi loquitur Innoc. hic n. 1. Host. num. 3. Jo. Andr. n. 7. Butr. n. 3. & Abb. n. 2. & idem Innoc. in c. *Dilectus n. 3. ad fin. de temp. ordin.* Specul. in tit. de dispensat. §. *Nunc de Episcoporum n. 3. vers. vige simo, Archid. in c. Quam sit n. 6. 18. q. 2. & in c. Religiosus in fin. de elect. lib. 6. Abb. in c. Significatum in fin. & in c. Non est vobis n. 6. de reg.*
- 26 Quidam verò non tantum Episcopi, & Abbatis, sed etiam Conventus licentiam putant esse necessariam per c. *Statuimus 19. q. 3. Hi sunt, Card. hic d. num. 2. qu. 3. vers. Si cum causa, Bellam. in c. Ex parte in fin. de tempor. ord. Petr. de Palud. in 4. sent. dist. 38. q. 4. art. 4. num. 43. Silvest. in ver. Religio 4. q. 8. Navarr. conf. 56. num. 3. de regular. Ad dent. ad Abbatem in c. Non est vobis littera C. ad finem de reg. Idque tutius putant Innoc. hic num. 1. & alii supracit. num. 7.*
- 27 Ceterum contrariam opinionem, id est solum Papam posse ex causa dispensare, ut fiat transitus ad laxiorem Religionem, tenuerunt Specul. in tit. de dispensat. §. *Sunt quoque num. 6. vers. vige simo quarto, ubi dicit Abbatem posse dispensare, ut Monachus transeat ad majorem ordinem, vel etiam ad parem ex causa, sed non ad minorem, gloss. in d. c. Non est vobis in ver. Permittatis de Regular. quæ similiter dicit Abbatem non posse dispensare, ut Monachus transeat ad minorem, Joan. Monach. in cap. Cuius singula n. 6. de præb. lib. 6. ubi ait: Si vellet transire ad Religionem laxiorem, hoc potest solus Papa cum hoc sit dispensare contra jura, & solus Papa est supra jura, c. *Proposuit de concess. præben. & cum eo concordat ibi Anchar. numer. 2. vers. Et dic latius, Henric. Boich. in c. Licet num. 10. de Regular. Imol. in Clem. 1. num. 11. eod. tit. Abb. conf. 99. num. 3. lib. 1. & hæc opinio servatur in practica: nam hujusmodi licentiæ transeundi ad laxiorem Religionem etiam legitimis causis subsistentibus consueverunt concedi à Papa in signatura gratiæ, ut patet in ista num. 40. & à S. Pœnitentiaria, à qua conceduntur plerumque ad supplicationem Generalis, vel Procuratoris Ordinis. & de utriusque Religionis consensu Sacræ Pœnitentiariæ exhibitio, ut sæpissimè vidi observatum: atque ita ipsimet Superiores Regulares agnoscunt se non habere potestatem super hoc dispensandi, cum pro ea obtinenda recurrant ad Sedem Apostolicam; quæ quidem observantia validis etiam nititur fundamentis: nam inferior non dispensat in lege Superioris, Clem. *Ne Romani, de elect. & cum Episcopi, & inferiores Prælati sint custodes Canonum etiam ex magna causa non possunt contra Canones dispensare, secundum Archidiaconum in c. Licet Canon n. 3. vers. Et ibi assertivè dixit de elect. lib. 6. & probavi latissimè in cap. Dilectus à num. 2. usque ad num. 22. infra de tempor. ordinat.* Præterea per extravag. Martini IV. quæ est prima de regular. interdicitur Mendicantibus transitus ad non mendicantes, excepta Carthusia sine licentia Pape sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda.**
- 30 Et quamvis Leonard. Less. lib. 1. de just. & jur. c. 41. dub. 13. num. 164. & Thom. Sanch. super Decalog. lib. 6. cap. 7. num. 68. dicant Extravag. illam non esse usu receptam, vel esse intelligendam de transeuntibus absque legitima causa, ut deducunt ex illis verbis: *Fucatis coloribus, & ut liberius degant, & beneficia Monastica consequi valeant, tamen satis leve est, quod dicunt de non usu prædictæ*
- Extravag. Imò enim usu receptum est, ut nullus inferior à Papa ex quavis causa det transitum Mendicantibus ad non Mendicantes; & ex stylo S. Pœnitentiariæ numquam datur hujusmodi transitus quantumcumque justa sit causa, nisi quando inter Mendicantes non inveniuntur benevoli receptores, & nihilominus cum hodie prædicta Extravag. faciat jus commune, præsumitur usu recepta, ut bene per Rot. d. 30. n. 5. p. 1. rec. Rursus si constitutio illa non prohiberet, nisi transitum absque legitima causa, esset prorsus inanis, & frustratoria, quia hoc ipsum jam reperiebatur prohibitum per antiquos canones, ut c. *Non est vobis, c. Sane, & c. Licet, de reg. cum concord.* Nec refragantur verba in supra ponderata, quia non denotant causam finalem, sed impulsivam: nam cum constitutio respiciat, & comprehendat omnes, & rationes in ea expressæ sint de aliquibus tantum; rationes illæ sunt impulsivæ, quibus cessantibus non cessat constitutio, l. 1. §. *Sexum, ff. De postulan. & notabiliter declarat Bart. Extravag. ad Reprimendum, in ver. Nec ex eorum absentia, in princ. nu. 12. & seq.* Quibus accedit, quod ex Concilio Tridentino cap. 19. sess. 25. de regular. statutum est, ut nemo regularis cuiuscumque facultatis vigore transferatur ad laxiorem Religionem. Nec placet quod dicunt Navar. conf. 56. num. 3. de regular. & Sanchez post alios super Decalog. lib. 6. cap. 7. num. 68. videlicet mentem Concilii in eodem decreto non fuisse tollere facultates juridicas, sed tantum non juridicas, id est sine justa causa, & sine causæ cognitione, & absque consensu Capituli. Quoniam de hac mente ex verbis Concilii non apparet, & nemo illam revelavit, ad textum in l. *Labeo, §. Id Tuber. ff. De suppellect. legat.* Quinimò verba Concilii in eo decreto cum sint universalialia, & generalia, hanc restrictionem non patiuntur. Dictio enim, *nemo*, qua utitur Concilium, tamquam universalis negativa includit omnes quacumque autoritate suffultos, ut notat Archid. in cap. *Nemo, in princ. de elect. lib. 6. & similiter dictio illa, cuiuscumque* comprehendit omnes facultates qualescumque sint c. *Solita, vers. Quodcumque ligaveris de major. & obed.* nam lex, quæ loquitur per istam dictionem, *cuiuscumque*, vel consimiles, dicitur effrenatè loqui, ut inquit idem Archid. in c. *Si tibi absenti, col. 2. in ver. Quicumque, de præben. lib. 6.* Absolutum est igitur decretum illud restringere ad facultates non juridicas: & eò magis, quia non juridicæ nec sunt, nec dici possunt facultates: & si de talibus Concilium intellexisset, non dixisset facultatis vigore, sed potius colore, vel prætextu, ut mos est Concilii, ubi voluit tollere abusus, & corruptelas, ut patet in c. 7. sess. 14.
- Præterea si d. c. 19. intelligeretur tantummodò de facultatibus non juridicis, & de transitu sine justa causa, non bene prohiberet in specie transitum ad laxiorem Religionem, quia sine justa causa nec ad parem, nec ad strictiorem transire licet, ut notat Jo. Andr. in d. cap. *Licet, n. 2. in ver. Vocatus, & ibi dixi in 2. not. de regular. S. Thom. in 2. 2. q. 189. art. 8. in corp.* Nec Sedes Apostolica solet hujusmodi licentiæ concedere nisi ex justa causa, ut sæpissimè experti sumus, & patebit infra num. 40. Dicendum est igitur S. Synodum eo decreto voluisse generalitèr prohibere superioribus ordinem, ne vigore facultatis, quam prætendebant se habere de jure communi, secundum ea, quæ dicta sunt supra num. 23. & seqq. aut ex statutis ordinum, vel privilegiis, seu indultis Apostolicis Regularibus sibi subjectos ad laxiorem transferrent: & idèò quoad decreta omnia illius sess. 25. in c. ult. amplissimas posuit derogationes. Sed urgebis: si Concilium prohibet transitum ad laxiorem etiam ex justa causa: ergo nec Pape licet etiam cum legitima causa super hoc dispensare, quin contraveniat Concilio. At respondetur Concilium eo loci non loqui de Papa, quia cum ei non adaptentur verba illa, cuiuscumque facultatis vigore, nec utique dispositio adaptari debet, l. 4. §. *Toties, ff. De damn. insect. cum simil.*
- Successivè QUÆRO, quæ sint causæ legitimæ dispensandi super transitu ad laxiorem Religionem.
- Conveniunt omnes legitimam causam esse infirmitatem, vel debilitatem, per quam Religiosus redditur impotens ad arctioris ordinis statuta servanda, juxta text. in cap. *Cum ad monasterium, §. In refectorio, vers. c. unquam, infra de statu Monach. & tenet Abb. in c. Non est vobis*

vobis n. 6. de regul. Gemiti. in cap. Cum iungula, §. Prohibemus num. 6. de præben. lib. 6. & ibi etiam Franc. nu. 4. S. Th. in 2. 2. q. 189. art. 8. in corp. vers. Tertio propter infirmitatem, Silvest. in ver. Religio 4. q. 2. & infirmitas ad hoc debet esse perpetua, secundum Archid. in c. Monach. num. 4. 20. q. 1. Gemiti. & Franc. loco cit. Et quamvis pro iusta causa adducant, & senectutem: secundum hoc ita videtur temperandum, si senectus sit talis, ut per eam Religiosus sit reditus inhabilis ad servandum austeritates arctioris Regulæ, arg. c. Nisi cum priorem, §. Alia vero causa supra eod. alioquin valde absurdum esset, ut unicuique Religioso in senectute etiam valida, & robustaliceret ad laxiorem ordinem transvolare, arg. c. 1. supra eod.

39 Præter infirmitatem, seu debilitatem corporis moderni recensent complures alias causas dispensandi super transitu ad minorem Religionem, videlicet si Regularis in sua Religione odio habeatur, vel malè tractetur à Fratribus. aut in ea sit adeo infamatus propter aliquod crimen à se perpetratum, ut non nisi magna cum tristitia, & rubore possit ibi permanere, ibi Manuel Rodriq. tom. 3. qu. regular. q. 53. art. 9. Thom. Sanch. super Decal. lib. 6. 1. 7. n. 72. & Moderni in Collectanea ad Concilium Tridentinum cap. 19. sess. 25. de regular. nu. 31. Ego verò existimo has, & consimiles causas ab eis adductas non esse sufficientes ad dispensandum super transitu, nisi fortè ad parem, seu æqualem, non autem ad laxiorem, quia cum Religiosus possit æquè benè suæ indemnitati consulere transiendo ad parem, nulla ratio patitur, ut transmigraret ad regulam minus strictam, ex notatis per gl. in cap. Monachi vagantes in ver. nec in Civitatibus 16. quaest. 1. Nulli enim fas est de statu perfectiori ad minus perfectum statum

transire; hoc enim est retrospicere, quod est damnable, secundum Domini sententiam dicentis Luce 9. Nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est Regno Dei. S. Thom. in 2. 2. q. 185. art. 4. in primo arg. contrario. Undè si Regularis in suo ordine est exorsus fratribus, & ab eis malè tractatur, vel infamis reputatur, inveniat alium ordinem saltem æqualis perfectionis observantia, in quo possit quietè vivere, sed non eligat alium laxioris vitæ, quia retro aspiceret, & videretur hoc facere, ut disciplinam effugeret, & jugum Regulæ districtioris excuteret, ac licentius viveret contra textum in cap. Virgines, ibi: Si vero fuga discipline alium locum quaesierint, redire cogantur 20. q. 4. & in cap. Non est vobis, cum gl. in ver. Permittatis de regular. Facit text. in cap. 1. Et quod ibi dixi in 4. notab. sup. de transl. Episc. alioquin omnes Apostata, & infamia notati transferendi essent ad laxiorem, & ita ex eorum nequitia commodum reportarent contra juris regulas, quod multis tribueret incrementum apostatandi, ut cap. Est injusta in fin. 23. q. 4. c. Ut Clericorum infra de vit. & honestat. Clericor. Tutius est igitur tenere solam ægritudinem, seu debilitatem esse iustam causam super hoc transitu dispensandi, prout hanc solam assignavit D. Thom. in 2. 2. q. 189. dict. art. 8. in corp. propter quam etiam dispensat Sac. Pœnitentiaria. Quinimò bonum. Antonius Cardinalis Carafa olim Signaturæ Sanctissimi Prefectus in sua glossa manuscripta ad cap. 19. sess. 25. de regular. testatur se nunquam vidisse in Signatura Gratiæ concedi transitum ab arctiori ad laxiorem Religionem, nisi ob infirmitatem, vel debilitatem proveniente ex observantia ipsius regulæ arctioris, cum non possit illius statuta servare.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA PRÆLATORUM.

Alexander III. Cisterciensibus.

C A P U T I.

STATUIMUS præterea, ut si Episcopus tertio cum humilitate ac devotione (sicut convenit) requisitus, substitutos Abbates vestros benedicere fortè renuerit, eisdem Abbatibus liceat proprios Monachos benedicere; & alia quæ ad officium huiusmodi pertinent exercere, donec ipsi Episcopi suam duritiam recogitent, & Abbates benedicere non recusent.

S U M M A R I U M.

- 1 Abbas propter contumaciam Episcopi in benedicendo recipit potestatem alios benedicendi, perinde ac si esset benedictus.
- 2 Abbas ante benedictionem non consequitur potestatem spirituales, id est, facultatem benedicendi Monachos, & Minores Ordines conferendi.
- 3 Benedictio Abbatis, & consecratio Episcopi in quibus differant. Et n. seqq.
- 4 Episcopi non habent communem cum reliquis inferioris gradus potestatem chrismandi, & ordinandi.
- 5 Ordines sacros conferendi potestas non Episcopo delegari non potest; potestas chrismandi secus.
- 6 Abbates non consequuntur potestatem conferendi minores ordines ex vi solemnium benedictionis, sed ex concessione Ecclesiæ, & adminiculo habitus Sacramenti, & n. 29.
- 7 Potestas, qua confertur Episcopo per consecrationem, est indelebilis, & remanet in Episcopo etiam excommunicato, deposito, & degradato.
- 8 Episcopus prohibitus à Papa chrismare, vel ordines conferre, si contempta prohibitione secus faciat, imprimit characterem.
- 9 Abbas etiam benedictus ordinando contra prohibitionem Ecclesiæ nihil confert.
- 10 Abbatum potestas conferendi minores ordines potest ab Ecclesiâ ex toto auferri, sed non pro parte, sicut nec potest pro parte concedi, & num. 32. 33. 46. & 50.
- 11 Prælati inferior secularis habens facultatem post Concilium Tridentinum conferendi primam tonsuram, & minores ordines certis personis, si alias ordinet, an characterem imprimat, & nu. seqq. usque in fin.
- 12 Abbas benedictus conferens tonsuram, ac minores ordines regularibus etiam sibi non subditis, imprimit characterem.
- 13 Tonsuratus ab Abbate non benedicto, vel non habente hanc facultatem ex privilegio, debet iterum tonsurari, & n. 54.
- 14 Abbas non benedictus habens privilegium ante Concilium conferendi primam tonsuram, & minores ordines, ita demum ordinando characterem imprimit si habeat subditos regulares; alias secus, & n. 31.
- 15 Prælati inferior secularis habens privilegium ante Concilium Tridentinum conferendi jus suis subditis secularibus primam tonsuram, & minores ordines, ordinando post Concilium nihil confert, & n. 31.
- 16 Potestas sacramentalis, & jurisdictionalis, qua sit, & in quibus differant.
- 17 Prælati, si carens potestate dicitur esse instar chimæ.
- 18 Ordinatus à Prælati non habente potestatem ordinis nihil recipit, & debet iterum ordinari.
- 19 Episcopi accipiunt potestatem conferendi ordines in consecratione.
- 20 Abbates, & alii inferiores Prælati, in quo actu accipiunt potestatem minores ordines conferendi.
- 21 Episcopi jurisdictionem accipiunt in confirmatione, etiam ante consecrationem.
- 22 Abbates, & alii inferiores Prælati, in quo actu jurif-

- ditionem accipiant.*
- 23 *Ordinandi potestas ex limitatione jurisdictionis non restringitur, cum jurisdictione ad essentiam ordinationis non spectet.*
- 24 *Episcopus ordinando Clericos alienos imprimit characterem, sed ordinis executionem non confert.*
- 25 *Idem in Episcopo, qui renunciavit Episcopatu.*
- 26 *In Episcopo titulari.*
- 27 *Et in Episcopo heretico, excommunicato, vel degradato.*
- 28 *Ordinandi potestas licet non competat inferioribus Prelatis ex vi consecrationis, sed ex concessione Ecclesie; tamen non restringitur ex limitatione jurisdictionis ad certas personas, & n. seqq.*
- 29 *Abbatibus benedicti potestatem habent conferendi primam tonsuram, & minores ordines ex constitutione Ecclesie.*
- 30 *Abbatum jurisdictione quoad ordinum collationem ad quas personas restringatur.*
- 31 *Abbas non benedictus potest Lectoratum conferre, postquam Episcopus ter requisitus benedicere eum recusaverit.*
- 32 *Ordinandi potestatem habens ex indulto Papa, ordinando post prohibitionem, non imprimit characterem.*
- 33 *Procedit si prohibitio sit totalis, secus si restricta ad certas personas tantum, & n. 46. & 50.*
- 34 *Presbyter cui Papa dedit facultatem chrismandi, post revocationem commissionis nihil confert. Secus in Episcopo.*
- 35 *Ecclesia in traditione potestatis apponere potest legem, quam vult.*
- 36 *Taxatio, seu modificatio in ejus est arbitrio, in cuius est totalis denegatio.*
- 37 *Declaratur, n. 40. 44. & 46.*
- 38 *Actus contra legis prohibitionem factus, an & quando sit nullus, & n. 44. & seqq.*
- 39 *Potestas ordinis neque ex intervallo, neque in actu concessionis recipit divisionem, seu limitationem, & n. seqq.*
- 40 *Abbas facultatem habens ex privilegio conferendi primam tonsuram, & minores ordines, vel faciendi ea, que potest Abbas benedictus, ordinando non subditos characterem imprimit.*
- 41 *Potestas ordinis non recipit limitationem, sive competat de jure communi, sive ex privilegio Papa, & n. 46.*
- 42 *Potestas ordinis competere non potest, nisi ex consecratione Episcopali, vel ex concessione Papa.*
- 43 *Decretales epistolæ etiam non clausæ in corpore juris habent legis auctoritatem.*
- 44 *Codex Canonum qui sit.*
- 45 *Potestas jurisdictionis cujusmodi est absolutio sacramentalis, restringitur ad subditos tantum, & n. seqq.*
- 46 *Confessiones, quas audit Sacerdos ab Episcopo non approbatus, sunt irritæ.*
- 47 *Ordinandi potest cur non possit pro parte conferri, & pro parte non.*
- 48 *Jurisdictione an sit indivisibilis.*
- 49 *Potestas ordinis ad usum, jurisdictione ad usum fructum proximis accedit.*
- 50 *Frui parte possumus, uti parte non possumus.*
- 51 *Lex promotionis consistit in facto.*
- 52 *Charactere quid sit.*
- 53 *Forma quid.*
- 54 *Prelatus inferior sive regularis, sive secularis si consecrat primam tonsuram, aut minores ordines, an & quibus casibus imprimat characterem, aut conferat ordinis executionem, compendiosa distinctio.*

Statimus. Si diœcesanus requisitus benedicere nolit Cisterciensem Abbatem, ipse proprios benedicere poterit. Hoc dicit Cardinalis dividit in duas partes in prima concessio. In secunda limitatio, ibi, *Donec*.

Nota primò propter contumaciam Episcopi in benedicendo, Abbatem recipere potestatem alios benedicendi perindè ac si esset benedictus, ut hic est casus secundum omnes. Et sic aliquis dat quod non habet, quia non benedictus benedicit contra reg. cap. *Quod autem de Jurepatron. cap. Nuper de donat. inter vir. & uxor. & c. Nemo de*

reg. jur. secundum gl. & Innoc. *hic in ver. Benedicere*. Sed hoc contingit virtute hujus Canonis, qui ob duritiam Episcopi tribuit Abbati non benedicto auctoritatem alios benedicendi, ut per Burr. n. 11. in 2. *oppof. & Abb. n. 2.* Similis indulgentia habetur in c. *Nihil, §. fin. sup. de elect.*

Secundò nota, ibi, *renucrit*, cessante Episcopi contumacia Abbatem ante benedictionem non recipere potestatem spirituales, id est, facultatem benedicendi Monachos, & minores ordines conferendi: concordat cap. *Quoniam 69. dist. & c. Cum contigant supra de arat. & qualit.* Quod ergo operatur consecratio in Episcopo, cap. *Transmissam supra de elect.* operatur solemnis benedictio in Abbate, secundum Ant. de Burr. *hic in 3. notab. numer. 6.* Quod tamen intelligi proportionabiliter, quia benedictio non confert Abbatibus idem per omnia, quod consecratio Episcopis, neque enim ex vi solemnis benedictionis Abbates potestatem habent Sacramentum Confirmationis, aut sacros Ordines conferendi, c. *Quanto de consuet. cap. unico, §. Per frontis chrisimationem de sacra Unct.* Quandoquidem hanc potestatem non habent Episcopi communem cum reliquis inferioris gradus, ut est distinctum in Conc. Trident. de Sacram. Ordin. sess. 23. cap. 4. & can. 7. Quod adeò verum est, ut neque ex delegatione Ecclesie possit competere non Episcopo facultas conferendi Ordines sacros, secundum sententiam D. Thom. in 4. dist. 25. qu. 1. art. 1. ad 3. quæ servatur in practica, ut testatur Silvest. in ver. *Ordo 3. numer. 7.* licet secus sit in Sacramento Confirmationis, quod de plenitudine potestatis demandari potest per Papam etiam simpliciter Presbytero, c. *Pervenit, & ibi Doct. 95. dist. gl. Innocent. & omnes in d. c. Quanto, §. Thom. ubi supra, & distinctum est in Concilio Florentino in decreto fidei Eugenii IV. in §. Secundum Sacramentum, ut scripsi latius in d. §. Per frontis chrisimationem.*

Rursum quod dictum est Abbates per solemnem benedictionem consequi potestatem conferendi minores ordines, non ita est intelligendum, ut ipsi benedictioni naturaliter, seu de jure divino sit annexa hujusmodi potestas: hoc enim est falsum secundum opinionem, quam recitat hic secundo loco Innocentius circa fin. quia, ut dictum est, soli consecrationi, seu Ordini Episcopali secundum proprietatem annexa est potestas chrismandi in fronte, & ministros Ecclesie ordinandi, quarum functionum potestatem reliqui inferioris gradus nullam habent, ut dicitur in d. c. sess. 23. de Sacram. Ordin. sed ita intelligi debet, ut Abbates in actu solemnis benedictionis consequantur prædictam auctoritatem supposita concessione Ecclesie, & adniiculo habiti Sacramenti, ita ut Abbas Presbyter, eo ipso quod solemniter benedicatur, ex antecedenti concessione Apostolicæ Sedis, de qua in d. c. *Quoniam 69. dist.* consequatur dictam potestatem minores ordines conferendi: & sic benedictio est veluti conditio sine qua non, ut dicam plenius infra numer. 28. *vers. Nec refragatur.*

Et hinc resultat inter has potestates alia notabilis differentia: nam Episcoporum potestas, cum conferatur per ipsam consecrationem, est indelebilis, nec potest ab Ecclesia auferri: undè remanet in Episcopo etiam excommunicato, heretico, deposito, & degradato, cap. *Ordinationes 9. qu. 1. cap. Quod quidam 1. q. 1. cap. Ostenditur, & ibi Archid. de consecr. dist. 4. S. Thom. in 2. 2. quæst. art. 3. Silvest. in ver. Degradatio n. 9. & dixi latius in cap. 1. numer. 31. infra de chrismat.* Nam contraria opinio Bartholomæi Brixientis in summa 9. q. 1. qui dixit degradatum non conficere, & est error: & contraria sententia Joannis ibi posita, & Laurentii, Alani, Tancredi, & Bernardi in cap. 2. de Cleric. excommun. ministrum. est vera, & Catholica, ut docent Theologi uno consensu lib. 4. sent. dist. 13. & S. Thomas in 3. part. qu. 82. art. 8. Nec textus in c. *Degradatio de pen. lib. 6.* est in contrarium, ut videtur ibi sentire gloss. *fin.* quæ omninò est respuenda, ut ibi in margine est adnotatum; & sic Episcopus prohibitus ab Ecclesia ordines conferre, si nihilominus contempta prohibitione ordinet, characterem imprimit, secundum Innoc. in cap. *Quanto nu. 4. de consuet.* quia in his homo non agit, nisi ut minister Dei, ut per D. Thomam ubi supra, licet ordinis executionem non conferat propter Ecclesie prohibitionem, gl. & DD. in d. cap. 1. de schismat. At verò potestas Abbatis etiam benedicti, cum sit ex delega-
tione

9 rione, seu concessione Ecclesiæ, non immobiliter adhæret, quia Ecclesiæ potest mandatum revocare, & ita auferre quod dedit. Undè Abbas ordinando post Ecclesiæ prohibitionem, seu mandati revocationem nihil confert, ut docet Innoc. *loc. cit.* cum quo alii transeunt. Quod tamen procedit si potestas ordinandi auferatur Abbati in totum: non enim potest pro parte auferri, cum sit individua, sicuti nec potest pro parte concedi. Ac propterea si Sacerdos habens ex delegatione Papæ potestatem ordinandi limitatam, seu restrictam ad certas personas, egredietur limites delegationis, ordinatio non est irrita, ut diffusè probabitur in proximè seq. quæst.

11 QUÆRO, An Prælati inferior secularis habens facultatem à Sede Apostolica post Concilium Trident. conferendi primam tonsuram, ac minores ordines aliquibus personis secularibus tantum, si conferat aliis, quam expressis in litteris Apostolicis, imprimi characterem, necne.

12 Quæstio est admodum difficilis, pro cuius clariori explicatione aliqua sunt præmittenda.

Et primò cum fuisset quæsitum à Sacra Congregatione Concilii, an habens jurisdictionem quasi Episcopalem, si aliis, quam Regularibus sibi subditis, primam tonsuram conferret, censeretur saltem impressisse characterem, adeò taliter tonsuratus non iterum tonsurari deberet: Sac. Congregatio respondit impressum esse characterem, & ita tonsuratum tonsurari iterum non debere, si Abbas fuerit benedictus, vel ex privilegio hanc facultatem haberet.

13 Et cum hac decisione consentit alia, quæ manu Cardinalis Caraffæ est adnotata super c. 10. *sess. 23. in margine Concilii*, in verbis: *Tonsuratus ab Abbate non benedicto, vel non habente facultatem ex privilegio Sedis Apostolicæ, debet iterum tonsurari.* Sed huic decisione subnectitur alia decisio in hæc verba: *An tonsuratus ab Abbate habente privilegium ante Concilium debeat iterum tonsurari.* Sac. Congregatio censuit debere, cum privilegium fuerit per

14 Concilium revocatum. Nec decisio posterior videtur contradicere decisione prius relatæ: in illa enim dicitur tonsuratum ab Abbate habente privilegium non esse iterum tonsurandum. In hac verò determinatur oppositum; idè cum ad has decisiones conciliandas illarum rationes paulò attentius considerassem, & cum scripturis publicis contulissem, comperi eas minimè dissentire. Quod ut clariùs appareat, distinguendi videntur duo casus. Primus est cum Abbas habens à Sede Apostolica privilegium, ut possit tonsuram, & quatuor minores ordines conferre; est talis, ut subditos regulares habeat; & tunc procedit decisio prius relatæ, ut alii quam subditi regulares ab ipso prima tonsura initiati iterum tonsurari non debeant. Quia cum talis Abbas quoad aliquos habeat potestatem, scilicet quoad subditos regulares, cum alios ordinat, imprimi characterem, deficit enim quoad alios jurisdictione, sed non ordinandi potestas, gloss. *penult. Arch. & Franc. in cap. Abbates de privileg. lib. 6. & idem Arch. in cap. quoniam num. 5. in fin. vers. In eadem gloss. in vlt. titus.* Et ibi etiam Turrecrem. *num. 10. & Præpos. in fin. 69. dist. Lap. alleg. 138. num. 5. & secundum Turrecrem. ubi supra.* Hanc sententiam tenet etiam is, qui glossavit Sunnam Raymun. & Richar. *de erat. & qualit. §. Presbyt. & omnes in gloss. quæ incipit, Monachis suis.* Nec Concilium d. c. 10. huic privilegio obstat, quia revocat tantum ea privilegia, quæ impetiebantur facultatem alios, quam regulares subditos ordinandi. Undè cum tale privilegium non sit sublatum à Concilio, sequitur ut Abbas non careat prorsus facultate conferendi quoad omnes, & ita quoad alios, quam regulares sibi subditos, si conferat primam tonsuram, valida est collatio. Secundus est casus, cum tale privilegium est concessum ante Concilium Abbati, qui nullos subditos regulares habet, quales sunt inferiores Prælati seculares, & in hoc casu cum privilegium non possit dici aliquo modo præservatum, quia Concilium d. c. 10. permittit Abbatibus, ut solis subditis regularibus tonsuram, & minores ordines conferre possint: sequitur ut prorsus careat hujusmodi Abbas potestate conferendi ordines, cum ninitur solo privilegio in toto sublato per Concilium, & ita tonsuratus ab eo per doctrinas supra citatas debet iterum tonsurari.

15 Et hoc modo procedit posterior decisio Sacræ Congregationis. In quem sensum videtur etiam congruere de-

cimo Petciën. alibi adnotata: qua Sacra Congregatio declaravit, nullam fuisse ordinationem Præpositi Pescienfis, qui ordinaverat vigore privilegii Concilium sublatis. Et ratio est, quia cum is Præpositus non haberet aliquos regulares sibi subditos, quorum respectu privilegium esset præservatum, carebat funditus ordinandi potestate.

Deindè præmittendum est secundum Div. Thomam in 2. 2. q. 39. art. 3. & gl. in c. *Aqua in ver. Jurisdictionis inf. de consecr. Eccles.* potestatem spirituales duplicem esse, sacramentalem, scilicet, & jurisdictionalem. Potestas sacramentalis, seu ordinis est, quæ per aliquam consecrationem confertur, *cap. unico infra de sac. Unct.* Sola enim voluntate, & verbo jurisdictione committitur, & revocatur, sive sit ordinaria, sive delegata, c. *Super questionum, §. Intentionis, & §. Porro infra de offic. delegat. & l. Judicium, ff. De Judic.* Utraque autem potestas requiritur ad ordines conferendos, c. 2. 9. q. 2. c. *Nullus de Paroch. gloss. in d. cap. Aqua in ver. Jurisdictionis.* Et quidem sacramentalis potestas quoad sui essentiam consideratur in ordinante simpliciter, & absolute; Jurisdictionalis verò respectivè, & in ordine ad subditos, c. *Monachi, & c. seqq. cap. Sic vive, c. Si Clericatus, & c. seqq. 16. q. 1.* in quibus patet, Monachos quamvis recipiendo ordinem recipiant officii potestatem, non tamen recipere jurisdictionem, seu executionem nisi occasione populi. Et idem probatur decreto Concilii Trident. *sess. 14. c. 7. de cas. reservat. in princip. & declarat S. Th. quodlib. 12. art. 20. & Turrecrem. in c. Ita dominus num. 10. 19. dist. Potestas sacramentalis pertinet ad substantiam, & validitatem ordinationis, c. *Presbyteris 68. dist. S. Th. in 4. dist. 25.* Nam Prælati carens potestate dicitur esse instar Chimæ, seu Hyppocentauris, vel Hypocritis, quæ licet sint similia entibus, tamen non sunt entia, ut ait Bald. *conf. 9. Factum tale est, Anno Domini in fin. num. 8. vers. Et ad clariorem lib. 1.* Idè quæ ordinatus ab eo nihil recipit, & debet iterum ordinari, c. 2. 68. dist. *Lap. dicta allegat. 138. nu. 5.* Cum umbra quædam ostendantur in opere, veritas autem non subeat in effectu: Quæ sunt verba textus in *cap. Quanto supra de consuet. ubi Bald. ait, Quod fit, & fieri non potest, est sicut chimæra, & fumus, non realitas, l. unic. C. De deditiua libert. tollen.* Jurisdictione verò pertinet ad ordinationem ritè, ac rectè celebrandam, ut in d. c. *Cum nullus de tempor. ordin. lib. 6.* Sine hac non confertur ordinis executio d. e. 1. & 3. 71. dist. sine illa ordo non confertur d. c. *Presbyteris de potestate sacramentali ordinantium, meminit Sacra Tridentina Synodus sess. 23. de Sacram. Ordin. cap. 4. & can. 7. De jurisdictione in subditos loquitur, cap. 2. sess. 14. & cap. 8. & 11. sess. 23.* Potestatem sacramentalem ad conferendum Episcopi accipiunt in consecratione, *cap. Quamvis, c. Chorepiscopis 68. dist. cap. Transmissam, & c. Quod sicut, §. Præterea de elect. Abbates in actu impositionis manuum, id est, solemnibus benedictionis, cap. Quoniam 69. dist. & cap. Cum contingat de erat. & qualit. Benedictio enim hujusmodi largo modo dicitur consecratio, cap. Alienationes 12. q. 2. & id proportionabiliter præstat Abbatis quòd vera consecratio Episcopis, Felin. in cap. *Monasterium in princip. de re judic.* Quod tamen intellige secundum ea, quæ dicta sunt supra in secundo notab. Reliqui inferiores Prælati illam accipiunt in actu commissionis Apostolicæ, vel promotionis ad dignitatem, cui privilegium est concessum cum adminiculo habiti Sacramenti, Innoc. in cap. *Quanto num. 4. supra de consuet.* ut in Cardinalibus juxta notata in c. *His qua de majorit. & obed. & in Abbatibus habentibus speciale indultum à Sede Apostolica, ut in cap. Abbates de privil. lib. 6.* Jurisdictionem verò Episcopi recipiunt in actu confirmationis etiam ante consecrationem, d. c. *Transmissam, ubi gl. in ver. De t. libus, enumerat species jurisdictionis. Abbates similiter in actu confirmationis etiam ante susceptum munus benedictionis, c. Nosti de elect. gl. hic in ver. Substitutos, Oldr. conf. 14. n. 4. & seqq. Felin. in cap. Meminimus in princip. de accusat. & in d. c. Inter Monasterium in princ. de re judic. post Abbat. ibid. num. 25. reliqui inferiores jurisdictionem accipiunt, vel in actu delegationis, vel cum promoventur ad dignitatem, cui hæc facultas competit ex Apostolicæ Sedis indulto, ut in d. c. *Abbates de privil. lib. 6. & d. c. 10. sess. 23.****

His positis ad dubium videtur respondendum; imprimere characterem, adeò ut sic ordinati iterum ordinari non

non debeant, licet sint male promoti, & ordinis executionem non acceperint: nam in privilegio, seu commissione conferendi ordines duo implicite continentur, videlicet nuda, & simplex potestas ordinandi: & jurisdictio restricta, & limitata ad personas in litteris Apostolicis designatas. At ex limitatione jurisdictionis non inferitur ad limitationem predictae potestatis, quoniam quoad impressionem characteris, & essentiam ordinationis nulla habetur ratio jurisdictionis. Probat ex exemplo Episcopi, qui quamvis jurisdictionem non habeat, nisi in subditos ratione originis, beneficii, vel domicilii *d. c. Cum nullus de tempor. ordin. lib. 6.* tamen ordinando Clericos alienos imprimit characterem, qui est effectus potestatis Sacramentalis, licet sic ordinati non recipiant ordinis executionem ob defectum jurisdictionis in conferente, *c. 1. & 3. 71. dist. cap. Lugdunensis 9. q. 2. & c. 8. sess. 23. Conc. Tridentini.*

Quinimo tantum abest, ut ex limitatione jurisdictionis referri possit ad limitationem potestatis Sacramentalis, ut is, qui potestatem conferendi accepit, etiam si nullam prorsus habeat jurisdictionem, tamen valide ordines conferat, licet non recte. Ideoque Episcopus, qui renunciavit Episcopatu, licet nullam habeat jurisdictionem, eod quod careat subditis; tamen quia non caret conferendi potestate, ordinando imprimit characterem, licet ordinis executionem non conferat, *cap. 1. De ordinat. ab Episcop. Silvest. in ver. Irregularitas num. 8.* & eodem modo Episcopi Titulares, qui nullam habent jurisdictionem tamquam Clero, & populo carentes; tamen ob potestatem, quam in consecratione susceperunt, valide ordines conferunt, licet graviter peccent, & incidant in poenam à Concilio statutam *in c. 2. sess. 14.* Idemque patet in Episcopo heretico, excommunicato, vel degradato, qui valide ordines confert, licet non ordinis executionem, *c. Ordinationes 9. qu. 1. Richard. in 4. dist. 19. & Silvest. in ver. Degradatio num. 9.* dicens in idem consentire D. Th. & idem Silvest. *in ver. Ordo 3. n. 6. vers. Queritur.* Unde Augustin. *lib. 2 contra epistolam Parmeniani c. 13.* relatus *in cap. Quod quidam 1. q. 1.* Sicut autem, inquit, habent in baptismo, quod per eos dari possit, sic in ordinatione jus dandi: utrumque quidem ad prorsus suam, quamvis charitatem non habent unitatis, sed tamen aliud est prorsus non habere, aliud salubriter habere; quidquid non habetur dandum est, cum opus est dari; quod vero perniciosè habetur per corruptionem depulsa pernicie agendum est, ut salubriter habeatur. Hæc ibi.

Nec refragatur, quod predicta videantur procedere in Episcopis, quibus per consecrationem de jure divino confertur potestas indebilis per Divum Thomam *in 4. dist. 25. quest. 1. art. 2. ad secundum,* & dixi supra *in 2. notab. num. 7. vers. Et hinc resultat.* Imò enim, ut Silvest. ait *in d. ver. Degradatio num. 9.* Idem dicendum in habentibus potestatem ordinandi à jure positivo concessione Ecclesie: nam ut Abbates Presbyteri, & benedicti possint primam clericalem conferre tonsuram, indultum legitur in septima Synodo universali, id est secunda Nicæna relata *in d. c. Quoniam 69. dist.* ponderando verbum illud, *licentia.* Sed illorum jurisdictio in tonsurando restricta est de jure communi ad conversos, & Monachos sui Monasterii: textus est *in d. c. Quoniam,* ibi, *Lectoris autem manus impositione licentia est Abbati solummodo in proprio Monasterio faciendi.* Item ad eos, in quos habet ordinariam, & quasi Episcopalem jurisdictionem, *cap. Abbates,* & ibi Franc. *in 2. notab. de priv. lib. 6. Specul. in tit. de priv. nu. 5. vers. Item nequeunt primam tonsuram conferre, nisi Conversis;* & Summa Tabien. *in vers. Abbas,* §. 2. & ex Concilio restricta est ad subditos regulares tantum *in d. c. 10. sess. 23.* & tamen si Abbas benedictus conferat primam tonsuram regulari sibi non subdito, aut seculari, valida est ordinatio ratione potestati sibi traditæ in impositione manuum: idque tam ante Concilium, Lap. *d. allegat. 138. gl. Arch. & Franc. supradict. nu. 14.* quam post Concilium, ut patet ex relatis declarationibus S. Congregationis supra *nu. 12. & seqq.*

Eodem modo, ut Abbates non benedicti possint benedicere, & Lectoratum conferre, secundum opinionem gl. hic *in ver. Alia,* posteaquam Episcopus ter humiliter requisitus munus benedictionis illis impertiri recusaverit, primum statuit Alexander III. in hac Decretali, ponderan-

do verbum, *statuimus.* Unde gloss. præalleg. quærens qualiter hoc possint facere ante suam benedictionem: *Dic,* inquit, *quod in odium Episcoporum Dominus Papa hoc concedit per ipsam constitutionem, ne propterea in spiritualibus, vel aliis patiantur Monasteria detrimentum propter negligentiam Episcoporum.* Idem notat Innoc. *n. 1.* dicens hujusmodi Abbate etiam ante benedictionem habere plenam administrationem autoritate hujus Canonis, & sequitur Jo. Andr. *n. 4. & 8. in ver. Liceat.* Et tamen supposita gl. opinione, si predicti conferrent Regularibus sibi non subditis, dubitandum non esset, quin character esset impressus. Patet igitur ex limitatione jurisdictionis, ad certas tantum personas non inferri ad limitationem potestatis ordinandi, quam Prælati habent etiam ex concessione Ecclesie.

Non obstat, quod secundum Innoc. *in cap. Quanto n. 4. de consuet.* quando facultas conferendi ordines competit non ratione ordinis Episcopalis, sed ex delegatione, seu mandatione facta per Papam, tunc prohibitio efficit, ut nihil conferatur, quia Papa potest auferre, quod dedit, ut plenius dictum est supra *in 2. notab. vers. Et hinc, resultat.*

Nam responderetur id verum esse, si prohibitio sit totalis, quia tunc per eam aufertur funditus potestas per delegationem collata. Et propterea quamvis Concilium *in d. c. 10. sess. 23.* non procedat per modum ademptionis potestatis, sed per modum simplicis prohibitionis, interdicens ne Abbatibus, & aliis inferioribus liceat ordinare subditos non regulares; tamen quoad Prælatos inferiores non habentes subditos regulares hæc prohibitio operatur ablationem totius potestatis, quia nimirum hujusmodi potestas illis competit, non ratione ordinis Episcopalis, sed ex commissione, seu privilegio Apostolico, & sublato privilegio per totalem prohibitionem nihil remanet, ut patet ex dictis supra *num. 14. & 15.* At secus est, si prohibitio non sit totalis: sed limitata ad certos casus, vel personas; quia tunc cum remaneat aliqua potestas quoad alios, ratione illius potestatis ordines valide conferuntur, licet non tunc propter prohibitionem. Quod patet exemplo Abbatum, quibus etsi potestas ordinandi non competit ratione Ordinis Episcopalis, sed ex concessione Ecclesie, ut dictum est *num. 6. & num. 28. & seqq.* tamen prohibitio Concilii *in d. c. 10. sess. 23.* non reddit irritam ordinationem subditorum secularium, nempe quia dicta prohibitio non est totalis, sed limitata, & restricta ad subditos seculares tantum; & quia remaneat potestas quoad subditos regulares, idcirco conferendo secularibus, imprimunt characterem, non obstante Concilii prohibitionem, seu limitationem, ut similiter est dictum *num. 3. & seqq. n. 18.* & hoc sensit Innoc. *in d. cap. Quanto num. 4. de consuetud.* ait enim: *Si Dominus Papa primo conferret Presbytero potestatem chrismandi, & postea auferret, nihil conferret sic. Sed si prohiberet Episcopo chrismare, & contempta prohibitionem confirmaret, imprimeretur character. Ratio diversitatis, quia Episcopus potest confirmare ex officio, & ordine; Sacerdos alius ex delegatione, & adminiculo habiti Sacramenti. Mandato ergo sublato nihil potest.* Ita Innocentius, qui, ut vides, aperte loquitur de totali ablatione potestatis delegatæ, & revocatione mandati, non autem de illius limitatione ad certos casus, vel personas.

Sed dices, Predicta locum habent in eo, qui prius ex delegatione Papæ habebat absolutam potestatem ordinandi; & postea ex intervallo illi adjicitur prohibitio limitata, ne scilicet illam potestatem exerceat, nisi in personas designatas, secus autem est, quando eodem contextu traditur potestas, & jurisdictio limitata, ut in casu thematico, de quo agitur; tum quia Sedes Apostolica in traditione potestatis potest adjicere condiciones, quas vult, *c. Eleutherius 18. q. 2. c. Verum de condit. appof. l. In traditionibus, ff. De pass. gl. 1. in c. Sic quidam 10. quest. 1.* Tum quia qui potest non concedere potestatem in totum, potest etiam illam concedere limitatè, & quoad partem, *cap. Pastoralis,* §. *Item cum totum infra de offic. deleg.* In ejus enim arbitrio est taxatio, seu modificatio, in cujus totalis denegatio, dicit text. *in l. Videamus, vers. Sed in Judex, & in l. actionibus, vers. Sed Judex, ff. de in lit. suran. Rom. conf. 369. Circ. primum num. 28.* Tum denique, quia actus factus contra prohibitionem legis ab eo, qui

37 qui prius habebat facultatem illum actum faciendi, non est nullus, ut in ordinario; secus si prius illam non habebat, ut in delegato, secundum theoreticam gl. in *Clem. 1. in ver. Inhibentes, vers. Sed quare de jure patron.* quam sequitur Anch. in *cap. Statutum, §. fin. vers. Adverte de reser. lib. 6. Abb. in c. Ex parte n. 5. de Constit. Rom. conf. 203. Quoad primum n. 7.*

38 Verum hæc obiectio tollitur, quia etiam Abbates non benedicti, si tamen habeant privilegium, ut possint ordines conferre, vel idem facere, quod Abbates benedicti, ordinando non subditos, imprimunt & ii characterem, licet eodem contextu eis tradita fuerit potestas, & jurisdictione limitata ad subditos tantum, ut initio diximus.

39 Quod ipsum patet etiam ex infra scriptis declarationibus S. Congr. Nam cum nonnulli Abbates Germaniæ in vim privilegiorum ante Conc. obtentorum conferrent minores ordines etiam non subditis, & dubitatum esset, an ordines collati essent validi S. Congr. censuit esse validos, non obstante, c. 10. *sess. 23.* & ordinatos non egere alia ordinatione, & iterum cum esset quaesitum, an Abbas ex privilegio S. Pii V. facultatem habens ea omnia faciendi, quæ facere potest Abbas benedictus, qui de mandato Vicarii Apostolici quibusdam secularibus non sibi, sed ipsi Vicario subditis primam tonsuram, & minores ordines contulit, impressisset characterem: S. Congreg. respondit impressisse, sed tam ordinantem, quam ordinatos incidisse in pœnas Constitutionis Sixti V.

Constat ergo, non esse constituendam differentiam, an quis habeat jurisdictionem ex intervallo, an in actu traditionis potestatis ordinandi, cum neutro casu potestas recipiat limitationem ex limitatione jurisdictionis.

40 Nec adversantur regulæ in contrarium adductæ, & theoreticam Juristarum in *dl. Non dubium, C. de leg.* quia procedunt in his, quæ sunt jurisdictionis, non autem in his, quæ sunt ordinis, ut inferius dicitur.

Et ex prædictis cessat etiam obiectio, quod dicta conclusio procedat in his tantum, qui habent potestatem ordinandi de jure communi juxta terminos *d. c. Quoniam 69. dist. cap. Cum contingat de et. ut. & qual. Imo enim idem dicendum in Abbatibus habentibus potestatem ordinandi ex privilegio, ut patet in prædictis decisionibus S. Congregationis. Ideoque Divus Thomas in 4. dist. 25. docet facultatem conferendi ordines duobus tantum modis haberi posse, videlicet ex consecratione Episcopali, & ex concessione Papæ, & sequitur Silv. in *ver. Ordo 3. nu. 1. vers. Non potest autem Episcopus, & n. 7.* Atque ita Abbates seculi concessione Papæ ex vi solemnæ benedictionis non consequuntur potestatem conferendi primam tonsuram, & minores ordines, quia soli Episcopi ex vi consecrationis Episcopalis possunt ministros Ecclesiæ ordinare, non autem reliqui inferioris ordinis, ut est definitum à Tridentina Synodo *sess. 23. de Sacram. ordin. cap. 4. & can. 7.* Unde necessarium sequitur, ut totalis potestas quorumcumque Abbatum minores ordines conferendi sit ex sola concessione Apostolica Seclis. Neque verò inter decreta, & indulta Apostolica inserta in corpore juris, & non inserta extat ulla formalis, & essentialis differentia, cum omnia manent ab eodem fonte Apostolica potestatis, & propterea Nicolaus Papa in *c. Si Romanorum 19. dist. multis rationibus damnat eorum opinionem, qui assererent decretales epistolæ non obligare, nisi essent insertæ in Codice Canonum. Pro Codice Canonum intelligit veterem illam collectionem, in qua continebantur Canones, & regulæ illæ, quæ recensentur a Leone IV. in c. De libellis 20. dist. cujus Codicis tria exemplaria manuscripta habentur in Bibliotheca Vaticana.**

44 Demum non obstat, quod Concilium *cap. 15. sess. 23.* limitaverit potestatem Sacerdotum quoad confessiones sacramentales, disponendo ut quamvis Presbyteri in ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant; tamen nullus possit confessiones audire, nec ad id idoneus reputetur, nisi fuerit ab Episcopo examinatus, & approbatus, & quod S. Congregatio declaravit confessiones, quas audit Sacerdos, ut supra non approbatus esse nullas, atque irritas; nam respondetur id procedere in absolutione sacramentali, quia est actus jurisdictionis, non ordinis; unde a sancta Synodo in *c. 5. & 6. & can. 9. de Sacram. Pœnit. sess. 14.* definitur esse actus judicialis, & contrarium

asserentes subjiciuntur anathemati. Ea verò, quæ ad potestatem jurisdictionis pertinent, jam diximus restringi ad subditos tantum, nam ut habetur in *c. 7. sess. 14. de cas. reserv.* Ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur; ideoque nullius momenti sit absolutio, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem, & declarat S. Th. *dicto quodlib. 12. art. 30. & in 4. dist. 9. & fufius Turrecr. in c. Ita Dominus n. 9. vers. Secundo sic dist. 19.*

Quocirca ex prædictis patet ex eo, quod jurisdictione 46 Prælati habentis potestatem ordinandi, restricta sit ad certum genus personarum, non recte inferri ut restricta sit ipsa ordinandi potestas; idque procedere, si potestas hujusmodi proveniat à jure divino, sive ex concessione Ecclesiæ; & sive concessio sit clausa in corpore juris, sive non; ac demum si potestas tradatur in continentem cum jurisdictione, sive ex intervallo. Unde etiam sequitur, ut Prælati inferior secularis habens facultatem post Concilium conferendi primam tonsuram, & minores ordines, quamvis ejus jurisdictione restricta sit ad certas personas in privilegio expressas, quia tamen prolix potestate ordinandi non caret, utique characterem impresserit, etiam ordinando alios quam in privilegio designatos.

Et certè si Abbas non benedictus habens simile privilegium ante Concilium ordinando Clericos seculares, imprimit characterem juxta decisionem Sacræ Congregationis, idque non alia ratione, nisi quia potestate ordinandi non caret, cum ejus privilegium non fuerit funditus sublatum à Concilio, sed tantum restrictum ad subditos regulares in *d. c. 10. sess. 23.* non apparet cur non idem sit dicendum in Prælato seculari habente idem privilegium post Concilium: nam & hic non caret omnino ordinandi potestate, cum privilegium posterius non fuerit à Concilio revocatum, quamvis in litteris sit restrictum ad certas personas dumtaxat.

Ratio prædictorum est, quia jus illud potestatis in ordinando individuum est, ut colligitur ex D. Thoma in *2. 2. quest. 39. art. 3.* nec potest pro parte conferri, & pro parte non. nam Spiritus sanctus, qui invisibiliter operatur in Sacramentis Ecclesiæ, *cap. Ita sit verbum, & cap. Ut evidenter q. 1. Abb. in cap. fin. n. 5. de Baptif.* non dimensuratur, id est, non datur per partes, *cap. Nec quemquam, juncta gloss. in ver. Non dimensuratur.* Jurisdictio verò, 47 quamvis, & ipsa in substantia sit indivisibilis: Bald. in *cap. 1. §. Prætereà ductus nu. 3. de prohib. feud. alien.* per Frider. tamen, quia est in ordine ad subditos, divisionem patitur ratione administrationis exercitii, ut per Bald. ibidem, & Felin. in *cap. Prudentiam num. 3. & 5. de offic. deleg. Solius enim Pontificis, ac Cesaris jurisdictione non restringitur ad lites alicujus territorii, Bart. in l. 1. §. Cum urbem in princip. ff. De off. Præs. Urb. Cravert. conf. 128. n. 2. & Soccin. conf. 237. col. fin. libr. 2.* Unde potestas usus 48 assimilari potest, jurisdictione verò ad usufructum proximius accedit, cum dicatur esse in fructu, Christoph. Castill. *conf. 1. num. 17. in fin. & seqq.* At usus pars legari non potest, nam frui quidem pro parte possumus, uti parte non possumus, ut ait Jurisconsult. in *l. un. pars, ff. De usu, & habu. legat.* facit tex. in *l. Libertus, ff. De oper. libert. ibi, quia neque solvi, nec deberi, nec peti pro parte operæ potest cum simil.* quæ de individuis obligationibus facti habentur in *l. 4. §. Cato, & in l. Stipulationes non dividuntur, ff. De verbor. obligat. lex enim promotionis consistit in facto, cap. fin. 15. quest. 1. Archid. in cap. Si evangelica num. 6. & ibi etiam Præpos. nu. 4. 55. *dist. 1.* Non obstat si dicatur: Ecclesia potest impertiri facultatem Sacerdoti, ut conferat limitatè unum tantum ex minoribus ordinibus, puta Lectoratum, ut in *cap. Quoniam 69. dist. 1.* Quo casu si Presbyter conferret Exorcistatum, vel Acolythatum, nihil argeret, & characterem non imprimeret, ut post Hug. & alios notat Turrecr. *num. 13. & 15.* Ergo Ecclesia potest limitare potestatem ordinis, & consequenter tribuere alicui Sacerdoti hujusmodi potestatem restrictam ad certas personas dumtaxat, adè ut si aliæ ordinerentur, characterem non recipiant: nam responderetur negando consequentiam; quia potestates ordinum sunt per se distinctæ, ut *cap. Perlectis 25. dist. 1.* & docet S. Thomas in *4. dist. 24. qu. 1. art. 2. qu. 5. & Turrecr. in c. Sollicitudo num. 3. vers. Ad secundum 52. dist. 1.* Unde dum Ecclesia tribuit*

buir alicui Presbytero potestatem conferendi certum ordinem, utique potestatem ordinis non limitat, sed jam à Deo limitatam, & distinctam confert. At secus esset, si character unius, & ejusdem ordinis ex ordinatione Ecclesie imprimeretur uni, & non alteri; quia cum potestas exerceri possit in omnes, nisi sit repugnantia in subjecto, si Ecclesia impediret impressionem characteris, præsupposita potestate in conferente, utique potestatem ordinis divideret, ac limitaret, quod non est possibile, ut ex dictis constat. Ad hoc Concilium Tridentinum *sess. 21. de commun. sub utraque spec. cap. 2. ibi, salva illorum substantia*. Id quod exemplo etiam naturali evidenter apparet, nam si tradidero tibi sigillum ad hoc, ut imprimas certam materiam dumtaxat, vel instrumentum ad eundem certam monetam, puta argenteam, & tu fines mandati transgressus aliam materiam, vel monetam signaveris: certe imaginem, seu characterem in ea relinques impressum, nisi surgat resistentia ex parte materie. Ergo eodem modo qui accepit à Sede Apostolica potestatem ad imprimendum ordinis characterem aliquibus tantum personis, si egrediendo limites commissionis, ordinaverit personas in ea non designatas: utique imprimeret in anima characterem spiritualem, nisi obsteret incapacitas ex parte ordinati, ut in muliere, præcisè coactò, & non baptizato, de quibus apud D. Thomam *in 4. dist. 24. & dist. 25. q. 1. & 2. art. 1. Silvest. in ver. Ordo 4. n. 1. & in ver. Baptis. 6. num. 3.*

- 51 Character enim secundum Innocent. Hostien. Jo. Andr. & omnes *in cap. fin. de Sacram. non iteran.* est quedam figura intellectualis, & indelebilis anime infixæ, per quam sic insignitur à non insignito in die Judicii discernetur. Et patet ex definitionibus Concilii Florentini in *Decreto fidei Eugenii IV. §. Quinto, ibi, quæ characterem*, id est spirituale quoddam signum à cæteris distinctivum imprimunt in anima indelebile, & Concilii Tridentini *sess. 6. de Sacramen. can. 9. ibi, Characterem in anima hoc est signum quoddam spirituale, & indelebile*. Undè nihil aliud importat nisi quamdam signationem, ut inquit D. Thom. *in 3. parte quest. 4. art. 1. & ut subdit in responsione ad secundum, character, vel signaculum dici potest per quamdam similitudinem omne quod configurat alicui, & art. 4. Character, inquit, imprimitur anime rationali secundum imaginem, & art. 2. dicit, characterem proprie esse signaculum quoddam, quo aliquid insignitur, & ordinatur ad aliquem finem, sicut characterem insignitur denarius ad usum commutationum*. Quo exemplo in simili utitur Bald. *conf. 38. Dom. Thomas in fine lib. 1. dum ait, forma non est aliud, quam impressio materie, sicut figura Cæsaris impressa ferro*. Et confert illa palea 88. *distinct.* Ejiciens ibi: Sicut nummus habet charagma Cæsaris, sic homo habet charagma Dei. Sed & gloss. *in cap. 2. in ver. Injuriam de Apostat.* querens quid sit facere injuriam Sacramento per iterationem, *insignitur, inquit, anima quedam imago, sive pictura, vel character: unde si alia imago superponeretur, illa prima pictura obscuraretur, & ita videretur obscurari primum Sacramentum*. Ac demum in his terminis est text. *in d. cap. Quod quidam 1. quest. 1. ubi Augustinus ad ostendendum impressionem characteris non impediti ex eo, quod Minister sit prohibitus conferre, eodem exemplo utitur dicens: Si aliqui furtim non in monetis publicis aurum, vel argentum percutiendo signaverint, nomine illis punitis cognitum regale signum thesauris regalibus cogetur inferri? Et infra: An forte minus herent Sacramenta Christiano, quam corporales hæc nota*. Hæc ibi. Quamobrem ut casus omnes in hac materia perstringamus, cum quaeritur an Prælatus inferior conferendo primam tonsuram, & minores Ordines imprimat characterem, & conferat Ordinis executionem, necne, duo casus principales sunt di-

stinguendi. Primus est in Abbatibus Regularibus. Secundus est in inferioribus Prælatibus secularibus.

Primo casu, aut Abbas est Presbyter solemniter benedictus, aut non. Si est, aut confert primam tonsuram, & minores Ordines suis subditis Regularibus, & non solum imprimi characterem, sed etiam confert Ordinis executionem; quia facultas, quam habet à jure communi *in dict. cap. Quoniam 69. distin. & cap. Cum contingat de erat. & qualis.* non est sublata, imò præservata à Concilio Tridentino quoad subditos Regulares *in dict. cap. 10. sess. 23.* Aut illos confert Regularibus sibi non subditis, seu Clericis secularibus; & imprimi quidem characterem ratione potestatis, quam accipit in impositione manuum, secundum gl. Lap. Archidiaconus, & alios initio citatos; sed Ordinis executionem non confert ob ademptam sibi à Concilio jurisdictionem quoad non subditos Regulares, ut in declarationibus Sacre Congregationis superius adductis. Aut Abbas Presbyter non est solemniter benedictus; & tunc aut habet privilegium ordinandi ante Concilium, aut non. Si habet, aut ordinat Regulares sibi subditos juxta limites privilegii; & rata est ordinatio etiam quoad executionem Ordinum, cum privilegium hoc quoad subditos Regulares tam de jure communi, ut *in dict. cap. Abbates*, ubi gloss. *fin. de privileg. lib. 6.* quam ex Concilio sit præservatum *in d. c. 10.* Aut ordinat alios, quam Regulares sibi subditos; & tunc si Abbas sit talis, ut nullos omnino subditos Regulares habeat, irrita est ordinatio, quia privilegium ejus in totum fuit sublatum per Concilium. Sin autem aliquos habeat subditos Regulares, tunc ordinando alios imprimi characterem, cum non careat funditus ordinandi potestate; sed sic ordinati remanent suspensi ab executione Ordinum, cum privilegium quoad illos sublatum fuerit à Concilio, ut initio diximus conciliando decisiones Sacre Congregationis ibi relatas. Quòd si privilegium sit post Concilium, idem servandum erit quod de Prælatibus secularibus inferius dicitur. Aut Abbas privilegium ordinandi non habet, & tunc aut Episcopus fuit ter requisitus, ut ei munus benedictionis impenderet; & eo casu character imprimitur, & confertur Ordinis executio ad eum modum, quo dictum est supra de Abbate solemniter benedicto, secundum opinionem gl. *hic*. Aut Episcopus non fuit requisitus, & tunc Abbas non benedictus, vel aliàs Prælatus Regularis, qui privilegio caret, ordinando nihil agit, cum careat requisitis essentialibus ad Ordines conferendos *ut in d. c. Quoniam, & d. c. Abbates*, non obstantè contraria consuetudine etiam immemorabili, ut aliàs censuit Sac. Congregatio in causa Generalis Silvetrinorum.

Secundo casu principali, aut inferior Prælatus secularis habet privilegium conferendi primam tonsuram, vel minores Ordines suis subditis secularibus ante Concilium, aut post. Si ante Concilium, cum privilegium fuerit funditus sublatum, idèque non solum careat jurisdictione, sed etiam ordinandi potestate, characterem nullo modo imprimi, juxta declarationem S. Congregationis Concilii in causa Præpositi Pescien. Aut habet privilegium post Concilium; & tunc aut ordinat personas designatas in privilegio: & ordinati ab ipso recipiunt characterem, & executionem Ordinum, quia Concilium non sustulit privilegia futura, nec est opus, ut Concilio Tridentino in litteris privilegii fuerit specialiter derogatum; sed factis est, ut fuerit expressè concessum contrarium ejus, quod Concilium disponit, ut sapius censuit S. Congregatio. Aut ordinat personas in privilegio non comprehensas, ut in casu præsentis quaestionis; & valida est ordinatio ratione absolutæ potestatis; sed ob defectum jurisdictionis Ordinis executio non confertur, ut patet ex supradictis.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM, & qualitate Ordinandorum.

Alexander III. Episcopo Herfordensi.

C A P U T III.

DE eo autem, quod quævisisti, an liceat extra jejunia quatuor temporum aliquos in Ostiarios, Lectores, Exorcistas, vel Acolytos, aut etiam Subdiaconos promovere: taliter respondemus, quod licitum est Episcopis, Dominicis & aliis festivis diebus, unum aut duos ad minores Ordines promovere. Sed ad Subdiaconatum, nisi in quatuor temporibus, aut Sabbato sancto, vel in Sabbato ante Dominicam de Passione, nulli Episcoporum, præterquam Romano Pontifice, licet aliquos ordinare.

S U M M A R I U M.

- 1 Ordines minores conferri possunt diebus festivis: sacri vero debent conferri in quatuor temporibus, vel in Sabbato sancto, vel Sabbato de Passione, & n. 2. & 17.
- 2 Abbas Presbyter, & benedictus, an possit minores Ordines conferre in Dominicis, & festis diebus.
- 3 Ordines minores extra tempora diebus ferialibus conferri non possunt.
- 4 Tonsura Clericalis quocumque die, & hora conferri potest.
- 5 Dies festi, in quibus minores Ordines licet conferre, qui sint.
- 6 Ordines minores extra tempora Episcopus una die conferre non potest pluribus, quam duobus.
- 7 Verbis edicti in re dubia tutius est deservire.
- 8 Ordines quatuor minores an possit Episcopus eadem die uni conferre, & n. seqq.
- 9 Indefinita equipollet uni versali.
- 10 Consuetudo de licito facit illicitum.
- 11 Interstitia temporum etiam in minoribus Ordinibus sunt servanda, nisi aliud Episcopo magis expedire videatur.
- 12 Vicarius generalis habens mandatum generale in forma, potest absente Episcopo super interstitiis dispensare.
- 13 Ordines minores, & Subdiaconatum recipiens eadem die indignum se reddit executione Ordinis sic suscepti.
- 14 Tonsura, & quatuor minores Ordines eadem die ab Episcopo uni conferri non possunt.
- 15 Ordinum plurium collatio simul est generaliter interdicta.
- 16 Tonsura in minoribus Ordinibus continetur.
- 17 Ordines sacri conferri non possunt ab Episcopo, nisi in Sabbatis quatuor temporum, majoris Hebdomade, & de Passione, & n. 28. & 36.
- 18 Nec id licet die Dominica immediate sequenti, etiam continuato jejunio.
- 19 Ordines sacros semper, & ubique Papa potest conferre.
- 20 Tempus non est de substantia Ordinis.
- 21 Consuetudo suscipiendi quatuor minores Ordines die Veneris, & Subdiaconatum die Sabbati sequentis, an excuset non obstante Concilio Tridentino sess. 23. c. 8. & n. seqq. usq. in fin.
- 22 Ordines conferri extra tempora à jure statuta, & non servatis interstitiis, longè differunt.
- 23 Ordines quatuor minores ex consuetudine licitè possunt uni eadem die conferri, & n. 26. & 42. in 3. dubio.
- 24 Ordines minores an conferri possint die Veneris precedente diem Sabbati, in quo eidem ad minores Ordines promotus Ordo sacer est conferendus, & n. 27. usq. ad n. 41.
- 25 Ordinatio una die ad omnes minores an liceat die immediate sequenti Subdiaconatum suscipere, & n. 41. usque in fin.
- 27 Consuetudo conferendi Ordines sacros extra tempora à jure statuta reprobat.

Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

- 28 Ordinationes sacrorum Ordinum non qualibet die hebdomade quatuor temporum, sed Sabbato tantum sunt celebranda.
- 29 Palea est sine legis autoritate.
- 30 Ordines minori conferri non debent ab Episcopo, nisi in temporibus à jure statutis, vel in Dominicis, & aliis festivis diebus.
- 31 Consuetudo celebrandi publicas Ordinationes die Veneris jejuniorum non valet, licet eam servantes à pœna excusentur.
- 32 Cautela pro conferendis minoribus Ordinibus extra tempora.
- 33 Concessione aliqua utens, ejus qualitates respicere non debet.
- 34 Consuetudo conferendi minores Ordines in die Veneris jejuniorum extra generales ordinationes, & in Capella privata, valida est, & n. seqq. Expediret tamen eam abolere, n. 40.
- 35 Consuetudo conferendi minores Ordines extra tempora non est contra, sed præter jus, & n. seqq.
- 37 Debet, verbum non semper est præcepti.
- 38 Ordines majores cur statutis à jure temporibus conferendi.
- 39 Ordines minores ex consuetudine conferuntur etiam feria quarta quatuor temporum.
- 40 Ordines minores an urgente necessitate possint conferri extra tempora in diebus ferialibus, ibid.
- 41 Consuetudine introduci potest, ut una die licitè conferantur eidem quatuor minores Ordines cum Subdiaconatu.
- 42 Ordines minores potest Episcopus ex consuetudine privatim aliquibus conferre in die Veneris quatuor temporum, si sit dies festus, & in Sabbato ad Diaconatum eos promovere ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesie.

DE eo. Minores Ordines conferri possunt diebus festivis: sacri vero conferri debent in quatuor temporibus, vel Sabbato sancto: vel Sabbato de Passione. Hoc dicit, secundum omnes. Communis divisio. Consultatio, & bimestris responsio. Secunda ibi, Taliter respondemus.

Nota primò ibi, *Festivis diebus*, Episcopum posse minores Ordines conferre in Dominicis, & aliis festis diebus, ut hic est casus. & cum textus loquatur de Episcopo, à contrario sensu innuit hanc facultatem inferioribus non competere: nam cum consultatio generalis fuerit, si idem de inferioribus voluisset, utique expressisset, sicut expressit de Episcopo, c. *Inter corporalia*, §. *Sed neque, vers. Prasertim supra de translat. Episcop.* Et secundum hoc quamvis Abbas Presbyter, & benedictus minores Ordines conferre possit suis subditis regularibus, c. *Quoniam* 69. dist. c. *Cum contingat infr. de atat. & qual. Concilium Trid. c. 10. sess. 23.* tamen non potest illos conferre, nisi in temporibus à jure statutis, secundum Host. hic in princ. in ver. *Episcopis*.

Sed contrarium tenuit idem Host. in prædicta Decret. *Cum contingat n. 6. vers. Sed quo tempore.* Tum quia cum Abbas possit minores Ordines conferre in suo monasterio, ex hoc nulli fit præjudicium; & ideo latior fieri debet interpretatio, c. *Ex tuarum de usupall.* Item quia potius de Do-

- minicis, quàm de quatuor temporibus hoc videtur sentiendum, ne Abbates videantur generales ordinationes habere, & sic episcopizari: simile in *cap. Pervenit de consecr. dist. 3.* & cum hoc transeunt hic Jo. Andr. *num. 2.* Bellam. *nu. 1.* & Butr. *in 4. not.* Sed Cardinalis *in d. c. Cum contingat in 8. q.* dicit rationes Hostiens. in hac secunda opinione non multum valere, & tenet primam, quia cum in hac Decretali, & in *cap. 1. supra cod. hoc de Episcopis specialiter concedatur, de aliis intelligitur denegatum, l. Cum Prator, ff. de judic. cap. Nonne de presumpt.* In diebus autem serialibus extra tempora certum est, nec Episcopo id licere, cum textus hoc permittat in diebus festis duntaxat, & concordat Pontificale Romanum in *Rubr. de Cleric. facien. vers. Minores vero ordines.*
- 4 Fallit hoc in prima Clericali Tonsura, quæ licet sit Ordo secundum communem Canonistatum sententiam in *d. c. Cum contingat, ut ibi bene scripti; tamen quocumque die potest conferri, ut patet ex eodem Pontificali Romano in Rubr. de ordin. conferen. ibi, Clericatus, seu prima Tonsura quocumque die, & hora, & loco conferri potest, & notat Abbas post alios in c. Penult. n. 5. infr. eod. Armill. in ver. Ordo n. 7. & de generali consuetudine observari attestatur hic Bellam. in 3. q.*
- 5 Superest nunc, ut videamus, qui sint dies festi, in quibus fas est Episcopo minores Ordines conferre. Doctores dicunt esse illòs, in quibus licet, & Virgines consecrare, de quibus in *d. c. Devotis 20. q. 1.* & per Host. *in c. 1. n. 2. in ver. Virgines sup. cod.* Et quamvis alii, & in specie Bellam. hic *n. 2.* hoc latius intelligant, scilicet de festivitibus specificatis in *c. fin. infra de feriis; tamen cum hæc interpretatio spectet tantummodò ad Romanum Pontificem, non ad Magistrum, tutius est prima opinio. secundum Host. hic in princ. in ver. Dominicis, Jo. Andr. n. 3. Butr. n. 9. Tu verò dicat, ut infra notavi ex sententia S. Congreg. Conc. nu. 42. in 1. dubio.*
- 6 Secundò nota ibi, *Unum, aut duos,* extra tempora à Jure statuta Episcopum non posse minores Ordines una die conferre pluribus, quàm duobus; nam etsi *gl. 1. hic* tenuerit posse conferre etiam pluribus, dummodò generalem ordinationem non faciat, idemque senserint Alanus, Tancred. Goffred. & Innoc. in princ. tamen primam opinionem sequutus est Host. in princ. in ver. *Unum, aut duos.*
- 7 Tum quia hoc quesitum fuit de aliquibus, & Papa respondet, unum, aut duos, & sic non plures, *arg. c. De catero, & c. Ad audientiam inf. de Cler. non resid.* Tum quia in re dubia tutius est edicti verbis deservire, ut *l. 1. §. Si is qui navem, vers. In re igitur dubia, ff. de exercit. act. & l. Non aliter, ff. de legat. 3.* Tum denique, quia nulla necessitas cogit ad aliter sentiendum, cum Dominici, & Festi dies sæpius in anno revolvantur & cum opinione Host. transeunt hic Jo. Andr. n. 4. & Butr. n. 5. Prima opinio communior, secunda tutior, ut inquit Card. in 1. q. Placet opinio Bellam. hic in 4. q. videlicet in hoc standum consuetudini, cum sit optima legum interpret, *c. Cum dilectus sup. de consuet. sed ea cessante securius est adherere opinioni Host.*
- 8 Tertiò nota ibi, *Ad minores Ordines,* Episcopum posse eadem die conferre uni omnes minores Ordines; nam cum textus dicat indèterminatè, ad minores, de omnibus debet intelligi, cum indefinita æquipolleat universali, *c. Si Romanorum in fin. 19. dist. c. Quia circa infra de privileg. & ita ex hac littera deducit *gl. 2. adiciens ita de facto observati, ut in cap. 2. infra de eo, qui furt. ordin. suscep. ubi hoc videtur exprellum: nisi repugnet consuetudo, quæ scandalum generet, cap. Ordinationes 75. dist. consuetudo enim ea, quæ licita sunt, reddit illicita, c. Cum olim infra de Cler. conjugat. c. Super eo de cognat. spirit. & cum glossa consentiunt Tancredus, Vincentius, Goffred. Philippus, Doctores antiqui, & Innocent. hic in ver. Ad minores, item *gl. 1. in d. c. 2. & hanc primam opinionem sequuntur moderni, ut hic testatur Butr. num. 6. Secunda opinio primè opposita fuit Joan. in cap. Ordinationes, il primo in gloss. in ver. Tempore 75. & in c. Quicumque in 3. gloss. 77. dist. qui existimavit ita deum licere Episcopo minores omnes uni simul conferre, si hoc habeat consuetudo; de jure autem fecus. Cui valdè suffragatur text. in d. cap. 2. in illis verbis: Juxta consuetudinem patriæ sibi quatuor minores contulisti; & ita videtur hoc esse de consuetudine, & non de jure, prout illum textum ponderat***
- Collectat. hic *n. 1. vers. Tamen videtur, quam opinionem sequutus est etiam Goffredus sibi contrarius in d. cap. 2. & Bellam. hic in fin. ubi dicit se credere hanc opinionem Joan. esse veram, & eam tenere Martinum de Selva Episcopum Pampilonensem. Tertia opinio inter prædictas media fuit Innocent. in c. Dilectus circa fin. vers. Minores autem Ordines inf. eod. existimantis Episcopum non posse quatuor minores Ordines sine intervallo temporis simul conferre, nisi dispensativè, non autem de jure, licet dispensatio juris sit, *arg. l. Præterea infra de etat. & qualit. & idem sensit originaliter *gl. 3. d. c. Quicumque, & Collectar. ubi sup. nam interstitia temporum etiam in minoribus Ordinibus sunt servanda, c. In singulis 77. dist. *gl. 1. in c. fin. infra de eo qui furt. ordin. suscep.****
- Hæc tertia opinio videtur hodie approbata à Tridentina Synodo in *c. 11. sess. 23. ubi disponitur, ut minores Ordines per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur. Quinimò hæc facultas dispensando super interstitiis, ex sententia S. Cong. competit etiam Vicario Generali absente Episcopo, posito quòd habeat mandatum generale in forma. Caveat tamen is, qui in tali casu omnes minores Ordines simul recipit, ne simul etiam recipiat Ordinem Subdiaconatus: nam alioquin indignum se redderet executione Ordinis sic suscepti ut legitur, & notatur in *c. 2. inf. de eo qui furt. ord. suscep. secundum Host. hic n. 2. Rursum caveat, ne cum quatuor minoribus Ordinibus eadem die primam Clericalem Tonsuram recipiat, quia cum Tonsura secundum opinionem Canonistarum sit Ordo, c. Cum contingat, cum ibi notat *inf. de etat. & qualitat. non potest Episcopus eam cum quatuor minoribus uni simul conferre: & talis ordinatio nec per jus, nec per consuetudinem approbatur, & collatio plurium Ordinum simul est generaliter reprobatà, c. Litteras, & c. Dilectus inf. eod. Ita Host. hic n. 2. vers. Sed numquid, quem sequuntur Jo. Andr. n. 7. & Butr. n. 6. vers. Hostiens. dicit, adjicientes duas alias considerationes. Prima est, quia non est conveniens, ut una die quis sit laicus, & Acolythus. Altera est, quia in hoc *c. nihil dicitur de Psalmista, licet Collect. hic n. 1. hanc ultimam rationem impugnet, quia Ordo Psalmistatus, seu Tonsuræ in minoribus Ordinibus continetur. Sed tu adde, quod in cap. 2. infra de eo qui furt. ord. suscep. non cavetur de minoribus Ordinibus in genere, sed de quatuor minoribus, & sic excluditur prima Tonsura. Et hanc opinionem sequitur etiam Episcopus Pampilon. & Bellam. hic in 5. q. vers. Hostiens. vero dicit.****
- Ultimò nota ibi, *Sed ad Subdiaconatum, nulli Episcopum licere sacros Ordines conferre, nisi in quatuor temporibus, id est in Sabbatis quatuor Temporum, ut c. Quod à Patribus, cap. Ordinationes, il secundo 75. dist. secundum Host. hic n. 2. vers. Nisi in quatuor temporibus, & fusiùs dicam infra nu. 28. aut in Sabbato sancto, vel in Sabbato de Passione, in quo scilicet cantatur, Sitientes, quo in Canone appellatur Sabbatum quadragesimalis hebdomadæ Medianæ, ut in d. cap. Ordinationes, & post Tancred. & Vincent. notant *hic Host. num. 3. Jo. Andr. eod. nu. & n. 7. in fin. Butr. num. 7. vers. Quaritur, & ita hic est casus secundum Jo. Andr. Bellam. Butr. Card. Anchar. & Jo. de Anan. concordant c. Ordinationes, il secundo 75. dist. & Concilium Tridentinum sess. 23. c. 8. Quod adeò verum est, ut nec liceat sacros Ordines conferre die Dominica immediatè sequenti, c. Litteras inf. eod. etiam continuato jejunio, ut in gloss. ult. hic in fine, & per Butr. nu. 8. Excipitur Romanus Pontifex, ut hic, & in cap. 1. supra eod. ipse enim propter plenitudinem consuetudinis semper, & ubique potest sacros Ordines conferre, quia tempus non est de substantia Ordinis: & determinatio temporum est inducta à lege positiva, quæ Papam non arctat, ut hic per Host. num. 3. in ver. Romano Pontifice, & Butr. in 3. not. & est simile in c. Ad honorem supra de usupall. & in c. Quod sicut, §. Præterea de elect.**
- In quibusdam diocesisbus viget consuetudo, secundum quam fuscipientes quatuor minores Ordines die Veneris die Sabbati sequentis ad Subdiaconatum promoventur, Quaritur, an hæc consuetudo excuset non obstante Trid. Concilii decreto *cap. 8. sess. 23. quo cavetur hæc facienda esse statutis à Jure temporibus, præsupposita tamen necessitate, vel utilitate Ecclesiæ, juxta cap. 11. ejusdem sessionis.*

22. Permittendum est, in decreto *d.c. 8.* non agi de eadem materia, de qua agitur in *d.c. 11.* Nam in *c. 8.* agitur de temporibus, in quibus secundum Canones publicè sacrorum Ordinum ordinationes celebrari debent; in *c. 11.* agitur de interstitiis Episcoporum, quæ debent observari, & intercedere inter collationem præcedentis; & collationem sequentis Ordinis, de quibus Gratianus in decreto duas conscripsit differentes distinctiones: nam de prima materia, quæ habetur *c. 8.* scripsit *dist. 75.* de secunda respiciente *c. 11.* compilavit *dist. 77.*
- Hinc percipitur quid in proposita questione queratur, ex qua elici possunt hæc dubitationes.
23. Prima est, an ex consuetudine liceat omnes minores Ordines uno die conferre.
24. Secunda, an id liceat die Veneris præcedente diem Sabbati, in quo eidem ad minores Ordines promotus Ordo sacer est conferendus.
25. Tertia, an ei, qui omnes minores Ordines uno die susceperit, liceat altero die immediatè sequenti, & sic absque aliquo interstitio Subdiaconatum suscipere.
26. Prima questio, quæ respicit *d.c. 11.* facilis est: nam proculdubio videtur licere textus est in *c. 2. De eo qui furt. ord. suscep. gl. tertia in c. Quicumque 77. dist. & patet ex dictis supra in 3. not. Quæ consuetudo, cum Concilium illi non derogaverit, utique sublata non videtur, *c. 1. de consuet. lib. 6.* ubi Doctores: & hanc sententiam probavit S. Cong. Concilii, ut patebit infra *n. 42. in 3. dubio.**
27. Secunda questio, quæ respicit materiam *d.c. 8.* satis est ardua, & quidem pro parte negante adducitur textus in *cap. Prox. supra eod.* ubi consuetudo conferendi Ordines extra tempora, tanquam Canonibus inimica reprobatur: quo casu non licet ulterius similem consuetudinem inducere, *gl. in d.c. 1. de consuet. lib. 6. in ver. Expresse,* ubi Gemin. *n. 30.* & propterea cum hæc consuetudo sit prohibita, & Concilium mandet *d.c. 8.* hæc in re antiquos Canones observari sequitur, ut tolerari nullo modo debeat.
- Non obstat, si dicatur: Imò in casu proposito Ordines prædicti conferri videntur temporibus à jure statutis, id est, tempore Jejunii quatuor Temporum, vel Hebdomadæ Medianæ, vel Hebdomadæ Majoris Quadragesimæ, ut habetur in *c. fin. d. dist. 75.*
- Et ita cum minores Ordines conferantur in die Veneris immediatè præcedentis diem Sabbati, in quo Ordines sacri aliis (ut arbitrator supponi) licitè conferri solent, quique non potest esse nisi in prædictis hebdomadibus. hinc sequitur, ut qui die Veneris confert minores Ordines, dicatur contulisse temporibus ad hoc à Jure statutis. Id, inquam non obstat, quia quod vulgò dicitur ordinationes sacrorum Ordinum tenendas esse in hebdomadibus prædictis, non ita intelligitur, ut quolibet die, in quo in ipsis hebdomadibus jejunatur, teneri possint, sed tantum die Sabbati eorundem hebdomadarum, *c. Quod à Patribus, & c. seq. ead. dist. 75. juncto c. Litteras, inf. eod.* & quòd Ordines non possint conferri nisi in Sabbatis dictarum hebdomadarum, & minores Ordines eisdem, vel aliis celebratoribus festivitibus, tradunt Præp. in *d.c. Quod à Patribus, n. 4. & in c. Quoniam, §. Caterorum, ead. dist. 75.* Abbas post Host. in *c. Consultationi, ante fin. & c. Litteras, n. 3.* ubi etiam *gl. inf. eod.* & idem Host. hinc *n. 2. vers. Nisi in quatuor temporibus, Silv. in ver. Ordo, il 2. n. 4.* & habetur in *d. §. Caterorum,* & alibi sæpè per Doctores. Item non obstat text. in *c. Quando, ead. dist. 75.* cujus verba sunt hæc: Quando, & ubi libitum fuerit, usque ad Subdiaconatus officium ordinantur Clerici. Quo textu videtur concedi Episcopis, ut in collatione minorum Ordinum non teneantur servare aliquem locum, vel aliqua tempora. Nam ad hoc respondent ibidem Doctores, illum text. esse paleam line authoritate, & debere intelligi juxta textum hic, ut etiam notat *gl. in cap. Ordinationes, il primo, ead. dist. 75.* Hic autem habetur licere Episcopis Ordines minores conferre non pro libitu, sed quando minores conferri possunt, vel diebus Dominicis, vel aliis festivis diebus, & propterea ut dicitur in *d. c. fin. 75. dist.* non sufficit, si observentur hebdomadæ; sed & dies ipsarum hebdomadarum in id deputati observandi sunt, ita ut majores diebus Sabbati dictarum hebdomadarum; minores verò vel eisdem, vel Dominicis, seu Festis conferri debeant.
31. Pro solutione distinguendum est: nam aut in dicto loco
- Episcopus die Veneris habet publicam ordinationem, in eisque publicè confert quatuor minores Ordines, & hoc arbitrator non potuisse consuetudine introduci, quamvis eam observantes à pœna à sacris Canonibus inflicta sint excusandi, ex *gl. penult. in c. Prox. sup. eod.* Et hoc est quod Episcopis consulunt Doctores hic, videlicet ut cum voluerint conferre minores Ordines pluribus, quam duobus, caveant, ne ita eos conferant, ut videantur generales ordinationes habere, ut hic notat *gloss. 1. & alii,* quos retuli supra *num. 6.* & in specie Cardin. advertit hic in *1. quest. cautum esse debere Episcopum, ut hos Ordines conferat in Capella, & non in loco publico. Nec obstat, quòd in hac ordinatione utcumque publica Episcopus non conferat nisi minores Ordines, qui ad formam hujus Decretalis possunt conferri extra tempora statuta in d. c. fin. 75. distinct. Quoniam ex quo hos Ordines confert per modum habentis generales ordinationes, subjicitur regulis, quæ præscriptæ sunt omnibus generales sacrorum Ordinum ordinationes habere volentibus; alioquin Episcopo non debet permissi ordinatio, argum. *cap. Dilecti, de privileg.* nam qui aliqua concessione vult uti, non debet respicere ejus qualitates, ex his, quæ plenè notat Ancharan. *consil. 208. Index de jure, sub num. 11. vers. Et primò pro fundamento.* Cum igitur statutum fuerit, ne generales ordinationes, nisi statis diebus, & temporibus, habeantur, cum derogatione consuetudinis contrariæ, utpotè Ecclesiasticæ institutioni inimicæ, *cap. Prox. supra eodem:* hinc sequitur, ut talis consuetudo non sit toleranda; præsertim cum nulla ratio sufficiens afferri possit, ob quam rei tam seriò statuta derogate oporteat: nam ut simili notat Host. hinc in *princ. in ver. Unus, aut duos,* cum Dominici, ac Festi dies, in quibus minores Ordines conferri possunt, tam sæpè occurrant, nullo casu tanta utilitas, & necessitas Ecclesiarum subesse potest, ut adversus Canones introducenda sit hujusmodi consuetudo.*
- Aut Episcopus dicto die Veneris confert minores Ordines non per modum tenentis generales ordinationes, sed privatim in sua Capella, vel etiam in secreta Sacristia, & supposita necessitate, vel utilitate Ecclesiarum, ut in proposita questione: & arbitrator dictam consuetudinem legitimè præscriptam excusare nedum à pœna, sed etiam à culpa: nam et si nullo jure legatur permissum Episcopis, ut dicto die minores conferant Ordines, sicut permittitur quoad primam tonsuram, quæ omnibus diebus conferri potest, ut dixi *sup. n. 4.* tamen nec aliquo jure hoc eis expresse legitur prohibuit, imò nec reperitur aliquis Canon, qui specificè statuerit tempora, in quibus minores ordines conferri debent. Nam *d. c. fin. & c. Ordinationes, cum seq. 75. dist.* loquuntur de Ordinibus sacris. Sicut etiam *c. Prox. sup. eod.* cum aliis similibus loquuntur de sacris Ordinibus, seu publicis ordinationibus. Textus autem in præsentia non loquitur prohibendo, sed permittendo, videlicet, ut possint conferri etiam Dominicis, & festivis diebus. Hinc Palud. in *4. dist. 25. q. 2. tit. 2. in concl. 2.* cum loquitur de minoribus Ordinibus, cautè utitur verbis permissivis, videlicet, Episcopus potest conferre minores Ordines nedum diebus quibus conferuntur sacri, sed etiam Festis, & Dominicis. At cum in *conclus. 3.* agit de majoribus, loquitur per verba prohibitiva, videlicet, Non liceat Episcopis eos conferre, nisi in Sabbatis quatuor temporum, Sabbato Medianæ Quadragesimæ, & Sabbato sancto. Quo loquendi modo utitur etiam hæc Decretalis. Cum ergo nullus Canon resistat, quominus Ordines minores possunt conferri aliis diebus; sequitur, ut subsistente causa potuerit introduci consuetudo, ut etiam alio tempore, quam in Jure expresso, licitè conferantur, ex not. per *gl. in cap. ult. in ver. Consuetudo, de consuet. lib. 6.* maximè cum hoc neque juri naturali, neque divino repugnet, *cap. fin. supra de consuet.* juncta *gl. cap. 1.* ubi Gemin. & Franc. *eodem tit. lib. 6.* Quod etiam confirmatur ex modo loquendi Doctorum de hac rescribentium: nam Abbas post Hostiensem in *d. c. Consultationi, ante fin.* cum dixisset majores Ordines non posse conferri, nisi in dictis Sabbatis, addidit, Et hoc non obstante quacumque consuetudine. At verò postea agens de minoribus Ordinibus, inquit, & illos debere eisdem diebus, vel Festis, seu Dominicis conferri: & ne utitur verbo *Debere,* quod non semper est præcepti, *gloss. in Clem. Attendentes in ver. Debeant de stat. Monach.* nec addit clausulam,

quæ excludat consuetudinem. Eodem modo loquendi utitur Rebuff. in *praxi benef. super reg. Cancell. de Cler. male promot.* gl. 1. & alii Doctores, qui propterea tacite admittunt videntur contraria consuetudine id posse induci. Quibus accedit, quod in minoribus Ordinibus cessat ratio, ob quam à sacris Canonibus institutum fuit, ut die Sabbati ditorum Juniorum, & non aliis diebus sacri conferantur Ordines. Ea enim fuit ratio, ut significaretur eos, qui ad sacros assumuntur Ordines, à sæculi laboribus ad requiem Domini transire, gl. in *d. c. Litteras in ver. Pertinere inf. eod.* ad quam, ut notant ibi Host. & Card. cum non transeat qui minoribus iniciantur Ordinibus, quippe qui possunt ad sæculum reverti, inde fit, ut quemadmodum ibi citati Authores animadvertunt, minores Ordines conferantur etiam aliis diebus, quam Sabbati, scilicet Dominicis, & Festis. Cùm ergo hoc c. & c. 15. sup. eod. declarent minores Ordines non esse adeò adstrictos diei Sabbati, quin possint conferri Dominico, & aliis diebus Festis, eò quod in ipsis non militat ratio, quæ militat in sacris Ordinibus: nulla subest causa, cur consuetudo, quæ non minoris est auctoritatis, quam lex ipsa, l. *Imò, ff. de legib.* non potuerit introducere, ut minores Ordines etiam aliis diebus conferri possint, videlicet die Veneris. Quemadmodum communis praxis, & consuetudo habet, ut minores Ordines Episcopi conferant etiam in feria quarta quatuor Temporum, si credimus Henriq. hoc attestanti in *Summ. lib. 10. c. 12. §. 2.* Imò quod plus est, etiam cessante consuetudine, modò adsit necessitas, hoc idem fieri posse innuit Host. qui cùm in *d. c. 1. n. 2. in ver. Virgines sup. eoa.* dixisset Virgines posse velari diebus Dominicis, ac per totam hebdomadam Pasche, & si necessitas urgeat etiam aliis diebus, c. *Devotis 20. q. 1.* postea in hoc cap. in *princ. in ver. Dominicis*, addit minores Ordines posse conferri illis diebus, quibus & Virgines velari: & Host. sequuntur Jo. Andr. Burr. & alii, ut dixi supra n. 5. ex quo inferitur, ut etiam ex consuetudine minores Ordines aliis diebus conferri possint.

40 Caterùm etsi hæc opinio videatur vera, & ex deductis pateat responsio ad contraria, quæ loquuntur de sacris Ordinibus, vel publicis ordinationibus; magis tamen expediret, ut hæc aboleretur consuetudo: nam cùm minores Ordines possint conferri diebus Festis, & Dominicis, nimis festinat, qui diem crebrò venientem non potest expectare; Ecclesiæque ex hac inordinata ordinatione plus damni recipere potest, quam emolumenti, pluraque vitia ad Dei servitium pro virtutibus introduci, ut notat Gelas. in *Decretali prima ad Episcopos per Lucaniam transmissa*, ex qua sumitur c. *fin. 77. dist.*

41 Ad tertiam questionem, quæ demùm respicit Decretum Concilii *d. cap. 11. sess. 23.* responderetur affirmativè: nam consuetudine potest introduci, ut uno die possint conferri omnes quatuor minores cum Subdiaconatu, Rebuff. d. gl. 1.

Cui consuetudini Concilium non derogavit, Navarr. in *Man. cap. 25. n. 71.* Ideoque ex sententia S. Congregationis qui ex consuetudine illius regionis quatuor minores Ordines, & Subdiaconatum susceperunt, non sunt suspensi. Ergo multo magis potuit introduci, ut duobus diebus, alias tamen festivis, licite conferantur, arg. c. *Litteras inf. eod.* Et ita consuetudo ubiq; recepta concedit, ut feria sexta vespere præcedente Sabbatum, in quo de jure Ordines sacri conferuntur, Episcopis fas sit Ordines minores, dare quasi in hoc officio dies Sabbati videatur incipere pridie vespere, ut attestatur Henriq. in *Summ. lib. 10. c. 12. §. 2.* ubi etiam reddit rationem, ut scilicet minoribus jam collatis in die Veneris, possint Episcopi in Sabbato majori cum solemnitate Sacros Ordines dare. Sed hæc non est bona ratio, cùm minores potuerint dari in Dominica præcedenti. Unde hanc quoque consuetudinem tollere præstaret ex ratione adducta in fine præcedentis questionis, ita tamen ut Episcopus posset cum aliquo dispensare ex causa urgente.

Vel certe ad hoc tertium dubium posset responderi, licere Episcopo in die Veneris omnes minores Ordines conferre, & in Sabbato sequenti Subdiaconatum, si dies Veneris sit dies festus, & si necessitas, aut utilitas Ecclesiæ iudicio Episcopi id exposcat, juxta Decretum *d. c. 11. sess. 23.* non tamen quoad minores Ordines in publicis ordinationibus, sed privatim, & aliquibus tantum: & ita S. Congregatio respondit, ut in ultima ex infrascriptis resolutionibus.

Præsupposito, quod minores Ordines possunt conferri diebus Dominicis, aut aliis festivis; dubitatur, an appellatione die festi comprehendatur Festum, in quo ab Ecclesiâ fit officium; an vero debeat esse Festum, quod à populo colatur.

Secundò, idem est dubium quoad promovendos vigore dispensationum de promovendo extra tempora diebus festis.

Tertiò, an ex consuetudine possit Episcopus uno, & eodem die ad minores Ordines aliquos promovere.

Quartò, an ubi consueverit ordinatus ad quatuor minores Ordines die Veneris, & in die Sabbati sequentis ad Ordinem Subdiaconatus promoveri, id sit licitum propter consuetudinem.

Ad primum S. Congr. Conc. censuit, comprehendi dies festos, qui à populo servantur, *toto tit. de ser. de consecr. dist. 3. c. 1. c. 12. sess. 25. de regul.*

Ad secundum, idem respondit.

Ad tertium, præsupposita consuetudine posse.

Ad quartum, licere Episcopo, si dies Veneris sit dies festus, & si necessitas, aut utilitas Ecclesiæ iudicio Episcopi id exposcat, juxta Decretum Conc. c. 11. sess. 23. non tamen in publicis ordinationibus, sed privatim, & aliquibus prædictos minores Ordines conferre.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

Idem Alexander III.

C A P U T IV.

EX tenore tuarum litterarum accepimus, quod N. Clericus adeò deliquit, quod si peccatum ejus esset publicum, degradaretur ab Ordine quem suscepit, & amplius non posset ad superiores Ordines promoveri. Verùm quoniam peccatum ipsius fore occultum dixisti: mandamus quatenus poenitentiam ei condignam imponas, & suadeas, ut parte poenitentia peracta, Ordine suscepto utatur: quo contentus existens, ad superiores amplius non ascendat. Verùm tamen quia peccatum occultum est: si promoveri voluerit, eum non debes aliqua ratione prohibere:

S U M M A R I U M.

- 1 **C**riminosus occultus moneri potest, ne promoveatur ad Ordines, sed prohiberi non debet.
- 2 **C**riminosus occultus poenitentia, vel illius parte peracta potest in susceptis ministrare, etiam si crimen sit degradatione dignum.

Et quid si crimen impediatur Ordinis executionem etiam post peractam poenitentiam, n. 6.

- 3 **S**atisfactio criminosis occultis an ex precepto præcedere debeat celebrationem Missæ.
- 4 **C**rimen etiam enorme si sit occultum, non impedit, quominus acta poenitentia possit quis sine peccato officio suo uti, & ad majores Ordines ascendere.

- 5 *Nec requiritur dispensatio Episcopi.*
- 6 *Fallit, si crimen impediatur officii executionem etiam post peractam pœnitentiam, quia tunc non licet sine peccato ascendere, aut ministrare.*
- 7 *Et quæ sint ejusmodi crimina.*
- 8 *Episcopus ob crimen occultum, quantumcumque enorme, non potest de jure communi interdiceret subdito ascensum ad Ordines.*
- 9 *Etiamsi crimen sit tale, ut post peractam pœnitentiam impediatur officii executionem. Et quid post Concil. Trid. n. 12.*
- 10 *Vindictæ ratio cessat in occultis in criminibus. Peccata latentia solum Deum habent ultorem, ibid.*
- 11 *Intellectus hujus c. & cap. Ad aures infra eod. Clerico non arêtato ratione tituli an possit ob occultum crimen prohiberi ascensus ad Ordines, ibid.*
- 12 *Episcopus ex Concilio Tridentino potest ob crimen occultum extrajudicialiter prohibere subdito ascensum ad sacros ordines, eumque suspendere a susceptis Ordinibus, gradibus, & dignitatibus.*
- 13 *Episcopus an possit ex causa occulta extrajudicialiter interdiceret Subdiacono ascensum ad Ordines Diaconatus, & Presbyteratus, & numer. seqq. usque in finem.*
- 14 *Pluralis oratio duorum saltem concursus requirit.*
- 15 *Episcoporum præcipuum munus est subditorum vitia redarguere.*
- 16 *Proximi ratio præsumitur finalis, & regulat totam dispositionem, eamque extendit etiam ad casus non comprehensos.*
- 17 *Clerici præsertim in sacris constituti minus capaces reperiunt, possunt ab Episcopo suspendi ab executione Ordinum.*
- 18 *Dictio, Præsertim, quid importet.*
- 19 *Episcopus potest ob occultum crimen suspendere jam promotum ad sacros Ordines, ne ministret, etiam sub pœna excommunicationis.*
- 20 *Promovendus facilius impeditur, quam dejiciatur promotus.*
- 21 *Ministrat in susceptis, qui ab uno Ordine sacro ad alium ascendit.*

EXtenore. Criminosus occultus moneri potest, ne promoveatur ad Ordines, sed prohiberi non debet. Hoc dicit. Communis divisio. Secunda ibi, *Verum*.

Nota primò, criminosum occultum, pœnitentia, vel illius parte peracta, posse in susceptis Ordinibus ministrare, etiamsi crimen sit degradatione dignum, ut per Butr. num. 15. Card. in secundo notab. Et clarè probatur ex littera ibi: *Suadeas, ut Ordine suscepto utatur*. Et quod dictum est de pœnitentia peracta, intellige de consilio; non enim peccat celebrando etiam statim facta confessione; sed bonum est consilium, ut prius pro parte satisfaciatur, ut formaliter inquit Innocent. hic num. 1. *vers. Et idem dicimus quod non peccat, cum quo alii transeunt*. Sed an qui tale crimen commisit, ascendere possit ad superiores Ordines: Doctores non conveniunt. Quidam opinati sunt post mortale peccatum, quod depositionem inducit, etiam post peractam pœnitentiam nec licere Ordines suscipere, nec in susceptis ministrare. Et hoc in rigore fuit Hugo: sed ejus opinio expressè reprobatur in c. *Nisi cum pridem*, §. *Propter conscientiam supra de renunt.* secundum Hostien. hic num. 2. Et quoad Ordines jam susceptos, apertè etiam reprobatur hic in eodem verbis: *Suadeas, ut Ordine suscepto utatur*. Et dicit gloss. hic. in ver. *Utatur*, quam Innocent. Hostien. & omnes sequuntur, hanc fuisse rigidam opinionem: quia res penè contra naturam est, ut quis sit sine peccato, cap. *Unum*, §. *Hunc autem 25. dist. 1.* Sed Alan. & Tancred. tenuerunt, crimen etiam enorme, si sit occultum, non impedire, quominus acta pœnitentia possit quis officio suo uti, & ad majores Ordines ascendere. Et dicit Tancredus hos anfractus sublatis esse per Decretalem ultimam infra eod. ubi est expressum, criminosos occultos, præter reos homicidii, post pœnitentiam in susceptis ministrare, & ad superiores promoveri. Et hanc opinionem sequitur gloss. hic in eodem ver. *Utatur*, & Innocent. n. 1. *vers. Si enorme, & occultum*, dicens, talem promoveri posse sine peccato, Prosop. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

cato, per c. 2. infra de Apost. & d. c. fin. infra eod. nec necessariam esse dispensationem Ordinarii, sed sufficere Sacerdotis absolutionem ex potestate clavium, arg. c. *Illi qui*, 6. q. 1. quamvis meritoria sit humilitas, si abstineat. Ita Innocent. cui scribunt Host. n. 2. *vers. Notavit autem hic*, Jo. Andr. n. 7. *vers. Et putant Innocentius*, Card. n. 1. *vers. Oppono ad secundum*, Anchar. num. 2. in prima oppositione, & alii communiter. Fallit tamen hoc secundum Innocent. n. 1. *vers. Et hæc sunt vera*, & omnes præalleg. si crimen sit tale, ut post peractam pœnitentiam impediatur officii executionem; quia tunc, quamvis prohiberi non possit in susceptis ministrare, vel ad superiores ascendere, quia delictum occultum est, ut statim dicam in 2. not. tamen peccat, si ministrat, si promovetur, arg. c. *Erza simoniacos*, 1. q. 1. & cap. *Matthæus, infra de simon.* & est expressum in d. 7. c. fin. infra eod. ibi, *Præter reos homicidii*. Quæ autem sint ejusmodi crimina, plenè notatur per DD. in c. *Nisi cum pridem*, §. *Propter conscientiam*, & ibi dixi, de renunt. & in c. *At si Clerici*, §. *De Adulteriis*, ubi in specie Butr. de judic. Itaque ut dicunt gl. & Innocent. quamvis facilius impediatur promovendus, quam dejiciatur promotus; tamen quoad hoc non constituitur differentia inter promotum & promovendum; nam si crimen non impediatur Ordinis executionem post pœnitentiam peractam, licet sit enorme, dummodò tamen sit occultum, potest quis sine peccato in susceptis Ordinibus ministrare, & ad majores promoveri, licet sit monendus, ut abstineat à suscipiendis, ut hic, & faciat actum meritorium, si Prælo hoc suadenti ex humilitate obtemperet, secundum Innocent. n. 1. *vers. Item non hoc ideo præcipit*. Si verò impediatur Ordinis executionem, nec potest ministrare, nec promoveri sine peccato, licet prohiberi non possit, ut mox dicetur.

Secundò nota, Episcopum, qui per confessionem criminis, vel aliàs extrajudicialiter novit crimen quantumcumque enorme, non posse illi absolventè interdiceret, ne promoveatur ad Ordines, si crimen sit occultum; hic enim delictum erat enorme secundum Innocent. in princip. & patet ex verbis textus, ibi: *Adeo deliquit, ut si peccatum ejus esset publicum degradaretur ab Ordine, quem suscepit*. Hujusmodi enim pœna non infligitur nisi Clericis enormiter delinquentibus in casibus in jure expressis, ut in c. *Ad falsariorum*, de crim. falsi, c. *Ad abolendam*, de heret. c. *Novimus*, de verb. signif. & plenè notatur in c. *Cum non ab homine*, de judic. & in c. 2. de pœn. lib. 6. Et delictum innovit Episcopo per confessionem rei, ut notat hic gloss. in figurative casus, in fin. Et fortè in foro pœnitentiali, ut innuit littera, ibi, *Pœnitentiam ei condignam imponas*. Et tamen decidit textum talem posse quidem commoneri, sed non prohiberi, quominus promoveatur. Quinimò hoc habet locum, etiamsi crimen sit tale, ut impediatur Ordinis executionem post peractam pœnitentiam. Nam etsi ejusmodi crimine irretitus non possit sine peccato ministrare, aut promoveri, ut dictum est supra n. 6. tamen ab Episcopo prohiberi non potest, cum peccatum ejus occultum sit, ut in cap. *Ex tue*, infra de simon. & arg. c. *Si tantum*, 6. qu. 2. Et hoc tenet Innocent. hic n. 1. *vers. Et hæc sunt vera*, Hostien. Jo. Andr. & alii præallegati. Ratio est, quia cum crimen secretum sit, probatione cessante, vindictæ ratio conquiescit, c. *Christiana*, 32. q. 5. Nam secretorum solus Deus judex, & cognitor est, c. *Erubescant*, 32. dist. & c. *Consulvisti*, 3. q. 5. Latentia igitur peccata solum Deum habent ultorem, leg. *Jurjurandi*, c. *de jurjur.* & not gl. præalleg. hic in ver. *Utatur*, & in ver. *Occultum*.

Oppono ex cap. *Prox. infra eod.* ubi patet criminosum occultum prohiberi posse, ne promoveatur ad Ordines, ejus contrarium hic deciditur. Gloss. fin. & Host. hic n. 13. & Innocent. in cap. seq. in princ. dat multas solutiones. Prima solutio est, quòd hic textus procedat in Clerico, qui habet jus petendi Ordines ratione tituli, quem habet; vel dignitatis. Undè sit causa prohiberi non potest, arg. cap. *Præterea*, il secundo, infra de sponsal. Textus verò in d. c. *Prox.* habeat locum in Clerico non intitulo, qui jus petendi non habet. Et in hac solutione residet gl. dum eam ponit tertio loco, per illa verba, *Vel melius*. Et idem facit Host. n. 13. *vers. Vel melius*, adjiciens hanc solutionem ab omnibus communiter commendari. Et fuit intellectus Raymun. ad hunc textum, quem sequitur Silvest. in ver. *Ordo*, 3. q. 9. & ex recentioribus Th. Sanch. in tract. de ma-

trim. lib. 3. disp. 15. n. 8. vers. Quarto. Concludentes propterea Episcopum posse absolute repellere Clericum ordinari volentem, nisi sit arctatus ratione beneficii, cui Ordo sit annexus, sicut beneficio curato Sacerdotium, ut in *c. Licet Canon. de elect. in 6. cum concord.* Sed hic intellectus plane divinatur, ut bene observat Card. hic in tertia oppositio. Quis enim revelavit Clericum; de quo hic agitur, fuisse beneficiatum, & arctatum ratione tituli, cum id nullibi colligatur ex verbis hujus Decretalis: Unde hæc solutio à Doctoribus non tenetur. Et dicit Vincentius occultum peccatorem non posse per Prælatum repelli ab Ordine, sive Ordo petatur ad titulum, sive non; salvo eo, quod Episcopus non tenetur ordinare non habentem titulum. Et cum eo transeunt hic Jo. Andr. n. 16. in ult. gl. *vers. Et dicit Vincent. Bellam. n. 14. ad fin. & Card. n. 2.*

Secunda solutio est, quod in *d. c. Prox.* prohibeatur ascensus ad Ordines propter scandalum Prælatorum, arg. *cap. Nisi cum pridem, §. Pro gravi quoque scandalo supra de remunt.* hic verò nullum imminet scandalum, Sed hic quoque intellectus ad hunc textum est divinativus, ut advertit Card. *ubi supra.* non enim appareret ex littera, quod scandalum non subisset, quin potius colligitur oppositum; quia cum hic Clericus ad eò enormiter deliquerit, ut si crimen ejus foret publicum, degradaretur ab Ordine, ut dicitur in littera; utique non potuit ascendere ad Ordines sine scandalo Prælati, qui illius crimen novit. Et hoc scandalum in genere, non autem in aliquo speciali casu considerat text. in *d. c. Prox.* dum dicit, honestius, ac tutius esse in inferiori ministerio deservire, quia cum Præpositorum scandalum graduum appetere dignitatem. Utrobique igitur in promotione criminosis occulsi suberat scandalum Prælari, & consequenter oportet aliam solutionem afferre ad hæc jura concilianda.

Tertia solutio est Innocentii, & Hostiensis, quod ibi agatur de ordinatore, & Prælato suo, qui prohibere potest ascensum etiam ob delictum occultum; hic verò de Prælato alieno, scilicet Pœnitentiario. Sed melius Arch. gelatus à Silvest. ubi supra intelligit hunc textum in Prælato proprio. Et probatur tum ponderando illa verba: *Pœnitentiam ei condignam imponas*, juncta superscriptione: pœnitentia enim ne in foro quidem pœnitentia potest injungi à Prælato alieno, *c. Omnis utriusque inf. de pœnit. & remiss. §. c. 2. cod. tit. lib. 6.* tum quia alias decisio text. nostri esset de indubitabili; nulli enim dubium esse poterat Prælatum alienum non posse prohibere non subdito, ne promoveatur ad Ordines, *c. 3. De Parochiis, c. Cum nullus de temp. ord. lib. 6. c. Ut ammarum de constitut. eod. lib.*

Quartam solutionem ponit hic Host. quod scilicet hoc capitulum intelligatur in minoribus criminibus; contrarium verò in gravibus, arg. *c. Quæsitum infra cod.* Sed hic intellectus est manifestè falsus: quia textus noster expresse loquitur de enormi crimine, & degradatione digno, ut dictum est supra n. 8.

Quintam ponit idem Hostiensis, quod scilicet Prælatus non debeat prohibere ascensum, ut hic; si tamen omninò prohibeat, necesse habet subditus obedire, ut in contrario: quia secundum Augustinum semper in dubio est parendum licet quandoque reum faciat iniquitas imperandi, *c. Quid culpatur ad finem 23. q. 1.* Sed huic quoque interpretationi videtur refragari littera hujus textus, ibi, *Suadeas, ut Ordine suscepto contentus existens ad superiores non ascendat; verumtamen, quia peccatum occultum est, si promoveri voluerit, eum non debes aliqua ratione prohibere.* Nec Hostiensis videtur huic solutioni acquiescere, cum immediate subdat: *Vel melius.*

Sextam solutionem affert Hostien. in *c. Prox. n. 2. in ver. Honestius*, dicens illud cap. intelligi de causa honestate, ut innuit littera, dum dicit: Cum honestius, & tutius; non tamen forte justius, ut Hostiensis inquit: hoc verò capitulum esse intelligendum de rigore justitiæ. Additque Host. hanc solutionem evidenter elici ex utroque. Sed illam reprobatur Bellam. in *d. c. Prox. n. 5. vers. Verum: Hostiensis dicit:* quia utrumque capitulum fundatur in jure.

Ultima igitur solutio, quam gloss. Innocent. Hostien. & omnes recentent primo loco, est, quod in cap. sequ. agatur de Regulari, qui propriam voluntatem non habet, *cap. Nolo, & cap. Non dicatis 12. q. 1.* hic verò de Clerico sæculari, qui non est ita adstrictus obedientiæ. Et hæc ul-

tima solutio secundum Jo. de Anan. hic n. 4, est vera, & conformis litteræ utriusque Decretali, & communiter tenetur à Doctoribus, teste Card. in 3. *oppos.* ut dixi latius in *d. c. Prox. n. 16. & seqq.* camque probavit S. Congreg. Conc. ut mox dicitur.

Verum hodie hæc Decretalis hac in parte correctæ est ex jure novissimo Concilio Tridentini in *cap. 1. sess. 14.* ubi ut Episcopi liberius exequi possint proprium suum munus, quod est vitia subditorum redarguere, ut est expressum ibi in præmio, statuitur, ut ei, cui ascensus ad sacros Ordines à suo Prælato ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet extrajudicialiter fuerit interdictus, aut qui à suis Ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus Ecclesiasticis suspensus, nulla contra ipsius Prælati voluntatem concessa licentiâ de se promoveri faciendo, aut ad priores Ordines, gradus, & dignitates, sive honores restitutio suffragetur. Unde ex sententia S. Congregationis Concilii eo decreto corrigitur dispositio textus nostri in ea parte, in qua determinat criminis occultum esse tantummodò commonendum, sed non prohibendum ascendere ad superiores Ordines: & dispositio *cap. Prox.* quod de Regularibus loquitur, extenditur etiam ad Clericos sæculares; ac præterea ampliatur in eo, quia Episcopus non solum potest ob crimen occultum prohibere ascensum ad Ordines, sicut poterant Prælati in vim *d. c. Prox.* sed etiam eos suspendere ab Ordinibus, gradibus, & dignitatibus jam susceptis, quod nec Episcopo, nec Prælatis Regularibus ante Concilium licebat, ut plenius dixi in *d. c. Prox.* ubi etiam ostendi hodie quoad facultatem interdicens, & suspendendi Episcopos, & Prælatos Regulares eodem jure censerî.

Si verò crimina sint publica, distingue ut hic per gloss. præallegat. & signa eam, quia magistra, & communiter à Doctoribus recipitur.

QUÆRO, an Decretum Concilii Trident. in *d. c. 1. sess. 14.* qua parte tribuit Episcopo facultatem inreducendi subdito ex quacumque causa etiam occulta, ne ascendat ad sacros Ordines, vendicat sibi locum in jam promoti ad Ordinem Subdiaconatus, ita ut ascensus ad alios Ordines possit illi extrajudicialiter interdici.

Videtur respondendum habere locum etiam in sic promoti: nam Concilium in *d. cap. 1.* tribuit Episcopo facultatem ob crimen occultum interdicens ascensum ad sacros Ordines. Sed cum Episcopus prohibet Subdiacono, ne fiat Diaconus, aut Presbyter, utique interdicit illi ascensum ad sacros Ordines. Ergo cum hujusmodi prohibitioni conveniant verba Conc. consequenter, & illius dispositio convenire debet, *l. 4. §. Toties, & ibi Bart. ff. de dumm. infect. cum similib.* Præterea Concilium loquitur per illa verba, *Ad sacros Ordines*, quæ cum sint pluralis numeri, non possunt verificari in solo Ordine Subdiaconatus, *l. fin. ff. Ad Trebell. l. Ubi numerus, ff. de testib.* Bald. Abb. Præpos. & alii in *c. fin. de Appell.* Unde ex vi comprehensiva eorumdem verborum potest Episcopus prohibere ascensum non tantum ad Subdiaconatum, sed etiam ad Diaconatum, ut sic pluralis illa oratio saltem in duobus verificetur. At prohibitio ascensus ad Diaconatum multò congruentius fieri potest Subdiacono, quam Clerico in minoribus; ineptum enim esset, ut prohiberetur Acolyto, ne fieret Diaconus, cum prius ordinari debeat Subdiaconus, *c. Sollicitudo 52. dist. cap. Unico infra de Cler. per sal. prom.* Igitur ex verbis Concilii potest Episcopus ascensum ad Diaconatum etiam Subdiacono interdicens. Et cum verba sint satis clara, non admittunt interpretationem, neque voluntas conjecturam, *l. Licet Imperator, ff. de leg. 1.* Gloss. magna in *c. Quod interrogasti in fin. 27. dist. Abb. conf. 97. n. 1. vers. Et primo quia lib. 2.*

Sed nihilominus expressa quoque mens Conc. viget atque in promoti, atque in promovendo, ut patet ex illis verbis: *Cum honestius, ac tutius sit subiecto debitam Præpositis obedientiam impendendo in inferiori ministerio deservire, quam cum Præpositorum scandalo altiorum graduum appetere dignitatem*, quæ desumpta sunt ex *c. Prox. inf. cod.*

Quæ quidem mens quoad jam promotum apertiùs etiam colligitur ex verbis præmissis, ubi postquam Patres docuerunt præcipuam curâ Episcoporum esse subditorum vitia redarguere, illisque præcipuè cavendum esse, ne Clerici, ac Sacerdotes præsertim ad animarum curam constituti

stiruti criminosi sint; additur postea: (Ur autem Episcopi id liberius exequi queant, &c. eadem sacrosancta Synodus hos, qui sequuntur, Canones statuendos, ac decernendos duxit.) Er immediatè subsequitur dictum c. primum, quo tribuitur facultas Episcopo interdicensi subdito, ne ascendat ad sacros Ordines. Igitur hujusmodi facultas maximè procedit in jam promotis, de quibus præcipuè loquitur proæmium, ad cujus executionem editum est Decretum d. cap. 1. Illa enim ratio cum sit expressa in proæmio, præsumitur finalis, *l. fin. ff. de hered. instit.* Oldrad. *conf.* 103. *Quæstio est n. 2. vers. Secundo hoc probat præfatio, Lap. alleg.* 101. *In Civitate n. 24. vers. Circa secundum, Bart. in l. Cum ii n. 4. in princ. ff. de transact.* ubi propterea ait, expressa in præfatione ceteri reperita ubi dispositione. Quod clarè procedit hoc casu, in quo Concilium exprimit se ob prædictam causam sequentes Canones statuere; tunc enim absolutè illa causa dicitur inherens, & finalis, quæ regulat rotam dispositionem, ut pluribus probat Socc. *conf.* 159. n. 20. & *seqq. lib. 2.* Imò eam extendit etiam ad casus aliàs non comprehensos, Jo. de Anan. *conf.* 7. *Vitis n. 4. & seqq. vers. De iis, Rom. conf.* 16. *Viso themate nu. 4. vers. Primum videtur, de communi testatur Soccin. conf.* 24. *Abundè in princ. lib. 4. & Menoch. lib. 6. præsumpt. 2.* Præsertim cum proæmium hoc casu sit unicum cum dispositione, Ang. *in l. Item quia, §. Idem Juliano, ff. de pact.* ita ut propterea sicut corpus pendet ab anima, ita & dispositio à ratione proæmii, ut Jas. ait *in l. Qui quadraginta n. 2. ff. Ad Trebell.* quem refert, & sequitur Gomez. *in reg. de annali q. 1. n. 5.*

Et confirmatur, quia, ut superius diximus, sacra Congregatio tempore Cardin. Alciati censuit ex *d. cap. 1.* fuisse correctam hanc Decretalem, dum statuit non posse Clericum ob occultum crimen ab Episcopo prohiberi ascendere ad sacros Ordines, sed moneri dumtaxat; quia ex Concilio potest omninò prohiberi. Cum autem hoc Capitulum procedat etiam in jam promotis, ut omnes notant, & pater ex *c. fin. inf. eod.* sequitur, ut ex sententia S. Congregationis Episcopus possit nedum monere, sed etiam prohibere jam

promotum, ne ad altiores Ordines ascendat. Sicuti etiam *d. c. Prox.* quod permittit Superioribus Regularibus prohibere subditos etiam promotos, ne ascendant ad altiores gradus, S. Congr. contra Navarr. *conf.* 42. *incip. An c. 1. in tit. de temp. ord.* censuit fuisse ampliarum à Concilio etiam ad Clericos seculares. Ergo eodem modo ex mente S. Congreg. Decretum Concilii habet locum in Clericis jam promotis, cum dictum capitulum proximum extensum à Concilio ad seculares loquatur etiam de Regularibus jam promotis.

Quibus accedit, quòd intentio S. Synodi est, ut ratione scandali districtius prohibeantur ab Ordinum ministerio Clerici in sacris constituti, quàm Clerici in minoribus, ut probatur ex decreto *c. 3. ejusdem sess. 14.* quo tribuitur Episcopo facultas suspendendi ab executione Ordinum quoscumque Clericos, præsertim in sacris constitutos, quos minus capaces reperiret, &c. Ubi ponderanda est dictio illa, *Præsertim*, quæ cum idem importet, quòd *Maximè*, arguit majorem rationem subesse in promotis, quàm in promovendis, *c. Ex litteris de homicid. c. Continebatur*, & ibi gl. *de desponsat. impub. c. Cum contumacia de heret. in 6. Dec. in c. Denique n. 33. de except.*

Ac postremò, si potest Episcopus ex Decreto *d. c. 1.* suspendere jam promotum ad sacros Ordines, ne ministret in susceptis, etiam sub pœna excommunicationis, ut sac. Congregat. censuit in causa Hjeracensi, tempore ejusdem Cardinalis Alciati: Ergo multò magis poterit interdicare eidem promotis, ne ad alios sacros ascendat, quia facilius impeditur promovendus, quàm dejiciatur promotus, *§. ult. 15. quæst. 1.* & notat gl. hic *in ver. Utatur*, Innocentius *num. 1. vers. Nos dicimus*, Butr. & Abb. *in 3. notab. sub num. 2.* Præsertim verò, quia ut ait Navarr. *conf.* 26. n. 2. *eod. tit.* ministrat in susceptis, qui ab uno Ordine sacro ad alium ascendit. Undè si ex sacra Congregatione licet Episcopo prohibere promotis, ne ministret, nulla est ratio, cur non item ei liceat prohibere, ne ascendat, cum ascendendo ministret.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

Lucius III. Archiepiscopo Turonen.

C A P U T V.

Adaures nostras pervenit, quòd Religiosi quidam ad superiores desiderant Ordines promoveri, sed Prælati eorum desideriis contradicunt. Tuæ igitur quæstioni taliter respondemus, quòd honestius, & tutius est subjectis, debitam præpositis obedientiam impendendo, in inferiori ministerio deservire, quàm cum præpositorum scandalo graduum appetere dignitatem. Nec est in hac parte subjectorum desiderium confovendum: quoniam esse potest, quòd Prælati eorum commissa secreta noverint, ex quibus constat eis, quòd salva conscientia nequeunt sublimari; quia non in sublimitate graduum, sed in amplitudine charitatis acquiritur regnum Dei.

S U M M A R I U M.

- 1 **R**eligiosus contra prohibitionem Prælati sui ordinari non debet.
- 2 Prælati Regulares possunt prohibere suis subditis etiam ob crimen occultum, ne ascendant ad superiores Ordines.
- 3 Prælatorum Regularium appellatione qui intelligantur.
- 4 Prælatis Regularibus ex Concilio Tridentino an liceat extrajudicialiter criminosis occultis non solum prohibere ascensum ad Ordines, & dignitates, sed etiam eos suspendere à jam susceptis, & n. seqq. usque in finem.
- 5 Intellectus cap. Ex tenore suprà eodem. Episcopus de jure communi monere post criminosos occultos, ne ordinentur, sed prohibere non debet, ibidem.
- 6 Episcopi, & Prælati Regulares de jure communi non poterant suspendere criminosos occultos à suscipiendis, *in l. Lib. Decretal.*

ceptis Ordinibus.

- 7 Episcopus ex Conc. Trid. potest suspendere subditos ab Ordinibus gradibus, & dignitatibus jam susceptis, ex causa etiam occulta, & extrajudicialiter. Item à suscipiendis, n. 9. & 12.
- 8 Suspendio irrogatur ipso jure ob manifestum crimen etiam non enorme.
- 9 Promotus qui potest deicere, multò magis potest impedire promovendum.
- 10 Suspendus ab Ordinibus sacris suscipiendis censetur etiam suspendus à dignitatibus Ordinem sacrum annexum habentibus.
- 11 Proæmii verba causam finalem important. Dicitio, Ut, an causam finalem inducat, vel impulsivam, ibid. & n. 15.
- 12 Clericis ob occultum crimen ab Episcopo suspensis ab Ordinibus, & dignitatibus obtentis, vel obtinendis, appellare non licet.
- 13 Concilii Tridentini decretum in cap. 1. sess. 14. expenditur.

- 14 *Prelatorum appellatione ex proprietate veniunt etiam Prelati Regulares.*
- 15 *Verba dispositionis magis attendenda sunt, quam præfationis.*
- 16 *Prelatus Regularis de jure communi majorem habet auctoritatem quoad impediendam subditorum promotionem, quam Episcopus.*
- 17 *Regulares non habent velle, nec nolle.*
- 18 *Regularis magis tenetur obedire suo Prelato, quam Clericus secularis Episcopo.*
- 19 *Beneficia secularia sunt perpetua; regularia verò temporalia.*
- 20 *Regulares pro dignitatibus obtinendis debent aut esse Sacerdotes, aut in tali ætate, ut infra annum ad Sacerdotium promoveri valeant.*
- 21 *Regulares suspensi ob crimen occultum à suis Prelatis habent remedium recursus ad Sedem Apostolicam.*
- 22 *Episcopo recusante aliquem ordinare, quis stylus servetur in Dataria.*
- 23 *Religiosus non potest obtinere Prælationem absque sui Superioris licentia petita, & obtenta.*

1 **A** *Daures.* Religiosus contra prohibitionem Prælati sui ordinari non debet. Hoc dicit. Communis divisio. Secunda ibi, *Tua.*

2 Nota, Prælatos Regulares posse inhibere suis Religiosis, ne ascendant ad superiores Ordines, etiam ob occultum crimen. Et Prælatorum, seu Præpositorum nomine hic intellige Abbates, vel Priores, *c. Ea qua, §. fin. inf. de stat. Monach.* vel Ministros, vel Custodes, *c. Nimis prava, primo respon. in ver. Fidelitatem infra de excess. Prælat.* vel Guardianos, vel alios, qui Religiosis præsent, quoquo titulo nuncupentur; non enim est vis in nominibus, ut in *c. Petisio inf. de Proc. secundum gl. 1. hic, Host. in ver. Sed Prælati in princ. Jo. Andr. in ver. Præpositis n. 2. Card. in 1. not. ab. Butr. in fin. & Abb. idem in fine, qui Butr. lectionem de verbo ad verbum transtulit in suam.*

4 **QUÆRO**, an hodie stante decreto Concilii Tridentini *in c. 1. sess. 14.* liceat Prælati Regularibus extrajudicialiter ob crimen occultum non tantum prohibere suis subditis ascensum ad Ordines, gradus, & dignitates, sed etiam eos à jam susceptis suspendere.

5 Pro clariori quæstionis solutione præmittendum est primò, de jure communi quoad prohibitionem ascensus ad superiores Ordines, esse differentiam inter Prælatos Regulares, & Episcopos. nam Prælati Regulares interdicerent poterant suis subditis, ne promoverentur ad Ordines, etiam ob delictum occultum, ut est expressum in hoc capitulo, ibi: *Quoniam esse potest, quod Prælati eorum commissa secreta noverint, ex quibus constat eis, quod salva conscientia nequeunt sublimari, & tenet in Summa hujus text. Joan. Andr. Butr. Card. & omnes, ut dictum est supra in principio.* At verò Episcopi monere quidem poterant criminofos occultos, ne ordinarerentur, sed prohibere non debebant, ut est casus supra *in cap. prox.* Qui textus cum statuat contrarium ejus, quod hic deciditur, gl. fin. ibi ad iura concilianda dat tres solutiones; sed duæ ultimæ divinant. Primam autem sequitur Innocent. *hic in princ.* videlicet quòd textus noster loquatur de Regulari; textus verò in *d. c. Prox.* de seculari. Et hæc solutio vera est, & communiter tenetur, ut dicam infra n. 18.

6 Præmittendum secundò, quoad suspensionem ab Ordinibus jam susceptis ex juris communis dispositione pari passu ambulare Episcopum, & Prælaturum Regularem; neutri enim licebat suos subditos suspendere extrajudicialiter; & ob crimen occultum, *cap. fin. inf. cod. & d. c. Prox. cum concord. de quibus ibi per gl. in ver. Utatur, & latus patet infra n. 12.*

7 Præmittendum tertio, ex decreto *d. c. 1. sess. 14.* fuisse attributam Episcopis facultatem prohibendo suis subditis ascensum ad alios ordines quomodolibet extrajudicialiter, & ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen, ut ibi est expressum disertis verbis. Atque ita hodie correctum est *c. Prox. sup. cod.* Et Episcopi eandem habent facultatem quoad prohibendam ordinationem, quam habent Prælati Regulares ex hac Decretali.

Præmittendum est quarto, *in d. c. 1. sess. 14.* fuisse concessam Episcopis auctoritatem etiam suspendendi criminofos

occultos ab Ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus nam etsi verba illa, *Ex quacumque causa, etiam ab occultum crimen, &c.* non sint apposta, nisi in priori parte *d. c. 1.* ubi agitur de interdictione; tamen censeri debent repetita etiam in sequenti, ubi agitur de suspensione: tum quia Concilium sub unica ratione, ac verborum structura complectitur interdictionem à suscipiendis, & dejectionem à susceptis; ideòque censeri debet utrumque eadem aequaliter determinare, per regulam *l. Jam hoc jure, ff. De vulg. & pupill. l. fin. C. de sent. Dec. in c. Novit n. 56. inf. de judic. tum quia alioquin Concilium in secunda parte nullam potestatem Episcopis attribuisset; nemini enim dubium esse poterat, quin ob crimen manifestum, & judicialiter liceret Episcopis Sacerdotes suspendere, ut supra *in c. Prox. ibi; Si peccatum ejus esset publicum, degradaretur ab Ordine, quem suscepit, & amplius non posset ad superiores Ordines promoveri.* Et in *c. fin. inf. eod.* cum multis similibus.*

Quinimò manifestum crimen propter scandalum irrogat ipso jure suspensionem, etiamsi aliàs non sit enorme, secundum gl. *in d. cap. Ex tenore in ver. Utatur, vers. Si medicus, & Anton. de Butr. col. 3. vers. Quædam sunt delicta medicaria, cujus verba ad litteram transcribit Abbas sub n. 3.*

Quintò & ultimò præmittendum est, Episcopos in vim *d. c. 1. sess. 14.* posse extrajudicialiter, & ob delictum occultum prohibere ascensum etiam ad gradus, & dignitates. Nam etsi littera illa non loquatur, nisi de interdictione ascensus ad Ordines; tamen idem dicendum in prohibitione promotionis ad gradus, & dignitates: Tum quia cum ex *d. c. 1.* possunt jam promotum ab hujusmodi gradibus, & dignitatibus dejicere; multo magis possunt impedire promovendum, §. *ult. 15. qu. 1. gl. in d. cap. Ex tenore in ver. Utatur in princ.* Nam turpius ejicitur, & *c. c. Quem admodum de jurejur. gl. in d. §. ult. in ver. Dejiciunt.* Tum quia cum Episcopi ex *d. c. 1.* possint ob occultum crimen prohibere ascensum ad sacros Ordines, possunt etiam in necessariam consequentiam prohibere ascensum ad dignitates, quæ sacros Ordines habent annexos, *c. 1. de aiat. & qual. c. Cum in cunctis de elect. Licet Canon. & c. Cum ex eo, eod. tit. in 6.* Qui enim ob Episcopi prohibitionem non possunt ad sacros Ordines promoveri, utique dignitates obtinere non possunt; ut colligitur ex Decreto Concilii Tridentini *in c. 4. sess. 22. & c. 12. sess. 24.* ibi: (Neminem etiam deinceps ad dignitatem, &c. recipiant, nisi qui eo Ordine sacro, aut sit initiatus, quem illa dignitas requirit, aut in tali ætate, ut infra tempus a jure, & ab hac S. Synodo statutum initiari valeat.)

Quibus suppositis, cum ex Concilio facultas Episcoporum in duobus excedat facultatem, quam de jure habent Superiores Regulares. Primò scilicet, quia Episcopi impedire possunt extrajudicialiter promotionem criminofos occultos etiam ad gradus, & dignitates; quod tamen non erat ita certum de Prælati Regularibus; cum hoc capitulum non loquatur de promotione ad dignitates, sed de promotione ad Ordines. Secundò, quia Episcopi ex Concilio suspendere possunt criminofos occultos ab Ordinibus, seu gradibus, & dignitatibus jam susceptis, quod Prælati Regularibus non licebat, ut dictum est supra in secundo supposito: revocatur in dubium, an ejusmodi facultates censentur à Concilio attributæ etiam Prælati Regularibus quoad eorum subditos.

Pro opinione negativa duo magis videntur urgere. 11 Primum, quia ex verbis proemii ante *d. cap. 1.* videtur constare, Concilium in hac materia non cogitasse, nisi de Episcopis, ut ibi, *Cum proprium Episcoporum munus sit subditorum omnium vitia redarguere.* Et ibi, *Monentur propterea Episcopi suos Clericos.* Et clarius ibi, *Ut autem ipsi Episcopi id liberius exequi valeant, sacrosancta Synodus hos, qui sequuntur, Canones statuendos duxit.* Quæ quidem verba satis indicant futuros Canones, ac præsertim primum immediatè sequentem non nisi ad Episcopos pertinere: nam quæ dicuntur in proemio, causam finalem important, *l. fin. ff. De hæredib. instit. præsertim ponderando dictionem, Ut, quæ similiter importat causam finalem, secundum glosam primum, per illum textum in Clement. Ut ii de aiat. & qual. Hæc autem proemii ratio est adeò potens, ut sicut corpus ab anima, ita dispositio ratione proemiali reguletur, *Jas. in l. Quadragesim-**

ta col. 2. ff. Ad Trebell. Gomez. in reg. de annal. q. 1. num. 1. & 2. Secundum, quia hæc materia videtur strictè accipiendæ ex tribus capitibus.

- 12 Primò, quia corrigit jus commune, ex cujus dispositione potest quidem Prælati regularis interdicerè subditis ascensum ad sacros Ordines, etiam ob occultum crimen, ut hic deciditur; sed non videtur posse illos ex occulta causa suspendere ab Ordinibus, & dignitatibus jam susceptis, cum id non reperiatur jure cautum, ut dictum est in secundo supposito, & tenet Innoc. in cap. Ex tenore, sub num. 3. ibi: *A beneficio tamen non credimus eum debere abstinere, sup. eodem.* Et ita censuit Sacra Congregatio à Concilio fuisse correctam dispositionem, d. c. Ex tenore, qua Episcopi prohibentur suos subditos ex occulta causa suspendere, & ampliata dispositionem hujus Capituli, ita ut comprehendat quoscumque Clericos sæculares, etiam dignitates, vel beneficia, quibus annexus sit Ordo, obtinentes, tam quoad facultatem prohibendi ascensum ad Ordines, quam etiam ascendendi, ipsisque potestatem appellandi ademptam esse.

Deindè, quia hæc materia est odiosa, & pœnalis, idèque non extendenda extra casum expressum, cap. Pane, de penit. dist. 1. cap. In panis, & cap. Odia, de regul. jur. in 6. l. 3. in fin. ff. de prævaricat. gloss. in c. fin. in ver. Ex vi juri: patronatus, quam ibi omnes sequuntur, de jure patr.

Ac denique, quia si Superiores regulares habent hanc liberam, & absolutam potestatem prohibendi ascensum ad gradus, & dignitates, faciliè illa in electionibus abuti possent; sæpè enim accideret, ut Prælati privarent subditos voce potius ob privatos animi affectus, quam ob conscientiam delictorum, vel certè hoc metu libertatem electionis impedirent, contra c. Cum terra, de elect. & c. Ubi periculum, §. Caterum, eod. tit. in 6. cum concordant. Unde ut hoc absurdum vitetur, verba d. cap. 1. videntur pressius accipienda, quam fieri possit, l. Nam absurdum, ff. de bon. liber. Mandos. in reg. 8. q. 4. num. 8. Idèque hanc opinionem, et si nihil allegent, videntur tenere recentiores, in Manual. Prælator. qu. 23. artic. 22. concl. 3. ubi damnant consuetudinem quarundam Religionum, in quibus Præfidentes in Capitulis generalibus privant subditos voce activa, nulla præcedente monitione, aut juri ordine servato.

- 13 Caterum his non obstantibus verius videtur facultatem d. c. 1. etiam Prælati regularibus competere ex infra scriptis: nam verba illius Canonis æquè conveniunt Prælati regularibus, atque Episcopis, ut ibi: *Cum tutius sit subiecto debitam Præpositis obedientiam impendendo, & ibi: Quam cum Præpositorum scandalo, & ibi: A suo Prælato,*
- 14 ac demùm ibi: *Contra ipsius Prælati voluntatem.* Quinimò ejusmodi verba videntur magis convenire Superioribus Regularibus, cum ad litteram desumpta fuerint ex Constitutione Lucii III. de qua in hoc cap. quæ loquitur de Prælati Regularibus tantum, non autem de Episcopis, secundum intellectum Innocentii, & communem, de quo infra num. 18. Nec videtur factum sine mysterio, ut Concilium hoc loco quatuor vicibus usum fuerit verbis illis, Prælati, ac Præpositi, numquam autem verbo, Episcopi, seu Ordinarii, quemadmodum uti consuevit, cum de illis Episcopis, aut Ordinariis sæcularibus statuere voluit. Quia ratione Navarr. consil. 42. de tempor. ordinat. vice versa putavit, quamvis malè, d. cap. 1. procedere in Prælati regularibus tantum, non autem in Episcopis.

Idèque non obstat, quòd præcæmium præcipuè de Episcopis loquatur: nam adhuc magis attendenda sunt verba clara dispositionis, quam præfationis; ex his, quæ notat Gomez in d. regul. de annal. q. 1. n. 7. & 8. ubi etiam respondet dictionem, *Ut*, aliquando non denotare causam finalem, sed impulsivam, ex doctrina Egidii dec. 632. ubi dicit, verba præcæmii posita in regula Gregorii XI. videlicet, ut honori Cardinalium deferatur, non causam finalem, sed impulsivam inducere.

Et propterea, quamvis præcæmium d. c. 1. declaret se statuere sequentes Canones, ad hoc ut Episcopi munus suum liberius exequi possint; tamen videmus in eadem sessione extare aliquot Canones, qui non disponunt, nisi de regularibus, ut sunt in specie cap. 10. & 11. Unde sequitur, ut quamvis Concilium principaliter statuerit de

Episcopis, tamen voluerit etiam Prælatos Regulares comprehendere.

Ad hæc ex dispositione juris communis majorem auctoritatem habet Prælati Regularis quoad impediendam subditorum promotionem, quam Episcopus. Quod patet, quia Episcopus non potest cuiquam prohibere ascensum ad Ordines ob occultum crimen, *Can. Erubescant, 32. dist. c. Si tantum, 6. q. 2. c. Prox. sup. cod. & infra in c. fin. c. Ex tua, de simon.* Prælati autem Regularis etiam ob delictum occultum potest suo subdito regulari ascensum prohibere, ut hic patet. Unde cum jus commune ampliorem potestatem in hac materia tribuat Prælati Regularibus, quam Episcopis, non est credendum, Concilium per contrarium voluisse ampliorem facultatem attribuere Episcopis, quam Regularibus; sed potius censendum voluisse adæquare amoborum auctoritatem, cum recipiat interpretationem passivam à jure communi, l. 2. ubi not. C. de noxal.

Sed & ratio illa Concilii, nempe quia honestius, ac tutius est subiecto debitam Præpositis obedientiam impendendo in inferiori ministerio deservire, quam cum Præpositorum scandalo graduum altiorum appetere dignitatem, æquè viget in subditis Regularibus, atque in sæcularibus, Imò Regularibus magis videtur convenire, cum ipsi propriam voluntatem non habeant, c. Si Religiosus, de elect. in 6. ubi dicitur: *Religiosi arbitrium non ex sua, cum velle, vel nolle non habeat; sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cujus impetio se subjecit, voluntate dependet.* Ad idem textus in c. Nolo, & in c. Non dicatis, 12. qu. 2. & in c. Quorundam, de elect. in 6. & in ult. de sepult. eod. lib. Unde S. Bernardus relatus ab Host. in c. Prox. num. 13. sup. cod. *Qui curam, inquit, vestri nobis semel commissistis, quid amplius de vobis vos intro mittitis.*

Et hæc est ratio diversitatis, cur Superior Regularis de jure communi possit interdicerè ascensum ad sacros Ordines, cum tamen id non possit Episcopus: nam propter solemne votum obedientiæ magis tenentur Religiosi obedire suis Prælati Regularibus, quam Clerici sæculares Episcopo, secundum Innocent. hic in princ. in illis verbis: *Hic de regulari loquitur, qui non habet velle, nec nolle; ibi de sæculari, qui non est ita strictus in obedientia.* Et sequitur hic Petr. de Anchar. in 1. oppos. & in d. cap. prox. gl. fin. Host. nu. 13. Butr. & Abb. col. ult. ibi, *Sæcularis non potest prohiberi, Regularis sic, quia non habet propriam voluntatem;* Jo. de Anan. num. 4. & gloss. in d. cap. Ex tua, in ver. Subiecto, de Simon. Et est communis solutio ad textum in d. c. prox. supra eod. ut ibi testatur Cardan. num. 1. in tertia opposit. quam dicit veram Jo. de Anan. eod. num. 4. & dictum est supra in primo supposito, & latius in dict. c. approx. nu. 11.

Nec solum ratione obedientiæ major ratio viget in subditis Regularibus, ut possint interdici, ac suspendi, quam in sæcularibus; sed etiam ratione præjudicii: nam dignitates, ac beneficia, quæ à sæcularibus obtinentur, sunt perpetua, *can. Præcepta, 55. dist. cap. 1. de Capell. Monach. in 6. Felin. in cap. Postulasti, col. 1. & 2. de rescrip. Mill. in repert. in ver. Beneficium, num. 24. Achill. decis. 1. nu. 4. de offic. Vicar. At Religiosi, præsertim claustrales, nequeunt in beneficiis perpetuari, ut dicit Federic. de Sen. cons. 134. Casus talis est, num. 1. & 4. & Host. in cap. ult. Qui Cler. vel voven. & sunt jura clara in cap. Cum an Monasterium, §. Tales, de stat. Monach. in c. Ad nostram, & c. Porrecta, de confirm. util. vel inutil. & in Clem. 1. vers. Licet Priores, de supplen. neglig. Prælat. cum suis concordant. Et sacra Congregatio sæpius censuit eos non posse Ecclesiis præfici, nisi ad nutum amovibiles. Et illorum officia, & dignitates ex Constitutionibus omnium ferè Religionum sunt triennales. Quamobrem si Episcopus ex Concilio potest suspendere subditos à dignitatibus, quas in titulum perpetuum obtinent, multò magis licebit Religioso suspendere subditum à dignitate, quam habet ad tempus, cum hoc sit longè levioris præjudicii, ex notatis per Bart. in l. fin. C. In quibus causis in integr. restit. non est necess. & in l. Etiam, ff. De minor. & in proposito per Anchar. hic in 1. oppos. vers. Vel aliter post gloss. supra in c. prox. in ver. Prohibere, vers. Vel melius, & Butr. ibi n. 35. vers. Vel ubi quis ratione dignitatis habet titulum.*

Accedit, quòd Prælati Regularis potest etiam ex occulta

culta causa prohibere subdito ascensum ad sacros Ordines, ut hic. Ergo potest etiam illi prohibere ascensum ad dignitates.

Probatum consequentia dupliciter. Et primò, ex ratione expressa in hoc cap. quæ dum comprehendit etiam ascensum ad gradus, & dignitates, ibi, *Quoniam esse potest*, videtur propterea ampliare præcedentem dispositionem, ut l. *Cum Pater*, §. *Dulcissimis*, ff. de leg. 2.

- 20 Deinde, quia non potest eligi ad dignitates is, cui ascensus ad sacros Ordines est interdictus, cap. 1. de postulat. Prælator. c. *Cum dilectus*, de consuet. cap. *Si celebrat*, de Cler. excommunic. ministr. & tradit Innoc. in d. c. *Prox. n. 4. sup. cod.* Regulares enim, qui dignitates obtinere voluerint, debent aut esse Sacerdotes, aut saltem esse tales, ut infra annum ad Sacerdotium promoveri valeant, Clement. 1. §. *Cæterum*, de stat. Monach. & Clemen. *Ut ii*, de etat. & qualit. à Trident Concilio innovata in cap. 4. sess. 22. Sed Prælatum Regularis potest subdito interdiciere ascensum ad sacros Ordines, ut hic. Ergo etiam ascensum ad dignitates, quippe quæ obtineri non possunt ab eo, qui ad sacros Ordines promoveri non potest, Silvest. in ver. *Electio*, 1. quest. 14. num. 15. Quamòbrem cessat absurdum, quòd Regulares abuti poterunt hac facul-

tate in impedienda libertate electionum; tum quia illis nihil novi juris tribuitur, cum id jam habeant à jure communi ex supradictis; tum quia abuti non præsumuntur, ut in hac Decretali, ibi, *Quoniam esse potest*; atque hic notant Butr. & alii tum deniq; quia si abuterentur, subditi haberent remedium recursus ad Sedem Apostolicam, cap. *Ex litteris*, de in integr. restit. Ideòque cum olim de hoc ipso dubitatum esset quoad Episcopos: Sac. Congregatio re ad Gregorium XIII. delata, edidit decisionem, quæ postea perpetuò obtinuit in Dataria, videlicet. Quotiescumque Ordinarius recusaverit quemquam ordinare, committendum esse Metropolitanò, vel viciniòri Episcopo, ut ab eodem Ordinario priùs requiratur, cur recusaverit; quo casu legitimum non allegante, liceat illi eundem recusatum ordinare.

23 Quod ipsum servandum erat quoad Regulares ex juris communis dispositione: nam cum Religiosus non posset assumi ad Prælationem sine sui Superioris licentia petita, & obtenta, cap. *Si Religiosus*, de elect. lib. 6. & Extravag. *Si Religiosus*, eod. tit. si Superior absque justa causa licentiam denegasset; non poterat cogi illam dare, nisi à Papa, ut in d. c. *Si Religiosus*, tradunt Archid. Joan. Mon. Joan. Andr. & alii.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

Idem Lucius III.

C A P U T VI.

SI Archiepiscopus objerit, & alter fuerit ordinandus: omnes Episcopi ejusdem Provinciae ad Sedem Metropolitanam conveniant, ut ab omnibus ordinetur. Reliqui verò Comprovinciales Episcopi (si necesse fuerit) cæteris consentientibus, à tribus jussu Archiepiscopi poterunt ordinari: sed melius est, si ipse cum omnibus eum, qui dignus est, elegerit, & cuncti pariter Pontificem consecraverint.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**rchiepiscopus ab omnibus suffraganeis est consecrandus: aliàs irrita est consecratio, & numero 9.
- 2 Episcopus suffraganeus consecratur à tribus Episcopis Metropolitanò jubente, & num. 10. Vel à Metropolitanò cum duobus Episcopis, dicto num. 10. Debet tamen omnes suffraganei consentire expressè, vel tacitè, num. 11. Alioquin consecratus non recipit executionem, numero 12. Declaratur, num. 15. & 16.
- 3 Episcopi Comprovinciales tenentur unà omnes convenire ad sedem Metropolitanam pro consecratione Archiepiscopi.
- 4 Et quid post Concil. Trid. & n. seqq.
- 5 Suffraganei nec per se, nec per procuratorem extra Concilium Arovinciale possunt accedere ad Metropolitanam Ecclesiam, & contraria consuetudo sublata est à Concilio Tridentino, etiam si sit immemorabilis, & num. 7. & 8.
- 6 Archiepiscopus consecrari non potest, nisi in Civitate Metropoli, Comprovincialibus ibi convenientibus.
- 8 Consuetudine sublata tamquam irrationabili, censetur sublata etiam in memorabilis.
- 13 Archiepiscopi jussu in consecratione suffraganei est actus jurisdictionis, non ordinis.
- 14 Suffraganei defuncto Archiepiscopo consecrant Episcopum propria auctoritate.
- 15 Archiepiscopus in consecratione Episcopi debet stare sententia majoris partis suffragancorum.
- 16 Sed si eam non sequitur, nihilominus tenet consecratio.

17 Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

18 Declaratur procedere in his, quæ competunt pluribus, ut singulis, non autem in his, quæ competunt pluribus, ut universis.

SI Archiepiscopus. Metropolitanus ab omnibus suffraganeis consecratur: Suffraganeus verò à tribus Metropolitanò jubente. Hoc dicit: cum cap. seqq. Jo. Andr. Bellam. Butr. Card. Anchar. & Jo. de Anan ponit duo dicta: secundum ibi, *Reliqui vero*.

Nota primò, ibi, *Ad Sedem Metropolitanam conveniant*, Comprovinciales Episcopos teneri unà omnes convenire ad sedem Metropolitanam pro consecratione Archiepiscopi. Concordant c. *Metropolitano*, 63. dist. c. ult. in fin. 51. dist. & hic notat glòs 2. Hostiens. num. 1. in verb. *Omnes*, Butr. in notab. Sed nunquid dispositio hujus text. hac in parte sublata fuerit à Concilio Tridentino sess. 24. cap. 2. quo cautum est, ut Episcopi Comprovinciales prætextu cujuslibet consuetudinis ad Metropolitanam Ecclesiam imposterum accedere inviti non compellantur: Respondeo non videri sublata, quia hoc casu Comprovinciales non conveniunt ad Ecclesiam Metropolitanam prætextu consuetudinis, sed vigore juris communis, ut hic, & in præcatis juribus. Unde quemadmodum tenentur illuc accedere ad celebrandum Provinciale Concilium, ut in d. cap. 2. ita quoque ad consecrandum Metropolitanum, qui consecrari non potest, nisi in Civitate Metropoli, Comprovincialibus ibi convenientibus, ut legitur in dist. cap. ult. in fin. 51. dist. Alioqui eis accedere renuentibus, non esset, qui Archiepiscopum consecraret, Accedit, quòd Concilium Tridentinum eo loco vix referri potest ad jus commune, cum particulares consuetudines, quibus Episcopi Comprovinciales gravabantur onere accedendi ad sedem Metropolitanam, sustulerit tamquam abusus, & corruptelas, ut Sac. Congregatio declaravit. Nam cum ex consuetudine immemorabili Episcopus Hostunen. mitteret ad Ec.

- Ecclesiam Metropolitanam Surrenti quotannis procuratorem Presbyterum, qui die 29. Junii horis vespertinis, Missæ; ac processionibus festivitatis ejus diei assisteret: Sac. Congregatio dixit illum tali onere liberari, cum ex hoc decreto suffraganei non solum ab accessu personali, sed etiam ab onere mittendi procuratorem liberentur, cum verbum illud, *Accedere*, possit etiam intelligi per alium. Consuetudinem verò immemorabilem in hoc visam esse irrationabilem, & idè Concilium illius non meminisse, præsertim cum nullo jure id cautum reperitur, nec deceat; & idè in Concilio Tridentino hæc consuetudines positæ fuerint inter abusos, & gravamina. Unde sequitur, ut sub illa generali exclusione cujusvis consuetudinis, censetur etiam sublata hæc immemorabilis, quia ut irrationabilis excusat, Covar. lib. 3. var. resol. c. 13. n. 15. vers. *Advertendum tamen erit*. Et hic junge, quæ in proposito adnotavi in cap. *Quoniam*, num. 57. sup. de constitutionibus.
- 9 Secundò, nota ibi, *Ut ab omnibus ordinetur*, Metropolitanum, vel Primatem ab omnibus Episcopis suffraganeis esse ordinandum, id est, consecrandum, ut exponit gloss. 1. Innoc. in ver. *Ordinandus*, Hostiens. num. 1. in eod. verb. Abb. Antiq. Joan. Andr. Butr. & omnes in Summario textus: aliàs irrita est ordinatio, ut cap. *Archiepiscopus*, 66. distinct.
- 10 Tertiò, nota ibi, *Atribus*, Suffraganeum à tribus Episcopis esse consecrandum, vel à Metropolitano cum duobus Episcopis, ut in littera: debere tamen omnes suffraganeos consentire expressè, vel saltem tacitè; & satis esse, ut non contradicant, vel si contradicant, nil rationabile opponant, secundum Antonium de Butr. hic num. 12. Alioquin si consecratio fieret vel uno ex eis contempto, sic consecratus executionem non reciperet, ut notat gloss. Joan. in cap. 1. in ver. *Potestas*, 64. dist. & Butr. eod. num. 12.
- 13 Quartò, nota ibi, *Jussu Archiepiscopi*, in consecratione suffraganei Archiepiscopum non adesse necessariò ut consecrantem, sed ut jubentem, ut consecratio fiat. Et sic ejus actus est potiùs jurisdictionis, quam Ordinis, ut bene hic per Butr. n. 5. Metropolitano tamen vita functo, ipsi
- suffraganei Episcopum consecrant propria auctoritate, cap. *Quia*, 64. distinct. Innocent. hic in verb. *Jussu*, Abb. Antiq. num. 1. in eod. verb. Hostiens. num. 1. post med. in verb. *Jussu Archiepiscopi*, Joan. Andr. num. 3. & alii communiter.
- Quintò, nota ibi, *Majori numero Metropolitanus consentiat*, discrepantibus sententiis inter Episcopos Comprovinciales, Archiepiscopum stare debere sententiæ majoris partis, concordat cap. 1. 2. 3. & 4. 65. distinct. Veruntamen, si eam non sequitur, sed minorem, tenebit sententia Archiepiscopi, secundum Innocent. hic in principio in ver. *Numero*. Quod verum est in negotio consecrationis Episcopi, de quo hic agitur: & est ratio secundum Innocent. quia hic non requiritur consensus suffraganeorum tanquam ei tribuentium jus in Episcopatu, sed tanquam consiliariorum; secus autem est in aliis negotiis, ut in Concilio Provinciali, quia prævalet sententia suffraganeorum, ut audita sententia Congregationis Concilii declaravit Gregorius XIII. ut plenè scripsi in cap. *Sicut olim*, in 8. q. 33. & 34. infra de accusat.
- In gloss. in verb. *Ab omnibus*, nota declarationem regulæ, quæ habetur hic, & in c. *Quod omnes*, de reg. jur. lib. 6. videlicet: Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. Procedit enim in privatis, ut dicit gloss. in fin. id est in his, quæ competunt pluribus ut singulis, ut in concedendo haustum aquæ, in quo debent omnes convenire, ad quos jus aquæ spectat, nec sufficit major pars, ut l. *In concedendo*, ff. de aqua pluvia arden. ad idem l. ult. C. de auct. prestand. l. *Quicumque*, in fin. Cod. de comm. agro descr. lib. 11. l. *Nam dicitur*, ff. de adopt. cap. *Licet ergo*, 8. q. 1. Et adde, quod de concessione juris pascendi adnotavi in c. *Cum in cunctis*, n. 9. de his, quæ fiunt à major. par. capitul. Secus verò in his, quæ competunt pluribus ut universis, seu ut Collegio, quia tunc sufficit major pars, ut l. *Quod major*, ff. ad municipal. & cap. 1. de his, quæ fiunt à major. par. cap. cum multis similibus. Quam declarationem, posuit etiam Dyn. gloss. & Doctores communiter in dict. cap. *Quod omnes*, gloss. 1. in cap. *Cum omnes*, de constitut. ubi etiam Felin. à num. 15. & Dec. n. 5. Duenn. reg. 295.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

Ex Concilio Arelaten.

C A P U T VII.

Nec Episcopi sine Metropolitanj permisso, nec Metropolitanus sine tribus, vel duobus Episcopis Comprovincialibus præsumat Episcopum ordinare, ita ut alii Episcopi Comprovinciales admoneantur epistolis, ut se suo responso significant consensisse. Quod si inter partes aliqua dubitatio fuerit, majori numero Metropolitanus consentiat.

S U M M A R I U M.

- 1 Consecratio Episcopi à tribus saltem Episcopis facienda est. Et hoc est de substantia consecrationis, num. 3. & num. seqq. & num. 9. Nec est Episcopus, qui minus quam à tribus auctoritate etiam Metropolitanj factus, est Episcopus, num. 5.
- 2 Quod si in Provincia non sint tot Episcopi, vel unus solus, convocari debent vicinorum auxilia.
- 4 Consecrationis Episcopi formam ab Apostolis introductam potest Papa immutare. & num. cr. 8. & seqq. Et solus ordinando censetur dispensare, num. 10.
- 6 Chorepiscopi, qui ab uno fiunt Episcopo, non sunt Episcopi.
- 7 Consecrationem Episcopi unus Episcopus perficit, alii vero duo sunt assistentes.
- 8 Dispensandum an sit, ut in Provincia, in qua Epi-

scoporum copia haberi non potest, loco duorum Episcoporum, qui consecrationi Episcopi interesse debent, subrogentur duo Abbates. vel duo alii in dignitate Ecclesiastica constituti, & numero 9. & 10.

Nec Episcopi. Summarum est supra in cap. Prox. Ponit duo dicta. Secundum ibi, *Quod si*.

In textu ibi, *Sine tribus, vel duobus*. Nota consecrationem Episcopi faciendam esse à tribus Episcopis, & non paucioribus: concordat c. 1. c. Comprovinciales, & c. penult. 64. dist. c. Porro, 66. dist. c. Episcopus cum ordinatur, 23. dist. & cap. Prox. sup. eod. & dum textus dicit, Metropolitanum hoc posse cum tribus, intellige ipso computato in numero trium: nam cum hoc fieri possit à tribus jussu Archiepiscopi, ut in præcætitis juribus, cur non possit fieri ab ipomet Archiepiscopo unà cum duobus? Idèoque additum fuit in littera, *Vel duobus*, quod non erat in antiqua compilatione, ut advertit gloss. hic in ver. *Sine tribus*, Host. in princ. in eod. verb. Joan. Andr. num. 2. in ver. Comprovincialibus, Butr. num. 5. Anchar. in 1. notab.

tab. & refertur ab Anton. Augustin. in 1. *Compilat. Decret. in tit. de elect. c. 4.*

- 2 Quod si in Provincia non sint tot Episcopi, vel unus solus, convocentur vicinorum auxilia, ut *c. Pontifices*;
- 3 7. *quæst.* 1. est enim de substantia consecrationis, ut non à paucioribus, quam à tribus Episcopis alius Episcopus consecratur, ut probatur in cap. præcedenti: nam textus dicit; Episcopum, si necesse fuerit, posse consecrari à tribus Episcopis, sed melius esse, ut à Metropolitano unà cum omnibus Episcopis Comprovincialibus consecratur: nam si est ad bene esse, ut consecratur ab omnibus: ergo est necessarium simpliciter, ut consecratur à tribus, & non à paucioribus. Id ipsum patet in cap. Porro, 66. *dist.* ubi traditur forma consecrationis ab Apostolis introducta, quæ omninò servanda est, ut *cap. fin. infr. de Sacr. non iteran.* & est expressum in Epistola Joannis Papæ III. ad Episcopos Germaniæ, & Galliæ, quæ habetur *tom. 2. Concil. par. 3. pag. 205. col. 2. littera D.* ubi sic legitur: *Omnia quoque maxima Concilia affirmant eum non esse Episcopum, qui minus, quam à tribus Episcopis, autoritate etiam Metropolitanæ fuerit factus Episcopus: Ideoque illos, quos Chorepiscopus vocatis, quia ab uno, ut audivimus, sunt Episcopo, Episcopos non esse, nec aliquid de Pontificali privilegio agere debere, perspicuum est.* Hæc ibi: & hic tenent gloss. in *verb. Sine tribus*, Host. *num. 1. in ver. Præsumat*, Joan. Andr. *num. 3. Bellam. num. 2. Butr. in 3. notab. & num. 11. Anchar. in c. præced. in 3. notab. Hostiens. & communiter Canonistæ in c. unic. de Sacr. Unct. & ex Theolog. Cajetan. in 3. par. 9. 57. art. 6. & alii, quos retuli in cap. *Requisivit*, *num. 86. de Ordin. ab Episc.* Unius tamen Episcopus totam perficit consecrationem, alii verò duo sunt assistentes, ut *cap. Quod sicut, §. Super eo, supra de elect.* Hostiens. *hic num. 1. in fine, vers. Ita quod*, Joan. Andr. *num. 4. Bellam. numer. 3. Butr. numer. 12.* & patet ex Pontificali Romano in *titul. de consecration. electi in Episcopum*. An autem impositio libri Evangeliorum sit de substantia*

Ordinationis Episcopi, scripti in cap. *Requisivit*, *num. 55. de Ordin. ab Episcop. in quæst.* quam ibi latissimè disputavi, *An Episcopatus sit Ordo Sacramentalis, à n. 8. usque ad num. 94.*

Ex facto quæsitum est, an in Provincia, in qua Episcoporum copia haberi non potest, dispensandum sit, ut in loco duorum Episcoporum, qui consecrationi Episcopi interesse debent, subrogentur duo Abbates, duove alii dignitates Ecclesiasticas habentes.

In libris publicis Sacræ Congregationis Concilii hæc reperi adnotata manu bon. mem. Cardinalis Alciati illius Præfati ad *sess. 7. cap. 9.*

Consecratio Episcopi necessariò facienda est à tribus Episcopis, *cap. Porro, 66. dist.* & est de substantia, aded ut à paucioribus facta consecratio non teneat, DD. *inc. ap. Nec Episcopi, de tempor. ordinat.* Possit tamen Papa immutare hanc formam tamquam traditam ab Apostolis, Archid. *d. c. Porro*, Gemin. quia non est juris divini forma, Præposit. Card. *d. cap. Porro*, expensius in *c. Archiepiscopus, 66. dist.* Item Papa solus ordinando videtur dispensare super tali forma, Card. Præpos. *d. c. Porro*, Sed si in Provincia non adsunt tot Episcopi, accersendi sunt ex vicina Provincia, *cap. Si forte, 65. dist.* Quod arguit in casu necessitatis non esse adhibendos Abbates, sed tantum Episcopos ex vicinis. Idque sensit Abbas in *cap. Nec Episcopi, de tempor. ordinat.* Consuevit tamen in Curia dispensari, & major pars Theologorum, qui consulti fuerunt, sic responderunt faciendum. Et ita S. Pius V. dispensavit Hæc ibi.

Hodie in litteris pro consecratione Episcoporum in Indijs apponitur clausula infrascripta, videlicet, Tibi Presbytero, ut à quocumque malueris Catholico Antistite gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habente, accitis, & in hoc illi assistentibus duabus, vel tribus dignitatibus, munus consecrationis recipere valeas, &c.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

Innocentius III. Abbati, & Conven. Caroliloci.

C A P U T X.

EX parte vestra nostro fuit Apostolatu reservatum, quod quidam Monachus vester, se ad nigros Monachos transferens, & habitum eorum assumens, ad Sacerdotii Ordinem in ipso habitu est promotus; unde quia dubitastis, utrum in assumpto taliter Ordine ministrare debeat: mandamus, quatenus (nisi canonicum aliud obviet) ipsum Monachum officium Sacerdotis liberè exequi permittatis.

SI Monachus unius Ordinis in secundo Ordine, ad quem transivit, recepit Sacerdotium, ad primum Ordinem rediens, in eo liberè ministrabit. Hoc dicit, Joan. Andr. &

sequentes, Communis divisio, secunda, ibi, *Mandamus.*

Pro intellectu hujus textus, vide quod scripsi in cap. *Consultationi*, *num. 6. infr. de Apostasis.*

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

Idem Innocentius III. Mutinen. Episcopo, & Magistro H. Subdiacono nostro.

C A P U T XIII.

Litteras vestras recepimus super inordinata ordinatione Imolensis electi, quem Bononien. Episcopus præcedenti Sabbato in Diaconum, & sequenti die Dominico (continuato jejuniò) in Presbyterum ordinavit. In quo, quantum uterque deliquerit, evidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim utrumque Ordinem eodem die conferre illi non licuit, pari non licuit ratione, unum Ordinem uno die, & alium altero (jejuniò continuato) conferri: cum propter continua-

tionem jejunii fictione canonica, sive manè die Dominicæ trahatur ad Sabbatum, sive vespera Sabbati ad diem Dominicam referatur, profectò manè cum vespera, seu vespera cum manè, ad eundem diem pertinere dicitur. Nam si quantum ad hunc necessitatis articulum pertinet, manè ad unum diem, & vespera referatur ad alium, cur esset continuatio jejunii necessaria, cum & Sabbato ante cœnam, & Dominica ante prandium, intelligantur esse jejuni? Præfarum itaque Bonou. Episcopum (ut puniatur in quo deliquit) à collatione ordinum, Diaconii scilicet & Presbyterii: alterum verò ab executione officii sacerdotalis tamdiu volumus manere suspensos, donec de illis aliter disponamus.

S U M M A R I U M.

- 1 **O**rdines sacri duo non possunt conferri eidem uno die, vel duobus continuato jejunio.
- 2 Ordinatus Diaconus in temporibus Quadragesimæ potest anno sequenti in eisdem temporibus ordinari Sacerdos, licet Pascha prævenierit.
Annus integer judicio Ecclesiæ qui dicatur, *ibid.*
- 3 **L**iteras. Duo sacri Ordines non possunt conferri eidem uno die, vel duobus continuato jejunio. Hoc dicitur, secundum Joan. Andr. Burr. Card. & alios communiter. Concordat Concilium Tridentinum *sess. 23. cap. 13. ibi: Duo sacri Ordines non eodem die etiam Regularibus conferantur, privilegii, ac indultis concessis, non obstantibus quibuscumque.* Nec super hoc dispensat Episcopus; imò puniunt, si contrafecerit, etiam de mandato Metropolitanæ, ut *in c. Dilectus, infra eod.* Dispensat tamen super anno in-

terstitii, quod debet intercedere à Subdiaconatu ad Diaconatum, & à Diaconatu ad Presbyteratum, ut in *d. cap. 13. ibi: Promoti ad sacrum Subdiaconatus Ordinem si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiore gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur: & in cap. 14. immediate sequenti, ubi disponitur: Ut qui ad Presbyteratus Ordinem assumuntur, hi sint, qui in Diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur, ministraverint.* Porro cum Concilium dicat, *Annus integer, hoc intelligas non de anno naturali, vel civili, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in l. Anniculus, l. 2. ff. de verbor. signific. sed de Ecclesiastico; ita ut si ordinatus Diaconus in quatuor temporibus Quadragesimæ ordinetur Sacerdos in quatuor temporibus Quadragesimæ anni sequentis, annus dicatur integer judicio Ecclesiæ, licet Pascha celerius advenerit, quam præcedens, ut ex sententia Sac. Congreg. dixi in cap. Ad nostram, num. 18. vers. Et confirmatur, infra de regular.*

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

Honorius III. Episcopo, & Archidiacono Legion.

C A P U T XIV.

Vel non est compos sui Episcopus Conventren. vel nimis videtur à se scientiam repulisse, qui M. puerum latorem præsentium adhuc tredecim annorum contra sacrorum Canonum instituta inordinatè in Diaconum dicitur ordinasse, in ludibrium Ordinis Clericalis: & infra. Discretionem vestræ mandamus, quatenus si rem inveneritis ita esse, prædictum Episcopum à collatione Ordinum suspendentes, ipsum ut eidem M. quem ab executione officii Diaconi usque ad ætatem legitimam in injuriam suspendimus ordinantis, provideat in Ecclesiastico beneficio competenti, per censuram Ecclesiasticam compellatis.

S U M M A R I U M.

- 1 **O**rdinans puerum tredecim annorum in Diaconum suspenditur à collatione Ordinum, & Ordinatus ab ipsius executione usque ad ætatem legitimam, & num. 10.
- 2 Furiosus, seu fatuus, vel idiota præsumitur, qui venit contra jura.
- 3 Mentis indiscretio ex operibus cognoscitur.
- 4 Ordinans Clericum ad sacros ante ætatem legitimam non est ipso jure à collatione Ordinum suspensus, sed suspendendus.
- 5 Puniendus est quis in eo, in quo peccavit.
- 6 Ordinans Clericum ætate inhabilem ad unum ex sacris Ordinibus, an suspendatur à collatione omnium.
- 7 Ordinatus ante ætatem legitimam, aut extra tempora characterem recipit.
- 8 Ordo Presbyteratus non requirit usum rationis ex necessitate Sacramenti; Ordo Episcopalis secus.
- 9 Suspensus ab Ordine an sit inhabilis ad beneficium obtinendum.
- 10 Ordinatus ad sacros ante ætatem à jure præfixam an sit ipso jure suspensus, an vero suspendendus ab illorum executione.
- 11 Et quid post Constitutionem Pii II. Anne, si celebret, irregularitatem incurrat, & numero 42.

- 12 Constitutio Sixti V. contra Episcopos in Ordinum collatione peccantes reducta est per Clem. VIII. ad terminos juris, Bullæ Pii II. Concilii Tridentini, excepto cap. Simonie.
- 13 Ordinatus ad sacros extra tempora, vel ante ætatem legitimam, aut sine litteris dimissoriis, ex Bulla Pii II. an sint perpetuo suspensi.
- 14 Irregularis efficitur promotus ante ætatem ad unum ex sacris Ordinibus, etiam si ministret in majoribus in legitima ætate susceptis.
- 15 Nisi ignoranter hoc fecerit.
- 16 Suspensus à collatione certi Ordinis, an sit etiam suspensus à collatione Ordinis superioris, vel inferioris.
- 17 Episcopus à collatione Ordinum suspensus, si illos conferat, an efficiatur irregularis, & num. seqq. usque ad num. 42.
- 18 Interdictus ab ingressu Ecclesiæ irregularitatem incurrit, si Missam celebret in ipsa Ecclesia.
- 19 Secus si in privato Oratorio, vel Altari viatico.
- 20 Episcopus à Pontificalibus suspensus Missam celebrando in apparatu Pontificali non sit irregularis. Contrarium, num. 36.
- 21 Suspensionem violans, ad hoc ut contrahat irregularitatem, requiritur, ut actus, à quo est suspensus, sit proprius alicujus Ordinis, & n. seqq. Item requiritur, ut actum illum exerceat tamquam Minister, num. 28.

- 22 Intellectus cap. 1. de re judic. & de sent. excomm. lib. 6. & num. 28.
- 23 Suspendus non fit irregularis absolvens ab excommunicatione, nisi hæc faciat tamquam sacerdos, & cum solemnitate.
- 24 Collatio beneficii non est actus Ordinis, sed jurisdictionis.
- 25 Episcopus à collatione beneficiorum suspendus, si illa conferat, in irregularitatem non incidit.
- 26 Suspendus ab officio prædicandi, si contraveniat, an efficiatur irregularis.
- 27 Prædicationis officium an sit annexum Ordini Diaconatus.
- 29 Episcopatus est verè, & propriè Ordo Sacramentalis.
- 30 Ordines conferre est principalis actus Ordinis Episcopalis.
- 31 Suspendus à collatione Ordinum est verè, & propriè censuræ Ecclesiasticæ.
- 32 Episcopus suspendus à collatione Ordinum an fiat irregularis, si minores Ordines conferat.
- 33 Suspendus ab Ordine, an per exercitium solenne minorum Ordinum irregularitatem incurrat.
- 34 Ordinum minorum, & primæ tonsuræ ordinarius minister est solus Episcopus, & numeris sequentibus.
- 35 Episcopus à collatione Ordinum suspendus, an efficiatur irregularis conferendo primam tonsuram.
- 36 Pontificalia, quamvis non sint de substantia Pontificalis officii, sunt tamen actus peculiaris Ordinis Episcopalis.
- 37 Episcopus suspendus, si solemniter benedicat, irregularis efficitur.
- 38 Benedictio solemnis est Ordinis Episcopalis.
- 39 Irregularitas inducitur ex violatione suspensionis non solum per actum alicui Ordini competentem jure divino, sed etiam jure Ecclesiastico.
- 40 Episcopus suspendus à collatione Ordinum an sit suspendus à collatione tonsuræ.
- 41 Irregularitas non inducitur, nisi in casibus in jure expressis.
- 42 Episcopus à collatione Ordinum suspendus, si Missam celebret, an efficiatur irregularis, & num. seqq. usque in finem.
- 43 Suspendus à Deo quoad se propter peccatum, non autem à Canone, nisi per approbationem, ministrando irregularitatem non incurrit.
- 44 Episcopus suspendus ab Ordinibus conferendis non potest absolvere subditum à suspensione, de qua in cap. 1. de re judic. lib. 6.
- 45 Suspendus ab actu Ordinis Episcopalis non includit suspensionem ab actu Ordinum inferiorum.

1 **V**el non est compos. Ordinans puerum tredecim annorum in Diaconum suspenditur à collatione Ordinum, & Ordinatus ab ipsius executione usque ad ætatem legitimam. Hoc dicit. Et quamvis loquatur de Ordinato in Diaconum; idem tamen dicendum de Ordinato in Subdiaconum, secundum Host. Joan. Andr. & Card. per jura allegata in glossa secunda. Dividitur in duas partes. Primo narrat factum. Quod secundo puniri præcipit, si est verum, ibi, *Discretionem*.

3 Nota primò, ibi, *Compos sui*, &c. venientem contra jura furiosum fore præsumendum, seu fatuum, vel idiotam omnimodò, secundum Collect. in princip. Ad idem textus in cap. *Si homo*, 27. q. 1. Et quod dixi, furiosum, seu fatuum, intellige, id est, in discretiva, secundum Abb. Anzic. & Joan. Andr. qui ex littera colligunt mentis indiscretionem ex operibus cognosci. Alioquin si intelligeretur de rotali dementia, ordinatio non esset punibilis, l. *Divus*, ff. de offic. Præs. l. penult. ff. ad l. Pomp. de part. l. *Infans*, ff. ad l. *Cornel. de sicar.* Clem. *Si furiosus*, cum ibi notatis per gloss. 1. & Doct. de homic. Et est simile in l. 2. ff. de inoffic. testam. ibi, *Quasi non sane mentis fuerint*; & hoc dicitur, non quasi verè furiosus, vel demens testatus sit, sed rectè quidem fecerit testamentum, sed non ex officio pietatis.

4 Secundò, nota ibi, *Suspendentes*, Episcopum ordinan-

tem ad sacros Ordines Clericum ætate inhabilem, quamvis non sit ipso jure suspendus; esse tamen suspendendum à collatione Ordinum, ut scilicet in eo puniatur, in quo peccavit, c. *Qui & divinis*, & c. *De viro*, 12. q. 2. *Reverentini*, 16. quæst. 1. & supra cap. *Prox.* & notat gloss. *hic in ver.* 5 *Suspendentes*, Host. num. er. 4. in eod. ver. & Butr. num. 3. in 2. notab. Et quamvis non peccaverit, nisi in collatione 6 unius Ordinis; tamen punitur pœna suspensionis à collatione omnium, cum littera loquatur de Ordinibus indistinctè, ut per Collect. num. 1. Butr. num. 7. & Card. in 2. q. Silvest. in ver. *Suspendus*, num. 5. vers. *Et similiter*, si sit à collatione Ordinum: idque propter duo, secundum Hostiensem. Primo scilicet propter quantitatem excessus, id est gravitatem, vel fortè, quia Ordinatus in Diaconum in decimo tertio anno multum distabat ab anno vigesimo quinto, qui tunc temporis requirebatur ad Ordinem Diaconatus, cap. *Placuit*, cap. *Qui Episcopus*, cap. *In singulis*, & c. *Quicumque*, 77. dist. deinde, ut cæteri à similibus deterreantur, ut in cap. 1. de transl. *Episc.* licet contrariam opinionem, id est Episcopum non esse suspendum, nisi à collatione Ordinis malè collati, pluribus tueatur Gemin. in c. *Eos*, col. 3. vers. *Ego tenui opinionem*, Archid. de tempor. ordin. lib. 6.

Tertio, nota ibi, *Ab executione*, defectum ætatis in Ordinato non impedire impressionem characteris. Et de hoc est casus hic, secundum Compostell. & Abb. Antiq. in prin. Idem tenet gloss. in verb. *Ætate*, Innoc. num. 1. in eod. verb. dicens, ætatem non esse de substantia, Host. num. 6. *itidem in ver. Ætate*, Collect. num. 2. in ver. *Ab executione*, Bellarm. num. 2. in 3. quæst. Butr. num. 4. in 3. notab. Card. in 4. notab. Est est simile in tempore. Nam Ordinatus ad sacros extra tempora à jure statuta Ordinem recepit, ut in c. *Consultationi*, infra eod.

Procedit autem supradicta conclusio, etiam si Ordines 8 conferantur infanti, quia usus rationis in Sacramentis, in quibus non requiritur actus suscipientis, sed aliqua potestas spiritualis divinitus datur, ut in sacra Ordinatione, non est ex necessitate sacramenti, sed tantum ex necessitate præcepti, cap. 1. de Cler. per salt. prom. & post S. Thomam, S. Bonavent. Scotum, & alios scripsi in cap. *Superinordinata*, num. 36. & seqq. infra de præben. Unde puer post baptismum in cunis ordinatus etiam in Presbyterum, characterem recipit, ut tenent Hugo, Archid. Turretrem. & Præpos. in cap. *Subdiaconus*, 77. dist. Host. *hic num. 6. vers. Ad eò quod etiam puer in cunis*, & Collect. num. 2. & est ad hoc argumentum optimum in cap. *Majores*, §. penult. & fin. infra de Baptis. Licet secus sit in Ordine Episcopali, in quo ex necessitate consecrationis requiritur actus suscipientis curam pastorem, & sic usus rationis, ut reprobata Hugonis, & Archidiaconi opinione, dixi in prædicta decretali, *Super inordinata*, num. 38.

Quartò, nota secundum Anton. de Butr. num. 6. suspendum ab Ordine non esse inhabilem ad beneficium obtinendum; quod efficaciter probatur sic. nam Pontifex suspendit puerum tredecim annorum à Subdiaconatu usque ad legitimam ætatem; & tamen præcipit, ut ei provideatur de competenti beneficio Ecclesiastico. In contrarium, c. *Si celebrat*, infra de Cler. excom. ministr. In suspendo ab homine, vide textum in c. *Cum bonè*, cum gloss. in verb. *Suspendi*, infra de atar. & qualit.

Ultimò, nota ibi, *Suspendimus*, promotum ad sacros Ordines ante ætatem à factis Canonibus præfinitam, suspendi ab illorum executione quousque ad ætatem legitimam pervenerit. Simile in cap. *Ex ratione*, infra de atar. & qualit. ubi suspenditur administratio talibus concessa usque ad legitimam ætatem.

Sed Quæro, an sic Ordinatus sit ipso jure suspendus, vel suspendendus.

Doctores non conveniunt: nam Compostell. & post eum Abb. Antiq. *hic in princ.* tenent esse ipso jure suspendum, asserentes de hoc esse casum hic.

Sed glossa in ver. *Ætatem*, item gloss. penult. in Clem. fin. de atar. & qualit. sentit esse suspendendum, & sic recipere Ordinem non tantum quoad characterem, sed etiam quoad executionem, nisi suspendatur. Et hoc placet Raym. in sum. de atar. & qualit. §. *Pœna cuius*, in princ. Archid. in cap. *Placuit*, 77. dist. & Henr. Boic. in cap. *Consultationi*, §. *Si propter defectum*, infra eod. cum quibus transeunt hic Bellam. num. 2. in 3. quæst. Butr. num. 4. in 3. notab. & num. 22.

& num. 22. in ult. quest. Card. in 4. quest. Joan. de Anan. in prin. vers. An autem iste minor, Rebuff. in praxi benefic. p. 2. tit. de Cler. ad sacros Ordines male prom. gloss. 2. num. 8. Navar. conf. 39. n. 3. hoc titulo, & Covar. in Clem. Si furiosus, par. 1. §. 1. n. 4. Et ita dixerunt ferè omnes, ut idem Navar. restatur in Man. cap. 27. n. 155. versic. Declaratio prima, qui etiam in hanc sententiam, citat Sanctum Antoninum in 3. par. tit. 14. cap. 16. & Major. in 4. dist. 24. q. 1. Moventur, quia littera dicit, *suspendimus*, non autem; suspensum nunciamus. Idem notatur in cap. Placuit, 77. dist.

- 11 Verum hodie prima opinio Compostellani, & Abbatis Antiqui est canonizata in Constitutione Pii II. quæ incipit, *Cum ex sacrorum*, in Bullar. tom. 1. pag. 319. qua statuitur, ut qui ad aliquem ex sacris Ordinibus ante ætatem legitimam se fecerint promoveri, à suorum Ordinum executione ipso jure suspensi sint; & si hujusmodi suspensione durante, in eisdem Ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant, & ultra alias pœnas beneficiis Ecclesiasticis possint jure privari. Et pœna irregularitatis forè adjecta fuit propter opinionem Joannis de sancto Gregorio, qui tenuit, ordinatum ante ætatem legitimam, licet non debeat celebrare, tamen si celebret, non incurrere irregularitatem, cum hoc non reperitur jure cautum, c. *Is qui, de sentent. excomm. lib. 6.* & sequitur Gemin. in cap. *Eos*, col. 4. in princ. vers. *Per prædicta inserti*, & ibi etiam Franc. vers. *Ex quo inferitur, de tempor. ord. lib. eod.*
- 12 Omitto constitutionem Sixti V. incipien. *Sanctum, & salutare*, contra Episcopos in Ordinum collatione peccantes, in Bullar. tom. 2. pag. 651. quoniam illa Constitutio, præterquam quòd ad simoniacè ordinantes, & ordinatos, redacta fuit per Clem. VIII. ad terminos juris Constitutionis Pii II. & Concilii Tridentini, ut in Extrav. incipien. *Romanum Pontificem*, in Bullar. tom. 3. pag. 54.
- 13 Sed remanet dubium, an suspensio, de qua in Constitutione Pii II. sit perpetua, vel potiùs temporalis usque ad ætatem legitimam, ut sic Constitutio accipias interpretationem passivam ab hac Decretali, juxta regulam lib. 2. & ibi Bart. C. *de nox. al.*

Existimo esse perpetuam, quamdiù Ordinatus absolutio-nem non obtinuerit; quia cum sit simplex, & indeterminata, non est nostrum eam limitare ad certum tempus; nam jura, ubi volunt suspensionem esse temporalem, id solent exprimere, ut in cap. *Eos, de tempor. ord. lib. 6.* cum aliis allegatis per gloss. in Clem. fin. in vers. *Suspensi, de pœnis*, & per Franc. in cap. 1. num. 6. de re judic. lib. 6. Unde & Pius II. si voluisset suam suspensionem durare tantummodo usque ad ætatem legitimam, hoc expressisset, sicut expressit Honorius III. in hac Decretali, arg. cap. 2. ver. *Unde si circa translationem, sup. de translat. Episcop. & cap. Audientiam, infra de decim.* Præterea Constitutio sub unica determinatione, & verborum structura decernit suspensos esse ipso jure Ordinatos extra tempora ante ætatem legitimam, & absque litteris dimissoriis. Sed Ordinati in primo, & tertio casu absque dubio sunt suspensi, quamdiù absolutio-nem non obtinuerint. Ergo & Ordinati in secundo, quia una determinatio, respiciens plura determinabilia debet illa æqualiter determinare, l. fin. & ibi Bart. C. *de sentent. l. Quamvis, C. de impuber. & aliis substitut. l. Jam hoc jure, §. fin. ff. de vulg. & pupil.* Decius in cap. *Novit, num. 56. infr. de judic.*

- 14 Ac demùm cum Constitutio statuat, ut promotus ad aliquem ex sacris Ordinibus ante ætatem legitimam, si durante suspensione in eisdem Ordinibus ministraverit, irregularitatem incurrat; ponderanda sunt illa verba, *Ad aliquem*, nec non illa, *In eisdem*, quæ important, ut promotus ante ætatem ad unum ex sacris Ordinibus in irregularitatem incidat etiam ministrando in aliis majoribus in legitima ætate susceptis. Ergo per supervenientiam legitime ætatis suspensio non expiravit; nam si expirasset, utique ministrando non efficeretur irregularis. Et hanc partem, licet nihil adducant, tenent Rebuff. in praxi benefic. par. 2. tit. de Cler. ad sacros Ordines male promotis, gloss. 4. num. 3. & Toietus in summa lib. 1. cap. 71.

- 15 Cæterùm si quis credens se esse in legitima ætate constitutum, testimonio parentum deceptus se faceret ad sacros Ordines promoveri, & in eis bona fide ministraret, non incurreret irregularitatem, quia Constitutio hac in parte loquitur per illa verba, *Temerè præsumpserit*, quæ dolum,

& temeritatem requirunt, secundùm Card. in Clem. 1. q. 38. de privil. & ita ex facto respondit Navar. consil. 8. incipien. *Quæsitum est*, hoc titulo, licet dicat Constitutionem Pii II. quæ imponit pœnam suspensionis ordinato ante legitimam ætatem, loqui per verbum, *Præsumpserit*. Quod non est verum, quia Constitutio, qua parte imponit pœnam suspensionis, loquitur simpliciter de illis, qui ante ætatem se fecerint promoveri nec utitur verbo, *Præsumpserint*, nisi in secunda parte, ubi imponit pœnam irregularitatis. Hoc ipsum tenet idem Navar. in Man. cap. 27. nu. 155. vers. *Declaratio prima*, & fufius in cap. *Accepta, in octava oppositione, n. 34. de restit. spoliat.* Conferunt notata per Jo. Andr. in c. *Eos, n. 1. in gloss. Sed numquid, hoc tit. lib. 6.*

An autem ordinatus ad sacros Ordines ante annum decimum quartum teneatur continere, necne, plene examino post gloss. 2. in cap. un. infra de Cler. per salt. prom.

Secundò QUÆRO, an suspensus à collatione Ordinis Diaconatus sit etiam suspensus à collatione Presbyteratus, & è converso.

Videtur prima facie non esse suspensus, per textum in cap. *Si qui Episcopi, 1. quest. 1. ibi, Nec illi unquam Sacramento intererunt*, quod neglecto divino judicio immeritò præstiterunt. Et hoc videtur sentire ibi gloss. penult. dum ait, Ordinantem esse puniendum in eo, in quo deliquit, & sic in collatione Ordinis Diaconatus duntaxat, per jura ibi allegata.

Sed dicendum est, suspensum à collatione certi alicujus Ordinis, putà Diaconatus, non esse suspensum à collatione minoris, cap. *Qualis, 25. dist. cap. Nonnè, de præsumpt. cap. In pœnis, de regular. & regul. Odia, eod. tit. lib. 6.* Majorem verò, idest, Presbyteratum, conferre non poterit, quia si quod minus est interdicitur, ergo & quod majus est, cap. *Quod sicut, §. Præterea, supra de elect.* Et quia, quamvis in ipso majori non deliquerit; fecit tamen se indignum delinquendo in minori, per l. *Cui pacto, ff. de serv. exportan. & cap. 1. inf. de Ordin. ab Epif.* Ita Host. hic num. 4. vers. *Numquid verò interim*, Joan. Andr. num. 11. Bellam. num. 2. & Butr. num. 11. Silvest. in ver. *Suspensio, nu. 5. vers. Et si sit à collatione inferioris Ordinis.*

Tertiò QUÆRO, an Episcopus à collatione Ordinum suspensus, ut hic, si Ordines conferat, efficiatur irregularis.

Negant Gemin. in cap. *Eos, col. 4. post princ. vers. Et per prædicta inserti*, & Philipp. Franc. ibid. num. 5. vers. *Secundo inferitur, de tempor. ord. lib. 6.* Allegant Joannem de S. Georgio, & Specul. in tit. 3. de dispensat. §. *Juxta, ver. Quid si quis*. Sed certè Specul. ibi tantum dicit suspensum ab ingressu Ecclesiæ non fieri irregularem celebrando, quia etiam extra Ecclesiam celebratur, cap. *Concedimus, de consecr. dist. 1.* Quod hodie est expeditum in cap. *Is cui, de sent. excomm. lib. 6.* ubi patet suspensum ab ingressu Ecclesiæ irregularem fieri, si exerceat ea, quæ sunt Ordinis, in ipsa Ecclesia. Et ex illa littera insert gloss. 3. secus esse, si extra eam sub aere, sub tentorio, vel in domo privata celebret, vel concelebrat, forè celebrantibus cum Altari viatico, ut in cap. *In his, de privil. & cap. ult. eod. tit. lib. 6.* quia irregularis non erit. Et in additione allegat Innoc. & Hostiensem idem tenentes in cap. *Sacro, de sent. excomm. & Specul. loco cit.* Idem tenet Abb. in cap. *Cum dilectus, num. 20. vers. Aut est alicui interdictus, de consuetud. & Marian. Socin. in cap. Ad audientiam, num. 130. de homicid.* Pro opinione tamen Geminiani, & Franchi facit, quia Episcopus à Pontificalibus suspensus, si Missam celebret in apparatu Pontificali, irregularitatem non incurrit, ut firmat Innoc. in cap. *Cum medicinalis, in ver. A divinis, de sentent. excomm. lib. 6.* Specul. in d. §. *Juxta, vers. Quid si Episcopus à Pontificalibus sit suspensus*, Marian. Socin. in d. cap. *Ad audientiam, num. 129.* S. Antonin. 3. par. tit. 28. de suspens. cap. 4. post med. Host. Archid. Abb. & alii apud Silvest. in ver. *Suspensio, n. 4. vers. Cum autem suspensio.*

Contrariam opinionem, idest, Episcopum suspensum à collatione Ordinum incidere in irregularitatem, si Ordines conferat, tenet idem Silvest. in eod. ver. n. 4. vers. *Et simili- liter; si sit à collatione Ordinum, juncto vers. Et in omnibus prædictis.* Pro solutione quæstionis observandum est duo copulativè requiri ad hoc, ut quis ex violatione suspensionis efficiatur irregularis.

Primò enim requiritur, ut actus, à quo est suspensus, sit pro-

- fit proprius alicujus Ordinis. Et hoc pro regula constituunt Abb. in *dist. cap. Cum dilectus*, num. 17. de *consuetud.* Felin. in *cap. Apostolica*, num. 13. de *excep.* Sanctus Antoninus in *3. par. tit. 29. de suspens.* cap. 1. in *fin.* Angel. in *ver. Suspensio tertio*, num. 1. Silvest. in *codem ver.* num. 4. q. 5. ubi ait, suspensionem ab eo, quod non pertinet ad actum alicujus Ordinis, si contra faciat, non esse irregularem, sed alio modo esse puniendum. Et jura in *cap. Cum aeterni*, de *sentent. & re judic.* lib. 6. & in *cap. Cum medicinalis*, de *sent. excomm.* *cod. lib.* quae videntur esse in oppositum, secundum eum loquuntur in eo tantum casu, in quo exerceretur actus certo Ordini reputatus, ut notatur in *dist. cap. Cum dilectus*, de *consuet.* in *cap. Si celebrat*, de *Cler. excomm. ministr.* & in *Clemen. Cupientes*, de *pœnis*. Et fuit sententia Innocentii in *dist. Cum aeterni*, & *cap. Cum medicinalis*, quem sequitur, & dicit commun. receptum Navarr. in *Man. cap. 27. num.* 163.
- 22 Secus autem est, si suspensione durante quis exerceat actum jurisdictionis, puta absolvendo ab excommunicatione, aut excommunicando; quia tunc non est irregularis, nisi hæc faciat tamquam Sacerdos, & cum solemnitate, de qua in *cap. A nobis*, *il secondo*, *infra de sent. excomm.* & in *cap. Debent*, 11. q. 3. ut per Marian. Socin. in *d. c. Ad audientiam*, num. 107. de *homicid.* post Innoc. & Jo. Andr. in *cap. fin. de excess. Pralat.* & *Specul. in tit. de dispens.*
- 24 §. *Juxta*, *vers. Quid de absolvente*. Unde fit, ut cum beneficiorum collatio nullius Ordinis actus sit, sed solius jurisdictionis, ut probatur in *c. Transmissam*, juncta gloss. *ult. supr. de elect.* & notat Abb. in *cap. Cum dilectus*, n. 17. de *consuet.*
- 25 Episcopus à collatione beneficiorum suspensus, si illa conferat, irregularitatem non incurrat, *c. Cum in cunctis*, §. *Clericis*, de *elect.* & *c. Quia diversitatem*, de *concess. prab.* quidquid contra scripserit Majol. de *irregul. lib. 6. c. 19. n. 2.* cuius errorem redarguit Sayrus de *consuet. lib. 4. cap. 16. n. 3.*
- 26 Hæc etiam fit, ut suspensus ab officio prædicandi, si contraveniat, non sit irregularis, cum hujusmodi actus nulli certo Ordini sit deputatus, ut tenent Paul. de Eleazar. & Calder. in *Clemen. Cupientes*, de *pœnis*, Angel. in *ver. Suspensio 3. num. 8.* Majol. *d. ap. 19. num. 21.* Tolet. in *Summ. lib. 1. cap. 14.* & plerique alii. Et quamvis Navarr. in *Man. cap. 27. num.* 163. *vers. Octavo insertur*, & Gregor. de Valen. *tom. 4. disp. 7. q. 18. punct. 1. dub. 2.* existimaverint talem fieri irregularem, eo quod prædicatio saltem ex consuetudine annexa sit Ordini Diaconatus; tamen non apparet, unde hujusmodi annexio probari possit, & oppositum deducit Sayr. *d. c. 16. n. 20.*
- 28 Secundò, ad hoc ut violans suspensionem sit irregularis, requiritur, ut actum Ordinis exerceat tamquam minister, *cap. 2. de Cler. excomm. ministr.* & colligitur ex *c. Cum medicinalis*, in *fine*, de *sent. excomm. lib. 6.* ponderando illa verba: *Si contingeret eos divina officia exequi sicut prius*, id est, tamquam in officio suo agentes, ut ibi exponit glossa, per textum in *cap. Si quis Episcopus in Concilio*, 11. q. 3. notatur in *cap. Tanta*, *infra de excess. Pralat.* & tradunt Marin. Socin. in *d. cap. Ad audientiam*, num. 106. Silvest. in *ver. Irregularitas*, num. 14. *vers. Sextò secundum omnes*, & Navarr. in *Man. cap. 28. num.* 163.
- 29 His ita constitutis haud difficilis est solutio questionis propositæ; nam cum Episcopus sit verè, & propriè Ordo sacramentalis, aded ut contrarium asserere saltem post Concilium Tridentinum sit periculosum in fide, ut latissimè probavi in *cap. 1. de Ordin. ab Episcop.* & in proposito observat Navarr. *d. cap. 27. num.* 163. *vers. Ex quo insertur.*
- 30 primo: cumque principalis actus Ordinis Episcopalis sit consecrare Sacerdotes, & Ministros Ecclesie, ut in *cap. Quamvis Chorepiscopus*, 68. *dist.* & est diffinitum ab eadem Tridentina Synodo *sess. 23. de sacram. Ordin. cap. 4. vers. Proinde*, & *can. 7.* consequens est, ut hæc suspensio à collatione Ordinum sit verè, & propriè censura Ecclesiastica, de qua loquitur *cap. Querenti*, de *verbor. signif.* quippe que adimit Episcopo principalem actum sui Ordinis, qui, ut prædixi, est ministros Ecclesie ordinare. Unde si Ordines conferat, & sic tamquam minister exerceat actum Ordinis Episcopalis, à quo est suspensus, præcudubio irregularis efficitur ex *cap. Cum aeterni*, de *sentent. & re judic.* lib. 6. & *cap. Cum medicinalis*, de *sentent. excomm. cod. lib.* Concurrunt enim hoc casu utrumque requisitum superius firmatum, ad hoc ut ex violatione suspensionis inducatur irregularitas.
- Ampliatur hæc conclusio, ut vendicet sibi locum, etiam si Episcopus à collatione Ordinum suspensus minores Ordines conferat. Nam etsi non satis constet inter Doctores, an suspensus à minoribus Ordinibus per solemne exercitium actus efficiatur irregularis; negant enim S. Antonin. post *Specul.* quem citat *3. par. tit. 26. de irregul. cap. 1. §. De Subdiaconatu*, Palud. num. 4. *dist. 18. q. 7. art. 3. conclus. 2.* Verryec. & Asten. relati à Silvest. in *ver. Irregularitas n. 15. vers. Fallit tamen eo quod Ordines hujusmodi communiter exerceri soleant etiam à Laicis*; affirmant verò Innoc. in *cap. fin. de excess. Pralat.* *Specul. in tit. de dispensat. §. Juxta*, *vers. Hoc etiam nota*, Host. & Joan. Andr. in *cap. 2. de Cler. excomm. ministr.* ubi Abb. dicit hanc opinionem communem, & veram esse, quia jura loquuntur indistinctè de Ordinibus, Silvest. *ubi sup.* & Navarr. in *Man. cap. 27. n.* 163. nihilominus diversa est ratio in minorum Ordinum collatione, quam sit in ipsorum executione. Quoniam ipsorum collatio jure ordinario ad solum Episcopum pertinet, aded ut asserere hanc potestatem esse Episcopis communem cum Presbyteris, hodie sit hæresis, ut in *Concil. Trid. sess. 23. de Sacram. Ordin. can. 7.* Non sic in illorum executione, quæ Clericis, & Laicis communis est. saltem absque solemnitate, ut per Divum Thomam in *4. dist. 24. quæst. 2. art. 2. ad 9.* & Silvest. in *ver. Irregularitas*, num. 14.
- Ampliatur secundò eadem conclusio, ut locum habeat etiam in collatione primæ tonsuræ. Quod sine difficultate procedit, si sequamur opinionem Canonistarum existimantium primam Clericalem tonsuram esse verè, & propriè Ordinem, quam latissimè defendimus in *cap. Cum contingat à num. 10. usque ad num. 135. infra de etat. & qualit.* Sed si sequamur sententiam Theologorum, qui tenent tonsuram non esse Ordinem, sed dispositionem ad Ordines; res non caret difficultate.
- Pro opinione affirmativa facit, quia ad hoc ut per exercitium actus, à quo quis est suspensus, contrahatur irregularitas, non requiritur, ut actus ille sit Ordo sacramentalis, sed satis est, ut sit alicui Ordini deputatus, ut patet ex dictis supra num. 21. Prima autem Clericalis tonsura, esto non sit Ordo propriè secundum Theologos; tamen constat apud omnes illius collationem esse actum Ordinis Episcopalis, & illius ministerium ordinarium esse solum Episcopum, ut dixi in prædicta *Decretali, Cum contingat*, num. 94. Ergo Episcopus suspensus, per collationem tonsuræ exercendo actum sui Ordinis non videretur ab irregularitate immunitus. Et propterea multi tenent Episcopum à Pontificalibus suspensum, si Missam celebret in apparatu Pontificali, irregularitatem non effugere; quia etsi Pontificalia non sint de substantia Ordinis, nec officii, cum etiam sine ipsis possit quodlibet officium exerceri, secundum Innoc. in *d. c. Cum medicinalis*, num. 2. *vers. Secus autem dicunt quidam*: tamen sunt actus proprius Ordinis Episcopalis, ut *c. Transmissam*, de *elect.* & notat Abb. in *cap. Cum dilectus*, n. 20. *vers. Aut suspenditur Episcopus à Pontificalibus*, de *consuet.* Atque hujus sententiæ contra Auliores supraciratos n. 20. sunt Jo. Calder. in *tract. de Ecclesiast. inter dicto memb. 2. q. 3. que incipit, Sed si cui*, Gemin. in *d. c. Cum medicinalis*, §. *Si quis autem*, num. 5. Angel. in *ver. Suspensio 3. n. 3.* Navarr. in *Man. cap. 27. nu.* 163. *vers. Ex quo insertur primo*, & ex Theologis Paludan. in *4. dist. 18. qu. 7. art. 3. concl. 2.*
- Et ob eandem rationem irregularis est Episcopus, qui suspensione durante solemnem benedictionem impertitur, per illa verba, *Sit nomen Domini benedictum*, de qua in *cap. Abbates*, de *privit. lib. 6.* & in *Clem. 2. cod. tit.* ut firmat Nicolaus Dionysii de Perusio antiquus Doctor in *d. cap. Cum medicinalis*, §. *Caveant*: quia nimirum hujusmodi benedictio, quamvis non sit Ordo; est tamen actus proprius Ordinis Episcopalis, qui jure ordinario inferioribus Presbyteris non competit, *cap. Ministrare*, juncta gloss. in *ver. Benedictionem*, 26. *quæst. 1.* Suspensionis enim violatio irregularitatem inducit non solum per actum alicui Ordini competentem jure divino, sed etiam jure humano, videlicet ex præcepto Ecclesie, vel ex universalis consuetudine, secundum *Specul. in prælegato tit. de dispensat. §. Juxta*, *vers. Item nota, quod suspensus*, Paludan. loco cit. S. Antonin. in *3. par. tit. 29. de irregul. r. cap. 1. §. De Subdiaconatu*, Angel. in *ver. Suspensio 3. num. 8.* & Navarr. in *man. cap. 27. num.* 163.
- Pro contraria verò opinione facit, quia si tonsura proprie

41 priè non est ordo : ego Episcopus suspensus a collatione ordinum, non est suspensus à collatione tonsuræ, arg. l. 4. §. Toties, ff. De damn. inf. cum præsertim materia sit pœnalis, & irregularitas non contrahatur, nisi hoc sit expressum in jure, ut legitur in c. Is qui, de sent. excomm. lib. 6. & not. Innoc. in d. c. Cum medicinalis, num. 2. vers. Secus autem dicunt quidam, eod. tit. & lib.

Nisi dixerimus primam tonsuram includi in suspensione à collatione ordinum, etiam si concedamus eam non esse ordinem, sed dispositionem ad ordines, quia aliquo prohibito, omne id prohibetur, per quod pervenitur ad illud, ut l. Oratio, ff. De sponsal. Jo. Andr. in reg. Cum quid probetur, de reg. jur. lib. 6. in Mercurial.

42 Ultimò, QUÆRO. Numquid Episcopus à collatione Ordinum suspensus Missam celebrando efficiatur irregularis.

Negat Rebuff. in praxi benefical. in tit. de Cleric. malè promot. in gloss. 2. num. 7. ubi allegat Gemin. in cap. Eos, de tempor. ordin. lib. 6. & Philip. Franc. in c. Cum æterni, col. ult. de sent. & re jud. eodem lib. Sed certè Gemin. dum dicit suspensum non fieri irregularem celebrando, non loquitur de Episcopo suspensio à collatione ordinum, sed de Clerico ordinato ante ætatem legitimam, vel ab alieno Episcopo, qui quidem Clericus ministrando in susceptis ordinibus non efficitur irregularis. Et ita ipse loquitur ibi, col. 3. in fine vers. In eadem gloss. in fin. post gloss. in ver. Statuunt, &

43 Jo. Andr. in c. Quod translationem, de temp. ordin. Et est ratio, quia talis est suspensus quoad se, & non quoad alios. secundum unam opinionem, ut in c. Si celebrat, de Cler. excomm. ministr. Generaliter enim suspensio à divinis tantum, quoad Deum, ut constituti in mortali peccato, qui non debent se divinis immiscere, c. fin. de cohabit. Cler. & Mulier. celebrando notam irregularitatis non incurrunt, quia nullo jure id cavetur, d. c. Is qui, de sent. excomm. lib. 6. Neque enim talibus est directè interdictum officium ipso jure, sed peccato celebrando, idèque non fiunt irregulares, cum sint à Deo suspensio solium quoad se propter peccatum, non autem à Canone, nisi per approbationem, ut

post Innoc. 104. & Abb. in d. c. Si celebrat, declar. Marian. Socin. in c. Ad audientiam, n. 92. De homicid. Hæc autem ratio non viget in Episcopo à collatione ordinum suspensio, juxta terminos hujus Decretalis, quia est directè suspensio ex præcepto Canonis, ut licet. Et propterea in præcedenti quæstione firmavimus eum esse irregularem, si ordines conferat. Franchus verò in d. c. Cum æterni, num. 6. 44 Tantum asserit Episcopum suspensum ab ordinibus conferendis hujusmodi suspensione durante non posse absolvi subditum à pœna suspensionis, de qua ibi. Quod etiam tenet ibi Jo. Andr. & in c. 1. de Cler. venat. ex notatis per gloss. in c. Cupientes, §. Ceterum de elect. l. 6. Sed non dicit Franchus Episcopum taliter suspensum celebrando incidere in irregularitatem.

45 Sed nihilominus existimo opinionem negativam esse veram, licet pro ea Rebuff. nihil adducat. Moveor, quia suspensus ab actu certi ordinis non est suspensus ab actu ordinis inferioris, ut ex sententia Hostiensis & communi conclusum est supra in 2. q. num. 16. Ordo autem Episcopalis est major ordine presbyterali, c. Quanto, de consuet. cap. Unico, §. Per frontis, de sacr. Unct. c. Aqua, de consecrat. Eccles. vel altar. & est definitum à Concilio Tridentino sess. 23. De Sacramen. Ordin. c. 4. & can. 6. & 7. Et ordinum collatio ad Presbyteros inferiores non spectat, sed ad summos Sacerdotes dumtaxat, id est Episcopos, ut patet in pluribus præallegatis. Et in Concilio Florentino in decreto fidei Eugenii IV. §. Sextum Sacramentum. Ergo suspensus à collatione ordinum, & sic ab actu ordinis superioris, scilicet Episcopalis, non est suspensus à celebratione Missæ, qui est actus ordinis inferioris, id est presbyteralis, cap. Perlectis, §. Ad Presbyterum, 25. distinct. & cap. 1. §. Una verò, vers. Et hoc utique Sacramentum, supra de Summ. Trinit. & notat Abb. in c. Cum dilectus, n. 20. vers. Si ergo suspensio, de consuet. ubi expressè tenet Episcopum suspensum ab ordine Pontificali non censeri suspensum nisi ab his, quæ sunt ordinis Episcopalis. Et consequenter Missam celebrando, & sic exercendo actum ordinis inferioris, à quo non est suspensus, in irregularitatem non incidit.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

Idem Honorius III. Leton. & Cala. Abb.

C A P U T XV.

Dilectus filius G. Humilien. Canonicus nostro dudum Apostolatui referavit, quòd Humilien. Ecclesia suo viduata pastore, Canonici ipsum unanimiter elegerunt : qui cum esset citra sacros ordines constitutus, Archiepiscopus Cassalen. Metropolitanus eorum, Episcopo Trecen. mandavit, ut eum uno & eodem die ad tres sacros ordines promoveret : quod ille (non ausu proprio, sed ipsius Archiepiscopi mandato) perfecit. Cum ergo nobis constiterit supradictum Episcopum in pluribus deliquisse, tum quia sine mandato Archiepiscopi (ut ipse confessus extitit) ad hujusmodi ordinationem inordinatè processit : tum quia si de mandato Archiepiscopi constaret, cum illi hujusmodi dispensatio à Canone minimè sit permessa, ipsi obtemperare non debuit in hac parte ; tum etiam quia reatum perjurii sapiùs variavit, jurando prius quòd Archiepiscopus id præceperat, & postea quòd illud non mandaverat in judicio confitendo : ipsum tandem ab ordinandi suspendimus potestate, donec nostram meruerit gratiam obtinere.

S U M M A R I U M.

- 1 Episcopus conferens eidem una die plures sacros Ordines etiam de mandato Metropolitanæ ab ordinandi potestate suspenditur.
- 2 Episcopi dispensare non possunt contra canones, nisi appareat eis expressè permissum, & n. seqq. usque ad num. 22.
- 3 Dispensationis edictum est prohibitorium, ibid. Dispensare non potest in lege humana nisi is, à quo lex auctoritatem habet.
- 4 Dispensatio est juris relaxatio, seu vulneratio.
- 5 Inferior jura superioris non relaxat.
- 6 Episcopi sunt custodes canonum, & jurant sacras re. Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

gulas defendere, & retinere.

- 7 Episcopis dispensare non licet in retentione beneficiorum, & fructuum percipientium cum eis, qua beneficia irregularitate occulta obtinuerunt.
- 8 Simoniacum occultum potest Episcopus rehabilitare ad ordines, & cum eo dispensare quoad suspensionem tam ab ordinibus, quam beneficiis, sed non dispensare quoad beneficia obtenta, vel obtinenda.
- 9 Dispensare potest Episcopus cum ordinato ante ætatem, si ad legitimam ætatem pervenerit, & defectus sit occultus.
- 10 Intellectus, c. Nuper, de sent. excomm.
- 11 Absolutio ab excommunicatione est favorabilis, dispensatio autem odiosa, & n. seqq.

- 12 *Dispensare majus est, quam absolvere.*
- 13 *Concilii Trident. decretum in cap. 6. sess. 24. expenditur.*
- 14 *Episcopi in criminibus dispensare possunt, nisi eis appareat prohibendum.*
- 15 *Dispensare nunquam potest Episcopus, nisi ei concedatur à canone, etiamsi reperiat in canone quod Papa dispenset.*
- 16 *Episcopus an possit omnia in sua diœcesi, quæ potest Papa in universo orbe, exceptis reservatis.*
- 17 *Dispensare potest Episcopus, ubi Canon permittit dispensationem, licet eam Episcopo non indulgeat.*
- 18 *Et quid si Canon sit Conciliaris.*
- 19 *Episcopi sunt executores Canonum, & dispensatores.*
- 20 *Dispensatio respectu dispensantis non est stricti juris, sed quidam favorable.*
- 21 *Casus, in quibus Episcopi possunt, vel non possunt dispensare.*
- 22 *Episcopi ex Concilio Tridentino dispensant in irregularitatibus & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus.*
- 23 *Item absolvent à casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis in foro conscientie tantum.*
- 24 *Crimina multa licet occulta impediunt ordinis executionem, etiam post peractam penitentiam.*
- 25 *Episcopi Regionum, in quibus Concilium Tridentinum non est receptum, uti non possunt facultate sibi tributa in c. sess. 24.*
- 26 *Prelati Regulares & Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem habentes dispensare, & absolvere nequeunt in casibus occultis ex Concilio Tridentino.*
- 27 *Cardinales in suis titulis Urbis uti non possunt facultatibus, quæ tribuntur Episcopis à Concilio Tridentino.*
- 28 *Dispensare potest Episcopus in irregularitate occulta ex mutilatione membri, licet non possit in irregularitate ex homicidio occulto.*
- 29 *Homicidium, & mutilatio membri in quibus æquiparentur.*
- 30 *Episcopus absolvere non potest à casibus occultis Sedi Apostolicæ reservatis post Concilium Tridentinum.*
- 31 *Episcopi, & Inquisitoribus ex Bulla Cæne adempta est facultas, quam habebant ex Conc. Trid. absolventi ab heresi occulta.*
- 32 *Bulla S. Pii V. super clausura monialium habet etiam cum in casibus occultis.*
- 33 *Moniales secreto delinquentes in materia clausuræ ab Episcopo absolvi non possunt.*
- 34 *Episcopus lapsus in aliquod delictum potest etiam in Urbe ad se absolvendum deputare proprium confessorem ex Conc. Trid. c. 6. sess. 24.*
- 35 *Absolvi potest forensis in Sacramento Pœnitentiæ ab Episcopo, in cujus diœcesi commoratur, sed non dispensari.*
- 36 *Etiam si materia sit conjuncta, ex qua peccatum, & irregularitas incuratur.*
- 37 *Absolutus, & dispensatus ab Episcopo in materia delicti perpetrati coram duobus, vel tribus testibus, non est tutus in conscientia.*
- 38 *Occultum dicitur, quod probari non potest.*

Dilectus. Episcopus conferens eidem una die plures factos ordines, etsi de mandato Metropolitanus hoc fecerit, ab ordinandi potestate suspenditur. Hoc dicit. Prima pars ponit reprehensibilem ordinationem. Secunda punit ordinantem: ibi, cum igitur.

2 Nota ex hoc textu insignem regulam, quod Episcopi contra canones dispensare non possunt, nisi eis expressè reperiat permissum; & sic edictum dispensationis est prohibitorium. Quam regulam constituunt hic & firmant Laurentius, & Joannes relati ab Anton. de Butt. num. 9. Item Innocent. num. 2. in ver. *Dispensatio*, Abb. Antiq. in ver. *Permissa*, Hostiens. num. 2. in verbo *Hujusmodi dispensatio*; ubi ait generalem regulam esse, ut Episcopi, vel Archiepiscopi circa ordines, seu ordinatos dispensare non possint, nisi probent hoc sibi permissum, Joan. Andr. num.

7. in ver. *Dispensatio*, Ant. de Butt. num. 6. ver. *Quinto nota regulam*, quod inferior à Papa non dispensat, Card. n. 2. dicens dispensationem intelligi prohibitam omni casu, quo non invenitur expressè permessa, & ad hoc quotidie hunc rextum allegat Bellam. num. 1. ubi notat hanc esse bonam consequentiam de jure; Hæc dispensatio non est Archiepiscopo concessa, igitur denegata, Abb. num. 3. ver. *Quinto nota regulam*. Idem sentit gloss. in cap. *Cupientes*, in ver. *Suspensos*, de elect. lib. 6. Philipp. & Joan. de Lignan. relati ab Anton. de Butt. in ca. *Ac si Clerici*, §. *De adulteriis*, num. 17. ver. *Prima opinio de Judic. plenè Archid. in cap. Licet canon. num. 3. ver. Et ibi assertivè dixit*, de elect. lib. 6. dicens hanc sententiam tenendam esse tamquam veram, quidquid aliàs sit notatum; & pluribus eam comprobatur Rebuff. in praxi tit. de dispensat. ad plura, num. 27. Mandos. reg. 13. *Cancell. quest. 6. num. 6.* ex quibus apparet hanc esse communem Canonistarum opinionem, cum præcipuè eam sequantur quatuor juris Pontificii cardines, & illuminatores, Innocentius, Hostiens. Archid. & Joan. Andreas, prout ita communi ter teneri testatur Abb. in dicto §. *De adulteriis*, n. 6. ver. *Quandoque constitutio loquitur generaliter nec permittendo, nec vetando dispensationem*. Unde decipitur Silvest. qui in ver. *Dispensatio*, n. 8. affirmat secundum communem Doctorum opinionem Episcopos habere potestatem dispensandi in his, quæ non sunt eis à jure, vel aliàs à Superiore prohibita.

Nec aliud sentit D. Th. in 1. 2. q. 97. ar. 4. ab aliquibus perperam allegatus pro contraria sententia. Ait enim: Ille, qui habet regere multitudinem, habet potestatem dispensandi in lege humana, quæ suæ auctoritati innititur, ut scilicet in personis, vel in casibus, in quibus lex deficit, licentiam tribuat, ut præceptum legis non servetur. Pondera illa verba, *Quæ suæ auctoritati innititur*, quæ clarè ostendunt, eum loqui de potestate, quam habet Superior dispensandi in lege propria. Quod apertius explicat in responsione ad tertium dicens, in lege humana publica non posse dispensare, nisi illum, à quo lex auctoritatem habet; vel eum, cui ipse commiserit. Et sic S. Doctor est evidenter pro hæc sententia, ut Episcopi non possint contra legem Superioris dispensare, nisi ex illius commissione, sed dispensatio ad eum tantum pertineat, à quo lex auctoritatem habet; & sic ad Summum Pontificem, qui solus auctoritatem sacris Canonibus impertitur, §. *Hisita*, 25. q. 1.

Hæc autem communis regula probatur primò evidenter in hac decretali, ubi reprehenduntur collatio plurium sacrorum Ordinum una die facta eidem ab Episcopo, etiamsi præcesserint mandatum, seu dispensatio Archiepiscopi. Et reprehensio fundatur in ea ratione, quia illi hujusmodi dispensatio à Canone minime est permessa. Igitur ex eo, quod dispensatio non permittitur, rectè licet inferre ut censetur prohibita, alioquin ratio text. non esset concludens, & adequata, prout esse debet, l. *Neque Natales*, & ibi Bald. & Salicet. C. *De probation.*

Secundò probatur in c. *penult.* & c. *fin. infr. de fil. presbyt.* ubi irritæ declarantur dispensationes factæ ab inferiori à Papa contra juris dispositionem, quos canones ad hoc citat gloss. *hic in ver. Permissa*.

Tertiò, idem colligitur ex decreto Concil. Trident. in cap. 6. sess. 25. ubi indulgetur Episcopis ut dispensare possint in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus. Ex quo decreto duo eliciuntur; Alterum est ut facultas dispensandi in irregularitatibus occultis antea Episcopis non competeret; aliàs enim supervacaneum fuisse indultum Concilii, & nihil illis contulisset contra rex. in c. *In his*, *infr. de privileg.* Alterum ut Concilium concedendo Episcopis facultatem dispensandi in casibus occultis censetur eam denegasse in casibus publicis, quia concessio in uno arguit negationem in alio, & è converso, c. *Qualis*, 25. *dist. c. Nonne, de presump. gloss. fin. in c. De multa*, *infr. de prob.* & in his terminis est gloss. 1. in c. *Ac si Clerici*, §. *De adulteriis*, de *Judic.*

Quartò, Dispensatio est juris relaxatio, seu vulneratio, ut ait Feder. de Sen. *conf.* 30. *An capitulum, circa princ. ver. Sed dispensatio*, per c. *Ipsa pietas* 23. *quest. 4.* & cap. *Ut constitueretur*, 50. *dist.* Et Oldrad. *conf.* 27. *Omissa thematicis repetitione*, n. 1. Unde in decreto Conc. Trid. c. 18. *sess. 25.* sic legitur, *Sicuti publicè expendit legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius evenientibus casibus, & necessitatibus*

- pro communi utilitate satisfiat, sic frequentius legem solvere, nil aliud est, quam unicuique ad leges transgredien-
 5 das aditum aperire. Igitur ex S. Synodo dispensare est legem solvere, & relaxare. Sed inferior jura superioris non relaxat, c. Inferior, 21. *distinct. c. Cum inferior, de major. & obed. Clem. Ne Romani, de elect.* hoc enim esset Hierarchiam Ecclesiasticam confundere Dei ordinatione institutam, ut in Concil. Trident. *sess. 23. De Sacram. Ordin. can. 4. & can. 6.* Ergo nec contra jura superioris dispensat.
- 6 Quintò probatur eadem regula manifestè secundum Archid. *loco cit. supra num. 2.* quia Episcopi sunt Custodes Canonum, c. *Cum quibus, 24. q. 3.* Ita ut à regulis præstitutis nulla negligentia, aut præsumptione discedant, c. *Igitur, in fin. 25. q. 2.* Et ut legitur in septima Synodo, Episcopi debitores sunt omnes sacras regulas custodire, c. *Cum simus, 9. quest. 3.* & ad eò expressum in c. *Institutionis, 25. quest. 2.* ut responderi non possit secundum eum, ibi enim ait Gregor. *Institutionis nostra decreta perpetua stabilitate, & sine aliqua constituimus refragatione servari, sive qua scripto decrevimus, sive qua in nostra presentia videntur esse disposita, nec à quocquam Pontificum in totum, vel in partem ex qualibet occasione convelli decernimus, vel mutari.* Hæc ibi, & alia multa in proposito congerit Federic. de Sen. *conf. 17. Questio talis est, per tot. & Petr. de Anchar. in reper. c. 1. num. 188. vers. In contrarium, & num. 190. vers. Accedit his utilis questio, supra de constitut.* Quid plura? Nonne Episcopi obligantur juramento ad regulas sanctorum Patrum defendendum, & retinendum, ut est expressum in *cap. Ego N. de jurejur.* Qua ergo conscientia dispensando, vel uti verius loquar, temerando jura ipsa venient contra, nisi in quantum eis ab ipso jure permissum invenitur, non video, quæ sunt verba formalia Archid. in *d. c. Licet Canon, n. 3. vers. Quid plura, de elect. lib. 6.* allegat. text. hic & in *c. Romana, de suppl. neglig. Pralat. eod. lib.*
- 7 Ultimò hanc sententiam in casibus particularibus sæpiùs secuta est S. Congregatio Concilii. Aliquando enim dubitatum fuit an sicut Episcopis ex *cap. 6. sess. 24.* Licet dispensare in omnibus irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, ita etiam liceat dispensare in retentione beneficiorum, & fructuum perceptorum cum eis, qui prædicta beneficia in irregularitate, sed aliàs canonicè obtinuerunt. Item aliàs dubitavit Episcopus Bituntin. an posset absolvere sibi subditum à simonia occulta, cumque rehabilitare ad ordines, & beneficia tam obrenta, quam obtinenda ex dicto *cap. 6. sess. 24. Sac. Congregatio censuit Episcopum posse absolvere ex Concilio, & dispensare super irregularitate, seu ad ordines rehabilitare, ut possit ministrare, & ascendere. Item posse dispensare quoad suspensiones tam ab ordinibus, quam beneficiis, sed non posse dispensare quoad beneficia, quibus privatus quis existit, nec ad beneficia obtinenda rehabilitare. Amplius cum esset questum an Episcopus ex dicto *cap. 6.* posset absolvere à suspensione, & irregularitate eum, qui ante legitimam ætatem se fecit scienter ad sacros ordines promoveri, & in eisdem ministravit, ita ut deinceps tuta conscientia, & absque periculo irregularitatis propterea incurrendæ posset sic absolutus in dictis malè susceptis ordinibus ministrare, præsupposito quod defectus ætatis sit occultus, Sac. Congregatio respondit, si is Clericus pervenit jam ad ætatem legitimam, posse Episcopum cum illo dispensare, tam super suspensione, quam super irregularitate; si nondum ad legitimam ætatem pervenit Clericus, Episcopum non posse, sed petendam dispensationem à Sede Apostolica. Demum aliis omissis declaravit Episcopum non posse dispensare cum sibi subito vero bigamo ad minores ordines, & beneficia simplicia, & Congregationis sententiam ad se relata approbavit Gregor. XIII. ut plenius dixi in *cap. Super eo, infra de bigam.* Igitur ex mente Sac. Congregationis facultas, quam habent Episcopi dispensandi restricta est ad terminos Concilii, idest ad irregularitates, & suspensiones ex delicto occulto provenientes, ita ut in aliis dispensare non liceat, nisi in casibus, in quibus à jure id eis apparet permissum, sed pro dispensatione Sedi Apostolicæ sit adendum.*
- 10 Non obstat Decretal. *Nuper, infra de sentent. excomm.* ubi constituitur contraria regula, ibi, *Quia tamen Conditor Canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.*
- eo ipso concessisse, videtur facultatem aliis relaxandi. Et enim primo loco respondet Archid. in *d. cap. Licet canon, num. 3. in fin.* superflitiosam esse talem objectionem, & inutilem, cum non loquatur in dispensatione, quæ habetur jus vulnerare, & communiter est prohibita; sed in absolutione ab excommunicatione, quæ est favorabilis, & per quam jus minimè vulneratur. Eamdem solutionem posuit gloss. in *cap. Cupientes, n. ver. Suspensos, de elect. lib. 6.* Philip. relatus ab Anton. de Burr. in *d. c. At si Clerici, §. De adulteriiis, num. 11. vers. Prima opinio, de Judiciis, dicens text. in d. cap. Nuper, loqui in absolutione ab excommunicatione, quæ facilius permittitur, quam dispensatio; jura enim nolunt, ut quis in excommunicatione decedat, cap. *Qua fronte, de Appell. cap. Cum illorum de sentent. excommunicationis;* atque ita secundum eum major est dispensatio, quam absolutio. Et eodem modo solvit Cardin. hic *n. 2. in 3. oppositio,* subdens dispensationem fieri contra jus, & idè intelligi prohibitam, nisi inveniat permissa, ut hic: absolutionem verò fieri secundum jus, & idè intelligi permissam, nisi inveniat prohibita, ut in *d. c. Nuper, & sequuntur Bellam. n. 4.* Quæ distinctio verissima est, & pro ea pondero decretum Concil. Trid. in *d. c. 6. sess. 24. nam in princ. ubi tribuitur Episcopis facultas dispensandi in irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, nulla fit mentio reservationis Apostolicæ; sed postea dum datur illis potestas absolvendi in quibuscumque casibus occultis, adduntur ista verba, *Etiã Sedi Apostolicæ reservatis.* Inquiro, cur in primo casu S. Synodus non meminerit reservationis. Certè non alia ratio, nisi quia Episcopi carent dispensandi potestate, non ex vi reservationis Papalis, sed quia dispensatio illis non est concessa. Unde reservationis qualitas ineptè adjecta fuisset, quia nulla est differentia quoad hoc inter reservata, & non reservata, sed indistinctè omnis dispensatio prohibita est, nisi appareat permissa, juxta text. hic. In secundo autem casu necesse fuit addere verba illa, *Etiã in casibus reservatis,* quia Episcopi facultatem habent absolvendi à quibuscumque casibus non solum occultis, sed etiam publicis, nisi conditor canonis absolutionem sibi retinuerit, juxta regulam *d. c. Nuper, de sent. excomm.* Undè si Concilium dedisset illis facultatem absolvendi nulla facta mentione reservationis, utique contulisset, quod priùs habebant, & nihil novi illis contulisset, contra text. in *c. In his, de privul.***
- Respondetur secundò regulam *d. cap. Nuper,* quatenus 14 procederet etiam in dispensatione, tamen non habere locum nisi in criminibus, in quibus dispensant Episcopi, nisi ei sit expressè prohibitum, secundum gloss. *hic in ver. Permissa, in fin. Innoc. n. 2. Burr. n. 12. Bellam. n. 4.* & alios præallegatos. Ratio est, quia in Adulterio, & minoribus criminibus à jure tributa est potestas Episcopis dispensandi, ut est casus in *d. §. De adulteriiis.* Ergo in vim illius generalis facultatis constituenda est regula affirmativa, ut dispensatio sit permissa, nisi appareat prohibita, ut ibi omnes notant, & in specie Abb. *n. 6. vers. quandoque constituit;* & Jo. Andr. post Host. in *c. 1. n. 3. de supplen. neglig. Pralat. lib. 6.* Et ita intelligo gloss. primam in *c. Miror. 50. distinct. & gloss. 1. in dict. §. De adulteriiis.* Rationem verò differentie cur liceat Episcopo in criminibus dispensare, & non in aliis assignat Petrus de Sampsona in sua notabili distinctione, quæ ponitur in additione, post gloss. primam in *dict. §. De adulteriiis, Specul. in tit. 2. §. Nunc de Episcoporum, vers. Sed cum Episcopus, Burr. in c. fin. de fil. presbyt.*
- Respondet tertio loco Innocent. *hic num. 2.* dicens: ubi 15 jus concedit dispensationem simpliciter Episcopus dispensare potest. Et sic loquitur *infra de sentent. excomm. Nuper, de Cleric. excomm. ministr. postulatis.* Si autem dispensatio non conceditur à canone, numquam potest Episcopus dispensare, etiam si in canone reperiat, quod Papa disoenset, ut in *cap. Quod dilectio, infra de consang. & affinit. & in c. Quod scripsi, alias est, c. Quædam lex. §. Quod scripsi, 35. quest. 3.* quia cum Episcopi debeant servare canones, non debent contrafacere, nisi expressè concedatur, 35. *quest. 1. cap. 1. 2. & 3.* Ita Innoc. qui tandem residet in hac solutione, & eam sequuntur hic Jo. Andr. *num. 13. vers. Vel dic fortè melius, Card. num. 2. in 3. oppositio.* & Bellam. *num. 4. vers. Quarta solutio.* Et quamvis quod spectat ad *d. c. Nuper,* eadem solutio non

videatur procedere, quia ibi non permittitur dispensatio, sed dicitur videri permittum, nisi appareat prohibitum, ut advertit Card. d. num. 2. tamen ille text. non loquitur in dispensatione, sed in absoluteione ab excommunicatione, ut dictum est in prima solutione.

16 Non me latet multos ex recentioribus Theologis firmare contrariam regulam, videlicet Episcopis intelligi concessam dispensandi facultatem, si illam Papa sibi expressè non reservaverit. Quod tenent Henriquez in *Summa lib. 10. c. 35. §. 2. & lib. 12. c. 3. §. 2. in comm. littera N. Sanchez de Matrimonio lib. 1. disp. 61. n. 8. Suarez tom. 4. de Penit. disp. 25. sect. 1. n. 13. & de Legibus lib. 6. c. 14. sub nu. 3. & ducuntur hoc principali fundamento, quod Episcopus de jure divino potest in sua diocesi quicquid potest Summus Pontifex in universo orbe, iis tantum exceptis, quae idem Pontifex sibi expressè reservavit, ut docet Abulen. c. 19. *Matth. 9. 87. littera E. Victoria de Matrimon. p. 1. num. 7. Sorus in 4. dist. 27. q. 1. art. 4. vers. At quo tandem*, & lib. 10. de just. & jur. quest. 1. art. 3. ad secundum, & ex Jurispreritis, Hammar. de offic. leg. lib. 10. num. 466. Majol. de Irregular. lib. 3. cap. 22. & lib. 5. cap. 1. Sed hanc doctrinam falsam, esse ostendimus, in cap. 1. infra de offic. ordin. & illius falsitas satis etiam evidenter apparet ex hac Decretali, ubi Episcopus dispensare non potest, non quia dispensandi potestas sit illi adempta ex vi reservationis, sed quia dispensatio à canone non reperitur ei concessa. Præterea etiam Episcopi sint animarum Pastores, & jurisdictionem habeant ordinariam in sua diocesi, tamen subsunt Romano Pontifici, & consequenter illius canones solvere, & dispensando relaxare, seu temerare non possunt, secundum Archid. & alios præallegatos: Et sicut Papa quamvis habeat plenitudinem potestatis in Ecclesia universalis, c. Cum ex eo, de penit. & remiss. cap. Proposuit, de concess. præb. tamen non dispensat contra jus divinum, cujus auctoritas est à Deo, cap. Sunt quidam, 25. quest. 1. Ita nec inferior, esto possit omnia in sua diocesi, dispensat contra Canones, quia Summo Pontifice auctoritatem accipiunt. Quo argumento utitur in terminis S. Thomae in 1. 2. qu. 97. art. 4. ad tertium,*

17 Stat igitur communis regula, quod Episcopi dispensare non possunt, nisi appareat eis expressè permittum. Intelligitur autem expressè permittum, si Canon dicat simpliciter in aliquo casu posse dispensari. Nam etiam expressè non indulgeat Episcopo dispensationem, tamen Episcopus dispensare poterit, ut tenent Joan. de Lign. & Joan. Calder. in c. At si Clerici, §. De adulteriis de judic. & fuit originale dictum Innocent. hic num. 2. vers. Vel dic, & forte melius, & notatur in cap. Postulasti, de Cler. excomm. ministr. in gloss. 3. Idem firmant in d. §. De adulteriis. Anton. de Butr. num. 17. vers. Tamen eo quod jus simpliciter permittit dispensationem, & Abb. num. 5. vers. Si verò expressè non indulget. Archid. in cap. Licet Canon, num. 3. vers. Et ibi assertivè dixit, de elect. lib. 6. Joan. Andr. post Hostiens. in cap. 1. Super gloss. penult. de supplen. neglig. Pralat. eod. lib. Bellam. hic num. 4. vers. At finaliter teneatis, Silvestr. in verb. Dispensatio, num. 15. vers. Tertio, quando Canon. Ratio est, quia ubi jus exprimit, ut dispensari possit, jus servatur si dispensetur. Ergo ipse Episcopus canonum custos dispensare potest, quia sic jura conservat, secundum Jo. de Lignan. & Archid.

18 Et quamvis Anton. de Butr. in dist. 8. De adulteriis, eodem num. 17. vers. Si autem apparet specificè permittum, distinguat an constitutio sit Concilii, an alia, ut primo casu non possit inferior dispensare, per text. in cap. final. De fil. Presbyter, & cap. Cum ad monasterium, de statu Monachor. In secundo casu possit: tamen hanc differentiam reprobat ibi Abb. num. 5. vers. Sed ista differentia mihi non placet, nec jure probatur. Ex quo enim constitutio cujuscumque illa sit, indulget dispensationem, satis videtur concedere Episcopis, maxime ut verba aliquid operentur; nam respectu Papæ non potest intelligi, quia illius auctoritas semper intelligitur excepta, cap. Significasti, supra de elect. Et sic Episcopus hoc casu dispensando non transgreditur, quin potius sequitur Concilium indulgens dispensationem. Sequitur Card. Jacobat. de Concilio lib. 5. §. 7. art. 19. Felin. in cap. Nonnulli, num. 3. de rescript. & Covarr. in cap. Alma mater, par. 1. §. 7. num. 8. De sentent. ex-
19 *commun. lib. 6. Sunt enim Episcopi Executores Canonum,*

& dispensatores in cunctis, cap. Perlellis, 25. dist. & notat Vincent. in d. §. De adulteriis, & post eum Bellam. hic eodem numer. 4. Hostiens. in cap. 1. num. 9. & ibi etiam Joan. Andr. num. 3. de supplen. neglig. Pralat. lib. 6. Secus si Concilium non indulgeret dispensationem, sed generaliter disponderet, quo casu loquuntur jura per Butr. allegata. Pro qua conclusione facit secundum Abb. quia dispensatio non est stricti juris respectu dispensantis, imò quid favorabile, cum sæpè dispensatio sit necessaria, & debita, ut notatur in cap. Ut constitueretur, & cap. Domino Sancto, 50. distinct. in cap. Exigunt, & cap. Dispensationes, 1. quest. 7. & tradit Anton. de Butr. in cap. Nisi cum pridem, §. Persona verò, num. 36. de renunciat. Primam tamen opinionem Butr. conantur tueri Aret. & Dec. in dist. §. De adulteriis, & pro eis facit decretum Concilii Trid. in cap. 5. sess. 24. De reformat. matrim. ubi dicitur posse dispensari cum his, qui bona fide, & solemnitatibus adhibitis in gradu prohibito matrimonium contraxerunt, & in secundo gradu inter magnos Principes, & ob publicam causam, & hic Concilium permittit dispensationem, & tamen certum est in impedimentis dirimentibus Episcopum non posse dispensare, præsertim in secundo gradu, c. Deus qui infr. de divort. gloss. in c. Proposuit, in verb. Dispensare, de concess. præb.

Duos autem & viginti casus, in quibus possunt, & unde viginti, in quibus non possunt Episcopi dispensare, recensent hic Innoc. num. 2. Host. n. 3. Joan. Andr. num. 1. in fin. Butr. n. 17. Card. num. 4. De quibus in Specular. in tit. de dispens. §. Nunc de Episcoporum, & ex his aliquos concedit Ecclesia, quos negat Innocentius; & aliquos concedit Innocentius, quos negat Ecclesia, ut hic per Abb. n. 7. & de his consule Silvestr. in ver. Irregularitas, & fufius Navarr. in Man. c. 27.

Hodie verò ut superius tetigimus, ex decreto Concilii Trident. in cap. 6. sess. 24. Licet Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus dispensare, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, & in quibuscumque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes quoscumque sibi subditos in diocesi sua per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientie gratis absolvere: Idemque in crimine hæresis eis tantum, non autem eorum Vicariis est permittum.

Nec refert quod Hostiens. in c. Nisi cum pridem, n. 74. in verbo Culpa latet, & post eum Joan. Andr. num. 53. supra de renunciat. dicant peccatum latens non induere irregularitatem, in qua requiritur Prælati dispensatio, sed irregularitatem, etiam si illius culpa lateat, bene requirere dispensationem, quia hoc verum non esse constat aperte ex decreto dict. c. 6. ubi apparet ex delicto occulto provenire irregularitatem, in qua superioris dispensatio requiritur: multa enim sunt crimina, quæ utcumque occulta impediunt ordinis executionem, etiam post peractam penitentiam, c. Inquisitionis, infra de accusat. dist. c. Nisi cum pridem, §. Propter conscientiam, ut ibi dixi, atque ita indultum Concilii non est inutile.

Porrò ex sententia S. Congregationis Concilii Episcopi illarum regionum, in quibus Conc. adhuc receptum non est, non possunt uti facultate in hoc decreto concessa. Nec Prælati Regularium, atque alii Abbates jurisdictionem habentes quali episcopalem, & Sedi Apostolicæ immediate subiecti, sed tantum Episcopi.

De Cardinalibus autem, qui habent titulos Ecclesiarum Urbis, cum dubitatum esset an possent in suis Ecclesiis Titularibus, & in earum subditis uti illis facultatibus, quæ à Concilio Tridentino tributa sunt Episcopis in suis civitatibus, & diocesis, & specialiter illis, quæ comprehenduntur hoc decreto: discussio articulo Gregorii XIII. dixit se nolle ea, quæ Episcopis concessa sunt à Concilio Tridentino competere Cardinalibus in suis titulis, quia licet habeant quasi Episcopalem jurisdictionem, ibi tamen verè, & propriè Episcopi non sunt. Quod dictum interpretata est Sacra Congregatio approbante Summo Pontifice quoad facultates concessas Episcopis à Concilio. Unde extra illas salva manebit jurisdictio Cardinalium in suis titulis, prout Doctores illis attribuunt in c. His que, de major. & obed.

- 28 Sed queritur an Episcopus possit dispensare in irregularitate proveniente ex mutilatione membri in casibus occultis ex decreto *dict. cap. 6. sess. 24.* Non videtur, quia cum à Concil. excipiarur ea irregularitas, quæ provenit ex homicidio voluntario, videtur etiam excepta irregularitas quæ provenit ex membri mutilatione, quæ illi æquiparatur, ut per gloss. in *Clem. 1. in verbo Mutilat, de homicid.* Sed contrarium respondit Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpres ab Episcopo Cremonensi consultâ; quia æquiparatio homicidii, & mutilationis ibi fit quoad incurrendam ipsam irregularitatem. At præsens quæstio est quoad facultatem dispensandi super ea. Et quamvis *Summa Angel. in verbo Homicidium, 5. num. 3.* videatur sentire idem etiam quoad dispensationem. Tamen gloss. in *d. Clem.* loquitur tantum quoad ipsam irregularitatem, & ita quoque Hermanetus tenuit.
- 29 Sed numquid Episcopis facultate sibi tributa in *d. c. 6. sess. 24.* in casibus occultis post Concilium ex nova lege Sedi Apostolicæ reservatis etiam cum clausula, *Non obstantibus*, absolvere possit. Sacra Congregatio censuit non posse. Et in specie cum dubitatum fuerit, an Episcopus, & Inquisitores possint hodie ex *d. cap. 6. sess. 24.* absolvere lapsos in hæresim, non obstante Bulla Cænæ Domini: censuit eam Bullam derogasse decreto *cap. 6.* Unde frustra nonnulli ex recentioribus Theologis hunc articulum in controversiam adducunt cum habeamus claram determinationem Sacræ Congregationis. Præterea cum dubitasset Archiepiscopus Florentinus an vigore *cap. 6. sess. 24.* posset absolvere quamdam Monialem, quæ occultè, & ad malum finem frægerat clausuram, non obstante Bulla S. Pii V. quæ videtur habere locum in casu publico; variarum est sententiis: nam ex decem Cardinalibus, tres censuerunt Bullam intelligendam esse etiam in occultis, quia illius verba sunt generalia, & est tantum exceptus casus nisi in morri articulo, &c. Et quia jam declaratum Bullam Cænæ Domini, quæ prohibet ab aliis absolvi, habere locum etiam in occultis. Et quia cum Bulla sit confecta post Concilium, censetur derogasse Concilio. Quatuor censuerunt eam Bullam non habere locum in casibus occultis. Reliqui autem tres dixerunt agendum cum Sanctissimo, qui declaravit Bullam S. Pii V. habere locum etiam in occultis. Tamen concessit facultatem Archiepiscopo absolvendi illam Monialem. Unde postea Sacra Congregatio generaliter consultâ, An si Monialis, alicujus monasterii jurisdictioni Regularium subjecti secretò deliquerit in materia clausuræ, in foro conscientie absolvi possit vigore ejusdem decreti ab Episcopo, cui tamquam delegato in iis, quæ ad clausuram pertinent, auctoritas tributa est decreto *cap. 5. sess. 25. De Regular.* stante prædicta Bulla S. Pii V. respondit non posse. Episcopo autem la-
- pio in aliquod delictum, de quo in *dict. cap. 6. sess. 24.* ex sententia Sac. Congregationis licet ad se absolvendum proprium ipsius Confessorem deputare cum eadem auctoritate quam ipse posset, ex eodem *c. 6.* in alios sibi subditos exercere, etiam si Episcopus Romæ esset, & sic extra suam diœcesim.
- Sed cum esset quæsitum, An forensis, qui habet do-
mum, & commoratur in civitate, vel diœcesi, dicere-
tur subditus Episcopo illius civitatis, vel diœcesis, cum
ibidem Ecclesiastica Sacramenta percipere teneatur; &
ita an ab eodem Episcopo absolvi posset in casibus *dicti*
cap. 6. quamvis crimen sit alibi commissum: Grego-
rius XIII. audita relatione Congregationis declaravit
posse absolvi in Sacramento pœnitentiæ ab illo Episcopo,
in cujus civitate, vel diœcesi commoratur, sed non di-
spensari.
- Nec postea probavit Gregorius distinctionem Abb. in
c. Omnis utriusque, de pœnit. & remis. nam suborta dubi-
tatione, an dispositio Concilii Tridentini in *d. cap. 6. sess.*
24. quod liceat Episcopis in quibuscumque casibus occultis
etiam Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes sibi sub-
ditos in diœcesi sua in foro conscientie gratis absolvere,
comprehendat forensim fungentem Prætoris, vel Medici
officio, & commorantem in civitate, vel diœcesi, ad eò
ut tamquam subditus, ex quo ibi Ecclesiastica Sacramen-
ta percipere teneretur, debeat censeretur: Sacra Congregatio
censuit Episcopum posse hos absolvere tamquam verè sub-
ditos ex facultate ei attributa, *d. cap. 6.* posse item di-
spensare quando est materia conjuncta, nempe idem fac-
tum in eadem persona concurrentes, ex quo & peccatum,
& irregularitas incurratur, ex doctrina Abb. in
cap. Omnis utriusque, numer. 23. de pœnitent. & remission.
Verum relata ad Gregorium XIII. Congregationis sen-
tentia, Sanctitas Sua dixit posse Episcopum absolvere
dumtaxat in Sacramento Pœnitentiæ, non autem di-
spensare.
- Sed quæres an delictum coram uno, aut duobus re-
sibus dicatur occultum, ad eò ut Episcopus cum delin-
quente possit dispensare in foro conscientie, juxta *dict.*
cap. 6. S. Congregatio hac de re consultâ censuit hoc pen-
dere ex dispositione juris communis, Postea tamen cum
dubitatum esset an absolurus, & dispensatus a proprio
Episcopo in materia delicti perpetrati coram duobus, vel
tribus testibus, quod tamen non fuit notorium; esset
tutus in conscientia: Respondit non esse tutum, quia
Concilium utitur termino *occulto*, quod proprie loquen-
do est illud, quod probari non potest. Abb. in *c. Vestra,*
de cohab. Cler. & Mulier. At per duos testes probari po-
test, & verba Concilii debent accipi secundum proprie-
tatem.

DE ORDINATIS AB EPISCOPO, qui renunciavit Episcopatu.

Alexander III. Toletano Archiepiscopo:

C A P U T I.

REquisivit à nobis tua fraternitas, utrùm cleri, qui post renunciationem factam à prædeces-
sore tuo ordines receperunt, in ipsis debeant remanere: & infra. Respondemus igitur di-
stinguendo, utrùm renunciaverit loco tantum, an loco simul & dignitati: nam in primo casu
ordines (sicut antea) rogatus ab Episcopo aliquo poterit de ratione conferre: In secundo verò
casu distinguendum putamus, utrùm sacros contulerit an minores. Si enim à tali ordines usque
ad Subdiaconatum aliquis acceperit: quia & hujusmodi ordines à non Episcopis quandoque con-
feruntur, & in illis deservire poterit, & ad majores (si idoneus fuerit) promoveri. Sanè si ab
eodem sacros ordines scienter quis receperit, quia indignum se fecit, executionem officii non ha-
bebit: ubi autem non scienter, poterit (nisi crassa & supina fuerit ignorantia) discretus Pon-
tifex dispensare.

S U M M A R I U M,

- 1 **E**pisopus, qui renunciavit loco tantum, invitatus potest ordinare sicut prius. Si vero & dignitati, characterem imprimit; sed non confert executionem, & num. seqq.
Dispensat Episcopus suus cum ordinato ad minores, vel ignoranter ad sacros ab Episcopo, qui renunciavit loco, & dignitati, ibidem.
- 2 Ordinis potestas per resignationem Episcopi mortificatur, sed non funditus moritur.
- 3 Character Episcopalis anima infixus à Deo per ministerium hominis deleri non potest, & num. 34. & seqq.
- 4 Resignatio non subtrahit Episcopo Ordinem, sed executionem.
- 5 Ordini renunciare quid importet.
- 6 Episcopus, qui renunciavit Ordini, potest de licentia Pape executionem reassumere sine nova consecratione.
- 7 Character Ordinis, habitus, & exercitium qualiter considerentur in ordinante.
- 8 Episcopatus an sit Ordo Sacramentalis imprimens characterem, latissime discutitur usque in finem.
- 9 Opinio eorum qui dixerunt Episcopatum non fuisse à Christo institutum, refellitur tamquam erronea, & n. 69. & seqq.
- 10 Episcopatum non esse Ordinem, prout est Sacramentum, sed prout est officium, & potestas ad actiones hierarchicas, qui Authores senserint.
- 11 Ordo Episcoporum quadripartitus est, & numero 70.
- 12 Concilium Florentinum, & Tridentinum expenditur pro sententia Theologorum, & n. 78.
- 13 Ordo non requirit characterem alterius Ordinis ex necessitate Sacramenti, & n. 81.
- 14 Ordinatus in Presbyterum omisso Diaconatu, vel Subdiaconatu recipit characterem, licet non Ordinis executionem.
- 15 Episcopalis consecrationis fundamentum est Sacerdotium, sine quo nihil recipitur.
Contrarium, n. 79.
Declaratur, n. 81.
- 16 Ordinis Sacramentum confertur in Sabbatis quatuor Temporum; Episcopatus verò tantum in Dominicis.
- 17 Episcopi consecratio non fuit instituta immediate à Christo.
Contrarium, n. 68. & seqq. & n. 85.
- 18 Jacobus frater Domini fuit primus Episcopus ab Apostolis ordinatus, & n. 85.
- 19 Evangeliorum liber non potuit esse materia consecrationis Episcopalis ante obitum Christi, & cur, & n. 86.
- 20 Ordo, secundum quod est Sacramentum, ordinatur spiritualiter ad Sacramentum Eucharistiæ.
Declaratur, n. 88. & seqq.
- 21 Episcopus quoad Sacramentum Eucharistiæ non habet potestatem superiorem simplici Sacerdote.
Declaratur, n. 83. & n. 92. & seqq.
- 22 Ordinum distinctio est propter Altaris sacrificium, post cuius consummationem ulterius non est Ordo, & num. 88. & 93.
Contrarium, 90.
- 23 Ordo duplex, & de quo ordine intelligantur Canones loquentes de ordine, & ordinatione Episcopi.
- 24 Ordines hierarchici tres à Dionysio assignantur, & num. 41.
- 25 Episcopi potestas quamvis sit indelebilis, tamen non habet rationem characteris.
- 26 Episcopatum esse Ordinem Sacramentalem, sed non distinctum ab Ordine Sacerdotali, qui Theologi tradiderint.
- 27 Ordinem Episcopalem imprimere characterem, & non esse Sacramentum, non compatiuntur.
- 28 Character Sacerdotalis in impositione manuum extenditur ad potestatem ligandi, & solvendi.
- 29 Ordo unus est eminentior alio, secundum quod proximus ordinatur ad Sacramentum Eucharistiæ, & n. 88.
- 30 Actus consecrandi Eucharistiæ, qui ad Sacerdotem pertinet, est principalior & nobilior, quam actus consecrandi Ministros, qui pertinet ad Episcopum, & n. 93.
- 31 Finis est potior iis, quæ sunt ad finem.
- 32 Ordo Episcopalis est superior Presbyterali, & numer. 93.
- 33 Canonista in quo differant ab opinionibus Theologorum circa ordinem Episcopalem.
- 34 Potestas, quæ confertur Episcopo in consecratione, an attingat rationem characteris, & numero sequenti.
- 35 Potestas conferendi minores Ordines, quam accipit Abbas in impositione manuum, potest in totum ab Ecclesia auferri.
- 36 Abbas benedictus ordinando post Ecclesiæ prohibitionem, seu mandati revocationem, non imprimit characterem.
- 37 Papa potest facere de Monacho non Monachum.
- 38 Consecrationis, vel potestas in consecratione collata auferri potest per Papam, præter Sacramentalem.
Res sacra an possint in profanos usus converti auctoritate Episcopi, ibid.
- 39 Ordinis potestas remanet in Episcopo etiam degradato.
- 40 Intellectus, c. Cleros, 21. dist.
- 41 Gradus appellatione quid veniat.
- 42 Intellectus, c. Perlectis, 25. dist.
- 43 Concilium Carthaginense quarum expeditur pro sententia Canonistarum.
- 44 Intellectus, c. Diaconos, 93. dist.
- 45 Intellectus, cap. 1. 32. distinct. & cap. Quia sanctitas, 50. dist.
- 46 Sacerdotale officium potest esse sine Pontificali, sed non è converso, & n. 79. & seqq.
- 47 Episcopatum esse Ordinem Sacramentalem, & distinctum ab Ordine Presbyterali, deducitur ex Concilio Trid. & n. 71.
- 48 Dicitio, Cetera, est implicativa similium.
- 49 Canones loquentes de Ordine, & ordinatione Episcopi, generaliter expenduntur.
- 50 Gratia in Sacramentis confertur, non autem in sacris ceremoniis non essentialibus.
- 51 Ordinatio Episcopi gratiam confert.
- 52 Ordo quid sit.
- 53 Sacramentum quid.
- 54 Ordini Episcopatus convenit diffinitio Ordinis, & Sacramenti.
- 55 Materia Ordinis Episcopalis quæ sit.
- 56 Unctiones in consecratione Episcopi non sunt de substantia.
- 57 Opinio asserentium impositionem libri Evangeliorum non esse materiam Ordinis Episcopalis, sed manuum impositionem, refellitur.
- 58 Græci conveniunt cum Romana Ecclesia in impositione libri Evangeliorum super cervicem Episcopi consecrandi.
- 59 Forma in ordinatione Episcopi quæ sit.
- 60 Ordinum diversitas elicitur ex diversitate materiæ, & formæ.
- 61 Item ex diversitate ministeriorum, & potestatis.
- 62 Episcopus non esse Presbyterus superiores, vel potestatem, quam habent confirmandi, & ordinandi, esse cum Presbyteris communem, est heresis, & num. 89.
- 63 Græci qua forma utantur in ordinatione Episcopi, Presbyteri, & Diaconi.
- 64 Potestas spiritualis duplex.
- 65 Cardinalis est major Episcopo dignitate, & officio; Episcopus est major Ordine, & n. 67.
- 66 Episcopi sunt pares Apostolico quantum ad Ordinem, & potestatem consecrationis.
- 67 Episcopus est major ordine Presbytero Cardinali.

- 68 Ordines à Christo instituti verè, & propriè sunt Sacramentum.
- 69 Ordo Episcopalis est ex divina institutione, & num. seqq.
- 70 Sacerdotum Ordo bipartitus est.
- 71 Hierarchia Ecclesiastica constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris.
- 72 Episcopum in primitiva Ecclesia non fuisse distinctum à Presbytero in collatione Sacramentorum, est error.
- 73 Episcopus in casibus à Jure expressis actualiter degradatur adhibitis duodecim Episcopis.
- 74 Degradatio fit ab Ordine tantum; Depositio vero ab officiis, & dignitatibus.
- 75 Res omnis per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur.
- 76 Cardinalis depositus non retinet dignitatem, sed Ordinem sacrum, qui erat impressus.
- 77 Ordines novem computantur in Ecclesiastica, sicut in cælesti hierarchia.
- 78 Distio, Sicut, est exemplificativa.
- 79 Ordinis Episcopalis collatio an teneat si Episcopus non sit sacerdos, & n. seqq.
- 80 Intellectus c. Ex litteris, de excess. Prælat.
- 81 Episcopatus cur prærequirat sacerdotium, & alii Ordines non præquirant characterem Ordinum inferiorum.
- 82 Episcopi actus principalis est Ministros Ecclesie ordinare.
- 83 Episcopus conferre non potest Ordinem, quem non habet.
- 84 Episcopatus est summus Ordo.
- 85 Intellectus, c. In novo, 21. dist. Petrus fuit primus Episcopus à Christo institutus. ibidem.
- 86 Episcopi tres in consecratione Episcopi sunt adhibendi ex necessitate Sacramenti.
- 87 Jacobum fratrem Domini tres Apostoli consecrarunt, sed unus tantum Episcopus, id est, Petrus. Canon Apostolorum primus expenditur, ibidem.
- 88 Ordo Sacramentalis non requirit ad sui esse ministerium cooperativum in ipso actu consecrationis Eucharistia.
- 89 Ordo Episcopalis quam relationem habeat ad Eucharistia Sacramentum.
- 91 Character Sacerdotalis non extenditur in ordinatione Episcopi, sed novus imprimitur.
- 92 Potestas tanto est altior, quanto ad plura se extendit.
- 93 Episcopalis potestas in quo excedat potestatem Sacerdotaalem.
- 94 Character Ordinis prærequirit ex necessitate Sacramenti characterem Baptismi.

fic ut Episcopus, qui renunciavit loco, id est, administrationis, sed non dignitati, possit illa quæ sunt ordinis, quod ad habitum, sed non quoad exercitium; quia caret subditis, exemplo Episcopi titularis clero, & populo carentis, ut in Clem. In plerisque, de elect. & in decreto Concilii Tridentini c. 2. sess. 14. quasi dicat, bonus faber est, non deest ei nisi materia, super qua fabricet, ut formaliter dicunt hic Hostiens. in princip. in ver. De ratione, & Joan. Andr. num. 7. in eodem ver. Unde si in subditis integretur per invitationem alterius Episcopi, qui habeat exercitium; utique poterit etiam ipse ordines illis conferre, ut hic, & in c. Cum nullus, de temp. ordin. lib. 6.

Secundò nota potestatem ordinis mortificari quidem per resignationem, quia Episcopus qui cessit loco, & dignitati ordinis, executionem non confert; sed non funditus mori, quia ordinando bene imprimit characterem, ut hic, & in cap. Consultationi, supra tit. 2. & hic notant Innoc. in ver. Executionem. Host. in princ. in ver. Permanere. Jo. Andr. num. 3. in ver. In ipsis, & Card. in princ. in eod. ver.

Rationem assignat Henric. Boich. ante med. quia semper remanet sibi character, & spirituale matrimonium, quod inter eum, & Ecclesiam generalem intelligitur esse consummatum in consecratione, c. Licet, supra de transl. Et sic collige singulariter ex hac Decretali, potestatem ordinis Episcopalis esse indelebilem, quia character animæ infusus à Deo per ministerium hominis auferri non potest, cap. Quod quidam, 1. quest. 1. gloss. & DD. in cap. 1. & ibi dixi infra de schismat. Et hoc insinuat gloss. hic in ver. Executionem, & Hostiens. in eod. ver. num. 3. dum dicitur resignationem Episcopo non subtraxisse ordinem, sed executionem.

Nec obstat textus in cap. Post translationem, in fine, supra de renunciat. ubi patet Episcopum posse renunciare non tantum loco, & dignitati, sed etiam ordini, ut ibi, præsertim si locum tantum, & non ordinem resignavit. Nec non ibi: loco tantummodo cesserit memorato, & non ordini, vel etiam dignitati, Etenim illud verbum, ordinem, exponitur ibi à gloss. id est, ordinis executionem, quia, inquit, characteri nemo potest renunciare. Quinimò quarit gloss. 6 ibidem, in ver. ordini. Quid si Episcopus renunciaverit ordini, an nihilominus adhuc possit reassumere de licentia Papæ sine nova consecratione? Et resolvit posse; quia, inquit, characterem retinuit, c. Quod quidam, 1. q. 1. ver. Si forte militia, & c. Licet, 32. q. 7. Et ideo sola executio sibi deest, quam reassumit de licentia Papæ. Et ita etiam declarat Innoc. hic in ver. Dignitati, ait enim: Idem quod hic appellat renunciare dignitati, supra de renunciat. c. Post translationem, appellavit renunciare ordini, id est, executioni ordinis, vel dignitatis; & sequuntur Joan. Andr. n. 4. vers. Et dicit. Innoc. Card. n. 3. & communiter DD. in d. c. Post translationem. Habeo igitur hic optimum textum pro opinione Canonistarum, quod Episcopatus sit propriè ordo characterem imprimens. Unde bene secundum Anton. de Butt. hic n. 2. In ordine, & in consecrate considerantur tria, character ordinis, habitus, & exercitium. Primum quoad potestatem conferendi residet in characterem consecrationis, & dignitatis Episcopalis. Secundum residet in habitu dignitatis Episcopalis prout coheret persona. Tertium residet in administratione dignitatis. Et ex hoc inferitur ut habens omnia hæc tria, conferat characterem, habitum, & executionem: habens primum, & secundum, conferat characterem, & habitum, sed non executionem; habens verò primum solum, conferat characterem. Et nota argumentum quod ex toto renunciatis dignitati Episcopali, non propterea ipsam quoad potentiam ordinandi perdit, quin ordinando characterem imprimat. Et secundum hoc hic aperte videtur probari quod Episcopatus est ordo, & habet characterem, aliàs ut positivus ex toto tolleretur renunciatione. Hæc Anronius de Buttio, licet codex sit corruptus, quia deest secundum membrum, & sequitur Abb. n. 3. qui formalia verba Butrii, imò integram illius lectionem super hoc Capitulo ad litteram transtulit in suam. Sed quia hic articulus gravissimus est, & apud Theologos valdè controversus, operæ pretium duxi illum diligenter examinare: nam Doctores nostri leviter attingunt, nec materiam tractant ex principiis.

QUÆRO, an Episcopatus sit ordo Sacramentalis imprimens characterem.

Requisivit. Episcopus, qui renunciavit loco tantum, invitatus conferre potest Ordines sicut prius. Si vero à dignitati, cum ordinato per eum ad minores, vel ignoranter ad sacros dispensat Episcopus suus; cum ordinato verò scienter ad sacros non dispensat. Hoc dicit secundum omnes. Et respectu minorum Ordinum fuit originaliter intellectus Vincentii, Goffredi, & Tancredi, qui exposuerunt litteram ibi, poterit, id est, dispensativè, ut refert Jo. Andr. num. 7. in ver. Poterit, & Card. in princ. in eod. ver. Dividitur in duas partes. In prima ponitur consultatio. In secunda, responso distinguens: ibi, respondemus. Et hæc iterum subdividitur, ibi, in secundo.

Nota primò, secundum Anton. de Butt. num. 1. Abb. eodem num. in 1. notab. & Joan. de Anania in princip. duo jura concurrere in Episcopo. Primum, jus dignitatis Episcopalis coherens personæ, quod acquiritur per consecrationem. Secundum, jus administrationis coherens loco, cui præsidet, quod acquiritur per confirmationem, cap. Transmissam, supra de elect. Et quoniam potestas in his, quæ sunt in habitu Ordinis, residet in dignitate coherente personæ; quoad exercitium verò residet in loco, cui præest, & in quo habet administrationem: Et hæc jura non sunt individua, seu inseparabiliter connexa, cum uni possit renunciari sine altero, si inchoetur à loco; inde

- Antiqua, & celebris controversia, in qua non modò Catholicis ab hæreticis dissident, & Theologi à Canonistis, sed nec Theologi conveniunt inter se. Unde in universum in hoc articulo quatuor sunt opiniones. Præ opinio est eorum qui affirmant Episcopatum non esse de jure divino, sed ex Pontificia institutione. Et hi proculdubio sentiunt Episcopatum non esse ordinem sacramentalem, cum Sacramenta omnia, & in specie Sacramentum Ordinis sint immediatè ex institutione Christi, ut in Concilio Tridentino *sess. 7. de Sacram. can. 1. & sess. 23. De Sacram. ordin. can. 3.* Et hic quidem fuit quorundam hæreticorum error, quos novissimè refert, & refellit Gabriel Valq. in 3. par. D. Thom. 10. 3. *disput. 340. c. 3.* In quem lapsi sunt etiam nonnulli ex Catholicis, quos latè confutavimus in c. *Quanto, supra de consuetud.*
- 10 Secunda opinio est illorum Theologorum, qui etsi sentiant Episcopatum esse de jure divino, & in Ecclesia esse Hierarchiam Dei ordinatione institutam: atque ad hunc hierarchicum ordinem Episcopos præcipuè pertinere, juxta Catholicam veritatem hodie ab eodem Concilio definitam *sess. 23. de Sacram. ordin. c. 4. & cum. 6. & 7.* Tamen putant Episcopatum non esse ordinem propriè, prout est Sacramentum, licèt alia ratione ordo dici possit, videlicet quia est officium quoddam, & potestas ad actiones hierarchicas in corpore mysticæ Ecclesiæ, quam potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. Quod docuerunt gravissimi Theologi, inter quos præcipuè numerantur Albertus Magnus in 4. *distinct. 24. art. 39.* S. Thomas in 4. *distinct. 24. qu. 3. art. 2. quest. 2.* Richardus ead. *distinct. art. 5. q. 2.* & Palud. 9. 7. Capreol. *dist. 25. q. 1. art. 1. concl. 2.* S. Bonaventura in 2. part. *distin. 24. art. 2. q. 3.* Scotus *q. 1. §. De secundo articulo.* Thomas de Argentina *q. m. art. 2. ad 5. & 8.* Abulen. in cap. 16. *Matthæi, qu. 74. col. 2.* Silvestr. in ver. *Episcopus. q. 1. Cajetan. tom. 2. opusc. quest. 1. De ordin. Ferrariens. in 4. contra Gentes, c. 76. §. An hujus evidentiam.* Et hanc partem latè tuetur Cardin. Turrecrem. in c. *Cleros, n. 14. §. Ad quintum, 21. dist.* Et latius Dominicus Soto in 4. *dist. qu. 1. art. 3. & lib. 10. de justit. & jur. q. 1. art. 2.* ubi etiam testatur eam receptionem esse apud Theologos. Quod & Covarr. affirmat eandem sequutus *lib. 1. variarum resolut. c. 10. num. 15.* ubi etiam citat Abb. in c. *Ex litteris, n. 4. de excess. Pralat.* Quinimmo huic sententiæ non immeritò adscribitur Magister sententiarum in 4. *dist. 24. c. Sunt & alia:* nam postquam numeravit septem ordines Ecclesiæ, & diffiniit quid sit ordo; subdit esse alia nomina non ordinum, sed dignitatum, & officiorum, & inter hæc recenset Episcopum. Et quamvis in cap. seqq. dicat, ordinem Episcoporum quadripartitum esse; sunt enim, inquit, Patriarchæ, Archiepiscopi, Metropolitanæ, & Episcopi, quod habuit ex Isidoro *lib. 7. Etymolog. c. 12.* ut refertur in c. *Cleros, §. Ordo Episcoporum, 21. dist.* tamen hoc loco accepit ordines in latiori significatione, cum manifestum sit Patriarchatum non esse Sacramentum.
- 12 Pro qua opinione ponderatur primò Concilium Florentinum in decreto fidei Eugenii IV. post *sess. 25. in §. Sextum Sacramentum*, ubi sic legitur: Sextum Sacramentum est ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur ordo, sicut Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus verò per libri Evangeliorum dationem. Subdiaconatus verò per Calicis vacui cum patena vacua superposita traditionem. Et similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Et postea ponit formam Sacerdotii, & subdit; Et sic de aliorum ordinum formis, prout in Pontificali Romano latè continetur, nec ibi ulla fit mentio de ordine Episcopatus. Quæ sanè mentio omitti non potuisset, si Episcopatus esset ordo Sacramentalis, ex Silvestro in ver. *Ordo, primo, n. 1. vers. Tum quia jura.*
- Secundò pro hac opinione inducitur Concilium Tridentinum *sess. 23. de Sacram. ordin. c. 2.* ubi generaliter agitur de ordinibus tam majoribus quam minoribus, & singuli nominatim recensentur à Presbyteratu usque ad Acolythatum, & nusquam agitur de Episcopatu. Ergo ex mente Concilii Episcopatus non est propriè ordo.
- 13 Tertiò probatur eadem opinio, quia nullus ordo prærequirit characterem alterius ordinis ex necessitate Sacramenti, cum potestates sint distinctæ, ut docet sanctus Thomas in 4. *dist. 24. quest. 1. art. 2. qu. 5.* Silvestr. in ver. *Ordo,*
- secundo, num. 1. vers. Nec etiam.* Unde recipiens ordinem 14 posteriori omisso priori, non iterum ordinatur in posteriori, & ordinatus in Presbyterum omisso Subdiaconatu, vel Diaconatu recipit characterem ordinis Presbyteralis, licèt non ordinis executionem c. *Sollicitudo, 52. dist. & cap. unuc. de Cler. per sal. promotio,* & est communis opinio, ut testatur ibi Abb. *num. 4.* Sed Episcopatus præsupponit characterem Presbyteratus ex necessitate consecrationis; adè ut si non Sacerdos consecratur Episcopus, nihil recipiat, cum fundamentum hujus consecrationis sit Sacerdotium, argum. c. *Ex litteris, ibi: Cum igitur Pontificale officium sine Altaris ministerio non valeat adimpleri, infra de excess. Pralat. & tenent Hugo, & Archid. in d. cap. Sollicitudo, & Raymun. in c. Gratia, 1. q. 1.* ubi dicit hujus opinionis esse omnes ferè Doctores, ut refert Turrecrem. eandem opinionem sequutus in d. c. *Sollicitudo, nu. 4.* quam etiam dicit veriorè gloss. *fin. in d. cap. unuc. & Silvestr. loco citato,* ubi ait contrariam opinionem Joannis Andr. non teneri. Ergo Episcopatus non est ordo imprimens characterem. Quo argumento utitur Turrecrem. in d. *cap. Cleros, num. 16. vers. Tertio, 21. distinct. & Soto in 4. distinct. 24. qu. 1. art. 3.*
- Quartò, Sacramentum ordinis in Sabbatis, Quatuor 16 temporum confertur, c. 3. *de tempor. ordinat.* Episcopatus verò tantum in Dominicis, c. *Qui in aliquo, 51. dist. & cap. Quod die Dominico, 75. dist.* Ergo Episcopatus non est ordo cum normam cæterorum non sequatur. Et ita arguit Soto loco citat.
- Quintò secundum eum, in consecratione Episcopi nulla apparet materia, & forma Sacramenti, sive consideres unctiones, sive traditionem baculi, sive impositionem mitræ, sive alia omnia, Ergo neque est ordo, neque Sacramentum, quia quilibet ordo, & unumquodque Sacramentum suam materiam, & formam peculiarem habet. Concilium Florentinum in decreto fidei Eugenii IV. post *sess. 25. §. Sextum Sacramentum,* & Tridentinum *sess. 14. de Sacram. Pœnitent. & Extrema Unct. c. 2. in princ.*
- Sextò Sacramenta omnia fuerunt instituta immediatè à 17 Christo, ut de Sacramentis in genere diffinitum est à Tridentina Synodo *sess. 7. de Sacram. can. 1. & in specie de Sacramento ordinis, sess. 23. can. 3.* Consecratio autem Episcoporum non fuit instituta à Christo immediatè. Tum quia à Petro Sacerdotalis, id est, Episcopalis cœpit ordo, ut legitur in c. *In novo, 21. dist. & Jacobus Apostolus Frater 18 Domini à Petro, Jacobo, & Joanne fuit ordinatus primus Hierosolymorum Episcopus, ut in cap. Porro, 66. dist.* ubi hoc latè probat Turrecrem. *num. 1.* Tum quia ad essentiam 19 consecrationis Episcopalis requiritur impositio libri Evangeliorum super cervice ordinandi, ut in c. *Episcopus cum ordinatur, 23. dist.* ubi Turrecr. & latius dicam *infra num. 55.* Evangelium verò ante obitum Christi non fuit conscriptum: nam primus omnium Evangelistarum hoc prælitit Matthæus anno Christi 45. secundum Irenæum *lib. 3. cap. 1.* ut exponit Card. Baron. *ad annum Christi 42. pag. 278. littera E, & pag. 279. littera E, & dixi plenius in cap. unuc. nu. 17. & 18. de sacra Unct.* & consequenter cum non potuerit esse materia consecrationis Episcopalis, hujusmodi consecratio non fuit instituta immediatè à Christo; quia sicut Sacramenta ipsa, ita illorum materia, & forma sunt ex immediata Christi institutione, ut fusè probavimus in d. c. *unic. de sacra Unct.* Ergo consecratio Episcopalis non est Sacramentum.
- Septimò, & ultimo: Omnis ordo secundum quod est 20 Sacramentum, ordinatur spiritualiter ad Sacramentum Eucharistiæ, c. *Perlectis, 25. distinct.* Concil. Trid. *sess. 23. de Sacram. Ordin. c. 2. & can. 2.* Sed Episcopus, quantum 21 ad Sacramentum Eucharistiæ, non habet potestatem superiorem simplici Sacerdote. Ergo Episcopalis ordo non est Sacramentum. Et ita arguit formaliter S. Thom. in 4. *dist. 24. q. 3. art. 2. q. 2.* & alii Theologi initio citati, & est præcipuum fundamentum pro hac sententia.
- Et confirmatur secundum Turrecrem. in d. c. *Cleros, nu. 22 16. vers. Secundo sic. 21. distin.* Nam distinctio omnis graduum & ordinum est propter altaris sacrificium, in quo est consummatio omnis divini cultus. Ergo cum perventum est ad illam consummationem, ibidem est status, sed per simplex Sacerdotium pervenitur ad illam. Ergo ulterius non est aliquis ordo.

- 23 Et tenendo hanc opinionem non obstant jura, quæ aliquando mentionem faciunt ordinationis, & ordinis Episcoporum, ut in c. 1. 77. dist. in c. *Aqua infra de consecr. Eccles. cum simil.* de quibus *infra num. 49.* Nam ut respondet S. Thom. d. *quæst.* 2. Ordo potest accipi dupliciter: uno modo secundum quod est Sacramentum; & hoc modo Episcopatus non est ordo. Alio modo considerari potest secundum quod est officium quoddam respectu quarundam actionum sacrarum; & sic cum Episcopus habeat potestatem in actionibus hierarchicis respectu corporis mystici supra Sacerdotem, Episcopatus erit ordo. Et secundum hoc loquitur S. Dionys. de *Eccles. hierarch. c. 5.* ubi assignat hos tres ordines hierarchiæ Ecclesiasticæ, videlicet Episcopum, Sacerdotem, & Ministrum. Et ita etiam intelliguntur jura in contrarium inducta, ut per Silvest. in *ver. Ordo primo n. 1.*
- 25 Item non obstat hæc decretalis. Nam ut respondet S. Thom. *quæst.* 2. ad 2. *Ordo secundum quod est Sacramentum imprimens characterem, ordinatur spiritualiter ad Sacramentum Eucharistiæ, in quo ipse Christus continetur, quia per characterem ipsi Christo configuramur. Et ideo licet detur aliqua potestas spiritualis Episcopo in sua promotione respectu aliquorum Sacramentorum, non tamen illa potestas habet rationem characteris. Et propter hoc Episcopatus non est Ordo, secundum quod Ordo est quoddam Sacramentum.* Hæc ille. Et sequitur Silvest. ubi supra, subdens potestatem illam esse indelebilem, sicut & character, licet non attingat ad rationem characteris, quia datur cum consecratione, quæ annullari non potest, ut idem S. Tho. probat in 2. 2. q. 39. art. 2.
- 26 Tertia opinio est aliorum Theologorum, qui existimant Episcopatum esse quidem Ordinem, & Sacramentum, non tamen distinctum à Sacerdotio, non quod omnino idem sit Episcopus quod Sacerdos, sed quod Episcopus sit quasi Sacerdos magis perfectus. Ita Duran. in 4. dist. 24. qu. 6. num. 8. Palud. *quæst.* 7. art. 13. num. 14. *supplem.* Gabriel. qu. 1. art. 3. dub. 6. Vasq. in 3. par. D. Thom. tom. 3. disp. 240. cap. 4. & 5. Cardin. Bellarm. lib. de ordine cap. 5. & recentiores Theologi penè omnes, quorum sententia ut vides convenit cum secunda in numero ordinum. Utraque enim affirmat in Ecclesia non esse, nisi septem ordines constituentes unicum Sacramentum, sed discrepat ab illa, quia hæc tertia inter hos septem adscribit etiam Episcopatum, licet indistinctum ab ordine Presbyteratus, illa verò Episcopatum prorsus excludit à numero ordinum Sacramentalium. Item convenit hæc tertia sententia cum Canonistis in eo, quod Episcopatus sit ordo imprimens characterem, sed discrepat ab illis in distinctione, & numero ordinum, ut inferius patebit. Sotus verò mediam quandam sententiam sequutus in 4. dist. 24. q. 2. art. 2. & 3. et si neget cum Theologis secundæ sententiæ ordinem Episcopatus esse Sacramentum, & in eo gratiam conferri; tamen concedit cum authoribus tertiæ sententiæ per eam imprimi characterem, non quidem distinctum omnino à Sacerdotali, sed veluti gradum quandam ipsius secundum extensionem. Sed eum reprobat Vasquez loco citato. Et sanè hæc non compatiuntur, ut Episcopatus imprimat characterem, & non sit Sacramentum. Nam character interior est essentialiter, & principaliter Sacramentum Ordinis, ut inquit Divus Thomas in 4. dist. 24. q. 1. art. 1. q. 2. ad primum. Porrò hæc tertia opinio quatenus affirmat ordinem Episcopatus esse Sacramentum, nititur fundamentis inferius adducendis pro opinione Canonistarum, & hac in parte Bellarmin. loco citato illam certissimam, & Petrus Soto lect. 4. de Sacram. Ordin. certa fide tenendam censent, Michael Medina de sacror. homin. continen. c. 15. dicit contrariam sententiam esse periculosam, eamque sine gravi nota teneri non posse, putat Vasquez ubi supra. Sed quatenus eadem opinio addit hunc ordinem non esse distinctum à Presbyterali, probatur à Theologis exemplo Sacerdotis, qui in ordinatione accipit potestatem consecrandi Eucharistiæ; ac deinde in impositione manuum ejus character extenditur ad potestatem ligandi, & solvendi, ut in specie dicit Palud. dict. art. 13. num. 16. Sed Vasquez d. disp. 240. c. 5. nu. 54. opinatur in ordinatione Episcopi, nec imprimi characterem novum distinctum à præcedenti, nec præcedentem extendi, sed permanente eodem characterē conferri aliam potestatem distinctam à præcedente. Et concludit Episcopatum esse sacerdotium perfectum, quo Sacerdos alios Sacerdotes generate, & ordinare potest. Et ita Episcopus, ut ait Vasq. cum Sacerdote comparatur, sicut vir adultæ ætatis, qui alios homines potest gignere, cum juvene, qui non potest: nam Episcopus generate potest Sacerdotes per ordinationem; Sacerdos autem non potest.
- Ergo verò arbitror hanc Ordinis indistinctionem efficacius probari posse hoc fundamento: nam si Episcopatus, & Presbyteratus essent ordines distincti, ut tenent Canonistæ, sequeretur ut ordo Episcopalis esset inferior Presbyterali. Quoniam cum consecratio, quæ fit in ordinis Sacramento, ordinetur ad Sacramentum Eucharistiæ, ille est principalis actus cujusque ordinis, secundum quem magis proximè ordinatur ad Eucharistiæ Sacramentum. Et secundum hoc unus ordo est eminentior alio, secundum quod unus actus magis de proximo ad prædictum Sacramentum ordinatur, ut formaliter inquit S. Thom. in 4. dist. 24. qu. 2. art. 2. Idemque post Albertum Magnum, & Durandum tradit Turrecrem. in c. *Presbyter.* & c. *Diaconus num. 1. vers. la oppositum 23. dist.* Et propterea Diaconus est major Subdiacono, c. *A Subdiacono 93. dist.* Quia Diaconus habet potestatem super Corpus Christi in vase contentum, Subdiaconus verò super vasa tantum, c. *Cleros 21. dist.* & c. *Perleſtis 25. dist.* S. Thomas, & alii apud Silvest. in *ver. Ordo secundo num. 4. vers. Diacono vero.* Principalior autem, & nobilior est actus consecrandi Corpus, & Sanguinem Christi, qui ad Sacerdotem pertinet DD. c. *Cleros, vers. Sacerdos, & c. Perleſtis, vers. Ad Presbyterum, & c. Ecce 95. dist.* quam actus ordinandi ministros, qui pertinet ad Episcopum, d. c. *Perleſtis, vers. Ad Episcopum, & c. Quamvis 88. dist. in c. Sollicitudo num. 4. vers. Probarur ista conclusio 52. dist.* Consecratio enim ministrorum est in ordine, & ad finem consecrandi Eucharistiæ, in quo actu perficiuntur, & consumantur singulorum ordinum ministeria. Concilium Tridentinum *sess. 23. de Sacram. Ord. c. 2.* & finis est præstantior iis, quæ sunt ad finem, l. 2. ff. *De stat. homin.* Authen. *Multo magis, Cod. De Sacros. Eccles. S. Thom. in 2. 2. qu. 88. art. 11. Jo. Andr. in regula Semel num. 5. vers. Finis autem in Mercurial.* Sed consequens est falsum, quia ordo Episcopalis est major Presbyterali, ut est distinctum à Tridentina Synodo *sess. 23. de Sacram. Ordin. c. 4. & can. 7.* Propterea enim Episcopi dicuntur summi Sacerdotes, ut in c. *unic. §. Per frontis de sacra Unct. & sess. 14. de Sacram. Pæn. cap. 7.* Ergo falsum est etiam ordinem Episcopalem esse distinctum ab ordine Sacerdotali.
- Quarta, & ultima opinio, cui tamquam veriori adharemus, est Canonistarum, qui unanimiter censent Episcopatum esse ordinem secundum quod est Sacramentum, & characterem imprimere distinctum ab ordine Presbyteratus. Atque ita omnino discrepant à secunda sententia Theologorum, qui absolute negant Episcopatum esse ordinem Sacramentalem, & conveniunt cum Theologis tertiæ sententiæ in eo, quod Episcopatus sit ordo imprimens characterem. Sed dissentiant in numero, & distinctione ordinum: nam illi septem tantum ordines constituunt; Canonistæ verò assignant novem distinctos ordines imprimentes characterem, & inter hos numerant primam Tonsuram, seu Psalmistatum, & Episcopatum. Ita Host. in c. *Cum contingat num. 6. de etat. & qual. quem ibi sequuntur Joan. Andr. Buttr. Cardin. Anchar. Abbas, & ceteri omnes, gloss. in prox. sexti in ver. Episcopus, gloss. unica in c. Sollicitudo, & ibi etiam Præpos. n. 4. 52. dist. gloss. in Clemen. In plerisque in ver. Aliquid de elect. Abb. in c. Aqua de consecr. Eccles. vel Altar. Buttr. in c. unic. de Cler. per salr. prom. Præpos. in c. Cleros n. 9. 21. dist. & tenent hic Doctores communiter, prout de communi testatur Card. n. 1. Et ex Theologis idem sentiunt Altiſiodoren. lib. 4. *Summa tract. 8. qu. 1.* ubi asserit Episcopatum adjungendum esse septem aliis ordinibus, & ita ordinem esse. Dixerat autem initio quæstionis ordinem esse Sacramentum, unde sequitur ut ex sententia ipsius Episcopatus sit ordinis Sacramentum. Et apertius Major in 4. dist. 24. qu. 1. col. 2. ubi ait, & Episcopatum esse ordinem, & cum prima Tonsura constituere numerum novenarium. Et deinde asserit, ordinem esse Sacramentum, & in cujuslibet ordinis collatione ordinato gratiam conferri. Cum quibus vide-*

- tur etiam convenire, Petr. Soro *lib. de institut. Sacerdot. lib. 4. §. Ex his igitur*, quatenus asserit indubitatum fidelibus esse debere Sacerdotium, & Episcopatum, & Diaconatum esse tria Sacramenta perfecta, & distincta, & quatenus etiam Episcopatum, & Sacerdotium duos ordines vocat: idem de ordine Episcopatus, licet primam Tonfuram excludat. Pro viribus tuerit Michael Medina *lib. 1. de sacrorum hominum continentia c. 16. & 18.* qui propterea octo tantum ordines videtur admittere. Similiter Navarr. *in M. m. c. 22. n. 18.* planè sentit Episcopatum esse distinctum ordinem à Sacerdotio, & ita ingenuè fatetur esse octo ordines, licet non admittat cum Canonistis Tonfuram esse ordinem.
- 34 Et pro hac opinione videtur primò textus clarus hic, ubi ordinati scienter ad sacros ordines ab Episcopo, qui renunciavit loco, & dignitati, ordinem accipiunt, licet officii executionem non habeant, quod non esset, nisi Episcopus indelebilem characterem haberet impressum. Quod clarè sentit gloss. *hic in ver. Executionem*, & alii plures, quos citavi *suprà in secundo notab. num. 2.* Undè Angelus *in Summa in ver. Ordo*, sequitur Canonistarum sententiam, dicens, pro ea inconvincibiliter facere hanc decretalem. Et quamvis Theologi, & in specie Silvest. *in ver. Ordo 1. num. 1. verf. Tertio est dubium*, dicat Episcopi potestatem esse quidem indelebilem, sed tamen non habere rationem characteris; ego tamen, ut ingenuè fatear, non percipio quomodo in consecratione insigatur animæ Episcopi potestas spiritualis indelebilis, & illa potestas non sit character, Nam potestas omnis, quæ confertur in aliis consecrationibus extra potestate ordinis Sacramentalis, auferri potest ab Ecclesia. Et idèo quamvis Abbas in consecratione, seu solemni benedictione accipiat potestatem conferendi primam Tonfuram, & minores ordines, ut *in c. Quoniam 69. dist. in c. Cum contingat supra de et. ut. & qualit.* tamen quia illa potestas non habet rationem characteris, sed est ex constitutione, seu delegatione Ecclesiæ; potest ab ipsa in totum illi auferri; quia Ecclesiæ potest mandatum revocare, & ita auferre quod dedit. Undè Abbas etiam benedictus ordinando post Ecclesiæ prohibitionem, seu mandati revocationem, nihil confert, ut determinat Innocent. *in c. Quanto num. 4. supra de consuet.*
- 35 cum quo alii transeunt. Similiter quamvis S. Thomas *in 2. 2. qu. 88. art. 11.* deridens Juristas dixerit, Papam non posse facere, ut ille, qui est professus religionem, non sit religiosus, èd quòd solemnitas voti consistat in aliqua consecratione, & nullus Prælatas Ecclesiæ possit facere, ut homo Deo consecratus quandiu vivit, consecratus esse desinat, sicut etiam patet in rebus inanimatis: tamen ejus opinio in hoc non tenetur, ut latè per Joan. Andr. *in Reg. Semel Deo in Mercurialibus.* Nec refragatur quod semel Deo dicatum non sit in alios usus transferendum ut in dicta *Reg. Semel Deo.* Et idèo etiam si ædes sacra diruatur, locus tamen remanet sacer, ut *l. In tantum, §. Sacra, ff. de ver. sign. & l. Aedes sacre, ff. De contrah. em. pt.* Quandoquidem hoc respici ad juris possibilitatem, non autem ad Summi Pontificis potestatem, qui potest sacrum ad profanum reducere, ut est textus *in l. Continuus, §. Cum quis, ff. De verbor. obligat.* Quem ita intelligunt Dyn. & Joan. Andr. *in d. Regula Semel Deo in princip.* ubi etiam Francus *n. 1.* Et ita hæc impossibilitas juris secundum eos non obstat Papa, qui est supra omne jus positivum, & illud immutat, & contra illud dispensat, ut *in c. Proposuit de concess. præb.* Et idèo passim videmus per illius auctoritatem Ecclesias, & loca sacra in profanos usus non sordidos converti, juxta decretum Concil. Tridentini *in c. 7. in fin. sess. 21.* Licet de jure communi satis sit dubium, an hoc fieri possit auctoritate Episcopi, de quo vide pro, & contra per Franc. *ubi supra nu. 2.* Quapropter nulla est consecratio, vel potestas in consecratione collata, quæ auctoritate Summi Pontificis auferri non possit præter solam Sacramentalem, quæ est de jure divino, ac proindè omninò indelebilis, ut in Concilio Tridentino *sess. 6. de Sacram. can. 9.* Potestas autem, quæ dicatur Episcopo in consecratione, est omninò indelebilis, ut hic, nec potest auferri ab Ecclesia. Undè remanet in Episcopo etiam excommunicato, hæretico, deposito, & derogato, & Ordinationes *9. in. 1. c. Quod quidam 1. qu. 1. c. Ostenditur, c. ibi Archid. de consecr. dist. 1. S. Thom. in 2. 2. quæst. 39. art. 3. Silvest. in ver. Degradatio num. 9. & dixi plenius in c. 1. num.*
31. *infra de schismat.* Ratio est, quia in his homo non agit, nisi ut Minister Dei, ut per D. Thomam *ubi supra*, licet ordinis executionem non conferat propter Ecclesiæ prohibitionem, ut notat gloss. & DD. *in d. c. 1. de schismat.* Cum igitur potestas collata in aliis consecrationibus extra Sacramentum ordinis auferri possit ab Ecclesia, quæ illam tribuit, potestas èd tradita in consecratione Episcopi auferri non possit; hinc necessariò sequitur, ut hæc potestas habeat rationem veri, & proprii characteris, qui propterea deleri non potest ab homine, quia non confertur per Ministrum, sed insigitur animæ immediatè à Deo, ut per Innoc. *in c. 1. & ibi dixi infra de baptis. S. Th. in 3. p. q. 63. art. 3. & in 4. sent. dist. 4. q. 1. art. 4. q. 4. Silvest. ubi supra.* Et qui negant hoc, aut assignent, si possunt, rationem diversitatis, aut nobiscum consentiant.
- Secundò pro hac parte adducitur textus *in cap. Cleros 29. dist. 40* ubi Isidorus generaliter, inquit, Clerici nuncupantur omnes, qui in Ecclesia Christi deserviunt, quorum gradus, & nomina sunt hæc: Ostiarius, Psalmista, Lector, Exorcista, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Episcopus. Ecce igitur novem ordines in Ecclesia, & inter hos ordo Episcopatus. Undè in hoc *41* textu rectè inferit gloss. *in ver. Episcopus*, ut Episcopatus sit ordo. Neque verò ibi ordines accipiuntur pro hierarchicis, quia tales non sunt, nisi Diaconatus, & Presbyteratus, & Episcopatus secundum B. Thomam ita explicantem auctoritatem Dionysii *in 4. sentent. dist. 24. quæst. 3. art. 2. qu. 2.* Præterquamquod Dionysius etsi tres tantum ponat ordines hierarchicos, non tamen excludit, quin omnes illi sint Sacramentum. Nec ordines *in d. c. Cleros*, intelliguntur, prout sunt nomina dignitatum, seu officiorum, quia sic inter hos posuisset Isidor, etiam Archidiaconos, Archipresbyteros, & Abbates. Item Archiepiscopos, Primates, & Patriarchas, ut alibi fecit. Sed pro gradibus intellexit ordines, prout sunt Sacramentum, tum quia sub unica verborum structura, & determinatione ponit Psalmistatum, Episcopatum, & reliquos septem ordines, de quibus septem non ambigitur quin sint ordines Sacramentales, & consequenter omnes aequaliter determinat. *l. fin. C. de sentent. Dec. in c. Novit num. 56. infra eod. judic.* Tum quia initio illius capituli egit de ordinatione Marthiæ Apostoli. Tum denique quia passim in sacris Canonibus appellatione graduum comprehenduntur ordines tam minores, quam sacri, *c. 2. & c. Mirramur de serv. non ordinar. c. In singulis, & cap. Quicumque 77. dist.* & alibi sæpè.
- Tertiò ad idem adducitur textus *in ca. I electis 25. dist. 42* ubi Isidor. consultus à Ludifredo quale esset officium cujuscumque ordinis, recenset singula ordinum ministeria, incipiens ab Ostiariatu: & posteaquam ultimo loco expressit ministerium Episcopi, subdit immediatè: Hi sunt ordines, & ministeria Clericorum. Ergo Isidorus manifestè hoc loco sensit Episcopatum esse ordinem Sacramentalem.
- Et confirmatur, quia enumeratis ministeriis singulorum ordinum, statim meminit Archidiaconi, Archipresbyteri, Primicerii, & Thesaurarii; quos inter ordines non numeravit, cum ordines non sint, sed dixit Ministeria ordinum Pontificali auctoritate dividi in Archidiaconi cura, & Primicerii, ac Thesaurarii sollicitudine. Undè ex hac distinctione palam fit, priori loco Isidorum egisse de ordinibus Ecclesiasticis, non prout sunt officia, & dignitates, de quibus seorsim egit secundo loco, sed prout sunt Sacramentum.
- Quartò ad idem ponderantur Canones Concilii Carthag. IV. qui præscribunt ritum observandum in singulis ordinibus conferendis, & incipiunt ab ordinatione Episcopi, ut patet *in c. Episcopus cum ordinatur in c. Presbyter cum ordinatur in c. Diaconus cum ordinatur, & in sex cap. seqq. 23. dist.* Qui Canones sic intelliguntur de ordinatione Presbyteri, Diaconi, & aliorum, prout sunt Sacramentum, eodem modo intelligendi sunt de ordinatione Episcopi, cum per eademmet verba loquantur de Presbytero cum ordinatur, ac de Episcopo cum ordinatur. Et eo magis, quia si egissent de ordinibus, prout sunt officia, & gradus Ecclesiastici, eodem modo debuissent præscribere ritum observandum in ordinatione Abbatis, Archiepiscopi, Primatis, & Patriarchæ.
- Quintò abducitur textus *in cap. Diaconos 93. dist. ibi, 44*

Primis ordinibus, ubi gloss. exponit, id est, majoribus Episcopali scilicet, & Presbyterali. Et ita Episcopatus est ordo. Quæ exposito colligitur ex littera, quæ subsequitur ibi: Absque Episcopo, vel Presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis ordinibus longius constitutis. Quo loco similiter sicut ordo Presbyteralis accipitur propriè, ita & ordo Episcopalis, cum de utroque agatur sub unica determinatione, arg. d. l. fin. C. De sentent. Jam hoc jure, ff. De vulg. c. Translato de Confit. cum simil.

Sextò adducitur Canon Concilii Carthaginen. II. cap. 2. relatus in c. ap. Cùm præcrito 83. dist. ubi habetur: Gradus isti tres Castitati per consecrationes annexi sunt, Episcopi inquam, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramentis divinis interserviunt, id est, Subdiaconi, ut explicat gloss. in ver. *Qui Sacramentis*. Quem textum ad probandum Episcopatum esse ordinem, sicut sunt alii tres ibi enumerati, inducit gloss. in d. c. *Diaconus in ver. Primis* 93. dist.

Septimò ad idem est textus satis clarus in c. 1. 32. dist. ubi Leo Papa: Cùm, inquit, extra Clericorum ordinem constitutis, id est, sacrorum, ut ibi exponit glossa, nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec Subdiaconis quidem connubium carnale conceditur. Quod si in hoc ordine, qui quartus est, *Acapite*, dignum est custodiri, quanto magis in primo, vel in secundo, tertio servandum est, ne aut Levitico Ministerio, aut Presbyterali honore, aut Episcopali excellentia quisquam idoneus æstimeretur, qui se a voluptate uxoria, nec dum frænasse degitur. Qui textus efficaciter probat Episcopatum non solum esse ordinem sacrum, sicut sunt alii tres ibi enumerati, ut notat glossa in ver. *Clericorum*, & in ver. *Acapite*. Sed etiam esse ordinem distinctum à Presbyteratu, alioquin Subdiaconatus non esset quartus ordo, ut ibi dicitur *Acapite*, id est, Episcopatu secundum gloss. & Archid. sed esse tertius, prout etiam observat ibi Præpos. in princ. dicens de hoc esse ibi optimum textum.

Octavò ad idem est similis textus in c. *Quia Sanctitas* 50. dist. ibi, à Capite itaque incipientes, id est, ab Episcopatu secundum expositionem glossæ, & Doctorum, usque ad quartum Altaris ministrum, id est, Subdiaconatum, ut ibi per gloss. Archid. & omnes; si Subdiaconus est quartus: ergo Episcopus est primus Altaris Minister, & consequenter sacrum ordinem habet, alioquin non esset Minister Altaris.

Nono adducitur textus in c. *Veritatis prope fin.* ibi, & cum tam à Pontificali, quam ab omni officio Sacerdoti privantes infra de dolo, & contum. ubi Host. in ver. *Officio Sacerdotali* nu. 7. Hic inquit est expressum, quod sicut Sacerdotalis est certus ordo in Ecclesia Dei, sic & Pontificalis, & quilibet habet suum officium, licet non debeat esse Pontificalis sine Sacerdotali, ut patet in cap. *Ex litteris*, §. fin. infr. de excess. Prælat. Sacerdotalis tamen bene potest esse sine Pontificali, ut hic innuitur. Et sequitur ibi totidem verbis Bellam. n. 7. in 2. notab.

Decimò adducitur textus in c. *Quod die* 75. dist. ubi Leo Papa agens de ordinatione Episcoporum sub nomine Sacerdotum illam appellat tantæ benedictionis Sacramentum.

Undecimò allegatur Hieronymus, hoc est, author epistolæ ad Rusticum Narbonensem apud Hieronymum in 9. tom. relatus à Michaele Medina lib. 1. de sacrorum hominum continentia cap. 16. & 13. qui septem tantum enumerat Ordines, licet longè diversa ratione eos recenset, videlicet Fofarios, Ostiarios, Lectores, Subdiaconos, Diaconos, Sacerdotes, & Episcopos. Et sic Episcopos à Sacerdotibus planè distinguit.

Duodecimò valdè suffragatur eidem sententiæ Concilium Tridentinum sess. 23. de Sacram. Ordin. c. 4. ibi, In ordinatione Episcoporum, Sacerdotum, & ceterorum ordinum.

Quæ verba satis clarè innuunt ordinem Episcopalem non tantum esse distinctum ab ordine Sacerdotali, sed etiam esse Sacramentum, sicut est Presbyteratus, & ceteri ordines, ponderando dictionem, *ceterorum*, quæ ex propria significatione est implicativa similium, gloss. in c. *De indè*, & ibi etiam Gemin. & Præpos. 26. dist. gloss. in c. *Et si illa in ver. Scienda sunt* 1. qu. 7. Præsertim verò, quia in can. 6. ejusdem sessionis S. Synodus diffinit sacram Ordinationem verè, & propriè esse Sacramentum à Christo Domino institutum. Et pro sacra Ordinatione intelligenda

est ordinatio illa, de qua prius mentionem fecerat in d. c. 4. videlicet Episcoporum, Sacerdotum, & ceterorum ordinum, ut latius dicam inf. n. 71.

Decimortidò pro hac parte adducuntur generaliter jura, quæ sæpissimè faciunt mentionem ordinis, seu ordinationis Episcopalis, c. *Si servens*, ibi, *Episcopalis enim ordo liberat à fortuna servili* 54. dist. cap. 1. ibi, *Episcopatus ordine de testamen. c. Aqua*, ibi, *Quæ ordinis Episcopalis existunt, de consecr. Eccles. c. Episcopus cura ordinatur* 23. dist. cap. Illud, ibi, *Episcopus ordinetur* 77. dist. c. *Si Archiepiscopus*, ibi, *Ab omnibus ordinetur*, & cap. seqq. ibi, *Episcopum ordinare supra de tempor. ordinat. cum simil.* Cùm enim tam crebrè sacri Canones loquantur de ordine, & ordinatione Episcoporum, non videtur conveniens, ut semper acceperint nomen ordinis largè, & impropriè. Et hoc modo cavillari possent omnia jura, quæ inter ordines recentent Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, asserendo ita impropriè loqui, A significatione igitur, & proprietate vocis non recedamus, ut in juribus vulgaris, cùm præsertim Canones multoties non simpliciter mentionem faciant ordinis Episcopalis, sed ex professo doceant ritum ipsius ordinationis Episcopi, ut in d. c. *Episcopus cum ordinatur* 23. dist. in c. *Porro* 66. dist. & in d. c. *Si Archiepiscopus*, & in cap. seqq. temp. ordin.

Decimoquartò principaliter validis etiam rationibus innitur Canonistarum sententia; nam gratia in Sacramentis conferitur, non autem in sacris, & caeremoniis non essentialibus, docet S. Thom. in 1. 2. q. 108. ar. 2. ad 2. Proprium enim est Sacramentorum conferre gratiam facientem, ut inquit Richar. 4. dist. 24. art. 4. q. 1. & patet ex definitionibus Concil. Trid. sess. 7. de Sacram. can. 6. 7. & 8. Sed in ordinatione Episcopi conferitur gratia; ait enim Apostolus 1. ad Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyterii*. Quæ autoritas communiter à Patribus intelligitur de ordinatione Timothei in Episcopum, ut patet ex relatis à Vasq. in 4. par. D. Thom. tom. 3. disp. 235. c. 2. Undè forma ordinationis Episcopi exprimitur per illa verba: *Accipe Spiritum Sanctum*, ut patebit in sequenti fundamento. Ergo ordinatio Episcopi est verè, & propriè Sacramentum.

Decimoquintò Ordo à Magistro sententiarum in 4. dist. 24. in c. *Si autem queritur*, & communiter à Theologis diffinitur esse signaculum quoddam, quo spiritualis potestas traditur ordinato, & dicitur signaculum, id est, cum exteriori signo traditum. S. Thom. d. dist. 24. qu. 1. ar. 1. qu. 2. & Petr. de Palud. apud Silvest. in ver. *Ordo primo in princ.* In actu enim traditionis instrumentis character imprimitur, ut in Pontificali Romano in tit. de Episcopo consecrante, ibi, *monet ordinandos, ut instrumenta, in quibus character imprimitur, tangant*. Unde hæc diffinitio convenit ordini secundum quod est Ecclesiæ Sacramentum, imprimens characterem, ut docet S. Thom. d. q. 2. Sacramentum autem à Concilio Tridentino sess. 13. de Sacram. Eucharist. c. 3. Diffinitur esse symbolum rei sacræ, & invisibilis gratiæ forma visibilis, Et dicitur symbolum, seu forma visibilis rei sacræ, id est, gratiæ invisibilis secundum Magistrum sententiarum loco citato. Et in hoc convenit cum illis verbis diffinitionis ordinis signaculum quoddam, id est, sacramentum, seu sacræ rei signum, ut exponit Magister, ubi supra. Utraque autem diffinitio convenit per omnia ordini Episcopatus. Nam quod pertinet ad signaculum, & symbolum, seu formam visibilem Episcopatus, traditur per instrumentum, videlicet per impositionem libri Evangeliorum super cervicem ordinandi, quemadmodum præscribitur à Concilio Carthaginensi 4. cap. 2.

relato in c. *Episcopus cum ordinatur* 23. dist. Eamque impositionem esse essentialem pluribus, probat ibi Card. Turrecrem. S. Anton. in 3. part. tit. 14. cap. 16. §. 4. Carol. Bov. in scholio ca. 3. lib. 8. Constit. Clem. in primo tomo Conciliorum, & Francis. Turrian. lib. 2. pro epist. Pontif. cap. 2. 1. & censent Holtien. & unanimiter Canonistæ nostri in c. *Unico infra de sacra Unct.* Certum est enim unctiones in consecratione Episcopi non esse de substantia, ut clarè probatur in d. c. *unic.* & ibi dixi n. 72. post Host. Jo. Andr. & omnes, & aperitur constat ex Constitutione Innocentii IV. *Sub Chatolica*, in Bullar. tom. 1. pag. 76. & Clementis VIII. *Sanctissimus* tom. 3. pag. 47. Nec admittendum est, quod dicunt Major in 4. dist. 24. qu. 1. in ultimis verbis ante §. *His paucis*. Ar-

milli in *ver. Ordo num.* 10. & Vasquez in 3. *par. D. Thomæ tom. 3. disp. 240. cap. 5. num. 58.* Videlicet materiam proximam ordinationis Episcopalis esse manuum impositionem, non autem impositionem libri Evangeliorum, eò quòd materia ab eodem adhiberi debeat, à quo proferri potest forma, ut legitimo Ministro; liber autem Evangeliorum, aut ait Vasquez *nu. 62.* imponitur scapulis consecrandi non ab Episcopis consecratoribus, sed ab uno ex Capellanis, ut in rubrica Pontificalis. Et antiquitus fiebat à Diaconis, ut tradit Clemens Romanus *lib. 8. Constit. cap. 2. aut 3.* Qui non sunt Ministri, neque formam proferre possunt. Et quamvis in *d. c. Episcopus cum ordinatur 23. dist.* præcipiatur, ut duo Episcopi teneant librum Evangeliorum, & reliqui manus imponant; tamen, ut Vasquez subjicit, cum oppositum sit in usu in Ecclesia Romana, & Clemens tradiderit, non pertinet ad essentialiam ordinationis, ut liber ab Episcopo teneatur.

Hoc, inquam, non est admittendum, quia repugnant verba clara Pontificalis Romani, ad quæ Vasquez non benè advertit. Nam in *tit. de consecr. electi in Episcopum*, ponitur materia, & forma ordinis Episcopatus his verbis: *Tum consecrator accepto libro Evangeliorum illum apertum adjuvantibus Episcopis assistentibus, nihil dicens imponit super cervicem, & spatulas electi, ita quod inferior pars libri cervicem capitis electi tangat, littera ex parte inferiori manent, quem unus ex Capellanis electi retro ipsum genuflexus quousque liber ipse eidem electo in manus tradendus sit, continue sustinet. Deinde consecrator, & assistentes Episcopi ambabus manibus caput consecrandi tangunt, dicentes: Accipe Spiritum Sanctum.* Hæc ibi.

Ex quibus planè constat librum Evangeliorum ab Episcopo consecratore adjuvantibus Episcopis assistentibus imponi super cervice consecrandi. Et eodem libro ita manente super cervice, à consecrante, & Episcopis assistentibus formam proferri. Capellanus autem librum non imponit, neque tradit, sed genuflexus sustinet quousque ordinatio perficiatur. Quòd ministerium à Diacono translaturum est in Capellanum, fortè quia indecens visum est, ut Diaconus, qui dispensat Corpus, & Sanguinem Christi, tamdiu genuflexus à tergo ordinandi librum Evangeliorum sustineret. Undè liquidò apparet decretum Concilii Carthaginensis prorsus convenire cum Pontificali, & usu Ecclesiæ Romanæ, quidquid contra incautè scripserit Vasquez. Generaliter autem manuum impositionem in sacra ordinatione non esse materiam essentialiam, sed traditionem instrumenti, videtur non obscure diffinitum à Concilio Florentino in decreto Eugenii IV. in §. *Sextum Sacramentum*, ut dixi latissimè in *fin. de Sacram. non iteran.*

58 Et confirmatur ex usu Ecclesiæ Græcæ, quæ in consecratione Episcopi utitur eadem materia, qua utitur Ecclesia Latina, & Africana, ut patet in Euchologio, seu Rituali, quo Græci utuntur è Græco idiomate in Latinum translato à Petro Arcudio Coregreo in *tract. de concordantia Eccles. Orient. & Occiden. in septem Sacram. administrat. lib. 6. de Sacram. Ordin. in tit. Ordo*, qui observari solet in ordinatione Episcopi, ubi sic legitur: *Pontifex imposita manu recitat, quæ sunt scripta in charta, videlicet: Divina gratia, quæ semper infirma sanat, & imperfecta perficit, promovet N. amabilissimum Presbyterum in Episcopum à Deo custoditæ civitatis N. Cunctis respondentibus, & c. aperit librum Evangeliorum, & imponit capiti illius, qui ordinatur simul una tangentibus aliis quoque Pontificibus. Deinde facta trina Cruce in capite illius, impositaque manu sic precat, & c. Recitat quasdam orationes, quibus ostendit eum jam esse ordinatum Episcopum.* Ex his apparet impositionem libri Evangeliorum ubique in Ecclesia haberi pro materia essentiali ordinatione Episcopi: materia enim in Sacramento Ordinis est illud, per cuius traditionem confertur Ordo, ut diffinitum est in Concilio Florentino loco citato. Hæc de signaculo, & symbolo, seu forma visibili. Quò verò ad spirituales potestatem, & rem sacram, seu invisibilem gratiam, quæ est altera pars diffinitionum Ordinis, & Sacramenti, similiter patet hæc tradi Episcopo ordinato, manente adhuc libro Evangeliorum super illius cervice dum consecratur, & assistentes Episcopi proferunt verba formæ, videlicet: *Accipe Spiritum Sanctum, & c.* Quæ denotant abundantiam gratiæ Spiritus sancti, quæ Episcopo in ordinatione confertur

ad consecrandos Sacerdotes Ministros Dei, & eos cum Ecclesia gubernandos. Nec refragatur quòd eadem verba proferantur etiam in ordinatione Diaconi; nam huic motivo benè respondet Vasquez *d. c. num. 60.* Adde quòd in ordinatione Diaconi ea verba non proferuntur in actu traditionis instrumenti, id est, libri Evangeliorum, ut in ordinatione Episcopi. Quamobrem cum ordini Episcopatus per omnia convenient verba diffinitionum ordinis, & sacramenti, necessariò sequitur, ut Episcopatus sit ordo, & sacramentum: oportet enim naturaliter esse tale, cui competit diffinitio talis, ut docet Aristoteles 6. *Topic. cap. 1.* & sæpè alibi, & probatur in *l. 1. §. 1. ff. De dolo, & in l. Quintus Mutius, §. Cui aurum, ff. De aur. & argent. leg. gloss. & DD. in rubr. supra de Summa Trinitate, & fide Catholica*, adeò ut propterea mirum non sit, si Hugo relatus ab Archid. in *c. Diaconus num. 2. 93. dist.* formaliter dixerit de hoc nullum dubitare, nisi cæcum, & inordinatum, cum specialis ordinatio in Episcopum habeatur post Sacerdotium. Hoc autem fundamentum non tantum probat Episcopatum esse verè, & propriè ordinem secundum quòd est sacramentum imprimens characterem, contra secundam opinionem Theologorum, sed etiam probat esse distinctum ab ordine Presbyterali contra tertiam eorumdem opinionem triplici ratiõne. Prima ratio est, quia habet specialem materiam, & formam ab aliis ordinibus distinctam, ut prædiximus: ergo est ordo ab aliis distinctus, ut probatur in decreto Concilii Tridentini *sess. 14. de Sacram. Penit. & Extreme Unct. cap. 2.* ubi S. Synodus elici dictionum Sacramentorum diversitatem ex diversitate materiæ, & formæ, ibi, *Præterquam quòd materia, & forma, quibus Sacramenti essentialia perficitur, longissimè diffidet.* Secunda ratio est, quia ex diversitate ministeriorum, & potestatis oritur distinctio ordinum, ut patet in *cap. Perlectis 25. dist.* & docet S. Thom. in 4. *dist. 24. qu. 2. art. 1. & 2.* Et ex Epiphano, & Patribus probat Vasquez in 3. *par. D. Thomæ tom. 3. disput. 240. cap. 3. num. 30. & seqq.* Episcopi autem potestatem à potestate Sacerdotali distinctam elicè liquidò constat ex *c. Quamvis Chorepiscopi 68. dist. c. Quanto de consuetud. & c. unic. §. Per frontis de sacra Unct. c. Aqua de consecr. Eccles. concordan. & est diffinitum à Concilio Tridentino *sess. 23. de Sacram. Ordin. c. 4. & can. 7. Si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi, & ordinandi, vel eam, quam habent, illis esse cum Presbyteris communem, & c. anathema sit.* Tertia ratio est, quia Ecclesia Græca in ordinatione Diaconi utitur hac forma: *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & imperfecta perficit, promovet N. reverendum Subdiaconum in Diaconum, ut in Eutologio in tit. Ordo, qui observat solet in ordinatione Diaconi.* Similiter in ordinatione Presbyteri, ut patet in *seqq. tit. dicit: Divina gratia, quæ semper infirma curat, & quæ desunt, supplet; promovet N. venerabilem Diaconum in Presbyterum.* Et eodem modo in ordinatione Episcopi dicit: *Divina gratia, quæ semper infirma sanat, & imperfecta perficit; promovet N. amabilissimum Presbyterum in Episcopum à Deo custoditæ civitatis N. ut in tit. Ordo, qui observari solet in ordinatione Episcopi:* & omnes huiusmodi ordinationes includuntur sub generali titulo de Sacramento Ordinis. Ergo evidenter apparet Episcopatum in Ecclesia Græca haberi pro ordine sacramentali, & distincto à Presbyterali. Constat autem in essentialibus Sacramentorum non posse esse differentiam inter Ecclesiam Orientalem, & Occidentalem, *c. Licet Græcos de Baptism. & dixi in c. unic. n. 25. de sacra Unct.**

Decimosextò duplex est potestas spiritualis: videlicet ordinis, & jurisdictionis, *c. Aqua, & ibi gloss. in ver. Jurisdictionis, & Doctores notant infra de consecr. Eccles.* In consecratione autem non confertur Episcopo potestas jurisdictionis, quia illam accipit Episcopus electus, & confirmatus etiam ante consecrationem, *c. Transmissam supra de elect.* Ergo in consecratione confertur Episcopo potestas Ordinis, prout est casus in *d. c. Transmissam, & consequenter Episcopatus Ordo est.*

Et confirmatur, quia in quæstione illa: An Cardinalis sit major Episcopo, vel è converso, communiter sic consuevit distingui: Aut Cardinalis sit major dignitate, & officio, *c. Constantinus 69. dist.* Joan. Mon. Jo. Andr. Gem. & alii in *c. 1. de schismat. lib. 6.* Episcopus verò sit major

jor ordine, c. *Ante omnia* 40. dist. c. *De his, de consecr. dist. 5.*
 Clem. *Si quis suadente*, §. *Nec super hac de pœnit. & remiss.*
 gloss. *fin. in c. Quamquam* 2. qu. 7. Host. Abb. & alii in c. *Ec-*
clesia, il secundo de elect. latissimè Andreas Barbatia in tra-
 ctat. de præsan. Cardin. à num. 42. usque ad num. 52. Gomez.
 66 in regul. de valore qu. 1. n. 6. In potestate enim ordinis, Papa,
 & Episcopi sunt æquales, c. *Inno* 21. dist. ubi gloss. in ver.
Pari, dicit Episcopus esse æquales Apostolico, quantum ad
 ordinem, & rationem consecrationis, & docet S. Th. in 4.
 dist. 24. q. 3. art. 2. q. 3. ad 3. licet sint inferiores jurisdictione,
 quia Episcopi vocati sunt in partem sollicitudinis, non in
 plenitudinem potestatis. c. *Qui se fecit*, & c. *Decreto* 2. q. 6. &
 c. *Multum* 3. q. 6. Ergo Episcopi ordinem habent non prout
 est gradus, dignitas, vel officium, quia hoc respectu sunt in-
 feriores Cardinalibus, & longè magis Summo Pontifice,
 sed prout est Sacramentum imprimis characterem. Undè
 67 Bald. in c. *Bona memoria*, il primo n. 2. supra de postul. Pralat.
 ex eo textu arguit Episcopum esse majorem Presbytero
 Cardinali; quia, inquit, *Presbyter Cardinalis non potest*
Episcopos consecrare, sed Episcopus. Sic Cardinalatus est
officium, non ordo Episcopalis. Ordo non, quia nil addit ad
consecrationem Missæ: non est supra ordinem Presbyteri; ita
quod sit nova species, sed est quedam adjectio. Hæc ille.
 68 Decimoseptimo secundum Catholicam veritatem Ordines à
 Christo instituti verè, & propriè sunt Sacramen-
 tum, ut diffinitum est à Tridentina Synodo sess. 23. de Sa-
 69 cram. *Ordin. can. 3.* ordinem verò Episcopalem fuisse à Chris-
 to Domino institutum, ut docent Duran. in 4. dist. 24.
 q. 5. n. 9. Palud. ead. dist. q. 6. art. 3. n. 12. Supplem. Gabriel. dist.
 24. q. unic. art. 2. dub. 6. Major in 4. dist. 2. q. 1. col. 2. & §. seqq.
 Almain. ead. dist. q. unic. art. 2. in fin. & ex recentioribus Na-
 varr. in *Manuali* c. 22. n. 18. Petr. Soto lib. de instit. Sacerd.
 lect. 4. de Sacram. *Ordin. 8.* Ex his igitur, Michael Medina
 lib. 1. de sacror. homin. continen. c. 3. & 4. & Vasq. in 3. par. D.
 Thom. tom. 3. disp. 240. c. 3. & sequuntur Canonistæ in cap.
 70 *Quanto*, & ibi dixi supra de consuet. Et probatur aperte au-
 thoritate Anacleti ep. 3. c. 1. ubi ait: *Sacerdotum ordo bipar-*
titus est, & sicut Dominus illum instituit à nullo debet pertur-
bari. Deindè explicans, de quo ordine loquutus fuerit, di-
 cit ordinem Episcoporum sub Apostolis traditum fuisse, &
 institutum; Sacerdotum autem sub septuaginta duobus dis-
 cipulis, & in fine: *Amplius*, inquit, *quam isti duo ordines*
Sacerdotum, nec nobis à Deo collati sunt, neque Apostoli
docuerunt. Perturbantur ergo, ut inquit Vasq. d. c. 3. n. 29. hi
 duo ordines non tantum ab hæreticis, sed etiam à Catho-
 licis, qui putant jure divino inter se non differre, cum Ana-
 cletus dicat bipartitum esse ordinem Sacerdotum sicut Do-
 minus constituit, & sicut Apostoli à Domino edocti nobis
 tradiderunt. Neque obstat, quod cap. 3. dividat ordinem E-
 piscoporum in Primates, & Patriarchas. *Si quidem*, ait,
Episcoporum ordo unus est, licet sint Primates illi, & c. quasi
 dicat jure divino unus est ordo Episcoporum, sed jure Ec-
 clesiastico in plures divisus. Quæ sententia, ut ait Vasq. non
 71 solum verissima est, sed etiam secundum fidem Catholicam
 hoc tempore amplectenda, ita ut sine nota hæresis negari
 non possit. Ita enim expressè definit Tridentina Synodus
 sess. 23. de Sacram. *Ordin. c. 3. juncto c. 4. & cap. 6. & 7.* Nam
 postquam in d. c. 3. Patres in unum diffinierunt ordi-
 nem esse verè, & propriè Sacramentum unum ex septem,
 deindè in d. c. 4. docent eos qui dicunt omnes Christianos
 promiscuè esse Sacerdotes, aut omnes pari potestate
 spirituali præditos esse nihil aliud facere, quam hierar-
 chiam ecclesiasticam confundere, ad quam Episcopus
 præcipuè pertinere definiunt, & Presbyteris superiores
 esse. Hanc autem hierarchiam jure divino constare can. 6.
 definiunt his verbis: *Si quis dixerit in Ecclesia Catholica*
non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, qua con-
stat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris, anathema sit.
 Denique can. 7. damnant eos, qui asserunt Episcopos non
 esse Presbyteris superiores. Quam quidem diffinitionem
 sacrarum litterarum testimoniis, & Patrum traditioni-
 bus consentaneam esse fuisse ostendit idem Vasq. dist. disp.
 240. cap. 2. num. 27. circa finem, Quam tamen referre non
 est opus cum res diffinita sit. Constat igitur his auctori-
 tatis ordinem Episcopalem non solum esse Sacramen-
 tum contra primam, & secundam opinionem, sed etiam
 contra tertiam ex divina institutione esse profus distin-
 ctum ab Ordine Presbyterali. Cum enim jure divino con-

stet de distinctione; in superioribus autem probatum sit
 habere diversam materiam, & formam integram, &
 completam: diversum insuper Ministerium, & potesta-
 tem; utique hinc necessariò sit, ut non tantum parialiter,
 sed etiam integrè distinguantur tamquam duo integri
 ordines sacramentales.

Neque obstat, quòd in primitiva Ecclesia idem esset 72
 Presbyter, & Episcopus, ut habetur in c. *Olim* 95. dist. Si-
 quidem hoc fuit quantum ad nomen, non quantum ad of-
 ficium secundum Hugonem, & declarat D. Thom. in 2. 2.
 qu. 184. art. 6. ad primum, & scripsi plenius in c. *Quanto*
supra de consuet. in 2. notab. à num. 6. ubi confutavi errorem
 Antonii de Butrio, & Abbatis existimantium in primitiva
 Ecclesia in collatione Sacramentorum nullam fuisse diffe-
 rentiam inter Episcopos, & simplices Sacerdotes. Et ita
 summam potestatem ordinis esse potestatem Sacerdota-
 lem.

Decimo octavo Episcopus in casibus in jure expressis 73
 solemniter, & actualiter degradatur ab ordine. Et qui-
 dem duodecim Episcopis adhibitis, c. *Felix* 15. qu. 7. Abb. in
 c. *Non potest de re judic.* Silvest. in vero. *Degradatio* n. 1. Clar.
 in pract. crim. §. *fin. qu. 74. vers. Sed queri quot Episcopi*, cum
 tamen in degradatione Presbyteri sex Episcopi iufficiant,
 & tres in degradatione Diaconi, vel Subdiaconi, d. c. *Felix*,
 & cap. seqq. & cap. *Degradatio*, cum gloss. in ver. *Canonibus*
de pœn. lib. 6. Dixi in c. *Aqua infra de consecr. Eccles. vel alt.*
 Ergo Episcopus ordinem habet; alioquin non esset possi-
 bile, ut actualiter degradaretur ab ordine, quem non ha-
 beret, cum privato præsupponat habitum, cap. *Ad dis-*
solvendum de despons. impuber. c. Ex parte de restit. spoliat. l.
Decem, ff. De verb. obligat. cum concord.

Neque verò in degradatione actuali considerari potest 74
 ordo Episcopalis, prout est dignitas, vel officium, quia
 ab officiis, vel dignitatibus non fit solemniter, & actualis
 degradatio, sed verbalis tantum depositio, seu privatio per
 sententiam, ut disertis verbis declarat Pontificale Roma-
 num in tit. de degradationis forma, ibi, *Propriè loquendo*
quis à dignitatibus, & honoribus deponitur, sed ab ordinibus
degradatur. Ratio diversitatis est, quia officia, & digni-
 75 tates sicut nuda voluntate, & verbo conferri possunt, ita
 & auferri, gloss. in d. c. *Aqua in ver. Jurisdictionis*, S. Thom.
 in 2. 2. qu. 184. art. 6. ad secundum. At verò in collatione
 Sacramenti Ordinis sola voluntas, aut verbum non suffi-
 cit, sed opus est factò, quia sacra ordinatio verbis, & si-
 gnis exterioribus perficitur, ut in decreto Concilii Triden-
 tini sess. 23. de Sacram. *Ordin. c. 3.* & consequenter etiam
 in externa ordinis ablatione non sufficit verbalis depositio,
 sed exigitur factum actualis degradationis, quam miles ce-
 lestis Militiæ susceptis ordinibus, & insignibus Clerica-
 libus spoliatur, ut habetur in d. c. *Degradatio in 6. Actua-*
lis, quia omnes res per quascunque causas nascitur, per
 eadem dissolvitur, dicit text. in cap. 1. infra de regulis jur.
 Bald. conf. 28. *Super eo num. 1. lib. 3.* Undè, ut idem Bald.
 dicebat in c. *Bona memoria*, il primo num. 3. supra de postu-
 76 lat. Pralat. Si Cardinalis deponitur non retinet dignita-
 tem tamen retinet ordinem sacrum, qui erat impressus,
 quia mortificari quidem potest, sed non funditus mori,
 nisi cum anima, de quo latius per Abb. post D. Thomam,
 quem citat in c. *Si quis Presbyter num. 6. infra de Cler. ex-*
communicat. ministr.

Decimonono, & ultimò, nostra Hierarchia à Deo tradi-
 77 tis ordinibus sanctè disposita, Sanctis, & cœlestibus hier-
 archiis conformis est, ut inquit Dionys. de Eccles. Hierar-
 ch. ca. 6. nam Ecclesia militans exemplata est à triumphan-
 ti, c. *Ad hoc* 80. dist. gloss. in Clem. fin. in ver. *Ecclesia de her.*
 Sed in cœlesti Hierarchia, & Ecclesia triumphanti novem
 sunt ordines Angelorum, cap. *Principum*, & *Omnis lapis*, de
 pœnit. dist. 12. Ergo totidem ordines esse debent in Ecclesia
 militanti. Atque ita si septem ordinibus adjunxeris pri-
 mam Tonfuram, & Episcopatum, novem ordines in Ec-
 clesia Dei sine errore calculi computabis ut sic superiori
 Hierarchiæ hæc inferior conformetur, ut inquit formaliter
 Host. in c. *Cum contingat num. 6. supra de at. et. & qualit.*
 quem totidem verbis referunt, & sequuntur ibi Jo. Andr.
 Burr. Card. & alii communiter Præpos. in c. *Cleros num. 4.*
 21. dist. Eodem argumento ex Theologis utitur Alfrisdod-
 rensis lib. 4. *Summa tract. 8. qu. 1.* dicens novem esse ordines
 in Ecclesia militante, sicut etiam sunt in triumphantè
 novem

novem ordines Angelorum, & aliis septem adjungit duos alios, videlicet Episcopatum, & Archiepiscopatum, Primum enim, & Patriarchatum censet ordines non esse, quia, inquit, non differunt nisi penes majorem, & minorem potestatem. Et eodem modo arguit Major in 4. dist. 14. qu. 1. col. 2. existimans novem esse ordines Ecclesiasticos in Ecclesia militante instar triumphantis, & aliis septem addit, & benè, primam Tonfuram, & Episcopatum, non autem Archiepiscopatum. Itaque rationibus, & auctoritatibus firmatum est Episcopatum non solum esse ordinem propriè; prout est Sacramentum, sed etiam esse distinctum ab ordine Presbyteratus.

Non obstant argumenta pro secunda sententia Theologorum.

78 Ad primum enim responderetur intentum Concilii Florentini ibi esse tantummodò docere Armenos materiam, & formam Sacramenti ordinis in genere, non autem distinguere quot sint ordines. Et propterea per modum exempli exprimit materiam Presbyteratus dicens, sicut Presbyteratus traditur, &c. ponderando dictionem illam, sicut, quæ est exemplificativa, ut l. 1. ff. de rer. divis. Et idem facit de ordine Diaconatus, & Subdiaconatus. Undè hinc non licet inferre, ut in Ecclesia non sint alii ordines, quàm ibi expressit. Quia exempla regulam non restringunt, l. Damni infecti, la secunda, ff. De damno infecti. cum simil. non sumpsit autem exemplum ab ordine Episcopatus, non quia non esset ordo, sed fortè quia noluit diffinire veterem hanc controversiam inter Doctores Catholicos Theologos scilicet, & Canonistas. Præterquamquod subsequenter verba: Et similiter de aliis per rerum ministeria sua pertinentium assignationem. Nec non illa: Et sic de aliorum ordinum formis, prout in Pontificali Romano latè continentur, in sui latitudine apta sunt comprehendere etiam ordinem Episcopatus, qui traditur per impositionem libri Evangeliorum, & habet specialem formam in Pontificali exaratum, ut dictum est in decimoquinto fundamento pro sententia Canonistarum.

Ad secundum responderetur Concilium Tridentinum licet in d. c. non meminerit ordinis Episcopalis; tamen alibi aperte declaravit Episcopatum esse ordinem, secundum quod est Sacramentum, videlicet in c. 3. juncto c. 4. & can. 6. & 7. ejusdem sessionis, ut abundè ostensum est supra nu. 47. & 71.

79 Ad tertium responderetur primò, negando minorem. Imò enim tenet collatio ordinis Episcopalis, licet ordinatus non sit Sacerdos. Et ita communiter teneri testatur Abb. in c. unico. n. 5. vers. Quoad secundum in ff. de Cler. per salt. promor. Undè laicus si ordinetur Episcopus, benè recipit characterem, ut tenet gloss. in c. Sollicitudo in ver. Subdiaconatus 52. dist. Nam præposteratio in collatione ordinum non vitiat,

80 licet impediatur executionem. Neque obstat c. Ex litteris de concess. Prælat. quia illud c. loquitur de executione ordinis, non autem de impressione characteris, quia scilicet non Sacerdos exequi non potest Episcopalem ordinem, sed character benè imprimitur ex collatione ordinis Episcopalis sine Sacerdotio secundum Abb. ubi supra. Sed quia

81 opinio glossæ in d. c. Sollicitudo, non tenetur saltem à Theologis, ut patet ex dictis in argumento contrario nu. 15. & scripsi plenius in d. c. unico n. 6. de Cler. per salt. prom. Ideò responderetur secundò, negando majorem; illa enim propositio universalis negativa, Nullus ordo, ex necessitate Sacramenti prærequirit characterem alterius ordinis, abfolutè non est vera, quia Episcopatus est ordo; & tamen prærequirit ordinem Sacerdotalem. Prædicta igitur propositio procedit tantummodò in aliis ordinibus, quorum nullus ex necessitate prærequirit characterem alterius ordinis. Ratio differentie est, quia in collatione aliorum ordinum accipit ordinatus potestatem exercendi principalem actum ordini collato annexum, sicut Presbyter cum ordinatur accipit eo ipso potestatem consecrandi Corpus, & Sanguinem Christi, qui est principalis actus Sacerdotis. Ad hoc autem non prærequiritur character Diaconatus, vel alterius ordinis, quia potestates sunt distinctæ secundum D. Th. in 4. dist. 24. q. 1. art. 2. q. 5. Abb. in d. c. unico. n. 9. de

82 Cler. per salt. prom. & Turrecr. in d. c. Sollicitudo n. 3. vers. Ad secundum 52. dist. At verò, quia actus principalis Episcopi est ordinare Sacerdotes, c. Cleros, §. Pontifex 21. distinct. c. Quamvis 68. distinct. & potestatem exercendi hujusmodi

actum non potest Episcopus in sua consecratione accipere, nisi etiam sit Sacerdos, cum non sit possibile ut conferat alteri ordinem Sacerdotalem, quem non habet secundum Innoc. in c. Quanto. de consuet. Silvest. in ver. Ordo 1. nu. 1. vers. Sed si sit Sacerdos, consequens est ut character Episcopalis ex necessitate prærequirit characterem Sacerdotalem tamquam fundamentum suæ potestatis, quia nimirum principalis actus ordinandi Sacerdotes esset inanis, si Episcopus ordinem Sacerdotalem non haberet, sed hinc non rectè inferitur, ut Episcopatus non sit ordo, quin potius 84 inferitur ut sit summus ordo, prout illum appellat Hostien. in c. Cum contingat, num. 6. de arat. & qualit. quia scilicet necessariò supponit ordinem Sacerdotalem, cum tamen reliqui ordines non requirant ad sui essentiam ordines præcedentes. Possent etiam tertio loco responderi ex Præpos. in cap. Subdiaconus, num. 4. 77. dist. ubi ait. Ista argumenta Theologorum procedunt retento quòd Episcopatus non sit ordo per se separatus à Sacerdotali, sed quedam uberior facultas. Sed retenta opinione Canonistarum, quam tenui in cap. 1. 21. dist. scilicet quòd Episcopatus sit ordo separatus, & imprimat suum characterem; ista opinio non procederet, quia imò imprimeretur character; & est eadem ratio, que in ordine Sacerdotali. Hæc Præpositus. Magis tamen placet præcedens responsio; quia etiam tenendo opinionem Canonistarum, verius videtur characterem Sacerdotalem esse de substantia consecrationis Episcopalis per rationem superius ponderatam.

Ad quartum responderetur, ratiocinationem Soti esse valdè frivolam; non enim sequitur: Episcopatus confertur in die Dominico, reliqui ordines in Sabbato. Ergo Episcopatus non est ordo. Quin potius hinc licet inferre, ut sit præstantior ordo, cum confertur in solemnioribus diebus; idque satis insinuant verba c. Quod die, 75. dist. ibi: Ne tanta benedictionis Sacramentum negligenter videatur impletum.

Ad quintum patet responsio ex dictis in 15. fundamento, n. 55. ubi ostensum est ordinationem Episcopi habere specialem materiam, & specialem formam ab aliis ordinibus distinctam, Et mirum est Sotum meminisse tantummodò Mitræ & Baculi, & aliorum instrumentorum, quæ ad rem non pertinent, & misisse impositionem libri Evangeliorum, quæ est materia essentialis in ordinatione Episcopi.

Ad sextum similiter patet responsio ex dictis supra in decimo septimo fundamento, num. 68. ubi probatum est ordinem Episcopatus fuisse à Christo institutum. Nec obstat textus in d. cap. In novo, 21. dist. quin potius facit pro hac parte, quia dum dicit, à Petro Sacerdotalis, idest, Episcopalis cepit ordo, hoc intelligi debet passivè, & idem est ac si dixisset: Petrus fuit primus Episcopus à Domino institutus. Et quidem Episcopus universalis Ecclesiæ per illa verba: Pasce oves meas, ut in c. Considerandum, & cap. Fidelior, 50. dist. c. Significasti, supra de elect. gloss. in d. c. In novo, in ver. Tu es Petrus. Item non obstat d. c. Porrò, 66. dist. quia tantum probat Jacobum fuisse primum Episcopum ab Apostolis ordinatum, quod verum est, quia solus Petrus fuit consecratus Episcopus immediatè à Christo, ut ibi firmat Turrecr. & dixi latè in c. 1. infra, de off. 86 ordin. sicut non obstat, quòd eo tempore, quo Jacobus fuit ordinatus Episcopus, non extaret liber Evangeliorum: nam eadem objectio fieri potest de ordine Diaconatus. Certum est enim Stephanum fuisse ordinatum Diaconum ab Apostolis, quo tempore nondum scriptus fuerat liber Evangeliorum, qui est materia essentialis ordinis Subdiaconatus, ut scripti in c. fin. de Sacram. non iteran. Undè ad hanc difficultatem responde ut ibi dixi.

Sic etiam videmus in consecratione Episcopi esse de substantia, ut saltem tres Episcopi adhibeantur, ut patet in d. c. Episcopus cum ordinatur, 23. distinct. in c. 1. & per rotam, 64. distinct. cap. Si Archiepiscopus, & in cap. seq. supra de tempor. ordinat. & in Pontificali Romano, & docet Hostien. in c. unico, num. 5. & 6. vers. Item numerus, de sacra Unct. quem ibi sequuntur Joan. Andr. Butr. Card. Abb. & alii communiter. Henric. Boich. in c. fin. de sacram. non iteran. Et ex Theologis Cajet. in 3. part. quest. 67. art. 6. Bellarm. de votis Eccles. cap. 8. §. Quantum, & Vasq. de Sacram. disp. 243. c. 6. num. 63. quos novissimè citat Franciscus Halier; Parisiensis in tract. de sacris electionibus & ordinationibus, par. 1. lect. 5. cap. 2. art. 2. Et tamen in con- 87
fecta-

secrariatione primi Episcopi à Petro Apostolo ordinati, certum est non fuisse adhibitos tres Episcopos, cum alius Episcopus non extaret, quàm Petrus, qui solus immediatè à Christo fuit consecratus Episcopus, ut prædiximus. Necessè est igitur fateri tunc temporis hæc fuisse omnia ex auctoritate divina pro illo tempore Apostolis collata, & ad illud tempus videtur referri posse Canon Apostolorum primus, ubi dicitur: *Episcopus à duobus, vel tribus Episcopis ordinetur*. Vel melius, hic canon videtur intelligendus de Episcopis assistentibus, qui præter Episcopum consecrantem non debent esse pauciores, quàm duo, possunt tamen esse plures; & ideo dictum est à duobus, vel tribus, imò cessante necessitate Episcopus consecrari debet à Metropolitanò cum omnibus Episcopis Provincia, ut est text. in *d.c. Si Archiepiscopus, & in d.c. 1. & c. Episcopum 64. distin.* Sensus igitur est: Episcopus ordinetur ab Episcopo consecrante, & saltem duobus, vel tribus Episcopis assistentibus: & ita si computetur consecrator in ordinatione Episcopi non possunt esse pauciores tribus.

88 Ad ultimum argumentum, in quo Theologi secundæ sententiæ constituunt vim totam præsentis disputationis, responderetur secundum Prepos. in *c. Cleros num. 4. vers. Non enim 21. distin.* ad esse ordinis Ecclesiastici, & Sacramentalis non requirit, ut habeat ministerium cooperativum in ipso actu consecrationis Eucharistiæ, sed satis esse, ut vel quoad ipsum Sacramentum, vel quoad suscipientes cooperetur præparando; sicut clarè patet in minoribus ordinibus, *c. Perlectis 25. dist. cap. Acolythus cum trib. seqq. 23. distin.* & declarat S. Thom. in *4. dist. 24. qu. 2. art. 1. qu. 2. vers. Et ideo aliter dicendum*, ubi ait Ordinis Sacramentum ad Sacramentum Eucharistiæ ordinari, quod est Sacramentum Sacramentorum, ut dicit Dionys. *de Eccles. hierarch. cap. 3. par. 3.* Et ideo distinctio ordinum est accipienda secundum relationem ad Eucharistiæ, quia potestas ordinis, aut est ad consecrationem Eucharistiæ ipsius, aut ad aliquod Ministerium ordinandum ad hoc. Et ibi latè profequitur quomodo Ministri singuli cooperentur mediatè, vel immediatè, vel in ordine ad ipsum Sacramentum, vel in ordine ad ipsum suscipientes, Episcopi autem potestas, quamvis non sit ad consecrationem ipsius Eucharistiæ immediatè; quia hæc est potestas Sacerdotum, ut in *d.c. Perlectis, §. Ad Presbyterum 25. dist.* tamen negari non potest quin saltem immediatè relationem habeat tam ad ipsum Sacramentum, quàm ad suscipientes. Ad Sacramentum quidem, quia Sacerdotes, à quibus Eucharistiæ Sacramentum conficitur, à solo Episcopo ordinantur, *c. Quamvis 68. dist. d.c. Perlectis, §. Ad Episcopum, Concilium Tridentinum sess. 23. de Sacram. Ordin. c. 4. & can. 7.* Quoad suscipientes verò, quia solus Episcopus consignat pueros in fronte, *c. De his vero, de consecr. dist. 5. c. Quanto de consuet. c. unico, §. Per frontis, de sacra Unctione.* cum aliis præallegatis. Quod si Ostiarius ex hoc solo quod arceat ab Ecclesia infideles; Lector quia instruit Cathecumenos, & Exorcista, quia purgat Energumenos relationem habent ad Eucharistiæ in ordine ad suscipientes, *c. Exorcista, c. Lector, & c. Ostiarius 23. dist.* longè magis idem dicendum in Episcopo, cujus ministerio in Sacramento Confirmationis fideles armantur, & instruuntur ad agones Mundi hujus, & prælio contra invisibiles hostes, ut in *c. Spiritus Sanctus de consecr. dist. 5.* nemo enim negabit quin proximius accedat ad Eucharistiæ, quantum ad suscipientes Confirmatio baptizatorum, quàm expulsio infidelium ab Ecclesia; instructio Catechumenorum, aut Energumenorum purgatio.

90 Præterquamquod ut dicit Vasq. in *3. par. D. Tho. tom. 3. disp. 240. cap. 2. num. 51.* DD. oppositæ sententiæ absque ullo fundamento dixerunt ordinem debere tantum constitui per relationem ad Sacramentum Eucharistiæ. Quid enim inquit obflare potest, quominus per respectum ad consecrandos, & ordinandos Sacerdotes Ministros Eucharistiæ possit ordo constitui, qualis est Episcopatus? Et per hoc patet etiam responsio ad confirmationem. Nā etsi consecratio Eucharistiæ sit ultimus actus, & consummatio divini cultus; nihil tamen proponitur, quin potuerit constitui specialis ordo pro consecrandis Prebyteris, qui actum illum, & consummationem perficiant; & hic est ordo Episcopatus, quem constitui oportet ad consecrandos Ministros, quia alioquin Sacerdotium fuisset extinctum cum Apostolis, quos Domini in Cæna constituit Sacerdotes novi testa-

menti, ut in Conc. Trid. *sess. 21. de Sac. Missæ c. 1. & can. 2.*

Non obstant argumenta tertiæ opinionis Theologorum.

Ad primum enim respondet Michael Medina *lib. 1. de 91 sacr. homin. continen. c. 16. §. Imbecillior*, ubi irridet eos, qui dicunt per ordinationem Episcopi non imprimi characterem omnino distinctum à Sacerdotali, sed sacerdotalem extendi, quoniam per talem extensionem, nihil ei diversæ naturæ addi potest, quod in ipso antea virtute non contineretur; ac proinde si tantum fieret extensio à potestate sacerdotali ad Episcopalem, nulla potestas Episcopo tunc conferretur, quæ in ordinatione sacerdotis collata non esset. Nam sicut, inquit, extensio non addit rei extensæ majorem essentiam, aut naturam; ita etiam neque majorem virtutem ad operandum tribuit, ut patet in extensione petlis, per quam acquiritur solum major loci quantitas, non autem major substantia, vel natura, vel potentia; licet hanc responsionem Medina impugnet Vasq. *d. disp. 240. c. 5. nu. 5.* eò quòd extensio characteris non sit excogitanda instar extensionis quantitatis, sed instar extensionis habitus circa varias conclusiones. Respondetur secundò exemplum quo utuntur Theologi de extensione characteris Sacerdotalis, quam dicunt fieri in impositione manuum ad potestatem ligandi, & solvendi esse magis obscurum, ac dubium, quàm sit principalis articulus de quo disputatur. A plerisque enim negatur hujusmodi extensio. Ac præterea non procedit simile à Presbytero ad Episcopum, quia Presbyter qui characterem sacerdotalem accepit in porrectione Calicis cum vino, & patenæ cum hostia, ut in Concilio Florentino in decreto fidei, *§. Sextum Sacramentum*, postea in impositione manuum non ordinatur iterum, quia non traditur ei novum instrumentum, prout requiritur ad essentiam ordinationis, sed tantum tribuitur nova potestas, ut post Silveltrum in *ver. Ordo secundo nu. 4.* plenè probavi in *c. fin. nu. 22. de sacram. non iterum*. At verò Sacerdos in consecratione Episcopali iterum ordinatur per novam materiam, & formam, ex qua oritur ordinum distinctio, ut fusè ostensum est supra in decimoquinto fundamento. Præterquamquod Sacerdos qui manuum impositionem accepit non dicitur superior, vel major Sacerdos, quàm is, qui illam non accepit. At Episcopus est Superior, & major simplici Sacerdote, ut est definitum. Ergo in hoc secundo casu non est simplex extensio, ut forte in primo, sed realis distinctio ordinum.

Ad ultimum responderetur ex D. Thoma in *4. dist. 24. qu. 3. art. 2. qu. 2. vers. Sed contra*, potestatem tantò esse altiore, quanto ad plura se extendit. Potestas autem Sacerdotalis, ut dicit Dionys. *c. 5. Eccles. Hierarch.* extendit se ad purgandum, & illuminandum, Episcopalis verò ad hoc, & perficiendum. Et in responsione ad secundum ostendit potestatem Episcopalem quantum ad actum consecrationis Corporis, & Sanguinis Christi non esse majorem Sacerdotali, sed esse majorem quoad actum secundarium, qui est præparare populum ad susceptionem hujus Sacramenti. Item Episcopus majorem habet potestatem super Corpus Christi mysticum, licet non super Corpus Christi verum, ut idem docet *3. par. qu. 82. art. 1. ad 4. & in 4. sent. dist. 24. qu. 3. art. 2. qu. 2.* Et his respectibus Episcopus habet ordinem superiorem ordine Sacerdotali, etiam præcendendo à Sacerdotio. Præterea potestas Episcopalis considerari non debet sine fundamento ordinis Sacerdotalis, sed prout illum includit ex necessitate Sacramenti, cum non possit esse Episcopus quin etiam sit Sacerdos, & comparatio hoc modo fieri debet, videlicet constituendo ex una parte simplicem Sacerdotem, & ex altera Sacerdotem Episcopum, quo modo dubium non est quin Sacerdos Episcopus sit major, quia non solum habet potestatem in ministerio Altaris, sed etiam consecrandi ministros, & alia pleraque faciendi, quæ inferioribus Sacerdotibus non competunt, ut sapius repetitum est. Hinc autem non sequitur, ut ordo Episcopalis non sit distinctus à Presbyterali, sed tantum sequitur, ut Presbyteralem includat. Sicut character ordinis includit ex necessitate Sacramenti characterem Baptismi, *c. fin. de Presbyt. non bapt.* Et tamen non sequitur, ut character Baptismi, & character Ordinis non sint distincti. Quia igitur in Episcopo cumulantur duæ distinctæ potestates, & duo characteres, idest Episcopalis, & Sacerdotalis, quorum unus necessariò includit alium, propterea Episcopus simpliciter, & absolute dicitur in eminentiori statu constitutus, quàm simplex Sacerdos.

DE ÆTATE, ET QUALITATE, & ordine præficiendorum.

Ex Concilio Piſtaven.

C A P U T I.

UT Abbates, Decani, & Præpoſiti, qui Presbyteri non ſunt, Presbyteri ſiant: qui Archidiaconatus tenent, Diaconi: qui verò Archipresbyteratus, Presbyteri, aut amittant honorem. Quòd ſi aliqua juſta cauſa prohibente, Presbyteri, aut Diaconi eſſe non potuerint, Prælationes amittant.

S U M M A R I U M.

- 1 Beneficiati per privationem beneficii arctantur ad ordines ſumendos, quos beneficia requirunt.
- 2 Dignitates, Abbatia, Decanatus, Præpoſitura, & Archipresbyteratus de jure annexum habent ordinem Sacerdotalem.
Et quid poſt Concilium Tridentinum n. 8. & ſeqq.
- 3 Abbas an debeat prius benedici, an in Presbyterum ordinari.
- 4 Archipresbyter habet curam animarum, & ideò debet in Presbyterum ordinari.
- 6 Dignitates omnes, quibus animarum cura nulla ſubeſt, hodie obtineri poſſunt in vigeſimo ſecundo anno completo, ac proinde non ſunt presbyterales.
- 5 Archimandrita idem eſt quod Abbas.
- 7 Ordines ſacros Episcopus in vim Concilii Tridentini annectere non poteſt Dignitatibus, ſed Canonicatibus, & Portionibus tantum.
- 8 Abbas de jure antiquo eſſe poterat etiam in minoribus ordinibus conſtitutus, quinimò & laicus.
- 9 Ordo annexus beneficio non requiritur contemporaneè in ipſo actu collationis.
Declaratur, n. 11.
- 10 Capellania Sacerdotalis in Cathedrali obtineri poteſt in vigeſimo quarto anno inchoato.
- 11 Parochialis validè conferri non poteſt ei, qui annum vigeſimum quintum non attigerit, ibidem.
- 12 Archidiaconatus de jure annexum habet ordinem Diaconatus.
- 13 Sed ex ſtylo, ubi eſt prima dignitas poſt Pontificalem, requirit ordinem Presbyteratus.
- 14 Abbates, Decani, Præpoſiti, Archidiaconi, & Archipresbyteri ſunt Prælati.
- 15 Abbatia, an & qualis ſit dignitas.
- 16 Et an comprehendatur in cap. Licet, il primo de præben. lib. 6.
- 17 Abbates titulares, vel habentes uſum Mitre in Synodis Provincialibus præcedunt Commendatariis.
- 18 In Concilio Tridentino ſedebant immediatè poſt Episcopos.
Abbas Claravallensis in Concilio Tridentino ſedit inter Abbates primus, ibidem.
- 19 Generales ordinum in Concilio Tridentino poſt Abbates collocati fuerunt, & inter hos primus Generalis ordinis Prædicatorum.
- 20 Decanus eſt honorabilior de Capitulo.
- 21 Decanatus an ſit dignitas, & n. ſeqq.
- 22 Decanus non eſt de Capitulo, niſi ſit etiam Canonicus, vel hoc habeat conſuetudo.
- 23 Præpoſiti, & Decani rurales non habent dignitatem.
- 24 Præpoſitura an ſit dignitas.
- 25 Præpoſiti in Germania, Belgio, & Polonia dignitatem habent, & alicubi juridiſtionem, & curam animarum.
- 26 Archidiaconus de jure eſt prima dignitas poſt Pontificalem, & caput Capituli.
- 27 Et ad eum ſpectat Capitulum convocare.
- 28 Ac ſi renuerit, cogi poteſt ab Ordinario.
Capitulum convocare de conſuetudine ſpectat ad Decanum, ibidem.
- 29 Archidiaconatus dignitas an ſit major Abbatiali, vel è converſo, & num. 31.
- 30 Archipresbyter an ſit major Archidiacono, remiſſivè, & num. ſeqq.
- 32 Ordo littera non eſt attendendus, quando ex aliis juriſibus apparet varius, & inverſus.
Decanus an ſit major Præpoſito, vel è contra, ibidem.
- 33 Impeditus ex juſta cauſa ſuſcipere ordines ſuo beneficio annexos, quamvis non ſit ipſo jure beneficio privatus, tamen privari debet.
- 34 Quod procedit ſi culpa ſua ad talem ſtatum pervenit, ut promoveri non poſſit, aliàs ſecus.
- 35 Item procedit in eo, qui impedimentum prius contractum in ordinatione ſua ſubtrahit.
- 36 Infirmas præbet juſtam cauſam excuſationis à privatione beneficii ob non promotionem ad ordines, licet ex propria culpa provenerit.
- 37 Beneficium Sacerdotale an requirat, ut quis actu ſit, Presbyter tempore collationis, an verò ſufficiat aptitudo. Latè diſcutitur uſque ad n. 60.
- 38 Quid ſi Eccleſia ſit Parochialis.
- 39 Quid in dignitate Curata, & Collegiata Eccleſia etiam Parochiali.
- 40 Quid ſi ſit dignitas non curata.
- 41 Et quid in Canonicatibus præbendis, aut portionibus Presbyteralibus in Cathedrali, vel Collegiata Eccleſia.
- 42 Beneficia ſimplicia de jure communi non habent certos ordines annexos, ſed ad illa obtinenda ſufficit prima Clericalis Tonſura.
- 43 Aliquando tamen habent ordines annexos ex fundatione, privilegio, conſuetudine, vel ſtatuto.
- 44 Ordinum annexio duplex.
- 45 Ordinis annexio reſpectu actus requirit ordinem in ipſo actu collationis beneficii, aliàs non tenet collatio.
- 46 Episcopatus habet annexum ordinem Diaconatus reſpectu actus, majores verò reſpectu aptitudinis.
- 47 Commenda Parochialis Eccleſia fieri non poteſt, niſi actu Sacerdoti.
- 48 Ordinis annexio reſpectu aptitudinis non requirit, ut quis habeat ordinem annexum tempore collationis, ſed ſatis eſt, ut infra tempus à jure præfixum ſe faciat promoveri.
- 49 Expectans Apoſtolicus, an poſſit acceptare præbendam, cui reſpectu actus annexus eſt ordo ſacerdotalis ſi actu non ſit Sacerdos.
- 50 Fundationi beneficii per clauſulas generales Papa non cenſetur derogare.
- 51 Ordinis annexio reſpectu aptitudinis non requirit atatem ordinis in ipſo actu collationis, ſed ſatis eſt, ut proviſus ſit in ea atate, ut infra annum promoveri poſſit, & n. ſeqq.
- 52 Capella, in cujus fundatione cautum eſt, ut Capellanus per ſeipſum Miſſas celebrare teneatur, conferri poteſt ſimplici Clerico, in ea tamen atate conſtituto, ut infra annum poſſit in Presbyterum ordinari.
- 53 Capellania in Cathedrali, quarum Capellani à Capitulo electi, tenentur Miſſas Conventuales canere, & divinis intereſſe ſunt ſacerdotales aptitudine.
- 54 Ordinis annexio, an & quando cenſetur facta reſpectu actus, vel reſpectu aptitudinis, & num. ſeqq. uſque ad n. 60.
- 55 Exempla annexionis ordinis reſpectu actus, & num. ſeqq.

- 56 *Qualitas adjuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi, id est in ipso actus initio.*
- 57 *Gerundium unde dictum, & quam vim habeat.*
- 58 *Ordo quibus casibus censeatur beneficio annexus respectu aptitudinis.*
- 59 *Beneficia sacerdotalia regulariter non requirunt sacerdotium actu, sed aptitudine.*
- 60 *Capellania, cui est annexum onus Missarum celebrandarum, an sit sacerdotalis, anve Capellanus teneatur per seipsum Missas celebrare, & num. seqq. usque ad num. 89.*
- 61 *Beneficium sacerdotale quod dicatur.*
- 62 *Capellania ea lege erecta, ut Capellanus teneatur Missas celebrare, & in divinis deservire, non est sacerdotalis, & conferri potest Clerico quatuordecim annorum, & num. 66. & 70.*
- 63 *Beneficium simplicia ex generali consuetudine personali residentiam non requirunt, & num. 74. & 97.*
- 64 *Verba, Missas, vel divina officia celebret, aut in divinis deserviat, non important personale servitium, & n. 66. 70. 73. & 74. Declaratur, num. 88. 97. 100. & 102.*
- 65 *Capellaniam obtinens non tenetur sacros ordines suscipere, sed Missarum oneri potest per olim satisfacere, nisi in fundatione cautum sit, ut per seipsum celebret.*
- 67 *Beneficium ea lege erectum, ut præbendarius singulis diebus teneatur Missas celebrare, & divinis officiis interesse, non est sacerdotale.*
- 68 *Capellania sic instituta, ut Capellanus quotidie Missam celebret, & si negligens fuerit, certam poenam incurrat, non requirit personalem residentiam.*
- 69 *Item si cautum sit, ut domus pro Capellano edificetur, ubi habitet, & servitio divinis; alioquin amoveri possit.*
- 71 *Capella sic ordinata, ut eligatur idoneus Capellanus Presbyter, qui Missam celebret, est sacerdotalis, sed Capellanus non tenetur inservire per seipsum. Declaratur, num. 79.*
- 72 *Capellania in Cathedrali Ecclesia sic fundata, ut Capellanus debeat celebrare diu, nocteque divinum officium, non requirit, ut Capellanus debeat esse Presbyter. Officii divini celebratio non refertur ad celebrationem Missa, ibidem. Declaratur, num. 82. & seqq.*
- 75 *Capellaniam non requirere servitium personale declaratur ex observantia subsequuta, & num. 99. Capellano habenti onus per seipsum celebrandi Missas in Ecclesia à Testatore destinata, potius indulgetur, ut celebret in eadem Ecclesia per substitutum, quam alibi per seipsum, ibid. vers. Nec advertatur.*
- 76 *Capellanus tenetur per seipsum Missas celebrare, si id verbis expressis, aut equipollentibus cautum fuerit in fundatione Capellanie.*
- 77 *Legatum simplex cum onere assumendi ordinem sacerdotalem, & Missas celebrandi nulla eget Ordinarii institutione.*
- 78 *Residentia personalis, & obligatio Missas celebrandi, & inserviendi per seipsum in Capellis, & beneficiis simplicibus, quibus casibus censeatur inducta ex sententia S. Congregationis Concilii.*
- 79 *Capellas, & beneficia sacerdotalia obtinentes in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis tenentur Missas celebrare, & onera adimplere per seipsum, & n. seqq.*
- 80 *Capellania erecta in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia cum onere Missarum celebrandarum non comprehenduntur in decreto Concilii Tridentini cap. 4. sess. 22. nisi ordinem annexum habeant, & num. 90.*
- 81 *Beneficia obtinentes in Cathedralibus, & Collegiatis compelli debent divina officia obire per seipsum.*
- 82 *Missæ Conventualis, quamvis non sit de horis, est tamen de officio, & num. seqq.*
- 83 *Intellectus cap. De his 12. dist.*
- 84 *Distributiones quotidianæ assignantur pro Missa Conventuali, sicut pro horis.*
- 85 *Beneficia obtinentes in Cathedrali, vel Collegiata cum onere inserviendi divinis, tenentur interesse Missæ Conventuali, sed non illam celebrare, nisi beneficia sint Sacerdotalia, & num. seqq. Prop. Fagnan. in l. Lib. Decretal.*
- 86 *Intellectus c. Cum creatura de celebr. Missar.*
- 87 *Capellam obtinens, an & quando teneatur esse Presbyter, & Missas, ac divina officia celebrare per seipsum compendiosa distinctio.*
- 88 *Verba, divinis inservire, aut interesse in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia important servitium Chori, quod adimpleri non potest per substitutum, & num. 97. 100. 103. & 105.*
- 89 *Capella sic fundata in Collegiata Ecclesia, ut illam obtinens obligatus sit in dicta Ecclesia Missas dicere, eique in divinis deservire, an requirat, ut Capellanus hæc munia expleat per seipsum, & num. seqq. usque in finem.*
- 90 *Capellania cum onere inserviendi choro, requirit personale servitium.*
- 92 *Mansionaria, & alia beneficia, quibus est annexum servitium chori, comprehenduntur in cap. 12. vers. Preterea sess. 24. Concilii Tridentini.*
- 93 *Capellania quibus incumbit onus celebrandi Missas, & choro inserviendi, non sunt compatibles cum Canonicatibus, & Parochialibus, quamvis per earum Constitutiones liceat servire per substitutum.*
- 94 *Capellania Cathedralis Ecclesie, quarum redditus in distributionibus quotidianis consistunt, personalem residentiam requirunt.*
- 95 *Capella etiam in Collegiata non dicitur Sacerdotalis ex eo, quod cautum sit in fundatione, ut Capellanus teneatur Missas celebrare.*
- 96 *Capellania extra Cathedralis, vel Collegiatam Ecclesiam ea lege erecta, ut Capellanus teneatur in divinis deservire, non requirit servitium personale.*
- 98 *Fundator beneficii in dubio censeatur se retulisse ad universalem consuetudinem.*
- 99 *Observantia plurimum valet ad cognoscendam qualitatem beneficii.*
- 101 *Residentia intelligitur de personali ex vulgari modo loquendi eorum, qui fundant Capellantias in Cathedralibus, & Collegiatis.*
- 102 *Verba, resideant, cantent, intersint, sunt equipollentia.*
- 103 *Capellania cum onere interessendi officiis in Cathedrali, vel Collegiata requirit personale servitium.*
- 104 *Capellania cum onere Missas, & divina officia celebrandi, quarum redditus distribuuntur inter presentes, requirunt residentiam juxta formam Concilii non obstante contraria consuetudine.*
- 105 *Verba, deservire in divinis, intelligenda sunt secundum subiectam materiam.*
- 106 *Divina officia non requirunt ordinem Sacerdotalem.*
- 107 *Consuetudo an possit immutare statum beneficii.*

VT Abbates. Per privationem beneficii arctantur beneficiati ad ordines sumendos, quos beneficia requirunt, Hoc dicit, & sunt duæ partes. Prima loquitur, cum quis potest, & non vult. Secunda est contra, cum vult, & non potest, ibi, *Quod si.*

Nota primò quatuor Dignitates, quæ de jure communi annexum habent ordinem Presbyteratus, videlicet Abbatiam, Decanatum, Præposituram, & Archipresbyteratum. Quoad Abbates, si hoc intelligatur de Conventualibus, planum est; tum quia solemniter benedicuntur, ut in cap. 1. supra de supplen. neglig. Pralat. & ita necessariò debent esse Presbyteri, sive sequamur opinionem Hostien. hic, & in c. Cum inter infra de re judic. volentis, ut prius debeant esse Presbyteri, ac deindè benedici: sive sequamur opinionem Collectarii hic in princ. sentientis esse benedicendos ante Presbyteratum ex hac littera, quæ de Abbatibus loquitur: nam ante benedictionem non videntur Abbates in d. c. 1. Tum quia minores ordines conferunt, idque præstare nequeunt, nisi sint benedicti, & Presbyteri, ut in c. Quoniam 69. distinct. & in c. Cum contingat infra eod. Tum denique, quia curam habent animarum saltem respectu Monachorum suorum, cap. Nullam 18. q. 2. cap. Cum ad Monasterium infra de statu Monach. & notat Abb. in cap. Cum in cunctis num. 4. vers. Sed ego non video supra de elect. Et idem de Archipresbyteris; nam & ip-si de jure communi cura animarum incumbit, cap. 1. ibi curam gerere animarum, & per tot. infra de off. Archi-

presb. Unde absque dubio promovendi debent ad ordinem Sacerdotalem, ut in *d. c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, & in *Clem. Ne in agro*, §. *Ceterum de statu Monach.* Verum si hæc littera intelligatur de Abbatibus Titularibus cura, & Conventu carentibus, quales sunt in aliquibus religionibus, ut per *Abb. conf. 101. In questione num. 1. vers. Nam Papa lib. 1.* & de Decanis, Præpositis, & Archipresbyteris, quibus animarum cura nulla subest, existimo hodie non procedere quod hic statuitur, ut debeant esse, aut fieri Presbyteri; quoniam ex decreto Concilii Tridentini *cap. 12. §. Ad ceteras sess. 24.* ad quascumque Dignitates non curatas satis est, ut ascendant Clerici viginti duobus annis non minores, id est, qui vigesimum secundum ætatis annum expleverint, ut declaravit S. Congregatio ejusdem Concilii Interpret. Et cum decretum illud loquatur per verba universalia, & excipiat illas tantum Dignitates, quibus cura imminet animarum, utique vendicat sibi locum etiam in quatuor Dignitatibus, de quibus disponit hæc decretalis; alioquin decretum illud ferè elusorium esset, nam Dignitates hic expressæ sunt frequentiores in Ecclesiis, ac si illas excipias, pauca sunt aliæ à sacris Canonibus cognitæ, & Archimandrita idem est quod Abbas, ut exponit gloss. *in epist. Inter claras*, §. *Manifestum igitur in ver. Archimandrita*; *C. de Summa Trinitate*, & *fide Catholica*. Quamobrem cum ex dicto *cap. 12.* ad ejusmodi Dignitates obtinendas sufficiat annus vigesimus secundus, hinc necessariò sequitur, ut non habeant ordinem Presbyteratus annexum, cum infra annum sic provisi nequeant in Presbyteros ordinari, *Clem. Generalem de etat. & qualit.* prout requiritur in obtinentibus dignitates, quibus ordo Presbyteratus annexus est, ut in *Clem. Ut ii eod. rit.* & in dict. *Clem. Ne in agro*, §. *Ceterum*, & in *c. 4. sess. 22.* Concilii Tridentini, & hanc sententiam in Abbacia, & Præpositura non curata aliàs probavit S. Congreg. Concilii, ut dixi in *d. c. Cum in cunctis nu. 45. & 49. supra de elect.*

Neque obstat, quod ex decreto *d. cap. 12. §. Neminem etiam sess. 24.* nemo sit recipiendus ad Dignitatem, nisi qui eo ordine sit initiatus, quem illa Dignitas requirit, aut in tali ætate, ut infra tempus à jure, & ab eodem Concilio statutum initiari valeat. Etenim decretum illud intelligi debet de Dignitatibus, quæ annexum habent ordinem sacrum de jure speciali, id est ex privilegio, consuetudine, vel statuto, ut notat gloss. *in c. Si eo tempore in ver. Etatem de rescript. in 6.* non autem de jure communi, Ratio diversitatis est, quia Concilium statuendo generaliter, ut ad obtinendas Dignitates non curatas sufficiat ætas viginti duorum annorum, non censetur sustulisse consuetudines, & statuta localia requiritia majorem ætatem propter annexionem ordinis Sacerdotalis, hæc enim probabiliter ignorari possent cum in facto consistant: at juris communis dispositionem utique revocavit constitutionem condendo posteriorem, juxta textum in *c. 1. de Constit. lib. 6.*

Ac propterea cum Canonici Ecclesiæ Patavinæ conquesti essent apud Sacram Congregationem Concilii, quod Vicarius in annexione sacrorum ordinum, quam fecerat Canonicatibus illius Ecclesiæ, inclusisset etiam Dignitates, non adhibitis eis, nec auditis: S. Congregatio censuit, cum Concilium non meminisset Dignitatum, cum de illa annexione disposuit, cum item voluerit saltem dimidiam partem Presbyteralem esse; convocare debere Vicarium iterum Capitulum, ac de ejus consilio subtrahere Dignitates, & earum loco designare, & distribuere, quibus aliis Canonicatibus debeatur esse sacer ordo annexus. Quo decreto non obscurè Sacra Congregatio insinuavit Dignitates hodie circumscripta consuetudine, vel alio jure speciali non habere annexum ordinem Presbyteralem; alioquin non jussisset ex annexione, ut præfertur facta absolute detrahi Dignitates.

Ex præmissis, quoad Abbates, collige tria tempora. Primum est jus commune antiquum, quo & in minoribus ordinibus constitutus poterat esse Abbas, quinimò & laicus, ut in *c. A Subdiacono*, & ibi gloss. *in ver. Abbas 93. dist. Innoc. hic in princ. Host. nu. 1. Jo. Andr. nu. 8. Cardin. in secundæ oppositione*, & *Anchar. in 1. notab.*

Secundum tempus est Concilii Pictaviensis, ex quo desumpta est hæc Decretalis, & tunc Abbates debebant esse Presbyteri, nec assumi poterant Clerici in minoribus, nisi instante necessitate, ut in *c. Tuam*, §. *fin. infra eod.*

Tertium tempus est Concilii Tridentini, & hoc tempore inspectu si Abbatia non imminet cura fori Penitentialis, aut jurisdictionalis, ad eam obtinendam sufficit annus vigesimus secundus completus, & consequenter non habet ordinem Presbyteratus annexum; ut ex dictis constat.

Secundò nota ibi, *Presbyteri fiunt*, ad obtinendum beneficium, cui sacer ordo sit annexus, non requiri, ut quis actu in eo ordine sit constitutus tempore collationis, sed satis esse, ut se promovendi faciat infra tempus à jure præfixum: concordat text. in *c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, ibi, *Præfixo à Canonibus tempore in Presbyteros ordinati supra de elect.* & hic notat *Butt. in 4. notab. dicens: De jure ordo ad validitatem promotionis ad beneficium non exigitur contemporaneè cum promotione quantumcumque illi sit annexus ordo, sed sufficit, ut faciat post promotionem se promovendi*, & sequuntur *Petr. de Anchar. in 2. notab.* & *Jo. de Anan. num. 3.* ideoque cum Capitulum Ecclesiæ Paduanæ contulisset quandam Capellam sacerdotalem ad Altare S. Joannis in Cathedrali Francisco annum vigesimum quartum agenti, & quæsitum esset, an sic provisos de dicta Capellania sacerdotali esset inhabilis *ex cap. 4. sess. 22. in fine, & cap. 5. sess. 25. Die 3. Decembris 1578.* Sac. Congregatio Concilii censuit, Parochialem non posse validè conferri ei, qui non attigerit vigesimum quintum annum, *cap. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*. ubi *Abb. n. 2. de elect.* sed si Presbyteratus sit annexus alicui beneficii, non tamen est necesse, ut promovendus habeat ordinem requisitum tempore promotionis, sed satis est, ut faciat se promovendi in proximis temporibus, *Abb. d. §. 7. 10. arg. c. Si pro Clericis, de presb. in 6.* De quo tamen dic, ut scripsi in *d. c. Cum in cunctis à n. 63, & infra n. 44. & 48.*

Quod tamen limita, nisi in fundatione beneficii sit cautum, ut non conferatur actu Sacerdoti, seu constituto in ordine sacerdotali, tunc enim requiritur ordo tempore collationis, ut latius dixi in *d. c. Cum in cunctis à num. 63.* & latissime dicam infra in 1. & 2. *quæst.*

Tertiò nota ibi, *qui Archidiaconus tenent Diaconi*, de jure communi Archidiaconatus esse annexum ordinem Diaconatus, ut hic per *Butt. in 2. notab.* Sed quia in plerisque Ecclesiis hæc dignitas est prima post Pontificalem, prout esse de jure communi affirmat *Bellam. in c. 1. in princ. infra de offic. Archid.* & ideo illius collatio per regulas est Sedi Apostolicæ reservata; in litteris collationis ex stylo consuevit apponi clausula: *Ut provisos teneatur infra annum in Presbyterum ordinari; alioquin Archidiaconatus eo ipso vacare censeatur*, ut te ipsa experti sumus in Archidiaconatu à nobis fundato in Ecclesia nostra S. Angeli in Vado à S. D. N. Urbano VIII. nuper in Cathedrali erecta.

Quartò nota ibi, *prælationes, Abbatem, Decanum, Præpositum, Archidiaconum, & Archipresbyterum esse Prælatos*, prout ex hac littera deducunt *Host. & Jo. Andr. ambo n. 3. in ver. Prælationes, Bellam. ante n. 1. in eod. ver. & n. 4. in 4. notab. Butt. n. 3. in ultim. notab. & Cardin. in 3. notab.* Ad hoc *c. Cum ab Ecclesiarum infra de offic. ordin.* De prærogativa Abbatum vide *Lapum alleg. 85. num. 1. 1. vers. Item Abbatiâ*, ubi ait Abbatiam esse in primo Dignitatis gradu sicut Episcopatus, & cæteras Dignitates appellari inferiores, & propterea provisionem Abbatia pronunciarum, & expediri in Consistorio instar Episcopatus. Quod probatur optimè in *c. Si quis deinceps 16. quæst. 7.* nam ibi in primo gradu ponitur Dignitas Episcopalis, & Abbatialis, cæteræ appellantur inferiores Dignitates, secundum eum, & notat *Archid. in c. Licet, si primo n. 1. de præb. l. 6.* ubi videtur sentire, licet vacillando, Dignitatem Abbatialem æquiparari Dignitati Episcopali. Verum *Oldrad. conf. 14. incip. Cum queritur n. 8. vers. Non obstat, dicit hoc verum non esse, nisi in casibus in jure expressis, ut in cap. Ne pro defectu supra de elect. & in cap. Quam sit eod. tit. lib. 6.* sed regulariter recenseri inter Dignitates inferiores, ut in *c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora supra de elect.* Quinimò *Jo. Monach. in c. Inquisitores n. 1. de hæret. lib. 6.* refert se vidisse declarari appellatione Dignitatis non contineri Abbatiam. Cujus dictum refert *Arch. in d. cap. Licet num. 1. vers. Scias tamen quod, D. Jo. Card. & post eum Jo. Andr. num. 4. vers. Et ibi in Abbatis.* Pro quo facit rex, in *c. 1. 18. qu. 2.* ubi nomen Abbatis potius est sollicitudinis, quam honoris. Sed tu adverte, quia *Joan. Monach. ubi supra*, non dicit absolute se vidisse declarari Abbatiam non venire appellatione Dignitatis; sed dicit in dispositione *d. c. Licet*, appellatione Dignitatis Abbatiam

tiam non contineri; & ita se vidisse declarari: unde retrin-
git se ad terminos prædictæ Decretalæ Licet, & ita notabi-
liter declarat Oldrad. *d. conf. 14. num. 10.* dicens. Nec obstat,
quod dicit Archid. in præalleg. *cap. Licet*, ubi videtur in-
nuere quod nomine Dignitatis inferioris Abbacia non
comprehenditur. Quod fateor in casu illius *cap.* quod odio-
sum est, & pœnale, videlicet quod manus ordinarii ligen-
tur quin suum beneficium conferre possit; & idèd restrin-
gi debet potius, quàm laxari, ut extra de elect. *cap. Statu-
tum*, de regul. jur. c. *Odia*, lib. 6. & de pœnit. dist. 1. §. penult.

- Sed quidquid sit de dicto Joan. Monac. illud non recipit
Curia, ut restatur Jo. Andr. in *d. c. Licet*, n. 4. vers. *Sed quan-
tum percipio*. Conclude igitur Abbatiam esse propriè Di-
gnitatem, ut apertè probatur hic, & in *d. c. Si quis deinceps*,
16. q. 7. in c. *Idemnitatibus*, §. *Verum de elect.* lib. 6. & in *cap. Vt
Apostolica*, de privileg. eod. lib. & tenet gl. fin. in c. *Expo-
sisti*, infra, de corp. viciat. Philipp. Franc. in *d. c. Licet* n. 5.
Collegium Paduanum *conf. 2.* post *conf. Zabar. num. 24.* & seq.
- 17 & Felin. alios cumulans in *cap. Decernimus*, in princ. infra
de judic. Et hanc partem probavit S. Congregatio Concilii,
quæ in Synodis Provincialibus inter alias Dignitates pri-
mum locum tribuit Abbatibus Titularibus, censuit enim
in Conciliis Provincialibus Commendatarios Monasterio-
rum, sive Abbatiarum inter Abbates esse recipiendos. Can-
onicos Cathedralis Ecclesiæ præferendos esse quando ca-
pitulariter procedunt. Extra hunc casum Abbates titula-
res, vel habentes usum mitræ, debere præcedere Commen-
datarios: post hos locum tenere Dignitates; & post Digni-
tates collocandi sunt Procuratores Ecclesiarum Cathedra-
lium. Et in Concilio Tridentino immediatè post Episcopos
sedebant Abbates, & inter hos primus Abbas Claravalle-
n. & post Abbates ordinum Generales, inter quos primus
Generalis ordinis Prædicatorum, ut patet in Catalogo Pa-
trum, qui habetur expressis in calce ipsius Concilii.
- 20 De Decanis, & eorum prærogativis vide textum in *cap. Post
electionem*, infra de concess. præbend. ubi patet Deca-
num esse honorabiliorem de Capitulo, ut per illum tex-
tum notat gloss. 1. in *cap. Cum inter universas*, supra de elect.
- 21 & Petr. Brixien. in *repert. in vers. Decanus*, & Rotam de-
cis. 2. incipien. *Fuit dubitatum*, aliàs 17. de concess. præ-
bend. in *novis*: ubi per illam decretalem similiter videtur fir-
mare Decanatum, sonare in nomen dignitatis, & esse
dignitatem juris, & caput Capituli: præsertim quia, ut in
facto tunc supponebatur, in casu decisionis non agebatur
de Decano in Ecclesia, sed de Decano Ecclesiæ. Et adde
Abbatem in *d. c. Cum inter universas* num. 2. ubi dicit Deca-
num esse de Capitulo si sit Canonicus, vel hoc habeat con-
suetudo: aliàs enim soli Canonici faciunt Capitulum, ut
in *cap. Nonit*, & in *cap. Quanto*, de his, qua sunt à Pralat.
notatur in *cap. 1. de elect.* & in *cap. 2. de institut.* & in *c. Cum
olim*, de re judic. id est si Decanus præter Dignitatem Deca-
natus habeat etiam Canonici, utriusque est de Capitu-
lo; secus si habeat Dignitatem Decanatus duntaxat, quia
Dignitates non sunt de Capitulo, ut notatur in iuribus
præallegatis, maxime in *d. c. Cum olim*, & sic Abbas sup-
ponit Decanatum de jure esse Dignitatem. Id quod ex-
pressè tenet Archid. in *cap. 1. de consuetud.* lib. 6. in *fine ma-
gnæ gloss.* ubi ait Archipresbyteros, Decanos, & Præpo-
sitos Ecclesiarum Parochialium esse constitutos in digni-
tate. Sed hoc dictum declarat Feder. de Sen. in *conf. 86.*
Casus talis est, n. 1. in *si. vers. Sed contra videtur facere ut pro-
cedat, si prædicti habeant Collegiatas Ecclesias*; & hanc fuisse
mentem Archid. ut patet ex iuribus, quæ allegat in *cap. Cum ab
Ecclesiarum*, de offic. ordin. & *cap. Cum olim*, de præ-
bend. & de talibus videtur intelligenda hæc decretalis in
- 23 *ver. Prælationes*. Secus autem est in Præpositis, seu Priori-
bus, vel Decanis ruralibus, quia non habent dignitatem,
cùm non habeant prærogativam super alios, vel iurisdic-
tionem, ut sunt habentes personatus, vel dignitates in Ecclesiis
Cathedralibus, nec præsunt Collegio, nec alias habent Ca-
pellas sub se, secundum Federicum. Præpositura itidem,
quamvis Præpositi nomen generale sit ad omnes qui præ-
sent dignitas, ut tenet hic gloss. in *ver. Præpositi*, Host. n. 1. in eod.
ver. glossa in cap. in ver. Præposituras, de consuet. lib. 6. & Gem-
min. *conf. 132.* in princ. vers. *Nam licet Præpositi*. Sed opposi-
tum tenet Innocen. in *cap. De multa*, de præben. & Archid. in
c. 1. de consuet. lib. 6. ubi notant, & deducunt Præposituram
Prosper. Fagnan. in l. Lib. Decretal.

de jure communi non esse Dignitatem, prout eos adhuc
allegat Rota in *d. decis. 17. de concess. præbend. in novis*; & se-
quitur Franc. Aretin. *conf. 23.* in princ. ubi respondet Præpo-
situm non habere Dignitatem etiam si habeat primum lo-
cum in choro sine administratione, & multò magis si non
habeat, ut Præpositus Senarum. Pro conciliatione potest
dici Præposituram importare Dignitatem si ex privilegio,
fundatione, consuetudine, vel statuto hoc habeat ut sit Di-
gnitas, vel si habeat administrationem cum iurisdictione,
aut si Caput Collegii, & de tali potest intelligi hæc *cap. &
textus in cap. 1. de concess. præbend. lib. 6.* aliàs secus, ut per
Aretin. *d. conf. 23. num. 7.* Item potest dici Præposituram so-
nare in nomen Dignitatis, quando est in Cathedrali cum
præminentia, vel est Collegiata, vel habet sub se Capel-
las, quia ex his tribus judicatur Dignitas, quibus cessan-
tibus non est Dignitas de jure communi, ut per Feder. de
Sen. in *præalleg. conf. 86. n. 1.* in *fine vers. Et merito*. Sic viden-
mus Præpositum Cameracensem habere dignitatem, ut per
Aretin. *d. conf. 23. num. 6.* & Præpositum Taurinensem habe-
re primam Dignitatem de consuetudine, ut per eum *num. 7.*
Et in Cathedrali nostra S. Angeli in Vado Præpositura
ex fundatione est tertia Dignitas post Pontificalem; è con-
tra verò Præpositura Senarum non est Dignitas, secundum
Aretin. *loco citato*. In Germania, Belgio, & Polonia Præ-
positi Dignitatem habent, & alicubi iurisdictionem, &
curam animarum, juxta textum in *cap. Cum in illis*, §. 1. de
præbend. lib. 6. & *cap. Quamvis*, infra, de verborum signi-
ficat. & interdum Præpositura est major Dignitas post Pon-
tificalem, ut per Rebuff. ad l. 124. vers. *Præpositus etiam
dicitur* pag. 478. ff. *De verborum significat.*

De Archidiacono non ambigitur quin sit Dignitas; nam
de hoc est textus expressus hic secundum Anton. de Butr.
num. 3. in ult. notab. qui remittit adnotata in *cap. Decerni-
mus*, infra, de judic. Idem efficiter probatur in *cap. 1. in-
fra*, de offic. Archid. ubi Doctores communiter tenent Archi-
diaconum esse primam Dignitatem post Pontificalem:
item caput Capituli, ut notat Butr. in *cap. Dilecti* num. 2. de
majoritat. & obed. Unde ad ipsum tamquam ad majorem
spectat Capitulum convocare, ut in *cap. 1. eod. tit.* notant
Hostien. n. 2. in *ver. Major*, vers. *Et eadem ratione*, Joa. Andr.
num. 5. vers. Dicit etiam, Bellam. n. 4. vers. *Et similiter*, in 5.
quest. & Butr. n. 10. Ac si tenuerit convocare, ad id cogi
potest ab Ordinario, ut notat ibi Innoc. in *fine*, licet hoc
jus convocandi Capitulum spectet ad Decanum de consue-
tudine secundum Abbat. in *cap. auditis*, in 3. notab. supra, de
elect. Quinimò Bellam. in *d. c. in princ.* per illum textum de
offic. Archid. dicit Archidiaconalem Dignitatem de jure
communi post Episcopalem esse majorem Dignitatem qua-
cumque alia in Ecclesia Dei, & per consequens majorem
Abbatiali, licet Abbates propter pinguedinem reddituum
contrarium usurpaverint.

De Archipresbyteris denique, & eorum prærogativis
scripsi latissimè in c. *Ad hæc*, infra, de offic. Archid. ubi etiam
videatur de præminentia inter Archidiaconum, & Ar-
chipresbyterum.

Quintò nota ex ordine litteræ Abbates esse majores De-
canis, Decanos majores Præpositis, & Præpositos esse ma-
jores Archidiaconis. Sed ad hoc ultimum, ut inquit Bel-
lam. n. 1. in 1. notab. facilis est responsio, quia non idèd
ultimò loquitur de Archidiaconis, quod minoris digni-
tatis existant, sed quia sunt minores ordine, & quia in eo-
dem ordine cum aliis non conveniunt, major enim vide-
tur Archidiaconus de jure communi post Episcopum, cùm
solus sit de jure illius Vicarius generalis, ut in *cap. 1. De
offic. Archid.* & arg. l. fin. Cod. de eo qui vic. alter. ger. Sed
si est ita, cur textus post Archidiaconum posuit Archipres-
byterum, qui est major ordine? Attenta enim ratione
Bellameræ debuisse Archidiacono præmittere Archipres-
byterum, sicut præmisit Abbatem, Decanum, & Præ-
positum, cùm omnes conveniant in ordine Sacerdota-
li. Fortè hoc fecit Concilium Pictaviense, quia Ar-
chipresbyter in specie subest Archidiacono, ut est textus
in *cap. 1. infra de offic. Archid.* ubi dicitur: Archipres-
byter sciat se subesse Archidiacono, & ejus præceptis sicut
sui Episcopi obedire. Unde secundum Hostien. hic nu-
mer. 3. Archidiaconi & hic, & infra in suis rubricis Ar-
chipresbyteris in ordine præponuntur, quia & sic debent
esse, ut qui major est in honore, prior sit in sede, ut notatur

- 32 in c. 1. *¶ c. Statuimus infra de majorit. ¶ obed.* Potest etiam dici ordinem litteræ non esse attendendum, quando ex aliis juribus apparet varius, & inversus. Undè quamvis hîc Decanus præmittatur Præposito, tamen in c. *Quamvis infra de verborum significat.* Præpositura aliis præponitur, & sic videtur major Decanatu, ut per illum textum dixit Rota decis. 17. *fuit dubitatum de concess. præbend. in novis.* Et similiter quamvis Decanus, & Præpositus hîc præmittantur Archidiacono; tamen in cap. *Innovamus 60. distinct.* Archidiaconus ei præmittitur, ut patet ibi Archidiaconi, vel Decani, vel Præpositi. Sed & Concilium Tridentinum in cap. 20. §. *Ad hæc sess. 24. et si præponat Decanos Archidiaconis, ibi, Non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum; nihilominus in c. 3. ejusdem sess. ordine inverso Decanis præposuit Archidiaconos, ut patet ibi, Archidiaconi autem, Decani, & alii inferiores, & idem fecit in cap. 14. in fin. sess. 25. de reformat.* Quinimò Concilium Lateranense in c. *Cum in cunctis, §. Inferiora supra de elect.* primo loco Decanos Archidiaconis, & paulò post Archidiaconos Decanis præposuit. Vel dic in his standum esse consuetudini, ut ibi per Cardin. in 3. notab.
- 33 Ultimò nota ex fine litteræ textum adhuc valdè notabilem, quod impeditus ex justa causa suscipere ordines suo beneficio annexos, quamvis non sit ipso jure beneficio privatus, d. cap. *Cum in cunctis, §. Inferiora, ver. Cum autem supra de elect.* & ibi Butr. in 6. notab. Clem. *Ut ii, de atar. ¶ qualit.* Conc. Trident. c. 4. *sess. 22.* tamen est privandus, ut hîc est textus apertus, hoc enim importat illud verbum, *amittant*, idest per sententiam judicis, ut notat Inn. in c. *Accepta in ver. Confliterit, vers. Aliis tamen videtur de restit. spoliat. & Host. in d. c. Cum in cunctis nu. 32. in ver. Admoniti.*
- 34 Sed oppono, quod imò legitimè impediti non sint privandi, c. 1. *infra de Cler. egrotan. d. Qui surere, ff. de statu homin. c. 1. §. Casum, ff. de postulan. & est expressum in d. Clem. Ut ii, §. Illi vero, ibi, Justo impedimento cessante.* Pro solutione distingue. Aut quis ex culpa sua ad talem statum pervenit, ut promoveri non possit, puta quia duellum obtulit, vel suscepit, vel bello spontè se ingressit, & occulum, vel manum, vel pedem amisit, ut in c. *infra de corp. vitiat. ¶ §. 1. 23. qu. 6.* vel quia vir cum uxore sua deprehendit eum turpiter conversantem, unde illi ea, cum quibus deliquerat, amputavit, ut in c. 3. §. *fin. infra de sentent. excomm. & notatur in c. 3. ¶ 4. de corp. vitiat. secundum Host. hic n. 3. in ver. Justa causa.* Et hoc casu privari debet beneficio, & ita intelligitur textus hîc. Aut sine culpa sua in impedimentum incidit, & privati non debet, & ita procedunt contraria, quia non debet addi afflictio afflictis, ut in d. c. 1. *de Cler. egrotan. & hîc declarat glos. in ver. Amittant, Innoc. in eod. vers. Abb. Antiqu. in verb. Prohibente, Host. nu. 3. in ver. Justa causa, cum quibus consentiunt Jo. Andr. Butr. Card. & reliqui omnes.* Vel certè intelligitur de hiis, qui ante ordinationem hæc habeant impedimenta, & in ordinatione sua hæc fraudulenter tacuerunt, ut legitur, & notatur in c. *Exposuisti de corp. vitiat. ¶ in c. 1. vers. Idem respondet supra de ordinat. ab Episc.* Quo casu etiam cedendi licentia peti potest, ut in c. *Nisi cum pridem, §. Propter conscientiam, ¶ §. Persona vero supra de renunc. secundum Innoc. & Host. ubi sup.*
- 35 Sed contra primam solutionem oppono. Qui ex proprio peccato in infirmitatem incidit, juxta text. in c. *Cum infirmus infra de pœnit. ¶ remiss.* non modò non est privandus titulo beneficii, sed nec distributionibus quotidianis, ut tradit Covarr. lib. 3. *variar. resolut. cap. 13. num. 8. & censuit S. Congregatio Cardinalium Conc. Trident. interpretum, & declaravit sanctæ memoriæ Greg. XIII. ut scripti in c. Licet n. 147. infra de præbend.* Et similiter debilitas corporis, quæ reddit Episcopum inhabilem ad executionem pastoralis officii, est justa causa cedendi, etiamsi ex peccato proveniat, dummodò Episcopum pœniteat, ut notat Host. in d. c. *Nisi cum pridem nu. 13. in fine.* Ergo impedimentum præbet justam causam excusationis à privatione ob non promotionem, licet ex propria culpa proveniat.
- At respondetur id esse speciale in impedimento ægritudinis, quod nec à jure, nec ab homine, sed ad ipso Deo illatum est, c. *Cum percussio 7. qu. 1. ubi Gregorius: cum percussio corporalis imminet, utrum pro purgatione, an pro vindicta contingat, Dei in hoc judicium ignoratur, & ideo*

non debet à nobis addi flagellatis afflictio. Et huic respexit S. Congregatio, dum dixit Superiorem non debere inquirere, an Canonicus in morbum incidit ex culpa sua, necne, quia multa possunt esse causæ, & non turpes. At secus est in aliis impedimentis, de quibus non ambigitur quin provenerint ex culpa propria, & de his intelligo hanc decretalem, quod benè nota. Adverte tamen, quia quod hic statuitur, ut qui ordines suis beneficiis annexos non suscipiunt, beneficiis privati possint, & consequenter non sint ipso jure privati, hodie corrigitur per decretum Concilii Constantiensis sub Martino V. ut scripti plenius in d. c. *Cum in cunctis, §. Inferiora in ultim. notab. a. n. 2. 3. supra de elect.*

QUÆRO, An ad obtinendum beneficium Sacerdotale requiratur, ut quis sit actu Sacerdos tempore collationis, seu alterius provisionis; an verò sufficiat aptitudo.

Si Ecclesia sit Parochialis, clarum est non requiri Sacerdotium actu, sed satis esse, ut provisus infra annum ad Presbyteratum se faciat promoveri; alioquin elapso anno, provisione aliqua non præmissa, est ipso jure beneficio privatus, ut in c. *Licet canon, ¶ cap. Commissa de elect. lib. 6. de quo plenè per Rebuff. in praxi benefic. in tit. de non promot. intra ann. Et idem est in Prioratibus Conventualibus, ut in Clem. Ne in agro, §. Caterum de statu Monach.*

Si Ecclesia sit Collegiata etiam Parochialis, aut Dignitas curata, similiter non requiritur ordo Presbyteratus tempore electionis, seu provisionis, sed satis est, ut electus promoveatur infra tempus à jure præfixum, ut in cap. *Cum in cunctis, §. Inferiora, vers. Cum autem, & ibi gloss. in ver. Canonibus supra de elect.* licet hoc casu contraveniens non sit ipso jure beneficio privatus, sed privandus, ut est decisum in c. *Statutum eod. tit. lib. 6.*

Si sit Dignitas non curata, ut Abbatia, Decanatus, Præpositura, & Archipresbyteratus, eodem modo non requiritur, ut illa obtinentes sint actu Presbyteri, sed satis est, ut Presbyteri fiant. Quod si admoniti non paruerint, sunt à beneficiis amovendi, ut est textus hîc, & dixi supra in 2. notab. Ex Concilio tamen Constantiensi sub Martino V. sunt ipso jure privati, ut scripti in d. §. *Inferiora in 2. notab. a. nu. 23.* licet hodie prædictæ Dignitates non habeant ordinem Presbyteratus annexum, cum ad eas obtinendas sufficiat ætas viginti duorum annorum ex decreto Concilii Tridentini in c. 12. §. *Ad ceteras sess. 24.* ut similiter dixi supra in 1. notab.

Si sint Canonicatus, vel Præbendæ, aut portiones Presbyterales in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia, simili modo satis est, ut provisus infra annum in Presbyteros ordinetur, ut in Clem. *Ut ii, §. Illi vero de atar. ¶ qualit. & in Concilio Tridentino in d. c. 12. §. Neminem etiam sess. 24.* alioquin incidit in penas d. Clem. ab eodem Concilio innovatas cap. 4. *sess. 22.* idest amissionis vocis in Capitulo, & subtractionis dimidiæ partis distributionum, ut ibi non autem in penam privationis tituli, de qua in d. c. *Licet Canon, quæ non habet locum, nisi in Parochialibus, ut ibi notat gloss. in ver. Parochialis, gloss. 1. in d. c. Statutum, & ibi etiam Gemin. & Franc. n. 2. de elect. lib. 6. Vitalin. in d. Clem. Ut ii, §. Illi vero n. 9. Roman. conf. 325. nu. 2. ¶ 3.* quamvis privati possent si admoniti contumaciter recusarent ordines suscipere requisitos, ut ex sententia S. Congregationis Concilii dixi in c. *Quæris in 2. qu. num. 33. ¶ 34. infra eod.* in quo tamen advertendum est ad decretum Concilii Constantiensis, de quo supra num. 40.

Alia verò beneficia simplicia, & Capellæ de jure communi non habent certos ordines annexos, ut in d. c. *Quæris, & notat Hostier. & omnes in c. Super inordinata de præben. Sed ad illa obtinenda sufficit prima Clericalis tonsura, c. Ex litteris de transact. cap. 2. de instit. Felin. in cap. Cum adeo a nu. 2. de rescript. Staphil. de litter. grat. nona forma expectat. var. num. 24. Rebuff. in Praxi tit. de Cler. à quib. ¶ quomod. creentur num. 4. & hodie est expressum in Constitutione Sixti V. de habitu, & tonsura Clericorum, & militum beneficia Ecclesiastica obtinentium, quæ incipit, *Cum sacrosanctam.* Possunt tamen habere ordines annexos ex fundatione, privilegio, statuto, vel consuetudine, ut notat gloss. in c. *Si eo tempore in ver. Ætatem, vers. Et hæc ver. intelligo de rescript. lib. 6.* Item gloss. in d. Clem. *Ut ii in ver. Annexi.* Quare ad dignoscendum, an ejusmodi beneficia requirant Sacerdotium actu, necne, spectandum est privilegium, statutum, vel consuetudo, ut tradit Petr. à*

Biaxio in direct. elect. c. 9. par. 2. num. 3. Petr. Gregor. de benefic. cap. 36. Sed præcipuè recurrendum est ad verba foundationis, seu institutionis beneficii, quibus contrariis ordinationibus non est detrahendum, ut in decreto Concilii Tridentini cap. 5. sess. 25. de reformat.

- 44 Et quidem Abb. in c. Cum in cunctis, §. Interiora nu. 10. de elect. in hoc articulo utitur hac distinctione, videlicet: Quædam est annexio ordinum respectu actus, quædam
- 45 verò respectu aptitudinis. In primo casu requiritur, ut quis sit constitutus in illo ordine tempore collationis; alioquin non tenet collatio, ut sentit gl. in Clem. Ut ii in ver.
- 46 Annexi de ætat. & qualit. Undè cum assumendus ad Cathedralium Ecclesiam debeat esse actu saltem Subdiaconus, ut in c. A multis de ætat. & qual. & in decreto Concilii Trid. cap. 2. sess. 22. ibi, In sacro ord. ne antea saltem sex mensium spatium constitutus: inde fit, ut Episcopatus dicatur habere annexum ordinem Subdiaconatus respectu actus, majores vero respectu aptitudinis, ut per Abb. loc. cit. & in d. Clem. Ut ii
- 47 n. 12. Et est simile in commenda Parochialis Ecclesiæ, quæ cum fieri non possit, nisi Sacerdoti, cap. Nemo deinceps, de elect. lib. 6. necesse est, ut Commendatarius sit actu Sacerdos, ut ibi notat glos. in ver. Sacerdotio, & Abb. d. nu. 12.
- 48 vers. Item pone exemplum. In secundo autem casu non requiritur, ut quis habeat ordinem beneficium tempore collationis, sed satis est, ut in ea ætate sit constitutus, ut infra tempus a jure præfixum promoveri valeat: & de hac annexione secundum Abb. intelligitur text. in d. §. Inferiora, & in c. Si pro Clericis, & c. Eum cui, de præben. lib. 6. in quibus juribus patet Ecclesiam curatam, vel dignitatem habere ordinem Presbyteratus annexum; & tamen non requiri, ut quis sit actu Presbyter tempore promotionis; sed satis esse, ut postea ad illum ordinem promoveretur: mirum quia talis annexio est respectu aptitudinis tantum, eò quòd aptus esse debeat ad illum ordinem, non autem respectu actus: & hanc distinctionem sequitur in d. §. Inferiora, Dec. n. 21. & seqq. eamque non obicure probavit Rota
- 49 decis. 3. incipien. Statutum, alias 1. de præben. in novis: ubi ponit notabilem, & quotidianam quæstionem, videlicet, stante statuto Ecclesiæ de certa præbenda non conferenda, nisi actualiter in Sacerdotio constituto, numquid impetrans Apostolicus possit hujusmodi præbendam acceptare,
- 50 si actu non sit Sacerdos. Et tandem videtur concludere post Jo. Monach. & alios, quod aut beneficium habet actu Sacerdotium annexum ex primæva foundatione: & tunc expectans non potest beneficium illud acceptare, nisi actu sit Sacerdos, saltem in eo casu, in quo beneficium fuit fundatum per laicum, quia non est verisimile, ut per clausulas generales in litteris appolitas Papa voluerit derogare ordinationi beneficii, ne laici à foundationibus retrahantur, arg. c. Cum dilectus de jurepatr. & eorum, quæ leguntur, & notantur in c. Licet de præb. lib. 6. Aut beneficium habet Sacerdotium annexum non ex foundatione, sed ex statuto postea facto per Episcopum, & Capitulum; & tunc beneficium acceptari potest per expectantem propter clausulas, Non obstantibus, & c. quæ in litteris apponi consueverunt; & hoc intelligitur de annexione respectu actus, non autem de annexione respectu aptitudinis, quia tunc indistinctè potest expectans beneficium Sacerdotale acceptare, licet actu non sit Sacerdos, ut in d. c. pro Cler. de præb. lib. 6.
- 51 Non tamen in eo casu, in quo annexio ordinum facta est respectu aptitudinis, necesse est ut quis tempore collationis sit in ætate ad ordinem requisita. Et in hoc admitti non debet doctrina Abb. loco citato, sed satis est, ut in ea ætate sit constitutus, ut infra annum ad ordinem illum promoveri valeat, ut tenet Rota in præalleg. decis. 1. de præben. & hodie est expressum in decreto Concilii Tridentini c. 12. §. Neminem etiam sess. 24. ut scripsi plenius in d. c. Cum in cunctis à nu. 63. de elect. & patet ex subjectis declarationibus S. Congregationis Concilii, videlicet, si ex foundatione Capellanix cautum sit, ut Capellanus per seipsum celebret Missas, an possit ista conferri simplici Clerico, anve Capellania, cui annexum est onus duarum Missarum in hebdomada per proprium Rectorem celebrandarum dicatur Sacerdotalis, & non possit conferri Clerico quatuordecim annorum. Sac. Congregatio ad utrumque dubium respondit posse quidem conferri simplici Clerico, in ea tamen ætate, ut infra annum ad Sacerdotium promoveri queat, nisi alia essent verba in foundatione posita,
- 52 Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.

quæ requirerent obtinendam tempore collationis esse actu Presbyterum.

Item positis verbis foundationis. Quilibet Sacerdos, qui pro tempore fuerit, continuam residentiam personalem in dicta Ecclesia facere teneatur, & singulis diebus, quibus facultas, & commoditas sibi aderit, in dicta Ecclesia teneatur Missam devotione debita celebrare. Die 13. Junii 1608. S. Congregatio censuit ad hujusmodi Ecclesiam non posse præsentari aliquem, qui non sit constitutus in tali ætate, ut infra annum possit ad Sacerdotium promoveri. Item positis verbis foundationis videlicet, Legavit dicta Ecclesia Collegiata libras octoginta pro constituenda, & erigenda una Præbenda Sacerdotali in dicta Ecclesia cum onere, ut præbendarius nominandus, & eligendus ad dictam præbendam teneatur singula hebdomada celebrare Missas duas in dicta Ecclesia; queritur, an sufficiat præsentare Clericum talis ætatis, ut infra annum promoveri possit ad Sacerdotium. Die 5. Januarii 1604. S. Congregatio censuit sufficere.

Item in Cathedrali Ecclesia Montis Politiani sunt plures 53 Capellanix perpetuæ, quas obtinentes ex antiqua consuetudine, & constitutionibus Ecclesiæ habent onus pluries in hebdomada celebrandi, & eorum octo electi à Capitulo diebus festis non solemnibus, & ferialibus Missas Conventuales canere, & una cum capitularibus choro interesse teneantur cum perceptione dimidiæ partis distributionum, quas percipiunt Canonici; S. Congregatio censuit has Capellanias inspecta institutione esse Sacerdotales, ideòque solis Sacerdotibus, vel constitutis in ætate, ut intra annum possint ad Sacerdotium promoveri, esse conferendas, nisi earum status fortè fuerit immutatus. Sed ad omnem dubitationem removendam esse agendum cum Sanctissimo, ut Sacerdotales in posterum decernantur absque eas nunc obtinentium præjudicio. Sanctitas Sua voluit exhiberi veteres constitutiones, inclinavitque, ut si ita res habet, hæ Capellanix decernantur sacerdotales.

Item instantibus verbis foundationis Capellæ, videlicet: Usufructuariæ teneantur manuteneere unum Cappellanum, seu Presbyterum, qui omni die celebret, & celebrare debeat Missam unam in Ecclesia per ipsum testatorem fundata, & c. & post earum obitum per N. & N. quos eligit in patronos dictæ Ecclesiæ, manuteneri debeant duo Capellani, qui omni die residentiam faciant in dicta Ecclesia, & qui celebrent, & celebrare debeant Missam in eadem: an Capella hujusmodi sit sacerdotalis, itaut actu sacerdoti sit conferenda. Die 22. Februarii 1614. S. Congregatio ex omnium sententia censuit hujusmodi Capellam esse quidem sacerdotalem, sed satis esse, ut ad eam præsentetur Clericus in ea ætate constitutus, ut infra annum possit ad sacerdotium promoveri.

Conclude igitur ad obtinendam Capellaniam, seu beneficium sacerdotale requiri sacerdotium in ipso actu collationis, si ordinis annexio facta sit respectu actus. Si verò annexio facta sit respectu aptitudinis, nec requiri, ut provifus sit actu sacerdos, quòd & Abbas concedit, neque ut tempore collationis habeat ætatem, quam requirit ordo Presbyteratus, quòd Abbas non concedit; sed satis esse, ut sit in tali ætate, ut infra annum possit in Presbyterum ordinari, & sic in vigesimo quarto anno inchoato, quia sic poterit in vigesimo quinto inchoato promoveri ad sacerdotium ad præscriptum Clem. fin. de ætat. & qualit. & Concil. Trid. c. 12. sess. 23.

Sed superest difficultas quomodo cognoscatur, an annexio 54 facta sit respectu actus, an verò respectu aptitudinis.

Abbas in d. c. Cum cunctis, §. Inferiora, n. 10. de elect. dicit in hoc recurrendum esse ad verba, & adducit exemplum annexionis respectu actus. Sed respectu aptitudinis, in qua major est difficultas, nihil declarat.

Tu verò sequere theoreticam Rotæ in Romana Cappellania 19. Martii 1586. coram Cardinali Pamphilio, & in aliis quam pluribus relatis in Recanaten. Beneficii 14. Junii 1608. coram Cardinali Lancellotto, quæ habetur impressa in recent. p. 2. decis. 216. nu. 1. & fuit confirmata coram eodem 19. Januarii 1619. Quam quidem theoreticam sæpius probavit S. Congreg. Conc. videlicet. Aut verba foundationis, seu institutionis beneficii respiciunt ex necessitate ipsum actum presentationis, institutionis, vel collationis. Aut non respiciunt actum, sed potius illius prosecutionem. In primo casu requiritur Sacerdotium in ipso

56 actu, veluti si in fundatione beneficii, vel Capellanix cautum sit, ut presentetur, vel instituat, aut eligatur sacerdos, vel ut Capellania conferatur Sacerdoti, seu constituto in ordine sacerdotali: nam qualitas adjuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi, l. In delictis §. Si extraneus, ff. De noxal. l. Si Titius, ubi Bart. ff. De testam. milit. id est in ipso actus initio, ut declarat Cardin. in c. Perpendimus sub nu. 7. vers. Sed redeundo ad contrarium, de sentent. excomm. Gomez. decis. 72. in princ. lib. 1. & in proposito præter Rotam tenent Abb. in d.c. Cum in cunctis §. Inferiora nu. 10. vers. Secundo casu, & Dec. post eum nu. 21. ad finem, & nu. 22. de elect. Idem Abb. in Clem. Ut ii sub nu. 18. vers. Item pone exemplum, & ibi etiam Cardin. in §. Illa vero nu. 4. & Vitalin. nu. 16. post Imolam col. 1. de atat. & qualitat. Paris. conf. 50. nu. 12. & seqq. lib. 4. Ripa in l. Ex factis nu. 31. ff. De vulgar. Rebut. in praxi benefic. tit. requisita ad collationem n. 35. & in repet. c. Extirpanda, §. Qui vero in 2. notab. de præbend. Lambertin. de jure patron. par. 1. lib. 2. q. 7. art. 29. Ferrer. conf. 211. nu. 8. & 9.

Et idem est si cautum sit, ut presentetur Presbyter, vel Capellanus, qui Missam celebret, in quo casu proprie loquitur præcitata decisio Romana Capellanix. Et hoc teneas, quidquid contra scripserint nonnulli ex recentioribus, quos citat Nicolaus Garz. in tract. de benef. par. 7. c. 1. nu. 62. vers. Et quamvis Zerola, & nu. seqq.

Nec requiritur adjectio illius dictionis, actu, seu actualiter, puta presentetur, seu instituat actu Presbyter, vel qui actualiter sit constitutus in ordine Presbyterali, ut perperam opinatus est Gonzal. ad regul. 8. Cancell. gl. 5. a. n. 104. sed satis est, ut simpliciter cautum fuerit, ut presentetur, seu instituat Sacerdos juxta conclusionem Rotæ, & communem per rationem illam, quod qualitas adjuncta verbo, &c.

Nec refert utrum verba fundationis concepta fuerint affirmativè, puta presentetur, vel instituat Sacerdos, an negativè, puta presentari, seu institui non possit, nisi Sacerdos, vel beneficium non conferatur, nisi Sacerdoti: nam etsi nonnulli existimaverint in eo tantum casu requiri Sacerdotium actu, in quo verba sunt negativè concepta, ut Ferrer. conf. 305. veritas tamen est inter has annexiones ordinum nullam esse realem differentiam, & utroque casu requiri sacerdotium actu, ut probat Paris. conf. 50. nu. 18. lib. 4. & Moderni de re benefic. lib. 2. cap. 47. nu. 8. & de annexione facta verbis affirmativis loquitur Rota, Abbas, & Doctores præallegati num. 54. & seqq.

57 Rursus nihil refert, an fundator dixerit, presentetur, vel eligatur Sacerdos: an verò dederit potestatem presentandi, vel eligendi Sacerdotem, hujusmodi enim duæ forme æquipollent, & utroque casu requiritur Sacerdotium in ipso actu presentationis, vel electionis, ut in casu Rotæ decis. 216. sub n. 1. vers. Nam qualitas Presbyteri par. 2. in recent. nulla enim constitui potest differentia inter verbum, & gerundium, cum gerundium sui verbi vim gerat. Undè proprium nomen sortitum est, ut notat Bald. in l. Falsus nu. 6. ad fin. vers. Et nota ista, c. De furt. & Prob. ad Jo. Monach. in c. unic. nu. 1. de postulat. Prælat. lib. 6. & habet vim hanc imprimèndi qualitatē tempore actus perindè, ac verbum suum, ut deducit Dec. conf. 433. nu. 6. & 7. & in proposito moderni proximè citati nu. 9.

58 In secundo autem casu, id est cum verba fundationis, seu institutionis beneficii, vel Capellanix non respiciunt ipsum actum presentationis, seu electionis, vel collationis, sed illius prosecutionem, annexio ordinis dicitur facta respectu aptitudinis, nec requiritur Sacerdotium actu, sed satis est ut presentandus, vel eligendus in ea ætate sit constitutus, ut infra annum ad Sacerdotium promoveri queat, juxta theoreticam Abbatis in d.c. Cum in cunctis, §. Inferiora nu. 10. de elect. & Rotæ a Doctoribus communiter receptam.

Exemplum est si fundator dixerit, Capellanus debeat esse Presbyter, vel presentetur Clericus, qui per seipsum teneatur Capellanix in divinis inservire, & Missas celebrare: nam etsi hoc casu Andreas Siculus in conf. 33. Scripsit Psalmista lib. 2. & post eum Lambert. de jure patr. lib. 2. par. 1. qu. 7. art. 27. senserint requiri Sacerdotium actu; veritas tamen est in oppositum; quia hujusmodi verba respiciunt prosecutionem ipsius presentationis, & tempus post institutionem; & idè sufficit, ut presentatus sit Sacerdos habitu, licet non actu: & in hoc casu loquitur Rota in Ro-

mana Capellania de Capisucchis die 20. Novembris 1573. coram Coira: quæ refertur in præalleg. Romana Capellania coram Cardinali Pamphilio 14. Martii 1586. Et ita etiam in his, & consimilibus terminis sæpiùs respondit S. Congregatio Concilii, ut patet ex resolutionibus relatis in præcedenti quæstione num. 52. in quibus hujusmodi verba, Capellanus per seipsum celebret, vel celebrare debeat Missas, & alia id genus S. Congregatio ita interpretata est, ut Capella sit quidem Sacerdotalis, sed tamen satis sit, ut ad eam presentetur, seu instituat Clericus in ea ætate constitutus, ut infra annum possit ad Sacerdotium promoveri. Regulare enim est in beneficiis Sacerdotalibus sufficere solam habilitatem ad Sacerdotium, cap. 2. cum ibi notatis instit. lib. 6. c. Si pro Clericis, ubi Gemin. & Franc. de præben. eod. lib. Innoc. in d.c. Cum in cunctis, & ibi Abb. & Dec. in §. Inferiora, Roman. conf. 325. nu. 1. Dec. conf. 122. sub nu. 2. & Rolan. conf. 47. nu. 59. lib. 1.

59 Secundò QUÆRO, An Capellania, cui est annexum onus Missarum celebrandarum, sit Sacerdotalis, anve Capellanus teneatur per seipsum Missas celebrare.

Proposita quæstio duas habet partes, de quibus tamen 61 promiscuè agendum fuit, quia sunt connexæ, & complicatæ, & plerumque una dependet ab altera. Undè ad evidentiam præmittendum est beneficium dici Sacerdotale, cum de jure, aut privilegio, fundatione, statuto, vel consuetudine ordinem Presbyteratus habet annexum sive annexio hujusmodi sit facta respectu actus, sive respectu aptitudinis, secundum ea, quæ dicta sunt in quæstione præcedenti, ut notat gl. in Clem. Ut ii, §. Illi verò in ver. Annexi de atat. & qualitat. & glos. in c. Si eo tempore in ver. Ætatem, vers. Et hæc vera intelligo, de rescript. lib. 6. Item glos. in ver. Sacerdotalis, Archid. & Jo. Andr. in c. Ei cui, de præbend. eod. lib. & hodie est expressum in decreto Concilii Tridentini cap. 12. §. In omnibus verò sess. 24. Ex eo autem, quod Capellanus teneatur Missas celebrare, non inferitur necessariò, ut Capella sit Sacerdotalis, seu ut Capellanus debeat esse Presbyter, quia onus Missarum celebrandarum potest per alium adimpleri, ut inferrius patebit. Et similiter ex eo, quod Capella sit Sacerdotalis, regulariter non licet inferre, ut Capellanus teneatur celebrare per seipsum, quia stant simul, ut Capellanus debeat esse Sacerdos, & nihilominus Missas celebrare possit per substitutum, ut pariter constabit ex his, quæ dicentur infra, præsertim nu. 71.

62 Quibus præcognitis, in proposita quæstione etsi multi multa scripserint, ut referunt moderni in tract. de benef. par. 7. cap. 1. a. nu. 75. nihilominus vera est, & communiter recepta opinio Lapi Abbatis in suis allegationibus, videlicet allegat. 35. alias 36. Utrum absque dispensatione, alleg. 116. Philippus in suo testamento n. 3. vers. In contrarium arguitur, & vers. Et licet prædicta, & alleg. 117. factum super quo n. 2. quibus in locis censuit Altare, seu Capellam ea lege erectam, ut Capellanus, seu Presbyter eligendus debeat in divinis deservire, & Missas celebrare pro anima fundatoris, neque actu, neque aptitudine esse Sacerdotalem, sed posse conferri simplici Clerico quatuordecim annorum. Movetur, quia de generali consuetudine, quam Papa scit, & tolerat, beneficia simplicia personalem residentiam non requirunt, ut notat gl. in c. Gratia in verb. De jure teneri, de rescript. lib. 6. Et quamvis testator jussit, ut Presbyter debeat ibi in divinis deservire, & Missas celebrare, tamen satis sit testatori si ibi per alium divina celebrentur, ut in reg. Qui per alium cum jure expressum non sit, ut hoc casu per se deservire debeat: & allegat Jo. Calder. in c. Super inordinata de præbend. ubi expressè dicit majorem quatuordecim annis, licet minorem viginti quinque posse obtinere Ecclesiam non curatam, seu beneficium in Ecclesia non curata. Nec obstat opinio glossæ, quod minor viginti quinque annis Ecclesiam Rectoriæ habere non possit ea ratione, quia Ecclesia dedicatur, ut in illa Rector Missam celebret, & alia divina officia, c. 1. de consecr. dist. 1. Talis autem Missam celebrare non potest, nisi sit Sacerdos, c. 1. §. Una, vers. Et hoc utique Sacramentum sup. de Summa Trinit. & minor viginti quinque annis non potest esse Sacerdos, Clem. Generalem de atat. & qual. Etenim, ut dicunt Calder. in d. cap. Super inordinata, & Lap. d. alleg. 35. num. 3. & 4. prædicta opinio est contra multa jura: quia in Ecclesiis jura distinguunt inter curatam, & non curatam, & majorem ætatem requirunt in curatis, quam

quam in simplicibus, ut in cap. *Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, de elect. cap. *Licet Canon eod. tit. lib. 6. cap. Eam te*, de ætat. & qualit. Ubi autem à jure non exigitur personalis residentia, satis est per Vicarium deservire: ad hoc gloss. in cap. *Super eo in ver. Non obviet*, de præb. lib. 6. Item si hoc habeat consuetudo, potest quis absque peccato in absentia redditus percipere, dummodò in beneficio teneat Vicarium, per alium beneficio deserviat, ut notat gloss. *fin. in c. Cum omnis de constit. in c. Extirpanda in fin. de præbend. & in c. Dudum*, il secondo in gl. pen. de elect. Ita Lapus Abbas cujus sententiam sequuti sunt Felin. in cap. *Cum omnes sub n. 32.* & ibi etiam Dec. in 2. lectura n. 55. de constit. Mill. in repert. in ver. *Beneficium simplex*, Ferrett. conf. 112. & plerique alii: & Rota in causa *Brixien. Capellania 2. Martii 1598. coram Litta*, & in *Romana Capellania*, de qua infra n. 73. & eandem sapiùs probavit S. Congregatio Concilii, ut constat ex declarationibus infrascriptis.

65 Cum petatum esset, ut injungeretur Vicario Mediolanensi, ut institueret præsentatum ætatis annorum 21. ad Capellaniam, ad quam ab immemorabili tempore consuevit præsentari Capellanus etiam non sacerdos, nec in facris constitutus: die 6. Julii 1581. S. Congregatio censuit, dummodò in fundatione cautum non sit, ut Capellanus per seipsum celebret, non teneri ipsum sacros ordines suscipere, sed per alium Missarum oneri satisfacere posse. Item Archiepiscopus Compost. posuit sub sequestro fructus cujusdam Capellaniæ, eò quòd illius Capellanus non satisfecisset ibi oneri quatuor Missarum in fundatione injuncto. Capellanus verò asserens se celebrasse Salamanticæ, ubi studiorum causa debebat, adiit Sacram Congregationem Concilii. Die prima Decembris 1581. S. Congregatio censuit Missas celebrandas esse in Capella, sive per ipsum Capellanum, sive per alium, nisi secus in fundatione cautum sit, & Archiepiscopum debere relaxare sequestrum fructuum, retentis tamen fructibus pro ea quantitate, ex qua solvi debeat stipendium iis, qui in defectum Capellani celebrarunt Missas in dicta Capella, vel celebrabunt.

66 Item in Bulla Pauli II. exponitur, quòd Jacobellus de Majoribus in suo testamento inter cætera voluit, ut in Parochiali S. Stephani fundaretur de bonis suis Capella, quòdque Paula de Matis testatoris filia in executionem testamenti Capellam hujusmodi sub institutione Sanctorum Laurentii, & Antonii in dicta Ecclesia fundavit, & competenter dotavit pro uno Clerico, qui ei in divinis deserviret, jus patronatus sibi reservando, utque illud pro tempore obtinens in eadem Capella certas Missas qualibet hebdomada celebrare deberet ordinanda, & pro prima vice Hieronymum Clericum Romanum præsentavit. Deindè Summus Pontifex ad supplicationem ejusdem Paulæ dictam Capellam in perpetuum sine cura beneficium Ecclesiasticum pro uno Clerico, qui eidem Capellæ in divinis inserviat, erexit cum reservatione juris patronatus. Dubitatum est an Capellania, de qua agitur, requiratur necessariò, ut Capellanus debeat esse Presbyter. Die 15. Junii 1589. Sac. Congregatio censuit non requiri, sicut etiam aliàs declaravit sequuta opinionem Lapi in suis allegationibus.

Item stante fundatione, quòd in dicta Capella sit, & esse debeat unus Capellanus bonus Clericus sæcularis exemplaris, & Deum timens, qui qualibet hebdomada teneatur, & obligatus sit unam Missam celebrare: responsum est ex verbis appositis in fundatione hujus Capellæ non inferri necessarium, ut Capellanus debeat esse Presbyter.

67 Similiter in causa Placentina S. Congregatio censuit beneficium ea lege erectum, ut in eo deputari debeat unus præbendarius, qui singulo quoque die teneatur Missam celebrare, & divinis officiis interesse, utriusque non esse Sacerdotale, ideòque posse Missas per alium celebrari facere.

68 Item consultata in Capellania instituta à testatore his verbis, ut beneficiarius ipsius Capellæ omni die, seu saltem quinquies in hebdomada Missam celebrare teneatur, & si negligens fuerit ipse beneficiarius incurrat pœnam solidorum duorum, censetur requirere personalem residentiam: Respondit obtinentem hanc Capellaniam non teneri residere, nec personaliter Missam dicere. Idemque dictum fuit in una Casalen. in cujus fundatione cavebatur, ut domus Capellano ædificaretur, in qua habitaret,

Prosyp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

& divinis serviret; & nisi habitaret, & serviret posset amoveri, & de alio provideri.

Item fuit aliàs in Ecclesia Cathedrali Malecitana erecta quædam Capellania per Michaelèm Gilalphonsum eo onere adjecto, ut Capellanus in ea pro tempore teneretur qualibet hebdomada celebrare certum numerum Missarum. Et cum dubitaretur ex parte Jo. Guerrero colligantis, an prædicta Capellania esset Sacerdotalis, vel talis, quæ non ita comprehenderetur sub decreto de reform. cap. 5. sess. 25. quominus conferri posset Clerico quatuordecim annorum; & illa verba, *Capellanus*, &c. essent potius posita ad demonstrandum onus, quod testator Capellæ imposuit, quàm ut respiciant factum ipsum celebrationis Missarum per proprium Capellanum: responsum est secundum ea, quæ proponuntur hujusmodi Capellaniam non esse Sacerdotalem, posseque celebrationi Missarum per alium satisfieri, ac propterea ad illam obtinendam sufficere ætatem annorum decem, & quatuor.

Rursus positis verbis fundationis, videlicet, Introitus dictæ decimæ dispensentur ad tenendum unum Presbyterum, qui celebret Missas, & divina officia ad dictum Altare pro eo tempore, quo poterit ibidem stare ad celebrandum dicta officia omni die, & inferius: N. & N. habeant regere dictos introitus, & dispensare ad tenendum dictum Presbyterum tantum quantum tenere poterunt singulo anno. Die 17. Novembris 1605. Sacra Congregatio censuit dictum Presbyterum posse per alium celebrare. Item stantibus verbis fundationis: voluit, & ordinavit debere eligi unum idoneum Capellanum Presbyterum per N. & quòd Capellanus debeat, & teneatur celebrare in ea Missa pro aniana, &c. Dubitatum est primò, an hæc Capella possit conferri Clerico, qui Sacerdos non sit: Deindè si necessarium sit eam conferri Sacerdoti, an idem Sacerdos teneatur per seipsum in dicta Capella celebrare. Die 3. Aprilis 1610. Sac. Congr. ad primum respondit Capellam esse Sacerdotalem. Ad secundum non teneri inservire per seipsum.

Item Episcopus Aquilanus petiit declarari, an Capellania de jure patronatus laicorum posset conferri ei, qui non est ejus ætatis, ut intra annum ad ordines promoveri possit, onera subiturus, quæ dictæ Capellaniæ sunt annexa, juxta c. 4. *vers. In vero sess. 22.* S. Congregatio censuit non posse conferri si ei injunctum sit onus dicendi Missas personaliter, vel Evangelium, vel Epistolam cantandi, vel in fundatione dictum fuerit, ut obtinens esset Sacerdos, vel Diaconus, vel Subdiaconus.

Demum stante fundatione Capellæ in Ecclesia Cathedrali Pistoriensi sub his verbis testatoris, quòd Capellanus debeat celebrare diu, noctuque divinum officium, sicut cæteri Capellani faciunt, fuit dubitatum an Capellanus debeat esse Presbyter. Sacra Congregatio censuit ex istis verbis positis in fundatione hujus Capellaniæ non inferri necessariò, ut Capellanus debeat esse Presbyter, & ita simpliciter respondendum absque eo quòd dicatur, vel referretur, nisi probaretur, quòd tempore fundationis factæ de hujusmodi Capellania cæteri Capellani omnes essent Presbyteri celebrantes Missam. Tum quia in ista serie facti hoc negatur; tum quia etiam alii Capellani consueverunt esse Presbyteri, hoc non debet alterare puritatem verborum hujus fundationis, de quorum natura non est, ut teneatur esse Sacerdos, vel Missam dicere, cum verbum. Celebret officium divinum, non referatur ad celebrationem Missæ, ut colligitur ex Clem. 1. §. *Ne igitur de celebr. Missarum*, ubi Zabar. num. 2. & ad exemplum prædictæ decisionis id ipsum respondit in Capella fundata in Cathedrali Ecclesia Abulensi sub iisdem verbis, Capellanus debeat celebrare divina officia diu, noctuque.

Nec est omittendum, quòd propter decisionem in causa Pistorien. ut præfertur editam, Rota in præallegata Romana Capellania 2. Januarii 1589. coram Cardinali Pamphilio; mutavit sententiam, & recessit à resolutionis, ut apparet ex ipsa decisione infrascripti tenoris, videlicet: Domini audenta resolutione Illustrissimorum Dominorum S. Concilii Interpretum in causa Pistorien. quòd præsentandus non debeat esse Presbyter ex eo, quòd in fundatione dicatur Capellanum debere celebrare divina officia, quia juxta allegat. Lapi 36. nisi expressè caveatur, quòd per seipsum hoc agat, satis censetur provisum voluntari Testatoris, si per alium divina celebrari faciat, ad reg.

74 *Qui per alium, &c. & tradit Cardin. in c. De multa in fin. vers. Quanto de prebend. recesserunt à resolutis in hac causa, & dixerunt Capellaniam non esse Sacerdotalem: quia ex verbis foundationis non adstringitur Capellanus ad deservendum Capellæ in divinis, & Missam celebrare per seipsum. Et cum finis in beneficio simplici, in quo ex quadam generali totius orbis consuetudine non requiritur residentia, ut post Cardin. tradit Imola in cap. fin. num. 9. de Cler. non residen. sufficit quod deserviat per substitutum, ad notata in cap. Super eo de prebend. in 6. Lap. alleg. 36. sub num. 5. & alleg. 117. sub num. 2. Cardin. d. cap. De multa in fin. Dec. cap. Cum omnes, secunda lectura de Constit. cum aliis allegatis. Non obstat, quod in hoc casu verba foundationis videantur directa in personam ipsius Capellani, cum dicant, quod beneficium pro tempore obtinens certas Missas in qualibet hebdomada in eodem Capella celebrare deberet: quia illa non respiciunt actum ipsum celebrationis Missarum ab ipso Capellano, sed potius sunt posita ad denotandam obligationem, & onus, quod ipsa testatrix Capellæ imponebat: & sufficit quod onus non sit ita impositum Capellano, quod per alium expleri non possit, quia alias cum à jure personalis residentia non requiratur, poterit per alium inservire, ex præallegatis. Ultra quod in casu resolutionis Congregationis verba erant directa ad Capellanum, prout etiam in casu allegationis Lapi, ubi testator mandavit dimidiam suorum honorum Presbytero eligendo dari pro celebrandis Missis. Quod dicitur in casu decisionis Pistorien. non fuisse factam mentionem celebrationis Missarum, sed tantum divinum, tollitur per rationem deservire per alium, quæ militat utroque casu. Et eo magis venerunt Domini in hanc sententiam, quia concurrunt mensurandis, quæ colligitur ex præsentatione ab ipsamet facta de Hieronymo de Longonibus, qui huic Capellæ deservit per substitutum. Paris. conf. 56. nu. 19. lib. 4. & postea fuit ferè semper possessa a simplicibus Clericis, qui Missas per alios fecerunt celebrari, l. Si de interpretatione, ff. De legib. Aym. conf. 101. cum siml.*

75 Nec adversatur conclusioni superius firmate, quod cum quidam Joannes habens Capellaniam in diocesi Hispanen. cum onere celebrandi Missas esset Romæ litis causa, & petiisset sibi indulgeri, ut sibi liceret eadem Missas in aliqua Urbis Ecclesia celebrare; Sac. Congregatio censuit si Sanctissimo placuerit id tantum oratori esse concedendum, ut Missas in Ecclesia a Testatore destinata per alium celebrari faciat. Etenim in eo casu supponendum est ex foundatione fuisse injunctum Capellano onus per seipsum celebrandi; alioquin indultum celebrandi in eadem Capella per substitutum fuisset prorsus inutile, contra cap. In his, de privileg. cum concordam. de quibus ibi in gloss. ultima.

Constat igitur ex prædictis verum esse, quod prius dicebamus, videlicet Capellam non esse Sacerdotalem ex eo; quod Capellanus teneatur Missas, vel divinum officium celebrare, neque Capellanum regulariter teneri per seipsum celebrare ex eo, quod Capella sit Sacerdotalis, cum utroque casu huic oneri satisfieri possit per substitutum.

76 Verum si in ipsa erectione, seu foundatione Capellæ, aut aliis constitutionibus secus constitutum fuerit, id omnino erit observandum, ut disertis verbis statuitur à Concilio Tridentino in cap. 5. sess. 25. & sapius fuit responsum.

Observandum est tamen ad hoc non requiri, ut in foundatione expressè sit cautum, ut Capellanus celebret per seipsum, sed satis esse, ut id verbis æquipollentibus ordinatum fuerit, arg. cap. In his infra de verb. signific. l. fin. l. De donat. que sub modo, l. Quid tamen, §. 1. ff. De arbit. & patet ex subiecta resolutione S. Congregationis.

77 Testator cavet, ut sui hæredes dent uni ex filiis ipsius pro alimentis, cui dictis hæredibus melius placuerit, & qui ad officium Clericatus ascendere voluerit, unam vineam ipsius Testatoris cum onere, ut cui dederint, ille teneatur pro anima, &c. celebrare annuam Missam cantatam in qualibet annali die mortis ipsius Testatoris, & dicto ejus filio Sacerdote defuncto alius ex ejus filiis similiter Sacerdos succedat eum eodem onere; & dictis ejus filiis Sacerdotibus defunctis, vadat in perpetuum cum eodem onere ad propinquiorem Sacerdotem de familia. Dubitatur primo, an supradictum relictum sit simplex legatum

cum onere tamen assumendi ordinem Sacerdotalem, & Missam celebrandi, itaut nulla sit opus institutione Ordinarii, vel potius sit erectum beneficium Ecclesiasticum de jure patronatus dictæ familiæ. Secundo, an is, qui vult consequi tale legatum, debeat esse Sacerdos, & teneatur per seipsum Missam celebrare. Die 28. Julii 1605. S. Congregatio ad primum censuit hoc esse simplex legatum cum onere assumendi ordinem Sacerdotalem, ac Missas celebrandi; ideoque non esse opus ulla ordinarii institutione. Ad secundum, ad hujusmodi legatum consequendum oportere esse constitutum in tali ætate, ut intra annum ad Sacerdotium possit promoveri, eoque anni spatio Sacerdotii ordinem debere suscipere. Sed quoad celebrationem Missæ posse etiam per alium huic oneri satisfacere, nisi fundationis præter expressa insint alia verba, quæ significant, ut per seipsum id muneris expleat.

78 Casus autem, in quibus censetur inducta obligatio celebrandi per seipsum satis colligi possunt ex infra scriptis exemplis. Posito tenore foundationis, videlicet: Sint tres voces in præsentando Sacerdotem, & Capellanum dictæ Capellæ, qui serviat in divinis eidem Capellæ, & ibidem continue divina celebrat, Missam, & officia nocturna, & diurna, & residentiam continuam faciat juxta Ecclesiam S. Andree, & serviendo dictæ Capellæ quaritur, an Rector ejusdem Capellæ teneatur residere, ac subire onera per seipsum. Die 20. Julii 1600. S. Congregatio censuit hujusmodi Rectorem teneri residere, ac munia hujusmodi explere per seipsum.

Item stante foundatione: Quod Capellani, & quilibet illorum debeat dicere pro anima mea in dicta mea Capella centum, & nonaginta duas Missas recitatas quolibet anno in perpetuum, &c. Item quod sit Presbyter bonus Christianus bonæ vitæ, & famæ, & non habeat onus alicujus officii, nec obtineat aliquam præbendam, Vicariam, Rectoriam, nec Curatam, nec aliquod aliud beneficium, nec Capellaniam, quibus inservire debeat, seu quod solum debeat se occupare, & assistere servitio istius meæ Capellanæ, non in aliqua alia re, sive præbenda, & si postquam fuerit nominatus in Capellanum fuerit provisorus de aliqua alia præbenda, seu Capellania, si illam acceperit, perdat eo ipso hujusmodi meam Capellaniam, & vacet, & provideatur in personam alterius. Præsuppositis clausulis supra scriptis, quaritur utrum Capellanus teneatur præcisè per seipsum celebrare. Die 12. Maii 1606. Sac. Congregatio censuit secundum ea, quæ proponuntur, teneri celebrare per seipsum. Rursus positus verbis foundationis: omne incrementum, & lucrum proveniens ex summa 500. scutorum dari debeat Capellano, qui dictæ societati in divinis inserviat, &c. Et quod Silvester Oliverius si voluerit pro Capellano dictæ societatis inservire, cæteris præferri debeat. Die 23. Februarii 1608. S. Congregatio censuit ex dictis verbis, quæ Silvestrum præferri mandant, eum per seipsum inservire teneri. Ad hæc positò tenore donationis, videlicet, *Dono bona opportuna Vicario Archiepiscopi nomine, & vice ipsius Ecclesie, seu Capellæ, & perpetui Sacerdotalis beneficii ad dictam Ecclesiam creandam; eo tamen tenore, ut Sacerdotes ad ipsam Ecclesiam, seu Capellam, ut fertur, ordinandam instituendi illis gaudeant, & sub his conditionibus, & non aliter, videlicet ut beneficiis ipsius Ecclesie, seu Capellæ omni die, seu saltem quinque in hebdomada Missam in dicta Ecclesia celebrare teneatur, jussu tamen impedimento cessante. Et si negligentis fuerint, vel remissi ad celebrandam ipsam Missam, seu ipsam Missam non celebraverint, beneficiis incurrat pœnam solidorum, &c. pro qualibet vice convertendam in utilitatem Ecclesie.* Ultimò autem loco Vicarius Capitularis sede, tunc Archiepiscopali vacante donationem, & erectionem hujusmodi per hæc verba admisit, videlicet, considerans quod ex bonis donatis potest unus Sacerdos cum uno Clerico servitorem vitam congruè sustentare, beneficium creavit, & bona donata prædictæ Ecclesie, & perpetuò Sacerdotali beneficio, & pro dote ipsorum Ecclesie, seu beneficii assignavit. Quaritur primo, an dictum beneficium sit Sacerdotale. Secundo, an provisorius de hujusmodi beneficio possit alium beneficium personale residentiam requirere retinere. S. Congregatio ad primum respondit esse Sacerdotale. Ad secundum ex verbis foundationis teneri obtinentem hujusmodi beneficium per seipsum celebrare, neque

- neque posse cum eo aliud beneficium residentiam requirere obtinere.
- 79 Sed prædictis videtur valdè obviare decretum Concilii Tridentini in *cap. 4. sess. 22.* ubi disertis verbis statuitur primum ut quid dignitates, personatus, officia, præbendas, portiones, ac qualibet alia beneficia in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis obtinent, aut in posterum obtinebunt, quibus onera varia sunt annexa, videlicet ut alii Missas, alii Evangelium, alii Epistolas dicant, seu cantent, teneantur juxta impedimento cessante infra annum ordines suscipere requisitos. Et paulò post subnectitur. Cogantque Episcopi eos diebus statutis dictos ordines per seipsum exercere: concordat *cap. 12. sess. 24. ibi, Omnes vero divina per se, & non per substitutos compellantur obire officia.*
- Si igitur obtinentes quæcumque beneficia in prædictis Ecclesiis tenentur onera Missarum adimplere, & divina celebrare per seipsum; ergo falsa est conclusio superius firmata, quòd obtinentes Capellas Sacerdotales possint oneri Missarum, & divinorum celebrationi per alium satisfacere.
- 80 Solutio est difficilis. Sed observandum est decretum *d. cap. 4. sess. 22.* loqui in eo tantum casu, in quo ordines sacri sunt annexi beneficio in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia, & ita decretum illud jam pridem intellexit Sac. Congregatio. Unde obtinens Capellam Sacerdotalem in prædictis Ecclesiis tenetur celebrare per seipsum, atque ita quòd superius firmavimus obtinentem beneficium Sacerdotale posse per alium celebrare, notabiliter limitari debet, ut non procedat in obtinente beneficium sacerdotale in Ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis. Sin autem ordines non sint annexi beneficio, seu Capellæ eo quòd cautum non sit in fundatione, ut Capella sit Sacerdotalis, vel ut Capellanus debeat esse Presbyter, aut celebrare per seipsum, sed simpliciter dispositum sit ut Missas celebrare teneatur; tunc oneribus hujusmodi congruè satisfieri potest per substitutum, etiam in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia. Neque hoc casu ut prædixi, est locus dispositioni *d. cap. 4.* quia loquitur de beneficiis, quibus onera sunt annexa; sed est locus allegationibus Lapi, & declarationibus superius relatis, *num. 62. & 65. & seqq.*
- 81 Sed contra hoc ultimum arguitur sic. Obtinentes beneficia in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis tenentur, & cogi debent divina officia obire per se, & non per substitutos, ut expressè statutum est in *d. cap. 12. vers. Omnes vero, sess. 24.* Sed Missa quamvis non sit de Horis, *cap. 1. De celebr. Missarum, c. un. de Cleric. non resid. lib. 6. & notat gl. in Clem. Ut si. in ver. Certis horis, de ætat. & qualitat.* est tamen de officio, & venit divini officii appellatione. Ergo obtinentes Capellas cum onere Missarum in prædictis Ecclesiis tenentur per seipsum celebrare, & sic Capellæ hujusmodi cum prædicto onere Missarum generaliter, & indistinctè sunt Sacerdotales. Minor probatur in *c. De his, 12. dist. in Clem. un. in fine, ibi, Matutinalibus, Vespertinis. Missæ, ac prædictarum horarum officis, de reliq. & venerat. Sumptor. & tenet gl. in dicta Clem. 1. in verb. Canonicas, ubi ait, Missam de officio dicimus, sed non de horis. Quinimò Missam esse de horis non obscure sentit gl. in *d. Clem. un. in ver. Totidem,* dum inquit, argue pro æquandis distributionibus in his tribus horis, Matutino, Missa, & Vespere.*
- 82 Caterum responderi potest Missam privatam non esse de officio, sed tantummodo Missam solemnem, & Conventualem, de qua loquitur *tex. in c. Cum creatura, de celebr. Missarum.* & ita intelligitur textus in *d. c. De his, 12. dist.* loquitur enim de officiis publicis ibi, Publica officia, id est vespertinas, matutinum, sive Missam. Et quamvis glossa exponat illud verbum, *publica,* id est Clericorum sacularium; tamen expositio illa non congruit litteræ, & textus debet intelligi in propria significatione, ut ibi declarat Gemin. *nu. 3. in fine, vers. Nec est bona expositio glossæ,* unde Missa ibi intelligitur Conventualis, & solemnis, & ita etiam intelligitur textus in *dicta Clem. unica,* & gloss. *præallegat.* propterea enim dicunt distributiones assignari pro Missa, sicut pro horis. Quod etiam adnotavit Prapof. post alios in *d. cap. De his, num. 7.* Hoc autem non congruit nisi Missæ Conventuali. Concluditur ergo obtinentes beneficia in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia cum onere divinorum inserviendi, seu interessendi teneri quidem per seipsum interesse etiam Missæ Conventuali, & multari posse nisi interfuerint; sed hinc non sequi ut teneantur indistinctè eandem Missam Conventualem canere, id est ipsum sacrificium offerre per seipsum. Patet, quia in Ecclesiis Cathedralibus non omnibus præbendis jubetur annexi ordo Sacerdotalis, sed dimidiæ parti dumtaxat, ut in *d. c. 12. §. In omnibus vero, sess. 24.* Ergo non omnes præbendarii, seu beneficiarii tenentur Missam solemnem celebrare per seipsum, sed illi tantum, qui obtinent præbendas, quæ annexum habent ordinem presbyteratus; alioquin præbendæ omnes essent presbyterales, & distinctio Concilii esset inanis. Sed Capellæ cum onere Missarum celebrandarum, nisi aliud sit cautum in fundatione; non habent ordinem Presbyteratus annexum, ut superius dictum est S. Congregationis sententia. Ergo illas obtinentes non tenentur Missam Conventualem celebrare per seipsum, sed tantummodo illi interesse, hoc important verba, *d. c. Cum creatura, de celebr. Missarum,* ibi, Missarum solemniam conventualiter celebretis, id est interessendo, & psallendo. Et hoc modo etiam quoad Missam Conventualem dicuntur divina officia per seipsum obire ad præscriptum *d. §. Omnes vero.* Non autem sacrificium offerendo, quod non convenit nisi presbyteris, *c. 1. §. Una, vers. Et hoc utique Sacramentum, supra de Summa Trinit.*
- Itaque ut in hac materia perstringantur omnia, cum queritur an, & quando obtinens Capellam teneatur esse Sacerdos, & oneri Missarum, divinorumque celebrationum satisfacere per seipsum, necne, sic distinguitur.
- Aut Capellæ hujusmodi est annexus ordo Presbyteratus, puta quia in illius fundatione cautum est, ut Capellanus debeat esse Sacerdos, aut non est annexus. In primo casu siquidem Capella sit in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia: tunc illam obtinens tenetur esse Sacerdos, & Missas, ac divina officia in fundatione injuncta per seipsum celebrare, ad præscriptum *d. cap. 4. sess. 22. & cap. 12. vers. Omnes vero, sess. 24.* ut clarius patebit in questione sequenti. Sin autem Capella non sit in Cathedrali, aut Collegiata Ecclesia, sed in alia inferiori, in qua horæ canonice non recitantur; tunc iterum subdividit. Nam aut in illius fundatione expressè, aut verbis æquipollentibus statutum est, ut Rector teneatur Missas dicere, & onera adimplere per seipsum; & lex fundationis adamusservanda est, ut in *cap. 5. sess. 25. & in resolutionibus, de quibus supra num. 78. vers. C. usus autem.* Aut in fundatione Capellæ nihil de hoc tacitè, vel expressè cautum reperitur, sed simpliciter dictum est, ut Capellanus debeat Missas celebrare, vel divinis inservire: & tunc Capellanus non tenetur ordinem Presbyteratus assumere, nec Missas, vel divina officia celebrare per seipsum, sed potest ejusmodi oneribus per alium satisfacere. Et in hoc casu propriè loquuntur Lap. in suis allegationibus, Rota in *decisione superius relata, nu. 73. & declarationes S. Congregationis, de quibus supra, n. 65.*
- In secundo autem casu principali, id est cum Capella non habet ordinem presbyteratus annexum, sed simpliciter in ejus fundatione cautum est ut illam obtinens debeat Missas celebrare, vel divinis officiis inservire: & tunc refert an Capella sita sit in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, an verò in alia Ecclesia non habente servitium Chori. Et quidem si in Cathedrali, vel Collegiata, distinguitur. Aut in fundatione Capellæ cautum est tantummodo, ut Capellanus debeat Missas celebrare; & non tenetur esse Presbyter, nec Missas celebrare per seipsum, ut patet in declaratione Malecitana, de qua supra *nu. 80.* Neque enim hoc casu est locus decreto Concilii in *d. c. 4. sess. 22.* quia, ut dictum est, loquitur in eo tantum casu, in quo Capellæ, seu beneficia in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia habent factos Ordines annexos. Nec refragatur resolutio in causa Montis Politiani, de qua supra *num. 53.* quia ibi Capellani a Capitulo electi tenebantur Missas Conventuales canere per se ipsos ex antiqua consuetudine, & sic Capellæ habebant ordinem Presbyteratus annexum. Aut in fundatione adjectum est ut Capellanus teneatur divinis inservire, seu interesse, aut divina officia celebrare: & tunc propriè locum habent resolutiones Pistorien. & Abulen. de quibus supra *num. 72.* ut scilicet Capellanus non debeat esse Presbyter; sed nihilominus tenebitur divina officia celebrare per seipsum; quia verba,

Divinis Officiis inservire, seu interesse in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia importat servitium Chori, quod adimpleri non potest per substitutum, ut in *d. cap. 12. vers. Omnes vero, sess. 24.* & fustis patebit in sequenti quaestione. Nec adversatur decisio Pistorien. quia eo casu non fuit quaesitum an Capellanus deberet per seipsum Horis Canonicis interesse, sed tantummodo an deberet esse Sacerdos. Si verò capella existat in Ecclesia non Cathedrali, vel Collegiata, sed in alia Ecclesia non habente servitium Chori: hoc ultimo casu quamvis in fundatione Capellæ dispositum sit ut Capellanus debeat Missas celebrare, & divinis inservire, seu interesse, tamen non tenebitur ordinem Sacerdotalem suscipere, nec Missas, aut divina officia celebrare per seipsum, sed satis erit ut hæc munia per alium expleat, & in hoc speciali casu loquuntur declaratio Sac. Congregationis in causa Placentina, de qua supra *num. 67. vers. Similiter*, decisio Rotæ in causa Romana Capellanæ, & Lapi allegationes, de quibus supra *num. 62. & 73.*

39 Tertiò juxta præmissa QUÆRO: Posita fundatione capellæ in Ecclesia Collegiata S. Sixti Viterbii infrascripti tenoris videlicet, Capellanus teneatur, & obligatus sit qualibet hebdomada dicere in ipsa Ecclesia pro remissione peccatorum ipsius testatoris duas Missas, & deservire Ecclesiæ in divinis. An Capellanus hujusmodi per seipsum Missas celebrare, atque inservire teneatur.

90 Proposita hac causa die 9. Novembris 1619. S. Congregatio Concilii visa est probare conclusiones infrascriptas.

Prima conclusio est decretum Concilii Tridentini *cap. 4. sess. 22.* qua parte statuit ut habentes beneficia in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis cum onere dicendi Missam, Evangelium, vel Epistolam, teneantur infra annum ordines recipere requisitos, & dictos ordines per seipsum exercere, non habet locum in omnibus beneficiis, quorum rectoribus prædicta onera incumbunt, sed in illis tantum, quæ certum ordinem habent annexum. Quam conclusionem jam dudum probavit S. Congregatio in causa Tudertina dum censuit Capellanias in Cathedrali Ecclesia erectas cum onere Missarum celebrandarum non comprehendere in *d. cap. 4.* nisi ordinem annexum habeant. Ratio est, quia oneribus hujusmodi congruè potest per substitutum satisfieri, nec censetur in his electa industria personæ, ut pluribus probat *Lap. allegat. 117.* qui propriè loquitur de altari, seu Capellania erecta in Cathedrali Ecclesia cum onere Missas celebrandi, juxta terminos Clement. *Ut ii, de atat. & qualitat. innovata in d. c. 4.*

91 Secunda conclusio. Capellania ea lege erecta in Cathedrali Ecclesia, ut Capellanus teneatur choro inservire, requirit personale servitium, quod non potest adimpleri per substitutum. Pro qua conclusione ponderatum fuit decretum Concilii *cap. 12. sess. 24.* ibi, Omnes verò divina per se, & non per substitutum compellantur obire officia

92 juncta decisione S. Congregationis, qua declaratum fuit *d. c. 12. vers. Præterea*, comprehendere etiam Mansionarias, & alia beneficia, quæ sunt perpetua, & habent annexum servitium in choro.

93 Hinc cum dubitatum fuerit an Capellanæ, quibus incumbit onus celebrandi Missas, & in choro inserviendi, sint comparibiles cum Canonicis, & Parochialibus, cum per earum constitutiones liceat eis inservire per substitutum cum licentia Ordinarii, & capituli: S. Congregatio censuit non esse comparibiles.

94 Item orta dubitatione an Capellanæ Cathedralis Ecclesiæ, quarum redditus in distributionibus quotidianis consistunt, personalem residentiam requirant: responsum est requirere.

Sed & S. Congregatio Episcoporum olim consulta an Capellani habentes distributiones quotidianas, & onus celebrandi divina officia in Cathedrali Pifarum teneantur ad residentiam: respondit Capellanias requirere residentiam in choro Cathedralis.

95 Tertia conclusio: ex illis verbis fundationis, de qua nunc agitur, videlicet Capellanus teneatur Missas celebrare, non inferitur, ut capella sit Sacerdotalis, quia hujusmodi oneri potest per alium satisfieri, licet capella erecta fuerit in collegiata Ecclesia, ex his quæ dicta sunt in prima conclusione ex sententia ejusdem congregationis.

Quarta, & ultima conclusio. Verba illa, Capellanus 96 teneatur in divinis deservire, extra Cathedralis, & Collegiatas Ecclesias non importat servitium personale: in quibus terminis loquitur *Lap. alleg. 35.* & decisiones Sac. Congregationis, & Rotæ inferius allegandæ.

97 Quibus politis, ad hoc restricta fuit difficultas, an scilicet verba illa, Capellanus teneatur in divinis deservire, in collegiata importent servitium chori, ita ut propterea illud non possit adimpleri per substitutum.

Et quidem ad probandum hæc verba non importare servitium chori infrascripta adducuntur.

Primò, divinorum celebratio in sui latitudine apta est comprehendere non solum recitationem horarum Canonicarum, juxta *cap. 1. de celebr. Missar.* verum etiam celebrationem Missæ, lectionem Evangelii, & Epistolæ, ac divini Officii extra chororum, *c. 3. de vita, & honest. Clerici, & c. Proposuit, de fil. Presbyter. Card. in Clem. 1. §. Ne igitur, num. 7. vers. Quinto quæro, de celebrat. Missar.* Hoc autem casu dicta verba, in divinis, videntur potius referenda ad electionem Evangelii, vel Epistolæ, aut divini officii extra chororum, quam ad onus psallendi horas canonicas, quia fuerunt apposta in fundatione Capellæ, quæ 98 ex sui natura annexum non habet servitium chori, ut in *d. cap. 3.* nec requirit personalem residentiam ex generali consuetudine ut post Cardin. tradit in *cap. fin. Imola num. 9. & Abb. num. 3. de Cler. non residend.* Menoch. *de arbitr. casu 201. nu. 75.* ergo in dubio fundator censeri debet se retulisse ad universalem consuetudinem Bald. in *l. Precibus, num. 44. C. De impuber. & in terminis Spin. in Specul. testam. glof. 4. princ. n. 66. & Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gl. 5. nu. 80. & seqq.*

Secundò nulla constituenda videtur differentia in residentiam beneficii ex hoc solum quod fuerit erectum in collegiata, vel extra eam, sed quando erigitur beneficium extra Collegiatam, hæc verba, *deservire in divinis*, non inducunt personalem residentiam. *Lap. allegat. 35. & 116.* & dictum est in 4. concl. Ergo nec quando beneficium in Collegiata erigitur. Major propositio probatur, quia aut ex verbis fundationis constat beneficium requirere personalem residentiam, aut non constat. Si constat, servanda est lex fundationis tam in Collegiatis Ecclesiis, quam extra eas, ut in *c. 5. sess. 25. de reform.* Si non constat, beneficium non requirit residentiam personalem, etiam si fuerit erectum in Collegiata quia nec Clem. *Ut ii, nec d. c. 4.* habent locum in beneficiis, quæ ex fundatione certum ordinem, id est personale servitium annexum non habent, ut in prima conclusione.

Tertiò assertur decisio Rotæ *coram Pamphilio 23 Januarii 1589. in causa Romana Capellanæ*, superius relata *n. 73.* in qua fuit resolutum, Capellaniam non requirere residentiam personalem, licet in ejus fundatione cautum fuerit, ut Capellanus teneatur Missas celebrare, & deservire in divinis.

Quartò loco adducitur resolutio S. Congregationis in causa Placentina tempore Cardinalis Matthæi, ut etiam diximus in quaestione præcedenti; qua declaratum fuit beneficium in Cathedrali Ecclesia ea lege erectum, ut in eo depurari debeat unus præbendarius, qui singulo quoquo die teneatur Missam celebrare, & divinis Officiis interesse, non esse Sacerdotale, ideòque præbendarium posse Missas per alium celebrari facere.

Ultimò assertur pro hac parte observantia subsecuta, 99 quia Sixtus V. anno 1588. & Clemens VIII. anno 1601. dictam Capellaniam contulerunt tamquam simplex beneficium personalem residentiam non requirens, ut ex literis collationis exhibitis, hæc autem observantia plurimum valet ad cognoscendam qualitatem beneficii, ut tradit *Parif. conf. 50. n. 19. lib. 4.* cum aliis allegatis in alia propositione hujus causæ.

100 Carterum pro contraria parte infrascripta videntur magis urgere, & primo verba illa. *Capellanus teneatur deservire in divinis, cum fuerint apposta à fundatore tamquam diversa à Missarum celebratione*, utique in Ecclesia collegiata nihil aliud videntur posse importare, quam recitationem horarum canonicarum. Quod satis probatur ex constitutione Bonifacii VIII. in *c. unico, de Cler. non resid.* *lib. 6.* ubi Pontifex agens de Canonicis, qui tenentur in choro horas canonicas recitare, utitur propriis verbis hujus

ius foundationis ibi, Ipsis Ecclesiis in divinis officiis deservire. Si igitur verba, *deservire in divinis*, in collegiata important servitium chori; ergo Capellanus teneatur per seipsum inservire, cum servitium chori non possit adimpleri per substitutum, ex dictis in secunda conclusione.

101 Secundò ex vulgari modo intelligendi eorum, qui fundant hujusmodi Capellanas in Cathedralibus, & collegiatis, residentia intelligitur de personali, juxta *cap. Conquerente, de Cler. non residen.* ut testatur Navarr. *consil. 6. num. 2. eod. tit.* Verbo autem, *resideant*, æquipollent sequentia verba, videlicet *interfit, cantet, vel serviat*, ut per Navarr. *ibidem num. 3.* Unde cum olim dubitatum esset in Sacra Congregatione an habens Capellaniam, cui in fundatione injunctum fuerat onus celebrandi Missas, atque interessendi divinis officiis, teneretur residere, atque celebrare officia per seipsum; licet nihil decisum fuerit, tamen manu Cardinalis Carafæ adnotatum reperitur Capellanum teneri per seipsum celebrare divina officia, quia interesse quilibet non potest per substitutum, ad *ca. unicam de Cler. non resid. lib. 6.*

104 Ultimò urget pro hac parte antiqua decisio Sacre Congregationis. Siquidem fuit olim dubitatum an Capellaniæ in Ecclesia Cathedrali existentes, quarum reditus ex variis defunctorum relictis cum onore Missas aliquot, & divina officia celebrandi inter se tantum distribuunt Capellani præsentis, qui onera prædicta per seipsos, & per alios presbyteros quoscumque persolvunt, reliquis Capellanis, qui præsentis non sunt, nihil percipientibus, personalem residentiam requirant, ita ut qui eas obtinent? ad residendum præcisè etiam per privationem cogipossint, non obstante consuetudine contraria: Sacra Congregatio censuit teneri ad residentiam juxta formam Concilii.

105 Neque verò huic sententiæ videntur obstare argumenta superiùs in contrarium adducta: nam ad tria priora in ordine respondetur verba illa, *deservire in divinis*, esse intelligenda secundum subjectam materiam, ita ut si fuerint apposita in fundatione capellæ erectæ intra Ecclesiam, in qua horæ canonicæ non recitantur, tunc non important servitium chori, quia subjecta materia id non patitur, sed sint referenda ad celebrationem divinorum extra chorum, juxta notata in *c. 3. de vita, & honest. Cler.* Quod quidem servitium rectè fieri potest per substitutum, & in his

terminis loquitur Lap. *d. allegat. 35. & Rota in dicta causa Romana Capellanæ.*

Si autem fuerint apposita prædicta verba in fundatione Capellæ intra Ecclesiam, in qua horæ Canonicæ recitantur, ut in casu præsentis, tunc benè important servitium chori, quia id suadet subjecta materia. Ad quod adducitur Gugliel. de Monte Lauduno relatus à Cardin. in *Clem. 1. §. Ne igitur sub num. 7. vers. Quinto quæro, de celebrat. Missar.* cujus hæc sunt verba: *Ex pedis quod psallendo intra Ecclesiam dicat Clericus officium juxta Psalmum, Benedicite Dominum, maxime in magnis festivitibus, argum. cap. Si quis in Clero, 7. quæst. 1. & cap. Si quis extra Parochias, de consecrat. distinct. 1. Quod ultimum procedit in eo, qui habet beneficium in Ecclesia Collegiata, aliàs in non Conventuali, ubi est solus Sacerdos, & Clericus, hoc non potest observari, & sufficit quod Sacerdos, & Clericus dicant officium vel simul, vel separatim sine cantu; tamen bonum est ut in Ecclesia dicant.* Hæc ille, Quibus accedit quod hoc casu fundator non dixit simpliciter, Capellanus teneatur deservire in divinis, sed addidit, teneatur deservire in divinis dictæ Ecclesiæ; atque ita fuit ab ipso contemplatum servitium non ipsius Capellanæ, sed Ecclesiæ, in qua Capellania instituebatur, quæ cum sit collegiata habet præcipuum servitium in psallendo horas Canonicas, ut in dicta *Clem. 1. de celebr. Missar.* ita ut proinde servire in divinis prædictæ Ecclesiæ nihil aliud sit, quam choro interesse.

Non obstat quartum argumentum, quod ex sententia S. Congregationis præbendarius habens onus celebrandi, & inserviendi in divinis in Cathedrali Ecclesia, non tenetur esse Sacerdos.

Nam respondetur hinc non inferri quin teneatur divinis officiis personaliter interesse, ad hoc enim non requiritur ordo Sacerdotalis, ut in *Clem. Ut ii, de atat. & qual. Boet. decis. 171. n. 1.*

Sicut neque obstat contraria observantia, quia non est tanti temporis, ut poruerit immutare statum Capellanæ, juxta *cap. Cum de beneficio, de præb. in 6.* Ac præterea est varia, quia Capellani interdum inservierunt etiam per seipsos, imò nonnunquam fuerunt etiam punctari. Et nihilominus cum verba foundationis important servitium chori, contraria consuetudo non valeret uti sublata à Concilio juxta decisionem S. Congreg. ultimo loco allegatam, *num. 103.*

DE ÆTATE, ET QUALITATE.

Alexander III. Cantuar. Archiepiscopo, & ejus Suffraganeis.

C A P U T III.

Indecorum est, ut hi debeant Ecclesias regere, qui non noverunt gubernare seipsos; cum ad Ecclesiarum regimen tales personæ sint admittendæ, quæ discretionem præemineant, & morum fulgeant honestate. Nolentes itaque sustinere, ut parvulis Ecclesiæ regimen committatur: Mandamus, quatenus nemini intra annum quartumdecimum constituto, personatum cujuslibet Ecclesiæ concedere præsumatis. Scituri pro certo, quòd si contraire præsumpseritis, quòd inde feceritis, irritabimus, & inobedientiam vestram graviter puniemus.

S U M M A R I U M.

- 1 **M**inori quatuordecim annis regimen Ecclesia committi non debet.
- 2 Absurdum est ut carens monastica elevetur ad æconomicam, & carens æconomica ad politicam.
- 3 Pueri in quibus differant ab adultis.
- 4 Matrimonium spirituale cum Ecclesia non contrahunt obtinentes beneficia simplicia.
- 5 Verba, regere, & gubernare, an, & in quo differant, & num. seqq.
- 6 Ethica divisio in Monasticam, Oeconomicam, & Politicam.

- 7 Collatio beneficii facta minori quatuordecim annis est ipso jure nulla.
- 8 Episcopus an possit dispensare super defectu ætatis ad beneficia.
- 9 Præpositura habens nudum ministerium aliquot beneficia conferendi approbata ab Ordinario an possit conferri Clerico quatuordecim annorum, & nu. seqq. usque ad nu. 17.
- 10 Dignitas non constituitur ex nudo ministerio conferendi beneficia.
- 11 Beneficium nullam habens jurisdictionem fori contentiosæ, vel penitentialis non potest dici Curatum.

- 12 *Consuetudine conferendi beneficia non Curata in minori aetate constitutis plurimum defertur.*
- 13 *Jus conferendi beneficia potest competere majori annis quatuordecim tam ex privilegio, quam ratione Ecclesia: à qua collatio dependet.*
- 14 *Mulier succedens in officio habente jurisdictionem, & curam annexam, potest per seipsam administrare, ac beneficia conferre, & curam Viro committere capaci talis potestatis.*
- 15 *Pupillus major septennio potest presentare, & in concursu presentatus ab eo praefertur presentato à tutore.*
- 16 *Jurisdictione sola sine obligatione residentia non efficit beneficium curatum.*
- 17 *Ordo sacer an eximat à patria potestate latissime discutitur usque in finem.*
- 18 *Episcopalis dignitas jus patriae potestatis solvit tam de jure civili, quam canonico.*
- 19 *Ordines minores non liberant à patria potestate.*
- 20 *Referuntur Authores, & fundamenta pro opinione affirmativa, & nu. seqq. usque ad n. 33.*
- 21 *Praelati, & qui alios tenentur regere, non debent esse sub potestate alterius. Contrarium, nu. 53.*
- 22 *Filius familias pater, cum sit in potestate alterius, filiam non habet in potestate, nec eam potest occidere cum adultero.*
- 23 *Tutor non debet esse sub tutela, nec curator sub cura.*
- 24 *Patria potestas quantum ad jus publicum non curatur.*
- 25 *Jus publicum in sacris, in Sacerdotibus, in Magistratibus consistit.*
- 26 *Intellectus, c. Cum voluntate, de sent. excommunic. & nu. 48.*
- 27 *Ordo sacer liberat à servitute, & nu. 55.*
- 28 *Monstruosum est, ut qui legitimus ad spirituales sit actiones, circa seculares actus illegitimus remaneat.*
- 29 *Dignitas Patriatus, & Consulatus jus patriae potestatis solvit, & nu. 56.*
- 30 *Sacerdotali dignitati nulla dignitas secularis equiparari potest, & nu. 56.*
- 31 *Ordinibus sacris initiati. & illustros interdum equiparantur.*
- 32 *Patria potestas solvitur per professionem regularem, & nu. 58.*
- 33 *Referuntur Authores, & fundamenta opinionis negativa, & n. 36. & seqq.*
Filius familias per sacrum ordinem non eximitur à patria potestate in rebus patrimonialibus, & profectitiis, ibidem, & n. 41.
- 34 *Secus in rebus Ecclesiasticis, & in his, quae agit ratione ordinis, vel dignitatis, & n. 44.*
- 35 *Legitima debetur Patri in bonis profanis filii, non autem in Ecclesiasticis.*
- 36 *Ordo sacer non solvit omnino jus patriae potestatis. Tollit tamen illius effectus ordini sacro improporcionabiles, & incongruis, num. 44. & seqq. usque in finem.*
- 37 *Intellectus, cap. Per venerabilem, in princip. qui filii sint legit.*
- 38 *Ordo Episcopalis supponit necessario ordinem Sacerdotalem.*
- 39 *Jus patriae potestatis à jure naturali sumpsit originem.*
- 40 *Et quoad vinculum naturale debet immutabile permanere.*
- 41 *Filius familias per sacrum ordinem non solvitur à naturali reverentia, quam tenetur patri exhibere.*
- 42 *Pater debet reverentiam filio Sacerdoti in oblationibus, Confessionibus, & aliis spiritualibus.*
- 43 *Filius familias Clericus in beneficiis, & aliis causis spiritualibus, & ab eis dependentibus, sine auctoritate Patris agere potest, & n. seqq.*
- 44 *Si major sit quatuordecim annis agit per se, vel per Procuratorem; Si minor, per Procuratorem datum ad lites auctoritate Judicis Ecclesiastici.*
- 45 *Pater percussus filium in sacro ordine constitutum: excommunicationem incurrit.*
- 46 *Praelatus excommunicatus est, si correctionis causa faciat percuti Clericum per Laicum.*
- 47 *Pater ob nimiam egestatem distrahere non potest filium in sacris constitutum.*
- 48 *Filius familias per sacrum ordinem eximitur à potestate patris quoad peculium adventitium. & quaesita post clericatum.*
- 49 *Licet aliis de illis testari non possit etiam permittente patre.*
- 50 *Filius familias Presbyter quicquid acquirit ex causa adventitia, & non contemplatione Sacerdotalis officii, acquirit sibi pleno jure.*
- 51 *Quisquis habet alium sub se necesse est ut recognoscat alium super se, excepto Papa.*
- 52 *Patria potestas in quibus differat à Dominicali.*
- 53 *Sacerdotalis dignitas est eminentior qualibet dignitate seculari quantum ad spiritualia.*
- 54 *Patria potestas sicut solvitur per dignitatem patritiatum, & Consulatus in temporalibus, ita solvitur per dignitatem Sacerdotalem in spiritualibus.*
- 55 *Professio regularis cur magis solvat jus patriae potestatis, quam sacer ordo.*

Indecorum. Regimen Ecclesiae minori quatuordecim annis committi non debet. Hoc dicit. Et sunt tres partes, Prima ponit exordium, & causas mandati. Secunda mandatum, ibi, *Nolentes*: Tertia comminationem irritationis, & poenae, ibi, *Scituri*.

Nota primò minores quatuordecim annis non esse habiles ad beneficia sonantia in nomen rectoriae, etiam si curam non habeant animarum; nam de his propriè loquitur hæc Decretalis, ut indicat littera, ibi, *regere*, & ibi, *regimen*, nec non ibi, *personatum*. Et advertunt Joan. Andr. n. 4. in *ver. regimen*, Anton. de Butt. n. 7. & Card. in 2. *oppositione*. Idem firmat Abb. post Joan. Calderin. in *cap. Super inordinata*, n. 12. *infr. de prob. Guliel. de Benedict. de reper. c. Raynutius*, *vers. Adjecta impuberi*. n. 60. *de testam. & Lambert. de jure patr. lib. 2. p. 1. art. 6. quest. 7. n. 5.* Secus autem est si non sonent in nomen rectoriae, sed sint beneficia in Ecclesia; quia tunc si maturitatem consilii non requirant, ut sunt Capellæ, satis est septimum annum exegisse, secundum Abbatem *loco citato*. Rationem diversitatis habes hic in littera quia scilicet indecorum est, ut regant Ecclesias, qui non noverunt gubernare seipsos. Sic instituit. *de excusat. tutor. §. Minores*, *l. fin. C. De legit. tutel. & l. Sic eveniet. ff. De adulter. Nemo enim teste Aristotele 3. Ethicor. juvenes eligit duces, eo quod non constat esse prudentes. Et stultum est, ut aliis imperet, qui sibi ipsi imperare non potest, ut ait Socrates hic relatus à Jo. Andr. n. 3. in *ver. Noverunt*. Bellam. nu. 1. & Cardin. in 2. *notab.* Rursus ut inquit Joannes Mon. in *praefatione sexti num. 4.* *Absurdum est ut carens monastica, quae docet seipsum regere, eleveur ad oeconomicam, ut hic, & carens oeconomicam eleveur ad politicam. §. Necesse, 47. distinct. & 48. distinct. in princip. argum. l. Ut gradatim, primo respon. & l. Honor, §. Gerendorum, ff. De muner. & honor.**

Sed hodie hæc differentia sublata est jure novissimo Concilii Tridentini in c. 6. *sess. 23.* quo minores annis quatuordecim redduntur inhabiles ad beneficia, nec distinguuntur an sonent in nomen rectoriae, vel sint beneficia in Ecclesia.

Porro inter pueros, & adultos complures sunt differentiae, secundum Holtiens. nu. 11. nam pueri testari non possunt, adulti possunt, *l. i. ff. De test.* Item illi non obligantur juramento; hi vero obligantur, *c. Pueri, & c. Parv. 22. q. 5.* Unde & tenet contractus adolescentis juramento firmatus, *lib. 1. & Authen. Sacram. puberum, C. Si advers. vendit.* & notatur in *c. Cum contingat, infr. de jurejur. and.* Item pueri non sunt habiles ad matrimonium contrahendum; adulti vero habiles sunt sive agatur de carnali, ut in *c. Puberes, infr. de despons. impub.* sive de spiritali, idest professione Regulari, ut in *c. Ad nostram, c. Significatum, c. Cum virum, & c. Cum simus, infr. de regul.* Et summam majores annis quatuordecim discretionem habent, & consentium perfectum, ut in *d. c. Cum virum, & in c. 1. De regul. lib. 6. & in Clem. Eos cod. tit.*

4 Moderni de re beneficiaria lib. 2. q. 49. nu. 19. assignant aliam rationem cur Concilium Tridentinum hac in parte recesserit à juris communis dispositione, & voluerit ad beneficium non sufficere septennium, ut prius, videlicet, quia inter beneficiatum, & Ecclesiam spirituale matrimonium contrahitur, quod maturiorem exigit ætatem, allegant c. Sicut in unaquaque, ubi gloss. & DD. 21. quest. 2. Verùm hæc ratio infirma est, quia spirituale conjugium contrahitur tantummodò inter Episcopum, seu Prælatum, & Ecclesiam. Et de Prælato intelligitur d. cap. Sicut in unaquaque, secundùm Laurent. Archid. & Bellam. exponentes verbum, *Præbyterum*, idest Prælatum Rectorem. Et in Episcopo loquuntur, c. Sicut vir, & c. Sicut alterius, 7. q. 1. c. 2. & per totum supra de translat. Episcop. At verò inter Rectorem, & Ecclesiam non curatam, de qua loquitur hæc Decretalis, propriè spirituale conjugium non contrahitur, ut notat gloss. 1. in c. Quia propter, supra de elect. Butr. in c. fin. nu. 15. de postulat. Prælator. & Card. Turrecr. post D. Thomam in d. c. Sicut alterius, nu. 2. & 5.

5 Secundò nota differentiam inter verbum, *regere*, & *gubernare*; nam regere propriè refertur ad alios, gubernare ad se ipsum. Unde infert Butrius num. 2. ut gubernare respiciat partem æconomicam, regere respiciat politicam. Sed certè si verbum, *regere*, refertur ad se: ergo non respicit æconomicam, sed monasticam, quæ est prima pars Ethicæ, seu moralis philosophiæ: nam ut docet Joan. Mon. in præfatione Sexti, numer. 3. vers. Nam cum Ethica dicta est, monastica agit de regimine sui ipsius, æconomica de regimine domus, & politica de regimine civitatis. Quæ divisio est ex mente Aristot. 6. Ethicorum c. 8. Eamque similiter ponit, & prolixius explicat Jo. Andr. in proem. Decretal. num. 29. dicens: Est autem Ethica, quæ habet mores informare, & virtutibus ornare, & dividitur in tres partes. Est Ethica monastica, quæ docet quem regere seipsum. Unde dicitur Monastica, quæ curam sui gerens se virtutibus exornat, nihil in vita committens, quo non gaudeat, nihil faciens pœnitendum. Oeconomica docet patrem familias bene regere familiam; familiaris enim officii curam mediocri dispositione componens bene distribuit. Politica ad Rectores urbium spectat, docens Rem publicam bene regere; nam Reipublica curam suscipiens cunctorum saluti medetur sua prudentia solertia, iustitiæ libra, fortitudinis stabilitate, ac temperantiæ patientia. Hæc ille.

Tu dic verba, *regere*, & *gubernare*, esse synonyma, & promiscuè usurpata in ordine ad seipsum, quàm ad alios, ut de verbo regere, in ordine ad seipsum est textus.

Unde Philosoph. de regimen. Princip. Seipsum regere Summa Sapientia est. Et de verbo, *gubernare*, in ordine ad alios sunt jura clara in c. penult. ibi: Ecclesiam salubriter sibi commissam gubernaverit, infra de Cler. egrotan. in c. In singula, de præb. lib. 6. in proem. institut. in princ. & passim alibi.

7 Tertio nota ibi, *irritabimus*, collationem beneficii factam minori annis quatuordecim non videri irritam ipso jure, sed irritandam, ut hic per Bellam. in ultimo notabil. At in oppositum est textus in c. prox. in fin. supra eod. Timore hujus contrarii Hostiens. hic circa finem, & Jo. Andreas num. 5. exponunt verbum illud, *irritabimus*, idest irritum esse pronuntiabimus, ut in c. Qualiter, in fine, supra de elect. Et hoc teneas, concordat Concilium Tridentinum in c. 6. sess. 23. ubi verbum, *potest*, præcedente negatione, *nullus*, adimit potentiam, & actum inficit, secundùm glossam ordinariam in c. Beneficium, de regular. jur. lib. 6. Et ex sententia S. Congregationis Concilii dixi in c. Super inordinata, n. 15. inf. de præb.

8 Ultimo nota ibi, *inobedientiam vestram graviter puniemus*: argumentum optimum quod Episcopus dispensare non potest super defectu ætatis ad beneficia: nam si posset dispensare, utique minori conferendo non esset puniendus, ut hic dicitur. Quia quod legitimè factum est, pœnam non ineretur, l. Gracchus, C. De adult. & notat. gloss. 1. in c. 2. supra de constit. concordat textus in c. Nihil, supra de elect. ubi puniuntur Prælati confirmantes electum ante ætatem legitimam: & gloss. ibi, in verb. *Ætatis*, expresse inquit, patet hic quod Episcopi in ætate dispensare non possunt, cum puniantur si hoc fecerint, aliàs non deberent puniri.

Verum innocenti. hic circa finem, & Hostiens. num. 10. in ver. *Annum*, dicunt in hac Decretali prohibitam esse dispensationem infra decimumquartum annum dumtaxat, supra verò tenent Episcopum dispensare posse etiam ad personatus, & beneficia curata urgente necessitate, vel eventivi Ecclesiæ utilitate exigente, cum non sit prohibitum, argum. c. Nuper, infra de sent. excommuni. Nam defectus ætatis morum poterit suppleri probitate, c. fin. 77. dist. 1. Certè, & l. Unicusque, C. De proxim. sacror. scrip. lib. 12. Nec obstat c. prox. supra eod. ubi Archiepiscopus dispensat in decimo. Quoniam secundùm Innoc. Decretalis illa corrigitur per hanc. Vel secundùm Host. illud fit ibi auctoritate Papæ; aliàs enim Episcopus cum minore quatuordecim annorum dispensare non potest, licet possit cum majore.

Sed quidquid dicant, De jure teneas quod habetur in c. unico, de ætat. & qualitat. lib. 6. ubi permittitur ut Episcopi dispensent cum majoribus viginti annis in Dignitatibus, & Personatibus, quibus cura non imminet animarum. Ergo à contrario si imminet, dispensatio eis non permittitur, ut ibi notat gloss. in ver. *Non imminet*, quæ à Doctoribus communiter approbatur, & tenent hic Jo. Andr. ad finem, vers. *Sed quidquid dicant*, Bellam. in 3. opposition. vers. *Sed contra*, Butr. num. 6. vers. *Sed quidquid dicant*, & Card. in 4. notab. licet etiam post illam Decretalem Archidiacon. tenere voluerit eandem opinionem, & malè, ut inquit Joan. Andr. & Card. ubi supra. Verùm hodie cum ex decreto Concilii Trident. c. 12. §. *Ad ceteras*, sess. 24. ad dignitates non curatas assumi debeant Clerici viginti duobus annis non minores, adempta est Episcopis facultas, quam habebant ex d. c. unico. Nam contra decretum illud Concilii Episcopi dispensare non possunt, ut scripsi latissimè in c. fin. infra de fil. Presbyter. & in c. Dilectus, super. tit. prox.

QUÆRO, An Clericus quatuordecim annorum sit capax Præposituræ habentis nudum ministerium aliquot beneficia conferendi approbatis ab Ordinario.

Cum Præpositura, de qua agitur, non sit Dignitas, ut post Archid. deducit. Gemin. in c. 1. sub num. 7. de consuet. in 6. & Rota decis. 17. incipien. *Fuit dubitatum*, sub n. 1. vers. *Præterea*, de concess. præb. in nov. nullamque curam fori contentiosi, aut pœnitentialis habeat, quæ beneficio inhæreat ut beneficium dici possit curatum, juxta cap. *Dudum*, il 2. ubi Abb. nu. 8. & ceteri, de elect. Rebuff. ac nomin. q. 9. nu. 53. minusque collationem, vel administrationem, seu jurisdictionem super subditos habeat, sed tantummodò nudum ministerium in conferendo aliqua beneficia approbatis ab Ordinario: meritò dicitur, & reputatur simplex beneficium, & tamquam tale potest Clerico in decimoquarto suæ ætatis anno constituto conferri, ut patet hic, & in c. Super inordinata, ubi Host. Joan. Andr. & omnes notant, infra de præbend. Bartach. de Episc. in 1. part. 2. lib. q. 31. n. 56. ubi loquitur etiam in Canonice, & præbenda, quæ sonant in Dignitatem. Et Federic. de Sen. conf. 132. Qui loquitur in Prioratu. Quod videtur sine difficultate procedere inspecta consuetudine conferendi, seu commendandi similia beneficia Clericis in minori ætate constitutis, cui plurimum tribuitur quando ipsa beneficia non habent curam animarum, vel sacrum ordinem annexum ex privilegio, vel constitutione, ut notat Abb. in c. Cum in cunctis, §. Inferiora, in fin. supra de elect.

Non obstat, quòd Præpositura hujusmodi habeat collationem quorundam beneficiorum in diocesi Cassalen. & extra consistentium; & propterea prætendatur ut tam ratione examinis approbandorum, quàm ipsius collationis requiratur major ætas. Etenim examen pertinet ad Ordinarium, in cujus diocesi sita sunt beneficia tam ex dispositione juris, ut in c. Relatum, de jure patr. & in c. Ex frequentibus, de Institution. quàm Concilii Tridentini, ut in c. 13. sess. 24. Atque ita solum nudum ministerium collationis faciendæ remanet penes Præpositum, quod competere potest nedum ex privilegio, c. Cum aliquibus, de rescript. in 6. & c. Is cui, de præb. eod. lib. & tradit Rebuff. de nominat. q. 8. nu. 6. 8. & 9. Sed etiam ratione ipsius Ecclesiæ, à qua collatio dependet, ut per Rebuff. ubi supra, & Abb. in cap. Cum nobis, circa fin. de elect.

Et hinc est, ut mulier succedens in aliquo officio, seu dignitate, quæ habeat aliquam jurisdictionem annexam, quanti-

- quamvis aliàs capax non sit jurisdictionis, & exercitii curæ animarum; tamen efficitur capax, & potest per seipsum administrare jurisdictionem, & committere exercitium curæ viro capaci talis potestatis, & beneficia conferre, ut resolvit Rota *decis. 21. de prob. antiquior. Abb. in c. Cum dilectus, nu. 20. de consuet. Felin. in c. Cum venerabilis, nu. 36. de excep. & Joan. de Selva de benef. quest. 5.*
- 15 *nu. 1. & 5.* Et simili modo pupillus major. septennio potest presentare, & nominare, & quod amplius est, si concurrat cum ejus tutore, præfertur presentatus à pupillo, *c. Ex eo, ubi gloss. fin. & Gemin. num. 8. & Franc. sub nu. 3. de elect. in sexto.*
- 16 Quapropter cum hoc jus conferendi consistat in mero, & nudo exercitio, cujus tam majores, quam minores, & mulieres sunt capaces, & hoc beneficium sit simplex, licet dictam jurisdictionem habeat, ut supra ostensum est, & respondit aliàs Sacra Congregatio Concilii ferè in his terminis, quam sequuta fuit Rota *coram Pegna in causa Conchen. Archiepiscopatus 28. Januarii 1594.* quæ habetur impressa apud Garziam *de benef. part. 5. cap. 3. num. 98.* merito provisio, pro qua supplicatur, nisi aliter Sanctissimo D. N. videatur, non videtur deneganda.
- 17 In glossa prima QUÆRO, an sacer ordo eximat filium à patria potestate.
- 18 De ordine, seu dignitate Episcopali expeditum est tam de jure civili, ut in Authen. *Sed Episcopalis dignitas, C. De Episc. & Cler.* quam de jure Canonico, ut in *cap. Si servus sciens, ibi; sed & jus patrie potestatis solvit Episcopalis dignitas, 54. dist. & in cap. Per venerabilem, circa princ. ibi, Eo ipso quod aliquis ad apicem Episcopalis dignitatis attollitur, eximitur à patria potestate, infra qui fil. sint legit. & tenent hic Innocent. Host. nu. 5. Anton. de Butr. num. 3. vers. Dic quod ordo Episcopalis, Anchar. num. 2. & alii communiter, Abb. in c. Cum voluntati, num. 8.*
- 19 *infra de sent. excomm.* Similiter non dubitatur quin Clericus sit in patria potestate, quandiu est in minoribus ordinibus constitutus, nisi emancipetur: ita enim probat textus in *d. c. Cum voluntate, §. fin.* Ubi hoc tenet gloss. ult. communiter approbata. Lap. Abb. & Petr. de Anchar. in *c. fin. De judic. lib. 6. & Bellam. hic nu. 13. vers. Nec etiam per promotionem.*
- 20 Sed de Ordinibus sacris articulus est admodum controversus. Nam gloss. 1. hic arguit pro, & contra; & tandem concludit quemlibet sacr. Ordinem liberare à patria potestate, dicens hoc esse verius. Idem tenent hic Laurent. Vincen. & Tancred. Item gloss. ult. & Goffred. in *d. c. Cum voluntate, & Bartholom. Brixien. in suis quest. venerabilib. q. 87.* quæ incipit, *Queritur an pater percipiens, in titul. de sent. excomm.* ut notatur *c. Cum beatus, in gloss. 1. in fine, 45. dist.*
- 21 Pro qua opinione inducitur primò ratio hujus Decretalis. Nam indecorum est ut regat Ecclesiam qui non novit gubernare se ipsum, ut hic. Ergo si debet scire seipsum regere, non debet regi, & consequenter non debet esse in potestate alterius, ut deducit glossa 1. & Cardinal. in *2. notab.* Ex quo apparet nullum Prælatum, aut in sacris ordinibus constitutum debere in potestate patris existere, ad quod allego textum in Authen. *Constitutio, que de Dignitatibus, §. Propterea, ibi, eum namque qui tantorum iudex est, & tantis jubet, manere sub potestate alterius indignum judicavimus.* Ad idem textus in *l. Patri, in fine, & l. Sic eveniet, ff. de adult.* ubi filiusfamilias pater non potest occidere adulterum simul cum filia, quia illam in sua potestate non habet, cum sit in potestate alterius, &
- 22 in *l. fin. C. De legit. tur.* ubi tutor non debet esse sub tutela, nec Curator sub cura, & §. *Minores, institut. de excusat. tutor.* ubi existentes sub cura tutelam, vel curam non gerunt. Secundo pro hac opinione inducitur textus in *l. Filiusfamilias, ff. De ius, qui sunt sui, vel alienam. sur.* ubi quantum ad jus publicum patria potestas non curatur, sed filiusfamilias loco patrisfamilias habetur, & *l. Ille, §. fin. & in l. Nam quod ad jus, ff. Ad Trebell.* ubi filiusfamilias Magistratum gerens cogit patrem adire, & restituere hereditatem, quam dicit suspectam, quia non attenditur patria potestas in eo, quod ad jus publicum attinet. Jus autem publicum in sacris, in Sacerdotibus, in Magistratibus consistit, *l. 1. §. Publicum jus, ff. De iust. & jur. & c. Jus publicum, 1. dist.* Tertio inducitur pro hac parte, *cap. Cum*
- voluntate, §. fin. De sent. excomm.* ubi filiusfamilias est sub patria potestate quo ad violentam manum injectionem, si sit in inferiori gradu, id est in minoribus ordinibus constitutus, secundum communem expositionem. Ergo à contrario, si sit in superiori gradu, id est in sacro ordine, exemptus est à potestate patris, ex eo enim quod de illis specialiter permittit, videtur de aliis negare, *c. Disciplina, 45. dist. gloss. in c. Qualis, in ver. Negatur, 25. dist. fin. Et ita arguit gloss. fin. in d. cap. Cum voluntate.*
- 27 Quarto probatur eadem sententia, quia sacer ordo liberat à potestate Dominica, id est servitute, quod est plus. Ergo & à patria potestate, quod est minus, *c. Ex parte, il 3. de decim.* Assumptum patet de Ordine Episcopali in *d. c. Si servus sciens, 54. dist. De Sacerdotio in c. Ex antiquis, & c. Frequens, ead. dist. & in d. cap. Per venerabilem, circa princ. vers. Præterea, qui filii sint legit. de Diacono, in eod. c. Ex antiquis, ubi cautum est, ut præstando Vicarium liberetur. Subdiaconus autem eodem jure censetur cum Diacono, ut in *c. Miramur, de serv. non ordin. & in cap. à multis, infr. eod.**
- 28 Et confirmatur, quia ratio cur ordo Sacerdotalis liberet à jugo servitutis, ea est, quia monstruosum videretur, ut qui legitimus ad spirituales fieret actiones, circa sæculares actus illegitimus remaneret, ut formaliter dicitur in *d. c. Per venerabilem.* Hæc autem ratio viget etiam in patriæ potestate. Ergo utrobique idem jus esse debet, ut *l. Illud, ff. ad l. Aquil. & l. Cum pater, §. Dulcissimis, ff. De leg. 2. cum vulgar.* Quintò valdè urget pro hac parte, quod Dignitas Patritiatus, & Consulatus jus patrie potestatis solvit, ut *instit. quibus mod. jus patrie potest. solvat. §. Filiusfamilias, l. fin. C. De consul. lib. 12.* in Authen. *que de dignitate, §. 1. Collat. 6. & Authen. Sed dignitas, C. De Episc. & Cler.* Ergo fortius idem dicendum in Sacerdotio, quia nulla dignitas sæcularis æquiparari potest Sacerdotali, *c. Duo sunt, 96. dist. & c. Solita, de major. & obed. & notant hic gloss. vers. Item nulla dignitas, & Hostiens. nu. 5. licet interdum æquiparentur constituti in sacris, & illustres, l. Ad similitudinem, C. De Episc. & Cler. Joan. Andr. hic n. 12.* Ultimò, aliis omissis pro hac opinione adducitur, quod professio regularis liberat à patria potestate, sicut liberat à Dominica, ut in *d. c. Si servus sciens, 54. dist. & tenet gloss. in l. Si ex causa, §. Pomponius, in ver. Cum statum mutat, & ibi Doctores, ff. De minor. Feder. de Sen. conf. 191. Quæstionalis est Scholaris, num. 2. vers. Hinc est, & Alexand. conf. 78. In causa, & lite, in princ. lib. 7. & Butr. hic num. 15.* Ergo idem dicendum in sacro ordine; quia sicut solemnizatur votum per professionem regularem, ita & per sacr. Ordinis susceptionem, ut in *c. un. de voto lib. 6.*
- 33 Contrariam opinionem tenet Innocent. *hic num. 2. vers. Nobis videtur:* qui distinguit inter res patrimoniales, seu profectitias, & inter res Ecclesiasticas. Et in primo membro concludit Prælaturam inferiorem Episcopatu, vel sacrum Ordinem non eximere filiumfamilias à patria potestate in rebus paternis, & in omnibus sæcularibus, cum hoc jure cautum non reperitur. Ideòque si talis velit agere de patrimonio, seu conveniri, vel hereditatem adite agere auctoritate patris, in cujus potestate existit, *l. Cum oportet. & l. Cum non solum, C. De bon. que liber.* Ita Innoc. cui in hoc primo membro consentiunt Petr. de Sampf. & Abb. Antiqu. *hic num. 2. vers. Sed cum Innocentio dicebat magister Petrus. Host. num. 5. vers. Non puto quod sacer ordo, & vers. Unde dicas quod quantum ad patrimonialia, Joan. Andr. num. 13. Collectar. in princip. Bellam. num. 13. Butr. num. 8. Anchar. num. 2. & Joan. de Anan. num. 1. Lap. in c. fin. de judic. lib. 6.* Idem tenent in *c. Cum voluntate, de sent. excomm.* Henric. Boich. *circa fin. Anchar. numer. 5. vers. Ego dico secundum Juristas, Abb. num. 8. & Felin. circa med. in gloss. ver. Gradum, & idem Abbas conf. 45. Videtur primo, n. 3. circa finem, vers. Et quanquam dictus heres sit Clericus, lib. 2.* ubi ait hanc opinionem tenere Inn. hic, & communiter Doctores, licet gloss. tertia contrarium senserit, & malè.
- 34 In secundo autem membro, id est, in rebus Ecclesiasticis Innocent. tenet filium in sacris ordinibus constitutum non esse sub patria potestate, argum. *c. Ex parte, §. Quia igitur, ubi hoc videtur expressum, infra de restit. spoliar. c. Bene quidem, 96. dist. & c. Causam, il 1. infra de judic.*

In his enim, quæ filius ratione ordinis, vel dignitatis agit, nihil ad patrem, ut in *l. Ille à quo, §. ult. & l. seqq. in princ. ff. Ad Trebell.* & in aliis iuribus supra allegatis in primo argumento contrario, *nu. 21. & seqq.* Idèdque si beneficiatus sit minor, dabitur ei à Prælato curator ad lites, *cap. 1. 12. quest. 1. l. fin. in princ. C. De Cur. at. furios. & l. fin. §. Qui à Patre, C. De bon. quæ liber.* Si autem major sit, aget ut alius, *l. 2. ff. Ad Macedon.* Si verò nomine Ecclesiæ agat, autoritas patris non requiritur, sed Prælati, cujus etiam autoritate administrabit, *cap. 1. De Procurator. l. Omnes, §. Hoc nihilominus, C. De Episc. & Cler.*

35 Nec obstat, Authen. *Presbyteros, C. De Episc. & Cleric.* ubi patri legitima in bonis filii reservatur. Quoniam hoc verum est in bonis profanis. In Ecclesiasticis autem pater nec per successionem, nec alio modo commercium habebit, secundum Innocentium, cui in hoc secundo membro ad stipulantur Hostiens. *num. 13. vers. alii vero, Petr. & Abb. loco citato.* Cæterum Joan. Andr. & reliqui omnes post eum, quod spectat ad iudicium, non recipiunt indistinctè dicta Innocentii in bonis Ecclesiasticis, sed dicunt, & benè hodie servandam esse dispositionem decretalis *ultima de Judic. lib. 6.* quam Innoc. Hostien. Petr. & Abb. non viderunt, cum scripserint ante Bonifacium VIII. illius conditorem.

Quiddicendum? Ego universam hanc materiam expeditam per duas conclusiones cum quibusdam illationibus.

36 Prima conclusio est Hostiens. *bic nu. 5. vers. Non puto.* Anton. de Butr. *num. 8. vers. Ordo sacer,* gloss. *penultim. & Archid. in d. s. Circumcelliones, num. 5. vers. Dic ergo, 23. qu. 5.* & aliorum ferè omnium, videlicet: Sacer ordo non solvit omninò jus patriæ potestatis, si ve spectemus jus civile, si ve jus canonicum: De jure civili hoc patet in d. Authen. *Presbyteros, C. De Episc. & Cleric.* ubi difertis verbis expressum est Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Cantores, & Lectores sub parentum potestate esse. Et ita ibi tenent Legista, & authen. *Sed Episcopalis dignitas, C. Eodem,* ut hic per Collectar. *in princip.* Ad idem textus in Authen. *Constitutio qua de dignitatibus, §. Illud quoque,* ubi Angelus ait de jure civili filium Sacerdotem non esse liberum à patria potestate, & de hoc esse textum ibi. De jure canonico probatur hoc efficaciter in *c. Per venerabilem, circa princip. Qui fil. sint legitimi.* inducendo illud dupliciter: Primò per locum à speciali: nam speciale est in Episcopatu, ut liberet à patria potestate, idque propter culmen dignitatis Episcopalis, ut ibi, & in auth. *Sed dignitas Episcopalis, C. De Episc. & Cler.* Ergo in contrarium est jus commune, *l. Jus singulare, & l. seqq. & l. Quod vero contra, ff. De legib.* & ita hunc textum inducit Abbas in *c. Cum voluntate, num. 8. vers. Nam dictum glossæ, infra de sentent. excommuni.* Deinde, & fortius ponderando illa verba, eò ipso quòd aliquis ad apicem Episcopalis dignitatis extollitur, eximitur à patria potestate. Ergo filiusfamilias antequam ad Episcopatum promoveretur, erat in potestate patris, & tamen erat Sacerdos, quia aliter non potuisset ordinari Episcopus, *c. Ex litteris, de excess. Prælat. & tenet communiter Theologi, & plerique ex Canonistis, ut scripsi in c. unico, in 1. notab. num. 6. de Cler. per salt. promot.* Quam inductionem probant hic Abb. Antiqu. *num. 2.* post Petr. Magistrum suum, Jo. Andr. *nu. 10.* Bellam. *nu. 15. vers. Probat hoc.* Butr. *num. 8. vers. Ordo sacer non solvit,* & Anchar. *num. 2. vers. Nam, & Presbyter est sub patria potest. etc.*

39 Quæ conclusio ratione etiam confirmari potest: nam, ut inquit Hostiensis *num. 5.* jus patriæ potestatis à jure naturali rationabili sumpsit originem. Quod tamen jus gentium lex vocat ad differentiam juris communis naturalis, ut *l. 1. in fine, lib. 2. & 3. ff. De just. & jure.* Unde quamvis quoad effectus civiles tolli possit, ut inferius patebit in secunda conclusione; tamen quoad vinculum naturale debet immutabile permanere, ut *§. Sed naturalia, institut. de jure natur. & §. fin. de legit. agnator. tutel. l. 2. §. Sed quia divina, C. De veter. jur. encl. & dist. 5. in princ. §. Naturaliale jus,* & notat idem Host. in *d. c. Per venerabilem, num. 7. vers. Eximitur à patria, cujus vinculum est naturale. Qui fil. sint legit.*

41 Hinc infertur, ut in bonis patrimonialibus, & profectiis adhuc remaneant effectus patriæ potestatis: nimi-

rum quia hac in parte non repertiuntur à jure sublatis secundum opinionem Innocentii hic, quæ communiter à Doctoribus, recipitur, ut dictum est supra *nu. 33.*

Infertur secundo, ut filius per sacrum ordinem non solvatur à patria potestate quoad naturalem reverentiam, quam tenetur patri exhibere. Sicut è converso pater exhibebit reverentiam filio in oblationibus, confessionibus, & aliis id genus, & sic erit inter eos reciproca reverentia, quia aliud domi, & aliud in Ecclesia, secundum Host. *ubi supra, vers. Et etiam quoad reverentiam.*

Secunda conclusio est, quamvis per sacrum ordinem funditus non tollatur patria potestas, ut in præcedenti conclusione; tolluntur tamen illius effectus ordini sacro improprietates, & incongrui. Hæc conclusio est Antonii de Butr. *hic num. 8. vers. Ordo sacer,* & probatur in dicta authen. *Presbyteros, C. de Episc. & Cler.* ubi Presbyteri, & alii Clerici in calibus ibi expressis quoad effectus civiles non tenentur sequi patris autoritatem, sed liberam habent bonorum dispositionem. Et tamen dicuntur esse in patria potestate, ut patet ibi, licet sub parentum potestate sint. Idem efficaciter probat text. in *c. fin. in fine, de Judic. lib. 6.* ubi in causis Ecclesiasticis Clericus in potestate patris existens sine assensu patris agere potest, & sic tollitur effectus civilis, sed patria potestas non tollitur.

Hinc infertur primò, ut in beneficialibus, & aliis causis spiritualibus, & ab eis dependentibus filiusfamilias Clericus agere possit sine patris autoritate, ita ut si major sit quatuordecim annis, per se, & per procuratorem possit causam agere, & defendere. Si verò sit minor quatuordecim, agere possit tantummodò per procuratorem sibi datum ad lites autoritate judicis Ecclesiastici, ut de his omnibus est casus litteralis in *d. cap. fin. de Judic. lib. 6.* ad quem generaliter remittunt Doctores hic, & in specie Joan. Andr. Collectar. Bellam. Butr. & alii supracitati *num. 35. vers. Cæterum,* effectus enim patriæ potestatis in hujusmodi causis non congruit cum sacro ordine.

Infertur secundo, ut quoad violentam manum injectionem sacer ordo tollat effectum patriæ potestatis, ita ut pater percutiens filium in sacro ordine constitutum, in excommunicationem incidat, perinde ac si Clericum extraneum percuteret, ut efficaciter probat textus à contrario sensu in *c. Cum voluntate, §. fin. De sentent. excommuni.* Cum enim percutientes correctionis causa propinquos inferiorum graduum, id est, minorum ordinum in sententiam excommunicationis non incidant, ut ibi deciditur, utique à contrario in hujusmodi sententiam incidunt, qui percutiunt propinquos superiorum graduum, id est, in sacris constitutos: & ita videtur sentire ibi gloss. fin. & tenent expressè Host. *nu. 13.* Butr. *nu. 25.* & Abb. *num. 8. vers. Item quoad percussorem.* Idem firmant hic Hostiens. *num. 8. vers. Item quoad nimiam violentiam.* Joan. Andr. *num. 13. vers. Item quoad violentiam,* & reliqui omnes, gloss. *in c. 1. in ver. Et à Magistris, 23. q. 5.* dicens: datur ista potestas patri in filium Clericum quousque sacrum ordinem receperit, licet ordo non liberet à patria potestate. Archid. *ibid. nu. 5.* Lap. *in cap. fin. de judic. lib. 6.* Effectus enim patriæ potestatis quoad manuum injectionem utique non est proportionabilis cum dignitate sacri ordinis, ut per Abb. *ubi supra.* Et quamvis nonnulli ex antiquis contrarium senserint, videlicet Barthol. Brixien. & Tancred. *supra citat. num. 20.* asserentes patrem non incurrere excommunicationem si correctionis causa percuciat filium in sacris constitutum, quia manus illa non dicitur injuriosa; tamen ut Butr. & Abb. inquirunt, hujusmodi manus saltem est temeraria ratione sacri ordinis. Idèdque videmus Prælatum in excommunicationem incidere, si correctionis causa faciat percuci Clericum per laicum, quia reperitur ibi temeritas, licet non violentia, ut in *c. Universitatis, ibi, Temerarias manus presumit injicere, supra eod.*

Infertur tertio, ut propter nimiam egestatem non liceat patri distrahere filium in sacris constitutum, juxta text. in *l. 2. c. De patrib. qui fil. distraxer.* quia hic effectus distractionis ordini sacro non congruit. Ita Host. *hic nu. 8. vers. Quare,* & benè sequitur, quem Jo. Andr. Butr. & alii sequuntur. Idem tenet gloss. *in c. fin. in ver. Regulariter, de judic. lib. 6.*

- 51 Fatetur etiam Hostiens. *num. 7. in fine*, filium in sacris constitutum esse privilegiatum quoad peculium adventitium, ex notatis in *c. Quia nos, de testament.* Et cum transeunt simpliciter Joann. Andr. *num. 13. vers. Fatetur tamen.* Bellam. *eodem num. vers. Nec etiam per promotionem ad sacros.* Butr. *num. 8.* ubi ait quoad peculium adventitium esse sublatum effectum patriæ potestatis, Anchar. *num. 2. vers. Fatetur tamen.* Hostiensis, & alii communiter. Idem firmat Specul. in *titul. de actore, vers. Sed cum Clericorum,* & Lap. Abbas in *d. c. fin. de judic. lib. 6.* ubi tenet filium per sacrum ordinem non liberari à patriæ potestate in bonis patrimonialibus, & profectitiis; secus in adventitiis, & in quæsitis post Clericatum: quamvis aliàs de adventitiis filiusfamilias testari non possit, etiam permittente patre, ut *l. Qui in potestate, ff. De testam. & notat hic Petr. de Anchar. nu. 2. vers. In adventitiis enim.*
- 52 Et ita ex facto respondit Barthol. in *conf. 61. incipien. Filiusfamilias, num. 3. vers. Circa quod sciendum est, lib. 1.* Nam, ut ipse ait, quidquid acquiritur à filio Presbytero, quæritur sibi pleno jure; & hoc si quæretur causa adventitia, non contemplatione Ecclesiæ, vel sacerdotalis officii: allegat text. in *d. Authen. Presbyteros, C. De Episc. & Cler. subdens hoc tenere ibi Cynum, & Innocent. & Hostiens. in d. cap. Quia nos, de testam. & concludit quoad hujusmodi acquisitionem filiumfamilias haberi sui juris.*
- 54 Non obstant argumenta superius adducta pro contraria opinione. Ad primum enim respondetur non esse inconveniens, ut qui alios regit, nihilominus regatur ab alio. Quinimò, ut inquit Hostiens. *hic numer. 3.* & post eum Joan. Andr. *num. 9.* & Bellam. *num. 15. vers. Supple glossas,* eò ipso quòd habet aliquis alium sub se, necesse est, ut recognoscat alium super se, excepto Papa, *c. Licet, §. fin. de elect. alioquin esset acephalus, c. A Subdiacono, & c. Nulla, 93. dist. c. Abbatibus, 18. quest. 2.* Et propterea in *l. 2. ff. De muner. & honor.* quantum ad honores dicitur habere filium in potestate etiam is, qui est in potestate alterius. Ad idem text. in *l. Per adoptionem, & l. Si consul, ff. De adopt.* ubi si Senator à plebejo adoptetur, nec ipse, nec ejus filius definit esse Senator, quia dignitas per adoptionem non minuitur.
- Ad secundum patet solutio ex dictis in secunda conclusione, *num. 44. & seqq.*
- Ad tertium similiter patet responsio ex dictis, *num. 47.*
- 55 Ad quartum respondet Hostiens. *hic num. 5. circa finem,* non esse bonum simile de dominicali ad patriam potestatem: nam etsi Dominicalis sit fortior quoad quædam, non tamen simpliciter, & absolute, ut notatur in *c. unico, §. Quod & de predictis supra, de infan. expos.* Etenim Dominicalis adeò deletur per sacrum ordinem, ut nec ser-

vus remaneat, ut in *d. cap. Per venerabilem, §. Præterea. Qui fil. sint legit. cum concord.* sed patria quantumcumque solvatur, semper filius remanet, ut *§. Adoptivi verò emancipati, & §. seqq. instit. de heredit. quæ ab intest. deferrun.* Rursus Dominicalis odiosa, quia violenta, *§. Jus autem gentium, instit. de jure natur. sed patria favorabilis, quia naturalis, ut instit. de jure natur. respons. 1. & de libertin. §. 1.* Non ergo sequitur: Odiosa solvitur per sacri ordinis susceptionem: igitur & favorabilis. Ad hoc *l. Cum quidam, ff. De liber. & posthum. & c. Odia, de regul. jur. lib. 6.* & sequuntur hinc totidem verbis Joan. Andr. *num. 11. Bellam. num. 15. vers. Dicebat Hostiensis,* & plerique alii: & ex his patet etiam responsio ad confirmationem.

Ad quintum respondetur, dignitatem sacerdotalem esse eminentiorem qualibet dignitate seculari quantum ad spiritualia, *c. Suscipitis, 10. dist. cap. Cum ad verum, 66. dist. & d. cap. Solita, §. Quod autem sequitur, de major. & obedient.* & hoc respectu sicut dignitas Patriatus, vel Consolatus solvit jus patriæ potestatis in profanis: ita sacerdotalis dignitas in Ecclesiasticis, & spiritualibus, ut in *cap. fin. de judic. lib. 6.* & latius dictum est, *supra num. 46.*

Ad ultimum respondetur, quoad hoc non procedere paritatem inter professionem regularem, & sacrum ordinem. Nam filiusfamilias per ingressum religionis ita transit in potestatem Prælati regularis, ut velle, vel nolle non habeat, & ejus arbitrium non ex sua, sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cujus impetio se subjecit, voluntate dependeat, ut dicit textus in *c. Si religiosus, de elect. lib. 6. & concord. c. Non dicatis, 12. quest. 1. c. Quorumdam, supra de elect. c. ult. De sepultur. & c. Religiosus, de testam. lib. 6.* Quod non contingit per assumptionem sacri ordinis. Ad hoc autem ut per mutationem status filiusfamilias pater perdat jus patriæ potestatis, requiritur ut filius eundem statum profus amittat. Quod verificatur si filius efficiatur servus pœnæ, vel monasterium ingrediat, aut servituti mancipetur, ut declarat gloss. *d. l. Si ex causa, §. Pomponius, in ver. Cum statum mutat, ff. De minor.* Præterea per ingressum religionis quicquid habet Monachus, transfert in monasterium, & monasterio acquiritur, anthen. *Ingressi, C. De sacros. Eccles. d. cap. Non dicatis, & c. Nolo, 12. q. 1.* Doctores in *c. In presentia, de probat.* ergo pater ex vi patriæ potestatis nullum jus potest in eisdem bonis sibi vindicare quoad proprietatem, vel administrationem, *cap. 2. & c. Cum ad monasterium, de stat. Monachor.*

Hæc autem non obtinent in filio ad sacros ordines assumpto, quia nihilominus habere potest bona profectitia, quæ patri ex toto acquiritur, ut *l. Cum oportet, C. De bon. quæ liber. secundum Innoc. & alios supracitatos num. 33.*

DE ÆTATE, ET QUALITATE.

Idem Alexander III.

C A P U T IV.

E Am te decet: & infra. Arctius inhibemus, ne personas, quæ in Ecclesiis tui Episcopatus ad curam animarum fuerint ordinandæ, in ipsis instituas, nec aliqua occasione, vel etiam litterarum nostrarum obtentu institui patiaris, quæ scientia, moribus, & ætate, Concilii non congruant institutis. Sed etiam habentes plures Ecclesias, quæ ex una non pendeant, tibi liceat appellatione postposita cogere ad unam ipsarum, quam maluerint, dimittendam: nisi ita fuerint tenues in substantia, quòd proprios sacerdotes non possint convenienter alere.

S U M M A R I U M.

- 1 **I**ndignus scientia, moribus, vel ætate ad Ecclesiam curam institui non debet, & num. 8.
- 2 **I**nstitutio beneficiorum de jure communi ad Episcopum spectat.

- 3 **I**nstitutio authorizabilis non competit inferioribus Prælati etiam ex consuetudine, vel prescriptione.
- 4 **N**isi habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum, & Peculum privative ad Episcopum.
- 5 **I**nstitutio corporalis de jure communi ad Archidiaconum pertinet.

- 6 *Episcopus de jure communi fundat intentionem super collatione omnium beneficiorum sua diœcesis.*
- 7 *Institutio collativa potest competere inferiori ex consuetudine.*
- 8 *Episcopus etiam dispensativè non potest præficere Parochiali Ecclesia non idoneum ætate, moribus, vel doctrina.*
- 9 *Scientia in promovendo ad beneficium curatum an sit moribus præferenda.*
- 10 *Doctrina sufficiens requiritur de substantia in Pastore; sanctitas vero tamquam conditio sine qua non.*
- 11 *Prelatus eligendus est melior non simpliciter, sed quoad regimen Ecclesie, & n. 22.*
- 12 *Idoneus magis ad officium regiminis aliquis esse potest, qui tamen non excellit gratia sanctitatis.*
- 13 *Prelatus potest verbum Dei prædicare, & Sacramenta administrare, etiam sine charitate; non autem si sit prorsus illiteratus.*
- 14 *Qualitates scientiæ, & morum in Pastore vario ordine recensentur à sacris Canonibus, & Conciliis.*
- 15 *Examinatores nisi retulerint concurrentes idoneos quoad omnes qualitates, concursus est nullus.*
- 16 *Sufficit tamen, si renuntient simpliciter aliquem idoneum, vel non idoneum, approbatum, vel reprobatum.*
- 17 *Examinatores in concursu Parochialium Ecclesiarum an debeant vota sua palam dare.*
- 18 *In concursu Parochialis præferri debet is, cujus mores probati sunt, doctiori, cujus vita ignoratur, & multo magis si prava sit.*
- 19 *Criminosi non prohibentur admitti ad concursum, cum sit in facultate Ordinarii eos non approbare.*
- 20 *Episcopus in concursu Parochialis an teneatur omnino præeligere digniorem, ita ut aliàs liceat postposito appellare, & n. seqq. usq. ad n. 40.*
Quid de jure communi, n. 21.
Quid ex Conc. Trid. n. 24.
Et quid post Bullam S. Pii V. n. 27.
- 21 *Dignus eligens posthabito digniori peccat contra justitiam distributivam.*
- 23 *Electio de digno posthabito digniori post factum sustinetur de jure communi.*
- 24 *Præsumitur Ordinarii judicio.*
- 25 *Et ad irrationabilitatem Ordinarii excludendam sufficit, ut possint in electo concurrere majores qualitates.*
- 26 *Appellatio devolutiva in vim Conc. Trid. datur à reprobatione Examinatorum, sed non ab irrationabili judicio Episcopi.*
- 27 *Appellare potest magis idoneus postpositus à mala Episcopi electione, & provocare præelectum ad novum examen, ex Constitutione S. Pii V.*
- 28 *Sed interim executio non suspenditur.*
- 29 *Conkursus, Judex appellationis ex Bulla S. Pii V. an possit vocare præelectum ad novum examen, antequam rejectus doceat per alia documenta de irrationabili judicio Episcopi, & n. seqq. usq. in fin.*
- 30 *Appellatio à mala Episcopi electione ex sententia Rote ita demum conceditur, si Episcopus dolose, & irrationabiliter judicaverit.*
Et irrationabilitas, & dolus liquido probari debent, ibidem.
Contrarium ex sententia Congregation. Concilii, n. 31. usque ad n. 40.
- 31 *Bulla S. Pii V. super collatione Parochialium Ecclesiarum expenditur, & n. seqq. usq. ad n. 36.*
- 32 *Examen interjectum, & præelectum in concursu coram Judice appellationis fieri debet non solum quoad scientiam, sed etiam quoad aliàs qualitates, & n. 42.*
- 33 *Promovendus de jure communi examinandus est quoad doctrinam, deinde quoad aliàs qualitates, & n. 49.*
- 34 *Bulla S. Pii V. recipit interpretationem passivam à jure communi.*
- 35 *Appellans debet causam talem exponere, quæ si foret probata, deberet legitime judicari.*
Prosper. Fagnan. in I. Lib. Decretal.
- 36 *Appellans à reprobatione Examinatorum, & à mala Episcopi electione, potest provocare præelectum ad novum examen.*
- 37 *Conkursus plures in Urbe habiti ex decreto S. Cong. Conc. inter appellantem, & præelectum.*
- 38 *Electo decretante novum examen subire infra præfixum terminum, jubetur appellans coram Urbis Vicario examinari.*
- 39 *Conkursus novus ex stylo Congregationis Concilii in Urbe instituitur, ubi appellans de irrationabili judicio Episcopi dederit sumum.*
- 40 *Episcopi judicium in præelectione unius ex concurrentibus ad Parochialem Ecclesiam ex quibus deprehendatur fuisse irrationabile, & numer. 42. usque in finem.*
- 41 *Causa appellationis à mala Episcopi electione prius Rote commissa in tertia instantia remittitur à Sanctissimo ad Congr. Concilii.*
- 42 *Concurrentium qualitates sunt invicem conferendæ, ut liqueat, uter eorum sit magis idoneus.*
- 43 *Canonista in locis de heresi non suspectis præferendus est Theologo.*
- 44 *Nobilis cæteris paribus ignobili est præferendus.*
- 45 *Furoris qualitas ex quibus probetur.*
- 46 *Furor probatur per testes singulares.*
- 47 *Furiosus etiam si resipuerit, promoveri non potest absque dispensatione Apostolica.*
- 48 *Affectus inordinatus Episcopi in præelectione minus idonei ex quibus elicitur.*
- 49 *Scientiæ defectus evidentiùs, faciliùs, & promptiùs probari potest per examen, quam defectus persone.*

E Amte. Ad Ecclesiam curatam institui non debet indignus scientia, moribus, vel ætate. Et qui habet duas Ecclesias, alteram dimittere cogitur, nisi sint tenues, vel una dependeat ab alia. Hoc dicit. Communis divisio. Secunda ibi, Sed in plures.

Notapriùs ibi, Tui Episcopatus: nec non ibi, Instituas; de jure communi institutionem beneficiorum ad Episcopum pertinere, c. 3. infra de institut. Host. hic, & Card. ambo in princ. & idem Cardin. in Clemen. unica, nn. 11. de supplen. neglig. Pralat. Loquitur tamen hæc decretalis de beneficiis curam animarum habentibus, & sic de institutione autorizabili, quæ non competit inferioribus Prelatis etiam ex consuetudine, vel præscriptione, ut est casus in c. Cum satis, infra de offic. Archidiacon. nisi jurisdictionem habeant quasi Episcopalem in Clerum, & populum privativè ad Episcopum, secundum ea, quæ notantur in Clem. 1. §. Volumus, in gl. in ver. Diœcesanus, & ibi per Cardin. in 4. quest. num. 2. Imola num. 38. Vitalin. num. 4. & Abb. num. 15. de foro competen. & ex sententia sac. Congregationis Concilii scripti in cap. Cum contingat, nu. 31. 37. & seqq. infra de foro compet. At secus est in constitutione corporali, seu installatione, quæ de jure communi ad Archidiaconum spectat, ut in c. Ad hæc, §. In quadam, & in c. Ut nostrum, in fin. infra de offic. Archidiacon. Hostien. in rubr. de instit. nu. 3. vers. Sequi debet alia investitura. Institutio autem collativa, per quam scilicet confertur titulus beneficii non curati, pertinet quidem ad Episcopum de jure communi, ut in d. c. 3. de instit. c. Si quis Episcopus, l. qu. 3. c. Cum ex injuncto, in fin. de heret. c. Gratia, de rescript. lib. 6. & c. Si tibi, de præb. eodem lib. Et in hoc Episcopus fundat intentionem, c. Omnes Basilicæ, 16. qu. 1. Rota apud Card. Seraph. decis. 779. num. 1. Sed tamen potest competere inferiori ex consuetudine, c. Cum venissent, de institut. c. 2. de excess. Pralat. & c. Referente, de præbend. Abb. in d. c. Cum satis, in 1. oppos. de offic. Archidiacon. Seraph. dec. 306. n. 9.

An autem institutio hæc collativa de jure communi spectet ad Episcopum solum, an verò ad Episcopum, & Capitulum simul, aut ad Episcopum cum consensu, vel consilio Capituli; sunt opiniones, quas recitant Henric. Boich. in c. Novit, infra de his quæ sunt à Præl. Egid. Bellam. in cons. 10. incip. Factum est tale, col. penult. n. 58. vers. Queritur ergo, Casador. dec. 22. de præb. Ego planè examinavi in c. Cum Ecclesia Pulterana, sup. de elect. post gloss. ibi in ver. Postulavit, Compost. Host. & DD.

- 8 Secundò nota, Episcopum nulla occasione debere curam animarum præficere non idoneum scientia, moribus, & ætate. Prætermisit qualitatem Ordinis, de qua in *cap. sequenti*, & in *c. Si pro pluribus*, de *prob. lib. 6.* Item omisit qualitatem prudentiæ, cujus meminit *c. Non oportet*, 36. *dist.* & Conc. Trid. in *c. 18. §. Peracto*, *sess. 24.* ibi: Quotcumque ab his idonei iudicati fuerint ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunitis. Et pondera illa verba: *Nulla occasione*, quæ à Petr. de Anch. *hic in 1. not.* exponuntur, scilicet, frivola, puta carnali, vel venali; quia omnia iuxta sunt intelligenda, ex causa *c. fin. de transl. Episc.* Sed hoc iudicio meo non bene dicitur, quia Episcopus etiam ex causa non potest dispensare cum patiente defectum ætatis, vel aliis inhabili ad beneficium curatum, cum qualitates huiusmodi requirantur ex decreto Concil. Lateran. sub Alexand. III. ut in *c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, *sup. de elect.* contra quod etiam ex causa non dispensat Episcopus; gl. est singularis, quæ loquitur de dispensatione super ætate in *c. Cum dilectus in ver. In ætate*, de *elect.* quæ à DD. communiter illic recipitur: & movetur per hanc decretalem per *d. §. Inferiora*, & per *cap. Nihil*, *eodem tit.* ubi graviter puniuntur, qui hoc faciunt. Et hoc tene per ea, quæ scripti latissimè in *cap. fin. infra de fil. Presbyter.* & in *c. Dilectus*, de *temp. ordinat.*
- 9 Ultimò nota arguendo ab ordine litteræ juxta textum in *l. Quoties*, ff. de *usufruct.* in promovendo ad beneficium curatum qualitatem scientiæ moribus eise præferendam, prout eam in ordine scripturæ etiam Symmachus prætulit in *c. Vilissimus*, 1. q. 1. dicens: Vilissimus computandus est, nisi scientia, & sanctitate præcellat, qui est dignitate præstantior: & Hieronym. in *cap. Licet ergo*, 8. qu. 1. ibi: Qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille in Sacerdotium eligitur: & August. *epist. 29. ad Hieronymum prope fin.* Quis ferat, si quis divitem eligat sedem honoris Ecclesiæ contempro paupere instructiore, & sanctiore? Et Concilium Tridentinum *cap. 12. §. Nemo igitur sess. 24.* ibi: Doctrina ad suam munus exequendum necessaria, ac morum integritate commendetur, Id quod eam habet rationem, quia sufficiens doctrina requiritur de substantia in Pastore, *c. Nisi cum pridem*, §. *Pro defectu*, de *renunt.* Nam si cæcus cæco ducatur. præset, & c. *Matth. 15. c. Quia ipsis*, & per totam, 38. *dist. 8. c. Cum sit*, *infra eodem.* Sanctitas verò exigitur, ut conditio sine qua non, ex mente D. Thomæ in *2. 2. qu. 185. art. 3.* Nam ut docet in corpore: *Ille qui debet aliquem eligere in Pastorem, vel de eo providere, non tenetur assumere meliorem simpliciter, quod est secundum charitatem; sed meliorem quoad regimen Ecclesiæ, qui scilicet possit Ecclesiam, & instruere, & defendere, & pacificè gubernare.* Et in responsione ad primum, dicit, *In Pastore præcipuè debere attendi eminentiam divinæ dilectionis, ubi tamen aliàs invenitur idoneus ad Ecclesiæ regimen.* Et propterea Dominus de ampliori electione Petrum examinavit, quia sciebat ex suo munere esse idoneitatem quantum ad alia gubernandi Ecclesiæ. Et in responsione ad tertium, ait, *Nihil prohibere aliquem esse magis idoneum ad officium regiminis, qui tamen non excellit in gratia sanctitatis.* Hæc ibi. Et quodlib. 6. *art. 9.* docet, quandoque contingere, ut aliquis sit melior simpliciter, id est sanctior, & plus habens de charitate, qui tamen non est melior quantum ad hoc ut prælationem suscipiat, qui alius fortè potest religionem magis juvare vel per consilium sapientiæ, vel per auxilium potentiæ. Non ergo semper est præeligendus melior simpliciter, sed quoad aliquid. Ita S. Thomas. Præterea cum præcepto divino Curati teneantur pascere oves sibi commissas verbi Dei prædicatione, Sacramentorum administratione, & bonorum operum exemplo, ut in decreto Concilii Tridentini *cap. 1. in princip. sess. 23.* non repugnat, quin hæc præstari possint ab eo, qui aliàs sit habilis scientia, & ætate, licet charitatem non habeat. Ad hoc *c. Vestra*, & *c. fin. infra*, de *cohabit. Cleric. & mulier. c. Denique*, 6. q. 3. & *cap. Nisi cum pridem*, 8. *Propter conscientiam*, cum ibi notat. *supra*, de *renunt.* Unde Hieron. *Sicut lixivium per cinerem humidum fluens lavat, & non lavatur; ita bona doctrina per malum doctorem animas credentium lavat à sordibus peccatorum.* Refertur in *§. ult. 83. dist.* At non est possibile, ut verbum Dei prædicet, & sacra-
- menta ministrat prorsus illiteratus, ut in *authen. de Sanctiss. Episc. c. Damas*, col. 9. & in *c. fin. cum gloss. in ver. Defectum*, *inf. eod.*
- Cæterum adverte, quia de his qualitatibus vario ordine loquuntur Canones, & Concilia: Nam Lateranense in *d. c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, de *elect.* primo loco ponit ætatem, deinde scientiam, & tertio mores. Trident. in *d. c. 18. sess. 24.* primò ætatem, secundò mores, tertio scientiam: & in *cap. 1. Eiusdem sessionis*, primò vitam, secundò ætatem, tertio doctrinam. Textus autem noster, & Concilium Viennense in *Clem. 1. de ætat. & qualit.* primò scientiam, secundò mores, tertio ætatem. Unde stante hac diversitate, non licet in his arguere ab ordine litteræ. Quidquid tamen sit, illud certum est, has omnes qualitates debere in Pastore copulatim concurrere, ut in locis 15
- supracitatis cum multis similibus.
- Ideoque orta dubitatione, an sicut Episcopo, & Examinatoribus simul junctis Conc. Trid. *c. 18. sess. 24.* committit examen scientiæ, sic etiam committat eidem simul examen morum, & prudentiæ; ita ut sit examen ætatis, morum, & prudentiæ factum fuerit à solo Episcopo, concursus sit nullus: Die 2. Augusti 1607. S. Congr. censuit, si examinatores non retulerint idoneos quoad omnes qualitates, prout Concilium requirit, nullum esse concursum.
- Cave tamen, quia non requiritur ad validitatem concursus, ut de singulis qualitatibus examinatores specialiter; & nominatim referant; sed satis est, ut simpliciter renuncient aliquem idoneum, vel non idoneum, approbatum, vel reprobatum. Et ita cum Cardinalis Paleottus aliàs periisset declarari, an Examinatores ad Parochiales per concursum deberent vota sua palam dare, aut per suffragia secreta; & quid magis expediret. S. Congregatio respondit, Concilium nihil de hoc expressisse; videri tamen magis expedire, ut singulis palam inter se sententias suas dicant, deinde jubeant notario, ut simpliciter in actis suis scribat, Titium approbatum idoneum, Sejum reprobatum, prout Romæ fieri dicitur.
- Rursus certum est, Clericum mediocri litteraturæ, & bonis moribus imbutum, in collatione beneficii Curati præferri debere Clerico eminentis scientiæ, sed malæ vitæ. Quinimò proposito dubio, cum Examinatores non habeant ullam de vita, & moribus examinati notitiam, licet eum doctum esse compererint, & concurrat alius, qui non ita est doctrina idoneus, sed bene notus, & probatus quoad vitam, & mores, uter eorum sit præferendus: Sacra Congregatio censuit præferendum eum, cujus mores noti, probatique sint, ei, cujus vita ignoratur prorsus, licet doctior sit. Quod multò magis procedere censuit, si vita & mores doctioris pravi essent. Conferunt notata per Abbatem in *cap. Inter cætera*, nu. 2. *vers. Nota ibi potentes*, *suprà de Offic. ordinari.* ubi dicit, in prædicatione magis attendendam esse vitam, quam scientiam, quia longè plus proficit Prædicator exemplo boni operis, quam verbo doctrinæ. Qua de re plurima notata digna ibi cumulat Felin. nu. 2. Et cujus vita despicitur, restat, ut prædicatione ejus contemnatur, *cap. 3. §. Porro*, in *fin. 3. qu. 7.* Et adde Bald. in *c. Cum in cunctis*, num. 13. *suprà de elect.* ubi ex illo textu notat vitam præmitti scientiæ, quia vita facit hominem beatum, scientia inflatum. Nam ut ait Psalmista: *Quia non cognovi litteraturas, introibo in potentias Domini.* Cæterum cum vacante Parochiali in diocesi Patavina dubitaretur, an Episcopus prohiberetur admittere ad concursum criminosos, scandalosos, & eos, qui alia beneficia curata possidentes numquam resederunt: censuit non prohiberi admittere ad concursum criminosos, cum in facultate Ordinarii sit eos non approbare.
- QUÆRO, an ex pluribus ad Parochialem Ecclesiam concurrentibus Episcopus teneatur omninò præeligere digniorem, ita ut aliàs liceat postposito appellare ab irratiōnabili Episcopi iudicio.
- Pro clariori solutione inquirendum est primò, quid dicendum sit in terminis juris communis. Secundò, quid dicendum in terminis Concilii Tridentini. Tertio, quid post Constitutionem S. Pii V. super collatione Parochialium Ecclesiarum.
- De jure communi ante electionem ubique clamant Canonæ præstantiorem, ac digniorem esse assumendum ad regimen animarum, *d. c. Licet ergo*, 8. q. 1. & *d. c. Vilissimus*, 1. q. 1.

1. qu. 1. & idè peccat contra justitiam distributivam, qui omiſſo digniori eligit dignum, ut notant omnes in c. *Conſtitutis*, il ſecundo, ubi in ſpecie Dec. n. 5. de appell. Butr. in cap. *Inter cetera*, n. 15. ſuprà, de offic. ordinar. ubi dicit hos mortaliter peccare, & orandum pro eis, quia multi incidunt in hunc laqueum. Et docet S. Thomas in 2. 2. qu. 63, art. 2. ad tertium, quem ſequitur Covarr. in reg. *Peccatum*, p. 2. §. 7. n. 3. verſ. *Sed hoc in hunc ſenſum*; & Rota dec. 65. n. 8. par. 1. in recent. Et dignior intelligitur, non qui ſimpliciter eſt ſanctior, & plus habens charitatis; ſed ille, qui perſpectis omnibus qualitatibus aptior eſt ad Eccleſiam gubernandam, ut in iuribus citatis, & declarat D. Thom. præallegatus in 2. 2. q. 185. art. 3. & quodlib. 6. art. 9.
- 22 Sed tamen poſt factum ſuſtinetur electio de digno, prætermiſſo digniori, ut in c. *Monasterium*, 16. q. 7. in c. *Cum nobis*, de elect. in d. c. *Conſtitutis*, & ibi in textu, ubi patet ſatis eſſe, ut non aſſumatur indignus. Rationem aſſignat S. Th. d. art. 2. ad 3. dicens: *Quantum ad hoc ut electio impugari non poſſit in foro judiciali, ſufficit eligere bonum, nec oportet eligere meliorem, quia ſic omnis electio poſſet habere calumniam*. Hæc ille, & ſequuntur alii præallegati, & Rota apud Greg. XV. dec. 11. n. 6. ad fin. & in pluribus præſentatis ſuit decifum in una Faventina Jurispatronatus, ibidem relata. Itaque hoc jure inſpecto nullum remedium comperit digniori poſtpoſito ad irritandam, aut reſcindendam præelectionem factam de digno.
- 24 Ex Concilio Tridentino ſimiliter tenetur Epifcopus præeligere digniorem. Sed tamen S. Synodus in hujusmodi præelectione deſert judicio Epifcopi, ut patet in c. 18. §. *Peracto ſeſſ.* 24. ibi; *Ex hiſque*, (ideſt ex probatis ab Examinatoribus Synodalibus) *Epifcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit*. Preſumitur enim pro Ordinarii judicio, qui ex variis animi ſui motibus; penſatis & conſideratis omnibus ſupradictis, ſe informare potuit, ut in cap. *In præſentia*, in princ. de renuntiat. Rota decif. 29. nu. 4. de reſcript. in antiq. Achill. decif. 1. nu. 4. de Confeſſ. & dixit eadem Rota in cauſa *Ravennaten. Parochialis* 2. Decembris 1592. coram Cardinali Arigonio decif. 654. part. 4.
- 25 *diverſ.* Et ad irrationabilitatem Ordinarii excluſendam ſufficit, ut poſſint in electo concurrere majores qualitates, ut fuit dictum in eadem cauſa *Ravennat.* & in nullius *Parochialis*, ſeu *Concurſus* 4. Decembr. 1600. coram Gregorio XV. in impreſſis dec. 11. nu. 6. Ac proinde quavis ex ſententia S. Congregationis Concilii à reprobatione Examinatorum detur appellatio devolutiva, ut etiam reſolvit Rota coram Gregorio XV. dec. 515. nu. 2. & dec. 538. n. 1. & in *Calaguritana Beneficii* 21. Februarii 1511. coram Coccino Decano, & patet clarè ex d. c. 18. ſeſſ. 24. verſ. *Nec prædictorum Examinatorum*, ut plenius dicam in cap. *Cum ſit ars*, in 4. q. inſr. eod. tamen non poteſt poſtpoſitus appellare ab irrationabili judicio Epifcopi in vim Concilii.
- 27 Ex Conſtitutione verò S. Pii V. quæ incipit, *In conferendis edita* 15. Calend. Aprilis 1567. aliud dicendum eſt: nam in §. 7. ſtatuitur in hæc verba: *Ut autem non ſolum dignis, ſed magis idonei repertis juxta Tridentini Concilii decretum Parochiales Eccleſiæ conferantur; Volumus, & decernimus, quòd ſi Epifcopus minus habilẽ poſthabitis magis idoneis elegerit, poſſint ii, qui reſecti fuerint à mala electione hujusmodi ad Metropolitanum, vel ſi ipſe eligens Metropolitanus, aut exemptus fuerit, ad viciniorẽ Ordinarium uti Noſtrum, & Sedis hujusmodi delegatum, aut aliàs ad ipſam Sedem Apoſtolicam appellare, ac præelectum ad novum examen coram ipſo appellationis Judice, & ejus Examinatoribus provocare. Et conſtituo de prioris eligentis irrationabili judicio, eoquẽ revocato, Parochialis magis idoneo per eundem Judicem appellationis auctoritate noſtra (quatenus collatio ad Epifcopum, à quo appellatum fuit, ſpectaret) conferatur; aliàs eidem magis idoneo per Judicem appellationis approbato conferenda remittatur ad eum quem collatio, proviſio, vel inſtitutio ſpectabit*. Hæc tamen appellatio interpoſita interim non impediatur, aut ſuspendatur, quominus electio per Ordinarium primo loco facta interim debita demandetur executioni, & proviſus ab eadem Eccleſia cauſa appellationis hujusmodi pendente non amoveatur. Et ſi quis à ſententia per Judicem appellationis lata duxerit appellandum, is tunc ad Sedem ipſam Apoſtolicam appellabit. Hæc ibi.
- Proſp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.
- Unde palam eſt hodie licere magis idoneis reſectis appellare ad effectum devolutivum à mala electione Epifcopi, & provocare præelectum ad novum examen coram Judice appellationis. Atque ita quamvis præelectio de digno poſthabito digniori, merito jure & hodie ſuſtineatur, & hac in parte non fuerit immutata diſpoſitio juris communis, & Conc. Trid. tamen poteſt retractari, & infringi in judicio appellationis, conſtituo de irrationabili eligentis judicio, quod ex jure veteri, & ex Conc. Trid. fieri non poterat. Et ita fuit multoties reſolutum. Et in ſpecie à Rota fuit ad S. Congr. Concil. tranſmiſſum hoc dubium. Præſuppoſita Bulla S. Pii V. ſuper proviſionibus Parochialium, & quòd vacante Parochiali Firmana, de qua agitur, Nicolaus, & Galeatius fuerint ab Examinatoribus Synodalibus in concurſu examinati, quorum quatuor approbaverunt Nicolaum, & quinque Galeatium: & quòd Parochialem Ordinarius Galeatio contulerit, qui illius poſſeſſionem adeptus eſt: an Nicolaus poſſit provocare Galeatium ad novum examen: die 15. Octobris 1573. relato decreto in quadam cauſa *Interamnenſi* factò à Sacra Congregatione, quòd in fortioribus terminis probat à judicio Examinatorum, etiamſi abſolute quem reprobaverint, poſſe appellari, item à præelectione Epifcopi, qui ſequutus judicium Examinatorum unum magis idoneum prætulit, poſſe per eum, qui repulſus ſit, abſolute appellari, & ad novum examen provocari: Congreg. generalis, re diligentiffimè perpenſa, cenſuit poſſe. Rationes reruli in c. *Cum ſit ars* in ... q. inſr. eod.
- Sed gravior eſt difficultas, an judici appellationis per alia 29 documenta conſtare debeat de irrationabili judicio Epifcopi, antequam decernat novum examen inter provocantem, & præelectum.
- Rota coram Gregorio XV. decif. 11. nu. 1. reſolvit 30 in concurſu ad Parochialem ex conſtitutione S. Pii V. ita demum concedi appellationem à judicio, & electione Epifcopi, ſi dolosè, & irrationabiliter judicaverit; quæ irrationabilitas, & dolus liquidò probari debent: & dixit hoc probari ex verbis conſtitutionis expreſſis aliàs ad hoc ponderatis in præallegata *Raven. Parochialis*. Et idem reſolvit in *decifione ejuſdem Gregorii* 538. numer. 5. item in decif. 40. ſub numer. 1. part. 1. in recentior. & decif. 654. numer. 4. part. 4. in noviff. & complures alias deciſiones reſert Gonzalez ad regul. 8. *Cancellaria* in gloſſ. 4. à nu. 139.
- Sed oppoſitum cenſuit S. Congregatio Concilii: nam 31 die 12. Junii 1603. in cauſa *Piſtorien.* propoſito hoc dubio; *Cardinalis Matthejus inter cetera dixit examini valdè favore conſtitutionem ſanctæ memoriæ S. Pii V. ſuper collatione Parochialium Eccleſiarum, quæ dum vult licere magis idoneo poſthabito per Epifcopum appellare, & ad novum examen provocare, & conſtituo de Epifcopi eligentis irrationabili judicio, Parochialem huic magis idoneo eſſe conferendam: ſatis manifeſtè requirit novum examen ad hujusmodi irrationabile judicium cognoscendum, ita ut non ſit neceſſe de illo conſtare antequam decernatur examen; ſed abſque eo quòd de tali judicio irrationabili conſtet, illud debere decerni, ut per examen perveniat ad cognitionem irrationabilis judicii*. Et propterea Rota, quæ in deciſione coram Ludovico aliter ſenſit, non videtur conſentanea menti, & verbis dictæ conſtitutionis. Nec deciſio defendi poteſt ea ratione, quòd cum conſtitutio ita demum tribuat reſecto facultatem appellandi, & ad novum examen provocandi, ſi Prælatus ſibi fuerit minus idoneus, de hac conditione, ſub qua conſtitutio loquitur ante omnia conſtare debeat. Quia reſpondetur hanc conſtitutionem eſſe ante omnia probandam, ſed de ea conſtare poſtea debere per examen, & proceſſum; alioquin ſequeretur, ut talis conſtitutio deberet verificari nedum ante examen, ſed etiam ante appellationem, cum illam conditionem conſtitutio requirit in utroque. Abſurdiſſimum autem eſſet oportere de irrationabili judicio conſtare ante appellationem. Præterea ea non poteſt dici conditio, cum præſentia rei veritatem reſpiciat, & non future implementum, quòd eſt de natura conditionis. Itaque Matthejus omninò ſenſit novum inter utrumque examen eſſe decernendum. Juſtinianus ejuſdem fuit ſententia, eo quòd ſimilis in cauſa *Conſtitutionis ſ. memoriæ S. Pii V.* quæ requirere videtur novum examen, ut conſtare poſſit de irrationabili judicio, præſertim cum

suspicionibus Episcopi sit graves, & vehementes. De Monte, & Paravicinus eidem sententię adhererunt. Placuit quoque suspicionibus prædictis motus novum examen probavit. Blanchettus, Sancti Marcelli, & Rosarus in aliorum sententiam, & ipsi ierunt, præter unum Sanctorum Quatuor, qui sensit hoc relinquendum ad arbitrio Rotæ.

Et in causa Montis Regalis, cum rursus dubitatum fuerit, an iudex appellationis interpositæ à rejecto possit vocare prælectum ad novum examen, & dictus prælectus ad instantiam rejecti teneatur se subijcere novo examini coram dicto iudice, quamvis per alia documenta non doceat de irrationabili iudicio Episcopi. die 2. Augusti 1607. Sacra Congregatio censuit postpositum posse provocare prælectum ad novum examen coram iudice appellationis, etiam antequam per alia documenta doceat de irrationabili iudicio Episcopi. Atque ita intellexit Constitutionem sanctę memorię S. Pii V. adversus nonnullas Rotæ decisiones.

32 Quod iudicio meo ex sequentibus confirmari potest, Et primo: Constitutio S. Pii V. dum concedit rejecto, ut possit provocare prælectum ad novum examen coram iudice appellationis, & ejus examinatorebus jubetque ut constito de prioris eligentis irrationabili iudicio, eoque revocato, Parochialis magis idoneo conferatur; utique requirit, ut novum examen inter provocantem, & prælectum fiat, non tantum quoad scientiam, sed etiam quoad mores, prudentiam, & alias qualitates, quarum meminit Concilium Tridentinum in d. cap. 18. *vers. Peracto, sess. 24.* alias enim, si fieret examen tantummodo quoad scientiam, constare non posset, uter eorum esset magis idoneus, quia rejectus posset esse doctior, & tamen imprudens, aut criminofus, & consequenter ex huiusmodi examine retractari non posset iudicium Episcopi. Unde in novo examine qualitates omnes concurrentium sunt invicem conferendæ, & ex collatione huiusmodi formandum est iudicium, an electio Episcopi retractari, aut confirmari debet, ut sæpissimè tam in Rota, quam in Sacra Congregatione, fuit resolutum. Quod cum ita sit, dum Rota existimat constare debere de irrationabili iudicio, antequam decernatur novum examen: inquit de quo examine hoc intelligatur, an scilicet de examine quoad doctrinam tantum, an verò de examine quoad omnes qualitates. Si intelligatur primo modo de examine solum quoad doctrinam, hoc est contra Constitutionem S. Pii V. quæ, ut proximè dictum est, exigit novum examen quoad omnes qualitates ad regendam Ecclesiam requisitas, nec species examen, aut illorum tempus distinguit. Si verò intelligatur de examine hoc secundo modo, implicat contradictionem, ut ante examen constare debeat de irrationabili iudicio, quia examen huiusmodi nihil est aliud quam inquisitio, seu instructio, & processus coram iudice appellationis super moribus, prudentia, doctrina, & aliis qualitatibus concurrentium, *cap. Si forte, de elect. libr. 6.* Concilium Tridentinum, *cap. 1. ibi: Examinis, seu inquisitionis, aut instructionis sess. 24.* Ex qua quidem inquisitione, & processu resultare debet probatio irrationabilis iudicii tamquam effectus ex sua causa: unò impossibile est, ut hæc probatio examen præcedat, quia sic effectus suam causam præcederet: Superest ergo, ut ante omnia fieri debeat novum examen, & inquisitio de omnibus qualitatibus, ut inde constare possit, utrum Episcopus in prælectione minus idonei irrationabiliter processerit, necnè. Quod aperte liquet ex alio eiusdem Concilii decreto, nempe ex *dict. cap. 1. sess. 24. ibi, Si idonei per examen, seu per inquisitionem factam reperti fuerint.*

Deinde si liquidò constare deberet de irrationabili iudicio Episcopi quoad alias qualitates, & deinde institui examen quoad scientiam; & examen esset derisorium, & servire, ut ajunt, de vento. Nam probata irrationabilitate quoad alias qualitates, veluti quòd rejectus sit bonis moribus imbutus, prælectus verò scandalofus, & mala vitæ; inutile esset illos examinare quoad litteraturam. Quoniam etsi in examine prælectus ab Episcopo doctior appareret; nihilominus propter qualitatem melioris vitæ, quæ præponderat in rejecto, revocandum esset iudicium Episcopi; & Parochialis eidem prælecto

esset conferenda, ut patet ex dictis supra, *num. 18.* Ergo nec dicamus Bullam instituisse examen frustatorium, fateri oportet novum examen propterea fieri debere, ut ex illo constare possit de mala prælectione, & irrationabili iudicio Episcopi. Præterea cum prælecto obijciatur defectus scientiæ, & aliarum qualitarum iura præcipiunt, ut ante omnia instituat examinem quoad doctrinam, cum hæc probatio evidentior, faciliior, & promptior sit, ut est textus in *cap. Si forte, de elect. libr. 6.* ubi Joan. Monach. Jo. Andr. & alii notant, & latius dicam infra, *nu. 49.* Ergo non est conveniens, ut ex Bulla S. Pii V. huiusmodi qualitates ordine inverso probari debeant, primò scilicet quoad prudentiam, & mores, quæ, ut inquit Joan. Monach. in *dict. cap. Si forte, in princip.* non ita de facili possunt probari; & postremo loco quoad scientiam, quæ illiò per examen probari potest. Quin potius debemus interpretari Constitutionem, ut hac in parte sit conformis juri communi, *l. 2. & ibi Bald. C. de noxal. l. 1. §. Lex Falcidia, & ibi Bart. & DD. ff. Ad leg. Falcid. cum siml.*

Ad hæc, constitutio non requirit, ut constet de irrationabili iudicio, ad hoc, ut rejectus possit appellare, & ad novum examen provocare; sed ad hoc, ut iudicium Episcopi revocetur, & Parochialis magis idoneo conferatur, ut clarè innuunt verba illa, Possint ii, qui rejecti fuerint, à mala electione huiusmodi ad Metropolitanum, & c. appellare, ac prælectum ad novum examen provocare, & constito de prioris eligentis irrationabili iudicio, eoque revocato, Parochialis magis idoneo conferatur. Et sic clausula, *Constito*, ponitur post appellationem, & provocationem, & ad alium effectum, videlicet revocationis iudicii, & collationis beneficii; & consequenter satis est, ut huiusmodi probatio fiat ante ipsam collationem. Unde quòd ante appellationem, & examen constare debeat de mala prælectione, est contra expressa verba, & mentem constitutionis.

Accedit quòd non est possibile, ut appellans docere possit per alia documenta de irrationabili iudicio Episcopi ante appellationem, ut voluit Rota, quæto enim, coram quo iudice docere debeat de hac irrationabilitate. Et quidem non coram Episcopo, quia in prælectione, & collatione Parochialis jam functo est officio suo, nec potest esse iudex gravaminis à se illati, & alioquin esset iudex à quo; & iudex ad quem, quod repugnat, ut inquit Jo. Andr. in *c. A collatione, de appell. libr. 6.* Coram iudice autem appellationis certum est nullam posse fieri probationem ante appellationem legitimè interpositam, quia antea ad eundem iudicem negotium non est devolutum, *c. Romana, c. Si vero de appell. libr. 6.* Atque ita probatio hæc, si fieri deberet ante appellationem coram iudice appellationis, esset impossibilis de iurè. Ac præterea esset contra canonicas sanctiones, quæ non exigunt, ut in appellatione causa probetur; sed tantummodo, ut talis exponatur, quæ si foret probata, deberet legitima iudicari, ut statuitur in *c. Ut debitus, de appell. & in d. c. Romana, §. Cum autem.* Unde non mirum, si Cardinalis Matthæus in voto superius relato *n. 31.* dixerit absurdissimum esse, ut de irrationabili iudicio constare debeat ante appellationem. Itaque cum conditio illa constitutionis, videlicet, si Episcopus minus habilem posthabitis magis idoneis elegerit, nec debeat, nec possit verificari ante appellationem, consequens est, ut nec verificanda sit ante novum examen; cum constitutio illam conditionem ponat pariformiter tam ante examen, quam ante appellationem, sicut S. Congreg. consideravit. Ad hoc *l. fin. C. De sent. l. Quamvis, C. De impub. & aliis substitut. l. Jam hoc iure, §. fin. ff. De vulg. & pupill. & c. Majores, vers. Et ob hoc tota auctoritas, & inf. de baptis.*

Postremò si eadem conditio importaret, ut deberet constare de iudicio irrationabili ante appellationem, & novum examen, sensus constitutionis talis esset, videlicet: Constito de irrationabili iudicio Episcopi, possunt qui rejecti fuerint, appellare, & prælectum ad novum examen provocare, & constito de irrationabili iudicio Episcopi, Parochialis magis idoneo conferatur. Atque ita clausula, *Constito*, esset bis reperta. Quod esset superfluum & nugatorium, arg. in *c. Abbate, de verb. signif.*

Dicamus igitur de irrationabili iudicio semel tantum con-

constare debere, id est ante illius revocationem, & Parochialis collationem: & sic iudicem appellationis debere illicò inter posthabitu, & prælectum instituere novum examen; primò quoad scientiam, deinde quoad aliàs qualitates, juxta ordinem juris, de quo *in d. cap. Si forte, de elect. lib. 6.* & ita ex libris publicis S. Cong. reperi multoties observatum fuisse, & meo tempore observatum vidi.

- 36 Et in specie tempore Cardinalis Alciati paulò post publicationem Constitutionis S. Pii V. vacante Parochiali Ecclesia S. Nicolai civitatis Interamnen. positus ab Episcopo edictis concursus, se inscripserunt examini Alemannus Clericus Interamn. & Leontius ejusdem civitatis. Et cum ab examinatore fuisset approbatus, & præpositus Alemannus, atque deinde à Sede Apostolica provissus; Leontius ad Sacram Congregationem appellavit, dicens se esse gravatum tamquam magis idoneum, eo quòd ipse esset Presbyter à decem, & quinque annis, & versatus in cura animarum; adversarius verò numquam illam exercuisset: petiitque novum concursum, ut per eum posset doceri de irrationabili iudicio. Sacra Congregatio Concilii censuit ex Bulla S. Pii V. licuisse Leontio appellare ad Sedem Apostolicam, & dictum Alemannum ad novum examen provocare; & cum nunc ambo Romæ sint examinandi coram Tribunali illustrissimi Vicarii, & deinde ad S. Congregationem referendum, quis eorum magis idoneus sit ad onus prædictæ Parochialis subeundum.

- 37 Similiter in causa Vicensi decretum est, ut juxta litteras scriptas Episcopo Vicensi prælectus Romam veniat, & postquam venerit, iterum uterque examine, & videatur, quis sit magis idoneus. Litteræ scriptæ fuerunt sub die 28. Septembris 1570. Rursus exposuit Ascanius Sacerdos Clusinae diœcesis, peracto concursu ad Parochialem S. Angeli se examinatum ab examinatore Synodalibus, & quamvis magis idoneum, reprobatum, ac sibi præpositum quemdam Civolum: ex quo sentiens se gravatum, appellavit ad Sanctissimum; ideòque petiit novum concursum in Urbe, ut sic doceret de irrationabili iudicio, petens interim suspendi provisionem Datarii. Die 2. Martii 1580. Sacra Congregatio censuit vocandum adversarium Romam pro novo concursu faciendò coram Illustrissimo Vicario, sed non ideò mandandum suspendi provisionem Datarii. Atque ita scriptæ fuerunt litteræ ad Episcopum Clusinum infra scripti tenoris, videlicet: *Illustrissimi Cardinales interpretationis Sacra. Concilii Tridentini præpositi, cognitis quæ in hoc libello Ascanii Beltrami nomine exposita sunt, amplitudini tuæ scribendum censuerunt, ut ea intimari curet Civolo de Civolis, eundemque citari jubeat Romam ad subiiciendum se novo examini inter ipsum, & Ascanium prædictum faciendò: Ita igitur Amplitudo tua faciet, &c.* Et quia idem Civolus detrectabat novum examen; die 21. Julii 1580. Sacra Congregatio censuit præcipiendum esse Vicario Clusino per litteras Congregationis, ut citari faceret prædictum Civolum, ut intra quindecim dies Romæ compareret, & subjiceret se examini coram Illustrissimo Vicario Urbis; alioquin admitteretur sine alia dilatione prædictus Ascanius ad examen.

- 38 Amplius, cum in concursu Plebis S. Napolitane Camerinen. diœcesis Dominicus Sebastianus Presbyter ab Episcopo prælectus fuisset, & Pacificus Vitalis Clericus posthabitus ad Sanctissimum appellasset, & uterque novum examen in Urbe subiisset: S. Congregatio tempore Card. Arigonii audita relatione Card. Vicarii, qui novo concursu ex ejusdem Congregationis sententia inter dictos duos concurrentes in Urbe habito, Dominicum magis idoneum iudicavit: mandavit Parochialem ipsi Dominico adjudicari, atque litteras opportunas hac de re expediri.

- 39 Caterum etsi ad obtinendum novum examen in iudicio appellationis non sit necesse, ut prius conset de irrationabili iudicio, ut ex prædictis liquet; nihilominus S. Congregatio consuevit novum examen decernere dato aliquo fumo irrationabilitatis, & malæ prælectionis Episcopi, ut satis colligatur ex decisione Pistorien. & ex aliis superius relatis. Sed expressius hoc dixit in causa Feretrana: Nam Petrus Guccius in concursu Parochialis Ecclesiæ ab Examinatore æqualiter approbatus cum

Prosp. Fagnan. in J. Lib. Decretal.

Joan. Petr. Migliorino, sed idem postpositus, appellavit, novumque in Urbe concursum petiit, eo quòd ipse esset Doctor in Theologia, Adversarius verò minime; & quia Migliorinus erat familiaris Episcopi; & inter quatuor Examinatores, qui interfuerunt examini, alter item eorum erat Episcopi familiaris, alter assumptus ad officium Secretarii loco ipsius Migliorini; alter demum valde confidens: iidemque Examinatores contra ipsius responsiones argumentati sunt; responsiones verò Adversarii absque oppositione fuerunt admittæ: Die 21. Februarii 1612. Sacra Congregatio censuit concursum novum in Urbe esse instituendum, ubi orator de veritate narratorum dederit sumum, id est postquam per attestaciones extrajudiciales, vel alia informia documenta de hujusmodi suspicione, & gravamine aliqualem fecerit fidem, ut sic probabilis, & sufficiens causa eum excuset à calumnia, *cap. 1. in fine, de elect. lib. 6. gloss. in cap. Si forte in ver. initium, vers. Vel dic quarto, eod. tit. & lib.*

Uterius QUÆRO, ex quibus deprehendatur iudicium Episcopi fuisse irrationabile in prælectione minus idonei inter plures concurrentes, ad Parochialem Ecclesiam.

Anno 1603. mense Augusti vacavit Parochialis Ecclesia S. Petri Casalis Plebania nuncupata, Pistorien. diœcesis. Episcopus statim vocavit per edictum omnes comparere volentes cum termino decem dierum. Quem in ultima die termini ad diem sequentem prorogavit: & postea eod. die sequenti secunda vice prorogavit terminum ad alios decem dies. Intra terminum ad concursum præter alios comparuerunt Thomas Cellesius, & Fabius de Verdechius de Mammiano, uterque Pistoriensis diœcesis.

Ex quinque Examinatoribus Synodalibus, in hoc concursu tres adhiberi sunt ab Episcopo, relictis Honuphrio Cellesio uti consanguineo Thomæ, & Cosmo Fracciolino. Peracto examine, examinatores suffragia secreta tulerunt, & inspectis fabis, Fabius inventus est approbatus ab omnibus Examinatoribus per tres fabas nigras: Thomas verò à duobus per duas nigras, cum altera esset alba Episcopus Fabium digniorem pronuntiavit, eique Parochialem contulit. Thomas ab hac pronuntiatione ad Metropolitanum appellavit, & sententiam favorabilem obtinuit, à qua Fabius appellavit, & causam in Rota committi obtinuit. Sed hunc supplicii libello Sanctissimo D. N. à Thoma porrecto, causa commissa est S. Congregationi.

Thomas prætendit iudicium Episcopi Pistoriensis, qui illi prætulit Fabium, fuisse irrationabile ex duplici capite. Primò quia, ut ait, pluribus qualitatibus adversario præstantior est. Secundò quia Episcopus speciali affectu erga Fabium motus est ad iudicandum illum magis idoneum, conferendamque ipsi Parochialem.

Quoad primum, si aliæ qualitates, excepta prudentia, utriusque inter se conferantur, non magna inter eos reperietur differentia. Nam in quibusdam sunt ferè æquales, in quibusdam alter nunc superat alterum, nunc superatur ab altero. Nam quoad ætatem sunt ferè pares, cum Thomas sit ætatis annorum triginta, & Fabius annorum triginta duorum.

Quoad originem quoque uterque est diœcesanus; sed Thomas ex Civitate, Fabius ex diœcesi.

Quoad gradum, Thomas est J. U. Doctor, & sic Canonista, Fabius verò Theologus. In locis autem de hæresi non suspectis Canonista præferendus est Theologo, Host. quem Joan. Andr. Abb. & cæteri Doctores sequuntur, in *cap. 1. de Consang. & affinitat. Felin. in cap. Clerici, num. 5. de Judic.*

Quoad conditionem personarum, Thomas est nobilis, Fabius verò non item; nobilis autem cæteris paribus est ignobili præferendus, Lambert. post alios *de jure patr. lib. 2. p. 3. in 5. princ. art. 3. n. 1.*

Quoad Ordinem, Thom. est constitutus tantum in quatuor ordinibus minoribus; Fabius verò est Sacerdos, & versatus in exercitio cure animarum. Sed tamen cum aliis quæsitum fuerit, an ex pluribus, quorum aliqui in ordine Presbyteratus constituti sunt, aliqui non sunt, & omnes ab Examinatoribus renuntiati fuerunt idonei, possit Episcopus secundum dispositionem *cap. 18. sess. 24.* præferre

cum, qui Presbyter non sit, aliis, quamvis Presbyteri sint: S. Congregat. censuit posse, si modò ipsum Episcopus magis idoneum judicaverit. De scientia verò uter sit præstantior non constat, cum interrogationes, & responsiones examinatis habiti coram Episcopo Pistoriensi nimirè scriptæ fuerint. Atque ita quoad prædictas qualitates non magna est differentia inter eos; sed remanet perpendenda qualitas prudentiæ.

- 45 - Quoad prudentiam nihil adducitur contra Thomam. Sed contra Fabium allegatur eum olim fuisse dementem, vel furiosum, utpotè aliquibus diebus detentum hinc in Urbe in Hospitali nuncupato *dei Pazzarelli*, nempe à die 22. mensis Maji, & ab eodem postea inde dimissum die 8. Julii immediatè sequentis, ut publica fide, libro dicti Hospitalis à fe inspecto, testatur est Magister domus Hospitalis ejusdem.

Fabius ad hanc fidem evertendam misit duos Notarios ad librum inspiciendum, alterum Auditoris Camerae alterum Capitolinum, qui testantur in dicto libro reperi periri descriptum Fabium Marianum, non autem Fabium Mammanum. E contra Thomas ad fidem prædictam confirmandam producit aliam fidem ejusdem Magistri domus, qui testatur de hac re actum esse in Congregatione dicti Hospitalis, & Congregationem inspecto dicto libro mandasse, ut ex dicta fide jam edita nihil immutaretur.

Præterea ad eandem fidem coadjuvandam examinatus est Annibal Dominici de Bernardinis Pistoriensis diocesis, in *processu fol. 2.* qui deponit se, cum esset familiaris D. Cardinalis Medices, & audisset filium Sandri (quod est nomen patris dicti Fabii de Mammano) esse in dicto Hospitali Dementem, illuc accessisse tamquam amicum dicti Sandri, sibi que ostensum fuisse quemdam juvenem uti filium dicti Sandri de Mammano, quem describit, licet ejus nomen se ignorare dicat. Examinatus est etiam alius testis Dominicus de Castigliano, qui deponit, in *d. processu fol. 6.* esse in loco Mammani publicam vocem, & famam; quòd dictus Fabius Sandri fuit furiosus, & uti talis detentus fuit Romæ in Hospitali prædicto. Quibus accedit, quòd Thomas coram Vicario Florentiæ in secunda instantia fecit positionem de furore Fabii, ut in *processu fol. 36. post. 32.* Et quia Fabius non comparuit, nec respondit, Judex pronuntiavit habendam esse pro confessata, juxta *m. c. 2. de confess.*

- 46 - Hæc qualitas furoris non videtur bene probata, quia quoad fidem satis dubia redditur ex attestazione contraria duorum Notariorum, ad *gloss. in cap. Licet causam, in ver. Uti possidetis, vers. Si verò probationes, infra de probat. nisi oculari inspectione veritas fidei comprobetur.* Testes verò etsi singulares ad probandum furorem sufficiant, Alexand. plurimos cumulans in *conf. 141. incipien. Ponderatis, num. 2. libr. 1. Ruin. conf. 63. num. 3. vol. 1.* cum aliis adductis per Gabrielem tit. *de Testib. conclus. 2. num. 42.* tamen hic habemus unicum testem semiplenè tantum probantem: nam alius testis deponit de publica voce, & fama, qui solus eam non probat; præsertim cum non deponat cum requisitis necessariis ad famæ probationem, ad notata per Innocentium in *cap. Cum oporteat, de accusat.* Hæc res tota dependet ab inspectione libri: nam si constabit, eum furore vexatum fuisse, etiam si postea resipuerit, non potuisset tamen ad sacros Ordines absque dispensatione Sedis Apostolicæ promovèri, Silvest. in *ver. Corpore vitiatum, num. 8.* & Angel. *cod. ver. num. 8.* & probatur per textum in *cap. Usque adeò, 33. distinct.* Et sic tamquam irregularis non debuisset admitti ad concursum, vel saltem non erat præponendus adversario nulla irregularitate, vel defectu simili laboranti.

- 48 - Secundum caput, quo nititur Thomas adversus judicium Episcopi Pistoriensis, est id quod pluribus modis probare tentavit, nempe Episcopum passionis affectum, non rationis judicium, dum adversarium prætulit, sequutum esse; cujus rei inditia, & conjecturas plurimas deducit, quatum urgentiores sunt infra scripta.

Primo quia Episcopus ex quinque Examinatoribus Synodalibus duos excludit, quorum alter nempe Honuprius Cellesius erat consanguineus Thomæ, alter verò nempe Cosmus Bracciolinus erat ejusdem amicus; & in-

ter tres adhibuit Archidiaconum, qui extra Urbem morabatur, & in concursibus adhiberi non consueverat, eò quòd esset infestus familiæ de Cellesiis, cum qua ipse plurimas, & gravissimas lites habuerat, ut deponunt testes examinari coram Vicario Florentino super vigesimo secundo articulo.

Secundò quia Episcopus ante concursum pluribus dixerat se nolle Parochialem vacantem conferre Thomæ prædicto, quia homines familiæ illius jactabant futurum esse, ubi Thomas fuisset ab Examinatoribus approbatus; vellet, nollet Episcopus, Parochialem consequeretur; & ad id tum Romam, tum Florentiam litteras miserant; addiditque Episcopus, si Parochialem conferret Thomæ, fore, ut non posset eam aliqua pensione onerare ob litteras Magni Ducis Etruriæ, qui eum rogabat, ut si Thomas ceteris præferretur, pensione aliqua Parochialem illam gravare non deberet. Qua de re deponit unicus testis, nempe Joan. Baptista de Vasellinis, ut in *Processu fol. 133.* Cum hoc teste concordant depositiones Joan. de Bardis, & Petri Mariæ de Rutatis, dum affirmant Episcopum ipsis dixisse se hanc Parochialem nullo pacto conferre velle Thomæ prædicto. Sed Joannes addit Episcopum subjunxisse se velle eam per fas, & nefas conferre Presbytero Cherubino dicti Joannis amico, & velle, ut is consentiret pensioni scutorum centum ad requisitionem Episcopi, & quinquaginta pro nepote Joannis. Quod si nimis gravis ei videretur, posset ipse cessare ab ea perfolvenda. Et cum ipse obiret, tunc nepos Joannis à successore eam posset exigere. Et Petrus Maria alius testis prædictum addit Episcopum dixisse Parochialem velle conferre Presbytero Cherubino, qui sibi pensionem promittebat. & propterea ei dixisse, ut quemdam Canonicum adiret, qui illum instrueret pro examine futuro; nolle autem se eam Parochialem conferre Thomæ Cellesio, quia pensioni consentire recusaverat.

Tertiò ad eundem Episcopi affectum ostendendum adducitur pro parte Thomæ, quòd non fuerunt scriptæ interrogationes, neque responsiones concurrentium. Quæmadmodum alias factum fuisse ab Episcopis prædecessoribus videre est ex tribus concursibus, quorum acta authenticè exhibita sunt. Et propterea dicitur pro parte Thomæ Episcopum recessisse à consueto stylo Tribunalis, & consequenter se reddidisse suspectum.

Sed pro parte Fabii negatur hinc stylus, & producuntur acta publica quatuor concursuum habitorum coram Episcopis prædecessoribus, ex quorum inspectione constat non esse scriptas interrogationes, nec responsiones concurrentium. Producitur etiam fides plurium Notariorum attestantium has interrogationes, & responsiones in illo Tribunali scribi non consuevisse: adeò ut de hujusmodi stylo non possit dici constare, nec super eo fieri fundamentum.

His ita se habentibus in hac causa visum est ante omnia instituendum esse inter utrumque novum concursum in Urbe coram Cardinali Vicario. Nam etsi in vim Concilii Tridentini *cap. 18. sess. 24.* non liceat postposito appellare à mala præelectione Episcopi, sed tantum à reprobatione Examinatorum, ut dictum est supra num. 26. datur tamen appellatio ab irrationabili judicio ex Constitutione S. Pii V. super collatione Parochialium Ecclesiarum, & novum examen decernitur inter appellantem, & præelectum, etiam antequam constet per alia documenta de mala præelectione, ut patet ex decisionibus relatis in præcedenti quæstione à nu. 31. Et quamvis oporteat dare summum de irrationabili judicio; tamen hic sufficienter datur. Ideoque plerique ex Patribus in hac ipsa causa Pistoriensi novum examen instituendum censuerunt, innixi præcipuè suspicionibus Episcopi à rejecto ut supra propositis. Quippè ex ipso examine formandum erit judicium uter eorum sit præstantior in qualitate scientiæ, ut in *cap. Cum sit ars, inf. eod. ibi, Si rudes, & ignaros ordinare præsumpserint (quod quidem facile poterit deprehendi)* id est per examinationem, ut exponunt Joan. Andr. *num. 10. in ver. Deprehendi, & Bellam. in princ. in eod. ver.* Ad idem textus *m. c. Si forte de elect. lib. 6.* ubi si promovendo ad dignitatem objiciatur defectus scientiæ, vel personæ, textus præcipit, ut super scientia antea omnia subjiciatur examini. Et initium propterea jubetur fieri à defectu scientiæ, quia illius probatio evidens, facilis, & promotiva est,

est; videlicet per examinationem, ut ibi notat Archidiaconum. *num. 1. vers. Et secundum hoc*, & Joan. Monach. *in princ. & n. 11.* Statim enim atque adversus Mathematicos impetitus Matheseos examinabitur, risui patebit; & adversus philosophos disputans, si ignoret dogmata philosopho-

rum; ut inquit Hieron. *in c. Qui de mensa*, 37. di. & in proposito refert Host. *in d. c. Quis est ars*, num. 18. *in ver. Facile poterit.* Plura de hac materia examinis per concursum in Parochialibus Ecclesiis scripsi in prædicta decretali, *Cum sit ars.*

DE ÆTATE, ET QUALITATE.

Idem Alexander III.

CAPUT V.

PRætereà licet ad regimen parochialis Ecclesiæ non debeat aliquis, nisi Subdiaconatus sit ad minus, admitti; dispensativè tamen in minoribus Ordinibus consueverunt assumi: dum tamen tales sint, quod infra breve tempus possint in Presbyteros Ordinari,

S U M M A R I U M.

- 1 **S**ubdiaconatus Ordo non est de minoribus, sed de sacris, licet in primitiva Ecclesia sacer Ordo non reputaretur.
- 2 Ordines minores an requirantur ad obtinendum beneficium curatum, an verò sufficiat prima tonsura, & n. seq. usq. in fin.
- 3 Clericus non existens in sacris, olim non poterat assumi ad beneficium curatum nisi dispensativè.
- 4 Parochialis conferri potest Clerico in tali ætate constituto, ut infra annum ad sacros Ordines promoveri possit.
- 5 Textus hic an fuerit correctus per c. Si pro Clericis, de Præb. lib. 6.
- 6 Ordines minores an requirantur ad obtinendum beneficium curatum tam per viam impetrationis, quam electionis, vel institutionis.
- 7 Verba assumi, vel admitti, verificantur tam in electione, quam in collatione, vel institutione.
- 8 Electio est favorabilis, collatio, & institutio odiosa.

quo clarè statuitur, ut is cui Papa mandat beneficium curatum conferri, non oporteat esse promotum ad Ordines sacros, sed sufficiat esse in tali ætate, ut proximis statutis à jure temporibus possit promoveri.

Cum textus *in d. c. Si pro Clericis*, adversetur huic Decretali, quia hic dicitur non posse absque dispensatione obtineri curatum, nisi ab eo, qui sit Subdiaconus; at *in cap. Si pro Clericis*, statuitur apertè contrarium: gloss. *in d. c. Si pro Clericis*, movit dubitationem præsentem, an hoc cap. requirens Subdiaconatum in promovendo ad beneficium curatum, sit in totum correctum, aded ut hodie indistinctè possit quis assumi ad beneficia curata, nedum per viam impetrationis, de qua loquitur *d. c. Si pro Clericis*, sed etiam per viam præsentationis, & electionis; & gloss. dicit se non esse causam corrigendi hanc decretalem; idèquè quòd disponitur *in cap. Si pro Clericis*, habere locum solum in casibus in quibus hoc est expressum, nempe in impetratione de qua loquitur ille textus, & in præsentatione de qua habetur *in cap. 2. de institut. in 6.* & ita sentit secus esse in electione. Hanc gl. opinionem sequitur ibid. Jo. Andr. & Petr. de Anchar. & Imol. *in cap. Licet canon, de electione in 6.* tamen contrarium, hoc est etiam in electione locum habere *c. Si pro Clericis*, & ita eligi ad curatum non posse non Subdiaconum, & consequenter hunc textum esse indistinctè correctum, tenent Paul. Archid. Jo. de Lign. Jo. de Fan. Calderin. Florian. & alii quorum communis est opinio, ut testatur Franc. *in d. cap. Si pro Clericis, propè fin.* Rebuff. *in tit. Requisita ad collationem*, n. 34.

Dum ergo in gloss. agitur de correctione hujus Decretalis, id queritur, an *d. c. Si pro Clericis*, eam cortexerit indistinctè, ut nedum per viam impetrationis, & præsentationis, sed etiam per viam electionis, qui beneficium curatum adipiscitur, non sit opus, ut sit Subdiaconus; non autem queritur, an hoc *c. Prætereà*, si correctum in eo quod dicit de minoribus Ordinibus; idèquè etiam hodie post *d. c. Si pro Clericis*, erit locus huic Decretali in ea parte in qua minores saltem ordines requirit: nam quòd non est immutatum, cur stare prohibetur? *l. Sancimus, C. De testament. l. Præcipimus, in fine, C. de appellat.* notat Hostiens. *in cap. Ad Apostolicam, num. 2. de regul.* Imò id videtur apertè insinuare text. *in d. c. Si pro Clericis, & in d. c. 2. de instit. in 6.* cum enim dicant non requiri, ut promovendus sit initiatus sacris Ordinibus, per exclusionem sacrorum, videntur includere, & requirere minores Ordines.

Quam opinionem sequuntur Doctores *in d. cap. Si pro Clericis.* Supponunt enim minores Ordines esse necessarios ad curatum obtinendum, dum disputant, an constitutus in minoribus, licet non Subdiaconus, possit assumi etiam per viam electionis ad Ecclesiam curatam, Calder. Archidiacon. Lap. quos refert ibi Franc. *in col. 2. vers. Secundo vero casu, & in vers. Tu adverte*, & clariùs ac fufius *in cap. Licet canon. in 3. col. vers. In ea, gloss. in fine, de elect. in 6.* Gemin. *ibid. in 4. col. vers. Item querit, an de jure, & in d. c. Si pro Clericis, in 2. col. gloss. in ver. Provideri,*

PRætereà. Is qui non est in sacris, si aliàs sit idoneus ad regimen Parochialis Ecclesiæ, dispensativè potest assumi. Hoc dicit. Sunt tres partes. Prima ponit rigorem. Secunda dispensationem. Tertia dispensationis determinationem. Secunda ibi, *Dispensativè*. Tertia ibi, *Dum tamen*.

Nota, Ordinem Subdiaconatus non esse de minoribus, sed de sacris. Licet enim sacer Ordo non reputaretur in Ecclesia primitiva, tamen à Constitutione Gregorii, atque Urbani secundum moderna tempora sacer gradus esse minime dubitatur. Quæ sunt verba Innocentii III. *in c. Miramur, infra de serv. non ordin.* Constitutionem Gregorii habes *in c. Ante triennium, 31. dist.* Constitutionem Urbani III. *in c. Erubescant, 32. dist.*

Nec audiendi sunt qui incautè dixerunt Subdiaconatum olim non fuisse Ordinem sacrum, ut Host. *in cap. 1. num. 2. infra de Sacram. non iterum.* & alibi passim, quoniam non reputabatur ordo sacer, non quòd sacer non esset, sed quia continentiam non habebat annexam, ut *in d. c. Ante triennium*; unde *in c. 2. de Sacram. ordin. sess. 23. Concil. Trident.* sic legitur: Ab ipso Ecclesiæ initio sequentium ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, Subdiaconi scilicet, Acolythi, Exorcistæ, Lectoris, & Ostiarii in usu fuisse cognoscuntur, quamvis non pari gradu; nam Subdiaconatus ad majores Ordines à Patribus, & sacris Conciliis refertur.

- 2 **Q**UÆRO, an ad obtinendum beneficium curatum oporteat eum, cui confertur, esse nedum prima tonsuræ, sed quatuor etiam minoribus ordinibus initiatum.
- 3 Deciditur in hac decretali ad beneficium curatum non debere aliquem admitti, nisi saltem sit Subdiaconus. Adjuccitur, tamen consuevisse assumi dispensativè eum qui sit in quatuor minoribus ordinibus constitutus.
- 4 Supervenit deinde text. *in c. Si pro Clericis, de præb. in 6. Prosp. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.*

& in specie quo ad curatum obtinendum, quamvis non sit necesse, ut aliquis sit in sacris, opus tamen esse, ut sit constitutus in ordinibus minoribus, expressè tradunt Arch. in *c. 2. de iustit. in 6. in ver. In sacris*, & ibi Franc. in *ult. not. ab.* ubi citat textum hic tanquam minimè correctum quoad Ordines minores, & ibid. Gemin. *propè fin. vers. Sed an possit.*

Nec obstat, quòd Rebuff. *d. tit. n. 33.* dicat expressè contrarium, scilicet quemlibet posse habere beneficia curata, etiam si solùm habeat primam tonsuram: tum quia magis est deferendum pluribus, ac gravioribus Doctoribus supra citatis: tum quia iura quæ Rebuff. allegat, id non probant; imò potius ostendunt oppositum, dum disponendo non requirunt sacros ad obtinendum curata, videntur tacitè innuere minores saltem requiri, ut est dictum. Deinde quia contra Rebuff. stat. text. hic, qui circa minores Ordines nullibi legitur correctus.

7 Sed objicies: Etsi ad obtinendum curatum saltem minores Ordines requirantur, dicendum est tamen hoc habere locum quando præceditur per viam electionis dumtaxat: nam nullo jure cavetur, ut ad obtinendum curatum requirantur minores Ordines nisi in hac decretali: ergo minores erunt necessarii in eo tantùm casu, in quo loquitur hic text. id est cum proceditur per viam electionis, aut institutionis: & in hunc sensum fortè accipi possent Archidiaconus, & Franc. locis proximè citatis; nam dum dicunt ad obtinendum curatum esse necessarios minores Ordines, & citant textum hic, intelligendi sunt juxta textum quem allegant, id est quando per viam electionis quis ad curatum assumitur, ad tradita per Bart. in *l. Non solùm, §. Si celebrationis verba, ff. de liber. legat.*

Aut huic objectioni responderi potest admittendo minores Ordines requiri juxta terminos hujus Decretalis, sed negando hunc text. non procedere nisi in electione, nam etsi illa verba, *Admitti*, vel *Assumi*, consueverint frequentius usurpari per sacros Canones in electionibus, tamen tanquam generalia applicantur etiam provisis per viam collationis, vel institutionis, ut est textus in *c. Cum*

in cunctis, §. Inferiora, ponderando verbum, *Assumptus fuerit*, & verbum, *Conferatur*, supra de electione, & in *c. Licet canon*, eod. tit. lib. 6. ibi: *Quodque talis ad regimen assumptus hujusmodi, si monitus non fuerit prefixo à canonibus termino in Presbyterum ordinatus, à regimini ejusdem amoveatur officio, & aliis conferatur*, & notat Gemin. in *c. Statutum in 1. not. eod. tit. & lib.* Et eo magis quia hæc constitutio non est posita de electione, sicut duo textus proximè citati, Archid. autem, & Anchar. in *d. cap. 2.* expressè loquuntur de collatione, & institutione. Et quamvis citent textum hic tamen hinc potius colligitur eos consentire, ut hic textus habeat locum etiam in provisionibus per viam collationis, & institutionis. Nec differentie ratio assignari potest, cur minores Ordines requirantur in electo ad Parochialem Ecclesiam, & non improvise, seu præsentato. Imò hoc casu major subest, ratio cur minores Ordines exigantur, ut considerat Franc. in *d. c. Si pro Clericis, nu. 5. propè finem*: Quia via electionis, inquit, est ordinaria, & favorabilis, & via præsentationis, vel impetrationis est extraordinaria, & sic odiosa; ubi etiam plures alios allegat in hanc sententiam.

Præterquamquòd congruentius censerì debeat præscripta à Sacris Canonibus hæc qualitas minorum Ordinum in impetrante, quàm in electo, quia majus periculum subest, ut minus idoneus de curata Ecclesia provideatur ad solius Patroni præsentationem, vel solius Ordinarii collationem, quàm si assumatur ad Collegii electione: integrum enim est judicium quod plurimorum sententiis confirmatur, ut legitur in *c. Prudentiam, de Offic. delegat.* & quod à pluribus quaeritur sapientibus facilius invenitur, *c. De quibus, 20. dist. & per ampliores homines perfectissima veritas revelatur, l. ult. ad fin. C. de fideicom.* Negari tamen non potest quin in practica servetur oppositum, nam Parochiales conferuntur etiam Clericis primæ tonsuræ. Et Sanc. Congregatio Concil. aliàs consulta, an matrimonium contractum coram Parocho adhuc intra annum ad sacros non promotum, sed primam tantùm tonsura initiato, sit validum, necne, censuit esse validum. Quam sententiam Clemens VIII. ad se relatum approbavit.

DE ÆTATE, ET QUALITATE.

Idem Alexander III.

C A P U T VI.

Quæris à nobis, quid agendum sit de clericis tuæ jurisdictioni commissis, qui cum beneficiis Ecclesiasticis multis abundant, à te commoniti nolunt ad majores Ordines promoveri, setale quid secretò commisisse dicentes, quod eos salva conscientia ordinari non sinit. Cum igitur super hoc casu videantur sacri Canones discordare: cum quidam dicant eos minimè compellendos: alii verò contrarium asseverant; omnis contrarietatis vinculum præsentì pagina enodamus: statuentes, ut si prædicti clerici percepzione majorum Ordinum propter occulta sua peccata, se indignos esse fatentur, inferiores Ecclesia, quorum si vita probabilis, præferantur eisdem: & nisi fortè illi, qui ordinari pro jam dicta causa recusant, in aliis Ecclesiæ servitiis valdè utiles fuerint. auferantur eis beneficia, & aliis canonicè conferantur. Quòd si pro sola voluntate renuerint ordinari, & suaserit utilitas Ecclesiæ, aut necessitas, ipsos (dummodò idonei sint) ad majores Ordines recipiendos, per amissionem locorum, & beneficiorum subtractionem, appellatione cessante, compellas.

S U M M A R I U M.

- 1 Clerici beneficia simplicia obtinentes compelluntur suscipere Ordines sacros suis beneficiis non annexos ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ. Etiam si beneficia sint modici, valoris, n. 4.
- 2 Necessitas, & utilitas Ecclesiæ regulariter æquiparantur.
- 3 Et que dicatur necessitas, quæve utilitas.
- 3 Episcopus non tenetur credere beneficiato asserenti se non posse Ordines recipere propter conscientiam

- 6 Ordinari renuentes ob occultum crimen, perpetuò beneficiis privantur, nisi sint valdè utiles in aliis Ecclesiæ negotiis. Declaratur, n. 16.
- 7 Renuentibus vero pro vana voluntate subtrahuntur redditus quosque ordinantur, sed de beneficiis non auferuntur.
- 8 Nisi rebelles extiterint.
- 9 Et Episcopus contra contumaces processerit per subtractionem fructuum, vel nihil profecerit.

- 10 *Pœna privationis tituli contra renuentes ordinari non est puniens, & coercens.*
- 11 *Nisi ab initio cum obstinatione dixerint se nullo modo promoveri velle.*
- 12 *Nolle, & non posse in jure equiparantur.*
- 13 *Ordinari renuentes propter occulta peccata non coguntur præcisè, sed causativè, ut de nolentibus fiant volentes.*
- 14 *Nec possunt excommunicari.*
- 15 *Renuentes autem pro nuda voluntate, præcisè sunt compellendi.*
- 16 *Ordinari renuentes propter occulta peccata, si sint valde utiles Ecclesie, non privantur, sed tamen coguntur per subtractionem proventuum.*
- 17 *Ordinari non debet inhabilis ad sacros ordines etiam ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesie.*
- 18 *Illiterati ad sacros non sunt promovendi, sed jam promoti conferuntur Parochiales, quando litteratiores non inveniuntur.*
- 19 *Ordinandorum habilitas in casibus necessitatis non adeo exactè exquirenda est.*
- 20 *Confessio occulti criminis, propter quod Clericus renuit suscipere ordines suo beneficio non annexos, an ei præjudicet, ita ut beneficio privari possit, & nu. seqq. usque ad n. 25.*
- 21 *Quid si confessio emanaverit in foro contentioso.*
- 22 *Et quid si in foro Pœnitentiali.*
- 23 *Et quid si in foro mixto.*
- 24 *Episcopus potest Clericos ab ordinibus repellere, & suspendere ex delicto etiam occulto, dummodo illud noverit extra Sacramentum Pœnitentiæ.*
- 25 *Episcopus an & qualiter possit cogere Clericos sibi subditos ad ordines suscipiendos, & n. seqq. usque in finem. Quid in Clericis non beneficiatis, n. 26. Quid in expectantibus, num. 27. Et quid in Pensionariis, n. 28.*
- 26 *Sacramentum ordinis est voluntarium.*
- 27 *Expectantes, ad titulum beneficii quod expectant, ordinari non possunt.*
- 28 *Pensionarius etiam ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesie cogi non potest ad sacros ordines suscipiendos.*
- 29 *Beneficiatis an & qualiter cogi possint ad suscipiendos ordines suis beneficiis annexos, & nu. seqq. usque ad num. 42.*
- 30 *Quid si beneficium sit Parochiale, ut Prioratus Conventualis.*
- 31 *Et quid si beneficium sit Collegiatum, & curatum.*
- 32 *Et quid in dignitatibus non curatis.*
- 33 *Et quid in Canonicatibus, Præbendis, & Portionibus.*
- 34 *Episcopus an possit sine adjunctis procedere ad privationem Canonicorum ex eo, quod ordines suis præbendis annexos non susceperint, aut non resederint.*
- 35 *Beneficiatis, qui propter impedimentum non suscipiunt ordines suis beneficiis annexos, an & quando amoveri possint, aut ad ordines compelli. Quid si impedimentum fuerit contractum ante adeptum beneficium, n. 36. Et quid si post, num. 40.*
- 36 *Ordinandus tenetur prodere impedimentum suum, aliàs amoveri debet à beneficio post ordinationem obtento.*
- 37 *Dispensatus super impedimento cogi potest ordines suscipere perinde, ac si impedimentum non contraxisset.*
- 38 *Dispensatus ad beneficium, non intelligitur dispensatus ad ordinem beneficio annexum.*
- 39 *Dispensatus super defectu aetatis ad præbendam, ob non promotionem ad ordinem eidem præbendæ annexum privari non potest.*
- 40 *Beneficiatus, qui sine culpa sua post adeptum beneficium in impedimentum incidit, non potest privari ob non promotionem ad ordines.*
- 41 *Secus si culpa sua.*
- 42 *Beneficiatis an & quando cogi possint suscipere ordines suis beneficiis non annexos, & nu. seqq. usque in finem. Quid si nulla subsit necessitas, vel utilitas, ibid.*

Et quid si subsistente causa necessitatis, vel utilitatis, renuat ordinari propter crimen, num. 43.

Et quid si propter impedimentum, num. 45.

Et quid si pro sola voluntate, n. 46.

43 *Peccator quilibet occultus potest peracta pœnitentiâ promoveri, & ministrare, nisi sint crimina, quæ post pœnitentiâ impediunt ordinis executionem.*

44 *Ordo procedendi adversus Beneficiatos renuentes ordinari propter crimen.*

45 *Appellatio Clerici renuentis ordinari propter impedimentum an sit admittenda.*

46 *Ordines non suscipere pro nuda voluntate, & ex injusta causa, equiparatur.*

47 *Ordo procedendi contra beneficiatos renuentes ordinari pro sola voluntate.*

48 *Appellatione remota privari potest beneficio, qui necessitate, vel utilitate Ecclesie exigente, contumaciter renuit suscipere ordines beneficio non annexos.*

Quæris. Propter necessitatem, vel utilitatem Ecclesie compelluntur ipsius Clerici recipere ordines suis beneficiis non annexos. Hoc dicit, Communis divisio. Secunda ibi, *Cum igitur*. Quæ duo facit. Primò, ponit contrarietatem Canonum. Quos secundò distinguendo concordat, ibi, *Statuentes*; & secundum membrum distinctionis profequitur, ibi, *Quod si*.

Nota primò, ibi, *Necessitas, & utilitas*, cum agitur de compellendis Clericis ad recipiendos ordines sacros suis beneficiis non annexos, non esse distinguendum inter necessitatem, & utilitatem Ecclesie, quoniam hæc duo equiparantur, *cap. Post translationem, §. Cum ergo supra de renunc. cap. Et si illa in fine 1. qu. 7. cap. Mutationes 7. q. 1. cap. Ab excommunicatione 9. q. 1. cap. Nemo de elect. lib. 6. & Concilium Tridentinum cap. 1. vers. Nam cum Christiana charitas, & cap. 11. in fin. sess. 23. & c. 18. sess. 25. cum multis simi*. Licet hoc non sit perpetuum, ut *cap. Cum venissent infra de eo qui mitt. in possess. & l. Impensa cum duabus seqq. ff. de impen. in reb. dotal. fact. & notat gloss. in c. Statutum, §. Insuper in ver. Utilitas de rescript. lib. 6. Dicitur autem necessitas, cum Ecclesia indiget ministris illorum ordinum, nec reperiuntur alii, qui possint ordinari. Utilitas verò, quando Ecclesia indiget, sed non desunt alii, qui promoveri possint, ut hic declarat Jo. Andr. n. 12. Henric. Boich. col. 2. ad finem, vers. Dicitur autem exigere, Bellam. ante n. 1. in ver. Utilitas, & Card. in 3. notab.*

Secundò, nota Clericos beneficia simplicia obtinentes per amissionem locorum, & beneficiorum subtractionem cogi posse ad suscipiendos ordines sacros suis beneficiis non annexos, ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesie, ut hic est casus. Quod procedit in omnibus intulatis, etiamsi beneficium esset viginti solidorum, cum hæc littera loquatur de Clericis in genere? nam & tales ad residentiam, & servitium tenentur, ut in *cap. Conquerente infra de Cleric. non resident. & notant hic Hostien. n. 3. in ver. Si predicti Cleric. Joan. Andr. num. 6. & Bellam. num. 5. in vers. Quæritur.*

Tertio, nota ibi, *Salva conscientia, &c.* Episcopum non teneri statim credere Beneficiato dicenti se non posse ad sacros ordines promoveri, eò quòd læsam habeat conscientiam; sed posse nihil omnibus eum compellere ad ordines suscipiendos, & per seipsum ordinare, vel alteri ordinandum committere, arg. *cap. Pastoralis, §. Quia verò de offic. deleg. & cap. Per tuas, il tertio de simon. secundum Innocen. num. 2. in ver. Auferantur, Host. num. 3. Jo. Andr. n. 5. Bellam. n. 3. vers. Hinc est, & alios communiter.*

Quartò, nota secundum Innocen. num. 2. in ver. Compellat, duas differentias inter eos, qui renunt ordinari ex causa, eò quòd fateantur se aliquid tale secretò commisisse, quod eos salva conscientia ordinari non sinit, puta enorme, vel mediocre delictum, ut in *cap. Ex tenore supra de tempor. ordinat. & eos, qui renunt ordinari pro sola voluntate.*

Prima differentia est, quia in primo casu, nisi sint valde utiles in aliis Ecclesie negotiis, perpetuò beneficiis privantur, ut patet ibi: *Auferantur eis beneficia, & aliis canonicè conferantur*: expedit enim, ut succidantur tamquam arbores inutiles, ut inquit Host. n. 5. & in hoc conveniunt omnes. Quod tamen intellige secundum eam, quæ

- 7 quæ dicentur infra in 1. quaest. num. 21. In secundo autem casu, cum renunt ordinari pro sola voluntate, non ex toto auferuntur eis locus, & beneficium, sed tantum redditus subtrahuntur ad tempus, quousque ordines recipiant, & hoc innuit verbum, *Compellas*. Si enim auferrentur eis ex toto, iniquum esset eos ulterius compellere ad ordines suscipiendos, ut bene advertit hic Innoc. n. 2. in ver. *Per amissionem*. Quod etiam suadet ex eo, quod sequitur in littera, ibi, *Per subtractionem*: hæc enim subtractio ad tempus fieri consuevit, c. *Pastoralis*, §. *fin. infra de appellat. secundum Holt. n. 5. & Butr. n. 10.*
- 8 Verum hoc limitat Holt. n. 6. nisi rebelles extiterint, quia tunc ex toto privandi sunt beneficii: & est ratio secundum eum, quia magis contemnit is, qui sua voluntate ordinari recusat, quam is, qui iustum impedimentum allegat. Ergo cum magis rebelli durius, & cum minus rebelli mitius est agendum. De quo remittit ad Summam eodem tit. §. *Ordo*, vers. *Circa hoc queritur*, & vers. *seqq.* ubi ad litteram ponit distinctionem Raymundi, quam etiam recitat Jo. Andr. in c. *Licet canon in ver. Privatus de elect. lib. 6. & seq.* hic idem Jo. Andr. n. 14. Butr. n. 10. & plerique alii.
- 9 Sed tu tempora hoc ultimum dictum Hostien. secundum Bellam. n. 4. in 3. opposit. ut locum habeat, dummodo prius contra contumacem Episcopus processerit per subtractionem proventuum, & nihil profecerit: nam tunc demum procedere poterit ad privationem tituli; alioquin quamdiu subesset spes cum inducendi ad consentiendum ordinationi, ex toto non esset privandus, sed per amissionem fructuum coercendus. Pœna enim privationis tituli cessare debet cessante contumacia, cum non sit puniens, sed coercens, ut in c. *Ex litteris supra de constitut.* Fatetur tamen Bellam. & bene, talem fore privandum, si ab initio cum obstinatione diceret se nullo modo promoveri velle: eo enim casu adhibenda non esset pœna coercens, sed infligens, videlicet depositionis, & privationis. Et in hoc casu salvari potest dictum Holt. arg. cap. *Eum qui de dolo, & contum. ac lib. 6.* Nolle enim, & non posse in jure æquiparantur, c. *Sciſcitatus de rescript. & cap. Prudentiam*, §. *Adjecimus infra de offic. deleg.*
- 10 Altera differentia est, quia in primo casu cum beneficiati renunt ordinari propter occulta peccata, non coguntur præcisè, sed causativè, ut sic de nolentibus fiant volentes: nam si voluerint promoveri, non sunt privandi secundum gloss. hic in ver. *Utilitas*, & Innocen. num. 2. in ver. *Auferantur*, cum quibus alii consentiunt, & est simile in c. *Consultuit 74. dist.* Undè nec possunt hoc casu excommunicari, cum nemo præcisè cogendus sit crescere, c. *Gesta*, & c. *Ubi ead. dist.* alioquin sequeretur hoc inconveniens, ut excommunicatus, qui in se novit impedimentum irregularitatis, vel aliud, propter quod salva conscientia promoveri non posset, non esset absolvendus, nisi satisfaceret, propter manifestam inobedientiam. Satisfacere autem non posset propter conscientiam criminis, & sic nunquam posset absolvi, ut in c. *Ex parte, il primo infra de verbor. signific. secundum Innocen.* licet de hoc non curet Joan. Andr. n. 14. sed remittat ad notata per se in cap. *Pro illorum in gloss.*
- 11 penult. infra de præben. In secundo autem casu absolutè cogi possunt ad sacros ordines recipiendos, cum impedimentum criminis non allegent, sed pro nuda voluntate contumaciter resistant.
- 12 Quintò nota in vers. *Nisi forte*, casum in quo beneficiati, etiam si sublit causa necessitatis, vel utilitatis, tamen non coguntur recipere ordines suis beneficiis non annexos, sed tolerantur in minoribus, videlicet cum in aliis Ecclesie servitiis sunt valdè utiles; fortè quia sunt prudentes in negotiis temporalibus, cap. *Accedens 50. dist.* secundum Innocen. hic num. 1. in ver. *Utiles*; vel ratione potentie, c. *Officii supra de elect. vel ratione scientie, vel ratione artificii, secundum Holt. n. 4. in ver. Auferantur.* Qui tamen subdit, quòd et si hoc casu non compellantur per subtractionem beneficiorum, compelluntur tamen per subtractionem proventuum ad tempus, ut in c. *Consultuit 74. dist.* De quo tamen remittit ad notata in c. *fin. de offic. Vicar.*
- 13 Ultimò nota textum ad hoc valdè notabilem, quòd Clericus inhabilis promoveri non debet ad sacros Ordines etiam subsistente causa necessitatis, & utilitatis Ecclesie. Quod optime probat hæc littera in fine, quia dum statuit, ut qui pro nuda voluntate renunt ordinari, ad id com-

pellantur per subtractionem beneficiorum, si suaerit necessitas, vel utilitas, interserit conditionem illam, *Dummodo idonei sint*. Ergo à contrario si non sint idonei, etiam ex causa necessitatis, vel utilitatis non sunt cogendi.

Hinc Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum ab Episcopo Feretrano consultata, an Subdiaconi, & Diaconi, qui carent doctrina à jure requisita in ordine Presbyteratus, promoveri debeant ad eum ordinem in eo loco, in quo maxima est Sacerdotum inopia, & ubi propter præbendarum exiguitatem, & paucitatem nulla spes est habendi externos Sacerdotes: audito quòd nunquam in similibus exemplis antea censuerat ignaros posse promoveri ad sacros, licet jam promotis ad Presbyteratum censuerit conferri posse Parochiales, quando litteratiores inveniri non possunt: ad propositam consultationem respondit ignaros nullo modo promovendos ad sacros Ordines, sed Episcopum diligenter curare debere, ut discant, & prout profecerint, tunc promovere, & ex sua conscientia, & judicio rem totam conficere: interea autem si adsit penuria Sacerdotum secularium, debere uti opera regularium.

Cæterum in his casibus necessitatis non adedò subtiliter exquirenda estabilitas promovendorum, arg. cap. *Tuam infra cod.* Ideòque cum quidam ante Concilium Tridentinum ad Subdiaconatus ordinem promoti, & post idem Concilium quadraginta annorum majores effecti ob beneficiorum, ac Sacerdotum in eorum diœcesi penuriam se ad titulum patrimonii in Presbyteros ordinari Sanctissimum exorarent; Sanctitas sua etsi hoc remiserit arbitrio Episcopi, nihilominus subjunxit, cum his quoad sufficientiam Episcopum non debere exquirere tam exactè illa, quæ ex Concilio exiguntur, nisi ad administranda sacramenta, & ad curam animarum exercendam deputati essent.

QUÆRO, si Episcopus ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesie velit compellere Clericos suæ diœcesis ad suscipiendos Ordines sacros suis beneficiis non annexos, & ipsi fateantur se peccatum aliquod secretò commississe, quòd eos ordinari non sinat, an talis confessio præjudicet, adedò sic renuentes beneficiis privati possint?

Pro solutione distinguendus est triplex forus, ex mente DD. hic, & præcipuè Hostien. num. 2. in ver. *Secretò*, Joann. Andr. n. 4. Pellam. n. 2. & Butr. n. 4. Alius enim est contentiosus, seu judicialis. Alius pœnitentialis, qui etiam dicitur forus anime, seu forus sacramentalis. Alius vero mixtus, quem alii forum quasi pœnitentialem appellant.

Et quidem si beneficiati fateantur in foro contentioso se hujusmodi peccata commississe, utique talis confessio præjudicat, adedò secundum quantitatem delicti beneficiis privari possint, quia facit notorium juris, ut in cap. *Questum supra de tempor. ordinat.* & in hoc conveniunt Host. Joan. Andr. & reliqui omnes. Quòd procedit, si fateantur se talia crimina commississe ante promotionem; remouendi enim sunt ex quo tempore suæ examinationis illa subticuerint, cap. ult. 24. dist. cap. *Ex pœnitentibus 50. dist. c. Si quis sine*, & c. seqq. 81. dist. si fateantur se illa commississe post promotionem: nam similiter sunt expellendi, ex quo sua culpa reddiderunt se indignos, arg. cap. 1. supra eod. secundum gloss. hic in ver. *Fatentur*, quæ à DD. communiter approbatur.

Si autem hæc confiteantur in foro Pœnitentiali, nullatenus privati debent, quia sic proderet peccator pœnæ impositione, contra jura, ut in c. 2. infra de offic. ordin. cum suis concordam. in quo similiter omnes conveniunt. Debent tamen secretò, id est, in ipso Pœnitentiæ sacramento instrui, & informari, quòd salva conscientia beneficium retinere non possunt, & suaderi, ut cedant, si crimina sint talia, quæ post pœnitentiam impediunt Ordinis executionem, secundum ea quæ leguntur, & notantur in cap. *Nisi cum pridem*, §. *Propter conscientiam supra de renunc. ac deinde conscientie sue sunt relinquendi, secundum Holt. & alios præallegatos.* Si tamen postea ex contemptu renuerent ordinari, & de hoc constaret judicialiter, bene privari possent, aliàs non, prout distinguit hæc decretalis, quæ sic potest intelligi secundum Anton. de Butr. numer. 8. vers. *Si in foro anima*. Sed certè tunc non versaremur in hoc secundo casu, sed in primo, quia Sacerdos non solum sciret eos esse criminis reos, ut Deus in foro sacramentali, sed etiam ut iudex in fo-

ro contentioso, ut in *dist. cap. 2. de offic. Ordinar.*

23 Si verò talis confessio fiat in iudicio mixto, puta in examinatione ordinandorum, vel si audita monitione Prælati secretò confiteantur ei, non tamquam Sacerdoti, sed tamquam Episcopo; tunc quia iudiciali, repelluntur, & quia pœnitentiale, pœna ordinaria non puniuntur, ut formaliter inquit Host. *dist. 2. in ver. Secretò*, id est talis confessio cum emanaverit in iudicio mixto, partim sapit naturam fori iudicialis, partim fori pœnitentialis; in quantum participat de foro contentioso, Clerici, qui consententur talia, repelluntur; in quantum participat de foro pœnitentiali, non plectuntur pœna ordinaria. Quod ipsum notat idem Host. in *summ. de scrut. in §. Finem, vers. penult.* ubi ait huiusmodi confessionem in iudicio mixto habere effectum, & finem repellendi, non autem effectum, & finem puniendi: allegat *c. Cum dilectus de ordin. cognit. c. 1. de excep. & l. Lucius, ff. de his qui notan. infam.*

Verùm Bellam. hic num. 3. miratur de dicto Hostiensis in iudicio mixto, quia si Sacerdos scit delictum secretò, itaut nemo alius sciat nisi ipse, non debet peccatorem publicè arguere, nec ei propter hoc pœnitentiam imponere, ut in *d. c. 2. de offic. Ordinar.* quod loquitur alternativè, videlicet, si Sacerdos sciat pro certo aliquem esse reum alicujus criminis, vel si confessus fuerit, & emendare noluerit, ut ibi notat Bernard. in gloss. 1. Undè dicit ipse pœnam hinc non imponi propter criminis confessionem occultam, sed propter alia duo simul conjuncta, videlicet quia dicunt se nolle promoveri, & quia dicunt se habere causam quare promoveri recusent, & illam nolunt popalare. Ex eo enim quòd renuant illam publicè aperire, Episcopus non solum tamquam Sacerdos secretus, quia hoc non sufficeret, sed tamquam iudex, & superior præsumere debet eam causam non esse rationabilem, juxta illud Evangelicum, *Qui facit malum, odit lucem*, arg. *c. Ut nostrum infra, ut Eccles. benef.* Et sic delictum, propter quod hic pœna infligitur, non est occultum, sed est notorium, scilicet injusta recusatio promovendorum.

24 Sed iudicio meo magis mirandum est de dictis Bellam. quoniam Host. non dicit ex confessione emanata in iudicio mixto Clericis posse pœnam infligi; imò clarè dicit oppositum, videlicet eos propterà puniri non posse, sed tantummodò repelli ab ordinibus. Quod verissimum est etiam si crimina sint profusa occulta, dummodò illa noverit Episcopus extra Sacramentum Pœnitentiæ, ut est text. formalis in *c. Ad aures*, ibi, *Quoniam esse potest, quòd Prælati eorum commissa secreta noverint, ex quibus constat eis, quòd salva conscientia nequeunt ordinari, supra de temp. ordinat.* Qui textus etsi loquatur in subditis regularibus, tamen ampliatus est etiam ad Clericos seculares à Concilio Trid. in *c. 1. sess. 13.* ut declaravit S. Congr. ejusdem Concil. interpres. Nec obstat text. in *d. c. 2. de offic. Ord.* quoniam loquitur in iudice, qui delictum occultum sibi extrajudicialiter notum vult publicè arguere, & punire; non autem in Prælato, qui ob delictum occultum vult repellere ab ordinibus suscipiendis Clericos non arctatos ratione beneficii, ut sic concilietur cum prædicta decretali, *Ad aures*. Cùm enim sit in facultate Episcopi illos non promovere, ejusque arbitrio relinquatur, an subsit Ecclesiæ utilitas, vel necessitas; utique repellendo non intelligitur prodere illorum delicta. Et nihilominus hodiè *ex d. c. 1. sess. 14.* potest Episcopus ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen, quomolibet extrajudicialiter non tantum prohibere suis subditis ascensum ad sacros Ordines, sed etiam eos suspendere à suis ordinibus, gradibus, & dignitatibus Ecclesiasticis; & corrigitur *c. Ex tenore sup. de temp. ordin.* ut ibi dixi ex S. Congr. sententia.

25 Secundò, QUÆRO generaliter, an & qualiter Episcopus possit cogere Clericos sibi subditos ad Ordines suscipiendos. Hæc quæstio plures implicat inspectiones. Undè sic distingue ex mente glossæ in *Summa 74. dist.* item gloss. in *c. Licet Canon, in ver. Privati de elect. lib. 6.* Goffred. in *Summa hoc tit. §. Secunda discordia*, Raymun. in *Summa rubr. de aetat. & qual. §. Item numquid Episcopus potest compellere*, Jo. Frubrig. in *Summa confess. eod. tit. 15. q. 48.* Asten. *lib. 6. tit. de obediem. art. 4. vers. Numquid Prælati*, Host. in *Summa de aetat. & qual. §. Ordo, vers. Circa hoc quæritur*, & ejusdem Host. & DD. hic, & præsertim Henric. Boich. in *princ. & Anton. de Bur. n. 6. & 11.*

Aut Clerici sunt non beneficiati. nec habentes titulum; 26 & hos Episcopus compellere non potest, quia Sacramentum Ordinis est voluntarium, ut legitur, & notatur in *§. Si ergo sacramenta 1. qu. 1. in §. ult. 22. qu. 4. & in cap. Veniens infra de transact. & notat Hostien. in Summa de sacramen. non iteran. §. Quot sunt species, & in cap. 1. infra eod. tit.*

Quod procedit etiam si sint expectantes autoritate 27 Apostolica vigore mandati de providendo, seu ad vacatura: nam tales, etiam si velint, ad titulum huiusmodi expectationum ad sacros Ordines promoveri non possunt, ut notat Joann. Andr. in *cap. Si Episcopus, de præben. lib. 6.* & Guglielm. de Monte Laud. in *Extravag. Joann. 22. Sedes Apostolica, in ver. Jus ad rem, de concess. præben.* quos hic sequitur Henric. Boich. *col. 1. post princ. vers. Quod intellige*, & satis probatur jure novissimo Concilii Tridentini in *c. 2. sess. 21.* ubi statuitur, ne quis deinceps ad sacros Ordines promoveatur, nisi prius legitimè constet, eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honestè sufficiat, pacificè possidere; nam expectantes non possident, nec habent jus in re, sed tantum jus ad rem, ut in dicta Extravag. *Sedes Apostolica*, id est jus ad petendum beneficium competens conditione ex Canone, seu officio iudicis, ut notat Innoc. in *cap. Cum M. in gloss. penult. supra de constit. & in o. Inter cetera in ver. Scilicet collatio de præb. & gloss. in præalleg. Extrav. in ver. Jus ad rem.*

Rursus hoc procedit etiam si sint pensionarii, nam nec 28 tales etiam volentes ad titulum pensionis promoveri possunt, cùm pensio non sit titulus ad Ordines, nisi dispensativè, ut Sacra Congregatio declaravit, & dixi in *c. Ad audientiam, il secundo in ultima qu. num. 137. supra de reser.* Et cum hæc materia compulsio ad Ordines in non arctatis ratione beneficii sit exorbitans, appellatione beneficii non venit pensio, ut est text. in *c. Quamvis*, & ibi Franc. num. 2. de *præben. lib. 6.* Staphil. de *litter. grat. in nona forma expectativ. nu. 27.* & scripti latè in *d. cap. Ad audientiam à num. 74. usque ad num. 121. & in c. Cùm in cunctis à n. 101. supra de elect.*

Aut Clerici sunt beneficiati; & tunc subdistinguenta 29 sunt duo membra. Primum est, cùm beneficia huiusmodi habent Ordinem annexum. Secundum est, cùm non habent.

In primo membro principali, siquidem nullum appareat Canonicum impedimentum quod obstat, utique poterit Prælati compellere Clericos ad suscipiendos ordines suis beneficiis annexos, sub distinctione tamen beneficiorum, secundum gloss. præalleg. in *cap. Licet Canon in verb. Privati, de elect. lib. 6.* Anton. de Butr. hic post Joan. Andr. *n. 6. vers. Quia si habent ordines annexos.*

Nam si beneficium sit Parochiale, & non fecerint se 30 promoveri infra annum, absque monitione aliqua sunt ipso jure beneficii privati, ut in *d. cap. Licet Canon.* Idemque dicendum de Prioratibus Conventualibus, ut in *Clem. Ne in agro, §. Ceterum de statu Monach.* Et est simile in Episcopatu, in quo non requiritur monitio, sed sufficit negligentia electi per lapsum temporis à Canone præfinito, ut in *c. Quoniam quidem 100. dist. & in d. c. Cùm in cunctis, §. Cùm verò de elect. & hodiè est expressum in Concil. Trident. *c. 2. sess. 23.**

Si beneficium sit Collegiatum, & curatum, & privari po- 31 terunt, ut in *d. c. Cùm in cunctis, §. Inferiora*; quod non est correctum per *d. c. Licet Canon*, ut ibi notat gloss. in *ver. Parochialis*, & hodiè est expeditum in *c. Statutum de elect. lib. 6.* & ibi gloss. 1. Gemin. & Franc. *n. 2.* nec est correctum per Constitutionem Concilii Constantiensis sub Martino V. ut per Gemin. *conf. 131. & dixi in dist. §. Inferiora.*

Si sint dignitates non curatæ, puta Archidiaconatus, Ab- 32 baria, Decanatus, Præpositura, & Archipresbyteratus similiter cogi poterunt per subtractionem beneficii monitione præmissa, ut in *c. 1. supra eod.* Sed hodiè, an in hoc sit servanda prædicta Constitutio Concilii Constantiensis, scripsi in præalleg. *§. Inferiora*: an autem dictæ quatuor dignitates post Concilium Tridentinum sint Presbyterales, dixi in *d. c. 1. n. 5.*

Si sit Canonicatus, vel Præbenda, aut portio in Ca- 33 thedrali, vel Collegiata Ecclesia, quamdiù non promoventur ad ordinem illi annexum, privantur voce in Capitulo, eisque subtrahitur pars dimidia distributionum: hic est tex-
tus

tus in *Clem. Ut ii*, §. *Illi vero de arat. & qualir.* innovata, & ampliata à Concil. Trident. in c. 12. *sess. 22.* & sepius respondit Sacra Congreg. Cardinalium Conc. Trid. interpretum.

34 Cæterum in Ecclesiis, in quibus Episcopus tenetur procedere cum adjunctis, ad præscriptum *cap. 6. sess. 25. de reform.* non poterit hoc casu solus ad sententiam privationis procedere, ut eadem S. Congregatio declaravit: nam consultata, an Episcopus possit absque adjunctis procedere ad privationem Canonicorum ex eo, quod Ordines eorum præbendis annexos non susceperint, vel quod non resederint; respondit non posse, nisi velit contra eos ad alias pœnas, & multas ob non residentiam procedere; id enim solus possit.

Nec refert, quod oppositum videatur censuisse in literis ad Archiepiscopum Burgen. exaratis, quorum tenor talis est, videlicet: Dubium visum non est Illustrissimis Patribus ad explicandas, quæ ex Tridentino Concilio possumt oriri, quæstiones à S. D. N. in Concilium adhibitis, quin Amplitudini tuæ liceat tertiam partem ex fructibus dignitatum istius Ecclesiæ non quemadmodum deducta olim fuit, sed secundum veram eorumdem fructuum æstimationem ex integro nunc deducere. Sed si inter utramque deductionem non ita multum inter sit, magis placuit in ea re nihil novari. Illud autem sine distinctione verum est, eos, qui non suscipiunt Ordines suis Canonicatibus, Portionibusque annexos, pœnam etiam privationis ab Amplitudine tua per seipsam etiam solam sine adjunctis ad id compelli posse. Quod & ad eandem Amplitudinem tuam rescribi Patres voluerunt, quam Deus incolument, & divina gratiæ muneribus auctam velit. Romæ die 29. Maji 1590. Hieronymus Cardinalis Matthæjus.

Id inquam non obstat, quia hujusmodi litteræ videntur intelligendæ de pœna privationis fructuum, vel quotidianarum distributionum, de quibus actum fuerat in priori parte, ad formam *Clem. Ut ii*, §. *Illi vero de arat. & qualir. & cap. 4. sess. 22.* non autem de pœna privationis tituli: & hoc modo ultima hæc decisio cum præcedenti conciliatur, quidquid contra scripserit Nicolaus Garz. *de benef. part. 3. cap. 4. n. 18.*

Nec refert, quod ubi non proceditur per viam accusationis ad pœnam depositionis, vel degradationis, sed tantummodo ad remotionem à beneficio per viam denunciationis; inquisitionis; vel exceptionis, non dicatur agi criminaliter, actualiter de crimine, ut in *cap. Per tuas, il primo circa fin. de Simon.* & notat Feder. de Sen. *conf. 23. Titius electus num. 2. vers. Sed in casu nostro*: Etenim decretum d. c. 6. *sess. 25.* complectitur omnes modos procedendi, ut patet, ibi, *Sed & quoties ex officio, vel ad petitionem alicujus &c.* & dum postea præcipit adhiberi adjunctos, hoc tantum requirit, ut Episcopus extra visitationem procedat, ut in *vers. Ita tamen*.

35 Si verò appareat aliquod impedimentum canonicum propter quod promoveri non possunt, ut irregularitas, vel aliud hujusmodi; tunc aut tale impedimentum erat contractum antequam Clerici essent hujusmodi beneficiarii, vel dignitatem assecuti, aut post: si ante; tunc aut in promotione ad beneficium, vel dignitatem tale impedimentum subtraherent; & sunt ab hujusmodi beneficio amovendi ut *cap. Ex penitentibus 50. dist. & cap. Exposuisti cum ibi notat. infra de corp. vitiat.* Idque in odium ipsorum ordinandorum, qui debuerunt prodere impedimentum suum, ut *c. Quando, & c. ult. 24. dist. cap. Tantis Daniel, & c. Quicumque 81. dist. & cap. Arraldus 8. q. 3. gloss. hic in ver. Fatentur.* Quod intellige, si hoc judicialiter confessi fuerint, quia tunc possunt deponi in continenti, & immediatè ex delicto, ut *cap. Si confiterit infra de accusat.* secundum

37 Antonium de Butr. *num. 11.* secus si in iudicio animæ, aut mixto, ut dixi in præcedenti quæstione nu. 23. & seqq. Rursus hoc intellige, nisi cum eis fuerit legitimè dispensatum ad beneficium, & ordinem illi annexum, quia tunc compelli poterunt ad ordinem suscipiendum, arg. *c. Quia simpliciter 56. dist.* ex quo enim cum eis dispensatum est quoad ordinem, perinde est, ac si nunquam tale impedimentum contraxissent, arg. *l. Quod ita Senat. ff. de adilit. edict. & cap. Ferrum 50. dist.* Sed ab initio non contraxissent hujusmodi impedimentum, utique ad ordinem illum possent compelli, ut prædiximus: ergo & nunc. Neque enim hoc casu debent esse melioris conditionis, quam

si nunquam habuissent impedimentum, ut *c. 2. de fil. Presbyter. lib. 6. & l. 1. & 2. ff. de natal. rest.*

38 Quod tamen intellige, ut prædixi, si cum eis dispensatum fuerit nedum ad beneficium, sed etiam ad recipiendum Ordinem illi annexum; alioquin si dispensatum fuerit ad beneficium diutaxat, non poterit ad Ordinem compelli, cum non possint ad illum promoveri, ut in *c. Tuam, cum ibi notatis infra eod.* & hic notat Henric. Boic. *col. 1. ante med. vers. Aut nedum ad beneficium*; & hinc fit, ut obtinens præbendam ante ætatem legitimam ex dispensatione Apostolica, privati non possit ob non promotionem ad Ordinem eidem præbendæ annexum, ut notat Rebuff. in *Praxi benefic. in tit. de non promot. 55.* & scripsit Sacra Congregatio Concil. ad Episcopum Calaguritanum his verbis: *Sac. Congregationi datus est supplic. libellus Joannis Ferret. velle Amplitudinem tuam ei Canonicatum cum præbenda, qua istic obtinet, adimere, ob eam causam quod intra annum non sit promotus ad sacros Ordines ex decreto Concilii. Qui cum tantummodo decem, & octo annos, ut ab eo relatum est, natus sit neque per decretum Concilii c. 12. sess. 23. ante vigesimum secundum annum sacris initiari possit, non videtur esse cogendus, ut nisi sacros Ordines suscipiat, Canonicatu privetur, de quo Pontificias litteras expedivit. Itaque si res ita est, mandat tibi sua Sanctitas, ut conservata isti Joanni possessione, eum prius non cogas ad sacros Ordines promoveri, quam ad vigesimum secundum annum pervenerit.*

40 Si verò hujusmodi impedimentum est contractum, posteaquam Clerici fuerunt beneficiarii, vel dignitatem assecuti, tunc aut contractum est sine culpa ipsorum, ut quia post electionem, & confirmationem, sed tamen ante ordinationem effecti sunt irregulares, puta quia sine culpa oculum, vel manum amiserunt; & tunc nec privari debent beneficio, nec ad Ordines compelli, ut *c. Cum in cunctis*; §. *Inferiora, vers. Hic sanè*, ibi, *Si canones non obstant, supra de elect. cap. 1. infra de Cleric. agrot. Clem. Ut ii*, §. *Illi vero*, ibi, *Iusto impedimento cessante, de arat. & qualir. l. Qui furere, ff. de statu homin. l. 1. §. Casum, ff. de postul. & leg. Divus, ff. de offic. Presid.* Neque enim debet addi afflictio afflictis, ut in *d. cap. 1. & in cap. Cum percussio 7. q. 1.* & ita tenent in *c. 1. supra eod. gloss. in ver. Amittant.* Innoc. in eodem *ver. Abb. Antiqu. in ver. Prohibente*, Hostien. *nu. 3. in ver. Justa causa*, & alii communiter. Aut in tale impedimentum inciderunt culpa sua, ut si duellum obtulerint, vel susceperint, & in eo manum, vel pedem amiserint, secundum ea quæ declarat Hostien. *loco cit.* & hoc casu non sunt compellendi ad Ordines, sed privandi sunt beneficio, ut in *cap. Ex parte B. & cap. Significavit infra de corpor. vitiat.* & in hoc casu loquitur text. in *d. c. 1. in fine supra eod.* ut ibi declarant gloss. Innoc. & alii proximè citati, ut ibi dixi in prima oppositioe.

42 In secundo autem membro principali, id est, cum Episcopus vult cogere Clericos ad suscipiendos Ordines suo beneficio, vel dignitatem non annexos, juxta terminos hujus decretalis, siquidem necessitas, vel utilitas Ecclesiæ non exigat eos promoveri, non sunt ullatenus cogendi. Quinimò puniendus esset Episcopus, si eos cogeret, ut *c. 1. & 2. & cap. Ubi ista 74. dist.* ut hic per Henric. Boich. *in fin.* Si verò id exigat Ecclesiæ necessitas, vel utilitas, refert, an Clerici renuant ordinari propter crimen, quod fatentur se commississe, aut propter aliud impedimentum, quod asserunt se contraxisse, aut pro nuda voluntate.

In primo casu, cum excepto homicida, & simoniaco, & aliis criminosis, qui post peractam penitentiam Ordinis executionem non habent, de quibus per gloss. Innocen. & Doct. in *cap. Nisi cum pridem*, §. *Propter conscientiam supra de renunc.* quilibet peccator occultus peracta penitentia salva conscientia possit promoveri, & in susceptis ministrare, ut *cap. Quasitum supra de tempor. ordinat.* cogendè erunt se dignos facere per penitentiam, *cap. Prædicandum 22. qu. 1. cap. Subdiaconus 24. q. 1. cap. Nec licuit 17. dist.* ut scilicet Episcopus dispenset cum eis, *cap. In scripturis 8. qu. 1.* & notat hic Hostien. *num. 4.* Quod si penitere, ac se dignos facere recitaverint, Episcopus debet alios inferiores ad illos Ordines promovere, & renuentes à beneficiis amovere, & illa conferre Clericis, ut præfertur, promotis, ut hic; & in hoc casu potest intelligi *cap. Consuluit 74. dist.* Nisi tamen renuentes sint valdè utiles in aliis Ecclesiæ negotiis, Quo casu tolerandi sunt in suis beneficiis,

ut hic est casus in ver. *Nisi*, & dictum est suprâ in 5. notab. Undè secundùm Anton. de Butr. num. 11. ordo procedendi est, ut si Episcopus cognoscat Clericos fore utiles in aliis Ecclesiæ negotiis, eos non cogat ordines assumere: si minus, & necessitas, vel utilitas Ecclesiæ id postulet, eos compellat, & statim priuet beneficio, & aliis conferat non ex vi delicti, quod sibi, judicialiter non innotescit, sed ex contumacia non parendi, quæ saltem judicialiter habebit aspectum veræ contumaciæ, & indicabit talem non ex delicto privari, sed ex contumacia. Poterunt etiam compelli per suspensionem ab ordinibus jam susceptis, & sic possunt intelligi textus in c. *Si qui Clerici*, & c. *Placuit* 74. dist.

45 In secundo autem casu, id est cum renunt ordines suscipere propter impedimentum, puta infirmitatis, vel aliud temporale, aut perpetuum, non proveniens ex delicto suo, tunc non sunt cogendi. Quod si cogentur, & appellarent, esset eorum appellatio admittenda, arg. l. 1. §. *Si quis tutor*. ff. *quan. appellan. sit*.

46 In tertio denique casu, scilicet cum renunt ordinari pro

sola voluntate, seu quod idem est ex injusta causa, ut in c. 2. §. *Sed neque*, vers. *Sicut juxta suprâ de transl. Episc.* secundùm Host. hic n. 3. in ver. *Voluntate*, & Jo. Andr. n. 12. ptimùm debet Episcopus eos privare loco, auferendo vocem in Capitulo, vel quotidianas distributiones, vel aliter aggravando, ut hodiè patet in *Clem. Ut ii de atat. & qualit.* que declarat hoc cap. secundùm Anton. de Butr. hic n. 11. nam etsi loquatur de obtinentibus beneficia, quibus certi ordines sunt annexi, ut statim non sint privandi, à fortiori vendicat sibi locum in obtinentibus beneficia, quæ hujusmodi ordines non requirunt, de quibus agitur hic. Quod si in contumacia perstiterint, debet eis beneficiorum redditus subtrahere, secundùm intellectum Innoc. Hostien. & communem, de quo supra in 4. notab. num. 7. & durante adhuc contumacia, poterit eos private beneficio appellatione remora, ut hic, & c. *Si quis Clerici*, & c. *Placuit* 74. dist. & c. *Displicet* 23. q. 4. nam si quis non vult operari, nec manducet, ad Theſalon. 2. c. 3. l. *Si ex duobus*, §. *fin. ff. de noxal.* & l. *Quamvis*, ff. *de damn. infect.*

DE ÆTATE, ET QUALITATE.

Innocentius III. Rhotomagen. Archiepiscopo.

CAPUT XI.

Cum contingat interdum, quod laici ad Monasteria convolantes, à suis Abbatibus tonsurentur: requiristi, an Clericatus ordo in tonsura hujusmodi conferatur. Super quo tibi taliter respondemus, quod cum in septima Synodo sit statutum, ut lectores per manus impositionem licentia sit unicuique Abbati in proprio Monasterio solummodò faciendi, dummodò ipsi ab Episcopo (secundùm morem præficiendorum Abbatum) manus impositio facta noscatur, & constet eum existere Sacerdotem: per primam tonsuram, juxta formam Ecclesiæ datam, à talibus Clericalis ordo confertur.

SUMMARIUM.

- 1 Abbas si sit Presbyter, & benedictus, potest ordinem Clericalem conferre.
- 2 Item potest conferre Lectoratum.
- 3 Et quid de aliis minoribus ordinibus, ibidem & num. seqq.
- 3 Lectoris appellatione aliquando includuntur etiam reliqui minores ordines.
- 4 Abbas ut possit tonsuram, & minores ordines conferre, quæ requirantur.
- 5 Abbas conferens tonsuram, vel minores ordines Monacho alterius Monasterii, imprimit characterem, si sit Presbyter, & benedictus.
- 6 Tonsura, seu Psalmistatus, an possit conferri à simplici Presbytero, & num. seqq.
- 7 Intellectus c. *Psalmista* 23. dist.
- 8 Presbyter de jure communi potest primam tonsuram conferre secularibus, in quos habet Episcopalem jurisdictionem.
- 9 Cardinales de jure communi tonsuram conferre non possunt nisi subditis, in quos habent jurisdictionem quasi Episcopalem.
- 10 Tonsura Clericalis, seu Psalmistatus, an sit ordo, & num. seqq. usque in fin.
- 11 Theologi, & Canonista quomodo se invicem habeant in juribus, & rationibus expendendis.
- 12 Sententia Theologorum refertur, qui censent tonsuram non esse ordinem, sed præparationem ad ordines, & Psalmistatum esse officium Lectori annexum.
- 13 Tonsuram Clericalem non esse ordinem propriè, quibus fundamentis probetur, & num. seqq. usque ad numero 45. Intellectus capit. *Illud* 77. dist. ibidem num. 119. & seqq.
- 14 Prophetia, ut est simpliciter littera, in Ecclesia non habet ordinem ad se ordinatum, sed ut est lecta cum explanatione.

Contrarium, num. 121.

- 15 Psalmista, & Cantori idem sunt, ejusque officium est non solum Psalmos cantare, sed etiam alios cantus harmoniacos lectionibus interserere, numero 19.
- 16 Psalmistatus est officium communitatis totius corporis Ecclesiæ, n. 27. Contrarium, n. 108. & 124.
- 17 Ordo est distinctarum personarum.
- 18 Psalmistatus est officium Lectori annexum, n. 41. Contrarium, n. 55. usque ad n. 62. & n. 71.
- 19 Cantor non est nomen ordinis specialis, sed officii. Contrarium, n. 56. usque ad n. 62. & n. 71.
- 20 Psalmista officium non habet aliquam relationem ad Eucharistiam, n. 28. Contrarium, n. 110.
- 21 Ordinum omnium Minister est solus Episcopus. Declaratur, n. 94.
- 22 Ordo nullus confertur, nisi in Missæ celebratione. Declaratur, n. 127.
- 23 Media dispositio convenienter interponitur in transitu de statu ad statum. Declaratur, num. 130.
- 24 Tonsura est media dispositio inter statum laicalem, & Clericalem, & n. seqq. n. 40. 41. Contrarium, n. 128.
- 25 Tonsura Clericorum, & Monachorum quid significet.
- 26 Clericus primæ tonsuræ non eligitur in militiam Dominicam, sed in sortem Domini. Contrarium, num. 129.
- 27 Potestas ordinis datur determinatè ad aliquod speciale ministerium divini cultus, non autem ad ea, quæ communiter sunt à toto Ministrorum Collegio.
- 28 Tonsura Clericalis relationem non habet ad Eucharistiæ Sacramentum. Contrarium, n. 110.
- 29 Tonsura non est repetenda, si ea omissa reliqui ordines fuerint collati. Contrarium, n. 100. & seqq.
- 30 Ministri Ecclesiæ principaliter ordinantur ad Sa-

- cramentum Eucharistia.*
- 31 *Materia ita est de necessitate Sacramenti, ut sine ea nihil perficiatur.*
- 32 *Ordinis materia qua sit.*
- 33 *Tonsura confertur sine ulla rei traditione, Contrarium, n. 69. & n. 87.*
- 34 *Super pellicem in collatione tonsura non est necessitatis, sed congruitatis. Contrarium, n. 70.*
- 35 *Clericus potest tonsuram Clericalem dimittere, & ad statum laicalem redire.*
- 36 *Concilium Tridentinum non habuit tonsuram Clericalem pro Ordine Ecclesiastico, & n. seqq. Declaratur, n. 132.*
- 37 *Ordinum functiones à Concilio Tridentino jubentur in Ecclesia restitui à Diaconatu ad Ostiariatum.*
- 38 *Episcopus qui subdito alterius Episcopi primam tonsuram contulit, declaratur non incidisse in pœnam suspensionis.*
- 39 *Vicarius Capituli Sede vacante non prohibetur dare dimissiones ad primam tonsuram presentato ad Capellam simplicem.*
- 40 *Catechismus Romanus. quid senserit de Clericali tonsura, n. 133.*
- 41 *Ordo multipliciter accipitur, & n. seqq.*
- 42 *Monachi, Virgines, & Vidua Deo sacrata, seu Diaconissa, & laborantes in sepeliendis mortuis, quandoque ordines dicuntur à Patribus.*
- 43 *Opiniones de numero ordinum inter Theologos, & Canonistas conciliantur. Contrarium, n. 44. & n. 135.*
- 44 *Canonista à Theologis dissentiunt tam in identitate tonsurae, & Psalmistatus, quam in numero ordinum, n. 79.*
- 45 *Tonsuram Clericalem, vel Psalmistatum esse ordinem proprie, & characterem imprimere, qui Authores senserint.*
- 46 *Referuntur fundamenta pro sententia Canonistarum, & n. seqq. usque ad n. 119. Intellectus hujus capituli, ibid. usque ad n. 55.*
- 47 *Responsio debet congruere interrogationi.*
- 48 *Argumentum à majori ad minus qualiter procedat.*
- 49 *Forma in Sacramentis tantum sunt praefinita, non autem in collatione officiorum, seu dignitatum.*
- 50 *Tonsura collatio irrita est, si fiat non servata forma praescripta Ecclesia.*
- 51 *Forma, & materia Sacramentorum sunt ex institutione Christi.*
- 52 *Forma omnium Sacramentorum cur non habeantur ex sacris litteris.*
- 53 *Preparatio ad formam non est forma.*
- 54 *In manifestis non sunt extenuanda, qua scripta sunt.*
- 55 *Psalmistatum non esse officium Lectori annexum, quibus argumentis probetur, n. 56. usque ad n. 62. & n. 71.*
- 56 *Ordinem novem in Ecclesia numerantur ab Isidoro. Intellectus c. Clericos 21. dist. ibid.*
- 57 *Graduum Ecclesia appellatione intelliguntur ordines Ecclesiastici.*
- 58 *Psalmistatus ordo cur aliquando à Patribus ponatur post Ostiariatum.*
- 59 *Accessio non potest fieri nisi rei, qua praexistit.*
- 60 *Ostiarum, & Acolithi officia qua sint.*
- 61 *Clericus prima tonsura degradatur ab ordine Psalmistatus.*
- 62 *Intellectus cap. Degradatio de pœn. in 6. Clerici prima tonsura degradantur ab ordine, ibid. & n. seqq. usque ad n. 71.*
- 63 *Degradatio solennis quid sit.*
- 64 *Degradationis forma in Clericis prima tonsura.*
- 65 *Privatio praesupponit habitum.*
- 66 *Degradatio actualis non fit ab officiis, & dignitatibus, sed tantum verbalis depositio.*
- 67 *Ordinatio sacra non solum verbis, sed etiam signis exterioribus perficitur.*
- 68 *Solemnitas eadem, qua requiritur ad constructionem actus, requiritur ad illius destructionem.*
- 69 *Character ordinis imprimitur in actu traditionis instrumenti.*
- 70 *Vestis traditio in collatione tonsurae non est congruitatis tantum, sed necessitatis.*
- 71 *Cantoria, seu Psalmistatus in primitiva Ecclesia erat ordo Ecclesiasticus à Lectoratu distinctus.*
- 72 *Ordines Minores Sacramentum esse ostenditur, diffinitum à Concilio Florentino, & Tridentino, & resellitur contraria opinio.*
- 73 *Conciliorum diffinitionibus obtrudere non licet defectum causae.*
- 74 *Conciliorum institutum est non solum hereticos confutare, sed etiam Catholicos orthodoxam fidem docere, n. seqq.*
- 75 *Dispensari non posse ab Ecclesia in nonnullis consanguinitatis, & affinitatis gradibus, qui in Levitico exprimentur, est haeresis.*
- 76 *Episcopos esse Presbyterie superiores in Ecclesiastica hierarchia ex institutione divina, est de fide.*
- 77 *Ordinum Minorum nomina, & uniuscujusque eorum propria ministeria ab initio Ecclesia fuerunt in usu.*
- 78 *Cantorum, seu Psalmistarum ordo Constitutione Ecclesia suppressi, aut desuetudine aboleri non potuit, n. seqq.*
- 79 *Sacramentorum essentialia dispositioni juris Ecclesiastici non subsunt.*
- 80 *Tonsura Clericalis, & Psalmistatus idem sunt, num. 88.*
- 81 *Triburienfis Concilii Canon de Clericali tonsura expenditur.*
- 82 *Clerici prima tonsura gaudent privilegio Canonis, & fori jure divino, n. 112.*
- 83 *Psalmistarum, seu Cantorum origo, & antiquitas.*
- 84 *Tonsura Clericalis unde ortum duxerit.*
- 85 *Tonsura à Pontificali Romano inter ordines computatur, & num. seqq.*
- 86 *Datur inter Missarum solemnias, sicut & reliqui ordines in solemnibus ordinationibus.*
- 87 *Tonsura Clericalis materia, & forma qua sit, & num. seqq.*
- 88 *Psalmistatus forma qua.*
- 89 *In Tonsura collatione confertur gratia.*
- 90 *Gratia gratum faciens datur in Sacramentis, non autem in sacris, & caeremoniis non essentialibus.*
- 91 *Spiritualia in actibus Ecclesia corporalibus respondent.*
- 92 *Sacramentum quid.*
- 93 *Character interior est essentialiter, & principaliter Sacramentum Ordinis.*
- 94 *Tonsura Clericalis, seu Psalmistatus jure ordinario conferri non potest, nisi ab Episcopo.*
- 95 *Ordinis Sacramentum dumtaxat praerequirat Sacramentum Confirmationis ex necessitate precepti.*
- 96 *Tonsuratus ante susceptum Christum est male promotus, & eget dispensatione Apostolica.*
- 97 *Ordo im portat quandam dignitatis gradum, & potestatem supra populum.*
- 98 *Clerici sicut in Ecclesia militanti per tonsuram, ita in triumphanti per characterem à laicis distinguuntur.*
- 99 *Character quid sit.*
- 100 *Preparatio debet semper precedere preparatum.*
- 101 *Tonsura, seu Psalmistatus est principium, & quasi fundamentum militiae Clericalis.*
- 102 *Principium est pars potissima cujusque rei.*
- 103 *Hierarchia Ecclesia sanctis, & caelestibus Hierarchiis conformis est.*
- 104 *Ordines novem numerantur in Ecclesia militanti, sicut in triumphanti sunt novem Ordines Angelorum.*
- 105 *Psalmorum cantu aut datur spiritus compunctionis, aut spiritus prophetia.*
- 106 *Ordinum distinctio deprehenditur ex distinctione Ministerii; item ex diversitate materiae, & formae.*
- 107 *Psalmista officium quod sit, & in quo distinguatur ab officio Lectoris.*
- 108 *Psalmista officium non convenit multitudini.*
- 109 *Ordinum minorum actus exerceri possunt etiam à laicis, non tamen ex officio.*
- 110 *Tonsura Clericalis, seu Psalmistatus, quam relationem habeat ad Eucharistia Sacramentum.*
- 111 *Ordo ad sui esse non requirit ministerium cooperativum*

um in ipso actu consecrationis Eucharistia.

- 112 *Tonsura Clericalis effectus memorabiles complures recensentur.*
 113 *Sixti V. Constitutio de prima tonsura expenditur.*
 114 *Dictio, alius est implicative, & repetitiva similium.*
 115 *Tonsura Clericalis ministerium est sacrum.*
 116 *Clerici etiam prima tonsura male promoti ab executione Ordinis suspenfi.*
 117 *Congregatio Episcoporum jubet expungi decretum Episcopi, declarans in collatione tonsura non imprimi characterem.*
 118 *Character imprimitur in collatione tonsura ex sententia Congregationis Concilii.*
 119 *Primus dicitur non solum quem nemo precedit, sed etiam qui habet alios post se.*
 120 *Episcopum quem fieri ex mero laico, repugnat Canonici institutis.*
 121 *Ordines minores ante septimum annum completum conferri non possunt.*
 122 *Actus ejus est, cujus est potentia.*
 123 *Lectoris officium quod sit.*
 124 *Ordo ad sui esse non requirit, ut per solum, & unicum exerceri debeat.*
 125 *Consecrationis actum perficere possunt plures Sacerdotes simul, & una omnes eandem hostiam consecrare.*
 126 *Officiis non convenit tam minoribus, quam majoribus Ordinibus, & latissime patet.*
 127 *Tonsura, & minores Ordines extra solemnes ordinationes dari possent etiam sine celebratione Missæ.*
 128 *Clerici per primam tonsuram transferuntur à statu laicali ad clericalem, & veniunt proprie Clericorum appellatione.*
 129 *Item efficiuntur milites cœlestis militiæ.*
 130 *Dispositio media congruè interponitur in transitu de statu ad statum, à quo non datur recessus.*
 131 *Clericus minorum Ordinum potest retrocedere, & pro laico se gerere, & omnibus privilegiis Clericalibus se exuere.*
 132 *Concilii Tridentini decreta de Clericali tonsura expenduntur.*
 133 *Catechismus Romanus de Clericali tonsura expenditur.*
 134 *Offitium continetur appellatione domus.*
 135 *Cardinalis Turrecremata in dubio magis favèbat opinionibus Theologorum, quam Canonistarum, & cur?*

1 **C**ùm contingat, Abbas si est Presbyter, & benedictus, conferre potest Ordinem clericalem. Hoc dicit. Communis divisio. Secunda, ibi, *Super quo.*

Nota primò, per primam tonsuram conferri Ordinem Clericalem, & signa textum rotundum contra opinionem illorum, qui dicunt tonsuram non esse Ordinem, quorum opinio hic corrigitur, ut dicit gloss. 2. Sed hunc articulum plenissimè examino infra in prima quæstione.

2 Secundò, nota ibi, *Lectores*, Abbatem Presbyterum, & benedictum posse Lectoratum conferre. Quod autem dicitur de Lectoratu, idem intelligas de duobus aliis Ordinibus, cum eadem sit ratio, secundum Hostien. hic num. 6. in ver. *Septima Synodo, vers. Et quamvis*, & Joann. Andr. num. 3. in ver. *Lectores*; & ita secundum eos servatur de facto.

Et quamvis Hostien. simpliciter loquatur de aliis duobus minoribus Ordinibus, nec aperiat de quibus, & ita à Carpin. in 6. qu. & Bellam. num. 1. intelligitur de duobus Ordinibus minoribus, Lectoratu, id est Psalmistatu, & Ostiariatu; tamen non videtur hæc mens Hostien. quia sic non dixisset, est eadem ratio in aliis duobus minoribus, sed potius dixisset, de Psalmistatu non est dubium, quia est expressum hic, & de Ostiariatu est major ratio. Unde illius autoritas de reliquis duobus Ordinibus, id est Exorcistatu, & Acolythatu videtur intelligenda, sicuti etiam intelligitur Joan. Andr. d. nu. 3. dum allegat simile in cap. *De his* 20. dist. ubi sub nomine Lectoratus comprehenduntur omnes minores ordines; ut ibi per gloss. in ver. *Lectorum*. Sed contrarium tenet Barr. Brixien. in c. *Quoniam* 69. dist. idemque videtur sentire gloss. in ver. *Lectoris*, ibid. & Innoc. in cap. 1. num. 2. vers. *Et idem intelligo de*

supplen. neglig. Prælator. & clarè Turrecrem. in d. c. *Quoniam* num. 3. ubi tenet Abbates hujusmodi non posse conferre, nisi Lectoratum, & duos inferiores ordines, id est Ostiariatum, & Psalmistatum; & num. 15. ubi post Hugo n. in specie concludit eos non posse conferre ordines. Exorcistatus, & Acolythatus; & pro eis videtur facere verbum, *Solummodo*, hic positum: quod esset verum, si determinaret verbum Lectores; sed non est ita, quia determinat verba illa, *In proprio Monasterio*, quæ sequuntur, ut per Jo. Andr. num. 4. Butr. num. 13. Cardin. qu. 6. Anchar. n. 2. quorum opinionem tu sequere, quia communis est, ut hic testatur Joan. de Anan. in princ. & eam sæpius probavit in casibus contingentibus Sacra Congregatio Concilii. Et ad text. 3 hic, & in d. c. *Quoniam*, respondetur sub nomine Lectoris comprehendi etiam Exorcistam, & Acolythum, ut in d. c. *De iis* 28. dist. & in c. *Si quis Episcopus* 27. q. 1. & notat Archid. in c. *Degradatio in ver. Clericus cujuscumque gradus*, de panit. lib. 6.

Tertiò, nota quatuor requisita ad hoc, ut Abbas possit 4 conferre tonsuram, & minores ordines. Primò enim ex parte conferentis requiritur, ut habeat ordinem Sacerdotalem, ut in littera, ibi, *Et constat eum existere Sacerdotem*. Deindè, ut sit solemniter benedictus; hoc enim importat illa verba, *Dummodo ipsis ab Episcopo manus impositio facta noscatur*, secundum omnes. Et si horum alterutrum deficiat, character non imprimitur, ut scripsi in cap. *Quanto supra de consuet.* salvo eo quod habetur in c. 1. de *supplen. neglig. Prælator.* Tertiò requiritur, ut in conferendo servetur forma Ecclesiæ; quod probat littera, ibi, *Juxta formam Ecclesiæ datam, qua præmissa nihil conferitur*, secundum Hostien. num. 10. qui sic intelligit cap. *Extra Catholicam* 1. q. 1. c. 1. §. *Sacramentum de Summa Trinitate, & fide Cathol.* sequitur Joan. Andr. in ver. *Juxta formam* num. 11. & Cardin. num. 1. in 4. not. Quarto, exigitur ex parte ejus cui Ordines conferuntur, ut ut proprius Monachus Abbatis consecrantis, Butr. hic num. 2. Cardin. & Abb. ambo num. 1. & patet ex illis verbis, *Solummodo in proprio Monasterio*, & in hoc concordat Concil. Trident. in c. p. 10. sess. 23. Hoc tamen quartum requisitum ad substantiam, seu validitatem ordinationis non pertinet, 5 sed tantum ad legitimum usum ejus; ac propterea Abbas ordinando regulares alterius Monasterii, si modo si Presbyter, & benedictus, & formam Ecclesiæ servet, characterem imprimi, cum non careat potestate ordinis. Ita Archid. in cap. *Quoniam* num. 5. in fin. vers. *In ead. dist. invitatus*, & ibi etiam Turrecrem. num. 10. Prapof. in fin. penult. Archid. & Franc. in cap. *Abbatibus de privilegiis* in 6. & Joan. Andr. hic n. 2. Anchar. & Bellam. ambo num. 1. & secundum Turrecrem. ubi supra, eandem opinionem tenet is, qui glossavit Summam Raym. & Richard. de ætat. & qualit. §. *Presbyter.* & omnes in gloss. quæ incipit, *Monachus suis*. Quod procedit etiam post Concilium Tridentinum, ut sæpius respondit Sacra Congregatio super cap. 10. sess. 23. cujus resolutiones complures retuli in c. 1. supra de *supplen. neglig. Prælat. in quest.* An Prælator inferior secularis habens facultatem à Sede Apostolica post Concilium Tridentinum conferendi minores ordines aliquibus personis secularibus tantum; si conferat aliis, imprimat characterem, necne, an. 11. usque ac n. 53. An autem Abbates post Concilium Trident. uti possint facultate, quam habebant ex c. *Abbatibus de privilegiis* in 6. ordinandi seculares, in quos habent Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem, eisque dimissorias concedendi, dixi in c. *Significasti de off. Archid. & in c. Nonnulli de rescript.* Similiter, an Abbates Presbyteri, & benedicti possint tonsuram, & minores ordines conferre secularibus habentibus litteras dimissorias ab Episcopo diocæsano, dixi in c. *Aqua infra de consecr. Eccles. vel Altar.*

In gloss. in ver. *Abbatibus*; nota, Ordinem Psalmistatus, id 6 est primam Clericalem tonsuram conferri posse etiam à simplici Sacerdote, qui præsit, ut dicunt Hugo, Raym. & Gostred. in Sum. m. de ordinat. ab Episcop. gloss. in c. *Quoniam* in ver. *Lectoris* 69. anst. Innoc. hic, & Abb. Antiq. ambo in princip. Host. n. 2. Jo. Andr. n. 16. Butr. n. 7. & Henr. Boich. alios referens in princ.

Fundatur hæc opinio in c. *Psalmistatus*, ubi hoc tenet Archid. num. 2. in fin. 23. dist. sed restitit usus Ecclesiæ, & propterea

- pterea illam non esse accipiendam, tenet Sotus in 4. *dist.* 25. *qu. 1. art. 1. ad secundum*. Videtur etiam huic opinioni repugnare hæc decretalis, ubi Innocentius III. ad probandum per primam tonsuram conferri ordinem Clericalem, utitur auctoritate septimæ Synodi, quæ indulgit Abbatibus, ut possent conferre Lectoratum, dummodò essent solemniter benedicti, & Presbyteri. Ergo Pontifex videtur has duas condiciones exigere etiam in collatione primæ tonsuræ; & consequenter simplex Sacerdos non potest eam conferre, nisi etiam sit benedictus; alioquin frustra meminisset illius conditionis: Dummodò ipsis ab Episcopo secundùm morem præficiendorum Abbatum manus impositio facta noscatur.
- 7 Nec obstat text. in *d. c. Psalmista*, quia responderi potest primò ibi non caveri, ut Presbyter possit conferre Psalmistatum, sed ut ad Presbyteri præceptum possit suum officium exequi. Et ita respondent ad illum textum Lauten. & Bart. Brisien. in *c. Non liceat* 92. *dist.* Et hanc sententiam sequebatur Bernar. relatus ab Archid. in *eod. c. Psalmista* n. 2. dicens verba, *Officium cantandi suscipere*, non debere intelligi de Ordinis collatione, sed de Ordinis jam collari ab Episcopo executione; & sic debere exponi, officium cantandi, id est officii executionem, & sequitur Hostien. in *Summa de ordin. ab Episcop. qui renunc. Episc.*
- 8 Respondetur secundò, textum in *d. c. Psalmista*, debere suppleri per alia jura, itaut dum loquitur de Presbytero, vel intelligatur de Presbytero solemniter benedicto respectu Monachorum sui Monasterii, juxta hunc textum, vel de Presbytero, qui super laicum, quem ordinat, habeat Episcopalem jurisdictionem, vel quasi, arg. *d. c. Abbates in fin. de privileg. lib. 6.* Et hoc videntur velle Hugo, Innoc. & DD. præalleg. dum dicunt primam tonsuram posse conferri à Presbytero, qui præsit, id est, qui in laicos habeat ordinariam jurisdictionem. Et tenent expresse hic Joann. Andr. *ad fin. num. 17. vers. Primam sequor*, Butr. n. 10. in *fin. Cardin. q. 4. in fin. & Abb. num. 1. ad fin. Gemin. in d. c. Psalmista col. 2. circa med. vers. Joannes Andreas tamen*, & ibi Præpos. *num. 5. circ. a fin. & idem Præpos. in d. c. Quoniam num. 5. 69. dist. Rota decis. 731. num. 9. par. 1. divers. Unde Cardinales Presbyteri de jure communi non possunt primam tonsuram conferre, nisi subdiacis, in quos habent jurisdictionem quasi Episcopalem, juxta text. in cap. *His que de major. & obed. ut tenet Joann. Andr. in c. 1. de supplen. neglig. Pralat.* quem ceteri sequuntur, ut testatur Rota *d. decis. 371. num. 10.* Quæ tamen facultas inferiorum in ordinandis Psalmistis, seu Cantoribus, est ex concessione Ecclesiæ, qua seclusa, Cantores à solo Episcopo esse ordinandos, apertè docet Clemens Romanus *lib. 3. cons. ut. cap. 11.* ubi inquit, Presbyterum, seu Sacerdotem non habere potestatem ordinandi Diaconos, Diaconissas, Lectores, aut Ministris, aut Cantores, aut Janitores; sed Episcopis tantùm hoc convenire.*
- 10 QUÆRO, an prima Clericalis tonsura, seu Psalmistatus sit Ordo.
- 11 Insignis est quæstio, in qua discrepant Theologi à Canonistis. Et quidem Theologi usque ad eò suis rationibus, & argumentis nituntur, ut ad statuta Canonum ferè vix advertere videantur; & tamen in articulis decisivis à Canone licet quidem rationes seruari, sed ad decisionem sustinendam, non impugnandam; tandem enim assentiendum est auctoritati, & credendum in editione Canonis fuisse omniamaturè discussa, seque potiùs hallucinari, quàm Canonis conditorem, juxta documentum Augustini in *cap. Ego solis 9. dist.* E converso autem Canonistæ suis Canonibus harent tam fixè, & tenaciter, ut Theologorum ratiocinationes, & objecta omnia videantur contempere. Unde Cardin. hic *num. 1. in 3. quest. in hoc ipso articulo concludit: Sed non expedit vexari, ex quo jure probatur, quòd Episcopatus, & Psalmistatus sunt Ordines, cap. Scrip. ptum 6. q. 3.* Cum tamen sacrorum Theologorum autoritas magni sit faciendæ, quia factorum Canonum disciplina est sacræ Theologiæ subalternata, & Canonicae functiones ex purissimis sacræ Theologiæ fontibus emanarunt, *cap. Qualiter & quando, il secundo in princ. de accus. Abb. in c. Super specula n. 7. Ne Cler. vel Monach. Joan. Mon. & Doctores in proam. Sexti: & lex est omne, quod ratione consistit, cap. Consuetudo 1. dist. Bald. in cap. Ne immutatis supra de constitut. Expedi igitur*
- jura, & rationes, quæ in hoc articulo utrinque afferuntur, diligenter examinare.
- Prima sententia est Theologorum, qui censent primam tonsuram, seu Coronam non esse ordinem, sed præambulum, vel dispositionem, seu præparationem ad ordines, & Psalmistatum esse officium ordini Lectoratum annexum, Altifiodoren. in *Summ. lib. 4. tract. 8. q. 1. col. 1. Supplem. D. Thom. qu. 40. art. 2. ubi de Corona, & Psalmistatu, S. Thom. in 4. dist. 24. qu. 2. art. 1. q. 2. Turrecrem. in c. Psalmista num. 1. 23. dist. ubi agens de Psalmistatu, affirmat hanc esse sententiam S. Thomæ, Alberti Magni, S. Bonaventuræ, & aliorum quasi omnium Theologorum. Et de Corona in *cap. Clerici num. 3. ead. dist. Sot. in 4. dist. 24. q. 1. art. 1. circa fin. Silvest. in ver. Ordo 1. num. 1. in 1. & 2. dubio*, ubi citat Richard. & Petr. de Palud. & tam de Corona, quàm de Psalmistatu, ait hanc opinionem Theologorum tenendam esse; quia loquuntur in propria materia, & Canonistæ in aliena. Et inter Canonistas fuit opinio Vincentii, quam sequuntur Theologi, ut refert Archid. in *d. c. Psalmista num. 4. 23. dist.* quam etiam tenet idem Archid. in *c. Clericos num. 16. & post eum Bellamer. num. 4. 21. dist. & Coronam propriè non esse ordinem secundùm omnes Theologos, affirmat Navarr. cons. 4. numer. 1. de sacram. non iteran. in ultima editione. Plures etiam citat Vasquez in 3. part. D. Thomæ tom. 7. disput. 237. cap. 1. adjiciens in id consentire recentiores omne Theologos: nam septem tantùm Ordines in Ecclesia numerat Magister Sententiarum in 4. dist. 24. quem omnes Theologi sequuntur, teste Cardin. Bellarm. *controv. tom. 2. controuv. 2. lib. 1. de Cleric. cap. 11.* Nititur hæc sententia his præcipuè fundamentis.**
- Et primò pro ea adducitur textus fortis in *cap. 1. 77. dist.* ubi Cajus Papa: *Ad ordines, inquit, Ecclesiasticos sic ascendant in Ecclesia quò ordinari merentur, id est, si quis Episcopus esse meretur, sit primùm Ostiarius, deinde Lector, postea Exorcista, inde sacretur Acolythus, demum vero Subdiaconus, deinde Diaconus, & postea Presbyter, & exinde si meretur, Episcopus.* Si Ostiarius est primus ordo: ergo nullus alius antecedit, *c. Joseph. de verb. signif. l. Proximus ff. eod. & consequenter prima tonsura, quæ est minor Ostiariatu, ordo non est.* Et quamvis gloss. ut vitet hanc difficultatem dicat illam dictionem, *Primum*, sequentia respicere, & Ostiarium non esse primum, sed primum respectu sequentium: tamen illa gloss. est valdè inepta, ut inquit Turrecrem. in *cap. Psalmista nu. 1. vers. Neque valet gloss. 23. dist.* quia hoc modo quilibet sequens respectu sequentium diceretur primus ordo, & non tantùm Ostiarius.
- Secundò, pro eadem sententia ponderatur textus in *c. Seriatim 23. dist.* ubi Leo IX. sic ait: *Seriatim, & aperte prosequamur quid Sancta Romana Ecclesia in gradibus Clericorum agat. Clericos tantùm Ostiarios, Lectores, Exorcistas, Acolythos, &c. uxorem ducere virginem cum benedictione Sacerdotali permittit: nam cum textus primò agat de Clericis in genere, & deinde ad nomina Clericorum descendat in specie, & non nominet Psalmistam; sequitur, ut Psalmistatus non sit ordo; & ita tenent multi per eam litteram, teste Archid. *ibid. n. 1. Turrecrem. n. 7. & Bellam. in princ.**
- Tertiò, adducitur text. in *cap. A Subdiacono 93.* ubi dicitur, *Pontifici Presbyter, Presbytero Diaconus, Diacono Subdiaconus, Subdiacono Acolythus, Acolytho Exorcista, Exorcistæ Lector, Lectori Ostiarius, Ostiario Abbas, Abbati Monachus in omni loco representent obsequium, &c.* Ecce igitur ibi distinctè numerantur singuli ordines, & gradus Ecclesiæ; & tamen nulla fit mentio primæ Tonsuræ, seu Psalmistatus; quod fieri non potuisset, si esset ordo, ut dicit Silvest. in *ver. Ordo 1. nu. 1. vers. Tum quid jura.* Similiter Cornelius Papa in *Epist. ad Fabianum apud Euseb. lib. 6. Histor. cap. 33.* dicit in Ecclesia Romana suo tempore, id est ante annos 130. fuisse Presbyteros 46. Diaconos septem, Subdiaconos septem, Acolythos quadraginta duos, Exorcistas cum Lectoribus, & Ostiariis quinquaginta duos: nec meminit Psalmistarum, seu Cantorum, ut refert Cardin. Bellarm. *controv. tom. 2. centrov. 2. lib. 1. de Cler. c. 11.*
- Quartò, probatur hæc sententia secundùm Alber. Mag. apud Turrecrem. in *cap. Psalmista num. 1. vers. Ad secundam responderetur 23. dist.* quia prophetia, ut est simpliciter lit-

- littera in Ecclesia, non habet ordinem ad se ordinatum, sed ut est lecta cum explanatione, sicut fit per Lectorem: & pro hoc dicto Alberti videtur text. in *c. Perlectis 25. dist. ibi: Ad Lectorem pertinet non tantum lectiones pronunciare, sed etiam que vaticinati sunt prophetae, populis predicare.* Et in *cap. Cleros 21. distin. vers. Lectores*, ibi, *predicant populus quid sequantur*: exponendo verbum, *predicare*, id est cum explanatione legere, sed Psalmista, seu Cantor non habet officium explanandi Psalmos, sed tantum canendi, *d. c. Perlectis, §. Ad Psalmistam, & d. c. Cleros*, ibi: *Psalmista à psalmis canendis*, Ergo ad cantum Psalmorum non est ordo specialiter deputatus; & consequenter Psalmistatus non est ordo.
- 15 Quintò, secundum D. Bonav. apud Turrecr. in *d. cap. Psalmista nu. 1. vers. Secundo probatur 23. dist.* Psalmista, & Cantor pro eodem reputantur, ut patet in *d. c. Psalmista*, ubi dicitur Psalmista, id est Cantor, Psalmistæ enim non solum est Psalmos cantare, sed etiam alios cantus harmonicos sicut Antiphonarum, & reponforiorum Lectionibus interferere, & hoc ut audientium corda excitentur ad Dei laudem, & eruditionem Lectoris, & non afficiantur tædio in auditione verbi Dei. In hoc ergo, quod est ad laudem Dei, est omnium fidelium communiter, & simul. Undè ut dicit Alber. Magn. *est officium communitatis, totus corporis Ecclesia in devotione Deo servientis, & non officium ministrorum, ut ministri sunt. Et quod indicantur ei horæ, & Psalmi hoc fit ad perficiendum eos in merito Sanctitatis, sicut perfecti sunt in potestate ordinum.* Si igitur est officium commune ad laudem Dei, non oportet ad hoc specialiter ordinem deputari; quia ordo debet esse distinctarum personarum, *cap. Singula 89. distin. Concil. Trident. sess. 23. de Sacram. Ordin. cap. 4. & can. 6.* In hoc autem, quod excitantur corda ad eruditionem, & ad percipiendum sensum, quem prædicat Lector est officium annexum ordini Lectoris; & sic patet strictè accipiendo ordines, & gradus, Psalmistatum non debere inter ordines computari. Et ita accipit Isidor. in *cap. Cleros 21. distin. & in cap. Perlectis 26. distin. & Concilium Carthaginense in d. c. Psalmista 23. distin.* cum de ordinatione Psalmistæ loquitur: unde notanter non ordinem, sed officium vocat; & ita exponenda est littera, ubicumque
- 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
- reperiatur ordo nominatus. Et concordat Div. Thom. in *4. distin. 24. q. 2. art. 1. qu. 2.* Ad quintum, dicens: *Psalmistatum non esse ordinem, sed officium ordini lectoris annexum; quia enim psalmi cum cantu pronunciantur, ideo dicitur Psalmista, & Cantor. Cantor autem non est nomen ordinis specialis; tum quia cantare pertinet ad totum chorum; tum quia non habet aliquam specialem relationem ad Eucharistia Sacramentum; tum quia officium quoddam est, quod inter ordines largo modo acceptos computatur quandoque.* Hæc D. Thom. & consentit in his Alber. Magn. secundum Turrecr. *loc. cit.*
- 21 Sextò, omnes ordines conferuntur ab Episcopo tantum, non à simplici Sacerdote, *c. Perlectis, §. Ad Episcopum pertinent 25. distin.* & est diffinitum à Trident. Synodo de *Sacram. Ordin. sess. 23. cap. 4. can. 7.* Sed Tonsura, seu Psalmistatus confertur etiam à simplici Sacerdote, *d. c. Psalmista 23. dist.* & est communis opinio, ut patet ex dictis supra in glossa in *ver. Abbati n. 6.* Ergo sequitur, ut non sit ordo.
- 22 Septimò, nullus ordo datur, nisi in Missæ celebratione; sed prima Clericalis tonsura datur etiam absque officio Missæ; nam ut habetur in Pontificali Romano in *rubr. de ordin. conferen. Clericatus, seu prima tonsura quocumque die, hora, & loco conferri potest.* Ergo non est ordo. Et ita arguit supplementum D. Thom. *q. 40. art. 3. vers. Sed contra est, & Turrecr. in c. Clerici n. 3. 23. dist.*
- 23 Octavò, secundum Duran. & D. Bonaventur. & post eos Turrecr. in *d. c. Clerici n. 4. 23. dist.* In omni transitu de statu ad statum convenienter interponitur aliqua media dispositio; sicut Novitarius est media dispositio inter statum sæcularem, & Religiosum: ergo inter statum laicorum, & ministrorum Ecclesiæ convenienter ponitur dispositio media: hæc autem est Tonsura Clericalis, per quam illi, qui tonsurantur, à statu laicorum separantur, & præparantur ad statum ministrorum: & quia separantur à statu laicorum, deponunt capillos, & tondentur in signum depositionis superflue cutæ temporalium. Quia verò præparantur ad ministerium Dei, cui servite, regnare
- 24 25
- est; ideo raduntur in modum coronæ, quæ est signum regale. Religiosi verò non Clerici tondentur quidem, quia à statu sæcularium separantur, sed non in modum coronæ, quia non applicantur ad ministerium divinum, prout hæc habentur in *c. Duo sunt 12. q. 1. in c. Cleros 21. dist.* Ergo Corona non est ordo, sed tantum dispositio ad ordines, seu ut inquit Navarr. *conf. 4. de Sacram. non iteran. post Sot. in 4. dist. 24. qu. 1. art. 1. circa fin.* est quid medium inter statum laicalem, & clericalem, ut est catechumenus inter baptizatum, & nolentem baptizari, & Novitius inter omninò sæcularem, & Religiosum professum. Sequitur Card. Bellar. *Controvers. tom. 2. Contro. 2. lib. 1. de Cleric. cap. 11.* dicens primam tonsuram non esse ordinem, cum nullum habeat officium annexum, sed esse præparationem ad ordines, ut Catechismus ad Christianismum. Qua ratione utitur etiam Catechismus Romanus, ut dicemus infra num. 40.
- Nonò, ut formaliter inquit Archid. in *d. cap. Cleros n. 17.* & post eum Bellam. *num. 4. 21. distin.* prima tonsura non est ordo, nec ibi confertur character; quia non est res, & sacramentum, sed signum visibile extra, cum forma verborum est sacramentum tantum, & ipsa gratia est res tantum, & hoc ideo est, quia prius oportet aliquem eligere in sortem Domini, & postmodum eligere ipsum in militiam. Per Clericatum autem significatur electio in sortem Domini, sed per alios significatur electio in militiam. Undè in aliis est propriè militia Dominica, & quia militibus debentur stipendia propriè; ideo in illis sunt stipendii signa, scilicet characteres; sed Clericus à prima tonsura non est electus ad militiam Dominicam: ergo non est ibi sacramentum ordinis; sequitur Lap. *alleg. 138. n. 11.*
- Decimò, secundum D. Thom. & Turrecrem. relatos supra in 6. arg. In collatione cujuslibet ordinis fit mentio de aliqua potestate data, non autem in collatione coronæ. Ergo non est ordo: nam ministri Ecclesiæ à populo separantur ad vacandum divino cultui. In cultu autem divino quædam sunt, quæ per potentias determinatas sunt exercenda, & ad hoc datur spiritualis potestas ordinis. Quædam autem sunt, quæ communiter à toto Ministrorum Collegio fiunt, sicut dicere divinas laudes, & ad hoc non exigitur aliqua potestas ordinis, sed solum deputatio ad tale officium, & hoc fit per coronam; & ideo non est ordo, sed præambulum ad ordinem.
- Undecimò, non apparet quam potestatem consequatur Clericus per primam tonsuram ad Coporis Christi consecrationem; imò secundum Innocen. *hic in ver. Ordo in tonsura nullum officium spirituale conceditur.* Et propterea secundum eum non est repetenda, si ea omiſsa reliqui ordines fuerint collati; quia recipiendo quemlibet aliorum ordinum, videtur recepisse potestatem faciendi omnia, quæ ad tonsuram pertinent. Ergo non est ordo, ut hic per Collectar. *num. 3.* quia ad ordinem non tantum requiritur, ut tradatur potestas spiritualis, cum ordo secundum Magistrum sententiarum, & Theologos in *4. distin. 24.* sit signaculum quoddam, in quo spiritualis potestas traditur ordinato. Sed etiam ut relationem habeat ad Eucharistiæ Sacramentum, ad quod omnes Ministri Ecclesiæ principaliter ordinantur, *c. Perlectis 25. distin.* Concilium Tridentinum *sess. 23. de sacram. ordin. cap. 2. & can. 2. S. Thom. in 4. dist. 24. q. 2. art. 1. q. 2. ad 3.*
- Duodecimò, materia in Ordine sicut in reliquis Sacramentis ita est de necessitate Sacramenti, ut sine ea nihil perficiatur, Concilium Florentinum in decreto fidei Eugenii IV. in *§. Quinto.* Et Concilium Trident. *sess. 14. de Sacramen. Pœnitent. & Extrema Unctionis c. 2. ibi, materia, & forma, quibus Sacramenti essentia perficitur, & sess. 23. de Sacram. Ordin. c. 3.* Materia autem Sacramenti ordinis est illud, per cuius traditionem confertur ordo: ut dicitur verbis diffinitur in eodem decreto fidei propè fin. *§. Sextum Sacramentum.* Sed in collatione primæ tonsuræ nihil traditur, ut notant Arch. & alii in *c. Degradatio de pœn. lib. 6.* Ergo prima tonsura non est Sacramentum ordinis; Sacra enim ordinatio non solum verbis, sed etiam signis exterioribus perficitur, ut habetur in Concilio Tridentino *d. sess. 23. de Sacram. Ordin. cap. 3.* Et quamvis in collatione tonsuræ detur superpellicium; tamen hoc non est necessitatis, sed congruitatis, ut inquit Joan. Monach. in *d. cap. Degradatio.*
- Decimotertiò, Clericus primæ tonsuræ potest re-

trocedere ab ordine, & habitu, & tonsuram Clericalem dimittere, *cap. 1. & 3. de Apostat. c. 1. cap. Cum olim, & c. fin. de Cler. conjug.* ergo tonsura non est ordo.

36 Decimoquarto, & ultimo hanc sententiam Theologorum videtur clarè probasse Concilium Tridentinum, quod pluribus in locis contradistinguitur tonsuram à minoribus ordinibus, videlicet *sess. 2. 3. de Sacram. Ordin. c. 2.* ibi: *Ut qui jam prima Clericali tonsura insigniti essent per minores ad majores ascenderent, & in c. 4. juncto cap. 5. ejusdem sess. de reformat.* sed præcipuè ponderanda sunt verba, *cap. immediatè sequentis*, videlicet: *Nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus, &c.* quæ apertè ostendunt tonsuram à Concilio non computari inter ordines minores; si enim tonsura esset unus ex minoribus ordinibus, non fuisset opus illam nominatim exprimere, sed satis fuisset simpliciter dicere, nullus in minoribus ordinibus constitutus. Et tamen Concilium non solum tonsuram exprimit, sed etiam sejungit ab aliis minoribus, eamque uti diversam agnoscit, ponderando dictionem alternativam, *aut*, quæ ponitur inter diversa, & particula, *etiam*, quæ ex sui natura est augmentativa, seu ampliativa præcedentium. Expendendum est etiam *cap. 17. ejusdem sess.* ubi præcipitur Episcopis, ut in Ecclesia restituant ordinum functiones à Diaconatu ad Ostiariatum ab Apostolorum temporibus receptas, & pluribus in locis aliquandiu intermissas: dum enim dicit ad Ostiariatum, insinuat Clericos primæ tonsuræ nullum habere in Ecclesia ministerium; alioquin illius quoque functiones restitui jussisset, sicut aliorum ordinum. Et hunc sensum habuisse Patres Concilii sepius declaravit Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpres.

38 Et in specie cum Episcopus Hieracem dubitasset, an incidisset in pœnam suspensionis, quia cuidam extraneo subdito alterius Episcopi primam tonsuram contulerat: Sacra Congregatio censuit non incidisse; nec *cap. 8. sess. 2. 3.* loquens de ordinationibus habere locum in contentibus primam tonsuram, quæ à Concilio non habetur pro ordine, ut patet *cap. 4. sess. 2. 3. juncto cap. 5. & 3. ejusdem sess.* Item cum fuisset quæsitum, an *cap. 10. sess. 7. de reform.* procedat in insignito solum characterem primæ tonsuræ; Sacra Congregatio censuit non procedere.

39 Rursus dubitatum fuit, an Vicarius Capituli Sede vacante possit concedere litteras dimissorias ad primam tonsuram presentare ad Capellam simplicem: Sacra Congregatio censuit posse; quia non prohibetur dare dimissorias ad primam tonsuram, & quia presentatus est arctatus.

Advettitur, Sede Episcopali vacante infra annum à die vacationis Vicarius Capituli debere omnino abstinere à dimissoriis concedendis ad primam tonsuram alieni, qui beneficii Ecclesiastici recipiendi occasione arctatus non fuerit. & ita hodie fervari.

40 Sed & Catechismus Romanus ex præscripto Patrum ejusdem Concilii editur, ut patet *sess. 25. de indice libror. & Catechismo.* Idem apertè docuit in *tit. de Sacramen. Ordin. §. Jam vero*, in hæc verba: *Incipiendum est autem à prima tonsura, quam quidem docere oportet quandam preparationem esse ad ordines accipiendos; Ut enim homines ad baptismum exorcismis, ad matrimonium sponsalibus preparari solent, ita cum tonsa capillo Deo dedicantur, tamquam aditus ad ordinis Sacramentum illis aperitur.* Et infra: *Post primam tonsuram ad Ostiarii ordinem primus gradus fieri consuevit.*

41 Et tenendo hanc opinionem non obstant jura, quæ aliquando inter ordines recensent primam Tonsuram, seu Psalmistatum: quia ut dicunt Albert. Magn. Sanct. Thom. & Palud. relati ab Archid. in *c. Cleros n. 16. 21. distinct.* ordo multipliciter accipitur. Nam aliquando est nomen Dignitatis, ut cum Episcopatus dicitur ordo; aliquando nomen officii, ut cum Psalmistatus dicitur ordo; aliquando nomen Dignitatis, vel Potestatis, ut cum Diaconatus dicitur ordo. Ultimo modo accipitur, quando ordo dicitur Sacramentum; Et hoc modo Psalmistatus non est ordo, sed officium quoddam annexum ordini Lectoris, Et dicunt primam tonsuram non esse ordinem, sed solum dispositionem ad ordines, eamque non exigi ad esse ordinis, sed ad bene esse. Est enim dispositio congruitatis, non necessitatis, ita Archid.

Sed & Card. Bellarm. *Controver. tom. 2. Contr. 3. de Cle-*

ric. lib. 1. cap. 11. dicit duobus modis accipi solere apud Auctores ordinem Ecclesiasticum. Uno modo proprie, alio modo communiter, proprie illi dicuntur ordines, qui certo ritu sacro, & solemniter conferuntur ab Episcopo, & ad certum ministerium sacrificio divino exhibendum, referuntur. Qua ratione septem dumtaxat ordines numerantur, Communiter autem dicuntur ordines illi omnes, qui quomodocumque dicantur divinis obsequiis, etiam si non referantur ad sacrificium. Et hoc modo etiam Monachi, Virgines, & Viduæ Deo sacratæ, necnon laborantes in sepeliendis defunctis ordines aliquando dicuntur à Patribus. Nam de ordinat. Monach. scribit Dionys. *cap. 6. Ecclesiast. Hierarch.* De ordine verò laborantium in sepeliendis mortuis, Epiphanius in compendiaria Doctrina, De ordine Diaconissatum, Virginum, aut Viduarum, quæ serviebant Ecclesiæ in instructione Mulierum, quæ baptizanda erant, idem Epiphanius ibidem. Quibus præhabitis Bellarm. concludit, Canonistas facere novem ordines, quia distinguunt, Episcopum à Presbytero, & Lectorem à Cantore, quod Theologi non faciunt; sed in re, inquit, non est dissensio; Theologi enim solum considerant ordines, ut se habent ad sacrificium, quo modo Episcopus, & Presbyter, Lector, & Cantor non distinguuntur. Canonistæ autem considerant ordines, ut Hierarchiam constituunt; & idcirco rectè distinguunt Episcopum à Presbytero. Quibus addi potest Pontificale Romanum in *rubr. de benedictione Abbatis*, ubi Abbas benedicendus ab Ordinario præstat juramentum hac formula: *Ego N. Monasterii N. ordinandus Abbas promitto, &c.* ubi patet ordinationem accipi pro benedictione, & sic largè, & improprie. Ad idem sunt jura in *cap. Presbyter 32. distinct. ibi, Presbyteram suam*, in Authen. *Diaconissam, Cod. De Episcop. & Cler. & in cap. Diaconissam 27. qu. 1.* dum ibi dicitur Diaconissam non debere ante annos 40. ordinari, ubi gloss. exponens illud verbum, *ordinari*, dicit: nec ordinatur hæc, sed fundebatur super eam fortè aliqua benedictio, ex qua consequebatur aliquod officium speciale.

Quæ distinctio videtur etiam ex mente Innocen. hic in *ver. Ordo.* Nam etsi affirmet primam tonsuram, idest Psalmistatum esse ordinem, tamen subdit, in hoc ordine nullum officium spirituale conceditur, sed in aliis sic, Sentit ergo Innocentius primam tonsuram esse ordinem largè, & non esse Sacramentum, cum de essentia Sacramenti ordinis sit, ut spiritualis potestas tradatur ordinato, sicut patet ex illius definitione, & ita eum intelligit, & sequitur Lap. *alleg. 138. nu. 11.* Et hac distinctione posse ad concordiam reduci dissidentes Theologorum, & Juristarum opiniones, putat Turrecrem. in *cap. Cleros num. 17, 21. distinct.*

Sed his non obstantibus adhæreo sententiæ Canonistarum, qui in duobus dissentiunt à Theologis, non verbo tantum, ut putavit Bellarm. sed re, ut fateretur Silvest. in *ver. Ordo, primo num. 1.* Nam Canonistæ Tonsuram, & Psalmistatum pro eodem accipiunt; Theologi dicunt aliud esse Tonsuram, aliud Psalmistatum, ubi per Silvest. Item Canonistæ ponunt novem ordines non simpliciter, prout sunt gradus Ecclesiæ, sed prout Sacramentum, & inter hos connuperant Tonsuram, & Episcopatum; quod non placet Theologis. Itaque primam Clericalem tonsuram, seu Psalmistatum esse ordinem proprie; & characterem imprimere, tenet hic gloss. 2. Abb. Antiq. *num. 1. Host. in princ. & num. 2. vers. Quod non placet*, Joan. Andr. *num. 12. vers. Ex eo quod in hac forma*, Ant. de Butr. *n. 6. Card. q. 2. Bellam. sibi contrarius quest. 7. Anchar. in fin. & Abb. sub num. 1. vers. Quæro an Psalmistatus*, Archid. in *cap. Psalmistatus nu. 3.* & ibi Gemin. *col. 2. post med. vers. Ad secundum*, & Præpos. *num. 3. 2. dist. Card. in Clem. Dudum in princ. de sepult. Covarr. in cap. Quia nos num. 3. de testam. latè Gemin. in c. Cleros col. 2. propè fin. vers. Ad primum*, & latissime Præpos. *ibi num. 4. 21. distinct.* Et hanc esse communem opinionem Canonistarum, testantur Gemin. Præpos. & Covarr. *ubi supra*, Felin. in *cap. Sicut, il ter 20 nu. 2. de Simon. Angel. & Silvest. in ver. Ordo primo sub num. 1.* quam etiam multoties sequuta est Rota, & præsertim *decis. 731. num. 5. & 6. par. 1. divers. & decis. 50. par. 5. recent. ubi num. 5.* affirmat, quidquid dicant Theologi, hanc esse magis communem sententiam Canonistarum. Et ex Theologis eidem ad stipulantur Major. in *4. dist. 24. qu. 1. col. 2.* Joannes Echius in ho-

homilia de Ordinibus, Angel. in ver. Ordo prim. o. num. 1. Et Clericalem tonsuram vocat ordinem Alcuinus lib. de divinis officiis c. 35. in 3. tom. Bibliotheca sacra.

- 46 Pro qua primò est casus in hac decretali, cui nullatenus aptari potest generalis illa Theologorum solutio, quod nomen ordinis hic accipiat largè, & improprie pro dispositione ad ordines, ut dicitur Turrecr. Dominicus Sotus, & alii. Siquidem Papa de hoc dubio hic principaliter requisitus, decisivè respondet per primam tonsuram juxta formam Ecclesiæ datam, Clericalis ordo confertur. Et nemo non videt hanc litteram corrumpi, si exponatur, per tonsuram confertur ordo, id est per tonsuram quæ præparatur, seu disponitur ad ordinem; ut propterea non mirum si gloss. 2. dixerit hic corrigi opinionem illorum, qui negant tonsuram esse proprie ordinem, & Archid. in cap. Psalmista num. 3, 23, dist. per hanc litteram confundi opinionem Theologorum. Et Cardin. hic num. 1. in 3. quest. non expedire super hoc vexari, cum res sit à jure decisa.
- 47 Præterea ineptum esset, ut Papa hic fuisset fortiter requisitus, an per tonsuram conferatur ordo Clericalis largè, & improprie. Ergo ineptum est etiam, ut responsio, & decisio ad ordinem largè, & improprie sumptum referatur, cum responsio debeat congruere interrogationi, l. 1. §. 1. & 2. ff. De verbor. oblig. leg. Is qui, §. Si fundus, ff. Quod vi, aut clam, gloss. in cap. Inter dilectos in verb. Petitioni infr. de fid. instrum.
- 48 Ad hæc textus fundat responsonem in dispositione septimæ Synodi, quæ loquitur de Lectoratu, quem nemo negat esse proprie ordinem, & arguit a Lectoratu ad primam Tonsuram; & sic à majori ad minus, ut post Petr. dicunt hic Joan. Andr. num. 4. Butr. num. 13. Cardin. quest. 6. & Anchar. num. 2. Ineptè autem ad probandum per primam Tonsuram conferri ordinem Clericalem argueret à Lectoratu qui est verus ordo, si Tonsura esset officium, & non ordo proprie. Neque enim procedit argumentum de majori ad minus, & regul. Plus de reg. jur. in 6. nisi quando minus comprehenditur sub majori, ut ibi not. & tradit Cardin. in Clem. Quia contingit num. 12. de relig. domib. Dixi in cap. Recolentes num. 45. infr. de statu Monach. Undè sensus hujus textus est: Sicut Abbates Presbyteri, & Benedicti per Lectoratum conferunt verum ordinem, & characterem Lectoratus, ita & multò magis per primam Tonsuram conferunt verum ordinem, & characterem Clericalem. Et ex hoc tollitur responso Paludani asserentis nomen ordinis hic accipi pro Collegio, sicut dicitur ordo Monachorum, vel pro gradu eminentiori in populo Christiano, non autem in Ecclesia, ut dicit Vasquez.
- 49 Amplius in collatione officii, seu gradus nulla certa forma ab Ecclesia reperitur præscripta: nam in collatione Sacramentorum dumtaxat formæ sunt præfixitæ, Conc. Florent. in Instructione Armenorum in decreto fidei in §. Quinto, Conc. Trid. in c. 2. sess. 14. de Sacramen. Pœnitent. & Extremæ Unctionis, & sess. 23. de Sacram. Ordin. c. 3. Sed in collatione tonsuræ servanda est forma Ecclesiæ, ut hic dicitur, sine qua nihil daretur, cap. Extra Catholicam 1. q. 1. c. 1. §. Sacramentum supr. de Summ. Trinit. & fin. Cathol. & notant hic Doctores in ver. juxta formam, quos retulimus sup. num. 4. in 2. norab. Ergo tonsura est Sacramentum. Et ita hæc verba videtur expendere Host. hic n. 9. dicens. Et ex hoc etiam: quod certa forma requiritur fortius arguo, quod certus ordo detur.
- 51 Præterea ponderanda sunt eadem verba, juxta formam Ecclesiæ datam. Non dicit textus datam ab Ecclesia, sed datam Ecclesiæ, per hoc innuens Tonsuram esse Sacramentum, qui Sacramenta omnia, & consequenter materia, & forma, quibus Sacramenti essentia perficitur, ut habetur sess. 14. de Sacram. Pœnit. & Extremæ Unct. cap. 2. sunt immediatè ex institutione Christi, non autem Ecclesiæ. S. Thom. in 3. p. quest. 60. art. 3. 5. & 7. est diffinitum à Tridentina Synodo de sacramentis omnibus in can. 1. sess. 7. de Sacram. & in specie de Ordine in can. sess. 23. de Sacramen. Ordin. & scripsi plenè in cap. fin. à num. 13. infr. de Sacram. non iteram. Et quamvis hujusmodi formæ omnes non habeantur ex sacris litteris; tamen ut ex S. Dionys. observat S. Thom. in 4. dist. 7. qu. 1. art. 1. hæc occultanda erant in primitiva Ecclesia propter irrisiones gentilium. Et propterea idem S. Dionys. in fin. Ecclesiast. Hier. arch. excusat Profp. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.

se à determinatione formarum sacramentalium.

Demùm præparatio, seu dispositio ad formam, non est ipsa forma, l. Fundi, §. Labeo, ff. De action. empt. l. Granaria cod. tit. Sicut dispositio ad ignem non est ignis. Sed in collatione primæ tonsuræ Clericalis ordo confertur, ut formaliter hic dicitur. Ergo tonsura non est dispositio ad ordinem, sed ordo. Et ita in hoc textu, ut supra ponderato est aperta decisio pro sententia Canonistarum stamus ergo litteræ; quia in manifestis non sunt extenuanda, quæ scripta sunt; ut inquit Jo. Andr. in cap. Super specula in fin. infr. ne Cler. vel Monach.

Secundò pro hac sententia videtur textus clarus in cap. Non oportet, il primo 44. dist. d. unidicit, Non oportet Clericos Deo servientes à Presbyteris usque ad Subdiaconos, & deinceps omnes Ecclesiastici ordinis usque ad Ministros, aut Lectores, aut Ostiarios, aut Psalmistas, aut qui in proposito continentia sunt, tabernas, nisi causa necessitatis intrare. Ecce sub determinatione Ecclesiastici ordinis cum Lectore, & Ostiario pariformiter comprehendit Psalmistam, id est Clericum primæ tonsuræ. Et ita hunc Canonem ad hoc expendit Præpos. in cap. Clericos num. 4. 21. dist. Quo textu etiam confunditur opinio Theologorum, qui dicunt Psalmistatum esse officium Lectori annexum: nam ibi Lector, & Psalmista ponuntur tamquam ordines diversi, tum ponderando dictionem alternativam, aut, tum quia Psalmista ponitur post Ostiarium, quod incongruè fieret, si esset officium annexum Lectori. Et eo magis, quia hujusmodi ordines non ponuntur ibi respectu ministerii in Ecclesia peragendi; quo casu admitti posset distinctio inter Lectorem, & Psalmistam; sed ponuntur respectu ingressus tabernæ. Quod si officium Psalmistæ incumberet Lectori, & sic esset eadem persona Lector, & Psalmista, quid opus fuisset prohibere ingressum tabernarum distinctè non solum Lectoribus, sed etiam Psalmistis, & inter hos interferere Ostiarios? Numquid Clericus in taberna aliquando consideratur, ut Lector aliquando, ut Psalmista, seu Cantor? Similis est in c. Si quis Episcopus 27. q. 1. ibi, ut Lector, aut Psalmista, aut Ostiarius, & in c. 1. 35. dist. quod est desumptum ex Canone Apostolorum 42. ibi: Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor similia faciens, (id est ebrietati delerviens) communionem privetur. Cantor enim, & Psalmista idem sunt, ut in c. Psalmista 23. dist. Ad idem textus in c. Clericum 72. dist. ibi: Clericorum autem nomen etiam Lectores, & Psalmistæ, & Ostiarii retinent.

Tertiò adducitur text. in d. cap. Cleros 21. dist. ubi Isidor. recenset singulos ordines per hæc verba: Quorum gradus, & nomina sunt hæc, Ostiarius, Psalmista, Lector, Exorcista, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Episcopus. Ecce igitur novem ordines in Ecclesia. Concordat text. in cap. Perlectis 15. dist. Et quamvis utrobique Isidor. hos appellet gradus Ecclesiæ: tamen pro gradibus intelligit ordines Ecclesiasticos; tum quia sub determinatione Psalmistatus, & Episcopatus ponit etiam reliquos septem ordines, de quibus non ambigitur quin sint ordines proprie. Undè succedit regula, l. Jam hoc jure, ff. de vulgar. cap. Translato de Constitut. tum quia paulò superius meminit Mathiæ, quem primum post Apostolos legitimus ordinatum, & frequens est apud sacros Canones, ut graduum Ecclesiasticorum appellatione comprehendantur ordines tam minores, quam facti, cap. 2. & cap. Miramur de serv. non ordinan. cap. In singulis, & c. Quicumque 77. dist. cum multis simil. Concil. Trident. sess. 23. de Sacram. Ordin. c. 4.

Nec refert, quod in ordine ponat Psalmistatum post Ostiariatum: quia in hoc videmus variè per sacros Canones observatum fuisse: nam ut vidimus in præcedenti fundamento Psalmistatus in d. c. Non oportet, il primo 44. dist. ponitur suo loco ultimus, & inferior Ostiariatu, idemque fit in Concilio Carthaginensi, ut mox dicitur, & in d. c. Perlectis 25. dist. ponitur immediatè post Acolythum. Et fortè hoc fecit Isidor. ne incipiendo à Psalmistatu præberet alicui ansam existimandi Psalmistatum non esse ordinem, sed præambulum ad ordines; & idè illum inter alios minores interfervit. Vel fortè id fecit propter similitudinem, quam habet cum ordine Lectoratus: nam Psalmista, qui & Cantor appellatur, officium habet canendi Psalmos, sicut Lector legendi alias prophetias,

ut dicitur in 16. fundamento; non autem posuit Psalmistam ante Lectorem, eò quod sit officium Lectori annexum: nam si hoc esset, potius præponi debuisset Lectoratus, & postea poni Psalmistatus, ut quid annexum, & comitans ordinem Lectoratus; quia accessorium sequitur, & non præcedit suum principale, & accessio, seu annexio non potest fieri nisi rei, quæ præexistit, l. Pomponius, §. finali, ff. De acquir. possess. l. In usucapione circa princ. ff. De divers. & tempor. præscrip.

60 Præterea cur Isidor. expressit tamquam distinctum hoc officium Lectoris, & de nullo alio ordine hoc fecit, cum tamen alii quoque ordines minores habeant varia officia, seu ministeria; Nam Ostiarium oportet percutere Cymbalum, & Campanam, aperire Ecclesiam, & Sacrarium, & librum aperire ei, qui prædicat, ut in Pontif. Rom. in tit. de ord. Ostiar. Et Acolythum oportet Ceroferarium ferre, luminaria Ecclesie accendere, vinum, & aquam ad Eucharistiam, seu ad ministerium sanguinis Christi ministrare, ut in tit. de ordinat. Acolythor. & in d. t. Perlectis, §. Ad Acolythum. Præsertim verò, quia officium legendi, & canendi non tam differunt, sicut prædicta ministeria Ostiarii, & Acolythi, ut propterea oportuerit in solo Lectoratus ordine constituere distinctum officium, illudque appellare peculiari nomine Psalmistatus, arg. ad hoc, l. Si idem, C. de Codicill.

Et confirmatur, quia Concilium Carthaginense IV. cujus Canones referuntur in c. Episcopus cum plurib. seqq. 23. dist. decens ritum cuiusque ordinis, incipiendo ab ordine Episcopatus, etiam de Psalmistatu, sicut de aliis ordinibus singillatim edidit particularem Canonem, videlicet c. Psalmista, & eum posuit ultimo loco post Ostiarium, quod similiter demonstrat Psalmistatum non esse officium Lectori annexum, cum inter Lectorem, & Psalmistam interponatur Ostiarius. Et idem patet ex Pontificali Romano, ubi titulus de officio Psalmistatus, præponitur titulo de ordinatione Ostiariorum. Sed apertissime id convincitur ex eodem Pontificali, quod post titulos de degradatione ab ordine Lectoratus, & de degradatione ab ordine Ostiariatus, subjicit titulum de degradatione à prima Tonsura, & ibi primò præscribit formam, qua Clericus primæ tonsuræ actualiter degradatur, videlicet, *Eximus te omni ordine, beneficio, & privilegio Clericali, &c.* Deindè à Pontifice eum tondente dicitur, *Te velut ingratum filium à sorte Domini, ad quam vocatus fueras abjicimus, & coronam de tuo capite amovemus.* Demùm privatur officio Psalmistæ his verbis: *Quod ore cantasti, corde non credidisti, nec opere implexisti, ideo cantandi officium in Ecclesia Dei à te amovemus.* Ex quibus verbis apparet manifestè Psalmistatum non esse officium annexum Lectori, sed primæ tonsuræ, quia Clericus solummodo tonsuratus non habet Lectoratum, & tamen privatur officio Psalmistatus, ut ibi etiam legitur in margine: Et eo magis, quia de degradatione Lectoris actum fuerat supra suo loco ante titulum de degradatione Ostiarii.

62 Quartò pro sententia Canonistarum assertur text. in c. Degradatio de pœn. lib. 6. ubi Bonifacius VIII. præscribens formam solemnem degradationis; Clericus, inquit, degradandus vestibus sacris indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud instrumentum, seu ornamentum ad ordinem suum spectans, ac si deberet in officio solemniter ministrare, ad Episcopi præsentiam adducatur, cui Episcopus publicè singula, sive sint vestes, calix, liber, seu quevis alia, quæ illi juxta morem ordinandorum Clericorum in sua ordinatione ab Episcopo fuerint tradita, seu collata, singulariter auferat, ab illo vestimento, seu ornamento, quod datum, vel traditum fuerat ultimo, inchoando, & descendendo gradatim, degradationem continuet usque ad primam vestem, quæ datur in collatione tonsuræ; tuncque radatur caput ejus, sed tondatur, ne tonsuræ, seu Clericatus vestigium remaneat in eodem.

63 Ex quo contextu multipliciter ostenditur, tonsuram esse propriè ordinem, & primo solemnem degradationem nihil est aliud, quam actualis depositio ab ordinibus susceptis, ut ibi dicitur: Et in Pontificali Romano in rubr. de degradationis forma, vers. Et talis degradatio. Sed Clericus primæ tonsuræ solemniter degradatur, ut constat ex illis verbis: *Degradationem continuet usque ad primam vestem, quæ datur in collatione tonsuræ.* Concordat text. in cap. Si quis Episcopus

27. q. 2. qui loquitur de depositione Psalmistæ, & de solemnem degradationem intelligitur ab Hugone, ut refert Archid: in dist. c. Degradatio n. 4. vers. Clericus cujuscumque gradus. Idem tenet ibi Joannes Andreas num. 4. in ver. Primam vestem, dicens: Quia in tonsura, vel Psalmistatu nihil traditur, videtur aliquibus degradationi locum non esse. Sed ista littera probat contrarium. Sequitur ibi Gemin. col. 4. vers. Quaro an degradatio possit fieri in existente in prima tonsura, Anchar. n. 5. vers. Et quia in prima tonsura, & Franc. in §. Actualis n. 4. in ult. notab. Ergo Clericus primæ tonsuræ actualiter deponitur ab ordine, & consequenter ordinem habet, aliàs non esset possibile, ut actu deponeretur ab ordine, quem non haberet actu, sed tantum potentia, & dispositione. Et confirmatur ponderando illa verba: *Eximus te ordine, beneficio, & privilegio Clericali,* quæ non minus sunt referenda ad Clericos primæ tonsuræ, quam aliorum ordinum, cum textus de omnium degradatione promiscuè loquatur, c. Majores, vers. Ceterum ex vi litteræ infr. de Baptis. Et patet manifestè ex Pontificali in tit. de degradatione à prima tonsura, ubi forma degradationis Clerici primæ tonsuræ præscribitur his verbis: *Auctoritate Dei omnipotentis, &c. Tibi auferimus habitum Clericalem, & nudamus te religionis ornatum, atque deponimus, degradamus, spoliamus, & eximus te omni ordine, beneficio, & privilegio Clericali, &c.* Si igitur tonsuratus, spoliatur, & eximitur ordine, 65 necesse est, ut ordinem habeat, cum privatio præsupponat habitum, cap. Ad dissolvendum de desponsat. impub. capit. Ex parte de restit. spoliat. l. Deum, ff. De verborum obligatione cum concordant. Et ita in proposito arguit Archid. in cap. Subdiaconus in princip. & ibi etiam Præpos. num. 1. vers. Si enim non imprimeret characterem, non deponeretur 77. distinct. Præterea ab officiis, seu dignitatibus non fit actualis degradatio, sed verbalis tantum depositio, seu privatio per sententiam, ut declarat Pontificale Romanum in tit. de degradationis forma, in hæc verba: *Talis degradatio solemnem depositio vocatur: propriè tamen loquendo quis à dignitatibus, & honoribus deponitur, sed ab ordinibus degradatur.* Hæc ibi: Sed à prima tonsura fit actualis degradatio, ut ostensum est supra: ergo prima tonsura non est officium, sed propriè ordo. Propterea enim in ejus 67 externa ablatione requiritur factum actualis degradationis, quia sicut in collatione Sacramenti non sufficit sola voluntas, aut verbum, sed opus est factio, id est consecratio; S. Th. in 2. 2. qu. 39. art. 3. gloss. in cap. Aqua in ver. Jurisdictionis infr. de consecr. Eccles. vel Altar. quia sacra ordinatio verbis, & signis exterioribus perficitur; Concil. Trident. de Sacram. Ordin. sess. 23. cap. 3. Ita in Sacramenti exteriori ablatione, seu dum ordinis vestigia auferuntur, voluntas, aut verbum non sufficit, sed necessaria est actualis degradatio, ac veluti quædam execratio, qua miles cælestis Militiæ susceptis ordinibus, & insignibus Clericalibus spoliatur, ut habetur in ead. Decretal. Degradatio in §. Actualis. Nihil enim tam naturale 68 est, quam eo genere, quodque dissolvere, quo colligatum est, l. Nihil tam naturale, & l. Ferè, la seconda, ff. Deregul. jur. Et ut Bald. inquit consil. 38. Super eo num. 1. lib. 3. Regula generalis est, quod prout quodque producit, sic resolvitur, & eadem solemnitas, quæ requiritur ad constitutionem actus, requiritur ad illius destructionem, Rom. conf. 65. Viso themate num. 2. vers. Hoc enim, & conf. 116. Visis in princ.

Præterea in Sacramento ordinis materia est illud, per 69 cujus traditionem confertur ordo, ut diffinitur in Concilio Florentino in Instrum. Armenorum, seu in Decreto fidei post sess. 25. in §. Sextum Sacramentum. Et in actu traditionis Instrumenti character imprimitur, ut in Pontificali Romano in tit. de Episc. consecrante, ibi, *Moneat ordinandos, ut instrumenta in quibus character imprimitur tangunt.* Et docet S. Bonav. in 4. dist. 24. par. 2. art. 1. q. 4. n. 58. & dixi latius in c. univ. n. 34. infr. de sacra Unct. Sed in collatione 70 primæ tonsuræ traditur vestis, ut dicitur in d. c. Degradatio, ibi usque ad primam vestem, quæ traditur in collatione primæ tonsuræ. Ergo in eo actu character imprimitur. Et quamvis Joan. Monach. ibi dicat traditionem vestis, id est superpellicei non esse necessitatis, sed congruitatis, tamen eum refellit Jo. Andr. num. 4. in ver. Primam vestem, per litteram illius Decretalis. Et opinionem Jo. Monach. falsam esse clarius patebit infra in nono fundamento n. 85. & seqq. De-

Demum prædicta Decretalis de gradatō pariter determinat primam tonsuram, & alios superiores ordines: sed superiores sunt ordines propriè: ergo & prima tonsura, per regul. Determinabilium, de qua in l. Jam hoc jure, ff. De vulg. & pupill. Et in l. Quamvis, C. De impuber. & arguendo à connexis, cap. Translatō supra de Constitut. & c. 2. de transl. Episcop.

Quintò ad idem faciunt plura jura, videlicet cap. de Apostat. ibi, relicto ordine Clericali, & habitu tamquam laici conversantur, c. 1. de vit. & honest. Cleric. lib. 6. ibi, Clerici, qui Clericalis ordinis dignitati non modicum detrahentes, cap. Cum inter de re judic. ibi, tonsuratione, & cap. Eo libentius, ibi, & oblati ordini Clericali de serv. non ordinan. & §. ne verò 2. qu. 1. ibi, Cantores, quos omnes Clericos appellamus: nam Cantor idem est quod Psalmista, ut in c. Psalmista 23. dist.

71 Sextò ponderari potest pro hac sententia Canon Apostolorum 25. abas 27. ubi sic legitur: Ex iis, qui non ducta uxore ad Clerum promoti sunt, jubemus si velint uxorem ducere Lectores, & Cantores solos. Qui Canon probat primò Cantores, seu Psalmistas habere propriè ordinem in Ecclesia, cum ab Apostolis numerentur unà cum Lectoribus inter eos, qui ad Clerum sunt promoti, seu ordinati. Deindè probat Cantores esse distinctos à Lectoribus; alioquin non dixisset, Lectores, & Cantores. Et confirmatur ex novella Constitutione 123. c. 19. quæ habetur in Auth. de Sanctiss. Episcop. §. Presbyteros, & est canonizata in c. De persona 11. q. 1. cujus hæc sunt verba, Presbyteros autem, & Diaconos, & Subdiaconos, Cantores, & Lectores, omnes Clericos appellamus.

72 Nec subsistit, quod ait Vasq. in 2. p. D. Th. 10. 3. disp. 237. c. 2. n. 18, videlicet Cantores, seu Psalmistas fuisse quidem in primitiva Ecclesia constitutos in ordine Ecclesiastico sicut Lectores. Et propterea ex decreto Clementis Romani lib. 3. Constit. c. 11. Non potuisse quem in Cantorem ordinari, nisi ab Episcopo: sed tamen post tempora Concilii Carthaginensis IV. ex Constitutione Ecclesiæ hunc ordinem sublatum fuisse, cum conferri possit etiam à simplici Presbytero, ut habetur in d. Psalmista, & hoc non esse amplius in usu. Etenim hoc idè dixit, quia ipse in ea fuit sententia, ut quatuor minores ordines non sint Sacramentum, ut ibi affirmat. Verum hæc opinio falsa est, nec vacat periculo, quia in oppositum stat distinctio Conc. Florent. in decreto fidei Eugenii IV. post sess. 25. in §. Sextum Sacramentum, ubi legitur; Sextum Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur ordo, sicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem: Diaconatus verò per libri Evangeliorum dationem: Subdiaconatus verò per calicis vacui cum patena vacua superposita traditionem; & similitèr de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Et postèquam assignavit formam sacerdotii, subdit: Et sic de aliorum ordinum formis, prout in Pontificali Romano latè continetur. Si igitur Concilium ibi diffinit materiam essentiali sacramenti ordinis, & exemplificat in ordinibus tam sacris, quam minoribus; in sacris quidem exprimito peculiaribus eorum instrumenta; in minoribus verò generaliter designando res ad eorum ministeria pertinentes; idemque facit de forma essentiali Presbyteratus nominatim, & aliorum ordinum per relationem ad Pontificale Romanum: quis audeat negare ex diffinitione Concilii tam majores, quam minores ordines esse sacramentum. Repugnat etiam hæc opinio diffinitioni Concilii Tridentini, quod in c. 2. sess. 23. de Sacram. Ordin. numerant septem ordines; deindè in c. 3. & can. 3. Absolutè diffinit ordinem, sive sacram ordinationem esse sacramentum. Et in can. 6. idem diffinit in Ecclesia Catholica esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris, idest Diaconis, Subdiaconis, Acolythis, & reliquis, quos expressit in d. c. 3. Neque obstat, quod Vasquez subjicit d. disp. 237. c. 3. n. 39. Institutum Eugenii, & Concilii Tridentini non fuisse hanc controversiam scholæ de ordinibus minoribus definire, cum hæc diffinitio, neque Græcis necessaria esset, quæ illuc usque non fuerat etiam Latinis, neque Ecclesiæ Dei, in qua cum hæreticis hac de re nulla fuerat controversia, sed tantum in schola inter Catholicos aliqua fuerat opinionem varietas. Id inquam non obstat, quia sic liceret philosophari

Prosop. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

si res dubia esset. Sed non manifestum sit Concilium Florentinum non solum diffinivisse materiam in genere sacramentum Ordines, sed etiam in specie tam sacrorum, quam minorum ordinum; sacrorum quidem explicitè, minorum verò saltem implicitè in verbis, nu. præceden. relatis, & Tridentinum similiter diffinivisse sacram. ordinat. quæ septem ordinibus constat esse sacramentum, non est nostrum his diffinitionibus obtrudere defectum causæ; quia factorum Conciliorum decreta postquam universali Ecclesiæ consensu sunt constituta, observari debent sicut Evangelium, ut Gregor. inquit in c. Sicut, 15. dist. & not. Hostien. Jo. Andr. & omnes in c. Cum laicis, infra de reb. eccl. non alien. Nec verum est super hoc articulo nullum fuisse dissidium inter Catholicos, & hæreticos: imò enim, cum hæretici audacter negarent sacram. ipsam ordinationem esse sacramentum, consequenter id fortius negabant de minoribus ordinibus. Unde non ab re fuit diffinire non solum ordinationem in genere, sed etiam singulos septem ordines esse sacramentum. Accedit quod nec verum est prædictorum Conciliorum institutum non fuisse dirimere controversias inter Catholicos scholasticos, imò enim illas multoties definierunt, quando Catholicos cum hæreticis in aliquo articulo errabant. Et propterea in eodem decreto Eugenii in §. Secundum Sacramentum, diffinitur Papan posse tribuere potestatem conferendi Sacramentum Chrismatismatis etiam simplici Sacerdoti, de quo tamen olim erat in scholis Catholicorum gravis controversia, ut notatur in cap. Pervenit, 95. dist. & in c. unic. §. Per frontis chrismatismatis, & ibi dixi, infra, de sacra Unctione. Quinimò in hac ipsa materia sacramenti ordinis de materia ordinis Presbyteratus, & Diaconatus nullo modo conveniebant Catholicos: nam librum Evangeliorum non fuisse materiam Diaconatus, complures sibi persuadebant eo quod Evangelium quo tempore in Actibus Apostolorum Stephanus fuit ordinatus Diaconus nondum fuisset scriptum à quoquam Evangelistarum, ut dixi in dist. cap. unic. num. 17. & seq. & traditionem Calicis cum vino, & patenæ cum Hostia non esse essentiali tradiderunt Innoc. Hostien. & Canonistæ ferè omnes in eod. cap. un. ut ibidem adnotavimus num. 4. Et tamen Concilium Florentinum utrumque articulum diffinivit. Et in Concilio Trident. ut alia exempla mittamus, sess. 24. de matrim. can. 3. damnantur qui dixerunt Ecclesiam non posse dispensare in nonnullis consanguinitatis & affinitatis gradibus, qui in Levitico exprimuntur; cum tamen de hoc non levis esset controversia in scholis inter DD. quos novissimè citat Thom. Sanchez, de matrim. lib. 8. de impedim. disp. 6. num. 10. & 11. & lib. 7. disput. 52. numer. 5. & seq. & idemmet Vasq. cod. 76 tom. 3. disp. 240. cap. 3. num. 26. affirmat à Concilio Trident. sess. 23. de sacram. ordin. cap. 3. & can. 6. & 7. diffinitum fuisse Episcopatum jure divino institutum fuisse supra Sacerdotium; cum tamen multi ex Catholicis sensissent hoc discrimen inter Episcopos, & Sacerdotes non jure divino, sed ecclesiastico constitutum esse; idcirco enim, ut ipse ait sub num. 27. Patres sententiam Catholicorum damnaverunt, quia in hac re Catholicos ex parte cum hæreticis communem sententiam habuerunt. Qua de re nos latè disserimus in cap. Quanto, à num. 6. usque ad num. 20. de consuet. Adde universalium Conciliorum institutum fuisse non solum hæreticorum dogmata confutare; sed etiam Catholicos sanam, & orthodoxam fidem docere, ut sublatis erroribus puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur, ut habetur in d. decreto Conc. Trid. de Canon. script. sess. 4. & repè alibi.

Demum non credimus esse consonam veritati illam varietatem ordinum minorum in Ecclesia, quam prædictus author comminiscitur in d. cap. 2. nec quod in specie asserit num. 29. videlicet Acolythorum nullam apud antiquos, qui propè tempora Apostolorum fuerunt, haberi mentionem; etiam apud eos, qui de aliis ordinibus ecclesiasticis meminere, cum post tempora Cypriani, & Cornelii, qui ducentis, & quinquaginta annis post Christum floruerunt, illius mentionem apud Patres factam inveniamus. Etenim oppositum docet aperte Conc. Trid. sess. 23. de sacramento Ordin. c. 2. in hæc verba: Et ab ipso Ecclesiæ initio sequentium ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, Subdiaconi scilicet, Acolythi, Exorcistæ, Lectoris, & Ostiarii in usu fuisse cognoscuntur. Si igitur secundum Ca-

nonem Apostolorum ordo Cantorum, seu Psalmistarum ab initio Ecclesie fuit unus ex minoribus ordinibus, ut admittit Vasq. Et omnes ordines non solum sacri, sed etiam minores sunt Sacramentum, ut monstratum est supra: hinc sequitur manifestè, ut idem ordo non potuerit contra-

79 Ecclesie constitutione supprimi, aut desuetudine aboleri: nam ut idemmet Vasquez affirmat eodem tom. 3. disput. 240. cap. 3. num. 29. in fin. quæ pertinent ad essentiam Sacramenti, qualia sunt minister, materia, & forma illius, ita esse jure divino statuta, & diffinita, ut dispositioni juris humani, & Ecclesiastici nullo modo subdita sint, concors Catholicorum sententia est: & patet ex decreto Concil. Trident. sess. 21. de commun. sub utr. aque specie cap. 2. ubi habetur hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi magis expedire judicaret, sed salva illorum substantia, quod sensus explicavimus in c. fin. n. 13. & seqq. de sacram. non iteran.

80 Quòd si Cantorum, seu Psalmistarum ordo est Sacramentum, consequenter & Clericalis tonsura Sacramentum est, cum ex unanimi Canonistarum sententia idem sit Psalmistatus, & prima tonsura, ut patet ex dictis in præcedentibus fundamentis, præsertim numero 55. & 64. alioquin præter tonsuram, & quatuor minores, daretur in Ecclesia alius ordo ex minoribus, quòd nemo dixerit. Psalmistatum verò, id est primam tonsuram in desuetudinem non abiisse, docet quotidianus Ecclesie usus, Unde Innocen. hic in fin. Imò, inquit, aliqui dixerunt hunc ordinem Psalmistatus abiisse in desuetudinem, quòd nos non credimus: cujus dictum referunt, & sequuntur Joan. Andr. Butr. Card. & reliqui omnes.

81 Septimò favet huic sententiae Concilium Triburienfe cap. 2. tom. 7. concil. pag. 151. col. 2. in impress. Parisiens. ubi sic legitur: *Si quis irreverens timorem Domini postponens in servos ejus servire præsumperit, quos ipse præ cæteris sibi segregavit, & coronæ suæ similitudinem tradente Apostolorum Principe gestare fecit, sortemque illorum se constituit, sicut de eis scriptum est, Ego hæreditas eorum, Dominus hæreditas mea est.* Et hæc prima pars manifestè loquitur etiam de Clericis primæ tonsuræ; qui per eam à populo segregantur, coronam gestant, servi Dei specialiter dicuntur, & in sortem, hæreditatemque Domini assumuntur, ut patet in cap. Cleros 21. dist. in c. Duo sunt 12. qu. 1. in cap. secundum de præben. & in cap. 2. & ibi gloss. in ver. Omnibus servis de Cler. venat. Ex propria et vocabili veniunt Clericorum appellatione, gloss. in Clem. 2. in ver. Clericus de vita, & honest. Cleric. Deindè prosequitur Concilium: *Si quis, ut diximus, ullum eorum quocumque ordine consecratum casis vulneribus, vel quibuscumque injuriis angustiaverit, &c. constringat protervum Episcopus autoritate Canonica, ut eidem Clerico, qui contra divinas, & humanas leges contumelias ingessit, justam, & debitam persolvat compositionem.* Hæc ibi. Et hæc quoque posteriora verba, *Si quis, ut diximus ullum eorum quocumque ordine consecratum,* similiter referri debent etiam ad Clericos primæ tonsuræ; tum quia illa dictio, *ullum,* est universalis distributiva, & includit singulos gradus in priori parte Canonice comprehensos: tum quia illa verba, *ut diximus,* habent relationem ad præcedentia. Atque ita etiam Clerici primæ tonsuræ dicuntur ordine consecrati. Hæc autem verba non congruunt, nisi ordini à Christo in Sacramentum instituto, quia sacra ordinatio, verè, & propriè est Sacramentum, ut diffinitur in Concil. Trid. sess. 23. de sacramen. ordinat. can. 3.

82 Et confirmatur ponderando illa verba, *contra divinas, & humanas leges,* quæ ostendunt etiam Clericos primæ tonsuræ jure divino gaudere privilegio Canonis, sicut jure divino gaudet privilegio fori, cap. Si Imperator 96. dist. & dicemus infra in decimono fundamento nu. 112. Ergo Clericalis tonsura est ex Institutione Christi; alioquin Clerici non jure divino, sed Ecclesiastico tantum sortiti essent hæc privilegia.

83 Octavò, multum habet ponderis ipsa Psalmistatus, seu Clericalis tonsuræ origo, & antiquitas, nam de Cantoribus, qui idem, ac Psalmistæ, ut in d. c. Psalmista 23. dist. & fatentur Theologi, ut dictum est sup. num. 15. & 19. habetur mentio tam in Canonibus Apostolorum 25. & 42. relatis in 2. & 6. fundam. quam in Decreto Clementis

Romani, qui fuit quartus Pontifex post Petrum Apostolum, ut similiter dictum est supra in texto fundamento. Quorum etiam meminit præter alios antiquos Ignatius Martyr Episcopus Antiochiæ ab ipso Petro constitutus in Epistola ad Antiochenfes, quæ est 9. aliàs 12. prop. fin. ubi salutat Presbyterum eorum, & Diaconos, deindè post pauca salutat Subdiaconos, Lectores, Cantores, Ollarios, &c. Et ex Concilio Triburienfi proximè relato constat Clericalem tonsuram tradente Apostolo Petro in Ecclesiam fuisse derivatam; cujus rei etiam sit mentio in Epistola Aniceti, quæ refertur à Gratiano in c. Prohibetur 33. dist. sed & Isidor. l. 2. de off. Eccles. c. 4. scribit hunc usum tonsuræ in Ecclesiam Evangelicam, & personas Ecclesiasticas fuisse derivatum ex tonsura Nazaræorum, qui in lege veteri tondebantur; & hoc ritu fuisse tonsos Ezechielem, ut dicitur c. 5. suæ prophetiæ, & Priscillam, & Aquilam, & Paulum in Actibus Apostolorum c. 18. ut quemadmodum Nazaræi in veteri lege divino cultui mancipati crine præciso innovabantur, sic etiam Clerici eodem ritu suam innovationem denotent. Qua de re plura apud Card. Baron. anno 58. n. 122. Et in notis ad Epist. Aniceti tom. 1. concilior. pag. 87. col. 2. Lutetia Parisior. Ex hujusmodi autem antiquitate videri colligi non obscurè Psalmistatum, seu Clericalem tonsuram non ex institutione Ecclesie, sed divina traditione ad nos pervenisse, ac proindè Sacramentum esse. Quo argumento utuntur plerique ex Theologis ad probandum quatuor minores ordines esse Sacramentum. Confer decretum Concilii Tridentini de Canonice scripturis sess. 4. ibi, *traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsiis Apostolis Spiritu sancto distante quasi per manus tradita ad nos usque pervenerunt, &c.* Et Clericum, seu tonsuram esse de jure divino, pluribus probat Card. Cajet. to. 2. opusc. in tr. 9. de Simon. q. 1. post prin. vers. Clericatum esse ex jure divino.

Nonò, probat Canonistarum sententiam Pontificale Romanum. Primò ex ipsa nuncupatione in tit. de Cleric. facien. ibi, *pro Clericis ordinandis parentur forfices pro incidendis capillis, & ibi, Quilibet ordinandorum habere debet suum super pellicem super brachium sinistrum.* Necnon in fine ibi, *ordinati,* id est prima tonsura insigniti, *reducunt ad loca sua.* Et in tit. de ordinib. conferen. ibi, *ordinati ad primam tonsuram.* Et in tit. de ordin. Offic. ibi, *Pontifex Clericis ordinatis surgit,* loquitur enim de Clericis primæ tonsuræ. Deindè ex præambulis ad tonsuram: nam ad eam præmittitur scrutinium, & reliqua omnia ad eum modum, quo præmittuntur ad alios minores, ut in ead. rubr. de ordin. confer.

Terziò ex solemnitate, qua confertur tonsuræ; nam in generalibus ordinationibus tonsuræ, sicut & reliqui ordines dantur à Pontifice sedente cum Mirra inter Missarum solemnias, ut in ead. rubr. vers. *Si ordinationes fiant.*

Quartò ex materia, & forma, quæ in collatione tonsuræ adhibentur, ut in tit. de Cleric. facien. ibi, *Pontifex sedet cum Mitra, & accipiens in manibus superpellicem dicit singulis: Induat te Deus novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis.* Et mox imponit illud seriatim cuilibet repetendo, *Induat te.* Quod enim spectat ad materiam exillimo characterem imprimi in traditione superpellicei, quæ videtur res proportionata ad ministerium canendi divinas laudes; non autem in ipsa tonsuratione, quia in eo actu tantummodo tenduntur capilli, & nihil traditur, & sic deest materia quæ in Sacramento ordinis est illud, per cujus traditionem confertur ordo secundum diffinitionem Concilii Florentini, ut dictum est supra in 4. fundamento num. 69. vers. *Præterea in Sacramento:* nec Pontificale ibidem habet tonsos pro ordinatis, nisi post traditionem vestis. Quo verò ad formam verius videtur eam contineri sub illis verbis Pontificalis, *Induat te Deus novum hominem,* &c. quæ pronunciantur à Pontifice sedente cum Mitra in ipso actu traditionis vestis. Et in singulis ordinandis seriatim repetuntur. Non enim transit absque difficultate, quod ait Abb. Antiq. hic in princip. & Host. in ver. Ecclesia, videlicet formam in collatione tonsuræ, seu Psalmistatus esse illam, quæ habetur in cap. Psalmista 23. distin. id est, *Vide ut quod ore cantas, corde credas, & quod corde credideris, operibus compleas.* Tum quia Pontificale Romanum in rubr. de off. Psalmistatus, relatis ad litteram verbis d. c. Psalmista, subdit in fine: *Etsi Episcopus Clericum ordinans hæc faciat, bene facit. Quod satis clarè indicant verba illa, Vide, &c.*

ordi-

ordinatione Clerici primæ tonsuræ non esse necessitatis, sed congruitatis: Tum quia illius formæ nulla sit mentio in *tit. de Cler. facien.* ubi habetur ritus servandus in collatione tonsuræ. Quod tamen omitti non potuisset, si illa esset forma essentialis; alioquin Ecclesia Romana docuisset ritum non integrum in ordinatione Clerici, quod sine errore affirmari non potest. Quare cùm certum sit in collatione tonsuræ formam esse adhibendam, ut aperte probatur hic in illis verbis. Juxta formam Ecclesiæ datam: oportet fateri formam contineri sub verbis, quibus ex præscripto Pontificalis utitur Pontifex in collatione tonsuræ, videlicet *Induat te, &c.* cum ibi in *tit. de Cler. facien.* aliam non habeamus. Nisi fortè dixerimus Pontificale expressisse formam illam, *Vide ut quod ore cantas, &c.* in *tit. de offic. Psalmistatus*, quem posuit paulò ante titulum de Cleric. facien. & cum Psalmistatus juxta Pontificale sit officium annexum primæ tonsuræ, ut ostensum est sup. in 4. fundamento n. 64. vers. *Et confirmatur.* Et idèd pro tonsura ipsa à sacris Canonibus, & Canonistis accipiatur, ut similiter monstratum est in secundo fundamento pro hac sententia n. 55. satis fuit, ut Pontificale prædictam formam exprimeret suo loco, ubi in specie egit de Psalmistatu, licèt illam non reperierit in *tit. de Cleric. facien.* Quod ex eo etiam confirmari potest, quia in *tit. de degradatione*, à prima tonsura expressè cavetur, ut Episcopus si velit, dicat Clerico degradando: *Quod ore cantasti, corde non credidisti, nec opere complexisti, idèd officium cantandi in Ecclesia Dei à te amovemus.* Quod necessariò supponit illa verba fuisse prolata, & potestatem canendi traditam in collatione primæ tonsuræ. Et tenendo hanc opinionem Abbatis Antiqui, quæ videtur à Canonistis recepta, non obstant verba, quæ ponuntur in fine rubricæ de officio Psalmistatus. Quoniam in principio ibi dicitur: Psalmista potest absque licentia Episcopi sola jussione Presbyteri officium suscipere cantandi, dicente sibi Presbytero, *Vide ut quod ore cantas, &c.* Dum autem postea subjungitur. Si Episcopus Clericum ordinans hæc faciat, bene facit; sensus eorum verborum videtur esse: Psalmista, seu Clericus primæ tonsuræ ordinari potest etiam à Presbytero sine jussione Episcopi per illa verba, *Vide ut quod ore cantas, &c.* Sed si Episcopus ipse Clericum ordinet, pronunciando illa verba, *bene facit*, Quo sensu congruentia non refertur ad formam, seu prolationem verborum, sed ad ipsam ordinationem, licèt primus intellectus videatur magis congruere litteræ.

39 Quintò & ultimò, idem colligitur ab effectu, qui ordinationem consequitur: nam in tonsura, sicut & in aliis ordinibus datur Spiritus sanctus, ut patet in ead. rubr. Pontificalis de *Cler. facien.* ubi Pontifex recitat orationem, dicens: *Oremus Dominum nostrum: Jesum Christum pro his famulis suis, qui ad deponendum comas capitum suorum pro ejus amore festinant, ut donet eis Spiritum sanctum.* Et sic in collatione tonsuræ confertur gratia, c. *Omnes, & cap. Spiritus sanctus, de consecr. dist. 5.* Concil. Trident. *sess. 23. de Sacram. Ordin. can. 4.* Ergo tonsura est Sacramentum, quia in solis Sacramentis gratia confertur, non autem in sacris, & cæremoniis non essentialibus, aut præambulis ad Sacramentum, ut docet S. Thom. in 1. 2. *qu. 108. art. 2. ad secundum.* Et proprium est Sacramentorum conferre gratiam gratum facientem, ut inquit Richard. in 4. *dist. 24. ar. 4. q. 1.*

91 Decimò, principaliter Canonistarum sententia probatur rationibus: nam in actibus Ecclesiæ spiritalia corporalibus respondent; exterioria enim sunt propter interiora, 92 *cap. Sacrificium, de consecr. dist. 2.* Undè Sacramentum à Concilio Tridentino in *c. sess. 13. de Sacram. Euchar.* diffinitur esse Symbolum rei sacræ, & invisibilis gratiæ forma visibilis. Et ordo ut dictum est suprà à Theologis diffinitur esse signaculum quoddam quo traditur ordinato spiritalis potestas: & dicitur signaculum, id est cum exteriori signo traditum, secundum Petr. de Palude apud Sylvest. in *ver. Ordo primo princip.* sed prima Clericalis tonsura traditur cum exteriori signo coronæ, & impositionis vestis, ut in *c. Degradatio, §. Actualis de pœn. lib. 6.* Et in Pontificali Romano, ut est dictum n. 87. Ergo signatum interius in anima ei responder: sed signatum interius in anima est character, qui nihil aliud importat, nisi quandam signationem. Sanct. Thom. in 3. *p. q. 4. art. 1.* & patet ex Concil. Trident. *sess. 6. de Sacramen. can. 9.* ibi, *Characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale, &c.* Ergo prima tonsura im-

Prosp. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.

primit characterem, & ita est propriè ordo: nam character interior est essentialiter, & principaliter Sacramentum ordinis, ut inquit D. Thom. in 4. *dist. 24. qu. 1. art. 1. q. 2. ad primum.*

Undecimò, sicut ab Episcopo datur Confirmatio, & 94 alii ordines; ita & prima tonsura: nam etsi Abbates Presbyteri, & benedicti, vel habentes jurisdictionem quasi Episcopalem possint tonsuram conferre, ut hic, & in *c. Abbates, de privileg. in 6.* ut dictum est suprà n. 6. tamen hoc provenit ex concessione Ecclesiæ. At jure ordinario solus Episcopus eam confert. Supplementum Div. Thom. *qu. 38. art. 1. in corpore, & q. 40. art. 2. ad secundum.* Undè Clemens Romanus *lib. 3. Constitut. c. 11.* docet Presbyterum, seu Sacerdotem non habere potestatem ordinandi Lectores, aut Ministros, aut Cantores, aut Janitores, sed Episcopis tantum hoc convenire, quia inquit, hic est ordo, & harmonia ecclesiastica. Et solum Episcopum esse ordinarium ministrum Sacramenti ordinis, diffinitum est à Concilio Florentino in *Instructione Armenorum, §. Sextum Sacramentum, & à Triden. sess. 22. de Sacramen. Ordin. c. 4. & can. 7.* Sed in Confirmatione, & aliis ordinibus imprimitur character, Concil. Trid. *sess. 7. de Sacram. can. 9.* Ergo & in prima tonsura.

Duodecimò, nullum Sacramentum prærequirit characterem Sacramenti Chrismatis ex necessitate præcepti, nisi Sacramentum Ordinis, D. Th. in 4. *dist. 24. qu. 1. art. 2. qu. 4.* Sylvest. in *ver. Ordo secundo num. 1.* Sed prima tonsura de necessitate præcepti prærequirit Sacramentum Chrismatis, Concil. Triden. *cap. 4. sess. 23.* Undè aliàs declaravit S. Congregatio Concilii prima tonsura initiatum non suscepto Chrismate, ac postea ad minores ordines eo suscepto esse malè promotum, beneficia minus legitime acquisivisse, & non posse ad sacros ordines ascendere, nisi prævia Sedis Apostolicæ dispensatione, quicquid contra incautè scripserit Navar. in *Man. cap. 22. in tit. de Sacram. Confirm. num. 9. vers. Quinto peccat.* Ergo tonsura est ordinis Sacramentum. Propterea enim ad ordines prærequiritur Confirmatio, quia cùm per sacram ordinationem tradatur ordinato spiritalis potestas, convenit ut priusquam laicus eam adipiscatur, per Sacramentum Chrismatis roboretur, instruat, & armetur ad pugnam contra invisibiles hostes, c. *Spiritus sanctus de cons. dist. 5.*

Decimotertio, ordo importat quandam dignitatis gradum, & potestatem suprà populum, Sanctus Thomas in 4. *dist. 24. qu. 1. art. 2. qu. 1.* Et colligitur ex Concilio Tridentino *sess. 23. de Sacram. Ordin. cap. 4.* Sed Clericus hoc ipso, quod Clericus est in altiori statu, quàm laicus constituitur, c. *Duo 12. qu. 1. cap. Denique, & ibi gloss. 1. 4. dist. gloss. in cap. Qui viderit in ver. Studiosa 32. qu. 5. & in cap. Sedes in ver. Majores suprà de rescript. Gemin. cons. 65. Disputiam num. 4. vers. Nec obstat si dicatur & constituitur etiam in majori officio, & potestate, ut patebit infra in 18. fundamento. Ergo tonsura, per quam quis efficitur Clericus, ordo est.*

Decimoquarto, Ecclesia militans exemplata est à triumphanti, *cap. Ad hoc 39. dist. 2. gloss. in Clem. fin. in ver. Ecclesia de heret.* sed in Ecclesia militanti Clerici per solam tonsuram à laicis distinguuntur, *d. cap. Duo sunt 12. qu. 1. & c. Cleros 25. dist. 2.* Ergo similiter distinguuntur in Ecclesia triumphanti. At hæc distinctio ibi esse non potest, nisi mediante characterem, qui ut dicunt Innoc. Host. Jo. Andr. & omnes in *c. fin. de Sacram. non iter.* est quædam figura intellectualis, & indelebilis animæ infixæ, per quam sic insignitus à non insignito in die Judicii discernetur. Ergo in Clericali tonsura character imprimitur.

Decimoquinto, prima tonsura est repetenda, si ea prætermissa sequentes ordines fuerint collati. Ergo est ordo, non autem simplex dispositio, seu preparatio ad ordines; alioquin frustra ordinatus disponderetur ad id quod jam esset affectus, cùm dispositio sit quidam habitus incompletus secundum Divum Thomam in 4. *dist. 2. artic. 1.* & preparatio debeat semper præcedere præparatum, l. 1. ff. *De interrog. action. l. Ad legatum, ff. De Procur. cap. Ad audientiam de Eccles. edifican. c. Quoniam de sentent. excomm. lib. 6.* notatur in *cap. 1. De accusat. & in cap. Ante baptismum de consecr. dist. 4.* Antecedens probatur autoritate Hostien. *hic n. 2. vers. Quod non placet,* ubi reprobandus opinionem Innocentii contrarium

- sentientis, Psalmistatus, inquit, creatus ordo est, ut hic dicitur, & est principium, & quasi fundamentum militiæ Clericalis, cui quis per hunc ordinem adscribitur, *cap. Eo libentius de ser. non ordinan.* Et in hereditatem Domini assumitur, *cap. Cleros 21. dist. cap. Cùm secundum infra de præbend.* Non est ergo contemnendus. Nam in omnibus rebus, id est perfectum, quod ex omnibus suis partibus constat. Et certè ejusque rei potissima pars est principium, *l. 1. ff. De orig. jur.* Ordinatè ergo ad ordines ascendendum est: nam casum appetit, qui postpositis gradibus per abrupta quarit ascensum, *cap. Sicut Neophytus 48. distin.* & cum manus impositio, & unctio in aliis ordinibus ritè exhibitis repetantur, *cap. 1. & fin. de Sacram. non iteran. c. unct. ac Sacram. unct.* multò fortius erit hic ordo, qui omnes debet præcedere, repetendus. Est enim certus in Ecclesia Dei per quem vinculum inter promovendum, & Ecclesiam quodammodo initiatur. Ita Hostien. quem totidem verbis referunt, & sequuntur hic Jo. Andr. *num. 13. vers. Ex eo quod in hac forma, & num. 28. Butr. num. 6. Cardin. num. 2. vers. 5. Quæro, Abb. num. 2. & alii communiter.*
- 103 Decimosexto, ut inquit Dion. *de Ecclesiast. Hierarch. cap. 6. Nostra Hierarchia Deo traditis ordinibus sanctæ disposita, sanctis, & cælestibus Hierarchiis conformis est.* Sed in cælesti hierarchia novem sunt ordines Angelorum, *cap. Principium, §. Omnis Lapis, de pœnit. distin. 2.* Ergo totidem ordines esse debent in Ecclesia militanti. Atque ita si septem ordinibus ad junxeris primam tonsuram, & Episcopatum, novem ordines in Ecclesia Dei sine errore calculi computabis, ut sic superiori hierarchiæ hæc inferior conformetur, ut inquit formaliter Host. *hic num. 6.* cùm quo transeunt Joan. Andr. Butr. Cardin. & ceteri omnes, *Præpos. num. 4. 21. dist.* Quo argumento utitur etiam ex Theologis Alcihiorensis in *Summa lib. 4. tract. 8. qu. 1. & Major. in 4. dist. 24. q. 2. col. 2.*
- 105 Decimosextimo, prophetia Psalmorum non est minus nobilis, quam alix. In omnibus enim loquutus est Spiritus sanctus, ut in Symbolo Patrum. Imò, ut ait Gregor. *super Ezechiel.* super illud Psalmi: *Iluc iter, quo ostendam illi salutare Dei,* relatus à Turrecrem. *in d. cap. Psalmista num. 1. vers. Quarto Gregorius 23. dist.* Psalmorum cantu, aut datur spiritus compunctionis, aut spiritus prophetiæ si cum attentione, & devotione fiat, quod non dixit de aliis prophetiis. Item Psalmos magis, quam cæteras prophetias frequentant Ministri Ecclesiæ. Ergo sicut est ordo in Ecclesia deputatus ad recitandum, seu canendum alias prophetias, scilicet ordo Lectoratus, *c. Perlectis, vers. ad Lectorem 25. distin.* ita aliquis ordo fuit in Ecclesia deputatus ad recitandum, & canendum Psalmos. Sed hic est Psalmistatus, *d. c. Perlectis, vers. ad Psalmistam.* Ergo Psalmistatus est ordo.
- 106 Decimo octavo, Psalmistas habet speciale ministerium in Ecclesia ab aliorum ministeriis distinctum, quod non convenit multitudini, habet speciale nomen, specialem formam, et specialem materiam. Ergo est propriè ordo ab aliis distinctus. Consequentia patet, quia ex diversitate ministeriis, & potestatis spiritualis deprehenduntur diversitas cujusque ordinis, ut probatur in *d. c. Perlectis 25. dist.* Et docet S. Th. in *4. dist. 24. q. 2. ar. 1. & 2.* Item ex diversitate materiæ, & formæ, ut patet in Conc. Trin. *sess. 14. de Sacram. Pœnit. & extr. Unct. c. 2.* ibi: *Materia, & forma, quibus sacramenti essentia perficitur, longissime dissidet.* Confert etiam ad ostendendam diversitatem ordinis ipsa nominis diversitas, ut in *c. 2. sess. 23. de sacram. ordin. arg. l. Si idem, C. de Codicill.*
- 107 Antecedens probatur quoad diversitatem ministerii in *d. c. Perlectis*, ubi sic legitur: ad Psalmistam pertinet officium cantandi, dicere benedictiones, laudes, sacrificium, responsoria, & quidquid pertinet ad canendi peritiam. Hoc autem officium nulli ex aliis ordinibus competit. De Ostiario, Exorcista, & Acolyto est manifestum. De Lectore autem probatur in *eod. cap. Perlectis*, ubi Lectoris officium exprimitur per hæc verba: Ad Lectorem pertinet lectiones pronunciare, & ea, quæ Prophetæ vaticinati sunt populis prædicare. Diversitas igitur in hoc consistit: nam Psalmista officium habet canendi Psalmos, Lector pronunciandi lectiones. Undè Lectores a legendo, Psalmistæ à Psalmis canendis vocati; illi enim prædicant populis quid sequantur; illi canunt, ut excitent ad com-

punctionem animos audientium. Quæ sunt verba textus in *cap. Cleros, vers. Lectores 21. dist.* Et propterea, ut ibi subnectitur, Lectores dicuntur etiam Pronuntiatores, quod populo annuntient; tanta enim, & tam clara erit eorum vox, ut quamvis longè positorum aures adimpleant. Psalmistæ verò dicuntur Cantores, quia vocem modulantur in cantu, Psalmista officium habet cantandi non tantum Psalmos, sed etiam benedictiones, laudes, & quidquid pertinet ad canendi peritiam; Lector pronunciandi solas lectiones. Rursus ad Lectorem pertinet populo prophetias prædicare, seu legere cum explanatione, ut interpretatur Alber. Magn. apud Turrecr. in *d. c. Cleros num. 1. vers. Ad secundam respondetur.* At munus hoc explanandi non convenit Psalmistæ, sed canendi simpliciter. Demùm ad Lectorem pertinet panem, & omnes fructus novos benedicere, ut in Pontificali Romano in *tit. de ordin. Lector.* quod similiter Psalmistæ non competit.

Sed nec multitudini convenit officium Psalmistæ. Si quidem multa ad eum peculiariter spectant, quæ ab aliis ex officio in Ecclesia præstari non debent, puta dicere benedictiones, id est Benedicimus Domino, ut exponit gloss. in *ver. Benedictiones in d. c. Perlectis*, & alia, quæ decantantur à solo Psalmista, non autem à Choro. Et quamvis hæc possint etiam ab aliis exerceri, non tamen cum solemnitate, & ex officio: nam actus quoque aliorum sequentium minorum ordinum exerceri possunt ab aliis Clericis; imò etiam à laicis, non tamen ex officio, ut docet S. Thom. in *4. dist. 24. q. 2. art. 2. ad 2.*

Nec refragatur quod non appareat, quam relationem habeat hoc officium ad Sacramentum Eucharistiæ. Imò enim sicut Lector ex hoc solum, quod erudiat fideles per sensum verborum in pronunciandis lectionibus, dicitur habere sufficienter hanc relationem: eodem modo eandem relationem dicitur habere Psalmista, propterea quod per cantum, & per emissionem vocum resonantium in Psalmis, & aliis, quæ illis ex officio incumbunt, excitat corda, & præparat ad Eucharistiæ suscipiendam. Ita formaliter declarat Præpos. in *cap. Cleros num. 4. vers. Et dum dicitur 21. dist.* dicens: *Clericatus habet suum distinctum ministerium, scilicet psallendi, & canendi responsoria, hymnos, & reliqua, per quod ministerium etiam ipse cooperatur circa Sacramentum Eucharistiæ, disponendo fideles, qui habent suscipere Sacramentum.* Et ita dicit Speculat. in *rational. divinarum in lib. 3. c. De gradualibus: nam canendo responsoria representat vitam activam, in qua Sancti ad invicem hortantur, ut ad eternam vitam perveniant; auxilium pro populo implorant; Deum ad misericordiam invitant, labores presentis vite insinuant, concordiam charitatis in fidelibus debere vigere præmonstrant. Quæ in Tractu, & in Prosa declarantur, fideles ad proficiendum Symbolum invitant; offertoria canunt, ut notet populus dum offert, quod impletionem mandatorum offerimus nosmetipsos. Etiam dum canunt Clerici hymnum Angelicum, & postea Sanctus, representant totam Ecclesiam, gloriam Dei, laudem, & honorem cantantes, & sic præparantes se ad Eucharistiæ venerationem, & etiam distinctis ab Ecclesia temporibus susceptionem.* Hæc ibi. *Quæ omnia, ut Præpos. subdit, negari non potest quin conferant circa Sacramentum Eucharistiæ, cum præparent fideles ad Sacramentum ipsum Eucharistiæ suscipiendum, licet non operentur in ipso actu consecrationis Eucharistiæ. Non enim ad esse ordinis Ecclesiastici, & sacramentalis requiritur, ut habeat ministerium cooperativum in ipso actu consecrationis; sed satis est, ut quo ad suscipientes cooperetur ipsos præparando, sicut clarè patet in Exorcista, & Ostiario, dist. c. Perlectis 25. dist. c. Exorcista, c. Ostiarius 23. distin. & docet S. Thom. in 4. distin. 24. q. 4. vers. Ad secundam questionem, hactenus verba Præpos. locus D. Thom. aliàs est *d. dist. 24. q. 2. art. 1. q. 2.* Undè hoc ministerium Psalmistæ, seu Clerici primæ tonsuræ esse sacrum fateretur Paludan. in *4. dist. 24. q. 3. n. 6.* Et contra utrumque Sotum, Vasquez in *3. par. D. Thom. tom. 3. disp. 236. c. 1.* Licet non benè assint hoc ministerium convenire multitudini.*

De diversitate nominis patet; quia passim hic ordo appellatur Psalmista, seu Cantor à sacris Canonibus, & conciliis, ut patet in iuribus præallegatis in 2. 3. & 6. fundamento. De materia, & forma dictum est satis supra in nono fundamento num. 87. Concurrent igitur in Psalmi-

mistatu omnia essentialia ad constituendum ordinem, prout est Sacramentum, idest traditio potestatis spiritualis in ordine ad Sacramentum Eucharistiæ per rem sensibilem, & verba, S. Thom. in 4. dist. 1. q. 1. art. 3. ad secundum. Et in 3. part. quæst. 60. per tot. Silvestr. in ver. Ordo primo, in princ.

- 112 Decimononò mirabiles sunt effectus primæ clericalis tonsuræ; nam per eam Christiani à statu laicali ad Clericalem transferuntur, & de sorte Domini efficiuntur, c. Duo sunt genera, 12. q. 1. cap. Cleros, 21. dist. Eximuntur jure divino ab omni potestate sæculari, cap. Si imperator, 96. dist. Præpos. in d. cap. Cleros, num. 4. col. 4. vers. Et sic fit. Conclusio, plenè Alexander conf. 8. Videtur super primo dubio, num. 1. lib. 1. Unde huic privilegio renunciare non possunt, c. Si diligenti, de foro compet. Hostiens. hic num. 4. Eorum bona exempta sunt ab omnibus impositionibus, & oneribus laicalibus similiter jure divino, text. in c. Quamquam, de cens. lib. 6. c. Benè quidem, 96. dist. In canonibus 16. q. 1. c. Cùm laicis, de reb. Eccles. non alien. gaudent privilegio Canonis, cui privilegio nec renuntiare possunt, c. Contingit, de sententia excomm. gloss. in d. c. Si diligenti in ver. Pacto privatorum. Sunt capaces excommunicandi, beneficia conferendi, causas spirituales cognoscendi, personas Ecclesiasticas distinguendi, & omnis jurisdictionis Ecclesiasticæ tam ordinariæ, quàm delegatæ, cujus merus laicus non est capax, c. Ex litteris, de transact. Turrecrem. in c. Clerici, n. 5. 23. dist. Possunt beneficia Ecclesiastica obtinere, Concil. Trident. c. 6. sess. 23. & gaudent omnibus privilegiis Clericorum, Covarr. pract. q. c. 31 sub n. 9. & patet ex Pontificali Romano, ut dicitur infra n. 128. Et quamplures alios effectus consimiles cumularunt Moderni in tract. de effect. Cleric. Tot verò, & tam insignes effectus utriusque non congruerent primæ Clericali tonsuræ, si esset tantum simplex dispositio, seu preparatio, vel præambulum ad ordines, & non ordo; Causa enim per effectus cognoscitur, & demonstratur, cap. Quod Dei timorem, de statu Monach. Clemen. Exvi, §. Cupientes, vers. Cùm enim, & ibi Cardin. in 2. notab. de verb. signif. & ut Bald. inquit in c. Dudum, il 2. n. 31. de elect. ab effectu est locus demonstrativus, & sufficit ad intelligentiam rei, intelligere effectum.
- 113 Vigelimò Canonistarum sententiæ videtur clarè ad hæuisse Sixtus V. in constitutione contra Clericos malè promotos, edita Nonis Januarii 1588. quæ incipit, Sanctum, & salutare, in illis verbis: Rem quidem sacram, & divinum munus affectantes, ad suscipiendum Clericalem characterem, aliosque ordines minus ritè, vel etiam temerè se ingerant. Nec non in illis Clericali characterem non legitime, insigniverit. Si enim per primam tonsuram insignitur quis clericali characterem; Ergo prima tonsura est ordo Sacramentalis, quia ut ex D. Thoma diximus in fundamentum num. 93. Character interior est essentialiter, & principaliter Sacramentum Ordinis. Et vim infert litteræ responsio Vasquez in 3. par. D. Thom. tom. 3. disp. 236. cap. 1. num. 12. Quod Pontifex ibi characterem accipiat pro destinatione ad statum Clericalem: nam hac ratione verba omnia scripturarum licebit in sensus extraneos detorque- re, & cavillari. Quid enim commune habet character cum destinatione? Et eo magis quia Sixtus V. paulò superius in vers. Quare, dicit Clericali militiæ quem ad- scribi per primam tonsuram: Ergo tonsura non est desti- natio ad statum Clericalem, ut dicit Vasqu. sed status ipse Clericalis cui sic promotus adscribitur. Præterea in Con- stitutione dicitur Clericalem characterem, aliosque ordines. Pondera illam dictionem, alios, quæ indicat primam tonsuram esse propriè ordinem, cum ex propria vocabuli significatione dictio, alius, stet implicativè, & sit repetitiva similium Clem. 2. de celebr. Missar. gloss. in c. Hinc etenim in ver. Aliarum, 49. dist. Ad hæc Sixtus appellat primam tonsuram rem sacram, & divinum munus; quæ sanè verba non congruunt simplici destinationi ad sta- tum Clericalem: quibus etiam confunditur opinio utrius- que Soti apud Vasqu. loco cit. qui scripserunt ministerium primæ tonsuræ non esse sacrum, ut dictum est supra num.
- 116 111. in fine. Demum Sixtus agens de Clericis tam insignis clericali characterem, quàm aliis ordinibus, in eadem constitutione declarat eosdem Clericos post hac malè pro- motos ab executione, ministerio, & exercitio ordinum

susceptorum perpetuò esse suspensos. Ergo Clerici primæ tonsuræ habent ordinem, & peculiare ministerium in Ecclesiâ. Quod malè negarunt Palud. & Vasqu. citati supra in decimo octavo fundamento in fine. Ad idem cap. Sicut dignum, infra de homicid. ubi interdicatur Clericis irregularibus, ne lectiones in Ecclesiis legant, seu respon- soria in Choro separatim cantent: hoc enim ultimum est peculiare officium Clericorum primæ tonsuræ, seu Psalmistarum, ut in c. Perlectis, 25. dist. Porro in manifestis regula scripturarum est: non extenuare quæ scripta sunt. Stemus ergo litteræ, ut ex Hieron. formaliter inquit Jo. Andr. cap. Super specula, in fin. Ne Cler. vel Monach.

Vigelimoprimum. Eamdem sententiam probavit sacra 117 Congregatio Episcoporum, & Regularium: nam cùm ei relatum fuisset Episcopum Cavensem declarasse quem- dam Clericum primæ tonsuræ fori privilegio privatum, eo quod tonsura non imprimeret characterem: sacra Congregatio binis litteris, videlicet 12. Maji 1620. & 16. Novembris 1621. eidem Episcopo injunxit ut decre- tum illud revocaret, & obliteraret, si in eo contineretur declaratio: quod prima tonsura characterem non im- primeret, & in posterum à similibus declarationibus ab- stineret.

Ad extremum. Apetrius hanc sententiam probavit Sac. 118 Congregatio Concilii. Siquidem consulta an Abbas habens jurisdictionem quasi Episcopalem, si aliis quàm Regularibus sibi subditis primam tonsuram conferret, cense- retur saltem impressisse characterem, aded, ut taliter ton- suratus, non iterum tonsurari deberet: respondit impres- sum esse characterem; & ita tonsuratum, tonsurari iterum non debere. Quæ fuit sententia Boattini hic, & Archi- diacon. in cap. Quoniam, num. 5. in fin. 69. dist. & in cap. Abbates, de privileg. in 6. quam sequitur gloss. ibi in ver. Tonsuram, & alii plures, quos supra attulimus in 3. notab. n. 4.

Supereft nunc ut respondeamus ad contraria argumenta Theologorum.

Ad primum igitur, nempe ad c. primum, 77. dist. respon- 119 det gloss. ibi dictionem, primum, respicere sequentes ordines. Et quamvis Turrecrem. dicat illam gloss. esse ineptam, ego tamen salvando glossiam, allego textum similem in c. Si officia, 59. dist. ubi habetur: Assuescat in Domini castris in Lectorum primitus gradu, divini rudimenta ser- viti, nec illi vile sit Exorcistam, Acolythum, Subdiaconum, Diaconum per ordinem fieri. Ecce quod in d. c. 1. dicitur, sit primum Ostiarius; in c. Si officia, dicitur, primus assuescat in gradu Lectoris. Et tamen certum est Lectoris gradum non esse primum, sed secundum ab Ostiariatu, ut in cap. A Subdiacono, 93. dist. Necessè est igitur ut dictiones, primum, & primitus, utrobique respiciant sequentes gradus dumtaxat. Sic aliquando primus dicitur respectu secundi, l. Si finit, §. Julius, ff. de damn. infect. gloss. in l. Si duos, ff. De reb. dub. Secundus dicitur primus respectu tertii, & tertius pri- mus respectu quarti, ut in Auth. de hered. ab intest. §. Inordi- natum, text. cum gloss. in l. 2. §. Juris civilis scientiam, ff. De orig. jur. gloss. in l. Si duobus, §. 1. in ver. Primum annum, ff. quib. mod. ususfr. amitt. Et sic dicitur primus non solum quem nemo præcedit, sed etiam qui habet alios, post se gloss. fin. in c. Joseph. de verb. signif.

Respondeo secundò litteram dict. cap. 1. non esse intelli- 120 gendam de laicis nam etsi dicat, si quis tamen dictio illa, Quis, referri debet ad Clericos tantum. Ratio est, quia repugnat Canonicis institutis: ut quis de statu laicali ad Episcopatum assumatur, licet præmittantur gradatim singuli inferiores ordines, cap. 1. c. Non negamus, c. Miserum, c. Quid proderit, & §. His omnibus, 61. dist. Imò grave opprobrium est Clero, si nullus inter eos ad Episcopatum reperitur idoneus, c. Studii, ead. dist. Unde sensus illius textus videtur esse: Si quis de Clero ordinandus est Episcopus primum sit Ostiarius, deinde Lector, &c. Idque insinuat littera ibi. In Ecclesia, idest qui in Ecclesia existunt, & sic jam sunt prima tonsura initiati, & de foro Ecclesie sic ascendant ad gradus Ecclesiasticos, Primum ordinentur Ostiarii, &c. Alioquin si textus de laicis esset intelligendus, illius sensus esset, si quis laicus ordinandus sit Episcopus, primum sit Ostiarius. At certè absurdum esset ut Pontifex ibi generaliter docuisset meros laicos posse ad apicem Episcopatus assumi contra Canonicas san- ctio-

tionem. Præterea si ille textus intelligeretur de mero laico, sequeretur, ut quis de laico posset fieri Ostiarius, omiſſa prima tonsura, quæ tamen siue ordo sit, siue non, certè omitti non debet; imò est supplenda, si ea prætermiſſa sequentes ordines fuerint collati, secundum opinionem Hostiensis. quæ communiter recipitur, ut dictum est supra in decimoquinto fundamento. Verba igitur textus licet indefinita, & generalia ad Clericos restringi debent, ne hoc absurdum sequatur, l. 2. C. De noxal. action. Bartol. in repet. l. Omnes populi, in 6. quæst. principali post princ. ff. De iust. & iur. Et hunc arbitror esse verum, & germanum sensum illius textus, licet alii non tangant.

Ad secundum, & tertium respondetur illa jura suppleri per alia, in quibus fit mentio de Psalmistatu. Non enim est inusitatum in sacris Canonibus, ut quandoque omitatur aliquis ordo; ut patet in cap. Si quis Episcopus, 27. quæstion. 1. ubi recensentur singuli ordines Ecclesiastici ab Episcopo usque ad Psalmistam; & tamen nulla fit mentio Acolythi, vel Exorcista. Unde sicut ex eo textu non liceret arguere. Ergo Acolytus, & Exorcista non sunt ordines; ita neque ex iuribus prædictis; quia omiſſio Psalmistatus suppleri debet per alia jura. Simile, in c. Si officia, 59. distinet. & in cap. In singulis, 77. distinet. ubi ordines Ecclesiastici exprimuntur, nec fit mentio Ostiariatus.

121 Ad quartum respondetur nec jure, nec ratione probari ad Lectorem spectare munus explanandi prophetias. Nam verbum *predicare*, quod ponitur in c. Per lectis, 25. dist. & in cap. Cleros, 21. dist. à gloss. & DD. exponitur, idest legere. Unde in Pontificali Romano in rubric. de ordinat. Lector. dicitur, Lectorem siquidem oportet legere ea, quæ prædicat, & lectiones cantare. Et sanè cum more Ecclesiæ receptum sit ut ad minores ordines ex necessitate præcepti

122 sufficiat ætas septem annorum, ut patet ex Pontificali Romano in rubric. de ordinibus conferend. ibi: *Prima tonsura, & minores ordines ante septimum annum completum dari non debent*, & docet S. Thom. in 4. dist. 25. art. 2. q. 2. non esset possibile, ut puer annorum septem ordinatus Lector exponeret quod vaticinati sunt Prophetæ, cum vix præstare id possint proveci Theologi, & Magistris; ac proinde hujusmodi munus explanationis non exigitur, quia secundum Philosoph. in lib. de somno, & vigil. Cujus est potentia, ejus est actus. Itaque ut dictum est supra nu. 107. Lectoris officium est lectiones legere, & prædicare, seu cantare, idest alta voce illas pronuntiare, ita ut etiam à longè distantibus exaudiantur, ut declarat Isidor. in d. c. Cleros, 21. dist. vers. *Iidem etiam*, & pronuntiatores, licet, ut ibi dicitur, quidam Lectores ita miserabiliter pronuntient, in quosdam ad luctum, lamentationemque compellant. Atque ita corrumpit fundamentum, quod ordo non sit annexus prophetiæ Psalmorum, prout est littera in Ecclesia, sed prout est lecta cum explanatione.

123 Ad quintum patet responsio ex dictis in decimo octavo fundamento pro hac sententia. Respondet enim Præpos. in d. cap. Cleros, num. 4. col. 3. vers. *Nec obstandum dicitur quod in aliis ordinibus*, 21. dist. de essentia ordinis non reperiri cautum hoc, ut debeat per solum, & unicuique exerceri, nec esse necessariam illationem, Ministerium ordinis impletur per plures; ergo non est ordo. Imò actum consecrationis Eucharistiæ, quod est principale sacramentum, ad quod referuntur ordines Ecclesiæ possunt plures Sacerdotes simul expedire, & plures Sacerdotes simul unam, & eandem hostiam consecrare, ut docet S. Thom. in 3. part. quæst. 82. art. 2. Sicut omnes simul acceperunt potestatem in Cæna, & omnes Christo instituenti Sacramentum Eucharistiæ, & carnanti concenaverunt; Sacerdos enim non consecrat nisi in persona Christi. Multi autem sunt in Christo; idèd non refert utrum per unum, aut multos Sacramentum Eucharistiæ consecratur. Multò fortius ergo non refert, ut per multos simul ministerium psallendi, & canendi adimpleatur, maxime cum & ipse chorus Clericorum totam Ecclesiam representet, & Congregationem fidelium, quæ una debet esse in Christo, cap. 1. De Summ. Trinitat. quia in multis nihilominus illa unitas representatur. Facit quod not. in cap. Romana, §. *Universitatem*, de sentent. excomm. in 6. Nam ubi actus exercetur à pluribus simul, tamen su-

gularum factis, & opere, & est applicabilis pluribus ut singulis, tunc videtur eos plures ut singulos respicere, non autem ut universos. Ita hic, licet exercitium canendi fiat simul cum pluribus; tamen quia quilibet Clericus ratione ministerii sibi commissi illud implet; quilibet Clericus dicitur singulariter suum ordinem Clericalem suscepisse.

126 Neque obstat, quod Isidor. Psalmistatum, non ordinem, sed officium vocet, quia hoc nomen officii latissime patet, ut magistraliter explicat Petr. de Anchar. in c. Ea quæ in princip. de regul. jur. in 6. & Felin. in cap. Postcessionem, in princip. de probat. Et convenit etiam superioribus ordinibus, ut patet in Pontificali Romano in rubric. de ordine Ostiarii, ibi, *Accedant qui ordinandi sunt ad officium ostiariarum*. Et infra ibi, *Suscepturi filii clarissimi officium Ostiariarum*. Et ibi, *Quos in officio Ostiariarum eligere dignatus es*. Et idem patet in sequen. rubric. de off. Lector. Exorcistar. &c.

Ad sextum respondetur retorquendo argumentum, ut dictum est in 11. fundamento.

127 Ad septimum respondetur negando majorem. Nam sicut prima tonsura, ita & minores ordines dari possunt ubicumque & extra Missarum solemnities, ut patet in Pontificali Romano in rubric. de Cler. facien. ibi; *Minores verò ordines possunt dari singulis Dominicis, & festivis diebus ubicumque*. Et in rubric. de minor. ordin. in princ. ubi dicitur; *Quatuor minores ordines dari possunt extra Missarum solemnities*: In solemnibus verò ordinationibus tam minores ordines, quam prima tonsura dari debent cum celebratione Missæ, ut in rubric. de ordin. confer. Et ita retorquetur argumentum, cum tonsura, & minores ordines in hoc pari passu ambulent.

128 Ad octavum, & nonum respondetur negando primam clericalem tonsuram esse dispositionem mediam inter statum laicalem, & clericalem, seu ministrorum Ecclesiæ, & per eam quem non eligi ad militiam Dominicam. Imò enim per tonsuram de statu laicali quis transit ad statum Clericalem, & efficitur verè, & propriè Clericus, ut in d. c. Duo sunt, 12. q. 1. & venit Clericorum appellatione gloss. in Clement. 2. in ver. Clericus, de vit. & honest. Clericor. & gaudet omnibus prærogativis, & privilegiis Clericalibus, ut dictum est in decimonono fundamento. Et propterea sicut Episcopus post collatam tonsuram dicit Clero ordinato: *Hodie de foro Ecclesiæ factus es, & privilegia Clericalia sortitus es*, ut in Pontif. in tit. de Cler. faciend. Ita post degradationem dicit Clero degradato: *Te velut Clericalis professionis indignum redigimus in servitutem, & ignominiam habitus secularis, ac status*, ut in rubric. de degradatione à prima tonsura. Item per primam tonsuram transfertur Clericus ad statum Ministrorum Ecclesiæ, ut similiter patet ex dictis supra in decimo octavo, & vigesimo fundamento. Rursus Clericus per primam tonsuram efficitur propriè miles caelestis militiæ, c. Christianis, 11. q. 1. ibi, *Cum Clericali cingulo tenerentur adstricti*. Et ibi, *qui caelestem militiam pulsant, c. Degradatio, de poen. in 6. ibi caelestis militiæ militis, idest Clerici etiam primæ tonsuræ, nam & de his loquitur ille textus, ut in vers. Usque ad vestem, cap. Nullus Episcoporum, 53. div. ibi, *Debet enim esse immunis ab aliis qui divine militiae est aggregandus, ut à castris Dominicis, quibus nomen ejus adscribitur, nullis necessitatibus vinculis abstrahatur*. Itaque per primam tonsuram Clericus non destinatur, imò aggregatur, & adscribitur Clericali militiæ, ut illic patet, & in Constitutione Sixti V. Sanctum, & salutare, ibi, *Clericali militiae adscribere*; & scripsi plenius in c. Cum percussio, in 3. notab. infra, de Cler. egrot. Quibus stantibus retorquetur argumentum Archid. Nam si Clericus per primam tonsuram efficitur propriè miles caelestis, habere debet propria stipendia, & consequenter stipendii signa, idest characterem.*

130 Præterea est satis infirma illa ratio interpositionis medii à statu ad statum; imò enim videmus à statu cælibatus quem transire passim ad conjugalem, etiam non præcedentibus sponsalibus. Quod jure fieri potest secundum opinionem glossæ, quam dicit veriore Bald. in l. 1. ff. De sponsal. & in aliis pluribus etiam nullo medio interposito. Accedit quod in baptisate, & professione congruè interponitur medium Catechismi, & Novitiatus, quia à baptisate, & professione postea non licet retro-

cedere absque hæresis, vel apostasie nota; idemque contingit in matrimonio vivente uxore. At à minoribus ordinibus licitus est reditus ad statum laicalem, ut patebit in seq. respon.

Responderi etiam potest ad argumentum Durandi, & aliorum, ut dicemus infra in responsione ad ultimum, num. 133. Porro ad principium noni argumenti omisimus respondere, quia nihil concludit, & fortè intentio Archidiaconi fuit arguere ad eum modum, quo dictum est in duodecimo argumento pro sententia Theologorum num. 31. ad quod responsum est supra in nono fundamento num. 85. & in quarto fundamento num. 69. *vers. Præterea in Sacramento.*

131 Ad decimum abundè responsum est supra in decimo octavo fundamento pro hac sententia, & in responsione ad quintum.

Ad undecimum similiter responsum est in eodem decimo octavo fundamento numer. 10. *vers. Nec refragatur.*

Ad duodecimum itidem est responsum in nono fundamento. Et doctrina Joan. Monach. refellit à Jo. Andr. ut diximus in quarto fundamento num. 69. *vers. Præterea in Sacramento.*

Ad decimum tertium responderetur negando consequentiam, quia etiam à reliquis Minoribus ordinibus potest Clericus, dummodò non sit in sacris constitutus, retrocedere, & uxorem ducere, ac pro laico se gerere, & exuere se ipsum omnibus privilegiis Clericalibus, ita ut amplius non dicatur Clericus, ut habetur in *cap. unico, de bigam. lib. 6. c. 1. de Cler. conjug. eodem lib. c. Joannes, cap. Cùm olim, infra eodem tit. c. 1. de vit. & honest. Cler. lib. 6. & in Clem. 1. eod. tit. & ita respondet Præpos. in *cap. Cleros, num. 4. vers. Nam per hoc non concluditur quod non sit ordo, 21. dist.**

132 Ad ultimum, idest ad ponderationes ex decretis Concilii Tridentini desumptas, responderi potest sanctam Synodum noluisse diffinire hanc controversiam inter Theologos, & Canonistas an Tonsura sit ordo Sacramentalis nec ne, fortè quia id necessarium, aut expediens non putavit. Et propterea Tonsuram distinguit ab aliis minoribus: nam cùm multa statuenda essent circa primam Tonsuram, oportuit illam nominatim exprimere; alioquin si illam non expressisset, sed tantum meminisset minorum ordinum. Theologi dixissent Tonsuram non comprehendendi, quia non est ordo; Canonistæ è contra dixissent comprehendendi, quia ordo est. Quod si Concilium sub ordinibus Minoribus intellexisset comprehendere Tonsuram, probasset sententiam Canonistarum. Si intellexisset illam non comprehendere, probasset sententiam Theologorum. At neutrum præstare voluit, fortè ne condemnaret sacros Theologos, aut honorabiles Canonistas. Ergo necesse habuit de illa nominatim loqui, & seorsim ab aliis quatuor ordinibus. Et hinc licet tantum inferre, ut Concilium non declaraverit Tonsuram esse ordinem, non tamen licet inferre, ut declaraverit oppositum, & hoc intendit. Sacra Congregatio dum dixit Tonsuram à Concilio non haberi pro ordine, idest Concilium non diffinivisse Tonsuram esse ordinem; & idè illam non comprehendisse minorum ordinum appellatione, & certè si Concilium hoc diffinivisset Congregatio ejusdem Concilii interpres non declarasset in Clericali tonsura imprimi characterem, prout declaravit secundum ea, quæ diximus num. 118. Et ad decretum *cap. 17. sess. 23.* responderi potest idcirco Concilium jussisse in Ecclesia restitui ordinum functiones à Diaconatu usque ad Ostiariatum dumtaxat, quia fortè munus Clericorum primæ tonsuræ, videlicet, canendi psalmos, & divinas

Laudes, numquam fuit in Ecclesia intermissum, & propterea nec Presbyteratus utiam feci mentionem. Vel certè non meminit primæ tonsuræ propter rationem superius expressam, quia noluit decidere quæstionem Theologorum, & Canonistarum, sicut decidisset si declarasset tonsuratos habere certum ministerium in Ecclesia. Qui intellectus non abscurè deprehenditur ex varietate loquendi, qua usa est S. Synodus de clericali Tonsura: nam etsi alicubi usa fuerit illis verbis, prima tonsura iniciatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus, ut in *cap. 6. sess. 23.* quæ videntur magis probare sententiam Theologorum ut tonsura non sit ordo: tamen alibi loquuta est pro alia verba, quæ magis favere videntur contrariæ Canonistarum sententiæ, ut patet *sess. 21. cap. 1. ibi, Pro collatione quorumcumque ordinum, etiam clericalis tonsuræ.* Quæ verba satis clarè innuunt tonsuram esse ordinem sacramentalem. Quandoquidem illa dictio *etiam* quamvis exprimat casum æquè, vel magis dubitabilem; tamen est implicativa præcedentium, Clement. 1. & ibi Cardin. in *1. notab. de testament. Bartol. in l. Suus quoque, num. 4. ff. De heredit. instituend. Alexand. consil. 116. Animadversis num. 14. lib. 2.* Unde quemadmodum si quis legaret libros etiam equum, oratio esset inepta: quia librorum appellatione equus non continetur, & dictio, *etiam* non retineret propriam naturam quæ est implicare, ut notat Calderin. *consil. 225. An per istam formam, in fin. aliàs 4. de præbend.* Eodem modo inepta esset oratio pro collatione quorumcumque ordinum etiam clericalis tonsuræ, si tonsura sub nomine ordinum non comprehenderetur.

Ad auctoritatem verò catechismi Romani responderi 133 potest, ex eo quod dixerit primam tonsuram esse præparationem ad ordines, non rectè inferri ut non sit ordo; Siquidem unus ordo ad alium superiorem preparat, & disponit, & ita respondet Vasquez in 3. *part. D. Thom. tom. 3. disput. 236. cap. 1. num. 4.* adiciens propterea hanc rationem præparationis, seu dispositionis ad ordines valde infirmam esse. Quemadmodum nec licet inferre, Tonsura clericalis est aditus ad sacramentum Ordinis; ergo non est sacramentum: nam & Baptismus est janua omnium sacramentorum, §. *Verum, 32. distinct. cap. 2. de cognat. spirit. lib. 6.* & tamen impium esset hinc deducere, ergo Baptismus non est sacramentum. Facit quia aditus 134 est anterior pars domus, l. 1. §. 1. *Si usus fructus* per Bart. *conf. 109. Factum tale est, num. 2. lib. 2.* Alber. in *dition. in ver. Aditus*, & si aqueductus debeat prædio, debentur etiam fistulæ, per quas aqua ducitur, l. *Si aqueductus, ff. De contrah. em. pt. & appellatione domus etiam ostium continetur, l. 1. ff. De Cloac. cum concord. de quibus ibi per Bart. num. 1.* Ostiarius verò non dicitur in Catechismo primus gradus simpliciter, sed post primam tonsuram, & sic respectu sequentium secundum ea, quæ dixi supra num. 119.

Ad extremum quamvis Card. Tutrecem. citatus *su- 135 præ num. 43.* conciliando opinione dixerit Canonistas accipere nomen Ordinis largè, & improprie; tamen his verbis eò tantum spectasse videtur, ut pertraheret Canonistas in sententiam Theologorum; Unde hanc Conciliationem non admittunt Canonistæ, & Tutrecem. quamvis simul Canonista celebris, & Theologus egregius, magis tamen favebat opinionibus Theologorum, quia actu sacram Theologiam legebat, ut ipsemet fatetur ingenuè in *c. Sunt qui dicunt, n. 5. 27. q. 2.* ubi in simili quæstione, in qua dissident Canonistæ, & Theologi, sic ait: nos cum sumus Doctor in schola Theologorum, magis favemus opinionibus eorum, non audent tamen honorabiles Canonistas oppositum asserentes condemnare.

DE ÆTATE, ET QUALITATE,

Idem Innocentius III.

CAPUT XIII.

Accepimus, te nostris auribus intimante, quòd quidam clerici, qui ad sacros ordines sine titulo sunt promoti, te ad Ecclesiam Bracaren. super beneficiis obtinendis infestant: & infra. Licet igitur in ordinationibus clericorum, illam tu ac prædecessores tui diligentiam debueritis adhibere, ut minus idonei non ordinarentur à vobis; ac ideò post promotionem eorum exceptionem non poteris prætereundè contra illos, nisi fortè postquam promoti fuerint, reddiderint se indignos; ex superabundanti tamen quando scribere pro talibus nos oportet, facimus in litteris nostris apponi; ut si ordinatus, pro quo scribimus, idoneus habeatur, & Ecclesiastico beneficio non indignus, ei ab ordinatore vel successore ipsius competens beneficium tribuatur; cum & si recum de jure agere vellemus, te possemus meritò ad provisionem eorum compellere, quos à te vel prædecessoribus tuis ordinatos fuisse constaret, eò præsertim quòd ad obtinendum Ecclesiasticum beneficium eos debes idoneos reputare, quos ad ordines suscepisti. Unde graviter sustinere non debes, sed nobis potiùs devotè inclinare teneris, si illos examinari per alios facimus, quos sine examinatione non credimus ordinatos, antequam ad provisionem eorum compellere te velimus. Mandamus igitur, quatenus eis pro quibus te contigerit recipere nostra mandata in forma communi, in majori Ecclesia, vel aliis diocesis Bracaren. providere non tardes. Exceptiones autem, si quas contra tales proposueris, præcipimus audiendas.

SUMMARIUM.

- 1 **O**rdinatus ad sacros sine titulo ab ordinatore justè petit beneficium nisi post ordinationem se reddiderit indignum, & n. seqq.
- 2 Approbato ad ordines, aut ad officium, vel beneficium objici non potest quod sit criminis, vel irregularis, nisi postea nova causa supervenerit.
- 3 Ampliatur, & n. 37.
- 4 Declaratur, n. 4. 38.
- 5 Exceptio criminis contra ordinatum de aequitate semper est admittenda.
- 6 Clausula in litteris apponi consuetà semper subintelligitur.
- 7 Clausula, si preces veritate nitantur, subintelligitur in rescripto, licet non exprimatur.
- 8 Idem de clausula, rebus sic stantibus.
- 9 Clausula apponi solita in rescripto si fuerit omissa, rescriptum non vitatur.
- 10 Clausula, si est idoneus, & beneficio non indignus, an, & in quo differant.
- 11 Ordinato ad sacros sine titulo, ac beneficium petenti nec ordinator, nec successor potest objicere quod sit illitteratus.
- 12 Successor tenetur non ex delicto, sed ex facto defuncti.
- 13 Approbatus ad sacros ordines censetur etiam approbatus ad beneficium, nec debet iterum examinari, & n. 32. & 35.
Fallit in beneficio curato, n. 40.
Item fallit quando Episcopus per alium examinavit, num. 15.
Item fallit in Episcopo successore, n. 16. & 42.
Item fallit in ordinato, qui eligitur ad beneficium in alia diocesi, n. 17.
- 14 Examinandi non sunt quoad doctrinam provisi de Canonicatibus in forma dignam, si jam Diaconi, vel Presbyteri sunt.
- 15 Ordinatus sine examine, & commendatitiis litteris proprii Episcopi possunt ab eo iterum examinari, & ab ordinum exercitio suspendi ex Concilio Tridentino c. 3. sess. 14.
Quod tamen decretum non comprehendit ordinatos ab Episcopo prædecessore, nisi nova causa supervenerit, ibid.
- 16 Ordinatus potest iterum examinari ab Episcopo successore quoad beneficium ei de novo conferendum, non autem quoad ordinem jam collatum à prædecessore.
- 17 Approbatus ad dignitatem est examinandus ad ordinem eidem dignitati annexum, nisi statim cum collatione dignitatis examinatus, & ordinatus fuerit.
- 18 Episcopus non præsumitur violare Canonicas sanctiones.
- 19 Præsumptio semper est pro iudice.
- 20 Præsumuntur omnia rite, & solemniter acta.
- 21 Forma justitiæ appellatur forma communis.
- 22 Executor rescripto presentato super modo providendi in beneficialibus quomodo debeat procedere, & num. seqq.
- 23 Exceptiones frivolæ executor debet rejicere, rationabiles admittere, & interim supersedere.
- 24 Idoneus reputatus ad unam dignitatem, si eligatur ad aliam, debet similiter idoneus reputari.
Declaratur, num. 39.
- 25 Indignus in uno officio debet indignus haberi in alio, & num. seqq.
- 26 Tutor, qui malè se gessit, si detur curator, ut suspectus removeri debet.
- 27 Rescriptum, quo mandatur alicui provideri in Ecclesia Cathedrali, an locum habeat in Ecclesia diocesis, & è converso, & num. seqq.
- 28 Forma justitiæ regulatur secundum naturam obligationis precedentis.
- 29 Rescriptum, quo mandatur alicui provideri de beneficio, non extenditur ad Prælaturas.
- 30 Examinatus, & promotus ad ordinem sacrum, an quoad doctrinam sit iterum examinandus ad beneficium juris patronatus requirens eundem ordinem, & num. seqq. usque in fin.
- 31 Tridentini Concilii textus cap. 13. sess. 8. corruptus restituitur.
- 32 Examinatus semel quoad doctrinam regulariter non debet iterum examinari.
- 33 Medicus semel approbatus reprobari potest causa legitima subsistente, & num. 44.
- 34 Bis de eodem hominis factò queri non debet.
- 35 Examinatus ad ordines non potest ratione insufficientià à beneficio repelli.
Declaratur, num. 39.
- 36 Ordo, & titulus sunt connexa.
- 38 Approbatus semel, potest reprobari ex nova causa superveniente respectu criminis, sed non respectu illitterature.

- 39 *Examinatus ad beneficium, vel officium non tenetur ad aliud simile se iterum examini subicere; secus si ad majus, vel dissimile.*
- 42 *Approbatus ad ordines potest ad beneficium ab Episcopo successore iterum examinari, & reprobari.*
- 43 *Approbatio non est sententia diffinitiva, sed decretum admissorium.*
- 44 *Doctor semel probatus reprobari potest.*
- 45 *Approbatus ad duas Parochiales debet ad tertiam aequalem, vel minorem iterum examinari.*
- 46 *Dispensare an possit Episcopus cum illitterato, anve illum promovendo censeatur cum eo tacite dispensare.*
- 47 *Prelatus potest contra factum proprium venire reprobando prorsus illitteratum, quem semel approbavit.*
- 48 *Illiteratus an possit privari beneficio obtento etiam a promovente.*
- 49 *Regulares semel ab Episcopo approbati ad confessiones personarum secularium audiendas an, & quando possint iterum examinari, & reprobari: Remissioe.*

1 **A**ccepimus. Ordinatus ad sacros sine titulo ab Ordinatore iuste petit beneficium, nisi post ordinationem se reddiderit indignum. Hoc dicit. Communis divisio. Consultatio, & responsio, 2. ibi, licet igitur. Et facit ad 2. p. Rubrica, de qualitate Praeficiendorum.

2 Nota primò ibi, *Exceptionem non poteris pretendere contra illos.* Episcopum qui aliquem ordinavit non posse contra eum excipere, quod sit criminofus, irregularis, vel insufficientis, nisi post ordinationem nova causa supervenerit, quæ illum reddat indignum, ut hic patet. Idem in electo, c. *Dilectissimi*, 8. q. 2. seu qualitercumque promotio, c. *Cum super quest. infr. de excess. Prælat. c. Diaconi*, 28. dist. c. *In istis*, 4. dist. c. *Diversis*, infr. de Cler. conjug. Idem in iudice, c. *In sinuante*, infr. de offic. delegat. Idem in Procuratore, l. *Post litem*, ff. De Procur. Idem in teste, c. *Præterea*, §. 2. infr. de test. & ita hic notant gloss. 1. Innocent. num. 1. Host. num. 2. & Abbas Antiq. in fin. Joan. Andr. in c. *Cum venerabilis*, in 3. col. vers. *Si autem*, inf. de except. Card. in Clem. 1. num. 15. de concess. præben. Quod procedit etiam si crimen post ordinationem ad notitiam ordinato- ris pervenerit; nam nihilominus non poterit contra ordinatum de crimine excipere, dummodo tamen etiam antea per diligentem examinationem id scire potuerit arg. *Cum inhibitio*, §. *Si quis vero infr. de clandest. disponat.* Et hoc de mero jure. Sed de æquitate exceptio criminis sive præcedentis, sive consequentis ordinationem, semper est admittenda; quia beneficia indignis conferri non debent, c. *Cum ad eò*, supra de rescript. cap. *Dudum*, infr. de præsumpt. secundum Innoc. hic num. 1. cum quo transeunt Host. num. 2. vers. *Ideoque non est audiendus*, Jo. Andr. num. 5. & Butr. in 3. notab. Episcopus tamen, qui talem ordinavit, puniendus est, c. *Cum sit ars*, infr. eod.

5 Secundò nota ibi, *Ex superabundanti.* Clausulam in litteris apponi consuetam semper subintelligi, ut hic per Butr. in 4. notab. & Cardin. in 5. notab. Ad hoc, c. *Causam de rescript. & cap. 2.* & c. *Cum oportet de const.* & ita de clausula, si sit idoneus, habes text. hic, nam cum Pontifex dicat se facere illam apponi in litteris ex superabundanti, apertè innuit illam fore subintelligendam, quamvis non esset expressa. Idem de clausula, si preces veritate nitantur, quæ semper in rescripto subintelligitur, c. 2. supra de rescript. Olrad. conf. 223. *Pactum tale est Dominus*, num. 3. vers. 2. *Hoc idem*, & Anchar. conf. 240. *Per prædicta in princ. & per totum*, Card. conf. 92. *Favendo pupillis*, num. 5. Idemque de clausula, si est ita, vel si constiterit ita esse, Abb. conf. 99. *Ilud in presentiarum, circa finem, lib. 1. & de*

7 clausula, *Rebus sic stantibus*, Rota apud Casarem de Grassis dec. 135. alias 4. de rebus Eccles. non alien. num. 17. & seqq. Et eodem modo clausula, *Iusto impedimento cessante*, in omni præcepto, & privatione, & alias pœnali dispositione subintelligitur; quia alias dispositio esset iniqua. Card. conf. 32. *Primum an valeat*, num. 2. vers. *Item præsupposito.* Et ex his infertur, ut si clausula apponi solita in rescripto deficiat, rescriptum non vitietur, quia tacitè

subintelligitur, Roman. in conf. 376. *Quæstio est in finem*, per text. in cap. *Cum M.* ibi, sicut consuevit, supra de constitut.

Tertiò nota in eodem vers. *In litteris gratiosis*, quæ expediuntur in forma dignum, quandoque apponi clausulam, *Si est idoneus*, & *Ecclesiastico beneficio non indignus*, & sic collige inter hæc duo differentiam esset; quia omnis indignus est non idoneus; sed non convertitur, quia aliquis potest esse non indignus, qui tamen non sit idoneus, ut comes, cerdo, vel miles, prout hic notant Anchar. in 3. notab. Card. in 6. notab. & Joann. de Anan. num. 2.

Quartò nota ibi, *Quos a te, vel Prædecessoribus tuis ordinatus fuisse constaret.* Non tantum Episcopum, qui Clericum illiteratum ordinavit ad sacros ordines sine sufficienti titulo, sed etiam illius successorem teneri, & compelli posse sic ordinato providere de competenti beneficio; Et ita hic est casus valdè notabilis, quem nescio alibi, nam c. *Non liceat*, c. *Episcopus*, & c. *Cum secundum*, infr. de præbendis, loquuntur de ordinato sine sufficienti titulo, cui tamen nihil fuit obiectum, sed de illo, contra quem a successore excipitur de inhabilitate, loquitur tantum hæc Decretalis. Et sic collige successorem teneri non quidem ex delicto, sed ex facto defuncti, & est speciale in hoc casu, ne clericus cogatur in opprobrium ordinis clericalis mendicare, c. *Diaconi sunt*, vers. *Mendicat infelix clericus*, 93. dist. c. *Ad supplicationem*, supra de renunc. gloss. in cap. *Ad hæc*, in ver. *Examinentur*, in fin. infr. de offic. Archid. Ita Innoc. hic num. 1. vers. *Sed si objiceretur*, & num. 3. & Host. eodem num. vers. *Si vero objiceret*. Joan. Andr. num. 5. eod. vers. *Butr. in 1. & in 5. notab. Cardin. in 7. notab. Anchar. n. 1. & Jo. de Anan. n. 5.* & hanc pœnam contra Ordinatorem, & illius successorem innovavit Tridentina Synodus sess. 21. c. 1. In illis verbis, *Antiquorum Canonum pœnas super his innovanda*, non autem pœnam suspensionis contra ordinatum, de qua in c. *Neminem*, & c. *Sanctorum*, 70. dist. c. nisi ipse ordinatus fraudem adhibuerit, ut ex sententia Sac. Congregationis Concilii in c. *Cum secundum*, in 2. q. a. n. 63. usque in fin. infr. de præbendis. ubi etiam plenè videas an, & quando Episcopus teneatur providere ordinato sine titulo, in 1. q. a. n. 20. usque ad n. 63.

Quintò nota ibi, *Eos debes idoneos reputare quos ad ordines suscepisti.* Statim atque Clericus fuit admissus ad sacros ordines, censeri etiam idoneum ad beneficium Ecclesiasticum, ita ut non sit novo examini subiciendus, ut hic est expressum, & notat Innoc. num. 3. in ver. *reputare*, Butr. num. 8. Anchar. in 5. notab. & Cardin. in 2. opposit. Rota decif. 16. num. 1. part. 2. divers. Sed hoc latius examinabitur infr. in 2. quæst. a num. 32. Hic tamen declarat regulam hanc sex modis. Primò scilicet, ut procedat in beneficio simplici, non autem in Præbenda Cathedralis Ecclesiæ, vel alio beneficio specialem formam requirente, ut hic per Collectar. in princ. post Gulielm. de Monte Laud. in Clem. un. de concess. præben. Hoc credo verum in beneficio curato, ut latius dicam infr. num. 40. non autem in præbend. Cathedralis Ecclesiæ, nam cum bon. mem. Cardin. Borromeus petiisset responderi à S. Congreg. Concilii, cum à Sede Apostolica conferuntur Canonicatus Cathedralium in forma dignum, si provisi jam sint Diaconi, vel Sacerdotes, an sint ulterius examinandi: S. Congregatio conf. in his, qui jam Diaconi, vel Presbyteri sunt, & ad Canonicatus Cathedralis Ecclesiæ in forma dignum sibi collatos admitti poterunt, opus non esse examine, quod ad explorandam litteraturam pertineat. Eos verò qui factis Ordinibus nondum initiati sunt, examinandos esse an illa habeant adjumenta doctrinæ, quæ ex præscripto Tridentin. Concil. necessaria sunt sacro illi ordini, qui Canonicatus, quem consequi volunt, erit annexus. Secundò declara regulam, ut locum habeat quando Episcopus per seipsum examinavit: secus si per alium, puta Archidiaconum, juxta text. in cap. *Ad hæc*, infr. de offic. Archid. quia tunc benè potest semel examinatum iterum examinare: nam negligentia primi examinantis obstare non debet quominus quærat an promotus sit dignus, ut notat gloss. in d. c. *Ad hæc* in ver. *Examinentur*, item gloss. penult. in cap. *Cum sit ars*, infr. eodem, & hic tenet gloss. in ver. *Examinari*, Innocent. num. 1. vers. *Vel nisi alius sit*, sicut Archidiaconus, Host. num. 14. in ver. *Sine examinatione*, Jo. Andr. num. 7.

n. 7. *vers. Excusatur, tamen Episcopus.* & Bellam. n. 8. in 5. & 6. q. Quæ declaratio multum corroboratur ex decreto Concilii Trid. *sess. 14. c. 3.* quo statuitur, ut Episcopus à suscepto-
rum ordinum exercitio possit interdiceret, & suspendere quoscumque suos clericos, præsertim in sacris constitutis absque suo præcedenti examine, & commendatitiis litteris quacumque auctoritate promotos, quos ad divina officia celebranda, seu Ecclesiastica sacramenta ministranda minus idoneos, & capaces repererit; licet tamquam habilis ab eo, à quo ordinari sunt, probati fuerint. Observandum est tamen hoc decretum non vindicare sibi locum in ordinariis ab Episcopis prædecessoribus, ut declaravit S. Congregatio ejusdem Concilii interpret. Exposit enim Alphonsus Gomelius se ordinatum fuisse ab Antecessore Archiepiscopo Hispalen. & se solum beneficium simplex possidere: tamen præsentem Archiepiscopum Hispalen. voluisse eum cogere ad subjiciendum se novo examini ex decreto *cap. 3. sess. 14.* cumque ipse noluisse coniectum fuisse in carcerem, deinde dimissum, & à celebranda Missa suspensum: S. Congregatio *conf. c. 3. sess. 14.* non comprehendere examinatos, & probatos ad sacros ordines ab Antecessoribus Episcopis, nisi post promotionem nova causa supervenisset. Tertio declara supra dictam regulam, ut procedat in Episcopo, qui ordinavit, non autem in illius successore, qui bene potest examinatum ad ordinem à prædecessore, iterum examinare ad beneficium, ut dicam infra num. 42. licet non possit pretextu insufficientiæ denegare alimenta ordinato ad sacros Ordines ab Episcopo prædecessore sine insufficienti titulo, ut ostensum est supra in 4. notab. & notat gloss. in *d. c. Ad hæc, in ver. Examinentur, infra de offic. Archid.* & ex hac declaratione collige, aliud esse, ut Episcopus velit clericum examinare ad ordinem jam susceptum à prædecessore; & aliud esse, ut velit sic ordinatum examinare ad beneficium ei de novo conferendum: nam in primo casu non potest; quia decretum Trident. *Conc. d. c. 3.* ad hunc casum non pertinet, ut prædixi. In secundo autem potest, ut patet in hac tertia declaratione, & potest esse, ratio diversitatis; quia facilius repellitur promovendus, quam dejiciatur promotus, *s. ultim. 15. qu. 1. gloss. in c. Ex tenore, in ver. Utantur.* & ibi etiam Innoc. *num. 1. & DD. supra de tempor. ordinat.* Quarto declara regulam ut non procedat in eo, qui fuit ordinatus, vel obtinuit beneficium in una diœcesi, & postea eligitur ad beneficium in alia: nam talis potest iterum examinari; quia forte in diœcesi, in qua eligitur, sunt alii mores, ad quos oportet eum adaptari, *c. Oportet, 8. quest. 1. c. Illa, 13. dist. & res inter alios acta, &c.* ita notabiliter declarat Collecta. *hic num. 2.* Quinto declara regulam superius positam, ut non procedat in penitus illiterato, ut dicam infra nu. 48. Sexto; & ultimo declara eandem regulam, ut locum habeat, prout loquitur, in eo, qui sacris Ordinibus iniurius est, & intendit obtinere beneficium: non autem in casu converso, videlicet in eo, qui jam beneficium obtinet, & intendit suscipere sacros Ordines eidem beneficio annexos; nam talis utique potest subjici novo examini, ut Sacra Congregatio Concilii declaravit: nam consultata, An approbatus ad dignitatem orainem annexam habentem, alia indigeat probatione ad sacrum Ordinem suscipiendum. Die 23. Januarii 1580. Respondit eum, qui ad dignitatem approbatus est, examini nihilominus subjiciendum esse tam ejus Episcopi, qui non contulit dignitatem, quam ejus, qui contulit; nisi tamen statim cum collatione dignitatis examinatus, & ordinatus fuerit, juxta decretum *Conc. Trident. c. 7. sess. 23.*

18 Sexto nota ibi, *Quos sine examinatione non credimus ordinatos.* Non esse verisimile, ut aliquis Episcopus violet Canonicas sanctiones, ut hic per Host. *num. 16. Jo. Andr. num. 17. Card. in 10. notab. & Joann. de Anan. in 3. notab.* licet quandoque secus fiat, ut *c. Vel non est compos, supra de temporib. ordinationum;* sunt enim Episcopi Custodes Canonum, *c. Cum quibus, 24. q. 3. Archid. in cap. Licet canon. num. 3. vers. Quid plura, de elect. lib. 6. Federicus de Sen. conf. 17. Questio talis est, per totum. Anchar. in repet. cap. Canonum tonsura, num. 188. vers. In contrarium, num.*

19 *190. vers. Accedit his utilis questio supra de constitut.* Unde est argumentum, pro iudice præsumi, ut *c. In presentia, supra de renunc.* Et omnia præsumi solemnius acta, *l. Ab ea parte, ff. De probat. & institut. de fidejussor. in fin. &c. Si-*

cut, infra de re judicat. Host. hic n. 17. & 18. Joan. Andr. & Card. ubi supra.

Septimo nota ibi, *In forma communi,* formam justitiæ 21 appellari formam communem; & in beneficiabilibus per hujusmodi formam compelli Episcopum providere non solum in Ecclesia propria, sed etiam compelli, & posse providere in Ecclesiis diœcesis, gloss. *hic in verb. In majori Ecclesia,* Sed de hoc latius infra, in prima questione.

Ultimo nota in *vers. Exceptione autem,* secundum 22 Hostiens. *nu. 20. in vers. Exceptiones,* quod quando scribitur pro aliquo beneficiando, non est necesse, ut lis contestetur, vel ut libellus detur in scriptis; sed sufficit, ut impetrans dicat executori: Domine supplico, ut exequamini mandatum vobis injunctum, & tunc si nil opponatur, procedat executor secundum formam rescripti, *cap. Si quando, & c. Cum dilectus, supra de rescript. & c. Pro illorum, infra de præbendis.* Idemque observandam si frivola opponatur exceptio, *c. Dilectus, il 3. de præb. & c. Cum nostris, de concess. præb.* Si verò aliquid rationabile opponatur, illud examinabitur, & executor suspendetur, *c. Constitutus, supra de rescript. & c. Dilectus, infra de appellat.* Sed super exceptione proposita priusquam testes recipiantur, erit lis contestanda, *cap. Veniens, supra de renunc. de quo plenè per Host. in Summ. titul. de exceptione, §. Quando, sub §. Hac de dilatoriis, vers. penult. & ult. & per Roffred. Beneventan. in libell. titul. An plures præb. §. Et primo videamus, & per Compostell. in c. Mandatum, n. 4. col. 6. vers. Si vero Capitulum non recipit mandatum, & n. 5. supra de rescript. hanc practicam Host. probant hic Jo. Andr. n. 21. Bell. num. 13. Butr. num. 15. Card. in 13. notab. & Jo. de Anan. in 6. notab.*

In glossa secunda nota bene hanc glossam, quod idoneus 24 reputatur ad unam dignitatem si eligatur ad aliam, debet similiter idoneus reputari, ut hic & in *c. Gestæ, 74. dist.* Ita è converso, qui reputatur est indignus in uno officio, 25 debet indignus haberi in alio. Nam & qui malè se 26 gessit in tutela, si deinde detur Curator, tamquam suspectus removeri debet, ut *l. 3. §. Quæri potest, ff. De suspect. tutor. & l. Si aliquid, Cod. De suspect. & Anchar. lib. 10. & cum gloss. consentit hic Host. num. 12. & 13. & alii plures apud Boerinn *dec. 149. num. 16.* hoc tamen limitata, ut dicam infra nu. 39.*

QUÆRO, an per illam formam, qua mandatur alii 27 cui, ut provideat de beneficio in aliqua Ecclesiarum diœcesis, providere possit in Ecclesia Cathedrali, & è converso si mandatur, ut provideat in Cathedrali, an possit providere in aliqua Ecclesia diœcesis. Pro solutione breviter sic distingue. Aut hujusmodi mandatum fit per litteras justitiæ, seu in communi forma, puta quia scribitur Episcopo, ut provideat ordinato ad sacros sine titulo de competenti beneficio, & tunc provideri potest, & debet in quacumque Ecclesia tam civitatis, quam diœcesis, & in hoc casu loquitur iste textus, & *c. Pro illorum, & c. Cum secundum, infr. de præbendis.* Et gloss. *hic in ver. In majori Ecclesia, in princ.* Aut mandatum fit per litteras gratiæ, seu in forma gratiosa, & tunc si mandatur provideri in aliqua Ecclesia civitatis, non potest proderi in Ecclesia diœcesis. Et idem in casu concesso; quia per clausulam illam, in aliqua Ecclesia diœcesis, non comprehenduntur Ecclesia civitatis; nec è contra, *c. Rodolphus, supra de rescriptis.* Et est expressum in *c. Quamvis, il 1. de præbendis, lib. 6.* quod emanavit ad declarationem eorum, quæ notantur in hoc *c. Accepimus,* per Tancred. Bernard. & alios, ut ibi notatur in gloss. 1. Et in hoc casu, id est in litteris gratiæ, intelligenda est glossa nostra in *ver. In 28 majori Ecclesia, ver. Sed quid si dicatur.* Ratio differentiæ est, quia forma justitiæ venit executivè ad obligationem surgentem ex ordinatione, quæ principaliter respicit Ecclesiam Cathedrali, *c. Cum secundum, infr. de præb.* & idè regulatur secundum naturam præcedentis obligationis. Est enim hoc mandatum obligationis excitativum, quod commensuratur quantitati obligationis antiquæ excitatæ ad hoc *c. Licet, & c. Gravè, & quod ibi dixi in 1. notab. post Butr. n. 3. & 6. sup. de offic. Ordinari.* Ad hæc ratio cessat in litteris gratiæ super beneficiis obtinendis, quæ cum sint ambitiosa, restringi debent, ut legitur, & notatur in *d. c. Quamvis.* Vigore tamen talis mandati non poterit executor de aliqua Prælatura providere; quia ad Prælaturas non extenditur

dicitur intentio mandatoris, ut est casus in *cap. ut in fr. de praben.* & hic fatetur glossa præalleg. in ver. *In majori Ecclesia*, & supradictam distinctionem sequuntur hic Butr. num. 13. Card. in 1. notab. & Joan. de Anan. num. 4. & vide bonam glossam in *cap. unic. in ver. Dioces. de rerum perm. lib. 6.*

30 Secundò QUÆRO, An præsentatus, seu electus à Capitulo ad beneficium requirens ordinem sacrum, ad quem jam prævio examine ab Episcopo promotus fuerat, possit & debeat ab eodem Episcopo, ad quem jus confirmandi, seu instituendi pertinet ante confirmationem, vel institutionem quoad doctrinam examinari; & nisi idoneus repertus fuerit, repelli vigore Tridentini Concilii *cap. 13. sess. 7.*

31 Quæstio hæc discutienda est juxta terminos juris communis: nam Concilium *d. cap. 13.* loquitur in casu, quo præsentatio electio, vel nominatio fit aliis, quàm Episcopo. Et sic quando confirmatio, vel institutio ad alium, quàm Episcopum pertinet, secundum quem sensum abundat illa præpositio, & quæ ante verbum, quibusvis, in aliquibus Codicibus mendose legitur impressa, quæ tamen non habetur in Codice Bibliothecæ Vaticanæ, & expressè declaratur alio textu ipsius Concilii, *cap. 9. sess. 25. vers. Quod si ad inferiores*, tuncque jubet non aliter quem esse confirmandum, vel instituendum, quàm Episcopi examine. Nos autem versamur in casu, quo præsentatio, seu nominatio fit Episcopo, ad quem jus instituendi, seu confirmandi pertinet, qui casus à Concilio omittitur, ideòque remanet in dispositione juris communis, *l. Commodissimè. ff. de liber. & posthum.* Perpena autem juris communis dispositione; regula est, semel approbatum prævio examine quoad doctrinam non esse rursus examinandum, nec reprobari posse, ut in hoc *cap. Accepimus*, ubi omnes notant Cardin. in *cap. Cum secundum de praben. num. 5. in 3. oppositione*, Felin. in *cap. Cum venerabilis num. 47. de excepti.* & hanc esse regulam sentiunt communiter DD. qui semper casus, in quibus semel approbatus potest reprobari, dicunt esse speciales, gloss. in *d. c. Cum secundum in ver. Liceat*, quam ibi, cui adherent, omnes sequuntur *de praben.* ubi Cardin. jam citatus in *dist. 3. oppos. Bald. in l. Ut gradatim, §. Reprobari, ff. De muner. & honor. Bart. & Alber. in l. Sed & reprobari, ff. De excusat. tutor.* dum ajunt post Dylum, Medicum probatum reprobari posse causa legitima subsistente: aliàs secus, & ita supponunt regulam esse in contrarium, ita etiam Joan. Andr. in *addit. ad Speculat. tit. de jure patr. in med. addit. margin.* ubi ait: *In medico, ut semel probatus possit reprobari, esse speciale propter hominum sanitatem*, idemque scribit Oldrad. *conf. 18. circa primum articulum num. 1. vers. Est enim speciale in medico.* Et ratio est, quia bis de eodem hominis facto quæri non debet, *l. Licet, ff. nau. cap. stab. §. ff. in cap. Licet in fin. ff. De offic. legat.* gloss. in *d. c. Cum secundum in ver. Liceat de praben.* Et in specie quæstionis nostræ, quod promorus ab Episcopo prævio examine ad ordines factos, non possit repelli per ipsum à beneficio, neque rursus examinari, text. est clarus hic, ut dixi sup. in 5. notab. Ordo enim, & titulus sunt connexa, *cap. 1. 70. dist. ut qui unum dedit, reliquum dare teneatur, d. c. Cum secundum*, ut considerat Innoc. hic in princip. ubi cæteri Doctores, præsertim Host. num. 2. in ver. *Contra illos*, & Bellam. num. 5. Butr. in *d. c. Cum secundum num. 18.* Idque procedit sive detegatur

32 quem fuisse illiteratum tempore examinis prioris, sive etiam postea talem effectum esse, secundum Innocen. & alios proximè citandos. Neque obstat, quod approbatus possit reprobari ex causa superveniente, ut hic patet, & dictum est sup. in 1. notab. Quia id est verum si loquamur de crimine: secus autem si loquamur de literatura, seu doctrina, sicut in casu nostro, ut optimè declarat hic Innoc. *n. 1. vers. Sed si objiceretur*, & post eum Host. *n. 3. vers. Si vero objiceret*, Jo. Andr. *n. 5. eod. vers.* & Butr. *n. 9. vers. Hoc verum.*

33 Regula tamen superius propoſita pluribus modis limitatur. Primò enim declaratur procedere in examinato, & approbato ad idem, vel simile officium, vel beneficium; secus autem esset si beneficium, vel officium esset majus, vel dissimile, gloss. hic in ver. *Reputare*, quam Host. num. 12. & seqq. Butr. num. 9. & cæteri sequuntur Bald. in *cap. Scriptum col. ultim. supra de elect.* dicens, semel examina-

34 tum debere iterum examinari si transeat ad longè altiora. Et est theorica Innoc. in *a. cap. Cum venerabilis*, quam ibi sequuntur alii, teste Felin. num. 48. ubi etiam num. 49. *prope finem*, refert id in ipso servatum fuisse, qui assumptus in Auditorem sacri Palatii examinatus fuit, tamen viginti annos in publicis Universitatibus jus Pontificium docuisset, & in hoc nullus discrepat. Et hanc sententiam aliàs probavit Sac. Congregatio Concilii, Nam consultata, an semel examinatus ab Episcopo ad simplex beneficium, si ad aliud simile præsentetur, teneatur iterum se Episcopi examini subjicere: Respondit non teneri, cum sit simile beneficium. Hinc autem sequitur magna limitatio ad regulam hujus *cap. Accepimus*, & *cap. Cum secundum de praben.* ut examinatus, & approbatus ad ordinem non possit examinari, & reprobari ad beneficium, ut scilicet procedat in simplici; non autem in beneficio curam animarum habente, ut per Oldrad. *d. conf. 18. num. 1.* Et hoc est, quod scribit Joan. Andr. in *addit. ad Speculat. in tit. de jure patr. in addit. margin. in fin.* dum ait, *cap. Accepimus*, arcetate ordinantem ad dandum beneficium, non autem curam. Huc etiam spectat, quod scribit Oldrad. *ubi supra*, & Anchar. *d. Clem. 1. de concess. praben. dum asserunt regulam prædictam desumptam ex cap. Accepimus*, habere locum in connexis, dependentibus, vel coherentibus, non autem in diversis, Anton. de Butr. *d. cap. Cum secundum, num. 18.* ubi ait possibile esse, ut dignus beneficio per approbationem ordinum non sit dignus beneficio quolibet, quasi insinuans non esse dignum Curatis, vel aliis requiruntibus magnam habilitatem, Felin. loco citato.

35 Secundò regula limitatur, ut habeat locum in eodem examinante, & approbante; is enim semel probatum amplius examinare, vel reprobare non potest. At diversum est jus in successore ejus, qui semel approbavit, ut sentiunt hic Doctores post gloss. in ver. *Examinari*, Butr. *n. 9. vers. Quandoque ordinavit per se*, & Felin. *l. c.* Neque in casu hujus limitationis obstat exceptio rei judicatæ successoris examinare volenti: tum quia causa agendi mutatur, & est alia res, scilicet aliud beneficium: tum quia approbatio non est sententiæ diffinitiva, sed appellatur decretum admissorium, Oldrad. *d. conf. 18. n. 3.* Anton. de Butr. in *dist. c. Cum secundum n. 18.* Jo. Andr. in *d. Addit. Anchar. in dicta Clem. 1. n. 18.* & Felin. in *d. c. Cum venerabilis n. 49.*

36 Tertiò limita ratione publicæ utilitatis, ob quam Medicus, qui ad curandam hominum valetudinem adhibetur, semel probatus, reprobari potest, *l. Ut gradatim, §. Reprobari, ff. De muner. & honor. leg. Sed & reprobari*, ubi Bald. *ff. De excusat. tutor.* ex quo deducit Bart. in *dist. l. Sed & reprobari.* Doctorem semel probatum reprobari posse, ut facere consueverat Archiepiscopus Capuanus, quem hoc nomine laudat, optatque ita etiam hodie observari. Idque speciale est propter præjudicium publicum, ne Doctoribus imperitis causa defendendæ, aut judicandæ committantur, Lambertin. infra allegandus num. 6. Hinc etiam ex facto respondit Oldrad. *d. conf. 18.* approbatum ad duas Parochiales si velit consequi tertiam etiam æqualem, vel minorem, debere iterum examinari, & si minus idoneus fuerit, repelli: nam si id est speciale in Medico corporum, ut propter periculum, quod versatur in exercitio artis suæ, semel probatus reprobari queat: multò magis debet esse speciale in Medico animarum, in cuius imperitia majus periculum vertitur, *cap. Cum sit ars, infra eod. facit cap. Cum infirmitas de penit. & remiss.* Et iidem fundamentis sentit Joan. Andr. in *d. Addit. ad Speculat. & sequitur Anchar. in d. Clem. 1. de concess. praben. nu. 15.* Lambert. in *tract. de jure patr. in 1. part. 2. lib. 9. quest. princ. 20. art. num. 4. cum seqq.* Felin. in *d. cap. Cum venerabilis num. 49. de excepti.*

37 Quartò, Regula procedit quoties semel examinatus est quidem insufficientis, sed non penitus illiteratus: nam si Episcopus promovendo eum, qui non est profusus sufficientis, tacite cum eo videatur dispensare, juxta *c. p. Veniens de filiis Presbyter.* ut sentiebat Præceptor Host. relatus à Joan. Andr. in *d. ap. Diversis fallaciis in 2. col.* sive dispensare non videatur, juxta doctrinam Innoc. & Hostien. ibid. relati; satis est, ut ipsemet Episcopus contra factum suum venire non possit in casu, quo sibi compete-
bat facultas dispensandi, ut certè competit cum eo, qui non

40
41
42
43
44
45
46

non est prorsus illitteratus, ut per Joan. Andr. *ibid.* quem
 47 Doctores sequuntur. At cum quis est prorsus illitteratus, se-
 cus est; quia quoad ipsum dispensare non potest, imò etiam
 de Papa dubitatur an possit, Felin. in *cap. Si quando in pe-
 nult. col. de rescript.* & idem si illum admittat, potest Prela-
 rus contra factum proprium venire in casibus, in quibus
 aliquid fecit contra jus, nec habebat dispensandi faculta-
 tem, ut tradit Joan. Andr. post Innoc. & Hostien. in *loco
 supra proxime citato*, cui ceteri consentiunt. Et ita hanc
 regulam limitat Lambert. in *d. art. 26. num. 4.* qui tamen
 refert Doctores in *d. c. Diversis fallaciis*, velle ut quando
 Episcopus promovit illum, cum quo habet facultatem dis-
 pensandi, ut habet cum eo, qui non est penitus illittera-
 tus, ita demum possit venire contra factum proprium, si si-
 ne causæ cognitione processerit; secus si cum causæ cog-
 nitione, qua in re fallitur Lambertin. nec opus fuit, ut tot ra-
 tionibus eam opinionem refelleret, quia Joan. Andr. & cæ-
 teri numquam sentiunt Episcopum, etiam si sine causæ co-
 gnitione processerit, posse venire contra factum proprium
 in casibus, in quibus potest dispensare; sed tantum dicunt
 superiorem, vel successorem Episcopi posse tunc revocare
 id, quod Episcopus fecit, sed ipsum non posse factum
 proprium improbare, semperque id pro certo habent, si-
 ve adhibuerit causæ cognitionem, si-ve non, quando sumus in
 casibus, in quibus ei licet dispensare; & tunc tantum affir-
 48 mant ipsum contra factum suum venire posse, cum dispen-
 sare non potest, sicut non potest cum penitus illiterato. Et

in hunc sensum accipiendum est, quod scribit Felin. in *d. c.
 Cum venerabilis num. 49. de except.* dum absolute, & sim-
 pliciter ait in sufficientem posse privari beneficio obrento
 etiam a promovente: quia id est verum in penitus insuffi-
 cienti, cum quo Episcopo dispensare non licet; secus si non
 esset penitus insufficienti, quia cum Episcopus dispensare
 potuerit, contra factum suum ipse venire non potest, ut
 per Doctores in *d. cap. Diversis fallaciis*.

His positis sequitur responsio ad questionem supra pro-
 positam: nam cum nos agamus de eodem Episcopo, non
 autem de successore: & de beneficiis, que non requirunt
 majorem idoneitatem, quam ordo collatus (quæstio enim
 est de examine ad beneficia requirunt eundem ordinem
 sacrum, ad quem quis antea fuerat promotus (explorati ju-
 ris est eos promotos non esse rursus examinandos; nec posse
 reprobari, nisi in duobus casibus, id est cum ageretur de be-
 neficio requirente ordinem Presbyteratus, cui sit anne-
 xum onus coadjuvandi curatos, vel cum jam promoti ad
 ordines essent penitus illitterati. His enim duobus ca-
 sibus versaremur in tertia, & quæta suprapositis limi-
 tationibus, & ita liceret Episcopos examine, & repro-
 bare semel probatos.

Inquirendum hic esset, an & quando regulares semel ab 49
 Episcopo approbati ad confessiones ac perlonarum sæcula-
 rium audiendas possint iterum examinari, & reprobari;
 sed de hoc articulo plenè egimus in *cap. Grave num. 50. in-
 fra de offic. ordin.* illuc recurre,

DE ÆTATE, ET QUALITATE.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

C A P U T XIV.

CUM sit ars artium regimen animarum, districtè præcipimus; ut Episcopi promovendos in sa-
 cerdotes diligenter instruant, & informant, vel per seipso, vel per alios idoneos viros super
 divinis officiis, & Ecclesiasticis Sacramentis, qualiter ea ritè valeant celebrare. Quoniam si de
 cætero rudes, & ignaros ordinare præsumperint, (quod quidem facilè poterit deprehendi,) & or-
 dinatores, & ordinatos ultioni gravi decernimus subjacere. Sanctius enim est (maximè in ordina-
 tione sacerdotum) paucos bonos, quam multos malos habere ministros: quia si cæcus cæcum du-
 cit ambo in foveam dilabuntur.

S U M M A R I U M.

- 1 **M**inus idoneus ad Sacerdotium promoveri, vel ad
 regimen animarum assumi non debet.
- 2 Ars artium est regimen animarum.
- 3 Instruendi munus alicui ex debito incumbens potest alte-
 ri demandari.
- 4 Doctor potest interdum subrogare scholarem.
- 5 Rudes, & ignari in quo differant.
- 6 Ignorantia promoti probatur per examinationem.
- 7 Ordinatoris delictum probatur eo ipso, quod constat de
 inhabilitate ordinati.
- 8 Quod procedit, si per seipsum examinaverit, secus si per
 alios.
- 9 Nisi insufficientes malos, vel negligentes ad officium
 examinationis elegerit.
- 10 Sacerdotes, & curati super quibus sint examinandi, &
 num. seqq.
- 11 Canones ignorare periculosum est Theologis, & Catho-
 licis omnibus.
- 12 Religiosi, qui canones ignorant, reputandi sunt in-
 dioti.
- 13 Sanctus est paucos bonos, quam multos malos habere
 ministros.
- 14 Clericorum numerosam multitudinem, quibus ex causis
 expediat compescere.
- 15 Regulares, qui multitudinem novitiorum, & nova lo-
 ca indies recipiunt, corripiuntur.
- 16 Allegationibus multis se dilatare inutile est.

- 17 Præterquam in compilatione librorum, in legibus, & in
 glossis.
- 18 Examinis forma à Concilio Tridentino præscripta in
 Parochialibus conferendis qua sit.
- 19 Concurfus an requiratur in Dignitatibus, & Mansio-
 nariis, seu Hebdomadariis curam animarum habentibus
 in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis, &
 num. seqq. usque ad n. 28.
- 20 Dignitates curate in Cathedrali, vel Collegiata an
 veniant Parochialis appellatione, & num. seqq. &
 num. 29.
- 21 Intellectus cap. Statutum de elect. lib. 6. & num. 25.
 & 29.
- 22 Vacatio an detur mortuo uno ex pluribus curam anima-
 rum exercentibus in Cathedrali, vel Collegiata Ec-
 clesia, & num. seqq. & n. 26.
- 24 Concurfus an requiratur in Parochialibus non Collegia-
 tis, ubi cura animarum per plures exercetur, aut in
 Parochialibus habentibus nomen dignitatis, & n. 27
- 28 Item an requiratur in Prioratu commendari solito, qui
 est Dignitas habitu, & non actu, cui ve cura imminet
 animarum, & n. seqq. usque ad n. 41.
- 30 Dignitas habitu tantum curata, an comprehendatur ap-
 pellatione Parochialis, & n. seqq.
- 31 Impossibilia reputantur, que pendent à voluntate Princi-
 pis, & concedi non consueverunt.
- 32 Exercitium cum nec subest re, nec spe, numquam compre-
 henditur in lege conjunctim respiciente habitum, &
 actum, & n. seqq.

- 33 Collegio sublato an Ecclesia de jure esse Collegiata.
 34 Potentia ita demum attenditur, cum est facile reducibilis ad actum.
 35 Collegium conservatur in uno.
 36 Parochialis habitu tantum curata non venit appellatio-
 ne Parochialis.
 37 Concurfus non requiritur in beneficiis regularibus cura-
 tis etiam Clericis secularibus commendari solitis,
 & n. seqq. usq. ad n. 41.
 38 Commenda nostri temporis redacta sunt ad instar titu-
 lorum.
 39 Commenda etiam perpetua non mutat statum benefi-
 cii.
 40 Beneficium etiam perpetuo commendatum proprie non
 vacat per obitum Commendatarii.
 41 Terminus decem dierum à Concilio Trident. prefixus
 in c. 18. sess. 24. an sit computandus à die habita-
 notitiae vacationis Ecclesie, an verò liberum sit Epif-
 copo quandoque illum præfigere volentibus concu-
 rere, & n. seqq. usq. ad n. 48.
 42 Episcopo potest differre electionem magis idonei usque
 ad sex menses, si Parochialis in suo mense vacave-
 rit, & usque ad quatuor, si vacaverit in mense Sedi
 Apostolica reservato.
 43 Concilii Trid. decretum c. 18. sess. 24. expenditur, &
 n. seqq.
 44 Distio, Potè, est diversificatiua præcedentium.
 45 Terminus implicat currere ipso jure, & esse ab Epif-
 copo assignandum.
 46 Provisio hominis facit cessare provisionem legis.
 47 Observantia generalis Episcoporum plurimum valet ad
 interpretationem Conc. Trid.
 48 Concurfus habitus infra terminum decem dierum non est
 nullus, si nemo post examen comparuit, qui se le-
 sum præsentat.
 49 Idem si aliqui fuerint examinati infra decem dies, alii
 vero post, ita ut nullus ex concurrentibus remanserit
 non examinatus.
 50 Appellare an liceat in concursu Parochialis Ecclesie à
 reprobatione examinatorum Synodaliur, & ad no-
 vum examen provocare, & n. seqq. usq. in fin.
 51 Cap. Constitutis, il secondo de appell. correctum est à
 Conc. Trid. c. 19. sess. 24.
 52 Examinatorum officium est idoneos judicare; electio au-
 tem magis idonei ad solum Episcopum pertinet, & n.
 seqq.
 53 Appellari potest a prælectione Episcopi, qui judicium
 examinatorum sequutus, unum magis idoneum præ-
 tulerit.
 54 Examinatorum Synodaliur autoritas an & quando
 expiret, & an Episcopus in locum demortuorum pos-
 sit alios extra Synodum substituere.
 55 Concurfus, in quo una cum tribus Examinatoribus Sy-
 nodalibus alii non Synodales fuerunt adhibiti, est
 nullus, & collatio Parochialis ad Sedem Apostoli-
 cam devolvitur.

Cùm sit ars. Minus idoneus ad Sacerdotium promo-
 veri, vel ad regimen animarum assumi non debet.
 Hoc dicit. Primò, exordium. Secundò, præceptum, ibi,
Distinctè. Tertio, pœna contrafacientis, ibi, *Quoniam*.
 Quattò, antipophora, ibi, *Sanctius enim est*. Quintò, ra-
 tio, ibi, *Quia si cæcus*.
 2 Nota primò, excellentiam regiminis animarum; est enim
 ars artium, ut antonomastice hic dicit Concilium genera-
 le, & latius explicat Host. & Jo. Andr. ambo in princ. Bel-
 lam. & Card. n. 1. in 1. oppos.
 3 Secundò, nota ibi, *Per alios*, eum qui tenetur ex debito
 alios instruere, posse id munus alteri demandare. Et sic
 4 Doctòr potest interdum subrogare scholarem, ut hic no-
 rant Joan. Andr. nu. 7. Cardin in 3. notab. Anchar. in 2. &
 Jo. de Anan. n. 3. de quo dic, ut per eundem Cardin. in
 cap. 1. in princip. in 26. notab. nu. 18. supra de Summ. Tri-
 nit. & per Jo. Andr. in reg. *Qui per alium*, in *Mercurial.*
de reg. jur. lib. 6. & in c. Exturpanda infra de præben. & per
 Legistas, nempè Bart. in l. *Nemo est qui nesciat*, ff. de du-
 bus reis, Cyn. & Bald. in l. *Quisquis*, Cod. de Episcop. &
 Cleric.

Prosop. Fagnan. in I. Libr. Decretal.

Tertio, nota differentiam esse inter rudes, & ignaros; 5
 quia rudes dicuntur quoad temporalia ignari, quoad spiri-
 tualia, sive jura; nam utrumque requiritur in Sacerdo-
 tibus, & Rectoribus animarum, ut in c. *Petrus* 39. dist. se-
 cundum Host. & Jo. Andr. n. 10. & Bellam. in princ. omnes
 in ver. *Rudes*, & Card. n. 2. in 2. oppos.

Quattò, nota ibi, *Quod facile poterit deprehendi*, igno- 6
 rantiam promoti facile probari posse, id est per examina-
 tionem, ut c. *Si forte de elect. lib. 6.* & hic norant Jo. Andr.
 nu. 10. in ver. *Deprehendi*, Bellam. in princ. in eod. ver. Butr.
 in 4. not. & Card. in 6. Statim enim atque imperitus ma-
 theos examinabitur, risui patebit, c. *Qui de mensa*, & c.
Relatum 37. dist. secundum Hostien. nu. 10. in ver. *Facile*
poterit.

Quintò, nota ibi, *Ordinatores, & ordinatos*, eo ipso quòd 7
 constat de inhabilitate promoti, pariter constare de delicto
 promoventis, ut hic, & in c. *Tantis*, *Daniel* 81. dist.
 in fin. ibi. Qualis enim ipse sit, quisquis tales ordinaverit, 8
 ostendit, & arg. c. *Quamvis infra de reg. jur. & l. Quisquis*,
 C. *de rescin. vend.* Quod intelligunt Doctores, quando
 promovens per seipsum examinavit. Secus si per alios,
 quia tunc examinatores tantum punientur, ut in c. *Quan-*
do 24. dist. & c. *Ad hæc infra de offic. Archid.* & hic decla-
 rant gloss. in ver. *Deprehendi*, Innoc. n. 2. in ver. *Ordina-*
tos, Hostien. nu. 10. in ver. *Deprehendi*, Joann. Andr. in
 gloss. 3. n. 13. & Bellam. num. 3. Qui tamen hoc ultimum 9
 sublimitant, nisi Ordinatio sit imputandum, quòd insuf-
 ficientis, malos, vel negligentis ad officium examinatio-
 nis elegerit, ut l. 1. §. *Qui sunt igitur*, & l. *fin. ff. naut. cau-*
pon. stabul. & l. 1. *Idem Pomponius*, ff. *de pos. & c. Ea que*,
 §. *Unico inf. de offic. Archid.* Quid autem in promotis sine
 examinatione, dic ut per Arch. in c. *Si quis* 24. dist. & per
 Collectar. hic n. 1.

Sextò, nota, promovendos ad Sacerdotium, & regi- 10
 men animarum esse examinandos super divinis officiis, &
 Ecclesiasticis Sacramentis. Quod plene fieri non potest si-
 ne scientia Canonum, c. *Inter cetera infra de offic. Ordin.*
c. 1. de feriis, cap. 1. de celebrat. Missarum, & de consecr.
per tot. & patet in hoc tractatu, & aliis hoc tangentibus.
 Hæc autem secundum Hostien. n. 8. ignorant puri Theo- 11
 logi non sine periculo animarum; quia ad Canonum obser-
 vationem, quæ censetur regula omnium, & ipsi, & omnes
 Catholici adstringuntur, ut c. 1. *supra de constit.* Non est
 ergo modicum periculum sua regulam ignorare, & inniti
 prædientia suæ contra canonicas sanctiones, ut c. *Ne inmi-*
tatis eod. tit. & religiosi, qui canones ignorant, reputandi 12
 sunt idiotæ, ut legitur, & notatur in c. *Ex multa in primo*
responsio, vers. Sic ergo inf. de voto. Ergo debent tales esse
 gnari divinae legis, & exercitati in Ecclesiasticis sanctio-
 nibus, secundum Goffred. & Jo. Andr. n. 12.

Septimò, nota axioma in materia regiminis Ecclesiastici 13
 videlicet, & sanctius esse paucos bonos, quam mul-
 tos malos habere ministros.

Et signa hunc textum contra Episcopos ordinantes 14
 multitudinem Clericorum: nam etsi ministrorum nume-
 rum augere spectet ad incrementum divini cultus, c. *Ex*
parte supra de constit. & notat Innocent. in cap. *Cum secun-*
dum nu. 1. & post eum Hostien. num. 9. *infra de præben.*
 tamen plerique Clericalem militiam assument, non ut
 Deo fidelem cultum præstent, sed secularis judicii fugien-
 di fraude, contra quos Concilium Tridentinum c. 4. sess.
 23. Undè & crebra inter utrumque forum oriuntur dissi-
 dia, & libertas Ecclesiastica in dies magis violatur. Nec
 desunt, qui hanc calumniam obrudant Ecclesiarum Præ-
 latis, quòd gregem sibi numerosum parent avaritiæ stu-
 dio, non ut pascant, sed ut emungant, aut mactent. Præ-
 terea, ut inquit Hieronymus ad *Evagrium Episcopum epist.*
 85. Diaconos paucitas honorabiles, Presbyteros turba
 contempribiles facit, c. *Legimus* 93. dist. Idèòque Con-
 cilium Chalcedonense can. 6. à Concilio Tridentino inno-
 vatum c. 16. sess. 23. præcipit nullum debere ordinari, qui
 judicio sui Episcopi non sit utilis, aut necessariis suis Ec-
 clesiis, & jura interdicit quemquam promoveri sine titu-
 lo etiam ad minores Ordines, ut plerique interpretes tradi-
 derunt in c. *Non liceat*, & ibi dixi n. 5. *infra de præben.* Et
 quamvis id non servetur ex consuetudine, tamen utile es-
 set, ut in usum induceretur ad compescendam effræna-
 tam Clericorum multitudinem, ut advertit Abb. in d. c.

Non liceat n. 2. Sed & Imperatores Clericorum numerum præfixerunt, ut in Authen. *Ut determinatus sit numerus Clericorum*, &c. in rubro, & nigro: nam multitudo numerosa nihil habet honesti, ut dicitur in Authen. *de referendar. ad fin.* Ergo non refert, quam multos Episcopi habeant Clericos, sed quàm bonos, ut hic, & in c. *Tales 22. dist.* ubi Clemens ad Jacobum fratrem Domini: Tales, inquit, ad ministerium eligantur Clerici, qui dignè possint Dominica Sacramenta tractare; melius est enim Domini Sacerdoti paucos habere ministros, quàm multos inutiles, qui onus grave ordinatori adducant.

15 Deinde signa hunc textum contra Superiores Regulares, qui novitiorum multitudinem ad habitum, & professionem admittunt, quive novas domos, & loca in dies recipiunt, ut religionem longè, latèque diffundant: vix enim neri potest, ut immentitas camporum benè, ut par est, excolatur. Et hinc potissimum contigisse arbitror, ut multæ religiones à primævi instituti puritate, & monasticæ discipline observantia infeliciter ceciderint. Porro immoderatum hunc affectum se propagandi ut comprimerent Sacri Canones, Concilia, & Apostolicæ Constitutiones, providè sanxerunt, ut is tantum numerus in singulis monasteriis constitueretur, & in posterum conservetur, quæ vel ex redditibus propriis monasteriorum, vel ex consuetis elemosynis commodè possit sustentari, ut in cap. 1. & 3. *infra de institut. in c. unico*, §. *Sanè de statu regul. lib. 6.* & in Concilio Tridentino cap. 3. *sess. 24. de reg.* Neve Superioribus Ordinum liceat nova loca acquirere sine consensu Ordinarii, & Sedis Apostolicæ licentia, ut in c. *unico de excess. Prælat. lib. 6.* & in d. c. 3. *in fine sess. 25. de regular.* & in decretis hac de re editis. Ingentem quoque religionum Mendicantium numerum reduxit Concilium Lugdunense sub Gregorio X. ut in c. *unico de relig. domib. lib. 6.* Cum tamen ab eo tempore usque adè excreverint, ut à multis piis viris Apostolicæ Sedis provisio hac in re desideretur.

16 Postremò ex hac littera arguit Hostien. n. 13. & gloss. in c. *Tales in ver. Multos 23. dist.* contra eos qui pretiosum tempus conterunt, in allegationibus se inutiliter dilatantes, ut in c. *Non mediocriter, de consecr. dist. 5. & c. Odi, & projecti 24. q. 1.* Non enim multis opus est, sed efficacibus, ut ait Seneca ad Lucil. *Epist. 38.* idèoque doctis, & cordatis viris nauseam movet tot Authorum, præsertim nullius nominis, aut ponderis, inepta congeries.

17 Hoc tamen limita dupliciter secundum Hostien. n. 13. Primò scilicet, ut non procedat in compilatione librorum, ut patet in eo, quod legitur, & notatur in cap. *Ad liberandam inf. de Judæis*, in parte decisa cum suis concordant. & c. *unico in primo responso inf. de Sacram. Unct.*

Deinde limita, ut non procedat in legibus, & in gloss. quas non delenus, cum ibi sint multa difficilia, multa latentia, & obscura, plerumque tamen utilia, aut etiam necessaria, perfunctoriè pertransire. Aliquando enim vidimus aliquam legem negligi, per quam postea questionem difficilem cognovimus terminari; & secundum Aristot. 3. *Physic. c. 1.* de singulis dubitare non est inutile. De quo per eundem Hostien. in cap. 1. *in fin. super ver. Breviter infra de Sacram. non iteram.* & per Jo. Andr. in c. *Ex multa n. 2. de Foto.*

Ultimò nota rationem, cur assumendi ad regimen animatum subjiciendi sint examini, videlicet, quia sunt duces aliorum, idèoque illuminati esse debent, ut aliis præluceant Ignorantia autem est cæcitas intellectus, unde si cæcus egecum ducit, ambo in foveam dilabuntur. Matth. 15. & Lucæ 6. & hic in littera, & in c. *Quæ ipsi 38. dist.* & facit ad titulum de qualitate præficiendorum.

18 Hodie in assumendis ad regimen Parochialium Ecclesiarum novam formam examinis per concursum præscripsit Sancta Tridentina Synodus in c. 18. *sess. 24.*

Statuit enim primò, ut examen hujusmodi servari debeat in omnibus Parochialibus, etiam si cura Ecclesiæ, vel Episcopo incumbere dicatur, & per unum, vel plures administraretur, per obitum, vel resignationem vacantibus, etiam si reservata, vel affecta fuerint. Secundo statuit, ut cum Parochialis Ecclesiæ vacatio contigerit, Episcopus, qui jus patronatus habet, intra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo præferendum (quod hodie est limitatum ad alios decem dies ex Constitutione S. Pii V. *In conferendis*) idoneos aliquot Clericos coram deputandis examinatori-

bus nominet. Liberum sit tamen etiam aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre. Quod si Episcopo, aut Synodo Provinciali videbitur magis expedire, per edictum etiam publicum vocentur, qui volent examinari. Tertio statuit, ut transacto constituto tempore omnes descripti examinentur ab Episcopo, sive eo impedito, ab ejus Vicario generali, atque ab aliis examinadoribus non paucioribus, quam tribus, quorum voris, si pars, aut singulares fuerint accedere possit Episcopus, vel Vicarius. Quarto præcipit, ut examinadores singulis annis in diocesana Synodo ab Episcopo, vel ejus Vicario ad minus sex proponant, qui Synodo satisfaciant, & ab ea probe nentur: & eorundem qualitates præscribit, videlicet ut sint Magistri, seu Doctores, aut Licentiatii in Theologia, aut jure Canonico, vel alii Clerici, qui videbuntur magis idonei. An autem alternativa, Vel, hoc casu sit ordinis, vel electionis dixi in c. *Inter ceteras à n. 45. usque in fin. sup. de refer.* Quintò jubet, ut examine peracto examinadores renuncient, quos idoneos judicaverint, ex hisque Episcopus eligat digniorem, eique, & non alteri per eum, ad quem spectat, collatio Ecclesiæ fiat. Sextò præscribit, quid observandum, si Parochiales juspatronatus Ecclesiastici, aut laicorum fuerint. Septimò statuit, ut examinadorum relationem nulla devolutio, vel appellatio etiam ad Sedem Apostolicam impediatur, aut suspendatur, quominus executionem habeat. An autem ex Conc. ex Constitut. S. Pii V. Episcopus in concursu ita teneatur præeligere digniorem, ut alias liceat postposito appellare; etiam si prius non constet de irrationabili Episcopi judicio, scripti plenè in c. *Eam te in 1. 2. & 3. q. à n. 20. usque in fin. sup. eod.* Octavò in hujusmodi forma examinis jubet haberi rationem Parochialium ex sui redditus, vel locorum, ubi non sunt, qui velint se examini subijcere. Ultimò, tribuit facultatem Synodo Provinciali, providendi circa examinationis formam, si quid addendum, aut remittendum esse censuerit.

QUÆRO, an in dignitatibus, & Mansionariis, seu Hebdomadariis curam animarum habentibus in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis, requiratur forma examinis per concursum a Concil. Trident. præscripta in d. c. 18. *sess. 24.*

Cum in Ecclesia Patavina, aliisque ejusdem diocesis multa sint beneficia, quæ licet curam animarum habeant, tamen Parochiales non sunt, veluti quædam beneficia Mansionariæ nuncupata, existentia in Collegiatis, quibus per hebdomadas animarum curam exercendi onus incumbit; vel Dignitates, quæ caput Collegiatae existunt, ut Præpositura Montis Selicis, vel Cathedralis. quæsitum fuit à S. Congregatione Concilii, an talia beneficia per concursum conferri deberent servata forma c. 18. *sess. 24.* Sacra Congregatio censuit, reclamante Cardinali Alciato, & subdubitante Cardinali Perusino, examen concursus non requiri in Mansionariis Collegiatae Montis Selicis, & etiam Cathedralis Ecclesiæ Parmensis nec in dignitate Præpositurae Collegiatae Papiensis. Tamen Sanctissimo referendum, bonum esse, ut Sanctitas Sua decernat, ut hujusmodi beneficia, quæ sunt curata, & ad collationem liberam inferiorum, aut Episcopi spectant, non possint conferri, nisi prius examinatis, & approbatis ab Episcopo. Sanctitas Sua dixit ampliùs studendum, & deliberandum.

In Congregatione Generali etsi dictum fuisset in summa Hebdomadarias, seu Mansionarias Ecclesiæ Parmensis Cathedralis, itemque Collegiatae Montis Selicis diocesis Patavinae, item Præposituram Collegiatae Papiensis debere appellatione Parochialium venire, idèoque in eis esse necessarium examen per concursum, quia in substantia omnes sunt Parochiales, eadem cura animarum, idem finis, idem modus eademque ratio Concilii d. cap. 18. & cum nullus sit Canon qui dicat appellatione Parochi non comprehendi Collegiata, & dignitatem, nisi cap. *Statutum de elect. in 6.* Ergo regula est in contrarium, & possunt duo tantum contra deduci. Unum d. cap. *Statutum.* Sed illud non obstaret, quia procedit in materia penali tantum, ut verba d. c. expressè dicunt, & Joann. Andr. & alii certum asserunt esse textum illum non habere locum in materia favorabili, qualis est ista, prout et iam declaravit Pærcus Major Cancellariæ. Alterum conf. Oltradri 67. & conf. Anchar. 59. ex cap. *Cum non ignores, de præb.*

- præben. & cap. Statutum.* Sed nec illa obstaret duplici ratione. Primo, quia loquuntur in materia pœnali; & fundant se solum super dict. *cap. Statutum.* Altera, quia verba illa Concilii, *Cura Ecclesiæ, vel Episcopo, & Per unum, vel plures;* posita sunt à Concilio ad tollendum consilia Oldradi, & Ancharani, ut Rota jam decidit; & in omnem casum in dignitate curata non fuisse dubium, ex eisdem consiliis Oldradi, Ancharan. *Card. conf. 30. prob. c. Super eo de præb. in 6.* Nec obstat, quod Concilium dicit: *Vacatio Parochialis,* sed uno Mansionario mortuo non vacat Parochialis; quia cùm Concilium dicat: *Per unum, vel plures,* mortuo uno ex illis pluribus, habetur pro vacatione Ecclesiæ respectu locis vacantis in illa: Item non obstat, quod aliàs Cong. respondit in quibusdam beneficiis Carthagineñ. quia factum fuit fundamentum, quod in Archivio Ecclesiæ repertum fuit in fundamentum eorum beneficiorum expressè tantum fuisse, ut essent servitoria beneficia simplicia: Tamen ex undecim Cardinalibus, Gesualdo, & Alciato exceptis, & Columna nolente proferre sententiam, quia non studierat, omnes alii censuerunt in supradictis tribus casibus Parmen. Papien. Patavin. nullum examen requiri per concursum ex Concilio dict. *cap. 18.* & generaliter in omnibus Dignitatibus curam animarum habentibus in Cathedralibus, & Collegiatis; itemque generaliter in omnibus Mansionariis, & Hebdomadarius curam animarum habentibus per plures alternis vicibus exerceri solitam in Cathedralibus, vel Collegiatis non esse necessarium aliquod examen per concursum ex *d. c. 18.* illa præcipuè ratione, quia non datur vacatio Ecclesiæ; & *d. c. 18.* non loquitur de Dignitatibus, nec expressit de Collegiatis, prout fecit alibi, ubi voluit. Quid autem si in una Ecclesia Parochiali essent duo, vel tres exercentes curam animarum, neque esset simplex Parochialis duobus, vel tribus curam animarum exercentibus, sed nec Collegiata; Quid item si sit Parochialis habens nomen Dignitatis, puta Archipresbyteratus, Abbatie, vel Præpositure, & non esset Collegiata; Congregatio nihil decidit de his casibus, licet aliud esse inclinaverit, & ita in illa Carthagineñ. Beneficii, videtur Rota sensisse, & ita etiam salvari posse videtur decisio Rotæ Gerunden. Hec tamen omnia referenda Sanctissimo, & nihilominus dicendum examen faciendum saltem sine concursu.
- 23 Sanctissimus, licet ei visum sit *d. c. Statutum,* habere tantum locum in materia pœnali; tamen doctrinam Ancharani visus est intelligere etiam in materia favorabili. Licet idem visus fuerit non satis probare illud argumentum, quod Ecclesiæ non vacat mortuo uno: licet item visus fuerit bis inclinare in eam sententiam, ut quando Dignitas habet curam animarum, & obtinentes tenetur eam personaliter exercere, ut in illa Papien. requiratur concursus. Tamen postquam tandem audivit sententiam communem Congr. prævio studio, & discussione factam, illam approbavit etiam in Dignitatibus, ea ratione, quia Concil. non fecit expressam mentionem Dignitatum, in Mansionariis autem, & Hebdomadariis innixa est Sanctitas Sua illis rationibus Oldr. & Anch. licet Concil. visum sit illis verbis, *Per unum, vel plures,* illas sustulisse. Sic igitur statuit, in Dignitatibus, & Mansionariis, seu Hebdomadariis habentibus curam animarum in Ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis non esse necessarium examen per concursum. Quid autem in Parochialibus, quæ non sunt in Cathedralibus, neque in Collegiatis, in quibus adsunt tres, vel quatuor exercentes curam animarum alternis vicibus, prout videtur fuisse in casu Rotæ, vel quia Parochiales haberent simplex nomen Dignitatis, Abbatie, Præpositure, quem casum Congr. reliquit indecisum: Sanctitas Sua dixit, ex quo de præsentibus non occurrebat in facto, tale dubium, debere Congreg. esse contentam decisione casuum Parmen. Papien. Patavin. Si postea hic casus occurrerit, tunc agendum. Et quia Rota illa decisionem fecit, & Patrus Major aliam, Sanctitas Sua interrogata, an admittendi essent, respondit nihil eis dicendum.
- 24 Congregatio Generalis cùm hæc audivisset, mandavit, ut significaretur hoc decretum iis, quibus opus esset; & sic casus eveniret de Parochialibus non Collegiatis, neque in Cathedralibus, tunc de integro agendum in Congregatione. Licet Patres unanimiter senserint absque dubio faciendum examen per concursum.

Prosp. Fagnan. in 1. Libr. Decretal.

Secundum QUÆR., præsupposito quod beneficium sit 28 regulare, & quod in eo aliàs essent Prior, & Monachi Conventum, & Capitulum facientes, Dignitatemque habitu, & actu constituentes, hodie tamen per definentiam Monachorum desierit quidem esse dignitas actu, remanserit autem dignitas habitu, quia facile potest in actum transire quando Monachi revertantur: & quod sit solitum commendari Clericis secularibus: An propter curam animarum illi imminentem subiaceat concursui, juxta formam *c. 18. sess. 24.* Concilii Tridentini.

Emersit hæc disputatio in causa Tudertina Prioratus, in qua Rota 14. Junii 1593. coram Litta, & 21. Aprilis 1595. coram Penia, imprefs. *decif. 587. & 588. part. 4. diversif.* concludit Prioratum habere curam animarum ab anno 1523, & dignitatem habitu tantum, non actu, cùm in eo Monachi jam dudum commorari desierint. An verò hujusmodi Dignitas sit per concursum conferenda, necne, sententiam S. Congr. exquisiti debere.

In quo articulo etiam S. Congr. tempore Card. Alciati declaraverit Dignitates curatas non esse conferendas prævio concursu; egrè tamen in eam sententiam descendit, multis enim Patribus, quinimò & Sanctissimo contraria sententia magis probatur, ut patet ex dictis in præcedenti questione. Quod non idèd diximus, ut Dignitas curata conferri non possit absque concursu; sed ut inde appareat hujusmodi decisionem non sine opinionum conflictu editam strictè esse intelligendam, nec eò usque extendendam, ut sub ea comprehendantur dignitates, quæ habitu tantum, & non actu sunt tales. Nam Dignitates curatè regulariter veniunt appellatione Parochialium, ubi non versantur in materia pœnali, ut clarè colligitur ex *c. Statutum de elect. lib. 6.* Nam ibi deciditur Dignitates curatas non comprehendendi in *c. Licet Canon,* & decisio fundatur in eo, quia cùm constitutio illa de Parochialibus loquatur, & sit pœnalis, restringi potius debet, quam laxari. Ergo innuit textus aliud juris esse, si constitutio sit favorabilis. Et ita ex illa decretali colligit Jo. Andr. in gl. i. quem sequuntur Genin. Anchar. Franc. & alii communiter.

Decretum autem Concilii in *cap. 18. sess. 14.* cùm non modò non sit pœnale, sed potius favorabile, ut patet ex illis verbis præmii: *Expedi maxime animarum saluti,* circumscripta declaratione S. Congr. videri potuisset comprehendere etiam Dignitates habitu, & actu, secundum theoreticam Jo. Andr. ergo fortius dicendum est includere eas Dignitates, quæ habitu tantum tales existunt.

Confirmatur, quia etiam si admitteremus Dignitates non comprehendendi appellatione Parochialium, de hoc tamen alia ratio reddi non posset, nisi quia qualitas Dignitatis præponderat qualitati curæ, ut in specie notat Franc. in *d. c. Statutum.* Quæ ratio procedit quidem in Dignitates, quæ est talis habitu, & actu; sed cessat in ea, quæ est Dignitas habitu tantum. Ideoque proculdubio debet venire appellatione Parochialis. Nam alioquin sequeretur absurdum, ut cùm concurrunt cura, & dignitas, & cura immineret habitu, & actu; pluries fieret sola Dignitas habitu ad excludendum concursum, quàm cura habitu, & actu ad illum inducendum.

Accedit communis in hac materia Doctorum conclusio, quod quoties jura utuntur verbis denotantibus exercitium, nunquam appellatione alicujus rei venit id, quod habitu tantum, & non actu sit tale; & hoc modo procedunt dicta Doctorum limitantium illam textum in *c. Licet Canon. de elect. lib. 6. & in c. De multa de præben.* secundum opinionem Hostien. & Joan. Andr. quam ibi Doctores sequuntur, & post Butr. tradit Barbat. *conf. 17. col. 4. lib. 1.* Sed textus in *d. c. Statutum,* dum decidit appellatione Parochialis non venire dignitatem, utitur verbis significantibus exercitium, ibi, *Assumptis ad earum regimen.* Ergo ea dispositio intelligitur de Dignitatibus habitu, & actu, & consequenter quæ sunt dignitates habitu tantum non includuntur appellatione Parochialium.

Idque multo magis est dicendum; quia cum hujusmodi Ecclesiæ regulares, quæ prius habebant Collegia, & postea commendari à Sede Apostolica cœperunt, nunquam consueverint redire ad suum statum primævum, nec Collegium recuperare, sed semper Summi Pontifices tales Ecclesias semel comendatas cessante commenda rursus commendare sint soliti: sequitur, ut exercitium in

- Collegium consideratum in prædicta decretali, statutum post commendam non solum non addit re, & actu, sed nec etiam spe: nam quæ pendet à voluntate Principis, & concedi non consueverunt, reputantur impossibilia, l. *Apud Julianum*, aliàs incipit, *Africanus §. fin.* & ibi *Bart. n. 2.* & *Jas. post Alex. & alios, n. 13. ff. de legat. 1. gloss. in l. Continuus, §. Cum quis, in ver. Relicta, ff. de verborum obligat.* Cum autem exercitium non subest re, nec spe, numquam comprehenditur in lege conjunctim respiciente habitum, & actum, ut per *Gemin.* qui multis distinctionibus hanc materiam explicavit in *d.c. Licet canon. col. 3. vers. Tertio casu.*
- Præterea dignitatem Curatam habitu tantum non esse de his, quæ speciali nota dignæ censentur, & non veniunt in generali legis dispositione, quando actus est sublatus auctoritate Superioris, tradit *glossa in d. cap. Statutum, in ver. Collegiatus*, ubi querens, an illa decretalis habeat locum, cum desit in Ecclesia esse Collegium, ita distinguit, videlicet si Collegium desit ibi esse ob mortem Canonicoꝝ, ita ut alii in eorum locum debeant substitui, decretalis habeat locum, quia ob spem reversionis non videtur Collegium ibi desisse: si autem destruat Collegium Superioris auctoritate, tunc non habeat locum, nimirum quia Collegium est sublatum re, & spe: & *glossa* Doctores communiter sequi videntur, & nam ita demum potentia attenditur, cum est facile reducibilis ad actum; *Hostien. in Summa de penit. & remiss. §. Cui*: Nos quidem versamur in secundo casu, non in primo, cum Collegium desierit esse non per mortem Canonicoꝝ, sed per commendam Papæ, qui illud nec restituit, nec restitutus præsumitur; ideoque hujusmodi dignitas non comprehenditur in *d. cap. Statutum*, sed venit appellatione parochialis. Nec potest dici nos versari in primo casu *glossæ*, cum Collegium desierit morte Regularium non per commendam Papæ, & commenda non sit incompatibilis cum Collegio, cum sæpè videamus monasteria Conventuum habentia commendari: nam respondetur, cum in casu nostro à tempore Commendæ conventus desierit esse in monasterio, & numquam tot annis sit restitutus; inde videtur quodam modo inferri posse ad mutationem status longiori tempore; quam annorum quadraginta, juxta text. in *cap. Cum de beneficio, de præben. in 6.* de quo tamen inferius dicemus. Et sic non sumus in primo casu *glossæ*, in quo Collegium desierat per mortem, & alii sunt restituendi; & sic in uno etiam Collegium remanebat, ut ibidem per *glossam ex capit. Gratum, de postul. Prælat. & l. Sicut, §. fin. ff. Quod cuiusque univers. nom.*
- Sic etiam videmus parochialem habitu tantum curatam, quæ affectu desit habere Parochianos, non venire appellatione beneficii Curati, nec includi in dispositione *cap. De multa, de præb.* ut adversus *Spec. & Card.* tradiderunt *glossa in d.c. Licet canon. Holt. Jo. Andr. & Abb. in d. c. De multa, & in c. Quia nonnulli, de Cle. non residen. Staphil. in tract. de qual. & stat. benefic. n. 22. Jo. de Selva in tract. de benef. in 3. p. n. 42. Capta ex communi reg. 9. n. 74.*
- Cæterum ex alio capite dicendum est, hoc casu non requiri formam examinis per concursum, nempe quia versamur in Prioratu regulari, ac propterea non est locus decreto Concilii in *d. c. 18. sess. 24.* ut aliàs *S. Congregatio* respondit. De monasteriis enim, ac domibus regularibus, quibus cura animarum imminet personarum secularium, Concilium specialiter disposuit in *d. c. 11. sess. 25. de regular. & de monasteriis commendatis in d. c. 1. ejusdem sess.* Neque obstat, quod hic Prioratus commendari consueverit Clericis secularibus, & quod commenda nostri temporis redactæ sint ad instar titulorum, *Sarnen. in reg. de infirm. quest. 13.* Nem respondetur non propterea Prioratus desuisse esse regularem, quia commenda etiam perpetua non mutat statum beneficii, *Castad. dec. 1. n. 2. de Privileg. Pur. dec. 25. lib. 1. & Sarnen. loco cit.* Quibus accedit, quod Concilium in *d. c. 18.* loquitur de Parochialibus, quæ conferuntur, ut patet ibi: *Atque ipsi, & non alteri collatio Ecclesie fiat*; ac proinde non habet locum in hoc prioratu, qui non conferitur, sed commendatur. Item Concilium loquitur de parochialibus vacantibus, ut patet ibi, *Statuit Sacra Synodus, ut si parochialis Ecclesie vacatio per obitum, vel resignationem etiam in*

curia, vel alius quomodoque contigerit, &c. Et infra ibi, *Debeat Episcopus statim habita notitia vacationis Ecclesie, &c.* At ex declaratione Cancellariæ beneficia etiam perpetuo commendata vetè, & propriè non vacant; unde numquam dat litteras per obitum commendatarii, sed cessante commenda, ut refert *Mandof. in reg. 32. de impetrat. benefic. vacan. per obit. familiar. Cardin. qu. 6. in fine.* Præsertim verò quia cum Concilium voluit hujusmodi commendas comprehendere, de illis specialiter meminit, ut patet in *c. 18. sess. 21. in cap. 17. sess. 24. & alibi.* Quod cum non fecerit in *d. c. 18.* conferri debeat eas noluisse comprehendere, ut in similibus terminis arguit *d. Mandof. d. q. 7. n. 15. vers. Secundo argumento: Quia inquit, quando Summ. Pont. voluit regulam aliquam comprehendere commendas, seu vacationes per cessationes commendarum, id clarius, & propriis verbis expressit, prout in illa de infirmis, ita ut idem verisimiliter fecisset, si de commendis, seu de earum cessationibus sensisset.*

Non obstat, quod in beneficiis regularibus ideo concursus non requiratur, quia cum religiosi sint obedientiarum, non possunt inter eos habere locum quæ prescribuntur à Concilio in *d. c. 18.* Et quod hæc ratio impedimenti cesserit in commendatariis, qui sunt Clerici seculares, ut perpendit *Rota* in decisione coram Cardinali Millino.

Nam responderetur hanc rationem impedimenti cessantis infirmam esse, quia cum status hujus Prioratus ab initio fuerit regularis, nec fuerit postea alteratus per commendam, attendi debet illius primordialis natura, *Gemin. conf. 8. n. 8. & Sarnen. ubi sup.* Et quemadmodum si iterum ibi redintegraretur Collegium Monachorum, Prior non esset eligendus prævio concursu, secundum declarationem *S. Congreg.* ita nec Commendatarius secularis, cum jura omnia, quæ de Monachis, loquantur, habeant locum in his commendatariis, *Philipp. Prob. ad Monac. in c. Nemo, n. 11. & 23. de elect. lib. 6. Rebuff. in tit. de non promot. n. 32. & in rubr. de pacific. possess. n. 36. & 42. Sarnen. loco cit. & in reg. de Idiomate, q. 5. n. 6.*

Demum *S. Congregatio* aliàs consulta, an in beneficiis regularibus curam animarum habentibus commendari solitis requiratur concursus, juxta formam *cap. 18. sess. 24.* respondit non requiri, die 3. Augusti 1600. Ad dubium Rotæ superius propositam Sacra Congregatio respondit hujusmodi Prioratum, utpotè regularem, quamvis in commendam concedi consueverit, nequaquam subjacere concursui. Quam Congregationis sententiam Sanctissimus ad le relatam approbavit. De hoc articulo scripsi plenius in *c. Cum ad naturam, a n. 23. usq. in fin. supra de elect.*

Tertiò QUÆRO, cum decreto Concilii Tridentini in eodem *c. 18. sess. 24.* inter cætera caveatur, ut Episcopus, & qui jus patronatus habet, intra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo præscribendum idoneos aliquos Clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis examinatorebus nominet. Anterminus ille decem dierum sit computandus à die habite notitiæ vacationis Ecclesie, ita ut Episcopus post habitam hujusmodi notitiam teneatur Clericos nominare, vel edicta proponere infra decem dies pro concursu peragendo; an verò hoc spatium decem dierum censeatur à Concilio præfixum concurrere volentibus; ita ut possit quidem Episcopus infra semestre, vel quadrimestre juxta Constitutionem *S. Pii V.* quæ incipit, *In conferendis*, quandocumque præfigere tempus decem dierum; sed qui volunt se examini subijcere, non admittantur, nisi nomina eorum detulerint infra præfixum terminum.

Videretur respondendum hujusmodi terminum non esse computandum à die habite notitiæ vacationis Ecclesie, sed liberum esse Episcopo quandocumque decem dies præfigere volentibus concurrere, dummodo faciat infra semestre, vel quadrimestre: nam cum Episcopus ex decreto Lateranensis Concilii habeat semestre spatium ad conferendum, ut in *cap. 2. de concess. præb. & ex Constitutione S. Pii V.* possit differre electionem magis idonei, usque ad sex menses, si parochialis in suo mense vacaverit, & usque ad quatuor, si vacaverit in mense Sedi Apostolice reservato, frustratorum fuisset illum arctare ad præfixionem termini decem dierum statim post habitam notitiam vacationis Ecclesie. Quinimò nec utilis fuisset hæc provisio, quia multoties potest non expedire, ut edicta concursus illico proponatur, veluti si Episcopus absit, vel aliàs sit impeditus, si aliquis Sacerdos sit expectandus qui ad regem-

regendam Ecclesiam sit magis idoneus, vel quia simile contingat. Unde verisimilius est, ut Concilium voluerit esse in arbitrio Episcopi præfigere quodcumque tempus decem dierum concurrere volentibus; ipsis autem concurrentibus idèò hunc terminum præfixisse, nec examen invito Episcopo diutius protraheretur, si liberum esset unicuique se quodcumque examini subicere.

- 43 Quis sanè intellectus magis etiam suadet ex verbis ipsius c. 18. nam paulò ante dum Concilium agit de congrua Vicario assignanda, utitur illis verbis, *Debeat Episcopus statim habita notitia vacationis Ecclesie idoneum in ea Vicarium constituere.* At verò cùm postea immediatè agit de termino dictorum decem dierum, non exprimit ampliùs verba illa, *Habita notitia vacationis Ecclesie*, imò utitur dictione, *Porro*, quæ potiùs est diversificativa præcedentium, c. *Quoniam*, §. *Porro, ut lit. non contest. c. fin. §. fin. de statu reg. lib. 6. l. 1. §. 1. ff. Si quis à Paren. fuer. manumiss.* Quod est signum in secundo casu terminum decem dierum non currere à die scientiæ vacationis Ecclesie, sed assignandum arbitrio Episcopi, arg. *l. unica, §. Sin autem ad deficientis, vers. Sed & varietatis ratio, Cod. de caduc. tollen.* Deindè hæc termini præfixio non videtur inducta à Concilio, nisi ad effectum nominandi Clericos ad regendam Ecclesiam idoneos, & ad deferenda nomina aliorum concurrere volentium non autem ad finem accelerandi Episcopum ad edictorum propositionem, ut indicant verba d. cap. 18. ibi, *Episcopus infra decem dies, & c. idoneos aliquot Clericos nominet*: rursus ibi, *Liberum sit tamen aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre, & ibi, Transacto constituto tempore omnes, qui descripti fuerint, examinentur.*

Ex quibus patet hunc terminum pro descriptione concurrentium tantum Episcopo præfixum fuisse. Quod manifestius colligitur ex prædicta Constitutione S. Pii V. que in hunc sensum accepit Concilii decretum, ut patet ex illis verbis, *Prohibentes ne decem dies ad nominandum præfixos audeant prorogare, & c.*

- 45 Ac demum si Concilium voluisset terminum decem dierum currere ipso jure a die habitæ notitiæ, non posuisset postea illum in arbitrio Episcopi, ut fecit per illa verba: *Infrà decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo præscribendum*; quæ sunt verba facti, hominis ministerium requirunt, Alciati *parerg. lib. 1. c. 58. Paris. conf. 33. nu. 6. vol. 3. Dec. conf. 640. n. 6.* optimè declarat Felin. in c. *Rodulphus n. 34. vers. Considera de refer.* Implicat enim terminum currere ipso jure, & esse assignandum ab Episcopo, cum factum hominis tollat provisionem legis, *l. Quamdiu la secunda, ff. de acquir. heredit. gl. magna in leg. 2. & ibi per Cyn. & Bart. C. de jur. emphyteut.*

Itaque secundum verum Concilii intellectum videtur posse Episcopus infrà quatuor menses, si Parochialis vacaverit in mense reservato, sin minus infrà sex quodcumque proponere edictæ concursus, vel Clericos nominare ad regendam Ecclesiam idoneos, dummodò in edictis, vel Clericorum nominatione præfigat terminum decem dierum concurrentibus ad sua nomina deferenda, vel describenda, & postea hunc terminum non proroget ultra alios decem dies, hoc enim sensu magis consulitur Ecclesie, Episcopo, & concurrentibus.

- 47 Quibus etiam accedit universalis Episcoporum observantia, quæ plurimum valet ad Concilii interpretationem, c. *Cùm dilectus de consuet. gloss. in c. Caterum in ver. Actibus de testib. cogn. gloss. in cap. Nonnulli in ver. Ultra duas de refer.* Et hanc sententiam probavit S. Congregat. Porro cùm Episcopus Montis Regalis publicasset concursum, & statuisset terminum decem dierum concurrentibus, intra quem terminum habitus fuit concursus, quæsitumque esset, an propterea sit nullus concursus intra dictum terminum habitus, die 2. Augusti 1607. S. Congr. censuit examen factum intra terminum dictorum decem dierum non esse nullum, si nemo post examen comparuit, qui se læsum propterea prætendat.

- 49 Rursus vacante Parochiali Ecclesia Sanctæ Margharitæ Placentinæ Provinciæ Bononiensis, postis edictis concursus decem dierum, in ultima die, nempe decima, duo ex descriptis fuerunt examinati, alii verò omnes post lapsum dicti termini; & cùm fuerit quæsitum, an propterea concursus sit nullus, die 3. Julii 1608. responsum est, tamen duo examinati sint durante termino, si tamen reliqui omnes

fuerint postea examinati, itant transacto constituto tempore ante renunciationem examinatorum, & electionem Episcopi, nullus remanserit non examinatus ex descriptis, satisfactum esse formæ Concilii, & concursum ex hoc capite non esse nullum.

Quartò QUÆRO, an in concursu Parochialis Ecclesie à reprobatione examinatorum Synodaliū liceat appellare, & ad novum examen provocare. Fuit à Rota ad Sac. Congregat. Concilii transmissum hoc dubium, videlicet, Præsupposita Bulla S. Pii V. super provisionibus Parochialium, & quòd vacante Parochiali Firmana, de qua agitur, & positis ab Ordinario edictis, Nicolaus Moretus, & Galeatius Recchia fuerint ab Examinatoribus deputatis in Synodo Episcopali examinati, quorum quatuor approbarunt Nicolaum, & quinque Galeatium; & quòd Ordinarius dictam Parochialem Galeatio contulerit, qui illius possessionem adeptus fuit, appellatione infra legitima tempora Nicolai ab irrevocabili judicio examinatorum, & à provisione Ordinarii interposita coram quibusdam Canonicis Maceratenlibus; & quòd de mandato Dominorum idem Galeatius fuerit ab Examinatoribus Urbis, non tamen in concursu examinatus, & approbatus: an hodiè Nicolaus possit provocare Galeatium ad novum examen, & interim sit revocandum sequestrum appositum super Parochiali, quia Galeatius volebat se examini subicere.

Pro solutione quæstionis satis erit referre discursum manu Cardinalis Alciati exaratum, qui est hujusmodi, videlicet: Tota quæstio est, an novum examen sit cum concursu faciendum, vel sine. Ita dubium Rotæ, prout utraque pars concorditer attulit, & hunc tendunt allegationes utriusque partis. An verò potuerit, vel non potuerit appellare, neque Rota dubitat, neque partes principaliter controvertunt, licet aliqua alleget Galeatius ad subterfugiendum examen per concursum. Sed quòd jure potuerit appellare, patet, quia Nicolaus voluit improbare judicium examinatorum, prout in instrumento appellationis, & tunc clarum, quòd potuit appellare, ex verbis claris Concilii d. c. 18. *vers. In omnibus supradictis casibus*, ibi, *Examinatorum relationem appellatio, & c.* Non obstante c. *Constitutis de appellat.* quòd Concilium in hoc correxit, quia voluit magis idoneum. At voluit improbare judicium Episcopi. Quòd patet ex instrumento appellationis, ibi, *De dicta collatione*: & ita Rota fateretur, quòd appellavit à judicio Episcopi. Et tunc potuit appellare non ex Concilio, quòd id non permisisset, sed ex Bulla S. Pii V. *vers. Possint ii qui rejecti fuerint.* Et ita appellatio admittitur, & per signaturam commissa Rotæ, & de ea Rota non dubitat, sed de concursu. Rota nos consuluit propter concursum. Idèò respondendum ad interrogata. Igitur concludendum, quòd Nicolaus potuit appellare, & à judicio examinatorum, & à judicio Episcopi, prout appellavit. Et cùm ab Episcopo appellaverit, intrat Bulla S. Pii V. quæ vult examen per concursum. Solum ad Bullam responderetur, quòd habet locum, quando Episcopus minus habilem posthabitis magis idoneis elegerit. Sed in isto casu videtur Episcopus elegerit magis idoneum, ex quo elegit eum, qui quinque vota habebat, posthabito eo, qui tantum quatuor habuit. Sed ad hoc responderetur, quòd quis sit magis idoneus, vel non, non judicant examinatores, sed solus Episcopus, ut se habent verba clara Concilii d. c. 18. *vers. Peracto*, ibi, *Quotquot ab his idonei.* Ponderanda est dictio, *idonei*, non dicit, magis idonei, sicque ad eos tantum spectat judicare idoneos, & eatenus eorum suffragia spectanda sunt, quatenus demonstrari possit idoneitas multorum. Et ita licet Galeatius habeat quinque vota, & Nicolaus quatuor; tamen non potest negari, quin & Nicolaus idoneus reputatus sit ab examinatoribus, quia habet majorem partem votorum scilicet quatuor ex sex votis. Quis autem magis idoneus sit, non spectat hoc ad Examinatores, sed ad Episcopum, d. c. 18. *vers. Ex his, quæ Episcopus quem magis idoneum.* Sicque, an magis idoneus, solius Episcopi videre est, nec major idoneitas argui potest ex majori numero suffragiorum Examinatorum, cum ad eos id non spectet. Undè cùm Episcopus judicaverit, ipse, qui ab Episcopo rejectus est tamquam minus idoneus, potest appellare, & judex appellationis definit quis sit magis idoneus.

Causa in S. Congregatione bis proposita, cum debitarer-

tur, an deferendum esse appellationi, licet Rota de hoc non dilaret, dua sententia Congregationis fuere. Altera quod deferendum esset, quia appellatio est à collatione Episcopi ad sinistram relationem ei per examinatores factam; & sic ab utroque appellavit, & à iudicio examinatorum, & à mala electione Episcopi. Quantum ad iudicium examinatorum videtur potuisse appellare, quia nullo iure prohibetur appellatio, & Concilium admittit d.c. 18. ubi inquit: Examinatorum relationem, quominus executionem habeat nulla devolutio, aut appellatio impediatur, aut suspendat. Sicque permittit appellationem, quæ non suspendat, sed devolvat, & devolutio ista non impedit executionem. Et ita semper Congreg. credidit licere appellare à iudicio examinatorum propter ista verba. Quo autem ad appellationem à collatione Episcopi, intrat Bulla S. Pii V. quæ permittit claris verbis appellationem, quæ devolvit, & mandat fieri novum examen. Altera fuit opinio, quod imò non sit locus appellationi isto casu neque ex Concilio, neque ex Bulla S. Pii V. Ex Concil. quia non dicit expressè quod liceat appellare, sed quod appellatio non impedit. Ad Bullam S. Pii V. respondetur quod non procedit, quando Episcopus eligit eum, qui ab examinatore pro magis idoneo approbatus est, ponderando illa verba, *Magis idoneis repertis*. Sed respondetur dupliciter. Primò, istud iudicium, quis sit magis idoneus, Conc. dedit Episcopo, non examinatore, quia illa verba, *Magis idoneis repertis*, reguntur à verbo, *Conferantur*; & hoc pendet ab eventu coram iudice appellationis, qui novo examine pronuntiabit magis idoneum. Secundò, quia illa verba, *Magis idoneis repertis*, intelliguntur de iis, qui magis idonei reperti fuerint, etiam ex examine subsequenti. Sed postea relato decreto in quadam causa Interamnen. facto à S. Congreg. quod in fortioribus terminis probat à iudicio examinatorum, etiam quod absolute quem reprobaverint, posse appellari, & ad novum examen provocari; item à præelectione Episcopi, qui sequitur iudicium examinatorum unum magis idoneum prætulit; posse per eum, qui repulsus sit, absolute appellari, & ad novum examen provocari, ita Congregatio generalis diligentissime perpensa censuit.

34 Quintò QUÆRO, an & quando expiret examinatum Synodali auctoritas; & an Episcopus in locum de-

mortuorum possit alios extra Synodum substituere.

Solutio, siquidem Episcopus si intra annum, quo Synodum tenetur celebrare, & examinatores in ultima Synodo deputati omnes obierint: ex decreto Clementis VIII. hac de re edito ex antiquis examinatore Synodalibus, si fuerint, subroget alios non pauciores numero sex: quod si non existant examinatores Synodales antiqui, qui ad hunc numerum ascendunt, tunc Episcopus eligit illos qui fuerint, & alios suppleat de novo, approbatos tamen à Capitulo, usque ad numeri prædicti supplementum. Verùm si nulli ex antiquis superstitibus fuerint, tunc Episcopus omnes novos examinatores, qui à Capitulo approbati sint, non pauciores dicto numero sex substituatur ex quibus Episcopus debet tres eligere pro concursibus perficiendis. Verùm elapso anno, quo Episcopus tenetur Synodum congregare, S. Congregat. censuit, si ex sex examinatore in ultima Synodo deputatis aliquis fuerit defunctus, cæterorum officium expirare, atque eos, qui supersunt pro legitimis amplius non haberi, neque ad examen promovendorum ad Parochiales Ecclesias adhibendos esse; idque etiam si sex examinatore unus tantum obierit.

Porro tamen si in quolibet concursu sufficiant tres examinatores Synodales, ex præcepto Cone. Tridentini d. c. 18. §. *Transacto, vers. Non paucioribus, quam tribus sess. 24.* nihilominus quia potest contingere, ut aliquis ex eis in illo concursu ex aliqua causa sit suspectus, aut non usquequaque idoneus, & ex culpa, & negligentia Episcopi, qui Synodum distulit celebrare, factum est, ut non exeret integer numerus sex examinatorum à Concil. præfixus; merito elapso anno ex sententia S. Congregationis cessat officium, & auctoritas cæterorum superstitum.

Ad hæc S. Congregatio consulta ab Episcopo Carthaginiensi, an concursu, & examen pro Parochialibus providendis factum à tribus, vel quatuor examinatore Synodalibus unà cum aliis tribus, vel quatuor ab Ordinario tamen deputatis, sit contra formam Trid. Concil. & provisiones Parochialium, sic ab eo Ordinario factæ, sint nullæ, & Sedi Apostolicæ reservare: respondit esse contra formam à Trid. Conc. præscriptam, nullumque esse momentum, & collationem ad Sedem Apostolicam vigore Constitutionem S. Pii V. esse devolutam.

DE SACRA UNCTIONE.

Innocentius III.

CAPUT I.

Cum venisset ad Apostolicam Sedem Bracarensis Episcopus, qui in consecratione sua sacram non acceperat unctionem, quoniam apud vos non consueverunt Pontifices, cum consecrantur, inungi: Nos quod illi defuerat, mandavimus in ipso suppleri, facientes caput eius & manus per Alban. Episcopum (assistentibus ei duobus Episcopis, secundum morem Ecclesiasticum) sacro chrismate deliniri: & infra. Scire te volumus, duas esse species unctionis; exteriorem, quæ materialis est & visibilis; & interiorem, quæ spiritualis est & invisibilis. Exteriori visibiliter inungitur corpus, interiori invisibiliter inungitur cor. De prima Jacobus Apostolus ait: Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum. De secunda. Joannes Apostolus ait: Vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis: & non necesse habetis, ut aliquis doceat vos; sed sicut unctio eius docet vos de omnibus. Unctio visibilis & exterior, signum est interioris & invisibilis. unctionis: Unctio verò invisibilis & interior non solum est signum, sed etiam Sacramentum, quia si dignè sumitur, vel agit, vel auget absque dubio quod designat. Ad exhibendum autem exteriorem; & visibilem unctionem, benedicuntur oleum, quod dicitur Catechumenorum, vel infirmorum: & conficitur chrisma, quod ex oleo fit & balsamo, mystica ratione. Per oleum enim nitor conscientie designatur, juxta quod legitur: Prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Per balsamum odor fame exprimitur, propter quod dicitur: Sicut balsamum aromatizans, odorem dedit. Hoc ergo chrismate ungi debet Episcopus non tam in corpore, quam in corde, ut & interioris nitorem conscientie quantum ad Deum: & exterius habeat odorem fame quoad proximum. De nitore conscientie dicit Apostolus: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ; nam omnis gloria filie Regis ab intus De odore fame idem Apostolus ait: Christi bonus odor sumus in omni loco, & alii sumus odor vitæ in vitam, alii odor mortis in mortem. Debet enim Episcopus bonum habere testimonium & ab

is, qui sunt intus, & ab is, qui sunt foris, ut cortina cortinam trahat, & qui audit, dicat, Veni. Hoc unguento caput, & manus Episcopi consecrantur. Per caput enim mens intelligitur, juxta illud: Unge caput tuum, & faciem tuam lava. Per manus opera intelliguntur, juxta illud: Manus meae distillaverunt myrrham. Manus igitur ungitur oleo pietatis, ut Episcopus operetur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei. Caput autem ungitur balsamo charitatis, ut Episcopus diligat Deum ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima, & proximum suum sicut seipsum. Caput inungitur propter auctoritatem & dignitatem, & manus propter ministerium & officium. Caput inungitur, ut ostendatur illius repræsentare personam, de quo dicitur per Prophetam: Sicut unguentum in capite ejus, &c. Caput enim viri, Christus; caput Christi, Deus, qui de se dicit: Spiritus Domini super me, eò quòd unxit me evangelizare pauperibus misit me. Manus Episcopi inunguntur, ut ostendatur accipere potestatem benedicendi, & consecrandi. Unde cum eas consecrator inungit: Consecrare (inquit) & sanctificare digneris Domine manus istas per istam unctiōem, & per nostram benedictionem, ut quæcumque consecraverint, consecrentur, & quæcumque benedixerint, benedicantur in nomine Domini.

Unde in veteri testamento non solum ungebatur Sacerdos, sed etiam Rex, & Propheta: sicut in libro Regum Dominus præcepit Eliæ: Vade, & revertere in domum tuam per desertum in Damascum: cumque perveneris illuc, unges Hazael regem super Syriam, & Jehu filium Namsi unges regem super Israel: Eliseum autem filium Saphat, qui est de Abelmeula, unges Prophetam pro te. Sed ubi Jesus Nazarenus (quem unxit Deus Spiritu sancto, sicut in Actibus Apostolorum legitur) unctus est oleo pietatis præ confortibus suis: qui secundum Apostolum est caput Ecclesiæ, quæ est corpus ipsius; Principis unctio à capite ad brachium est translata, ut Princeps ex tunc non ungetur in capite, sed in brachio, sive humero; vel in armo, in quibus Principatus congruè designatur, juxta illud quod legitur: Factus est Principatus super humerum ejus, &c. Ad quod etiam significandum Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant invitati. In capite verò Pontificis, Sacramentalis est delibutio conservata, quia personam capitis in Pontificali officio repræsentat. Refert autem inter Pontificis, & Principis unctiōem, quia caput Pontificis chrismate consecratur; brachium verò Principis oleo delinitur, ut ostendatur, quanta sit differentia inter auctoritatem Pontificis, & Principis potestatem.

Quia verò Christus fecit nos in sanguine suo Deo nostro regnum, & Sacerdotes, (propter quod Petrus Apostolus ait: Vos estis genus electum regale sacerdotium,) idcirco in novo testamento non solum reges, & Sacerdotes unguuntur, sed etiam omnes Christiani, bis ante baptismum, scilicet Oleo benedicto, primum in pectore; deinde inter scapulas, & bis post baptismum, scilicet Chrismate sancto, primum in vertice, demum in fronte. In pectore namque baptizandus inungitur, ut per sancti Spiritus donum abiciat errorem & ignorantiam, & suscipiat fidem rectam, qui iustus ex fide vivit. Inter scapulas; ut per Spiritus sancti gratiam excutiat negligentiam & torporem, & bonam operationem exerceat: quia fides sine operibus mortua est: ut per fidei Sacramentum sit mundicia cogitationum in pectore, & per operis exercitium sit fortitudo laborum. In scapulis, quatenus fides per dilectionem, secundum Apostolum, operetur. In vertice verò baptizatus inungitur, ut sit paratus omni petenti de fide reddere rationem, quia per caput intelligitur mens, juxta quod legitur: Oculi sapientis in capite ejus; cuius superior pars est ratio, & inferior est sensualitas; unde benè per verticem, quæ est superior pars capitis, intelligitur ratio, quæ est superior pars mentis. In fronte ungitur baptizatus, ut liberè confiteatur quod credit, quia corde creditur ad justitiam, ore verò fit confessio ad salutem: memor ejus, quod Dominus ait: Qui in se confessus fuerit coram hominibus, &c. Ante baptismum ergo ungitur Oleo benedicto, & post baptismum Chrismate sancto: quia Chrisma soli competit Christiano. Christus enim à chrismate dicitur, vel potius à Christo dicitur chrisma: non secundum nominis formam, sed secundum fidei rationem. A Christo verò Christiani dicuntur, tamquam uncti deriventur ab uncto, ut omnes concurrant in odorem illius unguenti, cuius nomen oleum est effusum.

Per frontis chirmationem, manus impositio designatur, quæ alio nomine dicitur confirmatio, quia per eam Spiritus sanctus ad augmentum datur & robur: unde cum cæteras unctiōes simplex Sacerdos, vel Presbyter valeat exhibere, hanc non nisi summus Sacerdos, id est Episcopus debet conferre: quia de solis Apostolis legitur (quorum Vicarii sunt Episcopi) quòd per manus impositionem Spiritum sanctum dabant: quemadmodum Actuum Apostolorum lectio manifestat: Cum audissent (inquit) Apostoli, qui erant Jerosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem: qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum; nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu: tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum, cuius adventus per unctiōis ministerium designatur: quia columba in qua Spiritus sanctus super Christum in baptismo descendit, ad vespertinum in cataclysmo revertens, ramum retulit virentis olivæ; cuius utriusque Sacramentum David Propheta prænoicens, exhilarandam faciem in oleo prædicavit.

Ungitur præterea secundum Ecclesiasticum morem, cum consecratur Altare, cum dedicatur Templum, cum benedicitur Calix, non solum ex mandato legis divinæ, verum etiam exemplo B. Silvestri, qui cum consecrabat Altare illud chrismate perungebat: præcepit enim Dominus Moyse, ut faceret oleum unctiōis, de quo ungeret testimonii tabernaculum, & arcam testamenti, mensamque cuta vas. Verum unctiōis Sacramentum aliud quidem efficit, & figurat tam in novo, quam in veteri testamento; unde non judaizat Ecclesia, cum unctiōis celebrat Sacramentum, sicut aliqui mentiuntur, qui neque scripturas, neque Dei novere virtutem. Monemus igitur, ut illum in ordinandis Presbyteris, & consecrandis Episcopis morem serves, & facias observari, quem Apostolica sedes observat: & infra. Licet Romanus Pontifex non utatur baculo Pastoralis, tum propter historiam, tum propter mysticam rationem; tu tamen ad similitudinem aliorum Pontificum poteris eo uti.

- 71 Græcos in sacra ordinatione habere usum porrectionis instrumentorum, multis rationibus suadet, & n. seqq.
- 72 Unctio in consecratione Episcopi non est de essentia, sed de solemnitate tantum.
- 73 Græci an adessent in Concilio Florentino, quo tempore editum fuit ab Eugenio decretum fidei.
- 74 Græci in quibus articulis discrepant ab Ecclesia Latina in Concilio Florentino.
- 75 Materia Ordinis Presbyteratus quæ dicatur esse in Ecclesia Græca.
- 76 Florentini Concilii decretum de materia Ordinis Presbyteratus expenditur.
- 77 Hostiensis dictum contra eos, qui suo sensu præsumunt articulos dubios diffinire circa substantialia ordinationis.
- 78 Significatio Sanguinis Christi non habetur sufficienter per traditionem patenæ cum pane.
- 79 Conciliorum definitionibus firmiter adherendum.
- 80 In Sacramentis requiruntur res determinate ex institutione Christi.
- 81 Sacramentum sine materia, & forma determinata, non est realiter Sacramentum.
- 82 Substantiam impossibile est esse separatam ab eo, cuius est substantia.
- 83 Ordinationem sacram esse verè, & propriè Sacramentum à Christo Domino institutum, est de fide.
- 84 Verba realiter, & cum effectu sunt accipienda.
- 85 Sacramentum est sacre rei symbolum, & invisibilis gratiæ visibilis forma.
- 86 Diffinitum cui convenit, impossibile est non convenire diffinitionem.
- 87 Ecclesia Ordinem Sacerdotalem non tradit diverso modo ab institutione Christi.
- 88 Sacramentum aliquod Christo non exhibuit, nisi quod ipse accepit in exemplum, excepta Penitentia, & Extrema Unctione.
- 89 Materia semel determinata in Sacramentis est de essentia, & amplius mutari non potest ab Ecclesia.
- 90 Græci quam formam, & materiam adhibeant in ordinibus conferendis, ostenditur ex eorum Ritualibus.
- 91 Græci in ordinationibus non utuntur instrumentis tamquam materia.
- 92 Græcorum Euchologio manuscripto, quod asseruatur in Monasterio Cryptæ Ferratæ, an & quæ fides sit adhibenda.
- 93 Decretum fidei Eugenium IV. editum in Concilio Florentino adstringit etiam Græcos.
- 94 Fides alia esse non potest apud Græcos, alia apud Armenos, alia apud Latinos.
- 95 Græci non tenentur canere inter Missarum solemnia symbolum Patrum cum additione, Filioque.
- 96 Tenentur tamen credere Spiritum sanctum etiam à Filio procedere, sed & pronuntiare, si subesset scandalum, aut necessitas postularet.
- Hereticus est, qui de Sacramentis aliter sentit, aut docet, quam Romana Ecclesia prædicat, & observat, ibidem.
- 97 Atritus non fit contritus, si absolvatur à Sacerdote potestatem non habente.
- 98 Ordinatus, de quo dubitatur, an receperit characterem, necne, iterum ordinari debet sub conditione.

1 **C**um venisset. Hoc intendit principaliter: Ecclesia Græcorum in ordinationibus, & consecrationibus servare debet unctiones, quas servat Ecclesia Romana. Episcopus autem cum consecratur, inungitur chrismate in capite, & manibus. Quod si fuerit prætermissum, per tres Episcopos est supplendum. Hostiensis dividit totam hanc decretalem in novem partes. Sed Joan. Andr. dividit in duas principales. Prima instruit Ecclesiam Græcorum circa materiam unctionum. Secunda respondet ad principalem qu. 2. in fin. ibi, *Licet Romanus Pontifex*. Prima pars potest subdividi in alias tres principales. Secunda ibi, *Scire*. Tertia ibi, *Monemus*.

2 Nota ex prima parte textus duas esse unctionis species. Alia enim est unctio exterior, quæ materialis est, & visibilis, qua inungitur corpus, & de qua loquitur Jacob. quinto: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ,*

& orent super eum, ungentes eum oleo, &c. & hæc est lignum interioris, & invisibilis unctionis. Alia est interior, id est, spiritualis, & invisibilis, qua inungitur cor, scilicet anima, & de qua loquitur 1. Joan. 2. *Vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis, &c.* & hæc non solum est signum, sed etiam Sacramentum, quia si dignè sumitur, vel agit, vel auget quod designat, ut dicere verbis dicitur in textu.

Contra hoc oppono. Unctio interior, & invisibilis est gratia sanctificans, c. *Unctio, de penit. dist. 2.* de hac enim loquitur authoritas Joannis citata in textu: hæc autem neque est signum, neque Sacramentum: non est signum, quia spiritualis, & invisibilis, ut dicitur in littera: & de ratione signi est, ut sit sensibile, & externum, cap. *Signum, de consecrat. dist. 2.* & docet sanctus Thomas in 4. *dist. in 1. quest. 1. art. 1. quest. 2.* nec est Sacramentum, cum hoc sit sacre rei signum, seu invisibilis gratiæ forma visibilis, cap. *Sacrificium, ead. dist.* Concilium Tridentinum *sess. 13. de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, capite primo*. Atque ita de essentia Sacramenti est, ut sit signum visibile, id est, sensibile & externum. Ergo non videtur posse consistere quod dicitur in littera, *Unctio interior, & invisibilis non solum est signum, sed etiam Sacramentum*; quia gratia Sacramentalis non Sacramentum, sed Sacramenti effectus est, cujus causa instrumentalis est Sacramentum, ut per Divum Thomam in 3. *sentent. quest. 19. artic. 1. quest. 1.* Præterea dum textus dicit, unctionem interiorē esse Sacramentum, quia si dignè sumitur, agit, vel auget quod designat, scilicet gratiam, ut in decreto Concilii Tridentini *sess. 7. de sacram. canon. 6. ibi, Gratiæ, quæ significat*: verba illa, *Si digne sumitur*, nullatenus conveniunt gratiæ sanctificanti, quæ non potest nisi dignè sumi, c. *Quomodo, de consecr. dist. 4.* & declarat sanctus Thomas in 1. 2. q. 112. *art. 2. & q. 9. art. 6.* unde conditio illa, cum de necessitate insit, videtur inepta, & supervacua, & notat glos. in c. in electionibus, in ver. *Incerta, de elect. lib. 6.* Et eodem modo gratiæ justificanti non congruunt verba sequentia, *Agit, vel auget quod designat*: quia nihil agit, vel auget seipsum, c. *Debitum, de Baptismo*. Ac demum, dum primò dicitur in textu, *Unctio visibilis signum est invisibilis unctionis*, & postea immediate subiungitur, *Unctio verò invisibilis non solum est signum, sed etiam Sacramentum*: utique per hoc innuitur, ut unctio visibilis non sit Sacramentum, ponderando dictionem adversativam *Verò*, necnon dictiones implicativas, & ampliativas, *Non solum, sed etiam*. Quod tamen constat esse falsum; quia unctio visibilis, & signum, & Sacramentum est, cum de illa, ut dicit textus, loquatur Jacobus Apostolus, *Infirmatur quis in vobis, &c.* Quam quidem authoritatem Catholica Ecclesia semper docuit esse intelligendam de Sacramento extremæ Unctionis, ut in Conc. Flor. in decreto fidei, §. *Quintum Sacr.* & in Trid. *sess. 14. de sacram. extr. Unct. c. 1. & can. 1.*

Solutio, Quamvis Canonistæ has difficultates non attingant, tamen ex mente ipsorum salvando litteram dici posset, interiorē unctionem, de qua textus loquitur, esse characterem, qui imprimitur in Sacramento Chrisimatis, de quo infra in §. *Per fontis*: nam characteri congruunt omnia illa verba, *Non solum est signum, sed etiam Sacramentum quia si digne sumitur, agit, vel auget quod designat*. Primò enim character est signum, quia signat animam, c. *Quod quidam, 1. q. 1.* & notatur in rubr. supra de Sacram. non inter an. Unde à Concilio Florentino in præalleg. *decreto fidei*, §. *Quinto*, dicitur esse spirituale quoddam signum indelebiter impressum animæ; imprimitur enim per modum signi, ut per Divum Thomam in 3. p. q. 63. *art. 1. 2. & 3.* Item character Sacramentalis est Sacramentum, quemadmodum idem S. Thomas declarat d. *quest. 63. art. 3. ad 2.* & tenent hic Docteres, ut mox subjiciam. Rursus characteri aptatur illa conditio, *Si digne sumitur*, quia imprimitur etiam indignè sumentibus, ut d. c. *Quod quidam*, §. *Opponitur, circa med. 1. q. 1.* Tandem illi conveniunt & verba sequentia, *Agit vel auget quod designat*, scilicet gratiam Sacramentalem, cujus causa est character, ut docet S. Thomas in præalleg. q. 63. *art. 2. & qu. 69. art. 10. & in 4. dist. 1. qu. 1. art. 4. qu. 1. & dist. 4. q. 1. art. 1. ad 4. & q. 3. art. 2. q. 3.* Et hic intellectus ad hunc textum elicitur ex Innoc. *num. 2.* Hostien. *num. 11.* & Joan. Andr. *num. 7.* dicunt enim, *Unctio spiritualis, & invisibilis nihil est aliud, quam charitas, sive donum Spiritus sancti impressum animæ, sicut character corporalis corpori impri-*

imprimatur: & est signum, quia prater id quod ingerit sensibus hominum, scilicet exteriorem unctionem, facit & aliud venire in ipsorum notitiam, scilicet gratiam animæ infusam; hic enim character impressus animæ est Sacramentum, quia facit id, quod significat; nam prater id, quod designat, est etiam ipsius gratiæ infusionis causa: unde & sequitur littera: Quia si dignè sumitur, agit, vel auget, quod designat. Hæc illi, & sequuntur totidem verbis Bellam. num. 4. Butr. in 1. lect. num. 16. & 20. & in 2. num. 4. Card. num. 2. & 3. & reliqui omnes. Ceterum hic intellectus Canonistarum infra scriptas patitur difficultates. Primò enim textus distinguit duas species unctionis, scilicet exterioris, & interioris, & ponit exemplum exterioris in Sacramento Extremæ unctionis, dum inducit locum Jacobi quinto: *Infirmatur quis in vobis, &c.* qui de hoc Sacramento intelligitur, ut dicunt hic Doctores in verb. *Infirmatur*, & est Catholica veritas, ut superius dictum est: & ista unctio, ut dicit textus, est signum, quia designat invisibilem unctionem; & mox exponens, quæ sit hujusmodi unctio invisibilis, quæ designatur per visibilem unctionem, declarat illam esse characterem, si sequamur intellectum Canonistarum; quo stare non potest, quia in Sacramento Extremæ unctionis, in quo textus exemplificat unctionem exteriorem, non imprimitur character secundum Catholicam veritatem, ut in præcitate decreto fidei, §. 5. Deinde verba illa, quæ de interiori unctione præferuntur, *Non solum est signum, &c.* supponunt eodem modo primam unctionem exteriorem esse signum. Ergo, si unctio interior est signum, id est character, seu signum indelebile infixum animæ, unctio quoque exterior erit character. Quod est falsum, quia unctio exterior, de qua loquitur auctoritas Jacobi inducta in textu, non est character: & erroneum esset affirmare, unctio exterior, scilicet Sacramentum Extremæ unctionis designat interiorem, & invisibilem unctionem, scilicet characterem: nam quomodo potest designare, seu repræsentare characterem, si per illam unctionem nullus character imprimitur? Ac denique si unctio interior esset character, prout intelligunt Canonistæ, doctrina, quæ hic traditur, non esset generalis, sed restringeretur ad solum Sacramentum Confirmationis, de quo nullam fecit mentionem: nec haberet locum in illa unctione, de qua præcipue exemplificavit, videlicet in unctione infirmorum, quæ non est character.

Ad has difficultates submovendas sciendum est in libro manuscripto vitæ Innocentii III. auctoris hujus Constitutionis, qui asservatur in Bibliotheca Vaticana, non haberi verba illa, *Unctio vero invisibilis, & interior*, & ante illa verba, *Non solum*, appositam esse particulam, *Et*. Unde sic legitur, *Unctio visibilis, & exterior signum est interioris, & invisibilis unctionis; & non solum est signum, sed etiam Sacramentum, quia si dignè sumatur, agit, vel auget absque dubio quod designat.* Et secundum hanc litteram cessant objectæ difficultates, & omnia sunt plana; quia cum unctio visibilis non solum sit signum invisibilis unctionis, ut habet littera in præsentibus; sed etiam Sacramentum, ut convincit Jacobi auctoritas, quæ tali unctioni applicatur; utique potest dignè, & indignè sumi, ut dist. cap. *Quod quidam*, §. *Opponitur*, vers. *Quamvis possit generatim dici* 1. questione 1. & si dignè sumitur, id est devotè, & sine mortali, vel agit, id est, creat novam gratiam, & justificat impium, vel auget, hoc est, veterem gratiam ampliat, secundum Joan. Andr. num. 18. & probantur hæc in Conc. Trid. sess. 6. de justificatione c. 4. 7. & 10. sess. 7. de Sacram. can. 6. & 7. & sess. 14. de Sacram. Extr. Unct. c. 2. & canone 2. Vel dic: si dignè sumitur, id est, cum attritione, agit, id est, creat primam gratiam sanctificantem, & justificantem, & justificat impium, qui virtute Sacramenti ex attrito fit contritus, & Deo reconciliatur. Non tantum enim Baptismus, & Pœnitentia, ut in decreto Concilii Trid. sess. 14. de Sacramento Pœnitentia cap. 4. sed & reliqua Sacramenta vivorum conferunt primam gratiam attrito existenti in peccato, si illius conscientiam non habeat, vel probabiliter credat se esse contritum, ut per Navarr. in Men. cap. 22. m. 3. & patet ex Divo Thoma in 3. par. q. 72. art. 7. ad secundum. Vel auget, id est, ampliat primam gratiam jam infusam ei, qui Sacramentum suscipit sine mortali. Neque obstat, quod secundum hanc lecturam Pontifex videatur hic tradere doctrinam diminutam,

quia cum generaliter proponitur duo membra, postea unum tantum prosequitur, videlicet exterioris unctionis: nam responderetur de interiori sufficienter egisse, cum illam ter distinxit ab exteriori, & utriusque differentias explicavit; unde non fuit opus, ut secundum membrum interioris unctionis iterum reassumeret, sed congruè prosequi potuit primum membrum exterioris, de quo principaliter erat tractaturus: & admissa hac lectura, fateri oportet codicem esse mendosum. Neque hoc mirum videri debet, quia in hac decretali aliud etiam error irrepisse dicitur: illa enim verba, quæ habentur in fine, *Non judicet Ecclesia sicut antiqui mentuntur, qui neque scripturas, neque Dei nosse virtutem*, sine dubio corrupte leguntur, adeout Hostien. hic n. 51. in hærens litteræ redarguat Pontificem dicens: Satis grosso modo loquitur hic Papa contra antiquos, & verbo utitur rusticano; quare loco, *Antiqui*, legendum est, *Aliqui*, ut novissimè advertit Cardinalis Bellarminus *Contr. 10. 3. lib. 1. de Sac. Ord. c. 12. vers. Quarto mendacium est*, contra errorem Kemnitii, qui ex hoc loco Innocentii III. eliciebat in Ecclesia Græca non fuisse receptam istam unctionem usque ad annum 1200. imò etiam antiquis displicuisse. Quibus addo verbum, *Aliqui*, non autem, *Antiqui* haberi in prima collectione Decretalium, quæ ponitur ab Antonio Augustino lib. 3. tit. 11. c. unic. quæ omnia observa diligenter, quia non reperies alibi. In his tamen non ardeo quidquam firmare, neque huic compilationi aliquid addere, vel detrachere, propter Constitutionem Gregorii XIII. *Cum pro munere*, editam die 1. Julii 1580. quæ habetur ante Decretum Gratiani.

Occasione Episcopi Græci, qui cum in consecratione suam sacram non accepisset unctionem, eò quòd apud Græcos id fieri non consuevisset, jubetur ab Innocentio III. inungi per tres Episcopos; & ita ex omissione unctionis non iteratur ipsa ordinatio, sed tantum suppletur, quod fuit prætermisum; tractant hic DD. de substantialibus Sacramenti Ordinis: & cum scripserint ante Concilium Florent. & Tridentinum, materiam involvunt, incertapro certis, & clara pro dubiis constituentes, & multa etiam incautè affirmantes contra definitiones Ecclesiæ, ut patebit in questione sequenti.

QUÆRO igitur, an porrectio Calicis cum vino, & patenæ cum pane, ita ad materiam Presbyteratus pertineat, ut si vinum in Calice infusum non fuerit, character Sacerdotalis non imprimatur.

Contigit hic casus in Cathedrali Oxoniensi in Hispania, ubi in ordinatione quorundam Sacerdotum tradita fuit ordinandis patena cum hostia, & calix sine vino, quod infusum non fuit per incuriam Ministri. Unde consulto Episcopus Sacram. Congregationem Concilii, an ejusmodi ordinatio esset irrita, necne?

Canonistæ ferè omnes censent, ne ipsam quidem traditionem calicis, & patenæ pertinere ad essentiam ordinis; ideòque non esse iterandam ordinationem, sed supplendum actum ordinationis, si per errorem fuerit prætermisus. Cujus sententiæ est Innocentius in cap. fin. num. 2. infra de sacram. non iteran. ait enim: *Et est verum, quod non est iterandum, sed supplendum, ubi divisi, & diversi sunt actus, sicut est in Ordinatione Sacerdotis, ubi alius actus est tenere manus super caput, aliud dare ei calicem, aliud patenam, aliud inungere, quorum si aliquod fuerit legitime factum, non erit postea reiterandum. Quidam tamen dicunt, quod hæc duo, scilicet de patena, & calice, non sunt supplenda, quia non sunt de substantia; tamen securus est supplere.* Hæc Innocentius. Idem apertius tenet Abb. Antiq. in eodem cap. fin. num. 2. in hæc verba: *Cum in Ordinatione Sacerdotis sint plures actus, puta tenere manus super caput, dare ei calicem, & dare patenam, & inungere manus: & quilibet actus suam specialem habeat solemnitatem; si in uno actu aliquid est omissum, non ideo alii actus positus separati iterari debent, sed tantum illa, quæ ei actui inhaerent.* Et contentit Hostiens. ibidem num. 9. in ver. *Quod per errorem*, dicens: *Illud autem verum est, quod ubi diversi sunt actus, sicut in Ordinatione Sacerdotis, ubi alius actus est tenere manus super caput, alius ei dare calicem, alius dare patenam, alius inungere; si aliquis istorum omitteretur, non est ordo iterandus, sed actus, qui omissus est, caute supplendus.* Aliqui tamen dicunt, quòd hæc duo, quæ dicta sunt de calice, & patena, non sunt supplenda, quia non sunt

sant de substantia, id est, quia sunt de levibus, ut idemmet se explicat hic num. 10. sed tutius est supplere, Ita Hostien. quem sequitur simpliciter Joan. de Anan. in *dist. cap. fin. num. 2. de sacramen. non iteran.* Idem dicit ibi Jo. Andr. totidem ferè verbis num. 2. in *ver. Manus*, Bellam. num. 3. Butt. num. 9. Cardin. in 10. *questione*, & Abb. nu. 2. licet Joan. Andr. subdat quosdam tenere in Ordinatione Presbyteri per dationem calicis pleni, id est, cum patena, conferti ordinato potestatem principalem quoad principalem actus consecrationis Eucharistiæ, itaut, si desit traditio calicis cum certa verborum forma, non imprimatur character, nec sit Sacerdos, qui ordinandus erat. Subdit tamen pro prima opinione Innocentii facere textum in *cap. Subdiaconus 23. dist.*

- 5 Quinimo secundum Hostien. hic num. 5. in consecratione, seu ordinatione hujusmodi quædam sunt substantia- lia, ut in consecratione Episcopi liber, qui ponitur supra cervicem consecrandi, *cap. Episcopus 23. dist.* item numerus consecrantium, ut ad minus sint tres, *cap. Porro 66. dist. unct.* item ut unus totam consecrationem perficiat, *cap. Quorundam 23. dist.* & in his si aliquid omisum fuerit, totum est iterandum, & ex toto, ac si nihil esset actum, *cap. Nihil 7. quest. 1. cap. Revera, de consecr. distin. 2. c. Chorepiscopi, cap. Quamvis, & cap. Presbyteri 68. dist.* Quædam sunt, de quibus est expressum in jure, ut non sint de substantia Ordinis, sed solemnitate tantum, ut est tempus, *c. Sanè, & cap. Cum quidam, ibi, A susceptis ordinibus, & c. & cap. Consultationi supra de tempor. ordinat. item ætas, c. Subdiaconus 77. dist. cap. Vel non est compos, de tempor. ordin. item unctio, ut hic; item manus impositio, ut in *cap. 1. & cap. fin. de sacramen. non iteran.* item ut ordinatio fiat à proprio Episcopo, *cap. Lugdunensi 9. quest. 2. & servatis interdictis, cap. Litteras de tempor. ordin.* Et si hæc, quæ non sunt substantialia, sed de solemnitate, omittantur, vel aliquid eorum, nihil iteratur, sed cautè suppletur, ut hic, & in *d. c. 1. & c. fin. de sacramen. non iteran.* nisi talia sint, quæ suppleri non possint, ut tempus, ætas, & interdicta. Quædam sunt dubia, de quibus scilicet non constat, an sint de substantia, vel de solemnitate, ut Missa, & quodam ordinans, quàm ordinandus sint jejuni; in quibus, ut Hostien. dicit, videntur discrepare Canones, & Magistris; & in his eligendum quod est tutius, itaut, si aliquid horum omisum fuerit, iteretur ordinatio, *c. Presbyteris, & c. Chorepiscopi 68. distinct.* (de quo latius dicam infra in ultimo argumento pro 2. sententia num. 54.) Quædam denique sunt levia, quæ non sunt supplenda, & multò minùs iteranda ordinatio. Si tamen suppleantur, non est malum, quia quæ dubitationis tollendæ causa, & c. *1. Qui mutuan, ff. Mand. & bonarum mentium est ibi culpam timere, ubi culpa minimè reperitur, cap. Consilium infra de observat. jejunior.**

Explicans autem Hostien. quæ sint hujusmodi levia, explicat, ut si Episcopus non tradit librum, vel calicem, vel urceolum, vel candelabrum, vel ostiarius non tetigit ostium, vel campanam non pulsavit, & similia. Censet igitur Host. calicis traditionem non modò non esse de substantia ordinis, sed nec de solemnitate; idèdque si omissa fuerit, non solum non esse iterandam ordinationem, sed nec suppleendum omisum. Doctrinam Hostien. referunt, & sequuntur hic Joan. Andr. num. 3. Bellam. Anton. de Butt. & Cardin. omnes num. 1. & Abb. num. 2. & latius Henric. Boich. in *d. cap. fin. de sacramen. non iteran.*

- 10 In re tam gravi Doctores præcitati nec Canone, nec ratione ulla moventur, ut non mirum, si Silvest. in *ver. Ordo secundo, num. 11.* dixerit, Canonistas in hac parte materiam involvere, & multiplicare scrupulos sine causa, quia non habent clavem. Tantum Joan. Andr. dicit pro opinione Innocentii facere *cap. Subdiaconus 23. distinct.* qui tamen textus parum, aut nihil facit, quia solum disponit, ut Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non recipit, patenam de manu Episcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum; de manu verò Archidiaconi accipiat urceolum cum aqua, mantile, & manutergium. Sed non aperit textus, an acceptio patenæ, & calicis sit de substantia, necne; imò ille Canon potius probat traditionem patenæ vacuæ, & calicis vacuæ esse materiam Ordinis Subdiaconatus; & idèd si omissa fuerit, non esse suppleendam, ut habet opinio Innocentii; sed totam ordi-

nationem esse iterandam, ex regula, quam ponimus infra in ultim. argum. pro secunda sententia num. 54. Et in hoc concordat cum diffinitione Concilii Florentini, ut patebit infra num. 43.

Verum Canonistarum sententia, id est, nec porrectionem calicis, & patenæ, & multò minùs vinum infusum, & panem superimpositum, esse de essentia Ordinis Presbyteratus, & ita characterem Sacerdotalem non imprimi in ipsa porrectione, videtur probari posse infra scriptis fundamentis.

Et primò, consecratio Sacerdotis fit quadam unctio- 11 ne, sicut & Confirmatio, §. *Ecce sufficienter 1. quest. 1.* Sed in confirmatione in ipsa unctioe imprimitur character, *cap. Manus de consecr. dist. 5.* & patet ex Concilio Florentino in decreto fidei, §. *Secundum Sacramentum*: Ergo & in Sacerdotio quod tenet Hugo in *cap. Præterea 23. distin.* relatus ibi à Turrecrem. n. 2. & consequenter non in porrectione calicis.

Secundò, Dominus dedit discipulis Sacerdotalem potestatem, quando dixit, *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c.* Joannis XX. Sed Spiritus datur per manus impositionem, *cap. Ex multis 1. q. 3. Extravag. Innocentii IV. Sub Catholica* in Bullar. tom. 1. pagina 76. Ergo in ipsa manus impositione imprimitur character Ordinis: quod tenet Sanctus Bonavent. in 4. *dist. 24. par. 2. art. 1. q. 4. num. 58.* Scot. & Paul. *ead. distinct.* Altifiodoren. in *sua Summa part. 4.* & quidam alii ex recentioribus Theologis, quos refert, & sequitur Card. Bellarm. tom. 3. *Controvers. lib. 1. cap. 9. de Sacram. Ordinis.*

Tertiò, sicut consecratur minister, ita & vestes mini- 12 strorum, *cap. Vestimenta de consecr. distin. 1.* quæ propterèa contrectari non debent, nisi à sacris hominibus, ut ibi deciditur, & semel consecratæ iterum consecrari non debent, *gloss. 2. in cap. 2. infra tit. prox.* Unde in reficiendis 13 sacris vestibus potest apponi silium non sacrum, sive panus non facer, nec est opus nova consecratione, ut ait *gloss. fin. in cap. Quod in dubiis, de consecr. Eccles. vel Altaris.* Sed vestes sola benedictio consecrat, ut patet in *d. c. 2.* Ergo in ipsa benedictione Episcopi & consecratio Sacerdotis perficitur.

Quartò, sicut Sacerdoti datur calix, ita & vestis Sacer- 14 dotalis, ut in Pontificali. Si ergo in datione calicis imprimitur character, eadem ratione & in datione castilæ; & sic haberet duos characteres, quod falsum est, *cap. 2. infra de Apostat.* ubi *gloss. in ver. Injuriam*, querens quid sit facere injuriam Sacramento? Per iterationem infigitur, inquit, animæ quædam imago, seu pictura, vel character; unde si alia imago superponeretur, illa prima pictura obscuraretur, & ita videretur offuscare primum Sacramentum.

Quintò, Ordo Diaconi conformior est Ordini Sacerdotis, quàm Subdiaconi Ordo, *c. Perlellis, vers. Ad Subdiaconum, juncto vers. Ad Diaconum 25. dist. cap. A Subdiacono 93. dist.* Sed si character imprimeretur Sacerdoti in porrectione calicis, Subdiaconus esset conformior Sacerdoti, quàm Diaconus; quia Subdiaconus characterem reciperet in ipsa calicis porrectione, non autem Diaconus, juxta textum in *d. c. Subdiaconus 23. dist.* Ergo character Sacerdotalis non imprimitur in ipsa calicis porrectione.

Sextò, Acolythorum Ordo magis appropinquat ad 15 actum Sacerdotis, per hoc quòd habet actum super urceolum, quam per hoc quòd habet actum super candelabrum, *cap. Acolythus 23. dist.* ibi: *Accipiat & urceolum vacuum ad suggerendum vinum in Eucharistiam Sanguinis Christi.* Et tamen magis imprimitur character in Acolythatu, quando accipiunt candelabrum, quam quando accipiunt urceolum, quia nomen Acolythi, cerei portationem signat, ut tenet Divus Bonaventura, Richard. & Palud. relati à Silvestr. in *ver. Ordo secundo, num. 4. vers. Acolythi verò*, Ergo nec in Sacerdotio imprimitur character, quando calicem accipit.

Septimò, in Concil. Carthaginensi IV. in quo describitur, quomodo singuli Ordines conferantur, *can. 3. de Presbyter. ordinat.* habentur hæc verba. *Presbyter cum ordinatur, Episcopo eum benedicente, manum super caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri, qui presentes sunt, manus suas juxta manum Episcopi super caput illius teneant, ut refertur in cap. Presbyter 23. dist.* nec ibi ulla fit mentio traditionis instrumentorum; quam tamen mentionem utique

que Concilium non præterminaret, si in traditione instrumentorum character Sacerdotalis imprimeretur. Idem constat ex Concilio Nicæno c. 9. Antiocheno c. 10. & 17. ubi non fit mentio nisi impositionis manuum, & clarè ex Concilio Trid. sess. 14. c. 3. de extrema Unct. ubi habetur, Ministros Sacramenti extreme Unctionis esse Episcopos, aut Sacerdotes ab ipsi ritè ordinatos per impositionem manuum Presbyteris. Ad idem sunt tex. in c. Ex multis, l. q. 3. in c. Daybertum, l. q. 7. & in c. 2. de Cler. non ordin. minist.

26 Octavò, in primitiva Ecclesia Diaconi ordinabantur per manuum impositionem. Unde in secunda Synodo ab Apostolis celebrata Actorum 6. sic legimus: *Convocantes autem duodecim multitudinem Discipulorum dixerunt: Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, &c. Considerate ergo fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos, &c. Et placuit sermo coram omni multitudine: & elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu sancto, &c.* Hos à multitudine electos statuerunt ante conspectum Apostolorum, & ipsi Apostoli orantes imposuerunt eis manus; per orationem, & manus impositionem ipsos Diaconos ordinando, ut ibi exponit glossa ordinaria. Unde S. Stephanus Diaconum fuisse, & ministrasse altari B. Jacobo Apostolo, tradit sanctus Ignatius Martyr, & testis oculatus, epist. 6. ad Trallanos, & epist. 13. ad Hieron. ut refert Cardin. Baron. tom. 1. ad annum Christi 34. pag. 231. littera D. At quo tempore Stephanus fuit ordinatus Diaconus, traditio libri Evangeliorum non potuit esse materia Diaconatus: nam eundem fuisse passum, & mortuum eodem anno, quo Christus Dominus, non longè post ejus Ascensionem, tradit Martyrologium Romanum 7. kalend. Januariæ. & Baron. tom. 1. pag. 23. anno Christi 34. vel certè initio 35. Evangelium verò ex communi Doctorum consensu primus omnium Evangelistarum scripsit Mattheus, ut apud Baronium ad annum Christi 41. pag. 278. littera E. & pagina 279. littera E. Idque non præstitit secundum Irenæum lib. 3. capit. 1. nisi cum Petrus Romam accessit, anno scilicet Christi 45. ut Baronius interpretatur; vel secundum Nicephorum Historiarum lib. 2. cap. 41. quindecimo anno post Christi Ascensionem; vel demum secundum Eusebium in Chronica, cui assentitur Baronius loco citato pag. 278. littera C. & pag. 279. littera D. Olympiade 204. anno 3. Caji Caligulae, & Christi anno 41. Marcus ex Eusebio loco citato, & Eulpomio in præfatione super Mattheum, quos sequitur Baronius ubi supra pagina 336. littera E. scripsit Evangelium Olympiade 205. Claudia anno 3. & Christi 45. Lucas Evangelium scripsit anno Christi 58. ut per Baronium ibidem pag. 306. littera A. Joannes verò anno Christi 99. ex eodem Baronio ibid. pag. 703. littera E. & 704. Ergo cum eo tempore, quo Stephanus fuit ordinatus Diaconus, nondum esset scriptum Evangelium, ut ex prædictis constat; necessariò sequitur, ut idem receperit characterem Diaconatus absque traditione libri Evangeliorum: alioquin Stephanus, & alii, ut præfertur, ordinati ab Apostolis per solam manus impositionem, non fuissent veri Diaconi, nec potuissent in altari ministrare, ut fecit B. Stephanus. Neque verò traditio libri Evangeliorum potuit postea effici materia hujus Ordinis; quia Sacramenta omnia sunt instituta à Christo; ut est definitum à Tridentin. Synodo can. 1. sess. 7. de Sacrament. Si quis dixerit Sacramenta nove legis non fuisse omnia à Jesu Christo Domino nostro instituta, &c. anathema sit. Et in specie de hoc Sacramento in can. 3. sess. 23. de Sacramento Ordinis: Si quis dixerit ordinem, sive sacram ordinationem non esse vere, & propriè Sacramentum à Christo Domino institutum, &c. anathema sit. Et idè in Sacramentis requiruntur res determinate ex ipsa Christi institutione, ut docet sanctus Thomas in 3. part. qu. 60. art. 3. 5. & 7. & latius dicam infra in responsione ad ultimum

17 argumentum, num. 80. Unde sicut Ecclesia non potest nova Sacramenta instituire, ita nec materiam, vel formam Sacramentorum immutare, c. Sunt quidam, 25. question. 1. Idem sanctus Thomas in 4. dist. 3. quest. 1. art. 2. question. 2. Soto in 4. dist. q. 1. notab. 7. & constat ex Concilio Tridentino c. 2. sess. 21. de Communionem sub utraque specie, ubi Sacra Synodus declarat hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, castatueret, vel mutaret, que suscipiendum utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum

28 temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret. Hæc ibi. Cum enim Sacramenta sint fundamenta Religionis, & gratiam conferant, non est puri hominis illa immutare, aut de novo instituire, ut Divus Th. dicit in 4. dist. 2. quest. 1. art. 4. q. 4. & in 1. 2. q. 108. art. 2. ad secundum. Si ergo in traditione libri Evangeliorum in primitiva Ecclesia non fuit expressus character Diaconatus, nec traditio hujusmodi potuit postea effici materia ejusdem ordinis, & consequenter nec in porrectione calicis imprimi potest character Sacerdotalis, cum non possit assignari sufficiens ratio diversitatis.

29 Nonò, ritus, qui in Sacramenti sunt ex institutione Ecclesiæ, non sunt de essentia, sed de solemnitate tantum, c. 1. & in c. fin. inf. tit. proximo. & tradit S. Th. in 4. dist. 13. q. 1. art. 1. ad 6. Sed porrectio calicis cum vino, & patenæ cum hostia in Ordinatione Presbyteri est ex institutione Ecclesiæ. Ergo hujusmodi porrectio non est de essentia Ordinis Presbyteratus. Minor probatur auctoritate Innoc. in 23. d. c. fin. in princ. ubi, *Credimus, inquit, quod nisi essent formæ postea inventæ, sufficeret Ordinatori dicere, Sis Sacerdos, vel alia æquivalentia verba; sed subsequentibus temporibus formæ, quæ servantur, Ecclesia ordinavit; & sunt tantæ necessitatis dictæ formæ, quod si, eis non servatis, aliquis fuerit ordinatus, suppleendum est quod ommissum est: & si formæ servantur, character infigitur animæ, id est, figura intellectualis, & indelebilis, ostendens ordinem collatum ipsi consecrato. Nec mireris, si per institutionem Ecclesiæ infigitur character in anima, cum anima sint de jurisdictione Papæ, & spiritualium Patrum; unde super eis Constitutionibus facere potest, dummodo non sint contrariæ Constitutionibus Dei, argum. 10. dist. Suscipitis, 95. dist. Cum ad verum, inf. de major. & obed. solite.* Hæc Innocentius, qui ad hoc etiam allegat exemplum Imperatoris, per cujus Constitutiones character militaris indivisibiliter attingitur multri, ut in c. Quod Deo l. q. 1. & illius dicta transcribunt in eodem c. fin. Host. Jo. Andr. Butr. Card. & reliqui omnes. Quinimò Angel. in l. 2. c. de crimin. sacrileg. dicit Papam posse unico verbo facere quem Sacerdotem, & in l. 1. c. de sent. pass. per illum textum affirmat Papam solo verbo facere Episcopum. Et eum refert, & sequitur Felin. in c. 1. n. 23. sup. de Constitut. & ibi etiam Dec. n. 50.

21

22

23

24

25

26

27

28

29

- vino, & pane, non est substantialis in Ordine Presbyteratus.
- 28 Undecimò & ultimò, esto traditio instrumentorum sit de substantia Ordinis Sacerdotalis; tamen in ordinatione, de qua agitur, fuit porrectus calix, & patena cum hostia, & defuit tantummodò vinum, quod per errorem ministri non fuit infusum in calice. Credibile est autem, ut ait Cardinalis Bellarminus loco citato, Christum instituisse materias Ordinum non in particulari, sed tantum generatim, monendo Apostolos, ut Ordines conferrent per instrumenta, quibus significaretur eorum potestas. Unde fortè nihil contra institutionem immediatam Christi, aut contra essentiam Ordinationis Sacerdotalis hoc casu auctum videtur, cum Episcopus aliquo instrumenta ad significandam potestatem Sacerdotalem adhibuerit; non enim omnia videntur ita necessariò simul requiri, ut si vinum deficiat, character non imprimatur. Et propterea Henriquez alios adducens in *Summa tom. 1. lib. 10. cap. 6. §. 1.* censet validam esse ordinationem, si per vasis cum altera specierum porrectionem fiat; cum enim, ut ipse ait, potestas vini, & panis consecrandi unica, & indivisa sit, ex communi, & certa sententia sit, ut patenæ traditio cum hostia, dum significat directè, ac per se consecrandi panis potestatem, simul significet indirectè quasi concomitanter consecrandi etiam vini potestatem.
- 29 Et confirmatur; quia multi ex Theologis tenent ad essentiam sacrificii sufficere unam speciem, ac proinde Summum Pontificem posse ex gravi causa dispensare, ut in una specie tantum aliquando fiat consecratio, sicut multi referunt Innocentium VIII. re ipsi olim dispensasse, ut per Henriquez loco citato. Ergo quemadmodum potestas consecrandi non datur divisa in una specie, sed qui potest unam, potest etiam utramque consecrare, quia sub qualibet specie adest totus Christus, & verum Sacramentum, ut est definitum à Concilio Tridentino in *can. 4. sess. 21. in doctrina de commun. sub utraque specie*: similiter & per traditionem unius ex speciebus integra, & indivisa potestas Sacerdotis congruè significatur. Ac propterea validè quis videtur ordinari per porrectionem solum patenæ cum pane, & multò magis, si præter patenam cum pane etiam calix fuerit porrectus, licet sine vino, ut hoc casu.
- 30 In contrarium stat auctoritas Concilii Florentini in decreto Fidei Eugenii IV. Nam in paragrapho quinto sic diffinitur: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona ministri consentientis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; quorum si aliquod defuit, non perficitur Sacramentum.* Et infra propè finem: *Sextum Sacramentum est Ordinis, cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur Ordo, sicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem,* ut patet *tom. 4. Concil. part. 1. pagina 513. col. 2. & pag. 612. col. 2.*
- 31 Quibus stantibus, potrectionem calicis cum vino ita ad essentiam Ordinis Sacerdotalis pertinere, ut si vinum defuerit, character non imprimatur.
- 32 Probatur primò, quia in omni Sacramento, in quo imprimitur character, illud est essentiale, in quo, si per quod character imprimitur, ut docet Divus Bonaventura in *4. dist. 24. part. 2. art. 1. quest. 4. nu. 58.* & Tabien. in *ver. Ordo 2. num. 5. in fin.* Sed character Sacerdotalis imprimitur, & Presbyteratus traditur, cum porrigitur Calix cum vino, & patena cum pane, ut est definitum in Concilio Florentino, & constat ex verbis Pontificalis Romani in *rubr. de Episcop. consecrante*, ibi, *Moneat ordinandos, ut instrumenta, in quibus character imprimitur, tangant*: neque enim in ordinatione Presbyteri alia porriguntur instrumenta, quam calix cum vino, & patena cum hostia; & docent in *4. sent. dist. 24.* Albertus Magnus *num. 5.* Sanctus Thomas, Sanctus Bonaventura, Durandus, Scotus, Raymundus, Petrus de Palude, & alii omnes; Turrecrem. in *c. Presbyter, in princip.* & ibi etiam Præpos. *num. 1. 23. dist.* Stephan. de Cajeta in *repet. c. Ad limina, §. 3. n. 117. 30. q. 1.* Silvest. in *ver. Ordo 2. sub n. 4.* Ergo vinum est essentiale in Ordine Presbyteratus, ita ut si deficiat, character non imprimatur.
- 33 Secundò, idem probatur, quia materia in Ordine, sicut in reliquis Sacramentis, ita est ex necessitate Sacramenti,

ut sine illa irrita sit ordinatio, ut constat ex prima definitione Concilii Florentini proximè relata, & Concilii Tridentini in *c. 2. sess. 14. de Sacramento Penitentia, & extremae Unctionis*; ibi: *Materia, & forma, quibus Sacramenti essentia perficitur, & c. 3. sess. 23. de Sacram. Ord.* Sed vinum, & panis in secunda definitione ejusdem Concilii Florentini ingreditur materiam Ordinis Sacerdotalis, non secus atque ipsa instrumenta. Ergo, si alterutrum omittatur, sacra ordinatio irrita est.

Tertiò, cum consecratio, que fit in Ordinis Sacramento, ordinetur ad Sacramentum Eucharistiæ, ille est principalis actus cujusque Ordinis, secundum quem magis proximè ordinatur ad Eucharistiæ Sacramentum; & secundum hoc unus Ordo est eminentior alio, secundum quod unus actus magis de proximo ad prædictum Sacramentum ordinatur. Quæ sunt verba formalia Divi Thomæ in *4. dist. 24. qu. 2. art. 2.* Idemque post Albertum Magnum, & Durandum tradit Turrecrem. in *c. resbyter, & in c. Diaconus, n. 1. vers. In oppositum, 23. distinct.* Et quia principalis actus Subdiaconi est vasa Dominicæ Corporis offerre, *c. Cleros, vers. Hypodiaconos, 21. dist. & c. Perlethi, vers. Ad Subdiaconum, 25. dist.* idè in actu traditionis solius Calicis, & patenæ vacuæ Subdiaconus recipit characterem, *c. Subdiaconos, 23. dist.* & dicitur infra in *5. argumento n. 43.* At verò Sacerdos, cujus principalis actus, & ministerium est consecrare Corpus, & Sanguinem Christi, *d. c. Cleros, vers. Sacerdos, c. Perlethi, vers. Ad Presbyterum, & c. Ecce, 95. dist.* Concilium Tridentinum *c. 1. sess. 23. de Sacramento Ordinis*, non in traditione solius Calicis, & patenæ, sed Calicis cum vino, & patenæ cum pane accipit potestatem, cum habet transubstantiare panem in Corpus, & vinum in Sanguinem Christi. Ita Richard. *d. dist. 24. art. 4. qu. 3.* post Divum Thomam *ibidem q. 2. art. 3.* D. Antonin. *de ordinat. §. 4.* Tabien. in *ver. Ordo 2. nu. 7. & 9.* Silvest. *ibidem num. 3.* Ergo, si vinum defuerit, character non erit impressus, cum in quolibet Ordine imprimatur hujusmodi character per susceptionem illius exterioris signi, in quo principalis actus, quem respicit ille Ordo, significatur, qualis est calix cum vino, & patena cum pane in Ordine Sacerdotali, ut docent sanctus Thomas, Richardus, & sanctus Antoninus locis proximè citatis: Sanctus Bonaventura in *4. dist. 24. p. 2. q. 4. n. 58.* Asten. in *Summ. in rit. de collat. ordinat. vers. Sequitur sexto, Ang. in ver. Ordo, §. 1. n. 4. vers. Potestatis Sacerdotis, Tabien. ver. Ordo, 2. n. 7. & 9.* Silvest. *ibid. n. 4.* Laud. in *sacramentali rubr. de sacr. Ordini.* & fuse explicat Stephanus de Cajeta in *d. repet. c. Ad limina, §. 3. n. 117. & seqq. & n. 124. vers. Sed Ordo Presbyteratus traditur, cum ab Episcopo datur sibi calix cum vino, & patena cum pane.*

Quartò, Ordo secundum Magistrum sententiarum in *4.* est signaculum quoddam, in quo spiritualis potestas traditur ordinato; & dicitur signaculum secundum Petr. de Palude, & Silvest. in *verbo Ordo, 1. in princip.* id est cum exteriori signo traditum. Quod clarè constat ex Tridentina Synodo de *Sacram. Ordinis, sess. 23. cap. 3.* ibi: *Per sacram ordinationem, que verbis, & signis exterioribus perficitur.* Ergo ad essentiam Ordinis requiritur traditio alicujus signi exterioris. Hoc autem exterius signum in Ordine Presbyteratus, de quo agitur, non potest esse manuum impositio, quia per eam non imprimitur character Sacerdotalis, sed tantum confertur potestas secundaria ligandi, atque solvendi, ut plenè probavi in *cap. Presbyter, intra de Sacram. non iteran. in qu. An manus impositio in Ordinatione Presbyteri sit de essentia Sacramenti, vel de solemnitate tantum, à n. 10. usque in fin.* Ergo necessaria est traditio aliorum instrumentorum, quibus designetur principalis actus Sacerdotis, qui est consecrare Corpus & Sanguinem Christi, *d. c. Cleros, 21. dist.* cum aliis supra alleg. in præcedenti argumento: Sed hic actus designari non potest, nisi per porrectionem calicis cum vino, & patenæ cum pane. Ergo hæc instrumenta cum materia imposita sunt de essentia Ordinis Presbyteratus.

Quintò, cum materia Subdiaconatus sit traditio Calicis vacui cum patenâ vacua superposita, *c. Subdiaconus, 23. dist.* & declaratur disertis verbis in eodem decreto fidei edito ab Eugenio IV. in Concilio Florentino, *§. Sextum Sacramentum, vers. Subdiaconatus verò*, si panis & vinum in Ordinatione Presbyteri non essent de necessitate

Sacramenti, materia hujus Ordinis nihil differret à materia Subdiaconatus, quod tamen est necessarium, quia
 44 ubi est distincta forma in eodem Sacramento, vel in diversis; oportet, ut etiam sit distincta materia, sive species, secundum Petr. de Palud. in 4. *distinct.* 24. & Silvest. in ver.
 45 *Ordo 1. in princip.* alioquin Presbyteratus, & Subdiaconatus non essent Ordines distincti, contra d. cap. *Cleros, & cap. Perlectis 25. distin. cap. Erubescunt 32. dist. cap. In multis de atar. & qual. contra Canones Apostolorum cap. 42. & 43.* & Catholicam veritatem à Tridentino Synodo declaratam in cap. 2. *sess. 23. de sacramen. Ordin.* & conferunt ejusdem Concilii verba in c. 2. *sess. 14. de Sacramen. Pœnit.* ibi, *Materia, & forma, quibus Sacramenti essentia perficitur, longissime diffidet.* Ergo cum Calix, & patena sine vino, & pane non possint esse instrumenta ad æquata Ordinis Presbyteratus, eo quod sint instrumenta Subdiaconatus; necesse est, ut pro traditione Ordinis Presbyterii præter Calicem, & patenam etiam panis, & vinum adhibeantur.

46 Sexto, ex veriori, & magis recepta Theologorum sententia, ad essentiam sacrificii, utraque species requiritur, nec potest ullo casu una species sine alia ex intentione consecrari, ut colligitur ex Concilio Tolet. VII. *cap. 2. & ex D. Thom. in 3. part. qu. 83. art. 6. & probat Card. Bellarm. tom. 3. Controvers. lib. 4. de Sacram. Euchar. c. 33.* Ergo similiter etiam utraque species requiritur in consecratione Sacerdotis ad significandum principalem illius actum, consecrandi scilicet Dominicum Corpus, & Sanguinem.

47 Septimo, materia in Sacramentis debet significare principaliter rem contentam, secundum D. Thomam in 4. *distinct.* 3. *qu. 1. art. 3. qu. 1. ad quartum.* Quamvis autem Corpori Christi insit sanguis, & Sanguini Corpus concomitantur; tamen panis non inest vinum, nec vino inest panis; ac propterea panis non est principaliter symbolum Sanguinis. Ergo, si in Ordinatione Presbyteri desit vinum, nihil perficitur, quia desit significatio Sanguinis Christi, Significatio autem rei Sacramentalis est de essentia Sacramenti, & habet sufficienter per materiam ejus, ut idem S. Th. docet in 4. *dist. 13. qu. 1. art. 2. qu. 6. ad secundum.*

49 Octavo, Concilium Florentinum clarè diffinit Ordinem Presbyteratus tradi per Calicem cum vino, & patena cum pane porrectionem; & sic loquitur copulativè. Ergo necesse est, ut omnia hæc simul concurrant; quia de natura copulæ est requirere concursum omnium copulatorum, *1. Si quis ita stipulatus,* & ibi Bart. de verb. oblig. c. *Ex parte supra de rescript. gloss. in Extravag. Suscepti in ver. Taxata de elect. & conjungere æquè principaliter, non autem per modum accessorii, ut tradit Abb. conf. 75. Artingam col. 1. sub n. 1. vers. Fortius idem dicendum lib. 1.*

Et confirmatur, quia cum Concilium hoc loco declaret materiam, in cujus traditione imprimitur character Ordinis Sacerdotalis, & sine qua non perficitur Sacramentum; profecto nullatenus assignasset pro hac materia primo loco Calicem cum vino, si neutrum, id est, nec calix, nec vinum esset portigendum ex necessitate Sacramenti, sed tantum ex necessitate præcepti. Certum est enim in materia, & forma Sacramentorum per omissionem partis totum infici Sacramentum, nec satis esse supplere omissum, sed ex integro esse iterandum, ac si nihil actum esset, secundum D. Thom. in 4. *dist. 13. qu. 1. art. 3. & tradit hic Host. num. 5. cum quo transeunt Joan. Andr. Butr. &*
 50 alii communiter, & probatum est supra num. 6. Et propterea si in Sacramento Extremæ Unctionis adhibeatur oleum non sanctificatum; etiam si Sacerdos iungendo proferat verba, *Per istam Unctionem, &c.* non fit Sacramentum, ut per D. Thom. in 3. *part. 9. 60. art. 5. & ibi Cajet. in fin.* cum materia hujus Sacramenti sit oleum olivæ ab Episcopo benedictum, ut diffinitur à Concilio Florentino in eodem decreto, §. *Quintum Sacramentum;* & à Trident. in cap. 1. *sess. 15. de Extrem. Unctiõn.* Et in Sacramento Confirmationis, si deficiat oleum, aut balsamum, character non imprimitur, cum illius materia sit Chrisma confectum ex oleo, & balsamo, ut in d. *Decreto fidei;* §. *Secundum Sacramentum.* Et in universum ubi ad substantiam alicujus Sacramenti plura requiruntur, si unum deficiat, nihil agitur, *cap. penultim. & ibi DD. infra de Baptisr.*

54 Nono & ultimo, generaliter quotiescunque dubitatur, an aliquid, quod omissum fuerit, sit de substantia Ordinis,

necne, & tamen expressum est in jure, ut fieri debeat; æstimari debet de substantia, & tota ordinatio est repetenda, c. *Presbyteris, & c. Chorepiscopi 68. dist. & cap. Nihil 7. q. 1. cap. unic. infra de Cler. per salt. promotis, & cap. 2. de Baptismo.* Ita Innoc. in cap. *Presbyter de Sacram. non iteram.* Raymun. in *Summ. tit. de atar. ordinand. §. Quid si aliqua, Goffred. in tit. de atar. & qual. §. Unctionem autem, Host. in Summ. eod. tit. §. A quo, vers. Consilium tamen est, Joan. Friburg. in *Summ. Confess. tit. de atar. ordinand. qu. 34. Archid. in c. Quorundam n. 3. 23. dist. S. Antonin. in Summ. part. 3. de ordin. §. Quinta, Turrec. in c. Episc. n. 7. 23. dist. Angel. in ver. Ordo secundo, n. 14. vers. Sed quomodo supplebitur, Pisarella ibidem vers. Quid si aliquid, & Arnilla. n. 8. Host. Joan. Andr. Butr. Card. & omnes hic. Ratio est, quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum, ut dicitur in cap. *Veniens infra de Presbyt. in baptiz. in cap. Solemnitates il primo, de consecrat. dist. 1. in cap. Si multa, de consecr. dist. 4. & tradunt omnes locis citatis.* Hoc autem casu, aut certum est propter vini omissionem non esse impressum characterem, aut certe negari non potest, quin res sit valdè dubia. Ergo tota ordinatio est repetenda.**

Non obstat primum argumentum contrarium: nam
 56 ut responderet S. Thom. in 6. *dist. 24. q. 2. art. 4. ad primum,* in Confirmatione non datur officium super aliquam materiam exteriori: & idè ibi character non imprimitur in aliqua exhibitione alicujus rei, sed in sola manus impositione, & unctio. Sed in Ordine Sacerdotali aliter est; & idè non est simile. Præterea Unctio in Ordinatione
 57 Presbyteri fit tantum propter solemnitatem, & dignitatem Dominicæ Corporis, quod non est contrectandum, nisi manibus consecratis. Unde in ea character non imprimitur, ut post D. Bonav. in 4. *dist. 24. dicit Turrecrem. in cap. Præterea à num. 2. 23. dist. facit text. in cap. In sancta, de consecr. dist. 1.*

Non obstat secundum, quia ut inquit S. Thom. *ibidem*
 58 *in respons. ad 2. & Turrecrem. in cap. Presbyter, nu. 2. 23. dist. Dominus Discipulis dedit Sacerdotalem potestatem quantum ad principalem actum ante passionem, quando dixit: Accipite, & manducate;* unde subjunxit, *Hoc facite in meam commemorationem,* Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. & Joan. 13. & hodie diffinitum est à Concilio Tridentino in can. 2. *de sacrif. Missæ sess. 22. Si quis dixerit, illis verbis; Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi alique Sacerdotes offerrent Corpus, & Sanguinem sum, & c. anathema sit.* Sed post resurrectionem dedit eis Sacerdotalem potestatem quantum ad actum secundarium, qui est ligare; & absolvere, ut similiter est diffinitum in can. 3. *sess. 14. de Sacram. Pœnit. Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris, Accipite Spiritum sanctum, & c. non esse intelligenda de potestate remittendi, & retinendi peccatis in Sacramento Pœnitentiæ, anathema sit.* Itaque in impositione manus datur Spiritus Sanctus, id est potestas ligandi, & solvendi; sed non imprimitur in ea character Sacerdotalis, ut scripsi latè in cap. *Presbyter infra de Sacram. non iteram.* Præterea in casu præsentis tantum queritur, an porrectio Calicis cum vino sit materia essentialis Ordinis Presbyteratus; & quoad hoc parum refert, an manus impositio sit de essentia, necne; quia etiam Authores, qui tenent esse de essentia; tamen non negant, quin potius admittunt requiri etiam traditionem instrumentorum ex necessitate Sacramenti. In hoc enim evitari non potest aperta diffinitio Concilii Florentini. Et erroneum est, quod ait Petrus Arcudius Corcyrensis in tract. *quem edidit de Concordia Ecclesiæ Orientalis, & Occidentalis in septem Sacramentorum administratione lib. 6. de Sacramento Ordin. cap. 7.* manus impositionem in Sacramento Ordinis totam esse materiam, eamque determinatam à Christo Domino, & nullam prorius aliam, idque esse intelligendum non minus in Ecclesia Latina, quam Græca: intelligens pro impositione manuum illam extensionem, quam facit Episcopus in ipsa instrumentorum porrectione. Incongruè enim ab ipso, neque hætenus ab alio quocumque illa extensio manus appellata fuit impositio. Nec est simile de Sacramento Confirmationis, quia in illa Episcopus dum Chrismate signat in fronte, imponit manum. Unde manus impositio appellatur in cap. 2. 3. & 4. *de consecr. dist. 5. à gloss. Archid. & DD. in cap. Manus 1. quest. 1. Præ-*

Præterea Concilium Florentinum non diffinit materiam Presbyteratus esse porrectionem manus, sed porrectionem Calicis, &c. Ergo manus potest dici potius conditio, sine qua non, quam essentialis materia Ordinis.

59 Non obstat tertium, quia ut dicunt S. Thom. & Turrecrem. *locis proximè citatis, in respons. ad secundum*, in vestibus non requiritur alia consecratio, nisi ut divino cultui mancipentur, & ideo sufficit pro consecratione benedictio, ut in *c. 2. infr. tit. prox.* Sed aliter est de ordinatis, ut ex dictis patet.

60 Non obstat quartum, quia vestis sacerdotalis non signat potestatem Sacerdoti datam, sed idoneitatem, quæ in eo requiritur ad actum potestatis exequendum; & ideo nec Sacerdoti, nec alicui imprimitur character in alicujus vestis datione, ut per S. Thom. *ubi supra ad quartum*.

61 Non obstat quintum, quia potestas Diaconi est media inter potestatem Subdiaconi, & Sacerdotis. Sacerdos enim directè habet potestatem super Corpus Christi; Subdiaconus autem super vasa tantum; sed Diaconus super Corpus in vase contentum, &c. *d. c. Cleros, 21. dist. & c. Perlectis, 25. dist.* Unde ejus non est tangere Corpus Christi, sed portare Corpus Christi in patena, & dispensare

62 Sanguinem cum Calice; & ideo ejus potestas ad actum principalem non potuit exprimi, nec per dationem vas tantum, nec per dationem materie, sed exprimitur potestas ejus ad actum secundarium in hoc quòd datur ubi liber Evangeliorum; & in hac potestate intelligitur alia; & ideo in ipsa libri datione imprimitur character, secundum S. Thom. Richard. Petr. de Palude, & communem opinionem, de qua testatur Silvest. *in ver. Ordo secundo, num. 4. vers. Diacono vero*, & diffinitur in præallegato decreto fidei Eugenii IV. in Concilio Florentino, §. *Sextum Sacramentum, vers. Diaconus vero per libri Evangeliorum dationem*.

63 Non obstat sextum, quia principalior actus Acolythis est quo ministrat in urceolo, quam quo ministrat in candelabro; quamvis denominetur ab actu secundario propter hoc quòd est magis notus, & magis proprius ei. Et ideo in datione urceoli imprimitur character virtute verborum ab Episcopo pronuntiatorum, ex sententia D. Th. in *4. d. dist. 24. quest. 2. art. 3. ad sextum*, quam dicit veritorem Silvest. *in ver. Ordo secundo, num. 4. vers. Acolythis vero*. Quia propinquius se habet ad Eucharistiam preparare materiam ejus, quam deferre lumen, quòd est quid communissimum, quo utimur etiam in vesperis, & matutinis; & ideo potius in acceptione urceoli, quam candelabri character imprimitur. Intellige si unus sine alio tradatur; quòd tamen fieri non debet, quia utrumque debet accipere, *c. Acolythis, 23. dist. & d. c. Perlectis, 25. dist.* ut per Silvest. *ubi supra*.

64 Non obstat septimum, quia ut respondet Turrecrem. in *d. cap. Presbyter, 23. dist. num. 1. in fin.* quamvis littera ibi dicat, *Cum Presbyter ordinatur, Episcopus manum super caput illius teneat*; non tamen sequi propter hoc, ut in ipsa impositione manus imprimatur Sacerdotalis character.

Præterea Concilium Carthaginense non ponit ibi essentialia Ordinis Presbyteratus, ideoque nec de forma nec de materia ullam facit mentionem, sed tantummodo docet ritum illum impositionis manuum: quòd probo apertissime; nam ille canon loquitur expressè de illa impositione manuum, quam faciunt Episcopus, & Sacerdotes adstantes super caput Presbyteri ordinandi, ut ibi: *Omnes Presbyteri qui presentes sunt, manus suas juxta manum Episcopi super caput illius teneant*: At certum est impositionem illam non esse de essentia, quia fit antequam ordinando porriganur instrumenta, nec tunc enuntiatur forma, sed tantum funduntur quædam preces, & orationes, quibus ordinandus preparatur ad Ordinem suscipiendum, ut patet ex Pontificali Romano *in rubr. de Ordin. Presbyt.* ideoque S. Thom. eandem impositionem recenset inter preparatoria ad Ordinem, in *4. dist. 24. q. 2. art. 3.* & latius dixi in *cap. Presbyter in 1. notab. infrà de Sacram. non iteran.* Non bene igitur ex Canone Concilii Carthaginensis deducunt nonnulli ex Theologis impositionem manus esse de essentia Ordinis Presbyteralis. Eundem ritum ponit S. Dionys. in *lib. de Eccles. Hierarch. cap. 5.* qui propterea in fine libri excusat se à determinatione formarum

Sacramentalium, quia hæc occultanda erant in primitiva Ecclesia propter irrisiones Gentilium, ut refert S. Thom. in *4. dist. 7. q. 1. art. 1.* Cur autem in Actibus Apostolorum, in Conciliis, & Decretis Patrum sacra Ordinatio plerumque exprimat per manus impositionem, cum tamen manus impositio non sit de essentia ipsius ordinationis, dixi in *d. c. Presbyter*.

Non obstat octavum, quia cum in primitiva Ecclesia 65 antequam scriptum esset Evangelium, impossibile esset adhibere materiam traditionis libri Evangeliorum, credendum est Christum Dominum aliam materiam præscripsisse, qua Apostoli uterentur in Ordinatione Diaconi quousque Evangelium scriptum esset. Ad quòd dicendum nos impellit necessitas: nam cum ex una parte Concilium Florentinum diffinat traditionem hujus libri esse materiam Ordinis Diaconatus, & ex altera certum fit tunc temporis librum hujusmodi non extitisse; ne dicamus Sacramentum Ordinis Diaconatus fuisse tunc administratum sine materia, cogimur dicere aliam materiam fuisse a Domino institutam, cum essentialia Sacramentorum præscribere non spectet nisi ad ipsum Sacramentorum institutorem, ut patet ex dictis supra n. 19. & ex his, quæ dicuntur infrà n. 80. & seqq.

Quicquid enim sit de questione, an manus impositio sit de essentia ordinationis, necne; tamen aperte diffinitum est traditionem instrumentorum requiri ex necessitate Sacramenti ad impressionem characteris. Ergo Beatus Stephanus non fuit ordinatus per solam manus impositionem, sed etiam per traditionem alicujus instrumenti, quòd postea mutatum fuit ex institutione Christi, non ex determinatione Ecclesiæ, quæ mutare non potest Sacramentorum substantiam, ut constat ex decreto Concilii Tridentini in *can. 2. sess. 21. de con. mun. sub utraque specie, ibi, Salva illorum substantia*, & dixi latius eod. num. 19. & seqq.

Non obstat nonum, nam doctrina illa, quòd formæ, 66 quibus in ordinatione infigitur character animæ, sunt ex institutione Ecclesiæ, hodie erronea est stantibus diffinitionibus Concilii Tridentini, de quibus supra num. 19. & seqq. Nec valet argumentum: Animæ sunt de jurisdictione Papæ; Ergo Papa potest instituire, ut character imprimatur in anima. Etenim à potestate jurisdictionali non licet arguere ad potestatem sacramentalem: illa enim ex simplici injunctioe hominis confertur; & ideo non immobiliter adheret, *cap. Omnibus, c. Ait Cælestinus, & c. Aperte, 29. q. 1.* Potestas verò sacramentalis confertur per aliquam consecrationem, & character non confertur per ministrum, sed imprimitur in anima immediatè à Christo, §. *Verum, 32. dist.* Ita declarat D. Thom. in *2. 2. q. 39. art. 3.* & Silvest. *in ver. Schismaticus, num. 3.* & dixi latius in *c. 1. num. 31. infrà de schismat.* Præterea character Ordinis semel impressus ab Ecclesia deleri non potest, *c. Quod quidam 1. q. 1. gloss. penult. in c. 1. infr. Qui Cler. vel voven. Arclid. in c. Ostenditur, 4. dist. S. Thom. loc. cit. Silvest. in ver. Degradatio, num. 9.* Nam, ut inquit Bald. in *c. Bone memoria, il 1. num. 3. supra de postul. Prelator.* mortificari quidem potest, sed non funditus mori, nisi cum anima, & est diffinitum à Concilio Trident. in *can. 4. sess. 23. de Sacram. Ordin.* Ergo nec potest animæ ab Ecclesia infigi, argum. *c. Verbum, de penit. dist. 1. c. 1. infrà de reg. jur. l. Qui condemnare, ff. de re judic. l. Nemo qui condemnare, ff. de reg. jur. l. Possideri, & l. Quemadmodum, ff. de acquir. possess.*

Non obstat decimum, quia non probatur hunc morem 69 ordinandi Presbyteros per solam manus impositionem absque traditione instrumentorum olim extitisse in Ecclesia Græca. Quin potius contrarium conjici potest ex decreto fidei, quòd editum fuit ab Eugenio IV. Sacro approbante Concilio, ut legitur in principio decreti: & de consilio Prælatorum, ut inquit S. Antoninus, qui præfens aderat, cujus verba referuntur in notis ad eandem Synodum *tom. 4. Concil. part. 1. pag. 731. col. 1.* Et sic Patres Græci nondum abierant. At Episcopi, & Sacerdotes Græci, qui Synodo intererant, nullatenus fuissent passi, ut diffiniretur sine materia nullum Sacramentum perfici posse, & in Sacramento Ordinis materiam esse illud, per cujus traditionem confertur Ordo, & Presbyteratum tradi per Calicem cum vino, & patenæ cum pane porrectionem: non inquam fuissent passi, ut sic diffiniretur; quin potius re-

reclamassent, si tunc temporis, vel antea Ecclesia Græca hujusmodi instrumentorum usum non habuisset. Inde enim resultasset, ut nullus ex antiquis Patribus Ecclesiæ Græcæ, nec aliquis eorum, qui aderant in Concilio, habendi essent pro veris Episcopis, & Sacerdotibus.

70 Præterea in *c. Subdiaconus*, 23. *dist.* præcipitur, ut Subdiaconus, quia manus impositionem non accipit, patenam de manu Episcopi accipiat vacuum, & Calicem vacuum. Desumptus est autem hic Canon ex Concilio Carthaginensi IV. *cap.* 5. quod fuit celebratum Carthagine anno Domini circiter 398. à ducentis quatuordecim Episcopis provinciarum Africæ. In Codice autem Canonum unica est Synodus Carthaginensis, continens Canones triginta tres, qui ex variis Conciliis Carthagine habitis collecti fuerunt; & hos Canones Græci cum aliis multis Africanarum Synodorum conjunctos in suam linguam vertunt, & hi ipsi sunt, quos iisdem numeris Anselmus, Burcardus, & Ivo citant, ut est adnotatum post *can. De libellis*, 20. *dist.* in *ver. Carthaginensium*, & habentur Græcè, & Latine *tom. 1. Concil. part. 1. pag. 570. & pag. 578.* Probabile est igitur in Ecclesia Græca jam tunc extitisse usum porrectionis Calicis, & patenæ; alioquin Græci auctoritati Conciliorum Carthaginensium non adhæsisent. Amplius in sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis nusquam reperi improbatum hunc usum Ecclesiæ Græcæ.

71 Et tamen Summi Pontifices etiam in his, quæ ad substantiam Sacramentorum non pertinent, multoties reformarunt Græcorum difformitatem ab Ecclesia Latina, ut in *c. Licet Græcos*, infra de *Baptismo*. Et in hac Decretali, ubi in specie sancitur, ut Ecclesia Græca in consecrationibus Episcoporum servet unctiones, quas servat Ecclesia Romana; & tamen unctio in consecratione Episcopi non est de substantia, sed de solemnitate tantum: quod patet ex eo, quia si fuerit prætermissa, non iteratur consecratio, sed tantum suppletur omissum, ut hic dicitur, & notant Hostiens. Joan. Andr. & omnes per hunc textum. Idem apertius constat ex Constitutionibus Innocentii IV. *Sub Catholica*, in Bullario *tom. 1. pag. 76.* & Clement. VIII. *Sanctissimus*, quæ inscribitur, *Instructio super aliquibus ritibus Græcorum*, in Bullar. *tom. 3. pag. 47.* Quod cum ita sit, ergo non percipio, quomodo Pontifices Romani toties reformaverint Græcorum Catholicorum ritus in his, quæ sunt de solemnitate tantum, & tam insignem discrepantiam inter Ecclesiam Græcam, & Ecclesiam Latinam in materia essentiali Sacramenti Ordinis silentio prætermiserint.

72 Et quod magis urget, probabilius est Patres Græcos non fuisse præsentibus in Concilio Florentino, quo tempore ab Eugenio editum fuit superscriptum decretum fidei, in quo declaratur materia Sacramenti Ordinis: nam post diffinitum Concilium, & præactum negotium unionis, *tom. 4. Concil. part. 1. pag. 611. col. 2.* de Patribus Græcis sic legitur *Feria secunda die Julii 20. subscribere Tomos Præsules, qui proficisci cogitaverant. Hi porro erant Heracleensis, Ciziconis, Trapezuntinus, Monembasiensis, Nicomedensis, Donamentis. Ex Clericis etiam profecti sunt cum illis ad quinquaginta nos expectaturi. Nos autem feria tertia 21. & vigesimo die Julii congregati, &c. Tomos subscripsimus; ita finem habuit totum negotium sanctæ unionis.* Et immediate in tit. de Armenis sic habetur: *Post aliquot dies venerunt Apocrisarii Patriarchæ Armenorum, qui Beatissimum Papam venerati, viserunt Imperatorem, consiliumque suum de consocienda cum Ecclesia Catholica unione exposuerunt. Et infra: His diebus, recesserunt Armeni: nos (id est Patres Græci) Florentiam exeuntes, Venetias petivimus, & inde rursus domum rediimus.* Et sic à diffinitione Concilii, & negotio unionis, quod absolutum fuit anno 1439. ab Incarnatione, & 6947. ab Orbe condito pridie Nonas Julii usque ad discessum à civitate Florentiæ aliquot tantum dies intercesserunt: Decretum verò fidei editum fuit eodem anno 15. Kalend. Decembris, & sic quatuor circiter mensibus post diffinitionem Concilii. Nec refert quod decretum illud fuerit editum sacro approbante Concilio, seu de consilio Prælatorum, ut superius dictum est: nam hinc non sequitur necessitudo, ut Patres Græci essent præsentibus, quia etiam sine ipsis potuit Concilium continuari ab Eugenio cum Patribus Latinis, & Armenis: cum præsertim Græci ante discessum consenserint unioni

Armenorum. Græci ergo abierant, quando diffinitum fuit, Ordinem Presbyteratus tradi per Calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem. At quis credat Concilium Florentinum, quod principaliter fuit congregatum ad componendas differentias inter Ecclesiam Græcam, & Ecclesiam Latinam: Græcis præsentibus, & consentientibus diffinivisse articulos de processione Spiritus Sancti, de Purgatorio, de primatu Ecclesiæ Romanæ, & de consecratione in fermentato, in quibus Græci diserepabant ab Ecclesia Latina; & tamen de modo ordinandi absque traditione instrumentorum ne verbum quidem fecisse, quod ex Actis Concilii appareat? Præsertim verò quia post absolutam unionem Patres Latini objecerunt Patribus Græcis per plura capita, & petierunt ab eis, ut responderent, cur in his discrepant ab Ecclesia Latina; & tamen inter hæc nulla fit mentio de discrepantia in ordinando per solam manus impositionem, ut patet *tom. 4. Conciliorum, part. 1. pag. 609. vers. Post hæc Latini quaesivere à nobis hæc.* Porro Græci justam querimoniam causam habuissent, quod Eugenius diffinitionem articuli ad eod præjudicialis Ecclesiæ Græcæ post eorum discessum distulisset, præterquam quod si Græci in hoc errabant, doctrina de porrectione Calicis, & patenæ cum vino, & pane, illis potius tradenda fuisset, quam Armenis, de quibus non constat, an hunc errorem haberent, nec ne.

73 Ad hæc inter Scriptores, qui tractant de essentialibus Sacramenti Ordinis, & præcipue de traditione instrumentorum, & de impositione manuum, non reperi quemquam meminisse de hac Græcorum discrepantia ab Ecclesia Romana. Imò in libro Græco, seu Opusculo de Sacramentis Gabrielis Metropolitanæ Philadelphien. edito anno 1600. sic legitur: *Ordinis Sacerdotalis materia est Sacratissimus Panis, & sacrorum Vasorum numerus, seu, ut alii exponunt, Quantitas, & reliqua cujusque Ordinis propria, uti moris est.* Ac demum ne quidquam in re tam gravi prætermitterem, curavi nuper, ut insignis Religiosus sacra Theologiæ Lector, & ex primariis Venetorum familiis percunctaretur à Græcis Venetiis degentibus, quid hac in re observarent: Responderunt se, & omnes Græcos non sola uti impositione manuum in ordinandis Sacerdotibus, sed panem in patena, & vinum in Calice ordinandis tangendum porrigere. Probabilius est igitur hunc morem ordinandi sine traditione instrumentorum nec olim viguisse, nec hodie vigere in Ecclesia Græcæ; ac si fortè aliquando contrarium fuerit observatum, hujusmodi errorem irrepsisse post Concilium Florentinum, quemadmodum etiam per plures alii errores irreperunt post recidivum schisma, & inexcusabilem recessum ab unione Ecclesiæ Romanæ.

74 Non obstat undecimum, & ultimum argumentum quod sufficiat porrectio solius patenæ cum pane, cum per eam sufficienter significetur unica, & indivisa potestas consecrandi Corpus, & Sanguinem Christi. Etenim hoc pugnat apertè cum diffinitione Concilii Florentini, quod disertis verbis in traditione Presbyteratus ex necessitate Sacramenti requirit concursum utriusque instrumenti cum materia imposita; nam si voluisset alterutrum sufficere, utique concepisset orationem alternativè, videlicet, Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, vel patenæ cum pane porrectionem; non autem conjunctivè per copulam, & quæ requirit omnium concursum, ut ostensum est supra in octavo argumento num. 49. Cum præsertim ibi Concilium declararet materiam Ordinis Presbyteratus, & primo loco præscribat porrectionem Calicis cum vino. Unde si Host. *hic nu. 10.* dixit: Cum in his jura, & magistris discrepent, quæ nec de lana caprina sunt, nescio, si hæc, quæ potissimum dependent ex statutis Canonis, quæ & à pluribus ignorantur, suo sensu purus Theologus præsumeret diffinire: quid diceret, si videret Concilium Florentinum, & audiret Theologos præsumentes dividere integritatem materiæ à Concilio diffinitæ in Ordine Presbyteratus?

75 Nec urget, quod unica sit potestas consecrandi Corpus, & Sanguinem Christi; quia materia in Sacramentis debet significare principaliter rem contentam: licet autem Corpori Christi concomitanter insit etiam Sanguis, & è converso, & idè qui potestatem habet consecrandi Corpus, habeat etiam potestatem consecrandi Sanguinem;

nem; tamen panis non inest vinum, nec vino inest panis; & consequenter per traditionem solius patenæ cum pane non habetur sufficienter significatio Sanguinis Christi, prout requiritur ad essentiam sacramenti, ut probatum est supra in septimo argumento nu. 47. Et cùm in hoc habeamus apertam diffinitionem Oecumenicæ Synodi, necesse est quemlibet Catholicum illi adhærere, nec propriæ prudentiæ inniti, c. *De libellis*, 20. *dist. c. Ne imitatis*, *sup. de constit. cum concord.*

80 Nec videtur admittendum quod dicunt Henriquez, & Bellarm. materias ordinum fuisse institutas à Christo generatim, & indeterminatè. Imò enim in Sacramentis requiruntur res determinatæ ex ipsa Cristi institutione, ut constat ex D. Thom. in 3. p. q. 60. art. 3. 5. & 7. & in 4. *dist. q. 1. art. 1. q. 3.* Et probatur evidentè, nam Sacramentum sine materia, & forma determinata, non est realiter Sacramentum, ut constat ex Concilio Florentino in *decreto fidei*, §. *Quinto*, & ex Tridentino in c. 2. *sess. 14. de sacram. Pœnitentiæ*, & *Extrem. Unct.* Sed Christus per se ipsum immediatè instituit omnia Sacramenta, ut docet S. Th. in 3. p. d. art. 3. 5. & 7. & est hodie diffinitum a Tridentina Synodo de Sacramentis omnibus in *can. 1. sess. 7. de Sacram.* & in specie de Ordine in *can. 3. sess. 23. de sacram. ordin.* Ergo Christus immediatè determinavit materiam, & formam cu jusque Sacramenti, quia substantiam, qualis est materia in Sacramentis, impossibile est esse separatam ab eo, cujus est substantia, ut dicit Philosoph. 1. *Metaphysic. c. 4.*

81 & probatur in c. *Inter corporalia*, de *transl. Episc.* alioquin Christus Sacramenta instituisset verbaliter tantùm, & non realiter; quod est apertè contra diffinitionem Concilii Tridentini in dicto *can. 3.* ubi non simpliciter diffinitur sacram Ordinationem esse Sacramentum, sed verè, & propriè Sacramentum à Christo Domino institutum; quæ verba non verificarentur, si Dominus non determinasset essentialia hujus Sacramenti, sed reliquisset Apostolis determinanda: confert text. in l. 1. §. *fin. ff. Quod quisque jur.* & in l. 1. §. *Idem Pomponius*, *ff. De dolo cum simil.*

82 Præterea Sacramentum est sacra rei symbolum, & invisibilis gratiæ visibilis forma, ut diffinitur à Concilio Tridentino *sess. 13. de sanctiss. Eucharist. sacrament. c. 3.* seu signum visibile, ut legitur in *cap. Sacrificium*, de *consecr. dist. 2.* Ergo si Christus instituit sacramentum Ordinis, ut in d. *can. 3.* instituit etiam signum visibile, & externum, & sic materiam hujus sacramenti; quia cui convenit diffinitum, impossibile est non convenire diffinitionem, l. 1. §. *Dolum*, *ff. De dol. instir. de tutel. in princ. c. Cum causam*, *infra de raptor.* notat gloss. Hostiens. Joann. Andr. Card. & alii in *rubr. supra de Summa Trinit. & fide Cathol.*

83 Accedit quod Christus instituit sacramentum Ordinis, & Apostolos ordinavit Sacerdotes in Cœna novissima, Concilium Tridentinum in *cap. 1. & can. 2. sess. 22. de sacrif. Missæ.* Ergo tunc determinavit etiam materiam ordinis Presbyteratus: alioquin non solùm instituisset, sed etiam administrasset hoc sacramentum sine materia; & ita Ecclesia hodie diverso modo traderet ordinem Sacerdotalem, quam instituisset, & administrasset Dominus, quod est absurdum, cùm omnis Christi actio, nostra sit instructio, c. *Significasti*, & ibi notatur *supra de elect.* Et Christus non exhibuerit aliquod sacramentum, nisi quod ipse accepit in exemplum, excepta Pœnitentiâ, & extrema Unctione, quia illa accipere sibi non competeat, quia sine peccato erat, ut inquit S. Th. in 3. p. q. 60. art. 3. ad 3. Et ita ex factis Christi in proposito arguit Sor. in 4. *dist. 24. q. 1. art. 5.* licet in reliquis propter potestatem, quam vocant excellentiâ, Christus multa aliter fecerit, quàm hodie fiunt ab Ecclesia, ut per Nazianzenum in oratione ad sanctum lavacrum.

84 Denique esto, Dominus reliquerit Apostolis determinandam materiam sacramenti Ordinis, hinc tamen non sequitur, ut posteaquam Ecclesia determinavit materiam Presbyteratus esse porrectionem calicis cum vino, & patenæ cum hostia, materia hujusmodi non sit ex necessitate sacramenti, cùm diffinitum sit à Conciliis Florentino, & Tridentino, nullum sacramentum sine materia perfici posse, ut superius dictum est. Item hinc non sequitur, ut posteaquam Ecclesia semel materiam hujus Ordinis de-

terminavit, nunc possit illam immutare, cùm per determinationem semel factam expiraverit facultas amplius determinationandi, argum. c. *In litteris*, de *off. deleg. c. Publicato*, c. *Cum inter*, *supra de elect. cum simil.* de quibus per Abb. *conf. 11. Tria sunt*, num. 4. *verf. Venio ad tertium dubium*, lib. 2. habens enim potestatem declarandi non potest declarari, nisi semel tantùm, l. *Quidquid adstringenda*, *ff. De verb. oblig.* ubi omnes scribentes ad hoc allegant illum textum pro singulari secundùm unam lecturam in ver. *Nec rursus*, ut ibi est adnotatum in margine, quod non reperitur alibi, secundùm Bald. in *cap. 1. nu. 57. supra de constit.* Et propterea Tridentina Synodus declarat substantialia sacramentorum non subesse potestati Ecclesiæ, in *cap. 2. sess. 21. de comm. sub utraque specie*, ibi, *Salva illorum substantia.* Ergo defectus vini in calice post Apostolorum determinationem est substantialis, sive porrectio calicis cum vino proveniat immediatè ex determinatione Christi, sive Apostolorum.

85 Quid dicendum? Secunda sententia proculdubio est verior. Ceterùm consultius videtur ut in præsentia Sedes Apostolica neutram ex his opinionibus approbet, aut reprobet, sed tantummodò jubeat sic ordinatos iterùm ordinari sub conditione, juxta text. in *cap. 2.* & ibi gloss. 1. *infra de Baptis.* Et tam his, qui ordinationem iterarunt, quàm his, qui in Sacerdotio ministrarunt, ad cautelam concedat dispensationem; illis quidem à penis, in quas potuerunt incidere ex *cap. 1. 68. dist. & c. Dictum*, de *consecr. dist. 1.* de quibus per Silvest. in ver. *Irregularitas*, num. 6. His verò, qui ministrarunt, ab Irregularitate, de qua in *cap. 1. & 2. de Cler. non ordin. ministr.* Hoc enim modo evitabitur difficultas Ecclesiæ Orientalis, quæ sanè gravissima est: nam ex Euchologio, seu Rituali, quo Græci utuntur, apparet eos non uti porrectione calicis, & patenæ, sed sola manus impositione, non tantùm in ordinatione Presbyteri, sed etiam Subdiaconi, qui in Ecclesia Latina, & Africana manus impositionem non recipit, juxta Pontificale Romanum, & Concilium Carthaginense *cap. 5.* Etenim in predicto Euchologio à Græco idiomate in Latinum translato à Petro Arcudio Coregreo in *tract. de concordia Ecclesiæ Orientalis, & Occidentalis in septem Sacramentorum administratione lib. 5. de Sacram. ord. c. 2. in tit. Ordo qui observari solet in ordinatione Subdiaconi*, sic legitur: *Deinde ter obfignans ejus caput, & imponens manum, ubi Diaconus dixerit, Dominum deprecemur, Pontifex hanc recitat orationem Domine Deus noster, &c. absoluta oratione, sequitur ut infra: Accipiens Pontifex Mantile imponit sinistro humero ejus, qui ordinatur. Similiter præbet illi vas ad infundendam aquam pro lotionem manuum: ille verò vas accipiens deosculatur manum ipsius, & aquam infundit ad manus Pontificis, qui eas lavat, tandem accepta benedictione discedit, &c. Peracto vero majori ingressu, cum sacramentum Diaconus incensat, rursus lavat manus Pontifex in catenulo, quod gestat qui ordinatus est: Porro in ingressu majori ipse quoque ordinatus post omnes sequitur gestans etiam vas pro manuum lotionem, ac mantile, &c. sic fit ordinatio, & si multi sunt, qui ordinantur, oratio ad multos accommodatur. Hæc ibi: In sequenti autem titulo Euchologii, ordo qui observari solet in ordinatione Diaconi habetur sic: Pontifex habens manum impostam capiti ordinandi clara voce enunciat: Divina gratia, quæ semper infirma curat; & imperfecta perficit, promovet N. Reverendum Subdiaconum in Diaconum. Et infra: Tandem per acta communionem Clericorum in Sanctuario Pontifex porrigit calicem Diacono tunc consecrato, ut ipse populo ad communionem accedenti distribuat. Nec ibi ulla fit mentio traditionis libri Evangeliorum. Rursus in titulo Ordo quid observari solet in ordinatione Presbyteri. Surgente Pontifice accedit ad eum, qui ordinatur, cujus caput ter signat Pontifex. Qui verò ordinatur fronte incumbens sacra Aræ utrumque genu flectit. Diacono verò elata voce dicente, Attendamus, &c. statim Pontifex imposita manu unâ cum Pallio clara voce enunciat: Divina gratia, quæ semper infirma curat, & que desunt supplet, promovet N. Venerabilem Diaconum in Presbyterum. Et infra immediatè eum appellat ordinatum ibi: Ut iste, quem tibi placuit à me promoveri. Et infra: Tu Domine, &c. hunc, quem voluisti, ut subiret gradum Presbyterii. Et ibi: Induitur stola, & discedens stat unâ cum Presbyteris. Nec non ibi: Accedit or-*

90

F f
dini-

dinatus, cui præbet Pontifex sanctum Panem, hoc est particulam panis consecrati; Et primus inter alios Presbyteros communicat. De porrectione autem calicis cum vino, & patenæ cum Hostia, ne verbum quidem. In sola Episcopi consecratione Græci præter manus impositionem utuntur impositione libri Evangeliorum ad instar Ecclesiæ Latinæ, & Africanæ ad præscriptum *c. Episcopus, 23. dist.* Ut enim legitur in Euchologio in tit. *Ordo qui observari solet in ordinatione Episcopi.* Pontifex imposita manu recitat quæ sunt scripta in charta, videlicet, *Divina gratia, quæ semper infirmam sanat, & imperfecta perficit, promovet N. amabilissimum Presbyterum in Episcopum à Deo custoditæ Civitatis N. Cunctis respondentibus, &c.* Aperit Evangeliorum, & imponit capiti illius, qui ordinatur simul unâ tangentibus alijs quoque Pontificibus. Deinde facta trina Cruce in capite illius, impositaque manu sic precatur, &c. & recitat quasdam orationes, quibus ostendit eum jam esse consecratum Episcopum.

91 Ex his apparet in Ecclesia Orientali ordines conferri per solam manus impositionem absque ulla instrumentorum traditione. Unde Petrus Arcudius *d. lib. 6. de Sacram. ord. c. 5.* concludit apud Græcos præter manus impositionem nullam aliam repetiri materiam, & *sup. in c. 3.* reprehendit Philadelphien. qui dixit materiam apud Græcos esse sacrum panem, & certum instrumentorum numerum.

Et quamvis etiam apud Græcos in ordinatione sit usus nonnullorum instrumentorum; tamen hæc non adhibentur, nisi post absolutam ordinationem; ideòque non possunt esse materia hujus sacramenti: nam ut idem Arcudius ait *d. cap. 3. de materia Sacramenti Ordinis.* Apud Græcos Lectori, Subdiacono, Diacono, Presbytero, & Episcopo cum ordinantur, imponuntur manus a Pontifice, esque id communne omnium.

Deinde peractis orationibus consecratorijs lectori porrigit Pontifex librum Epistolarum Canonicarum cum Actibus Apostolicis, Subdiacono præbet vasa, urceolum, & lebetem unâ cum mantili ad infundendam aquam Pontifici. Diacono exhibet flabellum, quo arcet muscas, pulverem, & id genus à Sacratissima Eucharistia. Presbytero Pontifex porrigit musale, licet hoc de porrigendo missali in Euchologio non legatur, sed tantum mos hujusmodi sit alibi usitatus. Et dum celebrat Episcopus, præbet Presbytero particulam abicissam ex majore particula, quæ est in patena super Altari. Et propterea idem Arcudius *cod. lib. 6. de Sacramento Ordinis cap. 3. Instrumenta,* inquit, *apud Græcos exhibentur quidem, quia tamen exhibentur sine ulla verbis peractis jam sacris ordinibus, & nulla sit eorum mentio in orationibus consecratorijs, non videntur de facto, & ut nunc se res habet, esse materia, quamvis possent esse, ut sunt apud Latinos, si aliter & unâ cum forma exhiberentur.* Hæc ille. Nec refert, quod in traditione Panis consecrati profertantur illa verba, quæ habentur in Euchologio; *Accipe depositum hoc, & serva illud usque ad Adventum Domini nostri Jesu Christi, quando debet abs te illud repetere.* Etenim non propria illa sunt forma, neque panis consecratus est materia, quod probatur evidentissima ratione: nam antequam Pontifices cum porrigit, ipsemet Presbyter tamquam perfectè ordinatus, unâ cum Episcopo eum consecrat, ut in Euchologio. At consecrare non posset, nisi jam recepisset characterem Sacerdotalem. Unde in eodem Euchologio qui accedit ad accipiendum panem, appellatur ordinatus jam; & consecratus per manus impositionem, ut in rubr. Ordo qui observari solet in ordinatione Presbyteri. Porro in antiquo Patriarchali Euchologio, ut ipse Arcudius testatur *cap. 2.* sic habetur: Archiepiscopus porrigit ordinato unum panem. Et secundum eum differentia inter Euchologia manuscripta, & typis excusa, hæc est; quod in manuscriptis panis datur Presbytero ordinato non consecratus, ut eum consecret; in excusis datur consecratus, & putat ipse corrigendum esse Euchologium impressum ab Euchologio antiquo manuscripto, & dandam esse particulam panis, quam ipse nuper ordinatus consecrare debeat, sicuti observant Rutheni. Sed nihilominus etiam inspecto hoc ritu Euchologii manuscripti: panis non consecratus non potest esse materia ordinis Sacerdotalis, quia datur Presbytero jam ordinato, ut habent verba Euchologii, nec in traditione hujus panis pro-

fertur forma. Forma autem in Sacramentis non potest præcedere materiam.

Præterea quicquid sit de his, illud certissimum est pleurosque ex Græcis juxta Euchologia live manuscripta, si ve impressa in ordinatione Presbyteri non porrigere calicem cum vino, atque ita non adhibere materiam integram à Conc. Florent. diffinitam in traditione Presbyteratus.

Porro, an hic mos ordinandi per solam manus impositionem servaretur olim in Ecclesia Orientali, planè non constat. Nam etsi in Concilio Florentino Georgius Vari Cretenis Presbyter Græcus exhibuerit Juliano Presbytero Cardinali sanctæ Sabinæ Euchologium Patriarchali manuscriptum, quod eundem prorsus modum præscribit ordinandis, quem hodie ad unguem servat Græcorum Ecclesia; quod quidem Patriarchale dicitur asservari in Monasterio Cryptæ Ferratæ manu ejusdem Cardinalis subscriptum, ut refert Arcudius in eodem tractatu libro 6. cap. 5. Ignoratur tamen, quanta fides ejusmodi Euchologio sit adhibenda, nec ullam illius rationem habuit Concilium Florentinum, cum diffinierit materiam ordinis Presbyteratus esse porrectionem calicis cum vino, & patenæ cum pane. Et quamvis hæc doctrina in specie tradita fuerit Armenis; tamen decretum illud continet fidem orthodoxam, ut patet ex principio decreti ibi, *nec ulla in futurum de fidei veritate apud ipsos Armenos hesitatio esse valeat, atque idem per omnia sæpiani cum Sede Apostolica, & ibi: Ut sub quodam brevi compendio orthodoxæ fidei veritatem, quam super præmissis Romana profitetur Ecclesia, per hoc Decretum sacro approbante Florentino Concilio ipsis Oratoribus ad hoc etiam consentientibus traderemus.* Unde fit, ut adstringat etiam Græcos, neque enim alia 94 fides esse potest apud Græcos, alia apud Armenos, alia apud Latinos, *c. Loquitur Dominus, 24. nu. 1. Extravag. Unam sanctam de major. & obed. cum concord.*

Neque obstat, quod in eo decreto fuerit traditum Armenis Symbolum à centum quinquaginta Episcopis in Oecumenico Constantinopolitano Concilio editum cum illa additione, *filioque*, ipsi Symbolo declarandæ veritatis gratia, & urgenti necessitate licitè, & rationabiliter apposita, & ordinatum, ut per omnes Armenorum Ecclesias intra Missarum solemniam, sicut apud Latinos mos est, singulis saltem Dominicis diebus, & majoribus festivitatibus decantaretur, aut legeretur, ut habetur in §. *In primis ergo d. amus*, hoc autem præceptum Græcos non ardet. Id inquam non obstat: nam quod Symbolum Patrum decantetur in Ecclesia cum illa additione, *filioque*, non est de jure divino, sed ex Constitutione Ecclesiæ, ut scripsi in *cap. 1. nu. 32. supra de Summa Trinitate, & fide Catholica.* Unde à præcepto illo juris positivi Græci, justè eximi potuerunt ab Ecclesia Romana, sicut fuerunt exempti. At verò in his, quæ ad fidem pertinent, & sunt de jure divino, sicut sunt materia, & forma Sacramentorum, ut patet ex dictis supra n. 19. & 80.

Decretum Eugenii ligat etiam Græcos: nam in *cap. 96 Ad abolendam, de heret.* tamquam hæretici excommunicantur universi, qui de Sacramento Corporis, & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, vel de Baptismate, seu de peccatorum Confessione, Matrimonio, vel reliquis Sacramentis aliter sentire, aut docere non metuant, quam sacrosancta Romana Ecclesia prædicat, & observat. Ad idem text. in *cap. Hæresis, 24. quest. 3.* Ac propterea Græci quoque juxta diffinitionem Florentini Concilii tenentur credere Spiritum sanctum etiam à Filio procedere, licet non teneantur pronuciare, nisi subisset scandalum; præsertim si degant inter Latinos, aut necessitas postulare cõstituerit fidem: quia tunc oporteret etiam pronuciare, ut habetur in instructione Clementis VIII. super aliquibus ritibus Græcorum, §. 6. In Bullar. tom. 3. pag. 47. & eò magis quia Decretum Eugenii utitur dictione illa *orthodoxa*, id est Catholica, *l. 2. c. de Summa Trinit. Alber. in repert. in ver. Orthodoxa.* Verbum autem *Catholica* idem importat quod universalis, & ubique porrecta; *c. Fundamenta, de elect. lib. 6. & notat glois; in rubr. c. eod. item gl. in d. Extravag. Unam sanctam, in ver. Sponso, de maior. & obed.*

Illud certum est; etsi Græci, qui Venetijs degunt adhaerentes Philadelphienfi calicem, & patenam ordinandis tangenda porrigit; tamen in Orientali Ecclesia

innumeros ferè Sacerdotes fuisse initiatos per solam manus impositiones, quorum ordinationes irritas nunc decernere non videtur expedire. Christiana charitas suadet, ut ordinatio saltem conditionaliter repetatur ob peticulum animarum, præsertim in Sacramento penitentiae, quod non proderit attritis si absolvantur ab eo, qui non habet characterem ordinis Sacerdotalis, ut patet ex decreto Concil. Trident. cap. 4. De contrit. vers. Et quamvis

sine Sacramento, sess. 14. de sanctiss. Penitent. & extrem. Unct. Sacram. juncto c. 7. ejusdem sess. Quam repetitionem sub conditione fieri debere, satis etiam probatur ex c. Solemnitates, il. 1. cum ibi notatis per gl. & DD. de consecr. dist. 1. ex c. 2. & ibi gl. 1. infr. de baptis. & ex prædicta instructione Clementis VIII. §. Episcopi Latini, ibi, Tutius videtur, ut cum cautela, & sub conditione id faciant, & infra §. Si Episcopus Latinus.

DE SACRA UNCTIONE.

Cap. Cùm venisset, §. Per frontis.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**bbatis S. Facundi supplicatio pro facultate conferendi Sacramentum Confirmationis suis subditis.
- 2 Papa potest munus administrandi Confirmationem committere etiam simplici Sacerdoti, & numer. seqq.
- 3 Episcopi soli manus imponunt ob honorem Sacerdotii non ob legis necessitatem.
- 4 Episcopus est ordinarius Minister Confirmationis. Delegatus tamen esse potest etiam non Episcopus, & num. 9.
- 5 Chrisma conferendi facultas ex quibus causis per Sedem Apostolicam sit concedenda inferiori Prelato.
- 6 Causa expressa in lege, vel dispensatione censetur rationabilis, nisi sit manifestus error.
- 7 In Sacramento Confirmationis datur Spiritus sanctus ad robur sicut datus est Apostolis in die Pentecostes.
- 8 Prelati inferiores si sint nullius diocesis, habeantque jurisdictionem Episcopalem, possunt convocare quem maluerint Episcopum pro chrismate administrando.
- 9 Abbati petenti confirmationem facultatis conferendi Chrisma an obstat Concilium Tridentinum; anve expediat dictam confirmationem concedere.
- 10 Abbas Cassinensis, qui ex privilegio potest omnia, quæ ad Episcopum spectant, præterquam Chrisma conficere, & sacros Ordines conferre, non potest administrare Sacramentum Confirmationis. Conceditur tamen ei à Sanctissimo hæc facultas de licentia Ordinarii, n. 13.
- 11 Ordinis Episcopalis quæ sunt non veniunt in generali concessione, nisi de illis fiat speciali mentio.
- 12 Exceptio regulam firmat, sed non ampliat.

§. **P**er frontis. Tractat de Unctione Chrysmatis post baptismum, quæ dicitur confirmatio. Et ad triplicem Consultationem Patriarchæ Constantinopolitani respondet primò, per Chrismationem in fronte designari manus impositionem, quæ alio nomine appellatur Confirmatio, quia per eam datur Spiritus sanctus ad augmentum, & robur. Ad secundum respondet, etsi cæteras unctiones simplices quoque Sacerdotes exhibere possint; tamen unctionem Chrysmatis à solis Episcopis esse conferendam. Et hoc ea ratione, quia ut in Actibus Apostolorum legitur, soli Apostoli, quorum vices gerunt Episcopi dabant Spiritum sanctum. Ad tertium respondet; per Confirmationem designari Spiritus sancti adventum. Hoc dicit.

Nota Confirmationis Sacramentum à Summis tantum Sacerdotibus, id est, Episcopis conferri. Concordat cap. Presbyteri, de consecr. dist. 4. & c. Quanto, & ibi dixi, supra de Consuetud.

1 **Q**UÆR O. Abbas sancti Facundi Ordinis sancti Benedicti nullius diocesis quoddam Territorium per Gregorium VII. & alios Summos Pontifices distinctum, & Prosp. Fagnan. in 1. Libr. Decretal.

delineatum habet, in quo plura sunt oppida, & castra, in quibus Abbas exercet omnimodam jurisdictionem spirituales privative ad quoscumque Episcopos, ut per tres conformes sententias Rotales contra Episcopum Legionensem, qui vicinior est, declaratum fuit. Pro actibus Consecrationis in hac Abbazia exercendis Abbas habet privilegium ab Alexandro III. concessum, & à Cælestino III. Gregorio IX. aliisque Pontificibus confirmatum, convocandi scilicet Episcopos, qui de licentia Abbatis dictos actus in eadem Abbazia exerceant. Et sic per quadringentos, & plures annos juxta hujusmodi privilegium Abbas convocavit Episcopos, qui ferè semper Titulares erant, & hi administrabant ibidem Sacramentum Confirmationis. Sed cum jam post Concilium Tridentinum difficile sit Episcopos Titulares invenire; & diocesani maxime in Hispania ad alienam diocesim pro Pontificalibus exercendis accedere nolint, & qua hæc Abbazia viciniori civitate distet per triginta, & plura milliaria: idè Abbas suppliciter petiit à Sede Apostolica facultatem conferendi, & administrandi Sacramentum Confirmationis suis subditis. Dubitabatur an hujusmodi supplicationi annuendum esset, necne.

De Summi Pontificis potestate hæsitandum non est; nam posse Romanum Pontificem munus Confirmationis committere simplici Sacerdoti, sensit S. Ambrosius ad Ephes. cap. 4. dum dixit, in Ægypto Presbyteros confirmare in absentia Episcoporum, & Hieron. in dialog. contra Lucif. ait ob honorem Sacerdotii fieri, ut soli Episcopi manus imponant, non autem ob legis necessitatem. Sed & Gregorius lib. 13. epist. 26. commisit Presbyteris Sardinia, ut in absentia Episcoporum confirmarent, ut habetur 95. dist. c. Pervenit.

Et hæc est communis Theologorum sententia in 4. dist. 7. & tenet D. Thomas 3. p. q. 72. art. 11. & ibi Cajet. art. 8. Ferrarion. 4. cont. gent. c. 60. Victoria in Summa, num. 50. S. Antonin. 3. p. tit. 14. §. De Ministro. Est etiam communis Canonistarum in d. c. Pervenit, 95. dist. Innoc. Host. & aliorum in c. Quanto, de consuet. ubi ponderanda sunt illa verba textus, sua temeritate, quasi dicat Pontifex, secus si nostra auctoritate.

Sed jam hoc determinatum videtur in Concil. Florent. in instr. Armenorum in §. Secundum Sacramentum. Unde Soto ubi supra dicit jam non licere de hoc dubitare. Et ex eo quod Tridentinum Concilium sess. 7. de confirm. cap. 3. dicit Ministrum ordinarium Confirmationis esse solum Episcopum, colligunt moderni Concilium determinasse alium esse posse Ministrum delegatum, ut tetigit Navar. in Catech. Rom. pag. 226. & expressè tenet Durant. de ritib. Eccles. lib. 1. cap. 20. n. 12. ad finem, & Vivald. in suo Candel. c. De confirmatione, q. 26. ubi alia citat Concilia pro hac sententia. Et quamvis pro hoc concedendo sufficeret voluntas; tamen in hoc casu non solum affertur congruentia, sed etiam urgens, & rationabilis causa: nam hanc potestatem à Domino collatam Summo Pontifici, quandoque exerceri congruit, & oportet, maxime quia hoc extollit, & magnificat Pontificiam potestatem, & pulchritudini convenit Ecclesie, ut sicut stella à stella in claritate differt, ita Prelati prælati privilegii, & prærogativis clarescant amplioribus, c. Ad hoc, 89. dist. & sic patet de congruentia.

Quod autem extet rationabilis, & urgens causa; 5

videtur manifestum, primò quia Eugenius IV. in Concilio Florentino in decreto fidei pro instructione Armenorum *loc. cit.* dicit Pontifices id munus Presbyteris concessisse ex rationabili, & urgente causa, sed hæc nulla alia erat, nisi illa, de qua loquitur S. Ambrosius, & decrevit Gregorius; absentia scilicet, & penuria Episcoporum, & hæc videtur fuisse in casu nostro. Ergo & causa rationabilis, & urgens.

6 Deinde causa à Principe in lege, vel dispensationibus expressa censetur rationabilis, nisi sit manifestus error, ut tenet Cajet. *trakt. de indulg. q. 2.* Sed Gregorius *in d. cap. Pervenit*, non solum absentiam Episcoporum commisit hujusmodi munus Presbyteris, neque Catholicus aliquis dicit illum errasse: ergo hæc causa est rationabilis.

Præterea Pastor tenetur pascere oves, & ministrare eis Sacramenta per se vel per idoneum Ministrum, ut in Concilio Tridentino *c. 1. sess. 23.* Sed oves istius Abbatie carent Ministro Confirmationis: igitur Pastor tenetur eis providere de tali ministro. Et hæc ratio urget. Ergo datur urgens causa.

Denique satis urgens, & rationabilis causa est illa, quando aliquid fit, ne quis privetur, vel defraudetur aliquo bono sibi concessio, maxime spirituali; sed in Sacramento Confirmationis conceditur maximum bonum; in eo enim ut hic patet, & in Concilio Florentino datur Spiritus sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes. Quo tanto bono, imò summo bono hi privari non debent, præcipue petentes, & reclamantes.

7 Quod si hoc suaviori, & commodiori medio fieri debet, cum Episcopi titulares jam vix reperiantur, & diocesani ad istam Abbatiam accedere nolint, & subditi non teneantur cum tanto labore, & dispendio per alienas dioceses sic distantes peregrinari, quærentes qui pueros suos confirmet; nullum medium videri potest suavius, quam si hoc munus committatur Abbati, cui est commissa cura animarum istius Abbatie, qui semper residet, & vigilat super oves suas. Deinde quia sic non committitur hoc munus simplici Sacerdoti, sed Abbati insigni amplum habenti territorium, & jurisdictionem Episcopalem, qui Mitra, Baculo, & aliis Pontificalibus utitur insignis, solemnemque dat benedictionem, & est à Consiliis Regis Catholici, sicut Episcopi illius Regni. Hæc sunt quæ pro Abbate adducuntur.

8 Cæterum cum res sit valde exemplaris, videtur accuratè considerandum, an hoc casu inspecta instantia à viciniori diocesi, & alijs facti circumstantiis, verè subsit in illis partibus talis necessitas, ob quam prædicta facultas sit concedenda inferiori Prælato: cum præsertim Abbates, ut proponitur, quadringentorum annorum spatio convocaverint Episcopos ad Sacramentum Confirmationis administrandum. Quod jure eis licuit: nam Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini In-

terpretum sæpius declaravit, inferiores Prælatos, qui nullius diocesis sunt, habentque jurisdictionem Episcopalem, posse convocare quem maluerint Catholicum Antistitem pro ministrando Sacramento Chrismatis.

Porrò cum olim quæsitum fuerit, an Concilium Tridentinum *sess. 7. de Confirm. can. 3. & sess. 5. cap. 5.* obster, quo minus facultas ministrandi Sacramentum Confirmationis concessa à Sede Apostolica ante Concilium Abbati regulari, nunc confirmetur, accedente præsertim consensu Ordinarii. Die 3. Martii 1575. Congregatio generalis censuit Papam posse id concedere si velit. An autem debeat, vel expediat, sex Cardinales, solo dissentiente Alciato, censuerunt non debere, neque expedire, cum nulla necessitas subsit. Præsertim cum in illis regionibus sint multi hæretici, qui credunt simplicem Sacerdotem posse ministrare Chrisma, sicut Episcopus. Et si viderint Abbatem id facere, se confirmabunt in ista hæresi, quam Concilium Tridentinum damnavit. An autem si Papa concederet, videretur facere contra Concilium *d. can. 3.* tres Cardinales censuerunt aliquo modo esse contra Concilium, quod vult Episcopum esse ordinarium ministrum. Alii quatuor Cardinales censuerunt non esse contra Concilium, quod decidit ordinarium ministrum esse Episcopum, extra ordinarium autem eum, cui Papa concederet. Et ita Covarr. *libr. 1. variar. resolut. cap. 10. numer. 4.* Referendum tamen Sanctissimo, qui dicit videndum an Prædecessores sui restrinxerint istas facultates.

Ad hæc proposito dubio an Abbas Cassinensis habens ex privilegio Apostolico, ut possit omnia, quæ spectant ad Episcopum, exercere, præterquam Chrisma conficere, & sacros Ordines conferre, posset Sacramentum Confirmationis administrare: Sacra Congregatio censuit non posse, cum ea, quæ sunt Ordinis requirant specialem mentionem, ut intelligantur inferioribus Prælatibus concessa, ut in *conf. 19. Antonii de Butrio.* Et quamvis exceptio firmet regulam in contrarium in non exceptis, præsertim si casus excepti sint speciali nota digni, & excipiantur taxativè, ut notat Dec. *in l. 1. nu. 30. 36. & seqq. ff. De regul. jur.* non tamen ampliat ejus naturam, ut comprehendat ea, quæ sunt aliàs reservata, & de quibus est facienda mentio specialis, prout de facultate confirmandi. Cum præsertim dispensatio hujus casus concedi non debeat, nisi ex causa admodum urgente, ut Eugenius voluit in prædicta instructione Armenorum. Unde numquam venit, nisi expressè concedatur, & causa exprimat. Præterea Gregorius *in dist. cap. Pervenit*, loquitur dispensativè ubi Episcopi defunt, & propter scandalum, ut hic notat gloss. *in ver. Hanc.* Et ita respondit Sacra Congregatio, die 18. Martii 1574. Sanctissimus tamen concessit tale privilegium ante Concilium habenti, ut possit conferre de Sacramentum Confirmationis, de licentia tamen Ordinarii.

DE SACRAMENTIS NON ITERANDIS.

Gregorius IX. Archiepiscopo London.

C A P U T III.

Presbyter, & Diaconus cum ordinantur, manus impositionem tactu corporali (ritu ab Apostolis introducto) recipiunt; quod si omissum fuerit, non est aliquatenus iterandum, sed statuto tempore ad hujusmodi ordines conferendos cautè supplendum, quod per errorem extitit prætermisum. Suspendio autem manuum debet fieri, cum oratio super caput effunditur ordinandi.

S U M M A R I U M.

- 1 **M**anus impositio se in ordinatione Sacerdotis fuerit prætermiſſa, statutis temporibus ſupplebitur.
- 2 Manus impositio quotuplex ſit, & qua iterari poſſit, vel non, & n. ſeqq.
- 3 Abbas ſemel benedictus non poteſt iterum benedici.
- 4 Pœnitentia ſolemnis iterari non poteſt, & cur.
- 5 Presbytero, cum ordinatur, manus imponitur ab Epifcopo, & Presbyteris adſtantibus; Diacono ab Epifcopo tantum.
- 6 Ritus impositionis manuum, & Ordinationis Epifcoporum ab Apoſtoliſ introductus eſt, & n. 53.
- 7 Petrus ſolus immediatè à Chriſto fuit ordinatus Epifcopus, reliqui Apoſtoli ab ipſo Petro.
- 8 Ordinationis tempore ſupplendum eſt quod in ordinatione fuit prætermiſſum.
- 9 Solemnitas ſuppleri debet eo tempore, quo ſubſtantialiter actus poteſt celebrari.
- 10 Manus impositio in ordinatione Presbyteri an ſit de eſſentia Sacramenti, vel de ſolemnitate tantum, & n. ſeqq. uſq. in fin.
- 11 Ordinatione tota eſt iteranda, ſi aliquid ex ſubſtantialibus fuerit prætermiſſum.
- 12 Iteratum non dicitur, quod ambigitur eſſe factum.
- 13 Sacramenta omnia, & eorum eſſentialia ſunt immediatè ex inſtitutione Chriſti.
- 14 Eccleſia in Sacramentorum diſpenſatione poteſtatem habet ſtatuedi, vel mutandi, ſalua eorum ſubſtantia.
- 15 Verbum introducere, quid importet.
- 16 Ritus propriè quid ſit.
- 17 Sacramentum quid.
Signum illud exterius in quolibet ordine eſt eſſentiale, in quo principalis actus illius ordinis deſignatur.
- 18 In Sacramentis habentibus materiam corporalem, actus humani non ſunt de eſſentia Sacramentorum.
- 19 Reſ ſenſibilis, & verba ſunt de eſſentia Sacramenti.
- 20 Apoſtoli quando fuerint à Chriſto ordinati Sacerdotes.
- 21 Presbyter ordinatus abſque manus impositione non accipit poteſtatem à peccatis abſoluedi.
- 22 Presbyter in impositione manus non ordinatur iterum, nec novum recipit characterem.
- 23 Ordinum diuerſitas oritur ex diuerſitate materia, & forma.
- 24 Poteſtas ordinis eſt indelebilis; poteſtas iuriſdictionis ſecus.
- 25 Confeſſiones quas Sacerdos audit non approbatus, ſunt irritæ.
- 26 Sacerdos ordinatus ante manus impositionem eſt verus Sacerdos habens poteſtatem conſecrandi Corpus, & Sanguinem Chriſti.
- 27 Subſtantiam impoſſibile eſt eſſe ſeparatam ab eo, cuius eſt ſubſtantia.
- 28 Subſtantialia rei quæ dicantur, & quæ accidentalia.
- 29 Sacramenta omnia tribus perficiuntur, materia, forma, & miniſtro.
- 30 Ordinum materia quæ ſit ex diſſinitione Concilii Florentini.
- 31 Manus impositionem non eſſe de ſubſtantia ordinis, qui ſenſerint ex Theologis, & Canoniſtis.
- 32 Manus impositionem eſſe materiam eſſentialem ordinis Presbyteratus, qui Theologi affirmaverint, & quibus fundamentis.
- 33 Presbyteri, & Diaconi in primitiva Eccleſia per manus impositionem ordinabantur, & n. 38.
- 34 Diſtio, per, cauſam efficientem ſignificat.
- 35 Manus impositione datur gratia, & Spiritus ſanctus.
Declaratur, n. 37.
Manus eſt organum organorum,
Declaratur, n. 42.
- 37 Manus impositio in ordinatione Sacerdotis eſt de eſſentia poteſtatis iuriſdictionalis non ordinis.
Proſp. Fagnam. in I. Libr. Decretal.

- 38 Ordinis materia, & forma cur in Actibus Apoſtolorum non exprimatur.
- 39 Ordinationis denominatio cur in ſacris litteris fiat ab impositione manuum.
- 40 Subdiaconus non recipit manus impositionem, ſed ordinatur per traditionem calicis vacui, & patena vacua.
- 41 Pontificale Romanum habet legis authoritatem.
- 42 Manus quo ſenſu dici poſſit eſſe de eſſentia ordinationis.

Presbyter. Si in ordinatione Presbyteri, vel Diaconi manus impositio fuerit prætermiſſa, statutis temporibus ſupplebitur. Hoc dicit ſecunda pars brevis ibi, ſuſpenſio.

Ad intelligentiam tex. præmitto, manus impositionem multiplicem eſſe ſecundum Hugon. gloſ. Archid. Bellam. Turrecr. & Præp. in c. Manus, l. 9. 1. Quædam enim eſt confirmatoria, id eſt, in fronte baptizatorum facta Chriſmatio, c. unic. §. Per frontis, ſup. de ſacr. Unct. & eſt Sacram. quod non reiteratur, & cuius miniſter eſt ſolus Epifcopus, & de hac habetur in c. 213, & 4. de conſecr. diſt. 5. In Concilio Florentino In decreto fidei, §. Secundum Sacramentum eſt Confirmatio. Et in Conc. Trid. ſeſſ. 7. de Conſirm. can. 1. 2. & 3. Quædam eſt curatoria, id eſt, cum olei unctio- ne ſuper infirmum facta benedictio, de qua Jacob. 5. Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, qui orant ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, §. Sed iſtud, 95. diſt. Et hæc ſimiliter eſt Sacramentum, non tamen imprimens characterem; & idè iterari poteſt, & ejus miniſter eſt Sacerdos, id eſt aut Epifcopus, aut Presb. c. Illud ſuperfluum, 95. diſt. de quo in Conc. Florentino, ubi ſupra, §. Quintum Sacramentum eſt Extrema Unctio. Et in Trident. ſeſſ. 14. in Doctrina de Sacram. Extrema Unctionis. Quædam eſt conſecratoria, quæ ſcilicet fit Epifcopis dum conſecrantur, ut in c. Epifcopus, 23. diſt. de qua dicit Apoſtolus 1. Timoth. 5. Nemini cito manum imponas, id eſt, nullum cito conſecrabis, ſecundum Jo. de Fan. & Archid. in d. c. Manus, l. 9. 1. Et hæc manus impositio repeti non poteſt; & fit ab Epifcopis tantum, ut in d. c. Epifcopus, & c. 1. 75. diſt. Et quamvis Turrecr. & Præp. in d. c. Manus, dicant hanc manus impositionem eſſe quæ fit omnibus Clericis in Minoribus dum ordinantur: tamen huic non congruit nomen Conſecratorix, cum ſit quædam benedictio, c. Quoniam, 69. diſt. & not. gl. in c. 1. In ver. Impositione, ſup. eod. Unde meliùs Arch. intelligit impositionem manus conſecratoriam pro illa ſolemni, quæ fit in conſecratione Epifcopi, dum allegat tex. qui de ipſa loquitur in d. c. Epifcopus, & auctoritatem illam, Nemini cito manum imponas, quæ propriè de Epifcopo intelligitur, ut eſt text. in c. Cum nobis olim, ſup. de elect. Alia impositio manus eſt benedictoria, id eſt, quædam ſolemnis oratio, ſive benedictio ſuper quosdam Abbates, & Abbatifas facta, ut in c. Quoniam, 69. diſt. & hæc fit ab Epifcopo, ut ibi, niſi in caſu, c. 1. de ſuppl. neglig. Præl. & eſt qualiſ Sacramentum, & non iteratur ad inſtar benedictionis nuptialis, c. 1. & c. Vir, de ſecund. nupt. Et quamvis Arch. referat ſe vidiffe contrarium obſervari in Curia in quodam Abbate, qui priori dignitati ceſſerat, & fuit iterum benedictus: tamen illud potiùs fuit factum, quam jus, ſecundum Archid. cum quo Turrecr. & alii tranſeunt, & de hac manus impositione ſcripſi plenè in c. Cum contingat, ſuprà de atat. & qualit. Alia eſt reconciliatoria, id eſt manus extenſio ſuper pœnitentes cum invocatione Spiritus Paracliti, vel aliqua oratione, ſicuti Chriſtus, & Apoſtoli leguntur credentibus manus impoſuiſſe. Et hæc fit hereticis reverſis, c. Arianos, l. 9. 1. Item Excommunicatis, c. Cum aliquis, l. 9. 3. Item pœnitentibus, cap. Si qui pœnitentiam, 26. q. 6. & quidem ſi reconciliatio ſit privata, ſeu occulta, iterari poteſt; quia Sacramentum pœnitentiæ eſt reiterabile, & convenit omnibus Presbyteris, ut c. Miniſtrare, §. Eccleſ. & c. Presbyteri, ead. cauſ. & quaſt. ſin autem pœnitentia ſit ſolemnis, ſeu publica, convenit Epifcopo tantum, cap. in capite 50. diſt. & d. §. Ecce, & iterari non poteſt, non ea ratione quam ponit gloſ. in d. c. Manus, quod ſit Sacramentum; quoniam non eſt Sacramentum imprimens characterem: ſed ne ſalutaris medicina ex iteratione vileſcat, & minus utilis ſit ægrotò,

- ut legitur, & notatur in cap. *Quamvis de pœnit. distinct. 3.* & in c. *Si quis potest. 8. potest. & aliter, 50. dist.* & ob alias rationes, quas post D. Thom. & Durand. recenset Turrecrem. in d. 8. *Potest. num. 6.* Alia est exufflatoria, quæ scilicet super Energumenos extenditur ad exufflationem dæmonum, & hæc repeti potest, cum non sit Sacramentum, & convenit Exorcistis, ut in c. *Exorcista 23. distin.* addit Archid. aliam manus impositionem, id est, Expulforiam, quæ imponitur solemniter pœnitentibus, qui ab Ecclesia abiciuntur, ut in d. c. *In capite.* Sed hæc coincidit cum Reconciliatoria solemniter, de qua supra num. 4. Alia demum impositio manus est ordinatoria, quæ scilicet imponitur Presbyteris, & Diaconis, dum ordinantur, ut in c. *Presbyter, & in c. Diaconus, 23. dist.* & de hac loquitur hæc Decretalis, & non iteratur, sed tantum suppletur, si fuerit pretermissa, ut hic, & in c. 1. *sub eod.* Quibus premis-
- 5 Notandum primò Presbyterum, & Diaconum in ordinatione recipere manus impositionem: concordat text. in cap. *Quorumdam, 23. dist.* Manus enim impositio significat plenitudinem gratiæ, per quam ad magna officia sint idonei; & ita fit solum Diaconis, & Sacerdotibus, quia eis competit dispensatio Sacramentorum, licet uni principali, & alteri sicut ministro, ut docet S. Thom. in 4. *dist. 24. quest. 1. art. 3.* sed in hoc est differentia, quod super caput Presbyteri manus imponitur ab Episcopo, & Presbyteri adstantibus, c. *Presbyter cum ordinatur, 23. dist.* S. Thomas in 4. *dist. 25. quest. 1. art. 1. ad primum.* Intelligi si sint vestibus Sacerdotalibus induti, ut declarat Host. in c. *Nec Episcopus, num. 2. vers. Ex premissis, supra de temp. ordin.* qui tamen non reprobatur contrariam consuetudinem, quam dicit vigere in aliquibus Ecclesiis, ut manus imponant Presbyteri adstantes etiam non induti: Super caput verò Diaconi manus imponitur ab Episcopo tantum, cap. *Diaconus, 23. distinct.* sed tu adverte, quia ut apparet ex Pontificali Romano in tit. *de ordinatione Presbyteri,* manus impositio bis fit in ordinatione Sacerdotum. Primò antequam eis porrigatur calix cum vino, & patena cum hostia, & tunc Presbyteris ordinandis imponuntur manus ab Episcopo, & Presbyteri simul, ut dictum est. Et hanc manus impositionem S. Th. d. *art. 3.* recenset inter præparatoria ad ordinis susceptionem, dicens: *Episcopus in collatione ordinum duo facit; Præparat enim ordinandos ad ordinis susceptionem, & ordinis potestatem tradit; præparat quidem & instruendo eos de proprio officio, & aliquid circa eos operando, ut idonei sint potestatis accipiende; quæ quidem præparatio in tribus consistit, scilicet benedictione, manus impositione, & unctioe.* Hæc D. Th. Deinde fit manus impositio Sacerdotibus jam ordinatis post Missæ celebrationem; & tunc solemniter imponuntur eis manus ab Episcopo tantum. Et proferuntur illa verba, *Accipe Spiritum sanctum, &c.* In ordinatione verò Diaconi semel tantum imponitur manus, id est, antequam tradatur liber Evangeliorum, & sic priusquam in Diaconum ordinetur, ut in eodem Pontificali in tit. *de ord. Diaconi.*
- 6 Secundò nota ibi, ritum ab Apostolis introductum, ritum impositionis manuum in ordinatione Presbyteri, & Diaconi ab Apostolis introductum fuisse, *Act. 6.8. & 13. c. Quod de Dominico, 75. dist.* Et de hoc ritu Apostolicò, ut inquit Innoc. hic num. 1. & Hostiens. num. 4. invenitur in Epistola ad Timotheum, quod manus imponebant ordinandis, & orationes fundebant super eos, Et eodem modo ordinatio, sive consecratio Episcoporum ab Apostolis, scilicet, Petro, Jacobo, & Joanne introducta est dantibus forma successoribus, ut habetur in c. *Porro, 66. dist.* & not. hic gl. in ver. *Ab Apostolis,* & Host. nu. 1. Solus enim Petrus immediatè à Christo fuit ordinatus Episcopus per illa verba, *Pasce oves meas.* Reliqui autem Apostoli non à Christo immediatè, sed ab ipso Petro consecrationem acceperunt, ut probat Præp. in *Summ. 15. dist. n. 27.* & fusiùs Card. Turrecr. in c. *In novo 21. dist.* & in d. c. *Porro,* ubi etiam per illum textum ostendit Jacobum Alphaei non fuisse consecratum Episcopum à Christo, sed à Petro Apostolo, & confutat contrarias rationes gl. & Hugonis tanquam frivolæ. Et idem Turrecr. in *Summ. de Eccles. lib. 2. cap. 3.* & novissimè Card. Bellarm. 1. *Controvers. de Summo Pontifice lib. 1. c. 23. vers. Vigesima secunda est,*
- 8 Tertiò nota ibi, *statuto tempore,* suppletionem ejus, quod in ordinatione omisum est, faciendam esse eo tem-

pore, quo ipsa ordinatio, scilicet quatuor Temporibus, cap. 1. 2. & 3. *sup. de tempor. ordin.* Et sic suppletio solemnitatis fieri debet eo tempore, quo substantialiter actus potest celebrari, ut hic notat Burr. num. 4. & Joan. de Anan. nu. 1. Unde in Sabbato quatuor temporum vocabitur Sacerdos, & manus impositio, quæ defuit in ordinatione, tunc supplebitur, & dicentur orationes quæ præcipiuntur dici, quando fit manus impositio, secundum Innoc. hic n. 1. in fin. in ver. *Statuto,* & n. 2. in ver. *Supplendum,* & Abb. Antiq. num. 1.

QUÆRO, An manus impositio in ordinatione Presbyteri sit de essentia Ordinis, vel de solemnitate tantum.

Canonistæ omnes, & plerique ex Theologis, de quibus infra nu. 31. censent manus impositionem esse tantum de solemnitate.

Probatum primò, evidenter in hac Decretali: nam si esset de essentia, non sufficeret supplere omisum, ut hic deciditur, & in cap. 1. *supr. eod.* Sed ordinatio ipsa esset ex integro iteranda, c. *Nihil, 7. quest. 1. c. Revera, de consec. distinct. 2. cap. Daybertum, & cap. Per illicitam, 1. qu. 7. & c. Chorepiscopi, 68. dist.* & in specie advertunt hic Hostiens. nu. 8. & Jo. de Anan. num. 1. & fusiùs explicat idem Host. in c. *unic. nu. 5. sup. de sacr. Unct.* & ibi etiam Collectar. n. 7. & docet S. Th. in 4. *dist. 24. q. 2. art. 3. Sot. ead. dist. q. 1. art. 4. & Silvest. in ver. Ordo, nu. 11.* Ratio est; quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum, ut legitur in c. *Veniens, inf. de Presbyt. non baptiz. in c. Solemnitates, il 1. de consec. dist. 1. in c. Si mult. 2. de consec. dist. 4.* & tradunt omnes locis citatis. Nec dicatur hunc textum esse intelligendum de prima impositione manuum præparatoria ad ordinem suscipiendum, quam certum est non esse de essentia ordinationis, ut dixi sup. in 1. *not. n. 5. vers. Sed adverte:* nam etsi hoc verum sit quoad secundam partem textus, in qua dicit suspensionem manuum fieri debere cum oratio funditur super caput ordinandi, quæ quidem suspensio non fit, nec oratio funditur, nisi ante consecrationem Presbyteri, ut in Pontificali Rom. in rubr. *de ordin. Presbyt.* tamen secus dicendum est quoad primam partem textus, quia cum simpliciter, & indefinitè loquatur de impositione manus, debet simpliciter, & indefinitè intelligi tam de prima, quam de secunda, quæ fit ab Episcopo tantum post peractam ordinationem, c. *fin. 55. dist. & c. Consulisti, 2. q. 5. cum simil.*

Secundò idem probatur, quia manus impositio in ordinatione Presbyteri, & Diaconi est ritus ab Apostolis introductus, ut hic dicitur, & ostensum est supra in 2. notab. Ergo non est de essentia, quia Sacramenta omnia, & consequenter etiam omnia essentialia Sacramentorum Christo immediatè per seipsum instituit, ut docet S. Th. in 3. *p. q. 60. art. 3. 5. & 7. & in 1. 2. q. 108. art. 2. ad secundum,* ubi rationem reddit, quia in Sacramentis novæ legis datur gratia, quæ non est nisi à Christo; & idè oportuit, ut ab ipso institutionem haberent, & est hodie definitum à Tridentina Synodo de Sacramentis omnibus in can. 1. *sess. 7. de Sacram.* & in specie de Ordin. in can. 3. *sess. 23. de Sacram. Ordin.* Quæ verò addita sunt ex ritu ab Ecclesia sunt de solemnitate tantum, ut per eundem in 4. *dist. 13. qu. 1. art. 2. ad secundum.* Unde in cap. 2. *sess. 21. de Commun. sub utraque specie,* declarat S. Synodus hanc potestatem perpetuè in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret. Nec videtur admittendum, quod dicit Card. Bellarm. 3. *Controv. lib. 1. c. 9. de Sacram. vers. Ad secundum,* videlicet hunc ritum dici introductum ab Apostolis, non quod illum instituerint, sed quia primi ceperunt usurpare in ordinationibus: hoc enim propriè non congruit litteræ hujus Decretalis, quia introducere ex vocabuli proprietate est originaliter institueri, *Lunic. in princip. ibi, Ex libellis ortam,* juncto versu, *Quod belli calamitas introduxit, C. de caduc. tollen. l. Sancimus, §. Si quis autem, per diversa, C. De donat. l. Ex hoc jure, ff. De just. & jur. cum simil.*

Præterea ponderandum est verbum, *Ritus,* quod ex propria significatione refertur ad solemnitatem, non ad substantiam actus, c. *Cum secundum, de tempor. ordin. c. ip.*

- Cum olim, de Cler. conjug. l. Non putavit, §. Non quavis, & ibi gl. in ver. ritè, ff. De bonorum posses. contr. tabul. Conc. Trid. s. 7. de sacram. canone 13. & s. 22. de sacrificio Missæ can. 9. Unde Butr. in d. c. Cum secundum, n. 1. Ritus, inquit, proprie est quadam consuetudo in ordinandi modo, vel alio actu exercendo solemnitate præbens. Et Petrus Brixien. in Reper. Ritus, inquit, est usus disponens circa solemnitatem actus, allegat Innoc. in c. Quoniam in plerisque de off. ordin. & Archid. in c. Conr. Christianos, de heret. lib. 6. Et hunc ritum impositionis manuum ortum ex ipsa Apostolorum institutione, videtur satis probari in c. Quod die Dominico, ibi, Apostolicis morem gesseris institutis, 75. dist.*
- 17 Tertio, cum Sacramentum sit symbolum rei factæ, & invisibilis gratiæ forma visibilis, seu signum visibile, cap. Sacrificium, de cons. dist. 2. c. 3. De excellentia sanctissimæ Eucharistiæ, s. 13. Conc. Trid. & signum debeat habere similitudinem ad signatum, c. unic. §. Ad exhibendum, sup. de sacram. Unct. c. Qui Ecclesiasticis, §. Ecce, 36. dist. in quolibet ordine illud exteriori lignum est essentialis, & intrinsicum Sacramento, in quo principalis actus illius ordinis designatur; idque pro generali regula habendum esse affirmat S. Bonavent. in 4. dist. 24. p. 2. art. 1. q. 4. n. 59. & consentiunt alii, quos refero in d. c. unic. in 4. arg. n. 36. Sed in impositione manuum non designatur principalis actus, qui est consecrare Corpus, & Sanguinem Christi, c. Cleros, 21. dist. can. 1. de Sacram. Ord. s. 23. Conc. Trid. sed actus secundarius, qui est absolvere, & ligare, ut patet infra num. 20. & seqq. Ergo impositio manuum non est essentialis, & intrinseca Ordinis Presbyteratus.
- 18 Quarto, in Sacramentis habentibus materiam corporalem actus humani non sunt de essentia Sacramentorum, sed dispositivè se habent ad Sacramenta S. Thom. in 3. p. 9. 84. art. 1. ad primum: nam res sensibiles, & verba sunt de essentia Sacramenti, non autem facta: sed hæc pertinent ad usum, vel dispensationem ejus, ut idem docet in 4. dist. 1. q. 1. art. 3. ad secundum, & in 3. q. 60. Sed manus impositio est actus humanus, non autem res sensibilis à facto distincto. Ergo non est de essentia Sacramenti Ordinis.
- 19 Quinto, Apostoli fuerunt à Christo ordinati Sacerdotes in cœna, ut constat ex Tridentina Synodo in cap. 1. de sacrificio Missæ, s. 22. ibi, In cœna novissima Corpus, & Sanguinem speciebus, & panis, & vini Apostolis, quos tunc novi testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, & in Can. 2. Si quis dixerit illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, aliique Sacerdotes offerrent Corpus, & Sanguinem suum; anathema sit. Et ita, ut inquit sanctus Thomas in 4. dist. 24. q. 2. art. 3. ad 2. & Turrecrem. in c. Presbyter num. 2. 23. dist. Dominus dedit Discipulis sacerdotalem potestatem, quantum ad principalem actum ante passionem, quando dixit, Accipite, & manducate, unde subjungit, Hoc facite in meam commemorationem. Matthæi 26. Marci 14. Luca 22. & Joannis 13. Sed post Resurrectionem dedit eis sacerdotalem potestatem, quantum ad actum secundarium, qui est ligare, & absolvere, ut ibi per eos, & est distinctum in Canone 3. s. 14. de Sacramento Penitentia. Concil. Tridentin. Si quis dixerit verba illa Domini Salvatoris, Accipite Spiritum sanctum, &c. Non esse intelligenda de potestate remittendi, & retinendi peccata in Sacramento Penitentia, &c. Anathema sit. Quorum potestatum meminit idem Concilium s. 23. de Sacramento Ordinis, capit. 1. ibi, In Sacerdotio potestatem traditam consecrandi, offerendi, & ministrandi Corpus, & Sanguinem Christi, nec non & peccata dimittendi, & retinendi sacre Litteræ ostendunt, & Catholica Ecclesiæ traditio semper docuit. Sententiam Divi Thomæ suppresto nomine recitat hic Joan. Andr. nu. 2. his verbis. Dicunt aliqui, quod in ordinatione Presbyteri per dationem calicis pleni, id est, cum patena confertur ordinato potestas principalis quoad principalem actum consecrationis Eucharistiæ; & per impositionem manus sub certa forma verborum, Accipite, &c. Matthæi 24. confertur potestas Sacerdotalis quoad actum secundarium, qui est absolvere, & ligare: nam & hæc potestates Dominus divisim contulit Apostolis: ante passionem enim contulit primam; post resurrectionem, secundam, quando scilicet insufflavit, &c. Joannis 19. Per impositionem vero manuum aliorum Sacerdotum designatur quadam gratiæ plenitudo. Dicunt Prosp. Fagnan. in I. Libr. Decretal.
- ergo isti, quod si desit iraditio calicis cum certa forma verborum, non imprimitur character, nec est Sacerdos qui ordinandus erat; si vero fiat primum, sed desit secundum, Sacerdos est quoad potestatem conficiendi, sed non potest absolvere, vel ligare, nisi facta suppletionè: si vero desit manuum impositio, quam faciunt alii Sacerdotes, licet hoc sit supplendum, tamen primum, & secundum poterit. Hæc Jo. Andr. cujus verba hic transcribunt Antonius de Butr. numer. 9. licet illius non faciat mentionem Bellam. num. 3. Cardin. Zabart. nu. 1. col. 3. vers. Decimo quarto, & Abb. num. 2. Et in hoc ultimo, id est, Sacerdotem, qui non accepit manus impositionem, non posse confessiones audire, consentit in Summ. Rosell. quem refert, & sequitur Silvester in ver. Ordo 2. num. 4. vers. Et ideo videtur verum. Unde quod legitur in c. 15. sess. 23. Concilium Tridentinum, quod Presbyteri in sua ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipiant, videtur notabiliter limitari posse, ut non procedat in Presbyteris, qui non acceperunt manus impositionem, nisi suppleatur omissum. Hanc autem distinctionem probat etiam quotidianus Ecclesiæ usus: nam Sacerdotes fiunt, cum eis dicitur: Accipe potestatem offerendi sacrificium. Et tunc non imponitur manus, sed tantum porriguntur instrumenta, ut patet ex ordine Romano antiquo, & ex Pontificali, quo nunc Ecclesia utitur, in rubrica de ordinatione Presbyteri. Ergo manus impositio, quæ seorsim fit, ad essentiam Sacramenti non pertinet, cum ante illam ordinati characterem Presbyteralem recipiant. Nec potest admitti quod ait Cardin. Bellarminus tom. 3. controversiarum lib. 1. de Sacramento Ordinis cap. 9. vers. Ad tertium, videlicet Sacerdotes ordinari, cum illis dicitur, Accipe potestatem sacrificium offerendi: sed ordinari etiam postea, cum illis dicitur, Accipe Spiritum sanctum. Hoc enim subsistere non potest: nam etsi Sacerdotes accipiant seorsim varias potestates, ut dictum est supra: non tamen dum secundam potestatem accipiunt, dicuntur iterum ordinari: repugnat enim Canonicis institutis, ut quis in Presbyterium bis ordinetur, & duplicem characterem recipiat, c. 1. 68. dist. quidquid dixerit Scotus in 4. dist. 24. quem merito reprehendit Silvest. in ver. Ordo 2. n. 4. vers. Non est etiam verum quod dicit Scotus. Præterea si per impositionem manuum Sacerdos iterum ordinaretur in Presbyteratu essent duo ordines distincti. Patet; quia secunda ordinatio haberet pro materia impositionem manus, & pro forma, Accipe Spiritum sanctum, &c. Et prima ordinatio haberet pro materia potestatem instrumentorum, & pro forma, Accipe potestatem, &c. Ex diversitate autem materiæ, & formæ oritur distinctio Ordinum, sicut & diversitas Sacramentorum, ut constat ex c. 2. de Sacramento Penitentia, s. 14. Concilium Trident. ibi: Materiæ, & formæ, quibus Sacramenti essentia perficitur, longissimè distat, & sic in Ecclesia essent quatuor Ordines sacri, id est, Subdiaconatus, Diaconatus, & duo Presbyteratus, quod est contra Catholicam veritatem, ut in Concilio Carthaginensi IV. cap. 2. 3. & 4. & in Tridentino c. 2. s. 23. de Sacramento Ordinis. Ulterius si in ordinatione Sacerdotis essent duæ formæ partiales, & in impositione manus imprimere-tur novus character, seu fieret extensio primi, ut putat Scotus: hinc sequeretur, ut potestas absolvendi à peccatis, quæ traditur in impositione manus, esset indelebilis, quia potestas, quæ fit per consecrationem, inheret characteri, & ab homine aufertur non potest, ut docet sanctus Thomas in 2. 2. quæst. 39. art. 3. Et propterea Sacerdos etiam hæreticus, excommunicatus, depositus, & degradatus celebrando conficit, secundum Archid. in cap. Offenditur, 4. distinct. Richard. in 4. distinct. 13. & Silvest. in verb. Degradatio, numer. 9. quia, ut inquit sanctus Thomas in his homo non operatur; nisi ut instrumentum Dei, §. Verum 32. distinct. Sed consequens est falsum, quia potestas jurisdictionalis ex simplici injunctioe hominis confertur, nec immobiliter adheret. Unde in schismaticis, & hæreticis non manet, cap. Omnibus, cap. Ait Celestinus, & cap. Apertè, 34. quæst. 1. & declarat sanctus Thomas, ubi supra. Ideoque quamvis Presbyteri in impositione manuum à peccatis absolvendi potestatem accipiant: tamen Concilium Tridentinum in cap. 15. sess. 23. statuit eos non possit confessiones secularium audire, nec ad id idoneos reputari, nisi aut parochiale benefici-

cium habeat, aut ab Episcopis approbatione accipiant. Et sacra Congregatio ejusdem Concilii Interpres declaravit irritas esse confessiones, quas audiunt Sacerdotes ab Episcopo non approbati. Ergo similiter est falsum, Sacerdotes in manus impositione characterem recipere. Quæ cum ita sint, inquiri an is, cui Episcopus porrexit calicem cum vino, & patena cum hostia, & dixit verba, *Accipe potestatem sacrificium offerendi*, sed nondum imposuit manus, quia nondum Missa fuit absoluta, sit verus Sacerdos, & receperit characterem verum Ordinis Presbyteratus, necne. Si dixeris non esse verum Sacerdotem; hoc est manifestè falsum, & contra Divinam institutionem, quia Apostoli in Cœna fuerunt ordinati verè Sacerdotes, & acceperunt potestatem consecrandi Corpus, & Sanguinem Christi; & tamen tunc non acceperunt secundam potestatem absolvendi à peccatis, quæ traditur in impositione manuum, ut patet ex definitionibus Concilii Tridentini supra relatis. Item est contra consuetudinem Ecclesiæ, & præscriptum Pontificalis: nam sic ordinatus consecrat unà cum Episcopo celebrante; Et propterea in eadem rubr. *de Ordin. Presbyr.* disponitur, ut Pontifex celebrans secreta morosè dicat, & aliquantulum alitè, ita ut ordinati Sacerdotes possint secum omnia dicere, & præsertim verba consecrationis, quæ dici debent eodem momento per ordinatos, quo dicuntur per Pontificem. At consecrare non potest; nisi esset verus Sacerdos, c. 1. §. *Una verò, vers. Et hoc utique Sacramentum, de Summa Trinitate, & fide Catholica, c. 1. & 2. de Cler. non ordinat. ministran.* Quoties enim sunt duo gradus successivi, & ab invicem subordinati, existens in primo non attingit ea, quæ sunt ultimi; Diaconus non attingit, quæ sunt Presbyteri, c. *Diaconus, & c. seqq. 93. dist.* Quæ sunt verba Oldradi *conf. 180. Questio est, nu. 11.* Idèoque in prædicta rubrica pontificalis post porrectionem instrumentorum, & prolationem verborum, *Accipe potestatem, &c.* multoties vocantur Sacerdotes ordinati, licet solemnem manus impositionem nondum acceperint. Si dixeris sic ordinatos ante manuum impositionem esse veros Sacerdotes, & recepisse characterem Presbyteratus: ergo evidenter hinc sequitur, ut manus impositio, quæ postea accedit, non sit materia ordinis Presbyteratus, nec sit de illius substantia. Nam quod potest fieri post actum, non est de substantia actus, c. *Quamquam, de usuris, lib. 6. l. Univerſa, c. De precibus Imperator. offeren.* & notat Petr. Brixien. in *ver. Formæ*: Impossibile enim est substantiam esse separatam ab eo, cujus est substantia, ut inquit Aristoteles 1. *Metaph. cap. 4.* Item substantialia rei dicuntur, sine quibus res non potest consistere. Quæ verò accedunt postea, dicuntur accidentalialia, ut declarat Berengarius in *repet. l. Pacta conventa, n. 45. ff. De contrahen. empt. & de substantia alicujus rei illud esse dicitur, quo posito, & illa res ponitur, & quo remoto, removeret & illa, c. *Inter corporalia, de translatione Episc.* Manifestum est autem in Sacramento Ordinis, si quid omittatur ex substantialibus, characterem non imprimi, & totam ordinationem esse iterandam, ac si nihil esset actum, ut tradunt Host. Jo. Andr. & omnes in *c. unic. sup. de Sacramento Unctionis*, & dictum est supra in *ver. Probatur l. n. 11.**

29 Sextò, pro hac sententia stat auctoritas Concilii Florentini in decreto fidei Eugenii IV. nam in §. *Quinto*, sic diffinitur: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbo tamquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum.* Deinde declarat formam, & materiam cujusque Sacramenti; & in specie §. *Sextum Sacramentum*, diffinit materiam Sacramenti Ordinis esse illud, per cujus traditionem confertur ordo, sicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem, nec ibi ullam facit mentionem impositionis manuum. Ergo manus impositio non est materia ordinis Presbyteratus quia alioquin Concilium tradidisset materiam ordinis dimidiatam, & doctrinam imperfectam, & maximam erroris causam tum Armenis, tum Catholicis omnibus præbisset, ac præterea non verificarentur illa verba Concilii: Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem, si ad traditionem Presbyteratus pro essentiali materia exigeretur etiam concursus impositionis manuum. Accedit quòd cum Concilium Florenti-

num assignaverit materiam integram in omnibus aliis Sacramentis; cur non idem fecerit in Sacramento Ordinis? Nec valer, quod ait idem Cardinalis Bellarminus etiam Concilium Carthaginense in *c. Presbyter, 23. dist.* meminisse tantum impositionis manuum, nec explicitè totum ritum, sed tantum eam partem, quam postea omisit Concilium Florentinum, fortè quia Armeni, qui à Concilio instruebantur, in hoc non errabant. Etenim inter utrumque Concilium maxima viget diversitatis ratio: nam Carthaginense ibi non declarat essentialia Sacramenti Ordinis, sed tantummodo docet ritum solemnitatis servandum in ordinatione Presbyteri, ut probavi in *c. unic. nu. 64. sup. de Sacramento Unctionis*. At Florentinum explicat materiam essentialem Ordinis Presbyteratus. Unde inconvenienter omisit mentionem impositionis manuum, si illa esset de integritate materiæ requisitæ ad traditionem Ordinis. Et de errore Armenorum, cum nullum exret verisimile argumentum, non est licitum in hac gravissima materia divinare, & confugere ad id, quod est possibile. Præterquam quòd si Concil. Florentinum in eo decreto docuisset Armenos ea tantum; in quibus ipsi errabant: concludendum esset ipsos errasse in materia, forma, & ministro omnium Sacramentorum, cum hæc omnia ibi doceantur à Concilio. Quod absurdum esset asserere.

Septimò, materia debet esse propria cujusque Sacramenti, ut actum proprium Sacramenti determinatè significet, prout declarat Sorus in *4. distinct. 24. quest. 1. art. 5.* & patet, tum ex Concilio Florentino in præallegato decreto fidei, ubi declaratur peculiaris, & distincta materia singulorum Sacramentorum: tum ex Concilio Tridentino, quod elicit diversitatem Sacramentorum tam ex diversitate formæ, quam materiæ, ut patet *sess. 14. de Sacramento Pœnitentiæ c. 2. de differentia Sacramenti Pœnitentiæ, & Baptismi.* Ad manus impositio est cœremonia quædam communissima, qua Ecclesia utitur non solum in Sacramentis, ut in Confirmatione, juxta textum in *cap. 1. 2. & 3. de consecr. dist. 5.* & in extrema Unctione, ut in §. *Oleo*, aliàs incipit, *Sed istud 95. dist.* sed etiam in aliis per multis actibus extra Sacramenta; & septem species impositionis manuum ex sacris Canonibus desumptas retulimus supra num. 2. Et Græci manus impositione utuntur in collatione singulorum Ordinum: Et Ecclesia Romana non tantum in Ordinatione Presbyteri, & Diaconi, ut hic, & in *cap. 1. supra eodem*, sed etiam in Ordinibus minoribus; quàm tamen certum est non esse de essentia, cum sit quædam benedictio secundum *gl. in d. cap. 1. in ver. Impositio*. Non igitur impositio manus potest esse materia propria, & essentialis Ordinis Presbyteratus. Nec diluitur hujus argumenti vis ex eo, quòd novissimè scripsit Petrus Arcudius Coregræus in *tract. de concordia Ecclesiæ Orientalis, & Occidentalis in septem Sacramentorum administratione, lib. 6. de Sacram. Ord. c. 6. vers. Ad sextum*, ubi retorquens argumentum dicit oleum esse communem materiam Confirmationis cum extrema Unctione; atque ita Sacramenta non semper distingui materia, & satis esse ut distinguantur forma; Falsum enim est assumptum; nam oleum simpliciter non est materia Confirmationis, sed Christina confectum ex oleo, & balsamo; ut est diffinitum in Conc. Florentino in *eod. decreto fidei, §. Secundum Sacramentum*; & sic tertia quædam species mixta à simplici oleo, & à simplici balsamo distincta, ut si ex vino, & melle fiat mullum, aut ex medicamentis emplastrum, seu collyrium, ut in *l. Adeo, §. Cum quis, ibi, Ac ne mullum quidem ad vinum, & mel, vel emplastrum, aut collyrium ad medicamentum reverti possunt, ff. De acquir. rer. domin.* Et similiter non simplex oleum olive est materia Sacramenti Extreme Unctionis, sed oleum olive ab Episcopo benedictum, ut in eodem modo diffinitum est in prædicto Decreto in §. *Quintum Sacram.* Et in Conc. Trid. in *c. 1. sess. 11. de Extrema Unctione*. Quæ quidem benedictio differentiam aded essentialem constituit ab oleo simplici, ut si adhibeatur oleum non sanctificatum, etiamsi Sacerdos unguendo proferat verba, *Per istam Unctionem, &c.* tamen non fiat Sacramentum, ut docet S. Th. in *3. p. q. 60. art. 5.* & ibi etiam Cajetanus in *fin.* Facit text. in *c. Statuimus, inf. de regul.* ubi per solam benedictionem habitus professorum distinguitur ab habitu Novitiorum, ad effectum inducendi, vel excludendi tacitam professionem. Cum igitur singula Sacramenta habeant

beant propriam, & determinatam materiam ab aliis distinctam: manus impositio, quæ communis est Sacramento Confirmationis Extremæ Unctionis, & Ordinis; imò & aliis actibus extra Sacramenta, nullo modo esse potest materia propria in ordinatione Sacerdotis.

31 Postremò, impositionem manuum non esse de essentia Ordinis Sacerdotalis, sed de solemnitate tantum, tenent Canonistæ omnes in *cap. unic. supra de Sacramento Unctionis*, & in specie Hostien. *num. 5.* Joan. Andr. *nu. 3.* Bellam. & Anton. de Butr. *ambo nu. 1.* & tradunt hic Innoc. *num. 2.* Abb. Antiq. *cod. num. Hostien. num. 9.* Joan. Andr. *n. 2.* Henr. Boich. in *princip.* Bellam. *num. 2.* Butr. *num. 9.* Cardin. in *10. questione*, & Abb. Siculus *num. 2.* Turrecrem. & Præpos. in *cap. Presbyter 23. dist.* & eandem sententiam sequuntur plerique ex Theologis, & in specie Sanctus Thomas in *4. dist. 24. qu. 1. art. 3.* Duran. *d. dist. 24.* relatus à Turrecr. in *d. cap. Presbyter*, Sot. *ead. dist. q. 1. art. 4.* & Silvest. in *ver. Ordo 2. num. 11.*

32 Cæterum, quamvis hæc sint satis evidentiæ; non tamen desunt gravissimi Theologi, qui sentiant manus impositionem esse essentialem, & intrinsecam Ordini Presbyteratus, ut in specie sanctus Bonaventura in *4. dist. 2. q. par. 2. art. 1. qu. 4. num. 58.* Scot. & Palud. *eadem distinctione*, Altiſiodorens. in *sua Summ. par. 4.* & novissimè Cardinalis Bellarminus *tom. 3. Controversiarum lib. 1. de Sacramento Ord. cap. 9.* Ubi pluribus conatur rueri non solum instrumentorum porrectionem, sed etiam manus impositionem esse materiam essentialem Sacramenti, dicens hanc sententiam esse longè probabiliorem, & veriorè. Id quod etiam affirmant Petrus à Soto *lect. 5. de Sacram. Ordin.* Martinus Ledesm. in *4. qu. 37. art. 4. ad primum*, & Cardinalis Hosius in *confessione Polonica cap. 5c.*

33 Moventur præcipuè, quia in primitiva Ecclesia Sacerdotes, & Diaconi ordinabantur per manus impositionem, *Actorum 13. & 14. 1. Timothei 4. & 5. & 2. Timothei 1.* Et successivis temporibus Presbyteros eodem modo ordinatos fuisse, colligitur ex *Clemente lib. 8. Constitut. cap. 2. & seqq. ex Damasco epistola 4.* Ex Innocentio *1. epistola 22. ad Episcopos Macedonia, ex Leone 1. epistola 87. ad Episcopos Africa.* Et recentius ex *Alexandro II. in cap. Ex multis 1. quest. 3.* Urbano II. in *cap. Daybertum 1. quest. 7.* Urbano III. in *cap. 2. de Cler. non ordin. ministr.* & ex aliis passim. Id ipsum constat ex Concilio Nicæno *cap. 9.* Antiocheno *cap. 10. & 17.* Carthaginensi *IV. cap. 2. 3. & 4.* & novissimè ex Tridentino *sess. 14. cap. 3. de Extrema Unctione*, ubi

34 habetur ministris sacramenti Extremæ Unctionis esse Episcopos, aut Sacerdotes ab ipsis ritè ordinatos per impositionem manuum Presbyterii, ubi pondera illam dictionem, *per*, quæ causam efficientem significat, ut est textus in *c. Ut noveritis 22. q. 1.* quem dicit ad hoc valdè notabilem Ludovicus Romanus *conf. 301. In proposita nu. 13. vers. Et ex editione, per.* Undè Hieronymus in *cap. 58. Isaia, Ordinatio*, inquit, *non solum ad imprecationem vocis, sed etiam ad impositionem impletur manuum.* Et Ambrosius libro de dignitate sacerdotali. *Homo*, inquit, *manum imponit, & Deus largitur gratiam.* Et Augustinus libro de gestis cum Emerito, & alibi dicit manus impositione ordinari Sacerdotes, quod ipsum veteres omnes passim affirmant.

Dicere autem (ut verbis Bellarmini utar) *omnia Concilia, Pontifices, & Patres loqui de accidentaria cæremonia, ridiculum est, cum nusquam ponant aliam cæremoniam; & sæpè ex professo trahunt de ritu ordinationis. Quis enim credat tot Patres, & Concilia, cum nihil frequentius traherent, quam ordinatione Sacerdotum, ne semel quidem attigisse id, quod ad essentiam Sacramenti pertinet?* Hæc ille. Qui etiam affirmat, nisi manus impositio sit de essentia, non posse hæreticos convinci ordinationem esse Sacramentum propriè dictum, quia non possumus in Scriptura demonstrare symbolum externum hujus Sacramenti. Præterea Scriptura non solet in aliis Sacramentis tradere, nisi essentialia cæremonias, & vix etiam illas integrè. Quis ergo sibi persuadeat in hoc Sacramento semper nominare ritum accidentarium, omisso essentiali? Ad hæc Paulus dicit per manus impositionem dari gratiam *1. Timothei 4. & 2. Timothei 1.* Ergo manus impositio est pars Sacramenti essentialis; non enim gratiæ promissio facta est cæremoniis accidentariis, sed essentialibus. Dicunt insuper in *canone 4. sessione 23. de Sacramento Ordinis. Con-*

cilium Tridentinum sic diffiniri: *Si quis dixerit per sacram ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustra Episcopum dicere, Accipe Spiritum sanctum, anathema sit*, ubi Concilium declarat tunc ordinari Presbyteros, & tunc dari illis gratiam, cum eis dicitur, *Accipe Spiritum sanctum.* At cum hoc dicitur, manus imponuntur, ut pater ex Pontificali, & Ecclesiæ consuetudine. Ergo sentiebat 36 Concilium illam impositionem manus esse de essentia. Afferunt denique illud generale, manus esse organum organorum, seu instrumentum instrumentorum, ut in *3. de Anima text. commen. 38.* Quibus addi potest, quod B. Stephanus Protomartyr fuit ordinatus Diaconus ab Apostolis per solam manus impositionem, *Actorum 6.* Neque enim tunc ordinari potuit per traditionem libri Evangeliorum, quia Evangelium scriptum non fuit ab Evangelistis, nisi post illius obitum, ut ostendi in *cap. unic. n. 17. & seqq. supra de Sacramento Unctionis.* Ergo sola manus impositio, non autem traditio instrumentorum, tunc fuit materia Diaconatus, nec eadem traditio potuit postea affici materia Ordinis; quia Ecclesia non potest instituere materiam, & formam Sacramentorum, ut ibidem probavi *n. 19. & seqq.*

His ita responderetur: Manus impositio in ordinatione 37 Sacerdotis est quidem de essentia potestatis jurisdictionalis, id est ligandi, atque solvendi; quia ordinatus sine impositione manus eam potestatem non consequitur, ut ostensum est supra in *vers. Quinto Apostoli num. 20.* Et hoc intendunt auctoritates ex sacris Litteris desumptæ, dum dicunt per impositionem manuum dari gratiam, vel Spiritum sanctum. Ideòque Sanctus Thomas, quamvis sit apertè in ea sententia, ut manus impositio non sit de essentia Ordinis, ut in *4. dist. 24. qu. 1. art. 3.* nihilominus *dist. 15. quest. 1. art. 1.* dicit impositionem manuum dari gratiam sacramentalem, quia scilicet per eam confertur potestas dimittendi, & retinendi peccata. Et Turrecrem. in *d. c. Presbyter nu. 4. 23. dist.* referens sententiam Hugonis dicentis: Manus impositionem aliorum Sacerdotum non esse de essentia Consecrationis, quia solus Episcopus consecrat; non tamen, in elligis quòd per impositionem manus Episcopi, fiat impressio characteris, licèt per eam detur gratia, per quam sint idonei ad exequendum ordinem. Et in hunc sensum admitti potest sententia dicentium manus impositionem in ordinatione Sacerdotis esse de essentia, id est, requiri ad integritatem potestatis Presbyteralis. Verùm si intendant, ut impositio hujusmodi sit de essentia ipsius ordinationis, itaut ordinatus sine illa non recipiat characterem sacerdotalem, nec potestatem consecrandi Corpus, & Sanguinem Christi: eorum opinio nec vera, nec probabilis est, ut abundè ostensum est supra.

Nec urget consideratio, quòd in Actibus Apostolorum 38 non fiat mentio de materia, & forma Sacramenti Ordinis; sed de sola impositione manuum. Quia ut ex S. Dionysio observat S. Thomas in *4. dist. 7. qu. 1. art. 1.* hæc occultanda erant in primitiva Ecclesia propter irrisiones Gentilium. Et propterea idem S. Dionysius in *fin. Eccles. Hierarchie*, excusat se à determinatione formarum sacramentalium. Unde non mirum si in *cap. 5.* ubi ordinatio 39 num ritus declarat, non meminerit nisi solius manuum impositionis, facta est autem denominatio ordinis ab impositione hujusmodi, quia in illa perficitur, & integratur potestas sacerdotalis quoad actum secundarium absolvendi à peccatis. Et hoc insinuat Hieronymus in contrarium citatus, dum dicit ordinationem impleri ad impositionem manuum. Et hunc morem propter auctoritatem Apostolorum etiam summi Pontifices, & Patres postea retinuerunt.

Similiter non obstat, quòd nisi manus impositio esset essentialis, hæretici non possent convinci Ordinem esse sacramentum, nam certè admodum levis esset hic modus probandi sacramentum ab eo actu, quem Canonistæ omnes, & plerique ex Theologis tenent esse accidentalem, & de solemnitate tantum.

Præterea quomodo manus impositio probabit Ordinem esse sacramentum, si multò ante sine illa Dominus in Cæna Ordinem sacerdotalem instituit, & Presbyteros ordinavit, sicuti etiam quotidie facit Ecclesia, ut in superiori- bus probatum est.

Ad hæc Subdiaconus non accipit manus impositionem, 40 sed

sed ordinatur per traditionem calicis vacui, & patenae vacuae, ut in cap. Subdiaconus 23. dist. Nec audiendus est Hostien. in cap. 1. sup. eod. relatus ab Archid. in d. c. Subdiaconus num. 1. dum dixit Subdiaconum hodie accipere manus impositionem, cum Subdiaconatus sit sacer Ordo, & gaudeat eodem privilegio, quo Diaconus, ut in cap. Miramur de serv. non ordin. & ita litteram dist. cap. 1. quae habebat, Subdiaconus quam dicebat Innocentius esse falsam; & legendum esse Diaconus, hodie esse veram litteram; adjiciens non obstat text. in d. cap. Subdiaconus, quia loquitur secundum tempora primitivae Ecclesiae, secundum quae Subdiaconatus non erat sacer Ordo; & idem non recipiebat manus impositionem; & illud tempus respicere rubricam libri Pontificalis, In hoc inquam, Hostien. non est audiendus, quia ut ipsemet fatetur primam opinionem approbat consuetudo Romanae Ecclesiae. Unde cum Innocentio tenet Turrecrem. in dist. cap. Subdiaconus nu. 2. 23. dist. Est ex Pontificali reformato, quo nunc Ecclesia utitur, & à quo non licet recedere, cum fuerit approbatum auctoritate Clementis VIII. veteribus omnibus Pontificalibus abolitis, ut in ejus Constitutione: Ex quo in Ecclesia edita die 10. Februarii 1596. in Bulla to. 3. pag. 53. constat aperte Subdiaconum non recipere manus impositionem. Neque obstat text. quem ad hoc Hostien. inducit in cap. 1. De Cler. peregr. quia etsi generaliter loquatur de Clericis ordinatis in sacris, quibus facta fuit manus impositio: tamen intelligi debet tantum de Presbyteris, & Diaconis, non autem de Subdiaconis, quibus manus non imponitur; recipere enim debet declarationem ex textu hic, & ex cap. 1. supra eod. Quod cum ita sit, quomodo ab impositione manuum poterimus convincere haereticos sacrum Subdiaconatus Ordinem esse sacramentum, juxta decretum Concilii Tridentini in can. 2. sess. 23. de Sacram. Ordin. si Subdiaconatus traditur sine manus impositione: Quamobrem haec probatio in universum ad convincendos haereticos aliunde sumenda erit, quod ad Theologos rejicimus.

Non obstat inductio Concilii Trident. in can. 4. sess. 23. de Sacramento Ordinis, nam haeretici contendebant sacram ordinationem non esse Sacramentum, nec gratiam conferre, & inde inferebant frustra Ecclesiam in traditione secundae potestatis proferre illa verba, Accipe Spiritum sanctum, &c. quia si in ipsamet ordinatione quando datur principalis potestas consecrandi secundum eos non conferitur Spiritus sanctus, longè minus conferri poterit in traditione potestatis secundariae absolvendi à peccatis, quae postea accedit per manus impositionem. Et huic errorem damnavit S. Synodus, in quo sensu non rectè ex eo canone deduci potest Concilium sensisse impositionem manuum esse de essentia ordinationis.

Ad extremum non obstat, quod manus sit organum organorum: hoc enim est verum in quantum manus facit omnia instrumenta, & est loco omnium instrumentorum. Unde Aristoteles in 4. de partib. animal. capit. 10. Manus, inquit, esse videtur non unum instrumentum, sed multa; est enim ut ita loquar, instrumentum ante instrumenta. Haec ibi. Et in hunc sensum manus potest dici esse de essentia ordinationis, seu potius conditio, sine qua non, in quantum scilicet illius ministerium est necessarium ad traditionem instrumentorum; sed si accipiat manus pro illa impositione, quae fit solemniter ab Episcopo super caput Presbyteri, haec non potest esse materia ordinationis, quia ad hoc non sufficit qualecumque instrumentum; sed requiritur instrumentum aptum ad significationem rei sacramentalis, ut declarat Divus Thomas in 4. dist. 2. q. 1. art. 2. q. 6. & in 4. dist. 3. q. 1. art. 3. q. 1. ad 4. Ad objectum de Beato Stephano respondi in d. cap. unic. num. 65. de sac. Unct.

Superefficit difficultas Ecclesiae Graecae, quae in ordinatione Sacerdotum dicitur non uti traditione instrumentorum, sed sola manus impositione; & tamen Presbyteri Graeco ritu ordinati indifferenter habiti sunt pro veris Presbyteris in Ecclesia Latina. Sed & hanc difficultatem plene ex animo in cod. c. unico n. 15. & n. 69. cum seqq.

DE FILIIS PRESBYTERORUM. ordinandis, vel non.

Ex Concilio Pictav.

C A P U T I.

UT filii Presbyterorum, & caeteri ex fornicatione nati ad sacros ordines non promoveantur: Nisi aut Monachi fiant, vel in Congregatione Canonica regulariter viveutes: Praelationem verò nullatenus habeant: Sed neque servi, nisi à dominis suis libertate donentur.

S U M M A R I U M.

- 1 Illegitimus non ordinatur, nisi Religiosus fiat, nec tunc praeficitur.
- 2 Illegitimus etiam ex fornicatione genitus, nec ad sacros, nec ad minores ordines promovetur.
- 3 In minoribus tamen dispensat Episcopus, in sacris verò dispensat solus Papa, n. 4.
- 3 Ordines minores largè dicuntur sacri.
- 5 Illegitimus tribus ex causis repellitur à promotione.
- 6 Illegitimi, ut plurimum parentum vitia, & incontinentiam imitari solent.
- 7 Illegitimus ignoranter promotus excusatur, si ignorantia sit probabilis, aliis secus.
- 8 Filius an teneatur credere matri asserenti eum esse illegitimum, & n. seqq. usque ad n. 13.
- 9 Rex, qui credidit matri asserenti eum ex adulterio genitum, & renunciavit Regno, de futuitate redarguitur à Legibus, & n. 12.
- 10 Conscientiam suam tenetur quis informare secundum leges.
- Et quid si habeat conscientiam laesam, n. 12.

- 11 Filius judicatur, qui constante matrimonio natus est, nisi probetur absentia, vel infirmitas, seu impotentia generandi.
- 13 Professio emissa in Monasterio Monachorum, vel Canonico Regularium, aut alterius Ordinis, tollit irregularitatem ex defectu natalium.
- 14 Procedit quoad Ordines suscipiendos, & exercendos.
- 15 Non autem quoad effectum obtinendi dignitates, & Praelationes.
- 16 Irregularitates, quae ex proprio delicto proveniunt, per solennem professionem non abolentur.
- 17 Constitutio Sixti V. contra illegitimos redacta fuit ad terminos juris à Gregorio XIV.
- 18 Filius illegitimus in Religione, in qua pater, sive ante, sive post natiuitatem filii, professus fuit, non admittitur patre vivente.
- 19 Illegitimus per ingressum Religionis non habilitatur ad Praelationem, nec in Monasteriis sui, vel alterius Ordinis, nec in Ecclesia seculari.
- 20 Potest tamen obtinere administrationem ad nutum Praelati, dummodo curam non habeat.
- 21 Illegitimus per Papam dispensatus ad Sacerdotium non

- non censetur dispensatus ad Ecclesiam curatam.
- 22 Papa solus dispensat cum Religioso illegitimo ad dignitates.
- 23 Possunt tamen superiores Ordinum dispensare juxta eorum privilegia, dummodo sint in usu, & sub illis revocationibus non comprehensa.
- 24 Illegitimus à secularibus dignitatibus non repellitur.
- 25 Monialis illegitima, an possit eligi in Abbatissam, vel Priorissam absque dispensatione Apostolica.
- 26 Masculinum concipit femininum, non ex propria significatione, sed ex interpretatione, seu extensione.
- 27 Masculinum in materia differenti non concipit femininum.
- Nec in materia odiosa odio irrationabili, n. 30. & 55.
- 28 Mulier non est capax ordinum.
- 29 Moniales S. Clara non veniunt appellatione Fratrum Minorum, & num. 34.
- 30 Filius non debent obesse iniquitates parentum.
- 31 Venia sunt digni, qui alieno vitio laborant.
- 32 Moniales illegitima non comprehenduntur in Constitutione Sixti V. contra illegitimos, & n. 54.
- 33 Monachorum appellatione non veniunt Moniales.
- 34 Monachus omnem maculam abstergit.
- 35 Abbatissa in Italia ex Constitutione Sixti V. eligi non possunt, nisi ad triennium.
- 36 Abbatissa, que non est perpetua, nec habet Monasterium in titulum, non dicitur habere dignitatem.
- Declaratur, nu. 56. & 57.
- 37 Abbatissa habet dignitatem.
- 38 Masculinum in dispositione legis concipit femininum.
- 39 Etiam si materia sit odiosa, & pœnalis.
- 40 Moniales veniunt Monachorum appellatione, ubi materia aque convenit mulieribus, ac Religiosis.
- 41 Præcipue ubi militat eadem ratio.
- 42 Persona integri status debent promoveri ad honores.
- 43 Illegitimum esse est nota defectus, & vacillat eius opinio.
- 44 Incontinentiæ paternæ suspicio magis viget in filia, quam in filio.
- 45 Masculus, & femina à jure in multis equiparantur.
- 46 Masculinum probatum à Canone crimina puniente comprehendit feminas.
- 47 Mulier à successione temporali repellitur propter illegitimitatem.
- 48 Abbatissa non habet jus à defuncta, sed à canonica electione, & ideo in dignitate non habet successionem hereditariam, sed successionem simpliciter.
- 49 Pœnitentiaria dispensat cum Monialibus in utroque foro, ut non obstante defectu natalium possint esse Abbatissa.
- Etiam triennes, nu. 60.
- 50 Monialis illegitima in Abbatissam non eligitur, sed postulat à Papa.
- 51 Dispensare tamen possunt superiores Ordinum juxta eorum privilegia, ut illegitima possint esse Abbatissa.
- 52 Vicarius Episcopi qualiter dicatur habere dignitatem, licet non sit perpetuus.
- 53 Abbatissa in Italia durante triennio removeri non possunt, nisi ex justa causa, & juris ordine servato.
- 54 Generales Ordinum Regularium, quinam hodie sint perpetui.
- 55 Curia Romana dispensat cum Monialibus, ut defectu natalium non obstante possint esse Abbatissa etiam temporales.

1 **U**T filii. Illegitimus non ordinatur, nisi Religiosus fiat: nec tunc præficitur, Joan. Andr. Bellam. Cardin. & Anchar. id est, ad Prælaturam non habilitatur, Butr. & Joan. de Anan. Abb. Siculus ab aliquibus per errorem hic allegatur, quia non scripsit super hoc, & aliis quibusdam titulis libri Decretalium, sed in ejus volumine, ut opus habeatur completum, insertæ sunt lecturæ Anton. de Butr. & Joan. de Imol. ut notatur in lectura ipsius Abbatis post cap. ult. supra de Sacram. non iteran. Dividitur in duas partes, Secunda ibi, sed neque; & hæc non facit ad titulum. Prima pars duas prohibitiones ponit; & à prima unum casum excipit ibi, Nisi.

2 Nota primò ex principio textus, illegitimos non esse

promovendos ad factos Ordines, ut dicitur in littera. Sed quid de Ordinibus non sacris, Innoc. hic nu. 1. arguit, quò aliud sit in eis, arg. c. Præfatis 55. dist. Contrarium tamen tenet per c. Litteras infra eod. & quamvis subdat id posse intelligi speciale in filiis Presbyterorum, tamen verius est, nec genitos ex fornicatione promovendos esse ad Ordines etiam minores absque dispensatione, secundum Card. hic nu. 2. ibi 2. qu. & ver. Sacros, largè hic sumitur pro quolibet ordine, ut c. De ordinationibus, & c. Quibusdam, & §. Quilibet ad fin. qu. 1. & cap. Non solum in princip. qu. 3. c. Infames 6. q. 1. c. Nullus 27. q. 1. ad idem cap. 2. 54. dist. facit quod habetur in summa 33. dist. & post Egid. hic notant Joan. Andr. nu. 2. in ver. Ordines, Bellam. in princip. in eodem ver. Butr. & Anchar. in 1. not. Cardin. ubi supra, & Joan. de Anan. in princ. vers. Et intellige verbum sacros.

In hoc tamen est differentia inter minores, & factos Ordines, quod in minoribus dispensat Episcopus super quocumque defectu, sive sint spiritus, sive adulterini, vel naturales, ut est textus in c. 1. juncta glossa communiter approbata in ver. Defectum de filiis Presbyterorum lib. 6. licet alias quoad successiones distinguatur, nec ita facilè dispensetur cum uno sicut cum alio, & ita intelligas cap. Cum pridem, §. Persona vero supra de renunciat. In sacris vero dispensat solus Papa, ut est expressum in dict. cap. 1. & ibi notant Joan. Andr. Gemin. Franc. & omnes in sumuario.

Triplex autem est ratio, cur defectus natalium repellat à promotione, ut notat glossa 4. in cap. fin. in ver. Defectu infra eodem lib. 6. Joan. Monach. in cap. Indemnitatibus num. 9. de elect. eodem libro. Prima ratio est propter ordinis prerogativam, cap. penult. & ult. 26. dist. cap. Inter dilectos infra de excess. Prælator. l. Neque famosis, c. De dignitatibus lib. 12. Secunda ratio est propter detestationem paterni criminis, quod punitur in filio, ut per id puniatur Pater, c. Cum ergo, §. Sed qui 24. q. 3. l. Isti quidem, §. ult. ff. De eo, quod met. caus. Tertia ratio propter incontinentiam paternam, que in filio timetur secundum illud: Sæpè solet similis filius esse patri, l. Quod si nolit, §. Qui mancipia, ff. De edilit. edit. cap. Sunt plurimi, §. Verum 6. q. 1. l. Quisquis, §. 1. ibi, In quibus paterni, hoc est hereditarii criminis exempla merentur, ff. Ad leg. Jul. majest. qua ratione utitur Sixtus V. in Constitutione 71. contra illegitimos edita, §. 1. ibi, Illegitime genitos, qui ut plurimum parentum vitia, & incontinentiam imitari solent. Undè stylus est Curia, si paternæ incontinentiæ non sit imitator, ut notat præcitata gloss. in c. finali infra eodem lib. 6. & ibi Guil. de Monte Laudun. & Prob. ad Monach. in c. Indemnitatibus num. 12. in ver. Pro dicto de elect. lib. 6.

Sed hic incidit quæstio quid si illegitimi per ignorantiam fuerint promoti: Respondeo secundum Hostien. hic nu. 1. apud omnes habetur probabilis ignorantia excusata, c. 1. De ordinat. ab Episc. arg. l. 1. c. de testam. & l. 3. ff. De off. Prætor. Ipse verò in conspectu Dei cecidit, si veritatem novit, licet id sit occultum, cap. finali de tempor. ordinat. Si verò ignoravit, ut quia mater conjugata latenter admisit Sacerdotem, nec filio revelavit, erit in omnibus, & per omnia excusatus, arg. l. filium, ff. De his, qui sunt sui, vel alieni. tur. & l. Quia semper, ff. De in jus vocan. sed si revelavit, prima facie verbis matris est credendum, arg. cap. Per suas infra de probat. & cap. Afferte, & cap. Litteras de præsumpt. & quia in dubio tutius est abstinere, c. Ad aures de tempor. ordinat. non tamen cogitur credere, ex quo natus est ex nuptiis, ut l. Neque professio, c. de testam. & patet ex notatis in cap. Officii in gloss. in ver. Deneganda infra de Pœnitentiis, & remissione. Consulit tamen Host. ut si talis habet conscientiam læsam, ipsam servet, & accedat ad Sedem Apostolicam pro dispensatione, quam facilè in hoc casu obtinebit, & cum Host. eisdem verbis concordant hic Jo. Andr. num. 4. & 5. Bellam. in 2. & 3. qu. Butr. num. 10. & 11. Cardin. in 4. & 5. qu. & Jo. de Anan. num. 3. quibus ad de Jacobum de Arena relatum à Cyno in l. Si vicinis n. 3. c. de nupt. ubi dicit stultum fuisse quendam Regem, qui ad dictum matris renunciavit Regno, utpotè non filius Regis; nam cum quondam Regina mater sua vetula de morte timeret, traxit eum in partem, & dixit ei: licet fueritis conceptus, & natus in matrimonio, nullum jus habetis in Regno, quia non estis filius Regis, quapropter ille Rex resignavit Regnum, quod fatuissimum fuit, quia nec matri, nec patri debet credere filius; sed debet se, &

- conscientiam suam informare secundum legem, quia non debet quis esse clementior lege, ut in Auth. de judic. §. Oportet. At lex judicat filium, qui constante matrimonio natus est, nisi probetur absentia, vel infirmitas, seu impotentia generandi, ut dist. l. Filium, ubi notat Bart. n. 2. & communiter Legista, & Bellam. hic in 3. q. ad fin. Corn. conf. 137.
- 12 Placet mihi nu. 8. vol. 2. Sed tunc limita dictum Legistarum secundum opinionem Host. nam si mater detexit veritatem filio, & filius habet conscientiam læsam ex delicto matris, debet credere, & omnia bona restituere; aliàs si faceret contra conscientiam, edificaret ad gehennam; ut in c. Litteras de restit. spoliat. & in c. Per uas de simon. & notat idem Host. in d. c. Officii nu. 4. & ibi etiam Joan. And. n. 3. Abb. n. 4. & communiter Canonista de pœnit. & remiss.
- 13 Secundò nota ibi, Nisi aut Monachi fiant. Per ingressum Religionis in Monasteriis tam Monachorum, quam Canonicorum Regularium tolli irregularitatem proveniente ex defectu natalium, ut hic notat Bernard. post casum, Butr. in 2. notat. & alii communiter. Et idem in Monasteriis aliorum Ordinum, ut hic notat Anchar. in 2. notat. Et ingressum Religionis intelligas cum effectu, id est, sequuta professione: nam etsi Rodriq. quest. Regul. tom. 1. q. 13. art. 4. teneat irregularitatem hanc ex defectu natalium aboleri non modò per solemnem professionem, sed etiam per novitatum; quinimò & per ingressum educationis, dicens ita sensit viros doctissimos; tamen contrarium probat hic textus ibi, Nisi Monachi fiant: nam Monachum non facit habitus, sed professio regularis, ut cap. Porrectum infra de Regular. cum concord. ibi allegatis in glossa 1. & verba cum effectu sunt accipienda, ut in cap. Relatum infra de Cleric. non resident. aliàs posset fieri fraus, scilicet intrando Religionem, & suscipiendo Ordines sacros, & ante professionem exeundo, & sic lex esset imposita verbis contra cap. Commissa de elect. lib. 6. quod ex propriis terminis pendit Francus in cap. 1. nu. 11. vers. Et quod dicitur de filiis Presbyterorum eodem libro, & Felinus in c. Cum deputati n. 2. vers. Et intellige quod solus ingressus infra de judic.
- 14 Ceterum adverte, quia hæc irregularitas per solemnem professionem tollitur solummodò quoad effectum suscipiendi Ordines, vel in eis ministrandi, ut hic patet; & in cap. 1. 56. dist. ubi dicitur: Presbyterorum filios à sacris Altaris removemus ministeriis, nisi aut in Cœnobiis, aut in Canoniciis religiosè probati fuerint conversati, & notat Joan. Monach. in c. Indemnitatibus nu. 5. de elect. lib. 6. & alii proximè citandi. Sed quoad alios effectus, scilicet obtinendi dignitates, & Prælationes, utique non deletur, ut hic est expressum in vers. Prælationem verò, & latius dicam infra in 3. notab. & quamvis glossa ultima in cap. Cum deputati infra de judic. dicat eo ipso, quòd quis est deputatus obsequio Jesu Christi, omnis tollitur irregularitas: & Collect. hic post princip. notet indefinite ingressum Religionis tollere irregularitatem: tamen communiter tenetur irregularitates, quæ ex proprio delictoveniunt, per professionem non aboleri, ut probat textus in cap. 1. infra de Apostat. ubi hoc tenent gloss. in ver. Religionis, Hostien. nu. 6. Butr. nu. 13. Card. nu. 2. in 5. oppos. dicens eam glossam singularem, & veram, Anchar. num. 4. in 1. opposit. Abb. num. 6. & Joan. de Anan. in fine, Marian Socin. in cap. Ad audientiam col. ult. de homicid. Felinus in d. c. Cum deputati num. 2. de judic. Silvest. in ver. Irregularitas qu. ult. Navarr. Comment. 2. de Regul. num. 60. & alibi passim Doctores.
- 17 Sed objicies, ex Constitutione 71. Sixti V. incipien. Cum de omnibus Ecclesiasticis Ordinibus, illegitimi prohibentur admitti ad habitum, & professionem regularem. Ergo habitatio ad Ordines, quam facit iste textus de illegitimis ingredientibus religionem, est inanis, & non reducibilis ad actum. At responderetur præditam Constitutionem, & aliam illius declaratoriam fuisse redactas ad terminos juris à Gregorio XIV. ut in ejus Constitutione tertia, quæ incipit, Circumspecta, in Bullam. 10. 2. pag. 687. qua statuitur, ut ii, qui quovis modo illegitimi procreati fuerint, ad habitum, & professionem Regulares admitti possint, quemadmodum admitti poterant, si Constitutiones memoratæ editæ non fuissent; dummodò eorum qualitates probentur ab iis, ad quos receptio pertinet, & dummodò filius illegitimus in Religione, in qua pater sive

ante, sive post nativitatem dicti filij professus fuerit, ipso patre vivente non admittatur, ut in §. 2. & 3.

Tertiò nota ibi, Prælationes vero nullatenus habeant. 19 Illegitimè natos per ingressum Religionis, & professionem in eo emissam non habilitari ad prælationem, ut hic est expressum. Idque intelligas indistinctè sive in eisdem, sive in aliis Monasteriis, sive in Ecclesia sæculari, cap. Legi, 16. q. 1. & hic notant Joan. Andr. n. 6. Butr. in 4. notab. & n. 13. Card. n. 2. in 7. q. & Anchar. n. 2. Navarr. consil. 6. de filiis Presbyt. Card. Paleotr. de Not. & Spur. c. 57. n. 4.

Hoc tamen verum est de Prælatione perpetua, ut Abbatia, Prioratu Conventuali, vel alia dignitate: At verò simplicem administrationem, à qua possint removeri ad nutum Prælati, poterunt obtinere, dummodò curam non habeat animarum, quod probatur in cap. Proposuit, infra eodem. Ex quo enim promoventur ad sacros; ergo & administrationem non curatam habere poterunt, ut ibi: Et sic aliud statuitur in administratione perpetua, aliud in temporali, & aliud in curata, aliud in beneficio sine cura. Ad hoc cap. 1. infra eodem lib. 6. Unde si per Papam fuerit cum illegitimo dispensatum in Sacerdotio, non propterea poterit habere Ecclesiam curatam: nam jus commune dispensat cum Religioso in sacris; & tamen per id non præficitur curæ, ut patet in hac Decretali. Et ita post Petr. de Sampf. Abb. Antiq. & Aegid. hic notant Joan. Andr. n. 6. & 7. Butr. n. 13. Card. in 8. & 9. quest. Anchar. n. 3. & Joan. de Anan. n. 4. Et cum talibus ad Prælaturas, & Dignitates solus Papa dispensat; quod probat ver. Nullatenus, hic positum, secundum Collect. in princ. post Archid. in cap. 1. nu. 3. 56. dist. quicquid dicat Tancred. secundum eum, & ita sacra Pœnitentiaria dispensat in utroque foro cum Regularibus ad quascumque dignitates, & officia suæ Religionis, licet consueverit apponere clausulam, non tamen ad Generalatum. Quod etiam servatur in Dataria. Verumtamen Gregor. XIV. in motu proprio supracitato num. 18. in §. 4. declaravit Superiores Ordinum posse dispensare cum illegitimis ad dignitates juxta eorum privilegia, dummodo sint in usu, nec sub ullis revocationibus sint comprehensa. Et has facultates Tridentinum Concilium non sustulit, ut ex tententia S. Congregationis dixi in cap. Perniciosam, n. 24. infra de offic. ordinar.

A sæcularibus autem dignitatibus illegitimè procreari non repelluntur, ut l. 2. §. Nullum, & l. Spiritus, ff. De Decurionibus. Et hic notant Host. num. 1. Jo. Andr. nu. 2. in ver. Promoveantur, Butr. n. 8. Card. n. 2. in 3. qu. Anchar. in 1. notab. & Joan. de Anan. ante n. 1.

Ex his infero ad questionem, an Monialis illegitima possit eligi in Abbatiâ, vel Prioratâ absque dispensatione Apostolica.

Ad partem affirmativam arguitur primò. quia jura illegitimi à dignitatibus etiam Regularibus repellentiâ loquuntur de filiis, & non de filiabus, ut patet in hoc c. & 56. dist. per tot. & in Authent. Quibus modis natural. efficiant. sui, §. Filium. Item hic textus loquitur de Monachis, & non de Monialibus;

Nec obstat, quòd appellatione masculini contineatur sœmininum, l. 1. ff. De verborum signific. Joan. Monach. in cap. 1. n. 3. de elect. lib. 6. Quoniam hoc non est ex propria significatione, sed ex interpretatione, seu extensione, ut l. Pronunciatio, ff. De verb. signific. & notat gloss. univ. & Dynus in dist. lib. 1. & Bald. in l. Quinque, nu. 10. C. De servis, fugit. & idèd masculinum non concipit fœmininum, præcipuè in duobus casibus. Primus est quando masculinum profertur in materia differentis, quæ scilicet congruit masculino, & non fœminino, ut l. ult. ff. De tutel. junctâ l. Famina, ff. De regul. jur. & declarat Butr. in dict. l. 1. n. 1. vers. An de mente non constat, ff. de verb. signif. post Joan. Monachum in cap. Generali, num. 2. vers. Quod est verum quando masculinum, de elect. lib. 6. Hoc autem casu masculinum pronunciat in materia, quæ non congruit fœminino: nam textus noster tria facit. Primò ponit regulam. Secundò limitationem. Tertiò limitationis modificationem. Regula est, ut filij illegitimi non promoveantur ad ordines. Limitatio est, nisi fiant Monachi. Modificatio limitationis est, ut quamvis Monachi fiant, tamen Prælationem non habeant. Sed regula, & limitatio non adaptantur fœminino, quia mulier Ordinum non est capax, sanctus Thomas in 4. dist. 25. quest. 2. art. 1. Ergo nec limita-

- limitationis modificatio, arg. c. *Maiores*, §. *Ceterum infra de Baptismo*. Facit quod notat Bart. in l. *Quicumque* n. 17. C. *De servis fugit*. ubi dicit appellatione Fratrum Minorum non contineri sorores. S. Clare, quia illud femininum non est ex illo masculino, quia alio jure vivunt, & differunt in alio, quam in sexu, quia differunt in reg. & specie, & hic
- 30 junge, quod scripsi in c. *Nisi prava n. 19. de excess. Pralatorum*. Secundus casus, in quo masculinum non concipit femininum est, cum materia, in qua profertur, odiosa est odio irrationabili, ut l. *Quisquis, C. Ad leg. Jul. Maiest. §. l. 1. §. Quare, ff. De ventr. in possess. mittent. Bart. in d. l. n. 1. usque in*
- 31 *fin. vers. Ant de odio irrationabili, ff. De verb. signific. In proposito autem videtur agi de odio irrationabili, quia iniquitates parentum filiis obesse non debent, cap. Undecumque, cap. Numquam, & per totum 56. dist. & sunt venia digni, qui alieno vitio laborant, l. Legem, & ibi Bald. nu. 1. Cod. de natur. lib. l. liberi. idemque Imperator, quia in ea voluit comprehendere feminas illegitimas, id expressit, ut patet ibi, *Naturalibus insuper filiis, & filiabus*. Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium declaravit Moniales ex legitimo thoro procreatas Constitut. Sixti V. contra Regulares illegitimos non comprehendi quominus ad officium, vel dignitatem Abbatissæ, seu Priorissæ eligi possint; ut refert*
- 34 *Julius Labor. var. lucubrat. tit. 4. cap. 24. num. 38.* Et merito, quia Monachorum appellatione non veniunt Moniales, ut patet in cap. *Impudicas*, ibi, *Monachorum, atque Monacharum* 27. qu. 1. & in Clement. *Eos*, ibi, *Religiosos, & Moniales*, & ibi notat Cardinalis in fine de consang. & affinit. Concilium Tridentinum sess. 25. de Regular. & Monial. cum sim. ut per Alex. conf. 135. circa princ. n. 4. lib. 1.
- 35 Præterea Monachatus, qui omnem maculam abstergit, ut in Auth. de *Monach. in princ.* in masculis tollit omnem illegitimitatem quoad omnes Ordines suscipiendos, licet non tollat quoad prælationem, ut hic patet, & dictum est supra in 2. & 3. notab. Sed mulier Ordinum non est capax. Ergo Monachatus susceptio, ne aliàs in ista sit inutilis, operabitur habilitatem ad prælationem. Et confirmatur, quia multa incumbunt masculis Prælati, quæ non competunt mulieribus, ut cap. *Nova infra de Pœnit. & remiss. cap. Dilecta de major. & obed.* Ergo non est inconveniens, ut major aptitudo ad Prælationem requiratur in masculino, cui plura incumbunt.
- 36 Hæc autem præcipue videntur procedere in Abbatissis Monasteriorum Italiæ, quia ex Constitutione 80. Gregor. XIII. incip. *Exposcit*, non possunt eligi nisi ad triennium.
- 37 Abbatissa autem, quæ non est perpetua, nec habet Monasterium in titulum, non dicitur habere dignitatem, ut dixi in cap. *Quia propter num. 16. supra de elect. & consequenter non includitur in hoc cap. Quod inhabilitat Religiosos ad dignitates, & Prælationes perpetuas, non autem ad officia, & administrationes temporales, ut dixi supra num. 20. Et hanc partem amplectitur Emmanuel Rodriq. sibi contrarius in *Summa tomo 2. cap. 29. nu. 12.* Nam primò dixit, illegitimè natas eligi non posse in Abbatissas perpetuas, quibus benedictio impenditur, secus si sint temporales. Sed postea tomo 1. qu. regul. q. 13. art. 21. tenet absolute nullam illegitimam indigere dispensatione, ut sit Abbatissa temporalis, vel perpetua, & benedicta. Et idem firmat Ludov. Miranda in tractatu de *Monial. quest. 6. art. 3.* dicens hanc opinionem tenere Joan. Andr. Gemin. & alios quos refert, & sequitur Felin. in cap. *Meminimus num. 4. de accusat.* sed certè Felin. & alii ab ipso citati tenent oppositum, ut ex eorum verbis apparet, & latius dicam infra num. 50. Undè pro hac sententia non sunt, nisi Rodriq. & Miranda, & quidam alii moderniores.*
- 38 Contrariam verò opinionem, id est, Monialem illegitimam eligi non posse in Abbatissam, vel Priorissam sine dispensatione Papæ tenent Doctores antiqui ferè omnes, & plerique ex recentioribus, ut inferius patebit num. 50. Quæ etiam est de jure verior. nam Abbatissa prælationem habet, seu dignitatem, ut patet in cap. *Indemnitatibus, §. Verum si quæ*, ibi, *ut à dignitate deiciatur adepta, de elect. lib. 6.* & ibi Gemin. in 2. not. l. *Generalis*, ibi, *Religiosi honoris, vel dignitatis femina, C. de sacros. Ecclesia*, ubi gloss. in ver. *Dignitatis*, exemplificat in Abbatissa, & notat Bart. in l. 1. n. 43. C. de dignitate lib. 12. ubi dicit, Abbatissam habere dignitatem cum administratione non solum in suas Moniales, sed etiam quandoque extra, quia habent castra, & similia,
- Bald. in l. *Femina nu. 10. ff. de reg. jur. ubi etiam Dec. n. 8. Rebuff. de pacif. possess. col. 2. facit Concilium Tridentinum cap. 7. sess. 25. de Regular. ibi, Abbatissa, & Priorissa, & quocumque alio nomine Præfecta, vel Præposita, & c.* Licet S. Th. in 4. dist. 25. q. 2. art. 1. qu. 1. ad secundum dicat Abbatissas non habere prælationem ordinariam, sed quasi ex commissione, propter periculum cohabitationis virorum ad mulieres. Professio autem regularis non habilitat patientes defectum natalium ad prælationes, seu dignitates, ut hic est expressum, & dictum est supra in 3. not. Et quamvis textus utatur verbis masculini generis, ut patet ibi, *Filii Presbyterorum, & ceteri ex fornicatione nati*: nec non ibi, *Nisi aut Monachi fiant*, tamen in dispositione legis masculinum concipit femininum, ut est textus in d. l. 1. ff. *De ver. signific.* ubi dicitur, hoc verbum, *si quis*, tam masculos, quam feminas complectitur, & lex, quæ loquitur de eo, etiam in ea intelligitur, ut l. 1. §. 1. ff. *De Constitut. pecun. l. 4. in princ. ff. De negot. gest. & ita communiter omnes tenere attestatur Dec. in d. l. Femina num. 108. ff. De reg. jur. quod*
- 40 *locum habet, etiam si materia sit odiosa, & pœnalis, ut dicit Cynus post Odofred. in l. Quicumque, C. De servis fugitiv. Bart. in l. 1. §. Sea et si n. 2. ff. De ventr. in possess. mittent. Alberic. in l. Si quis ad quod, per illum textum, ff. De iurisdic. omnium iudic. gloss. in c. Generalis in ver. Unversos, de elect. lib. 6. & aliis citatis, Dec. in d. l. Femina num. 108. Et ubi*
- 41 *materia æquè convenit mulieribus sicut Religiosis, Monachorum appellatione veniunt etiam Moniales, ut notat Card. in Clem. 1. in 5. questione de rescript. & Dec. in d. l. Femina nu. 110. vers. Sed tamen ista limitatio, ff. de regul. jur.*
- 42 *Quod præcipue vendicat sibi locum, ubi militat eadem ratio, Bart. in l. Si ita scriptum in 2. oppos. ff. De legat. secundò, prout militat in proposito: nam ut dicunt Joan. Monachus nu. 10. & Joan. Andr. num. 6. in d. c. Indemnitatibus, de elect. lib. 6. Personæ integri status debent promoveri ad honores, l. Cognitio num. §. Afirmatio, ff. De ver. & extraordin. cognit. cap. Omnipotens Deus infra de accusat. At esse illegitimum est nota defectus, cap. Accedens infra de purgat. Canon. & vacillat ejus opinio, quod esse non debet, c. Laici 33. distin. Et cum illegitimus repellatur propter suspensionem imitationis incontinentiæ paternæ, ut dictum est supra num. 6. hæc suspicio plus inest in femina, quam in viro, secundum illud: Insequitur leviter filia matris iter, arg. cap. Litteras infra eodem. Ergo feminas fortius repellimus. Item jura masculos, & feminas in multis æquiparant, ut cap. Virgines, & cap. Monachum 20. questione ultima, & in Auth. de Monach. §. Ordinationum in fin. Alias §. Quæcumque, & §. Omnibus ad idem, cap. 1. §. Præterea infra de juram. calum. quia isti loco unius habentur, ut l. Cui fundus, ff. De condit. & demonstrat. Item, ut inquit idem Joan.*
- 47 *Monach. in cap. Generali num. 1. in fin. vers. Dicitur igitur, de elect. lib. 6. Masculinum prolatum à Canone crimina puniente feminas comprehendit, quia ita peccant feminae, sicut masculi, licet minus puniantur, c. Si quis suadente 17. q. 4. juncto cap. Mulieres, de sent. excomm. lib. 6. In repellendis autem illegitimè natis jura puniunt filium, ut per id patet utrum crimina puniantur, ut not. gl. 4. in c. fin. in ver. Defectu infra eod. lib. 6. Præterea, ut inquit Joan. Monachus*
- 48 *in dict. c. Indemnitatibus n. 7. & Archic. ibi nu. 3. mulier à successione temporali repellitur propter illegitimitatem, c. Tuam infra de ordin. cognit. & in Auth. Quibus modis natur. effic. legit. §. Filium. Ergo multò magis repellitur à successione in dignitate Eccles. Ubi enim eligitur Abbatissa, succedit loco mortuæ; & quia non habet jus à defuncta, sed à Canonica electione, propter hoc dicitur non habere*
- 49 *successionem hæreditariam, sed successionem simpliciter, c. Ecce in quibus 7. q. 1. c. Apostolica, & c. seqq. 8. qu. 1.*
- Atque ita Monialem illegitimam eligi non posse in Abbatissam, vel Priorissam sine dispensatione tenet gl. in d. c. *Indemnitatibus, §. Sanè in ver. Canonica, de elect. lib. 6.* & ibi plenè Jo. Monach. a n. 6. usque ad n. 10. Arch. n. 3. Jo. Andr. n. 6. Butr. in princ. & n. 9. Anchar. n. 5. & in 8. notab. Gemin. n. 7. vers. In ca gloss. ubi, *Illegitimè nata in fin. & Franc. n. 4. Bellam. in c. Cum in cunctis nu. 36. & ibi etiam Abb. & Dec. in fin. princ. supra de elect. Felin. in c. Meminimus num. 4. de accusat. Navarr. in comment. 2. de regul. n. 60. & in Manuali c. 27. n. 201. & sequuntur alii moderniores.*
- Quòd autem inferiores à Papa super hoc non dispensent, expressè tenent Felin. & Navarr. locis citatis, & probat
- vet.

ver. *Nullatenus*, hic positum per Collectar. *in princip.* intelligendo hanc litteram tam de masculis, quam de feminis, secundum ea quae dixi supra num. 29. Et haec opinio servatur etiam in practica. & ipsimet Episcopi agnoscunt se hanc facultatem non habere, cum etiam ad eorum supplicationem in Monasteriis Monialium sibi subiectis, & in exemptis ad supplicationem Superiorum Regularium sacra Pœnitentiaria ex facultate, quam habet à Gregorio XIV. dispensandi in utroque foro cum Regularibus super quocumque defectu ad officia, gradus, & dignitates suae Religionis, consuevit etiam dispensare cum Monialibus, ut non obstante defectu natalium possint esse Abbatissæ. Et ego ipse tamquam illius Corrector multoties Brevia desuper subscripsi: & ideo Monialis illegitima debet per Capitulum postulari, & postea eidem dispensativè provideri per Sedem Apostolicam. Et formulam dispensationis, & provisionis huiusmodi ponit Philippus Probus in *addit. ad Monach. in d. c. Indemnitatibus n. 13. de elect. lib. 6.*

53 Non tamen diffiteor multas Religionis habere à Sede Apostolica privilegium dispensandi cum Monialibus sibi subiectis, ut non obstante defectu natalium possint esse Abbatissæ, prout habent ab Eugenio IV. Monachi Cassinenses, nec non Generales, & Provinciales Ordinum Mendicantium, ut refert Thomas Sanch. *super Decalogo lib. 5. cap. 5. num. 20.* & ante eum Emmanuel Rodriq. *question. Regular. questioe 13. art. 22. & in Summa tom. 2. c. 29. num. 12.* Quæ quidem privilegia à Trident. Conc. non sunt sublata, ut tetigi supra n. 23.

Non obstant modo argumenta contraria: nam ad primum, nempe quod hoc cap. loquatur de masculis, & non de feminis, de Monachis, & non de Monialibus, patet responsio ex dictis supra num. 39. 40. & 41. Nec refert, quod hæc Decretalis non congruat mulieribus respectu promotionis ad ordines; quia satis est, ut congruat respectu promotionis ad dignitates secundum ea, quæ sunt dicta supra num. 43. 44. & 45. Et quamvis Sacra Congregatio Regularium declaraverit Moniales non comprehendi in Bulla Sixti V. contra illegitimos: tamen non idèd hoc fecit, quod appellatione Regularium non veniant Moniales, sed quia ipsemet Sixtus V. noluit illas comprehendere, & explicitè hoc declaravit, ut in ejus Constitutione declaratoria, quæ incipit, *Ad Romanum*, §. 18. in Bullar. *tom. 2. pagina 605.* Quemadmodum nec relevat, quod masculinum non concipiat femininum, si materia sit odiosa, & odium sit irrationabile. Imò enim ob publicum bonum, & ex causis multum rationabilibus statutum est, ut illegitimè nati à Prælationibus repellantur, ut constat ex dictis supra in 1. not. n. 5. & 6.

Ad illud verò, quod professio in muliere illegitima cum non possit operari habilitatem ad ordines, debeat saltem operari habilitationem ad dignitates, Responderetur illationem non procedere, tum quia jura difficilius habilitant illegitimos ad prælationem, quam ad ordines, ut hic probatur; tum quia patientes defectum natalium à prælatione nominatim excluduntur & si mulier per professionem non habilitatur ad ordines suscipiendos propter suam incapacitatem, habilitatur tamen ad alia, quorum Moniales sunt capaces.

Nec refragatur, quòd Abbatissæ hodiernæ ex Gregoriana Constitutione in Italia sint triennales: Quoniam etsi non habeant dignitatem quoad hoc, ut in earum electione servanda sit forma, *cap. Quia propter supra de elect.* cum ille textus loquatur de Prælati, per quorum obitum Ecclesiæ remanent viduata, & sic de perpetuis, & intuitu, ut ibi dixi in 2. not. post gloss. 1. communiter approbatam: tamen quoad alios effectus dicuntur habere dignitatem, & Prælationem in Moniales sibi subiectas, licet non sint perpetuæ, ad exemplum Vicarii Episcopi, qui licet non dicatur habere dignitatem quoad hoc, ut per illius assentionem vacent alia beneficia incompatibilia; habet tamen dignitatem quoad præminentiam ex jurisdictione provenientem, quamvis non sit perpetuus, ut notat gloss. communis in Clem. *Etsi principalis in ver. Delegatus de rescriptis*, Mill. in *reper. in ver. Dignitas est esse Vicarium Episcopi, cum simil.* ut dixi in c. *Ad hæc nu. 28. infra de præbend.*

Nec applicatur objectum, quòd Religiosus illegitimus non prohibeatur habere administrationem, à qua possit removeri ad nutum Prælati; quoniam Abbatissæ in Italia non sunt ad nutum amovibiles; imò durante triennio amoveri non possunt, nisi ex justa causa, & juris ordine servato, ad textum in *cap. Monachi*, §. *Priores infra de statu Monachorum*, & notat Host. in c. *Cum ad Monasterium n. 5.* & ibi dixi n. 24. eod. tit.

Quod si diceremus defectum natalium non excludere Religiosos, sequeretur ut habentes hanc maculam ferè in omnibus Religionibus possent indistinctè assumi ad dignitates, & Prælationes, cum hodie superiores quorumcunque ordinum sint temporales exceptis Generalibus Carthusiensis, Cisterciensis, S. Antonii Viennen. Præmonstratensis, Cluniacensis, & sanctissimæ Trinitatis in Gallia residentibus, S. Dominici, & Societatis Jesu, qui sunt ad vitam, Hoc autem esset valdè absurdum, & contra mentem Canonum, & stylum Curia, quæ dispensat cum Regularibus, & Monialibus, ut natalium defectu non obstante possint eligi ad Prælationes etiam temporales, ut constat ex d. sup. n. 51. & 52.

DE FILIIS PRESBYTERORUM:

Alexander III. London: Episcopo:

C A P U T V.

Veniens ad præsentiam nostram N. Clericus nobis proposuit, quòd cum illum ad Capellam sancti L. quam ei concessisti, in Presbyterum ordinasses, ipsum ea postea spoliasti, eò quod pater ejus in prædicta Ecclesia ministravit. Ideoque fraternitati tuæ mandamus, quatenus si tibi innotuerit quando eam sibi dedisti, quòd pater ejus Presbyter in dicta Ecclesia ministrasset, ipsam ei restituas, & in pace dimittas, amoto alio, si quem instituisti forsitan in eadem. Verum si hoc ignorans fecisti, ex quo ad Ecclesiam ipsam eum in Presbyterum ordinasti, eam sibi restituas, donec in alia Ecclesia sibi provideas, unde honestè valeat sustentari.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**ilius Sacerdotis legitimus Episcopus amovere non potest ab Ecclesia paterna, quam ei contulit scienter.
- 2 Sed si ignoranter amovere non potest, dum tamen aliunde illi provideat.
- 3 Filius illegitimus de capella patris scienter provisus, &

- ad illius titulum ordinatus, ac deinde spoliatus, debet ad eam restitui amoto alio instituto.
- 4 Dispensare an tacite conseatur Episcopus si scienter conferat filio legitimo beneficium, quod pater habuit immediate.
  - 5 Dispensare intelligitur Episcopus, quatenuscumque facit scienter, quod est contra jus commune, & materia est talis, in qua potest dispensare.

- 6 *Dummodo super causa precedat summaria cognitio, & causa in dispensatione exprimat.*
- 7 *Dispensare an possit Episcopus cum filio legitimo ad Ecclesiam paternam.*
- 8 *Dispensare potest Episcopus contra Canonem in articulo dubio propter diversas opiniones, saltem quo ad hoc ut non possit contravenire.*
- 9 *Filius illegitimus potest licite retinere beneficium paternum sibi ab Episcopo scienter collatum, ad cuius titulum fuit ordinatus, & n. seqq. usque ad n. 15.*
- 10 *Factum suum illicitum, & peccati nutritivum quandoque Episcopus retractare non potest.*
- 11 *Filii illegitimi promotio ad Ecclesiam paternam, ad cuius titulum scienter fuit ordinatus, licet non valeat quoad alios, valet tamen quoad promoventem, ut retractare non possit.*
- 12 *Filius illegitimus spoliatus beneficio paterno debet restitui antequam cognoscatur de Canonico ingressu.*
- 13 *Licet vitium innovaverit Episcopo.*
- 14 *Spoliatio iniuste etiam judicialiter datur possessorium recuperanda non solum contra spoliantem, sed etiam contra succedentem in vitium.*
- 15 *Filius illegitimus ab Episcopo ignoranter promotus ad Ecclesiam paternam, ad cuius titulum fuit ordinatus, potest eam licite retinere, donec in alia Ecclesia sibi provideatur.*
Et interim erit Prælati ex tacita dispensatione Papa, num. 17.
Vel Commendatarius, n. 18.
- 16 *Beneficia ad tempus conferri non possunt, nisi per Papam.*
- 19 *Hoc cap. Veniens, an sit abrogatum per Concil. Trident. cap. 15. sess. 25. & n. seqq.*
- 20 *Collatio beneficii facta filio illegitimo in Ecclesia, in qua pater, est ipso jure nulla .... Etiam si alias mendicare cogatur, & n. seqq.*
- 21 *Nisi ad illius titulum fuisset Presbyter ordinatus.*
- 22 *Et quid post Concilium Tridentinum.*

Veniens. Legitur dupliciter; Uno modo intelligitur de filio ante Sacerdotium genito, & sic legitimo: nam talis congruè appellatur filius Sacerdotis, ut in *cap. Ad extirpandas*, & ibi dixi in 3. *notab. infra eod.* Alio modo, ut intelligatur de filio post Sacerdotium genito, & sic illegitimo. Juxta primam lectionem, quam tenet Innoc. in 1. *gloss.* & veriore dicit Cardinalis in 2. *oppo.* sic summatur. Episcopus qui scienter contulit filio Sacerdotis, scilicet legitimo, paternam Ecclesiam, exinde enim remove non potest. Hoc primo secundum Joan. Andr. Butr. & Anchar. Si verò ignoranter amovere potest, dum tamen aliunde illi provideat, unde possit sustentari, hoc dicit secundò, ut per Cardin. & Joan. de Anan. Sed secundum posteriorem lectionem, quam putat veriorem Secellum in *princip.* & est ex mente Sacre Congregationis Concilii, ut dicam *infra num. 22.* hoc intendit. Si Episcopus illegitimum de Capella patri Presbyteri, quam sciens ejus defectum eidem contulerat, & ipsum ad eam in Presbyterum ordinaverat, spoliavit, & alium instituit in eadem: illegitimus debet restitui amoto alio instituto. Sed si ignorans defectum contulit, debet sibi restitui, donec sibi alias idoneo sit provisum. Dividitur in duas partes, in prima ponit querelam Clerici. Secunda ibi, *Ideoque providet distinguendo.* Secundum membrum ibi, *Verum.*

4 Tenendo primam lectionem nota ex primo membro distinctionis, Episcopum, qui scienter contulit filio legitimo beneficium, quod pater habuit immediate, non posse illum exinde remove. Et sit ratio, quia cum materia sit dispensabilis, Episcopus scienter conferendo, censetur cum eo tacite dispensare. Nam ubicunque Episcopus facit scienter, quod est contra jus commune, & materia est talis, in qua potest dispensare, pro dispensatione habebitur, maxime si nullus inde lædatur, *c. Super eo infra de bigam. & cap. Diversis in fin. de Cleric. conjugat.* Et hoc pro regula generali constituit hic Innocentius *num. 2.* Cave tamen, quia ad hoc ut intelligatur tacite dispensatum, oportet, ut præcedat summaria cognitio super causa dispensationis, scilicet an subit necessitas, vel utilitas, vel alia justa causa, *l. Libertus ff. De in jus vocan. §. Nisi rigor.* cum multis *cap. seqq. 1. q. 7.* Idque securius dicit, & fieri consu-

lit Innocent. *d. n. 2. vers. Alii dicunt, & securius,* & consensit Host. *num. 5.* adjiciens requiri etiam, ut causa exprimat in ipsa dispensatione, Jo. Andr. *n. 12. & 13. Collectar. in fin. Butr. n. 8. & Anchar. n. 2. vers. Quarit Joan. Andr.*

Ceterum adverte, quia hic primus intellectus supponit Episcopum posse dispensare cum filio legitimo, ut possit immediate succedere in beneficio paterno contra dispositionem juris communis, de qua in *cap. Presentium supra eodem.* At verior opinio est Episcopum hoc casu dispensare non posse, per textum in *c. penult. infra eodem;* secundum Cardin. *hic num. 3. in 12. qu. vers. Si autem legitimus.* Unde si Episcopus non potest dispensare expresse, multo minus tacite, arg. *l. Licet in princ. & l. Est differentia. ff. In quib. caus. pign. tacit. contrab. & l. Si stipulatus, in princ. ff. Ee usur.* Verumtamen quia sunt opiniones, an filius legitimus institui possit ad Ecclesiam paternam per dispensationem Episcopi, ut notatur in *cap. 1. in gloss. quia non paternum infra eod. lib. 6.* In hoc dubio propter opinionum varietatem videtur standum institutioni factæ per Episcopum scienter, per id, quod notatur in *cap. unic. in gloss. Licet ista de postulat. lib. 6.* Et ita procedat iste textus secundum Card. ubi supra. Et ex hoc collige notabilem limitationem ad conclusionem, quam firmavi in *cap. Dilectus supra de tempor. ordinat.* Quòd Episcopus non possit contra Canones dispensare, ut non procedat in articulo dubio propter diversas Doctorum opiniones. Tunc enim si alteram eligat, tacite dispensare intelligitur, saltem quoad hoc, ut non possit contravenire, ut hic per Cardin. in *praallegat. q. 12. vers. Ad tertium.* Quod nunquam obliviscaris.

Juxta secundam lectionem nota casum singularem, quem non reperies alibi, in quo filius Sacerdotis illegitimus ex collatione Episcopi potest licite retinere beneficium paternum, videlicet quando Episcopus sciens defectum, ordinavit eum ad sacros Ordines ad titulum illius beneficii, quod videtur mirabile, tum quia illegitimus beneficium paternum quantumcumque simplex obtinere non potest, etiam per dispensationem Episcopi, ut *cap. Ex tua infra eodem;* & notat infra in *cap. ult. Henric. Boich. num. 9. vers. Si non intervenit.* Tum quia est contra juris regulas, ut quis factum suum illicitum, & peccatum suum illicitum, & peccati nutritivum retractare non possit, ut *cap. Quod quis commisit 35. quest. 9. & cap. Nostri supra de elect. cum concord.* quibus hic in *gloss. penult. & not. Butr. in 3. not.* Sed ad hæc triplex datur solutio. Prima est totum, quod hic dicitur gratiam continere; quia Papa hic in odium Episcopi, qui spurium scienter promovit, & ne sic promotus in opprobrium Ordinis Clericalis mendicare cogatur, ex misericordia dispensat cum ipso, ut possit licite retinere beneficium paternum, licet nulliter sibi collatum, & in hoc resider hic *gloss. penult. Abb. Antiq. in fin. Hostien. num. 7. & Joan. Andr. num. 6. in fin.* Secunda solutio est, quòd licet promotio illegitimi non valeat quoad alios; valet tamen quoad ipsum promoventem, & imprimatur quidam color tenendi, quem ipse retractare non potest. Ita Innocentius hic, cujus verba ad litteram transcribit Butr. *num. 8.* Tertia solutio deducitur ex verbo, *spoliasti*, secundum Innocentium *post princ. vers. Sed primam:* nam ex quo Episcopus de facto spoliavit filium illegitimum beneficio paterno, debet eum restituere antequam cognoscatur de Canonico ingressu, *cap. Notum 2. q. 1. c. litteris, & cap. Item cum quis infra de restitut. spoliat.* Quod si obijciatur: ex quo notum est eum esse filium Sacerdotis, non debuit servari ordo, nec fieri restitutio, *cap. Significasti infra de de vort. & cap. Quoniam infra eodem.* Respondet Innocentius, imò servandum fuisse, quia fortè promotus de dispensatione contendebat, arg. *c. Demum, il secondo supra de elect. & sequitur Cardin. hic in 2. oppo. & ex hac tertia solutione nota secundum Anton. de Butr. in 5. not. & Jo. de Anan. num. 2.* per spoliationem injustam etiam judicialem dari possessorium recuperanda; nec solum contra spoliantem, sed etiam contra quemlibet in vitium succedentem.

Nota ex secundo membro distinctionis, filium Sacerdotis posse ad tempus licite retinere beneficium, de quo fuit ab Episcopo ignoranter provisus, & ad illius titulum ordinatus, donec sibi de alio sufficiente titulo provisum fuerit: & sic quamvis illegitimus non possit ab initio obtinere ex gratia, & autoritate ordinaria beneficium pat-

- tris; potest tamen illud ad tempus postea retinere, si per viam iustitiæ sibi restitatur necessitate impellente, ex quo ad illius titulum promotus fuit, ut hic per Butr. in 6. not. & 16 Joan. de Anan. num. 4. & ex hoc collige casum singularem, in quo beneficium confertur ad tempus: nam regulariter contra, quia beneficia Ecclesiastica ad tempus conferri non possunt, cum debeant esse perpetua, cap. Præcepta 55. dist. & arg. l. Hereditas, ff. De hered. instituc. l. Altit legitimi, ff. De reg. jur. & l. Libertas, ff. De manum. testam. & scripsi plenius in cap. Ex parte num. 8. infra de Cleric. agror. post gloss. final. ibi Host. num. 3. Joan. Andr. num. 5. & Card. 17 num. 3. in 2. oppos. sed in casu isto hoc intelligitur fieri de mandato Domini Papæ, qui solus potest beneficia ad tempus conferre. Atque hic filius Presbyteri ordinatus ad titulum Ecclesiæ paternæ sibi collatus, & ad eandem Ecclesiæ restitutus, interim donec de alia Ecclesia provideatur, erit Prælati ex tacita dispensatione Papæ, ut hic sensit glossa ult. & Innocen. prop. finem in ver. Donec, & declarat Butr. num. 12. Vel certè erit Commendatarius ex causa, & administrabit tamquam Prælati, & hæc commoditas ei auferri non poterit sine mandato Papæ, cuius autoritate hoc fit, nisi ex nova causa superveniente, secundum Host. num. 9. cum quo simpliciter transeunt Jo. Andr. num. 17. & Anchar. num. 2. vers. Secundo oppono. Sed primum verius, ut per Card. in 7. qu.
- 19 Sed QUÆRITUR, An hoc capitulum sit hodie abrogatum ex jure novissimo Concilii Tridentini cap. 15. sess. 25. de reform. & verius videtur esse abrogatum, ut in sequenti declaratione S. R. E. Cardinalium ejusdem Concilii Interpretum, videlicet.
- 20 An collatio Beneficii facta filio illegitimo sit nulla ipso jure, præsertim in casu, quo facta sit Præbytero, qui si be-

nescium collatum obtinere non possit, in dedecus Ordinis Clericalis medicare cogetur.

Die 22. Martii 1576. Congregatio publica cens. collationem Beneficiorum factam illegitimo in Ecclesia, in qua pater fuisse nullam ipso jure, ut probat ad litteram C. Ad abolendam de filiis Presbyter. ibi, Decernimus non valere. An autem illegitimo suffragetur, cap. Veniens de filiis Presbyteror. visum fuit hoc casu clarè non suffragari ei; quia d. e. Veniens procedit quando illegitimus fuit promotus ad Presbyteratum ad titulum Beneficii in Ecclesia, in qua pater, ut clarè verba illius textus ostendunt: nec Abbas in hoc contrarium vult. In casu autem præsentis agitur de Capellania in Ecclesia, in qua pater, quæ collata fuit illegitimo, postquam factus fuit Presbyter, nec in actu promotionis ad Presbyteratum, legitur, quod fuerit promotus ad titulum illius Capellanix. Sed etiam quod constaret 22 promotum ad titulum illius Capellanix, adhuc aliqui ex Cardinalibus Montaltus, Carafa, Lumellinus videntur sensitisse, cap. Veniens, fuisse correctum à Concilio propter verba generalia, & exuberantia d. cap. 15. Sed dixerunt quod si casus eveniet, quod illegitimus sit promotus ad Beneficii paterni titulum, & velit uti Beneficio d. cap. Veniens, tunc proponatur in Congregatione Concilii, & amplius deliberetur. Et cum Concilium cap. 15. prohibeat omnem dispensationem, & cap. Veniens, innitatur dispensationi: videtur à Concilio sublatum. Item propter illa verba, longissime arceatur. Item propter illa verba, quomodo ministrare. Et sic etiam prætextu d. cap. Veniens, & quamquam dictum fuerit, an saltem agendum cum Sanctissimo pro gratia: tamen responsum est, ex quo alteri collatum est Beneficium, & sic jus tertio quaeritur, non agendum.

DE FILIIS PRESBYTERORUM:

Idem Alexander III. Archiepiscopo Cantuariens:

C A P U T VII.

EX transmissa conquestione G. Clerici percepimus, quòd ad Abbatis de Castris præsentationem, in quo dam Beneficio Ecclesiæ de N. cum in præsentem recipere distulisti, eò quòd pater ejus in præfata Ecclesia ministravit: quo defuncto media intercessit persona, cui prædictum Beneficium est collatum Ideòque mandamus, quatenus si est ita, prænominatum G. ad præfatum Beneficium admittere non postponas, non ideò minus observato Apostolici rescripti decreto, quod successionem in Ecclesia Dei hæreditariam detestatur.

S U M M A R I U M.

- 1 Filius præfesse potest Ecclesiæ, cui pater præfuit mediate.
Declaratur, num. 4.
- 2 Vitium successionis in Beneficio paterno purgatur ex intitutione ext. ranea persona inter patrem, & filium.
- 3 Vitia realia in successores transeunt, personalia vero non transeunt in singularem successorum, sed bene in universalem.
- 5 Nepos an possit immediatè succedere in Beneficio avi, & n. seqq. usque ad n. 24.
Referuntur authores, & fundamenta primæ opinionis, ididem, & n. seqq.
- 6 Abbas Siculus ab aliquibus incautè allegatur super capitulis hujus tituli.
- 7 Nepotes veniunt appellatione filiorum ex proprietate vocabuli.
Contrarium, n. 15. & seqq.
- 8 Filius unde dicatur.
- 9 Filiorum appellatione descendentes omnes continentur.
Contrarium, n. 15.
Declaratur, n. 21. & 22.
- 10 Parentum nomine comprehenduntur omnes ascendentes.
- 11 Cujus filiam habere non licet, nec ejus nepotem.
Contrarium, n. 18. & 19.
- 12 Referuntur authores, & fundamenta secundæ opinionis.
Nepos ex filio, quamvis succedere possit immediatè in Beneficio avi vivente patre, non tamen eo mortuo, & cur ibidem.
Contrarium, n. 14.
- 13 Nepos ex filia potest immediatè obtinere Beneficium avi sive mater vivat, sive non.
- 14 Referuntur Doctores, & fundamenta pro tertia opinione. & n. seqq. usque ad n. 24.
- 15 Liberos appellatione veniunt nepotes, & alii descendentes, sed appellatione filiorum regulariter secus.
- 16 Baptizari possunt in privatis domibus non solum filii Regum, & Principum, sed etiam nepotes, & alii descendentes.
- 17 Nepos venit appellatione filiorum ex quadam interpretatione, & n. 21.
- 18 Quæ locum non habet in materia odiosa pænali, vel contra jus commune, & n. 20. & seqq.
- 19 In filio, & nepote diverse sunt species, & diversi gradus.
- 22 Nepos non venit appellatione filiorum, nisi materia sit merè favorabilis, & tanta, vel similis ratio sit in nepote, sicut in filio.

- 23 *Extensio in odiosis, prohibitoris, & exorbitantibus non fit ad casum, qui licet videatur ejusdem rationis, tamen est omnino similis.*
- 24 *Nepos ex fratre, an prohibeatur immediatè succedere in beneficio patris, vel frater fratris.*
- 25 *Pater an prohibeatur immediatè succedere in beneficio filii.*
- 26 *Pater succedit filio, licet turbato ordine, sicut filius patri, & uterque habet querelam.*
- 27 *Pater an possit obtinere beneficium in Ecclesia, in qua ejus filius illegitimus reperitur intitularus.*

1 **E**X transmissa, Joan. Andr. & post eum Bellam. & Cardin. sic summant textum, Filius præesse potest Ecclesiæ, cui Pater præfuit mediatè, id est, extraneo mediante, secundum Host. num. 8. *vers. Ut sicut vides*, Burr. Anchar. & Jo. de Anan. omnes in princ. Primò ponit querelam. Secundò providet ibi, *Ideoque*. Tertio tollit obstaculum, ibi, *non ideo*.

2 Nota ibi, quo defuncto media intercessit persona, vitium successionis in beneficio paterno purgari ex intitulatione extraneæ personæ inter patrem, & filium, prout hic notant gloss. in princ. Innoc. in *ver. Decreto*, Host. n. 3. Abb. Antiqu. in princ. Jo. Andr. n. 2. Bellam. Anchar. & Jo. de Anan. omnes in 1. notab. Burr. n. 4. & Card. in 2. notab. Quandoque tamen persona media vitium non purgat, sed extenuat, *cap. In primis*, & ibi notatur 2. *quest. 1. secundum Jo. Andr. & Bellam.*

3 *locis citatis*. Verùm tamen, ut dicebat Goffred. & post eum Host. hic num. 4. & Jo. Andr. n. 2. vitia, quæ rem afficiunt, sicut furti, & violentiæ, in successores transeunt, ut *l. Vitia, C. de acquir. possess. l. Qui furtum, & l. fin. ff. de condit. furt. l. 1. §. Si rem, ff. de pos. c. Reintegrande 2. qu. 1. & cap. Sapè de rest. spoliat.* Personalia verò, ut dolus, & contumacia non transeunt in singularem successorem, ut in *d. c. In primis, & in c. Cito turpem 1. qu. 1. & in l. Venditor, ff. De heredit. & act. vendit.* In universalem verò utique transeunt, quia succedit cum sua causa, & suis vitiis, *l. in vitium, & l. Cum heres, ff. De divers. & temporal. præscribit.* Adverte tamen, quia quod spectat ad vitium successionis in beneficiis parentum, sic hæc decretalis intelligitur tantum de filio legitimo, adhuc stat in suo robore, cum nullibi reperitur abrogata, *l. Præcipimus in fin. C. de appellat. l. Statuimus, C. De testam.* & sic etiam hodie filius legitimus potest succedere mediatè in beneficio patris, juxta *tex. hic*, licet non immediatè, ut *cap. Ad extirpandas*, & ibi dixi in 4. notab. post gloss. ult. Innoc. & omnes *infra eod.* Sed si intelligatur de filio illegitimo, prout intelligit Innocent. in princ. & in *ver. Admittere*, est correctæ per Constitutionem Clementis VII. quæ incipit, *Ad Canonum conditorem*: & per Concilium Tridentinum *cap. 15. sess. 25. de reform.* ut plenè notavi in *d. c. Ad extirpandas num. 7. 9. & 12.*

4 **QUÆRO**, An nepos possit immediatè succedere in beneficio avi.

Hæc est ardua quæstio, in qua tres principales reperiuntur Doctorum opiniones.

Prima opinio est eorum, qui simpliciter affirmant prohibitionem immediatæ successionis filiorum in beneficiis patentum extendi etiam ad nepotes, & in hac sententia fuerunt ex antiquis Joannes Theutonicus in *c. Apostolica*, in gloss. *unic. 8. qu. 1.* Alanus Tancredus, & Philippus in *cap. Quoniam infra eod.* Archid. in *c. Presbyterorum nu. 2. 56. dist. 6.* Laurentius in *d. c. Ad extirpandas*, & ibi etiam Bernardus in gloss. 1. & Innocent. in princ. in *ver. Filiis*, dicens idem esse in nepotibus, & aliis descendantibus, ut in *§. Sui restis. de heredit. qualit. & differ.* eamque communem esse attestantur ibidem ex Petro de Ravenna, Anton. de Butr. & ambo n. 7. ut referunt Domini de Rota *decis. inferius allegando pro 3. opinione sub n. 5. vers. Ex quibus patet*, & Navarr. *cons. 9. num. 1. vers. Et licet hoc tit.* sed quod ad Abbatem utique falluntur, quia ipse non scripsit super hæc Decretali, nec super aliis Capitulis hujus tituli, & integra lectura, quæ in volumine Abbatis inserta est, non est sua, sed Antonii de Butrio, ut apparet perspicuè, tum ex collatione utriusque lecturæ, tum ex superscriptione, quæ habetur in *rub. sup. eod.* tum denique ex ipsamet subscriptione Antonii de Butrio, quæ legitur post finem hujus *cap.*

7 Præcipuum hujus opinionis fundamentum est, quia filiorum appellatione veniunt etiam nepotes, *l. Liberosum, §. Sed & Papyrius, & l. Insti, ff. De verbor. signific. l. Filium, Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.*

8 *§. Sed & Papyrius, & l. Insti, ff. De verbor. signific. l. Filium, Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.*

ff. Ad Maced. & hoc ex proprietate vocabuli, ut tenent notabiliter duæ glossæ, quarum altera est in *§. Quod si nepotes in ver. Appellatur. insti. quibus testam. dar. tutor. possess.* ubi expressè ait secundum veram significationem verbi, quia filius dicitur à *philos*, quod est amicus, etiam nepotem dici filium. Altera in *Auth. de non eligen. secund. nuben. §. Cum igitur in ver. Filiis*, quæ dicit hac appellatione omnes descendentes contineri, licet vulgariter contineantur tantum constituti in primo gradu, id est, filii. Sicut è converso parentium nomine ascendentes omnes comprehenduntur, *l. 3. §. penult. ff. De in jus voc. & propterea Senatus consulto, quo cautum est ne tutor pupillam suam filio tradat nuptui, etiam nepos significatur, dicit textus in l. Senatus, ff. De ritu nupt.* Atque ita videtur ibi hoc tradi pro regula, ut nomine filii significetur etiam nepos. Ad idem *§. Fratris insti. de nupt.* ubi generalis ratio redditur, quia cujus filiam habere non licet, nec ejus nepotem.

Secunda opinio distinguit, an pater vivat, nec ne; ut in primo casu nepos obtinere possit beneficium avi, in secundo autem non possit immediatè. Ratio differentiæ est, quia vivente patre nepos non habet jus succedendi avo in bonis hereditariis, sed ejus pater, qui eum præcedit gradu, *Auth. in successione, C. De suis, & legit. hered. & sic eo casu cessat ratio successionis in beneficio.* At patre de medio sublato nepos succedit in bonis avi; ideoque si ejus beneficium nulla persona media obtineret, notaretur in ipso hereditaria successio, quam sacri Canones tantoperè detestantur in beneficiis ecclesiasticis, ut dicitur in *fin. lujus cap. in cap. Ad extirpandas, & in c. Ad abolendam infra eod. cum suis concordan.* Sicut igitur persona extranea media purgat vitium, ut hic dicitur, sic & persona media naturalis; & hæc distinctionem probant hic Host. n. 8. *vers. Potest dici*, & Bellam. in 2. qu. Henric. Boich. in *d. cap. Ad extirpandas n. 2. infra eod. Gemin. & Propos. in cap. Presbyterorum 56. distin. Host. in summa hujus tit. §. Qui filii, vers. Sed numquid*, Asten. Rosell. Angel. Silvest. Armilla, & Summistæ ferè omnes in *ver. Beneficium*, ut asserunt Domini de Rota in decisione inferius citanda pro tertia opinione. Imò hanc declarationem teneri per omnes Doctores liberè testatur, Navarr. *caps. 9. n. 5. de fil. Presbyter.* Adscribitur etiam hæc opinio Innocentio in *d. c. Ad extirpandas in princ. in ver. Filiis*, ut ibi per Butr. n. 7. & fortè bene, quia licet Rota in sua decisione dixerit Innocentium simpliciter loqui, & tenere contra nepotem: tamen dum ipse allegat textus in *§. Sui insti. de hered. qualit. & diff.* videtur intellexisse de nepotibus, & descendantibus, qui habent jus succedendi: sic mortuo jam patre; & est ex mente glossæ primæ in prædicta decretali, *Ad extirpandas*, dum dicit idem esse in nepotibus, quorum est jus succedendi: Nepos autem ex filia potest indistinctè succedere in beneficio avi, si mater vivat, si non: nimirum quia neutro casu in hujusmodi nepote notari potest initium successionis in beneficio, cum mater illud habere non possit, ad hoc *cap. Licet, il secundo vers. Cum satis infra de testibus, & cap. Fratrenitatis infra de heret. prædium quod non servit, impedit servitutum, l. Qui sella, §. fin. ff. De servit. rustic. præd.* Ita Bellam. hic 2. qu. *vers. de nepot.*

Tertia opinio primæ opposita est illorum, qui absolute existimant hanc prohibitionem non extendi ad nepotes, etiam patre vita functo. Eamque ex veteribus amplexi sunt Joan. de Fano, & Barthol. Brixien. in *cap. Apostolica 8. quest. 1.* ut ibi patet in gloss. *unica ad fin. Laurentius*, & Joannes in *cap. 1. in gloss. in vers. Filiis 56. distinct.* & ibi etiam Archid. in gloss. *penult. Turcrem. num. 10. Gemin. & Propos. ambo num. 2. & in dict. cap. Ad extirpandas infra eodem*, Abb. Antiqu. num. 1. Joan. Andr. num. 6. Martinus de Selva Episcopus Pampilonen. quem ibi refert, & sequitur Bellam. num. 3. *Collectar. numer. 1. in fin.* dum ultimo loco refert Archid. Butr. num. 7. in *fin.* dum hanc opinionem similiter refert ultimo loco, Cardin. in 1. *quest. Anchar. circa med. vers. Quarit glossa.* Idem tenuerunt Goffred. in *summa hujus tit. §. De hac secunda*, & in apparatu *dict. cap. Ad extirpandas*, Raymun. in *Summa eodem tit. §. 3. Frater Joan. in Summa Confess. quest. 8. Summa Pisanelle in ver. Illegitimus, Bald. in c. 1. §. Et quia num. 3. vers. Quandoque ut terminus, de his qui feud. dar. poss. Dec. cons. 95. Et pro tenui facultate n. 5. *vers. Adde etiam, quos majori parte cumulavit* & sequuta est Rota in causa nullius legitimitatis die 12. Februarii 1574. coram Rubeo, quæ habetur impressa*

prella apud Navarr. *conf. 10. ac pt. Presbyt. ubi num. 5. vers. Lacer in hoc*, dicit Rotam sequutam fuisse hanc tertiam opinionem tamquam melioribus rationibus fultam, magis communem, magisque ad plenum per Doctores tractatam, & defensam: & rearguit Butrium, & Abbatem, quod incautè loquuti fuerint, dum dixerunt communem esse in contrarium, & hanc decisionem postea approbavit Rota coram Cardinali Seraphino *decif. 1442. num. 11. secundum* quam consuluit etiam latissimè Navarr. *conf. 9. hoc tit.*

15 Hujus sententiæ potissimum fundamentum est, quia filiorum appellatione ex proprietate vocabuli non veniunt nepotes. Quod probatur primo per textum in *l. Quod si Nepotes, ff. De test. tutel* inducendo eum dupliciter. Primum scilicet in sui ratione, dum dicit, aliter enim filii, aliter nepotes appellantur. Quæ quidem ratio cum generalis sit, & fundetur in proprietate verborum, concludit non modo in tutela, sed etiam in quacumque alia dispositione, ut considerat Dec. *di. 3. conf. 95. num. 5. vers. Probatur ista conclusio*. Deinde inducitur ponderando differentiam, quæ ibi constituitur inter liberos, & filios: nam si de tutorem liberis, de nepotibus intelligitur: secus si filiis. Unde glossa in Clem. *unic. in ver. Liberi, de baptism.* dicit exceptionem, quæ ibi fit de liberis Regum, & Principum, ut in privatis domibus baptizari possint, extendi ad nepotes, & alios descendentes, quia loquitur sub nomine liberorum: Secus si dixisset de filiis, quia filiorum appellatione regulariter nepotes non comprehenduntur. Similiter glossa in *cap. Presbyterorum in ver. Filios 56. dist.* dicit prohibitionem de filiis Presbyterorum non promovendis ad nepotes non extendi ob præmissam rationem, quia non de liberis, sed de filiis loquitur.

17 Probatur secundò in *l. Justa, ff. De verbor. significat.* ubi textus dicit per interpretationem filii appellatione nepotem contineri: Si per interpretationem, ergo non ex proprietate vocabuli, *l. Quicquid astringende*, & ibi Bart. in *princ. ff. De verborum obligat. l. Labeo, ff. De suppellect. legat.* Ad idem textus in *l. Filium, ff. ad Macedon.* ubi dictum in filiis habet locum in nepotibus per viam extensionis, & sic non ex propria significatione, facit textus in *l. Lege, §. Hoc capite, ff. De ritu nupt.* ubi Senator non potest ducere filiam illius, qui artem ludicram exercuit, & tamen dicit neptem.

19 Probatur tertio ex *cap. 2. §. 2. de heret. lib. 6.* Cujus dispositio dum punit filios hæreticorum, nepotes non comprehendisset, nisi de secunda generatione expressisset; & tamen etiam illud in speciali casu restringitur, ut patet in *c. Statutum, il secundo eodem tit. & lib.*

20 Probatur quarto. Quia constat in filio, & nepote diversas species esse, & diversos gradus, ut *cap. 1. & 3. & ult. 35. quest. 5. l. Jurisconsulti, ff. De gradib. & instit. eod. tit. per tot.* & patet ex arbore, Ideòque si filius est mulieri conjunctus in quarto gradu consanguinitatis linea æquali, vel inæquali, nepos tuus ex illo, cum sit remotior, licet cum illa contrahit, *cap. ult. de consanguinitate, & affinit.* Rursus qui contrahere non potest cum filia spirituali, contrahere tamen potest cum illius filia, cum hoc prohibitum non reperitur, ut notat Joan. Andr. in *rubr. infra de cognat. spirit.* Idemque patet in filio sororis adoptivæ, ut *§. Fratris, vers. Ejus instit. de nupt.*

Si igitur ex proprietate vocabuli appellatione filii non venit nepos, consequens est, ut quod de uno dicitur, alium non comprehendat, *l. Item, C. De collat.* interpretatio autem, & extensio in casu præsentis cessare debet, cum hæc prohibitio sit pœnalis, exorbitans, & odiosa, quia pœnæ, & c. *cap. Pœnis, & cap. Odia de reg. jur. lib. 6. c. Pœnæ, de pœnit. dist. 1.* & generaliter cum aliquid speciale in filiis inducitur contra jus commune, non extenditur ad ulteriores in gradu, *l. Sed & milites, §. 1. vers. Hoc autem de filiis, ff. De excus. tutor. l. Milites, C. De quaestione.* & post Jacob. de Arena notat Bart. in *di. l. Liberos num. 6. ff. De verb. signif.* qui per hoc determinat multas notabiles quaestiones.

Quid dicendum? Pro solutione supponendum est hunc textum loqui de filio tam legitimo, quam illegitimo, & non continere dispensationem, & gratiam, prout sentit Innocentius hic in *princ.* sed jus commune, & justitiam secundum intellectum, quem sequuntur Petrus de Sampson, Abb. Antiq. Hostien. Joan. Andr. & ferè omnes, ut testatur Ægid. Pellam. in *1. qu. Atque hoc supposito dicendum*

est hanc quaestionem hodie esse de indubitabili, quia Gregorius XIII. ex sententia Sacræ Congregationis Concilii rematurè discussa declaravit, nec jus commune, nec Constitutionem Clementis VII. quæ incipit, *Ad Canonum conditorum*, nec Concilium Tridentinum *sessione 25. cap. 15.* obstare, quo minus nepos legitimus ex filio illegitimo possit obtinere beneficium avij; idque tamen vivente, quam defuncto patre, ut dixi latissimè in *d. c. Ad extirpandas in 5. quaestione*, præsertim *num. 38. circa fin.* Si igitur casus est decisis in nepote ex filio illegitimo etiam in terminis Constitutionis Clementis, & Concilii Tridentini; utique multò fortius censetur decisis in nepote ex filio legitimo. Ad quod vide bonam glossam in *Summa 56. dist. & in cap. Ad abolendam in ver. Maximè infra eodem*, & ita incunctanter tenendum. Sed nihilominus abs te non erit contrariis respondere.

Non obstat igitur, quod filiorum appellatione aliquando comprehendantur nepotes; quia ut ex superioribus patet, hoc non est ex proptia vocabuli significatione, sed ex quadam interpretatione, ut dicitur in *di. l. Justa de verb. signif.* ubi hoc tradit Dyn. & Bar. in *di. l. Liberos num. 3. ff. eo. & Jo. Andr. communiter receptus in di. l. cap. Ad extirpandas n. circa fin. vers. Quæ lex etiam inducitur.* Unde duæ glossæ in contrarium allegatæ videntur falsæ, & contra textum in *di. l. Justa*, ut animadvertit Bellam. in prædicta Decretali, *Ad extirpandas num. 3. col. 2. vers. Cave tamen.* Hæc autem interpretatio procedit tantum ubi est tanta, vel similis ratio in nepote, sicut in filio, & ubi dispositio est merè favorabilis respectu filiorum, aliàs secus, ut notat glossa in *cap. 1. in ver. Filios 56. dist.* & omnes supracitati pro hac opinione, Jas. in *l. Gallus, §. Instituentis à nu. 17. ff. De liber. & posthum.* Alciat. in *di. l. Justa præsertim in ver. Patris, Paul. de Caltur. conf. 170. incipien. Ne impropiis col. 2.* ubi ait appellatione filiorum non venire nepotes ex proptio significatu, nec ex interpretatione in quacumque dispositione legis, vel hominis, quando non tractatur de ipsorum commodo, & favore; & sequitur illud *conf. Dec. in conf. 95. Et proremi nu. 5. col. 5. post med. vers. Et in terminis*, in specie nostra tradunt Domini de Rota in *præalleg. dec. Nullius legitimatis num. 4.* Quinimò Martinus Pampilonensis, & post eum Bellam. in *di. l. cap. Ad extirpandas num. 3. col. 2. post princ.* tenuit illum textum non extendi ad nepotes eo fundamento, quia in his prohibitionibus non arguitur ex identitate rationis; Et quia in odiosis, prohibitiis, & exorbitantibus non est faciendæ extensio ad casum, qui licet videatur ejusdem rationis, tamen non est omninò similis, nec ex toto ejusdem rationis, *cap. Non solum, & c. Constitutionem de regular. libro 6.* Certum est autem hoc casu non esse similem, vel tantam rationem prohibitionis in nepote quanta est in filio, Constat enim successionem in beneficio non equè notari in illo sicut in hoc, ut post alios deducit Rota in *di. l. decif. num. 3.* & Navarr. *conf. 9. num. 7. de fil. Presbyter.* Non obstat *d. l. Senatus, ff. De ritu nuptiar.* Quoniam, ut respondet Joan. Andr. & alii post eum, quamvis ibi videatur tradi regula, ut nomine filii nepos significetur; tamen non est ita; imò verius est ibi esse casum specialem; ut patet ex prædictis, & ex præalleg. *§. Fratris instit. de nupt.*

Secundò QUÆRO. Quid in collateralibus; an scilicet nepos ex fratre prohibeatur obtinere beneficium patru, vel fratris fratris immediatè.

Innocentius in *cap. Ad extirpandas in prin. infra eod.* dixit hanc prohibitionem extendi non modo ad descendentes, sed etiam ad collaterales, qui petunt jure successionis, per *c. Apostolica 8. quest. 1.* Verum cum in præcedenti quaestione firmatum sit eandem prohibitionem non porrigi ad nepotem ex filio, utique ex hoc concluditur, ut longè minus porrigatur ad nepotem ex fratre, & alios collaterales, & ita in præalleg. *cap. Ad extirpandas*, tenet glossa *1. vers. In collateralibus non prohibetur*, Jo. Andr. in *fin. Bellam. n. 4.* Hentic. Boich. *n. 3.* Butr. *n. 8.* & communiter omnes Host. *hic num. 8. vers. Secus est de collateralibus.* Collectar. *num. 1. in fin. Bellam. in 2. qu. vers. Secus est de collateralibus*, Butr. *num. 11.* Glossa *unic.* licet sub dictione, *fortè in d. c. Apostolica*, Sed Archid. *ibi num. 2.* dicit hoc teneas sine *fortè*, & probatur in *cap. Ex parte, il primo infra de offic. deleg. in cap. 2. de arbit. & in c. Accedens de accusat.*

Nec obstat textus in *d. cap. Apostolica*, quoniam prohibet tantum successionem hæreditariam, ut clarè ostendunt verba illa hæreditario jure valeat vindicare, & hoc videtur in-

intellexit Innoc. in contrarium allegatus : At tunc non querimus de huiusmodi successione, sed de illa, que sit ex institutione Episcopi, ut bene per Bellam. *hic n. 4. vers. Et ista pius mihi placet.*

25 Tertiò QUÆRO quid in patre, numquid prohibeatur immediatè succedere in beneficio filii?

26 Ad partem affirmativam arguitur; quia successio in beneficiis Ecclesiasticis generaliter prohibetur, *cap. Apostolica 8. qu. 1.* sicut autem filius succedit patri, sic & pater filio, licet turbato ordine mortalitatis, *l. Nam et si parentibus, & l. preced. ff. De inoff. testam.* & uterque habet querelam, ut in Auth. *Ut cum de appell. cognos. §. Illud quoque.* Item eadem ratio est in utroque ex correlativis: ergo & idem jus esse debet, ut legitur, & notatur in *c. Translato sup. de constit. & in c. Inter ceteras de re script. & ita per has rationes concludit Host. *hic n. 9.* cum quo videtur transire Collectar. *n. 1. vers. Item nota,* & Atchid. in *dict. cap. Apostolica n. 3.**

Sed his non obstantibus contrarium tenuerunt, licet hæsitanter, *Jos. in d. c. Apostolica,* in gloss. *unic. Alan. Tanced. Vincent. & Philipp. in cap. Quoniam infra eodem,* & firmant hic *Joan. Andr. num. 3. Bellam. num. 4. Butt. num. 11. Cardin. in 2. qu. & Anchar. num. 2. Rebuff. in Praxi benefic. tit. de dispensat. super defec. natal. num. 29.* & hanc opinionem con-

tra Host. affirmat esse veriotem, *Butt. d. num. 11. & communem, atque tenendam Gigas in tract. de pensio. quest. 86. num. 16. & Hicol. Garz. de benef. p. 7. cap. 3. num. 28.*

Et probatur, quia pater nullibi reperitur prohibitus succedere in beneficio filii: & cum materia sit exorbitans, odiosa, & pœnalis, non debet fieri extensio de filiis ad parentes, *c. Pœna de penit. dist. 1. c. Quia nonnulli supra de rescript. cap. Quæ à jure, & c. Odiæ de reg. jur. lib. 6.* Quod enim non est sanctorum Patrum decreto sancitum, & c. *c. Consulisti 2. qu. 5. & c. Inter corporalia, §. Sed neque supra de translato. Episcop. cum concord. ad cap. Apostolica 8. qu. 1.* insufficienter responsum est in præcedenti questione in fin. Quod nota pro intellectu Concilii Tridentini *c. 15. sess. 25. ac reform.* ut licet non habeat in casu converso; cum præsertim per personam filii magis representetur incontinentia paternæ, quam per præsentiam patris, ut dicit Sacra Congregatio Concilii in declaratione relata à Garzia *d. c. 3. m. 75.*

An autem sicut pater potest immediatè succedere in beneficio filii, vel obtinere beneficium in Ecclesia, in qua ejus filius olim fuit beneficiatus, ita etiam post Concil. Trident. in *d. c. 15.* possit obtinere beneficium in Ecclesia, in qua ejus filius illegitimus de præsentis reperitur intitulatus, vide per eundem Garziam negativè concludentem in *d. c. 3. m. 30.*

DE FILIIS PRESBYTERORUM.

Idem Alexander III. eidem Archiepiscopo Cantuarien.

C A P U T XI.

AD extirpandas successiones: & infra. Fraternalitati tuæ mandamus, quatenus si qui filii Presbyterorum Provinciæ tuæ teneant Ecclesias, in quibus patres eorum tanquam persone, vel vicarii nulla persona media ministrarunt, eos (sive geniti sint in sacerdotio, sive non) ab eisdem Ecclesiis non differas amovere.

S U M M A R I U M.

- 1 Filius etiam legitimus removetur ad Ecclesia in qua immediatè successit patri Vicario vel Rectori, & n. 5.
- 2 Archiepiscopus habet jurisdictionem in subditum suffraganeis, qui publicè beneficium detinet illicitè.
- 3 Et est iudex in communi vitio provincie.
- 4 Filius Sacerdotis appellatur etiam genitus ante Sacerdotium.
- 5 Filius legitimus quomodo non possit immediatè succedere in beneficio patris; potest tamen beneficiari in Ecclesia, cui pater præest.
- 6 Secus in filio illegitimo.
Intellectus c. Ad aboliendam, infra eod. *ibid.*
- 7 Filius illegitimus de jure communi potest intitulari in beneficio, quod pater obtinuit mediatè.
Secus ex constitutione Clem. VII. & Conc. Trident. num. 9. & 12.
- 8 Media persona purgat vitium successions.
- 10 Sex differentie inter jus commune, & jus novissimum Constitutionis Clem. VII. & Concilii Tridentini circa successiones illegitimarum in beneficiis parentum, & n. seqq. usque ad n. 26.
- 11 Filii illegitimi non modo Presbyterorum, sed etiam Clericorum hodie repelluntur a beneficiis parentum.
- 13 Filius illegitimus non potest obtinere beneficium in Ecclesia, in qua pater de præsentis est beneficiarius.
- 14 Potest tamen de jure communi habere aliud beneficium ab eo, quod in ead. Ecclesia pater habuit in præteritum, nisi in casu, & c.
Secus ex Concilio Tridentino, *ibid.*
- 15 Filius illegitimus potest intitulari in Ecclesia, cui pater præfuit sine titulo, & tanquam Capellanus ad nutum amovibilis.
- 16 Secus ex Constitutione Clem. VII.
- 17 Constitutio Clem. VII. contra illegitimos an fuerit correctæ per Concilium Tridentinum.
Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

- 18 Argumentum à contrario sensu non procedit ad correctionem juris communis, nec quando non sumitur à contrario sensu rationis, seu mentis legis, sed simpliciter à contrario sensu litteræ.
- 19 Filius illegitimus hodie non potest esse Capellanus amovibilis in Ecclesia, in qua pater fuit intitulatus.
- 20 Item nec Cantor.
- 21 Dicitio, quoquomodo, generalem modum includit.
Dispositio excludens illegitimum ab Ecclesia, in qua pater censetur favorabilis, & amplianda, *ibid. & num. 37. & 44.*
- 22 Filius illegitimus an hodie possit celebrare devotionis gratia in Ecclesia, in qua pater.
- 23 Filii illegitimi non possunt hodie obtinere pensiones super beneficiis, quæ eorum patres habent, vel habuerunt.
- 24 Cum illegitimo ad dignitatem personatum, & beneficium Curatum solus Papa dispensat, ad simplex vero beneficium dispensat etiam Episcopus.
- 25 Sed ad beneficium paternum etiam simplex semper requiritur dispensatio Apostolica.
- 26 Pensionem habens super Parochiali, ad quam fuit presentatus cum facultate transferendi, an possit eam transferre in Filium illegitimum ad pensiones obtinendas dispensatum, & num. seqq.
- 27 Illegitimus dispensatus ad Ordines censetur etiam dispensatus ad pensiones, & beneficia simplicia.
- 28 Presentatio non tribuit titulum, sed tantummodo jus ad rem.
- 29 Nec per eam contrahitur spirituale coniugium, sicut per institutionem, & electionem.
- 30 Filius illegitimus potest obtinere beneficium in Ecclesia, in qua pater olim fuit intitulatus, sed possessionem nec per se, nec per Procuratorem habuit.
- 31 Beneficium intelligitur cum apprehensione possessionis.
- 32 Filius illegitimus prohibetur obtinere beneficium, quod olim ejus pater absque legitimo titulo, & minus paucè aliquandiu possedit.

- 33 *Filius legitimus per rescriptum Principis prohibetur obtinere beneficium in Ecclesia, in qua pater. Secus si sit legitimatus per subsequens matrimonium.*
- 34 *Filius illegitimus, cuius pater fuit Rector Ecclesie Matricis, an possit obtinere filialem dependentem, seu aliam illi unitam.*
- 35 *Nepos legitimus ex illegitimo patre, an admitti possit ad beneficium, quod ipse avus habuit, non obstante Concilio Tridentino cap. 15. sess. 25. & num. seqq. usque ad n. 48.*
- 36 *Nepotes an comprehendantur filiorum appellatione, & num. seqq.*
- 38 *Pater prohibitus relinquere filio spurio, non censetur prohibitus relinquere nepoti legitimo ex filio spurio.*
- 40 *Nepos legitimus ex filio illegitimo, an prohibeatur obtinere beneficium avitum vivente avo, & patre, adeunt in eius favorem, nec avus resignare, nec pensio constitui possit.*
- 41 *Resignationes reciproca parentum Clericorum in favorem filiorum reprobantur à Concilio Tridentino.*
- 42 *Patri super fructibus beneficii, quod filius obtinet, non acquiritur ususfructus, sicut in peculio Castrensi, vel quasi.*
- 43 *Nepos legitimus ex patre illegitimo eo mortuo non recedit in potestatem avi.*
- 44 *Finis attendi debet ad dignoscendum, an dispositio censeatur favorabilis, vel odiosa.*
- 45 *Nepotes in materia favorabili veniunt filiorum appellatione, etiamsi dispositio loquatur de filiis ex se natis.*
- 46 *Parentum appellatione avi, & proavi continentur.*
- 47 *Filii illegitimi quas ob causas excludantur ab Ecclesiis parentum.*
- 48 *Nepos illegitimus ex filio itidem illegitimo, an excludatur à beneficio avi.*

AD extirpandas. Filius etiam legitimus removeretur ab Ecclesia, in qua immediatè successit Patri Vicario, vel Rectori, hoc dicit secundum Joan. Andr. & alios post eum. In prima parte ponitur decisum exordium. In secunda provisio ibi, *Fraternitati*, & refertur integra ab Antonio Augustino in 2. collect. Decretal. lib. 2. tit. 9. cap. 1.

Nota primò ex principio Decretalis, causam, ob quam filius prohibetur institui in Ecclesia patris, videlicet, quia per hoc notatur successio in beneficiis Ecclesiasticis, quæ detestabilis est, & sacris canonibus inimica, cap. *Accepimus*, & ibi dixi in 3. notab. supra de pact. cap. *Ex transmissa* in fin. supra hoc tit. & cap. *Ad abolendam* infra eod.

3 Secundò nota ibi, *Provincia tue*. Et signa casum notabilem, in quo Archiepiscopus in subditos suffraganeus habet jurisdictionem, videlicet quando publicè Clericus beneficium detinet illicitè, ut hic per Burr. in 2. notab. Et ex hoc notat Host. in princ. Metropolitanum esse iudicem in communi vitio Provinciæ, ad idem cap. fin. supra de rescript. ad hoc cap. 3. infra de institut. & consentiunt hic Joa. Andr. num. 1. in ver. *Provincia*, Bellam. & Cardin. ambo in princ. Anchar. in 2. not. & Joan. de Anan. num. 1. Quod nota ad declarationem eorum, quæ habentur in cap. *Pastoralis* infra de offic. Ordinar.

4 Tertiò nota, filium Sacerdotis appellari & illum, qui ante Sacerdotium genitus est, ut hic probatur evidenter; nam primò textus dicit filii Presbyterorum, & paulò infra subjungit, sive geniti sint in Sacerdotio, sive non; concordant text. in c. *Inter ceteras* supra de rescript. & ibi vide quod scripsi in 3. not. de Joan. Andr. qui fuit filius Sacerdotis, sed non in Sacerdotio procreatus.

5 Quartò nota ibi, *Nulla persona media*. Filium etiam legitimum non posse immediatè succedere in beneficio patris, ut hic, nisi cum eo per Apostolicam sedem fuerit dispensatum, cap. *Ex tua* supra eodem. Nam etiam de filiis ex legitimo matrimonio susceptis intelligitur hæc littera, arg. cap. *Ex transmissa*, & cap. *Constitutus* supra eodem, secundum glossam final. hic, Innoc. in fin. in ver. *Filii*, Host. num. 1. in ver. *Sacerdotio*, Joan. Andr. Bellam. Card. & omnes supra in Summar. & Burr. in 5. not.

Cæterum etsi filius legitimus non possit intitulari in ipsomet beneficio, quod immediatè pater obtinuit; potest tamen beneficiari in Ecclesia, cui pater præfuit, aut præest, c. *Ad hæc*, & ibi notat gloss. final. communiter approbata

infra eod. & Host. hic num. 1. in ver. *Sine non*. Nec obstat c. *Ad abolendam* infra eod. quoniam ille textus procedit tantum in filio illegitimo, qui in Ecclesia paterna præbendari non debet. Et illa dictio, *maximè*, exponitur pro tantum, ut ibi notat gloss. 2. & communiter Doctores. Vel dic melius dictio, *maximè*, ibi ponitur ad differentiam illegitimum, qui ante Sacerdotium sunt geniti, itaut sit sensus; Filii illegitimi, id est naturales, & non in Sacerdotio, imò dum laici erant procreati, & maximè spurii, id est, geniti in Sacerdotio, Canonici in Ecclesiis Patrum suorum esse non possunt. Et sic dictio, *maximè*, stat in propria significatione, & implicat idem in sensu contrariò, sed legitimos non includit, & hunc intellectum ad illum textum posuit gloss. seqq. in ver. *In secularibus*, & Host. in Summ. hoc tit. §. *Qui filii circa princ.* concordat cap. *Cum decorem* infra eodem.

Quintò nota in iisdem verbis, *Nulla persona media*. 7 A contrariò sensu filium illegitimum hoc iure inspecto posse intitulari in beneficio, quod pater obtinuit mediatè; id est, cum eo vita functo media intercessit persona, cui beneficium illud est collatum, ut in cap. *Ex transmissa* supra eod. Nam persona media purgat vitium successionis, ut illic notant Innoc. in ver. *Decreto*, Host. num. 3. Joan. Andr. num. 2. Burr. num. 4. & communiter omnes.

Cæterum adverte, nam quantum ad successionem mediata illegitimum in beneficiis parentum hæc Decretalis Alexandri III. non inatim corrigitur à Clement. VII. in Constitutione 30. incipiente. *Ad Canonum conditorem*, in Bullar. como 1. pagina 598. quæ statuitur, ut de cætero filii Presbyterorum ex fornicatione nati quæcumque beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura secularia, & quorumvis ordinum regularia, quæ eorum Patres Presbyteri, & Clerici, ac Religiosi in titulum, vel commendam, seu administrationem ad tempus, vel in perpetuum aliquando obtinuerunt, nullo unquam tempore quoquomodo obtinere possint, non obstante quòd Alexander III. disposuerit filios Sacerdotum posse succedere in beneficiis parentum media intercedente persona.

Idipsum, quamvis non ita clarè, postea sanxit Tridentina Synodus in cap. 15. sess. 25. de reformat. in hæc verba: *Ut paterna incontinentia memoria à locis Deo consecratis, quos maximè puritas, sanctitasque decet, longissime arceatur; non liceat filiis Clericorum, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio in Ecclesiis, ubi eorum patres beneficium aliquo Ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcumque etiam dissimile beneficium obtinere; nec in dictis Ecclesiis quoquomodo ministrare; nec pensiones super fructibus beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt, habere.* Hæc ibi: verba enim illa, *longissime arceatur*, repellunt filium illegitimum à beneficio paterno, etiamsi media persona intercesserit, & ita declaravit S. Congregatio ejusdem Concilii Interpres.

Nam consulta, an filius illegitimus obtinere possit beneficium in Ecclesia, in qua ejus pater fuit etiam beneficiatus, media tamen alia persona: respondit non posse, quia illa distinctio, an pater mediatè, vel immediatè obtinuerit, procedit (*scilicet post Concilium*) tantum in legitimis.

Potè ex contextu tam Constitutionis Clementis VII. 10 quam Concilii Tridentini in dict. capite 15. sessione 25. collige sex notabiles differentias inter jus novissimum, & jus commune antiquum in materia successionis filiorum illegitimum in beneficiis parentum.

Prima differentia est, quia de jure communi non erat usquequaque clarum, an excluderentur à beneficiis parentum filii illegitimi Clericorum: nam de filiis Presbyterorum inscribitur hæc rubrica, de quibus etiam loquitur c. *Ad presentiam*, & c. *Presentia* supra eod. Item filiis Sacerdotum, non autem Clericorum congruit ratio prohibitionis quæ habetur in cap. *Cum decorem* in fine infra eod. videlicet, quia indecorum est, ut in Altaris officio illegitimus filius impudico patri ministret, in quo unigenitus Dei Filius Aeterno Patri pro salute humani generis victimatur. Nec obstat c. *Ex sua* supra eodem, ubi improbat, ut filii Sacerdotum, vel filii Clericorum obtineant immediatè Ecclesias parentum sine dispensatione Apostolica. Quoniam verba illa, vel Clericorum, referri possunt ad filios legitimos, cum & ipsi prohibeantur obtinere Ecclesias parentum nulla intercedente persona, c. *Ex transmissa*, & cap.

- 12 *cap. Constitutus supra eod.* & fufius ostensum est supra in 4. notab. & eodem modo responderetur ad hoc cap. ubi excluduntur filii sive sint geniti in Sacerdotio, sive non: nam verba illa, *sive non*, sunt apposita propter legitimos, qui pariter repelluntur ab Ecclesiis, quos patres proximè obtinuerunt, ut prædixi. Verùm hanc dubitationem sustulit jus novissimum memoratæ Constitutionis Clementis VII. quæ nominatim excludit etiam Clericorum filios, ut patet ex illis verbis: *Presbyteri, Clerici, ac Religiosi eorum patres*; & consonat Concilium Tridentinum in dicto cap. 15. sess. 25. ibi: *Non liceat filiis Clericorum.* Quamobrem beneficium simplex, quod pater in minoribus ordinibus constitutus aliquando obtinuit, filius illegitimus hodie nullatenus potest obtinere sine dispensatione Papæ, qui solum dispensat contra Concilium generale, ut scripsi plenè in *cap. fin. infra eod.*
- 13 Secunda differentia est, quia de jure communi filius illegitimus prohibetur institui in beneficio patris immediatè tantùm, non autem mediatè; quia persona media purgat vitium successionis, ut *hic*, & in concordantibus, de quibus supra in 5. notab. secus ex Constitutione Clementis VII. & Concilio Tridentino, quia prohibita est successio illegitimarum etiam mediata, ut dixi supra n. 19.
- 14 Tertia differentia est, quia ex dispositione juris communis, quamvis filius illegitimus non possit obtinere beneficium in Ecclesia, in qua pater de præsentibus est beneficiatus, ut est text. in *c. Cum decorem*, & *c. seqq.* & utrobique omnes notant *infra eod.* Potest tamen obtinere aliud beneficium ab eo, quod in eadem Ecclesia pater habuit in præteritum, sed non habet de præsentibus; nisi debeat patri ministrare, ut per Abb. in dicto cap. *Cum decorem n. 1. vers. Credo*, & nisi sit personatus illius Ecclesiæ, cujus Vicariam perpetuam immediatè habuit pater suus, vel è contra, *cap. Michael supra eodem*, & notat Henric. Boich. in *c. ult. n. 10. infra eod.* Verùm ex Concilio Tridentino in *d. c. 15. sess. 25.* filio illegitimo non licet obtinere beneficium etiam dissimile in Ecclesia, in qua pater in præteritum fuit beneficiatus, licet non sit in præsentibus, ut patet ibi, *habent, vel habuerunt.*
- 15 Quarta differentia est, quia jure communi inspecto filius illegitimus poterat obtinere Ecclesiam, in qua pater sine titulo ministravit, ut Vicarius temporalis, ut leg. & not. in *c. Constitutus sup. eod.* & declarat Henr. Boich. in *d. c. ult. n. 7. vers. Et tunc aut quaris inf. eod.* & quoad hoc nil novi juris statuit Concilium Tridentinum in *d. cap. 15.* quia respectu patris requirit beneficium, sicut requirit jus commune, ut in *d. cap. Constitutus*, & in *c. Cum decorem infra eod.* & ita declaravit S. Congregatio ejusdem Concilii Interpretes, ut in subjecta declaratione, videlicet: *An illegitimus prohibeatur acquirere beneficium in Ecclesia, in qua pater nunquam fuit intitulatus, sed alias celebravit, vel inservivit tamquam Capellanus ad nutum amovibilis, & Sacramenta ministravit, sed non habuit in ea titulum proprium Capellani, aut alterius beneficii: S. Cong. censuit non prohiberi.*
- 16 At ex Constitutione Clement. VII. secus dicendum videtur, quia disertis verbis in ea prohibetur, ne filii Presbyterorum ex fornicatione nati obtinere possint administrationes, officia, vel alia quæcumque beneficia etiam regularia, quæ eorum patres in titulum, vel commendam, seu administrationem ad tempus, seu in perpetuum aliquando obtinuerunt. Atque ita filius illegitimus non videtur posse obtinere beneficium manuale, seu vicariam, aut commendam temporalem, quam pater obtinuit: tales enim sunt commende: vel administrationes ad tempus, de quibus loquitur constitutio, ut patet in dicto cap. *Constitutus supra eodem*, & in *cap. Nemo de elect. lib. 6.* Item tales sunt administrationes, seu beneficia manualia Regularium, de quibus ibi fit mentio, ut in Clem. *Quia Regulares*, §. *Premissa*, & ibi gloss. in *ver. Revocari de suppl. neglig. Prælat.*
- 17 Sed dices Concilium Tridentinum in dicto cap. 15. sess. 25. solum prohibet ne filius illegitimus possit habere beneficium, vel pensionem, aut ministrare in Ecclesia, in qua pater fuit beneficiatus. Ergo à contrario sensu hoc permittit, si pater ibi non fuit beneficiatus, sed tantùm conductivius, arg. *l. Cum Prætor ff. De judic. & cap. Nonne infra de præsum.* & consequenter Constitutio Clement. VII. videtur revocata per legem Concilii posteriorem illi contrariam, *cap. 1. de Constitut. lib. 6. l. Sed & posteriores ff. De leprosp. Fagnan in l. Libr. Decretal.*

gib. & in l. Constitut. C. 9. Quidam, & forrè cum Concilium gravaverit filium illegitimum in hoc, ut non possit ministrare, vel pensiones obtinere in Ecclesia, in qua pater fuit intitulatus, sicut poterat de jure communi, voluit eum relevare in alio, ut possit præfici Ecclesiæ, in qua pater ministravit sine titulo, arg. *l. 1. in fin. ff. De iis, quia ante apertas tab. l. fin. C. De instit. & substit. & l. Eum qui, ff. De iur. jur.*

At responderi potest argumentum à contrario sensu non procedere, quando ejus argumenti contrarium reperitur in jure expressum, *cap. Si qui à simoniaciis 1. quæst. 1. l. Convenculam, Cod. De Episcop. & Cleric. & notat Joan. Andr. in cap. Publicato num. 18. & Butr. num. 24. supra de elect. & ita sumi non potest ad correctionem Constitutionis Clementis VII. cap. A nobis, il secundo*, & ibi Abb. *nu. 4.* & Felin. *num. 1. vers. Nota argumentum infra de sent. excomm. gloss. in Clement. 1. in ver. Observare eod. tit.*

Præterea cum Decretum dict. cap. 15. emanaverit in odium illegitimarum, & ad ascendam memoriam paternæ incontinentiæ à locis Deo sacratissimis, ut patet ibi in *princ. esset contra mentem Concilii*, ut in eorum favorem redundaret, arg. *l. Legata inutiliter, ff. De adimendis Legatis*, & notat gloss. in *c. Quod ob gratiam in fin. de reg. jur. lib. 6.* Argumentum autem à contrario sensu generaliter non procedit, quando non sumitur à contrario sensu rationis, seu mentis Legis, vel Canonis, se simpliciter à contrario sensu litteræ, *cap. Quod dicitur cum sua gloss. & cap. Joseph infra de verb. significat.* & notat Everard. in sua centuria legali in loco à contrario sensu num. 21.

Adverte tamen, quia in Constitutione Clementis VII. quàm ad litteram referunt Giga de pension. qu. 86. in *princ.* & Navarr. in *cap. Si quando except. 2. in princ. de rescript.* & summatus Nicolas Garz. de benef. par. 6. cap. 3. nu. 9. defunt illa verba, *ad tempus, seu in perpetuum*, & eorum loco legitur sequentia, videlicet, *seu in aliis perpetuo unita*, & posita hac lectura cessaret hæc tertia differentia, & servandum esset jus vetus. Sed prima lectura habetur etiam in Bullario veteri in *Constitut. 31. Clem. VII. pag. 221.* Quod nota quia ad prædicta constitutionis verba Doctores non advertunt.

Quinta differentia est, quia de jure communi non reperitur prohibitum, quo minus filius illegitimus possit ministrare sine titulo, & tamquam Vicarius temporalis in Ecclesia, in qua pater fuit beneficiatus. Nam jura omnia excludunt filios Sacerdotum à beneficiis parentum dumtaxat, non autem ab administratione sine titulo Ecclesiastici beneficii, ut patet hoc titulo ferè per totum, Et in hoc concordat constitutio Clementis VII. Sed Concilium Tridentinum disertis verbis prohibet, ne illegitimi in Ecclesiis, ubi eorum patres beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, vel habuerunt, possint quoquomodo ministrare. Unde ex Concilio illegitimus prohibetur esse Capellanus amovibilis in Ecclesia, in qua pater fuit intitulatus.

Quinimò proposito dubio, an filius illegitimus prohibetur esse Cantor in Ecclesia, in qua pater est beneficiatus, die 2. Decembris 1574. Sacra Congregatio censuit, filium hunc censeri prohibitum esse Cantorem in Ecclesia, in qua pater est beneficiatus. Tum quia licet propriè non dicatur filius Cantor ministrare; tamen Concilium utendo illa dictione, *quoquomodo*, includit generalem in modum, licet propriè non dicatur ministerium. Tum quia hæc materia tendens ad decorem, & honestatem Clericalem, non est odiosa, sed favorabilis; idè ad improprium est extendenda. Tum quia militare videtur illa ratio, ne memoria incontinentiæ paternæ. Tum quia potest contingere, ut pater celebret Missam Conventualem, & canat: Sursum corda; filiusque cum aliis Cantoribus canat: Habemus ad Dominum, & sic filius patri ministret voce sua in Altari. Et idè ex duodecim Cardinalibus novem fuerunt in hac sententia, ut filius comprehendatur decreto *d. c. 15.*

His addo Navarr. *cons. num. 46. de Constitut.* ubi consultit filium illegitimum non posse Subdiaconatus, vel Diaconatus officio fungi, neque Sacristam, vel Cantorem agere in Ecclesia, in qua pater est beneficiatus; quia negari non potest quin hujusmodi actus exercendo in illa Ecclesia aliquo modo ministret.

Amplius putat ibi Navarrus, nec licere illegitimo in tali Ecclesia Missam privatim celebrare tamquam extero, & peregrino Sacerdoti: quia etsi videatur non tam ministrare in Ecclesia, quàm suæ consolationi consulere:

negari tamen non potest eum imitari aliquo modo in illa Ecclesia in Altaris ministerio; & constat rationem ar- cendi memoriam paternam incontinentiam attingere aliqua ex parte celebrationem illam privatam; & ratio legis est anima legis, ut Dyn. ait in *cap. fin. de reg. jur. lib. 6.* Licet & Navarri sententiam in hoc ultimo nimis esse rigorosam, & consuetudinem esse in contrarium affirmet Emmanuel Rodriq. de *regular. tomo 1. cap. 247. num. 1.* quem refert, & sequitur Nicol. Garz. in *tract. de benefic. par. 7. cap. 3. n. 70.*

23 Sexta differentia est, quia filio illegitimo dispensato ad pensiones obtinendas non est prohibitum de jure communi obtinere pensionem super beneficio paterno: hæc enim decretalis, & jura concordantia tantummodò eum repel- lunt à beneficio, cujus appellatione non venit pensio, *cap. Quamvis*, ubi hoc notat Franc. num. 3. de *præbend. lib. 6.* Sarnen. in *regul. de infir. quest. 16.* Paleot. de *noth. & spur. cap. 58. num. 4.* & probavi latissimè in *cap. Ad audientiam, il secundo à num. 74. usque ad num. 121. supra de rescript. post Abb. ubi num. 2.* & Felin. in *princ. & in terminis Constitutionis Clement. VII.* sic probat Gigas de *pension. qu. 86. num. 4.* & 5. *vers. Prædictis tamen non obstantibus.* At Concilium in *d. c. 15. sess. 25.* statuit expressè, ne illegitimi habere possint pensiones super fructibus beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel aliàs obtinuerunt.

24 Potrò in omnibus casibus, in quibus superius dictum est, illegitimum posse obtinere beneficium, hoc intelligas tu, per dispensationem Papæ, si sit dignitas, personatus, aut beneficium curatum, Vel per dispensationem Episcopi, si beneficium sit simplex, ut *cap. 1. sup. eod. & infra cap. ult. & cap. 1. eod. tit. lib. 6.* Archid. in *summa 66. dist. gloss. fin. & Henric. Boich. post alios quos citat in d. c. ult. num. 4. & 6. infra eod.*

25 Ut autem filius illegitimus obtinere possit beneficium patris, necessaria est dispensatio Apostolica, quaecumque sit beneficium, ut in *cap. Ex tua supra eodem*, & hoc propter duplex impedimentum, id est, illegitimitatis, & successio- nis, arg. *cap. 2. infra eod. lib. 6.* & tenet Specul. in *rubr. delegato, §. Nunc ostendendum, vers. 63.* Joan. Monach. in *d. c. 1. super ver. Natalium*, quos refert, & sequitur Henric. Boich. in *d. c. ult. n. 9. vers. Si non intervenit infra eodem.*

26 QUÆRO: Posito Trident. Concilii decreto *cap. 15. sess. 25. de reform.* Utrum Sacerdos habens generaliter facultatem trasferendi pensionem sibi autoritate Apostolica reservatam super fructibus Parochialis Ecclesiæ, ad quam antea præsentatus fuerat absque ulla institutione, possit eandem pensionem transferre in Clericum ejus filium illegitimum ad pensiones, & beneficia Ecclesiastica obtinen- da à Sede Apostolica dispensatum.

27 Videtur affirmativè respondendum: nam ex parte filii sublatum est impedimentum illegitimitatis per Apostoli- cam dispensationem, per quam fuit habilitatus ad Clerica- tum; & consequenter ad obtinendas pensiones, & benefi- cia simplicia, ut notat Innocentius in *cap. ult. num. 2. infra eodem*, Oldrad. *conf. 215. Puncta brevia num. 6. vers. Qua- dam ex intentione*, Calder. *conf. 66. num. 2. vers. Quædam dispensatio*, quod est unicum in *tit. de filiis Presbyteror. ex parte autem patris Sacerdotis impedimentum non adest: nam decretum Concilii dist. cap. 15. sess. 25.* non prohibet quominus filii illegitimi possint obtinere pensiones, quas eorum parentes obtinuerunt, sed tantum prohibet filios illegitimos obtinere pensiones ex fructibus beneficiorum, quæ parentes obtinebant, vel aliàs obtinuerunt; & sic re-

28 quirir, ut patres fuerint intitulati. At in casu præsentis pa- ter non obtinuit Parochialem Ecclesiam, super cujus fru- ctibus habuit pensionem; sed tantum fuit ad ipsam præsen- tatus; atque ita non habuit titulum, sed tantum jus ad rem, *cap. Quod autem de jure patrum*, & notatur in *cap. Cum Ber- toldus de re judicat.* Præsentatio enim dicitur quoddam inchoamentum ad institutionem obtinendam, Abb. *conf. 76. Plura num. 3. vers. Confirmo prædicta lib. 2.* neque ex præsen- tatione contrahitur cum Ecclesia matrimonium spirituale, sicut contrahitur ex institutione, vel electione. Lapsus alle- gat. *76. num. 4. vers. Hinc est.* Deficiente igitur hoc casu in- titulatione non intrat dispositio Concilii: Ideòque Sacra Congregatio, in dixi *supra num. 16.* jam censuit filium illegitimum non prohiberi obtinere beneficium in Ecclesia, in qua ejus pater numquam fuit intitulatus ad aliquod be- neficium Ecclesiasticum, licet pro Capellano amovibili in eadem Ecclesia inservierit, ut etiam tradit Paris. de *resignat.*

29

benef. lib. 6. qu. 4. n. 22. & titulus qu. 2. n. 108. usque ad n. 112. & Gonzal. ad *regul. 8. Cancellarie gloss. 5. §. 5. nu. 23.* ubi in ter- minis asserunt decretum Concilii non obstare quo minus pater habens potestatem transferendi pensionem, quam possidet, possit illam transferre in filium suum Clericum illegitimum. Sed nec jus commune ante Constitutionem Clementis VII. obstare, probat Gigas de *pens. qu. 86. n. 5. vers. Prædictis non obstantibus.*

Quamobrem ad dubium superius propositum Sacra Congregatio Cardinalium Trident. Concilii Interpretum censuit ejusdem Concilii decretum *cap. 15. sess. 25.* non ob- stare, quoniam prædictus Sacerdos pensionem sibi, ut proponi- tur, reservatam transferre possit in Clericum ejus filium il- legitimum.

30 Secundò QUÆRO: An filius illegitimus possit obti- nete beneficium in Ecclesia, in qua pater olim jus habue- rat ad quosdam Canonicatum, & Præbendam in eadem Ec- clesia Cathedrali, super quibus tamdiu litigaverat, quousq; cesserat juri sibi competenti, nec unquam in ejusdem Ca- nonicatus, & Præbendæ pacifica possessione fuerat, nec unquam tanquam Canonicus in Choro, vel in Capitulo dictæ Ecclesiæ comparuerat, vel inservierat.

Breviter respondeo ex sententia Sacræ Congregationis Concilii. Si Pater possessionem apprehendit etiam per solum Procuratorem apprehendisset, filium comprehendi *ait. cap. 15. sess. 25.* Sed si pater numquam possessionem ha- buisset, neque per se, neque per Procuratorem, filium non comprehendi: nam quando lex loquitur de obtinentibus 31 beneficium, intelligitur cum apprehensione possessionis, *cap. Si tibi concesso de præbend. lib. 6. gloss. pragmat. sanct. tit. de collat. §. Item insuper in ver. Obtinebunt, & de pacif. possess. §. Ordinarii in ver. Inquirant, fol. 76.*

Itaque possessio principaliter spectanda est. Quinimò 32 Sacra Congregatio censuit filium illegitimum prohiberi ex Concilio obtinere beneficium, quod olim ejus pater absque legitimo titulo, & minus pacificè aliquandiu possedit.

33 Tertio QUÆRO, An prohibitio Concilii *d. c. 15. sess. 25.* extendatur etiam ad filium legitimatum.

Cardinalis Alciatus hæc adnotavit, Concilium dicit, fi- liis Clericorum, qui non ex legitimo matrimonio nati sunt, & sic excluduntur legitimari, qui non sunt nati ex legitimo matrimonio.

Hoc credo verum in legitimated per rescriptum Principis, secus si filius esset legitimatus per subsequens matri- monium, quia talis venit appellatione nati ex legitimo matrimonio etiam in materia stricta, ut firmat gloss. in *cap. Innotuit in ver. Coniugata supra de elect.* quam sequun- tur communiter Doctores, ut scripsi in *cap. Cum in cunctis n. 13. eod. tit. & notat Brixientis in suo repertorio in ver. Legiti- matum, & in proposito hoc tenet Butrius hic in ultima qu.*

34 Quarto QUÆRO, An illegitimus, cujus pater fuit Rector Ecclesiæ matricis, possit obtinere filialem dependen- tem, seu aliàs illi unitam, in qua eadem matrix ha- beat etiam quædam jura Parochialia, salvo decreto Con- cilii *cap. 15. sessione 25.* Ad hoc dubium Sacra Congrega- tio respondit illegitimum posse obtinere Ecclesiam filia- lem dependentem, seu aliàs unitam accessorie, & per viam subjectionis matri, dummodò pater in ea non ministraverit; unitam verò æquè principaliter, itaut in- titularus in una censeatur in utraque intitulatus, aut si in utraque pater ministravit, non posse. Similem quæ- sitionem proponit Hostiensis in *cap. Ex transmissa num. 9. vers. Quid si Ecclesia*, ubi etiam Bellam. *num. 5. & Butr. num. 12. supra eod.*

35 Quintò QUÆRO, An nepos legitimus ex illegitimo patre admitti possit ad beneficium, quod ipsius avus ha- buit, non obstante decreto Concilii Trid. *d. c. 15. sess. 25.*

Die 21. Januarii 1573. Sacra Congregatio ex sententia omnium, solo Cardinale Alciato dubitante, censuit non posse, propter illam rationem finalem expressam in Con- cilio, ut paternam incontinentiam, quæ militat etiam in nepote legitimo ex spurio; & præsertim ponderando illam dictio- nem Concilii, *longissime arceatur*, sic ut extendatur ad alias personas omnes, quæ memoriam hanc faciliè refricare pos- sent; & quia communis opinio videtur esse in *c. Ad extir- pandus de filiis Presbyter.* quòd prohibitio in filio extendatur 36 etiam ad nepotem legitimum ex spurio, ut attestantur ibi Abb. & Butr. secundum quam in terminis indicavit Se- na-

natus Tholosanus, ut refert, & probat Rebuff. in *prax. benef. fol. 312. nu. 27.* Et quamvis Jo. Andr. Abb. Butr. Bellam. Cardin. Anchar. Hentic. teneant nepotes non comprehendendi; & fortè illa opinio sit hodie communior: tamen procedit in terminis *d. cap. Ad extirpandas*, quod innititur illi soli rationi, ne successor detur. At Concilium *dict. cap. 15.* innititur rationi, ne memoria paternæ incontinentiæ, &c. Quæ semper militat. Unde non obstat, quòd in casu præsentis vivat adhuc pater illegitimus, quo casu Henr. vult non excludi nepotem. Quia hoc est intuitu illius solius rationis, ne successio detur. Et ira quoque non obstat, quòd in casu præsentis nepos nolit succedere immediatè avo, eùm beneficium ad personam mediam prius transierit; & Bero. intelligat *d. c. Ad extirpandas*, quia immediatè succeditur. Quoniam hoc quoque rationi illi innititur, ne detur successio, & Concilium considerat illam rationem paternæ incontinentiæ. Nec obstat, quòd in materia odiosa nepotes non veniant appellatione filiorum, quia Congregatio non habuit hanc materiam pro odiosa, sed favorabili, propter honestatem Ecclesiasticam. Nec obstat, quòd pater prohibitus relinquere filio spurio, non censetur prohibitus relinquere nepoti legitimo ex filio spurio, Bart. in *l. Gallus, §. Quod si i. ff. De liber. & posth. & Paleot. de nos. & spur. c. 53. per l. fin. C. de natural. liber.* Nam hoc procedit in profanis, & in quibus non est posita illa ratio memoria incontinentiæ paternæ. Quamquam autem hæc fuerit sententia Congregationis totius, solo Alciato dubitante; quia tamen duriuscula, & exemplaris visa est; ideò verbum cum Sanctissimo faciendum. Sanctissimus audita resolutione Congregationis iussit perquiri, an aliquid inveniretur in Dataria, in Cancellaria, & Rota. Sacra Congregatio adhibita diligentia in Dataria, & in Cancellaria, nihil certi invenit. Rota verò re discussa, exhibuit decisionem pro nepote. Cùmque de eo casu iterum agendum esset in Congregatione, dilata res tuit in longum, & amplius de eo casu non fuit tractatum in Congregatione, quia qui procurabant illum casum, non curarunt amplius prosequi, nec scire quid statueretur in Congregatione.

Postea supervenit alius casus Legionen. quem Sanctissimus ad Congregationem misit, ut tandem decerneret. Vitæque fuerunt novæ allegationes cum decisione Rotæ, & die 17. Maii 1576. in Congregatione rematurè discussa, ex novem Cardinalibus duo sanctæ Crucis, & Comendonus censuerunt amplius deliberandum, & videndum decisionem Rotæ. Tres Gesuald. Ursin. Alciat. pro nepote omnino censuerunt. Quatuor Vvarmien. Lomellin. Senon. Carafa contra nepotem, Gesuald. fuit etiam in singulari opinione nihil decidendum, sed si decidendum, sentit pro nepote, tamen referendum Sanctissimo.

Die 7. Junii 1576. Congregatio Generalis dixit, quod licet aliàs dubitaverit, tamen visa decisione Rotæ, stat pro nepote, & etiam Comendonus, & ita quinque Cardinales steterunt pro nepote.

Die 17. Julii 1576. cùm Alciatus retulisset supradicta omnia; Sanctitas sua omnibus diligenter perpensis, & memor illius legis *fin. C. de natural. libert.* Item illorum verborum Concilii de dispensatione agentium, item aliarum rationum aliàs adductarum: statuit pro nepote legitimo ex filio, seu filia illegitimis, itaut non comprehendatur decreto Concilii *d. cap. 15.* & sic possit habere beneficium, quod fuisset avi. Et addidit duas aliàs rationes. Prima, quia cùm communis stet contra assertionem illam in *d. c. Ad extirpandas*, ut Rota collegit in suo voto; sicque communis opinio hodie stet pro nepote isto; cùm item ex novem Cardinalibus Congregationis quinque pro nepote senserint: standum est communi sententiæ: Altera est (quia Concilium dicit, ut paternæ incontinentiæ:) at hoc nunquam poterit objici isti nepoti, cujus pater non fuit incontinens, quia eum ex uxore legitima genuit.

Rotæ decisio edita fuit in causa nullius legitimatus die 12. Februarii 1574. coram Rubeo, & habetur impressa apud Navar. *conf. 10. de filiis Presbyterorum*, & approbatur apud Cardin. Seraph. *decif. 1442. nu. 11.* Pro eadem sententia consuluit latissimè idem Navarr. *conf. 9. eod. tit.*

40 Sextò QUÆRO: An declaratio S. Congregationis, qua decisum fuit nepotem legitimum ex filio illegitimo non prohiberi obtinere beneficium avitum, procedat etiam vivente avo, & patre; adeò ut avus beneficium, quod hodie

obtinere, huic nepoti renunciare non possit, aut si tertio renunciaverit, non sit super eò beneficio nepoti pensio reservanda.

Ratio dubitandi, cur non procedat vivente avo, est, quia præsumitur fraus, quando consentit avus pensioni in favorem personæ tam conjunctæ, arg. *l. penult. §. 1. ff. De bon. liber.* pater enim, & filius una censetur persona, *l. fin. C. De impub.* At Concilium *cap. 15. sess. 25.* expressè fraudibus obviam iri voluit, dum reciprocas resignationes reprobat. Secundò, quia majus scandalum est, ut avus solvat pensionem, seu renunciaret beneficium suum nepoti ex filio spurio, quàm ut solvatur, aut renunciatur ab extraneo, ipsoque avo defuncto. Rursus videtur non posse vivente filio illegitimo. Primò, quia qua ratione excluditur filius, eadem excluditur nepos in ejus potestate constitutus, *l. Queritur, ff. De bon. liber.* alioquin ex persona filii sui legitimi consequeretur spurius indirectè à patre naturali, quod ipse prohibetur obtinere, contra *l. Quod conditionis: ubi hoc notat gloss. 1. ff. De donat. caus. mort.* Secundò, turpitudò, & memoria incontinentiæ paternæ magis spectatur, & vivit vivente ipso filio illegitimo, quàm eo mortuo. Imò declaratio videtur non procedere filio illegitimo defuncto, quia tunc nepos incipit esse proximior avo, qua ratione Host. *hic, & in summa eod. tit. §. Qui filii:* aliique nonnulli censuerunt ad evitandam successionem in beneficiis, nepotem ex filio illegitimo mortuo non posse beneficium avi obtinere.

His non obstantibus videtur respondendum, declarationem procedere etiam vivente avo, tum quia secundum considerationes S. Congregationis sufficit nepoti natum esse ex legitimo matrimonio, ut capax sit beneficii aviti, & non comprehendatur sub dispositione Concilii exclusivæ, nec representare incontinentiam paternam. Ergo vivat avus, necne, non debet eidem nepoti obesse: tum quia talis distinctio non probatur jure, nec fit ab aliquo Doctore, licet exagitata sit quæstio: An nepos ex filio illegitimo succedere valeat in beneficio avito, ut hic per DD. & patet ex decis. Rotæ supracitata *n. 37. in fine*, quæ collegit tres opiniones Doctorum ea de re: tum quia sicut Concilium *d. cap. 15.* non distinguit, vivat necne pater, sed indistinctè excludit filium illegitimum ab Ecclesia paternæ; ita declaratio, quæ concludit nepotem legitimum, indistinctè accipienda est: tum quia ratio dubitandi propter fraudem cessare videtur ex eo, quod de bonis, & fructibus beneficii, quæ filius obtinet, pater non percipiat, cùm in his non quærat patri ususfructus, sicut nec in peculio Castrensi, vel quasi Castrensi, *Institur. Per quas personas nob. acquir.* & ibi not. Facit responsum Guidopap. *conf. 99.* Si replicetur illos proventus, quos nepos accipit ex beneficio avito, percipere ex occasione filii spurii: Respondetur occasione non facere, ut ipsi filio quidquam acquiritur, arg. *l. Socium qui, §. Socius, ff. Pro socio.* Provisio Concilii contra fraudes non extenditur ultra terminos præmissæ prohibitionis. Ratio majoris scandali non est per se sufficiens ad includendum nepotem sub dispositione Concilii, quem declaratio S. Congregationis à decreto Concilii exemit, non obstante quod viderit aliqua scandala subesse.

Nec distinguendum vivat, necne filius illegitimus, tum quia S. Congregatio sequuta sententiam Rotæ, hujusmodi distinctionem non admittit, tum quia cùm ex dictis appareat diversam esse rationem excludendi nepotis, & filii, cessat argumentum ex *l. Queritur, & l. Quod conditionis*, nec memoria incontinentiæ paternæ nocere debet nepoti in his, quæ aliundè sibi, quàm ex patre proveniunt, *l. Cùm qui, ff. De interd. & relig. Butr. conf. 29.* Tum quia si aliqua distinctio facienda esset, videretur amplectenda illa Hostiensis, ut nepos tunc excludatur, quando pater mortuus reperitur, propter speciem successionis prohibitiæ. At ista non probatur, quia in jure ille, qui est incapax, non facit gradum in successorio edicto. Spurius autem est incapax, &c. Præterea distinctio est probabilis, si nepos per mortem patris recideret in potestatem avi: at hoc non contingit, nisi in filiis susceptis ex justis nuptiis, *Institur. de patr. potestat. in princip. ergo, &c.*

Prædicta multò magis procederent, si ageretur de nepote ex filia illegitima, quem non habet in potestate, *§. Sui institur. de hered. qualit. & diff.* neque est capax beneficii, ut ejus persona intermedia prodesset, aut obesse non debeat.

- 44 Ceterum si principalis declaratio ob una Sacra Congregatione edita cum approbatione sel. record. Gregorii XIII. in dubium revocaretur, non absurdè probari posset, nepotem ex filio illegitimo comprehendendi decreto Concilii exclusivo. Primum, quia fuit præsuppositum materiam cap. 15. esse odiosam, quæ tamen inspecto sine principali favorabilis censenda videtur, utcumque odium, & penam respectu certi generis personarum continet, arg. eorum, quæ notat Bart. in leg. *Qui exceptionem*, ff. de condit. indebit. In materia autem favorabili appellatione filiorum comprehendendi nepotes, in confesso est apud Bart. & alios in leg. *Liberorum de verbor. significat.* etiamsi dispositio loqueretur de filiis ex se natis, ut post Bart. ibi num. 6, per l. *Lucius de hered. institut.* tenuit Jas. in l. *Gallus*, §. *Quid si is num. 23. de liber. & posth.* & consequenter et si Concilium loquatur de filiis Clericorum, qui non ex legitimo matrimonio nati sunt; verum est tamen hunc nepotem attendita paterna origine non esse natum de legitimo matrimonio, & vitium patris influere in filium in jure non est novum, l. *Quisquis*, Cod. ad l. *Iuliam majest.* præterquam quod illa verba intelligenda sunt, ut non excludantur filii eorumdem Clericorum ex legitimo matrimonio.
- 45 Secundò, considero illa verba Concilii in principio, ut paternæ incontinentiæ memoria longissimè at ceatur: item illa, quæ parentes eorum obrinent, vel obtinuerunt: nam non arcentur longissimè, si arcentur dumtaxat filii

primi gradus, nec fructa illi sunt Patres Concilii verbo, *Parentum*, quod avos, & proavos complectitur, l. *Quique*, §. *Parentum*, ff. *De in jus vocan.*

Tertiò, non sola suspicio, quàm Rota consideravit, 47. quod filius esse solet patri similis, est ratio decreti Conciliaris, sed multiplex, nempe odium paternæ incontinentiæ, propterquam etiam leges civiles alienos faciunt filios à successione parentum, tot tit. *Cod. De natural. liber. puritas*, & *decor Ecclesie*, cap. *Cum decorem infra eod.* & d. c. *Is in princ. sess. 25. ne peculium Christi indignis concedatur*, S. Pius V. in *Constitutione contra illegitimos*, & cap. *incipiens quæ ordinis*, §. *Primo*, *Scandalum populi*, & ad extirpandas successiones in beneficiis, ex quibus rationibus, si non omnes æqualiter militant in filio, certè pleræque sunt considerabiles. At quando sunt plures rationes alicujus dispositionis, non protinus ubi aliqua deficit, cessat dispositio, §. *Affinitatis institut. de nupt.*

Non recedendo à principali declaratione in casu proposito, videtur respondendum nepotem legitimum ex filio, vel filia illegitimis non prohiberi, quin possit obtinere beneficium avitum, seu pensionem super fructibus aviti beneficii, si ve avus, & pater, vel mater vivant, si ve non.

48 Quid autem juris sit in nepote illegitimo, ex filio itidem illegitimo, an scilicet excludatur à beneficio avi, vide novissimè per Nicol. Garz. de *benef. par. 7. cap. 3. num. 27. in fin.* ubi refert decisum pro nepote.

DE FILIIS PRESBYTERORUM.

Innocentius III. in Concilio Generali.

C A P U T XVI.

AD abolendam pessimam (quæ in pluribus inolevit Ecclesiis) corruptelam, firmiter inhibemus; ne Canonorum filii, maxime spurii, Canonici fiant in sæcularibus Ecclesiis, in quibus instituti sunt patres eorum: Et si fuerit contra præsumptum, decernimus non valere. Qui verò tales (ut dictum est) canonicare præsumperint, à suis beneficiis suspendantur.

1 **A**D Abolendam, Si illegitimus maxime spurius instituitur in Ecclesia, in qua institutus est pater, institutio non valet, & instituens à suis beneficiis suspenditur. Hoc dicit secundum Joann. Andr. Bellameram, Butrium, Cardinal. Anchar. & Joann. de Anan. & primò

ponit inhibitionis causam impulsivam. Secundò inhibet. Tertiò decernit. Quarto contrafacientes puniri præcipit. Partes patent, Joan. Andr.

Pro intelligentia hujus text. vide quod scripsi in cap. *Ad extirpandas num. 6. supra eod.*

DE FILIIS PRESBYTERORUM.

Gregorius IX. Turonen. Archiepiscopo.

C A P U T XVIII.

Nimis in tua Provincia Ecclesiæ deformatur honestas ex eo, quòd filii sacerdotum, & alii non legitimè nati, ad dignitates, & personatus, & alia beneficia curam animarum habentia, sine dispensatione Sedis Apostolicæ promoventur. Quocirca mandamus, quatenus prædictis personis à personatibus, & dignitatibus, & hujusmodi beneficiis prorsus amotis: ea personis idoneis conferri facias per illos, ad quos collationem ipsorum de jure noveris pertinere. Et ne id de cætero præsumatur, districtius inhibemus.

S U M M A R I U M.

- 1 Illegitimus absque dispensatione Pape ad dignitatem, vel personatum, vel beneficium curatum promoveri non potest.
- 2 Episcopus dispensare non potest contra Concilium generale, licet Concilium non prohibeat dispensationem, & num. 44. ubi refellitur contraria opinio.
- 3 Episcopi ex magna causa, an possint contra generale Concilium dispensare, & num. 11. usque in finem.

4 Dispensatio quid sit.

5 Rigor quid sit.

6 Dispensatio causam requirit communis utilitatis, vel necessitatis, & num. seqq.

7 Causa utilitatis, vel necessitatis in dispensationem Episcopi debet esse magna.

8 Dispensatio fieri non debet cum causa cognitione, aliis confectur subreptitia, & num. seqq.

9 Dispensatio sine justa causa dicitur dissipatio.

10 Episcopus sine justa causa dispensans est deponendus, si de

si de hoc fuerit accusatus.

- 11 Intellectus Extravag. Joan. XXII. Sancta Romana, §. Quid autem.
- 12 Potestatis defectus numquam suppletur ex causa quantumcumque urgenti.
- 13 Cardinalium cœtus non dispensat contra generale Concilium ex defectu potestatis.
- 14 Intellectus c. Canones, & c. Sicut, 15. dist. Concilia omnia œcumenica observari debent sicut Evangelia, ibidem.
- 15 Papa dispensat in omnibus statutis Ecclesie.
- 26 Episcopi contra Canones non dispensant, nisi dispensatio illis appareat permissa.
- 17 Papa solus auctoritas in omnibus Conciliis censetur excepta.
- 18 Dispensatio contra generale Concilium difficiliter conceditur, quam contra alios Canones non Conciliares, & num. seqq.
- 19 Concilia generalia habent clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones.
- 20 Episcopus cum vero bigamo ad primam tonsuram, & beneficia simplicia dispensare non potest, etiam ex magna causa utilitatis, vel necessitatis.
- 21 Episcopum contra generale Concilium non dispensare etiam ex magna causa, qui Authores senserint.
- 22 Necessitas à rigore juris excepta intelligitur.
- 23 Declaratur.
- 24 Rota decisio, quod Episcopus ex magna causa dispensare possit contra Canones etiam Concilii multipliciter declaratur, & num. seqq. usque in finem.
- 25 Inferior contra legem superioris in casibus inopinaris non dispensat si ad superiorem possit haberi recursus.
- 26 Impedimentum recursus ad Papam ex qua distantia ab urbe constituatur.
- 27 Opinio Navarri, & nonnullorum Theologorum circa dispensationes in casibus Sedi Apostolicæ reservatis refellitur.
- 28 Causa magna de novo emergens, & impedimentum recursus non sufficiunt ad dispensandum nisi periculum sit in mora.
- 29 Lex dispensativa cessat cessante causa dispensationis.
- 30 Episcopi concurrentibus requisitis possunt rigorem Canonum relaxare per viam dispensationis, non per viam statuti.
- 31 Constitutio respicit futura, dispensatio autem præterita.
- 32 Concilium Provinciale statuere non potest ut aliquis Baro propter inimicitias cum Episcopo, & Clero constitatur extero Sacerdoti, etiam approbato à suo Ordinario.
- 33 Episcopus ceteris concurrentibus dispensat in impedimentis, si sint occulta, & matrimonium publicum, & separatio sine magno scandalo fieri non possit.
- 34 Sed non dispensat in matrimonio contrahendo in articulo mortis ad legitimandam prolem, & refellitur contraria opinio. Declaratur, n. 43.
- 35 Dispensatur facilius super jam facto, quam super faciundo.
- 36 Inferior à Principe non dispensat super jure prohibitorio.
- 37 Episcoporum facultas dispensandi in impedimentis, & irregularitatibus occultis habet locum in foro conscientie tantum.
- 38 Et dummodo matrimonium sic contractum cum probabiliter ignorantia impedimenti.
- 39 Matrimonium contrahens scienter in gradu prohibito caret omni spe dispensationis.
- 40 Idem si ignoranter quando solemnitates requisitas neglexit.
- 41 Dispensatus ab eo, à quo alijs non poterat cessante impedimento, tenetur recurrere ad Sedem Apostolicam pro nova dispensatione.
- 42 Dispensare posset inferior in articulo mortis in impe-

dimento dirimente ne publica salus Regni periclitaretur.

- 54 Priores facere possunt contra aliquod ordinamentum adunantia generalis, si illius observantia sit damnosa Rei publicæ.

Nimis. Illegitimus absque dispensatione Papæ ad dignitatem, vel personatum, vel beneficium curatum promoveri non potest. Hoc dicit. Sunt duæ partes. Prima ponit abusum provinciarum. Secunda corrigit præteritum, & prohibet in futurum ibi, quocirca.

Nota primò ex hac Decretali juncto cap. 1. supra eodem Episcopum non habere potestatem dispensandi contra Concilium, etiam si Concilium non procedat ulterius prohibendo dispensationem: nam in d. cap. 1. Statuit Concilium Pictaviense, ut illegitimi ad sacros Ordines non promoveantur, nisi ut Monachi fiant, nec tunc præficiantur: id est, ad Prælaturam habilitentur, hic vero Gregorius IX. pronunciat irritas promotiones factas de illegitimis ad dignitates Personatus, aut beneficia curata absque dispensatione Papæ, & hoc facit non per viam statuti, sed per viam declarationis, dum mandat ut illegitimis à beneficii hujusmodi profus amotis, ea personis idoneis conferantur. Propterea enim hæc constitutio traditur ad præterita, quia est juris veteris declaratoria, ut hic notant Anton. de Butt. & Abb. ambo in 3. notab. Nullitas ergo dispensationum, quas concesserunt Episcopi provinciarum Turronensis, ut in textu, non oritur ex prohibitione, quæ habetur hic in fine, sed ex præcedenti decreto Pictaviensis Concilii, quo illegitimi accedunt à sacris ordinibus, & prælationibus. Verum an hoc præcedat magna subsistente causa dispensandi, dic plene ut in quæstione sequenti.

QUÆRO. An Episcopi ex magna causa possint contra generale Concilium dispensare.

Domini de Rota decis. 262. incip. In religioso, alias quinta, de jure patron. in nov. decidunt Episcopum dispensare posse contra canones etiam Concilii ex magna causa necessitatis, & utilitatis. Moventur per c. Tali, & c. Exigunt, 1. quæst. 7. & c. Proposuisti, de Præb. & allegant Joan. de Lignan, in cap. At si Clerici, infra de judic. & eos sequuntur Abb. in c. Cum dilectus, num. 5. supra de elect. Roman. conf. 325. incip. Quo ad primum consultationis articulum num. 7. vers. Hinc est, quod notabiliter concludunt Domini de Rot. & conf. 428. incipien. In terminis proposita consultationis, num. 14. & Felin. in c. 1. num. 49. vers. Et per illum textum dicunt Domini de Rota, de Constitut. Id ipsum ante eos voluit Hostiens. in cap. Exposuisti, num. 6. de præbend. ubi per textum ibi, & per c. Vacante, eod. tit. dixit Episcopum ex magna causa, & probabili posse venire contra Concilium.

Pro veritate quatuor sunt videnda. Primum quid sit dispensatio. Secundum, quam causam requirat. Tertium, an Episcopus ex magna causa dispense contra Concilium. Quartum, an & quibus concurrentibus decisio Rote salvari possit.

Quoad primum dispensatio communiter diffinitur esse juris communis relaxatio facta cum causæ cognitione ab eo qui potestatem habet dispensandi, ut per gloss. in §. Nisi rigor, 1. q. 7. & in c. Ut constitueretur, in ver. Detrahendum, 50. dist. Et ita formaliter post Innoc. diffinit. Archid. in c. Licet canon, num. 3. de elect. lib. 6. Joan. Andr. & Abb. in c. Dilectus, ambo, num. 6. supra de tempor. ordinat. Vel secundum Speculat. lib. 1. tit. 3. de dispensat. §. 1. in princ. Dispensatio est provida juris communis relaxatio, utilitate, sive necessitate pensata, vel secundum Hostiens. relatum à Turrectem. in c. Ut constitueretur, num. 7. 50. dist. & Silvestro in verb. Dispensatio, n. 1. est rigoris juris per eum, ad quem spectat, misericors canonicè facta relaxatio; quam diffinitionem posuit etiam Speculat. ubi supra absque illa additione, misericors.

Rigor autem nihil aliud est quam quidam excessus juris, & quædam austeritas facta ad terrorem, secundum quod dicit Canon penitentiam imponi contrahenti secundas nuptias, ut in c. Hac ratione, 31. q. 1. & communionem non esse dandam, etiam in fine vite huius, qui defecerunt in accusatione Clericorum, id est, Episcoporum, ut in c. Si quis Episcoporum, 2. q. 3. Quandoque tamen rigor idem est quod subtilitas juris, ut in c. In litteris, infra de restit. spoliat.

spoliat. prout hæc notantur in *cap. Vt constitueretur in gloss. præ alleg. in ver. De irabendum, 50. dist.* Idem dicit Hugo, sed secundum Bernardum, Hisp. & Laurentium relatos ab Archid. *num. 3.* rigor est jus; nihil enim aliud est, quam jus rigidum; argum. *l. Generaliter, §. Si quis seruo, ff. De fideicom. libert.* & hoc tenet ibi bellam, *n. 1.* per text. in *l. Præcepit, ff. Qui, & à quibus.*

6 Quoad secundum in dispensatione causam esse necessariam satis constat ex definitionibus dispensationis proximè relatis, & docet sanctus Thomas in *1. 2. quæst. 97. art. 4.* nam, Dispensatio propriè importat commensurationem alicujus communis ad singula. Unde etiam gubernator familiæ dicitur dispensator, in quantum unicuique de familia cum pondere, & mensura distribuit, & operationes, & necessaria vitæ: Sic igitur in quacumque multitudine ex eo dicitur aliquis dispensare, quia ordinat, quomodo aliquod commune præceptum sit à singulis adimplendum. Contingit autem quandoque, ut aliquod præceptum, quod est ad commodum multitudinis, ut in pluribus non sit conveniens huic personæ, vel in hoc casu, quia vel per hoc impediretur aliquid melius, vel etiam induceretur aliquod malum. Peticulosum enim esset, ut hoc iudicio cujuslibet committeretur, nisi fortè propter evidens, & subitum periculum; & idè ille, qui habet regere multitudinem, habet potestatem dispensandi in lege humana, quæ sive auctoritati innititur, ut scilicet in personis, vel in casibus, in quibus lex deficit, licentiam tribuat, ut præceptum legis non servetur. Si autem pro sola voluntate licentiam tribuat, non erit fidelis in dispensatione, aut erit imprudens. Infidelis quidem si non habet intentionem ad bonum commune. Imprudens autem si rationem dispensandi ignoret, propter quod Dominus dicit *Luca 12. Quis putas est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam.* Hæc S. Thomas cum quo consentit Archid. in *cap. Licet canon, num. 3. de elect. lib. 6.* nam secundum eum dispensatio dicitur quasi discretiva pensatio, quando scilicet iudex in lance mentis suæ discretè pensat, & ponderat quid magis Ecclesiæ expediat, scilicet sequi rigorem juris, aut æquitatis dispensationem præferre, allegat Innoc. in *c. Cum ad monasterium, in gloss. Nisi ex causa, infr. de statu Monach. & Host. in c. Diversis, de cleric. coniug.*

Requiritur ergo in dispensatione causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ: nam etsi in *c. De multa, de præb.* addatur tertia causa, videlicet prærogativa meritorum, tamen hæc reducit ad causam utilitatis, ut plenè declarat Ludovicus Roman. *consil. 325. Quoad primum consultationis articulum, num. 8. vers. Sed in proposita.* Unde necessitatis, & utilitatis tantùm meminit text. in *c. Etsi illa, 1. qu. 7. in fin.* ibi: *Que nec ulla necessitas, nec Ecclesiastica prorsus extorquet utilitas.* Ad idem text. in *c. Mutationes, 7. q. 1. ibi. Communi utilitate, atque necessitate, & infra ibi:*

7 *Quoties utilitas, aut necessitas exegerit.* Hæc enim duo æquiparantur *c. Post translationem, §. Cum ergo, de renunciat.* Et quidem causa necessitatis, vel utilitatis in dispensatione Episcopi debet esse magna, ut notat Archid. in *d. c. Licet Canon, num. 3. vers. Item requiritur quod talis utilitas vel necessitas sit magna, de elect. in 6. per c. Cenomanen. in fin. 56. dist.* & est expressum in *c. Ab excommunicatis, 9. q. 1. ibi. Ad superiores autem conscendere non concedimus, nisi necessitas, vel utilitas maxima flagitaverit, & ipsorum sanctæ conversationis promeruerit, & in c. Nemo, eod. tit. & lib. ubi Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi statuit, ut nemo deinceps parochialem Ecclesiam alicui non constituto in stato legitima, & sacerdotio commendare presumat, nec tali etiam nisi unam, & evidenti necessitate, vel utilitate ipsius Ecclesiæ suadente. Ad idem text. in *c. Expofuisti, ibi: Si evidens necessitas, vel utilitas exigat, infr. de præben.* Quoniam dispensationis gratia eget negotium multum, ut dicitur in *c. Didici, 1. q. 7. multum, id est, magnum, ut ibi exponunt Hugo, Laurentius, & Joannes; & qui hoc negant, ut Archid. inquit, profectò sacras regulas non intelligunt. Quod ipsum hodie apertè constat ex decreto Concilii Tridentini in *cap. 18. sess. 25.* ubi statuitur, ut si**

8 urgens, justaque ratio, & major quandoque utilitas postulaverint eum aliquibus dispensandum esse, id causa cognita, ac summa maturitate atque gratis fiat à quibuscumque ad quos dispensatio pertinebit; aliterque facta

dispensatio subreptitia censeatur. Eodem spectat Concilii decretum in *cap. 1. sess. 23. ibi: Urgens necessitas, ac evidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitas, & in cap. 5. sess. 24. de reform. matrim.* ubi prohibetur dispensari, nisi inter magnos Principes, in secundo gradu, & ob publicam causam. Est igitur unanimes consonantia Canonum, Conciliorum, & Interpretum, ut causa necessitatis vel utilitatis in dispensatione debeat esse magna; seu quod idem est major, maxima, justa, evidens,urgens, & his consimiles, quibus sacri Canones promiscuè utuntur tanquam synonymis. Alioquin si ejusmodi causa desit, non est dispensatio, sed dissipatio, ut dicunt Joan. Andr. in *cap. Nisi cum pridem, §. Persona, in ver. Discretionis, de renunciat.* & Petr. de Anchar. in *repet. Canonum statuta, num. 18. de Const.* ubi dispensans, inquit, debet habere intuitum rationis, & boni universi, & causam; propter quam dispensat; quibus cessantibus dispensatio non meretur appellari, sed dissipatio. Idem dicit Richar. de media Villa, in *4. dist. 38. q. 9. art. 1. in fin.* relatus à Felin. in *c. Que in Ecclesiæ, num. 25. de const. & Cajetan. in 1. 2. qu. 97. art. 4. vel secundum Archidiaconum loco citato, numer. 3. causa*

10 hujusmodi deficiente non dicitur dispensatio, sed depositio; nam qui sine justa causa dispensat, deponendus est, si super hoc fuerit accusatus, ut in *cap. 1. & c. Qui in aliquo, in fin. 51. dist.* Ratio est, quia cum dispensatio, ut dictum est, sit juris relaxatio, & vulneratio, ut ait Feder. de Sen. *conf. 30. An Capitulum, circa princ. vers. Sed dispensatio, per c. Ipsa pietas, 23. q. 4. & c. Vt constitueretur, 50. dist.* debet talis recessus à jure communi non esse incolatus, & sine notabili causa movente. Quæ sunt verba

Oldradi in *conf. 327. omissa thematis repetitione, numer. 1.* Et non solum debet esse causa movens, sed debet exprimi, eo quod talis actus repugnantiam juris habet, *l. Sciendum, ff. De appellat. & l. Cum hi, §. Si Prætor, ff. De transact.* alioquin haberetur pro omissa, ut ibi latius per eum.

Quoad tertium videtur respondendum Episcopos non posse contra Concilium dispensare, etiam ex magna causa.

Quod primò apertè deciditur in extravag. Joan. XXII. *Sancta Romana, §. Quidam autem, ibi: Quod nec eis, id est Episcopis, vel eorum superioribus, concedere licuit contra formam Concilii generalis; ubi hoc notat gloss. in verb. Concilii, ponderandum est enim in eo textu non improbari dispensationem Episcoporum ex defectu causæ, sed quia dispensatio est contra formam generalis Concilii, & sic ex defectu potestatis: ergo dispensatio non valet etiam si ex magna causa processerit, quia causa quantumcumque urgens nunquam supplet defectum potestatis, ut tradit Bald. in *l. Cunctos populos, num. 15. vers. Ista ratio non valet, C. De Summa Trinit. & fid. Cathol. Anton. de Buttr. in c. Ecclesia sancta Maria, num. 20. supra de constitut. ubi etiam Dec. num. 233. causa enim necessitatis, vel publicæ utilitatis qualitatem dispensationis respicit; potestas verò substantiam, sine qua nulla potest considerari qualitas, *l. 2. ff. De usufruct. & l. Nec ullam aliàs est, l. Etiam si, §. Si quis absentis, & ibi Angel. in princ. De petit. hered. quia impossibile est prædicari de non ente, ut idem Angel. ait *consil. 390. Charissime frater, num. 1.* Ideoque parum refert, ut in Episcopo adsit modus dispensandi, scilicet evidens utilitas, vel necessitas; nisi etiam adsit potestas, quæ ad cuiuscumque actus validitatem requiritur, *c. Cum super, de off. deleg. l. Cum te, ubi Bald. num. 1. C. De donation. ante nuptias, & idem Bald. in *conf. 326. Rex Romanorum, num. 2. lib. 1.* Et constat evidenter ex Tridentini Concilii decreto in *cap. 18. sess. 25.* ubi ad validitatem dispensationis non solum exigitur, ut dispensatio fiat ex justa, & urgenti causa necessitatis, vel utilitatis; sed etiam ut fiat ab eo, qui potestatem habet dispensandi.****

Secundò idem probatur ex text. hic inducendo eum, ut dixi supra, in *1. notab. num. 2.* nam, neque hic dispensationes Episcoporum Conprovincialium declarantur irritæ ex eo quod emanaverint sine urgenti, & rationabili causa, sed quia sunt contra canonem Concilii Pictaviensis; ut ibi dixi: concordat text. supra in *c. Proximo, quæ jura ad hoc propositum adducit gloss. in c. Cum dilectus in verb. In atate, supra de elect. Anton. de Buttr. in c. At si Clerici, §. De adultæris, n. 17. infra de iudic.*

Tertiò probatur in *Clem. 2. de elect. ubi cæterus Cardinalium non dispensat contra constitutionem Concilii Lugdun-*

- nen. & redditur ratio, quia lex superioris per inferiorem tolli non potest, & sic dispensatio inferiorum est irrita, non ex defectu causæ, sed ex defectu potestatis.
- 14 Quartò ad idem adducitur text. in *c. Canones, & c. Sicut, 15. dist.* ubi Gregorius ait, sicut sancti Evangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere, & venerari me fateor. Et quamvis loquatur de Synodis universalibus Nicæna, Constantinopolitana, Ephesina, & Calcedonensi, tamen paulò post subiicit rationem generalem, quæ idem concludit in aliis Conciliis Oecumenicis, ibi: Quia scilicet, dum sunt universali consensu constituta, se, & non illa destruit, quisquis præsumi aut solvere quos religant, aut ligare quos solvunt. Et propterea Doctores intelligunt hunc Canonem procedere in omnibus Conciliis: cum omnia emanaverint ab eodem fonte Apostolicæ Sedis, *c. Significasti*, ibi: cum omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ autoritatem, & facta sint, & robur acceperint, & ibi dixi de elect. & in Concilio Lateranensi exemplificant Host. & Joan. Andr. in *c. Cum laicis propè fin. de rebus Eccles. non alienan.* & indefinitè in Conciliis, Bald. in *tit. de Pace Constantia, col. 4. §. Imperialis clementia, in ver. Mos Roman. sub num. 22. in fin.* Jas. in *l. De quibus, col. 13. numer. 54. vers. Addo quod eodem modo, ff. De legibus, & Roch. de Curte in tract. de consuet. num. 546. vers. Secundo limita.*
- 15 Et quamvis non obstante hoc dicto Gregorii, Summus Pontifex dispenfer contra Concilium: tamen hoc idè est, quia Papa est supra omne jus humanum positivum, *c. Proposuit, de concess. præb. §. His ita, 25. qv. 1.* & idè dispensat in omnibus statutis Ecclesiæ, S. Thom. *quodlib. 4. artic. 13.* Felin. in *cap. 1. in 2. notab. de Constit. & quia in omnibus Conciliis autoritas Papæ intelligitur excepta, ut in d. c. Significasti.* At secus in Episcopis. Unde per textum in *d. c. Sicut Episcopum non dispensat contra constitutionem Concilii* late sententiæ determinat ibi Archid. quem refert, & sequitur Anton. de Butr. in *d. §. de adulteriis, n. 17. eodem vers. Si autem apparet.*
- 16 Quintò, Episcopi contra Canones etiam non conciliares regulariter dispensare non possunt, idque non ex defectu causæ, sed quia dispensatio illis à Canone non est permessa. Casus est in *c. Dilectus, supra de temp. ordin.* ubi hoc pro generali regula constituunt Innoc. Host. Jo. Andr. Bellau. Anton. de Butr. Cardin. & Abb. & est communis, & vera opinio, ut dixi plenius in *eod. cap. Dilectus*: ergo longè minus dispensare possunt contra Canones Conciliares, contra quos difficiliùs dispensatur, ut late per Oldrad. *conf. 326. incipien. Quod articuli, num. 1.* & dicitur latius in 6. & 7. *argum.* Et propterea in articulo, An editum dispensationis respectu Episcopi sit prohibitorium, quamvis Doctores abierint in diversas sententias, quæ recensetur à gloss. 1. & Anton. de Butr. in *d. c. At si Clerici, §. De adulteriis, num. 17. de judic.* nihilominus etiam Doctores qui faciunt regulam pro Episcopis, id est, ut liceat eis dispensare contra Canones nisi reperiantur prohibiti; tamen eam limitant ut non procedat si Canon sit Concilii, ut per Butr. in *d. §. De adulteriis, num. 17. vers. Si autem apparet, & ibi etiam Abb. num. 5. vers. Secus si concilium non indulget dispensationem.* Unde idem Butr. in *c. Cum dilectus, num. 13. de elect.* Nota, inquit gloss. quod licet aliquo casu contra canonem dispenfer Episcopus, hæc tamen sit regula, quod contra Concilium non dispensat Episcopus.
- 17 Sextò, in generalibus Conciliis excipitur tantum autoritas Papæ, *d. c. Significasti, de elect.* ergo solus Papa ex legitima causa contra Concilium dispensat, non autem Episcopus, & ita hunc text. ad hoc ponderat Abb. in *d. cap. Cum dilectus, n. 10. de elect.* & Andr. Barbatia in *addict. ad Abb. in dicto §. De adulteriis in verb. Concedere*; Prædicta enim exceptio firmat regulam in contrarium in aliis omnibus non exceptis, *c. Cum apud, de Sponsal. l. Nam quod liquide, §. finali, De pœn. leg.* cum suis concord.
- 18 Septimò etiam Summus Pontifex reddit se difficilem ad dispensandum contra Concilium *c. Post translationem, supra de renunc.* autoritas enim Concilii est majoris efficacitæ, ut singulariter voluit Archid. in *cap. 1. de constit. lib. 6. & Bald. in l. Humanum, C. De legib. & ita hunc text. norat ad hoc Anton. de Butr. ibi in 5. notab. num. 11. dicens: Nota unde sumitur illa regula, qua dicimus, quod Episcopus contra Concilium non dispensat, Clem. 2. de elect. notatur in c.*
- fin. de fil. Presbyt. & in cap. Cum dilectus, de elect. ubi gloss. quod etiam de facili contra Concilium non dispensat Papa, ut hic nam si de facili non dispensat Papa contra Concilium, sequitur ut inferior dispensare non possit, & est causa, quia Concilium majori innuitur auctoritati, quam decretum aliud simplex: Unde servatur ut Evangelium.* Hæc Butr. quo argumento utitur etiam Andr. Barbatia *loc. citat.*
- Octavò, Concilia generalia habent clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones, ita ut ex defectu voluntatis, nec privilegium, seu dispensatio Papæ sit valida, nisi Concilio fuerit expresse derogatum: text. est in *c. Ex parte, de Capell. Monach. & in c. Eam te, de etat. & qualit. & notat Archid. in d. c. 1. in ver. Noscitur, de constit. lib. 6. Oldrad. dist. conf. 326. num. 1. Cardin. Jacobat. de Concilio lib. 5. art. 18. Felin. in c. Nonnulli, num. 2. de refer. Covarr. lib. 4. variar. resolut. cap. 16. num. 16. vers. Sed & ex his diffinitionibus: Ergo si Episcopi haberent facultatem dispensandi contra Concilium, oporteret eos expresse Concilio derogare, aliis nulla esset dispensatio; At non credimus quemquam Episcoporum ausurum ponere in suis litteris hanc clausulam, *Non obstante generali Concilio*, cui expresse derogamus, cum vix hoc fiat in litteris Apostolicis, ut in *d. cap. Post translationem, de renunc.**
- Nonò, pro hac conclusione faciunt ea, quæ in *c. Dilectus, supra de temp. ordin.* adduximus ad probandum Episcopos non posse contra Canones dispensare, nisi appareat eis expresse permissum: omnia enim argumenta, & resolutione Sacræ Congregationis Concilii, quæ probant Episcopos non habere potestatem dispensandi contra Canones non conciliares, à fortiori probant eos dispensare non posse contra Canones generalium Conciliorum, cum his difficiliùs derogetur, ut ostensum est supra.
- Decimò, si Episcopis liceret ex magna causa contra Concilium dispensare, non esset differentia quoad hoc an constitutio esset conciliaris, necne: nam hoc sine magna causa etiam in casibus à jure permissis numquam inferior dispensat in lege superioris, ut patet ex decreto Concil. Trident. in *cap. 18. sess. 25.* & late ostensum est supra in secunda inspectione à num. 6. Hoc autem est absurdum, & contra ananimum Canonistarum sententiam, qui in hac materia distinguunt an constitutio sit Concilii, an non, ut dictum est in 5. *argum.*
- Undecimò, propter canonem generalis Concilii Lugdunensis, de quo in *c. unic. de bigam. lib. 6.* Sacra Congregatio Concilii articulo accuratè discusso declaravit Episcopum non posse dispensare cum sibi subdito verè bigamo ad primam tonsuram, & beneficia simplicia, eamque declarationem Sixtus V. ad se relata approbavit; in discussione autem illius articuli, in quo inter primarios, & classicos Canonistas maximè desludetur, fuit proposita distinctio Gomezis *de brevib. num. 20.* qui ad conciliandas opiniones putat distinguendum esse, an substituta legitima, & evidens causa dispensandi cum bigamo contra Concilium: an non substituta. Primo casu liceat Episcopo dispensare secundum sententiam Theologorum. In secundo non liceat juxta Canonistarum sententiam. Verumtamen Sacra Congregatio hanc distinctionem non admisit, censuitque absolutè respondendum esse Episcopum dispensare non posse. Unde ex sententia Sacræ Congregationis non licet Episcopo contra Generale Concilium dispensare etiam ex magna causa necessitatis, vel evidentis utilitatis.
- Ultimò, Episcopus absolutè non posse contra Concilium dispensare tenet gloss. in *cap. Cum dilectus, in ver. In atate, supra de elect.* quam sequitur, & dicit esse veram ibi Anton. de Butr. *num. 13. & Abb. num. 10. gloss. in cap. Proximo, in ver. Non obstante, supra eod. gloss. 1. in c. Dilectus, il 1. de præb. gloss. in extravag. Joannis XXII. Sancta Romana, §. Quidam autem, in ver. Concilii, de relig. domib. Archid. in c. Licet canon, de elect. in 6. & in c. Sicut, n. 2. in ver. Absolvere, 15. dist. Anton. de Butr. in c. Post translationem, in 5. notab. num. 11. de renunc. Abbas hic numer. 6. vers. Aut volunt dispensare. Felin. in *cap. 1. num. 1. de Sponsal. Rebuff. in tract. nominat. quæst. 5. num. 30. Covarr. in 4. decret. 2. part. c. 6. in princ. num. 15. ver. Maxime*, cum sit illa constitutio à Concilio condita, & Episcopi nequeant contra*

contra Concilia dispensare ex frequentiori sententia, Doctores in *c. At si Clerici*, §. *De adulteriis*, ubi in specie Burr. num. 17. *vers. Si autem apparet*, Abb. numer. 5. *vers. Secus si Concilium non indulget dispensationem*, & Felin. num. 5. *de judic.* & hanc opinionem amplectitur Curia Romana in dispensatione super defectu ætatis, ut fatetur Hostiens. in *d. c. Cum dilectus*, num. 9. *de elect.* & in *c. Ex tua*, supra eod. & quamvis subdat contrarium de jure esse verius, ut scilicet ex causa necessitatis dispense Episcopus; tamen eam reprehendit Burr. hic num. 5. *vers. Hostiens. istud recitat dicens: Teneas quod servat curia de jure esse.* Pro eadem sententia est sanctus Thomas in 1. 2. q. 97. art. 4. *in corp.* & *ad tertium*, ubi docet in lege humana publica non dispensare nisi illum, à quo lex auctoritatem habet, vel eum cui ipse commiserit; & ita sentit contra Concilium generale non dispensare nisi Romanum Pontificem, cum Concilia ab ipso auctoritatem accipiant, *d. c. Significasti de elect. cap. 1. & 2. c. multis*, & per tot. 17. *dist. latissime Card. Alban. in tract. de potest. Pape, & Concilii part. 2. à numer. 188. usque ad num. 220. & loquitur D. Thomas in dispensatione ab bonum commune, quæ nisi concederetur, vel impediretur aliquid melius, vel induceretur aliquod malum; & sic de illa, quæ fit ex causa necessitatis, vel evidentis utilitatis. Quibus demum adungi possunt Doctores omnes, qui tenent Episcopos non posse contra canones dispensare, nisi appareat eis expressè concessum, quod censent Innoc. & Canonistæ ferè omnes in *c. Dilectus*, & ibi dixi *de tempor. ordinat.* Archid. in *d. c. Licet canon*, num. 3. *vers. Et ibi assertivè dixit, de elect. lib. 6.* Hi enim omnes sentiunt longè minus posse Episcopos dispensare contra Concilium cui difficilius derogatur, ut dictum est supra. Prædicti autem nec possunt, nec debent intelligi nisi de dispensatione, quæ conceditur ex magna causa necessitatis, vel utilitatis, quia sine hac nunquam dispensatur, saltem in lege superioris, etiam in casibus à jure permissis, ut est text. in *c. Ab excommunicatis*, 9. qu. 1. & latius ostensum est supra in secunda inspectione, & in specie Abb. in *d. cap. Dilectus*, num. 6. primo diffinit dispensationem esse juris communis relaxationem cum causæ cognitione, &c. Et postea immediatè ponit regulam negativam, id est, Episcopos dispensare non posse nisi in casibus expressis in jure, & apertius Archid. in *d. c. Licet Canon*, num. 6. *vers. Item requiritur*, primò ostendit in dispensatione requiri, ut necessitas, vel utilitas sit magna, & mox solidissimis rationibus determinat, Episcopos non posse dispensare contra Canones: & in specie, etiam ex causa imminentis necessitatis, Episcopum dispensare non posse in impedimentis dirimentibus, censent multi ex recentioribus Theologis, inter quos Sot. *de just. & jur. q. 7. art. 3. vers. At vero sciscitatis*. Corduba in *Questionario lib. 1. qu. 11. vers. Hec igitur 2. opin. & in Summa qu. 45. §. El segundo punto*, Medina in 1. 2. *quæst. 97. art. 4.* Veracruz in 3. *parr. Speculi art. 18.* & in terminis nostris Episcopum etiam ex magna causa, & probabili non posse venire contra Concilium generale, tenet apertè Joann. Andr. in *cap. Exposuisti*, num. 5. *vers. Et sic nota, de præb. ubi reprobatur Hostiensis contrarium sentientem, & respondet ad jura per eum allegata: & dictum Hostiensis esse contra commune dictum glossarum, & jure non probari affirmant ibidem Burr. n. 6. Imol. n. 3. vers. Et per hoc dicitur. Host. & Card. n. 9.**

22 Non obstat, quod secundum Hostiens. in *cap. Cum dilectus*, num. 7. *de elect.* Episcopus, si ex causa dispense, non intelligatur hoc facere contra Concilium, quia semper necessitas à rigore juris excepta intelligitur, quæ legem non habet, *c. Consilium*, §. *ult. infra de observ. jejun. & c. Quod non est, de regul. jur.* & à juramento, ut in *c. Brevis*, *infra de jurejur.* Et sicut juramentum contra utilitatem Ecclesiæ promulgatum, vel intellectum ab Host. irrationabile iudicatur, quod si ratione caret, ergo & jure *c. Consuetudo*, 1. *dist.*

23 Id inquam non obstat, quia necessitas est in duplici differentia; Alia enim est præcisam, seu extrema; & hæc exempta est ab omni lege, nec requirit superioris dispensationem, text. est in *c. Exiit*, §. *Porro, de verb. significat. lib. 6.* ibi, nec ipsis fratribus jure poli in extreme necessitatis articulo ad providendum sustentationi naturæ, via omnibus extrema necessitate detentis, concessa præcluditur, cum ab omni lege extrema necessitas sit exempta. Alia

verò est necessitas non præcisam, & hæc quidem præbet justam causam relaxandi rigorem juris, sed tamen relaxatio hujusmodi, seu dispensatio fieri non potest nisi ab eo, qui potestatem habet dispensandi, ut in *cap. 18. sess. 25. Concilii Tridentini*, id est, ab eo, à quo lex accipit auctoritatem, secundum Divum Thomam præallegatum in 1. 2. qu. 97. art. 4. *in corpore*, & *ad tertium*, & Archid. in *d. c. Licet canon. nu. 3. vers. Et ibi assertivè dixi, de elect. lib. 6.* Inferior enim etiam supposita urgenti causa necessitatis vel utilitatis jura superioris temerare, seu vulnerare non potest, *c. Inferior*, 21. *dist. c. Cum inferior, de major. & obed. Clem. Ne Romana, de elect.* nisi dispensatio appareat ei specialiter permessa, *d. c. Dilectus, cum materia de tempor. ordin.* quam differentiam inter præcisam, & non præcisam necessitatem in terminis *d. c. Exigit*, jam dudum probavit S. Congregatio Concilii, ut dixi in *c. 2. nu. 15. infra de stat. Monach.*

Ad jura in decisione Rotæ allegata, nempe *c. Tali*, & *c. Exigent*, 1. q. 7. & *c. Proposuisti* (est *c. Exposuisti*,) *infra de præben.* responderetur propterea ibi in casibus expressis licere contra canones etiam Concilii dispensare ex magna causa utilitatis, vel necessitatis, quia jura dicunt dispensari posse: tunc enim dispensatio intelligitur permessa Episcopis, licet eis expressè non indulgeatur, secundum Jo. de Lig. & Jo. Calder. in *cap. At si Clerici, de judic.* & fuit originale dictum Innocentii in *d. c. Dilectus, de tempor. ordin.* cum quo alii transeunt, ut ibi dixi n. 17. & tradit Silvestr. in *verb. Dispensatio*, n. 15. *vers. Tertio*, quando canon dicit posse fieri dispensationem, & ita in specie ad textum in *d. cap. Exposuisti*, respondet Jo. Andr. *ibid. n. 5. in fine.*

Ad oppositionem, quod circumscriptis reservationibus Apostolicis Episcopi in sua diocesi possint omnia, quæ summus Pontifex in universo orbe, respondi in eodem *c. Dilectus*. Imò hanc doctrinam periculosam esse diffusè ostendi in *c. 1. infra de off. ordin.*

Quò ad ultimum decisio Rotæ 5. *de jure patron. in nov. 24.* quod Episcopus ex magna causa utilitatis, & necessitatis dispensare possit contra Canones, etiam Concilii, salvari potest octo infra scriptis declarationibus.

Primò enim declaratur ut procedat, quando oriretur aliqua causaurgens de novo, & incognita verisimiliter per Concilium tempore editæ constitutionis. Ita in individuo prædictam decisionem Rotæ declarat Abb. in *c. Cum dilectus*, num. 10. *vers. Hoc dictum puto procedere, supra de elect.* allegans text. in *l. Si hominem, ff. Mandat.* Idem in terminis tradit Silvestr. in *verb. Dispensatio*, num. 15. ubi ait, Episcopum posse dispensare contra Canonem, & Concilium, licet ei non concedatur expressè, ratione magnæ necessitatis, vel utilitatis noviter emergentis, & tempore constitutionis inexcogitata, verisimiliter allegat Jo. de Lignan. & Abb. in *cap. At si clerici, §. De adulteriis, de judic.* idem dicit Tabien. in *eod. ver. q. 14.* & Armill. in *verbo dispensare*, num. 20.

Declaratur secundò prædicta Rotæ decisio, ut habeat 25 locum, dummodò super casu opinato emergenti non possit consuli superior. Aliàs enim Episcopo ex causa quamvis gravi, & urgenti non licet dispensare contra legem superioris; sed ad eundem superiorem debet haberi recursus. Ita Ludovic. Roman. in *l. 1. §. De viro, in 42. fall. ff. Solut. matrim. per tex. in l. Divus, l. ultima ibi, Imperatori rescribatur, ff. De fals. Abb. in *c. Dilecti*, il. 2. col. 2. *de appellat.* & Petrus de Anchar. *cons. 490. Viso, & diligenter inspecto*, num. 7. & sic etiam eandem Rotæ decisionem in terminis declarat Felin. in *cap. 1. num. 50. ver. Nihilominus, supra de constit.* & est ex mente Sancti Thomæ in 2. 2. q. 147. art. 4. ubi posteaquam docuit Legislatorem non intendere obligare, si quid ex speciali causa in aliquo inveniatur, quod observantiæ statuti repugnet, immediatè subnectit: *In quo tamen est discretio adhibenda; nam si causa sit evidens, per se ipsum potest homo licetè observantiæ statuti præterire, præsertim consuetudine interveniente: vel si non potest de facili recursus ad superiorem haberi; Si verò sit causa dubia, debet aliquis ad superiorem recurrere, qui habet potestatem in talibus dispensandi.* Hæc Divus Thomas. Et hanc conditionem, ut non pateat aditus ad superiorem, ad hoc ut Episcopis liceat in casibus inopinatis dispensare contra Concilium, exigunt etiam Jo. de Lignan. à Rota allegatus in *d. c. At si clerici*, & ibi etiam Abb. in §. *De adulteriis*,*

veris, n. 9. de judic. Bald. in l. Omnes populi, n. 8. ff. De just. & jur. Roman. sign. 486. Cott. in memorab. in ver. Episcopus, Mil. in repet. in ver. Dispensare, Dia. reg. 238.

- 26 Porro ad constituendum impedimentum recurrendi ad Summum Pontificem pro dispensatione in casibus non prævisis à Concilio, vel à Canone, observandum est, non sufficere quamlibet distantiam ab Urbe, sed ex remotissimis regionibus tantum, puta ex transmarinis. Manifestum est enim ex Germania, Hispania, Belgio, & aliis Europæ provinciis saltem quæ sunt citra mare Germanicum, & Balticum, esse facilem recursum ad Sedem Apostolicam, ut usus docet quotidianus: nam in multis annis, quibus exercit. Signaturam Sanctissimi in officio per Concessum, plerumque me reddidit in scribendo defessus ingens copia supplicationum ex partibus ultramontanis pro dispensationibus præsertim matrimonialibus; Et id ipsum diu expertus sum in officio Correctoris Sacræ Pœnitentiariæ in irregularitatibus ex abortu, vel alio homicidio occulto provenientes, & in dispensationibus super matrimonio contracto cum impedimento occulto dirimente, puta homicidii alterius conjugis, animo contrahendi cum alia, juxta textum in c. Si quis vivente, 31. q. 1. vel adulterii cum fidei datione, ut in c. ult. infra, de eo qui dux. in matrim. vel affinitatis ex copula fornicaria occulta, ut in c. Litteras, de restit. spoliat. & in c. Inquisitioni, de sent. excomm. & in aliis consimilibus. Unde perperam Navarr. in manual. cap. 22. num. 85. Dubium autem, & latius in d. cap. At si clerici, §. De adulteris, de judic. post Jo. de Lign. Abb. Angel. & Silvestr. quos citat, scripsit Episcopum posse dispensare in impedimentis quæ impediunt, & dirimunt, si impedimentum sit occultum, matrimonium publicum, & separatio magno scandalo fieret, & ad Papam, aut ejus Nuntium potestatem ad id habentem confugi non posset, propter paupertatem, & alia legitima impedimenta, & gloriatur se hanc doctrinam primum vulgasse Salamanticæ, & propter eam nonnullos Episcopos aliquoties dispensasse; eamque novissimè sequitur Thom. Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 40. n. 3. Etenim quidquid sit de veritate hujus doctrinæ, profectò illa malè fuit applicata à Navarro in partibus Hispaniarum. Unde merito illius sententiam reproboavit S. Congregatio Concilii. Item Congregatio deputata in causa Leodiensi, ut dixi in c. Cum de sua, num. 15. de corp. vitiat. nec eam servant Episcopi timorata conscientia. Multòque minus servari potest quod generaliter scripserunt idem Sanch. in Summ. tom. 1. lib. 4. cap. 40. numer. 39. & Salas de legib. disput. 20. sect. 3. num. 27. videlicet posse Episcopos dispensare in casibus Sedi Apostolicæ reservatis cum subditis, qui ob paupertatem ad Urbem accedere non valent; Tum quia hujusmodi causa dici non potest de novo emergens, & verisimiliter incognita tempore reservationis, cum frequentissimè Sedes Apostolica cum pauperibus dispensare consueverit. Tum quia pro impetratione dispensationum non est necessarius personalis accessus ad Urbem. Et in impedimentis occultis satis est, ut Confessores in partibus, suppressis nominibus supplicantium per litteras consulant Pœnitentiaris Basilicarum Urbis, vel alios, qui postea supplicationes deferunt ad ministros Sacræ Pœnitentiariæ, ut praxis observat, & ab ea dispensationum litteræ expediuntur gratis omninò etiam quoad scripturam. Unde non apparet quomodo paupertas possit præbere Episcopis justam causam dispensandi.
- 28 Declaratur tertio decisio Rotæ, ut procedat dummodò periculum sit in mora: nam magna causa de novo emergens cum impedimento recursus ad superiorem non sufficeret ad dispensandum, etiam in remotissimis Regionibus, si res dilationem pateretur. Cessaret enim causa relaxandi vinculum ex lege superioris injectum. Textus est in cap. Priscis, 55. dist. ubi apparet Episcopos non posse facultate dispensandi sibi per Canonem attributa uti, ubi nulla, vel rerum vel temporum perurget angustia. Et ibi Archidiacon. Gemin. & alii notant legem dispensativam esse cessante causa dispensationis. Unde constitutio permittens aliquid propter periculum cessat eo cessante, ut inquit Bald. in l. fin. per illum textum, C. Qui non poss. ad libert. perven. & sequitur Felin. alia adducens in c. Que in Ecclesiarum, numer. 29. supra de Constitut. Ad quod optimè facit, quod notat idem Bald. in Authen. Hodie, C. de judic. ubi ait minoribus magistratibus non licere transgredi leges, vel statuta superiorum propter emergentiam casuum inopinatorum, sed debere

illa tenaciter observare, nec ab eorum forma recedere, nisi quando superior non posset adiri, & periculum esset in mora, atque ita Bald. propter emergentiam casus inopinati exigit etiam hæc duo copulativè, ut non pateat aditus ad superiorem, & periculum sit in mora, per text. qui efficaciter hoc probat in c. unic. §. fin. Ne sede Vacan. lib. 6. Idem probatur in l. Si longius, §. fin. ff. De judic. quam ad hoc allegat Petrus de Anchar. in d. c. unic. num. 4. vers. Circa tertium, & cum Baldo transit Felin. in can. 1. num. 50. vers. Imò dixit Baldus supra de Constit. & ex mente Divi Thomæ in 1. 2. quest. 77. art. 4. ubi dicit periculosum fore, ut dispensatio iudicio cujuslibet committeretur, nisi forte propter evidens, & subitum periculum. Et confert decretum Concil. Trid. in cap. 1. sess. 23. ibi cujus quoniam cause sunt notoriæ interdum repentinæ, ne eas quidem significare Metropolitanò necesse erit.

Declaratur quarto, ut habeat locum, dummodò Episcopus procedat per viam dispensationis in aliquo speciali casu, prout loquitur decisio Rotæ, non autem per viam statuti, ut probatur in d. cap. Priscis, 55. dist. ubi conceditur Episcopis facultas dispensandi, priscis tamen manentibus constitutis, quæ custodiri debent, ubi nulla vel rerum, vel temporum perurget angustia. Atque ita permittitur Episcopis dispensatio urgente necessitate, sed non canonis abrogatio, seu immutatio. Ratio est, quia Episc. cum sint debitorum, sacras Canonum regulas observare debent, ut dicitur in c. Cum simus, 9. q. 3. unde ipsos appellat text. Canonum magistros atque custodes in c. Cum quibus, 24. qu. 3. Igitur nullus Pontificum in totum, vel in partem qualibet occasione potest convellere, vel mutare decreta Summorum Pontificum stabilita. Quæ sunt verba text. in c. Institutionis, 25. q. 2. Unde nec in Synodo licet eis quidquam statuere quod obviet canonicis institutis, ut est casus in c. Quod super his, & ibi dixi infra de major. & obed. & ita plenè consuluit Feder. de Sen. conf. 17. Quæstio talis est per totum; quem refert, & sequitur Petrus de Anchar. in repet. Canon. statuta, de constit. n. 188. vers. in contrarium, & nu. 190. vers. Accedit his utilis quæstio. Alioquin ut dicunt Feder. & Anchar. Si Episcopus id possent per viam statuti, per consequens possent totum jus commune subvertere in singulis casibus à jure provisum aliud statuendo; quo sentire secundum eos modicum differt ab hæresi, c. 1. 27. dist. cap. Nulli, 19. dist. gloss. in c. 1. in ver. Facti, vers. Quod si contrarium diceremus, de constit. lib. 6. & docet S. Thomas opusc. 19. cap. 3. de quo scripsi plenius in d. c. Quod super his, de major. & obed. Et hæc differentiam inter dispensationem, & statutum ponit expressè idem Feder. de Sen. conf. 275. Casus talis est, num. 2. vers. Non obstat ad præmissa, ubi propterea dicit Episcopos dispensare posse cum illegitimis in multis casibus contra jura; tamen non posse super hoc facere legem, vel statutum ut illegitimi possint promoveri, reddens rationem, quia lex, & constitutio respicit futura; & sic per eam inducerentur homines ad peccandum; sed dispensatio respicit præterita, id est, super eo, quod jam factum est, dispensatur, ut in c. Quemadmodum, de jur. jur. & l. Si unus, §. Pacta, ff. De Pactis. Hinc S. Congregatio Concilii alias consulta, An contra cap. 15. sess. 24. Concilium Provinciale aliquid statuere possit, veluti si aliquis Baro prætextu inimicitiarum cum Episcopo, & ejus Clero vellet confiteri Presbytero etiam approbato à suo Ordinario, censuit non posse.

Declaratur quinto, ut quoad dispensationem in gradibus prohibitis procedat, dummodò matrimonium sit jam publicè contractum, impedimentum sit occultum, & separatio sine magno scandalo fieri non possit, prout requirunt Silvestr. in ver. Dispensatio, nu. 1. ver. Ex quibus concluditur. Navarr. in Man. c. 22. n. 85. vers. Dubium autem. Tabien. & Armilla citati nu. 24. in prima declaratione. Alioquin si matrimonium esset occultum, aut nondum contractum, cessaret ratio magni scandali, super qua fundatur justitia dispensationis. Quinimò si matrimonium esset occultum, aut impedimentum publicum, potius esset scandalum ut conjuges pergerent in copula fornicaria. Unde non bene Basil. Pontius de matrim. lib. 8. cap. 13. nu. 6. & alii moderni scripserunt Episcopum posse dispensare in articulo mortis in matrimonio etiam contrahendo ad legitimandam prolem. Et sanè nec Navarr. nec qui ante eum scripserunt aucti sunt tradere hanc doctrinam, nisi prædictis conditionibus concurrentibus. Basil. verò & alii hanc doctrinam liberè

- extendunt ad impedimentum etiam publicum; imò & ad matrimonium contrahendum, & eam causa satis levi. Quid enim urget legitimatio prolis ex paupere mulierecula, ut inferior dispensare debeat in casibus Summo Pontifici reservatis; Unae arbitror eorum sententiam scrivari non posse ab Ordinariis abique incursu excommunicationis qua in Bulla Cœna feriuntur, usurpantes jurisdictiones, & jura ad Sedem Apostolicam pertinentia, ut in similibus casibus sæpius respondit S. Congregatio Concilii. Ad quod facit quod notat Innoc. in *c. Dilectus*, n. 2. *vers. Dic non licere, supra de temp. ordin.* ubi concilians regulam præd. Decretalis cum contraria regula Decretal. *Nepus de sent. excomm.* dat unam solutionem, dicens Episcopos posse quidem dispensare super jam factò, ut tolleretur nisi prohibeatur, ut in *d.c. Nepus*, sed nunquam posse superfaciendo, id est, ut aliquid fiat contra Canones, nisi ubi permittitur à jure, ut in *d.c. Dilectus*, allegat, *c. Hoc videtur* 22, *quæst. 5.* quam solutionem ponunt ibi etiam Jo. Andr. *num. 13.* Anton. de Butr. *n. 9.* Bellam. *num. 4. vers. Tertia solutio*, & Abb. *n. 5.* & fuit distinctio Petri de Sampson, qua ponitur in additione post gloss. 1. in *c. At si Clerici*, §. *De adulteris, infra de judic.* Potest igitur admitti, ut prædictis concurrentibus, Episcopus aliquando dispensare possit super matrimonio contracto, non tamen super contrahendo, quia super jure prohibitorio inferior a Principe non dispensat, ut notat Innocent. in *c. Fel non est compos, supra de tempor. ordin.* Bart. in *l. Barbarians, ff. de off. Prat.* & Petrus Brixien. in *reper. in ver. Dispensatio*.
- 37 Declaratur sextò, ut prædicta facultas dispensandi in impedimentis dirimentibus, ubi matrimonium est publicum, & impedimentum occultum, procedat in foro conscientie tantum, non autem in foro externo, prout observat sacra Pœnitentiaria exemplo Concilii Tridentini, in *cap. 6. sess. 24.* quod tribuit Episcopis facultatem dispensandi in irregularitatibus & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, non tamen deductis ad forum contentiosum, & absolvendis à casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis pro solo conscientie foro. Et tradunt ex recentioribus Henriquez *lib. 12. de matrim. c. 3. n. 2.* & Sanchez in *tract. de matrim. lib. 2. disp. 40. n. 10.*
- 38 Declaratur septimò, ut eadem facultas locum habeat, dummodò qui petunt dispensationem contraxerint matrimonium bona fide, id est, cum probabili ignorantia impedimenti, aliàs enim indigni essent dispensatione, argum. *c. Frater, & Coepiscopus, & c. seqq. 17. q. 4. & c. fin. infra de immum. Eccles.* Et constat ex decreto Concilii Tridentini in *c. 5. sess. 24. de reform. matrim.* ubi statuitur, ut si quis intra gradus prohibitos scienter contrahere præsumserit, separetur, & spe dispensationis consequenda careat. Idque in eo multò magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed & consummare ausus fuerit. Quod si ignoranter id fecerit, siquidem solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subiiciatur pœnis; non enim dignus est qui Ecclesie facillè benignitatem experietur, cujus salubria præcepta temerè contempserit. Si verò solemnitatibus adhibitis impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo gratis dispensari poterit. Atque ita hanc conditionem exigunt post Concilium Tridentinum Bartholomæus à Ledesma *de matrim. dub. 5. ad fin.* & Ludovic. Lopez. *2. par. instructorii, c. ult. ad fin.* quicquid contra scripserit Henriquez *loc. cit.* quem meritò refellit Sanch. *d. disp. 40. num. 4.* Et certè si Summus Pontifex non dispensat cum his, qui mala fide inierunt matrimonium, longè minus dispensabit Episcopus, ut arguit Anton. de Butr. in *c. Post translationem, in 5. notab. n. 11. de renunc.* & Andreas Barbat. in *addit. ad Abb. in c. At si Clerici*, §. *de adulter. in ver. Concedere, de judic.*
- 41 Declaratur ultimò, ut procedat, dummodò sic dispensati ab Episcopo, cum primum dabitur facultas, recurrant ad Sedem Apostolicam pro nova dispensatione per text. in *cap. Eos qui, de sent. excomm. lib. 6.* ubi absolutus propter mortis

periculum, vel aliud impedimentum, à quo aliàs absolvi non poterat, cessante impedimento cum commodè poterit, tenetur se presentare ei, à quo aliàs absolvi debebat, alioquin ne sic censuræ illudat Ecclesiasticæ, in eandem sententiam recidit ipso jure. Quo textu corrigitur sententia Gossredi Bernard. & Host. qui contrarium dixerunt in *cap. De cetero, infra cod. tit.* ut notat gloss. in *d. cap. Eos qui, in ver. Decernimus.* Et ita in terminis dispensationis per illum text. tradit Petr. de Anchar. *conf. 409. Viso & diligenter inspecto, n. 7.*

His planè omnibus concurrentibus videtur non esse inconveniens, ut juxta prædictam decisionem DD. de Rota Episcopus ex magna causa dispentet contra canones etiam Concilii. Finge enim à Principe contractum fuisse matrimonium bona fide in gradu prohibito, & futurum esse, ut nisi proles inde suscepta per subsequens matrimonium legitimeretur, succedat in Regno Infidelis, vel Tyrannus, certè non esset absurdum ut altero ex conjugibus in periculo mortis constituto, Episcopus dispensaret super matrimonio sic contracto ad legitimatorem prolis, ne alioquin publica salus Regni periclitaretur. Non enim credendum est Canonis conditorem fuisse crudelem, & salutem omnium despiciere voluisse, *c. 3. de Postul. c. Licet, de regul. c. Si quis recte, 11. q. 3. c. Scias, 7. qu. 1.* quin potius verisimile est, ut noluerit hunc calum in sua prohibitione includere, & hæc est Epicheia, seu equitas, quam egregiè explicat S. Thomas in *2. 2. q. 120. art. 1.* Utitur hoc exemplo in simili casu dispensationis Innoc. *c. Cum ad monasterium, de stat. Monach. num. 4. vers. Quid enim si tota Christianitas, vel etiam aliqua pars ejus esset in periculo.* ubi hæc solidissimis rationibus comprobatur, & eum sequuntur ibi Host. Joan. Andr. *num. 29.* Abb. *n. 21.* & reliqui omnes. Confert quod notat Bart. in *l. Cum Navarchorum*, per illum textum, *c. de Navar. lib. 11.* dicens, Priores posse facere contra ordinamenta adiuncta generalis, si cognoscant aliquid ordinatum esse, cujus observantia sit Republicæ damnosa. Et quod scripsit Bald. in *l. Observare in 10. q. ff. de off. Proconsul.* ubi ait judicem excusari in syndicatu, qui ob multorum salutem transgreditur statuta.

Sed his requisitis deficientibus, vel aliquo ex eis, ut si pareret aditus ad Summum Pontificem, aut si periculum non esset in mora, dispensatio irrita esset, & sic dispensari non essent tuti in conscientia ob defectum potestatis secundum opinionem Inn. & communem in *d. c. Cum ad monasterium*, Covart. *de spons. par. 2. c. 6. §. 9. n. 11.* Unde si qui Episcopi in Hispania innixi doctrinæ Navarri cum pauperibus in impedimentis dispensarunt, id malè & suo periculo præstiterunt, ut ex dictis constat, &c.

Unde etiam apparet longè minus admittendum esse, quod generaliter dixit Basil. Pont. *de matrim. lib. 6. cap. 8. nu. 11.* allegans Sotum in *4. dist. 32. qu. unic. art. ult.* videlicet jure ordinario Episcopum dispensare contra legem Concilii generalis, vel Summi Pontificis quoties dispensandi facultas illi non adimitur; hæc enim doctrina, nisi temperetur secundum ea quæ dicta sunt falsa, & periculosa est, & nullatenus ad praxim deducenda: nam inferiorem posse contra legem superioris absolute dispensare nihil est aliud, quam caput membris, & superiora inferioribus subiicere, & ordinem naturalem invertere, *c. Inferior, 21. dist. gloss. notab. in Clem. fin. in ver. Ecclesia, de heret. S. Thomas in 2. 2. qu. 104. art. 1.* & Ecclesiasticam Hierarchiam confundere Dei ordinatione institutam, ut in *c. 4. & canon. 6. sess. 23. de sacr. ordin.* Concilium Trident. Præsertim verò quia mos sacrorum Canonum, & Conciliorum est ferè ubique simpliciter præcipere, aut prohibere quid faciendum sit, vel non faciendum: rarò autem descendunt ad prohibitionem dispensationis. Unde si liceret Episcopis dispensare, quotiescumque dispensatio in specie non prohibetur, consequenter esset in eorum facultate totum jus commune, & Concilia universalialia subvertere in singulis casibus dispensando, quod est erroneum asserere secundum Feder. de Sen. & Petr. de Ancl. citatos *suprà in 4. declaratione, num. 30.*

DE FILIIS PRESBYTERORUM.

Alexander III. Vigoren. Episcopo.

CAPUT VIII.

Constitutus in præsentia nostra G. clericus, supplici nobis insinuatione monstravit, quòd cum capellam de Storton. canonicè fuisset adeptus, & eam pluribus annis pacificè possedisset: R. miles ipsum ea sine iudicio spoliavit. Cùmque memoratus clericus exinde apud te deposuisset querelam; obiectum fuit ei, quòd pater suus in capella ministravit eadem: & infra. Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si tibi constiterit, quòd idem clericus à capella fuerit prædicta per potentiam laicalem ejectus, & quòd pater eius præfatæ capellæ persona seu perpetuus vicarius non fuerit (licet in eadem nomine ejusdem G. quandoque ministraverit) ipsam sibi cum redditibus perceptis, restituere non omittas.

SUMMARIUM.

- 1 Filius præesse potest Ecclesie, in qua pater sine titulo ministravit, & n. 26.
Et quid post Concil. Trident. & Constit. Clem. VII. num. 27.
- 2 Spoliatus beneficio an, & quando sit restituendus antequam doceat de Canonica institutione, & numer. seqq. usque ad n. 21.
- 3 Spoliato potenti restitutionem beneficii regulariter obijci non potest de non Canonica institutione, & num. 11.
Fallit si spoliatus consentiat, ut cognoscatur de bona jure, n. 5.
Item fallit si defectus tituli non Canonici sit notorius, num. 6.
Item fallit si spoliatus simul intentaverit possessorium, & petitorium, n. 9. & 12.
- 4 Intellectus plures hujus cap. & numer. seqq. usque ad num. 21.
- 6 Spoliatus non tenetur respondere super petitorio.
- 7 Agenti possessorio recuperanda in profanis obijci non potest vitium proprietatis etiam notorium.
- 8 In beneficialibus secus, si ve sit notorium de jure, si ve per confessionem spoliati, si ve per evidentiam facti, vel probationum judicialium.
- 9 Possessorium recuperanda, & Petitorium ab eadem persona cumulari possunt; & utrumque unica sententia terminatur.
- 10 Canonica institutio dicitur, quæ est sine vitio conferentis, recipientis, vel formæ.
- 13 Spoliatus agens possessorio, & petitorio si probet possessionem, & spoliationem, sed non proprietatem, obtinet in possessorio, sed succumbit in petitorio.
- 14 Libellus super possessorio non vitatur si in eo narretur aliquid de proprietate.
- 15 Libellus cognoscitur ex modo concludendi, non narandi.
- 16 Commissio Papa præsumitur conformis libello.
- 17 Libellus coram Papa procedit etiam sine conclusione.
- 18 Spoliatus restituitur unà cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt.
- 19 Etiam si egerit simul possessorio, & petitorio.
- 20 Prado non debet esse melioris conditionis, quàm possessor cum titulo.
- 21 Persona appellatione intelligitur Rector Ecclesie.
- 22 Vicaria perpetua, & Rectoria à pari procedunt, quo ad repellendos filios à beneficiis parentum.
- 23 Vicarius perpetuus jus habet in Ecclesia, & sine causa removeri non potest.
- 24 Item pro Rectore habetur, & sicut Rector dicitur intitulatus.
- 25 Vicarius perpetuus, & Rector eandem curam habent in solidum.

Constitutus. Filius præesse potest Ecclesie, in qua pater sine titulo ministravit. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & omnes, & sunt duæ partes. Prima ponit quæstionem, secunda provisionem, ibi, fraternitati.

Nota primò ibi, Si tibi constiterit. Ad hoc ut spoliatus beneficio sit restituendus, non sufficere ut probet spoliacionem, nisi etiam doceat de bono jure, seu canonica institutione. De utroque enim Papa hic mandat inquiri.

Sed contra, cum hic Clericus fuerit beneficio spoliatus de facto, debuit simpliciter restitui absque eo, quod cognosceretur de suo jure, c. in litteris, c. Item cum quis, &c. Ex conquestione, inf. de restit. spol. 3. q. 1. & quest. 2. per tot. Timore hujus contrarii Decretalis legitur variè, & quinque lecturas profequitur hic Card. à princ. usque in fin. Ego tres tantum attingam, ex quibus, ni fallor, Decretalis remanebit plana, & clara. Prima lectura est Hostiens. hic num. 1. vers. Tu dicas, qui putavit commissionem Apostolicam super spoliacione, & Canonica institutione hic processisse de voluntate Clerici spoliati, cui propterea nos gerendus fuit, & fortè Papa eum ad hoc induxit ex quadam æquitate ad tollendos circuitus; quia restitutus nisi de canonica institutione appareret, nihilominus brevi manu amoveretur. argum. c. Ad petitionem, ad fin. infra de accusat. & fortè Clericus satis confidebat de jure suo, & cum Hostiens. videntur simpliciter transire Joann. Andr. hic num. 7. & Butr. num. 10. vers. Tertio. Verùm hic intellectus divinat ad hunc textum, ideòque nullatenus videtur recipiendus, prout etiam observat Cardin. post med. ver. Quarto legitur.

Secunda lectura desumitur ex Innocent. hic post medium, 6 vers. Secundum, qui posuit insignem declarationem ad jura præallagata, quæ dicunt Clericum beneficio spoliatum ante omnia esse restituendum, nempe ut procedant, quando res est dubia super proprietate, seu canonica institutione: tunc enim spoliatus potest dicere, Non respondebo nisi de possessione mea; & tu non es audiendus nisi prius facta restitutione, ut in d. c. In litteris; quod etiam dixerunt Domini de Rota decis. 365. num. 10. par. 3. recent. Secus verò si constaret per confessionem spoliati, vel probationes admittas quod esset talis, ut Ecclesia non esset ei restituenda, puta, quia esset illegitimus, vel possessionem Ecclesie occupasset, & dispensationem non haberet: tunc enim ad possessionem Ecclesie non esset reintegrandus, cum eam sine peccato retinere non posset, ut c. Significasti, infra de divort. l. 1. §. Redigit, ff. quorum legat. & l. Dolo, ff. de doli except. Ita Innoc. dicens in hoc convenire omnes. Tu signa, & memorie commenda hanc theoriam: nam etsi aliis juribus, vel rebus contra spoliatum excipi non possit de vitio proprietatis etiam notorio; quia eo quod possidet, justè possidet, etiam in totum deficiat in proprietate, ut hic per Butr. num. 8. vers. Sed tu dic, & Joan. de Anan. in fin. tamen in Beneficialibus secus est, quia agenti possessorio recuperanda obstat defectus notorius proprietatis; si ve sit notorius ex juris dispositione, si ve per confessionem ipsius spoliati, si ve per evidentiam facti, si ve per evidentes probationes judiciales. Et est ratio, quia beneficia sine canonica institutione licitè obtineri

- neri non possunt, ut in *reg. 1. Sexti*; ideoque non competit restitutio, nisi contra notorium aliquid rationabile ostendatur. Et hoc dictum Innocent. tamquam singulare extollunt, & approbant hic idem Butr. *d. num. 8. vers. Sed tu dic*, & *num. 9. Cardin. post princ. vers. Tertia legitur*, & *circa fin. vers. Dic standum tertia lectura*. Anchar. & Jo. de Anan. ambo in *2. notab. Navar. in c. Accepta, n. 9. vers. Confirmatio decuplex, de restit. spoliat.* ubi de communi DD. de Rota *decis. 2. incip. Fuit dubitatum*, & *num. 2. eod. tit. in novis*,
- 9 Tertia lectura, quæ mihi videtur admodum consona verbis Decretalis, est gloss. 2. hic? & videtur ex mente Innocent. in *princ. in ver. Querelam*, & Joan. And. *num. 2.* videlicet quod iste clericus spoliatus non egit tantum possessorio reintegranda, sed simul intentavit possessorium, & petitorium, quod jure fieri potest, & eo casu recipiuntur probationes tam super possessione, & spoliatione, quam super proprietate: & unica sententia possessorium, & petitorium terminatur, ut est casus in *c. Cum dilectus*, & ibi notat gloss. 1. & communiter Doctores, *infra de caus. possess. & propriet.* Quod intentaverit possessorium est extra dubium, quia in sua querela disertis verbis proposuit se fuisse spoliatum extra judicium per potentiam laicalem, & Papa constituto de spoliatione mandat illum restitui: unde inepta est quarta lectura eorum, qui dixerunt hunc clericum egisse petitorio tantum. Quod verò simul cum possessorio intentaverit etiam petitorium, constat evidenter ni fallor ex sequentibus: & primò ex querela, quam proposuit Papæ, in qua significavit se fuisse canonicè institutum de Capella, à qua fuit per potentiam laicalem ejectus, ut patet ex *princ. text. ibi*, Ecclesiam de Horton. canonicè fuisse adeptus, hoc est sine vitio conferentis, recipientis, vel formæ, ut explicant hic Hostiens. & Card. ambo in *princ.* & Joan. And. *num. 2.*
- 11 quæ omnia procul dubio pertinent ad petitorium. Secundò ex eadem querela, quam Clericus deposuit coram Episcopo Vigoren. & ex objectione illi facta ex adverso, quod ejus pater in eadem Ecclesia ministrasset: & consequenter illius institutio non esset Canonica: quod fieri non potuisset si solum possessorium intentasset, quia agentis interdicto recuperandæ non potest objici de non Canonica institutione, ut est casus in *d. c. In litteris*, *inf. de restit. spoliat.* Ac demum ex commissione Papæ, qui mandat inquiri non tantum de spoliatione, sed etiam an pater Clerici spoliati fuerit in ead. Ecclesia intitulus, & sic an filius esset canonicè institutus: quod similiter respicit proprietatem, & titulum beneficii. Unde saltem his omnibus simul junctis non videtur ambigendum quin iste Clericus egerit simul possessorio, & petitorio. Et consequenter cessat objectum quod debuèrit restitui priusquam cognosceretur de bono jure juxta textum in *d. c. In litteris*, *eum concordat. supra cit.* Quoniam prædicta jura limitantur non procedere, quando spoliatus agit simul possessorio, & petitorio, quia tunc causa committitur, & cognoscitur super utroque, ut in *d. c. Cum dilectus, de caus. possess.*
- 13 & propriet licet postea si probet possessionem, & spoliationem, sed non proprietatem, obtineat in possessorio, sed succumbat in petitorio, ut in *cap. Cum Ecclesia Sutrina, cum materia*, & in *c. Cum super*, *eod. tit.*
- 14 Non obstat, quòd iste clericus spoliatus solum narraverit in libello aliquid de proprietate, (quod fieri potest, & libellum non vitiat, secundum Anton. de Butr. in *1. notab.*) in conclusione verò restrinxerit se ad possessorium: & consequenter non obtulerit se probaturum de proprietate, & titulo, quia libellus cognoscitur ex modo concludendi, non narrandi, ut est casus in *c. Ex parte B. infra de for. compet.* & observat idem Butr. *hic num. 12.* & Joan. de Anan. *num. 1. in finem.* Id inquam non obstat, quia de hac conclusione super possessorio nullibi apparet ex littera: quinimò cum clericus in libello narraverit simul possessionem, & proprietatem, ut Butr. fatetur, & Pa-
- pa de utroque inquiri mandaverit, vehemens est præsumptio, quod utrumque deduxerit in conclusione libelli, cui commissio Papæ præsumitur esse conformis, *l. 1. c. de divers. refer.* ubi est casus *c. In inter dilectos*, §. *Ceterum*, *inf. de fid. instrum.* & respondit Gemin. *cons. 47. Supplicatur Papæ, n. 1. vers. Nam in rescripto*, & *Roman. cons. 132. Ut retulit in princ.*
- 17 Præterquam quod coram Papa procedit libellus etiam sine conclusione, secundum Inn. in *c. 1. n. 1. vers. Nisi causa coram Papa ageretur*, *inf. de lit. contest.*
- 18 Rursus obstat, quòd Papa hic mandat restitui Capellam spoliato, unà cum fructibus perceptis, ac etiam qui percipi potuerunt, secundum gl. ult. quod est proprium interdicto possessorio recuperandæ, *c. Gravis, infra de restit. spoliat.* & ponderant hic Host. in *fin.* Jo. And. *num. 3. in ver. Eiectus*, Anch. in *1. notab.* & plerique alii: Nam restituitur fructus perceptos, & qui percipi potuerunt à fortiori deberi spoliato, quando docet non solum de possessione, & spoliatione, sed etiam de titulo & proprietate ut hoc casu: ne sit melioris conditionis Prædo, & incubator, quam legitimus possessor, & intitulus: contra text. in *c. Ad decimas, de restit. spol. lib. 6. & c. Licet causam*, *cum ibi not. inf. de probat. cum mult. simil.* Unde arg. hoc in quo tantam vim faciunt Doctores concludit quidem hunc clericum egisse possessorio, sed minime concludit, quin simul etiam egerit petitorio: Et ex his arbitror optimè salvari posse intellectum gloss.
- 20 Secundò nota ibi, *persona*. Appellatione personæ intelligi Rectorem Ecclesiæ, ut hic, & in *c. Ad extirpandas*, *inf. eod.* & adde Innoc. in *c. De multa, num. 6. inf. de preben.* ubi adnotavit in Anglia personas Ecclesiarum dici que præsentunt Ecclesiis, qui alibi dicuntur Curati, ut *c. Personas, inf. de appellat.*
- 21 Tertiò nota ibi, *seu perpetuus Vicarius*, Rectoriam, & Vicariam perpetuam à pari procedere quoad prohibitam successione filiorum in beneficiis parentum. Nec mirum, quia secundum Goffred. hic, Vicarius perpetuus habet jus in Ecclesia, & sine causa removeri non potest, *c. Provi-deas*, *c. Ad hæc*, & in *c. fin. inf. de offic. Vicar. c. G. Perpetuus*, *inf. de fide instrum. c. Postulasti, sup. de rescr.* sicut emphyteuta, & qui ad non modicum tempus conduxit jus habet in re, *l. 1. & fin. ff. Si ager vectigal. l. 1. §. Quod ait, ff. de superficibus*. Item perpetuus Vicarius, secundum Ancl. *hic in fin.* pro Rectore habetur, & ut ait Butr. in *3. notab.* dicitur intitulus sicut Rector, ad quod vide quæ scripsi in *c. Ex parte, num. 1. & seqq. & num. 19. de offic. Vicar.* Aliam rationem assignat hic Host. *num. 1. in ver. Eiectus*. Nempe quia Rector, & Vicarius perpetuus eandem curam habent in solidum, cum talia divisionem facillè non recipiant, ut notatur in *cap. 1. infra de iure par.* Unde si filius institueretur Rector posteaquam pater fuit Vicarius perpetuus; vel è converso daretur successio in eod. vel consimili jure contra Canonum instituta; ut notat idem Host. in *c. Ad hæc, ad fin. in ver. Præfuerunt, inf. eod.* Non obstat *c. Ad extirpandas, inf. eod.* quod loquitur simpliciter de Vicario. Quoniam illa Decretalis intelligitur secundum hanc, & si de Vicario perpetuo, ut ibi notat gl. in *verb. Vicarii*, Innoc. in *eod. ver.* Host. *n. 1. in ver. Persona*, & Bellam. in *princ.* Henr. Boich. in *c. Nimis, n. 7. infra eod.*
- 26 Ultimò nota id, quod dictum est in Summario, videlicet filium de jure præfici posse Ecclesiæ, in qua pater non fuit intitulus, sed tantum nomine filii ministravit, ut Vicarius conductivus, seu Capellanus amovibilis, & hic notat gl. pen. Host. *n. 1. in ver. Ministravit*, & *n. 3. in ver. Nominè*, Butr. in *4. notab.* & Ancl. in *ult. notab.* Et nota dispositionem hujus textus, quatenus intelligatur etiam de filio illegitimo, non fuisse sublatam à Conc. Trid. *cap. 15. sess. 25.* ut ex sententia S. Congr. dixi in *c. Ad extirpandas, n. 16. infra eod.* An autem sublata fuerit per Constit. Clem. VII. quæ incipit, *Ad Canonum conditorem*, scripsi in prædicta Decretali *Ad extirpandas, num. 17. & seqq.* ubi plenè videas,

DE OBLIGATIS AD RATIOCINIA

Ordinandis vel non.

Ex Concilio Carthag.

C A P U T I.

Magnus Episcopus August. dixit: procuratores, actores, executores, seu curatores pupillorum si debeant ordinari? Gratus Episcopus dixit: Si post deposita onera, & reddita ratiocinia, actus vitæ ipsorum fuerint comprobati in omnibus, debent cum laude Dei (si postulati fuerint) honore munerari: si enim ante libertatem negotiorum vel officiorum fuerint ordinati, Ecclesia infamatur. Universi dixerunt: Rectè statuit Sanctitas vestra, ideòque ita est nostra sententia.

S U M M A R I U M.

- 1 **O**bligatus ratiociniis deposito onere, & reddita ratione ordinari potest, prius verò non, & nu. 11. & 22.
- 2 Clerici non possunt esse Procuratores, nec Advocati in foro seculari, nisi pro Ecclesia miserabilibus personis, consanguineis, & quorum negotia de jure gerunt.
- 3 Secus in foro Ecclesiastico.
- 4 Clerici unum negotium Clericorum, vel etiam laicorum in foro seculari procurare non prohibentur.
- 5 Clerici an possint esse conductores.
- 6 Clerici possunt emere fructus Ecclesie ad tempus.
- 7 Curator dari potest etiam pupillo.
- 8 Tutor testamentarius, vel datus ordinari non debet ante depositam tutelam, & redditas rationes; secus si tutor sit legitimus.
- 9 Tutela legitima est, que jure agnationis, vel cognationis defertur.
- 10 Filius vulgò conceptus nullum agnatum habet, neque cognatum.
- 11 Ratiocinia qua sint.
- 12 Obligatus ratiociniis prohibetur promoveri ad Ordines, sed non ad dignitates.
- 13 Clerici prohibentur administrationes suscipere, sed non prohibentur eligi, dum tolerantur.
- 14 Debent tamen suspendi ab executione Ordinum quousque rationes reddiderint.
- 15 Obligati ratiociniis prohibentur in aliqua religione ad habitum, & professionem admitti; Sed si de facto admittantur, professio non est irrita.
- 16 Obligatus juramento ad librum scribendum, vel aliud servitium exhibendum, an possit religionem ingredi, & n. seqq.
- 17 Ingratitudo aboletur Religionis ingressu.
- 18 Juramentum non violat, qui in melius commutat.
- 19 Obligati ratiociniis quas ob causas prohibeantur ordinari.
- 20 Ordinari quis non debet, ex cuius ordinatione Ecclesia infamatur.
- 21 Executio sententiæ capitalis, an sit differenda si compareat aliquis, dicens rem esse sibi obligatum ad reddendam rationem alicujus administrationis, vel negotiationis.
- 22 Administratores bonorum alterius, an & quibus casibus prohibeantur ordinari ante dimissum officium, & reddita ratiocinia, & n. seqq.
- 23 Quid in administrationibus Ecclesiasticarum, vel miserabilium personarum.
- 24 Et quid in administrationibus personarum secularium non miserabilium.
- 25 Laicus, qui sine ulla fraude factus est Clericus, an judicari, & puniri possit à Judice seculari pro obligationibus contractis, vel delictis commissis ante Clericatum, & n. seqq. & n. 64.
- 26 Privilegium superveniens universoliter eximit, & liberat ab obligatione, qua quis ante à tenebatur. Declaratur, n. 42. vers. Non obstat. Prosp. Fagnan. in I. Libr. Decretal.
- 27 Sacerdotium superveniens tollit munus publicum, & solvit compromissum prius initum.
- 28 Ordinatus in fraudem fori secularis, an pro maleficiis commissis ante Clericatum coerceri, & puniri possit à Judice laico, & n. seqq. usque ad num. 35. & numer. 65.
- 29 Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura deliquit, & postea habitum, & tonsuram reassumpsit, & Ecclesie inservivit, gaudet privilegio fori, nisi reassumpsit habitum in fraudem.
- 30 Fraus in omni dispositione intelligitur excepta.
- 31 Cap. Odoardus de solut. non suffragatur dolo.
- 32 Clericus in fraudem promotus non potest à Judice laico personaliter distringi, nisi persona sit preventa, & n. 51. & seqq. & n. 71.
- 33 Cognitio an Clericus fuerit ordinatus in fraudem, spectat ad Judicem Ecclesiasticum, & interim Judex laicus non potest procedere, & n. seqq. & n. 74.
- 34 Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura dedit mandatum ad committendum delictum, quod fuit commissum postquam habitum, & tonsuram reassumpsit, & Ecclesie inservivit, gaudet privilegio fori, nisi reassumpsit habitum in fraudem.
- 35 Fraus an presumatur ex hoc solo, quod quis fuerit ordinatus post maleficium commissum, an verò requiratur, ut ante Clericatum fuerit in Curia seculari conventus, vel accusatus, aut in crimine deprehensus, & n. seqq. usq. ad n. 41. & n. 72.
- 36 Quid si fuerit ordinatus longè post commissum delictum. Et quid si in continenti, n. 38.
- 37 Fraudis suspicio sicut excluditur ex temporis intervallo, ita arguitur ex brevitate temporis, & num. seqq.
- 39 Fraus an presumatur ex infamia criminis ante Clericatum.
- 40 Votum precedens Clericatum, vel Monachatum excludit suspicionem fraudis.
- 41 Laicus conventus in Curia seculari, qui postea factus est Clericus, an pro illa causa à Judice laico judicari, & puniri possit, & n. seqq. usq. ad n. 77.
- 42 Continentia cause non debet dividi. Declaratur, n. 49.
- 43 Reus per Ecclesiam transiens, dum ad supplicium ducitur, gaudet immunitate, nec potest inde inviolenter extrahi, n. 61.
- 44 Declinatoria fori noviter orta opponitur etiam post litem contestatam.
- 45 Res alterata, vel consecrata non restituitur priori domino. Declaratur, n. 60.
- 46 Fori adjectio aliud est, & aliud mutatio.
- 47 Per Clericatum mutatur status, & forus, quominus & genus fori.
- 48 Fori privilegio Clericus nec tacite, nec expresse potest renuntiare. Declaratur, n. 56. & 59.
- 49 Clerici coercitio est jurisdictionis merè spiritualis, que non cadit in laicum. Declaratur, n. 56. & seqq.

- 50 *Votum Domini Robusterii à Signatura Justitia approbatum super articulo, An instantia contra laicum inchoata in foro seculari transeat in Clericum successorem, & n. 61. vers. Non obstat.*
- 51 *Theorica notabilis Jo. Andr. à DD. approbata super jurisdictione in laicum, qui de lite pendente factus est Clericus, vel Professor.*
- 52 *Laicus, qui dum detineretur in carcere Curia secularis, factus est Clericus, vel Professor, potest à Judice laico distringi, & puniri etiam in persona, & n. 85.*
- 53 *Reus ad mortem damnatus Eucharistiam suscipiens non gaudet immunitate.*
- 54 *Judex laicus qualiter, & quando possit procedere contra Clericum ordinatum lite pendente, perstringitur octo conclusionibus ex dictis Joan. Andr. & Canonistarum.*
- 55 *Et conclusiones omnes rediguntur ad unam.*
- 56 *Jurisdictio Judicis laici in causa ante Clericatum praevientis perpetuatur in Clericum propter principium habile; licet devenit ad causam à quo non potuit inchoari.*
- 57 *Clericus agens contra laicum in foro seculari potest ibi civiliter reconveniri.*
- 58 *Clericus heres laici conventi in foro seculari, an teneatur ibi causam prosequi, & num. 61. vers. Non obstat.*
- 60 *Res sacra nullo casu contraheri potest, nisi à sacratis, & Deo dicatis hominibus.*
- 61 *Immunitas non fuit concessa personis ad Ecclesiam confugientibus, sed ipsi Ecclesiae.*
- 62 *Clericus, qui post questionem sibi motam in foro seculari ordinatus est non sponte, sed tractus à superiore, an in causa illa teneatur coram Judice laico respondere.*
- 63 *Laicus, aut Clericus non beneficiatus non potest cogi ad ordines suscipiendos etiam ex causa utilitatis, vel necessitatis Ecclesiae.*
- 64 *Laicus post commissum delictum sine ulla fraude prima tonsura initiatus omnino eximitur à jurisdictione Judicis laici, tam quoad personam, quam quoad bona ex sententia S. Congr. Concilii.*
- 65 *Sed si in fraudem, eximitur nihilominus quoad personam. Sed non quoad bona, n. 71. Præcedere tamen debet declaratio super fraude, numer. 74. Quæ declaratio pertinet ad Judicem Ecclesiasticum, ibid. vers. Quinta conclusio.*
- 66 *Clericus post delictum in fraudem promotus, an sit degradandus, & tradendus Curia seculari personaliter puniendus.*
- 67 *Degradatio an requiratur in Clerico prima tonsura, & num. 70.*
- 68 *Clericus prima tonsura incorrigibilis non potest puniri à Judice laico antequam fuerit traditus Curia seculari prævia declaratione Ecclesiastici super delicto.*
- 69 *Clericus assassinus potest à Judice laico puniri, etiam absque alia degradatione; requiritur tamen declaratio Ordinarii super qualitate assassinii.*
- 73 *Clericus conjugatus, qui post dimissum habitum, & tonsuram deliquit, & in Curia seculari condemnatus fuit, & deinde habitum, & tonsuram reassumpsit, & Ecclesia inservire cepit, an possit à Judice laico judicari, & puniri, & n. 81. & seqq.*
- 74 *Judex Ecclesiasticus tantum cognoscit, an Clericus fuerit ordinatus in fraudem, an duxerit unicam, & virginem, & an inceserit in habitu, & tonsura, & interim judex laicus conquiescit.*
- 75 *Homicida, & spurius licet tonsurari non debeant, tamen tonsurati recipiunt characterem, sed non ordinis executionem.*
- 77 *Laicus conventus in Curia seculari, qui postea in aliqua religione professionem emisit, an possit pro illa causa à Judice laico judicari, & puniri, & num. seqq.*
- Et quid infra annum probationis, n. 79.*
- Et quid in eo, qui factus est Recobatus, vel Tertiarius, aut miles S. Gaudentii, nu. 80.*
- 78 *Professi, & Clerici quoad privilegium fori à pari procedunt.*
- 80 *Signatura quid senserit in muliere, qua lite pendente in foro seculari effecta est Mantellata, seu Pizzocara S. Augustini.*
- 82 *Clericus conjugatus per dimissionem habitus non perdit perpetuo privilegium fori, sed ad tempus quamdiu habitum non desert.*
- 83 *Clericus immiscens se enormitatibus, an perdat privilegium fori.*
- 84 *Laicus inquisitus, & carceratus in Curia seculari, & postea dimissus sub fidejussione de se representando, si interim fuerit ordinatus, an possit pro causa illa à Judice laico ad carceres revocari, & puniri, & n. seqq.*
- 86 *Ex carceribus dimissus sub fidejussione de se representando censetur adhuc detentus.*
- 87 *Clericus Ecclesia non inserviens, cui Episcopus beneficium contulit, dum detineretur in carceribus Curia secularis puniri potest à Judice laico etiam pena corporis afflictiva.*
- 88 *Ecclesia potest declarare Clericorum exemptionem à seculari potestate, licet sit de jure divino, in aliquibus casibus non suffragari.*
- 89 *Laicus in exilium pulsus à Judice seculari cum hoc, ut si exilium non servaret, incideret in poenam treremium, si postea ordinatus exilium non servaverit, & propterea ab eodem Judice in carcerem coniectus fuerit, an sit remittendus ad Judicem Ecclesiasticum.*
- 90 *Tempus transgressionis exilii, an debeat attendi ad dignoscendum qui sit Judex competens tam contra Clericum, quam contra Laicum.*
- 91 *Judex delegatus post latam sententiam, si victus inquitat victorem inductum in possessionem, an possit de injuria hujusmodi cognoscere.*
- 92 *Judex Ecclesiasticus an teneatur stare sententia Judicis laici contra Clericum, qui dum laicus esset in exilium damnatus fuit poena adjecta in casu transgressionis.*

Magnus. Obligatus ratiociniis deposito onere, & reddita ratione ordinari potest, prius verò non. Hoc dicit secundum omnes, & sunt tres partes. In prima proponitur questio. In secunda questionis responsio, ibi, *Gratus*. In tertia responsionis approbatio, ibi, *Univerfi*.

Nota primò Procuratores, Actores, Executores, & Curatores æquiparari, quoad hoc, ut nullus ipsorum possit Clericus ordinari ante dimissum officium, & reddita ratiocinia. Aliàs tamen differunt, ut hic declarat glos. 1. & Host. in princ.

Secundò nota ibi, *Procuratores*, argumentum optimum, quòd Clerici non possunt esse Procuratores causarum; alioquin non prohiberetur quis promoveri ante dimissum Procuratoris officium, ut hic, fietiam promotus posset illud suscipere: & exercere: nam facilius datur retentio, quàm nova assecutio, l. *Per retentionem*, C. de usufruct. l. 2. & ibi Bald. in 3. not. ff. De fideicom. facit text. in c. *Quemadmodum* infra de jurejur. Quod verum est in foro seculari, in quo Clerici postulare prohibentur, nisi pro Ecclesia, vel miserabilibus personis, consanguineis, nec non iis, quorum negotia de jure gerunt, ut l. 1. §. 1. & l. seqq. ff. De poss. & quod dictum est de Procuratore; idem intellige de Advocato, ut est textus in c. 1. inf. de poss. & notat hic Innocen. At verò coram Judice Ecclesiastico Clerici possunt esse Procuratores, & Advocati etiam pro laicis, argumen. ejus, quod dicitur à contrario sensu in dict. c. 1. 2. & 3. de postul. Ita Innoc. hic num. 3. in fin. & Cardin. in 8. qu. Vel certè quod dictum est, Clericos non posse esse Procuratores laicorum in foro seculari, intelligi debet generaliter, sed unum negotium procurare non prohibentur, secundum Innocen. in fin. Hostien. num. 3. & Card. dict. qu. 8. in fin.

Hinc sumpta occasione querunt Doctores, an Clerici possint esse conductores, negat Innoc. num. 4. & Host. num. 2.

- num. 3. si sint conductores publicorum negotiorum, puta vectigalium, & consimilium; vel etiam si sint conductores aliorum ratione quaeritis, videlicet si vilius conducant, ut carius locent. & ita intelligunt c. 1. & 2. 2. r. q. 3. & l. *Milites, C. Locati*, & idem putant de iis qui conducunt redditus villarum. At verò unam possessionem pro opere manuum suarum egestate ingruente sua, vel consanguineorum, aut miserabilium personarum, quorum negotia gesserunt, licet eis conducere, ut in Auth. *de sanct. Episc. §. Si autem*, & c. *Clericus 91. dist.* licet verba Innoc. aliter intelligat Cardinalis in 8. q. dicens Codicem videri corruptum. Fructus etiam Ecclesiae emere possunt ad tempus, ut c. *fin. ne Præl. vic. suas*.
- 7 Tertiò nota ibi, *curatores pupillarum*: curatorem posse dari etiam pupillo, de quo dic, ut notat Bart. in l. *Curator num. 1. ff. De tutor. & curat. dat. ab his*, & l. *Qui habet*, §. *Si pupillus n. 2. ff. De tutel.* Regulariter tamen pupillo usque ad decimumquartum annum datur tutor, & *Institut. quibus modis tutel. finiat. in princip.* & à decimoquarto anno usque ad vigesimumquintum datur curator, *instituit. de curator. in princ.* & hic notat gloss. in ver. *Curatores*, & complures alias differentias recenset gloss. *final. in l. Venti*, ff. *De tutor. & curator.* Quod tamen spectat ad dispositionem hujus text. curatores & tutores à pari procedunt. Unde Host. Jo. Andr. Bellam. & Card. post ver. *Curatores supplent, id est, adutorum*, & post ver. *Pupillarum*, subaudiunt tutores. Indistinctè enim tam curator, quam tutor ordinari prohibetur, nisi servato quod prescribitur hic. Fallit hoc secundum Innoc. n. 4. *vers. Et nota*, in eo, qui tutelam, vel curam gerit legitimam, & necessariam sibi à lege impositam; hic enim non prohibetur ordinari, cum etiam promotus possit eam suscipere, cap. *Pervenit 86. dist. in l. Venti*, ff. *De tutor. & curator.* Quod tamen spectat ad dispositionem hujus text. curatores & tutores à pari procedunt. Unde Host. Jo. Andr. Bellam. & Card. post ver. *Curatores supplent, id est, adutorum*, & post ver. *Pupillarum*, subaudiunt tutores. Indistinctè enim tam curator, quam tutor ordinari prohibetur, nisi servato quod prescribitur hic. Fallit hoc secundum Innoc. n. 4. *vers. Et nota*, in eo, qui tutelam, vel curam gerit legitimam, & necessariam sibi à lege impositam; hic enim non prohibetur ordinari, cum etiam promotus possit eam suscipere, cap. *Pervenit 86. dist. in l. Venti*, ff. *De tutor. & curator.*
- 8 Quod tamen spectat ad dispositionem hujus text. curatores & tutores à pari procedunt. Unde Host. Jo. Andr. Bellam. & Card. post ver. *Curatores supplent, id est, adutorum*, & post ver. *Pupillarum*, subaudiunt tutores. Indistinctè enim tam curator, quam tutor ordinari prohibetur, nisi servato quod prescribitur hic. Fallit hoc secundum Innoc. n. 4. *vers. Et nota*, in eo, qui tutelam, vel curam gerit legitimam, & necessariam sibi à lege impositam; hic enim non prohibetur ordinari, cum etiam promotus possit eam suscipere, cap. *Pervenit 86. dist. in l. Venti*, ff. *De tutor. & curator.*
- 9 Et ex hoc notabiliter infero, ut laicus suscipiens tutelam nepotis ex filio spurio, seu vulgò concepto sibi datam testamento ejusdem filii non sit promovendus ad ordines, nisi deposita tutela, quia nec promotus possit eam exercere. Ratio est, quia tutela hujusmodi non est legitima, sed testamentaria; cum legitima tutela sit, quæ de jure agnationis, vel cognationis defertur, ut Auth. *Prebyteros, Cod. De Episcop. & Cler.* posita super l. *Generaliter*.
- 10 At filius vulgò questus, de quo in l. *Fulgo concepti*, ff. *De stat. homin.* nullum agnatum habet, cum agnatio a patre sit, is autem nullum patrem habere intelligatur, ut *Instit. de legitim. successor. agnator*, §. *Fulgo questus*. Item constat eum non esse cognatum, cum jura cognationis à matre proveniant, d. §. *Fulgo*. Ita ex facto consulit Bart. 143. incip. *Paulus lib. 1.*
- 11 Quartò nota, duo copulativè requiri ad hoc, ut administrator generalis bonorum alterius promoveri possit ad ordines, videlicet, ut deponat officium, & rationes reddat, ut probat littera ibi, *post deposita onera*, & *reddita ratiocinia*: nam, ut inquit Goffred. & post eum Abb. Antiq. hic nu. 2. Ratiocinia sunt redditiones rationum, quibus aliquis obligatur ex administratione Reipublicæ, vel private. Undè secundum Hostien. nu. 4. in ver. *Pupillarum*, debet & reliqua restituere, quæ ad ipsum pervenerunt, vel quæ pervenire poterunt, si dolo, vel culpa ipsius factum sit quo minus pervenerint, ut l. 1. & *fin. ff. De tutel. & ratiocin. distraben.* & l. 2. ff. *De negot. gest.* nihil enim de administratione apud eum remanere debet, l. *Idemque*, & l. *Ex mandato*, ff. *Mandat.* etiamsi indebitum sit, l. *Qui proprio*, §. *Et ut in ceteris*, ff. *De Procur.*
- 12 Quintò nota ibi, *Ordinati*. Ratiociniis obligatum repelli ab ordinibus suscipiendis, non autem à dignitatibus, de quibus hic nulla fit mentio; unde Clericus ex hoc capite non prohibetur eligi. Ratio diversitatis est, quia per promotionem ad ordines fit præjudicium hiis, quorum negotia geruntur ex mutatione fori. At cum jam non
- motus assumitur ad dignitatem foris non mutatur, ad hoc c. 2. *inf. de alien. jud. mut. ant. caus. fact.* Ita Innoc. & Host. hic ambo n. 1. Jo. Andr. n. 4. in ver. *Ordinati*, Anch. in 4. not. & alii communiter. Non obstat, quòd Clerici prohibeantur similes administrationes suscipere, ut c. 1. & 2. 2. r. q. 3. quia non prohibentur eligi, dum tolerantur, secundum Innocent. & alios præallegatos, & ex prædicta ratione videtur consequi, ut obnoxius ratiociniis, qui jam Clericus ordinatus est, non prohibeatur ad superiores ordines ascendere. Ex hoc enim non mutat forum, cum per Clericatum jam effectus sit de foro Ecclesiae, cap. 1. & 2. & cap. *Si diligenti infra de foro compet.* Verum Innocent. & Collectar. hic dicunt, talem esse removendum, id est, suspendendum, vel impediendam ordinis executionem, quousque rationes reddiderit, argum. l. *Servo legato*, §. *Servus*, ff. *De legat. 1.* Sed viceversa laicus ratiociniis obligatus prohibetur ingredi religionem, quia ex hoc forum mutat, cum novitiis sit persona Ecclesiastica, & gaudet privilegio fori, & Canonis, cap. *Religiosos*, §. *Quamvis de sent. excomm. libr. 6.* & ibi notat gloss. in ver. *Non possit*. Dixi in c. *Statuimus num. 44.* post Host. ibi n. 4. *inf. de rez.* Hodie hoc est expeditum in Constitutione Sixti V. *Cum de omnibus*, in Bullar. *tom. 2. pagina 601.* qua statutum est, ut ingenti ære alieno supra vires suarum facultatum gravati, vel reddendis ratiocinariis ita obnoxii, ut ex hujusmodi causa lis, vel molestia jam sit eis illata; vel timendum sit ne inferatur, nullatenus in aliqua religione recipiantur, & receptiones ad habitum, vel professionem non servata forma ibi præscripta irritæ decernuntur; licet quoad nullitatem professionis eam Constitutionem ad terminos juris reduxerit Clemens VIII. in Constitutione, quæ incipit, *In suprema*, in Bullar. *tom. 3. pagina 129.*
- Sed hic incidit quaestio, An obligatus etiam juramento ad aliquod servitium exhibendum, puta ad scribendum librum, vel quid simile, possit religionem ingredi.
- Movet hanc quaestionem gl. 1. in cap. *Præterea 51. dist.* & recitat tres opiniones. Prima est Hugonis, qui arbitratus est absolute sic obligatum ingredi posse, & Ecclesiam teneri licentiam dare. Neque enim inferitur injuria illi, cui tenetur servitium prestare, cum hoc instinctu Spiritus sancti fiat, ut c. *Dixit 14. q. 1.* & huic opinioni suffragantur jura in c. *Scriptura inf. de voto in c. Ex publico*, & c. *fin. de convers. conjug. in c. Due 19. q. 2.* & in c. *Admonere 33. q. 2.* Item suffragatur simile, quod ingratitude aboletur religionis ingressu, c. *Non liceat*, & ibi gloss. 1. 19. q. 3. Secunda opinio est illorum, qui putant ingressum non prohiberi; sed nihilominus Monasterium teneri tantum de eo, quod ad ipsum pervenerit, nisi ex persona ipsius plus acquisierit ex aliqua successione, ut c. *Si qua mulier 19. q. ult.* Tertia demum opinio est gloss. Joannis in *dist. cap. Præterea*, quod existens in Monasterio perficiat opus, ad quod se adstrinxit, dummodò tamen non negligat divinum obsequium, c. *Clericus 91. dist.* Et pro hac parte determinat Innoc. in hac rubr. in princ. ait enim: si talis nulla fraude ducitur, scilicet, ut fugiat laborem, vel expensas, sed sola Dei charitate, securè ingrediatur; quia qui lege privata ducitur, nulla ratio exigit, ut à lege publica constingatur, & ubi Spiritus Dei, ibi libertas, d. c. *Due*, & c. *Licet infra de regul.* tamen de bonis, quæ habet tempore ingressus, vel quæ postea obvenerint, satisfiet illis, quibus erat obligatus, d. c. *Si qua mulier*, & l. *Deo nobis*, §. 1. c. *De Episc. & Cler.* vel etiamsi sciat scribere, vel opus facere, ad quod tenebatur, illud expleat propriis manibus, dum tamen id possit salva regula, & officio non neglecto, argum. *dist. cap. Clericus 91. dist. in l. dist.* Ita Innoc. cui adherent hic Host. num. 10. Joan. Andr. & Putr. ambo num. 15. Card. n. 2. & Anchar. *codem num. vers. Glossa magna*, & alii communiter, Raymund. l. in *Summa hoc rit. §. Pone aliquem*, Archid. in d. c. *Præterea num. 2. circa finem*, & Specular. in *tit. de stat. Monach. §. Vigesimo octavo num. 34.* Neque his obstat juramentum. Quia illud non violat, qui in melius commutat, c. *Pervenit infra de jurejur. cap. Verum de convers. conjugat.* secundum Specul. qui tamen post Host. consulit, ut in talibus priusquam ingrediatur adimpleat quod promissit. Quamvis autem Laurentius putat primus esse deducendas expensas ne sit Monasterio onerosus, c. *De lapsis*, §. *Qui verò 16. q. 6.* & l. *Is qui bonis*, ff. *De con-*

cession. honor. Hoc tamen reprobant Innoc. & Host. quia & scribere potest, & nihilominus Altari servire, unde ex Altari vivere debet, *cap. Cum secundum infra de prebend.* Nec secundum eos obstat *d. c. De lapsis*, quia loquitur de Monachis in archiori Monasterio detrusis ad agendam penitentiam, qui multa bona contulerant primo Monasterio ex quibus sic detrusis suppeditari debent vitæ necessaria, quod latius prosequitur Host. *in Summa hoc tit. §. penult.* & idem dicit Speculator *ubi sup. vers. Vigesimo nono*, de Doctore, qui se obligavit ad legendum, & de potestate, qui se iurando adstrinxit ad regendam civitatem, & consimilibus, de quibus, & de obligatis causa pignoris, & de filiis utaturorum, & de eo, qui iuravit ad tempus solvere, vide plenius per Host. *loc. cit.*

19 Deinde QUÆRO, Cum hic dicatur ratiociniis obligatos non esse ordinandos, nisi deposito onere, & redditis rationibus, quæ sit causa hujus prohibitionis.

20 Respondeo esse duplicem. Prima est, quæ hic ponitur in littera, videlicet, quia ex promotione talium infamatur Ecclesia, hoc est, vilificatur, seu dehonestatur, si de dolo, vel fraude conveniantur secundum Host. *n. 9.* vel infamatur, id est, oneratur, & gravatur, quia hæc occasione, quamvis injustè hoc fiat, multo riores bona Ecclesiæ depredantur a creditoribus, arg. *c. Parochianos inf. de sepultur.* Quia igitur Ecclesiæ hinc vituperari, seu gravari posset, jure merito præcaveri debet; ut hic. Unde colligit generaliter Butr. *n. 3.* neminem esse habitum ad ordines, ex cujus ordinatione Ecclesiæ infamatur, *c. unic. sup. de scrutin. in ord. facien.* Ad quod conferunt, quæ leguntur in Constitutione Sixti V. superius allegata *n. 15. in §. Caterum.*

Secunda causa est, quia ex mutatione fori inferitur præjudicium iis, quorum negotia geruntur, ut tetigi *supra num. 12.* Non sunt autem promovendi, per quorum ordinationem aliorum jura læduntur, ut notatur *in cap. 2. supra tit. prox.* Quapropter superlegendum erit ab ordinatione, quousque fuerint depositæ administrationes, & reddita ratiocinia.

21 Ex hoc infero ad quæstionem, Quidam fuit condemnatus ad mortem; comparat tertius, dicens, reum esse sibi obligatum ad reddendas rationes ex aliqua administratione, vel negotiatione, & petit superfederi in executione sententiæ quousque sibi rationes reddantur: nunquid sit audiendus? Dynus format hanc quæstionem *in l. Servus uni, ff. De legat. 1.* Alii habent *in l. Servo legato, §. Servus eod. tit.* & concludit executionem esse differendam. Idem finant Cyn. Bart. & Bald. *in l. 1. c. De bon. profer.* & idem Bart. *in l. Interdum n. 2. ff. De publican.* Ludovic. Roman. *in l. Pomponius scribit, ff. servil. herciscum.* Quod dicit esse singulariter norandum, Bald. *in d. l. Servus uni*; qui dilata executione interim posset haberi gratia à Principe. Pro qua conclusione est argumentum optimum *in d. l. Servus uni*; ubi id notat Bart. *n. 1. & in d. §. Servus*, & videtur casus *in d. l. Interdum*, ubi etiam Bart. *n. 2.* & est casus ad litteram *in d. l. 1. c. de bon. profer. pt.* Unde dicit ibi Angel. illam legem decidere, ut voleat differre executionem condemnati ad mortem, ut ejus gratiam consequatur à superiore, debeat habere istam cautelam, videlicet protestari Præsidi, vel Pontifici, ut non exequatur, eò quia condemnatus est sibi obligatus ad reddendam rationem, nisi primò illam reddiderit, & perat super hoc sibi terminum assignari. Eandem cautelam ad protrahendam executionem sententiæ capitalis, posuit Barth. Cæpol. *cautela 2. aliàs 5. n. 31. vers. Si vis differre mortem.* Facit, quod notat gl. *in c. Præterea 51. distin.* quæ dicit debitorem etiam mortuum non debere sepelli invito creditore, nisi prius ei satisfiat, per textum *in c. Qua fronte infra de appell.* Verùm cautela hujusmodi hodie parum prædesset, quia hoc de consuetudine non servant Judices, licet de jure ira sit, & sententiæ capitales executioni demandant, non expectata redditione rationis, sicut attestantur Ang. & Roman. *locis citatis*, Raphael Cuman. & Jal. *in d. l. Servus uni in princ.* Ang. *de Malefic. in ver. Et ibi caput n. 31.* Paris. *de Put. de Syndicat. fol. 356. c. 2. n. 1. Pract. Carer. fol. 149. n. 82.* Subdit tamen Cæpol. *ubi sup.* quod si in aliquo loco non esse servatum, quia non fuit peritum, deberet servari, quia leges tolluntur per contrarium usum, non per desertum, ut notatur per Cynum, & alios *in l. fin. c. De jur. dot.* & per gl. & DD. *in proemio institut. §. 1.* sed posset dici non esse denegandam brevem dilationem,

puta bidui, vel tridui, dummodò tamen hæc quatuor concurrant. Primò scilicet, ut appareat dilationem non peti in fraudem differendæ, aut vitandæ executionis. Secundò, ut non subsit timor, vel periculum, ut condemnatus possit è carceribus evadere, aut alterius scandali. Tertio, ut ille tertius non potuerit prius petere talem rationem sibi reddi. Quarto, ut ex eo, quòd sibi ratio non reddatur, possit pati aliquod præjudicium irreparabile. Ita Jul. Clar. *pract. crimin. §. fin. q. 97. vers. Ego vero dicerem.*

22 Ulterius QUÆRO, cum hic statuatur, ut administratores bonorum alterius ordinari non debeant, nisi dimisso officio, & redditis ratiociniis, numquid hoc sit generaliter verum.

Vincencius non advertens ad glossam, quæ hic ponitur *in ver. Infamatur*, dixit placere sibi, ut obligari ex administratione possint fieri Clerici, quia si nihil habent conveniri non possunt; si habent, etiam facti Clerici possunt conveniri, vel si facti sunt Monachi, Monasterium convenietur, vel ceder, quæ ad ipsum pervenerunt, & hoc capitulum intelligit procedere post litem contestatam: conventus enim tutelæ de mala administratione notatur, & idem in similibus. Fatetur tamen communiter omnes tenere, quod hic tenet glossa magna, Alanus, & Gulielmus Naso ejus scholaris, ut refert hic Hostiens. *num. 9. distinctione glossæ.* Forte nimis prolixam reputantes indistinctè scripserunt obligatum ad ratiocinia nullatenus esse promovendum, per id, quod legitur, & notatur *in l. Officiales, Cod. De Episcop. & Clericis, Et si, distinet. per totam*; & quia cum hæc decretalis non distinguat, nec nos distinguere debemus, *l. 3. ff. De offic. Præsidi. & l. De prorio, ff. De public. in rem action.* sed ut verbis utat Hostiensis, non videtur tam solemnis, & rationalis distinctio unico verbo cancellanda, arg. *c. Ecclesia vestra, il secondo, §. Donique sup. de elect.* Verùm 23 Joan. Andr. *n. 21.* miratur de his verbis Hostiensis, cum ista distinctio glossæ fuerit Alani, ut dicit se vidisse in antiquis apparatus. Quapropter jungendo dictæ glossæ, & Doctorum in hac materia sic distingue. Aut agitur de administratoribus bonorum alicujus personæ Ecclesiasticæ, vel secularis, sed miserabilis, puta pupillorum, viduarum, vel similiarum ex causa pietatis, & elemosynæ & tales etiam in officio perseverantes non prohibentur ad ordines promoveri, si aliud Canonicum non obstat: nam & promoti possunt consimilium administrationes suscipere, ut *cap. Pervenit 86. distinet. cap. Judicatum 89. distinet. cap. Monachi, il secondo 15. qu. 1. & cap. In nona 16. qu. 7.* Ergo fortius ante Clericatum assumptas poterunt retinere, arg. *l. 2. & ibi Bald. in 2. not. c. de fideicommiss. & l. Per retentionem, ff. de usufruct. & cap. Quemadmodum de jurejur.* & hoc planum. Aut agitur de administratoribus bonorum personarum secularium non miserabilium: & tunc si 24 ad agendam administrationem perpetuò sunt adstricti, ab Ordinibus perpetuò repelluntur; & sic intellige *c. Legem 53. dist. cap. Quicunque 54. distin.* Si verò ad tempus deputati fuerint, quamdiu in administratione hujusmodi perseverantes, nullatenus promoveri debent, *c. 1. & 2. & c. Sed nec procuraciones inf. Ne Cler. vel Monach. cap. 1. & 2. 21. q. 3.* ita Goffred. & Host. *hic num. 6.* Joan. Andr. *num. 16.* Henric. Boich. *post principium*, Bellam. *num. 1.* Butr. *n. 7.* Archid. *in cap. Præterea num. 2. 51. distinet.* Sin autem administrationem deposuerint, & remanserint ratiociniis obligati, tunc sequere distinctionem glossæ nostræ *in ver. Ratiocinia*, cui adhaerent Innocen. Hostien. Joan. Andr. & reliqui omnes: nam si ratiocinia sint publica, puta quia Rempubl. administrant, promoveri non debent quousque rationes reddiderint, & liberationem fuerint consequuti, ut *c. Præterea 51. dist. & l. Officiales, C. De Episc. & Cler.* obligatus enim ex causa administrationis Reip. arceatur ab honoribus: ex causa verò motu, vel alia simili non arceatur. *l. Rescripto, §. Debitores, ff. De muner. & honor. & l. Quisquis emensis, C. De Episc. & Cler.* Sin autem ratiocinia sint alicujus personæ private; tunc aut ante promotionem, vel in ipsa promotione sibi mota est quæstio, aut non est mota. In primo casu subdistingue; nam aut ratiociniis obligatus convenitur de dolo, aut de culpa tantum, si de dolo, vel perfidia ante finem litis ordinari non debet, *c. Tantis Dan. 81. dist. c. Laici 33. dist. c. Illud 23. dist. c. Omnipotens inf. de accusat. & l. Verum, C. De procur. nam si condemnaretur, infamatus esset, *l. Furti, §. penult. ff. De his, qui notantur infam.**

fam. & sic intellige quod hic dicitur : si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum fuerint ordinati, Ecclesia infamatur. Cæterum ut hic prudenter advertit Hofst. Quoniam hoc posset in fraudem, & per calumniam fieri, attendere debet iudex, & qualitates oppositorum, & merita personarum; iisque librat si certus sit de fraude, repellat opponentem; si certus sit de debito, repellat promovendum; si dubitet; assignet opponenti terminum competentem, intra quem probare debeat quod intendit; quo elapso si nihil probaverit de cætero non audiatur, nisi docuerit de rationabili impedimento, c. *Cum inhibitio inf. de clandest. despons. c. Ex publico, de convers. conjugat.* & melius in c. *Frequens, §. Solet, & §. seqq. eod. tit. lib. 6.* cum aliis hic allegatis in gl. Si verò obligatus ratiociniis convenitur de culpa, tunc promoveri poterit non obstante reclamatione Creditoris, cujus conditio non sit deterior ex promotione, cum lis debeat suo Marte concurrere sub eodem iudice, coram quo fuit præventa: ex promotione enim hoc casu forus non mutatur, ut c. *Proposui in foro compet. & l. Cum quedam puella, ff. de iurisd. omn. judic.* In secundo autem casu principali, id est, cum ante promotionem, vel in ipsa promotione nulla sit mora quæstio, ordinator ex officio de qualitatibus ordinandi inquirere debet, ut c. *Quando Episcopus 24. dist. & notatur in c. Litteras sup. de fil. Presbyr.* In qua examinatione si manifestum apparuerit ipsum de dolo teneri, ordinator debet eum repellere, sicut quemlibet criminiosum, ut c. *Infames 6. q. 1. sed si Canonicum aliquod impedimentum non occurrat, promovendum debet iudicium reputare, ut notat Hofst. in c. unic. vers. Idem respondet sup. de scrutin. in ordin. facien.*

In magna gl. ibi, *Etiã sub eodem Iudice.* Nota singulariter hanc glossam, quæ intendit, ut laicus conventus de culpa tantum coram iudice sæculari; & postea effectus Clericus, teneatur sub eodem Iudice causam prosequi. Qua sumpta occasione Joan. Andr. num. 19. & alii post eum late prosequuntur hanc quæstionem, & recentent multiplices scribentium opiniones. Ego verò plenius reassumendo materiam mutationis fori per susceptionem Ordinis, & clara a dubiis segregando, ordinatè, & distinctè prosequar quæstiones infra scriptas. Primo, scilicet an laicus, qui non accusatus, nec conventus in Curia sæculari, sed sine ulla fraude factus est Clericus, iudicari, & puniri possit a iudice laico pro obligationibus contractis, vel delictis commissis ante Clericatum. Secundò, quid si fuerit ordinatus in fraudem fori sæcularis. Tertiò, an ad hunc effectum fraus sufficienter probetur ex hoc solo, quod fuerit ordinatus post commissum delictum. Quartò, an laicus conventus in Curia sæculari, qui postea effectus est Clericus, pro illa causa a iudice laico iudicari, & puniri possit. Quintò, quid dicendum in professo. Sextò, an Clericus conjugatus, qui post dimissum habitum, & tonsuram deliquit, & pro eo delicto in Curia sæculari citatus fuit, deinde reassumpto habitu, & tonsura Ecclesiæ inseruire cepit, possit a iudice laico propter huiusmodi delictum iudicari, & puniri. Septimò, si laicus inquisitus, & carceratus in curia sæculari, & postea è carcere dimissus sub fideiussione de se representando interim fuerit ordinatus, an possit pro causa illa à iudice laico ad carceres revocari, & puniri. Octavò, an laicus in exilium pulsus a iudice sæculari cum hoc, ut si exilium non servaret, incideret in pœnam tritemium; si postea ordinatus exilium non servaverit, & propterea ab eodem iudice in carcere conjectus fuerit, sit remittendus ad Iudicem Ecclesiasticum.

25 Primo igitur QUÆRO, An Laicus, qui non accusatus, nec conventus in curia sæculari; sed sine ulla fraude factus est Clericus iudicari, & puniri possit à iudice laico pro obligationibus contractis, vel delictis commissis ante Clericatum.

26 Hæc prima quæstio cum proponatur seclusa omni fraude, parum habet dubitationis, quia privilegium superveniens universitèr eximit, cap. *Frater noster*, & ibi gloss. in ver. *Aliquid 16. qu. 1. cap. Cum Capella infra de privil.* & liberat ab obligatione, qua quis antea tenebatur, cap. *Ex antiquis, cap. Fraternitatem, & cap. Si servus 54. dist. 1. penult. d. Si post, & l. Spadonem, d. Scire, ff. De excusat. tutor. l. Is cui, ff. De alimen. & cibar. legat.*

27 Item Sacerdotium superveniens tollit munus publicum iam iniunctum, ut expressè habetur in *l. Prator circa pri- Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.*

cap. ff. *De iur. & excusat. numer. ibi, vel si qui Sacerdotium nati sunt*; & solvit compromissum prius initum, ut *l. Non distinguemus, §. Sacerdotio, ff. De arbitr.* Item dignitas superveniens tollit vinculum obligationis præcedentis etiam voluntariè contractæ, ut *l. Interdum, ff. De oper. libert.* Item ubi sæcularis, aliàs deberet esse iudex, propter rei conditionem delinit esse, c. *Tuam, de ord. cognit.* Item confugiens ad Ecclesiam etiam crimine prius commisso, non inde abstrahitur, nec medio tempore contra eum criminaliter proceditur, nisi in quibusdam criminibus propter eorum enormitatem, ut *l. Præsenti, C. De his, qui ad Eccles. confugiunt*, & in Auth. *de mandat. princ. §. Sed neque, & §. Neque autem homicidii collat. 3. c. Inter alia de immunit. Eccles.* ergo multò fortius hoc privilegium dabitur ei, qui se incorporat Collegio Ecclesiastico; & videtur de hoc casu in *l. Hos accusare, §. Hoc beneficio, ff. De accus.* Item videtur casus à contrario sensu in c. *Proposui in foro compet. exemplificando illum text. in laico post citationem promotam, prout exemplificant ibi Hofst. in pr. Jo. Andr. n. 2. Collect. in princ. & plerique alii.* Hanc quæstionem disputavit Oldr. & determinavit ut supra pro exemptione Clerici, subdens ita sententia se Senaculum in Curia Aquensi, ut videre est in ejus *cons. 4. incip. Factus Clericus.* Quod cons. ad litteram refert Petr. de Anch. in d. c. *Proposui in n. 6.* & fuit opinio Dyni in *l. Idem Ulpian. ff. De excus. Tutor. quem sequuntur Guehlmus de Cuneo in l. penult. ff. Si ex noxal. caus. agat. Jacob. Butrigar. in l. Si quis postea per illum tex. ff. De iudic. & Bart. in l. 1. ff. De panis.* Et in hoc concordant opiniones omnes, quas hic ponit Joan. Andr. num. 19. & alii post eum: nam illarum varietas est in laico convento in curia sæculari, qui postea factus est Clericus: secus in non convento, ut advertit Oldrad. d. *cons. 4. vers. Qui autem contra istam opinionem*, & latius dicam infra in 4. q. n. 41. nam, ut inquit Bellam. in d. cap. *Proposui in 2. quæst. num. 7. de foro compet. refert nullum, an solum delictum præcedat status mutationem, quia tunc pro parte iudicis sæcularis nulla præventio: & idèd nullum dubium; hoc similiter certum esse affirmat ibidem Marianus Soccin. in 15. articulo principali num. 53. Sed & Covarr. præct. quæstion. cap. 32. num. 4. vers. Prima conclusio*, in hac materia ponit hanc conclusionem tamquam indubitatam, videlicet Ecclesiasticus Ordo post commissum delictum sine ulla fraude susceptus eum omninò liberat à iurisdictione iudicis sæcularis: idque frequentiori Doctòrum calculo receptum esse attestantur Plaza lib. 1. *Delict. cap. 35. num. 1. & Jul. Clar. in præct. crimin. §. fin. quæst. 36. num. 38. vers. Sæpe numero contingit.* Et hoc teneas sine trepidatione, quia cum personarum ecclesiasticarum exemptio à sæculari potestate sit generaliter tam ordinatione divina, quam Canoniciis sanctionibus constituta, c. *Si Imperator 96. dist. cap. 1. & 2. c. Si diligenti infor. de for. compet. Concilium Tridentinum cap. 20. sess. 25. & scripti plenè in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ num. 10. supra de Constitut.* non est nostrum eam restringere, & coarctare ad obligationes contractas, & delicta commissa post Clericatum; & hoc tenet Curia, ut dicam infra n. 64. Procedit autem hæc conclusio, etiam si laicus pro aliqua causa conventus fuerit coram iudice sæculari: nam si postea ordines susceperit, quidquid sit in causa illa, in qua fuit inducta præventio, de quo agemus infra in 4. q. certè pro aliis causis iudicium erit inchoandum coram ecclesiastico; sic probat textus in d. cap. *Proposui*, ponderando illa verba: *In prædicta causa ius revocandi forum non habet*: quæ restringunt decisionem illam, & perpetuationem decisionis iudicis laici ad causam præventam, & ibi notat Bellam. in a. not. vers. *Et etiam non obstante*, ubi dicit privilegium superveniens eximere generaliter à iurisdictione primi iudicis, etiam non obstante citatione præcedenti, quia saltem in sequentibus privilegium locum habebit, argum. *l. Cum quidam, §. Fiscus, ff. De usur. & l. Fiscus, ff. De iure Fisci, l. Ea quæ, & Auth. Si minor. C. De in integr. restitut.*

Secundò QUÆRO, An factus Clericus in fraudem, videlicet ad declinandum iudicium fori sæcularis, pro delictis commissis ante Clericatum, possit à iudice laico coerceri, & puniri.

Non defuerunt qui opinati fuerint Clericum necumque in fraudem promotum gaudere fori privilegio, & huic opinioni adscribi possunt Authores, qui censuerunt laicum,

cum, etiamsi ordines suseperit, posteaquam fuit conventus in curia seculari, nihilominus nec in causis civilibus, nec in criminalibus posse à iudice laico iudicari, & puniri. Hi enim absque dubio sentiunt ordinatum in fraudem gaudere fori privilegio, cum fraus indistinctè præsumatur in eo, qui ordines suscepit post causam præventam, & cœptum iudicium in foro seculari, ut dicam infra in 3. quest. num. 38. Quod tenuerunt nonnulli ex Antiquis hic relatis à Joan. num. 19. vers. Tertiū dicunt, & post eos Egidius Bellam. in prædicta Decretali, Proposisti in 2. quest. n. 7. vers. Quid dicendum. Et ex Recentioribus Episcopus Montis Marani in sua praxi Archiepiscopali Neapolitana cap. 9. num. 5. vers. Quamvis etiam, quorum fundamenta adducam infra in 4. quest. num. 42. vers. Tertia opinio. Nec obstat, quod dicitur de fraude: quia ut, respondet ibi Bellam. hoc tantum operatur, ut fraudulofus Clericus de huiusmodi fraude sit puniendus, sed hoc intelligitur per iudicem suum, cum secularis iudex potestatis eum puniendi sit protus incapax, cap. Causam qua, de præscr. Item non obstat, quod ex fraude sua commodum quis reportare non debeat, cap. univ. versarum, de rerum permutat. capit. Officii, de testam. cum similib. Quoniam hæc ratio esset attendenda si privilegium fori emanasset in favorem personæ suæ singularis. Sed non est ita, quia fuit concessum in favorem totius Ordinis Clericalis, ut cap. Si diligenter infra de foro compct. Ergo propter delictum, vel odium personæ auferri non debet, ut in reg. sexti, Delictum cum concord. Fateretur tamen Bellam. hanc esse iustam causam movendi Summum Pontificem ad edendam constitutionem pro iudice seculari.

Verum Dynus in l. Idem Ulpianus, ff. De excusat. tutor. originaliter distinxit inter Clericum promotum bona fide, & promotum in fraudem, ut in primo casu etiam pro delictis ante ordinationem patris gaudeat privilegio fori, in secundo autem non gaudeat, ut per textum in l. Si maritus, §. 1. ff. de adulter. ubi qui bona fide abest Reipublicæ causa non potest accusari; secus si absit in fraudem, & data opera, ut evitet cognitionem iudicis, ut ibi dicitur. Ad idem textus in l. Hos accusare, §. Hoc beneficio, ff. De accusat. & in l. Et qui data opera, ff. Ex quibus caus. major. Ad hoc Conc. Trid. c. 4. sess. 23. ibi, Non secularis iudicii fugiendi fraude, sed ut Deo si delem cultum præstent hoc vita genus elegisse. Nec secundum eum obstat textus in l. 1. ff. De pœn. ubi indistinctè videtur inspicere tempus maleficium commissi: quoniam ille text. procedit quando controversitur, quæ pœna debeat imponi; hic verò tractatur sub quo iudice reus debeat conveniri. Hanc Dyni distinctionem postea sequuti sunt Oldrad. conf. 4. circa fin. vers. Qui autem contra, Arch. in c. Nemo n. 2. vers. Et hoc ubi bona fide 11. qu. 1. Collectar. in d. cap. Proposisti in princ. & Henricus Poich. ibidem col. 2. vers. Et hoc ubi bona fide, & non in fraudem factus est Clericus, Bart. & Doctores in dist. leg. 1. ff. De pœn. Joan. Andr. & alii hic. Quorum opinio communis est, ut constat ex citatis per Aufser. in Clem. 1. reg. 1. fallent. 11. de offic. Ordin. & de communi testantur Imola conf. 119. incipien. Ad primum questum nu. 1. Covarr. alios adducens pract. quest. cap. 32. num. 4. vers. Secunda conclusio, & Clar. in §. fin. quest. 36. num. 38. vers.

29 Sæpe numero contingit. Eamque multoties probavit Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum in Clerico, qui demisso habitu, & tonsura deliquit, & postea habitum, & tonsuram reassumpsit, & Ecclesiæ inservivit: declaravit enim hunc gaudere fori privilegio, dummodo non reassumpsit habitum in fraudem. Ergo idem dicendum in laico in fraudem promoti. Quandoquidem Clericus non beneficiatus, quamdiu in habitu, & tonsura non incedit, & non inservit Ecclesiæ, fori privilegium amittit, petendè ac si esset laicus, ex decreto Concilii Tridentini cap. 6. sess. 23. Unde quemadmodum reassumens habitum in fraudem fori privilegio non gaudet, ex S. Congregationis sententia; ita nec ille, qui in fraudem Clericatum assumit. Quinimò in causa Nepesina Sacra Congregatio in specie hanc sententiam probavit etiam in laico, qui dicebatur prima tonsura initiatus post commissum delictum ad declinandam iudicis secularis jurisdictionem, ut dicam infra in 4. q. n. 64. & 76.

Ad considerationes Bellamere respondetur, privilegium fori non censei concessum ei, qui Clericatum assumpsit in

fraudem ad eludendum iudicium seculari, quia fraudem committens beneficio legis sunt indigni, cap. penult. de collus. regen. & in generali concessione privilegii non venit fraus, l. Si pater, & ibi Bart. in princ. ff. De his, que in fraud. creditor. cum in omni dispositione fraus semper intelligatur excepta, l. Imperialem, §. 1. de prohib. feud. alien. per Feder. Afflict. dec. 111. nu. 3. & dec. 8. nu. 3. cum aliis relatis ab Alciat. conf. 69. num. 10. & seqq. lib. 8. Put. dec. 134. circa fin. vers. Si autem lib. 3. Quod vendicat sibi locum, etiamsi privilegium non sit concessum in favorem singularium personarum.

Unde videmus privilegium, c. Odoardus de solut. tamen si indultum fuerit in favorem ordinis Clericalis, nihilominus non suffragari dolofo, ut decidunt Domini de Rota dec. 841. lib. 3. par. 3. divers. Verall. decis. 278. lib. 1. Put. dec. 251. par. 1. Præterea ad rationes Bellam. responde, ut dicam infra in 4. q. n. 56.

Cæterum in hac materia fraudis duo sunt animadvertenda. Primum est, quod etsi laicus sit iudex competens in causa Clerici in fraudem promoti; non tamen potest eum personaliter distringere, nisi persona sit præventa, secundum opinionem Joan. Andr. de qua infra in 4. quest. num. 52. & notat Marianus Socinus in d. cap. Proposisti num. 53. & alii inferius relati in 4. quest. num. 71. Alterum

33 est, quod ubi vertitur controversia, an Clericus fuerit in fraudem promotus, necne, cognitio spectat ad Iudicem Ecclesiasticum, nec Iudex laicus potest procedere, nisi præcesserit declaratoria Ecclesiastica super fraude, ut dicam infra nu. 74. Et utramque animadversionem multoties probavit eadem Sacra Congregatio, & in specie in subjectis declarationibus, videlicet: Præsupposito quod quidam Clericus

34 initiatus prima tonsura demisso habitu, & servitio Ecclesiæ dederit mandatum ad committendum præsentum delictum; postea verò resumpto habitu, & servitio Ecclesiæ fuerit commissum præsentum delictum, quo tempore in habitu, & tonsura incedebat interveniendo divinis: dubitatur an Clericus prædictus fori privilegio gaudeat. Die 1. Februarii 1607. S. Congr. censuit debere utique gaudere, nisi in fraudem habitum resumpserit, quod Iudex Ecclesiasticus despicere debet; ac propterea si de huiusmodi fraude constiterit, Iudicem secularem eatenus in illum jurisdictionem habere, quatenus a sacris Canonibus permissa est illi iurisdictio in eos, qui post delictum commissum in fraudem ordinibus initiati sunt. Rursum quidam diocesis Lunen. Sarzaneñ. in puerili ætate constitutus suscepit Ordines minores, sed deinde per viginti annos in circa numquam gestavit habitum, nec tonsuram Clericalem, sed semper incesit uti secularis, & uti talis per dictum tempus habitus fuit. Verum novem, vel decem ab hinc mensibus cum fuit occisus quidam ejus frater carnalis, statim resumpsit ex suo capite, & absque aliqua adscriptione Ecclesiæ habitum, & tonsuram Clericalem, & aliquando etiam inservivit Ecclesiæ interessendo in choro divinis officiis, ac etiam inserviendo Missis. Modò fuit occisus pater occisoris fratris dicti Clerici: & Iudex secularis prætendens inquirere de dicto homicidio contra Clericum prædictum, illum carcerari fecit, & in actu capturæ fuit inventus sine Tonsura, & cum armis: Ipse verò ad declinandam jurisdictionem secularem exhibuit instrumentum suorum Ordinum, ac per testes probavit à dicto tempore novem, vel decem menses se gestasse habitum, & Tonsuram Clericalem, ac etiam inservisse Ecclesiæ. Ex hoc dubitatur, numquid debeat gaudere privilegio fori Ecclesiastici. Die 26. Aprilis 1607. S. Congr. Conc. censuit huiusmodi inquisitionem, an inquisitus resumpserit habitum in fraudem, spectare ad Iudicem Ecclesiasticum. Ceterum an talis fraus subsit, necne, ipsum magis scire posse: itaque ejus muneris esse id decernere. Ita etiam fertur respondisse S. Congr. super controversiis jurisdictionalibus in causa Civitatis Castellane 18. Februarii 1631.

Tertiò QUÆRO, an fraus præsumatur ex hoc solo, 35 quod post maleficium commissum quis fuerit ordinatus, an verò ad hoc requiratur, ut ante Clericatum fuerit in curia seculari conventus, vel accusatus, aut in crimine deprehensus.

Et quidem indistinctè fraudem præsumi ex eo, quod post crimen commissum timore secularis punitionis ordinem suseperit, affirmat Bald. in l. 1. n. 7. C. An servus ex suo

suo facto, ubi reprobans Dyni distinctionem, de qua *in qu. precedenti*, n. 28. dicit per eam confundi totam regulam; quia cum sciat se deliquisse, & se debitorem esse, eo ipso constat de fraude, ut *l. Quasitum, ff. Qui, & à quibus*. Item non prodest mutatio fori, cum jam esset acquisitum jus Reipublicæ, arg. *l. Post contractum, ff. De donat. & l. Chirographis, §. fin. ff. De administr. Tutor*. licet subdat hoc esse limitandum nisi pœna corporalis esset imponenda.

35 Alii distinguentes dicunt hunc casum dupliciter posse contingere. Primò, cum quis ordinatur longè post maleficium commissum. Et hoc primo casu indubie concludunt, fraudem non præsumi; quia temporis intervallum fraudis suspicionem excludit, ut est textus notabilis in *l. 4. §. Si ab ignoto, ff. De manumistr. & post Jacob. Burrig. notat Bart. in l. Pacta novissima, col. 1. vers. Et per hoc dicebat, C. de pactis, Bald. & Angel. in l. Si quis cum aliter, ff. De verb. obligat. & idem Bald. in l. fin. in 15. q. C. Si servus extero, Alexander conf. 28. in causa, & lite n. 7. lib. 5. Quemadmodum enim arguitur fraus ex brevitate temporis, ut inferius dicitur; ita fraudis celsare debet suspicio ex temporis intervallo, ut idem operetur oppositum in opposito, quod propositum in proposito, *l. final. §. fin. ff. De lezar. 3. & ut contrariorum eadem sit disciplina, l. 1. ff. De his qui sunt sui, vel alieni juris, & ita arguit Cravetta conf. 44. Nobilis, n. 2.**

38 Secundò hic casus potest contingere, cum laicus in continenti post maleficium commissum curavit se Clericum fieri. Et hoc secundo casu existimant hunc præsumi ordinatum sæcularis iudicii fugienti fraude: conjecturatur enim fraus ex propinquitate actuum, & brevitate temporis quod intercessit inter delictum commissum, & ordinationem subsequitam *c. Officii, & ibi gloss. & Ancl. in ult. not. de Elect. l. Si ventri, §. fin. ff. De privileg. creditor. & notat Bart. in l. Post contractum, col. 4. vers. Quanto præsumitur, ff. De donat. & alii cumulati ab Anton. Gabrieli commun. conclus. lib. 1. tit. de præsumption. conclus. 13. nu. 6. & 7.* Et ita in specie distinguunt, quamvis hæc non allegent, Hippolyt. de Marfil. in l. Statu liber. ff. de quest. & Boif. in tit. de pœnis, n. 38.

Sed illis non obstantibus concludendum est indistinctè fraudem non præsumi, nisi prius fuerit in foro sæculari conventus, vel accusatus, aut in crimine deprehensus, argum. text. opt. in *l. fin. ff. De bon. eor. qui mort. sibi consciver. ubi qui sibi mortem conscivit, non præsumitur id fecisse propter maleficium commissum, nisi prius fuerit accusatus, aut in crimine deprehensus; ad idem textus in l. ult. ff. de re milit. ubi factus miles post commissum delictum non repellitur è militia, nisi prius fuerit postularus, id est, accusatus, ut ibi exponit gloss. Concordat textus in *l. 1. C. De reis postulat. lib. 10. & notatur in l. Si quis postea, ff. De iudicis, & in l. Si adulterium, §. Si eo tempore, ff. Ad l. l. de adulter. & ita concludit Dyn. in præalleg. l. Idem Ulpianus, ff. de excusat. tutor. tum quo alii transeunt in *l. 1. ff. De pœn. ut idemmet Bald. fatetur in d. l. 1. num. 7. C. An servus ex suo facto*. Idem firmant Gulielm. de Cuneo, Jacob. Burrigar. & Bart. supra cit. in 1. quest. num. 27. ubi declarantes opinionem Dyni quod promotus sine fraude eximatur à jurisdictione primi iudicis, dicunt eam procedere in delinquente per sæcularem iudicem non prævento, & sequuntur Oldrad. Archid. Collect. & alii citati in præcedenti questione, n. 28. vers. Hanc Dyni distinctionem, & censuit S. Congreg. Concilii, ut dicam infra nu. 72. & num. 76.**

39 Addit Jacob. Burrigar. in *l. Si quis postea, ff. De iudic. & criminis infamiam fraudis præsumptionem inducere, allegat l. Qui rei postulat, ff. De bon. eorum, qui mor. sibi consciver. l. unic. C. De reis postulat. lib. 10. & l. fin. ff. De re militar. idem tenet Covarr. practicar. quest. cap. 32. numer. 4. vers. Secunda conclusio, & ita censet major pars Interpretum, ut testatur Plaza lib. 1. delict. c. 35. n. 1. & Clar. in §. fin. d. q. 36. vers. Sed in hoc proposito.*

Sed hæc opinio non videtur vera, quia non fit fraus iudici ex mutatione fori; nisi iudicium coram eo fuerit inchoatum, prout requiritur ad hoc ut ejus iudicium perpetuetur, & non prosit mutatio fori, ut *l. ubi captum, ff. De iudic. d. l. Si quis postea, & l. penult. ff. De iurisdic. omn. iudic. & d. c. Proposuit, de foro compet. Unde præventionem requirit Joan. Andr. hic num. 19. vers. Puto quod in ci-*

Profy. Fagnan. in J. Libr. Decretal.

vili; cujus opinio in postea ferè omnes sequuti sunt, ut dicam infra num. 51. & seqq. Nec obstant jura allegata, quia potius probant oppositum, cum requirant, ut reus fuerit postularus, vel in crimine deprehensus; & sic non sufficit, ut sit diffinatus. Et eodem modo respondetur ad *d. l. Post contractum, ff. De donat. & d. l. Chirographis, §. fin. ff. De administr. Tutor*. quas Bald. allegat pro sua opinione, quoniam requirunt, ut præcedat sententia condemnatoria; & ita in contrarium retorquentur. Nec obstat text. in *d. l. Quasitum, ff. Qui, & à quibus*, quia ibi agitur à quo tempore pœna sit infligenda, sed non sub quo iudice.

Longè autem inagis abesset præsumptio fraudis, si ante perpetratum delictum quis emisisset votum ingrediendi Religionem, aut suscipiendi ordinem sacrum; ita Bald. in *l. 1. n. 1. C. An servus ex suo facto*, dicens hoc casu posse salvari Dynum; quia iste status erat implicitus tempore delicti; & idèò judicandum est tanquam de Clerico, vel professo. Idem firmant Jas. in *l. Cum quadam puella, ff. De iurisdic. omn. iudic. Marfil. singular. 534. Covarr. loc. cit. & Chalsan. in consuetud. Burgund. rubric. 1. §. 5. vers. Archidiaconus, num. 68.* qui tamen subdit se non credere hanc opinionem à practicis fore admittendam. Sed malè; quia etiam sine voto fraus non præsumitur, nisi præcesserit accusatio, vel deprehensio in crimine, ut ex dictis constat.

Quartò QUÆRO, An laicus conventus in curia sæculari, qui postea effectus est Clericus pro illa causa à iudice laico iudicari, & puniri possit.

Celebris est hæc controversia, & usu forensi admodum frequens. Goffredus in *c. Eam te, de rescr.* arguens pro, & contra, ad partem affirmativam inducebat illam decretalem, & alia jura, quæ probant ex mutatione status quem non liberati ab eo, ad quod prius tenebatur, videlicet *l. Si quis postea, ff. De iudic. l. Si reus, ff. Judic. solv. l. Cum quadam puella, ff. De iurisdic. omn. iudic. cap. 3. 16. quest. 1. c. Admonere, 33. q. 2. c. Designata, & c. Præterea, 61. dist. c. Ex antiquis, c. Frequens, & c. Si servus, 54. dist. c. Gaudemus, in fin. inf. de divor. Ad partem negativam inducebat *c. Si quis jam translatus, 21. q. 2. c. unico, 18. q. 1. c. Ne pro cuiuslibet, 16. q. 1. c. Ferrum, 50. dist. c. Deinde, 26. dist. l. Non distinguemus, §. Sacerdotio, ff. De arbitr. l. penult. §. ult. ff. de vacat. muer. l. Spadonem, §. Scire, ff. de excusat. tutor. l. Is cui, ff. de aliment. & cibar. legat. l. Eum actum, & l. At qui natura, ff. de negot. gest. institut. de assignat. libert. §. Datur, & nil ulterius addebat: Sed alibi idem Goffred, & alii juris interpretes in varias opiniones scinduntur, quas hic recitant Joan. Andr. num. 19. Bellam. in 8. qu. Butr. num. 9. Card. in 9. qu. & Anchar. num. 2. vers. ult. Jo. Andr. Siquidem Abb. Siculus super hunc textum non scripsit, ut incautè dixerunt moderni Collectores hic: nam lectura in ejus volumine inserta non est Abbatis, sed Antonii Butr. ut patet ex illius inspectione. Legiste recentent has opiniones in *l. 1. ff. de pœnis, & l. Si quis postea, ff. de iudic.* Aliqui ex Canonistis in *c. Proposuit, ubi in specie Ancl. n. 6. in fin. & plenius Mar. Socin. 15. art. principali, n. 45. vers. Primum exemplum, de foro compet. Archid. Turrectem. Gemin. & Præposit. in c. Nemo, 11. q. 1.***

Prima opinio est Alani, Goffredi, & Bernardi hic; qui scripserunt indistinctè iudicem laicum posse procedere: idem Vincent. in *cap. At si clericici, de iudic. & Hostien.* hic addentes iudicem sæcularem posse etiam procedere ad executionem sententiæ. Id ipsum firmant in *d. cap. Proposuit, Host. in princ. Joan. Andr. num. 2. Collectar. in princ. Bellam. num. 1. Butr. num. 7. & Abb. nu. 13.* qui omnes exemplificant illam decretalem in laico, qui conventus in foro sæculari postea factus est Clericus, asserentes eum non posse in causa illa declinare jurisdictionem iudicis laici: & ex Legistis Gulielm. de Cuneo in *l. penult. ff. Si ex vocal. caus. agat. Jacob. Bussigar. in d. l. Si quis postea, & Bart. in l. 1. n. 1. ff. De pœn. ubi dicunt mutationem status in prævento non prodesse, quominus prius iudex pronunciet, & exequatur, ut hic refert Bellam. n. 8. vers. Septima opinio, & consentit Bald. in *d. l. Si quis postea, in princ. ff. de iudic.* dicens, *Nota quod sufficit, quod citatus sit tempore citationis de foro citantis, nec mutat forum: licet mutat qualitatem persone, ut quia fiat Clericus. Est ergo hic expressum quod Clericatus assumptus post citationem nil prodest.* Hæc Bald. Idem determinavit Bar-*

thol. Brixien. in q. sua *Venerabili* 32. quæ incipit, *Aliquis litigabat, inter tract. comm. 1. 17. pag. 54.* Motus, quia continentia causæ dividi non debet, ut l. *Nulli, C. De judic. in Auth. De except. collat. 7.* & in c. 1. *inf. de sequestr. possess.* ubi enim semel ceptum est iudicium, ibi finem accipere debet, ut l. *Ubi captum, ff. De iudiciis,* cum præsertim de qua causa cognoverit iudex, de ea pronunciare debet, ut l. *De qua re, ff. eod. tit.* Item si aliquis lite pendente factus est miles, nihilominus iudicium debet suo primo iudice terminari, ut l. *Si quis postea, ff. De judic.* Et similiter si mulier, quæ coram aliquo iudice litigabat, pendente iudicio facta sit de foro alterius, tamen primus iudex terminabit causam, ut l. *Cum quædam puella, ff. De iurisd. omn. judic.* Item res transire debet cum onere suo, & cum sua causa, ut c. *Cum non sit, de Decim.* & in hoc tandem residet per illam Decretalem, *Proposuisti, de for. compet.* & ad hanc partem Jo. Andr. allegat l. 2. *in princ. & l. Tutor, ff. De excusat. Tutor. l. Incola, la secunda, ff. Ad municip. l. Semper, §. Hoc circa, ff. De jur. immunit. l. Adulteram, §. 1. ff. De adulter. l. Officiales, C. De Episc. & Cler. Non obstat, quod privilegium superveniens universaliter eximat, & liberet ab obligatione, qua quis tenebatur, ut in iuribus supra per Goffred. inductis ad partem negativam quoniam per actum conventionis privilegium fuit præventum; & idè non suffragatur, ut d. l. *Tutor,* & ita ad hanc oppositionem responderet in d. c. *Proposuisti,* Host. n. 2. Jo. Andr. n. 4. Bellam. in 4. *notab. & Butt. n. 10. Federicus de Sen. conf. 97. n. 4.**

Secunda opinio fuit Joannis de Deo in Cavillationibus sub rubr. *de privileg. Clericorum in fin.* ubi supradictam opinionem distinguens, dixit eam esse veram, & iudicem laicum posse procedere si causa sit civilis, secus si sit criminalis: quia hoc secundo casu procedit iudex Ecclesiasticus tantum, c. *De persona, 11. q. 1. cum simil.* Pro hac distinctione videtur casus in l. *Qui cum uno, §. Reus, ff. De re militari,* ubi reus de capitali crimine postulatus, & postea factus miles non est remittendus ad iudicem, sub quo postulatus est; quod si est ira in milite armatæ militiæ, fortius obtinere debet in Clerico, qui est miles cœlestis militiæ, ut in proposito arguit Jacob. Butrigat. in l. *pen. ff. Si ex nox. caus. agatur.*

Tertia opinio primæ oppositæ ex diametro est eorum, qui simpliciter asserunt iudicem sæcularem non posse procedere nulla habita distinctione causarum civilium, vel criminalium. Moventur primò per leg. *Non distinguemus, §. Sacerdotio, ff. De arbitris, & d. l. Qui cum uno, §. Reus, ff. De re militari, & l. Hos accusare, §. Hoc beneficio, ff. De accusat. ad idem l. Prætor, §. 1. vel si quis Sacerdotium, & §. final. & l. His honoribus, §. Auctis, ff. De vacat. muner. leg. Idem Ulpian. & l. Spadonem, §. Si autem, & l. Jurisperitos, ff. De excusat. Tutor.* Movetur secundò, quia res lite pendente venit ad eum casum, à quo non poterat inchoari. Ad hoc facit regul. *Juri factum,* cum concord. l. *Post finitam, ff. De suspect. Tutor. l. 4. §. 1. ff. De liber. agnos. & quod notatur in l. Nemo potest, circa med. 2. gloss. ff. De legat. 3.* Moventur tertio, quia fugiens ad Ecclesiam habet immunitatem, c. *Inter alia, de immunitate Ecclesiæ,* etiam si primò fuerit carceratus; quinimò ad mortem damnatus: nam si quo tempore ad supplicium ducitur, per Ecclesiam, vel Cœmeterium transeat, gaudet immunitate Ecclesiæ, neque potest inde violentè extrahi: & est communis opinio, ut attestatur Remig. *de immunitate Ecclesiæ, fol. 301. in 30. fallentia,* & ita se vidisse in facto iudicari affirmat Chastan. *super consuetudin. Burgun. fol. 55. num. 121:* quem refert Boer. *decis. 110. post n. 8. & Clar. in §. fin. q. 30. vers. Scias autem.* Ergo fortius hac immunitate gaudere debet qui factus est Clericus. Moventur quartò, quia declinatoria noviter orta bene opponitur post litem contestatam, c. *Insinuante, de offic. delegat. gloss. in Clem. 1. de sequestr. possess. & fruct.* quam in terminis Clerici preventi allegat Socc. *sen. conf. 91. nu. 14. in fin. vers. Aut Clerici, lib. 3.* Ultimo moventur per textum sortem in c. *Calumniis, 1. 4. q. 6.* ubi res alterata, vel consecrata non restituitur pri ori domino. His addi potest textus in l. *Qui autem, ff. Si quis caut.* cujus hæc sunt verba, *Qui autem novo privilegio utitur, non videtur in ead. causa fisci, ex qua Paul. de Castr. in l. Præcedenti, colligit privilegium generale, quod quis non teneatur coram tali iudice compa-*

tere extendi etiam ad iudicem præventum, & sequitur Jas. in l. *Cum quædam puella, n. 9. circa fin. ff. De iurisd. omn. judic. & pro hac parte secundum Jo. Andr. hic bis fuit in disputationibus determinatum, & placet Arch. Turrecr. Gem. & Prap. in c. *Nemo, 11. q. 1.* propter ordinem impressum, præcipuè ubi agitur de pœna corporali. Nec obstant jura contraria, videlicet l. *Si quis postea, & l. Cum quædam puella, & c. Proposuisti.* Quoniam ut ipsi respondent in illis iuribus, si bene inspiciantur, non mutatur forus, sed adiicitur forus foro: nam aliud est fori adjectio, aliud mutatio, l. *Senatores, ff. De Senator. & l. Si eum, §. Item si servus, ff. De exercit. act.* Per Clericatum verò mutatur status, & forus, ut c. 1. 53. *dist. ibi, nequaquam studens sæculum fugere, sed mutare, c. Qui proderit, 61. dist. ibi, in aliud vitæ genus calcata reverentia Ecclesiastica disciplina transire, Concil. Trid. cap. 4. sess. 23. ibi: hoc vitæ genus elegisse.* Quinimò non tantum mutatur forus, sed etiam genus fori, ut cap. *Duo sunt genera, 12. q. 1.* & ita ad illa jura respondent in specie Philipp. & Franciscus Vercellen. in prædicta Decretali, *Proposuisti,* quos hic refert Jo. Andr. *num. 19. vers. Ad contraria, & eodem modo respondet Archidiacon. in cap. Nemo, num. 2. 11. quest. 1. & Oldrad. conf. 4. Quod laicus delinquens num. 1. vers. Ad contraria verò.* In eadem opinionem dicit se magis inclinare Egidius Bellam. in eod. c. *Proposuisti, in 2. quest. numer. 7. vers. Quid dicendum, de foro compet. duplici fundamento.* Alterum est, quia privilegium non est concessum Clericis in favorem singularium personarum, sed in favorem totius Ordinis Clericalis, ut c. *Si diligenti, de for. compet.* Igitur non possunt Clerici huic favori tacitè, vel expressè renunciare, ut ibi dicitur, & est communis Doctorum sententia, ut attestatur Boer. *super consuetud. Bituricen. fol. 26. col. 3. & Clar. §. fin. quest. 36. vers. Secundo insertur.* Ergo nulla ratio habenda est obligationis personalis inductæ per causæ præventionem coram iudice sæculari. Alterum fundamentum est, quia coercitio Clerici est jurisdictionis merè spiritualis, quæ non cadit in laicum, & cujus laicus est omninò incapax, c. *Causam de præscript. & legitur, & notatur in c. 1. & 2. & d. c. Si diligenti, de foro compet. in cap. 2. & cap. At si Clerici, de iudiciis.* Igitur dependentia, vel connexitas iudicii nihil facit, ut cap. *Tuam, de ordin. cognit. cap. Lator, de re iudicat. & cap. Causam que, il 2. qui filii sint legitim.* Et hæc duo fundamenta simul juncta secundum eum videntur dissolvere omnia argumenta contraria. Et ad objectum de fraude respondet, ut dixi supra in 2. q. n. 28. *vers. Nec obstat,* subdit tamen argumenta contraria esse sufficientia ad inducendum Summum Pontificem super hoc potestatem habentem ad faciendam novam constitutionem pro iudice sæculari.*

Demum hanc tertiam opinionem tuetur bon. mem. D. Robusterius olim Rotæ Auditor in ejus voto relato per Marches. *de commis. tit. de commis. avoc. caus. part. 2. §. 2. à num. 130. usque ad nu. 140.* Quod quidem votum fuisse ab omnibus votantibus approbatum in plena Signatura Justitiæ testatur idem Marches. *d. §. 2. n. 95. fol. 314.* subdens se illud retulisse ad publicam utilitatem, & futuras controversias sedandas, & n. 166. refert id ipsum in alio simili casu fuisse resolutum.

Quarta opinio est illorum, qui dicunt tertiam opinionem procedere si bona fide, & sine ulla fraude factus sit Clericus, aliàs secus. Et hujus sententiæ fuit originaliter Dynus, cujus fundamenta retulimus supra in 2. *quest. nu. 28. vers. Verum Dynus,* licet hæc quarta opinio videatur extra terminos, de quibus nunc agitur; quia præsens quæstio proponitur de laico, quia prius fuit conventus coram iudice sæculari, & postea procuravit se Clericum fieri; quod semper præsumitur in fraudem fecisse, ut fuscè ostensum est supra in 3. *quest. nu. 38. vers. Sed his non obstantibus,* nisi dixeris posse contingere, ut aliquando absit fraus etiam in prævento, veluti cum quis ordinatur non voluntariè, sed tractus à superiore, sed de hoc latius dicam inf. n. 62.

Quinta est opinio Specul. in tit. *de reo, vers. Sed quid si pendente, & ver. seq.* Qui videtur potius inclinare in opinionem primam Alani, & secundam Jo. de Deo, dum ait, in causa civili omnestenere causam esse terminandam sub eod. iudice, per d. c. *Proposuisti, de for. comp. & per d. l. Si quis*

postea, ff. De iudic. l. Si quis decurio, C. Ad l. Cornel. de fals. l. fin. §. ex bonis, ff. de bon. damnat. licet quidam contradicant Sed si causa est criminalis, dicitur eam fore terminandam coram Ecclesiastico, cum secularis non possit punire, c. De persona 11. qu. 1. & cap. At si Clerici supra de iudic. In contrarium tamen allegat cap. Epiphanius 2. qu. 3. Anth. Qua in Provincia, Cod. Ubi de crimin. ag. oport. c. 1. 3. qu. 6. Verum finaliter concludit etiam causam criminalem finiendam esse coram iudice citante, sed mandabitur executioni per Ecclesiasticum, arg. cap. Postulasti de for. comp. & cap. 1. de raptor.

51 Sexta denique opinio est Joan. Andr. hic num. 19. vers. Puto quod in civili, qui concordando iura, & opiniones contrarias: Puto, inquit, quod in civili, vel criminali nulla distinctio personalis per secularem iudicem fieri possit, ut ponere in carcere, vel mala pagha, vel detinere, vel similia; & etiam in criminali realis executio per ipsum secularem qui inchoavit, fieri poterit; ut sic Clericus exemerit personam quoad omnem manus iniectionem, vel distractionem; sed non exemerit causam a jurisdictione preventientis quoad ipsius processum, & instantiam finiendam, & realiter exequendam, allegat simile in cap. Sane de for. compet. ubi in reali est quis quandoque iudex causa, & non persona. Et paulo post subdit: Quae dicta sunt de personali distractione, procedere non videntur in illo, qui in carcere secularis iudicis existens ibi ordinaretur. Tum quia hic preventa est causa, & persona. Tum quia Ordo non invenit istum liberum, Tum denique quia ex contrario nimium eluderetur iustitia. Et ad hanc duo facit quod notat idem Joan. Andr. in c. Sane n. 4. in ver. Apud omnes infra de celebrat. Missarum, ubi post Vincent. & Host. ibi, & gloss. Joan. in c. Quasitum in ver. In patibulis 13. qu. 2. concludit damnatum ad mortem suscipientem Corpus Christi, juxta textum in c. Quasitum 13. qu. 2. non gaudere immunitate; reddens rationem, quia Corpus Christi eum captivum invenit, & sic captivum dimittit, ne videatur iustitiam damnare, & ita plures iudicatum fuisse refert Igneus in l. 1. in princ. num. 6. ff. ad Syllanian. quem refert Cler. in §. fin. q. 98. vers. Sed pone. Supradictae opinioni Joan. Andr. postea adhererunt Doctores frequentiori calculo, & in specie in hac Decretal. Butr. num. 9. Card. in 9. q. Anchar. num. 2. vers. Ultimo, Jo. Andr. & Marian. Socin. in dict. 15. articulo principali n. 53. & seqq. Anchar. in cap. Ea que q. 13. nu. 19. de reg. iur. lib. 6. Feder. de Sen. conf. 97. incipien. Quoniam, quae est repetitio in d. c. Proposuiti num. 5. Et hanc Theoricam Joannes Andr. esse communiter receptam testatur Steph. Aufr. alios adducens in tract. de potest. secul. super person. Eccl. in 1. reg. fallent. 11. n. 19. inter tract. commun. to. 14. fol. 390. & consentiunt Domini de Rota, ut dicam infra n. 161. in fin.

54 Ex dictis Joan. Andr. in hac sexta opinione eliciuntur quatuor conclusiones in causis civilibus, & quatuor item in criminalibus. In causis civilibus prima conclusio est, Iudex secularis qui verbaliter citavit laicum, qui postea factus est Clericus, potest causam prosequi, & definitiva sententia terminare; & in hoc concordant opiniones omnes, de quibus supra a n. 41. excepta tertia.

Secunda conclusio. Idem iudex potest sententiam realiter exequi in bonis Clerici, in quo similiter excepta tertia opinio omnes concordant.

Tertia conclusio. Idem iudex non potest Clericum pro illa causa personaliter distringere, veluti ponere in carcere, vel mala pagha. Discordare videtur prima opinio dumtaxat inspecta sui generalitate.

Quarta conclusio. Iudex secularis si pro debito civili realiter, id est, per capturam personae citaverit laicum, qui existens in carcere ordinatus sit Clericus, potest in causa procedere, eumque in carceribus detinere. Opiniones omnes conveniunt, praeter tertiam.

In causis criminalibus prima conclusio est. Iudex secularis, qui verbaliter citavit laicum, qui post commissum delictum factus est Clericus, potest in causa illa procedere & pronunciare. Haec conclusio concordat cum prima, quarta, & quinta opinio.

Secunda conclusio. Idem iudex potest sententiam suam exequi realiter in bonis Clerici, concordat prima, & quarta opinio.

Tertia conclusio. Non tamen potest eandem sententiam exequi in persona, nec Clericum personaliter distrin-

gere: concordant omnes opiniones, & solum prima videtur discrepare attenda sui generalitate.

Quarta conclusio. Iudex secularis, qui pro criminali causa realiter, id est, per capturam personae citavit laicum, qui dum detineretur, factus est Clericus, potest eum distringere, & punire etiam in persona: concordat prima, & quarta opinio. Et probantur conclusiones supra scriptae iisdem rationibus, & autoritatibus, quibus nituntur opiniones cum eis concordantes: quas quidem conclusiones videtur etiam collegisse Anton. de Butr. num. 12. vers. Concludendo, qui explicans mentem Joan. Andr. distinguit sic: Quandoque queritur, an mutatione status de laico in Clericum mutetur jurisdictio; quandoque an mutetur executio, vel exequendi potestas. Si queritur, an mutetur jurisdictio, tunc tene, aut est preventa jurisdictio, & persona, seu executio, quia iam captus est, & efficitur ibi Clericus; & non proficit mutatio, aut non est preventa persona, seu executio, quia non captus, sed sola causa, vel jurisdictio, ut quia est citatus, vel lis est contra eum contestata; & tunc non impeditur jurisdictio quoad processum, & causam finiendam, & sic iste remanet iudex causa, & non persona. Quandoque queritur, an mutetur executio, & tunc aut persona, aut causa, seu executio est preventa, quia iam est in carceribus positus; & non proficit etiam quoad executionem, & etiam quoad exequendi modum mutatio fori. Aut non est preventa persona, seu executio, sed solum causa, quia fuit citatus, vel lis contestata; & tunc quaedam est executio preparatoria, & distringenda persona, ut ponere ad carceres post Clericatum, vel alias distringere personam ne fugiat; & ab hoc eximitur. Quaedam est distractio realis, & hanc adhuc facere posset iudex secularis, nec prodest mutatio status. Quaedam est executio decisiva, & hanc sicut alias, si est personalis facere non potest, si realis sit. Haec Butrius.

Supradicta omnia praestringi possunt hac una conclusio- 55 ne, videlicet, iudex secularis, qui in causa civili, vel criminali, sive per citationem, sive per capturam preventit contra laicum, qui postea factus est Clericus, potest causam illam prosequi, ac diffinire, & exequi realiter, vel personaliter ad limites preventionis dumtaxat, & non ultra.

Non obstant duo motiva Bellam. de quibus supra in 56 tertia opinio num. 48. videlicet incapacitas laici, & privilegium ordini concessum: nam responderi potest jurisdictionem iudicis laici in causa ante Clericatum preventa perpetuari in Clericum propter principium habile, licet postea de venerit ad casum a quo non potuit inchoari, ut in d. c. Proposuiti de for. compet. & ibi dixi, nu. 13. cum concordant supra allegat. pro prima opinio. Facit l. Nec enim, ff. De itin. act. privat. cap. Consultationibus de iure patr. cap. Placet de convers. couing. cap. Discretionem de eo qui cognovit consanguineam uxoris suae, & cap. Factum de reg. iur. lib. 6. Et est simile in Clerico litigante coram iudice seculari: 57 nam cum laicus sit iudex competens, quia actor sequitur forum rei, cap. Si Clericus laicum, & cap. Cum sit generale de foro compet. propter principium habile est etiam iudex in causa reconventionis, cap. 1. de mut. per. secundum opinionem, quam dicit communem, & late tueretur Decius in cap. At si Clerici a num. 156. de iudic. & magis communem, & de consuetudine observatam, Stephan. Aufr. de potest. secular. super Eccl. person. in 2. regul. nu. 4. in 3. fallentia. Idem est simile in Clerico, qui efficitur haeres laici jam conventi coram iudice seculari, quia instantia sicut praemittitur cum laico inchoata transit in Clericum; secundum unam opinionem, quam sequuntur Bald. conf. 340. Tria sunt, vers. Item quia dictus Clericus lib. 2. Imol. in l. Si cum hominem, ff. De fideiussor. & alii, quos refert, & sequitur Aufr. ubi supra a nu. 7. in 6. fallentia, dicens illam maximam aequitate fulciri, & adducens rationem, quae facit ad propositum nostrum, videlicet, quia alias tertius legeretur sine culpa, qui inchoavit litem cum defuncto, si cogeretur deserere iudicium prius ceptum coram seculari iudice, & aliud inchoare coram Ecclesiastico, & lites ex litibus orirentur, contra textum in cap. Pastoralis infra de caus. possess. & propr. licet alii contra, ut per eum. Neque vero hoc contingit ex facto, vel ministerio Clerici renunciantis fori privilegio, sed ex auctoritate Ecclesiae, quae iustitia ita exigente jubet perpetuari jurisdictionem, ubi semel ceptum est iudicium non obstante mutatione fori, ut in praedicta Decretal. Proposuiti. Praeterea si va-

leiet ratio Bellamæ, nullus esset casus, in quo iudex laicus posset procedere contra Clericum, semper enim illi obstarit incapacitas, & privilegium concessum Ordini, quod tamen conitatur esse falsum, cum in pluribus casibus sit iudex competens, & unum & viginti in causis criminalibus, & triginta tres in causis civilibus enumeratis Steph. Aufr. in d. *tract. de prest. seculari in personis Ecclesiasticis* in 1. & 2. *reg. à nu. 1. usque in finem*. Rursus quamvis Clericus directè renuciare non possit privilegio fori, potest tamen indirectè, ut declaravit Sacra Congregatio Concilii, puta dimittendo habitum, vel tonsuram, vel servitium Ecclesiæ, aut matrimonium contrahendo cum vidua, vel corrupta, ut in decreto Concilii Tridentini c. 6. *sess. 23*. Ad quod facit, quod dixi in c. *Significatum nu. 17. infra de reg.* Et ex his patet etiam responso ad *cap. Comperimus 14. qu. 6.* supra allegatum pro tertia opinione: nam res consecrata propterea non restituitur priori domino, quia in usus profanos amplius non debet redigi, *cap. Aurum 12. qu. 2. & cap. Ligna, de consec. dist. 1.* & ita effugit omne commercium laicorum, ut nullo casu consecrari possit nisi à sacerdotibus, & Deo dicatis hominibus, *cap. in sancta, & cap. seqq. c. d. dist.* At verò Clericus non ita eximitur à potestate seculari, quin in certis casibus illi remaneat subiectus, ut prædixi. Inter hos autem constat unum esse præcipuum, cum causa, vel persona ante Clericatum est præventa. Præterea aliud est in re inanimata, aliud in animata, arg. l. *Si rem mobilem. & l. Pomponius in princip. ff. De acquir. possess.* Ideoque si servus alicujus fuerit consecratus, bene restituitur domino suo, ut c. *Ex antiquis 54. dist.* Ratio diversitatis, &c. est, quia cum servus sit res animata, delinquit permitiendo se ordinari; quemadmodum in casu nostro delinquit is, qui permittit se Clericum fieri, ut seculare iudicium effugiat, sed res inanimata in nihilo delinquit. Ita notabiliter distinguit, & declarat gloss. *unic. in d. c. Comperimus*, quam ibi sequuntur Archid. & DD. Et est simile in c. *Episcopus in diocesi 7. qu. 1.* ibi. Amotis his quos ordinavit, Altaris tamen consecratione manente.

61 Unde etiam colligitur non procedere argumentum superius deductum pro tertia opinione num. 43. à privilegio immunitatis ad privilegium fori. Quandoquidem privilegium fori fuit concessum rei animatæ, id est Clericis, & idè non suffragatur præventis. Sed immunitas non fuit concessa confugientibus, sed rei inanimatæ, id est, Ecclesiæ, quæ non est præventa, & cujus privilegium ita violator per extractionem liberi, sicut captivi, cum sit locale, l. *Presenti, vers. Ipsis servata locis reverentia, C. De his qui ad Eccles. confugien. cap. Reum, cap. Frater, & c. Definivit 17. qu. 2. Abb. in cap. Sanè num. 1. vers. Item quia ipsa Ecclesia de celebratione Missarum.*

62 Demum non obstat votum D. Robusterii, de quo supra num. 59. quoniam loquitur satis implexè, & confundit duos articulos valdè diversos, & quamvis adducat nonnulla fundamenta pro incompetencia iudicis laici in causa Clerici promoti lite pendente; tamen principaliter tractat, an instantia inchoata contra laicum in foro seculari transeat in ejus heredem Clericum, ut patet apud Marches. *loc. cit. num. 135.* qui quidem articulus est admodum controversus, ut patet ex dictis supra num. 58. & opinio favens Ecclesiæ habet pro se multorum DD. autoritatem, maxime Rot. *decis. 5. de foro compet. in antiquis.* Seraphin. *decis. 957. num. 9.* & servari in Senatu Sabaudie restatur Anton. Faber in *suo Cod. lib. 3. tit. 1. definit. 12.* ad eundem idemmet Joan. Andr. author opinionis contra Clericum ordinatum lite pendente, ut hic, tamen prædicto articulo sentiat pro Clerico heredem in *cap. Qui in jus, de regul. jur. lib. 6. in Mercur.* Nec mirum, quia omissis aliis rationum diversitatibus, in Clerico heredem nulla fraus considerari potest, cum sine facto suo succedat laico. Secus in illo, qui post litem motam voluntariè Clericatum assumit, ut idemmet Marches. *observat. num. 140.* Præterea in primo casu iudicium fuit ceptum contra tertium, at in casu nostro inchoatum fuit contra eandemmet personam, quæ postea forum mutavit, & hanc diffinitivam in puncto constituit Rota *dict. dec. 5. post mediane*, his verbis: *Sed posset dici, quod illa vera cum eadem persona esset præventa; hic autem sunt diverse persone debitoris laici, & Clerici.* Hæc ibi. Atque ita Rota in nostro articulo est apertè pro hæc sententia.

Declarant conclusionem superius firmatam n. 52. Bart. 63 in l. 1. nu. 3. *vers. Quod est verum, ff. De pœnit. & Marian. Socin. in d. c. Proposuiti n. 53. vers. Sed si apparet de foro compet. & alii recentiores*, ut procedat in eo, qui post præventam jurisdictionem voluntariè ordines suscepit; tunc enim præsumitur hoc in fraudem fecisse, & idè non prodest ei mutatio fori, secundum distinctionem Dyni. Secus si tractus à superiore: quia tunc cessat suspicio fraudis, per l. *Qui autem in princ. ff. Si quis caution. & l. Jurisperitos, & l. Tutor petitus, ff. De excusator. l. Idem Ulpianus, §. 1. ff. cod. tit. & l. Prator. in princip. ff. De vacat. & excusat. muner.* Sed hanc limitationem ego non puro veram. Primò, quia non videtur posse dari hic casus, ut laicus ad ordines invitatus trahatur, quando nec Clericus etiam ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ potest compelli ad ordines suscipiendos, cum Sacramentum Ordinis sit voluntarium, ut notatur in §. *Si autem Sacramental. q. 1. §. ult. 22. q. 4. cap. Veniens infra de transact. & notat Host. in Summa de Sacram. non iteran. §. Quot sunt species.* Nec obstat textus in c. *Quæris infra de erat. & qualit.* quia procedit tantummodo in Clericis beneficiatis, qui si necessitas, vel utilitas postulet, cogi possunt ad recipiendos Ordines suis beneficiis non annexos, nec habet locum in non beneficiatis, ut ibi declarat Henric. Boich. in *princ.* Præterea jura, quæ probant Clericatum non eximere à jurisdictione iudicis præventis, non fundant se in fraude, sed in ipsa præventionem, ut patet in prædicta Decretali, *Proposuiti*, ibi, Jus revocandi forum non habet quasi præventus; & idè Jo. Andr. in opinione sua non consideravit fraudem, sed præventionem dumtaxat, per quam jurisdictionis perpetuatur, & causa remanet affecta iudici præventi, in cujus præiudicium non prodest mutatio fori, & compulsio, seu attractio superioris excusat quidem Clericum à fraude, & dolo, sed non eripit eum à jurisdictione iudicis præventis, ut ex dictis constat. Ac demum si tractus à Prælato eximeretur à jurisdictione iudicis, sub quo iudicium fuit inchoatum; hinc esset aperta via fraudibus, quia laicus ut vitaret ultionem iudicis secularis, facilè posset eludere procurando, ut Episcopus eum induceret ad suscipiendos Ordines; & ipsemet Prælatus ex se posset illum attrahere, ut iudici præventi causam, & personam præriperet, & ita prædicta Decretalis, *Proposuiti*, esset ludibrio posita, contra textum in c. *Commissa, de elect. lib. 6.*

Conclusiones supra firmatas tam in hac quarta quæstio- 64 ne ex mente Jo. Andr. quam in tribus præcedentibus non obscurè probavit meo tempore Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum in causa Alexandri, & Zuccari Nepesinæ diocesis, qui dicebantur prima tonsura initiati in fraudem fori secularis propter homicidium, ut prætendebatur, ab eis patratum. Primò enim censuit Sacra Congregatio eos quoad personam gaudere fori privilegio; tametù in fraudem fori secularis Clericatum assumpserint; sed quoad bona, an subsint seculari jurisdictioni, maturius esse deliberandum. Verum postea, quia amplius prætendebatur ex parte Curie secularis Clericatum in fraudem susceptum, nedum illis non suffragari quoad bona, sed nec quoad personam, cum de hoc iterum actum esset in S. Congregatione, firmatæ fuerunt conclusiones infra scriptæ.

Prima conclusio, semota fraude, laicus post commissum delictum prima tonsura initiatus omninò eximitur à jurisdictione iudicis laici tam quoad personam, quam quoad bona, hoc probatur arg. text. in l. *Hos accusare, §. Hoc beneficio ff. De accusat.* ubi Angel. notat, & Alber. in l. *Qui cum uno, §. Reus, ff. De re militar.* notatur in c. *Proposuiti de foro. compr. & in l. Si quis postea, ff. De iudic.* Et hanc conclusionem pluribus probat Oldrad. *cons. 4. per totum, & ponit Covarr. pract. qq. c. 32. sub n. 4. vers. Prima conclusio.* Et dicunt magis communiter receptum *Plazza lib. 1. delictor. c. 35. n. 1. & Clar. §. final. qu. 36. vers. Sapè num. in primo membro distinctionis, & adde quæ dixi supra in 1. q. a n. 25.*

Secunda conclusio laicus, qui post patratum delictum 65 primam tonsuram in fraudem suscepit, ut scilicet se eximeret à seculari potestate, quoad personam nihilominus gaudet fori privilegio, nec potest à iudice laico puniri, aut personaliter distringi, ut probat textus in d. l. *Qui uno, §. Reus, ff. De re militar.* Et hanc conclusionem statunt, & tuentur hic Joan. Andr. & alii, intelligendo eos, ut dicam

eam in conclusione proximè sequenti, Bart. in l. 1. nu. 3. ff. De pœn. & communem dicunt Aufr. in tract. de potest. secular. super person. Eccles. seu in Clem. 1. in reg. nu. 19. de off. ordin. Covarr. d. c. 32. post nu. 4. vers. Tertia conclusio, Boss. in tit. de pœn. num. 38. & alii plures apud Clarum d. vers. Sape numero, & Baiard. ibidem in Additionibus nu. 42. Et seqq. & hic junge, quæ dicta sunt supra in 1. q. n. 28. Et quamvis nonnulli ex Authoribus relatis senserint Clericum in fraudem promotum esse degradandum à iudice Ecclesiastico, & tradendum sæculari etiam corporaliter puniendum, ut Bart. in d. l. 1. Anchar. in regul. Ea quæ qu. 13. de reg. jur. lib. 6. & alii Prælati à Covarr. loc. cit. qui ampliùs censet hanc degradationem non requiri in Clericis primæ tonsuræ: Verius tamen est hunc casum, id est, cum quis est promotus in fraudem, non recenferi inter eos, in quibus pœna degradationis imponitur, ut patet in c. Novimus de ver. signif. in c. Cum non ab homine de iudic. in c. Ad falsariorum de crim. fals. & in c. Ad abolendam de hæreticis. Idèoque Clericum neque esse hoc casu degradandum, neque tradendum Curie sæculari probat Butr. hic col. 4. vers. Ex his apparet. Ac præterea Bart. & alii asserentes Clericum fraude promotum esse degradandum, sunt intelligendi, si Clericus talia delicta perpetraverit, ob quæ degradationem mereatur, ut declarat optimè Cardinalis hic propè finem. Et in eo, inquit, quod dicit Bartholus de degradatione, non intelligas quod fieri debeat pro quolibet crimine; quia imò non fit nisi de incorrigibili, præterquam in tribus casibus, ut notatur in d. c. Novimus, in gloss. 3. de verbor. signif. Et quamvis Covarr. d. c. 32. vers. Sed si Clericus, existimet Clericum primæ tonsuræ posse hoc casu puniri per iudicem sæcularem etiam pœna mortis absque ulla degradatione; ejus tamen opinio, si vera est, intelligenda est procedere, dummodo Clericus sit incorrigibilis, vel aliquod delictum ex supradictis paraverit, & fuerit traditus ab Ecclesia iudici sæculari, prævia declaratione super delicto; patet, quia Covarr. dicit primò Clericos in minoribus non posse puniri à Curia sæculari ante degradationem. Et hoc certum est intelligi debere in casibus, in quibus degradatio requiritur. Deindè subdit hoc non procedere in Clericis primæ tonsuræ, qui possunt puniri per laicum ante ullam degradationem; quæ exceptio ut sit de regula, similiter est intelligenda in casibus, in quibus in aliis Clericis est opus degradatione; alioquin sequeretur absurdum, ut Clerici primæ tonsuræ pro quolibet crimine puniri possent à potestate laica, nec unquam fori privilegio gauderet, contra text. in d. c. Cum non ab homine cum simil. & decretum Concil. c. 6. sess. 23. latè Alex. conf. 8. Videtur n. 1. lib. 1. Quatenus igitur degradatio in illis non requiratur, adhuc tamen coerceri non possunt à sæculari potestate, nisi duobus concurrentibus. Primò scilicet, ut tradantur ab Ecclesia Curie sæculari, ut per glossam in d. c. Cum non ab homine in ver. Postmodum, & est communis opinio secundum Alciar. ibid. nu. 108. & Clar. d. q. 36. vers. Scias autem, deindè ut præcedat declaratio iudicis Ecclesiastici super delicto, c. Cum secundum de hæret. lib. 6. Idèoque Clericus assassinus potest à iudice laico puniri, etiam absque alia degradatione, c. 1. ubi Gemin. Franc. & alii de homicidio lib. 6. & tamen necesse est, ut præcedat declaratoria Ordinarii Ecclesiastici, super qualitate assassinii, ut ibi Joan. Andr. & Geminianus notant, & est communis opinio, ut testatur Alexand. conf. 166. nu. 5. lib. 7. & extat hac de re conf. Cardin. Alban. 13. relatum à Farinac. tit. de inquisit. q. 8. n. 85. qui n. 109. ampliùs censet etiam Clericum primæ tonsuræ, quantumvis gravia delicta commiserit, non posse à iudice laico corporaliter puniri, nisi postquam illum iudex Ecclesiasticus degradaverit, & Curie sæculari tradiderit, si modò habitum, & tonsuram deferat.

71 Tertia conclusio. Laicus, qui post delictum assumpsit Clericatum in fraudem, quoad bona subest sæculari jurisdictioni; idèoque potest à iudice laico puniri pœna pecuniaria, & confiscatione bonorum. Hæc est opinio Joan. Andr. hic num. 19. vers. Puto quod in civili, & Bart. in d. l. 1. nu. 3. ff. De pœnis, quam sequuntur, & communem dicunt Authores omnes relati supra in secunda conclusione nu. 65. & hic junge, quæ dixi supra in 2. q. n. 32.

72 Verùm hæc conclusio videtur intelligenda, dummodo iudex laicus in causa prævenit, sic probat textus in l. Si quis postea, ff. De iudic. ex qua lege desumptus est similis textus in cap. Proposuisse de foro compet. ubi legitime citatus te-

netur coram iudice citante causam prosequi, licet post citationem forum mutaverit: quem textum ibi exemplificat Hostien. & alii in Clerico post citationem promoti. Hujus sententiæ, licet recentiores illum generaliter referant, fuit Joan. Andr. ubi supra, ait enim: Puto quod in civili, vel in criminali nulla districtio fieri possit per iudicem sæculares, loquitur de Clerico promoti post delictum, sed realis tantum executio per ipsum sæculares, qui inchoavit, fieri poterit, ut sic Clericatus exemerit personam quoad omnem manus iniectionem, vel districtionem, sed non exemerit causam à jurisdictione prævenientis quoad ipsius processum, & instantiam finiendam, vel realiter exequendam. Atque ita Joan. Andr. aperte sentit iudicem sæculares eatenus posse procedere, quatenus prævenit: & illum totidem verbis refert, & sequitur Cardin. col. 4. vers. Septima est opinio. Hoc idem probat Anton. de Butr. col. 4. vers. Quandoque quaritur, an mutetur executio, & aperte Feder. de Sen. conf. 97. Quoniam in fin. ubi ait: Sola commissio criminis non facit præventionem, sed conventio, vel deprehensio, ut in fraudem vitandæ pœne videatur ordinarius. Eamdem opinionem tenet Anchar. in c. Ea que num. 19. qu. 13. vers. Secundo casu, de reg. jur. lib. 6. ubi quærens coram quo debeat respondere laicus post commissum delictum effectus Clericus, sic ait: Cum ante iudicium inchoatum assumpsit Clericatum, non videtur dubium, quod coram iudice Ecclesiastico; postquam iudex sæcularis non prævenit. Et infra: Quando iudicium fuit iam cæptum coram sæculari, sentit cum Joan. Andr. Clericatum eximere personam omnem manuum iniectionem, & districtionem, sed non eximere causam à jurisdictione prævenientis quoad ipsius processum, & instantiam finiendam, & realiter exequendam. Hic adde, quæ ad corroborationem hujus conclusionis dicta sunt supra in 3. q. n. 35. usque ad n. 41. Atque hoc ipsum videntur sentire omnes, qui censent Clericum in fraudem promotum quoad bona adhuc subesse sæculari jurisdictioni; quia quoad bona de fraude tunc dicitur constare, quando iudicium jam erat cæptum, & causa præventa, vel per citationem, vel per litis contestationem, juxta text. in d. l. Si quis postquam de iudic. in d. c. Proposuisse de foro compet. & in l. penult. ff. De iurisdict. omn. iudic. & docet Oldrad. d. c. conf. 4. n. 2.

Ex hac igitur tertia conclusione, & illius declaratione constat iudicem laicum ita demum posse procedere contra bona Clerici post delictum promoti, si in causa prævenit iudicem Ecclesiasticum ante Clericatum. Et in hunc sensum accipienda est decisio in causa Nuscana, in qua cum dubitatum fuerit, an Clericus conjugatus, qui post dimissum habitum, & tonsuram Clericalem deliquit, & pro eo delicto in Curia sæculari citatus, & condemnatus fuit; deindè reassumpto habitu, & tonsura, Ecclesie inservire cæpit juxta decretum cap. 6. sess. 23. possit à iudice laico post delictum commissum iudicari, & puniri: Sacra Congregatio cens. non posse propter idem delictum in carcerem conjici, aut personaliter restringi, modò non reassumpsit habitum in fraudem: iudicem posse processum finem imponere. & contra illum realiter procedere, juxta doctrinam Joan. Andr. in cap. unic. de obligat. ad ratiocin. Verba enim illa decisionis, modo non reassumpsit habitum in fraudem, non important ut qui habitum reassumpsit animo evirandi iudicium sæculare, possit indistinctè in eo foro personaliter distingui, sed ita demum, si persona fuerit præventa, puta quia positus in carcere a fugit, aut dimissus fuit sub fideiussione; tunc enim de fraude constare dicitur quantum pertinet ad personalem districtionem, quemadmodum de ea dicitur constare quoad bona, quando causa est præventa, per supradicta.

Quarta conclusio. Ad hoc ut iudex laicus possit procedere contra bona Clerici in fraudem promoti, necesse est, ut præcedat declaratio super fraude, & interim debet supersedere, c. Si iudex laicus in fin. ibi, Contra eum interim quivis processus iudicis conquiescat, de sent. excommunic. lib. 6. etenim cum ejus jurisdictione sit fundata super hac qualitate fraudis, & ea circumscripta Clericus sit exemptus ab ejus jurisdictione, etiam quoad bona, ut diximus in prima conclusione; priusquam de hujusmodi fraude constiterit, laicus nescit se iudicem; idèoque de qualitate fraudis jurisdictionem tribuentis ante omnia constare debet, l. 2. §. Sed si dubitetur, & l. Si quis ex aliena, ff. De iudic. Abb. & alii in cap. Si Clericus laicum de foro compet. Bart. in l. Mul-

l. Multum interest, ff. De constitut. & demonstrat. & in l. Si finita, §. Julianus, ff. De damn. infest. & ponderat Roland. conf. 4. n. 21. vol. 1. Idemque de Clerico assassino, de cujus delicto constare debet priusquam à iudice seculari puniri possit, tradunt omnes in c. 1. de homic. lib. 6. & diximus supra in secunda conclusione, vers. Quatenus igitur n. 69. & hic junge, quæ ex sententia Sac. Congregationis posui supra n. 33.

Quinta conclusio. Cognitio, & declaratio, an Clericus fuerit promotus in fraudem, necne, ad iudicem secularem non pertinet, sed ad Ecclesiasticum tantum; quia cum agatur de Clericatu, & illius qualitatibus, siue questio sit juris, siue facti, iudex laicus nullam habet jurisdictionem, d. c. Si iudex laicus, ubi not. de sentent. excomm. lib. 6. Idemque cognitio, an Clericus duxerit unicam, & virginem, ad hoc ut tanquam bigamus omni privilegio Clericali nudatus sit, pertinet ad iudicem Ecclesiasticum, ut dixit Rota decis. 107. incipien. Item si Clericus conjugatus, quam refert, & sequitur Alex. conf. 8. Videtur num. 4. lib. 1. Ac similiter questio, an Clericus incestu sit in habitu, & tonsura ab Ordinario Ecclesiastico est prius definienda, Gemin. in cap. 1. d. final. in fin. de Cler. conjug. lib. 6. & Covarr. practicar. quest. cap. 33. sub nu. 1. ubi aliam opinionem reprobat, veluti falsam, & contrariam sacris Canonibus, Et in terminis, an Clericus prima tonsura sit bene, vel male promotus ad effectum privilegii fori esse cognoscendum ab Ecclesiastico, respondit Rolan. à Valle d. conf. 4. num. 18. 19. & 20. & 33. & de qualitate assassini, Card. Abb. conf. 13. & tetigi supra in secunda conclusione propè finem.

75 Ultima conclusio pro presentis causæ resolutione laicus sputius, vel homicida licet initiari non debeat absque dispensatione Apostolica, cap. Tanta, & ibi gloss. fin. Qui filii sint legitimi, & cap. 7. sess. 14. Concilium Tridentinum, tonsuratus tamen recipit characterem, & gaudet fori privilegio, licet ordinis executionem non habeat, ut respondit Alexan. conf. 149. In causa in princip. lib. 6. & Roland. d. conf. 4. Et quamvis Rebuff. in tract. nomin. quest. 14. num. 70. dixerit nullam esse ordinationem, si tonsura conferatur ab alieno Episcopo; & sic initiatum non gaudere fori privilegio, addens se vidisse ita iudicari, eò quod adus factus lege prohibente sit nullus, l. Non dubium, Cod. De legib. Eius tamen opinio erronea est; quia siue prima tonsura sit ordo, quemadmodum tenent Canonistæ, per cap. Cum contingat, & ibi dixi latissime de atat. & qualitat. siue dispositio ad Ordines, secundum Sanctum Thomam, & Theologos in 4. sentent. dist. 24. siue quid medium, secundum opinionem Navarr. in Manual. cap. 22. num. 14. & conf. 4. de Sacram. non iterum. illud tamen certum est per eam, licet lege prohibente collatam imprimi characterem, siue notam, vel signum indelebile, quod reiterari amplius non debet, ut idem Navarr. consuluit conf. 11. de tempor. ordinat. num. 3. & pluribus probat Guidopap. decis. 449. ubi censet collationem primæ tonsuræ factam à non suo Episcopo esse validam, nec debere reiterari. Quod etiam censuit Sacra Congregatio in Clerico seculari tonsurato ab Abbate benedicto contra prohibitionem Concil. Trident. in cap. 10. sess. 23.

76 Ex his omnibus videtur respondendum Alexan. & Zuc-car. quamvis male promotus, ut in ultima conclusione, dummodò non secularis iudicii fugiendi fraude Clericatum assumpserint, tam quoad personam, quam quoad bona exemptos esse à seculari jurisdictione, ex dictis supra in prima conclusione, sed etiam in fraudem primam tonsuram susceperint; gaudere tamen fori privilegio quoad personam, patet ex secunda conclusione; sed quoad bona subditos esse seculari potestati, si modo iudex laicus ante illorum promotionem prævenierit in causa, ut in tertia conclusione. Ceterum non posse iudicem secularem prævenientem in bonis procedere, nisi postquam iudex Ecclesiasticus pronunciaverit eos in fraudem curiæ secularis promotos fuisse, constat ex dictis in quarta, & quinta conclusione, & ita resolutum. An autem hæc vendicent sibi locum in Regno Neapolitano propter capitulum Caroli II. quod incipit, Item statuimus, quod Clerici ad secularia iudicia, vide Vicen. de Franch. decis. 545. & Mare. Anton. Genuen. in sua praxi Archiepiscopali c. 9. n. 4.

77 Quintò QUÆRO, an quæ dicta sunt in superioribus questionibus de Clerico procedant in professio. Videtur

respondendum procedere salvo eo; quòd defensio causæ spectabit ad Monasterium, prout concludit hic Jo. Andr. num. 207. cum quo Burr. Card. & alii transeunt, & Bart. in d. l. 1. num. 3. in fin. vers. Et quæ de Clerico, ff. De penit. & Marian. Socin. in d. cap. Proposuiisti num. 52. vers. Et subdit, Joan. Andr. & Aufr. loc. supra citat. n. 6. nam licet propter characterem plus habeat ordo, quam professio, ut scripsit idem Joan. Andr. in cap. Placet infra de convers. coniug. tamen eo respectu, quo processus mundo mortuus est, ut l. Deo nobis, C. De Episcop. & Cleric. & plura promittit, ut notatur in cap. un. in 3. gloss. de voto lib. 6. Conclusiones supra scriptæ fortius quoad personalem distinctionem procedunt in Monacho, quam in Clerico, & præsertim in minoribus, arg. cap. Cum ex eo, de elect. lib. 6. Facit ad hoc §. His auctoritatibus, de penit. dist. 1. cap. Admonere 33. q. 2. & quod notatur in Auth. de Monachis in princ. & §. Si quis igitur ad fin. Itaque in illis casibus, in quibus iudex secularis potest procedere contra Clericum pro obligationibus initis, vel maleficiis commissis ante susceptos ordines, potest etiam procedere contra eum, qui professionem emisit, & è converso; in quibus casibus eximitur Clericus à jurisdictione iudicis laici, eximitur etiam professus, cum in hac materia à pari procedant. Quid autem si nondum sit professus, sed infra annum probationis, vide per Angelum in dist. l. 1. & Alex. ibi in additione ad Bart. littera A, & quod legitur, & notatur in cap. Religioso, §. Quamvis, de sentent. excomm. lib. 6. Item quid juris sit de his, qui non 80 promoventur, sed solummodo assumunt quendam modum vivendi ab Ecclesia approbatum, ut quia efficiuntur Becchetti, aut milites gaudentes, aut Tertiarii, vel alium similem habitum, aut regulam suscipiunt, vide per Bart. & Marian. Socin. locis proximè citatis, ubi concludunt in his non procedere supradictam distinctionem Joan. Andr. Sed habere locum jura, quæ dicunt mutationem fori non eximere quem à jurisdictione iudicis prævenientis: & dicit Bart. ita fuisse observatum de facto: subdit tamen eos debere prius denudari insignis, ut l. Qui cum uno, §. Reus; ff. De re milit. unde removebitur Becchettum, seu chortulla, si sit tertii Ordinis, & ex loco cincturæ ponetur ad collum, eum qua suspendatur, ut inquit Marian. Socin. ibid. & in cap. 1. num. 12. vers. Non declaratio de foro compet. sed tu vide quod ibi dixi nu. 65. & seqq. Non me latet quod refert Marches. de commiss. par. 2. de commiss. advocat. causar. 8. 2. à num. 166. usque in fin. fol. 324. videlicet quod cum fuisset introductum iudicium reintegrandæ possessionis contra mulierem in Curia Capitolina, & postea lite pendente ipsa mulier devotionis fervore fuisset recepta in Mantellatas, seu Pizzocaras sancti Augustini Ordinis sanctæ Monicæ, & obtinisset à Vicario Urbis causam reassumit, & inhiberi secundo collateralis; cumque actor adisset signaturam iustitiæ pro moderatione inhibitionis, & remissione causæ ad iuniorum iudicem: Signatura nihil censuit referibendum, ex Oldrad. conf. 4. Quod est contra conclusiones superius firmatas ex communi Canonistarum consensu, & ex sententia Sacræ Congregationis Concilii, etiam in Clerico, vel professio: & conf. Oldradi loquitur in Clerico post delictum promotus, sed nullatenus prævento in Curia seculari, ut ipsemet declarat circa fin. vers. Qui autem contra istam opinionem, & fusiùs dictum est supra in 1. qu. à num. 25. Nec est omittendum quod Feder. de Sen. conf. 97. in fin. concludit non esse faciendam differentiam, an quis lite pendente fiat Clericus, vel professus, an verò alia Ecclesiastica persona, puta miles S. Mariæ.

81 Sextò QUÆRO, An Clericus conjugatus, qui post dimissum habitum, & tonsuram Clericalem deliquit, & pro eo delicto in curia seculari citatus fuit; deindè reassumpto habitu, & tonsura Ecclesiæ inservire cœpit, juxta decretum Concilii cap. 6. sess. 23. possit à iudice laico propter delictum antea commissum iudicari, & puniri.

Solutio videtur petenda à iure communi, eò quòd Concilium Tridentinum in d. cap. 6. sess. 23. innovit Constitutionem Bonifacii VIII. in c. unic. de Cler. conjugat. lib. 6. addendo quòd, nisi Clericus conjugatus servitio alienius Ecclesiæ ab Episcopo deputatus eidem Ecclesiæ serviat, vel ministret, non gaudeat privilegio, fori, nec Canonis, quoad hoc jus commune restringendo. Quare adhaerendo his, quæ in hac materia tradunt Doctores dicendum videtur, Clericum, qui reassumpsit habitum, & tonsuram, & Ec-

& Ecclesie deservivit juxta requisita Concilii Tridentini, gaudere privilegio fori; & Canonis quoad ea, in quibus non est inducta præventio; sed quoad ea, in quibus esset præventus, non prodesse reasumptionem. Ad quod ponderatur quòd Clericus conjugatus per dimissionem habitus non perdit privilegium perpetuò, & absolutè sed ad tempus, quamdiu habitum non desert. Quod innuunt illa verba *dist. c. unic. in fin. gaudere nolumus.* Ergo quandoque reasumet habitum, & deservit, gaudebit, prout tenent ibi Joan. Monach. n. 2. arg. *l. pennlr. ff. De testam. milit. & l. ult. ff. De curat. furios. Archid. nu. 1. in ver. Retinent*, & Jo. Andr. n. 4. & probatur Clem. 1. de vita, & honestate Clericorum, ponderando verbum, *quamdiu*, secundum primum intellectum, quem ibi sequitur Zenzelin. & Card. qu. 12. & communiter DD. ut testatur Alex. hoc latè comprobans in *conf. 49. In causa num. 7. vol. 6.* & Prob. ad Monach. in *d. cap. unic. num. 4.* disputat Joan. Andr. in *cap. Joannes in 4. q. de Cler. conjugat.* & attestatur se vidisse Paduæ sic definiti, & in hoc residet, licèt subdat egere declarationem. Huc transferri possunt, quæ latè afferantur per Doctores in ea questione, an si laicus conventus postea efficiatur Clericus, quæstio terminanda sit coram Ecclesiastico, vel sæculari iudice, quam prosequitur hic Jo. Andr. reasumendo diversas opiniones, ubi n. 19. *vers. Puto quod in civili*: concludendo ponit distinctionem, secundum quam apertè videtur responsum ad præsens dubium, ut latè ostensum est supra in quarta quæstione n. 52.

Non obstat *cap. Ex parte de Cleric. conjugat.* quia procedit respectu obsequiorum, non respectu distinctionis personalis, & ita est de mente Franchni in *d. cap. un. de Cler. conjugat. lib. 6.* & Abb. in *d. c. Ex parte.*

83 Non obstat *c. Ex parte, ille rctio de privileg.* arguendo à Clericis non conjugatis ad conjugatos. Quia ibi jurisdictiono erat præventa, vel est speciale in Clerico deprehensio in eremiticibus, ut perdat privilegium Clericale, de quo tamen articulo videndus est Alexan. *conf. 61.* quia sapientissimè *lib. 4.* quod est *conf. Joan. Andr. & Capyc.* qui recenset sex conditiones ad id requisitas *dec. 161. In causa.*

Non obstat, quòd Clericatus superveniens post commissum delictum non prodest, Oldrad. *conf. 4.* quia præsumitur in fraudem: nam responderetur non prodesse secundum distinctionem, de qua supra per Jo. Andr. Præterea dictum Oldradi non applicatur: siquidem in casu proposito non supervenit mutatio status, qui est fundamentum privilegii, sed sublatum est obstaculum impediens fori privilegium, quòd ex ordine, & habitu Clericali sibi competebar. Hanc sententiam alias probavit S. Congr. Concil. ut dixi supra in *4. q. n. 73. vers. Et in hunc sensum.*

84 Seprimò QUÆRO, An laicus à Curia sæculari pro criminali causa carceribus mancipatus, ac sub fideiussione dimissus, si postea Clericali charactere insignitus habitum, & tonsuram deserat, atque alicui Ecclesie de mandato Episcopi interserviat, pro eadem causa possit à iudice laico personaliter distringi, ac puniri.

Joan. Andr. *hic nu. 19.* tractans quæstionem, an laicus conventus coram iudice sæculari, qui postea effectus est Clericus, gaudeat privilegio fori tam quoad bona, quam quoad personam, relatis aliorum opinionibus, ponit opinionem suam, quod in civili, vel criminali causa Clericus exemerit personam quoad omnem manus injectionem, & distinctionem, sed non exemerit causam à jurisdictione prævenientis quoad ipsius processum, & instantiam finiendam, & realiter exequendam, ac deinde subicit limitationem his verbis: Quæ dicta sunt de personali distinctione procedere non videntur in illo, qui in carcere sæcularis iudicis existens ibi præsteterit, vel ordinatur; hic enim præventa est causa, & persona; Item ordo, & professio non invenit istum liberum; Item ex contrario nimium eluderetur justitia: & adducit simile de suscipiente Corpus Christi, ut dixi supra in *4. qu. num. 53.* & sequitur ad litteram Cardinalis in *9. q. col. 4. vers. Quæ dicta sunt de personali distinctione*, Putr. n. 12. *vers. Quandoque quaritur*, Anch. *prop. fin. Marian. Socin in c. Proposui si num. 52. vers. Subdit etiam Jo. Andr. de foro com. per. Et ex Legistis, Bart. in l. 1. n. 3. in fin. vers. Præcedentia vera*, ff. De pæn. & Aug. in *l. Si quis postea sub n. 4. in fin. vers. Fallit si esset detentus*, ff. De judiciis, & hanc partem sequi Legistas omnes testatur Aufr. de potestate sæcul. vi reg. 1. num. 19. &

85 simpliciter omnes amplecti hanc opinionem affirmat novissimè Vinc. de Franc. *dec. 209. n. 4.* Et revera habet hæc sententia summam rationem: nam Clerici sive ordinatione Divina, sive Ecclesiastica sunt proterius exempti à jurisdictione sæculari, quoad bona, sicuti quoad personam, & in causis civilibus sicut in criminalibus, ut definitur in Synodo Romana 6. cujus definitio refertur in Canone, *Bene quidem 96. dist. in Conc. Lateran. sub Innoc. III. c. 44. relato in c. Cum laicis, de reb. Eccles. non alien. in c. Ecclesia S. Mariae de Constit. & in c. Quamquam de cons. lib. 6.* Undè sicut allumptio Clericatus in fraudem non eximit bona Clerici à jurisdictione iudicis laici, quando causa est præventa; ita nec eximit personam quando est præventa persona; utroque enim casu jus Divinum, sive Ecclesiasticum declaratur ab Ecclesia ad eam speciem non pertinere.

Sed quia hic casus in terminis, in quibus loquitur Joan. Andr. id est, ut laicus in carceribus Curie sæcularis ordinetur, vel profiteatur, vix potest contingere, cum in Ordinum collatione, & professione tot solemnitates requirantur, & ii, ad quos pertinet Ordines conferre, non accederent ad carceres, & Officiales, & custodes carcerum, etiam si illi vellent accedere, hoc non permetterent, ut considerat Vincen. de Franch. *d. dec. 209. in fin.* dicendum est in duobus casibus hanc doctrinam ad prædicam deduci posse. Primò cum laicus aufugit è carceribus, & exinde ab aliquo Episcopo ordinatus est. Secundò cum à iudice dimissus est, seu relaxatus sub fideiussione de se representando: nam adhuc censetur carceratus, seu in vinculis detentus, ut firmat Guidopap. *dec. 253. quæ incipit, Si quis dedit fideiussione de tenendo Arrestum*, & probatur apertè in *l. In eadem, ff. Ex quib. caus. major.* In vinculis, inquit, eos etiam accipimus, qui ita alligati sunt, ut sine dedecore non possint in publico apparere, vel quia nudi, ut ibi ait gl. vel quia juraverant, vel sub fideiussoribus sunt: ad idem text. in *l. Necnon*, ibi. Item si quis nec in custodia, nec in vinculis sit, sed sub fideiussorum satisfactione, ff. *ead. tit.* Et in individuo per dicta jura sic censet ex recentioribus Anna *conf. 140. nu. 11.* & Carolus de Gracs. *De effectu Cler. effectu 1. n. 1142.* & ita in casu valdè huic simili anno 1622. Sacra Congregatio censuit Clericum primæ tonsuræ, qui in carcerem curie laicalis conjectus, ac deinde in carcere Curie Ecclesiasticæ depositus fuerat, cò quòd ex defectu servitii Ecclesie non gauderet fori privilegio posse à iudice laico puniri etiam pœna corporis afflictiva, non obstantè quòd post capturam Episcopus ei contulisset beneficium Ecclesiasticum, & mota fuit Sacra Congregatio, quia quamvis solum beneficium eximat Clericum à jurisdictione iudicis laici, ex *c. 6. sess. 23.* tamen hæc qualitas superveniens illi non profuit, quia persona erat præventa, & beneficium non reperit eum liberum, per doctrinam Jo. Andr. superius relatum. Nec constituenda videtur differentia in hoc, quòd ille jam esset Clericus: etenim quoad fori privilegium nulla est diversitas inter laicum, & Clericum non habentem qualitates à Concilio requisitas; ambo enim pariformiter subjiciuntur jurisdictioni iudicis sæcularis. Unde sicut qualitas beneficii, quæ per se sola potest eximere, nihil operantur quando est præventa persona; ita nec operatur Clericatus superveniens. Nec refert, quod Clericorum exemptio sit de Jure Divino, c. *Si Imperator 96. dist.* quia nihilominus ex gravi causa Ecclesia potuit declarare personam Clerici in aliquo casu non gaudere fori privilegio, arg. *cap. In omni de testam. & tradit Cardin. in repert. cap. Perpendimus in 7. opposit. de sent. excomm. & Covarr. alios referens pract. quæst. cap. 31. n. 4. & 6.* sicuti declaravit Clericum hoc privilegio non gaudere cum non incedit in habitu, & tonsura, & non interserviat alicui Ecclesie, ut in *dist. c. 6. sess. 23.* Et in pluribus aliis casibus, nempe in Clerico incorrigibili, ut in *c. Cum non ab homine de judic. in Clerico assassino, ut in c. 1. de homic. lib. 6.* in Clerico tabernario, vel carnefice, juxta terminos Clem. 1. de vita, & honestate Clericorum. In Clerico bigamo, ut *c. un. de bigam. lib. 6.* & in aliis similibus. Ecclesia enim, quæ declarat personam Clericis in his casibus subesse iudicibus sæcularibus non obstante exemptione à Jure Divino proveniente, absurdum non est, ut similiter declararet eandem Clerici personam subesse laicorum jurisdictioni, quoties Clericatus assumitur post personalem distinctionem curie sæcularis. Et de hac potestate Ecclesie vi-

86

87

de gloss. unic. in cap. Sunt quidam 25. qu. 1. & quæ scripsi in cap. Ex parte n. 58. infra de Cleric. nouresiden.

89 Octavo QUÆRO, An Clericus qui dum laicus esset, ex causa homicidii à iudice laico ad certum tempus in exilium damnatus, pulsusque fuerat eum eo, ut si exilium non seruaret, incideret in poenam treremium, & durante tempore exilii prima tonsura initiatus, Ecclesiasticum beneficium adeptus, exilium deinde non seruauit; & hac de causa nouissimè inquisitus, iussuque sæcularis iudicis in carcerem coniectus opponit exceptionem fori declinatoriam; sit remittendus ad iudicem Ecclesiasticum, necne. Magna fuit opinionum varietas apud antiquos Doctores in eo articulo, An laicus, qui post delictum commissum effectus est Clericus, à sæculari iudice coerceri, & puniri possit: Sed hæc opinionum discordia serè omnis cessauit auctoritate Joan. Andr. hic, qui tradidit theoreticam quam postea Doctores serè omnes sequuti sunt, videlicet: Ut si Ordinem quis susceperit sine ulla fraude, id est, antequam fuerit conventus in foro sæculari, Clericatus eum eximat à quacunque iurisdictione iudicis laici tam quoad personam, quam quoad bona. Quod primum membrum optimis nititur fundamentis, ut susè ostensum est supra in prima, & tertia questione, & extat in his terminis *conf. 4.* Oldradi ab omnibus approbatum. Sin autem Ordines susceperit posteaquam fuit conventus in curia sæculari, & sic in fraudem iudicis præuenientis; tunc Clericatus non eximat quoad processum, & instantiam finiendam, & realiter exequendam; sed tantummodo quoad personalem distinctionem, ut sic laicus præueniens remaneat iudex causæ, sed non personæ; nisi persona sit præuenta, quia tunc Clericatus non impedit, quin iudex laicus possit pro illo crimine Clericum distringere, & punire etiam poena corporis afflictiva. Ita in effectu distinguit hic Joan. Andr. *n. 19. vers. Puto quod in civili.* Cujus distinctionem integrè reassumit Marian. Socin. *in c. Proposuiti num. 52. in fin. vers. Unde ex omnibus prædictis de foro compet.* prout hæc omnia nos susè explicauimus supra in 4. qu. à *num. 51. usque ad num. 77.* Verùm si Clericatus assumptus fuerit ante maleficium commissum, nemo dubitat quin cognitio pertineat ad iudicem Ecclesiasticum; constat enim apud omnes à sæculari potestate Clericos discuti, & iudicari non posse; idque constitutum esse tum ordinatione Divina, *cap. Si Imperator 96. dist. Concilium Tridentinum c. 20. sess. 25.* Tum canonicis sanctionibus, ut *c. 1. & 2. & cap. Si diligenti de foro compet. cum similitum etiam Imperialibus Constitutionibus, ut in Auth. Statuimus, C. De Episc. & Cleric. & in Authen. Ut Clerici apud proprios Episcopos col. 6.* Quamobrem in casu dubii propositi cum inspecto tempore sententiæ, & delicto homicidii Clericatus fuerit assumptus, & beneficium acquisitum post delictum; & nedom post præuentam causam, & personam, sed etiam post condemnationem executam; inspecto autem tempore transgressionis Clericatus fuerit susceptus, beneficiumque receptum ante delictum: videndum est quòd tempus attendatur. Et certè videtur attendendum hoc tempus posterius exilii non obseruari. Qua in re habemus expressam decisionem Alberici in *l. Memnisse, ff. De offic. Proconsul. num. 5.* qui in casu conuerso proposita questione de Officiali Tholosano, qui Clericum ad tempus relegauerat, reservata sibi poena duplicationis, si ante tempus reuerteretur: Eo interim laico effecto ob viduam

in uxorem ductam, & ante tempus reuerso, respondet novum iudicem, id est, sæcularem, vindicare debere; quia agit de novo facto, & de nova conditione personæ. Quam opinionem Alberici non est cur improbare debeamus; tum quia magna est ejus auctoritas, cum in hac re non habeat contradictorem; tum quia illam in terminis nostris sequutum est Neapolitanum Consilium, teste Vincent. de Frauch. *decif. 209.*

Nec obstat, quòd poena treremium sit imposita in prioris sententia jam lata, & exequuta quoad exilium; & sic exilio non seruato videatur posse cognoscere iudex prior, cum ad iudicem pertineat suam sententiam legitimè latam tueri, *l. 1. ff. Ne vis fiat ei, qui in possess. qua ratione gloss. in cap. Quarenti de off. deleg. in ver. Ad integrum,* sentit delegatum, cuius iurisdictione est certis limitibus circumscripta, etiam post latam sententiam, si victus inquietat victorem inductum in possessionem, posse de injuria huiusmodi cognoscere; licet enim, inquit, sit nova injuria, tamen sequela est præcedentis, & secundum Anton. de Butr. prior iudex potest cognoscere tamquam de connexo, arg. *l. Cuiusque, §. pen. ff. De instit. act.* Hoc inquam non obstat, nam responderetur posse quidem tunc delegatum compescere contradictores, sed non sumendo sibi ordinariam cognitionem, quam soli iudici ordinario relinquere debet, ut ibidem glossa declarat; & Doctores omnes post eam tradiderunt. At nos agimus de ordinata cognitione, quæ requiritur ad condemnandum Clericum ad treremes ob non seruatum exilium, quod exigit plenam, & exactam sui iudicis cognitionem; ideoque novus iudex cognoscere debet, arg. *l. Si mater, §. 2. ff. De except. rei judic.* Responderetur secundò in casu gloss. agi tantummodo de novo facto, sed in casu nostro agimus de novo facto, & nova conditione personæ, ut ibidem per Alber. & ideo non est mirum, si ad posteriorem iudicem pertinet cognitio. Et igitur ab Ecclesiasticis respondendum pro Ecclesiastica iurisdictione, quod etiam sæculares iudices jam deciderunt. Die 14. Novembris 1609. proposito supra scripto dubio in Sac. Congregatione Concilii; Patres unanimiter existimarunt hunc Clericum remittendum esse ad iudicem Ecclesiasticum. Actum est etiam, an exigenda esset ratio ab ejus ordinatione cur illum ordinaverit, utpotè ex homicidio irregulari, & sententia iudicis sæcularis actum in exilium, quod tempore ordinationis adhuc durabat. Consulit tamen visum est prius obtinere remissionem, & postea de actione Episcopi in Congregatione iterum agere. Itaque decretum in hac forma editum est: Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum re diligenter perpensa, cens. hunc Clericum ante transgressionem exilii promorum, Ecclesiasticumque beneficium adeptum, remittendum esse ad iudicem Ecclesiasticum.

Uterius posset dubitari, an iudex Ecclesiasticus secuta remissione teneatur stare sententiæ contra hunc Clericum late in foro sæculari, dum ipse laicus esset, & cogere eum ad seruandum tempus exilii, ac etiam punire ob exilii transgressionem poena treremium. In qua questione Velasc. *tom. 1. consult. Regni Portugal. consultat. 44.* sentit non teneri stare, sed denno cognoscere debere. Contrarium tradidit Batt. in *l. Cum quadam, ff. De juris. omn. judic. & Stephan. Austr. in præalleg. tract. de potest. secular. super pers. Eccl. reg. 1. fallentia 11. n. 30.* sed quia hoc extra dubium, poterit Episcopo, cui facta est remissio, relinqui deliberandum.

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

Lucius III. Spal. Archiepiscopo.

C A P U T II.

Super eo, quòd tua fraternitas de bigamis requisivit: Respondemus quòd ordinatores eorum potestate & officio ordinandi, & ordinati, si ad sacros ordines fuerint promoti, eis ideo sunt privandi quia in bigamis contra Apostolum dispensare non licet, ut debeant ad sacros ordines promoveri: vel in eis, si promori fuerint, remanere. In ordinatore autem potest dispensatio adhiberi, ut ordinandi potestate & officio non privetur.

S U M M A R I U M.

- 1 **B**igamus quamvis ordinari non debeat, tamen si secus fiat, characterem recipit.
- 2 Episcopus ordinans bigamum quas penas incurrat, & num. 44.
- 3 Suspendens ab ordinum executione est capax pœne depositionis ab ordine.
- 4 Bigamus qua ratione sit irregularis, & n. 10.
- 5 Dispensatur facilius cum ordinante bigamum, quam cum ordinato.
- 6 Culpa deletur per pœnitentiam, irregularitas secus, & num. 9.
- 7 Dispensare non potest Episcopus cum bigamo in sacris Ordinibus.
- 8 Episcopi non dispensant contra Apostolum.
- 9 Criminosus post peractam pœnitentiam incipit esse, quod non erat.
- 10 Bigamus ordinari prohibetur non propter culpam, sed propter Sacramenti defectum.
- 11 Papa dispensare potest cum bigamo ad omnes sacros ordines.
- 12 Papa quamvis in articulis fidei dispensare non possit, in aliis tamen potest, ut in iuramento, & voto.
- 13 Bigamia non est adiuncta irregularitas jure naturali, sed positivo.
- 14 Papa dispensat in omni constitutione Ecclesie.
- 15 Papa an, & quando dispensare possit contra Apostolum.
- 16 Papa est major Apostolo administratione.
- 17 Nec Pauli, nec Petri Constitutionibus adstringitur, sed Dei.
- 18 Papa non dispensat cum bigamo de potestate ordinaria, sed absoluta. Papam non decet semper uti plenitudine potestatis, ibidem.
- 19 Dispensare an possit Episcopus autoritate ordinaria cum sibi subdito vero bigamo ad primam tonsuram, & beneficia simplicia, & n. seqq. usque in finem.
- 20 Quod si dispenset, & tonsuram, ac beneficium conferat quas penas collator, & collatarius incurrant, & num. 44. & seqq.
- 21 Pro sententia affirmativa referuntur autoritates Theologorum. Et Canonistarum, nu. 28.
- 22 Afferuntur fundamenta pro eadem sententia affirmativa.
- 23 Intellectus cap. Lector 34. dist. & nu. 32. vers. Ad primum igitur.
- 24 Episcopus dispensat cum illegitimo.
- 25 Item cum Diacono, qui matrimonium contraxerat.
- 26 Item cum Monialibus, & Monachis, qui nubendo bigamiam contraxerunt.
- 27 Apostoli prohibitio super bigamia, de quibus ordinibus intelligatur.
- 29 Referuntur Authores pro sententia negativa.
- 30 Theologorum, & Canonistarum conciliatio.
- 31 Bigami omni privilegio Clericali nudati sunt, & sub anathemate prohibentur tonsuram, vel habitum Clericalem deferre.
- 32 Episcopus an possit ex necessaria causa contra generale Concilium dispensare, & n. 40.
- 33 Inferior à Papa non dispensat contra preceptum Apostoli.
- 34 Papa potest jure ordinario super bigamia dispensare. Episcopus non dispensat contra Canonem etiam non Conciliarem statuentem per verbum, non potest, ibid. vers. Adsunt etiam.
- 35 Dispensatio contra Concilium censetur prohibita, eo ipso quod non reperitur concessa.
- 36 Dispensatur facilius in dilectis, quæ pœnitentia tolluntur, quam ex defectibus, qui durant etiam post Baptismum.
- 37 Episcopus cur dispenset cum illegitimo, & non cum bigamo.
- 38 Bigamia irregularitas cur inducta.
- 39 Ordines omnes sunt unum Sacramentum.

- 40 Episcopus quo casu possit super bigamia dispensare. Dispensatio nulla concedi debet sine justa causa, ibid. vers. Ceterum.
- 41 Clerici coniugati non sunt adhibendi in ministeriis Ordinum, nisi cum deficiunt Clerici calibes. Bigami etiam si calibes deficiant, prohibentur suffici ab Episcopo in minorum ordinum ministeriis ibid.
- 42 Episcopus an possit cum bigamo dispensare ad beneficia simplicia. Laicus non est capax beneficii Ecclesiastici, ibid.
- 43 Bigamus ordinatus ab Episcopo ad primam tonsuram non habet ordinis executionem, nec est capax beneficii.
- 44 Pœna suspensionis inflicta Episcopo bigamum ordinanti, an sit lata sententia, vel ferenda.
- 45 Ignorantia juris valde dubii, & intricati, an excuset Episcopum à pœna.
- 46 Opinionum diversitas in aliquo articulo excusat à contemptu, & à pœna.

Super eo. Cùm bigamo, qui ordinatus est ad sacros, non dispensatur, & ordinator privabitur potestate ordinandi, nisi cum eo fuerit dispensatum. Hoc dicit. Primò recitat consultationem, Secundò dat responsionem, ibi, respondemus. Vel divide in quatuor partes, ut per Cardin. & Joan. de Anan.

Nota primò bigamum, quamvis ordinari non debeat, tamen si secus fiat, characterem recipere, ut clarè probat hæc littera, ibi, sunt privandi; necnon ibi, remanere: nam quomodo privari, & remanere possent, si Ordines non recepissent: Id ipsum patet in cap. Quicumque pœnitens, quicumque bigamus 50. dist. ibi, in hoc quo invenitur ordi-
ne perpetua stabilitate permaneat, & tenet hic glossa magna in fin. Innocent. num. 1. in ver. Dispensare, Butr. num. 3. & 7. Anchar. num. 2. & ceteri omnes, Sanctus Thomas in 4. dist. 27. qu. 3. art. 3. Silvest. in ver. Bigamia num. 7. Rota decis. 1. de bigam. in novis, & decis. 7. num. 3. & plenius decis. 50. num. 6. par. 5. recent. & coram Gregor. XV. decis. 516. n. 8. & sæpè alias. Undè meritò Host. hic num. 5. in ver. Remanere, redarguit Nicolaum Furiosum, quod non sine furore scripserit bigamum non magis characterem recipere, quàm alium.

Secundò nota pœnam ordinantis bigamum: est enim suspensus ipso jure à collatione Ordinum: intellige per annum, ut in cap. Nullus pœnitentem 55. dist. per quem textum ita ex facto respondit Navarr. conf. 3. incipien. Episcopus quidam hoc tit. Nec obstat littera hujus textus ibi, sunt privandi, quia exponitur, id est, deponendi, secundùm Hostien. in princip. in ver. Officio, Joan. Andr. n. 2. Bellam. & Card. in princ. in cod. ver. Et notat Archid. in d. c. Nullus num. 2. in 1. gloss. qui ad hoc allegat cap. 1. 51. dist. & c. ult. 62. dist. & hoc sentit Anton. de Butrio hic num. 2. dum dicit: nota quòd carens ordinis executione est habilis ad recipiendam ordinis depositionem, & sic est capax depositionis; per quod videtur, quòd depositio ab ordine aliquid operatur in suspenso ab executione, quia tollit ipsam executionem. His enim verbis Butrius apertè supponit ordinatorem, de quo textus loquitur, esse ipso jure suspensum. Et quamvis Sacra Congregatio Concilii videatur sensisse Episcopum sic ordinantem in nullam pœnam incidere ipso jure; tamen contrarium probavit Sixtus V. in casu contingenti, ut dicam infra num. 46. in fin.

Tertiò nota ex textu pœnam bigami ordinati, quia prohibetur in suscepris ordinibus ministrare, & ad altiores ascendere, & sic est irregularis, & sic est infra cod. Quod probat S. Thomas in 4. dist. 27. q. 3. art. 1. q. 1. quia aliquis per Sacramentum Ordinis minister Sacramentorum constituitur, & ille qui aliis Sacramenta ministrare debet, nullum defectum in Sacramentis pati debet. Defectus autem in Sacramento est, quando Sacramenti significatio integra non invenitur. Sacramentum autem matrimonii significat conjunctionem Christi ad Ecclesiam, quæ est unius ad unam; & idèd requiritur ad perfectam significationem Sacramenti, ut vir sit tantum unius vir, & uxor tantum unius uxor, & idèd bigamia, quæ hoc tollit, irregularitatem inducit. Ad hoc c. Debitum infra cod. & sequitur totidem verbis Silvest. in ver. Bigamia num. 1.

Quartò nota facilius dispensari cum ordinante, licet gravius delinquat, quam cum ordinato. Et est ratio, quia 6

in primo est culpa tantum, in secundo autem culpa, & irregularitas, quæ non tollitur per penitentiam, sicut culpa, post Boartin. notant hic Card. col. 1. in 3. *oppos.* Anch. n. 2. in 3. *notab.* & Jo. de Anan. in *princ.* & sic solvitur contrarium *decif.* 2. *ad finem supra de transl.*

- 7 Ultimò nota Episcopum cum bigamo dispensare non posse, ut remaneat in susceptis Ordinibus, vel ad superiores ascendat. Quod hodie admittunt omnes in ordinibus sacris: nam contraria opinio, quæ olim irreprestat, expressè reprobatur in *cap. Nuper*, & *cap. Anobis infra eod.* nec mirum, quia Episcopi non dispensant contra legem Apostoli, ut hic patet, sicut nec contra legem Concilii, ut in *Extravag. Joan. XXII. Sancta Romana*, §. *Quidam autem de relig. domib.* & notat hic Butr. *num.* 5. nec refragatur, quòd Episcopus dispense cum criminosis, *cap. At si Clerici*, §. *De adulter. de judic.* & tamen Apostolus æquè prohibeat criminosos ordinari, §. *Nunc autem 25. distinet.* Quoniam, ut respondet hic glossa magna, criminosis post peccatam penitentiam restitutus videtur in pristinum statum, & incipit esse quod non fuit, *cap. Ferrum*, *cap. Ponderet*, & *cap. Domino sancto 50. dist.* & idè cum talibus dispensatur.
- 10 Sed bigamus non prohibetur promoveri propter crimen, sed propter Sacramenti defectum, ut in *cap. Debitum infra eod. c. Acutius 26. dist.* quia carnem suam divisit in plures ab unitate recedendo, & hoc Sacramentum amplius restitui non potest per aliquam satisfactionem, cum non sit crimen & ita aliud consideravit Apostolus cum dixit non bigamum, & aliud consideravit dum dixit, non criminosum. Ita glossa, cujus opinionem communiter sequuntur DD. & dicunt veram esse, Host. n. 2. in *ver. Dispensare*, & Butr. n. 8. In minoribus autem, an Episcopus dispense, dicam latissimè in proxima questione an. 20. usque in finem.
- 11 Sed Papa si velit dispensare potest ad omnes ordines etiam Diaconatus, & Presbyteratus, sicut Lucius Papa dispensavit cum Panornitatu Archiepiscopo, ut in *c. Lector 34. dist.* nam etsi contra articulos fidei dispensare non possit, *cap. Sunt quidam 25. qu. 1.* glossa *fin. in cap. Sicut 15. distinet.* in aliis tamen potest, undè & in iuramento, & in voto dispensat, sive in melius commutat, *cap. Juratos 15. qu. 6. cap. 3. infra de jurejur. cap. Magna*, & per totum *infra de voto*. Et Evangelium interpretatur, & illi addit, ut colligitur ex *cap. In omni infra de testibus*, & *cap. Prasul. 2. quest.* secundum Innocentium hic *num.* 2. & Hostien. *num.* 3.
- 13 Præsertim verò, quia cum bigamus characterem ordinis recipiat, ut dixi in 1. *notab.* inde patet bigamiæ non esse adjunctam irregularitatem de jure naturali, sed de jure positivo, nec esse de essentialibus Ordinibus, ut quis non sit bigamus, ut docet Sanctus Thomas in *4. dist. 27. qu. 3. art. 3.* & post eum Archid. in *cap. Subdiaconus*, & in *cap. seqq. 34. dist.* Collect. & Anchar. hic *ambo num.* 2. & determinat Innocen. communiter approbatus in *cap. Nisi cum pridem*, & ibi dixi *num.* 84. *supra de renunc.* Papa autem dispensat in omni Constitutione Ecclesiæ, cum sit supra omne jus humanum positivum, *cap. Proposuit*, §. *Licet infra de concess. præbend.* & *cap. Ad honorem supra de usu pallii*. Nec obstat autoritas Apostoli ad Titum 1. & 1. Timoth. 3. dicentis:
- 15 *Oportet Episcopum esse unius uxoris virum.* Etenim Apostolus dupliciter in doctrina sua aliqua proposuit, quædam scilicet, sicut pronunçiat jus Divinum, licet illud, quod habetur ad Galat. 5. *Si circumcidimini Christus vobis nihil proderit*, & multa alia hujusmodi, & in hoc Papa non potest dispensare. Quædam verò sicut propria autoritate aliqua statuens: nam ipse dicit 1. ad Corinthios 12. *Cætera cum venero disponam.* & infra ibi, *in iudavit ut collecte, que sunt in Sanctos, per unam Sabbati fiant*, quod non pertinet ad jus Divinum: & similiter etiam quod dicitur de bigamo non promovendo, non est juris Divini, sed institutio autoritatis humane divinitus homini concessa. Ita formaliter declarat Sanctus Thomas *quodlib. 4. art. 13. ad 1.* Unde & in eadem Apostoli regula continetur, non percussorem: & tamen Papa nedum cum percussore, sed & cum homicida dispensat, ut notatur in *cap. Sicut dignum*, §. *fin. infra de homicid. cap. penul. & ultim. de Cleric. percuss. cap. 1. supra tit. prox. dixi in cap. Homicid. num. 30. de*
- 16 *Cler. pugn. in duello.* Potest ergo eodem modo dispensare cum bigamo, licet Paulus prohibeat ipsum ordinari. Præterea ibi Apostolus prohibet ordinationem, non autem dispensationem, secundum Goffred. & Joan. Andr. *hic n. 9.*

sed etsi dispensationem prohibuisset, nihilominus Papa est major Apostolo administratione, ut dicit hic Innocent. *in fine*, Joan. Andr. *num.* 10. post Goffred. Joan. Trancred. Ho. Rien. & Abb. Antiq. quos citat, & Collect. *num.* 2. Et quamvis Apostolus ostendat Papæ quid facere debeat, non tamen ostendit quid facere possit, quia potestas clavium est talis, ac tanta, ut non recipiat interpretationem restrictivam, ut formaliter inquit Bald. in *d. c. Nisi cum pridem n. 14.* subdens hanc esse intentionem Innocentii notabilem, & veram. Quinimò secundum Host. *hic num.* 4. & Joan. Andr. *dist. num.* 10. nedum Beatus Paulus, sed nec Petrus Apostolorum Princeps in talibus potuisset ipsum adstringere, etsi hoc expressisset: est enim Papa Successor Petri, & Vicarius verbi Dei, ut legitur, & not. in *cap. 2. 3. & 4. supra de transl.* nec ab homine potestatem recepit, sed à Deo, *cap. Sacrosancta 22. dist.* Unde nec ipsum adstringunt ulla Concilia, *cap. Significasti de elect.* nec aliqua Constitutio, seu regula Apostolica, cum non habeat imperium par in parem, *cap. Innotuit eodem rit.* Unde quicquid dicat glossa sic docet Sanctus Thomas *4. dist. 27. qu. 3. art. 3.* & plenius *quodlib. 4. art. 13.* ubi egregiè hanc sententiam probat, & objectis respondet: & eum sequitur Archid. in *dist. cap. Subdiaconus 34. dist.* & concludunt hic Innoc. Hostien. Jo. Andr. Collect. & communiter Doctores, prout de communi testatur Joan. de Anan. *num.* 1. & Silvest. in *ver. Bigamia n. 7.* Dicit tamen Florian. relatus à Joan. de Anan. *eod. num.* 1. hoc verum esse de potestate absoluta, non ordinaria: & est simile in *cap. Ex publico infra de convers. coniugat.* & est ex mente Host. *hic num.* 4. ait enim: Licet Papa hoc posset facere, non tamen decet eum semper uti plenitudine potestatis, & sic potentiæ non congruit: & hac congruentia, seu decentia considerata dicimus eum non posse. Simile in *c. Cum ad Monasterium in fine infra de statu Monach.* & *c. Si Paulus 32. qu. 5.*

Ex factò QUÆSITUM est, An Episcopus autoritate ordinaria potuerit cum sibi subdito vero bigamo, qui successivis temporibus cum duabus nunc defunctis virginibus matrimonium legitime contraxerat, & consummaverat, dispensare, ut idem bigamus posset primam tonsuram, & beneficia simplicia suscipere, & Episcopus illa eidem conferre, prout contulit.

Secundò, quatenus non potuerit, an aliquas, & quas tam Episcopus, quam sic promotus incurreret censuras, & penas.

Quoad primam questionem, ex autoribus qui arbitrantur Episcopum posse dispensare ad minores Ordines, adducitur primò sanctus Raymundus relatus ab Archid. in *cap. Lector 34. dist.* qui censet Episcopum propter necessitatem posse cum bigamo in minoribus Ordinibus dispensare. Secundò adducitur Albertus Magnus relatus à Turrecrem. in *dist. cap. Lector post num. 6.* quia ait Episcopum posse dispensare ad minores ordines. Tertio adducitur Divus Thomas in *4. dist. 27. qu. 3. art. 3.* ibi, & idè Papa potest in tali irregularitate totaliter dispensare, sed Episcopus quantum ad minores Ordines. Quarto adducitur Petrus de Palude *eod. dist. 27. qu. 4. art. 5.* qui conclusione quarta tenet Episcopum posse absolute dispensare cum bigamo ad minores Ordines; ac si ad sit necessitas quando pauci inveniuntur ministri posse dispensare etiam in Subdiaconatu: & conclusione quinta tenet eidem conferri posse simplex beneficium. Quintò adducitur Duran. qui ut refert Turte. rem. in *dist. cap. Lector post nu. 6.* ait Episcopum posse cum bigamo quoad minores Ordines dispensare. Sextò adducitur Joan. de Friburgo in *Summa Confess. lib. 3. tit. 3. de bigam. q. 12.* qui idem sentit, & alios in hanc sententiam citat. Septimò adducitur Asten. in *Summa in 2. part. lib. 6. tit. 7. de Monogamia q. 7.* quia attestatur de communi ibi. Utrum Episcopi possint cum bigamo dispensare; Respondetur quòd sic, sicut communiter dicitur in minoribus. Octavo adducitur Turrecrem. qui ubi supra aliis relatis latè differit de hac questione, & tenet idem quod Paludanus supra allegatus. Nono adducitur Silvest. in *ver. Bigamia*, qui *qu. 7.* ait sententiam Divi Thomæ probari in *dist. cap. Lector*, ut Episcopus dispense cum bigamo quantum ad hoc, ut ministret in susceptis, & si fuerit necesse, ascendat ad Subdiaconatum secundum illa tempora, quibus habebatur ordo non sacer. Decimò adducitur Petrus de Soto de *institut. Sacerdot. de Sacram. Matrimon. sect. 18. post m. ed.* ibi Potest ergo Pontifex dispensare iusta de cau-

- sa in utilitatem Ecclesie, & inferiores etiam Episcopi quantum de jure, vel consuetudine non est eis inhibita. Unde in minoribus tantum dispensant. At si sine causa fiat nec dispensatur, nec dispensans est tutus in conscientia. Ultimò, adducitur Dominicus de Soto *d. dist. 27. q. 3. art. 3. conclus. 2.* ibi: Licet ad suscipiendos sacros Ordines majores solus Papa cum bigamo dispensare valet; tamen ad suscipiendos minores Episcopus id præstare valet, subdens Episcopum modò non dispensare in Subdiaconatu, eò quòd modò habeat annexum votum castitatis, & hanc dicit rationem quare in minoribus Episcopus dispense, & non in majoribus, per quos rectè ad eò ordinandus Ecclesie unitur, & copulatur.
- 22 Et pro hac Theologorum sententia, quod ex eorum scriptis colligi potest, & præcipuè ex Paludano, Turrecr. Soto, & Silv. ubi supra infra scripta potissimum afferuntur.
- 23 Primò text. in *d. c. Lector*, ubi Martinus Papa sic ait: *Lector si viduam alterius uxorem acceperit, in Lectoratu permaneat, aut si forte necesse sit, Subdiaconus fiat, nihil autem supra.* Similiter, & si bigamus fuerit. Qui text. ut inquit ibi Turrecr. cum non possit referri ad potestatem Papæ, sequitur ut referatur ad potestatem Episcoporum, & sic dicto Canone eis conceditur, ut cum talibus dispense.
- 24 Secundò affertur text. in *cap. 1. de fil. Presbyt. in 6.* ubi cum illegitimis facillè dispensant Episcopi ad minores Ordines. Ergo idem dicendum cum Bigamis, cum utraque irregularitas sit ex defectu.
- 25 Tertiò affertur in argumentum *c. 1. Qui Cleric. vel voven.* ubi etiam cum Diacono, qui matrimonium contraxerat, dispensat Episcopus.
- 26 Quartò affertur text. in *cap. Virginem, cap. Si quis sacro, il secundo, c. Si qua virgo 27. quest. 1.* ubi permittitur Episcopo, ut cum Monialibus, & Monachis, qui nubendo bigamiam contraxerunt, misericordiam faciant, & cum eisdem dispense.
- 27 Et ad contrarium quod posset deduci ex prohibitione Pauli in Epistola ad Titum, ibi, *Oportet Episcopum esse unius uxoris virum.* Respondent solum loqui de Presbytero, & Diacono, non autem de inferioribus ordinibus, & generaliter esse jus positivum. Et eodem modo responderi potest ad alia jura prohibentia, ne Bigami ordinentur. Ad prohibitionem autem *c. 1. de Bigam. in 6.* respondent, & maxime Soto post Silvest. ubi supra *d. cap.* Non prohiberi cum talibus dispensare. Undè ille Canon solum procedit contra Bigamos, qui sine dispensatione in habitu Clericali incedunt.
- 28 Ex Canonistis eandem sententiam secutus est Hostien. hic, & in *Summ. de Bigam. in fin.* ibi: Episcopi verò dispensare possunt cum bigamis usque ad minores ordines, *cap. Quicumque, il secundo 50. distinet.* & adducit rationem. Quia tales non sunt ministri, nec Rectores, nec habent officium prædicandi. Unde de divisione non est timendum cum talibus *de consecr. distinct. 2. c. Tribus.* Secundò in eandem sententiam à Joan. de Friburg. *loc. cit.* affertur Innocen. hic, & in *c. Nuper in eod.* qui tamen hoc non dicit, imò in *c. Super eo*, apertè sentit contrarium, ut inferius dicitur. Tertiò allegatur Rota in *novis. dec. 447.* quæ modò est prima sub *tit. de Bigam. nu. 1. in fin.* cujus hæc sunt verba: Quoad minores Ordines secundum aliquos etiam Episcopi possunt dispensare cum veto bigamo. Verum dicta decisio dum postea concludit, hoc aliorum dictum non sequitur, imò potius rejicit. Nec additio, seu annotatio, quæ ponitur in fine dictarum decisionum sub *tit. de Bigam.* id affirmat, imò & ipsa potius insinuat contrarium, dum inquit, Pontificem non solere cum talibus dispensare, ut possint ordinari; licet indulgeat, ut possint gaudere privilegio Clericorum, non obstante bigamia, subdens: credere etiam id Ordinarios facere posse. Alios Canonistas non legi, qui id asserant, licet in genere dicantur aliqui Doctores id tenere hic, & *c. 1. eod. tit. in 6.* Tantum pro hac parte videtur posse induci gl. *fin. in d. c. 2. in princ. & d. c. Quicumque dist. 50.* dum signat eos, de quibus in textu posse accipere minores Ordines. Cujus sententiæ fuit etiam Gratianus, qui ut patet in *§. Sed postea*, ante *c. Si Subdiaconus dist. 34.* asserit Papam Martinum condescendendum temporum defectui concessisse bigamos posse constitui in minoribus Ordinibus & *§. seqq. subdit:* Item concessum, ut subsistente necessitate possent usque ad Subdiaconatum promoveri. Et hoc est quod scripserunt Palud. & Turrecr. ubi supra, bigamo non fuisse necessariam dispensationem Episcopi, nisi pro accipiendo Subdiaconatu.
- Negativam tenet gl. in *dist. cap. Lector dist. 34.* nam ibi agitur de minoribus Ordinibus: tunc enim Subdiaconatus non erat de majoribus, & tamen glossa intelligit illum textum loqui non de Episcopo, sed de Summo Pontifice, innuens secus esse de Episcopo, & in *d. c. Virginem*, absolute dicit Episcopum non dispensare in bigamia, Innoc. item hinc idem sentit ibi: *Nota quòd non licet dispensare cum bigamo, quòd fateor in Episcopo, Papa autem potest usque ad Subdiaconatum 34. dist. c. Lector.* Et Episcopum non posse cum bigamo, nec in minoribus Ordinibus dispensare contra Host. tenent hic expressè Jo. Andr. Anch. Card. & Abb. Idem tenet Franciscus Glossator, quem refert Jo. Andr. in *c. 1. gl. 2. de bigam. in 6.* Idem etiam ibi affirmant Gemin. post num. 5. & Anch. ibi n. 6. & Franc. n. 4. expressè tenentes Episcopum non dispensare cum bigamo, nec quoad minores Ordines. Item in *d. c. Lector.* Idem Gemin. attestatur hanc esse communem, sicut de communi attestatur ibidem Præp. qui prolixè tractat hanc quæstionem, & multis hanc sententiam, quàm dicit communem tuetur argumentis. De communi etiam testatur Joan. Montaigne de *bigam. quest. ult. post num. 13. vers. Secunda autem pars*, ubi præter alios ad idem citat Imol. & Alberic. de Rosate, & eam comprobatur, & respondet ad contraria. Eidem sententiæ adheret Tabien. *vers. Bigamia quest. 7. Angel. ibi nu. 8. Navarr. cap. 27. num. 197. vers. Sexto dico*, Covarr. qui idem dicit communem in *Clem. 1. de homicid. par. 1. §. 2. num. 4.* & Majol. de *irregular. lib. 1. cap. 33. num. 4.* qui ad corroborationem hujus sententiæ putat adduci posse ad Concilium Tridentinum *sess. 23. cap. 17. in fin.* Adducitur item ab iisdem Authoribus Rota citata *dec. 447.*
- Porrò hanc Theologorum, & Canonistarum dissensionem Gomez. de *Brevib. n. 20.* putat sic posse conciliari, videlicet, ut opinio Canonistarum procedat regulariter cum decreto Gregorii X. in Generali Concilio Lugdunensi edito, ac relato in *d. c. 1. de bigam. in 6.* Bigami nedum declarentur omni Clericali privilegio nudati, sed amplius sub pœna anathematis prohibentur tonsuram, vel habitum Clericalem deferre. Theologorum autem sententia admittatur tantum in illis casibus, in quibus subest legitima, & evidens causa, quia tali casu potest Episcopus contra Concilium dispensare: ex *Roman. cons. 427. col. penult. & cons. 325. in 4. col. & esset sufficiens causa litteratura, & nobilitas, sicut suis temporibus major Pœnitentiarius dispensavit cum Fabio Mignarerello Advocato Consistoriali ad primam tonsuram, & hanc limitationem Gomezii admittit Covarr. *loc. cit.* quando causa dispensandi esset gravis, seu maxima.*
- Ceterum non videtur recedendum à sententia Canonistarum, quia potioribus rationibus, & auctoritatibus fulcitur, præsertim Siricii, & Gelasii Papæ, Conciliorum Nicœni, Lugdunensis, Arelatensis, & aliorum Canonum, de quibus infra, ut claris patebit ex responsionibus ad argumenta Theologorum.
- Ad primum igitur, & præcipuum eorum fundamentum sumptum ex *c. Lector dist. 34.* respondetur declarari quidem illic bigamos contra Apostoli, & Conciliorum statuta sperare posse, ut eis concedatur exercitium, seu assumptio minorum Ordinum, & in necessitate etiam Subdiaconatus, sed non decerni per quem debeat dicta dispensatio, seu gratia eis concedi, neque enim tribuitur iis, quibus antea non erat permessa hæc potestas, ut in simili respondet Pontifex in *cap. Ex multa in fin. de voto.* Cum igitur ante Papam Martinum hæc dispensatio tamquam contraria Generalis Concilii præcepto, contra quod Episcopus non permittitur dispensare, ut habetur in *extravag. Unica*, Joan. XXII. & *Quidam autem de relig. domib. gloss. in cap. Cum dilectus in ver. In etate de elect.* eis non competeret, & ex eo etiam eis non permitteretur, quod esset contra Apostoli præceptum, in quo inferior à Papa non dispensat, ut hinc patet, & dictum est supra in *ult. not. num.* utique, nec per illud Papæ Martini rescriptum dictis Episcopis potest dici data facultas dispensandi, sed potius Papæ reservata, ut insinuat Siricius Papa in *d. c. Quicumque pœnitens ead. dist. 50.*
- Addo præterea videri alio respexisse Papam Martinum, quàm

quàm ut Episcopis dictam prohibitionem relaxaret. Nam cum, ut patet ex Divo Thoma *ubi supra*, & omnibus aliis Doctoribus, maxime in hac Decretali, controversum esset, an Papa posse bigamum ordinare, adeo ut quidam dixerint, si ordinaret non magis ita ordinatus characterem recepisset, quàm asinus, ut dictum est supra in 1. *notab. in fine*, Papa Martinus dicto suo rescripto declaravit jure ordinario Pontificio bigamos posse admitti ad Ordines minores, & ex necessitate etiam ad Subdiaconatum, & hoc absque eo quod præcepto Apostoli contraveniretur, cum illud de Presbyteris, & Diaconis intelligeretur, ut hic notat gl. *fin. in princ.*

Nec obstat si quis retorquet argumentum hoc modo: Si Apostolis non prohibuit bigamis Ordines non sacros: ergo ad illos etiam sine dispensatione ab Episcopis possunt admitti: nam respondetur prohibitioni Apostoli ex Concilio Nicæno additum fuisse, ne omnino in Clero tales admitterentur, ut expressè habetur in *cap. Cognoscamus eadem distinct.* 34, ibi: *Cognoscamus non solum de Episcopo, & Presbytero Apostolum statuisse, sed etiam Patres in Concilio Nicæno tractatu addidisse, neque Clericum quemquam debere esse, qui secunda conjugia sortitus sit.* Ad sunt etiam alii Canones Conciliares idem prohibentes, ut habetur in *cap. Si cujus dicta distin.* 34. ubi ponitur verbum, *non potest*, quo prohibetur inferiori dispensatio, etiam si non esset Conciliaris, Idem etiam habetur in *cap. seqq.*

Ex quibus patet ex dict. *cap. Lector*, non probari efficaciter relaxatam esse potestatem Episcopis dispensandi cum Bigamis usque ad Subdiaconatum. Præterea esto Papa Martinus id concessisset, tamen postea id prohibitum legitur hic in *cap. Nuper*, & *c. fin. infr. eod.* & clarius ex decreto textus nostri, de quo in dict. *cap. 1. de Bigam. in 6.* quo bigamis sub excommunicationis pœna prohibetur, ne habitum Clericalem deferant, spolianturque omni privilegio Clericali, & tamquam merè laici decernuntur, iudicibus secularibus subesse.

Quibus stantibus quomodo poterit Episcopus laicos bigamos inter Clericos assumere, arg. *c. Quemadmodum de jurejur.* gl. in *cap. Cum omnibus 81. dist.* cum id facere non possit, nisi simul eisdem contra dictum conciliare statutum concedat, ut vestibus Clericalibus utantur, & privilegijs Clericorum gaudeant.

Ex quibus tollitur responsio, quam Silv. Soto, & alii dant ad *d. c. 1. Conciliare*, videlicet quòd Episcopus poterit dispensare, cum dispensatio *d. c. Non prohibeatur*; nam eo ipso, quòd dispensatio non conceditur, censetur prohibita *d. extrav. unica de relig. domib.* Eorum autem responsio fortè procederet, si aliis Canonibus reperiretur in genere concessum, ut posset contra *d. c. 1. dispensari*, Felin. in *c. Nonnulli num. 3. de rescr. Covarr. in c. Alma mater par. 1. §. 7. n. 8. de sent. excomm. in 6.*

Tollitur idem ex prædictis ratio Paludani, & Gratiani *ubi sup.* & Turrecrem. in dict. *cap. Lector num. 8.* atque aliorum putantium Martinum relaxasse Bigamis impedimentum irregularitatis usque ad Subdiaconatum exclusivè absolute, & quoad Subdiaconum cum licentia Episcopi subsistente necessitate: nam etiam si Martinus id fecisset, tamen ejus concessio virtualiter, imò tam per Concilium Lugdunense *d. cap. 1.* fuisse sublata cum prohibitione penali, de qua in eodem *cap.* quàm per hanc decretalem, *cap. Nuper*, & *c. fin. infr. eod.*

Aliæ item rationes, quibus innititur contraria sententia, non subsistunt, arguunt enim: Sicut Episcopis licet in alijs irregularitatibus ab eodem Apostolo inductis dispensare, ut patet de adulterijs, & de alijs inferioribus delictis in *c. At si Clerici*, §. *De adulterijs*, de *judic.* ita etiam debet idem ipsis licere in hac, quæ sine delicto est, sed ad hoc respondent DD. & in specie Jo. Montaigne, *ubi sup. n. 18.* & *19.* Ideò in dictis delictis Episcopos dispensare, quia in illis dispensationem jura concesserunt. Secus in hoc defectu, in quo tale quid concessum non legitur, imò potius expressè prohibitum hic in *c. Nuper*, & in *c. fin. infr. eod.* Et quia facilius in delictis dispensatur, quæ penitentia delentur, quàm in defectibus, qui nec Pœnitentia, nec Baptismo tolluntur, sed & postea durant, *c. Acutius*, & *c. seqq. 26. dist. cum simil. DD. in d. §. De adulter.*

37 Ad aliud simile, quòd secundò loco adducunt ex *cap. 1.*

de sit. Presbyt. in 6. respondetur eodem modo quo supra, & adducitur etiam ratio diversitatis: nam ideò filiis illegitimis prohibetur, ne inter Clericos assumantur, quia timetur ne sint imitatores paternæ incontinentiæ, & ita eorum irregularitas reducitur ad materiam irregularitatis procedentis à præsumpto incontinentiæ delicto, quæ præsumptio potest cessare ex laudabili eorundem vitæ instituto. Secus est in bigamia, quæ est inducta ob defectum illum, quia propter carnis divisionem nunquam potest representare unitatem Christi cum Ecclesia sibi copulata, *c. Debitum infr. eod. cum concord.*

Et eodem modo respondetur ad tertium argumentum desumptum ex *cap. Qui Cler. vel voventes*: ibi enim non agitur de irregularitate ex defectu, sed ex delicto illius Diaconi, qui de facto contraxit matrimonium, Et ideò gl. ibi in *ver. Dispensativè*. Opponens *d. c. Imper. infr. eod.* solvit contrarium, quia ibi agebatur de illo, qui in seculari habitu unam habuit de jure uxorem, & in sacro contraxit cum alia, & ideò cum illo tamquam cum bigamo non potest dispensari per Episcopum. Constituit ergo gl. manifestam differentiam quoad facultatem dispensandi inter bigamum, & eum qui in sacris cum una tantum de facto matrimonium contraxit.

Ad quartum argumentum, quod desumebatur ex *c. Virginem*, & *c. Si quis sacro, il 2. & c. Si qua virgo 27. q. 1.* respondetur post gl. in *d. c. Virginem*, ibi agi de absolute ab excommunicatione, non autem de dispensatione irregularitatis, ut notat Præp. in *d. c. Lector*, & gl. in *d. c. Virginem*.

Ratio item differentiæ quam adducit Soto, *ubi supra*, videlicet quòd Episcopus dispensat cum bigamo in minoribus, & non in Ordinibus sacris propter votum solemne, quod eis est annexum, nihil concludit. Unde Divus Thomas in *4. dist. 27. questione ult. in fin.* dum ait Pontificem totaliter, Episcopos verò quoad minores Ordines tantum posse dispensare, nullum hujus differentiæ rationem assignat, prout nec assignare poterat, cum defectus Sacramenti prædictæ significationis unitatis carnis æquè militet in omnibus ordinibus, qui non plura, sed unum tantum sunt Sacramentum, ex eodem Soto *dist. 24. q. 1. art. 3. col. penult.* ibi, *Omnes ordines non plura, sed unum tantum sunt Sacramentum*: & satis colligitur ex Concilio Tridentino *sess. 23. c. 2. & 3. juncto Canone 2. de Sacramento Ordinis*. Ex quibus patet omnes gradus hujus Sacramenti Ordinis sive sint majores, sive minores debere dictam unitatem carnis representare. Nec tamen hoc negamus, quin sit major ratio dispensandi cum bigamis ad minores, quàm ad majores, sed hoc solum adstruimus dictum defectum divisionis carnis pariformiter adversari omnibus hujus Sacramenti Ordinis partibus, cum ex omnibus unum, & non plura resultet Sacramentum.

Ad rationem quam hic refert Host, quòd divisio carnis parum sit evitanda quoad constitutos in minoribus Ordinibus, qui nec sunt Rectores, nec ministri Sacramenti, nec habent officium prædicandi, respondetur per hanc rationem tolli illud incommodum, quod patiuntur Bigami, quòd tam liberè alijs possint continentiam persuadere; sed non tollitur aliud incommodum, quod est principale, videlicet defectus representationis unitatis carnis. Unde cessante uno impedimento remanet aliud, §. *Affinitatis instit. de nupt. & ad c. Quicumque dist. 50.* respondetur imò ex *d. c. inferri dispensationem cum bigamis Pontifici reservatam*, dum ipse quoad præterita relaxat eandem, & hoc limitatur citrà ascensum. Ex quibus videtur concludendum Canonistarum sententiam veriore esse.

Distinctio autem Gomefij videtur tunc demum admitti posse, quando causa cum talibus dispensandi esset necessaria, & concerneret utilitatem Ecclesiæ, ut putà quia non adessent alij Clerici, qui possent Ecclesiæ deservire, arg. *d. c. Lectores*, & eorum quæ retulimus supra ex Petro, & Soto, nec posset haberi recursus ad Pontificem.

Cæterum verius videtur nullatenus esse admittendam Gomefij distinctionem ex duobus fundamentis. Primum est, quia cum Episcopus contra Canones conciliares dispensandi facultatem non habeat, ut superius deductum est, ineptum videtur limitare hanc regulam, ut non procedat quando dispensatur ob Ecclesiæ utilitatem, vel necessitatem, quandoquidem nulla dispensatio absque hujusmodi causa

causa est concedenda; *dist. cap. Fraternitatis, & cap. Lector 34. distinct. cap. Priscis 55. distinct.* alioquin non dicitur dispensatio; sed dissipatio, ut inquit Richas. *in 4. distinct. 38. quest. 2. art. 1. in fin.* imò nec Papa super bigamia dispensat absque magna, & evidenti causa, Felin. qui plura cumulat in *cap. Quæ in Ecclesiis. num. 28. & seqq. de constit.* Unde si admitteremus Episcopum posse ex causa dispensare, consequens esset, ut absolute illi competeret dispensandi facultas, cum sine justa, & rationabili causa dispensare nemini liceat: & eo magis quod decreta Conciliaria, & facti Canones non solum repellunt bigamos à susceptione, & ministerio Ordinum; quinimò & à delatione tonsuræ, & habitu Clericalis sub pœna anathematis, sed serio etiam interdiciunt, ne quis illorum ministerio, uti possit, ut patet in specie ex *cap. Non confidat 50. distinct.* ubi Gelasius Papa: *Non confidat*, inquit, *quisquis Pontificum bigamos divinis servituros applicare ministeriis;* & ex Concilio Arelatensi relato in *c. Nullus 54. distinct. Nullus bigamum in prædictis honoribus audeat ordinare:* & ex aliis superius relatis, cum præsertim videamus in privilegiis, quæ conceduntur in materia dispensandi etiam regulatibus cum suis professis semper absolute excludi facultatem super bigamiæ defectu. *Confert text. in cap. Inferior sedes 21. dist. & cap. Cum inferior de major. & obed.*

41 Secundum fundamentum deducitur ex Concilio Tridentino *dist. cap. 17. sess. 23.* ubi videtur efficaciter refelli Gomefii consiliatio: nam ibi in *princip. juncto vers. Quod si ministeriis.* Primò constituitur regula, ut ordinum ministeria non nisi per cœlibes constitutos in dictis ordinibus exercentur. Deindè subnectitur limitatio his verbis: *Quod si ministeriis quatuor minorum Ordinum exercendis Clerici cœlibes præsto non erunt, suffici possunt etiam conjugati vita probata.* Itaque Concilium non permittit in hac limitatione, ut Clerici conjugati ministrent in minoribus Ordinibus, nisi in casu necessitatis, id est, si Clerici cœlibes præsto non erunt. Demùm hanc limitationem, quòd scilicet non nisi in casu necessitatis, id est, cum deficiunt cœlibes, Suffici possint Clerici conjugati, sublimitat Concilium per illa verba, dummodò non bigami. Patet igitur aperte ex eo decreto Clericos bigamos ab Episcopis suffici non posse in ministerio Ordinum, etiamsi necessitas postulet eo quod Clerici cœlibes deficiant, quod pugnat ex diametro cum distinctione Gomefii.

Neque obstat si dicas Concilium ibi statuere in eorundem casu, in quo deficiunt Clerici cœlibes, & extant Clerici conjugati, tunc enim permittit, ut in illorum locum subrogari possint conjugati, dummodò non bigami, sed nihil disponere in casu, in quo etiam Clerici conjugati deficiunt; ideòque tunc admitti posse propositam distinctionem, cum casus videatur à Concilio ommissus, & Clericis etiam conjugatis deficientibus sit præcisè necessarius. Respondetur enim imò Concilium nullo casu voluisse, ut contra Canonum, & Generalium Conciliorum instituti bigami adhiberentur. Nam quemadmodum deposuit, ut cum Clerici cœlibes præsto non sunt, suffici possint Clerici conjugati bigami, ita verisimiliter statuisse, ut deficientibus etiam conjugatis in eorum locum bigami subrogari possent. Quod cum non fecerit, sed simpliciter absque distinctione voluerit, ut conjugati suffici possent, dummodò non essent bigami: censendum est noluisse, *c. 2. vers. Undè si circa translationem, de translatione Episcopi, & cap. Ad audientiam, de Decim. supra eodem.*

Similiter quamvis Henricus in *cap. 1. quem refert Covarr. in Clem. 1. de homicid. part. 1. §. 2. num. 4. in fin.* distinguat inter illum, qui bigamiam contraxit, dum esset sæcularis, & cum hoc dispenset Episcopus, & hanc

distinctionem etsi non probabilem, dubiam tamen dicat idem Covarr. tamen neque hæc distinctio videtur recipienda, tum quia non sufficit ad evacuandum ea, quæ pro negativa fuerunt adducta; tum quia Authores pro affirmativa fundant se super *dist. cap. Lector*, qui Canon loquitur de illis, qui post Clericatum transierunt ad bigamiam; tum quia nullo jure prohibentur Clerici in minoribus constituti æquè, ac merè laici, unam, & plures successivè ducere uxores. Undè bigamiæ defectus non debet uni magis, quam alteri imputari; maximè quia impedimentum bigamiæ non ex Apostasia, vel alio deducitur peccato, sed à solo defectu prædictæ significationis. Unde impertinens est ad materiam nostram distinguere, an bigamia sit contracta à laico, vel Clerico; & nullam esse differentiam inter bigamiam contractam in statu laicali, vel Clericali clarè patet ex *c. Si cuius uxorem cum duobus seqq. d. dist. 34.* Unde periculosum est ei adhærere.

Quoad secundam partem primæ quæstionis breviter ex 42 supradictis inferitur, ut Episcopus non potuerit cum prædicto bigamo ad beneficia simplicia dispensare, ex quo nec ei titè potuit primam tonsuram conferre, sine quamvis capax beneficiorum existit, adnotata per Rebuff. in *praxi tit. de dimissoriis num. 21. & 22. cum antecedentibus.* Ratio est, quia etsi recipit characterem, non tamen 43 recipit executionem ex Divo Thoma loco citato, & aliis Doctoribus hic, & alibi sæpè. Unde nec est capax beneficii quod datur propter officium, *cap. fin. de offic. Vear. in 6. & successivè sic provisus tenetur illud dimittere, arg. c. 1. de reg. jur. in 6. cum siml.*

Ad secundam quæstionem respectu ordinantis non videtur repetiri aliqua pœna ipso jure imposita, sed solum 44 imponenda, ut hic. Et quamvis in *c. Nullus penitente-rem dist. 55.* videtur imponi pœna suspensionis à celebratione per annum, tamen ex quo antequam incurratur, requiritur factum iudicis, coram quo delictum, seu transgressio probetur, ut patet ex text. ibi; Ab ea die qua potuerit ei hoc approbati, forrè illa pœna non est dicenda Canonis late sententiæ, sed ferendæ secundum Abbat. in *cap. Si diligenti num. 19. de foro compet.* qui post Hugon. & Archid. notat esse pœnam ferendæ sententiæ, de quo tamen dic ut supra in secundo notabili. Præterea in casu 45 proposito Episcopus esset à pœna imponenda excusandus ex eo, quòd Canones non puniunt simpliciter ordinantem bigamum, sed præsumptem ordinare, ut patet in *dist. cap. 2. distinct. 55.* à qua cum quolibet causa excuset 46 Cardin. in Clem. 1. *quæstione 38. de privileg.* utique multò magis excusabitur Episcopus hoc casu; in quo adsunt tot auctoritates sibi faventes, & articulum valdè dubium, & intricatum reddentes; ex Bellam. *decis. 775. Navarr. in cap. Nullam 19. quest. 2. num. 32.* ubi in specie Præp. Quando, inquit, de aliquo articulo sunt duæ opiniones, qui uni adhæreret, alteri non dicitur ex contemptu contravenire, ut pœnam incurrat. At verò respectu Clerici, ut præfertur ordinati, aliud dicendum videtur; siquidem tanquam non legitimè promotus, venit privandus dicto beneficio, quod de facto obtinuit; inhibendumque illi est, ne gerat se pro Clerico, argum. *cap. Si quis viduam distinct. 50. Jo. Montaigne dist. tract. de bigam. quest. 5. in secundo effectu nu. 8.* sed observat statuta in *d. c. 1. de bigam. in 6.*

Potèd cum hic casus olim contigisset, etiam Congregatio Concilii ob prædictas rationes inclinaret, excusari posse Episcopum, qui primam tonsuram, & beneficium simplex suo subdito vero bigamo ordinaria autoritate contulerat; nihilominus Sixtus V. in Consistorio respondit significandum Episcopo ipsum esse suspensum à collatione Ordinum. Item promotum incidisse in pœnas superius propositas. Ait tamen se benignè acturum cum utroque, ubi absolutionem, & dispensationem peterent.

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS,

Innocentius III. Ratispo. Episcopo.

CAPUT I.

Nuper à nobis: & infra. Tertius articulus videbatur habere non modicum quæstionis: quoniam cum in matrimoniis contrahendis non juris effectus, sed animi destinatio attendatur: unde illum comitatur infamia, qui duas simul habet uxores: quod partim ad factum convenit retorqueri: sicut in Canone legitur, de Presbytero, qui non legalibus nuptiis detinetur, eadem censura tales videntur inter bigamos reputandi. Licet obviet ex adverso, quod opinioni sit veritas præferenda: & quod juxta præmissa, qui nullam uxorem habuit, foret bigamus reputandus: quod contingeret, si quis de facto contraheret cum diversis, quibus de jure non posset matrimonialiter copulari. Nos autem in hac quæstione taliter respondemus, quod cum hujuscemodi Clericis, qui quantum in ipsis fuit, secundas mulieres sibi matrimonialiter junxerunt, tamquam cum bigamis non liceat dispensari, licet in veritate bigami non existant: non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto.

S U M M A R I U M.

- 1 **S**ubdiaconus, qui cum vidua contraxit, & eam cognovit, bigamie pœnam incurrit, licet bigamus non sit.
- 2 Bigamia quot sint species.
- 3 Bigamia vera que sit.
- 4 Bigamus unde dictus.
- 5 Bigamia interpretativa que dicatur, & num. 12. & seqq.
Et que similitudinaria.
- 6 Bigamia irregularitatem an incurrat Clericus in sacris, vel professus contrahens cum unica, & virgine, ibid. & n. seqq.
- 7 Similitudo, & effectus facit, ut quis dicatur de numero eorum, de quorum numero non est.
- 8 Bigamia pœnam non incurrit Subdiaconus contrahens cum vidua, nisi illa sit corrupta.
- 9 Intellectus c. 1. Qui Cler. vel voven.
- 10 Dispensare potest Episcopus cum Clerico in sacris, qui de facto contraxit cum unica, & virgine.
- 11 Votum solemnizatur per susceptionem Subdiaconatus.
- 12 Bigamia vera an incurratur ex matrimonio cum vidua legitime contracto, & consummato, & num. seqq.
- 13 Bigamia cur inducat irregularitatem.
- 15 Dispensare non potest Episcopus, sed solus Papa cum Subdiacono, qui de facto contraxit cum vidua.
- 16 Et an hoc procedat tam in officio, quam in beneficio.
- 17 Et quid si contraxerit ignoranter.
- 18 Bigamia etiam interpretativa per solemnem professionem non aboletur.
- 19 Opinio quandoque magis attenditur, quam veritas.
- 20 Clericus qui cum vidua de facto matrimonium contraxit, & eam cognovit, an privilegio Clericali gaudere debeat, & n. seqq. usq. ad n. 29.
Quid in Clerico minorum ordinum, n. 21.
Et quid in constituto in sacris, n. 28.
- 21 Intellectus c. unic. de bigam. lib. 6. & n. seqq. usque ad num. 29.
- 22 Bigamia interpretativa est in duplici differentia.
- 23 Bigami ex matrimonio valide contracto, & consummato cum vidua, vel corrupta omni privilegio clericali nudati sunt, & sub pœna anathematis interdicti habitum, & tonsuram Clericalem deferre.
- 24 Bigami, & viduarum mariti per omnia equiparantur.
- 25 Voluntas non habetur pro facto, quando actus non tenet ex impedimento juris.
- 26 Bigamiam contrahens ex eò, quod reddat debitum uxori adultera, Clericale privilegium non perdit.
- 27 Nec qui contraxit plura matrimonia de facto.
- 29 Subdiaconus à Summo Pontifice dispensatus ad matri-

monium contrahendum, qui postea cum vidua contraxit, & consummavit, an fori privilegio gaudeat, & n. seqq. usq. in fin.

- 30 Ordo sacer non opponitur in matrimonio essentialiter.
- 31 Dispensare potest Ecclesia super voto continentia solemnizato per susceptionem sacri ordinis.
- 32 Greci legem continentie non susceperunt, & n. 37.
- 33 Subdiaconis licuit habere uxores usque ad tempora Gregorii I. nec antea Subdiaconatus ordo inter sacros computabatur.
- 34 Subdiaconus gaudet privilegio fori, etiamsi habitum, & tonsuram non deferat.
- 35 Milites Calatrava, & Alcantara, licet uxorati gaudent fori privilegio.
- 26 Fori privilegium concessum est Clericis propter characterem animæ indelebiter impressum.
- 34 Consuetudo Anglorum, qua Clerici conjugati etiam in sacris constituti conveniuntur coram iudice seculari improbat.
- 38 Regularis, qui ex dispensatione Apostolica matrimonium contraxit, est persona Ecclesiastica, & gaudet fori privilegio.
- 39 Bigami omni privilegio Clericali nudati sunt, si sint in minoribus tantum ordinibus constituti; Secus si in sacris.
- 40 Bigamia irregularitatem an incurrat Clericus minorum ordinum, vel laicus contrahens invalide matrimonium cum vidua, vel corrupta, & num. seqq. usque in fin.
- 41 Voluntas in maleficiis spectatur, non exitus.
- 42 Ratio generalis expressa in lege ampliat dispositionem specialem etiam in pœnalibus, & exorbitantibus à jure communi.
- 43 Et que sunt ejusdem rationis includuntur sub dispositione ex significatione tamquam expressa proprie, non tacite, & n. 44.
- 44 Bigamie pœnam incurrit Clericus minorum ordinum, vel laicus, qui secundam uxorem accepit de facto propter quodcumque impedimentum dirimens.
- 45 Bigamia pœnam inducit matrimonium invalide contractum in omnibus casibus, in quibus contractum valide induceret bigamiam.

Nuper à nobis. Subdiaconus qui cum vidua contraxit, & eam cognovit, bigamie pœnam incurrit, licet bigamus non sit. Hoc dicit, & primò ponit quæstionem. Secundò solutionem ibi, profecto.

Ad intelligentiam textus præmitto tres esse species bigamie. Alia enim est vera, alia interpretativa, alia similitudinaria, ut notat Specul. in tit. de dispens. §. Juxta n. 6. Cujus divisionem Navarr. in Manual. c. 27. n. 195. & postea Moderni ferè omnes sequuti sunt. Licet duo tantum membra, videlicet bigamiam veram, & interpretativam constituat gl. in c. Super eo in ver. in bigamis, & ibi etiam Butt. num. 6.

- n. 6. *sup. eod. Host. in Summ. eod. tit. §. Quot sunt species*; Jo. Andr. in gl. ordin. in c. un. in ver. *Bigamos eod. tit. lib. 6. Ro. ta dec. 447. aliàs 1. de bigam. in novis. & alii complures apud Jo. Montaigne de bigam. q. 4. inter tract. commun. t. 14. pag. 108. qui bimembrem gl. divisionem amplectitur, uti vtiorem, & magis communem, & pluribus conatur probare tertiam speciem similitudinariæ esse supervacua.*
- 3 Bigamia vera est, cum quis diversis temporibus successivè habuit, & cognovit duas legitimas uxores etiam prius non corruptas, quamvis utramque, vel alteram habuerit ante Baptismum. Jura sunt clara in c. *Acutius, & in c. Deinde 26. dist. & in hoc conveniunt omnes: nam strictè, & propriè, & juxta allusionem vocabuli dicitur bigamus, id est, binæ uxoris maritus, sicut monogamus, qui habuit unam tantum, c. *Unius 26. dist. Et sic dicimus trigamum, & octogamum, c. *Aperiant 31. qu. ut declarant Jo. Andr. in d. c. Super eo n. 8. Bigamia interpretativa est illius, qui fingitur, seu interpretatur duas uxores habuisse, veluti cum contrahit cum unica, & vidua prius cognita, vel cum corrupta ab alio, & eam cognoscit, c. *Maritum 33. dist. c. *Si quis viduam 34. dist. c. De bigamis, & c. *Debitum sup. eod. etiam si crediderit eam virginem, c. *Nemo 32. dist. c. *Ille 32. q. 5. secundum Jo. Andr. loc. citato, Hostien. in Summa hoc tit. quest. 7. Decian. in tract. crimin. par. 1. lib. 4. cap. 9. num. 135. in fin. quamvis enim talis juxta propriam verbi significationem non sit verè bigamus; ramen quia per carnalem copulam vir, & uxor efficiuntur una caro, & eadem persona reputantur, c. *Martinus de cognat. spirit. c. *Siscitatur, & cap. *Si quis ex uno 30. q. 4. ex eo, quod mulier carnem suam divisit in plures, censetur & vir hoc fecisse, ideòque interpretativè bigamus reputatur, cap. *Quisquis 84. distinet. cap. *Si quis viduam, il secundo 34. distinet. & in Auth. de Sanctiss. Episc. §. *Clericus autem collat. 9. Et ita sentit glossa præalleg. in dict. cap. *Super eo in ver. In bigamis sup. eodem, dicens verum bigamum contrahit uno tantum casu, videlicet cum quis successivè habuit uxores duas, reliquos verò dicit interpretativè bigamos reparari, quantum ad legem promotionis, & inter hos recenset contrahentes cum vidua, vel corrupta. Et cum illa gl. transeunt ibi Jo. Andr. Butr. & communiter DD. Jo. Montaigne, & Nav. loc. cit. Licèt Rot. in præall. dec. 1. de bigam. in novis. dicat maritum viduæ, vel corruptæ esse verè bigamum; & hæc opinio videtur de jure superior, ut plenè dicam infra in 2. not. Similiter dicitur bigamus interpretative, qui contraxit cum duabus de facto, aut cum una de jure, cum alia de facto simul aut diversis temporibus, & ambas carnaliter cognovit. Item qui de facto contraxit, & consummavit, cum vidua, vel corrupta, ut in c. *Nuper supra eod. Rursus dicitur interpretative bigamus, qui contraxit cum virgine, eique debitum reddidit post adulterii ab ea commissum, c. *Si cujus 34. dist. & dicam infra n. 14. Licèt reddiderit ad præceptum Ecclesiæ secundum communem opinionem, de qua testatur Aufser. ad Capell. Tholof. dec. 234. etiam si ignoranter id fecerit, ut in d. c. *Si cujus, tenet gl. Hugo, Laurent. Raymun. & Hostien. in Summa hujus tit. §. *Item pone, quos sequitur Joan. Andr. in dict. cap. *Super eo nu. 8. quia non agitur hic de vitio ordinandi, sed de defectu Sacramenti, quem etiam ignorans potest pati. Undè ut festivè dicebat Hostien. in præalleg. Decretali, *Super eo, cum testante Ovidio, *Casta sit, quam nemo rogavit; non est sine periculo promovere conjugatum, & remittit ad Summam eod. tit. §. 1. 2. & 3.**********************
- 6 Bigamia similitudinaria dicitur, cum quis sacro ordine insignitus, vel solemniter professus cum unica, & virgine matrimonium contrahit de facto: & eam cognoscit, ad quod allegatur textus in cap. *Quorquot 27. quest. 1. In hac tamen tertia specie Doctores non conveniunt: nam quidam putant tales incurere irregularitatem bigamiæ, licèt bigami non sint, quia textus præallegatus dicit: Quorquot virginitatem pollicitam prævaricati sunt professione contempta, inter bigamos, id est inter eos, qui ad secundas nuptias transferunt, ubi gl. 2. ex eo textu colligit propter similitudinem, & effectum quem dicit de numero eorum, de quorum numero non est, c. *ult. 27. dist. & ex illa glossa videntur Doctores sumpsisse denominationem similitudinariæ: cum enim per sacri ordinis susceptionem, vel votum solemne religionis quis contraxerit spirituale conjugium cum Christo, postea contrahendo carnale matrimonium, Prosop. Fagnan in. I. Lib. Decretal.**
- licèt de facto, propter affectum contrahendi cum opere subsequuto censetur quodammodò divisus; & ideò penam bigamiæ incurrit ad similitudinem bigami. Quam rationem assignat Archid. ibi in ver. *Bigamos*, quia inquit primò Deo, & postea homini nubunt, & hanc partem amplectuntur Specul. loco citato, Sanctus Antoninus in 3. p. tit. 21. c. 1. Angel. in ver. *Bigamia* §. 9. Navarr. dict. c. 27. nu. 195. Covarr. in Clem. *Si furiosus* p. 1. §. 2. vers. *Tertiò de homicid. & communiter recentiores. Quibus etiam adjungitur potest auctoritas gl. in d. cap. *Super eo in ver. In bigamis supra eodem, & sequacium, qui hanc tertiam speciem similitudinariæ tribuunt bigamiæ interpretative. Alii dicunt voto solemnè adstrictos de facto contrahentes cum unica, & virgine esse irregulares, non ex ulla specie bigamiæ, sed propter præsumptionem incontinentiæ, & ad majorem sacri ordinis reverentiam. Quorum opinio fundatur in cap. 1. qui Cler. vel voven. ubi Episcopus per acta pænitentia dispensat cum Diacono. qui de facto matrimonium contraxit, nec ulla fit mentio de bigamia, & in cap. 2. eod. tit. ubi similiter Episcopus dispensat cum Subdiacono, qui de facto uxorem accepit, ut ad superiores ordines promoveatur si ad religionem transire voluerit: & in hanc partem propendit Silv. in ver. *Bigamia in princ. qui sic videtur conciliare dissidentes opiniones. Alii demum affirmant tales nulla ratione esse irregulares, sed solum suspensos tamquam notorie criminosos. Ita Host. in c. *Sanè, il secundo nu. 2. in ver. Ex indulgentia inf. de Cler. conjug. qui consentiunt ibi Imol. & Abb. ambonum. 2. & Covarr. in dict. Clem. *Si furiosus* par. 1. §. 2. nu. 2. vers. *Secundo. Quibus etiam adscribi possunt Abb. Antiq. hic 8 in princ. Hostien. itidem in princ. in ver. *Viduam, Jo. Andr. num. 1. in eod. ver. Butr. num. 8. & Cardin. in princ. dum tenent Subdiaconum, qui de facto contraxit cum vidua, non incurtere penam bigamiæ, nisi illa sit corrupta, suppletes verbum, *viduam, scilicet & corruptam, ne sit contra cap. *Sanè, il secundo de Cleric. conjug. hi enim proculdubio sentiunt contrahentem cum virgine in hanc pœnam non incidere. Pro qua opinione facit, quia irregularitas non incurritur nisi in casibus in jure expressis, ut notat Jo. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de legat. §. *Juxta, vers. Et generaliter, & Marian. Soc. in c. *Ad audientiam n. 1. de homicid. Item facit textus in d. cap. 1. qui Cleric. vel voven. qui loquitur promiscuè de dispensatione cum Diacono, qui alium Diaconum vulneravit, de facto uxorem accepit. Sed respectu vulneris dispensatio non potest verificari in irregularitate, cum ibi nulla fiat mentio de mutilatione. Ergo nec respectu matrimonii contracti, ne difformis sit determinatio, arg. l. *Jam hoc jure, §. *Sed si, & ibi Bart. ff. de vulg. & pupill. §. *l. fin. Cod. de sentent. & interlocut. omn. judic. cum simil. Nec est incongruum, ut dispensationis verbum referatur ad suspensos, ut clarè probatur in decreto Concilii Tridentini cap. 6. sess. 24. in princ. ubi Episcopi dicuntur posse dispensare tam in irregularitatibus, quam in suspensionibus ex delicto occulto provenientes. Non obstat dict. cap. *Quorquot 27. qu. 1. quia ibi nulla fit mentio de virgine, & de contrahentibus cum corrupta, ut sic concordet cum hæc decretali intelligunt illum textum Archid. & Summa Pisan. ut refert Silv. loco citato. Hæc tamen controversia videtur ferè inutilis: nam si casus sit publicus, cum Doctores conveniant in duobus, videlicet ut tales ministrare, & promoveri non possint nisi dispensativè; atque ut Episcopus possit cum eis dispensare, cum hæc sint expressa in præcitaris juribus, & post Innocent. & Host. tenet Abb. in cap. *Ex litterarum num. 5. qui Cler. vel voven. & Silvest. in ver. *Bigamia in 7. quest. vers. *Si vero existens in sacris, parum refert, an sint per similitudinem bigami, an verò irregulares, aut suspensi. Quod si casus sit occultus, succedit dispositio Concilii Tridentini in præalleg. c. 6. sess. 24. Quibus præmissis.*****************
- Nota primò ibi, *de jure non potuit, votum solemnizari per susceptionem Subdiaconatus quoad hoc, ut dirimat matrimonium post contractum, concordat c. *Presbyterum 28. dist. c. *A multis, §. *Verum supra de atat. & qualitat. infra de Cler. conjug. per tut. c. 1. qui Cler. vel voven. & c. *unic. de voto lib. 6.*****
- Secundò nota ibi, *profecto bigamus non existit, ex matrimonio validè contracto, & consummato cum vidua ve-*

ram bigamiam insurgere, ut hinc probatur aperte: nam textus decidit eum, qui de facto contraxit cum vidua, bigamum non existere, scilicet verè, ut exponit glossa in figurazione casus, & probat illud adverbium, *profecto*, sed tantummodò pœnam bigamiæ incurrit, & sic fieri bigamum interpretativè, ut omnes intelligunt hanc litteram, & redditur ratio cur sic contrahens non sit verè bigamus, quia scilicet non potest in veritate dici maritus viduæ, cum inter ipsam, & illam non fuerit vinculum maritalitatis contractum. Ergo à contrario sensu si matrimonium inter eos fuisset validum, sic contrahens fuisset verè bigamus. Quod argumentum est fortissimum in iure, l. 1. §. *Ejus rei*, ff. *De offic. ejus cui mand. est jurisdict.* & semper est verum, quando ponitur causativè, sicut ponitur hinc, ut notat Jo. Andr. in cap. *Publicato numer.* 18. *supr. de elect.* & ita hinc est textus clarus pro opinione Dominorum de Rota in *præcit. decis. 1. in princip. de bigam. in novis*, ubi firmant veram bigamiam incurri, non autem interpretativam ex matrimonio validè contracto cum vidua. Et ponderandum est decisionem illam esse magistratalem, & materiam fuisse discussam ibi de mandato Sanctissimi, & secundum illam decisionem Sanctitatem suam dispensasse, & consentit Petrus de Anchar. in *conf.* 124. circa bigamos num. 2. Præterea ut docet Sanctus Thomas in 4. dist. 27. qu. 3. art. 1. quæst. 1. . . . *Bigamia irregularitatem inducit, quia habens aliis ministrare Sacramenta, ut habens Sacramentum ordinis, nullum debet in Sacramento defectum pati: defectus autem in Sacramento est, quando Sacramento significatio integra non invenitur. Sacramentum autem matrimonii significat conjunctionem Christi ad Ecclesiam, que est unius ad unum, unde ad perfectam significationem Sacramenti pertinet, ut vir sit tantum unius vir, & uxor tantum unius uxor; & consequenter bigamia que hoc tollit, irregularitatem inducit.* Hæc ex illo, & sequitur Silv. in ver. *Bigamia in princ.* Sed in matrimonio validè contracto cum vidua deest significatio Sacramenti, quia vidua non est unius uxor, & sic non repræsentat conjunctionem Christi cum Ecclesia, quæ est unius ad unam. Ergo sic contrahens veram bigamiam incurrit, cum essentia, & veritas bigamiæ in defectu Sacramenti consistat, & hoc innuit textus hinc, dum dicit contrahentem cum vidua de facto verè bigamum non existere, quia non patitur defectum Sacramenti, sed interpretativè tantum propter affectum intentionis cum opere subsequuto; per hoc clarè insinuas eum fore bigamum in veritate propter Sacramenti defectum si matrimonium esset validum. Nec refragatur quod cognoscens uxorem post adulterium ab ea commissum patitur defectum Sacramenti, cum illa diviserit carnem suam in plures; & tamen non sit verè bigamus, sed interpretativè tantum, ut dixi *suprà num. 5. vers.* Rursum, quandoquidem hoc verum est nunc, non autem tempore primæ dispensationis cum unica, & virgine, vel consummati matrimonii, quod est respiciendum, cap. *Qualis* 30. quæst. 5. Cappell. Tholos. *dict. dec.* 234. *circa med. vers.* *Nec obstat quod ista dimiserit*, & facit quod notat Abb. in cap. *Debitum in ultima glossa supra eod.* Ad hæc ponderandum est, textum in præsentem ponere eandem decisionem, quam ponit cap. *Nuper supr. eodem*, in casu tamen diverso, quia hinc agitur de Subdiacono, qui de facto contraxit cum vidua: ibi verò de Clerico in factis, qui mortua uxore de facto contraxit cum secunda, & utrobique deciditur hos non esse bigamos in veritate, sed tamquam bigamos esse reputandos non propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsequuto. Sed in casu d. c. *Nuper*, si secundum matrimonium fuisset validum, absque dubio maritus verè fuisset bigamus propter defectum Sacramenti. Ergo idem dicendum in terminis hujus cap. Cum utrobique ratio decisionis funderetur in nullitate matrimonii. Quibus etiam addi potest quod Siricius Papa in cap. *Quisquis* 84. dist. volens denudare bigamos omni privilegio Clericali, primo loco commemorat viduarum maritos, deinde qui ad secundas nuptias transierunt, ibi, *viduam, vel secundam uxorem duxerit.* Incongruè autem maritum viduæ prætulisset bigamo verò, si ille non esset nisi interpretativè bigamus, argum. c. 2. *infra de n. a. p. r. t. & obed. cum simi.* Neque huic opinioni adversatur allusio vocabuli, de qua *suprà num. 4.* Quoniam maritus viduæ congruè

dici potest binæ uxoris maritus, scilicet illius, quæ fuit binæ uxor, id est, duorum, & hæc videtur veritas, sed nihilominus in contrarium stat communis Doctorum sententia, ut dixi *suprà* in evidentialibus *num. 5.* Licet respectu effectus nulla sit dissonantia, quia verè bigami, & viduarum mariti per omnia æquiparantur, ut cap. *De bigamis supr. eod.*

Tertio nota ibi, *dispensare non licet*: super bigamia interpretativa, quam incurrit Subdiaconus de facto contrahens cum vidua, non esse licitum dispensare, & doctrinam Apostoli 1. ad Timoth. c. 3. *de bigamis non ordinari.* comprehendere hanc quoque speciem bigamiæ interpretativæ; Doctores tamen intelligunt hoc verum esse in dispensatione Episcopi, non autem Papæ, qui dispensat in omni irregularitate, c. *Nisi cum pridem*, §. *Propter conscientiam supr. de re. nunc.* Ita Abb. Antiq. in *princ. in ver. Non licet*, Jo. Andr. *zm. 4.* & Butr. *n. 8. in 2. opposit.* qui omnes referunt Petrum de Sampsonè asserentem se vidisse ab Innocent. IV. sic dispensatum cum quodam Monacho in casu hujus decretalis. In his Doctorum assertoribus tu adverte ac duo. Alterum est, quod dum affirmant Episcopum dispensare non posse super hac specie bigamiæ interpretativæ, nonnulli intelligunt hoc verum esse in officio, secus in beneficio ut c. *Presbyterum*, & ibi gl. in ver. *Habere* 28. dist. & tenent hinc Jo. Andr. Bellam. Butr. omnes in *fin.* Neque obstat, quod tales cum omnibus bonis suis tradi debeant Curie servituti, ut in Authen. *de Sanctiss. Episc.* §. *Si verò post.* Quoniam ibi non prohibetur dispensatio secundum Vincen. Jo. Andr. & Butr. *ubi supr. licet Cardin. in 2. opposit.* dicat verius esse, ut sicut nullus citrà Papam dispensat cum bigamo super officio, ita nec super beneficio, quod accedit officio, ut c. *fin. de rescr. libr. 6.* & ad textum in d. c. *Presbyterum*, responderi potest ibi permitti dispensationem cum Presbytero, quia ignoranter contraxit, ut ibi notat gloss. 1. & Archid. *num. 3.* & vide quod scripsi in c. *Super eo supra eod.* Alterum est, quod dum Doctores referunt per Papam fuisset dispensatum cum Monacho, per hoc sentiunt irregularitatem bigamiæ interpretativæ per solemnem professionem non aboleri, ut per Butr. *m. 8.* Quæ conclusio vera est, & eam tenent Domini de Rota in *alleg. dec. 1. de bigam. in novis.* & ita Urbanus VI. dispensavit cum Monacho, qui ante ingressum religionis cum vidua de facto matrimonium contraxerat, ut ibi refertur, motus rationibus in ipsa decisione adductis. Nec mirum, quia nec per Baptismum hujusmodi irregularitas aboleretur, quamvis in Baptismo uberius, quam in religionis ingressu quidquid in veteri homine gettum est, sit solum, ut c. *Deinde* 26. dist. Bigamia enim non est peccatum, imò contrahitur etiam cum meritò, ut c. *Inter opera charitatis inf. de pœnit. & remiss.* & notant in c. *Nuper supr. eod.* Jo. Andr. *n. 3.* Butr. *n. 8.* & Card. in 7. *not.* Et quando irregularitas ex defectu, vel ex delicto proveniens per ingressum religionis tollatur, vide per Marian. Socin. plenius distinguentem in c. *Ad audientiam n. 421. vers. Tertio quero inf. de homicid.*

Ultimò nota ibi, *propter affectum intentionis*, quandoque magis attendendam esse opinionem, quam veritatem. Sed vide jura pro, & contra, in c. *Nuper*, in gloss. in ver. *Non videntur supr. eod.* & solve ut ibi. Vel dic secundum Collect. *hic ad fin.* in terminis hujus cap. Non intercessisse solam, & nudam opinionem, sed voluntatem, & factum ipsum, & veritatem, quia hinc Subdiaconus voluit contrahere, & contraxit de facto, id est, quantum in se fuit, ut dicitur in d. c. *Nuper*, & opere consummavit, ut hinc dicitur. Ad hoc c. *Si quis pulsatus, de pœnit. dist. 1. cum simi.*

QUÆRO, An Clericus, qui cum vidua de facto matrimonio contraxit, & eam cognovit, privilegio Clericali gaudere debeat.

Proposita quæstio implicat duo dubia seorsim examinanda. Primum est, an hæc species bigamiæ, quæ contrahitur ex matrimonio invalido, excludat à Clericali privilegio Clericos minorum Ordinum. Secundum est, an excludat in sacris constitutos. Circa primum de Clericis minorum Ordinum, quatenus ex matrimonio sic contracto efficiantur bigami, qua de re latissimè agemus infra in ultima quæstione. Punctus difficultatis ad hoc restringitur, videlicet an c. *Unicum de bigam. lib. 6.* quod declarat bigamos omni privilegio Clericali esse nudatos, locum habeat in hac specie bigamiæ, necne. Ad partem affirma-

tivam inducitur primò textus in *c. De bigamis sup. eod.* ubi verè, & interpretativè bigami per omnia æquiparantur. Sed verè bigami exuti sunt omni privilegio Clericali, ut *d. c. un.* ergo & bigami interpretativè, quales sunt contrahentes de facto, ut hic, & in *c. Nuper sup. eod.* & dixi supra in 2. not. Secundò inducitur hoc cap. ubi patet contrahentes de facto cum vidua, vel corruptæ bigamiæ pœnam incurtere, licèt bigami non sint. Sed præcipua pœna bigamiæ est amissio Clericalis privilegii, ut in prædicta decretali unica. Ergo huiusmodi pœna incurritur etiam à sic contrahentibus. Tertio inducitur gl. 3. in *d. c. un.* quæ exponit verbum, *bigamos*, scilicet verè, vel interpretativè, inter quos recensentur etiam qui de facto cum vidua, vel corrupta matrimonium contrahunt, ut proximè dictum est.

22 In oppositum est veritas, quæ ut faciliùs innotescat, observandum est interpretativè bigamos esse in duplici differentia. Quidam enim sunt bigami propter Sacramenti defectum secundum ea, quæ dicta sunt supra n. 5. veluti cum quis validè contrahit cum vidua, vel corrupta, juxta textum in *cap. Maritum 33. dist.* qui dicitur bigamus interpretativè simpliciter secundum Gemin. & alios proximè citandos, & in his concludendum est habere locum Constitutionem Concilii Lugdunensis in *d. c. unico inf. eod. lib. 6.* ut scilicet omni privilegio Clericali sint spoliati. Præcipua ratio est, quia *d. c. un.* ut ibi notat gl. in ver. *Altercationis*, emanavit ad decidendam controversiam, quæ olim erat inter Doctores antiquos super interpretatione, *c. Quisquis 84. distin.* in illis verbis: *Omni Ecclesiastica dignitatis privilegio mox denudetur, quibus non videbatur privatus, sed privandus, quæ altercatio fuit decisa in d. c. Unico.* Sed illud *c. Quisquis*, loquitur tantum de Clerico, qui viduam, vel secundam uxorem duxit; & sic de bigamo propter Sacramenti defectum: ergo eodem modo intelligi debet *d. c. Unicum*, quod emanavit ad illius declarationem, arg. *l. 2. C. De noxal.* & ita ibi concludit Gemin. Franch. & alii, Jo. Andr. & Abb. in *c. Joannes de Cler. conjug.* Capell. Tholof. *dec. 64.* & fusiùs *dec. 234.* & hanc sententiam aliàs probavit S. Congr. Cardinalium Tridentini Concil. interpretum. Censuit enim Clericum, qui minoribus ordinibus susceptis cum vidua matrimonium contraxit, uti bigamum omni Clericali privilegio esse nudatum, & sub pœna anathematis interdictum deferre tonsuram, & habitum Clericalem. Et in hac specie bigamiæ procedit æquiparatio, quæ fit in *d. c. De bigamis sup. eod.* dicit enim textus: *De bigamis: & viduarum maritis idem sancimus omninò: & in hoc casu etiam loquitur gl. præall. in ver. Bigamos:* nam postèquam exposuit verbum illud, *bigamos*, id est, verè, vel interpretativè; immediatè hoc declarans subjungit, ut quia duas uxores habuit, vel cum vidua, vel corrupta contraxit, atque ita gl. restringit opinionem suam ad illam speciem interpretativa, quæ contrahitur propter defectum Sacramenti. Quæ sententia extra dubium esset si sequeremur opinionem Rotæ, quam diximus esse veriore supra in 2. notab. ut scilicet maritus viduæ sit verè, non autem interpretativè bigamus. Sed hic non est casus noster.

23 Quidam verò sunt bigami interpretativè, non propter defectum Sacramenti, sed propter affectum intentionis cum opere subsequuto: ut cum quis contrahit cum vidua, vel corrupta de facto propter aliquod impedimentum dirimens, quem Gemin. in *d. cap. unic.* & Aufret. in *addit. ad dictam dec. 64.* appellant bigamum interpretativè non simpliciter, sed secundum quid; & tales dicendum est non comprehendendi in *d. c. 2. p. unic.* Ratio est, quia cum constitutio illa loquatur simpliciter de bigamis, intelligi debet in propria significatione, tum quia est pœnalis, cum exuat tales omni privilegio Clericali, *c. Pœna, de pœnit. distin. 1.* tum quia hoc cap. & *cap. Nuper supra eodem*, deviant à regula juris, quæ habet, ut quando actus non tenet ex impedimento juris, voluntas non habeatur pro facto, ut *l. Inter omnes, §. penult. ff. De furt. instit. de obligat. qua ex delict. nascunt. §. Placuit*, & notatur in *§. His autem ultima gloss. 22. quest. 5. & cap. In audientia infra de sentent. excomm.* & consequenter jura prædicta extendi non debent ad illos, qui largè, & impropriè sunt bigami, secundum Cardin. hic circa fin. & ita tenent Gemin. Abb. & Capell. Tholof. locis supra citatis, Stephan. Aufret. in *tract. de potestat. sacul. super person. Eccles. reg. 1. limit. 8. n. 16.*

Prosper. Fagnan. in *J. Libr. Decretal.*

26 Quibus etiam adungi possunt Doctores, qui dicunt privilegio Clericali gaudere Clericum, qui uxorem post adulterium ab ea commissum carnaliter cognovit, quod tenent concorditer omnes, ut attestatur Capell. Tholof. *d. decis. 64.* referens ita fuisse decisum in facti contingentia, quia talis non est bigamus propter defectum Sacramenti inspecto initio, prout inspicere debet, ut dixi supra *num. 14.* Et quamvis sit bigamus quoad legem promotionis, non tamen quoad privilegium concessum Clericis conjugatis, per *c. un. de Cler. conjug. lib. 6.* Sequitur Aufret. ibi in *addit. & dicta limit. 8. num. 16.* Decian. in *tract. crimin. p. 1. & lib. 4. c. 9. n. 134.* qui similiter testatur ita judicatum fuisse, & Jul. Clar. in *pract. crimin. §. fin. q. 36. n. 7. vers. Sed an ille.* Rursus *d. c. un.* non habere locum in eo, qui contraxit plura matrimonia de facto nec talem amittere fori privilegium, tradit Marian. Socin. in *c. Pervenit n. 101. de sent. excomm.*

28 Circa secundum breviter concludendum est Clericos ordine sacro insignitos; qui de facto uxorem ducunt viduam, vel corruptam, non amittere privilegium Clericale, prout hic concludit Hoff. *n. 3.* dicens Subdiaconum, qui sic contraxit juxta textum in præfenti retinere privilegium Clericale si corrigibilis sit, *cap. dictum 81. dist. c. Studeat 50. dist.* aliàs secus, *c. Cum non ab homine de judic. c. fin. de vita, & honest. Cleric. & c. 2. 3. & 4. de habitat. Cleric. & mulier.* & cum eo transeat hic Jo. Andr. *n. 3.* Collect. in *princ. & Card. col. ult.* qui hanc opinionem contra Boartinum dicit æquiorè, & illam approbat: & idem Joan. Andr. in *cap. Joannes infra de Cler. conjug.* plenè Capell. Tholof. *dec. 234.* & Tiber. Decian. *tractat. crimin. part. 1. cap. 9. num. 31.* Nititur hæc conclusio triplici fundamento. Primum est, quia Constitutio Gregorii X. in *d. cap. unic. de bigam. lib. 6.* quæ loquitur simpliciter de bigamis, complectitur tantum bigamos verè, vel interpretativè propter defectum Sacramenti, scilicet illos, qui secundam uxorem duxerunt, aut viduam, vel corruptam, ut ostensum est supra *nu. 23.* nec locum habet in contrahentibus de facto, qui non sunt bigami nisi fictè, propter affectum intentionis cum opere subsequuto, ut hic dicitur, & in *c. Nuper sup. eod. arg. cap. Si quem infra de sent. excomm. & c. Susceptorum, de rescr. lib. 6.* & ita intelligunt *d. c. un.* Jo. Monach. Arch. Gul. de Monte Laud. & omnes glossantes illam decretalem, ut inquit Capella Tholof. in *præalleg. dec. 234.* Secundum fundamentum est, quia hæc decretalis, & *c. Nuper sup. eod.* decidunt sic contrahentes de facto non esse bigamos, sed tantummodò bigamiæ pœnam incurtere quantum ad legem promotionis. Igitur hæc pœna extendi non debet ad privationem Clericalis privilegii, ut *c. 2. sup. eod.* Tertium, & fortè validiùs fundamentum est, quia decretalis *unic. de bigam. lib. 6.* locum habet tantummodò in Clericis minorum Ordinum, nec extenditur ad constitutos in sacris, ut dicam plenè in *q. seqq. à n. 39. usq. in fin. questionis.*

29 Secundò QUÆRO, An Subdiaconus à Summo Pontifice dispensatus ad matrimonium contrahendum, qui postea cum vidua contraxit, & consummavit, fori privilegio gaudeat, necne?

Præfens quæstio duas habet difficultates. Altera est, an matrimonium obstat Subdiacono, quo minus hoc privilegio uti possit. Altera an ei obstat bigamia, eo quod contraxerit cum vidua.

30 Quoad primam receptum est sacrum ordinem non opponi matrimonio essentialiter, quia non habet intrinsicè annexum votum continentie, sed lege positiva tantum, ut docet D. Thomas in *2. 2. qu. 88. art. 1. 1.* ubi propterea asserit Ecclesiam posse dispensare in voto continentie solennizato per susceptionem ordinis sacri: quam sententiam sequuntur ex Canonistis Jo. Andr. in *regul. semel Deo in Mercurial. Bellam. in c. Sunt quidam 25. q. 1. in 3. qu. gl.* & Hostiens. in *cap. Rursus, quæ Cler. vel voven.* Joan. Andr. & Ancl. in *c. unico de voto lib. 6.* & est communis opinio, ut testatur Steph. de Gajet. in *repet. cap. Ad lumina 3. qu. 1. in qu. 194. nu. 464. & seqq.* quam latè tnetur Navarr. *conf. 37.* incipiens. *Peto 1. num. 6. de voto.* Ideoque olim Sacerdotes veteris testamenti contrahebant, *cap. Tenere 31. distin.* & hodie Græci non tenentur continere, quia legem Canonicam hac in parte non susceperunt, *c. Nicæna, c. Quoniam, & c. Aliter ead. dist. c. Cum olim de Cler. conjugat. &*

- 33 notatur in c. *Diaconi* 28. *dist.* Quod nullam habet dubitationem quoad Subdiaconos: nam eis licuit habere uxores usque ad tempora Gregorii I. ut patet in c. 1. 31. *dist.* ubi cum omnia promoverentur Subdiaconi non promissa continentia: & licet uterentur uxoribus, & beneficiis; & Pelagius Papa postea edidisset Constitutionem, in qua precise prohibuit, ne Subdiaconi suis uxoribus commiserentur: Gregorius illius successor revocavit illam Constitutionem eamquam iniquam, statuitque ut Subdiaconi, qui tunc erant, inviti non cogentur; at in futurum nemo promoveretur, nisi continentiam voveret, quod refertur etiam in cap. *Multorum* 27. q. 2. & notat gloss. 1. in d. c. *Diaconi* 28. *dist.* Ad idem text. in c. *Miramur de sero. non ordin.* Cujus hæc sunt verba: licet Subdiaconatus sacer ordo non reputaretur in Ecclesia primitiva; tamen à Constitutione Gregorii, atque Urbani secundum moderna tempora sacer gradus esse minime dubitatur, habetur in c. *Nullus* 50. *dist.* & refertur in c. *A multis de atar. & qualit.* quamobrem cum ordo Subdiaconatus, & matrimonium essentialiter non sint opposita, sed ex constitutione Ecclesie tantum; hinc sequitur, ut sublato constitutionis impedimento per dispensationem Pontificis, Subdiaconus qui matrimonium legitime contraxit, adhuc sit immunis à potestate seculari, sicuti erat ante matrimonium, tam ordinatione divina c. *Si imperator*, ubi Tancred. & alii notant 91. *dist.* c. *Quamquam de censib.* lib. 6. quam ex Constitutione Ecclesie, ut in c. 1. 2. & c. *Si diligenti de for. comp. & in Conc.* Trid. c. 20. *sess.* 25. plenè *Relata dec.* 10. incip. *Utrum valeat consuetudo*
- 34 *Anglicana de consuet. in antiq.* Idque etiam si habitum, & tonsuram non deferat, quia Constitutio Bonifacii VIII. in cap. *unic. de Cler. conjug.* lib. 6. & decretum Trid. Conc. c. 6. *session.* 23. non statuit nisi de Clericis conjugatis constitutis in minoribus, ut in d. c. *un.* notat Gemin. in 1. *nor.* & Covarr. *pract.* q. c. 31. *sub n. 6. vers. Quinto hinc apparet,* & c. 32. in *fin.*

Secundò Clerici in minoribus licet conjugati idedò fori privilegium retinent, quia matrimonium contrahunt lege permittente, nec status conjugalis est incompatibilis cum Clericali, ut fuse probat Lap. *allegat.* 118. *per tot.* Covarr. d. c. 31. *nu. 7.* & Clar. in *praxi*, §. *fin. q. 26. vers. Quæro an*

35 *Clericus.* Sed & Subdiaconus in vim Apostolica dispensationis legitime contrahit, nec status conjugalis est incompatibilis cum sacro ordine, ut supra ostendimus. Ergo & Subdiaconus licet conjugatus retinet fori privilegium. Sicuti videmus Milites Alcantaræ, & Calatravæ non idedò minus potiri privilegiis personarum Ecclesiasticarum, quod matrimonium contrahant ex dispensatione Papæ, ut apud Navarr. in *tract. de reddit. Eccles.* q. 1. *monit.* 55. & *seq. & conf.* 10. & 11. *de regul.* & Rot. *dec.* 266. *n. 5. p. 2. divers.* & de oblati, qui ante, vel post oblationem matrimonium contraxerunt, scripsi plenè in c. *Ut privilegia n. 28. inf. de privileg.*

- 36 Ad hæc beneficium fori concessum est Clericis ratione characteris eisdem indelebiter impressi in ipsa ordinum susceptione, Joan. Andr. in d. c. *unic. nu. 3.* Gemin. *ibid.* §. 1. *paulò ante fin. n. 7. in princ. vers. Nam illud est privilegium,* Præpos. in c. 1. *sub nu. 3. in ultimis verbis,* & *nu. 5. 11. q. 1. Oldrad. conf.* 83. *nu. 5.* Sed per matrimonium subsequens character impressus non deletur, ut notat Abb. in c. *Joannes in 2. nor. de Cler. conjugat.* & est Catholica veritas, ut in Concil. Florentino in *decr. fidei*, §. *Quinto,* & in Tridentino *sess.* 7. *de Sacram. can.* 9. Ergo nec fori privilegium tollitur. Et quamvis neque per degradationem deleatur character, & tamen Clericus degradatus subjiçiatur seculari districtione, c. 2. ubi gl. *fin. de pœn.* lib. 6. id tamen specialiter statutum est in pœnam Clericorum enormiter delinquentium, c. *Ad abolendam de heret. cap. Super eo,* & c. *Accusatus cod. tit. lib. 6. cap. Ad falsariorum de crimin. fal. & cap. Cum ab homine de judic.* At Subdiaconus nihil peccat contrahendo Pontifice concedente, c. *Qui peccat* 23. *qu. 4. cap. Dixit* 14. *qu. 5. l. Gracchus, C. De adult. l. Auxilium, ff. De minor.*

- 37 Ac demum Græci conjugati in sacris ordinibus constituti gaudent privilegio fori Ecclesiastici, ut tenet Joan. de Imol. in cap. *Nullus nu. 3. infra de foro compet.* & Covarr. *pract.* *qu. c. 31. sub nu. 5. vers. Quæ ratione,* ubi improbat consuetudine Anglorum, apud quos Clerici conjugati, etiam in sacris, coram iudice seculari litigare coguntur,

& retinet eam improbatam etiam iudices, Rot. *dec.* 340. *aliis 10. de consuet. in antiq. & dec. 2. in antiquior.* Idemque probant authores omnes, qui censent hoc privilegium extendi etiam ad uxores Clericorum. Quod sensit gl. in c. 2. 11. q. 1. Gemin. in d. c. *un. §. In ceteris n. 7.* & Franc. *sub nu. 6. de Cler. conjug. lib. 6.* Abb. in c. 2. *n. 9.* ibique Imol. & Felin. *n. 3. de for. comp. Dec. in tract. de crim. t. 1. lib. 4. m. 53.* & est ratio, quia de hoc jure civili, & communi est, ut uxor sequatur forum viri, l. *Cum quedam puella, ff. de jurisd. omn. judic. l. penul. & fin. C. De Imol. lib. 10.* Abb. & Felin. in d. c. 2. *de for. compet. etiam circumscripto communi Clericorum privilegio, secundum quod ex persona Clerici etiam familiaribus privilegia communicantur, l. 1. & 2. C. De Episc. & Cler. gl. 1. in c. Clericum 11. q. 1.* & sic corrui argumentum Franchi in d. c. *unic.* per illum text. in *fin.* ibi, *in ceteris,* & ad argumenta Joan. Andr. in *ead. c. un.* respondet Abb. in d. c. 2. Licet cum de hoc aliàs dubitatum esset, responsum fuerit non esse Sacræ Congregationis id decidere, sed questionem esse solvendam ex dispositione juris communis, ut scripti plenè in d. c. 2. *à nu. 3. usque ad nu. 46.* Ergo eodem privilegio potiri debet etiam Subdiaconus Ecclesie Occidentalis, qui matrimonium contraxit ex legitima dispensatione: nam Græci uxorati idedò retinent Clericale privilegium, quia cum Orientalis Ecclesia votum continentiarum non admiserit, d. c. *Cum olim de Cler. conjugat. c. Aliter* 31. *dist.* & notatur in cap. *Diaconi 28. dist.* usus matrimonii non est illis interdictus. Quæ ratio viget etiam hoc casu, quia Subdiaconus propter Pontificis dispensationem solutus est voto continentiarum perindè, ac si non vovisset, & legitime utitur matrimonio, ut initio diximus ex doctrina D. Th. & aliorum.

Quare, quoad hanc primam dubitationem videtur respondendum, matrimonium, ut proponitur, contractum non obstat Subdiacono quo minus gaudeat exemptione à iudicibus secularibus, & revera absurdum esset, ut existens in sacris subjiçeretur laicorum jurisdictioni ob matrimonium contractum approbante Pontifice, cum tamen ob quodcumque crimen quantumvis enorme, & irregularitatem irrogante fori privilegium non amittat ante actualem degradationem, & traditionem Curie seculari, c. *Cum non ab homin. de judic.* ubi omnes notant, & tradit Clar. post alios in §. *fin. q. 36. vers. Successive quæro,* & *vers. Dixi etiam:* & pro hac sententia adducitur Navarr. in d. *tract. de reddit. Eccles.* *monit.* 55. *n. 10.* ubi in fortioribus terminis docet, regularem solemniter professum, qui ex dispensatione Summi Pontificis matrimonium contrahit, esse personam Ecclesiasticam, & gaudere privilegio fori, & canonis. Pari enim passu ambulant quoad Clericale privilegium Clericus, & Professus, ut notat Jo. Andr. in c. *unic. nu. 19. vers. Et quæ dicta sunt de Clerico procedant in professu supr. de oblig. ad ratioc.*

Quoad secundam verò difficultatem Bonaguia, aliàs Boattinus Doctor antiquus in cap. 1. *sup. cod.* opinatus est Sacerdotem, qui cum vidua matrimonium contraxit, esse omni Clericali privilegio nudatum, ac posse per iudicem secularem coerceri, & gl. *ult. in c. Si Subdiaconus* 34. *dist.* dicit Subdiaconum, qui secundam uxorem duxit, de jure communi perdere privilegium Clericale, sed loquitur secundum illud tempus, quo Subdiaconatus non existimabatur esse inter sacros Ordines, ut illic notatur; & advertit Sot. in 4. *sent. dist.* 23. *qu. 3. art. 3.* quod etiam sensit Navarr. *conf.* 3. incip. *Quidam ex Illustrissimo sub nu. 6.* ubi postquam dixit Pontificem posse cum Subdiacono dispensare, ut ducat uxorem, subdit immediate; dispensatus enim, ut contrahat matrimonium, eo contracto, & consummato præsertim cum vidua, potest iusta bella gerere, milites ducere, sententiam sanguinis ferre, &c. Et perindè est ab Ecclesiastica potestate exemptus, ac quilibet alius laicus conjugatus jure ipso communi id statuente. Quo loco Navarrus loquitur aperte de Subdiacono; tum quia de eo proximè egerat, tum quia verba illa, *dispensatus ut contrahat matrimonium,* non possunt congruè referri ad Clericum in minoribus, qui nulla eget dispensatione ad matrimonium contrahendum. Jura tamen adducta à Navarro, nempe cap. 1. *de bigam. lib. 6.* & alia alium habent intellectum, ut inferius dicetur. Hanc eandem opinionem sequitur Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 8. num. 11. vers. Quare hinc infero,* sed perfunctorie loquitur, & nullam

lam affert rationem, vel authoritatem. Ac demum idem censet Suarez adversus Anglos *lib. 9. c. 28. n. 3.*

Verum huic sententiæ nemo adhæret ex antiquis, & gravioribus scriptoribus; quia Constitutio Siricii Papæ relata in *Quisquis 84. dist. & Gregorii X. in Concilio Lugdunensi edita*, per quas bigami declarantur omni privilegio nudati, & coercitioni fori sæcularis addicti ad Clericos factis Ordinibus insignitos non pertinent, nec ad eos extenduntur, sed ad Clericos in minoribus tantum, ut docet gloss. *in ver. Clericus in d. c. Quisquis*, cui adhærent ibi Archid. & Prapof. & gloss. *in cap. unic. in ver. Bigamos, de bigam. lib. 6.* atque ibidem Archid. Jo. Andr. Gemin. Franc. & alii omnes, Tiber. Decian. *tract. crimin. cap. 9. num. 31.* ubi propterea censent existentem in sacris, si de facto contrahat matrimonium cum vidua, censeri quidem bigamum quoad inhabilitatem Ordinum per hoc cap. & *cap. Nuper supra eodem*, sed non quoad privationem privilegii Clericalis. Quod etiam tenent Hostiens. & Joan. Andr. ambo *num. 3. Collectar. in princ. & Cardin. in ult. col.* Addo Capell. Tholos. *dec. 234.* Joan. de Montaigne in *tr. de bigam. q. 5. effect. 4. sub num. 15. vers. Nonò*, & eundem Navarr. in *tract. de reddit. Eccles. monit. 55. num. 13.* Ratio differentia est, ut inquit Gemin. *ibi num. 6.* quia in minoribus constitutus sic contrahendo matrimonium, cum ad sæculum redeat, & non remaneat persona Ecclesiastica, privatur fori privilegio; sed constitutus in sacris cum propter characterem ordinis sacri non possit ad sæculum redire, nec desinere esse persona Ecclesiastica, retinet privilegium fori, & Joan. de Fan. ibidem eandem rationem assignans dicit non esse iustum, nec æquum, ut constituti in sacris in pœnam bigamiæ exuantur privilegio Clericali, cum jam religati divino obsequio ad laicalem statum redire non valeant. Sequitur Joan. de Montaigne *de bigam. q. 5. effect. 4. num. 24. in fin.* ubi asserit cum Joan. de Fan. communiter transire omnes Doctores, & Silvest. *in ver. Bigamia num. 8.* ubi reprobata opinione Boattini, atque aliis relatis, similiter testatur hanc esse magis communem, & verior sententiam; quæ in casu speciali, de quo agitur, redditur clarior, quia Summus Pontifex in litteris dispensationis, multifariam ostendit hunc Subdiaconum non desinere esse de foro Ecclesiæ; illi enim indultit, ut posset absque metu irregularitatis esse iudex in causis criminalibus, etiam si sanguinis effusio, membrorum mutilatio, seu mors inde sequeretur. Rursus eidem reservavit pensionem Ecclesiasticam super Archidiaconatu, eumque obligavit ad recitationem officii B. Mariæ Virginis. Quæ omnia necessariò supponunt enim esse personam Ecclesiasticam qui laici non egent dispensatione pro iudicio in causis Capitalibus ferendo, nec sunt capaces pensionis Ecclesiasticæ, ut est notissimum, & ita resolutum in Sacra Congregatione Concilii pro Archidiacono Toletano ex unanimi Patrum sententia.

40 Tertiò QUÆRO: An dispositio hujus Decretalis vendicet sibi locum in Clerico minorum Ordinum, vel laico, qui cum vidua, vel corrupta de facto propter aliquod impedimentum dirimens matrimonium contraxit, & eam cognovit, adeo ut exinde bigamiæ irregularitatem incurrat.

Ad partem negativam arguitur primò, quia irregularitas non inducitur, nisi in casibus à jure expressis, *c. Super eo, supra eodem*, & dictum est supra *num. 7.* At nullibi reperitur Jure cautum, ut Clericus minorum Ordinum, vel laicus invalidè contrahens cum corrupta incurrat irregularitatem; cum Jura, quæ contrahentibus de facto hanc pœnam insignit, loquantur de Clericis ad sacros Ordines promotis, ut inferius dicetur.

Secundò omnis bigamia, vel est vera, vel interpretativa, vel similitudinaria, secundum Speculat. *in tit. dispensat. §. Juxta num. 6.* & fusiùs ostensum est supra *num. 2.* Hoc autem casu non adest bigamia vera, quia talis non contraxit validè cum duabus successivè, *cap. Acutius, & cap. Deinde 26. dist.* neque interpretativa, quia non contraxit cum duabus invalidè, vel cum una validè, & cum alia invalidè, ut in *c. Nuper supra eod. nec* cum corrupta validè; ut in *cap. Matrimonium 33. dist.* neque similitudinaria, quia non contraxit de facto cum unica, & virgine post votum solemne sacri Ordinis, vel Religionis, ut in *cap. Quotquot 27. qu. 1. & ita per hæc fundamenta concludit Navarr. *conf. 1.* quod incipit *Quidam laicus hoc tit. & idem firmat in Man. cap. 27. num.**

195. ubi etiam testatur sic nuper conclusum fuisse in sacra Pœnitentiaria, & eidem sententiæ postea adhæserunt Gregor. de Valen. *in 4. par. disp. 7. qu. 19. punct. 3. in prima specie irregularitatis*, & Sanch. alios recentiores adducens *de matrimon. disp. 84. num. 11.* Et tenendo hanc partem non obstat secundum Navarr. hæc Decretalis, quia non loquitur de Clerico minorum Ordinum, sed de Subdiacono, qui per susceptionem sacri ordinis Subdiaconatus obligatur voto solemni, quo contraxit spirituale matrimonium cum Christo. ut *cap. A multis supra de etat. & qualit. juncto cap. unico de voto lib. 6.* unde postea contrahendo, licet de facto, aliud matrimonium carnale, bigamiæ pœnam incurrit, ut *hic*. Quæ ratio non viget in Clerico minorum ordinum, vel laico, qui prius nullum spirituale conjugium contraxit, ut palam est. Unde merito Innoc. *in cap. Nuper supra ead.* exponit illud verbum, *Clericis*, id est, in sacro Ordine constitutis, quasi per hoc sentiat illam Decretalem non habere locum in Clericis minorum ordinum, & eodem modo responderetur ad *c. 1. infra, qui Cler. vel voven. & ad cap. Sanè Sacerdotes de Cler. coniugat.* Illud enim loquitur de Diacono; hoc verò de Presbyteris, qui post contractas nuptias spirituales contraxerunt, licet invalidè; aliàs carnales.

Ad contrariam partem inducitur textus hic, qui non fundat se in ratione illa, quod Subdiaconus per sacri Ordinis susceptionem contraxerit spirituale matrimonium cum Christo, ut putavit Navarr. aliàs enim Subdiaconus incurrit pœnam, de qua hic, etiam contrahendo cum unica, & virgine: nam & eo casu viget illa ratio, quod prius contraxisset nuptias spirituales, & deinde carnales; & tamen Doctores communiter intelligunt Subdiaconum in hanc pœnam non incidere contrahendo cum vidua, nisi illa sit corrupta, supplentes verbum, *Vidua*, scilicet, & *corruptam*, ne sit contra *cap. Sanè, si secundo de Cler. coniug.* prout hic suppleat Abb. Antiq. Hostiens. Joan. Andr. Bellam. & Card. omnes *in princip. in ver. Vidua*, & Butr. *n. 8.* Quinimò hic textus si sedulo expendatur, potius excludit rationem binarum nuptiarum: nam cum dicat, hunc Subdiaconum incidere in pœnam bigamiæ non propter Sacramenti defectum; utique per hoc excludit rationem duplicis conjugii, spiritualis, & carnalis, quæ inducit defectum Sacramenti, cum perimat significationem conjunctionis, & unitatis Christi cum Ecclesia, secundum ea, quæ dicta sunt supra *num. 13.* Vera igitur ratio est, quæ exprimitur in textu, videlicet propter affectum intentionis cum opere subsequuto, quia quantum in se fuit, matrimonium contraxit, & consummavit, ut *hic, & in cap. Nuper supra eodem*. Hæc autem ratio æquè viget in Clerico minorum Ordinum, vel laico, qui invalidè contrahit propter impedimentum dirimens, atque in Subdiacono, cum in utroque adfit affectus conjugii hic ponderatus: nam in matrimoniis contrahendis non juris effectus, sed animi destinatio attenditur, ut legitur *in d. c. Nuper*, & in maleficiis spectatur voluntas, non exitus, *cap. ult. 48. dist. 1. Divus, ff. ad leg. Cornel. de Sicar. & l. Servo, C. eodem*, secundum Innoc. *in dist. cap. Nuper num. 2. & Hostiens. num. 5.* Ergo quamvis 43 textus loquatur de Subdiacono; tamen vendicat sibi locum etiam in Clericis inferioribus, & laicis, qui sub dicta ratione includuntur: nam ubi ratio legis, vel Canonis est amplior, vel generalior dicto, seu disposito, tunc ad ampliationem rationis extenditur ipsa dispositio, text. est *in l. Regula, §. fin. & ibi Bart. & Bald. notant, ff. de jur. & fact. ignor. & hoc pro regula constituunt Cardin. in Clem. 1. num. 18. de elect. Abb. in cap. Sicut circa finem de testib. Corsett. *singul. suo 23. & singul. 218.* Everat. *in sua doctrina legali in loco à ratione legis larga*, & passim Doctores. Quæ regula procedit etiam si materia sit exorbitans, & pœnalis, ut est gloss. *not. ab. in dist. Clem. 1. in ver. Eligatur de elect.* Item gloss. *in cap. Cupientes, §. Denique in ver. Instruètas cod. tit. & tradunt Gemin. *conf. 37. Debitatur de duobus num. 6. vers. Item licet constitutio*, Petr. de Anchar. *conf. 304. Ista allegata num. 4. & Cravett. *conf. 227. Jaffredus Regif. num. 4. 5. & 6.* Et ex hoc tollitur primum fundamentum contrariæ sententiæ quod pœna irregularitatis non sit inducenda, nisi in casibus à Jure expressis. Quoniam casus, de quo agitur, satis dicitur expressus in Jure, cum includatur sub generali ratione expressa in hoc *cap. Ita notabiliter*, dicit gloss. *præalleg. in d. c. Cupientes, §. Denique in ver. Instruètas*, & Paul. de Castr. *conf. 441. Pro declaratione num. 6. vers. Item casus tacitus à****

43 *Statuto videtur expressus lib. 1. nam ut ait Calder. conf. 1. Ut*
lib. penden. ubi locum habet legis ratio, circa id prodita dici
debet lex, & secundum Bald. conf. 384. Statuto Civitatis
col. 2. lib. 5. quæ sunt ejusdem rationis includuntur sub dis-
positione ex significatione, id est, tanquam expressa pro-
pria, non taciè, & sequitur Cravet. plura cumulans conf.
183. Regula num. 3.

44 *Secundò ad hanc partem inducitur textus in cap. Nuper*
suprà eodem, ubi qui de facto secundam uxorem accepit,
bigamie pœnam incurrit, licèt bigamus non sit. Qui tex-
tus loquitur de Clerico in factis Ordinibus constituto; &
in laico, qui contraxit secundum matrimonium de facto
propter quodcumque impedimentum dirimens, ut tenet
ibi Host. num. 4. in ver. Clericis. qui expressè ponit exem-
plum in Clerico minorum Ordinum, qui contraxit secun-
dum matrimonium de facto cum consanguinea, vel affiner
& consentiunt ibi Joan. Andr. Card. Butr. & omnes; &
in non Clerico Silvest. in ver. Bigamia num. 7. vers. Et simi-
liter, & fatetur Navarr. in præalleg. conf. 1. nu. 8. Ergo eodem
modo textus noster, quamvis loquatur de Subdiacono, ta-
men includit etiam Clericum minorum Ordinum, & lai-
cum, qui contraxit cum vidua, vel corrupta de facto pro-
pter impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis, vel
aliud simile, arg. cap. 2. supra de transl. Episcopi. Et stringi-
tur argumentum, quia textus decidit tales non esse biga-
mos, sed bigamie pœnam incurtere, & rationem expri-
mit non propter defectum Sacramenti, sed propter affe-
ctum intentionis cum opere subsequuto. Cum ergo hos
casus necet eadem ratio, quoad juris dispositionem non
sunt separandi: textus in l. Illud, & ibi Oldrad. ff. ad leg.
Aquil. & notat Bald. in l. De quibus, ff. De legibus, ait enim:
Ubi est eadem ratio in pluribus casibus, una & eadem ra-
tio decidit omnes illos casus, non per extensionem, sed
sicut genus comprehendit species, sic generalis ratio di-
versas species. Quod Baldi dictum pro eleganti referunt,
& sequuntur Paul. de Castr. d. conf. 441. num. 6. ad fin. lib. 1.
& Cravet. d. conf. 183. num. 3. Et hinc patet responsio ad au-
thoritatem Innocentii in d. c. Nuper. Ipse enim exponit ver-
bum, Clericis, id est, in sacris constitutis, quia textus de il-
lis loquitur non ad exclusionem inferiorum Clericorum,
sed in quantum ordo facit est impedimentum dirimens
matrimonium: unde ex quocumque capite proveniat im-
pedimentum dirimens sive in Clerico, sive in laico, pro-
cedit illa decisio secundum omnes.

Tertiò ad idem arguitur, quia contrahens cum duabus
 successivè, & semel contrahens cum corrupta in omnibus
 æquiparantur ubi matrimonium est validum, cap. De biga-
 mis supra eodem, & latè ostensum est supra in 2. notab.
 Ergo eodem modo æquiparantur cum matrimonium est
 nullum, ut idem operetur oppositum in opposito, quod
 propositum in proposito, ut l. Si ex toto, ff. De legat. 1. leg. 3.
 §. fin. l. 4. & l. Legata in fin. ff. De adimen. legat. & contrario-
 rum eadem sit disciplina, ut leg. 1. ff. De his qui sunt sui, vel
 alien. jur. cum simil. Sed contrahens nulliter, & de facto
 cum duabus incurrit pœnam bigamie, etiam si sit Clericus
 in minoribus, aut laicus, ut supra proximè ostensum est.

Ergo eandem pœnam incurrit Clericus, vel laicus contra-
 hens nulliter cum vidua, vel corrupta: & revera negari
 non potest, quin isti duo casus æquiparentur conjungendo
 decisionem dict. cap. Nuper, cum decisione textus nostri. Et
 per hoc patet responsio ad secundum fundamentum Na-
 varri, quòd talis non sit bigamus ve rè, nec interpretativè,
 nec similitudinariè: nos enim dicimus contrahentem cum
 vidua de facto sive propter impedimentum Ordinis sacri,
 sive propter quodcumque aliud impedimentum fieri biga-
 mum interpretativè per hoc cap. Sicut efficitur talis,
 qui contrahit cum secunda de facto: & sic divisio illa tri-
 membris non est integra, quia in secundo membro inter-
 pretaiva omittitur hæc species, quæ incurritur propter
 matrimonium quomodolibet contractum de facto cum vi-
 dua, vel corrupta.

Ultimò ad hanc partem inducitur theorica Joan. Andr. 45
 in dict. cap. Nuper nu. 5. ubi regulam generalem constituit
 his verbis: *Quomodocumque non teneat matrimonium con-*
sanguinitate, affinitate, voto, vel alia quacumque de cau-
sa, si de jure contractum induceret bigamiam, contractum
de facto copula subsequuta inducit pœnam bigamie, & infra:
Satis est enim quod habuerit affectum coniugii, & iste affe-
ctus hic attenditur, ut dixi supra post Innocent. Sicut ergo pu-
blica honestas inducitur ex matrimonio, quod non tenet,
dummodo teneat ex consensu, de sponsal. cap. unic. lib. 6. sic
ex tali matrimonio consummato inducitur bigamia. Hæc ille.
 Et eandem regulam ante ipsum posuit ibid. Host. n. 4.
 in ver. Clericis, & eam sequuntur Collectar. num. 3. Burr.
 num. 8. Cardin. in 6. notab. Anchar. in 3. notab. & Joan. de
 Anan. num. 3. Sed matrimonium de jure contractum cum
 vidua, vel corrupta inducit bigamiam etiam in Clerico
 minorum Ordinum, & in laico, ut c. Si quis viduam 1. & 2.
 34. dist. c. Qui quis 84. dist. & c. Maritum 33. dist. Ergo con-
 tractum de facto etiam in talibus inducit pœnam bigamie.

Et hanc sententiam sequuntur Domjni de Rota decis. 1.
 de bigam. in nov. ubi articulo de mandato Papæ maturè di-
 scusso unanimiter resolvunt Clericum minorum Ordini-
 num, qui de facto contraxit cum vidua, esse bigamum
 interpretativè, & egere dispensatione Apostolica; subesse
 tamen justam causam dispensandi, quia ille Clericus igno-
 ravit impedimentum, & postea matrimonio divorciato,
 bona fide intravit religionem, & promorus fuit ad omnes
 sacros Ordines, & ita Urbanus VI. dispensavit propter il-
 lam decisionem, ut ibi refertur. Quamobrem sententiæ
 S. Pœnitentiariæ opponitur sententia Papæ, qui dispensan-
 do utique probavit tales contrahere irregularitatem biga-
 miæ, & egere dispensatione Apostolica. Eidem senten-
 tiæ adhæserunt in Summa hujus tit. Goffred. & Hostiens.
 num. 3. §. Quot sunt species, vers. Quarto, Alber. in Dictionar.
 littera B. in ver. Bigamia in fin. Alten. in Summa 2. par. lib. 6.
 tit. 7. art. unic. quest. 2. Montaign. de Bigam. qu. 6. num. 2. vers.
 Quarto, & ex Theologis Richard. in 4. dist. 27. art. 4. q. 3.
 in corpore, & ad primum, & Petr. de Palud. ibid. quest. 4.
 art. 4. num. 28. & dist. 38. art. 5. conclus. 2. in fin. num. 34.
 Et est communis omnium sententia, ut testatur Covarr.
 in Clem. Si Furiosus par. 1. §. 2. num. 2. vers. Secundo, &
 tertio de homicid.

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

Innocentius III.

C A P U T VII.

AD hæc nos dicimus: & infra. Sanè consuluit nos tuæ fraternitatis devotio, quid ad officium Ar-
 chidiaconi debeat pertinere: & in quibus per ipsum cura Episcopalis sollicitudinis debeat rele-
 var; & nos, prout possumus, respondemus, quòd Archidiaconus (secundum statuta beati Isidori) im-
 perat Subdiaconis, & Levitis: Parochiarum sollicitudo & earum ordinatio ad ipsum pertinet: & au-
 dire debet iurgia singulorum. Archipresbyteri autem, qui à pluribus Decani nuncupantur, ejus ju-
 risdictioni se noverint subjacere. Secundum verò Romani ordinis constitutionem, major post Episco-
 pum, & ipsius Episcopi Vicarius reperitur: omnem sollicitudinem & curam, tam in Clericis, quam
 in

in Ecclesiis eorum (prout melius secundum Deum poterit) impendendo: cum super his sit redditurus rationem in districti examinis iudicio. Item in Epistola beati Clementis Pape predecessoris nostri oculus Episcopi Archidiaconus appellatur: ut loco Episcopi per Episcopatum prospiciens, quæ corrigenda viderit, corrigat & emendet: nisi adeo fuerint ardua negotia, quod absque majoris sui presentia nequeat terminari. In quadam verò nostra constitutione jam alia vice, nos meminimus expressisse, quod institutio corporalis, tam super beneficiis, quam etiam dignitatibus, ad ipsum debeat pertinere: examinatio etiam Clericorum, si fuerint ad sacros ordines promovendi; & hoc idem in collationibus beneficiorum credimus observandum: ut qui beneficiis Ecclesiasticis præficiendi fuerint, à suo prius examinentur Archidiacono, & per ipsum postmodum Episcopo præsententur. Subsequently postea quævisisti, utrum decani rurales, qui pro tempore statuuntur, ad mandatum tuum solum vel Archidiaconi, vel etiam utriusque institui debeant, vel destitui, si fuerint amovendi. Ad hoc breviter respondemus, quod cum ab omnibus: quod omnes tangit, approbari debeat, & cum commune eorum decanus officium exercent, communiter est eligendus, vel etiam amovendus.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**rchidiaconi, & Archipresbyteri officia quomodo invicem se habeant, & in quibus distinguantur, & num. seqq. usque in fin.
- 2 Dubia plura inter Archidiaconum, Archipresbyterum Atrien. & n. 10. vers. Ex supra dictis.
- 3 Archidiaconus, & Archipresbyter Vicarii Episcopi à jure sunt constituti.
- 4 Dignitates Archidiaconatus, & Archipresbyteratus habent se tamquam excedentia, & excessu.
- 5 Archipresbyter est major ordine, Archidiaconus est major administratione.
- 6 Archidiaconi potestas quæ complectatur.
- 7 Archidiaconus unde dicatur.
- 8 Archipresbyteri officium quod sit, & n. seqq.
- 9 Archidiaconus est Vicarius Episcopi quoad jurisdictionem, Archipresbyter quoad Sacerdotalia,
- 10 Archipresbyter in quibus subsit Archidiacono, & numer. 16.
- 11 Presbyteri Cardinales qui dicantur.
- 12 Archipresbyter potest vices suas alteri delegare.
- 13 Divinorum celebratio an spectet ad Archidiaconum, vel Archipresbyterum.
- 14 Consuetudines, & Constitutiones per diversa loca prævalent in officiis.
- 15 Archidiaconi, Præpositi, & Decani serè tot sunt ex consuetudine, quot sunt Ecclesiæ.
- 16 Archidiaconus post Episcopum omnibus præest.
- 17 Si sit Presbyter, in quibus præsit Archipresbytero.
- 18 Jura nihil magis abhorrent, quam unum occupare officia duorum.
- 19 Episcopus ordine non est minor Archiepiscopo, nec Presbyter Archipresbytero.
- 20 Papa, & omnes alii Episcopi sunt coæquales in his, quæ sunt ordinis Episcopalis.
Causa naturalis in concursu prævalet accidentalis, ibidem vers. Nam ubi concurrunt.
- 21 Canonicus ratione Præbende Subdiaconalis dicitur Subdiaconus, licet ex accidenti sit Presbyter, & Missam solemnem non celebrat, sed inservit in officio Subdiaconi, & sedet post Canonicos Diaconos.
Eucharistiæ custodia an spectet ad Archidiaconum, vel ad Archipresbyterum, ibid. vers. Decii cons.
- 22 Abbates, & Abbatissas ponere in sede, & institutio corporalis spectat ad Archidiaconum.
- 23 Archidiacono quæ competant de jure communi.
- 24 Jurigia appellatione quid veniat.
- 25 Archidiaconi sus examinandi promovendos ad ordines, & beneficia, an sit sublatum à Concilio Tridentino.
- 26 Archidiaconus cur dicatur oculus Episcopi.
- 27 Potest modicam penam imponere, & ad modicum tempus suspendere.
- 28 Habet curam.
- 29 Est Vicarius Episcopi in omnibus, & habet jurisdictionem ordinariam.
- 30 Archidiaconatus dignitas post Episcopalem est major dignitas in Ecclesiâ Dei, & sicut major Abbatiali.
- 31 Episcopus an possit removeere Archidiaconum à Vicaria, & illius munera exercere.
- 32 Archidiaconus est Vicarius non ab Episcopo assumptus, sed datus à jure.

Ad hæc. Dicit primò, quod sit officium Archidiaconi, & in quo per eum relevetur Episcopus. Secundò dicit, Decanus rurales per Episcopum, & Archidiaconum eligendos, & amovendos, si illorum vices communiter gerant. Secunda ibi, *Subsequently*. Et quælibet pars subdividitur in consultationem, & responsonem.

QUÆRO, cum textus dicat Archipresbyteros jurisdictioni Archidiaconi subjacere, quomodo se invicem habeant, & in quibus distinguantur officia Archidiaconi, & Archipresbyteri; & in specie quid dicendum de infra scriptis controversis vertentibus inter Archidiaconum, & Archipresbyterum Atrien.

Primò scilicet, quis eorum in festivitatibus Missarum: solemniter celebrare debeat.

Secundò, quis ferre debeat Sacramentum ad Sepulchrum feria quinta majoris hebdomadæ, & in festo Corporis Christi processionaliter.

Tertiò, quis debeat aperire portam, quam vocant Sanctam, in Assumptione Beatæ Mariæ, qua aperta incontinenti nulla interposita mora de dicta porta incedendo ad Altare majus processionaliter, statim inchoantur primæ vesperæ solemniter.

Quartò, quis debeat communicare populum in Ecclesia, & præsertim in Paschate Resurrectionis.

Quintò, quis debeat dare benedictiones Presbyterales in Ecclesia Cathedrali, & præsertim in processionibus quadragesimalibus.

Sextò, quis portare debeat Crucem in die Veneris sancti, & sabbati Pentecostes.

Septimò, quis asperget populum in Ecclesia prædicta Aqua baptismali in die Sabbati sancti, & Sabbati Pentecostes.

Ultimò, cui competat in possessionem mittere Prælatos, item & Canonicos novos.

Et quidem cum Episcopus multiplici cura, variisque oneribus, ac sollicitudinibus prematur, ad eum laboribus aliqua in parte sublevandum sacri Canones duos ipsi Vicarios, Archidiaconum scilicet, & Archipresbyterum constituerunt, ut inter eos, quamvis ipse idoneus, esset, sua onera partiretur, ut patet hic, & in cap. 1. supra eodem, & in cap. 1. ibi, *Ad vicem ejus infra de offic. Archipresbyter.* & notat Host. in *Summa hoc tit. §. Quis dicatur in princ. & in §. Quod sit ejus officium, vers. Et decimum, & tit. de offic. Archipresbyter. §. Quæ pertinent, vers. Hac qua supra, & vers. Ad Episcopum.*

Hæ duæ dignitates habent se tamquam excedentia, & excessu. Altera enim aliquibus respectibus est minor, & aliquibus est major altera, ut per Host. *dict. §. Quis dicatur, vers. Quarta hoc tit. Joan. Andr. in d. c. 1. de offic. Archipresbyter. in gloss. 1.*

Archidiaconus quidem est major Archipresbytero administratione: Archipresbyter verò est major ordine, gloss. in cap. *Deliberatione in ver. Electio de offic. Leg. lib. 6. Host. & DD. in locis supra citatis.*

Utriusque dignitatis distincta sunt munia, & officia, quæ speciali utriusque titulo sunt comprehensa.

Archidiaconi sanè potestas, & jurisdictione complectitur jus visitandi, jurgia audiendi, & alia mandandi, ac faciendi, quæ habentur in textu hic, & in cap. 1. supra eodem, & recensentur præter alios diligenter ab Anton. de Butt. & Abbate hic in princ. ab Host. in *dict. §. Quod si ejus officium, Joan. Andr. in cap. Officium supra eodem, & Silvest. in ver. Archidiaconus nu. 1. vers. Ubi verò non esset talis con-*

sueto, aded ut officium Archidiaconi ad duo præcipuè capita reducat, videlicet ad ea, quæ ipsi competunt tamquam Principi Diaconorum Cathedralis, atque ad ea, quæ sunt simplicis jurisdictionis Episcopalis. Illa enim competunt ipsi ea ratione, quia caput Diaconorum constituitur, ut per Host. in §. *Et unde dicatur hoc titulo*. Dicitur enim Archidiaconus secundum eum ab *Archon*, quod est Princeps, & *Diaconus*, quasi Princeps Diaconorum, & sequitur Bellam. in cap. 1. num. 7. *suprà eod.* Hæc verò sunt illi à jure tributa, ut Episcopus facilius vacare possit his, quæ sunt ordinis, atque autoritatis Episcopalis, à quibus Archidiaconus excluditur, ut declarat post Host. Jo. Andr. in cap. *Dilecto infra eod.* & Henric. Bojch. *suprà in c. Archidiaconis*. Et hoc intendunt Anton. de Butr. & Abb. hic in princip. dum dicunt Archidiaconi officium principaliter consistere in relevando Episcopo in per se gerendis, & aliqua habere eo quod Archidiaconus.

Officium autem Archipresbyteri illud est præcipuè, ut præsit Presbyteris in Presbyteralibus officiis, cap. 1. *infra de offic. Archipresbyt.* ubi DD. ut benedictiones Sacerdotales in Ecclesia impertiantur absente Episcopo, Confessiones audiat, Missarum solemniam celebret, sollicitudinemque quoad Sacramentum Eucharistiæ, & Baptismatis gerat, & alia præstet, quæ copiosè scripta reliquit Hostiens. in *Summa de officio Archipresbyt.* §. *Quæ pertinet*, & ferè habentur omnia in cap. *Ministerium eod. tit.* aded ut si singulas functiones ipsi attributas dispiciamus, constet evidenter eisdem tamquam Presbyterorum capiti competere potestatem super Presbyteris, atque rebus, quæ ab illis administrandæ, ac peragendæ sunt ratione Ordinis Presbyteralis.

9 Hinc rectè utriusque muneribus perpensis, scripsit Joan. Andr. in cap. 1. *tit. prox.* Archipresbyterum gerere vicem Episcopi quoad Divinorum celebrationem; Archidiaconum verò quoad jurisdictionem, vel ut inquit ibidem Cardin. num. 1. Archidiaconus est Vicarius Episcopi quoad jurisdictionem; Archipresbyter verò quoad Sacerdotalia. Et quamvis Archipresbyter subsit Archidiacono, ut hic. & in cap. 1. *infra tit. prox.* & in cap. *Perlellis 25. dist.* id tamen est intelligendum quoad ea tantum, quæ Archidiacono competunt de jure, vel consuetudine, secundum Innoc. in d. c. 1. *in ver. Et intellige*. Et Jo. Andr. *ibidem post princ.* & sic ratione hujus jurisdictionis Archidiaconus nullam habet autoritatem in Archipresbyterum quoad ea, quæ sibi non sunt à jure communi tributa.

Ex supradictis fluunt sua spontè solutiones septem dubiorum, quæ inter Archidiaconum, & Archipresbyterum sunt excitata, nam cum ex his quædam sint specialiter Archipresbytero tributa, scilicet ut Missarum solemniam celebret, per text. in d. c. 1. *de off. Archipresbyteri*, & solennes benedictiones impertiantur, juxta c. *Officium cod. tit.* alia verò, quæ continentur in dictis septem dubiis, celebrationem Divinorum respiciant, & à Presbyteris sint præstanda; sequitur ut ad Archipresbyterum, non autem ad Archidiaconum pertineant, ut deducitur ex supradictis, quibus constat hæc esse attributa Archipresbytero, non autem Archidiacono, & hoc est, quod dicit textus in *dist. cap. Ministerium*, videlicet Archipresbyterum, si defuerit Episcopus, debere providere cuncta, quæ in Sacerdotum ministerio sunt præstanda. Et quod adnotavit Host. in *Summa de offic. Archipresbyteri*, §. *Quæ pertinet, vers. Tertio debet*, nempe Archipresbyterum debere providere ministerium Presbyterorum Cardinalium, id est, Ecclesiam regentium, à cardine, quo ostium sustentatur, sic dictorum, ut ipse declarat, & habetur in *dist. cap. Ministerium*. Et confirmatur, quia cum prædicta Decretalis, *Ministerium*, apertè concedat Archipresbytero, ut provideat cuncta præstanda in ministerio Sacerdotum, exceptis his, quæ sunt prohibita, quæ secundum gloss. ibi in *ver. Prohibita*, continentur in cap. *Quamvis 68. dist. dist.* & sunt omnia ordinis Episcopalis, aded ut ad ea accessiri debeat vicinus aliquis Episcopus, ut ibi gloss. & Doctores notant, & Hostien. in *dist. vers. Hæc quæ supra*. Sequitur hinc, ut exceptio sumet regulam in omnibus aliis casibus non exceptis, & ita in omnibus, quæ ad Sacerdotum ministerium pertinent, & non sunt ordinis Episcopalis, Archipresbyter est præordinator, Hæc autem Archipresbyter, vel per seipsum præstare debet, vel committere alii, ut patet ex notatis per Hostien.

in *dist. §. Quæ pertinent, vers. Hæc quæ supra*.

Non obstat, quòd ibi Hostien. postquam explicavit 13 jus Archipresbyteri quoad Divinorum celebrationem, subdat illud spectare principaliter ad Archidiaconum, & secundariò ad Archipresbyterum sub Archidiacono, quæ distinctione conciliat textum d. c. *Ministerium*, tribuentis Archipresbytero Divinorum præordinationem, cum *dist. cap. Officium*, quo cavetur Archidiaconum omne Ecclesiasticum officium debere providere. Id, inquam, non obstat, quia Hostien. ei solutioni non acquiescit, cum postea aliam afferat, ut scilicet id proveniat ex diversis consuetudinibus diversarum Ecclesiarum. Et hanc posteriorem solutionem, cui videtur Host. adhærere, veram esse, non autem priorem, probatur respondendo etiam ad textum in *dist. cap. Officium*, quod etiam favet Archidiacono, & pugnat valdè cum *dist. cap. Ministerium*: nam d. c. *Officium*, loquitur de consuetudine, quæ ubi non subest, Archidiacono non competit jus ordinandi officium Ecclesiasticum. Id quod optimè colligitur ex traditis per Joan. Andr. hic in 2. col. *vers. In quadam*, dum ait, illa tantum, quæ continentur in hac Decretali, de jure ad Archidiaconum pertinere, aded ut in illis minimè opus sit ipsum aliquid probare: Cætera autem omnia, quæ & in d. c. *Officium*, & toto hoc titulo habentur, procedere de consuetudine, ita ut nisi eam probet, debeat Archidiaconus succumbere, Joannem Andr. refert, & sequitur Abb. hic nu. 5. Et secundum hanc doctrinam cum Archidiaconus de jure communi non habeat jus ordinandi officium Ecclesiasticum, eò quòd jus hujusmodi hic non enumeretur: Hinc resultat, ut textus in d. c. *Officium*, loquatur ubi viget consuetudo, qui intellectus congruit etiam cum supradicta conciliatione, Hostien. ut scilicet Archipresbytero id jus divina celebrandi competat de jure communi, juxta *dist. cap. Ministerium*. Archidiacono verò tantum, ubi est consuetudo, ut in d. c. *Officium*. nam ut dicit Inno- 14 centius in cap. 1. *suprà eod.* Constitutiones, & consuetudines per diversa loca prævalent in officiis, cap. *Cum olim de consuet.* Et secundum Raymundum relatum à Silvestro in 15 *ver. Archidiaconus in princip.* ferè tot sunt in officiis Archidiaconatus, Præpositi, vel Decani, quot sunt Ecclesiæ. Undè in officio suo facit secundum quod habet Ecclesiæ suæ consuetudo præscripta, qua cessante, servandum erit quod hic dicitur secundum Joan. Andr.

Præterea ad textum in d. c. *Officium* potest aliter responderi, ut scilicet non procedat quoad ministeria Presbyterorum, quorum præordinatio pertinet ad Archipresbyterum, sed tantum, ut determinet lectiones, & responsoria officii, & ante illa auscultet, ut declarat ibi Anton. de Butr. n. 1.

Non obstat, quòd ad Archidiaconum omnia pertineant 16 sub Episcopo, cum sit Vicarius in omnibus, ut hic, & ad Archipresbyterum omnia sub Archidiacono, aded ut post Episcopum Archidiaconus omnibus præsit, ut notat Hostien. in *Summa hoc tit. §. Et quibus præesse*. Nam responderetur doctrinam Hostien. cum similibus, quæ adduci possunt, esse sano modo intelligendam, ut scilicet Archipresbyter subsit Archidiacono eo modo, quo ut supra dixi illum subesse intelligunt Innoc. Jo. Andr. & Abb. in d. c. 1. *infra tit. prox.*

Secundò responderetur, hujusmodi ministeria spectare quidem ad Archipresbyterum, non ad Archidiaconum, sed tamen Archipresbyter, etiam cum illa præstat, subsit Archidiacono, aded ut ab eo visitari, & corrigi possit, ac si in eis quid perpetam, aut inordinatè gesserit, coerceri cum hæc omnia ad Archidiaconum jure pertineant, ut hic.

Non obstat, quòd agatur de Archidiacono, qui est Pres- 17 byter, quo casu cum sit Archipresbytero major administratione, & par ordine, debeat ei Archipresbyter cedere, ut per Host. in cap. 1. num. 5. *vers. Quid si Archidiaconus, de offic. Archipresbyt.* quem ibi sequuntur Joan. Andr. Butr. Anchar. & alii. Responderetur enim, doctrinam Hostien. esse intelligendam quoad præcedentiam, ut scilicet in omnibus actibus indifferentibus Archidiaconus Presbyter præferatur Archipresbytero: nam alioquin si eam intelligeremus, ut ministeria ad Archipresbyterum jure pertinentia illi præcipere posset, Hostien. uno verbo subvertisset totum titulum de offic. Archipresbyt. Quis enim esset Archidiaconus, qui non curaret ad Sacerdotium ascendere, cum non propterea amittat Archidiacon-

natum, ut notat Goffred. in c. *Ad supplicationem de renunc.* quem ibi sequuntur Hostiens. Joan. Andr. & alii. Præterea cum Jura miro ordine constituerint has duas dignitates ad relevandum Episcopum, & cuique propria munia ita assignaverint, omnia perverterentur sola Archidiaconi voluntate, ubi scilicet Presbyteratus ordinem susciperet; tunc enim Archidiaconus tot curis implicitus, quot in hoc, & sequenti titulo continentur, vix illis par esse posset, & Archipresbyter omni jure sibi adempto, ludibrio omnibus esset. Quodquam sit absurdum, nemo non videt, cum jura nihil magis abhorreant, quam unum occupare officia plurium, *cap. Singula 89. dist. ubi Gregorius. Sicut, inquit, varietas membrorum per diversa officia, & robur corporis servat, & pulchritudinem representat, ita varietas personarum per diversa nihilominus distributa officia, & fortitudinem, & venustatem sanctæ Ecclesiæ Dei manifestat. Et sicut indecorum est in corpore humano, ut alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium, simulque turpissimum est, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa*, quem text. cum aliis concordantibus ad probandam duorum officiorum incompatibilitatem, adducit Alphons. Hoieda in *tract. de incompatibil. benef. cap. 8. n. 4.*

19 Accedit, quod ratio, ob quam Archipresbyter præest Presbyteris, & Presbyteralibus officiis, ea est, quia ipse est caput eorum, quamvis sit eis æqualis in ordine : nam sicut Episcopus ordine non est minor Archiepiscopo, quia Archiepiscopus Episcopus est : imò Papa, & omnes alii Episcopi sint coequales in his, que sunt ordinis Episcopalis, ut docet S. Thomas in 4. *dist. 24. qu. 3. art. 2. qu. 3. ad 3.* ita & simplex Presbyter non est minor ordine Archipresbytero; quia & Archipresbyter Presbyter est, ut per Hostien. in *Summa hoc tit. §. Unde dicatur*, ex quo sequitur, ut hæc ministeria non competant Archipresbytero propter solum ordinem, sed quia sunt assignata peculiariæ suæ dignitati; alioquin omnibus Presbyteris competere. Nulla est igitur ratio, cur Host. velit, ut Archidiaconus ex eo, quod promotus sit Sacerdos, debeat sibi assumere ea, quæ spectant ad Archipresbyterum, cum potius dicendum sit cum ratione hujus ordinis tanquam unum ex Presbyteris Cardinalibus, de quibus in *d. cap. Ministerium*, quoad celebrationem divinorum subesse Archipresbytero, ut Presbyterorum capiti.

Et ex his tollitur ratio in oppositum considerata, quod Archidiaconus Presbyter sit par ordine cum Archipresbytero : nam Archidiaconus est Presbyter per accidens, cum illius dignitati sit tantum annexus ordo Diaconatus, non autem Presbyteratus : Archipresbyter autem, ut caput Presbyterorum, est Presbyter per se, & ejus dignitati ordo Sacerdotalis est annexus; ac proinde incumbit ei ex officio Missam celebrare, prout hæc probantur in *cap. 1. supra de atat. & qualit. & in cap. 1. & per tot. infra de offic. Archipresby.* Sacri enim ordines non annectuntur personis, sed dignitatibus, & præbendis, ut est textus clarus in Clem. *Ut ii*, ibi, *Dignitates, Personatus, Officia, vel Præbendas, quibus certi ordines sunt annexi, de atat. & qualit. innovata a Concilio Tridentino in cap. 4. sess. 22.* Ideoque in *cap. 12. §. In omnibus sess. 24.* statuitur, ut in Cathedralibus omnes Canonicatus, ac portiones habeant annexum ordinem Presbyterii, Diaconatus, Subdiaconatus; & Episcopus cum consilio Capituli designet, ac distribuatur, quibus quisque ordo ex factis annexus in posterum esse debeat. Quamobrem ex eo, quod Archidiaconus sit Sacerdos, non sequitur ut sit par ordine cum Archipresbytero quoad hoc, ut in celebratione Missæ sit ei præferendus, cum id munus non spectet ad officium Archidiaconi, sed ad officium Archipresbyteri, & in Archidiacono Presbyteratus ordo sit accidentalis, & ideo non attendendus in præjudicium Archipresbyteri, cui idem ordo est naturalis: nam ubi concurrunt duæ causæ, una naturalis: & alia accidentalis, prævalet naturalis, ut *leg. Qui habent*, & ibi Bart. in *Summa, ff. De tuelis*, & idem Bart. in *sua qu. 18. incip. Pupillus num. 2. vers. Tertio sic*, Abb. *conf. 62. in controversa n. 16. lib. 2. & in c. Si quis contra n. 2. infra de foro compet.* Unde videmus in Cathedralibus Ecclesiis, & in Basilicis Urbis hoc servari, ut Canonici habentes Canonicatus Subdiaconales, licet Presbyteri sint, Missam solemnem non celebrent, sed inserviant in

officio Archidiaconi, & sedeant in choro post Canonicos Diaconos: & merito, quia ratione præbendæ Subdiaconalis dicitur quis Canonicus Subdiaconus, licet ex accidenti sit Presbyter, Cardin. Seraph. *dec. 924. num. 1.* Quinimò & in ipsa Capella Pontificia Cardinales Diaconi, quamvis sint in Presbyteros ordinati, & habeant Episcopatus, vel Archiepiscopatus, tamen non celebrant, sed assistunt celebranti in officio Diaconi, & sedent ultimi post Cardinales Presbyteros.

Post hæc scripta reperi Dominos de Rota in causa Viterbien. celebrationis Missarum coram Cardinali Sacro tenuisse pro Archidiacono contra Archipresbyterum, ut in impressis *dec. 244. par. 3. recent.* ubi resolvunt Archidiaconum si sit Sacerdos, in celebratione Missarum Episcopo absente præferendum esse Archiepiscopo ex præallegata doctrina Hostiensis, qui secundum eos non loquitur de simplici præcedentia, sed de celebratione Missarum; & ad objectum, quod ordo Presbyteralis in Archidiacono sit ex accidenti, respondent ordinem non esse annexum dignitati, sed personæ, in cujus anima character imprimitur. Sed cerè obstant jura, & fundamenta superius ponderata.

Decii *conf. 420. num. 4.* pluribus posset rationibus impugnari, sed quantum ad casum nostrum pertinet, satis est ibi agi de custodia sanctissimæ Eucharistiæ, quam dicit esse separatam ab his, quæ per Canones mandantur Archipresbytero. At nos loquimur de celebratione divinorum, & ministeriis Sacerdotalibus, quæ ad ipsum spectant, ut dictum est.

Ex his patet septem dubia priora in ordine pro Archipresbytero esse decidenda. Octavum verò clari juris est debere decidi pro Archidiacono cum sit id ei tributum, per *c. Ut nostrum infra eodem*, ubi dicitur de jure communi ad Archidiaconum pertinere Abbates, & Abbatissas ponere in sede: quod etiam constat ex hac decretali, §. *In quadam*, ubi dicitur institutionem corporalem tam super beneficiis; quam etiam dignitatibus debere ad Archidiaconum pertinere, & tradunt DD. in locis supracitatis.

Neque est, quod Archidiaconus conqueratur quasi exigua sit ejus potestas, cum jurisdictionem habeat contentiosam, in eaque sit curæ Episcopalis Socius, & Administer.

Nam primò jurgia audit singulorum, ut hic, id est, civilia, & ubi de crimine civiliter agitur, secundum Innoc. Vel jurgia, id est, humilia, & minima, secundum Hostien. & Joar. Andr. nam magna refert, ut infra dicitur. Secundò, instituit *cap. Si plebibus 63. dist. & cap. Cum satis supra eodem*, intellige auctoritate, & mandato Episcopi, non autem auctoritate propria, ut in prædictis juribus patet, & declarat Silvest. in *ver. Archidiaconus num. 2. vers. Sed intellige*, nisi institutio sit corporalis, ut dictum est supra *num. 22.* Tertio, præcipit subjectis obsequia, *cap. Ad hæc de excess. Prælat.* Quarto, imperat Diaconis, & Levitis, ut hic.

Quintò, examinat Clericos promovendos ad sacros ordines, & ad beneficia, ut qui beneficiis Ecclesiasticis præficiendi fuerint, à suo prius examinentur Archidiacono, & per ipsum postmodum Episcopo præsententur, ut hic dicitur. Quam quidem facultatem ex sententia Sacræ Congregationis Concilium Tridentinum non sustulit, nisi quoad Parochiales, quæ conferendæ sunt prævia forma examinis per concursum. Cum enim quæsitum fuerit, An facultas de jure antiquo competens Archidiacono examinandi, nedum promovendos ad sacros ordines, sed etiam instituendos in Ecclesiis, ut habetur in *cap. Ad hæc de offic. Archid.* sit sublata per Concilii Tridentini dispositionem, quæ habetur *sess. 24. cap. 18.* ubi quoad Ecclesias Parochiales hoc munus demandatur Examinatoribus electis in Synodo. Secundò, quatenus sit derogatum prærogativæ Archidiaconi, ut non possit solus hæc facere, an saltem debeat intervenire cum Examinatoribus, licet ipse non sit unus ex deputatis in Synodo: Sacra Congregatio ad primum censuit Concilium privasse Archidiaconum sua facultate examinandi. Ad secundum, respondit non debere, nisi sit unus ex deputatis in Synodo. Sexto, loco Episcopi per Episcopatum prospiciens, quæ corrigenda, viderit, corrigit, & emendat: & ideo oculus Episcopi dicitur, ut in Epistola Clementis, *cap. Diaconi, il primo 93. dist.* & in text. hic, & in Epistola Evaristi, *c. Diaconi, il secondo ead. dist.* & in Concilio Tridentino *c. 12. ver. Archidiaconi vero sess. 26.* Corrigit verbis, *monitionibus, & præceptis*: per

nam tamen sine Episcopo non imponit, ut *in cap. 1. infra tit. prox.* & ita intelligi potest Decretalis, *Rescende infra de prabend.* ubi Archidiaconus privat beneficiis, id est, Episcopi auctoritate. Si quis tamen dicat eum modicam penam imponere posse, vel ad modicum tempus suspendere, forsitan non errabit, secundum Innocent. & Joan. Andr. *hic in ver. Corrigat num. 5. ad hoc cap. Licet de penis.*

28 Septimò, curam habet tam in urbe positurum, quam eorum, qui Parochias habitant, & delinquentium rationem coram Deo redditurus est, ut legitur *in dist. cap. 1. supra eodem.* Octavò, visitat diocesim de triennio in triennium impedito Episcopo, ut *in cod. cap. 1. Nonò, post Episcopum* est ejus Vicarius in omnibus, & consequenter habet jurisdictionem ordinariam, secundum Innocent. & Host. *in d. c. 1.* tum quia jurisdictionem ordinariam tribuit perpetua Vicaria, ut *in cap. 2. infra de officio Vicar.* tum quia ejus jurisdictionis est ad universitatem causarum, *cap. penult. infra de officio leg. l. 1. Cod. De officio eius, qui vicem alterius gerit, c. Perleclis 25. dist.* & sequitur Silvest. *loco citato.* Addit Bellam. *in d. c. 1.* per illum tex. *in princ.* Archidiaconalem dignitatem de jure communi post Episcopalem esse majorem dignitatem in Ecclesia Dei, & per consequens majorem Abbatiali, licet Abbates propter pinguedinem reddituum contrarium usurpaverint: circa quod tamen vide quod scripsi *in cap. Accedentibus num. 27. & 28. infra de excess. Pralat.* Quae omnia, ac si, quae alia ei competant, si Archidiaconus voluerit, prout teneret, sedulo adimplere, profecto non supererit illi otium ad alieni muneris negotia peragenda.

30 Ceterum si in aliquibus ex dabiis superius propositis ex consuetudine aliter observaretur, ab ea non esset recedendum, cum in praedictis magna sit vis consuetudinis, se-

cundum Innocentium, & omnes *in d. c. 1. & dictum est supra num. 14.*

31 Illud non omitto. Si Archidiaconus, & Archipresbyter praedictis non acquiescant, forsitan posse Episcopum cuilibet eorum prohibere ne muneribus fungantur sibi per Canones attributis; nam cum in illis sint Episcopi Vicarii, neuter eorum aliquid agere potest Episcopo prohibente, ut de Archidiacono tradit Abb. *in d. c. Officium num. 5. post Anton. de Butr. supra eod.* Et de Archipresbytero Host. *in Summa tit. de officio Archipresbyteri, §. Quae pertinent in fin.* Verum id non aulim affirmare, quia contrarium determinat Lucerna juris Innocentius *in d. c. 1. num. 1. supra eodem,* dicens Archidiaconum, & similes idèd dici Vicarios Episcopi, quia exercent ea, quae etiam ad Episcopum pertinent; sed tamen non esse tantum Vicarios, sed cetera dignitate potiri, adeo ut propterea removeri non possint ad libitum Episcopi, nec ipso pro suo velle illorum officia exercere, & sequuntur ibi Host. *num. 1.* Jo. Andr. *num. 4.* Anton. de Butr. *nu. 8.* plenius Perrus de Anchar. *nu. 2. in 3. not. & Abb. num. 8.* in cuius volumem translata fuit de verbo ad verbum integra lectura Anton. de Butr. *super eodem cap. idem sentit Arch. in d. c. Perleclis 25. dist.*

32 Ex quibus apparet opinionem Innocentii communiter teneri à Canonistis, & videtur etiam de jure verior: nam Archidiaconus est Vicarius non ab Episcopo assumptus, sed datus à jure; & sic non est amovibilis, sed habet Vicariam perpetuam suae dignitati annexam ex privilegio Canonis, quod in totum, vel in partem à quoquam Pontificum convelli, vel mutari non potest, ut est text. *in cap. Institutionis 25. q. 2.* cui non potest responderi, ut inquit Archidiaconus *in cap. Licet canon n. 3. vers. Et ibi asserti vè dixit de elect. lib. 6.*

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

Idem Innocentius III.

C A P U T VIII.

Significasti: & infra. Interdicas Archidiacono tuo, ne sine conscientia tua, & auctoritate litteras suas promovendis concedat: Et eis etiam districtè prohibeas, ne ad ordines audeant convolare. Qui si contra prohibitionem tuam venire praesumpserint, executionem eis ordinum susceptorum totaliter interdicas.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**rchidiaconus non dat commendatitias ad ordines.
- 2 Litterarum commendatitiarum, & dimissorias quot sunt species, & à quibus concedi possint.
- 3 Capitulum Sede vacante non concedit litteras formatas, quibus Clericus absolvitur à potestate sui Episcopi.
- 4 Apostoli qui dantur appellantiibus cur dicantur dimissoriae.
- 5 Dimissorias concedendi facultas, an includatur in generali mandato, & num. seqq.
- 6 Vicarius Episcopi, an & quando possit concedere dimissorias ad ordines.
- 7 Capitula tam Cathedralium, quam Collegiarum Ecclesiarum Sede vacante prohibentur sub poena interdicti dare dimissorias ad ordines infra annum, nisi arctatis occasione beneficii recepti, vel recipiendi.
- 8 Ordinati cum dimissoriis Capituli, vel alterius succedentis in jurisdictione Episcopi Sede vacante si in minoribus ordinibus non gaudent privilegio Clericali; si in majoribus sunt suspensi ab executione ordinum.
- 9 Vicarius Capituli Sede vacante concedens dimissorias, non incidit in poenam interdicti à Concilio Tridentino impostam.
- 10 Ordinati cum dimissoriis Vicarii Collegiatae Ecclesiae, an incidat in poenas Concil. Trid.
- 11 Archidiaconus de jure communi an possit concedere dimissorias absente Episcopo.

- 12 Abbates qui in Parochos, & Parochianos quasi Episcopalem habent jurisdictionem privativè ad Episcopos an possint suis subditis secularibus litteras dimissorias ad ordines concedere, & n. seqq. usque in fin.
- 13 Abbas Presbyter, benedictus de jure communi potest minores ordines conferre, & dimissorias concedere tam suis subditis regularibus, quam secularibus, in quos habet ordinariam jurisdictionem.
- 14 Concilio Tridentino in cap. 10. sess. 23. obijci non potest, quod non derogaverit septima Synodo, aut privilegiis clausis in corpore juris.
- 15 Rota decisio in causa Salamantina jurisdictionis, cur non impressa inter decisiones Cardinalis Seraphini, & num. 20.
- 16 Praelati inferiores habentes jurisdictionem quasi Episcopalem exclusis Episcopis non prohibentur causas matrimoniales, & criminales cognoscere.
- 17 Abbates nullius diocesis, de quibus in cap. 10. sess. 23. proprie dicuntur qui habent jurisdictionem ordinariam in Clerum, & populum privativè ad Episcopos.
- 18 Nullius diocesis existere, & habere proprium territorium separatum à diocesi Episcopi idem important.
- 19 Territorium proprium ab inferiori Praelato sine omnimoda jurisdictione privativè ad Episcopum acquiri non potest.
- 20 Consuetudines etiam speciales, & privilegia tolluntur per clausulam generalem. Non obstantibus consuetudinibus, & privilegiis.
- 21 Consuetudo inmemorabilis inferiorum cognoscendi causas matrimoniales, & criminales, non est sublata

lata à Concilio Tridentino .

- 23 *Ordinatio Clericorum nullius diœcesis pertinet ad Episcopum intra cujus diœcesis fines situs locus est ; ac si sit extra fines , ad proximiorum Episcopum . Et proximitas attenditur Ecclesie , non territorii , ibid. c. num. 31.*
- 24 *Abbatibus etiam nullius , & utramque jurisdictionem habentibus siue intra , siue extra fines diœcesis , non licet suis subditis secularibus tonsuram , & minores ordines conferre , nec dimissorias dare , sed commendatitias tantum .*
- 25 *Abbas Cassinensis à Sixto V. & Cavenensis à Paulo V. jus habent dimissorias concedendi suis subditis secularibus .*
- 26 *Littere commendatitiæ jurisdictionem non conferunt , unde illarum vigore non licet Episcopo alienos subditos ordinare .*
- 27 *Abbates , seu Commendatarii Farfen. S. Laurentii in Campo , & Castri Darantis non possunt suis subditis secularibus minores ordines conferre , aut litteras dimissorias concedere , c. n. 33.*
- 28 *Abbates habentes usum mitræ , & baculi prohibentur à Concilio Tridentino concedere dimissorias suis subditis secularibus .*
- 29 *Præpositi Praten. & Piscien. minores ordines conferre , ac litteras dimissorias concedere non possunt .*
- 30 *Episcopus obtinens in commendam Monasterium exemptum non potest ibi ordinare seculares subditos rationedicti Monasterii .*
- 32 *Episcopus Marsican. non potest visitare oppidum Caven. in quo Abbas Cassinensis utramque jurisdictionem exercet ; potest tamen hominibus dicti loci dimissorias concedere .*

Significasti . Archidiaconus non dat commendatitias ad ordines . Hoc dicit ; Et sunt tria dicta . Secundum ibi , & eis . Tertium ibi , qui si .

- 2 Nota ex hac Decretali inferiorem Episcopo , & etiam ejus Vicarium , sicuti est Archidiaconus , concedere non posse litteras dimissorias ad ordines : nam verbum , *commendatitias* , non est hic accipiendum pro litteris testimonialibus , quæ simpliciter perhibent testimonium de vita , & moribus , & conceduntur etiam à Parocho , & Magistro scholæ , ut in *cap. 5. sess. 23. Concilii Tridentini* . Nec de commendatitiis , quæ promovendos de vita , & moribus simpliciter commendant ordinatoribus , quæ dicuntur commendatitiæ pacificæ à Joan. Andr. in *c. Fraternalitati nu. 2. de Cleric. non residen.* & conceduntur etiam ab inferioribus Prælatibus , ut ibi per eum , si modo habeant jurisdictionem quasi Episcopalem , ut dicam infra *num. 24. & seqq.* Sed est accipiendum pro litteris commendatitiis , quæ non solum commendant , sed etiam facultatem imperiuntur ordines suscipiendi ab alieno Antistite , quas litteras appellat dimissorias idem Concilium in *cap. 10. sess. 23. ibi , litteras dimissorias , ut ab aliis ordinentur , & reverendas in cap. 10. sess. 7.* Quæ itidem dimissoriæ , & formate dicuntur à Nicæna Synodo telata in *cap. 2. 73. dist.* ubi ponitur formula eorundem litterarum ; & ita intelligunt hunc textum gloss. 2. Innocen. Hostien. *num. 3. & Joan. Andr. num. 1.* exponentes verbum , *litteras* , id est , continentibus , ut possint ab alio Episcopo ordinari . Quas Hostien. *num. 1.* appellat licentiales , quia inquit , per tales litteras datur licentia , vel ordinandi , vel peregrinandi , & quas minor Episcopo non potest concedere , ut hic , & in *c. Quamvis 68. dist. c. Extraneo , & c. Primatus 71. dist. c. Non oportet de consecr. dist. 5.* & multo minus dimissorias , seu formatas , de quibus notatur in *cap. 1. & 2. de Cleric. peregrin.* id est , quibus Clericus dimittitur , & absolvitur à potestate sui Episcopi , & perhibetur testimonium de vita , & ordinibus illius , gloss. *unic. in cap. Fraternalitati de Cler. non residen.* quatum formulam edidit Concilium Nicænum , & refertur in *c. 1. 73. dist.* & has non concedit Capitulum Sede vacante , quia sunt species alienationis , ut dicit Joan. Andr. in *d. c. Fraternalitati num. 1.* Dicuntur etiam dimissoriæ , quæ dantur appellatibus , & vulgò Apostoli appellantur , *J. Dimissoriae , ff. De verborum signific. gloss. in d. c. Fraternalitatis* , & dicuntur dimissoriæ , quia ad eum ad quem appellatur , causa dimittitur , Joan. Andr. *ibid. n. 3.*

In gloss. in *ver. Litteras* , collige tres causas , in quibus inferior Episcopo concedere potest litteras commendatitias , seu dimissorias ad ordines . Primus habetur in fine glossæ , cum scilicet inferior habet speciale mandatum ab Episcopo : hæc enim possunt ab Episcopo delegari , & committi , ut hic & in *cap. Cum Bertoldus , primo responso infra de sentent. & re judic. Hostien. hic nu. 3.* & hæc , & similia secundum eum *num. 4. vers. Nec ista etiam non transeunt in generali commissione* , arg. *cap. Post translationem in fin. de off. leg. l. Obligatione generali , ff. De pignor. c. penult. in fin. de off. Vicar.* ubi de hoc . Si tamen aliquis gereret vices Episcopi generaliter , & in generali commissione esset hic casus expressus , vel aliqui similes apposita clausula generali , quæ consuevit apponi in hujusmodi litteris , scilicet super præmissis , & in omnibus aliis ad nos spectantibus ; utique posset dimissorias concedere , arg. *cap. 1. supra eodem , & c. Sedes Apostolica reser. l. Sed et si , §. Quæsitum , ff. Si quis caution. & notatur in cap. unico infra de commod. subdit tamen Host. in præsentia Episcopi , qui sic generaliter hoc commisit , non debere hoc sine ipsius conscientia expediiri , arg. *c. Volentes infra de off. leg. & cap. Romana in fin. de off. ordin. lib. 6.* & cum eo transt hic Joan. Andr. *n. 4. in gloss. & ibi speciale* , Burr. *n. 7.* & alii communiter , & hanc theoreticam Host. sequitur etiam gloss. *fin. & Doctores in c. 2. de off. ordin. lib. 6.* Episcopo tamen in remotis agente ipsius in spiritualibus Vicarius generalis dare potest licentiam ordinandi , ut formaliter dicit text. in *c. Cum nullus , §. Episc. in fin. ord. lib. 6.**

Secundus casus est in *cap. Sede vacante , cap. Cum olim , de major. & obed.* secundum gloss. & est text. in *d. §. Episcopo in fine* . Sed in hoc hodie servari debet dispositio Concilii Tridentini in *cap. 10. sess. 7.* quo statutum est , ut non liceat Capitulis Ecclesiarum Sede vacante , infra annum à die vacationis ordinandi licentiam , aut litteras dimissorias tam ex juris communis dispositione , quam etiam cujusvis privilegii , aut consuetudinis vigore , alicui , qui beneficii Ecclesiastici recepti , sive recipiendi occasione arctatus non fuerit concedere ; si secus fiat , Capitulum contraveniens Ecclesiastico subjaceat interdicto , & sic ordinati si in minoribus ordinibus constituti fuerint , nullo privilegio Clericali , præsertim in criminalibus gaudeant ; in majoribus verò ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Prælati sint ipso jure suspensi . Quam pœnam postea in *cap. 10. sess. 23.* Concilium extendit etiam ad illos , qui easdem litteras non à Capitulo , sed ab aliis quibusvis in jurisdictione Episcopi loco Capituli Sede vacante succedentibus obtinerent . Quo decreto non extenditur pœna interdicti imposita Capitulo , sed tantum pœna imposita obtinentibus dimissorias ; unde vacante Prioratus Barenis cum Vicarius Capituli deputatus nonnullis subditis dimissorias concessisset , ut Prior consueverat , quatum vigore fuerunt ordinati , & dubitatum fuisset , an potuisset illas concedere , & an incidisset in pœnam *cap. 10. sess. 5.* quæ est , ut Ecclesiastico subjaceat interdicto : Sacra Congregatio die 18. Aprilis 1578. censuit eum non potuisse concedere dimissorias , quia Capitulum Collegiatæ prohibetur , & quilibet alius , *dict. cap. 10. sess. 23.* non autem incidisse in pœnam Ecclesiastici interdicti *dict. cap. 10. sess. 7.* quia fuit tantum extensus ad personas obtinentium dimissorias à Vicariis Cathedralium , ut subeant eas pœnas , quas subirent obtinentes ab ipso Capitulo Cathedralis . quod voluit incurrere interdictum , juxta *cap. 10. sess. 7.* Item fortè esset dubium , an respectu Capituli Cathedralis concedentis voluerit Concilium subire tantum pœnas *dict. cap. 10. sess. 23.* Ratio hujus dubitationis est , quia *c. 10. sess. 7.* loquitur tantum in Capitulo Episcopali . Ita declarat ad litteram *d. cap. 10. sess. 23. vers. Pœnam* , & licet etiam *cap. 10. sess. 20.* prohibeat etiam Capitulo Collegiatæ , tamen nihil de Vicario deputato ab eo . Unde sicut *cap. 10. sess. 7.* de Capitulo loquens non extenditur ad Vicarium , ita *cap. 10. sess. 23.* nisi fortè includi posset sub illis universalibus verbis , *aliis quibuscumque , &c.* Sed esto Vicarius Collegiatæ comprehendatur in prohibitione , non tamen videretur incidisse in pœnam *cap. 10. sess. 7.* quia illud extensus tantum est ad Vicarios Cathedralium *d. c. 10. sess. 13. vers. Pœnam* .

Tertius casus , in quo inferior Episcopo concedere potest commendatitias , seu dimissorias ad Ordines secundum gloss. est , quando Episcopus abest à Parochia sua , id est , diœcesi , & imminet necessitas , vel utilitas ordi-

nandorum; quia tunc potest Archidiaconus illos præsentare aliis Episcopis, per quos ordinentur: si tamen hoc habeat ex consuetudine, quia absente Episcopo Archidiaconus supplet vices illius, argum. *cap. 1. & cap. Ad hæc supra eodem*, & sequuntur Butr. *hic num. 5.* & Abb. *vers. Oppono*. Sed hanc glossam Bernardi reprobatur Hostiens. *num. 4. vers. Sed quid si Episcopus*. Quia hæc littera contradicit; bene enim sciebat Papa illa jura, & tamen nullum casum excepit: & cum hoc prohibeatur generaliter, contradicit alia littera evidenter in *c. 2. §. Si Episcopus defuerit infra de off. Archipresbyter*. ibi, *Exceptis his, quæ prohibita sunt, Archipresbyter provideat, &c.*

His addi potest quartus casus, videlicet in Abbatibus, qui concedere possunt dimissorias sæcularibus, si in eos habeant Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem, vel aliis id eis competat ex Apostolicæ Sedis indulto: nam cum hoc casu possint eis Tonsuram, & minores Ordines conferre, ut est text. in *cap. Abbates*, junctæ gloss. in *ver. Tonsuram, de privileg. lib. 6.* utique eis possunt etiam litteras dimissorias concedere, ut ab aliis ordinentur, *cap. 1. 72. dist.*

Verum hodie in his servandum est Decretum Concilii Tridentini in *cap. 10. sess. 23.* quo statutum est, ut Abbatibus, ac aliis quibuscumque, quantumvis exemptis, non liceat imposterum intra fines alicujus diocesis consistentibus, etiam si nullius diocesis, vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, Tonsuram, vel minores Ordines conferre: nec ipsi Abbates, & alii exempti, aut Collegia, vel Capitula quæcumque etiam Ecclesiarum Cathedralium, litteras dimissorias aliquibus Clericis sæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant, sed horum omnium ordinatio ad Episcopos, intra quorum diocesis fines existant, pertineat, non obstantibus quibusvis privilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus.

Quo decreto stante nulli omnino inferiorum ab Episcopo, excepto primo, & secundo casu superius proposito, licet hodie concedere personis sæcularibus litteras dimissorias ad ordines suscipiendos: unde cessant quæ dicta sunt in tertio, & quarto casu de Archidiacono absente Episcopo, & de Abbatibus habentibus Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem. Sed quia nonnulli ex recentioribus adhuc censent hoc decreto Concilii non comprehendere inferiores Prælatos habentes jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum, & Populum, exclusis Episcopis, non absque re futurum putavi hanc dubitationem plenè examinare.

12 Revoco igitur in dubium, an Abbates, qui in Parochos, & Parochianos jurisdictionem habent quasi Episcopalem privativè ad Episcopum, possint suis subditis sæcularibus litteras dimissorias ad Ordines suscipiendos concedere, non obstante Concilii Tridentini decreto *cap. 10. sess. 23.*

13 Ex jure communis dispositione Abbates, si Sacerdotalem ordinem, & munus benedictionis susceperint, Tonsuram, & minores Ordines conferre, & consequenter dimissorias concedere possunt non modò suis subditis regularibus, *cap. Quoniam 69. dist. cap. Cum contingat supra de etat. & qual. sed etiam sæcularibus, in quos habent Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem, ut est text. in dict. cap. Abbates, de privileg. lib. 6.* quem etiam de puris laicis, nec conversis, nec convertendis intelligit gloss. ibi in *ver. Quasi Episcopalem*, & post Hugon. & Archid. confirmat Turcrem. in *dict. cap. Quoniam num. 6. 69. dist.* & docuit Innocen. in *rubr. de Cler. peregr. num. 3.* Angel. in *ver. Ordo secundo*, post Jo. Andr. & Butr. in *dict. cap. Cum contingat de etat. & qual.* Et hanc facultatem quoad subditos regulares expressè præservavit Concilium in *dict. cap. 10. sess. 23.* sed illam sustulit quoad subditos sæculares in illis verbis, *cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, & paulò infra ibi, aliquibus Clericis sæcularibus*, atque ita sustulit dispositionem prædictæ decretalis *Abbates*, ut sæpiùs declaravit Sac. Congregatio Concilii, & dixit etiam Rota coram Cardinali Seraphino *decis. 985. num. 1.*

14 Sed nihilominus, quamvis dispositio Concilii sit satis clara, non desunt tamen, qui illam in dubium revocent, Quidam enim existimant decretum *dist. c. 10. sess. 23.* non valere, tum quia non derogat septimæ Synodo universalis, de qua in *dict. c. Quoniam 69. dist.* tum quia non derogat privilegio in corpore Juris inserto, de quo in *dict. c. 10.*

Abbates, & utramque derogationem putant fuisse necessariam ad illius decreti validitatem. Horum opinionem falsam esse diffusè probavimus in *cap. Nonnulli a num. 20. usque in fin. supra descriptis.*

Sed alii paulò modestius, non audent affirmare decretum illud esse nullum, sed dicunt in eo non comprehendere Abbates, qui habent jurisdictionem ordinariam in Parochos, & Parochianos privativè ad Episcopum. Ac propterea hujusmodi Abbates eo decreto non obstante posse suis subditis sæcularibus dimissorias ad ordines suscipiendos concedere opinatus est, Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 2. c. 212. per tot.* & alii recentiores.

Moventur quia cum hujusmodi Abbates habeant jurisdictionem Episcopalem, vel quasi in locis sibi pleno jure subjectis, censentur habere facultatem concedendi dimissorias jure proprio, cum sint Ordinarii, & vices Episcoporum gerant, secundum gloss. in *Clam. 1. in ver. Propriis de reb. Eccles. non alien. latè Mandol. reg. 24. qu. 2. n. 4. col. 1. in fin.*

Adducunt etiam pro hac sententia decisionem Rotæ in 15 causa Salamantinæ jurisdictionis 9. Maii 1594. coram Cardinali Seraphino, in qua deciditur Abbatem exercentem jurisdictionem ordinariam in aliquo territorio ex consuetudine immemorabili confirmata à Sede Apostolica, posse concedere litteras dimissorias ad ordines suis subditis sæcularibus, non obstante decreto *cap. 10. sess. 23.* per doctrinam glossæ in *cap. Cum de reb. Eccles. non alien. Indultum de tempor. ordinat. lib. 6.* quæ sentit Prælatos inferiores ex consuetudine præscripta posse concedere litteras dimissorias, & hujusmodi consuetudinem non censi sublatam per posteriorem Constitutionem, juxta *c. 1. de Constit. lib. 6.*

Afferunt etiam simile decreto *cap. 20. §. Ad hæc sess. 24.* 16

in quo tamen cautum fuerit, ut causæ matrimoniales, & criminales non inferiorum Prælatorum judicio, sed Episcopi tantum examini, & jurisdictioni relinquuntur: tamen non comprehenduntur inferiores habentes jurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem in loco, exclusis Episcopis. ut Sacra Congregatio declaravit, & alia 17

multa idem Gravianus congerit auctoritate eorundem Abbatum. Quibus tamen non obstantibus dicendum est, Abbates hujusmodi nequaquam posse suis subditis sæcularibus litteras dimissorias concedere; nam decretum Concilii Tridentini in *dict. cap. 10. sess. 23.* cum statuat, ut Abbatibus, & aliis quibuscumque intra fines alicujus diocesis consistentibus, etiam si nullius diocesis, vel exempti esse dicantur, non liceat cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, Tonsuram, vel minores Ordines conferre; nec litteras dimissorias concedere; aperte includit Abbates, & inferiores illos, qui jurisdictionem quasi Episcopalem, & ordinariam habent: nam sive sequamur opinionem Archidiaconi, & Joan. Andr. asserentium inferiorem Prælatum posse præscribere territorium separatum à diocesi Episcopi, sive sequamur opinionem Hostiensis, & Antonii de Butrio existimantium non esse possibile, ut inferior acquirat territorium, ut separatum ab Episcopo, ita ut faciat caput in eadem civitate, seu diocesi, sed ad hoc requiri privilegium Pape, qui solus potest hoc concedere, ut per Abb. in *c. Cum contingat num. 18.* & ibi dixi de foro compet. illud tamen certissimum est, ad constituendum Prælatum in statu nullius diocesis, sive ex immemorabili præscriptione, sive ex privilegio, necessariò requiri, ut habeat jurisdictionem Episcopalem in Clerum, & populum, excluso Episcopo, per hoc enim inferior efficitur Ordinarius cum territorio separato à quacumque diocesi, ut tenet gloss. in *Clem. 1. §. Volumus in ver. Diocesanus de for. comp. Gemin. post Joan. de S. Georgio in cap. 2. col. 4. vers. Quare an inferiores Prælati habeant territorium*, atque ibi etiam Archid. *sub num. 10. vers. Si verò per privilegium de constit. lib. 6.* gloss. *pragmaticæ sanctionis tit. de annuis, &c. vers. In diocesi pag. 117.* tunc enim territorium separatur à diocesi Episcopi, & fit proprium Abbatis, quando privilegium nedum eximit, sed etiam tribuit jurisdictionem, secundum Joan. Andr. in *cap. Nimis circa med. de jurejuran. Anchar. in cap. Postulasti sub n. 4. de for. compet. Abb. in cap. Sic ut unire de excess. Prælat. & in Clem. diocesani, de vis. & honest. Cler. Rot. *decis. 207. in fin. par. 2. divers. Quamobrem dum Concilium decernit, ut Abbatibus etiam nullius diocesis non liceat Tonsuram, & minores Ordines* con-*

conferre; vel dimissorias concedere, nisi suis subditis regularibus; perinde est, ac si expressè id prohibuisset Abbatibus jurisdictionem ordinariam, & Episcopalem habentibus privativè ad Episcopos. Idem enim omninò importat esse nullius diœcesis, & habere proprium territorium separatum à diœcesi Episcopi, secundum gl. præalleg. in d. Clem. 1. *de for. comp.* & ibi Card. in 4. q. n. 2. Imol. n. 38. Vital. n. 4. & Abb. n. 15. Territorium verò sine omnimoda jurisdictione privativè ad Episcopum ab inferioribus Prelatis acquiri non potest, secundum Gemin. & alios supracitatos.

20 Non obstat decisio Rota in causa Salamantina jurisdictionis: nam præterquamquò loquitur in suo speciali casu consuetudinis à Sede Apostolica confirmatæ, ulterius cum de illa actum esset in S. Congregat. & compertum esset eam non esse conformem decretis Concilii Tridentini, & declarationibus hac de re editis: S. Congregatio facta relatione Sanctissimo iussit eam non imprimi. Unde factum est, ut decisio illa non habeatur inter decisiones impressas Cardinalis Seraphini. Neque applicatur doctrina gloriæ, quòd consuetudo Abbatum concedendo dimissorias non censeantur sublata per posteriorem constitutionem. Siquidem Concilium in fine d. c. 10. sess. 23. expressè derogavit non solum privilegiis, sed & consuetudinibus etiam immemorabilibus. Unde si hæc facultas competat Abbati jure ordinario, si jure speciali privilegii, aut præscriptæ consuetudinis; indistinctè sublata fuit à Concilio per prædictam generalem derogationem, Bart. in Extravag. *Ad reprimendum*, in ver. *Non obstantibus*, in fin. nu. 13. vers. *Tertio casu*, Bald. post Cyn. in l. fin. C. *Si contra jus, vel util. publ.* Feder. de Sen. *conf.* 47. *Habita super casu præfato n. 2. vers. Si diceremus*, quòd generalis derogatio, Alex. *conf.* 122. *Viso puncto nu. 8. lib. 4.*

22 Rursum non obstat, quòd in decreto c. 20. §. *Ad hæc sess.* 24. ex sententia Sacræ Congregationis non comprehendantur Abbates nullius diœcesis facultatem habentes ante Concilium cognoscendi de causis matrimonialibus, & criminalibus in suis subditos, & omnem jurisdictionem. Siquidem decretum illud loquitur per alia verba, quàm loquatur decretum c. 10. sess. 23. nam in d. §. *Ad hæc*, Concilium prohibet, ne hujusmodi causa Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio relinquatur. Quæ quidem verba non conveniunt Abbatibus nullius diœcesis, qui habent dignitatem excellentem, & primam post Pontificalem, Bald. in c. *Pastoralis*, in gl. in ver. *Superiores de offic. deleg.* & sequitur ibi Felin. col. 4. Lap. alleg. 84. n. 15. vers. *Item Abbatiam*, per text. in c. *Si quis deinceps*, 16. qu. 7. maxime si sint Abbates habentes jurisdictionem ordinariam, & Episcopalem privativè ad Episcopos, per doctrinam Abbatum in Clem. *Diœcesani*, de vit. & honest. Cleric. ubi determinat etiam in materia nova, & inferenti præjudicium, appellatione diœcesani venire inferiores habentes supradictam jurisdictionem. Nec refragantur illa verba d. §. *Ad hæc*, *Et aliorum inferiorum*, quæ videntur comprehendere omnes Prelatos Episcopis inferiores, gl. in cap. *Cum ab Ecclesiarum*, in ver. *Ecclesiastica*, de off. ord. quandoquidem dictio illa, *aliorum*, importat omnimodam similitudinem ad expressa, secundum Bald. in l. *Si fugitivi nu. 6. C. de serv. fugit.* & in l. *Conventicula col. 4. in princip. vers. Si statutum*, C. de Episc. & Cleric. Bart. in l. *Sed & is probari*, in princ. col. 1. de excus. tut. Bero. *consil.* 41. n. 10. volum. 1. Sed supra expressi fuerunt Decani, & Archidiaconi, qui sunt inferiores Episcopis, & quoad legem jurisdictionis, & quoad legem diœcesanam, & quoad obedientiam, quam illis præstare tenentur. Ejusmodi enim inferiores utcumque exempti, quamvis non sint de diœcesi, sunt tamen in diœcesi, Cardin. in Clem. 2. §. *Simili num. 4. de privileg.* Rota *decis.* 207. num. 2. part. 2. *divers.* Ergo illa verba, *aliorum inferiorum*, non comprehendunt Abbates, de quibus agitur. Ad decretum *dict. cap. 10. sess. 23.* disertis verbis loquitur de Abbatibus nullius diœcesis, qui alii non sunt, quàm habentes jurisdictionem ordinariam in Clerum, & populum, exclusis Episcopis, ut ostensum est supra. Merito de uno decreto ad aliud non est facienda illatio, l. *Papinianus exuli*, ff. de minor. cum vulg. Præsertim verò, quia inter illa à Concilio aliæ etiam differentiæ constituuntur, & in specie d. §. *Ad hæc*, non comprehendit inferiores habentes facultatem cognoscendi causas matrimoniales, & criminales ex immemora-

Prosper. Fagnan. in I. Libr. Decretal.

bili consuetudine, ut S. Congr. censuit At c. 10. expressè sustulit præscriptiones, & consuetudines etiã immemorabiles.

Demum non obstante illa verba *dict. cap. 10. Intra fines alicujus diœcesis existentibus*, quæ à contrario sensu videntur innuere, ut si locus nullius diœcesis omninò extra fines cujusque diœcesis existat, non sit locus prohibitioni Concilii: nam respondetur ea verba habere alium sensum; tantum enim importat, ut si locus nullius sit intra fines alicujus diœcesis, ordinatio Clericorum, & concessio litterarum dimissorialium spectet solummodo ad Episcopum, intra cujus diœcesis finem idem locus situs est, juxta terminos d. c. 10. Quòd si locus sit omninò extra fines, non sequitur à contrario sensu, ut ad nullum Episcopum id jus pertineat; eo enim casu hoc jus ex sententia S. Congregationis competit illi Episcopo, cujus Cathedralis Ecclesia est proximior, & qui potest eundem locum visitare jure delegato, ad præscriptum c. 9. sess. 24. per quod declaratur decretum d. c. 10. sess. 23. ut latè ostendimus in c. *Nullus n. 10. inf. de Paroch. in questione*, an Episcopus, quando, & quomodo possit loca nullius diœcesis visitare, & illorum subditis Ordines conferre, & dimissorias ad Ordines concedere; ubi etiam in fine responsum est ad exceptionem, quæ habetur in c. 11. sess. 25. de reg. de locis, in quibus Abbates Episcopalem, & temporalem jurisdictionem exercent in Parochos, & Parochianos.

Itaque nullus Prælati inferior regularis, aut sæcularis hodie reperitur cui liceat tonsuram, & minores Ordines conferre personis sæcularibus, tamen omnimodam jurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem, ac etiam temporalem habeant in Clerum, & populum, exclusis Episcopis, & si illorum territorium sit intra fines alicujus diœcesis, si extra: nec scio quemquam post Conc. obtinuisse super hoc privilegio à Sed. Apostol. Sed nec quisquam eorum circumscriptis privilegiis post Concil. dimissorias ad Ordines suscipiendos concedit cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit. Unde S. Congr. olim declaravit, nec Abbati Cassinensi, nec Cavensi, nec Farfensi, nec Sublacensi, nec Castri Durantis (*hodie Urbanea*) nec Nonantulano, nec S. Laurentii in Campo hanc facultatem competere, quamvis Abbas Cassinensis cum prætenderet per suppressionem Episcopatus se remansisse in propria diœcesi, ex sententia S. Congr. id obtinuerit ex privilegio Sixti V. & Abbas Monasterii Cavensis, in cujus territorio, & ex cujus redditibus Ecclesia Cathedralis Cavensis erecta fuit, cum prætenderet se posse dimissorias concedere in vim concordie, seu pacti onerosi in limine erectionis ante Concil. à Sede Apostolica confirmari, obtinuerit super hoc indultum à Paulo V. ex ipsius Congr. sententia. Concedunt quidem prædicti, & alii similes Abbates litteras testimoniales, seu commendatitias, quas Jo. Andr. appellat pacificas in c. *Fraternitati n. 2. de Cleric. non ressd.* & de quibus dictum est supra in 1. not. idque præbuit multis occasionem erroris existimantibus prædictos Abbates concedere litteras dimissorias ad Ordines, cum tamen non concedant, nisi dictas commendatitias, in quarum vim, cum jurisdictionem non conferant, sicut dimissoria, non licet alieno Episcopo quemquam ordinare, ut censuit S. Congr. Ideòque cum Archimandrita Messanen. in litteris testimonialibus uteretur verbo, *Mittimus*, faceret mentionem de Ordinibus, quòdque proclamata præ esserint, prætenderetque se non esse comprehensum decreto Concilii, eò quòd non modò esset nullius, sed etiam extra fines diœcesis Messanen. Item cum Archiepiscopus conquereretur, quòd ex litteris Congregationis Episcoporum Archimandrita debet attestari de qualitatibus Ordinandorum, de valore beneficii, &c. Sanctissimus iussit omnia reduci ad formam decretorum Congr. Concil.

Quæ omnia clarius patebunt ex subjectis resolutionibus ipsius S. Congr.

Et primò, Cardinalis Farnesius obtinens in Commendam Abbatias S. Zeni, & Farfæ, in quibus habet jura Episcopalia, dubitavit, an posset dimissorias ad Ordines concedere: Sacra Congregatio respondit non posse, licè die 26. Januarii 1635. hæc facultas fuerit concessa Cardinali Barberino, sicut etiam facultas faciendi concursus, ut habetur in Registris S. Congregationis Episcoporum 26. Aprilis 1641.

Item Episcopus Oiscen. petiit declarari, an c. 10. sess. 23.

- prohibens Abbatibus concedere dimissorias, habeat locum in habentibus usum mitræ, & baculi, Sac. Congregatio censuit Episcopo rescribendum ex decreto Concilii c. 10. *sess.* 23. nulli Abbati licere quocumque privilegio suffulto concedere alicui Clerico sæculari litteras dimissorias etiam ad Ordinarium directas.
- 29 Item instante Cardinali Medices declarari, an ipse uti Præpositus Praten. posset concedere suis subditis sæcularibus dimissorias ad Ordines; & sic an c. 10. *sess.* 23. procedat etiam in Abbatibus sæcularibus exemptis, & ordinariam jurisdictionem habentibus: S. Congregatio censuit Præpositum Praten. ex Concilio *cap.* 10. *sess.* 23. non posse dare dimissorias suis subditis sæcularibus, sicque d. *cap.* 10. intelligi tam de sæcularibus, quam de regularibus respectu Clericorum sæcularium.
- Ad hæc dubitante Præposito Piscien. habente in suos subditos quasi Episcopalem jurisdictionem, an eos posset ordinare quoad minores Ordines litterasque dimissorias quoad majores eisdem concedere juxta privilegium ei concessum à Leone, præsertim cum habeat populum, & territorium à quocumque alio distinctum: S. Congregatio censuit non posse.
- 30 Item proposito dubio, an Episcopus, cui commendatum est Monasterium exemptum, possit sibi sæculares subditos ratione dicti Monasterii ordinare, non obstante c. 10. *sess.* 23. S. Congr. censuit non posse, quia ordinaret eos subditos tamquam Abbas, non tamquam Episcopus.
- 31 Ulterius cum terra Putiniani nullius diœcesis jurisdictioni Hospitalis S. Joan. Hierosol. in temporalibus, & spiritualibus subesset, dubitavit, à quo possent ordinari homines dicti loci; & an tenerentur adire Episcopum Motulan. qui cum obtinente d. Hospitale super jurisdictione spirituali dictæ Terræ litigat: Sacra Congregatio censuit facultatem hanc relinquendam viciniore Episcopo, si nescitur intra cujus diœcesis fines consistant, & vicinitatem atræ Ecclesiæ, non territorii, ut aliàs decisum fuit super c. 9. *sess.* 24. nec habendam esse rationem Episcopi litigantis.
- Item Episcopus Marfican. dubitavit, an posset visitare 32 Oppidum Caven. in quo Congregatio Cassinen. utramque jurisdictionem exercet; & hominibus ejus oppidi litteras dimissorias concedere. Sacra Congregatio censuit quoad c. 10. *sess.* 23. dimissorias dandas esse à solo Episcopo, sed quoad c. 11. *sess.* 25. de regular. cum Monachi in eo oppido utramque jurisdictionem spiritualem, & temporalem exerceant, non posse Episcopum visitare.
- Rursus Cardinalis Urbini obtinens Abbatias Sancti 33 Laurentii in Campo, & Caltri Durantis nullius diœcesis intra fines alicujus diœcesis non consistentes, exemptos, quarum Commendatarii subditis litteras dimissorias concedere, & Ordines conferre consueverunt, dubitavit, an eadem & ipse facere posset: S. Congr. censuit non posse, sed hoc jus spectare ad Episcopum, intra cujus diœcesis fines Abbatie consistunt, & si intra nullius fines existant, vel id non constet, ad viciniorem, nisi regulares subditi sint.
- Demum censuit, Abbatem regularem nullius diœcesis 34 intra alicujus diœcesis fines non consistentem, territorium separatum, & utramque jurisdictionem habentem in Parochos, & Parochianos, habentem etiam spontaneam renunciationem Episcoporum à Sede Apostolica confirmatam, non posse minores Ordines Clericis sæcularibus conferre, nec dimissorias concedere; sed harum concessionem spectare ad Episcopum viciniorem, non autem ad Episcopos, qui cesserunt

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

Honorius III. Abbati Ariminen. Trecent. Diœcesis, & Archidiacon. & Decano sancti Stephani Trecent.

C A P U T X.

Dilecto filio: & infra. Ad petitionem Archidiaconi Senonen. conquerentis, quod Abbas, & Conventus Monasterii S. Petri Senon. procuracionem annuam, & quædam alia ratione sui Archidiaconatus ad ipsum spectantia, exhiberi sibi contra justitiam decregabant: Abbati sancti Crispini, & collegis ejus dedimus in mandatis, ut audirent causam, & sine debito terminarent. Coram quibus petuit prædictus Archidiaconus, ut cum Monasterium intra metas sui Archidiaconatus sit situm, Abbas & Monachi sibi obedirent in his, quæ pertinent ad jurisdictionem, correctionem, & visitationem, ad jus (ut dicebat) Archidiaconale spectantes, videlicet ut coram se conquerentibus responderent; citati etiam venirent ad ejus præsentiam, & ejus mandata honesta, & sancta secundum Deum de correctione excessuum, & aliis, quæ Archidiaconi solent, & possunt rationabiliter injungere, audituri, & (salva sua regula, & Abbatis sui debita obedientia) servaturi. Petiit insuper, ne de cætero facerent aliquos de Senon. ballivias, eo prætermisso, coram officiali Senon. Archiepiscopi conveniri: asserens illos prius debere conveniri sub ipso, quam coram officiali prædicto; specialibus ipsius Archiepiscopi, & hominum, ac familiæ suæ causis dumtaxat exceptis: & infra. Ideoque discretioni vestra mandamus, quatenus per majores Ecclesiæ Senon. Canonicos, qui habere debent de hujusmodi consuetudine notitiam plenorem; super his sollicitè veritatem inquiretis, & nisi vobis constiterit præfatum Archidiaconum, vel prædecessores ipsius, de pacifica sic obtenta consuetudine, jurisdictionem aliquam in ipso Monasterio, vel in hujusmodi Abbatibus hactenus habuisse, præfatum Monasterium ab ejus impetitione penitus absolvas, perpetuum super hoc ipsi Archidiacono silentium imponentes. Si verò de præmissis constiterit, per eisdem, eandem jurisdictionem dumtaxat adjudicantes eidem, in Monasterio supra dicto, quam ipsum vel prædecessores suos in Monasterio ipso, vel in eisdem Abbatibus habuisse constiterit, super aliis perpetuum ei silentium imponatis.

- 1 **D**ilecto. Archidiaconus in Monasteriis jurisdictionem non habet, nisi quantum tribuit ei generalis, vel specialis consuetudo. Hoc dicit, Jo. And. Bell. But. Card. Anch. Abb. & Jo. de Anan. Et sunt tres partes. In prima, generalis causæ commissio. In secunda, ibi, *Coram*, actoris petitio. In tertia, ibi, *Ideoque*, secunda determinata commissio, Jo. And. Pro intelligentia hujus text. vide quod scripsi in c. Nullus n. 4. de foro compet.

DE OFFICIO ARCHIPRESBYTERI.

UT Archipresbyter. Hæc tria capitula non summantur, nec dividuntur propter multiplicatam dictorum. Sed tamen secundum Joann. Andr. Butr. Abb. & alios principaliter hoc intendunt: Archipresbyter civitatis subest Archidiacono, & principaliter præ-

est Presbyteris, & Presbyteralibus officiis.

Archidiaconi, & Archipresbyteri officia invicem se habent tamquam excedentia, & excessiva. In specie autem in quibus consistant, & in quibus distinguantur, examinavi in c. *Ad hæc an. 1. usq. in fin. sup. tit. prox.* ubi plenè videas.

DE OFFICIO CUSTODIS.

Ex Libro Romani Ordinis.

CAPUT I.

CUSTOS Ecclesiæ, cui ea, quæ Ecclesiæ competunt, custodienda committuntur, oportet ut sui Archidiaconi jussioni in cunctis obediat: in Canonicis horis signa tintinnabulorum pulsanda, ipso Archidiacono jubente, ab eo pulsentur: pallia vel linteamina altaris, se cuncta utensilia Ecclesiæ indefinenter custodiat: lampades & laternas in accendendo, seu extinguendo pervigil existat, ne aut supra modum lucendo oleum depereat, aut minus lucendo obscurior sit Ecclesiæ; sed omnia cum discretione agantur, quæ noscitur omnium virtutum esse mater. Si verò is minus idoneus ad hoc peragendum extiterit, ab Archidiacono coerceatur, ut se emendet, si autem indomitus permanserit, Archidiaconus Episcopo denunciando provideat, ut indecente ejecto: aptus domui Dei constituatur minister, ut omnia in laudem Dei fiant.

SUMMARIUM.

- 1 **C**ustos Ecclesiæ dicitur is, cui ea, quæ Ecclesiæ competunt, custodienda committuntur sub obedientia Archidiaconi.
- 2 Custodis officium quod sit.
- 3 Campanarum usus multiplex, & ad quid fuerit adinventus, & n. seqq.
- 4 Indulgentiam plenariam pro recitantibus salutationem Angelicam ad tria signa campanæ in Solis occasu dicitur concessisse Adrianus VI.
- 5 Campana cur benedicantur.
- 6 Et unde dicta.
- 7 Tintinnabulorum sex sunt genera.

Custos Ecclesiæ. Ponit quæ spectant ad officium Custodis, & non dividitur.

- 1 Nota primò ex principio litteræ, quis dicatur Custos Ecclesiæ. Dicitur enim is, cui ea, quæ Ecclesiæ competunt, custodienda committuntur sub obedientia Archidiaconi.
- 2 Secundò, nota plura, quæ ad officium Custodis pertinent: oportet enim primò, ut in horis Canonicis pulset tintinnabula, seu campanas jubente Archidiacono. Secundò, ut pallia, & linteamina altaris, seu cuncta utensilia Ecclesiæ indefinenter custodiat; excipe tamen vasa aurea, & argentea, & vestimenta pretiosa, quorum custodia pertinet ad Sacristam, ut c. *in. sup. de off. Sacrist.* secundum Host. hic n. 2. in ver. *Utensilia*, & Jo. Andr. n. 1. in eod. ver. Tertio, ut lampades, & laternas in accendendo, seu extinguendo pervigil existat, ne aut supra modum lucendo oleum depereat, aut minus lucendo obscurior sit Ecclesiæ, ut in littera.
- 3 Tertio, nota ibi, *In Canonicis horis signa tintinnabulorum*, unum peculiare signum pulsationis campanæ, videlicet horarum dicendarum, ut hic, & in c. *prox. vers. Et per singulas infra eod.* Alibi hoc est signum Capituli congregandi, ut in cap. *In causis*, §. 1. ante finem, ibi, *Campanam pulsari fecerunt, ut moris est, ad Capitulum congregandum, sup. de electione.* Sed & quandoque est signum gratiarum actionum, veluti cum Christiani adversus aliquem obtinuerunt aliquam gloriosam victoriam. Quandoque est signum celebratæ electionis: quandoque subtractionis alicujus ab hac vita: quandoque aliquem excommunicandi: quandoque gaudii, & honoris, & alicui personæ sublimi processionaliter occurrendi: quandoque ignem extinguendi, & ad bellum exeundi: quandoque lectum intrandi: quandoque parlamentum populi convocandi: quandoque ad mensam

Prosop. Fagnan. in 1. Libr. Decretal.

veniendi: quandoque ad scholas, quandoque ad prædicationem conveniendi; & quandoque corpus Episcopi honorandi, Quæ signa singillatim recenset Host. hic num. 1. & post eum Jo. Andr. num. 13. Bellamer. num. 4. Cardin. num. 2. *vers. Quæro in eo quod dixi de tintinnabulis*, Anchar. nu. 4. & Abb. num. 2. Addit Joan. Andr. dicto num. 13. quod est etiam signum salutationis Beatæ Mariæ Virginis in crepusculo de laudabili consuetudine, ad quam orantibus cum salutatione Angelica Clemens Papa dedit indulgentias, ut refert Bellamera n. 5. & Adrianus VI. dicitur concessisse Indulgentiam plenariam omnibus Christi fidelibus, qui ad tria signa campanæ in solis occasu ter recitant salutationem Angelicam cum versiculo *Angelus Domini nuntiavit Mariæ*, &c. Et generaliter est signum multorum aliorum, secundum varios mores, & consuetudines Civitatum, ut per Anchar. hic in fine. Adde tu Concilium Coloniense p. 9. in tit. *de constitutionibus*, & *consuetudinibus*, cap. 14. tom. 4. Concilior. par. 2. pag. 201. col. 1. ubi sic legitur. *Benedicuntur quoque Campanæ, ut sint tubæ Ecclesiæ militantis, quibus vocetur populus ad conveniendum in templum, & audiendum Verbum Dei: Clerus verò ad annuntiandum manè misericordiam Dei, & veritatem ejus per noctem, ut per illarum sonitum fideles invitentur ad preces, & ut crescat in his devotio fidei. Quamvis etiam Patres aliò respexerit, videlicet ut Dæmones tinnitu Campanarum Christianos ad preces concitantium terreantur, quin potius precibus ipsis territi abscedant, illisque submotis, fruges, mentes, & corpora credentium serventur, ut procul pellantur hostiles exercitus, & omnes insidie inimici, fragor grandinum, procellæ turbinum, impetus tempestatum, & fulgurum temperentur, infesta tonitrua, & ventorum flamina suspendantur, spiritus procellarum, & ærea potestates prosternantur. Breviter, ut audientes confugiant ad Sanctæ Matris Ecclesiæ gremium, ac ante Sanctæ Crucis vexillum, cui flectitur omne genu.* Hæc ibi. Quæ omnia complectitur glosa *uaica* in extravag. Joann. XXII. *Quia cunctos de offic. Custod.* ubi campana de se ipsa loquitur his versibus.

Laudo Deum verum, Plebem voco, congrego Clerum, Defunctos ploro, pestem fugo, festa decoro.

Dicitur autem Campana à Campania, ut dicunt Host. Jo. Andr. & alii supra citati num. 3. vel major vasa à Campania regione; minora verò Nola sunt appellatæ à Nola civitate Campaniæ, ubi primum illarum usus fuit adinventus, ut notat Specul. in *Rationabili divini offic. lib. 1. in tit. Campanis in princ.* & Jo. de Selva in tract. *de benef.* p. 1. q. 5. num.

nu. 93. Sed de antiquiori tintinnabulorum, & campanarum usu in Ecclesia, lege Cardinalem Baronium *Annalium* r. 1. ad annum Christi 58. pag. 16. *vers. Caterum, fol. mihi* 7 403. Sunt autem tintinnabulorum, quibus Ecclesia utitur, sex genera, ut notat Speculator *ubi supra num. 11.* & ex ipso Jo. de Selva *loco cit. nu. 98.* videlicet Squilla, Symbolum, Nola, Noluba, seu Dupla, Campana, & Signum. Squilla pulsatur in Triclinio, id est Refectorio; Symbolum in Claustro; Nola in Choro; Noluba, seu Dupla in Horologio; Campana in campanili; Signum in turri: quodlibet tamen generaliter potest nuncupari tintinnabulum, & minor tintinnabula appellantur Campanula in præallegata

Extravag. *Quia canctos. vers. Verum campanulas, qua in Refectoriis, de off. Custod. & de illarum significatione, & allegoria plenè videas apud Speculatorem, ubi sup. num. 4. & seqq. Jo. de Selva loco citatis; & an Religiosus Mendicantibus liceat in eorum Ecclesiis, & Oratoriis unam, vel plures habere campanas, dic ut scripsi in cap. Patentibus à num. 6. usque ad n. 28. de privileg. De campanis scripserunt Jodocus Coccius in *Theaur. Cathol. t. 2. lib. 3. cap. 7.* Jodocus Lorithius in *Thesauro Novo Theologico*, Petrus Cresperius in *Summa Cathol. fd. eod. ver.* & campanas legitime benedicti, Vvillhelmus Lindanus in *Apolog. pro Relig. concord. tom. 3. c. 52.**

DE OFFICIO VICARII.

Honorius III. Vigoren. Episcopo.

CAPUT VI.

EX parte tua fuit propositum coram nobis: & infrà. Mandamus, quatenus perpetuos Vicarios, ut in Ecclesiis, in quibus Vicarias obtinent, resideant, & se in Presbyteros (ut eorum cura exigit) faciant promoveri, per subtractionem proventuum, vel ipsarum Vicariarum compellas.

S U M M A R I U M.

- 1 Vicarii perpetui compelluntur ordinari, & Ecclesiis deservire per subtractionem proventuum, & Vicariarum.
- 2 Vicarii perpetui tenentur ad residentiam sicut Parochi intitulati.
- 3 Vicarius perpetuus tenetur habitare in domo Parochialis Ecclesie, & in ejus defectum, in alia à se conducta infrà limites Parochie.
- 4 Coadjutores perpetui in cura animarum ea lege ad residentiam tenentur, qua Rectores Ecclesiarum Parochialium. Nec possunt sibi alios Vicarios substituere, ibid.
- 5 Vicarius perpetuus tenetur se facere in Presbyterum ordinari, sicut Rector principalis, n. 25.
- 6 Beneficium quodlibet curatum habet ordinem Presbyteratus annexum.
- 7 Vicarii perpetui habent curam animarum.
- 8 Et in eis habent locum jura de pluralitate incompatibilium, de etate, & promotione ad Sacerdotium.
- 6 Capitula Cathedralium, & Collegiarum Ecclesiarum curam animarum habentium, & eam per Vicarios temporales exercentium, an cogi possint ad constituendos Vicarios perpetuos, qui eam curam exercent, & n. seqq. usq. ad n. 14.
- 10 Anve expediat, ut Sedes Apostolica decernat de cetero hujusmodi Vicarios perpetuos in prædictis Ecclesiis esse instituendos, & n. seqq. usq. in fin.
- 11 Vicarii perpetui instituendi sunt in Parochialibus unitis Capitulis, Collegiis, Monasteriis, & piis locis.
- 12 Vicarii temporales institui possunt à Capitulis in Parochialibus sibi pleno jure subjectis.
- 13 Cura animarum incumbit Capitulo, non autem Episcopo cum Ecclesia Collegiata habet Parochiam.
- 14 Cura animarum in Cathedralibus, & Collegiatis curatis non est penes singulares personas, sed penes Capitulum.
- 15 Cura non est dividenda inter Sacerdotes, sed unus constituendus qui eam regat.
- 16 Mutatio frequens Ministrorum est plerumque Ecclesiis perniciofa.
- 17 Curam animarum exercentes quas qualitates habere debeant ex sacrorum Canonum præscripto.
- 18 Heresum causa, Pastorum absentia.
- 19 Vicarii perpetui in quos tota cura animarum translata est, habent curam tam in habitu, quam in exercitio.
- 20 Item habent verum titulum.
- 21 Item veniunt Parochi appellatione.
- 22 Vicaria perpetua comprehenditur in extravaganti Execrabili, & est incompatibilis cum alia simili Vicaria,

- ria, vel beneficio curato, & n. seqq.
- 24 Vicarius perpetuus comprehenditur in Clem. Gratia, de rescriptis.
- 25 Vicarius perpetuus tenetur suscipere infrà annum ordinem Presbyteratus.
- 26 Regula de annuali, & de idiomate habet locum in Vicariis perpetuis, & seqq.
- 27 Episcopus non potest dispensare cum Vicario perpetuo super etate, n. 17.
- 28 Vicarii perpetui privari non possunt absque legitima causa.
- 29 Vicarius perpetuus fundat intentionem suam super decimis.
- 30 Vicarii temporales non possunt constituere Procuratores ad agendum sicut possunt perpetui pro juribus suis.
- 31 Vicarius Ecclesie an dici possit Rector Ecclesie.
- 32 Vicarii amovibiles an comprehendantur in dispositione de Vicariis perpetuis.
- 33 Vicarii temporales non habent titulum.
- 34 Ecclesie conductitiis Sacerdotibus non committenda.
- 35 Vicarii perpetui utiliter instituti in Ecclesiis Patriarchalibus, & Collegiatis Urbis curam animarum habentibus, n. 25.
- 36 Vicarii perpetui an sint constituendi in Monasteriis curam animarum habentibus.
- 37 Præjudicium minimum non attendendum.

EX parte. Vicarii compelluntur ordinari, & Ecclesiis deservire per subtractionem proventuum, & Vicariarum. Hoc dicit. Et in prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio, ibi, Mandamus.

Nota primò, ibi resideant, Vicarii perpetuos, id est, 2 autoritate Episcopi institutos secundum Hostiensem, teneri ad residentiam, sicut tenentur Parochi intitulati. Unde fit, ut quemadmodum Parochus tenetur habitare 3 in domo Parochialis Ecclesie, nec permittendus est in alia domo habitare, etiam infrà limites Parochie, ut dixi in c. Extirpanda, §. Qui verò nu. 12. infrà de præben. ita & Vicarii perpetuos ex sententia S. Congregationis Concil. residere teneatur in ædibus Parochialis unitæ præbendis Capitularibus, non obstante immemorabili consuetudine. Quòd si Parochialibus ædibus careat, teneatur residere in alia domo propinquiore infrà Parochie limites à se conducta.

Similiter declaravit S. Congregatio, Rectores Capelaniarum, seu beneficiorum, quibus in exercenda cura animarum onus coadjuvandi Rectorem Parochialis Ecclesie annexum est, ea lege ex Concilio Trident. c. 1. sess. 23. ad residendum teneri, qua Rectores Parochialium Ecclesiarum ex eodem decreto tenentur. Et aliàs consulta, an Coadjutores perpetui in cura animarum exercenda Rectori à Sede Apostolica concessi, residere teneantur: Ref-

- Respondit Episcopum ex Concilio Tridentino cap. 1. sess. 23. posse eos cogere ad residentiam, & curam animarum personaliter exercendam. Ad hoc cap. Clericos sup. eod. ubi est expressum, Vicarios perpetuos non posse sibi alios Vicarios substituere, cum id satis sit absolum, & absurdum.
- 5 Secundò nota ibi, *Presbyteros*, Vicarii perpetuum teneri se facere in Presbyterum ordinari, sicut Rector principalis, ut per Card. n. 1. in 2. not. Unde generaliter colligit Anton. de Butr. nu. 1. quodlibet beneficium curatum habere annexum Ordines Presbyteratus.
- 6 Ultimò nota ibi, *Ut eorum cura exigit*, Vicarios perpetuos habere curam animarum, ut hic probatur, & in cap. Super eo de prab. lib. 6. Et notat hic gl. 1. Joan. Andr. & Bellam. ambo n. 1. in ver. Cura, Ant. de Butr. in 3. not. Card. & Ancl. n. 1. in 1. not. Unde inferitur, ut decretalis *Demulta*, de prab. c. Cum in cunctis de elect. & c. Licet Canon eod. tit. lib. 6. ita vendicent sibi locum in Vicariis perpetuis, sicut in Parochialium Ecclesiarum Rectoribus; quod hodiè est expressum in Clem. unic. de off. Vicar.
- 7 QUÆRO, An Capitula Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum curam animarum habentium, & eam per Vicarios temporales exercentium, cogi possint ad constituendos Vicarios perpetuos, qui eam curam exercent.
- 8 Anve expediat, ut Sedes Apostolica decernat de cetero huiusmodi Vicarios perpetuos in prædictis Ecclesiis esse instituendos.
- 9 Quoad primam partem propositæ questionis, inspecta juris communis dispositione, videtur respondendum, prædicta Capitula minime cogi posse ad deputandos Vicarios perpetuos.
- 10 Nam etsi aliàs in beneficiis Ecclesiasticis curatis, quæ Cathedralibus Collegiatis, seu aliis Ecclesiis, Monasteriis, Beneficiis, seu Collegiis, aut piis locis quibuscumque perpetuò sunt unita, instituendi sint Vicarii perpetui, c. *Extirpanda*, & *Qui vero de prabend. c. de Monachis eod. tit. & cap. 1. de Capell. Monachorum lib. 6. cap. Tuarum de privil. quæ textum post alios ponderat ibi Marian. Socin. num. 10. & c. 7. sess. 7. Concilii Tridentini.*
- 11 Ubi tamen beneficia curata sunt in eisdem Ecclesiis Cathedralibus, seu Collegiatis, pleno jure eis subjecta, possunt Capitula dictarum Ecclesiarum, penes quæ animarum cura residet, pro libitu deputare Vicarios temporales idoneos, gloss. communiter recepta in Clem. *Frequens in ver. Ad mensam, de excess. Pralat.* quam ibi Abb. nu. 17. dicit ad hoc esse valde notabile, & sequuntur cæteri præsertim *Viralin. num. 82. cum seqq.* Anton. de Butr. *conf. 51. nu. 6. Rota dec. 2. sub tit. de excess. Pralat. aliàs est 273. in novis, & dec. 1. sub tit. de offic. ordinar. quæ est 290. in antiquis*, Rebuffus in *praxi benef. tit. de Vicar. perpetuis nu. 6.*
- 12 Ubi enim Ecclesia Cathedralis habet Parochiam, jura Parochialia pertinent ad Capitulum, non ad Episcopum, cap. *Cum super de sepultur.* ubi notat post alios Abb. nu. 3. nu. 4. & idem Panorm. in cap. 1. nu. 5. de Capell. Monach. ubi ait: In Ecclesiis secularibus, & Collegiatis videmus, quòd unus, vel duo exercent curam nomine Collegii: nec per hoc notatur diversitas, quia is facit cujus nomine fit, cap. *Cum quis de sent. excomm. lib. 6. c. Cum venissent de instit.* Et sanè, inspecta juris communis dispositione, res videtur satis clara.
- 13 Quo verò ad secundam partem videtur respondendum, magnoperè expedire, ut Sanctissimus statuat, de cetero instituendos esse Vicarios perpetuos in dictis Ecclesiis; quod suadetur ex sequentibus.
- 14 Primò, quia cum beneficia curata sunt in Ecclesiis Cathedralibus, seu Collegiatis, animarum cura non est penes singulos Canonicos in particulari, sed potius penes Collegium, seu Capitulum *Oldrad. conf. 7. Roman. conf. 235. nu. 2. & 3. & tenet gl. Joann. Andr. in Clem. ult. in verbo Capitulo, de reb. Eccles. non alien.* quatenus se remittit ad notata per Hostien. in cap. *Exposuisti, de prab. sequitur Marian. Socin. in cap. Sicut unire nu. 125. de excess. Pralat.* atque ita decisum fuisse, refert *Puteus decis. 288. lib. 1. Rebuff. in praxi beneficiorum tit. de non promotis intra annum nu. 64. & 65.* At Capitulum penes quod residet cura animarum, etsi dicatur representare personas ejusdem Capituli viventis, non tamen est persona vera, sed ficta, & representata, & carens anima. Facit text. in c. *Ra- Prosp. Fagnan. in I. Libr. Decretal.*
- mana, §. *In universitatem. de sent. excomm. lib. 6. & tradit Imol. in l. Mortuo, ff. de fidejussoribus*, Felin. in c. *Eam te n. 14. vers. Secunda declaratio de rescr.* Gomez. in reg. de annuali 9. 12. col. 1. & sic Parochia non habet certum, & particularem Pastorem, qui curam animarum exerceat.
- Siquidem cum quid est commune pluribus ut sic, nullus de Collegio potest dicere: Hoc est meum, *Lapus alleg. 50. n. 15. & ut ait Divus Thomas in 1. sent. dist. 19. quest. 1. art. 1. ad primum.* Omne id, quod convenit pluribus, convenit eis secundum id quod est eis commune, non autem secundum id quod est eis proprium; atque ita inconveniens videtur, ut in huiusmodi Ecclesiis non sit unus, & certus Rector, seu perpetuus Vicarius, cui animarum cura incumbat, c. *Sicut 21. q. 2. Sicut*, inq. in unaquaque Ecclesia unus Presbyter esse debet, ita ipsa que sponsa, vel uxor ejus dicitur, non potest dividi in plures Presbyteros, sed unum tantummodo habebit Sacerdotem, qui eam caste, & sincere regat. Facit c. *Cum non ignores de prab. ibi, Cum non ignores, quod una Ecclesia unius debeat esse Sacerdotis.*
- Suadetur secundo, quia, ut inquit Aristoteles 2. *Politicorum cap. 2.* quæ communia sunt, negligentius curari, atque asservari solent, & ut dicitur in leg. *Meminimus, Cod. Quando, & quibus quarta pars debetur, lib. 10.* naturale vitium est negligere, quod communiter possidetur, utque se nihil habere, qui non totum habeat, arbitretur.
- Suadetur tertio, quia experientia, quæ est efficax rerum magistra, c. *Quam sit de election. lib. 6. & veritatis probatio legitima, Clem. Cum Ecclesia de atat. & qualitat.* docuit in dictis Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, in quibus est cura animarum communis, circa nominationem, ac deputationem Vicariorum temporalium, crebras inter ipsos capitulares oriri discordias, & contentiones, cum quilibet eorum studeat nominare Vicarium pro suo libitu, & sæpè etiam non zelo utilitatis Ecclesiæ. Ad hoc lege *Cum Pater, §. Dulcissimis, ff. de legat. 2. ibi, Cum discordiis sedandis prospexerit, quas materia communis, olet excitare, & quod notat gl. in cap. 1. in ver. Dissolveretur Religio, ne Sede vacan. & in cap. Nullus in ver. In mutuum 17. q. 4.*
- Suadetur quarto, quia cum Vicarii temporales, qui solent nominari per dicta Capitula, sint ad nutum eorum amovibiles, sæpè etiam sine causa ob privatos effectus à Capitulis amoveantur.
- Hæc autem frequens Ministrorum mutatio ut plurimum est valde Ecclesiis perniciofa, arg. text. cum ibi notatis in Clem. *Cum illusio de renunciat.*
- Suadetur quinto, quia ex parte etiam ipsorum mercenariorum, mutationes non raro fiunt: nam cum non sint in Ecclesiis intitulati, oblato majori stipendio statim recedunt, ideoque Ecclesiam non diligunt, nec ovium sollicitam curam gerunt, & c. Ad hoc c. 1. sess. 14. Conc. Trid. ibi, *Cum serè vagabundi sint, & permanentem sedem non habebant, non quæ Jesu Christi, & c. sed alienas oves, & c.*
- Suadetur sexto, quia vel ob mutationum frequentiam, vel ob periculum amotionis, vel ob stipendii tenuitatem, seu aliam causam consimilem, vix reperiuntur Vicarii, qui qualitates habeant requisitas ad curam animarum exercendam, ut docet experientia. Quòd quàm Ecclesiis, atque ovibus perniciosum sit, patet ex c. *Grave de prab. cap. Petrus 39. dist. c. Indecorum est, & cap. pen. de atat. & qualitat. c. 1. vers. Verum de prab. in 6. Clement. 1. eod. tit. & passim alibi.* Unde Dionysius Carthusianus *lib. un. de vita, & regimine Episcoporum art. 34. Cum igitur*, inquit, peccet *Antistes secularia, & civilia officia committendo viris insufficientibus, imprudentibus, & injustis multo, & quasi incomparabiliter enormius peccat constituendo in officio Pastoralis, & curatos eos, qui ad talem executionem officiorum non sunt scientia, moribus, virtutibus, & etate idonei: similiter si dispenset, & permittat, quòd insufficientes constituentur, & sint Capellani Vicarii que Pastorum.* Hæc Dionysius.
- Suadetur septimò, quia etsi huiusmodi Vicarii temporales passim non mutarentur, nec ipsi Ecclesiarum curam desererent, & prædicti essent qualitatibus requisitis; negari tamen non potest, quin sint mercenarii, & conductarii, de quibus Joann. 10. *Bonus Pastor animam suam dicit*

- pro ovibus suis: Mercenarius autem, & qui non est pastor, cujus non sunt oves propriae, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit, & lupus rapit, & dispergit oves. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ovibus.
- 17 Unde Rebuffus in *praxi beneficiorum tit. de dispensatione de non residendo nu. 57. & 58.* Cultus, inquit, diminuitur Divinus per mercenarios, qui non serviunt, & quibus nulla est cura de ovibus, ut sacrum docet Evangelium, & textus in c. Ex parte de constitut. Hæreses nascuntur, & pullulant. Et hanc fuisse etiam potissimam causam hæresum, scribit Alphonsus Castrensis *lib. 1. adversus omnes hæreses c. 13.*
- 18 Suadetur octavo, quia Vicarii perpetui, in quos tota cura animarum translata est, dicuntur habere verè titulum Ecclesiæ Parochialis, & curam animarum non tantum in exercitio, sed etiam in habitu: & quamvis propriè non dicantur Rectores Ecclesiarum, sunt tamen propriè Rectores curæ animarum, eisque incumbit ex officio gregem sibi creditum pascere; cum enim Canonico titulo sint subrogati in animarum cura, tenentur ad omnia illa, ad quæ tenentur Rectores, ut hic, & in c. Provideas, & ibi Doctores *sup. eod. & in Clem. unic. ubi gl. Abb. & Vitalin. eod. tit. Rota dec. 274. aliàs 2. de excess. Prælator. in novis.* Thomas Fastolus *casu 8. dub. 25. num. 21. Dec. in cap. Postulasti num. 1. de rescriptis*, Navarr. *in cap. Placuit num. 69. de p. nit. dist. 6. Quintil. Mandos. in reg. de annali q. 3. n. 3.* Unde opinio gl. penult. in cap. Ad hæc supra eodem, quod Vicarii perpetui non habeant titulum, sed Ecclesiam quasi commendatam; non videtur vera, quia imò habent verum titulum in ipsa Ecclesia, ut sensit ibi Abbas, & Vitalin. *in Clem. Caterium n. 3. de sepulturis*, Roman. *conf. 35. n. 5. & alii passim.*
- 19 Unde pro regula constituitur, ut dispositio loquens de Parochiali, habeat locum in Vicaria perpetua, quæ venit appellatone beneficii curati, ut in *dist. Clement. 1. ubi hoc tenet gloss. Abb. Vitalin. superiùs citati.* Unde fit, ut dispositio exttavagantis *Execrabilis*, Joann. XXII. *de præbendis*, habeat locum etiam in Vicariis perpetuis, secundum gl. in *dist. Clement. de officio Vicarii*, in verbo *Amitendis*, quam ibi sequuntur Abb. Vitalin. & cæteri communiter, Anton. de Butr. *conf. 51. num. 2.* Atque ita, qui habet Vicariam perpetuam, non potest simul habere beneficium curatum, nec potest habere Juas Vicarias, *cap. 1. & cap. Provideas supra eodem.* Et Vicarius in una non potest in alia intitulari, Vicaria retenta, c. *Postulasti de rescriptis*, notat Hostien. in *Summa rubric. de officio Vicarii*, §. *ult. & Goffred. in ead. rubr. n. 8.*
- 20 Item *Clem. Gratia de rescript.* procedit quando quis beneficium adipiscitur uti perpetuus Vicarius, Rom. *conf. 376. num. 5.* Item *cap. Licet Canon de elect. lib. 5.* habet locum in Vicario perpetuo. Quinimò obtinens Vicariam perpetuam potest compelli etiam infra annum ad suscipiendum Ordinem Sacerdotii; non obstante pœna privationis ipso jure, quæ imponitur in d. *cap. Licet Canon*, post lapsum anni, gloss. in d. *Clem. 1. de offic. Vicarii*, in verbo *Promovendus*, quam sequuntur ibi Abb. *num. 4. & cæteri.*
- 21 Item procedit eodem modo in Vicariis perpetuis, Gomez. in *ead. reg. q. 11.*
- 22 Et sicut Episcopus non potest dispensare cum Rectore super ætate, c. *1. de ætat. & qual.* ita nec cum Vicario perpetuo, gl. in d. *Clem. 1. in ver. Ætate*, ubi Abb. *nu. 9.* Rota *dec. 2. aliàs 273. de excess. Prælat. in novis.* Nec Vicarii perpetui possunt removeri, nec privati, nisi ex legitima causa, & per judicem competentem, c. *Ad hæc*, ubi DD. *sup. eod. Host. in Summa eod. tit. §. Et quod n. 6. & Goffr. n. 8.*
- 23 Et denique Vicarii perpetui possunt agere pro juribus concernentibus suam Vicariam absque alio mandato, cum habeant verum titulum, ita probat text. in d. *Clem. 1. de offic. Vicarii*, ubi notant Card. Ant. de Butr. Abb. & Felin. in c. *9. Perpetuus de fid. instrum.* Goffr. *loc. cit. n. 9. & Host. d. n. 6.* Unde Vicarius perpetuus petendo decimas, & jura Parochialia habet suam intentionem fundatam de jure communi, Rot. *dec. 5. aliàs 542. de offic. Vicarii in antiquis*; & Vicarii perpetui pro juribus suæ Vicariæ constituere possunt procuratorem ad agendum; quod quidem non possunt Vicarii temporales, ut post alios tenet Vitalinus in d. *Clement. 1. n. 41. & idem in Clem. Caterium de sepultur. nu. 4.*
- 24 addit, si Vicarius perpetuus agat pro aliquibus juribus suæ Vicariæ, si in libello vocet se Rectorem Ecclesiæ, non nocere, quia intelligitur id ex jure populi illius Ecclesiæ, & sic illo respectu potest dici Rector Ecclesiæ: subdens se ita in facti contingentia obtinuisse in curia; & dicit Petr. Rebuff. in *træct. congrua portiois nu. 110. & 112.* sive vocetur Vicarius, sive Curatus, sive Rector, non esse curandum.
- Hæc autem omnia, & alia similia, quæ disposita sunt circa Vicarios perpetuos, non habent locum in temporalibus, gl. verb. *Perpetuis in d. Clem. 1. de officio Vicarii*, ubi Abb. *num. 10.* siquidem hujusmodi Vicarii temporales, & ad nutum amovibiles, de quibus in *cap. Pervenit, il secundo de appellat. & in cap. Cum ex eo, de elect. lib. 6.* nullum habent titulum, nec animarum curam dicuntur habere; ita probat text. juncta gl. in verbo *Pespetuis in cap. Constitutus de fil. Presbyterorum*, & in *Extravag. Execrabilis*, §. *Quantum autem cum gl. in verbo Temporales Vicarii*, de præb. gl. in c. *Si pauper in ver. Effet eod. tit. lib. 6.* Faciunt notata per gl. in *Clem. Dudum*, §. *Deindè in ver. Impendant de sepult. & per Gem. conf. 86. incip. In causa.*
- Ex quibus differentiis planè constat, multò fructuosius consulum esse Ecclesiis, & curæ animarum per institutionem Vicariorum perpetuorum, quam per deputationem amovibilem, ut colligitur in dicta *extravag. Execrabilis de præb. in princ.* ibi: Divinus cultus minuitur, hospitalitas in ipsis beneficiis debita non servatur, & dum non sunt sui in unaquaque regione Rectores, Ecclesiarum detrahitur commodi, & honoris, quæ carentes defensorum auxilio in juribus suis, & libertatibus multipliciter collabuntur, & ruinis patent ædificia, quæ magnificentia extruxerat decessorum; & quod amariùs est dolendum, animarum cura negligitur, & vitiorum sentibus fomentum periculosè præberetur.
- Suadetur nonò *cap. Præcipimus 21. dist. ubi Innocentius II. Præcipimus*, inquit, *nec conductitii Presbyteris Ecclesia committatur, sed unaquaque Ecclesia cui facultas superpetit propriam habeat Sacerdotem.* Ad idem text. in c. *Extirpanda*, §. *Qui vero de præb. cap. 1. de Capell. Monachorum lib. 6.* Item in Concilio habito in Alemania sub Conrado Episcopo Cardinali Portuensi, & sanctæ Rusinæ Legato Apostolico, c. *12. tom. 3. Conciliorum*: Quia enormis quadam consuetudo in quibusdam Germaniæ partibus contra Canonicas sanctiones inolevit, ut imponantur in Ecclesiis conductitii Sacerdotes, Vicarii temporales, ne id fiat de cætero, auctoritate Legationis qua fungimur, omnibus modis inhibemus, ut cum Vicarius poni debet, & potest, perpetuò institatur, idque assensu, & auctoritate diocesani. Hæc ibi. Unde Rota *dec. 21. aliàs 331. n. 2. in novis*, efficaciter probat longè meliùs deferri Ecclesiæ per proprium Rectorem, quam per Vicarium temporalem.
- Suadetur decimò, quia ratio qua mori fuerunt Pontifices, & Concilium Tridentinum in locis superiùs citatis ad statuendum, ut in Parochialibus unitis perpetui Vicarii constituantur, militat etiam in nostro casu, ut constat ex supradictis. ergo idem jus statuendum, *cap. Inter corporalia de translat. Episcopi cum vulg. Rotæ dec. 21. nu. 2. de præb. in novis.* Imò ut plurimum Parochiæ Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiarum sunt ampliores: ergo longè periculosius est, ut ibi serviant Vicarii mercenarii, c. *Præcipimus 16. q. 1. cap. 3. & cap. ult. cum ibi not. de Eccl. aedificandis.* Quod tenet in Opusculo *de vita, & regimine Episcopi art. 32. ad f. n.*
- Suadetur undecimò, quia hujusmodi Mercenarii cum ut plurimum pauperes sint, faciliè contemnantur à Parochianis, nec possunt ministerium suum exercere, ut pars est, juxta præceptum Apostoli ad Titum 2. *Loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio: nemo te contemnat.* Unde Gregorius in *Pastorali c. 15.* agens de Prælati animarum curam habentibus: *Sæpè, inquit, improvidi, humanam gratiam amittere formidantes, loqui libere recta pertimescunt, in hoc jam non Pastores, sed mercenarii, quia lupo oves vorante, ipsi silent, assimilati canibus mutis, non valentibus latrare.*
- Suadetur ultimò, quia in omnibus Urbis Ecclesiis Patriarchalibus, & Collegiatis, quibus cura animarum imminet, constituti sunt Vicarii perpetui, quod quidem in maximam Ecclesiarum utilitatem, & animarum profectum, & cultus divini augmentum evalisse palàm est. Unde congruum est, ut Ecclesiæ inferiores ad illatum exemplum instituantur, arg. c. *Di his 12. dist.*

Nec supradictis obstat, quod cum multi Canonici ejusdem Capituli sint viri docti, & graves, aptius & solertius poterunt invigilare circa animarum curam, & gregi prodesse, quam quilibet Vicarius, etiam perpetuus, arg. c. *Prudentia de off. delegat.* nam ad hoc responderetur, imò, ut supra in principio probavimus, hac ratione communitatis potius curam negligi. Unde Soto *lib. 9. de justit. & jur. qu. 4. art. 3. ad fin.* sic ait: *Utrum congruat sacerdotia cum curis animarum Monasteriis annecti: nam ex una parte videntur Monachi solertius, ac vigilantius posse gregi prospicere: ex altera vero propinquius Evangelio videtur, ut proprius Parochus sit in sua Parochia, qui cum suis subditis conversetur, & denique consiliis, ope, & elemosynarum largitate juvet, cum tamen Monachi non nisi per Vicarium rem administrare possint: & certè hæc ratio apud me semper invaluit.*

Minus etiam obstat, quod in terminis videtur tenere Anton. de Butt. *conf. 51. num. 6. vers. Item etiam hoc.*

Denique non obstat, quòd ex hoc irrogaretur præjudicium Capitulo, & nihil cum præjudicio alterius sit facien-

dum, *cap. Cum olim de Consecum similib.* nam ad hoc primò responderetur, leve esse præjudicium, quòd Capitulis ex hoc inferri possit: nam ex stipendio, quòd assignati consuevit Vicariis temporalibus, saltem addendo quid modicum, poterit constitui portio ipsi Vicariis perpetuis, & ex hoc melius, ac securius poterunt suas conscientias exonerare, & se eximere à molestiis, quæ occasione frequentis mutationis Vicariorum contingere solent.

Secundò, responderetur, cum damnum sit minimum, non esse in consideratione, ut dicit gloss. in *d. cap. Cum olim*: & nihilominus etiam si esset considerabile damnum particulate; utilitas tamen publica Ecclesie præferenda est. Textus, junctæ gloss. in verbo, *Præferenda*, est in *cap. Scias 7. qu. 1.* In omni enim dispositione intelligitur excepta publica utilitas, l. *Jubemus nullum*, & ibi Bald. *C. de sacrosan. Eccles. l. Si quis in gravi, ff. ad Sillaniam.* Salicet. in l. 2. *C. de Noxal.* Gambarà l. 7. *de offic. & potestat. Leg. de Later. num. 194.* Utilitas autem publica consistit in sacris, & Sacerdotibus, c. *Jus publicum 1. dist.*

DE OFFICIO, ET POTESTATE JUDICIS DELEGATI.

Alexander III. Carnoten. Episcopo.

C A P U T XI.

SANÈ quia nos: & infra. Tuæ quæstioni duximus respondendum, quòd judex à nobis delegatus vices nostras gerit, unde in causa illa superior est, & major illis, quorum causam suscepit terminandam. Ideòque si Episcopus, vel alia persona, quæ non sit de jurisdictione illius, in causa quam ei delegamus, rebellis aut contumax fuerit, secundum qualitatem facti poterit vel interdicti, vel suspensionis sententia à judice delegato compelli; ita quòd judex secundum negotii qualitatem temperatè procedens, Episcopo vel ingressum Ecclesie, vel sacerdotale officium interdicit; aut etiam terram illius, quæ ad jurisdictionem suam pertinet, specialiter interdicto supponat.

S U M M A R I U M.

- 1 Delegatus Papæ in causa sibi commissa jurisdictionem habet super Ordinarium, & quemcunque majorem.
  - 2 Persona una diversis respectibus potest esse superior, & inferior.
  - 3 Delegatus Papæ potest procedere etiam contra Episcopum, qui in causa ei delegata contumax, aut rebellis extiterit, n. 15.
  - 4 Inferior aliquando jurisdictionem habet in suam superiorem, & etiam potest in eum animadvertere.
  - 5 Delegatus à Sede Apostolica gerit vices Papæ.
  - 6 Interdictio an supponi possit tota civitas vel diæcesis ob contumaciam Episcopi, & n. seqq. usque ad n. 15.
  - 7 Civitas vel Diæcesis pertinet ad jurisdictionem Episcopi in spiritualibus, n. 14.
  - 8 Non tamen dicitur propria ipsius Episcopi. Contrarium, n. 14.
  - 9 Interdici potest terra ob delictum Domini, vel Rectoris, num. 13.
  - 10 Regnum ob delictum Regis, & terra feudalis ob delictum vassalli.
  - 11 Interdictum est pœna spiritualis.
  - 12 Transitus est facilior in habentibus symbolum.
  - 13 Episcopus dicitur Officialis communis.
  - 15 Delegatus Apostolicus potest procedere contra Episcopum rebellem, aut contumacem, etiam per censuras Ecclesiasticas.
  - 16 Debet tamen in his deferre dignitati Pontificali, & servare ordinem hic descriptum, n. 38.
  - 17 Conservatores Regularium an possint procedere per censuras contra Episcopos, & alios superiores, n. 37.
  - 18 Angelopolitani Episcopi in Indiis Occidentalibus cum Societate Jesu controversa super confessionibus, predicatione, & Conservatorum jurisdictione, refertur, num. 41.
- Examinatur n. 19. & seqq. usque ad n. 40.
Fagnan. in J. Lib. Decretal.

- Deciditur in Congregatione ad hoc deputata, & decisio à Sanctissimo confirmatur, nu. 40. & seqq. usque in finem.*
- 19 An Episcopus præcipere possit suis subditis, ne alienent prædia Regularibus privilegiatis, nisi reservatis Ecclesie decimis.
  - 20 Decimalia prædia alienari prohibentur sub conditione de non solvendis decimis; tenet tamen alienatio, sed conditio vitatur.
  - 21 Locatio prædiorum decimalium in eos, qui ex consuetudine non solvant decimas, est prohibita.
  - 22 Societatis Jesu, & aliorum Ordinum Regulares audire non possunt confessiones personarum secularium sine approbatione Episcopi diæcesani, num. 42. & num. 54. & 55.
  - 23 Nec predicare in Ecclesiis sui Ordinis non petita Episcopi benedictione, nec in aliis Ecclesiis sine ejus licentia, nec in Ecclesiis etiam sui Ordinis ipso contradicente.
Non tamen possunt ab Episcopo prohiberi per censuras, & alias pœnas; nec si contrafecerint, in vim Concilii ab Episcopo, sed à suis Superioribus sunt puniendi, num. 25.
Secus ex Bulla Gregorii XV. n. 27. & nu. 43. & 55.
  - 24 Episcopi sunt executores decretorum Concilii Tridentini non tamen contra exemptos, nisi in casibus, in quibus hæc facultas specialiter eis attribuitur, nu. 46.
  - 26 Conservatores dicuntur contra notorias injurias servatores.
  - 28 Confessariis omnibus unius Conventus Episcopus simul addimere non potest facultatem audiendi confessiones secularium, S. Congregatione inconsulta.
  - 29 Quod locum non habet in Episcopis Indiarum, quibus tamen ab hac generali suspensione abstinendum est, nisi gravissima subsistente causa, n. 64.
  - 30 Confessarios Regulares liberè à se prævio examine approbatos Episcopus suspendere non potest sine nova causa, eaque ad confessiones pertinente, n. 65.

- 31 *Injuriam non infert qui jure publico utitur.*
 32 *In Conservatorem an eligi possit Prior Conventualis, & num. seqq.*
 33 *Prior Conventualis dicitur habere dignitatem in Ecclesia Collegiata.*
 34 *Diffinitores Ordinum Prædicatorum nullam habent dignitatem Ecclesiasticam, nec possunt esse Conservatores.*
 35 *Conservatores ultra unam dietam aliquos à sine diæcesum eorum trahere non possunt.*
 36 *Et privilegium de tribus dietis, quod habet Societas JESU à Gregorio XIII. sublatum est per constitutionem Gregorii XV.*
 38 *Conservatores in censuris contra Episcopos ferendis deferre debent dignitati Pontificali, nec incipere ab excommunicatione.*
 39 *Si tamen incipiant, excommunicatio tenet, sed ipsi male faciunt.*
 44 *Regularibus etiam Societatis Jesu, qui non docent se obtinuisse approbationem, seu licentiam Episcopi pro confessionibus audiendis, & verbi Dei prædicatione, potest Episcopus per censuras præcipere, ut ab his abstineant, num. 56.*
 45 *Nec ob eam causam licet Regularibus quasi à manifestis injuriis ad Conservatores recurrere.*
 46 *Conservatores eligere non licet ex eo, quod Episcopus injungat Regularibus observantiam alicujus decreti Concilii Trident. in illis casibus, in quibus exempti subijciuntur jurisdictioni, & correctioni Episcopi.*
 47 *Idem si Episcopus in prædictis casibus contra Regulares procedat juris ordine servato.*
 48 *Regularibus asserentibus se habere privilegia, &c. non tenetur Ordinarius fidem adhibere absque integrali illorum exhibitione.*
 49 *Privilegiorum verba si sint obscura, & ambigua, pro interpretatione ad eundem est Papa, nec licet in Indiis recurrere ad Metropolitanum, vel viciniorum Episcopum, aut Conservatores.*
 50 *Constitutio Gregorii XV. de Conservatoribus æquè afficit Religiosos Societatis Jesu, atque aliorum Ordinum, eorumque privilegia ad illius terminos sunt redacta.*
 51 *Regulares in causis civilibus coram Ordinario loci sunt conveniendi, si Conservatores infra tempus præscriptum in Constitut. Greg. XV. non elegerint, &c.*
 52 *Regulares in causis coram suis Conservatoribus non tenentur cavere de judicio sisti, & judicatum solvendo.*
 53 *Ad Conservatores recurrere non licet, si Episcopi coram iudice competenti jura Ecclesiarum suarum producant, & immoderatas Regularium acquisitiones veraciter, ac modestè referant.*
 54 *Regulares etiam Societatis Jesu in una diæcesi approbati ad confessiones personarum secularium audiendas, non possunt eas audire in alia diæcesi sine approbatione Episcopi diæcesani.*
 55 *Regularibus audientibus confessiones secularium, vel prædicantibus sine licentia Episcopi, &c. potest Episcopus administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, & prædicationem interdicerè.*
 57 *Regulares insurgentes maledictis contra Episcopum cum populi scandalo, an & quando ab Episcopo puniri possint.*
 58 *Conservatores tenentur ante exercitium suæ jurisdictionis exhibere suæ electionis documentum coram Ordinario sub pœna nullitatis actuum.*
 59 *Regulares si uti voluerint privilegiis contra jurisdictionem Episcopi, tenentur coram eo illa exhibere.*
 60 *Societatis Jesu prædia rustica, opificina, & domus seculares, in quibus unus, vel duo Religiosi degunt, non gaudent privilegiis Collegiorum.*
 61 *Regularibus non potest Episcopus prohibere, ne illicita negotia exerceant; sed si in his deliquerint notoriè, & cum populi scandalo, servandum Concilium Trident. c. 14. sess. 25. de regul.*
 62 *Societatis Jesu Religiosi familiaribus degentibus in eorum opificinis & domibus secularibus sacramenta hic enumerata administrare non possunt, &c.*

- 63 *Nec in diæcesi Angelopolitana vasa sacra, altaria, & similia consecrare.*
 66 *Constitutio Pii V. super administratione Sacramento- rum in Indiis non est revocata, sed non suffragatur, nisi in locis, ubi non sunt Parochi.*
 67 *In Regulares inobedientes in confessionibus audiendis, & prædicatione verbi Dei, potest Episcopus per censuras procedere, non in vim Concilii Trident. sed in vim Bullæ Gregorii XV.*
 68 *Licentias audiendi confessiones, & prædicandi, potest Episcopus concedere etiam per litteras missivas, vel oretenus.*
 69 *Societas Jesu privilegium eligendi Conservatores an suffragatur ubi non sunt iudices Synodales.*
 70 *Conservatores Societatis Jesu possunt compelescere Vicarios Generales Episcoporum à manifestis injuriis, & violentiis, etiam censuris, & pœnis Ecclesiasticis.*

Sane, il secondo. Delegatus Papæ in causa sibi commissa jurisdictionem habet super Ordinarium, & quemcumque majorem. Hoc dicit in summa Joann. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Imol. Abb. Joann. de Anan. Felin. & Decius. Dividitur, ut per eos.

Nota primò ibi, *Superior est, & major*, secundum Abbatem hic num. 3. diversis respectibus posse unam, & eandem personam esse superiorem, & inferiorem. Nam si Papa delegat causam, v. g. Præposito Senensium contra Archiepiscopum Senen. Præpositus est major Archiepiscopo respectu illius causæ, ut hic in littera; & tamen in reliquis est minor, cum sit Archiepiscopo subditus: & adde Hostien. in *c. Cum Canonis num. 1. de censibus*, ubi ait, Episcopum diversis respectibus esse dominum, & subditum; item Baldum idem dicentem in *c. Cum inferior num. 1. in fin. de major. & obed. per text. in leg. Sed si hac, §. Si liberta, ff. de in jus vocand. cum similibus, ut per Tiraqu. in *tract. de nobilitate cap. 28. num. 15. dixi in cap. Postulastis num. 14. infra de concess. præben.**

Secundò, nota ibi, *Si Episcopus*, Judicem delegatum posse procedere etiam contra Episcopum, qui in causa ei delegata contumax, aut rebellis extiterit, scilicet non obediendo in his, quæ ad causam pertinent, vel ipsius jurisdictionem impediendo, ut *c. 1. c. Significasti, & c. Si quando supra eod.* secundum Joan. Andr. hic num. 4. & Abbatem *eod. num.* Et sic nota casum, in quo inferior habet jurisdictionem in suum superiorem, & potest in eum animadvertere, ut per Abbatem num. 3. Et signa rationem in textu expressam, nempe quia delegatus à Sede Apostolica gerit vices Papæ, & idè est sicut & ipse Papa honorandus, & reverendus in eo, in quo vices ipsis gerit, *c. fin. 90. dist. cap. 1. 94. dist. 1. Et si Prætor, ff. de offic. ejus, cui mandata est jurisdictio*, & patet in *c. Cum olim Magister circa princip. infra eod.* secundum Hostien. hic in *princ. in ver. Vices nostras*, & Abb. in 1. not. ab.

Tertiò, nota ibi, *Aut etiam terram illius*, ob contumaciam Episcopi judicem delegatum posse interdicerè totam terram illius jurisdictioni subjectam, ut hic est expressum.

Et ex hoc notabiliter infertur, ut tota civitas, vel diæcesis possit subjici generali interdicto ob contumaciam Episcopi, prout ex hac littera deducunt Tancredus, & Bernardus in *gloss. ult.* quia negari non potest, quin tota civitas, vel diæcesis pertineat ad jurisdictionem Episcopi in spiritualibus, *c. Cum Episcopus de offic. ordin. lib. 6.*

Sed Vincentius intellexit hunc textum de terra pertinente ad mensam Episcopi: aliàs nisi sic pertineat, non debet ex facto Episcopi subjici interdicto, secundum eum. Et hanc opinionem Vincentii sequuntur Cardin. Barbat. & Abb. hic num. 7. qui pro illa ponderat litteram hujus textus ibi: *Terra illius*. Nam civitas non est Episcopi, licet ibi habeat jurisdictionem spirituales, sed dicitur dominus temporalis, *cap. 1. de postul. Pralat.* juxta gloss. in *ver. Terram propriam*. Ponderat etiam verbum, *Specialiter*, hic positum in fine textus, quod innuit hanc litteram esse intelligendam de terra specialiter pertinente ad jurisdictionem Episcopi, id est, in qua Episcopus habet jurisdictionem temporalem.

Verùm Hostiensis hic num. 4. generaliter dicit hunc textum loqui, qualitercumque Episcopus contumax fuerit, & rebellis, cum propter delictum domini sui terra interdici-

- cat, ut hic, & in cap. P. & G. infra eodem in cap. Ex scripto de jurejur. & in cap. Non est vobis infra de sponsal. Unde Archid. in cap. Si sententia, nu. 3. de sentent. excommunic. lib. 6. dicit per hoc Hostiensem accedere opinioni Tancredi, quod propter contumaciam Episcopi civitas ipsius possit subijci interdicto: & hæc opinio ibi placet ipsi Archidiacono, qui pro ea inducit textum in d. cap. Si sententia, & eam sequuntur Gemin. ibi in §. Cæterum col. 2. vers. Quæro, an propter contumaciam Episcopi, & Franc. 11. 1. eamque probant, & communem esse attestantur Felinus hic num. 2. & Decius num. 26. & seqq.
- 10 Quæ etiam videtur de jure verior: nam pro peccatis Regis regnum interdicitur, dicit. cap. Non est vobis de sponsal. civitas pro peccatis domini, aut rectoris, dicit. cap. Si sententia, de sentent. excommunic. lib. 6. terra feudalisi propter delictum vassalli, ut determinat Calder. in tractat. de
- 11 Eccles. interdict. in 2. membr. quest. 17. & assignari non potest sufficiens ratio diversitatis, cur non item interdicti possit civitas pro peccatis Episcopi. Quinimò si interdictum poni potest ob delictum ejus, qui jurisdictionem habet temporalem; à fortiori ob delictum Episcopi, qui spirituales habet jurisdictionem, quia interdictum est pœna
- 12 spiritualis, cap. Quærenti de verb. signific. in qua spiritualitate terra interdicta Episcopum recognoscit; & in habentibus symbolum facilior est transitus, l. Cum Aquiliana, ff. De transact. Præterea Episcopus dicitur officialis communis, ut per Anchar. cons. 340. Viso themate, num. 1. & sic dici potest Rector civitatis; ideoque in eo verificatur quod dicitur in d. cap. Si sententia, ibi, Domini, vel Rectoris, de sent. excomm. lib. 6. Ac demùm pro communi opinione videtur textus hic in illis verbis, Terram illius, scilicet Episcopi: nam intellectus Vincentii nimis restringit hanc litteram. Nec obstat ponderatio Abbatis: quia etiam ratione jurisdictionis spiritualis civitas, vel diœcesis dicitur propria ipsius Episcopi. Ad quod allego textum in cap. Romana in princ. ibi, Ac civitatem, & diœcesim propriam, de censib. lib. 6. Præsertim quia post verba, Terram illius, immediatè subnectitur, Quæ ad jurisdictionem suam pertinet. Quæ verba propriè verificantur etiam in jurisdictione spirituali, Clem. 1. in princ. cum glossa in ver. Jurisdictionem de foro compet. Nec obstat adverbium, Specialiter, ponderatum per Abbatem, quia referri potest ad interdictum, quod specialiter ponatur, punctando post verbum, Pertinet, ut benè hic per Decium nu. 27. vers. Et non obstat.
- 15 Ultimò nota ex posteriori parte textus, Delegarum Apostolicum posse procedere contra Episcopum rebellem, aut contumacem, etiam per censuras Ecclesiasticas, prout de interdicto est casus hic, & de aliis censuris in cap. 2. infra eodem lib. 6. ita tamen, ut in his promulgandis dignitati Pontificali reverenter deferatur, & primò interdicitur ei ingredi Ecclesiæ, vel Sacerdotale officium; deindè ab officio suspendatur; & subsequenter aggraventur censuræ Ecclesiasticæ contra eum, id est, sententia excommunicationis, quæ primò ferri non debet, nisi aliud iusserit nimia contumaciæ protervitas, ut dicitur in d. cap. 2. puta quia injurias, vel contumeliosas verba profert in iudicem, cap. Dilectus infra de pœnis, & notat gloss. ult. in d. c. 2.
- 17 QUÆRO, quid in Conservatoribus, qui à Sede Apostolica aliquibus conceduntur, ut eos tueantur à manifestis injuriis, & violentiis, juxta c. 1. & cap. final. de offic. Deleg. lib. 6. numquid procedere valeant per censuras Ecclesiasticas contra Episcopos, & alios Superiores.
- 18 Hic casus non ita pridem contigit in Indiis Occidentalibus inter Episcopum Angelopolitanum, seu de la Puebla, & Clericos Societatis JESU: nam cum Provisor Episcopi publicis edictis intimari mandasset Rectoribus Collegiorum S. Spiritus, & S. Ildelfonsi ipsius Societatis in civitate Angelopolitana, ut infra diem naturalem exhiberent Episcopo omnes licentias, quas habent Religiosi commorantes in dictis Collegiis audiendi confessiones personarum secularium, & verbum Dei prædicandi, & interim ab ipsis confessionibus, & prædicatione abstinere: Provincialis ejusdem Societatis, qui tunc degebat in civitate Mexicana, de his admonitus, præterdens plures injurias Societati illatas fuisse in hujusmodi edictis, nominavit duos Conservatores ex Ordine Prædicatorum, qui sic nominati suis edictis præceperunt Episcopo, & Provisori,

ut decreta ab ipso, ut præferuntur, edita revocarent, sub pœna bis mille aureorum quoad Episcopum, & excommunicationis quoad Provvisorem. Quam ob causam ab eodem Provisore Conservatores denunciati fuerunt incidisse in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, & ipsi vicissim Episcopum, ejusque Provvisorem excommunicatos declararunt.

Re ab Episcopo ad SS. D. N. delata, ac processu transmissio, Sanctitas sua mandavit has controversias dirimi in Congregatione ad hoc specialiter deputata, ut infra n. 40.

Discordiarum origo fuit edictum, quo Ordinarius Angelopolitanus in executionem Concilii Moguntini relati in cap. Si quis laicus, vel Clericus 16. qu. 1. & Lateranensis sub Innoc. III. in c. In aliquibus de decimis, præcepit secularibus sub pœna excommunicationis laræ sententiæ, ut in alienationibus, quas facerent in Regularibus exemptos, reservarent decimas Cathedrali Ecclesiæ. Hæc fuit pœna scandali, ut Episcopus suis litteris ad Sanctissimum scriptis testatur.

Cæterum d. c. Si quis laicus, minimè interdicit, ne bona alienentur Regularibus exemptis; nec præcipit, ut in hujusmodi alienationibus decimæ reserventur Ecclesiis; sed tantum inhihet, ne prædia decimalia alienentur sub conditione, vel pacto de non solvendis decimis; & idèd tenet alienatio, sed conditio, vel pactum vitatur, ut ibi notant gloss. Archid. & Turrecrem. Similiter d. cap. In aliquibus, non prohibet, quin fiant alienationes in personas exemptas: sed solum ne prædia decimalia locentur iis, qui decimas non solvebant secundum ritus suos, & de more, id est, ex prava consuetudine, ut ibi per Hostien. in princ. in ver. de more. At Societas Jesu in sua exemptione à decimis prædialibus non innititur pactis in alienatione appositis, nec prava consuetudini, sed tantum privilegiis Apostolicis.

Quo verò ad alia edicta circa Sacramentum Pœnitentiæ, & prædicationem verbi Dei, manifestum est Regulares etiam Societatis Jesu non posse audire confessiones personarum secularium sine approbatione Episcopi, ut in Concilio Tridentino cap. 15. sess. 23. & in Brevi san. mem. Urbani VIII. incipien. Cap. sicut accepimus, in Bullar. tom. 4. pag. 418. edito ex voto Sacræ Congregationis Episcoporum, & Regularium, quo revocantur indulta omnia audiendi secularium confessiones absque Ordinarii examine, & approbatione, quibusvis Regularibus concessa, etiam Societatis Jesu, & ex Authoribus ipsius Societatis censent Suarez tom. 4. in 3. par. disp. 18. sect. 7. dub. 3. Gabriel Vasqu. tom. 4. in 3. part. quest. 93. lib. 4. & alii complures. Similiter manifestum est prædictos Religiosos non posse prædicare in Ecclesiis sui Ordinis non petita Episcopi benedictione, nec in aliis Ecclesiis sine ipsius licentia, ut in c. 2. sess. 25. nec in Ecclesiis etiam sui Ordinis, ipso contradicente, ut in c. 4. sess. 24.

Verùm etsi Episcopi Decretorum Tridentini Concilii sint executores, non tamen illa exequi possunt contra exemptos, nisi in casibus, in quibus hæc facultas specialiter eis attribuitur; quod factum non legitur in præcitaris Decretis, & Bulla Pii IV. Benedictus Deus in §. Mandamus autem, dum præcipit Episcopis, ut decreta ipsius Concilii in suis Ecclesiis, civitatibus, & diœcesibus observent, & observari faciant, addit illa verba, A subditis quisque suis, quales non sunt Regulares exempti. Quinimò Concilium in dict. cap. 2. sess. 5. posteaquam inhihet, ne Regulares prædicent non petita benedictione, vel non obtenta licentia Episcopi, immediatè subjungit: Si verò, quod absit, Prædicator errores, aut scandala disseminaverit in populum, Episcopus ei prædicationem interdicit: sed si hæreses prædicaverit, contra eum secundum juris dispositionem, aut loci consuetudinem, procedat tamquam Sedi Apostolicæ Delegatus. Unde patet, quanta circumspectione processerint Patres Concilii in non violandis exemptorum privilegiis, cum noluerint quoad hoc eos subjicere coercitioni Episcopi, nisi in prædictis duobus casibus, & tunc auctoritate tantum delegata. Ideoque Sac. Congregatio Cardinalium ejusdem Concilii interpretum consulta, an Regulares absque Episcopi approbatione personarum secularium confessiones audire præsumentes ab ipso Episcopo jure puniri queant: die nona Maji 1597. respondit, non posse puniri ab Episcopo,

sed tantum à suis Superioribus Regularibus. Et in causa Hieracen. die 14. Decembris 1613. censuit in Ecclesiis suorum Ordinum Prædicatores debere prius se Episcopo præsentare, ab eoque petere benedictionem: si verò in aliis Ecclesiis prædicare voluerint, etiam licentiam habere teneri. Nullo autem modo Episcopo contradicente prædicare debere. Cæterum non posse ab Episcopo prohiberi per censuras, atque alias pœnas, quemadmodum, si contrafecerint, non ab Episcopo, sed à suis Superioribus Regularibus esse puniendos.

Quamobrem in vim Concilii Tridentini minimè potuisset Ordinarius Angelopolitanus prohibere sub excommunicationis læ sententiæ pœna Religiosis Societatis Jesu, qui non docuerunt se hujusmodi approbationem, ac licentiam obtinuisse, ut à confessionibus audiendis, & prædicatione verbi Dei abstererent; & ab hac manifesta injuria, & violentia licuisset eis ad remedium Conservatorum confugere, ut cap. 1. & fin. de Offic. Deleg. lib. 6. Dicuntur enim Conservatores contra notorias injurias servatores, ut inquit Archid. in d. c. 1. num. 1. Tabiena in ver. Conservator in princ.

26 Sed postea supervenit Constitutio Gregorii XV. Inscrutabili Dei providentia, compilata in Sacra Congregatione Concilii, quæ tribuit facultatem Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato coercendi, ac puniendi etiam per censuras Ecclesiasticas Regulares delinquentes in administratione alicujus Sacramenti, & verbum Dei prædicantes, non petita, vel habita Episcopi benedictione, aut ipso contradicente: & quamvis hæc Constitutio dicatur fuisse suspensa in Hispania per Breve sanct. mem. Urbani VIII. transmissum ad D. Cardinalem Sachettum tunc temporis ibi Nuntium Apostolicum; de hoc tamen non liquet authenticè, & Constitutio Gregorii dicitur recepta in Indiis, etiam ex ordine Regio. Unde non videtur ambigendum, quin Episcopus Angelopolitanus in vim hujus Constitutionis potuerit sub censuris prohibere Patribus Societatis, ne confessiones sæcularium audirent, aut verbum Dei prædicarent absque sua approbatione, ac licentia.

28 Neque obstat, quòd ex decreto S. Congregationis Episcoporum, & Regularium edito die 20. Novembris 1615. Episcopus non potuerit duobus integris Collegiis simul adimere facultatem audiendi sæcularium confessiones ipsa Congregatione inconsulta: etenim decretum hoc ex intentionis defectu non videtur extendi ad remotissimas Indiarum partes, ad textum in cap. Cum longè 63. dist. Ac præterea hoc casu Ordinarius non ademit facultatem audiendi confessiones, sed tantum prohibuit, ne illas audirent Religiosi, qui approbationem non obtinuerunt; jussitque, ut vel ostenderent, vel peterent licentias, quas promptè se daturum obtulit, ut in processu. Et ex hoc tollitur etiam aliud objectum, quòd Episcopus ex decreto ipsius Congregationis non potuerit suspendere Confessarios à se liberè approbatos sine nova causa, eaque ad confessiones pertinentem. Quoniam Ordinarius hoc casu non suspendit Confessarios jam approbatos, sed tantum inhibuit, ne confessiones audirent non approbati. Atque ita videtur solum executioni demandasse decretum Concilii in vim facultatis sibi attributæ in præcitata Bulla Gregorii XV. & hoc posito nullam fecit injuriam, quia is, qui jure publico utitur, non dicitur injuriæ faciendæ causa hoc fecisse; juris enim executio non habet injuriam, dicit textus in l. Injuriarum, la prima, ff. De injuriis; & consequenter non videtur licuisse Patribus Societatis ob eam causam quasi à manifestis injuriis Conservatores eligere.

30 Quibus accedit, quòd ex duobus Conservatoribus electis alter fuit Prior Conventus S. Dominici: nam etiam ubi non sunt iudices Synodales, ut in diocesi Angelopolitana, possint eligi Conservatores habentes dignitatem in Collegiata Ecclesia, ad præscriptum d. cap. finalis de offic. Deleg. lib. 6. ut Sac. Congr. Concilii declaravit; & Prior Conventualis dicatur habere dignitatem in Ecclesia Collegiata; ideòque possit esse non modo iudex Delegatus, ut est text. in Clem. 2. de rescript. & notat Felin. post alios in cap. Cum olim num. 1. de major. & obed. sed etiam Conservator, ut in d. Clem. 2. firmant glossa in ver. Delegatus, Imol. nu. 30. & Vital. nu. 37. Tabiena in ver. Conservator §. 2. tamen non desunt qui oppositum sentiant, ut Antonius de Butt. relatus per Imol. loco citato, & novissimè Thomas Sanch. in

Decalogum tom. 2. lib. 6. c. 13. nu. 79. Item quærente Archiepiscopo Turritano, an Regulares unius Conventus, Monasterii, vel Domus, aliquem Priorem, seu Guardianum, vel quemvis alium quavis dignitate Regulari fulgentem in suum Conservatorem eligere, vel deputare possint: Sacra Congregatio Cardinalium negotiis Regularium præposito non posse respondit, Romæ 6. Octobris 1617.

34 Sed quidquid sit de Priore, alter electus in Conservatorem fuit diffinitor Provinciæ ejusdem Ordinis S. Dominici pro Capitulo Generali, qui nullam habet dignitatem Ecclesiasticam, ejusque autoritas ultra decem dies non extenditur, ut in Constitutionibus Ordinis dist. 2. cap. 9. littera G. & §. 7. Ideòque in Conservatorem eligi non potuit, ut in dict. cap. fin. de Offic. Deleg. lib. 6. Licet gesta fortè sustineri possent ex persona alterius legitimi Conservatoris, si ambo fuissent deputati in solidum, ut cap. Cum plures eodem tit. & lib. vel cum clausula, Quod si non omnes, & c. ut cap. Suscitatus de rescript. licet sit argumentum contra in cap. Massina supra de elect.

35 Amplius ex Constitutione Bonifacii VIII. in præcitato cap. fin. statutum est, ut Conservatores ultra unam dietam aliquos à sine diocesium eorum trahere non præsumant. Isti autem Conservatores processerunt in civitate Mexicana contra Episcopum Angelopolitanum, cujus diocesis fines distare dicuntur à Mexico per duodecim leucas, & sic ultra unam dietam. Et quamvis in suo edicto asserant, se hoc fecisse in vim Constitutionis Greg. XIII. quæ extendit facultatem Conservatorum ad tres dietas: tamen hæc Constitutio sublata est per Bullam posteriorem Gregorii XV. de Conservatoribus §. 11. ubi Gregorius innovat prædictam Constitutionem Bonifacii VIII. in omnibus, quæ suæ Constitutioni non adverfantur, & contrariis privilegiis derogat.

37 Ad extremum, excesserunt isti Conservatores etiam in ordine procedendi; quia etiam generaliter Conservatores Regularium possint uti censuris, etiam contra Episcopos, tam de jure communi, ut est textus in cap. 2. de Offic. Deleg. lib. 6. quàm hoc casu, ex memoratis litteris Gregorii XIII. in §. 3. & Sacra Congregatio Concilii in Compilatione Bullæ Gregorii XV. de Conservatoribus noluerit eis hanc facultatem adimere; tamen in his deferendum est dignitati Pontificali, & servandus ordo præscriptus in d. c. 2. Ipsi autem ab initio excommunicarunt Episcopum. Et quamvis excommunicatio ex hoc capite non sit nulla, quia ille textus procedit de honestate; tamen ut ibi ait glossa, ipsi non benè fecerunt.

Placeret tamen aliquod temperamentum ad pacem componendam, & posset moneri Episcopus, ut erga Societatem, quæ in Ecclesia Dei fructus tam uberes in dies profert, paterno se gerat affectu, eamque suæ pristinæ benevolentia restituat. Et Pater Generalis similiter posset injungere Religiosis illis, ut se humiliant Episcopo, eique, ut par est, honorem ac reverentiam exhibeant.

40 In Sacra Congregatione super his controversiis semel, atque iterum habita, nempe die 6. & 16. Aprilis anno 1648. cui interfuerunt S. R. E. Cardinales Spada, Sachettus, Ginettus, Carpineus, Franciottus, & ex Prælati Farnesius Archiepiscopus Patracen. Maraldus, Paulutius, & Ego, editæ fuerunt quamplures resolutiones postea confirmatæ à Sanctissimo Domino Nostro per litteras in forma Brevis, quarum tenorem hic inferendum duxi ad communem utilitatem, cum sint de rebus admodum gravibus, & exemplaribus.

INNOCENTIUS PAPA DECIMUS

Ad futuram rei memoriam.

41 Cum, sicut accepimus, aliqua fuerint orta differentia inter Venerab. Frat. Joannem Episcopum Angelopolitanum, sive Populi Sanctorum Angelorum in Indiis Occidentalibus ex una, & dilectos filios Clericos Regulares Societatis Jesu in iis partibus ex altera, de & super munere prædicationis Verbi Dei in propriis eorundem Clericorum Regularium, petita solum Episcopi benedictione ** quàm in alienis Ecclesiis petita, & obrenta ab eodem Episcopo diocesano licentia exercendi, necnon super confessionibus laicorum audiendis prævio examine, sive approbatione ejusdem Episcopi diocesani, quæ dicti Clerici Regulares in vim privilegiorum prædictæ Societati Apostolicæ autoritate concessorum sibi

sibi proprio jure licere præcedebant: & de jure in partibus fuerit devenit ad plures actus judiciales, & pro parte Clericorum Regularium hujusmodi ad electionem Conservatorum privilegiorum hujusmodi. Nobisque tam dicti Joannis Episcopi, quam eorumdem Clericorum Regularium nomine pro sopiendis differentiis hujusmodi quedam dubia decisionem differentiarum præfatarum, necnon jurisdictionem Ordinariorum in exemptos, & ipsorum Clericorum Regularium exemptionem a jurisdictione Ordinarii concernentia fuerint proposita, ad que ambe partes responderi, & quid de super observandum sit, autoritate nostra Apostolica statui, & stabiliri desiderabunt. Nos, qui omnium fidelium, & præsertim Ecclesiasticorum quieti libere incumbimus, differentias prædictas, totumque negotium particulari Congregatione aliquorum Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & Dilectorum filiorum Romanæ Curia Prælatorum examini commisimus, qui auditis sæpius Procuratoribus prædicti Joannis Episcopi, necnon Procuratore Generali Societatis prædictæ, negotio maturè discusso omnibus dubiis, & petitionibus hinc inde propositis responderunt prout sequitur, videlicet.

- 42 Sacra Congregatio à Sanctissimo D. Nostro deputata super controversiis vertentibus inter Episcopum Angelorum in Indus Occidentalibus, & Religiosos Societatis JESU, sæpius auditis Procuratoribus ab eodem Episcopo ad Urbem ablegatis, necnon ipsius Societatis Procuratore Generali, negotioque accuratè discusso, censuit prædictos Religiosos nequaquam posse in Civitate, & Diœcesi Angelopolitana personarum secularium confessiones audire sine approbatione Episcopi diœcesani, nec verbum Dei prædicare in Ecclesiis sui Ordinis non petita ipsius benedictione, nec in aliis Ecclesiis sine ejus licentia, nec in Ecclesiis etiam sui Ordinis ipso contradicente, & contravenientes ab Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ Delegato coerceri, & puniri posse etiam censuris Ecclesiasticis in vim Constitutionis sanctæ mem. Gregorii XVI. que incipit: Inscrutabili Dei Providentia: ac prout memoratis Religiosis, qui hujusmodi approbationem, & licentiam se obtinuisse non docuerunt, potuisse Episcopum, seu ejus Generalem Vicarium præcipere sub pena excommunicationis lata sententia, ut à Confessionibus audiendis, & verbi Dei prædicatione abstinere; nec ob eam causam licuisse dictis Religiosis quasi à manifestis injuriis, & violentiis eligere Conservatores, eosque, ut præfertur, electos in Episcopum, ejusque Vicarium Generalem indebitè, ac nulliter excommunicationem fulminasse. Cæterum Congregatio serio in Domino hortatur, ac monet Episcopum, ut Christiana mansuetudinis memor, erga Societatem JESU, qua laudabili suo instituto in Ecclesia Dei tam fructuosè laboravit, ac sine intermissione laborat, paterno se gerat affectu, eamque in regimine Ecclesiæ suæ perutilem adjuvicem agnoscens, benignè foveat, ac pristina sua benevolentia restituat, quemadmodum S. Congregatio ipsam facturum confidit, sibi que certo pollicetur, cum ejus zelum, pietatem, ac Pastoralem sollicitudinem compertam habeat. Datum Romæ die 16. Aprilis 1648.

Et præmissorum occasione pro parte prædicti Joannis Episcopi, necnon Religiosorum Societatis JESU in eadem Congregatione proposita fuerunt diversa dubia de mandato Sanctissimi resolvenda, quæ quidem Sac. Congregatio sæpius auditis Procuratoribus, ut in præmissis, ab eodem Episcopo ad Urbem missis, necnon Procuratore Generali ipsius Societatis, negotioque maturè perpenso, ad singula dubia ab utraque parte proposita respondit ordine quo sequitur.

- 46 Primò, an in casu, quo Episcopus præcipiat decreta aliqua Concilii Tridentini à Regularibus observari, & executioni demandari, Regulares quicumque etiam Societatis JESU sub prætextu, quòd hujusmodi præcepta infringant sua privilegia, possint eligere Conservatores: Congregatio respondit, si Episcopus præcipiat Regularibus etiam Societatis JESU, ut decreta aliqua Concilii Tridentini observent, ac exequantur in illis casibus, in quibus per ipsum Concilium, vel Constitutiones Apostolicas Regulares exempti subiciuntur jurisdictioni, & correctioni Episcopi, minimè licere ipsis Regularibus ob eam causam Conservatores eligere.
- 47 Secundò, an quando Ordinarius procedit juris ordine servato adversus Regulares exemptos in casibus, in quibus per Concilium Tridentinum, vel Constitutiones

Apostolicas ipsi subiciuntur, possint Conservatores judices assignare. Resp. ut ad proximum, non posse.

Tertiò, an Regularibus etiam Societatis JESU asserentibus se habere privilegia, quominus obediant, Episcopo in executione decretorum juris communis, Concilii Tridentini, & Constitutionum Apostolicarum, Ordinarii debeant ipsis abhibere fidem absque exhibitione hujusmodi privilegiorum. Resp. Ordinarios non debere hujusmodi assertioni fidem adhibere absque integrali privilegiorum exhibitione.

Quartò, an in casu, quo Regulares quicumque etiam Societatis JESU exhibeant aliqua privilegia, & Ordinarii judicent ea non suffragari casui, de quo agitur, & ad rem non facere, Regulares præfati possint, ac debeant provocare ad Summum Pontificem, vel in partibus Indiarum remotissimis ad Metropolitanum, sive Ordinarium viciniorem, vel potius possint hoc casu eligere judices Conservatores. Resp. si verba privilegiorum sunt obscura, & ambigua, non licet recurrere ad Metropolitanum, vel viciniorem Episcopum, nec Conservatores eligere, sed ad Summum Pontificem pro interpretatione esse ad eundem.

Quintò, utrùm Constitutio felic. record. Gregor. XV. circa Conservatores Regularium publicata anno 1621. cum declarationibus Eminentissimorum S. Congregationis Concilii interpretum desuper editis, æquè afficiat, & comprehendat Religiosos Societatis JESU, ac reliquos Regulares, itaut omnia alia præfata Societatis privilegia fuerint reducta ad terminos dictæ Constitutionis, & sic in posterum debeant ab iis eligi Conservatores juxta formam, & tenorem præscriptæ Constitutionis. Respondit hujusmodi Constitutionem cum declarationibus, ut præfertur, editis, æquè afficere Religiosos Societatis JESU, atque aliorum Ordinum, & Conservatores ad illius præscriptum esse eligendos non obstantibus quibusvis privilegiis, quippè quæ omnia sunt redacta ad terminos ipsius Constitutionis.

Sextò, an Regulares prædicti gravati ære alieno, vel ad ratiocinia, vel testamentorum executores possint conveniri coram Ordinario, si Conservatores non nominaverint intra tempus habile ab Ordinario præscriptum. Resp. Regulares in causis præfatis coram Ordinario loci esse conveniendos, si ad præscriptum Constitutionis sanctæ mem. Gregorii XV. Conservatores non elegerint, ipsumque electionis documentum intra præfinitum tempus in actis curiæ ipsius Ordinarii non exhibuerint, ac dimiserint.

Septimò, an dicti Regulares Conservatores sive ad jura, sive ad privilegia tuenda assumpti teneantur ante exercitium commissionis præstare cautionem coram Ordinario, sive alio judice competente, de judicio fisci, & judicatum solvendo, casu quo in lire, seu causa succubuerint. Resp. Non teneri.

An quando Episcopi jura, vel decimas Cathedralium adversus Regulares prædictos dote sua spoliantes Ecclesias coram judice competente tuentur, librosque, memorialia, & allegationes producunt, jus Ecclesiarum Cathedralium exprimentes, & acquisitiones Religiosorum, aliæque id genus adnumerantes, hujusmodi scriptorum occasione possint Regulares nominare Conservatores, prætendentes injuriam sibi inferri in referendo immoderatas acquisitiones. Resp. Si Episcopi pro tuendis juribus Cathedralium Ecclesiarum coram judice competente hujusmodi scripta producant, & Regularium immoderatas acquisitiones veraciter, & modestè referant, non licere ob eam causam ad Conservatores recurrere.

Nonò, utrùm Regularis quicumque etiam Societatis JESU possit administrare Sacramentum Pœnitentiæ secularibus absque licentia Episcopi diœcesani, etiam si in alia diœcesi ab Episcopo approbatus sit: Respondit Regulares etiam Societatis JESU in una diœcesi ab Episcopo approbatos ad confessiones personarum secularium audiendas, nequaquam posse in alia diœcesi hujusmodi confessiones audire sine approbatione Episcopi diœcesani.

Decimò, an Episcopus contra dictos Regulares audientes in sua diœcesi confessiones secularium absque approbatione, vel concionatores absque licentia Episcopi intra, & extra proprias Ecclesias, possit procedere eos à talibus ministeriis removendo, sive præceptis, & aliis ju-

- his remediis coercendo: Respondit, eisdem Regularibus, qui confessiones personarum secularium audiunt sine approbatione Episcopi loci, vel prædicant in Ecclesiis sui Ordinis, non perita illius benedictione, aut in aliis Ecclesiis absque ipsius licentia, vel in Ecclesiis etiam sui Ordinis ipso contradicente, posse Episcopum in vim Constitutionis felic. record. Gregorii XV. quæ incipit: *Inscrutabili Dei Providentia*, tamquam Sedis Apostolicæ Delegatum, administrationem Sacramenti Penitentiae, ac munus prædicationis interdiceret, eosque juris remediis coercere, & punire.
- 56 Undecimò, an quando Episcopo constat dictas licentias obtentas non fuisse, ipse possit præcipere, ut donec licentiam intra præscriptum tempus exhibeant, à tali ministerio abstineant; & an requirendus sit per Episcopum pro his exhibendis Provincialis in alia diocesi, vel longissimè existens, vel ipsi Regulares Confessarii, vel eorum Superiores ejusdem diocesis, in qua prædicta exercentur: Resp. posse Episcopum sic præcipere, nec pro hujusmodi licentiis requirendum esse Provinciale, sed satis esse ipsos Religiosos requirere, aut eorum Superiores in diocesi Episcopi existentes.
- 57 Duodecimò, an si contingat, ut aliquis prædictorum Regularium insurgat contra Episcopum in propria diocesi maledictis, scripto, vel dicto, populum scandalizando, possit ab Episcopo puniri, & qua animadversione; & quid, si hujusmodi delinquens transiverit ad aliam diocesim, hoc casu servandum sit; & qua pœna puniendus sit Regularis, qui commorans in una diocesi, spargat famulos libellos contra Ordinarium alterius diocesis: Respondit: Si Regularis intra claustra degens, extra ea in casibus in dubio expressis ita notoriè deliquerit, ut populo scandalo sit, Episcopo instante teneri Superiorem Regularem infra tempus ab eo præfigendum severè illum punire, ac de punitione Episcopum certiore facere; alioquin sic delinquentem ab Episcopo puniri posse ad præscriptum Concilii Tridentini *cap. 14. sess. 25. de Regularibus*: quòd si delinquens ad aliam diocesim migraverit, servandum esse quod præcipitur in Constitut. sanct. Clem. VIII. incip. *Suscepti muneris ratio*.
- 58 Decimotertio, an Conservatores nominati, & electi à Regularibus præscriptis, ante exercitium suæ jurisdictionis teneantur electionis authenticum documentum exhibere coram Ordinario sub pœna nullitatis actuum: Respondit utique teneri.
- 59 Decimoquarto, an privilegia, quæ sunt contra jurisdictionem Ordinarii, & quibus gaudent, & gaudere prætendunt Regulares præfati, debeant Episcopis notificari, seu insinuari: Resp. Regulares teneri hujusmodi privilegia Episcopo exhibere, si eis uti voluerint.
- 60 Decimoquinto, an prædia rustica, metallorum fodinæ, sacchari opificinæ à Regularibus Societatis, vel aliis possessa, vel aliæ domus sæculares, in quibus videlicet unus, vel duo Regulares tantum commorantur, gaudeant privilegio Collegiorum, seu Conventuum: Respon. non gaudere.
- 61 Decimosexto, utrùm Regulares præscripti apothecas quarumcumque mercium, nacella, & similia, præsertim propè Collegia, seu Conventus exercentes possint ab Ordinario sub censuris inhiberi, ne hujusmodi exercent, Respondit non posse Episcopum hæc prohibere Regularibus exemptis; sed si in præmissis ita notoriè delinquant extra claustra, ut populo scandalo sint, servandum esse quod dictum est supra in responsione ad duodecimum.
- 62 Decimosextimo, utrùm Regulares etiam Jesuitæ in suis prædiis, opificinis, aliisque suis domibus sæcularibus sitis intra limites Parochiarum ad se spectantium possint administrare Sacramenta Baptismatis solemnibus, Matrimonii, Extremæ unctionis, & Eucharistiæ in festo Paschatis famulis mercenariis, rusticis, sive aliis id genus hominibus sæcularibus absque Ordinario, vel Parochi licentia: Respondit non posse.
- 63 Decimo octavo, utrùm Patres Societatis in civitate, & diocesi Angelorum possint consecrare vasa sacra, altaria, & similia, in quibus unctio requiritur. Respondit, itidem non posse. Pro parte verò Religiosorum Societatis Jesu præposita fuerunt infra scripta dubia.
- 64 Primum, an Episcopi in partibus Indiarum possint ex integro totum unum Monasterium, vel Collegium ab audiendis confessionibus suspendere: Resp. Episcopos Indiarum posse quidem omnibus simul unius Monasterii, vel Collegii Confessariis adimere facultatem audiendi Confessiones personarum secularium etiam inconsulta Sacra Congregatione Episcoporum, & Regularium negotiis præposita, cum decretum ab ea editum sub die 20. Novembris 1615. ex intentionis defectu, & convenientia morali non extendatur ad regiones illas tam longè ab Urbe distitas. Verùm ab hac generali suspensione, quæ vix sine scandalo, & animarum pernicie contingere potest, abstinendum esse Episcopis, nisi gravissima subsistente causa; super quo S. Congr. illorum conscientias graviter voluit esse oneratas.
- Secundò, an Episcopus Regularem pro Confessionibus semel approbatum sine nova causa suspendere possit ab ipsis Confessionibus audiendis: Respondit, Regulares aliàs liberè ab Episcopo prævio examine approbatos ad audiendas confessiones personarum secularium, ab eodem Episcopo suspendi non posse sine nova causa, eaque ad confessiones ipsas pertinente.
- Tertio, an Bulla S. Pii V. 34. in ordine tom. 2. Bullarii, concessa instante, & supplicante Serenissimo Rege Catholico non ad petitionem Regularium, sit revocata in Bullis Summorum Pontificum, in quibus exemptiones Regularium mitigantur: Respondit agendum cum Sanctissimo, an velit declarare Bullam non esse revocatam; illam tamen non suffragari, nisi in locis ubi est defectus Parochorum.
- Quarto, an Episcopus possit cum censuris procedere contra Regulares exemptos, si inobedientes fuerint in confessionibus audiendis, vel prædicatione Verbi Dei; & hoc an vigore Concilii Tridentini, vel per quem Canonem: Respondit posse procedere non quidem in vim Concilii Tridentini, sed in vim Constitutionis Gregorii XV. quæ incipit, *Inscrutabili Dei Providentia*.
- Quinto, an licentia audiendi confessiones, & prædicandi ab Episcopo pro litteras missivas, an solum per litteras patentes Cancellariæ concedi possit. Respondit posse concedi etiam per litteras missivas, si ita Episcopo videbitur.
- Sexto, an talis licentia otetenus sine scripturis concedi possit: Resp. ad proximum.
- Septimò, an facultas eligendi Conservatores concessa Societati à Greg. XIII. suffragetur illis in locis, in quibus non adsunt iudices Synodales. Respondit privilegium Gregorii XIII. suffragari quoad hoc, ut Societas non teneatur ex illis eligere Conservatores, dummodò tamen in reliquis servetur forma Constitutionis Greg. XV. hæc de re editæ.
- Octavo, an Conservatores Societatis Vicarios Generales Episcoporum auctoritate Apostolica per sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas compellere possint virtute Bullæ Greg. XIII. incipien. *Aequum reputamus*, datum ultima Februarii 1573. Respondit posse à manifestis injuriis, & violentiis eos compescere etiam censuris, & pœnis Ecclesiasticis, datum Romæ die 16. Aprilis 1648. Quapropter ut præmissa firmiter subsistant, & inviolabiliter observentur, Nobis pro parte Joannis Episcopi hujusmodi fuit humiliter supplicatum, ut illa auctoritate Apostolica confirmare de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur dicti Joannis Episcopi votis hæc in re annuere, illumque specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & eundem Joannem Episcopum à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequen. harum serie absolven. & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, præinserta responsa, seu resolutiones auctoritate prædicta tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illisque Apostolicæ firmitatis vim, & robur adjicimus, & inviolabiliter observari mandamus, salva tamen semper in præmissis auctoritate dictæ Congregationis, decernentes sic, & non aliter in præmissis per quoscumque Iudices Ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos judicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane si quid secus à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Apostolicis, ac Universalibus, Provincialibusque, & Synodalibus

libus Conciliis editis generalibus, & specialibus constitutionibus, & ordinationibus, necnon Ecclesie Angolopolitane, ac Societatis predictae etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel alia quavis firmitate roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indulgentiis, & litteris Apostolicis ejusdem Ecclesie, & Societati sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, ac decretis etiam irritantibus, etiam motu proprio, ac etiam consistorialiter, & aliis quomolibet in contrarium premissorum quomolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Qui-

bus omnibus, ac singulis, etiam si pro sufficienti illorum derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quavis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores presentibus pro plenè, & sufficienter expressis habent. illis aliis in suo robore permanentibus, ad effectum premissorum specialiter, & expressè derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 14. Maji 1648. Pontificatus nostri anno 4.

DE OFFICIO DELEGATI.

Idem Alexander III. Eboracen. Archiepiscopo, & Episcopo Conventren.

C A P U T XII.

I. **E**X parte N. nobis innotuit, quòd cum ad te frater Conventren. nostras litteras impetraverit, ut ei Archidiaconatum, quem in Ecclesia tua primò vacare contingeret, assignares: R. (adversarius ejus) alias ad te frater Eboracen. litteras impetravit, nulla de prioribus habita mentione: ut si avunculus suus Archidiaconatum, quem habebat in eadem Ecclesia, vellet omninò dimittere, ipsum ei faceres assignari. Quoniam igitur, si memores fuissetis, nos pro predicto N. litteras direxisse, pro adversario nullatenus scripsissetis; mandamus, quatenus præfato N. Archidiaconatum ipsius Ecclesie (si vacat) non obstantibus posterioribus litteris, assignetis.

S U M M A R I U M.

- 1 **I**mpetrans dignitatem in Ecclesia primò vacaturam præferatur secundo impetranti certam dignitatem ipsius Ecclesie cum vacaret.
- 2 Successio immediata transversalium in beneficiis à jure non improbat.
- 3 Nepos de jure potest obtinere beneficium vacans per resignationem avunculi.
Et quid post Constitutionem S. Pii V. n. 8.
- 4 Filius etiam legitimus non potest immediate succedere in beneficio patris.
- 5 Idem in nepote ex filio, & aliis descendentes.
- 6 Successio hereditaria in collateralibus non consideratur.
- 7 Dignitates etiam seculares non debent pluribus de eadem domo successivè deferri.
- 8 Beneficia per resignationem vacantia hodie ab Episcopo conferri non possunt ejus, aut resignantium consanguineis, vel familiaribus.
- 9 Idem in vacantibus per dimissionem ob alterius incompatibilis affectionem.
- 10 Littera secunda de prioribus mentionem non facientes sunt subreptitiae, ubi ambae super eodem beneficio referuntur.
- 11 Clausula, anteferri, facit de posteriore priorem.
- 12 Est odiosa, & strictè intelligenda.
- 13 Resignatio facta in manibus Ordinarii eo pacto, ut beneficium certa persone conferatur, est simoniaca.
- 14 Vitium tamen purgatur, si Papa auctoritas intercedat.
- 15 Simoniaca an sit resignatio facta ea intentione, ut beneficium conferatur nepoti, vel alteri.
- 16 Canonicus, qui principaliter interest divinis pro denario committit simoniam mentalem, & num. 20.
- 17 Simoniaca quedam sunt quia prohibita, quedam prohibita quia simoniaca.
- 18 Simoniam an inducat sola voluntas in his, qua simoniaca sunt quia prohibita, & num. seq.
- 19 Simonia mentalis resignationem, aut collationem non inficit, nec obligat ad beneficium dimittendum.
- 20 Usurarius mentalis tenetur ad restitutionem rei acceptæ ultra sortem.
- 21 Simonia mentalis inducitur sola voluntate, & proposito quoad Deum, licet non quoad Ecclesiam.

22 Papa potest involvi simonia in prohibitis quia simoniacis, non autem in simoniacis quia prohibitis.

23 Beneficium vendere an sit prohibitum, quia simoniacum. Et quid de exactione annuarum, remissive.

EX parte, il primò. Si primus impetravit primam dignitatem in Ecclesia vacaturam, secundus impetravit certam dignitatem ipsius Ecclesie cum vacaret, & ista postea vacat, primo, non secundo debetur. Hoc dicit. Primò ponitur partis conquestio. Secundò provisio, ibi, *Quoniam*.

Nota primò, successionem immediatam collateralium, seu transversalium in beneficiis à jure non improbari. nam ut hic vides nepos obtinuit beneficium vacans per resignationem avunculi. Idem habetur in c. 2. de arbitr. & in c. Accedens de accusat. Unde collige aliam esse causam filiorum, & descendentes, aliam collateralium: nam filius etiam legitimus non potest immediate succedere in beneficio patris, c. Ad extirpandas de fil. Presbyr. Et idem in nepote ex filio, & aliis descendentes, quorum est jus succedendi, ut insit. de hered. qualit. & differ. §. Summ. & tenet gloss. 1. in d. c. Ad extirpandas, Gulielm. de Benedict. in reper. c. Raynutius in ver. Et uxorem n. 693. de testam. & Rebuff. post alios in praxi benefic. in tit. de dispensat. super defectu natalium, n. 25. Quidquid contra scripserint Moderni in d. c. Ad extirpandas, ut ibi dixi n. .... At secus est in collateralibus, quia in his non consideratur successio hereditaria, quam in Ecclesia Dei sacri Canones detestantur, cap. Ex transmissa cod. tit. & ita per hanc decretalem concludit glossa præallegata, Jo. Andr. hic in ver. Avunculus, n. 3. Anton. de Butr. n. 9. Card. in 1. oppositione, Anchar. in 2. notab. Abb. n. 1. in 3. notab. & Dec. num. 6. Ceterum quamvis hoc negari non possit, tamen non decet, ut notat Abb. per illum textum in cap. Venerabilem, num. 15. in penult. notab. supr. de elect. ubi notabiliter concludit, non solum beneficia Ecclesiastica, sed etiam dignitates seculares non debere delatari de eadem domo successivè deferri, ne videantur plures ex successione. Ad quod, inquit, non advertunt nonnulli improbi laici, qui sæpe numero instant, ut beneficium aliquod non exeat de familia eorum, allegantes antiquitatem pro causa; dicunt enim: Jamdiu illud beneficium semper fuit collatum alicui de domo eorum: nam hæc sola allegatio debet esse sufficiens ad impediendum collationem alicui de domo fiendam: nam si istud debet servari in dignitatibus secularibus, fortius in

- Ecclesiasticis*. Hæc ille, quem sequitur Dec. *hic num.* 6.
- 8 Adverte tamen, quia quod spectat ad Ordinarios collatores, hæc differentia inter descendentes, & transversales hodie procedit tantum in beneficiis vacantibus per obitum, secus verò in vacantibus per resignationem: nam ex Constitutione S. Pii V. quæ incipit, *Quanta Ecclesia Dei incommoda*; in §. *Cæterum*, prohibentur Episcopi beneficia in eorum manibus resignata, suis, aut resignationum consanguineis, affinis, vel familiaribus conferre. Atque ita quantumcumque resignatio sit libera, non solum filii, & descendentes, quibus obstat jus commune, sed etiam transversales prohibentur obtinere beneficium resignantis. An autem prædicta constitutio vendicat sibi locum in Parochialibus per dimissionem vacantibus ob alterius Parochialis affectionem: Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum meo tempore resolvit affirmativè, de quo articulo scripsi plenè in c. *Non sine infra de arbitr.*
- 9 Secundò nota ibi, *Nulla de prioribus facta mentione*, secundas litteras de primis mentionem non facientes, ubi ambæ specificè super eodem beneficio reflectuntur, esse ipso jure nullas, tamquam subreptitias, ut hic per Butr. *num.* 2. in 1. *notab.* & Abb. *num.* 3. Ratio est, quia non est verisimile, ut Papa voluerit pro secundo rescribere in præjudicium primi, ut patet ex littera ibi, *Si memores fuissetis*. Quandoque tamen in litteris apponitur clausula, *Anteferri*, ut in cap. *Auctoritate de concess. præbend. lib.* 6. Sed tunc præfertur secundus, quia constat de intentione Papæ volentis primo præjudicare, cap. *Quorundam eod. tit.* & lib. Oldrad. *conf.* 136. *Quod ex productis, num.* 2. *vers.* Et quamvis, Cardin. *hic in 1. notab.* Hujusmodi enim clausula facit de posteriore priorem, Ægidius Bellamera *conf.* 33. *num.*
- 12 20. *vers.* *Tertio hoc probatur*. Dicit tamen Cardin. *ubi supra*, hanc clausulam non habere multum honestatis. Eamque odiosam esse, & repugnantem juri, & idèò restringendam quantum fieri potest, scripserunt Oldrad. *conf.* 198. *n.* 3. *vers.* *Tertio clausula anteferri*, & Bellamera *d. conf.* 33. *num.* 22. *vers.* *Modò clausula*.
- 13 Ultimò nota ibi, *Omnino dimittere*, eum, qui vult licitè beneficio suo renunciare, non posse in pactum deducere, ut beneficium certæ personæ conferatur; sed debere purè, ac liberè resignare in manibus Superioris; alioquin si hoc in pactum deduceret, resignatio esset nulla, & simoniaca, cap. *Talia* 8. q. 3. cap. *Veniens de testib.* & tenet hic glossa 1. & 2. dum exponit *ver.* *Omnino*, id est, sine aliqua pacto, conditione, vel modo, Innocentius in *ver.* *Omnino*, Hostien. *ante num.* 1. in eod. *ver.* Joan. Andr. *num.* 9. in gloss. ibi, *Conditione*, Abb. *num.* 4. & reliqui omnes. Idem firmat Innocentius in cap. *Tua nos in ver. Culpa-biles de simonia*, & post eum Hostien. *ibi ad finem*, &
- 14 Cardin. in 1. *quest.* Alios complures cumulat Redoan. in *tract. de simonia part.* 2. cap. 10. Hæc tamen species simoniæ non est prohibita jure divino, sed ex Constitutione Ecclesiæ tantum, secundum Innocentium, & omnes in d. cap. *Tua nos*, & in c. *fin. de simon.* & idèò vitium purgatur, si Papæ auctoritas intercedat, ut in c. *Nisi*, juncta glossa in *ver.* *Ex jussione de præbend. in c. Quæstum de rorum permut.* & cap. 1. eod. *tit. lib.* 6. Hostien. & Henr. Boich. in cap. 1. *Ne Prælat. vices suas*, Joan. Andr. in c. 1. *de simonia*, Redoan. in *tract. de simonia par.* 2. c. 12. *Casus ad. dec.* 2. *de simonia*.
- 15 An autem resignans beneficium in manibus Ordinarii ea intentione, ut certæ personæ conferatur, simoniam committat, si hoc tacitè, vel expresse non deducat in pactum, glossa 2. *hic*, & Host. *num.* 1. tenent non committere. Idem determinant Innocentius & Host. in cap. *fin. de simonia*, ubi Card. dicit nullam simoniam committere resignantem beneficium ea intentione, ut detur nepoti, vel alteri, nulla de hoc facta conventionione, sequitur Felin. in c. *Ad audientiam*, il *secondo de rescript.* & Redoan. *de simonia par.* 1. c. 25. *num.* 3. Sed circa hoc vide quod scripsi in c. *Tua nos ad finem de simonia*, & quod dicam infra n. 18. & 21. Item vide Host. in c. *Olum de verbor. significat.* ubi firmat, Canonicum, qui divinis officii interest principaliter pro denario, quamvis veram simoniam non committat, cum nulla expressa pactio intercedat; graviter tamen peccare, & committere simoniam mentalem. Cujus dictum sequitur glossa in cap. *unico in ver. Receptum in fine*, de *Cleric. non residen. lib.* 6. & idem firmat Arch. in cap. *Odi* 43. *quest.* 1. Car-
- din. in Clement. 1. in 6. *notab. de celebrat. Missarum*, Jo. de Anan. in cap. *Suam in 1. notab. de simonia*, Abb. *hic nu.* 4. in *fine*, & Felin. *nu.* 2. Ratio differentiæ inter hos duos casus patebit infra n. 18.
- Glossa Vincentii *hic in ver. Dimittere*. ponit celebrem distinctionem in materia simoniæ, videlicet: Quædam sunt prohibita, quia simoniaca, quæ in veteri, novoque Testamento simoniaca erant in sui natura, ut vendere Sacramenta. Quædam verò sunt simoniaca, quia prohibita, quæ scilicet per Constitutionem Ecclesiæ facta sunt simoniaca, ut resignare beneficium cum pacto, ut alteri conferatur, vel pactum dare post receptionem in Canonicum. Quam distinctionem sequuntur hic Host. Joan. Andr. Butr. Card. Imola, & alii communiter, Innoc. Hostien. & alii in c. *Tua nos*, & in cap. *fin. de Simonia*, eamque amplectuntur etiam Theologi serè omnes. Et quamvis illam impugnet Duran. in 4. *dist.* 25. q. 5. ejus tamen objecta diluit Perr. de Palude, & post eum Turrecrem. & Præpos. in cap. *Latorum* 1. q. 1. Soto *lib.* 9. *de just. & jur.* q. 5. *art.* 2. & nos latissimè in cap. *Cum pridem à num.* 2. usque ad n. 30. *infra de pactis*.
- Inter hæc duo genera simoniæ constituuntur à Doctõribus. Duæ potissimum differentiæ. Altera est secundum aliquos, quia in his, quæ simoniaca sunt quia prohibita, sola voluntate simonia non committitur; dum tamen sit contenta suis terminis, ut concludit glossa nostra, Innocentius in cap. *Tua nos in ultima glossa in ver. Culpa-biles de simonia*; in his verò; quæ prohibita sunt quia simoniaca, sola voluntate committitur simonia mentalis, cap. *Qui studet* 1. *quest.* 1. Quæ tamen resignationem, aut collationem beneficii non inficit, nec obligat ad beneficium dimittendum, sed satis est per penitentiam suo satisfacere Creatori, ut est text. singularis in cap. *fin. de Simonia*, ubi sic determinat Innocentius, cum quo alii transeunt. Et ibi torquentur Doctores indagantes rationem diversitatis, cur usurarius mentalis teneatur ad restitutionem rei acceptæ ultra sortem, juxta textum in c. *Consuluit de Usuris*; simoniacus autem mentalis non teneatur, ut in *dict. cap. fin.* Hinc etiam intelligi potest discrimen, cur resignans beneficium ea mente, ut alteri conferatur; quamvis peccet, non tamen committat simoniam mentalem; & nihilominus illam committat Canonicus, qui vadit ad Horas principaliter, ut lucretur distributiones quotidianas, ut dictum est supra *num.* 16. Illud enim est simoniacum, quia prohibitum, ut hic, & in cap. *Quæstum de rerum permutat.* & cap. 1. eod. *tit. lib.* 6. hoc verò est prohibitum, quia simoniacum, ut est text. in cap. *Licet*, & ibi notat glossa *fin. infra de pœnis*, Abb. in cap. *Consuluit de celebrat. Missar.* & in cap. *Significatum, num.* 8. *de præben.* Cæterum adverte, quia primum membrum distinctionis glossæ, & Innocentii, quod in simoniacis, quia prohibitis, sola voluntas nullam inducat simoniam, à Doctõribus non tenetur. Imò enim sola deliberatio, & propositum inducit peccatum simoniæ mentalis quoad Deum, licet non quoad Ecclesiam, quæ non judicat de occultis, cap. *Christiana* 32. q. 5. & cap. *Sicut, il secundo de Simonia*; & ita declarat Abb. in c. *Tua nos num.* 5. eod. *tit.* & post eum Marian. Socin. *num.* 9. & Felin. *num.* 3. & idem Socin. in rubr. eod. *tit. num.* 5. & Silvest. in *ver. Simonia, num.* 5. *vers.* *Quinto quaritur*. Nec contradicit glossa *ultim. in dict. cap. fin. de Simon.* quia secundum Silvest. loquitur quantum ad forum judiciale,
- Altera differentia est, quia in his, quæ prohibita sunt, quia simoniaca, etiam Papa potest simoniam committere, cap. *Qui studet* 1. *quest.* 1. In his verò, quæ simoniaca sunt, quia prohibita, Papa hoc crimine non involvitur, cum sit supra omne jus humanum positivum, cap. *Proposuit de concess. præbend.* Ita distinguit glossa notabilis in *dict. cap. Cum pridem in ver. Illicite pactio infra de pactis*, Henric. Boich. in cap. 1. in *princip.* *Ne Prælat. vices suas*, Joan. de Anan. in cap. 1. *num.* 7. *vers.* *Et hic concordant opiniones de Simonia*, Felin. in cap. *Ad audientiam, il secundo, num.* 3. *vers.* *Quòd autem dicta conventio de rescript.* & in hoc conveniunt unanimiter Canonistæ, ac Theologi serè omnes, ut testatur Turrecrem. in cap. *Latorum, num.* 5. *vers.* *In oppositum* 1. *quest.* 1. & alii quos retuli in *dict. cap. Cum pridem num.* 6. *vers.* *Sed his non obstantibus, & num.* 57.

An autem vendere titulum beneficii Ecclesiastici sit prohibitum, quia simoniacum, an è converso, insignis est controversia, quam ad partes examino in prædicta decretali, Cum pridem, in 2. 3. qu. à nu. 30. usque ad nu. 139. De an-

natis verò, & an illarum exactio sit simoniaca, quod non tantum Heretici, sed nonnulli etiam ex Catholicis scriptoribus ausi sunt affirmare, latissimè dissecto in d. c. 1. infra Ne Prælat. vices suas.

DE OFFICIO DELEGATI.

Idem Alexander III. Abbati, & Conventui Majoris Monasterii.

C A P U T XIV.

Quoniam Abbas Leicestriæ, qui suscepto mandato nostro, partibus diem ad agendum præfixit, Abbatem Vincestriæ de novo substitutum judici præmortuo, illi mandato nostro porrecto, quia sub expressis nominibus locorum, & non personarum commissio emanavit, sibi socium in causæ cognitione adjunxit: Nos sententiam illorum (sicut est iusta) ratam, & firmam habemus.

S U M M A R I U M.

- 1 **D**elegatus Papæ potest subdelegare, licet datus sit ex officio, vel de partium consensu, vel cum clausula, Quod si non omnes, & n. 9.
- 2 Subdelegare potest de partium consensu is, cui committitur negotium personaliter exequendum, nisi in duobus casibus.
- 3 Secus si committatur nudum ministerium.
- 4 Vicarius Episcopi an possit sine speciali mandato procedere in illis casibus, in quibus ex Concilio Tridentino tribuitur Episcopi facultas tamquam Sedis Apostolicæ delegato.
- 5 Et an Episcopus possit hujusmodi facultatem Vicario suo specialiter subdelegare. Distinguitur, ut n. seqq. usque in fin. Quid si Episcopo tribuatur facultas in his, quæ jure ordinario ei competeant ante Concilium, n. 6. Et quid in his, quæ Episcopo non competeant, n. 8. Et quid si Episcopus jubeatur procedere de dictionem taxativam tantum, vel solus, n. 17. 18. 23. & 40.
- 6 Episcopus habens facultatem etiam ut delegatum, potest jure ordinario procedere in his, quæ prius ei competeant de jure communi.
- 7 Dictio. etiam, est implicativa.
- 10 In Vicarium Generalem non transit facultas, quæ competit Episcopo de jure speciali.
- 11 Jurisdictio delegata non extenditur de persona ad personam.
- 12 Episcopus in causa sibi delegata non procedit ut Episcopus, sed ut Delegatus.
- 13 Jurisdictio delegata non transit in Capitulum Sede vacante.
- 14 Delegatio facta Vicario non transit in Episcopum.
- 15 Vicarii, & Episcopi unum est Tribunal in jurisdictione ordinaria, secus in delegata.
- 16 Delegatus Papæ in causa sibi commissa est major Ordinatio.
- 18 Vicario non potest Episcopus ea subdelegare, in quibus industria Episcopi censetur electa, & n. 23.
- 19 Vicarius Episcopi an possit sine speciali commissione explicare infra scripta. Abbates compellere ad lectionem Sacræ Scripturæ, ibidem.
- 20 Procedere contra Regulares prædicantes hereses.
- 21 Vicarios in Parochialibus deputare absentibus Rectoribus.
- 22 Regulares extra claustra degentes punire.
- 23 Cognoscere de obreptione, vel subreptione gratiæ, absolutionis, vel remissionis pœna, à Sede Apostolica obtenta.
- 24 Excessus privilegiatorum corrigere.
- 25 Tertiam partem fructuum præbendarum, & dignitatum in distributiones convertere.
- 26 Parochos cogere ad coadjutores sibi adjungendos, & no-

- vas Parochias erigere.
- 27 Visitare Monasteria, & beneficia commendata, hospitalia, Confraternitates laicorum, & alia pia loca, & n. 30.
- 28 Exequi decretum de observandis, & evitandis in celebratione Missæ.
- 29 Cognoscere de obreptione, & subreptione Apostolicarum dispensationum.
- 31 Notarios imperitos ab officio suspendere. Visitare Ecclesias exemptas, vel nullius diœcesis num. 33. & n. 39. Clausuram Monasteriorum Monialium restituere, & conservare, & gubernare Monasteria Monialium Sedis Apostolicæ immediate subjecta, n. 36. Cognoscere de subreptione Unionum à 40. anni citrà ad Ecclesias juris patronatus, n. 37. Clericos concubinarios à beneficiorum administratione suspendere, & beneficiis privare, n. 38.
- 32 Approbatum semel, potest reprobari favore publicæ utilitatis.
- 34 Episcopus visitare volens Ecclesias exemptas, vel nullius diœcesis, exprimere debet se id facere ut Sedis Apostolicæ delegatum.
- 35 Et potest eas visitare etiam per Vicarium Generalem, cum speciali tamen in scriptis facultate.
- 39 Vicario Episcopi an censeantur subjecta Monasteria regularium in Congregationem non redacta.
- 40 Vicarius Episcopi, & Capituli Sede vacante, an possint decernere excommunicationes ad finem revelationis, & n. seqq.
- 41 Vicarius Generalis Episcopi, & Capitulum Sede vacante, in his, quæ pertinent ad jurisdictionem, nec competunt Episcopo jure aliquo speciali, continentur Episcopi appellatione.
- 42 Actus jurisdictionis contentiosæ comprehenduntur sub generali commissione.
- 43 Episcopus non potest alteri quam Vicario Generali delegare facultatem decernendi excommunicationes ad finem revelationis.
- 44 Monitoria ad finem revelationis pro locis nullius diœcesis petenda sunt à Sede Apostolica. Legati de Latere non prohibentur à Concilio excommunicationes ad finem revelationis decernere, ibid.
- 45 Littere in forma, significavit, committi possunt Abbatibus temporalem, & spirituales jurisdictionem habentibus.

Quoniam. Subdelegare potest Delegatus Papæ, licet datus sit ex officio, vel de partium consensu, vel cum clausula, Quod si non omnes, tu cum altero, &c. 2 Idem potest consentientibus partibus is, cui committitur negotium personaliter exequendum. Fallit in duobus casibus hic expressis, in quibus industria personæ videtur electa; secus si commissum sit sibi nudum ministerium. 3 Hoc dicit Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Imol.

- Imol. Abb. Joan. de Anan. Barbatia, Felin. & Guidopap. Dividitur in quatuor partes principales, quæ per se patent.
- 4 Cùm à Tridentina Synodo in quampluribus casibus attributa sit Episcopo facultas procedendi tamquam Sedis Apostolicæ Delegatus; Quæro generaliter, an in dictis casibus procedere possit Vicarius generalis Episcopi sine speciali ipsius commissione, anve Episcopus possit eidem Vicario facultatem hujusmodi specialiter subdelegare.
- 6 Pro solutione propositæ quæstionis observandum est, Episcopo à Concilio Tridentino multifariam tribui solere jurisdictionem. Quandoque enim tribuitur illi jurisdictione in his, in quibus etiam ante Concilium Tridentinum jure ordinario facultatem habebat: & in his casibus etsi constituitur etiam Sedis Apostolicæ Delegatus, potest tamen ut ordinarius cognoscere, & videtur potius excitata jurisdictione prius competens, quàm nova concessa, *l. Sape, §. l. seqq. ff. De offic. Præsidi. cap. Licet in corrigendis*, ubi Felin. n. 1. *infra de offic. ordin.* Etenim illa dictio, *Etiam*, implicat Episcopum cognoscere posse etiam jure ordinario *l. Conventicula C. de Episcop. & Cleric. l. Etiam, ff. de verb. signific. Clem. Religiosus*, & ibi Cardin. in 1. *notab. de procurat.* Unde Vicarius poterit hos actus explicare, quippè qui vices gerit Episcopi, ut in *rubr. de offic. Vicarii*.
- 8 Quandoque & secundò Episcopus constituitur delegatus in casibus, in quibus jure ordinario ante Concilium non habebat facultatem: & in his potest quidem facultatem sibi attributam specialiter concedere Vicario suo, quia
- 10 Delegatus à Principe subdelegat, ut hic patet, & in *l. A, Judice, C. de judiciis*; sed per generalem Vicarii constitutionem non censetur in eum translata facultas, quæ competit Episcopo de jure speciali, & tamquam Delegatus, ut *cap. fin. cum ibi notat. de offic. Vic. lib. 6. Franch. in c. Non putamus num. 4. ver. Delegatio tamen de consuetudine lib. 6. Dec. in cap. Quoniam, Abbas num. 19. & 20. supra eod. Doctores in Clem. 2. de rescript.* In jurisdictione enim delegata non fit extensio de persona ad personam, *cap. Edocturi*, ubi gloss. ult. *de rescript.* Feder. de Sen. *conf. 163. Super invocatione num. 2. vers. Ad primum*: nec in causa delegata Episcopus procedit ut Episcopus, sed ut Delegatus, Dec. post Gulielm. de Cuneo quem citat in *d. cap. Quoniam Abbas*, & ante eum Alex. in *l. Et quia ad fin. ff. de jurisd. omn. jud.* Unde jurisdictione delegata nec transit in Capitulum Sede vacante, Dec. in *c. Eam te*, ubi in specie Felin. n. 17. *de rescript.* & in *cap. Cum olim*, ubi Abb. in 5. *qu. de majorit. & obed.* Federic. de Sen. *conf. 130. Factum tale est, quedam domus circa fin.* ubi allegat Archid. & idem Feder. *conf. 30. An Capitulum Sede vacante*, Dec. in *d. cap. Quoniam Abbas n. 20.* Quod aded verum est, ut non solum in causa Episcopo delegata non possit Vicarius procedere, sed nec in casu converso possit procedere Episcopus in causa ejus Vicario delegata, ut notat DD. in d. Clem. 2. præsertim Card. n. 10. Anchar. *col. 1. & Imol. n. 14. de rescript.* Franc. in *cap. Dilecti, si secundo q. 5. de appellat. & in d. c. Non putamus n. 4. vers. Sicut è contra dicitur, quòd Delegatio facta Vicario non transfert ad Episcopum, de consuetud. lib. 6.* Quod tamen limita, ut ibi per eum. Nec refert, quòd Episcopi, & Vicarii unum, & idem sit Tribunal, seu Consistorium, *cap. Romana in princip. de appellat. lib. 6.* & nec tant in dicta Clem. 2. Cardin. n. 10. & Imola n. 14. quoniam id vendicat sibi locum in jurisdictione ordinaria, non in delegata, & Vicarius causam sibi delegatam non cognoscit ut Vicarius Episcopi, sed ut Delegatus Papæ, Gul. de Cuneo in *l. Et si Prætor, ff. de offic. ejus*, Dec. *loc. cit.* Delegatus autem in causa sibi per Papam commissa est major ordinatio, *c. Sane*, & ibi dixi in 2. *notab. supra eodem*, Feder. de Senis *conf. 216. Domino Federico n. 2. vers. Cum igitur hic Delegatus*.
- 17 Aliquando & tertio Episcopus jubetur aliqua explicare per dictionem taxativam, *Tantum*, vel *Solus*, aut cum alia adjectione, quæ specialem Episcopi personam designando ceteros excludat: & eodem modo Vicarius censeri debet exclusus, quia cum industria personæ censeatur electus, non poterit Episcopus negotium alteri demandare, ut est text. hic in §. *Is autem, vers. Propter quam*, & notat, gloss. in *ver. Inquisitionem*, quæ communiter approbatur, *Jaf. in l. à Judice n. 11. in 5. limit. C. de judic. sacit text. in l. Inter artifices, ff. de solut.*
- Ex his infertur ad solutionem infracriptorum dubiorum.
- Et primò, an Vicarius Episcopi possit compellere Abbatres negligentes, ut in eorum Monasteriis habeant lectionem Sacræ Scripturæ, sicut Episcopus tamquam Delegatus Sedis Apostolicæ hoc potest ex Concil. Triden. *sess. 5. c. 1.* Et videtur respondendum non posse nisi ex speciali delegatione, juxta regulam hujus textus, quia ante Concilium Episcopus jure ordinario hanc facultatem non habebat, nisi quoad subditos, *c. 2. de magistris* ubi gloss. in *ver. Liceat*, & propterea Concilium in *d. c. 1.* non ponit dictionem implicativam, *Etiam*, sed simpliciter dicit: *In hoc ut Sedis Apostolicæ Delegatus*.
- Secundò, an possit Vicarius concedere licentiam regularibus prædicare volentibus, & contra prædicantes hæreses procedere, etiamsi exemptione muniantur, sicut potest Episcopus ex *cap. 2. sess. 5.* Et videtur posse, quia hæc facultas jure ordinario Episcopo competeat ante Concilium, *c. Excommunicamus, il primo, §. Qui verò de hæret.* Sed contra Prædicantem exemptionem non videtur posse procedere, nisi specialiter delegetur ad hunc effectum, quia contra exemptos jure ordinario Episcopus non habet jurisdictionem, *c. Sicut nobis, vers. Nisi à jurisdictione tua exempti sint, de supplex. neglig. Præl. cum concordant.* Quod clarè indicant verba illa Concilii: *Etiam si Prædicator ipse generali, vel speciali privilegio exemptum se esse prætenderet, quo casu Episcopus auctoritate Apostolica, & tamquam Sedis Apostolicæ Delegatus procedat.* Ponderando dictionem illam restitutivam, *Quo casu*, quæ ostendit tunc solum Episcopo utendum esse auctoritate delegata, cum procedit contra exemptos, ad notata per Anchar. *conf. 356. ex serie n. 3. vers. Tertio cum similib.* & per Cravettam *conf. 98. Nobilis, & Potens n. 5. & 6.*
- Tertiò, an facultas deputandi idoneos Vicarios in Parochialibus, à quatum residentia Rectores sunt à Sede Apostolica dispensati, Episcopo competens ex *cap. 2. sess. 6.* transeat in ejus Vicarium Generalem. Et videtur distinguendum; nam aut agitur de non exemptis: & videtur transire; nam jure ordinario hæc Vicariorum deputatio spectabat ad Episcopum ante Concilium, *c. Cum ex eo, §. Porro, de elect. lib. 6.* Aut agitur de privilegiatis, & exemptis: & non videtur transire sine speciali delegatione, quia eo casu Concilium jubet Episcopum procedere Apostolica auctoritate, ut patet ibi, *Tamquam in hac parte à Sede Apostolica delegatorum*: non enim voluit privilegia exemptorum violare, ex his, quæ notat Abb. in *cap. Grave n. 1. & infra de offic. ordinat.* & dixi in *cap. Tuarum n. 31. & 33. de privileg.*
- Quartò, an transferatur in Vicarium Generalem facultas puniendi Regulares privilegiatos extra claustra degentes, quam habet Episcopus ex *c. 3. sess. 6.* uti Delegatus Apostolicæ Sedis. Et non videtur transferri, nisi per specialem delegationem, cum jure ordinario careat Episcopus hac potestate, nisi quoad non exemptos, *c. Quanto, & c. Licet infra de off. ordin. & Concilium non utatur dictione implicativa, Etiam, sed tantum dicat: Tamquam super hoc à Sede Apostolica delegato*.
- Quintò, an Vicarius possit cognoscere de obreptione, vel subreptione gratiæ à Sede Apostolica obtentæ, sicut potest Episcopus juxta *c. 5. sess. 13.* Hæc facultas prius Episcopo non competens tribuitur Episcopo, ut per se ipsum tamquam Sedis Apostolicæ Delegatus cognoscat: & ided non solum non transit in Vicarium Generalem, sed nec specialiter eidem demandari posse videtur. Illa enim verba, *Per se ipsum*, demonstrant censeri electam industriam personæ, & causam non esse delegabilem, ut per Felin. hic in §. *Jus autem n. 3. & fusiùs dictum est supra in tertio membro n. 17.*
- Sextò, an auctoritas concessa Episcopo per *cap. 4. sess. 14. cognoscendi de excess. privileg.* transfundatur in Vicarium? Non videtur transfundi per generalem commissionem: posset tamen ei specialiter ab Episcopo delegari, juxta regulam hujus cap. Constituitur enim ibi Episcopus delegatus Papæ in his, quæ non poterat ante Concilium explicare, *c. Irrefragabili infra de offic. Ordinar.* sed non per verba denotantia electam esse industriam personæ, ut patet ibi, *Tamquam ad hoc Sedis Apostolicæ Delegati*.
- Septimò, an possit Vicarius, quæ Episcopo etiam tamquam Sedis Apostolicæ Delegato committuntur in

- cap. 3. *sess. 21. & in cap. 3. sess. 22.* & videtur distinguendum, nam aut agitur de Capitulis exemptis, & non potest, quia hæc facultas ante Concilium Episcopis non competebat, & idè opus est speciali delegatione, ut hic. Aut agitur de Capitulis non exemptis, & potest, quia Episcopi hanc potestatem habebant de jure communi quoad Capitula illis jure ordinario subjecta. Idèque Concilium hoc loco utitur dictione illa, *etiam*, quæ innuit Episcopum aliquando debere procedere jure delegato, id est, respectu exemptionum, quibus utrobique in fin. dictorum capp. Sancta Synodus derogavit; sed tamen posse etiam aliquando procedere jure ordinario, quod verificari non potest, nisi in non exemptis.
- 26 Octavo, An Vicarius possit, quæ Episcopo simili modo committuntur, *c. 4. sess. 21. in princ.* Et videtur posse propter illam dictionem, *etiam*, quæ ut dictum est supra, est implicativa jurisdictionis ordinariæ, nisi tamen obstant provisiones, derogationes, vel suspensiones, quibus ibi derogatur. Eo enim casu, quia sublata esset facultas erigendi novas Parochias Episcopo competens de jure communi, juxta *c. Ad audientiam, & primo de Eccles. edificand.* non posset Episcopus procedere, nisi jure delegato; idèque talis facultas Vicario non competeret absque speciali subdelegatione.
- 27 Nonò, An Episcopus per suum Vicarium Generalem possit visitare Abbantias, & alia beneficia exempta, ut in *c. 8. sess. 21.* Hoc decretum loquitur de beneficiis quibuscumque commendatis tam exemptis, quàm non exemptis, ut probant verba illa, *etiam exempta*, & propterea tribuit Episcopis jus visitandi etiam tamquam Sedis Apostolicæ delegatis, nempe quia quoad beneficia illis jure ordinario subjecta noluit eos arctare ad procedendum auctoritate delegata, sed tantum quoad exempta. Ex quo inferitur, ut Vicarius respectu exemptorum non possit uti facultate illius decreti nisi ei ab Episcopo specialiter delegetur, juxta regulam hujus cap. Sicut potest quoad non exempta. Idèque S. Congregatio jam censuit, si Episcopus velit visitare ex *c. 4. sess. 6.* debere id personaliter agere, secus si ex aliis Concilii Decretis, cum id per suum Generalem Vicarium agere possit, aut visitatorem; si modò legitimè impeditus fuerit, ut permissum est *sess. 24. c. 3.* etiam si de visitandis exemptis ageretur, juxta *c. 8. sess. 22.* cum *d. c. 3.* exemptiones tollat.
- 28 Decimò, An exequi possit Vicarius, quæ Episcopo injunguntur in decreto de observandis, & evitandis in celebratione Missæ *in fin. sess. 22.* & videtur eodem modo distinguendum inter exemptos, & non exemptos: nam Concilium ibi loquitur tam de secularibus, quàm de regularibus, & sustulit in fine exemptiones, ac privilegia. Unde dum jubet Episcopos procedere in his, quæ ad Missæ Sacrificia pertinent, pro data sibi à Sacrosancta Synodo potestate, ac etiam ut Delegatus Sedis Apostolicæ satis innuit, eos respectu secularium, & non exemptorum posse jure ordinario procedere, respectu verò aliorum uti debere delegata auctoritate, quæ Vicario Episcopi non competit, nisi de speciali mandato ex regula hujus cap.
- 29 Undecimò, An possit cognoscere Vicarius de obreptione, & subreptione Apostolicarum dispensationum, quemadmodum potest Episcopus ex *cap. 5. sess. 22.* & videtur non posse sine speciali delegatione, quia Episcopus hanc cognoscendi facultatem jure ordinario non habebat, ut dixi in *c. Si quis num. 16. 21. & 26. infra de confirmat. util. vel inutil.* Idèque Concilium hoc loco non utitur dictione, *etiam*, sed simpliciter ait ab eisdem tamquam Delegatis Apostolicis.
- 30 Duodecimò, An possit Episcopus visitare per Vicarium Confraternitates ex *cap. 8. sess. 22.* Et videtur posse, juxta distinctionem superius positam in nono dubio: nam hoc decretum tribuit facultatem Episcopo etiam tamquam Sedis Apostolicæ Delegato visitandi Confraternitates, Hospitalia, & loca pia, etiam si prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loco exemptionis privilegio sint munita.
- 31 Decimotertio, An Vicarius possit scrutari sufficientiam Notariorum, sicut potest Episcopus ex *cap. 10. sess. 22.* Et videtur posse, quia jure ordinario poterat id Episcopus ante Concilium, quod innuitur ex illa dictione, *etiam*, & patet ex notatis per Bart. & Bald. in *l. Sed & reprobari in princip. ff. De excus. tutor.* ubi dicunt favore publicæ utilitatis approbatum semel posse reprobari, & refert ibi Bart. *Prosp. Fagnan. in l. Liby. Decretal.*
- num. 2. ab Archiepiscopo Capuano fuisse exauctoratos omnes, qui Doctoris insignia adepti, sed minus quàm decebat eruditi Capuani reventi fuerant.
- Decimoquarto, An possit Episcopus per Vicarium exercere, quæ statuta sunt in *c. 8. sess. 7. & in c. 9. & 10. sess. 24.* Hoc loco observanda est differentia, qua Concilium utitur in his decretis: nam in *c. 8. sess. 7. & in cap. 10. sess. 24.* loquitur implicativè per dictionem, *etiam*, At in *c. 9.* simpliciter loquitur de Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ Delegato, quod idcirco factum est, quia in *c. 8.* tribuitur Episcopo jus visitandi Ecclesias etiam exemptas, & in *c. 10.* disponitur, ut Episcopi jus, & potestatem habeant procedendi in his, quæ ad visitationem, & morum correctionem subditorum suorum spectant, non obstantibus exemptionibus: itaque in his duobus decretis Concilium promissivè loquitur tam de exemptis, quàm de non exemptis. Unde non mirum si utatur oratione implicativa, *etiam tamquam Sedis Apostolicæ Delegati*: nam quoad Ecclesiam, & personas sibi subjectas Episcopus uti poterit auctoritate ordinaria, quæ etiam transfunditur in generalem Vicarium secundum ea, quæ dicta sunt supra in *1. membro n. 6.* In exemptis verò delegata duntaxat, quæ Vicario non competit ex generali commissione; potest tamen ei specialiter subdelegari, ut in princ. hujus cap. At verò in *cap. 9. sess. 24.* non agitur nisi de jure visitandi Ecclesias nullius diocesis, quod ante Concilium Episcopo non competebat, ita ut propterea mirum non sit, si Concilium velit Episcopum procedere simpliciter tamquam Sedis Apostolicæ Delegatum. Unde etiam factum est, ut Sac. Congregatio declaraverit Episcopum Ecclesias exemptas, vel nullius diocesis visitare volentem exprime-re debere, se id facere uti Delegatum Sedis Apostolicæ, & posse illas visitare etiam per suum generalem Vicarium, sed opus esse speciali in scriptis facultate.
- Decimoquinto, An Vicarius habeat auctoritatem circa clausuram Monialium Episcopo subjectarum, sicut habet Episcopus ex *cap. 5. sess. 25. de regul. & c. 9. Decreto cap. 5.* aperte approbatur distinctio superius proposita: nam præcipitur Episcopis, ut in Monasteriis sibi subjectis ordinariæ, in aliis verò, id est, in exemptis, Sedis Apostolicæ auctoritate procedant. Idemque prius statuerat Bonifacius VIII. in Decreto *Periculoso, §. ult. de stat. Regular. lib. 6.* à Concilio innovata. Quo fit, ut quoad non exempta idem jus competat Vicario generali Episcopi, quo verò ad alia non item, nisi ei ab Episcopo specialiter committatur juxta regulam hujus tex. At in *dict. cap. 9.* quia subjunguntur Episcopo Monasteria Sedi Apostolicæ immediatè subjecta, quæ prius illi non suberant, jubetur Episcopus simpliciter procedere tamquam Delegatus: unde fit, ut absque speciali commissione hoc jus in Vicarium generalem non transeat, juxta superius dict. in *2. membr. n. 8.*
- Decimosexto, An Vicarius possit cognoscere de subreptione unionum ad Ecclesias jurispatro natus, quemadmodum potest Episcopus ex *cap. 9. sess. 25. vers. Quæ verò.* Et videtur non posse, nisi ad hoc sit specialiter delegatus, cum hanc facultatem Episcopus non habeat jure ordinario, Clem. *Ne Romani de elect.* & propterea Concilium tribuat Episcopo hanc facultatem simpliciter tamquam Delegato Sedis Apostolicæ absque particula, *etiam*.
- Decimosextimo, An facultas concessa Episcopo in *c. 14. sess. 25.* etiam uti Delegato Sedis Apostolicæ, ut possit Clericos concubinarios à beneficiarum administratione suspendere, & beneficiis privare, transeat in Vicarium: videtur transire quoad non exemptos, quia & jure ordinario poterat Episcopus in concubinarios animadvertere, toto *tit. de cohabitatione Cleric. & mulier.* quoad exemptos verò opus esse speciali subdelegatione secundum regulam, de qua hic. Idcirco enim hoc loco Concilium utitur dictione implicativa juxta propositam distinctionem.
- Decimo-octavo, alius omittis, An Vicario censeantur subjecta Monasteria, quæ in *c. 20. sess. 25. de regul.* subjunguntur Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ Delegato, quando instà præscriptum tempus se in Congregationem redigere neglexerunt? Videtur respondendum non censeri subjecta, quia cum hæc facultas prius Episcopo de jure communi non competeret obstantibus, scilicet exemptionibus, ut *cap. Sicut nobis, vers. Nisi à jurisdictione supra de neglig. Pralator. cap. Cum tempore infra de arbitr. & cap. Cum olim, il secundo de privileg.* non censetur translata

in Vicarium absque speciali mandato ex supradictis.

40 Uterius QUÆRO, An excommunicationes, ad finem revelationis pro rebus subtractis, vel deperditis, de quibus in *cap. 3. sess. 25.* concedere possit Vicarius generalis Episcopi, si hanc ei facultatem specialiter Episcopus non delegavit, & an Vicarius Capituli Sede vacante possit eadem excommunicationes decernere.

Alias Sacra Congregatio in una Ebořen. censuit Vicarium Generalem Episcopi posse concedere monitoriales ad finem revelationis. In alia Senen. Congregatio censuit posse, si hanc ei facultatem Episcopus specialiter delegavit, sed postea propositis suprascriptis dubiis in Congregatione generali, scui interfuerunt Cardinales Gesualdus, Palavicinus, Senonensis, Montaltus, Albanus, sancti Sixti, & Carafa die 10. Februarii 1583. Congregatio nihil decrevit:

41 Sententiæ enim fuerunt inter se discrepantes, Tres enim Palavicinus, Senonensis, & Carafa partem affirmativam defenderunt dicentes nihil officere negativam illam positam in decreto Concilii, *nemine prorusus*, quandoquidem intelligi debet ad excludendos inferiores Episcopo, & appellatione Episcopi in iis, quæ pertinent ad jurisdictionem, nec competunt Episcopo jure aliquo speciali, continentur Vicarius Generalis Episcopi, & Capitulum Sede vacante, & dum Concilium id committit arbitrio, & conscientiæ Episcopi, id innuere videtur ne Episcopi aliqua Magistratus, vel Principum secularium auctoritate adducantur ad id concedendum. Montaltus verò censuit non posse per ea verba Concilii, *nemine prorusus*, & per alia, *arbitrio, & conscientia Episcopi*: unde videtur electa industria personæ, nihilominus credidit posse per speciale mandatum Vicario delegari. Albanus per geminam negationem, & exceptionem à nemine prorusus, præterquam, & c. negavit omnino hujusmodi facultatem posse delegari, tum etiam propter

eam dictionem, *ipse*, quæ est dictio personalissima, & demonstrativa ad oculum. Denum quia committitur arbitrio, & conscientiæ ipsius Episcopi. Quam sententiam C. sancti Sixti sequutus est. Postremò Gesualdus ait etiam si ante Concilium hujusmodi facultas competere etiam Vicariis, tamen post Concilium effecta est Episcopalis. Unde necessarium videtur speciale mandatum tam Episcopi ad Vicarium, quàm Capituli ad Vicarium Capituli. Fuit præterea additum agi de impossibili, quia Episcopus in hujusmodi causis semper erit occupatus, idè agendum cum Sanctissimo, qui die 27. Februarii 1583. respondit ad utrumque dubium, nimirum posse Vicarium tum Episcopi, tum Capituli concedere litteras monitoriales ad finem revelationis pro rebus deperditis. Addit Sanctissimus rationem, quia hic est actus jurisdictionis contentiosæ, quæ comprehenditur sub generali commissione.

Verum cum postea dubitatum fuerit, An liceat Episcopo alteri, quàm Generali Vicario hujusmodi facultatem specialiter, delegare, stante *cap. 3. sess. 25. die 8. Februarii 1590.* Sacra Congregatio censuit non licere.

Rursus orta dubitatione, an monitoria ad finem revelationis decernere spectet ad Archipresbyterum nullius diocesis exemptum, an verò ad vicinorem Episcopum, responsum est neutrum spectare sed hujusmodi monitoria, petenda esse à Sede Apostolica. Idemque responsum de Abbatibus habentibus Episcopalem jurisdictionem, licet verba dicti *c. 3.* à nemine prorusus præterquam ab Episcopo decernantur, non excludant Legatos de Latere, ut Sacra Congregatio censuit.

Verumtamen cum esset quæsitum, an expeditiones, quæ *Significavit*, appellantur possent committi Abbatibus temporalem, & spiritualem jurisdictionem in loco habentibus: Sacra Congregatio censuit posse.

DE OFFICIO ET POTESTATE JUDICIS DELEGATI.

Innocentius III. Episcopo Bajacen.

C A P U T XXXI.

CUM in jure peritus: & infra. Præterea quævisisti, cum tibi ab aliquo sub hac forma mandatur: *Authoritate qua fungor, injungo, ut talem denunties excommunicationis sententiæ subjacere: ac tibi super mandato Apostolico hæsitanti, ab aliquo non sit facta fides, an mandatum hujusmodi exequi tenearis. Super quo tibi hujusmodi damus responsum, quòd nisi de mandato sedis Apostolicæ certus extiteris, exequi non cogeris quòd mandatur.*

S U M M A R I U M.

- 1 **D**elegatus quis non creditur, nisi delegationem probet.
- 2 Delegatus Papa in suis litteris dicit nostris, seu verius Apostolicis parere mandatis, & cur.
- 3 Delegatus potest præcipere Ordinario, ut exequatur factum suum.
- 4 Delegatus non tenetur Ordinarius fidem adhibere, ut ejus mandatis obtemperare, nisi ille suam delegationem probet.
Hæc regula ampliatur tredecim modis, ut num. 7. usque ad num. 44.
Et declaratur duobus modis à d. n. 44. usque in fin.
- 5 Delegatus quis non præsumitur, licet præsumatur bonus.
- 6 Bonus quilibet præsumitur, *ibid.*
Fallit in quinque casibus, & præsertim cum agitur de præjudicio alterius.
- 7 Delegatio Principis probari non potest, nisi per litteras delegationis, & n. 35.
- 8 Mandatum Principis non probatur, nisi per scripturam.
- 9 Delegatio probari debet per mandatum originale.
- 10 Vel per exemplum ab originali solemniter sumptum.
- 11 Instrumenti registratio facta in actis partibus presentibus, & non contradicentibus probat originale.
Secus si solus Notarius exemplaverit originale instru-

mentum reducendo illis tenorem ad acta, num. 13.

- 12 *Iraesens in judicio, & non contradicens his, quæ aguntur in sui præjudicium, censetur consentire.*
- 14 *Instrumenta cum producuntur sola productio est de actis, & non tenor.*
- 15 *Delegatus si citet asserendo se Delegatum, non tenetur citatus comparere, nisi in citatione inseratur tota copia rescripti.
Contrarium, num. 17.*
- 16 *Citatio non inserta copia delegationis censetur emanasse tamquam à privato, & non valet.
Sed contra.*
- 18 *Citatus tenetur comparere si delegatus ponat in citatione causam jurisdictionis, ut si dicat se delegatum.*
- 19 *Delegatus creditur in minoribus etiam non ostensis litteris delegationis.*
- 20 *Delegatus tenetur inserere in citatione copiam rescripti, quando est persona incapax delegationis.*
- 21 *Idem quando citatus est in loco longinquo.*
- 22 *Nisi citatio fiat per Nunciium publicum, & notum, per. a. Cursorem Pape.*
- 23 *Commissarius tenetur non modo ostendere litteras sue commissionis, sed etiam illarum copiam parti dimittere.*
- 24 *Sententiæ, in qua judex asserit se delegatum, non statuit, nisi ostendatur commissio.
Etiam si lata sit contra contumaciter absentem, n. 27.*

- Secus si pars fuerit præsens in probatione sententiæ, & non appellaverit. Item secus, si quandoque comp. ruerit ante litis contestationem, & non contradixerit, num. 26.*
- 25 *Exceptio quod non constet de delegatione, potest opponi etiam in actu executionis.*
- 27 *Contumax dici non potest qui negat jurisdictionem.*
- 28 *Jurisdiclio Ordinarii censetur notoria, & ideo non est opus de ea fidem facere.*
- 29 *Excommunicatio lata in Ordinarium à Delegato non ostensis litteris suæ commissionis, est ipso jure nulla.*
- 30 *Processus Delegati, qui de sua commissione non docuit, est nullus.*
- 31 *Ordinarius potest ex officio suo petere, ut sibi exhibeatur rescriptum Delegationis etiam parte non petente.*
- 42 *Delegato jurisdictionem exercenti non ostensis litteris suæ commissionis, potest Ordinarius de facto resistere, & num. 43.*
- 33 *Nunciis Principis non creditur sine litteris, & aliorum bona capiuntibus potest resisti de facto.*
- 34 *Delegato etiam ab inferiore à Principe non est credendum, nisi si delegationem probet.*
- 35 *Delegatio Papæ, vel Imperatoris non probatur, nisi per scripturam; sed delegatio inferioris probari potest etiam per testes.*
- 36 *Subcollectoris commissio facta à Collectore, potest per testes probari.*
- 37 *Litteræ Delegationis non oportet, ut sint scriptæ, vel subscriptæ à Delegante; sed sufficit, ut sint ejus sigillo munitæ.*
- 38 *Sigilli appositio tantum probat, quantum subscriptio manu propria.*
- 39 *Arbitro non creditur, si de compromisso non constat, licet asserat in laudo factum fuisse compromissum.*
- 40 *Nisi laudum sit latum partibus præsentibus, & non contradicentibus.*
- 41 *Executori, de cuius facultate non constat, impunè non paretur.*
- 42 *Nuncio, seu alii destinato ad aliquid non creditur, nisi doceat se habere potestatem ab eo, qui potest dare.*
- 43 *Commissarii, qui de Provincia ad Provinciam mittuntur, debent præsentare litteras suæ facultatis præsidii Provincia, alias potest eis resisti.*
- 44 *Ordinarius prudenter agit, si pareat Delegato, etiam non visis litteris, dummodo ille sit probata persona.*
- 45 *Cardinali asserenti se Legatum creditur etiam sine litteris.*
- 46 *Idem si asserat se delegatum in aliqua causa, & num. 50.*
- 47 *Sed contra.*
- Declaratur, num. 48. & seqq.*
- 48 *Legatis ad Curiam Romanam venientibus de stylo non creditur sine litteris.*
- 49 *Legato etiam de Latere asserenti se habere mandatum Principis non creditur sine programme legationis in his, quæ directe concernunt præjudicium tertii.*
- 50 *In aliis secus.*
- 51 *Cardinali aliquid asserenti de mandato Papæ creditur tribus concurrentibus.*
- 1 **C**Um in jure. Non creditur quis Delegatus, nisi delegationem probet. Hoc dicit, secundum Joan. Andr. & communiter Doctores. Vel ad idem secundum Abb. & Felin. Non tenetur quis patere mandatis asserentis se Delegatum, nisi mandatum probet. Communis divisio. Secunda ibi, *Super quo.*
- Nota primò, quod dictum est in Summario textus.
- 2 Secundò, nota practicam præcipiendi, cum quis utitur alterius potestate; injungit enim autoritate, qua fungitur, ut in littera ibi: *Autoritate, quod fungor, injungo;* & sic Delegatus Papæ præcipit autoritate Apostolica, quod facit secundum Abb. *hic sub num. 2.* pro stylo hodierno: nam Delegatus in suis litteris inter cætera dicit: *Nostris, seu verius Apostolicis parere mandatis.*
- 3 Ultimo nota ex fine textus, Delegatum posse præcipere Ordinario, ut exequatur factum suum, ut hic per *Prosp. Fagnan in I. Libr. Decretal.*
- Abb. num. 3. & notat *Speculat. in tit. de offic. Ordinari. §. Officium, n. 3.* ubi ait, Ordinarium debere sententias Delegatorum Principis, si eis injunctum fuerit, executioni debitæ demandare, per *c. Quarenti, & c. Pastoralis, & c. Si quando supra eodem.* Nec mirum, quia Delegatus gerit vices Papæ quoad illam causam, & est major quolibet Ordinario, etiam de Latere Legato, *c. Studuisti infra de offic. Leg.*
- Expeditis breviter notabilibus venio ad materiam Decretalis, quæ valdè utilis est, & quotidie occurrit in practica, præsertim in istis Commisariis, qui in dies mittuntur ad diversas Provincias pro assumendis informationibus judicialibus, vel executionibus faciendis. Et pro faciliiori explicatione eam expeditam proposita regula cum suis ampliationibus, & declarationibus.
- Regula est; Ordinarius non tenetur fidem adhibere afferenti se judicem delegatum, nec ejus mandatis obtemperare, nisi ille suam delegationem probet. Habetur hæc regula in hoc cap. secundum Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Imol. Abb. Joan. de Anan. & Felin. in Summario textus, & notat Bernard. post casum. Innocen. num. 1. Hostiens. *codem num. in ver. Corvus extiteris, Abb. num. 1. vers. Item nota quod Ordinarius, & reliqui omnes, Ludovic. Roman. conf. 336. Circa prædicta sub num. 4. vers. Non autem exhibitæ, Guidopap. decis. 286. sub num. 6.* & alibi passim Doctores. Neque obstat, quod cum quilibet præsumatur bonus, *cap. unico de Scrutinio, cap. final. de præsumpt.* qui dicit se delegatum, non fit credendus mentiri, & ideo illius assertioni sit fides adhibenda: nam respondet Host. *hic num. 1.* licet quilibet præsumatur bonus, non tamen quilibet præsumitur judex. Ratio est, quia ex Baptismo non consequitur quis judicaturam, sed virtutes tantum, & de malo fit bonus, *c. Majores, §. Illud vero de Baptism. Clem. un. §. Ad hoc de Summ. Trinit. & fid. Cathol.* Et sic, quod semel verum, semper verum, nisi contrarium probetur, *l. Si ve possidetis, C. de probat. l. Ait Prætor, alias incipit, Et sine, §. penult. in fine, ff. De minoribus.* At verò qualitas judicaturæ cum sit accidentalitatis, & non proveniat à natura, vel à Baptismo, non præsumitur, nisi probetur, ut in *c. Si forsè de elect. lib. 6.* Deindè respondetur, regulam illam, Quilibet præsumitur bonus, pati multas fallentias, & quinque recenset hic Felin. *n. 1.* inter quas illa est præcipua, nisi agatur de præjudicio alterius: tunc enim non sufficit præsumptio, sed fieri debet plena probatio, *c. Cum à nobis de restibus, & quod notatur in c. Sicut in gloss. in vers. Litteras nostras de sentent. excomm.* & pro hac fallentia adducitur S. Thomas in 2. 2. *qu. 20. art. 3. in fin.* dicens: Ubi imminet periculum alterius, non est de quolibet præsumendum bonum; sed adhibenda est cautela, ut de non facili unicuique credatur; allegat illud Joannis Apostoli *epist. 1. cap. 4. Nolite credere omni spiritui, & est bona glossa in cap. Si quis præproperat, in ver. Videri 50. distin. quæ dicit: Non est semper credendum bono viro, ubi agitur de periculo tertii; cum similibus, ut hic per Felin. *n. 1.**
- Amplia primò, regulam hujus textus, ut probatio asserentis se Delegatum à Principe aliter fieri non possit, quam per litteras delegationis, ut est textus in *l. unica*, ibi, *Nisi quod scriptis probaverit:* & infra, ibi, *Sed sacras nostras litteras esse querendas, C. de mandat. Princip.* quem textum sic summat Baldus: Mandatum Principis non potest probari nisi per scripturam: ad idem textus in *l. Prohibitum, C. de jure fisco. lib. 10. & in c. 1. de fid. instrum.* & in Extravag. *Injunctæ post princ. de elect.* ibi Asserenti namque cum mandatis Principis se venisse credendum non est, nisi hoc scriptis probaverit: cum multis concordantibus cumulatis ab Angelo de Perusio in *conf. 182. Mandatum Principis in princ. & notat Specul. in tit. de probat. §. Videndum restat, n. 1. & in tit. de Legat. §. Superest, ver. Quid si Delegati jurisdictionem, n. 14. & 15. Butr. in c. Venerabilis sub n. 10. ver. Quartus casus, de censibus, & decidunt Domini de Rota *disp. 397. incipien. Si Episcopus, alias 5. n. 3. vers. De secundo dubio, de offic. Vicar. in novis, Bellam. dist. 110. incipien. Præsumitur:* & hunc casum inter alios quam plures, in quibus requiritur scriptura, recenset gloss. in *c. 1. §. Postquam, vers. Vigentesimus quintus in Delegato Papæ, de cens. lib. 6.**
- Amplia secundò, ut delegatio probari debeat vel per mandatum originale, ut in *l. Sancimus, C. de diversis rescriptis, quæ est canonizata in c. Sancimus 239. ultim. & infra de*

- de *fid. instrum. quasi per tot. secundaum* Abbatem *hic n. 6.* & multis confirmat Ludovicus Romanus *conf. 336. circa pro-*
 10 *positum, num. 5.* Vel per exemplum ab originali solemniter
 sumptum, ut per Abbatem *d. num. 6.* Quæ autem solemnitas
 sit adhibenda, dic, ut legitur, & notatur in *c. penult. &*
 11 *ult. de fide instrum. & in c. Significavit, & c. Albericus de*
testibus. Idem est, si partibus consentientibus, vel præsen-
 tibus, & non contradicentibus originale fuerit exemplatum
 in actis; hujusmodi enim registratio probat originale, aded-
 ut non sit opus illud amplius producere, ut dicit Innocen-
 tius *hic num. 5.* cujus dictum allegant Domini de Rota *dec.*
 93. *quæ est prima sub fide instrum.* & sequuntur *hic Host.*
 12 *num. 2. circa med. ver. Tu dicas, Abb. n. 6. & pluribus exor-*
tat Felin. num. 8. Nam in præjudicium ipsarum partium
 acta faciunt fidem de tenore originalis, arg. *l. 1. C. de relat.*
 per quem textum dicit *Barr. num. 6.* quod si partes præsen-
 tes in judicio non contradicunt his, quæ possunt tendere in
 earum præjudicium, videntur consentire; secus verò di-
 13 cendum est, ubi solus Notarius exemplavit instrumenta
 originalia, reducendo tenorem ad acta: nam ut notabili-
 14 ter ait Innocentius *hic num. 6.* cum producuntur instrumen-
 ta, sola productio est de actis, & non tenor; quasi dicat,
 si Notarius scripsit in actis, quod pars produxit tale instru-
 mentum, creditur Notario super productione, ut in *cap.*
Quoniam contra de probat. sed non creditur super tenore in-
 strumentorum, nisi probetur tenor per originalia, vel aliis
 modis prædictis. Notarius enim non est rogatus de conten-
 tentis in instrumentis productis, & ideo de illorum tenore
 fidem facere non potest; & ita mentem Innocentii declarat
 Abb. *hic n. 6. vers. Nam ut notabiliter.*
- 15 Ampliatur tertio secundum unam opinionem ut si dele-
 gatus citet asserendo se delegatum, non teneatur citatus
 comparere, nisi in citatione inferatur tota copia rescripti,
 ita singulariter determinat Innocentius in *c. Præterea nu. 1.*
 16 *in ver. Ulterius de dilat. & idem firmat Feder. de Sen. conf.*
251. Casus talis est in princ. vers. Primo, quia, dicens, hujus-
 modi citationem, seu præceptum non inserta copia jurisdic-
 tionis censeri emanasse tamquam à privato, & ideo posse
 illi impunè non parere, Angelus *conf. 8. His proximis diebus*
n. 2. vers. Secundo quia, Paulus de Castro *conf. 81. In causa,*
quæ vertitur col. 4. circa medium, vers. Est etiam alius lib. 2.
 ubi ait defectum citationis, in qua non fuit insertus tenor
 delegationis, esse patentem, & manifestum, cui non potest
 responderi, Angel. *Arctin. conf. 6. in casu n. 17. & hanc par-*
 tem tenet glossa in *c. Si Episcopus in ver. Convocari cir. me-*
 17 *dium 3. q. 2.* quæ expressè dicit citationem non valere, si in
 ea rescriptum Apostolicum non inferatur, & *Barr. in Auth.*
Qui semel num. 12. C. Quomodo, & quando jud. ubi sequitur
 Innocentium in *dist. c. Præterea.* Verùm ut formaliter in-
 quit Felin. *hic num. 5.* veritas est in contrarium, quia dele-
 gatus minimè tenetur inferere copiam rescripti delegatio-
 nis, sed sufficit citare asserendo se delegatum, licet parti
 comparenti teneatur dare copiam rescripti per istum text.
 & pro hac parte allegat glossam, & *Barr. in locis supracita-*
 tis, sed non bene; idem voluit Speculator in *tit. de citat. §. 1.*
sub num. 14. vers. Item quod rescriptum, Apostolicum, & Butr.
in d. cap. Præterea, num. 7. vers. Puto quod si in citatoris de
dilat. cujus hæc sunt verba post recitatas varias scribentium
 opiniones: Puto quod si in citatoris asserit se delegatum,
 dato quod nec rescriptum, nec copia rescripti transmittatur,
 ardeatur citatus ad comparandum, quia sufficit per judicem
 causam allegari in citatione, per quam probeatur jurisdic-
 tio, quia satis est, quod hæc assertio judicis ingerat probabilem du-
 18 bitationem reo, quod possit esse verum, quod sit delega-
 tus. Hæc Butrius. Contra Innocentium tenent etiam
 in eodem cap. *Præterea,* Hostiens. *col. 3. vers. Non sunt ul-*
terius, Cardin. *col. 2. vers. Oppono quod non teneatur,*
Imola num. & Baldus n. 2. circa finem, vers. Nota enim
primo de tenoris insertione. Quorum verba singillatim ad
 hoc expendit Tiberius Deciarus *conf. 18. Ex prædicta num.*
 156. *volum 1.* allegando etiam Parisium *conf. 99. nu. 9.*
 18 *volum. 4.* Quid plura; Ipsemet Innocentius in *cap. Pru-*
dentiam, num. 1. supra eodem contrarium docuit his ver-
 bis: Ergo tantum tenetur citatus ire, quando citans ponit
 in citatione sua causam jurisdictionis, puta quia dicit se de-
 legatum: nam ex his dictis judicis fit res dubia, vel sal-
 tem aliquam causam dubitationis habet, & ideo comparere
 19 tenetur. Et idem in effectu voluit in hoc *cap. num. 1. vers.*
- In minoribus, ubi limitat illum textum, ut non procedat in
 minoribus, in quibus fortè quis parere debet, etiam si non
 videat rescriptum delegationis, puta, si citetur, ut compa-
 reat, *c. 2. de dilat. nisi esset nimis remotus, & judex esset vi-*
 20 *vis persona.* Et hanc partem puto veram. Addit Felin. *ubi sup.*
 Doctores præallegatos asserere ita practicari, præterquam
 in duobus casibus, in quibus Delegatus tenetur inferere co-
 piam rescripti in citatione. Primus est, quando citans est
 persona incapax Delegationis, ut cum quis citatur à sim-
 plici Sacerdote. Ita Jo. Andr. in *add. ad Speculatorem in tit.*
 21 *de citat. §. 1. vers. Item quod rescriptum.* Secundus est quando
 citandus est in loco longinquo, ut per Abbatem in *d. c. Præ-*
terea, n. 5. vers. Idem videtur velle Innocentius de dilat. Quem
 casum posuit etiam Innocentius in *d. c. Prudentiam, n. 1. su-*
 22 *pra eod.* Limitatur tamen hic secundus casus, nisi citatio
 fieret per nuncium publicum, vel notum, sicut sunt Curso-
 res Papæ, ita Domini de Rota *dec. 15. incipien. Si executor*
de dolo, & contumacia, in novis, quos sequitur *Butr. in c.*
Cum parati, n. 7. in penult. col. de appellat. & Felin. hic n. 5.
vers. Limita istum casum.
- Amplia quartò, ut non modò Delegatus teneatur osten-
 23 dere rescriptum parti, sed etiam cogatur ei dimittere co-
 piam commissionis, ita tenet gloss. 3. in *cap. Porro de privil.*
 fortè enim pars intendit redarguere rescriptum de falso,
 & opus est studio ad ponderandam falsitatem, facit textus
 in *c. Accepimus in c. Ex litteris, & in c. Contingit de fide in-*
 24 *strum. & in c. Cum persona circa medium, de privileg. lib.*
6. & sequitur Felin. hic n. 6.
- Amplia quintò, etiam si Delegatus ostendat sententiam,
 24 in qua asserit se Delegatum, quia non creditur ejus asser-
 tionis, nec præsumitur pro sententia, nisi ostendatur com-
 missio, arg. *c. Cum à nobis infr. de testibus;* & sententia potest
 dici nulla ex defectu jurisdictionis, ita gloss. 1. hic dicens,
 hoc esse valdè notabile; & propterea consulit, ut quisquis
 impetret à Principe causam committi alicui, vel delegari,
 & sententia pro ipso lata fuerit, sit cautus, ut ita bene cu-
 stodiatur commissio, sicut ipsam sententiam; lapsu enim
 temporis, si conveniretur, ut ostenderet sententiam sine
 commissione, non prodesset ei, nisi probaret de commis-
 sione. Quinimò hæc exceptio, quod non constat de Delega-
 25 tione, potest opponi etiam in actu executionis, *c. Pia de ex-*
cept. lib. 6. Feder. de Sen. conf. 251. Casus talis est in princ.
- Hanc tamen quintam ampliationem limitat notabiliter
 26 Innocentius *hic n. 4. vers. Sed certè hoc quibusdam non pla-*
 cet, ut locum non habeat, si pars fuerit præsens in prolatio-
 ne sententiæ, & non appellaverit; & idem est, si pars quan-
 doque comparuit ante litem contestationem, & non contra-
 dixit: nam post litem contestationem non poterit allegare
 defectum commissionis, seu mandati, ut *c. Inter Monaste-*
 27 *rium de re judicata:* ex quo enim pars comparuit, & defe-
 ctum jurisdictionis non opposuit, præsumendum est judicem
 habuisse jurisdictionem, & opponenti defectum jurisdic-
 tionis incumbit onus probandi; secus autem est, si sententia
 fuerit lata contra absentem in casu, in quo ferri potuit, &
 pars absens nunquam paruit Delegato; quia tunc semper
 potest allegare incompetentiam judicis, & opponere defe-
 ctum jurisdictionis; & onus probandi contrarium incumbit
 adversario. Quidam tamen sentiunt contrarium, ut refert
 Innocentius; sed nihilominus prædicta distinctio est satis
 æqua, secundum Abbatem *hic n. 7.* qui eam extendit, etiam
 si pars fuerit absens contumaciter, motus optima ratione,
 quia pars negando jurisdictionem, negat per consequens
 contumaciam: nam si non erat judex, non tenebatur co-
 ram eo comparere. Quam rationem ponderavit etiam Pau-
 28 lus de Castro *conf. 81. In causa quæ vertitur, n. 3. col. 4. post*
medium lib. 2. facit text. in *l. Non videtur latitare, ff. de ju-*
dic. Item cessat præsumptio jurisdictionis, quando pars fuit
 semper absens, quia delegatio cum sit facti, non præsumi-
 tur, nec adest tacitus consensus partium.
- Porro hæc procedunt in Delegato; sententiæ autem Or-
 28 dinarii semper statur, quia constat de jurisdictione, *cap. Si-*
cut infr. de re judic. c. Hoc etiam 2. q. 6. & notat Laurentius
 hic relatus in gloss. 1. & *Innoc. n. 4. post princip. vers. Et hoc*
 in Delegato: nam ut Bald. inquit in *l. Ea quidem, n. 14. vers.*
Hinc est, C. de accusat. jurisdic-
 29 tio Ordinarii censetur nota-
 ria, ideo non est opus de ista facere fidem, secus in dele-
 gata. Sequitur Felin. *hic plura cumulans, n. 10.*
- Amplia sextò, ut gesta per Delegatum, qui non do-
 29 cuit

- cuit de mandato petito, sint ipso jure nulla; ut notabiliter dicit Innocentius *hic num. 1. in ver. De mandato*. Unde secundum eum si Delegatus in Ordinarium parere volentem proferret sententiam excommunicationis, sententia non teneret, quia non habet jurisdictionem in Ordinarium, nisi quando esset ei rebellis; petendo autem sibi fidem fieri de commissione, seu mandato, facit quod sibi à jure permittitur; & ideo non potest dici rebellis, & sic non tenet excommunicationem ex defectu jurisdictionis, & cum Innocen. concordant *hic Abbas num. 3. & Felin. eodem num. vers. Et ad hanc materiam, Butr. in cap. Venerabilis, num. 10. vers. Quartus casus, de censibus*, ubi ait, quod si Delegatus visitare vellet, non posset, nisi ostenderet suam delegationem; & si visitaret, vel excommunicaret, non teneret visitatio, nec excommunicatio, plene *Capthal. conf. 236. in princip.* Et tententia potest dici nulla per viam actionis, & exceptionis, quando non constat de delegatione, *Angel. Aretin. conf. 137. Quoniam à me num. 8. & seqq.* Et similiter nullus est processus fabricatus à Delegato, qui de sua commissione non docuit, præsertim quoad actus, qui sunt de substantia judicii, ut citatio, litis contestatio, oblatio libelli, & Procuratoris legitimatio, & similia, ut *cap. Quoniam contra de probat. cap. 1. de fide instrumentorum, l. 1. c. de mandat. Princip. l. Ne arbitris, §. Sin autem, C. de arbitr. secundum Innocen. hic num. 4. in princip.*
- 30 Amplia septimò, etiam parte non petente, quia nihilominus Ordinarius potest ex officio suo petere, ut sibi rescriptum delegationis, seu mandatum Apostolicum exhibeatur; ita *Innoc. hic num. 1. in ver. De mandato, vers. Et potest petere*.
- 31 Amplia octavò, ut Delegato volenti jurisdictionem exercere non ostensis litteris delegationis possit Ordinarius de facto, & quasi vim vi repellendo impunè resistere: casus est *in leg. Prohibitum, Cod. de jur. Fisci lib. 10.* quem textum sic summat *Bart. Nunciis Principum non creditur sine litteris*, & ipsis volentibus aliorum bona capere, quilibet, cujus interest, potest de facto resistere, concordat textus in *Auth. de collat. §. Eos colat. 14.* Potest enim Ordinarius possessionem suam tueri armis materialibus, & spiritualibus, ut *c. Dilecto, §. Et quidem de sentent. excommun. lib. 6.* & sic potest eam turbantem excommunicatione percellere, etiam nulla monitione præmissa, quia non procedit ut iudex, sed ut pars pro sui juris conservatione, ut determinat Innocentius in sua celebri glossa, quam posuit *in c. Venerabili de censibus*, & quam ibi sequuntur *Joan. Andr. Butr. Cardin. Abb. & communiter Doctores*, & resumpsit *Hostiensis in c. Procuraciones eodem titulo*, ut ibi dixi *n. 27. & seqq.*
- 32 Amplia nonò, regulam hujus textus, ut locum sibi vendicer non tantum in Delegato à Principe, sed etiam in Delegato à quocumque alio inferiori. Quod tenet *Innocen. hic n. 4.* dicens: Nullius Delegati sententiæ creditur, nec aliqua executioni mandabitur, nisi ostendat litteras commissionis. Hæc tamen est differentia, quòd delegatio Papæ, vel Imperatoris aliter probari non potest, quam per scripturam, ut plene ostensum est supra in prima ampliacione, *n. 7.* Sæcus verò in delegatione inferiorum, quia in ea locum habent jura communia, quæ dicunt eandem vim habere testes, & instrumenta, ut *l. In exercendis, C. de fid. instrument.* Ita *Speculat. in tit. de probat. §. ult. n. 1. vers. Sed numquid Delegatus*, & decidit *Domini de Rota dec. 397. alias 5. incipien. Si Episcopus, n. 3. vers. De secundo dubio de Offic. Vicar. in novis*, & apud *Bellam. dec. 110. incipien. Præsumitur*, sentit *gloss. 2. in c. Nobilissimus 97. dist. Millis in Repertorio in ver. Probatio gratia Papalis*, *Bart. Bellencinus de Charitat. sub sid. q. 111.* ubi propterea dicit gratiam Subcollectoris Apostolici, quæ fit à Collectore, & sic ab inferiore à Principe, posse probari per testes, secundum *Dominos de Rota dec. 10. alias 266. incipien. Dixerunt, & concluderunt n. 4. de offic. Delegat. in novis*. In eo tamen casu, in quo Delegatus ab inferiore vellet probare suam commissionem per litteras, non esset opus, ut litteræ hujusmodi essent scriptæ, vel subscriptæ manu propria ipsius delegatis; sed sufficeret, ut ejus sigillo essent munitæ, ut notat *Angelus in l. Consentaneam, n. 7. C. Quomodo, & quando jud. Innoc. & Doctores in c. Quoniam contra de probat. Hippol. Marfill. in rubrica, C. Eodem tit. n. 32. ver. Et idem Angel.* Appositio enim sigilli *Prosp. Fagnan in l. Libr. Decretal.*
- tantum probat, quantum subscriptio manu propria, ut per *Marfill. ibidem n. 320. vers. Hæc expeditis*.
- Amplia decimò, eandem regulam, ut procedat etiam in arbitro, cui non creditur, si de compromisso non constat, licet ipse attestetur in laudo factum fuisse compromissum, *leg. Ne in arbitris cum l. seqq. & ibi Doctores, C. de arbitris, Socinus in Auth. Si quis in aliquo in ult. not. n. 10. vers. Ex quo videtur, C. De edendo, & innuit gloss. 1. hic.* Sed hoc intelligas, nisi laudum esset latum partibus præsentibus, & non contradicentibus assertioni arbitri, *cap. Nisi essent de præben. Felinus in c. Quoniam contra, n. 37. & seqq. vers. Sexta conclusio de probationibus, Angel. & Joan. de Imola in l. Sciendum circa fin. ff. de verb. obligat. Blanchett. in tract. de Compromissis, q. 9. col. penult. & facit quod dixi supra n. 26.*
- Amplia undecimò, in Executore, vel Subexecutore, quia, si non constat de ejus facultate, non potest procedere, & ei impunè non parctur, *Rota dec. 14. de dot. & contum. in novis*, quam sequitur *Felinus hic num. 3. vers. Pro hoc adde, Federic. de Senis conf. 251. Casustalis est, per totum*, & irrita est executio facta non ostensa delegatione, *Romanus conf. 336. num. 4.*
- Amplia duodecimò, in quocumque Nuncio, Misso, & alio destituito ad aliquid, ut sibi non credatur, nisi doceat se habere potestatem ab eo, qui potest dare, *Feder. de Senis d. conf. 251. n. 1. vers. Non enim debet*.
- Amplia 13. in omnibus iudiciis commissariis, qui de Provincia ad Provinciam mittuntur; debent enim præsentare litteras suæ facultatis Præsidi Provinciæ, antequam exercere incipiant, alias posset eis resisti, *Auth. de collat. §. Eos collat. 14. & notat Bart. & Bald. in l. Prohibitum, C. De jur. fisci lib. 10. & in l. 1. C. de super indict. eod. lib. & probatur clarè in l. 1. C. de mandat. Princip.*
- Nunc declaro primò regulam hujus textus, ut quamvis Ordinarius non cogatur parere mandato asserentis se Delegatum, nisi ostendat litteras suæ delegationis, ut patet in littera ibi, *Nisi & c.* tamen potest, & prudenter agit, si exequatur, etiam si litteras non videat, dummodò probata persona sit, quæ hoc dicit, ita formaliter *Innoc. hic n. 1.*
- Declaro secundò eandem regulam, ut locum non habeat in Cardin. cui attestanti de commissione sibi facta per Papam credendum est, licet litteras suæ commissionis non ostendat, *c. Nobilissimus*, juncta *gloss. in ver. Nihilominus 97. dist.* Sed adverte, quia ille textus non loquitur de speciali commissione, sed de ipsa legatione, & *gloss. dicit Cardinali credendum esse sine litteris*, maxime cum non contingat Cardinalem unquam abesse, nisi legationis causa. Itaque creditur Cardinali, si asserat se Legatum. Idem tenet *glossa in c. Cum olim, il primo in ver. Sine reprehensione de privil. & gloss. in c. Ad Apostolica in ver. Proponi de re judicat. lib. 6. Lapis allegat. 14. quæ incipit, Idem est dicere, & allegat. 33. incipien. An Frater Minor, Rota dec. 2. incipien. Item nota quod Legatus, de offic. Legat. in antiq. Hostien. Butr. Anchar. Abb. & alii copiosè relati ab Anton. Gabriel. *commun. conclus. lib. 1. in tit. de probat. conclus. 3. n. 2. & 3. & hoc planum.**
- Sed nihilominus credendum esse Cardinali sine litteris, etiam quando attestatur se delegatum in aliqua causa, docuit *Host. in Summa in tit. de probat. §. Interdum, vers. Quid de Auditoribus*, *Abb. in c. Quod super his, num. 5. de fid. instrumen. & in conf. 17. incipien. In causa Ottonelli in fin. lib. 2. Bald. & Salicet. in l. Jurisjurandi, C. de testibus, Roman. conf. 59. Ad discutiendum, num. 6. in 4. dubio, Alex. conf. 92. Perस्पectis, n. 14. lib. 6.*
- Contrarium tenet *Angelus conf. 182. Mandatum Principis post principium, vers. In contrarium facit*, ubi redarguit *Jo. Andr.* quòd alleget jura in contrarium facientia, nec ad ea respondeat, videlicet *ad l. unam, C. de mandat. Princ. ad l. Prohibitum, C. de jure fisci lib. 10. & ad l. Missi opinatores, ibi, Cùm delegatoris, C. de exact. tribut. lib. 10. & subdit Angelus super hoc puncto non posse sine dubio pertransiri, & Decretistas sic, & indiscussè procedere.*
- Tenendo primam opinionem, quæ proculdubio est magis communi, eam limita in duobus casibus, secundum *Felin. hic num. 12. vers. Præterquam*. Primus est in Legatis venientibus ad Curiam Romanam, quia de stylo Curie eis non creditur sine litteris, text. est *in d. c. Nobilissimus 97. dist. ibi: Licet nunquam Apostolicæ Sedis mos fuerit abque signatis apicibus undecumque legationes suscipere*,

& notat Abbas in dict. cap. Quod super his num. 5. post med. vers. Posset tamen dici de fid. infirmum. Secundus est, ubi legatio, seu commissio est alteri præjudicialis. Hanc limitationem posuit Angelus in d. conf. 182. post princ. his verbis: Finaliter credo, quod quandoque Legatus quantumcumque de latere, vel quis alius quocumque alio pollens honore, aut dignitatis fulgore, asserit se habere mandatum Principis, aut Papæ super his, que directe concernunt præjudicium alienum, & tunc nullo modo creditur sine programme legationis. Sic intelligitur in contrarium allegata, si bene inspiciantur. Quandoquidem asserit se habere mandatum super eo, quod principaliter ordinatur, nec tendit in præjudicium alienum, sed ad commodum Papæ, vel Principis, & ad commodum aliorum absque alieno dispendio, sicut est, ut dispensare possit super his, de quibus asserit se specialem commis-

sionem habere: & tunc sine litteris creditur, quia satis est verisimile, ut hanc commissionem habeat, Hactenus verba Angeli, qui ut vides in effectu non discrepat ab opinione Canonistarum. Et istud consilium Angeli sequuntur Petrus de Anchar. in Clem. 1. n. 3. de probat. Barbat. de Cardin. Legat. q. 1. in 2. prælud. & alii quos retuli in c. De Reſtoribus, n. 42. infra de Cleyico egrot.

Conclude, Cardinali asserenti aliquid de mandato Papæ standum esse, quando tria simul concurrunt. Primum est, ut Cardinalis asserat verisimilia. Secundum est, ut Papa, vel Princeps sit præsens in loco, & ad eum facile possit haberi recursus. Tertium, ut assertio non contineat rem tertio præjudicalem, prout hæc tria ad conciliandas opiniones requirit Rot. dec. 630. n. 2. p. 4. rec. & de hac materia vide latissimè per Ant. Gabr. comm. concl. in tit. de prob. concl. 3. per tot.

DE OFFICIO DELEGATI.

Gregorius IX. Præcentori, & Magistro N. Canon. Ambian.

C A P U T XXXVIII.

Significantibus M. muliere, & J. nato ejus nos noveritis accepisse, quod cum nobilis mulier Juliana vidua, mentiens se pauperem, contra eos super terris, & rebus aliis ad iudices nostras litteras impetrasset, iidem coram eis excipiendo proponere curaverunt, quod cum dictæ litteræ suggesto mendaciò impetratæ fuissent, cum prædicta Juliana (quæ nobilis est & dives) pauperem se dixisset eis, coram ipsis (nisi requisito prius domino, sub cuius iurisdictione ipsi consistunt, & coram quo parati erant eidem exhibere iustitiæ complementum) non debebant de jure per tales litteras conveniri; unde dicti iudices interloquendo pronuntiarunt, se per easdem litteras procedere non debere: & infra. Demum fuit à partibus in quosdam tamquam in arbitros taliter compromissum, quod si infra terminum in compromisso expressum, causam non deciderent, partes ad eorumdem iudicium redirent examen. Verum arbitris causam infra terminum negligentibus terminare, dicti iudices iurisdictionem per formam compromissi huiusmodi resumpserunt: à quibus iidem se sentientes gravari, quod super his, super quibus ab eis fuerant absoluti, litigare compellebant eosdem; ad nostram audientiam appellarunt. Ideoque mandamus, quatenus, si est ita, revocetis in irritum & cætera.

S U M M A R I U M.

- 1 **D**elegatus, qui pronuntiavit se iurisdictionem non habere, etiam de consensu partium causam non reassumit.
- 2 Viduarum, & miserabilium personarum causa sine equalitate paupertatis contra laicos non pertinent ad Ecclesiam principaliter, sed secundario, & n. 64. & seqq. & n. 85.
- 3 Sententia, qua quis pronuntiat se incompetentem, est interloquutoria.
- 4 Habet tamen vim diffinitivæ.
- 5 Et ab ea appellari potest etiam secundum leges.
- 6 Sententia interlocutoria regulariter revocari potest ab eodem iudice, qui eam tulit, reponendo partem appellantem.
- 7 Sententia, qua quis pronuntiat se iurisdictionem non habere, non potest contrario imperio revocari.
- 8 Etiam si iudex malè pronuntiaverit, eo quod aliàs esset competens.
- 9 Fallit primo in iudice Ordinario.
- 10 Fallit secundo, si tali pronuntiatione fuerit appellatum.
- 11 Fallit tertio, si iudex pronuntiaverit non super principali, sed super aliquo incidenti, n. 12.
- 12 Fallit quarto in exequutore dato super gratia beneficii, n. 13.
- 13 Appellatio inspecto futuro eventu sententiam suspendit, sed inspecto statu presenti eam extinguit.
- 14 Iurisdictione delegati, qui pronuntiavit se incompetentem, etiam si aliàs esset competens, ex pacto prorogari non potest, & numer. seqq. usque ad numer. 19.
- 15 Iurisdictione extincta non potest per partes resuscitari.
- 16 Scholaris si faciat pactum de litigando coram uno ex iudicibus suis, tenet pactum.
- 17 Prorogatio iurisdictionis impeditur, si partes erant in jure, vel in facto.
- 18 Clausula, quod partes redeant ad primos iudices, in compromisso apposita, non sapiat compromissum.
- 19 Iudicis est non tantum æstimare, sed etiam pronuntiare, an sua sit iurisdictione.
- 20 Iurisdictione licet competat ipso jure, tamen si ope exceptionis sit elidibilis, per pronuntiationem super exceptione ipso jure extinguitur.
- 21 Miserabiles persone quæ sint, & numer. seqq. usque ad numer. 35.
- 22 Et quæ misabilia.
- 23 Miserabiles qui sint in genere, & cur sic appellati.
- 24 Misericors quis.
- 25 Miserabilis ut aliquis dicatur, num sit relinquendum arbitrio iudicis.
- 26 Miserabiles qui sint in specie, & numer. seqq. usque ad numer. 35.
- 27 Vidua dicitur non tantum, cujus maritus est mortuus, se etiam quæ maritum non habuit.
- 28 Item illa, quæ virum habet inutilem, vel proscriptum, aut damnatum ad perpetuum carcerem.
- 29 Pupillus, & orphanus in quibus differant.
- 30 Peregrini quoadres, quas secum deferunt, & iniurias, quas patiuntur, & contractus in ipsa peregrinatione initos, sunt miserabiles, & de foro Ecclesie, & numer. 85.
- 31 Mercatores si in teloniis, vel pedagiiis graventur, quando sunt in itinere, possunt conqueri coram iudice Ecclesiastico, & n. seqq.
- 32 Idem si existant in mundinis.
- 34 Moniales an veniant appellatione miserabilium personarum, remissivè.
- 35 Vidua, pupillus, & orphanus, & consimiles, an sint miserabiles persone si divites sint, & numer. seqq. usque ad numer. 58.

- 36 Vidua, & pupillus non gaudent privilegio l. unica, C. Quando Imper. inter pupill. & vid. nisi sint pauperes, & num. seqq.
Contrarium, n. 42.
- 37 Statutum ut de relictis miserabilibus personis non solvatur gabella, non comprehendit divites.
- 38 Constitutio regni, que providet pupillis, viduis, & aliis de avvocato, non includit tales, nisi etiam sint pauperes.
- 39 Cecus non numeratur inter personas miserabiles, nisi sit pauper; sed contra, n. 50.
- 40 Pecunia obediunt omnia.
Declaratur, n. 57.
- 41 Viduarum, pupillorum, & orphanorum causas audit Ecclesia, negligente iudice seculari, etiam si divites sint.
- 42 L. unica, Cod. Quando Imperator, & pupill. & vid. comprehendit tales etiam divites secundum magis communem, & veriore opinionem, quam servat signatura.
- 43 Delegatio causa inter laicos ad petitionem miserabilis persona non pauperis non est nulla ab initio, sed pendet validitas ex negligentia iudicis secularis.
- 44 Regina vidua est miserabilis persona, & ratione spoli, de quo conqueritur, est principaliter de foro Ecclesia.
- 45 L. unica, C. Quando Imperator inter pupill. & vid. expenditur.
- 46 Alimenta sunt privilegiata, etiam si diviti relinquantur.
- 47 Dos dicitur causa pia, si ve detur pauperi, si ve diviti.
- 48 Miserabiles persone quoad protectionem, & defensionem Ecclesia pari passu ambulant cum pauperibus, & num. 53.
- 49 Dicitio, alius, importat diversitatem in substantia, & identitatem in qualitate.
- 50 Cæcitas calanitas quanta sit, & n. 52.
Cæcitas corporis, & cæcitas mentis quid sint, n. 50.
- 51 Misericordiam quilibet naturaliter fugit, & appetit felicitatem.
- 52 Cæci, & senio confecti, licet divites, sunt pauperibus miserabiliores.
- 54 Miserabiles persone qualiter dicantur, que res proprias administrare non possunt, & n. seqq.
- 55 Clerici possunt patrocinari pro miserabilibus personis etiam divitibus, que advocatum non reperiunt.
- 58 Miserabiles persona an & quando sint de foro Ecclesia, & num. seqq. usque in fin.
- 59 Quid si sint pauperes, & n. 86.
Et quid si sint divites, n. 64. & 85.
- 60 Cause viduarum, aliarumque miserabilium personarum, si sint pauperes, principaliter, & immediate ad Ecclesiam pertinent, & n. 86.
- 61 Etiam extra casum oppressionis, & negligentie iudicis secularis.
- 62 Delegationis littera contra laicos ad petitionem vidua pauperis sunt valide ab initio.
- 63 Miserabiles persone pauperes, si magnas hereditates, vel castra petant, non possunt directe agere coram iudice Ecclesiastico.
- 64 Cause viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum, que pauperes non sunt, principaliter ad Ecclesiam non spectant, & num. 85. sed secundario, num. 67. & 85.
- 65 Nisi quoad protectionem, & defensionem, & n. 77.
- 66 Miserabiles persona utcumque divites, si opprimantur, vel spoliemur, possunt conqueri Ecclesia etiam aliis iudicibus Ordinariis prætermittis, & n. 86.
- 69 Papa vacante Imperio vices Imperatoris gerit.
- 70 Iudex secularis quando dicatur negligens ad effectum, ut iudex Ecclesiasticus procedere valeat in causis miserabilium personarum non pauperum.
- 71 Et quid si sit suspectus de malitia.
- 72 Laici non miserabiles nunquam possunt in suis causis temporalibus contra laicos directe, & principaliter ad Ecclesiam recurrere, & n. 84.
Nisi quando in Provincia nullus extat iudex secularis, vel si extat recusat, aut negligit iustitiam administrare, numer. 74.
Idem si iudex non extet in civitate, n. 75.

- 73 Causas miserabilium non pauperum audit Ecclesia in defectum iudicis secularis, nec rejicit illos ad proximum superiorem.
- 75 Civitas qualibet hodie habet sua regimina.
- 76 Miserabiles persone non pauperes, si in iudicio, vel extra graventur iniuste, possunt ad Ecclesiam recurrere non per viam appellationis, sed per viam simplicis querelæ.
- 77 Miserabiles persone favorabilius sunt exaudiende, quam alie non miserabiles.
- 78 Et in earum causis potiori gaudent prerogativa, quam Clerici.
- 79 Et rescriptum contra eas impetratum non valet, nisi de illarum miseria mentionem faciat.
- 80 Indulta miserationis causa non tolluntur per generales obstantias.
- 81 Nec potest illis expresse renuntiari.
- 82 Legatum miserabilibus personis dicitur ad pias causas.
- 83 Nec de illo detrahatur Falcidia.
- 84 Laici non miserabiles regulariter nec habitu, nec actu sunt de foro Ecclesia.
- 85 Miserabiles persone aliquando sunt de foro Ecclesia habitu tantum; aliquando vero habitu, & actu, & num. seqq.

Significantibus. Delegatus qui pronuntiavit se jurisdictionem non habere, etiam de consensu partium causam non reassumit. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima appellans narrat factum. In secunda Papa dat ei iudices, ibi, Ideoque.

Nota primò ibi, *Mentiens se pauperem*, causam vidua, seu alterius miserabilis persone sine qualitate paupertatis contra laicum non pertinere ad Ecclesiam immediate, & principaliter, sed secundario tantum, negligente scilicet iudice seculari, ut hic per Imol. n. 1. Prima pars aperte probatur hic; quia hæc vidua immediate adivit Papam contra laicos, & sub expressione paupertatis ab eo litteras delegationis impetravit. Secunda pars itidem probatur: quia cum esset dives, validitas litterarum pendebat à negligentia iudicis secularis, ut patet ex littera ibi, *Nisi requisito prius domino*; & consequenter illius causa pertinebat ad Ecclesiam secundario, & in defectum secularis iustitie, ut latius dicam infra n. 43. 62. & 85.

Secundo nota ibi, *Interloquendo*, sententiam qua quis pronuntiat se incompetentem, esse interlocutoriam, pro ut hic notant Bald. num. 3. Butr. num. 8. Cardin. in 2. notab. Imol. num. 9. & Abb. num. 3. & merito, quia non diffinit negotium principale, ideoque dici non debet diffinitiva. Habet tamen vim diffinitivæ, quia non expectat aliam sententiam post se, sed prius extinguit jurisdictionem pronuntiantis, ut hic patet, & notat Abb. & alii præcitati, Angel. conf. 200. In Civitate Lucana, nu. 5. vers. *Ad secundum*, & Roman. plenè conf. 358. In presentibus per totum. Unde fit, ut quamvis de iure civili ab interlocutoria appellari non possit, ut l. *Apertissimi*, C. de iudic. l. *Ante sententia tempus*, C. *Quorum appellat. non recip.* & cap. *Super eo*, il secondo infra de appellat. tamen à sententia, qua quis se incompetentem pronuntiat, appellari potest, etiam secundum leges, ut sentit gloss. fin. in *Auth. Habita*, C. *Ne filius pro patre*, & notant in d. c. *Super eo*, Abb. num. 3. vers. *Et qui sint isti casus*, Franc. in 2. notab. vers. *Et communis conclusio*, & Præpos. num. 7. vers. *Et est alia regul.* Bald. hinc eod. num. 3. Hinc etiam fit, ut quamvis interlocutoria regulariter revocari possit per ipsummet iudicem, qui eam tulit, reponendo partem appellantem, ut l. *Quod iussit*, ff. de iudic. cap. *Cum cessante*, ubi gloss. unica, & Doctores notant infra de appellat. Bald. conf. 65. *Præmittendum est in fin. lib. 4.* Cardin. conf. 32. vers. *Ad secundum*, plenè Jas. in d. l. *Quod iussit a num. 23.* vers. *Breviter conclude.* Tamen secus, si sit interlocutoria lata super incompetencia; 7 quia cum habeat vim diffinitivæ, & iudicis officium totaliter extinguat, non potest contrario imperio revocari, ut hic est casus, qui non reperitur alibi secundum Cardin. in 4. notat. Et est communis conclusio, quam hic firmant Butr. num. 11. Imol. num. 4. Abb. num. 3. Felin. num. 1.

Paul. de Castr. *conf.* 281. *In causa ista, num. vers. Nam imo dicitur lib. 1. Angel. & Roman. locis citatis, & ad textum in cap. Dilectus, il terzo de preben. ubi aperte videtur probari contrarium, responde, ut hic per Imol. nu. 5.*

8 Ampliatur hæc conclusio, ut locum habeat, etiam si iudex, qui pronuntiavit se incompetentem, malè pronuntiaverit, eo quòd aliàs esset competens, ut hic est casus secundum Collectarium *in princ.* & Cardin. *nu. 4.* nam isti iudices, qui pronuntiant se incompetentes, jurisdictionem habebant; quia etsi rescriptum delegationis causâ esset subreptitium, quia vidua illud impetravit suggestio mendacio paupertatis; tamen per hujusmodi rescriptum ad lites fuit illis collata jurisdictione, licet elidibilis ope exceptionis, ut *cap. Super litteris cum materia supra de rescript.* & scripsi plenè *in cap. Ad audientiam, il primo, num. 32. & 38. eodem tit. & tamen, quia sic pronuntiando jurisdictionem à se abdicarunt, non potuerunt illam reassumere, ut aperte hic deciditur.*

9 Limita primò eandem conclusionem, ut procedat in iudice Delegato, prout loquitur hæc Decretalis, non autem in iudice ordinario. Et ita eam limitant Bald. *in l. Praeses in 1. oppos. C. Quom. & quapd. iudex, & in l. penult. C. de pactis, & Paul. de Castr. in d. l. Quid iussit, & in l. Pater in fin. ff. Si quis ius dicen. non obtemper.* Ratio limitationis est, quia in iudice Delegato, qui se incompetentem pronuntiat, non remanent aliqua reliquia jurisdictionis, super qua fundari possit revocatio interlocutoria. At secus est in Ordinario, quia sibi firma remanet sua ordinaria jurisdictione. Et quamvis contrarium teneant Roman. *singular. 121. incipien. Si iudex, & Marian. Socin. in c. Qualiter, il primo de accusat.* eo quòd neque in Ordinario remaneat aliqua jurisdictione in illa causa, in qua pronuntiat se jurisdictionem non habere: magis tamen placet prima opinio, quam etiam dicit veriorum Felin. *hic num. 1. vers. Limita primo,*

10 Limita secundò prædictam conclusionem, ut locum non habeat, si ab hujusmodi interlocutoria appellatum fuerit;

11 tunc enim poterit delegatus illam revocare. Ratio est, quia sententia hujusmodi, quamvis inspecto futuro eventu per appellationem sit tantum suspensa, *cap. Venientes de jurejur. Oldrad. conf. 255. Contra provisionem in princ. num. 2. vers. Sed in casu nostro:* tamen inspecto statu presenti dicitur extincta, adeò ut perinde sit non fuisse lata, text. est *in l. 1. §. fin. ibi:* Provocationis remedio condemnationis extinguitur pronuntiatio, *ff. Ad Turpilian. & declarat Bartol. in sua quest. 9. incip. Iudex per imperitiam in princ. & fufius Alexan. conf. 36. Vso themate n. 5. & 6. lib. 4. Casill. conf. 34. num. 2. Roman. conf. 41. nu. 4.* Sed si sententia super incompetencia non fuisse lata, iudicis potestas remansit integra, ut est clarum. Ergo eodem modo remansit post interpositam appellationem; & sic potest Delegatus suam interlocutoriam revocare, juxta regulam *cap. Cum cessante de appellat.* Ita Domini de Rota *decif. 74. incipien. Si Auditor, aliàs 9. & decif. 86. incipien. Si à pronuntiatione, aliàs 12. appellat. in novis,* ubi decidunt, ut si iudex pronuntiaverit super desertione appellationis, & ab hujusmodi pronuntiatione fuerit appellatum, possit iudex suam interlocutoriam revocare, & appellatam reponere in primis terminis, juxta textum *in dict. cap. Cum cessante, & cap. Si à iudice, de appellat. lib. 6.* & ita singulariter limitant hoc cap. Et quamvis Paulus de Castro in præallegat. *conf. 281. nu. 2. vers. Nec obstat quadam decisio Rote lib. 1. dicat decisionem Rotæ loqui, quando super desertione fuit pronuntiarum incidenter, secus si principaliter; & ulterius miteretur de decisione illa, dicens nullum ex scribentibus in jure civili, vel canonico facere talem distinctionem, an fuerit appellatum, an non, nec jure probari: tamen non videtur recedendum à limitatione Rotæ, quia ratio superius ponderata multum stringit, & decisionem illam sequuntur Butr. & Abbas *in c. Pervenit, il secundo de appellat. Imol. & Abb. in d. c. Cum cessante, Felin. hic n. 2. & idem Abb. in c. Cum dilectus, l. ult. de preben. ubi de hoc est textus valde singularis, secundum unam lecturam.**

12 Limita tertio conclusionem ut supra firmatam, ut procedat, quando iudex pronuntiat se incompetentem super principali negotio sibi commissio; secus si super aliquo incidenti, seu dependenti à negotio principali, Ratio est, quia talis interlocutoria cum non extinguat funditus officium iudicis, non habet vim definitivæ, & idè potest con-

trario imperio revocari, juxta regulam *d. l. Quod iussit, & per Gemin. in c. fin. in 8. col. de elect. lib. 6.* quam limitationem ponit Salicet. *in l. Post sententiam, C. de sent. dicens se ita intelligere text. in d. c. Dilectus, & consensit Paul. de Castro in d. l. Quod iussit, & Felin. hic n. 2. in 3. limit.*

Limita quarto prædictam conclusionem, ut vendicet sibi locum in iudice, qui fuit datus in causa principaliter, non autem in eo, qui fuit datus accessorie, ut est executor in causa beneficii; nam si talis pronuntiet se non esse executores, non propterea abdicat à se jurisdictionem, quin possit revocare, quia cum adhuc perduret principalis gratia, super qua fuit deputatus executor, non potuit sua pronuntiatione jus partis auferre; non enim iniqua pronuntiatione executoris nocet impetranti, ut notat *glos. magna in fin. in c. Si soli, de concess. preb. lib. 6.* Et ita limitat hoc cap. Felin. *hic n. 3. post Paul. de Leazar. & Gemin. in c. Si super gratia, de offic. deleg. eod. lib.*

Tertio nota ibi, *An eorumdem iudicium rediret examen,* partes non posse ex pacto prorogare jurisdictionem iudicis Delegati, qui pronuntiavit se esse incompetentem, etiam si aliàs esset competens. Prima ratio est, quia prorogatio fieri non potest in eum, qui funditus jurisdictionem non habet, *l. Privatorum, C. de jurisdic. omni. iud. & c. Significasti cum materia infra de foro compet. secundum Innocent. hic n. 5. in ver. Resumpserunt, Hostien. n. 12. Joan. Andr. n. 8. & Imol. n. 7.* Talis autem est Delegatus, qui pronuntiat se jurisdictionem non habere; abdicat enim à se jurisdictionem, etiam si malè pronuntiaverit, ut hic est casus secundum Collectorem. *in princ.* Nam, un inquit Bald. *n. 3.* talis interlocutoria funditus eradicat jurisdictionem, ita ut non remaneant aliqua litteræ, quæ possint prorogari, vel demum ad jurisdictionem sic elisam redire: nam jurisdictione extincta non potest per partes rescitari, secundum Imol. *n. 8.* Non obstat textus *in l. Si quis in conscribendo, Cod. de pact.* quia secundum eos illa lex procedit, quando quis habet plures iudices ordinarios, ut Scholares Bononiæ, qui habent iudices Episcopum, Potestatem, & Magistrum suum: nam si Scholaris faciat pactum de litigando sub uno ex illis, tenet pactum: secus si ex pacto velit prorogare jurisdictionem in eum, cuius jurisdictioni non subest; quia nihilominus non cogitur invitus coram eo litigare, ut *in l. Si convenerit, ff. de jurisdic. omni. iudic.* Et ita contingit in casu hujus cap. quia partes consenserunt in iudices delegatos, qui jurisdictionem à se profus abdicaverant. Secunda ratio est, quia etsi prædicti iudices aliàs essent Ordinarii, tamen partes non intendebant illorum jurisdictionem ordinariam prorogare, sed priori commissioni innitebantur, quasi ex debito, cum tamen non tenerentur; tum quia delegatio fuerat subreptivè impetrata suggestio mendacio paupertati; tum quia iudices pronuntiarunt se jurisdictionem non habere: atque ita partes errabant in jure, vel in facto, quorum utrumque prorogationem impedit, *l. 1. in princ. ff. De jurisd. omnium iudic.* Non obstat, quòd per viam

16 compromissi partes consentire possint etiam in eum, qui non præest jurisdictioni, *l. Prædix, & l. Sed et si in servum, §. 1. ff. de arbitr. cum sim. Bart. in tract. de arbitr. in princ.* Quoniam respondetur in casu hujus cap. partes non compromississe tamquam in arbitris, sed fecerunt pactum de redeundo ad illos iudices, sicut erat de jure, & sic per viam prorogationis, quod fieri non potuit, ut ex dictis patet, & declarat Innoc. *hic in fin.* Et ex hoc infert Bald. *n. 5.* ut clausula, quòd partes redeant ad primos iudices, apposita in compromisso, non sapiat compromissum; quia litigatores non intendebant compromittere id iudices, sed redire ad jurisdictionem ipsorum: quod est bene notandum secundum eum, sequitur Imol. *n. 14.*

Quarto nota ibi, *Pronuntiarum, Iudicis esse non tantum* 19 estimare, an sua sit jurisdictione, ut dicit text. *in l. Si quis ex alieno, ff. de iudic.* sed etiam pronuntiare, ut hic patet evidenter secundum Host. *n. 11. Joan. Andr. n. 7. in ver. Pronuntiarum, & Imol. n. 6.*

Quinto nota ibi, *Resumpserunt,* quòd ubi jurisdictione 20 ipso jure competit, sed est exceptione elidibilis, prout contingit in rescriptis contentiosis ad lites ratione subreptionis, *cap. Super litteris supra de rescript.* per pronuntiationem super exceptione funditus, & sic ipso jure extinguitur jurisdictione; quod satis probatur hic secundum Anton. de Butr. *num. 12. & Imol. num. 4.* quia, si post pronuntiationem

riationem remansissent istis iudicibus aliqua reliqua jurisdictionis, licet elise, potuisset ex pacto eorum jurisdictionis prorogari, cuius contrarium hic deciditur.

Venio ad apparatus, & pro explanatione materia ita sunt investiganda. Primum, quæ sint personæ miserabiles. Secundum, an tales dici possint, quamvis divitiis abundant. Tertium, an & in quibus casibus huiusmodi personæ subint jurisdictioni Ecclesiæ.

21 Primum igitur QUÆRO, quæ sint personæ miserabiles. Proponitur hæc quæstio generaliter, & circumscripto effectu, de quo agetur in tertia quæstione.

22 Et quidem auctore Aristotele 2. Rhetor in tit. de misericordia text. 11. *Quæ agritudinem, & dolorem afferunt, & ad interitum perducunt, omnia miserabilia sunt, & quæcumque perdendi, & destruendi vim habent, & quæ mala à fortuna proveniunt, magna que sunt; quæ vero dolorem afferunt, & interitum, sunt mortes, verbera, corporum vexationes, senectus, morbi, & cibi penuria, quæ à fortuna proveniunt mala; hæc ferè sunt, amicis penitus spoliari, aut cum paucis relinqui; quo fit ut miserabile sit ab amicis, & familiaribus divelli, deformitas, imbecillitas corporis, membri alicuius privatio. Atque hæc quidem, & cetera huiusmodi sunt, quæ homines ad misericordiam moveant.* Hæc Aristot.

Sed iure nostro miserabiles personæ in genere dicuntur omnes, quibus natura movetur ad miserendum propter fortunæ injuriam. Sic probat textus in l. unic. §. Quod si pupilli, c. Quando Imper. inter pupill. & vid. & diffinit Azor. in Summ. illius tit. nu. 4. & sequuntur Host. hic n. 1. Joan. Andr. nu. 2. Bellamer. in princ. Alber. in dict. in ver. Miserabiles, Stephan. Auzrer. ad Guidopap. decis. 566. in ver. Miserabiles, Rebuff. in tract. de sent. provis. art. 3. in gl. fin. Affli. & decis. 257. in princ. Et dicuntur miserabiles, quia propter miseriam, in qua sunt constituti, sunt misericordia digni, ut cap. Licet infra de cens. c. Omnis 7. qu. 1. & in Auth. ut immob. ante nupt. donat. in princip. & ibi gl. 1. collat.

23 5. Dicitur enim misericors, quasi super miseria alterius miserum habens cor, ut inquit D. Th. Joan. 2. lect. 1. in princ. Est autem miseria non quicumque defectus, sed tantum defectus naturæ rationalis, quia opponitur felicitati; ut idem docet in 1. part. quæst. 21. art. 4. & in 2. 2. quæst. 30. art. 1. Alibi dicuntur personæ miserabiles, quæ causas proprias administrare non possunt, ut cap. 1. in fin. infra de postul. Card. hic in 1. q. Sed de hoc latius infra in 2. q. n. 54. & seqq.

24 In specie autem, quæ personæ sint miserabiles, Barr. & Bald. in l. unic. in fin. c. Quando Imper. concludunt esse relinquendum arbitrio iudicis; sed hoc dictum limitant Doctores, ut non procedat in illis casibus, in quibus in iure expressum est, ut aliqua persona sit miserabilis, ita Marian. Socin. in c. Ex tenore n. 4. de foro compet. Covarr. pract. quæst. qu. c. 6. nu. 3. in fin. & Menoch. de arbit. iudic. in addit. ad lib. 2. cas. 66. n. 1. & merito, quia in his, quæ sunt à iure determinata, iudicis arbitrium non intrat, cap. Causis, §. Illis supra eod. c. fin. de transact. lib. 1. §. Ait prætor, ff. de jur. deliber. cum concordant. de quibus per Hostien. in d. c. De causis nu. 9.

25 In iure autem cautum est, ut dicantur personæ miserabiles infra scriptæ, secundum Innocentium hic n. 1. cui cæteri ad stipulantur, videlicet viduæ, pupilli, & orphani, ut in dict. leg. unic. Cod. Quando Imper. c. 1. & 2. 87. distinct. c. Super quibusdam, §. Cum autem infra ..... de verbor. signific. Et dicitur vidua non tantum, cuius maritus mortuus est, ut c. Vidua, & ibi glos. 1. & Archid. 34. dist. sed etiam, quæ maritum non habuit, l. Malum, §. Viduam, ff. de verb. signif. ubi text. & notat glos. unic. in dict. c. 1. Bart. in dict. leg. unic. n. 4. & Guidopap. decis. 566. nu. 2. licet glos. 2. in dict. leg. unic. videatur intelligere illum textum strictè pro mulieribus, quæ vitum habere desierunt. Generaliter in materia strictè teneri potest opinio glossæ, sed in materia largæ, & favorabili vidua dicitur, licet improprie, etiam quæ virum non habuit, secundum Felin. hic nu. 8. qua de re latissimè disserit Covarr. pract. quæst. c. 7. n. 2. Sed & illa, quæ habet maritum inutilem, vel ad perpetuum carcerem damnatum, aut proscriptum, dicitur vidua, & miserabilis persona, secundum Bald. in l. fin. per gl. ibi in fin. de plagiar. & Felin. hic nu. 8. Pupillus autem dicitur qui simul impubes est, & extra potestatem patris, vel morte, vel emancipatione, l. Pupillus, ff. de verbor. signific. & orphanus,

qui infra quatuordecimum annum existens, parentibus orbatus est, ut per Rebuff. in commentar. ad Constitutiones Regias Galliar. to. 1. in tit. de sent. provisional. in gl. ult. col. 2. vers. Secundo orphani, & Menoch. de arbit. in addit. ad lib. 2. cas. 66. n. 7. Covarr. Quam differentiam inter pupillum, & orphanum constituit Paulus de Castro in rubr. Cod. Quando Imper. & Rolan. à Valle conf. 76. Pluribus ex causis n. 42. lib. 1. Similiter secundum Innocentium d. nu. 1. miserabiles personæ, & de foro Ecclesiæ sunt peregrini quoad res, quas secum ferunt, & injurias, quas patiuntur, & contractus in ipsa peregrinatione initos, c. Si quis Romipetas, & c. seqq. 24. q. 3. Et idem intelligit de Mercatorib. si in teloneis, vel pedaggiis graventur, per jura præallegata. Unde si graventur passagiis injustè, possunt immediatè conqueri coram iudice Ecclesiastico, quando sunt itinere, quia dicuntur miserabiles, cum sustineant itinere multos labores, & pericula, ut per Alex. conf. 130. Super eo in fin. lib. 7. & hic per Bald. n. 3. & Felin. n. 6. qui ad hoc allegat Anchar. & Jo. de Anan. in c. fin. de Judæis, ubi dicunt negotiatores existentes in nundinis posse agere coram Ecclesiastico. De Romipetis vide Bullam Cænar. §. 10. .... Idemque intelligit de manumissis ab Ecclesiâ, vel eis commendatis, aut ad eam confugientibus, c. Eos qui, & c. seqq. 87. dist. 1. fin. C. de his, qui ad Eccl. confug. c. Inter alia infra de immunit. Eccles. Idemque de pœnitentibus, cap. Aliud 11. qu. 1. de quibus latè Covarr. pract. quæst. c. 34. à n. 3. Idem de officialibus Ecclesiæ, libertis, rusticis, uxoribus, filiis, & servientibus, ut l. Assumptio, ff. ad municip. leg. Cum quadam puella, ff. de iurisdic. omn. iud. l. 1. & 2. Cod. de Episcop. & Cler. c. Inducatum 79. dist. & de his vide quod scripsi in c. 2. infra de foro compet. Idem de senibus, c. 1. 87. dist. de quibus egi latissimè in c. Cum sis infra de convers. conjugat. Idem de omnibus libertis, c. Liberti 87. dist. Rursus idem intelligit Innoc. de cæcis, mutilatis membris, leprosis, captivis, debilibus, furiosis, ac diuturno morbo fatigatis, c. Licet infra de censibus, c. Cum percussio 7. q. 1. c. 2. infra de Eccles. edifican. cap. 1. de restit. spoliat. leg. Judices, Cod. de Episcop. audient. & d. leg. unic. Cod. Quando Imper. & inter captivos recensentur etiam carcerati, qui inter personas miserabiles numerantur, ut notat Barr. in tract. de carc. in fin. Marfil. in pract. crimin. §. Nunc videndum nu. 11. Ac demùm idem de Cruce signatis, cap. Ad liberandam infra de Judæis. Supra scriptæ omnes personæ dicuntur miserabiles secundum Innocentium, cui consentiunt hic Hostien. num. 5. & seqq. Joann. Andr. & Bellam. ambo num. 4. Butr. num. 22. Cardin. nu. 3. in 6. quæst. Imol. nu. 10. Abb. num. 6. vers. Quo ad secundam speciem, & Jo. de Anan. num. 5. vers. Quæ autem dicuntur, & Henric. Boich. in cap. Ex tenore circa fin. de for. compet. Quibus adde Judæos noviter ad fidem convertos; nam & hi dicuntur miserabiles personæ secundum Innoc. in c. Judæi, il secundo infra de Judæis, quem hic sequuntur Cardin. in 6. quæst. in fin. Joann. de Anan. nu. 5. ad fin. & Felin. num. 8. in fin. vers. Item nota quod Judæa noviter baptizata. Item his adde expositos, ut in cap. ult. 87. dist. secundum Card. hic in 6. q. circa finem. Personæ tamen supra numeratæ ponuntur per modum exempli, quod regulam non restringit: nam & aliæ possunt esse miserabiles, si in eis qualitas concurrat, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam, ut per eundem Cardinalem in 12. qu. post princip. An autem Moniales veniant appellatione miserabilium personarum, ita ut frui possint beneficio leg. un. Cod. Quando Imper. vide Covarr. pract. quæst. qu. cap. 7. num. 3. & de Ecclesia, Civitate agricolis, scholaribus, & meretricibus, consule Menochium d. cas. 66. à n. 25. usque ad n. 33.

26 Secundo QUÆRO, an vidua, pupillus, cæcus, & alii, de quibus in precedenti quæstione, sint miserabiles personæ, si divites sint.

Viduam non esse personam miserabilem, si sit locuples, tenet Specular. in tit. de advoc. §. 1. n. 7. Hostien. hic n. 1. vers. Non tamen omnis vidua, Joann. Andr. nu. 2. in ver. Et divites, Bellam. in princip. in eodem ver. Cardin. in 1. not. & in 1. qu. Alexan. in l. 1. col. 5. vers. Nec obstat, ff. solut. matrim. Decius in l. 1. nu. 8. ff. de iurisdic. omn. iud. & in cap. Cæterum n. 72. de iudic. Idemque de viduis, pupillis, & orphanis notant idem Specul. in tit. de instrum. edit. §. Nunc verò aliqua, vers. Et scias num. 62. Host. in c. 1. nu. 3. in fin. & ibi etiam Joann. Andr. num. 7. & 8. infra de postul. ubi asserunt non

omnes viduas, & pupillos, & orphanos, & consimiles debere miserabiles reputari, quia multi divites sunt, & potentes; & in talibus magis est consideranda oppressio-
 36 nis potentia, quam vocalis nominatio personarum. Et inde fit, ut tales non gaudeant beneficio *l.unic. C. Quand. Imper. inter pupill. & vid.* nisi concurrat paupertas, ut fir-
cod. Alexand. conf. 121. Viso processu num. 14. lib. 1. ubi ait mant Specul. loco proxime cit. Paul. de Castr. in rubr. Cod. pupillos, & orphanos tunc enumerari inter personas mi-
 37 serabiles, & frui beneficio *d. leg. un.* quando sunt pauperes, aliis secus: & de iud. idem dixit in *conf. 126. In hac hesita-
 38 zione nu. 9. lib. 4.* & eum sequitur Jas. in *l. Titie textores col. 5. in princip. ff. de legat. 1.* & Addent. ad Guidopap. *decif. 566.* Idem tradit Maranta in *Spec. disp. 9. nu. 195.* Cornel.
 Benincas. in *tract. de privil. pauper. qu. 4. nu. 12.* & Tiraqu. in
 39 *leg. Si unquam in ver. Facultatum nu. 1. circa fin. Cod. de re-
 38 vocan. donat.* Inde etiam fit, ut in statuto disp. nente, ut de relictis miserabilibus personis non solvatur gabella, non comprehendantur tales, si divites sint, ut ex Baldo deducit Alexan. *d. conf. 126. nu. 9.* Sed & constitutio Regni, quæ providet pupillis, viduis, & aliis ibi nominatis de advocato, locum non habet nisi in viduis, & pupillis pauperibus. Quod si divitiis abundarent, non teneretur pro eis advocatus pauperum advocare; quia non dicerentur miserabiles personæ, ut tradit Afflict. in *constitut. Regn. consi-
 39 stitut. leg. presentis col. 2.* Similiter cæcum non pauperem inter personas miserabiles non adnumerari, & idcirco non esse à collectis immunem, tenet Card. hic in *6. qu. in fin. & in c. Licet infra de cens. & Petr. Anribol. in tract. de muner. in 3. part. princ. nu. 28. inter tractatus communes to. 11. fol. 60.*

Ad hanc partem inducitur primò hoc cap. ubi patet litteræ à vidua impetratas esse nullas; quia expressit se pauperem, cum tamen esset nobilis, & dives. Propterea enim iudices se jurisdictionem non habere pronunciarunt, & benè, secundum Host. *nu. 8. in ver. Pronunciaverunt.* Ergo pro vidua divite Pontifex non rescribit, nec illi dat iudices; & consequenter talis non dicitur miserabilis persona.

Secundò inducitur *d. rubr. Cod. Quand. Imper. inter pupill. & vid. vel miserabiles, &c.* ponderando particulam, *Vel,* quæ ponitur inter diversa, *l. Hac ver. ff. de verb. signific. & sic absolute pupilli, & viduæ inter personas miserabiles non numerantur: & ita rubricam inducit Alex. in præall. conf. 121. num. 14. lib. 1.*

Tertiò inducitur textus in *cap. 1. infra de postul.* ubi miserabiles personæ dicuntur, quæ proprias causas administrare non possunt; subaudi quoad sumptus, secundum Card. hic in *1. quest.* Tales autem dici non possunt viduæ, pupilli, & orphanæ, qui opibus abundant, ut per se patet.

40 Quarta, ut formaliter arguant hic Host. *nu. 1. vers. Non tamen omnis vidua,* & Joan. Andr. *num. 2. in ver. Et dives,* mulier, de qua hic, erat dives: ergo non miserabilis, licet vidua; quia is dicitur miserabilis, super quem natura movetur ad miserandum, ut diutino morbo gravata, fatigata, & debilis, *d. leg. un. Cod. Quand. Imper. vel pauper, oppressa, vel desolata, c. Defensionis 87. dist.* sed ista erat mobilis, & dives, & per consequens potens, quia pecuniæ obediunt omnia, *Eccl. 10.* igitur non miserabilis. Contrarium tenet Azo in *summa, Cod. Quand. Imper. inter pupill. & vid. nu. 4.* ubi ait, miserabiles dici tenes decrepitos, & diuturno morbo fatigatos, & debiles, & omnes, quibus natura movetur ad miserandum propter fortunæ injuriam, etiam si divites sint: & eum sequuntur Rebuff. in *præalleg. tit. de sent. provisional. art. 3. in glol. fin.* & Stephan. Aufser. ad Guidopap. *decif. 566. in ver. Miserabiles.* Et in specie de vidua, pupillo, & orphano hoc firmat Inn. hic, nam *nu. 1.* eos connumerat inter personas miserabiles, & *vers. Pupillorum autem,* sic ait: *Pupillorum autem, & orphanorum causas audiet Ecclesia, non negligente iudice seculari eis facere iustitiam, etiam si sint divites, sicut de viduis diximus: & consentit Card. nu. 2. in 1. opposit. ubi dicit viduam, quamvis divitem, tamen videri miserabilem respectu iudicii; quia non potest administrare proprias causas, sed per alium cogitur esse in iudicio, nec habet specialem defensionem, scilicet maritum.* Idem voluit Inn. in *c. Ex parte nu. 1. in fin. de foro compet.* ubi ait, defensionem viduam ex speciali gratia, & in odium spoliatorum esse

Ecclesiæ reservatam, etiam si viduæ sint divites. Et eodem modo privilegium *d. leg. un. Cod. Quand. Imper. inter pupill. & vid.* concessum miserabilibus personis, competere viduis, pupillis, orphanis, & consimilibus, etiam si divitiis affluant, firmiter Azo ubi supra, Alber. in *d. leg. un. col. 2. vers. Sed manquid si tales, & in tract. statut. quest. 112. incipien. Quid ergo si prædicta part. 1. Isern. in constitutione Statuimus, Afflict. decif. 257. Nevizan. in Sylva nupt. fol. 25. col. 3. Roland. à Valle conf. 76. Pluribus ex causis nu. 44. lib. 1. plenè Natca conf. 590. Circa presentem nu. 8. Covarr. præct. qu. cap. 6. nu. 2. Thefaur. decif. 177. nu. 7. Vincent. de Franch. decif. 100. nu. 19. Viv. dec. 459. nu. 12. & dec. 521. à nu. 7. Menoch. de arbitr. in addit. ad librum secundum casu 66. nu. 9. & 18. Et hanc sententiam uti magis communem, & iuri, acquiratque consentaneam, quotidie amplectitur, & servat Signatura, ut novissimè testatur Marchef. de commiss. part. 4. in tit. de commiss. advocat. causar. §. 2. num. 31. Quam etiam probavit Rota in Romana Catalis Trifusa 15. Februarii 1593. coram Litta, inter impressas apud eundem Marchef. *d. part. 2. pag. 369.* & servatur etiam in Senatu Pedemontano, in Concilio Neapolitano, in Senatu Patavino, in Senatu Cathalonix, & in Regia audientia Birenfi, ut novissimè refert Novat. in tract. de elect. & varictat. fori q. 30. ubi latè.*

Pro qua allegatur primò hæc Decretalis: nam litteræ 43 delegationis, quas hæc vidua nobilis, & dives impetravit sub falsa expressione paupertatis, non fuerunt ipso iure nullæ ab initio, ut supponitur in primo argumento contrario; sed manserunt in suspensio, earumque validitas pendebat ex negligentia iudicis secularis, qua suspensio manente iudices delegati benè potuerunt pronunciare se incompetentes. Ergo hæc vidua, quamvis locuples, erat persona miserabilis, & de foro Ecclesiæ; alioquin litteræ ab initio non mansissent in suspensio, sed fuissent nullæ ipso iure, cum pro laico non miserabili Pontifex non rescribat, nec illi det iudices. Unde Butr. hic *num. 3. Nota,* inquit, quod *Delegatio causa inter laicos ad petitionem miserabilis persone non pauperis non est nulla, sed pendet validitas ex negligentia Ordinarii.* Idem tenet Imol. *num. 22.* & Abbas *num. 6.* & idem Abbas in *cap. Licet ex suscepto num. 7. vers. Si vero alias miserabiles infra de foro compet. & est communis opinio, ut bis testatur Butr. hic nu. 18. vers. Communis opinio.*

Secundò, pro hac parte allegatur *c. Ex parte de foro compet.* ubi vidua dives, imò & Regina, ratione spoli, de quo conqueritur, est principaliter de foro Ecclesiæ, & coram Ecclesiastico iudice experitur, ut ibi etiam notat Innocen. *nu. 1. in fin.* & communiter scribentes, & consequenter est miserabilis persona, quia laicus non miserabilis etiam in causa spoli non est directè, & principaliter de foro Ecclesiæ, ut plenè dicam infra *n. 72. & 84.*

45 Tertiò, pro hac opinione inducitur textus in *d. l. un. Cod. Quand. Imper. inter pupill. & vid.* nam dicitur ibi: *Si pupilli, vel vidua, alique fortuna injuria miserabiles iudicium nostrum serenitatis oraverint, cogantur adversarii examini nostro sui copiam facere.* Ponderandum est namque Imperatorem ibi appellare pupillos, & viduas miserabiles; quia pupillus amisit patrem, seu patria potestate exivit intra quartum decimum annum, & vidua amisit virum: & hæc est fortunæ injuria, quia ex hoc consequitur, ut neuter sibi possit in propriis causis opem ferre, pupillus propter ætatem, vidua propter sexus imbecillitatem: hoc enim est miseratione dignum, uxores, & filios, maritorum, & parentum subsidio orbatos conspicere. Quod procedit, etiam si non subsit timor oppressionis, ut probatur in *d. l. un.* ibi, *Præsertim cum alienus potentiam perhorrescunt:* nam implicativa illa, *præsertim,* ostendit idem esse in casu contrario, ut etiam si divites sint, & nullius potentiam formident; tamen ratione pupillaris ætatis, & viduitatis possint adversarios suos ad Curiam trahere: & ita illum text. inducit Natta *d. conf. 590. n. 3.*

Quartò, divina Scriptura, Canones, & Leges de pupillis, & viduis loquuntur generaliter, & indistinctè, nec considerant nisi viduitatem ipsam, & pupillarem ætatem. Ergo non est constituenda differentia, an pauperes sint, an divites, *cap. Si Romanorum 19. dist.* Quod suadetur exemplo alimentorum, quæ sunt privilegia, etiam si relinquuntur diviti; quia attenditur, quid sint ipsa alimen-
 ta,

- ta, etiam si relinquuntur diviti; quia attenditur quid sint ipsa alimenta, non cui relinquuntur, ut est textus in leg.
- 47 *Cum hi*, §. *Nihil*, ff. de transfact. Similiter dos dicitur causa pia, ut leg. *Cum his*, §. *Si mulier*, ff. de condit. indeb. & tamen non fit differentia, an detur pauperi, vel diviti, ut per Nauram ubi supra num. 5. & 6. & in addit. Alex. conf. 121. in ver. *Decidit lib. 1.* Sic igitur in proposito non paupertas, vel divitiæ, sed conditio ipsa pupillaris ætatis, & viduitatis inspicitur, quia tales solent communiter opprimi, c. *Regum* 23. q. 5. & c. 1. & 2. 87. dist. Quinimò magis commiserandum est viduis, & pupillis, cum divites sunt, quia tunc majores patiuntur invidias, ut considerat Menoch. de arbitr. in addit. ad lib. 2. cas. 66. n. 8.
- 48 Quintò, pro hac parte allegatur Conc. Trident. in c. 1. in principi. sess. 23. ubi dicitur, præcepto Divino mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere. Ergo quoad protectionem, & defensionem Ecclesiæ, miserabiles personæ censentur etiam non pauperes; & paripassu ambulat cum pauperibus: nam illa dictio, *Aliarum*, importat diversitatem in substantia, & identitatem in qualitate, l. *Quidam relegatus*, ff. de rer. dub. & notat Bald. in l. *Filix dotem in 1. opposit. C. de collat. Card. in Clem. Ut his in 2. q. de stat. & qualit. & conf. 126. Vacarunt n. 8.*
- 49 Sextò, ad idem allegatur textus in cap. *Licet infra de censibus*, ubi patet cæcum esse personam miserabilem, ponderando litteram, ibi, *Inhumanum est nimis*, nec non ibi, *Misereris*, & tenent ibi glossa, Host. & Doctores frequentiori calculo; & tamen ille cæcus non erat pauper; ut ibi latissime probavi in 1. q. a num. 9. usque ad num. 15. Et confirmatur respectu cæci ex formulis loquendi, quibus utuntur juræ divina, & humana, dum calamitatem cæcitatatis exaggerant; alibi enim cæcitas dicitur oppressio, ut in l. 1. Cod. qui morb. se excus. lib. 10. & totius corporis humani debilitas, in d. l. 1. & ibi Lucas de Penna num. 4. alibi gravamen, & miseria, ut in d. cap. *Licet de censib.* alibi flagellum, ut in principio Epistolæ B. Gregorii, ex qua desumptus est textus in cap. 1. infra de restit. spoliat. tentatio & plaga Tobix cap. 2. qui etiam agebat, cap. 5. *Quale gaudium erit mihi, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video?* nam ut dicitur Eccles. 11. *Dulce lumen, & delectabile oculis videre solem.* Alibi etiam tenebræ, & umbra mortis, ut in cantico Zachariæ. Sumitur enim similitudo illa à cæcitate oculorum, ut sicut in tenebris sedent, & umbra mortis corporalis, qui cæci sunt corpore; ita sedent in tenebris, & umbra mortis spiritualis, qui cæci sunt mente, ut cap. penult. 40. dist. nam ut inquit Divus Thomas in 2. 2. qu. 15. art. 1. *Sicut cæcitas corporalis est privatio ejus, quod est principium corporalis visionis; ita etiam cæcitas mentis est privatio ejus, quod est principium mentalis visionis.*
- 51 Septimò, idem suadetur ratione naturali: nam ille dicitur miserabilior, cui propter majorem fortunæ injuriam natura magis movemur ad miserendum, ut in d. leg. unic. §. *Quod si pupilli*, *Quando Imper. inter pupill. & vid.* major autem fortunæ injuria, & miseria est, quam natura veliementius refugit: naturaliter enim, & ex necessitate quilibet homo appetit felicitatem, & abhoret miseriam, arg. cap. *Si evangelica, vers. Nec quicquam ei prodest* 55. dist. & docet Sanctus Thomas in 1. part. qu. 94. art. 1. & sæpè alibi. Hoc positò: si quispiam magnus dives interrogaretur, an mallet esse cæcus, an pauper, si esset necessitas alterutrum eligendi; utique responderet se malle pauperem esse, quàm cæcum; & ita sine trepidatione responderunt multi, quos curiosè hac de re sum percontatus. Quem admodum etiam plures requisiti, an juventurem, & paupertatem suam permutarent cum decrepitate, & opibus, alicujus magni divitis; ex tempore dederunt responsum, se proculdubio malle juvenes, & pauperes esse, quàm Papam senio confectum. Si igitur cæcitatem, & senium magis refugit natura, quàm paupertatem, utique miserabiliores sunt cæci, & decrepiti, quàm pauperes. Ad extremum, inter miserabiles personas jura connuerant pupillos, viduas, orphanos, & consimiles, ac præter hos etiam pauperes, ut in cap. *Defensionis* 78. dist. & in præalleg. decret. Concilii Trident. cap. 1. in principi. sess. 23. ibi, *Pauperum, aliarumque miserabilium personarum.* Quod etiam facit Aristoteles 2. Rhetor. in tit. de misericord. text. 11. ibi,
- Mortes, verbera, corporum vexationes, senectus, morbi, & cibi penuria.* Ergo necesse est dari personas inter ibiles, quæ pauperes non sint; alioquin sola paupertas efficeret quem miserabilem; & nulla esset differentia inter pupillos, & adultos, inter viduas, & conjugatas, inter decrepitos, & juvenes; quandoquidem omnes indistinctè essent miserabiles, si inopia laborarent, & nullus indistinctè miserabilis esset, si opibus abundaret, & tam solemnibus legum, & canonum distinctio unico verbo destrueretur, contra text. in cap. *Ecclesia vestra, il secundo de elect.* Conclude veritatem. Cæcus, vidua, pupillus, orphani, & alii, de quibus in præcedenti quæstione, sunt miserabiles personæ, seu pauperes sint, seu divites. Differunt tamen respectu effectus; quia si pauperes sint, principaliter, & directè sunt de foro Ecclesiæ tam quoad habitum, quàm quoad actum: si verò sint divites, sunt de foro Ecclesiæ secundariò, & habitu tantum, non actu, nisi in casibus, ut in quæstione seq. futius explicabitur.
- Non obstat hoc c. imò probat oppositum, quia litteræ delegationis non fuerunt nullæ ab initio, prout fuissent, si hæc vidua dives non esset persona miserabilis, ut futius dictum est supra in primo fundamento pro hac sententia n. 43.
- Non obstat fundamentum Alexandri, quòd Imperator habuerit viduam, & pupillum pro persona miserabili in rubr. Cod. *Quand. Imper.* ponderando dictionem alternativam, *Vel.* Quoniam responderetur, alternativam illam non fuisse adjectam simpliciter, sed cum illa dictione, *Alias*, quam omisit Alex. & ponitur inter diversa in substantia, & similia in qualitate, ut dixi supra num. 49. & advertit Natta d. conf. 590. n. 12.
- Non obstat, quòd miserabiles sint, qui res proprias administrare non possunt, juxta textum in cap. 1. de postulan. & hoc intelligi debeat quoad sumptus secundum Cardin. Quoniam responderetur hoc posse admitti in terminis dist. cap. 1. quia in patrocinando pro miserabilibus personis magis spectatur paupertas, & oppressio, quàm miserabilitas, ut ibi notat Hostien. num. 13. in fin. & Joann. Andr. num. 8. & propterea comprehenduntur ibi miserabiles etiam divites, si non reperiant advocatos, secundum Abb. ibid. num. 2. Et eodem modo responderetur ad decisionem Afflicti, de qua supra num. 38. nam Constitutio Regni loquitur de Advocato, qui non tenetur pro miserabilibus personis patrocinari, nisi quando sunt pauperes. Sed hujusmodi decisiones extendi, non debent generaliter ad alios casus, in quibus magis personæ miserabilitas, quàm inopia consideratur: & propterea idemmet Cardin. hic in 12. qu. concludit esse personas miserabiles; quæ proprias causas administrare non possunt, sive propter ætatem, ut pupillus, sive propter sexum, ut vidua; æquiparantur enim orphano: sive propter inopiam, sive propter similem causam, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam.
- Demum non obstat illatio, Vidua dives: ergo non miserabilis, quia pecuniæ obediunt omnia: quoniam hæc illatio procederet, si ratio miserabilitatis constitueretur in sola paupertate. At non est ita, quia constituitur in injuriæ fortunæ, quam divitiarum copia propulsare non potest. Neque enim pecunia cæcis lumen, orphanis parentes, aut juventam senibus unquam restituit, ut palam est: & auctoritas Hostien. & Specul. asserentium tales non esse miserabiles, si sint divites, intelligi debet quoad effectum, ut sint principaliter de foro Ecclesiæ, non autem quoad protectionem, & defensionem, ut in quæstione sequenti clariùs apparebit.
- Tertio QUÆRO, an & quando miserabiles personæ sint de foro Ecclesiæ.
- Pro clariori solutione duo casus sunt distinguendi. Primus est, quando personæ miserabiles sunt pauperes. Secundus, quando sunt divites.
- In primo casu gloss. 1. hic, & Hostien. num. 4. vers. *Et si pauper esset*, tenent, viduas, pupillos, & orphanos etiam pauperes principaliter non esse de foro Ecclesiæ, sed sub judicio Regis, vel sui Ordinarii, c. *Regum* 23. qu. 5. & c. *Ab Imperatoribus* q. 3. ideòque sequi debere forum rei juxta regulam c. *Cum sit generale infra de foro compet.*
- Sed communis opinio est in contrarium, videlicet causas viduarum, & miserabilium personarum, si sint pauperes, principaliter, & immediatè ad Ecclesiam pertinere. Quod tenet in specie Innoc. num. 1. dicens: Sed si viduæ essent

- essent pauperes, sicuti ceteri pauperes, etiam non negligentibus dominis, vel iudicibus suis, non tantum de oppressione eorum, sed etiam de aliis iuribus possent conqueri Ecclesie; c. Si quis de potentibus 24. qu. 3. c. Super quibusdam de verb. signif. & sequuntur totidem verbis idem Hostien. num. 5. vers. Quid ergo si pauperes, Joann. Andr. num. 4. Collectar. num. 1. Bellam. cod. num. vers. Sed quid si sint pauperes, Butr. num. 18. vers. Secundus casus, Cardin. in 5. q. Imol. in 1. notab. & num. 16. Abbas in 1. pot. & num. 6. & idem Abbas in c. Licet ex suscepto num. 7. infra de foro compet. & in c. 1. §. 1. in 1. notab. ne Cler. vel Monach. Bart. in Extravag. Ad reprimendum in ver. Denunciationem num. 9. Paul. de Castro conf. 350. Quaritur an laicus, vers. Quartus casus lib. 1. Natta conf. 590. Circa presentem n. 8.
- 62 Probatur hæc opinio à contrario sensu in hac decretali; nam hic litteræ delegationis idem initio fuerunt in suspensio, quousque pareret, an iudex Ordinarius recusaret, aut negligeret iustitiam administrare, necne; quia ista vidua erat dives, & falsò expressit se pauperem esse. Ergo si verè fuisset pauper, litteræ ipso iure fuissent validæ ab initio, & sic vidua potuisset trahere adversarios coram Delegatis Apostolicis, secundum communem opinionem; de qua testatur hic Anron. de Butr. nu. 18. vers. Communis opinio.
- 63 Adverte tamen, quia etsi personæ miserabiles, habito respectu ad ea, quæ possident, sint pauperes; tamen si magna hæreditates, vel castra petant, non poterunt directè, & principaliter agere coram iudice Ecclesiastico; quia cessat causa, obquam toleratum est, ut Ecclesiasticus cognoscat non deficiente seculari, quia scilicet de modica re agitur: ita expressè Innoc. hic num. 4. id est, cum petunt exigua, subest ratio miserabilitatis; non sic cum petunt magna, secundum Cardin. in 8. quæst. Et hoc modo ad concordiam reduci possunt opiniones Innocentii, & Hostien. qui tamen in hac materia remittit ad ea, quæ notantur in cap. Cum sit generale de foro compet. In secundo casu, id est cum miserabiles personæ sunt divites, firmandæ sunt duæ conclusiones. Prima conclusio est: Causæ viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum, quæ pauperes non sunt, principaliter ad Ecclesiam non pertinent. Idèdque si tales conveniantur sub iudice seculari, vel Ordinario, tenentur coram ipso respondere, nec unquam possunt excipere, quòd sint de foro Ecclesiæ. Hæc conclusio est glossæ primæ hic, Innocent. n. 2. Collect. n. 1. Butr. n. 17. in fin. Imol. & Abb. loc. cit. Cardin. n. 3. in 2. qu. Nattæ dist. conf. 590. n. 8. & probatur secundum omnes in c. Ex tenore de foro compet. & in hac decretali inducendo eam, ut dixi supra in 1. notab. & n. 43. & 62.
- 64 Fallit hæc conclusio quoad protectionem, & defensionem, cap. 1. & 2. 87. dist. Unde si miserabiles personæ utcumque divites à quoquam opprimantur, vel bonis suis per violentiam spoliuntur, possunt principaliter conqueri Ecclesiæ, etiam aliis iudicibus ordinariis prætermisissis, textus est in cap. Super quibusdam in fin. infra de verb. significat. & in cap. Ex parte, & ibi Innoc. num. 1. & communiter Doctores de foro compet. ubi vidua dives, imò & Regina in causa spoli, de quo conqueritur, est principaliter de foro Ecclesiæ. Et tenet idem Innoc. hic n. 1. vers. Imò de expoliatione, cum quo Cardin. qu. 5. Imol. n. 19. Abb. n. 6. & alii transeunt, Henric. Boich. in c. Ex tenore in princip. de foro compet. Abb. in c. Ceterum n. 16. de iudic. Natta dist. conf. 590. num. 8. & innuit gloss. 1. hic, dum dicit textum in dist. cap. Ex parte, loqui in possessorio, (scilicet recuperandæ) in quo casu miserabiles personæ possunt implorare iudicium Ecclesiæ. Ad idem text. in c. 1. infra de restitut. spoliar. ubi cæcus, cui bona per violentiam fuerant occupata, conquestus fuit, & obtinuit iudices; licet non fuerit reintegratus, quia renunciaverat possessorio, ut ibi omnes notant; & loquitur ille textus de cæco non paupere, ut fusè probavi in c. Licet in prima questione infra de censibus.
- 65 Secunda conclusio est: Causæ viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum, quæ non sunt pauperes, pertinent ad Ecclesiam secundariò. Hæc conclusio similiter est gloss. 1. Innoc. & aliorum, de quibus in prima conclusione, & probatur hic à contrario, ut dixi supra in 1. notab. & in c. Administratores 23. q. 5.
- 66 Hinc inferitur primo, ut si proprius iudex non faciat miserabilibus personis iustitiæ complementum, iudex Ecclesiasticus facere debeat, cap. Ex tenore de foro compet. & arg. cap. 1. & 2. 87. dist. & cap. Episcopus 88. dist. & hic tenet gloss. & Innoc. num. 1. in princip. & vers. (Pupillorum, & orphanorum causas, sicut & viduarum audiet Ecclesia, negligente iudice seculari eis facere iustitiam, etiam si divites sint) & sequuntur Imol. in 1. notab. Abb. in 2. notab. & alii communiter. Quod regulare est etiam de iure civili; nam in defectum iudicis, sive quia non habetur, sive quia recusat, sive quia iustitiam facere negligit, sive quia notoriè subditum lædit, nedum Papa, sed etiam Episcopi est iudicare, & in melius reformare, ut in Auth. Ut differ. judic. respons. 1. §. 1. & §. Si tamen contigerit, & §. In Civitatibus col. 9. Sed & vacante Imperio Papa in casibus vires Imperatoris gerit, ut c. Licet de foro compet. secundum Hostien. num. 9. in fin. & num. 10. & Joann. Andr. num. 6. & 7.
- 67 Ad hoc autem, ut iudex Ecclesiasticus in causis miserabilium personarum non pauperum procedere valeat, requiritur, ut proprius iudex expressè dicat se iustitiam eis non rediturum, vel aliis hoc sit notorium; alioquin si suus iudex inciperet eis iustitiam administrare, non esset iudicis Ecclesiastici dicere: Da breviores terminos, vel sententiam pro eis, arg. cap. Statuimus infra eodem lib. 6. ut formaliter inquirunt Innocent. hic num. 1. vers. Et si suus iudex, Hostien. num. 5. Joann. Andr. num. 3. Vel dic, proprii iudicis negligentiam probari secundum Bald. nu. 7. quando requisitus non exhibet iustitiam, cum debeat, & possit, eò quòd sibi liqueat de causa, vel litigator vult litigare, & ipse non vult audire, vel non respondet ad interrogata, ut in c. 1. de mil. vassall. qui contum. est col. 10. & in l. Si pro meis, §. fin. ff. de arbitr. Quòd si iudex laicus sit suspectus de malitia, poterit ei præfigi terminus ab Ecclesiastico, infra quem causam cognoscat, & terminet, vel saltem incipiat procedere, arg. c. Causam, & c. Lator infra qui fil. sint legitimi, & cap. Irrefragabili, §. Excessus de Offic. Ordinar. secundum opinionem, quam ultimo loco recitat Innoc. loc. cit. & expressè approbat Hostien. n. 5. vers. Quid si sit suspectus, Joan. Andr. n. 3. & Cardin. in 4. qu.
- 68 Sed objicies: Quid est speciale in miserabilibus personis, cum etiam omnibus Ecclesia debeat iustitiam administrare, si iudices seculares sint negligentes? c. Licet infra de foro compet. & in Auth. Ut differ. judic. §. Si tamen contigerit col. 9. Respondeo, inter personas miserabiles, & alios laicos non miserabiles, quod spectat ad rem presentem, præcipuè duas esse differentias. Prima est, quia querelas miserabilium personarum quandoque audit Ecclesia etiam non requisitis dominis, vel iudicibus secularibus, puta in casu violentiæ, spoli, oppressionis, & consimilibus, ut dixi supra num. 66. vel quando miserabiles sunt pauperes, ut similitè ostensum est supra num. 60. quod non contingit in aliis secularibus non miserabilibus, qui nunquam in suis causis temporalibus contra laicos possunt directè, & principaliter ad Ecclesiam recurrere, cap. Quo iure 8. dist. & cap. Causam quæ, il secundo infra, qui fil. sint legitimi. Secunda differentia est, quia Ecclesia semper audit querelas personarum miserabilium, quando iudex secularis tenuit, aut negligit iustitiam facere, nec dicitur eis: ite ad alium proximum superiorem; & ita intelligitur cap. Ex tenore de foro compet. & 87. dist. per rotam: & hoc idèd, ne diu laborent pro iustitia obtinenda: sed in aliis secularibus non miserabilibus se non intromittit Ecclesia, nisi quando aliquem superiorem non habent, ad quem possint suas querelas deponere, ut in d. cap. Licet, id est, cum in Provincia nullus extat iudex secularis, vel si extat, recusat, aut negligit iustitiam administrare: nam tunc denique potest quilibet laicus contra alium quemlibet recurrere ad iudicem Ecclesiasticum, ut habetur in d. Auth. Ut differ. judic. §. Si tamen contigerit. Et cum hodiè quælibet civitas habeat sua regimina, sicut olim qualibet Provincia, ut notat gloss. in l. fin. in ver. Id est in una Provincia, Cod. de prescript. long. tempor. propterea quod olim statutum fuerat in una Provincia, hodiè locum habet in qualibet civitate, ut scilicet si in civitate non adfit iudex secularis, vel si adfit recuset, aut negligat iustitiam facere, tunc cuilibet liceat recurrere ad iudicium Ecclesiæ, ut singulariter tenet Abb. hic num. 5. Itaque in primo casu statim se ingerit Ecclesia, renuente, aut negligente iudice laico; sed in secundo non nisi in defectum aliorum omnium superiorum, & in subsidium: ita in esse-

- effectu prædictæ objectioni respondet Inn. hic nu. 3. Hostien. nu. 8. vers. Hoc tamen est speciale, Bald. eod. num. vers. Dicit Innoc. quod ubi est questio, Cardin. in 7. qu. Imol. num. 17. & Abb. num. 5. idem firmat Calder. conf. 95. aliis 1. de reg. & pac. num. 5. vers. Quia tamen prædicta. Alias duas differentias inter miserabiles, & alios non miserabiles, ponit Imol. ad n. 17.
- 76 Inferitur secundo, ut si personæ miserabiles non pauperes in iudicio, vel extra graventur iniuste, possint ad Ecclesiam recurrere, non quidem per viam appellationis, ut quidam putarunt; quoniam appellatio gradatim interponi debet, videlicet à seculari iudice ad primum superiorem, ut cap. Anteriorum 2. quest. 6. sed per viam simplicis quærelæ, ut cap. Libertos, §. Libertis 87. dist. secundum Innocen. hic num. 2. Hostien. num. 8. Joann. Andr. num. 4. vers. Supràdictæ personæ, & Bald. num. 8. vers. Nam istæ personæ.
- 77 Inferitur tertio, ut miserabiles personæ favorabilius sint audiendæ, quàm aliæ non miserabiles, secundum Hostien. num. 9. Joann. Andr. num. 5. & Cardin. in 10. qu. nam ut legitur in Ezech. cap. 22. Viduis, & pupillis non noceritis; & si eos leseritis, vociferabunt ad me, & audiam clamorem eorum, indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt uxores vestra viduæ, & filii orphani. Hæc ibi. Idèdque Gervasius Pontifex in cap. Licet 87. dist. Plus tamen, inquit, viduarum, & orphanorum causas duximus exequendas, quas tueri à nobis, vel ab omnibus divina manifestat assertio. Quod usque adeò verum est, ut tales in eorum causis potiori gaudeant prærogativa, quàm Clerici; quod est notatu dignum: nam viduæ, pupilli, orphani, & consimiles, etiamsi absint à curia, & divitiis affluant, possunt alios ad curiam trahere, vigore leg. unica. Cod. Quando Imper. inter pupill. & vid. & adversarii coguntur ibi respondere, nec unquam Signatura remittit causas ad partes, ut patet ex dictis supra num. 42. At Clerici etiamsi in curia sint præsentés, tamen non possunt ibi quemquam convenire, sed tenentur sequi forum rei, ut cap. Si Clericus laicum infra de foro compet. cum Beneficium Eugenianæ Constitutionis locum non habeat in Clerico actore, ut scripsi plenè in cap. fin. num. 47. eod. tit.
- 79 Illud etiam est speciale in his miserabilibus personis: nam rescriptum contra eas impetratum, nisi de miseria ipsarum mentionem faciat, non valet, ut hic tenet Innocen. num. 5. Host. num. 9. Jo. Andr. num. 5. & Felin. nu. 6. vers. Item nota quod si quis, Archid. in cap. 1. in princip. 87. dist.
- 80 Et indulta miserationis causa non tolluntur per generales non obstantias, ut singulariter notat Cynus in d. leg. unica, quem refert, & sequitur Bald. in l. 1. ff. Si quis in jus vocat. non ier. Roman. conf. 269. Non est dubium num. 3. & Felin. in cap. Nonnulli num. 19. vers. Prima conclusio de rescript. Imò nec potest illis expressè renunciari, secundum Felin. in cap. Si diligenti nu. 3. conclus. 4. infra de foro compet. Roman.
- loc. cit. Afflict. in Constit. Regni, incipien. Statuimus lib. 1. num. 8. Nevizan. in Silva nupt. lib. 6. num. 3. Ulterius relictum, seu legatum factum personis miserabilibus, dicitur factum ad pias causas, ut tenet Specul. ut. in tit. de instrum. edit. §. Nunc aliqua, vers. Et scias quod relictæ. Cujus de cisionem sequuntur Bald. in Authen. Similiter, Cod. ad leg. Falc. & Alexan. conf. 126. In hac hesitatione n. 5. in fin. lib. 4. inferentes propterea, ut de relictis miserabilibus personis non detrahatur falcidia, sicut non detrahitur de relictis ad pias causas, ut in prædicta Auth. & generaliter ex decisione Specul. infert Felin. hic num. 7. ut omnes favores, qui præstantur piæ causæ, præstari etiam debeant miserabilibus personis. De causis autem mercedum, & miserabilium personarum, vide Concil. Trident. sess. 7. c. 14.
- Ad extremum ex inente Cardin. hic in 12. qu. Imol. num. 10. & Abb. num. 6. supra scripta omnia redigi possunt in compendium distinguendo tres sæcularium species. Quidam enim sunt non miserabiles, qui nec habitu, nec actu sunt de foro Ecclesiæ, cujusmodi sunt adulti, potentes, sœminæ conjugatæ, divites, & alii id genus, qui nullam habent qualitatem, quæ naturam moveat ad miserandum; & tales nec principaliter, nec secundariò possunt trahere sæculares ad Tribunal Ecclesiæ, nisi ratione causæ, aut ratione personæ. Unde si ab his impetrarentur litteræ ad iudices Delegatos, essent ipso jure nullæ: & hic propriè est casus in cap. Licet infra de foro compet. nisi daretur prius totalis defectus justitiæ secularis ad eum modum, quo dixi supra num. 73. & 74. Quidam verò sunt miserabiles, qui habitu, sed non actu sunt de foro Ecclesiæ, quales sunt viduæ, & pupilli divites; & tales non possunt trahere laicos immediatè ad iudicium Ecclesiasticum, sed debent prius recurrere ad iudicem sæcularem, ut constat ex dictis supra num. 64. & si litteras delegationis ab Ecclesia impetrant ante negligentiam iudicis laici, litteræ non sunt ab initio nullæ ipso jure, sed stant in pendenti, quousque appareat de hujusmodi negligentia, ut est textus hic, & fusiùs ostensum est supra num. 43. Fallit hoc in casu oppressio- nis, vel ubi ageretur de possessorio recuperandæ; tunc enim possunt tales habitu, & non actu miserabiles, principaliter, & immediatè recurrere ad iudices Ecclesiasticos, patet ex dictis supra n. 66. & sub hac secunda specie Innocentius comprehendit peregrinos quoad res, quas secum deferunt, & quoad injurias eis illatas, & contractus in- tos in peregrinatione, mercatores si in teloneis graventur, liberos, officiales Ecclesiæ, & alios quos numeravi supra in 1. q. n. 30. Quidam denique sunt miserabiles, & de foro Ecclesiæ, quoad habitum, & quoad actum, ut viduæ, pupilli, pauperes, vel simpliciter pauperes; & tales possunt trahere laicos ad iudicium Ecclesiæ, etiam principaliter, & immediatè, & non data negligentia iudicis laici, ut hic est text. à contrario, & in cap. Suprà quibusdam in fin. de verb. signif. & fusiùs ostensum est supra n. 60.

DE OFFICIO LEGATI.

Cælestinus III.

CAPUT II.

Studivisti (à nobis) quærere, utrùm de causa, quam alicui delegamus, alius, qui sit generalis in Provincia legatus, ante cognitionem vel postea cognoscere valeat: vel commissionis nostræ processum, quem iudici delegato transmittimus, taliter impedire. Respondemus, quòd cum mandatum speciale derogat generali, legatus commissionem alii factam specialiter impedire non potest; & si secundum formam mandati nostri sententiam jam fuerit promulgata, non poterit ipse legatus (nisi super hoc mandatum speciale receperit) eam quomodolibet irritare; ipsam tamen (si rationabiliter lata fuerit) confirmare valebit, & executioni mandare.

S U M M A R I U M.

- 1 Legatus Papæ de causa alteri specialiter delegata per Papam se intrromittere non potest.
- 2 Jurisdictio minoris judicis non expirat per præsentiam majoris, sed suspenditur usus insigniorum.
- 3 Delegatus Papæ in causa sibi commissæ est major quolibet Ordinario etiam de latere Legato.
- 4 Legatus non potest se intrromittere in causa alteri delegata, etiam antequam Delegatus incipiat cognoscere. Declaratur, n. 13.
- 5 Nec potest adversus illius sententiam restituere.
- 6 Legatus in causis per Papam alteri universaliter delegatis an possit se intrromittere, & n. seqq.
- 7 In causa hæresis concurrunt Legatus, & Episcopus cum Inquisitore.
- 8 Visitare an prohibeatur Ordinarius, si Papa det specialem Visitatorem.
- 9 Ordinarii, quorum unus habet jurisdictionem universalem, alius specialem, an simul concurrant, remissive.
- 10 Delegatus Papæ, quamvis sua facultate abutatur, tamen à Legato prohiberi non potest. Contrarium, n. 14. & n. 19.
- 11 Legatus non potest supplere negligentiam Delegati, nisi ubi vertitur periculum anime.
- 12 Jurisdictio delegata potest præveniri per Ordinarium, antequam litteræ delegationis fuerint Delegato præsentate.
- 13 Legati processus in causa alteri delegata valet, nisi opponatur declinatoria ante litis contestationem.
- 14 Si Delegatus procedat contra formam commissionis, vel aliàs nulliter, Legatus potest de nullitate cognoscere.
- 15 Inferior non prohibetur cognoscere de gestis per superiorem, ubi gesta sunt nulla.
- 16 Statutum prohibens opponi contra sententiam, non impedit, quin possit dici de nullitate.
- 17 Collector decimæ si capiat calices, vel missalia, aut alia ornamenta divinis officiis deputata, an possit puniri ab Ordinario.
- 18 Delegatus Papæ an sortiatur forum Ordinarii loci, ubi delinquit, & n. seqq.
- 19 Delegatus exigens immoderatas sportulas potest puniri ab Ordinario.
- 20 Legatus de Latere exequi potest sententiam judicis Delegati, sed ab eo non potest compelli.
- 21 Nisi Legatus aliàs esset ibi Ordinarius.
- 22 Legatus potest cogere delegatum à suo Prædecessore ad sententiam ferendam, commissionem revocare, & matum alius processum corrigere.
- 23 Mandatum speciale derogat generali.
- 24 Species quando exilitur de generali corpore, semper derogat generi; aliàs secus.
- 25 Exequutor specialis ad maritandas virgines potest illis dotes constituere, non autem generalis exequutor.
- 26 Contrariorum quandoque non est eadem disciplina.
- 27 Legatus de Latere qualiter possit confirmare sententiam Delegati Papæ. Confirmatio quotuplex sit, ibid.
- 28 Collector Portugallie an possit cognoscere causas appellationum a sententiis Commissarii Cruciatæ, non obstante clausula, Appellatione remota, & n. seqq. usque in fin.
- 29 Quid de jure communi. Et quid vigore facultatum, n. 37.
- 30 Appellari non potest à sententia Delegati Papæ ad legatum de Latere.
- 31 Appellatio est à minori iudice ad majorem provocatio.
- 32 Appellari non potest à sententiis, & gravaminibus Conservatorum, nisi ad Papam.
- 33 Consuetudo, ut à Delegato Papæ appelletur ad Legatum de Latere non valet.
- 34 Consuetudo nil potest contra substantiam rei.
- 35 Consuetudo appellandi ad parem, seu ad æqualem, est contra substantiam appellationis.
- 36 Appellari non potest a delegato, nisi ad delegantem.
- 37 Collector Portugallie facultatem habet cognoscendi cau-

sas tam per viam querelæ, quam appellationis à quibusvis iudicibus etiam Sedis Apostolicæ Delegatis.

- 38 Clausula, Appellatione postposita, quæ habetur in Bulla Cruciatæ, an solum tollat appellationes contra resistentes de facto, an verò etiam contra resistentes de jure, & n. seqq.
- 39 Commissarius Cruciatæ non est constitutus iudex, sed exequutor.
- 40 Appellatio in rescripto Papæ tribus modis removeri potest. Clausula, Contradictores, jurisdictionem non confert, nisi contra resistentes de facto, ibid.
- 41 Clausula, Appellatione remota, in medio litterarum apposita quid operetur, & n. seqq.
- 42 Exequutores litterarum Apostolicarum non habent jurisdictionem, nisi contra resistentes de facto.
- 43 Appellatio qualiter, & quando prohibeatur per clausulam, Appellatione remota, & n. seqq. Indulgetur à jure in quinque casibus hic expressis, prædicta clausula non obstante, n. 45.
- 44 Intellectus c. Pastoralis de appellat. & n. seqq.
- 46 Appellatio à sententiis, & gravaminibus Commissarii Cruciatæ in illis casibus, in quibus non est prohibita per clausulam, Appellatione remota, an interponi possit ad Collectorem, an verò ad Papam sit interponenda, & n. seqq.
- 47 Appellatio devolutiva à decretis Episcopi in visitatione editis jure delegato interponi potest etiam ad Metropolitanum.
- 48 Collector Portugallie ex consuetudine admittit appellationes etiam ad Papam interpositas.
- 49 Appellari potest ad Papam omisso medio.

S tuduisti. Legatus Papæ de causa alteri specialiter delegata per Papam se intrromittere non potest. Hoc dicit Communis divisio. Secunda, ibi, Respondemus.

Nota primò ex textu, Legatum de latere nullatenus se posse ingerere in causa per Papam alteri delegata, nec illius processum, aut sententiam, vel exequutionem impedire, aut infirmare, ut hic est casus secundum omnes, & in specie notat Butr. in 3. notab. Anchar. nu. 3. & Abb. nu. 2. Prima ratio decisionis exprimitur in textu, videlicet quia mandatum speciale derogat generali, de quo latius dicam infra in 2. notab. num. 23.

Secunda ratio ponitur in gloss. in ver. Non potest, quia jurisdictionis minoris judicis non expirat per præsentiam majoris, c. Denique 21. dist. c. Pervenit 11. qu. 1. c. Ecce 95. dist. l. fin. ff. de offic. Praef. & l. In hac sacratissima, C. de donat. licet suspendatur usus insigniorum, ut c. Antiqua, §. Dominica de privileg. & notatur in c. Valentes infra eod. articulum Host. hic n. 1. in ver. Non potest.

Tertia ratio est, quia Delegatus Papæ quantum ad causam sibi commissam est major quolibet Ordinario etiam de latere Legato, argum. c. Præcipimus 93. dist. c. Pastoralis infra de off. Ordin. & c. Sanè, il secondo supra de off. deleg. Et quamvis Host. hic n. 1. diceret hoc verum non esse, quia uterque gerit vices Papæ: tamen hanc opinionem approbant gl. præallegat. in ver. Non potest, Butr. in 1. notab. & n. 8. Card. in 4. & 5. notab. imol. in 1. notab. Abb. in fi. & alii communiter.

Extenditur primò; conclusio supra firmata, qua dictum est Legatum de Latere se intrromittere non posse in causa alteri delegata, ut locum habeat, etiam si delegatus nondum coeperit in causa procedere, ut probat hæc littera, ibi, Ante cognitionem, id est, antequam incipiat cognoscere Delegatus, prout exponunt Innoc. Hostien. Joann. Andr. Bellam. & Cardin. omnes in princ. quod bene nota pro intellectu eorum, quæ dicam infra in 1. limitat.

Extenditur secundò, ut non possit Legatus de Latere à sententia Delegati appellationem admittere, ut hic probatur ponderando illa verba, Quomodolibet irritare, secundum Joan. Andr. nu. 3. & latius dicam infra nu. 30.

Extenditur tertio, ut nec possit Legatus restituere adversus sententiam judicis delegati, arg. leg. Adversus, C. Si adversus rem judic. ubi adversus sententiam ejus, qui vice Principis judicavit, id est Vicarii, vel Delegati Principis, ut exponunt Bald. & Salic. non Prætor, seu Præses Provinciæ, sed solus Princeps cognoscit, & restituit; & in Legato ita sentit gloss. hic in ver. Mandatum speciale, Host.

- Host. nu. 2. in eod. ver. & Joan. Andr. nu. 5. in 4. gloss. & tenet expressè Abbas nu. 3.
- 6 Extenditur quartò eadem conclusio, ut locum habeat, etiam si agatur de delegatione non ad unam causam tantum, sed ad universitatem causarum: nam & talis dicitur specialis commissio ad hoc, ut intret dispositio hujus Capituli, & deroget generali; adeò Legatus in causis sic delegatis se intrinittere non possit, prout hic firmat Cardin. in 1. opposit. Non obstat, quod in generali inquisitione hereticæ pravitatis concurrant Legatus, vel Episcopus cum Inquisitore, ut in cap. Per hoc, de heret. lib. 6. Et quod Jo. Andr. hic nu. 1. in ver. Delegamus, suppleat verbum, specialiter, quasi sentiat hoc cap. non procedere, quando universitas causarum alicui delegatur: nam, ut respondet Card. loc. cit. contrarium procedit, quia sic ibi exprimitur in casu illo: & intellectus Joan. Andr. nimis restringit hunc textum. Unde si delegatio sit ad unam causam, siue ad universitatem causarum, semper derogat generali, quia sic delegatus gerit vices Papæ, & est major Legato. Potest dici speciale esse in casu hæresis, ut plures iudices concurrant. Et ratio specialitatis est, quia favore fidei geminantur jurisdictiones respectu certi generis causarum, ut notat Joan. de Imola in d. cap. Per hoc. Vide tamen
- 8 Petr. de Anchar. hic in 3. notab. ubi videtur velle, ut si Papa det specialem Visitatorem Fratribus Humilitatis, per hoc Episcopus non censeatur prohibitus visitare, & ita sentit per generalem delegationem non derogari ordinariæ jurisdictioni. Movetur præcipue per text. in l. 1. Cod. De off. Præf. Urbis: ubi creatio novi Officialis non derogat officiali antiquo, nec illius jurisdictioni. Adde Jacob. de Ate in l. Quod in rerum, §. Si quis potest, ff. De legat. primo, ubi vult, ut specialis Visitator deputatus faciat cessare generalem. Et vide Abb. in c. Pastoralis sub nu. 4. vers. Sed in regularibus, aliud puto, & ibi Felin. nu. 4. de offic. ordin. declarantes hic procedere in Pralato regulari, cui ex speciali jure censeatur concessa jurisdictione privative. Et sequitur hanc declarationem Rota apud Gregor. XV. dec. 8. nu. 3. ubi etiam vide quid juris sit in terminis Concilii Tridentini cap. 8. sess. 22. Quid autem juris sit in duobus Ordinariis, quorum unus habet jurisdictionem universalem, alius specialem, vide Bart. magistraliter distinguentem hic nu. 3. & Marian. Socin. in cap. Proposui in secundo principaliter articulo à n. 8. infra de foro compet. ubi latissime examinat materiam præventionis jurisdictionis inter iudices Ordinarios, siue Delegatos.
- 9 Extenditur quintò, etiam si delegatus sua facultate abuteretur: nam quicquid sit in aliis mandatis, ut leg. Si hominem, ff. Mandati, tamen in materia jurisdictionis habens generale mandatum non potest eum prohibere, qui speciali mandato abutitur, secundum Bald. hic nu. 2. quia quod specialiter est concessum uni, alteri est prohibendum, arg. l. Maritus, Cod. De procurator, & l. Cum Prator, ff. De judic. Præterea distincta sunt officia. Ergo unus non potest se de alterius officio intrinittere, ut leg. & not. in l. Quicumque, Cod. De accusat. & exalt. lib. 12. ad hoc cap. Singula 89. distin. Sed huic doctrinæ difficultatem ingerunt, quæ dicantur infra in 3. & 4. limitatione num. 14. & 17.
- 10 Extenditur sextò, ut locum habeat, etiam si Delegatus fuerit negligens in procedendo, quia nihilominus Legatus non poterit eum compellere, aut illius negligentiam supplere, ut tenet Speculator in tit. de denunciat. §. Qualiter, Collect. hic nu. 1. & Bellam. col. 2. in princip. vers. Sed numquid Delegatus, sequitur Bart. Bellenc. in tract. de Charitativo subsidio qu. 91. nam. 9. ubi hoc limitat, nisi ubi vertitur periculum animæ, puta in causis matrimonialibus, vel similibus, allegat cap. Significavit infra de offic. ordin. & Archid. in §. Spatium 3. qu. 3.
- 12 Recipit tamen suprascripta conclusio limitationes, seu declarationes infrascriptas.
- Et primò limitatur, ut non procedat, si Delegati jurisdictione per Legati citationem fuerit præventa; quia tunc Legatus poterit in causa illa procedere, nec proderunt Delegato litteræ specialis commissionis, ita hunc text. limitat Abb. Antiqu. nu. 1. & Butr. nu. 7. iudex enim Delegatus potest præveniri per Ordinarium, ut tenet Innoc. Host. & alii in cap. Ad petitionem infra de accusat. & idem Host. in Summ. in tit. de offic. delegati, §. Quod sit officium, Henr. Boich. in cap. Plerumque supra de rescript. & Marian. Socin. in dict. cap. Proposui nu. 11. de foro compet. & est tex. secundum unum intellectum in cap. Ut debitus de appell. verum hoc intellige, & sublimita, dummodo Legatus, seu Ordinarius in causa prævenit, & processum contra impetrantem inchoaverit antequam litteræ commissionis fuerint ab eo præsentate iudici Delegato: secus post præsentationem; quia tunc Legatus, seu Ordinarius non potest amplius prævenire jurisdictionem delegati; hic est tex. in d. c. Ut debitus, nec requiritur, ut delegatus prævenit citando, sed sufficit sola litterarum receptio secundum intellectum Goffred. quem dicit esse communem, & latè tueretur Abb. ibi nu. 4. & 22. & sicut Marian. Socin. in 6. notab. & in glos. 4. in fin. Unde quod hic dicitur, Legatum non posse se intrinittere de causa alteri delegata etiam antequam Delegatus incipiat cognoscere, notabiliter limita, ut procedat tantum post litterarum præsentationem. Et est ratio, quia quoad exercitium jurisdictionis non attenditur tempus Data, sed præsentationis litterarum, ut cap. Super eo, il secundo in fin. & ibi notat Collect. nu. 3. infra de appellat. Et impetrans antequam litteras præsentaverit, potest ipsis renunciare, & eis non uti, secundum Innoc. & Host. in cap. Ex conquestione infra de restitutione spoliat. & Arcin. in d. c. Ad petitionem num. 19. de accusat.
- Secundò limitatur prædicta conclusio, ut procedat, dummodo opponatur exceptio declinatoria fori: aliàs enim parte non opponente, teneret processus legati in causa alteri specialiter delegata, arg. cap. Si duobus de appellat. & quod notatur per Innoc. in cap. Cum M. Ferrarim. de constitut. & tenet hic Petr. de Anchar. in 1. notab. Unde si cautus qui intendit litem prosequi coram iudice delegato, ut opponat declinatoriam, & quidem ante litem contestationem, quia postea non prodesset, ut cap. Pastoralis infra de except. & cap. Inter Monasterium de re judic. & notat Marian. Socin. in cap. Licet num. 6. de foro compet.
- Tertiò limitatur, ut non procedat si iudex delegatus processerit contra formam mandati Apostolici, quia tunc Legatus potest de hujusmodi nullitate cognoscere, & delegati processum, & sententiam irritare, ut probatur hic à contrario sensu in illis verbis, si secundum formam mandati nostri sententia fuerit promulgata. Et notant Anton. de Butr. in 4. notab. & Joan. de Imol. nu. 3. & idem videtur secundum Imol. si sententia delegati ex aliquo capite sit nulla, puta quia lata contra jus constitutionis; atque ita hæc Decretalis, & conclusio superius firmata procedit tantum ubi sententia est aliqua, licet lata contra jus litigatoris; tunc enim legatus non potest se intrinittere: secus si sit nulla, quod nota perpetuò. Et generaliter hinc collige. Quod etsi inferior, qualis est legatus quantum ad causam alteri specialiter delegatam, non possit se intrinittere de gestis per superiorem, qualis in ea causa est delegatus: hoc tamen est verum ubi gesta sunt valida; secus si sunt nulla, quia tunc non impeditur inferior cognoscere, quod est notabile secundum Imol. Unde etiam inferitur, ut ubi per constitutionem, vel statutum tollitur facultas opponendi contra sententiam, vel disputandi, aut cognoscendi de sententia; per hoc non censeatur sublata facultas dicendi de nullitate sententiæ, vel cognoscendi de illa, ut tenet Butr. & Imol. ubi supra, de quo tamen dicendum, ut notat Bart. in l. 1. §. 1. ff. Quod vi, aut clam.
- Quartò limitatur conclusio initio firmata, ut locum non habeat si delegatus delinquat in sua commissione, veluti si collector deputatus à Papa ad colligendam decimam capiat calices, missalia, vel alia ornamenta divinis officiis deputata pro exactione decimæ contra prohibitionem Concilii Viennensis in Clement. Si Beneficiorum de decim. Nam etiam multi senserint Delegatum Papæ non posse puniri per Ordinarium loci, ubi excessum fecit, inter quos Feder. de Sen. conf. 115. quod incipit, Casus talis est; Quidam Delegatus, & Petr. de Anchar. in repet. cap. Postulasti in 6. oppos. infra de foro compet. præsertim si adhuc pendeat jurisdictione Delegati, & ex hoc impediretur executio mandati Apostolici, ut tenet Joan. Andr. in cap. fin. supra de rescript. cum quo simpliciter transit Joan. Calder. in c. 1. in ult. qu. infra de raptor. verior tamen videtur contraria opinio, quam tenet Petrus Cyn. & Bald. in Auth. Qua Provincia, Cod. Ubi de crimin. agi oportet, gloss. ult. Butr. & Abb. in d. cap. fin. de rescript. Anchar. hic nu. 3. & latius Bartholo Bellenc. in tract. de charit. subsid. qu. 91. nu. 3. nam ratione

tionem delicti non subditus efficitur subditus, ut est textus in di. Auth. *Quam Provincia in cap. fin. de foro compet. & cap. Volentes de privil. lib. 6.* & reatus omnem honorem excludit, *l. 1. in fin. C. Ubi Senator, vel Clariss.* Et est simile in Delegato, qui delinquit in exigendis immoderatis sportulis, potest enim puniri ab Ordinario, ut est casus in *§. Voluntas*: & ibi Angelus in Auth. *ut iudices sine quoquo suffragio*. Quod multò magis procederet si delictum esset notorium, ut per Bellencio loco citato. Contraria autem opinio Federic. de Sen. & aliorum de quibus supra; idem Bellencio intelligit esse veram, quando Ordinarius vellet cognoscere de iniustitia sententiæ delegati, fortè ad finem inquirendi utrum fecisset licem suam iniuste iudicando, vel quando per huiusmodi punitionem impediretur processus, & iurisdicção Delegati Apostolici, his enim casibus, non liceret Ordinario se intromittere, ut ibi per eum.

Quintò limitatur supradicta conclusio, ut non procedat respectu confirmationis: nam et si legatus non possit sententiam delegati irritare: potest tamen eam confirmare, ut hic patet expressè in *vers. Ipsum tamen*, sed quomodo hoc sit intelligendum, & de qua confirmatione, latius dicam infra in *3. notab.*

Sextò limitatur, ut similiter non procedat respectu executionis sententiæ; quia potest Legatus sententiam Delegati executioni demandare, si velit, ut probant verba text. ibi, *confirmare valibit; & executioni mandare*. Ergo ad id cogi non poterit à Delegato; quia textus non dicit, *debebit*, sed *valibit*, quod est verbum facultativum, & necessitatem non inducit, ut *l. Sapè, ff. De offic. Præs. d. & l. Non quicquid, ff. De iudic. notatur in cap. Si tibi concessio super ver. Valeas, de præben. lib. 6.* Debebit ergo delegatus ipsi legato supplicare, ut suam sententiam exequatur, cum in alijs legatus sit major delegato: & in hoc tandem refidet gloss. *ult. hic in fin.* cui consentiunt Host. & Joan. Andr. *idem in fin.* qui allegat Speculatorem in *tit. de delegat. §. Superest, vers. Is cui aliqua causa, & sequuntur Bald. nu. 9. Butr. nu. 10. & Imol. nu. 5.* & hanc opinionem dicit æquiorum Abb. *in fin.* licet subdat contrariam fortè veriore esse; quia delegatus in causa sibi commissa est major legato. Sed tenendo primam opinionem eam limitabis, ut locum non habeat si legatus aliàs esset ibi Ordinarius; tunc enim ratione illius iurisdictionis ordinariæ utique cogi posset à Delegato: ita notabiliter limitat Vincen. hic cum quo transeunt Joan. Andr. & Abb. uterque ad finem.

Septimò limitatur conclusio suprascripta, seu declaratur procedere in terminis, in quibus loquitur hæc decretalis, videlicet in Delegato Papæ. Secus ergo est si delegatio facta sit à Prædecessore ipsius Legati; quia tunc successor potest cogere delegatum ad sententiam ferendam, aut etiam commissionem revocare, seu prohibere ne pronuntiet, ut *l. Venditor, cap. fin. & l. Iudicium solvitur in 1. resposito, ff. de iudic.* & malum processum illius corrigere, ut *c. 3. §. fin. infra de eo, qui mittitur in possess.* secundum Host. *hic in princ. in ver. Alii factam.*

Secundò nota regulam, quæ quotidie allegatur, videlicet mandatum speciale derogat generali: intellige quoad illam speciem, ut hic per Bald. *nu. 1. in fin.* Procedit autem hæc regula secundum Petr. de Anchar. *nu. 2. in refer. ptis*, ut hic: & in *cap. 1. cum materia supra de rescriptis*; in ultimis voluntatibus, ut *l. Cohæredi, §. Cum filie, ff. De vulg. & pupillar. in contractibus*, ut *l. Doli clausula, de verbor. obligat.* & in materia delictorum, ut *l. Sanctio legum, ff. De pæn. sed plenius, an & quando generi per speciem derogetur, vide hic prolixam distinctionem Henric. Botch. in princ. & serè per quatuor columnas; & quæ notantur per DD. in regula *Generi, de reg. jur. lib. 6.* & generaliter, quando species evellitur de generali corpore, ut hoc casu, semper derogat generi, licet secus ibi de ipso corpore non evellitur, ut in casu *l. Si alii, ff. De usufr. legat.* ut hic per Bald. *nu. 1.* qui ex hoc infert, ut si testator reliquerit Titium generalem exequutorem, & Bertam ad maritan. las virgines; sola Bertam possit virginibus maritan. dotes constituere; quia dos est de executivis specialis mandati: facit secundum eum, *l. Theopompus, ff. De dat. præleg. & quod notatur in cult. de iudic. lib. 6.**

Tertio nota in *vers. Ipsum tamen*, legatum posse confirmare sententiam Delegati Papæ, licet non possit eam infirmare: & sic potest prodesse, qui non potest obesse.

Unde hinc colligit Abb. Antiq. *in fin.* ut contrariorum non sit eadem disciplina, sic quandoque potest quis absolvere, qui tamen non potest condemnare, arg. *c. Quoniam Apostolica, §. fin. supra de offic. Deleg. l. fin. Cod. ubi Senator, vel Clariss. & §. Si tamen, in Auth. Ut Clerici apud propr. Episc. col. 6.* Regula tamen sunt in oppositum, ut *l. Qui condemnare, ff. De re iudic. & l. Ejus est nolle, ff. De reg. jur. & Dominus par jus esse voluit ligandi, atque solvendi, ut cap. Verbum de pæn. dist. 1.* Unde quidam dicunt hunc textum esse intelligendum de confirmatione de facto, quæ nihil operatur. Alii de confirmatione in forma communi, quæ parum prodest, ut *c. Quia diversitatem infra de concess. præben.* non autem de confirmatione ex certa scientia, & cum causæ cognitione. Communiter tamen recipitur intellectus Host. & Joan. Andr. *nu. 3.* qui exponunt verbum, *confirmare*, id est approbare, laudare, & commendare, ut *c. 1. infra de treg. & pac. Atque ita notabiliter ait Bald. nu. 5. Ista confirmatio fit ad bene esse, & quia testimonium, & opinio legati est elegans, & magna autoritatis; sed non ad substantiam esse; quia qui non potest infirmare, non potest autorizabiliter confirmare.* Hæc ille. Ex prædictis collige duas species confirmationis. Altera enim est confirmatio authorizationis, quàm Legatus impertiri non potest, sive sit ex certa scientia, sive in forma communi; quia neque hanc potest concedere, nisi superior, ut hic tenet gloss. & sic regula contrariorum non vacat; quia sicut legatus non potest sententiæ delegati robur adinere infirmando, ita nec potest robur adicere confirmando. Altera est confirmatio commendationis, quæ magis propriè dicitur approbatio, & hæc competit etiam inferiori. Unde quamvis Papa confirmet decreta generalis Concilii, cum sit supra Concilium, *c. Significasti supra de elect.* tamen è contra Concilium decreta Summorum Pontificum non confirmat, sed approbat, ut egregiè declarat Cardin. Turrecrem. in *c. Sancta Romana num. 2. & 6. 15. dist. post Host. in c. Qualiter, il secundo in princ. infra de accusat.* & fufius dixi in prædicta Decretali *Significasti num. 53. & seqq.*

QUÆRO, An Collector Portugallia possit cognoscere causas appellationum à sententiis latis per Commissarium Cruciatæ, non obstante clausula appositæ in litteris ejus commissionis, *Omni, & quacumque appellatione postposita.*

Si hæc quæstio solvenda esset inspecta juris communis dispositione, manifestum esset Collectorem non posse huiusmodi causas cognoscere; quia nec Legatus de Latere potest se intromittere in causis per Romanum Pontificem alteri specialiter delegatis, ut hic est casus secundum Joan. Andr. Bald. Butr. Cardin. & omnes in Summa huius text. Quod procedit etiam per viam appellationis, ut probat hæc littera ibi, *Non poterit Legatus eam,* (scilicet sententiam Delegati,) *quomodolibet irritare,* & notat Joan. Andr. *nu. 3.* ubi ponderando adverbium illud, *quomodolibet.* Per hoc inquit, patet quod ad eum non poterit appellari, & sequuntur Butr. in *ult. qu. num. 11. Imol. num. 5. & Abb. nu. 3.* Ratio huius conclusionis est, quia appellatio est à minori iudice ad majorem provocatio, *c. Anteriorum 2. qu. 6. c. 2. de consuet. lib. 6.* Abb. in sua quæstione prima, quæ incipit, *Episcopus, & quidam Rector num. 17. vers. In secunda quæstione.* Sed delegatus à Papa in causis sibi commissis est major Legato, ut tenet gloss. *hic in ver. Non potest,* quæ à Doctoribus communiter approbatur, ut dixi supra *num. 3.* Ergo à sententia Delegati ad Legatum appellari non potest. Et ita per hanc rationem firmat Petr. de Anchar. in *cons. 132. incipien. In primo dubio,* ubi ex facto respondit de appellationibus, & querelis interpositis à gravaminibus illatis à Conservatore, qui est iudex Delegatus Sedis Apostolicæ, non autem Ordinarius, ut *c. 1. & ibi gloss. 2. & cap. fin. de off. delegat. lib. 6.* Legatum de Latere non posse cognoscere; alioquin excedere limites suæ facultatis; & gesta ab ipso, tanquam à iudice incompetenti, esse ipso jure nulla, ut *Cod. Si non à competent. iudic. per totum.* Quinimò, ut subdit Anchar. etiam si vigeret consuetudo, ut à gravaminibus illatis per iudicem Delegatum à Sede Apostolica appellaretur ad Legatum de Latere, talis consuetudo non valeret; quia delegatus in causis sibi commissis est major Legato, cum fungatur vice Papæ, *l. 1. §. Qui mandatum, ff. De iurisdic. omn. iudic. ut autem à majori appelletur ad minorem, non potest consuetudine introduci, ut tenet gloss. in d. c. 2. in ver. Officiali, de consuetud. lib. 6.* nam de substantia appellationis est,

- est, ut à minori provocetur ad majorem, nec contra substantiam rei quidquam potest consuetudo, ut ibi per gl. & per Abb. in præall. q. n. 20. *vers. Appellatio enim.* Et probatur naturali ratione: nam judex appellationis corrigit, & infirmat sententiam judicis à quo, & illam irritat, & annullat, atqui ut inferior corrigit, & infirmet gesta superioris, omnino jura abhorrent, *c. inferior 2. dist. c. Cum inferior, de majorit. & obed. & Clem. Ne Romani, de elect. ita Petr. de Anchar. consilium ejus refert, & approbat in ead. facti specie Ruin. conf. 3. circa illud n. 2. lib. 4.* Sed etsi admitteremus opinionem Host. qui voluit Legatum, & Delegatum esse pares, cum uterque gerat vices Papæ, ut dixi supra *cod. n. 3.* nihilominus non licere Legato recipere appellationes à sententiis delegatis, aut illas quomodolibet revocare, seu irritare, ut hic deciditur, quia par in parem non habet imperium, ut *l. Adversus sententiam, ff. si adversus rem judicatam, & c. Immutat, de elect. cum aliis hic assignatis in gl. penult. Quod adeò verum est, ut nec valeat consuetudo appellandi ad parem, seu ad æqualem, ut firmat gl. communis in d. cap. 2. in ver. *Officiali ad finem, de consuetud. lib. 6.* & Abbas d. *quest. 1. num. 20.* Quamobrem jure communi inspecto à sententiis, & gravaminibus Commissariis Cruciatæ nullatenus appellari potest ad Collectorem, sed tantummodò ad Summum Pontificem delegantem, ut *cap. super questionum, sup. de offic. Delegat. & cap. licet in corrigendis, inf. de off. Ordinarii, Marian. Socin. conf. 83. pro clariori n. 5. & per tot. lib. 4. Anch. & Ruin. loc. cit.**
- 37 Verùm attentis facultatibus Collectoris secus dicendum videtur: quia in litteris specialem habet facultatem audiendi, & terminandi causas moras, & movendas tam per viam simplicis querelæ, quam per viam quarumcumque appellationum à quibusvis judicibus Ordinariis, & à Sede Apostolica Delegatis. Ergo intrat exceptio, quæ habetur in hac Decretali ibi, *Nisi super hoc speciale mandatum receperit, & scripsit Ferretus conf. 270. incipien. Videtur prima facie num. 5.* ubi de Nuntio Veneto, qui eandem facultatem obtinuit ab Adriano VI. Sed quia Commissarius Cruciatæ habet in litteris suæ commissionis clausulam, *appellatione postposita*; idcirco tota hæc controversia videtur dividenda in tres articulos. Primus est, an hæc clausula in casu, de quo agitur, solùm habeat locum contra resistentes de facto. Secundus quatenus locum habeat etiam contra resistentes de jure, aut sint aliqui casus, in quibus liceat appellare ejusmodi clausula non obstante. Tertius, an in illis casibus appellari possit ad Collectorem, an verò appellandum sit ad Summum Pontificem.
- 39 Quoad primum articulum supponimus Commissarium non fuisse constitutum judicem, sed executorem: nam Bulla Cruciatæ duo facit. Primò deputat executorem his verbis: *Eundem, & c. Indulgentiarum, & gratiarum spiritualium hujusmodi Executorem, & Commissarium generalem deputamus.* Deindè removet appellationem in hæc verba: *Eidemque plenam, & liberam in præmissis facultatem tribuimus ad executionem præmissorum, omni, & quacumque appellatione postposita, procedendi, aliaque faciendi, & exequendi, quæ in præmissis, & circa ea, & c.* His autem clausulis non demandatur causæ cognitio, sed nudum ministerium dumtaxat, *juxta cap. Pastoralis, §. Quia verò de offic. delegati, ibi, Attendentes quod non cognitio, sed executio tantum demandatur eidem, & l. Si ut proponis, C. de exequent. rei judic.* Quamvis enim verba, *procedas in negotio, vel causa, importent causæ cognitionem, ut c. ult. in fin. inf. de judic. & c. tenor, de re judic. cum similit.* Secus tamen est si dicatur, *procedas ad executionem, c. Siscitatus, supr. de rescriptis, Rota dec. 30. eod. tit. in novis.*
- 40 Hoc supposito, observandum est appellationem in rescripto Papæ quandoque removeri in clausulis executivis in fin. litterarum per illa verba, *Contradictores quoslibet, & inobediens auctoritate nostra appellatione postposita compescendo.* Et tunc conveniunt omnes per hujusmodi clausulam intelligi collatam jurisdictionem executori solùm adversus eos, qui de facto, non autem de jure contradicunt, & resistunt impediendo effectum, & executionem litterarum Apostolicarum, *ita tenet gl. 2. & DD. in c. Pro illorum, inf. de præb. Oldrad. conf. 81. Quod processus in fin. vers. Præterea posito, Rom. conf. 482. in casu præmissis, in princ. Card. in Clem. 2. in ver. Contradictores, de relig. domib. Prosp. Faguan. in I. Libr. Decretal.*

& Felin. in c. *Causam que n. 20. de refer. Sed hic non est casus noster.*

Quandoque removetur appellatio in dispositiva, quod potest contingere duobus modis. Primò scilicet cum removetur in ea parte litterarum, in qua committitur cognitio causæ, veluti cum dicitur in rescripto, *Procedas in negotio, appellatione remota, ut cap. Pastoralis, §. fin. supra de offic. Delegat.* Et tunc similiter ferè omnes consentiunt appellationis remedium esse sublatum, *juxta terminos cap. Pastoralis, infra de appellat. & hoc casu intrant difficultates inferius examinandæ in 2. articulo nu. 43.* Sed neque hic est casus noster. Secundò potest removeri appellatio in dispositiva in ea parte, in qua committitur gratiæ executio: qui proprie est casus, in quo nunc versamur: & tunc videtur admittenda doctrina Philippi Franchi in c. 1. in princ. n. 6. de concess. præben. lib. 6. ubi firmat exequutores litterarum Apostolicarum non habere jurisdictionem nisi contra rebelles, vel resistentes de facto. Secus si appellent, & resistent de jure. Sequuntur Domini de Rota apud Puteum *dec. 271. nu. 6. lib. 1. & Achill. decis. 4. num. 11. de sent. excomm. Rebuff. in forma litterarum exequutorialium in ver. Contradictores.* Et in propriis terminis clausula, *appellatione remota*, positam in medio capituli disponentis de executione in litteris Apostolicis intelligi solùm de appellatione interposita ab actu executivo, tradit Corn. *conf. 122. Egrege discussa num. 7. volum. 3.* Et in hoc casu verificari potest quod scripserunt Host. & alii relati à Præposito in d. cap. *Pastoralis num. 22. de appellat. videlicet clausulam, appellatione remota, nihil operari de consuetudine. id enim proprie locum habet cum hujusmodi clausula apponitur in ea parte, in qua committitur executio litterarum, ut declarat Pureus decis. 328. lib. 2. & scripsi plenius in prædicta decretali pastoralis num. 32.* Itaque si quis de facto obstaret executioni Bullæ Cruciatæ, puta impediendo illius publicationem, de facto absque ulla causa, aut resistendo quo minus absolveretur quis à casibus reservatis juxta formam ibi præscriptam: nique posset commissarius cogere contradictores ad desistendum, non obstante illorum appellatione. Verùm si quis obstaret de jure, puta quia haberet privilegium ne in sua Ecclesia aliqua Bulla publicaretur sine suo consensu, vel quia Prælatus regularis prætenderet Religiosis non licere in vim Cruciatæ obtinere absolutionem à casibus reservatis eorum superioribus, ut nuper contigit in Monachis Benedictinis: his casibus liceret appellare, & collectori appellationem admittere, ut ex dictis consistat.

Sed quatenus clausula prædicta locum habere etiam contra resistentes de jure, tunc succedit secundus articulus, videlicet, *An sint aliqui casus, in quibus appellari possit, quamvis appellatio sit remota in rescripto.*

Ad evidentiam præmittendus est tenor c. *Pastoralis, infra de appellat.* ubi Pontifex consultus, *An quando inhibetur appellatio in rescripto, frustratoria tantùm inhibita videatur.* Respondetur per hæc formalia verba, videlicet, *Nos igitur attendentes quod per appellationem frustratoriam etiam si non fuisset inhibita, negotium non debeat impediri? Respondemus quod qualibet provocatoria intelligitur removeri, quæ à jure non indulgetur expresse: Sed si appellans fuerit gravatus injuste, gravamen hujusmodi per superiorem poterit emendari.* Hæc ibi. Ex quo contextu, quod spectat ad rem præsentem, eliciuntur à Doctoribus conclusiones infrascriptæ.

Prima conclusio. Per clausulam, *appellatione remota*, non impeditur appellatio, quæ à jure expresse permittitur. Sic norant in summa illius text. Joan. Andr. Bald. Bellam. Burr. Cardin. Abb. Franchus, & omnes. Dicitur autem appellatio à jure expresse permittita, ubicumque in jure expresse cautum est, ut liceat appellare non obstante clausula, *appellatione remota*, & in hoc conveniunt gl. & Doctores nemine discrepante in d. c. *Pastoralis, & in c. Ut debitis de appellat.* Accipe quinque exempla. Primum est cum locus minus tutus assignatur, *ut in c. Ex parte il primo cod. tit. Secundum est cum spoliato restitutorio denegatur, ut in c. Ex conquestione supr. de restit. spoliator.* Tertium, si judex non faciat specificari rem, quæ petitur in libello, *ut in c. Significantibus de appell.* Quartum si justam causam recusationis non admittat, *c. Postremo cod. tit.* Quintum si cogat coram suspecto Subdelegato litigare, *ut in c. Super questionum, §. fin.*

§. *fn. de offic. Delegat.* in suprascriptis casibus jura exprimentur, ut liceat appellare non obstante, quod appellatio in litteris sit inhibita. Unde res est extra omne dubium. Sed nihilominus etiam si jura specificè non loquantur in casu, in quo appellatio est remota in rescripto, sed simpliciter in aliquo casu permittant appellationem; in casu illo dicitur appellatio expressè à jure indulgeri, ideòque ad præscriptum *d. cap. Pastoralis*, licitum est appellare non obstante clausula, *appellatione remota*. Sic reprobara Bernardi opinione concludit Host. in illa Decretali, *Pastoralis n. 2. vers. Tu dicas expressè*, cum quo transeunt communiter DD. ut ibi restatur Abb. n. 14. Habentur exempla in *c. Significante, c. Rodolphus, & c. Significavit, sup. de rescr. in c. Exhibita, inf. de jud. in c. Dilecti, c. Dilecta, & c. Significaverunt, de except. & inc. Significavit, de appell.* Quamobrem in his casibus, & aliis consimilibus, esto appellatio fuerit remota in Bulla Cruciatæ, nihilominus appellari poterit à sententiis, & gravaminibus Commissarij, & tenebitur ipse Commissarius ejusmodi appellationibus deferre.

Secunda conclusio est. Per clausulam, *appellatione remota*, prohibetur omnis appellatio, quæ à jure indulgetur expressè, hic est casus ad litteram in *d. c. Pastoralis de appellat.* quod non est correctum per *c. Ut debitus eod. tit. ut adversus opinionem gl. & Innocent.* concludit Hostien. in eod. *c. Pastoralis nu. 8. vers. Sed si benè advertas*. Cujus opinio optimis nititur fundamentis, eique postea adhæserunt omnes scribentes, ut ibi dixi *nu. 26. vers. Sed his non obstantibus*.

Tertia conclusio est declaratio conclusionis præcedentis, videlicet quamvis clausula, *appellatione remota*, tollat omnem appellationem, quæ à jure non est expressè permissa; hoc tamen procedit respectu judicis à quo, qui non tenetur hujusmodi appellationi deferre; non autem respectu partis quin ei licitum sit appellare, nec respectu judicis ad quem, quin possit appellationem admittere, & sic per clausulam, *appellatione remota*, in his casibus removeretur appellatio ad effectum suspensivum tantum, non autem devolutivum. Sic probat textus in præallegato *c. Pastoralis, vers. Sed si appellans*, secundum intellectum Abb. Anriq. *ibidem nu. 3.* quem communem esse attestatur ibi Præpositus *nu. 6.* & magis communem Abb. Siculus *num. 15.* Et hanc opinionem servat Curia Romana teste Collectario, ut ibi plenius dixi in *ult. not.* Quarta conclusio est. Ubi cumque judex notoriè gravat, licitum est appellare non obstante quod sit datus cum clausula, *appellatione remota*, textus est in *c. Ex conquestione, inf. de restit. spoliat.* ubi id notat gl. penult. Host. Jo. Andr. & communiter DD. ut testatur Abb. *conf. 44. in præsentis questione n. 3. vers. Sed his non obstantibus p. 1.* sequitur Put. *dec. 414. lib. 3. & Verrall. dec. 33. p. 1.*

Collige ex prædictis, à sententiis, & gravaminibus Commissarij non obstante clausula, *appellatione remota*, quandoque licitum esse appellare ad utrumque effectum, devolutivum scilicet, & suspensivum, ut quando appellatur ex causa in jure expressa, vel à notorio gravamine; quandoque ad effectum devolutivum tantum, ut quando appellatur ex justa causa, non tamen expressa in jure.

46 Superest nunc tertius articulus, videlicet an in casibus suprascriptis appellari possit ad Collectorem; an verò appellandum sit ad Papam. Ratio dubitandi oritur ex *d. cap. Pastoralis de appell.* quod cum decidat non obstante clausula, *appellatione remota*, si appellans fuerit gravatus, posse gravamen hujusmodi per superiorem emendari: quidam opinati sunt Superiorem hoc casu esse solum Papam; quia ipse solus potest dare judices appellatione remota, ut notatur in *c. Super questionum, & 1. sup. de off. Deleg.* & in hac sententia fuit Host. in prædicta Decretali, *Pastoralis nu. 4. in ver. Per superiorem*, & Henric. Boich. *col. 1. vers. Aut appellatur ex causa expressa in jure*.

47 Sed nihilominus videtur respondendum appellari posse etiam ad Collectorem. Primò per doctrinam Innocentii in *d. c. Pastoralis num. 1.* qui exponit verbum, *Per Superiorem*, id est per judicem appellationis, in quo etiam residet ibi Joann. Andr. *num. 3.* intelligens superiorem esse non solum Papam, sed etiam alium proximum, ad quem prædicta clausula non obstante appellari potest à judice Ordinario, vel Delegato, & sequuntur Bellam. *num. 1. in ver. Superiorem*, Abb. *n. 16. Franc. col. 5. vers. Scito operatur*.

dicens, Posse Superiorem admittere appellationem, & emendare gravamen, licet sit dicta clausula, *appellatione remota*; & hoc procedere non solum quando foret appellatum ad Papam, sed etiam ad quemlibet alium Superiorem; quia textus ille indistinctè loquitur. Et consensit Decius ibi propè finem, qui dicit hoc verum, dummodò Superior possit adiri per viam querelæ, qui propriè est casus noster.

Et confirmatur, quia etsi Episcopus in vim Conc. Trid. *sess. 24. c. 10.* non obstante appellatione possit procedere in his, quæ ad visitationem, & morum correctionem pertinent tamquam Sedis Apostolicæ Delegatus; tamen S. Congr. ejusdem Conc. interpret censuit non propterea impediri appellationem devolutivam etiam ad Metropolitanum.

Sed etsi sequeremur opinionem Host. *loco citato*, tamen ipse dicit Superiorem esse Papam, vel illum, cui Papa commiserit, sed Collector in litteris suæ commissionis habet, ut possit recipere appellationes à quibuscumque judicibus, etiam à Sede Apostolica delegatis: ergo ad ipsum tamquam ad superiorem licebit appellare.

Præterea in illis casibus, in quibus clausula *appellatione remota*, nihil operatur secundum ea, quæ dicta sunt supra, *num. 42.* perindè est ac si non elset adjecta, *arg. l. 2. ff. de auctor. tutor. l. de atate, §. Ait Prætor, ff. de interrog. action. l. 4. §. Condemnatum, ff. de re jud. c. non præstat, de reg. jur. lib. 6. & notat Bald. conf. 367. ad evidentiam nu. 1. lib. 1. & conf. 440. considerandi sunt in pr. lib. 3.* sed si dicta clausula non elset adjecta in Bulla Cruciatæ, utique posset Collector in vim suarum facultatum recipere appellationes à sententiis, & gravaminibus Commissarii. Ergo idem poterit in casibus, in quibus clausula in litteris apposta nihil operatur.

His accedit quod Collector ex consuetudine admittit appellationes interpositas, etiam ad Papam, quasi ipse in hoc vices illius gerat, ut *c. 1. in fin. sup. eod. & l. 1. §. Mandatum, ff. de off. ejus, cui mandata est jurisd.* Ergo in illis casibus, in quibus per clausulam non prohibetur appellatio, licebit Collectori recipere appellationes à Commissario interpositas, etiam si aliàs ad Papam elsent interponendæ. In quo etiam concurrunt multa æquitas, & verisimilis mens Pontificis, qui non est credendus in Regno adeò remoto voluisse judicem constituere ad universalitatem causarum, & subtrahere partibus appellationis remedium, prout per directum videretur quodammodo subtraxisse, si pro quolibet gravamine à Commissario illato recurrendum illis foret ad Sedem Apostolicam. Ob quam rationem & in Sardinia fuit constitutus judex à Sede Apostolica ad recipiendas appellationes, quæ illic à sententiis Ordinariorum, & Delegatorum interponuntur, ut in litteris Pii II. incip. *Cum etorum fidelium, datis Petricoli Senen. di. accessis, nonis kal. Julii anno 1541.* Ad hoc text. optimus in *l. Cum post sententiam, C. de appell.* ibi, Si longinquitas regionis ad iudicium suum litigatores venire non pariat, iudicio Rectoris provincie negotium deleges facit, *c. Cum longè 63. dist. c. Juxta 93. dist. c. Nihil est, §. fin. sup. de elect. cap. audientiam, il primo de Eccl. edific. & l. Si longius, ff. De judic.* Quæ omnia magis roborantur ex observantia subsequuta: nam Collectores non solum indistinctè admiserunt appellationes à sententiis, & gravaminibus Commissariorum, sed eis inhibuerunt, ipsique Commissarii habuerunt se pro inhibitis, ut apparet ex processu exhibitio, *ad l. Si de interpretatione, ff. de legib. & c. Cum dilectis de consuetudine*.

Non obstat Stylus Signaturæ: Quia respondetur primò non valere illationem; Signatura gratiæ committit causas appellationem à Delegatis, cum clausula *appellatione remota*. Ergo ad solum Papam licet appellare, quandoquidem hoc est partibus arbitrarium, cum liceat ad Papam appellare omisso medio, *c. Ad Romanam 2. q. 6. & tradunt Gemin. conf. 63. quia subtiliter n. 2. Abb. conf. 77. in qu. fin. vers. Ego puto lib. 2. Jo. de Ann. conf. 51. in causa illorum n. 3. & est speciale in Papa, ut per Alex. conf. 12. viso processu nu. 11. libr. 6.* Deinde respondetur hunc stylum procedere quando, in partibus non est alius judex ad recipiendas appellationes; tunc enim à sententia Delegati necessariò appellandum est ad Sedem Apostolicam, juxta text. hic, secus alius si judex sit ibi constitutus, ut hoc casu, quia tunc intrat arbitrium, ut in *d. c. Ad Romanam*.

Ex quibus omnibus videtur concludendum, si sequamur primam opinionem, de qua supra *num. 42.* Collectorem posse recipere quascumque appellationes interpositas à

tentiis, & gravaminibus Commissarii, illis tamen exceptis, quæ de facto, & non de jure interponuntur ab ipsamet executione litterarum Apostolicarum: si verò sequamur secundam, de qua supra num. 43. posse Collectorem

recipere appellationem ad effectum devolutivum indistinctè, & etiam ad effectum suspensivum in illis casibus, in quibus appellatio a jure indulgetur expressè, vel ubi gravamen esset notorium.

DE OFFICIO JUDICIS ORDINARIUM.

Ex Synodo Joannis Papæ.

C A P U T I.

Perniciosam: & infrà. Habeant igitur Episcopi singularum urbium in suis diocesis liberam potestatem, adulteria & scelera inquirere, ulcisci, & judicare secundum quod Canones censent, absque impedimento alicujus. Et cum opus fuerit, publicum convocent auxilium: non ad præjudicandum, sed potius ad ea, quæ Deo sunt placita, prosequendum.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**piscopi in suis diocesis possunt crimina inquirere & punire, & cum opus fuerit invocare brachium seculare.
- 2 Episcopi singuli in singulis urbibus sunt constituendi.
- 3 Judex non potest ad ordinariam, & specialem inquisitionem contra aliquem procedere, nisi clamorosa insinuatione precedente.
- 4 Fama in judicio inquisitionis obtinet vicem accusatoris.
- 5 Appellari potest ab inquisitione, quæ fit contra subditum non precedente fama.
- 6 Inquisitio extraordinaria, & generalis quæ sit.
- 7 Fieri potest etiam fama non precedente summarie, & sine strepitu judiciali.
- 8 Episcopus in visitatione inquirere potest, necdum de rebus scandalosis, & publicis, sed etiam secretis. Edicta contra non revelantes concubinariorum, & usurarios publicari possunt ab Episcopo, etiam non adhibitis duobus de Capitulo.
- 9 Executio non debet precedere sententiam.
- 10 Pœna in notoriis infligitur etiam sententia non precedente.
- 11 Episcopus in criminibus Ecclesiasticis inquirere potest contra laicos privatim ad judicem secularem.
- 12 In criminibus mixti fori procedit tam judex Ecclesiasticus, quam secularis, & est locus preventioni.
- 13 Judex Ecclesiasticus in terris Imperii regulariter non se ingerit contra laicos in delictis non Ecclesiasticis, nec mixtis.
- 14 Adulteri crimen est mixti fori.
- 15 Laici adulteri possunt ab Episcopo excommunicari, & in Monasterium detrudi.
- 16 Judex Ecclesiasticus tantum procedit in crimine adulterii, quando agitur ad separationem thori.
- 17 Concubinarij tam soluti, quam uxorati si ter admoniti concubinas non ejecerint excommunicari possunt ex Conc. Trident.
- 18 Etiam si cum diversis concubinis successivo tempore fuerint deprehensi.
- 19 Monitio trina contra adulteros, & concubinariorum non est necessaria, nisi quando ad excommunicationem proceditur, & puniri possunt aliis pœnis etiam non expectato anno post excommunicationem, & numer. 22.
- 20 Concubinarij in prima, secunda, & tertia monitione puniri possunt pœna pecuniaria piis locis, vel apparitoribus applicanda.
- 21 Pœna à jure communi, vel statutis Synodalibus contra concubinariorum inflicta non sunt sublata à Concilio Tridentino.
- 22 Pœna ejectionis extra oppidum contra mulieres adulteras, & concubinas non habet locum in viris.
- 23 Privilegium habilitandi illegitimos ad dignitates, & Prosp. Fagnan. in I. Libr. Decretal.
- 24 gradus aliquibus Religionibus concessum non est sublatum à Conc. Trid.
- 25 Episcopus in sua diocesi habet jurisdictionem ordinariam, & merum, & mixtum imperium, & numer. seqq.
- 26 Jurisdictio ordinaria, quæ dicatur ibid.
- 27 Diocesis appellatione etiam civitas includitur.
- 28 Imperium merum quid sit.
- 29 Episcopi an possint in sua diocesi quicquid potest Papa in universali Ecclesia, exceptis his, quæ Papa sibi specialiter reservavit, & numer. seqq. usque ad numer. 72.
- 30 Episcopi an accipiant potestatem jurisdictionis immediatè à Christo, an verò à Papa, & n. seqq. usque ad numer. 55.
- 31 Jurisdictio haberi potest ab alio immediatè dupliciter.
- 32 Episcopi vocati sunt ab Ecclesia Romana in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis, & numer. 67.
- 33 Intellectus c. Qui se scit, & c. Decreto 2. q. 6.
- 34 Papa, & omnes alij Episcopi sunt coequales in potestate ordinis.
- 35 Intellectus c. In novo 21. dist.
- 36 Concessio liberæ potestatis censetur restricta ad limites juris.
- 37 Ecclesia omnes reguntur per auctoritatem Ecclesia Romana.
- 38 Dignitates omnes instituit, & fundavit Romana Ecclesia.
- 39 Jurisdictiones omnium Prelatorum Ecclesia dependet ab Ecclesia Romana non quoad executionem, sed etiam quoad substantiam potestatis.
- 40 Jurisdictiones sunt principaliter apud Principem tantquam apud fontem.
- 41 Ecclesie particulae ad Ecclesiam Romanam comparantur sicut radii ad Solem, rivuli ad fontem, & rami ad radicem.
- 42 Caput unde dictum.
- 43 Jurisdictionis non est sine subditis, & n. seqq.
- 44 Correlativa posita se ponunt, & perempta se perimunt.
- 45 Potestas sacramentalis non potest auferri ab Ecclesia.
- 46 Potestas jurisdictionalis est ex injunctioe hominis, nec immobiliter adheret.
- 47 Episcopi titulares habent potestatem ordinis, sed non executionem, seu potestatem jurisdictionis.
- 48 Apostoli non receperunt immediatè jurisdictionem à Christo, sed à Petro.
- 49 Petrus solus immediatè à Christo fuit creatus Episcopus.
- 50 Jurisdictionis non potest esse nisi in subiecto, & principali coheret persone.
- 51 Episcopus esse positus à Spiritu sancto regere Ecclesiam Dei, quomodo sit intelligendum.

- 51 *Petro, & illius successoribus tantum data est à Christo potestas regendi universalem Ecclesiam.*
 52 *per apostolis populos Christus non divisit.*
 53 *Jurisdictio non debet esse vaga, & incerta.*
 54 *Jurisdictio ordinaria, & universalis cohaeret territorio.*
 55 *Episcopi possunt causas fidei ventilare, sed non diffinire.*
 56 *Causa majores Ecclesiae ex divina institutione ad Romanam Ecclesiam referuntur.*
 57 *Canonizatio Sanctorum, translatio, depositio, & cessio Episcoporum pertinent ad solum Papam non tam institutione canonica, quam institutione divina.*
 58 *Papa solus dispensat in voto solemni paupertatis, & continentia.*
 59 *Item delegat mero laico causas criminales Clericorum & facultatem excommunicandi.*
 60 *Episcopus Clericorum causas delegare non potest laico, & Clerico simul, nec Clerico conjugato.*
 61 *Papa solus dispensat in matrimonio rato non consummato.*
 62 *Item in aliquibus gradibus prohibitis in Levitico.*
 63 *Item inducit impedimenta dirimentia, & inhabilitat homines ad contrahendum.*
 64 *Item dispensat contra Apostolum super bigamia.*
 65 *Potestas clavium non recipit interpretationem restrictivam.*
 66 *Indulgentias concedendi potestas plenè residet in Papa, in Episcopis verò est taxata secundum Papae ordinationem.*
 67 *Papa solus potest commutare pias dispositiones tam in ultima voluntate, quam inter vivos.*
 68 *Item derogare juramento, pactis, & privilegiis in limine foundationis.*
 69 *Et rem uni Ecclesiae auferre, & dare alteri.*
 70 *Item novum ordinem, seu Religionem approbare, & erigere dignitates omnino novas.*
Episcopus de Capituli consensu potest in Cathedrali novas dignitates erigere, usitatas tamen, & sacris Canonibus cognitatas, ibid.
 71 *Ordo Episcoporum est de jure divino, & praecipuus in Ecclesiastica Hierarchy.*
 72 *Episcopi cogere possunt iudices laicos ad praestandum brachii secularis auxilium, sed non è converso.*
 73 *Consilium reverentia obligationem non excludit.*

declarat hic Abb. Antiq. n. 2. & post eos Guido, Host. & Jo. Andr. n. 15. in gl. 1. Ant. de Butr. n. 16. vers. *Veniamus ad gl. 1. Imol. n. 8. Bald. n. 21. vers. Si maleficium est commissum*, & Abb. n. 6. Unde S. Congr. Concilii ab Episcopo Abulensi consulta, An Episcopus possit nedum de rebus scandalosis, & publicis, sed etiam secretis in visitatione inquirere: Respondit posse. Et cum alias Episcopus Gerunden. publicasset edicta adversus scientes, & non revelantes concubinarios, & usurarios tam Clericos, quam laicos, eaque Canonici praetenderent ipsos non afficere, cum non fuissent adhibiti duo de Capitulo, juxta c. 6. sess. 25. Conc. Trid. S. Congregatio censuit ejusmodi edictis, & Canonicos comprehendendi, nec opus esse, ut eis proponendis Episcopus adjunctos adhibeat.

Tertio nota differentiam inter verbum *ulcisci*, judicare, atque ita ordo est praeposterus: nam primo fertur sententia, deinde infligitur poena, nec praemititur executio, c. *Quod ad consultationem de re judic.* simile habetur in c. 1. de judic. Sed dic verbum, *ulcisci*, refertur ad notorium verbum, *judicare*, ad non notorium. Quo sensu ordo hic positus non est praeposterus, quia in notoriis poena infligitur non praecedente sententia, c. *Ex parte de verb. signif.* & ibi notat Innoc. Vel dic verba, *ulcisci*, & *judicare*, esse hic synonyma, vel primum quando Episcopus procedit ex officio. Secundum quando in forma iudicii, id est, per viam accusationis, quos intellectus ad hunc textum posuit Boatinus, cum quo transeunt Jo. Andr. nu. 4. in ver. *Ulcisci*, & Butr. n. 9.

Quarto nota Episcopum in adulterio, & aliis criminibus posse ad inquisitionem, & punitionem procedere, non solum contra Clericos, sed etiam contra laicos; quia haec Decr. generaliter loquitur secundum Innoc. *hic in princ. in ver. Inquirere*, cui subscribunt Hostien. & Joan. Andr. in eod. ver. Allegantes textum in cap. *At si Clerici de judic. & in cap. Ad petitionem de accusat.* Anton. de Butr. n. 10. Bald. n. 12. & Abb. num. 3. Et quamvis Innocentius subdat hoc verum esse, dummodò sint spiritualia, vel aliàs pertineant ad suam jurisdictionem ea, de quibus inquit: hoc tamen idè dixit, quia quaedam sunt crimina merè Ecclesiastica, in quibus palàm est Episcopum privatè ad iudicem secularem procedere posse etiam contra laicos, ut in crimine haereticis, c. *Ut inquisitionis, §. Prohibemus de haeret. lib. 6.* Quaedam sunt crimina mixti fori, in quibus procedit Episcopus etiam contra laicos, non tamen privatè ad iudicem secularem, sed uterque procedere potest, & est locus praeventioni, ut in crimine sacrilegii, c. *Cum sit generale de foro comp. & c. Felicitis de pen. lib. 6.* De aliis verò criminibus, quae nec sunt merè Ecclesiastica, nec mixta, regulariter non se ingerit iudex Ecclesiasticus contra laicos in terris imperii, c. *Venerabilem de elect. c. Causam, il secundo, qui fil. sint legit.* quia non debet ponere falcem in messem alienam, cum distinctae sint jurisdictiones, c. *Quorum 10. dist. c. Cum ad verum, & c. Si Imperator 96. dist. pulchre Oldrad. conf. 83. incip. An Episcopus, nisi indirectè quoad poenitentiam imponendam, & ad peccatum prohibendum in, c. Novit, cum ibi notatis per Innoc. & Doctores, de judic. vel nisi notoria sint crimina, ut super his meritò notari possit iudicis laici negligentia, *dist. c. Novit, c. 1. §. Sanè de cens. lib. 6. & cap. Ex transmissa infra de for. com. p.* Et de his vide gl. quae alios etiam casus recenset in *Summa 11. quaest. 1.* Crimen autem adulterii est mixti fori, & potest in Episcopus procedere etiam contra laicos, ut tradit Abb. in cap. *Intelleximus nu. 1. de adulter.* Et est communis opinio, ut testatur hic Alciat. num. 18. in 5. not. ab. & Jul. Clar. in pract. crimin. §. *fin. quaest. 37. vers. Numquid caus. v. adulterii sit communis fori*, & de hoc dicit Abb. num. 3. esse textum notabilem hic, quem sepius solet allegare, quia non restringitur ad Clericos, nam de Clericis nullum fuisset dubium, sed loquitur generaliter in tota diocesi; & idè locus est praeventioni inter iudicem Ecclesiasticum, & secularem, ut per eum. Unde Episcopus praeventiens potest laicos excommunicare, & in Monasterium detrudere, & est communis opinio teste Covarr. in 4. *Decretal. par. 2. cap. 7. nu. 20.* quem refert Villalob. in sua collecta communium opinionum littera L. num. 5. & Clar. loco citato. Et sanè cum hoc delicto violeatur sacramentum matrimonii, ut in cap. *Nemo 32. quaest. 4.* & in decreto Concilii Tridentini sess.*

1 **P**erniciosum. Episcopi in suis diocesis possunt crimina inquirere, & punire, & cum opus fuerit invocare brachium saeculare. Hoc dicit. Primò ponit decusum exordium. Secundò dispositionem ibi, habeant.

2 Nota primò ex illis verbis, *Episcopi singularium urbium*, in singulis urbibus singulos Episcopos esse constituendos, cap. *Episcopi 80. dist. c. 1. de privil.* & notant hic Jo. Andr. & Card. in princ. & Abb. n. 1. in 3. not.

3 Secundò nota, *inquirere*, Episcopum in criminibus procedere posse per viam inquisitionis, intellige dummodò praecedat infamia, si inquisitio sit ordinaria, & specialis contra certam personam, secundum DD. quia tunc frequens, & clamorosa fama obtinet vicem accusatoris, c. *Qualiter inf. de accus. c. Inter sollicitudines de purgat. canon. c. Licet Heli de Simon.* & idè recipiuntur testes etiam lite non contestata, c. *Quoniam frequenter, ut lit. non contest. secundum gl. hic in ver. inquirere*, Butr. n. 16. qui post Host. n. 18. declarat hoc ultimum verum esse, quando proceditur ex puro, & mero officio iudicis; secus si ad alterius instantiam. Quod si fieret specialis inquisitio contra subditum non praecedente fama, posset appellari, secundum gl. in c. *L. cet in verb.*

4 *Appellare inf. eod.* & Bald. *hic in princ.* Sin autem inquisitio sit extraordinaria, & generalis, quae fit quando incerta sunt delicta, & personae, in visitando diocesim, vel Provinciam, c. *Sicut olim de accusat. & cap. Romana, §. Sanè de cens. lib. 6.* vel quando maleficium est certum, sed ignoratur quis secerit, ut in *l. Congruit, ff. de off. Praesid.* tunc summariè, & sine strepitu iudiciorum procedi potest etiam infamia non praecedente, cap. *Roma, il primo*, ibi gl. *de elect. cap. 1. de postul. Pralat. c. Ut Clericorum, de vit. & honest. Cler.* Ita post Petr. de Sampone distinguit, &

7

- sess. 24. de reform. matrim. c. 8. ibi in hujus magni Sacramenti singularem contemptum: merito ejus vindicta non minus pertinet ad judicem Ecclesiasticum, quam ad secularem, ut ibi ait Clar. Præterquamquod si Episcopus in crimine stupri, in quo nulla fidei matrimonialis violatio intercedit, potest procedere etiam contra laicos, ut est tex. in c. 1. & 2. de adulter. fortius idem dicendum in crimine adulterii. Quinimò Jo. Andr. in c. fin. de foro comp. lib. 6. & Burr. hic num. 10. dicunt adulterium esse crimen Ecclesiasticum, itaut in eo nullatenus procedere possit iudex secularis: & est de mente glossæ hic in verb. Secundum quod canones censent, dum dicit pertinere ad Episcopum inquirere de hujusmodi criminibus Ecclesiasticis, & primo loco exemplificat in adulterio. Verùm hoc debet intelligi quando agitur ad separationem thori; sed quando agitur ad penam, non est merè Ecclesiasticum, sed mixtum, & in eo procedit etiam laicus, ut in c. Rex debet 23. quest. 5. & in c. Tue de procur. & declarat hic Abb. n. 3. Et de communi opinione testantur Dec. conf. 212. post n. 2. Covarr. & Clar. loc. cit.
- 18 Hodie Episcopum procedere posse in crimine adulterii, etiam contra laicos, est extra omne dubium, quia in dict. c. 8. sess. 24. de reform. matrim. statutum est, concubinos tam solutos, quam uxoratos cujuscumque status, dignitatis, & conditionis existant, si postquam ab Ordinario etiam ex officio ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non ejecerint, seque ab earum consuetudine non sejunxerint; excommunicatione feriendis esse, à qua non absolvantur donec re ipsa admonitioni facta paruerint. Quod si in concubinato per annum censuris neglectis permaserint, contra eos ab Ordinario severe pro qualitate criminis procedatur. Et mulieres, sive conjugate, sive solute, quæ cum adulteris, seu concubiniis publice vivunt, si ter admonitæ non paruerint, ab Ordinariis locorum nullo etiam requirente ex officio graviter pro modo culpe puniantur, & extra oppidum, vel diocesim, si id eisdem Ordinariis videbitur, invocato si opus fuerit brachio seculari, ejiciantur; aliis pœnis contra adulteros, & concubinos inflictis in suo robore permanentibus. Hæc
- 19 ibi. Quod decretum S. Congr. censuit esse intelligendum etiam in eo, qui cum diversis concubinis successivo tempore fuerit comprehensus: & monitionem de qua in eodem decreto, posse fieri quandocumque in peccato deprehenditur, & posse procedi non modo in visitatione, sed in omnibus temporibus, & omnibus modis etiam per inquisitionem: nec trinam monitionem esse necessariam, nisi quando ad excommunicationem proceditur, nec post excommunicationem esse expectandum annum antequam ad alias pœnas contra concubinos procedatur.
- 20 Sed an stante forma hujus decreti, & probato concubinato possit iudex Ecclesiasticus in prima, secunda vel tertia monitione, & in unaquaque earum laicum concubinarium punire aliqua pœna pecuniaria piis locis, vel apparitoribus applicanda: Et fuit responsum posse, stante præsertim consuetudine Ecclesiæ: nec iudices seculares posse inhibere iudicibus Ecclesiasticis ne servant formam trium monitionum, dum contra concubinos procedunt.
- 21 Porro hoc decreto non tolluntur aliæ pœnæ à jure communi, vel statutis Synodalibus contra concubinos inflictæ; neque alius contra eosdem modus procedendi, nisi vellet Ordinarius illos excommunicare, quia tunc forma trium monitionum ibi præscripta servanda est, ut S. Congregatio declaravit. Verùm quod statuitur de mulieribus ejiciendis, fuit iudicatum non intelligi de viris. Sed mulieres quæ cum adulteris, & concubiniis publicè vivunt, posse ultra exilium aliis etiam pœnis contra adulteros, &
- 22 concubinos inflictis cumulativè puniri. Non tamen eo decreto sublatum esse privilegium alicui religioni concessum habitandi illegitimos ad dignitates, & gradus illarum. Contra Clericos verò concubinos servandum est quod statuitur ejusdem Concilii decreto in cap. 14. sess. 25. de reform.
- 23 Quintò nota in Episcopum in sua diœcesi habere jurisdictionem ordinariam, & merum, & mixtum imperium. De jurisdictione patet, tum quia hæc tribuitur à lege: ergo est ordinaria, ut notatur in c. Cum ab Ecclesiis inf. eod. & tradit hic Card. in 3. notab. & ad hoc quotidie allegatur decretalis: tum quia est ad universitatem causarum in civitate, & diœcesi: ex hoc enim deprehenditur jurisdictione
- esse ordinaria, c. pen. ff. de off. Deleg. lib. 1. C. De off. ejus qui vic. alter. ger. & notat Holt. in c. 1. n. 1. sup. de off. Arch. Bart. in l. Arbitiosa in fin. de decr. ab ordin. facien. & Bald. conf. 90. Queritur utrum arbitri, & conf. 364. Dominus Dux lib. 1. 26 Dixi in civitate, & diœcesi, quia hæc diœcesis appellatio etiam civitas includitur, secundum Holt. Jo. And. & omnes; absurdum enim esset, ut Episcopus haberet jurisdictionem in diœcesi, & non in civitate, ut advertit Abb. n. 2.
- De mero, & mixto imperio similiter patet, quia Episcopi in suis diœcesibus liberam habent potestatem inquirendi, & puniendi crimina, ut hæc statuitur. Hoc autem est meri imperii, l. Imperium, ff. de jurisd. om. judic. l. Illicitas, §. Qui universas, juncta gl. in verb. Jus gladii, ff. De offic. Præs. l. Sciant, C. de probat. Est enim merum imperium potestas, seu jurisdictione superioris ultionis exercendæ in personam pro utilitate publica introducta, ut magistraliter diffinit, & explicat Oldrad. conf. 10. Venditum est Castrum n. 2. sic Præs. ad quem spectat Provinciam malis hominibus purgare, ut l. Congruit, ff. De off. Præs. majus omnibus post Principem habet imperium, l. Præs. Provincia, la prima, ff. eod. & ita de Episcopis tenet per hanc litteram Card. in 3. not. & Abb. in 2. gloss. in cap. Si quis Episcopus, in ver. Quia alibi 2. q. 7. & Gundisal. Villadiego in tract. de heret. q. 11. n. 16. & seqq.
- QUÆRO, An vera sit eorum opinio, qui putant Episcopos jure divino in sua diœcesi posse quidquid potest Papa in tota universali Ecclesia exceptis his, quæ Papa sibi specialiter reservavit.
- Id enim affirmant Abulen. cap. 19. Matth. q. 87. litt. E. Victor. de matrim. p. 1. num. 1. Soto in 4. dist. 27. quest. 1. art. 4. vers. At quo tandem, & lib. 10. de just. & jur. qu. 1. art. 3. ad secundum, Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 61. nu. 3. Suarez t. 4. de pœnit. disp. 25. sect. 1. nu. 13. & de legibus lib. 6. cap. 14. sub num. 3. & ex Jurisperitis Gammata de offic. leg. lib. 10. cap. 35. §. 2. & lib. 12. cap. 3. §. 2. in commen. littera N.
- Existim hanc doctrinam falsam esse. Quod ut evidentiùs appareat, discutiendum est prius, An Episcopi accipiant potestatem jurisdictionis immediatè à Christo, an verò à Papa.
- Pro cuius articuli clariore solutione præmittendum est ex Divo Thoma in 1. sent. dist. 12. qu. 1. art. 3. & Card. Turrecr. in c. Omnes n. 2. & Præp. ibi dem n. 1. vers. Nam ut etiam dicit 22. dist. duobus modis dici posse aliquem habere jurisdictionem ab alio immediatè. Primum, quantum ad immediationis virtutis, & hoc modo omnis auctoritas, & potestas cujuscumque Prælati in Ecclesia est à Christo immediatè secundum illud ad Rom. 13. Omnis potestas est à Deo, & hic non est casus noster. Deindè quantum ad immediationem suppositorum agentium; quomodo tunc tantum dicitur aliquis à Christo immediatè potestatem suscipere, quando inter accipientem potestatem, & ipsum Christum conferentem non est aliquod medium suppositum suscipiens à Christo, & conferens ipsam potestatem alteri. Et secundum hoc statuenda est conclusio Episcoporum jurisdictionem non esse immediatè à Christo, sed à Romano Pontifice.
- Probatur primò in c. Qui se scit 2. quest. 6. ubi Vigilius Papa sic ait: Ipsa namque Ecclesia, quæ prima est, ita reliquis Ecclesiis vices suas credidit largiendas, ut in partem vocatæ sint sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis, & in c. Decreto ead. caus. & qu. ubi Gregorius ad omnes Episcopos, Romana, inquit, Ecclesia vices suas ita aliis largiendas impertivit Ecclesiis, ut in partem sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudine potestatis. Ponderanda sunt enim illa verba, largiendas impertivit, quæ clarè ostendunt jurisdictionem Episcopi collatam fuisse non immediatè à Christo, sed ex largitione, & concessione Ecclesiæ Romanæ. Prætereà ponderanda sunt verba, vocatæ in partem. Nam si Ecclesia Romana vices suas impertitur aliis Ecclesiis in partem sollicitudinis eas vocando: ergo ab ipsa Ecclesia Romana aliæ Ecclesiæ potestatem regiminis accipiunt. Quam consequentiam dicit esse claram Turrecr. in d. cap. Omnes nu. 3. vers. Sextò 22. dist. Neque verò præcitati canones intelligi possunt de potestate ordinis, quia in illa Summus Pontifex, & omnes alii Episcopi sunt coæquales, & omnem actum hierarchicum, quem potest facere Papa in ministracione Sacramentorum, potest facere Episcopus,

ut formaliter inquit S. Th. in 4. dist. 24. qu. 3. art. 2. q. 3. ad tertium. Et de hac potestate ordinis intelliguntur verba Anacleti in cap. In novo 21. dist. ibi: *Ceteri Apostoli cum eodem* (scilicet Petro) *pari consortio honorem acceperunt*, ut illic declarat gl. in ver. *Pari*, Arch. n. 12. Bellam. n. 5. Præp. n. 9. Superest ergo, ut prædicta jura loquantur de potestate jurisdictionis, & concordat text. in c. *Multum* 3. q. 6. ibi: *Vices enim nostras ita tua credimus charitati, ut in partem sit vocatus sollicitudinis*.

Secundò id etiam probatur in hac decretali, ubi dicitur: *Habeant Episcopi in suis diæcesibus liberam potestatem adulteria, & scelera inquirere, ulcisci, & judicare*; non enim dicit, habent, per viam declarationis, sed habeant, per modum statuti, & concessionis, secundum gl. in princip. Idèdque Card. in 3. notab. ex hac littera elicit jurisdictionem Episcoporum esse ordinariam, quia illis tribuitur à lege. Concordat text. in cap. *Omnes* 16. qu. 7. in cap. 1. 16. quest. 2. & in cap. *Perlectis* 25. dist. per quæ jura Innoc. in cap. *Cum ab Ecclesiarum num.* 4. infra eodem, dicit Episcopos habere ordinariam jurisdictionem à Canone.

Præterea quamvis text. dicat, *liberam potestatem*, subdit tamen, *secundum quod canones censent*: ex quibus verbis Anton. de Butr. n. 3. & Abb. num. 4. notant concessionem liberè potestatis restrictam conferri ad limites juris, c. 1. & cap. *Ne imitatis sup. de constit.*

Tertiò idem constat ex c. *Sacro sancta* 22. dist. ubi Anacletus: *Hac verò*, inquit, *Apostolica Sedes cardo, & caput omnium Ecclesiarum à Domino, & non ab alio est constituta, & sicut cardine ostium regitur, sic hujus Sanctæ Sedis autoritate omnes Ecclesie Domino disponente reguntur*. Si reguntur per autoritatem Romanæ Ecclesiæ, ergo ab ipsa immediatè habent jurisdictionem.

Quartò, omnes sive Patriarchii cujuslibet apices, sive Metropoleon primatus, aut Episcoporum Cathedras instituit Romana Ecclesia. Quæ sunt verba Nicolai II. relata in cap. *Omnes* 22. dist. Idemque habetur in decretali epistola, quam ad Archiepiscopum Cantuariensem scripsit Eugenius IV. dum præfideret in Concilio Florentino, quæ incipit, *Non mediocri in s. Quod verò hac dignitas. Sed & Vigilius Papa in decretis suis scribens Episcopo Eleutherio: Nulli, inquit, vel tenuiter scienti, vel pleniter sapienti dubium est, quod Ecclesia Romana fundamentum sit, & forma Ecclesiarum, à qua omnes Ecclesie principium sumpsisse nemo rectè credentium ignorat*. Et Innocentius I. ad Decentium Episcopum, *Manifestum esse ait omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasque interiacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus successores constituerunt Sacerdotes*. Quod refertur in c. *Quis nesciat* 11. dist. Si igitur omnes Ecclesias instituit, & fundavit Ecclesia Romana; consequenter ab ipsa in omnes Ecclesiæ Prælatos jurisdictionis derivavit, cum fundamentum sit principium, & origo totius ædificii, *Cum Paulus* 1. q. 1. Unde Turrecr. in d. cap. *Omnes* dist. 22. un. 3. vers. *Quintò*, Nullus, inquit, *credentium dubitare debet, quin potestas jurisdictionis omnium Prælatorum non modo quoad executionem, sive usus amplitudinem, ut quidam fingere voluerunt, sed etiam quantum ad substantiam potestatis dependeat à Romana Ecclesia, à qua etiam omnes principium sumpsisse dicuntur*.

Quintò secundum Alex. de Ales, Albertum Magnum S. Thomam, S. Bonaventuram, & Turrecr. inferius citandos sub num. 50. probatur eadem sententia, quia in omni Principatu potestas jurisdictionis derivatur ad quemcumque personam illius Principatus ab ipso Principe. Unde Beatus Dionysius tam in cælesti Hjerarchia, quam in Ecclesiastica docet ab ipso Hjerarcha in omnes Hjerarchiæ personas irradiationis lumen profluere. Et ut Bald. inquit in cap. 1. §. *Ad hoc* n. 11. de pac. juram. firman. *jurisdictiones principaliter sunt apud Principem tamquam apud fontem, à quo fluunt, & resunt sicut flumina ad mare*; adeòt secundum eum in d. §. *Ad hoc* n. 2. nec minima jurisdictionis possit conferri, nisi autoritate Principis mediata, vel immediata, allegat notata in l. *Et quia*, ff. *De jurisd. om. n. judic. in l. Privatorem*, C. *cod. tit.* & per Innoc. in c. *Cum ab Ecclesiarum inf. cod.* Sed Papa est Princeps, sive Monarcha Principatus Ecclesiæ, c. *Nolite* 11. dist. & dixi latissimè in c. *Significasti sup. de elec.* Ergo potestas jurisdictionis omnium Prælatorum Ecclesiæ derivatur à Papa.

Sextò, in unoquoque ordine ab eo, in quo residet plenitudo virtutis, pendet, & profluit virtus sequentium illo ordine, secundum Aristotelem 2. *Metaphysic.* sed Romanus Pontifex est primus in ordine Prælatorum Ecclesiæ, ut in Concilio Constantinopolitano, in quo Patres sic dixisse leguntur: *Veneramur secundum scripturas & canones, & diffinitiones Sanctissimum Romæ Episcopum primum, & maximum omnium Episcoporum*. Et in eo residet plenitudo potestatis, ut in c. *Cum ex eo, de pœnit. & remiss.* & in c. *Quodcumque* 24. qu. 1. Ergo potestas jurisdictionis omnium sequentium Prælatorum pendet, & derivatur ab ipso Romano Pontifice.

Septimò, Ecclesiæ particulares ad Ecclesiam Romanam comparantur sicut radii ad Solem, sicut rivuli ad fontem, sicut rami ad radicem, c. *Loquitur Dominus* 24. q. 1. Ergo quidquid habent virtutis, regiminis, aut jurisdictionis ab Ecclesia Romana habent.

Octavò, omnia membra à capite recipiunt derivationem virtutis, sensus, & motus sui regiminis: nam ut inquit Isidor. relatus à Turrecr. in d. c. *Omnes* n. 3. vers. *Quartò* 22. dist. Idèd datum est capiti hoc nomen, quod sensus omnes, & nervi initium capiant, atque ex eo omnis vigendi causa oriarur. Sed Summus Pontifex est caput omnium Prælatorum, c. *Non decet* 12. dist. c. *Ita Dominus* 19. dist. & c. *Sacro sancta* 22. dist. Ergo à Summo Pontifice ceteri Ecclesiæ Prælati potestatis suæ capiunt originem.

Nonò, Episcopi omnes recipiunt subditos immediatè à Romano Pontifice, ad quem pertinet singulis Episcopis diæceses assignare, Ecclesias, & subditos præfinire, c. *Omnes* 16. q. 7. & notatur in c. *Sicut unire*, in gl. in ver. *Pertineant, de translat. Episc.* Sicut fecit Dionysius Papa, ut in c. *Ecclesias* 13. q. 1. Ergo ab ipso Romano Pontifice recipiunt immediatè jurisdictionem: nam potestas jurisdictionis dicitur relativè ad subditum. Relativa autem posita se ponunt, & perempta se perimunt, l. *fin. ff. De acceptilat.* quam ad hoc notat Bald. in Auth. *Si quas ruinas col.* 2. C. *de sacros. Eccles.* Unde sicut si non est servus, non est dominus, propter quod secundum Augustinum, *Deus non fuit Dominus quousque non habuit creaturam suam*: ita si non est subditus, non est Prælati, nec judex qui possit eum judicare, ad Rom. 14. *Tu quis es, qui judicas alienum servum? suo domino stat, aut cadit*. Et declarat Turrecr. in c. *Dominus* n. 10. 19. dist. Atque ita sine subditis non est jurisdictionis, c. *Monachi*, c. *Sic jure*, c. *Si Clericatus*, & c. *seqq.* 16. q. 1. quibus patet Monachos, quamvis recipiendo ordinem recipiant officii potestatem, non tamen recipere jurisdictionem nisi occasione populi, & idem probatur in Conc. Trid. sess. 14. c. 7. de cas. *rejeruat*.

Decimò, si potestas jurisdictionalis Episcoporum esset immediatè à Christo, non posset auferri ab Ecclesia, ut patet in potestate Sacramentali, seu ordinis, quæ cum conferatur per consecrationem, est immobilis sicut aliæ consecrationes Ecclesiæ, c. 1. & c. 3. de consecr. *Eccles. vel Altar.* & idèd secundum suam essentiam manet in Episcopo quamdiu vivit, sive in schisma, sive in hæresim labatur, c. *Quod quidam* 1. q. 1. S. Th. in 2. 2. q. 39. art. 3. & in Episcopo etiam depositi, & degradato secundum gl. & DD. in *Summa* 9. q. 1. & Arch. in c. 1. ostenditur, de consecr. dist. 4. quia character, super quo fundatur potestas Sacramentalis animæ impressus à Deo, ab homine auferri non potest, ut inquit Silv. in ver. *Degradatio* n. 9. Sed consequens est falsum, quia potestas jurisdictionalis auferri potest ab Ecclesia, nec immobiliter adhæret, ut patet in Episcopo suspensio, excommunicato, hæretico, vel schismatico, c. *Omnibus*, c. *Ait Calestinus*, c. *Apertè*, & §. *His auctoritatibus* 24. q. 1. ergo falsum est etiam potestatem jurisdictionalem esse immediatè à Christo. Quo argumento S. Thom. loc. cit. concludit potestatem jurisdictionis in Episcopo esse ex injunctioe hominis.

Undecimò, si ex Divina institutione unusquisque eo ipso, quod esset consecratus Episcopus, haberet potestatem jurisdictionis in proprietatem, ut in necessario conjunctam eum potestate Sacramentali, sequeretur ut nullus Episcopus creari, aut reperiri posset sine potestate jurisdictionis. Sed consequens est falsum, quia Episcopi titulares in partibus infidelium, quamvis habeant potestatem ordinis, tamè executionem, & potestatem jurisdictionis non habent tamquam Clero, & populo carentes, ut in c. 2. sess. 14. Conc. Trid. tui:

tini: sicut nec Episcopi ante expeditas litteras Apostolicas suæ promotionis, consecrationis, vel confirmationis, ut in Extravag. *Injuncta de elect.* nec Episcopus qui renunciavit Episcopatu. Ergo & antecedens.

- 47 Duodecimò, & ultimò, aliis omissis probatur hæc sententia, quia Apostoli non receperunt immediatè jurisdictionem à Christo, sed à Petro, *c. Ita Dominus 19. dist.* ubi Leo Papa: *Ita Dominus hujus numeris Sacramentum ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in Beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet; & docet S. Th. in Summa contra gentiles quest. 77. dicens: Soli Petro promisit Dominus, Tibi dabo claves Regni Cælorum, ut ostenderetur potestas clavium per eum, id alios derivanda ad conservandam Ecclesie unitatem, juxta cap. Loquitur Dominus 24. q. 1.* Idque solidissimis rationibus, & autoritatibus comprobatur, & ab objectis tueretur Cardinalis Turrecr. *in d. c. Ita Dominus num. 9. vers. Ad tertium, usq. in fin. 19. dist.* & Cardin. Jacobatius *de Concil. lib. 10. art. 7.* Et confirmatur, quia solus Petrus immediatè à Christo fuit creatus Episcopus per illa verba, *Pasce oves meas: reliqui verò Apostoli facti fuerunt Episcopi non à Christo immediatè, sed ab ipso Petro, ut colligitur ex c. Porro 66. dist.* ubi hoc latè probat Turrecrem. & ex cap. *In novo 21. dist.* ubi dicitur: Ab ipso Petro Sacerdotalis, (id est, Episcopalis) cæpit ordo, & ibi similiter hoc ipsum docet Turrecr. Præpos. *in summa 15. dist. nu. 27.* & novissimè Card. Bellam. *tom. 1. controvers. de Summo Pontifice lib. 1. cap. 23. vers. Vigesima secunda est.* Et consequenter Apostoli excepto Petro non potuerunt accipere potestatem ordinariam jurisdictionis Episcoporum immediatè à Christo, cum nondum essent creati Episcopi. Jurisdictio enim non potest esse, nisi in subjecto, arg. *c. Baptizari 15. dist. & l. 2. ff. de usufruct.* cum principaliter cohæreat personæ, ut notat Bartol. *in leg. Primo, ff. De jurisdict. omn. judic. circa fin.* & Paulo de Castro *conf. 203. Viso quoddam salvo conductu n. 3. lib. 1.* Ergo longè minus à Christo recipiunt immediatè jurisdictionem alii Episcopi, qui in locum Apostolorum successerunt, cap. *In novo 21. dist.* Concil. Trident. *cap. 4. sess. 23. de sacram. Ordin.* effectus enim quantò est remotior à sua causa, tantò est debilior, ut inquit S. Th. *in 1. 2. quest. 66. art. 1. & in 3. sent. dist. 1. qu. 1. art. 4.* Unde Episcopos non accipere potestatem jurisdictionis à Christo immediatè, sed à Romano Pontifice docent Alex. de Ales, Albertus Magnus, S. Thomas, & S. Bonaventura relati à Card. Turrecrem. *in cap. Omnes 22. dist.* ubi latè hanc sententiam tueretur: & latius *in summa de Eccles. lib. 2. c. 54.* & pro eadem sententia Henriq. *in summa lib. 6. ca. p. 5. in commen. littera A.* citat S. Thomam *in 4. contra gentes c. 76. & in 2. 2. q. 1. art. 10.* Silvest. *in ver. Indulgentia, vers. Quinto queritur nu. 9. & seqq.* Cajetan. *de Potest. Papæ c. 2. 19. & 27.* & Victor. *in relect. 1. de potest. Eccles. q. 1.* subdens illam tribui S. Bonavent. *in 4. dist. 25. art. 1. q. 2.* Durand. *dist. 24. q. 5.* & Major. *q. 3.* Eadem sententiam amplectitur Dominicus à Soto *in 4. dist. 20. qu. 1. art. 2.* Franciscus Vargas *in libello de hac ipsa questione, Herueus in lib. de potestate Papæ, Gabr. in Canonem Missæ lect. 3.* quos citat Cardin. Bellarm. *1. controvers. de Summo Pontifice lib. 4.* dicens hanc videri sententiam veterum scholasticorum, & verissimam esse, eamque pluribus confirmat *in cap. 24.* Item docet ex Canonistis Innoc. *in c. Cum ab Ecclesiis n. 4. infra eod.* dum firmat Episcopos habere ordinariam jurisdictionem à Canone, Anton. de Butr. *ibidem nu. 18. vers. Canon dat jurisdictionem Episcopo, Card. n. 3. in 4. qu. vers. Item Canon, Joan. de Imola n. 7. vers. Et eodem modo si Papa perficiant aliquem alicui civitati, Bellam. num. 15. vers. Sic etiam dicit: & idem Innoc. in cap. Cum ex eo n. 1. infra de pœnit. & remiss. ubi reddens rationem cur Papa possit restringere potestatem Episcoporum in concedendis indulgentiis, dicitis verbis inquit: *Quia Prælati minores omnes habent hanc potestatem à Papâ, & ipse à solo Deo, c. Quamquam 21. dist. c. 1. 22. dist.* & concordat ibi Jo. Andr. *num. 13.**
- 50 Non obstat quod legitur Act. 20. *Attendite vobis, & universo grexi, in quo Spiritus sanctus vos posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, c. Suggestum 7. q. 1.* Concil. Trident. *c. 1. sess. 6.* Nam primo responderetur hoc debere intelligi mediante jurisdictione illis tribuenda, & determinanda à Romano Pontifice. Quod evidenter probatur: nam aut verbum illud, *Ecclesiam*, volumus intelligere de Ecclesia universali respectu singulorum Episcoporum, itaut quilibet Episcopus sit positus à Spiritu sancto ad regendam Ecclesiam universalem. Et hoc est erroneum, quia hæc potestas data est soli Petro Apostolorum Principi, & Romanis Pontificibus illius successoribus, *c. Quamvis 21. dist. c. Omnes, & c. Sacrosancta 22. dist. c. Decreto, & c. seqq. 2. q. 6. c. Nemini 17. qu. 4.* & definitum est in Concilio Florentino sub Eugenio IV. *post sess. 25. t. 8. Conc. p. 12. 854.* Lutetiæ Parisiorum; alioquin tot essent Papæ, quot Episcopi contra unitatem Ecclesiæ, & Catholicam veritatem, *c. Loquitur 24. q. 1. Extrav. Unam Sanctam, de major. & obed. cum concord.* Aut volumus intelligere prædictam autoritatem de singularibus Ecclesiis, itaut quilibet Episcopus positus à Spiritu sancto ad regendam suam Ecclesiam particularem; & ita concurrant omnes collectivè ad regimen universalis Ecclesiæ: & hoc similiter est falsum, quia Christus populos Apostolis non divisit multò minus Episcopis illorum successoribus, sed dixit omnibus, & singulis: *Docete omnes gentes, Marc. ult. & prædicate Evangelium omni creature, Matth. ult. Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata, & in cælo, Matth. 18. & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, Jo. 20.* Ergo non est nostrum fingere hanc limitationem, & divisionem jurisdictionis fuisse factam immediatè à Christo, cum ex Evangelio haberi non possit: nulla enim limitatio, aut quoad subditos, aut quoad causas ibi legitur, ut Turrecr. *in c. Ita Dominus n. 10. vers. Tertio sic 19. dist.* Superest ergo, ut Apostolis, & aliis Episcopis Ecclesiæ, & subditis, & consequenter jurisdictioni præfinita fuerit immediatè primum à Petro, & deindè à Summis Pontificibus ejus successoribus. Atque ita Episcopi constituti sunt à Spiritu sancto ad regimen Ecclesiæ mediante jurisdictione, quæ singulis tribuitur, & præfinitur ab Eccl. R. quia secundum Turrecr. *ubi sup.* Collatio potestatis sive sit antiqua, sive nova, debet esse certa quantum ad casus, & quantum ad territorium; alioquin habens talem potestatem nesciret quid agere deberet, aut in quem, sive super quo, aut quatenus sua auctoritas se extenderet, & illius potestas esset vaga, & incerta, quod est inconveniens. Unde jurisdictione semper restringitur ad subditos, *c. A nobis, il primo de sent. excomm. c. 3. de Paroch. cap. Ut animarum, de consuet. lib. 6.* Item jurisdictione ordinaria, & universalis cohæret territorio, & illius finibus circumscribitur, & terminatur, *l. fin. & ibi Bart. n. 9. C. ubi & apud eum quem, & de communi opinione restatur Castill. conf. 4. Illustrissime Princeps n. 19.* & consistit, sicut servitus in gleba, & sicut sigillum in cera, ut cum Baldo loquar *conf. 322. Punctus questionis n. 2. lib. 4.* vel certè, ut idem ait *in tit. de pac. juram. firm. §. Ad hoc vers. Imaginetis,* jurisdictione est supra territorium, prout nebula supra paludem, & sic se extendit jurisdictione per modum mensuræ territorii, sicut nebula per modum mensuræ paludis; & de jurisdictione Episcoporum, quæ restringitur ad diocesium, & ad subditos sunt jura aperta *in c. Episcopi cum duob. c. seqq. 9. q. 2. in c. Placuit, & seqq. 7. q. 1. & in Clem. 1. de for. comp. cum multis similibus.*
- Et eodem modo diluitur objectum ex auctoritate Bernardi ad Eugenium III. dicentis: Non solum potestatem Papalem, sed etiam aliorum inferiorum Prælatorum potestates à Christo esse: Stant enim simul, ut potestas Prælatorum Ecclesiæ sit à Christo, & tamen mediante Rom. Pont. ejus Vicario, & ita hunc locum Bernardi exponit idem Turrecrem. *in dict. c. p. Omnes num. 3. vers. ad secundam 22. dist.* Deindè responderetur ex præallegatis auctoritatibus desumptis ex sacris litteris ad summum inferri posse, ut Apostoli acceperint jurisdictionem immediatè à Christo, quòd etiam si verum esset, non tamen inde sequeretur, ut idem procederet in aliis Episcopis; quia non est bona consequentia, Apostoli, & Discipuli Christi habuerunt ab ipso immediatè potestatem jurisdictionis: ergo & nunc Prælati Ecclesiæ potestatem jurisdictionis recipiunt à Christo immediatè, ut fuse ostendit Turrecr. loco proxime citato, & sequitur Præpos. *n. 1. vers. Et licet aliquo loco dicatur.*

Ex conclusione ut supra firmata deducitur falsitas propositionis assertionis, quod Episcopi circumscriptis reservationibus Apostolicis possint in suis diocesis quidquid potest

Papa in Ecclesia universalis: nam si potestatem jurisdictionis recipiunt Episcopi immediate à Papa, ut probatum est supra, necessario hinc sequitur, ut illam partem dumtaxat habeant jurisdictionis, ad quam secundum Canonicas sanctiones sunt vocati ab Ec. R. nam potestatis plenitudinem Sedes Apostolica illis non impertivit *in d. c. Decreto, & c. seqq. q. 6.* & quamvis jurisdictione ab eadem Sede fuerit cuique Episcopo in sua diocesi generaliter demandata juxta text. hic tamen in hac concessione non veniunt multa, non quia Rom. Pont. de illis fecerint speciales reservationes, sed quia in generalitate hujusmodi non includuntur, quæ speciali indigent commissione, ut *c. Quod translatione sup. de off. leg. c. 2. de off. Vicar. lib. 6. c. Qui ad agendum, de procur. cod. lib. 5. l. 1. in princ. ff. de offic. ejus cui mand. est jurisdictione.* Et est simile, nam licet Paterfamilias liberam concedat filio administrationem, non tamen filius potest alienare, *l. Si pater, ff. de his, que in fraud. credit. & l. Contra juris, ff. De pact.* Item in generali concessione non veniunt ea, quæ verisimiliter quis non esset specialiter concessurus, *c. In generali de reg. jur. lib. 6. c. ap. ult. de offic. Vicar. cod. lib. 1. Obligatione generali, ff. De pignor. l. Qui peculii, ff. De pecul.* Item majora non committuntur sine speciali mandato, *l. Pomponius, & l. Mandato, ff. de procur. & propterea per plura potest Romanus Pontifex in universalis Ecclesia,*
55 quæ non possunt Episcopi in suis diocesis etiam seclusis reservationibus Apostolicis: nam ut omitteremus ea quæ sunt fidei, quæ ad ipsum tantum spectat determinare, *c. Hec est fides, cap. Est aliud, c. Quoties, & per tot. 24. qu. 1. cap. Majores de bapt. & docet sanctus Thomas in 2. 2. qu. art. 10.* Pro Petro enim Dominus rogavit, ut non deficeret fides ejus, ut *in d. c. Majores in princ.* Episcopi autem, quamvis possint causas fidei ventilare, non tamen possunt diffinire, ut per glossam primam, & secundam *in dict. cap. Quoties,* generaliter majores omnes Ecclesiæ causæ ad Summum Pontificem referuntur, non ex vi reservationis Apostolicæ, sed ex divina institutione, ut constat *ex cap. Dudum 3. qu. 6.* ibi Domino instituyente ad Romanam Ecclesiam quasi ad matrem, atque apicem omnes majores Ecclesiæ causæ, & judicia Episcoporum recurrant: & *in c. 1. sup. de translat. Episc.* ubi dicitur ex illo generali privilegio, quod Beato Petro, & per eum Ecclesiæ Romanæ Dominus indulget, canonica postmodum
57 emanasse instituta, continentia majores Ecclesiæ causas ad Sedem Apostolicam perferendas, & idcirco canonizatio Sanctorum pertinet tantummodo ad cognitionem, & determinationem Ecclesiæ Romanæ, *cap. 1. & 2. de reliq. & vener. Sanctorum,* idque non ex vi Apostolicæ reservationis, sed ob rationes quas adducit gl. *in cap. unico in ver. Sedis Apostolicæ cod. tit. lib. 6.* quarum prima est, quia hæc causa est de majoribus. Secunda, quia miracula attribuantur fidei; & idcirco causa fidei est. Tertia, quia dubia Scripturæ pertinent ad declarationem Summi Pontificis; multò fortius dubia sanctitatis. Quarta ne propter multorum Episcoporum simplicitatem populum decipi contingat. Quinta ne in infinitum contingat Sanctum multiplicari, & sic devotionem refrigerare, & Sanctitatem vilescere, quibus addæ rationes Turrec. *in cap. 1. n. 21. vers. Ad quintum, de consecr. dist. 3.* similiter translatio, depositio, & cessio Episcoporum, per quas conjugium spirituale dissolvitur, non tam Constitutione Canonica, quam institutione divina pertinent ad solum Papam, ut legitur *in cap. Inter corporalia cod. tit.* Nec apparet in majoribus causis ullam potestatem fuisse Episcopis attributam ab Ecclesia Romana; & idcirco hanc potestatem sibi vindicare non possunt, *c. Huic 17. distin.* Item solus
58 Papa dispensare potest ex magna causa, ut Monachus habeat proprium, secundum Innoc. *in c. Cum ad Monasterium, de statu Monach.* cujus opinionem communiter recipiunt Theologi, & Canonistæ. Item ut Monachus matrimonium contrahat, licet in sacris sit constitutus, ut notat Jo. Andr. *in cap. Semel Deo, de reg. jur. lib. 6. in Mercur.* & *in d. c. Cum ad Monasterium in fin.* & plenè Dec. *conf. 108. In presenti consultatione per tot.* idque ex plenitudine suæ potestatis, quo potest etiam committere simplici Sacerdoti ut conferat chrismam, ut est definitum in Concilio Florent. *in decreto fidei Eugenii IV. §. Secundum Sacramentum,* & dixi plenius *in cap. un. §. Per frontis chrismationem sup. de sacr. Unct.* & delegare mero laico causas

criminales Clericorum, secundum communem opinionem, de qua testatur Clar. *in §. fin. q. 41. num. 6. vers. Sed quid dicendum:* & facultatem excommunicandi, ut per gl. *in extravag. Suscepi Joannis XXII. in ver. vel personis, de elect.* cum tamen Episcopus hujusmodi causas non
60 solum delegare nequeat soli laico, sed nec laico, & Clerico simul, imò nec Clerico conjugato, ut per Clar. *d. q. 41. n. 5. & n. 7. vers. Sed an poterit,* ubi de communi. Similiter solus Papa dispensat super matrimonio rato non consummato, secundum gl. Vincentii *in c. Ex publico, de convers. conjug. & Bellam. conf. 28. In facto col. 2. ante med. vers. Quarto quia,* ubi testatur de magis communi opinione,
61 At Episcopis certum est hanc facultatem non competere, quia non reperitur illis concessa per sacros Canones, ut fatentur omnes. Quinimò plerique ex antiquis Theologis, nec Summo Pontifici eam concedunt, licet in hoc pravaluerit sententia Canonistarum, quia Sedes Apostolica multoties dispensavit, ut referunt Cajet. *in opusc. t. 1. tract. 28. de matrim. q. unic. & Navarr. in Manual. c. 22. n. 2.* Et ego ipse memini in S. Cong. Conc. cui prima vice interfui, ut Secretarius anno 1613. die 20. Aprilis resolutum fuisse concedendam esse dispensationem super matrimonio contracto, & non consummato inter Julium Cæsarem Stellam, & Gineuram Koverellani, prout postea audita Sacræ Congregationis sententia Sanctissimus dispensavit. Et eodem modo dispensat Papa in aliquibus gradibus pro-
62 hibitis in Levitico 18. & est de fide, ut patet in Conc. Trident. *sess. 24. de sacram. matrim. canone 3.* & ex facto respondit plenissimè Anchar. *conf. 373. Revocatur in dubium per tot. ubi nu. 5.* dicit Papam hoc posse ratione plenitudinis potestatis, quia ipse est successor Petri, & Vicarius Jesu Christi, vicem non puri hominis, sed veri Dei gerens in terris, ut *in cap. Inter corporalia, de translat. & c. Pro humani, de homic. lib. 6.* unde omnia regit, ordinat, & disponit, prout sibi placet, *c. Cuncta per mundum, & c. Per principalem 9. q. 3.* & generaliter, dummodo non faciat contra fidem, potest omnia; nec quisquam potest ei dicere, Cur ita facis? *cap. In memoriam 19. dist. 8. Ex persona aliis, c. Quamvis de penit. dist. 5.* & notat Specul. *in tit. de leg. §. Nunc ostendendum, vers. 89.* Hæc Petr. de Anch. nec ullibi appateat hanc potestatem fuisse Episcopis communicatam à Summo Pontifice. Amplius solus Papa potest inducere impedimenta matrimonium dirimentia, & inhabilitare ad contrahendum, ut in Concil. Trident. *sess. 24. de reform. matrim. c. 1.* Doctores *in c. fin. de sponsa duor. Anchar. conf. 239. Parum dubitationis nu. 1. vers. Circa contracta derimend. & conf. 409. Viso diligenter inspecto n. 3. vers. Sed in oppositum,* quod similiter hodie est de fide, ut *in canone 4. ejusd. sess. de sacram. matrim.* Episcopi autem id non possunt, non quia casus sit reservatus, ut putant Victoria *relect. de matrim. 1. part. 2. partis ad fin. Ledesmi. 2. p. qu. 56. art. 3. dub. 1. concl. 2. ad med. & Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 1. num. 9.* nullibi enim constat de hac reservatione, ut idem Sanch. fatetur, licet malè opinetur hunc casum esse reservatum de consuetudine; sed hoc provenit, quia ut inquit Anch. *d. conf. 239. num. 1.* Christiani conjuncti in gradibus prohibitis non dicuntur conjuncti à Deo, sed contra Deum, quia contra ejus Vicarium, & hoc facit non homo, sed Deus, vel ejus Vicarius, cui suam potestatem dedit. Unde Butr. *in c. Tua fraternitas nu. 5. de sponsa duor.* simpliciter dicit jus posse introducere novam causam perpetuam prohibitionis matrimonii, sed inferiorum à Papa hoc non posse, & sequuntur *in c. penult. de despon. impub. Abb. in fin. & Alexan. de Nævo num. 21.* Quod fusiùs explicat Covar. *in 4. Decret. 2. p. cap. 6. §. 10. n. 16.* post Paludan. *in 4. sentent. dist. 26. quest. 4. art. 3.* red- dentes rationem, quia solus Papa potest subtrahere materiam Sacramenti inhabilitando homines ad contrahendum in certis casibus, eodem modo solus Papa dispensat contra Apostolum, ut in bigamia, *c. Lector 34. distinct. cap. Nisi cum pridem, §. Persona vero,* & ibi Innocen. Hostien. Joan. Andr. Butr. & cæteri notant supra de renunciat. Anchar. *conf. 124. Circa bigamos,* Egid. Bellam. *conf. 28. In facto, vers. Quarto,* ubi de communi: nam licet Apostolus ostendat Papæ quid facere debeat, non tamen ostendit qui facere possit, quia potestas clavium est talis, & tanta, ut non recipiat interpretationem restrictivam. Quæ sunt verba
65 Baldi *in d. c. Nisi cum pridem nu. 14.* atque ita id facit Sum-
66 mus

mus. Pontifex ex plenitudine sua potestatis: Episcopi autem licet habeant clavium in sua diocesi, eam tamen non habent cum plenitudine, ut constat ex dictis in primo argumento n. 31. & mox dicitur. Idem patet indulgentiis: nam ut docet S. Th. in 4. distinet. 20. quest. 1. art. 4. qu. 3. *Papa habet plenitudinem pontificalis potestatis quasi Rex in Regno, sed Episcopi assumuntur in partem sollicitudinis, quasi iudices singulis civitatibus prepositi: propter quod etiam eos solos in suis litteris fratres vocat; reliquos autem vocat filios; & ideo potestas faciendi indulgentias plenè residet in Papa, quia potest facere quod vult, causa tamen existente legitima; Sed in Episcopis est taxata secundum ordinationem Pape; & ideo possunt dare secundum quod eis taxatum est, & non amplius.* Hæc S. Thomas, cuius mentem explicans Silvest. in ver. *Indulgentia num. 11.* dicit solum Papam concedere posse indulgentiam plenariè in toto orbe, quia solus assumptus est in plenitudinem potestatis, cap. *Cum ex eo, de penit. & remiss. & cap. Quodcumque 24. quest. 1.* Episcopum verò eo ipso, quod est Episcopus ex commissione generali Pape posse indulgentias concedere particulariter in ordine ad subditos suos. Insuper solus Papa potest in alium usum commutare pias dispositiones, Concilium Tridentinum cap. 6. sess. 22. Episcopi autem non possunt, non quia casus sit reservatus, sed quia sola autoritas Sedis Apostolicæ in his salva esse intelligitur, juxta text. in Clem. *Quia contingit*, & ibi notat gloss. in ver. *Sedis Apostolicæ*, & Abb. num. 3. ver. *Solus Papa, de relig. domib.* & hæc etiam est ratio cur dispenset in juramento, c. 2. 15. qu. 6. quia scilicet in eo autoritas Pape intelligitur excepta, c. *Venientes de jurejur.* Petrus de Anchar. dicto conf. 239. num. 4. Quæ iridem ratione derogat pactis, concordiis, & privilegiis in limine foundationis, ut in cap. *Significatum*, & ibi dixi num. 13. & seq. de preben. & in Concilio Tridentino c. ult. sess. 25. de regular. & cap. 6. sess. 25. de reform. Item potest ipse solus non autem Episcopus rem uni Ecclesiæ auferre, & dare alteri, cap. *Conquestus, cap. Nec vero, & cap. per principalem 9. quest. 3.* gloss. in cap. 1. in ver. *Iniustitiam 22. dist.* Paul. de Castr. conf. 415. In factis presentibus num. 4. vers. *Præterea, & conf. 228. Primum dubium col. 2. vers. Nam aut queritur lib. 1.* Ratio est, quia ut inquit Laudun. in dicta Clem. *Quia contingit*, & post eum Cardin. ibi num. 4. Papa est gubernator in solidum universalis Ecclesiæ; cuius caput est Ecclesia Romana; & ideo ejus est tamquam capitis ad membra singula alimenta transfundere, c. *Cuncta per mundum 9. qu. 3. d. c. Per principalem.*

70 Uterius solus Papa potest approbare, & confirmare novum ordinem, seu religionem, cap. *unic. de voto lib. 6. cap. unico*, & ibi Franc. num. 1. in 3. notab. de relig. domib. cod. lib. c. fin. eod. tit. in antiquis. Item solus creare potest dignitates omnino novas, & usitatas: Episcopi autem id non possunt, ut tenet Compstoll. in c. *Cum accessissent, de constitut.* gloss. Archid. Turrecrem. Bellam. & Præpos. in c. 1. 22. dist. quorum sententiam sequuta est sacra Congregatio Concilii, sæpius enim declaravit posse Episcopum de consensu Capituli in Cathedrali Ecclesia erigere novam dignitatem; dummodò sit ex iis, quæ usitata sunt, & sacris Canonibus cognita. Quod similiter non provenit ex

vi reservationis Apostolicæ, sed quia sola Romana Ecclesia à principio instituit dignitates, id est, ordinavit quæ dignitates essent in Ecclesia, ut in d. cap. 1. & in c. *Perlectis 25. distinet.* Et ideo potest quidem Episcopus cum suo Capitulo novam dignitatem puta Sacristan, quæ non erat in Ecclesia sua, ibidem instituire; Cardinalatum autem non potest sine auctoritate Romane Sedis, cum non sit per Romanam Ecclesiam ordinatum, ut Cardinalatus sit dignitas in Ecclesiis Cathedralibus, sed solum in Romana Ecclesia, ut formaliter dicunt Compstoll. & Archid. ubi supra, & sequuntur alii præallegati.

Alia complura his familia addi possent, quæ longum esset recensere, de quibus per gloss. & DD. in cap. *Sicut unire, de excess. Prælat. in cap. 1. de translat. Episc. in c. Proposuit, de concess. præben. in cap. Quod translationem, de off. Legati, & in cap. Sunt quidam 25. quest. 1.* de quibus per Anchar. dicto consil. 373. num. 4. & latius per Holt. in *Summ. de off. Leg. §. Illud quidem nota, & Speculat. in tit. de Legatis, §. Nunc ostendendum*: nam ex prædictis satis super que constat non esse tutum affirmare Episcopum posse in sua diocesi leuoris reservationibus Apostolicis, quidquid potest Papa in universo orbe. Et ita hanc propositionem non esse veram, post Vincentium, Hostiensem, & alios tenet Petr. de Anchar. in dict. cap. *Sicut unire in 1. notab.* & ibi dixi nu. 2. & contrarium clarè colligitur etiam ex c. *Dilectus de tempor. ordin.* ubi improbat dispensatio Archiepiscopi non quia sit prohibita, sed quia non reperitur illi concessa à canone: ergo etiam seclusa prohibitione, vel reservatione, non potest Episcopus in sua diocesi quod potest Summus Pontifex in universali Ecclesia.

Fatemur tamen ordinem Episcoporum in universum esse de jure Divino, juxta text. in cap. *In novo 21. dist.* & sententiam Turrecrem. in *Summa lib. 5. cap. 54.* Cajetan. tom. 1. tract. 1. de potest. Pape cap. 19. S. Bonavent. Albert. Magn. Richard. Durand. & aliorum in 4. dist. 19. & esse præcipuum in Ecclesiastica hierarchia divina ordinatione instituta, ut in Conc. Trid. sess. 23. de sacram. ordin. c. 4. & can. 6.

In gloss. *publicum convocent auxilium*, nota Episcopos ubi opus fuerit non solum posse invocare auxilium brachii sæcularis, ut in textu, & in cap. *Principes 23. q. 5. & c. Cum ad verum 96. dist.* utraque enim potestas per alteram adjuvatur, ut ibi dicitur, & in cap. *Quoniam infr. eod.* sed etiam posse sæcularem potestatem ad hoc compellere, ut in c. 2. de maledic. Idem tenet Innoc. hic n. 1. in ver. *Præjudicandum*, dicens esse diversitatem inter potestatem Ecclesiasticam, & sæcularem, quia Prælati exequi non cogitur per sæcularem potestatem, sed sæcularis benè cogitur per suum Prælatum, arg. c. *Ad reprimendam inf. eod.* & sequuntur alii. Adde Conc. Trid. in cap. 5. sess. 25. de regular. ibi, *Quod auxilium, ut præbeatur omnes Christianos Principes hortatur Sancta Synodus, & sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda omnibus magistratibus sæcularibus iriungit.* Et adverte quia etsi Concilium quoad Principes utatur verbis hortatoriis, tamen cum materia sit necessitativa, ut in d. c. *Principes*, hoc dicitur consilium reverentiæ, cui est parendum, ut in cap. *Ad aures*, juncta gloss. in ver. *Consilio supra de atat. & qualis*, & scripti plenius in c. 1. n. 44. de Constit.

DE OFFICIO ORDINARI.

Alexander III. Florentino Episcopo.

C A P U T III.

CUm ab Ecclesiarum Prælati Ecclesiastica sententia in malefactores aliquos promulgatur, rata debet & firma consistere, & usque ad condignam satisfactionem inviolabiliter observari: Quapropter mandamus, quatenus si quando Plebanus sancti P. in Clericos vel laicos parochianos suos interdicti vel excommunicationis sententiam rationabiliter tulerit, ipsam facias inviolabiliter observari, & eam sine congrua satisfactione, & absque ejusdem Plebani conscientia non relaxes.

S U M M A R I U M.

- 1 **O**rdinarius Episcopo subiectus si in sibi subditum iustam sententiam ferat, Episcopus eam servari faciat, & sine satisfactione non relaxet.
- 2 Prælati Ecclesiarum dicuntur non tantum Episcopi, sed etiam inferiores ordinariam jurisdictionem habentes.
- 3 Ordinariam jurisdictionem qui habere dicantur.
- 4 Plebanus an sit Prælatus, & ordinarius Parochianorum suorum.
- 5 Prælati proprie dicuntur illi tantum, qui habent jurisdictionem fori contentiosi.
- 6 Sed large dicuntur Prælati etiam Presbyteri Parochiales.
- 7 Sententiæ Ecclesiastica appellatio venit excommunicatio, suspensio, & interdictum.
- 8 Exequi debent Episcopi sententias iustas Prælatorum sibi subiectorum.
- 9 Executor potest admittere exceptiones sententias infringentes, & de eis cognoscere.
- 10 Exequi possunt minores iudices sententias suas verbaliter, non autem realiter.
- 11 Absolvere potest Episcopus ab excommunicatione lata ab Ordinario sibi subiecto si injusta sit, aliàs secus.
- 12 Ordinarius inferior an subsit Episcopo diocesano.
- 13 Prælati oppidum an sit nullius diœcesis, an vero in diœcesi Pistoriensi, & n. seqq. usque in fin.
- 14 Loca nullius diœcesis aut origine, aut privilegio, aut præscriptione.
- 15 Prælati Ecclesiæ originalis existentia in diœcesi Pistoriensi.
- 16 Enunciative Papæ per modum statuti plenè probant situationem in diœcesi.
- 17 Pistoriensis diœcesis fines ex Mappa Geographica.
- 18 Locus probatur esse in diœcesi si Episcopus ibi tribunal exerceat, & jurisdictionem exercuerit.
- 19 Enunciative plures, & antiquissima plene probant situationem.
- 20 Præsertim si sint aliis administraculis, & probationibus fulcita.
- 21 Locus eximitur à diœcesi per dismembrationem territorii, & concessionem jurisdictionis in Clerum, & Populum excluso Episcopo.
- 22 Præpositura Prælatensis privilegia considerari possunt juxta tria tempora.
- 23 Prælati origo.
- 24 Exemptio supponit existentiam in diœcesi.
- 25 Prælatus inferior non acquirit territorium, nisi tam ipse, quam subditi eximantur à jurisdictione Episcopi.
- 26 Enunciative partis non probat.
Licet Papa in ea se fundet, num. 28. vers. Item non obstat.
- 27 Enunciative unica non probat, etiam si sit supra centum annos, cum ad minus debeant esse due.
- 28 Jurisdictio tributa ad limites consuetudinis non competit, nisi probata consuetudine.
- 29 Loca nullius diœcesis præscriptione, & n. 34.
- 30 Præpositus Prælatensis, an jurisdictionem quasi Episcopalem præscripserit privative ad Episcopum Pistoriensem, & num. seqq. usque in fin.
- 31 Prælatus inferior potest præscribere jura Episcopalia.
- 32 Præscriptio Episcopi contra inferiorem Prælatum non requirit titulum.
- 33 Præscriptio inferioris nondum completa interruptitur per actus Episcopi.
- 34 Præscriptio jurisdictionis quasi Episcopalis non constituit inferiorem in proprio territorio, nisi sit privative ad Episcopum.

1 **C**um ab Ecclesiarum. Si Ordinarius subiectus Episcopo fert in sibi subiectum iustam sententiam, Episcopus illam servari faciat, & eam sine satisfactione, & illius conscientia non relaxet. Hoc dicit secundum Joan. Andr. Bald. Butr. Cardin. & alios communiter. Et pri-

mò ponit exordium, ex quo secundò infert mandatum; ibi, *quapropter*.

Nota primò ex principio litteræ juncta superscriptione. 2 Prælatos Ecclesiarum appellari non tantum Episcopos, & illorum superiores, sed etiam inferiores jurisdictionem ordinariam habentes secundum Abb. *hic in 1. not.* Ad idem *cap. 2. infra de judic.* Unde Abbates, Archidiaconi, Archipresbyteri, Decani, & Præpositi dicuntur Prælationem habere in *cap. 1. & ibi dixi in 4. notab.* post Hostiens. Joan. Andr. Bellam. & alios *suprà de atat. & qualit.* Dicuntur autem habere ordinariam qui electi sunt à Collegio, vel Universitate, & qui Collegio, vel Universitati præficiuntur ab eo, qui administrationem habet cum jurisdictione, puta Episcopo, ut hic in gloss. 1. *in fin.* reliqui autem secus, nisi hoc habeant à Principe, vel ex consuetudine, quod latius hic prosequitur Innoc. *in princ.* cum quo Hostien. Joan. Andr. Butr. Cardin. & alii transeunt.

Secundò nota ibi, *Plebanus*, juncto principio textus. 4 Plebanum esse Prælaturam Ecclesiæ, & habere potestatem ferendi censuras, & ita esse Ordinarium Parochianorum suorum, quod concedunt Innoc. *num. 5.* Hostien. *num. 11.* Joan. Andr. *num. 4.* Anchar. *in 3. notab.* & Imol. *num. 2.* Sed tu adverte, quia iste Plebanus Sancti P. habebat jurisdictionem contentiosam de jure speciali, videlicet ex privilegio, vel præscriptione; & idè poterat excommunicare, & interdiceri, ut benè deducit Abb. *hic num. 1. ver. Nam iste Plebanus.* At secus est de jure communi, quia Plebani, & Presbyteri Parochiales, quamvis habeant curam, & jurisdictionem ordinariam fori Pœnitentialis tam in Clericos, quam in laicos habitantes ipsorum Parochiana; tamen nullam habent jurisdictionem fori contentiosi; & idè potestatem non habent excommunicandi nec in genere, nec in specie, ut firmat Abb. in *cap. Si Sacerdos nu. 10. sup. cod.* Nec Prælati proprie appellari possunt: nam strictè illi tantum dicuntur Prælati, qui habent jurisdictionem aliquam fori contentiosi, ut probatur in *cap. Decernimus*, juncta gloss. *ult. infra de judic.* & in *cap. 1. & ibi gloss. 2. de eo, qui surt. ordin. suscept.* & propterea Prælati à Parochialium Ecclesiarum Rectoribus distinguuntur in Clem. *Dudum*, §. 1. *de sepult.* Licet latè sumpto vocabulo etiam Plebani, & alii Presbyteri Parochiales dici possint Prælati hoc respectu, quia præsentunt Parochianis suis in foro animæ, & ita intelligas textum in *cap. Tua infra de Cleric. agrotant.* secundum Abb. *hic num. 1.*

Tertiò nota ibi, *Interdicti*, juncto princ. text. appellatione sententiæ Ecclesiasticæ comprehendi sententiam excommunicationis, & interdicti, adde & suspensionis, ut *cap. Quaranti infra de verb. significat.*

Quartò nota ibi, *ipsam facias inviolabiliter observari*. 8 Superiores Prælatos debere Prælatorum sibi subiectorum sententias exequi, si sint rationabiles, ut hic est casus secundum omnes, concordat text. in *l. Properandum*, §. *Sin autem reus*, *Cod. de judic.* & sic Superior ubi requiritur ab inferiore, ut exequatur illius sententiam, videtur posse admittere exceptiones eandem sententiam infringentes, & de eis cognoscere, ut hic per Butr. *num. 4.* & Imol. *n. 3.* Hæc tamen exequendi facultas competit Superiori Prælato non privative ad inferiorem, qui sententiam tulit: nam & minores iudices tam Ordinarii, quam Delegati à Principe, ac etiam Subdelegati possunt exequi sententias suas ex vi jurisdictionis quam habent, ut in *dist. §. Sin autem reus*, & arg. *cap. Significasti*, & *cap. In litteris supra de offic. Deleg.* secundum Innoc. *hic num. 7.* & Joan. Andr. *num. 3.* Intellige verbaliter, scilicet pronunciando exequendum, excommunicando, multam indicendo, & similia; & non autem realiter in possessionem mittendo, ut per Innoc. *en. d. n. 7.* & Anchar. *num. 2. in 2. oppos. Speculat. in tit. de execut. sent. §. Nunc dicendum est a quibus circ. princ.* qui tamen nil firmat Sed tu vide Bart. in *leg. à Divo Pio n. 14. ff. De re judic.*

Quintò nota ex fine textus, Episcopum posse absolvere ab excommunicatione lata per Ordinarium inferiorem sibi subiectum, si eam minus iustam esse comperit, ipso tamen vocato, qui sententiam tulit, ut per Butr. *hic nu. 4.* Sed si eam invenerit rationabilem, non debet illum absolvere, sed remittere ad suum excommunicatorem, ut absolvat, ad præscriptum *cap. Ad reprimendam infra cod.* ut hic in gloss. *final.* & per Abb. *num. 3.*

Ultimò nota Ordinarios inferiores esse subiectos Episcopo

scopo diocesano, eorumque jurisdictionem non esse privatam, sed cumulatam cum ipso, ut hic probatur aperte: nam iste Episcopus Florentinus jubetur exequi sententiam justam Plebani, eamque non relaxare nisi eo vocato, quorum neutrum facere posset, si Plebanus illi subiectus non esset, ad idem *cap. 1. infra de eo qui furt. ordin. suscept. cum multis similibus*. Hoc tamen intellige, nisi inferior præscripsisset incerta parte diæcesis jurisdictionem ordinariam in exclusionem Episcopi, quod fieri potest, ut eo textus in *cap. Auditis*, & ibi plene scripti *infra de præscript.* Item hoc intellige, nisi inferior ex privilegio Apostolico haberet territorium separatum cum jurisdictione Episcopali, vel quasi in Clerum, & populum excluso Episcopo, ex hoc enim locus efficeretur nullius diæcesis, ita ut nec esset de diæcesi, nec in diæcesi Episcopi, ut dixerunt Domini de Rota *decis. 207. num. 2. divers.* & fufius scripti in *cap. Grave num. 10. infra eod.* & in *cap. Nullus n. 20. de Paroch.* & dicam *infra num. 21.* Quorum quidem locorum meminit Tridentina Synodus in *cap. 9. in princ. sess. 24. & aliis in locis.*

13 Hinc infero ad jurisdictionem Præpositi Pratenfis, & quæro, An oppidum Prati sit nullius diæcesis, an verò in diæcesi Pistoriensi.

Cùm jam dudum penderet in Sacra Congregatione Concilii causa jurisdictionis inter Episcopum Pistorientem, & Præpositum Collegiatæ Ecclesiæ Sancti Stephani Terræ Prati, ut hæc controversia quantocius diffiniretur, D. Cardinalis Medices præfens dictæ Ecclesiæ Præpositus, & Episcopus Pistoriensis per supplicem libellum ab utroque subscriptum supplicaverunt fel. record. Gregorio XV. quatenus eidem Congregationi committeret, & mandaret, ut causam hujusmodi tam in petitorio, quam in possessorio terminaret, ac decideret, & ejus sanctitas per speciale rescriptum annuit illorum petitioni, mandavitque ipsi Congregationi, ut totam hanc causam cognosceret, ac diffiniret. Post hujusmodi autem commissionem partes concordarunt, ut pro causæ expeditione ante omnia proponeretur infrascriptum dubium, videlicet An Terra Prati sit in diæcesi Pistoriensi in casu, & ad effectum de quo agitur. Ex scripturis autem ab Episcopo exhibitis videtur concludenter probari existentia in diæcesi.

14 Quod ut evidentius appareat observandum est tribus modis posse contingere, ut aliquis locus sit nullius diæcesis, videlicet origine, privilegio, ac præscriptione, ut scripti latissimè in *cap. Nullus a num. 12. infra de Paroch. origine*, quia in antiqua divisione Provinciarum, & Urbium, in quibus Petrus Apostolorum Princeps Archiepiscopus, & Episcopus constituit, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in *cap. 1. & in cap. In illis 80. dist. & in cap. 1. 99. distinet.* quædam loca remanserunt omninò extra limites cuiusque diæcesis, quæ utcumque contermina, seu adjacentia, uni, aut pluribus diæcesibus, verè tamen in nullius finibus fuerunt inclusa. Quorum quidem locorum meminit Joan. An dr. in *addit. ad Speculat. tit. de privil. vers. Et sciendum quod quidam sunt Abbates*, ubi de Abbatte Sublacensi, Farfensi, & quæ aliis pluribus, & *vers. Aliqui vero post Host. in c. Cum contingat n. 1. de foro compet.*

15 Et quidem quod pertinet ad originem tantum abest, ut Pratum fuerit ex illis locis, quæ in divisione limitum remanserunt extra limites cuiusque diæcesis, ut potius constet apertissimè inclusum fuisse in diæcesi Pistoriensi: nam inter alia exhibentur ab Episcopo litteræ Apostolicæ, & Conistoriales sex diversorum Pontificum ab anno 1134. videlicet Innocentii II. Cælestini II. Anastasii IV. Urbani III. Innocentii III. & Honorii III. Episcopo Pistorien. directæ, in quibus præscribuntur termini, & Ecclesiæ Pistorien. diæcesis, inter quas primo loco recensetur Plebs S. Stephani in Prato, & deindè adjiciuntur hæc formalia verba: *Ad hæc adiacentes sancimus, ut occasione privilegii, quod Pratenfes à nobis se impetrasse congaudent, nulla injuria, vel imminutio, & inobedientia matri sue Pistoriensi Ecclesiæ in aliquo inferatur, nec Pratenfis Ecclesiæ, vel Clerici ipsius loci eodem rescripto contra justitiam, vel dignitatem, aut inobedientiam Ecclesiæ, seu Episcopi Pistoriensis utantur; sed quemadmodum prædecessorum nostrorum tempore extitit, ita iam dicta Pratenfis Ecclesiæ absque alia diminutione potestatis, aut dignitatis Pistoriensi Ecclesiæ, vel Episcopo ejus in omnibus obediens, & subiecta per-*

maneat, simile in cap. ult. infr. de confir. util. vel inutil. & in cap. Cum non liceat de præscript.

Rursum exhibentur litteræ in forma Brevis ejusdem Cælestini II. quibus anno 1147. Idem Pontifex scripsit Cle- ro, & Populo Pratenfi his verbis: *Per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus Venerabili Fratri Nostro Pistoriensi Episcopo tamquam proprio Pastori, & animarum vestrarum Episcopo, absque ulla contradictione debitam obedientiam, & reverentiam similiter deseratis. Quæ quidem litteræ Apostolicæ clarissimè probant originalem existentiam in diæcesi Pistoriensi, & omnimodam dictæ Præposituræ subjectionem Pistoriensi Episcopo; quia emanarunt principaliter ad describendam diæcesim, & in illis non enunciatur simpliciter, sed auctoritate Apostolica statuitur, & disponitur, ut Præpositura, & illius Clerici subsint eidem Episcopo, illumque recognoscant in Pastorem, & proprium Episcopum animarum suarum. Unde ex his resultat plenissima probatio, *cap. Si Papa, §. 1. ubi omnes notant de privileg. lib. 6. Clem. unic. de probat.* & in his terminis resolvit Rota *decis. 405. num. 1. & 2. & per totam, & decis. 432. num. 2. & decis. 683. nu. 2. ad finem par. 1. recent.* Cùm quibus contantur Mappa antiquissima, seu Planta Geographica compulsata ex Archivio Pistoriensi, ex qua apparet limites dicti Episcopatus ab Oriente esse flumen Bisentii dividens diæcesim Pistoriensem à Florentina; & trans flumen à parte Pistorii sitam esse Terram ipsam Prati, quod ponderat Rota in præallegata *decis. 405. n. 1.**

Ac præterea extat in Oppido Prati antiquissimum Episcopale Palatium, in quo Episcopi tanquam in proprio Tribunali semper ordinariam jurisdictionem exercuerunt, ut patet ex innumeris ferè actis productis, & compulsatis ab anno 1424. usque in præsentem diem, & dantur Vicariorum deputationes in eadem Terra Prati factæ non solum ab Episcopo, sed etiam à Capitulo Pistoriensi Sede vacante usque ad annum 1536. quo ex concordia inita inter Episcopum, & Præpositum fuit constitutus communis Vicarius, qui nomine utriusque jus diceret, videlicet pro Episcopo in his, quæ spectant ad jurisdictionem Ordinariam, & pro Præposito in his, quæ pertinent ad illius indultum. Erectio autem Tribunalis, & exercitium jurisdictionis nulli dubium est quin probent situationem in diæcesi, per text. in *c. Cum Episcopus, de offic. Ordin. lib. 6. & docuit Bald. cons. 420. n. 1. in fin. vers. Item per exercitium lib. 1. & alii citati à Mascardo de probat. concl. 103. vol. 1.*

Ac postremò dantur innumeræ ferè enunciatiæ antiquissimæ tam in litteris Apostolicis, quam in aliis scripturis etiam à Præposito compulsatis, & productis usque ab anno 1246. in quibus Pratum enunciatur Pistoriensis diæcesis: inter quas extat mandatum procuræ Cosmi Primi Magni Ducis Etruriæ anno 1549. ad præsentandum Præpositum coram Episcopo Pistoriensi, vel ejus Vicario cum institutione subsequuta, & effectum sortita; in quo mandato, & institutione similiter Præpositura pluries enunciatur Pistorien. diæcesis, & datur etiam solemnibus enunciatiæ Joan. Cardinalis Medices, qui postea ad Pontificatum evectus est, & Leo X. appellatus. Is enim in instrumento sui personalis accessus ad dictam Præposituram enunciatur Præpositus Collegiatæ Ecclesiæ Prati Pistoriensis diæcesis anno 1492.

Sed novissimè exhibitæ sunt centum quinquaginta tres similes enunciatiæ, ex registris Apostolicis extractæ à Sixto IV. usque ad Paulum V. inter quas quatuor sunt de ipsamet Præpositura, prima scilicet Innoc. VIII. ad favorem dicti Joan. Cardin. Medices; secunda ejusdem Leonis; tertia Julii III. quæ fuit nova provisio super institutione facta ab Episcopo Pistoriensi ad præsentationem ipsius Cosmi; quarta Gregorii XIII. ad favorem Ferdinandi Cardinalis Medices postea Magni Ducis. Reliquæ enunciatiæ sunt in collationibus Canonicatum dictæ Ecclesiæ, seu Beneficiorum in Terra Prati, seu illius Comitatu existentium. Quæ quidem enunciatiæ cum sint quamplurimæ, & antiquissimæ, plene probant situationem, ut notant Burr. Aretin. & alii in *c. Cum causam, de probat. DD. in l. Cum aliquis, C. jur. deliber.* & sepius decidit Rota, ut apud Card. Seraph. *decis. 438. n. 1. & decis. 161. num. 4. & in recent. decis. 261. nu. 8. part. 6. & sepe aliàs.* Cùm præsertim non solum sint fulcitor ad miniculis, sed etiam aliis corroboratæ probationibus, Achil. *decis. 7.*

decif. 7. de confess. Rot. dec. 405. num. 3. part. 1. & decif. 223. par. 2. recent. Hęc quoad originem.

21 Privilegio autem locus fieri potest nullius diœcesis per separationem, seu dismembrationem à diœcesi, in qua prius existerat, & per concessionem jurisdictionis quasi Episcopalis factam inferiori Prelato in Clerum, & Populum privativè ad Episcopum. Per hoc enim inferior constituitur in proprio territorio; & sic extra diœcesim Episcopi, ut resolvit Rot. *decif. 324. par. 1. recent.* & dictum est supra *num. 12.* Quotiescumque enim Prelati inferiores habent territorium separatim, illud dicitur esse nullius diœcesis; itaut nec in diœcesi, nec de diœcesi alterius esse dicatur; sed sit proprium territorium, respectu cuius ipsi quovis diœcesani vocantur, ut voluit gloss. in Clem. 1. §. *Voluntus in ver. Diœcesanis*, quam ibi sequuntur Cardin. in 4. *quest. num. 2.* Imol. *num. 38.* Abb. *nu. 15.* & Vital. *num. 4. de foro compet.* Et ubi privilegium est tale, ut non modo eximat, sed etiam tribuat jurisdictionem excluso Episcopo, territorium dicitur effectum, veluti propria diœcesis Prelati inferioris, ut notat Joan. Andr. in *cap. Nimis circa med. de jurejur.* Anchar. in *cap. Postulasti sub num. 4. de foro compet.* & Rota *decif. 207. in fin. par. 2. diversor.*

22 Verum hujusmodi dismembratio, ac jurisdicção nullatenus probatur ex parte Præposituræ: nam illius privilegia considerari possunt juxta tria tempora.

23 Primum tempus est ab erectione Prati, quod dicitur initium cepisse sub anno 1107. ut Ricordanus Malaspina antiquissimus rerum Florentinarum Scriptor testatur, usque ad annum 1534. Et hoc tempore quamvis Ecclesia Pratenfis obrinuerit quædam privilegia ab Urbano, Paschali, & aliis Pontificibus; tamen Innoc. II. & alii quinque Pontifices declararunt ex hoc privilegio nihil censeretur detractum potestati Episcopali Pistoriensi, & Ecclesiam Pratensem esse eidem Episcopo subjectam sicut prius, ut dictum est supra *num. 15.*

24 Secundum tempus est anni 1463. quo tempore Ecclesia Pratenfis obtinuit indultum exemptionis à Pio II. sed hoc privilegium tantum abest, ut probet statum nullius diœcesis, ut potius illum excludat: tum quia in eo dicta Ecclesia enunciat diœcesim Pistoriensem: tum quia tribuitur eidem Ecclesiæ indultum simplicis exemptionis, quæ quidem exemptio necessariò supponit existentiam in diœcesi, ut probat text. in *c. Cum Episcopus*, & ibi Gemin. in 3. *not. de offic. Ordinari. lib. 6.* Joan. Andr. in *addit. ad Specul. tit. de privil. vers. Sciendum.* Tum denique quia exemptio non est universalis totius Cleri, & Populi, sed restricta ad Ecclesiam illius beneficia, & personas his verbis Decernentibus Ecclesiam, seu Plebem cum Præpositura, Canonibus, Præbendis, & Beneficiis ejusdem, necnon Præpositum, Capitulum, & Personas, & Beneficiatos Presbyteros nobis, & ejusdem sedi immediatè subiectos existere; & tamen ad constituendum Prælatum extra diœcesim requiritur, ut tam ipse Prælatum, quam Clerus, & Populus eximatur, ut patet infra *num. 25.*

Nec est omittendum ex dictis litteris Pii II. Præpositum obligari ad præstandum juramentum sub forma infra scripta, videlicet, Ego Carolus de Medicis Præpositus Ecclesiæ, seu Plebis S. Stephani Praten. Pistoriensis diœcesis, &c. quod est sumptum ex Registro Bullarum Camere Apostolicæ, & exhibetur in forma authentica.

25 Ultimum tempus est anni 1543. quo Paulus III. concessit indultum Episcopalis jurisdictionis Cardinali de Rodulphis tunc Præposito Pratenfi cum enunciativa nullius diœcesis. Quod tamen privilegium tribuit Præposito jurisdictionem in Canonicos, & beneficiatos dictæ Ecclesiæ, & oppidi Pratenfis tantum, sed non in populum, neque in alios Clericos non beneficiatos. Ergo non constituit Præpositum in proprio territorio, seu in statu nullius diœcesis juxta gloss. communiter receptam in Clem. 1. §. *Voluntus in ver. Diœcesanis de foro compet.* & dictum est supra *num. 21.* Rursus non eximit Præpositum à jurisdictione Episcopi, ut requiritur ad hoc, ut inferior dicatur habere proprium territorium, ut firmat Gemin. post Joan. de S. Georgio in *c. 2. col. 4. vers. Quæro an inferiores Prelati*, & ibi etiam Petr. de Anchar. *sub num. 10. vers. Si vero per privilegium, de constit. lib. 6.* & animadvertit S. Congregatio Concilii in causa jurisdictionis inter Archiepiscopum Urbinaten. & Abbatem Castri Durantis, ut dixi in *cap.*

Cum contingat num. 37. infra de for. comp. Unde Pistorien. Episcopus remanet Ordinarius Cleri, & Populi in privilegio non comprehensi, *cap. Ex ore ad fin. de privil. c. Cum olim in fin. de præscript.*

Neque obstat dicta enunciativa, nullius: tum quia est enunciativa partis, & non Papæ, ideòque non probat Serap. *dec. 330. n. 2. Rota in recent. dec. 71. n. 5. par. 2. & dec. 160. par. 1.* tum quia est unica, & ideò non probaret etiam si esset antiquissima supra centum annos, Crotus *conf. 34. Viso nu. 17. vers. Hoc enim casu lib. 1.* & fuit decisum in causa Astoricens. Beneficii die 4. Novemb. 1585. coram bon. mem. Card. Pamphilio, & in aliis pluribus causis, ut referatur in præallegata *dec. 160. n. 6.* Ad minus enim debent esse due, ut per Aret. in *c. Cum causam n. 23. vers. Sed potest responderi de probat.*

28 Ac præterea Paulus III. tribuit præposito jurisdictionem adjectis verbis, prout hæctenus exercere consuevisti: quare ut sit locus privilegio, Præpositus probare debet se hanc jurisdictionem exercere consuevisse, arg. *l. Fundum, ff. De contrah. empt.* & notat Innoc. Abb. & alii in *c. Inter dilectos, de fid. instrum. Seraphin. dec. 360. n. 1. & dec. 404. nu. 10.*

Item non obstat, quod Præpositus asseruerit se esse in pacifica, & immemorabili possessione dictam jurisdictionem exercendi: nam præterquamquod hæc est assertio partis, quæ nihil probat, ut dictum est supra *num. 26.* etiam si Papa in illa se fundaret, Rota *decif. 154. nu. 4. par. 2. diversor.* ubi de communi. In hoc indultum est manifestè subreptitium, quia idem Cardinalis Præpositus, qui indultum impetravit, iniit concordiam cum Card. Puccio Episcopo Pistorien. anno 1536. & sic septem annis ante indultum, in qua concordia partes, ut asseruerunt, finem imponere cupientes omnibus differentiis, discordiisque, & controversiis orris, & oriundis durante eorum vita super jurisdictione tam Ecclesiæ Pistoriensis, quam Præposituræ Pratenfis in Oppido Prati, convenerunt deputare in dicto Oppido Vicarium communem, qui nomine utriusque, videlicet Episcopi Pistoriensis in iis, quæ ad jurisdictionem ipsius, & Præpositi occasione indultæ Apostolice concernunt, jus dicere.

29 Demum præscriptione acquiri potest status nullius diœcesis, si inferior Prælatum in certo territorio omnimodam jurisdictionem quasi Episcopalem exerceat in Clerum, & Populum privativè ad Episcopum spatio annorum quadraginta cum titulo, vel per tantum tempus, cujus initii non extet memoria, *c. Cum persona, de privil. lib. 6.* & notat Abb. post alios in *cap. Auditis nu. 7. de præscript.* & tangetur infra *n. 34.* Cæterum hæc præscriptio ex parte Præposituræ similiter non probatur, quod patebit satis aperte ex distinctione temporum, quibus Episcopus, & sic Præpositus jurisdictionem exercuerunt. Præpositus enim cepit actus jurisdictionales anno 1282. usque ad 1372. & sic per annos 90. quo tempore nulli dantur actus pro Episcopo. Unde Præpositus concurrentibus requisitis potuit hoc spatio præscribere jura Episcopalia, *c. Irrefragabili, §. Excessus infra eodem, cap. Cum contingat de foro compet. cap. Dilectus de appellat. cap. Auditis, & c. Cum olim de præscript.* Sed è converso ab anno 1372. usque ad 1561. & sic per annos 189. nulli dantur actus pro Præposito. Episcopus verò docuit se omnimodam jurisdictionem exercuisse per se solum absque ullo actu intermedio Præpositi ab anno 1424. usque ad annum 1536. quo anno inita fuit concordia suprascripta. Unde spatio annorum 112. dubium non est quin Episcopus præscriperit contra præscriptionem Præpositi, *cap. 1. 13. quest. 2. & cap. 1. & 2. 16. qu. 3. præsertim*, quia præscriptioni Episcopi, cum per eam fiat reditus ad jus commune, Canones assistunt, adeò nec titulus requiratur, *cap. 1. ubi omnes notant, de præscript. lib. 6.* A tempore autem concordie, id est, ab anno 1536. usque ad annum 1561. nulli dantur actus Præpositi, itaut potuerit præscribere contra Episcopum. Ac demum ab anno 1561. usque ad annum 1607. quo tempore lis mota fuit, actus ut plurimum gesti fuerunt à Vicario communi, qui jurisdictioni Episcopi nullatenus præjudicavit juxta tenorem concordie. Ac præterea per actus ab Episcopo gestos semper fuit interrupta qualiscumque Præpositi præscriptio nondum completa, ut notat Innoc. in *cap. Auditis de præscript. num. 4. vers. Potest etiam, & num. 5. vers. Item sit interruptio*, quem ibi sequuntur Holt. *nu. 2. in fin. & nu. 3. vers. sit etiam.* Joan. Andr. *num. 5. eod. vers. Butr. nu. 10. vers. Oppono.* Anchar. *n. 8. in 5. oppos.* & Joan. de Anan. *num. 9. Præterquam quod*

quod etiam si hoc tempore, quod capit annos quadraginta, Præpositus potuisset præscribere jurisdictionem, secundum ea, quæ leg. & not. in *dist. cap. Cùm persona, de privil. lib. 6.* non tamen illam præscripsisset privativè, sed cumulativè cum Episcopo, quia etiam Episcopus illam eodem tempore exercuit: hoc enim casu, aut nullo modo inferior præscribit, cùm actus Episcopi interruptant præscriptionem inferioris, secundum opinionem Innoc. de qua supra proximè, aut ad summum præscribit cumulativè, secundum opinionem Abb. & Alex. de Navo in *dist. cap. Auditis*, ut ibi plenè scripti à num. 6. usque in fin. At certum est jurisdictionem non constituere Prælatum inferiorem in proprio territorio, nisi illa sit privativè ad Episcopum, ut notat

gloss. communiter approbata in præallagata Clem. 1. §. *Volumus in ver. Diæcesanus, d. foro compet. Abb. in cap. Sicut unire num. 3. vers. Aut iste Prælati de excess. Prælat. & in Clem. Diæcesanus num. 1. in ver. Proprii, de vit. & honestat. Clericor. & dictum est supra num. 29. Unde quod pertinet ad præsens dubium, perindè est Præpositum præscripsisse cumulativè, ac si nullo modo præscripsisset.*

Ex quibus videtur respondendum oppidum Prati existere in diocesi Pistoriensi. Postea tamen hoc oppidum fuit erectum in civitatem à fel. recor. Innoc. X. & ejus Ecclesia in Cathedrali æquè principaliter unitam Ecclesie Pistoriensi.

DE OFFICIO ORDINARII.

Idem Alexander III. Cantuariensi Archiepiscopo, & ejus suffraganeis.

C A P U T IV.

CUm vos plerumque oporteat ordinationem Ecclesiarum differre, pro eo quòd quandoque personæ vobis minus idoneæ præsentantur: aut inter vos & præsentatores, alia de causa radix dissensionis emerferit: & infra. Fraternitati vestræ mandamus, quatenus si quando in vacantibus Ecclesiis, in quibus Ecclesiastica persona præsentationem non habet, vel quia personæ minus idoneæ præsentantur vel alia de causa de jure personas non poteritis in eis instituere: appellatione remota ponatis œconomos, qui debeant fructus percipere: & eos, aut in Ecclesiarum utilitatem expendere, aut futuris personis fideliter reservare.

S U M M A R I U M.

- 1 **O**conomus in Ecclesia vacante per Episcopum est ponendus, si illius ordinatio ex aliqua causa differatur, & num. 4.
- 2 Patronus laicus præsentans indignum, an sit ipso jure privatus potestate præsentandi, & num. 34. & seqq. usque in fin.
- 3 Oconomus de jure communi non potest constitui per Episcopum in Ecclesia vacante, si ea sit juris patronatus Ecclesiastici, & num. 8.
- 4 Secus ex Concilio Tridentino, num. 7.
- 5 Patronus Ecclesiasticus de jure habet custodiam Ecclesie vacantis.
- 6 Contra ex Concilio Tridentino, num. 6.
- 7 Patronus laicus non potest se ingerere in rebus Ecclesie, nec habet custodiam, sed defensionem tantum.
- 8 Patroni tam laici, quam Ecclesiastici post Concilium Tridentinum nullatenus possunt se ingerere in fructibus beneficii.
- 9 Oconomus debet Episcopus constituere in Parochiali statim habita notitia illius vacationis.
- 10 Oconomus dicitur cui res Ecclesie gubernanda mandatur.
- 11 Capitulum sede vacante potest ponere œconomos in beneficiis vacantibus, quorum collatio pertinet ad Episcopum.
- 12 Et quid post Concilium Tridentinum.
- 13 Custodia Ecclesie vacantis ad quem spectet, remissivè.
- 14 Principes seculares an ex consuetudine possint habere jus deputandi œconomos in Ecclesiis vacantibus.
- 15 Oconomus in Ecclesia vacante ab Episcopo deputatus habet administrationem omnium bonorum Ecclesie vacantis, etiamsi institutio non ad Episcopum, sed ad inferiorem spectet.
- 16 Non tamen debet fructus sibi applicare, sed in utilitatem Ecclesie convertere, vel successoribus referre.
- 17 Item tenetur inventarium conficere.
- 18 Et debet esse Clericus.
- 19 Debetur tamen illi congrua arbitrio Episcopi.
- 20 Et unde hæc portio sumenda sit si fructus sint consumpti, vel insufficientes.
- 21 Fructus Ecclesie vacantis successoribus sunt reservandi.

- 22 Nisi sint tales, qui servando servari non possint.
- 23 Vel nisi sint fructus, seu spolia beneficiati præmortui.
- 24 Oeconomi deputatio in Ecclesia vacante non pertinet indistinctè ad Episcopum, sed ad eum, qui habet jus instituendi.
- 25 Et quid post Concilium Tridentinum.
- 26 Oeconomi deputatio in Parochialibus vacantibus non spectat ad Abbatem habentem jus conferendi, sed ad Episcopum viciniorem.
- 27 Patronus præsentando indignum, an sit ipso jure privatus pro illa vice potestate præsentandi, latissimè discutitur, ut num. seqq. usque in fin.
- 28 Quid in Patrono Ecclesiastico, qui præsentat indignum scienter, & num. 49.
- 29 Et quid si ignoranter, num. 32.
- 30 Et quid in patrono laico, qui præsentavit indignum ignoranter, num. 33.
- 31 Et quid si patronus laicus præsentavit indignum scienter, num. 34. & seqq. usque in fin.
- 32 Referuntur auctores, & fundamenta pro opinione negativa, num. 35. & num. seqq. usque ad num. 39.
- 33 Item referuntur auctores, & fundamenta pro contraria opinione affirmativa à dicto numero 39. usque ad numer. 46.
- 34 Approbatur prima opinio negativa à dicto num. 46. usque ad num. 56.
- 35 Et refellitur distinctio Lambertini num. 56. & num. seqq. usque in finem.
- 36 Patronus Ecclesiasticus non potest variare, & eo ipso quod præsentat scienter indignum, jus providendi Ecclesiam ad Episcopum devolvitur, vel ad eum, ad quem pertinet institutio. & num. 31.
- 37 Eligentes scienter indignum sunt ipso jure privati pro illa vice potestate eligendi, & num. 44. & 50.
- 38 Patronus Ecclesiasticus qui ignoranter præsentavit indignum, post cassationem potest variare, & habet integrum tempus ad præsentandum.
- 39 Patronus laicus qui præsentavit indignum ignoranter, infra quatuor menses potest variare, & alium præsentare.
- 40 Præsentare minus idoneum, vel nullum paria sunt.
- 41 Variatio facilius permittitur, quando actus est illicitus.
- 42 Patronus Clericus habet semestre ad præsentandum, quia

variare non potest, laicus verò quadrimestre tantum, quia potest variare.

- 40 Intellectus, & Si quis Oratoriæ domum, in authen. de Sanctiss. Episcop. & num. 53.
- 41 Electionem habens ex dispositione testatoris, eligendo indignum privatur ipso facto potestate eligendi.
- 42 Idem si habeat electionem ex gratia, vel ex privilegio. Declaratur, num. 54.
- 43 Patronus laicus habet potestatem presentandi ex gratia, & num. seqq.
- Declaratur, num. 54.
- 45 Postulantes dignum ante presentationem factam superiori possunt variare, sed postulantes indignum non, quia sunt ipso jure privati.
- 46 Pœna privationis potestatis presentandi non debet induci, nisi expressè de jure cautum reperiat, & n. 48. & 51.
- 47 Presentans indignum presumitur eum presentare scienter.
- 52 Electio dat jus in re, presentatio verò jus ad rem.
- 53 Leges civiles disponentes de materia spirituali, vel spirituali annexa, sicut est jus patronatus, etiam in favorem Ecclesiarum non sunt attendenda.
- 55 Patronus laicus non obstante reprobatione examinatum de primo presentato, & appellatione ab eo interposita potest alterius nomen deferre.
- 56 Presentatio de non idoneo, & de indigno differunt, & refellitur contraria opinio Lambertini.

Cum vos. Si ordinatio vacantis Ecclesiæ differtur ex causa, œconomus in ea per Episcopum est ponendus: Hoc dicit Joan. Andr. Bald. Bellam. Burr. Cardin. Jo. de Anan. & Barbaria. Communis divisio. Secunda ibi, Fraternitatis.

Nota primo ibi, Persona minus idonea presentantur. Patronum laicum ex eo, quod presentet indignum, non esse privatum jure, nec privandum potestate presentandi, ut non obscure innuitur hic: nam si esset privatus, ordinatio Ecclesiæ non esset differenda, sed statim ad Episcopum devolveretur, ut hic per gloss. 2. & Abbatem in 1. notab. Sed an hoc sit verum, plenè dicam infra à num. 34. usque in finem.

Secundò nota ibi In quibus Ecclesiastica persona presentationem non habet. Si Ecclesia sit jus patronatus Ecclesiastici, & ordinatio Ecclesiæ ex causa differatur, Episcopum non posse in ea œconomum constituere, nec esse locum dispositioni hujus textus. Rationem reddit gloss. 1. quia persona Ecclesiastica facilius cogitur ad concordandum, & consentiendum, puta per suspensionem, vel per subtractionem beneficii, ut cap. Consultuit 74. dist. Aliam rationem reddit hic Innocen. num. 1. vers. Ubi autem, Hostien. num. 4. & Joan. Andr. num. 15. vers. Sed si patronus, & Abb. num. 4. vers. Sed tu dic melius; videlicet, quia ubi Patronus est Ecclesiasticus, cum ei debeat de temporalibus responderi, cap. 2. 16. qu. 2. cap. 1. de Capell. Monach. ipse habet custodiam Ecclesiæ vacantis, & non Episcopus, arg. cap. Bona de appellat. cap. Relatum, il secundo, §. Noncine de testam. cap. Cum & plantare, §. In Ecclesiis de privileg. Et sic differentia est inter patronum laicum, & Ecclesiasticum, quia patronus laicus non potest se intrinsece de rebus Ecclesiæ, nec habet custodiam, sed defensionem tantum, ut cap. Decernimus, & cap. Filius 16. qu. 7. c. 1. cum quatuor cap. seqq. 10. dist. gloss. penult. hic vers. Et ex hac littera, Innocen. num. 1. Hostien. num. 3. vers. Et idem est, Jo. Andr. num. 15. Et ideo si Ecclesia sit patronatus laicalis, œconomus in ea ab Episcopo est constituendus, secus si sit patronatus Ecclesiastici, quia custodia pertinet ad patronum, ut dictum est.

Sed hæc differentia sublata est à Concilio Tridentino in cap. 9. vers. Patroni autem sess. 25. ubi statuitur, ut patroni beneficiorum cujuscumque ordinis. & dignitatis etiam si Communitates, Universitates, Collegia quæcumque Clericorum, vel laicorum existant, in perceptione fructuum, proventuum, obventionum quorumcumque beneficiorum, etiam si verè de jure patronatus ipsorum ex fundatione, & dotatione essent, nullatenus, nullave causa, vel occasione se ingerant, sed illos liberè Rectori, seu Beneficiario non obstante etiam quacumque consuetu-

dine distribuendos dimittant. Itaque sive Ecclesia sit libera collationis, sive jus patronatus Ecclesiastici, sive laicalis, Episcopus statim habita notitia vacationis, debet in ea Oeconomum, seu Vicarium constituere, qui onera Ecclesiæ sustineat, ejusque custodiam, & administrationem habeat, ut patet in cap. 18. sess. 24. ejusdem Concilii. Adde quod Hostien. hic num. 2. vers. Idem tamen juris est, & num. 5. vers. Et idem puto; firmiter concludit non esse differentiam, an Ecclesia sit jus patronatus Ecclesiastici, vel laicalis, sed utroque casu pendente tempore sex, vel quatuor mensium ad presentandum Episcopum debere œconomum constituere: & hæc opinio Host. est hodie approbata à Concilio Tridentino, ut prædixi.

Tertiò nota ibi, Ponatis œconomos, ubi provisio Ecclesiæ, vel ex presentatione minus idonei, vel ex discordia inter presentatores, & Episcopos, vel ex alia causa protrahitur, & superior non potest juridicè Rectorem præficere, Episcopum, vel alium habentem jus instituendi debere in ea œconomum deputare ad fructus conservandos, ut hic, & in cap. Quomam quidam 75. dist. Dicitur enim 10 œconomus, cui res Ecclesiæ gubernanda mandatur, l. Omnes, §. Hoc nihilominus, Cod. de Episcop. & Cleric. secundum Hostien. hic num. 5. Et ira qui non potest ponere Rectorem in Ecclesia, ponat œconomum, ut inquit Abb. hic in 2. notab. Ad quod tamen vide omninò quod scripsi in cap. Quomam à n. 16. usque ad n. 22. infra de jure patr.

Et ex hoc infert idem Abb. ubi supra, ut Capitulum Sede vacante, quamvis non possit beneficia conferre, cap. Illa infra ne Sede vacante, tamen possit ponere œconomum in beneficiis vacantibus, quorum collatio pertinet ad Episcopum, allegat Joan. Andr. in c. unic. ne Sede vacan. lib. 6.

Sed hodie Capitulum Sede vacante nullam sibi vendicat auctoritatem deputandi œconomos in Parochialibus vacantibus, sed infra octo dies post mortem Episcopi Officialem, seu Vicarium constituit, ut in Concilio Tridentino cap. 16. sess. 24. Qui quidem Vicarius statim habita notitia vacationis Ecclesiæ constituet in ea Vicarium, seu Oeconomum, & illa omnia munia obibat, quæ idem Concil. sess. 24. cap. 18. statuit obeunda ab Episcopo, seu ejus Vicario, cum Parochialis Ecclesiæ vacatio contigerit, ut ex sententia S. Congregationis Cardinalium ejusdem Concilii Interpretum, dixi in dist. cap. Illa nu. 17. 18. & 28. Ne Sede vacante.

Generaliter autem ad quem spectet custodia Ecclesiæ vacantis, dic ut plenè per Henric. Boich. in cap. In Lateranensi infra de præbend. & an custodia, vel jus deputandi œconomos in Ecclesiis vacantibus possit competere Principi seculari ex consuetudine, vide hic per Host. num. 3. vers. Et idem est ubi habet patronum laicum, Jo. Andr. num. 15. Abb. nu. 4. & per DD. in c. Generali, & c. Quia sæpè de elect. lib. 6. & in c. Presentis, §. Porrò, de offic. ordinar. cod. lib.

Quartò nota ibi, qui debeat fructus percipere, Oeconomum in Ecclesia vacante ab Episcopo deputatum debere illius fructus percipere, ut hic in littera, quod locum habet etiam si jus instituendi spectet ad inferiorem Prælatum, ut aliàs censuit Sacra Congregatio Concilii: nam consultata, an Vicarius ex c. 18. sess. 24. constitutus habeat custodiam, & administrationem omnium bonorum Ecclesiæ vacantis, etiam si institutio non ad Episcopum, sed ad inferiorem spectaverit: Respondit habere, non obstantibus iis, quæ traduntur per Doctores in c. Vos de off. ordin. Non tamen debet fructus sibi imburfare, ut inquit Hostien. hic num. 5. in ver. Perciperes sed in utilitatem Ecclesiæ convertere, aut successoribus fideliter reservare, videtur in littera. Unde & debet de fructibus inventarium conficere, ut hic per Bald. n. 5. vers. Quæro utrum, iste œconomus, & debet esse Clericus; quia persona Ecclesiastica facilius potest cogi rationes reddere Episcopo, quam persona laica, l. Omnes, §. Nihilominus, Cod. de Episcop. & Cler. Bald. loco cit. Debetur tamen illi congrua portio, ut in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 18. ibi, Idoneum in ea Vicarium cum congrua ejus (scilicet Episcopi) arbitrio fructuum portionis assignatione. Qualiter autem hujusmodi arbitrium in taxatione congruæ portionis ab Episcopo sit moderandum, dic ut scripsi ex sententia ejusdem Sacræ Congregationis in cap. de Rectoribus num. 9. & 10. infra de Cler. agrot. & cum quaesito fuerit unde hæc portio sumenda sit, quando constat fructus esse consumptos, aut extrantes ita tenues, ut

Vicarii sustentationi non sufficient: responsum est fumentam esse ex fructibus percipiendis, nisi aliquæ personæ sint jure obligatæ ad supplendum aliud.

- 21 Ultimò nota ex fine textus, fructus Ecclesiæ vacantis esse reservandos in tempus successoris, ut hic, & in concordantibus, de quibus in gloss. *ultim.* Ad idem Concilium Tridentinum *sess. 25. cap. 9. vers. Patroni autem*, ibi: sed illos liberè Rectori, seu Beneficiario, non obstante etiam quacumque consuetudine distribuendos dimittant. Nec debet œconomus aliquid exinde alienare, nisi sint tales, qui servando servari non possunt, ut *l. Lex qua tutores in fin. C. De administr. tutor. l. Divus in fin. primi respons. ff. De petit. hered. cap. Si quis Episcopus 10. qu. 2. gloss. ubi sup.* Hos enim potest œconomus vendere, cum hoc expediat Ecclesiæ, sed tamen illorum pretium debet fideliter conservare, ut *l. Si rem, & pretium, ff. De petit. heredit. l. Non utitur, & l. seq. quia pretio, ff. De usufruct. & l. Procuratoris, §. Non autem totum, ff. De tributar. action. secundum Hostien. hic in fin. in*
- 23 Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis locum habet, *cap. Quia sæpe de elect. lib. 6.* secundum Joan. Andr. *hic in fin.* & quod dixi de fructibus Ecclesiæ vacantis intelligas de fructibus, & redditibus tempore vacationis provenientes, de his enim loquitur hæc Decretalis, & tex. in *c. Prasenti de offic. ordin. lib. 6. in c. Quia sæpe de elect. eod. lib.* Secus verò de spoliis beneficiati præmortui, quia de his nullo jure cautum reperitur, ut reservandi sint successori. Et ita hunc text. declarat Navar. in *tract. de spol. Clericor. §. 10. n. 1. 2. 3. & 30.*
- 24 In gloss. penult. ibi, *vel alius Prælati.* Nota ex hac gloss. deputationem œconomi in Ecclesia vacante non pertinere indistinctè ad Episcopum, sed ad eum, ad quem pertinet institutio, & cum gloss. transit hic Joan. Andr. *num. 16.*
- 25 Sed hodie ex Concilio Tridentino in *act. cap. 18. sess. 24.* in Parochialibus vacantibus Episcopus solus potest Vicarium, seu Oeconomum constituere, & alia facere, quæ ibi præscribuntur, non autem inferiores Prælati, nisi habeant requisita, quæ posui ex sententia Sacræ Congregationis Concilii in *cap. Cùm contingat nu. 31. & 38. infra de foro compet.* Unde proposito dubio, an jus deputandi Vicarios in Parochialibus vacantibus ex *cap. 18. sess. 24.* vel alia quapiam ratione competat Abbati, ad quem ipsarum Parochialium collatio pertinet, an verò ad viciniorem Episcopum: Sacra Congregatio censuit pertinere ad Episcopum viciniorem.
- 27 QUÆRO, An patronus præsentando indignum sit ipso jure privatus pro illa vice potestate præsentandi.
- 28 Pro solutione quæstionis distinguendum est cum gloss. 2. hic inter patronum Ecclesiasticum, & patronum laicum, seu Clericum ratione patrimonii.
- Et quidem patronus Ecclesiasticus præsentando indignum, si hoc fecerit scienter est ipso jure privatus pro prima vice præsentandi potestate, quia cum non possit variare, *c. Cùm autem de jurepatr.* Hostien. in *summ. de jurepatr. §. In quibus, vers. Ecclesiasticus autem*, eo ipso quod præsentat indignum, jus providendi Ecclesiæ ad Episcopum devolvitur, ut *cap. 2. in fin. supra de supplen. neglig. Prælat. & c. 3. in fin. infra de Eccles. edifican. idque ad exemplum eligentis scienter indignum, cap. Cùm in cunctis, §. ultim. cap. Immutuit, & in cap. Cùm Pontonien. supra de elect. & cap. Quamquam eod. tit. lib. 6.* & hoc si Episcopus habeat jus instituendi; alioquin devolutio fit ad eum, ad quem pertinet institutio, ut voluit gloss. in *Clem. unica in verb. Prælati, & in verb. Dispositionem de supplen. negligen. Prælat.* quam dicit singularem Abb. *hic num. 6.* & sequitur Lambertin. *de jurepatr. 1. par. 2. lib. in 10. qu. princip. art. 4. nu. 6. vers. Demum,* ibi Abbas subdit. Si verò patronus Ecclesiasticus hoc fecerit ignoranter, tunc non potest variare usque ad cassationem, & post cassationem habet integrum tempus semestris ad præsentandum, arg. *cap. Electi de elect. lib. 6.* secundum Host. in *summa de jurepatr. §. In quibus dicto vers. Ecclesiasticus autem*, Joan. Andr. *hic num. 13. vers. Et sic erit differentia*, Butt. *cod. num. & vers. Imol. num. 6. vers. Sed si Clericus.* Quod credo verum, nisi ignorantia sit crassa, & supina, ut notat gloss. in *d. cap. Immutuit in verb. Ignorantiam de elect.* & in hoc primo membro glossæ nostræ concordant Host. in *summa de jurepatr. d. §. In quibus in princ. 3. col. in vers. Pœna*, & communiter DD. uno excepto Cardin. nullus discrepat, ut inquit Lambert. in *tract. de jurepatr. 1. par. 2. libri in 10. q. princip. art. 4. num. 15.*

Sed patronus laicus, vel Clericus ratione patrimonii si præsentavit indignum ignoranter, conveniunt omnes, ut non sit privatus potestate præsentandi, quia potest variare præsentando alium idoneum infra quadrimestre tempus, ut in *c. Cùm autem de jurepatr.*

Verùm si hoc fecerit scienter, magna est Doctorum altercatio, an sit ipso jure privatus, necne gloss. 2. hic tenet non esse privatum, nec privandum, & cum gl. consentit Archid. in *c. 1. n. 1. vers. Sed contra in laico de præb. lib. 6. & in c. un. in fin. de jurepatr. eod. lib.* Feder. de Sen. *conf. 129. casus talis est testator n. 3. in fin. vers. Ad ultimum, & conf. 147. quidam de civitate Tuderit nu. 4. vers. Nam patroni eligentes indignum*, Innoc. *hic in princ. in ver. Minus, vers. Vel dic quod licet patronus laicus, tamen si loquatur alternativè*, Card. in *2. q. & cum hac opinione in effectu concordat Jo. Andr. n. 12. in fin. vers. Per qua dico*, ubi finaliter concludit patronum laicum non esse privatum per hoc quod præsentat indignum scienter, sed ex tunc erit privatus, cum intra quatuor menses sibi ad præsentandum præfixos respectu prioris inchoationis alium non præsentat, & tunc demum poterit Episcopus de alio providere: & cum opinione Jo. Andr. consentiunt Butt. *hic num. 13. col. 3. post princ. vers. Per hoc concludit*, dicens hanc opinionem esse æquiolem, licet de rigore posse contraria dici verior: & Paulus de Eleazar in *Clem. 1. de jurepatr.* prout eum refert Cardin. *hic in 2. qu. num. 1. vers. Paulus.* Idem per omnia Anchar. *hic num. 4. vers. Joan. Andr. tenet*, latè Imol. *nu. 5. eod. vers. & num. 6. vers. Et per prædicta*, dicens tutius esse tenere cum gl. cum qua etiam videtur transire Innoc. eamque videri etiam æquiolem. Licet disputationis gratia posset etiam alia opinio susineri: tamen in judicando, & consulendo non esse recedendum à gl. sequitur Jo. de Anan. *nu. 3.* dicens hanc opinionem tenere communiter DD. quam etiam ex Legistis sequutus est Bart. in *tract. de differentiis inter jus civile, & canonicum n. 119.* ubi constituens in hoc differentiam inter jus civile, & canonicum, dicit patronum præsentando indignum de jure civili privari potestate præsentandi ea vice, & illam potestatem devolvi ad superiorem, juxta text. in *auth. de sanctiss. Episc. §. Si quis oratorii domum*, sed de jure canonico patronum non perdere talem potestatem, ut in hoc *c.*

Pro hac opinione glossæ inducitur. Primò hæc Decretalis: nam hic certò præsupponitur fuisse præsentatum indignum à patrono laico, & tamen non devolvitur ad Episcopum jus providendi Ecclesiæ, sed tantummodò jus deputandi œconomum durante vacatione: ergo patronus non fuit, privatus: nam si hoc esset, Episcopus statim debuisset providere de Rectore, & non de Oeconomus, *c. Nulla infra de concess. præben. & cap. unic. de supplen. neglig. Prælator. lib. 6.*

Secundò pro hac opinione Joan. Andr. arguitur sic. Paria sunt nullum præsentare, vel minus idoneum, ut in *c. 2. de translat. Episcop. & in cap. Tue de Cleric. non resident.* sed quando patronus laicus infra quadrimestre neminem præsentavit, eo termino elapso Episcopus potest de Rectore providere, ut in *cap. unic. §. Verum de jurepatron. lib. 6.* ergo eodem modo providere poterit si fuerit præsentatus minus idoneus.

Tertiò pro eadem opinione adducitur ratio, quæ multum stringit: nam si licitum est patrono sæculari variare, quando præsentavit idoneum, ut in *cap. Cùm autem de jurepatr.* fortius debet esse licitum si præsentavit indignum: nam ut formaliter inquit Joan. Andr. *hic nu. 12.* Absurdum videtur, ut patronus benefaciendo possit variare, vel accumulare; malè faciendo, non cum tamen variatio à jure præcipuè concedatur, quando actus est illicitus, secundum ea, quæ notantur in *cap. Nosti de elect. & in c. Diversis saluti de Cleric. coningat.* quasi hæc fuerit mens juris permittentis variationem, ut patronus accumulando variare possit, quod malè fecit.

Glossa secunda hic pro sua opinione ponderat rationem differentie inter patronum Clericum, & patronum laicum. nam Clericus variare non potest, laicus verò potest antequam præsentatus sit confirmatus, ut in *dict. c. Cùm autem de jurepatron.* & hæc est ratio cur laico dentur tantum quatuor menses à tempore vacationis, *cap. Cùm propter de jurepatron.* Collegio verò, sive Clericis dentur sex menses, ut in *c. Nulla de concess. præben.* Igitur laicus non privatur po-

testate præsentandi, licet indignum præsentet, Clericus verò secus. Concordat textus in *l. Cum quidam*, ita cum ibi notatis per Bart. *n. 4. ff. De leg. 2.* nam ut dicit gloss. hic fit quædam compellatio hinc inde; nam laici quoniam gravantur in tempore, relevantur in hoc, quia non puniuntur. Contra verò Clerici quoniam relevantur in majori tempore, gravantur in hoc, quia puniuntur eligendo, vel præsentando indignum. Item quia Clerici magis debent esse discreti, & scire jura, idcirco puniuntur si peccent in electionibus, seu præsentationibus. Sequitur Bald. *hic num. 4.* aliàs rationes differentie assignans inter patronum Clericum, & patronum laicum.

39 Contrariam opinionem id est patronum laicum, qui scienter præsentavit indignum, esse privatum ipso jure potestate præsentandi pro illa vice, & provisionem Ecclesiæ statim ad Episcopum devolvi sequutus est variando Innocen. in *cap. Proposuit num. 1. circa fin. vers. Sed dices*, ubi recitata distinctione Bernardi inter patronum Clericum, & patronum laicum concludit ad superiorem revolvit provisionem patrono præsentare indignum, licet subdat Episcopum benefacere si reddat provisionem, id est præsentationem patrono, quia laici non sunt ita instructi in Ecclesiasticis negotiis, & cum eo consentit ibi Host. *n. 5. vers. Si queras*, & idem Host. *hic num. 2. vers. Abbreviavi*, dicens glossam Bernardi esse omninò cancellandam, Bald. *num. 3.* ubi concludit Episcopum posse prævenire variationem patroni laici, & penitentiam non expectare. Allegat notata per Innoc. & Host. in dicto *cap. Proposuit*, & ita sentit patronum laicum esse privatum ipso jure, licet ei sit parcendum ex benignitate, Henric. Boich. in *cap. Auditis num. 2. 3. & 4. supra de elect.* uti concludit patronum laicum, qui indignum præsentavit etiam infra quatuor menses variare non posse, nisi Episcopus variationem admittat, Joan. de Lignan. in Clem. 1. *de jure patron.* Gemin. in *cap. 1. in 2. col.* & ibi etiam Franc. *num. 2. vers. Debet tamen, de præbend. lib. 6.* licet malè alleget Archid. & Joan. Andr. pro hac opinione. Latè Bellam. *hic num. 2. col. 3. post princ. ubi in vers. Ego autem*, concludit pro hac parte, licet fateatur se in consiliis semel dixisse, nec in præsentatione patroni Clerici, nec in præsentatione patroni laici habere locum pœnam, *cap. Cum in cunctis de election.* Hanc etiam opinionem sequitur, & verissimam dicit Abb. *hic num. 5.* & allegat Doctores de Rota idem tenentes *decis. 205.* & ex Legitis eam tenent Bart. & Angel. in Auth. *de Sanctiss. Episcop.* §. *Si quis Oratorii domum*, relati à Joan. de Anan. *hic num. 3. vers. Et istam partem*. Sed certè Bart. ibi de hoc nihil dicit, & Angel. remittit se ad hoc *cap. Et ad Archid. in cap. 1. de præbend. lib. 6.* & sic potuisset potius allegari pro contraria opinione. Hanc tamen tenet Angel. Arerin. in *conf. 99.* Videndum cenfeo *num. 18.* & eam aliàs approbavit Rota apud Crescent. *decis. 11. de jure patronat.* ubi resolvit patronum etiam laicum scienter præsentantem criminofum, vel aliàs indignum privari ea vice potestate iterùm præsentandi, ex notat. per Rocch. de Curr. in *tract. de jure patronat. in ver. Honorificum num. 15. quæst. 4. vers. Si autem præsentans*, Rota *decis. 262. aliàs 5. de jure patronat. in Novis*, Bellamer. *decis. 172. & decis. 751.* & alios apud Lambertin. in *cod. tract. 1. part. 2. lib. in 10. q. art. 4. col. 5. in fin. cum seqq.* Hentic. Boich. in dicto *cap. Auditis*, & Collectar. hic adde Caputaqu. *decis. 293. par. 2.*

40 Moventur omnes per text. in *ditt. §. Si quis Oratorii domum*, in Auth. *de Sanctiss. Episcop.* In illis verbis: si verò qui ab eis (scilicet patronis laicis) eliguntur, tamquam indignos prohibent facere Regulæ ordinari; tunc Sanctissimus Episcopus quousque putaverit meliores ordinari procuret, & loquitur tex. de præsentantibus indignos scienter, alioquin non esset delictum, ut ibi supponitur.

Nec refert quod textus non dicat, ut Episcopus ordinet Ecclesiam, cum patronus præsentat indignum, sed ut procuret ordinari, scilicet sollicitando patronum ad alium præsentandum, prout exponit Joan. Andr. *hic num. 12. vers. Melius potuisset*. Quoniam ut respondet Abbas *num. 50. circa fin. vers. Et ad §. Si quis Oratorii*, expositio Joan. Andr. non est bona, quia textus dicit, Episcopus quousque putaverit meliores; & sic ad Episcopum spectat alium idoneum proponere, cum præsentatus à patrono est indignus.

Deindè moventur per textum in Authen. *de Ecclesiast.*

titul. §. Si quis adificationem: ubi cavetur, ut si Patronus præfecit Hospitali Rectorem indignum, Episcopus eo amoto alium idoneum substituatur.

Tertiò pro hac opinione Abb. allegat Bart. in *l. Cum quidam ita, ff. De legat. 2.* & ibi bonum textum juncta gloss. ubi probatur eum, qui habet electionem ex dispositione testatoris, eligendo indignum privari ipso facto potestate eligendi.

Quartò idem Abbas adducit aliud simile; nam si alicui ex privilegio, seu gratia competat potestas eligendi, vel postulandi, si scienter eligit, vel postulat indignum, perdit eo ipso potestatem sibi attributam, quia dicitur abuti privilegio, textus est notab. in *cap. Gratium supra de postulat. Pralat.* Sed patronus habet potestatem eligendi, seu præsentandi ex gratia, ut in *cap. 3. de jure patron.* ergo præsentando scienter indignum hujusmodi gratia abuitur, & consequenter cadit eo ipso à potestate præsentandi, quod argumentum fortificat Lambertin. in *tract. de jure patron. 1. part. 2. lib. in 10. q. princ. art. 4. nu. 6. vers. Fortifico*.

Ultimò, pro hac opinione Jean. de Lignan. in dicta Clem. 1. *de jure patron.* arguit à fortiori: nam si eligentes, vel habentes collationem de jure communi privantur ipso jure eligendo, vel instituendo indignum, ut in *c. Cum in cunctis, §. ultim. de elect.* fortius patroni, qui habent præsentationem ex sola gratia, *cap. 3. de jure patron.* quia jus commune difficilius tollitur, quem privilegium, *l. Ejus militis, §. Militia, ff. De militar. testament.*

Ad hanc Decretalem respondent Host. & Abb. eam posse intelligi de patrono, qui ignoranter præsentavit indignum.

Ad rationem Joan. Andr. quòd jura facilius admittant variationem contra actum illicitum, respondet Henr. Boich. in dicto *cap. Auditis num. 4. de election.* instantiam esse in promptu; nam postulantem dignum re integra, scilicet ante præsentationem factam superiori possunt variare, *cap. Bone, il secondo, §. Nec nocebat supra de postulat. Pralat.* & tamen postulantes scienter indignum sunt privati ipso jure, ut in *cap. Scriptum est in fin. eod. tit.*

Ex his patet articulum esse satis dubium, & disputabilem, cum utrinque sint rationes, & authoritates Doctorum primæ classis, opinio tamen glossæ æquior, & benignior est; & videtur etiam de jure verior, quia pœna potestatis præsentandi non debet induci, nisi de jure expressè cautum reperiat, ut notat gloss. 2. in *cap. fin. infra de jure patron.* Sed nullibi reperitur de jure cautum, ut patronus laicus præsentando scienter indignum, sit ipso jure privatus potestate præsentandi; imò oppositum non obscurè cautum reperitur in hoc *cap.* Ut ostensum est supra *num. 2. & num. 35. vers. Imò hac opinione*. Neque enim videtur admittendum, quòd dicunt Host. & Abb. videlicet hunc textum posse intelligi in patrono, qui præsentavit indignum ignoranter; hoc enim est divinare, cum textus hoc non aperiat, sed indefinitè loquatur de laico præsentante non idoneum. Et eò magis, quia præsentans indignum præsumitur eum præsentare scienter, ut hic firmat Bald. *num. 6.* allegat simile in *l. Qui cum alio contra lit. ff. De reg. jur. & sequitur Lambertin. dicto art. 4. num. 14.*

Quare cum ista pœna hoc casu non sit in jure scripta, non debes eam ex tuo capite invenire. Quæ sunt verba Hostien. in *d. cap. fin. nu. 4. de jure patron.* Imò propter hanc rationem Cardin. in Clem. 1. in *13. quæst. de jure patron.* & post eum Inol. in *3. quæst.* dicunt, nec patronum Ecclesiasticum præsentando indignum esse privatum, cum hoc non sit jure expressum: Nec dicatur id esse cautum in eligentibus scienter indignum, ut in *cap. Cum in cunctis, §. ult. de election.* Ideòque fortius debere procedere in præsentantibus secundùm rationem Joan. de Lignan. de qua supra *num. 44.* Quoniam ut bene respondet Inol. *hic num. 6. vers. Item non obstat ratio*, cum illud jus pœnale sit, & pœnam infligat ipso jure, non debet extendi extra proprios terminos, ut plenè notatur per Joan. Andr. in *reg. Odia, de regul. jur. libr. 6.* Et ideò quanvis in eligentibus indignum habeat locum pœna privationis; hinc tamen non sequitur ut locum habere debeat in præsentantibus indignum, arg. *cap. Statutum supra de elect.* cum præsertim subdit etiam diveras rationes: nam eligentes dant jus in re, præsentantes autem dant jus ad rem, *cap. Cum Bertoldus infra de re judicat.* unde non mirum si puniatur eligens, qui tribuit jus indigno, non autem præsentans, qui jus non tribuit,

buit, ut contra Barbat. considerat Lambertin. *de jurepatron. 1. par. 2. lib. in 10. quest. principal. art. 4. num. 13. vers. Sed tu Adverte.* Ad quod confert etiam diversitas titulorum, & quod notat gloss. in *cap. fin. in ver. Electione, de elect. lib. 6.* ubi tenet illam decretalem, quæ loquitur in electione, non habere locum in præsentatione. Adde quod cum laicis mixtus est agendum, ne ab Ecclesiarum foundationibus terrahantur, gloss. magna *in fine*, & Hostien. *num. 10. in cap. Cum dilectus infra de jurepatron.* Et plene notatur in *cap. Dilectus supra de offic. Legat.* Nec refragantur leges civiles, & signanter textus in §. *Si quis Oratorii domum*, in Auth. *de Sanctiss. Episcop.* Quoniam cum disponant de materia Ecclesiastica, & spirituali, seu spirituali annexa, qualis est materia jurispatronatus, ut *cap. Quanto de judic.* non sunt attendendæ secundum ea, quæ notantur in *cap. 1. infra de nov. oper. nunciat.* ut bene hic per Imol. *num. 6. vers. Possit etiam responderi.* Et sic est bona solutio glossæ nostræ, dicentis in hoc standum esse canoni, & non legi, ut hic per Bald. *num. 4. vers. Dicit Bernardus.* Nec refert, quod Joan. de Anan. *nu. 3. vers. Tu considera*, dicat hanc solutionem non esse bonam ex notatis per Hostien. & Joan. Andr. in *cap. fin. de solution.* quia quod patronus præsentando indignum sit privatus, est favor Ecclesiæ. Etenim non bene loquitur, quia leges civiles de rebus Ecclesiasticis, & spiritualibus specialiter disponentes etiam in favorem Ecclesiarum ponunt falcem in messem alienam, & non valent ex defectu jurisdictionis secundum communes theoricas in *cap. Ecclesia Sancta Maria, & in cap. Quæ in Ecclesiarum, & ibi dixi num. 25. & 30. supra de Constitutionibus*, unde incepte Lambertin. in *dicto artic. 4. num. 14. vers. Certè opiniones*, dixit solutionem, quod aliud sit de jure civili, aliud de jure canonico, esse refugium miserorum. Nec obstat, quod habentes jus eligendi, vel postulandi ex privilegio, &c. incurrant hanc pœnam si eligant, vel postulent indignum, ut dictum est supra *num. 42.* Quoniam jurispatronatus concessio, postquam redacta est in corpore juris, non dicitur privilegium, sed gratia, sed iustitia, ut dixi in *cap. Quoniam num. 12. de jurepatron.* Ac præterea in hac materia pœnali non licet arguere ab electione ad præsentationem, ut dictum est supra *num. 46. 48. &*

54 51. & hanc sententiam videtur aliàs probasse Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum: nam cum esset quæsitum, an post primum præsentatum à patrono, scilicet laico, sed examinatorum iudicio reprobatur, liceat patrono alterius nomen secundo deferre, quem ordinarius, si idoneus repertus fuerit admittat, non obstante appellatione ad Sedem Apostolicam interposita per priori loco nominatum: fuit privatis litteris scriptum licere alterius nomen deferre, eumque admittendum esse si idoneus reperitur, non obstante appellatione priori. Non omitto Lambertin. *dicto artic. 4. nu. 15. vers. Aut sumus in patronis laicis*, quasi conciliando opiniones distinxisse inter præsentationem de non idoneo, & præsentationem de indigno. In primo casu putavit patronum non esse privatum potestate præsentandi, nisi post lapsum quatuor mensum, & exemplificavit non idoneum in illiterato, bigamo, Clerico conjugato, Monacho, & consimilibus: & in hoc casu secundum eum loquitur textus noster, ponderando litteram ibi, *persona minus idonea præsentantur*; & locum habet prima opinio glossæ, & sequacium. In secundo autem casu, id est, cum patronus laicus præsentat scienter indignum, tunc eo ipso pro illa vice privatus est potestate præsentandi; & jus ordinandi Ecclesiam ad Episcopum devolvitur, & intelligit indignum, id est, habentem impedimentum, quod sonat in vitium, id est simoniacum, homicidam, vel alium notorie criminiosum, item laicum, puerum, illegitimum, ac prolixus illiteratum: & in hoc secundo casu secundum eum loquitur textus in *dict. §. Si*

quis Oratorii domum, in Auth. *de sanctiss. Episcopis*, ibi tamquam indignum prohibent sacræ Regulæ ordinari, & locum habet secunda opinio Hostien. & sequacium. Allegat pro sua distinctione Hostien. in *summa de jurepatron. §. in quibus, col. 3. in princip. vers. Pœna*, sed certè Hostien. non dicit, id ad quod cum allegat Lambert. nam ibi recitat primò opinionem quorundam, qui distinguendo dicebant patronum Clericum præsentando non idoneum privari potestate præsentandi, laicum verò non: & hanc distinctionem reprobat ibi Hostien. dicens, etiam laicum præsentando indignum esse privatum, & sic nullam constitui differentiam; imò pro eodem accipit non idoneum, atque indignum; nec immeritò, quia hæc distinctio Lambertini, quamvis videatur plausibilis, tamen jure non probatur, quia canones de non idoneis, & indignis promiscuè loquuntur, ut in *cap. 2. in fin. de supplen. neglig. Pralat. & in cap. 3. in fin. de Eccles. edificand.* ubi ad effectum, ut jus providendi Ecclesiam devolvatur ad superiorem, non requiritur, ut fuerit præsentatus indignus, sed satis est, ut non fuerit præsentatus idoneus: & gloss. 2. hic exponendo litteram ibi, *minus idonea*, dicit: & sic patet quod patronus laicus, licet præsentet indignum, non est privatus, &c. unde malè salvatur prima opinio glossæ hoc fundamento, quod non procedat in indigno, sed in non idoneo, cum gloss. exponat non idoneum, id est, indignum. Sed nec secunda opinio Hostien. hac distinctione salvari potest, quia Hostien. *hic num. 2. vers. Abbreviavi*, reprobat glossam, quia lex dicit expressè, quod si secularis patronus non præsentet idoneum, Episcopus Ecclesiam ordinabit, ut in Auth. *de sanctiss. Episcop. §. Si quis Oratorii domum*: & ita ille textus, qui expressè loquitur de indigno ab Hostien. exponitur in minus idoneo. Item Monachus secundum Lambertin. non est indignus, sed non idoneus, & tamen Rota inducit devolutionem si patronus laicus ad Ecclesiam sacularem præsentet Monachum, ut apud Bellam. *disp. 172. incipien. collatio, & disput. 751. incipien. patronus*, Rota *dec. 262. In religioso aliàs 5. de jurepatron. In novis.* Itaque in hac materia omnis non idoneus est indignus, & è converso: nam tales prohibent sacræ Regulæ ordinari, ut *de fil. Presbyter. ordinand. vel non, de serv. non ordinand. de corpor. vitiat. ordin. vel non, & de bigamis non ordinandis cum similibus.* Item textus optimus in *cap. Qui in aliquo 51. dist.* in hac materia promotio nis æquiparat criminosos, bigamos, laicos, litterarum incios, servos, seculari militiæ deditos, curiales, & alios complures: & ipsemet Lambertin. se confundit miscendo vitiosos cum non vitiosis, ut illegitimos, laicos, & illiteratos, & inter non idoneos recensendo bigamos, conjugatos, Monachos. Quamobrem rejecta illius distinctione, adhæreo opinioni glossæ nostræ, quam dicunt sequendam in judicando, & consulendo Imol. & Joan. de Anan. in *locis supraddictis num. 35.* & quæ videtur etiam magis communis: habet enim sequaces Archid. Jo. Andr. Paul. de Elez. Butr. Cardin. Anchar. Imol. & Joan. de Anan. Item Bart.

Pro contraria verò sunt Hostien. Joan. de Lignan. Henric. Boich. Abb. Authen. Gemin. & Franc. nam Innocent. & Bellamer. tamquam varii pro neutra allegari debent, & Collectarius *hic num. 1.* tantum recitat opinionem. Rursus hæc opinio præponenda, cum habeat pro se gloss. & Archidiaconum: nam opinio glossæ in dubio prævalet communi opinioni secundum Jacob. Butring. in *l. 1. Cod. Qui pro sua jurisdic. & Bald. in l. Cum hæreditas deposit. & adde quod de autoritate glossæ scripti in *cap. Ne inuitaris num. 75. & 109. supra de Constitut. & similiter opinio Archidiaconi super sexto etiam singularis communi opinioni est præferenda secundum Felin. in *c. 1. nu. 54. in 4. limitatione de Constitut. qui ad hoc allegat Rotam decif. 348. in Antiquis.***

DE OFFICIO ORDINARI.

Innocentius III. Ausitano Archiepiscopo.

CAPUT VII.

QUANTO devotio religiosorum: & infra. Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quòd Monachi, Canonici, & alii Regulares tuæ Provinciæ, cum deberent potius in claustrò juxta regularia constituta divinis obsequiis vigilare, de obedientiis & redditibus, quorum curam gesserunt, pecunia congregata, claustrum abhorrentes, per curias Principum & Potentium discurrere non verentur: & infra. Mandamus, quatenus quoscumque tales inveneris, nisi ad commonitionem tuam resipuerint, ut proprium in manibus Prælatorum suorum sine difficultate resignent, convertendum in utilitatem domus, secundum Abbatis consilium, & regularem vitam observent: si Prælati eorum post tuam commonitionem id exequi negligenter omiserint, per suspensionem officii & beneficii, appellatione remota, compellas.

SUMMAR. I. U. M.

- 1 **O**rdinarius supplet negligentiam Abbatis non revocantis Monachum vagabundum.
- 2 Monachus sine Monasterio caret vita, sicut piscis sine aqua.
- 3 Canonici Regulares debent in Claustrò Divinis obsequiis invigilare, nec hodie possunt exercere curam animarum in Parochialibus annexis eorum Monasteriis.
- 4 Regulares accedentes ad Curiam Principis sine licentia Superioris sunt ipso facto excommunicati.
- 5 Regulares de licentia sui Superioris non prohibentur esse in obsequio alicujus Principis, vel Episcopi. Sed hodie contra, num. 7.
- 6 Episcopus potest sibi assumere Monachum in cubicularium, etiam contradicente Abbate; si sit necessarius. Contrarium, num. 7.
- 7 Regularibus concedi non possunt facultates degendi extra claustra, nisi ex gravissima causa à Sede Apostolica approbata.
- 8 Monachorum correctio, & coercitio primo loco pertinet ad Abbatem.
- 9 Regularium cause an ab Episcopo, vel Abbate cognosci, ac diffiniri debeant, distinguitur, ut num. seqq.
- 10 Regularium coercitio, quando agitur criminaliter in figura judicii, cognitio spectat ad Episcopum. Sed de pertinentibus ad Regulam Claustralem cognoscit Abbas, & num. 18. & seqq.
- 11 Prælati Collegiate Ecclesie, qui præficiuntur per electionem, habet jurisdictionem ordinariam in illos de Collegio. Declaratur, num. 21.
- 12 Abbas, vel Prior Conventualis potest Monachos excommunicare.
- 13 Abbas habet jurisdictionem in Monachos etiam in criminalibus.
- 14 Abbas exercet jurisdictionalia ante benedictionem, & num. 17.
- 15 Consecratio in Episcopo magis operatur, quam benedictio in Abbate.
- 16 Abbas vocatur etiam ante benedictionem.
- 18 Monachus in his, que pertinent ad observantiam Regule, magis tenetur obedire Abbati, quam Episcopo.
- 19 Abbas potest Monachum vagabundum revocare, punire, & citare ad præscriptum Regule.
- 20 Regularis est puniendus ab Episcopo tantum, quando agitur judicialiter, & ad pœnam ordinariam.
- 22 Regularis vagabundus à quibus, & quo ordine sit revocandus, & puniendus.
- 23 Monachus in causis civilibus, & pecuniariis conveniri non potest coram Abbate, sed Ecclesia, vel Monasterium convenietur coram Ordinario.
- 24 Regulares exempti tam in civilibus, quam in criminalibus respondere debent coram Superiore suo, & non coram Ordinario.
- 25 Et quid post Constitutionem Gregorii XV. de Conservatoribus.
- 26 Jurisdictio in parvis Conventibus Ordinario attributa ex Decreto Innocentii X. an censeatur Superioribus Regularibus adempta, & privative in Ordinarium translata, & num. seqq. usque ad 43.
- 27 Abbas, vel Prior in Monasterio, Provincialis in omnibus Conventibus Provinciæ, & Generalis in toto Ordine habent jurisdictionem universalem, & ordinariam.
- 28 Jurisdictio specialis à lege uni tributa non censeatur aliis adempta.
- 29 Jurisdictio in dubio censeatur cumulative collata.
- 30 Jurisdictio inter Episcopum Burgi S. Donini. & Præpositum Buxeti est cumulativa.
- 31 Jurisdictio Episcopo tributa à Concilio Tridentino sess. 7. cap. 7. & 8. & sess. 25. de regul. cap. 11. intelligitur cumulative cum inferioribus.
- 32 Jurisdictio data favore certarum personarum censeatur privative collata, secus si ratione causarum.
- 33 Jurisdictio an censeatur collata privative, vel cumulative, in primis spectanda est mens concedentis.
- 34 Monasteria omnia de jure communi subjecta sunt jurisdictioni Episcopi Diocesani, sed cumulative cum Prælati Superioribus, & num. 39.
- 35 Monachi in Monasterio Episcopatu unito subsunt Episcopo, & Præposito, vel Priori.
- 36 Decretum Innocentii X. de parvis Conventibus Ordinario subjectis expenditur.
- 37 Regulares delinquentes in casibus Constitutionis Greg. XV. de exempt. privilegiis, quamvis subsint jurisdictioni Ordinarii, tamen puniri possunt etiam a suis Superioribus.
- 38 Idem in Regularibus degentibus in Monasteriis post Decretum Urbani VIII. erectis non minori numero, quam duodecim Religiosorum.
- 39 Abbas habet totam potestatem in Monasterio, excluso Episcopo.
- 40 Jurisdictio delegata est extraordinaria, & odiosa. Jurisdictio ordinaria est favorabilis, necessaria, & amplianda, ibid.
- 41 Regulares sunt subjecti Prælati suis ex obligatione surgente à voto solemnè obedientiæ, quod tenetur esse de jure natura.
- 42 Declarationes Congregationis super statu Regularium ad Decretum subjectionis parvorum Conventuum jurisdictioni Ordinarii.
- 43 Synodo Diocesana an ex Decreto Innoc. X. interesse teneantur Abbates, Priores, & Guardiani parvorum Conventuum, latè discutitur, ut num. seqq. usque ad num. 64.
- 44 Abbates non sunt cogendi ab Episcopo ad Synodum accedere, nisi rationabilis causa subsit, num. 43. Declaratur, num. 58.

Regulares lege Diocesana Episcopo subjecti cogi possunt illius Synodo interesse.

Declaratur, num. 53.

45 *Vocatio ad Synodum est de lege Diocesana.*

Declaratur, num. 53.

46 *Intellectus c. Nimis prava de excess. Prælat. & num. 59. & 60.*

47 *Fratres Mendicantes an cogi possint accedere ad Synodum Diocesanam, & num. 59. & num. 60.*

48 *Exempti qui subsunt Generalibus Capitulis, non tenentur Synodo interesse.*

Declaratur, num. 60.

49 *Exempti habentes Capellas, vel Populum subjectum Episcopo, vel Parochiales Ecclesias, ab accessu ad Synodum Diocesanam non eximuntur.*

50 *Synodus celebratur ab Episcopo auctoritate ordinaria, & est de juribus Episcopalibus.*

Declaratur, num. 63.

51 *Exempti à jurisdictione Episcopi non tenentur ire ad illius Synodum.*

Declaratur, num. 57.

52 *Abbatibus, & alii Superiores Regulares, qui subsunt jurisdictioni Episcopi tenentur accedere ad illius Synodum, quævis sub se non habeant Capellas, vel Populum.*

53 *Synodus mixta est de lege Diocesana, & de lege jurisdictionis.*

54 *Prælati Regulares jurisdictioni Episcopi subjecti, quamvis non teneantur ad ea, quæ sunt de lege Diocesana, tamen tenentur ire ad Synodum.*

55 *Abbatibus bonum est accedere ad Synodum Episcopi, & cur.*

56 *Synodus est præambulum visitationis.*

57 *Regulares parvorum Conventuum hodie sunt exempti à jurisdictione Episcopi ordinaria, sed non à delegata.*

58 *Abbatibus Cisterciensibus non tenentur ire ad Synodum.*

60 *Priores, & Guardiani cogi possunt ad Synodum venire, sed non fratres.*

61 *Monachus Claustralis non tenetur ire ad Synodum.*

62 *Abbas habens Ecclesias in diversis Episcopatibus ad Synodum unius ire tenetur per seipsum, ad alias per substitutos, si Synodi eodem tempore celebrentur.*

63 *Jura Episcopalia exercentur ab Episcopo in subditos auctoritate ordinaria, in exemptos verò delegata.*

64 *Declaratio Apostolica super accessu Superiorum parvorum Conventuum ad Diocesanam Synodum.*

conantur acquirere, & ideo Abbas de facili consentire non debet, de quo remittit ad summam de major. & obed. §.

Et ad quid, vers. Si Episcopus; & sequuntur, & concordant hic Joan. Andr. num. 5. Bellam. nu. 1. Butr. nu. 11. Imol. nu. 5. Guidopap. num. 6. & Abb. in primo not. subdens sic tenentur Doctores in cap. Ex rescripto de jurejurand. Amplius dicit gloss. in cap. Cum Pastor in ver. Ut quidam 2. qu. 7. Episcopum posse sibi assumere Monachum in socium etiam contradicente Abbate, si sit necessarius, nisi Monasterium sit exemptum. Quinimo in dist. cap. Cum Pastor, inducitur Episcopus, ut potius Religiosos, quam alios habeat in cubicularios, qui vitam ejus in secreta conversatione videant, & ex visione sedula exemplum profectus sumant. Verum hodie in decretis generalibus Clementis Papæ VIII. super reformatione Regularium innovatis ab Urbano VIII. in Decretis de celebratione Missarum in §. 19. sic statuitur: Ineatur ratio, quia sublatis licentiis, ac facultatibus hæcenus quibuscumque concessis degendi extra Conventus claustra, ad ea quamprimum revocentur, nec de cætero, nisi ex gravissima causa à Sede Apostolica probanda, hujusmodi facultates concedi possint, ut in Bullar. tom. 3. pagina 81. Quare sublata videtur facultas, quam habebant Prælati Regulares de jure communi, deputandi suos Religiosos ad servitia Principis, vel Episcopi: & Cardinales qui voluerunt penes se habere aliquem Regularem pro Theologo, obtinere solent licentiam à Papa, ut sæpius vidi observari.

Tertio nota ibi, si Prælati eorum, correctionem, & coercionem Monachorum primo loco ad Abbatem pertinere: ut hic, & in cap. Reprehensibilis in fin. de appell. & in cap. Corripiantur 24. qu. 3. & ita ex hac littera colligit gloss. ult. hic, Innocent. num. 1. Hostien. num. 8. Butr. & Card. in 5. not. Imol. num. 6. & Abb. in 3. not. & communiter Doctores.

Sed pro pleniori doctrina cum quaeritur, an jurisdictio in causis Regularium spectet ad Abbatem, vel ad Episcopum? Distingue, nam aut agitur de delictis, aut de contractibus, vel quasi; primo casu sunt plures opiniones, quas hic prosequitur Innoc. & alii post eum.

Prima opinio est Hugonis hic relati in ultima glossa. Quod aut agitur criminaliter in figura judicii de iis, quæ sunt delicta quoad omnes, ut furtum, homicidium, & similia; & tunc ad solum Episcopum spectat cognitio, & correctio, ut videtur esse casus in cap. Hoc tantum, ibi, atque extra regulam facta corrigere, & in cap. Abbates 18. quest. 2. aut agitur de iis, quæ spectant ad officium Abbatibus, & ad Regulam claustralem, ut quia Monachus exivit è Monasterio sine Abbatis licentia, vel alias deliquit contra regulam Monachalem; & tunc ad Abbatem pertinet cognitio, & correctio, ut hic, & in c. De persona 11. qu. 1. & in cap. Cum ad Monasterium, §. Si vero Abbate infra de stat. Monach. & in l. 4. c. de patr. potest. & dic ad solum Abbatem sine Conventu, ut notat Host. in c. Reprehensibilis in fin. infra de appellat. & Joan. Andr. ibi post eum Archid. in cap. Nullam 18. qu. 2. norat hic Henric. Boich. num. 3. & hanc opinionem Hugonis tenent Joan. in præallegato cap. Hoc tantum, in gloss. in ver. Corrigere, & ibi etiam Laurentius 18. qu. 2. & Host. in summa de temp. ordinat. §. Et cui ad finem sub §. Sed nunquid Religiosus, vers. Puto in iis, & in c. Dilecto de off. Archid. & in c. Nimis prava in ver. Nec in iis super hoc corrigendis de excess. Prælat. & idem Hugo, Laurentius, & Archid. in cap. Qui resistit 11. qu. 3. eamque dicit veriolem Henric. hic in princ. & cum ea satis concordat Innocentius, ut dicam infra in 5. opinione.

Secunda opinio est Bernardi hic in ultima glossa, qui rejecta distinctione Hugonis, tenet correctionem Monachorum etiam, quando agitur in figura judicii primo loco spectare ad Abbatem, quia Prælati Collegiatæ Ecclesiæ habet jurisdictionem, cap. 1. 16. qu. 5. & Abbas, & Prior Conventualis potest Monachos excommunicare, ut est expressum in cap. Cum in Ecclesiis infra de major. & obed. & in cap. Sicut, il primo de Simonia, & hanc opinionem tenuerunt Laurent. Joan. Vincent. & Philippus, quos hic refert Joan. Andr. num. 15. & Abb. num. 3. licet glossa fateatur in his potissimum spectanda esse cuiusque Ecclesiæ consuetudinem, quæ dat jurisdictionem, ut in c. Conquestus 9. q. 3. & l. 1. & fin. C. de emancipat. liber.

Tertia est opinio relata in gloss. ult. in d. cap. Hoc tantum

1 **Q**uanto. Ordinarius supplet negligentiam Abbatis non revocantis Monachum vagabundum. Hoc dicit Jo. Andr. Bellam. Butr. Card. Imol. Anchar. Abb. & Joan. de Anan. communis divisio. Secunda ibi, Mandamus.

2 Nota primò ibi, In claustro. Non tantum Monachos, qui sine Monasterio carent vita, sicut pisces sine aqua, c. Placuit communi 16. qu. 1. sed etiam Canonicos Regulares, qui regulæ inserviunt laxiori, cap. Quod Dei timorem de statu Monachor. debere in claustro juxta Regularia constituta divinis obsequiis invigilare, ut in littera. Unde fel. recor. Innocentius X. noluit eos morari extra claustra etiam pro exercenda cura animarum in Parochialibus annexis eorum Monasteriis, non obstante præallegata Decretali, Quod Dei timorem. Sed jussit in talibus Ecclesiis per Episcopos deputari Sacerdotes seculares ad nominationem superiorum Regularium in Vicarios perpetuos, vel amovibiles ad præscriptum S. Concilii Tridentini sess. 7. cap. 7. ut scripsi in cap. Relatum num. 67. & 68. infra ne Cler. vel Monach.

3 Secundò nota ibi, Per curias Principum, interdictum esse Regularibus cujusvis Ordinis per curias Principum percurrere; & hodie accedentes ad curiam Principis sine licentia Superioris sunt ipso facto excommunicati, ut in Clem. Ne in agro, §. Quia verò de statu Monachor. Ex quo sequitur, ut mortaliter peccent, cum excommunicatio non feratur, nisi pro culpa mortali, cap. Nemo Episcoporum 11. qu. 3. dicit tamen Host. hic in princip. per hoc non tolli, quin Religiosus de licentia Abbatis deputari possit obsequio alicujus Principis, vel Episcopi, sicut fit tota die, ut in d. §. Quia verò, à contrario sensu. Quamvis subdat hoc esse valdè periculosum propter proprium, quod

4 Prosop. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.

18. *quæst.* 2. quod in minimis excessibus correctio pertinet ad Abbatem, sed in majoribus, & gravioribus ad Episcopum tantum, *cap. Monachi infra de sentent. excomm. cap. Si quis Monachus 9c. distin. & cap. Nondicatis 12. q. 1.* & in hac opinione videtur fuisse Abbas in *cap. Cum ab Ecclesiarum num. 10. supra eodem*, ubi tenet Abbatem habere jurisdictionem in Monachos etiam in criminalibus, *cap. Ea qua, & cap. In singulis de stat. Monach.* ubicumque deliquerint, ut *cap. Abbates 18. quæst. 2.* nisi esset crimen, pro quo veniret imponenda pœna dispositionis, quia tunc non Abbas, sed Episcopus cognoscere debet, *cap. Nisi 16. quæst. 2. & c. Monasteria 18. quæst. 2.* Idem si Abbas esset negligens, ut hic; & licet de hoc sint opiniones, tamen id sibi videtur verius, & allegat Joan. de Lignano in Clem. *Ne in agro de stat. Monach.*
14. Quarta est opinio, quod aut Abbas recepit manus impositionem, seu benedictionem, secundum morem præficiendorum Abbatum; & tunc potest primo loco Monachos corrigere, & coercere, sicut quilibet Prælati Colleg. Ecclesie: nam talis & minores Ordines confert, & baculo Pastoralis utitur, & Monachum benedicit, *c. Quoniam 69. dist. c. Cum contingat de atar. & qualit.* Aut manus impositionem non recepit, & correctio Monachi ad ipsum non spectat, quia non habet plenitudinem officii, sed est nudus Minister, ut olim erat, arg. *cap. Tuam de atar. & qualit. c. A Subdiacono 93. dist. cap. Accedens 50. distin. & d. cap. Hoc tantum 18. quæst. 2.* & sic ante benedictionem Episcopus est adeundus. Sed Host. *nu. 8. vers. Sed hoc secundum quosdam*, dicit hanc distinctionem reprobari in *cap. Transmissam supra de elect.* ubi Episcopus ante consecrationem ex quo confirmationem recepit, consequitur ea, quæ sunt jurisdictionis, licet non ea, quæ sunt Ordinis. Ergo fortius idem dicendum in Abbate confirmato, nondum benedicto; quia magis operatur consecratio in Episcopo, quam benedictio in Abbate, ut notat gloss. in Clem. 2. in *ver. Benedici de statu Monach.* & hinc est, ut electus non possit appellari Episcopus ante consecrationem, ut in *cap. Nisi de aut. & usu pall.* & tenet gl. in Clem. 2. in *ver. Pontificum de celebrat. Missar.* & tamen Abbas appellatur ante benedictionem, ut notat Host. in *cap. Inter ceteras de sent. & re judicat.* & pro hoc videtur text. in *cap. 1. de supplen. neglig. Pralat.* Et hanc opinionem, quod Abbas ante benedictionem exercent jurisdictionalia, tenet Innoc. & Joan. Andr. in *cap. Venerabilem de elect.* & idem Joan. Andr. *hic num. 15. Butr. nu. 19. Cardin. 5. quæst. & Abb. nu. 4.*
15. Quinta opinio est ipsius Innocentii *hic num. 1. vers. Hoc autem bene credimus*, qui sic distinguit, videlicet aut Monachus delinquit in his, quæ regulæ sunt, & correctio magis pertinet ad Abbatem, quam ad Episcopum: & est ratio, quia Monachus in his debet potius obedire Abbati, quam Episcopo. Ad hoc faciunt notata in *cap. Qua contra 8. dist. c. Qui resistit 11. q. 3. c. Noluit 33. q. 5.* Aut delinquit in aliis non pertinentibus ad regulæ observationem, & tunc Innocen. subdistinguit; nam aut agitur de revocando, & puniendo Monachum vagabundum, vel de illo ejectione ad præscriptam Regulæ per Superiorem approbatæ; & tunc punitio, revocatio, & ejectio hujusmodi spectat ad Abbatem. Et ratio, quia ex quo superior confirmavit regulam, & illius executionem demandavit Abbati, videtur etiam ei concessisse potestatem faciendi ea, quæ in regula continentur, de quo dic, ut legitur, & notatur in *c. 2. cap. Joannes, & c. fin. de regular.* Quod si Abbas per se hoc facere non possit, Episcopus ei auxilium impendet, ut hic & in *cap. Abbates, & c. seqq. 18. q. 2.* Aut agitur de puniendo Monachum judicialiter, & pœna ordinaria, puta quia in judicio accusatur: & tunc ad solum Episcopum pertinet cognitio, & punitio, cum minor Episcopo causas criminales non agat, *c. Monasteria 18. quæst. 2.* ita Innocentius cujus opinio revera coincidit cum opinione Hugonis, & illam sequuntur hic Host. *n. 8. post med. vers. In his autem quæ regulæ sunt*, Joan. Andr. *nu. 15. eodem vers. Butr. nu. 19. vers. In his quæ sunt regulæ*, Cardin. in *5. quæst. vers. In his, & in 6. q. 1.* Anchar. *nu. 6. Imol. num. 10. vers. Si autem nihil disponit.* Et Joan. de Anan. *nu. 1.* eamque dicit tenendam tanquam veram, Bellam. *n. 4. vers. Et sic ista distinctio*; & ante eum Collectarius *nu. 1. circa fin.* dicens: Tutius, & verius esse sentire cum Innocentio, quam etiam dicit esse veriore Henric. Boich. in princip.
- & mihi quoque videtur verior, maximè per textum in *d. cap. Hoc tantum 18. q. 2.* ubi satis clarè approbatur ista distinctio Hugonis, & Innocentii; pro qua etiam facit textus in *l. Magisteria, C. De jurisdict. omn. judic.* cum ibi notatis in gloss. 1.
- Et tenendo hanc opinionem non obstat, quòd tota dispositio Monachi spectet ad Abbatem, ut *c. Nullam, & c. Abbates 18. q. 1.* & quod electus à Collegio Clericorum, vel Religiosorum habeat jurisdictionem ordinariam in illos de Collegio, ut in juribus hic allegatis in glossa *ultim.* & post Innoc. & Host. notat Abbas in *c. Cum ab Ecclesiarum nu. 5. supra eodem.* Nam responderetur hæc sibi vindicare locum in concernentibus Regularem disciplinam, & in civilibus secundum Bellam. *ubi supra.* Item non obstat hæc Decretalis, ubi Ordinarius loci non corrigit primo loco Religiosos, sed monere debet Prælatos eorum, ut corrigant, & iis negligentibus, potest supplere: nam responderi potest primo verbum, *Prælati*, hic positum esse exponendum, id est, Abbates, vel Episcopi, nam cum ambo sint negligentes, & ambo habeant jurisdictionem, ambo monendi sunt secundum Innocentium *hic ante nu. 1. in ver. Si Prælati*, atque ita servabitur hic ordo secundum meum *num. 3. in ver. Negligentes.* Nam primo Archiepiscopus monebit Abbatem, ut revocet Monachum vagabundum cum proprio, quod tenet. Si fuerit negligens, monebit secundo loco Diæcesanum, ut suppleat Abbatis negligentiam, *cap. Romana, §. Sanè de Cens. lib. 6.* si ambo negligentes fuerint, monebit tertio ipsum Monachum, ut redeat, & proprium resignet in manibus Prælati convertendum in utilitatem Monasterii: & si obedire noluerit, ipsum compellet per suspensionem ab officio, & beneficio: & in his concordant Host. *num. 8. Joan. Andr. num. 10.* Quia ad hoc allegat Petrum, & Abbatem, *Butr. num. 15. Anchar. & Joan. de Anan. num. 4.* Sed quia alius intellectus, quod scilicet *ver. Prælati*, exponi debeat, id est, Abbates, vel Priores, communiter tenetur, ut dicit Abbas *hic in 3. notabili, ver. Sed primus intellectus.* Ideò responderetur secundo hanc decretalem fundari in regulari observantia, videlicet super tertio regulæ voto, quod in proprietatis abdicatione consistit, ut in *cap. Ad Monasterium in fin. de statu Monach.* necnon in claustris, ac divinorum frequentatione, & obedientia filiali, quæ nullus dubitat quin ad regularem observantiam pertineant.
- Secundo autem casu principali, id est; cum agitur de contractibus, vel quasi dicit hic Innoc. *num. 2. vers. Cum autem.* Monachos non posse civiliter conveniri sub Abbate, quia nihil possunt habere proprii, *c. Nolo, & cap. Non dicatis 12. quæst. 1.* Sed si Monachus in scholis mutuum contraxerit, vel alium contractum licitum fecerit, non ipse Monachus, sed Ecclesia, seu Monasterium poterit conveniri, non tamen coram Abbate, quia ipse Abbas iudex, & reus esse non potest, sed ad Ordinarium erit recurrendum, ut in *Auth. Causa quæ fit cum Monacho, C. De Episcop. & Cler. cum suis concordantiis.* Et cum Innocentius concordat hic Host. *num. 9. vers. Ubi vero agitur de pecunia*, Joan. Andr. *nu. 16. Henr. Boich. num. 4. vers. Aut quæris de contractibus*, Bellam. *num. 5. Butr. num. 21. Cardin. in 7. q. Anchar. num. 6. vers. Ubi autem agitur de pecunia num. 1.* & alii communiter.
- Hæc ferè sunt, quæ de jurisdictione Episcopi, & in causis Regularium criminalibus, & civilibus differunt Magistrum Canonum. Verum hodie videtur cessare hujusmodi controversia, quia Regulares omnes sunt muniti amplissimis privilegiis exemptionis à jurisdictione Episcopi, etiam ratione delicti commissi, contractus initi, & rei sitæ extra locum exemptum, ut scripsi latissime in *cap. Tuarum infra de privileg.* & opiniones Doctorum superius relatæ locum non habent in Regularibus sic exemptis: nam ut hic dicit Henric. Boich. *num. 1.* exempti à jurisdictione Episcopi respondebunt tam in civilibus, quam in criminalibus, vel coram suo Superiore, si hoc ei competat de consuetudine legitime præscripta, vel ex tenore privilegii: & ita intelligit glossam Accursii in *d. Auth. Causa in gloss. 2. C. de Episc. & Cler. vel coram Papa, vel Legato ipsius*, ut notatur in *c. Quod translationem supra de off. Legat. & in c. 2. infra de in integr. restitut.* unde tenor privilegii est servandus, *c. Porro de privileg.* similiter Bellam. *hic num. 4. vers. Et advertes* De exemptis, inquit, à jurisdictione Episcopi non

- quæritur, quia illam in civilibus, quam in criminalibus coram suo Superiore respondent, maxime si de consuetudine legitime præscripta, vel ex tenore privilegii hoc illis competat. Rursus hodie in causis civilibus Regulares conveniri debent coram suis Conservatoribus, & quamdiu illos secundum formam sibi præscriptam non elegerint, coram Ordinariis locorum sunt conveniendi, ut statuitur in Constitutione 9. Gregorii XV. publicata die 20. Septembris 1621. in §. 7. & 9. ut in Bullar. tom. 4. pag. 80. de quo dic, ut scripsi in d. c. *Tuarum* nu. 37. & seqq. de privil. & in c. *Si Clericus de foro compet.* Plurimi etiam sunt casus, in quibus hodie Regulares, non obstantibus quibusvis exemptionibus, subjacent jurisdictioni Episcopi, & quadraginta septem posuimus in cap. *Grave infra eod.*
- 26 Hic QUÆRO, posito decreto sanct. mem. Innocentii Papæ X. edito 10. Februarii 1654. in quo Regularium virorum Conventus non habentes numerum Religiosorum, ibi præscriptum plenè in omnibus subjiciuntur visitationi, correctioni, & omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci tamquam super hoc à Sede Apostolica Delegati: an jurisdictione hujusmodi censeatur superioribus Regularibus adempta, & privativè in Ordinarium translata. Quamvis hic articulus utrum jurisdictione uni concessa censeatur aliis adempta, sit valdè intricatus, ut inquit Angel. in leg. *Testamenta* n. 1. c. *de testam.* & post eum Felin. in c. *Pastoralis* n. 2. *infra eod.* & Grammat. dec. 30. n. 9. tamen in casu proposito verius videtur jurisdictionem fuisse Ordinario loci attributam cumulativè cum superioribus Regularibus, non
- 27 autem privativè. Nam secluse Decreto Innocentii cum superiores Regulares ex privilegiis Apostolicis habeant in subditis omnimodam jurisdictionem ordinariam tam in civilibus, quam in criminalibus, ut dixi supra n. 24. & fusiùs in præallegato c. *Tuarum* de privileg. itaut Abbas, vel Prior in suo Monasterio, Provincialis in omnibus Conventibus Provinciæ suæ, & Generalis in toto Ordine habeant jurisdictionem universalem, & ordinariam, ut notat Feder. de Senis in conf. 145. Joan. Episcopus nu. 2. *vers. Nec potest negari* nu. 7. *vers. Ad prædicta facit*, Cardin. in conf. 89. *Casus super quo* n. 2. *vers. Nam tales ministri*, & Abbas in c. *Cum ab Ecclesiarum* nu. 10. *supra eodem*. Cùmque Papa in dict. Decreto non processerit eximendo, jurisdictionem adimendo, seu jurisdictionem tribuendo, utique per specialem concessionem jurisdictionis factam Ordinario loci in aliquibus Conventibus suæ Diocesis jurisdictione minimè intelligitur adempta Ordinariis Regularibus. Quod patet efficaciter ex juribus infra scriptis. Primum scilicet ex text. in l. *fin. C. de jurisd. omn. judic.* ubi quamvis Reçtori militum in eorum causis tribuatur à lege jurisdictione, per hoc tamen Præsidi, vel alteri Superiori in causis eorundem jurisdictione ablata non intelligitur. Secundò, ex text. in l. *ult. juxta glos. in ver. Examen, C. Ubi caus. fiscal.* ubi licet Comiti domorum detur jurisdictione specialis in colonos, aut inquilinos Imperiales, & per verba taxativa, ut patet ibi, non alterius, *quim sui culminis*, & c. nihilominus circa easdem personas jurisdictione non censeatur adempta Præsidi Provinciæ, ut l. *Cum aliquis eodem tit.* Tertiò, ex text. in l. *Tri, ff. De off. Præsfect. urb.* ubi quamvis secundum intellectum Baldi Consuli Argentariorum (qui hodie sunt mercatores, seu campores) detur specialis jurisdictione in causis eorum; tamen circa easdem non intelligitur adempta jurisdictione Præsfecto Urbis. Quartò, ex text. in l. 1. *Cod. de off. Præsfect. Urb.* ubi licet in concernentibus annonam tribuatur specialis jurisdictione Præsfecto annonæ, per hoc tamen non censeatur jurisdictione abdicata à Præsfecto Urbis. Quintò, ex text. in l. *Quoties, §. fin. ff. de administrat. tutor.* ubi quamvis propter patrimonium pupilli augmentatum respectu partis adauctæ deputetur specialis curator; nihilominus potestas administrandi, cætera non intelligitur adempta tutori universaliter constituto. Sextò, ex text. in c. *Super hoc de heret. lib. 6. & in Clem. 1. eodem tit.* ubi in causa hæreticæ pravitatis, quamvis deputetur aliquis specialis Inquisitor, nihilominus per hoc adempta non censeatur circa easdem jurisdictione ordinaria ejusdem diocesis. Quæ jura cum aliis pluribus ad hoc ponèrat Ludov. Rom. in conf. 393. *Præsens consultatio* n. 1. & seqq.
- 29 Ultimò, idem probatur, quia jurisdictione tributa per legem censeatur concessa cumulativè cum aliis illam habentibus DD. in dict. leg. *fin. C. De jurisd. omn. judic.* Roman. Prosp. Fagnan in l. *Libr. Decretal.*
- loco citato, Felin. in c. *Pastoralis* n. 2. *infra eod.* Ad quod facit doctrina Bart. in leg. *Viros in 1. notab. Cod. De divers. offic. lib. 12.* ubi sentit statuto disponente, ut scholares coram Episcopo conveniantur, non esse ademptam jurisdictionem Reçtori illam habenti vigore legis, aut consuetudinis, nisi statutum uteretur dictione taxativa, videlicet ut Episcopus solus cognosceret: in quo casu tantum putat auferri jurisdictionem Reçtori competentem de jure communi, non autem sibi competat ex consuetudine, & eum refert, & sequitur Felin. in dict. c. *Pastoralis* n. 2. in 3. *limit.* & hanc esse regulam, quòd jurisdictione in dubio censeatur cumulativè collata; post Joan. Andr. & alios firmat Felin. in dict. c. *Pastoralis* nu. 2. & in c. *Ceterum* n. 4. *de judic.* & Jason pluracumulans in leg. *Quod in rerum, §. Si quis post col. ult. ff. de leg. 2.* ubi testatur hanc esse magis communem opinionem, quam etiam multoties probavit Sacra Congregatio Concilii, in specie in causa jurisdictionis inter Episcopum Burgi sancti Donini, & Præpositum Buxeri: censuit enim neque litteras erectionis Ecclesiæ Burgi sancti Donini in Cathedralis, nec subreptionem litterarum Eugenii IV. quam Episcopus assererat, quidquam obesse Præposito, quin sua jurisdictione uti possit in Ecclesiis; Canonicos, & personas iisdem litteris obsignatas. Cæterum nec Præpositi privilegium obstat Episcopo, quomodo, si prævenit, jus suum in easdem Ecclesiis, Canonicos, & personas exercere valeat, ita Præpositi jurisdictionem esse cumulativam cum Episcopo, non autem privativam. Rursus cum in c. 7. *sess. 7.* detur facultas Ordinariis visitandi beneficia Ecclesiastica curata Monasteriis annexa, & in c. 8. immediatè seq. statuatur, ut locorum Ordinarii Ecclesiis quascunque quomodolibet exemptas auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, & in c. 11. *sess. 25. de Regular.* in Monasteriis, quibus incumbit cura animarum personarum secularium, personæ illam exercentes in his, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, subjiciantur immediatè jurisdictioni, correctioni, & visitationi Episcopi, in cujus Diocesi sunt sita: Sacra Congregatio declaravit jurisdictionem tributam Episcopo vigore prædictorum Decretorum intelligi cumulativè cum inferioribus. Nulla ergo subest ratio, cur non idem sit dicendum in terminis Decreti, de quo agitur, præsertim verò, quia etsi jurisdictione data favore certarum personarum censeatur privativè collata, quando est eis favor, ut intelligatur aliis adempta, ut per Angelum in dict. l. *Testamenta* sub n. 1. *vers. Cumque contingit, c. De testament.* tamen secus est si data sit ratione causarum, ut plene probat Afflict. *decis. 41. nu. 3. vers. Ut in simili, usque in fin.* Paul. de Cast. in l. *Si quis cum Procurat. §. fin. ff. de procurat.* post Bald. in l. *Unica, §. Sin autem, C. de caduc. tollen.* hoc autem casu jurisdictione tributa fuit Ordinario loci non favore personarum, sed ratione causarum, nempe ut in parvis Conventibus piè, ac religiosè vivatur, & regularis disciplina quò exactius fieri potest, observetur, & hæc fuit causa finalis in præmio Decreti expressa, ad text. in l. 1. *ff. de orig. jur. & in l. ult. ff. de heret. instituen.*
- Hic autem finis pinguis adimpletur, si jurisdictione sit cumulativa inter Ordinarium, & superiores Regulares, 33 quia quo plures sunt Judices, & Visitatores super dictis Conventibus invigilantes, eò magis continebunt Religiosos in officio, & observantia Regularium institutionum, arg. c. *Super hoc de heret. lib. 6. & Clem. 1. eod. tit.* Quare mens Pontificis jurisdictionem tribuentis fuit novum judicem Superioribus Regularibus addere, & cumulare, non autem illis jurisdictionem auferre, quæ quidem mens in hac materia jurisdictionis cumulativè, vel privativè in primis spectanda est, ut plene notat Angelus in d. l. *Testamenta* nu. 1. *vers. Cum contingit, C. De testam.* Ludov. Roman. in dict. *conf. 393. nu. 12.* & ibi Hor. Mand. in *additionibus in ver. Accumulativè*, & Felin. in d. c. *Pastoralis* n. 2. in 1. *limit.*
- Quibus accedit, quòd jure communi inspecto, Monasteria omnia subjecta erant jurisdictioni Episcopi Diocessani, c. *Monasteria* 18. *quæst. 2.* ubi dicitur, Monasteria, vel Monachorum disciplina ad eum pertineant Episcopum, in cujus territorio sunt constituta, c. 2. *9. qu. 3. cap. Nulla* 93. *dist. cap. Cum dilectus*, ubi Joan. Andr. & omnes in *summ. tex. de Relig. domib.* & tamen jurisdictione hujusmodi non cõpetebat Episcopo privativè ad superiores Regulares, sed

- cumulativè eum ipsis, quia nihilominus Monachi erant sub potestate Abbatis, ut *c. Abbates, & c. Nullam* 18. qu. 2. *& c. Cum ad Monasterium, §. Abbas de stat. Monach.* & plene dictum est supra n. 22. & per discursum in examinatione quinque opinionum à nu. 10. sed & Monasteria, quæ in Congregationem non sunt redacta, nec suos habent ordinarios Visitatores, sed Episcopis subduntur, de quibus legitur, & notatur in *c. In singulis de stat. Monachor.* & in Conc. Trident. c. 8. *sess. 25. de Regular.* prout sunt multæ Abbatie in Germania, & in Polonia, nihilominus subjiuntur etiam jurisdictioni Abbatis, ut in *d. c. Abbates cum suis concordantibus.* Quinimò & in Monasteriis Episcopatibus unitis juxta text. in *c. 1. ne sede vac.* cujusmodi est Monasterium Afflighemien. unitum Archiepiscopatu Meelinien. in Belgio, & alia plura, quamvis Episcopus sit loco Abbatis, & omnimodam habeat jurisdictionem, ut notat Abb. in *c. Causam n. 8. de judic.* Rota coram Coccino *decis. 157. n. 1.* nihilominus Monachi subsunt etiam Præposito, vel Priori ipsius Monasterii, ut patet in Bulla Pii IV. sub datum Romæ 1566. Idibus Martii, Pontificatus anno secundo; & sic jurisdictionis semper est cumulativa, prout notat gloss. in *d. c. Nullam in ver. Tota* 18. qu. 2. cum qua concordant ibi Archid. & alii, Host. Joan. Andr. & omnes in *d. cap. Causam.*
- 35 Nec refragatur, quod verba memorati Decreti sint multum prægnantia, universalia, ac geminata, videlicet visitationi, correctioni, & omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci plene in omnibus subjiuntur. Nam responderetur hæc verba non fuisse apposita in Decreto ad effectum jurisdictionis adimendæ, sed ad effectum jurisdictionis conferendæ. Unde sensus est, ut Ordinarius loci in prædictis Conventibus habeat jurisdictionem omnimodam, & plenariam in omnibus, id est, tam in civilibus, quam in criminalibus, & in mixtis causis, & tam in minoribus, quam in gravioribus delictis, & sive procedatur in figuræ iudicii per viam accusationis ad penam depositionis, sive ad correctionem in concernentibus regularem observantiam, & sive Prælati Regulares sint negligentes, & moniti, sive non, & in his prægnantia verborum Decreti multum operatur, secundum ea, quæ dicta sunt supra in examinatione quinque opinionum à n. 16. sed respectu exemptionis, & abdicationis jurisdictionis à Prælati Regularibus prægnantia hujusmodi nihil operatur, ut *c. Nullam*, juncta gl. in *ver. Tota* 18.
- 36 7. 2. Et observandum est hæc verba fuisse ad calamum desumpta ex Constitutione Gregorii XV. de exemptorum privilegiis, quæ incipit, *Inscrutabili Dei providentia*, in qua Regulares delinquentes in exercitio curæ annuarum, vel administratione alicujus Sacramenti, aut in prædicatione verbi Dei subjiuntur per ipsamet verba plene in omnibus omnimodæ jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi Diocesani tamquam Sedi Apostolicæ Delegati, ampliando Decretum Conc. Trident. in *c. 11. sess. 25. de Regul.* & nihilominus ex eo tempore inconcussè observatum est, ut Regulares in præmissis delinquentes etiam a suis superioribus Regularibus coerceri, & puniri valeant; & Sacra Congregatio ejusdem Concilii Interpret aliàs declaravit jurisdictionem Episcopo attributam, *ex d. c. 11.* in Constitutione Gregoriana innovato, & extenso esse cumulativam cum Superioribus Regularibus, ut superioribus dictum est nu. 31.
- 37 Similiter in Decretis felicitis record. Urbani VIII. *de celebr. Missar.* me Secretario compilatis in eadem Sacra Congregatione, §. *Demceps*, disertis verbis statuitur, ut Monasteria deinceps recipienda, in quibus ex redditibus, & consuetis elemosynis duodecim saltem Religiosi sustentari, atque inhabitare non poterunt, & actu non inhabitaverint, Ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodæ jurisdictioni subiecta esse intelligantur, & tamen perpetuo observatum est, ut jurisdictionis in Religiosos ibi degentes non censeatur adempta Superioribus Regularibus. Igitur prægnantia verborum tribuit quidem Ordinario loci totalem, & plenariam jurisdictionem, sed non translative, seu privative. Et est simile in *d. c. Nullam* 18. qu. 2. ubi dicitur: universa, quæ vel ad divini cultus reverentiam, vel ad utilitatem Monasterii pertinent, Abbatis sollicitudo, ad quem potestas tota pertinere convenit, debeat adimplere. Et sic text. loquitur per verba universalia, & geminata, & nihilominus gl. ibi in *ver. Tota*, dicit istud verbum, *tota*, non excludit Episcopum, ut *c. In venditionibus*
17. qu. ult. *& c. Abbatis* 12. qu. 2. Et eo magis, quia in Decreto Urbani VIII. jurisdictionis datur simpliciter loci Ordinatio: in Decreto autem Innocen. tribuitur Ordinatio loci tamquam Sedis Apostolicæ Delegato: ergo in terminis Decreti Urbani non censeatur illatum præjudicium Ordinariæ jurisdictioni superiorum Regularium in concursu alterius jurisdictionis ordinariæ, fortius idem dicendum in terminis Decreti Innoc. in quo jurisdictionis ordinariæ concurrat cum delegata. Nam jurisdictionis delegata est extra ordinariæ, & odiosa, ut *l. Si quando, C. de dilat. jurisdictionis ordinariæ* est favorabilis, necessaria, & amplianda, *l. 1. §. Cum urbem de off. Præfekt. urb.* & notat Bald. in *l. Barbarius num. 18. ff. de offic. Prætor.*
- 41 Postremò nunquam mox fuit Apostolicæ Sedis eximere Religiosos à suis Prælati Regularibus, quibus sunt subiecti ex obligatione surgente à voto solemnium obedientiæ, quod tenetur esse de jure naturæ, ut post Innoc. in *c. Cum ad Monasterium n. 2. de statu Monachorum*, notat Jo. Andr. in *reg. Semel Deo n. 3. de reg. jur. lib. 6.* & quando Romani Pontifices in aliqua speciali causa voluerunt tribuere jurisdictionem Episcopo privative ad Superiores Regulares, id claris verbis expresserunt, sicut fecit Urbanus VIII. in Constitutione edita contra Monetarios. Quod cum Innoc. X. non fecerit in Decreto, de quo agitur, utique censeatur noluisse, *l. unie. §. Sin autem ad deficientis, C. de caduc. tollen.* Et sanè quasi monstrum esset in Ecclesia, ut in tot Conventibus essent Abbates, Priores, & Guardiani, qui non possent suos Religiosos corrigere, & coercere, & liceret subdito cornua erigere, & rebellare contra Prælatum, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cujus imperio se subjecit, ut legitur in *c. Si Religiosus de elect. lib. 6. & inc. 2. de testam. eod. lib.* & notat Abb. in *c. Cum ab Ecclesiarum n. 10. sup. eod.* Præsertim cum multi sint conventus in insulis, aut locis campestribus, super quibus Episcopi in urbibus residentes vix possunt vigilare, & Religiosos sine capite, & Rectore claustrali in regulari disciplina continere.
- Ex quibus concludendum videtur jurisdictionem inter Ordinarium, & Prælatum regularem esse cumulativam, itaut sit locus præventioni, quod tenet Abb. post Innoc. in *d. c. Cum ab Ecclesiarum n. 9.* dicens Episcopum concurrere in jurisdictione cum Prælati inferioribus, & locum esse præventioni, arg. *l. fin. C. de jurisdic. omni. judic.* & in hanc sententiam scriptæ fuerunt litteræ à Sacra Congr. super statu Regularium ad Episcopos Cassani, & Ayellini sub die 17. Decemb. 1654. sed quia Prælati Regularis facile posset in omnibus causis prævenire, & jurisdictionem Ordinarii eludere, videtur expedire, ut Sacra Congr. stante prægnantia verborum ipsius decreti, declaret non obstante præventioni superioris Regularis Ordinarii nihilominus posse causam reatsumere, & illi inhibere si justa causa subit, veluti cum videt Superiorem Regularem ex odio, vel amore, cupiditate, vel metu, aut ex nimia severitate, vel indulgentia quid durius, aut remissius constituere, quam causa deposcit, in quo ipsius Episcopi scicntia oneretur, & ita fuit resolutum, ut patebit infra in duodecima declaratione.
- 42 Decreti tenorem habes per extensum in *r. Relatum n. 71. infrane Cler. vel Monach.* nunc sequuntur declarationes ad dictum Decretum à Sacra Congr. super statu Regularium editæ, atque à S. D. N. Alexandro Papa VII. approbatæ. Põto decreto felic. recor. Innoc. Papæ X. super subjectione nonnullorum Conventuum correctioni, visitationi, & omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci tamquam Sedis Apostolicæ Delegati, contingit dubitari de infrascriptis.
- 1 An Episcopus in Conventibus suæ jurisdictioni subiectis possit Abbates, Priores, Guardianos, & alios Superiores locales deputare, & familiam constituere.
  - 2 An possit Episcopus a prædictis Conventibus Religiosos amovere.
  - 3 An Regulares eorumdem Conventuum compelli possint ab Episcopo ad exhibendos liberos introitus, & exitus, & reddendas rationes administrationis.
  - 4 An Episcopus in eisdem Conventibus se ingerere possit in his, quæ regularem disciplinam concernunt.
  - 5 An Ecclesiæ dictorum Conventuum, & Capellæ Granciarum, in quibus degunt Conversi pro agrorum cultura, ab Episcopo visitari possint.
  - 6 An ipsæ Grancie, & Conversi in eis degentes subsint visitationi Episcopi.

7 Quid in Ecclesiis, seu Capellis Granciarum, in quibus nullus degit Conuersus, an similiter subsint Episcopi visitationi.

8 An liceat Episcopo visitare Conuentus tam suppressos, & postea restitutos, quam non suppressos ad effectum cognoscendi, an in illis re ipsa alantur sex Religiosi.

9 An Episcopus visitans huiusmodi Conuentus sur jurisdictioni suppositos, aut personas in eis degentes possit a visitatione procuracionem exigere in victualibus, vel in pecunia.

10 An iurisdicção Ordinariis locorum tamquam Sedis Apostolicæ Delegatis attributa in supradicto Decreto competat Vicariis Generalibus Episcoporum, necnon Abbatibus, & aliis inferioribus Prelatis proprium territorium, ac iurisdictionem quasi Episcopalem habentibus.

11 An Provinciales, & alii Superiores Regulares possint eiusmodi Conuentus iurisdictioni Ordinarii subiectos, & Religiosos in illis degentes visitare, corrigere, & punire, omnemque iurisdictionem in eis exercere, sicut poterant ante dictum Decretum.

12 Si Superior Regularis in causa præuenerit contra subditum degentem in aliquo ex eisdem Conuentibus Ordinario subiectis fabricando processum, vel eum carceri mancipando, an Episcopus possit huiusmodi causam reassumere, ac superiori inhibere.

13 Si è conuerso Episcopus in causa præuenerit contra Religiosum in tali Conuentu commorantem, an Superiori Regulari eo casu liceat illum amovere, & in alio Conuentu collocare: & si de facto collocaverit, an nihilominus Episcopus possit causam prosequi, ac Religiosum sic amotum revocare ad primum Conuentum.

14 Si Provincialis, vel Superior localis uoluerit aliquem ex Fratribus à tali Conuentu remove, an Episcopus prohibere possit.

15 Si à Conuentu primum suppresso, ac deinde Religioni restituto absint ex aliqua rationabili causa, & ad breve tempus unus, vel plures ex numero sex Religiosorum ibi degentium, an gratia restitutionis sit nulla, & Conuentus remaneat suppressus, ut prius.

16 Quid si à Conuentu non suppresso similiter ex causa rationabili, & ad modicum tempus absint aliquis è sex Religiosis ibi existentibus, an durante tali absentia, Conuentus subiaceat iurisdictioni Ordinarii.

17 An Religioso illo redeunte, vel aliàs impleto numero sex Religiosorum Conuentus recuperet pristinam exemptionem.

18 Si gratia restitutionis Conuentus suppressi reddatur nulla ex eo, quod in illo ad formam decreti cum effectu non alantur sex Religiosi, & postea contingat, ut eiusmodi numerus impleatur, an gratia restitutionis Conuentus reuiviscat.

19 Ad hoc ut gratia restitutionis sit nulla, & Conuentus denuò remaneat suppressus, propterea quòd in eo non sustententur sex Religiosi, an debeat præcedere declaratoria Episcopi super facto præuia causæ cognitione.

20 An ab huiusmodi declaratoria liceat Regularibus ad Sedem Apostolicam appellare ad effectum tam devolutivum, quam suspensivum.

21 Cùm ex Decreti præscripto quatuor Sacerdotes in his Conuentibus degentes debeant esse maturæ ætatis, quam dicatur ad hunc effectum ætas matura.

Sacra Congregatio super statu Regularium ad singula dubia superius proposita hunc in modum respondit, videlicet,

Ad 1. Non posse.

Ad 2. Posse ex rationabili causa, commonito tamen prius superiore Regulari, ad quem pertinet, ut eisdem Religiosos assignet in aliis Conuentibus.

Ad 3. Posse compelli.

Ad 4. Posse.

Ad 5. Posse.

Ad 6. Subesse.

Ad 7. Itidem subesse.

Ad 8. Minimè licere antequam aliundè constet de fundamento intentionis Episcopi in deficientia numeri constituto.

Ad 9. Expedire ut Sanctissimus Dominus Noster de *Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.*

cernat, & declaret non licere Episcopo tales Conuentus visitanti quicquam accipere procuracionis nomine.

Ad 10. Competere.

Ad 11. Posse sicut prius, non tamen privativè ad Episcopum.

Ad 12. Non posse, nisi ex iusta causa, veluti cùm videt Superiorem Regularem ex odio, vel amore, cupiditate, vel metu, aut ex nimia severitate, vel indulgentia quid durius, aut remissius conlittere, quam causa deposcit, in quo ipsius Episcopi conscientia oneratur.

Ad 13. Non licere Superiori Regulari Religiosum ab Episcopo inquisitum à loco amovere, & si amotus fuerit, posse Episcopum causam prosequi, & illum quibuscumque remediis revocare, etiam invocato auxilio Ordinarii, & brachio sæculari, si opus fuerit, cuiuscumque loci, in quo Religiosus ille reperitur:

Ad 14. Non posse.

Ad 15. Gratiam ob id non esse nullam, cessante omni fraude, nec Conuentum remanere suppressum.

Ad 16. Subiacere durante absentia.

Ad 17. Recuperare.

Ad 18. Non reuiviscere.

Ad 19. Debere ita procedere, nec ante declaratoriam licere Episcopo Conuentus possessionem apprehendere, aut Religiosos inde expellere.

Ad 20. Licere ad effectum devolutivum tantum, non autem suspensivum.

Ad 21. Ætatem maturam dici ad hunc effectum completo anno quadragesimo.

Declarationes suprascriptas S. D. N. ad se relatas approbavit, & ab omnibus, ad quos pertinet, observari præcepit, contrariis quibuscumque non obstantibus. Datum Romæ die 27. Julii 1655.

Ulterius QUÆRO, stante eodem decreto Innocentii 43

X. quo parvi Conuentus non habentes numerum Religiosorum ibi præscriptum visitationi, correctioni, & omnimodè iurisdictioni Ordinarii loci tamquam super hoc à Sede Apostolica delegati plenè in omnibus subiiciuntur. An Abbates, Priores, Guardiani, & alii prædictorum Conuentuum Superiores ab Episcopo vocati ad Diocesanam Synodum accedere teneantur.

Ad partem negativam allegatur primò Concilium Turonense *cap. 2.* ubi sic legitur Episcopus non debet Abbatem cogere ad Synodum ire, nisi aliqua rationabilis causa existat; Refertur in *c. Episcopus, il secondo 18. distinct. & in §. final. 18. quæst. 2.* Per quæ jura gloss. in *cap. Abbates in ver. vocatione 18. quæst. 2.* exponens litteram ibi, *accepta vocatione convenient*: dicit, si necessitas magna fuerit, aliàs Abbates non debent vocari ad Synodum. Item gloss. 1. in *cap. Nimis pr. va de excess. Prælat.* dicit: omnes enim Religiosi, qui populum non habent, ad Synodum ire non tenentur, & concordat gloss. in *cap. Decernimus in ver. Abbates 18. distinct.* Item gloss. 1. in *cap. Quod super his infra de major. & obed.* quæ similiter ait Abbates non habentes populum, non teneri ad Synodum venire, nisi causa rationabilis subsit; & idè Abbates Cistercienses non teneri, quamvis non essent exempti, cùm non habeant populum, & sequitur ibi Butr. *numer. 10. vers. Unde dicit.* Ergo parum refert, quòd hodie ex Decreto Innocentii X. Abbates subsint iurisdictioni Episcopi, cùm etiam supposita huiusmodi subiectione, ad Synodum non sint vocandi.

Secundò, ad hanc partem inducitur text. in *d. cap. Quod 44*

super his de major. & obed. ubi Innocentius III. Abbates, inquit, & Sacerdotes Diocæsana tibi lege subditos, qui ad tuam Synodum venire contemnunt, &c. per censuram Ecclesiasticam ad Synodum ipsam venire compellas. Ex quo textu arguitur sic: Regulares qui non subsint Episcopo lege Diocæsana, non tenentur ad illius Synodum accedere, ut ibi probatur à contratio sensu: Sed Regulares non subsint Episcopo lege diocæsana, *cap. Elutherius 18. quæst. 2. gloss. in cap. 1. in ver. Disciplina infra de stat. Monach.* & ex Decreto Innocentii subiiciuntur Episcopo lege iurisdictionis dumtaxat, ut patet ex illis verbis, *omnimodè iurisdictioni Ordinarii loci subiiciuntur.* Ergo ad illius Synodum ire non tenentur.

Et confirmatur, quia lex Diocæsana, & lex iurisdictionis sunt diuersa; unde res iudicata in una non obstat

agenti in alia, ut est casus in *cap. Dilectus*, & ibi Joan. Andr. & omnes notant in *summ. infra eodem*. Vocatio autem ad Synodum pertinet ad legem Diocesanam, ut ibi notat glossa magna ante medium vers. *Ad legem vero Diocesanam spectat vocatio ad Synodum*, & Butrius in *dist. cap. Quod super his in 2. not. num. 3.* Ergo Decretum Innocentii, quod loquitur de lege jurisdictionis trahi non debet ad vocationem ad Synodum, quæ est de lege Diocesana, arg. l. *Papinianus Exuli*, ff. de *Minoribus*, & consequenter Regulares quoad hujusmodi vocationem ad Synodum remanent exempti, quemadmodum erant ante illud Decretum: nam quod non mutatur, &c. l. *Sancimus*, C. De *testam. l. Præcipimus in fin. C. de appellat.* Gloss. in *cap. Constitutionem in ver. Prorogamus de Regularibus lib. 7.*

46 Tertiò, ad idem allegatur textus in *cap. Nimis prava infra de excess. Prælat.* ubi Gregorius IX. inter gravamina Fratris Prædicatoribus, & Minoribus illata recenset primo loco, quod Prælati eos ad Synodos suas cogunt accedere. Igitur quicquid sit de Abbatibus, & Monachis, certè Fratres Mendicantes non videntur cogendi, prout hanc differentiam inter Abbates, & Mendicantes post Gemin. constituit Felin. in *cap. Quod super his num. 1. infra de major. & obedien.* & Henric. Bott. de *Synodo Episcopi in 2. par. num. 4. & num. 12. inter tractatus communes vol. 2. fol. 209.*

48 Quartò, exempti qui subsunt Generalibus Capitulis, non tenentur Synodo Episcopi interesse, ut in Decreto Concilii Tridentini *cap. 2. §. Synodi quoque sess. 24. sed Regulares parvorum Conventuum in Italia*, ad quam restringitur Decretum Innoc. X. subsunt omnes Generalibus Capitulis. Ergo Synodo Episcopi interesse non tenentur.

Et confirmatur, nam ratio cur Patres Concilii noluerint adstringere ad Synodum Regulares subiectos suis Capitulis Generalibus, ea videtur fuisse, quia cum tales habeant suos Generales Visitatores, & eorum statutis ligentur, ut *cap. Quia in singulis infra de statu Monach.* non videtur conveniens, ut legibus, & Constitutionibus alterius Superioris adstringantur: hæc autem ratio viget etiam post Decretum Innocen. cum per illud Regulares non eximantur à suis Prælatibus Regularibus, ut fuscè probatum est in præcedenti quæstione à *nu. 26.* & in declarationibus *num. 42.*

49 Quintò, tam de jure communi, quam ex Concilio Tridentino eximuntur ab accessu ad Diocesanam Synodum soli exempti habentes Capellas, vel populum subiectum Episcopo, & habentes animarum curam personarum secularium, ut in *cap. Ex ore in fin. de privileg. & in dist. c. 2. sess. 24.* Ergo in aliis omnibus firmatur regula, quod accedere non teneantur, vulgata *leg. Nam quod liquida*, §. *fin. ff. De pæna legata*.

50 Sexto, Synodus celebratur ab Episcopo autoritate ordinaria, cum sit de juribus Episcopalibus, *cap. Conquerente infra eod.* Ergo facultas delegata, quæ tribuitur Ordinario in Decreto Innocen. quantum ad Synodum videtur impertinens.

51 Septimò, & ultimò, Religiosi exempti à jurisdictione Episcopi non tenentur illius Synodo interesse, *cap. Ex ore in 1. membro diffinitionis de privileg. dist. cap. Nimis prava de excess. Prælator.* Gloss. in *dist. cap. Quod super his de major. & obedien.* quam ibi omnes sequuntur, ut testatur Henric. Bott. de *Synod. Episcopi in 2. par. sub num. 4. circa finem, vers. Si autem Abbates*, reddens rationem, quia ex quo tales exempti non subsunt Episcopo, non adstringuntur, nec ligantur statutis ejus, ut not. in *cap. 1. sup. de Constitut.* Religiosi autem ferè omnes exempti sunt ex privilegiis Apostolicis à jurisdictione Episcopi, ut scripsi plene in *cap. Tuarum infra de privileg.* Et hanc exemptionem non sustulit ipsum Decretum Innocentii, quia autoritas Apostolica in illo Episcopis delegata non violat privilegia, nec perimit exemptionem, Abb. in *cap. Grave num. 1. & 5. supra de offic. ordin.* & scripsi in *d. c. Tuarum n. 31. & 33.* Igitur Religiosi tamquam exempti ab Episcopi jurisdictione illius Synodo ex prædicto Decreto interesse non tenentur.

Quibus tamen non obstantibus, ad propositum dubium videtur respondendum, Abbates, Priores, Guardianos, & alios parvorum Conventuum hujusmodi superiores teneri ad Synodum Diocesanam accedere, si ad eam vocentur ab Episcopo, ut Sedis Apostolicæ Delegato, ex infra scriptis.

Et primò ad hoc allegatur Concilium Auralianense relatum in *cap. Abbates 18. qu. 2.* his verbis: Abbates pro humilitate Religionis in Episcoporum potestate consistant: & si quid extra Regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur: qui semel in anno, in loco, ubi Episcopus elegerit, accepta vocatione conveniant.

Concordat *c. Annis singulis 18. dist. 1.* ubi habetur: Annis singulis Episcopus in sua Diocesi Synodum faciat de suis Clericis, necnon Abbatibus, & discuriat alteros Clericos, & Monachos, ad idem *cap. Decernimus eodem dist.* Ecce igitur perspicua facultas Episcoporum vocandi Abbates ad Synodos suas. Et quamvis jura præallegata intelligenda sint de Abbatibus non exemptis, secundum Goffred. & Hug. quos refert, & sequitur Archid. in *d. c. Abbates nu. 9. vers. Vel loquitur*, tamen tales sunt hodie Superiores Regulares parvorum Conventuum ex Decreto Innoc. X. ut mox dicitur.

52 Secundò, pro hac parte multum stringit text. in *cap. Ex ore infra de privileg.* ubi exorta controversia, an Abbas Cænobii Evasen. tam in capite, quam in membris esset liber ab accessu ad Synodum Episcopalem, Innocentius III. ait: *Sententialiter diffinimus, quod Evasen. Cænobium liberum est in capite tanquam ab Episcopali jurisdictione prorsus exemptum, & soli Romane Ecclesie subiectum; in membris autem que non probantur exempta, Diocesano Episcopo ipsum subjacere decernimus: propter quod Abbas ad Synodum ejus debet accedere.* Hactenus verba Innocentii, ex quibus evidenter apparet fundamentum accessus ad Synodum esse subjectionem jurisdictioni Episcopi, ac proinde Superiores Regulares, qui jurisdictioni Episcopi subsunt, absque dubio teneri ad illius Synodum accedere, quamvis Capellas, vel populum Episcopo subiectum non habeant. Et ita hanc Regulam constituit Hugo in *cap. Abbates 18. quæst. 2.* Innocen. in *cap. Grave in princ. infra de præbend.* & post alios quamplures Henric. Bott. de *Synodo Episcopi in 2. par. sub num. 4. ante medium, vers. Si vero Abbates, & infra in vers. Quid tenendum*, dicens hanc opinionem esse communem, & de jure veriore. Quamobrem cum superiores Regulares parvorum Conventuum ex Decreto Innocentii sint subiecti jurisdictioni Episcopi, ut Sedis Apostolicæ Delegati, dubitandum non est quin ad illius Synodum teneantur accedere, si ad eam vocentur ab ipso autoritate delegata.

53 Tertiò, Synodus mixta est de lege Diocesana, & de lege jurisdictionis, ut notat Hostien. in *dist. c. Quod super his n. 2. de major. & obed.* ubi exponens illud verbum, *Diocesana*: Dicit, inquit, quod Synodus mixta est, in eo enim, quod Synodus de lege Diocesana est: & in eo, quod ibi judicatur, vel aliquid statuitur, de lege jurisdictionis est: unde dicit, *Diocesana, subaudi & jurisdictionis: & eum sequuntur ibi totidem verbis Joan. Andr. n. 6. Burr. n. 12. vers. Idem Host. Abbas col. 2. & alii communiter, Gemin. in dist. c. Episcopus, il secundo post medium vers. Aut non sunt exempti 18. dist. 1.* ubi concludit Synodum esse mixtam, & participare de utraque lege, propter statuta, & aliqua, quæ ibi sunt respectiva utramque legem; & ideo tales Abbates etiam si habeant populum, debere venire ad Synodum, & ita procedere text. in *d. c. Quod super his*, & eum sequitur ad litteram Præpositus *sub n. 1. post medium, vers. Aut non sunt exempti*. Et hoc præcipuo fundamento Doctores unanimiter tenent Prælatos Regulares, sicut sunt Abbates, Priores, & Guardiani: qui à jurisdictione Episcopi non sunt exempti, quamvis non teneantur ad Cathedralicum, & alias angarias, & perangarias, quæ sunt de lege Diocesana, tamen teneri ad Synodum propter mixturam jurisdictionis. Et ita expressè notat Hostien. ubi supra, dicens: ex hoc cap. evidenter patet, quod etsi Monasteria sint exempta à lege Diocesana quoad præstationem Cathedralicæ, &c. Abbas tamen non est exemptus quoad Synodum, imò teneretur ad ipsam venire, & si populum non habeat, & concordant ibi Jo. Andr. *num. 7. Burr. num. 11. dist. vers. Idem Host. & reliqui omnes.* Quare cum hodie ex Decreto Innocen. Superiores Regulares parvorum Conventuum sint subiecti jurisdictioni Episcopi, sequitur per necesse, ut ad illius Synodum accedere teneantur, quod argumentum nisi fallor sufficeret prodecisione præsentis controversiæ, & eo uritur Hugo in *cap. Abbates 18. quæst. 2.* ubi ait, quod Abbas non exemptus tenetur ire ad Synodum, in qua aliquid statuitur, quod ipsum

ipsum tangat, quia hoc est de lege jurisdictionis, Butr. d. num. 12. *vers. dicit Hugo*, & Præpositus in dict. cap. Episcopus il secundo col. 2. 18. *distinct.* Et aliis relatis Henric. Bott. de Synodo Episcopi in 2. p. sub num. 4. *vers. quid tenendum.* Et confirmatur, quia Decretum Innocentii subijcit Religiosos jurisdictioni Episcopi non simpliciter, sed dicit omnimodæ jurisdictioni plenè in omnibus, quæ verba universalialia, & geminata includunt etiam ea, quæ alias in dispositione generali non includerentur, ut scripsi in c. ex parte n. 31. & 44. de Privileg.

55 Quarta, cum Superiores parvorum Conventuum ex Decreto Innoc. jure delegato subsint jurisdictioni, & soro Episcopi, ambigendum non est, quin eodem jure etiam ligentur illius statutis, qui forum sortiri, & statutis ligari à pari procedunt, cap. *Ut animarum de Constitut. lib. 6.* & scripti in cap. *que in Ecclesiarum num. 23. supra de Constit. & statuendi potestas à jurisdictione regulatur*, ut notat Bart. in *l. omnes populi in 1. quest. principali de just. & jure, Dec. in cap. Ecclesia sancte Mariæ num. 69. de Constit. & in his terminis Henric. Bott. de Synodo Episcopi in 2. part. num. 4. circa fin. vers. Si autem Abbates.* Ex quo sequitur, ut teneantur etiam accedere ad Synodum: nam qui Constitutionibus synodalibus adstringuntur, non est ratio, cur similiter non teneantur Synodo interesse ad illas discutendas, arg. cap. *Nimis prava*, ibi: *Ad Synodos suas cogunt accedere, & suis Constitutionibus subiacere, de excess. Prælat. cum similibus.* Quinimò dicunt Doctores bonum esse ut Abbates intersint propter statuta, quæ in Synodo fieri possunt, sibi præjudicialia, quibus poterunt resistere, si sunt presentes, cap. *Nicena 31. distinct.* ita Cardinales in dicto cap. *Quod super his quest. 1. in fin. de major. & obediens.* dicens, tutius esse, ut tales Abbates veniant ad Synodum Episcopi propter evitandas opiniones falsas, quia propter statuta bonum est etiam Abbates accedere ad Synodum Provinciale, & sequitur Henric. Bott. de Synodo Episcopi in 2. part. sub num. 4. *vers. Adverte etiam.*

56 Quinta, Synodus est præambulum visitationis, quia juxta proximam sacre Congregationis Concilii Episcopi debent primò Synodum congregare, & statuta edere, ac deinde Diocesim visitare, ut cognoscant, an statuta Synodalia servantur, nec ne. Ergo Episcopus qui ex Decreto Innocentii potest Regulares visitare, potest etiam hos vocare ad Synodum, quia quando aliquid permittitur, videntur, esse omnia permissa, per quæ pervenitur ad illud, leg. *ad rem mobilem, & l. ad legatam, ff. de Procurat. leg. 2. ff. de jurisdictione omn. Judic. & notat Barthol. in leg. Oratio, ff. de sponsalibus.*

57 Ultimò observandum est, in Episcopo considerari posse duplicem jurisdictionem, videlicet ordinariam, & delegatam. Respectu jurisdictionis ordinariæ Regulares exempti, qui subsunt Generalibus Capitulis, sunt prorsus immunes ab accessu ad Diocesanam Synodum tam de jure communi, ut in d. c. *Ex ore in fine, de Privileg.* cum aliis supracitatis, quam ex Decreto Concilii Tridentini, in d. c. 2. §. *Synodi sess. 24.* & hac in parte nil novi statuit Decretum Innocentii, quia potestas delegata in eo Decreto Episcopo attributa non violat exemptionem à jurisdictione ordinaria, ut dixi supra in ultimo argumento contrario n. 51. At respectu jurisdictionis Delegatæ à Sede Apostolica Regulares parvorum Conventuum nunquam fuerunt exempti, quia Papa neminem eximit à seipso, vel à sua autoritate, ut notat Abbas in c. *Grave n. 1. & 5. supra de offic. Ordin. & dixi in c. Ex parte n. 22. infra de Privileg.* Et hodie post Decretum Innocentii expressè sunt subijcti Episcopo procedenti, ut Sedis Apostolicæ Delegato. Ergo palam est eos tamquam subijctos jurisdictioni delegatæ teneri accedere ad Synodum Episcopi, si ad eam vocentur ab ipso delegata auctoritate. Et per hoc patet responsio ad septimum, & ultimum argumentum contrarium, quia dum dicitur facultas delegata non violat exemptionem, hoc verum est de exemptione à jurisdictione ordinaria, à qua Regulares remanent exempti, prout erant ante Decretum Innocentii; & idè non tenentur venire ad Synodum, si jure ordinario vocentur ab Episcopo. at verò ab auctoritate ei delegata non sunt exempti, imò expressè subijcti ex eodem Decreto: ac proinde tenentur accedere, si ab Episcopo vocentur ex facultate delegata.

Non obstant alia contraria.

Ad primum enim responderetur illam paleam in d. cap. Episcopus il secundo 18. *distinct.* posse intelligi de Abbatibus Cisterciensis Ordinis, & sic de privilegiatis, & exemptis, prout intelligit ibi glossa 1. sed alii Abbates tenentur venire ad Concilium, ut glossa subdit, cum qua videtur transire ibi Præpositus num. 1. & concordant Archidiaconus, & Lapsus in d. cap. *Abbates 18. quest. 3.* Facit c. *Cum secundum ordinem de prescript.* Licet hoc durum videatur Henric. Bott. de Synod. Episc. in 2. part. num. 8. Vel dicas d. c. *Episcopus*, non loqui de obligatione accedendi ad Synodum, sed de coactione, qua Episcopus uti non debet etiam contra Abbates non privilegiatos sine rationabili causa. Et ita expresse notant Hostien. Joann. Andr. Gemin. & Præpos. supra relati n. 53. dum dicunt Synodum participare de utraque l. Diocesana, & jurisdictionis; & idè Abbates jurisdictioni Episcopi subijctos, quamvis sint exempti à lege Diocesana, teneri ad Synodum Episcopi accedere, sed tamen Episcopum non debere illos cogere sine causa rationabili, puta si ageretur de illorum reformatione; Itaque vocati ab Episcopo tenentur omninò parere, quia divina non possunt, ob quam causam Synodus congregetur, ut considerat Abbas in d. c. *Quod super his col. 2. circa fin. vers. ult. oppo.* Et idè indistinctè accedere tenentur, sed non debet Episcopus per censuras, & pœnas eos compellere, nisi aliqua rationabilis causa existat, ut dicitur in illa palea. Et hoc modo ad concordiam reducuntur jura, quæ in hac materia videntur opposita, secundum DD. In contrarium tamen videtur textus in prædicta Decretali, *Quod super his in fin. ibi.* *Per censuram Ecclesiasticam ad Synodum ipsam venire compellas.*

Ad secundum, & ad illius confirmationem patet responsio ex dictis supra in 3. *argumen. pro hac sententia n. 53.* quia Synodus non est absolute de lege Diocesana, sed mixta etiam de lege jurisdictionis, & idè tenentur accedere omnes, qui sunt de lege jurisdictionis, quamvis non sint de lege Diocesana, secundum Host. & alios ibi allegatos.

Ad tertium responderetur, textum in præallegato cap. *Nimis prava de excess. Prælat.* loqui de Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus in hoc specialiter privilegiatis, ut innuit ibi gloss. 1. dum allegat cap. *ex ore in fin. de Privileg.* quod loquitur de privilegiatis, & exemptis ab accessu ad Synodum: & apertius notat Host. in d. cap. *Quod super his num. 2. vers. nisi Privilegium aliud inducat.* Et ex illo Joann. Andr. num. 7. *codem vers.* Et Abbas col. 2. *circa fin. vers. limita textum de major. & obed.* Regulares autem parvorum Conventuum post Decretum Innocentii non sunt in hoc privilegiati, imò expressè subijcti Episcopo ut Delegato Sedis Apostolicæ; & consequenter tenentur ire ad illius Synodum, si jure delegato vocentur.

Vel dicas textum in d. cap. *Nimis prava*, loqui de Fratribus simplicibus, non autem de Prioribus, & Guardianis, qui coguntur accedere, ita Hostien. in d. c. *quod super his num. 2. in fin. vers. vel illud de fratribus, hoc de Abbatibus:* coguntur ergo Priores & Guardiani, & non fratres: hæc tenet Host. cum quo concordant, ibi Joann. Andr. num. 7. in fin. *vers. Fratres non tenentur venire, Prælati vero sic.* Et Abbas col. 2. *circa fin. vers. vel intelligatur in ipsis Religiosis inferioribus, secus in eorum Prælati.* Et est simile in simplici Monacho claustrali, qui non tenetur venire ad Synodum, cap. *Convenientibus 1. q. 7. Felin. in d. cap. quod super his num. 1.* & Henric. Bott. de Synod. Episc. in 2. part. num. 11. & tamen Abbas tenetur, ut in d. c. *Abbates 18. q. 2. & in c. Annis singulis 18. dist.*

Ad quartum responderetur exemptos, qui subsunt Capitulis generalibus, non teneri ad Synodum accedere in vim Concilii Tridentini, sed tamen teneri in vim Decreti Innocentii, ut in parvis.

Ad confirmationem responderetur Innocentium in suo Decreto nullam rationem habuisse, quòd Regulares parvorum Conventuum subsint pluribus iudicibus, quin potius voluit jurisdictionem Episcopo attributam esse cumulativam cum Superioribus Regularibus, & Religiosis in eis degentes adstringi, & ligari tam legibus suorum Prælatorum, quam statutis Episcoporum, & ab utrisque visitari, corrigi, ac puniri posse: & sic jurisdictionem inter Episcopos, & Superiores Regulares esse cumulativam, & locum esse præventioni, ut fusc probatum est in *quest. præced. à num. 26. usque ad num. 43.* & in declarationibus ibi positis in fine.

62 sine, Quod si contingat, ut Synodus congregetur eo tempore, quo celebratur eorum Capitulum, tunc Prælatus Regularis poterit uni accedere per seipsum, & alteri per substitutum, sicuti dicunt DD. de Abbate habente Ecclesias in diversis Episcopatibus, quia poterit ire ad Synodam unius Episcopi personaliter, & ad Synodos aliorum Episcoporum per substitutos, si eodem tempore celebrentur, ut inter alios notat Anton. de Butr. in d. cap. Quod super his n. 2. de m. uxor. & obed.

Ad quintum respondetur argumentum procedere in terminis juris communis, & Concilii Tridentini, secus verò post Decretum Innocentii.

63 Ad sextum respondetur negando consequentiam, quia non est novum in jure, ut Episcopus exerceat jura Episcopalia in subiectos autoritate ordinaria, & in exemptos delegata à Sede Apostolica. Unde videmus visitationem, & correctionem subditorum fieri ab Episcopo ordinaria auctoritate, cum hæc sint de juribus Episcopalibus, ut in d. c. Conquerente infra eod. & tamen Religiosos in parvis Conventibus de gentes Episcopus visitat, & corrigit ut Delegatus Apostolicus, prout est expressum in Decreto Innoc. X. sed & loca nullius Diœcesis similiter visitat Episcopus proximior ut Delegatus Apostolica Sedis ex Concil. Trident. cap. 9. sess. 24. Ergo eodem modo quamvis Synodus respectu subditorum celebretur jure ordinario; tamen ex Decreto Innocentii respectu exemptorum potest Episcopus eam congregare, exemptos vocare, & statutis Synodalibus adstringere non sua, sed Apostolica auctoritate. Ad hoc textus optimus in c. Periculosa, §. final. de stat. Regular. lib. 6. innovato à Concilio Tridentino in cap. 5. sess. 25. de Regular. ubi: *In omnibus monasteriis sibi subiectis ordinaria; in aliis verò, Sedis Apostolica auctoritate, &c.* & quamplurimos alios casus, in quibus Episcopus eo Concilio procedit in subditos facultate ordinaria, & in exemptos delegata, enumeravimus in c. quoniam supra de offic. Deleg. ubi plenè videas.

Ad septimum responsum est supra in ultimo argumento pro hac parte n. 57.

Et hanc sententiam probavit Sanctissimus, ut in ejus litteris in forma Brevis; quarum tenor talis est:

ALEXANDER PAPA VII.

Ad futuram rei memoriam.

64 **C**Um (sicut accepimus) posito Decreto fel. rec. Innocent. PP. X. Prædecessoris nostri incipien. Ut in parvis, &c. die 10. Februarii 1654. edito, quo parvi Conventus non habentes præscriptum numerum Religiosorum visitationi, correctioni, & omnimoda jurisdictioni Ordinarii loci, tamquam super hoc à Sede Apostolica Delegati plenè in omnibus subjiunguntur, dubitetur, an Abbates, Priores, Guardiani, & alii prædictorum Conventuum Superiores ab Episcopo vocati, ad Diœcesanam Synodum accedere teneantur: Nos ejusmodi dubium tollere cupientes, possessores Abbates, Priores, Guardianos, & alios parvorum Conventuum hujusmodi Superiores ad Synodum Diœcesanam accedere tencri, si ad eam ab Episcopo uti Sedis Apostolica delegato vocentur, auctoritate Apostolica tenore præsentium declaramus. Et ita ab omnibus, ad quos pertinet, servari præcipimus. Decernentes easdem præsentibus literas semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, sicque in præmissis per quoscumque iudices Ordinarios, & delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, judicari, & definiti debere, ac irritum, & inane si secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non quorumvis Ordinum, Congregationum, & Institutorum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quocumque, indultis, & literis Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis illorum tenores præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hæc vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctam MARIAM Majorem sub Annulo Piscatoris, die 30. Martii 1661. Pontificatus nostri anno sexto.

DE OFFICIO ORDINARII.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT XIII.

Irefragabili constitutione sancimus, ut Ecclesiarum Prælati, ad corrigendum subditorum excessus, maximè Clericorum, & reformandos mores prudenter ac diligenter intendant, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. Ut autem correctionis & reformationis officium liberè valeant exercere, decernimus ut executionem ipsorum, nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire: nisi formam in talibus excefferint observandam. Excessus tamen Canonicorum cathedralis Ecclesiæ, qui consueverunt corrigi per Capitulum, per ipsum in illis Ecclesiis (quæ talem hæcenus consuetudinem habuerunt) ad commonitionem, vel jussionem Episcopi corrigantur infra terminum competentem ab eo præfigendum; alioquin extunc Episcopus Deum habens præ oculis, ipsos ut animarum cura requirit, per censuram Ecclesiasticam corrigere non postponat. Cæterùm si Canonici absque manifesta & rationabili causa (maximè in contemptum Episcopi) cessaverint à divinis, Episcopus si voluerit nihilominus celebret in Ecclesia cathedrali; & Metropolitanus ad querelam ipsius, tamquam super hoc delegatus à nobis, taliter eos per censuram Ecclesiasticam cognita veritate castiget, quòd metu pœnæ talia de cætero non præsumant. Provideant itaque diligenter Ecclesiarum Prælati, ut hoc salutare statutum, ad quæstum pecuniæ, vel gravamen aliud non convertant, sed illud studiosè ac fideliter exequantur, si canonicam velint effugere ultionem, quoniam super his sedes Apostolica auctore Domino attentissimè vigilabit.

SUMMARIA.

- 1 Prælati subditos corrigunt, & reformant, appellatione, vel consuetudine, non obstante.
- 2 Dissimulatio peccatorum in Prælato est culpa mortalis.
- 3 Consuetudo quæ morum reformationem, & correctionem impedit, non valet.
- 4 Distantias temporis sine veritate, & ratione est

- 5 Præscriptio non valet, si sit correctionis impeditiva; Secus si correctionis translativa.
- 6 Appellatio non impedit executionem eorum, quæ ad morum reformationem, & correctionem pertinent.
- 7 Admittitur tamen ad effectum devolutivum.
- 8 Et admittitur ad utrumque effectum, si Prælatus limites visitationis, seu correctionis excedat.

Irre-

- 1 **I**rrefragabili. Prælati subditos corrigunt, & reformant, appellatione, vel consuetudine non obstant. Hoc dicit, usque ad §. Excessus. Dividitur in duas partes, in prima providet, in secunda removet obstacula, ibi, *Ut autem*.
- 2 Nota primò ibi, *Ne sanguis eorum de suis manibus requiratur*. Dissimulationem peccatorum in Prælato esse culpam mortalem. Quod satis innuit gloss. 1. hic, dum dicit: Durum verbum est istud pro Prælati negligentibus subditos corrigere: cum enim increpare delinquentes noluerit, eos proculdubio tacendo Pastor occidit, ut Gregorius ait in cap. Ephesius 43. dist. & hoc intendit hæc littera, dum dicit: Sanguis eorum. Idem probatur in c. sit Rector, eadem distinctione, & in cap. error 83. distinct. & tenet gloss. penult. in cap. Clericis §. fin. de Immunitate Eccles. libr. 6. Petrus Brixien. in repertorio in verb. Dissimulatio, gloss. pragmat. in proemio, §. Quæ omnia in ver. Dissimulatio, Antonio de Buttio in c. Novus n. 27. vers. nota dissimulationem peccatorum inferiorum esse mortalem in Prælato, & ibi etiam Petrus de Anchar. n. 12. infra de judic. dixi in c. final. in 1. notabili de regular.
- 3 Secundò nota consuetudinem, quæ correctionem, & reformationem impedit, non valere, ut hic & in c. Cum ex officii, de præscriptionibus: cum enim sit nutritiva peccati, corruptela potius, quàm consuetudo dicenda est, cap. Cum venerabili, supra de consuetud. nam diuturnitas temporis sine veritate, & ratione est vetustas erroris, ut
- 4 in cap. Veritate 8. distinct. & quanto diuturnior, tanto culpa gravior, cap. final. de consuetud. cap. Flagitia 32. quest. 7. Abb. in cap. Extirpande, §. qui vero num. 36. vers. Consuetudo autem infra de Præbend. Unde meritò hujusmodi con-

suetudinem sustulit etiam Concilium Tridentinum in capite 4. sessione 14.

Quod tamen vendicat sibi locum, si subditus consuetudine, vel præscriptione velit se tueri adversus correctionem Prælati, ut in cap. Cum non liceat de præscript. Secus si alius Superior alleget consuetudinem, vel præscriptionem corrigendi alterius subditos, ut probatur in d. cap. Cum ex officii, ubi subditus non potest præscribere visitationem, vel procuracionem contra Prælatum, sed alius in personam alterius præscribere potest utramque. Et ita secundum Abb. hic in princ. Conciliatur prima pars hujus Decretalis, quæ improbat consuetudinem cum secunda, quæ illam admittit; nam prima loquitur de consuetudine correctionis impeditiva; Secunda verò de consuetudine correctionis translativa, per quam scilicet jus corrigendi, seu reformandi subditos ab uno in alium superiorem transfunditur.

Ultimò nota appellationem non impedire executionem quæ ad morum eorum reformationem, & correctionem pertinent, concordat cap. Reprehensibilis in finem, & cap. ad nostram infra de appellat. & cap. Prox. supra eodem. Quod ipsum sancitum est à Concilio Tridentino in c. 1. vers. nec appellatio executionem hanc, quæ ad morum reformationem pertinet, suspendat sess. 22. & fusius in cap. 10. sess. 24. Verùm neque ex dispositione textus nostri, neque ex Decretis Concilii sublata est appellatio devolutiva, sed suspensiva tantum, ut ostendunt verba illa, Impediat, aut suspendat. Nisi Prælati procedens tela judiciaria excederet limites visitationis, seu correctionis; quia tunc liceret appellare ad utrumque effectum, ut hic patet in vers. nisi formam in talibus excesserint observandam, & ex sententia sacre Congr. Conc. plenius scripsi in dict. cap. Ad nostram de appellat.

DE OFFICIO JUDICIS ORDINARIUM

Cap. Irrefragabili, §. Excessus.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**apitulum si Canonorum excessus consuevit corrigere, nisi hoc faciat infra terminum ab Episcopo præfixum, Episcopus corrigit, & n. 11.
- 2 Capitulum ex consuetudine potest habere potestatem corrigendi excessus Capitularium.
Etiam excluso Episcopo, n. 7.
- 3 Et quid in criminibus gravibus, & n. 10.
Et quid post Concilium Tridentinum n. 9.
- 4 Præscribi possunt per inferiorem Episcopo jura omnia Episcopalia ad utramque legem pertinentia.
- 5 Negligentia inferioris convincitur ex præfixione termini.
- 6 Terminus Capitulo præfixus ab Episcopo ad corrigendos Capitulares non est expectandus, si Capitulum dicat se nolle corrigere.
- 7 Dicitio, alioquin, orationem conditionalem facit, & inducit conditionem in casu contrario.
- 8 Dicitio, ex tunc, denotat temporis extremitatem.
- 9 Capitula quæ consuetudine, privilegio, vel alio jure speciali se tuentur adversus jurisdictionem Episcopi, quæ forma procedere debeant in causis criminalibus Capitularium, & n. seq. & 21.
- 11 Capitulum negligente in corrigendis excessibus Capitularium, an, & quando jurisdictione ad Episcopum devolvatur, & n. seq. usque ad n. 22.
Quid si Episcopus inter sit Capitulo tamquam Prælati, n. 13.
Et quid si inter sit tamquam Canonicus, n. 14.
Et quid si vocem in Capitulo non habeat, n. 18.
Et quid post Concilium Tridentinum, n. 20. & 21.
- 12 Episcopus de jure communi est caput Capituli.
- 15 Canonici singuli non sunt conjudices, ubi Capitulum consuevit excessus illorum corrigere, sed ipsum Capitulum est iudex, & penes ipsum est jurisdictione.
- 16 Episcopus, ad quem propter negligentiam Capituli devoluta est jurisdictione, tenetur procedere contra Cano-

- nicos cum Capituli consilio, vel assensu, & num. 26.
- 17 Item tenetur causam appellationis ad se interpositæ alteri delegare, si interfuit Capitulo tamquam Canonicus, & animum suum propalavit.
- 19 Jurisdictione negligente Capitulo proprie ad Episcopum non devolvitur, sed impedimentum removetur.
- 21 Jurisdictione ad Episcopum non devolvitur, si adjuncti à Capitulo electi una cum Episcopo negligent, vel recusent procedere contra Capitulares; sed cogi debent à Metropolitanò, vel à Sede Apostolica, ut procedant.
- 22 Episcopus Abulen. an possit cognoscere de appellationibus Capitularium à sententiis contra eos latis à Capitulo pro delictis in Ecclesia patris, & n. seq. usque in fin.
- 23 Appellatio, & negligentia quoad devolutionem jurisdictionis ad superiorem equiparantur.
Declaratur, num. 32.
- 24 Appellatio ad proximam superiorem devolvitur, nec omisso medio est appellandum.
- 25 Appellatio ad parem interponi non potest, & num. 28.
- 26 Episcopus in causis criminalibus contra Capitulares de jure communi procedere debet cum consensu Capituli.
- 27 Capitulum in causis Capitularium an de jure communi sit conjudex cum Episcopo.
- 29 Appellatio in causa alteri delegata ab uno ex duobus sociis in jurisdictione non devolvitur ad delegantem, sed ad superiorem amborum.
- 30 Appellatio à sententiis Capitularum in Cathedralibus Hispaniarum non consuevit interponi ad Episcopos, sed ad alios Superiores.
- 31 Consuetudini interpretativæ potius standum est, quàm communi opinioni.

Excessus. Si Capitulum Canonorum excessus consuevit corrigere, nisi hoc faciat infra terminum ab Episcopo præfixum, Episcopus corrigit. Hoc dicit usque ad §. Caterum, & sunt duæ partes. In prima statuitur de correctione

- Atione faciendâ per Capitulum. In secunda de suppletione faciendâ per Episcopum, ibi, *Alioquin*.
- 2 Nota primò, ibi, *Qui consueverunt corrigi per Capitulum*. Ex consuetudine Capitulum Ecclesiæ Cathedralis posse acquirere potestatem corrigendi excessus Capitularium, ut
- 3 hic est casus secundum omnes. Verùm Host. n. 5. in ver. per *Capitulum*, hoc notabiliter temperat, ut habeat locum in correctione excessuum plana, & simplici, non autem in criminibus gravibus, argum. l. *Respicendum*, §. *Furta*, ff. de pœn. & l. *fin. ff. de his, qui ad Eccles. confug.* nam si ageretur de degradatione, non posset consuetudo hanc potestatem in inferiorem transfundere, & ita secundum eum intelligitur *textus in c. Cum contingat, de foro compet.* maximè cum talia nec electus, & nondum confirmatus possit expedire, ut c. *Transmissa*, §. *fin. de elect.* & notat idem Hostien. in c. *Dilectus*, §. *fin. in ver. Dumtaxat de offic. Archid.* & cum eo simpliciter transeunt hic Joan. Andr. n. 2. Bald. n. 3. Buttr. n. 27. & Card. n. 4. in l. 9. Sed tu adverte, quia degradatio est ordinis Episcopalis, ut notatur in c. *Cum non ab homine*, infra de judic. & per Hostien. in c. *Dilectus infra hoc tit.* & Collectar. in d. c. *Cum contingat* n. 3. Unde non mirum si acquiri non possit ex consuetudine; quia quæ ordinis Episcopalis sunt, nullo unquam tempore præscribuntur, c. *Quanto supra de consuetud. c. un. §. per frontis, de Sacram. unct.* & in terminis degradationis scripti plenè in cap. *aqua* n. 20. infra de consecrat. Eccles. vel Altar. At secus est in materia jurisdictionis, secundum ea, quæ notantur in d. c. *Transmissa* in gloss. ult. Quia etli private personæ consuetudo non possit nisi modicam jurisdictionem tribuere; tamen Capitulo, vel Abbati, aut alteri inferiori Prælato conferre potest etiam ordinariam, & omnimodam quasi Episcopalem, ut cap. *Auditus*, & c. *Cum olim*, infra de præscript. c. *Accedentibus*, & ibi gloss. *fin. infra de excess. Prælator. Archid.* & Joan. Andr. in c. *Cum Episcopus infra eodem lib. 6.* Et in terminis Capitulum posse præscribere jus distinguendi, & excommunicandi Beneficiatos Ecclesiæ, & alia faciendi quæ sunt meri imperii, concludunt Domini de Rota decis. 417. incipien. *Fuit dubitatum aliàs 2. de præscript. in nov.* Moventur, quia omnia jura Episcopalia ad utramque legem sive jurisdictionis, sive diocesanam pertinentia sunt per inferiores Episcopis præscriptibilia, allegant jura supracitata, & c. *Quicumque* 16. quest. 3. de hoc dicunt esse textum in hoc §. Et sequitur Abb. in d. c. *Cum contingat* num. 9. 10. & 18. ubi latè refellit opinionem Hostien. Et hæc est veritas, quæ videtur hodie canonizata à Concilio Trident. ut dicam infra n. 10.
- 5 Secundò nota ibi, *infra terminum competentem ab eo præfigendum*. Hanc esse practicam convincendi inferiorem de negligentia, ut scilicet præfigatur ei terminus à Superiore ad actum explicandum, quo elapso, poterit Superior supplere, & actum explicare, ut cap. *Pastoralis*, infra de exceptionibus, & hic notant Buttr. num. 10. in 5. notab. & Abb. num. 1. in ult. notab. Quod tamen procedit nisi terminus sit status à jure; quia tunc dies interpellat pro homine, cap. *Potuit de locato, cap. 2. de concess. Præbend.* Cardin. hic in 2. not. & 4. oppos. & in cap. *Cum Ecclesia* in 7. quest. supra de elect. Rursus hoc procedit nisi inferior statim diceret se nolle actum explicare; quia tunc non oporteret expectare, ut terminus laberetur, sed illicò posset superior ad actum procedere, secundum Joan. Andr. num. 9. & Cardin. in 5. q. arg. dict. c. *Potuit de locato. c. Ab eo, de appellat. lib. 6.* & c. *Venerabilibus*, §. *secus de sent. excomm. eod. lib.*
- 7 Tertiò nota Capitulum Cathedralis Ecclesiæ posse punire excessus Canonicorum etiam excluso Episcopo, si ita se habeat consuetudo, ut per Buttr. num. 10. in 4. not. Quod est valdè notabile, & clarè probat hæc littera ibi, *Alioquin* ex tunc ipsos corrigere non postponat: ponderando dictionem *alioquin*, quæ non solum orationem conditionalem facit, sed in seipsa orationem continet, & conditione n. inducit in casu contrario, ut declarat Bart. in l. 1. n. 1. ff. de cond. & demonstrat. Unde clausula illa importat, ut ita demum possit Episcopus ad correctionem Capitularium procedere, si Capitulum infra terminum præfixum neglexerit eos corrigere: & consequenter seclusa negligentia, hæc potestas est solius Capituli privativè ad Episcopum, secundum Hostien. num. 8. in ver. *Alioquin*. Joan. Andr. eod. num. & ver. & Cardin. in 4. not. Idem insinuat
- 8 illa dictio, *ex tunc*, quæ denotat temporis extremitatem, cap. *Persona infr. de appellat.* atque ita potest Episcopus ad correctionem procedere lapsò termino ipsi Capitulo ad corrigendum præfixo, & non prius, nec est locus præventioni, ut dicunt Joan. Andr. n. 9. & Card. in 5. notab. & idem Card. in c. *Pastoralis* in 2. q. supr. eod. Oportet tamen ut ad excludendum Episcopum à sua jurisdictione solum Capitulum eam exercere consueverit, ut in c. *Auditus infr. de script.* & ita contigit in casu hujus Decretalis: nam Capitulum consuevit procedere Prælato non vocato, nec requisito, secundum Host. n. 8. ver. *Sed tot. hæc questio*, & Buttr. n. 25. Neque verò hic intellectus est divinitativus, ut putat Abbas nu. 1. ver. *Item nota quod in dubio*, quandoquidem si solum Capitulum quamdiu non est negligens, potestatem habet corrigendi delicta Capitularium excluso Episcopo, & hoc in vim consuetudinis, ut hic deciditur: Ergo necesse est ut Capitulum consueverit ad illorum correctionem procedere Episcopo non adhibito; aliàs enim si illum adhibuisset, aut consuetudo Capituli fuisset interrupta per actus Episcopi, secundum unam opinionem; aut fuisset cumulariva secundum aliam, ut scripti latissimè in prædicta Decretali, *Auditus*, an. 2. usque in finem.
- 9 Sed hodiè rota hæc controversia sublata est à Concilio Tridentino: nam in cap. 4. sess. 6. datur Episcopo facultas visitandi, & corrigendi Capitulum suæ Cathedralis Ecclesiæ, illiusque personas non obstantibus exemptionibus, & consuetudinibus, &c. Et hæc facultas extenditur etiam extra visitationem, in cap. 6. sess. 25. & corrigitur seu ampliatur dispositio hujus §. cujus vigore erat præmittenda monitio, & terminus præfigendus, quo elapso, & non antea Episcopus corriperebat. Hodie verò ex dict. cap. 4. Episcopus vel solus, vel illis, quibus sibi videbitur adjunctis, potest Capitularium excessus in visitatione corrigere, & emendare, etiam non data Capituli negligentia in corrigendo: extra visitationem verò ex d. cap. 6. Episcopus, vel illius Vicarius tam informando processum, quam in cæteris omnibus actibus usque ad finem causæ inclusivè procedere debet cum consilio, vel assensu duorum Capitularium initio cujuslibet anni à Capitulo eligendorum, & servata in reliquis forma ibi præscripta. Quo loco observandum est, sacram Congregationem de voto Rotæ censuisse d. cap. 6. comprehendere non solum Capitula exempta, sed etiam omnia alia præcedentia se posse tueri non modò adversus visitationem, ut in cap. 4. sess. 6. Sed etiam adversus ea, quæ eodem cap. 6. disponuntur, quæ agenda sunt extra visitationem sive vigore privilegiorum etiam ex fundatione competentium, nec non consuetudinum, (ut in casu hujus §. *Excessus*) etiam immemorabilium, sententiarum, juramentorum, concordiarum, quæ tantum suos obligent auctores. Hactenus verba declarationis. Rursus observandum est decreto d. cap. 6. specialiter cautum esse, ut in criminibus ex incontinentia provenientibus, & in atrocioribus delictis depositionem, aut degradationem requirentibus, ubi de fuga timetur, possit Episcopus solus ad summariam informationem, & necessariam detentionem procedere, servato tamen in reliquis ordine præmissis, quæ verba non obscure videntur corrigere opinionem Host. hic num. 4. existimantis Capitulum vigore consuetudinis procedere posse ad correctionem Canonicorum planam, & simplicem, & in levibus tantum, ut latius dixi supra num. 3. Etenim ex Concilio si Capitulum consuetudine se tueatur adversus jurisdictionem Episcopi juxta declarationem Sacræ Congregationis utique adjuncti ab ipso Capitulo electi poterunt procedere etiam in atrocioribus, & ad sententiam depositionis, ac degradationis, licèt non ad actualem degradationem, quæ est ordinis Episcopalis, ut tetigi eodem num. 3. in fin. Ipsi enim adjuncti sunt conjudices unà cum Episcopo, licèt utriusque unum tantum sit votum, possitque alter Episcopo accedere, ut disertis verbis statuitur in d. cap. 6. Et consequenter Capitulum vigore consuetudinis per se solum poterat ante Concilium in his criminibus procedere, cum Concilium ex parte restituerit Episcopo jurisdictionem illi ex consuetudine ademptam.
- 11 In glossa, per Capitulum, QUÆRO, an procedat generaliter, & indistinctè, quod hic deciditur, ut propter negligentiam Capituli in puniendis excessibus Capitularium jurisdictio ad Episcopum devolvatur.
- 12 Ratio dubitandi est, quia Episcopus de jure est caput Capi-

Capituli, *argum. c. Cum clerici, de ver. signific. leg. 2. ff. de his, qui not. infam. & §. Plebs institut. de jur. nat. & tenet hic gloss. præalleg. & Innoc. num. 1. vers. Sed cum Episcopus sit de Capitulo*, Feder. de Sen. conf. 1. num. 5. Aut igitur Episcopus unâ cum Capitulo est negligens: & ad eum non potest fieri devolutio, sed ad Metropolitanum; quia paria delicta pari pœna puniri debent, *cap. dilecto, supr. de supplen. neglig. Prælator. & cap. Bona memoria il 1. in fin. de elect.* Aut non omnes sunt negligentes, & penes non negligentes remanet iudicandi potestas, *cap. gratum de postul. Prælat. & d. c. ip. Bone*. Præterea Episcopus solus non cognoscit de causa criminali Canonicorum, sed de Capituli consilio, vel assensu, *ut cap. Episcopus nullius 15. qu. 7. At solus cognosceret, si ad eum fieret devolutio.*

- 13 Pro solutione Doctores communiter distinguunt plures casus. Quandoque enim Episcopus interest Capitulo tamquam Episcopus, & caput Capituli sive de jure communi, sive ex consuetudine Ecclesiæ: & tunc habent locum supradicta, ut scilicet sive Episcopus cum Capitulo, sive solum Capitulum fuerit negligens, potestas iudicandi non ad Episcopum, sed Archiepiscopum devolvatur. Quandoque Episcopus interest Capitulo non tamquam Episcopus, sed tamquam Canonicus, puta quia Papa eidem contulit Canonicatum, vel quia Episcopatus habet speciale privilegium, ut quisquis est Episcopus, simul etiam sit Canonicus; vel ita se habet Ecclesiæ consuetudo, & hoc casu cum Episcopus gerat vices duarum personarum, ad eum tamquam ad Episcopum fit devolutio. Et sic votum habet in Capitulo quatenus est Canonicus, & supplet negligentiam Capituli quatenus est Episcopus. Similis distinctio habetur in *c. Postulastis infr. de concess. Præben. & in c. à collatione de appellat. lib. 6.* Neque hoc mitum videri debet, quia stante consuetudine, de qua hic, Episcopus, & alii Concanonici, ut singuli non sunt iudices illius, de quo inquiritur, ut malè putavit gloss. nostra, sed ipsum Capitulum est iudex, ut determinat Innoc. n. 1. pro quo facit hæc littera ibi, *per Capitulum*, nec non ibi, *per ipsum*; atque ita penes Capitulum est iurisdicção, & non penes singulos Canonicos, ut probatur in *l. Sed si ab hac lege, §. Qui manumittitur, ff. de in jus vocan. in leg. sicut municipium, ff. quod cuiusque uni vers. nom. & in c. qui manumittitur 14. q. 2.* Et de nullo potest dici, hic est iudex, vel conjudex, sed verba resonantia actum de eis dici possunt, scilicet Canonicus iudicat: sicut electio est penes Capitulum, & non penes singulos, *c. in Genesi supr. de elect.* & tamen singuli coeligunt: ita Innoc. quem totidem verbis referunt, & sequuntur Joan. Andr. n. 23. Bellan. n. 2. in 3. opposit. Bald. n. 8. Butr. n. 29. Card. in 2. q. & Abbas n. 2. vers. Sed quilibet. Hinc sacra Congregatio Cardinalium Concil. Trid. Interpretum consulta, An ex decreto c. 6. sess. 25. tributa sit aliqua iurisdicção Adjunctis ab Episcopo sejunctis: censuit nullam esse tributam. Et iterum consultata, An decreta, ordinationes, actusque omnes, & sententiæ in casibus d. cap. 6. fieri debeant sub nomine Episcopi, & Adjunctorum, videlicet exprimendo Episcopum ita decrevisse etiam de consilio, & assensu Adjunctorum: & an ea, quæ sic communi consensu decreta fuerint, communi pariter nomine exequenda sint, & mandata relaxanda: Respondit tam quoad primam, quam quoad secundam partem ita debere. Si igitur Episcopus, qui in causa Canonici interest ut Canonicus, non est iudex, sed solum Capitulum; nulla est absurditas, ut à Capitulo ad Episcopum, tamquam ad iudicem superiorem fiat devolutio, ut
- 16 in d. cap. à collatione. Non obstat quòd si esset locus devolutioni, sequeretur, ut Episcopus solus cognosceret sine assensu, vel consilio Capituli contra textum in cap. Episcopus nullius 25. quæst. 7. cap. Novit. & cap. quanto infr. de his, quæ sunt à Prælati: nam responderetur negando consequentiam, quia posteaquam per negligentiam Capituli facta erit devolutio ad Episcopum, tenebitur nihilominus Episcopus procedere cum consensu, vel consilio Capituli, prout tenetur de jure communi, nisi adsit consuetudo legitime præscripta, ut ejusmodi consilium requireret non teneatur, ut est text. in c. Non est de consuet. lib. 6. nam etsi Capitulum propter negligentiam perdidit jus corrigendi, quod habebat de consuetudine; non tamen perdidit jus præstandi consilium; quod habebat de jure communi, prout concludit glossa nostra, quæ in hoc communiter approbatur; & est simile in cap. ne pro defectu, supr. de elect. licet

contrarium videatur sentire Bald. hic in fin. quia consilium non est habendum cum suspecto, ut in Auth. de Triente, & semiff. §. Et quod sæpè, ubi est gloss. not. in ver. Artificis. Adverte tamen ad unum valde notabile, quod ponunt Doctores, nam in eo casu, in quo Episcopus interfuit Capitulo tamquam Canonicus, si iniquitus ad ipsum appellat tamquam ad Episcopum, quod potest, ut in d. c. à collatione de appell. lib. 6. tunc Episcopus tenebitur causam alteri delegare; quia cum propalaverit animum suum, si iudicaret, esset suspectus, *argum. l. Prætor ff. de jurisdict. omni. judic.* Unde potest per seipsum iudicare in eo tamen casu, in quo propter negligentiam, vel aliam causam non interfuit Capitulo, & voluntatem suam non manifestavit, ut hic; ita Innoc. n. 2. vers. sed dices, cum quo transeunt Host. n. 7. Joan. Andr. n. 25. Card. n. 4. in 2. opp. Abb. n. 4. & reliqui omnes. Quandoque verò Episcopus nec tamquam Prælati, nec tamquam Canonicus habet vocem in Capitulo, ut c. Eam te supr. de rescript. puta quia ex consuetudine solum Capitulum Prælati excluso potestatem habet iudicandi de criminibus Capitularium, ut in casu huius §. Et tunc propter negligentiam Capituli ad Episcopum fit devolutio, ut hic deciditur, & omnia sunt plana, ita in effectu distinguit glossa nostra, licet secundum Anton. de Butr. sit ineptè composita, & consentiunt Innoc. n. 2. vers. Nos dicimus, Hostien. n. 8. dicentes secundum hanc distinctionem esse intelligendam l. 1. §. solent. in fin. ff. quando appellat. fit, Butr. num. 20. Card. num. 4. in 2. oppos. & Abb. num. 3. vers. Conclude mentem 19 glossæ. Subdit tamen Host. d. num. 8. & post eum Joan. Andr. num. 27. neque hoc ultimo casu potestatem devolvi, sed tantummodò impedimentum removeri; hanc enim potestatem habet Episcopus jure suo, ut cap. de persona 11. quæst. 1. sed propter consuetudinem illius exercitium impeditur, & est simile in cap. quanto supr. eod. & infr. cap. Gravè, secundum unam lectionem, & in cap. Pastoralis, §. fin. supr. de rescript. & ad hoc impedimentum submovendum adhibetur hic remedium monitionis, & præfixionis termini.

Verum hodie post Concilium Tridentinum supradicta distinctio est ferè inutilis, quia aut versamur in terminis juris communis, eo quod Capitulum non sit exemptum ex consuetudine, vel alio jure speciali, sed subiectum iurisdictioni Episcopi, qualia sunt Capitula omnia Cathedralium Ecclesiarum in Italia, & non est quærendum de negligentia Capituli, aut de iurisdictioni devolutione; quia Episcopus primò, & principaliter jure suo Ordinario potest, & debet excessus Canonicorum corrigere, & punire, ut cap. 1. & c. Cum ab Ecclesiarum. & ibi notatur supr. eod. & d. c. de persona 11. quæst. 1. & notant hic Innoc. num. 1. in ver. Consueverunt, & Host. num. 5. in eod. ver. Idèdque in c. 4. sess. 6. Concilii Tridentini decernitur, ut possint Episcopi excessus Capitularium corrigere, & emendare etiam autoritate Apostolica, & illa particula, etiam ex sacra Congregationis sententia fuit apposita propter Capitula non exempta, quæ ab Episcopo visitari possunt ordinaria autoritate. Aut non versamur in terminis juris communis, eo quod Capitulum consuetudine, privilegio, vel alio jure speciali se tueatur adversus iurisdictionem Episcopi, prout sunt Capitula Cathedralium in Hispania: & tunc ex dispositione Concilii in cap. 6. sess. 25. Episcopus nulla expectata Capituli negligentia procedere debet adversus Capitulares cum duobus adjunctis à Capitulo electis, ut fusiùs dictum est supra num. 9. Quod si ambo adjuncti in aliquo actu, seu interlocutoria, vel diffinitiva sententia ab Episcopo discordes fuerint, non fit devolutio iurisdictionis ad Episcopum, sed intra spatium sex dierum tenentur cum Episcopo tertium eligere. Quod si in electione tertii etiam discordent, eo casu ad viciniorem Episcopum electio devolvitur; & juxta eam partem, cum qua tertius convenit, articulus in quo erat discordia, terminabitur, aliàs processus, & inde sequuta nulla sunt, nullusque producunt juris effectus, ut disertis verbis statuitur in d. cap. 6. & sacra Congregatio declaravit rotam iurisdictionem non devolvi ad Episcopum, si adjuncti cum eo procedere negligant, vel recusent: itemque nec ab Episcopo negligente, vel recusante ad Adjunctos. Præsupposita autem hac decisione cum fuerit quæsitum quid agendum sit ut adversus Capitulares delinquentes sine dilatione procedatur, die 27. Octobris 1589. S. Congregatio censuit

fuit adeundum Metropolitanum; & si Ecclesia ipsa fuerit Metropolitana, ad eandem Sedem Apostolicam, ut compellat recusantem, vel negligentem procedere.

22 Ex facto QUÆSITUM, An posito statuto Ecclesiæ Abulen. de quo infra proximè, liceat Episcopo cognoscere de causis appellationum, quas ad eum interposuerunt nonnulli Capitulares à sententiis contra eos latis à Capitulo pro præteritis delictis in Ecclesia commissis.

In Ecclesia Abulen. extat statutum *sub cap. 57.* quo disponitur, ut si beneficia in eadem Ecclesia obtinentis inter se ipsos iurgati fuerint, vel injuriosa verba contra Capitulares Ecclesiæ prædictæ protulerint, vel aliud quidpiam in contemptum ejusdem Capituli egerint, liceat solis Decano, & Capitulo absque eorum Prælaro, ipsoque excluso delinquentibus hujusmodi suam domum pro carcere sub gravibus pœnis etiam amissionis fructuum suæ præbendæ per duos menses assignare, & culpabiles inventos pœna amissionis fructuum prædictorum per unum mensem, & aliis pœnis ad mensuram delicti punire. Capitulo autem negligente deveniat Prælatum unâ cum Capitulo ad correctionem. In cujus statuti quasi possessione Capitulum jamdiu obtinuerat mandatum de manutendo. Procedente autem Capitulo super certis delictis in Ecclesia per nonnullos Capitulares commissis, datis iudiciis per Capitulum, cum ipsi Capitulares gravatos se prætenderent; à certis gravaminibus, ad Episcopum Abulen. appellarunt; cujus occasione coram Nuntio Apostolico in Regnis Hispaniarum motum, & agitarum fuit iudicium super eo, An liceat Episcopo prædicto de hujusmodi appellationum causis cognoscere. Quæ controversia ad S. Congregationem Concilii delata non parum difficilis visa fuit: multa enim pro parte Episcopi adducebantur, quibus cognitionem causarum hujusmodi per appellationem ad ipsum Episcopum pertinere posse contendebatur. In primis verò adducebatur textus in præfenti, ubi quamvis Capitulum in excessibus Capitularium iudicet ex consuetudine; tamen in casu negligentiae ad Episcopum tamquam ad superiorem jurisdictionis devolvitur: parificari enim videtur casus appellationis, & negligentiae, ut notat Abb. in c. *Ceterum num. 12. de iudic. & in cap. licet ex suscepto num. 9. vers. Hæc dicta, & in cap. Postulastis num. 10. de for. com. pet.* quod confirmabatur ex ipso statuto, cujus vigore in casu negligentiae ad Episcopum jurisdictionis devolvitur. Ad id etiam adducebatur *text. in cap. à collatione de appellat. lib. 6.* ubi etiam in fortioribus terminis quando Episcopus tamquam Canonice interfuit electioni, appellatio à Capitulo ad Episcopum devolvitur, & ibi notant Doctores. Rursus adducebatur *cap. Romana, §. 1. eod. tit. & lib. juncta gloss. in ver. Prælati, quorum appellatione Capitulum continetur, ut c. Cum ab Ecclesiarum Prælati, supr. eod. nec non gloss. in c. Pastoralis in ver. invitum, ibi, Nisi per appellationem deferantur ad eum supra eod. ubi etiam Abb. n. 6.* Et facit ratio, quia appellatio semper ad proximum superiorem devolvitur, nec omissio medio est appellandum *c. dilecti, il tertio appellat. Romana, §. 1. eodem tit. lib. 6.*

25 Prædictis tamen non obstantibus contraria sententia in casu proposito verior videtur, nempe à sententia Capituli in vim dicti statuti prolata ad Episcopum appellari non posse, pro qua idem Nuntius iudicavit. Hoc autem suadet ex multis. Et primò, quia ad parem iudicem non appellatur; *cap. anterior, §. Illo videlicet, & cap. placuit 2. q. 6. l. si quis, ff. de appellat. gloss. in c. 2. in ver. Officiali de consuetud. lib. 6. Bart. in Rubrica, ff. eodem.* Capitulum verò in causis criminalibus, ad Capitulares spectantibus, tum de jure communi, tum virtute Concilii Tridentini, tum etiam, & multò magis ex vi statuti prædicti 57. & demum ex usu ipso, & modo procedendi ipsius Capituli Abulen. parem jurisdictionem cum Episcopo habere convincitur.

26 Nam etsi controversa admodum sit quæstio illa, an Episcopus debeat cum consensu, vel cum consilio Capituli procedere; tamen recepta magis videtur opinio ut in criminalibus Capituli consensus requiratur, *per text. in c. Episcopus nullius 15. q. 7. & in c. si quid vero 86. dist. ubi hoc tenet gloss. ultim. in fin. item gloss. un. in c. Episcopus sine consilio 24. dist. & gloss. 1. in c. Cum nos de his que fiunt à Prælat. Innoc. in c. Grave. n. 5. in verb. item secus de præben. Felinus hic n. 3. & alii plures cumulati ab Ant. Gabriel. comm. conclus. lib. 7. conclus. 36. num. 2. & 3.* quam opinionem etiam amplectitur

Rota, ut per *Put. dec. 209. lib. 1. Cui non adversatur quod replicat Episcopus, jurisdictionem quidem solius esse Episcopi, licet cum consilio, vel etiam consensu Capituli iudicet, ut per gloss. hic in ver. per Capitulum, ubi etiam Abb. n. 3. & Innocent. in cap. Postulastis in fin. de concess. præben. & videtur sentire Gemin. in cap. à collatione n. 3. & 4. & Franc. ibid. num. 4. de appellat. lib. 6. post Feder. de Sen. consil. 1. nam tollitur objectum, quia consensus ille, quem præstat Capitulum, non est sine jurisdictione, ut supponunt informantes pro Episcopo, dum dicunt adhiberi tantummodò pro quadam actus solemnitate; sed Capitulum habet votum in profetenda sententia unâ cum Episcopo, unde & simul cum eo iudex nominatur, ut per gloss. in d. cap. Episcopus nullius in fin. quam sequitur ibi Archid. & videtur consentire Anchar. hic in 1. notab. Quæ opinio videtur canonizata à Trident. Concil. in d. cap. 6. sess. 25. ut patet ex dictis supra num. 9. & 21. In casu verò, de quo agitur, nullo modo de hoc dubitari potest propter verba clarissima ipsius statuti, quæ indicant jurisdictionem esse penitus communem in puniendis excessibus Capitularium inter Capitulum, & Episcopum, dum dicit Episcopum, & Capitulum convenisse corrigere, punire, & castigare beneficiatos Ecclesiæ. Et inferius etiam dum dicit, hujusmodi delinquentes castigandos esse per Episcopum, & Capitulum junctim. Et sic quidquid sit de jure communi, ex forma certè ipsius statuti necesse est fateri jurisdictionem non esse solius Episcopi, sed amborum simul & Episcopi, & Capituli, præsertim verò quia statutum supponit Capitulum ipsum non solum habere id, quod jus commune sibi tribuit, sed aliquid amplius ex consuetudine acquisivisset, ut in princ. statuti, quod non esset, si Capitulum haberet tantummodò jus dandi consensum, ut ita dicam, solemnizantem, sicut ex parte Episcopi supponitur. Coadjuvantur prædicta ex concordia inita anno 1562. inter Episcopum, & Capitulum, in qua apparet simul convenisse partes ambas, ut jurisdictionis in hujusmodi causis æqualiter ad ipsos pertineret. Et demum ex modo ipso procedendi clarè conspicitur: nam in casibus, qui acciderunt, Episcopus, & Capitulum tamquam iudices simul processerunt; non autem processit Episcopus solus de consensu Capituli. Ex quibus omnibus colligitur in hujusmodi causis Capitularium jurisdictionem esse communem inter Episcopum, & Capitulum, & ipsos esse iudices hac in parte pares, & consequenter à Capitulo ad Episcopum appellari non posse, ut constat ex dictis supra num. 25. Quod autem non sit conveniens ut hoc casu à Capitulo ad Episcopum appelleretur, constat ex decisione Rotæ 27. de præben. in nov. quæ propriè loquitur in terminis hujus §. *Excessus*, & supponit jurisdictionem Capituli eo casu non solum esse parem, sed superiorem. Et ex hoc tollitur responsio, quæ datur ad d. decis. 27. dum decisio illa dicitur loqui respectu primæ instantiæ, non respectu secundæ: nam cum jurisdictionis in hac materia sit communis Episcopo, & Capitulo Abulen. in prima instantia; clarum est non posse jurisdictionem hujusmodi, à qua Episcopus fuit pro parte exclusus per Capitulum virtute dicti statuti, reverti ad eundemmet Episcopum; quia cum esset socius, & sic æqualis Capitulo in prima instantia (Societas enim quodammodo æqualitas est, *l. Verum ff. pro soc.*) non potest appellatio ab æquali ad æqualem, ut dictum est, interponi, ad quod facit etiam aliud fundamentum, quod statim subjicitur.*

Secundò igitur loco pro parte Capituli adducitur Alber. 29 in l. comm. dividundo, §. Cum de usufructu, ff. comm. dividunt. ubi si alter ex sociis in jurisdictione deleget causam; non ad socium delegantem, sed ad superiorem amborum sociorum devolvitur jurisdictionis: & sic videtur illa decisio in terminis nostris. Hic enim, ut diximus, jurisdictionis ab initio erat communis virtute concordie, & per statutum de consensu Episcopi factum fuit concessa Capitulo tota jurisdictionis respectu delictorum hujusmodi in Ecclesia commissorum. Unde appellatio ad superiorem amborum sociorum devolvi debet: Nec intrat responsio, quæ dabatur, quod ibi jurisdictionis erat partim ordinaria, partim delegata; ideò prævalebat ordinaria, hic verò sola est jurisdictionis ordinaria. Imò enim, si benè advertatur, in casu præfenti est major ratio, quam in casu Albert. quia ibi facta fuerat delegatio per unum ex sociis: unde à delegato ad delegantem appellari posse videbatur, *cap. super*

questionum, §. fin. de off. Deleg. & tamen ne appelletur ad socium, & sic ad parem, devolvitur appellatio ad superiorem utriusque; hic verò cessat ratio delegationis, & firma remanet ea ratio, ne ad socium ipsi, & sic parem in jurisdictione appelletur; cum enim deberent esse socii in prima instantia, non poterat postmodum Episcopus esse superior in secunda.

Tertio loco adducitur textus in §. *Ceterum*, & ibi gloss. & Innocen. *infra eod.* ibi enim ex eo non punit Episcopus ipsos Canonicos, & datur jurisdictione Archiepiscopo, quia Capitulum erat reum: & propterea jurisdictione defertur ad Meropolitanum: ita ergo in casu nostro cum consensus Capituli adhiberi non possit, quia jam judicavit; merito ad superiorem appellatio devolvitur. Quod certè multò majorem habet rationem in hoc casu; quia, ut dixi, jurisdictione, quæ in prima instantia erat communis, virtute statuti ad solum Capitulum est delata.

30 Quarto loco non parum urgere videtur, quod cum hujusmodi statuta, seu consuetudines in plerisque Cathedralibus Ecclesiis Hispaniarum vigeant, nusquam tamen apparet ad ipsos Episcopos appellationes fuisse devolutas à sententiis ipsorum Capitulorum, sed benè ad alios superiores ut in nonnullis Ecclesiis compertum extitit: consuetudo enim est optima legum interpretes, *l. Si de interpretatione*, ff. de leg. & cap. *Cum dilectus*, de consuetud. adèd ut consuetudini interpretativæ potius, quàm communiori opinioni sit standum, ut per Abb. *in d. cap. Cum dilectus num. 7.* Bald. *conf. 275. num. 3. lib. 1. Mant. de conjectur. ultim. volunt. lib. 11. tit. 18. num. 34.*

31 Quinto ad id adducuntur verba statuti prædicti, quæ habent ut de hujusmodi delictis in Ecclesia commissis solum Capitulum possit excluso Episcopo cognoscere: nam ibi apponitur illa distinctio, *solum*, per quam ita excluditur omnis cognitio, ut alius nullo modo possit cognoscere: Ita post Angel. *in l. si vacantia, C. de bon. vac.* concludat Barbat. *in cap. Studuisti num. 36. de offic. Legat.* Dum verò in d. statuto ponitur verbum, *excluso Episcopo*, satis ostenditur ante statutum pertinuisse jurisdictionem ad Episcopum, & Capitulum simul, prout in reliquis delictis Capitularium pertinebat; sed postea virtute statuti illum excludi: privatio enim præsupponit habitum, *cap. ad dissolvendum de despons. impuber. & leg. decem*, ff. de verb. obligat.

Unde & sexto pro Capitulo facit, quod cum statutum circa hoc emanaverit ad excludendum Episcopum, & ad favorem Capituli, ut solum hoc casu cognoscat, non debet in odium ipsius retorqueri, & contrarium effectum respectu Episcopi operari, *contra l. quod favore, C. de leg. cum vulg.* nec ad rem facit responsio Episcopi, quod statutum loquatur de prima instantia, non de secunda; quia adverrendum est Episcopum, nec quidem ante statutum potuisse de hujusmodi causis in secunda instantia cognoscere propter duplex impedimentum: alterum erat, quia jam judicaverat in prima instantia cum Capitulo, alterum verò quod jurisdictione erat sibi communis cum Capitulo. Unde non poterat solus in ea se intromittere. Hæ duæ causæ remanent etiam post statutum. Prima quidem permanet, quia facto Episcopi consentientis statuti accidit ut non possit cognoscere in prima instantia. Unde non debet esse melioris conditionis, quàm esset ante. Altera verò causa, & quidem evidentior adhuc manet; quia si non poterat propter communionem jurisdictionis cognoscere solus in prima instantia, nec poterit in secunda, cum adhuc eadem communis ratio vigeat, & sic intrat decisio Alber. *in d. §. Cum de usufructu de qua sup. num. 29.* Quod secunda instantia agi debeat coram superiore utriusque iudicis, & Innoc. *1. in d. §. Ceterum*, quod Episcopus non possit in secunda instantia solus cognoscere.

Hinc etiam & ultimum ommissis cæteris resultat pro Capitulo fundamentum; quia ex voluntate Episcopi fuit data

facultas Capitulo, ut totum in hujusmodi causis cognosceret. Unde non videtur apud Episcopum transferentem remansisse, *arg. l. 1. ff. de constit. princ. & §. Sed & quod Principi, inst. de jur. nat. gent. & civ. & cap. Translato de constitut. & cap. Ex transmissio de renunc.* Nec dicatur Episcopus non transulisse, sed id factum fuisse ex consuetudine, quia responderetur potius ex vi concordie factum fuisse, ut tota jurisdictione in delictis Capitularium esset communis, ut verò solum Capitulum judicaret in commissis intra Ecclesiam vi statuti factum videtur, ut ex lectura statuti patet. Præterea cum tota jurisdictione respectu Capitularium sit communis Episcopo, & Capitulo, ut fuit dictum, semper manet firma conclusio, quod nec in prima, nec in secunda instantia potest Episcopus solus contra voluntatem Capituli cognoscere, cum in re communi potior sit conditio prohibentis, *l. Sabinus, ff. de communi divid. l. in re communi, ff. de serv. urb. prædior.*

Ex quibus facilis est responsio ad superius objecta, & alia, quæ forsitan pro parte Episcopi deduci possent, revera enim nec textus aliquis dicit dari appellationem à Capitulo ad Episcopum quando jurisdictione est communis, ut est hoc casu, nec Doctores ex adverso adducti id asserunt, imò potius contrarium supponunt.

Itaque ad textum in hoc §. & æquiparationem inter devolutionem ob negligentiam, & appellationem, responderetur non procedere æquiparationem ex diversitate rationis, quia appellatio à pari ad parem, ut ostendimus, non interponitur. Et communio quæ operatur devolutionem tantum abest, ut pariat appellandi facultatem, ut etiam contrarium operetur; quia ut dictum est, in re communi potior est conditio prohibentis, & inter socios servanda est paritas, seu æqualitas, quæ impedit ad æqualem appellationem interponi. Unde cum inter ista diversa sit ratio, diversa quoque esse debet juris dispositio, *l. Papinianus ff. de minor. cum simil.* statutum verò quod admittit in casu negligentie devolutionem ad Episcopum, potius potest in contrarium retorqueri; quia admittit cum illa qualitate ut cognoscat simul cum Capitulo; quod cum in causa appellationis verificari non possit, etiam in hoc ostenditur diversitas inter casum, & casum.

Minus obstat *cap. à collatione, de appellat. lib. 6.* quia in illa materia, quæ est civilis, tota jurisdictione pertinet ad Episcopum absque participatione Capituli, ut fatentur ibi Doctores omnes; hic verò jurisdictione criminalis est communis Episcopo, & Capitulo, qui termini sunt longè diversi, ut est dictum, & eodem modo responderetur ad alia jura, prout etiam responderetur ad rationem illam de superiore immediato; quia ex supradictis apparet in hujusmodi jurisdictione Episcopum esse socium, & æqualem, non autem superiorem.

Quibus omnibus accedit, quod hæc sententia non parum convenit cum recta gubernandi ratione: nam ut plurimum jurisdictione hujusmodi soli Capitulo concessa versatur circa ea, quæ in choro, & in Capitulo fiunt; quæ vel ob ipsorum levitatem nullam appellationem admittunt, vel ita sunt aperta, ut Capitulo ipsi, quod in actibus Capitularibus semper est præsens: in Ecclesia verò frequentissimè sunt notoria, & sine ambagibus iudiciorum unico momento expediuntur. Unde si possent statim impediri interposita appellatione ad Episcopum, vel ejus Vicarium; profectò Ecclesiastica disciplina plurimum minueretur.

An verò causæ atrociores possint per solum Capitulum cognosci, quia partes super eo non instabant, nec satis sufficienter jura deduxerant, placuit Nuncio ad aliud iudicium reservari. Illud verò videtur correctio, & declaratione dignum, ut Capitulum non possit in posterum censuras in ipsos Episcopos, vel eorum provisos occasione jurisdictionis hujusmodi, prout aliàs fecit, fulminare, ne ipsi sibi in propria causa jus dicant, sed ut superiores iudices, vel Conservatores adeant.

DE OFFICIO ORDINARI.

Cap: Irrefragabili, §. Excessus.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**anonicus si sine justa causa cessent à divinis, Episcopus cessationem non servabit, & Metropolitanus cognoscet.
- 2 Prælati in impositione pœnæ cavere debent à questu pecuniæ.
- 3 Episcopus, vel alius iudex Ecclesiasticus an possit pœnam pecuniariam imponere, latissime discutitur usque ad num. 33.
- 4 Iudex ordinarius potest contra contumaces procedere etiam per multas pecuniarias, si ille magis timeatur.
- 5 Et quid in iudice Delegato.
- 6 Et quid post Concilium Tridentinum.
- 7 Et quid si in litteris data sit certa forma procedendi per censuram Ecclesiasticam.
- 8 Statutum, vel consuetudo ut pro quolibet delicto imponatur pœna pecuniaria, non valet.
- 9 Delinquens nullam pertimescit culpam cum sperat eam nummis redimere.
- 10 Statutum, vel consuetudo ultra pœnam juris imponatur pœna pecuniaria, tenet, nisi procedat ex radice cupiditatis.
- 11 Episcopus potest Canonem adjuvando novam pœnam adungere.
- 12 Episcopus, vel Prælati non potest pœnam pecuniariam exigere extra iudicium.
- 13 Intellectus cap. Licet de pœnis.
- 14 Prælati, qui pecuniam recipit, ut criminosos corrigat, iustitiam vendit.
- 15 Prælati, qui in visitatione subditos de crimine suspectos concutiunt, ut se nummis redimant, increpantur.
- 16 Iudex Ecclesiasticus ubi certa pœna non est à jure statutata potest judicialiter pecuniariam infligere, si videat illum magis timere, & absit avaritiæ studium.
- 17 Pœna ubi non reperitur statutata à jure, imponenda est arbitrio iudicis.
- 18 Appellari potest à pœna arbitraria, non autem à pœna in jure expressa.
- 19 Iudex Ecclesiasticus, qui potest super crimine dispensare ut Episcopus, potest per sententiam suam pœnam à jure, vel consuetudine statutam in pecuniariam commutare, & n. seqq.
Secus si dispensare non possit, ut inferior Prælati vel iudex delegatus, ibid.
Contrarium, num. 22.
- 20 Pœna determinata à consuetudine habetur pro ordinaria, perinde ac si esset determinata à jure.
- 21 Consuetudinis transgressor puniendus est, ut transgressor legis.
- 22 Iudex quilibet, qui potest de causa cognoscere, potest pœnam à jure statutam alterare, & commutare, dummodo id faciat causa cognita, & in ipsa sententiæ prolatione.
- 23 Quod procedit tam in iudice ordinario, quam delegato.
- 24 Iudex delegatus qui causa cognita temperat pœnas à jure impositas, non excedit fines mandati, nec jura transgreditur.
- 25 Iudex etiam delegatus post Concilium Tridentinum uti non debet censuris, nisi in subsidium.
- 26 Pœnam à lege, vel statuto impositam ipso jure non potest iudex per sententiam suam commutare, vel alterare.
- 27 Nisi potestatem habeat super illa pœna dispensandi.
- 28 Canonicis, qui ultra tres menses abserunt à servitio Ecclesiæ, potest Episcopus pœnam privationis fructuum ante sententiam, vel in actu sententiæ augere vel diminuire, & non in totum remittere.
- 29 Iudex quibus ex causis temperare possit pœnas à jure inflictas.
- 30 Iudex Ecclesiasticus post sententiam, non potest pœnam à jure statutam in pecuniariam commutare.
- 31 Nisi possit super illo crimine dispensare.
- 32 Multa propter inopiam rei potest à quolibet iudice etiam post sententiam temperari.
- 33 Metropolitanus in causa appellationis an possit reo ex gratia pœnam remittere, an verò id spectet ad Episcopum, à quo fuit appellatum.
- 34 Iudicis appellationis jurisdictio expirat per sententiam.
- 35 Gratiam facere reo est actus jurisditionis.
- 36 Episcopus an possit reo gratiam facere post sententiam.
- 37 Et quid in inferiori Prælato.

Cæterum. Si Canonici sine manifesta, & rationabili causa maximè in contemptum Episcopi cessent à divinis, Episcopus cessationem non servabit, & Metropolitanus vice Papæ cognoscet. Hoc primò, Prælati in impositione pœnæ cavere debent à questu pecuniæ, & ab omni alio gravamine. Hoc dicit secundò usque in finem. Et sunt duæ partes principales. Secunda ibi, provideant.

Circa primam partem textus nota casum, in quo Archiepiscopus exercet jurisdictionem in Canonicos sui suffraganei. Quod bene nota pro limitatione regulæ, quæ habetur in cap. Pastoralis, ibi, Cum in eum, exceptis quibusdam articulis, nullam habeat potestatem, supra eodem. Quomodo autem sit hodie procedendum in cessatione à divinis, dic ut legitur, & notatur in cap. si Canonici, & in c. quamvis infr. eodem lib. 6.

Circa secundam partem QUÆRO, An Episcopus, vel alius iudex Ecclesiasticus possit pœnam pecuniariam imponere.

Glossa in cap. licet in ver. Pœnam, ad quam quotidie fit remissio, distinguit tria membra, nam aliquando jus statuit pro aliquo crimine pœnam pecuniariam esse infligendam, & tunc quicumque iudex cognoscit de illo crimine, potest eam infligere. Aliquando jus non pœnam pecuniariam, sed aliam spiritualem, vel corporalem statuit; & tunc iudex non debet, nec potest illam pœnam in aliam commutare, sed ille tantum qui super illo crimine potest dispensare. Et in his duobus membris consentit Innocent. ibi num. 1. in ver. Pœnam, & alii complures. Aliquando de pœna criminis nihil reperitur de jure cautum; & tunc iudex poterit pecuniariam, vel aliam arbitrio suo infligere secundum glossam, cum qua simpliciter transit ibidem Henric. Boich. in princip. sed Abb. num. 4, impugnat secundum membrum distinctionis; tum quia nimis restringit illam litteram; tum quia quilibet iudex cognoscens de crimine, potest ex causa, dum pronunciat, pœnam temperare, Felin. hic in princ. num. 5. in hoc articulo ponit more suo conclusionem cum quatuor limitationibus. Sed non complectitur omnia.

Ego verò in hac materia plenius distinguo duo membra principalia: nam aut quæritur an iudex Ecclesiasticus possit imponere pœnam pecuniariam multando pro contumacia arcenda. Aut quæritur an possit eam imponere diffiniendo, seu puniendo.

Primo casu tenendum est posse iudicem Ecclesiasticum adversus contumaces etiam per multas pecuniarias procedere, si illæ magis timeantur, arg. cap. de causis supr. de offic. deleg. & l. i. ff. Si quis suspic. non obtemper. & tenet Hostien. in cap. 1. num. 16. vers. sed ordinarius, quem ibi totidem verbis sequitur Joan. Andr. num. 3. in fine de homicid. lib. 6. Abb. in d. cap. licet nu. 4. & Marian. Socin. num. 8. in fi. de pœn. & satis innuit glossa præallegata: nam cum ad frangendam contumaciam nulla certa pœna sit à jure statutata, iudex potest illam suo arbitrio infligere, juxta tertium membrum distinctionis glossæ, & latius patebit infra num. 17.

Hodie hoc est extra omne dubium, quia ex Decreto Concilii Tridentini in cap. 3. sess. 25. de reform. expressè statutum est, ut iudicibus Ecclesiasticis in causis civilibus ad fo-

ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, si expedire videbitur, liceat contra quoscumque etiam laicos procedere per multas pecuniarias. Et similiter in causis criminalibus; ubi fieri possit, ad executionem realem, vel personalem procedant, nec censuris utantur, nisi in subsidium; de quo vide quod scripsi latissime in d. c. licet, & in cap. Pervenit infra de adult. Limita supradictam conclusionem, ut procedat in Episcopo, & iudice ordinario, non autem in delegato, quia non potest multam gravem inducere, nisi hoc in litteris sit expressum; licet possit parvam, & temperatam; ut declarent in d. cap. 1. de homicid. in 6. Host. n. 16. in ver. Ferire, ut metus & n. 17. vers. Sed & quod supradixi, & Jo. Andr. n. 3. vers. dicit Host. & Franc. in 2. not. Facit quod dicam inf. n. 19. vers. Nec dissentit.

Sed contra hanc limitationem valde urget quod ubi certa pœna non est à jure statuta; non tantum iudex ordinarius, sed etiam delegatus potest illam infligere arbitrio suo, ut est casus in d. c. De causis, §. fin. de offic. deleg. Sed pro contumacia nulla certa pœna reperitur à jure statuta, l. antepenult. ff. de verbor. signif. Abb. in d. c. licet num. 4. de pœnis. Ergo delegatus poterit eam suo arbitrio infligere, & sic etiam pecuniariam. Et hoc sentiunt Abb. & Mar. Soccin. loc. citat. dum firmanit quemlibet iudicem posse multam pecuniariam imponere, & allegant textum in d. c. de causis, qui loquitur de delegato, & est ex mente glossæ in d. cap. licet, in tertio membro suæ distinctionis, ut dictum est supra.

4. Et hoc videtur verius, & constanter tenendum est post Concilium Tridentinum, in d. cap. 3. sess. 25. Tum quia Decretum illud utitur verbis universalibus, & geminatis ibi, omnibus iudicibus cuiuscumque dignitatis. Et ibi, Quomodolibet. Et ita includit iudices tam ordinarios, quam delegatos & causas ad forum Ecclesiasticum pertinentes tam jure proprio, quam ex commissione, seu delegatione alterius. Tum quia cum præcipiat iudicibus, ut abstineant à censuris etiam contra contumaces, nisi in subsidium; utique deficiente hoc remedio gladii spiritualis, necesse est, ut iudicibus delegatis competant alia remedia temporalia multatum, captivitas pignororum, & huiusmodi ad fragendam reorum contumaciam, ne alioquin illorum iurisdicção reddatur inanis, & elusoria ad textum in cap. 1. de offic. deleg. & in cap. 1. de pœn. lib. 6. Fortè

7 posse procedere doctrina Hostien. quando in litteris commissionis data est certa forma procedendi per censuram Ecclesiasticam tantum; tunc enim delegatus videtur posse tantum procedere ad excommunicationem, suspensionem, & interdictum, quæ tria veniunt censuræ appellatione, ut in cap. Quarenti infra de verbor. significat. nec debet ultra se extendere. Et in his terminis loquitur Hostien. & alii præallegati: secus si talis forma in litteris non sit præscripta, quia tunc procedere poterit etiam per multas pecuniarias ex supradictis. In litteris commissionum ex stylo Curie apponitur clausula, Contradictores, & rebelles per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia compescendo.

8 In secundo membro principali quando scilicet iudex Ecclesiasticus vult pœnam pecuniariam infligere definiendo, & puniendo, subdistingue: nam aut extat statutum, vel consuetudo, ut pro quolibet delicto imponatur pœna pecuniaria; & non valet, quia inde insurgit dissolutio, & incertitudo ad delinquendum. Nullam enim delinquens perimere culpam, cum sperat eam nummis redimere, ut dicit textus in c. Pauper. 11. qu. 3. & hoc tenent Hostien. & Jo. Andr. in c. fin. de Constitut. & in cap. 2. de delict. pueror. Abb. in c. licet n. 5. Marian. Soccin. n. 13. inf. de pœn. & Felin. hic num. 6. vers. limita hanc conclusionem. Aut extat statutum, vel consuetudo, ut ultra pœnam juris imponatur pœna pecuniaria, & valet, dummodò non procedat ex radice cupiditatis; potest enim Episcopus Canonem adjuvando novam pœnam adungere, ut in c. 2. de Constitut. lib. 6. & notat gl. in Clem. Ne Romani in ver. Tolli de elect. Joan. Andr. in c. fin. de off. Archid. Abb. in d. cap. licet num. 5. & Marian. Soccin. nu. 14. & Felin. loco citato, Aut super hoc nullum extat statutum, vel consuetudo; & tunc iterum subdistingue duos alios casus.

13 Primus est, cum Episcopus, vel Prælatas vult pro delicto pœnam pecuniariam exigere extra iudicium, & non potest, quia certi modi sunt à jure præscripti, quibus contra delinquentes procedendum est. Et in his terminis potest

intelligi textus in d. c. licet de pœnis, nam Archidiaconi illi fortè extrajudicialiter abique alia causæ cognitione pro quolibet delicto pœnam pecuniariam exigebant, nec aliter procedebant contra criminosos, sed eos in delictis sustinebant recepta pecunia secundum Cardin. ibi, num. 2. in 3. opposit. & num. 3. vers. Et cum queritur, Abb. nu. 5. vers. aut non subest statutum, Marian. Soccin. n. 14. eodem vers. Imola in cap. Dilectus in ult. col. infra eod. & Felin. hic num. 6. vers. limita secundo, & satis clarè sentit Innoc. in prædicta Decretali licet in princ. nam explicans illud verbum, corrigendis, hic, inquit, vult dicere quod cum crimina essent punienda, & excessus corrigendi perpetua suspensione, vel temporalis; ipsi accipiebant pecuniam, ut non corrigerent, & quandoque; ut in peccato remanerent. Quod est iustitiam vendere, ut in d. cap. licet de pœnis, notat Hostien. in princ. in ver. pro corrigendis Joan. Andr. num. 1. in eod. ver. & Marian. Soccin. nu. 7. in 7. notab. & inter graviora crimina computatur, cap. fin. §. fin. de purgat. canon. Undè hos merito appellat iudices simoniacos Bald. hic num. 3. in fine. Quod facit contra illos Episcopos, qui diæcesim visitationis titulo peragrantes diligenter investigant an in loco reperiantur aliquis de ullo crimine suspecti, vel diffamati; eisque accersitis contestantur se velle contra eos criminaliter procedere; suadentque, ut se componant in certa pecuniarum summa, quam si recusent solvere, minantur se processuros ad formalem inquisitionem, carcerationem, & condemnationem, & his concussionibus brevi manu ingentes pecuniarum summas extorquent. Quod est detestabile; & non semel vidi processus contra Episcopos super huiusmodi extorsionibus, & concussionibus fabricatos.

Secundus casus est, quando iudex Ecclesiasticus vult procedere judicialiter, & causa cognita, & tunc siquidem certa pœna non sit à jure statuta; indubitanter potest pœnam pecuniariam irrogare, si cognoscat illam magis timeri, & absit cupiditatis, & avaritiæ studium, ut post Hugonem tenet gloss. in d. cap. licet in ver. Pœnam de pœnis, & ibi etiam Butr. num. 5. vers. Tertius est casus, Card. n. 3. vers. Aliquando judicialiter, Abb. n. 5. vers. aut vult iudex procedere judicialiter, & Marian. Soccin. n. 14. in eod. vers. Et hanc regulam firmanit hic Host. Jo. Andr. Abb. & alii, ut per Felin. n. 5. Et est ratio, quia cum certa pœna non est imposita à jure, venit imponenda iudicis arbitrio, ut sunt jura aperta in d. c. de causis sup. de off. deleg. & in l. 1. §. Expilatores, ff. de effract. & expilat, & in l. Hodie, ff. de pœnis, gl. in c. super his in ver. Arbitrium inf. de accusat. quæ etiam addit à tali pœna arbitraria posse appellari, licet secus sit à pœna expressa in jure, ut l. antepenult. ff. de verbor. signif.

18 Sin autem certa pœna pro crimine sit statuta, & determinata à jure, tunc aut queritur an iudex possit illam in pecuniariam commutare per sententiam suam, aut post latam sententiam am.

19 Primo casu glossa præalleg. in d. cap. licet in ver. Pœnam de pœnis, distinguit an iudex habeat potestatem dispensandi super illo crimine, sicuti habet Episcopus juxta textum in c. at si Clerici, §. de adulteriis infra de Judic. & tunc possit pœnam juris in pecuniariam commutare. An veto non habeat potestatem dispensandi, & hoc casu commutare non possit. Et in his terminis potest intelligi quod legitur Dentronomii cap. 19. Homicida motietur, nec miseraberis ejus. Et hanc distinctionem sequuntur ibi Innocent. in ver. Panam, Hostien. n. 1. in eod. ver. Butr. num. 6. Cardin. n. 2. in 3. opposit. & in 4. vers. ad hoc oppono, & Anchar. num. 2. Gemin. in cap. Quoniam ad finem 18. distin. & Felin. hic num. 7. vers. limita tertio, ubi concludit interiores Prælatos non posse pœnam à jure statutam in pecuniariam commutare, quia soli Episcopi dispensant in pœnis. Nec dissentit Henric. Boich. in cap. in Archiepiscopatu, in princip. infra de raptor. dum firmat iudicem delegatum absolutè non posse pœna à jure statutam mutare, diminuere, vel augere, cum debeat ipse procedere secundum juris ordinem, nec valeat dispensare, aut fines mandati excedere, cap. Cum dilecta supra de rescript. cap. Venerabili, de offic. deleg. Et in hoc sentit Marian. Soccin. in d. c. licet nu. 11. de pœnis. Ordinarium vero ita demum posse pœnam à jure statutam commutare, si possit super illo crimine dispensare; & dummodò

- medo id faciat causa cognita, in ipsa sententiae prolatione.
- 20 Idemque putat DD. si poena sit determinata à consuetudine; quia habetur pro ordinaria, perinde ac si esset statuta à jure; nec eam immutare potest nisi qui super crimine potest dispensare, ut in d. cap. licet de poen. tenet Butt. n. 6. vers. tertius est casus, & Card. n. 2. in ultima oppositione, per text. in l. Saccularii, §. sunt quaedam, ff. de extraord. crimin. & notatur in l. quid ergo, §. Poena gravior, ff. de his qui notant infam. Transgressor enim consuetudinis ut transgressor legis puniendus est, c. in his 11. dist. gl. 1. in c. Cum omnes sup. de constit.
- 21 Verum supradictam glossae distinctionem impugnat Abbas in eod. cap. licet num. 4. & 5. in fine, vers. si vero est certa poena: concludens indistinctè quemlibet judicem, qui potest de causa cognoscere posse poenam à jure statutam alterare, & commutare, dummodò id faciat cum causae cognitione. Et haec secunda opinio verior videtur, & probatur in cap. in Archiepiscopatu de raptor. & in d. l. Quid ergo, §. Poena gravior, ff. de his qui notant infam. & in l. hodie, §. de poen. & eam tenent Bart. Bald. & Angel. in repet. l. & si severior, C. de infam. & Marian. Soccin. qui eam communem esse testatur in d. c. licet num. 21. Licet revera usque ad tempora Abbatis communis esset in contrarium, ut ex praedictis patet.
- 22 Nec placet distinctio, quam faciunt Henric. Boich. & Marian. Soccin. locis supracitatis nu. 19. inter judicem delegatum, & ordinarium, Imò enim quicumque judex, qui de illo crimine potest cognoscere, potest causa cognita poenam alterare secundum Abbatem. Neque hoc casu judex etiam delegatus excedit fines mandati, aut transgreditur jura, quin potius illa exequitur, ut scripsi plenè in c. 1. à nu. 55. sup. de constit. Quod maximè procedit post Concilium Tridentinum in c. 3. sess. 25. nam ex sacrorum Canonum praescripto ante omnia uti debebant censura Ecclesiastica judices tam Ordinarii, ut in cap. dilecto de sentent. excomm. in 6. quam delegati, ut in c. 1. de offic. Deleg. cum suis concordant. At post Concilium uti non possunt censura, nisi in subsidium, ut scripsi plenius in d. c. licet de poenis, & in cap. 2. de adulter. Ergo necessarii concluditur, ut judices etiam delegati non solum possint, sed etiam debeant poenam spirituales à jure statutam in aliam commutare. Limita nunc supradictam conclusionem secundum Marian. Soccin. in d. cap. licet n. 21. de poenis, ut non procedat si poena à jure, vel statuto sit imposita ipso jure; quia tunc judex non potest illam alterare, vel commutare, etiam si errasset, ut l. 1. §. fin. ff. de questio. & l. divi Fratres, & l. Relegati, ff. de poenis, per quae jura sic firmat Bald. in l. Quid ergo, §. Poena gravior, ff. eod. Et ratio est evidens, quia ubi poena est ipso jure imposita, judex non procedit ad aliam poenam condemnatoriam, sed tantummodò ad declaratoriam poene inflictæ à jure, ut notat Archid. in c. Salonitana 63. dist. Jo. Andr. in c. 1. infra de Sagittar. & in c. 1. de eo, qui furt. ordin. suscept. Verumtamen si judex haberet potestatem dispensandi super illa poena, seu delicto, tunc posset illam alterare, & commutare, sicut posset post sententiam, ut mox dicetur. Et in hoc casu potest salvari opinio glossae, Innocentii, & Hostiensis secundum Marian. Soccin. ubi supra.
- Concluditur ergo, cuicumque judici licere in ipsa sententiae prolatione alterare, vel commutare poenam à jure statutam. Dummodò id faciat causa cognita, & poena non sit imposita ipso jure. Et hanc sententiam videtur olim probasse S. Congreg. Concilii: nam cum Canonici, qui ultra tres menses abfuerunt à servitio Ecclesiae, fructibus privandi sint ex decreto c. 12. sess. 24. Episcopus Vercellen. supplicavit declarari, an hujusmodi poenam posset ipsis Canonicis remittere: Sacra Congregatio censuit posse Episcopum ante sententiam, vel in actu sententiae ex causa justa augere, vel diminuire, & non in totum remittere ad tradita per Abb. in c. nisi specialis de offic. leg. in 6. Soccin. in c. licet de poenis nu. 21. In causa autem cognitione judex qui vult poenam temperare, vel commutare, principaliter considerare debet causam, personam, tempus, locum, qualitatem, quantitatem, & eventum, ut dicit textus notab. in l. Ant facta, ff. de poen. quae singula locutenter explicat idem Marian. in praedict. cap. licet à nu. 22. & ante eum Henric. Boich. in c. in Archiepiscopatu col. 2. & in hac causae consideratione de raptor.

Secundo casu, id est, post latam sententiam condemnatoriam dic breviter, judicem regulariter non posse poenam irrogatam alterare, vel commutare: textus est in cap. Si quem poenituerint, §. Notandum 2. qu. 3. & in l. 1. §. Calumniatoribus, ff. ad Turpil. & tenet Henr. Boich. in d. c. in Archiepiscopatu post princip. vers. Aut eam facit causa cognita, & post sententiam, & Abb. in d. cap. licet nu. 6. & est ex mente Cardin. ibid. nu. 2. in 4. opposit. dum firmat judicem Ecclesiasticum postquam pronuntiavit posse quidem incontinenti poenam à jure impositam in pecuniariam commutare secus si ex intervallo, ut in d. §. Calumniatoribus, Ratio differentiae est, quando incontinenti facit legis permissione, quae vult secundum qualitatem judicem posse poenam arbitrari, ac temperare, ut in d. §. Calumniatoribus, & l. Hodie, ff. de poenis. Sed quando ex intervallo, tunc obstat ratio, quia succedit poena legis, cui judex non potest contravenire, c. Cum devotissimam 12. q. 2. c. Forus de ver. signif. Fallit praedicta conclusio si judex potestatem habeat super crimine dispensandi, ut in d. c. at si Clerici, §. de adulter. de judic. quia tunc etiam post sententiam, & ex intervallo potest poenam minuere, vel commutare secundum Card. in d. c. licet n. 3. ad fin. & Abb. d. n. 6. de poenis.

Item fallit in multis imposita, quae propter inopiam rei potest à quolibet judice, etiam post sententiam temperari, ut est textus notabilis in l. illicitas, ff. de off. Praesid. & tenet Abb. ubi sup.

Uterius QUÆRO, An Metropolitanus, ad quem causa per appellationem est devoluta, possit reo gratiam facere, seu poenam pecuniariam, vel aliam, in qua fuit condemnatus, illi ex gratia minuere, vel remittere; an verò hæc facultas spectet ad Episcopum, à cujus sententia exitit appellatum.

Cum in casibus à jure permisis ab Episcopo ad Metropolitanum appellatur in causis criminalibus, Metropolitanus vel sententiam confirmat, vel infirmit, aut poenam minuit, vel auget. Sed quia post sententiam confirmatam, vel reformatam aliquando Metropolitanus pretendunt ad se etiam spectare, si velint reo gratiam facere: Quæsit Episcopus Tropien. an hujusmodi facultas ad Metropolitanum; an verò ad Episcopum pertineret.

Videtur respondendum non spectare ad Metropolitanum, quia illius partes solum sunt in pronuntiando benè, vel malè appellatum, l. eos, C. de appellat. & Joan. Andr. in c. Dispensio, de ref. in 6. At per sententiam: exprimitur jurisdictio judicis ad quem, & executio ad primum judicem reicitur, gloss. in cap. Pastoralis, §. Præterea in verb. discussa supra de offic. deleg. Joan. Andr. in addit. ad Specular. tit. de execut. sentent. vers. Sed pone, Unde loquitur ut Metropolitanus, qui post sententiam functus est officio suo, & amplius jurisdictionem non habet, minime possit reo gratiam facere, cum hic sit actus jurisdictionis, l. 1. in fine, ff. de quest. l. Relegati in fine, ubi notat Bart. ff. de poenis.

Præterea hic casus faciendi gratiam reo non recensetur inter eos, in quibus Archiepiscopus habet jurisdictionem in Suffraganeos, ut patet ex his, quæ notantur in cap. Pastoralis supra eod. Proposito hoc dubio S. Congr. Concilii existimavit Metropolitanum, ad quem causa appellationis est devoluta, nequaquam posse reo gratiam facere. Sed quia non levis est difficultas, num id liceat judici, qui in prima instantia sententiam tulit: Et si decideretur Metropolitanum id non posse, videretur inde quodammodo inferri hanc facultatem esse reservatam judici à quo; ideo consultius putavit à decisione superfedere, donec definitum fuerit an revera judici primæ instantiæ ejusmodi facultas competat.

Porrò cum in adulterio, & minoribus criminibus Episcopus possit dispensare, ut in cap. At si Clerici, §. de adulter. infra de judic. non videtur ambigendum quin possit poenam minuere, vel remittere etiam post sententiam, ut patet ex dictis supra num. 31. dum tamen servet ea, quæ habentur in decreto Concilii Tridentini cap. 18. sess. 25. Aliis verò judicibus, & inferioribus Prælatibus certum est hoc non licere, cum dispensandi facultatem non habeant, ut est textus in d. cap. licet, de poenis. Et similiter patet ex dictis supra num. 19. Et hanc distinctionem in puncto sequitur Abbas in cap. Nisi specialis n. 6. vers. post sententiam verò, sup. de off. Legati.

DE OFFICIO ORDINARI I.

Idem Innocentius III. in eodem Concilio Generali.

CAPUT XV.

INter cætera, quæ ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei permaximè sibi no- scitur esse necessarium: quia sicut corpus materiali, sic anima spiritali cibo nutritur; eò quòd non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Undè cum sæpè contingat, quòd Episcopi propter occupationes multiplices, vel invalidudines corporales, aut hostiles incurfus, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientiæ, quod in eis reprobandum est omninò, nec de cætero tolerandum) per seipsos non sufficiunt ministrare populo verbum Dei, maximè per amplas dioceses, & effusas; generali constitutione sancimus, ut Episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum assumant: potentes in opere & sermone qui plebes sibi commissas vice ipsorum (cum per se iidem nequiverint) sollicitè visitantes, eas verbo ædificent & exemplo, quibus ipsi cum indigerint, congruè necessaria subministrant: ne pro necessariorum defectu, compellantur desistere ab incepto. Unde præcipimus tam in Cathedralibus, quàm in aliis conventualibus Ecclesiis, viros idoneos ordinari, quos Episcopi possint coadjutores & cooperatores habere non solum in prædicationis officio, verùm etiam in audiendis confessionibus, & pœnitentiis injungendis, ac cæteris, quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc adimplere neglexerit districtæ subiaceat ultioni.

S U M M A R I U M.

- 1 Episcopi in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis instituere debent viros idoneos pro prædicationibus, visitationibus, & confessionibus audiendis.
  - 2 Prædicationis verbi Dei est pabulum spirituale non minus necessarium animæ, quàm sit cibus materialis corpori.
  - 3 Anima occiditur per subtractionem panis spiritualis sicut corpus per subtractionem materialis.
  - 4 Prædicatores dicuntur spiritaliter mortuos suscitare.
  - 5 Occupatio, morbus, & hostium incurfus equiparantur.
  - 6 Prædicationis Evangelii est præcipuum Episcoporum munus.
  - 7 Incumbit tamen omnibus curam animarum habentibus, & Parochialium Ecclesiarum rectoribus.
  - 8 Prædicandi licentiam generalem concedit solus Episcopus in sua diocesi.
  - 9 Prædicare prohibentur de jure communi tam Clerici seculares, quàm regulares sine Ordinarii licentia.
  - 10 Episcopi, si legitime impediti non fuerint, tenentur prædicare per seipsos.
  - 11 Nec excusantur in vim contrariæ consuetudinis, vel prætextu quòd aptitudinem non habeant ad concionandum.
  - 12 Episcopus de jure communi fundat intentionem super deputatione Prædicatorum in tota sua diocesi, & n. 19. & seqq.
  - 13 Possessio sola non suffragatur inferiori contra Episcopum in interdicto, uti possidetis, & n. 29.
  - 14 Prædicatori ministrari debent expensæ ab Episcopo de jure communi, & n. 19.
  - 15 Legati Cæsaris cum mittuntur in provinciam, vivere debent expensis Imperatoris, vel fisci.
  - 16 Legati Papæ recipiunt procurationem ab iis, ad quos declinant.
  - 17 Romanam Ecclesiam excusat necessitas, cum non possit de suo omnibus providere.
  - 18 Prædicatoris electio tam in Cathedrali, quàm in aliis inferioribus Ecclesiis, & onas ei solvendi elemosynam, ad quem spectet, & n. seqq. usq. ad n. 33.
  - 19 Prædicatorem eligere, & elemosynam eidem solvere in Cathedrali Ecclesia, circumscripta consuetudine, ad solum Episcopum pertinet.
  - 20 Consuetudo eligendi Prædicatorem in Cathedrali, eique præstandi elemosynam an, & quando sit observanda, & n. seqq. usq. ad n. 25.
- Prosp. Fagnan. in J. Libr. Decretal.

21 Et quid sit immemorabilis, & n. seqq.

24 Episcopus in Cathedrali, an, & quomodo possit sibi vendicare electionem prædicatoris populo competentem ex immemorabili consuetudine.

25 Prædicatoris electio, & præstatio elemosynæ in inferioribus Ecclesiis cui incumbat, & n. seqq. usq. in finem.

26 Consuetudo eligendi Prædicatorem, eique expensas ministrandi in Ecclesiis inferioribus an, & quando servanda sit, & n. seqq.

Et quid si sit immemorabilis, & n. 28.

27 Episcopus quando & quomodo possit vendicare sibi electionem alteri ex consuetudine competentem in alia Ecclesia, quàm Cathedrali, & n. 31.

29 Prædicatoris electio, & præstatio elemosynæ spectat ad Episcopum, donec populus probaverit immemorabilem.

30 Quandoque tamen ex causa jubetur servare solitum per modum provisionis.

32 Consuetudo, qua Episcopus Prædicatores deputat in Ecclesiis Regularium, servanda est; sed Prædicatores ejusdem ordinis cæteris paribus sunt præferendi.

33 Parochi an teneantur in suis Ecclesiis formaliter prædicare.

INter cætera. In Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis instituendi sunt viri idonei, quibus cum expedierit, Episcopi committere possint prædicationes, visitationes, & confessionum auditiones. Hoc dicit: Dividitur in tres partes. In prima ponitur exordium. In secunda, Constitutio, ibi, unde. In tertia, pœna ibi, Si quis autem.

Nota primò, Prædicationem verbi Dei esse pabulum spirituale, & non minus necessarium animæ, quàm sit cibus materialis corpori. Cum enim homo constet corpore, & anima, c. in quadam vers. Nam esse hominis inf. de celebr. Missarum. Sicut corpus materiali, ita anima cibo spiritali nutritur, ut hic in littera. Non enim in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei, Matth. 3. in princ. Lucæ 4. & Denteron. 8. c. 4. Et sermo Domini dicitur Panis cælestis, ut in c. Jejunium, il secundo in fine 76. distin. qui subtracto Christiani dicuntur pati famem, & sitim, ut ibi patet ad finem, & in c. audacter 8. q. 1. ibi: Sub quo famem ac sitim populus patitur, non famem panis, neque sitim aque, sed famem audiendi verbum Domini. Unde quemadmodum per subtractionem panis corporalis occiditur corpus, cap. Immolans 14. q. 5. cap. Pasce 86. distin. leg. Necare, ff. de liber. agnoscent. ita per subtractionem panis spiritualis occiditur anima, c. Ephesiis 43. dist. glosa unica in d. c. Pasce, ubi plura similia cumulat. In eo autem cibum corporalem præcellit cibus spiritalis prædicationis Evangelicæ,

quòd ille corpus extinctum non vivificat. At Prædicatores dicuntur spiritualiter mortuos suscitare, ut in c. Olim 8. qu. 1.

5 Secundò nota ibi, *occupationes*. Hæc tria æquiparari, scilicet occupatorum, morborum, & hostium incursum, ut hic per Bald. sub. n. 1.

6 Tertiò nota, secundùm Ant. de Butr. n. 8. in 7. not. & Imol. n. 3. officium prædicandi de jure communi ad Diœcesanum pertinere, & alium à Diœcesano de jure communi non exercere officium prædicandi, nisi ab Episcopo hoc ipsi in diœcesi committatur. Sed hoc ultimum non videtur verum: quia etsi prædicatio Evangelii sit præcipuum Episcoporum munus, c. Episcopus nullum 88. dist. Concil. Carthag. IV. cap. 20. Conc. Trident. c. 2. sess. 5. & c. 4. sess. 24. tamen generaliter incumbit omnibus curam animarum habentibus non tantùm jure communi Ecclesiastico, ut de Parochis est expressum in c. quod Dei timorem de statu Monach. & in Clem. dudum, §. Hujusmodi de sepult. & in Conc. Trid. d. c. 2. ver. Archiepiscopi quoque, & d. c. 4. ver. in aliis autem Ecclesiis, & firmat gl. in Clem. 1. in ver. Officia de reg. Card. in d. Clem. Dudum, §. Ab olim n. 7. in 6. qu. Abb. hic nu. 1. ver. dic etiam, quòd quilibet Rector, & Felin. in cap. Excommunicamus in primo, §. Quia verò n. 4. infra de heret. Sed etiam præcepto divino, quo mandatum est omnibus curam animarum habentibus oves suas pascere verbi Dei prædicatione, Jo. 21. Actor. 20. c. Ephesius 43. distinct. & habetur in decreto Concilii Tridentini c. 1. in princ. sess. 23. Salvari tamen potest dictum Antonii de Butr. & Joan. de Imola in tribus casibus. Primus est in generali licentia prædicandi, quam in sua diœcesi impertiri potest solus Episcopus. Et ita procedit text. hic secundùm Cardin. loco citato ver. Sed generaliter licentiam, & Felin. in dist. §. Quia verò num. 1. in eod. ver.

7 ut de Parochis est expressum in c. quod Dei timorem de statu Monach. & in Clem. dudum, §. Hujusmodi de sepult. & in Conc. Trid. d. c. 2. ver. Archiepiscopi quoque, & d. c. 4. ver. in aliis autem Ecclesiis, & firmat gl. in Clem. 1. in ver. Officia de reg. Card. in d. Clem. Dudum, §. Ab olim n. 7. in 6. qu. Abb. hic nu. 1. ver. dic etiam, quòd quilibet Rector, & Felin. in cap. Excommunicamus in primo, §. Quia verò n. 4. infra de heret. Sed etiam præcepto divino, quo mandatum est omnibus curam animarum habentibus oves suas pascere verbi Dei prædicatione, Jo. 21. Actor. 20. c. Ephesius 43. distinct. & habetur in decreto Concilii Tridentini c. 1. in princ. sess. 23. Salvari tamen potest dictum Antonii de Butr. & Joan. de Imola in tribus casibus. Primus est in generali licentia prædicandi, quam in sua diœcesi impertiri potest solus Episcopus. Et ita procedit text. hic secundùm Cardin. loco citato ver. Sed generaliter licentiam, & Felin. in dist. §. Quia verò num. 1. in eod. ver.

8 Tertius est in generali licentia prædicandi, quam in sua diœcesi impertiri potest solus Episcopus. Et ita procedit text. hic secundùm Cardin. loco citato ver. Sed generaliter licentiam, & Felin. in dist. §. Quia verò num. 1. in eod. ver.

9 Secundus est respectu Clericorum, quibus cura animarum non incumbit: non enim possunt prædicare sine Ordinarum licentia, sive sint regulares, sive seculares de jure communi, ut est text. in cap. Quam sit de judic. ibi: Quicumque Religiosi, seu Clerici idonei ad annuntiandum Gentibus Evāgelicam veritatem requisita, & habitu Prælatorum suorum licentia. Ad idem sunt iura in c. Cum ex injuncto, in c. si quis, & in d. c. Excommunicamus, §. Quia verò de heret. De quo tamen vide plenius per Cardin. in præalleg. quæst. 6. ubi latissimè examinat quibus liceat prædicare. Fratres tamen Mendicantes sunt in hoc specialiter privilegiati in d. Clem. Dudum in princ. de sepult. Sed hodie quoad regulares servari debet dispositio Concilii Tridentini in d. cap. 2. sess. 3. & d. c. 4. sess. 24. & Constitutio Gregorii XV. de exemptor. privileg. ut scripsi plenius in c. Cum Capella inf. de privileg. Tertius est in formali prædicatione ad quam gravis est difficultas: An Parochi teneantur, an verò sufficiat, ut se vergant ad altare, & sacram Scripturam, divinamque legem annuntiant ad præscriptum Conc. Trid. in d. c. 4. sess. 24. de quo latius inf. in 2. qu. 35.

10 Quartò nota ibi, per se ipsos non sufficiunt; nec non ibi, cum per se iidem nequiverint. Episcopus justo impedimento cessante teneri prædicare per se ipsos. Idem habetur in d. c. 2. sess. 5. ibi: Omnes Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & omnes alios Ecclesiarum Prælatos teneri per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, ad prædicandum sanctum J E S U Christi Evangelium, & in d. cap. 4. sess. 24. ibi: in Ecclesia sua ipsi per se; aut si legitime impediti fuerint, per eos, quos ad prædicationis munus assumunt, & c. Ubi etiam præscribitur quibus diebus id munus obire teneantur.

Ratio est, quia officium pascendi, quod est principalis actus Episcopi, personale est, nec potest per substitutum adimpleri, ut post Cajetan. Sor. & alios latissimè probavi in c. Ex parte il primo à num. 38. usq. ad num. 54. infra de Cler. non residen. Sed officium pascendi principaliter consistit in prædicatione verbi Dei, ut patet in cap. 1. sess. 23. Ergo munus prædicationis per alium impleri non potest. Præterea cum hoc sit præcipuum munus Episcopi, ut prædiximus, censetur electa industria personæ; ac proinde non admittitur substitutus, c. fin. §. His enim de off. deleg. Arch. in c. Sacerdotibus 11. qu. 1. Abb. in cap. Extrinseca, §. Quia verò num. 32. ver. quia in commissione curæ infra de præb. Dec. in cap. Cum omnes in secunda lectura in 1. no-

tab. supr. de Constit. Confert optimus textus in l. inter artifices, ff. de solut. Neque in his Episcopi possunt se excusare in vim contrariæ consuetudinis, quia cum sit contra præceptum divinum, est corruptela, cap. Flagitia 30. qu. 7. cap. Cum venerabilis, & cap. fin. de consuetudine, & clarè probatur in decreto d. cap. 1. sess. 23; nam in principio dicitur præcepto divino mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, pascere oves suas verbi Dei prædicatione, & propè finem derogatur consuetudini etiam immemorabili, quæ potius corruptela censenda est. Rursus quamquam multi Episcoporum nitantur se eximere à nexu obligationis hujusmodi eo, prætextu, quòd aptitudinem non habeant ad concionandum, & majori cum fructu id munus explere valeant per Religiosos idoneos: hanc tamen excusationem uti frivolam refellit, ac funditus evertit Pater Hieronymus à Narnio, Apostolica illa verbi Domini tuba.

Quintò nota ibi, assumant, Episcopum de jure communi fundate intentionem super deputatione Prædicatorum in tota sua Diœcesi. Quo fit, ut ex sola juris assententia deputare possit, etiamsi populus, vel alius sit in quasi possessione deputandi per text. in c. Cum persone, curi materia, de privil. lib. 6. inferior enim non potest juri sola possessione, nec obtinere contra Superiorem in interdicto retinendæ, ut notat Bar. in l. 1. §. Hujus auctoritate interdicti sub n. 3. ver. Nam interdictum hoc, ff. uti possidetis, Yerall. dec. 306. n. 4. p. 1. Sed de hoc latius inf. nu. 20. usq. in fin. & præsertim n. 29. 30. & 32. Nec in deputatione hujusmodi requiritur Capituli consensus, non obstante contraria consuetudine, etiam immemorabili, ut olim respondit S. Congr. Concilii à Didaco Covarruvias Episcopo Segobien. consulta.

Ultimò nota ibi, quibus ipsi cum indigerint, congruè necessaria subministrent. Episcopos ex juris communis dispositione teneri ministrare expensas Prædicatoribus, prout hic notant Butr. num. 10. in 9. notab. Joan. de Anan. num. 3. Non enim, ut inquit Bald. hic in fine, cogitur quis prædicare expensis suis, l. suo victu, ff. de oper. libert. & confert text. in cap. Cum ab omni infra de vita, & honest. Cleric. & in cap. Statutum, §. insuper de rescr. lib. 6. Nec est magnum si ab eo mutantur temporalia, per quem spiritualia seminantur, 1. ad Corinth. 9. cap. si Episcopus de offic. Ordin. lib. 6. cap. Cum officii infr. de præscript. secundum Innoc. hic in ver. indignum, & laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere, ut dicitur 2. ad Timoth. 2. quem locum glossa exponit de Prædicatore, qui scilicet in agro Ecclesiæ ligone verbi Dei excolit corda auditorum, ut refert S. Thomas in 2. 2. qu. 187. art. 4. ad secundum, subdens post gl. ad Rom. 15. posse de Evangelio vivere non tantùm Prædicatores, sed etiam eos, qui Prædicatoribus ministrant. Sed de sumptibus Prædicatori ministrandi dic plenius, ut infr. in 1. qu. n. 18.

In gloss. ultimam nota differentiam inter legatos Cæsaris, & legatos Papæ: nam legati Cæsaris cum mittuntur in provinciam, expensis Imperatoris, vel fisci vivere debent, ut in iuris allegatis in glossa. Legati autem, & Nuntii Papæ recipere debent procurationem ab iis, ad quos declinant, non obstante contraria consuetudine, vel præscriptione, cap. Cum instantia, & cap. Procurationes de censib. & cap. Accedentes de præscr. Nec mirum quia de Hostiensis inquit num. 9. Romanam Ecclesiam excusat tum necessitas, cum nec possit de suo omnibus providere; tum privilegi um de antiqua consuetudine jam obtentum cujus exemplum, ut Host. subiicit, sequuntur Episcopi nostri temporis quantum possunt. Quod esse non debet, cap. 1. de tempor. ordin. & cap. in causis de re judic. Et idem repetit Jo. Andr. Bellam. Cardin. & Abb. omnes ad finem. Addit Jo. Andr. quid expediret statuere pro sustentatione Papæ & Cardinalium; & quid ad sui clamorem deliberatum fuerit in Concilio Viennensi. Et illius verba ad litteram rescrunt Bellam. & alii proxime citati.

QUÆRO, Ad quem spectet electio Prædicatoris tam in Cathedrali, quam in aliis inferioribus Ecclesiis, & cui incumbat onus eidem præstandi elemosynam. Cum in materia electionis Prædicatoris, atque elemosynæ eidem præstandæ variegata extent S. Congregat. Concilii declarationes: ad controversias, quæ super hoc crebrò oriuntur, facilius diri-

dirimendas, sex casus in Cathedrali, sex itidem in aliis Ecclesiis inferioribus sunt distinguendi.

19 Primus casus est in Cathedrali, ubi non constat de consuetudine eligendi concionatorem, aut præstandi eidem elemosynam, neque ex parte Episcopi, neque ex parte Universitatis, vel alterius: & hic casus est extra dubium, quia utrumque onus in sua Ecclesia incumbit Episcopo tam ex dispositione juris communis, ut hic patet, & dictum est supra in 5. & ult. notab. quam ex decretis Concilii Tridentini in d. cap. 2. sess. 5. ubi Episcopo impedito jubetur servari decretum Concilii generali, de quo hic, & in c. 4. sess. 24. Hinc S. Congregatio consulta, An deputatio Prædicatoris in Cathedrali Ecclesia pertineat ad solum Episcopum, ita ut Canonici & Capitulum non possint se in deputatione intromittere: respondit pertinere ad solum Episcopum, Item sæpius censuit Episcopum teneri propriis expensis alere Prædicatorem in Cathedrali Ecclesia. Id quod multò magis vendicat sibi locum, si Episcopus sit in possessione eligendi, & præstandi elemosynam.

20 Secundus casus est, cum Episcopus eligit, & populus, vel alius ex consuetudine, non tamen immemorabili, eidem præstat elemosynam: & tunc hac consuetudine non obstante Episcopus, qui eligit, tenetur illi sic electo elemosynam erogare. Etenim Concilium d. c. 4. sustulit consuetudinem non immemorabilem, secundum quam præstatio elemosynæ Prædicatori in Cathedrali deputando incumbit alteri, quam Episcopo. Et ita fuit sæpius resolutum, ut patebit ex his, quæ dicentur in casu proximè sequenti.

21 Tertius est, ubi Episcopus eligit, & Universitas, vel alius ex immemorabili consuetudine elemosynam præstat: Quo casu cum ab immemorabili tempore communitas Potentiæ consuevisset præstare stipendium Concionatori; & dubitasset Episcopus Potentiæ, an posset compellere civitatem ad prædictæ consuetudinis observantiam: S. Congregatio censuit posse, cum Concilium non sustulerit immemorabilem consuetudinem.

Postea verò cum Episcopus Eugubinus dubitare, an posset cogere regulares ad elemosynam, quam Prædicatori ab immemorabili tempore præstiterunt; relatum fuit ad Gregor. XIII. an vellet observari supradictum S. Pii V. decretum. Gregorius de eo decreto valdè dubitavit, & interrogavit Cardinalem Alciatum quid sibi videretur: qui respondit duriusculum sibi videri declarationem S. Pii V. cum decreto Conc. d. c. 4. non sustulerit immemorabilem, & quando voluit tollere, expressit, & in dubio non censetur sustulisse: Sanct. Sua visa est approbare distinctionem Card. Ursini, videlicet si laici soliti contribuere, nunc quoque contribuere debeant: secus si regulares, quoniam prædicationes sunt præcipuè ad utilitatem laicorum, tamen nihil certi statuit. Sed quia agebatur tunc tantum de Episcopo Eugubino, cui aliàs scriptæ fuerunt litteræ secundum decretum S. Pii V. idèd simpliciter rescribendum, relatis suis litteris in Congr. & relatione facta Sanctissimo, Sanctitas Sua dixit ut observare, id quòd aliàs tempore S. Pii V. scriptum fuerat ad ipsum. Postea verò dubitante Episcopo Reatino, an posset compellere universitatem ad præstandum Concionatori salarium juxta immemorabilem consuetudinem, & facta relatione Sanctissimo die 19. Maij 1575. Sanctitas Sua iussit scribi litteras Episcopo, ut cogeret universitatem ad servandam hanc immemorabilem consuetudinem, quam Concil. non sustulit. Et licèt S. Pius V. aliud decreverit; voluit tamen ut litteræ manerent in suo robore, quoad eos tantum ad quos scriptæ fuerint. In reliquis verò casibus, & locis, super quibus nihil scriptum fuit, ut scriberentur, secundum hoc decretum, ut hæc consuetudo immemorabilis indistinctè observaretur.

Ideòque S. Congregatio. ab eo tempore consuevit respondere, posse Episcopum in sua Cathedrali Concionatorem deputare, & populum nihilominus compellere ad præstandam elemosynam à tempore, cujus initij memoria non extat, præstari solitam.

Et in specie Episcopus Meliten. exposuit Sacræ Congregationi observatum fuisse à tempore immemorabili, etiam antequam Insula Militæ à Religione Hierosolymitana possideretur, ut tempore Quadragesimæ elemosyna præstaretur Concionatoribus Ecclesiæ Cathedralis de redditibus cujusdam gabellæ appellatæ *lasceta del vino*, Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.

quæ antiquitus ad jura Universitatis pertinebat, & deinde ad Magnos Magistros nescitur quo jure pervenit; qui licet semper dictam elemosynam præstiterint ex gabella prædicta, tamen Magnus Magister Petrus de Monte contra institutum suorum antecessorum persolvete recusavit, & hujusmodi elemosynas de redditibus Episcopatus sede vacante contra dictam consuetudinem de facto percipi, & subministrari mandavit; cumque super hoc Episcopus declarationem, & remedium postulasset: S. Congr. censuit servandam esse consuetudinem.

22 Quartus casus, raro tamen contingibilis est, ubi Episcopus præstat elemosynam, & populus vel alius eligit ex quacumque consuetudine. Et hoc casu potest, ac debet Episcopus perdere in præstatione elemosynæ, quia hoc est onus ipsius, ut supradictum est in primo casu. Sed potest etiam electionem sibi vindicare, Quia S. Congr. sæpius censuit deputationem Prædicatoris in Cathedrali ad solum Episcopum spectare non obstante consuetudine etiam immemorabili. Et in specie cum petiisset declarari Episcopus Cæsaraugustanus, ad quem pertineret electio Prædicatoris in Cathedrali Ecclesia, & an esset habenda ratio immemorabilis consuetudinis, quæ talem electionem alteri, quam Episcopo tribueret: responsum est, electionem, & deputationem Prædicatoris in eorum Ecclesiis Cathedralibus ad solos Episcopos pertinere, nulla habita ratione cujuscumque consuetudinis etiam immemorabilis, quæ talis electio, vel deputatio Capitulo, vel Episcopo unà cum Capitulo, sive de ejus consilio, aut cuius alteri competeret.

23 Quintus casus est; ubi populus, vel alius ex consuetudine, non tamen immemorabili eligit Prædicatorem, atque illi sic electo præstat elemosynam. Et hoc quoque casu potest, ac debet Episcopus electionem sibi vindicare, non obstante consuetudine, quam sustulit Concil. d. c. 4. ut supra dictum est in 2. casu. Sed non potest compellere populum ad consuetam elemosynam, quia Concilium eodem modo sustulit consuetudinem non immemorabilem, secundum quam præstatio elemosynæ alteri, quam Episcopo in sua Cathedrali incumbit, ut etiam dictum est in secundo casu ex sententia S. Congr.

24 Sextus, & ultimus casus, cum populus, vel alius ex immemorabili consuetudine eligit Prædicatorem, atque eidem præbet salarium. Hoc casu quamvis immemorabilis consuetudo, secundum quam alius, quam Episcopus eligit Prædicatorem in sua Cathedrali, sublata fuerit, & præservata quoad elemosynam, quam alius præstare consuevit, juxta declarationem Greg. XIII. superius relatum, tamen ubi hæc duo simul concurrunt, ut ex immemorabili consuetudine populus & eligat Concionatorem, & salarium præbeat; eo casu semper S. Congr. censuit posse quidem Episcopum electionem sibi vindicare, sed non compellere populum ad elemosynam, quam illi ab immemorabili præstare consuevit. Esse autem in electione Episcopi utrum ipse malit Prædicatorem eligere, cum populus, vel alius illum ab immemorabili tempore eligere consueverit, vel Prædicatoris electionem alteri ex immemorabili competentem relinquere: Ita tamen ut si Episcopus hujusmodi electionem sibi assumat, populum, vel alium ad solitas impensas Prædicatori erogandas non compellat. Sin verò populum, vel alium prædicta facultate eligendi Prædicatorem uti sinat, eundem cogere possit ad eas impensas, quas in hanc causam præstare solitus esset. Atque ita in specie respondit S. Congr. ab Archiepiscopo Cæsaraugustano consulta.

25 In Ecclesiis verò inferioribus primus casus potest consisti, ubi Episcopus eligit, & alter solvit elemosynam, qui illam tenetur, vel solet præstare. Et hic primus casus est satis clarus; quia in aliis Ecclesiis, quam Cathedralibus electio Concionatoris, si Parochi impediti fuerint ipsi per se prædicare, spectat ad Episcopum impensis eorum, qui illas tenentur, vel solent præstare, ut apertè cavetur decreto d. c. 4. *vers. in aliis autem Ecclesiis sess. 24.*

Hinc cum Episcopus Meliten. providere voluisset de Concionatore in suburbio Victoriolæ subditis suis, & Officiales ipsius consulto prius Magno Magistro Petro de Monte respondissent electionem dicti Concionatoris non spectare ad Episcopum, sed ad eos, qui elemosynam Concionatoribus ex bonis Universitatis ministrant; Episcopo super hoc declarationem postulante, Sacr. Con-

gregatio censuit electionem Concionatoris ad Episcopum pertinere ex decreto Concilii *c. 4. sess. 24.*

26 Secundus casus est, ubi Episcopus Prædicatorem eligit, & eleemosynam præstat: & tunc similiter manifestum est Episcopum debere utrumque adimplere, quia tam facultas Prædicatorem deputandi in tota diocesi, quam onus ministrandi expensas incumbit Episcopo de jure communi, ut dictum est *suprà in 4. & ult. not.* Et ex Conc. Trid. *in d. c. 4.* in Ecclesiis inferioribus eodem modo jus deputandi ad Episcopum pertinet, & sumptus ministrari debent ab his, qui tenentur, vel solent. Episcopus autem, ut supponitur in hoc secundo casu, & tenetur, & solet.

27 Tertius est, cum populus, vel alius eligit Prædicatorem in Ecclesiis inferioribus ex consuetudine non inmemorabili, non tamen ei præstat eleemosynam. Et in hoc tertio casu S. Congregatio sæpius censuit consuetudinem non inmemorabilem, quam habet populus, vel alius eligendi Prædicatorem in supradictis Ecclesiis, esse sublatam à Concilio *dist. c. 4.* Ideoque posse Episcopum electionem sibi vindicare.

28 Quartus casus est, cum populus, vel alius Prædicatorem eligit ab inmemorabili tempore, licet ei sumptus non ministrat: & tunc Episcopus non poterit sibi vindicare electionem, quia Concilium *in d. c. 4.* non sustulit inmemorabilem, secundumquam facultas nominandi Prædicatorem in Ecclesiis non Cathedralibus alii, quam Episcopo comperet, ut sæpius fuit resolutum.

Et in specie cum Abbas Sancti Majoris Ecclesiæ Collegiæ Neapolitanæ esset à tempore inmemorabili in quasi possessione deputandi Concionatores in sua Ecclesia: Postea verò superveniente Tridentino Concilio Archiepiscopus Neapolitanus prætenderet ex Concilio facultatem deputandi Concionatorem in dicta Collegiata non ad Abbatem, sed ad se tantum pertinere; proindeque dubitatum esset, *an cap. 4. sess. 24.* Tridentini Concilii sustulisset inmemorabilem consuetudinem, S. Congreg. censuit *per d. cap.* inmemorabilem consuetudinem non esse sublatam quoad effectum prædictum.

Quintus, ubi populus, vel alter solet præstare eleemosynam, & ex inmemorabili consuetudine eligit Prædicatorem, Et hic quoque casus est clarus, quia Concilium illam non sustulit. Et propterea populus, vel alius poterit eligere Concionatorem, quem ab inmemorabili eligere consuevit, & debet etiam illi à se electo impensas solitas ministrare, juxta decretum *dist. cap. 4.* Quousque tamen

30 Universitas probe inmemorabilem per tres conformes, Episcopum debere eligere censuit Sacra Congregatio, Sufficit enim Episcopo sola juris communis assistentia, ut dictum est *suprà num. 12. in 5. notab.* Licet quandoque

30 ex aliqua rationabili causa, puta ad vitanda scandala, S. Congregatio Episcoporum, ac Regularium, cum imminente jam Quadragesima præ angustia temporis jura partium examinari non possunt, in hoc quinto casu consueverit referbere, ut pro ea vice servetur solitum per modum tamen provisionis, & absque præjudicio iurium utriusque tam in petitorio, quam in possessorio.

31 Sextus denique casus est, ubi populus, vel alius ministrat expensas, & eligit ex consuetudine non tamen inmemorabili; & tunc quamvis consuetudo hujusmodi, secundum quam alius, quam Episcopus eligit Prædicatorem in Ecclesiis inferioribus, sit à Concilio sublata, ut sæpius repetitum est ex Sacra Congregationis sententia: ubi tamen hæc duo concurrunt, ut populus præstet eleemosynam, & eligat ex consuetudine; tunc sacra Congregatio multoties respondit, & præcipue in causa S. Marci posse quidem Episcopum electionem sibi vindicare, sed non compellere Universitatem ad eam eleemosynam Prædicatori præstandam, quam a se electo tantum præbere consuevit.

32 An autem sit servanda consuetudo, secundum quam Episcopus in monasteriis Regularium Prædicatores deputat, qui aliquando eorum Ordinis non sunt, S. Congregatio censuit consuetudinem esse observandam. Si tamen Prædicatores ejusdem Ordinis haberi possint, ceteris paribus esse præferendos.

33 Secundo Q U Æ R O, An Parochi teneantur in suis Ecclesiis formaliter prædicare,

Cum Episcopus Engubinus vellet compellere Regulares Montis Oliveti ad præstandum salarium Concionatori suæ Cathedralis; alias autem comminaretur se eos compulsum ad sustentandum proprium Concionatorem in eorum Ecclesiis Curatis; Regulares adierunt S. Congregationem Concilii, dicentes onus esse Episcopi præstare salarium Concionatori Cathedrali. Quoad Ecclesias autem eorum curatas Conc. Trid. non jubere, ut in eis predicetur formiter, sed sufficere, ut Parochus se vergat ad altare, & declaret Evangelium, & sermocinetur. Unde cum hoc sit onus Parochi, compellendus ipse erit ab Episcopo, & non Regulares cogendi ad sustentandum Concionatorem, S. Congr. censuit hos Regulares non teneri contribuere impensæ Prædicatoris Cathedralis, ut alias decisum fuit. Quod autem pro minori impensa eorum Episcopus consentiat, ut contribuant Cathedrali; & sublevet eos à sustentandum proprium Prædicatorem in eorum Ecclesiis Curatis, non probavit S. Congr. quia si verè tenentur sustentare proprium Prædicatorem in suis curatis, malè facit Episcopus eximendo eos ab hoc onere pro servitio Cathedralis suæ; imò ad sustentandum proprium, cum ipse teneatur de suo alere Prædicatorem in sua Cathedrali. Si non tenentur, non debet Episcopus eos aggravare, ut habeant ibi Prædicatorem formalem. An autem teneantur est probabilè dubium: nam licet jure veteri qui habet curam animarum videatur teneri ad prædicandum, *c. quod Dei timorem, de statu Monach. vers. ad Parochialium Ecclesiarum regimen in Presbyteros ordinari, ex quo debent prædicationis officium exercere, ubi Abb. num. 2.* notat officium Presbyteri Parochialis esse prædicare, Ripa *lib. 1. respons. 14. n. 39. & 41.* tamen Concilium *cap. 4. sess. 24.* non videtur adegisse Parochos ad prædicandum formiter, sed tantum ad sacram Scripturam, & divinam legem annuntiandam, quod fieri potest lectione Catechismi, Sed quia certum est verba illa *Sacras Scripturas, & divinam legem annunciant,* ita referri ad Episcopos in suis Ecclesiis, sicut ad Parochos, quia verba illa superiora, *ipsi per se, &c.* reguntur ab illis verbis inferioribus, *Sacras Scripturas, &c.* sicut illa, *in aliis autem Ecclesiis per Parochos, &c.* In Episcopis intelligitur de prædicatione formata, ita ut in Parochis per regulam, *Determinatio una respiciens plura determinabilia debet illa æqualiter determinare:* idè referendum ad Congregationem Generalem.

Congregatio Generalis die 9. Februarii 1576. fecit magnam vim quòd Concilium *sess. 5. cap. 2.* non adegerit Parochos ad prædicandum, sed ad docendum, prout ibi dicitur. A quo capitulo videtur *cap. 4.* declarationem accipere. Item *in d. cap. 4.* leguntur illa verba, *Aprus accomodando presentium temporum usui stante quod usus rei invaluit post Concilium, ut Parochi non prædicent formaliter, ut fit in Cathedralibus, & sic usus ita videtur interpretatus per Concilium. Nec obstat quòd d. cap. 4. sub una structura verborum, eademque determinatione comprehendat, & Parochos, & Episcopum, idè æqualiter debeat determinare. Quia respondetur dupliciter. Primò, quando Concilium prius expressit de Episcopis, ibi, *ipsi per se, aut per eos, quos ad prædicationis munus assumunt,* in persona Episcoporum expressit illam vocem, Prædicationis. At quando postea disponit de Parochis, non repetit eam dictionem; ita ut propterea sit sensus: Annuncient Episcopi in Cathedralibus per prædicationem; Parochi verò in Parochialibus simpliciter. Secundò illa regula, *Una determinatio, &c.* fallit, quando est diversa ratio, Jaf. *in l. Jam hoc jure de vulg. & pupill.* Sed munus prædicandi formiter dicitur esse Episcoporum, non Parochorum. Sanctus Thomas *in 2. 2. qu. 184. art. 8.* ubi Cajetan. *Sot. de just. & jur. lib. 10. quest. 9. art. 3.* Item in Cathedralibus conveniunt Auditores intelligentes, in Parochialibus ut plurimum rudes. Et magna est diversitas respectu locorum, & personarum, Et ad jura vetera, que dicunt Parochos teneri prædicare, responsum, ea forma qua Parochi solent, alioquin si in omnibus Parochialibus prædicaretur formiter, quodammodo plures essent Prædicatores, quam Auditores. Fuisse tamen qui distinguerent, ut Cardinalis Alciatus: Aut Parochialis numerosi est populi, & pinguis, ut Parisiis 60. millia, ut in Hispaniis 347. millia; & tunc ibi prædicetur formiter; in aliis verò non. Alii dixerunt simpliciter, & generaliter respondendum Parochos non cogendos habere*

habere in suis Parochialibus Prædicatores formatos, sed satis esse si doceant secundum *d. cap. 2.* Alii considerant rem hanc esse gravem, & exemplarem; & si ita universaliter enunciaretur, parituram scandalum, multos Parochos, qui prædicant formiter avocaturam ab hoc bono opere. Præterea non esse tutum sententiam sic generalem enunciare propter Parochiales, & populo, & reditu magnas, quæ plerumque majores sunt pluribus Cathedralibus. Ideo satis esse ita solum respondere Episcopo Eugubino pro Parochialibus suæ civitatis, diocesis, & præsertim horum regularium Olivetanorum, quas sciunt omnes; & parvi redditus, & non satis frequentes populo esse. Tandem omnium consensu decretum fuit, ut Alciatus ore tantum, & absque scriptis dicat Episcopo Eugubino, ut nolit cogere istos regulares ad sustentandum Prædicatorem formatum in suis Parochialibus. Et si alius Episcopus hoc idem quaesierit, aut alia similis quaestio occurrerit, referret Alciatus, & proponeret in S. Congr. nec hanc responsionem datam Episcopo Eugubino daret alii, nisi facto verbo in Congregatione. Dictum est etiam, dum S. Thomas, Cajetan, & Sor. dicunt officium esse Episcopi præcipue prædicare, verum id esse. Sed cum subjiciunt Parochum autem solum docere debere Orationem Dominicam, & Symbolum, non alia fidei mysteria, non esse secundum *c. quod Dei timorem*, quod dicit eos debere prædicare. Et dum Sorus dicit in Concilio Tridentino superfluum fuisse à danda Parochis facultate prædicandi, verum esse sub Paulo III. secundum *d. cap. 2.* cui Sorus interfuit. Secus autem esse quoad Conc. Trident. sub Pio IV. cui Sorus non interfuit.

Supra scriptis adde Concilium Arelatense IV. celebratum sub Leone III. Carolo Magno Imperatore anno salutis 813. *cap. 10. de prædicatione tomo 3. Concil. part. 1. sect. 2. pag. 188.* ubi sic legitur: *Providimus enim pro adificatione omnium Ecclesiarum, & pro utilitate totius populi ut non solum incivitatibus, sed etiam in omnibus Parochiis, ut Presbyteri ad populum verbum faciant, & ut bene vivere studeant, & populo sibi commissio prædicare non negligant.* Hæc ibi. De prædicatione etiam loquitur Concilium Viennense in Clem. *Dudum, §. hujusmodi de sepultur. ibi, Parochiales Ecclesia, & ipsarum Curati, sive Rectores, qui ministrare habent Ecclesiastica Sacramenta, quibus noscitur de jure competere prædicare, seu proponere verbum Dei, &c.* Et Concilium Tridentinum in *cap. 1. in princ. sess. 23.* ubi est expressum curatos omnes teneri præcepto divino oves sibi commissas pascere verbi Dei prædicatione. Et de officio prædicandi similiter loquuntur DD. quos citavi supra n. 7.

Præterea orta dubitatione, an in Parochiali Ecclesia unita Regularium Monasterio, in qua per Regularem cura animarum exerceretur, possit Episcopus compellere Regulares ut aliquem ejusdem ordinis ad prædicandum in eadem Ecclesia deputent, qui de licentia Episcopi hoc munus expleat non obstante quòd in Ecclesia Monasterii per eosdem Regulares concio habeatur: Sacra Congregatio censuit posse compellere, sed non posse alium, præterquam ejusdem ordinis invitatis Fratribus ad prædicandum in dicta Ecclesia deputare.

DE OFFICIO ORDINARII.

Honorius III. Episcopo Assisimatim.

CAPUT XVI.

Conquerente œconomo monasterii S. Benedicti montis Subasii nobis innotuit, quod tu juribus Episcopalibus non contentus; quæ in Ecclesiis, seu capellis ejusdem monasterii debes habere, à quibusdam earum procuratorem exigis: quas ad dandam procuratorem minimè sufficere proponebat: petens ut specificares quæ tibi ratione juris Episcopalis competere in eisdem: quorum quibusdam specificatis, lis fuit legitime contestata. Nos autem inspectis probationibus, & quæ ab utraque parte fuere proposita intellectis; Decrevimus, ut in Ecclesiis, seu capellis tuæ diocesis ad monasterium ipsum spectantibus, habeas Canonicam obedientiam, subjectionem & reverentiam, institutionem & destitutionem, correctionem, & reformationem, ac censuram Ecclesiasticam, jurisdictionem quoque causarum omnium, ad forum Ecclesiasticum de jure spectantium, poenitentias, & sacrorum omnium, quæ ab Episcopo sunt recipienda, collationem, synodum, & synodatici seu Cathedralici nomine duos solidos, quartam decimationum & mortuorum, visitationem quoque annuam: ita quòd cum ad eas visitandas accesseris, non amplius procuratorem nomine requiras ab eis, nisi quantum (pensatis facultatibus earundem) moderatè poterint exhibere, ne plus cæteris capellis ejusdem diocesis in procuratorem onerentur: & infra. Tu autem his juribus in præfatis Ecclesiis contentus existens, non amplius ab eis exigas, præter moderatum auxilium, quod juxta formam Lateranensis Concilii, si manifesta, & rationalis causa extiterit, cum charitate postulandum, sicut ab aliis Ecclesiis ejusdem diocesis; pro necessitate temporis sustinemus.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**piscopus in Ecclesiis diocesis suæ debet esse contentus juribus Episcopalibus.
- 2 **O**economus agit nomine Monasterii, & stat in judicio pro causis ad Monasterium spectantibus.
- 3 **O**economi appellatione quis venit.
- 4 **A**bbas agere potest pro Ecclesiis, seu Cappellis suo Monasterio subjectis, ne indebitis graventur oneribus.
- 5 **S**ed stillarum Rectores agere voluerint, erunt proponendi.
- 6 **A**ctor an, & quando cogi possit suam petitionem specificare, & n. 40. & seqq.
- 7 **E**piscopus ab Ecclesiis sibi subjectis non potest petere nisi jura Episcopalia in jure expressa.
- 8 **C**lerici non possunt cogi ab Episcopo ad præ-

standum aliquod servitium non expressum in jure.

- 9 **C**ollecta aliqua ab Episcopo imponi non potest Ecclesiis sibi subjectis præter charitativum subsidium, & num. 38.
- 10 **C**apelle Monasterio subjectæ an, & quando teneantur Episcopo ad jura Episcopalia.
- 11 **E**piscopalia jura, que competunt Episcopo in Ecclesiis suæ diocesis, etiam inferiori Prelato subjectis, sunt decem, & octo hic per ordinem enumerata, usque ad num. 40.
- 12 **C**lerici, & laici quantumcumque potentes tenentur Episcopo, & ad Canonicam obedientiam.
- 13 **I**mperator, & omnes Principes Episcopis suis in spiritualibus sunt subjecti.
- 14 **R**everentia in quibus consistat.
- 15 **D**ebetur Episcopo suo etiam ab exemptis.

- Item à Regibus, & Principibus seculi, n. 17.
- 16 Exemptus à jurisdictione Episcopi non censetur exemptus à jure reverentiali.
- 18 Institutio cui de jure communi competit, eidem & destitutio.
Secus si de jure speciali.
- 19 Episcopus fundat intentionem super jure instituendi, & destituendi in Ecclesiis omnibus sue diœcesis.
- 20 Prescripta institutione non censetur prescripta destitutio.
- 21 Destituere qui potest, multò magis potest corrigere, sed non è converso.
- 22 Correctio, & reformatio, an, & in quo differant, remissivè.
- 23 Episcopus de jure communi procedere potest contra omnes Clericos sue diœcesis, licet subsint inferiori Prelato.
- 23 Declaratur.
- 25 Pœnitentiam publicam solus Episcopus potest injungere, pro enormibus tamen criminibus, & scandalosis.
- 26 Et potest eam in aliam secretam commutare.
- 27 Parochus cui debeat confiteri.
- 28 Super quarta decimationum Episcopus fundat intentionem de jure communi contra Parochos, non contra Parochianas.
- 29 Quarta mortuorum que dicatur.
- 30 Debetur Episcopo non jure consuetudinario, sed jure communi.
- 31 Item debetur etiam cum Ecclesia heres ex asse instituta est.
- 32 Super quota standum est consuetudini.
- 33 Et potest Episcopus juxta consuetudinem exigere trigessimam rationem visitationis testamentorum.
- 34 Visitare potest Episcopus Ecclesias sue diœcesis semel tantum in anno. Nisi necessitas aliter postulaverit.
- 35 Ad visitationem diœcesis absolvendam Concilium Tridentinum nullum tempus præfixit, sed reliquit arbitrio Episcopi.
- 36 Debet tamen eam continenter prosequi, nec ad extraneos actus divertere.
- 37 Visitator non potest recusari, nisi judicialiter procedat, vel modum excedat in corrigendo.
- 38 Charitativum subsidium quas ob causas sit ab Episcopo postulandum, & an sit liberalitas.
- 39 Et qua verborum formula sit petendum, & an reges possint illud imponere.
- 40 Petitio Actoris alia universalis, alia generalis, alia singularis.
- 41 In Libello non tenetur Episcopus exprimere Episcopalia jura, que sunt in jure expressa.
- 42 Secus si petat jura sibi competentia ex consuetudine.
- 43 Ad Cathedralicum monasteria non tenentur, ut potè exempta à lege diœcesana; sed eorum Capellæ solvant hoc nomine duos solidos.
- 44 Cathedralicum, seu synodaticum cur ita appellatum, & n. 53.
- 45 Denominatio sumitur quandoque à causa, quandoque à loco.
- 46 Pro Cathedralico ad cuius monetæ estimationem duo solidi sint solvendi, & n. seq.
- 47 Solidi appellatione intelligitur aureus, & quot solidi constituent libram.
- 48 Cathedralicum an sit sublatum à Conc. Trid. & n. seq. usq. in fin.
- 49 Est de jure Episcopalis, & adeò privilegiatum ut in totum prescribi non possit.
- 50 Non comprehenditur in generali dispositione, nisi de re fiat mentio specialis.
- 51 Fuit introductum ex Concilio Bracharensi secundo.
- 52 Cathedralicum est census duorum solidorum, qui solvantur Ecclesiæ Cathedrali in signum subjectionis, & honorem Cathedralis.
- 53 Non exigitur in visitatione, sed in Synodo.
- 54 Est de lege diœcesana; Visitatio de lege jurisdictionis.
- 55 Concilii Tridentini decretum c. 3. sess. 24. expenditur, & n. seq. usq. in fin.
- 56 Relatio non est facienda ad præcedentia quando inducitur correctio juris communis.
- 57 Quarta canonica, & alia jura Episcopalia præservata sunt à Conc. Trid.
- 58 Dictio, alius est repetitiva similium etiam si ei adjuncta sit dictio universalis.
- 59 Argumentum de pacto ad legem validum est.
- 60 Exceptio facta per dictionem taxativam non excludit alias similes exceptiones.
- 61 Visitationis Ecclesiæ typus, & compendiosa descriptio.

Conquerente. Episcopus in Ecclesiis diœcesis sue debet esse contentus juribus Episcopalibus: & quæ sunt jura Episcopalia declarat. Hoc dicit secundum omnes; & sunt duæ partes. In prima ponitur petitio, & contestatio. In secunda sententia, ibi, nos autem.

Nota primò ex principio textus œconomum agere nomine monasterii, & stare in judicio pro causis ad monasterium spectantibus, ut hic, & in c. Imperatorum inf. de juram. calum. & notant hic Butt. Card. Anch. & Imol. omnes in 1. not. Quibus autem veniat appellatione œconomi notatur in c. impertrastandis eod. tit. non tamen distinguit Canon an nominetur Oeconomus, Syndicus, Actor, vel Procurator; quia licet nomina sint diversa, officium tamen est idem, c. petitio, & ibi gl. in ver. Actores inf. de procur. gl. penult. in c. 1. de juram. calum.

Secundò nota Abbatem agere posse pro Ecclesiis, seu Capellis suo monasterio subjectis, ne indebitis gravetur oneribus: ad idem cap. 1. & ultim. supra de offic. Archid. cap. Auditis, & cap. Ex transmissa infra prescript. Clem. 1. de rescript. Innocent. hic in princ. Hostien. & Bellam. uterque num. 1. Joan. Andr. nu. 3. & Abb. in 1. notab. nam si potest agere œconomus, multò fortius Abbas, secundum Imol. in 1. notab. Si tamen Rectores ipsarum Capellarum voluerint agere, etunt præferendi, arg. cap. penult. infra de re judic. & notat Innoc. in cap. Edoceri supra de rescript. Quod latius prosequitur idem Innoc. hic, & post eum Hostien. & Joan. Andr. omnes in princ.

Tertiò nota ibi, petens ut specificares: reum petere posse ut generalis petitio actoris declararetur, & specificetur ad hoc ut scire possit an sibi expediat cedere, vel contendere, cap. penult. & ult. infra de libell. oblat. Sed quomodo hoc intelligatur, plenius examinabitur infra in glossa prima.

Quartò nota ibi, his jure in præfatis Ecclesiis contentus, Episcopum ultra jura Episcopalia in jure expressa non posse aliud petere ab Ecclesiis sibi subjectis. Ex quo inferat Abbas hic num. 1. ut Episcopus petere non possit à Clericis sue diœcesis aliqua servitia, quæ in jure non sunt expressa, cap. quia cognovimus 10. qu. 3. Et per hoc alias respondit Episcopum Burgi Donnini potuisse quidem invitare, sed non compellere Clericos sue civitatis, ut interessent Litanis Beatissimæ Virginis, quas in Sabbato decantari jussit in sua Cathedrali Ecclesia. Et alias responsum est Clericos non habentes officium, vel beneficium Ecclesiasticum cogi non posse ab Episcopo ad publicas processiones accedere, Nec etiam secundum Abbatem potest Episcopus Ecclesiis imponere aliquam collectam, præter charitativum subsidium, manifesta, & rationabili causa imminente, ut in fine textus, & dicam infra num. 38.

Quintò nota ibi, ad monasterium spectantibus, Capellas monasterio subjectas teneri Episcopo ad jura Episcopalia, ut hic est casus secundum Joan. Andr. & omnes, licet monasterium ipsum non teneatur ad ea, quæ sunt de lege diœcesana, ut ad Synodaticum, & ad alia, quæ notantur in cap. dilectus infra eod. Hoc tamen intelligit Abbas hic num. 1. vers. sed nota, dummodò Capellæ, & Ecclesiæ sint seculares, & subjectæ monasterio de jure speciali: secus si sint regulares, ibique inhabitent Monachi; quia tunc gaudent privilegio Monasterii, cum monasteria dici possint, allegat Archid. & Joan. Andr. in cap. 1. de præb. lib. 6. & Joan. de Lignan. in Clem. 1. de excess. Prælat. & notata per Innocent. in cap. 1. de statu Monach. Tu verò dicas hoc pendere ex forma privilegii, cap. Porro de privil. cap. Si Papa, & c. Per exemptionem eodem tit. lib. 6. Multæ enim

enim sunt Ecclesiæ seculares subjectæ monasteriis exemptis, vel nullius diœcesis, quæ non tenentur Episcopo de juribus Episcopalibus respondere, ut scripsi latissimè in *cap. Grave infra eodem*.

11 Sexto nota ex integro contextu jura Episcopalia hic per ordinem enumerata, quæ competunt Episcopo de jure communi in Ecclesiis, seu capellis diœcesis suæ etiam subjectis inferiori Prælati, sive seculari, sive regulari, ut hic per Butr. num. 9.

12 Primum jus Episcopale est canonica obedientia, quæ consistit in observando Episcopi monita, & mandata, ut *cap. Dilecto infra de major. & obed.* & ad hanc tenentur tam Clerici, quàm laici quantumcunque potentes, *c. Omnes Principes*, & ibi gloss. *unic. & Doctores eod. tit. Abb. hic. n. 2.*

13 Secundum jus Episcopale est subjectio, scilicet in spiritualibus, *cap. 2. 16. qu. 5. secundum Innocen. hic. nu. 3. in ver. Subiectionem*. Ad quam similiter tenentur indistinctè omnes: nam in spiritualibus Imperator, & omnes Principes sunt subjecti Episcopis suis, *cap. Duo sunt 96. dist. gloss. in d. c. Omnes Principes*, Petr. de Anchar. *in repet. c. Canonum statutum num. 5. vers. Similiter ratione spiritualium de constit.* Si quis verò non exemptus hanc subiectionem Episcopo negaverit, tolerandus non est, sed abjiciendus ab Ecclesia, & tanquam acephalus judicandus, nec sunt ei aliqua Episcopalia iustitiam ministranda, *c. Nulla ratione 93. dist. & cap. Abbatibus 18. qu. 2. Host. hic. num. 8. in ver. Subiectionem*, & Joan. Andr. num. 17.

14 Tertium jus Episcopale est reverentia, quæ consistit in honore, qui exhibetur in assurgendo, caput inclinando, genuflectendo, & his similibus. Licet multoties reverentia, & obedientia accipiantur ut synonyma, ut dixi in *c. His quæ in 2. notab. post Cardin. ibi in 3. quæst. & Abb. nu. 1.*

15 in antepenult. *notab. de major. & obed.* Ab hanc autem reverentiam Episcopo exhibendam tenentur etiam exempti, ut post Oldrad. notat. Bald. *in l. fin. nu. 3. vers. Item per hunc*

16 *textum, C. de bon. libert.* ubi ait exemptum à jurisdictione Episcopi non censei exemptum à jure reverentiali, & sequitur hic Felin. *in princip.* Et ad hanc similiter tenentur etiam Principes supremi, ut est textus in *c. Schiæ, ibi, cum alii Reges, & Principes Archiepiscopis suis, sicut debent reverenter assurgant, de maior. & obedien.*

17 Quartum, & quintum Episcopale jus est institutio, & destitutio, scilicet authorizabilis, secundum Hostien. *hic. num. 8. in ver. Institutionem*, & Joan. Andr. num. 18. qui remittunt ad *cap. Cum satis supra de offic. Archid.* & ita cui competit de jure communi jus instituendi, competit & jus destituendi. Unde super utroque Episcopus fundat intentionem in Ecclesiis omnibus suæ diœcesis, ut hic, & in *cap. Omnes Basilica, & in cap. Si quis deinceps 16. q. 2. & in cap. Cum ex juncto in fin. infra de heret. Abb. hic. nu. 2.* Secus si institutio competeret alicui de jure speciali, puta ex præscriptione: nam præscripta institutione non censetur præscripta destitutio, ut tenet Hostien. & omnes in *d. c. Cum ex iniuncto*, teste Felin. *hic. num. 1. vers. Præscripta institutione*, & plenius in *cap. Auditis infra de præscript.* An autem præscriptio juris instituendi censeatur cumulativa cum Episcopo, an privativa latissimè examinavi in prædicta Decretali, *Auditis*.

18 Sextum, & septimum jus Episcopale est correctio, & reformatio, & ita hæc duo non comprehenduntur in institutione, cum hic ponantur tanquam diversa, secundum Anton. de Burr. num. 1. Quod non placet, quia qui potest deponere, seu destituere, quod plus est, utique multò magis potest corrigere, & emendare, quod minus est, *cap. Ex parte, il terzo de decim. & c. Cui licet de reg. jur. lib. 6. ad hoc*

19 *cap. Ad petitionem infra de accusat.* Hic verò ponuntur tanquam diversa, quia in correctione non continetur destitutio, sed non è converso. An autem, & in quo differant correctio, & reformatio, vide Abb. *hic. num. 2. vers. Quinto, & in c. Irrefragabili in 2. notab. sup. cod.*

20 Octavum jus Episcopale est censura Ecclesiastica, scilicet excommunicatio, suspensio, & interdictum, ut *c. Quærenti de verb. signific. gloss. in c. 1. in ver. Interdicti de his, quæ vi met. cau.*

21 Nonum jus Episcopale est jurisdictio in causis omnibus ad forum Ecclesiasticum spectantibus, de quibus vide Concilium Tridentinum *cap. 20. sess. 24.* & ex hoc infert Abb. *hic. num. 2. vers. Septimo*, ut Episcopus de jure communi procedere possit contra omnes Clericos suæ diœcesis, li-

cet subint. interiori privato. Adde tu etiam si Prælati sit regularis, ut dixi supra in *5. notab.* Hoc tamen, ut ibi tetig. pendet ab inspectione, an jurisdictio competens inferiori Prælati de jure speciali sit cumulativa, vel privativa ad Episcopum. De quo dic ut plenè scripsi in *d. c. Auditis infra de præscript. & in cap. Grave infra eodem*.

Decimum jus Episcopale est pœnitentia, scilicet publica secundum gloss. *hic in ver. Pœnitentias*: nam soli Episcopo jus competit hujusmodi pœnitentiam injungendi, *cap. In capite 50. dist. cap. Accedentibus, & ibi gloss. pen. de excess. Prælat.* Nec tamen pro omnibus criminibus, sed tantum pro enormibus, & scandalosis, *cap. fin. 26. qu. 6. Abb. hic. nu. 4. vers. Et in eo quod glossa dicit.* Quando enim ab aliquo publicè, & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalos offensos, commotosque fuisse non sit dubitandum; huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè injungi oportet, ut quot exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam, Concilium Tridentinum *cap. 8. sess. 24.* Episcopus tamen, ut ibi dicitur, publicæ hoc pœnitentiæ

22 genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire. Alii verò intelligunt hunc textum de pœnitentiis etiam privatis, quæ scilicet pro majoribus criminibus imponuntur in casibus Episcopo reservatis à jure communi, de quibus vide gloss. *in cap. 2. in ver. Reservantur, de pœnit. & remiss. lib. 6.* vel in aliis, quos sibi Episcopus duxerit specialiter reservandos ad præscriptum Concilii Tridentini *sess. 14. de Sacram. Pœnitent. cap. 7. de cas. reserv. & decreti Clementis VIII. impressi apud Steph. Quarant. in ver. Casus reservati fol. 163.* Sed Abbas *hic. n. 4. col. 4. in princ.* intelligit hunc textum propriè, prout loquitur, ut scilicet Presbyteri Parochiales teneantur pro omnibus pœnitentiis recurrere ad Episcopum: nam cum ei subsint immediatè, non possunt ab alio, quàm ad ipso absolvi, vel ab Archipresbytero Ecclesiæ Cathedralis, qui in hoc est Vicarius Episcopi, ut est textus in *c. Officium supra de offic. Archipresbyter.* de quo plenius per Hostien. *in Summa de Pœnit. & remiss. §. Cui confitendum, vers. Cui Presbyter Parochialis.* Qui tamen hoc limitat, nisi Parochus sit alteri subjectus in spiritualibus, & sequitur Felin. *hic. num. 2.* vide Concilium Tridentinum *c. 15. sess. 23. Extrav. Vas elect. de heret. & quod scripsi in c. Omnis infra de pœnit. & remiss.*

Undecimum jus Episcopale est collatio omnium sacrorum, id est, chrismatis, & ordinis, *c. Quanto supra de consuet. cap. unic. §. Per frontis de sac. Unct.* Concilium Florentinum *in decreto fidei Eugenii IV. §. Secundum Sacramentum, & §. Sextum.* Item consecratio Ecclesiarum, Altarium, virginum, & consimilium, de quibus in *cap. Quamvis Choræpiscopi 58. dist.*

Duodecimum jus Episcopale est Synodus, ad quam tenentur accedere exempti omnes, qui aliàs cessante exemptione interesse deberent. Concilium Tridentinum *in c. 2. sess. 24.* Dixi in *cap. Quod super his num. 5. infra de major. & obedien.*

Decimumtertium Episcopale jus est Synodicum, seu Cathedraticum, de quo infra in gloss. *Duos solidos.*

Decimumquartum est quartadecimationis, & sic Episcopus de jure communi fundatam habet intentionem super jure exigendi quartam decimarum totius Episcopatus, ut hic, & in *cap. Quoniam infra de decim.* & est communis opinio omnium ferè Doctorum, ut deducunt Domini de Rota *dec. 31. num. 5. par. 2. diversor.* Dixi in *cap. Cum contingat num. 23. de decim.* non tamen fundat intentionem contra Parochianos, sed contra Parochos, ut scripsi plenè in *dict. cap. Quoniam num. 23.*

Decimumquintum jus Episcopale est quarta mortuuariorum, quæ scilicet debetur Episcopo ex legatis piis, & appellatur mortuuariorum, quia in morte relinquitur, secundum gloss. *hic in ver. Mortuuariorum, & Butr. num. 46.* & aliàs appellatur quarta, seu portio canonica, de qua in *c. Officii, & c. Requisisti infra de test. un.* & hæc debetur Episcopo non jure consuetudinario, ut hic putavit Innoc. *num. 4. sed jure communi, cum inter jura Episcopalia hic connumeretur, secundum gloss. proximè citatam, Butr. nu. 47.* & communiter Doctores. Quorum sententiam non obscurè probavit Tridentina Synodus *sess. 24. cap. 3.* in illis verbis, præter id quod ex relictis piis jure debetur. Unde cum Fundanus

Episcopus quaesierit, an juris dispositio, qua de legatis piis

Ec-

- Ecclesiis, seu Capellis relictiis debetur quarta Canonica portio Episcopo, sit servanda quando Ecclesia, vel Capella ipsa hæres instituta est: Die 31. Augusti 1606. Sacra Congregatio censuit deberi etiam cum Ecclesia est hæres ex al-
- 32 se instituta. Quod sentiunt Lapus de Canon. portion. cap. 2. num. 22. & Petr. de Ubald. eod. tract. cap. 2. num. 12. Fateor tamen super quota standum esse consuetudini, quia ali-
- 33 quando est quarta, & aliquando medietas, c. 1. & 2. & c. Certificari de sepultur. Butr. hic num. 5. Unde aliàs responsum est poruisse Episcopum juxta consuetudinem exigere trigessimam ex relictiis piis ratione visitationis testamentorum: secus si in testamentis nullum esset relictum pium.
- 34 Decimum sextum jus Episcopale est annua visitatio, & sic Episcopus semel tantum in anno potest Ecclesias suæ diocesis visitare, ut hic tenet gloss. in ver. Annuam, concordat c. Decrevimus, c. Episcopus, & c. Placuit 10. qu. 1. & cap. Mandamus, ubi gloss. ultim. & DD. sup. de offic. Arch. Concilium Tridentinum cap. 3. sess. 24. Verum tamen si necessitas postulaverit, etiam pluries in anno visitare poterit, cap. Regenda 10. qu. 1. c. Visitanti, & c. Non semel 18. q. 2. & ita intelligi debet, quod alibi dicitur bis in anno, ut in c. Cum venerabilis infra de censib. id est, si toties opus fuerit, ut declarant gloss. præalleg. Butr. hic num. 48.
- 35 An autem Episcopus teneatur suam visitationem concludere intra certum, & determinatum tempus juxta latitudinem suæ diocesis: S. Congregatio Concilii ab Episcopo Altoricen. consulta censuit Concilium nullum tempus præfixisse, sed reliquisse arbitrio Episcopi, quod tamen debet esse moderatum, & discretum. Item consulta, an Episcopus possit interpolatis temporibus prosequi visitationem. Respondit debere Episcopum visitationem incontinenter prosequi, nec ad extraneos actus divertere, sed quamprimum, justo impedimento cessante, ut peticiatur incumbere.
- 36 Rursum orta dubitatione, an Episcopus visitans possit tamquam suspectus revocari: Sac. Congregatio censuit non posse, nec cum generalem visitationem aggreditur, nec cum ad specialem descendit, si modò sine strepitu, & figura judicii procedens, pœnas non imponat delictorum ordinarias, sed eas tantum, quæ morum correctionem respiciunt, & modum corrigendo non excedat, per doctrinam Archid. in cap. Qua perique, de offic. Ordin. lib. 6.
- Porro de visitatione egerunt copiosissime Jo. Franciscus de Pavinis Rotæ Auditor in suo tractatu de Visitacionibus inter tractatus communes tom. 14. fol. 115. aliàs fol. 178. & Marian. Socin. in Opusculo de Visitacione in 13. libello distincto, quem habes in 2. vol. super Decretal. pag. 226. ommissis recentioribus. Tu verò quanta sit Visitacionis latitudo, & quam multa oporteat Visitatorem inquirere, & scrutari, ut muneri suo satisfaciatur, aspice quali in tabula, & sub compendio ex typo visitacionis Ecclesiasticæ, quem in calce hujus cap. inferendam duxi ad communem utilitatem.
- Decimum septimum Episcopale jus est procuratio, de qua scripti latissime in c. Venerabili infra de censib. illuc recurre.
- 38 Decimum octavum, & ultimum jus Episcopale est charitativum subsidium, seu moderatum auxilium ab Episcopo ex necessaria causa postulandum, ut hic in fin. & in cap. Apostolus infra de censib. veluti si Episcopatus sit tenuis, vel ære alieno gravatus, aut Episcopus eundem sit ad generale Concilium, ad Papam, vel Imperatorem pro communibus negotiis, vel quid simile, ut hic per Hostien. num. 16. Anchar. num. 4. & Abb. num. 2. vers. Ultimo. Quo fit, ut charitativum subsidium licet cum charitate petatur, tamen non sit liberalitas, quia in necessitatibus nemo charitativus est, ut inquit Bald. hic num. 10. Qua autem verborum formula cum charitate à subditi sit postulandum, pulchrè hic docet Host. nu. 17. & an Reges possint ejusmodi subsidia imponere, vide hic per Bald. in ult. quest. & per Butr. in cap. Pervenit num. 6. infra de immunit. Ecclesiast. De charitativo subsidio egregium tractatum scripsit Bart. Belencin. Rotæ Auditor, & Remigijs de Gonn. inter tract. comm. tom. 15. par. 2. fol. 169.
- 39 In glossa prima cum quaeritur, an Auditor teneatur petitionem suam in libello declarare, seu specificare, distinguendo triplicem petitionem, ut hic magistraliter per Innoc. nu. 5. Quædam enim est petitio universalis; videlicet cum petitur universum jus, exemplum in petitione hæreditatis, & in judicio familiaris eriscundæ, in quibus venit universum jus defuncti. Quædam est petitio generalis, quæ scilicet

includit multa capitula, ut actio pro socio, vel tutelæ, seu negotiorum gestorum. Quædam est petitio singularis, cujus significatio sumitur ex re undique circumscripta secundum Bald. hic num. 7. ver. Ille autem dicitur, ut rei vendicationis, hypothecæ, & similibus, de quibus omnibus notatur in l. 1. ff. De edend. & in cap. 2. infra de libelli. oblat. In petitione igitur generali, vel generali non est opus, ut singularia Capitula specificentur, sed satis est causam exprimere. Unde sine petitione juris Episcopalis sit universalis, ut sentit glossa nostra, & Bald. n. 7. five sit generalis, eò quòd non complectatur universum jus Ecclesiæ, sed tantum jura Episcopalia hic enumerata, ut tenet Inn. tamen indistinctè procedit libellus, in quo Episcopus petit sibi adjudicari totum jus Episcopale secundum Innoc. cum quo Host. Joan. Andr. Butr. Anchar. Abb. & alii transeunt; & quamvis Eutr. dicat Actorem teneri singula hæc jura specificare, si reus hoc postulerit per istum textum. Hoc tamen verum non est secundum Abb. num. 4. quia cum jura Episcopalia sint in jure expressa, sunt certa, & clara, nec tenetur quis exprimere, quæ à jure specificantur. Nec obstat textus hic, quoniam ille Episcopus quotidie has Capellas vexabat, nec erat contentus juribus Episcopalibus, ut dicitur in littera, merito Abbas petiit, ut jura Episcopalia exprimeret, quia multa poterant illi competere ex consuetudine, quo casu necessaria est Actoris specificatio, & probatio, secundum Innoc. & omnes. In petitione autem rerum singularium, quæ debeant specificari, dic ut plenè notatur in d. cap. 2. infra de libelli. oblat.

In glossa, duos solidos. Nota primò differentiam inter Monasteria, & eorum Capellas: nam Monasteria ad Cathedralicum non tenentur, Capellæ verò hoc nomine tenentur solvere duos solidos, ut hic, & in c. Inter cetera 10. quest. 3. Ratio differentie est, quia Monasteria exempta sunt à lege diocesana, ut ibi, & in cap. Pro utilitate 16. q. 1. & cap. Quam sit 18. q. 2. sed eorum Capellæ secus, ut c. ult. & c. penult. infra de Capell. Monach. & cap. De Monachis, de præben. & notat gloss. in d. c. Inter cetera in ver. Solutiones, & Hostien. hic num. 12. Secundò nota hoc jus Episcopale quandoque appellari Cathedralicum, quia solvitur pro honore Cathedralis, cui præest Episcopus, cap. Placuit 10. qu. 3. Quandoque Synodaticum, quia solvitur in Synodo, c. Olim infra de censib. Innoc. hic nu. 3. in ver. Synodatici, Abb. conf. 7. Tria circa primum num. 4. vers. Sed quamquam lib. 2. Dixi in cap. Venerabilis nu. 16. eodem tit. & hinc collige denominationem sumi quandoque à causa, quandoque à loco, ut hic per Butr. n. 42. concordat textus in l. Jus plurib. in fin. ff. De just. & jur. Tertio nota duos solidos pro Cathedralico solvendos esse juxta æstimationem illius monetæ, quæ antiquitus, & ab initio solvi consuevit, nisi circa solutionem minoris, vel majoris monetæ, quæ modò est in usu, sit præscriptum, ut in d. c. Olim de censib. & cum gloss. transeunt hic Host. n. 12. in fin. Joan. Andr. n. 39. Butr. n. 43. & Abb. n. 6. Nomine autem solidi intelligitur aureus, ut notat gloss. 1. in c. 1. 10. q. 3. nam & lex civilis pro solido aureum int. ligit, & antiquitus septuaginta duo solidi unam libram auri constituebant, ut l. Quotiescumque, & ibi gloss. ult. & Bart. C. de suscept. & Anchar. lib. 10. Unde ad illam æstimationem solvendi essent, nisi obstatet consuetudo. Hodie verò nonaginta sex aurei constituunt unam libram, ut per Abb. d. n. 6. Quod latius prosequitur hic Felin. multos cumulans n. 2. vers. Dum Abbas tantum, & de varia solidorum, & aureorum estimatione vide Cov. var. resol. c. 10. n. 3.

40 Quæro, An Concilium Tridentinum sess. 24. c. 3. prohibens quidquam exigi ex causa procuracionis pro visitatione etiam testamentorum ad pios usus, præter id, quod ex relictiis piis jure debetur, & alio quovis nomine, exceptis victualibus censeatur sustulisse Cathedralicum.

Videtur negativè respondendum.

Primò, quia cum de jure communi Episcopis Cathedralicum debeatur, & inter Episcopalia jura connumeretur, ut hic patet; & sit ad eò privilegiatum, ut in totum præscribi non valeat, secundum Archid. & Joan. Andr. in c. 1. de præben. lib. 6. Abb. in cap. Cum venerabilis num. 3. de censib. & consil. 99. Videtur primò in fin. lib. 1. & dist. conf. 7. num. 4. vers. Sed quamquam lib. 4. ubi testatur hanc esse communem opinionem; & in eo frequenter pars non modica redditum Episcopalis mentis dicatur consistere: non est verisimile sublatum fuisse justam insigne sine nota, & mentione speciali,

li, & ad l. Item apud Labconem, §. Hoc editum, ff. De iniur. de quo est textus expressus in cap. Pastoralis de donat. ubi dicitur Cathedratium non comprehendi in dispositione generali, nisi de eo fiat expressa mentio: & ibi hoc notat gloss. in ver. Cathedratium, Joan. Andr. & ceteri Hostien. in summa in titul. de off. Ordin. §. Quid pertinet, vers. Et nota, Henric. Bott. de Synod. Episcop. par. 3. num. 83. Cardin. in cap. Ckm venerabilis in 3. qu. ubi etiam Abb. nu. 3. de censib. Et confirmatur, quia Cathedratium inductum fuit ex Concilio Bracharenli II. cap. 2. ut refertur in c. Placuit 10. q. 3. Unde multò minus censeri debet illi derogatum fuisse abique speciali mentione, cap. Ex parte de Capell. Monach. cap. Eam te de et. at. & qualit. & cap. Novit, ubi Felin. n. 2. vers. Sed nota de rescript. Quamvis enim secunda constitutio Conciliarium tollat primam contrariam, etiam si Concilio specialiter non deroget, secundum gloss. Archid. Joan. Monach. Joan. Andr. & alios in cap. 1. de constitut. lib. 6. tamen requiritur, ut secunda Constitutio statuatur expresse contrarium ejus, quod disponitur in prima: neque enim decretis in Concilio tanta cum deliberatione, & solemnitate editis presumitur fuisse derogatum sub tali taciturnitate ut bene per Oldrad. conf. 326. Quod articuli num. 1.

Secundò, quia Concilium prohibet exactiones causa procuracionis pro visitatione: ergo non censetur prohibere Cathedratium, quod neque exigitur causa procuracionis, neque pro visitatione. Tum quia titulo valido, & à procuracione diverso exigitur, ut constat ex hoc cap. Est enim census duorum solidorum, qui solvitur Ecclesie Cathedrali in signum subjectionis, & honorem Cathedralis, d. c. Placuit, cap. illud te, & cap. fin. 10. qu. 3. Abb. in c. Pastoralis num. 7. in gloss. in ver. Præter Cathedratium de donat. Tum quia non exigitur in visitatione, sed in Synodo, c. Olim infra de censib. & ex sententia Sacre Congregationis Concilii, dixi in cap. Venerabilis num. 16. eod. tit. propterea enim appellatur etiam synodaticum, ut hic patet, & tetigi sup. nu. 44. vel quia datur pro Synodo, quam Episcopus celebrare debet singulis annis, secundum Gemin. conf. 85. Super primò dubio num. 6. vers. Sed Cathedratium à visitatione, quia visitatio est de lege jurisdictionis, Cathedratium verò de lege diocesana, gloss. in cap. Dilectus in ver. de lege juriisdictionis, & ibi Host. num. 6. Abb. num. 4. & communiter Doctores infra eod. Unde ex prohibitione unius, tamquam ex diversis non potest inferri ad probationem alterius ad l. Papijanius exuli, ff. De minor. cum volg. & cum differenter, diversis locis, & temporibus exigatur, non potest applicari ad causam visitationis, quæ habet tempus, & loca particularia, & præcisa: Effectus enim non debet tribui non proportionatæ causæ, quæ limitatum producit effectum, l. In agris, ff. De acquit. rer. demin. l. Quod dictum, ubi Angel. ff. de pact.

Tertio, quia illa verba Concilii Tridentini, vel alio quovis nomine, videntur referri potius ad exceptionem, quam ad regulam negativam in d. c. Post. ut sit sensus, Episcopus nihil exigat pro visitatione etiam testamentorum, præter id quod debetur ex relictis piis, vel alio quovis nomine, & ita Cathedratium expresse sub illis verbis præservaretur. Quæ interpretatio rationabilis videtur, cum non sit facienda relatio ad præcedentia, quando induceretur correctio juris communis, sicut in hoc casu, ut per Alex. conf. 88. Quod concurrere num. 6. vol. 1. & quia cum prohibuisset Concilium quidquam exigi pro visitatione etiam testamentorum ad piis causas, quæ cadunt sub visitatione, ut videat Episcopus, an executioni mandentur juxta testatorum voluntatem, Bald. in l. Si quis ad declinandam, §. In omnibus num. 19. C. de Episc. & Cler. Et posset dubitari, quia sub hac generalitate verborum sublata esset quarta Canonica Episcopo debita juxta textum hic, & cap. Officii infra de testam. Idcirco eam excepit sub illis verbis præter id, quod ex relictis piis jure debetur. Et ne occasione hujus exceptionis posset quis opinari sublatum esse quod alio nomine legitime deberetur, adjecit verba, alio quovis nomine. Quibus verbis omnia jura legitime Episcopo competentia præservavit.

Quarto, quia etiam illa verba, vel alio quovis nomine, referantur ad prohibitionem, ut sit sensus, non posse exigi quidquam pro visitatione testamentorum, vel alio quovis nomine: tamen utcumque generalia sint, referri debent ad causam expressam, & sic ad visitationem, leg. Si de certa re, ubi Jason. in 2. notab. C. De transact. atque ita non com-

prehendunt Cathedratium, quod non debetur ex causa visitationis, ut ostensum est supra.

Præsertim cum dictio illa, alio, sit repetitiva similium etiam si adjuncta sit dictio universalis, sicut est adjuncta in d. cap. 3. ibi, alio quovis, &c. ut probat textus in l. Si fugitivi, juncta gloss. in ver. Alia pœna, C. De serv. fugit. Rom. in conf. 92. Indubitatissima num. 2. & Jas. in l. Quicumque n. 3. C. Qui admitt. & propterea intelligendum, alio quovis simili nomine, non de Cathedratio, quod prorsus diversum est à visitatione. Generalitas enim ultimorum verborum coarctari, & limitari debet à specie præcedenti, nec ultra eam evagari, Oldrad. conf. 8. Quidam pater familias nu. 1.

Quintò, validum est argumentum de pacto ad legem, l. Non impossibile, ubi Doctores, ff. de pact. Sed in generali remissione, seu donatione, quam alicui faceret Episcopus, non comprehenditur Cathedratium, d. cap. Pastoralis de donat. Franc. post Joan. Andr. in cap. 1. de præben. lib. 6. super gloss. in ver. Onera, ergo nec in verbis d. cap. 3. generalibus dicendum est esse comprehensum.

Nec obstat, quòd fuerit per Concilium excepta solà exactione, quæ sit ex legatis piis, & sic in ceteris casibus non exceptis regula firma maneat, ad l. Nam quod liquidè, §. fin. ff. De pœn. leg. Nam respondetur exceptionem factam per dictionem taxativam, præter, non excludere alias similes exceptiones l. Ob es, C. de prad. min. cum simil. & in hanc sententiam S. Congregatio respondit, ut dixi in cap. Venerabili num. 16. infra de censibus.

Typus, seu compendiosa descriptio Visitationis Ecclesiasticæ.

Capita Visitationis,

Loca.
Res.
Munera.
Persona.

Loca sunt

Ecclesia Cathedralis.
Ecclesie Collegiata.
Ecclesie Parochiales, vel Curata.
Ecclesie simplices.
Oratoria.
Altaria.
Sacraia.
Chori.
Cæmeteria.
Monasteria.
Hospitalia.
Mons Pietatis.
Confraternitates.
Loca pia omnia.

Res sunt.

Sacrosanctæ Eucharistiæ Sacramentum.
Fons Baptismalis.
Fons Aquæ benedictæ.
Cruces.
Calices.
Patene.
Vasa sacra.
Corporalia.
Purificatoria.
Mappæ.
Sacerdotalia vestimenta.
Thuribula.
Lampades.
Candelabra.
Nabilia, vel Organa.
Laquearia.
Nolæ.
Fores.
Claves.
Missalia.
Gradualia.
Antiphonaria.
Breviaria, &
Reliqui libri Rituales.
Scripturæ ad Ecclesias spectantes.

Privilegia.
Jura.
Regulæ.
Constitutiones.
Statuta.
Tituli.
Provisiones.
Redditus Ecclesiarum.
Proventus beneficiorum.
Elemosynæ.
Expensæ.
Beneficia de jure patronatus.
Dotations.
Fundationes.
Fabricæ.
Obligationes.
Servitia.

Munera sunt.

Celebrandi Missam.
Prædicandi verbum Dei.
Audiendi Confessiones Pœnitentium.
Publicandi excommunicationes.
Theologi.
Pœnitentiarum.
Magistri Chori.
Magistri Cæremoniarum.
Punctatoris.
Sacristæ.
Thesaurarii.
Archivarii, vel Conservatoris Scripturarum.
Procuratoris Capituli.
Capellanorum.
Magistri actorum.
Fiscalis, &
Custodis Carcerum.

Personæ sunt

Vicarius Episcopi cum sua Curia.
Dignitates Ecclesiasticæ.
Canonici.
Presbyteri.
Diaconi.
Subdiaconi.
Clerici quisque suo ordine.
Parochi, vel Curati.
Monachi, ac Religiosi.
Moniales.
Confratres.
Populus.

Quoad Loca

Urbana.
Suburbana.
Ruralia.
Silvestria.

Scrutanda sunt

Penesalia.
Species, vel forma.
Situs.
Dispositio.
Ornatus.

Si quid

Non firmum.
Non conclusum.
Imperfectum.
Indecorum.
Immundum.
Araneosum.
Hians.
Malè tutum.
Vexatum.
Bollutum.
Violatum.

Quoad res scrutanda.

Neglectus.
Indignitas.
Deformitas.
Pædor.
Caries.
Defædationes.
Lacerationes.

Distracciones.
Consumptiones, ac denique portentosa, si quæ
erunt, beneficiorum, ac rerum sacratarum.
Venditiones.
Emptiones.
Alienationes.
Permutationes.
Intrusiones.
Usurpationes.
Confidentia.

Quoad munera exquirenda

Officia.
Divina.
Humana.
Media.
Utrum.
Vigeant.
Langueant.
Colantur.
Negligantur.
Serventur.
Præmittantur.

Diligentes, & officiosi viri

Qui.
Qua fide.
Qua pietate.
Qua prudentia.
Qua diligentia.
Qua religione.

Officia.

Polliceantur.
Deferant.
Suscipiant.
Præstent.
Perfolvant.

Inofficiosi autem, & indulgentes, qui officia

Recusent.
Fugiant.
Intermittant.
Deferant.
Ut illi pro meritis laudentur.
Hi corripiantur.

Quoad personas exquirendam

De Vicario, an sit.
Virtute potens.
Corripiat inquietos
Consolatur pusillanimes.
Unicuique reddat jus.
An alicui inferat injuriam.

De Dignitatibus, & Canonicis.

An in promovendis Clericis ad sacros ordines ju-
verint aliquem favorem.
Pretio.
Prece.

An assistant Episcopo, illique, ut par est, obediant.
An inter se ordinem, pacem, & charitatem servant.
An in dicendis sententiis pro rebus publicis in Capi-
tulo à veritate, & justitia declinent.
An Canonicè, & secundum regulam vivant.

Et generaliter de Sacerdotibus omnibus, an habeant.

Doctrinam sanam.
Probatos mores.
Verba pudica.
Testimonium bonum ab iis, qui foris sunt.
An studeant Psalmodiæ, & sacris lectionibus.
An induantur viscera misericordiæ, & pietatis.

De Parochis

An sæpè offerant Hostias pro delictis populi.
An solliciti sint, ne quis sua ipsorum culpa de Eccle-
sia pereat.
An sint sine crimine, & irreprehensibiles.
An dona Dei dent gratis, quæ gratis acceperunt.

*De Diaconis, Subdiaconis, universisque singulorum ordi-
num Clericis.*

An habeant litteras suarum ordinationum.
An sint devoti, idque
Domus, &
Foris.
An assidui sint in divinis Officiis.

- An revereantur Sacerdotes, & omnes Dignitates.
 An sint benevoli.
 Officiosi.
 Faciles.
 Benè sentientes.
 Honore invicem prævenientes.
- Sive potius,*
 Duri.
 Rigidi.
 Indociles.
 Inhospitalis.
 Inofficiosi.
 Inurbani.
 Inhumani.
- Monachi, & Religiosi, tamen si Apostolicis privilegiis ab Episcopi jurisdictione sint exempti; poterunt tamen qua par est charitate in Domino admoneri ut sint.*
 Pauperes spiritu, & non elati.
 Mites animo, & mansueti, non iracundi.
 Diligentes, sed non curiosi.
 Religiosi, sed non superstitiosi.
 Pacifici prorsus, & nullo pacto contentiosi, itaut populus boni expert exemplum accipiat, & propter eorum laudem glorificetur, non blasphemetur nomen Dei.
- De Sanctimonialibus.*
 Ut sint simplices corde, ore, & opere,
 Ut nihil sit in eis fictum, vel fucatum.
 Ut orationibus vacent.
 Ut colloquia exterorum vitent.
 Ut virginitatem, & humilitatem perpetuò colant.
 Ut in communi vivant.
- De Confratribus.*
 An sit inter eos lis, & contentio.
 An conventicula faciant, & dissidia excitent adversus Religiones, & Presbyteros.
 An vacent comessationibus.
 An Parochiis obediant.
 An Constitutiones Canonicas habeant, & illas observent.
- De populo.*
 Gubernator admonendus.
 Ut non accipiat munera.
 Ut defendat viduas.
 Ut introeat ad eum clamor pauperum.
 Ut non inferat falcem in messem alienam.
 Ut discernat inter sanctum, & profanum.
- Senes, & juvenes ut sint.*
 Illi sobrii.
 Pudici, & tam animo, quam capite cani.
 Hi dociles, & obedientes, ac nullis parentibus laboribus.
 Viri.
 Ut quisque possideat vas suum in sanctificatione, & honore.
- Uxores,*
 Ut timeant, ac diligant viros suos.
- Patres, & filios,*
 Ut hi obediant parentibus.
 Illa sua ipsorum bona non prodigè fundant, & filios non provocent ad iracundiam.
- Domini,*
 Ut remittant servis minas, & onera.
 Et illos mercede sua nulla ratione defraudent.
- Servi,*
 Ut Dominis non solum bonis, & modestis, sed etiam dyscolis in omni timore subditi sint.
- Divites, & pauperes.*
 Ut illi faciant sibi amicos de Mammona iniquitatis.
 Hi confidant repositum sibi esse thesaurum in cælis.
- Vidua,*
 Ut dum desolatas se putant, non contristentur, sed delectentur in Domino.
- Docti.*
 Ut ornent in omnibus doctrinam suam exemplo inculpatæ vitæ.
- Idiotæ,*
 Ut amplectantur super eminentem.
 Scientiæ charitatem.
- Denique omnes Christi fideles,*
 Ut potestatem Ecclesiæ, ac Sedis Apostolicæ.
 In primis revereantur.
 Timeant gladium excommunicationis.
 Excommunicatos vitent.
 Ablata restituant.
 Se morituros credant, ac sæpè recogitent.
 Abstineant à scænore, & usuris.
 Sacerdotibus, & Religiosis obedientiam, ac reverentiam præstent.
 Verbum Dei libenter audiant.
 Missas frequentent.
 Dies festos custodiant.
 Decimas ritè solvant.
 Pœnis sibi in foro pœnitentiæ injunctis ideligerent cum fiducia remissionis peccatorum suorum quoad possunt, satisfaciant.
 Tandem ut
 Deum timeant, &
 Mandata ejus observent, sicque
 Unanimes in fide.
 Fraternitatis amatores.
 Misericordes.
 Modesti.
 Humiles.
 Non reddentes alicui malum pro malo, neque maledictum pro maledicto.
 Alter alterius onera portantes, ut adimpleant legem Christi.
 Quibus habetur, perficitur, absolvitur materia, forma, finis visitationis.

DE OFFICIO ORDINARIUM.

Idem Honorius III. Abbati, & Conventui S. Remigii:

CAPUT XVII.

UT juxta: & infra. Attendentes igitur quòd indecens est, ut Rhemen. Archiepiscopo, in Monasterio vestro visitationis officium exercente, sæculares intersint, per quos possit in claustrum dissolutionis materia provenire. Firmiter inhibemus, ut nullos de cætero sæculares in capitulum (nisi duo, vel tres de Canonicis Ecclesiæ suæ, in decenti habitu, aliis quos expedire viderit Religiosis adjunctis) secum visitationis tempore introducant.

S U M M A R I U M,

- 1 **V**isitans Episcopus Monasterium non introducat seculares, sed duos, vel tres Canonicos suos cum aliquot Religiosis.
- 2 Visitare potest Episcopus de jure communi Monasteria Regularium, sicut Ecclesias seculares.
- 3 Dissolutionis materia generatur ex introductione Clericorum secularium intra claustra Monasterii.
- 4 In visitatione an Episcopus possit secum ducere Clericos seculares.
- 5 In visitatione laici non sunt admittendi.
- 6 Nec advocati.
- 7 Visitator inquirit de his, quæ secretò denunciantur.
- 8 Exceptio, quæ non est de regula, est derisoria.
- 9 Declarat regulam de materia exceptionis esse intelligendam.
- 10 In visitatione Capituli Cathedralis præcipue Regularis Episcopus potest secum habere tres Clericos, quorum unus sit Religiosus, item Notarium, qui sit Clericus, & num. 33.
- 11 Archiepiscopus in visitatione potest uti opera trium Canonicorum Ecclesia sua.
- 12 Et quid in Episcopo, & num. 25.
- 13 Visitator potest majorem numerum personarum adhibere, dum ad locum visitationis accedit, quam in actu ipsius visitationis.
- 14 In visitatione potest Episcopus secum ducere aliquot Religiosos, si ita expedire judicaverit.
- 15 In visitatione Monialium servari debet Clem. Attendentes de stat. Monach. in visitatione Capituli Cathedralis extravag. Debent de officio Ordinar. in aliis visitationibus hoc cap. Ut Juxta, & 33.
- 16 Visitatores Monasterii Monialium quot, & quales personas possint secum introducere.
- 17 Differentia sex quoad numerum, & qualitatem personarum, quas Episcopus potest secum ducere in visitatione Monialium, & aliis visitationibus.
- 18 Notarii duo adhiberi possunt in visitatione sanctimonialium.
- 19 Et quid in aliis visitationibus.
- 20 Canonici in visitatione adeste debent in habitu, cum quo intrant Chororum cum cappis, & superpelliceo.
- 21 Ecclesia tam Cathedralis, quam inferior potest dici Ecclesia ipsius Episcopi.
- 22 In visitatione Monasterii Monialium Episcopus potest secum ducere Clericos seculares.
- 23 Et quid de laicis.
- 24 Et quid de Religiosis, & num. 35.
- 25 In visitatione Episcopus potest de Religiosis, & Clericis secularibus tot secum ducere, quot expedire judicaverit.
- 26 Visitans Monasterium Monialium, si introducant ultra octo personas à jure præscriptas, an Moniales possint propria auctoritate omnes ejicere, an vero illas tantum, quæ sunt ultra numerum.
- 27 Utile per inutile vitatur ratione inseparabilitatis.
- 28 Et inseparabilitas intelligitur non respectu juris, sed respectu facti.
- 29 Monasterii Monialium septa Prælati hodie ingredi non licet, nisi in casibus necessariis, & cum parvo, seniore, & religioso comitatu.
- 30 Visitatores, qui intra septa Monasterii Monialium introducunt ultra octo personas, incurrunt in penas Constitutionis Gregorii XIII.
- 31 Bulla Gregorii XIII. an restringat numerum personarum, quas Visitatores de jure possunt secum ducere intra claustra Monasterii Monialium.
- 32 Pauci quot dicantur.
- 34 Arbitrium regulatur à jure.
- 35 Decretum prohibens Regularibus accessum ad Monasteria Monialium, an deroget Constitutioni Greg. XIII.
- 36 Provisio generalis non extenditur ad ea, de quibus specialiter est provisum.
- 37 Visitans Episcopus Capitulum suæ Cathedralis vigore Concilii Tridentini sess. 6. cap. 4. an teneatur sibi adiungere aliquem ex Canonicis, & num. seqq.

38 *Dispositio loquens de solo Episcopo non excludit Capitulum ratione conjunctionis.*

39 *Quod procedit in materia, quæ communiter explicatur.*

UT juxta, Episcopus visitans Monasterium non introducat seculares, sed duos, vel tres Canonicos suos cum aliquot Religiosis. Hoc dicit: Et duo facit. Primò præmittit motivum prohibitionis. Secundò prohibet, ibi, *Firmiter.*

Nota primò ibi, *In Monasterio vestro visitationis officium exercere.* Episcopum habere jus visitandi Monasteria Regularia, sicut Ecclesias seculares, Abb. hic in 2. not. hoc jus commune est, sed stantibus privilegiis, & Tridentini Concilii decretis, an & quibus casibus Monasteria Religiosorum subit visitationi Episcopi, plenè notavi in cap. *Grave à num. 9. infra eodem.*

Secundò nota ibi, *Per quos,* ex introductione Clericorum secularium intra Monasterii claustra dissolutionis materia generari: nam de Clericis secularibus intelligitur hæc littera secundum communem intellectum, ut dicam in sequenti notab. Et est ratio, quia cohærere, & conjungi non possunt quibus studia sunt diversa, c. *In nona 16. qu. 7. gloss. 1. hic. Host. num. 1. & Butr. in 2. not. facit cap. 3. infra de regular. cap. Dudum 18. q. 2. & cap. Quæ semel 19. qu. 3.*

Tertiò nota ibi, *seculares:* Episcopum in visitatione non debere secum ducere seculares, ut in text.

Sed in dubium vertitur, an hæc littera intelligatur de laicis, an verò etiam de Clericis secularibus. Glossa prima ponit duos intellectus. Unus est, ut hæc prohibitio referatur ad meros laicos, quos de facto secum ducebant Visitatores, & in hoc videntur residere gloss. & Butr. num. 6. cum eum ponant ultimo loco: laici enim in talibus non sunt admittendi, quia nobis oppidò sunt infesti, cap. *Laicos, & cap. Laicis 2. q. 7. & cap. Clericis laicos de immunit. Ecclesiar. lib. 6.* Unde nec congruit in actu visitationis Advocatos admittere, secundum Hostiens. hic num. 1. cum quo transeunt Joan. Andr. num. 7. Bellam. in gloss. 1. Butr. num. 1. Cardin. in 1. quest. & Imol. num. 1. in fin. nam Visitator secundum eos inquirit de his, quæ secretò denunciantur, ac proindè secretò sunt corrigenda, cap. *Si peccaverit 2. q. 1.* Et secundum hanc lecturam non esse inhibi-

tum Episcopo Monasterium visitanti uti ministerio Clericorum secularium. Alter intellectus est, ut hæc prohibitio referatur ad Clericos seculares: nam de laicis non erat dubium. Et hanc lecturam sequitur Hostien. num. 3. licet num. 4. prohibitionem restringat ad Clericos in habitu seculari incedentes, quod hic non probatur. Eundem intellectum approbat Abb. sub num. 2. in gloss. 1. & mihi magis placet triplici consideratione. Prima est, quia *ver. Seculares,* hic ponitur ad differentiam Religiosorum, de quibus paulò infra fit mentio. Unde non ad meros laicos, sed ad Clericos referendum videtur. Ad hoc cap. *Duo sunt 12. qu. 1.* Secunda est, quia textus dicit, *Nullus de cetero seculares.* Dicitio autem, *nullos,* cum sit universalis negativa, excludit seculares omnes sive laicos, sive Clericos, cap. *Nullus,* cum ibi not. per Hostien. in princ. infra de foro compet. & ponderat Hostien. hic dist. num. 3. Ultima consideratio est, quia exceptio, quæ in textu subsequitur ibi, nisi duos, vel tres de Canonicis; ostendit prius actum fuisse de Clericis, non autem de laicis; alioquin exceptio illa non esset de regula, & esset derisoria, l. *Sed an ultro, §. 1. vers. Sed istam sententiam, ff. De negot. gest. Paul. de Castr. conf. 79. incip. Pro pleniori num. 3. lib. 1.* Exceptio ergo de

Canonicis, qui Clerici seculares sunt, declarat regulam de materia exceptionis esse intelligendam, & sic de Clericis secularibus, ut notat Bald. conf. 401. *Super factò n. 2. vers. Secundo queritur lib. 5.* & ita sensus Decretalis est, Archiepiscopus in visitatione Monasterii, nullos Clericos seculares secum ducat, exceptis duobus, vel tribus Canonicis. Non obstat extravag. Bonifac. VIII. quæ incip. *Debent de Offic. ordin. ubi caveretur, ut Episcopus visitans possit secum habere tres Clericos, quorum unus sit Religiosus, & Notarium, qui sit Clericus: quoniam ille textus loquitur in Episcopo visitante Capitulum suæ Cathedralis, quæ in casu illo Regularis erat, ut hic notant Joan. Andr. nu. 6. Butr. num. 11. Card. num. 1. in 2. oppos. Anchar. in 3. notab. Abb. num. 3. vers. Et hodie vide, & Joan. de Anan. eod. nu. gloss. in Clem. Attendentes in ver. Contentos de stat. Monachor. In aliis*

10

8

9

10

aliis verò visitationibus servabitur hoc cap. ut notat gloss. in præalleg. Extravag. in ver. Religiosa.

- 11 Quartò nota ibi, *Vel tres de Canonicis*. Archiepiscopus in visitatione posse uti opera trium Canonicorum Ecclesie sue Cathedralis.
- 12 Nec obstant jura cap. *De cetero*, & cap. *Ad audientiam infra de Cleric. non resid.* ubi cavetur de duobus tantum. Quoniam illa jura loquuntur in Episcopo; hic in Archiepiscopo, cui major numerus permittitur, faciat c. *Cum Apostolus infra de censib.* Vel illa loquuntur de Canonicis, qui continuè cum Episcopis equitant; hic de comittantibus Episcopum in actu visitationis, qui per paucos dies absunt; ac proinde Ecclesia non gravatur. Et ita jura contraria: cum textu nostro conciliat Hostien. *hic num. 4. in ver. Nisi duos*, cui subscribunt Joan. Andr. *eodem num.* Bellam. *in 2. notab.* Butr. *num. 9.* Cardin. *num. 1. in 1. oppos.* Imol. *num. 3.* & Abb. *num. 2. vers. Oppono*, contra text. qui tamen meminit posterioris tantum solutionis.
- 13 Non obstat cap. *Cum Apostolus infra de censib.* Quoniam ille text. loquitur de numero, quem Archiepiscopus, vel Episcopus secum ducit, dum accedit ad locum visitandum, qui potest esse major, ut ibi dicitur: hic verò loquitur de numero eorum, qui à Visitatore in Capitulum, seu intra claustra introducuntur, & in ipsa inquisitione adhibentur, ut observat Petr. de Anchar. in Clem. *Attendentes num. 5. de stat. Monachor.*
- 14 Quintò nota ibi, *Religiosis adiunctis*: Episcopum in visitatione posse secum ducere aliquot Religiosos, si ita expedire judicaverit.
- 15 Sed QUÆRITUR, An dispositio hujus textus vendicat sibi locum in Monasteriis Monialium.
Glossa Bernardi, Joan. Andr. & DD. summantes textum videntur eum intelligere generaliter, cum loquantur de visitatione Monasterii indefinitè, nec exprimant, an Monachorum, an verò etiam Monialium. Sed contradicit littera, quæ se restringit ad Monachos, ibi, *In Monasterio vestro*: juncta supracriptione.
Tu dicas in visitatione Sanctimonialium servandam non esse hanc decretalem, sed Clem. *Attendentes*, §. *Ipsos autem Visitatores de stat. Monach.* ut ibi notat gloss. *in ver. Contentos*, Cardin. *in 1. qu. & Vital. num. 2.* Et hic Joan. Andr. *num. 6.* Butr. *num. 11.* Cardin. *nu. 1. in 2. oppos.* Anchar. *in 3. notab.* Imol. *num. 4.* & apertè Abb. *nu. 2. vers. Secundo queritur*, dicens in Monasteriis virorum servandum esse quod hic dicitur. In Monasteriis verò Monialium servandam esse Clem. *Attendentes*: ubi statuitur, ut Visitatores Monasteriorum Monialium contenti sint Notariis duobus, & personis duabus sue Ecclesie, quatuorque viris aliis honestis, atque maturis. Ex quo contextu collige text. differentias quoad numerum, & qualitatem personarum, quos Episcopus secum ducit in visitatione Monasterii Monialium, & in aliis visitationibus.
- 16 Prima differentia est, quia in visitatione Monialium Episcopus debet esse contentus duobus Notariis, ut in dict. Clem. *Attendentes*; & sic non pluribus, quia negativè sumitur, ut ibi notat glossa *in ver. Duobus*, Abb. *nu. 22.*
- 17 Cardin. & Vitalin. *in §. Ipsos ambo nu. 1.* quod non reperitur jure cautum in aliis visitationibus, quin imò contrarium innuitur hic, quia universalis negativa, nullos, excludit etiam Notarios, sive sint laici, sive Clerici, ut dixit supra *in 3. notab. num. 7. vers. Secunda est*. Et solum in visitatione Capituli Cathedralis Ecclesie præcipuè regularis cautum legitur de uno tantum Notario, qui sit Clericus, & in Extravag. Bonifacii, *Debent de offic. ordinar.* & dixi supra *num. 10.*
- 18 Secunda differentia est, quia in aliis visitationibus Episcopus potest secum ducere duos, vel tres Canonicos, ut hic, & fusiùs dictum est supra *in 4. notab.* At in visitatione Monialium duas personas Ecclesie sue, & sic non plures, quia negativè sumitur, ut in dict. Clem. *Attendentes*, ubi hoc notat gloss. Cardin. & Imol. supra citati *in 1. differentia*.
- 19 Tertia differentia est, quia in visitatione aliorum locorum illi duo, vel tres debent esse Canonici Cathedralis Ecclesie, prout Doctores communiter intelligunt litteram textus nostri: & debent adesse decenti habitu, in quo scilicet intrant in chorum cum cappa, & superpelleceo, argum. cap. *Clerici officia, vers. Cappas infra de vita, & honestat. Cler.* & hic notant Hostien. *num. 4. in ver. In*

decentis, Joan. Andr. *in fin.* Bellam. *isidem in fin.* Butr. *n. 8.* & Anchar. *in 4. notab.* In visitatione verò Monasterii mulierum satis est, ut Episcopus adhibeat personas duas Ecclesie sue, ut in dict. Clem. *Attendentes*, & sic non requiritur, ut sint Canonici, sed satis est, ut sint aliæ Prebendati, imò gloss. ibi *in ver. Sive Ecclesie*, intelligit illam litteram tam de Cathedrali, quam de inferiori Ecclesia sue diocesis, & quamvis Vitalinus contradicat *nu. 3.* tamen cum glossa tenent ibi Paulus, & Joan. de Imola *num. 25. in fin.* & Abb. *num. 23.* qui ex illa glossa singulariter notat tam Ecclesiam Cathedralis, quam inferiorem sue Diocesis posse dici Ecclesiam ipsius Episcopi.

Quarta differentia est, quia ab aliis visitationibus excluduntur non tantum laici, sed etiam Clerici sæculares, ut hic in text. & dixi supra *in 3. notab.* à visitatione verò Monasterii mulierum Clerici sæculares non excluduntur: & in hoc conveniunt omnes. Sed de laicis sunt opiniones, quia Concilium Viennense in dict. Clem. loquitur simpliciter de aliis quatuor viris honestis, & maturis, & glossa ibi *ver. Viris aliis*, dicit non distinguere, an sint Clerici, vel laici, & idem Paul. & Joan. de Imol. *num. 26.* sed Cardin. *ibi, in §. Ipsos n. 4.* dicit videri absolum, ut si visitetur Monasterium virorum, non possint duci sæculares, & ad Monasterium Monialium sic; ideòque meliùs esse intelligere illam Clem. Secundum hanc Decret. quia unum jus per aliud suppletur, c. *Cum expediat de elect. lib. 6.* & sequitur Vitalin. *ibi n. 4.* Hanc tamen controversiam sustulit Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium, quæ prohibuit laicos ullo modo intervenire visitationi Monasteriorum Monialium, ut in Tarvisina 20. Novembris 1601. quæ habetur in originali registro *fol. 105.* etiamsi essent officiales, seu sanctissimi ejusdem Monast. ut in Genuen. 16. Januarii 1607. *in regist. fol. 2. & 3.* & in Lucana 22. Janua. 1616. *fol. 15.*

Quinta differentia est, quia Episcopus cum visitat alia loca, potest sibi adjungere aliquot Religiosos, ut hic: sed cum visitat Monasterium puellarum in præalleg. Clem. *Attendentes*, nulla fit mentio Religiosos. Unde restat dubium, an saltem post prohibitiones Apostolicas super accessu, & ingressu Regularium ad Monasteria Monialium, possit Episcopus secum introducere Religiosos, Pro cuius solutione vide quod dicam infra *num. 35.*

Sexta & ultima differentia est, quia in aliis visitationibus taxatur quidem numerus duorum, vel trium Canonicorum; idque ob eam rationem, ne si Episcopus plures, aut omnes Canonicos secum duceret, Ecclesia remaneret debito servitio destituta, sed aliarum personarum numerus non determinatur. Unde visitator de Religiosis, & Clericis sæcularibus idoneis, & in decenti habitu poterit secum ducere quotquot expedire judicaverit, ut hic in littera, & notant Host. *num. 5. vers. De his*, ergo Joan. Andr. *nu. 5.* Bellam. *in 3. not.* Butr. *num. 9.* Cardin. *in 4. qu. & Anchar. in 3. not.* At verò in visitatione Monialium taxatur numerus octo personatum, quas visitator potest secum ducere, ut in præcitata Clem. *Attendentes*. Unde si introducat plures, querit ibi Paulus de Eleazar post Vincentium, quem citat, utrum Moniales possint omnes ejicere propria auctoritate; an verò illos tantum, qui sunt ultra numerum concessum. Arguit in utramque partem, & ad extremum concludit sub distinctione, videlicet aut Visitator ex pluribus, quos secum duxit ultra, vel intra numerum, non elegit quos velit secum esse; & tunc ejici possunt omnes, imò & ipsemet Prælati, cap. *Ad quorundam infra de excess. Prælatorum, cap. Quia cognovimus* 10. q. 3. l. 1. §. *Trebatius*, ff. *De aqua quotid. & astin.* ubi dicitur, cum amplior numerus pecoris ad aquam appelleretur, quam deberet appellari, posse universum pecus impunè prohiberi. Et est ratio, quia ratione inseparabilitatis utile per inutile viriatur, ut noratur in reg. *Utile de regul. jur. lib. 6.* Hanc autem inseparabilitatem intelligit non respectu juris, sed respectu facti. Vel quia Prælati non vult visitare, nisi omnes intersint: aliis enim homo ab homine separabilis est, sicut animalia, ut in dict. §. *Trebatius*. Vel propter impotentiam separationis provenientein ab ignorantia, quia nescitur quos Episcopus esse velit intra, vel ultra numerum; & sic nil est ibi utile propter animum excedentis Prælati. Aut Visitator separat existentes intra numerum ab iis, qui superflui sunt: & tunc admitti debent illi tantum, quos de numero elegit. Ita Paulus quem ibi se-

- quantur Pett. de Anchar. *num. 5.* & Cardin. *in 9. Ipsos n. 4. in 2. & 3. quest.*
- 39 Hodie ex declaratoria Greg. XIII. super dubiis Constitutionis 28. incip. *Ubi gratia.* Prælati omnes tam seculares, quam regulares, quibus circa, & regimen Monasteriorum Monialium incumbit, ita demum uti possunt facultate ingrediendi illorum septa sibi ex officio attributa (& sic etiam ex causa visitationis) si id faciant in casibus necessariis, & à paucis, hisque senioribus, ac religiosis personis comitati, & contrafacientes, si Pontificalis dignitatis fuerint, pro prima vice ingressu Ecclesiæ interdicti, pro secunda à munere Pontificali, & à divinis suspensi; ac deinceps excommunicati; Regulares verò omni officio, & ministerio privati, & excommunicati decernuntur, ut in Bullar. *tom. 2. pag. 393.*
- 30 Pondera primò, nam in declaratoria non determinatur numerus personarum, quas Prælati possunt secum ducere intra septa Monasterii Monialium, determinatur tamen in præcitata Clement. *Attendentes de statu Monachorum*, à qua Constitutio Gregorii recipit interpretationem passivam, juxta text. *in l. 2. Cod. De noxal.* Unde si visitatores introducerent plures quam octo, ibi præfinitas, utique præcipua constitutionis non evaderent, & hoc planum.
- 31 Sed ambigui juris est, an eadem Constitutio restringat numerum personarum concessum in dict. Clement. Et ratio dubitanti oritur ex illis verbis, à paucis comitati, quæ videntur eundem numerum restrinxisse. Nam pauci quandoque dicuntur duo, ut *l. 1. ff. De præscript. verbor.* Quandoque tres, *l. Sciendum, ff. De verbor. signific. quandoque quatuor, l. 1. ff. Quod cuiusque univ. sitatis nomine*, & si verba illa, à paucis comitati, intelligerentur de quatuor, declaratoria Gregorii esset conformis Extravag. *Debeat de offic. ordinar.* in qua taxatur numerus quatuor personarum in visitatione Capituli Cathedralis, præcipue Regularis, ut dixi supra *num. 10.* In contrarium facit, quia dictio, paucis, majorem etiam habet latitudinem, prout patitur subjecta materia, ut scripsi *in cap. 1. in 1. notab. infra de Cleric. vel Monach.* Quare interdum pauci dicuntur quatuordecim, ut ibi; Interdum quadraginta, *cap. Latores de Cler. excommunic. minist.* Interdum viginti tria millia, *c. Disciplina 45. distinct.* & inspecte pauci dicuntur octo, ut notat Bart. *in leg. Scire etiam oportet num. 1. ff. De excusat. tutor.* & sic intelligendo verba illa, à paucis comitati, declaratoria Gregorii esse conformis prædictæ Clement. *Attendentes de statu Monachorum.* Et hoc credo verius: nam, cum significatio illius verbi, paucis, in jure sit varia, arbitrio judicantis relinquitur, ut notat gloss. *in cap. Cupientes, §. Ceterum in ver. Contradicentium paucitas, de elect. lib. 6. & in cap. Statutum, §. Insuper in ver. Paucis de rescript. eodem lib.* Arbitrium verò ad juris correctionem non extenditur, cum potius debeat a jure regulari, ut notat Bart. *in Extravag. Ad reprimendam in verb. Videbitur num. 8. Cæsar. de Graff. decis. 7. num. 7. & decis. 8. num. 2. & 4. de sentent. & re judic. Rota decis. 264. num. 1. part. 7. recent.*
- 35 Pondera secundò, quia Gregorius in præallegata Constitutione declarat. Prælatos non aliter posse ingredi septa Monasterii Monialium, quam comitati à Religiosis personis: atque ita Episcopi in visitatione Clausuræ non solum possunt, sed etiam debent secum introducere aliquot regulares ad præscriptum hujus Decretalis. Et quamvis decretum prohibens Regularibus accessum ad Monasteria Monialium sit posterior Constitutio Gregorii, ut apud Stephan. Quaranta *in Summa Bullarum in ver. Monasteria Monialium fol. 348.* non tamen videtur eidem Constitutioni derogasse; tum quia provisio generalis non refertur ad ea, de quibus specialiter est provisum, *c. Studuisti supra de offic. legat. Lap. alt. 3. ss. nu. 5. Angel. cons. 214. Prim. oest videndum num. 2.* Tum quia ob Episcopi præsentiam in actu visitationis cessant rationes prohibitionis accessus considerata *in c. Diffimus 18. quest. 2.* Quod nota ad declaratio-
- nem eorum, quæ dixi supra *num. 24.* & circa pœnas, in quas incidunt Prælati ingredientes septa Monasterii Monialium, non servata forma Constitutionis Gregorii, vide quod scripsi *in cap. Nuper in ultim. quest. infra de sentent. excommunic.*
- Secundò QUÆRITUR, An Episcopus visitans Capitulum Ecclesiæ suæ Cathedralis vigore Concilii Tridentini *cap. 4. sess. 6.* teneatur sibi adjungere aliquos Canonicos ad præscriptum hujus Decretalis, non obstantibus illis verbis dict. *cap. 4. Per seipsum solos, vel illis, quibus sibi videbitur adiunctis.*
- Ad propositum dubium Rota dixit, Episcopum de jure communi teneri sibi adjungere in visitatione aliquem ex suis Canonicis, per text. in hoc *cap. Ut juxta*, cum hic notatis per Doctores. Unde idem dicendum hoc casu intelligendo decretum Concilii juxta terminos juris communis, quos videtur respexisse in illis verbis, quibus sibi videbitur adjunctis juxta canonicas sanctiones. Nec obstante illa verba, *per seipsum solos*, quia non excludunt Capitulares propter conjunctionem, quam habent cum Episcopo, *cap. Novit de his, que fiunt à Præl. & alternativa, Vel illis, quibus sibi videbitur*, quasi declaratur per subsequentia, *juxta canonicas sanctiones*, ut intelligi debeant de extraneis.
- Sed his non obstantibus, contrarium ex sententia Sac. Congregationis Concilii probavit Greg. XIII. videlicet Episcopum posse per Concilium dict. *cap. 4.* visitare suum Capitulum per seipsum solum, nullis sibi Capitularibus adjunctis; quidquid secundum antiquos Canones dicendum fuerit: imò posse assumere aliquos extra Capitulum omisis suis Capitularibus: tum quia hoc expressè permittunt illa verba, *per seipsum solos*, excludentia etiam illos de Capitulo, ut in Extravag. *Debeat de offic. ordinar.* Unde videntur desumpta: tum quia aliàs cessaret arbitrium Episcopo tributum, ibi *Vel illis, quibus sibi videbitur.* Et quamvis interdum dispositio loquens de solo Episcopo non excludat Capitulum ratione conjunctionis; hoc tamen dicendum procedere in materia, quæ communiter explicatur: Capitulum verò seipsum visitare cum Episcopo, novum est.
- Quòd si dicas, aliud esse Episcopum visitare Capitulum cum Capitulo; aliud cura aliquibus de Capitulo: jam cessabit ratio conjunctionis cum toto Capitulo, non cum singulis, *cap. Ut juxta*, loquitur de visitatione alterius Ecclesiæ, quam Cathedralis, prout declarat gloss. in d. Extravag. *Debeat in ver. Religiosa*, ubi dicit secus esse in visitatione Cathedralis, quam idè visitare facilius potest, quia præsumitur habere notitiam personarum; & si velit aliquos sibi adjungere, convenientius eligeret extraneos, quam Capitulares, ne se committat suspectis, prout considerat ibi Bonifacius VIII. Et quatenus secundum antiquos Canones debuisset Episcopus assumere adjunctos ex Capitulo, Concilium intendens removere omnia impedimenta visitationum, liberavit Episcopos hac necessitate. Nec faciunt negotium illa verba relativa, *juxta Canonicas sanctiones*; quia potius determinant subsequentia, ut sit sensus: Episcopos visitare posse, & corrigere juxta Canonicas sanctiones, quoties opus fuerit per seipsum solos, vel etiam, &c. prout eadem verba habentur *in cap. 4. sess. 14.* ubi determinant ipsam visitationem, & correctionem, & *in c. 10. sess. 24. & alibi*, quod autem non possint commodè referri ad precedentia de adjunctis, ostenditur quia non repetiuntur Canones, in quibus statuatur Episcopi in visitatione sui Capituli debere adhibere Canonicos, præter eos, qui sibi videbuntur: & quatenus adessent, non erat necesse ad eos se referre, si Concilium disertis verbis aliud expressit, arg. *l. Doli clausula, ff. De verbor. obligat.* Itaque S. Congregatio censuit Episcopum in visitatione Capituli suæ Ecclesiæ Cathedralis non teneri assumere aliquos ex gremio Capituli, sed posse vel per seipsum solum visitare, vel aliis, quos voluerit extra Capitulum, adjunctis.

DE OFFICIO ORDINARIUM.

Idem Honorius III. Episcopo Bajoc. & Archidiacono Rothom.

CAPUT XVIII.

Dilectus filius Abbas Monasterii Rothomagen. nobis exposuit, quod tertia pars emendarum, quas homines quinque Parochiarum pro suis excessibus solvere compelluntur, ad suum spectat Monasterium ab antiquo: & infra. Cumque Innocentius Papa prædecessor noster vobis dederit in mandatis, ut auditis hinc inde propositis, causam remitteretis ad eum sufficienter instructam, dictus Episcopus processum vestrum diutius impedivit, occasione cuiusdam sententiæ, quæ super quibusdam Ecclesiis, quoad legem diocesanam, promulgata extitit pro eodem. Unde præfatus Abbas nobis humiliter supplicavit, ut cum citatio, causarum examinatio, & decisio, ac emendæ ad legem jurisdictionis pertinere noscantur, non sineremus sententiæ memoratæ prætextu, negotii processum ulterius impediri. Cum igitur prædicta de lege jurisdictionis existant, mandamus quatenus huiusmodi sententiæ non obstante, procedatis in negotio iuxta traditam vobis formam.

SUMMARIUM.

- 1 **L**ex diœcesana, & lex jurisdictionis sunt diversa, & res iudicata in una non obstat agenti in alia.
- 2 Episcopus habet duplicem legem in Ecclesiis sibi subjectis, id est, legem jurisdictionis, & legem diœcesanam, in quibus consistit totum jus, & potestas Episcoporum.
- 3 Leges diœcesanae, & leges jurisdictionis qua dicantur.
- 4 Jurisdictio Episcopalis tota reducitur ad ea, que sunt ordinis, jurisdictionis, & simplicis potestatis, seu dignitatis.
- 5 Privilegium concessum Abbati, ut possit omnia liberè sicut verus Episcopus, & Ordinarius tam in his, que sunt jurisdictionis, quam in aliis quibuscumque ad forum Ecclesiasticum pertinentibus, non extenditur ad ea, que sunt ordinis Episcoporum.
- 6 Pœnas pecuniarias ex jurisdictione spirituali provenientes, an iudex Ecclesiasticus possit sibi applicare saltem stante consuetudine, & num. seqq. & n. 20. & 22.
- 7 Iudex Ecclesiasticus potest levare sportulas.
- 8 Ulixbonen. Archiepiscopus an possit applicare Officiali Merino pœnas pecuniarias ex Constitutione Synodali impostas exponentibus res venales tempore prædicationis, & n. seqq. usque in finem.
- 9 Pœna pecuniaria ex decretis Concilii Tridentini, in quibus casibus sint piis locis applicanda, & n. 18.
- 10 Pœnas pecuniarias à statuto impostas potest iudex Ecclesiasticus sibi retinere, sed impostas per sententiam debet in piam causam expendere ex honestate. Contrarium, n. 12. & 19.
- 11 Episcopi habent fiscum, & ex consuetudine solent pœnas pecuniarias sue Camera applicare. Declaratur, n. 13.
- 12 Prælati pœnas pecuniarias sibi imbuersantes vehementer præsumuntur id facere non ad correctionem, sed ad questum.
- 14 Pœna de jure Civili quibus sint applicanda.
- 15 Pœnas pecuniarias à jure, vel Constitutionibus præfinitas Episcopus sibi potest applicare, si verè, & evidenter egeat, & n. 17.
- 16 Eleemosynam alterius nomine facere obligatus potest eam facere sibi ipsi si sit in necessitate constitutus, vel suis consanguineis si sint pauperes.
- 17 Pœna pecuniaria, que ex arbitrio imponuntur, piis tantum usibus sunt applicanda.
- 21 Beneplaciti Apostolici præsumptio ex observantia quadraginta annorum non intrat nisi data scientia specifica, & patientia Papæ.
- 23 Pœna violentum dies festos pro tertia parte debentur accusatori, & pro quarta executoribus ex Bulla S. Pii V.

Dilectus. Lex diœcesana, & lex jurisdictionis sunt diversa; unde res iudicata in una, non obstat agenti in alia. Hoc dicit, secundum Joan. Andr. & omnes, & sunt duæ partes. In prima ponitur partis conquestio. In secunda Papæ provisio, ibi, *Cum ergo*.

Nota primò ex textu, Episcopos habere duplicem legem in Ecclesiis sibi subjectis, videlicet legem jurisdictionis, & legem diœcesanam, in quibus consistit totum jus, & potestas Episcoporum. Ad dignoscendum autem quæ sint de lege jurisdictionis, vel de lege diœcesana, glossa magna videtur constituere duas regulas. Prima est, quod ea, quæ consistunt in dando, vel conferendo, seu ut inquit Hostien. in actione, ad legem jurisdictionis pertinent; & in hac specie connumerantur datio curæ animarum, secundum gloss. Item omnis institutio, destitutio, confirmatio, & investitura secundum Innoc. & Jo. Andr. num. 10. Item delictorum coercitio, secundum gloss. Item causas audire, & omnia, quæ circa iudicium aguntur, expedire, visitare, corrigere, excommunicare, suspendere, interdicare, statuta facere, inquirere tam de vita Clericorum, quam de officiis, & statu Ecclesiarum, secundum Innoc. & Jo. Andr. ubi sup. Item Sacramentorum omnium collatio, & dicit Innocen. in ver. *Diœcesanum*, mirabile videri, quod de lege jurisdictionis dicatur collatio Sacramentorum: probat tamen in c. *Interdicitus* 16. qu. 1. quod ad id arêtat Monachos, qui non tenentur nisi ad ea, quæ sunt de lege jurisdictionis, ut hic. Secunda regula est, quod ea, quæ consistunt in recipiendo, seu in passione dulci, ut inquit Hostien. spectant ad legem diœcesanam, sicut est recipere Synodaticum, quartam decimarum, & mortuariorum, & si qua possunt similia reperiri. Similem glossam habes in *Summ.* 10. qu. 1. & hæc theoricæ glossæ placent Baldo in l. *Si quis ad declinandam*, §. *In omnibus* n. 3. C. *De Episc. & Cler.* dicenti opinionem glossæ non esse totaliter ab interpretatione nominis alienam. Placet etiam Mariano Socino in tract. *de visitatione Episcopi* lib. 1. col. 1. & lib. 11. col. 34. vers. *Quid de Capellis*, & præposito in c. 1. col. 10. q. 1. ubi ait, legendo hoc c. *Dilectus*, se semper eam tenuisse; sed aliam regulam dat Cardin. *hic in* 1. q. nam secundum eum cum in hoc non possit dari certa doctrina; idè qui dicit aliqua esse de lege jurisdictionis, ita ut non sint de lege diœcesana, vel è converso, debet hoc probare inducendo jura dicentia tale quid esse de lege diœcesana, vel de lege jurisdictionis; & si nihil probet, succumbet; nam sola illa dicuntur de lege diœcesana, & non jurisdictionis, vel è converso; de quibus invenitur sic jure expressum, aliàs non dicuntur de lege diœcesana, distincta à lege jurisdictionis, nec è converso, sed dicuntur de jure Episcopi. Verùm Innoc. in c. 1. *de statu Monach.* prosequendo ea, quæ spectant ad utramque legem num. 2. Similiter dicit in hac materia dari non posse propriam, generalem, & invariabilem doctrinam, quia in juribus antiquis non reperitur hæc distinctio, quod aliqua sint de lege diœcesana, & aliqua de lege jurisdictionis, sed solum in hac decretali nova, quæ tamen plenè non declarat, sed tantum facit mentionem de his, quæ in textu continentur. Unde concludit unicam esse legem Episcopi, scilicet diœcesanam,

nam, sub qua comprehenditur lex jurisdictionis. Ideoque solum in expressis à jure possumus facere istam diversitatem inter has leges; sed quia jure cautum est, ut Monasteria non subsint Episcopo quoad legem diocesanam, ut in cap. 1. 10. qu. 1. possumus dicere secundum eum ad legem diocesanam pertinere illa, à quibus Monasteria de jure exempta reperiuntur, reliqua verò spectabunt ad legem jurisdictionis, & hanc doctrinam Innocentii sequuntur hic Hostiensis num. 6. Joan. Andr. num. 15. Anchar. num. 1. in 2. qu. Imol. num. 6. post med. vers. Item etiam, Abb. num. 4. dicens eam meliorem esse, ac communiorum, quam theoricam glossæ, prout etiam dicit Petrus de Ravenna in compendio cap. 1. de offic. Ordinarii col. 26. & Henric. Bortæus de Synodo Episcopi par. 1. num. 61. vers. Quid tenendum: nam regulæ glossæ ullo modo probantur; nullibi enim cavetur, ut ea, quæ consistunt in recipiendo, sint de lege diocesana; & ea, quæ consistunt in dando, seu conferendo, sint de lege jurisdictionis. Imò hæc regula aperte reprobari videtur cum exemplo procurationis, quæ consistit in recipiendo, & tamen Monasteria non sunt exempta à procuracione debita rationis visitationis, ut in c. Soppita, & in cap. Venerabilis infra de censibus. Tum exemplo quartæ mortuorum, quæ similiter in recipiendo consistit, & nihilominus Monasteria ad illam tenentur, cap. Requisisti infra de testam. Contrà verò Synodus non consistit in recipiendo; quinimò, Episcopus ibi præstet, & exercet jurisdictionem, & punit contemneres accedente; & tamen secundum glossam est de lege diocesana.

4 Tu verò ad prædicta vide Anton. de Butr. in suo celebri cons. 19. quod incipit, *In nomine Patris, &c.* quia hic agitur, num. 1. ubi redarguit istum modum loquendi de lege Diocesana, & Jurisdictionis, dicens eam non esse doctrinalem, quia Episcopalis jurisdictio in universum reduci potest ad tria membra. Quædam enim sunt Episcopo competentia ratione ordinis; quædam ratione jurisdictionis, & quædam sunt simplicis potestatis, seu dignitati: & singula membra luculenter prosequitur concludens principaliter privilegium concessum Abbati, ut possit omnia liberè sicut verus Episcopus, & Ordinarius, tam in iis, quæ sunt jurisdictionis, quam in aliis quibuscumque ad forum Ecclesiasticum spectantibus, non extendi ad ea, quæ sunt ordinis Episcopalis: & nota perpetuò illud consilium, quia fuit sæpius approbatum in supremis Urbis Tribunalibus, & ejus meminit Felin. post Gemin. hic num. 8. Henric. Bortæus d. nu. 61. vers. Felin. autem.

6 Secundò nota ibi, *Tertia pars emendarum*: Judicem Ecclesiasticum posse sibi applicare pœnas pecuniarias provenientes ex spiritali jurisdictione, saltem stante consuetudine: nam etsi iudex ordinarius ad gratias reddendum officium, arg. c. Inter cetera supra eodem, tamen super hoc potest habere consuetudinem certam & moderatam, qua uti potest, arg. c. Ad Apostolicam, §. fin. infra de Simon. Secundum Hostiensium hic num. 3. in verb. Ac emenda. Item potest levare sportulas secundum ea, quæ notantur per eundem Hostiensium in cap. Cum ab omni specie num. 2. & 8. infra de vita, & honestate Cleric. Quidam tamen intelligunt hanc Decretalem, & cap. Referente, de delictis puerorum in casu, in quo adest statutum, ut si quis tale quid commiserit tantum solvat; tunc enim potest levare, & sibi retinere, ut per Hostiensium in Summa hoc tit. §. Quid pertinet sub nu. 4. circa med. vers. Non tamen debet, sed hoc latius examinabitur in qu. seqq.

8 Ex facto quæsitum est, an Archiepiscopus Ulixbonensis possit Officiali suo Merino applicare pœnas pecuniarias, quæ ex Constitutione Synodali imponuntur eis, qui diebus festis tempore prædicationis res venales exponunt.

9 Hæc quæstio videtur solvenda ex dispositione juris communis: nam decreta Tridentini Concilii, quibus statuitur, ut pœnæ applicentur locis piis, non videntur ad hunc casum pertinere: nam c. 1. sess. 23. loquitur de pœnis non residentium, c. 3. sess. 25. de multis, quæ ob contumaciam interrogantur, c. 14. ejusdem sess. de pœnis in concubinos. In præsentem autem casu agitur de pœna ex constitutione Synodali inflicta iis, qui prædicationis tempore res venales exponunt. De jure communi verò Host. in Sum. de offic. Ordinar. dist. §. Quid pertinet sub nu. 4. circa med. vers. Non tamen debet, asserit pœnas pecuniarias in casibus permissis à statuto impositas posse sibi judicem Ecclesiasticum reti-

nere, ac in proprios usus convertere: sed pœnas, quas ipse per sententiam ex officio infligit, posse quidem sibi applicare, sed si velit evadere cupiditatis suspensionem, debere illas in piam causam expendere. Atque ita sentit Host. utroque casu posse judicem Ecclesiasticum convertere hujusmodi pœnas in proprios usus, sed de honestate non esse ita, quando ex suo officio opponuntur, & hanc sententiam Hostiensium sequuntur Joan. Andr. in cap. Licet sub num. 50. vers. Et consuluit Hostiens. & ibi etiam Henric. Boich. in fin. vers. Consuluit tamen, Anton. de Butr. etiam in fin. vers. Ultimo, Anchar. num. 2. vers. Et hic dicit, & Abbas sub num. 9. vers. Sed quæro quid fiet de ista pœna infra de pœnis, & idem Hostiens. & Jo. Andr. in cap. Pro humani, de homicid. lib. 6. Henricus Bortæus de Synod. Episcop. par. 3. artic. 1. num. 129. & seqq. Abbas in cap. Qui plerique in 3. notab. per illum textum de immunit. Eccles. Gemin. in cap. Quoniam col. fin. ubi etiam Præpos. sub num. 8. vers. Vos latius distinguite 18. dist. Henr. Boich. in cap. Irrefragabili col. 2. vers. Superiores provideant, & Felin. ibid. in §. Ceterum n. 8. & 9. supra eodem.

Prælati enim ex veteri opinione, atque usu ubique comprobata habent fiscum, & ex consuetudine pœnas pecuniarias suæ Cameræ applicare consueverunt, ut attestatur Bald. in Auth. Bona damnatorum num. 2. C. De bon. proscript. quem refert Joan. de Anan. in cap. Excommunicamus in princip. n. 9. de heret. Angel. de Malefic. in verb. Et ejus bona n. 30. Andr. Barbaria consil. 22. n. 12. lib. 3. & alii apud Julium Clar. in præct. §. fin. q. 80. vers. In hac autem materia.

Contra verò, id est, de jure communi, pœnas esse indistinctè applicandas locis piis, scripserunt idem Hostiens. in cap. Irrefragabili num. 21. vers. Caveat tamen supra eodem, ubi dicit cavendum esse Prælati Ecclesiasticis, ut pœnas pecuniarias in pios usus convertant, nec sibi imbuant, quia tunc vehementer presumuntur id facere non ad correctionem, sed ad quæstum, Gemin. in c. Si Canonico, §. Licet autem in 4. notab. de offic. Ordinar. lib. 6. Dec. in rubr. de judiciis in secunda lectura n. 66. Covarr. lib. 2. var. resol. cap. 9. num. 11. ubi ait esse quidem communem opinionem, Ecclesiasticam, & Prælatum diocesani fisco habere, non tamen id esset temerè permittendum, & explendam avaritiam Episcoporum, sed ut ea, quæ eorum fisco fuerunt delata, in usus pios erogentur.

Pro quibus videtur textus in cap. Presbyteri de pœnis, ubi compositionem Presbyteri interfecti jubet Pontifex pro dimidia parte in Ecclesia utilitatem, pro altera in elemosynam erogari: atque ita ibi notat gloss. in verb. Utilitatibus, & post alios Petr. de Anchar. in 4. notab. Quod multò magis procedit hoc casu, in quo Archiepiscopus potest alia ratione provideri officialibus suis, nempe ex redditibus admodum pinguis mensæ Archiepiscopalis, prout tenetur de jure, arg. c. Cum ab omni de vita, & honest. Cleric. & scripti latius in dist. c. Presbyteri à n. 24. de pœnis.

Porro idem Anchar. in dist. cap. Presbyteri num. 4. sic distinguit. Aut jus accusationem inducit, & pœna fisco applicatur, aut inducit actionem, & applicatur parti. Aut simpliciter loquitur, & censetur actionem inducere, & sequitur Silvest. in Summa in verb. pœna num. 26. Quæ tamen distinctio procedit de jure civili, non autem de jure Canonico, ut declarat Dec. in rubr. de judiciis d. n. 66. in 2. lectur.

Ceterum in hac opinione discrepantia admittunt omnes, posse Episcopum, si verè, & evidenter indigeat, in proprias necessitates hujusmodi pœnas à jure, vel constitutionibus præfinitas expendere, Hostiens. in cap. Irrefragabili n. 21. vers. Caveat tamen, ibi, nisi forsitan egeret sup. eod. quem ibi sequuntur Joan. Andr. num. 18. vers. Dicit hic Hostiens. Jo. de Anan. num. 14. Abb. in §. Ceterum nu. 1. & Felin. ibid. n. 9. vers. Limita dupliciter, ubi dicit ita ibi omnes tenere, & hic notant idem Host. num. 5. vers. Et idem dicit de Episcopo si egeret, Jo. Andr. num. 6. vers. Item si egeret, Butr. n. 8. post med. vers. Vel in suam utilitatem, Anchar. num. 2. vers. Non obstat, Præposit. post Gemin. in cap. Quoniam sub num. 8. vers. Dicit tamen Hostiens. 18. dist. Diaz in præct. criminal. Canonico c. 134. circa med. Covarr. var. resol. lib. 2. cap. 9. vers. Quintum, Joan. Lap. in rubr. de donat. inter virum, & uxorem §. 19. col. ult. Jul. Clar. in præct. §. fin. qu. 8. vers. In hac autem materia. Sic etiam obligatus ad elemosynam nomine alterius potest eam facere sibi ipsi, si sit in necessitate evidenti, ut docet Divus Thomas in 4. sentent. distinct. 9. quæst. 2. artic. 6. & in 2. 2. quæst. 185. artic. 7. ad fin. Abb. cons. 34. At-

Attingam in fin. lib. 1. & alii à Fel. relati in diēt. §. Caterum sub num. 9. vers. Limita dupliciter, sicut potest eam applicare suis consanguineis, si indigeant, ut notat Imol. in cap. 1. num. 2. & 6. de cohabit. Cleric. & mulier. Et hanc sententiam probavit Sac. Congregatio Concilii, quæ sæpius censuit Episcopum, si indigeat, posse pro se retinere eas tantum pœnas pecuniarias, quæ à sacris Canonibus, vel Synodali-
 18 bus statutis pro delictis ad certam quantitatem fuerint præfinitæ: eas autem, quæ vel ab ejus arbitrio, vel per sententiam nulla præcedente Canonum, vel statutorum Synodali-
 19 tum determinatione imponuntur, nequaquam aliis, quin piis locis, vel usibus applicare posse: verum pœnas Clericorum non residentium, item concubinariorum, ac multas pecuniarias semper piis locis esse applicandas, quemadmodum Tridentini Concilii decretis salubriter cautum est. Licet postea Sacra Congregatio existimaverit Episcopos pauperes consultius facturos, si pro hujusmodi applicationibus sibi, vel suis officialibus faciendis, ad Sedem Apostolicam recurrant, ubi dixi in cap. Presbyteri num. 22. de pœnis.

19 Ex his patet non licere Archiepiscopo hujusmodi pœnas Merino applicare: nam priorem Holtiensis sententiam, videlicet pœnas ex statuto impositas posse Episcopum in proprios usus convertere, jam rejecit S. Congregatio, nisi in casu indigentis, redditus autem Ecclesiæ Ulixibonen. dicuntur ascendere ad sexaginta millia aureorum.

Neque obstat, quod hoc casu Archiepiscopus applicet pœnas hujusmodi officiali Merino, qui nisi hoc lucro alliceretur, delicta Tabernariorum impunita remanerent in diminutionem divini cultus, & contemptum autoritatis Archiepiscopalis: nam responderetur, huic inconvenienti non esse obvian-
 dum per aliud inconveniens, c. Is autem, & c. Nequis 22. qu. 2. c. Non magnoperè, & ibi gloss. infr. ne Clerici, vel Monach. & in puncto respondit eadem S. Congregatio Concilii consultata ab Episcopo Montis Alcini: nam

cum is petisset facultatem applicandi suis ministris saltem dimidiam partem pœnarum hujusmodi, sicut fecerant ejus antecessores; cum præ inopia ipse non posset salarium constituere, eaque de causa vix reperiretur, qui operam suam ejus Curia præstare vellet: Sacra Congregatio censuit hujusmodi ministros ea de causa nihil percipere debere, nec quidquam esse contra jus, quod aliquid percipi verat concedendum. Cui consonat alia declaratio edita tempore
 20 Cardinalis Alexandrini: nam cum Episcopus Tudertinus quesivisset, an Vicario Episcopalis Curia ex penis, & mulctis aliqua portio assignari posset pro ejus mercede, ut vigilantius criminibus indagandis incumberet juxta antiquum ritum ipsius Curia: Sac. Congregatio censuit non posse.

Rursus non obstat, quod dicta Constitutio fuerit observata per quadraginta annos, ideòque præsumatur confirmatio Apostolica, gloss. 1. in cap. Per venit de censib. Seraph. decis. 536. num. 5. Quoniam id fortè posset procedere, si probaretur scientia specifica, & patientia Papæ, ut declarat Cardin. in proem. Clement. 8. Universitati num. 2. vers. Dic melius, & patet exemplo alienationis bonorum Ecclesiæ sine beneplacito Apostolico; in quo cum sit necessaria scientia Papæ, illa non præsumitur ex antiquitate temporis, ut pluribus probat Alexand. conf. 9. Viso themate nu. 8. lib. 3. Afflict. decis. 107. num. 7. Cravett. de antiq. temp. 3. part. in princ. num. 18.

Ac postremò tollitur objectum, quia ex sententia Sac. Congregationis pœna pecuniariae fuit ab Episcopo piis usibus applicanda, contraria consuetudine non obstante.

Adverte tamen, quia pœnae violentium dies festos pro
 23 tertia parte debentur accusatori, & pro quarta executoribus ex peculiari Constitutione S. Pii V. Cum primum, vers. Cum verò dierum festorum, & inferius, vers. Multa autem pecuniariae, ut dixi in c. Presbyteri n. 34. & 35. de pœnis, & ibi vide latius per discursum de hac materia applicationis pœnarum.

DE OFFICIO ORDINARI I.

Gregorius IX. Episcopus Suanen.

CAPUT XIX.

GRave gerimus, quod, cum in Ecclesiam sanctæ Mariæ de Orbitello, & quasdam alias in tua diœcesi existentes, ad Monasterium sancti Anastasii de Urbe spectantes, nullam jurisdictionem habeas ordinariam, aut etiam delegatam, occasione literarum nostrarum, quas super correctione Clericorum tibi transmisimus, in eas interdicti, ac in Clericos earundem suspensionis sententias promulgasti: quamquam Abbas ejusdem Monasterii eos corrigere sit paratus: & infra. Mandamus quatenus si est ita, prudenter corrigens per teipsum quæ minus providè attentasti, prædictas sententias sine difficultate relaxes.

S U M M A R I U M.

- 1 **O**rdinarius in vim rescripti de corrigendis Clericis sue diœcesis non potest procedere contra exemptos.
- 2 Mandatum jurisdictionis excitativum non ampliat jurisdictionem, sed commensuratur potestati jurisdictionis antiquæ excitatæ.
- 3 Appellatio ad Metropolitanum non impeditur per litteras commissionis excitativas jurisdictionis Ordinarium.
- 4 Clausula, autoritate nostra procedas, importat jurisdictionem delegatam.
- 5 Delegatus Papæ an procedere possit contra exemptos, si in litteris non sit facta mentio exemptionis.
- 6 Sententia Ordinarium in exemptos est ipso jure nulla ex defectu jurisdictionis, & n. seqq.
- 7 Relaxari debet de facto, quod de facto processit.
- 8 Exemptus excommunicatus à jure in casu Papæ non reservato, an possit absolvi ab Ordinario loci.
- 9 Ecclesiæ, & personæ exemptæ, vel nullius diœcesis tam seculares, quam regulares, an & quibus casibus Prosp. Fagnan in I. Libr. Decretal.

hodie subsint visitationi, & jurisdictioni Episcopi, & num. seqq. usque in fin.

- 10 Locus exemptus in quo differat à loco nullius diœcesis.
- 11 Episcopi visitationi, vel jurisdictioni, an & quando subsint Ecclesiæ seculares exemptæ.
- 12 Ecclesiæ exemptæ regulares.
- 13 Monasteria in Congregationem non redacta.
- 14 Monasteria non curata.
- 15 Parochiales Monasterio unite.
- 16 Monasteria non curata, in quibus viget regularis observantia.
- 17 Monasteria commendata.
- 18 Ecclesiæ regulares non curata, nec commendata.
- 19 Ecclesiæ nullius diœcesis regulares.
- 20 Beneficia regularia nullius diœcesis quoad seminarium.
- 21 Ecclesiæ seculares nullius diœcesis.
- 22 Personæ seculares nullius diœcesis.
- 23 Clerici nullius diœcesis quoad Synodum.
- 24 Regulares personæ nullius diœcesis.
- 25 Regulares Curati nullius diœcesis.

- 26 Regulares nullius diœcesis quoad processiones.
 27 Item quoad ordines, & dimissorias.
 Item quoad falsam monetam, n. 80.
 28 Personæ seculares exemptæ curam animarum exercentes.
 29 Aut non exercentes.
 30 Exempti seculares privilegio personali, vel locali, & Capitula Cathedralium.
 31 Regulares degentes extra claustra.
 32 Apostata, & ejectioni.
 33 Regulares extra claustra in civilibus causis.
 34 Regulares degentes intra claustra.
 35 Et quando censeantur intra claustra degere.
 36 Personæ seculares intra claustra degentes.
 37 Regulares subsunt Episcopo in casibus infra scriptis, videlicet: Cum delinquant in administratione alicujus Sacramenti.
 38 Cum delinquant circa personas, clausuram, & administrationem Monasteriorum Monialium.
 39 Quoad presidendum electioni Abbatis, & quoad confessiones Monialium, & bonorum administrationem.
 40 Cum evulgant libros non servata forma Concilii.
 41 Quoad lectionem sacre Scripturae.
 42 Cum prædicant sine licentia Episcopi, vel benedictione, aut eo contradicente.
 43 Cum prædicant errores, & scandala, & quoad fidei professionem.
 44 Quoad Conservatores.
 45 Quoad indulgentias, & elemosynas.
 46 Quoad celebrationem Missarum.
 47 Cum administrant bona Confraternitatum, vel Hospitalium.
 48 Quoad visitationem Confraternitatum in Ecclesiis Regularium.
 49 Quoad interstitia, & ordines.
 50 Cum audiunt confessiones sine Episcopi licentia, aut ea expirata, vel revocata.
 Et an, & quando semel approbati ad confessiones reprobari possint, ibidem.
 51 Quoad accessum ad Synodum diœcesanam.
 52 Quoad præfixionem numeri Monialium.
 53 Quoad erectionem Monasteriorum utriusque sexus.
 Et quia auctoritate, & quibus conditionibus Monasteria sint erigenda, ibidem.
 54 Cum reperti fuerint extra Conventus sine mandato suorum Superiorum.
 55 Cum studiorum causa absentes in Conventibus non habitant.
 56 Quoad clausuram Monasteriorum Monialium.
 57 Quoad licentiam Monialium exeundi à Monasterio.
 58 Quoad licentiam ingrediendi Monasteria Monialium.
 59 Quoad licentias accedendi ad Colloquia cum Monialibus.
 60 Quoad sus educendi Abbatissam pro institutione alterius Monasterii.
 61 Quoad oblationem Confessoris extraordinarii pro Monialibus.
 62 Cum se in Congregationem redigere neglexerunt.
 63 Quod Monasteria Monialium Sedi Apostolica immediate subiecta.
 64 Quoad Vicarios perpetuos in Parochialibus Monasterio unitis, & amovibiles in Monasteriis curatis.
 65 Quoad publicationem censurarum Episcopalem.
 66 Quoad dies festos ab Episcopo indictos.
 Et quid quoad ritus, & conciones, ibid.
 67 Quoad controversias de præcedentia.
 68 Quoad publicas processiones.
 69 Cum delinquant extra claustra notorie, & cum scandalo.
 70 Quoad novitiorum renunciaciones.
 71 Quoad explorationem puellarum Deo dicandarum.
 72 Quoad iudicium nullitatis professionis.
 73 Quoad executionem decretorum, sess. 25. de regul.
 74 Quoad quartum funeralium.
 75 Cum ob notorium delictum sunt excommunicati.
 76 Cum impediunt Episcopum in exercitio jurisdictionis.
 77 Quoad expositionem Sanctissimæ Eucharistie.
 78 Cum in Monasteriis posthac recipiendis actu non in-

habitanti duodecim Religiosi.

- 79 Cum monetam auream, vel argenteam in Italia adulterant.
 81 In Conventibus suppressis, ac postea restitutis donec habuerint redditus pro duodecim Religiosis.
 82 In Conventibus non suppressis, in quibus non aluntur sex Religiosi.

GRave. Per rescriptum, quo Papa mandat Ordinario, ut corrigat Clericos suæ diœcesis, non datur ei jurisdictione super exemptos. Hoc dicit secundum Joannem Andr. & alios communiter. Vel sic: Mandatum directum Ordinario non ampliat jurisdictionem, nec confert eam quoad Ecclesias in ejus diœcesi existentes sub jurisdictione, & potestate Abbatum, Baldus. Sunt duæ partes. In prima, Conquestio, In secunda, Provisio ibi, Mandamus.

Nota primò ex hoc textu per mandatum jurisdictionis excitativum non ampliari jurisdictionem in exemptos, quia mandatum hujusmodi commensuratur potestati jurisdictionis antiquæ excitatæ, & illius terminos non egreditur. Et sic cum id mandatur, quod prius competebat de jure communi, non creatur nova potestas, quia expressio illorum, quæ insunt sui natura, nihil operatur, secundum Ant. de Butr. *hic num. 3. & 6.* Quod facit contra Episcopos, qui studiosè procurant sibi mandari per litteras S. Congregationis Episcoporum, ut procedant in aliqua causa civili, vel criminali aliàs spectante ad eorum ordinariam jurisdictionem eo tantum sine, ut sic impediatur appellacionem ad Metropolitanum: nam per regulam hujus Decretalis patet eos per hujusmodi litteras non effici delegatos, ut necesse sit appellare ad delegantem juxta gloss. *fin. in ca. Dilecti, il terzo infra de appellat.* Unde si causa sit appellabilis, ad Archiepiscopum poterit nihilominus appellari, perinde ac si mandatum hujusmodi non emanasset, ut est casus apertus in *cap. Licet supra eodem*, etenim ut hic dicit Goffred. hoc casu rescribitur incitando eorum officium, non delegando. Cujus dictum sequuntur Hostiensis *nu. 3. in ver. Transmissimus*, Joan. Andr. *in eodem ver. & num. 1. Cardin. num. 2. in 4. opposit. Butr. num. 2. & 3. Anchar. n. 1. in 3. not.* Et ita aliquando suas litteras declaravit eadem Sacra Congregatio. Quinimò interdum ad has pravas interpretationes submovendas Sanctissimus mandavit exprimi in litteris commissionis, ut Episcopus procedat auctoritate sua ordinaria. Si tamen in litteris apposta esset clausula, *nostra auctoritate*, Delegatus censeretur, secundum Collectar. *hic in princ.*

An autem eo casu Episcopus delegatus à Papa procedere possit contra exemptos, si de exemptione nulla sit facta mentio in litteris, Hostien. *hic num. 2. in ver. Occasione litterarum*, sentit non posse procedere, quia in generali mandato non includuntur exempti ex defectu intentionis Papæ. Et cum eo transit Joan. Andr. *n. 3. in ver. Transmissimus*. Sed contrarium tenet Abbas *nu. 5.* quia hoc casu scribitur Ordinario tamquam cuilibet extraneo, nec est opus facere mentionem de exemptione, quia in nullo derogatur privilegio exemptionis, cum Ordinarius procedat ut Delegatus Papæ, & tamquam Delegatus non inferat præjudicium exemptioni, cum gerat vices Papæ. Et hæc est ratio cur Concilium Tridentinum, dum tribuit Episcopis auctoritatem in exemptos, jubet eos procedere tamquam Sedis Apostolicæ Delegatos, ut *in c. 3. sess. 6. in c. 8. sess. 7. in c. 4. sess. 14. in c. 9. sess. 24.* & sæpè alibi. Nimirum quia auctoritate delegata jura exemptorum non violantur, ut dixi in *c. Tuarum n. 31. & 32. infr. de priv.* Ceterum opinio hæc Abbatis singularis est, nam reliqui omnes tenent contrarium. Unde non videtur recedendum à sententia Host. & Jo. Andr. contra quam difficile esset in practica obtinere, ut inquit Fel. *hic n. 5.* ubi hanc partem pluribus confirmat, & ad motiva Abb. respondet.

Secundò nota sententiam, quam præfert Ordinarius in exemptos, esse ipso jure nullam ex defectu jurisdictionis, quod evidenter probat hæc Decretalis ibi, *nullam habeas jurisdictionem ordinariam, aut etiam delegatam*, & notat gloss. *fin. Host. num. 4. in ver. Relaxes*, Butr. *num. 3. Card. n. 2. vers. Secundo oppono*. Neque obstat verbum, *relaxes*, quia secundum Innocentium intelligitur de facto, ut sic de facto rescindatur, quod de facto processit, ut in *cap. Dilecto infra de testament.* Magnæ enim prudentiæ est erro-

rem proprium revocare, *cap. Magnæ* 22. qu. 4. Hostiens. *hic in ver. Relaxes*, & Bald. *num. 1.* qui propterea exponit verbum, *attentatum*, id est, à jure non consummatum, & sic de facto. Vel dic relaxes, id est, relaxatas esse ostendas. Simile *in cap. Accedens infra lit. non contest.* Quas duas solutiones ponit hic gloss. *fin.* cum qua alii transeunt.

Procedit autem hæc conclusio, etiam si exempti ab Ordinario citati non venerint allegaturi suam exemptionem, quia nihilominus si eorum exemptio sit notoria, sicuti est exemptio regularium, processus Ordinarii est nullus, ut per Collectar. *hic num. 5.* de quo articulo scripsi plenè in *dist. c. Tuarum infra de privileg.*

8 Sed numquid exemptus excommunicatus à jure in casu Sedi Apostolicæ non reservato possit absolvi ab Ordinario loci, Feder. de Sen. contuluit posse absolvi, sed eum re-
fellit Abb. *hic n. 4.* per tex. juncta gloss. not. in *Clemen. pen. de sentent. excomm.* & per textum *hic in ver. Nullam jurisdictionem habeas.* Et plenius hunc articulum examinat in questione sua incip. *De Clericali ordine insigniti.* Et hanc partem efficaciter probat decretum Concilii Tridentini in doctrina de *Sacramento Pœnitentiæ* *sess. 14. c. 7. de casuum reservat.* juncto textu hic, nam in *dist. c. 7.* dicitur: Quoniam ratio, & natura judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur; persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinatam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem. Hæc ibi. Sed Ordinarius in exemptos nullam habet jurisdictionem ordinariam, vel delegatam, ut hic deciditur. Ergo sententia absolutionis nulla est. Concordat *c. Omnis de pœnitent. & remis. c. Pastorialis, §. Præterea supra eodem.*

9 QUÆRO, An & quibus casibus hodie Ecclesiæ, & personæ exemptæ, vel nullius diœcesis tam sæculares, quam regulares sub sint visitationi, & jurisdictioni Episcopi.

Quoniam de visitatione, ac jurisdictione Episcoporum in Ecclesias, & personas hujusmodi varia Decreta in Tridentino Concilio, atque in Constitutionibus Apostolicis ad idem Concilium spectantibus reperiuntur, & ob multiplicem casuum diversitatem facile possunt perplexitatem ingerere; non abs re futurum existimavi illa omnia aliquo ordine distinguere, atque in compendium referre, ut usui esse possint.

10 Ad evidentiam præmittendum est Ecclesias exemptas hoc differre ab Ecclesiis nullius diœcesis, quod Ecclesiæ exemptæ in diœcesi esse dicuntur, ut clarè probat littera hujus text. ibi, *In tua diœcesi existentes.* Idem probat text. in *c. Cum Episcopus hoc tit. lib. 6.* dum dicit in qualibet parte suæ diœcesis, dummodò in loco non exempto. Ergo locus exemptus est in diœcesi, prout ibi ponderat Gemin. *in 3. not. & Franch. in 2. not.* Idem tenet gloss. *Clem. 1. in ver. Aut earum de foro compet. Cardin. in Clemen. Ne Romani, §. Sanè in 5. quest. de elect. Abb. hic in 1. not. & Felin. post alios num. 1.* Ecclesiæ verò nullius diœcesis neque sunt de diœcesi, neque in diœcesi, ut verba ipsa sonant, & tradit Rota *dec. 207. num. 2. par. 2. divers.* Constituitur enim locus nullius diœcesis non per simplicem exemptionem à jurisdictione diœcesani, sed per dismembrationem territorii cum omnimoda jurisdictione inferioris Prælati in Clerum, & populum exclusivè Episcopo; gloss. communiter approbata in *d. Clem. 1. in ver. Diœcesanis de foro compet. & ex sententia Sac. Congregationis Concilii dixi in cap. Nullus num. 20. infra de Parochiis.* Itaque status nullius diœcesis liberat non modò à subjectione, sed etiam à situatione, & denominatione; exemptio verò à subjectione tantum, Vitalin. in *Clem. 2. n. 44. de privil. Franch. in c. 2. §. Statuto, vers. Sed advertit, de constit. lib. 6.* quas differentias latius prosequor in *c. Cum contingat infra de foro compet.*

His præhabitis, primò agendum de Ecclesiis, deindè de personis.

11 Ecclesiæ aut sunt exemptæ, aut nullius diœcesis, prout hæc duæ species distinguuntur à Concilio in *cap. 10. & cap. 18. sess. 23. & in cap. 9. sess. 24.* Si exemptæ, aut sunt sæculares, aut regulares. Si sæculares sunt, Episcopus potest eas visitare tanquam Sedis Apostolicæ delegatus *ex c. 8. sess. 7.* Quod procedit etiam si dictæ Ecclesiæ sæculares exemptæ sint commendatæ, & sive illis cura animarum imminet, sive non, ut patet in *c. 8. ver. Nec non beneficia sess. 2. Prosper. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.*

Si verò Ecclesiæ exemptæ sint regulares, aut in Monasteriis viget regularis observantia, aut non; si viget, aut Monasteria non sunt redacta in Congregationem, aut sunt redacta. Primo casu si infra annum regulares neglexerint se in Congregationem redigere, habet Metropolitanus tanquam delegatus Sedis Apostolicæ auctoritatem eos convocandi pro prædictis causis; eoque prædicta exequi non curante, Monasteria hujusmodi subiciuntur Episcopis tanquam Sedis Apostolicæ delegatis, in quorum diœcesibus sita sunt, juxta *c. 8. sess. 25. de regul.*

Secundo casu, aut Monasteriis in Congregationem redactis imminet cura animarum personarum sæcularium, aut non. Si imminet, visitari possunt ab Episcopo diœcesano in his tantum, quæ curam animarum, & Sacramentorum administrationem concernunt *ex c. 11. sess. 25. de reg.* Quod tamen fallit in tribus casibus ibi exceptis in *vers. Excepto Monasterio.* Et hæc tres fallentiæ iterum sublimantur in fine *d. c. 11. vers. Salvo tamen illorum Episcoporum jure.* Quod si Monasterio Parochiales Ecclesiæ perpetuò unitæ, vel annexæ reperiuntur, Episcopus potest illas visitare *ex cap. 6. sess. 7.* Non tamen potest visitare domus ipsatum Parochialium, in quibus non viget regularis observantia, sed soli Parochi regulares ab ipso approbati habitant, ut aliàs respondit S. Congregatio. Potest etiam Episcopus in iisdem Parochialibus unitis erigere Vicarias perpetuas ad præscriptum *d. c. 7.* quas tamen erigere nequit, si cura incumbat Monasterio, sed tantum uti potest facultate sibi attributa in *d. c. 11. vers. Nec ibi aliquid,* ut sæpius fuit resolutum. Si verò iisdem Monasteriis in Congregationem redactis cura animarum non imminet, nullo modo possunt ab Episcopo visitari, etiam si sint commendata, cum facultas Episcopis attributa in *d. c. 8.* visitandi Monasteria qualitercumque commendata restringatur ad ea tantum, in quibus non viget regularis observantia, ut in *vers. In quibus non viget.*

Si verò in dictis Ecclesiis regularibus non Curatis regularis observantia non vigeat, tunc aut illæ sunt commendatæ, aut non. Si commendatæ possunt ab Episcopo visitari, sive illis imminet cura animarum, sive non, *ex d. c. 8. sess. 21.* Idque auctoritate delegata, quia illa particula, *etiam,* in illis verbis: *Etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegatis in dicto c. 8. sess. 21.* Fuit apposita ad distinctionem Ecclesiarum non exemptarum, quæ auctoritate ordinaria visitari possunt, vel certè cumulatè jurisdictione ordinaria cum delegata, ut aliàs perpendit Sac. Congregatio. Quod tamen dictum est de Monasteriis Commendatis, non habet locum in iis Monasteriis, seu Prioratibus, quæ suorum ordinum Capitibus sub sunt, ut declaratur in *c. 20. sess. 25. de regul.*

Quod si prædictæ Ecclesiæ regulares non curatæ non sint commendatæ, Episcopus nullam habet auctoritatem illas visitandi, ut patet tum *ex cap. 20. in fin. sess. 25. de regul.* tum quia *c. 8. sess. 7.* quod tribuit Episcopo facultatem visitandi Ecclesias exemptas, ex sententia Sacre Congregationis non habet locum in Ecclesiis Regularibus, & Regulares, interpretata est eadem Congregatio etiam Monasterio unitas, aut ab eo dependentes, si eis à Regularibus deferriatur.

Ecclesiæ autem nullius diœcesis, aut sunt regulares, aut sæculares. Si regulares, Episcopus non potest eas visitare, nec ullam in eas auctoritatem exercere, quia *c. 9. sess. 24.* restringit se ad Ecclesias sæculares dumtaxat in *vers. Eadem etiam;* quemadmodum & *c. 18. sess. 23.* quod Seminario Clericorum jubet uniti beneficia, etiam nullius diœcesis, statim adjicit verba illa non tamen regularia.

Quod procedit etiam si prædictis Ecclesiis Regularibus nullius diœcesis cura animarum imminet quia *c. 11. sess. 25. de regul.* non habet locum in Ecclesiis nullius diœcesis, ut patet ibi, *Episcopi in cujus diœcesi sita sunt.* Item procedit sive sint commendatæ, sive non, quia *cap. 8. sess. 21.* tribuens Episcopis facultatem visitandi Monasteria commendata, loquitur de Monasteriis, & beneficiis regularibus exemptis; non autem nullius diœcesis, ut patet ex verbis text. ibi, *etiam exempta,* quam ex ampliatione, quæ de *d. c. 8.* postea facta fuit ad Ecclesias sæculares nullius diœcesis in *c. 9. sess. 24.* Solum in casu *c. 18. vers. Et quia ad Collegii sess. 23.* Regularia beneficia nullius diœcesis Episcopi jurisdictione agnoscunt, cum obligentur contribuere Seminario Episco-

- pi, ut patet, ibi beneficiorum quorumcumque etiam si exempta, etiam si nullius diœcesis. Quod est intelligendum de Seminario Episcopi, intra cuius diœcesis fines dicta beneficia sita sunt, aut si extra fines de Seminario Episcopi, cuius Cathedralis Ecclesia proximior est, ut inferius distinguemus in Ecclesiis secularibus.
- 31 Si verò Ecclesiæ nullius diœcesis sint seculares; tunc aut sunt omnino extra fines cuiusque diœcesis, sive Origine, sive Privilegio, sive præscriptione, secundum ea, quæ dixi in cap. Nullus num. 12. infra de Parochis; & tunc potest eos visitare Episcopus, cuius Cathedralis Ecclesia proximior est ex cap. 9. sess. 24. Idque autoritate tantum delegata, ut illic patet. Aut sunt intra fines alicujus diœcesis: & tunc potest huiusmodi Ecclesias seculares visitare Episcopus, intra cuius diœcesis fines existunt, qui potest etiam illorum subditos ordinare, eisque dimissorias ad ordines suscipiendos concedere, juxta cap. 10. sess. 23. ut alias interpretata est S. Congregatio. Hactenus de Ecclesiis.
- 32 Personæ similiter aut sunt nullius diœcesis, aut exemptæ. Si nullius diœcesis, aut sunt seculares, aut regulares. Si seculares Episcopus in dictis locis potest tantum eas visitare tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus, juxta distinctionem superius propositam in visitatione Ecclesiarum secularium nullius diœcesis: nam Episcopus visitans huiusmodi loca in vim d.c. 9. sess. 24. ex mente S. Congregationis admitti debet ad visitationem plenariam non tantum Ecclesiæ, sed etiam Cleri, & populi ibi existentis.
- 33 Et ad exemplum visitationis, Clerici nullius diœcesis teneant accedere ad Diœcesanam Synodum illius Episcopi, qui ex Concilio potest eos visitare, ut S. Congregatio declaravit; sed excepta visitatione, & Synodo, item ordinibus, ac dimissoriis, ut supra num. 11. & infra num. 17. nulla facultas per Concilium conceditur Episcopo in personas eorundem locorum, Idèdque cum Episcopus Feregrinus consulisset S. Congregationem, An Concilium Tridentinum quotiescumque mandat aliquid fieri per Episcopum, det ei jurisdictionem etiam in exemptos, & eorum subditos tam existentes intra suam diœcesim, quam extra eam, Cathedrali tamen ipsius Episcopi proximiores, & ab ipso Episcopo visitandos: Congregatio respondit affirmativè, dum tamen sit intra diœcesim Episcopi.
- 34 Si verò personæ nullius diœcesis sint regulares, nullatenus visitationi Episcopi subiciuntur, quia d.c. 9. sess. 24. ut superius dictum est, restringit se ad Ecclesias seculares tantum.
- 35 Quod habet locum etiam si regulares nullius diœcesis in Monasteriis, seu domibus regularibus, aut alias animarum curam personarum secularium exerceant, quia decreta Concilii, quæ subiciunt regulares jurisdictioni Episcopi in his, quæ dictam curam, & Sacramentorum administrationem concernunt, restringunt se ad loca, quæ in diœcesi Episcopi sita sunt, ut patet in casu c. 2. sess. 5. ibi modò re ipsa in diœcesi sunt, Et generaliter in c. 11. sess. 25. de regul. in illis verbis: In cuius diœcesi sita sunt. Et in his terminis etiam loquitur Const. Greg. XV. de exemptorum privilegiis: non enim comprehendit personas nullius diœcesis, ut alias Sac. Congregatio declaravit. Quemadmodum autem Episcopus non potest regulares nullius diœcesis visitare; ita nec ullam in eos jurisdictionem exercere. Idèdque Monachos Sanctissimæ Trinitatis Caven, Sac. Congregatio censuit non posse cogi ab Episcopo accedere ad publicas processiones in vim c. 13. sess. 25. de regul. tum quia nullius diœcesis, tum quia non possunt dixi exempti, cum nunquàm subiecti extiterint.
- Verumtamen in duobus casibus Regulares eorundem locorum agnoscunt Episcopi superioritatem.
- 27 Primus est quoad ordines suscipiendos in cap. 10. sess. 23. Secundus est quoad litteras dimissorias in eod. c. 10. nam superiores Regulares nullius diœcesis subditis regularibus dimissorias concedentes ex sententia S. Congregationis teneant illas dirigere ad Episcopum proximiorum, vel ad Episcopum intra cuius diœcesis fines existunt, ut superius distinximus in visitatione Ecclesiarum secularium nullius diœcesis.
- 28 Personæ itidem exemptæ, aut sunt seculares, aut regulares. Si seculares, aut curam animarum exercent, aut non. Primo casu in iis, quæ d. curam, & Sacramentorum administrationem concernunt, subsunt jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi diœcesani, ex dict. cap. 11. sess. 25. de regul. & ex prædicta Constitutione Gregorii XV. de exemptorum privilegiis, ut inferius dicitur n. 27.
- Secundo casu similiter possunt visitari ab Episcopo auctoritate delegata, ex c. 4. sess. 6. At si Episcopus in sua Ecclesia federit subsunt illius jurisdictioni in causis criminalibus etiam extra visitationem, ut patet ex c. 4. sess. 14. Porro hic text. videtur pugnare cum decreto cap. 14. sess. 7. nam in dict. cap. 4. decernitur, ut Clerici seculares possint puniri ab Episcopo etiam extra visitationem, non obstantibus quibusvis exemptionibus. In decreto autem d. cap. 24. in causis exemptorum jubetur servari Constitutio, c. Volentes de privileg. lib. 6. qua præservantur exemptorum privilegia, & declarantur non habere locum in tribus casibus delicti, seu contractus, aut rei litigiosæ. At pro conciliatione observandum est dict. cap. 4. loqui de exemptionibus personarum dumtaxat; nam cum in cap. 3. sess. 6. statutum esset, ut nullus Clericus secularis cuiusvis privilegii personalis prætextu tueri se posset contra visitationem Episcopi: supervenit postea cap. 4. sess. 14. quo fuit ampliatum d. c. 3. quoad Clericos seculares etiam extra visitationem. Unde manifestum est d. cap. 4. procedere tantum in Clericis secularibus habentibus personale privilegium; cum veniat ampliativè ad dict. cap. 3. quoad similiter loquitur de Clericis secularibus simile privilegium habentibus, ut indicant verba illa, cuiusvis personalis, &c.
- At verò decretum dict. cap. 14. sess. 7. loquitur tantum de exemptionibus mixtis, id est, concessis loco, & personis simul. Quod manifestè liquet ex Decretali dict. c. Volentes, à Concilio innovata, quæ dum subicit Episcopo exemptos quotiescumque delinquant, seu contrahunt, aut res sita est extra locum exemptum, apertè supponit eorum exemptionem esse mixtam: nam si esset merè personalis, nunquam posset verificari distinctio illa, an delinquant, seu contrahant, aut res litigiosa consistat in loco exempto, an extra eum. Itaque privilegia exemptionum personalia in criminalibus sunt funditus sublata à Concilio in d. c. 4. in favorem Episcoporum residentium. Mixta verò restricta sunt in d. c. 14. ad tres casus exceptos in d. c. Volentes.
- Capitula item exempta Cathedralium, & aliarum majorum Ecclesiarum, illorumque personarum ab Episcopo, vel aliis majoribus Prælatibus per se ipsos, vel illis, quibus sibi videbitur adjunctis visitari possunt etiam auctoritate Apostolica ex c. 4. sess. 6. quod jam sæpius censuit Sacra Congregatio habere locum in Capitulis dumtaxat, quæ privilegio, vel alio speciali jure tumentur se adversus jurisdictionem Episcopi. Extra visitationem verò servandum c. 6. sess. 25. de reformat. quod similiter ex sententia Congregationis non habet locum nisi in Capitulis exemptis.
- Si verò personæ sint regulares, aut degunt extra claustra, aut intra. Si degunt extra, visitari, corrigi, & puniri possunt ab Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ delegato, ex c. 3. sess. 6. Quod tamen procedit in visitatione tantum, ut patet ex ampliatione, quam de dicto cap. 3. facit cap. 4. sess. 14. ad Clericos seculares etiam extra visitationem, ut Sacra Congregatio declaravit. Ex Bulla tamen Pii IV. super residentia Episcoporum regulares extra claustra degentes etiam extra visitationem puniri possunt ab Episcopis, si in suis Ecclesiis resederint. Et similiter regulares apostatæ, & ejecti indistinctè subsunt Episcoporum jurisdictioni, ut patet ex decretis editis à Sacra Congregatione Concilii de Apostatis, & ejectis, Sed & in civilibus causis mercedum, & miserabilium personarum Regulares extra Monasterium degentes quomodolibet exempti, etiam si certum iudicem non habeant coram locorum Ordinariis, tamquam in hoc à Sede Apostolica delegatis conveniri, & jure medio ad solvendum debitum cogi, & compelli possunt, ut statuitur in c. 14. sess. 7.
- Si verò regulares degant intra claustra, tunc pro regula constituitur, ut nullo modo subsint visitationi, aut jurisdictioni Episcopi. Quod probatur in c. 11. in vers. Sive iis, qui legitime sess. 24. & clariùs in c. 20. in fin. sess. 25. de regul. nec quidem ratione delicti commissi, contractus iniri, aut rei litæ extra locum exemptum; nam cum regulares reperiantur specialiter privilegiati etiam in dictis tribus casibus exceptis, non comprehenduntur in constitutione, c. Volentes de privileg. lib. 6. ac proindè nec in decreto Concilii, c. 14. sess. 7. dictâ Constitutionem innovante, ut articulo diligenter discusso alias censuit S. Congregatio. Et inde fit, ut
- Con-

- Concilium attribuat Episcopis potestatem in regulares degentes intra claustra in certis tantum calibus, ut inferius dicitur. Unde in reliquis salva manent illorum iura, ac privilegia. Censentur autem degere intra claustra etiam cum degunt in Parochialibus Monasterio unitis. Ideoque etiam si curam animarum exercent, si delictum non concernens curam animarum, & Sacramentorum administrationem commiserint; non possunt puniri ab Episcopo in vim dicti cap. 3. ut in Canonico Regulari Lateranensi olim respondit Sacra Congregatio. Idemque respondit si Regulares degant in domo ad erectionem Monasterii destinata, ibique sub Superiore regulariter vivant.
- 36 Quicumque autem de Regularibus intra claustra degentibus dicta sunt, eadem habent locum etiam in personis secularibus, quæ eorum Monasteriis, seu militiis actu inserviunt, intra eorum septa, ac domos resident, ac sub eorum obedientia vivunt, ut patet in cap. 11. sess. 24. vers. *Exceptis tamen*, & in eodem cap. 21. vers. *Præter eas, quæ sunt sess. 25. de regul.* & in Bulla Greg. XIII. quæ incipit *Circumspecta*. A regula superius proposita excipiuntur casus infra scripti, in quibus Regulares etiam intra claustra degentes sub sunt visitationi, aut jurisdictioni Episcopi.
- 37 Primus casus est in Regularibus, qui quamvis non exercent animarum curam personarum secularium, tamen administrant personis secularibus aliquod Sacramentum prævia Episcopi licentia, aut in alicujus Sacramenti administratione de facto absque ulla auctoritate se ingerunt: nam & si hoc casu non subsint Episcopo in vim Concilii, eò quòd cap. 11. sess. 25. de regul. non habeat locum nisi in regularibus exercentibus curam animarum personarum secularium Monasteriis incumbentem: tamen supervenit postea Constitutio Greg. XV. de exempt. privil. compilata in Sac. Congregatione Concilii, quæ ipsius Concilii dispositionem in dict. cap. 11. ampliavit ad exemptos tam seculares, quam regulares, etiam aliquod Sacramentum administrantes; subiecit enim illos in his, quæ eandem administrationem concernunt, plenè in omnibus jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ delegati; cum tamen ex d. cap. Episcopus habeat jurisdictionem ordinariam, non delegatam in regulares curam animarum exercentes, ut indicant verba illa, *sub sunt immediatè*. Cæterum facultas Episcopi eo casu attributa per dictam Constitutionem non habet locum nisi cum regulares delinquant in administratione alicujus Sacramenti: nam & si Constitutio initio generaliter subiciat regulares omnimodæ jurisdictioni Episcopi in his, quæ dictam administrationem concernunt: tamen restringitur postea in vers. *Ita ut Episcopi, &c.* ad personas in supra dictis casibus delinquentes dumtaxat, ut interpretata est S. Congregatio Concilii, ex cuius voto edita fuit prædicta Constitutio, eamque interpretationem ad se relata postea approbavit Gregor. Constitutionis conditor.
- 38 Secundus, tertius, & quartus casus est, cum regulares delinquant circa personas degentes intra septa Monasteriorum Monialium, aut circa earundem Monialium claustram, aut circa bonorum administrationem Monasteriorum Monialium: nam in his tribus casibus etiam si Monasteria sint ipsis Regularibus subiecta; tamen nullis privilegiis, & exemptionibus Regulares tueri se possunt, quo minus ab Episcopo loci tamquam in hoc a Sede Apostolica delegato quoties, & quando opus fuerit, puniri, & corrigi valeant, ut statuitur in eadem Const. Greg. XV. in §. *Ad hæc*.
- 39 Quintus, sextus, & septimus habentur in ipsa Constitutione, §. *Ac similiter*, ubi indulgetur Episcopis, ut possint unà cum superioribus regularibus Abbatissarum electionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere; Et in regularibus, qui deputari non possunt ad audiendas confessiones Monialium etiam regularium subiectarum sine Episcopi approbatione, & in regularibus administrantibus eorundem Monasteriorum bona, qui adhibitis superioribus tenentur singulis annis reddere rationem administrationis Episcopo loci, licetque Episcopo ex rationabili causa admonere superiores regulares, ut eosdem Confessores, & administratores amoveant; iisque negligentibus, statuitur facultas Episcopo eos amovendi quoties, & quando opus esse judicaverit, ut similiter statuitur in eadem Constitutione Gregorii in §. *Confessores verò*.
- 40 Octavus casus est in regularibus, qui libros de rebus sa-

cris imprimunt, vel imprimi faciunt sine nomine Authoris; aut illos vendunt, vel etiam apud se retinent absque Episcopi, & suorum superiorum examine, & approbatione; subiciuntur enim pœnæ anathematis, & pecuniæ in Causa Concilii novissimi Lateranensis appositæ, atque à Tridentina Synodo innovatæ *sess. 4. de edit. & usu sacrorum librorum*; iisdemque pœnis illic subiciuntur qui scriptos communicant, vel evulgant, nisi antea, ut supra examinati, probatique fuerint, & qui eos habuerint, vel legerint, nisi prodiderint Authores, pro Authoribus habentur. Ad cuius decreti intelligentiam cum olim Magister Sac. Palatii assereret nullum posse aliorum scripta tuta conscientia absque licentia retinere; & tamen contra communis usus constare videretur, cum pauci sint ii, qui sacras litteras profitentur, qui lectiones, annotationes, disputationes, conciones, & pleraque alia sine alicujus licentia apud se non retineant; Cumque propterea questum esset, num sic universaliter esset autoritas illa intelligenda: Sac. Congregatio censuit comprehendendi etiam conciones, & omnia; Et ideò Oratorem debere petere absolutionem pro omnibus, si in ea commisit.

Nonus est in cap. 1. §. *In Monasteriis sess. 5.* quo statuitur, ut in Monasteriis Monachorum, ubi commodè fieri queat, lectio sacræ Scripturæ habeatur. Quod si Abbates negligentis fuerint, Episcopi locorum in hoc, ut Sedis Apostolicæ delegati eos ad id opportunis remediis compellant. Et inferius in vers. *Et ne sub specem*: ubi disponitur neminem ad hujusmodi lectionis officium tam publicè, quam privatim admittendum esse, qui prius ab Episcopo loci de vita, moribus, & scientia examinatus, & approbatus non fuerit. Quo decreto etiam Monachi comprehenduntur, cum ab illo in vers. *Quod tamen*, excipiantur tantum Lectores in claustris Monachorum.

Decimus casus est in Regulari, qui in Ecclesia sui ordinis sine benedictione, vel in Ecclesia alterius ordinis sine licentia Episcopi, aut in alterutra contradicente Episcopo prædicare prohibetur in cap. 2. vers. *Regulares verò sess. 5. & cap. 4. sess. 24.* Verum regulares in hoc delinquentes S. Congregatio olim declaravit non ab Episcopo, sed à suis superioribus regularibus esse puniendos.

Postea tamen attributa fuit Episcopis facultas illos puniendi hoc casu per Constitutionem prædictam Gregorii XV. de exempt. privil. §. *Ac demum*.

Putant nonnulli decretum cap. 2. sess. 6. corrigi per cap. sess. 24. Sed hoc est omninò falsum, quia aliud est simpliciter non concedere benedictionem, aliud expresse contradicere: nam Episcopus qui benedictionem non concedit, habet se merè negativè. At qui contradicit, facit actum positivum interdicens prædicationem. Si igitur Episcopus tantummodò non impertiatur benedictionem, sed ulterius non procedat, Regularis poterit nihilominus prædicare in Ecclesia sui ordinis licentia petita, licet non obtenta, juxta d. c. 2. sess. 5. Sed si non tantum benedictionem non concedat, sed ulterius etiam progrediatur contradicendo, seu expresse prohibendo Regulari ne audeat prædicare; tunc non licebit ei prædicare etiam in Ecclesia sui ordinis, prout loquitur d. c. 4. sess. 24. ac si contradicere, puniri poterit ab Episcopo non in vim Concilii, sed ex Gregoriana Constitutione. Et ita me Secretario declaravit S. Congregatio Concilii à Cardinali Episcopo Giennensi consulta; eamque declarationem approbavit S. D. N. Urbanus VIII. per litteras in forma Brevis die 30. Januarii 1629. in hæc verba: *Ad hæc quod in cisdem præinsertis litteris dicitur*, (loquitur de prædicta Constitutione Gregorii XV.) Regularis non posse verbum Dei prædicare sine Episcopi licentia, id locum sibi vindicare in iis tantum Ecclesiis, quæ sui ordinis non sunt, cum in aliis Ecclesiis sui ordinis sufficiat Episcopi benedictio petita, licet non obtenta: ita tamen, ut si Episcopus non modo benedictionem simpliciter non concesserit, verum etiam Regularibus prohibuerit quo minus prædicent; tunc illo contradicente ne in sui quidem Ordinis Ecclesiis liceat illis prædicare, quemadmodum Sac. Trid. Concilii decretis salubriter est cautum. (Quod si Regulares sive in confessionibus audiendis, sive in prædicando adversus ea, quæ superius declaravimus, quoquomodò deliquerint, in vim earundem præinsertarum litterarum ab Episcopo Giennensi coerceri, & puniri possunt, etià censuris Ecclesiasticis.) Hæc ibi. Quo loco abs re non erit admonere supra scriptas litte-

ras S.D.N. haud fideliter referri ab aliquibus recentioribus: nam verba illa, *ne*, in sui quidem ordinis Ecclesiis liceat illis prædicare, referuntur sine illa particula negativa, *ne*, ut apud August. Barb. in *Collectar. ad c. 4. sess. 24. de refor. n. 24.* Quod multis occasionem præbuit decreta hæc detorquendi in sensu à mente S. Synodi prorsus alienos.

43 Undecimus habetur in *c. 2. vers. Si verò quod absit sess. 5.* in Regulari, qui errores, & scandala disseminaverit in populum, etiam si in Monasterio sui, vel alterius ordinis prædicaverit, debet enim ei ab Episcopo munus prædicationis interdici, ut illic præcipitur. Adde quod decretum cum olim fratres sancti Francisci Provinciæ del Zuzco petierint declarari, an ipsi vigore suorum privilegiorum eximentium eos ab Ordinariis, possint si prædicando aliquod hæreticum, vel erroneum protulerint, castigari ab Ordinario, juxta *d. c. 2.* cum eorum privilegia sint post Concilium confirmata: Sac. Congregatio censuit per confirmationem privilegiorum non esse derogatum *d. c. 2. vers. Si verò*, nisi in ipsis privilegiis appareat expressè dispositio, quæ sit contraria dispositioni Concilii. Rursus censuit Congregatio ab Archiepiscopo Mediolanensi consulta ex Bulla Pii IV. de fidei professione, Regulares conciones habere volentes non tenere facere illam fidei professionem, antequam hoc munus assument: posse tamen Ordinarios, quo tempore concionandi licentiam ex decreto Concilii *cap. 4. sess. 24.* dabunt Regularibus, exigere ab eis hanc professionem fidei, si ita ipsis expedire videbitur.

44 Duodecimus est circa Conservatores, nam est decretum Concilii *cap. 5. in fin. sess. 14.* quoad hoc nominatim excipiat regularia loca; tamen supervenit postea Constitutio Gregorii XV. *De Conservatoribus*: itidem compilata in Sac. Congregatione Concilii, qua inter cætera statuitur, ut Regulares, qui secus quam juxta formam ibi præscriptam Conservatores eligere, aut electis uti ausi fuerint, voce activa, & passiva sint ipso jure privati, & illorum Conventus, ac Monasteria, eorumque personæ, ac bona careant Conservatore ad annum, itaut illorum causæ interea coram locorum Ordinariis cognosci, ac diffiniri debeant. Præterea in *§. Insuper*, decernitur ut Regulares infra tempus ibi præscriptum Conservatores eligere, ejusque electionis documentum infra idem tempus penes acta Curie Ordinariorum exhibere, & dimittere teneantur: alioquin eo termino elapso, quamdiu Conservatores secundum formam ejusdem Constitutionis non elegerint, coram eisdem Ordinariis conveniantur. Et infra, ut Conservatores semel deputati durante quinquennio amoveri non possint, nisi ex legitima causa à Sede Apostolica, aut locorum Ordinariis, prout Regularibus libuerit approbanda.

45 Decimustertius est quoad Indulgentiarum publicationem, & eleemosynarum corrogationem, de quibus in *c. 9. sess. 21.* nam cum dubitatum fuerit, an Regularibus liceat publicare, vel proponere populo Indulgentias olim sibi concessas sine licentia, vel approbatione, vel autoritate Ordinarii, aut illas quæ Confraternitatibus quibuscumque sint concessæ: S. Congreg. censuit non licere. Et quoad eleemosynas declaravit, Fratres Ordinum Mendicantium non posse quidem ab Episcopis prohiberi, quominus per se ipsos in diocesis, ubi habent Conventus, eleemosynas querant; Sed tamen si extra loca, ubi Monasteria existunt, quaritare voluerint, teneri suorum superiorum licentiam Ordinario ostendere: Ac si extra diocesim, teneri etiam illius consensum obtinere. Cæterum nulli esse permittendum, ut eleemosynas querant per alios, quam sui Ordinis fratres.

46 Decimusquartus habetur in *c. unic. sess. 22. de obser. & evitand. in celebr. Miss.* ibi: Neve patiantur privati in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad divinum tantum cultum dedicata Oratoria ab eisdem Ordinariis designanda, & visitanda, sanctum hoc sacrificium à secularibus, aut regularibus quibuscumque peragi. Quibus verbis sublatus est privilegium ab Honorio III. concessum fratribus Prædicatoribus, & Minoribus celebrandi in Altari Viatico etiam Episcopo non permitte juxta text. *inc. In his de privileg.* Et generaliter hoc decretum censuit Sac. Congregatio comprehendere etiam Regulares quantumvis exemptos, eosque ea omnia, quæ ab Ordinariis locorum circa observanda, & evitanda in Missarum celebratione statuta fuerint, omnino servate teneri, ad idque etiam pæ-

nis, ac censuris Ecclesiasticis ab iisdem Ordinariis cogi, & compelli posse. Qua de re extrat etiam extravagans S. Pii V. publicata die 29. Martii 1566. quæ dum interdicat Presbyteris omnibus tam secularibus, quam regularibus sub pæna suspensionis à divinis, ne pretextu licentiarum, aut facultatum Missas celebrent vespertino tempore; præcipit locorum Ordinariis, ut eandem constitutionem sub prædictis, & aliis sibi benè visis penis inviolabiliter observari faciant.

Decimusquintus est in Regularibus, qui Confraternitatum, vel Hospitalium administrationem suscipiunt: potest enim Episcopus eos cogere ad reddendas rationes administrationis, & in eos, quos culpabiles repererit, ad juris præscriptionem animadvertere juxta *cap. 8. & 9. sess. 22.* ut Sac. Congregatio declaravit. Verum consulta, an Abbates, Abbatissæ, & Præpositi Regulares, qui habent liberam administrationem suarum Ecclesiarum ex immemorabili consuetudine, teneantur reddere rationem fabricarum suarum Ecclesiarum Episcopo vigore decreti *d. c. 9.* Respondit: Non teneri.

Decimussexus est, quoad Confraternitates laicorum in Ecclesiis Regularium existentes, quas Episcopus potest visitare, atque ab illarum administratoribus rationes administrationis exigere ac præscriptum *d. cap. 8. & 9. sess. 22.* non tamen potest earum Capellas inibi sitas, aut Altaria visitare, nisi quatenus Confratrum administrationem concernunt, ut similiter S. Congregatio resolvit.

Decimusseptimus est quoad interstitia, & examen ordinandorum in *cap. 11. 12. 13. & 14. sess. 23.* nam cum dubitatum fuerit, an *d. c. 11. 12. & 13.* quibus disponitur, ut promoti ad ordines minimè possint ad altiore gradum ascendere, nisi in subjectis ordinibus sint versati, regulares comprehendant, præsertim eos, qui vel suo instituto, vel alia ratione in sacris ordinibus se exercere non solent: S. Congregatio censuit comprehendere, quia *c. 11.* generaliter loquitur, & eadem ratio subest; & mentiones de regularibus in *c. 12. & 13.* sunt ad tollendam dubitationem de privilegiis Regularium. Et iterum disponente *c. 11. & c. 14. ead. sess.* ordinatos ad minores ordines, non nisi post annum à susceptione postremi ordinis ad sacros ordines promoveri debere, nec ad Presbyteratus ordinem assumendum, qui in Diaconatu integrum annum versatus non fuerit, nisi utroque casu utilitas, vel necessitas Ecclesiæ aliud suadeat; Cum dubitassent Regulares S. Francisci de Paula, an hoc iudicium quoad Regulares esset Generalium, & Provincialium Ordinibus, adeo ut ipsi utilitatem Provinciarum, vel Conventuum inspecta, in hujusmodi casibus valerent dispensare: Sac. Congregatio censuit iudicium hoc ad Episcopum solum pertinere, non ad Generales, vel Provinciales ordines: posse tamen eos in suis litteris dimissorialibus ad Episcopum significare causas utilitatis, seu necessitatis suæ Religionis, ex quibus possit Episcopus iudicium suum formare.

Decimusoctavus est quoad confessiones sacramentales personarum secularium etiam sacerdotium, quas nec Regulares audire possunt, nisi fuerint ab Episcopo approbati, ut in *c. 15. sess. 23.* Si tamen eas de facto audierint, non possunt puniri ab Episcopo in vim Concilii, ut aliàs censuit S. Congregatio. Cæterum puniri poterunt ab eo, ut Sedi, Apostolicæ delegato in vim Constitutionis Greg. XV. *de exempt. privil.* tamquam delinquentes in administratione Sacramenti Penitentis, si confessiones audierint, aut omnino absque Episcopi licentia, aut illa expirata, vel revocata.

Porrò cum queritur, an & quando licentia audiendi confessiones semel Regularibus concessa expiret, aut revocari possit; tres casus sunt distinguendi.

Primus est, cum Regularis fuit approbatus ab Episcopo ad certum tempus, puta ad annum, vel biennium; quo tempore elapso expirat facultas audiendi confessiones, possunt enim Regulares ad certum tempus approbari post decretum S. Congregationis Episcoporum, & Regularium hac de re editum.

Secundus est, cum fuit approbatus ad beneplacitum: potest enim confessiones audire, quamdiu Episcopus beneplacitum non revocaverit.

Tertius est, cum fuit approbatus simpliciter: & tunc, aut post approbationem supervenit nova causa, & semel approbatus potest iterum reprobari, dummodò causa illa confessiones concernat; quam tamen Episcopus non tene-

tur superioribus Regularibus patefacere. Aut nova causa, ut supra non supervenit: & tunc aut Regularis fuit approbatus à Vicario Episcopi, aut ab ipso Episcopo. Si à Vicario, potest Episcopus Regularem semel à suo Vicario examinatum iterum examini subicere, & minus idoneum repertum reprobare: si ab Episcopo, non potest idem Episcopus quem semel simpliciter approbavit absque nova causa reprobare: potest tamen Episcopus successor juxta Constitut. S. Pii V. quæ incipit: *Romani Pontificis providentia*, §. 2. *vers. Volumus autem*. Quamdiu tamen sic approbatus per successorem reprobatus non fuerit, potest audire confessiones virtute approbationis Episcopi prædecessoris. Probantur hæc, tum ex his quæ scripsi in c. *Accepimus supra de etat. & qualit.* tum ex infrascriptis declarationibus.

Prima est S. Congregationis Concilii in hæc verba. An Regulares approbati ab Ordinario ad audiendas confessiones prævio examine ad tempus, elapso tempore tamquam semel approbati possint invito Ordinario deinde audire confessiones: S. Congregatio censuit non posse.

Secunda, an Episcopus volens ex nova causa Regulares semel ad confessiones audiendas approbatos examinare, teneatur eam patefacere superioribus Regularibus, & an de hujusmodi causa constare debeat, vel sit credendum Episcopo attestanti hujusmodi causam subesse: Congregatio Concilii censuit posse Episcopum ex nova causa, etiam si de ea non constet in actis, rursus examinare, ac minus repertum idoneum reprobare Regularem semel ad audiendas confessiones approbatum, idque ejus arbitrio, quod tamen esse debet moderatum, atque discretum, ita ut eo non abutatur. Verum ubi hoc facere voluerit, debere id superioribus Regularibus significare, non quidem cum individua expressione causæ; sed tantum exprimendum se velle ob novam, quæ supervenerit, causam ad hujusmodi examen procedere.

Tertia, conquerentibus Regularibus S. Dominici Neritonem. quod cum sint prævio examine approbati ad confessiones sæcularium audiendas à Vicario Episcopi, dum Episcopus Romæ moraretur, nunc Episcopus ad suam Ecclesiam accedens velit eos rursus pro audiendis confessionibus examini subicere: Sac. Congregatio Concilii censuit, posse Episcopum rursus examinare confessarios Regulares à suo Vicario approbatos.

Quarta est sacre Congregationis Episcoporum his verbis: An Episcopus, qui Regulares ad confessiones personarum sæcularium audiendas approbavit, possit eosdem ex nova causa ab iisdem confessionibus audiendis suspendere, aut licentias illis concessas revocare, non obstantibus quibuscumque privilegiis in favorem quarumcumque personarum, atque ordinum: & qualis hujusmodi causa esse debeat, sacra Congregatio negotiis, & consultationibus Episcoporum, ac Regularium præposita censuit, Episcopum quamvis simpliciter, & absque ulla temporis præfinitione approbaverit Regulares ad confessiones personarum sæcularium audiendas; posse tamen eosdem, si nova causa superveniat, ut supra, suspendere, ac licentias illis concessas revocare, dummodò causa hujusmodi confessiones ipsas concernat. Cæterum si Regulares cum scandalo, aut aliàs inhonestè vivant, vel aliquod delictum committant, propter quod rationabili Episcopi judicio videantur à confessionibus suspendendi, in quo ipsius Episcopi conscientiam voluit esse oneratam, cum præcipua ministri Sacramenti Pœnitentiæ qualitas sit integritas vitæ, ac morum honestas: utique etiam eam causam ad confessionis ministerium pertinere, ac proinde nihil ob stare, quo minus ob eam possit Episcopus Regulares à semetipso approbatos suspendere, aut repellere à confessionibus audiendis.

Quinta est S. Congregationis Concilii, ut infra. An Regulares possint personarum sæcularium confessiones audire virtute licentiarum à prædecessoribus Ordinariis obtentorum etiam renuente Episcopo Ordinario pro tempore existente: Sacra Congregatio censuit posse, quamdiu Episcopus non prohibuerit. Cæterum esse in facultate Episcopi successoris illos rursus examinare, atque interim prohibere.

51 Decimus nonus habetur in cap. 2. *vers. Synodi quoque sess. 24.* quoad accessum ad Synodum Diœcesanam. Quibus autem casibus ex eo Decreto Abbates & Regulares cogi possint ad illam accedere ex sententia

Sac. Congregationis Concilii, dixi plenè in c. *Quod super his à n. 1. & præsertim n. 5. & seqq. de major. & obed.*

52 Vigésimus est quoad præfinitionem numeri in Monasteriis Monialium, de qua in cap. 3. *sess. 25. de regul.* Verùm Sacra Congregatio aliàs consultata, an taxatio numeri Monialium Regularibus subiectarum, quæ faciendâ est ex decreto Concilio in d. cap. 3. pertineat ad Episcopum solum, vel ad Superiorem Regularem: Respondit spectare ad utrumque, & ad Ordinarium, & ad Superiorem. Postea edita fuit Constitutio Gregorii XIII. quæ incipit, *Deo sacris virginibus*, quæ observanda est.

53 Vigésimus primus habetur in eodem cap. 3. in fin. *sess. 25. de regular.* ubi Monasteria tam virorum, quam mulierum de cætero erigi prohibentur sine Episcopi, in cuius diœcesi erigenda sunt, licentia prius obtenta. Quo decreto sublata est prohibitio Bonifacii VIII. in cap. un. *de excess. Prælat. lib. 6. & Clem. Cupientes de pœnis*, ut censuit S. Congregatio. Qua tamen de re extant tria Decreta Apostolica.

Primum est Clementis VIII. qui de voto S. Congregationis Episcoporum, & Regularium sub die 26. Augusti 1603. motu proprio declaravit, locorum Ordinarios non posse licentiam ad novos Conventus, cujusque etiam Mendicantium Ordinis in civitatibus, & locis eorum ordinariæ jurisdictioni subiectis, erigendos impertiri, nisi vocatis, & auditis aliorum in eisdem civitatibus, & locis existentium Conventuum Prioribus, seu Procuratoribus, & aliis interesse habentibus, & causa servatis servandis cognita constiterit, in eisdem civitatibus, & locis novos hujusmodi erigendos Conventus sine aliorum detrimento commodè sustentari posse. Si verò ab eorum in hujusmodi causis sententiis ad Apostolicam Sedem provocari, & appellari contigerit, ipsos Ordinarios tamdiu erectionem novorum Conventuum suspendere debere, quousque ab Apostolica Sede in eadem causa pronunciatum extiterit, irritum &c. Alterum Decretum est Gregorii XV. quo sancitum est, ut deinceps novi Conventus non erigantur, nisi in eis duodecim saltem Religiosi degere, & ex redditibus, & consuetis elemosynis competenter sustentari valeant.

Tertium S. D. N. Urbani VIII. quo adjicitur, ut alioquin Conventus impofterum erigendi, in quibus duodecim Religiosi, ut supra, sustentari, atque inhabitare non poterunt, & actu non habitaverint, Ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodæ jurisdictioni subiecti esse intelligantur, ut dicam infra n. 78.

Consuevit quandoque dubitari, an Episcopis liceat ordinaria autoritate Monasterium Monialium erigere in vim dictæ c. 3. *sess. 25. de regul.* Præctica est, ut erectiones fiant à Sede Apostolica, tum propter gratias, indulgentias, privilegia, & exemptiones, quæ ab illa impetrantur; tum propter facultatem educendi Abbatissam ex aliis Monasteriis pro novi Monasterii institutione. Cùm enim hæc facultas fuerit Episcopis adempta per Constitutionem S. Pii V. super clausula Monialium, ut idem S. Pius V. declaravit; illa non cõsuevit concedi nisi pro monasteriis erigendis autoritate Apostolica. Supplicationes autem rejiciuntur à Sanctissimo ad Congregationem Episcoporum, ac Regularium in qua examinantur conditiones, & qualitates ad id requisitæ, nempe ut erectio non fiat pro pauciori numero, quam duodecim Monialium Choristarum: ut dos constituatur non in censibus, sed in bonis stabilibus frugiferis, ac liberis ab omni onere, & fideicommissio purificato, aut purificando; & non minoris redditus pro dicto numero duodecim, quam trecentorum Ducatorum aureorum, & majoris pro locorum qualitate, ultra dotes ordinarias à puellis deferendas: ut monasterium erigatur intra mœnia in loco salubri, ac libero à prospectu: ut fabrica, clausura, Ecclesia interiori, & exteriori, loco pro novitiis distincto, atque omnibus officinis sit sufficienter instructum, & alia id genus.

54 Vigésimus secundus habetur in cap. 4. *sess. 15. de regul.* in illis verbis: nec licet Regularibus à suis Conventibus recedere etiam prætextu ad Superiores accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui verò sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tamquam desertor sui instituti puniatur.

55 Vigésimus tertius habetur in eodem cap. 4. in fin. ubi dicitur, ut Regulares, qui studiorum causa ad Universitates mittuntur, in Conventibus tantum habitent; alioquin ab Ordinariis puniantur.

56 Vigefimusquattus habetur *in cap. 5. in princ. feff. 25. de Regularibus*, quo innovatur Constitutio Bonifacii VIII. *in cap. Periculoso de stat. reg. lib. 6.* & tribuitur Episcopo, ut Sedis Apostolicae delegato plenissima autoritas in his, quæ pertinent ad clausuram conservandam, & in Monasteriis Monialium exemptis. Unde ex sententia sacrae Congregationis licet Episcopo Monasteria Monialium etiam Regularibus subjectarum visitare, & singulas Moniales absque Regularium interventu alloqui in concernentibus clausuram, & examinare, & clausuram violentibus penam imponere. Præterea cum Episcopus N. scripsisset ad Sacram Congregationem quosdam laicos cuiusdam conventionis vigore detinere claves Monasterii Monialium Carmelitanis regularibus subjectarum: Sacra Congregatio censuit claves auferendas istis Oeconomis secularibus, & tradendas Episcopo tanquam Ordinario, cui Concilium custodiam clausuræ Monialium commisit. Quod sæpius etiam ordinatum fuit à Sac. Congr. Episcoporum, ac Regularium in casibus contingentibus.

57 Vigefimusquintus ponitur *in eod. c. 5. feff. 25. de regul. in illis verbis*: Nemini autem Sanctimonialium liceat post professionem exire à Monasterio etiam ad breve tempus quocumque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbata. Cæterum hæc facultas postea in Constit. S. Pii V. De clausura Monialium restricta fuit ad tres casus dumtaxat, videlicet epidemiarum, lepræ, & magni incendii. Quod verò subnectitur *in d. cap. 5. ut ingredi intra septa monasterii nemini liceat sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtemperata*, ita est intelligendum, ut Episcopus dare possit licentiam in Monasteriis sibi subjectis tantum; at verò talem licentiam obtinendam esse à Regularibus censuit sacra Congregatio, si eis, non autem Episcopo subjecta sint. Sed tamen cum dubitatum fuerit, an attendenda sit consuetudo post Concilium introducta, ut Ordinarii concedant licentiam ingressus ad Monasteria Regularibus subjecta, privatim ad ipsos Superiores Regulares: Congregatio censuit attendendam esse huiusmodi consuetudinem, si legitime præscripta fuerit, quod iudex comperens cognoscat, maneatque Episcopus in ea quasi possessione, in qua nunc reperitur.

58 Porro quoad licentias accedendi ad colloquium cum Monialibus ad crates, Sacra Congregatio dixit, si in loco sit consuetudo non accedendi ad Monasteria Regularibus subjecta sine licentia Episcopi, eam consuetudinem esse observandam, sed circumscripta consuetudine aliud dicendum est: nam cum Episcopus Potentiæ consulisset sacram Congreg. an posset prohibere edictis suis, ne seculares accederent ad colloquia cum Monialibus absque sua licentia in scriptis, etiam si sint ex Monasteriis subjectis Regularibus: Sacra Congregatio censuit Episcopum non potuisse ex Concilio prohibere accessum secularium ad crates ferreas Monasterii non subjecti sibi, cum de licentia Superiorum Regularium Monasterii possint accedere seculares, sed antequam rescribatur Episcopo, sciendum à Tribunali Vicarii Romæ quid observet, qualia edicta proponat in hac re; & si edicta, & observantia Romæ consentiant cum sententia Sacrae Congregationis rescribendum Episcopo absque alio verbo faciendum in Congregatione, visis postea edictis propositis à Vicario urbis, repertum est ea esse concepta hisce verbis: Prohibetur cuicunque personæ, ne audeat ire ad colloquendum cum Monialibus ad crates, vel ad totam Monasterii sine licentia Vicarii in scriptis, aut Protectorum dictorum Monasteriorum: ex quibus verbis apparuit in Monasteriis subditis Regularibus habitam fuisse rationem eorum Superiorum, & datam illis facultatem concedendi huiusmodi licentiam. Et quia Romæ inter Superiores Monasteriorum nullus major Protectoribus; idcirco eorum facta mentio. Hac relatione sic facta Sanctissimo ex sententia Sacrae Congreg. Sanctiss. censuit scribendum Episcopo licere Superioribus Regularibus dicti Monasterii dare licentiam accedendi, & alloquendi ad crates, a fortiori arguendo, quia possent etiam dare licentiam ingrediendi ex Concilio; idcirco non posse prohiberi edictis ipsius Episcopi. Admonendos tamen Regulares à suis Visitatoribus, ne abutantur ista facultate.

Postquam resolutionem cum hæsitatum esset, an si Ordinarius expedire ex aliqua legitima causa, & iusta videretur, licentias a Superioribus Regularibus concessas ali-

quando improbare possent; Sacra Congregatio censuit non posse improbare, cum Episcopus in exemptos nullam habeat jurisdictionem, nisi illam, quæ vel a Canone, vel à Sede Apostolica reperitur concessa, c. Sane de excess. Prælat. Cæterum, etsi hæc ita se habeant, tamen postea Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium ob rationem recti regiminis autoritate sibi tributa decrevit licentias accessus ejusmodi etiam ab Episcopo esse subscribendas, licet ex consuetudine à superioribus Regularibus dumtaxat subscribi consueverint.

Quo verò ad accessum ipsorummet Regularium ad colloquendum cum Monialibus, cum anno 1590. Sac. Congreg. Episcoporum, & Regularium de mandato Sixti V. decreverit, ne ulli Religioso, excepto Superiore, cui cura Monasterii incumbit, Visitatoribus, Confessarioque ordinario, & extraordinario, cum ad tempus deputabitur, liceat absque licentia ejusdem Congregationis accedere ad Monasteria Monialium sive sui, sive alterius ordinis ad colloquendum, sive tractandum cum eis; neve permitti ad prædicandum, vel Missas celebrandas Moniales, Sorores, aut quamlibet aliam personam intra clausuram degentes alloqui possint sub pœna privationis officiorum, ac vocis activæ, & passivæ ipso facto incurrenda, nec non reatu mortalis peccati, ut postea declaravit die 1. Julii 1606. Nuper tamen iussu Sanctiss. D. N. Urbani VIII. eadem Sacra Congreg. facultatem tribuit locorum Ordinariis, ut possint licentiam concedere per quatuor vices ad summum quolibet anno cuicumque Regulari, ut Moniales sibi in primo tantum, & secundo consanguinitatis gradu conjunctas convenire, & alloqui possint; Id verò non aliter quam servata ad unguem forma infra scripta; Ut id nullo modo liceat diebus festis, aut in Adventu, Quadragesima, feria sexta, Sabbato, & vigiliis, prædictaque licentia obtemperata consignetur Confessario ordinario Monasterii, qui penes se retinere debeat, isque associet, & præsens sit, & auscultatrices de more, non autem alia assistant, & licentiæ huiusmodi pro die, & hora certa, & in scriptis concedantur, in librisque Cancellariæ ejusdem Ordinarii annotentur. Serioque præcipit Ordinariis, ne aliter licentiam concedant, quam juxta formam supra scriptam; alioquin Sanctitatis Suae iudicium reformident, & Regulares eo ipso sint addicti penis decreti, perinde ac si nullam licentiam obtinuissent; ut in Decreto edito 13. Calend. Decemb. 1623.

Sanè quod decernitur *in dict. cap. 5. feff. 25. de regul. de translatione, & reductione Monasteriorum Sanctimonialium extra mœnia ad nova, vel antiqua Monasteria intra urbes, vel oppida frequentia, non pertinet ad Episcopum si Monasteria sint exempta, sed ad eorum Superiores, ut indicant verba illa, & alii Superiores: Et Sac. Congregatio declaravit.*

Vigefimus sextus est in *cap. 7. feff. 25. de Regul.* quo decernitur, ut si in Monasterio nulla Monialis reperiatur qualitatibus requisitis ad hoc, ut possit eligi in Abbatissam, ex alio ejusdem Ordinis eligi possit. Verum facultas Episcopo attributa educendi Monialem ex Monasterio ex causa superioris proposita, sublata fuit per Bullam S. Pii V. editam super claustra Monialium; ut idemmet S. Pius V. Constitutionis lator declaravit, Quod autem subjicitur in eodem *cap. 7. vers. Si hoc etiam incommodum*, ut Abbatissa eligi possit cum qualitatibus ibi præscriptis Episcopo, vel alio Superiore consentiente, hunc habet sensum, ut Episcopi quidem in Monasteriis sibi subjectis tantum, in aliis verò superioris consensus exigatur. Et eundem sensum habent verba, quæ ponuntur *in fin. d. cap. 7. vers. Si verò*, nec non verba *cap. 10. ejusdem feff. 25. de Regul.* quibus jubetur ut præter ordinarium Confessorem, alius extraordinarius ab Episcopo, & aliis Superioribus bis aut ter in anno offeratur. Hæc enim facultas in Monasteriis Monialium Regularibus subjectarum non pertinet ad Episcopum, sed ad superiores Regulares dumtaxat, ut Sac. Congregatio respondit ab Archiepiscopo Januensi consultata. Hodie tamen in hoc servari debent, quæ præscribuntur in Constitut. Gregor. XV. *de exempt. Privileg.*

Vigefimus septimus est in Monasteriis, quæ generalibus capitibus, aut Episcopis non subsumunt, nec suos habent Regulares ordinarios Visitatores: nam si infra annum in Congregationem sese redigere neglexerint, licet Metropolitanano, in cujus provincia prædicta monasteria sunt, tamquam

quam Sedis Apostolicæ delegato eos pro prædictis causis convocare. Quod si Metropolitanus id exequi non curaverit, Monasteria, eorumque personæ subduntur Episcopo, in cuius Diocesi sita sunt, tamquam Sedis Apostolicæ Delegato, ut statuitur *in cap. 8. sess. 26. de Regul.*

63 Vigefimus octavus habetur *in cap. 9. ejusdem sess. 25. de Regul.* quo Monasteria Monialium Sedi Apostolicæ immediatè subjecta subiiciuntur Episcopo tanquam ejusdem Sedis Delegato.

64 Vigefimus nonus habetur *in cap. 11. sess. 25. de Regul.* in ea parte, in qua disponitur, ut in monasteriis; quibus imminet cura animarum personarum secularium, aliqui etiam ad nutum amovibiles non deputentur, nisi de Episcopi consensu, & prævio examine per eum, vel ejus Vicarium faciendo. Quo loco observanda est differentia inter *cap. 7. sess. 7. & hoc Decretum.* Illud enim loquitur cum Parochiales sunt Monasterio unitæ: hoc verò cum cura animarum principaliter ipsi Monasterio incumbit: in casu *c. 7.* potest Episcopus in Parochialibus unitis erigere Vicarias perpetuas, si pro bono Ecclesiarum regimine ita expedire judicaverit, prævia tamen erectione tituli Vicariæ, ut Sacra Congregatio censuit; in terminis verò *d. cap. 11.* Vicarias erigere non potest, sed Regulares pro tempore præficiendi ad curam animarum personarum secularium exercendam in Ecclesia Monasterii, seu etiam in membro Monasterii non unito, ex sententia Sacr. Congregationis non aliter sunt deputandi, quam ad suorum Superiorum nutum amovibiles. Præterea Vicaria perpetua beneficium Parochiale censetur, ubi abdicata est prorsus cura à Rectore, & in Vicarium translata, *DD. in c. Extirpanda, §. Qui verò de Præbend. & in Clem. unica de offic. Vicarii.* Idèoque eo casu conferri debet prævia forma examinis per concursum à Concilio præscripta *in cap. 18. sess. 24. & Sacr. Congregatio censuit,* licet regulariter in hujusmodi Vicariis concursus non requiratur: at in beneficiis Regularibus curatis censuit non requiri formam concursus, quia de eis extat specialis provisio *Conc. in d. c. 11. sess. 25. de regul.* Rursus nominationem Vicariorum secularium amovibilium in beneficiis curatis unitis censuit spectare ab Episcopis: Vicariorum verò secularium perpetuorum, atque regularium sive perpetuorum, sive amovibilium in vim certæ Constitutionis à S. Pio V. emanatæ spectare ad eos, in quorum Ecclesiis unitis ipsi Vicarii ponentur: Illosque non esse prævio concursu, sed tantum examine, & approbatione Episcoporum deputandos. Atqui in casu *c. 11.* nominationem Capellani pro exercenda cura Monasterio incumbente indistinctè ad superiores Regulares pertinere. Et generaliter dixit, si Monasterium erectum legitime fuerit super corpus Parochialis servandum esse *d. c. 11. sess. 25. de regul. & sic posse curam animarum exerceri per Regularem;* qui tamen prævio examine Episcopi fuerit idoneus approbatus; secus autem esset, si Parochialis esset unita, quia tunc servaretur *c. 7. sess. 7.* Cæterum quid observandum, si Parochiales nec sint Monasterio unitæ, nec cura ipsi Monasterio incumbat, liquet ex infra scripta declaratione Sacræ Congregationis, videlicet utrum in collatione Parochialium, quæ Regularibus confervi consueverunt, requiritur examen de litteratura, vita, & moribus, & c. ita ut nullæ sint provisiones dicto examine non præcedente: Sacra Congregatio censuit hanc rem non esse determinatam ullo textu Concilii, quia *c. 11. sess. 25. de regul.* loquitur de cura animarum incumbente Monasteriis Regularium, & *c. 7. sess. 7.* loquitur de unitis; In dubio autem proposito agitur de Parochiali, quæ nec Monasterium est, nec unita Monasterio, sed pertinet ad collationem Regularium, tamen ex identitate rationis Patres existimantur requiritur examen, & approbationem Ordinaris, ita tamen, ut nullæ non sint provisiones, sed Regularis possit moveri, nisi ab Ordinario fuerit examinatus, & approbatus.

65 Trigesimus est *in c. 12. sess. 25. de regul.* ubi statuitur, ut censuræ, & interdicta Ecclesiastica etiam ab Ordinario emanata mandante Episcopo à Regularibus in eorum Ecclesiis publicentur, atque servantur. Et adhuc textum cum dubitatum fuerit an Episcopus loci ordinarius prohibere possit, ne Regulares in Ecclesiis suis Sacerdotes seculares externos divina Officia celebrare permittant, nisi prius ab ipso Episcopo visis litteris commendatitiis ipsi Sacerdotes admissi fuerint: S. Congregatio censuit posse.

Trigesimus primus ponitur in eodem *c. 12. in 2. parte,* ubi mandatur Regularibus, ut servant dies festos, quos observari in sua Diocesi Episcopus præcipit. Quod quidem Decretum Sac. Congregatio declaravit ita esse intelligendum, ut Regularium ritus illis diebus festis semper permaneat quoad Missas celebrandas, & cætera divina officia tam publicè, quam privatim ab ipsis Regularibus in eorum Ecclesiis persolvenda. Nec circa hunc ritum ab Episcopis quoquomodo quidquam in contrarium eisdem Religionibus præcipi posse; quod si de facto præceperint, Regulares nequam ipsis Episcopis obedire teneri. Verum quoad conciones, & lectiones, quas iidem Regulares ad populum habuerint, debere se conformare Evangeliiis, & Epistolis, quibus utitur clerus secularis illis diebus festis.

Trigesimus secundus est *in cap. 13. immediatè sequenti,* 67 quo tribuitur Episcopis facultas componendi appellatione remota controversias omnes de præcedentia inter Ecclesiasticas personas tam seculares, quam regulares tum in Processionibus publicis, tum in iis, quæ fiunt in tumultandis defunctorum corporibus, & in deferenda Umbella, & aliis similibus.

Trigesimus tertius ponitur in eodem *c. 15. ubi statuitur,* 68 ut exempti omnes sive seculares, sive regulares ab Episcopo ad publicas Processiones vocati accedere compellantur. Quod fieri posse censuit Sac. Congregatio etiam compellendo eos per pœnas, vel censuras Ecclesiasticas; nec eo casu absolvi posse à suis Superioribus, quia sunt excommunicationes ab homine, quarum absolutio petenda est à iudicibus, qui tulerunt, vel à Sanctissimo.

Excipiuntur in fine hujus Decreti, qui in strictiori clausura perpetuò vivunt. Item Gregor. XIII. excipit Regulares, quorum Monasteria distant à civitate ultra medium milliare.

Trigesimus quartus est in Regularibus, qui etsi degant 69 intra claustra, tamen extra ea notoriè & cum scandalo delinquant; hi enim puniri possunt ab Episcopo juxta terminos *c. 14. sess. 25. de regul. & Constitut. Clementis VIII. editæ decima octava Martii 1596. id est,* cum superior Regularis ab Episcopo admonitus delinquentem infra tempus ab Episcopo præscribendum non punierit, ac de punitione Episcopum certiozem non fecerit. In qua quidem Constitutione illud etiam adiicitur, ut si Superior sic delinquentem ad aliam Diocesim transierit, instante Episcopo intra terminum ab Episcopo præscribendum, ad locum, in quo deliquit, illum revocare teneatur: alioquin Ordinarius loci, in quo transmissus fuit, ab Ordinario loci commissi delicti, requisitus, vel aliàs de illius delicto informatus tamquam Sedis Apostolicæ delegatus Decretum Concilii exequi, & eum punire possit, ac debeat. Extra claustra verò S. Congregatio intellexit Regularem delinquere, etiam cum in Ecclesia Monasterii delinquit, nisi clausis portis, & solis Regularibus in ea existentibus delictum sit commissum. Cæterum quando extra claustra Regularis delinquit, cum dubitatum fuerit, an detinendus sit in carceribus Episcopi, donec processus in curia Episcopali conficiatur; eoque compilato instante superiore remittendus sit unà cum processu puniendus, vel potius non expectata compilatione processus; statim remittendus sit ad Superiorem unà cum iis probationibus, quæ habentur: S. Congregatio censuit statim esse remittendum.

Trigesimus quintus est *in c. 16. sess. 25. de regul.* quò nullæ 70 decernuntur renunciaciones novitiorum, nisi fiant cum licentia Episcopi, sive ejus Vicarii infra duos menses ante professionem.

Trigesimus sextus habetur in eodem *cap. 16. in fin.* ubi statuitur ut Novitiis à Monasterio ante professionem abeuntibus, omnia restituantur, quæ sua erant. Idque ut rectè fiat, Episcopus etiam per censuras Ecclesiasticas, si opus fuerit, compellat.

Trigesimus septimus est quoad voluntatis puellarum Deo 71 dicandatum explorationem ab Episcopo faciendam ex Decreto *7. ejusdem sess.* tam ante habitus susceptionem, quam ante professionem, si puella sit major duodecim annis; ac si minor duodecim annis sit, ante professionem duntaxat. Ita enim hunc textum Sac. Congr. interpretata est, ejus professionis tempus ne Episcopus ignoret, tenetur Præfecta Monasterii eum ante mensem certiozem facere; alioquin suspensa est ab officio, quamdiu Episcopo videbitur.

- 72 Trigesimus octavus est in *cap. 19. sess. 25. de Regul.* ubi statuitur, ut Ordinarius debeat adhiberi unà cum Superiore regulari in iudicio nullitas professionis; quem textum Sacra Congregatio declaravit habere locum sive. Professus nullitatem suæ professionis alleget, sive Religio velit illum expellere tanquam nulliter professum.
- 73 Trigesimus nonus ponitur in *cap. ult. sess. 25. de regul. in fin.* ubi Capitulis Generalibus deficientibus exequi decreta illius sess. disponitur, ut Concilia Provincialia per deputationem aliquorum ejusdem ordinis provideant.
- 74 Quadragesimus habetur in *cap. 13. sess. 25. de reform.* quo decernitur, ut quibuscumque in locis jam ante annos 40. Quarta funeralium Cathedrali, aut Parochiali Ecclesie solita esset persolvi, ac postea fuerit ex quocumque privilegio aliis Monasteriis, aut quibuscumque locis piis concessa, eadem posthac integrè Cathedrali, seu Parochiali Ecclesie persolvatur, non obstantibus privilegiis, etiam Mari Magno nuncupatis.
- 75 Quadragesimus primus est in Regularibus, qui ob notitium delictum in excommunicationem inciderunt, quos censuit Sac. Congregatio posse ab Episcopo publicè denunciari excommunicatos ut ab aliis evitentur.
- 76 Quadragesimus secundus est in Regularibus etiam Sancti Joannis Hierosolymitani qui in personam Episcoporum delinquant, Prælatorumve jurisdictionem turbant, aut illos impediunt, ne munus suum exequantur; quibus casibus Sac. Congregatio censuit eos citra ullam exceptionem per eosdem Ordinarios legitime coerceri, & puniri posse, nec non incidere in Bullam, quæ legi consuevit in die Cœnæ Domini, Quam S. Congregationis sententiam Gregorius XIII. ad se relatam approbavit, præterquam quoad illud verbum, *turbant*, quod visum est nimis generale; ideo dixit decretum concipiendum esse contra impediendo jurisdictionem Prælatorum, eodem verbo utitur Alexander III. in *cap. 1. supra de of. deleg.* ibi: *Si eos manifestè cognoveris justitiam impedire*: & Innocentius IV. in *cap. 1. de pœnis lib. 6.* ibi: *Si hac occasione sua impediatur jurisdictio*.
- 77 Quadragesimus tertius est quoad expositionem Sanctissimæ Eucharistiæ: decrevit enim Sacra Congregatio, ut non liceat Regularibus etiam in propriis Ecclesiis Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum publicè adorandum exponere, nisi ex causa publica, quæ probata sit ab Ordinario, ex causa autem privata possint, dummodò sanctissimum Sacramentum è Tabernaculo non extrahatur, & velatum remaneat, ita ut ipsa Hostia videri non possit, &c.
- Quadragesimus quartus habetur in decretis de celebratione Missarum à Sac. Congregatione Concilii editis auctoritate Sanctissimi D. N. Urbani VIII. in *§. Deinceps vero in Bullar. tom. 4. pag. 314.* ubi statuitur, ut Monasteria, & loca regularia posthac recipienda, in quibus duodecim Religiosi sustentari, atque inhabitare non poterunt, & actu non inhabitaverint, Ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodæ jurisdictioni subjecta esse intelligantur. Decreta fuerunt edita anno 1625. die 21. Junii, & publicata die 22. Septembris. Quod nota propter adverbium illud *posthac*.
- Quadragesimus quintus habetur in alia ejusdem Constitutione quæ incipit, *In suprema, edita Idibus Novembris 1627.* qua statutum est, ut cognitio causarum contra personas Ecclesiasticas tam sæculares, quam Regulares, quæ monetas aureas, vel argenteas tundunt, fabricant, colorant, vel aliàs adulterant, erogant, aut exponunt, in Italia spectet ad Ordinarios locorum privativè quoad omnes Superiores Religiosorum, ipsisque Superioribus penitus exclusis: & quoad loca intra fines alicujus Diocesis, non tamen de Diocesi existentia, ad Ordinarios ipsarum Diocesium, intra quarum fines eadem loca extiterint: quo verò ad ea, quæ extra fines alicujus Diocesis consistunt, ad viciniores eorumdem locorum Ordinarios.
- Quadragesimus sextus est in Constitutionibus Regularium, qui primum fuerunt suppressi, & secularizati, ac deinde ex rationabilibus causis ad primævum statum Regularem reducti, ac suis Religionibus restituti; subsunt enim omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci tamquam Sedis Apostolicæ Delegati, donec habuerint redditus sufficientes, quibus sustentari valeant, & cum effectu sustententur duodecim Religiosi, ut in Decreto san. mem. Innocentii X. cujus tenorem retulimus in *cap. Relatum num. 71. infr. ne Cler. vel Monach.*
- Quadragesimus septimus est in Constitutionibus Regularium numquam suppressis, in quibus actu non aluntur saltem sex Religiosi, quorum ad minus quatuor sint Sacerdotes; subjacent namque jurisdictioni Ordinarii similiter tanquam Delegati Sedis Apostolicæ, ut habetur in eodem Decreto, *vers. Insuper*.
- An autem jurisdictio in his ultimis duobus casibus censeatur attributa Ordinario privativè ad Superiores Regulares, an cumulativè, plenè examinavimus in *cap. Quanto supra eodem*.

DE MAJORITATE ET OBEDIENTIA.

Gregor. Augustino Anglorum Episcopo.

C A P U T I.

Cum certum: & infrà. Sit honoris ista distinctio, ut ipse prior & major habeatur, qui prius communitatis consilio & concordie fuerit actione ordinatus,

S U M M A R I U M.

- 1 **M**ajor in honoribus reverentialibus exhibendis estimatur ceteris paribus ex prioritate temporis.
- 2 Honores, & munera etiam inter personas Ecclesiasticas distribui debent secundum distinctionem graduum, & ordinum, & num. seqq.
- 3 Graduum, & ordinum distinctio cur à Deo constituta fuerit in Ecclesia militanti.
- 4 Hierarchiam Ecclesiasticam confundit, qui affirmat omnes in Ecclesia pari potestate pradios esse.
- 5 Præcedentia in honoribus deferenda est ex temporis prioritate.
- Declaratur procedere, si cetera sint paria, nu. 11.
- 6 Prior tempore potior est jure.

- 7 Doctoribus antiquis magis est deferendum, quam modernis.
- 8 Præcedentia debetur ratione antiquioris ingressus in Religionem.
- 9 Congregatio Canonicorum Regularium Lateranensium præ antiquitate præcedit omnes alias Religiones.
- 10 Canonici Congregationis S. Georgii in Alga Venetiarum veniunt Cleri secularis appellatione, & ideo præcedunt Canonicis Regularibus Lateranensibus.
- 11 Præcedentia ex prioritate temporis debetur iis, qui sunt ejusdem dignitatis, & ordinis; alias secus.
- 12 Major ordine, licet in Ecclesia posterius receptus, præfertur in loco, & portione: nec valet consuetudo contraria.
- Consuetudo ut non habens dignitatem præferatur illanti habenti; irrationalis est, ibid.

- 13 *Præcedentia Episcoporum in Concilio Provincialibus attendi debet secundum tempus ordinationis, non secundam dignitatem Ecclesiarum.*
Canonici, Abbates, Commendatarii, Dignitates, & Procuratores Cathedralium quem locum habeant in Concilio Provinciali, ibidem.
- 14 *Ordinatus à majore, major est, & præcedit antiquiori si sit ejusdem ordinis; secus si inferioris.*
- 15 *Miles creatus à Rege præfertur militi creato ab inferiori si sint pares dignitate.*
- 16 *Consuetudo attendi debet in deferenda præcedentia, etiam si repugnet juri communi.*
- 17 *Consuetudo ut minor præferatur majori, vel posteriori antiquiori, est irrationabilis, & imprescriptibilis.*
- 18 *Nisi contingat ratione dignitatis, vel officii.*
- 19 *Patriarcha Constantinopolitanus etiam posterius ordinatus præfertur inter quatuor Patriarchas.*
- 20 *Præcedentia in honoribus quo ordine singulis adjudicari debeat.*
- 21 *Episcopi appellatione remota nequeunt componere controversias de præcedentia vertentes inter personas Ecclesiasticas, & seculares, sed inter Ecclesiasticas tantum.*
- 22 *Fratres Mendicantes quo ordine inter se præcedere debeant: & quid de Confratribus societatum.*
- 23 *Præcedentia an sit adjudicanda Capitulo Valvensi, an verò Capitulo Ecclesie Sulmonen. & n. seq. usque in fin.*
- 24 *Valvensis Ecclesia ubi, & quo tempore constructa fuerit, & num. 29.*
- 25 *Sulmonensis Ecclesie origo, & nu. 27.*
- 26 *Blondi error quòd Sulmo esset caput Episcopatus Valvensis.*
- 28 *Valvensis Provincia pro dote Ecclesie S. Pelini à Romano Imperio donata.*
- 29 *Præcedentia arguitur ab ordine litteræ.*
- 30 *Concordia Capituli Valven. ac Sulmonen. an præsumatur confirmata.*
- 31 *Unio principalis operatur, ut quilibet Ecclesia suas retineat prerogativas.*
- 32 *Cathedralis Ecclesie status deducitur ex electione Vicarii Capitularis.*
- 33 *Episcopus olim eligebatur ab universo Clero.*
- 34 *Electio Prælati sit per Collegium utriusque Ecclesie aequè principaliter unite.*
Ecclesia Conventualis per unionem aequè principaliter non efficitur Cathedralis, ibid.

1 **C**ùm certum. In honoribus reverentialibus impendendis major ponderatur cæteris paribus ex temporis diuturnitate, seu prioritate. Hoc dicit, secundum Antonium de Butr. & Joan. de Imol. Prima pars ponit decimum exordium. Secunda dispositionem, ibi, *Sit.*

- 2 *Nota primò, ex hac Decretali etiam inter personas Ecclesiasticas habendam esse distinctionem in honoribus exhibendis: nostra enim Hierarchia, ut Dionys. inquit in c. 6. Eccl. Hierarch. à Deo traditis ordinibus sanctè disposita Sanctis, & Cælestibus Hierarchiis conformis est: & sic Ecclesia militans exemplata est à triumphante, ut dicit gl. in Clement. fin. in ver. Eccl. de heret. Undè quemadmodum in Ecclesia triumphante non omnes sunt pares ordine, & officio. Sunt enim ibi Angeli, Archangeli, & c. c. Principium, §. Omnis lapis de pœnit. distinct. 2. ita & in Ecclesia militante non omnes debent esse pares gradu, & potestate; sed alii majores, & alii minores; & secundum majoritatem, & minoritatem honores, & munera sunt deferenda. Quippè ut legitur Epist. 52. Gregorii I. ad Episcopos Galliarum; & totidem ferè verbis in Epistola Bonifacii II. ad Eulalium. Ad hoc dispensationis divine provisio gradus diversos, & ordines constituit esse distinctos, ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret, & ex diversitate contextio, & rectè officiorum generetur administratio singulorum. Neque enim Univeritas alia poterat ratione subsistere, nisi hujusmodi magnus eam differentia ordo servaret. Refertur in c. ad hoc 89. dist. Idque ad exemplum Cælestis militiæ, ut ibi in ver. Quia verò. Unde Conc. Trident. de Sacram. Ordin. sess. 23. c. 4. Si quis, inquit omnes Christianos promi-*
- 4

scuè novi Testamenti Sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestate spirituali præditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quam Ecclesiasticam Hierarchiam, quæ est ut castrorum acies ordinata, confundere; perinde ac si contra B. Apostoli doctrinam omnes Apostoli, omnes Prophetæ, omnes Evangelistæ, omnes Pastores, omnes sint Doctores. Hæc ibi. Quare honores, & munera non ordinatis omnibus, sed potioribus quibusve injungenda sunt, dicit text. in l. Honores, ff. de decurion.

Secundò nota præcedentiam in honoribus deferendam esse ex prioritate temporis, ut hic est casus secundum omnes, idque in voto, in sede, & perceptione præbendæ, in scribendo, in sigillando, & similibus, secundum Innoc. in princ. cum quo transeunt Host. num. 5. in ver. Qui prius, Joan. Andr. & Bellam. ambo in princ. in ver. Prior, Abb. nu. 2. vers. Sed quæro pro declaratione, & reliqui omnes. In his enim habet locum illud brocardum: Qui prior est tempore, potior est jure, c. ult. 75. distinct. c. Concilia. §. Hinc etiam 17. dist. cum concord. de quibus hic per gl. 2. Quod facit pro Senibus; & Doctoribus, qui prius lauream adepti sunt; & pro militibus, qui prius militare cœperunt, ut posterioribus sint præponendi, secundum Butr. hic num. 2. 7 Imol. num. 1. & Abb. nu. 3. Item facit pro Scriptoribus antiquis, quibus magis est deferendum quàm junioribus, quia temporis diuturnitas videtur eis auctoritatem contulisse. Silvest. in ver. Opinio num. 2. & fusè ostendimus in c. Ne imitatis supra de Constit. contra opinionem quorundam recentiorum, qui dixerunt Doctores neotericos, seu modernos antiquioribus præstare auctoritate.

Hinc præminencia debetur ratione antiquioris ingressus in Religionem, ut per hunc textum dixit Rota in Meliten. præcedentia 15. Maii 1577. ut apud Cardin. Seraphin. decis. 326. nu. 3. post Aretin. conf. 23. n. 10. vers. ad tertium.

Hinc etiam Religio Canonicorum Regularium, cum ortum habuerit ab initio nascentis Ecclesie, in processio- nibus, & aliis actibus publicis præcedit omnes alias Religiones, & obtinet primum locum immediatè post Clerum sæcularem, ut pater in Constitutione S. Pii V. quæ incipit, Cùm ex ordinum edita 10. Cal. Januarii 1570. in Bullar. tom. 2. pag. 324. & dixi plenius in cap. Quod Dei timorem nu. 8. & seq. infra de stat. Monach. licet non præcedat Congregationi Canonicorum S. Gregorii in Alga Venetiarum, quia veniunt Cleri sæcularis appellatione, ut idemmet S. Pius V. postea declaravit in alia Constitutione incipien. Cùm alias 10. Calen. Junii Pontificatus anno 6. in Bullar. tom. 2. pag. 340. Et complures prærogativas, quæ antiquioribus, & tenioribus competunt, congerit Ludov. Roman. in repet. leg. Si verò, §. De viro in 53. Fallen. ff. solut. matrim. & decem enumerat Archid. in cap. Domino Sancto 50. dist.

Cæterum prædicta conclusio quòd præcedentia in honoribus ex prioritate temporis adjudicari debeat, ex mente omnium declaratur procedere tantummodò cæteris paribus: & ita in specie adnotarunt Anton. de Butr. in summa hujus textus, Imola num. 1. in glos. 1. & Abb. num. 3. Aretin. d. conf. 23. num. 10. vers. ad tertium.

Unde inferitur primò, ut habeat locum dumtaxat inter eos, qui sunt ejusdem dignitatis, & ordinis, ut Episcopus inter Episcopos, Presbyter inter Presbyteros, & sic de singulis: aliàs secus. Quare Episcopus antiquior non præcedit Metropolitanò, nec Diaconus Presbytero etiam posteriori ordinato, ut est casus in c. Statuimus infra eodem, ubi major ordine, licet in Ecclesia posterius receptus, in loco, & portione præfertur, & tradunt hic Innocent. in princ. vers. Item in his, qui ejusdem ordinis sunt. Host. n. 2. Jo. Andr. n. 1. Anchar. in princ. Abb. n. 2. & alii communiter. Imò non valet consuetudo, ut prius recepti præferantur postea receptis, si postea recepti sint constituti in ordine majori, ut per text. in d. c. Statuimus, dixit Rota coram Seraphin. decis. 716. n. 4. & irrationabilis est consuetudo, ut non habens dignitatem præferatur illam habenti, Aretin. d. conf. 23. in fin. Dec. in l. Cùm quid nu. 24. ff. Si cert. petatur, Seraphin. ubi supra. Quo verò ad digniores meritis vide textum in cap. licet ergo 8. quest. 1. & distinctionem Abbas hic num. 2. vers. Adverte quia hæc ultima limitatio.

Porò in Conciliis Provincialibus ex sententia Sacre Congregationis Concilii attendi debet in præcedentia Episcoporum tempus ordinationis, non autem dignitas Ecclesiarum: & Commendatarii inter Abbates sunt recipiendi.

piendi. Canonici Cathedralis Ecclesie præterendi sunt, quando Capitulariter procedunt. Extra hunc casum Abbates titulares, vel habentes usum mitræ debent præcedere Commendatarios. Post hos locum obtinentes Dignitates; & post Dignitates collocandi sunt procuratores Ecclesiarum Cathedralium.

14 Inferitur secundo, ut eadem conclusio non procedat, si posterior ordinatus fuerit à majore: quia major est, & præcedit antiquiores, *cap. Per tuas infra eodem l. 1. & ult. ff. de alb. scriben. gl. 1. hic Innoc. in princ. vers. Ordinatus tamen à Papa*, Butr. n. 3. & Imola n. 1. *vers. Salvo*, nisi posterior fuerit ordinatus à Papa, & primus ab Ordinario. Consilium Bononiense *conf. 1. Pro Monachis S. Benedicti num. 8. & seq.* Quod tamen intellige dummodò sint ejusdem ordinis: neque enim Diaconus etiam prius à Papa ordinatus præfertur Presbytero posteriori ordinato ab Episcopo, quia termini non sunt pares, ut Imol. *ubi supra*, qui hinc infert ad militem creatum à Rege, ut præferri debeat militi etiam prius creato ab inferiori. Adde dummodò sint pares dignitate, aliàs secus, ut ex dictis patet.

16 Inferitur tertio, ut locum habeat prædicta conclusio nisi probetur contraria consuetudo, quæ præcipue attendi debet in honoribus exhibendis. *cap. Cum omnes de consuet. cap. Cum olim de consuet. secundum Innocent. hic in fin. Bald. in d. cap. Cum olim num. 1. Card. conf. 62. incipien. in Ecclesia Bellunen. num. 1. Mant. decis. 244. nu. 2. Rota in Oriolen. juris sedendi 24. Octobris 1586. coram Blanchetto, & in Calaguritana Præminentiarum 13. Novembris 1591. coram Seraphino, ut in ejus decis. 264. num. 1. Quod procedit etiam si talis consuetudo repugnaret juris dispositioni, puta ut minus dignus præferendus sit digniori, ut in casu dictæ decisionis Oriolen. in qua datus fuit locus dignior Cantori supra Sacristam, licet digniorem, ex notariis per Hostien. in *cap. Indecorum de atat. & qualit. cum aliis congestis per Menoch. in conf. 52. num. 99. lib. 1. ut per Seraph. ubi supra.**

17 Sed Host. *hic num. 2. vers. Verum si subtiliter attendas*: dicit consuetudinem ut minor præferatur majori, vel posterior antiquiori, esse irrationabilem. *cap. Ad hoc 89. dist. & sic impræscriptibilem tamquam Ecclesiis onerosam, cap. 1. & ult. de consuet. nisi contingat ratione dignitatis, vel officii: & cum Hostien. consentiunt Joan. Andr. num. 3. Collectar. in fin. Butt. num. 11. & Anchar. num. 1.*

19 Et hac ratione licet omnes quatuor Patriarchæ sint pares dignitate, tamen inter eos præfertur Constantinopolitanus etiam posteriori ordinatus, *cap. Antiqua de privil. secundum Joan. Andr. & Anchar. ubi supra.* Quem quidem ordinem inter Patriarchas renovavit Eugenius IV. in diffinitione Concilii Florentini, quæ habetur post sessionem 25. §. *Renovantes.*

20 Itaque ex mente Innocentii, cum quo alii transeunt, in præcedentiis deferendis hoc ordine est procedendum, ut ille primo majori honore fungi debeat, qui majoris est dignitatis in Ecclesia; vel si non est ibi dignitas, qui majoris est ordinis; vel si sunt æquales ordine, ille, qui ordinatus est à majore; alioquin qui primò ordinatus est, nisi aliud sit de jure consuetudinario, vel privilegio. Hanc autem prioritatem temporis, & consuetudinem, seu observantiam in derenda præcedentia consuevit multoties attendere in casibus contingentibus etiam Sac. Congregatio Concilii.

21 Unde orta controversia præcedentiæ inter Capitulum, Canonicos, & Priores, & Magistratum civitatis, fuit dubitatum an eam Episcopus quacumque appellatione remota componere possit vigore facultatis sibi à Concilio tributæ *cap. 13. sess. de regular. & dictum est ex hoc decreto non posse; tamen agendum cum Sanctissimo: Sanctitas Sua dixit idem, quod Congregatio, casum hunc non comprehendit decreto Concilii, quia Concilium dicit inter Ecclesiasticas personas: hic autem sunt seculares ex una parte. Et quod ad decisionem atinet scribendum Episcopo, ut faciat observari id, quod hæctenus ab annis viginti quatuor citra fuit solitum observari.*

22 Rursus delata ad Sacram Congregationem Concilii controversia de præcedentia inter Dominicanos, Franciscanos, Augustinianos, & Carmelitanos, sumpta fuerunt informationes, & repertum, consuetudinem ita inolevisse, & observatum semper fuisse, ut ea Religio, quæ

prius in loco habuit Monasterium, illa præcedat: quam consuetudinem Sanctissimus iussit observari & nihil innovari: & secundum hoc postea edita fuit Constitutio ab eodem Gregorio XIII. incip. *Exposcit 15. Julii 1583.* qua definitum est quòd inter Fratres Mendicantes, nec non inter Confraternitates Christi fidelium in processibus tam publicis, quam privatis, si præcedere debeant qui sunt in quali possessione præcedentiæ. Quod si de quasi possessione hujusmodi non constet, inter Fratres quidem Mendicantes præcedere debeant, si qui antiquiores in loco controversiæ: inter Confratres verò inter se litigantes, qui prius Saccis usi sunt.

Ex facto QUÆSITUM est, An præcedentia sit adjudicanda Capitulo Ecclesie Valvensis, an verò Capitulo Ecclesie Sulmonensis.

Cum de præcedentia diu litigatum esset inter Capitulum Sancti Pelini Valven. & Capitulum Sancti Pamphili Sulmonen. tandem Gregor. XIII. iussit, ut causa hujusmodi ageretur in Sacra Congregatione Concilii, quæ postea consideratis diligentè scripturis tunc exhibitis, auditisque sapius partium Procuratoribus, & Advocatis, & eorum allegationibus accurato studio perpensis, *die sexta Aprilis 1576.* censuit ex his, quæ hæctenus in dictis scripturis deducta fuerunt, deberi, & ita deferendam, adjudicandam esse præcedentiam Capitulo Valven. cui quidem decreto cum post multos annos Capitulum Sulmonense non acquiesceret: Sacra Congregatio tempore Cardinalis Matthæi persistit in decretis, ac deinde sapius dedit litteras ad Episcopum, ut in Synodo, in processibus, ac aliis ejusmodi actibus Capitulo, & Canonici Valven. primum locum assignaret, ut sapius re ipsa factum est, præsertim in Synodis habitis anno 1590. & 1602. Quinimò cum ab aliquot annis Episcopus Synodum convocatus petiisset, ut in unaquaque Cathedrali ad virandos tumultus liceret sibi Synodum celebrare, ita ut Capitulum, & Clerus unius in alia non interesset: Sacra Congregatio abnuvit, deditque ad Episcopum litteras, ut Synodum celebraret, & præcedentiam Capitulo Valvensi tribueret.

Ex notis autem Cardinalis Aleciati, quæ in libris Sacre Congregationis legantur, constat fuisse adjudicatam præcedentiam Capitulo Valvensi his præcipue fundamentis, videlicet: quia Ecclesia Sancti Pelini de Valva olim in celebri Cortinii urbe constructa semper fuit Cathedralis, ut constat ex instrumentis, & scripturis exhibitis. At verò Ecclesia Sancti Pamphili de Sulmona erat Plebania diocesis Valvensis, ut apparuit ex Bulla Lucii III. anno 1383. & Honorii III. 1225. ubi describuntur Ecclesie, & bona Episcopatus Valvensis his verbis: *In quibus hæc propriis duximus exprimendis vocabulis; Ecclesia videlicet Sancti Pelini, ubi sedes Episcopalis habetur cum castello de victoria cum omnibus pertinentiis suis: plebem Sancti Pamphili de Sulmona cum omnibus suis pertinentiis.* Necnon ex litteris collationis Canonicatus anno 1496. productis in Rota à Capitulo Sulmonensi, in quibus Ecclesia Sancti Pamphili de Sulmona dicitur esse Valvensis diocesis, & litteræ diriguntur in forma dignum Episcopo Valvensi, quod etiam asseritur in litteris ejusdem Episcopi Valven. 1421. & 1561. & in manuscriptis pluribus bibliothecæ Vaticanæ usque ad annum 1488.

Deinde quia nulla erectio ostensa fuit Episcopatus Sulmonensis. Quinimò redditus ferè omnes Episcopatus Valven. sunt in loco de Valva: ex Sulmona verò nulli prope modum fructus percipiuntur.

Ac demum, quia anno 1539. Canonici Sulmonenses moverunt litem in Rota contra Episcopum Valvensem, quod Sulmo esset Episcopatus, & ab eo sumenda esset Episcopi denominatio. Et Mohedanus anno 1541. sententiam tulit contra Canonicos Sulmonenses, quæ deinde transcriptum fecit in judicatum.

Concordiam verò anno 1238. initam inter Capitulum Valvense, & Capitulum Sulmonense, qua conventum fuit, ut deinceps unum esset Capitulum, una Ecclesia Cathedralis, eaque Sulmonensis appellaretur: Sacra Congregatio tunc censuit non oblatæ, quia Canonici non potuerunt transferre Cathedralē Ecclesiam Sancti Pelini ad Plebaniam Sancti Pamphili, nec Capitula hujusmodi unire, *cap. Et temporis qualitas 7. quest. 1. cap. sicut unire de excessib. Prælat.* Auctoritas autem Papæ non intercessit, nec

nec præsumitur intercessisse, quia concordia non fuit postea observata.

26 Advertit etiam Sacra Congregatio errore fuisse decessum Blondum, qui in opere de illustrata Italia videtur sentire Sulmonam esse caput totius Episcopatus Valvensis: nam Ecclesia S. Pelini est caput ejus Episcopatus, ut patet ex Bullis, & aliis scripturis supra relatis.

At nunc Sulmonenses exhibent alias scripturas, quibus præcedunt recedendum esse à decis, & sibi adjudicandam præcedentiam.

27 Et primò quia Episcopatus Sulmonensis est antiquior Episcopatu Valvensi, cum habeatur memoria cujusdam Palladii Episcopi in Concilio habito sub Symmacho Papa. Cùm tamen Episcopatus Valvensis initium cepit anno 700. & sic plusquam ducentis annis post Episcopatum Sulmonensem. Verum ad hoc potest responderi subscriptionem ex dicto Concilio desumptam non esse originalem, & variam esse in diversis Codicibus, cum alicubi legatur,

28 Sulmontinis. Nec constat cujus Ecclesiæ tunc temporis potuerit esse Episcopus, cum Ecclesia Sancti Pamphili de Sulmona constructa fuerit ducentis annis, & amplius post dictum Concilium, ut patet ex vita Sancti Pamphili. Quod eo magis sit verisimile, quia ex scripturis supra adductis ostenditur Ecclesiam Sancti Pamphili fuisse simplicem Plebaniam diocesis Valvensis. Sed quatenus vera esset subscriptio Episcopis Sulmontini, & significaret Episcopum Sulmonensem, extant tamen indicia status Episcopatus Valvensis multò antiquioris; nam ex vita Sancti Pelini habemus post illius Martyrium contigisse dedicationem ejus Ecclesiæ, cui in dotem Imperium Romanum adscripsit totam adjacentem Provinciam, quæ Valvæ est appellata. Unde subductis rationibus temporis ejus martirii, atque obitus Juliani Apostatæ, sub cujus Imperio passus est, constat dictam Ecclesiam fuisse ædificatam anno circiter 325. atque ita 163. annis ante Concilium Romanum. Et quamvis in quadam tabula marmorea Ecclesiæ S. Pelini, & in vita S. Pamphili enuncietur S. Pamphilus primus Episcopus Valvensis: tamen id fortè factum fuit, vel Sanctitatis ratione, vel quia qui historiam scripsit notitiam non habuit antiquioris Episcopi, præsertim quia in quinta Synodo habita anno 504. degitur interfuisse Fortunatus Episcopus Valvensis, qui fuit longè ante Sanctum Pamphilum, quamvis in Codice Coloniae Agrippinæ impresso anno 1567. habeatur Fortunatus Episcopus Valvensis, qui fortè fuit Valventis. Sed revera anno 320. nec ex vita S. Pelini apparet in Ecclesia extitisse sexaginta tres Canonicos: neque est verisimile, ut ibi essent absque Episcopo, & in sexta Synodo habita anno Domini 681. sub Agathone, actione quarta in subscriptione sic legitur: *Benedictus humilis Episcopus S. Ecclesiæ Valven. & est medius inter Episcopos Asten. & Albiganen.*

Secundò Canonici Sulmonen. deducunt Ecclesiam Sancti Pamphili fuisse Cathedralem ex Bulla Leonis IX. 1504. in qua Pontifex confirmat Episcopo Valvensi ad Episcopalem Sedem Ecclesiæ Sancti Pelini, cum suis pertinentiis pariter Ecclesiam Sancti Pamphili cum cæteris Ecclesiis.

29 Sed respondetur hinc potiùs probari solam Ecclesiam Sancti Pelini esse Cathedralem. Neque obstat ad verbum, *pariter*, quia est positum respectu confirmationis, non respectu Sedis Episcopalis. Et nihilominus hoc nihil faceret ad præcedentiam, cum primo loco Episcopus fuerit confirmatus ad Ecclesiam Sancti Pelini, gloss. in c. *Quorumdam in ver. Prædicatores de elect. lib. 6.* quam ibi Dominicus, & Francus sequuntur. Item Abbas in cap. *Sedes de rescript. & in cap. Avaritia de præben.*

Tertiò produnt litteras Episcopi Sicinulphi 1164. in quibus ipse vocat se Episcopum de Episcopio S. Pelini, & Pamphili.

Sed Canonici Valvenses respondent eorum Ecclesiam, quæ ab initio Sancto Pelino fuit dedicata, postea suscepisse in Patronum Sanctum Pamphilum, quia fuit ejusdem Ecclesiæ Episcopus. Ideoque deinde retinuisse utramque invocationem S. Pelini, & S. Pamphili, ita ut non mirum sit si Episcopi nonnumquam se nuncupaverint de Episcopio utriusque Sancti. Aliæ autem scripturæ, in quibus fit mentio de Episcopio Sancti Pamphili civitatis Sulmonæ non sunt in forma probante. Ac præterea in dictis quoque

scripturis primo loco in ordine recensetur Episcopium S. Pelini, deinde S. Pamphili.

Quartò exhibent Bullam Innocentii III. 1206. in qua committitur Canonicis Sulmonensibus, ut aliquem ex eis mittant ad recipiendum Episcopum eis datum.

Verùm respondetur hinc non inferri, ut Ecclesia Sulmonen. esset Cathedralis, quia Episcopus datur omnibus diocesis, & constituitur Prælatum omnium Ecclesiarum suæ diocesis in quibus Prælatum non reperitur, secundum Host. in cap. *Cum contingat de foro competenti*; quem refert, & sequitur Oldrad. *conf. 67. Quæstio talis est vers. Et dicimus in talibus num. 3.*

Et tales commissiones olim fieri consueverunt non solum Capitulo Cathedrali, sed etiam Canonicis, & Clero civitatis, vel diocesis; imò etiam secularibus Principibus, ut patet ex Regestis Apostolicis.

Quintò exhibent Bullam 1404. in qua Innocentius VII. donat mitram Canonicis Sulmonensibus ad usum Ecclesiæ illorum.

Ad quod respondetur hanc donationem factam fuisse, ut Episcopus posset in dicta Ecclesia Pontificalia exercere, non quòd esset Cathedralis. Quod patet eo quòd idem Pontifex erat oriundus Sulmon. & tamen in alia Bulla dicit Sulmonam esse Valven. diocesis.

Sextò exhibent scriptum, in quo Episcopus Valvensis anno 1350. dedit mandatum ad capiendam possessionem Episcopatus in civitate Sulmonæ.

At Capitulum Valvense respondet id non fuisse factum in vim litterarum Apostolicarum. Quinimò repugnare provisionibus Apostolicis, quæ sunt tantum de Ecclesia Valvensi, ac sententiæ Rotali.

Septimò deducunt validam esse unionem utriusque Episcopatus, & concordiam olim initam inter utrumque Capitulum; quia cum aliqua saltem in parte fuerit observata, præsumitur beneplacitum Apostolicum.

Verùm respondetur non probari hujusmodi observantiam saltem in substantialibus: nam in concordia primum transactum fuerat, ut deinceps esset una tantum Ecclesia, quæ diceretur Ecclesia Sulmonen. & unum Capitulum. quod Sulmonense appellaretur.

Et tamen in iidem scripturis, ex quibus Canonici Sulmonenses deducunt observantiam concordie, patet tam Ecclesiam, quam Capitulum fuisse appellatum Valvense, & Sulmonense; & ex juribus productis à Capitulo Valvensi apparet illas esse duas Ecclesias distinctas, quæ in hoc statu reperiuntur; Iidem duo Capitula, ac sub diversis nominibus: & quamvis nonnumquam promiscuè fecerint nonnullos actus; id tamen contigit, quia ea negotia ad utrumque Capitulum pertinebant.

Deinde transactum fuerat, ut unicum esset sigillum cum duabus imaginibus, id est, S. Pelini, & S. Pamphili continens in circuitu sigillum Capituli Sulmonen. Et tamen nullum tale sigillum exhibetur à Canonicis Sulmonensibus, & sigillum quo utuntur Canonici Valvenses est longè diversum.

Tertiò transactum fuit, ut bona universa essent communia. Quod tamen observatum non fuisse iidem Canonici Sulmonenses non dissentunt.

Quartò fuit transactum, ut una esset dignitas Præposituræ utriusque Ecclesiæ: cujus tamen observantiam non probant scripturæ, & litteræ exhibitæ à Sulmonensibus: nam in illis hoc solum legitur: nempe N. Præpositus Valven. & Canonicis Sulmonen. quod tantum indicat Præpositum Ecclesiæ S. Pelini habuisse etiam Canonicatum in Ecclesia S. Pamphili.

Ac demum omittis aliis levioribus transactum fuit ut peteretur confirmatio transactionis à Sede Apostolica, quod similiter non constat factum fuisse.

Deindè respondetur quatenus hæc unio auctoritate Apostolica processisset, tamen cum facta fuerit æquè principaliter, ut præcedunt Canonici Sulmonenses, quælibet Ecclesia retinisset suas prerogativas, & præminentias, ut tradit in unionibus æquè principalibus, Caccialup. in tract. *de union. art. 8. sub num. 5. vers. & hoc si modo*: & latè consulit Mandos. *conf. 27. per totum*. Unde etiam posita unionis validitate præcederet Ecclesia Valvensis, quippe quæ priùs erat Cathedralis, & caput totius Episcopatus.

Et hoc modo tollitur etiam fundamentum quod sumitur ex

ex Bullis Innocentii VII. 1359. Clementis VII. 1529 & S. Pii V. 1571. in quibus hæc duæ Ecclesiæ enunciatur invicem unitæ; hinc enim non sequitur quo minus Ecclesia Valvensis retinuerit sua privilegia, & prærogativas.

Octavò pro Sulmona producitur collatio 1532. de Ecclesia Sulmonen. tamquam de Cathedrali Ecclesia.

At responderetur hanc collationem dedisse causam liti, quæ postea initium sumpsit anno 1538. & tamen hoc ad præcedentiam non pertinet.

- 32 Nondè deducitur status Cathedralis Sulmonensis, quia Capitulum ejus Ecclesiæ Sede vacante Vicarios Capitulares eligit. Qui quidem actus fieri non potest nisi à Capitulo Cathedralis Ecclesiæ: & hinc statum Cathedralium deduxit Rota in causa *Vercellen. Unitatis Capituli* 12. Junii 1598. *cofam Penia*.

Cæterùm responderetur eodem modo hos actus electionis factos fuisse ab anno 1571. & sic post motam litem, quæ in Rota initium habuit anno 1539. coram Episcopo 1572. & in Sac. Congregatione 1575.

Decimò producuntur plures scripturæ, ex quibus colligitur Capitulum Sulmonense cum Capitulo Valvensi de jure, & consuetudine habere jus eligendi Valvensem Episcopum.

- 33 At potest responderi ex jure eligendi Episcopum non probari statum Cathedralis Ecclesiæ: tum quia Episcopi antiquitus eligebantur ab universo Clero, *cap. Episcopos*, & *cap. Obeuntibus* 63. *distin.* Tum quia quotiescumque Ecclesia Cathedralis unitur cum Ecclesia Collegiata æquè principaliter, sit electio Prælati in Ecclesia Cathedrali per Collegium utriusque Ecclesiæ, nec per hujusmodi unionem Conventualis efficitur Cathedralis, ut in specie declarat Petr. de Perus. *de unione Ecclesiar. cap. 129. vers. tertio*, ut neutra subjiciatur alteri, & Caccialup. *in cod. tract. art. 8. sub num. 2. vers. Si verò ea est Cathedralis*.

Ultimò Canonici Sulmonenses ut evitent enunciativas litterarum Apostolicarum, pluribus connantur probare sub nomine Valven. Ecclesiæ comprehendi etiam Sulmo-

nensem. Sed scripturæ, quæ producuntur ad hoc probandum, sunt folia volantia, & nihil probant: & contrarium apparet concludenter ex innumeris ferè scripturis, etiam per eos productis, in quibus Ecclesia Valven. contra distinguitur ab Ecclesia Sulmonen. Et in specie ex dicta Bulla Innocentii VII. in qua Sulmo dicitur esse Valven. diœcesis, & ex Bullis Lucii III. & Honorii III. quæ carent omni suspitione tamquam subscriptæ à Collegio Cardinalium, & recensent Ecclesiam S. Pamphili de Sulmona tamquam Plebem Episcopatus Valvensis. Item anno 1541. Cum in Rota Canonici Sulmonenses prætererent se proprium habere Episcopatum, & ab eo denominandum esse Episcopum Valvensem, & Sulmonensem, à tali denominatione Episcopus fuit absolutus per sententiam Rotalem, quæ in rem judicatam transivit.

His omnibus accedit quodd probaciones Capituli Sulmonensis magis confunduntur, & conquassantur ex contrariis probationibus, & scripturis nunc primum productis à Capitulo Valvensi, & præsertim ex litteris Leonis IX. Nicolai II. Benedicti XI. & Joannis XXII. *in Summ. nu. 7.* quibus constat Ecclesiam S. Pelini semper fuisse Cathedralis, & solam illic primatum tenuisse: Ecclesiam verò S. Pamphili de Sulmona esse plebaniam seu Collegiatam diœcesis Valven. sine diœcesi, sine dote, sine dignitate. Et in specie advertunt Canonici Valvenses Pontificem, qui dixit Sedem Episcopalem esse in Ecclesia S. Pelini, & Ecclesiam S. Pamphili de Sulmona esse plebem ejus diœcesis, fuisse Innocentium VII. qui erat oriundus Sulmona, ac noverat ejus diœcesis statum. Unde nullo modo hoc præjudicium patriæ intulisset illam inter Ecclesias inferiores recensendo, nisi verè talis fuisset; præterquam quodd in omnibus scripturis, in quibus fit mentio de Eccl. aut Capitulo Sulmonen. semper præcedit Valven. atque ita observat Cancellaria. Et revera hoc saltem negari non potest, quin status Ecclesiæ Valvensis sit undequaque limpidus, & inconcusus, Sulmonensis verò Ecclesiæ turbidus, & confusus: unde nihil proponitur quamobrem à decisio sit recedendum.

DE MAJORITATE ET OBEDIENTIA.

Innocentius III.

C A P U T IX.

QUOD super his: & infra. Abbates & Sacerdotes diœcesana tibi lege subditos, qui ad tuam Synodum venire contemnunt: (Dummodò in ipsa Synodo non ducas aliquid statuendum, quod Canonicis obviet institutis) per censuram Ecclesiasticam ad Synodum ipsam venire compellas, & debitam tibi obedientiam, & reverentiam exhibere.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**bbates in diœcesi Episcopi existentes tenentur accedere ad ejus Synodum diœcesanam, si habeant populum, licet sint exempti.
- 2 Sacerdotes cogi possunt accedere ad Synodum Episcopi si curam habeant animarum; alias secus.
- 3 Clerici civitatis, & diœcesis an & quando teneantur accedere ad diœcesanam Synodum.
- 4 Laicus ex causa potest ad Synodum vocari.
- 5 Synodo diœcesana qui exempti interesse teneantur ex Concilio Tridentino.
- 6 Abbates habentes usum mitræ, & baculi, quorum Abbatie nec curam habent, nec conventum, non tenentur accedere ad Synodum Episcopi, si populum non habeant, etiam si exempti non sint.
Declaratur, *ibid.*
- 7 Abbas potest per Vicarium Synodo interesse si per eum curam animarum exerceat, & non per se ipsum.
- 8 Regulares omnes, qui vel Capitulis generalibus non subduntur, vel curam animarum exercent, cogi possunt ab Episcopo etiam sub pœna excommunicationis venire ad Synodum, & illius decreta observare.
- 9 Fratres Capellani S. Joannis Hierosolymitani curam animarum habentes tenentur Synodo Episcopi interesse.
- 10 Parochi nullius diœcesis tenentur accedere ad Synodum illius Episcopi, qui ex Concilio Tridentino potest eos visitare.
- 11 Exempti actu exercentes utramque jurisdictionem non tenentur Synodo Episcopi interesse ratione Parochialium Ecclesiarum.
- 12 Abbates. & Monachi Parochialium rectores, quorum exemptio confirmata fuit post Concilium Tridentinum, ad diœcesanam Synodum accedere non tenentur.
- 13 Nec Sacerdotes, qui in aliena diœcesi dumtaxat obtinent beneficium, & ibi morantur.
- 14 Episcopus in diœcesana Synodo, & Archiepiscopus in Concilio Provinciali an possint aliquid statuere adversus Regulares privilegia.
Synodi Cracoviensis, & Gensnensis decreta circa Regulares exemptionem an sustineantur, *ibid.* & nu. seqq. usque in fin.
- 15 Synodi Cracoviensis decreta contra Regulares expenduntur.

- 16 Abbates, & Monachi an, & quando sint conveniendi coram Episcopo ex Concilio Provinciali Gnesnensi à Sede Apostolica confirmato.
- 17 Regulares privilegiis Apostolicis sine licentia Papa renunciare non possunt.
- 18 Clericus sine licentia proprii Episcopi non potest subijcere se alieno, & illius jurisdictionem prorogare.
- 19 Consuetudo conveniendi Regulares coram Ordinario sublata fuit ex privilegiis Apostolicis.
- 20 Regulares exempti sunt à jurisdictione Episcopi, etiam ratione rei, contractus, delicti.
Regulares tanquam specialiter exempti à jurisdictione Ordinarii non comprehenduntur in cap. Volentes de privileg. lib. 6. nec in cap. 14. sess. 7. Concilii Tridentini, ibid.
- 21 Regulares notoriè, & cum scandalo extra claustra delinquentes quando ab Episcopo puniri possunt.
- 22 Regulares degentes extra claustra si delinquant, puniri possunt ab Episcopo in actu visitationis tantum.
- 23 Regularium privilegia in casibus non exceptis præservantur à Conc. Trid. & n. seq.
- 24 Concilium Provinciale non potest quidquam statuere contra Concilium Generale, nec contra Regularium privilegia, & n. 28.
- 25 Concilium Provinciale non potest super Regularium exemptionibus statuere etiam illud idem, quod Concil. Trident. statuit.
- 26 Episcopi in Synodo non possunt quidquam statuere, quod obviet Canonis institutis.
- 27 Concilii Provinciali Gnesnensis decreta contra Regularium exemptionem expendantur.
- 28 Privilegia Regularium inviolabiliter ab Episcopis custodiri debent.
- 29 Regulares sunt Coadiutores Episcoporum in iis, quæ ad salutem pertinent animarum.

Quod super his. Abbates, & Sacerdotes, qui sunt diœcesani Episcopi, ad ejus Synodum venire, & eidem obedire per censuram Ecclesiasticam compelluntur. Hoc dicit, secundum Cardin. Abb. vel plenius secundum Bald. Abbates, & Sacerdotes diœcesana lege subiecti coguntur venire ad Synodum, & debitam obedientiam, & reverentiam exhibere, dummodo ibi non sit aliquid statuendum, quod canonibus sit inimicum. Ponit dictum cum inclusa limitatione, ibi, *Dummodo*, sed formaliter non dividitur.

1 Nota primò ad Synodum Episcopi teneri accedere Abbates, & Sacerdotes eidem lege diœcesana subiectos, id est, in diœcesi Episcopi, existentes, accipitur enim hic lex diœcesana generaliter, ut comprehendat etiam legem jurisdictionis, secundum Cardin. *nu. 2. in 1. oppos.* post Hugon. & Abb. Antiqu. Unde Jo. Andr. Anton. de Butr. & Petr. de Anchar. sic summant simpliciter hanc Decretalem, videlicet subditi Episcopi ad ejus Synodum venire, & illi obedire coguntur.

Quod autem dictum est de Abbatibus, intellige de habentibus populum, de quibus loquitur *cap. Abbates 18. q. 2.* Hi enim propter populum tenentur accedere etiam si sint exempti, secundum Innoc. *hic in princ. per c. Ex ore infr. de privil.* Sed alii populum non habentes non tenentur, *c. Episcopus 18. distin. 8. fin. 18. quest. ult. gloss. 1. hic Innoc. in princ. Host. num. 1. Joan. Andr. num. 5. Butr. eod. num. 5. Card. n. 2. in 1. oppos.* & alii communiter.

2 Rursus quod dictum est de Sacerdotibus, intellige de Curatis: nam alii curam non habentes non subijciuntur legi diœcesana, cum non habeant Ecclesias, quarum ratione teneantur ad Cathedralicum, & ad quartam decimarum, & similia, ut in *cap. Conquerente de off. ordin.* & idem cogi non possunt venire ad Synodum, secundum Joan. Andr. *hic num. 2. Butr. nu. 8. & Cardin. num. 2. in 3. oppos.* & idem dicendum de Sacerdotibus obtinentibus beneficia simplicia: nam etsi etiam tales subint visitationi Episcopi, *c. fin. de cens.* tamen sufficit ut accedant Curati, qui postea populis publicant statuta Synodalia, secundum Card. Verum Abb. *in 1. not.* declarat hoc procedere: si in Synodo esset agendum aliquid animarum curam, vel statum Ecclesiarum concernens: tunc enim accedere non tenentur nisi Curati. At secus esset si Episcopus in Synodo procedere vellent ad morum reformationem, vel ad

Prosop. Fagnan. in 1. Libr. Decretal.

aliquid statuendum concernens totum Clerum, quia tunc omnes Clerici civitatis, & diœcesis tenerentur accedere, ita tamen ut Ecclesiis debita servitia non subtrahantur. Nec mirum, quia etiam laicus ex causa potest ad Synodum vocari, ut in *c. fin. 18. dist.* & ita secundum Abb. potest intelligi Innoc. *in c. Grave de præb.* dum dicit totum Clerum civitatis & diœcesis debere accedere ad Synodum Episcopalem.

Hodie decreto Conc. Trid. *inc. 2. sess. 24.* sancitum est: ut ad Synodum diœcesanam exempti, etiam omnes, qui alias cessante exemptione interesse debent, nec Capitulis generalibus subduntur, accedere teneantur: ratione tamen Parochialium, aut aliarum secularium Ecclesiarum etiam annexarum debeant illi, qui illarum curam gerunt, quicumque illi sint, Synodo interesse.

Porrò Abbates habentes usum Mitræ, & Baculi, quorum Abbatie, nec curam habent, nec Conventum, S. Congregatio Trid. Concilii interpret censuit non teneri accedere ad Synodum diœcesanam, si populum non habeant, etiam si exempti non sint, nisi aliqua rationalis causa adesset, vel consuetudo invaluisset, ut accederent.

Et cum quaereretur an Abbas Monachus, cujus Monasterio vel Ecclesiæ imminet cura animarum, cui facit deservire per Vicarium sæcularem ab Episcopo loci approbatum, teneatur accedere ad Synodum ipsius Episcopi per seipsum, vel sufficit mittere dictum Vicarium: responsum est sufficere, cum cura animarum per ipsum Vicarium exerceatur.

Item responsum Abbatem S. Matthæi, cui incumbit cura animarum personarum sæcularium, teneri, & compelli posse tam ipsum, quam Rectorem S. Therami Ecclesiæ annexæ accedere ad Synodum diœcesanam Archiepiscopi Januensis; quamvis exempti essent, atque observare in eadem Synodo statuta, perinde atque alios non exemptos.

Et generaliter decisum est, Regulares omnes, qui vel Capitulis generalibus non subduntur, vel curam animarum exercent, teneri, & cogi posse accedere ad Synodum diœcesanam sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ ipso facto incurrenda aliisque pœnis arbitrio Episcoporum etiam excommunicationis, adeò ut jus declarandi, & pœnas imponendi ad Episcopos exemptione non obstante pertineat. Item jus esse Episcopos dictos Regulares, qui nullis Capitulis subduntur, absolutè cogere ad Synodi observationem: Alios verò curam animarum exercentes ad servanda ea, quæ fuerint decreta circa ipsam curam & administrationem Sacramentorum.

Item Fratres Capellanos S. Joannis Jerosolymitani habentes curam animarum teneri accedere ad Synodum diœcesanam, censuit S. Congr.

Quinimò consulta an Rectores, qui sunt nullius diœcesis, teneantur accedere ad Synodum diœcesanam illius Episcopi, qui tanquam proximior potest eos visitare; respondit teneri, quia cum Episcopus jus habeat eos visitandi, frustra viderentur visitare, nisi prius ad Synodum vocati, & instructi essent eorum omnium, quæ circa eos oportet.

Verùm suborta dubitatione an exempti, qui actu exercent utramque jurisdictionem spirituales, & temporalem in Parochos, & Parochianos, *juxta cap. 11. sess. 25. de regul.* teneantur ratione Parochialium Ecclesiarum Synodo Episcopi interesse: Sac. Congregatio censuit non teneri.

Item Abbates, & Monachi Sanctæ Sophiæ negabant vel accedere ad Synodum diœcesanam Episcopi Beneventani, allegantes eorum privilegia à S. Pio V. confirmata, quibus ab hoc onere eximebantur, etsi Rectores essent Parochialium Ecclesiarum dicto Monasterio subiectarum. Contra Archiepiscopus eos compellere volebat ad accedendum, ex quo post Concilium per decem, & septem annos, non obstantibus privilegiis, Monachi ipsi Rectores semper ad Synodum diœcesanam accesserant. Et cum utraque pars Sacram Congregationem Concilii hac de re consulisset: Congregatio censuit non teneri hos Monachos accedere ad Synodum, quia privilegia expressè disponentia de hoc fuerunt à S. Pio V. post Concilium confirmata, quo casu censetur derogasse Concilio, tantò magis

magis cum unicam exceptionem fecerit de visitatione faciendâ ex Concilio, quod arguit in reliquis Concilio derogatum. Hæc de Abbatibus, & Sacerdotibus curam animarum habentibus.

- 13 Quo verò ad alios, cum Nicolaus Georgius diœcesis Comensis Sacerdos conquestus esset apud S. Congr. Conc. quod licet in dicta diœcesi nullum beneficium haberet, & jam decem annos extra eam commoratus, beneficia in aliena diœcesi obtinisset, suspensus fuisset ab Episcopo, eo quod ad ejus diœcesanam Synodum non accessisset: Sacr. Cong. censuit si hic Presbyter tunc non obtinebat aliquod beneficium in diœcesi Comensi, non potuisse Episcopum illum suspendere, quia non comparuerit in Synodo, si in aliena diœcesi tunc manebat, & beneficium obtinebat: idè tollendam esse ab Episcopo suspensionem.

Quæ omnia ut vides consonant cum dispositione sacrorum Canonum, & dictis Doctorum hic.

Quid autem dicendum de Pœnitentiario Cathedralis Ecclesiæ, an scilicet sit admittendus in Synodo diœcesana, scripsi in cap. *Grave à num. 9. usque in finem infra de præubi* plene videtur.

Secundò nota ex littera in *vers. Dummodò*, Episcopum non posse etiam in Synodo quidquam statuere contra Canones: & ad hoc quotidie à Doctoribus, de quo dicam plene in questione sequenti præsertim n. 26.

- 14 QUÆRO, An Episcopus in diœcesana Synodo, & Archiepiscopus in Concil. Provinciali possint aliquid statuere adversus Regularium privilegia, Anve sustineantur decreta Synodi Cracoviensis, & Gnesnensis super exemptione Regularium.

- 15 Episcopus Cracoviensis in diœcesana Synodo mensibus præteritis habita decrevit inter cætera, ut Abbates, & Præpositi Regulares, idest, ordinum non mendicantium, forum habeant in Episcopali audientia, hoc est indistinctè coram Episcopo conveniantur: Alii autem Regulares mendicantium ordinum possint ab Episcopo judicari ratione rei, contractus, & delicti juxta Constitutionem Innocentii IV, in Concilio Lugdunen. editam, quæ incipit, *Volentes*, innovatam per Concilium Tridentinum in cap. 14. sess. 7. Et cum deinde actum esse de his decretis inferendis in Provinciali Synodo Gnesnensi postea habita, obtentum quidem fuit Regularibus, ut ea decreta expungerentur ex Synodo, in qua inserta jam fuerant, Sed tamen Episcopo Cracoviensis acriter urgente, decretum fuit *Abbatibus magnoperè reclamantibus*, ut salva esset Regularium exemptio, præterquam in his, quæ sacris Canonibus; & consuetudinibus adversantur. Et quamvis Abbates institissent, Concilii decretis ut in eo capite adderentur verbo, *salvis Sedis Apostolicæ privilegiis*: nihil tamen obtinuerunt, reclamante scilicet Cracoviensi Episcopo.

- 16 Quod pertinet ad Synodum diœcesanam Cracovientem decretum superius propositum duas habet partes. In prima absolute supponit Abbates Episcopi jurisdictioni, & hac in parte Episcopus duobus modis conatur tueri suum decretum synodale.

Primò, quia in Synodo Provinciali illius Regni paulò ante celebrata, & confirmata à Paulo V, ex sententia Sacræ Congregationis Concilii statutum est; ut infra, videlicet iudicium nationis exigit, ut qui in Ecclesia Dei, vel ob officii Excellentiam, vel Religionis, vitæque tranquillioris status sublimiori loco positi sunt, peculiari quoque præ cæteris modo in eorum occurrentibus tractentur negotiis, Proponentibus itaque dominis Abbatibus diversorum ordinum Provinciæ hujus, statuit & decernit Synodus, quod de cætero coram locorum Ordinariis ipsis, aut coram specialibus commissariis conveniantur. Quo quidem decreto contendit Episcopus sublatam in Regno Poloniæ Abbatum, & Monachorum exemptionem.

Alii autem hoc decretum aliter interpretantur: nam Præpositus Corporis Christi Casimiriæ, qui eidem Synodo interfuit, putat illud non esse intelligendum, nisi in causis, in quibus exempti possunt coram Ordinariis conveniri; ita ut præterea editum fuerit in favorem exemptorum, declarandos eos in illis causis, in quibus subsunt Ordinariis non debere tamen remitti ad quemcumque Officium, sed ab ipsismet Episcopis, vel eorum specialibus Commissariis esse judicandos, Atque hoc judicant illa verba

proemii, iudicium rationis exigit, ut qui sublimiori loco positi sunt, peculiari etiam modo tractentur, &c. Atque alia sequentia coram Ordinariis ipsis, aut coram specialibus Commissariis conveniantur. Et cum decretum enuncietur editum Abbatibus proponentibus, non est credendum Abbates ipsos proposuisse Synodo, ut eos submitteret jurisdictioni Episcoporum. Nuntius verò Apostolicus putavit decretum non loqui de Abbatibus, & Monachis exemptis, cum hæc qualitas exemptionis ibi non exprimitur.

De quibus cum alias actum fuerit in S. Congregatione Concilii re ad eundem Paulum V. delata, Sanctitas sua die 9. Julii 1618. mandavit dari litteras ad Nuntium, quibus ei significaretur ex deductis ab ipso prætensionem Episcopi Cracoviensis, & aliorum Episcoporum non subsistere, sed antequam alio remedio uteretur, ageret cum ipsis Episcopis, & eos moneret ad petendam à Sede Apostolica determinationem; ac præterea ageret cum serenissimo Rege, atque illius sensum exquireret.

Secundus modus, quo Episcopus Cracoviensis conatur defendere decretum Synodale, est consuetudo, secundum quam à ducentis annis asserit se cognovisse Abbatum Regularium causas, ad eò ut ipsimet jam jurisdictionem ordinariam recognoscant: sed in suis litteris semper loquitur de Abbatibus non exemptis.

Nuntius Apostolicus anno 1618. quando de hac ipsa exemptione actum fuit, suis litteris testatur est præteritis temporibus variè fuisse observatum: Monachos fuisse admodum segnes, & negligentes in sua exemptione tuenda, ita ut quidam Abbas Gnesnensis aperte falsus fuerit se exemptionem perdidisse, atque Episcopo Cracoviensi esse subiectum.

Quæ tamen negligentia, imò etiam ipsa exemptionis renuntiatio Romanorum Pontificum privilegiis, quibus Regulares immediatè Sedi Apostolicæ subjiuntur, nullum intulit præjudicium, ut est *text. in c. Cum tempore*, & ibi *Abb. in 5. not. de arbitr.* Ad idem *text. in cap. 2. de in integr. restit.* & in *cap. Cum olim il secondo de privil.* Et ita plene consultit Paul. de Cast. *conf. 432. Videtur dicendum num. 3. & seq. lib. 1.* ubi pluribus ostendit Regulares, nec tacite, nec expressè posse suis privilegiis renunciare, & processus fabricatos in curia Episcopali contra Monachos renunciantes esse ipso jure nullos. Et idem respondit Rom. *conf. 369. circ. primum n. 19.* generaliter enim nemini licet alieni iudicis jurisdictionem prorogare etiam tacite non opponendo declinatoriam fori gl. communiter approbata in l. *Si convenit in ver. Stare, ff. de jurisd. omni. jud. Maran. de ord. jud. in 4. p. n. 15.* Sic videmus nec Clericum sine proprii Episcopi licentia posse subicere se alieno, & ejus jurisdictionem prorogare, c. *Significasti de for. comp. Ang. in l. fin. n. 4. de constit. Princ. Soc. post Innoc. Arch. & alios conf. 87. Visus n. 3. lib. 3. Mar. ubi sup. n. 20.* Ratio, quia ex consequente obisset juri, ac favori proprii Episcopi, secundum *Abb. in d. c. Significasti n. 9.* Et per illum textum *Abb. in cap. Grave num. 3. de off. Ordin.* dicit exemptionem etiam si vellet, non posse se submittere jurisdictioni Ordinarii sine licentia Papæ, aut illius, cui subest. Et allegat Jo. Andr. in *reg. Scienti de reg. jur. lib. 6. in Mercurial.* Quinimò ob prædictam rationem præiudicii alieni ne in una quidem causa potest Regularis etiam indirectè exemptioni renunciare, ut not. idem *Abb. in cap. Si terra num. 5. de privil. Soccin. in d. cap. Significasti num. 40. de for. comp. & in cap. Receptimus num. 69. de privil. Felin. in cap. P. & G. num. 13. de off. Deleg. & in c. Cum olim num. 3. de rescript. Dec. in cap. 1. de jud. in prima lect. n. 86. & in 2. lect. num. 64.* Et quamvis Federic. de Sen. videatur contrarium sentire *conf. 14.* Monachus Perusinus *num. 6.* tamen non signi pedes, & sua dicta veluti dubia subicere correctioni Patris, & illuminatoris juris Canonici Joannis Andreae, quem dicit oppositum sentire in glosa sua in *Clem. penult. de sentent. excommunicat.* & tandem se retractat in 6. *addit.* & ad hanc partem contra Federicum amplectitur Rota apud Crescen. *decis. 3. de for. comp. & Greg. XV. dec. 325. n. 23.*

Consuetudo autem quatenus etiam probaretur, eam habet difficultatem, quod cum Regulares ante privilegia subsent Ordinarium jurisdictioni, præterquam in concernentibus disciplinam Regularem, cap. *Abbatibus, cap. Abbas pro, cap. Si quis Abbas, & c. Monasteria. 18. qu. 2.* Consuetudo conveniendi eos coram Ordinariis, cum

cum esset juri communi conformis, nihil aliud erat, quam juris communis observantia. Ideoque sublato jure communi ex privilegiis Regularium, sublata etiam fuit consuetudo illi conformis, *gl. in cap. 1. in ver. Facti, vers. Item: probo id ev. de utriusque maratione, de Constit. lib. 6.* Joani. Andr. Gemin. Anchar. & alii in c. univ. de Cler. conjug. eodem lib. & alii in causa Mediolanen. privilegii fori animadvertit S. Congr. Præterquam quod Regularium privilegia habent derogationes consuetudinibus etiam immemorabilibus. Item habent clausulas derogatorias amplissimas, & decreta irritantia, quæ inficiunt titulum, & possessionem, ut de clausula decreti decidit *Rot. dec. 2. de resit. Spol. in Antiq. Bellam. dec. 342. & dec. 536. Callad. dec. 1. & dec. 2. der. edit. spol. qui fusc hoc probat, Put. dec. 99. p. 1. & dec. 27. part. 2. Rota divers. decis. 99. part. 3. lib.* Et nihilominus probanda esset scientia, & patientia Summi Pontificis, secundum communem Canonistarum opinionem in præmio Clementinarum, ubi in specie Card. §. *Universitati num. 3.* *Gl. Hostien. Abb. & DD. in cap. fin. de consuet. Put. d. dec. 1.* Imò Rota resolvit propter decretum irritans non posse allegari non usum, neque usum contrarium, ut apud *Callad. decis. 2. de reservat. & decis. 11. num. 5. super regulis Cancellariæ, & Veral. decis. 134. part. 3.*

His accedit, quod Regulares consueverunt crebrius obtinere à Summis Pontificibus suorum privilegiorum confirmationes, atque innovationes, quibus qualiscumque præscriptio si cæpta fuit, interrumpitur, si completa, tollitur per derogationem in eisdem confirmationibus apposita, ut per *Felin. in cap. Cum non liceat col. fin. de præscript.*

20 In secunda parte decretum Synodi Cracoviensis supponit Regulares Mendicantes jurisdictioni Episcopi non absolute: sed solum ratione rei, contractus, & delicti, & innititur Constitutioni Innocentii IV. in Concilio Lugdunensi edita, *relata in cap. Volentes de privil. lib. 6. & innovata à Concil. Trid. c. 14. sess. 7.*

Sed hac in parte Synodale decretum, omnino perimit Mendicantium exemptionem, nam cum ipsi ex privilegiis Sedis Apostolicæ sint specialiter exempti ab Ordinarium jurisdictione, etiam ratione delicti commisi, vel contractus iniri, aut rei sitæ etiam extra locum exemptum, ut dixi plenissime in d. cap. *Tuarum infra de privileg.* utique non comprehenduntur in ea Decretali, quæ nullo modo sustulit privilegia specialium exemptionum, nec aliquid novi juris induxit, sed tantum emanavit ad dirimendas antiquas altercationes super exemptionibus generalibus declarando eas non habere locum in dictis tribus casibus delicti, contractus, & rei, ut illic advertunt *Archid. & Jo. Monach. in princ.* quos cæteri communiter sequuntur, & ex facto respondit *Gemin. conf. 72.* Et cum Regulares non comprehendantur in Constitutione d. cap. *Volentes*, necessario sequitur, ut nec comprehendantur in decreto Concil. *cap. 14. sess. 7.* eandem Constitutionem innovante, quemadmodum olim re diligentissime examinata, declaravit S. Congr. Conc. nam cum esset dubitatum an Regulares degentes intra claustra, comprehenderentur in d. c. 14. ita ut ratione rei, contractus, & delicti possent coram Ordinariis locorum conveniri: S. Congr. censuit non comprehendi.

21 Quod etiam colligitur ex decreto Conc. Trident. *cap. 14. sess. 25. de Regul.* & ex Constitutione Clementis VIII. ubi Regulares ratione delicti notorii commisi extra claustra, & sic in loco non exempto, non possunt puniri ab Episcopo; nisi Superioribus negligentibus post terminum eisdem ab Episcopo præfixum. Et si delictum non sit notorium, & cum scandalo, nullo modo puniri possunt. Ergo in ipsis non habet locum *Constit. d. cap. Volentes*, alias enim pro delicto commissi extra claustra, subessent indistinctè Ordinarium jurisdictioni.

22 Præterea idem probatur in cap. 3. *sess. 6.* ubi Regulares extra claustra degentes, & sic in loco non exempto, si delinquant, subiiciuntur Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ delegato in actu visitationis dumtaxat; verba enim illa punitioni, & correctioni Episcopi, intelliguntur de punitione, & correctione morum, cum regulentur, & restringantur à verbo visitari, quod immediatè præcedit, *Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.*

qui intellectus colligitur apertissime ex cap. 4. *sess. 14.* ubi quæ statuta fuerant in d. cap. 3. de Clericis exemptis tam secularibus, quam regularibus extra claustra degentibus, extenduntur quoad Clericos seculares tantum etiam extra visitationem, quod clarè innuit Concilium in d. c. 3. non statuisse nisi in actu visitationis; nam si etiam extra visitationem statuisset, supervacaneum fuisset illam dispositionem ampliare quoad Clericos seculares tantum etiam extra visitationem, atque ita decretum illud alias interpretata est S. Congr. Ex illo igitur textu duo apertè colliguntur: alterum Regulares extra visitationem, etiam si degant in loco non exempto, atque ibi delinquant, nullatenus subesse Episcopi jurisdictioni: alterum Regulares intra claustra degentes ubi delinquant, ne visitationi quidem Episcopi subjectos esse, cum ad hoc ut Episcopus habeat jus visitandi, Concilium voluerit duo concurrere, id est ut Regulares extra claustra degant, atque ibi delinquant.

Eodem respicit decretum c. 11. *sess. 25. de Regul.* ubi Regulares administrantes curam animarum personarum secularium Monasterii incumbentem, subiiciuntur jurisdictioni Episcopi in iis tantum, quæ dictam curam, & sacramentorum administrationem concernunt. Ergo si extra dictam curam delinquant, Episcopi jurisdictioni non subunt.

Rursus idem probatur in cap. 5. *sess. 14.* ubi decernitur, 23 ut litteræ Conservatorie nemini suffragentur ad hoc ut in causis criminalibus, & mixtis coram Episcopo accusari, & conveniri, ac contra eum inquiri, & procedi non possit. Deinde præscribitur certa forma in causis civilibus observanda. Ac demum in fine adjicitur clausula infrascripta, videlicet, *Regularia loca eorumque persone in presenti canone minime comprehense, sed exempta omnino sint, & esse intelligantur.* Ex quo decreto satis patet Regulares nec ratione delicti in causis criminalibus, nec ratione contractus, aut rei sitæ in causis civilibus posse coram Episcopo accusari, & conveniri, sed eorum privilegia salva, atque illibata permanere. Ideoque cum Episcopus Mantuanus conquestus esset quod Regulares pro contractibus, vel debitis non sinerent se in prima instantia coram locorum Ordinariis conveniri: Sac. Congregatio censuit, si hi Regulares extra claustra Monasterii degant, servandum esse quod dicitur *sess. 7. cap. 14.* Si intra Monasteria maneat, conveniendos esse coram Superioribus, vel Conservatoribus eorum, non autem coram Ordinariis, aut alibi. Salva igitur manent Regularium privilegia, quorum præservatio etiam generaliter habetur in cap. 20. *sess. 25. de Regul. in fin.* his verbis, *In cæteris omnibus præfatorum Ordinum privilegia, & facultates, quæ ipsorum personas, loca, & jura concernunt, firma sint, & illæsa.*

Unde Synodus dum vulnerat privilegia Regularium, adversatur etiam Conc. Trid. contra quod certissimum est Synodum Provinciale non habere ullam statuendi potestatem. Unde in Extrav. 10. 22. *Sanct. Romana, §. Quidam autem, ibi. Quos nec eis,* (id est Episcopis vel eorum superioribus) *concedere licuit contra formam Concilii generalis,* ubi *gl. in ver. Conc. de Relig. domib.* Item *gl. in c. Cum dilectus in ver. in etate,* & ibi *Abb. col. 5. de elect.* *Felin. in c. 1. n. 1. de despons.* Et de privilegiis, quæ Generalis Conc. sunt fixa decretis, est text. in c. *Privilegia* il 3. 25. q. 2. Ad idem est auctoritas Augustini lib. 2. de Baptis. in hæc verba: *Concilia, quæ per singulas regiones, vel Provincias sunt, plenariorum Conciliorum auctoritati, quæ sunt ex universo orbe Christiano, sine ullis ambagibus cedere.* Et infra de Cypriano ait: *Si autem Concilium ejus attenditur, huic est universæ Ecclesiæ Concilium præponendum, cuius se membrum esse gaudebat: nam & universum partibus semper optimo jure præponitur.* Quem locum ad hoc propositum citat *Turrecrem. in cap. Domino sanctorum. 5. ver. Secundo patet 50. dist.* Ideoque Sacra Congregatio consultata an contra cap. 15. *sess. 23.* Concilium Provinciale aliquid statuere posset, veluti si aliquis Baro prætextu inimicitiarum cum Episcopo, & ejus Clero vellet confiteri extero Presbytero etiam approbato à suo Ordinario; censuit non posse. Et cum Provincialia Concilia priusquam publicentur ex Constitutione Sixti V. recognosci, atque emandari debeant à Sacra Congregatione Concilii, mos ejusdem Congregationis fuit ex

hujusmodi Synodis delere decreta omnia, quibus Regularium exemptiones, indulta, ac privilegia quoquomodo violantur. Quinimò etiam quando Synodus Provincialis statuit in exemptos illud idem quod statuit Concilium Tridentinum; ut si dicat Statuimus, ut Regulares, ad Regulæ, quam professi sunt, præscriptum vitam instituant, quod præcipitur eis in cap. 1. *sess. 25. de Regul.* nihilominus Sacra Congregatio jubet expungi verbum *statuimus*, & in ejus locum jubet reponi, Intelligant Regulares se teneri ad Regulæ, quam professi sunt, præscriptum vitam instituere, ut sæpius vidi observatum, nimirum, quia verbum, *statuimus*, est autoritativum & inducit jus novum Clem. *fin. §. fin. de rescr. gl. in Extrav. Suscepti Joan. XXII. in ver. Statuimus*. Et super statutis legem statuere non est æquitatem in medium proponere, sed præteritis calumniam invenire, l. *penult. C. de decur. lib. 10. Anch. in c. Cum venissent n. 5. de jud.* Generaliter autem non posse Episcopos in Synodo quidquam statuere, quod obviet Canonis institutis, deciditur apertè in hac Decretali: nam Canon præcipit statuta Romanorum Pontificum ab omnibus custodienda c. 1. *de constit. præsertim ab Episcopis*, qui sunt debitorum sacras regulas custodire, c. *Cum simus 9. q. 3.* Et hoc jurant, c. *Ego N. de iurejur.* Et pœna depositionis eis imminet si fuerint transgressores, ut in §. *ultim. 4. dist. cap. Hac consona, & c. Violatores 25. quest. 1.* Sic Præfectus Prætorio Constitutionem legi contrariam facere non potest, l. 2. *C. de off. Præf. Præf.* & Legatus non potest mandare, ut in causa procedatur sine strepitu, & figura iudicii, cap. *fin. de hæret. lib. 6.* quia hoc esset contra jura, c. 1. *de lit. contest. & l. prolatum, Cod. de Sen.* & pro hac parte ex facto consuluit Feder. de Sen. *conf. 17. Questio talis est, per totum, quem refert, & sequitur Petr. de Anchar. in repet. Canonum statuta num. 188. vers. in contrarium, & num. 190. vers. his Accedit utilis quest. supra de Constitut.* Alioquin secundum eos si Episcopi hoc possent, per consequens posset tum jus commune subvertere in singulis casibus à jure provisum aliud statuendo, quod sentire, modicum differt ab hæresi, cap. 27. *distin. cap. Nulli 19. dist. gl. in cap. 1. in ver. Non enim revocat, vers. Et si in contrario diceremus de constit. lib. 6.* Sanctus Thom. *opusc. 19. cap. 3.* Quamobrem integrum hoc caput tam ob regularium, ac Sedis Apostolicæ præjudicium, quam ob defectum autoritatis, videtur omninò expungendum. Hæc quoad Synodum diocesanam Cracoviensem.

27 Quo verò ad Provinciale Gnesnensem, decretum illud, quod salvam facit Regularium exemptionem præterquam in his, quæ sacris Canonibus, consuetud. & Concilii decretis adversantur, videtur itidem absolvente perimere Regularem libertatem; nam illorum privilegia, & exemptiones sunt ferè omnes aut præter, aut contra sacros Canones, cap. *In his de priv. cum multis simil.* Unde illas reducere ad limites sacrorum Canonum nihil ferè aliud est, quam illas ad nihilum redigere.

Ad hæc non videtur tolerandum decretum, dum salvam facit exemptionem Regularium præterquam in his, quæ consuetudinibus adversantur; id enim est confirmare, & Canonizare tamquam validas quascumque consue-

tudines contra Regularium privilegia. Quod tamen habet difficultates superius propositas circa præscriptionem à Cracoviensi Episcopo allegatam.

Accedit, quod Synodus Provincialis nullam habet auctoritatem statuendi in regulares exemptos: nam privilegia Pontificia per quamcumque inferiorem potestatem convelli, aut labefactari non possunt, cap. *Inferior 2 i. dist. cap. Cum inferior de major. & obed. Clem. ne Romani de elect.* Unde Leo Papa Martino Augusto Episc. 52. *alias 54. Privilegia, inquit, Ecclesiarum, & Monasteriorum sanctorum Patrum auctoritate instituta, nulla possunt improbitate convelli, nulla novitate mutari, & Greg. lib. 7. Episc. 17. Institutionis nostræ decreta, quæ pro defensorum sunt privilegiis, & ordinatione disposita, perpetua stabilitate, & sine aliqua constituimus refragatione servari, nec à quoquam Pontificum in totum, vel in partem ea qualibet occasione convelli decernimus, vel mutari.* Cui textui responderi non potest, ut inquit Archid. in c. *licet Canon. n. 3. vers. & ibi assertivè dixit, de elect. lib. 6.* Idem Greg. *lib. 7. Episc. 115. Cura est sollicitudinis adhibenda, ut ea, quæ pro quiete Monachorum, Religiosæque conversationis fuerunt ordinata, nec dissimulatio negligere, nec quadam valeat præsumptio perturbare. Sed sicut hoc, quod ratio exigebat utilitatis, oportuit diffiniri, ita quod diffinitum est, non debet violari.* Referuntur à Gratiano in cap. 2. c. *Institutionis, & c. Cum pia 25. quest. & concordant ibid. c. 1. c. Privilegia, & c. Quæcumque, Innocentius III. in Concilio generali Lateranensi, privilegia, quæ quibusdam Religiosis Romana concessit Ecclesia, permaneant inconcussa.* Innocentius IV. in Concilio Lugdunensi decernit, *libertatem, quam nonnullis Apostolica sedes privilegio exemptionis indulget, sic integram observari, ut & illam alii non infringant, & ipsi ejus limites non excedant, ut referunt in cap. ut privilegia infra de privileg. & in cap. 1. eod. tit. lib. 6.* Id ipsum & leges civiles sanxere, ut in l. *Privilegia, Cod. de sacrosanct. Eccles. & l. omnia privilegia, C. de Episcopis, & Cler. necnon leges Regiæ, ut leg. 4. in fin. tit. 3. lib. 2. recopil. in qua referuntur notabilia verba Gratiani in c. *fin. §. Hospitalitatis 25. quest. 2. & in cap. fin. §. Oportet 12. quest. 1.**

In primis autem dedecet ea privilegia violari ab Episcopis, quibus Regulares subserviunt, & Coadjutores existunt, in prædicatione verbi Dei, in Sacramentorum administratione, & in cæteris, quæ ad salutem pertinent animarum, ut habetur in cap. *Ex auctoritate 19. quasi, 1. & docet S. Thom. in 2. 2. quest. 187. art. 1. vers. Sed contra, & quest. 188. art. 4.* Quapropter Host. in cap. *Inter cetera num. 16. vers. Hodie tamen supra de off. ordin. exagereat valdè dolendum, quod Episcopi non agnoscant Regulares esse Coadjutores suos, adjiciens Paraclitum providere per Ordines Prædicatorum, & Minorum; licet non omnes capiant verbum istud, cujus dictum referunt ibidem Joan. Andr. *num. 10. vers. dicit demum, qui idcirco num. 11. in ver. cooperatores, conqueritur, quod Episcopi nostri temporis ædificent parietes, & subtrahant columnas, &c. Card. num. 3. & Silvest. in ver. Episcopus n. 12. vers. Decimò queritur.**

DE MAJORITATE, ET OBEDIENTIA.

*Idem Innocentius III. S. Stephani, & S. Proculi Abbatibus.
Bononiensibus.*

C A P U T X.

CUM in Ecclesiis sancti Victoris & sancti Joannis de Monte: & infra. Nos igitur ad reformationem earundem Ecclesiarum diligenti sollicitudine intendentes, universis Canonicis dedimus in mandatis, ut Priori suo in his, quæ ad eum pertinent, obedirent. Cùmque omnes (quatuor dumtaxat exceptis) se obedire velle concorditer respondissent, prædicti quatuor se contra Priorem in superbiam erigentes, licet de obedientia suo Priori præstanda, præstitissent corpora-

liter juramentum: tamen exhibiti juramenti immemores, suo Priori per omnia restiterunt; & cum pro contumacia sua nequiverint ad debitam obedientiam revocari, dictus Prior in eos excommunicationis sententiam promulgavit. Cum igitur Prefati Canonici ad Apostolicam Sedem accessissent, per scripturas authenticas ex multorum testimonio Prelatorum effecti de ipsorum contumacia certiores, recepto secundum formam Ecclesie ab eisdem corporaliter juramento, ipsis fecimus absolutionis beneficium impendi; precipientes eis sub debito juramenti, ut ad suum claustrum, de quo exierant, redeunt, Priori suo secundum Deum devotè ac humiliter obedirent, Ideoque mandamus, quatenus prefatos Canonicos, ut ad Prioris sui obedientiam revertantur, per censuram Ecclesiasticam compellatis; & ne de sua possint contumacia (vel malitia) gloriari, cogatis eos (si videritis expedire) ut juramentum, quod de parendo mandatis Prioris, pro absolutionis beneficio impetrando superbè negaverant, humiliter præstare procurent: alioquin eos de fratrum consortio penitus excludatis.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**anonici Regulares inobedientes Priori suo per ipsum excommunicari possunt, & si fuerint incorrigibiles, de Fratrum consortio expelli debent.
- 2 Prior potest suos Canonicos excommunicare, quia Ordinarius est.
- 3 Regulares inobedientes, & incorrigibiles, excludendi sunt à consortio Fratrum, sed non expellendi à Monasterio, & n. seq.
- 4 Penitus dictio quid importet.
- 5 Professio emissa sub conditione, ut si professus unquam repertus fuerit fregisse vota castitatis, paupertatis, vel obedientie ei non possit à Religione, an sit valida, & n. seq. usq. in fin.
- 6 Adjectio non repugnans contractui, vel actui, qui geritur, non vitiat, nec vitiat.
- 7 Conditio, que non adversatur substantie Religionis, si sit licita, tenet, si illicita, vitiat, sed non vitiat professionem.
- 8 Monachus, qui in professione ex pacto sibi reservat proprium, in dubio intelligitur reservasse tamquam obedientiarum Monasterii.
- 9 Conditio reservationis proprii licet adversetur substantie Religionis, tamen ex communi opinione vitiat, & non vitiat ingressum.
- 10 Conditio resolutionis alias honesta an vitiet matrimonium carnale, & n. 14.
- 11 Professionem non vitiat conditio resolutionis, sed vitiat, & n. seq.
- 12 Status Religiosus est perpetuus, & sua ratione immobilis.
- 13 Professio est votum solenne de presenti, quod diem, aut conditionem non recipit.

1 **C**UM in Ecclesiis. Canonici Regulares inobedientes Priori suo per ipsum excommunicari possunt; & si fuerint incorrigibiles de fratrum consortio expelli debent. Hoc dicit Joan. Andr. Bald. Bellam. Buttr. Cardinal. Anchar. Imol. Abb. & Jo. de Anania. Dividitur ut per Joan. Andr.

2 Nota primò, ibi, *In eos excommunicationis sententiam promulgavit.* Priorem posse in Canonicos excommunicationis ferre sententiam, quia Ordinarius est, ut notatur in cap. 1. & cap. Cum ab Ecclesiarum supr. de off. ordinar. secundum Innoc. hic in princ. Possunt ergo Abbates, & Priores excommunicare subditos, ut hic, & in cap. Sicut infra de simon. quia ad ipsos spectat primo loco correctio Monachorum, cap. Quanto supra de offic. Ordinar. cum ibi notatis, & in c. fin. in primo responso de offic. Archid. & hic notant Bernard. post casum, Host. num. 3. in ver. Sententiam, Bald. num. 2. in fin. Joan. Andr. & omnes, in Summ. textus, sed aliud est in Abbatissis, cap. dilecta inf. cod. Host. hic n. 4.

3 Secundò nota ex fine textus Regulares inobedientes, & incorrigibiles à consortio fratrum esse excludendos. Et pondera bene, quia textus non dicit à Monasterio, seu ab Ordine expellatis, sed dicit de fratrum consortio excludatis: & ex hoc collige ne decipiaris: Religiosos incorrigibiles non esse eiciendos ab Ordine, seu Monasterio, ita ut ad sæculum redeant, ne sic studiosè faciant se inobedientes, & jugum Religionis excutiendo ex sua ma-
Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

litia commodum consequantur, sed esse separandos, & sejungendos à societate, & consortio fratrum, & recludendos in ergastulis ad agenda penitentiam: & ita intelligas iura, que loquuntur de expulsionem Regularium incorrigibilium, prout ex hac littera deducunt Petr. de Sampson. & Abb. Antiq. qui sub num. 4. ponderant lo ver. Excludatis, Ergo, inquit, secundum hoc quancumque voluerit vagari Regularis, faciat se inobedientem, & sic expulsus sue intentionis consequitur effectum: quod est prorsus absurdum. Sed respondeo non est sensus, quod ipsi à Monasterio excludantur, sed tantum à consortio aliorum, ut cum aliis non comedant in refectorio, vel in dormitorio non jaceant, sed in eodem Monasterio detendantur in carcerem, hoc dicit & non à Monasterio excludantur, ne occasionem habeant evagandi. Hæc Abbas Antiquus, & concordat Joan. Andr. num. 9. Bellam. post princ. in ver. Consortio. Et quamvis Goffredus exponat verbum, penitus, idest irrevocabiliter, & Hostiensis num. 10. intelligat penitus, idest sine spe restitutionis cum sit ejienda ab ovili ovibus morbida: ne inficiat sanas oves, cap. sed illud 45. distin. cap. Ea que, §. 1. de stat. Monach. tamen ut dicit Henric. Boich. numer. 15. facienda est vis in eo, quod dicit textus de fratrum consortio, cap. Impudicus 27. quest. 1. Non enim dicit de Monasterio ejiendos, quia etiam ejeti essent revocandi, cap. fin. de Regular. Sed excludantur à consortio, idest non stent cum aliis fratribus in Capitulo, Refectorio, & similibus, sed in aliquo loco arcto ponantur ad penitentiam peragendam: & subdit hoc esse verius, & tutius, arg. cap. Pervenit 27. dist. ubi hoc notat Archid. Ad hoc cap. dilectus de simon. & sequitur hic Bellam. num. 4. Buttr. num. 19. & 20. Cardin. num. 5. in 7. opposit. Anchar. num. 6. Imol. nu. 8. Abbas in ult. notab. & Joan. de Anan. num. 4. Ex quibus patet hanc esse magis communem Canonistarum sententiam, de cujus veritate plenius dissero in d. c. fin. à n. 36. usq. ad n. 71. de regul. ibi videas.

Quæsi verunt Regulares Ordinis Reformatorem Sanctissimæ Trinitatis an sit nulla, vel valida professio emissa a nonnullis in eorum Religione in manibus superioris Regularis cum condicione, ut si procedente tempore competiat, eos fregisse vota paupertatis, castitatis, & obedientie, vel aliud quid grave commisisse, à Religione eji possint exuti habitu Regulari.

Visum est respondendum professionem esse validam.

Primò, quia hujusmodi conditio non videtur adversari substantie Religionis, que consistit in tribus votis substantialibus, juxta notata in cap. Cum ad Monasterium, de statu Monachor. & in cap. Dudum de convers. conjug. & per Abbatem in Rubrica de Regularib. numer. 1. Tantum enim abest, ut dictis tribus votis adversetur talis conditio, ut potius opposita videatur ad illorum executionem, & firmitatem, dum tribuit facultatem ejiendi, & sic puniendi vota non servantem. At quando adjectio non repugnat contractui, vel actui, qui geritur, tunc nec vitiat, nec vitiat, sed valet regulariter, sicut & actus, cui ad jicitur, sive cedat ad argumentum, ut l. Ea tamen adjectio, ff. de legat. tertio, l. 1. cum quatuor sequentibus, & per totum, ff. de fundo instructo, l. Si stipulatus, ff. de usuris, l. Si ut certo, & Si de me, ff. Commodati, l. qui mutuum, ff. mandati, l. Illi, ff. de usufruct. legat. l. 1. §. Qui depositis, cum ibi notatis, ff. depositi, cap. 1.

2. de fil. Presbyt. cap. *Quamvis il primo*, & c. *Cum in illis*, §. 1. & §. *Is cui*, *vers. vel nisi de prob. lib. 6.* & *Clemen. Si dignitatem eod. tit.* Sive cedat ad diminutionem, & l. *legatis Sejus*, ff. de legat. 3. cap. *quoniam*, ibi, in quibus de concess. *praben. lib. 6.* & notat Henric. Boich. in cap. *final. nu. 13. de condit. apposit.* Et in specie quando pactum, vel conditio non contrariatur Religionis substantiæ, vel pactum, & conditio tenent si sunt licita, vel si sunt illicita vitiantur, & non vitiant professionem, ita videtur esse de mente omnium in d. cap. *final. in d. c. Cum ad Monasterium de statu Monachorum*, & in cap. *insinuante, qui Cleric. vel voven.* Idèoque in illa quæstione utrum reservatio proprii facta à Regulari proficiente sub conditione vitiet ingressum, vel vitietur, omnes laborant circa eam difficultatem tamquam ab ea pendeat solutio quæstionis, videlicet an retinere proprium sit contra substantiam Religionis, necne, ut per Henric. Boich. in d. c. *fin. n. 14. & num. 15. vers. Sed hoc quod Monachus habeat proprium.*
8. Secundò quia hoc pactum, seu conditio posset fortè recipere aliquem intellectum, ita ut nec etiam contineret injustitiam: nam ut declarat Abb. in d. cap. *Insinuante n. 6. vers. Sed ego*, quem referunt, & sequuntur Angel. in ver. *Religiosus num. 13.* & Silvester in ver. *Religio tertio n. 8.* verba apposita in tali contractu si fieri potest intelligenda sunt secundum naturam contractus, ut l. *Si uno in princ. ff. Locati*, maximè ut res potius valeat, quam pereat, l. *quoties*, ff. de verbor. obligat. & cap. *Abbate de verb. signif.* etiam impropriatis verbis, ut est textus in d. c. *insinuante, secundum unum intellectum.* Ex quibus concludit Abbas eum, qui reservat sibi proprium, nisi magis declaret, intelligi reservare tamquam obedientiarum Monasterii, ita in proposito illa conditio ut Regularis compertus aliquod ex votis fregisse, vel aliud grave commississe, ejici possit, fortè est intelligenda, si is, qui vota fregit, vel aliud grave commisit, nolit corrigi, nec recipere pœnitentiam condignam, juxta instituta Religionis; quo casu etiam de jure communi ejici potest. Umbertus in *Regula S. Augustini cap. 99.*
9. Tertiò etiam si dicta conditio substantiæ Religionis esset contraria, nec aliquo modo reciperet intellectum congruentem substantiæ Religionis; tamen ex communi sententia, quamvis multos habeat contradictores, valet ingressus, & conditio rejicitur, ut de conditione proprium reservante tenent Innoc. Hostiens. Archid. Laudunus: Joan. Andr. & alii relati plenissimè ab Henric. Boich. in cap. *fin. de condit. appos. in ultima quæstione num. 14. vers. Sed contrarium*, & de communi testatur Imola in c. *Cum M. Ferrariensis nu. 41. vers. Quandoque vera de constit.* & ratio præcipua Jo. Andr. in d. cap. *final. num. 9. vers. Dic quod in Monasterio*: est, quia culpa ministri pactum, vel

conditionem injustam adjuvens obligationem, quæ Deo quæritur non dissolvit, ut latius per Henric. Boich. *ibid. n. 15. vers. Hoc idem tenet*,

Ultimò observandum est hoc casu non agi de conditione suspensiva, sed de conditione resolutoria, quæ si aliàs sit honesta, non vitiat matrimonium carnale, pura contrahitur tecum matrimonium, & si non dederis mihi decem, vel si Romam iveris, volo te relinquere: nam ex quo à principio matrimonium fuit validum, non potest dissolvi ex futuro eventu, ut in cap. *Cum sis de convers. conjugat.* & idèò servandum est conditione rejecta: casus est in cap. *Quicumque de condit. appos. juxta intellectum Vincentii*, cum quo transeunt ibi Jo. Andr. Burr. & Abb. omnes num. 2. & Alex. de Nave num. 1. ad finem: quem sequitur, & communem dicit Navarr. in *Manual. cap. 22. num. 62. vers. Tertium*. Ergo nec vitiat professionem Regularem, per quam conjugium spirituale contrahitur: nam sicut non potest contrahi ad tempus matrimonium carnale, ut in d. cap. *final. de condit. appos.* ita nec spirituale illi æquiparatum, c. *inter corporalia*, & c. *quanto de translat. Episcopi*. Status enim Religiosi perpetuus est, & sua ratione immobilis, ut docet S. Thomas, in 2. 2. quæst. 88. art. 7. & quæst. 183. art. 1. Et quemadmodum lex abhorret adoptivos filios temporales, ut l. *Si tibi*, aliàs incipit *Quæsitum*, ff. de adopt. ad eundem modum sacri Canones abhorrent filios spirituales Religionum ad tempus constitui, & ad seculum remeare, cum professio sit votum solemnè de præsentì, quod diem, aut conditionem non recipit, cap. *de viduis*, cap. *He vero*, & cap. *que Christo 27. quæst. 1. cap. insinuante. Qui Cler. vel vov.* & scripsi plenius in cap. *Porrellum num. 6. de Regular.* Præterea esto conditio resolutoria tamquam destructiva matrimonii, & sic repugnans illius substantiæ vitietur ab initio matrimonium carnale, secundum aliam opinionem, quæ fortè est verior, ut dixi in d. cap. *fin. num. 2. de condit. appos.* tamen non sic vitietur votum solemnè Religionis per quod obligatio acquiritur Deo, secundum rationem differentiæ, quam inter hæc assignat, & pluribus confirmat Jo. Andr. in eodem cap. *fin. num. 9. vers. dic quod in matrimonio*, & post eum Henric. Boich. *ibid. num. 15. vers. Hoc idem tenet*.

Ex his patet validam esse professionem, & pactum vel reduci ad sensum congruum, vel vitari, & non vitare professionem. Quia tamen eo pacto Superiores Regulares occasionem captare possunt sæviendi in Regulares, & faciliè eos ejiciendi, quod multa mala parit, & reprehenditur ab Uberto *dist. cap. 99.* expeditet interdiceret Prælati, ne deinceps cum tali pacto aliquem reciperent ad professionem, Quod si aliqui ejecti, qui uxores duxerint, audiri vellent, æquum esset eos audire, & ita resolutum.

DE MAJORITATE, ET OBEDIENTIA.

Honorius III. G. Presbytero Cardinali, & Capitulo S. Laurentii in Damaso.

C A P U T XI.

His, quæ pro Ecclesia sancti Laurentii in Damaso ex parte una, & Capellis sibi subjectis ex altera, super scrutinio aliisque articulis fuere proposita, diligenter auditis, sententiando decrevimus, ut earundem Capellarum Presbyteri & Clerici, Cardinali qui nunc est in ipsa Ecclesia & qui fuerint per tempora, manualem obedientiam, & reverentiam, & honorificentiam omnem exhibeant; & ad Ecclesiam ipsam pro scrutinio, baptismo, & capitulo celebrandis, conveniant temporibus consuetis: correctionem ipsius Cardinalis recipientes humiliter; & excommunicationis, interdicti, vel suspensionis sententias, quas tulerit in eos, & Ecclesias eorundem, inviolabiliter observantes. Quando autem Ecclesia ipsa Cardinali vacabit, Capellani & Clerici memorati, eidem Ecclesiæ reverenter exhibeant omnia supradicta, excepto quod de correctione, excommunicatione, & suspensione ipsorum pro bono pacis, nostræ providentiæ reservamus.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**ardinali Titulari Presbyteri, & Clerici Capellarum Titulo subiectarum debeat obedientiam, & alia, de quibus hic.
- 2 Capitulum vacante titulo Cardinalatus succedit in jurisdictione, nisi pro bono pacis aliquid sit exceptum.
- 3 Obedientiam manualem Presbyteri, & simplices Clerici tenentur Pralato suo & successoribus exhibere.
Declaratur n. 7.
- 4 Et quæ dicatur obedientia manualis.
- 5 Feudatarius satis est, ut juret fidelitatem Ecclesie, ibid. n. 5.
- 6 Curati tenentur præstare Pralato obedientiam per juramentum, nec sufficit manualis.
- 8 Obedientia, reverentia, & honorificentia, an & in quo differant.
- 9 Salutandi modi complures referuntur secundum diversas nationes.
- 10 Pralatos hodie, & maxime Papam adoramus, & genuflectimus.
- 11 Matricem Ecclesiam tenentur adire Presbyteri, & Clerici Capellarum pro scrutinio, baptismo, & Capitulo.
- 12 In his tamen prevalere debet consuetudo,
- 13 Scrutinium quot modis accipiatur.
- 14 Ad Capitulum, vel Congregationem subditi convenire debent non ad voluntatem Superioris, sed temporibus consuetis.
- 15 Cardinales habent in suo titulo, & in Ecclesiis titulo subiectis Episcopalem jurisdictionem, & num. seqq. usque ad n. 27.
- 16 Non tamen quoad ea, quæ à Concilio Tridentino Episcopis sunt concessa.
Quod intellige, ut n. 52.
- 17 Vicarius Urbis non cognoscit de causis sub titulis Cardinalium.
- 18 Cardinales Presbyteri in suis titulis, & Diaconi in suis Diaconiis, & in Capellis subiectis habent jus Episcopale.
- 19 Id est corrigendi, & censuras fulminandi.
- 20 Item jus visitandi in suis titulis sicut Episcopi in suis Episcopatibus.
- 21 Item instituendi, & destituendi.
- 22 Unde possunt conferre beneficia suarum Ecclesiarum Titularium.
Dummodo sint presentes in curia alioquin solus Papa confert.
Item jus habent resignationes admittendi, ibidem, & n. 37.
- 24 Item utendi insigniis Pontificalibus, & solemniter benedicendi more Episcoporum, licet Episcopi non sint.
- 25 Item suis subditis, & familiaribus in suis titulis primam censuram, & minores ordines conferendi.
- 26 Cardinales in suis titulis habentur loco Episcoporum quoad jurisdictionalia tantum, non autem quoad Episcopalia, nisi sint Episcopi.
- 27 Cardinalis in sua Ecclesia habet titulum, ac per ejus obitum Ecclesia dicitur vacare.
- 28 Cardinales Presbyteri tantum habent titulum, & cum titulo inscribuntur, præter unum.
- 29 Cardinalibus Presbyteris quinquaginta tituli, & quatuordecim Diaconis totidem Diaconia assignantur à Sixto V.
- 30 Ecclesia S. Laurentii in Damaso est titulus Cardinalis, & perpetuo assignata Vicecancellario pro tempore existenti.
- 31 Capitulum an succedat in jurisdictione Pralati vacante Ecclesia, & n. seqq. usq. in fin.
- 32 Quid in Capitulo Ecclesie Collegiata, quæ est titulus Cardinalis, & n. 42.
Et quid in Capitulo alterius Collegiata, n. 36. & 39.
Et quid in Capitulo Ecclesie Cathedralis, n. 49.
Et quid post Conc. Trident. n. 67.
- 33 Capitulum Ecclesie in qua est titulus Cardinalis, mortuo Titulari, non succedit in jurisdictione quoad jus puniendi crimina, & fulminandi censuras, & n. 42.
- 34 Et an hoc procedat de jure communi, an vero propter reservationem, de qua hic.
Prosop. Fagnan. in I. Libr. Decretal.

- 35 Privilegium in corpore juris clausum facit jus commune inter nominatos.
- 36 Pralati inferiores, exceptis Cardinalibus in suis titulis, non habent jurisdictionem ordinariam de jure communi, & n. seqq.
- 37 Cardinales in suis titulis habent jus pinguis, quam plebani.
- 38 Plebs non fundat intentionem in Capellis de jure communi, nisi Ecclesia matrix sit titulus Cardinalis.
- 39 In Capitulum sede vacante an transeat jurisdictio competens inferiori Pralato de jure speciali, & n. seqq. usq. ad n. 49.
- 40 Devolutio jurisdictionis non inducitur nisi in casibus jure expressis.
- 41 Abbati sede vacante Episcopus de jure succedit in facultate dandi licentiam Monacho acceptandi executionem testamenti.
- 43 In Capitulum sede vacante non transeunt quæ competunt Pralato de jure speciali, & n. 46.
- 44 Capitulum Paduanum sede vacante non succedit in facultate conferendi gradum Doctoratus, & Magistrii.
- 45 Monasterio vacante an Conventus possit Monachos recipere.
- 47 Pralatus, & Capitulum faciunt unum corpus, & potestas est in Ecclesia, & dignitate.
- 48 Jurisdictio simultanea inter Pralatum Ecclesie inferioris, & Capitulum, item administratio bonorum absque dubio transit in Capitulum sede vacante.
- 49 Capitulum sede Episcopali vacante potest judicare, absolvere, & excommunicare, sed non anathematizare.
- 50 Item potest visitare, & procuraciones recipere, & n. 75.
- 51 Item potest de delictis, etiam extra visitationem contra certas personas inquirere.
- 52 Item potest syndicare Fiscalem Episcopi prædefuncti.
- 53 Item potest statuta condere, non tamen duratura in tempus successoris.
- 54 Capitulum sede Episcopali vacante non succedit in jurisdictione Episcopo delegata, etiam ex generali delegatione Sedis Apostolicæ.
- 55 In Capitulum sede vacante non transeunt ea, quæ ex Conc. Trid. competunt Episcopo tamquam Sed. Apost. delegato.
- 56 Nisi detur Episcopo facultas procedendi etiam auctoritate Apostolica.
Vicarius Capituli sede vacante potest transferre beneficia simplicia ab Ecclesiis collapsis, ibid.
- 57 Capitulum sede Episcopali vacante non potest beneficia conferre, licet possit presentationes admittere, & instituere.
- 58 Item non potest bona Ecclesie alienare, & n. seqq.
- 59 Item non potest dare licentiam Clerico transeundi ad aliam Ecclesiam.
- 60 Item non potest dimissorias ad Ordines concedere infra annum à die vacationis, nisi arctatis ratione beneficii recepti, vel recipiendi.
- 61 Et quibus casibus Capitulum potest dimissorias concedere, potest etiam interstitia remittere, non autem Capituli Vicarius, nisi ex mandato speciali.
- 62 Ad Capitulum Episcopo existente heretico spectat facultas concedendi dimissorias.
Dimissorias sufficit obtinere ab uno ex Canonicis si reliqui propter heresim sint dispersi, vel adenda est Sedes Apostolica, ibid. & n. seq.
- 63 Capituli jus in uno conservatur.
- 64 In Capitulum sede Episcopali vacante, an, & quomodo transeant ea, quæ sunt ordinis Episcopalis, & n. seq.
- 65 Ordinum, & Sacramentorum collatio est de lege jurisdictionis.
- 66 Capitulum sede vacante de jure communi non arctatur ad constituendum Vicarium, sed potest jurisdictionem per seipsum exercere.
- 67 Capitulum infra octo dies post mortem Episcopi ex Concilio Tridentino tenetur Vicarium, seu Officialem constituere, vel existentem confirmare.
- 68 Capitulum sede Episcopali vacante post Concilium Tridentinam demum potest duos Vicarios in solidum, vel alternis mensibus constituere, si ita se habeat immemorabilis consuetudo.

- 69 Vicarius sede vacante datus etiam ad certum tempus potest ad libitum Capituli revocare.
- 70 Non obstante juramento, licet revocantes sine perjuri.
- 71 Aliquando tamen dari solent littere ad Capitulum, ut Vicarium non amoveat.
- 72 In Vicarii deputatione sede vacante Capitulum potest prescribere tempus, quo elapso eius jurisdictio expiret.
- 73 Sede vacante jurisdictio residet principaliter penes Capitulum; exercitium vero penes Vicarium.
- 74 Ad Capitulum sede vacante non spectat substitutio faciendae propter absentiam Vicarii, vel aliorum Officialium, sed ad ipsos Officiales.
- 75 Capitulum sede vacante absque Vicario non potest Visitatorem eligere ad visitandam diocesim.
- 76 Item non potest eligere arbitros ad cognoscendum de causis suspicionum Vicarii, sed per seipsum cognoscere.
- 77 Capitula Cathedralium dumtaxat arctantur à Concil. Trid. ad eligendum Vicarium sede vacante, non autem Capitula Collegiarum Ecclesiarum.

1 **H**IS quæ. Mortuo Prælato ipsius subditi debent Capitulo in omnibus obedire, nisi pro bono pacis aliquid fuerit exceptum. Hoc dicit, secundum Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. & Imol. vel aliter secundum

2 Abb. & Joan. de Anan. Presbyteri, & Clerici Capellarum in titulo Cardinalatus debent Cardinali obedientiam, & cetera. de quibus hic. Vacante autem titulo succedit Capitulum illius Ecclesiæ, nisi pro bono pacis sit aliquid exceptum. Dividitur in duas partes. In prima determinat quid juris sit non vacante Ecclesia. In secunda quid juris ea vacante. Secunda ibi, *Quando autem.*

- 3 Nota primò, ibi, earum Capellarum Presbyteri, & Clerici. Sacerdotes non curatos, & simplices Clericos teneri exhibere Prælato suo, & Successoribus manualementem obedientiam, ut hic & in c. Olim in 1. responso vers. à quo supra de restit. spoliat. & hic notant Innoc. in princ. Host. n. 3. & Jo. Andr. n. 9. & dicitur manualis, scilicet sine scriptura, ut hic, & c. Legebatur sup. eod. & sine juramento, ut in c. nullus de jurejur. & declarat gl. 1. hic, & Butr. n. 11. Neque hoc est speciale in Cardinalibus, ut quidem putant; sed obtinet etiam in aliis Prælatibus secundum Host, cujus opinionem dicit esse veriore Cardin. n. 1. per d. c. legebatur, ubi etiam hoc tenet gl. 1. Non obstat c. Veritatis infr. de jurejur. ubi non tenetur quis prestare obedientiam Successori. Quoniam illud procedit in seculari, qui satis est, ut juret fidelitatem Ecclesiæ, secundum Abb. Antiq. hic n. 1. Item non obstat d. cap. Nullus, ubi Sacerdotes tenentur prestare obedientiam Prælato suo per juramentum, & sic non sufficit manualis. Quoniam loquitur in Sacerdotibus curatis secundum glos. primam in d. cap. Legebatur, & Butr. hic num. 10. Demum non obstat cap. si in plebibus 63. dist. & cap. Postulasti infra de jurepatr. ubi satis est ut Presbyteri, & Clerici Capellarum faciant obedientiam manualementem Prælato suo immediato. Siquidem illa jura vendicant sibi locum in Capellis, in quibus sunt Collegia: tunc enim satis est, ut is, qui præest Collegio, manualementem obedientiam exhibeat Prælato Superiori: quod verò hic dicitur, obtinent in Capellis, in quibus non sunt Collegia, sed in singulis singuli, unus, vel plures non tamen, ut Collegium; tunc enim faciunt obedientiam Cardinali, vel alteri cui subsunt, cap. dilecta infra de excess. Prælat. secundum Vincen. hic, cum quo transeunt Jo. Andr. num. 3. Bellam. in 1. oppos. Card. in 2. qu. Anchar. in 2. not. & Jo. de Anan. n. 1.

- 8 Secundò nota ibi, obedientiam, aliud esse obedientiam, aliud reverentiam, & aliud honorificentiam, ut per Butr. num. 5. Obedientiam secundum Abb. Antiq. num. 1. in ver. Obedientiam, consistit in his, quæ fiunt in judicio, ut veniant cum citabuntur: & extra judicium, ut pareant justis præceptis, reverentia pertinet ad executionem præcepti in his, quæ fiunt extra figuram judicii, veluti ut quotannis accedant ad Synodum, c. quoniam quidam 18. dist. nisi necessitas eos excuset, c. Romana de sentent. excomm. Honorificentia est in assurgendo, & hujusmodi. Vincentius exponit honorificentiam, scilicet Hispanicam, humilia-mus nos. Francorum Deus vos subvet. Lombardorum, Benvegna. Saraccenorum ex illa mela aloc. secundum Romanos pilci depositio. Hodie secundum Jo. Andr. n. 4. &

Bellam, in princ. flectimus genua, & Prælatos adoramus, præcipue Papam: de quo tamen remittit Joan. Andr. ad ea, quæ ipse notat post Host. in cap. Etsi Christus num. 5. in ver. transferetur infra de jurejur. Tu vide S. Thomam in 2. 2. q. 84. art. 1. vel secundum alios, obedientia consistit in executione mandatorum. Reverentia in honore, qui exhibetur sine verbis: Honorificentia cum verba proferuntur, vel dic ista esse Synonyma, & hi c. fuisse inculcata majoris expressionis causa, ut per Cardin. in 3. q. & Abb. n. 1. in antepenult. not.

Tertiò nota ibi, Scrutinio. Presbyter, & Clericos Capellarum tenere accedere ad Ecclesiam muniticem pro scrutinio, baptismo, & Capitulo, concordant c. Dilectus inf. de Capell. Monach. & hic notant Innoc. n. 2. vers. nam de jure, Host. n. 5. in eodem vers. Joan. Andr. n. 7. & Bellam. in princ. 12 vers. nam de jure, & idem Innoc. in c. ad audientiam il primo circa fin. in ver. Honor. infra de Eccles. edific. cum quo Host. n. 3. in vers. Competens, Jo. Andr. n. 10. & alii transeunt, licet in his secundum eos prævalere debeat consuetudo, c. fin. sup. de off. Archid. Scrutinii autem nomine intelliguntur catechismi, sive exorcismi, qui fiunt baptizandis per viginti dies ante baptismum, ut cap. ante viginti de consecr. dist. 4. & c. Pervenit 10. q. 1. Host. & Abb. Antiq. hic ambo n. 1. & est vulgare Romanorum, ut notat glosa in d. c. Dilectus in ver. in scrutinii de Capell. Monachor. Hæc enim scrutinia in majori hemodmada fieri consueverunt circa pueros post in magno sabbato baptizandos, ut ibi adnotatur in glosa marginali, & ex Goffredo ibidem referunt Host. & Jo. Andr. Aliter accipitur scrutinium in Concilio Generali, c. Quia propter de elect. & in Concil. Lugdunensi, c. in electionibus eod. tit. lib. 6. ubi Host. n. 3. ponit tredecim modos, quibus accipitur scrutinium.

Quartò nota ibi, convenient temporibus consuetis. Non 14 ad voluntatem Superioris, sed sicut consuetum est debere subditos venire ad Capitulum, seu Congregationem, ut ex hac littera colligunt Petr. de Sampson, & Abb. Antiq. n. 2. Jo. Andr. n. 5. Bellam. n. 3. Butr. n. 6. Card. in 3. not. & Abb. in penult. not.

Quintò nota ibi, ipsius Cardinalis correctionem. Cardinales 15 habere in suo titulo, & in Ecclesiis titulo subjectis Episcopalem jurisdictionem, ut hic est text. qui ad hoc consuevit quotidie allegari, & non reperitur alibi, secundum Abb. in 2. not. & quem omnes extollunt, ut inquit Felin. in princ. & ita Joan. Monach. in cap. unic. num. 2. infra eodem lib. 6. attestatur Papam sibi respondisse, cujus dictum hic referunt, & sequuntur Joan. Andr. num. 11. Bellam. in fine, Cardin. in 3. oppos. in fin. & communiter 16 Doctores, ut dicit Abb. in 2. notab. & Ludovicus Romanus in sermone suo, quem habuit in Concilio Basileensi posito in calce Conciliorum suorum num. 19. in fin. Idem firmant Cardin. in Clem. ne Romani, 8. Irritum num. 4. de elect. Cardinalis Jacobat. de Concilio lib. 2. art. 2. nu. 11. Gondisal. Villadiego de orig. Cardin. n. 7. Aneas de Falcone de reserv. q. 2. principali n. 10. & alii passim. Et quamvis Gregor. XIII. dixerit, se nolle, ut ea, quæ Episcopis concessa sunt à Conc. Triden. competant Cardinalibus in suis titulis, eò quod licet habeant quasi Episcopalem jurisdictionem, ibi tamen verè, & propriè non sunt Episcopi: nihilominus extra facultates à Concil. concessas salva maner jurisdictione Cardinalium in suis titulis ad præscriptum 17 hujus Decretalis, ut ex S. Congr. sententia scripti plenius in c. ne pro dilatione n. 42. inf. de pœnit. & remis. Idèque Cardinalis Urbis Vicarius non cognoscit de causis sub titulis Cardinalium, ut per Manfred. de Cardin. decis. 106. & modernos de resignat. benef. lib. 7. quest. 12. num. 12.

Procedit autem hæc conclusio non solum in Cardinalibus Presbyteris, sed etiam Diaconis videlicet, ut illi in suis titulis, hi verò in suis Diaconis quasi Episcopalem habeant jurisdictionem, ut est expressum in constitutione Sixti V. quæ incipit, Religiosa, Idibus Aprilis 1589. in Bullar. tom. 2. pag. 571. ubi in princ. sic legitur: Præter sex Episcopos Cardinales, qui certis Cathedralibus Urbi finitimis præsunt, singulis Presbyteris, & Diaconis Cardinalibus propria in Urbe Ecclesiæ tituli videlicet, & Diaconie cum suis Clero, & populo, ac quasi Episcopali jurisdictione in spiritualibus, & temporalibus regenda, & administranda committantur. Hæc ibi.

- 19 Itaque Cardinales in suis Titulis, Diaconiis, & in capellis subjectis jus habent corrigendi, & excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias fulminandi, ut hic est expressum, & notat Abbas *loco citato*. Item jus habent visitandi in suis titulis, sicut Episcopi in suis Episcopatibus, ut tradit Joan. Franciscus Pavin. *de visitat. par. 1. qu. 2. num. 26.* per hunc textum, & Felin. *hic num. 1. vers. Et istis adde*, & patet ex Constitutione Leonis X. incipiente, *Supernæ*, §. 19. in Bullar. tom. 1. pag. 474. ubi disponitur, ut Cardinales tituli sua loca si præsentés in Curia fuerint personaliter, si verò absentes per Vicarium idoneum semel saltem singulis annis visitent Clericos, & populos Ecclesiarum titulo suo subjectarum, cum diligentia inquirant, vigilentque circa cultum Divinum, & bonadictarum Ecclesiarum, moreque in primis, & vitam Clericorum, & Parochianorum solerter explorent, eosque omnes, & singulos ad rectè, honestèque vivendum paterno moneant affectu. Item jus habent instituendi in suis titulis, ut est textus in cap. *Querelam supra de elect.* ibi, à Cardinali S. Susannæ, cui eadem Ecclesia tamquam capella suo titulo in spiritualibus est subjecta, canonicè fuerat institutus, & notat Innocent. in cap. *Dilectus* nu. 4. de capell. *Monachor.* dicens institutionem, & destitutionem spectare ad Cardinales in suis titulis, Felin. *hic num. 1. vers. Adde Innocentium*, & alii apud Quintil. Mandos. in reg. 7. *Cancellar. q. 31. n. 5.*
- 22 Unde possunt conferre beneficia suarum Ecclesiarum titularium, ut per Sarnen. in reg. de *Trien. qu. 31. num. 16.* & Felin. *loco citato*, ubi refer Joan. Francisc. Pavin. in tract. de *potest. c. Sede vacante fol. 38.* enumerantem aliqua privilegia Cardinalium, inter quæ dicitur fuisse eis concessum à Sixto IV. ut liberè possint conferre omnia beneficia Ecclesiarum, in quibus intitulati sunt, vel Commendatarii, non obstantibus expectativis, & reservationibus, nisi vacent in Curia, nec de illis Papa providet, nisi de expresso Cardinalis, Ordinarii, vel Commendatarii consensu. Sed circa hoc indultum vide tu Constitutionem Pauli V. incip. *Sanctissimus* in Bullar. t. 3. pag. 246. Et prædicta intellige dummodò sint præsentés in curia, alioquin solus Papa confert, ut in prædicta regula septima Cancellariæ, & eadem ratione jus habent eorundem beneficiorum resignationes admittendi, ut tradunt Moderni *de resignat. beneficior. lib. 7. q. 12. nu. 8.* Amplius insigniis Pontificalibus in suis titulis utri, & solemnem benedictionem impertiri more Episcoporum, licet Episcopi non sint, ut notat Host. & Joan. Andr. in cap. 1. de *supplen. neglig. Pralat.* & Felin. in cap. *Inter Monasterium* num. 2. de *re judic.* Item possunt suis subditis, & familiaribus in suis titulis primam tonsuram, & minores ordines conferre, secundum Host. & Joan. Andr. *loco citato*, & idem Joan. Andr. in c. *Cum contingat*, & ibi dixi n. 9. *suprà de atat. & qualit.* Felin. in *dict. c. Inter Monasterium* num. 2. Martin. Lauden. in tract. de *Card. qu. 20.* Catdin. Jacobat. de *Conc. lib. 1. art. 12. vers. Item Cardinalibus*, Rota dec. 731. n. 10. par. 1. *divers.* Dummodò tamen sint Sacerdotali caractere insigniti: aliàs secus, per ea, quæ leguntur, & notantur in c. *Quoniam* 69. *dist. & in dict. c. Cum contingat*.
- 26 Reliqua verò, quæ ordinis Episcopalis sunt, exercere non possunt, nisi sint Episcopi, ut hic per Bald. n. 1. *Imol. in Clem. Ne Romani* in 4. q. n. 24. de *elect.* ubi dicit Cardinales in suis titulis haberi loco Episcoporum quoad jurisdictionalia, & quoad Episcopalia si sint Episcopi, aliàs quoad jurisdictionalia, secundum ejus dictum sequitur Felin. *hic n. 1.*
- 27 Sextò nota ibi, *vacabit.* Cardinalem in sua Ecclesia habere titulum, ac proindè per ejus obitum Ecclesiam vacare, ut hic per Butr. in 1. *notab.* soli tamen Presbyteri Cardinales habent titulum, & cum titulo inscribuntur, ut in cap. *Querelam*, & in cap. *Coram supra de elect.* in cap. *Licet*, *il terzo de testib.* & in cap. 2. de *Cler. non resid.* & notat hic Hostien. num. 1. *Cardin. in 1. notab.* & Joan. Andr. num. 2. *Hostien. in cap. Cum olim, il primo ante numerum 1. in ver. Basilica de privileg.* ubi notat omnes Cardinales Presbyteros scribi cum titulo præter unum, qui inscribitur, Basilicè duodecim Apostolorum Presbyter Cardinalis, ut illic patet, & sequitur Joan. Andr. num. 3. in *eod. ver.* Ubi redarguit Speculatore, quod ad hoc non adverterit in *tit. de libell. convent.*
- 29 §. *Item nunc videndum post principium.* Hodie hæc sunt expressa in Constitutione Sixti V. de qua in præcedenti notabili, ubi quinquaginta Cardinalibus Presbyteris assignantur quinquaginta tituli, & quatuordecim Diaconis

toridem Diaconia, & in §. 7. in *fin.* interdicatur ne unquam aliqua ex Diaconiis Presbytero, neque contra ullus ex titulis Diacono Cardinali concedatur, vel assignetur. Verum tamen quod attinet ad dispositionem hujus textus prædicta distinctio impertinens est, quia sive Cardinales sint Presbyteri, sive Diaconi, & sive habeant titulum, sive Diaconiam, habent indistinctè in suis Ecclesiis, & Capellis subjectis jus Episcopale, ut conclusum est in præcedenti notab.

Septimò nota ibi, *Ecclesia S. Laurentii in Damaso* : 30 juncta supracriptione, hujusmodi Ecclesiam esse titulum Presbyteri Cardinalis, per litteras Clementis VII. Ecclesia hæc Vicecancellario pro tempore existenti perpetuò concessa, & assignata fuit, ut refertur in præcitata Bulla Sixti V. ubi etiam in §. 5. disponitur, ut alius præterea titulus ultra numerum præfinitum additus sit, ut si quando contingat Diaconum, vel Episcopum Vicecancellarium esse, & ideò eundem prædictæ Ecclesiæ Sancti Laurentii præesse, alicui Presbytero Cardinali proprius titulus non desit.

QUÆRO, generaliter in secunda parte textus, an 31 Capitulum succedat in jurisdictione Prælati vacante Ecclesia.

Pro clariori solutione distingue. Aut quaritur de Capitulo Collegiæ Ecclesiæ, quæ est titulus Cardinalis: Aut de Capitulo alicujus Ecclesiæ Collegiæ: Aut de Capitulo Ecclesiæ Cathedralis.

In primo membro breviter concludo, mortuo Cardinali titulari jurisdictionem devolvi ad Capitulum ipsius Ecclesiæ. Textus apertus est in *ver. Quando autem*, & in hoc conveniunt omnes: Ab hac tamen conclusione exci- 33 pe correctionem, excommunicationem, suspensionem, & interdictum. Hæc enim quatuor Papa hic sibi reservat pro bono pacis, ut in *ver. Excepto*, & correctio, intelligas judicalem, scilicet in puniendo crimina, diffiniendo, & sententias ferendo, secundum Innoc. in *fin.* cum quo Host. Joan. Andr. Bellam. & alii transeunt.

Sed hic quærent Doctores, an prædicta quatuor, quæ hic 34 excipiuntur, mortuo Cardinali Titulari de jure communi transeant in Capitulum, quæ sunt opiniones. nam glossa ultima, ex eo quod Pontifex prædicta sibi reservaverit pro bono pacis, arguit ut seclusa reservatione, in Capitulum hæc transeant. Et ita iure communi inspecto secundum gloss. Capitulum vacante Ecclesia potest judicare, absolvere, & excommunicare, ad hoc cap. *Cum olim infra eodem*, & cap. *Ad abolendam de hered.* cum aliis in glossa allegat. & hanc partem amplectitur Abb. Antiq. *hic in fin.* & Bellam. in 5. *notab.* Sed alii, & fortè meliùs, secundum Innocent. in *ver. Alii aliter* nu. 2. jurisdictionem, quam habet Cardinalis Titularis, non transire in Capitulum sede vacante quoad potestatem corrigendi, & fulminandi censuras. Tum quia cum excommunicatio sit mucro Episcopalis, c. *Corripiantur* 24. q. 3. Capitulum hanc potestatem excommunicandi non habet jure proprio, nec Cardinalis Titularis, vel alius Prælati illam recipit à Capitulo eligente, sed à Papa, vel alio confirmatore, ut notatur, in c. *Quanto supra de offic. Ordinar.* & consequenter talis potestas non est in Capitulum transmissibilis. Nec obstant jura allegata in glossa: quia loquuntur in Capitulo Ecclesiæ Cathedralis, de quo dicitur infra in 3. *membro.* Item non obstat, quod Papa hæc sibi reservando, videatur innuere, ut prius competere Capitulo. Quoniam responderetur Papam noluisse hunc articulum diffinire, quia consuetudo Urbis contraria allegabatur, secundum quam Capitulum dicebatur posse excommunicare, & corrigere. Unde Pontifex, ut litigium vitaret, & scandalum, noluit hanc consuetudinem approbare, sed ex suo officio pro bono pacis hoc fux providentiæ reservavit, ut hic dicitur. Ita Innocent. quem totidem ferè verbis referunt, & probate videntur Joan. Andr. num. 7. Bellam. num. 5. in 2. *oppos. & num. 6.* & plerique alii. Prima tamen opinio videtur magis placere Hostien. & eam sequitur Abb. num. 2. in *ult. notab.* quia intellectus Innocentii circa consuetudinem, quæ in Urbe allegatur, est divinatorius, & impropriat litteram hujus text. ut hic per eum. Sed circa hunc articulum ulterius non insisto, quia hoc unum est, quod mortuo Cardinali Titulari Capitulum non potest hodie causas criminales cognoscere, nec censuras promulgare. Unde parum refert utrum hanc potestatem non habeat ex jure communi, vel ex eo quod fuerit illi ab-
lata

lata per reservationem Papæ: nam cum talis reservatio fit
 35 in jure inserta, ut hic patet, est jus commune; sicut dici-
 mus de reservatione beneficiorum vacantium in Curia,
 ut in cap. 2. de præben. lib. 6. & de privilegio in corpore ju-
 ris clauso, quod facit jus commune inter nominatos, ut no-
 tat gloss. 4. in c. Constitutionem de regular. cod. lib. & in Cle-
 ment. Dudum, §. Verum in ver. De jure, de sepult. & apertius
 Joan. Andr. post Hostient. in c. Ex parte, §. primo n. 3. super
 verb. Ceteris de decim.

36 In secundo membro principali idest in Capitulis Colle-
 giatarum Ecclesiarum, quæ non sunt tituli Cardinalium,
 solutio quæstionis pender ab alia inspectione, videlicet, An
 illarum Prælati habeant de jure communi in Ecclesia, &
 Capellis eidem subjectis ordinariam, & quasi Episcopalem
 jurisdictionem: nam si eam non habent, frustra queritur,
 an illa sit transmissibilis in Capitulum sede vacante, ut di-
 cit Imol. hic in fin. nu. 2. vers. Ecce quomodo. In hoc autem
 articulo, quamvis nonnulli contradicant, ut latissime per
 Abbatein in cap. Cum contingat à num. 21. infra de foro com-
 pet. tamen magis communis, & verior opinio est Prælatos
 inferiores, exceptis Cardinalibus in suis titulis, non habe-
 re ordinariam jurisdictionem de jure communi. Ratio
 est, quia solus Episcopus de jure fundat intentionem super
 jurisdictione ordinario tota diocesi, cap. Omnes Basilica
 16. q. 7. c. Conquerente de offic. Ordinar. cap. Cum Episcopus
 eodem tit. lib. 6. cum multis similibus. Unde inferior Præ-
 latus, vel Plebanus, qui contendit jurisdictionem ad se
 pertinere, docere debet, aliàs succumbit, c. Dilectus infra
 de Capell. Monachorum, & c. Cum olim de præscript. lib. 6.
 & hanc opinionem sequuntur hic Bellam. num. 6. & Butr.
 num. 11. Joan. de Lignano in Clem. Ne in agro de stat. Mo-
 nachorum, relatus à Bellam. dict. num. 6. vers. Lignano dicit
 sic. Idem tenet Innocen. in c. Dilectus in verb. hoc jus, vers.
 Posset dici; dum ait per hunc text. Cardinales in suis titulis
 habere jus pinguius, quam Plebanos, quia in ipsis institu-
 tio, & destitutio spectat ad Cardinales, sed in aliis spectat
 ad Episcopum, ut in dict. cap. Conquerente de offic. Ordin. &
 hæc verba Innocentii sequuntur ibidem Joan. Andr. num. 9.
 vers. Sed posset dici, & Card. col. 2. in 2. oppos. & Butr. in cap.
 Dilecto in 2. not. & n. 23. vers. In fine glossæ supra de offic. Ar-
 chid. & consentit idem Cardin. in Clem. Ne Romani, §. Ir-
 ritam num. 4. in fin. de elect. dicens hoc esse verius, & in cap.

38 Cum venerabilis ad fin. de except. ubi ait Plebes non funda-
 re intentionem suam in capellis de jure communi, nisi Ec-
 clesia matrix esset titulus Cardinalis, per hunc textum, &
 subdit se ita sæpius consuluisse, præsertim in adua lite in-
 ter plebem de Cento, & Ecclesiam Centi. Est ejus cons. 65.
 quod incipit: *Thema tale est, Plebs Sancta Maria de Cento,*
 & eum sequitur Felin. hic n. 1. vers. Et dicit Cardinalis, & in
 d. c. Cum venerabilis n. 32. infra de excep. ubi ponit regulam
 cum quinque fallentis. Et hæc opinio servatur in Curia:
 Nam probata existentia Ecclesie, vel Capellæ intra fines
 alicujus diocesis, tam in Rota, quam in Sacra Congrega-
 tione Concilii illicò dari solet Episcopo diocesano manda-
 tum de manutendo in exercitio totius jurisdictionis Ep-
 iscopalis ex sola existentia juris communis, quamdiu infe-
 rior non docterit jurisdictionem de jure speciali ad se per-
 tinere, ut plenè scripsi in cap. Nullus nu. 27. infra de Pa-
 roch. & vide quod dixi in c. Significasti n. 2. & seqq. inf. de foro
 compet. Itaque inspecta juris communis dispositione infe-
 rior Prælatus, seu Plebanus non vendicat sibi jurisdic-
 tionem in Ecclesia, & Capellis eidem subjectis, & consequen-
 ter frustra queritur, ut incho dixi. an hujusmodi jurisdic-
 tio mortuo Prælato sit transmissibilis in Capitulum.

39 Sed quia talibus potest competere jurisdictione de jure
 speciali privilegii, statuti, consuetudinis, præscriptionis, c.
 Cum ab Ecclesiarum de offic. Ordin. dict. cap. Cum olim, &
 cap. Auditis de præscrip. cap. Accedentibus de excess. Prælat.
 cum multis similibus, idè succedit quæstio: An talis ju-
 risdictio competens Prælato Ecclesie inferioris, quæ non
 est titulus Cardinalis, transeat in Capitulum.

40 Et quidem Egid. Bellam. hic n. 6. vers. Sed pone, tenet, licet
 vacillando, jurisdictione ad matricem Ecclesiam, & ejus Præ-
 latum de jure aliquo speciali pertinentem Ecclesia ipsa va-
 cante in ejus Capitulum, seu Collegium, non transeat. Tum
 quia licet hoc sit expressam in Capitulis Cathedralium Ec-
 clesiarum, ut in cap. Cum olim infra eod. cum suis concord.
 tamen in Collegiis inferiorum Ecclesiarum hoc non repe-

ritur jure cautum, & devolutio jurisdictionis induci non
 debet nisi in casibus in jure expressis, c. Quamquam, cum
 ibi notatis, de elect. lib. 6. & eo magis, quia inter hæc magna
 est rationis diversitas: nam in Cathedrali, si in jurisdic-
 tione Capitulum non succederet, non esset alius, qui posset
 huic defectui providere: sed in matrice secus, quia adest
 41 Episcopus, qui adiri, & providere potest ad hoc quod notant
 Archid. & Jo. Andr. in cap. 2. de testam. lib. 6. quos sequitur
 Felin. hic col. 3. post princ. vers. Quarto arguitur, decedentes
 Episcopum Sede Abbatiali vacante succedere Abbati in
 danda licentia Monacho acceptandi executionem testa-
 menti; quia secundum eos Episcopus habet curam status
 Monasterii vacante sed, & ipse dat administrationes in
 temporalibus, & spiritualibus. Non obstat hæc decreta-
 lis; tum quia loquitur in Ecclesia, quæ est titulus Cardi-
 nalis; tum quia varios recipit intellectus; tum verò quia
 non apparet, quæ jura pro matrice Ecclesia hic allegata,
 & producta fuerit secundum Bellam. qui tamen in fine
 nihil decidit, sed cogitandum relinquit. Sed huic opinioni
 42 non obscure adhæsit Innocentius in cap. Cum accessissent de
 constitut. quem refert, & sequi videretur Abb. in c. Cum dile-
 ctus num. 9. supra de consuetud. dicens plerosque voluisse,
 ut mortuo Prælato inferiori, Capitulum non succedat in
 illius jurisdictione, & idem Innoc. hic, & post eum Butr.
 Imol. & Domin. relati à Felin. col. 3. post med. vers. Secundo
 est decisio: nam ut ipsi dicunt, si est Capitulum Ecclesie ti-
 tulus Cardinalatus, tunc Capitulum succedit, nisi aliquid
 reperiatur exceptum, prout hic factum fuit: & idè sicut
 Capitulum Ecclesie Cathedralis succedit, cap. Cum olim in-
 fra eodem; ita succedit Capitulum titularum Cardina-
 lium: Si autem loquimur de aliis matricibus Ecclesie,
 tunc Capitulum de jure nihil sibi vendicat vacante Ecclē-
 sia in Capellis eidem subjectis. Idem tenet Imola hic in pri-
 ma columna, vers. Sed certè, dicens speciale esse in titulo
 Cardinalis, ut jurisdictione quoad quadam transeat in Capi-
 tulum Sede vacante. Ergo secus in aliis, l. Jus singulare,
 43 ff. De legib. Idem Cardin. hic col. 2. in 3. oppos. vers. Et dicit
 Joan. Monachus, ubi ait, quod hic dicitur, quod Capitulum
 succedit Presbytero Cardinali vacante sede, non habere
 locum in alio Prælato non Episcopo, qui non est Cardina-
 lis: & ita interpretatur responsum à Papa Bonifacio datum
 Joan. Monacho Cardinali: & pro hac opinione allegari pos-
 sunt qui dicunt in Capitulum Sede vacante non transire il-
 la, quæ competunt Prælato de jure speciali, gloss. in c. Scri-
 ptum in ver. Temporis, & ibi Abb. in 5. col. de elect. Inn. in c. Ve-
 rum, & ibi etiam Felin. in princip. infra de foro compet.
 Idè Capitulum Paduanum non succedit in potestate con-
 ferendi gradum Doctoratus, & Magisterii, qui compe-
 tit Episcopo de jure speciali, secundum Card. in d. c. Verum,
 & Joan. de Anan. hic nu. 3. nec in jurisdictione dalata, ut di-
 cam infra n. 54. nec in feudali jurisdictione, ut per Joan. de
 Anan. d. n. 3. de quo plenè in d. c. Verum, & pro hac opinio-
 ne Felin. hic col. 3. vers. Sed adverte, inducit septem motiva,
 concludens eam in puncto juris posse sustineri; sed non res-
 pondet objectis, & taterur materiam esse dubitabilem; sic
 tamen servari de consuetudine videtur attestari Speculator
 44 in tit. de stat. Monach. n. 26. vers. Vigesimo primo, ubi dicit
 Monasterio vacante quosdam tenere totam potestatem re-
 sidere penes Capitulum, idèque Capitulum, sive Conventum
 posse Monachos recipere, maxime de Episcopi volun-
 tate. Sed statim subdit: contrarium tamen servari viden-
 mus, & bene arg. cap. Illa, Ne Sede vacante; & c. Novit
 de his, quæ à Prælat. sine consens. Capit. nisi velimus referre
 dictum Speculatoris ad solam receptionem Monachorum,
 quod hodie expeditum est in c. fin. de regular. lib. 6.

Contrariam opinionem, videlicet etiam in Ecclesiis in-
 ferioribus, quæ non sunt tituli Cardinalium, mortuo
 Prælato jurisdictionem ad Capitulum devolvi, amplecti-
 tur Abb. hic num. 2. ubi post multa concludit, quod ubi po-
 testas aliqua ratione Prælatuæ competit Prælato, eo mor-
 tuo illa potestas transeat in Capitulum, exceptis hiis, quæ
 non possunt explicari Sede vacante, ut alienatio bonorum.
 Et idem firmat in cap. Bona num. 12. vers. Notabis duo de ap-
 pellar. & latius in cap. Ea quæ num. 9. de stat. Monachorum,
 Cardin. post Laud. in Clem. Ne in agro, §. Abbate in 2. qu.
 eod. tit. dicens mortuo Abbate totam administrationem
 spiritualement, & temporalem transire in Conventum,
 & ita servari de facto, idem Joan. de Imol. ibi nu. 79. vers.
 Sed

Sed quid de casu mortis. Movetur Abbas primò per istum textum dicens non esse alibi ita expressum, ut nedum in Ecclesia Cathedrali Sede vacante succedat Capitulum, sed etiam in Ecclesia inferiori. Sed certè hic textus parum facit, quia loquitur in titulo Cardinalatus, in quo secundum Innocen. & alios præallegatos hoc est speciale. Unde non debet extendi ad alias Ecclesias, & considero rationem diverfitatis; quia Cardinalis in suo titulo habet jurisdictionem ordinariam de jure communi, ut hic patet, & firmatum est supra in 5. notab. Reliqui autem Prælati Collegiarum Ecclesiarum eam non habent nisi de jure speciali, ut similiter conclusum est supra num. 36. Unde non mirum si in primo casu transeat in Capitulum, non autem in secundo, quia quæ competunt Prælato de jure speciali, in Capitulum non transeunt, sed illa tantum, quæ competunt de jure communi, ut supra dixi num. 43. Deinde movetur Abbas, quia potestas est in Ecclesia, & Dignitate, & Prælatu, & Capitulum faciunt unum corpus, ut in cap. *Ea noscitur de his, quæ fiunt à Prælat.* merito mortuo Prælato succedit Capitulum, Sed hæc illatio non videtur concludens, nisi quando potestas est simultanea, seu communis inter Prælatum, & Capitulum, in quo casu loquitur textus in dict. cap. *Ea noscitur.* Tunc enim absque dubio concedendum est jurisdictionem ad Capitulum devolvi, per textum in cap. *fin. de regular. lib. 6. & facit cap. unic. Ne Sede vacante eodem lib. secundum Felin. hic col. 3. ad fin. vers. Secundus casus.* Secus si potestas competat soli Prælato, quia tunc eo mortuo, & sic capite de medio sublato, corpus Capituli remanet acephalum, c. *Nulla ratione 93. dist. 6. Generale in Auth. de appellat. Innoc. in c. Constitutus de relig. domib. unde ad illud non fit jurisdictionis devolutio, nisi sit expressum in jure, prout est expressum in Capitulo tituli Cardinalatus, ut hic & in Capitulo Ecclesie Cathedralis, ut c. *Cum olim infra eodem, & plenius dicitur in tertio membro.* Demum movetur Abbas per doctrinam Innocen. in cap. *Dilectus in princip. de consuetud.* ubi dixit mortuo Abbate administrationem transire in Capitulum. Sed neque hæc doctrina videtur urgere; quia quando non quaeritur de jurisdictione, sed de administratione bonorum, concedendum est Conventum succedere Prælato inferiori, per cap. *Ea qua, §. Quod si Abbas de stat. Monachorum, & in dict. cap. fin. de reb. reg. lib. 6. secundum Felin. hic num. 2. col. 3. vers. Primus est.* Verum tamen, ut subdit Felin. d. col. 3. ad fin. etiam ubi jurisdictio spectat de jure speciali ad solum Prælatum, communiter tenetur, ut Capitulum succedat in illa, & ista opinio secundum eum sequenda est, tum propter auctoritatem Abbatis & eorum, quos allegat; tum propter consuetudinem, quæ est optima dubiorum interpretis, c. *Cum dilectus de consuet.* & de ipsa attestantur Doctores in dict. Clem. *Ne in agro*, hanc etiam opinionem communiter teneri affirmat Jo. Franc. Pavin. in d. r. de off. & potest. c. *Sede vacan. prælud. 6. vers. Septima Sedes nu. 16.* eamque sequuta est Rota in Burgen. jurisdictionis 22. Junii 1611. coram Cardinali Cavalerio, quæ habetur impressa in rec. par. 1. dec. 346. ubi resolvit Capitulum Collegiatæ Ecclesie de Covarruvias, cujus Abbas jurisdictionem habet quasi Episcopalem cum territorio separato, Sede Abbatiali vacante succedere in jurisdictionalibus, & in specie in jure visitandi, sicut Capitulum Ecclesie Cathedralis.*

In tertio membro principali, idest in Capitulo Ecclesie Cathedralis constituenda est regula affirmativa, videlicet mortuo Episcopo jurisdictionem Episcopalem ad Capitulum devolvi, ut probant jura in cap. *Cum olim infra eod. cap. Ad abolendam infra de heret. cap. unic. infra hoc tit. lib. 6. cap. 1. de institut. eod. lib. Clem. 1. de heret. & firmant hic Innoc. num. 2. Abb. Antiqu. in princ. Hostien. num. 3. Bald. num. 1 & reliqui omnes, & quamvis nonnulli constituent contrariam regulam negativam, videlicet, jurisdictionem vacante Episcopatu non devolvi ad Capitulum, nisi in casibus in jure expressis: tamen contrarium tenent omnes, ut dixi in dict. cap. *Cum olim in 1. notab.* Quare Capitulum Sede Episcopali vacante potest judicare, absolvere, excommunicare, ut cap. *unic. infra eod. lib. 6. gloss. fin. & omnes hic*, non tamen potest anathematizare, idest excommunicare cum solemnitate, de qua in cap. *Debent 11. quest. 3. & est communis opinio, ut hic testatur Joan. de Anan. n. 2.* Item potest visitare, & procuraciones recipere, ut censuit Rota in causa Burgen. Procuracionis 10. Martii 1597. coram Orano, quæ*

refertur in præalleg. dec. 346. num. 2. par. 1. recent. per doctrinam Arclid. in cap. *Si Episcopus nu. 2. de supplen. neglig. Prælator. lib. 6. & Collecta. in dict. cap. Cum olim num. 3. infra eod. cum aliis tunc allegat.* Item potest de delictis etiam extra visitationem contra certas personas inquirere, ut dixit Rota in dicta causa Burgen. jurisdictionis, & decis. 166. num. 2. par. 3. recent. per doctrinam Vitalini in Clem. 1. nu. 177. de heret. & Feder. de Sen. conf. 16. incipien. *Capitulum Ecclesie Cathedralis nu. 1. in fin.* ubi dicit in puniendis criminibus, & excessibus, & reformandis moribus Capitulum id posse Sede vacante, quod potest Episcopus. Item potest syndicare Fiscalem Episcopi prædefuncti, ut resolvit Rota in præcitata decis. 166. per totam. Item potest statuta concedere, non tamen duratura in tempus Successoris, de quo dic plene, ut per Federic. de Sen. dict. conf. 16. & generaliter potest omnia exercere, quæ sunt jurisdictionis Episcopalis, ut notant omnes hic, & in d. c. *Cum olim*, maxime Abbas circa fin. Rota decis. 166. nu. 1. par. 3. & decis. 632. n. 4. par. 2. recent.

Excipe primò à prædicta regula jurisdictionem Episcopo competentem non jure suo ordinario, sed jure delegato, quæ vacante Episcopatu in Capitulum non transit, etiam si comperat Episcopo ex generali delegatione Sedis Apostolicæ, ut sentit Innoc. in cap. *Ad abolendam num. 1. vers. Item Episcopus, & Capitulum, & apertiùs ibi Jo. Andr. super ult. gloss. infra de heret. Feder. de Sen. conf. 30. incipien. An Capitulum post princ. vers. Suo jure igitur dixi.* Et quamvis multi contradicant; tamen hanc partem tuentur, & veriolem esse ostendunt Card. in Clem. 1. qu. 8. de heret. & Abb. in d. cap. *Cum olim num. 2. vers. Quinto dubitatur, & comunem esse, & tenendam attestatur Franc. in cap. unic. num. 6. infra eod. lib. 6.* Ex quo notabiliter infero, ut potestas à Concilio Tridentino Episcopis attributa tamquam Sedis Apostolicæ Delegatis defuncto Episcopo in Capitulum non transeat. Secus si competat illis utroque jure, scilicet Ordinario, & Delegato, veluti si Concilium det illis facultatem procedendi etiam auctoritate Apostolica. Ideoque S. Congregatio censuit facultatem transferendi beneficia simplicia ab Ecclesiis collapsis competentem Episcopo ex c. 7. sess. 21. transire in Vicarium Capituli Sede vacante, quippe decretum illud non dicit simpliciter auctoritate Apostolica, sed addita particula, etiam, quæ est implicativa jurisdictionis ordinariæ, ut fufius dixi in cap. *Ad audientiam, il primo num. 46. infra de Eccles. adifican.* Quod nota propter ea, quæ de Cardinalibus in suis titulis dicta sunt supra n. 16. & quid in jurisdictione voluntaria, vide Rotam in præallegata decis. 166. num. 5. par. 3. recent.

Excipe secundò à prædicta regula collationem beneficiorum, in qua Capitulum non succedit Sede Episcopali vacante, cap. *Illam infra ne Sede vacante, & dict. cap. 1. de institut. lib. 6. Host. hic num. 4. vers. Beneficia tamen, Card. nu. 2. & consentiunt omnes, licet possit præsentationes admittere, & instituere, ut patet in d. c. 1. & hic notant Jo. Andr. n. 10. vers. In glossa, & ibi conferendi, & Card. d. n. 2.*

Excipe tertio à prædicta regula alienationem bonorum, quam Capitulum facere non potest vacante Episcopatu, c. *Si qua de rebus 22. q. 2. gloss. 1. in cap. Si quis Episcopatus 10. q. 2. gloss. ult. in d. c. Cum olim, & ibi Butr. num. 16. infra eod. Quid autem in casu magnæ necessitatis, notant Hugo, & Joannes in d. c. Si qua de rebus in gloss. 2.*

Excipe quartò, licentiam transendi ad aliam Ecclesiam, quam Capitulum Clerico impertiri non potest Sede vacante, cap. *Presbyteri 24. dist. cap. Fraternitatem 71. dist.* Et est ratio, quia ibi est quædam alienatio personæ, sed Capitulum sine consensu Prælati bona Ecclesie alienare non potest, dict. cap. *Si qua de rebus.* Major autem est alienatio personæ, quam rerum, cap. *Præcipimus 12. q. 1. quam rationem assignat gloss. 2. in dict. cap. Fraternitatem, item gloss. ult. in dict. cap. Cum olim, & ibi etiam Hostien. num. 1. Butr. num. 16. & alii communiter.*

Excipe quinto, ordinandi licentiam, & litteras dimissorias, quas Capitulum Sede vacante infra annum à die vacationis concedere non potest, nisi arctatis ratione beneficii recepti, vel recipiendi; alioquin Capitulum, & sic ordinari incidunt in penas à Tridentino Concilio statutas in cap. 10. sess. 7. Quod decretum intelligitur de Capitulo Ecclesie Cathedralis, ut idemmet Concilium postea declaravit sub Pio IV. in cap. 10. sess. 23. & modificatur dispositio cap. *Cum nullus de tempor. ordin. lib. 6. Solum autem* 61

Capitulum ex S. Congregationis sententia, quibus casibus potest dimissorias concedere; potest ordinum interstitia remittere, non item Capituli Vicarius, nisi ex mandato speciali.

62 Sed hic incipit dubitatio, an Episcopo existente hæretico facultas concedendi dimissorias juxta *dist. cap. 10. sess. 7.* pertineat ad Capitulum Cathedralis Ecclesiæ; Anve eo casu, quo Capitulum concedere potest dimissorias, si Canonici propter hæreses dispersi sint, & nequeant convenire, aut conveniri sine difficultate, sufficiat habere litteras dimissorias ab uno aliquo ex Canonicis Cathedralis Ecclesiæ, aut omnino sine dimissoriis adire pro suscipiendis Ordinibus viciniorum Episcopum. Die 14. Januarii 1588. Sac. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum. Ad primum censuit ad Capitulum pertinere si Episcopus sit notorie hæreticus. Ad secundam, & primam ejus partem sufficere habere dimissorias à residentibus Capitularibus, etiam si unus dumtaxat resideret; quia jus Capituli etiam in uno conservatur, gloss. *penult. in c. Gratium*, ubi Abb. n. 9. de *postulat. Prælator.* Ad secundam partem, neque ad eundem viciniorum Episcopum, neque Metropolitanum, sed ad eundem Sedem Apostolicam.

63 Excipe sextò, à prædicta regula ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, quæ mortuo Episcopo ad Capitulum non devolvuntur, sed secundum aliquos ad proximum superiorem, scilicet Archiepiscopum, vel Patriarcham, qui vel ea expediet per seipsum, vel Visitatorem constituet, per quem expediantur, *cap. Obitum, & cap. Catinensis 61. dist.* & hoc refidet Innoc. hic num. 2. qui tamen remittit ad *cap. Ad abolendam infra de hered. Verum gloss. ult. hic*, dicit ea, quæ ministerium consecrationis desiderant, ad Capitulum devolvi, non quidem ut illa exerceat per seipsum, quia nec per minorem expediri possunt, *cap. Aqua infra de consecrat. Eccles. vel Altar. cap. Quanto supra de consuetud.* Sed ad illa expedienda vocabit quem maluerit ex vicinis Episcopis cum cautela studio, id est, cum protestatione, quod per hoc nihil juris illi Episcopo acquiratur, *cap. Pontifices*, & ibi gloss. *ult. 7. q. 1.* Et hoc dictum glossæ probare videntur Hostien. num. 4. Joan. Andr. num. 10. Butt. num. 14. & dicunt esse verius *Car. 1. in 2. opposit. & Abb. nu. 3.* & clarè probatur in *c. Cum nullus de tempor. ordin. lib. 6.* ubi expressum est Capitulum Sede vacante posse dare licentiam ordinandi. Facit text. in *cap. Suffraganeis de elect.* ubi electus in Archiepiscopum, & confirmatus, licet pallium non receperit, potest suum Suffraganeum non per se ipsum, sed per alios Suffraganeos consecrare, licet licentiam dare non possit, ut subditi sui ab alio Episcopo ordinentur, secundum Abb. *ubi supra*, & ita in hoc jus pinguis habet Capitulum, quam confirmatus, ut in *de. Cum nullus*.

65 Item facit gloss. *ult. in c. Dilectus supra de offic. ordinar.* dum asserit collationem Ordinum, & Sacramentorum esse de lege jurisdictionis. Et quamvis Innocent. ibi dicat hoc videri mirabile dictum; id tamen probat *cap. Interdicimus 16. q. 1.* secundum Joan. Andr. *ibidem num. 11.* Nec placet distinctio, quam hic facit Joan. de Imol. nu. 3. in *gloss. fin. vers. Potes dicere*: videlicet quod Capitulum Sede vacante possit per alium expedire ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis negligente Superiore, aliàs secus: quoniam iam hæc distinctio jure non probatur, & videtur contra prædictam Decretalem, *cum nullus*, quæ hoc jus tribuit Capitulo principaliter, non autem jure devoluto ob negligentiam Superioris. Aliæ exceptiones ad regulam suprascriptam haberi possunt ex Joan. Andr. in *cap. unice infra hoc tit. lib. 6.* Materia enim eget declaratione, & multa sunt, quæ in Capitulum non transeunt, ut ibi per eum, & fusiùs per Joan. Franciscum Pavinum in *suo tract. de potest. ut. & offic. cap. Sede vac.*

66 Ceterum etsi jure communi inspecto vacante Episcopatu Capitulum non auctetur ad constituendum Vicarium, sed possit jurisdictionem ad se devolutam per seipsum exercere, ut notat Abb. in *c. Irrefragabili n. 2. supra de offic. Ordinar.* & Felin. in *c. Cum olim n. 9. infra eodem.*

67 Hodie tamen servari debet jus novissimum Concilii Tridentini in *cap. 16. sess. 24.* quo statutum est, ut Capitulum teneatur infra octo dies post mortem Episcopi Officialem, seu Vicarium constituere, vel existentem confirmare, qui saltem in jure Canonice sit Doctor, vel Licentiat, vel alias quantum fieri poterit idoneus. Alioquin ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur. Et

si Ecclesia ipsa Metropolitana fuerit, ad antiquiorem Suffraganeum; & si exempta, ad propinquiorem Episcopum.

Circa hoc decretum animadvertendum est primò, 68 quod etsi jure communi Capitulum Sede vacante deputare possit duos Officiales, seu Vicarios, ut probat text. in *c. unic. ibi unum, vel duos, de Cleric. agrotan. lib. 6. & per illum textum firmat Joan. Franc. Pavin. dist. tract. de offic. & potest. Capit. Sede vacan. par. 2. q. 10. n. 6.* tamen post Concilium ita demum possit duos constituere, si ita se habeat immemorabilis consuetudo, ut fuit sapiùs resolutum: & in specie cum Capitulum Tarentinum consuetum à tempore immemorabili Sede vacante duos eligere petiisset declarari, numquid post Concilium idem ei liceret: Sacra Congregatio Concilii censuit unum tantum Vicarium eligi posse, ex quo Concilium *sess. 24. cap. 16.* injungit Capitulo, ut deputet Sede vacante Oeconomum unum, vel plures, & eligat Officialem, seu Vicarium. & ita ubi facit mentionem de Vicarii electione, non repetit illam dictionem, *plures*. Verumtamen cum allegetur immemorabilis, agendum cum Sanctissimo, an eam velit sublatam. Sanctissimus respondit consuetudinem immemorabilem, si legitime probetur, non esse sublatam à Concilio; ideòque permittendum esse, ut juxta eam duo Vicarii eligantur; cum illis tamen qualitatibus, quas ipsum Concilium requirit: Unde postea in causa Panormitana proposito dubio: An Capitulum Sede vacante duos Vicarios constituere possit, ut alternis mensibus Vicarius munere fungantur, præsertim si ita ab immemorabili tempore consueverit: die 20. Junii 1589. S. Congregatio censuit, si legitime probetur consuetudo immemorabilis deligendi hujusmodi Vicarios, posse utique Capitulum in ea perseverare, cum tamen præditi sint illis qualitatibus, quas Tridentinum Concilium requirit *cap. 16. sess. 24.*

Animadvertendum secundò, Vicarium posse ad nutum 69 Capituli amoveri, & ad tempus constitui ex ipsius Congregationis sententia: nam consultum, an Capitulum possit ad ejus libitum revocare Vicarium aliàs ab ipso Sede vacante electum, & confirmatum: respondit posse, dum intra octo dies alium constituat. De jure communi similiter Vicarius datus per Capitulum Sede vacante ad certum tempus, etiam ante tempus revocari potest: & ita Jo. Andr. in *c. Tua de offic. Vicar.* refert se Paduæ consultuisse per *c. fin. de precur. & l. Judicium solvitur, ff. De Judic.* Ita etiam se consultum vidisse per Anton. de Rosellis in causa Tarvisina attestatur Joan. Franc. Pavin. *d. q. 2. n. 7.* Quod procedit etiam si jurasset non revocare: quia licet revocantes sine causa sint per juri, tamen tener revocario per jura præallegata, secundum eos. Verumtamen Sac. Congregatio Episcoporum (ut credimus, pro bono Ecclesiarum regimine) decrevit Capitulum non posse eligere Vicarium ad tempus determinatum, sed debere eum eligere pro toto tempore vacationis, nec posse eum revocare nisi ex causa à Sacra Congregatione approbanda: & jurisdictionem ei totum conferre teneri non cumulativè, sed privativè. Similiter responsum est à Sacra Congregatione Concilii in ipsa Vicarii deputatione Capitulum posse præfinire tempus, quo elapso ejus jurisdictione expiret. Hoc ipsum poterat de jure communi, arg. *cap. De causis supra de offic. Deleg. & not. Joan. Andr. in d. c. Tua, & Pavin. loc. cit.*

Animadvertendum tertio, jurisdictionem vacante Episcopatu principaliter residere penes Capitulum, ut per Pavin. *ubi supra*. Exercitium verò penes Vicarium ab eo deputatum. Unde censuit S. Congregatio Concilii substitutionem faciendam propter absentiam Vicarii, vel aliorum Officialium spectare ad ipsos Officiales, & non ad Capitulum. Item Capitulum absque Vicario non posse 75 Visitatorem eligere ad visitandam diocesim, refert decisum Nicol. Garz. de *benef. par. 5. cap. 7. nu. 23. declar. 7.* Quod nota propter ea, quæ dicta sunt supra num. 50. Orta 76 tamen dubitatione, an Capitulum possit eligere arbitros ad cognoscendum de causis suspicionum, quæ contra Vicarium ab eo Sede vacante deputatum proponuntur; Responsum est, non posse Capitulum eligere arbitros, sed posse per seipsum cognoscere de causis suspicionum.

Animadvertendum ultimo, dispositionem Concilii 77 Tridentini in *dist. cap. 16.* procedere in Capitulo Cathedrali, & Metropolitana Ecclesiæ dumtaxat, ut patet ex illius contextu, & declaravit S. Congregatio ejusdem Con-

Concilii interpres: nam proposito dubio, An decretum Concilii in cap. 16. sess. 24. quod Capitulum Sede vacante constituere debeat Vicarium, qui saltem in jure Canonico sit Doctor, vel Licentiatum, locum habeat etiam in Collegiata, defuncto ejus Prælato, qui ordinariam jurisdictionem, & omnia jura Episcopalia habeat. Sac. Congregatio censuit non habere locum. Quamobrem in Capitulis Ti-

tulorum Cardinalium, & aliarum Collegiatarum Ecclesiarum tanquam omissis à Concilio servanda dispositio juris communis, secundum ea, quæ dicta sunt supra in 1. & 2. memb. num. 32. & num. 39. l. Commodissime ff. De liber. & posthum. nam quod non mutatur, &c. l. Sancimus, C. de testam. cum vulgar. gloss. in cap. Constitutionem in ver. Prorogamus in fin. de regul. jur. lib. 6.

DE MAJORITATE ET OBEDIENTIA.

Gregorius IX. Priori Fratrum Prædicatorum, & Archidiacono Rhegin.

C A P U T XIV.

CUm olim: causa & infra. Quocirca mandamus, quatenus, licet Conventus Monasterii sancti Salvatoris Messan. sint ipso jure hac vice eligendi potestate privati, de gratia tamen eligendi, seu postulandi deus ipsis auctoritate nostra liberam facultatem; Mandantes eisdem, ut, cùm Ecclesia Messan. vacet ad præsens, electionem suam confirmandam, prout de jure fuerit, vel etiam inframandam, præsentent Capitulo Messan.

S U M M A R I U M.

1 **C**apitulum vacante Episcopatu confirmat electiones ab Episcopo confirmandas.

2 Jurisdictio Episcopi sede vacante ad Capitulum devolvitur.

3 Cardinalium Collegium an succedat in jurisdictione Papali Sede vacante, & n. seqq. usque ad n. 63.

4 Quid inspecto tempore ante Decretalem, ubi periculum, de elect. lib. 6.

Et quid post dictam Decretalem usque ad tempus Clementis; Ne Romani, de elect. num. 38.

Et quid post dictam Clem. usque ad tempus Constitutionis, num. 59.

5 Cardinales quam jurisdictionem habeant sede vacante ex sententia veterum Canonistarum.

6 Papa mortuo plenitudo potestatis est penes Romanam Ecclesiam.

7 Dormitat tamen quousque creatur Papa.

8 Jurisdictionem multoties habet quis habitu, licet non actu, & num. 39.

9 Cardinalium Collegium Sede vacante habet exercitium jurisdictionis Papæ in his tantum, quæ sunt necessaria, vel utilia Ecclesie, seu Reipublicæ Christiane ex sententia Hostiensis, & num. 17.

Declaratur, num. 26.

10 Cardinales Sede vacante olim utebantur jurisdictione Papali ex consuetudine, & num. 36. Hodie secus, num. 37.

11 Cardinales Episcopi Romano Pontifice obeunte funguntur vice Metropolitanani.

Intellectus cap. In nomine Domini 23. dist. ibidem, & num. seqq.

12 Papa est Metropolitanus Romana Ecclesie.

13 Cardinales sede vacante possunt anathematizare, & num. 51.

14 Anathema est mucro Episcopalis, & major poena, quæ sit in Ecclesia Dei.

15 Cardinales sede vacante non sunt sine capite, & num. seqq.

16 Romana Ecclesie vacantis Pastor, Sponsus, & Caput in visibile est Christus, & num. 24.

18 Cardinalium cætus ante Concilium Lugdunen. habebat in habitu sede vacante plenitudinem potestatis Papæ, & num. 21.

Contrarium, num. 22.

19 Cardinales sede vacante nullam habent jurisdictionem in his, quæ ratione excellentiæ, & dignitatis Papæ tantum sunt reservata, & num. 31.

20 Cardinalium Collegium sede vacante ad minus eam habet jurisdictionem in Ecclesia universali, quam habet Legatus Apostolicæ Sedis, & num. 28.

Contrarium, numer. 29.

22 Romana Ecclesia mortuo Papa dicitur acephala, & viduata.

Declaratur, num. 24. & 25.

23 Papa solus est caput visibile Ecclesie.

27 Cardinalis Hostiensis consilium circa clausuram Conclavis, & cibaria, Cardinalibus subtrahenda.

29 Legatus de Latere confert beneficia intra suam legationem vacantia.

30 Cardinalium Collegium sede vacante beneficia conferre non potest, sicut nec inferiora Collegia, & num. 34.

32 Cardinales sede vacante, nec possunt Episcopos creare, nec confirmare, nec deponere.

33 Cardinales sede vacante, quamvis possit Papam eligere, non tamen possunt Cardinales creare, & num. seqq.

34 Capitulum sede vacante non confert beneficia ad solius Episcopi collationem spectantia.

35 Cardinalium cætus sede vacante, an possit Cardinales per Papam privatos rehabilitare saltem quoad vocem.

37 Decretum irritans tollit contrariam consuetudinem tam præteritam, quam futuram.

38 Cardinales sede vacante non possunt se de alio negotio intrmittere, quam electionis Papæ.

Fallit, num. 40. & 61.

39 Cardinalibus per cap. Ubi periculum, de elect. lib. 6. non admittitur jurisdictio sede vacante, sed jurisdictionis exercitium.

Secus ex Clemen. Ne Romani, de elect. ex Bulla Pii IV. num. 53. num. 59.

41 Cardinalium cætus mortuo Papa pro Terra Ecclesie defendendæ, vel evidenti periculo potest mittere unum Cardinalem.

42 Qui tamen non erit propriè Legatus cum jurisdictione, sed Nuncius ad illum actum.

Nec mitti poterit nisi volens, num. 44.

Legatos mittere pertinet ad solum Papam de Cardinalium consilio, num. 42. & 46.

43 Cardinalium cætus potest mittere unum Cardinalem Legatum ad Papam electum in absentia.

45 Item potest Legatum missum à Papa revocare ex magna & evidenti causa: Alias secus.

47 Cardinalium cætus an possit Cardinalibus nuper creatis insignia Cardinalatus tradere, & os aperiri sede vacante, & num. seqq.

48 Anve aperitio oris ad substantiam electionis pertineat.

49 Et an possit ad effectum electionis faciendæ Cardinalis à censuris absolvere, & cum eis super irregularitate dispensare.

50 Cardinalium Collegium duobus de Papatu contententibus,

bus, aut electione simoniace celebrata, potest generale Concilium indicere, & convocare.

- 51 Item potest intrusum in Papatu anathematizare.
 52 Non tamen est iudex intrusi, nisi deviare a fide.
 53 Decretum irritans operatur, ut quidquid contra fit, irritum sit ipso jure.
 54 Et inficit titulum, & possessionem.
 55 Cardinalium Collegium est deterioris conditionis, quam sint inferiora Collegia, in qua transit jurisdictio sede vacante.
 56 Et que sit ratio differentie.
 57 Capitulum sede vacante potest statuta condere: Collegium Cardinalium secus.
 58 Camerarii, & Pœnitentiariorum Papa officium mortuo Papa non expirat; si que deficientibus potest Collegium Apostolicum alios subrogare pro tempore vacationis.
 60 Habere proprie est jure dominii possidere.
 61 Bulla Pii IV. in quo immutaverit jura antiqua quoad jurisdictionem Cardinalium sede vacante in casibus urgentis necessitatis, & imminentis periculi.
 62 Et quid statuerit de illorum autoritate circa statum temporalem Romane Ecclesie, remissive.
 63 Congregationum Cardinalium jurisdictio an expiret, vel sit suspensa Apostolica sede vacante, & num. seqq. usque in finem.
 64 Congregationum quindecim à Sixto V. institutarum jurisdictio est ordinaria, & num. seqq.
 65 Jurisdictio, qua defertur à lege, vel statuto, & ad universitatem causarum, vel unum negotium universale, ordinaria est.
 66 Etiam si inter plures iudices sit partita.
 67 Jurisdictio ordinaria mortuo Papa non expirat, & num. seqq. usque ad num. 72.
 Legati Apostolici officium non expirat per obitum Pape ibidem.
 68 Cardinalium jurisdictio in suis titulis Apostolica sede vacante non extinguitur.
 Declaratur, num. 84.
 69 Vicarii Pape ad vitam deputati officium durat sede vacante, cum ejus jurisdictio sit ordinaria.
 70 Auditor Camera, & Marecallus habent ordinariam, que per obitum Pape non expirat.
 71 Auditorum Rote jurisdictio est ordinaria in procedendo sed delegata sententiando.
 72 Congregationum à Sixto V. institutarum facultates sunt perpetue, & durant etiam in tempus Pontificum successorum.
 73 Congregationum Cardinalium jurisdictio non includitur in prohibitione Clem. Ne Romani, de elect. nec Bulla Pii IV. circa jurisdictionem Collegii Apostolici sede vacante.
 74 In jurisditione universali concessa, vel abdicata non includitur jurisdictio alteri specialiter attributa.
 75 Signatura Cardinales, & Prælati sede vacante supplicationes, vel commissiones signare non valent.
 76 Congregationum Cardinalium facultates creato novo Pontifice non consueverunt renovari.
 77 Jurisdictio semel extincta, etiam causa extinctionis cessante, non revoiviscit.
 78 Congregationum jurisdictio Cardinalibus in conclavi manentibus debet conquirere quoad negotia, que in Congregatione expediuntur per subscriptionem Cardinalis Præfetti.
 Secus si manerent extra, num. 81.
 79 Cardinales vacante sede, nec in arduis possunt se immiscere, nisi pro terra Ecclesie defendenda, & grandi periculo imminenti.
 80 Ad Cardinales in conclavi non licet mittere Nuncium, vel scripturam, nec cum eis loqui etiam publice, & palam: non tamen excommunicantur nisi qui hac faciunt secretè.
 82 Pœnitentiarius Major in conclavi non potest personaliter officium exercere, nisi quoad eos, qui in eodem conclavi existunt. Secus si maneat extra conclave, & n. 85.
 83 Congregationum negotia, que in communem formam a solo Secretario expediuntur, similiter expediuntur per unum sedem vacante.

84 Cardinales in conclavi existentes possunt in suis titulis jurisditionem exercere non personaliter sed per suos ministros.

Cum olim. Vacante Episcopatu, Capitulum confirmat electiones ab Episcopo confirmandas. Hoc dicit, dividitur in duas partes. In prima providet circa electionem faciendam. In secunda circa confirmationem, ibi, Mandantes.

Nota ex Decretali regulam affirmativam, quod potestas, seu jurisdictio Episcopi Sede vacante ad Capitulum devolvitur, concordat cap. His que supra eod. c. Ad abolendam infra de heret. cap. unic. infra hoc tit. lib. 6. & eodem lib. cap. 3. de tempor. ordinat. c. 3. & 4. de supplen. neglig. Prælat. cap. 1. de institut. & Clem. 1. & quod ibi notatur de heret. Et ita hanc regulam ex hoc textu colligit glossa secunda, & Hostiens. num. 2. in ver. Presentent, Innocen. in d. cap. His que num. 2. cum quo ceteri transeunt, Feder. de Sen. conf. 16. incipien. Capitulum Ecclesie Cathedralis num. 2. & passim alii: Et quamvis nonnulli, videlicet Vincent. hic, Roffred. Benevent. in libello tit. Ne sede vacante ad fin. Hostiens. in Summa eodem tit. §. 3. & Archid. in cap. 1. de major. & obed. lib. 6. & in c. 1. de instit. eodem lib. constituent in hac materia contrariam regulam negativam, id est, jurisditionem mortuo Episcopo ad Capitulum non devolvi, nisi in quantum inventum permissum, vel ex indulgentia speciali, ut in c. Ex parte supra de rescript. vel ex consuetudine prescripta, ut in c. Irrefragabili de offic. Ordinar. & in causa hæresis, ut in d. c. Ad abolendam de heret. asserentes quod hic dicitur de confirmatione electionis esse intelligendum ex gratia, tamen communiter omnes contra tenent, ut hic testantur Jo. And. nu. 5. Butt. nu. 15. Card. in 8. q. Abb. nu. 2. vers. Sed communiter. Et hanc partem latissimè comprobatur, & ab objectis tuetur Jo. Francisc. Pavin. in tract. de offic. & potest. Capituli Sed vacante in 1. q. prima partis principalis à n. 3.

Verum hodie in Capitulis Cathedralium Ecclesiarum sede Episcopali vacante servari debet dispositio Tridentini Concilii in c. 16. sess. 24. ut scripsi latè in prædicta Decretali, his que supra eodem.

QUÆRO, Quid in Collegio Cardinalium, numquid Romana Ecclesia vacante succedat in jurisditione Papali: Joan. Andr. movet hanc questionem hic in gloss. 2. n. 8. & dicit de hoc notari in c. Nullus, si secundo 79. dist. plenius in c. unic. de schismat. lib. 6. & hodie hoc esse expeditum per Constitutionem Clementis in Clem. Ne Romani, de elect. sed quia hæc quæstio graves, & multiplices implicat difficultates; pro clariori solutione existimo quatuor tempora esse distinguenda.

Primum tempus est ante Constitutionem Gregorii X. editam in Concilio Lugdunensi, ac relatum in cap. Ubi periculum, de elect. lib. 6. & hoc tempore inspecto regula constituebatur affirmativa, videlicet Romana Ecclesia vacante ad cœtum Cardinalium jurisditionem devolvi. Unde veteres Canonistæ quotquot scripserunt ante Bonifacianam compilationem sexti libri Decretalium, jurisditionem tribuerunt Collegio Cardinalium, non tamen uniformiter. Nam Hugo in d. c. Nullus 79. dist. dixit, cœtum Cardinalium in multis censerit vice capituli, Jo. ibidem in gloss. unic. dixit Cardinales supplere defectum mortui Pape, arg. c. Si quis ead. dist. Idem dixit ibi Bernard. subdens hoc meliùs probari in c. His que supra eodem, & in hac Decretali: quæ jura cum probent jurisditionem Episcopalem mortuo Episcopo devolvi ad Capitulum, ad eum modum videtur Bernardus sensisse, jurisditionem Papalem mortuo Papa devolvi ad Collegium Cardinalium, quod postea clarè dixit Bart. in l. Ubi sunt num. 3. ff. de tutor & curator. dat. ab his similiter Laur. in cod. cap. Nullus, asseruit tempore vacationis Cardinales obtinere vicem Curie, ut l. Nominationum ff. de Decurion. sed Matth. relatus à Cardinali in Clem. Ne Romani, §. Irritum num. 4. de elect. dicebat mortuo Papa Cardinales fungi vice Archiepiscoporum si sint Cardinales Episcopi, & ceteros non Episcopos fungi vice Episcoporum. Ad hoc cap. In Nomine Domini 23. dist. strictius locutus fuit Joan. Fan. ait enim eo tempore Cardinales non posse se immiscere nisi in confirmatione, & excommunicatione juxta text. in d. c. Si quis 79. dist. ut refert Gemin. in d. c. Nullus num. 1. similiter Archidiaconus in c. unic. nu. 1. de schism. lib. 6. colligit ex eo textu, quod Car-

Cardinales sede vacante possent absolvere excommunicatos à Papa nisi obitaret illa prohibitio. Quod etiam innuit gloss. ibi *in ver. Sede vacante in princ. & Gemin. in ead. gloss. circa finem.* Verùm Host. hunc articulum prolixius tractans *in cap. Cùm ex eo num. 2. infra de penit. & remiss. primum asserit, Pontifice vita functo plenitudinem potestatis residere penes Romanam Ecclesiam, quæ mori non potest, cap. Liberi 12. qu. 2. nec unquam potest esse nulla, c. Pudentia 24. qu. 1. Deindè subdit eam jurisdictionem dormitare, donec creetur caput, cui illa competit, arg. text. opt. in l. penult. ad fin. C. de curat. furios. Multoties enim habet quis jurisdictionem habitu, sed non actu, & exercitio, ut c. Pastorialis ad fin. supra de reservat. Postmodum n. 24. in proposita questione firmat, Romana Ecclesia vacante Collegium Cardinalium habere jurisdictionem Papæ, & illius exercitium saltem in his, in quibus de grandi necessitate, evidenti & imminenti provideri oportet. Movetur primò, quia alia inferiora Collegia hoc habent, ut ad ea devolvatur jurisdictione Sede vacante, ut hic, & in concord. supra citatis in 1. nota. b. Movetur secundò, quia Cardinalium cæterus hac jurisdictione utitur ex consuetudine, arg. c. Venerabilem, §. Obiectioni, vers. Quod autem supra de elect. c. Quanta in primo responso ad fin. de transl. Episc. c. Irrefragabili, §. Excessus, & quod ibi notatur de offic. Ordinari. & c. Cùm contingat de for. compet. nam beata consuetudo in talibus est attendenda, c. Multis ad fin. 17. dist. Movetur tertio, quia Romana Ecclesia vacante non est alius iudex, ad quem possit haberi recursus, c. Licet de vitanda supra de elect. & in c. In nomine Domini 23. dist. ibi, quia Sedes Apostolica, &c. In quo casu multa conceduntur, quæ alias non concederentur, ut in d. c. In nomine Domini in princ. in l. Generali in princ. C. de Decurion. lib. 10. & in aliis iuribus per eum citatis. Movetur quartò, quia necessitas legem non habet, c. Quod non est licitum in fr. de regul. jur. Ac tandem movetur, quia verisimile est, ut filio Dei placeat hic intellectus, ne Ecclesiam reliquisse videatur sine Pastore, ut c. Pro humani, de homic. lib. 6. Et pro hac opinione videtur textus in d. c. In nomine Domini, vers. Quia vero Sedes Apostolica 23. dist. ubi Cardinales Episcopo Romano Pontifice obeunte dicuntur fungi vice Metropolitanani. Neque hoc restringi potest ad consecrationem propter verba illa immediatè sequentia qui videlicet electum Episcopum ad Apostolici culminis apicem provehat, quæ de consecratione intelligitur ibi à gloss. in ver. Funguntur, & ab Hugone, & Turrecrem in §. Pateant nu. 1. 3. qu. 1. Imò enim secundum Hostien. illa littera generaliter loquitur, & ex genere speciem infert, & exponi oportet, Metropolitanani, id est, Papæ, quia nec alius possit esse Metropolitanus Romanæ Ecclesiæ. Ergo illam potestatem, ac jurisdictionem habere videntur per totam Christianitatem, quam habet Papa dum vivit; nam & ipse Metropolitanus est, ut legitur, & notatur in c. Sua supra de offic. Vicarii. Rursus pro hac parte allegari potest tex. in c. Si quis pecunia 79. dist. ubi patet Cardinales Romana Ecclesia vacante habere potestatem anathematizandi. Unde ut deducit Hostien. sicut, eorum potestas eminentis est, & excellens, tum quia anathema mucro est Episcopalis, cap. Visi 16. q. 2. tum quia major est pœna, quæ sit in Ecclesia Dei, c. Corripiantur 27. quæst. 1. quare hi majorem pœnam possunt ex potestate ordinaria infligere, ergo & minorem, c. Venerabilem in 1. responso infra qui sicut legitimi, & cap. Ex parte, si terzo de decim. & ex his cessat objectum quod hoc non sit specialiter jure cautum. Et nihiloominus ut Hostien. inquit, non est querendum in omnibus jus expressum, ut l. Non possunt ff. de legi. cap. De quibus 25. dist. cap. Certificari de sepult. & multa suppleantur, ut legitur, & notatur in cap. Cùm Martæ, §. 1. infra de celebrat. Missar. Non obstat, quòd aliqui dicunt Cardinales esse sine capite, quoniam ut respondet Hostien. hoc verum non est; imò habent caput Ecclesiæ proprium, & generale, scilicet Christum 1. Corinth. 11. Ipse enim est caput corporis Ecclesiæ, qui est Princeps primogenitus mortuorum, ut sit in omnibus ipse primatum tenens, & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, Ephes. 1. Unde & Cardinalibus propriè convenit illud, Ephes. 4. Crescimus in illo per omnia, qui est caput nostrum Christus, dicens eis Matthæi ultimo: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Quasi dicat, non solum instituta Ecclesia, sed etiam vacante: Quippè valde absurdum*

est sentire Ecclesiam illam carere capite, quæ caput est aliarum, cap. Beati 2. q. 7. imò etiam non procul esset ab heresi, cap. 1. & 2. 22. dist. super quo vide quod legitur, & notatur in cap. num. §. hoc unguento, vers. Caput supra de sacra unctio. alioquin res esset monstruosa, ut patet in eo, quod legitur, & notatur in cap. Quoniam in plerisque supra de offic. Ordinari. & cum hoc dicto Hostien. videtur simpliciter transire Archid. in cap. Nullus, si secundo num. 31. 79. dist. Rursus non obstat, quòd si Cardinales haberent jurisdictionem 17
Papalem, hinc possent schisma, scandalum, & vacatio sedis diutina tutari. Quoniam secundum Hostien. id verum esset si indistinctè hoc eis concederetur; sed potest restringi ad necessaria, vel utilia Ecclesiæ, seu Republicæ, quibus est omnino providendum, ut patet in c. Scias 7. qu. 1. & in c. In causis supra de elect. cum suis concordant. Caveant ergo ne nimis laxent habenas, arg. l. Nec quidquam, §. Ubi decretum, & §. De plano, de offic. proconsul. Concludit Host. distinguens per hæc formalia verba, dici potest quòd Car- 18
dinales habent plenitudinem potestatis, in quantum scilicet Romana censentur Ecclesia, quæ numquam moritur, etiam si unus tamen sit superstes, c. Si forte 65. dist. non autem usu, arg. c. Majores, §. 1. supra de bapt. jurisdictionis verò potestatem habent in exercitio ad eum modum, quo superius dictum est. Salvis fortan his, quæ ratione Excellentie, Dignitatis, & Eminentiæ, ac prærogativa Summi Pontificis Sedis tantum Apostolicæ reservantur, ut in c. 1. supra de transl. Episc. & in cap. Quod translationem de off. legat. Ad extremum dicit concedendum esse, ut Collegium ad minus illam 20
jurisdictionem habeat, quam & Legatus Apostolicæ Sedis, quæ nec mortuo Papa expirat, de quo dicit, ut notatur in c. Tum ex litteris in 1. responso, infra de restitut. in integrum.

Ex dictis Hostien. inspecto hoc primo tempore, quod 21
præcessit Lugdunense Concilium, eliciuntur conclusiones infra scriptæ. Prima conclusio est: Collegium Cardinalium Sede vacante habet in habitu plenitudinem potestatis Papalis. Quod multò magis admittitur ab iis, qui dicebant, Cæterum Cardinalium esse caput Ecclesiæ; quia non est verisimile, ut filius Dei voluerit mortuo Papa gregem fidelium esse sine Pastore, vel Ecclesiam sine sponso. Sed 22
hæc conclusio non est vera, & eam refellit glossa in Clem. Ne Romani in ver. Non consonam, de elect. & plenius Card. Turrecrem. in dist. cap. Nullus, si secundo num. 6. & seq. 79. dist. quia mortuo Papa, & nondum alio electo Ecclesia dicitur vacare. Item dicitur vidua, seu viduata, quia caret 23
sponso suo. Item dicitur Acephala, quia est sine suo capite. Item Vicariatus solum Petro Apostolo, & successoribus datus fuit. Ideòque solus Papa est caput visibile Ecclesiæ: nam Joannis I. dicitur Petro primo Rom. Pontifici, Tu vocaberis Cephas, quod sonat caput: unde Cephalis græcè idem est, quod caput latinè, ut inquit Isidor. Idem probant jura in cap. In novo 21. dist. in cap. Non decet 12. dist. in cap. Ita Domini 19. dist. & in c. Sacrosancta 22. dist. alioquin non esset opus Vicarium eligere, si Cardinalium Cæterus Vicariatam haberet, & plenitudinem potestatis Papæ. Nec propterea Ecclesia remanet sine capite, 24
Sponso, & Pastore; quia ut respondet glossa, & Turrecrem. & idem Host. faterur, Sponus, Rector, & Pastor est Christus, & caput invisibile Ecclesiæ, quæ est ipsius corpus, ut de primo patet in cap. Jejunium, si secundo 76. dist. de secundo in c. 1. circa medium 96. dist. & de tertio in cap. 1. vers. Sed ubi de sacra. Unct. & in cap. fin. 3. q. 4. Et in hac sententia fuerunt etiam plerique ex antiquis: nam 25
gloss. unic. in dist. c. Nullus, si secundo 79. dist. dixit mortuo Papa Ecclesiam vivere, sed tamen carere capite, scilicet visibili: & cum ea glossa concordat Hugo relatus ibi ab Archid. num. 3. nam secundum eum quomodo tot homines essent unum caput, aut quomodo vacaret Ecclesiæ, aut acephala diceretur, si caput haberet: & consentiunt Joan. Fan. & Lau. ut dictum est supra num. 4. & contra conclusionem Hostien. tenet Augustinus Triumph. in tractat. de potest. Eccles. quæst. 3. artic. 9. ea ratione, quia non plus possunt Cardinales sine Papa, quam Apostoli sine Christo: sed ad Apostolos dictum est Jo. 15. Sine me nihil potestis facere, Ergo similiter Collegium Cardinalium nihil potest absque Pontifice. Non obstat, quòd hoc habeant inferiora Collegia Sede vacante: Quoniam hoc reperitur eis expressè permiffum: non sic Collegio Cardinalium, ut respondet gloss. præalleg. in dict. Clem. Ne Romani in ver. Non consonam.

- 26 Secunda conclusio Host. est, Cardinales Romana Ecclesia vacante habent potestatem jurisdictionis Papalis in exercitio, non quidem indistinctè, sed in iis tantum, quæ sunt necessaria, vel utilia Ecclesie, seu Republicæ, quibus est omninò providendum. Hæc conclusio fortè vera fuit antequam emanasset Decretalis, *Ubi periculum*, quæ strictius loquitur, quam Host. ut patebit infra n. 40. & idemet Host. paulò ante strictius fuit loquutus, dum dixit, Cæterum Cardinalium Sede vacante habere exercitium jurisdictionis Papalis saltem in hiis, in quibus de grandi necessitate, evidenti, & eminenti provideti oportet. Et ab Host. fortassè Concilium Lugdunen. detulit verba exceptionis, quæ habentur in *d.c. Ubi periculum*, §. *Idem quoque*, ibi, *Nisi forsitan necessitas adeo urgens*, necnon ibi, *vel nisi aliquod tam grande*, & *evidens periculum immineret*, &c. Quod inde etiam validius suadetur, quia in *c. Licet de vitanda n. 27. sup. de elect.* scriptum relinquit faciendam esse Constitutionem, ut Cardinales mortuo Papa claudantur in Conclavi, eisque cibaria subtrahantur: & Addent. ibi littera B. dicunt eam Constitutionem factam esse, ut patet ex *d.c. Ubi periculum de elect. lib. 6.*
- 27
- 28 Tertia conclusio, Ante Concilium Lugdunen. Cardinales sede vacante habebant in Ecclesia universali jurisdictionem illam, quam habet in Provincia Legatus Apostolicæ Sedis. Verùm hæc conclusio non probatur jurè.
- 29 Item tollitur data instantia: nam Cardinalis Legatus confert beneficia intra suam Legationem vacantia, *c. 1. de offic. legat. lib. 6. Specul. in tit. de Legat. §. Nunc tractemus in princ. Feder. de Senis conf. 65. Infra scriptæ quæstiones in princ. & conf. 195. Factum ita se habet in fin.* At Collegium Cardinalium mortuo Papa beneficia conferre non potest, Jo. de Selva *de benef. par. 2. quæst. 2. n. 16. & 18. & August. Triumph. de potest. Eccles. qu. 68. art. 3.* Nec mirum, quia nec inferiora Collegia hoc habent mortuo Prælatu, *c. Illa infra ne Sede vacante. univ. eod. tit. lib. 6. cap. 1. de instit. eod. lib. & notat gl. hic in ver. Capitulo*, & communiter DD. Item si Cæterus Cardinalium non habet jurisdictionem Capituli Sede vacante, ut prædixi; utique longè minus habet jurisdictionem Cardinalis Legati, quæ major est, *c. Ex parte, il terzo de decim.* Demum si Cardinales in tota Ecclesia hanc jurisdictionem exercerent; hinc posset schisma, scandalum, & vacatio sedis diutina suscitari. Quod inconueniens consideraverat Hostien. & idè prius restrinxerat suam conclusionem ad casus urgentis necessitatis, & evidenti utilitatis, ut dictum est supra n. 17.
- 30
- 31 Quarta conclusio, quæ ex dictis Host. elicitur. Cæterus Cardinalium tempore vacationis nullam habet jurisdictionis potestatem in hiis, quæ ratio Excellentie, Dignitatis, & Præminentie, ac prerogativæ Romano Pontifici tantum sunt reservata. Hæc conclusio est indubitabilis, & optimè probatur juribus per eum allegatis, & hodie a fortiori est canonizata in *d.c. Ubi periculum*, §. *Idem quoque, de elect. lib. 6.* & apertius in *Clem. Ne Romani, de elect.*
- 32 Ex hac conclusione deducitur primò, ut Collegium Cardinalium Apostolica Sede vacante minimè possit Episcopos creare, nec electos confirmare, Petr. Andr. Gambar. *de offic. Legat. lib. 6. num. 59.* nec jam creatos deponere, gl. *unic. in c. Nullus, il secondo*, quam ibi sequuntur Arch. & alii 79. *dist.*
- 33 Deducitur secundò, ut nec possit Cardinales creare, gl. in dict. *Clem. Ne Romani in ver. Potestatis, de elect.* quam ibi omnes sequuntur, Gondisal. Villadiego *de orig. Card. qu. 6. Manfred. decis. 14.* & quamvis Hugo in *d. cap. Nullus, il secondo 79. dist.* quem citat Hostien. in dict. *cap. Licet de vitanda num. 26. supr. de electione*, contrarium senserit eum quòd cum Cardinales possint eligere Papam, quod plus est, possunt & Cardinales creare, quod minus est: & facit pro ipso *cap. Per Venerabile, §. Rationib. infra, qui filii sunt legit.* tamen hoc argumentum refellit Hostien. *ubi supra*, & gloss. in dict. *Clem. Ne Romani in ver. Potestatis, de elect.* Nam & Capitulum creat Episcopum, & tamen Sede vacante non confert beneficia ad solius Episcopi collationem spectantia, *dist. c. unic. Ne sede vacante lib. 6.* & hoc indubiè teneas, etiam si subesses necessitas visitandæ discordiæ, & accelerandæ electionis Romani Pontificis; quia huic necessitati aliis rationibus est occurrendum, secundum Host. *loc. cit.* Et ob eandem rationem Collegium Apostolicum non potest Sede vacante restituere,

nec habitare Cardinales per Papam privatos, seu depositos, etiam ad vocem, *cap. un. de schismat. lib. 6.* sentit Barbat. in *tract. de Cardin. in decima Basilica quæstione, vers. Tales ergo*, ait enim: si Cardinales delinquant, & per sententiam removentur, sine spe restitutionis deponuntur ad exemplum Luciferi, *cap. Principium de poenit. dist. 2.* allegat Hostien. hoc dicentem in *Summ. de poenit. & remiss. §. Cui confitendum in ver. Cardinales.* Quæstionem ad partes disputat, & respondet objectis Capyc. *decis. 114. per totam, licet in fin.* videatur inclinare in eam sententiam, ut Cæterus Cardinalium hoc possit, si immineret periculum schismatis, vel aliud grave, nisi Cardinales privatos ad vocem habitaret.

Deducitur tertio, ut Cæterus Cardinalium Sede vacante, etiam urgentè necessitate non possit mittere aliquem Cardinalem, etiam volentem cum potestate, & jurisdictione Legati de latere, ut plenè dicam infra n. 42.

Quinta, & ultima conclusio, quæ inspecto tempore ante Concilium Lugdunen. colligitur ex dictis Host. Cardinalium cæterus Apostolica Sede vacante tunc temporis exercebat jurisdictionem Papalem ex consuetudine, quæ in talibus est observanda, ut in juribus per eum citatis. Fortè ad hanc consuetudinem tollendam emanarunt posteriores constitutiones, ut innuit gl. in *c. unic. de schism. lib. 6. in ver. Sede vacante circa fin.* ibi. Quidquid Cardinales de facto observent: nam decretum irritans appositum in dict. *Clem. ne Romani*, §. *Irritum de elect.* tollit contrariam consuetudinem tam præteritam, quam futuram, ut post Arch. notat Jo. Andr. in *c. Cum de beneficio, in princ. in ver. Legitima*, & ibi apertius Gemin. *col. 2. vers. Nota bene istud dictum*, & Franc. *col. 1. vers. Ex quibus nota de præb. lib. 6.* Præpos. in *c. In istis*, §. *Leges n. 3. 4. dist.* & alii apud Ant. Gabriel. in *tit. de clausul. concl. 3. n. 40.*

Secundum tempus est post Decretalem: *Ubi periculum de elect. lib. 6.* quæ in §. *Idem quoque* in proposito potestatis Cardinalium Sede vacante primo constituit regulam, dein de adjicit limitationem, regula habetur ex illis verbis: *Cardinales accelerande provisioni sic vacent attentis quod se nequaquam de alio negotio intramittant.* Hæc ibi. Et secundum hoc tempus usque ad Concilium Viennense Collegium Apostolicum videretur habuisse eandem jurisdictionem habitalem Sede vacante, quam habebat ante prædictam Decretalem. Quoniam illius verba non evellunt jurisdictionis radicem, nec habitum tollunt, sed tantummodò impediunt jurisdictionis exercitium, non enim procedunt declarando Collegium non habere jurisdictionem, aut quam prius habebat illi adimendo, sed procedunt prohibendo ne se ingerat nisi in negotio electionis, ut sonant verba illa, nequaquam se intramittant, que magis denotant factum, quam jus, & est simile in *cap. Majores*, §. 1. *supra de baptis. facit quod notat gl. in cap. 1. in ver. Irritas infra de schism.* & quod dicitur de Officialibus Romanæ Curie, quorum jurisdictionis durat mortuo Papa, sed suspenditur illius exercitium, de quo tamen dic ut per Archid. in *cap. Experimentia 15. quæst. 1.* Item facit quod notat Abb. Antiq. in *c. Accepimus in ver. Debet*, ibi factum notat, & non jus, *infra de pact.* Ex quo notabiliter infero, ut actus jurisdictionales, quos hoc tempore Cardinalium cæterus exercisset Apostolica Sede vacante, non essent ipso jure nulli, sed sustinerentur ex vi autoritatis præexistentis, & jurisdictionis habitualis, ex notabili theoria glossæ in *Clem. 1. in ver. Inhibentes vers. Sed quæro de jure patron.* quam sequitur Anchar. in *c. Statutum*, §. *fin. vers. Adverte de rescr. lib. 6.* & Abb. in *cap. Ex parte num. 5. supra de constitut. Roman. conf. 203. quod primum num. 7.* & fortè ad hoc dubium removendum emanavit postea Clem. *Ne Romani de elect.* cum decreto irritanti, ut latius dicam infra num. 53. Limitatio habetur in *d. cap. Ubi periculum in eodem §. Idem quoque* in sequentibus verbis, videlicet, *Nisi necessitas adeo urgens incideret; ut oporteret Cardinales de terra Romanæ Ecclesie defendenda, vel ejus parte aliqua providere, vel nisi aliquod tam grande, & tam evidens periculum immineret, quod omnibus, & singulis Cardinalibus presentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum.* Hæc ibi. Et in casu hujus limitationis Cardinalium jurisdictionis præservatur in *d. Clem. Ne Romani in princ.* ibi, nisi quatenus in Constitutione prædicta permittitur. Nec non in Bulla Pii IV. cum modificatione tamen,

- 41 tamen, de qua ibi in §.6. ut latius dicam infra num. 61. Ex hac limitatione infertur primum, ut cœtus Cardinalium pro terra Ecclesiæ defendenda, vel evidenti periculo possit Sede vacante mittere unum Cardinalem Legatum, secundum Paulum de Eleazaris in dict. Clem. *Ne Romani, de electione*, & ibid. Imol. num. 26. & Gondisal. Villadieg. de orig. Cardinal. quest. 6. nu. 35. Cæterum adverte, quia Cardinalis sic missus non erit propriè Legatus cum imperio, & jurisdictione, hoc enim est de pertinentibus ad supremam auctoritatem Summi Pontificis de ipsorum Cardinalium consilio, ut notat Speculator in tit. de Legato, §. Qualiter nu. 7. Unde nullo casu competit soli Collegio, per ea, quæ dicta sunt supra in quarta conclusione nu. 31. Sed potius erit Nuncios, nec habebit jurisdictionem, sed solum nudam tutationem, seu defensionem, ut reprobata Pauli opinione firmat Cardin. in dict. Clem. *Ne Romani, §. Irritum in 2. question. de electione*, & ibi etiam Imol. nu. 26. dicens eum non fore Cardinalem Legatum, sed tamen in actu illo.
- 42 Quo fit ut si Cardinales crearent Pontificem absentem, tunc possent quidem ablegare unum ex Cardinalibus ad novum electum ad Urbem reducendum, illique expensas necessarias constituere de redditibus Romanæ Ecclesiæ, ut tenet Petr. Andr. Gambat. de offic. & auctorit. legat. lib. 9. n. 185. Sed tamen sic missus non habebit jurisdictionem, & potestatem Legati, sed erit Nuncius ad nudum illud ministerium facti per prædicta. Rursus adverte, quia ante peractam electionem Collegium Apostolicum non poterit compellere invitum, ut legationem suscipiat; nam etsi Episcopus pro utilitate Ecclesiæ possit præcipere Clerico, ut peregrinetur, c. *Quamvis* 7. qu. 1. tamen oppositum dicendum est hoc casu, non quidem ex ratione illa Pauli. Quod par in parem non habeat imperium; imò enim Collegium Cardinalium non est par, sed superior, sed quia Cardinalis ille sine culpa privari non debet jure suo, scilicet voce in electione Romani Pontificis, quamobrem non poterunt mittere nisi volentem, ut concludunt idem Paul. Cardin. Anchar. & Villadieg. locis citatis.
- 43 Infertur secundò, ut Cœtus Cardinalium Apostolica Sede vacante possit Legatum missum à Papa revocare ex magna, & evidenti causa, argumento c. *Ne pro dilatione infra de pœnit. & remissum suis concordant.* aliàs secus, arg. cap. *Cum inferior infra eodem, & l. Minor magistratus, ff. De minor.* nam Legatus generalis, nec aliter est mittendus, quam à Papa de Cardinalium consilio, ut l. *fin. C. De legat. lib. 10.* & notat Speculat. in tit. de legat. §. *Qualiter num. 6.* Igitur sicut in missione Papa, & Cardinales unanimiter conferunt, ita & in revocatione debent unanimiter consentire, arg. l. *Ab emptione, ff. De pactis, & c. Omnis res infra de reg. jur.* Sed Papa consentire non potest, quia mortuus est. Expectetur ergo Successor, arg. c. 1. *infr. Ne Sede vacante.* Præterea Collegium non succedit in collatione beneficiorum, ut ostensum est supra nu. 30. Ergo multò minus in Legati revocatione, quod magis est. Item Legatus mittitur propter salutem animarum, quæ per hujusmodi revocationem impediri non debet. Ita Host. in cap. *Tum ex litteris nu. 2. infra de in integr. restitut.* quem refert, & sequitur Speculator dicto tit. de Legato, §. *Finitur nu. 5.* & hodie videtur planum per Clem. *Ne Romani de elect.* secundum Joan. Andr. in d. c. *Tum ex litteris nu. 4.* sequitur Joan. Franc. Pavin. in tract. de offic. & potestat. Capituli Sede vacante in 6. prælud. & Capyc. decis. 114. num. 9. *vers. Sic quoque Collegium Cardinalium.*
- 44 Infertur tertio, secundum aliquos, ut Collegium Apostolicum Sede vacante possit Cardinalibus recens creatis os aperire, ac possessionem Cardinalatus tradere. Ita Marcus Mantua, & Hieronymus Tornellus inter cons. Deciani cons. 8. vol. 1. quos novissimè refert, & sequitur Hieronymus Campanil. in divers. jur. Canon. rubr. 7. cap. 6. nu. 83.
- 45 Verùm hæc opinio potuisset obtineri, quando adhuc vigeat constitutio Eugenii IV. incipien. *In eminenti*, quæ est prima inter ejus Constitutiones in Bullar. tom. 1. pag. 269. in qua disponitur, ut Cardinales pronunciati, etiam posteaquam insignia receperint, in electione Pontificis vocem non habeant, donec eis fuerit os apertum: quasi tunc videretur urgete necessitas aperiendi os, ut Clericus ad electionem procederetur, ac proindè locus esset limitationi Decretalis, *Ubi periculum in d. §. Idem quoque de elect. lib. 6.* Licet revera, neque tunc temporis hujusmodi necessitas subesset: quænamquidem electionis negotium expediri poterat per Antiquiores Cardin. quibus os apertum jam fuerat. Sed quidquid sit de illo tempore, certè hodie cessat omnis difficultas, quia Constitutio Eugenii hæc in parte sublata fuit ex decreto S. Pii V. edito 26. Januarii 1571. ubi hæc oris clausura declaratur esse simplex ceteronia, quæ ad substantiam electionis non pertinet, ut refertur in Cæremionali electionis Papæ nuper edito à Gregorio XV. in §. *Porro, vers. de Cardinali autem.* Et ita vacante Sede per obitum Clementis VIII. dicitur observatum fuisse in persona bon. mem. Cardin. de Comitibus, cui nondum fuerat os apertum, & tamen ad Pauli V. electionem admittus fuit. Idemque hoc ipso tempore observatum vidimus in electione Sanctiss. D. N. Inn. X. in qua similiter ante aperiendum oris vocem habuerunt Cardinales Panzirolus, Rossetus & Estensis noviter pronunciati. Itaque jam omni necessitate accelerandæ electionis cessante minimè licebit Collegio Apostolico tradere pileum, vel alia insignia Cardinalitatis, nec claudere, vel aperire os cuiquam ex Cardinalibus noviter creatis; hæc namque ad Romanum Pontificem dum viveret pertinebant, ac proindè est locus regulæ, de qua in dict. §. *Idem quoque*, necnon prohibitioni Clem. *Ne Romani, §. Irritum de elect. & Bulla Pii IV. §. 6.*

Infertur quartò, ex quorundam sententia, ut Collegium Apostolicum Sede vacante ad effectum electionis faciendæ possit Cardinales electores à censuris absolvere, & cum eis super irregularitate dispensare. Ita August. Triumph. de potestat. Ecclesiast. qu. 3. art. 8. & Suar. de censur. disp. 41. sess. 2. *vers. Hæc verò*: quos refert, & sequitur Hieronym. Campanil. in divers. in tract. de potestat. Colleg. rubr. 7. c. 6. n. 84. Sed neque hæc illatio est admittenda: quia ratio necessitatis hoc casu nulla potest considerari: nam exceptio excommunicationis, irregularitatis, & consimiles non admittuntur contra electionem Papæ celebratam à duobus partibus Cardinalium, ut in c. *Licet de vitanda*, & ibi plenè scripti n. 12. *suprà de elect.* & apertius in d. Clem. *Ne Romani, §. Cæterum eod. tit. & in dict. Bulla Pii IV. §. 29. & in alia Gregorii XV. de elect. Papæ §. 122.* quibus in locis expressè statutum est, ut ad evitandas dissensiones, & schismata, per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti Cardinales ab electione non repellantur. Nec Triumph. loc. cit. quidquam dicit in oppositum.

Infertur quintò, ex prædicta limitatione, ut duobus de Papatu contententibus, & generale Concilium convocare reuuentibus, convocatio fieri possit à Collegio Cardinalium, ut ex facto respondit Cardinalis Zabarella in cons. 150. incipien. in questione num. 6. in 3. quest. quoniam cum sint in possessione eligendi Romanum Pontificem, cap. *Licet de vitanda supra de elect. cum concordant.* per consequens ad eos spectant omnia, quæ sunt consequentia ad electionem, cap. *Cupientes, §. Ad hæc, & §. Si verò de electione lib. 6. & cap. fin. & quod ibi notatur in gloss. 3. 65. distinct.* Nec obstat dict. Clem. *Ne Romani in §. Irritum*, ubi irritatur quidquid faciat Collegium Cardinalium de his, quæ ad Papam dum viveret pertinebant; Convocatio autem generalis Concilii ad solum Papam pertinet, cap. *Significasti supra de elect.* Nam ut respondet Cardinalis, cum ille, §. *Irritum*, excipit ea, quæ permittuntur Collegio Apostolico in præcitato cap. *Ubi periculum, §. Idem*, quoque standum est eidem §. Ibi autem Cardinalibus non interdicitur ea, quæ concernunt electionis negotium, sed alia extrinseca; Inhibetur enim ne de alio negotio se intromittant, nisi in casibus ibi exceptis, idque aut accelerandæ provisioni vacent attentius, ut ibi dicitur. Cùm igitur convocatio generalis Concilii sit hoc casu necessaria ad sedandum schisma, meritò ad Collegium Cardinalium pertinet, quid annexum, & accessorium provisioni; nec dicitur prohibita, quin potius permissa in dict. §. *Irritum.* hæc enim sunt de his, quæ Sede vacante, vel quasi vacante melius expediuntur, quam non vacante, ut in simili notat Innoc. in c. 1. *infr. Ne Sede vacante.* Hodie in casu electionis nulliter celebratæ propter simoniacam pravitatem, hoc est expressum in Bulla Julii II. quæ incipit, *Cùm tam Divino in §. Et insuper in Bullar. tom. 1. fol. 403.* ubi disponitur, ut liceat Cardinalibus Concilium generale indicare, & convocare in loco idoneo, prout eis videbitur expedire.

Infertur sextò, ut eadem ratione possit, & debeat Cardinalis

- dinalium Cœtus anathematizare intrusum in Papatu, ut est textus *in c. Si quis pecunia 79. dist.* cujus dispositio non est sublata, quin potius præservata *in dict. §. Idem quoque*. Nam extrudere invasorem Pontificatus negari non potest, quin spectet ad electionis negotium, cui attentius est vacandum; & hæc est urgens necessitas, & grande periculum, cui celeriter est occurrendum, ut ibi dicitur. Non tamen poterunt Cardinales esse iudices intrusi, nisi deviare à fide, ut post Hugon. firmat Cardinalis Turrecr. *in §. Pateat num. 1. & 3. qu. 1.*
- 52 Tertium tempus est post Constitutionem Clementis V. in Conc. Viennensi editam; ac relaxam in dict. Clem. *Ne Romani de elect.* qua irritum, & inane decernitur quidquid potestatis, aut jurisdictionis ad Romanum, dum vivit Pontificem pertinentis Cœtus Cardinalium Romana Ecclesia vacante duxerit exercendum. Atque ita gesta à Cardinalibus contra hanc prohibitionem non sistentur amplius ex vi autoritatis præhibitæ, secundum ea, quæ dicta sunt supra *nu. 39.* quia clausula decreti irritantis operatur, ut quidquid contra fit, nullum sit ipso jure, ut est textus *in c. penult. de præbend. lib. 6. & in c. 1. p. Si soli, vers. Nisi nos in gratia de concess. præben. eod. lib. Brun. in tract. de forma in rubr. Quando aliquid cens. trad. pro for. col. 2.* ubi plura cumulat. Quinimo quamvis ex dicta Clem. *Ne Romani*, prima fronte non videatur sublata jurisdictio in radice, & quantum ad habitum, sed quantum ad actum, & exercitium dumtaxat, ut inquit verbum illud, *exercendum*, argum. eorum, quæ dicta supra eodem *nu. 39.* Nihilominus contrarium videtur verius; quia decretum irritans inficit titulum, & possessionem, Rota *dec. 2. de restit. spoliat. in antiq. & decis. 3. eodem tit. in novis, & decis. 250. nu. 34. par. 7. recent. Cassador. decis. 1. de restitutione spoliat. Mohedan. decis. 15. de caus. possess. & propriet.* Itaque hodie regula constituitur negativa, videlicet jurisdictio, & potestas Papæ non tranfit in Collegium Cardinalium Sede vacante; & in hoc ipsorum Collegium est deterioris conditionis, quam Collegia inferiora, in quæ tranfit, ut hic *& in cap. His que supra eod.* ita Joan. de Imol. in dicta Clem. *Ne Romani in 7. notab. num. 14.* Capyc. *decis. 114. num. 9.* & est speciale in Collegio Cardinalium, ut inquit Federic. de Senis *conf. 16.* incipien. *Capitulum Ecclesie Cathedralis num. 2. vers. Præterea speciale est.* Rationem specialitatis assignat Zenzelinus in eadem Clem. & glos. magna *in fin. in cap. unic. de schism. lib. 6.* videlicet quia ob accelerandam provisionem Ecclesie, in cujus tardatione imminet periculum, speciale quid statui debuit. Et est simile *in cap. Accusatus, §. Sanè de accusat. eod. lib.* Aliam rationem diversitatis assignat Capyc. *dist. decis. 114. num. 3.* videlicet quia Capitula inferiora habent majorem communionem cum Prælato, quam Collegium Cardinalium, cum illa condant statuta Sede vacante, per Federic. *dist. conf. 16. per totum, & Præpos. latè in cap. Episcoporum num. 2. dist. 18.* Cœtus Cardinalium non, ut per Dec. *in cap. Translato in 2. lectura num. 9. de Constitut.*

Sed hæc ratio non placet, quia Cardinales sunt pars corporis Papæ, secundum Jo. de Lignano *in c. 2. infra de Cler. non resid.* & ipsius membra, *c. Felicis de pæn. lib. 6.* Ideoque licet Episcopi jurent fidelitatem Papæ, ut *in c. Ego N. de jur. juran.* tamen Cardinales non jurant Papæ fidelitatem tanquam in viscerati, & pars corporis ipsius, ut notabiliter dixit Host. *in c. Antiqua de privil. & post eum Barbat. conf. 1. nu. 17. vers. Et licet Cardinales.* Tene igitur primam rationem. Unde quamvis Bart. *in l. Ubi absunt n. 3. ff. De tutor. & curat. dat. ab his,* dixerit vacante Papatu jurisdictionem remanere apud Collegium Cardinalium, sicuti vacante Episcopatu remanet jurisdictio apud Capitulum: tamen ejus opinio confunditur per dictam Clem. *Ne Romani*, ut dicit Barbat. *ibi in addit. ad Bart. in ver. Apud Collegium,* & plenius in suo *conf. 1. nu. 17. vol. 1.* Tene igitur incunctanter cum gloss. *in dicto cap. Ubi periculum,* in dict. Clem. *Ne Romani, & in dict. cap. unic. de schism. lib. 6.* Cum quibus etiam consentit Bald. *in suo consilio schismat. in ver. Suppono autem quod Cardinales,* & alibi passim Doctores.

Excipitur tamen in dict. Clem. Casus urgentis necessitatis, & grandis periculi imminentis ad præscriptum prædictæ Decretalis, *Ubi periculum.* Unde quæ poterat Cardinalium cœtus tunc temporis exercere secundum ea, quæ dicta sunt supra in illationibus à *num. 41.* poterit

etiam exercere post dictam Clement. *Amplius,* cum officium Camerarii, & Penitentiarii Papæ eo mortuo non expiret, iisdem deficientibus poterit Collegium Apostolicum in eorum locum alios subrogare pro tempore vacationis, ut disponitur in dicta Clem. *Ne Romani, §. Et tamen proviso.*

Quartum, & ultimum tempus est post Bullam Pii IV. editam 7. Idus Octobris 1562. incipien. *In eligendis, que in §. 6. statuit ut infra,* videlicet *Sedis autem vacatione durante Collegium Cardinalium in iis, que ad Pontificem Maximum dum viveret pertinebat, nullam omnino potestatem, aut jurisdictionem habeat, neque gratiam, neque justitiam faciendi, aut factam per Pontificem mortuum executioni demandandi, sed ea omnia futuro Pontifici reservare teneatur.* Hactenus verba Bullæ, quæ cum non procedant declarando, aut jurisdictionem suspendendo, aut illius exercitium prohibendo, sed jurisdictionem ipsam adimendo per illa verba universaliter negativa, nullam omnino potestatem, aut jurisdictionem habeat: proculdubio abdicat à Cardinalibus, & evellunt radicem quocumque jurisdictionem, & potestatem, non solum quoad exercitium, & possessionem, sed etiam quoad habitum, & proprietatem, hoc enim importat verbum, *habere,* quod propriè est jure domini possidere, ut *l. Stipulatio ista, §. Habere, ff. De verborum significat. l. Hoc Senatus, juncta gl. in ver. Habuit, ff. De usu fr. ear. ver. que usu consum.* Præservatur tamen in Bulla Pii IV. jurisdictio illa, quam cœtus Cardinalium poterat exercere in vim Decretalis, *Ubi periculum,* videlicet in casibus urgentis necessitatis, & grandis periculi imminentis, ut plenè dictum est supra à *nu. 40.* sed hæc præservatio fit cum duplici differentia. Prima est, quia est dicto *cap. Ubi periculum,* causa necessitatis dijudicanda erat concorditer ab omnibus, & singulis Cardinalibus præsentibus. Unde unius contradictio, vel dissensio poterat impedire, ut ibi notat glossa *in §. Idem quoque in ver. Singulis, vers. Si vero ultra prædicta.* At ex Constitutione Pii IV. in dict. §. 6. sufficiunt due tertiæ illorum partes. Secunda differentia est, quia ex Decretali, *Ubi periculum,* satis erat, ut Cardin. quoquomodo consentirent. Sed ex Bulla due tertiæ partes consentire debent per secreta suffragia, ut *in eod. vers. expressè disponitur.* Hæc de jurisdictione spirituali cœtus Cardinalium Apostolica Sede vacante. Quo verò ad statum temporalem Romanæ Ecclesie quatenus se extendat Cardinalium Auctoritas, & jurisdictio facile haberi potest ex eadem Bulla Pii IV. in dict. §. *vers. Neque de statu temporali,* cujus verba huc transferre supervacaneum duxi.

Successivè QUÆRO, An jurisdictio Congregationum S. R. E. Cardinalium expiret, vel sit suspensa Apostolica Sede vacante. Hodie 8. Septembris 1644. Romana Ecclesia vacante per obitum san. mem. Urbani VIII. de hoc dubio consultus fui à Sac. Collegio Cardinalium in Conclavi existentium ex ordine dato ad Roras R. P. D. Farnesio Archiepiscopo Patracen. à Secretis Sacræ Congregationis Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præpositæ.

Respondi jurisdictionem Congregationum per obitum Papæ non expirare: debere tamen conquiescere ipsis Cardinalibus in Conclavi manentibus quoad illa negotia, & causas, quæ in ipsis Congregationibus expediuntur per subscriptionem Cardinalis Præfecti, seu habentis sigillum. Alia verò, quæ ex communi forma à Secretario expediri solent vivente Pontifice, posse itidem expediri Sede vacante.

Quoad primam partem responsi, quòd scilicet jurisdictione Congregationum mortuo Papa non expiret, motus sui primò, quia illarum jurisdictione est ordinaria: tum quia data est Congregationibus per Constitutionem Sixti V. de qua infra proximè; jurisdictione enim, quæ defertur a lege vel statuto ordinaria est, ut *l. Et qui, ff. De jurisd. omni. judic. l. 1. in 1. respon. ff. De offic. ejus cui mandat. est jurisdict.* & notat Innoc. *in c. Cum ab Ecclesiarum num. 3. vers. Et quia lex supra de offic. Ordinar. & Abb. in c. In singulis nu. 3. infra de statu Monachor.* Tum quia eadem jurisdictione est ad universalitatem causarum, seu negotiorum, ut patet in Constitutione Sixti V. edita 11. Kalend. Februarii 1587. in qua instituuntur quindecim Congregationes Sanctæ Romanæ Ecclesie Cardinalium cum jurisdictionum, & facultatum partita concessione ad faciliorem universæ

Reipublicæ Christianæ, Statuque Ecclesiastici, & Romanæ Curie negotiorum, & causarum expeditionem, ut legitur in proœmio §. 1. & §. 2. & constat ex facultatibus cuique Congregationi attributis. Jurisdictio enim data ad universitatem causarum, vel ad unum negotium universale proculdubio est ordinaria, ut notat Bart. in l. *Ambitiosa* n. 34. *vers. Sed concedendo, ff. De decret. ab Ordin. facien. & in l. More* qu. 5. nu. 9. ubi etiam Jaf. nu. 51. & communiter Doctores, ff. *De jurisdict. omn. judic. & probatur in leg. 1. in princip. & §. Cum urbem, ff. De offic. Præf. Urb. & in l. fin. Cod. Ubi, & apud quem, ibi, vel certæ administrationi, cui & jurisdictio adheret in prima constitutione, ff. *orum, §. penult. & in Auth. habita, C. Ne fil. pro patr. ubi* Doctoribus conceditur jurisdictio in scholares, quæ sine dubio est Ordinaria, secundum Bart. in d. l. *Ambitiosa*. Quod procedit etiam partita inter plures iudices jurisdictio, quia illa est potius distributio causarum, quam Delegatio, ut notat Bald. in l. *Præcipimus in princip. C. De appellat. & in l. fin. ad fin. C. Ubi Sen. ut. vel Clariss. dicens* per illam legem ita fuisse consultum per sapientes: & sequitur Jaf. in d. l. *More* n. 52. Explorari autem juris est jurisdictioem ordinariam per obitum Pape non expirare: hic est textus in c. 2. *de offic. legat. lib. 6.* ubi Clemens IV. declarat Legatos Apostolicæ Sedis habere jurisdictioem ordinariam, ac proinde illorum officium mortuo Papa non expirare: & ita ibi est casus secundum Jo. Andr. Gemin. Franc. & omnes, de quo dicit, ut per Petr. Andr. Gambar. *de auctor. legat. lib. 9. nu. 40.* Hinc est, ut ordinaria jurisdictio, quam habent Cardinales in suis titulis ad præscriptum c. *His que supra eodem*, non expiret Sede vacante, ut per Cardin. in Clem. *Ne Romani*, §. *Irritum* qu. 3. *de elect.* Hinc etiam est, ut officium Vicarii Pape ad vitam deputati, ut moris est, per illius obitum non extinguatur, quia habet ordinariam, Gambar. *in eodem tract. lib. 9. nu. 78.* Idemque dicendum de officio Camerarii, & Pœnitentarii, ut probatur in dict. Clem. *Ne Romani*, §. *Eo tamen proviso de elect.* Similiter hinc est, ut jurisdictio A. C. & Marechalli non expiret Pontifice vita functo, ut tenet glossa in dict. §. *Eo tamen proviso in verb. Expirare*, & ibi etiam Cardin. n. 3. & hoc idem, quia habet Ordinariam, secundum Host. in c. *Quod de his in fin. infra de sent. excom. Specul. in tit. 3. §. 1. Jaf. Purpurat. & alios* relatos à Petro Barbof. in l. *Cum prætor, §. 1. n. 75. ff. De judic. & de Auditore Camerae* est expressum in Bulla Pii IV. quæ incipit, *Ad eximia*, §. 5. ibi, *Tua Ordinaria auctoritate in Bullar. 10. 2. pag. 48.* & in alia simili Pauli V. incipit, *Eximia*, §. 7. ubi eadem verba reperuntur tom. 3. pag. 212. Et propterea in suis litteris semper inscribitur, Camerae Apostolicæ Generalis Auditor, Romanæque Curie iudex ordinarius. Quia ratione ex parte idem dici potest de Auditoribus Rotæ, quia illorum jurisdictio est ordinaria in procedendo, licet sit delegata in sententiando, ut notat gloss. 1. in Clem. *Auditor de rescript. Specular. loco citato, Gambar. dict. tract. de offic. legat. lib. 6. nu. 64. vers. Undecimo quaro*, licet Archid. in cap. *Experientia* 11. qu. 1. dixerit Bonifacium interlocutum fuisse, quod in Curia nullus habet ordinariam nisi Papa, ut refertur in glossa præallegata.*

Deindè principaliter motus fuit quoad primam responsi partem, quia facultates Congregationibus Cardinalium attributas in præcitatis litteris Sixti V. constat esse perpetuas, & perdurare etiam in tempus Pontificum successorum. Idque non solum ex generali regula, quod de natura Constitutionis est, ut sit perpetua, c. *ult. supra de offic. legat. Feder. de Sen. conf. 16. incipien. Capitulum in princ. Verum etiam, quia hoc casu id satis apertè cautum reperitur in declarationibus facultatum earundem Congregationum postea editis ab eod. Sixto V. in §. 3. in Bullar. tom. 2. pag. 616. ibi, graviora verò quæcumque ad nos, vel Successores nostros deferantur, & clarius in §. 8. Ubi sic legitur, ut autem hæc nostra litteræ quam primum ubique locorum, & gentium innotescant, quas inter alias Apostolicas, & perpetuas Constitutiones annumeramus, &c.*

Tertiò motus fuit, quia in Clem. *Ne Romani*, §. *Irritum de elect.* & in Constitutione Pii IV. *In eligendis* §. 6. abdicatur à Cardinalibus Sede vacante illa tantum jurisdictio, quæ ad Pontificem Maximum dum viveret pertinebat, ut dictum est supra num. 53. & nu. 59. sed jurisdictio Congregationibus attributa in litteris Sixti V. non pertinebat ad Summum Pontificem dum viveret, scilicet privativè, sed

ad ipsalmet Congregationes, inter quas idem Sixtus Pontificiam jurisdictioem partitus est, ut patet ex iisdem litteris, §. 2. ibi, *Pontificiam hoc onus Angelicis planè humeris formidandum inter Senatores Orbis terræ fratres nostros Cardinales apud quadam distributione pro temporum conditione, negotiorum multitudine, & varietate, ipsaque utilitatis ratione salubriter partiri decernimus.* Ergo talis jurisdictio non censetur à Cardinalibus abdicata, & per consequens remanet apud illos, ut prius, nam quod non mutatur, &c. l. *Sancimus, C. de testam. cum similibus.* Præterea in d. §. *Irritum*, abdicatur jurisdictio Cardinalium cætu, & in Bulla Pii IV. d. §. 6. à Collegio Cardinalium. Hæc autem verba non comprehendunt jurisdictioem concessam particularibus Congregationibus, quia illæ non constituunt unum corpus universale, nec dici possunt cætu, seu Collegium Cardinalium, sed sunt corpora inter se distincta, nec ulla ex Congregationibus facultates exercet nomine Collegii, suo peculiari nomine, veluti Inquisitionis Concilii, Rituum, & alias, prout in litteris erectionis. Unde cum tali jurisdictioem non adaptentur verba Constitutionum, consequenter nec earum dispositio adaptari debet, c. *Tua infra de sponsal. l. 4. §. Toties*, & ibi Bart. ff. *De damn. insect. cum similibus* ut per *Confir. conf. 88. Inn. sub num. 4. vers. Cum ergo concurrant.* Et confirmatur, quia sicut in concessione jurisdictioem universalis non venit jurisdictio alteri specialiter demandata, ut est casus in c. *Studiisti*: & ibi dixi in 1. *not. supra de offic. leg. eò quòd* mandatum speciale deroget generali, ut ibi, & in c. 1. *Cum materia supra de rescript. & generi per speciem* derogetur, ut in *reg. generi lib. 6.* ita è converso in abdicatione jurisdictioem universalis à Collegio Cardinalium non includitur jurisdictio particularibus Congregationibus specialiter attributa, ut idem operetur oppositum in opposito, quod propositum in proposito, l. *Si ex toto, ff. De legat. l. 1. §. fin. l. 4. & l. Legata, ff. De adim. legat. & per consequens* ceteri debet eis permittum, quod non reperitur expressè prohibitum, c. *Illud* 30. qu. 3. & c. *Qui spirituale qu. 4. c. Sunt nonnulli* 16. qu. 1. l. *Mutus*, §. 1. ff. *De procurat. cum multis similibus.*

Quartò motus fuit, quia in eadem Constitutione Pii IV. in §. 10. *vers. Pœnitentarius verò*, limitatur jurisdictio Majoris Pœnitentarii, itaut extra forum conscientie penitus conquiescat, & in §. 12. tolluntur facultates Cardinalium, & Prælatorum Signaturæ Gratia, quæ est secunda ex Congregationibus à Sixto V. institutis, ut in Bull. l. 2. pag. 612. & decernitur ut illius Card. & Prælati supplicationes, & commissiones aliquas, etiam si supplicantes parvas datas antea obtinuerint, signare non valeant, & officia eorum omninò cessare intelligantur. Hæc autem planè convincunt in generali dispositione prius facta in §. 6. quod Collegium Cardin. nullam habeat jurisdictioem in spectantibus ad Papam dum vivit, nullatenus fuisse comprehensas particulares Congreg. Cardin. alioqui quid opus fuisset illarum facultates limitare, vel auferre, si in alia parte Constitut. eadem facultates jam fuissent eis ex omni parte ademptæ? Et ita in terminis similis Constitut. post Archid. arguit gl. in c. *unic. de schismat. lib. 6. in ver. Sede vac. in princ.* ut dixi supra n. 5.

Ad extremum motus fuit quoad hanc primam partem responsi ex diuturna observantia subsequuta, ad l. *Si de interpretatione, ff. De legib. & c. Cum dilectus de consuetud.* nam creato novo Pontifice facultates Congregationum non consueverunt renovari, sed fiunt Congregationes, prout solebant vivente Papa, quod clarè demonstrat eas facultates non expirasse, alioquin opus esset nova concessione, quia jurisdictio semel extincta, etiam causa extinctionis cessante non reviviscit, l. *Qui res, §. Arcam, vers. In perpetuum*, cum concordant. de quibus ibi per gloss. ff. *De solut. c. Quævis, vers. Non potest autem*, & ibi gloss. in verb. *Contrahatur de consecr. dist. 4. Speculator in tit. de salar. §. Postremo, vers. Primo*, Bald. in l. *Qui liberatus nu. 1. ff. De adopt. licet secus* esset si tantum esset suspensa, ut notat Inn. in c. *Cum inter in ver. Licitum nu. 2. de consuetud. & Bald. loc. cit.*

Quoad secundam partem responsi, videlicet, quòd jurisdictio Congregationum Sede vacante Cardinalibus in Conclavi manentibus debeat conquiescere, & dormire quoad negotia, & causas, quæ in Congregatione expediuntur per subscriptionem Cardinalis Præf. seu habentis sigillum; motus fuit, quia in c. *Ubi periculum, §. Idem quoque de elect. lib. 6. præcipitur* Cardin. existentibus in Conclavi,

ut accelerandæ electioni Summi Pontificis, sic vacent attentius, ut se nequaquam de alio negotio intromittant, & excipiuntur duo tantum casus, id est, urgentis necessitatis pro terra Ecclesiæ, vel aliqua ejus parte defendenda, & grandis periculi imminētis, quæ exceptio in aliis firmat regulam in contrarium, itaut imminente electione Papæ electores non debeant se ad alia divertere, nam pluribus intentus, &c. c. *Diversis de Cleric. conjugat. l. Nemo*, 79 *C. Desessor. notant in d. c. Ubi periculum*, Joan. Andr. *in ver. Alio negotio*, & Petr. de Anchar. *nu. 4. vers. Item notat in ver. Idem quoque*, subdens Cardinales vacante Sede, nec in arduis posse se immiscere, nisi strictè, prout textus loquitur, id est, in defensione terræ, vel cum imminet grande periculum, aliàs non. Præterea in d. Decretali, *Ubi periculum in §. Nulli*, fiunt quinque prohibitiones. Prima est, ut nemini ad Cardinales in Conclavi aditus pateat, Secunda, ut nec ipsi Cardinales aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præsentium vocarentur pro instanti electionis negotio. Tertia, ut nulli liceat ad eisdem Cardinales, vel eorum aliquem nuntium mittere. Quarta, ut nec liceat ad eisdem mittere scripturam. Quinta, ne quis secretò cum eis loquatur. Et quamvis pœna excommunicationis non adjiciatur, nisi tribus posterioribus prohibitionibus, id est, contra mittentes nuntium, vel scripturam, & secretò loquentes: & hoc verbum, *secretò*, quoad ipsam pœnam determinet tertiam, & quartam prohibitionem, scilicet mittentium nuntium, vel scripturam: tamen salva manet inhibitiò in reliquis omnibus, videlicet non solum quoad extraneos, qui accedunt ad Cardinales, & quoad Cardinales, qui extraneos admittunt; sed etiam quoad illos, qui publicè, & palàm mittunt ad Cardinales nuntium, vel scripturam; licet his quatuor casibus, in quibus hæc palàm fiunt, & non secretò, contrafacientes non ligentur pœna excommunicationis, ut ibi declarat Archid. *sub n. 4. col. 3. in ver. Secretè*, Jo. Andr. *n. 6. Butr. n. 7. in eod. ver.* Et alii communiter. Si ergo quicumque aditus, seu accessus ad Cardinales, & missio Nuntii, vel scripturæ etiam publicè, & palàm in prædicta Decretali interdiciuntur, & viceversa non licet iisdem Cardinalibus quemquam admittere, nisi vocatum de consensu omnium pro negotio electionis: profectò hinc sequitur necessariò, ut nec liceat illis Secretarios, vel Ministros audire, vel scripturas recipere, nec alia tractare, aut expedire negotia particularia Congregationum, quæ ad Papæ electionem non pertinent, ex his, quæ dicta sunt supra *nu. 78.*

81 Dixi Cardinalibus in Conclavi manentibus; quia secus esset si illorum quispiam reperiretur extra Conclave, quia tunc cessaret ratio accelerandæ electionis, cum electio fieri non possit nisi in Conclavi, & eo clauso, & hodie hoc fit de forma, ut Constitutione Gregorii XV. *de elect. Papæ*

82 *in §. Quod si electio.* Unde quamvis Cardinalis Major Pœ-

nitentiarius, cujus officium non expirat per obitum Papæ, Clement. *Ne Romani*, §. *Eo tamen proviso de elect.* possit Sede vacante exercere, quæ pertinent ad forum conscientiæ, ut in præcitata Bulla Pii IV. §. 10. Hoc tamen fallit si sit in Conclavi; quia tunc licet retineat jurisdictionem, non tamen retinet exercitium, cum sit impeditus extra negotiari. Quo impedimento sublato, veluti si maneret extra conclave, utique posset concernentia forum conscientiæ expedire. Ita singulariter declarat gloss. *in d. §. Eo tamen proviso in ver. Maiorem*, dicens, *tempore inclusionis Major Pœnitentiarius si est Cardinalis, per se non potest uti officio: si tamen nollet in clausura manere, etiam personaliter utetur officio*, & subdit glossa sic fecisse Cardinalem Tusculanum. Veruntamen etiam in Conclavi posset officium personaliter exercere quoad eos, qui in eodem conclavi existunt; exceptis tamen illis, quæ sunt ei specialiter interdicta, sicuti est absolutio à censuris in terminis ejusdem Constitutionis Gregorii XV. §. 19.

Quo verò ad ultimam partem, videlicet quoddam negotia, 83 quæ in communi forma à solo Secretario expediri solent vivente Pontifice, possit similiter expediri ipso vita functo, breviter motus fuit, quia in his levibus, & ordinariis, quæ à Cardinalibus non per se ipsos, sed per Ministros expediri consueverunt, cessat omnino ratio prohibitionis, de qua in prædicta Decretali, *Ubi periculum*, videlicet ne electionis negotium protrahatur, in quo grave imminet periculum, ut ibi in principio, & in §. *Idem quoque.* Ergo & prohibitio cessare debet, c. *Et si Christus de jurejur. cum similibus*, & consequenter cum facultates Congregationum mortuo Papa non sint extinctæ, ut abundè ostentum est supra in prima parte *à nu. 64.* utique poterunt in his levibus per ministros, ut antea exerceri, ut sentit gloss. in d. Clem. *Ne Romani*, §. *Eo tamen proviso in ver. Expirare.* Unde dixi per Secretarium Congregationis super negotiis Episcoporum, & Regularium posse expedire licentias pro puelis educandis, prout fuerunt expeditæ hoc ipso tempore Sedis vacantis ex ordine dato à Cardinalibus ante ingressum in Conclave, & eadem ratione dari poterunt transumpta, & duplicata, seu ut vocant, *Ita reperitur*, & alia hujusmodi, quæ cum sola subscriptione Secretarii expediri solent. Idemque dicendum de causis, & negotiis ante obitum Papæ jam resolutis in Congregatione, quæ expediri poterunt à Secretario in illis casibus, in quibus sufficit ejus subscriptio, ut mos est in expeditionibus, quæ fiunt in Cu- 84 ria. Ex quibus etiam deducitur, ut liceat Cardinalibus tempore reclusionis exercere jurisdictionem, quam habent in suis titulis, secundum ea, quæ dicta sunt supra *nu. 68.* non quidem per se ipsos, sed per suos Vicarios, & Ministros. Quod & licebit majori Pœnitentiario non personaliter, sed per Officiales Pœnitentiariæ, ut colligitur ex gl. præallegata in d. §. *Eo tamen proviso in ver. Expirare.* 85

DE TREGUA, ET PACE.

Alexander III. in Concilio Lateranen.

CAPUT I.

TReguas à quarta feria post occasum Solis, usque ad secundam feriam in ortu Solis; ab Adventu Domini usque ad octavas Epiphaniæ, & à Septuagesima, usque ad octavas Paschæ ab omnibus inviolabiliter observari præcipimus. Si quis autem treguas frangere præsumperit post tertiam admonitionem si non satisfecerit, suus Episcopus sententiam excommunicationis dicet in eum, & scriptam vicinis Episcopis annuntiet: quorum nullus excommunicatum in communionem recipiat, imò scriptam sententiam quisque confirmet, si quis autem hæc violare præsumperit, ordinis sui periculo subiaceat. Et quoniam funiculus triplex difficilè rumpitur, præcipimus ut Episcopi ad solum Deum, & ad salutem populi habentes respectum, omni trepidatione seposita, ad pacem firmiter tenendam, mutuam sibi consilium, & auxilium præbeant, neque hoc alicujus amore vel odio prætermittant. Quòd si quis in hoc opere trepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

S U M M A R I U M.

- 1 **T**regua Canonica quibus diebus, & quas ob causas sint servanda.
- 2 Tregua conventionales omn. tempore servari debent.
- 3 Dies in actibus, qui commodè nocturno tempore exerceri non possunt, non naturaliter, sed artificialiter sunt computandi.
- 4 Dies quoruplex sit.
- 5 Laicis potest Ecclesia indicere ferias in actu, ex cuius exercitio arguitur quadam quasi irreverentia Altissimi.
- 6 Excommunicatus in una diœcesi haberi debet pro excommunicato in Universo Orbe.
- 7 Excommunicatio sequitur personam, sicut lepra leprosum.
- 8 Executionem, & publicationem sententia sua Iudex unius territorii potest committere Iudici alterius territorii.
- 9 Verba, sui ordinis periculo subiaceat, quid importent.
- 10 Funiculus triplex difficilè rumpitur.
- 11 Tregua est securitas præstita rebus, & personis discordia nondum finita.
- 12 Discordia verbum comprehendit etiam privatorum dissidia.
- 13 Bellum, & tregua largè dici possunt etiam inter privatos.
- 14 Tregua, & inducia in quo differant.
- 15 Pax est finis discordia.
- 16 Lex Ecclesiastica præceptum, vel prohibitionem continens, an obliget transgressores ad culpam, vel pœnam si casu recepta non fuerit, & nu. seqq. usque in fin.
- 17 Constitutio de tregua servanda hodie non tenet, nec Episcopi censentur illius transgressores, quia non fuit moribus utentium approbata.
Contrarium, num. 22.
Declaratur, num. 71.
- 18 Leges instituuntur cum promulgantur, firmantur cum moribus utentium approbantur.
Declaratur, num. 25. 27. 32. 39. 49. & 56.
- 19 Lex ad sui essentiam tria requirit, ut instituat, ut promulgetur, ut moribus utentium approbetur.
Contrarium, num. 48. & 57.
- 20 Lex nullam vim habet, ut eis parcat, nisi ex more. Leges multa moribus Patria non conveniunt, ibid.
- 21 Lex ab initio censetur lata à Principe sub conditione, si moribus utentium recipiatur, & num. 47.
Contrarium, num. 48.
- 22 Lex præcepti necessitatem imponit, & contravenientes mortaliter peccant, & num. 34.
- 23 Desuetudo habens principium vitiosum non excusat.
Declaratur, num. 29. & 41.
- 24 Tempus non est modus tollenda obligationis.
Declaratur, num. 30.
- 25 Intellectus, §. Leges 4. distinct. & num. 27. 32. 39. 49. 56.
Inter Leges præcipientes, & leges simpliciter statuentes debet esse differentia, ibid. & num. 35. & 44.
- 26 Magistrorum autoritas contra leges non excusat.
- 27 Lex non tollitur contraria consuetudine si infligat pœnam ipso jure. Secus si mandet infligi.
Contrarium, num. 72.
- 28 Lex lata super eo, cuius contraventio ex se generat mortale, non tollitur desuetudine etiam si à principio non recipiatur, & num. 42.
- 29 Legis primi transgressores, quamvis peccaverint, tamen sequentes non peccaverunt, & num. 41. Contrarium a num. 47.
- 31 Lex recepta ab initio non tollitur consuetudine, nisi quadraginta annorum. Secus si non sit recepta, quia sufficit decennium etiam Principe ignorante.
Contrarium, num. 40. & num. 67.
- 32 Error communis excusat Prælatos non servantes legem usu non receptam à transgressione, & à pœna.
Contrarium à num. 47.
- 33 Prælati exequi possunt Constitutionem, licet moribus Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.
- 34 Prælati non servantes legem usu non receptam excusantur à pœna, sed non à culpa secundum opinionem Cardinalis.
- 35 Lex permittens, vel puniens, aut disponens potest per desuetudinem tolli.
- 36 Lex præcipiens, aut vetans potest desuetudine abrogari, si lata fuerit ad commodum privatum.
- 37 Et quid si fuerit lata in honorem Dei, vel ad commodum publicum.
- 38 Legem non recipientes ab initio ex aliqua rationabili causa Papa sciente, & tolerante non peccant.
- 39 Nec requiritur tempus ad præscribendum, sed sufficit binus, vel trinus actus.
Contrarium, num. 66. & seqq.
- 40 Lex usu non recepta Principe ignorante non tollitur consuetudine, nisi illa sit rationabilis, & annorum quadraginta, num. 67.
- 41 Legem non recipientes ab initio ex aliqua rationabili causa Papa sciente, & tolerante non peccant.
- 42 Lex continens jus Naturale, vel Divinum, aut illius declarationem, nullamquam consuetudine tolli potest, licet ab initio non fuerit recepta.
- 43 Secus si aliquid addat juri Naturali, vel Divino, quia respectu additionis de illa judicatur tamquam de lege positiva.
- 44 Lex consilii tollitur indistinctè per desuetudinem.
- 45 Lex Ecclesiastica post promulgationem, an statim liget à principio antequam recipiatur à subditis, & num. seqq. usque ad num. 59.
- 46 Condicio nihil ponit in esse, etiam si sit tacita, & à jure subintellecta.
- 47 Legis non receptio indistinctè nihil operatur, nisi transeat in consuetudinem à Legislatore non ignoratam.
- 48 Lex recipit ex moribus firmitatem stabilitatis, non firmitatem autoritatis.
- 49 Legislatoris potestas, & voluntas requiruntur ad hoc, ut subditi obligentur ad acceptandam legem.
- 50 Legislator supremus potestatem habet ferendi absque subditorum consensu.
- 51 Papa immediatè à Christo potestatem habet ferendi leges habentes vim obligandi Ecclesiam ad illas acceptandas, & observandas.
- 52 Voluntas Legislatoris obligandi subditos ad acceptandam legem præcipuè ex verbis conjecturatur.
- 53 Pœna imponitur legem transgredientibus, ne de contumacia valeant gloriari.
- 54 Legis acceptatio est effectus, qui subsequitur ipsam legem, ideoque impossibile est, ut concurrat ad esse legis, vel ad producendam legis obligationem.
- 55 §. Leges 4. dist. non est Augustini, sed Gratiani, nec habet Canonis autoritatem.
- 56 Publicatio est ultimus actus perficiens legem.
- 57 Orientalis Ecclesia non ideo excusatur à lege continentia, quod illam non susceperit, sed quia Papa ejus consuetudinem approbavit.
- 58 Non usus legis tribus modis considerari potest, & num. seqq.
- 59 Lex per non usum nullo tempore abrogatur, si nunquam accidit casus, in quo potuerit observari.
- 60 Servitus aquæ ducenda nunquam perditur per non usum, si fons aruerit.
- 61 Non usus legis non legem abrogat, nisi implicitum habeat contrarium usum.
- 62 Electio fieri potest per viam compromissi, quamvis ab immemorabili tempore facta fuerit per viam scrutinii.
- 63 Electio licet semper facta fuerit ex gremio unius Ecclesie; non tamen per hoc censetur præscriptum, quo minus fieri possit ex gremio alterius.
- 64 Appellandi facultas ad Patriarcham non censetur sublata, licet per mille annos fuerit semper appellatum ad Papam.
- 65 Negativa aliquando habet implicitum contrarium actum, & non facere est aliquid facere.
- 66 Lex Ecclesiastica non recepta ab initio non tollitur per

non usum minoris temporis annorum quadraginta, sive Princeps sciat, sive ignoret.

68 *Secus in legibus civilibus, quia sufficit spatium decem annorum.*

69 *Item secus si non usus non sit contra, sed prater legem.*

70 *Mos non fit nisi temporis longitudine.*

72 *Lex recepta ab initio indistincte abrogatur per desuetudinem, vel contrariam consuetudinem rationabilem, & legitime prescriptam.*

73 *Desuetudo ut legem abroget, quæ debeant concurrere.*

74 *Constitutiones Apostolicæ non tolluntur per non usum, vel contrarium usum, nisi spatio annorum quadraginta cum scientia, & patientia Papa.*

75 *Desuetudo non excusat contravenientes, si aliqui in eodem loco legem servaverint.*

1 **T**reguas. Statuit tempora treguarum, & pœnas violationum, & quatuor habet partes. Prima determinat tempus feriatarum in actu bellandi. Secunda statuit pœnam frangentibus treguam. Tertia pœnam Episcopis negligenteribus. Quarta instruit quid facere debeant, ut tregua, & pax ferventur. Secunda ibi, *si quis autem*. Tertia ibi, *si quis autem hoc*. Quarta ibi, *& quoniam*.

2 Nota primò ex textu quibus diebus, & quas ob causas servandæ sint treguæ: nam die Jovis à bello abstinendum propter Ascensionem Domini in Cælum, & propter Cœnam cum Discipulis, *c. Porro de consecr. dist. 1. & c. Litteris dist. 3.* Die Veneris ob reverentiam Dominicæ Passionis. Die Sabbati, quia die illa Discipuli latuerunt ob metum Judæorum, & quia Corpus Domini latuit in sepulchro, *c. Sabbato de consecr. dist. 3.* Die Dominico, quia quodlibet insigne ea die constitutum fuit à Domino, *c. Quod die in fin. 75. dist. & in honorem Resurrectionis Dominicæ: & aliis diebus hic expressis ob illorum reverentiam, secundum Goffred. & Host. quos hic sequitur Jo. Andr. n. 1. & ita hunc text. summant Bellam. Butr. & Imol. Hæc autem vendicant sibi locum in tregua canonica, idest præscripta à Canone, ut hic: non autem in tregua conventionali, quæ omni tempore servari debet, quia fides etiam hosti servanda est, *c. Noli 23. q. 1. & ff. De pact. convent. per tot.* secundum glos. 2. hic, & Innoc. in princ. dummodò tamen infidelis ipse fidem non frangat fideli, *c. Pervenit, in secundo de jurejur. cum multis similibus*, ut per Host. in summa hoc tit. §. *Quot sint species in princip.**

3 Secundò nota ibi, *post occasum Solis*. In actibus, qui commode nocturno tempore exerceri non possunt, dies non naturaliter, sed artificialiter esse computandos. Quod facit pro illis, qui locant operas ad terminum, ut hic notant Butr. & Imol. ambo num. 3. qui remittunt ad *c. Consuluit supra de offic. Delegat.* Dies enim artificialis incipit ab ortu Solis, & definit in occasu, ut hic pater. Naturalis verò est viginti quatuor horarum, ut *l. More Romano, ff. De feriis*. Sed Bald. hic in princ. dicit triplicem esse diem. Alius enim est dies lucis, donec Sol est super Terram. Alius dies tenebrarum ab occasu usque ad manè. Alius naturalis utrumque Hemisphærium complectens.

5 Tertiò nota ibi, *ab omnibus inviolabiliter observari præcipimus*. Ecclesiam posse ligare laicos, & indicere illis ferias, quando agitur de exercitiò actus, ex quo arguitur quedam quasi irreverentia Altissimi, factem in illis diebus, ut hic per Butr. n. 8. & Imol. n. 4.

6 Quartò nota ibi, *Nullus excommunicatum in communione recipi. ut.* Excommunicatum in una diœcesi habendum esse pro excommunicato in universo Orbe: concordat *cap. Curæ 11. q. 3.* & notant glos. *fin. in c. Si quis Presbyter 7. q. 1. in c. Quisquis autem in ver. Communicet 4. q. 1.* Archid. in *c. Si autem n. 1. 1. q. 3.* glossa magna in *c. Pastoralis, §. Verum de appellat.* Abb. hic n. 2. & Felin. in princip. Ratio est, quia excommunicatio afficit animam, & corpus; & idèd non circumscribitur territorio, sed sequitur personam, sicut lepra leprosum, *c. Cito turpem 1. q. 1. & c. Ad reprimendam supra de offic. Ordinar.* Facit quod notat Host. in *c. 1. n. 9. vers. Sed nec sequitur infra de reliq. & vener. Sanctor.*

3 Quintò nota ibi, *Sententiam quisque confirmet*. Judicem unius territorii posse committere executionem, & publicationem sententiæ suæ Judici alterius territorii, vel diœcesi, de quo plenè per Canonistas in *cap. Postulasti infra de foro comper.* & per Bart. & Legistas in *l. A Divo*

Pio, §. 1. ff. De re judic. & hic notant Butr. num. 10. & Imol. num. 6.

Sextò nota importantiam illorum verborum, *Sui ordinis periculo subjaceat*: idest excommunicetur, ut hic probatur juncto *c. Illi qui 24. q. 3.* & hic notat glos. in *ver. Periculo*. Vel deponatur secundum Host. num. 9. in *ver. Periculo*, & Joan. Andr. num. 11.

Ultimò nota illud tritum, quod *Funiculus triplex difficile rumpitur*, ut hic, & in concord. de quibus in gloss. penul. & habetur originaliter Eccles. 4. cap. 12. & sic ad multiplicationem vinculi gradatim sequitur difficultas in dissolvendo. Ad idem *c. Ex suarum de privil.* Butr. hic n. 11. Imol. nu. 8. Simile ponit Valerius Maximus lib. 9. cap. 3. *exempl. 8.* de caudis equorum, quæ paulatim carpi possunt, sed non simul evelli, referunt hic Joan. Andr. num. 3. & Anchar. in 7. notab.

In glossa prima nota quid sit Tregua, & quid sit Pax. Tregua enim, ut diffinit glossa est securitas præstita rebus, & personis discordia nondum finita: quam lex vocat sœdus, vel fiduciam, ut *l. Non dubito, ff. De capt. & postlim. revers.* Host. in summa hujus tit. in princ. Arch. in *c. Illi qui 24. q. 3.* Calder. *conf. 37.* incipien. *Mandavit nu. 1. de testam.* Apertius tamen glossa dixisset, bello nondum finito: quia verbum, *discordia*, nimis latè patet, & comprehendit etiam privatorum dissidia, inter quos propriè bellum non est; licet lato sumpto vocabulo possit dici bellum, & consequenter tregua etiam inter privatos; & sic salvari potest glossa, quia diffinit treguam generali ter sumptam, ut hic per Butr. n. 17. Cardin. n. 3. col. 2. *vers. Quaro quid est tregua*, & Imol. n. 8. Differt autem ab induciis, quia induciæ sunt ad modicum tempus, tregua in longum extenditur, *l. Postliminium, §. Induciæ, ff. de capt. & postlim. revers.* Pax verò est finis discordiæ, secundum Goffred. & Joan. Andr. hic in *addit. post gloss. 1.* Idcirco enim bellamus, ut pacem habeamus, *cap. Nisi bella, & cap. Noli astimare 24. quest. 1.* & habetur lib. 10. *Ethiçor. cap. 6.* Et quamvis hanc diffinitionem impugnet Cardinalis hic in 3. *questione*, eò quòd possit esse pax, etiam si discordia non præcesserit: tamen diffinitio salvari potest, quia pax magis dicitur quantum ad remotionem discordiæ, quàm quantum ad unionem, ut docet sanctus Thomas in 3. *sentent. distinct. 27. qu. 2. art. 1. ad sextum.*

In glossa secunda QUÆRO, Utrum Lex Ecclesiastica præceptum, vel prohibitionem continens obliget transgressores ad culpam, vel pœnam, si usu recepta non fuerit.

In hac perdifficili quæstione mirum est quanta sit opinio discordia inter primarios Canonistas.

Prima opinio fuit glossæ secundæ hic, quæ dixit hanc Constitutionem de tregua servanda hodie non tenere, neque Episcopos censeri illius transgressores, quia non fuit moribus utentium approbata, & sic glossa relata ad textum, qui loquitur præceptivè, ut pater ibi, *Præcipimus*, sentit apertè legem præcepti nullam vim habere obligandi si non fuerit usu recepta. Quam glossam dicunt esse singularem, Imol. n. 12. Abb. n. 4. & Joan. de Anan. *ad fin.* & famosam Felin. qui pluribus illam exornat n. 6. eamque sequuntur hic Goffred. & in Summa hujus tit. Innocen. hic *post princ. Oldrad. conf. 259.* incipien. *Impugnatur electio n. 5.* Imol. in *cap. Cum olim in 2. notab. de Cler. conjugat.* & alii quos more suo copiosè cumulat hic Felin. *dicto n. 6.* & Rota *dec. 781. n. 11. p. 4. divers.* & hanc fateatur esse communem opinionem, Host. hic n. 9. in *fin.* quam simpliciter sequutus fuit in Summa hujus tit. §. *Quot sint species in fin. vers. Sed queritur.* De communi etiam testatur Ruin. *conf. 13. Videtur n. 28. lib. 2.* & de magis communi Alex. in *conf. 132. visa facti narratione n. 1. lib. 1.*

Fundatur opinio glossæ radicaliter in §. *Leges 4. dist.* ubi dicitur; *Leges instituuntur cum promulgantur, firmantur cum moribus utentium approbantur*: nam si tunc firmantur, ergo prius non obtinent roboris firmitatem, & sic sunt nullæ, & non ligant, *cap. Ne captanda de concess. prebend. lib. 6.* Felin. in *cap. Rodolphus num. 30. supra de rescript.* Quod apertè docuerunt Paul. & Matth. relati à Cardin. in *proem. Clem. in vers. Universitati num. 1.* dum dixerunt per dictum §. *Leges*, tria requiri ad esse legis, primò ut instituat, secundò ut promulgetur, tertio ut moribus utentium approbetur; ac si quid horum deficiat non esse legem

20 legem. Quorum dictum sequutus est Henric. Borraus in tract. de Synod. post tertiam partem art. 2. a nu. 50. maxime num. 62. & patet ex lib. 2. Politic. cap. 6. circa fin. ibi, Nam lex nullam vim habet, ut ipsi pareatur, nisi ex more.

Fulcitur etiam opinio glossæ plausibili ratione, quam reddit Petrus de Anchar. in conf. 218. Juxta ordinem num. 1. in fin. videlicet, quia multæ leges moribus Patriæ non conveniunt, idcirco permittitur cuilibet Provincia abundare in sensu suo, cap. Certificari de sepulchris. & leg. Sæcularis, §. Sunt quedam, ff. De extraordin. crimin.

21 Item inquit Gemin. in dict. §. Leges ad fin. 4. distinct. Non est verisimile Principem velle subditos ligare, ex quo lex moribus utentium non approbatur, quia videtur à principio statuere sub tali conditione, videlicet si moribus utentium recipitur. Ergo non servantes non videntur venire contra præceptum superioris. Quæ verba Gemin. multum extollit dicens esse valde singularia, & aurea, Felin. hic num. 12. vers. Intellige quarto, & sequitur Ruinus dict. conf. 13. nu. 28. lib. 2. & Covarr. lib. 2. variar. resolut. c. 16. num. 6. dicens hanc esse communem opinionem, & alii apud Suarez lib. 4. de legib. cap. 16. in princip. Et hic etiam spectat ratio Anchar. in reper. cap. Canonum statuta nu. 83. vers. Sed quæro reperitur Constitutio supra de constit. dum ait non esse verum, quod Constitutio adeo obliget à principio, ut hodie, & omni tempore duret talis obligatio, quasi lex semper loquatur, leg. Ariani Cod. de heret. Nam si non fuit recepta moribus utentium, fingitur à principio non obligasse. Quod patet, quia abrogatur per non usum, d. §. Leges, cujus dictum uti egregium approbat hic Felin. num. 6. vers. Plenius loquitur.

22 Secunda opinio fuit Host. hic nu. 7. qui reprobandus glossam, & recedendo ab eo, quod dixerat in Summa, tenet hanc Constitutionem ligare, quamvis non fuerit usu recepta.

Moveretur primò per id, quod habetur in cap. 2. 12. distinct. & in cap. Proposuit in fin. 27. dist.

Deindè moveretur, quia lex præcepti, prout est hæc Constitutio, necessitatem imponit, cap. Quisquis præceptis, §. Quod præcipitur 14. quest. 1. adeo ut contravenientes mortaliiter peccant, ut patet ibi, & in cap. 2. supra de major. & obedien. & notat Archidiaconus in cap. Detestanda n. 4. de concess. præben. lib. 6. & idem Hostien. hic num. 9. in ver. Periculo, Abb. in 2. not. & alii communiter. Unde in talibus desuetudo, vel consuetudo non excusat, ut legitur, & notatur in cap. fin. supra de consuetud. quia principium fuit vitiosum, & contra inobedientiam non currit præscriptio, cap. Cum ex officio, & cap. Cum non liceat, de præscript. Collectar. hic num. 3.

24 Demum moveretur, quia negari non potest, quin saltem ab initio ad legis observantiam adstringerentur Prælati, cum adhuc lex in desuetudinem non abiisset. Ergo ex ipsa vi legis sequitur, ut ad idem hodie adstringantur, quia tempus non est modus tollendæ obligationis, l. Obligationum, la. secunda, §. Placet, ff. de action. & obligat.

25 Non obstat dict. §. Leges, & jura concordantia. Quoniam ut respondet Host. intelligi debent de illis statutis, sive legibus, quæ non sunt præceptorie, sed simplices: exemplum in c. Statuimus de major. & obed. & in c. Statuimus cum duobus c. seqq. 4. distinct. quorum fit mentio in d. §. Leges, & in §. Hæc etsi legibus. Debet enim inter has præceptorias, & alias leges esse differentia, c. Omnis autem 3. dist.

26 Rursus non obstat autoritas glossæ præallegatæ. Quoniam ut Host. subjungit, quamvis ita dicant Magistri, tamen in talibus Magistrorum autoritas non excusat: ut legitur, & notatur in cap. Anobis de bigam. & ignorans, ignorabitur, cap. Nisi cum pridem, §. Pro defectu supra de renunciatione.

27 Tertia opinio, ut hic refert Joan. Andr. num. 10. distinguit Constitutiones, quæ infligunt pœnam ipso jure, ab his quæ mandant infligi, ut in primis locum non habeat contraria consuetudo, quia non servantes statim incidunt in factum damnatum, cap. 1. 2. & 3. 24. quest. 1. In secundis verò procedat dict. §. Leges, & §. fin. 4. dist. & hoc modo distinguit Matth. relatus à Card. in præm. Clement. in ver. Universitati in secunda questione.

28 Quarta opinio fuit Joan. Calderin. hic in addit. qui ex not. in Rubrica de consuetud. per Innoc. num. 10. Composit. in fin. & Jo. Andr. num. 15. sic distinguit. Quandoque Con-

stitutio fertur super eo, cujus contraventio ex se generat peccatum mortale: & tunc non tollitur per desuetudinem, etiam si à principio non recipiatur, arg. c. fin. supra de consuetud. Quandoque fertur super eo, cujus contraventio ex se non generat mortale: & tunc quamquam primi hujusmodi legi non obtemperantes mortaliter peccaverint, per cap. ult. §. Quod præcipitur 14. qu. 1. & §. final. 4. dist. tamen contra ipsam potest præscribi, ut in dict. §. Leges, & postquam erit præscriptum, contravenientes non peccabunt mortaliter, ut in cod. §. Et ex hoc patet responso ad rationem Host. Quia non sequitur, Primi non patentes peccaverunt; ergo & sequentes, quia ultimi non adstringuntur post præscriptionem. Item non obstat alia Hostien. ratio. Quod tempus obligationem non tollat. Quoniam hoc non operatur solum tempus: sed resistentia, seu actus contrarius subditorum una cum lapsu temporis hoc inducunt, & sequitur Collectar. hic nu. 3. & Alex. d. conf. 132. nu. 1. vers. Et saltem hoc procedit lib. 1. Hujusmodi autem tempus, ut subdit notabiliter Calder. non debet esse annorum quadraginta; quia licet ubi Constitutio à principio fuit recepta, requiratur hoc spatium quadraginta annorum ad eam abrogandam, secundum ea, quæ notantur in c. fin. de consuetud. tamen quando à principio non recipitur, sufficit lapsus decennii, arg. eorum, quæ habentur in d. §. Leges, & quæ notantur per gloss. in c. fin. in ver. Consuetudo de consuetud. lib. 6. Quinimò secundum eum sufficit hoc casu tempus decem annorum etiam Principe ignorante: & dicit hic Imol. n. 12. hanc opinionem esse multum notandam, & approbari per Butr. & Card. hic, & cum eis transit etiam Felin. n. 13. vers. Considera secundo, & vers. Primo modo, dicens tutius esse ita tenere, & Covarr. lib. 2. resolut. cap. 16. n. 6.

Quinta opinio fuit Ægid. Bellam. hic in 3. qu. qui conciliando opiniones, aliter distinguebat: videlicet aut quæritur, an Constitutio usu non recepta obliget Prælatos eam non servantes ad peccatum mortale, & ad pœnam incurtendam. Et concludendum non obligare, quia communis error totius Ecclesiæ eos excusat à peccato, & à pœna, arg. eorum, quæ notantur in cap. un. de postulan. lib. 6. & quia Romani Pontifices scientes legem non servari, videntur illius transgressioni tacitum consensum accommodasse, & ita intelligit dict. §. Leges 4. dist. Quod tamen limitat; nisi Prælati haberent conscientiam reincidentem, arg. c. Litteras de restitut. spoliator. & c. Inquisitioni de sent. excomm. Aut quæritur, An Episcopi exequi possint Constitutionem non obstantem, quod moribus utentium approbata non fuerit: & concludendum posse per motiva Hostien. de quibus supra in secunda opinione.

Sexta opinio est Cardinalis hic in lectura, prout eum refert Jo. de Imola n. 12. vers. Et cum illa, qui distinguendo inter culpam, & pœnam, tenet Prælatos adstringi ad servandam legem præcepti usu non receptam; & sic peccare si eam non servant; nec quoad hoc legem censeri abrogatam per non usum; sed tamen in pœnam non incidere, & hoc respectu legem esse abrogatam, arg. ejus, quod notat gloss. in c. Dolentes in ver. Divinum officium, de celebr. Missar.

Septima opinio est Antonii de Butr. hic num. 23. vers. Vide si Constitutio, quia alia utitur distinctione, videlicet, si Constitutio permittit, vel punit, aut disponit, & potest per desuetudinem tolli, & sic loquitur dict. §. Leges, & in hoc primo membro concordant Host. & omnes. Sed est extra punctum questionis, quæ proponitur de lege præceptorie, Aut Constitutio præcipit, vel verat, & tunc Butr. subdistinguit: nam aut lata fuit ad commodum privatum, & potest per desuetudinem abrogari, quia etiam facto ipso, & renunciatione tolli potest, cap. Ad Apostolicam, de regular. Et ita notabiliter ait gloss. in l. De quibus in ver. Abrogentur circa fin. vers. Item alii distinguunt, ff. De legib. & in hoc consentiunt Imol. & Gemin. hic, cum quibus transit Felin. num. 12. vers. Intellige tertio. Aut Constitutio fuit lata in honorem Dei, ut hic, vel ad commodum publicum: & hoc casu si Constitutio non recipitur tempore editionis, seu promulgationis, & Superior scit, & paritur, & sic tacite consentit hujusmodi non receptioni: tunc jus non ligabit, & sic loquitur d. §. Leges. Secus si Superior ignorat; quia tunc ligabit secundum eum, nec consuetudo operabitur per motiva Hostien. s.

Octava opinio est Abb. hic num. 4. sic distinguentis. Aut lex præceptiva numquam fuit recepta in observantia

- sciente Legislatore, & valente contradicere, & non contradicente: & talis lex non ligat, per textum junctam gloss. *fin. in cap. De libellis 20. dist. & in c. Cum olim de Cler. conjugat.*
- 39 Nec secundum eum requiritur hoc casu tempus aliquod ad inducendam prescriptionem, sed sufficit binus, vel trinus actus in contrarium; quia hic non agitur de prescribendo contra legem, sed de irpediundo vinculum legis: nam per binum, vel trinum actum apparet de consensu tacito Legislatoris, arg. l. 3. c. de Episcop. audien. & c. Ita nos 2. q. 2. & ita in hoc consentit Fel. hic n. 13. *vers. Primo modo*, dicens hoc casu non esse opus tempore, sed sufficere tot actus majoris partis populi, ex quibus eliciatur Superioris tolerantia: & ita secundum eum procedit text. in *dist. §. Leges dist. allegatus*, & approbatus universaliter per omnes Glossatores, & Magistros nostros. Et quod sufficiant hoc casu duo actus contrarii, Benintend. *dec. 13. n. 9. & seqq.* qui loquitur in Extravag. *Ambitiosa Pauli II.* Aut legislator ignorat non usum legis: & tunc Abb. putat requiri tempus quadraginta annorum; & sic legem posse abrogari, dummodò consuetudo sit rationalis, ut in *c. fin. de consuetud.* Et requiri tempus quadraginta annorum tenet etiam Joan. de Imol. *hic n. 14. vers. Et quod dixi de decennio*: licet Calder. Burr. & alii sentiant hoc casu sufficere tempus decem annorum, ut dictum est supra in 4. *opinione n. 31.*
- 40 Non obstat, quod in principio omnes peccaverint legem transgrediendo: nam ad hoc responderet Abbas dupliciter, & primo, quod si moti fuerint ex aliqua rationali causa, non peccaverunt, quia Superior ipse indulgisset, ex notatis per Archid. in *cap. Utinam 26. distin.* & est ex mente Cardin. *hic in 3. opposit. vers. Dic tenendo glossam.* Dum voluit legem à principio posse non recipi ex aliqua justa, & rationali causa Papa sciente, & tolerante: & sequitur hic Felin. *num. 12. vers. Intellige hac.* Deinde responderet Abbas. Esto primi contrafacientes peccaverint, tamen successores eorum propter bonam fidem non peccaverunt, quia potuerunt existimare illam legem ex aliqua rationali causa non fuisse observatam, argum. eorum, quæ notantur in *cap. De quarta, de prescript.* Quam distinctionem inter primos Violatores, & sequentes posuit etiam Cardin. in *Clem. fin. in fin. 3. opposit. de aetate, & qualitate*, & admisit hic Calderin. Burr. & Imol. ut dictum est supra in 4. *opinione num. 29. & Felin. num. 12. vers. Intellige secundo.*
- 41 Ego verò in tanto opinionum discrimine, solo veritatis studio, ac salva reverentia sanctorum Patrum, totam hanc materiam distinguo in tres articulos, qui videntur à Doctoribus confundi, & promiscuè tractari. Proponuntur autem de legibus Ecclesiasticis merè positivis: nam si continerent jus Naturale, vel Divinum, aut illius declarationem; ineptum esset inquirere de illorum non usu, vel contrario usu, quia in talibus non cadit consuetudo, sed corruptela, & diuturnitas temporis non minuit, sed auget peccatum, *cap. fin. de consuetud. cap. Flagitia 32. qu. 7. cap. Veritate 8. dist. Abb. in cap. Extirpanda, §. Qui verò n. 36. vers. Consuetudo autem infra de preben. & notant in rubrica de consuetudine, Innoc. nu. 10. Compstell. in fin. Jo. Andr. nu. 15. Felin. alios adducens hic num. 9. vers. Tertia declaratio, & consentiunt Calder. & alii supracitati pro quarta opinione in primo illius membro n. 28. & Domini de Rota*
- 42 *decis. 10. incipien. Urum valeat consuetudo nu. 4. de consuet. in antiq.* licet si lex positiva per omnia non esset consona juri Divino, sed aliquid illi adjiceret, respectu additionis, de illa judicandum esset tamquam de lege positiva, ut probatur in *c. Ut animarum in secundo responso de Constit. lib. 6. & declarat Gemin. in dist. §. Leges 4. distin. & Felin. hic nu. 8. vers. Secunda declaratio.* Rursus proponuntur hujusmodi articuli de legibus Ecclesiasticis, quæ aliquid præcipiunt, aut vetant, non autem de illis, quæ consulunt, permittunt, puniunt, vel disponunt, in quibus Hostien. & Doctores videntur convenire, ut vim obligandi non habeant, si moribus utentium non sint approbatæ, ita intelligentes *dist. §. Leges*, ut dictum est supra in secunda opinione, Hostien. *nu. 25. & in 7. in 1. illius membro num. 35.* licet Joan. de Imol. in *cap. 1. num. 14. infra de vit. & honestat. Clericorum*, reprobet hanc distinctionem, quia quando lex statuit, ut aliquid fiat, vel non fiat, satis videtur præcipere, ut de se patet, ad hoc *c. Consequens 11. dist.* Et de lege consilii, quæ indistinctè tollitur per desue-

tudinem, norant Archid. & Gemin. in *dist. §. Leges, & Felin. hic num. 7. vers. Prima declaratio.* Quibus ita constitutis, venio ad articulos.

Primus est, An lex Ecclesiastica post promulgationem à principio statim liget antequam recipiatur à subditis. 46

Secundus est, An lex non recepta ab initio tollatur per non usum, vel desuetudinem?

Tertius, An lex usu recepta postea per desuetudinem, 47 vel contrariam consuetudinem abrogetur?

Circa primum in quo quaeritur, an lex promulgata statim liget ante acceptationem populi, Ad partem negativam arguitur, quia leges firmantur moribus, §. *Leges 4. dist.* Unde nullam vim habent obligandi, nisi ex more, ut docuit Aristotel. *lib. 2. Politicor. c. 6. circa fin.* nec ulla alia causa nos tenent, quam quod judicio Populi receptæ sunt, ut dicitur in *l. De quibus, ff. de legib. & hoc ea ratione*, quia censentur latæ à Principe sub conditione, si moribus utentium approbentur, ut dixerunt Gemin. Felin. & alii supracitati in prima opinione *nu. 21.* Ergo ante implementum illius conditionis lex non dicitur in esse producta, quia conditio nihil ponit in esse, *leg. Si fundum, ff. De contrahen. emper. etiamsi conditio sit tacita*, ut hoc casu, & à jure subintellecta, ut per Alexan. *conf. 42. Consideratis nu. 1. lib. 7.* Quare legem tam Civilem, quam Canonicam ex defectu voluntatis Legislatoris non obligari nisi à subditis recipiatur, censuerunt Gemin. in *dist. §. Leges*, Navarr. in *Manual. c. 23. nu. 41. & conf. 1. qu. 5. de Constit. Covarr. lib. 2. variar. resolut. c. 16. nu. 6. & ex Theologis Major. in 4. sentent. dist. 15. qu. 4. in argumentis contra secundam conclusionem*, Armil. in *verb. Lex nu. 11. Angel. nu. 4. in fin.* quinimò Major. ubi supra opinatus est legem Pontificiam hoc casu non obligare, non tantum ex defectu voluntatis Papæ, sed etiam potestatis, quia non potest aliter jus terre; & ad hoc suadendum dicit Ecclesiam esse supra Papam, & idèd si Ecclesia non acceptet legem Papæ, non posse per illam obligari.

Sed his non obstantibus inrepedè concludendum est legem Ecclesiasticam post publicationem ligare, à sui principio ante ullam populi acceptationem. Quam conclusionem tenet apertè Cardin. in *proem. Clem. in ver. Universita ti quest. 2.* Ait enim, non receptionem indistinctè nihil operari, nisi transeant in consuetudinem, à Legislatore non ignoratam, & Turrecrem. in *§. Ideo 4. distinet.* dicens cum Hug. & Archid. Legislatorem posse compellere subditos ad acceptandam legem, quia alias potestas ejus esset illusoria, & in *§. Leges eadem dist.* dicit, leges accipere ex moribus firmitatem stabilitatis, non firmitatem auctoritatis, ubi etiam refert Lauren. & Archid. dicentes, leges firmari moribus de facto, nam de jure satis firmatæ sunt ab ipsa institutione. Idemque sentit ibi Præpositus, & inclinatur Silvest. in *verb. Lex quest. 6.* quatenus sentit non receptionem non tollere legem, nisi per modum consuetudinis, quando Princeps scit, & tolerat. Tenet etiam Greg. Lop. in *lib. 16. part. 1. n. 4.* ubi plures refert, & dicit esse communem intentionem Doctorum loquentium in hac materia. Et idem tenet Medin. *Cod. de restitut. quest. 36. ad quantum*, quibus subscribit Suarez *lib. 3. de legib. cap. 19. ubi de legib. civil. & lib. 4. c. 16. ubi de legib. Eccles.* Et hanc conclusionem uti certam, & indubitam supponit Hostien. *hic nu. 7. dum dicit*; nec negare possunt Magistri, quin saltem ab initio ad legem observandam adstringerentur Prælati, cum adhuc in desuetudinem non abiisset. Idemque supponunt Calder. Burr. Abb. & alii complures supracitati pro 4. 7. & 8. opinione, dum fatentur, primos transgressores legis ab initio non receptæ mortaliter peccasse, nisi ex aliqua rationali causa excusentur. Hi enim omnes proculdubio admittunt legem ligatè à principio antequam recipiatur à subditis. Ex quibus perspicuè apparet hanc esse magis communem opinionem.

Præcipuum illius fundamentum est, quia ad hoc, ut subditi obligentur ad acceptandam legem ex parte Legislatoris duo sunt necessaria, videlicet potestas, & voluntas, *c. Cum super, de offic. delegat.* Et quidem de potestate non est ambigendum, quia cum supremus Legislator potestatem habeat legem ferendi absque subditorum consensu, *l. 1. ff. De constitut. Princip. §. Sed & quod Principi instituit. de jur. natur. cap. Cuncta, per Mundum 9. qu. 3.* habet etiam potestatem obligandi subditos ad illius observantiam, *l. Leges, ff. de legib. cap. Supra de Constitut.* Et consequenter ad illius

acceptationem, ut est textus in c. de libellis ad fin. 20. dist. alioquin inefficax esset illa potestas, & planè inutilis, & leges essent ludibrio, quod esse non debet, cap. Non frustra 23. quest. 5. cap. Commiss. 2. de elect. lib. 6. & l. final. §. Ubi autem, C. de bon. que liber. Præterea forum sortiri, & statutis ligati à pari procedunt, cap. Ut animarum de Constitut. lib. 6. Butr. in rubr. do consuetud. num. 7. Dec. in cap. Decernimus num. 197. de judic. Sed ad hoc ut subditi forum sortiantur non requiritur eorum consensus, quia iudicium redditur in invitum, l. Inter stipulantes, §. 1. ff. de verborum obligatione gloss. 3. & Doctores in cap. 1. de judic. Ergo nec requiritur subditorum consensus ad hoc ut statutis, seu legibus constriuantur, d. c. non frustra 23. q. 5.

52 Quæ conclusio in Summo Pontifice est tam certa, ut secundum fidem negari non possit, ut inquit Suar. d. cap. 16. vers. Dico vero primo, & notat gloss. tertia, & Doctores in d. c. de libellis 20. dist. Quia soli Petro à Christo Domino data est suprema potestas in Ecclesia, & non alteri, Joan. 21. unde illam habent Pontifices Successores Petri immediatè à Christo, à quo Petrus illam habuit, & non ab Ecclesia, c. Omnes, & c. Sacrosancta 22. dist. gloss. & DD. in §. Hinc etiam 11. dist. dixi in c. Significasti à n. 32. supra de elect. Hinc concluditur, Christum ita dedisse hanc potestatem Vicario suo, ut per se posset validè, & efficaciter operari sine dependentia à consensu populi: Ergo potest per illam ferre leges habentes efficaciam, & valorem ad obligandum Ecclesiam ad consentiendum, & acceptandum leges, & præcepta; quia aliàs potestas non esset absoluta & efficax; & lex Ecclesiastica non haberet vim, ut est à solo Pontifice, sed ut ab illo simul cum Ecclesia, ad hoc bon. text. in c. Bonæ memoriæ il secundo, ibi, si possent ab ea recedere nobis frequenter illuderent, & iudicium nostrum ab eorum pendere arbitrio videretur, supra de postulat. Prælatorum. Et lex potestas inter Papam, & subditos esset simultanea, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. Cum Ecclesia Vulterrana supra de electione, & in cap. Postulastis infra de concess. præben. in cap. Novit, & in cap. Quanto de his que sunt à Prælat. Si enim lex non potest esse nisi populo consentiente, profectò populus est Conlegislator simul cum Pontifice: quod absurdissimum dictum est, cap. Ecclesia S. Mariæ de constit. Præterea Christus absolutè dixit: Quodcumque ligaveris super terram, & c. Matth. 16. cap. Solita d. majorit. & obed. Et pasce oves meas, Joan. 21. cap. Significasti de elect. De populo autem nihil dixit, nec posuit conditionem, si populus acceptaverit. Est ergo conclusio certa de hac potestate Summi Pontificis independentè à populo. Ad hoc c. Cuncta per Mundum, ibi etiam sine ulla Synodo præcedente 9. q. 3.

53 Quod autem nec voluntas desit, probatur primò ex vi verborum legis, quæ simpliciter sunt præceptiva. Præceptum autem absolutè latum non obligat sub conditione si subditus velit acceptare, sed absolutè inducit necessitatem; aliàs esset potiùs lex consilii, & exhortationis, quam præcepti, ut irrefragabiliter probat textus in cap. Quisquis præceptis 14. quest. 1. facit cap. Præceptis 12. dist. & c. Proposuit 72. dist. Voluntas autem Legislatoris præcipuè ex verbis conjecturatur, quia nullum est majus mentis testimonium, quam qualitas inspecta verborum, leg. Labeo, §. Id. Fubero, ff. de supellect. legat. Bald. conf. 305. Verba Principis num. 1. vers. Aut est dubium lib. 1. Secundò id constat quia cum hæc potestas sit in Legislatore, certè non est vana, nec superflua, sed propter usum necessarium, & Republicæ congruentem, ut textus est in cap. Non frustra 23. quest. 5. & dictum supra num. 51. Ergo quotiescumque Princeps fert legem, censetur hac potestate uti velle, quando aliud non declarat, & de contraria voluntate ex conjecturis non apparet, argum. cap. Cum super, cum ibi plenè notatis per Dec. in penult. colum. post Calder. & Abb. supra de offic. Delegat. Tertio idem probatur à posteriori, quia Principes pœnis, & supplicii cogunt subditos ad legis executionem, dict. cap. Non frustra 23. quest. 5. cap. Ut Clericorum, de vita & honestate Clericorum, cum infinit. similib. Nec ab initio cum lex promulgatur, audent subditi coram Judice excusationem afferre, quod legem non servaverint, quia illam non acceptarunt: nam hoc est quod tunc agitur, & ad quod coguntur, & propter quod puniuntur, scilicet quia legem non servant, nec observando acceptant: idcirco enim pœna imponitur, ne de contu-

54

macia valeant gloriari, dicit textus in cap. Cum in Ecclesiis de major. & obed.

55 Si igitur de potestate, & voluntate Principis non ambigitur; ergo lex sufficienter, promulgata statim obligat subditos ad eam servandam, & acceptandam; & sic acceptatio legis est effectus, qui subsequitur ipsam legem, cap. Commissa vers. Ne statutum de elect. lib. 6. Sicut actio subsequitur obligationem, quæ propterea dicitur mater actionis, leg. Licet, §. Ea obligatio, ff. de procurat. gloss. in leg. 1. in verb. Justitia, ff. de iustit. & iur. ergo impossibile est, ut acceptatio legis concurrat ad esse legis, vel ad producendam legis obligationem; quia nihil potest esse, vel operari antequam sit, l. ult. ff. de collat. honor. Oldrad. conf. 280. Questio est utrum Imperator num. 7. Quare hanc conclusionem, id est, in Constitutionibus Papæ, qui habet potestatem immediatè a Deo, non esse necessariam acceptationem inferioris, firmavit Rota decis. 630. num. 6. part. 4. recent. & fuit decisum in Romana concordia S. Petri 11. Junii 1610. coram Card. Cavalerio, quæ habetur impressa decis. 85. & in recent. decis. 213. p. 1.

56 Non obstat d. s. Leges 4. dist. quia quamvis sit radicalis in hac materia, & approbatus universaliter per omnes glossatores, Magistros nostros, ut ait Felin. hic num. 13. vers. Considerabam tertio, & vers. Primomodo, tamen non est Augustiani, ut incautè putavit Silvester. in verb. Lex, sed est Gratiani, qui non habuit potestatem legis condendæ, ut observat Imo. hic num. 13. vers. Item nec constat, & Suar. lib. 4. de legib. cap. 16. vers. Deinde confirmari potest, & cujus dicta quotidie reprobamus, ut inquit Joan. Andr. & omnes post eum in cap. 2. supra de rescri. pr. & reprobationes plures cumulat ibi Felin. ut plenius scripsi in cap. Canonum statuta num. .... supra de Constitut. Sed quia fortè malè in practica audiretur, ut autoritas illius tex. refricaretur in dubium; idèò respondere possumus legem finari ex moribus, non ut tunc incipiat obligare, quia ipse usus ex obligatione nascitur; sed ut quandam stabilitatem ex usu acquirat, ita ut postea non ita facilè per contrariam legem, vel consuetudinem abrogetur, argum. l. Minime, ff. de legib. & sic firmantur moribus de facto, & non de jure. Quem intellectum ad illum, §. Posuerunt, Archid. Turrecrem. & alii, ut tetigi supra hoc eodem num. in princ. Undè optimè glossa magna post medium in proœmio Clemen. in verb. Universitati, dicit publicationem esse ultimum actum perficientem legem, per textum in l. Humanum, C. de legib. Idque verius esse affirmat ibi Cardinalis num. 1. in fin. Ad idem in Authent. ut factæ novæ Constitutiones, §. 1.

58 Non obstant jura, quæ Abbas adducit pro sua opinione, id est c. De libellis 20. dist. & c. Cum olim, de Cler. conjugat. Quoniam Orientalis Ecclesia non idèò excusatur à voto continentie, & transgressione Canonum, quod illos non receperit; sed quia Papa eorum consuetudinem approbavit, ut c. Si Romanorum 19. dist. & notat gloss. ult. in d. c. De libellis.

59 Circa secundum articulum, in quo quaritur, an lex non recepta ab initio tollatur per non usum, vel defuetudinem. Dic tribus modis posse considerari non usum legis. Primò scilicet quando nunquam contigit casus, in quo lex potuerit observari. Et hoc primo casu sine trepidatione tenendum est, per hujusmodi non usum nullo unquam tempore legem posse abrogari, ita Joan. Andr. in cap. Joannes num. 14. vers. Ubi vero non usus infra de Cleric. conjugat. exemplum, Lex statuit, ut Hermaphroditus iudicaretur secundum sexum, in quo magis incalescit, l. Quaritur ff. de statu homin. Pone quod in loco mille annorum spatio non contigerit hic casus, ut ibi fuerit aliquis Hermaphroditus, & sic non fuerit usus legis: certè per hoc lex non tollitur, secundum Jo. Andr. & sequitur Gemin. in d. §. Leges 4. dist. & Felin. hic num. 10. & Silvestr. in verb. Lex num. 26. Alexand. d. conf. 132. num. 4. lib. 1. latissimè Aretin. in proœm. institut. §. Igitur in ultim. colum. & Jas. in l. Rem non novam num. 8. cap. de judic. & in l. de quibus num. 33. ff. de legib. Nam jura, quæ dicunt leges abrogari per non usum, intelliguntur quando evenit casus, ut servari potuerit, ut probat textus notabilis in l. Unus ex sociis, §. fin. cum l. seq. ff. de servit. Rusticor. prædiorum, ubi non omitto servitutum deducendi aquam in fundum, si idèò usus non fuit, quia fons exaruit, & per illum textum sic firmat in privilegiis gloss. ordin. in cap. Abbate in verb. ibid. ante fin. infra de verbor. significat. & ibi etiam Butr. & Abb. propè fin. & Felin.

Felin. in cap. Cum accessissent num. 25. vers. Hanc regulam limita primo, supra de consuetud. quibus adde glossam notabilem in cap. ut privilegia in verb. Semel in anno in fin. infr. de privileg. & hoc planum.

- 62 Secundo modo potest considerari non usus legis, quando accidit quidem casus, ut lex potuerit observari, sed tamen non usus non habet implicitum actum contrarium dispositioni legis, nec in substantia, nec in forma, sed simplicitate homines non sunt usi lege pro illo casu, nec tamen fecerunt contrarium: & hoc casu lex per non usum non abrogatur, exemplum: Pone quod domus minatur ruinam, nec data est cautio damni infecti, quia non est perita, & sepe damna illata fuerunt in agro, nec tamen fuit actum lege Aquilia, non per hoc tolluntur illæ leges: similiter si longissimo tempore ædificatum est usque ad certam altitudinem, & non altius ista est simplex abstinencia, que non tollit jus ædificandi usque ad Cælum. Ita Joan. Andr. loc. citat. & Felin. hic num. 10. Item pone, quod in aliqua Ecclesia fuit facta electio per viam scrutinii per tantum tempus, cujus non sit memoria in contrarium; utique ex hoc non censetur præscriptum contra eligentes, quominus si velint, eligere possint per viam compromissi. Et idem si semper elegerint de gremio certæ Ecclesiæ, non enim ex hoc præscriptum esset, quominus possent eligere ex gremio alterius Ecclesiæ. Quæ duo exempla ponit Calderin. consil. 19. incipien. An in operaria n. 1. de præbend. & eodem modo si per mille annos fuisset appellatum ab Papam, non propterea intelligeretur sublata potestas appellandi ad Patriarcham, ut dixit Cardin. in suis notis causarum nota 146. incipien. Ad excludendam, quem hic sequitur Felin. n. 10. in 4. declarat. vers. Similiter dixit: & hanc theoreticam posuit Barthol. in præm. Digestor. §. Et antea, dicens: desuetudine, quæ deviat à lege, seu diverit à verò intellectu, tollitur lex, sed ex eo, quod nullus utatur lege, absit à seculo, ut lex illa dicatur tolli. Idem docuit Martinus Episcopus Pampilonen. relatus hic à Bellam. n. 9. vers. Dominus Martinus, nam secundum eum solus non usus non potest tollere Constitutionem Canonicam: sed non usus habens implicitum usum contrarium cum tempore à lege præfinito, utique eam tollit. Idem firmat Cardin. in præm. Clemen. in verb. Univerfati in 2. q. Alex. d. consil. 132. n. 54. lib. 1. & consil. 136. nu. 19. lib. 2. Roland. consil. 5. Pulchra n. 72. lib. 1. Jafon alia exempla adducens in d. l. De quibus n. 33. & 34. ff. de legibus, ubi testatur hanc esse veritatem, & ita communiter teneri, & est de hoc bona gloss. in §. Igitur in verb. Obtinebat, juncta gloss. marginali ibi posita in præm. Instit. quod pluribus exemplis egregie confirmat Joan. Andr. in d. c. Joannes n. 14. vers. Contrariam consuetudinem de Cler. conjugat.

- 66 Tertio modo potest considerari non usus legis prout habet implicitum contrarium usum. Negativa enim quandoque habet affirmativum contrarium actum, & non facere est aliquid facere, c. Nemo de Simon. & satis est ut cadat in intellectum, secundum Jo. Andr. in d. c. Joannes nu. 14. vers. Sic ad contrarium de Cleric. conjugat, & in hoc tertio casu quando lex nova ab initio non fuit recepta, multi tenent eam tolli per duos, vel tres actus contrarios, sciente, & patiente Principe; nec ullum tempus requiri ad inducendam præscriptionem: ipso autem ignorante sufficere longi temporis præscriptionem, id est decem annorum, ut vidistis supra in 4. & 8. opinione 28. & 38.

- 68 Sed istæ opiniones iudicio meo sunt falsæ, quia innuntur tantum illi fundamento, quod hic non agatur de præscribendo contra legem, sed de impediendo vinculo legis, ut per Felin. hic num. 13. vers. Considera secundo, & ita hoc fundamentum supponit vinculum legis non esse ortum ante legis acceptationem. Quod quidem esse evidenter falsum, satis superque ostendimus supra in primo articulo à n. 48. Quare cum non agatur de vinculo legis impediendo, sed potius de vinculo legis tollendo, & sic de ipsius legis abrogatione, dicendum est ad hoc requiri tempus quadraginta annorum, cum præscriptio sit contra jus, ex his, quæ notantur in c. ultim. infr. de consuetud. & in terminis nostris tenet Imol. hic n. 13. vers. Et quod dixi, & Abb. n. 4. Et quod dicunt de decennio Calder. & Burr. non procedit in legibus Ecclesiasticis, de quibus loquimur, sed in legibus civilibus tantum, prout loquitur gloss. in l. De quibus in verb. Inveterrata, ff. de legibus, & est magis communis opinio, ut testatur Alex. d. consil. 132. n. 1. vers. Et subduunt isti lib. 1.

Nec obstat alia gloss. quam ibi allegant pro fundamento, in c. ult. in ver. Consuetudo de consuetud. lib. 6. Quia loquitur in consuetudine, quæ est præter jus, & non contra jus, ut bene per Imol. loco cit. Ad §. Leges 4. dist. abundè responsam est supra in 1. art. n. 56.

Item prædictis non adversatur gloss. 2. hic, quam totus mundus amplectitur. Quoniam dum dicit hanc constitutionem hodie non tenere, quia non fuit moribus utentium approbata, intelligi debet de moribus longi temporis. Mos enim non fit nisi temporis longitudine, ut inquit Aristor. lib. 2. Politicorum cap. 6. prope finem, & sic debet intelligi de moribus cum lapsu temporis requisiti ad præscribendum contra legem, quod secundum Canones est quadraginta annorum, ut in d. cap. fin. de Consuetud. & ita contingit in casu hujus Constitutionis, quæ spatio annorum supra quadraginta, qui intercesserunt à Concilio Lateranensi. sub Alexandro Terrio illius Aurore usque ad Gregorianam compilationem, numquam fuit moribus utentium recepta, quia indistinctè fuit bellatum etiam temporibus hic prohibitis, & sic abrogata fuit per non usum longi temporis habentem implicitum usum contrarium, juxta præallegatam theoreticam Joan. Andr. in d. cap. Joannis, quam ibi sequuntur omnes præsertim Imol. ut hic testatur Felinus nu. 13. vers. intellige. Conclude igitur legem etiam ab initio non receptam non tolli per desuetudinem minoris temporis, quam annorum quadraginta.

Circa tertium, in quo queritur an lex recepta ab initio, postea tollatur per desuetudinem, vel contrariam consuetudinem; Hostiensis, ut vidistis supra in 2. opinione num. 22. tenet, contra legem præcepti desuetudinem, vel consuetudinem non excusare. Sed eum reprobat communiter Doctores, & illius rationibus cumulatè responsum est supra n. 29. & 41. nam quod pertinet ad consuetudinem, nulla est lex humana quæ abrogari non possit per contrariam consuetudinem rationabilem, & legitimè præscriptam, ut probatur in d. c. fin. de consuetud. secundum Abbatem hic n. 4. ibi enim contra consuetudinem præservatur tantummodò jus Naturale, & Divinum; nec privati dicuntur tollere legem Superioris, sed ipse Superior consensum præstando huic consuetudini legem abrogat, cum jura ipsa statuant, ut per consuetudinem tolli possit jus positivum, & sequitur Felinus hic n. 13. vers. Secundo modo. Quod per plura exempla egregie prosequitur Jo. Andr. in d. c. Joannes n. 14. vers. Contrariam consuetudinem. Et quod consuetudo etiam in Sacramentalibus tollat legem, si Papa scit, & tolerat, est gloss. univ. in c. univ. de secundis nupt. & ad prædicta plenius vide Barth. & Legistas in l. fin. C. quæ sit longa consuetudo, & Canonistas, præsertim Marian. Socc. in d. c. fin. de consuetud.

Quod verò etiam desuetudine lex tolli possit, admittunt terè omnes quatuor concurrentibus. Primò scilicet ut casus acciderit, in quo lex potuerit observari. Secundò, ut materia non sit voluntaria, seu facultativa. Tertio, ut desuetudo non sit merè negativa, sed implicitum habeat contrarium usum, qui saltem cadat in intellectu. Quarto, ut sit rationabilis, & legitimè præscripta, secundum ea, quæ de non usu dicta sunt supra in secundo articulo. Et intelligitur legitimè præscripta spatio annorum quadraginta cum scientia, & patientia Papæ, sine qua non usus Populi, vel contrarius usus contra Constitutiones Apostolicas nihil potest operari, ut post Joan. Andr. & Gemin. in cap. Cum de benefic. de præbend. lib. 6. declarat. Præpos. in d. §. Leges n. 3. vers. Nisi dato consensu Papæ 4. distinctè. Idque habuerunt pro indubitato Domini de Rota decis. 387. num. 6. part. 2. recent. ex latè deductis in Romana concordia Sancti Petri 13. Novembris 1609. 11. Januarii & 22. Februarii 1610. coram Cardinale Cavalerio, quæ habentur impressæ in recent. decis. 197. num. 3. & 4. decis. 223. num. 2. & decis. 221. num. 4. & seq. part. 1. Quibus concurrentibus legem tolli posse per desuetudinem probatur in præmio digestor. §. Et antea, ibi, Cateris cam desuetis, in lege 2. in princip. ibi in usitato recessit vestigio, Cod. de constit. pecun. in Authentic. de heredib. & falcid. §. 1. ibi, Leges jam neglectas venimus reparare, & in Authentic. Quibus modis Natura efficit sui, §. prope finem, ibi, Quoniam non utendo perempta est, & in prima Constitutione Codicis, §. Quibus, ibi, in desuetudinem abierunt, in l. De quibus, ibi: per desuetudinem abrogentur, ff. de legibus, & in leg. 1. ibi, & per desuetudinem, abolita, Cod. de caduc. tollend. cum simil. ut per Angel. Arcetium.

cin. *In proem. Institue. §. Igitur & Felinus hic jub. num. 6. vers. Lex nova, & firmat Joan. Andr. & exemplis comprobatur in præallegat. cap. Joannes num. 4. quem communiter Abbas & alii recipiunt, ut testatur Navarr. in consil. 1. num. 2. de consuetud. & sequuntur Anchar. consil. 218. juxta ordinem num. 1. in fin. Roch. in cap. fin. section. 4. num. 66. cod. titul. & Jalon latè in d. l. de quibus n. 33. ff. de legibus.*

75 Limita tamen conclusionem proximè firmatam, ut non procedat si aliqui in eodem loco legem servaverint; quia

tunc aut contravenientes non excusantur, argum. c. Cum jam dudum in fine, de præbend. & tenet Abbas hic num. 4. vers. Si verò aliqui, & in cap. Cum olim num. 4. vers. Et ex hoc nota, de Clericis conjugatis, Butt. in cap. quia circa ad finem de consanguinit. & affinit. & Silvest. in verb. Lex num. 6. Hoc enim casu tolerantia Papæ non inducit dispensationem, nec excusat transgressores à peccato, ut per eos, & per Felin. hic num. 11. qui hanc limitationem tripliciter sublimitat.

DE TREGUA, ET PACE.

Idem Alexander III.

CAPUT II.

Innovamus ut Presbyteri, Monachi, conversi, peregrini, mercatores; rustici, euntes, & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & semina portant ad agrum, congrua securitate lætentur.

SUMMARIUM.

- 1 **S**ecuritatæ privilegio que persona gaudent tempore guerra.
- 2 Rustici tandem privilegia suffragantur quamdiu agros colunt, & vadunt, & recedunt, & num. 10.
- 3 Mercatores gaudent privilegio quamdiu mercimonia exercent, & Peregrini quamdiu peregrinantur, & milites quamdiu militant.
- 4 Salvus conductus datus in eundo intelligitur datus etiam in redeundo.
- 5 Salvus conductus eundi, & redeundi an intelligatur datus pro una vice tantum, an vero pro pluribus: distinguatur ut numeris seqq. usque ad num. 10.
- 6 Concessio indeterminata intelligitur juxta formam petitionis.
- 7 Sermo simplex regulariter verificatur pro prima vice.
- 8 Fallit in septem casibus.
- 9 Salvus conductus eundi, & redeundi datus alicui pro pace faciendâ intelligitur, ut possit ire, & redire donec pendet tractatus pacis.
- 10 Animalia, quæ arant, & semina portant ad agrum, semper gaudent securitate sicut Presbyteri, nec pignori dari possunt.
- 11 Boves aratorii executioni non sunt obnoxii.
- 12 Boves aratorii, & instrumenta rustica in districtu Urbis quibus gaudeant privilegiis.

1 **I**nnovamus. Personæ hinc enumeratæ plena securitate gaudent tempore guerræ. Hoc erat jus vetus, ut cap. Si quis Romipetas, & cap. Paternarum 24. quest. 3. quod malè observabatur, & idèo innovatur hic: sed nihilominus adhuc non benè observetur, ut dicunt Hostiens. & Abbas in princ.

2 Nota primò ibi, *In agricultura existentes.* Privilegium rusticis concessum tandiù eis suffragari, quamdiù agros colunt, & vadunt, & recedunt. Et idem intelligas de Mercatoribus dum mercimonia sua exercent: & de Peregrinis quamdiu peregrinantur, secundum Hostiens. hic num. 2. Sic milites quamdiu militant, suo gaudent privilegio, l. fin. Cod. de militi, test. im. ult. Cod. Quibus non obest long. tempor. præscript. Sic Clerici etiam Monachi quamdiù regulariter vivunt, l. Generaliter, Cod. de Episcopis, & Clericis, quæ refertur à Gratiano in capite Generaliter 16. quest. 1.

Sic Legati quamdiù in legatione sunt, leg. 2. §. Legatis, & §. seq. vers. Planè, ff. de judic. Host. hic num. 5. & Joan. Andr. eodem num. Sic & Lectores, & Scholares quamdiù Scholis publicè docuerint, & studuerint, cap. Super Specula in fine de Magistris, Concilium Tridentinum, cap. 1. in fine, vers. Docentes verò sefs. 5. & generaliter privilegium personis concessum respectu certi loci non sequitur eas

extra locum, ut est textus in cap. Quoniam de privileg. & ibi hoc notant Innoc. in fin. Abbas antiquus in princ. Butt. num. 2. Abb. Sicul. & Mar. Soccin. in ult. notab. concordat cap. Ex ore, & c. Cum Capella, eod. tit. & cap. Volentes, §. Eos, de privileg. lib. 6.

Secundò nota ibi, *Euntes, & redeuntes,* argumentum secundum Abb. hic num. 1. quod securitas data in eundo, intelligi debet data etiam in redeundo. Hæc enim duo communiter in jure pari passu ambulant, ut cap. Magne, ad finem de voto, & est textus optimus in leg. Si cui, §. Tandem, ff. Ex quibus caus. major. Et notat Barthol. in l. Utinam num. 1. ff. de sepulchr. violat. redens rationem quia non venit securè ille, qui non potest recedere, leg. Sciendum, §. 1. ff. de Legationibus, leg. de arate, ff. Trebellian. & sequitur Felin. hic in princ. qui more suo hanc regulam pluribus exornat.

Sed hic dubitatur de quæst. quotidiana. Pone data est alicui securitas, seu salvus conductus eundi, & redeundi, an intelligatur pro una vice tantum, an vero pro pluribus.

Abbas hic num. 2. examinat hanc quæstionem & ante eum Bart. in l. 1. n. 5. ff. ad legem Julian. Majestat. ubi refert Oldradum disputasse quandam quæstionem in simili: & ex eorum dictis distingue tres casus: Primus est quando securitas fuit determinatè petita, & determinatè concessa: & hoc primo casu quæstio procedit de plano, quia standum est determinationi, ut l. Continuus, §. Cum ita, ff. de verb. obligat. Secundus est quando securitas fuit determinatè petita, sed indeterminatè concessa, veluti quia bannitus petiit salvum conductum per decem dies, & Superior concessit indeterminatè. Et hoc casu indeterminata concessio intelligitur juxta determinatam petitionem, ut §. Prætereà, Instit. de Inutilibus stipulat. & l. Defensor. §. Qui interrogatus, ff. De interrogator. act. Et est bonus textus in c. inter dilectus, §. Caterum, ibi: *Ex forma petitionis, infr. de fide instrument.* Quippè omnis gratia, & concessio Principis facta ad preces intelligitur juxta petita, leg. 1. & ibi plenè Jalon. n. 7. vers. Nota ex ista lege regulam, Cod. de divers. rescript. Fulgos. conf. 153. In casu num. 1. Roman. conf. 132. Ut retulit in princ. Paris. conf. 9. Olim Dominus num. 42. lib. 2. Tercius casus est quando securitas fuit indeterminatè concessa, & sic versamur in dubio. Et hoc tertio casu intelligitur pro prima vice: per regulam l. Boves, §. Hic sermone, ff. de verbor. signific. ubi, hoc sermone dum nupta erit, primæ nuptiæ intelliguntur, & ita post Oldrad. concludunt Bart. & Abb. loc. supracitatis, Gemin. in cap. 1. §. Ille verò, in 3. notat. de filiis Presbyter. lib. 6. Et Felinus hic, qui hanc regulam pluribus exemplis roborat, & limitat septem modis. Primò, scilicet quando primus actus non valet. Secundò, ubi sermo simplex profertur in materia, quæ de consuetudine requirit iterationem. Tertio ubi datur licentia in materia favorabili. Quarto ubi licentia veniendi, & recedendi data est usque ad certum tempus.

Sed hæc limitatio cadit sub primo membro distinctionis, de quo supra num. 5. Quinto quando per primum actum non est satisfactum menti disponentis. Sexto ubi profertur sermo negativus. Septimo quando dispositio inducta esset per viam privilegii, de quibus limitationibus dicitur, ut per eundem Felinum ubi supra usque in fin. Et ad tertium membrum questionis propositæ adde singularem limitationem Bartoli in d.l. 1. sub num. 5. vers. Prædicta intelligo vera, ff. ad leg. Jul. Majest. videlicet nisi concessio sit facta pro certa causa, ut puta concessa est securitas veniendi, & redeundi pro pace faciendâ; tunc enim debet intelligi ut possit venire, & redire donec pendet tractatus pacis, arg. l. Continuus, §. Item qui insulam, ff. de verb. oblig. Facit lex veteres cum l. seq. ff. de itin. act. privat.

20 In glossa ultima nota differentiam inter rusticos, & animalia; nam rustici gaudent securitate ad tempus, id est

quamdium in Agricultura existunt, ut supra est conclusum in 1. notab. Sed animalia, quæ arant, & semina portant ad agrum, gaudent hac securitate in perpetuum, secundum glossam. Unde nec pignori dari possunt, ut l. Pignorum, C. Quæ res pignori obligar. poss. Atque ita in hoc participant Presbyteris, & Clericis, qui similiter perpetua gaudent securitate, secundum Hostiens. n. 1. in verb. Presbyter. Unde dicebat Abbas Antiquus hic relatus à Joan. Andr. hic n. 1. in verb. Portant, Privilegiatus est in hoc Asinus sicut Presbyter. Quo fit ut super Bobus aratoriis non possit fieri executio, ut l. Executores, & Auth. seq. C. Quæ res pignori obligar. poss. Quæ de re plura Jacobus Cujacius lib. 4. Observ. jur. c. 20. & Menoch. de arbitr. judic. cas. 378. In districtu autem Urbis quibus privilegiis Agriculturæ causa gaudeant Boves aratorii, & alia instrumenta rustica, vide Constitutionem 19. S. Pii V. in Bullar. tom. 2. pag. 197.

DE PACTIS.

Ex Concilio Africano.

CAPUT I.

Antigonus Episcopus dixit: & infra. Aut inita pacta suam obtineant firmitatem, aut conventus (si se non cohibuerit) Ecclesiasticam sentiat disciplinam. Universi dixerunt, pax servetur, pacta custodiantur.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**batis Panormitani, & aliorum error circa præsentiam Pape in Concilio Africano, & numer. 65.
- 2 Sanctitatis vestra titulo in veteribus Conciliis aliquando Episcopi designabantur.
- 3 Ad pacti observantiam paciscens compelli debet per censuram Ecclesiasticam.
- 4 Pacta contra leges, aut bonos mores, vel alia captiosa non sunt servanda.
- 5 Pactum non servans peccat mortaliter, & refellitur contraria opinio quorundam Theologorum.
- 6 Obligatio, quæ ex pacto proficiscitur, habet concursum juris naturalis, & divini.
- 7 Princeps naturaliter obligatur ex nudo pacto etiam inito cum propriis subditis.
- 8 Juris naturalis, & divini transgressio periculum salutis inducit.
- 9 Pacti violatio opponitur justitiæ, & charitati, ibid.
- 10 Judex Ecclesiasticus potest procedere ad observantiam pacti etiam contra laicum.
- 11 Ecclesia habet jurisdictionem etiam in laicos, ut pax servetur.
- 12 Idem ubi agitur de materia peccati.
- 13 Cancellaria non dat litteras laico contra laicum ratione peccati, vel pacti, seu contractus bonæ fidei, nisi de antiqua consuetudine ad curiam spectet cognitio.
- 14 Laicus ad observantiam pacti cogi potest per Ecclesiam saltem indirecte, & per Evangelicam denunciationem, & num. 25.
- 15 Canon Provincialis Concilii allegari potest ad decisionem causarum in ea parte, quæ clausa est in corpore juris, & n. 20. vers. Ad hanc difficultatem.
- 16 Pactum quantumcumque nudum secundum Canones parit actionem, usque ad n. 31.
- 17 Verbum conventus quid importet.
- 18 Deus, & bona conscientia non distinguunt inter pactum nudum, & vestitum.
- 19 Pactum nudum quid sit.
- 20 Pactum nudum vestitur sex modis.
- 21 Pactum nudum de jure civili non parit actionem.
- 22 Fallit in octo casibus.

- 22 Specialitatem allegare non licet nisi ratio specialitatis reddatur.
- 23 Pactum nudum de jure canonico dicitur vestitum robore Canonica sanctionis.
- 24 Ex pacto nudo in foro Ecclesiæ an possit procedi per viam actionis inter laicos subiectos imperio, an vero sit procedendum per Evangelicam denunciationem, & num. seqq.
- 25 Judex laicus in terris subiectis Imperio potest repellere agentem contra laicum ex pacto nudo.
- 26 Secus in terris Ecclesiæ, n. 30.
- 27 Lex civilis in locis non existentibus de temporali dominio Ecclesiæ servanda est in foro laicali, & lex Canonica in foro Ecclesiæ etiam extra materiam peccati.
- 28 Papa in suo foro potest tollere legem civilem etiam ubi non habet temporalem jurisdictionem.
- 29 Jus Canonicum in causis mixti fori servari debet in foro Ecclesiæ etiam inter laicos subiectos Imperio, non autem jus civile discrepans à Canone.
- 30 Jus Canonicum contrarium juri civili prævalet etiam in merè temporalibus, & inter laicos, in locis, in quibus Papa habet temporalem jurisdictionem.
- 31 Constitutiones in Concilio generali an edendæ sint nomine Concilii, usque in finem.
- 32 Decreta in Conciliis, quibus Summi Pontifices non præfuerunt, aut concipiuntur imperativè, seu impersonaliter, aut nomine Concilii.
- 33 Pontifices Maximi quibus Conciliis universalibus præfuerint.
- 34 Constitutiones in Conciliis Generalibus præfente Papa variis nominibus reperiuntur conceptæ.
- 35 Constitutiones quæ sunt à Papa de consilio Concilii denominari debent à Papa, & illius nomine promulgari.
- 36 Idem si de consensu Concilii, contra distinctionem Abbatibus, vel de consilio, & consensu simul.
- 37 Constitutiones in Concilio edendæ sunt nomine Papa si materia legis originatur à Papa, & nomine Concilii si materia originatur à Concilio.
- 38 Contrarium n. seq. usque in finem.
- 39 Declaratur, num. 41.
- 40 Autoritas actum præcedit.
- 41 Concilium primum ubi, quando, & cur ab Apostolis celebratum.
- 42 Concilium tertium Apostolorum fuit plenaria Concilii for-

- forma postmodum à Summis Pontificibus observata.*
- 41 Decreta in Concilio, cui Papa praesidet, ita demum edenda sunt nomine Concilii, si Papa in hoc consentiat aliàs secus, & n. seqq. usque in fin.
  - 42 Pontifices Maximi aliquando ex humilitate consenserunt, ut gesta, quae sibi tribuenda essent, adscriberentur Concilio.
  - 43 Dictio, cum, conjungit per modum accessorii, non autem principalis dispositionis.
  - 44 Concilia omnia universalis congregantur, & auctoritatem accipiunt à Romano Pontifice.
  - 45 Legis denominatio sumitur à tribuente auctoritatem, non à condente.
  - 46 Actus tribuitur primae causae.
  - 47 Concilia Generalia, & eorum Canones à Romano Pontifice confirmantur, aliàs nullum habent robur.
  - 48 Denominatio fieri debet à superiore confirmante.
  - 49 Statuta confirmata per Papam dicuntur Papalia.
  - 50 Papa est supra Concilium.
  - 51 Denominatio fieri debet à majori, & digniori.
  - 52 Papa in ordine scripturae praefertur debet Concilio.
  - 53 Papa in Concilio potest Constitutiones facere etiam sine Concilio.
  - 54 Etiam in materia dogmatis.
  - 55 Patres in Concilio existentes non possunt aliquid statuere sine auctoritate Papae.
  - 56 Papa Concilio deponit Imperatorem etiam non approbante Concilio.
  - 57 Papa non subjicitur Canonibus, nec ab eis auctoritatem habet, sed è contra.
  - 58 Papae requiritur consilium Patrum in Concilio non ex necessitate, sed de solemnitate tantum.
  - 59 Denominatio faciendae est ab eo, qui producit effectum. Item à potentiori, ibidem.
  - 60 Metropolitanus in Concilio Provinciali non potest Constitutiones facere absque consilio, & consensu Episcoporum suffraganeorum.
  - 61 Metropolitanus, & Episcopis comprovincialibus in Concilio discrepantibus aequandus est Superior, & num. seqq.
  - 62 Episcopi suffraganei in Synodo Provinciali habent votum decisivum, & sunt Coniudices.
  - 63 Metropolitanus sine consensu Episcoporum Provincialium nihil potest statuere, neque agere quod pertineat ad communia negotia Provinciae, nec è converso. Et in discordia recurrendum est ad Sedem Apostolicam.
  - 64 Constitutiones Concilii Provincialis non tribuuntur Concilio, sed Archiepiscopo. Et quomodo verba concipiuntur, ibid.
  - 65 Conciliis Africanis Sardicensi, & Triburiensi Romanus Pontifex non praesedit,

ibi dicam. Errori fortè causam praebuit quod in eodem cap. 12. legitur: Antigonus dixit, gravem injuriam patior, & credo dolere Sanctitatem vestram contumeliam meam. Verum illa verba Sanctitatem vestram non designant Summum Pontificem, sed Episcopos in Concilio existentes. Mos enim fuit antiquorum Patrum in Conciliis eo titulo non raro Episcopos appellare, idque multoties in eodem Concilio fuit observatum, ut in specie legitur in c. 8. ubi ad propositionem magni Episcopi Atyagenis Synodus respondit, Rectè omnia statuit Sanctitas tua, & passim alibi.

Nota primò ex illis verbis, *Ecclesiasticam sentiat disciplinam*: quoad pacti observantiam posse compelli per censuram Ecclesiasticam, idest per excommunicationem, interdictum, vel suspensionem, cap. *Quarenti infra de verbor. signif.* quod habet locum, si pacta sint legitima, c. *Puella* 20. q. 1. c. *Innocens* 22. q. 4. c. *Eleutherius* 18. q. 2. Unde secus est si sint contra leges, aut bonos mores, aut si dolo fiant, l. *Jurisdictionum*, ff. *eod.* aut si sint alii damnosa, seu captiosa, l. *Si id quod in fin. ff. de rescind. vendit.* aut si vergant in detrimentum salutis aeternae, vel corporalis, §. *Illicitum* 22. q. 4. ut legitur & notatur in c. *Si vero aliquis, infr. de jurejur. & c. final. infr. eodem.* Unde Augustinus: *In malis promissis rescinde fidem, ut in turpi voto muta decretum. Quod incautè voristi, ne facias. Impia enim est promissio, quae scelere adimpletur*, refertur in c. *In malis* 22. q. 4. Hodie tamen contra pacti quantumvis legitimi violatorem non debet Judex Ecclesiasticus uti gladio excommunicationis, nisi ubi alia remedia non suppetunt, & in subsidium. Ita enim generaliter sancitum est à Tridentina Synodo in cap. 3. sess. 25. de reform. de quo vide quod scripsi in c. *Pervenit* n. 30. & seqq. *infr. de adulter.*

Secundò nota non servantem pactum peccare mortaliter, arg. cap. *Prædicandum* 22. quaest. 1. & tenet hic gloss. cum qua transeunt Hostien. Joan. Andr. Collectar. Bellam. Card. Butr. Imol. & alii communiter, & Archid. in cap. *Quicumque il secundo* in gloss. *videtur* 12. quaest. 2. & probatur efficaciter ex hac littera, quia recedens à pacto potest excommunicari. Excommunicatio autem non infligitur nisi pro mortali, ut est text. in cap. *Nemo Episcoporum* 11. quaest. 1. Atque hinc patet perperam à quibusdam ex modenis Theologis traditum esse promissionem non obligare ad culpam lethalem etiam si à parte fuerit acceptata. Loquuntur enim contra textum hic, & contra naturalem rationem. Nam violare fidem proculdubio peccatum est, cum grave sit fidem fallere, leg. 1. ff. *De constit. pecun.* Unde ex qualibet promissione obligatur quis ad implendum quod promisit secundum Hugon. Archidiacon. & Turrecrem. in d. cap. *Quicumque*. Scriptum est enim, *quae procedunt de labiis meis, non faciam irrita*, Psalm. 88. cap. *Psalmista* 23. dist. ut per Host. hic, & Archid. ubi supra; & gloss. in cap. *Qualiter infra eodem*. Atque ita haec obligatio habet concursum tam juris divini, ut per Abbat. *hic num.* 5. quam juris naturalis, d. leg. 1. de *constit. pecun.* & l. 1. ff. *eod.* & docet D. Thom. in 2. 2. q. 88. art. 3. ad 1. Er propterea Princeps licet sit solutus legibus, l. *Princeps*, ff. *De legib. & l. Digna vox*, c. *eodem*, tamen obligatur ex nudo pacto etiam inito cum propriis subditis, ut est text. in cap. 1. & ibi dixi *infr. de probat.* adeo ut ab eo recedere non possit etiam de plenitudine potestatis, ut notat Bald. in cap. 1. §. *Ad haec col. 5. ff. De pact. juram. firman.* Paul. de Castr. in d. l. *Digna vox*, Cod. de *legib.* & respondit Cardinal. Zabarell. *conf.* 147. *Dominus noster Papa*, Socin. *conf.* 86. num. 14. lib. 4. Idque non alia ratione, nisi quia Princeps ex pacto obligatur jure naturali, & divino, cui etiam Papa, & Imperator subjiciuntur Clem. *Pastoralis dère judic.* Secundum Cardin. *dist. conf.* 147. num. 7. & Abb. in cap. 1. num. 7. de *constit.* Quinimò Deus ipse obligaretur ex sua promissione, ut inquit Bald. in leg. 1. in *princ. ff. eodem*, ubi Magistrum sententiarum refert ita dicentem, & sequitur Dec. in d. cap. 1. *circa princ. de probat.* At transgressio juris naturalis, & divini periculum salutis inducit, ut legitur in cap. *fin. de consuet.* & secundum hoc violatio pacti opponitur justitiae. Nulla enim major justitia, quam pacta servare, §. *Sed nulla alia justior causa*. Quae fuit prima causa benefic. amittent. In usib. feudorum. Præterea ex fidei violatione graviter læditur, tranquillitas societatis humanæ, ut leg. 1. §. *Merito*, ff. de *pos.* ibi: *crefcit perfidia crimen, & publica utilitate coercendum est vindicande Reipublice*

Antigonus. Legitur variè, & hoc dicit simpliciter secundum Anton. de Butr. Pacta sunt servanda Joan. de Lignan. & Bellam. addunt verbum, *licita*. Secundum Joan. de Imol. Pax & pacta sunt servanda, aliàs quis potest excommunicari, vel secundum Petrum de Anchar. Per censuram Ecclesiasticam est quis paciscens ad pacti observantiam compellendus. Sed Card. Zabarr. summat sic. Judex Ecclesiasticus provideret servantem pactum contra non servantem. Abbas verò ponit duas lecturas. Secundum primam hoc dicit. Pacta quantumcumque nuda servanda sunt. In secunda concordat cum lectura Cardin. Secundum lecturam omnium hoc dicit. Ad observantiam pacis, & pacti quantumvis nudi cogendus est quis per censuram à Judice Ecclesiastico. Dividitur in duas partes. In prima ponitur petitio Episcopi Madurensis. In secunda approbatio Synodi ibi, *Univerfi dixerunt*.

Desumptus est hic Canon ex Concilio Carthaginensi primo c. 12. quod fuit Provinciale celebratum in Africa ab Episcopis illarum Provinciarum, tempore Julii primi, & deinde approbatum à Leone IV. ut patet 10. 1. in c. *De libellis*, 2. dist. p. 1. *Concil. General. & Provincial.* pag. 456. & 457. Unde malè hic Butr. Imol. Felin. & expressius Abb. in *ult. notab.* & alii quos retuli *infr. n. 65*. Supponunt fuisse Concilium Generale eique Romanum Pontificem praefuisse ut

blica causa: est enim inutile in causis huiusmodi fidem frangere: ubi gloss. exponit verbum illud, *inutile*, id est contra utilitatem, & secundum hoc violatio fidei opponitur charitati, & consequenter est mortalis, licet in tra subtiliter hac de re differat Cajetan. in 3. 2. q. 113. art. 1. Vide S. Thomam in 2. 2. q. 88. art. 1. Richar. de Media Villa in 4. sent. dist. 38. & q. 3. & Felin. hic n. 11.

- 9 Tertiò nota ad observantiam pacti posse quem compelli per Ecclesiam, seu iudicem Ecclesiasticum: quod probatur hic ponderando illa verba, *Ecclesiasticam sentiat disciplinam*, censura enim ferri non potest per iudicem laicum, cum careat clavibus, c. 1. s. *Unà*, supra de Sum. Trinit. & fide Cathol. gloss. in cap. *Pastoralis*, §. *Præterea*, in verb. *Præterquam de offic. Ordin.* Idem probatur in c. 1. infra de probat. ubi super pactis initis inter prædecessores Regis Tancredi, & Justinianum Principem super obsequiis Imperatori præstandis Papa est iudex comperens, ut ibi notant Burr. Imol. & alii. Præterea etiam in laicos Ecclesia habet jurisdictionem ut pax servetur, c. *Novit*. & ibi Innoc. n. 7. de iudic. c. *fin. in verb. Rustici de Tregu. & pac.* & notant hic Host. n. 6. & Butr. n. 5. Præterea omne pactum quantumcumque simplex potest appellari fides, c. 1. de spons. duor. & in concernentibus animam, & ubi agitur de materia peccati, sicut est violatio pacti, ut probatum est supra in 2. notab. Ecclesia habet etiam in laicos jurisdictionem, d. cap. *Novit. de iudic.* ibi: *Nullus qui fit sana mentis ignorat quin ad officium nostrum spectet de quocumque mortali peccato corrumpere quemlibet Christianum, & si correctionem contempserit, per distinctionem Ecclesiasticam coercere*, ubi Innoc. n. 4. & alii notant, & in hoc concordant omnes, ut dicit hic Bellam. n. 3. Abb. in sua qu. incipien. *Episcopus colum. 2. circa med. Paul. de Castr. consil. 229. Visis & ponderatis n. 3. vers. Secundo probatur, & consil. 396. Quantum ad id lib. 1.* Et quamvis ut dicit hic Collect. n. 1. Cancellaria non daret litteras laico contra laicum ratione peccati, vel pacti, seu contractus bonæ fidei, nisi diceretur quod de antiqua consuetudine ad Curiam spectaret cognitio, tamen præmissa sunt vera de jure, & servantur de facto, sicut per experientiam in pluribus locis habetur: quidquid sit de stylo Cancellarie, secundum eum. Neque verò constituenda est differentia quoad hoc inter laicos subjectos Imperio, & existentes de temporali jurisdictione Ecclesiæ. Hæc enim distinctio tantummodò admitti potest ad effectum procedendi contra laicos per viam actionis. Plerique enim censent communem opinionem Canonistarum quod laicus directo conveniri possit per viam actionis pro observantia pacti nudi, habere locum in terris Ecclesiæ tantum, non autem in terris Imperii, ut dicam infra n. 25. & seqq. At secus dicendum est si imploretur officium Iudicis, aut procedatur per Evangelicam denunciationem, quia tunc laicus etiam non exillens de temporali jurisdictione Ecclesiæ ratione peccati, quod committeret frangendo pactum, potest saltem indirectè conveniri coram Ecclesiastico Iudice, arg. cap. *Qualiter infr. eodem, & cap. Cum C. Laicus, de for. comper. lib. 6.* cum ibi notatis in novella super verb. *convenire*, & tradit Butr. in cap. *Dilecti in 3. notab. de Iudic. Imol. in cap. 1. De probat.* & Felin. hic n. 10. ubi ait secundum omnes hic inter laicos subjectos Imperio habere locum denunciationem Evangelicam, quam possunt praticare in Curia Episcopi. Nec dissentit hic Bellam. n. 3. vers. *Verum fateor*. Quod clarè probatur in d. c. *Novit. de Iudic.* ubi diffinitur ratione pacis inter Regem Francorum, & Regem Angliæ, & sic inter laicos, & ubi agitur de peccato, Iudicem Ecclesiasticum posse per viam denunciationis Evangelicæ, seu judicialis procedere. Id ipsum constat ex dictis c. 1. de probat. ubi Summus Pontifex cognoscit super pactis initis inter Regem Vincertriæ, & Imperatorem: licet dici possit hoc ibi determinari non ratione pacti, sed quia de causa temporali inter Imperatorem, & Subditum ejus solum Papa cognoscit, non autem inferior, ut ibi dixi in 1. notab. Denique idem colligitur ex textu nostro, ubi Ecclesia procedit per censuram Ecclesiasticam contra pacti violatorem, nec distinguitur an talis violator sit laicus, Ecclesiasticus, & an de temporali jurisdictione Ecclesiæ vel Imperii. Nec refert quid hic ageretur de pactis initis inter duos Episcopos super iuribus Parochialibus, & sic cognitio ad Ecclesiam spectaret tam ratione personarum, quam ratione causæ: nam etsi hoc verum sit, quia in c. 12. Concilii

Carthaginensis apparet Antigonum Episcopum deposuisse querimoniam in Synodo contra Optantium Episcopum, qui pacta inita super divisione plebium non servabat, & populos usurpabat: tamen observandum est consulto in hac Gregoriana compilatione illud caput fuisse mutilatè huc translaturum, & omissam mentionem Episcopi Optantii contra quem agebatur, & tituli causæ, & simpliciter fuisse appositum responsum Patrum in Synodo, *pax servetur, pacta custodiatur*; quia Papa intendit per Generalem Constitutionem decernere, ut pro pacti observantia Iudex Ecclesiasticus possit procedere contra quoscunque, prout ex hoc textu deducunt Doctores, & in specie Abb. nu. 2. dicens non apparere rationem quate glossa restringat istum textum ad pacta inita inter Episcopos, nisi fortè causa exempli, ideòque textum meliùs esse intelligendum generaliter, ut pacta inita ex quo non sunt à lege improbata propter aliquam turpitudinem, observanda sint inter quoscunque tam Clericos, quam laicos.

Quartò nota, ibi, *pacta suam obtineant firmitatem*, 15 & c. ex pacto quantumcumque nudo oriri actionem secundum Canones, prout tenet hic gloss. Host. Jo. Andr. Butr. Imol. Collect. Bellam. & alii communiter gloss. *fin. Hug. Archid. Turrecrem. & Præpos. in cap. Quicumque, il secundo*, per illum textum 12. *quest. 2.* Quæ conclusio probatur hic quia secundum Butr. num. 1. & Abb. num. 5. ubicumque lex mandat aliquid servari, inde oritur actio, ut l. *Statuas, ff. de acquir. rerum dominio*, & in simili de juramento notat Bart. in l. *Si quis pro eo, ff. de fidejussor.* concordat textus in cap. *Qualiter infr. eod. in cap. Per tuas, de arbit. & in cap. hoc tit. l. 6.* Præterea pondero verbum, *Conventus*, positum hic in textu, quod etsi secundum Abb. antiq. exponatur, id est commonitus, vel convictus secundum 16 Bellam. tamen Innocent. Hostiensis Joan. Andr. & alii rectius, & propriùs ad litteram exponunt; conventus, id est coram Ecclesiastico Iudice. At conveniri ex vocabuli proprietate quis dicitur per viam actionis, non autem per denunciationem Evangelicam, seu per officium Iudicis l. *Quotis, ff. Si quis cautionem, & l. Quotis, la prima, ff. De noxal. act.* cum multis similibus. Albert. in diction. in verb. *Convenire*, id est contra aliquem agere. Et quamvis text. apertè non exprimat de pactis nudis, 17 tamen cum generaliter decernat ut pacta custodiantur, nec distinguat inter pacta nuda, & vestita, non est nostrum sic distinguere, quia ut inquit hic Bald. num. 5. inter pactum nudum, & vestitum nec Deus, nec bona conscientia distinguit, nec constituit Deus differentiam inter simplicem promissionem, & juramentum, cap. *Juramenti, 15. quest. 5. cap. Rursus infr. Qui Cleric. vel voven.* Neque verò secundum Canones est curandum de nomine actionis, & secundum Baldum aut vocabitur actio in factum, leg. *Quotis, ff. De præscript. verb.* aut condictio ex hoc Canone. Quod ultimum tenet gloss. in verb. *Promiserint, Archidiacon. & alii supracitati in dicit. cap. Quicumque, 12. quest. 2.*

Sed adverte, quia in hoc textu opinio Canonistarum 18 non videtur conclusenter probari: nam hic non agebatur de pactis nudis, sed vestitis, quod sic probò. Pactum nudum dicitur quod stat in puris, & simplicibus finibus conventionis, sicut ille dicitur nudus, qui est, sicut de utero processit, ut declarat. Bart. in l. *Jurigentium, §. Igitur n. 1. eod. & Abb. hic n. 4.* & dicitur nudum quando non intervenit stipulatio, neque litterarum obligatio, aut aliquis contractus actualis nominatus, ex quo actio oriri possit; nec pactum habuit aliquod vestimentum, ut per Ægid. Bellam. conf. 8. *Supposito facto n. 2. vers. Secundo probatur.* Dicebat enim Azo in Summa eodem tit. §. *Superest, n. 16.* cum pacificatur, pactum quidem sua nativitate nudum est; sed cum natum est, antè, & retrò aspiciat, & oculos aperit an præcesserit, vel sequi possit, vel statim insit aliquis contractus, cujus variis & gravis pennis, seu vestibus induatur, ut Boream, rabiemque procellæ expellat, & suum suo Domino in agendo auxilium præbeat. Vestitur autem sex modis, ut notat glossa in d. l. *Jurigentium, §. Quinimo Azo ubi supr.* 19 & Barth. in l. *Legem num. 3. C. eodem*, videlicet re, verbis, litteris consensu, coherentia contractus, rei intervenitu, ut *Institut. de obligat.* & illud dicitur nudum, quod non est vestitum aliquo de prædictis vestimentis secundum Barthol. in d. l. *Legem num. 7.* Pactum verò initum 20 in-

inter Antigonum, & Optantium Episcopos fuit in scriptis redactum, ut patet in d. cap. 12. Concilii Carthaginensis, unde hic Canon fuit transumptus, ibi, *Optantius pactum mecum habuit, & divisimus plebes. Manuscriptiones nostra tenentur epitacia.* Ergo pactum hoc fuit vestitum, & vallatum robore, ut vestimento Scripturæ, ut hic notat Abb. num. 4. dicens, *Pactum esse nudum si stet in puris, & meris finibus conventionis, quia non intercessit aliquod extrinsecum, puta nec stipulatis, nec interventus alicujus rei, nec litterarum solemnitas, nec Chirographum, & infra. Quando inquit vestitur Chirographo ut quando per scripturam meam promisi tibi dare decem, vel quid simile, ut In Ritut. de litterar. obligat, & scripsit Alex. conf. 113. Perspectis num. 12. & 13. vers. Præterea scriptura lib. 6.*

Ad hanc difficultatem, quam hic Doctores non excitant, responderi potest Canonistarum opinionem non fundari in Canone Concil. Carthaginensis. Sed in hoc textum, qui de interventu scripturæ nullam facit mentionem. Propterea enim Gregorius IX. qui legis auctoritatem tribuit huic compilationi, ut supra in proœmio, non transtulit illud caput integrum, quia non intendit Legem condere super pactis vestitis, de quibus nulla suberat difficultas, sed super nudis, & idem clausit in corpore juris tantummodò illa generalia verba, *pacta suam obtineant firmitatem, &c.* quæ ex propria significatione conveniunt pactis nudis, non autem vestitis, quæ transeunt in proprium nomen contractus, ut l. 1. in princip. juncto §. fin. & l. Jurisgentium, in princip. & §. unimò, juncto gloss. in ver. Ex pacto, ff. cod. Præterquam quod nec Synodus Carthaginensis restrinxit se ad pactum initum inter Episcopos, sed generaliter dixit, *Pacta custodiantur, cap. Si Romanorum 19. distinct. cap. Si dormierit 31. quest. 1.*

- 21 Potrò Legistæ tenent ex pacto nudo non oriri actionem de jure civili per text. in d. l. Jurisgentium, §. Sed cum nulla, & §. Quinimò, & in l. Ex placito, C. de rer. permut. Nam ut inquit Azo in Samm. eodem tit. §. Superest num. 14. Pactum nudum propter inimiam frigiditatem parere actionem non potest, nisi mirabiliter hoc in quibusdam casibus accidat, in quibus nudum pactum parit actionem, ut in donatione, in pecunia, constituta, in dote, in usuris Civitati promissis, in accessu nem frumenti, in promissione nuda Civitati facta, sed hic casus coincidit cum quarto, in nautico fœnore, & in salario Advocati. Quos quidem octo casus recensent etiam hic Host. num. 4. Joan. Andr. num. 8. & reliqui omnes, nisi quod loco octavi positi ab Azone de salario Advocati, Canonistæ ponunt, Si
- 22 servus ita venierit ne in Italia esset: & in his casibus Legistæ asserunt esse speciale, ut ex nudo pacto secundum leges oriatur actio. Verùm ut dicunt Host. & Joan. Andr. cum casus speciales non sint recipiendi, nisi ratio specialitatis reddatur, ut notatur in cap. Si quando supra de rescript. reddat rationem specialitatis de prædictis sufficientem, & sic eis adhæreamus. Sed cum omnino deficiat, maxime in usuris, & nautico fœnore, dicamus sicut & ipsi dicunt, ex pacto nudo naturalem oriri obligationem leg. 1. ff. eodem, leg. Stichum, §. Naturalis. ff. de solut. ex qua secundum Canones debemus actiones: alioquin dicitur esse refugium miserorum ad specialitatem confugere, gloss. magn. circa princip. in l. Filium quem habentem, Cod. Famil. hercise. Unde Collect. hic num. 4. quasi deridens Legistas omisso multis subtilitatibus, & magnis indumentis, quibus pactum secundum leges vestiri oportet secundum Canones agitur ex nudo pacto; Non enim Canonistæ pauperes ad id sunt bene solvendo, & idem subveniunt Canones, quia nudo pacto sine aliqua veste eis subvenitur, & Bald. n. 7. omnia inquit sunt ambages, & verba superflua in foro Legistarum, & Antigonus bene cantavit, sed
- 24 attem ignoravit. Præterea, ut idem Baldus ait num. 5. hoc non erit pactum nudum, sed vestitum robore Canonice sanctionis, & vocabitur istud vestimentum Canonis suffragio, subdens: Unde tu Canonistæ addis ad vestimenta pactorum vestimentum, quod appellatur vestimentum roboris, & sequitur Felinus hic n. 15. Et quamvis Innocent. hic n. 4. sentiat, nec secundum Canones ex pacto nudo oriri actionem, sed competere remedium denunciationis Evangelicæ, & implorationem officii Judicis ad observantiam ejus, quod naturaliter debetur, & ad peccatum vitandum, & hanc partem tenent Dynus in c. Non est mora, de

regul. jur. ub. 6. Tamen Canonistæ communiter tenent oppositum, & de communi opinione testantur hic Butt. n. 5. vers. Communiter tenetur, quod de jure Canonico ex pacto agatur, & ex juramento, Imol. n. 1. Bal. n. 11. Abb. n. 15. & Felin. num. 4. Bellam. conf. 8. n. 2. vers. Nec obstat. Cornens conf. 83. Circa primum in princ. lib. 4. Alexand. consil. 16. Viso themate, n. 3. lib. 2. vers. Præterea, & conf. 91. Circa primum n. 3. vers. Et ex his lib. 4. Que etiam servaretur in practica, ut post Imol. in c. Cum venissent de instir. dicit hic Felin. nu. 4. & de facto servatur teste Collect. hic n. 1. Alex. dist. conf. 16. & ibi etiam Natta in ver. Præctica, ubi ait, ita servari in toto Regno, & opinionem Canonistarum dicit etiam de jure veriorum Bald. hic numer. 12. quia ad roborandum pactum sufficit æquitas naturalis impulsiva causa subsistente.

Limitant multi communem opinionem Canonistarum, 25 ut procedat tantummodò inter Clericos, aut inter laicos existentes de temporali jurisdictione Ecclesie; secus verò inter laicos subjectos Imperio, quia tunc in foro Ecclesiastico procedi non potest per viam actionis ad observantiam pacti nudi, sed tantum per Evangelicam denunciationem, vel officium Judicis: cujus sententia sunt Bald. in Auth. Ad hæc col. 3. n. 16. C. de usur. Angel. qui loquitur in Civitate Pifarum conf. 26. Punctus, & casus, talis est, col. 5. Bellam. hic n. 3. vers. Verum fateor, & Felin. n. 10. Sed ut distingue, Aut 26 loquimur in foro sæculari, & inter laicos subjectos Imperio, & tunc Judex laicus potest repellere agentem ex pacto nudo. Ratio est secundum Bellam. hic n. 3. quia non tenetur potestas sæcularis servare Canones contrarios legi suæ, cum possit suam legem sine peccato servare propter distinctionem jurisdictionum, cap. Quoniam idem 10. distinct. cap. Causam que, Qui fil. sint legit. de qua distinctione habetur magistraliter per Joan. Andr. ad Specul. in Rubr. de off. Ordin. vers. Adnegati vam, & pulchre per Oldrad. conf. 53. an Episcopus per tot. Multis tamen in locis servatur in practica, ut etiam inter laicos non existentes de temporali jurisdictione Ecclesie procedatur hoc casu etiam in foro sæculari per viam actionis, prout praticari in Regno Francie testatur Natta paulò ante citatus. Aut verò loquimur in foro Ecclesie; & tunc tene indistinctè procedi posse per viam actionis ad observantiam pacti nudi non solum inter Clericos, sed etiam inter laicos subjectos Imperio. Ratio est, quia cum leges non dent regulariter actionem ex pacto nudo, & contrarium reperitur statutum per sacros Canones, in locis non existentibus de temporali dominio Ecclesie lex civilis servanda est in foro civili, & lex Canonica in foro Ecclesiastico etiam extra materiam peccati, ut notatur in cap. Cum esses, & in cap. Relatum de testam. & in cap. 1. de nov. oper. nunc. & tradit gloss. ordin. in cap. Possessor. de reg. jur. lib. 6. dicens Papam in suo foro posse tollere legem civilem etiam ubi non habet temporalem jurisdictionem, & ibi Joan. Andr. in Mercur. Abb. in cap. Clerici num. 2. de judic. ubi ait in materia indifferenti data contrarietate inter Canonem, & legem, Canonem servari in foro suo, & legem in foro suo: & sequitur Marant. in praxi 3. part. num. 73. & seq. vers. Quoad novam. Et certè cum ad observantiam pacti nudi 28 uterque judex Ecclesiasticus, & sæcularis possit procedere, & sic materia sit mixti fori, quod spectat ad forum Ecclesiasticum impertinens est, distinctio: An versetur in terris Ecclesie, vel in terris Imperii, quia in materia mixta in foro Ecclesiastico ubique locorum, & indistin- 29 ctè etiam inter laicos servanda est lex Canonum, & non lex civilis discrepans à Canone, ut dicit Antonius de Buttrion d. cap. Clerici num. 12. vers. Si materia est mixta: quem refert, & sequitur Alex. consil. 167. Viso processu num. 5. in fin. lib. 2. Felin. dicens ita communiter teneri in cap. Ecclesia Sancta Maria num. 43. de Constitut. Et eodem modo in terris Ecclesie procedi potest per viam actionis ad observantiam pacti nudi etiam in foro sæculari, 30 quia in locis, in quibus Papa habet temporalem jurisdictionem, lex Canonica contraria legi civili prævalet etiam in merè temporalibus, etiam inter laicos, ut est text. in cap. Si duobus de appellat. quem textum dicit ad hoc singularem Abb. ibi in 2. col. num. 6. Ibi enim in terris Ecclesie licet laico appellare ante sententiam, & appellatur omisso medio, quæ duo non permittuntur de jure civili, ut in juribus per eum allegatis. Idem tenet gloss. in cap. 2.

in ver. *Lex civilis de arbitr. lib. 6. Bart. in l. Privilegia num. 4. C. de Sacrosanct. Eccles. Calder. conf. 18. in princip. de Constitut. & in terminis actionis ex pacto nudo tenet Imol. in cap. Qua in Ecclesiis n. 22. de Constitut. quem refert, & sequitur Felin. loc. cit. n. 47.*

Alias octo declarationes ad communem opinionem Canonistarum ponit hic Felin. n. 7. & vide Socin. reg. 9. Actio ex pacto nudo non oritur, ubi ampliatur duobus modis, & limitatur quindecim.

Ultimò ex hoc textu notat Abb. num. 1. in fin. quod lex edita in Concilio sit nomine ipsius Concilii, & non Papæ tantum. Quod aut sit verum dicam plenè in sequenti questione usque in fine.

31 QUÆRO, An Constitutiones in Concilio generali edendæ sint nomine Papæ, an nomine Concilii.

Constat apud omnes in Conciliis generalibus, quibus Pontifices Maximi non per se ipsos, sed per suos legatos præsentant, Constitutiones edendas esse nomine Concilii,

32 ut in cap. *Diffinitio*, 17. quest. 8. in cap. 1. in fr. de judic. & in cap. 1. de spons. cum mult. similib. Unde in octo Synodis universalibus, de quibus in cap. *Canones cum duob. seqq. 15. distinct. in cap. Sancta octo universalia Concilia*, & in cap. *Sexta Synodus 16. distinctione*, Item in Tridentina Synodo decreta reperiuntur concepta, aut imperativè, id est

33 Episcopi teneantur residere, fructus suos non faciant, habeant jus visitandi: aut impersonaliter, ut Synodi celebrentur, professio non valeat, & his similia; aut ipsius Concilii nomine, videlicet Sancta Synodus diffinit, statuit, mandat, prohibet, & alia hujusmodi. Quapropter

34 præsens questio proponitur de iis tantum Conciliis, quibus præsentant ipsimet Summi Pontifices, qualia fuerunt quinque Lateranensia, duo Lugdunensia, Viennense, Constantiense, & Florentinum, in his enim videmus variè observatum fuisse, nam plerumque illorum Canones

leguntur editi sub verbis, decernimus, sancimus, præcipimus, prohibemus, & consimilibus, nulla Pontificis, aut Concilii facta mentione, ut in c. *Ne pro defectu, cum tribus seqq. supr. de elect. in c. Irrofragabili, in c. Quoniam idem*, & in c. *inter cetera, de off. ordin.* aliquando sacro approbante Concilio, in c. *Civ. laicis, de reb. Eccles. non alien. in c. Antiqua de privil. & in c. Sacro approbante Concilio de sentent. excom.* aliquando sacro suadente Concilio, ut in c. *licet Græcos in fr. de Bapt.* Interdum Sacri autoritate Concilii, ut in c. *Nimis de jurejur.* & nonnumquam etiam Sacro præsentante Concilio, & cum Concilii deliberatione præhabita, ut in c. *ad Apostolica in fr. de re judic.* Præterea ejusmodi Constitutiones editæ in Conciliis generalibus, quibus Romani Pontifices præferunt, in inscriptione plerumque

tribuuntur Pontifici in Concilio, ut in c. 1. *suprà de Summ. Trinit. & fid. Cathol. in c. 1. de Tregu. & pac. in c. Sapè in fr. de restit. spoliat.* & aliquando tribuuntur Summo Pontifici etiam absque ulla Concilii mentione, ut in compluribus Clementinis, quarum multæ simpliciter inscribuntur, per dictionem, *idem*, licet ferè omnes editæ fuerint in Concilio Viennensi, & in specie sic inscribitur Clem. *Quia contingit de relig. domib.* quamvis in corpore dicatur edita Sacro approbante Concilio. Item quandoque simpliciter inscribuntur, ex Concilio generali, ex Concilio Lateranensi, ut in inscriptionibus, cap. *Nonnulli in fr. de Cler. non resid. & cap. 2. de stat. Monach.* & quandoque etiam, idem ex Concilio generali, cap. *Adversus in fr. de immun. Eccles.*

35 In hac igitur varietate Abb. in cap. 1. num. 5. in fr. de spons. & in sermone, quem habuit in Concilio Basileensi col. 4. in ultima parte, ponit in effectu duas distinctiones. Prima distinctio est, quod aut Constitutiones fiunt à Papa de consilio Concilii; & denominari debent à Papa, & illius nomine promulgari. Aut fiunt à Papa de consensu Concilii, & tunc Abbas sentit edendas esse nomine Concilii, allegat notata per Archid. 17. dist. in princ. qui in Concilio Provinciali ponit hujusmodi differentiam inter consilium, & consensum.

36 Sed hanc distinctionem meritò impugnat Dec. in cap. 1. in prima lectura num. 4. in fr. de judic. ubi concludit Constitutionem esse tribuendam Summo Pontifici, quia ipse principaliter nominatur, Concilium verò consentit, & qui alteri facienti consentit, non dicitur facere, nec ab eo actus denominatur, l. *Si pater in fin. ff. de manum. vindict. & leg.*

Aliud est vendere in princ. ff. de reg. jur. & quod per hæc jura tradit Bald. in l. 2. in 20. questione, C. de rescin. vendit. Non ergo secundum eum constituenda est differentia quantum ad propositum an dicatur de consensu, vel de consilio, quia utroque casu actus fundatur in persona Summi Pontificis, & ad hoc suffragantur multa jura, in quibus consensus aliquis requiritur, & tamen actus tribuitur illi tantum, qui principaliter illum facit, c. *Causam qua in fr. de judic. c. Nobis, de jurepatr. c. Apostolica, & c. tua de his que fiunt à Prælat. c. Super questionum, §. 1. Suprà de off. deleg. & c. Sicut, §. ult. in fr. de jurejur.* Quinimò etsi dicatur de consilio, & consensu simul; Constitutio tamen à Summo Pontifice denominatur in c. 1. *de renunc. lib. 6.* ubi dicitur, de concordia, consilio, & consensu Cardinalium. Idemque habetur in c. 1. *in fr. de Reliq. & vener. Sanctorum, & in cap. unic. Ne Sed vac. secunda distinctio Abbatis ubi supra, & hic in ult. no-*

37 tab. est quod aut materia legis originatur à Papa; & quamvis Concilium approbet, tamen lex est edenda nomine Papæ, à quo sumpsit originem, & vigorem: nam & sine Concilio Papa potest legem condere, c. *Cuncta per mundum 9. 7. 3. & notat gloss. in cap. Ad Apostolica de re judic. lib. 6. Innoc. in cap. 2. de Cler. non resid.* Aut materia legis originatur à Concilio; & tunc nomine Concilii lex est edenda: nam in Concilio interest Papa, ut cap. *put. allegat. cap. Qsuis de elect. cap. Convenientibus 1. quest. 7. & cap. Adrianus 63. dist. & sequuntur in cap. 1. in fr. de spons. Felin. n. 4. vers. Et ideo, Alex. de Nevo num. 13. vers. Abbas tamen sic distinguit. & Præpos. nu. 5. ubi nota, inquit, quod quando aliquid facit Papa in Synodo, vel Concilio, illud tamen adscribitur Concilio, non ipsi Papæ, cap. 1. *de Pa&**

Quod intellige verum quando ad motum Concilii, vel suam sum Papa unà cum ipso aliquid facit: secus autem si ipse sit principalis promotor illius determinationis, quia tunc adscribitur Papæ, non Concilio, cap. *licet de elect. cap. Adversus de immun. Eccles. juncta superscriptione.* Cæterum neque hæc posterior distinctio videtur vera, & contra eam adduco text. in cap. *licet Græcos, in fr. de Bapt.* ubi Constitutio, ut loquar cum Præpos. ubi supra facta fuit ad motum, vel suam sum Concilii, ut patet in vers. *Sacro suadente Concilio*, & tamen non fuit edita nomine Concilii, sed Papæ, cui etiam tribuitur in superscriptione. Ad idem videtur tex. in cap. *Nimis de jurejur.* ponderando illa verba: Sacri autoritate Concilii prohibemus: nam de natura autoritatis est, ut actum præcedat, l. *Obligari, §. Tutori, ff. de auctor. tutor. Bart. in l. Si quis bona, §. Jussum, ff. de acquir. hered. & in proposito notat Felin. in d. cap. 1. num. 6. vers. Et adde. prædictis, de sponsal. & sic materia ibi videtur fuisse originata à Concilio & tamen ille Canon in superscriptione tribuitur Innocentio III. & ejus nomine editus fuit. Præterea contra propositam distinctionem valdè urget hæc consideratio, quod Constitutiones insertæ in Clementinis tribuuntur Clementi V. in Concilio Viennensi, & septuaginta capita generalis Concilii ferè omnia tribuuntur Innocentio III. & tamen non est credendum nullam ex tot constitutionibus habuisse originem ex propositione, & motivo Patrium in Concilio. Et viceversa in primo Concilio ab Apostolis celebrato Jerosolymis anno Christi 34. in domo Mariæ Matris Joannis qui cognominatus est Marcus, & in locum Judæ proditoris alius subrogaretur, & Episcopatum ejus acciperet, de quo Concilio habetur Act. 1. & ibi per gloss. ordin. & Baron. 34. num. 236. *Exsurgens Petrus in medio fratrum dixit: Viri fratres oportet impleri scripturam, quam prædixit Siphitus sanctus de Juda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Jesum, &c. Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati, testem resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis*, Et ita hujusmodi actus originatus fuit à Petro Apostolorum Principe, & tamen determinatio non soli Petro tribuitur, sed universis in Concilio congregatis. Sequitur enim littera: *Et statuerunt duos, &c. & orantes dixerunt, &c. & dederunt sortes eis, &c. & cecidit sors super MATHIAM, & communeratus est cum undecim Apostolis.* Similiter in*

38 tertia Apostolorum Synodo itidem habita in Jerusalem anno 14. post mortem, & resurrectionem Christi, quæ fuit plenaria Concilii forma postmodum à Summis Pontificibus, & Sanctis Patribus observata, ut tom. 1. *Concil. part. 1. pag. 2.* Petrus tamquam Apostolorum supremus, & caput proposuit questionem de circumcissione gentibus non im-

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

ponenda. Legimus enim *Astor 15. Surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis, &c. Nunc ergo quid tentatis, &c. Sed per gratiam Domini Jesu Christi credimus salvari, quemadmodum & illi. Tacuit autem omnis multitudo consentiens Petro, & paulo post, respondit Jacob dicens. Viri fratres, audite me &c. Propter quod ego judico, non inquietari eos qui ex Gentibus convertuntur ad Deum, sed scribere ad eos ut abstineant se à contaminationibus simulationum, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine. Tandem sequitur determinatio his verbis: Placuit Apostolis. & Senioribus, cum omni Ecclesia, & sic decretum sumpsit originem ex propositione Petri, & nihilominus fuit editum nomine totius Conc. Dicendum est igitur non esse habendam rationem à quo materia legis fuerit originata, sed cum Summus Pontifex præsidet Concilio, ita demum decreta edenda esse nomine Concilii circumscripto nunc effectu, de quo dicam in c. 1. infra de judic. si Pontifex in hoc consentiat. Hac enim ratione factum est, ut multæ Constitutiones à Concilio fuerint denominatæ, quia Romani Pont. ad limitationem B. Petri quandoque ex humilitate consenserunt, ut gesta quæ sibi tribuenda essent, adscriberentur Concilio. Et ita procedit text. in c. fin. 2. q. 1. ibi: *Decernente nobiscum sancta Synodo*, ponderando dictionem, cum, cujus natura est conjungere per modum accessorii, non utem per modum principalis dispositionis, l. Si cui fundus, ff. De fund. instruct. Gemin. conf. 32. Pro examinatione col. ult. sub n. 11. vers. Quo autem ad concessionem, Bart. in l. 3. in fin. C. Ubi pend. appell. & eodem modo intelligi debent alia jura initio allegata, quæ inscribuntur, ex Concilio, &c. Sed extra hunc casum consensum Papæ, cum factum Petri ejus Successoribus non intulerit præjudicium, ut in hac specie inquit Præp. in c. Canones, n. 48. 15. dist. Constitutiones sive originatæ à Papa, sive à Concilio indistinctæ tribuendæ sunt Papæ, & ejus nomine edi debent, ut probant jura pro hac parte allegata: cujus assertionis multiplex etiam est ratio. Primò enim Concilia omnia universaliter congregantur, & autoritatem accipiunt à Rom. Pontif. c. Significasti, de elect. c. Benè quidem, 96. dist. c. Nec licet, c. Multis, & per tot. 17. dist. Abb. post Jo. Andr. in c. Super quibusdam, n. 3. de verb. signif. S. Thom. in 1. part. q. 36. art. 2. ad 2. & in 2. 2. q. 1. art. 10. Ergo ipsi Summo Pontifici Constitutiones sunt adscribendæ, quia denominatio sumitur à tribuente autoritatem, non à condente, c. Apostolica, de præb. lib. 6. Cum aliquibus, & ibi Archid. Jo. Monach. Jo. Andr. & alii notant de rescr. eod. lib. 1. ante med. §. Sed neque, C. de veter. jur. enuel. & in proposito tradit Felinus in cap. 1. n. 4. vers. Unde denominatio, de spons. Actus enim tribuitur primæ causæ, cap. Litteris, de rescript. l. Item eorum, §. Si Decuriones, ff. Quod cujus, univers. nom. Bart. in l. Unum ex familia, §. Scirem, de leg. 2. & à primordio tituli posterior formatus eventus, leg. 1. C. de imponend. luerat. descript. lib. 10. Anchar. conf. 4. in princip. Secundò Concilia omnia œcumenica, & eorum Canones à Summo Pontifice confirmantur, d. c. Significasti, de elect. d. c. Multis, & c. Concilia, 17. dist. & patet ex sexta actione Concilii Chalcedonensis ubi dicitur. *In omnibus Synodis Apocripharii Apostolici decretas sententias, propter summam autoritatem ejusdem Apostoli, & Scdis, confirmabant; quia aliter nullum robur habebant*: Unde Patres Concilii Niceni, quod fuit primum œcumenicum in Ecclesia celebratum, c. Canones, & c. Sicut 15. dist. humiliter petierunt ut omnia sua gesta ac diffinita confirmarentur à beato Silvestro, ut constat ex litteris Patrum, & decreto confirmationis t. 1. p. 1. Concil. p. 23. 284. Idemque cum Leone Papa observarunt Patres Concilii Chalced. quorum epistola, seu relatio itidem refertur t. 2. Concil. p. 1. p. 23. 353. col. 2. epistola autem, & confirmatio Leonis paulò post p. 23. 369. col. 1. & plura alia exempla congerit Turrecrem. in Summa, quam edidit contra adversarios Ecclesiæ, & principatus Petri Apostoli, lib. 2. cap. 100. ut idem refert in c. Sancta Romana n. 4. 15. dist. ubi etiam post D. Th. loco cit. id ipsum multis rationibus comprobat. Et novissimè his temporibus Patres Conc. Trident. eodem modo petierunt, & obtinuerunt confirmationem à Pio IV. ut in decreto de fine Concilii. & confirmatione petenda à Serenissimo, sess. 25. & in Bulla ejusdem Pii IV. quæ incipit *Benedictus Deus*. Denominatio autem fieri debet à Superiore confirmante, c. Si eum, de præben. lib. 6. Ad quod facit quod scripsit Bald. in l. Ex pl. Prosp. Fagnan. in l. Libr. Decretal.*

cito, in 3. col. C. De rerum permutat. dum ait, Statuta Spoletana confirmata per Papam dici statuta Papalia, quod dicit etiam Rota coram Greg. XV. dec. 267. nu. 6. & coram Cardinale Cavalerio dec. 433. nu. 3. non Spoletana. Item 49 facit quod notat gl. in §. fin. instit. de tutel. ubi Tutor datus à Patre filio emancipato si confirmatur à Prætoro dicitur datus, non testamentarius. Et quod notat gl. fin. in c. Ex frequentibus, de institut. ubi decidit excommunicationem latam ab Archiepiscopo, & confirmatam à Papa cenferi Papalem quoad absolutionem, & in terminis Concilii generalis tradit Felin. alia cummulans in d. c. 1. sub n. 4. vers. Sed mirum videri potest, de spons.

Tercio Romanus Pontifex est supra Concilium, ut fuit 50 sæpius diffinitum, videlicet ab Innocentio in cap. Nemo judicabit, à Symmacho in c. Aliorum, ab Anthero in cap. Facta subditorum, à Gelasio in cap. Cuncta per mundum, 9. quest. 3. à Bonifacio Martyre in cap. Si Papa, 45. distinct. & apertius à Pio II. in Constitutione quæ incipit, *In minoribus agentes*, edita 6. Kalendas Maji 1463. in Bullar. tom. 1. pag. 322. & est constans Theologorum, & Canonistarum sententia, ut scripsi latissimè in cap. Significasti, supra de electione, quam pluribus tuerunt Petrus de Monte, Episcopus Brixiensis in sua Monarchia, seu tractatu de potestate Papa in rubr. de Concilii præminentia, à numero 6. vers. His ita expeditis, ingrediendum illud mare magnum, Sanctus Antoninus in 2. parte sue Summæ tit. 2. cap. 11. Andreas Barbat. in Clemen. Ne Romani de electione, ubi à num. 31. usque ad numerum 86. pro superioritate Papæ in Concilio adducit octuaginta septem argumenta, Turrecrem. in d. cap. Si Papa, 40. dist. & in Summa de Eccles. lib. 2. per tot. Præpos. in Summa 15. dist. à num. 1. usque ad num. 76. & plenius Cardinal. Jacobat. de Concil. lib. 10. art. 7. num. 72. & seq. Ergo à Pontifice Maximo tamquam majori, & digniori Constitutiones in Concilio editæ principaliter denominari debent, Bald. in leg. Rogasti, n. 4. per illum text. ff. Si cert. petat. Felin. in præmio Decret. in ver. Gregorius, in princ. & in terminis Constitutionum Conciliarum idem Felin. in dict. cap. 1. sub n. 4. de spons. Quemadmodum & in ordine scripturæ Papa præferri debet Concilio, c. Ego Berengarius, ibi, Dominus & Venerabilis Papa Nicolaus, & hæc S. Synodus, de Consecr. distinct. 1. Quarto, & ultimò Summus Pontifex 53 Concilio potest Constitutiones facere etiam sine Concilio, text. est in c. Ad Apostolica de re judic. lib. 6. & in c. Cuncta per mundum, 9. q. 3. Abb. hic in ult. notab. Etiam in materia 54 dogmatum, c. Rogamus, c. Quotiens, 24. q. 1. c. Majores, de Bapt. Abb. in sua q. 1. num. 13. Præpos. in c. Sicut, in fin. 15. distinct. & probat Sanctus Thomas in questionibus suis de Christo, q. 4. art. 10. & in 2. 2. q. 1. art. 10. At è converso 55 existentes in Concilio non possunt aliquid statuere sine autoritate Papæ, ut docet idem S. Thom. in opusc. contra impugnantes Religionem, quem refert, & sequitur Turrecr. in Summa de Eccles. q. 56. & Felin. in cap. 1. num. 6. vers. Et adde prædictis, de spons. Unde gloss. in d. cap. Ad Apostolica, singulariter ait: nota quod in superscriptione dicitur, *sacro præsentate Concilio ad memoriam scripturam*. Quod dicit de Concilio potius est ad honestatem, quam ad necessitatem: nam sine sententia Concilii sententia Papæ sufficeret contra Imperatorem, & quemcumque alium, c. Alius 15. q. 6. ubi non dicitur quod in Concilio facta fuerit depositio. Ipse enim habet plenitudinem potestatis, c. Decreto, 2. q. 6. ibi, *Ut in parte sint, &c. c. Ad honorem, de usu pall.* & paulò post. Papa non subicitur Canonibus, nec ab eis autoritatem habet, sed è contra c. Significasti, de elect. & infra in eadem gl. super verbis inscriptionis, *sacro præsentate Concilio*, sic legitur, *Præsentate*, non dicit approbante, sicut in c. Sacro de sent. excomm. forsan ex causa ne crederet aliquis sine approbatione Concilii depositionem Imperatori fieri non posse. Unde infra dicit: *Nos itaque cum fratribus nostris, & sancto Concilio deliberatione præhabita*, quam glossam ad litteram referunt, & sequuntur ibi Joann. Andr. numer. 5. vers. in gloss. 1. Geminian. col. 3. vers. In ea gloss. ibi, *præsentate*. Idem ante eos adnotavit ibid. Joann. Mon. num. 3. ubi nota, inquit, quod Papa sententiam suam non supponit correctioni, vel emendationi Concilii, & requisitio Concilii non est necessitatis, sed solemnitatis tantum, quia Papa sine Concilio posset procedere ad sententiam

- tiam, cum habeat plenitudinem potestatis, c. Cum ex eo de pœnit. & remiss. & Papa dat robur Conciliis, non è contra, & sequitur eorundem verbis Franc. num. 3. in 5. notab. & propterea in discordia inter Papam, & Concilium prævalet sententia Papæ, gloss. in c. Istis, in ver. Judicent, 4. distinct. gloss. 1. in c. Quodcumque 24. quest. 1. Joan. Andr. in c. Significasti, num. 9. de elect. & ibi etiam Abb. num. 3. vers. Et per ista, Felin. hic num. 1. & in cap. 1. nu. 14. in 3. ampliat. de Const. igitur cum Papa præest Concilio, Constitutiones edendæ sunt nomine Papæ quia denominatio fieri debet ab eo, qui producit effectum, ut inquit Bald. in l. 1. nu. 6. Cod. de testam. tutel. & à potentiori juxta text. in l. Queritur, ff. De stat. homin. ubi id notant Bart. Bald. & reliqui Interpretes.
- 60 Et confirmatur: nam Metropolitanus in Concilio Provinciali non potest Constitutiones facere absque consilio, & consensu Episcoporum Suffraganeorum, ut patet in c. Ne Episcopi, de tempor. ordin. ubi in fine in materia consecrationis dicitur Metropolitanum debere consentire majori parte suorum suffraganeorum; & communis opinio est eo casu discrepantibus Metropolitanis, & Episcopis comprovincialibus, adeundum esse Superiorem. Ita post Hugon. concludunt gloss. Archid. Gemin. Turrecrem. & Præpos. in c. 1. 65. dist. in ver. Contradicant. Habent enim Suffraganei votum decisivum, & sunt judices. Et propterea Metropolitanus debet cum consilio, & assensu Suffraganeorum, seu majoris partis pronunciare, ut generaliter docet Hostien. in cap. 1. ad fin. de libell. oblat. & Metropolitanum sine consensu Episcoporum Provincialium nihil posse statuere, neque agere quod pertineat ad dispositionem, & communia negotia provinciarum, neque è converso Episcopos comprovinciales sine Metropolitanis consensu, & votis discrepantibus neutri sententiæ adhaerendum, nec Metropolitanis, nec Suffraganeorum, sed absolute in quocumque casu ad Sedem Apostolicam referendum esse, formaliter dicunt in c. Per singulas, 9. q. 3. Archid. Gemin. Turrecrem. & Bellam. & idem Archid. in cap. fin. 36. dist. Quinimò Barbat. de Concil. lib. 6. art. 2. vers. Nonò facit, amplius affirmat prævalere sententiam provincialis Concilii sententiæ Archiepiscopi, & in hanc opinionem audita relatione, S. Congregationis Concilii super dubio Archiepiscopi Ulixbonensis perpendit Gregorius XIII. die 14. Januarii 1577. Et tamen Constitutiones editæ in Synodo provinciali non tribuuntur Synodo, sed Archiepiscopo: nam verba, ita concipiuntur, Nos Metropolitanus decernimus, ut Gregorius animadvertit: & in specie in sex Conciliis provincialibus Mediolanensibus à S. Carolo celebratis in principio legitur Nos Carolus Borromeus, &c. De consilio, & assensu DD. Coepiscoporum nostrorum statuimus, &c. Inscriptio autem sic fieri solet: Constitutiones editæ ab Archiepiscopo N. in Concilio Provinciali, &c. ut vidi observatum in quamplurimis Conciliis à S. Congregatione Concilii recognitis ad præscriptum Constitutionis Sixti V. in institutione ejusdem Congregationis. Ergo si Constitutiones provinciales, quæ conflantur, & accipiunt eise simultaneo consensu Metropolitanis, & suffraganeorum, sive originatæ fuerint à Synodo, sive à Metropolitanis, non Synodo, sed Metropolitanis tribuuntur; longè magis Constitutiones editæ in Concilio generali, cui Papa præsidet, adscribendæ sunt Papæ, cum hoc casu consensus Concilii non requiratur ad substantiandas Constitutiones, quas, ut dictum est, Summus Pontifex potest condere etiam sine Concilio, Non obstant jura, quæ Abb. allegat pro sua distinctione: nam text. hic, in c. Osus, de elect. in cap. 1. de judic. & in cap. 1. de spons. ex quibus Doctores eliciunt Constitutionem edendam esse nomine totius Concilii, non autem solius Papæ ponderando illa verba, Synodus respondit, universi dixerunt, placuit omnibus Episcopis, diffinit Sanctæ Synodus, ad rem non pertinent. Et mirum est quod Abb. hic in ult. notab. tam liberè dixerit: ultimo nota, & tene menti ex verbo, Universi, quod lex edita in Concilio fit nomine Concilii, & non Papæ tantum; hic enim nulla fit mentio de Papa, qui præsidebat in Concilio, sed de Concilio tantum, Lapsus est enim hoc loco Abb. & qui eum postea secuti sunt: nam verè ille Canon desumptus est ex cap. 12. Concilii Carthaginensis Primi, cui Romanus Pontifex non interfuit, imò fuit Concilium provinciale celebratum tempore Julii I. & deinde confirmatum à Leone IV. ut dixi supra in princip. & Concilio Sardicensi ex quo desumptum est d. cap. Osus de elect. Osus; Archidamus, & Philoxenus Julii Papæ nomine præfuerunt, ut habetur in historia ejus Concilii tom. 1. pag. 423. sed nec Concilio Africano, seu Milevitano, in quo acta fuit causa illius Episcopi Quodvultdei, relata in cap. 1. infra de judic. Præsidet Innocentius Primus, sed omnia illa octo Concilia ab anno 403. usque ad annum 410. ab Episcopis Provinciae Africae celebrata fuerunt dum Innocentius in Urbe degeret, ad quem etiam quandoque legationes à Concilio fuerunt decretæ, ut ex eod. tom. 1. par. 1. apparet pag. 630. 631. & 727. cap. 5. Idemque dicendum de Triburiensi Concilio, ex quo desumpta est Decretalis prima de spons. fuit enim celebratum tempore Formosi Papæ à viginti duobus Episcopis tantum præsentente Arnulpho Imperatore, ut tom. 3. Concil. par. 2. pag. 120. In Conciliis autem habitis absque præsentia Summi Pontificis extra dubium est Constitutiones edendas esse nomine Concilii, ut dictum est supra num. 32. Et eodem modo responderetur ad c. Convenientibus, 1. q. 7. & ad c. Adrianus, 63. dist. nam in 7. & 8. Synodo quarum sunt prædicti Canones, Papa non interfuit, sed illius Legati, ut legitur in eodemmet c. Convenientibus, & in c. Adrianus; unde non mirum si fuerint editi nomine Synodi.
- 61 Postquam hæc scripsissem, repeti propositam distinctionem Abbatis reprobari à Cardin. Jacobat. de Concilio fol. 294. col. 4. Famagustan. in eod. tract. vers. Dispositio, §. Videndum, & ab aliis, quos refert, & sequitur Rota decis. 123. n. 2. vers. Nec obstat, par. 1. divers.
- 62
- 63
- 64

D E P A C T I S.

Alexander III. Exonen. & Vigornen. Episcopis.

C A P U T IV.

Cum pridem S. clericus procurator Prioris, & Monachorum de Acra, & P. clericus pro causa, quæ inter eos, & prædictum P. ac fratrem ejus, cujus vicem se gerere dicebat, super Ecclesia, & Capella de L. vertebatur, ad nostram præsentiam accessissent: inter se (non tamen nobis mediantibus) convenerunt, quòdeidem P. pro expensis quas fecerat, tres marchæ argenti solverentur, & idem P. liti cederet, & à Monachorum infestatione cessaret. Cùmque compositionem istam auctoritate Apostolica peterent confirmari: Nos eam non duximus admittendam, pro eo quod videbatur pravam illicitæ pactionis speciem continere: & infra. Ille igitur nostris monitis acquiescens, & eidem liti pro se ac fratre suo renuntians, authentica instrumenta, quæ super hoc habebat, in nostris manibus resignavit, quæ nos Priori & Monachis destinantes, mandavimus ut eidem P. & fratri ejus in aliquo studerent beneficio providere, de quo majus lucrum valeant Apostolica intercessione percipere, quam eis deberet ex illa pactione illicita provenire. Caterum quia Prior &

fratres acquiescere noluerunt; Mandamus quatenus moneatis eosdem, ut præfato P. & fratri ejus competens beneficium conferant, & assignent: alioquin si vobis constiterit dictos clericos à prænominata Ecclesia & Capella, absque ordine judiciario violenter ejectos, ipsas eisdem restitui faciatis, non obstantibus litteris nostræ confirmationis, quas prædicti Prior & Monachi à nobis impetrasse noscuntur.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**actum, per quod beneficium debet pecunia resignari, non valet.
- 2 Simoniaca quadam esse quia prohibita, & quadam prohibita quia simoniaca, an convenienter distinguant Canoniste, & n. seq. usq. ad n. 30.
- 3 Durandi objecta referuntur adversus prædictam distinctionem.
Diluantur, n. 11. & n. 22.
- 4 Peccatum non committitur nisi inobedientia in his, quæ non sunt in se mala nisi quia prohibita.
Contrarium, n. 22. & n. 22. & seqq.
- 5 Prohibitio juris naturas rerum non mutat.
Contrarium, n. 27.
- 6 Jejunium frangere an sit peccatum inobedientie, vel gula, & n. 22. & 28.
- 7 Vendere gratiam, & Sacramenta est in se simoniacum, jure divino, ac natura prohibendum.
- 8 Simonia Authores qui fuerunt in novo, & veteri testamento.
- 9 Simonia quales habeat ex jure naturali inordinationes, & deformitates.
- 10 Hæresis Macedonii, & sequacium tolerabilior est, quàm simonia.
- 11 Ecclesia an potuerit simoniam inducere in his, quæ ex sui natura non sunt simoniaca.
- 12 Incestus committitur etiam in gradibus prohibitis ex constitutione Ecclesie tantum.
- 13 Incestus quid sit.
- 14 Contractus, & officia spiritualia lege Ecclesie determinantur, sicut officia humana legibus humanis.
- 15 Ecclesia an re ipsa statuerit ut in aliquibus casibus simoniacum esset quod prius non erat, & n. seqq. usque ad n. 30.
- 16 Species necessario infert genus, licet non comprehendat.
- 17 Officium Oeconomi, Sacrificæ, aut Prorektoris vendere non est simoniacum nisi quia prohibendum.
- 18 Permutationes beneficiorum, & resignationes cum pensione sine autoritate Papa sunt simoniaca de jure positivo tantum.
- 19 Simoniaca non sunt partium conventiones super modo permutationum, & resignationum cum pensione, nisi fiant independentes à voluntate Superioris.
- 20 Tractatus non includit deliberatum consensum.
- 21 Simoniacum non est concludere tractatum permutationis, aut reservationis cum pensione sub conditione, si Papa placuerit.
- 22 Medium in omni virtute conjecturatur non solum ex his quæ per se incidunt, sed etiam ex iis, quæ per accidens.
- 23 Peccata quandoque simili nomine censentur, quæ simili pœna puniuntur.
- 24 Simonia an, & quando sit propriè hæresis.
- 25 Prohibitio juris non mutat res secundum naturam, sed secundum rationem.
- 26 Sacra ex Constitutione Ecclesie tantum possunt fieri non sacra autoritate Papa.
- 27 Papa facit jus de eo, quod non est jus, & naturam rei immutare potest.
- 28 Jejunium constituit Ecclesia in virtute abstinentiæ.
- 29 Mendacium jocosum præcepto addito non solum est peccatum inobedientiæ, sed etiam linguæ.
- 30 Beneficium Ecclesiasticum vendere an sit prohibitum quia simoniacum, an è converso, & n. seq. usque in finem.
- 31 Simoniacum est, & jure divino prohibitum accipere pecuniam pro collatione beneficii, cui sit annexa executio ordinis, vel potestas Clavium, & n. seq. usque ad num. 39.
- 32 Potestas Clavium tribuitur habitu in ordinatione, actum Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.
verò in collatione beneficii Curati.
- 33 Ordinis executionem vendens censetur vendere ipsum Ordinem, & donum Dei.
- 34 Vendens unum, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit, & n. 90. & 106. & seq.
- 35 Ordinis executio dicitur Ordinis perfectio.
- 36 Simoniacum est vendere Sacramenta vel principaliter, vel per connexionem.
- 37 Potestas Clavium etiam in actu potest esse sine beneficio Curato; sed non è converso.
- 38 Intellectus c. Constitutus de relig. domib.
Pensionem dare, vel accipere in concessione juris spiritualis, an sit simonia, ibid.
- 39 Canoniatum vendere, vel aliud simplex beneficium an sit simoniacum quia prohibitum, vel è converso, & n. seq. usque ad n. 53. & 67.
- 40 Simoniaci in ordine, & in beneficio à Chalcedonensi Concilio simili pœna damnantur.
- 41 Beneficii Ecclesiastici venditores Domum Dei speluncam latronum faciunt.
- 42 Intellectus c. Ex multis 1. q. 3.
- 43 Canoniatibus Cathedralium Ecclesiarum quo tempore sacri Ordines annexi fuerint.
- 44 Ductio, deinceps, quid importet.
- 45 Ecclesie Rom. autoritas in exponendis sacr. Scripturis.
- 46 Intellectus c. Salvator 1. q. 3.
Res Ecclesiastica dona Dei sunt, ibid.
- 47 Intellectus c. Si quis dator 1. q. 3.
- 48 Causarum dissimilium dissimiles debent esse effectus.
- 49 Intellectus c. Ex diligenti de simonia.
- 50 Simoniaca hæresis est altare, & decimas, & Spiritum sanctum vendere, vel emere.
- 51 Simoniacum esse vendere titulum Canonatus quibus rationibus probetur.
- 52 Beneficiato quid conferat Prelatus in collatione beneficii.
- 53 Papa an possit involvi crimine simonia, & n. seq. usque ad n. 141.
- 54 Electus in Papam per simoniam non est Apostolicus, sed Apostolicus.
- 55 Papa non potest simoniam committere quoad pœnas juris positivi.
- 56 Nec incidit in Can. Si quis suadente. Si Clericum percutiat.
- 57 Papa si pro gratia, & Sacramentis pecuniam reciperet, simoniam committeret, & gravius peccaret, quam quilibet alius.
- 58 Peccatum quid sit.
- 59 Papa vendere non potest titulum beneficii, cui sit annexa potestas clavium sine labe simonia.
- 60 Papa accipiens pecuniam pro collatione Canonatus, vel alterius beneficii simplicis an simoniam committat: latissime in utramque partem discutitur usque ad num. 137.
- 61 Referuntur authores pro opinione negativa.
- 62 Papa non involuitur simonia in his, quæ sunt simoniaca quia prohibita.
- 63 Simonia in his, quæ simoniaca sunt quia prohibita, non habet locum in Curia Romana.
- 64 Princeps non potest committere simoniam laicalem, & num. 115.
- 65 Lex Julia de ambitu non habet locum Romæ.
- 66 Canones non ligant Papam, sicut nec leges Imperatorem.
- 67 Simoniacum non est nisi vendere Sacramenta, aut principaliter, aut per connexionem.
Contrarium, n. 118.
- 68 Vasa sacra possunt licitè vendi, dummodò non pluri vendantur ratione consecrationis.
- 69 Tituli beneficiuales sunt de jure positivo.
- 70 Ecclesia Romana usque ad Urbanum I. dicitur absque redditibus vixisse.

- 71 Cardinalis Turrecremæ iudicium de opinione Canonistarum circa simoniam in beneficalibus.
- 72 Referuntur authores pro opinione affirmativa.
- 73 Papa ex causa limitat jus divinum, ejusque prohibitionem relaxat.
Declaratur, n.81.
- 74 Necessitas extrema eo redigit ut censeantur omnia communia.
- 75 Papa ex causa dispensat contra Evangelium.
Contrarium, n.81.
- 76 Dispensatio nulla fieri potest contra legem divinam, & n. seq. usq. ad n.84.
- 77 Dispensatio inferioris contra legem superioris justam causam requirit.
- 78 Dei voluntas, à qua lex divina proficiscitur, est immutabilis.
- 79 Papa ita se habet ad legem divinam, sicut quilibet privatus ad legem humanam.
- 80 Papa in lege divina non dispensat proprie, sed declarat eam in aliquo casu non obligare.
- 81 Interpretatio obsequi debet Evangelio; aliàs non est interpretatio, sed corruptio.
- 82 Usurarum crimen est prohibitum de jure divino, & super eo Papa non dispensat.
- 83 Necessitas extrema excusat à simonia, usura, & furto.
- 84 Simoniacus non est Pater dans pecuniam Sacerdoti nolenti aliter baptizare parvulum in extremis positum.
- 85 Res Ecclesie sunt Papa ut principalis dispensatoris, non autem ut Domini, & possessoris.
- 86 Docendi licentiam vendere an sit prohibitum, quia simoniacum.
- 87 Canoniatum vendens dicitur vendere jus eligendi Episcopum Canoniatu annexum.
- 88 Electio ex votis singulorum publicatis, & invicem collatis immediate producit.
- 89 Episcopi dispensant cum simoniacis in præambulis ad ordinem quoad penam juris positivi tantum.
- 90 Simonia in beneficalibus an excludatur ex eo quod vendantur fructus beneficii, seu præbenda, non autem beneficium, seu Canoniam, & n. seq. usque ad num. 114. & n. 113.
- 91 Instituire quid sit.
- 92 Præbenda an, & quando consistat in mera temporalitate, & cadat etiam in laicum.
- 93 Beneficio Ecclesiastico insunt Clericatus, & præbenda.
- 94 Beneficium quodlibet requirit saltem primam consuram.
- 95 Clerici vivere debent de patrimonio Jesu Christi.
- 96 Canoniam non datur sine præbenda.
- 97 Clericatus est de jure divino.
Clericatus quid sit, ibid.
- 98 Clerici officium in spiritualibus consistit.
Spiritualium auctor est Deus, ibid. & n. 120.
- 99 Spiritualis genus totum est materia repugnans venalitati.
- 100 Præbenda quid importet.
- 101 Jus stipendii spirituale est, & competit Clericis de jure divino.
- 102 Stipendium est quid temporale, sed Clericis divino jure debitum.
- 103 Clerico in collatione præbende non confertur novum jus; sed juri quod habet à Deo, determinatur ab Ecclesia certa possessio.
- 104 Præbende, seu stipendii determinatio est de jure positivo, & ex Constitutione Ecclesie.
- 105 Jus præbende, seu stipendii etiam determinati vendere prohibitum est quid simoniacum.
- 106 Præbenda ut res pure temporalis in se vendi potest.
- 107 Sed prohibetur vendi ratione connexionis cum Clericali officio.
- 108 Jus præbende est annexum Clericatu per identitatem vel quasi, & n. 123.
- 109 Beneficium est sequela officii, & sine spiritu illi non potest consistere.
- 110 Clericus potest beneficii sui fructus vendere, & locare.
- 111 Præbenda, seu fructus illius cur beneficiato vendi non possint.
- 112 Jus, & illius executionem vendere, paria sunt.
- 113 Præbendam vendere duplex est peccatum.
- 114 Cardinalis Cajetani iudicium de opinione Canonistarum in simonia beneficali.
- 115 Magistratus, & Officia laicalia vendere, an & quale sit peccatum.
- 116 Spiritualia in nullius sunt dominio nisi solius Dei.
- 117 Titulus Ecclesiasticus est spiritualis potestas ad actus spirituales exercendos.
- 118 Actus omnes spirituales lege divina prohibentur vendi.
- 119 Ministrum Templi pro pecunia instituire simoniacum erat in lege veteri.
- 120 Spirituali formaliter accidit, ut habeat causam spirituales divinam.
- 121 Jus patronatus transit vendita Villa, vel Castro cum universitate bonorum.
- 122 Nec super ipso cadit venditio directe, vel indirecte.
- 123 Venditio beneficii Ecclesiastici an cadat directe super jure spirituali.
- 124 Spiritualitas qua sufficiat ad hoc ut spiritualium venditio sit prohibita quia simoniaca, & n. seqq.
- 125 Jus Canoniam spirituale est, & invendibile.
- 126 Tituli beneficales sunt ex se formaliter spiritualia, licet effective per Ecclesiam.
- 127 Jus positivum dupliciter consideratur.
- 128 Consecrationes aliquæ subtrahi possunt ab Ecclesia, sed quamdiu sustinetur repugnant venalitati.
- 129 Tituli Episcopatus sunt de jure positivi, & tamen vendi non possunt, sine labe simoniae.
- 130 Simoniaci in ordine gravius puniuntur, quam simoniaci in beneficio.
- 131 Pœna diversitas non probat in delictis diversitatem in specie.
- 132 Testamenti utriusque auctor est Deus.
- 133 Futurum, & præteritum non est in Deo.
- 134 Beneficium vendere habenti an equaliter sit simoniacum.
- 135 Beneficiati tenentur Ordines beneficiis annexos per se ipsos exercere.
- 136 Canonistarum opiniones de simonia in beneficiis expendantur.
- 137 Papa an possit simoniam committere in Hospitalibus, & aliis beneficiis, quorum executio concernit temporalia tantum.
- 138 Hospitalia, qua in titulum conferuntur, verè, & proprie sunt beneficia Ecclesiastica.
- 139 Administrationes Hospitalium, & officiorum temporalium possunt committi etiam laicis, & illas vendere non est simoniacum, nisi quia prohibitum.
- 140 Annata an in Curia Romana licite exigantur, & sine labe simoniae.
- 141 Simoniaci an sint dantes pecuniam Papa pro collatione beneficii, & n. seqq. usq. in fin.
- 142 Ligari, vel absolvi à seipso nemo potest.
- 143 Correlativa in eodem subiecto esse non possunt.
- 144 Episcopus ludens cum subdito non ligatur pœna excommunicationis suo statuto contra ludentes imposta.
- 145 Papa faciens actum prohibitum, super quo potestatem habet dispensandi cum inhabili, censetur tacite dispensare.
- 146 Correlativorum natura est ut concessio uno, censeatur concessum, & aliud.
- 147 Dispensare non censetur inferior à Papa faciendo actum suæ constitutioni contrarium.

CUM pridem. Non valet pactum, per quod Ecclesiasticum beneficium debet pecunia resignari. Hoc dicit: Dividitur in duas partes. Prima narrat factum, sub quo continetur processus causæ, partium transactio ipsius rei probatio, Papalis ordinatio, & intercessio. Secunda dat Judices, ibi; *Ceterum*.

Glossa in ver. *Illicite pactionis*, quaerit an auctoritas Papæ excuset à Simonia, & ponit insignem distinctionem, qua utuntur passim Canonistæ in hac materia. Quædam enim, inquit, sunt prohibita, quia simoniaca, ut vendere Sacramento, & hujusmodi spiritualia, quæ damnantur in veteri Testamento, & Simoniaca sunt in sui natura: & in his non excusat auctoritas Papæ. Quædam verò sunt

sunt simoniaca quia prohibita, quæ scilicet per Constitutionem Ecclesiæ simoniam inducunt: & in his Papæ autoritas excusat, quia potest in talibus dispensare. In his dictis glossæ implicite continentur plura dubia. Et quia materia gravissima est, & valde à Doctoribus controversa, eam expediam per sequentes questiones.

Prima est, an distinctio glossæ sit in se vera, & conveniens.

Secunda est, an accipere pecuniam pro collatione beneficii sit prohibitum quia simoniacum, an è converso.

Tercia an sit possibile ut Papa involvatur crimine simonia.

Quarta an Papa recipiendo annatas in beneficiorum collationibus simoniacum committat.

Quinta, & ultima an dantes pecuniam Papæ pro collatione beneficii sint simoniaci.

2 QUÆRO igitur primò juxta ordinem propositum, an supradicta distinctio, videlicet quedam sunt prohibita quia simoniaca, quedam simoniaca quia prohibita, sit in se vera, & sacris Regulis, & Canonicis Constitutionibus consentanea.

3 Petrus Brixienfis in *repert. in ver. Simonia*, refert se vidisse hujusmodi distinctionem improbari à Theologis Parisiensibus, eamque quod secundum membrum distinctionis: (Nam de primo non est dubium) refellit Thom. Campeg. in *tract. An Papa labem Simonie incurere possit*, num. 2. tom. 15. *Tractatum*, part. 2. fol. 531. ubi ait sibi non placere prædictam distinctionem glossatoris quamplures plus nimis faventes, ne dicam adulantes Romano Pontifici, sequuntur. Et illam acriter impugnat Durand. lib. 4. *sentent. distinct. 25. quest. 5.* nullam admittens simoniam contra jus merè positivum infra scriptis fundamentis.

4 Et primò. Circa illud, quod non est in se malum, nisi quia prohibitum, non contingit peccati nisi peccato simplicis inobedientiæ, quia in talibus tota ratio peccati est ex transgressione prohibitionis. Ergo nulla sunt simoniaca nisi ex sui natura sint talia, quia ex prohibitione juris non possunt esse, nisi in sola inobedientia.

5 Secundò simonia est venditio rei Spiritualis pro temporali; sed prohibitio juris naturas rerum non mutat, ut de temporali facit spirituali, aut è converso. Ergo ubi non est simonia ex natura rei, non potest esse ex prohibitione juris.

6 Tertiò id probat exemplo: nam comedere pluries in die non est ex se illicitum, sed tantùm ex prohibitione juris in diebus juniorum: sed qui tunc comedit pluries in die non peccat nisi peccato inobedientiæ. Ergo, &c.

Quartò; similiter mentiri jocose est peccatum veniale: si autem additur præceptum Prælati ne quis mentiatur jocose, tunc mentiendo non additur mendacio simplici nisi peccatum solius inobedientiæ, & sic est in omnibus, quia prohibitio hominis, vel juris non addit nisi inobedientiæ peccatum.

Sed his non obstantibus non videtur recedendum à proposita distinctione glossæ Bernardi hic, quam etiam ponit glossa Vincentii, quæ est clavis in materia, & quotidie à Doctoribus allegatur in *cap. Ex parte, il primo, in ver. Dimittere, supra de offic. deleg.* Item glossa Joannis Theutonici in *cap. Salvator, in ver. Judicio*, 1. *quest. 3.* & eam sequuntur Raymun. & Goffred. in *Summis suis*. Innoc. in *cap. Tu nos, in ver. Culpabiles, infrà de Simon.* Henric. Boich. in *cap. 1. in princ. Ne Præl. vices suas*, qui perperam ab aliquibus allegatur pro contraria sententia: nam etsi in oppositum recitet verba S. Thomæ; tamen postea subdit hanc distinctionem posse sustineri de jure. Cui etiam adherent in *cap. fin. de Simon.* Holt. num. 9. Joan. Andr. in *gloss. ult. num. 7.* & alii communiter, Jo. de Anan. in *cap. 1. n. 7. vers. Et hic concordant opiniones, eod. tit. Felin. in cap. Ad audienti am, il secondo, num. 3. vers. Quod autem dicta conventio, de rescr. Alexand. conf. 93. Repetitus, n. 7. vers. Nec obstat, lib. 6. ubi Addentes in *ver. Ecclesiæ*, dicunt ita tenere Canonistas omnes, licet excipiant Henr. Boich. & non benè, & Abb. in *repetit. cap. Extirpanda, §. Qui verò, nu. 53. de praben. & in d. ca. p. Ex parte num. 5.* ubi non improbat distinctionem ipsam, sed exemplum in beneficialibus, ut inferius parebit. Sequitur Turrecrem. in *cap. Latorem, n. 5.* & ibi etiam Præposit. nu. 12. *vers. in oppositum, 1. q. 1.* ubi testantur ita distinguere communiter scribentes in jure Canonico, & famosiore, Silv. in *ver. Simonia Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.**

na, n. 4. & ex recentioribus Theologis Sor. lib. 9. de just. & jur. q. 5. art. 2. ubi affirmat distinctionem gl. in d. c. Ex parte, solemnem esse doctoribus Canonici Juris, quin verò & multis Theologis, & Greg. de Valent. t. 3. disp. 6. q. 16. punct. 5. dicens eandem distinctionem communiter à Doctoribus Juris, & Theologia receptam fuisse. Allegantur etiam pro hac sententia à Turrecrem. ubi sup. Alex. de Ales in *secunda sent.* Petrus de Tharentasia in 4. Ultricus in *summa sua*; Petrus de Palude in 4. quos affirmat se vidisse; subditque valde durum esse illos, & alios, quos citat, ita faciliter damnare, eum multi eorum fuerint tam in jure Divino, quam Canonico illuminatissimi.

Et quidem quoad primum membrum hæc distinctio est manifesta, quia certum est vendere gratiam, Sacramenta, & alia id genus in se simoniacum esse, & prohibitum jure divino, & naturali. De jure divino, autoritate scilicet novi, & veteris Testamenti, patet Matth. 10. ubi enumeratis donis supernaturalibus Spiritus sancti, subdit Christus: *Gratis accepistis, gratis date.* Et Joann. 2. in figuram ejus flagello eiecit de Templo ementes, & vendentes columbas. Et per Columbas, Spiritum sanctum, & jusque dona designavit, prout hanc autoritatem interpretatur Alexander II. in *cap. Ex multis 1. quest. 3.* & Gregor. in *c. seq. & Nazianzenus in cap. Qui studet, 1. quest. 1.* Idem patet Act. 8. ubi de Simone Mago, cui fuit simoniae auctor in novo Testamento. Cùm enim Spiritus sancti gratiam emere vellet, damnationis sententiæ a Petro audivit: *Pecunia tua tecum sit in perditione, quia donum Dei existimasti pecunia possideri: non est tibi pars, neque fors in sermone isto. Cor enim tuum non est rectum coram Deo. Penitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si forè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse.* Idipsum patet 4. Reg. 5. ubi de Giezi, qui vendidit Naaman Syro gratiam sanitatis, & hujus vitii auctor fuit in lege veteri, prout de utroque habetur in *c. Qui studet, 1. q. 1.*

De jure naturali similiter patet, quia vendere gratiam, & dona supernaturalia Spiritus sancti naturaliter habet plurimas inordinationes, & deformitates inseparabiliter annexas; tum ex parte Dei, cui atrox injuria infertur, ut in *c. Eos 1. quest. 1.* ubi dicitur: *Tolerabilior est impia heresis Macedonii, & sequacium, quam simonia. Illi enim servum Dei Patris, & Filii Spiritum sanctum esse delirando fatentur: simoniaci vero eumdem Spiritum sanctum efficiunt suum servum:* tum ex parte rei, quæ venditur, quæ cùm longè sit excellentior omni pretio temporali, *cap. Illud, & cap. Solite, de major. & obedien.* iniquè emitur, & venditur. Et huic præcipuo fundamento innititur sententia damnationis Simonis, quia existimavit donum Dei pecunia possideri, ut per Turrecrem. in *cap. Presbyter, num. 13. 1. quest. 1.* Qua ratione utitur Hormisda Papa in *Epist. ad Episcopos Hispanie*; tum denique ex parte ejus, qui vendit, qui cum non sit dominus rei spiritualis, sed dispensator, ut 1. ad Corinth. 4. c. *Fraternitatem, de donat. cap. Videntes 12. quest. 1.* non potest illam licite vendere, ut 1. c. *de usucap. pro empt.* Quas deformitates, & alias complures ponunt Theologi in 4. *distinct. 25.* S. Thomas in 2. 2. *quest. 100. art. 1.* Sor. lib. 9. de just. & jure, qu. 6. art. 1. & ex Canonistis Archid. in *cap. ultim. 1. quest. 7.* Et in hoc primo membro conveniunt glossæ præallegatæ, & unanimiter Doctores tam Theologi, quam Canonistæ.

Secundum verò distinctionis membrum, id est quedam esse simoniaca quia prohibita, pendet ex duabus inspectionibus. Prima est an Ecclesia potuerit ex sua prohibitione simoniae vitium inducere in his, quæ ex sui natura non sunt simoniaca. Secunda est, An re ipsa in aliquo casu constituere ut simoniacum esset, quod prius non erat.

Quoad primam inspectionem dicendum est Ecclesiam potuisse inducere hoc vitium etiam in his, quæ ex sui natura non sunt simoniaca, & ita efficere aliquid simoniacum quia prohibitum. Quod satis probatur exemplo; nam clarum est ex Constitutione Ecclesiæ posse nunc prohiberi aliquid gradum consanguinitatis, vel affinitatis, qui antea non sit prohibitus, Clem. *Eos, de consang. & affinit.* Hoc autem dato si quis copularetur carnaliter cum consanguinea in gradu noviter prohibito, proculdubio

non tantum peccaret peccato luxuriæ, & peccato inobedi-
 13 7.3. non faceret ante prohibitionem, cum incestus sit abu-
 sus Mulierum consanguinitate, vel affinitate junctarum,
 quæ uxores simpliciter esse non possunt, ut per D. Tho-
 mam in 4. *distinct.* 41. q. 1. *art.* 4. & in 2.2. *quest.* 154. *art.* 1.
 & patet in c. *Lex illa*, §. *Cum ergo*, *vers.* *Incestus est*, 36.
 q. 1. Potest enim Ecclesia efficere, ut carnalis copula sit lici-
 14 7.1. ta, vel illicita secundum diversa tempora in diversis
 gradibus consanguinitatis, vel affinitatis, ut in *cap. Non
 debet*, de *consanguin. & affinit.* quia ut inquit S. Thomas
 apud Turrecremat. & Præpos. *locis citatis*. *Sicut officia hu-
 mana legibus humanis determinantur; ita contractus, &*
officia spiritualia lege Ecclesie. Hæc ille. Et ad idem pro-
 positum in 2.2. *quest.* 154. *art.* 9. *ad tertium*, docet perso-
 nas, quæ non conjugantur secundum seipsas, sed per or-
 dinem ad patentes, non habere ex se ipsis indecentiam,
 sed variari circa decentiam, vel indecentiam secundum
 consuetudinem, & legem humanam, vel divinam. Non
 igitur mirum si in officiis Ecclesiasticis ex prohibitione
 juris fiat aliqua mutatio, *cap. Miramur*, de *serv. non or-
 dinan. cap. Cum olim*, de *cleric. conjug.* ut quod non erat
 prius si modo simoniacum. Sicut ex prohibitione juris
 constituitur aliqua species peccati, quæ talis non erat ante
 prohibitionem. Quæ assertio clarius etiam patebit ex res-
 15 35. ponsionibus ad argumenta Durandi, de quibus *infra*. n. 22.
 Quoad secundam inspectionem similiter dicendum est
 Ecclesiam in aliquibus re ipsa statuisse, ut simoniacum
 esset, quod prius non erat. Quod probatur rationibus, &
 auctoritatibus inferius adductis in 2. & 3. *questione*: nam
 eadem fundamenta quæ probant simoniam in beneficiis
 esse prohibitam ex Constitutione Ecclesie tantum; &
 idè auctoritate Papæ hoc vitium purgari posse; æquali-
 16 36. ter probant quædam esse simoniaca quia prohibita. Spe-
 cies enim necessario infert genus, licet non comprehen-
 dat, c. *Pænale*, 14. q. 5. *cap. Auditis*, de *prescript. cap. 2.*
de Capell. Monach. l. Si quide earum, §. *Inter emptum*, ff. *De*
legat. 3. not. ab. Bart. in l. 2. §. Doli mali, ff. *De vi bonor. ra-*
 17 37. *ptor.* Nunc verò satis erit afferre aliquod exemplum simoniam
 jure tantum positivo inhibita. Primum desumitur ex *cap.*
Salvator, 1. q. 3. ubi Urbanus Papa prohibet ne vendatur
 officium Oeconomi Ecclesie, aut Sacristæ, aut Protecto-
 ris, adducens Concilium Chalcedonense. Hæc enim of-
 ficia vendere non est contra jus divinum, aut naturale,
 quoniam nec personæ hujusmodi, aut res sunt per se sacre;
 nec eas Ecclesia facit sacras, sicut per consecrationem facit
 Sacerdotes, Tempa, & vasa. Et ita tenet gloss. ibi
 in *ver. Judicem*, ubi post Hugon. concludit vendere, vel
 emere hujusmodi officia, & administrationes esse simo-
 niacum quia prohibitum, non idè prohibitum, quia fuit
 ante simoniacum, & sequitur Hostiens. in *d. c. Ex parte*,
 il. 1. *num.* 5. *vers.* *Quædam verò*, de *offic. deleg.* & Sor. *lib.* 9.
 de *just. & jure in præ illeg.* 9.5. *art.* 2. *col.* 5. *vers.* *Sed interro-*
 18 38. *gando urges*, Aliud exemplum est in permutationibus be-
 neficiorum, vel in resignatione præbendæ cum pacto
 solvendi pensionem sine auctoritate Papæ, aut non reser-
 vato illius beneplacito: hoc enim non est in se simoniacum
 nisi quia prohibitum, c. *Quæsitum*, juncta *glos. de rer. per-*
mutat. c. Sicut unire, de *excess. Prælat.* & *cap. Prohibe-*
mus, de *conf.* & tenet Sorus *ubi supra*, Ratio est, quia per-
 mutare spirituale pro spirituali, præsertim si tale sit jure
 positivo tantum, non est contra jus divinum. Quod ex
 eo vel maximè deprehenditur, quod si hoc esset jure divi-
 no prohibitum, non posset Papa super his permutationibus,
 & reservationibus auctoritatem impertiri, & simo-
 niæ vitium purgare, sicut illius auctoritas non purgat vi-
 19 39. tium simoniam in venditione Sacramentorum, ut arguit
 Dec. in *c. Ex parte*, il. 1. *n.* 25. de *offic. deleg.* & tamen Ec-
 clesia passim admittit hujusmodi permutationes, & reser-
 vationes, ut in *d. c. Quæsitum*, in *cap. 1. de rer. permut. lib.*
6. & c. Nisi essent inf. de præben. & notant DD. in *c. Consti-*
tutus, de *relig. domib.* Et valere in his partium conventio-
 nes, & pacta super modo quem capiunt superiore tene-
 re in hujusmodi permutationibus quoad pensiones, dum-
 modò non paciscantur independentè à Superioris volun-
 tate, probavit ex Theologis Adrian. *quodl.* 9. *ad quintum*
principale, Silvest. in *ver. Permutatio*, 2. *nu.* 5. Sor. *lib.* 9.
 de *just. & jur.* 2. 5. *art.* 2. *col.* 6. *vers.* *Secundo id confirma-*

10. tur, & Gregor. de Valen. *tom.* 3. *disput.* 6. *quest.* 16. *punct.* 3.
 Et contrariam opinionem Host. & Joan. Andr. uti pericu-
 losam, & falsam refellit Abb. in *d. cap. Quæsitum*, *num.*
 10. de *rer. permut.* & Silvestr. *loc. cit.* Est enim periculosa,
 quia pauci sunt, qui prius ad invicem non habeant tra-
 ctatum: alioquin partes nunquam convenirent de per-
 mutatione coram Superiore, nisi à casu. Est etiam falsa,
 20 quia tractatus non includit deliberatum consensum, *cap.*
Tue de his que fiunt à Prælat. & melius in *cap. fin. de his que*
fiunt à major. part. Capit. & not. Abb. in *cap. Cum uni verfo-*
rum, *nu.* 2. de *rer. permut.* Imò partes non solum tractare
 21 possunt, sed etiam concludere sub expressa conditione, &
 reservatione, si Superiori placuerit; quia talis conclusio
 non est conclusio, cum suspendatur usque ad superioris
 consensum, ut tenet Silv. *ibid.* Sor. & Gregor. de Valen.
locis citatis.

Aliud quoque exemplum simoniæ jure Ecclesiastico tan-
 tum prohibita ponit Abb. in *c. Extirpanda*, §. *Qui verò n.*
 55. de *præben.* videlicet in beneficiis, quorum executio non
 concernit divina, sed administrationem temporalium
 dumtaxat, puta in Hospitalibus, quia hoc non est vendere
 donum Dei; sed dicitur simoniacum quia prohibitum ab
 Ecclesia, ut ibi per eum. Quod tamen intellige ut dicam
 infra *nu.* 137. Et in his exemplis, ac si quæ sint consimilia,
 satis salvari potest prædicta distinctio glossarum.

Non obstante objecta Durandi, de quibus *sup.* n. 3.

Ad primum enim respondetur negando assumptum. Imò
 22 enim transgressio illa aliud peccatum constituit, quam in-
 obedientiæ, quia in omni virtute medium conjecturatur
 non solum ex his, quæ per se incidunt, sed etiam quæ per
 accedens. Unde primi Parentes cum cibum veterum com-
 mederunt, peccatum commiserunt non solum inobedien-
 tiæ, sed etiam gulæ. Et ita hoc primum Durandi objectum
 solvit post Palud. in 4. Turrecrem. in *d. cap. Latorem*, *nu.*
 5. *vers.* *His habitis*, & post eum Præpos. *ibidem* n. 12. *in*
 23 *fine*, 1. *qu.* 1. Et probatur exemplo incestus, de quo *supra*
num. 12.

Deinde respondet ad objectum suum idemmet Durand.
 qui postquam improbativè prædictam distinctionem; quia
 tamen inquit, prædicta distinctio ponitur in jure, ne
 videatur tota ite reprobare dictum Juristarum, potest sic
 exponi videlicet, illud quod non est simoniacum de se, est
 simoniacum quoad prohibitionem, non quidem quoad
 culpam, quia illud, ut ipse ait, non potest esse culpa simo-
 niæ, sed quoad pœnam, quia faciens contra talem prohibi-
 tionem juris, eadem pœna punitur ac si esset verè simo-
 niacum. Contingit autem quandoque ut illa peccata simili
 23 nomine censentur, quæ simili pœna puniuntur. Faciunt
 quæ habentur in *l. Si quis servo*, C. de *furt.* & in *l. 1. ff. ad l.*
Cornel. de fals.

Tertiò loco responderi potest simoniacum ex prohibi-
 24 tione Ecclesie, licet non sit propriè tale, posse tamen ap-
 pelliari simoniacum similitudinariè ad eum planè modum,
 quo simonia dicitur hæresis in *cap. Presbyter*, in *c. Quis-*
quis, & in *c. Qui studet*, 1. *quest.* 1. quæ tamen non est hæ-
 resis propriè, si absit error intellectus, sed per quamdam
 similitudinem, ut post Alex. de Ales. Alber. Magn. Divum
 Thomam, & D. Bonavent. declarat Turrecrem in *d. cap.*
Presbyter, *num.* 3. *vers.* *Secunda conclusio*. Simoniacus
 enim talia operatur, ac si æstimaret dona Spiritus sancti
 posse pecunia possideri, Cæterum hæc duæ ultimæ solutio-
 nes videntur destruere distinctionem Juristarum. Unde
 non videtur recedendum à prima, cui etiam magis adhe-
 rent Turrecr. & Præpos. in *d. c. Latorem*.

Ad secundum respondetur secundum Petr. de Palude
 25 apud Turrecremat. & Præpos. *ubi sup.* etsi prohibitio juris
 non mutet naturas rerum; mutare tamen secundum rati-
 onem, ad hoc *l. 1. ff. De usufr. earum rerum, que usu*
confum. Quædam enim dicuntur spiritualia ex sola juris,
 vel hominis ordinatione, sicut omnia, quæ ex consecra-
 tione Ecclesiastica dicuntur sacra, ut Calices, & alia hu-
 jusmodi. Quidquid autem non habet sanctitatem, vel
 spiritualitatem, nisi ex statuto Ecclesie, potest per Pa-
 pam fieri non sanctum, vel spirituale. Quod tenent etiam
 26 Dyn. & Jo. Andr. in *reg. Semel Deo*, de *reg. jur. lib.* 6. per
 textum in *l. Continuus*, §. *penult. ff. De verbor. obligation.*
 Et sic sine labe simoniæ poterit emi, vel vendi amota illa
 spiritualitate. Præterea brevius responderi potest, quam-
 vis

vis prohibitio juris non mutet naturas rerum; tamen inducere novam speciem in actu peccati, ut in exemplo incestus de quo supra n. 12. Confert quod hic notat gl. nostra *In ver. Illicite passionis*, videlicet, Papa facit jus de eo, quod non est jus, c. *Hoc quippe*, 3. q. 6. & naturam rei immutare potest, ut l. 1. c. *de rei uxor. actio.* & ita simoniacum facere quod non erat prius. Consimilis gl. est in c. *Quanto in ver. Veri Dei*, de *transl. Episc.* in Extravag. *Execrabilis in ver. Vacare decernimus*, de *præb.*

- 28 Ad tertium respondet idem Petr. de Palude, & alii præallegati negando minorem. Imò enim qui comedit pluries in diebus jejunii, non solum peccat peccato inobedientiæ, sed etiam peccato intemperantiæ; sive gulæ; quia sobrietas attendit medium non solum pensatis circumstantiis, quæ sæpè occurrunt, sed etiam quæ tunc accidunt, quando agendum est, & sequitur Sot. *lib. 9. de just. & jur. qu. 5. art. 2. col. 6. vers. Unde ad primum Durandi argumentum*, ubi ait Ecclesiam dum abstinentiam quadragesimalem indicit, jejunium illud constituens in virtute abstinentiæ, & idè non solum ille contra obedientiam peccaret, qui jejunium ex contemptu frangeret; verùm & ille contra abstinentiam, qui non ex contemptu, sed præ gula id faceret. Unde eodem modo Ecclesia potest aliquem actum in vitio simoniæ constituere.
- 29 Ad quartum similiter respondet Paludan. & post eum Turrecremat. & ubi supra Præpos. negando minorem. Ajunt enim mendacium jocosum præcepto addit non solum esse peccatum inobedientiæ, sed etiam linguæ. Aliquando enim est duplex deformitas in peccato, sed una non est nisi alia supposita. Sicut surripere rem alienam in Ecclesia est duplex peccatum, scilicet furti, & sacrilegii, & tamen nisi fuisset furtum, non esset sacrilegium; quia accipere rem sacram in Ecclesia nullum est peccatum. Ita ubi loqui non est peccatum; si sit prohibitum, non solum est peccatum inobedientiæ, sed etiam linguæ, licèt non sit linguæ, nisi præsupposita inobedientia.
- 30 Secundò principaliter QUÆRO, An accipere pecuniam pro collatione beneficii sit simoniacum de jure divino, an verò ex Constitutione Ecclesiæ tantùm; & sic an vendere titulum beneficii sit prohibitum, quia simoniacum, an è converso.
- Pro solutione tres articuli sunt distinguendi. Primus est quid juris sit in beneficiis, quibus annexa est executio Ordinis, seu potestas Clavium. Secundus quid dicendum in Canonicatibus, & aliis beneficiis simplicibus. Tertius quid in Hospitalibus, quorum executio non concernit divina, sed administrationem temporalium dumat.
- 31 Quoad primum articulum, communis conclusio est vendere titulum beneficii, cui sit annexa executio Ordinum, seu potestas clavium, esse in se simoniacum, & jure divino prohibitum. Et ita concludit Abb. in *cap. Extirpanda*, §. *Qui vero num. 53. de præb.* & de communi opinione testantur in *cap. 1. de simonia*, Joann. de Anan. *post num. 7.* & Felin. *num. 2.* & Julius Clarus in *pract. crim. in §. Simonia*, *num. 5. vers. Quæro etiam*, & sequitur Redoan. in *tract. de simonia*, *par. 1. cap. 22. num. 8.* quidquid contra scripserit Cardinal. Jacob. de Concilio *lib. 4. art. 5.*
- 32 an in Papam cadat simonia. Et in hoc concordantes esse tam sacræ Theologiæ professores, quam Canonum interpretes, affirmat Thomas Campeg. in *d. tractatu*, *An Papa labem simoniæ incurrere possit in princ.* Probatur hæc conclusio, quia per titulum consimilium beneficiorum non tantùm conferuntur bona temporalia, sed etiam executio Ordinis, & Clavium. In ordinatione enim datur potestas Clavium in habitu. Et ita procedit decretum Concilii Tridentini in *cap. 15. in princ. sess. 23.* ubi Presbyteri dicuntur in sua ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipere. Sed non in actu. In institutione verò, seu collatione beneficii Curati tribuitur executio illius potestatis. Textus est apertus in *cap. Generaliter*, §. *Ecce sufficienter*, & in *cap. seqq. 16. q. 1.* & constat ex *dict. cap. 15. in vers. Nisi aut Parochiale beneficium*. Hæc autem executio est annexa Sacramento Ordinis. Ergo vendens executionem Ordinis, censetur vendere ipsum Ordinem & donum Dei, ut clarè probatur in *cap. 1. qu. 3.* Ubi Paschalis Papa. Si quis objecerit non consecrationes emi, sed res ipsas, quæ ex consecratione proveniunt; penitus desipere probatur: nam cùm corporalis Ecclesia, aut Episcopus, aut

Abbas, aut tale aliquid sine rebus corporalibus in nullo proficiat; sicut nec anima sine corpore corporaliter vivit: quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit, ubi gl. exponit verba illa, *Episcopus aut Abbas*, id est dignitas Episcopalis, & Abbatialis. Et concordat text. in c. *Salvator*, immediate sequen. Quamobrem dum quis vendit Ordinis executionem, quæ non provenit sine Ordine, ipsum Ordinem vendere intelligitur. Quod tenet gl. fin. in c. *Licet de pæn.* ubi cum textus damnet ab usum quorundam Archidiaconorum, qui à Vicariis pecunia exigebant, ut sibi permitterent in Ecclesia celebrare, & sic potestatem Ordinis exequi; gl. inquit, hoc erat simoniacum, cùm Ordo sit Sacramentum, cui adheret executio. Si ergo unum vendunt, & reliquum; & allegat præcitata jura, & illam gl. ad hoc reputat singularem Abb. in *d. §. Qui verò*, *cod. n. 53.* Item dum venditur Ordinis executio, videtur vendi donum Dei, & non Ecclesiæ. Ad hoc c. *Verbum de pæn. dist. 1.* Unde Ordinis executio dicitur Ordinis perfectio in c. *Qui perfectio nem*, 1. q. 1. Sed vendere ipsum Ordinem, seu donum Dei proculdubio est prohibitum, quia simoniacum, & damnatum in novo, & veteri Testamento, ut *cap. Qui studet*, 1. qu. 1. & *cap. Vendentes*, cum multis seqq. 1. qu. 3. & patet ex dictis supra *num. 7.* Ergo & vendere Ordinis executionem, & consequenter beneficium Curatum, in cujus collatione confertur Ordinis executio. Et hanc conclusionem esse claram dicit Præpos. in *cap. Latorem*, *numer. 16. qu. 1.* De curatis, inquit, & dignitatibus, clarum est, quod vendere talia de se est simoniacum, & jure divino prohibitum; & sic est prohibitum quia simoniacum: nam cum ver sentur principaliter circa Clavium executionem, & Sacramentorum ministracionem, c. *Cùm sit*, de *erat. & qual. cap. Licet canon. de elect. lib. 6. c. Cùm ab Ecclesiarum*, & c. *Si Sacerdos*, de *offic. ordin. cap. Cùm contingat*, de *foro competen.* clarum est, quod collatio talium transfert executionem spiritualium, & ad hoc fit collatio. Ergo si vendantur tales collationes, cùm talia beneficia multipliciter habent annexa dona gratiæ Spiritus sancti, dicitur prohibitum quia simoniacum. Et infra *nu. 17. vers. Secundo probatur*, dicit de se simoniacum esse vendere Sacramenta, vel principaliter, vel per connexionem, ut in beneficiis Curatis, quæ spiritualia dici possunt, quia propter Claves Ecclesiæ exercendas sunt instituta, & sunt curæ animarum connexa, & illud est principale verè, temporalitas est accessoria quasi dos ad matrimonium.

Sed adversus prædictam conclusionem Joann. de Anan. 37 in c. 1. *num. 7. vers. Sed contra*, de *simon.* insurgit duobus fundamentis. Primum est, quia textus in *d. c. Si quis objecerit*, 1. qu. 3. procedit in his connexis, quorum unum sine altero stare non potest. At potestas Clavium etiam in actu potest esse sine beneficio, ut patet in ordinato ad titulum patrimonii, qui de licentia Parochialis Presbyteri potest à peccatis absolvere, ut in c. *Omnis infra de pæniten. & remiss.* Et in Prædicatoribus, & Minoribus, qui similiter potestatem habent ligandi, & solvendi, licèt sint ordinati ad titulum paupertatis, ut in Clem. *Dudum*, de *sepult.*

Verùm hæc prima ratiocinatio non concludit, quia et si potestas Clavium in actu possit esse sine beneficio curato, ut in exemplis Joan. de Anan. tamen beneficium curatum esse non potest sine potestate Clavium. Unde cùm hanc potestatem necessariò habeat annexam, & sine illa stare non possit, consequens est ut in venditione beneficii parochialis censetur vendita etiam potestas Clavium, juxta textum in *d. c. Si quis objecerit*, & in c. *sequen.* quod est prohibitum jure divino.

Alterum fundamentum est, quia sicut concessio facta ab Episcopo omnis juris, quod habebat in Monasterio pro annua pensione octo denariorum, non est simoniaca, quamvis in illo jure sit connexitas spiritualitatis, & temporalitatis, ut est text. in c. *Constitutus*, de *relig. domib.* quia nimirum pecunia censetur data pro temporali, non pro spirituali, ut ibi per Doctores: ita quamvis in collatione beneficii sit connexa executio Ordinis, seu potestas Clavium: tamen pecunia non videtur data pro ipsa executione Ordinis, ut res potius valeat, quam pereat. Ita Jo. de Anan. cui ad stipulatur Dec. in c. *Ex parte*, *il 1. n. 27. de offic. deleg.*

Sed hoc argumento Jo. de Anan. nimis probat, quia concludit, ut sicut concessio illius juris facta auctoritate Episcopi pro pecunia non fuit simoniaca; ita non sit simoniaca collatio beneficii facta pro pecunia Episcopi auctoritate; quod tamen est falsum, & contra omnia jura, ut hic, & in c. Si quis Episcopus, & c. Quasitum, c. Ex multis, & c. Si quis dator, 1. q. 3. cum sexcentis similibus. Ac præterea conclusio Joan. de Anan. est extra terminos præsentis questionis, quia hic non queritur an sit simonia accipere pecuniam pro collatione beneficii curati; hoc enim supponitur tamquam indubitatum; sed queritur an sit simonia jure divino prohibita. Ad quod nihil facit text. in d. c. Constitutus. Præterquam quod ibi pensio non fuit imposita ex pacto, sed liberaliter data, ut ibi intelligunt DD. Et ita ad illum textum responder Felin. in d. c. 1. n. 2. vers. Sed contra istam conclusionem, de simonia: & Andreas Barbaria relatus à Decio loco citato.

Concludendum est igitur in hoc primo articulo vendere ritulum beneficii hujus generis esse prohibitum quia simoniacum, prout de Episcopatibus sunt jura clara in c. Si quis neque, & in c. Reperiuntur 1. q. 1.

39 Quoad secundum articulum, longè major est difficultas: nam plerique ex Canonistis sentire videntur vendere ritulum Canoniciatus, vel alterius beneficii cui non sit annexa executio Ordinis, seu potestas Clavium, non esse simoniam lege divina damnatam, sed constitutione Ecclesiæ dumtaxat, & hanc differentiam inter beneficia hanc potestatem annexam habentia, & non habentia, constituit, Abb. in c. 1. num. 6. de simon. & in d. cap. Extirpanda, §. Qui verò n. 53. 55. & 58. de præben. Et est communis distinctio, ut testantur Joan. de Anan. & Felin. & Clar. locis supracitatis, num. 31. Nititur autem hæc opinio ferè iisdem fundamentis, quæ in sequenti questione adducuntur ad probandum Papam posse accipere pecuniam pro collatione Canoniciatus, vel alterius beneficii simplicis sine labe simoniæ; eadem enim concludunt hoc non esse prohibitum quia simoniacum, sed simoniacum quia prohibitum.

Sed in oppositum adduco quinque textus, qui, ni fallor, irrefragabiliter probant accipere, vel dare pecuniam pro collatione Canoniciatus, vel consimilis beneficiis esse lege divina damnatum.

40 Primus textus est in cap. Ex multis 1. q. 3. qui est Alexandri II. ubi habetur: Chalcedonense Concilium unum ex principalibus simili pœna condemnat eos, qui Ecclesia beneficium interventu pecuniæ acquirunt, & eos qui sacram manus impositionem, per quam Spiritus sanctus confertur, mercari dignoscuntur; & utroque casu auctoritate inexpugnabili illos à beneficio, istos à sacro Ordine jubet expelli. Unde humani generis Redemptor omnes ementes, & vendentes de templo ejiciens, Cathedras vendentium columbas evertit, Nummulariorum effudit as: præcepti sui auctoritate denunciatis, & dicens: Nolite facere Domum Patris mei Domum negotiationis. Et paulò post subiicit textus: Sicut per Columbarum venditores designantur qui sacram manus impositionem vendere conantur; sic per nummularios Ecclesiastici beneficii venditores denotantur, qui Domum Dei, Evangelio teste, speluncam latronum faciunt: & tandem concludit: Quod si aliquis divinatorum præceptorum, & animarum salutis immemor præfatum beneficium Ecclesia iniqua cupiditate ductus, vendere, vel temerario ausu præsumserit; gradus sui, periculo eum, subjacere decernimus, & insuper terribili anathematis mucrone professus, (nisi respuerit) ab Ecclesia Dei, quam læsit, modis omnibus abscindatur. Hæc ibi. Pondera diligenter hunc Canonem, quia non restringit se ad beneficia, quibus annexa est potestas clavium; sed loquitur de beneficio indefinitè: ibi, qui Ecclesiæ beneficium. Et in specie de Canoniciatibus, & præbendis, ut patet in littera paulò post medium ibi, Ecclesiæ beneficium, quod quidam Canoniam, vel præbendam vocant. Neque enim tunc temporis Canoniciatus, & præbendæ habebant annexum ministerium Altaris: cum Alexander II. Author illius Canonis electus fuerit Romanus Pontifex anno Christi 1061. Decretum verò de sacris Ordinibus per Canonicos suscipiendis editum fuerit in Concilio Viennensi post annos ducentos, & quinquaginta sub Clemente V. ut in Clem. Ut ii, de atat. & qualis. & Host. in c. Extir-

panda, §. Qui verò, de præb. delideraverit illud decretum fieri, arg. c. Episcopus, & c. Jubemus, de consecr. dist. & c. Satis evidenter 96. dist. ut notat gl. in princ. d. Clem. Ut ii, Decretum verò de annexione sacrorum Ordinum Canoniciatibus, & portionibus Cathedralium Ecclesiarum, primò editum fuit à Concil. Trid. in c. 12. vers. Neminem, sess. 24. ponderando dictionem, deinceps, per quam patet illam fuisse novam Constitutionem, ut notat gl. in Clem. Eos in ver. Deinceps, de reg. Unde jure veteri Canonici non tenebantur sacros Ordines suscipere; sicut etiam advertit Præpos. in c. Latorem n. 17. 1. qu. 1. loquitur ergo prædictus Canon de beneficiis non habentibus annexum ministerium altaris, seu clavium, & tamen tripliciter decidit simoniam in his beneficiis esse prohibitam jure divino. Primò dum juxta definitionem Chalcedonensis Concilii dixit pariformiter damnari simoniacos, qui interventu pecuniæ prædicta beneficia acquirunt, & simoniacos, qui sacram manus impositionem, & Spiritum sanctum mereantur, quos jure divino damnari nemo ambigit, ut patet ex dictis supra nu. 7. Secundò dum decidit hujusmodi venditores sub nomine Nummulariorum damnari in lege Evangelica auctoritate præceptorum Christi, ex eo quod faciant domum Dei speluncam latronum. Tertio dum disertis verbis ait, prædictorum beneficiorum venditores, & emptores esse divinatorum præceptorum immemores, seu contemptores. Unde hic textus ita ponderatus apertissimè convincit simoniam esse prohibitam lege divina etiam in beneficiis non habentibus annexam Ordinis executionem, seu potestatem clavium. Nec refert quod Præpos. in c. Latorem, num. 30. vers. Nec obstat, 1. q. 1. ut evitet illius dispositionem, dicat locum Evangelii alias etiam interpretationes admittere, Quandoquidem interpretatio, quam ibi facit Alexander II. est necessaria, cum princeps Ecclesiæ, & Christi Vicarius possit Evangelium auctoritative exponere, & declarare, cap. Quoties 24. q. 1. can. Præceptis, 12. distinct. c. Majores, de Baptis. Extravag. Cum inter nonnullos, & in gl. in ver. Declaramus, de verbor. significat. Aliæ verò expositiones Doctorum sunt probabiles tantum, gl. in c. 1. in ver. Interpretatus de postul. Prel. dixi latè in c. Cum venissent, de jud. Præterea etsi verbis Christi alii quoque sensus tribuantur à contemplativis; tamen fateri oportet quidquid sub latitudine illius prohibitionis includitur, jure Evangelico prohibitum esse sive sit peccatum simoniæ, sive alterius speciei. Ac demum multiplicitas aliarum expositionum non excludit auctoritatem interpretationis, quam facit Papa in d. cap. Ex multis. Unde semper verum erit lege Evangelica damnari vendentes Ecclesiastica beneficia, cum in hunc sensum auctoritatem illam intelligat Romana Ecclesia. Ad hoc Conc. Trid. sess. 4. de edit. libror. c. 2.

46 Secundus textus est Urbani II. in c. Salvator, 1. q. 3. ubi consultus an vendere Ecclesiasticam rem, id est Ecclesiasticum beneficium, ut ibi explicat gl. in ver. Ecclesiasticum; sit simoniacum, ponit determinationem his verbis: hoc simoniacum esse patenter colligitur ex hoc quod Beatus Apostolus Petrus ait Simoni: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia existimasti donum Dei pecunia possideri. Donum quippe Dei est Spiritus sanctus, & donum Dei est res ipsi Ecclesiæ oblata. Et si bene animadvertis, Simon Magus, qui ad fidem fidei accessit, non Spiritum sanctum propter Spiritum sanctum, quo ipse erat indignus; sed ideò quantum in ipso erat emere voluit, ut ex venditione signorum, que per eumdem fierent, multiplicatam pecuniam lucraretur. Et paulò infra, Quisquis igitur res Ecclesiasticas, (que dona Dei sunt, quoniam à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur, que ab eodem gratis accipiuntur, & ideò gratis dari debent) propter sua lucra vendit, vel emit; cum eodem Simone donum Dei possideri pecunia existimat, & simoniacus est. Et inferius per rerum Ecclesiasticarum venditores intelligit eos, qui pecuniam ordinant, seu instituunt Archipresbyterum, Archidiaconum, Canonicum, Monachum, vel quemlibet Ecclesiasticum mancipatum officio. Et auctoritate Augustini probat prædictos esse venditores, seu emptores Columbarum, id est Spiritus sancti. Si igitur qui interventu pecuniæ instituunt Canonicos, & ita vendunt res Ecclesiæ, seu Ecclesiastica beneficia, incurrunt simoniam Simonis, & dona Dei, & Spiritum sanctum vendunt, quis neget eos incurrere simoniam lege divina damnatam?

- 47 Tertius textus est in *cap. Si quis dator, eod. caus. & qu-* ubi Gregorius: *Si quis dator, vel acceptor Dei Ecclesias, vel Ecclesiastica beneficia (quæ præbendas vocant) sub pecunia interveni susceperit. sive dando emerit, sive accipiendo vendiderit, à Simonis non excluditur perditione.* Concordat *cap. Non satis, de simonia*, quod est Concilii Turonensis, ubi prohibentur vendi Prioratus, & Capellanix qualibet Monachorum, vel Clericorum. Et in fine subnectitur: *Quisquis contra hoc decretum attentare præsumpserit, tam ille qui dederit, quam ille qui recepit, vel consenserit, partem se cum Simone non dubites habiturum.* Et consimilis textus in *cap. seq. quod est Concilii Lateranensis*, ubi damnat consuetudinem recipiendi pecuniam pro Episcopis, vel Abbatibus, aut quibuscunque personis Ecclesiasticis ponendis in sedem, vel Presbyteris introducendis in Ecclesiam, & concludit, *quisquis contra hoc venire præsumpserit portionem cum Giezi se noverit habiturum.* Ergo (ut inquit Turcrem. in *c. Latorem, num. 9. vers. Quinto, 1. quæst. 1.*) nisi talia emere, vel vendere fuisset damnatum lege naturali, vel divina in personis Simonis, & Giezi; quomodo posset esse verum quod ibi dicitur, nisi vendere, vel emere beneficia Ecclesiastica, seu præbendas esset peccatum ejusdem speciei, scilicet simoniæ, cum peccatis eorum? Quod si unum similibus individuum est lege divina, vel naturali prohibita omnia similia pariter sunt prohibita, quia idem de similibus omnibus iudicium, ut in *cap. Inter ceteras, de rescript. & in cap. inter corporalia, de translat. Episcop.* Si autem non sunt ejusdem speciei quomodo Constitutio Papæ, vel Concilii posset efficere, ut qui non peccavit eodem peccato, vel eadem specie peccati cum Giezi, vel Simone, debeat cum eis magis portionem habere, quam cum homicidis, aut cum eis similem damnationis pœnam incurtere; cum tamen non similiter cum eis peccaverit. Et tamen dissimilium causarum dissimiles debent esse effectus. Ad hoc *c. Legi, 16. q. 1. c. Sanè, de renunc. c. Pervenit, de fidejussor. c. Majores, vers. Si ad hoc, de baptis. c. Cùm non deceat, de elect. lib. 6. l. 1. C. de furt. l. inter stipulantem, ff. de verborum obligat.*
- 48 Quartus textus est in *c. Ex diligenti, de simon.* ubi præstatio homagii, & sic rei temporalis, seu muneris ab obsequio pro beneficio Ecclesiastico obtinendo, iudicatur simoniaca, & dicitur esse contraria divinis, & humanis legibus, ubi gloss. *in ver. Divinis*, exponit verbum illud, quia, hoc est contra vetus, & novum Testamentum, ut in *c. Qui studet, 1. quæst. 1.* ubi de Giezi, & Simone. Et quamvis gloss. primo loco ibi ponat aliam solutionem; tamen in illa non persistit, nec videtur bona solutio, ut ibi dixi in *2. notab.*
- 49 Quintus textus est, aliis omissis, qui pro hac parte induci possent, in *c. Presbyter, 1. quæst. 1.* ubi imponitur pœna Presbytero, qui per pecuniam obrinuit Ecclesiam. Et in fine subiicitur ratio; quia altare, & decimas, & Spiritum sanctum emere, vel vendere simoniacam hæresim est, fidelium nullus ignorat, concordat *cap. Altare, 1. qu. 3.* Et quamvis hæc non sit propriè hæresis, si absit error intellectus, ut per Innoc. in *c. Quoties, de simon.* & dixi supra *num. 24.* tamen sacri Canones non appellarent hoc crimen detestabili nomine hæresis, nisi esset lege divina damnatum.
- 50 Quæ sententia probatur etiam ratione: nam in simplici Canonicatu sunt duo, scilicet Officium ad quod aliquis mancipatur, ut in *Clemen. Ut ii, de atar. & qualitat. & beneficium temporale, quod inde percipitur.* Beneficium enim datur propter officium ad sustentationem Ministri, *cap. fin. de rescript. in 6. cap. Cùm secundum, infra de præb.* Illud autem beneficium non est aliud, quam quodam emolumentum temporale datum à fundatoribus Ecclesiarum, & aliis devotis personis, loco, & officio pro sustentatione Ministri, qui debet in loco officiare, *cap. Nemo, de consecr. distin. 1.* Instituire autem Ministerium pro tali officio; & pro tali loco pertinet ad Prælatus, cujus est iudicare de idoneitate Ministri, *cap. 3. de institut. cap. Conquerente, de offic. ordin.* Cardin. in *Clem. 1. in 6. quæst. num. 11. de sup. plen. negl. Prælat.* Sed quod institutus recipiat beneficium non est ex dono Prælatus, qui nihil juris habet in beneficio quod hoc, sed ex dono fundatoris, qui tale beneficium dedit Ministro in tali loco, & in tali officio, ut in *c. Salvator, 1. qu. 3.* Et hoc satis innuitur in *Authen. sanct. Epif-*
- cop. 8. Si quis Oratorium, collat. 9.* ubi expressè dicitur fundatores Ecclesiarum debere expretas ministrare Clericis, sed Clericos debere institui per Episcopum, & institutos debere observare, hoc est inservire Ecclesiis suis, & adimplere ministerium Ecclesiasticum. Ex quo sic arguitur. Dare spirituale pro temporali est simoniacum, & contra jus naturale, & divinum, ut patet ex dictis à *num. 7.* Sed vendere Canonicatum est dare spirituale pro temporali, quia ut dictum est, Prælatus non dat aliquid beneficium, nisi quia instituit ministrum loco, & officio; quæ quidem institutio est jus merè spirituale, quod ex se vendi non potest. Ergo est in se simoniacum & contra jus naturale, & divinum, Quo argumento utuntur Duran. & Petr. de Palude apud Turcrem. in *cap. Latorem, n. 8. vers. Tertia ratio, 1. quæst.*
- Præterea hæc sententia aliis etiam rationibus sulcitur, quas adducemus in quæstione sequenti *num. 86.* ad probandum Papam vendere non posse titulum Canonicatus, vel consimilis beneficii sine labe Simoniæ. Eadem namque rationes æquè concludunt hanc speciem simoniæ non esse prohibitam jure tantum positivo, cui Papa non subicitur, *cap. Præposuit. de concess. præb.* Unde authores ibi allegati *num. 72. & 114.* sunt etiam pro hac sententia.
- Tertiò principaliter QUÆRO, An Papa possit involvi crimine simoniæ.
- Hæc quæstio gravissima est, & perdifficilis ob multiplices rationes, & auctoritates quæ utrinque afferuntur. Sed ut clara secernantur à dubiis, plures casus sunt distinguendi.
- Aut enim queritur an Papa potuerit committere simoniam pro Papatu adipiendo. Aut queritur an possit illam committere post Papatum adeptum, & electionem canonicè celebratam.
- In primo casu manifestum est Papam pro acquirendo Papatu potuisse simoniam committere: textus est apertus in *c. Si quis pecunia, 79. distin. & notant Gemin. in cap. Pro humani, de homicid. lib. 6. & Præpos. in cap. Latorem, num. 6. 1. q. 1. & hodie est expressum in Constitutione Julii II. quæ incipit, Cùm tam divino, edita 19. kal. Februarii 1505. & ita intelligendæ sunt glossæ, quæ dicunt Papam posse de crimine simoniæ accusari, ut per Præpos. in *cap. Si Papa, 40. distin.* licet hic casus videatur extra terminos quæstionis, quia simoniacè electus non est Papa, nec est Apostolicus, sed Apostaticus, ut dicitur in *d. c. Si quis, & in præalleg. Constitutione Julii II.**
- In secundo autem casu subdistingue: nam aut queritur an Papa canonicè electus possit committere simoniam quoad pœnas juris positivæ; aut an possit illam committere quoad culpam. Quoad pœnam concludendum est negativè, quia Papa, sicut Imperator non ligatur legibus suis, vel Prædecessorum suorum quoad vim coactivam, ita ut incurrat pœnas suis Constitutionibus inflictas, *l. Princeps, ff. de leg. §. His ita, 25. q. 1. & scripsi latè in c. 1. de Constitutione.* Unde fit ut si Papa Clericum percoriat, non incidat in Canonem, *si quis suadente, 17. q. 4.* ut notat gloss. *unica in c. Nulli, infra, de sent. excom. & Gard. in c. Perpendimus, eod. tit.* Et ita in terminis simoniæ firmant in *c. Latorem, 1. q. 1. Turcrem. n. 3. & Præpos. n. 7. Silvest. post Petr. de Palude. in ver. Simonia, nu. 4. vers. Limitat etiam, Thomas Campeg. in d. tractatu, An Papa labem simoniæ incurtere possit, nu. 25. Cardin. Jacob. in tract. de Concil. lib. 4. art. 4. dicens idem esse si pœnæ sint impostæ per decreta Conciliaria, cùm Papa sit supra Concilium; & sequitur Redoan. in tract. de simon. part. 1. c. 22. n. 8.*
- Quo verò ad culpam & peccatum tres casus sunt distinguendi.
- Primus casus est in his, quæ ex sui natura principaliter sunt simoniaca, & damnata in novo, aut veteri Testamento, ut vendere gratiam, sacram manus impositionem, & alia id genus. Et pro his si Papa, quod absit, pecuniam reciperet, proculdubio simoniam committeret sicut quilibet alius, & tanto gravius peccaret, quanto præ altitudine dignitatis cæteris omnibus præeminet. Hæc conclusio est, S. Thomæ, Alberti Magni, Ulrici, Durandi, Petri de Palude, Turcrem. & aliorum, de quibus *infra ann. 84.* Et eam ponit glossa hic *in ver. illicita passionis.* Item alix glossæ, & Doctores supracitati *n. 6. vers. Sed his non obstantibus*, dum firmant Papam posse involvi crimine simo-

simoniae in his, quae prohibita sunt, quia simoniaca. Eandem sequuntur Host. & communiter Doctores in c. 1. de *simonia*. Et ita in hoc conveniunt Theologi, & Canonistae, ut testatur Silvest. in ver. *Simonia* n. 4. Et ita etiam omnes fateri affirmat Dec. in d. c. *Ex parte il primo*, num. 26. de *offic. deleg.*

58 Et clarè probatur, quia quisquis facit contra legem, cui subjectus est, peccat, c. *Qui peccat*, 23. q. 4. Sed Papa absque dubio est subjectus legi naturali, & divinae. Imò illam usque ad animam tueri debet, cap. *Sunt quidam*, 25. q. 1. cap. *Memor*, 24. qu. 1. & notatur in cap. *Sicut* 15. *distin.* Ergo si contrà faciat, peccat, ut in cap. *Si Papa* 40. *dist.* Peccatum enim est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem aeternam, ut diffinit Augustin. *lib. 22. contra Faust.* c. 24. in *prin.* & explicat S. Thomas in 1. 2. q. 71. art. 6. & in 2. *sentent. distin.* 22. art. 2. Sed vendere Sacramenta, & huiusmodi est simonia contra legem naturalem, & divinam, ut in cap. *Qui studet* 1. *quest.* 1. & ostensum est supra num. 7. & 9. Ergo si Papa contrafaceret, proculdubio simoniam committeret.

59 Secundus casus est in his, quae in se simoniaca sunt, non quidem principaliter, sed per connexionem; ut vendere beneficia, quibus annexa est Ordinum executio, seu potestas Clavium, & in his similiter concludunt ferè omnes Papam posse involvi crimine simoniae; & de communi opinione testantur Doctores, quos citavimus supra num. 31. Et probatur eodem argumento, de quo in casu proxime procedenti: nam cum aequè sit prohibitum lege naturali, & divina vendere Sacramenta, ac vendere beneficia, quibus dispensatio Sacramentorum, & potestas Clavium annexa, est, ut probatum est in *precedenti* qu. n. 32. Consequens est ut sicut Papa simoniacus esset si venderet Sacramenta ipsa, ita etsi venderet huiusmodi beneficia utroque enim casu faceret contra legem naturalem, & divinam.

60 Tertius casus, & quidem valdè dubius est in Canonicaribus, & beneficiis simplicibus: nam plerique ex Theologis discrepant à Canonistis, nec Canonistae conveniunt inter se. Prima sententia est eorum, qui opinantur Papam in his beneficiis simoniam non committere. Et ita, licet valdè succintè, firmat Cardin. in c. ap. 1. num. 2. de *simonia*, ubi tenet Papam posse vendere titulum beneficii sine labe simoniae, licet subdat; res tamen est mali exempli, & deberet Curia abstinere, & boni Pontifices abstinere, cap. *Cum ab omni*, de *vita, & honest. Cleric.* & dicit Abb. in cap. *Extirpanda*, §. *qui vero*, nu. 53. de *præben.* se non reperisse hanc quaestionem expressè per alium tractam. Sed verè multò ante Cardin. Zabarellam hoc tenuit Henric. Boich. in cap. 1. in *prin.* *Ne Prælat. vices suas*, ubi concludit Papæ auctoritatem excusare à simonia in his, quae sunt simoniaca quia prohibita, sicuti est vendere, vel emere titulum beneficii Ecclesiastici. Idemque probavit in d. cap. 1. de *simon.* Joan. de Lign. relatus a Silvestro in ver. *simonia*, num. 4.

Et in specie Papam non committere simoniam si vendat titulum beneficii, cui non sit annexa potestas Clavium, dicunt communem esse opinionem Joan. de Anan. Felin. & Jul. Clar. citati in *preced. quest. num.* 31. plenè idem Felin. in cap. *Ex parte, il primo*, num. 1. *vers.* *Dicunt hic Moderni*, de *offic. deleg.* ubi eandem sequitur, & dicit communem. In qua etiam post multa tandem residet Præpos. in cap. *Latores*, 1. qu. 1. à nu. 28. ubi similiter eam communem esse testatur, quibus etiam non immeritò adscribi

62 possunt Doctores omnes, qui generaliter asserunt Papam non involvi crimine simoniae in his, quae sunt simoniaca quia prohibita, & exemplificant in beneficialibus, ut post multa concludit gloss. *hic in ver. illicitæ passionis*. Host. in cap. *fin.* num. 9. & ibi etiam Joan. Andr. num. 7. de *simon.* Alexand. *conf.* 93. repetitus num. 7. *vers.* *Nec obstat*, lib. 6.

63 Et passim alii. Et eisdem sententiae sunt etiam illi, qui affirmant in Curia Romana non habere locum simoniam in his, quae simoniaca sunt quia prohibita, ut emere, vel vendere beneficia, vel officia, si Papa sciat, & toleret. Inter quos recensentur Joan. de Lign. & Henr. Boich. *locis citatis*, Card. & alii in *dist. cap.* 1. de *simon.* quos tacito nomine referunt Joan. de Anan. *ibidem*, num. 7. *vers.* *Et multi alii dicunt*, & Abb. in *dist. §.* *Qui vero, sub num.* 53. & in cap. *Cum venissent*, num. 7. de *judic.* Et hanc esse communem opinionem testatur ibi Felin. *cal.* 1. *vers.* *In quan-*

tum Abbas, prout illum refert Apostilla ad Abb. in d. §. *Qui vero sub eodem num.* 53. in *ver.* *Non habet locum in Curia*; licet Felin. ibi nihil loquatur in hoc proposito, prout etiam advertit Clar. in §. *Simonia*, nu. 6. *vers.* *Item quæro*, qui tamen tenet cum prædictis non committi simoniam in Curia Romana, cum sit ibi præsentè Pontifice tolerata. Et hoc dicit tenendum esse Silvest. in ver. *Simonia*, num. 4. *vers.* *Imò secundum aliquos*, licet revera Henric. Boich. & ante eum Host. in *eodem cap.* 1. *Ne Prælat. vices suas*, non loquantur de tolerantia, sed dicant in Curia Romana non committi simoniam, dummodò fiat Principe autorizante, & sciente. Et de auctoritate Papæ similiter loquitur glossa nostra, *Cassador. decis.* 2. *sub tit. de simon. & Redoan. de simonia*, part. 1. cap. 25. num. 27.

64 Probatur primò hæc sententia, quia non minus est Dominus Papa in spiritualibus, quam Imperator in temporalibus imò plus, arg. cap. *Solita*, de *major. & obed. & cap. Cum ad verum*, 96. *dist.* Sed quia omnia sunt Principis, ipse non potest committere simoniam laicalem, quæ puni- 65 tur per leg. *Jul. de ambitu*, ut patet in l. 1. ff. ad leg. *Jul. de ambitu*, quia scilicet dignitates Urbis per Principem conferuntur. Ergo nec Papa committit simoniam spiritualem, conferendo beneficia Ecclesiastica. Quo argumento uti videtur glossa secunda in c. *fin.* 1. qu. 6. & apertius Henric. in cap. 1. *Ne prælat. vices suas*, & passim Doctores asserentes simoniam non habere locum in Curia Romana, sicut ibi locum non habet lex *Julia de ambitu*.

66 Probatur secundo quia quod non est ex sui natura simoniacum, sed tantum ex juris prohibitione, non ligat Papam, quia statuta Canonum Papam non adstringunt, sicut nec leges Imperatorem, l. *Princeps*, ff. de *leg. cap. Cuncta per Mundum*, 9. qu. 3. §. *His ita* 25. qu. 1. Sed conferre simplicem Canonicatum, cui non sit annexa cura animarum, nec sacer ordo, non est ex sui natura simoniacum, sed solum ex juris prohibitione. Ergo & Minor 67 probatur, quia nihil videtur in se simoniacum, nisi emptio, vel venditio Sacramentorum vel principaliter, ut patet per illud quod legitur *Actor* 8. unde radix simoniae processisse videtur; Simon enim, à quo simonia dicta est, pro pecunia voluit emere gratiam conferendi Spiritum sanctum, quem videbat visibiliter dari in sacramento confirmationis per impositionem manuum Apostolorum: vel per connexionem, ut in beneficiis Curatis, quæ spiritualia dici possunt, quia propter Claves Ecclesiae exercendas sunt instituta, & potestatem Clavium habent annexam, ut probatum est *supr.* n. 31. sed in simplici Canonicatu sine cura nulla est obligatio ad susceptionem, vel administrationem Sacramenti, ut ostensum est in *prac.* q. n. 43. ergo emere, vel vendere huiusmodi beneficium non est in se simoniacum.

Probatur tertio, quia quando spirituale, & temporale sunt connexa; licitum est ex venditione temporalis transferre spirituale, dummodò pretium non augeatur, ut patet in cap. *Cum seculum*, & in c. de *jure, infra de jurepat.* Sed in simplici Canonicatu sunt connexa spiritualia cum temporalibus, scilicet officium, seu Canoniam cum præbenda, cap. *Tua nos*, de *simonia*, gloss. in cap. *Cum M.* in *ver. ad vacaturas*, supra de *constitut.* Ergo cum præbenda posset vendi circumscripta prohibitione juris positivi, cui Papa non subicitur, cap. *Proposuit, de concess. præben.* Si Papa vendat præbendam, videtur cum ea posse licitè transferre Canonicatum, dummodò pluris non vendatur præbenda propter Canoniam.

68 Probatur quarto, quia non minus spiritualia sunt antecedentia ad Sacramenta, quam sequentia. Sed antecedentia ad Sacramenta, ut vasa sacra, possunt licitè vendi, dummodò non pluris vendantur ratione consecrationis, ut patet in eo quod legitur, & noratur in cap. *Hoc jus orrethum*, 10. qu. 2. Ergo quodcumque beneficium Ecclesiasticum cum sit consequens ad Sacramentum, vel natum sequi, potest licitè vendi, dummodò non pluris vendatur ratione spiritualitatis.

Et confirmatur, quia merè spirituale nullo modo vendere licet, temporale omninò vendi potest. Ergo quod est partim temporale, & partim spirituale, ut Canonicatus cum præbenda, potest licitè vendi, seclusa juris positivi prohibitione, cui ut prædixi, Romanus Pontifex non est subiectus.

Probatur quinto, quia illa, quæ non fuerunt instituta 69

- tempore Apostolorum, non videntur prohibita vendi nisi ex prohibitione juris positivi. Sed tituli beneficiorum Ecclesiasticorum, ut Decanatus, Archipresbyteratus, &c. non fuerunt tempore Apostolorum, sed postea videntur inducta ex institutione humana, cap. 1. & 2. 22. dist. cap. Olim, 95. dist. cap. In illis, 80. dist. cap. 1. 86. dist. Abb. in sua questione prima num. 4. colum. 3. vers. Nam tituli beneficiales. Et patet ex eo quia in primitiva Ecclesia erant Pastores, & Ordines absque præbendis. Imò usque ad Urbanum I. Ecclesia Romana dicitur absque redditibus vixisse: quod latè prosequitur Præpos. in Summa 44. dist. & dixi in cap. fin. infra de pecul. Clericor. Ergo hujusmodi venditio non videtur prohibita, nisi juris positivi prohibitione, quæ non ligat Papam, ut in d. c. roposuit, de concess. præben. capitul. Non debet, de consangu. & affinit. cum concordan.
- 71 Hæ sunt rationes, quæ potissimum afferuntur pro dicta opinione, si tamen opinio, & non error dicenda sit, ut verbis utar Turrecrem. in d. cap. Latorem, nu. 9. vers. Respondeo dicendum, 1. qu. 1.
- 72 Secunda sententia est eorum, qui censent etiam Papam irretiri crimine simoniæ, si vendat titulum canonicatus, vel alterius beneficii simplicis. Cui videtur adhærere Abb. in cap. 1. num. 6. de simon. & in reper. cap. extirpan. de, §. Qui verò num. 55. & 58. de præben. dum firmat Papam esse inimmunem à vitio simoniæ tantummodò in Hospitalibus, & aliis habentibus tantum administrationes temporales: & eam expressè approbat, & pluribus tueretur Cardin. Turrecrem. in dict. cap. Latorem, in 3. quest. à num. 6. usque ad num. 10. quest. 1. Thomas Campes. in præallegat. tractatu, An l'apa labem simoniæ incurrere possit, Tractatum tom. 15. part. 2. fol. 531. Et pro eadem sunt gravissimi Theologi, quos citabimus infra num. 14.
- Afferuntur pro hac sententia textus apertus in c. Ex multis, 1. quest. 3. cui responderi non potest, ut inquit Felin. in cap. 1. num. 2. vers. Sed fortius urget, de simonia, & alia jura, quæ citavimus, & expedimus in præced. quest. à num. 40. usque ad num. 51. quæ irrefragabiliter probant vendere, vel emere titulum Canonicatus esse in se simoniacum, & jure divino prohibitum. Manifestum est autem etiam Papam Simoniæ labe posse inquinari, si vendat ea, quæ prohibita sunt quia simoniaca, cum faciat contra legem æternam, cui est subjectus, ut in cap. Si Papa 40. dist. & ostensum est supra num. 58.
- 73 Non me latet Felin. in cap. Ex parte, il primo, num. 1. vers. Utrum Papa involvatur, supra de offic. deleg. tripliciter respondere ad textum in dict. cap. Ex multis, & omnia secunda, & tertia responsione, quæ non attingunt punctum præsentis disputationis, de quibus egimus in cap. 1. num. 53. & 78. infr. Ne Præl. vices suas: principaliter respondet sic: Quamvis vendere titulum beneficii sit prohibitum jure divino, juxta textum in dict. cap. Ex multis, tamen ex causa limitat Papa jus divinum, & probatur efficaciter in cap. Salubriter de usur. ubi ex causa limitat prohibitionem usurarum, Ad idem cap. Gaudemus de divort. ubi ex causa dissolvit matrimonium consummatum inter Judeos, quibus dicta fuerunt illa verba, Quos Deus coniunxit, homo non separet: ut in cap. De infidelibus, de consangu. & affinit. Ad idem cap. Præsul, 2. quest. 4. ubi limitat legem divinam, In ore duorum, vel trium, &c. ut in cap. In omni, de testibus. Ad idem gloss. in cap. A nobis il primo, in ver. exemptus, de decim. ubi Papa limitat obligationem decimarum, quæ est de jure divino. Ergo potest dictam prohibitionem simoniæ firmatam in universalis Ecclesia limitare respectu Apostolica Sedis; Et in dubio in eo præsumitur causa secundum omnes in cap. Quæ in Ecclesiarum, de Constitut. & hic est apparenis: nam cessante hujusmodi redditu, qui maximus est, attenta hodierna Tyrannide, Sede Apostolica contemneretur. Hæc ille. Et idem ferè voluit Præpos. in cap. Latorem, num. 17. 1. quest. 1. ubi in proposito simoniæ dicit Papam ex causa posse quandoque relaxare etiam prohibitiones juris divini, & notatur in cap. Læctor, 34. dist. & per Innocent. & alios in dict. cap. Quæ in Ecclesiarum. Unde videmus in præcepto, Non furtum facies: quod habet prohibitionem juris divini, hujusmodi prohibitionem relaxari in casu extremæ necessitatis, cap. Si quis propter necessitatem, de furt. Nam talis necessitas eo redigit, ut censeantur omnia communia; ita stante causa, ut inquit Præpos. Papa censetur redigere temporalitatem, ut protunc non sequatur beneficium, sed sit separata pro illo usu. Hæc & alia plura in materiis potestatis Papæ contra jus divinum cumulant Host. in Summa de re scriptis, §. Quas vices, vers. Potest autem, & seq. Joan. Andr. in cap. Actus legitimi, num. 5. in fin. vers. In contrarium allegatur in Evangelio, de regul. juris lib. 6. Petr. de Anchar. consil. 373. Revocatur in dubium, & conf. 239. Parum dubitationis, & Dec. conf. 108. In præsentis consultatione, & adde Innocent. in cap. Cum ad monasterium, num. 3. infra de statut. Monach. ubi dicit Papam ex causa posse dispensare contra Evangelium. & cum sequuntur ibidem Host. num. 3. vers. Dicunt etiam, Joan. Andr. sub num. 29. vers. Refert etiam Innocentius, Butt. eodem num. 29. vers. Nuncquid autem Papa, & alii complures.
- Verùm hujusmodi propositiones, quas ubique infarciant Canonistæ, de dispensatione & limitatione juris Divini, nisi declarentur, repugnant sacris regulis, ut patet in cap. Sunt quidam, & in duobus cap. seqq. 25. quest. 1. & 5. dist. in princ. in cap. Super eo, de usur. in cap. Litteras, de restit. spoliat. & in cap. Cùm ad Monasterium, in fine de statut. Monach. Item repugnant Theologorum traditionibus, qui unanimi consensu docent contra divinas leges non admitti Romani Pontificis dispensationem. Ita S. Thom. quodlib. 4. art. 13. in corp. & ad 1. & in 4. distin. 15. quest. 3. art. 2. & in 1. 2. quest. 97. art. 4. ad 3. Turrecrem. in dict. cap. Sunt quidam num. 1. Sot. in 4. distin. 18. quest. 1. art. 5. & distin. 21. quest. 2. art. 2. & lib. 1. de just. & jure, qu. ultim. art. 2. Silvest. in ver. Papa, quest. 15. & 16. Navar. conf. 39. num. 16. de sponsal. in antiq. alias conf. 4. num. 16. de spons. impub. in novis. Covarr. de Sponsal. part. 2. cap. 6. §. 9. num. 4. Gregor. de Valen. in 1. 2. disputat. 7. quest. 4. punct. 6. vers. Et quod ad priorem, & quest. 8. punct. 4. vers. Dispensatio autem, & in 2. 2. disputat. 10. quest. 3. punct. 5. colum. 4. vers. Certum. ea, Suarez tom. 3. de Eucharistia, qu. 74. art. 2. disputat. 43. sect. 4. vers. Tertia sententia, & vers. Quinto potest, & alii passim.
- Nullitas autem dispensationis Apostolicæ in lege Divina surgit ex duplici capite. Primò ex defectu causæ, quia dispensatio inferioris contra legem Superioris ad sui validitatem requirit justam causam, cap. Et si illa, 1. qu. 7. cap. Mutationes, 7. qu. 1. cap. Ab excommunicatis, 9. quest. 1. & cap. Nemo, de elect. lib. 6. Archid. in cap. Licet Canon, num. 3. eodem tit. & lib. & docet S. Thom. in 1. 2. quest. 97. art. 4. Dixi in cap. fin. num. 6. de fil. Presbyter. At nulla causa subesse potest, quæ justificat dispensationem contra legem Divinam, quoniam illius conditor Deus omnes vidit casus, & causas, quæ sub lege illa poterant contingere, cap. Deus omnipotens, 2. quest. 1. cap. Novit, de judic. cap. Novit ille, de appellat. & divina voluntas, à qua lex æterna proficiscitur, est prorsus immutabilis, cap. Incommutabilis, 22. quest. 4. Ergo si aliquo casu Deus voluit legem obligare, justissimum est ut obliget, nec potest esse iustum, ut obligationem, & nexum hujusmodi relaxare possit quisquam mortalium, ut est textus in capitul. Quæ contra omnes, 8. distinct. Et consequenter dispensatio propriè, quæ scilicet legis vinculum relaxat, nullatenus cadere potest contra præcepta divini juris.
- Secundò nullitas dispensationis surgit ex defectu potestatis: nam ad legem Divinam ita se habet quilibet homo, sicut persona privata ad legem publicam, cui subjicitur, ut inquit S. Thom. d. quest. 97. art. 4. ad 3. Imò minor est proportio Pontificis ad legem Divinam, quam inferioris Prælati ad legem humanam, cap. 2. ad fin. vers. Nam inter creatorem, & creaturam, supra de Summ. Trinit. Sed in lege humana inferior non dispensat contra legem Superioris, cap. inferior, 21. dist. cap. Cùm inferior, de major. & obediens. Clem. Ne Romani, in princ. de elect. Ergo nec Pontifex contra legem divinam. Quo argumento utitur etiam Turrecrem. in d. cap. Sunt quidam, nu. 2. vers. Sexto sic, qu. 1.
- Unde quod dicunt Doctores nostri de dispensatione, & limitatione juris divini, non potest intelligi propriè prout dispensatio est juris relaxatio secundum ea, quæ notantur in §. Nisi rigor, 1. quest. 7. & id cap. Ut constitueretur, in gloss.

gloss. in ver. *Detrahendum*, 5c. *distinct.* & per Archid. in *cap. Licet Canon*, num. 3. de *elect. lib. 6.* sed intelligi debet pro juris divini declaratione, ut post Ricard. de *media Villa in 4. sentent. distinct. 38. quest. 9. art. 1.* declarat Cardin. in *cap. Cum ad Monasterium*, §. *Abbas*, num. 16. in *frā. de stat. Monach.* Potest enim Apostolicus declarare divinas leges in aliquibus casibus propter aliquas circumstantias non obligare, cum scilicet ex earum observantia, aut aliquid sequitur iniquum, aut majus bonum impeditur aliā enim cum pro interpretatione ad Deum recursus non pateat, non dedisset ipse Vicario suo sufficientem potestatem ad Ecclesiam gubernandam, quod erroneum esset asserere. Atque ita his casibus concedunt Theologi Summo Pontifici jus declarandi, non autem dispensandi, ut in specie S. Thomas in 2. 2. *quest. 54. art. 5.* ibi, non tollitur lex naturalis humana lege, sed declaratur Almain. de *potestat. Eccles. cap. 13.* Turrecrem. in *summa de Eccles. lib. 2. capit. 7. & lib. 3. cap. 53.* Silvest. post alios *dict. quest. 16. in fine.* Covarr. *variar. resol. libr. 3. cap. 13. numer. 9. vers. Fateor enim*, Soc. de *just. & jur. lib. 10. quest. 3. art. 1. & Vasq. in opusc. moral. in tract. de benefic. cap. 4. §. 2. dub. 1. num. 122. in fin.* Et in terminis declarationis intelligenda sunt exempla, quæ in oppositum adducunt Felin. & Præpos. *locis supradictis num. 73.* Nam in illis casibus Pontifex non relaxat, nec restringit, aut limitat legem divinam, sed illam declarat, ut in *cap. Licet, in fine, de testib.* Et ita etiam notat gloss. unica in *dict. c. Sunt quidam 25. quest. 1.* dum dicit Papam dispensare in Evangelio interpretando ipsum.

81 Quinimò Turrecrem. in eodem *cap. Sunt quidam num. 2. in fine*, affirmat nec valere, nec verum esse quod dicit gloss. præalleg. Quia, inquit, *interpretatio obsequitur, & obsequi debet Evangelio, aliā non esset interpretatio, sed corruptio. Interpretari quippè Evangelium ad sensum bonum, & Catholicum non contradicendo veritati fidei, & scripturæ sanctæ hoc licet Summo Pontifici, sed per hoc non dispensat in Evangelio, ut aliud dicat, quàm quod Dominus, & Evangelium dicit.* Hæc ille.

Quæ cum ita sint, si lex divina dicit simoniacum esse interventus pecuniæ beneficium dare, vel accipere, ut in superioribus probatum est: quomodo potest declarari Romanum Pontificem posse beneficium Ecclesiasticum vendere sine vitio simoniæ, quippè hæc non esset declaratio, seu interpretatio, sed potius inversio, & corruptio legis divinæ. Et sanè si ad dignitatem tuendam adversus hodiernam tyrannidem liceret Romano Antistiti accipere pecuniam pro collatione beneficii sine labe simoniæ, ut dicit Felin. liceret etiam ipsi accipere pecuniam pro gratia, & Sacramentis: & tamen admittunt omnes hoc Summo Pontifici non licere, ut ait Dec. qui propterea, licet multum succinctè, reprobat Felini rēspōsionem in *dict. cap. Ex parte, il primo num. 25. de off. deleg.* Item hac ratione liceret Apostolico ad dignitatem servandam accipere lucrum ex mutuo sine usuraria pravitate, & tamen hoc nemo Catholicus auderet affirmare. Idque non alia ratione, nisi quia usurarum crimen utriusque testamenti pagina detestatur, Et propterea super eo nulla fieri potest dispensatio, ut formaliter dicit textus in *cap. Super eo, de usur.* & notat gloss. in *cap. Ex parte, il primo, in ver. Dimittere, de offic. deleg.* quæ apertè dicit propterea Papam non posse super usura dispensare, quia in utroque Testamento prohibita est. Et idem notant Innoc. Host. Joan. Andr. & omnes in *capitul. fin. de simon.* Ergo idem dicendum de simonia, quæ similiter damnata est in novo, & veteri Testamento, ut in *dict. cap. Ex multis, & cap. Salvator, 1. quest. 3.* cum nulla sufficiens ratio diversitatis afferri possit. Atque ita diluitur responsio Felini. Inepta est etiam similitudo, quam ponit Præpos. *ubi supra, numer. 75*, videlicet: sicut in extrema necessitate non committitur furtum, ita nec Papa, qui ex causa accipit pecuniam pro collatione beneficii committit simoniam: oportet enim ut procedat similitudo utrinque constituere extremam necessitatem; & tunc posset sustineri, ut posuit in extrema necessitate sicut non committit furtum, ita nec simoniam. Quemadmodum

82 non committit usuram, qui in extrema positus necessitate promittit aliquid mutuanti ultra sortem nec

83 est simoniacus Pater nesciens baptizare, qui dat pecuniam sacrilego Sacerdoti aliter baptizare nolenti parvulum in extremis agentem, ut post Abb. in *cap. In Ecclesia, de simon.* Richard. & Cajetan. fusè probat Sorus *lib. 9. de justit. & jur. quest. 8 art. 1. colum. 8. vers. Ad primum igitur.* Sed extracausam necessitatis retorqueri potest argumentum Præpositi: nam ad dignitatem sustinendam utique non liceret furari, & juris divini prohibitionem relaxare, ut probatur in *dict. cap. Si quis*, cum ibi notat. per gloss. & DD. Ergo nec spiritualia vendere.

Atque hujus sententiæ est apertè S. Thom. in 2. 2. *quest. 100. artic. 1. ad septimum*, ait enim, *Papa potest incurrere vitium simonia, sicut & quilibet alius homo. Peccatum enim tanto in aliqua persona est gravius, quanto majorem obtinet locum. Quamvis ergo res Ecclesie sint ejus ut principalis dispensatoris; non tamen sunt ejus ut domini, & possessoris. Et ideo si reciperet pro aliqua re spirituali pecuniam ex redditibus Ecclesie, non caret vitio simonia. Et similiter posset etiam simoniam committere recipiendo pecuniam ab aliquo laico, non de bonis Ecclesie.* Hæc ibi. Et idem docuit in quarta *distinct. 25. quest. 3. artic. 3. ad 2.* in hæc verba: *Opinio illa erronea est (videlicet quæ adstruit apam non posse simoniam committere) si enim Papa pro aliquo spirituali munus acciperet, simoniam committeret, sicut & alius homo, quia in ipso Petro, cui Papa succedit, simonia vitium damnationem inchoavit in novo Testamento. Eiusdem sententiæ est Alber. Magn. itidem in quarta *distinct. 25.* ubi respondendo quæstioni sic ait: *In veritate bene puto quod Papa potest committere simoniam, nec videtur mihi hoc dubium quando vendit spirituale. Idem sensit Ulricus, seu Udalicus de Argentina Alberti Magni Auditor in sua Summa Theologia relatus à Turrecrem. & Præpos. in capitul. Latorem, 1. quest. 1.* ubi ait: *Dicunt quidam Papam non posse committere simoniam cum quacumque persona Ecclesiastica, quia nihil lucratur, cum omnes res Ecclesiarum sint sue. Sed stultum est hoc dicere; cum origo ipsius hæresis fuerit in voluntate ineundi pactum cum primo Papa, idest cum Petro etiam tunc temporis quando omnibus omnia erant communia; nec res Ecclesiarum sint Papæ, nisi sicut secundum leges omnia sunt Principis, scilicet ad gubernandum, non ad possidendum. Et si etiam secundo modo sint sue, tamen esset simonia, quia non possidet eas actu, sed sibi debentur cum voluerit accipere. Et qui debitori suo daret aliquod spirituale, ut recuperet quod suum est, simoniam committeret. Idem est ergo in proposito.* Hæc ille. Nec refert, quod multi Doctores declarent seu potius restringant, & limitent doctrinam S. Thomæ ut procedat in his tantum, quæ sunt prohibita quia simoniaca, non autem in his, quæ sunt simoniaca, quia prohibita, pro ut eam intelligunt Archid. Bellam. & Gemin. quos citat, & sequitur Præpos. in *cap. Non decet, numer. 6. 12. distinct.* Nicolaus de Ausmo in *supplement. Summæ Pisane in ver. Simonia 1. in fine.* Paul. in *Clem. 1. de Summ. Trinit. & Felin. in cap. Ad audientiam, il secundo, numer. 3. versic. Est verum quod B. Thomas de rescript. & Silvest. in ver. Simonia, num. 4. vers. Quarto queritur.* Quoniam esto hoc verum sit, tamen quod spectat ad rem præsentem, cum vendere titulum Canonicatus, vel alterius simplicis beneficii sit prohibitum quia simoniacum, ut probatum est in *præcedenti questione num. 40.* consequens est, ut si Papa pro collatione hujusmodi beneficii pecuniam accipiat, in sententia D. Thomæ non sit à simoniæ vitio immunis. Idque non obscurè docuit idem S. Thomas, *dict. quest. 100. artic. quarto*, dum ait beneficium Ecclesiasticum dici spiritualibus annexum quasi ab eis dependens. Non enim comperit nisi ordinem clericalem habenti; & per consequens esse non posse sine spiritualibus: & propterea nullo præmio, aut pretio confecti debere, quia beneficio vendito, intelliguntur etiam spiritualia venditori subijci. Et apertius hoc sensit Joannes Gerson Cancellarius Parisiensis in *tractat. de simon.* his verbis: *Super materia simoniace labis in collatione beneficiorum per Papam resolvendo materiam adra-**

ad radicem Scriptura sacra, qua dimissa percurrere ramos opinionum particularium sine caret; ponitur hac conclusio. Simoniaca labes contra jus divinum, vel de simoniaca specie suspectum est in conferente beneficium Ecclesiasticum, etiamsi sit Papa, exigere, vel extorquere à beneficiario promptam pecuniam sub titulo primorum fructuum, ac impedire possessionem, & officiationem suam, quousque soluerit illam pecuniam: licet quod spectat ad primos fructus, seu annuatim egregius hic vir deceptus fuerit ex illorum suggestione, qui in Concilio Constantiensi asserabant Papam quasi ex contractu pro collatione beneficii exigere pecuniam contra Evangelicum præceptum, gratis scilicet accepistis, gratis date. Quod tamen erroneum esse fusè ostendimus in cap. 1. Ne Præl. vices suas in 3. oppos.

Ex supradictis satis liquet de veritate hujus sententiæ; sed nihilominus ad majorem evidentiam subnectuntur etiam rationes infra scriptæ, quas in proposito adducunt Durandus, & Petr. de Palude apud Turrecrem. in d. c. Latorem, n. 7. vers. Pro qua opinione, 1. q. 1.

86 Prima ratio est. Major spiritualitas est autoritas officii Ecclesiam, quam autoritas docendi quancumque humanam scientiam. Sed autoritas, sive licentia docendi sine peccato vendi non potest, ut habetur infra de Magistr. in Rubro, & Nigro, quasi per totum. Ergo fortiori ratione, nec autoritas officii Ecclesiam. Et quamvis Præpos. in d. cap. Latorem, num. 21. respondeat hanc prohibitionem esse juris positivi, in quo Papa potest dispensare; hoc tamen non videtur admittendum, quia prohibitio ne quid exigatur pro licentia docendi fundatur in autoritate Evangelii, Matth. 10. Gratis accepistis, gratis date, ut in c. 2. de Magistr. & scientia est donum Dei, ut dicit gloss. in c. 1. in ver. pretium exiga., eod. tit.

87 Secunda ratio. Venditio beneficii est prohibita jure divino in Evangelio, Matth. 10. Non quidem in se, sed in suo simili: non enim minus spirituale est autoritas eligendi Episcopum, & officii Ecclesiam, quam autoritas prædicandi. Sed in simplici Canonicatu est autoritas eligendi Episcopum, cap. 1. & quasi per totum, de elect. & officii Ecclesiam, c. unico, de Cleric. non residen. lib. 6. cap. fin. de rescript. eodem lib. Clemen. Ut ij, de atat. & qualit. cum multis similibus. Si ergo autoritas prædicandi prohibetur vendi jure Evangelico. Ergo & autoritas eligendi Episcopum, & officii Ecclesiam, quæ est in simplici Canonicatu. Nec satisfacit responso Præpositi ubi supra, quod Canonici non eligant, ut singuli, sed ut Collegium: nam nihilominus unusquisque cum sua voce causat electionem, & concurrat in collatione juris spiritualis, quod per electionem acquiritur electo, secundum ea, quæ dixi in cap. Bone, il primo, num. 77. supra de postulat. prælat. Nec

88 subsistit quod subjicit Præpos. quod causa sit multum remota. Imò enim est proxima, & immediata, quia ex votis singulorum publicatis, & invicem collatis immediate surgit, & producit electio, ut in cap. Quia propter, de elect. Et quatenus esset remota, est tamen originalis, quæ præcipue attenditur, ut in c. Litteris, de rescript. nam ad primordium tituli posterior formatur evenus, l. unica, ad finem, C. de imponen. lucrat. de script. lib. 10. Item ad rem non pertinet quod cum simoniaco in præambulis ad Ordinem dispenset Episcopum, ut in cap. per tuas, il terzo, de simonia; quoniam dispensat post factum in pœna, quæ est de jure positivo. Sed hinc non sequitur ut simonia illa non sit prohibita jure naturali, & divino. Sicut videmus Episcopum dispensare posse in crimine adulterii, ut in cap. At si Clerici, §. de adulteris, infra de jud. Et tamen certum est adulterium esse prohibitum in lege æterna, & esse intrinsicè malum, c. Ita ne, 32. qu. 5. c. Litteras, de restitut. spoliat. & cap. Inquisitioni, de sentent. excommunicat.

90 Tertia ratio. Si Papa recipiendo pecuniam in collatione beneficii Ecclesiastici non committeret simoniam; hoc ea tantum ratione proveniret, quia non reciperet pecuniam pro beneficiis, sed pro fructibus, cum possit separare præbendam à Canonica ex notatis in cap. Cum M. Ferrar. de Constitut. & in cap. fin. de consuetud. lib. 6. Et in hac specie tradit Præpos. in cap. Latorem, num. 22. vers. potest responderi, 1. qu. 1. Cardin. Joan. de Concil. lib. 4. art. 4.

Sed hæc ratio falsa est, quia ut arguit ibidem Turrecrem. num. 8. vers. Quarto potest argui. Si verum esset Papam non conferre nisi fructus; tunc nullus, cui Papa conferret be-

neficium haberet titulum beneficii, nec dicendus esset talis Ecclesie Episcopus, Decanus, aut Canonicus, nec deberet ea exercere, quæ sunt illius officii. Præterea litteræ Papales super talibus provisionibus confectæ, patentissimè declarant contrarium, dum provisos jubent institui. Instituire autem est jus Canonicum in Ecclesia, seu Ecclesie beneficium conferre, ut in c. Ex frequentibus, de institut. Card. in Clem. 1. in 6. q. in solut. n. 11. de supplen. neglig. Prælat. Ergo fateri oportet non solum vendi fructus beneficiorum qui sunt accessorii ad titulum, sed etiam illud quod est merè spirituale, & principale, scilicet titulum, seu potestatem exercendi hujusmodi ministerium, propter quod iidem fructus sunt deputati. Idque clarè deciditur in c. Si quis objecerit, 1. q. 3. & in c. seq. ubi dicitur: Quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.

Præterea quamvis præbenda possit consistere in mera temporalitate, & cadere etiam in laicum, & de hac intelligenda sit glossa in d. cap. Cum M. in ver. Receperunt, de Constitut. tamen secus est si præbenda sit annexa Canonice, quia tunc est jus spirituale, ut in cap. Dilecto, infra de præben. & declarat Abb. in cap. Tua nos, num. 3. de Simonia. Ac proinde prohibetur vendi jure divino, naturalique, ut efficaciter probat Cajetan. loco proximè citando.

Demum ut optimè explicat Cajetan. tom. 2. opuscul. in 93 tract. 9. de simonia, q. 1. Ecclesiastico beneficio duo insunt, videlicet Clericatus, & præbenda: nam cuilibet beneficio annexa est saltem prima Clericalis tonsura, cap. Cum adeo de reser. & cap. Ex litteris, de transactio. & cuilibet intulato debita est præbenda, quia Clerici vivere debent de patrimonio Jesu Christi, cujus obsequio deputantur, cap. Cum secundum, de præben. nec datur Canonica sine præbenda, id est titulus beneficii sine stipendio, c. Relatum, & cap. Dilectus, il primo eod. tit. cap. Cum super, de concess. præben. cap. Jacobus de simonia, cum concordan. Et quidem Clericatum esse ex jure divino, ut inquit Cajetanus, constat tum ex eo, quod Clericatus nihil est aliud, quam additio ad ministrandum sacrificiis divinis. Unde & à sorte nomen accepit, quia in sortem Domini qui Clerici sunt, electi sunt. Ad hoc cap. Cleros, 21. distin. cap. Duo sunt, 12. qu. 1. & d. cap. Cum secundum. Fuerunt enim omni tempore Clerici. Ante legem quidem primogeniti Clerici erant. Unde & primogenituræ jus sacrum erat. Sub lege autem tota Tribu Levi sanctificata est ad divina officia. Tum ex eo quod spirituale quoddam est: omnis enim Clerici officium in spiritualibus actibus consistit, ut in cap. Perlectis, 25. diff.

Unde in prima tonsura ex utraque parte præcisio corporalis in capite fit, scilicet secundum partem superiorem, in qua fit tonsura & secundum partem inferiorem per quatuor angulos, in qua inciduntur capilli, ad significandum eos à temporalibus undique præcisos, ad superna, quæ spiritualia sunt, ministros deputari, ut in d. cap. Duo sunt. Tum autoritate S. Thomæ in 2. 2. quest. 100. art. 4. qui officium clericale non spirituali annexum, sed spirituale esse à Deo dicit, ita ut propterea beneficium Ecclesiasticum spirituali annexum censetur, quia Clericali officio conjunctum est. Spiritualium autem author Deus est. Unde quemadmodum Summus Pontifex involveretur crimine simoniæ, si venderet titulum beneficii cui esset annexa potestas Clavium, ita & si vendat titulum beneficii, cui sit annexum officium Clericale. Quoniam, ut Cajetanus subiicit, quamvis in spiritualibus sint gradus, & ordo sit spiritualior clericatu, & Claves sint magis spirituales multis Ordinibus, omnia tamen in spiritualium genere sunt, & omnia invendibilia sunt, quia eorum genus spirituale est materia repugnans venalitati, id quod egregiè ostendit S. Thomas loco citato. Est ergo in omnibus Ecclesiasticis beneficiis unum spirituale, & omnino invendibile scilicet officium clericale, & in hoc Cajetanus supplet distinctionem Abbatis tamquam diminutam, qui in c. Extirpanda, §. Qui vero, n. 53. de præben. enumeravit executionem Ordinis, & potestatem Clavium, & prætermisit Clericatum, licet fortè Abbas sub executione Ordinis comprehenderit etiam primam tonsuram, quæ à Canonistis habetur pro ordine, ut dixi in c. Cum contingat supra de atat. & qualit. cum præsertim excludat Papam à vitio simoniæ: tantummodò in Hospitalibus, & aliis habentibus solam administrationem temporalem: Hæc quoad Clericatum.

- 100 Quo verò ad præbendam, observandum est diligenter ex Cajetano, tibi supra hoc nomen in se multa continere: nam præbenda dicit duo, idest stipendium Clericale, & certam determinationem talis stipendii, vel ad certam quantitatem, puta mille ducatorum; vel ad certum tempus, puta ad annum; vel ad certum locum, puta ex fructibus talis prædii, &c. & consequenter in præbenda possunt considerari quatuor. Primum jus stipendii; secundo stipendium ipsum: tertio jus talis, & tanti stipendii, in tali loco, &c. Quarto ipsum tale & tantum stipendium, de quibus sigillatim dispiciendum est.
- 101 Jus stipendii procul dubio ex divino jure est spirituale, sicut & jus accipiendi decimas, ut per D. Thom. in 2. 2. q. 100. art. 4. ad 3. quia eo ipso quod quis Clericus est, & divinis officiis mancipatur, jus habet ut sustentetur ab Ecclesia, cap. Clerici, 1. q. 2. nam dignus est operarius mercede sua 1. ad Timoth. 5. cap. Quicumque 12. q. 2. & denatio fraudari non debent in Vineam Domini laborantes, Matth. 20. c. fin. de Magistr. neque os bovi ligari debet trituranti, Deuteron. 25. c. Ecclesias, vers. Item non alligabis, 13. q. 1. c. Extirpanda, infra de præben. Et qui ad onus eligitur, repelli non debet à mercede, cap. Cum secundum, eod. tit. Justum namque est, ut illi consequantur stipendium, qui pro tempore suum commodate reperiuntur obsequium, cap. Charitatem, 12. q. 2. Et propterea Sacerdotibus Ægypti ex publico providebatur, ut dicitur Genes. 14. & Tribus Levi quia jus hoc habebat, partem inter fratres suos non accepit. Et ut dicitur 1. ad Corinth. 9. Qui altari deserviunt, cum altari participant. Et paulò ante, Quis militat suis stipendiis unquam?
- 102 Stipendium verò ipsum est quid temporale, sed divino jure debitum, ut probatum est. Iniquum quippe esset ut assistentibus Deo pro nobis opportuna non daremus, cap. Ecclesias, §. His ita, 13. q. 1.
- 103 Jus autem talis & tanti stipendii, licet habeat determinationem seu taxationem ab Ecclesia; tamen re ipsa non est aliud à primo, quia per hoc, quod Clerico confertur certa præbenda, non confertur ei novum jus, sed juri quod habet à Deo determinatur certa possessio; Jus enim, quod Clericus habet à Deo indeterminatum est, nec magis exigit hoc, quam illud stipendium: sed Ecclesia tribuendo certos redditus, determinat illud assignando illi propriam materiam, Exemplo Sacerdotis, cui cum datur Parochialis Ecclesia, vel autoritas audiendi Confessiones, non confertur novum jus, cum in sua ordinatione jam à peccatis absolvendi potestatem acceperit, ut in decreto Concilii Tridentini cap. 15. sessio. 23. sed juri, quod habet à Deo, determinatur ab Ecclesia materia, circa quam operatur. Ad hoc cap. Generaliter, §. Ecce sufficienter, & cap. sequent. 16. q. 1. & docet S. Thom. quodlib. 12. art. 30. Unde similiter non sunt duo jura in Clerico respectu beneficii, sed unum tantum à Deo indeterminatè datum quoad materiam, & postmodum ab Ecclesia determinatum. Quod etiam patet exemplis præcepti de sanctificatione festorum, de confessione facienda, de jejunio, de decimis solvendis, & consimilibus, quæ ex jure divino sunt indeterminatè, & ab Ecclesia sunt quantum ad determinationem temporis, quantitatis, modi, &c. Et tamen non sunt duo præcepta, unum de jure divino, & alterum de jure positivo, sed unum tantum de jure divino indeterminatum, & determinatum ab Ecclesia. Ad hoc Concilium Tridentinum sess. 14. de Sacram. Penit. c. 5. & dixi in cap. Omnis utriusque, num. 25. infra de penitent. & remiss. Quemadmodum ergo ex determinatione Ecclesiæ non multiplicantur præcepta, ita nec multiplicantur jura, arg. cap. Inter corporalia, de translat. Episcop. Eorum igitur, quæ in Clerico beneficiato sunt, omnia ex jure divino sunt, præter quartum, videlicet determinatio stipendii. Quoniam ex jure positivo à Prælatibus Ecclesiæ institutum est ut annua stipendia, & tantæ quantitatis, &c. in illa, aut illa sint Ecclesia, & talis Ministro applicata, ut in c. Nemo, de consecr. distinct. 1.
- 105 Quibus ita constitutis facile dignosci potest quid in præbenda sit venale, & quid non: nam cum spirituale venditionis materia naturaliter esse non possit, & jus omne Clericale tam respectu stipendii indeterminati, quam respectu talis, & tanti stipendii spirituale sit: huic necessariò sequitur ut jus præbendæ non sit venale, & illud vendere simoniacum sit, non quia prohibitum, sed quia ex sui natura est simoniacum, & consequenter vetitum etiam Papæ secundum determinationem glossarum, ut hic in ver. Illicite passionis, & in dist. cap. Ex parte, in primo in ver. Dimittite, de offic. deleg. Ipsum autem stipendium, seu ipsa præbenda cum sit res purè temporalis, vendi potest. Unde secundum D. Thomam in præalleg. quest. 100. art. 4. ad 3. cum Papa concedit decimas militibus, non concedit eis jus spirituale accipiendi decimas, sed tantummodò res temporales, quæ decimæ appellantur.
- 107 Quare superest tantum examinandum an præbenda ipsa, quæ ut diximus, ex sui natura venalis est, prohibeatur venditione connexionis cum Clericatu. Et quidem est hic duplex connexio, scilicet juris præbendæ ad Clericatum, & ipsius præbendæ ad hunc Clericum. Prima connexio venalitate omnino excludit, tum ex natura connexionum, quia utrumque, idest tam Clericatus, quam jus præbendæ spirituale est, ut patet ex dictis: tum ex natura connexionis: constat enim jus præbendæ non esse connexum quasi rem alienam conjunctam cum Clericali officio, sed per identitatem vel quasi, ut explicat Cajetanus. Ideòque beneficium, seu præbenda dicitur sequela officii, cap. Eos, & cap. Si quis Sacerdotum, 81. distinct. cap. Præter hoc 32. distinct. gloss. in cap. fin. in ver. Datur, de rescript. lib. 6. Nec datur Canonica sine præbenda, ut prædiximus, & notat glossa penultim. in cap. unico, de Clerico non resident. lib. 6. Ideòque S. Thomas dist. art. 4. in corpore, affirmat beneficium Ecclesiasticum esse necessariò annexum officio Clericatus tamquam ab eo dependens, & nullo modo sine spiritualibus posse consistere. Quare præbenda utcumque sit res temporalis: tamen cum sit annexa officio Clericatus ex debito divini juris: & ex illo proveniat necessariò quisquis horum alterum vendit, neutrum invenditum derelinquit, & simoniacus est, juxta textum in c. Si quis obiecerit, 1. q. 3. relatum à D. Thoma ubi supra in argumento contrario.
- 110 Secunda autem connexio, idest ipsius præbendæ ad hunc Clericum secundum diversos respectus venalitate compatitur, & excludit. Compatitur quidem ratione ipsius Clerici activè, quia potest ipsi beneficii sui fructus vendere, & locare. Extravag. Ambitiosa, vers. Ac de fructibus, de rebus Eccles. non alien. Excludit autem ratione ejusdem Clerici passivè, quia non potest eidem vendi propter duo. Primum, quia non potest res vendi à non Domino: l. 1. C. de usucap. pro empt. Nullus autem Prælati, nec Summus Pontifex est Dominus fructuum percipiendorum: redditus enim omnium Ecclesiarum quantumvis sint Papæ ut principalis dispensatoris: non tamen sunt ejus ut Domini, & possessoris, ut inquit S. Thom. & Ultric. locis supracitatis, num. 46. Secundò, quia conferre alicui Clerico beneficium, & vendere illi fructus percipiendos nihil est aliud, quam vendere illi executionem propriam, & spiritualis juris. Paria autem sunt vendere jus, & illius executionem, ut patet ex dictis supra numer. 31. Unde & duo peccata hic concurrunt, Iniustitiæ, quia venditur Clerico quod suum est, l. Rei sue, ff. de contrahend. empt. l. Cum res, & l. Si Mater, Cod. eod. Prius enim Clericus intelligitur habere titulum, qui dicitur gratis dari, & deinde executionem, quæ titulum consequitur. Item peccatum simoniæ, quia vendi convincitur executio spiritualis juris. Et hoc ipsum ante Cajetanum docuerunt Petr. de Palude, & Turrecrem. ut patebit infra nu. 123. vers. At si venderentur.
- 114 Quamobrem ex prædictis concludendum est venditionem beneficiorum Ecclesiasticorum sive habeant annexam potestatem Clavium, & executionem Ordinis, sive officium Clericatus esse prohibitam quia simoniacam, non autem simoniacam quia prohibitam: & consequenter nec Summo Pontifici licitam esse, cum emptionis materia res spiritualis sit, quæ jure naturali, & divino venalitate omnino excludit.
- 115 Unde hanc sententiam non tantum in Canonicatibus, sed etiam in aliis beneficiis simplicibus uti veram, & consonam sacris regulis, amplectuntur Durand. & Petr. de Palude in quarta distinct. 25. quos refert, & sequitur Cardin. Turrecrem. in cap. Latorem, num. 6. 1. quest. 1. Item Cardin. Cajet. in præalleg. tract. 9. de simonia. ubi testatur hanc esse communem Theologorum opinio-

opinionem, & oppositam appellat errorem Canonistarum, & consentit Sotus lib. 9. de just. & jure quest. 7. art. 1. Et quamvis impugnet rationem illam Cajetani, quod Clericalis tonsura sit de jure divino, existimans etiam minores ordines esse ex Constitutione Ecclesie, tamen quoad hoc Soti doctrina nedum falsa, sed etiam periculosa est, ut vidimus in cap. Cùm contingat, nu. 72. supra de atat. & qualitat. Eandem late tuerur Thomas Campeg. in d. tractatu, An Papa labem simonie incurrere possit, ubi num. 11. dicit magno applausu recipendam esse sententiam Petr. de Anchar. in cap. 1. de Constitut. in 11. oppositione, quod faceret beneficia Ecclesiastica venalia est denigrare universalem statum Ecclesie, per l. Si quemquam, C. de Episcop. & Cleric. cùm dicitur profectò enim quis locus turus, & quæ causa poterit esse excusata, Si veneranda Dei Templi pecuniis expugnentur? Quod si denigratur status universalis Ecclesie, nec Romano Pontifici erit permissa, per ea, quæ habentur in c. Sunt quidam, 25. qu. 1. & infra n. 25. dicit esse reiiciendam, & prorsus abominandam doctrinam Cardinalis in cap. 1. de simonia: asserentis Papam ex justa causa posse quandoque in collatione beneficiorum aliquid recipere, licet non passim, ne scandalizet Ecclesiam.

115 Non obstant modò contraria argumenta. Ad primum enim responderetur ex Durando apud Turrecrem. in d. cap. Latorem, num. 9. vers. His habitis, 1. quest. 1. Imperatorem, si vendat Magistratum, quamvis non peccet contra legem Juliam de ambitu; tamen peccare in legem naturalem, cui subicitur. Unde similiter, & Papa vendendo quodcumque beneficium Ecclesiasticum, tamen non peccet in legem Canonicam, cui non subicitur; peccat tamen in legem divinam & naturalem. Sed hanc responsionem quatenus habet Imperatorem vendendo Magistratum peccare in legem naturalem, refellit Petr. de Palude apud Turrecrem. ubi supra, quia illa potestas est temporalis, & propter utilitatem Reipublice potest institui ut Magistratus, seu Praposituræ laicales venderentur, sicut alicubi fit, & observatur in multis Curis Regum, & Principum. Hoc enim secundum eum fieri posset sine peccato, dum tamen caveretur ne mala exinde sequerentur, licet hanc venalitatem etiam in Principe seculari plurimum damnet Prapof. in Summa, 1. quest. 1. num. 35. & in eam invehat glossa pragmat. Sanct. in titul. de Annatis, in princ. in ver. Ecclesiasticis.

Itaque responderetur secundò leges civiles ad rem præsentem non pertinere; quia loquuntur in dignitatibus, & officiis secularibus, quæ multum differunt à dignitatibus, & officiis spiritualibus, ut in cap. Solita, de major. & obediens. Unde ex diversis non debet fieri illatio, vulgata, l. Papinianus exuli, ff. de minor. nam sicut res temporales in quantum usui nostro deserviunt sunt in potestate nostra, l. In re mandata, C. Mand. & l. Nemo Externus, C. de Judæi; & ideo vendi, & emi possunt: ita & jura, & officia, & dignitates ad gubernationem, & dispositionem quaruncumque rerum hujusmodi ordinatæ, naturæ non repugnat quin possint vendi, sed subsunt soli Constitutioni Principi. At contrarium est in spiritualibus, quæ in nullius sunt dominio, nisi solius Dei, sicut sunt virtutes spirituales, quarum naturæ repugnat venditio, ut in cap. Gratia, 1. quest. 1. cum nullum pretium sit, quo æstimari possint. Quare idem dicendum in officiis, & dignitatibus Ecclesiasticis, quæ cum disponant, aut versentur obiectivè circa talia, sunt ejusdem naturæ, vel sunt merè spirituales quædam potestates: nam quilibet titulus Ecclesiasticus est quædam spiritalis potestas, seu jus spirituale ad aliquos actus spirituales exercendos. Ad hoc cap. Concessa, 12. quest. 2. cap. Generaliter, 16. quest. 1. c. ult. 1. quest. 2. & cap. fin. de rescr. lib. 6. Et quod notat glossa in cap. Dudum, il secundo, in ver. Intitulatum, supra de elect.

116 Ad secundum responderetur negando minorem; falsum enim est in sacra Scriptura non inveniri damnatum ut simoniaco, nisi venditionem Sacramentorum, & operationem miraculorum. Imò enim Matth. 10. prohibentur vendi omnes actus spirituales, ad quorum aliquem simplex quoque Canonicus deputatur, ut in Clem. Ut ii, de atat. & qualitat. & in decreto Concilii Tridentini cap. 3. session. 21. & cap. 12. sess. 24. & in lege veteri reprobatur ut fiat Minister per pecuniam: habetur enim

3. Reg. 13. Quicumque volebat, replebat manum suam, & fiebat Sacerdos.

Nec obstat si dicatur; Olim erat quidem simoniacum ut quis fieret Minister Templi pro pecunia, quia institutio ministrorum Ecclesie erat de jure divino, & sanctificatio Sacerdotum & Levitarum: licet distinctio, & ordinatio fuerit facta à David. At institutum Canonicorum est de jure divino, sicut Ordinum, & Sacramentorum. Item auctoritas Matth. 10. Gratis accepistis, & c. intelligi potest de his, quæ accipiuntur à Deo, non ab homine, ut sunt Canonicatus.

Id inquam non obstat, quia spiritali formaliter accidit, ut habeat causam spiritualement divinam ad hoc ut ejus venditio sit simoniaca. Unde cùm deputari ad divinum cultum sit spirituale, sicut & ipse cultus. à quocumque fiat hæc deputatio, dum tamen ad illum pertineat, est ex potestate à Deo derivata: & consequenter deputare est in se simoniacum, eodem modo simoniacum erit illam deputationem vendere sive eadem deputatio fiat à Deo immediatè, sive ab homine habente potestatem Dei.

Et quæ de Canonicatu dicta sunt, eadem vendicant sibi locum in quolibet simplici beneficio, cùm illi sit annexa necessariò saltem prima clericalis tonsura, & consequenter deputatio ad divinum cultum, cap. Cleros, 21. distinct. cap. Psalmista 23. distinct. c. Perlectis, §. Ad Psalmistam 25. distinct. & cap. Duo sunt, 12. quest. 1. Quod efficaciter probat Cajetanus superius relatus numero 97. 98. & 99.

Ad tertium responderetur negando consequentiam, quia non procedit similitudo à jure patronatus ad collationem beneficiorum: nam jus patronatus transit vendita villa, vel Castro cum universitate honorum, nec venditur directò, & principaliter, quia super ipsum non cadit venditio, sed super villam, nec indirectè, & secundariò: quia villa non pluris venditur propter jus patronatus annexum, alioquin esset simonia, ut in cap. Ex litteris, & d. cap. Cùm seculum cum utrobique notatis per Doctores de jure patron. At si venderetur beneficium Ecclesiasticum, venditio caderet directè super id, quod est spirituale: quia Prælati non habet aliter beneficium conferre, nisi quia habet instituere ministrum ad officium. Et ideo si quid venderet, hoc principaliter venderet, & ratione hujus quodcumque annexum temporale. Atque ita caderet venditio directè super id, quod spirituale est, quod fieri non potest sine vitio simoniæ. Et ita ad argumentum contrarium responderet Durandus.

Verùm hæc responsio non placet Petro de Palude, quia Prælati non solum dat spirituale, sed etiam temporale: confert enim Papa eodem contextu Canonicam, quæ est jus spirituale, & præbendam primò vacaturam, quæ est beneficium temporale, ut in cap. Cum M. de Constitutionibus. Unde posset dicere. Ego confero tibi gratis Canonicam: sed si cùm hac velis habere præbendam, dabis mihi tantum. Unde dimidius Canonicus quoad jus spirituale est integer Canonicus. Ergo si Papa faceret cum integram Canonicam pro pecunia, venditio caderet super purè corporale. Et cum Paludano simpliciter transit Turrecrem. in d. cap. Latorem, nu. 9. vers. Ad tertiam rationem; 1. q. 1.

Quinimò ob hanc rationem sepatationis Cardinal. Jacobat. de Concilio libr. 4. articul. 4. relatus à Redoan. de simonia, part. 1. cap. 22. num. 8. tenet Papam non esse simoniacum si pro pecunia conferat beneficium requirens Ordinis executionem, puta Episcopatum, vel beneficium Curatum, si non gerat in mente vendere Ordinem: quia pecuniam non videtur recipere pro Ordine, sed pro beneficio tantum. Et Papa potest separare Ordinis executionem ab ipso beneficio: nam ubi vult liberat aliquem, ut non teneatur ministrare in Ordine requisito in beneficio, quod habet, & potest facere, ut serviet per substitutum, ut ibi per eum. Et videtur sequi Gundisal. Villadiego in tractat. de legat. num. 36. Sed certè Durand. videtur immeritò impugnari, quia præbenda etsi temporalis res sit: tamen ex debito juris divini est necessariò connexa cum Clericali officio: & ideo venditio uno, neutrum invenditum derelinquitur, ut in dict. capitul. Si quis obiecerit, & in cap. sequen. 1. qu. 3. & late probatum est supra numero 34. 90. & 106. Et nihil-

hilominus idem Petr. de Palude, & Turrecrem. ad quintum argumentum contrarium respondet secundo loco, accessorium sequi suum principale, & non è converso, ut in reg. *Accessorium*. Unde cum principale est in se corporale; tunc super ipso utique cadit venditio, & spirituale gratis consequitur, & ita est in jure patronatus, ut in *dist. cap. Ex litteris*, & *cap. Cum saculum, de jure patron.* At verò cum è converso spirituale est principale, & temporale accessorium, prout est in beneficio, tunc sicut titulus beneficii debet gratis concedi, & non vendi: ita & accessorium. Quapropter cum de jure divino sit, ut qui altari servit, de altari vivat, ut in *cap. Cum secundum, de prebend.* & ex dictis patet: contra jus divinum esset, si illud quod pro officio dari debet, non daretur nisi pro pecunia. Quod si Prælati de facto sic divisim ageret, dicens: *Do tibi gratis Canoniatum, & vendo tibi prebendam*; ageret tum injustè, quia semel datum venderet: dando enim Canoniatum dat per consequens prebendam, ut in *cap. Relatum, & cap. Dilectus il primo, de prebend.* tum simoniacè, quia non venderet fructus ipsos, sed jus percipiendi fructus. Ipsum autem jus est spirituale per essentialitatem, quia est idem re quod Canoniatum, ut dictum est, *nu. 118.* Ad hoc *cap. Dilecto eodem tit. & quod notat Abb. in cap. Tuanos, in secundo notab. de simonia.*

Ad quartum respondetur negando consequentiam. Ratio est, quia secundum Durandum, & Turrecrem. *locis citatis*, antecedentia ad Sacramenta possunt licitè vendi, dummodò pluri non vendantur ratione consecrationis, quia super illud, quod est corporale, cadit directè venditio, sed officium sequens ad sacramentum secundum se est spirituale, & idè nec ratione temporalis annexi consequentis vendi potest, cum non transferatur, nisi prius translato officio. Unde oportet venditionem cadere super officium, quod est spirituale.

Et hinc patet etiam responsio ad sequentem confirmationem: quia quando est aliquid partim corporale, & partim spirituale potest aliquo modo fieri venditio ratione corporalis, ubi vendens directè, & per se potest illud corporale in alterum transferre, & non mediante spirituali, quod non est in proposito.

124 Ad ultimum respondetur negando majorem. Ratio, est, quia ut inquit Turrecrem. in *dist. cap. Latorem, numer. 9. vers. fac. Ad quintam*, post Petr. de Palude, ad hoc ut aliquid sit spirituale, ita ut illud vendere sit simoniacum, non requiritur, ut sit in eo spiritualitas, quæ sit ens reale, naturale, vel supernaturale, sicuti sunt gratia, & Sacramenta, & hujusmodi; sed satis est, ut sit in eo spiritualitas; quæ sit relatio rationis, sicut vendere Calicem consecrationis ratione consecrationis, quæ in eo nihil reale ponit: & tamen est ex se simoniacum. Similiter

125 cum per omne beneficium Ecclesiasticum Clericus ordinetur ad divinum cultum, *cap. Cum ad hoc, de Cleric. non residen, cap. Cum secundum, de prebend.* Concilium Tridentinum, *cap. 3. sess. 21.* ipsum jus Canonice procudubio est spirituale relatione, seu ordinatione ad divinum, cultum, licet in se non habeat rem spiritualem. Ad

126 hoc autem ut aliquid sit ex se simoniacum, non exigitur ut habeat causam spiritualem divinam: sed sufficit, ut in se sit tale formaliter. Si enim Papa fecisset Calicem, non propterea Galix plus esset consecratus, quam si faber fecisset: cum formaliter sua spiritualitas sit ex consecratione. Quamobrem quæ sunt ex Constitutione Ecclesie divino cultui annexa, sicuti sunt tituli Dignitatum, & beneficiorum quorumcumque, sunt ex se formaliter spiritualia, licet effectivè per Ecclesiam.

Sed clariùs ad hoc argumentum, in quo Canonice constituitur vim totam presentis disputationis, quodque, ut Cajetanus ait est fundamentum totius erroris, respondet idem Cajetanus duobus modis.

Et primò dicitur hoc argumentum peccare, quia assumit non causam ut causam, dependentia enim, quam habent tituli beneficiorum a jure positivo, non est causa venalitatìs, sed negotiatio spiritualitatis. Unde spiritualia, quæ ex jure positivo pendunt, venalia non sunt ut patet de consecratione sacrorum Vasorum, Vestium, de benedictione nuptiarum, &c. quæ sunt de jure

positivo: & tamen vendi non possunt. Oportet ergo, ut oppositum argumentum procedat, pro fundamento assumere, quod titulus beneficii sit res temporalis, & non quia est de jure positivo, ut secundum se possit esse materia venditionis.

Deindè aliquid esse de jure positivo contingit dupliciter. Uno modo quoad substantiam rei, ut sunt officia, & administrationes temporales. Alio modo quoad determinationem tantum. Prima quia sunt totaliter ab homine, venalia sunt, ut notat gloss. in *cap. Salvator, in ver. Judicem, 1. quest. 3.* Alia verò, quia secundum substantiam eorum spiritualia sunt, & ab Ecclesia tantum modificationem, & determinationem recipiunt: venalitati repugnant. Rursus prima potest Ecclesia annullare, utpotè totaliter sua opera. Secunda verò potest mutare, & aliter determinare. Undè quamvis in potestate Ecclesie sit separare à jure clericali determinationem prebende, quam constituit, si tamen illam sustinet, ex quo spiritualis juris determinatio est, omninò vendi non potest. Quemadmodum in potestate Ecclesie est subtrahere consecrationem Virginum, quam determinavit; si tamen sustinet, vendi non potest nisi simoniacè. Ita Cajetanus in prælegat. *tract. 9. de simonia, q. 1. ad fin. opusc. tom. secundi.*

Demum fallacia argumenti Canonistarum convincitur ex eo quod tituli Patriarchatus, Archiepiscopatus, & Episcopatus sunt de jure positivo, ut est textus in *cap. 1. & 2. 22. distin. & in cap. Olim, 95. dist. Dixi in cap. Quanto, supra de translat. Episcop.* Et tamen constat apud omnes Papam vendere non posse titulum Episcopatus sine labe simoniæ, ut firmatum est supra *num. 31.* Igitur non licet arguere. Papa est supra omne jus positivum. Ergo potest vendere titulos beneficiales, qui sunt de jure positivo. Sufficit autem dare instantiam ad tollendam vim consequentiæ, ut post Arist. 8. Topic. notat gloss. 2. in *cap. Sicut urgeri, 1. q. 1. & Joan. de Anan. in cap. Suscepimus, nu. 5. vers. Facit etiam, de homicid.*

Sed rursus adversus prædictam conclusionem insurgit Præpositus in *dist. cap. Latorem, nu. 29. 1. quest. 1.* duobus fundamentis. Primum est, quia si simonia in beneficio esset jure divino prohibita, sicut simonia in Ordine: diversimodè non punirentur. Quod tamen est falsum, ut notatur in *cap. Presbyter, 1. quest. 1. & in §. Verum, & in §. Ad hoc, 32. distin.* Item non fieret tanta distinctio super dispensatione, ut cum simoniaco in Ordine non dispenseretur: in simoniaco autem in beneficio in multis casibus dispensari possit, ut patet in *cap. Quicumque, in cap. Eos, in princ. & in cap. Presentium, 1. qu. 5.*

Sed certè hoc primum fundamentum est valdè infirmum: quia in peccatis etiam ejusdem speciei jure divino prohibitis sunt gradus, & unum est gravius altero. Ideòque pro modo culpe ab Ecclesia statuuntur pœnæ, & conceduntur dispensationes. Sicut homicidium ex insidiis gravius, est homicidio in pura rixa, vel ad defensam. Ideòque primum gravius punitur, & super eo non dispensatur: cum tamen dispensari soleat in secundo, *cap. 1. infra, de homicid. cap. 1. eodem tit. lib. 6. cap. Miror, 50. distin. & patet in decreto Concilii Tridentini cap. 7. sess. 14.* Et nihilominus utrumque est divina lege prohibitum, ut in Decalogo, *Non occides.* Et idem patet in aliis criminibus jure divino prohibitis, quæ ex variis circumstantiis gravius, vel mitius puniuntur juxta textum in *l. Aut facta, ff. de pœnis*, & fusè explicat Henric. Boich. in *cap. In Archiepiscopatu, colum. 2. vers. Et in hac causa consideratione, infr. de raptor. & fufius Marian. Soccin. in cap. Licet, à nu. 22. de pœnis.*

Præterea Concilium Chalcedonenfe simili pœna condemnat eos qui Ecclesiastica beneficia interventu pecuniæ acquirunt, ac eos, qui sacram manus impositionem, per quam Spiritus sanctus confertur, mercari dignoscuntur. Quæ sunt formalia verba textus in *cap. Ex multis, 1. quest. 3.* Atque ita argumentum Præpos. in oppositum retorquetur.

Alterum fundamentum est quia Institutio beneficiorum est de jure positivo. Sed ad hoc satis, superque responsum est supra *num. 125. & seqq.* Et quod Præpositus subjicit neque legem Veteris, neque novi Testamenti potuisse de his titulis cogitare, cum nondum essent instituti,

133 ruti, ridiculum est quia utriusque Testamenti Author est Deus, cui nihil est absconditum, sed omnia manifesta sunt etiam antequam fiant, c. *Deus omnipotens*, 2. q. 1. Futurum enim, & præteritum non est in Deo: quia quicquid est in eo totum est in præfenti æternitatis, ut docet S. Thom. in *questionibus disputatis de potentia Dei*, *quest. 1. art. 5. ad secundum*. Imò redemptorem nostrum de hoc cogitasse, satis convincitur ex d. cap. *Ex multis*, ubi Summus Pontifex, qui auctoritatem habet Evangelium declarandi dicit per nummularios, quorum fit mentio, *Matth. 10.* denotari venditores Ecclesiastici beneficii, qui *Domum Dei*, Evangelio teste, *speluncam latronum faciunt*.

Denum etiam daremus legem veteram, aut Evangelium de his titulis non cogitasse; satis est tamen ut damnaverit in genere venditionem spiritualium: nam sub hoc genere comprehenduntur etiam beneficia Ecclesiastica, quæ utriusque spiritualia sunt, ut in Superioribus monstratum est.

134 Nec videtur subsistere media opinio, quam Præpositus excogitavit in eod. cap. *Latores*, nu. 33. distinguendo an beneficium habens certum Ordinem annexum: puta Presbyteratum conferatur pro pecunia non habenti illum Ordinem; an verò conferatur talem Ordinem habenti, ut primo casu sit Simonia jure divino prohibita. In secundo autem sit Simonia de jure positivo tantum.

135 Hæc inquam distinctio non videtur subsistere; quandoquidem jam promotus ad Ordinem, quem requirit beneficium, licet per assequutionem beneficii non adstringatur ad novum Ordinem suscipiendum, adstringitur tamen ad illius executionem in loco, cum omnes obtinentes beneficia, quibus onera varia sunt annexa, videlicet ut alii Missas, alii Evangelium, alii Epistolam dicant, seu cantent, teneantur, & cogendi sint ab Episcopo in diebus statutaris dictos Ordines per seipso exercere, ac cætera omnia officia, quæ debent, in cultu divino præstare, ut in Clem. *Ut ii. de atat. & qualit.* innovata, & ampliata à Conc. Trid. c. 4. *sess. 22.* Atque ita in venditione cujuslibet beneficii Ecclesiastici necessario venditur executio Ordinis, aut saltem officium Clericale, quod ex sui natura spirituale est, & invendibile, ut ex *dictis constat*. Et ita supradictam distinctionem refellit, licet multum succinctè, Thom. Campes. in præcitato tractatu. An Papa labem simoniæ incurrere possit, n. 13.

136 Postremò ad auctoritatem Canonistarum responderi potest paucissimos esse ex antiquis, & celebrioribus, qui affirmant vendere titulum beneficii Ecclesiastici esse prohibitum de jure positivo tantum, adeò ut Abbas in *dict. cap. Extirpanda*, num. 53. de *præb.* dicat se non reperisse hanc questionem per aliquam tractam, nisi per Cardin. in *cap. 1. de Simonia*: omnes enim affirmant Papam non involvi crimine Simoniæ in his, quæ sunt Simoniaca quia prohibita, & nullus eorum excepto Cardinali, *ubi sup. Hostiens.* in c. *Ex parte il primo*, n. 4. *vers. Quædam vero, de offic. deleg.* & Henrico Boich. in *cap. 1. Ne Prelati vices suas*, exemplificat in venditione beneficii Ecclesiastici. Et Cajetanus tom. 2. *opuscul. in tract. 9. de Simonia* q. 1. in hoc haud fideliter refert Ant. de Butr. & Joan. de Imol. in c. *Ex parte, il primo, de offic. deleg.* Non enim dicunt vendere titulum beneficii esse prohibitum de jure positivo, prout illos refert Cajetanus, sed simpliciter distinguunt cum glossa quædam esse prohibita quia Simoniaca, quædam verò Simoniaca quia prohibita. Imò Butr. n. 10. declarans quæ sint Simoniaca quia prohibita, utitur exemplo glossæ, videlicet pastum, vel pastillum dare post receptionem in Canonicum, quasi innuens per hoc aliud esse, si daretur in actu ipsius receptionis. Similiter DD. citati supra, n. 63. qui dicunt in Curia Romana non committi Simoniam, excepto Henric. Boich. *ubi sup.*, non exemplificant in venditione beneficii Ecclesiastici; sed generaliter in Simoniacis, quia prohibitis, ut in permutationibus, & contumilibus juxta terminos d. c. *Ex parte, il 1. de offic. deleg.* & hujus Decretalis. Unde non video quomodo Præp. in d. c. *Latores*, n. 29. & quidam alii recentiores attestari potuerint nanc esse communem opinionem, cum eam ex Classicis Canonistis nullus tangat præter Hostiensem, Henricum, & Cardin. qui etiam transeunt sicco, ut ajunt, pede, nec punctum ex profero examinant. Imò Holt. & Henr. uno tantum verbo obiter hoc tegerunt. Et nihilominus etiam hæc sententia est communis Canonistarum, ramentum illi opponitur communis sententia Theologorum. Quare arbitror concludendum Sum. Prosp. Fagnan. in 1. Lib. Decretal.

nam Pont. veniente non posse titulum cujuslibet beneficii Ecclesiastici abique vicio Simoniæ, quæ tamen omnia determinationi Sanctæ Martis Ecclesiæ humiliter subijcio.

137 Quoad tertium articulum Abbas in *cap. Extirpanda*, §. *Quæ verò n. 55. & 98. de præb.* concludit in Hospitalibus, & aliis beneficiis, quorum executio concernit temporalia tantum Papam non committere Simoniam recipiendo quid temporale. Quia, inquit, hoc est vendere donum Dei, sed dicitur prohibitum ab Ecclesia. Et in hoc putat posse procedere similitudinem legis *Julia de arbitrio*, quæ locum non habet in Romana Curia. Et hoc idè, quia ipse Princeps hoc prohibuit. Secus autem si prohibuisset Deus. Subdit tamen utroque casu Papam debere abstinere, & malè facere si non abstinet. Licet hoc ultimo casu non dicatur Simoniæ propriè committere: nam Papa non potest facere id, per quod denigratur, seu decoloratur status Ecclesiæ, c. *Et si illa*, 1. q. 7. facit quod notatur in c. *Et si Christus, de iurjur.* De hoc in Specul. in tit. *de legat. §. Nunc breviter*, ubi ponit casus in quibus Papæ prohibitum est dispensare, & inter cæteros prohibitos connumerat supradictum. Sequitur Redoan. *de Simonia* p. 1. c. 22. n. 6.

138 Ego verò in hoc articulo sic arbitror distinguendum. Aut Hospitalia conferuntur in titulum perpetui beneficii juxta terminos Clem. *Quia contingit, §. Ut autem, de Relig. domib.* Aut conceduntur in administrationem. Primo casu arbitror vendere titulum Hospitalis esse prohibitum, quia Simoniacum. Patet quia hujusmodi Hospitalia in titulum collata, èd quod in eorum fudatione ita cautum sit, aut per electionem de illorum Rectoribus provideatur, verè, & propriè sunt beneficia Ecclesiastica, nec conferri possunt nisi Clericis, ut est expressum in d. §. *Ut autem*, habentque jura spiritualia, ut in Clem. *Per lit. de præb.* & consequenter cum habeant officium Clericale annexum, non possunt esse materia venalitatæ, ut abundè probatum est supra, n. 96. & in hoc puto supplendam distinctionem Abbatis, qui prætermisit Clericatum, prout eam supplet Cajetanus secundum ea, quæ dicta sunt sup. n. 99. In secundo autem casu ex ultimo veram esse Abbatis doctrinam, ita ut recipere pecuniam pro hujusmodi administrationibus, & officiis temporalibus non sit ex se Simoniacum. Idque sive administrationes hujusmodi sint temporales instar Tutorum, & Curatorum, ut d. §. *Ut autem, vers. Nli etiam*, vel Præfidentium Civitatis Romanæ, ut in c. *Fundamenta, de elect. lib. 6.* Aut Præfidentium aliis Civitatibus, vel Universitatibus, de quibus per Holt. & Jo. And. in c. *fin. de judic.* sive sint perpetuæ; nam hodie, sicut olim, instituuntur Rectores perpetuò in locis talibus, ut dicit gl. in d. §. *Ut autem in ver. Committitur*. Et est ratio quia hujusmodi administrationes, & officia possunt committi etiam laicis, ut probatur in eodem §. *Ut autem*, nam posteaquam textus prohibuit Hospitalia conferri Clericis ad titulum beneficii, immediatè subdit, *sed eorum gubernatio viris providis, & idoneis, & boni testimonii committatur*. Unde nec personæ, nec administratione hujusmodi sunt per se sacræ. Neque Ecclesia eas facit sacras, & idèd talia vendere non est jure divino, aut naturali prohibitum, sed tantum ex constitutione Ecclesiæ. Et ita in effectu post Hugon. tenet gl. in c. *Salvator, in ver. Judicem*, 1. q. 3. Præp. in c. *Latores*, n. 30. *vers. Alioquin sequeretur*, 1. q. 1. & dixi supra in 1. q. n. 21.

140 Quartò QUÆRO, utrum annatæ in Romana Curia licitè exigantur, & sine labe Simoniæ.

Ex eò quod in præcedentibus questionibus firmatum sit accipere pecuniam pro collatione beneficii Ecclesiastici esse prohibitum quia Simoniacum, adeò ut hoc vitium nec supremæ Sedis purget auctoritas; existimare quippiam poterit annatas in Curia Romana exigi non posse à provolis abique Simoniaca pravitate. Sed profectò longè diversa est causa annatarum; quoniam illarum exactio nullatenus fit pro ipsa collatione, seu provisione, sed pro fructibus primi anni beneficiorum vacantium, qui pro dimidia spectant ad Sedem Apostolicam ex justissimo titulo reservationis, quam Romani Pontifices pro tanri officii, laboris, & dignitatis sustentatione sibi fecerunt à tempore, cujus initi non extat memoria. Idque non tam lege positiva Ecclesiæ, quam jure divino, & naturali. Unde solutioni annatæ, quam exigit Camera Apostolica non pro ullo jure spirituali, aut spiritualibus annexo, sed pro fructibus merè temporalibus ad se legitime perti-

neantibus, nefas est ullam simoniæ, aut turpis lucri notam ingerere, ut scripsi latissimè in cap. 1. infr. Ne Præl. vic. suas, à num. 6. usque ad num. 98. ubi de annatarum origine, natura, & iusticia copiosè disserui adversus aliquot Scriptores tam hæreticos, quàm Catholicos, qui in illas invehunt, ubi etiam respondi ad decretum Concilii Basileen. sess. 21. & ad pragmaticam sanctionem in tit. De annatis cum sua temeraria, & sacrilega glossa in ver. Annatarum ibi videas.

141 Quintò, & ultimò QUÆRO juxta ordinem initio propositum, an dantes pecuniam Papæ pro collatione beneficii sint simoniaci.

Et quidem in illis casibus, in quibus etiam Papæ potest involui crimine simoniæ secundum ea quæ dicta sunt in 3. quæst. num. 53. extra dubium est eodem vitio involui solventes pecuniam pro beneficii collatione. In aliis verò, in quibus Papa simoniam non committit, eò quòd sint simoniaca quia prohibita, Abb. in prælleg. cap. Extirpanda, §. Qui verò num. 57. de præben. post Specul. in tit. de legat. §. Nunc breviter, putat nihilominus eum, qui dedit pecuniam Papæ, non esse tutum quoad Deum, & ligari Constitutione Papali contra simoniacos promulgata, licet ipse

142 Papa sua Constitutione non ligetur, Nec mirum esse ut unus ligetur, & alter non; quia hoc contingit propter diversas personarum qualitates, nam Papa idcirco non ligatur, quia nemo potest ligari à seipso, cum nec seipsum possit absolvere, ut in cap. final. de Pœnitent. & remiss. Discretio enim personarum esse debet inter agentem, & patientem, cum sint correlativa, quæ in eodem subjecto esse non possunt, ut in c. fin. de institut. in c. Debitum, de

143 bigam. & in c. Per vestras de jurepatr. At subditò nihil obstat quominus ligetur, cum constitutio prohibens remaneat firma, nec fuerit sublata per habentem potestatem illa vice dispensandi. Sic etiam videmus multoties in facto inseparabili unum peccare, & puniri, & alium non, ut in c.

144 in lectum, 34. quæst. 1. Exemplum ponit Jo. Andr. in reg. Cui licet, in Mercur. lib. 6. ubi format quæstionem in his terminis, videlicet, Statuto Episcopi cavetur ut ludentes

ad hazardum sint ipso jure excommunicati. Ludit Episcopus statuti Conditor cum Titio, quæritur an uterque in excommunicationem inciderit. Et post multa determinat Episcopum non incidisse, sed Titium dumtaxat, quia Episcopus sua Constitutione adstringi non potuit. Ita ergo in proposito, tamen si Papa, qui ex pacto pecuniam recipit, simoniam non committit in his, quæ sunt prohibita de jure positivo tantum; nihilominus pecuniam dantes à simoniæ labe non sunt immunes.

145 Sed certè Abbas videtur falli, quia Papa dum facit actum prohibitum: super quo potestatem habet dispensandi cum inhabili, intelligitur tacitè dispensare, l. Idem Vulpianus, ff. de excus. tutor. l. Quidam consulebat, ff. de re judic. l. Imperialis, vers. Sed si talis, Cod. de nupt. Oldrad. conf. 31. nu. 4. Et ad hoc accedit Calder. conf. 31. n. 3. vers. Item quæritur, alias 8. de rescript. Bald. conf. 446. Recolo me consultiisse nu. 7. vers. Præterea quando Princeps lib. 5. Innoc. & communiter DD. in cap. Diversis fallaciis, inf. de Cler. conjug. Et hanc esse magis communem opinionem testatur Natta conf. 402. n. 9.

146 Non ergo procedit quod dicit Abbas dantem pecuniam Papæ pro collatione beneficii Simoniam committere, licet Papam illam non committat, eo quod Constitutio prohibitiva non sit suspensa. Imò enim Papa gerendo actum, satis censetur illam suspendisse, & cum contrahente secum dispensasse, cum hæc sit natura correlativorum, ut concessio uno censetur concessum & aliud, l. fin. C. de indict. viduit. tollen. Gemin. in c. Eos, de tempor. ordin. lib. 6. Felin. in terminis in c. 1. n. 2. vers. In quantum Abbas, de Simonia. Unde quemadmodum Constitutio non astringit Papam illius conditorem; ita nec contrahentem cum ipso, Nec 147 urget simile de Episcopo; quia inferior à Papa faciendo actum contrarium non censetur tacitè dispensare sicut Papa, ut notat Innoc. in d. c. Diversis, & in c. Veniens, & ibi etiam Doctores, de fil. Presbyter. Unde meritò Abbatis discrimen inter Papam, & Subditum refellit Præpositus in c. Latorem, n. 2. ver. Mihi videtur quod Panormitanus fallatur, l. q. 1. & Felin. loc. cit.

D E P A C T I S.

Idem Alexander III. Archiepiscopo Eboracen.

C A P U T V.

Accepimus quòd quædam Ecclesiæ Clericis sint tali tenore concessæ, quòd post eorum obitum, alii nominatim succedant. Verùm quoniam hoc iniquum est, & sacris Canonibus inimicum, & ideo non debet aliquatenus tolerari. Mandamus quatenus hujusmodi successiones tam detestabiles, & iniquas appellatione cessante prohibeas, & omninò frivolas & inanes esse decernas.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**actum de succedendo post mortem Prælati in ipsius Ecclesia non valet, & n. 12. & 14.
- 2 Dignitas Ecclesiastica non acquiritur successione, seu jure hereditario, sed Canonica institutione.
- 3 Pactum futura successione in beneficiis Ecclesiasticis votum capranda mortis inducit.
- 4 Educari non debet apud substitutum ex fideicommissis, cui per obitum succedendum est.
- 5 Pactum de hereditate viventis valet, dummodo ille consenserit, & in consensu usque ad mortem perseveraverit.
- 6 Pactum de succedendo in beneficio non sustinetur ex consensu beneficiati.
- 7 Successio in beneficio viventis à jure improbat in vacatione per obitum dumtaxat, non autem per matrimonium, per ingressum Religionis, aut per alios modos vacationis.
- 8 Pactum initum tempore prohibito non valet, licet ejus effectus conferatur in tempus permissum.
- 9 Citatio, quæ fit die feriato pro non feriato non tenet.
- 10 Aëlus confirmari non potest si adsit inhabilitas persona à principio.

- 11 Heres potest institui in tempus cum capere poterit.
- 12 Principium an sit spectandum, vel finis.
- 13 Successio Ecclesiæ Dei est detestabilis, & Canonibus inimica.
- 14 Beneficium non potest alicui conferri ab Episcopo cum pacto, ut ei post mortem alius succedat.
- 15 Prælati non potest sibi eligere Successorem nisi cum auctoritate Romani Pontificis.
- 16 Papa an possit sibi Successorem substituere, & nu. seq. usque in fin.
- 17 Referuntur authores, & fundamenta pro opinione affirmativa, & n. seqq. usq. ad n. 29.
- 18 Christi omnis actio nostra est instructio. Declaratur, n. 55.
- 19 Petrus Clementè sibi Successorè instituit, & n. 57. & seqq.
- 20 Clementis Epistola 1. de ejus substitutione in Papatu refertur illius fides expenditur, n. 59.
- 21 Bonifacius II. in Concilio Romano Vigiliis sibi Successorem instituit. Sed factum illud in Synodo iterum congregata fuit ab omnibus reprobatum, n. 60.
- 22 Pontifices plures referuntur, qui Successores sibi elegerunt. Contrarium, n. 33. Declaratur, n. 61.

- 23 *Papa ante transitum suum potest cum fratribus de successore decernere, ac deliberare.*
Declaratur, n. 62.
- 24 *Papa potest ex speciali gratia indulgere Episcopo, ut in mortis articulo sibi successorem designet, & n. 63.*
- 25 *Adrianus I. Carolo Magno, & Leo VIII. Othoni I. dederunt potestatem eligendi, seu confirmandi Romanum Pontificem.*
Contrarium n. 64.
Declaratur, n. 65.
- 26 *Papa potest Constitutiones facere super electione Successoris.*
Declaratur, n. 67.
- 27 *Papa non prohibetur sibi successorem eligere nisi de jure Canonico.*
Contrarium, n. 38. & seqq.
- 28 *Papa non ligatur Constitutionibus Prædecessorum etiam in generali Concilio editis.*
- 29 *Referuntur Authores, & fundamenta opinionis negative.*
- 30 *Paulus III. persuasus à Cardinali S. Marci ut sibi successorem eligeret, omnino respuit.*
- 31 *Constitutio à Papa, vel à Collegio Cardinalium, valide fieri non potest, ut Romanus Pontifex possit sibi successorem instituere.*
- 32 *Papa non potest immutare statum Ecclesie.*
- 34 *Tempore inhabili, vel habili aliud gerere paria sunt si effectus conferatur in tempus inhabile.*
- 35 *Potentia ejus est, cujus est actus.*
- 36 *Pape potestati repugnat potestas electiva Pape.*
- 37 *Papa, & Episcopus se habent ad Ecclesiam sicut vir ad uxorem suam.*
- 38 *Papa prohibetur sibi instituere successorem jure nedum Canonico, sed etiam divino, & naturali, & n. seq. usque ad n. 54.*
- 39 *Principis Summi institutionem sibi Deus reservavit.*
- 40 *In electione Papa quanta sit virtus Spiritus sancti.*
- 41 *Sanctuarium Dei jure hereditario possideri non potest.*
- 42 *Petro per illa verba, Paice oves meas, non fuit collata potestas sibi successorem instituendi.*
- 43 *Vicarius non potest suam potestatem alteri comittere.*
- 44 *Potestatis defectus in agente semper reddit actum ipso jure nullum.*
- 45 *Redditus Ecclesiarum dare consanguineis cur gravius sit peccatum, quam dare extraneis.*
- 46 *Cæci sunt Episcopi erga nepotes.*
- 47 *Prælationem alicui conferre quia est consanguineus, est acceptio personæ, quæ opponitur justitiæ distributive.*
- 38 *Principem oportet esse optimum, & perfectum virtute.*
Papa qualis eligendus.
- 50 *Exceptio ætatis, dummodo adsit rationis usus, contra electum à duabus partibus, Cardinalium non admittitur.*
- 51 *Questio de ambagibus, & ineptiis fieri non debet.*
- 52 *Cardinalium Collegium est honorabilis Ecclesie membrum.*
Cardinalium Collegium jure eligendi Romanum Pontificem privari non potest. *ibid.* & n. seq.
- 53 *Error stultus Joannis Vvicleff.*
- 54 *Petrus ministerialiter etiam ab Apostolis electus fuit.*
- 56 *Pontificalis autoritas non à quolibet, sed à Deo instituta est.*
- 57 *Iti factum sibi Clementem successorem substituentis non est trahendum ad consequentiam.*
- 58 *Clemens à Petro electus renuntiavit Papatui, & cur.*
- 61 *ontificum nullus præter Beatum etrum, & Bonifacium II. sibi successorem substituit, sed tantum designavit.*
- 63 *Aliis multa indulgemus, quæ nobis indulgere non possumus.*
- 64 *Cap. Adrianus, & cap. In Synodo, 63. distin. autoritas, & fides expenditur.*
- 65 *Papa non potest alteri tribuere facultatem eligendi Romanum Pontificem.*
- 66 *Nemo potest per alium facere quod per seipsum facere non potest.*
Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.

68 *Leges pœnitentiæ feruntur ab Ecclesia etiam de his, quæ lege divina damnantur.*

69 *Passore aliquandiu carere minus malum est, quam disculum, stultum, & malum habere.*

A ccepimus. Non valet pactum de succedendo post mortem Prælati in ipsius Ecclesia. Hoc dicit. Prima pars narrat excessum, quem secunda præcipit corrigi, ibi, *Verum.*

Nota primò, pactum futuræ successionis in beneficiis Ecclesiasticis non valere, ut hic est casus secundum Joan. Andr. Bald. Bellam. Card. & omnes. Exemplificat Petrus de Sampson in Ecclesia ære alieno gravata, quam se non locuples volebat recipere exonerandam, eo tamen pacto ut nepos in illa sibi succedere: & sequitur Joann. Andr. num. 1. in ver. *Alii*, Bellam. in princ. in cod. ver. & Butr. num. 1. Quod duplicem habet rationem. Prima ratio est, quia Ecclesiastica dignitas non acquiritur successione, seu jure hereditario, sed Canonica institutione, c. *Apostolica*, §. *quæst.* 1. & c. *Ad extirpandas*, supra de fil. Presbyt. & hic notant Butr. in 2. not. ab. & Imol. num. 1. Altera ratio est, quia hujusmodi pactum inducit votum captandæ mortis, ut l. *De fideicommissis*, c. *de transact.* & l. *fin.* c. *de pact.* ubi dicitur: omnes hujusmodi pactiones odiosæ esse videntur, & plenè tristissimi, & periculosi eventus, c. *Nulla infra de concess. præben.* ibi, *ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum, & benescium se crediderit succedendum, cap. Detestanda, eod. tit. lib. 6. ibi, aliena mortis votum ingeritur, & Ecclesiis, & relictis, ac personis Ecclesiasticis gravamina plurima inferuntur, & cap. Ne captanda, eod. tit. & libr. Nefas autem est alicujus mortem sperare, l. *Inter stipulantem*, §. *Sacram*, ff. *De verb. oblig. l. ater Severinam*, §. *Socius*, ff. *de condit. & demonstr.* ubi dicit gl. *Mulieris multum gaudere de morte maritorum*, Bald. hic n. 2. & ob hanc rationem leges civiles sanxerunt, ut quamvis possit quis habere spem succedendi ex fideicommissis eo quod illa non sit hereditas viventis, sed defuncti, ut c. *Raynutius*, inf. *de testam.* tamen apud substitutum morari non debeat is, cui per obitum succedendum est, ut l. *ult. c. ubi pupill. educar. deb.* & hic notat Petr. de Anch. n. 2. vers. *Ex fideicommissis*. Non obstat quod valeat pactum de hereditate viventis, dummodò ille consenserit, & in consensu usque ad mortem perseveraverit, ut l. *fin. c. De pact.* Quoniam respondetur speciale esse in beneficiis Ecclesiasticis, ut quoad hoc consensus beneficiati nihil operetur. Et est ratio specialitatis, quia non spectat ad eum dare successorem in beneficio, d. c. *Detestanda de concess. præben. lib. 6.* & notat gl. in d. c. *Nulla*, in ver. *Condemnare*, inf. eod. tit. Jo. Andr. hic n. 1. Bellam. in princ. in 1. oppos. Butr. n. 6. & Card. n. 2. in 1. oppos.*

Porrò cum hæc ratio captandæ mortis alienæ in hac materia successionis in beneficiis Ecclesiasticis sit præcipua, ex hoc notabiliter infero ut successio hujusmodi à sacris Canonibus non improbetur nisi in vacatione per obitum ejus, cui succeditur in beneficio. Secus si vacatio contingat per alium casum, quam mortis, puta per contractum matrimonii, per promotionem, vel affecutionem incompatibilis, aut per ingressum religionis, quia in his casibus Papa potest facere prout quotidie facit gratias de beneficiis viventium, cum esset ratio ante dicta, ut ex stylo Cancellariæ excipitur in litteris casus vacationis per mortem. Ita post Collectar. notat hic Bellam. n. 4. in 4. q.

Secundò nota ex hac Decretali secundum Petr. de Anchar. in 1. not. ab. & Joan. de Anan. num. 1. pactum initum tempore prohibito non valere, licet ejus effectus conferatur in tempus permissum, instar citationis, quæ sit die feriato pro non feriato, quæ similiter non valet, ut notat Bart. & Doctores in l. 1. §. *Nunciatio*, ff. *de nov. oper. nunc.* Canonistæ in cap. *fin. infra de fer.* & est opinio vera, & communis, ut per Lanfranc. de Oriano in reper. cap. *Quoniam contra*, §. *Citationis*, vers. *Tandem queritur, de probat.* Similis regula habetur in l. *Si minor*, ff. *de serv. export.* ubi actus confirmari non potest si adsit inhabilitas persone à principio, licet conferatur in tempus permissum, & ita ibi est casus secundum Bald. Sed contraria regula habetur in l. *In tempus*, ff. *de hered. instit.* ubi patet posse institui heredem in tempus cum capere poterit. Materia est brochar- dica, sed dici potest in casu hujus cap. Canonem resis-

- stere à principio ex juxta causa ut viteretur votum captandæ mortis, & idèò pactum non subsistere licèt effectus conferatur in tempus, habile, secundùm Anchar. & Joann. de Anan. *locis citatis*. Vel dic in ultimis voluntatibus, quæ mortè confirmantur, finem esse attendendum, & ita procedit textus in *d. l. In tempus*. In pactis verò, & ubi agitur de viribus contractus, spectandum esse initium, ut in *d. l. Si minor*, & ita declarat Henric. Boich. in *cap. Dudum*, *il primo nu. 14. vers. Si quaratur, de viribus relictorum*, & *nu. 21. vers. Si de viribus contractus, supra de elect.* & ibi plenè videas de hoc brocardo, utrum initium sit spectandum, an non? ubi materiam, à *num. 7.* ferè per novem columnas luculentur examinat. Plura etiam in proposito cumulat Everard, in *sua Centuria legalis in loco, à virtute, finis*; & adde Abb. in *c. De uxore n. 2. & 4. inf. de sepultur.*
- 13 Tertiò nota successionem in Ecclesia Dei non esse aliquatenus tolerandam, quia est iniqua, detestabilis, & sacris Canonibus inimica, ut dicitur in textu. Canones autem eam improbant allegantur hìc in gl. ult. *Non obstat, cap. Petiisti, 7. q. 1.* ubi ibi fuit specialis indulgentia Papæ, ut hìc notat Host. *num. 2. in ver. Omnino frivolus*, Bellam. in *princ. vers. Non obstat*, Buttr. n. 8. & Jo. Andr. in *fin. dicens idem tenere Goffred. Tancred, & Hostien. in c. Constitutus, infra de concess. prab.* & eodem modo responderet Host. hìc *num. 2. ad Constitutus, infr. eod. tit.* Vel dic melius illum textum non ob stare, quia loquitur de potestate conferendi primum vacaturum, & hìc verò de pacto succedendi, secundùm Anton. de Buttr. *num. 8. vers. Oppono ad idem*, & Card. *num. 2. in 2. opposit.* Verbaliter solve, ut hìc per Card.
- 14 Ultimò nota Episcopum non posse Ecclesiam aliqui conferre cum pacto, ut ei post mortem alius succedat Buttr. hìc in *4. notab.* Quod secundùm Abbatem facit ad questionem, numquid Prælati possit sibi eligere successorem, & concluditur non posse, *cap. Episcopo non, ac ferè per tot. 8. quest. 1.* nisi cum autoritate Papæ, ut probat text. in *d. cap. Petiisti, 7. quest. 1.* ubi hæc facultas successorem sibi eligendi in mortis articulo tribuitur à Papa Archiepiscopo Moguntino ex speciali gratia: sed de intellectu illius textus vide, quod scripsi in *c. Nulla num. 48. & 49. & 78. inf. de concess. prab.*
- 16 QUÆRO, An Papa possit sibi successorem substituere.
- 17 In partem affirmativam inclinat Petrus Episcopus Brixien. in *suo magno Repertorio in ver. Papa*, ubi relata opinionè glossæ in *cap. Apostolica, 8. quest. 1.* sentientis Papam non posse sibi eligere successorem: fortè, inquit, hoc non est verum, quia hoc tantùm videtur prohibitum de jure positivo, contra quod Papa potest dispensare, sed tandem cogitandum relinquit. Hanc tamen opinionem sustineri posse in via disputativa, & de potestate absoluta, firmat Dec. in *c. Licet de vitanda, num. 8. vers. Sed tamen disputativè, supra de elect.* & ex Theologis eam sequuntur Victor. in *relect. de potest. Eccles. 9. 2. nu. 23.* Martin. Ledesm. *2. 4. q. 20. conclus. 2. cum duab. seqq. pag. 313.* Suar. *de fide tract. 1. sect. 4. num. 16.* & Gabr. Vasq. *tom. 3. in 3. part. disp. 244. c. 3. à n. 2.*
- 18 Pro qua assertur primò exemplum Christi Domini, qui suo arbitrio Petrum sibi successorem instituit cum post resurrectionem dixit ei Jo. 21. *Pasce oves meas, cap. Significasti*, & ibi gloss. in *ver. Pasce*, Abb. & Dec. ambo in *3. notab. supra de elect.* Ergo idipsum licebit Romanis Pontificibus, qui vices Christi gerunt, *c. Ad Apostolica 8. Nos itaque de re judic. lib. 6.* quia omnis Christi actio nostra est instructio, *d. c. Significasti*, Quo argumento utitur Dec. in *d. c. Licet, n. 7.*
- 19 Secundò ad hanc partem inducitur text. in *cap. Si Petrus, 8. quest. 1.* ubi refertur B. Petrum Apostolorum Principem sibi elegisse successorem Sanctum Clementem.
- 20 Quod ipsemet Clementis attestatur in Epistola prima ad Jacobum fratrem Domini dicens: *Simon Petrus in ipsis diebus, quibus vita finem sibi presentit, apprehensa manu mea repente surgens, in auribus totius Ecclesie hæc protulit verba; Clementem hunc Episcopum vobis ordino, cui soli mee predicationis, & doctrinæ Cathedralis rradado.* ut refertur in *cap. Unde, ead. cau. & quest.* & latius in eadem Epistola, quæ habetur integra *tom. 1. Concilior. part. 1. fol. 27. col. 1.* Hoc autem Petrus utique non fecisset, si jure di-
- vino, & Christi institutione prohibitum extitisset, *c. Sunt quidem, 25. q. 1.*
- Tertiò ad idem assertur decretum, quò Bonifacius II. in Concilio Romano I. Vigilium Diaconum sibi successorem delegit anno Christi 531. Cum enim Gothorum Reges impiè sibi usurpassent electionem Romani Pontificis, Bonifacius Ecclesie consultum putavit, ut nullo relicto Sedis vacantis loco, successorem sibi constitueret. Cujus rei meminit Anastasius Bibliothecarius in *vita ipsius Bonifacii*: & habetur *t. 2. Concil. part. 1. fol. 463. col. 2. & fol. 646. col. 3.* in hæc verba: *Hic, scilicet Bonifacius, congregavit Synodum in Basilica Beati Petri Apostoli, & fecit constitutum, ut sibi successorem ordinaret. Quo constituto cum chirographis Sacerdotum, & jurejurando ante confessionem B. Apostoli Petri in Diaconem Vigilium constituit.* Hæc ibi: nec desunt alia exempla his similia: nam Gregorius VII. miraculis clarus Salerni autè tertiam diem sui obitus rogatus ab Episcopis, & Cardinalibus, qui tunc aderant, ut de Romana sedis post obitum suum ordinatione juberet, hortatus est ut Desiderium Pontificem facerent, aut Origenem Lugdunensem Archiepiscopum, aut Othonem Hostiens. Episcopum. Sicque post ejus mortem electus fuit à Cardinalibus ipse Desiderius, & Victor III. vocatus. Et subinde idem Victor gravi dysenterie morbo laborans, convocatis ad se Episcopis, & Cardinalibus, jussit ut juxta Gregorii Papæ voluntatem, Othonem Hostiens. Episcopum eligerent, quem manu apprehensum ceteris Episcopis tradidit, dicens: *Accipite eum, & in Romana sede locate.* Rem ut præfetur in Synodo gestam refert Leo Host. *lib. 3. c. 71.* & habetur *t. 3. Concil. p. 2. fol. 406. col. 4. litter. F.* Itaque Gregorii tempore de consensu Patrum astantium statutum fuit, ut unusquisque ante mortem eligeret sibi successorem, prout Gregorius anno 1085. elegit Victorem III. Victor III. Urbanum II. anno 1086. Urbanus II. Paschalem II. anno 1099. lege Card. Baron. *ad annum Christum 1085. fol. 188. & annum 1087.*
- Quartò, ad hanc partem inducitur textus in *c. Si transitus, 79. dist.* ubi innuitur Papam posse ante transitum suum de successore decernere, & deliberare. Videtur enim hujusmodi decretum, & deliberatio habere in summo Pontifice vim Canonice institutionis arg. *l. Quoniam, C. de testam.*
- Quintò, inducitur textus in *cap. Petiisti, 7. q. 1.* ubi patet Papam posse hanc facultatem sibi elargendi successorem alteri tribuere, prout ibi Zacharias Papa illam attribuit Archiepiscopo Moguntino. Ergo etiam poterit ipse sibi eligere, *cap. Potest quis, cap. Qui facit, & cap. Nemo potest de reg. jur. lib. 6.*
- Sextò, ad idem inducitur, *cap. Adrianus, il secondo, 63. dist.* ubi expressum est hanc potestatem subrogandi successorem in locum Romani Pontificis prædefuncti ab Adriano I. attributam fuisse Carolo Magno in Synodo Romana: & Bullam hujus concessionis aservatam fuisse Parisiis inter præcipuos Regni Thesaurus restantur gloss. *Pragmat. sanction. in tit. de annat. in ver. Regalia, & Guilielm. de Benedic. in repet. cap. Raynutius, in ver. Et uxorem, nu. 367. de testam. in antiq. impress. & in novis eod. ver. num. 61.* Similem concessionem fecit Leo VIII. Othoni I. ut in *cap. In Synodo ead. dist.* Hanc autem potestatem eligendi Papam utique non potuissent Romani Antistites Imperatoribus tribuere si eam non haberent, cum nemo possit dare quod non habet: dicit textus in *c. Quomodo de consecr. dist. 4. in cap. Daibertum, ibi, Qui nihil habuit, nihil dare potuit, 1. quest. 7. & in cap. Quod autem de jure par. Ad idem cap. Nemo potest de reg. jur. lib. 6.* Quod si hujusmodi potestatem Pontifices exercuerunt per Imperatores laicos, longè magis eam potuerunt per seiplos exercere, arg. *cap. ult. §. Is autem, supra de off. deleg. facit regula Sexti, qui in jus, & c. Cum contra de pignor.*
- Septimò allegantur, *cap. In nomine Domini, 23. dist. c. Licet de vitanda, supra de elect.* quæ probant Papam posse constitutiones facere circa electionem sui successoris. Quod hodie apertius constat ex Bulla Greg. XV. quæ incipit, *Aeterni Patris filius*, in qua præscribitur nova forma electionis Papæ. Quod igitur eis permittitur per viam legis universalis, debent etiam censi permissum per viam specialis ordinationis, seu institutionis, ar. *c. Privilegia, 3. dist. & eorum, quæ not. gl. in c. 1. in ver. Noscatur de constit. lib. 6.*

27 Ultimo hæc prohibitio sibi eligendi successorem in Principatu Ecclesiastico videtur esse tantum de jure positivo, & ex Constitutione Ecclesiæ, ut innuitur in cap. *Apostolica*, §. *His omnibus*, 8. *quest.* 1. ubi Gratianus dicit factum B. Petri posse in argumentum assumi ab illis, qui tales sibi eligerent successorem qualem sibi B. Petr. elegit, scilicet S. Clementem. Verum quia officium non vitæ, sed sanguini deferri cepit, idem statutum est ne quisquam sui officii sibi quarat successorem. Ex quo. §. *Decius in cap. Licet de vitanda num.* 8. de elect. desumit in primitiva Ecclesia permittum fuisse, ut Papa posset sibi successorem eligere, sed postea hoc fuisse prohibitum ex constitutione Ecclesiæ, quia cessat ratio, quæ vigeat in Petro. Idem innuit textus in cap. *Moses* 8. *quest.* 1. ubi dicitur Moses potuisse successores Principatus filios suos facere, & posteris propriam relinquere dignitatem: sicut David Salomonem sibi successorem instituit, ut ibi notat gloss. *in ver. Non sanguini*. Ad idem textus in cap. *Si transitus* 89. *dist.* 4. Synmachus Papa in Synodo Romana prima cap. 4. Si transitus, inquit, Papa inopinatus venerit, ut de sui successoris electione non possit ante decernere; Pondera quia textus non dicit, non potest, sed non possit: & sic non declarat jus vetus, sed jus novum inducit in futurum.

28 Papa autem non ligatur Constitutionibus suorum Prædecessorum etiam in generali Concilio editis, ut est textus apertus in cap. *Immutis*, *supr. de elect.* cum sit supra omne jus humanum positivum, cap. *Proposuit*, *infra de concess. præb.* & fusiis dixi in cap. *Conculcationibus num.* 25. de Cler. *agrot.* & in his terminis notat Dec. in d. cap. *Licet* n. 8.

Addit Victoria *supracit. de potest. Eccles. relect.* 2. q. 2. n. 23. multa inconvenientia evitari per hujusmodi electionem. Tum quia Ecclesia nunquam vacaret, sed suo orbata Pastore illico provideretur. Tum quia schismata ambitiones, contentiones, & cætera mala cessarent.

29 Sed præmissis minimè obstantibus sine trepidatione tenenda est hæc conclusio, videlicet Papa nullatenus potest sibi successorem eligere, ac si eligat, irrita est electio. Ita gloss. in cap. *Apostolica*, §. *His omnibus in vers. Beatus*, 8. *quest.* 1. quam sequuntur omnes teste Felino in cap. 1. *sub num.* 23. *col.* 5. *vers. Fallit quarto, supr. de constit.* Item glossa in cap. *Si transitus*, in *ver. Non possit*, & ibi etiam Archidiaconus Bellam. Gemin. & Præpos. 79. *dist.* Jo. de Lignano in Clem. *Ne Romani*, de elect. Abb. in rubr. *inf. de testam. num.* 2. *vers. Hinc dixit glossa*, & idem Abb. *hic num.* 2. ubi testatur hanc esse communem conclusionem. Doctores in cap. *Licet de vitanda*, *supr. de elect.* & ibi in specie Joan. Andr. *num.* 15. Butr. *num.* 3. & *num.* 21. Cardin. *nu.* 9. in 6. *quest.* Abbas, qui similiter hanc dicit communem *num.* 2. & post eum Dec. *num.* 7. *vers. His tamen non obstantibus*, & n. 8. ubi Silvester Aldobrand. in *addit. in ver. Communiter*, plures alios adducit. & refert Paulum III. persuasum à Cardinali S. Marci, qui fuit Franciscus Pisanus Venetus Episcopus Paravinus, ut sibi successorem eligeret, omninò reipuisse. Idem firmat Jas. in rubr. cap. *Qui testam. sacer. poss.* *num.* 2. Joan. à Capistrano de *potest. Papa. n.* 2. *inter tract. commun. tom.* 13. *fol.* 32. Cardinal. Jacobar. de *Concil. lib.* 10. *art.* 7. in *solutione undecimi argumenti fol.* 34. Augustin. Trimph. de *potest. Eccles. quest.* 2. *art.* 3. in corp. Cardin. Turrecrem. in *summa de Eccles. lib.* 1. c. 13. & *lib.* 2. cap. 15. & in d. cap. *Si transitus num.* 1. 79. *dist.* Cardin. Zabarel. in *dist. Clem. Ne Romani in 5. questione num.* 5. de elect. qui tres posteriores affirmant nec posse fieri statutum, quod sit validam, ut Papa possit sibi successorem substituere, Martin. Lauden. de *Cardin. quest.* 39. *inter tract. commun. tom.* 14. *fol.* 62. ubi ampliat id Papæ non licere etiam si Collegium Cardinalium id statueret. Quod etiam tenent Bertach. de *Episc. in 4. sen 40. qu. tertia partis lib.* 1. Hieron. Manfred. de *Card. decis.* 15. *tom.* 13. *tract. part.* 2. *fol.* 86. Eidem sententiæ adhaerent ex Theologis Petr. de Palud. de *potest. Eccles. lib.* 5. Cardin. Cajet. *opusc. t.* 1. *tract.* 2. de *potest. Papa*, & *Concil. Apolog.* 2. cap. 22. Silvest. in *ver. Excommunicatio nono, num.* 3. Greg. de Valen. *tom.* 3. *disp.* 10. q. 3. de *statu Episc. punct.* 3. §. *Quarta assertio*, & passim moderni, quibus addit Cardin. Baron. ad *annum Christi* 11. *fol.* 188.

30 Pro hac conclusione quamplura adduci possent, sed præcipua fundamenta sunt quinque.

Prosp. Fagnan. in I. Lib. *Decretal.*

Primum fundamentum deducitur ex glossis *supracitatis*, videlicet, quia si liceret Romanis Pontificibus sibi instituire successores, hoc esset immutatio statum Ecclesiæ, quod non licet Papæ, par ea, quæ scribit P. Leo in c. *Ad perpetuam*, 25. *qu.* 1. & facit singulare dictum Innocentii in cap. *Quanto*, ad *fin. vers. Si Papa talia faceret de consuet.* quem referunt, & sequuntur Oldrad. *conf.* 72. *incip. Et circa num.* 2. *vers. Et hoc esset mut. re generale statum Ecclesie*, Abb. in cap. 1. in 2. *notab. de Cler. agrot.* & in c. *Cum parati num.* 9. de *appellat.* Roman. *conf.* 483. *Dubitatur primo n.* 23. & Felin. in cap. *Que in Ecclesiis, vers. Limita tertio de constit.* Quandoquidem ab Adventu Christi ad hæc usque tempora nemo umquam ad Apostolatus apicem erectus est nisi per electionem, ut tradit August. Triumph. de *potest. Eccles. quest.* 2. *art.* 2. Ad exempla verò B. Petri, & aliorum Pontificum, qui dicuntur sibi successorem delegisse, respondebitur *infr. n.* 57. & 61.

31 Secundum fundamentum est, cui innituntur glossæ, & plerique ex Canonistis præcitatatis, videlicet, quia institutio, seu electio successoris confertur a Papa in tempus, in quo ipse non est amplius Papa, & consequenter non valet ex defectu potestatis, ut probat textus in l. *Eum qui*, ff. de *jurisd. omni. judic.* nam, ut inquit, Abb. *hic num.* 2. quemadmodum Papa non posset tunc temporis hujusmodi electionem facere, ita nec modo; quia paria sunt aliquid gerere tempore inhabili, vel tempore habili, si effectus conferatur in tempus inhabile, ut l. *Quod sponsa*, C. de *donat. ante nupt.* & facit cap. *De uxore*, *infra de sepult.* & idem in casu controverso, ut dixi *supr. in 1. not.*

32 Tertium fundamentum est accuratissimi Cajetani loco *supracitato num.* 31. quia scilicet ejus est potentia, cujus est actus Arist. de *somno & Vigil.* Sed actus electionis Papæ simpliciter, & absolute non est Papæ. Ad hoc c. *In scripturis*, 8. q. 1. & c. *fin. de instit.* Ergo potestas electiva Papæ non convenit formaliter Papæ, quia potestas electiva Papæ est actus, qui facit Papam quantum ex se est. Ergo repugnat potestati electivæ, ut præsupponat tunc Papam, cum id quod fit, non sit: si enim esset, non fieret.

33 Quartum fundamentum est, quia ita se habet Papa, & Episcopus ad Ecclesiam, sicut se habet vir ad uxorem suam cap. *Sicut vir*, 7. q. 1. c. *Sicut viri*, 40. *dist.* Sed vir licet sit caput Uxoris, 1. ad *Corinth.* 6. non tamen potest uxori suæ alium virum relinquere, quia eo mortuo ab illius legibus est soluta, 1. ad *Corinth.* 8. Ergo nec Papa licet sit caput Ecclesiæ sponsæ suæ, c. *Ita Dominus*, 19. *dist.* potest eidem Ecclesiæ alium sponsum relinquere, cum eo mortuo spirituale conjugium sit solutum, & Ecclesia remaneat viduata, c. *Ne pro defectu*, & c. *Quia propter de elect. gl. un. in c. Nullus*, il 2. & ibi Turrecr. n. 6. 79. *dist.*

34 Quintum, & ultimum fundamentum est, quia hæc potestas sibi subrogandi successorem non solum est contra jus Canonicum, ut ostensum est *supr. in ult. arg. contrario n.* 27. & habetur in c. *Episcopo non quasi per tot.* 8. q. 1. sed etiam adversari videtur de jure divino, & naturali, ad quod non pertinet dispensatio, c. *Sunt quidam*, 25. & q. 1. & 5. *dist. in summ.* §. *Jus naturale*, S. Th. *quodl.* 9. *art.* 15. Idem suadetur *infra scriptis*. Et primo, quia et si Deus dederit potestatem populo eligendi Principes inferiores, ut Exodi 18. *Provide de omni plebe viros sapientes*, & c. Nu. 11. *Congrega mihi septuaginta viros de Senioribus Israel*, & Deut. 1. *Dare ex vobis viros sapientes, gnaros*, & c. tamen ut inquit S. Th. in 1. 2. q. 105. *art.* 1. ad 1. Institutionem summi Principis Dominus sibi reservabit; & hoc est quod Moyses petiit. Nu. 27. *Provideat Dominus Deus Spirituum omnium carnis, hominum, qui sit super multitudinem hanc*: & sic ex Dei ordinatione institutus est Josue in Principatu post Moysen, & de singulis Judicibus, qui post Josue fuerunt legitur quod Deus suscitavit Populo Salvatorem, & quod Spiritus Domini fuit in eis, ut patet Deuter. 17. *Eum constitues Regem, quem Dominus Deus tuus elegerit*. Hæc S. Th. Translato autem Sacerdotio necesse est ut legis translatio fiat ad Hæbreos 7. cap. *Translato, supra de constit.* Unde quæ dicta sunt in lege Veteri de Moysè, qui erat summus Sacerdos, ut c. *Sacrosancta*, 22. *dist.* post legem Evangelicam ad Pontificem Maximum referenda esse, satis constat ex c. *Electioem*, 79. *dist.* ubi Anacletus Papa, *Electioem*, inquit, *Summorum Sacerdotum sibi Dominus reservavit*. Alia littera habet, *Summorum Pontificum*, ut etiam

- innuit Gratiani rubrica ibi, *Præposita*: & de Summo Pontifice auctoritatem illam intelligit August. Triumph. *de potest. Eccles. quest. 2. art. 2. vers. In contrarium*, & ita per illum textum Cardin. Turrecrem. *in summa de Eccles. lib. 2. cap. 51. vers. Septimo, de jure*, inquit, *naturali, & quasi divino videtur esse, ut Papa non faciat sibi successorem nec post mortem, nec post resignationem, quando non præst licet quamdiu vivit, possit loco sui ponere Legatos, & Vicarios ubi vult, & sicut vult*, Hæc ille. Idipsum colligitur ex cap. *Si ergo, 8. quest. 1.* ubi relato exemplo ipsius Moysis, qui non permisit iudicio suo electionem successoris in Principatu, sed electus fuit extraneus ex alia Tribu, scilicet Josue filius Nave, quem Dominus ordinavit, dicit textus, Nulla hic populi acclamatio, nulla consanguinitatis ratio, nulla propinquitatis habita contemplatio est: & mox exemplo hujusmodi ad summum Sacerdotium translato, subjicit: *Propinquus agrorum, & pradiorum relinquatur hereditas; gubernatio populi illi tradatur, quem Deus elegerit, & concordat c. Moyses ead. cau. & quest.* Unde gloss. prima in cap. *Si transitus 79. dist.* dicit Papam non posse sibi substituere successorem, quia nec Moyses id potuit: *& allegat d. c. Moyses*,
- 40 Sed objicis: Si electionem Summi Principis sibi Dominus reservavit. Ergo nec Cardinalibus licebit eligere Apostolicum. Respondeo, Deus est, qui eligit, & Cardinales sunt Ministri, ac veluti instrumenta divinæ voluntatis, ut in c. *Valentianus 63. dist. & in cap. Licet, 8. quest. 1. c. Ubi periculum, §. Caterum*, ibi, *Ut eorum ministerium, de elect. lib. 6.* etiam si malus eligeretur, quod est mirabile, ut in cap. *Andacter, ead. cau. & qu.* de qua voluntate tamen non appareat per signa exteriora, ut olim per *Columbam, c. Staturimus, §. His omnibus*, & ibi Archid. nu. 3. 61. *dist.* tamen invisibiliter operatur Spiritus sanctus, qui non datur nisi Congregatis, cap. *Audivimus, §. Sin autem, 24. q. 1. & c. Cum Ecclesia Sutrina*, & ibi gloss. 1. *infra de caus. possess. & propriet.* Unde August. Triumph. *de potest. Eccles. qu. 3. art. 11. in responsione ad primum*, sic ait: *Cooperatores Dei sumus, & ideo semper non est expectanda vocaliter terminatio divine sententia; sed illum eligit Deus, quem eligit charitas Ecclesia, & communis consensus eligentium, sicut dicit Aug. ad Hebr. 5.* Hæc ille. Cujus rei efficax argumentum est, quod cum initar tempus electioni Divinitus præfinitum; electores superna quadam vi sentiunt se rari ad coeligendum adeo ut interdum de seipsis mirati fuerint quod in talem electum consenserint. Et fama est recolenda memoriæ Federicum Cardinalem Borromæum è Conclavi exeuntem prorupisse in hæc verba: *Huc ingrediantur qui negant Spiritum sanctum, & sicut credentes.*
- 41 Secundò idem suadet, quia Sanctuarium Dei jure hæreditario possideri non potest, cap. *Consuluit, infra de jurepatr. cap. Ad hæc de decim. c. Plerique, & cap. Apostolica, 8. qu. 1.* & turpe est, & divini plenum animadversione iudicium locum in Ecclesia Dei futuræ successiois expectatio habeat, dicit Canon Lateranen. Concilii in cap. *2. inf. de concess. præb.*
- 42 Terriò idem suadet, quia Dominus Pontificiam potestatem contulit Petro per illa verba, *Pasce oves meas*, Joan. 21. & dictum est supra in 1. arg. contrario n. 18. Hujusmodi autem verba cum sint personalissima ut per Cajetan. in 2. 2. q. 185. *art. 5.* utique non includunt facultatem sibi eligendi successores: alium enim est pacere, aliud successorem sibi eligere, qui pacat ad hoc textus optimus in l. *Inter artifices, ff. de solut. & facit quod notat S. Th. quodl. 12. art. 31. in corp.* ubi docet Vicarium non posse totam suam potestatem alteri committere. De quo est textus in capit. *Clericos, sup. de offic. Vicarii*: dicens hoc esse satis absolum, & absurdum. Ergo hic actus instituendi successorem est extra potestatem Petro, & in ejus persona Rom. Pontificibus attributam & sic non valet, quia defectus potestatis in agente semper reddit actum ipso jure nullum, c. *P. & G. & ibi Doctores sup. de offic. deleg. Pulchrè Bald. conf. 326. n. 2. vers. Quod primum lib. 1.*
- 43 Quarto, si esset aperta hæc via subrogandi sibi successorem in Papatu, verendum esset ne communiter substituerentur nepotes, & consanguinei per ea, quæ habentur in cap. *Pervenit*, juncta gloss. 1. *quest. 3.* Nam textus dicit gravius esse jura, & redditus Ecclesiarum dare consanguinei, quam extraneis, gl. in ver. *Gravius*, opponit quod imò minus peccatum sit dare consanguineo, c. *Non satis 86. dist.* hæc est enim ordinata claritas, & dat duas solutiones. Prima est, quia tradendo consanguineis enormiter lædunt Ecclesiam; & ideo dicit textus, pejus est consanguineis dare, id est inde graviorem lesionem sentit Ecclesia: & est simile in c. *Latores 33. q. 2.* Secunda solutio est, quòd verbum, *gravius*, exponatur, id est communius, c. *Quid in omnibus, 32. q. 7.* Quia, ut gloss. inquit, cæci sunt Episcopi erga Nepotes, c. *Dilectissimi, 8. q. 2.* Unde tantus impetus in eos omnia fundendi fuit restraindus, ut in alio casu dicit l. *Nec in ea, ff. ad l. Jul. de adulter.* Ad hoc Concil. Trid. cap. 1. *sess. 25. ibi, affectum erga nepotes deponant, unde tot malorum in Ecclesia Seminarium extat.* Si igitur ex textu, & glossa Prælati erga nepotes gravis peccant, quia enormiter lædunt Ecclesias cum facultates illarum profusus effundant; idque communiter, quia cæci sunt, & impetu quodam erga illos feruntur: quis speret humanum affectum à carne, & sanguine tam abstinentem fore, ut possit nepoti suo supremum principatum post se relinquere, & non faciat? Atque ita summum Sacerdotium non pro meritis, & dignitate, sed affectu carnis quasi patrimonium transmitteretur in posteros. Et tamen, ut inquit S. Thom. in 2. 2. *quest. 63. art. 1. in corp. Si aliquis promoveat aliquem ad Prælationem, quia est consanguineus, est acceptio persone, que opponitur justitiæ distributiæ, & consanguinitas facit eum dignum, ad hoc ut instituat heres patrimonii, non autem ad hoc ut instituat ei Prælatio Ecclesiastica.* Hæc ille. Hoc autem esse contra dictamen juris naturalis, inde percipitur, quod qui præfere debet multitudini, & illam regere, melior cæteris est eligendus. Idque bruta ipsa nos docuerunt, ut Apes, & Grues, cap. in *Apibus, 7. qu. 1. Unde Regum 4.* scriptum est, *Eligite meliorem, & eum ponite super solium patris sui, & 3. Et hic, dicitur. Oportet principem esse optimum, & perfectum virtute.* Quod potissimum procedit in Papa, qui est caput omnium fidelium, cap. *In novo 21. dist. & cap. Sacrosancta, 22. dist.* Is enim proculdubio eligendus qui præstantior est, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, dicit textus in cap. *Licet, 8. quest. 1.* Unde Gregorius X. in Concilio Lugdunensi serio obtestatur Cardinalis ut pensent attentius, quid eis imminet cum agitur, de creatione Vicarii Jesu Christi, Successoris Petri, Rectoris universalis Ecclesiæ, Gregis Dominici Directoris, ut eorum ministerium acceleretur utilis & pernecessaria totius mundi provisio, refertur in c. *Ubi periculum, §. Caterum de elect. lib. 6.* Quid verò si inordinatus carnis affectus eo usque captivaret humanum iudicium, ut in successorem substitueretur minor, aut discolor, vel aliàs insufficient? Ubique data hac potestate substituendis, talis esset Papa, quia exceptio ætatis, dummodo adsit usus rationis, & consimiles exceptiones, quæ juris positivi sunt, contra electum a duabus partibus Cardinalium non admittuntur, ut cap. *Licet de vitanda, & ibi, dixi post Bellam. & alios sup. de elect.* Quanta autem hinc pericula, & mala Ecclesiæ Dei proventura essent nemo non videt. Ad hoc bonus textus in cap. *Indecorum, & quod ibi adnotavi supra de elect. ætat. & qualitat.* Ne dicatur hoc absurdum posse contingere etiam in Collegio Cardinalium: nam respondetur id moraliter esse impossibile. Tum quia ratio sanguinis erga unum non concurrat æquè in omnibus. Tum quia integrum est iudicium, quod plurimorum sententiis confirmatur, cap. *Extra, 63. dist. c. Prudentiam, supra de offic. deleg. & multis argumentis comprobatur Turrecrem. in summa de Eccles. lib. 2. cap. 51.* Unde Bald. in d. cap. *Licet vum 9. de elect.* quærens an possit opponi Papæ quod sit Hermaphroditas, surdus, vel mutus. Respondet his verbis: *Cardinales non facerent ita fatuam electionem, & ideo non debet fieri questio de ambagibus, & ineptiis.* Hæc Baldus. Quinimò, ut inquit Augustin. Triumph. *de potest. Eccles. quest. 2. art. 2.* quia plura vident plures, quam unus, quia homines judicant de his, quæ for is patent, solus autem Deus intuetur cor, ideo talis electio caret errore, & meretur super hoc divinam inspirationem ipso Salvatore dicente, Matth. 18. 20. *Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.*
- Ad extremum ex institutione successoris Collegium Apo-

Apostolicum, quod est honorabilius Ecclesie membrum, c. *Constantinus* 96. dist. privaretur jure eligendi Romanum Pontificem, quod habet ex consensu universalis Ecclesie, & in cujus possessione per tot secula existit, ut cap. *In nomine Domini* 23. dist. & cap. *Licet de vitanda*, supra de elect. cum suis concord. Augustin. Triumph. de potest. 53 *Eccles. quest.* 3. art. 7. Idque per quam convenienter, ut solidis rationibus probat Cardin. Turrecrem. citatus in *summa de Eccles. lib. 2. cap. 51.* contra illud errorem Joannis VViclest electioem Papæ à Cardinalibus per diabolum esse introductam: & August. Triumph. ubi supra quest. 2. art. 2. & 3. Repugnat autem naturali rationi, ut Cardinales hoc jure sibi quaesito sine justa, & necessaria causa spolientur, reg. sine culpa lib. 6. & notat Card. conf. 142. vers. *Sed his litteris non obstantibus*, ubi late ostendit hoc esse peccatum, & impossibile etiam Papæ. Quod plenius profequor in c. *Consultationibus* in 2. qu. per tot. maxime n. 50. inf. de Cleric. egrot. adeo ut propterea si Cardinales viderent sibi hanc potestatem ademptam, quæ ipsos ubique locorum, & gentium tam spectabiles, & honorabiles reddit, timendum foret ne successoribus à Papa electo negarent Canonicam obedientiam, & schismata in Ecclesia suscitarentur; cum præsertim sententia negativa sit Canonistarum omnium, & graviorum Theologorum consensu recepta, & melioribus fulcita rationibus arg. Clem. 1. §. *fin de summ. Trinit. & fide Cathol.* & Papa volens turbare statum universalis Ecclesie, non sit sustinendus, ut inquit Innoc. in c. *Quanto ad fin. vers. Si Papa de consuet. & alii supra citati n. 32.*

Nunc reliquum est ut ad argumenta contraria respondeamus.

54 Ad primum igitur responderet negando consequentiam: nam Christus uti supremus Dominus potuit de re sua, id est Ecclesia, absolute disponere, eamque suo arbitrio fundare; non sic alii Pontifices, qui non domini, sed dispensatores existunt. Ita Cardin. Turrecrem. in *summa de Eccles. lib. 2. d. cap. 51. col. 3. vers. Caterum.* Præterea ut inquit Augustin. Triumph. de potest. *Eccles. qu. 2. art. 2. in corp.* Christus fuit Deus, & homo: ideo in suo judicio non potuit falli, neque fallere, sed quia iudicium humanum est fallibile, quia purus homo potest falli, & fallere; ideo conveniens fuit post Christi ascensionem, & post mortem illius, qui immediate à Christo electus fuit, ut promotio cujuslibet alterius summi Pontificis fieret per electionem, ut ex collatione, & concordia plurium talis electio careret errore, & mereretur suscipere divinam inspirationem. Hec ille. Quinimo ipse quoque S. Petrus ministerialiter etiam ab Apostolis electus fuit post Domini in cælos ascensum, ut patet in d. cap. in novo 21. dist. & d. cap. *Sacro sancta* 22. 55 dist. Deinde ad primum argumentum sic respondet Dec. in cap. *Licet de vitanda num. 8. de elect.* videlicet quod Christus fecit ut homo nostra est instructio, secus quod fecit ut Deus: nam ipse ambulavit super aquas, & jejunavit quadraginta diebus, & ad hæc nos non adstringimur, quia talia miraculose fecit ut Deus. Dum autem Petrum sibi successorem instituit, eique potestatem contulit ligandi, & solvendi, non ut homo diquid dicat ibi Decius, sed ut Deus operatus est, ut patet 22. dist. c. *Ita Dominus*, & cap. *Omnes*, ubi dicitur: Non ergo quælibet terrena sententia, sed per illud verbum, per quod constructum est cælum, & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundavit Ecclesiam, cap. *Solite*, & *Porriesses*, de major. & obed. ubi Pontificalis autoritas non à quolibet, sed à Deo dicitur instituta, cum suis concord. Unde & Ecclesia dicit: *Deus, qui B. Petro Apostolo collatis clavibus Regni cælestis ligandi, atque solvendi Pontificum tradidisti.*

57 Ad secundum argumentum respondet Turrecrem. in c. *Si transitus n. 1. vers. Ad secundam* 79. dist. post gl. ibi, in ver. *Non possit*, non esse trahendum ad consequentiam factam S. Petri sibi Clementem substituentis. Quoniam motus fuit inspiratione divina; nam & ad ejus umbram curabantur infirmi, facit c. *Si non licet* 23. q. 5. & c. *Dua sunt*, 19. q. 2. Præterea substitutio illa effectum non habuit, nec eam sanctus vir acceptavit, sed Petro immediate successit Linus Lino Cletus, & Cleto Clemens, ut tradunt Ignatius Martyr. in *Epist. 4. ad Mariam Cassibolitem*, quæ habetur t. 1. *Concil. p. 1. fol. 25. col. 2. lit. B.* Irenæus lib. 3. c. 3. Epiphani. *Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.*

hæres. 37. Optat. Milevit. lib. 2. August. Ep. 161. & Hieron. sequutus Optatum in lib. *de Scriptor. Eccles. in Clement. c. 15.* ubi Clementem ponit Quartum Pontificem post Petrum, corrigens sententiam, quam dixerat in 52. *Isaja in fin.* Quod ipsum constat ex Martyrologio, Breviario Romano, & Canone Missæ, ubi post Linum Cleti, deinde Clementis sit commemoratio, licet non desint qui contradicant. Unde gl. in c. 1. in ver. *Ant ligandi* 8. q. 1. recitat *versum.*

Disputat hic mundus quartus, fuerit ve secundus. Etenim, ut inquit glossa ibi, Post S. Petrum Clemens animadvertens perniciosum fore exemplo, ut aliquis sibi eligeret successorem, renunciavit Papatui, in manibus scilicet Sacerdotum, qui tunc Romæ aderant: vide August. Triumph. de potest. *Eccles. quest. 2. art. 2. in responsione ad primum.* Turrecrem. in *summa de Eccles. lib. 2. c. 51. col. 3. vers. Nec obviat quod S. Petrus & Baton. ad annum Christi 69. n. 39. & notat ad Epistolas, & Decreta Clementis Papæ I. tom. 1. Concil. part. 1. fol. 25. col. 2. littera C.* & Platina in *vita ipsius Clementis pag. 8. c. His accedit*, quod 59 *de fide Epistola superius reclar. n. 20.* Unde hoc factum desumitur, merito hæsitari potest; quia ut alia omittam, cum scripta sit post obitum S. Petri, & sic post annum Neronis decimum tertium, scribi non potuit ad Jacobum Fratrem Domini, qui teste Hieron. de *Vir Illustr.* 30. Neronis anno præcipitatus fuit Hierosolymis è vertice templi. Quare illa Epistola vel non est Clementis, vel scripta fuit ad Simonem, qui similiter fuit Frater Domini, & vox Jacobum, mendose irrepsit. Lege Baronium ad annum Christi 69. fol. 689. & Poisevin. in *appar. sacr. in ver. Clementis Romanus.*

Ad tertium responderet factum illud Bonifacii II. in 60 Concilio iterum congregatum ab omnibus reprobatum fuisse, ut idem Anastasius testatur dicens: *Eodem tempore facta iterum Synodo, hoc censuerunt Sacerdotes omnes, propter reverentiam S. Sedis. Et quia contra canones hoc fuerat factum, & quia culpa eorum respiciebat; ut successorem sibi constitueret, ipse Bonifacius Papa reum se confessus est Majestatis, quod Diaconum Vigilium sua subscriptione Chirographi ante confessionem S. Apostoli Petri constituit, ac ipsum constitutum in presentiam omnium Sacerdotum, & Cleri, & Senatus incendio consumpsit, refertur t. 2. Conc. p. 1. fol. 643. col. 2. litt. C.* Unde ex tam insigni retractatione validissimum desumitur argumentum pro hac sententia. Sed & Silverius Papa in decreto anathematis in Vigiliam exprobrat, quod contra jura Canonica tempore Bonifacii ipso vivente successor ejus designare conatus fuerat, ut patet ex Epistola ipsius Silverii ad Vigiliam Pseudo-papam quæ habetur t. 2. *Concil. p. 1. fol. 772. col. 1.* & vide Baron. t. 7. ad annum 521. fol. 166. Alia verò exempla in 61 contrarium adducta n. 22. præterquam quod adferantur decreto Syminachi Papæ in d. c. *Si transitus* 79. dist. non videntur ob stare, quia si accuratè considerentur, ille non fuerunt substitutiones successorum, sed potius designationes. Pontifices enim à Cardinalibus rogati indicantur quem dignum putarent Cathedra Petri, salvis tamen Cardinalium suffragiis. Idedque nullus ex designatis post obitum Pontificis designantis gessit se pro Papa nisi post subsequutam Cardinalium electionem. Ad hoc cap. *Petris* 7. q. 1. ibi, *Si eum aptum cognoveris, tibi successorem designa, ut huc veniat ordinandus.*

Ad quartum respondet glossa in d. cap. *Si transitus* in 62 ver. *Non possit* 79. dist. dicens aliud esse de sui successoris electione cum fratribus deliberate quod ibi permittitur, & potest fieri, & aliud ex testamento quali dignitatis suæ hæredem substituere, quod penitus prohibetur, ut c. *Episcopo non*, 8. qu. 1. & cum illa glossa transeunt ibi Archid. Bellam. Turrecr. & reliqui omnes. Quæ responsio ad litteram est Gratiani in c. *Apostolica*, §. *His omnibus*, 8. quest. 1.

Ad quintum responderet negando consequentiam: 63 nam secundum Hugonem relatum in d. cap. *Si transitus*, ab Archid. n. 1. & Turrecrem. eod. num. vers. *Ad tertiam.* Multa sunt quæ aliis indulgentur, quæ nobis indulgere, non possumus. Episcopus enim sæpè cum aliis dispensat, privilegium, vel honorem aliis confert, quæ ipse sibi impendere non posset, quia nemo sibi honorem assumit, c. in *scripturis* 8. q. 1. Ad hoc bonus text. in c. *fin. de instit. & in c.*

debitum cum concord. de quibus in glos. 1. *infra de Baptism.* Addè quod in *d. cap. Petiisti* 7. q. 1. non continetur indulgentum sibi successorem substituendi, sed designandi, ut scripsi in *cap. Nulla* nu. 79. & *seqq. de concess. præb.* ubi plenè videas de intellectu illius textus, & addè August. Triumph. *d. q. 2. art. 2. in respons. ad 2.*

- 64 Ad sextum nempe *ad cap. Adrianus*, & in *c. Synodo* 63. *dist.* responderetur illos Canones esse Apocryphos, & commentitios, & primum illorum authorem fuisse Sigebertum Monachum, qui honoris avidus illos mendacissimè conscripsit ad aucupandam gratiam Imperatoris schismatici, & Gratianus nimis credulus hanc fabulam, & impostoris Commentum veluti historiam Decreto suo inseruit. Lege Cardinal. Baron. *ad annum* 526. & 555. & præsertim *ad annum* 774. à num. 10. & *ad annum* 964. à nu. 22. Suar. *de defens. fid. Cathol. contra Anglicane sectæ errores lib. 3. cap. 29. num. 7.* Cardin. Bellarm. *de Summo Pontifice lib. 2. cap. 22.* & *de Clericis c. 9.* & *notas in vita Adriani Pape I. tom. 3. Concil. part. 1. sect. 1. fol. 421. col. 2.* Sed quatenus prædictis Canonibus aliqua esset adhibenda fides; tamen confirmatio electionis, quam ex affecto indulto Apostolicæ Sedis tunc temporis concedebant Imperatores, non conferebat Papæ auctoritate Papatus: alioquin Papatus esset ab Imperatore, quod est hæreticum, cum sit à Deo tantum, *cap. Omnes*, & *cap. Sacrosancta* 22. *distinct.* sed solum dabat robur factò, ut schismatici, & hæretici non auderent contravenire, ut optime declarat Turrecr. in *d. cap. Adrianus numer. 1.* Adde Cardinalem Albanum in *tract. de Cardin. quest. 32.* ubi pluribus probat Summum Pontificem non posse alteri impertiri facultatem eligendi Papam; quia regula est neminem facere posse quod per se facere non potest, ut in regula Sexti, *quoad alicui suo eum suis concord.*
- 67 Ad septimum responderetur aliud esse ut Papa cum Cardinalibus faciat constitutionem super modo electionis Romani Pontificis, quod potest, ut in iuribus ex adverso allegatis; aliud ut creet sibi successorem, quod ei non licet, sicut non licet ex testamento sibi adscribere dignitatem. Ita ad calamum respondet Paul. de Eleaz. & post eum Car-

din. in Clem. *Ne Romani* in 5. q. nu. 5. *de elect.* & Gambar. in *Extravag. Julii II. n. 96.*

Ad ultimum responderetur hanc prohibitionem sibi eligendi successorem non inniti solum jure Canonico, sed etiam jure divino, & naturali, ut superius monstratum est à num. 38. Nec refragarur §. *His omnibus* 8. qu. 1. in contrarium adductus. Quoniam non loquitur in Papa, sed in Episcopi, qui ad exemplum S. Petri susstinebant sibi successores. Id quod fuit eis inhibendum ex Constitutione Ecclesiæ: & idè Papa potest cum eis dispensare, prout dispensavit cum Archiepiscopo Moguntino, ut in *c. Petiisti* 7. q. 1. sed hinc non licet inferre, ut Papa possit sibi met successorem ordinare, ut dictum est supra in *responsione ad quintum argumentum nu. 63.* Similiter non refragarur quod Moyses potuisset sibi in Principatu filios substituere ut dicitur in *d. cap. Moyses* 8. q. 1. Nam responderetur id verum esse antequam divina prohibitio emanasset, ut ibi notat gloss. in *ver. Potuit.* Et ad ponderationem *d. cap. Si transitus* 79. *distinct.* responderi potest nec absolum esse, nec inusitatum ut leges prohibitive ferantur ab Ecclesia etiam de his, quæ lege divina damnantur, *cap. Cum tu*, & ibi gloss. in *ver. Sive post infra de usur.* cum multis simil.

Demum ad id, quod addit victoria circa utilitatem hujus substitutionis cum Augustino Triumpho *de potest. Eccles. qu. 2. art. 3. ad 4.* respondeo diuturnam Ecclesiæ vacationem quandoque esse bonam, si fiat propter bonum finem, ut si fiat propter hoc ut sufficientior, & sanctior queratur. Tutius enim est, aut saltem minus malum populo Christiano tempore aliquo Pastore carere, quam discolum, stultum, & malum habere, qui non ut Pastor, sed ut Mercenarius proprium bonum querat, vel ut lupo oves disperdat. Ad hoc *cap. Tres personas* 23. *quest. 4.* Rursus itidem ait in *responsione ad secundum discordiæ*, lites, imò, & contentiones possunt esse in electione Papæ absque peccato, dummodò sic discordantes ordinent eorum conscientiam ad bonum statum Ecclesiæ. Ad quod inducit auctoritatem Daniel. 10. *ut ibi per eum, Salvo, &c.*

DE TRANSACTIONIBUS.

Alexander III. Abbati de Straphor. & Priori de Pbe.

CAPUT VIII.

Veniens ad Apostolicæ Sedis clementiam Magister G. de Favill. sua nobis insinuatione monstravit, quòd Monachi majoris monasterii terras in Parochia sanctæ M. de Marchia excolunt, & ab eadem Ecclesia coloni eorum omnia Ecclesiastica, tam necessaria quàm voluntaria, suscipiunt sacramenta; & tamen eidem Ecclesiæ decimasolvere contradicunt: & infra. Arbitrantur autem se posse tueri cujusdam transactionis prætextu, inter præfatos Monachos & quemdam sacerdotem memorati G. prædecessorem factæ, ut de duabus carruatis terræ, quas in dominio suo Monachi tenent, tertiam tantum decimarum partem exsolvant: & infra: Mandamus, quatenus nisi præfati Monachi, transactionem præscriptam auctoritate Apostolica confirmatam esse docuerint, cum aliàs inter personas facta potius quàm inter Ecclesias videatur, nec pacta inter alios acta aliis obesse patiamur: ipsos & agricolas, decimationes ex quibuslibet rebus provenientes ex integro, & illarum quas illicite detinuerant, justam æstimationem restituere eidem Ecclesiæ compellatis.

S U M M A R I U M.

- 1 **T**ransactio facta de rebus Ecclesiæ per Prælatum si ne consensu superioris non obligat successorem.
- 2 Sed valet in præjudicium transigentis, & quamdiu Ecclesiam possidebit.
- 3 Transactio personalis efficitur realis, & obligat etiam successores si fuerit per Sedem Apostolicam confirmata ex certa scientia.
- 4 Papa potest facere, ut transactio, qua nulla est, sit aliqua.
- 5 Plus de nihilo aliquid facere, quàm de aliquo aliud.
- 6 Concordia per Papam confirmata ex certa scientia

& cum causa cognitione non sunt sublata à Concilio Trid. c. 4. sess. 6. & c. 6. sess. 25. & n. 10.

- 7 Secus in pacto gratuito.
- 8 Transactio omnis est pactum, sed non è converso.
- 9 Attrebatensis Episcopi concordia, seu exemptio an fuerit à Conc. Trid. sublata, & n. seqq. usq. in fin.
- 10 Congregatio Concilii consulitur à Nuncio Apostolico in Belgio de consensu Consilii Privati Archiducis in scriptis habito.
- 11 Concordia ex quibus diversificetur à pacto gratuito seu privilegio.
- 12 Exemptionis privilegium ab Episcopo concessum non obligat successorem.

- 13 *Transactio substantiale est, ut aliquid utrinque detur, aut remittatur.*
- 14 *Reservatio juris nihil dat, & nihil aufert, sed tamen eius reservantis conservat.*
- 15 *Praelati tenentur sibi mutuum prestare auxilium.*
- 16 *Transactio fit super re dubia, & lite incerta; alia non tenet.*
- 17 *Concordia in latiori significatione accipitur, prout contra distinguitur a discordia.*
- 18 *Supplicationi tamquam matri magis standum est, quam litteris.*
- 19 *Enunciatiovis Papae in litteris ad supplicationem non statuitur in praedictum tertii.*
- 20 *Juramenta contra utilitatem Ecclesiae periuria potius dicenda sunt.*
- 21 *Juramentum Praelati de non repetendis juribus Ecclesiae suae non valet.*
- 22 *Confirmatio non dicitur ex certa scientia, si illius tenor sit incertus in litteris, non autem in supplicatione.*
- 23 *Clausula, quorum tenores, in supplicatione cum facultate inferendi tenorem in litteris, inducit scientiam Papae fictam, non autem veram.*
- 24 *Scientia Papae ubi requiritur vera, non sufficit ficta, vel praesumpta per clausulam, quorum tenores.*
- 25 *Ex mere a se pleno jure non potest Episcopus Ecclesiam sibi subjectas.*
- 26 *Exempti simpliciter a jurisdictione Episcopi sunt Sedi Apostolicae immediate subiecti.*

- 1 **V**eniens. Transactio facta de rebus Ecclesiae per Praelatum sine consensu Superioris non obligat successorem. Hoc dicit. Prima post factum narrat. Secunda dat iudices, ibi, *Mandamus.*
- 2 In textu ibi, *Inter personas facta potius, quam inter Ecclesias.* Nota singulariter transactionem a Praelato initam super juribus Ecclesiae validam esse in sui praedictum, & quamdiu Ecclesiam possidebit, etiam si Superioris auctoritas non intercesserit; sed non obligare successores, cum sit mere personalis, ut hic est casus multum notabilis, secundum Jo. Andr. & omnes: & notat Abb. *num. 1.* Ab hoc Concilio Tridentinum *sess. 6. cap. 4.* ibi, *Concordiis quae suos tantum obligent Auctores, non etiam Successores, & sess. 25. de reform. cap. 6.*
- 3 In glossa *in ver. Confirmatam,* nota ex hac glossa transactionem personalem fieri realem, & obligare etiam successores si fuerit per Sedem Apostolicam confirmata, ut dicitur in textu, dummodo tamen confirmatio non sit in forma communi, sed ex certa scientia, ut glossa dicit.
- 4 Nam Papa potest facere, ut transactio, quae nulla est, sit aliqua, *arg. cap. ult. 16. quae 1. & cap. Cum Apostolica de iis, quae sunt a Praelato.* Ergo multo magis potest efficere, ut sit alia, seu alterius naturae; quia plus est de nihilo aliquid facere, quam de aliquo aliud, *arg. cap. Re vera, de consecr. distin. 2. & l. mic. circa princip. Cod. de rei uxor. act. & cum gloss. consentiunt Innoc. *num. 1. in ver. Confirmatam, Host. num. 3. in ver. Auctoritate Apostolica, Joan. Andr. nu. 10. ver. In gloss. 3. Butr. n. 14. Abb. num. 2. & alii communiter.**
- 6 Et ex hac glossa collige, transactionem, seu concordiam in formam specificam a Sede Apostolica confirmatam superinduere aliam naturam, & habere duplex vinculum ad obligandum; Unum scilicet a Praelato transigente, aliud a Superiore confirmante, ut notat gloss. antea ult. in Clem. *Dudum de sepult.* Quo fit, ut Concil. Trident. tribuens Episcopis facultatem visitandi Capitula exempta *in cap. 4. sess. 6.* & procedendi contra Capitulares cum adjunctis *in cap. 6. sess. 25.* quamvis utrobique sustulerit concordias: non tamen censetur sustulisse confirmatas a Sede Apostolica ex certa scientia, & cum causae cognitione, ut per illam gloss. alia resolvit Rota: & declaravit S. Congregatio ejusdem Concilii interpres, ut dixi *in c. Si quis num. 24. & 34. infr. de confirm. util. vel inut. nam per hujusmodi derogationes non censetur derogatum pactis, ut praefertur, confirmatis, Puteus *decis. 171. lib. 3. Achill. decis. 1. de confirmat. Romanus singular. 7. Alex. in l. 1. nu. 25. ff. ad l. Falcid. Ruin. conf. 201. num. 13. lib. 1. Sarnen. in regula de Annali q. 78. num. 5.* Hoc tamen intelligas dummodo agatur de vera, & reali concordia; secus si de pacto gratuito: nam etsi omnis transactio, seu concordia sit pa-*

ctum, ut probat littera hujus textus, ibi, *Ne pacta inter alios acta:* & notat Butr. *num. 10.* tamen non convertitur, quia pactum gratuitum non est concordia; & confirmatio Apostolica resolvitur in nudum privilegium, quod sublatum est a Concilio.

Hinc sumpta occasione QUERO, de questione facti. Fortigarius olim Attrebaten. Episcopus anno 1439, exemit, ac totaliter liberavit Ecclesiam suam Cathedralen, ejuque Canonicos, Praebendatos, ac Ministros a sua, & successorum suorum jurisdictione spirituali, ad temporali, & hanc exemptionem post aliquod menses confirmavit Eugenius IV. Nuper vero cum praesens Episcopus vellet procedere contra praebendam dictae Ecclesiae ob delictum intellectus ab eo, ut dicebatur, patratum in *vin. cap. 4. sess. 6. & cap. 6. sess. 25. Concil. Trident.* quod sustulit hac in parte quaecumque Capitulum privilegia, & exemptiones: Capitulum objecit coram Nuncio Apostolico in Belgio, cui causa commissa fuerat concessione Episcopi Fortigarii non esse simplex privilegium, sed concordiam, quae cum fuerit confirmata ab Eugenio ex certa scientia, & cum causae cognitione, propter duplex vinculum non erat sublata per decretum *dist. cap. 4. & 6.* Quemadmodum sapientius respondit Sac. Congregatio Concilii, ut retigi supra *num. 6.* De quo quidem articulo Nuncius accedente ad hoc expresso consensu Consilii Privati Archiducis in scriptis habito, Sac. Congregationem duxit consulendam, tamquam de articulo pertinente ad interpretationem ipsius Concilii: Itaque nunc quaeritur, an praetensa concordia fuerit a Concilio sublata, necne.

Multa hinc inde afferuntur ab Advocatis, sed difficultas restringitur potissimum ad duo capita.

Primum est, an concessio Episcopi Fortigarii sit vere concordia, quam Concilium praeservat ex sententia Sac. Congregationis; an vero nudum privilegium, quod tollitur decretis *dist. cap. 4. & 6.*

Secundum caput est, quatenus sit concordia, an postea fuerit confirmata ex certa scientia, & cum causae cognitione, quemadmodum requiritur ad hoc, ut non cadat sub Concilii derogationibus.

Quoad primum videtur respondendum ejusmodi concessionem esse nudum privilegium, seu pactum gratuitum, non autem concordiam proprie sumptam. Id autem probatur a causis concessionis, & a rebus, quae conceduntur.

Causa fuit beneficiorum retributio: nam cum ille Episcopus Fortigarius diu fuisset Canonicus, & Archidiaconus Attrebatensis Ecclesiae, & probe a Canonicis tractatus, ideoque bene affectus erga Capitulum, & jura illius; Cumque ab eodem Capitulo in Episcopum electus fuisset, quod constat ex inscriptione ejus sepulturae exhibita, & ex litteris Eugenii IV. volens parem gratiam referre Capitularibus, concessit illis exemptionem tam exorbitantem in grave detrimentum Ecclesiae, ac Successorum suorum. Quod constat ex illis verbis concessionis: *Accedit socialis dudum cum memoratis fratribus convictus, ac spatio ferme 22. annorum in ipsa Attrebaten. Ecclesia intitulo, de cuius bonis nutriti sumus, prius quidem in Canoniam, & Praebendam, postmodum in Archidiaconatu, utrobique pacifice, utrobique modestè tractati: Unde nobis justum videtur eidem Ecclesiae nostrae respondere vices; & qui nos benignè, ac familiariter supportarunt, eos ad majora vocari paterno prosequamur affectu, & favore gratioso.*

Quae quidem verba aperte sonant in gratuitam concessionem, & gratiam, non autem in concordiam, *cap. Gratiam 1. qu. 1. cap. Si gratiosè de rescript. lib. 6.* Rursus intentio principalis Episcopi fuit praeservare, atque augere privilegia Capitularium, quod patet illis verbis, *Ad fratres nostros carissimos humaniter inclinati, eorum libertates, & privilegia volumus inviolabiliter observari, & quae obscura in eisdem videbantur, augendo ad clarum reducere, & infra: Juncto etiam quod comperimus eosdem fratres nostros a nonnullis Praedecessoribus nostris Episcopis quam plura privilegia, & libertates obtinuisse, nos inducant ut eos gaudere velimus suis libertatibus, & exemptione.*

Cum autem ejusmodi privilegia non obligarent successores, *c. Cum venerabilis,* ubi Innoc. & Abb. notant *infra de censib.* & patet ex dictis supra *num. 1. & 2.* hinc apparet mentem Episcopi Fortigarii fuisse merum privilegium concedere, non autem transigere, aut concordare.

Ac demum finis Episcopi fuit antiquas lites extinguere, & pacificè vivere, non per viam transactionis, sed per viam cessionis iurium sibi competentium. Quod similiter patet ex concessione, ibi, *Ut pro veritate, & pace acquirenda, & servanda parum nobis videatur cedere iuri, vel rebus nostris*. Hæc enim verba, & alia superscripta cum sint apposita in procemio, indicant mentem, & causam finalem Episcopi concedentis, l. *Cum hic in princip.* & ibi Bart. num. 4. ff. *De transact.* Oldrad. conf. 103. *Questio est, vers. Secundo ex hoc*, Alex. conf. 7. *Visis num.* 3. lib. 2.

23 Sed clariùs hoc idem colligitur ex rebus, quæ conceduntur: nam cum de substantia transactionis sit, ut aliquid utrinque detur, aut remittatur, l. 1. ubi Doctores, ff. *De transact.* l. *Transactio*, C. *Eodem*, Rota diversorum dec. 119. nu. 2. par. 2. tamen in hac asserta concordia Episcopus concedit Capitulo quam plura, eaque maximi ponderis; & viceversa aut nihil prorsus recipit, aut ita leve, ut parum distet à nihilo.

Nam Episcopus concedit primò, ut Canonici omnes, Capellani, & Vicarii, Choreales, & alii quicumque habitum dictæ Ecclesiæ deferentes sint prorsus exempti à jurisdictione tam spirituali, quam temporali Ordinarii Attrebatensis.

Secundò concedit, ut Ecclesia Attrebatensis sit omninò libera ab eadem jurisdictione Episcopi, itaut Episcopi non possint in eadem Ecclesia sua, seu claustro, vel domibus ejusdem facere, aut mandari facere aliquam personam citari, vel moneri, aut aliquam jurisdictionem exercere, nec in illis valvis affigere litteras censurarum, seu pœnarum, & aliàs quascumque nisi cedulas pro Ordinibus celebrandis.

Tertiò concedit Episcopus, ut omnes servitores dictorum de Capitulo in suis domibus commorantes sint similiter omninò exempti à jurisdictione spirituali, & temporali Episcoporum pro tempore.

Quartò, ut duæ domus jurisdictionis Ecclesiæ Attrebatensis sint de totali jurisdictione spirituali, & temporali Capituli.

Quintò, ut Ecclesia Parochialis sita in claustro Cathedralis, quam dicit esse de jurisdictione, & dominio Capituli, sit eodem modo exempta ab Episcopo, & successoribus.

Sextò concedit, ut oblationes, quæ fiunt in Capella domus Episcopalis, ipsi de Capitulo, & Curatus recipiant, ut consueverunt, exceptis tamen oblationibus, quæ offeruntur Episcopo in consecrationibus Episcoporum, & benedictionibus Abbatum, & Abbatissarum.

Septimò concedit, ut si aliquis ex deferentibus habitum dictæ Ecclesiæ captus fuerit à ministris Curie Episcopalis teneatur Episcopus illum statim remittere Capitulo, sicut Capitulum tenebitur facere de familiaribus Episcopi.

Octavò concedit, ut si Canonici, & Beneficiati emere voluerint domos existentes in jurisdictione temporali Episcopi ejusmodi emptionibus, atque etiam donationibus teneantur Episcopi consentire; salvis tamen eorum iuribus.

Nondò, ut Canonici, & Beneficiati liberè uti possint privilegio Apostolico de percipiendis fructibus non residendo, & renunciati liti super hoc introductæ in Romana Curia.

Ac demum Episcopus jurat observationem prædictorum Capitulorum, promittitque per se, & successores suos nunquam contravenire, nec contra ea dispensationem prosequi, aut obtinere, ut patet in instrumento exhibito in forma probanti.

Videamus nunc quid è converso recipiat Episcopus à Capitulo pro ejusmodi concessionibus ad eò præjudicialibus Ecclesiæ Attrebatensi. Et quidem toto tenore instrumenti perspecto reperitur Episcopum non recipere, nisi hæc quatuor, quæ sequuntur.

Primò enim, dum Episcopus transfert in jurisdictionem Capituli duas domus ad Episcopatum pertinentes, ut dictum est supra; adjicit hoc pactum, ut si (quod absit) Capitulum locaverit dictas domus alicui, qui publicè in iisdem vendat vinum, illo casu Episcopus recipiat jus afferragii, idest gabellam pro venditione dicti vini. Hæc reservatio ridicula est; transtulit enim Episcopus duas domus pro obolo in incertum eventum; & tamen nihil per hanc reservationem est affecturus, quia Episcopi Attreba-

tenses habent hoc jus afferragii in aliis domibus. Unde tradendo domos suæ jurisdictionis Capitulo, reservavit sibi illud jus afferragii, quod prius habebat: Reservatio enim nihil dat, & nihil aufert, ut Bald. ait in l. *Peremptorias*, C. *Sent. rescun. non poss.* & sit ad conservandum jus reservantis, non autem ad acquirendum de novo, l. *At si quis*, §. *Plerique*, ff. *de religiof. & sumpt. funer.* l. 3. §. 1. ff. *Quib. modis pignus, vel hypoth. solu.* cum aliis adductis per Craver. consil. 29. *Pro Clariori num.* 8.

Secundò, dum Episcopus eximit Capitulum à sua jurisdictione, adiicit hanc conditionem, ut in delictis degradationem requirantibus Promotor Episcopalis possit interesse processui fabricando, absque eo tamen, quod per hoc Episcopo ulla jurisdictione acquiratur; sed solum ad consulendum, & videndum an dicti processus justè fiant. Hoc loco similiter Episcopus nihil acquirit, sed solum retinet minimam quamdam particulam jurisdictionis Episcopalis, quam priùs habebat: nam cum delicta hæc graviora ab ipso punienda essent, cap. *de persona* 11. *quest.* 1. nec de jure teneretur nisi Capituli consilium requirere, c. 3. *de consuet.* lib. 6. c. *Novit*, &c. *Quanto infra de his quæ fiunt à Pralat.* tamen privat se sua jurisdictione, nec sibi retinet nisi nudam assententiam sui officialis in processu fabricando.

Tertiò loco Episcopus promittit, ubi fuerit requisitus, mittere ejus subditos ad deponendum coram Capitularibus in causis pendentibus in Capitulo; & pari modo vult ut Capitulum mittere teneatur ejus subditos ad deponendum coram Officiali Episcopi. Sed hæc quoque nihil Episcopus recipit: tum quia omnes tenentur coram Episcopo testimonium ferre, cap. 1. & tot. tit. *de test. cogent.* etiam in causa criminali, cap. *Super eo*, secundum communem intellectum, cap. *Pervenit*, & cap. *seq. eod. tit.* Tum quia 15 usi receptum est ut subditi unius Prælati mittantur ad testimonium ferendum coram alio Prælato; nec tamen propterea ulla jurisdictione alicui acquiritur. Tenentur enim Prælati sibi mutuum præstare auxilium, cap. *Præcipimus*, & cap. *Perlatum* 90. *distinct.* cap. 1. & ibi gloss. ult. *supra de tregu. & pac.* & vide quod ibi dixi in 5. *notab.* Ac demum, quia promissio de mittendis subditis ad testimonium ferendum, habet suam compensationem à promissione, quam similiter facit Episcopus de mittendis suis subditis ad testimonium ferendum coram Capitulo. Unde non potest Capitulum prætere ut hæc promissio, quæ levissima est, debeat æquivalere aliis concessionibus Episcopi, ita ut propterea illius concessio appellari debeat concordia propriè sumpta.

Quartò denique statuit Episcopus ut deberet peti à Sede Apostolica confirmatio dictarum ordinationum communibus expensis; id est Episcopi, & Capituli. Et in hoc quoque non solum Episcopus nihil consequitur, sed mirum est eum voluisse contribuere pro sumptibus confirmationis privilegii tam enormiter damnosi Ecclesiæ suæ, ad l. *Sed an ultra*, §. *Is autem*, & §. *Ego vero*, ff. *de negot. gest.*

Ex his ergo liquet quàm longè distet dicta concessio à 16 natura transactionis, seu concordie propriè sumptæ, quæ non fit nisi super re dubia, & lite incerta, aliàs non tenet, l. 1. & l. *Post rem judicatam*, ff. *de transact.* & l. *Eleganter*, §. *Si post rem judicatam*, ff. *de condiction. indebit.* & ex facto respondit Abb. conf. 15. *duo sunt per tot. lib.* 2.

Neque obstat quòd Episcopus utatur verbo, *concordavimus*; quia hoc verbum accipitur latiori significatione prout importat recessum à discordia: quod satis patet ex illis verbis: *ut rata sint, & firma inter nos fœdera pacis, certa capitula communi consensu edidimus*. Et hoc etiam modo accipi debet verbum, *concordia*, appositum in litteris confirmationis Eugenii IV. idest prout contradistinguitur à discordia juxta textum in leg. 2. ubi Paul. de Castr. & alii de *jurejur.* & Bald. in leg. *De fideicommissio* in 1. *notab.* C. *de transaction.* Præterquamquod in supplicatione nullibi legitur hoc verbum, *concordia*, sed solum in ea dicitur, Episcopus Fortigarius de consensu edidit, & ordinavit. Supplicationi autem tamquam Matræ magis standum 18 est, quàm litteris, Verall. *decif.* 75. num. 6. & *decif.* 227. lib. 1. Rota *decif.* 730. num. 1. *part.* 2. *recentior.*

Et quidquid sit de nomine, standum est veritati, non 19 autem enunciativis Papæ in facto alieno in præjudicium tertii, etiamsi in eis fundaret intentionem suam, quando emanarunt ad supplicationem partium, non motu proprio, Alex.

Alex. *consil.* 11. *Visa copia litterarum* nu. 2. ubi de comm. lib. 7. & *num.* 5. ubi ait omnes in hoc concordare. Hanc etiam esse communem conclusionem dicit Rota *decis.* 154. *part.* 2. *diversor.*

- 20 Non obstat iuramentum ab Episcopo præstitum super observatione dictorum Capitulorum. Quoniam non iuramenta, sed perjuræ potius sunt dicenda, quæ contra utilitatem Ecclesiasticam attentantur, dicit text. in c. *Si cut. de iur. iur.* Idèdque non valet iuramentum præstitum à Prælato de non repetendis iuribus, aut rebus Ecclesiæ suæ; c. 2. *cod. tit.* Et quamvis actus esset talis, ut potuisset validari iuramento, non tamen valuisset ut transactio, seu concordia præservata à Concilio, sed ut pactum gratuitum à Concilio sublatum, ut per Riminal. Jun. *conf.* 28. *num.* 7. lib. 2. Sed quatenus prædicta concessio verè esset concordia, non tamen videtur confirmata ex certa scientia, & cum caute cognitione, quia totus tenor fuit insertus in litteris tantum: in supplicatione autem, cui magis est standum, ex dictis supra *num.* 18. non fuerunt expressa omnia substantialia, sed solum primum, & secundum caput exemptionis initio propositum. Et quamvis propter clausulam, *quorum tenores*, cum facultate ipsum tenorem inferendi in litteris, inducatur scientia Papæ juxta *conf.* 2. Anton. de Butr. quod incipit, *Visis litteris*, & duplicatur *conf.* 49. *num.* 1. tamen illa scientia dicitur ficta, vel præsumpta, secundum Butr. *ibid.* quia Papa verè ignoravit id, quod in litteris insertum fuit. At ubi requiritur certa scientia cum causæ cognitione; non sufficit scientia ficta, quæ inducitur per dictam clausulam, *quorum tenores*, sed requiritur scientia vera, ut in terminis tradit Marefcot. *variarum* lib. 2. *cap.* 57. *per totum*, Ferret. *conf.* 38. *In causa Burgundiorum*, *num.* 2. & *seqq.* & *num.* 6. & 8. Seraph. *decis.* 981. *num.* 1. & Mant. *decis.* 222. *per totam*. Præsertim verò, quia in eadem supplicatione habita fuit relatio ad instrumentum concessionis his verbis: *Nonnullaque alia, diversa, honesta, & utilia ipsius Ecclesiæ, & ejus personarum decus, decorem, & statum contingentia. Idem Episcopus fecit, statuit & ordinavit, prout in Episcopi litteris plenius continetur.* Ex quorum verborum involuero potius apparet Pontificem deceptum fuisse; quam ut ve-

ram scientiam habuerit, ut per Ferretum, & Mant. *locis cit.* Et eo magis quia Eugenius ob gravissimum schisma, quod tunc torquebat Ecclesiam Dei, Florentiam se receperat, & summis perturbationibus agitatus minus vacare poterat negotiis peragendis, patet ex Historia Concilii Florentini *tom.* 4. *Concil. par.* 1. *fol.* 411.

Quod dicitur ante exemptionem Episcopi Fortigarii 25 Capitulum Attrebatense fuisse subiectum prius Archiepiscopo Rhemenfi, ac postea Cameracen. est merum commentum, nam exemptio illa ab initio fuit nulla, cum Episcopus non possit Ecclesiam sibi subiectas pleno jure eximere secundum communem sententiam Canonistarum in *cap. Cum venerabilis*, ubi Abb. *num.* 3. *de cons.* Feder. de Sen. *conf.* 111. *Questio talis est, An Diœcesanus*, *num.* 4. Abb. in c. *Cum olim*, il 2. *num.* 4. *de privil.* Felin. in *cap. Cum inter*, *num.* 4. *circa princ. vers. In contrarium; de re judic.* Ubi testatur hanc esse magis communem opinionem. 26 Unde propter confirmationem Apostolicam illa fuit simplex exemptio Papæ, c. *Constitutus, de religiof. domib.* per quam manifestum est Capitulum remansisse immediatè subiectum Sedi Apostolicæ, ut est text. in *cap. Si Papa de privil.* lib. 6. & notant Doctores in *cap. Cum inter vos, supra de consuetud.* Et revera sapius audivi à Procuratoribus Episcopi Cameracen. eundem Archiepiscopum nihil juris prætere, nec ullam jurisdictionem sibi vendicare in Capitulum Attrebatense. sed Capitulum ipsum hoc allegat ut remaneat acephalum, c. *Nulla ratione*, 93. *dist. c. Abbatibus*, 18. q. 2. & notat Host. in c. *Conquerente*, n. 8. in *ver. Subjectionem, supr. de Offic. Ordin.* Ac prætereà et si per dictam exemptionem remansisset sub Cameracen. jurè Metropolitanico; tamen Concilium *cap. 4. sess. 6. & cap. 6. sess. 25.* videtur sustulisse non solum exemptiones eorum, qui subsunt immediatè Sedi Apostolicæ, sed etiam eorum, qui aliis, quam suis Episcopis subjiciuntur ob amplissimas derogationes, quibus uritur, usque ob rationis identitatem. Inquirendum hic esset an Concilium Tridentinum d. c. 4. *sess. 6. & c. 6. sess. 25.* sustulerit concordias à Sede Apostolica confirmatas in forma communi: sed hunc articulum plenè examinavi in c. *Si quis, à n. 24. usque in fin. inf. de confirm. util. vel inutil.*

DE POSTULANDO.

Ex Concilio Lateranen.

CAPUT I.

Clerici in subdiaconatu, & supra: in ordinibus quoque minoribus, si stipendiis Ecclesiasticis sustententur, coram sæculari iudice advocati in negotiis sæcularibus fieri non præsumant: Nisi propriam causam, vel Ecclesiæ suæ fuerint prosecuti, aut pro miserabilibus fortè personis, quæ proprias causas administrare non possunt.

S U M M A R I U M.

- 1 Clericus in sacris, vel minoribus beneficiatus in foro sæculari postulare non debet, nisi pro se, vel sua Ecclesia, vel miserabili persona.
- 2 Clericis opprobrium est si se peritos disceptationum forensium ostendant.
- 3 Clerici in minoribus non beneficiati non prohibentur esse Advocati etiam pro laico in foro sæculari. Et quid si aliunde habeant unde commodè vivere possint *num.* 5.
- 4 Et quid in Clerico in sacris non beneficiato, & indigente, & *num.* 6.
- 7 Clerici etiam in sacris, & beneficiati coram Ecclesiastico iudice etiam pro laico patrocinari non prohibentur.
- 8 Advocatus Clericus an possit salarium exigere.
- 9 Clerici quamvis generaliter prohibeantur esse Advocati, tamen unum negotium administrare non prohibentur.

- 10 Clerici in sacris non beneficiati possunt in foro sæculari esse Advocati pro negotiis, & causis Ecclesiasticis.
- 11 Cause Ecclesiastica, quæ coram iudice laico tractari possunt dicuntur ratione persone, delicti, aut rei, & *num.* *seqq.*
- 12 Clericus potest pro Clerico esse Advocatus in foro sæculari.
- 13 Fidei iurare non potest Clericus pro laico, & tamen potest pro Clerico.
- 14 Advocatus in causa propria potest esse quilibet Clericus, nec cogitur Procuratorem constituere.
- 15 Agere per seipsum facilius est, quam alium conducere.
- 16 Advocatus pro Ecclesia sua quilibet Clericus esse potest.
- 17 Item pro miserabilibus personis.
- 18 Et quid si tales sint divites, nec sit timor oppressionis.
- 19 Item pro personis cuniunctis.
- 20 Clericus in sacris, & beneficiatus non prohibetur domi consulere etiam in scriptis, & *num.* *seqq.*

- 21 *Postulare quid sit.*
 22 *Advocationis, & procurationis munera Clerici in Romana Curia exercent ex tolerantia Pontificis.*
 23 *Advocatus in causa sanguinis Clericus esse non debet etiam pro reo.*
 24 *Irregularis an sit Clericus, qui fratrem suum criminaliter accusatum suo patrocinio adiuvit, propter quod accusatus fuit decapitatus.*

1 **C**lerici. Clericus in sacris, vel minoribus beneficiatus in foro seculari postulare non debet, nisi pro se, vel sua Ecclesia, vel miserabili persona. Hoc dicit. Secundum Jo. Andr. cui ceteri consentiunt. Dividitur in duas partes. Primò ponit prohibitionem, à qua. Secundò exceptit, ibi, *Nisi.*

2 Nota primò ex hac decretali regulam negativam cum septem declarationibus, quæ infra juxta ordinem litteræ explicabuntur, quibus si adjunxeris alias tres habebis totam materiam breviter, & dilucidè explicatam.

Regula igitur hæc est. *Clerici in sacris, vel in minoribus beneficiati advocacionis officium exercere non possunt: & ita hic est casus secundum Bald.* Opprobrium enim est Clericis si se peritos disceptationum forensium ostendere voluerint *leg. Repetita, C. De Episc. & Cleric. l. Consulta divalia, C. De testam. gloss. ult. hic, & communiter Doctores.*

3 Declaratur primò hæc regula, ut locum non habeat in Clericis minorum ordinum non beneficiatis: nam cum tales hic prohibeantur postulare si stipendiis Ecclesiasticis sustententur; ergo à contrario sensu si talibus stipendiis non sustententur, & sic beneficium non habeant, non prohibentur; & ita hic firmant gloss. 1. *vers. Videtur à sensu contrario.* Innoc. in *princ.* dicens: *Si tamen non sunt beneficiati, & in inferioribus ordinibus constituti, possunt coram seculari iudice litigare.* Host. *num. 1.* licet Codex sit mendosus. Jo. Andr. *nu. 2. vers. Constituti vero.* Abb. in *1. n. 4. vers. Si verè est Clericus in minoribus.*

4 Sed circa hoc emergit duplex difficultas. Prima difficultas est. Numquid hæc prohibitio locum habet in Clerico in sacris, qui de facto competens beneficium non habet.

Ad partem affirmativam inducitur hoc capitulum quod constituit differentiam inter Clericos in sacris, & in minoribus: nam Clericos in sacris, prohibet fieri advocatos simpliciter, & absolutè; in minoribus verò ita demum si stipendiis Ecclesiasticis sustententur. Ergo in sacris constituti prohibentur, licet beneficium non habeant. Et hanc differentiam agnoscunt Joann. Andr. Bald. Bellam. Butr. & omnes supra in summatio. Præterea ordinarius ad sacros sine competenti titulo potest agere contra Episcopum, ut sibi provideat, *c. Episcopus si aliquem, & c. Cum secundum, infra de preben.* Ergo non subest causa cur liceat ipsi advocacionis officium exercere. Et hanc partem sequitur gloss. 1. hic, dicens de iis, qui sunt in majoribus ordinibus aliud esse dicendum, quàm de minoribus Clericis, quia illi in foro seculari advocare non debent, & sine titulo sunt promoti, Episcopus debet eis providere.

Contrarium, & melius tenet hic Hostiens. *num. 3. vers. Sed & constituti, & num. 8.* ubi firmat, Clerici sacrorum ordinum, qui de facto egent, hac necessitate instante, licitum esse etiam advocacionis officio sibi victum quærere, argum. *c. Clericus victum, 91. dist. & l. 2. C. De patr. qui fil. dist. straxer. cap. Consilium, §. ult. de observat. jejun. & sequitur Abb. hic num. 4.* Nec obstat consideratio gloss. quod talis egere non possit, cum Episcopus debeat ei providere. Quoniam ut respondet Abb. fortè hoc ab Episcopo obtinere non potest vel propter impotentiam, vel indigentiam Episcopi, vel aliam causam, & sanè scilicet Clerico in sacris opus rurale exercere, ut *c. 1. de celebr. missar. d. c. Clericus victum, ibi, artificioso, vel agricultura, 91. dist. cap. Numquam, de consecr. dist. 5.* & rudem materiam emere, ut illam redigat in aliam formam, ut *c. Eiciens, 88. dist. & notat gloss. un. in c. Canonum, 14. q. 4.* quinimò & negociationem, seu mercaturam exercere, si ex artificio nequeat sibi victum comparare, ut dixi in *c. Secundum instituta, num. 8. & 9. infr. qui Clerici, vel Monachi,* longè magis eis licere debet urgente, ac necessitate victum sibi quærere advocacionis officio, cum hoc magis congruat

dignitati Clericali: nam Advocati dicuntur Rempublicam defendere, nec minus profunt humano generi, quàm milites armatæ militiæ, ut *l. Advocati, C. De Advoc. divers. judic.* quod verius, & æquius videtur.

Secundò difficultas est, an prohibitio hujus Decretalis vendicet sibi locum in Clerico in minoribus, qui licet beneficium Ecclesiasticum non obtineat, tamen aliundè habet unde commodè vivere possit.

An partem negativam inducitur hæc littera, quæ interdicat Advocacionis officium minoribus Clericis si redditibus Ecclesiasticis sustententur. Ergo à contrario sensu si non sustententur redditibus Ecclesiasticis, sed patrimonialibus vel aliundè questis, non obtinebit hæc prohibitio.

Contrarium puto verum, quia Clericis minorum ordinum etiam non beneficiatis non licet secularibus negotiis se immiscere, si aliundè habeant unde sustententur, ut latissimè probavi in *cap. 1. num. 83. usque in fin. infra. Ne Clerici, vel Monachi.* Officium autem advocacionis in foro seculari est unum ex quatuordecim secularibus negotiis, quæ Concilium Maguntinum interdicat Clericis in *d. c. 1.* per illa verba, *In placitis secularibus disputare,* ubi gloss. allegat text. nostrum. Ergo hoc officium interdictum est Clericis etiam non beneficiatis si aliundè necessariam habeant sustentationem.

Nec refragatur hæc Decretalis, quæ videtur suam prohibitionem restrinxisse ad Clericos, qui sustentantur redditibus Ecclesiasticis. Quoniam in hoc respexit ad id, quod de jure esse debet, quia etiam ad minores ordines quis promoveri non debet sine titulo, ut *c. Non liceat, & ibi dixi post gloss. 1. & Abb. num. 1. & 2. infra de preben.* licet de facto non servetur: sed si titulo careant de facto, & tamen aliundè habeant unde sustententur, idem dicendum videtur, quia cessat causa necessitatis, propter quam permittitur Clericis justum negotium exercere, ut in *d. c. 1. vers. Nec tamen justum negotium. Ne Cler. vel Monach. & notat gloss. in summ. circa fin. 14. q. 3. & Host. hic num. 8. vers. Quid ergo si defacto egeant; & cum hoc capitulum in conditione illa, si redditibus Ecclesiasticis sustententur, respexerit unum, & determinatum finem, ut scilicet non immisceant se negotiis secularibus Clerici non indigentes; non refert quid ex æquipollentibus fiat, ut *l. fin. ff. Mandati.* Unde quamvis beneficio careant si tamen non egeant, eo quod bonis patrimonialibus abundant, non videtur eis licere coram seculari iudice causas agere, *cap. Quod pro necessitate, l. q. 1. ad hoc bonus textus in c. Episcopopus, il 3. ibi, Nisi talis ordinatus de sua, vel paterna hereditate subsidium vita possit habere, infra de preben. & secundum hoc non erit differentia inter Clericos in sacris, & Clericos in minoribus, & conditio illa, si stipendiis, &c. ad omnes erit referenda, nam si habeant unde vivant, nec isti, nec illi poterunt in negotiis secularibus patrocinari: si verò non habeant, & indigeant, utique poterunt tam illi, quàm isti: nam necessitate cogente etiam Clericis sacrorum Ordinum licitum est postulare, ut hic firmant Host. *num. 8.* Joan. Andr. *num. 6. in ver. Non presumant, & n. 11. circa fin. vers. Tamen si de facto egeant: & Butr. num. 4. & ita in hoc majores, vel minores Clericos pari passu ambulare affirmat Abb. num. 4. vers. Si verò est Clericus in minoribus.***

Nec prædictis adversantur gloss. & Doctores supracitati *num. 5.* quia dum dicunt Clericos in minoribus non beneficiatos posse postulare supponunt eos esse pauperes propter defectum tituli, sine quo de jure non sunt promovendi, ut prædixi: & adde quod scripsi in *c. Sicut te, numer. 27. & seqq. infr. Ne Cleric. vel Monach.* ubi pluribus probavi, minores Clericos etiam non beneficiatos si aliundè habeant unde sustententur, non posse tabellionatus officium exercere, cum & illud sit genus negotiationis.

Declaratur secundò principalis regula superius firmata, 7 ut locum habeat in foro seculari dumtaxat, ut patet in text. ibi, *Coram seculari Iudice.* Ergo à contrario sensu in foro Ecclesiastico Clerici etiam in sacris, & beneficiati pro laico advocare non prohibentur: & ita per hanc litteram tenent Innocent. *num. 1.* Abb. Antiq. *num. 3.* Hostiens. *num. 8. in ver. Seculari.* Cardin. in *1. notab. & communiter Doctores,* ut Abb. Siculus testatur *num. 3. & idem Abb. in c. Per venerabilem, num. 2. qui filii sint legitimi, in c. 1. num. 3.*

- num. 3. *Ne Cler. vel Monach. & in cap. Cum essent num. 2. de testam. Feder. de Sen. conf. 270. Quod Clericus in princ. ubi respondit Clericum esse posse procuratorem laici in Curia Ecclesiastica, adjiciens hoc probari in cap. Per venerabilem infra, qui filii sint legit. ubi apparet Archiepiscopum Arelatensem fuisse Procuratorem Regis in Audientia Papae, & notat Innoc. in c. unic. num. 3. in ver. Imitari circa pap. vers. Intellego supra de obligat. ad ratiocin. confert text. in c. Cum pridem supra de pact. quæ tamen declaratio fallit in Sacerdote, qui nec in foro Ecclesiastico potest regulariter patrocinari, ut plenè scripti post Innoc. Joan. Andr. & alios in cap. ult. in 1. not. infra eod. An autem in casibus, in quibus Clericus potest esse Advocatus, possit salarium exigere, vide textum in cap. 1. & §. Hoc autem 15. qu. 2. & quod hic notat Abb. Antiq. num. 2. & aliter Abb. num. 5.*
- 9 Declaratur tertio, secundum Innoc. in dicto cap. unic. in fin. de obligat. ad ratioc. ubi singulariter sic ait: *Ubi cumque invenitur, quod Clerici non possunt esse Procuratores, vel Advocati intelligendum est generaliter: nam unum negotium Clericorum, vel Laicorum procurare, vel administrare non prohibentur: & hoc dictum Innocentii sequuntur Archid. in cap. Per venit num. 1. vers. Ipse tamen Innocentius 86. dist. & Feder. de Sen. in præalleg. conf. 270. n. 1. vers. Potest etiam esse Procurator, Abb. in d. c. Per venerabilem nu. 2. vers. Quinimo plus dico, qui fil. sint legit. & in cap. Cum I, & A, nu. 12. vers. Secundo considero de sent. & re judic.*
- 10 Declaratur quarto, ut procedat in negotiis secularibus tantum, prout loquitur hoc capitulum. Unde à contrario sensu negotiis, & causis Ecclesiasticis Clerici etiam in factis, & beneficiati non prohibentur patrocinari coram Judice seculari: & ita arguit Innoc. hic num. 3. cui ad stipulantur Host. n. 9. in ver. Negotii, Joan. Andr. n. 3. in ver. Secularibus, Butt. n. 3. Card. in 14. q. & reliqui omnes.
- 11 Dicitur autem negotium Ecclesiasticum, quod coram seculari Judice tractari potest: ratione personæ, veluti si Clericus agat contra laicum, quia sequi debet illius forum, cap. Cum sit generale, & c. Si Clericus laicum de foro comper. & hinc collige Clericum posse pro Clerico postulare in foro seculari; secundum Host. hic num. 11. Joan. Andr. num. 3. in ver. Secularibus. Et est simile: nam Clericus non potest fide jubere pro laico, cap. Te quidem 11. q. 1. & tamen potest pro Clerico, cap. 1. 2. & 3. de fideiuss. item dicitur negotium Ecclesiasticum ratione delicti, ut quia pro sacrilegio, vel alio crimine mixti fori Ecclesia voluit convenire laicum coram Judice seculari, quod potest, ut in d. c. Cum sit generale. Item ratione rei, de qua agitur, puta quia est Ecclesiæ secundum Host. d. num. 10. In his casibus poterit Clericus esse advocatus etiam in foro seculari ut hic per Abb. num. 3. in ver. In negotiis secularibus.
- 14 Declaratur quinto proposita regula, ut non procedat in causa propria in qua Clericus quilibet bene potest esse Advocatus in foro seculari, ut patet in textu ibi, *Nisi propriam causam*, & notat Innoc. num. 1. vers. Sacerdotes autem, neque enim cogitur in propria causa Procuratorem constituere, cap. Querelam infra de Procur. & facilius est per se agere, quam alium conducere, secundum Hostien. hic num. 12. Joan. Andr. num. 7. & Bellam. num. 1. ver. Propriam causam, & vide gloss. in cap. De occidendis in ver. Pro se 23. q. 5.
- 16 Declaratur sexto, ut non procedat in causa Ecclesiæ sue, cui Clericus deesse non debet, secundum Host. nu. 12. Joan. Andr. num. 7. & Bellam. num. 1. omnes in verb. Ecclesiæ sue.
- 17 Declaratur septimo, ut locum non habeat in causis miserabilium personarum, ut viduarum, pupillorum, orphanorum, & contumilium, quæ proprias causas administrare non possunt, ut dicitur in text. & probatur in cap. 2. & per tot. 87. dist. & idem dicendum de aliis personis, quæ numerantur in l. 1. §. fin. & quinque ll. seq. ff. de postul. secundum Innoc. hic in fin. Host. nu. 12. & 13. Joan. Andr. n. 7. Bellam. num. 1. in ver. Miserabilibus, & plenius in 1. not.
- 18 Verum idem Host. num. 13. ponderando verba illa textus, quæ proprias causas administrare non possunt, dicit legem non esse verbis, sed rebus propriis imponendam, l. 2. in fin. C. comm. deleg. Idèdque non omnes viduas, & pupillos reputari miserabiles, quia multoties sunt divites & potentes; quare in talibus magis est consideranda oppressio potentia, quam denominatio: de quo remittit ad ea, quæ notantur in cap. Significantibus supra de offic. delegat. & cum sequuntur hic totidem verbis Joan. Andr. num. 8. in ver. Non possunt, Bellam. num. 1. in eod. ver. Card. in 6. not. qui restringit hunc textum ad impotentes propter sumptus; & sic ad pauperes, & Abb. in 3. notab. dicens ad hoc non sufficere miserabilitatem in habitu, sed debere esse in actu: quia textus hoc non permittit indistinctè pro miserabilibus, sed pro illis, quæ proprias causas administrare non possunt, ut quia sunt viduæ, & pauperes, vel si sint divites non reperiunt advocatos. Tu adverte, quia secundum hæc pro vidua, vel pupillo, aut orphano divite Clericus in foro laico patrocinari non poterit, nisi in casu oppressionis, quod non puto verum, quia in his personis non requiritur oppressio, sed consideratur ipsa miserabilitas propter fortunæ injuriam, ut probat text. in l. unic. §. Quod si pupilli, C. quando Imper. inter. pupill. & vid. ibi. Præteritum enim alicujus potentiam perhorrescunt ponderando dictionem, *præsertim*, quæ implicat idem in casu contrario, prout illum textum ad hoc ponderat Natta conf. 590. Circa præsentem num. 3. Alioquin soli pauperes potirentur privilegio miserabilium personarum, & jura frustra expressissent viduas, pupillos, senes confectos, debiles, & diurno morbo fatigatos, ut in d. l. un. & alios, de quibus per Innoc. & DD. in d. cap. Significantibus de offic. deleg. Nec placet expositio Cardinalis, quod personæ miserabiles hic dicantur, quæ res proprias administrare non possunt, idèst quoad sumptus. Imò enim textus considerat potius impotentiam ex ipsa miserabilitate provenientem, videlicet quia vidua propter sexus imbecillitatem, & carentiam viri, pupillus, & orphanus propter defectum ætatis, & parentum rebus suis superesse non possunt, nec habent defensorem, ut bene per Natam d. conf. 690. num. 8. ad hoc cap. Defensionis 87. dist. ibi, *desolati auxilio, & qui suis actibus adesse præ ætatis infirmitate non possunt*: pondera, quia non dicit propter sumptus, sed propter ætatis infirmitatem. Unde illorum patrocinium suscipere opus pietatis est, quod & Sacerdotes decet impendere, ut cap. 1. & per tot. ead. dist. quamobrem consimilia privilegia competere personis miserabilibus etiam si divitiis affluant, latissimè defendimus in prædicta Decretali, *Significantibus à n. 40. vers. Contrarium tenet Azo, usque ad n. 58. & hic junge quod de cæco divite scripsi in cap. Licet à n. 9. usque ad n. 15. infra de cens.*
- Declaratur octavo eadem regula ultra text. ut non procedat in causa conjuncti, seu consanguinei, in qua Clericus bene potest esse Advocatus in foro seculari, ut in cap. final. infra eod. secundum Innoc. hic num. 1. in ver. Sacerdotes autem, Petrum de Sampson, Abb. Antiq. & Host. quos sequitur Joan. Andr. num. 7. in ver. Personis, Bellam. n. 1. circa finem in eod. ver. Sed gloss. in d. c. final. dicit non esse verum indistinctè, ut Sacerdotes possint postulare pro conjunctis, sed solum quando sunt impotentes, vel ita bonum Advocatum invenire non possunt: & sequitur Anchar. hic num. 2. qui videtur restringere illum textum ad conjunctos si sunt miserabiles, aliàs non per gloss. præallegatam. Sed certè hæc est magna restrictio ad illum textum, qui loquitur alternativè, ibi, *Pro personis conjunctis, aut miserabilibus*: tamen glossa bene dicit, quia text. hoc permittit sub illa conditione, *si necessitas imminet*: & vide quod ibi plenius scripsi nu. 7. & seqq.
- Declaratur nono, ut quamvis Clericus regulariter prohibeatur postulare, non tamen prohibeatur domi allegationes conficere, & consilium petentibus dare etiam in scriptis, secundum Alciat. respon. 91. num. 4. Nam postulare est desiderium suum, vel amici sui in jure apud eum, qui jurisdictioni præest, exponere, vel alterius desiderio contradicere, cap. Infames, §. Sunt autem 3. q. 7. l. 1. §. Postulare, ff. de postul. gloss. in cap. ult. in ver. Postulare infra eodem. Pondera illa verba, in jure, idèst in loco in quo solet jus reddi, ut l. penult. §. final. ff. De just. & jur. & exponit gloss. in d. l. 1. in ver. In jure, ex quo sequitur, ut prohibitus postulare non censeatur prohibitus domi consulere, & hoc tenet Bartol. in l. 1. §. Advocatus num. 3. & 4. ff. De var. & extraordin. cognit. Abb. supra in rubr. num. 1. Alciat. respon. 30. num. 22. vol. 1. Rosella, Angel. Silvestr. Armil. & Tabien. omnes in ver. Advocatus in princ.
- Declaratur ultimo supra scripta regula, ut non obtineat in Curia Romana, ubi contrarium servatur de consuetudine, ut attestatur Octavianus Vestrius in sua præct. lib. 3. cap. 4.

cap. 4. num. 4. dicens, ex tolerantia Pontificis servatum esse, ut Clerici in Romana Curia Advocacionis, & Procuracionis publica munera exerceant contra juris regulas, Majol. de regul. lib. 5. cap. 19. num. 4. & novissimè Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 57. num. 38.

- 13 Porro in omnibus illis casibus, in quibus dictum est, Clericum posse in foro sæculari advocacionis officio fungi, hoc limitari debet, ut non procedat in causa sanguinis, in qua Clericus se immiscere non debet etiam ad defensionem accusati propter periculum irregularitatis, si forè ex ejus imperitia accusatus succumbat, & decapitetur, vel mutiletur, vel propter ipsius Advocati malitiam, & cavillationem, pœnam talionis subeat accusator, ut hęc firmat Host. num. 6. cum quo Joan. Andr. num. 11. & cæteri transeunt, & vide eundem Host. in c. Ad audientiam
- 14 n. 11. vers. Quid si aliquis de homicid. cujus dicta hunc transulit Joan. Andr. ubi supra, ubi quærit de Clerico jurisperito, qui fratrem suum accusatum criminaliter suo patro-

cinio adjuvit, ad eum absolutus fuerit, & accusator ultimo supplicio affectus, an sit irregularis, & arguit pro, & contra, & post prolixam discrepationem videtur concludere Clericum non esse irregularem, si reus absolvatur ex eo, quia accusatur nil probavit, vel probavit per falsos testes, de hoc convictos: tunc enim videtur potius ex propria calunnia damnari, quam ex facto Advocati ipsius rei. Secus verò si constaret reum esse culpabilem, & Advocatus suis falsis probationibus, & allegationibus illum obtinisset absolvi, vel aliàs directè, & sine protestatione, vel contra protestationem veniendo calumniam, accusatoris arguisset, propter quod accusator fuisset decapitatus: nam hoc casu Clericus absque dubio esset irregularis. Subdit tamen Host. quod & si hæc magistraliter, & ad studentium exercitium scripserit, hujus tamen dubii solutionem Papæ reservat, ad quem pertinet hujusmodi dubia declarare, cap. Per venerabilem, §. Rationibus infra, qui fil. sunt legitim.

DE POSTULANDO.

Gregorius IX.

CAPUT III.

CUM Sacerdotis sit officium nulli nocere, omnibus autem velle prodesse. Non nisi pro seipso, vel Ecclesia sua, vel (si necessitas imminet) pro personis conjunctis, aut miserabilibus, sibi licitum est postulare: & infra. Clericus autem qui contra Ecclesiam, à qua beneficium obtinet, pro extraneis advocatus, vel procurator esse præsumit, tamquam ingratus potest (maximè si Clericus sit ejusdem Ecclesiæ) beneficio hujusmodi spoliari.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**dvocationis officium Sacerdoti exercere non licet. Etiam in foro Ecclesiastico.
- 2 Nisi in quatuor casibus hic exceptis, n. 5. & seqq.
- 3 Sacerdotis officium est nulli nocere, omnibus autem velle prodesse.
- 4 Advocacionis officium coram iudice Ecclesiastico Clerici etiam in sacris, & beneficiatis exercere possunt etiam pro laico; Sacerdotes secus.
- 5 Advocatus esse potest Sacerdos pro se, & Ecclesia sua.
- 6 Causa Ecclesia non dicitur propria ipsius Rectoris.
- 7 Sacerdos potest esse Advocatus pro conjunctis, qui alium Advocatum non reperiunt, vel non aequè bonum.
- 8 Conjuncti dicuntur consanguinei, & affines ex licita copula usque ad quartum gradum.
- 9 Illicita verò usque ad secundum.
- 10 Canonici, & Clerici ejusdem Ecclesiæ veniunt conjunctorum appellatione.
- 11 Amicus intimus fraternam charitate dilectus potest dici conjunctus.
- 12 Sacerdos potest patrocinari pro miserabilibus personis, etiam si divites sint.
- 13 Non tamen contra Ecclesiam suam, nisi immincat necessitas, & num. 20.
- 14 Sacerdos qui est Advocatus, vel Procurator, pro extraneo contra Ecclesiam, in qua, vel à qua beneficium obtinet, tamquam ingratus est ipso jure privatus beneficio.
- 15 Libertus, qui contra Ecclesiam testificatur, vel agit, in servitutem revocatur.
- 16 Vassallus, qui est Advocatus, vel Procurator, contra Dominum potest feudo privari.
- 17 Beneficium collatum remunerationis causa non est gratuitum, nec eo privari quis potest propter ingratitudinem.
- 18 Doctor habens salarium à civitate non prohibetur contra eam esse Advocatus.
- 19 Donatio facta magistro ex causa discipline non est me-

ra donatio, nec indiget insinuatione.

- 20 Sacerdos, si necessitas imminet, potest esse Advocatus pro conjunctis contra Ecclesiam suam.
- 21 Vassallus, qui contra Dominum est Advocatus pro conjuncto, non potest ob id feudo privari.

CUM Sacerdotis. Se summat, & partes per se patent. Secunda ibi, Clericus.

Nota ex prima parte textus regulam cum quatuor limitationibus.

Regula est, Sacerdoti non esse licitum advocacionis officium exercere, seu postulare, ut hic est expressum: & habet locum hæc regula etiam in foro Ecclesiastico: nam etsi Host. hic num. 1. dicat appellatione Sacerdotum, de quibus loquitur hoc capitulum comprehendi etiam Clericos in sacris, quinimò & in minoribus si sint beneficiati, & num. 8. sentiat Sacerdoti esse illicitum postulare in foro sæculari dumtaxat, non autem in foro Ecclesiastico, nisi cum perceptione salarii: tamen ejus opinio ab antiquis, & modernis Doctoribus communiter reprobatur: Tum quia advocacionis officium Sacerdotibus non prohibetur in hoc capitulo adjectis illis verbis, coram sæculari iudice, sicut fit in cap. 1. supra eod. Sed prohibetur simpliciter, & absolute. Ergo debet intelligi generaliter tam in foro sæculari, quam in foro Ecclesiastico: Tum quia secundum opinionem Hostien. hoc capitulum nihil adderet ad dictum cap. 1. & superflueret, quia Clericis in sacris, & inferioribus beneficiatis hoc jam fuerat prohibitum in eodem c. 1. Ergo aliquid speciale voluit hæc Decretalis inducere in Sacerdote, cujus officium est nulli nocere, omnibus autem velle prodesse, ut hic dicitur, & in cap. Denique 14. q. 5. & sic Sacerdos non debet nocere alteri, neque in veritate, neque quoad opinionem, quia non debet inservire uni, & alteri displicere, & idè prohibetur advocacionis officium exercere, ut hic per Abb. in 1. notab.

Tene igitur differentiam esse inter Clericos, & Sacerdotes: nam Clerici etiam in sacris, & beneficiati in foro Ecclesiæ possunt esse Advocati etiam pro laico, præterquam in causa sanguinis, ut dixi cap. 1. num. 7. & num. 23. supra eod. sed Sacerdotibus hoc non licet etiam coram judi-

ce Ecclesiastico, nisi in quatuor casibus hic exceptis; & ita tenent hic Philipp. Pet. de Samps. & Innocen. in *princip. in ver. Postulare num. 2. in ver. Licetum*, Joan. Andt. num. 4. Collectar. num. 1. Bellam. num. 1. in *verb. Postulare*, & communiter moderniores sequentes, ut testatur Abbas Siculus num. 5. *vers. Et ex his sensus*. Idem tenet Speculator in *tit. de Advocat. vers. Sacerdos*. Primus casus hic exceptus, in quo Sacerdos potest esse Advocatus, est pro seipso. Secundus pro Ecclesia sua; & hinc collige secundum Abb. hic in 2. *notab.* causam Ecclesie non dici causam propriam ipsius Rectoris, eum hic ponantur ut diversa: ad idem textus in *cap. 1. supra eodem*, ubi hoc ipsum notat idem Abb. in 2. *notab.* Tertius casus hic exceptus est pro conjunctis, pro quibus tamen ita demum licet Sacerdoti postulare, si necessitas imminet, ut dicitur in textu: nimirum quia propter impotentiam nequeunt habere advocatum, vel non æquè bonum sicut Sacerdotem; prout hanc litteram exponit gloss. 2. Abb. Antiq. num. 1. *ver. Necessitas*, Hostiens. num. 7. in *cod. ver. Collectar. num. 3.* Abbas Siculus in 2. *notab.* & reliqui omnes argum. l. *Exigendi, C. De Procurator.* & sic limita quod de conjunctis generaliter dixerunt Innocent. & alii in *cap. 1. supra eodem*. Dicuntur autem conjuncti qui recensentur in l. *Sed & hæc persona*, ff. *De Procur.* & plenius in *cap. Infames, §. Nam ut præmissimus, vers. Alii enim omnes 3. quest. 7.* & latè per Anchar. in *diēt. cap. 1. in 1. notab. supra eodem*, ac præter eos etiam consanguinei, & affines usque ad quartum gradum, ut l. *Petitionem, §. Licentiam, Cod. De Advoc. divers. judic. & cap. Non debet infra de consan. & affinit.*

Secundum Hostiens. hic num. 7. in *ver. Conjunctus*. Sed quoad affines hodie hoc intelligas ex legitima copula, quia affinitas ex fornicatione restricta est ad primum, & secundum gradum à Concilio Tridentino in *cap. 4. session. 24. de reformat. matrimon.* Conjuncti etiam dici possunt conjunctione spirituali Confratres, seu Clerici ejusdem Ecclesie, vel Canonice, argum. *cap. Cùm R. Canonicus supra de offic. deleg. & tenet hic gloss. 2. Hostiens. ubi supra, vers. Et etiam de Concanonico*, Anchar. in 2. *notab.* Abb. num. 4. & plerique alii: licet Cardin. contra in 5. *quest.* Sed dic, ut proximè dicam de amico. Quinimò conjunctus dici potest etiam amicus intimus fraternæ charitate dilectus, argum. l. *Nemo dubitat, §. Qui frater, ff. De hered. institut. l. Lata, §. Amicos, ff. De verbor. significat.* Quod satis potest permitti si non pecuniæ, sed Dei charitas hoc operetur, ut inquit Hostiens. loco citato, quem rotidem verbis sequitur Joan. Andt. numero 12. Butr. num. 18. Anchar. ubi supra, licet Abb. num. 4. videatur hoc indubium revocare, & contrarium teneat Cardinalis in 4. *quest.* magis placet primum quoad potentiam exercendi advocacionis officium, licet secus sit quoad potentiam agendi sine mandato, ut per Butr. ubi supra. Ad quod vide quod scripsi in *cap. Cùm M. numer. 9. supra de Constit.*

Quartus casus hic exceptus, in quo licitum est patrocinari, est pro miserabili persona, nempe vidua, pupillo, orphano, & consimilibus, de quibus in *cap. 1. & 2. 87. distinct. & in cap. 1. & 7. 88. distinct.* & per Innocent. & DD. in *cap. Significantibus supra de offic. deleg.* & hoc intellige etiam si non imminet necessitas. idest timor oppressionis, argum. *leg. Unica, §. Quod si pupill. vers. Præsertim, Cod. Quand. Imper. inter pupill. & vidu.* nam conditio illa, quæ habetur in hoc cap. ibi, *si necessitas imminet*, videtur referenda ad conjunctas dumtaxat, non autem miserabiles personas, de quibus textus loquitur disjunctivè per dictionem, *Aut, cap. Nos in quemquam 2. quest. 1.* Quod videtur ex mente gloss. 2. hic dum ait,

hanc Decretalem restringi quodammodo ad necessitatem quantum ad conjunctas; quali sentiat non quantum ad miserabiles. Ex quo infero, ut pro miserabilibus personis possit Sacerdos esse Advocatus etiam si divites sint, ut scripsi plenè in *cap. 1. in 7. declaratione supra eodem*. Fateor tamen dari casum, in quo non sufficit, ut persona sit miserabilis, nisi imminet necessitas, videlicet si Clericus vellet esse Advocatus pro aliquo miserabili contra Ecclesiam suam: hoc enim ei liceret tantum necessitate imminente, ut hic per Hostiens. num. 9. *vers. Quinimò*, & Joan. Andt. num. 7. & dicam infra num. 20.

Secundò nota ex secunda parte textus usque ad eò prohibitam esse Clerico Procuratoris, vel Advocati officio fungi pro extraneis contra Ecclesiam, à qua (idest ab Episcopo secundum Abb. Antiq. hic in *fin.*) vel in qua beneficium obtinet, ut ex hoc cap. spoliari possit beneficio tamquam ingratus, ut hic est casus secundum omnes, & dic spoliari, scilicet de facto, qui titulo est ipso jure privatus, secundum Hostiens. num. 13. in *ver. Spoliari*, & Joan. Andt. num. 8. & est simile in liberto, qui contra Ecclesiam testificetur, vel agat, in servitutem revocatur, *cap. De famulis supra de serv. non ordinan.* & ex hoc inferunt Doctores, ut Vassallus non possit esse Advocatus, vel Procurator contra Dominum; aliàs tamquam ingratus posset feudo privari, ut in *titul. In quib. caus. feud. amitt. in usib. feud. arg. hujus Decretalis*, ut hic in gloss. *ult.* & per Abb. num. 3.

Sed circa hoc declara primum hunc textum, ut procedat in beneficio gratuito. Secus verò si quis obtinuerit beneficium ab Ecclesia, vel civitate ex causa remunerationis, & pro servitiis impensis, quia tunc beneficium non esset gratuitum; & idè Clericus, aut Vassallus non posset eo spoliari propter susceptum munus Advocacionis, vel Procuracionis contra Ecclesiam, vel Dominum feudi, ut tenet Speculator *de Advocat. §. 1. ver. Sed numquid potest num. 22.* & hic firmant Vincentius, Abb. Antiq. num. 2. in *vers. Clericus*, Joan. Andt. n. 5. Butr. n. 13. & Abbas Siculus num. 3. qui ex hoc deducit, ut Doctores habentes salarium à civitate non prohibeantur contra eam munus advocacionis suscipere, quia illa non est donatio gratuita, sed quedam remuneratio: ad quod est bonus textus in l. *Aquilus Regulus, ff. de donat.* ubi quod donatur Magistro ratione disciplinæ, non est mera donatio, nec indiget infinuacione. Et quod concessio à Principe facta propter benemerita, seu ex causa remunerationis, revocari non possit etiam si ingratitude superveniat, per textum in l. *Si pater, §. Si quis, ff. de donat.* tradit Alexan. *consil. 216. numer. 2. libr. 2. Felin. in cap. 1. numer. 10. vers. Secunda dispositio supra de rescript. Dec. consil. 186. Pro tenui num. 4.* & adde in proposito quod scripsi in *cap. Consultationibus num. 62. & seqq. infra de Cleric. egrot.*

Declara secundò hunc textum, ut vendicet sibi locum si Clericus contra Ecclesiam suam munus advocacionis, vel procuracionis suscipiat pro persona extranea; nam littera dicit pro extraneis. Ergo à contrario sensu pro conjunctis strictè sumptis, vel pro miserabilibus si necessitas imminet, non prohibetur, ut contra Vincentium, qui litteram ibi, pro extraneis supplebat, maximè firmant hic Abb. Antiq. numer. 3. Hostiens. num. 9. *vers. Quinimò*, Joann. Andt. num. 7. Butr. num. 14. Abb. Sicul. num. 6. & communiter DD. de quo tamen dic plenius, ut per Specul. *de Advocat. num. 19.* inferentes ex hoc, ut si Vassallus sit Advocatus, vel Procurator pro conjuncto contra Dominum, non possit ob id feudo privari, ut per Abb. Antiq. loco cit. *Collect. num. 5.* & Specul. *diēt. tit. de Advocat. num. 30.*

DE HIS QUÆ VI METUSVE CAUSA FIUNT.

Alexander III. Oſcen. Episcopo, & Priori Sanctæ Mariæ Casarug.

C A P U T I.

Perlatum est ad audientiam nostram, quòd cum quidam nobilis & potens M. uxorem suam suspectam heberet, milites sui eius præcepto eam ad quamdam silvam ducentes, evaginato gladio occidere voluerunt: sed tandem pietate ducti, sub tali conditione pepercerunt eidem, quòd in Monasterio de Colobris habitum susciperet Monachalem: & infra. Episcopi verò missi à viro: ut ei velum imponerent: quia juvenis erat, & filium parvulum habebat, mutationem vitæ suæ suspectam habentes, seorsum convenerunt eandem: quæ rem patefaciens, quòd mortis timore Monasterium intrabat, proposuit: & quòd inde quodcumque posset, exiret; sed alter Episcoporum (ut viri tyrannidi satisfacere videretur) mulieri velum imponere simulavit: tandem viro de medio sublato, prædicta mulier de Monasterio exiens, alium maritum accepit, quos Calaguritanus Episcopus ad instantiam Sororum, vinculo excommunicationis adstrinxit: & infra. Ideòque mandamus, quatenus prædictam mulierem & virum (recepto sacramento, quòd vestro debeant stare mandato) ab excommunicationis vinculo absolvatis: deinde tam mulierem, quam Priorissam, & Moniales præscripti Monasterii, ante vestram præsentiam convocantes, si legitimè probatum fuerit, non timore mortis prædictam mulierem religionem intrasse, aut quod fecit, postmodum ratum habuisse, ipsam ad Monasterium redire, & habitum depositum reassumere, censura Ecclesiastica compellatis.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**rofectio metu mortis emissã non obligat, nisi spontè ratificetur, & num. 5. & seqq.
- 2 **M**oniales agere non possunt ad recuperationem sororis à Monasterio egressa sine consensu Abbatisse. Abbas, vel Abbatisa possunt esse in iudicio sine consensu Monachorum, vel Monialium, ibidem.
- 3 **M**etus mortis qualiter probetur.
- 4 **M**etus mortis in actibus à libera voluntate pendentibus inficit actum ipso iure.
- 5 **P**rofectio timore mortis emissã non est nulla, nisi metus fuerit incussus in ordine ad professionem extorquendam.
- 6 **M**etus mortis præsumitur semper durare quoad vivit is, qui metum incussit. Declaratur num. 10. vers. Limita.
- 7 **M**etus continuus per patientiam non purgatur.
- 8 **S**ilentium quando habeatur pro dissensu.
- 9 **R**eligionem ingrediens timore mortis, quando & qualiter teneatur protestari.
- 10 **P**rotestatio durante metu mortis, an & quando sit faciendã coram probis viris.
- 11 **M**ulier quæ metu mortis Religionem intravit, potest quodcumque exire, & matrimonium contrahere, nisi mortuo viro ingressum ratificaverit.
- 12 **P**rofectus metu mortis, an statim cessante metu censeatur professionem ratificasse.
- 13 **I**n intellectus c. 2. de Regular.
- 14 **P**rofectio expressã non inficitur ex metu, nisi cadente in constantem virum.
- 15 **P**rotestatio debet esse vestita iusto timore. Professionem tacitam impedit qualiscumque metus, aut præsumptio, vel protestatio, ibidem.
- 16 **E**t quid in metu reverentiali.
- 17 **R**egularis, qui ex causa nullitatis professionis à Monasterio exiit, de iure communi potest in sæculo remanere quamdiu causa nullitatis discutitur.
- 18 **S**ecus post Concilium Tridentinum.
- 19 **P**rofectus nulliter an possit in foro conscientia à Monasterio exire non servata forma à Concilio Tridentino præscripta.
- 20 **P**rofecti in Conventu non designato ad recipiendos Novitios contra formam decretorum Clementis VIII. an possint libere ad sæculum redire tam intra, quam post quinquennium a Tridentino Concilio præfixum in c. 19. sess. 25. de Regular. & nu. seqq. usque in fin.
- 21 **P**rofectio in Conventu non designato ad recipiendos Novitios, nec expressè, nec tacite fieri potest.
- 22 **P**rofectionis appellationi venit etiam tacita, & num. sequenti. Professionem expressã, qui non potest emittere, nec potest tacitam, ibidem.
- 24 **P**rofectio expressã an sit majoris virtutis, quam tacita.
- 25 **P**rofectio etiam tacita sublata est à Tridentino Concilio c. 15. sess. 25. de Regul.
- 26 **R**estitutio adversus lapsum quinquennii ad deducendam professionem nullitatem, quibus clausulis concedatur, & num. 33. & 38.
- 27 **P**rofecti in locis non designatis ad recipiendos Novitios, an sint obligati ad Religionem in genere, & numer. 32.
- 28 **P**rofectio infra annum probationis emissã de iure, an obliget ad Religionem in genere, & num. seqq. & num. 31. Professio emissã in Religione non approbata, an obliget ad Religionem in genere, ibid. & num. 30.
- 34 **O**bligatio ad Religionem in genere, an dirimat matrimonium postea contractum.
- 35 **P**rofecti in Conventibus non designatis ad recipiendos Novitios, an teneantur deducere causas nullitatis professionis infra quinquennium, & coram Superiore regulari, & Ordinario, & num. 37.
- 36 **C**oncilium Tridentinum in c. 19. sess. 25. de regul. an habeat locum in impedimentis perpetuis, & n. 39.
- 40 **P**rofecti per vim, & metum elapso quinquennio à die professionis, etiam si præcendant vim, & metum semper durasse, non sunt audiendi nisi infra quinquennium reclamaverint.
- 41 **V**ir professus in Monasterio Monialium est illicò eiiciendus non obstante lapsu quinquennii.
- 42 **N**otorium facti permanentis nulla eget probatione.
- 43 **O**rdo iudicii in notoriis non requiritur.
- 44 **L**ex non debet esse nutritiva peccati.
- 45 **P**rofectionem tacitam Concilium Tridentinum per præfixionem quinquennii non inducit, sed audientiam denegat, & num. 49.
- 46 **P**rofectio tacita an sit à Concilio sublata, & quando incipiat, & finiatur.
- 47 **P**rofectio, & votum requirunt consensum iure naturali divino.
- 48 **C**onsensus defectus in matrimonio tam carnali, quam spiritali suppleri non potest. Professus nulliter non potest cogi ad iterum profitendum ibidem.
- 50 **R**estitutio in integrum contra professionem non datur, etiam si dolus intercesserit.

51 *Questionis solutio.*

52 *Episcopus, aut Capita ordinum non possunt restituere Regulares adversus lapsum quinquenni.*

53 *Decreta Clementis VIII. de Novitiis ad habitum & professionem non recipiendis ad quos terminos restringantur.*

54 *Actus gesti à superioribus non legitime professis sustineri possunt ex communi reputatione.*

55 *Restitutio in integrum adversus lapsum quinquenni an possit justè denegari nulliter professis.*

56 *Littere S. D. N. Urbani de admittendis professis in locis non designatis ad novam professionem qualiter intelligendæ.*

Perlatum. Si quis timore mortis postea ratum non habens Religionem profiteatur, exire, & matrimonium contrahere poterit. Secus si à principio, vel ex post facto liberè consenserit. Hoc dicit. Secundum Joan. Andr. & DD. communiter, vel brevius secundum Baldum: Velum susceptum metu mortis non obligat, si non est spontè ratificatum. Et sunt duæ partes. Prima narrat factum. Secunda dat Judices, ibi, *Ideoque.*

2. Nota primò ibi, *Ad instantiam sororum, Religiosos agere posse contra eorum professum, qui dimisso habitu è Monasterio exiit, eumque judicialiter repetere.* Ad hoc l. 1. & quod ibi notatur, *ff. de rei vendic.* Intellige de consensu Superioris: aliàs enim Monachi, seu Moniales agere non possunt per se sine Abbate, seu Abbatissa, *c. p. Causam, infra de judic.* Nec refragantur verba hujus textus, *ad instantiam sororum,* quia intelliguntur de Priorissa, & Monialibus, ut colligitur ex *vers. Ideoque,* solus tamen Abbas, vel Abbatissa, seu Priorissa benè potest esse in judicio sine consensu Monachorum, vel Monialium, *arg. c. Edocteri, sup. de rescrip.* & expressius in *c. Abbates, 18. q. 2.* & hoc tenet Innoc. in *princ. in ver. Sororum,* qui supplet, & Priorissæ, quia ipsæ sine Priorissa non possunt agere, sed ipsa sine eis posset, & sequuntur Hostiens. *num. 3. in ver. Sororum,* Joan. Andr. *num. 5. Abb. n. 3.* & alii communiter, licet Butr. *n. 13.* dicat & non benè solam Abbatissam absque Monialium consensu non posse in judicio esse pro recuperatione Monialis, quæ dicitur aufugisse. Motus fortè ex littera ibi, *Priorissam, & Moniales ante vestram presentiam convocantes.* Quod tamen non obstat, quia hic contigit in facto, ut actio fuerit intentata conjunctim nomine Priorissæ, & Monialium, ut pater supra ibi, *ad instantiam Sororum.* Unde merito omnes fuerunt vocandæ, intellige per Procuratorem, & non per se, *c. 2. de judic. lib. 6.* Joan. Andr. *hic n. 8.* Sed hinc non sequitur, ut à principio Priorissa non potuerit agere sola ad recuperationem suæ Monialis.

3. Secundò nota irritam esse professionem emissam timore mortis, & observa practicam probandi justum metum, ut articuletur in probanda comminatione mortis quod evaginato gladio in loco solitario minatus est, & sic ad actum propinquum morti est devenit, secundum Anton. de Butr. *hic in 2. notab. n. 4.* & Joan. de Anan. *num. 1.* talis enim metus dicitur cadere in constantem virum, ut *l. Nec timorem, & l. Isti quidem, ff. Quod met. cau.* Host. *hic num. 2. in ver. Evaginato gladio,* & Joan. Andr. *num. 3.* Unde non mirum si in actibus à libera voluntate pendentibus timor mortis ipso jure inficiat actum, ut hic per Butr. *num. 9. in 3. notab.*

5. Quod tamen notabiliter limita dummodò metus mortis fuerit incusus in ordine ad extorquendam professionem juxta terminos hujus Decretalis. Aliàs enim si metu mortis ex infirmitate, vel naufragio, aut conscientia, scelerum, vel aliter sibi imminetis, aut etiam ab homine incusculo quis profiteretur, professio non esset nulla, ut probatur in *cap. Sicut, il secundo, infr. de regular.* & dixi plenè in *cap. 2. num. 81. eod. tit.*

6. Tertiò nota ibi, *Viro de medio sublato,* & ibi, *postmodum ratum habuisse,* metum præsumi semper durare quamdiù vivit ille, qui metum incusavit; & sic causa metus perdurat, prout hic not. Innocent. *n. 1. in ver. Ratum,* dicens metum mortis non tantum imminere quando gladii erant præsentés, sed toto tempore quo vixit Maritus, qui protestationem necis habebat super eam ex quo capitaliter eam persequabatur, *argum. ad hoc cap. Litteras, §. fin. infr. de restit. spoliat. & l. Si per impressionem, C. Quod met. cau.* Prosp. Fagnan. in *l. Lib. Decretal.*

& sequitur totidem verbis Hostiens. *numer. 10. vers. Cave 7 tamen.* Nam cum metus non fuerit instantaneus, sed continuus usque ad mortem Mariti per patientiam non 8 purgatur secundum Joan. de Anan. *num. 10.* & silentium habetur pro dissensu ubi præcessit disensus, nisi medio 9 tempore supervenerit causa consentiendi, *l. 2. §. Voluntate, ff. Solut. Matrim. on. Bald. hic num. 2.* Quod adeò verum est ut durante causa metus nec teneatur protestari, quia sicut timor mortis excusat à reclamatione, ut hic, ita & à protestatione, ut sentit gloss. 1. *vers. Quid si non audeat protestari,* per textum in *l. Generaliter, §. Ipse, C. de reb. credit.* ubi dicitur qui Sacramentum sibi illatum dare reculaverit, vel hoc attestetur, vel si fortè non audeat, habeat sibi in ultima provocatione reposuim auxiliium, & argum. *c. non satis in princ. 39. quest. 2.* dummodò tamen id constet in judicio secundum gloss. & Hostiens. *num. 3. vers. Quid si non audeat,* qui tamen subdit 10 hoc casu protestationem fieri debere coram aliis probis viris, ut hic, & in *cap. Si justus, infr. de appellat. & cap. Pastoralis, §. final. supra de offic. ordin.* Et cum eo transit Joan. Andr. *num. 12. in gloss. 1. ibi Cumana.* Licet hoc non placeat Abbati *num. 6.* quia potuit timere ne sua protestatio à probis viris revelaretur Marito. Unde putat satis esse ut metum probet, si non audeat protestari, ut in *cap. seq. & in cap. Ad aures, infra eodem.* Sed tu intellige Hostiens. dummodò protestatio coram probis viris tuto fieri possit, ut ipsemet declarat *num. 13.* & mox dicitur.

Limita nunc prædicta duobus modis; Et prima ut procedat dummodò Maritus sit ita potens, ut Mulier similiter non potuerit sine metu mortis confugere ad locum tutum: & hoc tenet Innocent. *hic nu. 1. in ver. Ratum,* ait enim, *& intelligo hunc metum presentem, cum semper possit occidi per maritum, quia ita potens erat, ut non posset habere locum, ad quem confugeret sine timore mortis, ut l. Metum, in princ. ff. Quod met. cau.* Unde toto tempore vitæ ejus non præsumitur ratificare. Sequitur Abb. *num. 15. vers. Utimo nota,* ex glossa, post Hostiens. *num. 10. vers. semper enim, & num. 13.* ubi ait: *Quod autem supradixit, quod quamdiù vixit maritus videatur semper metus fuisse presens, intelligendum est, quando ad alium aliquem locum non poterat tuto confugere, dum tamen & hoc frequenter protestaretur in Capitulo, vel saltem coram Abbatissa, si & hoc tuto fieri poterat; alioquin nec ei imputaretur, argum. in eo quod legitur, & not. in cap. Si justus, infr. de appellat.* Impuraretur autem, si non fecisset, quod tuto, & commodè facere potuisset, *arg. cap. Faciat, 22. quest. 2.* & quod legitur, & notatur in *cap. Sciscitatus, §. 1. supra de rescri.*

Deindè limita ut post Concilium Tridentinum in *cap. 19. sess. 25. de regular.* hoc non procedat si elapsum sit quinquennium à die professionis, tunc enim sive metus semper duraverit, sive non, & sive fuerit protestata, sive non, auctori non poterit ad deducendam causam nullitatis suæ professionis, ut dicam *infra num. 40.*

Quartò nota ex fine litteræ, mulierem, quæ metu mortis Religionem intravit posse quancumque exire, & matrimonium contrahere, nisi mortuo viro ingressum hujusmodi ratum habuerit.

Ambigui tamen juris est, an mulier censeatur ingressum ratificasse eo ipso quod scivit maritum obiisse, & non reclamavit. Quidam dicunt expectandum per mensem, *argum. cap. Constat, 1. quest. 1.* Quidam per duos menses, *argum. cap. Ex publico, infra de convers. coniug.* Alii dicunt expectandum per annum, ut in *cap. 2. de Regular.* Alii verò sentiunt ingressum censeari ratificatum eo ipso quod marito de medio sublato mulier non exiit è monasterio. Et hoc tenet Innocent. in *dist. cap. 2. numer. 3.* ait enim, *Si per metum vovit, vel professus est, vel tonsuram accepit quamdiù metus durat, non fit ei præjudicium, sed eo cessante, nisi incontinenti exeat, ratum habere videtur,* & allegat hanc Decretalem. Communiter tenetur hoc esse arbitrarium *argum. l. Continuus, §. Cum ita, ff. de verb. obligat. & cap. de causis, supra de offic. delegat.* Et ita concludit Innocent. *hic numer. 2. vers. sic. Nos dicimus hoc relinquendum arbitrio Judicis,* Hostiens. *numer. 10. in fin. vers. sic. Ipso autem mortuo:*

- opportebit enim iudicem arbitrari ex qualitate personæ, & ex diuturnitate temporis an tacite approbaverit ingressum perseverando in monasterio per aliquod tempus post obitum mariti. Et hanc esse communem Doctorum opinionem restatur Abb. *hic num. 13.* Sed tu adverte quia contra eam videtur textus *in dict. cap. 2. de regular.* ubi qui in legitima ætate per vim ingressus est monasterium, potest quandocumque exire, nisi cessante metu potuerit reclamare, & infra annum non reclamaverit, ut ibi not. gloss. *fin.* Innocent. Hostiens. Joan. Andr. & omnes. Ergo non est arbitrarium Judici infra quod tempus exire possit, cum ibi sit præfixum unius anni spatium ad exeundum. Unde pro solutione tu distingue ex mente Innocentii *hic num. 2.* & Hostiens. *num. 11. vers. Item hoc intelligendam.* Aut mulier expressè vovit, vel solemniter velum accepit; quo casu ingrediendo monasterium vovisse videtur; & tunc censetur votum tacite ratificatæ, si cessante timore in monasterio perseveret. Et hoc primo casu procedat communis opinio, ut relinquatur arbitrio Judicis infra quod tempus censetur votum ratificasse. Aut sine solemnitate velum accepit, nec verbo vovit; & tunc non intelligitur ratificare, ut notatur *in cap. Ex parte de Regular.* nisi cessante metu per annum tacendo, & dissimulando in Religione perseveraverit. Et ita procedat textus *in dict. cap. 2. de cujus intellectu vide quod scripsi in cap. Cum virum, num. 7. de Regular.*
- 13 Item pondera aliam notabilem differentiam, quam ponit Innocent. *hic num. 3.* inter professionem expressam, & tacitam, quæ inducitur ex susceptione veli conversionis, seu habitus professorum, ut *in cap. 1. de regul. lib. 9.* & Clem. *Eos, eodem tit.* Nam ad irritandam professionem expressam requiritur probatio metus cadentis in constantem virum; nec aliter protestatio relevat, quia protestatio debet esse vestita iusto timore, *cap. Cum M. de Constitut.* Secus in professione, quæ tacite inducitur per susceptionem habitus, quia illam impedit qualiscumque metus, vel etiam alia præsumptio, vel protestatio super hoc habita. Unde si patris comminationibus habitum quis suscepisset, illum posset dimittere, *cap. Præsens, 20. quæst. 3.* Et est ratio diversitatis secundum eum, quia votum, seu professio fit per verba expressa, quibus standum est, donec legitime probetur oppositum; sed ex susceptione habitus oritur sola præsumptio professionis, quæ de facili tollitur per contrariam præsumptionem: nam una præsumptio eliait aliam, & quandoque ad invicem colliduntur, ut *in cap. Litteras, infra, de præsumpt.* & notatur *in cap. Transmissa. Qui fil. sine legit.* Et cum opinio Innocent. transeunt Hostiens. *num. 12. vers. Item differentia.* Joan. Andr. *num. 9. vers. Item dicit.* Card. *num. 4. in 3. quæst. vers. Dicit etiam, Anchar. num. 6.* & alii communiter. Nec renagatur quod in hac Decretali intervenerit sola veli susceptio, & tamen Papa mandet requiri an metu mortis mulier religionem intraverit: quoniam hoc ideo est quia dicta mulier affirmabat in facto sic contigisse secundum Abb. *hic in fine.* Vel secundum eum hoc *cap. habet locum* quando mulier solemniter recipit velum: tunc enim minæ præcedentes non impediunt ratihabitionem, sed requiritur metus cadens in constantem virum, quia qui suscepit habitum cum solemnitate, perinde habetur ac si verbo vovisset. Secus si velum suscepit sine solemnitate, quia tunc solæ minæ sufficiunt. Et pro hac solutione Abbatis facit prima distinctio Innocentii, de qua supra *num. 13. vers. Unde pro solutione,* ubi quoad inducendam ratihabitionem ingressus, æquiparantur professio expressa, & solemnis susceptio veli. An autem metus reverentialis annullat professionem, vide per Abb. *in cap. Cum virum, num. 8. infra eod.* ubi contra Butt. tenet solum metum reverentialem non sufficere, nisi præcesserint minæ, vel verbera, aut pater sit terribilis, eique subscibunt Covar. *de sponsal. part. 2. cap. 3. §. 6. nu. 7. & 8.* & alii recentiores: licet primam opinionem teneat gloss. *in cap. Præsens, in ver. Patrem, 20. quæst. 3.* Hypolit. de Marfil. *singul. 347. incip. Matrimonium, num. 3.* Navar. *consil. 5. Ex sexdecim, num. 2. de elect. & cons. 10. Quædam puella, num. 4. hoc tit.* & alii complures.
- 16 Ultimo nota secundum Abb. *nu. 3.* quod si professus

qui è monasterio exivit iustam causam timoris seu nullitatis suæ professionis deducat, interea non compellitur redire ad monasterium nisi prius discutatur iustitia causæ allegatæ. Unde Papa hic præcipit, ut mulier, & maritus ejus absolvantur recepto juramento de parendo mandatis Ecclesiæ, & causa prius examinetur.

Verum hodie hoc est abrogatum per Concilium Tridentinum *in cap. 19. sess. 25. de regular.* quo statutum est, ut quicumque Regularis prætendat se per vim, & metum ingressum esse Religionem non audiatur, nisi infra quinquenium causas nullitatis deduxerit coram Superiore suo, & ordinario. Quod si antea habitum spontè dimiserit, nullatenus ad allegandam quamcumque causam admittatur, sed ad monasterium redire cogatur, & tamquam Apostata puniatur. Atque ita non est amplius locus huic Decretali secundumquam Regularis qui exivit è monasterio ex causa nullitatis professionis non cogitur redire, sed potest remanere in sæculo, dum causa nullitatis discutitur.

Hoc decretum Concilii multi existimant non habere locum in foro conscientiæ, asserentes nulliter professum non solum posse, sed quod magis est etiam debere data occasione à monasterio fugere tam infra, quam post quinquenium: Sed horum opinionem falsam, & pernitiosam esse, latissimè ostendimus *in cap. 2. infra de Regular.* Sed quoniam alii putant etiam in foro externo dispositionem Concilii procedere in impedimentis temporalibus dumtaxat, puta metus, defectus ætatis, & consimilibus non autem in perpetuis: Et ideo professos in Conventibus non designatis ad recipiendos Novitios contra formam Decretorum Clementis VIII. vel alias nulliter ex perpetuo impedimento posse quandocumque etiam elapso quinquennio, & non servata forma à Concilio præscripta à Religione exire, & uxorem ducere, opere pretium putavimus hujus doctrinæ veritatem diligenter examinare.

QUÆRO igitur, an professi in conventu non designato ad recipiendos Novitios contra formam Decretorum Clementis VIII. possint liberè ad sæculum redire tam intra, quam post quinquenium à Tridentino Concilio præscriptum *in cap. 19. sess. 25. de regul.*

Quæstio proposita implicite continet dubia infrascripta. Primum est an hæc Decreta Clementis irritas decernant professiones non solum expressas, sed etiam tacitas.

Secundum an professi contra formam ipsorum decretorum remaneant saltem obligati ad Religionem in genere, ita ut propterea ad sæculum redire non possint, sed teneantur eligere aliam ex Religionibus approbatis.

Tertium est an sic professi teneantur nullitatem suæ professionis deducere infra quinquenium, & coram Superiore suo, & Ordinario, aded ut quinquennio elapso amplius audiri non debeant.

Quoad primum cum decreta Clementis annullent professiones in locis non designatis per hæc formalia verba: *Receptiones verò, & professiones quaslibet eorum, qui contra hujusmodi decretum nostram admissi fuerint nullas, & irritas esse ex nunc decernimus, & declaramus:* manifestum videtur decerni irritas professiones tam expressas, quam tacitas.

Primo quia simpliciter, & indistinctè loquuntur de professione, cujus appellatione verè, & propriè etiam tacita comprehenditur, ut probatur *in cap. 1. ibi, professionem per hoc fecisse,* atque ibi, *presumitur veraciter esse professus, de regul. in 6. & in Clement. Eos, ibi: hoc ipso decernimus esse professos, eod. tit.* Et passim alibi: In quacumque enim materia etiam odiosa fit lata interpretatio quatenus patitur verborum proprietatis, *l. Cum lege, ff. de testam. Decius in rubrica infra de judiciis, in prima lectione, n. 76. & cons. 534. Procedendo breviter, num. 5.*

Deinde quia cum hujusmodi decreta irritent professionem expressam, ut apud omnes est in confesso, censentur irritam decernere etiam tacitam, quæ in substantia non distat ab expressa, sed cum illa eodem jure censetur, ut *in d. cap. 1. ibi, nisi eo completo professionem faciat in sequenti, vel habitum religionis suscipiat, qui dari profitentibus consuevit, & in c. Significatum, ibi: Si decimum quartum annum compleverit, cum religionem intravit, seu post decimum quartum annum professionem à se prius factam ratam habuerit, de regul. cum concord.*

Idemque ubicunque prohibetur professio expressa cenferi prohiberi etiam tacitam post Marian. Socin. quem citat, tradit Philip. Prob. in d. c. 1. n. 4.

24 Quinimò si aliqua differentia considerari posset, illa esset, quia professio expressa aliquando est majoris virtutis, quam tacita, ut patet ex dictis *supra* num. 13. *vers. Unde pro solutione*, & num. 14. & probatur in *cap. Constitutionem*, de *reg. in 6.* ubi professio expressa infra annum emissa in Religionibus non Mendicantium, illi religioni præcisè, quam quis est professus: tacitè verò facta non illi specialiter, cuius habitus est susceptus: sed generaliter alicui religioni recipientem obligat. Ergo si Clemens sustulit professionem expressam; cenferi etiam debet sustulisse tacitam, quod minus est.

25 Et propterea cum decretum Tridentini Concilii *cap. 15. sess. 25. de regul.* eodem modo indistinctè nullas decernat professiones factas ante 16. annum completum, & non peracto anno probationis, S. Congregatio declaravit eo decreto etiam professionem tacitam comprehendi. Ac similiter Sixtus V. cum in Constitutione contra illegitimos edita priùs statuisset, ut nulla esset professio emissa ab illegitimis ex incestu, vel sacrilegio, necnon ab aliis illegitimis, vel criminosis, aut à re alieno obnoxiiis contra formam ibi præscriptam: postea in alia constitutione edita super dubiis in priori Constitutione emergentibus hoc ipsum apertè declaravit his verbis, sed eadem ratio vigeat in tacita professione emittenda, quæ militat in expressa, statuimus quod in quibusvis ordinibus, & religionibus, neque etiam tacita professio quorumcumque religiosorum induci possit, nec inducta intelligatur, nisi in receptione Constitutionis forma servata fuerit.

Præterea aut professio tacita est minoris virtutis, quam expressa, aut paris, aut majoris; si minoris, juxta text. in *d. cap. Constitutionem*, & *reg. expressa nocent*, &c. ergo sublata est ex decretis Clementis à fortiori & ex majoritate rationis, ad *reg. cap. Cui licet*, & *cap. Cum in cunctis*, in *princ.* ubi gloss. Joan. Andr. Abb. Imol. & alii notant, de *elect.* Si paris, seu æqualis virtutis juxta *reg. l. Cum quid*, ff. *si cert. pet. de qua per Bald. in l. 3. ff. de testam. tutel.* & tunc quoque tacita professio cenferi debet sublata à pari, seu ex identitate rationis, ut dicitur in prædicta Sixti V. Constitutione, inspecto tempore, quo nondum redacta fuerat ad terminos juris per Clem. VIII. & notat Prob. in *d. cap. 1. de regul. in 6.* Si majoris quod esset contra omnes juris regulas adhuc tamen idem dicendum, quia decreta Clementis irritant receptiones, & professiones, *quaslibet*, &c. de natura autem illius dictionis, *quaslibet*, cum sit universalis, *l. si pluribus*, ubi gloss. Bart. & DD. de *leg. 2.* est comprehendere etiam ea, quæ aliàs non comprehenderentur, *cap. Solita*, in *ver. Quodcumque ligaveris, de major.* & *obed. Salyc. in l. 2. num. 9. c. de noxal. Roman. conf. 31. Visibus*, num. 2. ubi Mandos. in *apostill. id pluribus* exemplis confirmat.

Ac demum si decreta Clementis tacitam professionem non sustulissent, redderentur omninò elusoria, quia Superiores Regulares qui prohibentur novitios ad professionem expressam admittere, possent illos admittere ad tacitam, permittendo eos per annum deferre habitum indistinctum, vel illicè expleto anno probationis habitum professorum illis concedendo juxta *d. c. 1.* & *Clem. 2. de regul.* aut admittebant eos ad actus, qui a solis professis fieri contineverunt, juxta *cap. Vidua*, extr. eod. contra expressam mentem Clementis, qui ad Religionum reformationem necessarium putavit prohibere ne in Conventibus præsertim majore reformatione indigentibus singuli ad religionem venientes passim reciperentur. Certum est autem Constitutionem utcumque juris communis correctoriam extendi debere ad casum alias non comprehensum quando alioquin esset frustratoria, & nullum sortiretur effectum, nisi extenderetur, Felin. in *c. Translato*, circa *fin. de Constit. Bart. in repet. l. Omnes populi*, in *penult. col. ff. de just. & jur. Jas. in auth. quas actiones*, C. de *sacrof. Eccl. & Roman. d. conf. 31. n. 2. vers. Quinimo*.

26 Atque hunc sensum semper admisit S. Congregatio Regularium, quæ professiones non solum expressè emissas in locis non designatis habuit pro nullis, atque irritis, sed & tacitas numquam admisit in casibus contingentibus, & in restitutionibus, quas censuit concedendas adversus lapsum

Prosyp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.

quinquena professis in Conventibus non designatis non consuevit apponere clausulam illam in aliis restitutionibus apponi solitam, videlicet, *dummodo professionem, ut præferuntur emissam tacite, vel expressè non ratificaverit*, nimirum quia professio hujusmodi nec expressè, nec tacitè rata haberi potest, cum impedimentum decreti irritantis semper duret.

Itaque quoad hoc primum dubium videtur concludendum sic professos neque expressè, neque tacitè esse alligatos illi Ordini in specie in quo professionem emisserunt.

Videamus nunc an saltem sint alligati Religioni in genere, quod est secundum dubium superius propositum.

Pro solutione præmittendum est ex dispositione juris 27 professionem emissam infra annum probationis in Ordinibus Mendicantium, non obligare præcisè ad illum Ordinem, in quo fuit emissa, sed ad Religionem in genere: in aliis verò Ordinibus expressè emissam illi Religioni præcisè obligare, quam quis est professus; tacitè autem factam non illi specialiter, cuius habitus, sed generaliter alicui Religioni. Jura sunt aperta in *cap. Non solum*, & *cap. Constitutionem*, de *regul. in 6.* Quamvis autem prædicti Canones loquantur in casu professionis emissæ infra annum probationis, tamen DD. ob rationis identitatem ubique interpretati sunt illos habere locum etiam in aliis casibus nullitatis professionis præterquam ex defectu consensus. Et propterea professos in Religione a Sede Apostolica non approbata remanere obligatos ad Religionem in genere consueverunt plerique in *cap. un. de voto*, lib. 6. idemque de professione emissæ in manibus Tractatorum post Joan. de Deo scripsit *Specul. in tit. de stat. Monach. num. 45.* & de viro, qui fingens se feminam professus fuit in Monasterio Monialium, *Burr. in cap. Porrectum*, de *regul. num. 10.* & *Abb. in cap. Tuarum*, num. 7. de *privileg.*

Supervenit deinde Tridentinum Concilium quod in 29 *cap. 15. sess. 25. de regul.* statuit, ut professio in quibuscumque Ordinibus ante 16. annum completum emissa, aut non peracto anno probationis sit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicujus regulæ, vel Religionis, vel Ordinis observationem, aut ad alios quoscumque effectus. Quibus verbis S. Congregatio respondit sublatam esse obligationem ad Religionem in genere, & jura antiqua in *d. cap. Non solum*, & *cap. Constitutionem*, in hoc esse correctæ.

Cæterum tam decretum Concilii in *d. c. 15.* quam declaratio S. Congregationis vendicant sibi locum in duobus illis casibus dumtaxat, in quibus loquuntur, videlicet cum professio est nulla ob defectum ætatis, vel ob defectum anni 30 probationis. Unde in aliis casibus nullitatis professionis remanent incorrectæ jura antiqua, ut in hac ipsa materia anni probationis perpendit gloss. in *d. c. Constituit. in ver. Prorogamus*, idque habuit pro constanti tam S. Congregatio Conc. quam S. Congregatio Regularium in disputatione illius articuli; An professio emissa in Religione non approbata obliget profitentem ad Religionem in genere; supposit enim pro indubitato obligationem ad Religionem in genere in casu illo non fuisse sublatam per decretum Conc. in *d. c. 15.* Licet valdè anceps fuerit an verior esset opinio Jo. de Deo relati à *Spec. ubi supra*, distinguentis inter eum qui voluit absolūtè vitam mutare, & eum qui intendebat se obligare in certo Ordine tantum, vel potius opinio Franc. in *c. Constitutionem*, n. 4. exillimantis generaliter, & indistinctè ex hujusmodi professione oriri obligationem ad Religionem in genere.

Ex præmissis inferitur, ut decretum Tridentini Concilii 31 qua parte sustulit obligationem ad religionem in genere simili modo non sit extendendum ad professionem nulliter emissam extra conventus designatos ad recipiendos Novitios, ita ut propterea solutio quæstionis, an hujusmodi professio pariat obligationem ad religionem in genere, necne, non sit petenda ex Concilio, quod ad hunc casum non pertinet, sed ex ipsismet decretis Clementis, & juris communis dispositione. Inspectis autem verbis ultimi decreti Clementis verius videretur sublatam fuisse hujusmodi obligationem ad Religionem in genere: nam in ea parte in qua Clemens decrevit receptiones, & professiones quaslibet eorum, qui

contra hujusmodi decretum admitti fuerint, nullas, & irritas esse: adjecit statim illa verba, *ad quemcumque effectum*, quod non fecerat in primo decreto. Quemadmodum autem ex verbis illis Concilii, *nullam inducat obligationem ad alienius regulam observationem, aut ad alios quoscumque effectus*, Congregatio existimavit correctam fuisse jura antiqua inducentia obligationem ad Religionem in genere; ita videtur respondendum eadem jura fuisse correctam ex illis verbis Decreti, *ad quemcumque effectum*: Dicitio enim illa, *quemcumque*, universalis est, nihilque penitus excipit, *d. cap. Solita, vers. Quodcumque ligaveris*, & ibi Abb. in *ultim. not. de major. & obed. & cap. Si tibi absenti*, ubi Archid. in *vers. Quicumque de prebend. in 6.* complectitur etiam ea, quae aliàs non comprehenderentur, gloss. in Clem. 2. §. *Dignitatem, in ver. Quodcumque, de vita & honest. Cler. & gloss. in Clem. 1. in vers. Quibuscumque, de judic.* quam singularem dicit Barbat. *cons. 23. Sapientissimus, col. 2. lib. 2.* eamque dictionem propterea cum ministerio videtur Clemens apposuisse, ut hac in parte se conformaret cum dispositione Concilii.

Et quamvis Concilii verba sint magis praeignantia ac geminata, quam verba Decreti, tamen cum praecipuus effectus professionis nullae sit obligare ad religionem in genere, ut in *d. cap. Non solum, & c. Constitutionem*, certe illa verba, *ad quemcumque effectum*, non aliò videntur respexisse, quam ad tollendam hujusmodi obligationem, praesertim verò quia cum Sac. Congregatio declaraverit *d. cap. 15.* in illis verbis, *vel ad alios quoscumque effectus*, nihil disposuisse de voto, utique sublata obligatione quae ex voto proficiscitur non apparet quis alius effectus possit provenire ex professione nulliter emissam in Conventu non designato, quam obligationis ad Religionem in genere. Unde hic effectus potissimum sublatus per illa verba, ceteri debet. Ad text. in *l. Nominatum, ff. de liber. & posthum. & l. Si optio, ff. de opt. leg. Roman. consil. 385. vers. Et hujus est ratio*, ne alioquin reddantur elusoria, *cap. si Papa, de privil. in 6. Roman. consil. 295. Donatio Petris, conum. 2. vers. Praeterea, Cravett. consil. 201. num. 13.* Atque hanc interpretationem videtur semper admisisse Sac. Congregatio Regularium in restitutionibus, quas concessit hoc casu adversus lapsum quinquenni: commisit enim Ordinatio, & Superiori Regulari, ut ibi eis constitisset professionem emissam fuisse in loco, ut praefertur non designato, professionem nullam declararent, nec unquam coegit sic professos ad ingrediendam aliam Religionem ex Religionibus approbatis, prout fecisset, si eos Religionem in genere adstrictos cognovisset.

A quo quidem stylo vix posset hodie absque periculo recedi, praesertim propter eos qui post sententiam declaratoriam nullitatis professionis ad saeculum redierunt, & matrimonium contraxerunt. Matrimonia enim hujusmodi nulla remanent, ac mulieres diffamatae non absque metu inimicitarum, & scandali, si sequamur opinionem eorum, qui putant obligationem ad Religionem in genere non solum impedire matrimonium contrahendum, sed etiam dirimere postea contractum, cujus sententia videntur esse in specie Specul. post Joan. de Deo *intit. de statut. Monach. numer. 45.* & apertius Anton. de Buttr. in *cap. Cum virum, numer. 3. infra de regular. dicens de hoc esse ibi textum expretsum*, & Franc. in *cap. Constitutionem, num. 4. vers. Secundo advertit, eodem tit. lib. 6.*

Quamobrem quoad secundum dubium videtur posse concludi ex hac professione nullam esse ortam obligationem ad Religionem in genere, & in hoc capite professos impediri non posse, quominus liberè ad saeculum redire valeant.

35 Superest nunc tertium dubium an saltem teneatur deducere causas nullitatis professionis infra quinquennium, & coram Superiore suo, & Ordinario ad praescriptum *c. 19. sess. 25. de regul.*

Quidam ex recentioribus arbitrantur decretum Concilii ad hunc casum non pertinere, & moventur praecipue hoc fundamentum, quod impedimentum inductum ex decreto Clementis est perpetuum, cum professio nulliter emissam in Conventu non designato neque ex parte Reli-

gionis, neque ex parte subditi ullo unquam tempore expressè, vel tacitè ratificari possit; Decretum verò Concilii in *d. cap. 19.* dicunt non habere locum in impedimento perpetuo, sed temporali dumtaxat quod eliciunt non ex verbis *d. cap. 19.* ubi statuitur ut quicumque regularis 36 praetendat se per vim, & metum ingressum esse Religionem, aut etiam dicat ante aetatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velitque habitum dimittere quacumque de causa non audiat, &c. Quibus verbis duo casus nullitatis professionis nominatim exprimuntur, alii verò generaliter tantum per illa verba, *vel quid simile*, sed casus expressi nullitatis professionis, videlicet ob vim, & metum, & ante aetatem non inducunt impedimentum perpetuum, cum professio per metum emissam cessante metu ratificari possit, ut patet in hac Decretali, sicut & professio ante aetatem, *cap. Significatum, de regul. & cap. 1. eodem tit. in 6.* Ergo nec alii casus à Concilio generaliter comprehensi per illa verba, *aut quid simile*, si enim haec importarent perpetuum impedimentum hic casus non esset similis duobus superius specificatis, & sub hac generalitate comprehenderetur casus magis dubitabilis, quod non est dicendum. His adjiciunt quod si Concilium impedimenta etiam perpetua sustulisset, sequeretur absurdum, ut vir, qui se foeminam simulans professus fuisset in monasterio Monialium, vel è converso, ut in *cap. Quod interrogasti, 27. distinct. elapso quinquennio prohiberetur deducere causam nullitatis suae professionis, & cogendus esset in monasterio Monialium perseverare.*

Praeterea existimant decretum *d. cap. 19.* in praefixione quinquenni nihil aliud efficere, quam inducere tacitam professionem, quae quidem professio cum nullo unquam tempore induci possit contra decreta Clementis, ut initio probatum est, asserunt dispositionem Concilii ex his decretis posterioribus sublatam fuisse. Neque enim est opus, ut Tridentino Concilio expressè derogaverint sed satis est ut statuerint contrarium ejus, quod Concilium disponit, ut saepius censuit S. Congr. Pugnans autem haec duo, ut per lapsum quinquenni inducta sit tacita professio, quod facit Concilium, atque, ut professio in loco non designato emissam nullo unquam tempore convalidari possit, quod faciunt decreta Clementis.

Ceterum haec sententia semper fuit à Congregationibus reprobanda. Nam Sac. Congregatio Concilii aliàs discusso articulo respondit ejusmodi professos post quinquennium non esse audiendos: nam etsi impedimentum sit perpetuum, illud tamen deducendum fuit infra legitima tempora. Et Sac. Congregatio Regularium nunquam 38 consuevit audire Regulares qui post quinquennium eam adierunt pro declaratione nullitatis ex hoc capite, nisi praevia remissione supplicationis Sanctissimo oblatae super restitutione adversus lapsum quinquenni, & tunc rescribit pro commissione declaratoria juxta formam Concilii.

Nec vera sunt fundamenta in contrarium adducta 39 nam quod pertinet ad verba, *cap. 19.* observandum est primum impedimentum metus non posse absolutè dici temporale, cum possit durare usque ad obitum professi, & reipsa saepius duraverit. Unde Concilium loquitur eo casu etiam de impedimento, quod potest esse perpetuum: Quod si urgeas tamen posse fieri etiam temporale per metus cessationem; Replicabimus hanc possibilitatem posse contingere etiam in terminis decretorum Clementis si Summus Pontifex indulget sic professis, ut professionem à se emissam ratam habere possint, ut fecit Sanctissimus D. N. per litteras in forma Brevis sub die 2. Aprilis Anni 1631. Licet regulariter dicatur impossibile, quod fieri non potest sine facto Principis, *Lap. alleg. 93. num. 3. vers. Disponit.*

Deinde quamvis in primis duobus casibus Concilium egisset de impedimentis temporibus tamen per subsequentia verba, *vel quid simile*, ceteri debet voluisse comprehendere quascumque nullitates etiam perpetuas: similitudo enim non est consideranda respectu accidentis durationis, sed respectu nullitatis professionis; ita ut sit sensus. *Quicumque regularis praetendat suam professionem esse nullam, sive quod facta fuerit per vim, & metum, sive ante aetatem, sive ex alia simili causa nullitatem importante non audia-*

audiat, &c. Atque ita similitudo in eo consistit, ut professio sit nulla, nec curandum an nullitas sit duratura, necne.

Qui intellectus clarius deducitur ex subsequentiis verbis Concilii, *velique habitum dimittere quacumque de causa*, quæ cum sint universalis, & apta comprehendere causas nullitatis etiam perpetuæ, aut declarant præcedentia, ita ut illa verba, *aut quid simile*, procedant ex quavis causa oriatur nullitas professionis: aut certè ampliunt, ut habeant locum in quacumque nullitate sive sit temporalis, sive perpetua. Quemadmodum dicitur, *Alius*, quamvis referatur ad similia tantum, tamen adjectione dictioni universalis, *quicumque*, refertur etiam ad casus dissimiles secundum gloss. in Clem. 1. in ver. *Quavis*, de re jud. & ibi Imol. nu. 8. Saanen. in reg. de Trien. q. 2. §. Tandem, Mandos. in ren. 12. q. 6. num. 8. & Covart. præct. quæst. cap. 25. num. 3.

Et quamvis Sanchez de matrim. lib. 7. de imped. disputat. 37. numer. 32. affirmet verba illa, *quacumque de causa*, de quibus in dict. cap. 19. esse restringenda ad personas habiles ex theoria Jaf. in l. 2. §. Præter, numer. 3. ff. *Qui satisfat*. Ideoque non comprehendere habentes impedimentum perpetuum: tamen fallitur, quia id procederet, si Concilium, ut ipse putat, per lapsum quinquennii induceret novam professionem, ad quam requiriturabilitas, ut in cap. 16. ibi: *quos habiles invenerint ad professionem admittant*, sessio. 25. de regul. At qui hoc non facit Concilium ex sententia Sac. Congregationis, sed tantum audientiam denegat, ad quod nullaabilitas requiritur. Unde verba, *quacumque de causa*, accipienda sunt in suo proprio significato, ut casus etiam dissimiles comprehendant.

40 Præsertim verò quia cum nullitates temporales ferè non reducuntur, nisi ad professiones emissas per vim, & metum, ante legitimam ætatem, & non expleto anno probationis, certè si Concilium hos tantum casus comprehenderit, ferè nihil fecisset, & parum prospexisset Religionum tranquillitati: nam professio ante ætatem emissã, vel ante annum probationis expletum per delationem annalem habitus indistincti, vel per suspensionem habitus professorum post legitimam ætatem ex dispositione factorum Canonum jam censebatur ratificari præsumptione juris, & de jure, ut tradunt in cap. 1. de reg. in 6. Joan. Mon. in ver. *præsumitur*, Gem. Anchar. & alii communiter. Quinimò etiam per vim in legitima ætate religionem ingressi elapso anno præsumebantur tacitè professi, ut est textus in cap. 2. §. *Si vero*, & ibi dixi in 2. notab. num. 18. & 19. post gloss. fin. & Innocent. numer. 1. infra, de regular. quapropter quoad eos tantum parum profuisset præfixio quinquennii, cum jam per Canones præfixus esset terminus unius anni, post quem audiendi non erant gloss. communiter approbata in cap. *Ex parte*, in ver. *Per annum*, de reg. & in Clem. 2. in fin. eodem tit. Consequens igitur est, ut dispositio Concilii ne ferè inutilis videatur per illa verba, *aut quid simile*, & *quacumque de causa* omnem speciem nullitatis comprehendat. Ac demum magis à Concilio succurrendum fuit his, qui professionem fecerunt per vim, & metum, quam succurrendum esset his, qui illam emisissent in locis non designatis, cum illi nihil peccaverint, & inviti professionem emisissent: hi verò volentes, & contra legis prohibitionem, & tamen professi per vim, & metum elapso quinquennio à die professionis non sunt audiendi, nisi infra quinquennium reclamaverint, etiam si præendant vim, & metum semper durasse, ut olim articulo sæpius discusso respondit Sac. Congregatio Concilii, cujus sententiam Gregorius XIII. ad se relatum approbavit: Ergo longè minus audiendi sunt, qui contra formam decretorum Clementis professionem emisissent.

41 Neque obstat absurdum de viro professio in monasterio Monialium: respondetur enim ex eo casu nullitatem professionis posse deduci etiam post quinquennium; non propterea quod impedimentum sit perpetuum: sed quia est notorium facti permanentis; quod ex tempore apparere potest, ideoque nulla eger probatione, Cardin. conf. 56. ver. *Sed ad hoc statim*, & cum Concilium jubeat *Prosp. Fagnan. in l. Lib. Decretal.*

causas nullitatis de . . . coram superiore, & Ordinario, atque ita requirat ordinem judicii, manifestum est non habere locum in notorio facti permanentis, puta quod 42 quis non habeat oculos, ut exemplificat Paul. de Cast. in l. *cives*, C. de appellat. tunc enim non debet judicium fieri, nec testes recipi, aut causæ in judicium deduci, Oldrad. conf. 195. ver. ad primum, Card. d. confil. 59. nu. 6. & 7. & Abb. in sua quæst. incip. *Tutius colum.* 2. ver. *Sed numquid*, nam ut inquit Bald. conf. 379. num. 6. lib. 1. Quod oculus vidit, nemo faciliter negat, & extrinsecus, quod patet expresse non est probare necesse. l. *Si irruptione*, §. *Ad officium*, ff. final. regund. Ideoque tunc Partes Judicis sunt tantum in exequendo, Lap. alleg. 37. n. 3. ver. *Item ex quo*, Bald. conf. 502. num. 3. ver. *Nam in notoriis*, lib. 5. & Canonista in c. *Vestra*, ut plenè Butt. de cohab. Cler. & Mulier.

Præterea ex alio capite eo casu non obstat quinquen- 43 nium Concilii, nempe propter periculum scandali, & peccati, cum Concilium ita interpretari debeat, ut non sit peccati nutritivum, cap. *Erit autem lex*, distinct. 4. nam ut legitur in cap. *Consuetudo*, 1. distinct. Lex est omne quod ratione constat, quod Religioni convenit, quod disciplina congruit, quod saluti proficit.

Quamobrem ex eo casu particulari non licet inferre ad impedimentum nullitatis professionis in loco non designato, tum quia negativa illa probari debet à professo, qui in ea se fundat, l. *Hoc jure*, & l. *ita stipulatus*, ubi scribentes, de verb. obligat. & in his terminis tradit gloss. *hic in ver.* *Non timore*, quam Doctores communiter recipiunt: nec probari potest illic per evidentiam facti, imò vidi multos in ea probatione succubuisse: tum quia hoc casu non viget illud peccati, aut scandali periculum, quod consideratur in viro inter Moniales professio, ut in decreto 7. Synodi cap. 20. & Concilii Hispalen. 2. cap. 11.

Sed urgebis, ergo ducens originem à parentibus Hæreticis, vel Judæis, qui non habent impedimentum notorium facti permanentis, tenebitur semper perseverare in Monasterio non obstantibus statutis nonnullarum Religionum à Sede Apostolica confirmatis professionem irritantibus, atque ita quinquennium in favorem Religionis inductum in ejus odium retorquebitur; contra l. *Quod favore*, Cod. de leg. & regul. *Quod in gratiam*.

At respondetur id non esse inconveniens, quia cum 44 hoc impedimentum possit esse falsum, & incontinenti probari non possit per evidentiam facti, & infra quinquennium probatum non fuerit: stat præsumptio prohabilitate personæ, & professio in foro externo censetur valida, cum ejus nullitas eo termino elapso probari non possit. Aliquando enim Regulares comminiscuntur hæc, vel similia impedimenta, ut jugum Religionis excutiant: quemadmodum contigit superioribus annis in quodam Regulari Lusitano, qui coram Collectore judicialiter deduxit se legitimè professum non esse, eo quod descenderet à progenitoribus Hebræis; Quod cum persensissent consanguinei docuerunt id esse falsum, & confictum ab illo, ut posset ad seculum redire. Itaque cognita rei veritate rejecta est Religiosi imprudentia. Non est igitur absurdum, ut qui tandiù tacuit, deinceps non audiat. Quod si illic constare posset obstatulo impunitatis sanguinis consuli posset tam illius, quam Religionis indemnitati adeundo Sedem Apostolicam pro beneficio restitutionis in integrum.

Falsum est itidem secundum fundamentum quod per 45 quinquennium inducatur à Concilio tacita professio: idque patet primò ex diversitate loquendi, qua Canones utuntur, dum professionis præsumptionem inducunt, & qua utitur Concilium in d. c. 19. Nam canones his fermè verbis uti solent, videlicet: Professionem per hoc fecisse, vel si quam prius fecerat, ratam habuisse videtur, c. 1. de reg. in 6. Præsumitur veraciter esse professus, *ibid.* in secundo responso Religioni habitum recipientem obligat, c. *Constitutionem* cod. tit. & lib. Hoc ipso decernimus esse professos. Clem. 2. eod. tit. In eo quod ceperunt, perseverare cogantur, cap. *Constituit* 20. q. 3. Ut regulam servent Ecclesiastica distinctio compellas, c. *Ex parte de regul.* & aliis consimilibus obligationem inducentibus. At Concilium sim-

placet ait : Non audiatur nisi causas deduxerit , atque ita non facit illum professum , sed tantum ei denegat audientiam .

46 Deinde professio ante ætatem emissa , de qua fit mentio in *dist. cap. 19.* censetur tacite ratificari , si professus post legitimam ætatem habitum professorum assumpserit , vel per annum gestaverit habitum indistinctum , ut in *dist. cap. significarum extr. de regul. & in dist. cap. 1. eodem in 6.* & Sac. Congregatio sæpius declaravit hujusmodi tacitam professionem non fuisse à Concilio sublata , eamque incipere à prima hora post perfectum annum 16. & finire anno 17. Ergo decretum *dist. cap. 19.* in præfixione quinquennii professionem non inducit : nam cum jam reperiretur à jure inducta per lapsum unius anni , quid opus fuisset illam rursus inducere per lapsum quinquennii :

47 Ad hæc cum Concilium in *d. c. 19.* primò , & principaliter statuat , ut professi per vim , & metum elapso quinquennio non audiantur : & Gregorius XIII. ex sententia Congregationis declaraverit id habere locum etiam si professus alleget vim , & metum semper durasse : hinc manifestè convincitur non induxisse tacitam professionem , quandoquidem in professione , & voto consensus requiritur jure naturali , & divino , *cap. Præsens , 20. q. 3. c. Licet de regul. Silvest. in verb. Religio 2. num. 12.* & tradunt passim Theologi .

48 Quomodo ergo Concilium potuisset invitum , ac dissentientem Religioni alligare , aut vi , ac metu durante tacite professionis præsumptionem inducere , cum in matrimonio tam carnali , quam spiritali defunctum consensus Ecclesia supplere nequeat , ut per Cardin. in *cap. fin. num. 10. in 14. quest. vers. Pars prima probatur , de postul. Pralat. & dixi in c. Quanto , de translut. Episc. & Navarr. conf. 10. num. 2. Quod met. caus. nec quemquam invitum cogere , ut professionem à se nulliter emissam ratam habeat , ut per eundem Navarr. conf. 39. numer. 2. de regul.*

Postremò Sanctissimus supplicationes eorum , qui petunt restitutionem adversus lapsum quinquennii ob professionem emissam in conventibus non designatis , reicere solet ad S. Congregationem Regularium quæ receptis aliquibus probationibus super narratorum veritate , rescribit esse committendum Superiori Regulari , & Ordinario , ut postquam compererint professionem in loco non designato emissam fuisse , declarent sic professum nullatenus esse Religioni alligatum , & posse liberè ad sæculum redire ; quæ certè fieri non possent , si per quinquennium inducta esset à Concilio tacita professio : quia contra professionem numquam datur restitutio in integrum , etiam si dolus , aut seductio intercesserit : *Glos. in c. Cum dilectus , in ver. Ad facultatem , infra eod. Abb. in c. Cum virum , de regul. in 6. & Silvest. in ver. Religio 3. n. 11.*

49 Itaque Patres Tridentini Concilii animadvertentes ex eo quod nullitates hujusmodi quandocumque deduci possent , maximam oriri in Religionibus perturbationem , ut consuleretur Religiosorum quieti terminum quinquennii præfigendum duxerunt , quo elapso professis clauserunt aditum , ita ut super nullitate professionis non essent amplius audiendi , sed non propterea professionem convalidarunt , aut de novo induxerunt , quod etiam censet Navarr. *conf. 23. Petrus de regul.*

Unde stant simul , & quis sit validè professus , & tamen infra quinquennium sit audiendus , si prætendat suam professionem esse nullam : & stant simul , ut quis sit nulliter professus , & tamen super hujusmodi nullitate elapso quinquennio audiri non possit .

51 His ita constitutis ad dubium videtur sub distinctione respondendum ; nam aut professi in locis ut supra non designatis sunt adhuc infra quinquennium à die professionis emissæ , & cum nec tacite , nec expressè sint alligati Ordini , in quo professionem emiserunt , nec teneantur ad ullam Religionem in genere ex dictis supra in 1. & 2. *dub.* possunt quidem ad sæculum redire , sed tamen servata forma Concilio præscripta , id est posteaquam coram Superiore Monasterii , & Ordinario loci , ubi professionem emiserunt , causam nullitatis deduxerint , & super nullitate declaratoriam obtinuerint , nisi tamen non servatâ forma Concilii spontè habitum dimisissent , quia tunc

etiam infra quinquennium in pœnam transgressionis nullatenus essent audiendi , ut in *dist. cap. 19. in vers. Si ante.* Aut verò elapsum est quinquennium , & tunc etiam si hujusmodi impedimentum sit perpetuum , quia tamen illud infra legitima tempora deductum non fuit , sic professi habent os clausum , nec sunt audiendi , nisi illis Papa os aperiat prævia restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii ex dictis in 3. *dubio* , quam quidem restitutionem inferior Principe concedere non potest , cum sit contra generale Concilium , super quo nec Episcopi , nec Superiores Ordinum habent dispensandi potestatem , ut in *extrav. unica , de relig. domib. & tradit gl. in c. Cum dilectus in ver. In ætate , de elect.*

Præsertim stante clausula sublata , & decreto irritante , de quibus in Constitutione Pii IV. quæ incipit , *Benedictus Deus* , edita super Tridentini Concilii confirmatione , & generaliter restitutionem in integrum prorsus ab alio , quam à Papa concedi non posse , ex facto respondit Abb. *conf. 88. Dico unum , per totum lib. 1.* Quod adeò verum est , ut nec Congregationes hanc sibi vendicent potestatem restituendi in integrum , nisi prævia Commissione Sanctissimi .

Sed objicies quamvis de jure hæc ita procedere videantur ; tamen expedire pro quiete Religionum , ut professi in prædictis locis non designatis , nec infra , nec post quinquennium audiantur , ne aperiatur via quamplurimis Religiosis ad sæculum redeundi cum populi scandalo , & Religionum detrimento , præsertim quoad eos , qui muneribus , & officiis functi sunt , quorum actus legitimi nullitatis periculo subiacebunt , si eorum professionis irritæ decernantur . Navarr. *conf. 40. in ultim. quest. de regul.*

Verùm ut hæc objectio tollatur considerandum est de cetera Clementis non habere locum , nisi in Italia , & Insulis adjacentibus , ut in eis expressè cautum reperitur .

Deinde considerandum est in decretis ipsis reperiri exceptas Religiones infra scriptas , videlicet , Carthusianorum , Minorum de strictiori observantia , Capucinorum , Reformatorum S. Dominici , Discalceatorum Carmelitarum , Congregationis Foliensis , Eremitarum Camaldulensium , ac Montis Coronæ , Clericorum Regularium Theatinorum , Societatis Jesu , S. Pauli Decolati , de Somascha , & Ministrorum Infirmarum , inter quos Congregatio censuit esse comprehensos etiam Discalceatos Ordini Sancti Augustini .

Considerandum tertio Religiones post decreta Clementis erectas in eis non comprehendi , cum omnes habeant peculiarem formam recipiendi Novitios à Sede Apostolica approbatam , quæ tamquam posterior servanda est .

Itaque hæc decreta restringuntur ad aliquot tantum Religiones Italiae ; & Insularum adjacentium , easque laxioris observantiæ , & tamen in his etiam Religionibus non multi conventus reperiuntur pro recipiendis novitiis , qui juxta formam decretorum non sint designati .

Et tot igitur restrictivis satis liquet numerum eorum , qui ex hoc capite possent habitum regularem dimittere non esse tam magnum , ut Religionibus detrimento esse possit . Præterquamquod cum numerus Regularium in Religionibus antiquis , quæ à strictioris observantiæ instituto paulisper deviarunt , jam plus nimio excreverint , parum oberit , quod aliqui nulliter professi ab eis abscedant , cum præsertim qui professionis suæ validitatem impugnant , plerumque sint dyscoli aut inquieti , qui nituntur jugum religionis excutere , ut propterea abeuntibus satius sit pontem , ut dicitur , argenteum construere , quam viam occludere , ex his quæ docet D. Thom. *quodl. 12. art. ult.*

Nec prædictis officit consideratio superius facta quoad Superiores , & officiales ; nam si agamus de iis , quibus quinquennium non est elapsum hæc consideratio cessat , quia mos Religionum non est , ut subditi infra illud tempus ad gradus , & Prælaturas promoveantur . Quo verò ad eos quibus quinquennium est elapsum . Respondetur actus ab hujusmodi Superioribus gestos sublinere posse ex communi reputatione juxta

juxta terminos *l. Barbarius*, ff. de off. Prator. quam etiam in spiritualibus habere locum, tradunt Innoc. Holt. Card. & alii communiter in cap. Nihil, de elect. Rosell. in ver. Confessio Sacramentalis tertio, numer. 41. Angel. Confessio 4. num. 12. Silvest. Confessor 2. numer. 15. Tabien. Absolutio num. 3. & Navarr. in cap. Placuit, de penit. dist. 6. num. 177.

Præterquamquod hi casus non admodum frequenter solent contingere: nam multorum annorum spatio, quibus Secretarii munere functus sum in S. Congregatione Episcoporum, ac Regularium observavi vix tres aut quatuor Regulares quot annis petiisse restitutionem adversus lapsum quinquennii ex hoc capite quod professionem non emisissent in Conventibus non designatis; jique ferè nunquam fuerunt Superiores: nam qui in Religionibus possent autoritate, & aliis præfunt libenter in Religionibus perseverant: sed subditi, atque administratione carentes sunt qui contendunt ad sæculum reddere. Quale autem inconveniens est, ut ex omnibus Religionibus laxiori observantiæ simul junctis in universum abscendant quot annis tres, aut quator subditi nulliter profelli?

55 Et nihilominus si aliquis casus contingeret, in quo non expediret, ut aliquis Regularis redderet ad sæculum, posset fortè Sanctissimus illi denegare restitutionem adversus lapsum quinquennii, quæ est mera gratia secundum Bald. conf. 338. Reparatio, in princ. lib. 3. Et quemadmodum Tridentinum Concilium rem injustam non putavit denegare Religiosis omnibus etiam nulliter professis audientiam post quinquennium: ita neque injustum videri debet, ut Sedes Apostolica ex aliqua justa, & rationabili causa audientiam denegat alicui Religioso in particulari abstinendo à gratia restitutionis in integrum ex his quæ notat Silvest. in ver. præscriptio 1. numer. 14. & in terminis dist. cap. 19. Navarr. conf. 23. Perrucius num. 4. de regul. aut certè Sanctitas Sua posset aliam rationem inire, ut sic professus vel induceretur ad iterum profitendum, vel ad aliam Religionem transire.

Non me latet post litteras in forma Brevis quibus S. D. N. asserendo invalidam existere professionem eorum, qui annum probationis non fecerunt in Conventibus ad recipiendos Novitios designatis, mandat Ordinariis locorum, & Superioribus regularibus, ut sic professos ad professionem denuò emittendam admittant absque novo probationis anno, gravia scandala fuisse exorta, quia quamplurimi Religiosi tam intra, quam post quinquennium nullo juris ordine servato dimisso habitu regulari ad sæculum redierunt.

56 Hujus mali causa fuit, quia Regulares interpretati sunt has litteras esse facultativas: indeque inferri, ut nolentibus iterum profiteri licuerit ad sæculum redire. Qui quidem intellectus verus est in ea parte, ut inviti non cogantur iterum profiteri, sed falsus est in alia, ut propterea possint redire ad sæculum absque eo quod serveretur forma è Concilio præscripta, quæ consistit in hoc, ut causa nullitatis infra quinquennium deducatur, & coram Superiore Regulari, & Ordinario, cui quidem formæ in litteris Sanctitatis suæ nec expressè, nec tacitè reperitur derogatum; neque enim censeri debet unico illo verbo Sanct. Sua funditus sustulisse Trid. Concil. dispositionem, ut in terminis alterius Concilii legitur in *c. Ecclesia versus*, il 2. de elect. & in nostris ferè terminis tradit Navarr. conf. 40. Matth. num. 6. de regul. Quamobrem pro remedio deliberandum an sit edenda declaratio particularis per

alias litteras in forma Brevis, mentem Sanctitatis suæ non fuisse in primis litteris ullatenus derogare Tridentino Concilio: ac proinde eos quibus quinquennium à die professionis elapsum non fuit, ita deinum potuisse habitum regularem dimittere, si declaratoriam nullitatis obtinuerint à suo Superiore; eos verò quibus quinquennium jam fuit exactum nullo modo potuisse è religione exire, & tam primos, quam secundos, qui de facto non servata forma Concilii habitum dimiserunt teneri: cogendosque esse habitum reassumere, atque ad religionem redire, ac nisi paruerint tamquam apostatas esse puniendos ad præscriptum *d. cap. 19. sess. 25. de regul.* novissimè ex sententia Sac. Congregationis Concilii editum fuit à S. D. N. decretum infra scripti tenoris videlicet.

[Sanctissimus Dominus noster Urbanus divina providentia Papa VIII. ad occurrendum moribus qui possent in Religionibus oriri occasione receptionis Novitiorum, & professionis per eos emissæ in Conventibus non designatis contra formam decretorum Sanctæ memoriæ Clementis VIII. de Novitiis ad habitum regularem, & professionem non admittentis, nisi in Conventibus designatis, audita super hoc sententia Sacræ Congregationis declaravit, & decrevit hujusmodi susceptos contra formam dictorum decretorum allegantes propterea nullitatem receptionis, & professionis non posse super hujusmodi nullitate post lapsum quinquennii quoquo modo audiri. Quod si aliqui contra formam præfatorum decretorum recepti, & professi è religione infra quinquennium exire, vel Superiores extra eam respectivè illos ejicere voluerint, eadem Sanctitas Sua decrevit, ut tam ipsi professi, quam Superiores respectivè teneantur Jura quæ sibi favere visa fuerint, prius deducere coram eadem Congregatione quæ ex speciali etiam Sanctitatis suæ facultate super hoc concessa providebit. Inhibendum propterea Primatibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Abbatibus, & Prælatibus inferioribus Jurisdictionem exercentibus, & quibuscumque Judicibus Ordinariis, & delegatis etiam causarum Palatii Apostolici Auditoribus & S. R. E. Cardinalibus, etiam de latere Legatis, Sedi quæ Apostolicæ Nuntiis, ne in posterum in hoc quoquomodo se ingerant absque speciali ejusdem Sanctitatis commissione sub pœna ipso facto incurrenda quoad Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, & Primates interdicti ab ingressu Ecclesiæ: quoad Abbates, Prælatos inferiores, ac alios Judices prædictos excommunicationis latæ sententiæ: Quo verò ad Nuntios, ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales etiam de latere Legatos indignationis suæ Sanctitatis & pœnarum arbitrio ejusdem imponendarum.

Si verò iidem ut supra recepti, & professi Juribus suis minimè deductis coram Sac. Congregatione Concilii, & sine illius expressa licentia è Religionis exire, vel Superiores Religionis ejicere ausi fuerint recepti, & professi tamquam Apostatæ puniantur, & pro talibus habeantur, necnon contra eosdem juxta formam decreti de Regularibus Apostatis, & ejectis ejusdem Sanctitatis suæ jussu ab eadem Sacra Congregatione sub die 21. Septembris 1624. editi procedatur, & Superiores, qui ejecerint pœnam suspensionis ad divinis, necnon privationis officiorum omnium; quæ tunc obtinebunt, ac perpetuæ inhabilitatis ad ea in posterum obtinenda, vocisque activæ ac passivæ ipso facto absque alia declaratione incurrant. Datum Romæ die 15. Januarii 1636.)

DE HIS QUÆ VI METUSVE CAUSA FIUNT.

Innocentius III. Vidronen. Archiepiscopo.

CAPUT V.

Sacris est Canonibus: & infra. Distinguimus autem utrum is qui communicat excommunicatis invitus, sit per coactionem adstrictus; aut per metum inductus. In primo casu talem non credimus excommunicatione teneri, cum magis pati quam agere vincatur. In secundo licet metus attenuet culpam; quia tamen non eam prorsus excludit; cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**xcommunicatus non est qui absolute coactus excommunicato communicat. Secus si coactio fuerit conditionalis.
- 2 Coactio duplex; idest absoluta, seu precisa, & conditionalis, seu causativa, & n. 23.
- 3 Coactio absoluta, est majoris rei impetus, qui repelli non potest.
- 4 Fit per manum attractionem, vel detentionem, & n. 9.
Consensu prorsus excludit num. 5.
- 5 Coactus absolute magis patitur, quam agere vincitur, & dormienti equiparatur. Nec meretur, nec demeretur, num. 7.
- 6 Violentum est, cujus principium est extra, nihil conferente vim facto.
- 8 Vis quatuorplex, & n. 17. & 19.
- 9 Coactionis absolute exempla.
- 10 Virginitatis flos perditur etiam per vim attritivam in femina.
- 11 Corrupta per vim absoluta dormiendo, vel in furore existens, non potest inter Virgines velari.
- 12 Martyris preclarum triumphata incontinentia exemplum.
Coactio absoluta, seu oppressio ad culpam cadit in mulierem: sed non in virum, ibid.
- 14 Coactio absoluta non potest intervenire in emissionem verbi.
Verba per vim extorqueri non possunt sine consensu, ibid.
- 15 Ad juramentum verbale quis cogi non potest precise: secus ad actuale.
- 16 Ad Desponsationem verbalem non potest quis absolute compelli, sed bene ad actualem per annuli immisionem.
- 17 Coactio conditionalis, seu vis compulsiva, & metus idem sunt.
- 18 Metus est instantis, vel futuri periculi causa, mentis trepidatio.
- 19 Non excludit prorsus, sed attenuat consensum.
Ejus principium est intra, num. 21.
- 20 Facta per metum sunt magis voluntaria, quam involuntaria, & n. 24.
- 22 Voluntas coacta voluntas est.
- 23 Violentum aliud est simpliciter, aliud mixtum.
- 24 Violentum mixtum est voluntarium simpliciter, involuntarium secundum quid.
- 25 Excommunicato scienter communicans an peccet mortaliter, & n. seqq. usque in finem.
Quid si communicet per metum cadentem in constantem virum, n. 27. 31. & 45.
Quid si communicet in oratione, convivio, & similibus, num. 33. & 35.
Et quid si nimis frequenter, num. 41.
Quid si excommunicatio sit lata etiam in participes, n. 34. & 40.
Quid si communicet in Divinis, n. 35. & 40.
Quid si in crimine, n. 35. 36. & 40.
Quid si communicet cum excommunicatis à Canone, vel ab homine, num. 39.

Quid si in contemptum Clavium, vel Superioris, ibidem & n. 40.

Et quid post Concilium Constantiense, num. 43.

- 26 Excommunicato communicare quis potest licite ad emendandum, vel recipiendum victui necessaria, ne fame pereat, & n. 32.
- 28 Peccato mortali non consentiendum, sed potius omnia mundi mala toleranda.
- 29 Metus excusat à pœna, sed non à culpa.
- 30 Papa potest à sua sententia eximere, sed non licentiam peccandi tribuere.
- 32 Metus mortis excusat à peccato, quando est à causa naturali: secus si ab accidentali.
- 34 Excommunicato communicans etiam simpliciter ligatur majori excommunicatione, si lata fuerit etiam in participes, & n. 40.
- 35 Idem si communicet in crimine, in Divinis, vel in contemptum, & n. seq. & 40.
- 36 Excommunicato communicans etiam in divinis ob metum mortis non peccat mortaliter.
Contrarium, num. 28. & 46.
- 37 Missam celebrans coram excommunicato ob metum sibi incussum ab heretico, mortaliter peccat, secus si à Tyranno.
- 38 Contrarium, & n. 46.
- 43 Excommunicatis à Canone, vel ab homine post Concilium Constantiense licitum est communicare etiam in divinis, nisi sint publice denunciati, vel notorii Clericorum percussores.
- 44 Et cum publice denunciatis scienter communicare etiam simpliciter est mortale peccatum.
- 45 Nec excusat metus etiam cadens in constantem virum.
- 46 Metus mortis non excusat à mortali eos, qui transgrediuntur præcepta ne dum Divina, sed etiam Ecclesiastica.
- 47 Excommunicatis communicare in oratione, convivio, & similibus, imò etiam in Divinis est prohibitum ex constitutione Ecclesiæ.
- 48 Ecclesia potest sub mortali obligare ad aliquid vitandum, vel faciendum etiam cum periculo mortis.

Sacris. Excommunicatus non est qui absolute coactus excommunicato communicat: secus si coactio fuerit conditionalis. Hoc dicit secundum Joan. Andr. qui in gratiam Milantix Domine sue, quam didicit divini, & humani juris sociam solemniter commento hanc Decretalem illustravit, ut sacra esset eo amplius, & famosa. Dividitur in duas partes. In prima ponitur decisiva Consultatio. In secunda bimebris responsio. Ibi, distinguimus. Et primum membrum persequitur ibi, In primo, Secundum ibi in secundo. Et pars hujus dicitur esse cap. Sacris, infra de sentent. excomm. & cap. Sacris, de sepult. Et fundatur super dictis Philosophi lib. 3. Ethicor. c. 1. paulo post princ. ut hic per Burr. num. 2.

Nota primum ibi, per coactionem adstrictus, aut per metum inductus, coactionem esse in duplici differentia. Quædam enim est coactio absoluta, seu precisa: quædam verò conditionalis, seu causativa. Coactio absoluta est majoris rei impetus, qui repelli non potest, ut diffinit Jurisconsultus,

4 *tus in l. 2. ff. Quod met. caus.* vel cui rei non potest, secundum Joan. Andr. *hic in 1. quæst. num. 15.* & in per manum attractionem, vel detentionem, secundum Hostien. in princip. in ver. *coactionem*, & Joan. Andr. *ubi supra*. Quapropter consentum prorsus excludit; quia absolute coactus potius pati, quam agere convincitur, ut hic dicitur. Imò dormienti æquiparatur, ut *l. 1. in fin. ff. de auctor. tutor.* & hic notat gloss. 1. & DD. In eo enim, quod per vim agitur, voluntas interior nihil agit, & violentum non solum diffinitur esse, cujus principium est extra, sed additur etiam nihil conferente vi impalio. S. Thom. in 1. 2. quæst. 6. art. 6. in corpore ad primum. Unde sic coactus nec laudem, nec vituperium, nec præmium, nec pœnam meretur, Joan. Andr. *hic num. 15. ad fin. vers. Primo dicitur casu*, & Burr. *num. 1.* Et ad hanc speciem coactionis referuntur vis expulsiua, vis ablativa, & vis turbativa, ut notat gloss. *ultima in l. 1. ff. Quod met. caus.* Exempla secundum Boatin. & Joan. Andr. *hic num. 15.* Invitus trahor in Ecclesiam ad audiendam Missam excommunicati, vel cum excommunicatis, ibi audientibus; vel ibi exillens detineor invitus, nec permittor exire. Vel secundum Abb. *num. 2.* ligaris manibus, & pedibus cogor communicare excommunicato in lecto, vel in Ecclesia. Idem in Iudæo, vel Pagano, quem invitum Christiani vestibus exeunt, & ad fontem portant, & batizant. Idemque si heretici per eundem modum baptizant. Christianum, vel cogunt illum Idola thurificare aperiendo ipsius manum, thus imponendo, & demum ipsam manum resolvendo super prunas ante Idolum existentes, *cap. Presbyteros, 50. dist. cap. Constat, 1. q. 1. & cap. Majores, 9. ultim. de baptis. m.* Sic invitus detinetur Accolytus coram Episcopo, à quo Subdiaconus ordinatur. Sic invitus quis inducitur habitu Religioso, vel veste Professorum. Et his similia. Et huc etiam spectat illud Beate Lucie Virginis: Si invitam iustis violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam, ut per D. Thom. in 3. *sentent. dist. 39. quæst. 1. art. 3. quæst. 3. ad tertium*, dicens. Luciam loqui de violento simpliciter, in quo patiens nihil confert agenti. Flos tamen virginitatis perditur etiam per vim attractivam; nec potest corrupta velari inter virgines etiam si sit deslorata dormiendo, vel in furore, vel in phrenesi existens, sicut liliam corumpitur non sentiens, ut hic per Bald. *n. 4.* Huc demum spectat illud S. Martyris Nicetæ, qui dum lecto manibus, pedibusque devinctus ab impudica femina vi opprimeretur, linguam sibi dentibus amputavit, & in illius faciem expuit, teste D. Hieronymo in *vita S. Pauli primi Eremitæ*, ut referunt Baron. *Annal. ad Annum Christi 253.* & Nicephor. apud Hieremiam Drexeliuum a Soc. Jesu in libro de *Triumphata incontinentia*, licet Jo. Andr. *hic in 1. q. 12. n. 16. & in c. Is qui, n. 3. de spons.* sentiant absolutam coactionem conjunctionis sextum, vel oppressionem ad copulam cedere in mulierem, sed non in virum. Fatetur tamen passivè etiam virum absoluta coactione posse stuprari, ut *cap. In Archiepiscopatu, de raptor.* quamvis hoc casu florem virginitatis non perdat, *l. 1. §. Removet, ff. De postulan.* secundum Bald. *d. num. 10. in fin.* Et simili modo in emissionem verbi non potest intervenire absoluta coactio; quia ut inquit Bald. *hic num. 3.* actus verbi habet organa propria, quæ de subiecto in subiectum ambulare non possunt, nec extorqueri per vim, nisi interveniat aliquis consensus, sicut totus mundus non potest facere, ut mutus loquatur. Quò fit, ut ad juramentum verbale non possit præcisè quis cogi, licet possit ad actuale, per vim ponendo manum meam super libro juramento mihi delato, ut notant Joan. Andr. & Abb. in *c. verum, de jurejur.* & Covarr. in *c. Alma mater, de sentent. excomm. part. 1. §. 3. n. 9. vers. Illud est præmittendum.* Inde etiam fit, ut ad verbalem deiponationem quis præcisè cogi non possit, sed benè ad actualem per violentam annuli immissionem; manus enim potest attrahi, sed non verbum, secundum Joan. Andr. *hic numer. 16. ad fin.*

17 Coactio conditionalis, quæ aliàs dicitur jus compulsiva; idem est, quod metus, ut notat gloss. 1. in *l. Nihil consensui, ff. De reg. jur.* & idèd metus nomine simpliciter appellatur in hac Decretali, nihil aliud est quam instantis, vel futuri periculi causa mentis trepidatio, ut *l. 1. ff. Quod met. caus.* S. Thom. in 4. *sentent. dist. 29. q. 1. art. 1. in corp.*

18 eo quod propter instans, vel futurum periculum aliquid ago

quod spontè non ageret veluti si timens mortem, membrorum mutilationem, aut bonorum confiscationem, aliquid faciam ex prædictis vel similibus, sine attractione absoluta, ut explicat Joan. Andr. *hic num. 15. vers. Coactio conditionalis.* Et hæc species coactionis, ad quam reducitur etiam jus inquietativa, ut per gloss. *fin. in l. 1. ff. quod met. caus.* non excludit prorsus, sed attenuat consentum, ut hic in littera. Nam quod per metum fit, dicitur magis voluntarium. Est enim voluntarium simpliciter in quantum videlicet est licet, & nunc, prout scilicet in hoc casu est impedimentum majoris mali, quod timebatur, sicut projectio mercium in mare fit voluntariè tempore tempestatis propter timorem instantis periculi; Unde competit ei ratio voluntarii simpliciter, cum ejus principium sit intra involuntarium autem est secundum quid, id est prout consideratur extra hunc casum periculi: unde est involuntarium sub conditione; id est si talis metus non immineret, ut docet D. Thom. in 1. 2. *q. 6. art. 6. in corp.* & in responsione ad tertiam. Et hoc casu procedit quod dicit Canon, *Coacta voluntas est, 1. ap. Merito, 15. quæst. 1.*

Utamque speciem coactionis optimè distinguit idem S. Thom. in 4. *sentent. dist. 29. q. 1. art. 1. dicens: Duplex est coactio, vel violentia; una, quæ facit necessitatem absolutam, & tale violentum dicitur a Philosopho violentum simpliciter, ut cum quis alium corporaliter impellit ad actum. Alia, quæ facit conditionatam necessitatem. Et hanc vocat Philosophus violentum mixtum, sicut cum quis proicit merces in Mare, ne periculetur. Et in isto violento quamvis hoc, quod fit, non sit per se voluntarium, tamen consideratis circumstantiis hic, & nunc, voluntarium est. Et quia actus in particularibus sunt, ideo simpliciter voluntarium est, sed secundum quid involuntarium.* Hæc S. Thom. quæ latius reseruit, & prosequitur hic Anton. de Burr. *numer. 1. & 2.* eandem distinctionem probantur Ordini de Rota in Valentina Nullitatis susceptionis Ordinis Subdiaconatus apud Cæsarem de Grassis *decis. 1. & 2. De his quæ vi met. caus.* Ad quæstionem illam, An coactè promotus ad Ordinem Subdiaconatus teneatur ad continentiam, de qua scripsi latissimè post alios in *c. Majores: §. Item quaritur, infra de baptis. m.*

Secundò nota ibi, *pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurere.* Coactum conditionaliter communicare cum excommunicato mortaliter peccare, & in excommunicationem incidere, ut hic est casus; sed quia plerisque id per quam durum videtur, cum ob periculum mortis ratione famis procedens licita sit communicatio cum excommunicato ad emendum, vel recipiendum ea, quæ sunt victui necessaria, ut *cap. Si verè, §. Est autem, de sentent. excommunicat.* idemque periculum excuset a furto, ut *cap. Si quis propter necessitatem, de furtis*: hinc emerferunt varii intellectus ad hanc Decretalem.

Nonnulli enim verba illa textus, *Pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurere*, intelligunt de metu vano, seu levi, non autem de eo, qui cadit in constantem virum, ut hic refert Innoc. *post princip. in ver. Pro nullo.* Sed hanc expositionem merito resellunt Doctores, tum quia nimis restringit litteram, & dictio illa universalis negativa, pro nullo metu, hujusmodi restrictionem non patitur, ad gloss. in Clem. 1. *in ver. Nullius, de præben.* Tum quia potius debemus omnia Mundi mala tolerare, quam mortali peccato consentire, *c. Itane, 32. q. 5.* à quo propterea non excusat metus emissionis temporalium, *cap. Illud, de major. & obed.* expedit enim potius post tunicam relinquere pallium, *cap. Suscepimus, §. fin. al. de homicid.* Nam quid prodest homini, si universum Mundum lucretur, Anima vero suæ detrimentum patiat, *c. Matthæus, in fin. de simon.*

Nec obstat text. in *c. Significavit, de sent. excomm.* qui signatur contra. Quoniam metus excusat quidem à sententia, & pœna, ut ubi, seu non a culpa, ut hic. Ratio differentiæ, quia Papa potest quemlibet à sententia sua eximere, *c. Quoniam nullo, 11. q. 3.* Sed non potest cuiquam peccantem licentiam impertiri, ut notatur in *c. Ad aures, §. 1. supra de un. por. ordinat.* secundum Host. *hic num. 5. & seqq. & Collect. in fin.* Quamobrem metum mortis, vel confiscationis bonorum non excusat à mortali peccato eum, qui excommunicato communicat tenent hic Innocent. *post princip. in ver. Pro nullo*, Host. *d. num. 5.* Joan.

nocent. *post princip. in ver. Pro nullo*, Host. *d. num. 5.* Joan. Andr. *num. 4. exponens ver. Nullo*; idest etiam mortis, vel alio, qui etiam possit cadere in constantem, & *nu. 7.* Bellam. *in princ. in ver. Nullo*, Cardin. *num. 3. circa medium, vers. Sed Innocentius dicit*, Anchar. *n. 7. in 3. qu. vers. Sed ipse cum Hostiense*, & Abbas *n. 4. vers. Sed quia hac solutio*, & sequuntur Theologi in *4. sentent. dist. 18.* & ibi in specie S. Thomas *q. 2. art. 4.* & Durand. *quæst. 5.* Idem S. Thom. *in quolibet. 11. art. 9. & in addit. ad 3. part. quæst. 23. art. 3.*

32 Nec obstant rationes oppositæ: nam ut responder Covarr. in *cap. Alma mater, de sentent. excomm. in 1. par. §. 3. num. 9. vers. Primis igitur*, qui emit ab excommunicato necessaria ad victum, nec mortaliter, nec venialiter peccat, nec incidit in excommunicationem minorem, quia non agit directè ad communionem cum excommunicato, sed ad petendum alimenta, ne fame pereat. At qui metu mortis sibi incusso cum excommunicato communicat, utique primò, & principaliter in communionem ipsam consentit. Unde metus mortis in primo casu excusat, non sic in posteriori, cum maleficia voluntate distinguantur, *c. Cum voluntate, de sentent. excomm. l. Qui injuria, in princ. ff. de fur.* Et est simile, nam ad vitandam mortem naturalem licet se ipsum mutilare, ut si membrum putridum sit corporis corruptivum, *cap. Rescanda 24. q. 3. S. Thom. in 2. 2. quæst. 65. art. 1.* Item licet urgente necessitate se inebriare ad morbum depellendum, Cajet. *in 1. 2. qu. 150. art. 2. in responsione ad certiam*, & tamen peccat mortaliter qui membrum sibi obruncat, vel se inebriat ad evitandam Tyranni sævitiam, cum illud sit à causa naturali, hoc verò ab accidentali, ut susè probavi in *cap. A crapula, à num. 33. infra de vita, & honest. Cler.* Sic etiam Judæi coacti noluerunt carnes porcinas comedere, quas tamen comederunt fame compulsi, *Machabæor. 1. cap. 2. & Machabæor. 2. c. 7.* Sed adhuc remanet dubium de qua communiōe Decretalis sit intelligenda.

33 Plerique autem ex Antiquis intellexerunt hanc litteram generaliter, ita ut sit mortale peccatum communicare excommunicato in quocumque casu, in quo participatio est prohibita, & sic etiam de communionem, quæ inducit excommunicationem minorem tantum, ut quæ fit in oratione, salutatione, convivio, & similibus. Et hunc secundum intellectum probantur Goffred. *in summa de sent. excomm. §. ult. vers. Quaritur an peccet*, Raym. *in sua Summa eod. tit. ad fin. vers. Sic*, quid si aliquis communicat. Subdens quod contrarium tenentes blandiuntur peccatoribus in stragem, & periculum animarum, Innocent. *hic post princ. Host. nu. 5.* & ita communiter hoc capitulum solet legi, ut testatur Jo. Andr. *in 4. q. num. 19.* Imò ut formaliter inquit Abb. Antiquus *num. 1.* Doctores juris Canonici quasi omnes communiter tenuerunt per hanc Decretalem, ut in casu non concessio excommunicato communicare, sit mortale peccatum. Et pro hac opinione Joan. Andr. *hic in 5. q. num. 20.*

Jura plurima, & rationes inducit, eamque probare videtur Abb. Siculus, ut patebit infra *n. 42.*

34 Quidam verò intelligunt litteram hujus textus in eo casu, in quo aliqui sunt excommunicati cum fautoribus, & complicitibus suis: tunc enim cum eis participantes etiam simpliciter ligantur majori excommunicatione, & mortaliter peccant. Idque deducunt ex eo, quia hujus Decretalis pars est, *cap. Sacris, infra de sentent. excommunic.* quod loquitur de communicante cum omnibus fautoribus, & complicitibus. Et hunc tertium intellectum posuit hic Abb. Antiq. *in princ. & ad fin. in ver. Excommunicationis*, & Hostiens. *in Summa de sentent. excomm. d. final. ver. Sic*: Sed numquid participans, ut hic recitat Abb. Siculus *num. 8. post medium, vers. Ad illud.* Sed idem Host. sibi contrarius hunc intellectum reprobat *hic in princ.* dicens melius esse hanc intelligere ut jacet; quia hodie talis sententia in fautores non est ferenda, ut leg. & not. in *d. cap. Sacris*, & *cap. Statuimus, de sent. excomm. lib. 6.* Adde non probari concludenter Decretalem illam esse partem istius; quia et si idem Author Innocentius, & idem initium sit utriusque: tamen illa dirigitur ad Archiepiscopum Strigonien., hæc ad Archiepiscopum Vidronem. ut in superscriptione alias Vicrosien. ut in gloss. Marginali, seu Nidrosien. ut refert Ant. August. *in 3. Collect. Decretal.*

titul. 23. cap. 5. hic tamen intellectus, & si fortè non congruat Decretali, est tamen in se verus, eumque probat Joan. Andreas & sequaces, ut dicam infra *num. 40. ad finem.*

35 Alii intelligunt hanc litteram in participantibus cum excommunicatis in crimine, vel in Divinis, aut in contemptum, seu post monitionem; hoc enim non excusat metus mortis, quominus majorem excommunicationem, & mortale peccatum incurrant; secus verò in participantibus simpliciter; quia textus primò dicit peccatum mortale contrahi per communionem cum excommunicato. Ergo de ea tamen communionem intelligi debet, quæ sub reatu peccati mortalis prohibita: ad hoc *cap. ult. 24. qu. 1.* & hunc quartum intellectum posuit Silvest. *in ver. Metus, q. 7. & ver. Excommunicatio, 5. q. 3.* ut refert Covarr. in *d. c. Alma Mater, in 1. part. §. 3. num. 9. vers. Tertio solet aliter*, & est sententia D. Thomæ teste Arcluid. in *c. Rogo, 11. q. 1.* & Theologorum, ut refert Abb. Antiq. *hic num. 1. vers. Sed iste rationes.* Imò eam tenent omnes DD. communitur, ut ait Collectar. *n. 1.*

36 Alii, ut Tancredus, & Egidius adhuc strictius intelligunt hoc capitulum in eo tantum casu, in quo quis participat cum excommunicato in crimine, aliàs non putant metu coactum peccare mortaliter, si excommunicato communicet etiam in Divinis. Idque ob eam rationem, quia lex Canonica, quæ in humanis, & temporalibus prohibuit communicare cum excommunicatis, minimè voluit obligare ad vitandum excommunicatos cum mortis periculo, & sic dato metu calente in constantem virum; dummodò tamen communicatio fiat citra contemptum Religionis. Unde inferunt, ut si hæreticus censuras Ecclesiæ vilipendens alicui mortem minaretur, nisi cum eo in Divinis communicaret, patendum non esset, sed potius mors subeunda: secus si Tyrannus metu mortis cogeret Sacerdotem ad celebrandum coram ipso non in contemptum fidei Catholice, vel disciplinæ Ecclesiasticæ; quia sic celebrando non peccaret mortaliter, nec minorem excommunicationem incurreret: & in hac sententia fuit Covarr. *d. §. 3. num. 9. vers. Quarto*, & ante eum Joan. à Friburgo *in summa. Confess. tit. de sent. excomm. qu. 165.* Silvester *in ver. Excommunicatio, 5. dub. 14.* Joan. Major. *in 4. sent. dist. 18. q. 4.* & Navarr. in *c. Inter verba, 11. q. 3. preclud. 8.*

38 Verum hi duo posteriores intellectus nimium restringunt litteram hujus textus, quæ indiffinitè loquitur, secundum Abb. *hic num. 4. vers. Sed quia hac solutio*, & contrarium tenent Innoc. Host. Jo. Andr. & alii, ut patebit infra *num. 40.*

39 Alii verò aliter distinxerunt, videlicet, Aut quis participat cum excommunicato contra prohibitionem Canonis, & venialiter peccat, nisi hoc faciat nimis frequenter, & in contemptum Canonis. Aut communicat contra prohibitionem hominis specialem, vel generalem, & mortaliter peccat, quia ante prohibitionem hominis non potest excommunicari, postea verò potest: Ergo prius non est mortale, postea sic, per *cap. Statuimus, de sent. excomm. lib. 6.* qua distinctione utitur Hostien. *in summa ejusdem tit. §. ult. vers. Sed numquid participans*, & secundum eam dicit esse intelligendam hanc Decretalem, & *c. Si celebrat infra de Cler. excomm. ministr. & c. Excellentissimus, 11. q. 3.* qua etiam utitur Abb. Antiq. in *d. cap. Si celebrat, num. 3.* quia in secundo casu mortaliter peccat magis ratione contumaciæ, quam ratione communionis: & hanc distinctionem nota propter ea, quæ dicam infra *num. 44. & seqq. de Concilio Constantiensi.* Postremò Joan. Andr. *hic in præallegata quæst. 5. num. 20.* in utraque partem egregiè examinar articulum, An scienter communicare excommunicato in casibus non permissis sit peccatum mortale: & post multa *d. num. 20. circa finem vers. Mihi videtur salva pace Raymundi*, concludit, communicare excommunicato regulariter esse peccatum veniale, nisi in casibus infra scriptis. Primus quando id fit in contemptum Clavium. Secundus quando id fit in contemptum Superioris, & contra ipsius monitionem. Tertius quando in crimine, *c. Si concubina, de sent. excommunicationis.* Quartus quando excommunicatio fuit lata etiam in participantem, *c. Statuimus, eodem tit. lib. 6.* Quintus quando in Divinis communicat, & præcipuè in casu *c. Significavit, de sent. excomm.*

Sextus & ultimus quando communicat nimis frequenter, argum. *c. Vnum*, §. *Criminis*, 25. *dist.* & hic ultimus casus posset etiam includi suaprimo, & facit quod notat Speculator *de sentent. prolat.* §. *Ve autem, vers.* Quandoque etiam in *fin.* Aliàs non credit Joan. Andr. communicantem cum excommunicato in oratione, salutatione, convivio, & similibus mortaliter peccare, sed venialiter tantum: alioquin magnus esset rigor hujus Decretalis: & cum eo transeunt hic Bellam. *num.* 10. *circa med. vers.* Dicit Novella. Butr. *num.* 17. *vers.* Joan. Andr. *Card. num.* 5. *circa med. vers.* Jo. m. Andr. dicit, & Anchar. *num.* 8. *in quest.* Florian. dicit eum, qui communicat ex proposito, peccare mortaliter; secus si casu, vel quadam facilitate.

42 Sed opinio Joan. Andr. communis est, ut hic testantur Jo. de Anan. *num.* 4. *in fin.* & Abb. *num.* 9. *vers.* Vide videtur, licet ipse multum dubitet de illius veritate, quia pro secunda opinione Gothredi, & Raymundi multum stringunt *c. Sicut Apostoli, cum tribus seqq.* 10. q. 3. Nam Christus videtur hoc primo prohibuisse, dum dixit Matth. 18. *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus, cap. Si peccaverit, 2. q. 1. & c. Novit, de judiciis.* Item Apostoli hoc postmodum prohibuerint, ut in *d. cap. Sicut Apostoli.* Item Canones diversorum Pontificum, ut in *cap. Excommunicatos, & in c. Cum excommunicato, 11. q. 3. ad idem cap. final. ead. caus. & quest.* ubi communicans simpliciter excommunicato; etiam si per metum id fecerit, puniri debet. Si enim communicatio solum produceret veniale peccatum, non ita loquerentur illi textus, cum venialia peccata facile remittantur, *cap. De quotidianis, de pœnit. dist. 6.* Demum hoc capitulum generaliter loquitur, & si oppositum diceremus, evacuetur effectus excommunicationis. Hæc Abbas qui tamen immediatè subnectit notandam esse communem opinionem.

43 Sed tu adverte, quia hæc altercatio hodie magna ex parte sublata est per Extravagan. Martini V. in Concilio Constantiensi editam incipien. *Adevitandam*, qua generaliter indultum est, ut liceat communicare cum excommunicatis à Canone, vel ab homine etiam in administratione, & receptione Sacramentorum, vel aliis Divinis, præterquam in duobus casibus, videlicet si excommunicati sint publicè denunciati, aut notorii Clericorum percussores, qui dicuntur excommunicati non tolerati, de qua Extravag. aliquid tetigi in *cap. Nuper, num.* 15. *vers.* Caterum adverte, *infra de sentent. excomm.* & disservilatisimè in *c. Quod à Prædecessore, à num.* 39. *de schismat.* Itaque hodie communicantes cum excommunicatis etiam in Divinis, exceptis duobus casibus ante dictis, non modo non peccant mortaliter, sed nec venialiter, nec incidunt in excommunicationem minorem, cum id faciant lege permittente, *c. Qui peccat, 23. q. 4.* Unde controversia Doctorum restringitur tantum ad communicantes cum excommunicatis non toleratis. Quidquid sit de notoriis percussoribus Clericorum, in quibus nihilominus videtur fortè requiri declaratoria super facto, ut *c. Secundum Apostolum de heretic. lib. 6.* Certè quoad publicè denunciatos

verius existimo esse peccatum mortale cum eis scienter communicare etiam in oratione, convivio, & similibus. Moveor tum per rationes Abbatis, de quibus *supra num.* 42. quæ sunt satis validæ; tum quia in hoc videntur convenire quasi omnes intellectus superiùs relati, Concordat enim secundus Goffredi, & sequacium, qui indistinctè tenuerunt esse mortale cum excommunicato communicare etiam simpliciter, quorum opinio communis fuit usque ad tempora Joan. Andr. ut dixi *supra num.* 33. Item concordat septimus intellectus ipsius Joan. Andr. qui hodie est communis, ut tetigi *supra num.* 40. & 42. nam in secundo casu admittit esse culpam lethalem communicare etiam simpliciter contra monitionem Superioris. Rursus concordat manifestè sextus intellectus Hostiensis & Abb. Antiqui. distinguunt inter excommunicatum à Canone, & excommunicatos ab homine. Nec videntur dissentire tertius, quartus, & quintus, quia et si restringant peccatum mortale ad casum, in quo excommunicatio lata est etiam in participes, vel communicantes in crimine, aut in divinis: tamen fatentur idem esse si id fiat in contemptum Ecclesiasticæ disciplinæ, vel contra monitionem Superioris quod satis videtur verificari, quando excommunicati sunt publicè denunciati per affixionem Cedulae. Et ita hæc videtur communis ferè omnium sententia. Quamobrem hoc casu nec coactio conditionalis excuset communicantes à reatu mortalis peccati ad præscriptum hujus Decretalis. Quod probat Card. Cajetan. in *1. 2. quest. 96. art. 4.* Et ex hoc notabiliter infero, ut metus cadens in constantem virum non modo non excuset à culpa mortali, eos qui transgrediuntur præcepta Divinæ legis, *c. Injustum, c. Si quis Episcopus, cum tribus seqq. c. Qui resistit, cap. Imperatores, c. Quid ergo, & c. Si is qui præst.* 11. *qu. 3. cap. Itane, 32. q. 5.* Sed nec eos, qui contraveniunt præceptis Ecclesiæ: quod sentit Cardinalis *hic circa finem*, & apertè probatur in hac Decretali. Nam communicare cum excommunicatis in oratione, salutatione, convivio, imò etiam in Divinis est prohibitum ex Constitutione Ecclesiastica tantum: aliàs Concilium Constantiense minimè potuisset super hoc dispensare, *c. Sunt quidam 25. q. 1.* prout fecit in præallegat. Extravagan. *Adevitandam.* Et tamen Pontifex determinat hic inductum per metum cadentem in constantem ad communicandum excommunicato in excommunicationem incidere, reddens rationem, quia pro nullo metu debet quis mortale peccatum incurrere. Et est simile de metu excommunicationis in *c. Litteras, de restit. spoliat. & in c. Inquisitioni, de sent. excomm.* Ergo metus mortis non excusat à mortali transgredientes præcepta Ecclesiæ. Nec mirum, quia Ecclesia sancta divinitus potestatem habet obligandi etiam cum periculo mortis ad aliquid vitandum, vel agendum sub peccato mortalis peccati, ut efficaciter probat Cajetan. *loc. citato* dicens, contrariam opinionem esse erroneam, & sequitur Covarr. in *cap. Alma mater, de sent. excomm. in 1. par. §. 3. num. 9. vers. Tertio, circa med. um.* Et adde quod scripsi in *cap. Ac spula, circa fin. de vit. & honestat. Clericor.*

DE IN INTEGRUM RESTITUTIONE.

Alexander III. Albanen. Episcopo.

C A P U T I.

Requirit tua fraternitas, quid agendum sit de possessionibus laicis, sub modico censu concessis. Noveris itaque, quod si Ecclesia læsa est, & manifestè apparet detrimentum ipsius (cum Episcopo ejusdem Ecclesiæ conditionem facere deteriore non liceat, & Ecclesia jure minoris debeat semper illæsa servari) quæ in damnum ejus data constiterint, ad ipsius convenit jus, proprietatemque redire. Providendum est tamen, ne, si fortè coloni possessiones illas expensis ac labore suo reddiderint meliores, sumptibus, quos bona fide fecerunt, debeant defraudari.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**cclēsia restituitur adversus contractus aliās legitimē celebratum si enormiter ex illo sit laesa.
- 2 Locatio perpetua, seu ad longum tempus transfert utile dominium, & in ea servari debent solemnitates requisita in alienatione rerum Ecclesie.
- 3 Bona Ecclesie locari possunt sub annuo censu, & in Emphyteusim concedi, servatis tamen solemnitatibus requisitis, & num. 5.
- 4 In Emphyteusi census debet esse modicus, in locatione vero debet esse magnus, ita ut fructibus correspondeat.
- 6 Restitutio in integrum ut Ecclesie possit concedi, requiritur ut sit laesa, & de lesione appareat manifeste.
Item ut laesio sit magna, seu enormis, num. 8.
Item ut Ecclesia sit infra tempus restitutionem petendi, num. 9.
Item ut remedium ordinarium non competat, num. 10.
- 7 Laesio dici potest manifesta, si de illa constet per testes vel alia legitima documenta.
- 11 Restitutio in integrum post quadriennium non datur minori, neque Ecclesie, quae jure minoris censetur, nisi ex rationabili causa, & num. sequent.
Et quadriennium non currit quamdiu vivit Prælati, qui malè alienavit, n. 14.
- 12 Diffusio, semper, quid importet.
- 13 Restitutio in integrum datur Ecclesie etiam post quadriennium, si enormissimè sit laesa.
- 15 Alienationis contractus aliās legitimē celebratus non est nullus ex eo, quod Ecclesia enormiter ex illo sit laesa, sed annullandus ope restitutionis in integrum.
- 16 Restitutio in integrum est remedium extraordinarium, quod non datur, nisi in subsidium, & ubi remedium ordinarium non competit.
- 17 Sententia si sit nulla, agendum est via ordinaria nullitatis, non autem remedio restitutionis in integrum.
- 18 Ecclesia si sit laesa ultra dimidiam justi pretii, non juvatur beneficio restitutionis, sed experiri debet remedio juris ordinario.
- 19 Melioramenta, & sumptus, ut repeti possint, duo sunt probanda; id est tantum in sumptum, & tantumdem melioratum, & n. seqq.
- 20 Expensa repetuntur rei valore inspecto.
- 21 In melioramentis, & expensis repetendis, seu deducendis, semper attenditur quod minus est, sive illud minus sit in sumptum, sive melioratum.
- 22 Melioramenta, & sumptus repeti possunt à bonæ fidei possessore.
- 23 Edificans bona fide in solo alieno repetit sumptus rei valore inspecto.
- 24 Idem in eo, qui reficit domum, quam ex causa fideicommissi tenetur restituere.
- 25 Idem si in re communi edificaverit communi nomine socio sciente, & patiente.
- 26 Frater major si in re communi amplum adificium fecerit, a fratre minore sumptus non repetit.
- 27 Melioramenta bona fide facta possunt recuperari, vel excipiendo ante sententiam, vel officium iudicis post sententiam implorando.
- 28 Melioramenta si nullo modo sint liquida nec in genere, nec in specie, non dant retentionem nec impediunt immisionem, aut sententia executionem.
Et multo minus mandatum de manutenendo, n. 31.
Neque hoc casu petens rem melioratam tenetur cavere de melioramentis reficiendis, n. 32.
- 29 Melioramenta probari debent ab eo, qui dicit se illa fecisse.
- 30 Melioramentorum exceptio altiore requirit indaginem.
- 33 Melioramenta, si sint probata in genere tantum, non retardant immisionem, sed succurritur bonæ fidei possessori per cautionem de illis reficiendis liquidatione facta.

- 34 Melioramenta mala fide facta non repetuntur.
Declaratur, n. 42.
- 35 Edificans scienter in solo alieno sumptus non repetit, & edificatum cedit domino soli.
- 36 Melioramenta facta in re fideicommissa subjecta ab eo, qui rem illam scienter emit, non repetuntur.
- 37 Idem si facta fuerit in re subjecta retractui.
- 38 Usus fructuarius non acquirit dominium meliorationum, quas sciens fecit, nec sumptus repetit.
- 39 Melioramenta faciens in re aliena Domino contradicente fingitur donare.
- 40 Denunciatio sola facit aliquem malæ fidei possessorem.
- 41 Edificans in re communi nomine proprio non repetit melioramenta.
- 42 Melioramenta utilia, & necessaria repeti possunt etiam à malæ fidei possessore. Secus si sint utilia tantum.

Requiritur. Legitur variis modis. Primò enim textus potest intelligi generaliter in omni contractu; nam etiam loquatur in speciali casu locationis, quia sic contingit de facto: ratio, in qua se fundat generalis est ad omnes contractus, ut patet ibi, *Cum Episcopo Ecclesia conditionem facere deteriore non liceat, & Ecclesia jure minoris semper debeat illa servari*. Et juxta hanc lectionem, quæ communis est, Decretalis hoc dicit secundum Joan. Andr. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Imol. & Joan. de Anan. Ecclesia restituitur adversus contractum aliās legitimē celebratum, si enormiter ex illo sit laesa. Secundò potest intelligi textus strictè in locatione ad longum tempus: & huic lectioni suffragatur littera ibi, *sub modico censu concessis*; nec non ibi, *Ne si fortè Coloni*. Nec refragantur verba illa, *ius proprietatemque redire*: quæ impulerunt glossam penultimam ad credendum hoc capitulum intelligi in contractu alienationis, non autem locationis, in qua proprietatem non transfertur: quia motivum procederet in simplici locatione, non autem in locatione perpetua, seu ad longum tempus, in qua utile dominium transfertur, & servari debet solemnitas, quæ requiritur in alienatione rerum Ecclesie, at in *c. Ad audientiam, infra de reb. Eccles. non alienandis*: & in Extravag. *Ambitiose, eod. tit. & notatur in cap. 1. & 2. eod. tit. lib. 6.* & hic per Bald. num. 2. Butr. & Imol. in 1. notab. Rot. decis. 14. nam. 16. & 30. par. 6. recent. & juxta hanc lectionem textus hoc intendit; secundum Bald. *Ecclesia contra locationem solemniter celebratam restituitur in integrum, si est enormiter laesa, salva indemnitate Adversarii, qui bona fide fecit expensas*. Tertiò potest intelligi hoc capitulum, in contractu tam venditionis, quam locationis prout intelligit Abb. secundum quem hoc dicit: *si in contractu venditionis, vel locationis Ecclesia fuit enormiter laesa, potest adversus talem contractum petere restitutionem in integrum: Emptor tamen, sive conductor non debet fraudari in pretio suo, vel in sumptibus per eum factis*. Ceterum etiam lectione sint variae, per hoc tamen non variatur iuris effectus, quia Ecclesia potest petere in integrum restitutionem non tantum adversus venditionem, & locationem, ut hic in glos. prima; sed etiam adversus quemcumque alium contractum, in quo enormiter sit laesa, ut per Abb. in 1. notab. & Joan. de Anan. in princip. Communis divisio, Consultatio, & Responsio. Secunda ibi, *Noveris*.

Nota primò ibi, *sub modico censu concessis*: secundum Anton. de Butr. & Imol. in 1. not. possessiones Ecclesie posse locari ad annuum censum præstandum: & sic super eis contractus Emphyteuticus, & censualis iniri possunt, debitis tamen solemnitatibus observatis, ut in *d. cap. Ad audientiam, de reb. Eccles. non alienan. cum aliis supracitatis*.

Sed certè quod dicunt de emphyteusi, non probatur hic, quia textus decidit Ecclesiam esse in integrum restituendam, si fuerit laesa ex modicitate census: hoc autem non potest verificari in contractu emphyteutico, in quo census ex illius natura debet esse modicus; sed tantum in contractu locationis, in quo pensio debet esse magna, ita ut fructibus correspondeat. Quam differentiam inter hos duos contractus constituunt Bald. in *c. Littere, num. 5. vers. Modo ergo quero, de dilation. Barbat. in rubrica de locat.*

- cat. num. 8. & alii, quos sequitur Rota d. decis. 14. num. 8. & 24. part. 3. recent. Dictum tamen Butrii, & Imolæ est in severum; quia Ecclesia potest possessiones suas in emphyteusim concedere, ad præscriptum tamen prædictæ Extravag. *Ambrosiose, de reb. Ecclesie non alien.*
- 6 Secundò nota ibi, *Læsa est, & manifeste apparet*: duo esse necessaria ad hoc ut Ecclesia adversus contractum possit in integrum restitui, videlicet ut occasione illius contractus sit læsa, & de læsione appareat manifestè, ut hic per Butr. in 3. notab. Imol. num. 2. & Abb. in 2. notab. satis tamen potest dici læsio manifesta si de illa constet per testes, vel alia legitima documenta, secundùm Imol. & Abbatem ubi supra: quia interesse proveniens ex contractu debet probari per testes, ut notat glos. ult. in c. *Dilecti, infra de for. compet.* Adde & tertium requisitum, videlicet ut læsio sit magna, seu enormis; nam pro modica causa non datur in integrum restitutio, ut l. *Si ex causa judicati, in 1. respons. ff. de minor. l. Scio illud, ff. de in integr. restit. c. penult. de reb. Eccles. non alien.* & hic notant glos. 2. Host. num. 2. Abb. in 2. notab. vers. *Adde & tertium*, Joan. Andr.
- 9 Rald. Butr. & omnes supra in Summario textus. Adde & quartum requisitum, videlicet ut Ecclesia sit infra tempus in integrum restitutionem petendi, de quo plenè dicam in seqq. notab. Adde & quintum nempe ut Ecclesiæ remedium ordinarium non competat, quia tunc non succurritur ei remedio extraordinario restitutionis in integrum, ut similiter dicam infra in 4. notab.
- 11 Tertio nota ibi, *semper illæsa servari*. Ecclesiam petere posse beneficium restitutionis in integrum quancumque, & sic etiam post quadriennium elapsum secundùm unam opinionem, quam tenuerunt Alanus, Gulielmus Naso, & Goffred. hic & idem Goffred. in summ. hujus tit. §. *Sit computatio*, & §. *Quando autem*, inhærentes superficiali hujus verbi, *semper*, scilicet quocumque tempore. Sed alii contrarium tenuerunt, quia Ecclesia censetur jure minoris, cui post quadriennium non datur in integrum restitutio, ut l. *final. C. de tempor. in integrum restit.* atque ita verbum, *semper*, non notat tempus circa eundem contractum, vel circa eandem læsionem, ut de eodem contractu, vel de eadem læsione semper in perpetuum possit Ecclesia restitui: sed ita est intelligendum illud, *semper*, id est quotiescumque læditur illa Ecclesia, debet petere restitutionem super hujusmodi læsione usque ad quadriennium, ita ut si millies læderetur, millies possit restitui. Et hæc est communis opinio, ut hic testatur Bernardus in gloss. in ver. *Semper*, Tu dicas hodie hoc esse expeditum in cap. 1. infra eod. lib. 6. ubi deciditur, Ecclesiam post quadriennium non admitti ad petendam restitutionem contra contractum, vel sententiam; nisi manifestè fraudis commentum, vel alia rationabilis causa aliud suadeat: quo textu reprobrata est prima opinio Alani, Gulielmi Nasonis, & Goffredi; & approbata opinio Vincentii, Bernardi, Joannis, Innocentii, Hostiensis, & Abb. Antiq. ut ibi notat Joan. Andr. in gloss. ordinar. in ver. *Admittenda*. Quo fit, ut si Ecclesia sit læsa enormissimè, possit restitui etiam lapsò quadriennio, ut notat glos. ult. in fin. in d. cap. 1. quam uti singularem extollit Abbas hic num. 2. in fin.
- 14 Hoc tamen quadriennium non currit quamdiu vivit Prælatus, qui malè alienavit, ut cap. *si sacerdotes*, 16. q. 3. & tenent glossa, & Abbas ubi supra, post Innocent. in c. *Tum ex litteris, infra eod.*
- 15 Quarto nota ibi, *Ius proprietatemque redire*: Contractum alienationis aliàs legitime celebratum non esse nullum ex eo, quòd Ecclesia enormiter ex illo sit læsa, sed tantùm esse illi subveniendum ope restitutionis in integrum: nam si contractus esset nullus, non esset locus restitutioni, quæ est remedium extraordinarium, & non datur nisi in subsidium, videlicet ubi ordinarium remedium, seu alia actio non competit, ut l. in cause, la 2. in princ. & ibi Bart. & alii, ff. de minor. l. In provinciali, §. 1. ubi Bart. & Doctores, ff. de nov. oper. nunciat. cap. ult. & ibi gloss. 2. supra de offic. Judic. & hic notat gloss. in ver. *Redire*, Innocent. in princ. ver. *Concessis*, Jo. Andr. num. 6. in gloss. penultim. & alii communiter, Odd. de restit. in integr. par. 1. q. 17. art. 2. num. 1. & art. 5. num. 48. & Rota decis. 731. num. 2. part. 2.
- 17 recentior. ubi propterea dicitur adversus sententiam nullam agendum esse via ordinaria nullitatis, nec posse intentari remedium subsidiarium restitutionis in integrum.
- Hinc fit ut si Ecclesia sit decepta ultra dimidiam justi pretii, 18 juvari non possit beneficio restitutionis, quia experiri debet remedium ordinario, l. 2. C. de rescind. vendit. c. Cum dilecti, & c. Cum causam, infra de empt. & vendit. & tenet hic gloss. penult. & Doctores.
- Quinto nota ibi, *expensis rediderint meliores*: & signa 19 perpetuò hunc textum, quòd ad hoc, ut quis possit repetere expensas, vel meliorationes, quas bona fide fecit in re aliena, duo debet copulativè probare, videlicet tantùm fuisse impensum, & tantundem fuisse melioratum. Unde si sint impensa centum, & res facta sit pretiosior in centum quinquaginta; non reficiuntur nisi centum impensa; quia in illis centum duntaxat concurrunt duo requisita, quòd tantùm impensum, & tantundem melioratum; in quinquaginta verò, in quibus melioramenta excedunt impensam, non concurrunt illud requisitum, quòd tantundem fuerit impensum, quia in illis nihil impensum fuit. Et è converso si sint impensa centum quinquaginta, & res facta sit pretiosior in centum, reficiuntur solum illa centum meliorata, quia in quinquaginta, in quibus impensa excedunt melioramenta, non verificatur illud requisitum, quòd tantundem fuerit melioratum, cum pro illa summa nihil melioratum fuerit: & ita singulariter probat hoc capitulum, dum mandat restitui sumptus propter meliorationes. Si ergo melioratio non est facta nisi in centum, utique hæc centum solummodo sunt restituenda, & impurandum est illi, qui imprudenter fecit sumptus, ut bene hic per Abb. num. 4. vers. *Sed dubium majus*, & est ex mente Innoc. num. 1. in ver. *Sumptibus*, dum dixit Colonum repetere sumptus, quos fecit utiliter ac necessariò: innuens per hoc non fore locum repetitioni, nisi sumptus æquivalent utilitati, seu meliorationi, & utilitas, seu melioratio sumptibus, ad hoc c. *Ad nostram*, ibi, *Pro utilitate ipsius monasterii expendisse noscitur, infra de reb. Eccles. non alienan.* & apertius in l. *Paulus*, §. *Domus*, ff. de pignor. ibi, *sumptus in executione erogatos, quatenus res pretiosior facta est, recipient*, & in l. *Domos*, ff. de legat. 1. ubi expensæ repetuntur rei valore inspecto. Et ibi notant Bartol. & communiter Doctores. Atque ita ad hoc ut expensæ melioramentorum debeantur, hæc duo esse copulativè articulanda, & probanda, videlicet tantum in sumptum, & tantundem melioratum, locuit expressè Bart. in l. *In fundo*, num. 2. ff. de rei vendicat. & post alios Negusan. de pign. in 4. membro 5. part. in 4. conclus. num. 11. & resolvit Rota decis. 38. n. 15. par. 17. recent.
- Et cum prædicta coincidit alia theorica, quam ponit textus apertus in d. l. *In fundo*, vers. *Et si plus*, ff. de rei vendicat. videlicet in repetitione, seu deductione expensarum, aut melioramentorum, semper esse attendendum, quòd minus est sive illud minus sit impensum, sive sit melioratum. Unde ut ibi ait gloss. in ver. *Plus pretio*. Si est impensa decem, & melioratio quindecim, repetuntur sola decem. Item si decem impensa, & melioratio quinque sola quinque repetuntur, & sequuntur ibi Bart. num. 1. vers. *Secundo oppono*, Alber. num. 5. Fulgos. num. 3. Card. Alban. ad Bart. ibi num. 3. Jacob. de Arena in l. *Domos*, ff. de legat. 1. ubi Bald. & Jas. num. 4. Paulus de Castr. conf. 270. *Viso puncto supradicto, col. 3. circa medium, vers. Item quod dixi, lib. 2.* Abb. in c. *Quod quibusdam*, num. 9. vers. *Item per eandem legem, infr. de fidejussor.* & in d. c. *Ad nostram*, in 3. notab. de reb. Eccles. non alien. Felin. in c. *Cum causa*, num. 29. in ver. *Sumptus, de sent. & de re judicat.* & est communis opinio, ut attestantur Barfatus conf. 71. num. 22. & 23. lib. 1. Joseph. Ludovisi. decis. 24. num. 7. & Petr. Ant. à Petra de Fideicommiss. q. 15. ubi latissimè à num. 261. usque ad num. 274. quam etiam passim servat Rota, ut apud Card. Seraph. decis. 890. num. 1. ubi de communi, & in recent. decis. 650. nu. 2. part. 2. decis. 206. num. 2. part. 4. decis. 399. num. 47. par. 5. & decis. 116. num. 1. & 2. par. 6. ubi dicitur semper deberi quòd minus est dictante ratione naturali, ut scilicet id solum recuperetur, quòd verè fuit impensum, & non repetatur id, quòd inutiliter fuit erogatum, & ex quo res non est facta melior, nec pretiosior.
- Ultimò nota ibi, quos bona fide fecerunt: Sumptus, & 22 meliorationes repeti posse à bonæ fidei possessore, ut hic patet. Unde si quis nesciens alienum esse solum tamquam 23 in suo bona fide ædificaverit, si Dominus soli ædificium petat,

- tat, nec salvat pretium materne, & mercedes fabrorum, poterit per exceptionem doli mali repelli, *l. Adeo, §. Ex diverso, ff. de acquir. rer. domin. §. Certè. Instit. de rer. divis.*
- 24 Quod locum habet etiam si quis refecerit domum, quam incertum eventum, puta ex causa fideicommissi, tenetur restituere: nam repetit sumptus rei valore inspecto, ut est text. in *l. Domos*, & ibi notant Bart. & communiter Do-
- 25 ctiores, *ff. de legat. 1.* Rursus hoc procedit etiam si quis edificaverit in solo communi: nam quamvis edificium commune efficiatur, tamen edificans repetit à consorcio sumptus, quos bona fide fecit, ut est textus in *l. Si in area, C. de rei vendicat. cum mult. concord. de quibus ibi in gloss. ult. & consuluit Corn. conf. 222. In presenti consultatione, num. 5. & 6. vol. 2. & censetur in re communi bona fide edificare, si hoc fecerit communi nomine, sciente, & patiente socio, qui sibi imputare debet si racuit, & non prohibuit, ut *l. Sabinus, in 2. responso, ff. comm. divid. & tradit Bald. conf. 478. super hoc puncto, lib. 2. & Angel. conf.**
- 26 *1. in princ.* Si tamen Frater major in re communi amplum edificium fecerit, non repetit à Fratre minori sumptus nulla urgente, sed voluptatis causa factos, ut est text. singularis in *l. Ex duobus, ff. de negot. gest. & dicam plenius in c. Ad nostram, infra de reb. Eccles. non alien.*
- 27 Poterit in supracitatis casibus bonæ fidei possessor potest sumptus recuperare excipiendo ante sententiam, vel officium Judicis post sententiam implorando, ut notat Bald.
- 28 *conf. 257. Titius emit fundum, in princ. lib. 1.* Et interim qui bona fide fecit melioramenta, habet retentionem rei, in qua impendit, donec melioramenta illa solvantur, *l. Si in area, in fin. ff. de condit. indebit. & l. Paulus, ff. de dol. mal. except. & tradit Negusant. de pignor. 4. membro 2. part. principalis, num. 9. Capyc. decis. 17. num. 7. Thesaur. quest. 672. num. 10. etiam si hujusmodi melioramenta bona fide fecerit in re communi, ut *l. In hoc judicio, §. Diversum, ff. comm. divid.* Ceterum in hoc puncto adverte, quia ut melioramenta nullo modo sunt liquidata nec in specie, nec in genere: & tunc exceptio melioramentorum non impedit inmissionem, nec potest super illis fieri aliquod fundamentum, licet fuerint articulata, ut sæpius resolvit Rota, & in specie *decis. 312. num. 5. part. 2. divers. & decis. 610. num. 3. part. 1. recent.* Ratio est, quia cum melioramenta sint quid facti, non sufficit, ut articulentur, sed probari debent ab eo, qui dicit se illa fecisse, & bona fide, *Paris. conf. 33. Ex arto, num. 53. lib. 1. Rot. d. decis. 312. num. 4. & eo magis, quia hujusmodi exceptio requirit aliorum indaginem, unde non mirum si inmissionem, aut sententiæ executionem non impedit, per ea, quæ notantur in *l. A Divo Pio, §. Si super, ff. de re judic. & habetur in l. 4. §. Condemnatum, cod. tit. Benintend. decis. 77. num. 13. Gozadin. conf. 100. num. 21. Rota decis. 659. num. 1. & 2. part. 1. divers. qua ratione multò minus retardat executionem mandati de manutenendo, ut censuit Rota***
- 29 *accis. 604. in fin. par. 3. recent.* Neque hoc casu petens rem melioratam, tenetur cavere de melioramentis, aut sumptibus resciscendis, licet dare possit cautionem ad omne dubiam submovendam, ut dixit Rota *dec. 276. num. 4. part. 6. recent.*
- 30 Aut melioramenta sunt probata tantum in genere, ut quia de illorum valore per testes, vel alijs non constat, nec probatum est quantum melioratum, licet probatum sit quantum impensum, vel è converso: hæc duo copulative requiruntur, ut *l. In fundo, ff. De rei vendicat. & dictum est in precedenti notab. & tunc exceptio melioramentorum tamquam illiquida non retardat quidem inmissionem, sed tamen succurritur bonæ fidei possessori per cautionem de solvendis melioramentis liquidatione facta, ut articulo diligenter excusso, decidit Put. de stylo attestans *decis. 471. lib. 2.* quam multoties Rota sequuta est,*
- ut in *decis. 52. 54. 86. & 543. coram Cardinali Cavalerio, & decis. 48. num. 16. part. 7. recent. & in hoc casu intelligenda est decis. 137. num. 3. part. 2. recent.* Idem post prolixam disputationem concludit Benintend. *decis. 77. & quamvis nonnulli sentiant competere retentionem pro melioramentis, de quibus constat solum in genere, etiam si actor offerret cedula bancariam, vel fidejussionem de illis solvendis ubi fuerint liquidata, inter quos Anton. Massa Gales. ad formam Cam. oblig. ad 4. part. quest. 2. num. 13. & seqq. ubi testatur ita fuisse determinatum in Rotæ Auditorio, per ea, quæ tradit Capyc. *decis. 17. num. 17. & Ruin. conf. 84. col. fin. lib. 1.* quos sequitur Menoch. *de recuperat. possess. remed. 15. num. 569.* Nihilominus ad prædictas auctoritates Capyc. & Ruin. benè responderi Put. *in præallegat. decis. 471.* Unde in practica servaretur prima opinio, præsertim in Curia propter stylum Rotæ, qui facit jus; & si reperiantur decisiones contrariæ, adeò ut nequeant conciliari, stabitur ultimis, ut notat Jo. Franciscus Pavin. celebris Rotæ Auditor in *Proem. extravag. ver. Decisiones Rota.* Hæc de meliorationibus, & expensis factis à bonæ fidei possessore.*
- Sed è converso qui meliorationes fecit mala fide, illarum repetitionem non habet, ut probatur in hoc *cap. à contrario sensu, ibi, quos bona fide fecerunt.* Quapropter si quis scienter in solo alieno inædificavit, sumptus non repetit, & inædificatum cedit Domino soli, ut *l. Si quis sciens, C. De rei vendicat. & §. Ex diverso, institut. de rerum divis.* Ratio est, quia qui sciens solum esse alienum inibi ædificium construxit, sua voluntate amisisse proprietatem materiam intelligitur *d. §. Ex diverso. & l. Adeo, §. Ex diverso, ff. de acquir. rer. domin. & ædificanti objici potest quod temerè ædificaverit in eo solo, quod intelligebat alienum esse, ut dicitur in §. Certè, Institut. de rer. divis.* Quo fit, ut emens scienter rem fideicommissò subiectam, si in ea faciat melioramenta, propter malam fidem illa non repetit, ut *l. final. §. fin. C. Comm. Delegat. ubi omnes notant, & in specie Paul. de Castr. in §. Sed & quia, num. 10. Igneus in l. Dudum, num. 40. C. De contrahen. empt. Joseph. Ludovicus *decis. Perus. 24. numer. 13. Negus. de pignor. in 4. memb. 5. part. num. 10. & idem juris in eo, qui emit scienter rem subiectam retractui, eamque melioravit, ut ibi per Igneum. Rursus idem in usufructuario, qui nec meliorationum, quas scienter; fecit dominium acquirit, nec sumptus repetit, ut decidit Rota *decis. 116. num. 6. par. 6. recent.* Conclusio autem superius firmata, maximè procedit si quis in solo alieno meliorationes fecerit Domino contradicente, & denunciante; quia fingitur donare, ut *l. final. Cod. De negot. gest. & notat Florian. de S. Petro *conf. 1. numer. 11. & seqq. vers. Alia est impensa, ubi loquitur in Columbario, & Fornacæ ædificatis post intimationem. Sola enim denunciatio facit aliquem malæ fidei possessorem, secundum eum: & idem docuit Baldus *d. conf. 257. Titius emit fundum, per tot. lib. 1.* Rursus procedit eadem conclusio etiam in eo, qui in solo communi ædificavit mala fide, puta quia ædificavit nomine proprio; tunc enim melioramenta non repetit, *l. Si his contra, C. De ædific. privat. Ad idem textus in l. Si quis putans, §. si ve autem, ff. Comm. dividit. & tradit Corn. d. conf. 222. num. 6. vers. Vbi autem militaret similitudo, vol. 2. Jas. in l. Creditor, la 1. in fin. ff. Si cert. petat. & in §. sequent. ad fin. Instit. de act.*****
- Fallit prædicta conclusio si melioramenta sint simul utilia, & necessaria, quia repeti possunt etiam à malæ fidei possessore; secus si sint utilia tantum, ut *l. Domum in fin. 6. de rei vendicat. Jas. in l. final. §. fin. in 2. notab. C. comm. deleg. Joseph. Ludovicus *d. decis. 24. num. 13. Menoch. de recuper. possess. remed. 15. num. 537. qui tamen limitat in fure, num. 538.**

D E A R B I T R I S.

Alexander III. Eboracen. Archiepiscopo.

C A P U T II.

Non sine multa necessitate A. presbyter nobis proposuit, quòd cum in Ecclesia sancti Alphridi, per manum R. Archidiaconi de Suella personæ illius Ecclesiæ capellanus institutus fuisset, eodem R. mortuo M. nepos eius, qui sibi in Ecclesia jam dicta successit, eundem presbyterum capellanum ibidem iterum ordinavit: & infra. Cum autem idem presbyter extra provinciam exulans, de suo beneficio non posset iustitiam obtinere, nec suam ulterius inopiam sustinere, per dolum & fraudem ipsius M. ab eo est Sacramentum extortum, ut arbitrium clericorum duorum exinde susciperet, & servaret: qui jam dicto M. faventes, presbytero præceperunt, ut quinque marchas ab eodem susciperet, & toti cederet quæstioni. Quoniam igitur non decet aliquatenus sustinere, ut quòd pèrperam arbitrati sunt, debeat incorrectum relinqui. Mandamus quatenus si se cognoverint præfati clerici tam nequiter arbitratos fuisse, dictum presbyterum ab observantia iuramenti auctoritate nostra prorsus absolvas: vel si arbitrium ipsum noveris æquitate subnixum, ad observantiam ipsius utramque partem appellatione remota compellas.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**rbitrium simoniacum, & dolosum non valet.
- 2 Arbitramentum iniquum etiam juratum per Superiorem emendatur, & num. 26. vers. 4. nota.
- 3 Arbitrium ut una pars cedat liti super beneficio, & recipiat pecuniam ab altera est simoniacum. Fallit si intercedat auctoritas Pape, n. 5. Item fallit si renuncians nullum jus habeat in beneficio, num. 6. Et quid in dubio, num. 8.
- 4 Simonia sicut committitur in beneficii assecutione, ita & in illius dimissione.
- 5 Intellectus cap. Nisi essent, de præbend. & numer. seqq.
- 6 Arbitri possunt ordinare, ut una pars de facto dimittat beneficium, in quo jus non habet, & pecuniam à colligante recipiat.
- 7 Simoniacum est redimere adversantium obstacula super dignitate, vel præbenda ante jus quesitum; secus si post.
- 8 Arbitris an, & quando liceat ordinare, ut una pars cedat liti spirituali, & recipiat aliquid temporale.
- 9 Compromissum super beneficio Ecclesiastico, seu jure spirituali licite fieri potest.
- 10 Compromissum de jure, & de facto alienationem includit, & habet vim transactionis, & num. sequent.
- 11 Compromitti non possunt de facto, quæ alienari prohibentur de jure.
- 12 Compromissum de re spirituali, in laicum fieri non potest.
- 13 Compromissum etiam juratum generaliter initum in laicum non includit causam spirituales.
- 14 Laicus simul cum Clerico potest esse Arbitrator in causa spirituali.
- 15 Etiam si unus sit Clericus, & plures laici.
- 16 Laicus in causa spirituali potest esse Arbitrator.
- 17 Compromittentes in Arbitrum, vel Arbitratorem de jure Canonico possunt se juramento adstringere ad observantiam Arbitrii, vel arbitramenti.
- 18 Et hoc jus Canonicum servari debet etiam in foro Civili.
- 19 Intellectus Authen. Decernit. C. De arbit.
- 20 Compromissum de jure Civili prohibetur fieri cum juramento tam Arbitrorum, quam partium.
- 21 Legis Civiles præcepto contraveniens peccat mortaliter.
- 22 Lex Civili non potest impedire obligationem iuramenti.
- 23 *Ins Canonicum in juramentis, & aliis spiritualibus servari debet etiam ex præscripto legis Civili.*
- 24 *Juramentum à quacumque lege etiam Canonica, imò & divina prohibitum servandum est si fieri possit sine interitu salutis æternæ.*
- 25 *Compromissum juratum quamvis de jure Civili actionem non producat; tamen secus est de jure Canonico.*
- 26 *Nepos ex fratre, vel sorore non prohibetur immediate succedere in beneficio Patris, vel Avunculi.*
- 27 *Nepotis appellatione proprie intelligitur Nepos ex filio, vel filia.*
- 28 *Sed ex communi usu loquendi venit etiam Nepos ex fratre, vel sorore in materia quantumcumque odiosa.*
- 29 *Successio immediata collateralium in beneficiis Ecclesiasticis de jure communi non est prohibita.*
- 30 *Etiam vacantibus per liberam resignationem.*
- 31 *Resignatio in manibus Ordinarii est simoniaca si resignans tacite, vel expresse in pactum deducat, ut beneficium certa personæ conferatur.*
- 32 *Beneficia in eorum manibus resignata Ordinarii prohibentur suis, aut resignantibus consanguineis, affinis, vel familiaribus conferre ex Bulla S. Pii V.*
- 33 *Bulla S. Pii V. an obstat, quominus Ordinarii suis, aut dimittentium Consanguineis, &c. conferre possit Parochiales per dimissionem vacantes ob alterius Parochialis assecutionem, & n. seqq. usque in fin.*
- 34 *Parochialis vacans per assecutionem alterius non est Pape reservata.*
- 35 *Nisi secunda Parochialis esset collata à Sede Apostolica, vel nisi possessio secunda capta fuisset in mense reservato, aut per provisum stetit quominus in eodem mense caperet.*
- 36 *Parochialis prima quamvis vacet ipso jure adcepta pacifica possessione secunda, proviſus tamen tenetur primam illico dimittere cum effectu in manibus Ordinarii.*
- 37 *Bulla S. Pii V. permittit Episcopis ut possint admittere dimissionem beneficii vacantis ob alterius incompatibilis assecutionem, & num. seqq. usque ad n. 45.*
- 38 *Promotio fit de minori ad majus.*
- 39 *Beneficium vacans per professionem, & matrimonium potest dimitti coram Ordinario.*
- 40 *Dimissio beneficii quam facit Novitius, non sortitur effectum nisi post professionem.*
- 41 *Beneficium matrimonii causa dimissum non vacat ante matrimonium reipsa contractum.*
- 42 *Bulla S. Pii V. loquitur tam de dimissione, quam de resignatione.*
- 43 *Resignationis appellatione ex proprietate vocabuli venit etiam dimissio.*
- 44 *Dimittere quid oportet, ibid.*

- 45 Verbum admittentium mendose appositum in Bulla S. Pii V.
- 46 Interpretatio latissima fieri debet ubi agitur de fraude tollenda.
- 47 Beneficia resignata cur Ordinarii prohibeantur suis, aut resignantium consanguineis conferre.
- 48 Bona Ecclesiastica jure consanguinitatis acquiri non debent.
- 49 Episcopus, qui ignoranter contulit Parochialem ob affectionem alterius dimissam suo consanguineo, an incidat in pœnas Bullæ S. Pii V.
- 50 Bulla S. Pii V. quoad pœnam requirit temeritatem, & præsumptionem.
- 51 Decretum irritans quoad pœnas non ligat ignorantes.
- 52 Episcopus conferens beneficium resignatum contra Bullam S. Pii V. quas pœnas incurrat.
- 53 Bulla S. Pii V. habet locum etiam in Parochialibus per resignationem vacantibus, quæ per concursum conferantur.
Consanguinei, vel familiares Episcopi, aut resignantis admitti non debent ad concursum Parochialis sic resignata, ibidem.

- 1 **N**on sine. Non valet arbitrium simoniacum, & dolosum. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & Doctores communiter. Vel quia, ut dicitur in glos. fin. textus loquitur in arbitramento, juxta hanc intellectum potest sic
- 2 summari, Arbitramentum iniquum etiam juratum per Superiorem emendatur. Vel comprehendendo utrumque intellectum hoc intendit. Nullum est arbitrium, seu arbitramentum etiam juratum continens peccatum per partes non remissibile. Sunt due partes. In prima ponitur facti narratio. In secunda commissio, ibi, *Quoniam igitur.*
- 3 Nota primò ibi, ut *quinque marchas ab eodem susciperet:* arbitrium ut alter ex litigantibus cedat liti super beneficio, & pecuniam pro cessione recipiat à colligante, esse irritum, & continere simoniacam pravitatem quia sicut simonia committitur in beneficiis affectatione, ita & in illius renunciatione, c. *Cum pridem*, & ibi glos. in ver. *Illicite pœtionis, supra de Pœtis, c. Ex parte*, et ibi glos. in ver. *Dimittere, de offic. deleg. cap. Prætereà, 1. & 2. cap. Constitutus, de transactio. glos. hic in ver. Ut quinque marchas*, Host. num. 7. in eod. ver. Anton. de Butr. num. 9. in 6. notab. Cardinal. num. 5. in 6. opposit. Joan. de Anan. num. 5. Bero. num. 48. glos. fin. in c. ult. de rer. permut. Galiel. de Benedict. in repetit. cap. Raynuntius, in vers. *Adiecta, numer. 25. de testament. Rebut. de pacif. possess. num. 124. & 127.*
- 5 Hoc limita dupliciter. Primò si Superioris autoritas intercedat, quia purgatur vitium, textus est in cap. *Nisi essent, de præben.* & hic notat Butr. num. 8. Et pro Superiore intelligo, Papam. Nam Judicis autoritas non excusaret, cum de jure hoc facere non possit. Unde Pontifex ibi dicit: *Nos eam hoc adhibito moderamine toleramus, & ad tempus tantum.* Et ita declarat glos. ibi in ver. *Ex jussione.* Et idem notant ibidem Goffred. Tancred. Vincent. & Joann. & post eos Joann. Andr. numer. 11. Hostiens. & Henric. Boich. in cap. 1. in princip. infra *Ne Prælat. vices suas.* Dixi in d. cap. *Ex parte*, num. 22. In hoc tamen vide invectivam Cardinalis Bellam. hic num. 1. in 1. oppositione.
- 6 Secundò limita si renunciens nullum jus haberet in beneficio. Ito enim casu possent Arbitri ordinare, ut beneficium de facto dimitteret, & viceversa Colligante ei pecuniam solveret. Et ita procedit textus in d. cap. *Nisi*, ut hic declarat Cardinal. num. 5. in 6. opposition. vers. *Dic quod sic mandatur.* Non enim semper est simoniacum dare pecuniam pro redemptione litis spiritualis, veluti si jus non habenti solveretur pecuniam ad redimendam vexationem ut liti cederet, secundum Joann. de Anan. hic num. 3. De quo dic, ut legitur, & notatur in cap. *Dilectus, de simonia*, & adde S. Thomam in 2. 2. q. 100. art. 2. ad 5. ubi docet in casu contrario, antequam alieni acquiratur jus in Episcopatu, vel quacumque dignitate, vel præbenda per electionem, vel provisionem, seu collationem, simoniacum

esse adversarium obstacula recurre. Sic enim per pecuniam pararet sibi viam ad rem spirituales obtinendam. Sed postquam jus alicui acquiritur, licet per pecuniam injusta impedimenta removere. Hæc S. Thomas. Et ita intelligitur textus in c. *Matthæus, de simon.* ut declarat ibi Abb. in fine, & fufius in c. *Dilectus n. 4. eod. tit.*

Quod si dubium sit utrum renunciens habeat jus in beneficio, nec ne, & sic an detur spirituale pro temporali, & Arbitri pro bono pacis ordinent, ut pars renunciens jur, si quod habet, & cedat liti, & viceversa aliquid temporale recipiat; hoc non est simoniacum; habet tamen speciem simoniæ: quia si jus competat parti, datur temporale pro spirituali: & hoc casu contra arbitrium urget maxima præsumptio, quæ tamen purgari potest; eaque purgata arbitrium erit observandum. Et ita intelligitur hic textus in fine, secundum Abb. num. 10. Purgabitur autem si Arbitri aliquam allegent excusationem, ut sic dicant se ita ordinasse pro bono pacis, quia renunciens nullum jus habebat in beneficio, vel illud erat valde dubium: non tamen Arbitris omnino esset adhibenda fides; sed Superioris arbitrium erit ex circumstantiis, ex actis, & personarum qualitatibus illorum excusationem admittere, vel reiicere: ad quod est bonus textus in cap. *Cum dilecti, vers. Quod si excusationes*, cum glos. in ver. *Dilapidatione, infra, de accus.* Possent enim Arbitri, & pares esse talis qualitatis, ut præsumendi essent hoc fecisse pro bono pacis; & quia cedens quæstioni revela nullum jus spirituale habebat: & in hoc casu Abbas intelligit textum in d. c. *Nisi de præben.* ut ibi patet ex principio litteræ. Et hæc videtur fuisse mens Innocentii hic in ver. *Clerici, vers. Hoc autem licet confiteantur*, dum dixit non esse simoniam, si renunciens jus spirituale detur aliud temporale, fortè quia pro bono pacis datur, vel causa pietatis; sed tamen quia speciem continet simoniæ non obstante juramento licet contravenire, ut hic, & in cap. *Constitutis de transactio.* Item nec iudex semper his adhibebit fidem, cum sæpè suum factum tueantur, & ex gratia loquantur, ut l. *Eum qui, ff. De judic.*

Ex prædictis cum quaritur utrum Arbitri possint ordinare, ut una pars cedat quæstioni spirituali, & recipiat pecuniam ab altera, breviter distingue. Aut certum est renunciens competere jus spirituale; & ordinatio non valet, sed est simoniaca, ut constat ex dictis supra num. 3. nisi fieret Papa sciente, & autorizante, ut dictum est in prima limitatione num. 5. Aut viceversa certum est renunciens nullum jus competere; & absque dubio valet talis ordinatio secundum omnes, ut supra in secunda limitatione num. 6. Aut est dubium utrum jus competat, nec ne; & tunc quia talis ordinatio præfert speciem simoniæ, Superior ex circumstantiis arbitrabitur, an eorum excusatio sit admittenda, vel reiicienda, ut proximè dictum est.

Secundò nota super beneficio Ecclesiastico, & sic super re spirituali licitè fieri posse compromissum, ut hic, & in cap. *Ex parte, infra eod. & cap. Nisi de præben.* & tenent hic Joan. Andr. num. 11. Bellam. ante num. 1. & Abb. num. 6. Idque non tantum in Arbitrum, sed etiam in Arbitratorem, ut hic est casus secundum intellectum glosæ final. & Cardin. in 13. & 16. oppositione. Quod tamen intellige dummodò compromissum fiat de jure, ita ut compromissarius debeat cognoscere, & judicare quis eorum foveat bonum jus, & habeat canonicum titulum, ut est casus in d. cap. *Nisi, de præben.* Secus si compromissum fiat de facto ita ut compromissario liceat adjudicare beneficium cui velit: hoc enim fieri non potest, cum beneficia Ecclesiastica non possint sine canonica institutione obtineri, ut in cap. *Ex frequentibus, de Institutione.* & in regula, *Beneficium, de regul. jur. lib. 6.* & ita ex facto respondit Gem. cons. 109. Circa primum dubium. in princ. Et confirmatur quia compromissum de jure, & de facto alienationem includit, ut notatur in Authen. *Si verò, C. de judic.* Unde que alienari non possunt ut res Ecclesiastica, & jura spiritualia, nec de facto possunt compromitti, cap. *Pervenit*, & ibi glos. fin. infra eod. Hostiens. infra in cap. *Cum tempore, in ver. Licentiam*, & Abb. num. 3. Lap. alleg. 102. Non potest Clericus, vers. *Hinc est quod Clericus, Roman. consil. 175.* Dictum ultimum laudum, num. 3. & consil. 369. Circa primum, num. 18. Item arbitramentum hoc est que-

- quædam transactio, ut in Authen. *U. differ. iudic. 2. Si vero contigerit*, & ibi gl. in *ver. Conveniunt*, Petr. de Anchar. *conf. 34. In hac causa num. 7.* Paul. de Callr. *conf. 239. Quod Naves num. 3. lib. 1.* Super beneficio autem, aut iure spirituali transigi non potest sine labe simonie, *cap. Constitutus, c. Super eo, c. Prætere i. 1. & 2. supra de transact. dict. cap. Nisi essent de præben.* Ubi autem non valet transactio, nec valet arbitramentum, ut notat Angel. **13** *conf. 198. col. 2. circa med. vers. Aut dicimus.* Rursus hoc intellige, dummodò compromissum fiat in Clericum, prout hic factum fuit in duos Clericos; nam in laicum de re spirituali compromitti non potest, ut est textus in *c. Contingit infra eodem*, & tenent Abb. *hic num. 6.* & Federic. de Sen. *conf. 125. Super eo in princ.* ubi hoc extendit etiam si compromissum in specie non esset de re spirituali, sed generaliter de omnibus, quia sub generalitate non venit causa spirituali in laicum compromissa, licet compromissum esset iuramentum vallatum, quia huiusmodi iuramentum non tenet, ut ibi per eum. Hoc tamen sublimiter in duobus casibus. Primus est cum causa spiritualis compromittitur simul in Clericum, & laicum: quia propter mixturam Clerici etiam laicus efficitur capax ut est textus singularis in *c. Per tuas infra de arbit. & ibi DD. Hostiens. in cap. Cum olim num. 1. in ver. Arbitrium de præscript. Joan. Andr. ibidem num. 3. in eodem verb. Roman. conf. 173. Pro decisione circa princip. vers. Aut compromissum*, Jas. in l. *Si emancipati col. 4. ad finem, C. de Colbat. & Lambert. de jure patron. lib. 1. par. 1. qu. 1. art. 6.* **16** *num. 7.* Quod procedit etiam si unus tantum sit Clericus, & plures laici, ut est casus in *d. c. Per tuas*, & ibi notat Abb. in *4. notabili*.
- 17** Secundus casus est cum compromissum de re spirituali fit in laicum non tanquam Arbitrum, sed tanquam Arbitratorem. Hoc enim fieri potest secundum communem, & veriore opinionem, ut scripsi plenè in *cap. Contingit infra eodem*.
- 18** Tertiò nota compromittentes in Arbitrum, vel Arbitratorem de jure Canonico posse se iuramento adstringere ad observantiam arbitrii, vel arbitramenti, & laudum esse executioni demandandum, si alias sit licitum, concordat textus in *cap. Cum tempore infra eodem*, & tenet gloss. **19** *hic in ver. Sacramentum*, Abb. *num. 3. in 4. notab.* & sequuntur omnes DD. dicentes hoc jus Canonicum servari debere etiam in foro civili, & testatur Joan. de Anan. *num. mer. 7.*
- 20** Non obstat textus in Auth. *Decernit*, aliàs incipit, *Decernimus, C. de Arbitr.* ubi prohibetur fieri compromissum cum iuramento: nam primò responderi potest illam Authenticam intelligi de iuramento Arbitrorum, non autem partium, ut sentit hic Innoc. in *princ. in verb. Extortum*, & fuit intellectus Bulgari, ut ibi gl. 2. qui placet Collectario hic, qui aliàs corrigeretur l. *Ne in arbitris, C. eodem*.
- 21** Sed quia glossa, & Doctores juris civilis communiter intelligunt illam Authenticam generaliter tam in iuramento arbitrorum, quam partium, ut hic testatur Abb. *num. 8.* & fuit originaliter intellectus Azonis, & Joannis; Ideò responderetur secundò prohibitionem. illam procedere de jure civili dumtaxat, non autem de jure Canonico, ut hic probatur in fine. Unde illa Authentica per jus Canonicum corrigitur, & lex antiqua resuscitatur, quæ hoc admittèbat in *d. l. Ne in arbitris*, ut inquit disertis verbis Host. *hic n. 4. in ver. Sacramentum*. Cujus dictum sequuntur Jo. Andr. *n. 14. Bellam. n. 2. & 3. in 3. opposit. Card. n. 5. in 5. opposit. Anchar. n. 6. in 1. opposit. & reliqui*.
- 22** Nec refert, quod Bart. in prædicta Authen. dicat etiam de jure Canonico, nisi aliud foret expressum prædictum iuramentum non ligare, ed quòd cum lex inhibeat iuramentum in compromisso, jurans in contrarium peccat mortaliter, quia venit contra præceptum legis, *c. 2. de majorit. & obed.* & consequenter iuramentum non sit observandum, quia non ligat ad peccatum, ut in *c. Quanto de jurejur.* Nam ut bene respondet Abb. *d. num. 8. post Cardin. n. 5. in 5. opposit.* Bartolus loquitur contra hanc Decretalem, & contra *c. Cum tempore infra eodem*, ubi Pontifex mandat partes compelli ad observantiam iuramenti, si arbitrium aliàs sit licitum.
- 23** Nec urget Bartoli argumentum; quia lex civilis non potest impedire obligationem iuramenti, cum iuramen-

tum dirigatur in Deum, ut *c. debitores de jurejur.* & Imperator ipse jubet, ut in iuramentis, & aliis Ecclesiasticis non secundum Canones iudicetur, ut patet in Auth. *ut Cler. apud propr. Episc. §. Si vero Ecclesiasticum, & de Ecclesiast. tit. §. 1. cum suis concord.* & in proposito considerant hic Holl. *n. 4. in ver. Sacramentum*, & alii præallegati.

Imò quantumcumque iuramentum prohibeatur a quacumque lege etiam Canonica, imò & divina, tamen si illud quòd juratur, servari potest sine interitu salutis æternæ, jurans tenetur ad illius observantiam, licet peccaverit in jurando, & probat textus apertus in *c. Et si Christus de jurejuram. & in c. Movet 22. qu. 1. secundum Abb. ead. num. 8.*

Et quamvis habito respecto ad jus civile non producat actio ex compromisso iuramento vallato, & ut inquit Bald. in Auth. *Decernit, C. de Arbitr.* quoad privilegium actionis, ut non nascatur actio standum sit hodie jure civili: Sed quoad hoc, ut jurans compellatur ad observantiam per censuram Ecclesiasticam standum sit juri Canonico: tamen dicendum est habito respecto ad jus Canonicum, & divinum utique oriri etiam actionem: quia ex quo huiusmodi jura præcipiunt hæc iuramenta observari; hinc consequitur etiam ut competat actio, ut *l. unica, ff. de condit. ex leg. secundum Abb. d. num. 8.* & est simile in pacto nudo, quod etsi jure civili non producat actio, nem, ut *l. Jurisgentium, §. Sed cum nulla, & §. Quinimò, ff. de pactis*: tamen secus est de jure Canonico, ut tenet gloss. communiter approbata in *cap. 1. supra de pactis*. Nam Canones jubent servari pacta quantumcumque nuda, ut ibi. Quotiescumque autem lex mandat aliquid servari, inde oritur actio, ut *l. Statuas, ff. de acquir. ver. domin. & notant in d. cap. 1. Butr. nu. 1. & Abb. nu. 5.* De quo articulo scripti plenè *ibidem in 4. notabili à nu. 15.* & idem de iuramento, & notat Bartol. in *l. Si quis pro eo, ff. de fidejussor. & Abb. in cap. Cum venissent infra de Instituitur*.

Quartò nota ibi, *in correctum*. Laudum continens iniquitatem esse corrigendum per Superiorem Ecclesiasticum, & reducendum ad arbitrium boni viri. Ad idem text. in *c. Quintavallis infra de jurejuram.* notat gloss. in *c. Exposita in ver. Revocetis infra eod.* & latius prosequitur hic Host. *nu. 9. Ego autem*, & Jo. Andr. *num. 18. vers. Unde colligebat Hostiensis*, qui etiam notant, an in hoc sit differentia inter jus Canonicum, & jus civile.

Ultimò nota ibi, *Nepos ejus, qui sibi in Ecclesia jam dicta successit*. Nepotem ex fratre, vel sorore de jure communi non prohiberi immediatè succedere in beneficio Patruum, vel Avunculi, ut hic, & in *cap. Ex parte, il primo supra de offic. deleg. & in cap. Accedens de accusat.* Et de hoc Nepote transversali Doctores intelligunt hanc Decretalem. Nam etsi Nepotis appellatione proprie intelligatur Nepos ex filio, vel filia, ut *leg. Inconsultus, §. Nepos, ff. de gradib.* tamen ex communi usu loquendi dicitur Nepos etiam ex fratre, vel sorore, ut in præcatis juribus, & in *c. 1. quib. mod. feud. amit.* prout etiam intelligitur in decreto Concilii Tridentini *cap. 1. sess. 25.* ibi, *Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, Nepotes, propinquos carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant*, & ita tenet Jo. Andr. in *cap. Fundamenta, de elect. lib. 6.* ubi notabiliter concludit, quamvis mero jure inspecto in materia odiosa appellatione Nepotis non veniat filius fratris: tamen ex communi usu loquendi huiusmodi Nepotem comprehendi quantumcumque materia sit strictè intelligenda. Et hoc dictum Abb. *hic in 2. notab.* dicit se semper sequutum fuisse contra Federic. de Sen. *conf. 30. In meo Codice est conf. 39.* & incipit, *Viso puncta*. Et hoc modo capitur hic. Et hinc collige successionem immediatam Collateralium in beneficiis Ecclesiasticis de jure non esse prohibitam: & sic diversam esse causam filiorum, & transversalium: nam filius etiam legitimus non potest immediatè succedere in beneficio Patris, *cap. Ad extirpandas supra de fil. Presbyter.* nec Nepos in beneficio Avi, ut tenet ibi gloss. 1. & Doctores communiter. Quidduid contra scripserint moderni Collectores, ut ibi dixi, & in *dict. cap. Ex parte in 1. notab.* Et hanc speciem hæreditariæ successionis sacri Canonones detestantur, ut in *c. Ex transmissa de fil. Presbyter.*

- At secus est in Collateralibus, quorum non est jus succedendi, ut hic firmant Abb. Antiq. num. 2. in ver. *Succesfit*, Hostiens. num. 3. in eod. vers. Joan. Andr. num. 2. *Collectar.* & Bellam. ambo in princip. Butr. in 2. *notabil.* Card. & Anchar. ambo 3. *notab.* Abb. in 2. & Joan. de Anan. nu. 1. & 4. Unde patet hanc esse unanimum Canonistarum sententiam merito jure inspecto, licet secus videatur de honestate, ut dixi in prædicta Decretali *Ex parte*. Proce-
 31 didit autem hæc conclusio non tantum in beneficiis vacantibus per obitum, ut hic, & in dict. cap. *Accedens*, sed etiam in vacantibus per resignationem in manibus Ordinarii, ut est textus in dicto cap. *Ex parte*, ubi de successione Nepotis in Archidiaconatu vacante per resignationem Avunculi: & ibi notant Joan. Andr. in ver. *Avunculus* num. 3. Anton. de Butr. num. 9. Cardin. in 1. *opposit.* Anchar. in 2. *notab.* Abb. num. 1. in 3. *notab.* & Dec. nu. 6.
- 32 Dummodò tamen resignatio sit libera, & hoc innuit littera dict. cap. *Ex parte*, ibi, *omnino dimittere*, ut explicat gloss. & Doctores, aliàs enim si resignans tacitè, vel expressè in pactum deduceret, ut beneficium conferretur Nepoti, imò & alteri cupiam extraneo: resignatio esset nulla, & simoniaca, cum ab his omnis pactio, conventio, & conditio abesse debeat, cap. *Talia* 8. *quest.* 3. cap. *Cum pridem supra de pactis*, cap. *Veniens infra de testib.* & notant omnes in dict. cap. *Ex parte*, Innocent. in cap. *Tua nos in verb. Culpabiles*, Hostiens. ibi *ad finem*, Cardin. in prima *quest. de simon.* gloss. *unica ad finem in c. Apostolica* 8. *quest.* 1. Navarr. in *Man. cons.* 23. num. 107. vers. *Ad decimum*, & *cons.* 18. *de simon.* Et hodie apertius cautum est in Constitutione S. Pii V. proximè citanda in §. *Caveant autem Episcopi*. Sed si resignatio Patruum, vel Avunculi sit libera, Ordinarius non prohibetur conferre illud beneficium Nepoti resignantis jure communi inspecto.
- 33 Verùm hodie hoc corrigitur per Constitutionem S. Pii V. quæ incipit, *Quanta Ecclesie Dei incommoda*, edita Kalen. Aprilis 1568. qua providè interdictum est Episcopis ne beneficia in eorum manibus resignata, eorum, aut dimittentium Consanguineis, Affinibus, vel familiaribus conferant. alioquin collationes sint irrita, ut ibi patet in §. *Ceterum præcipimus*. Atque ita hodie Collaterales obtinere non possunt beneficium dimittentis, quantumcumque resignatio sit libera: & in hoc corrigitur dict. cap. *Ex parte*, & salva manet juris communis dispositio in beneficiis per obitum vacantibus, ut hic, & in c. *Accedens de accusat.*
- 34 QUÆRO, An prædicta Constitutio S. Pii V. qua parte prohibentur Episcopi beneficia in eorum manibus resignata eorum, aut resignantium Consanguineis, Affinibus, vel familiaribus conferre vendicat sibi locum in Parochialibus per dimissionem vacantibus ob alterius Parochialis asecutionem.
- 35 In hac questione supponendum est, Parochialem vacantem ob asecutionem alterius non esse Sedi Apostolicæ reservatam ex Constitutione, quæ incipit, *Execrabilis, de præben.* Ideòque illius collationem ad Ordinarium pertinere, nisi asecutio secundæ facta sit Apostolica auctoritate, quo casu Parochialis est reservata ex Constitutione, *Ad regimen*: per regulas Cancellariæ innovata. Atque huic esse longo tempore observatum stylum Cancellariæ jam pridem testatus est Pareus inspectis vetustis formulis. Qui quidem stylus comprobatur auctoritate Oldradi *cons.* 157. n. 2. Felin. in cap. *Causam que n. 4. col. 6. vers. Limita quinto de rescript.* & Ænez de Falcon. in *tract. reservat.* p. 1. *princ. eff.* 41. qui refert ita etiam sensisse Federic. de Sen. Ac propterea cum in hac dubitatione olim Sacra Congregatio Concilii divisa esset; Gregorius XIII. audita sententia Patris, declaravit primam Parochialem, quæ ipso jure post adeptam pacificam possessionem secundæ Parochialis vacavit, non esse reservatam Papæ, nisi secunda Parochialis esset collata à Sede Apostolica, vel nisi professio secundæ capta fuisset in mense reservato, aut per provisum stetitset quominus in eo mense caperet, cum posset.
- 37 Deindè supponendum est, quamvis adepta possessione secundæ Parochialis vacet prima ipso jure, cap. *De multa de præben.* & c. *Licet Episcopus eodem tit.* in 6. provisum tamen teneri primam Parochialem sic vacantem dimittere in manibus Ordinarii, ut statuitur in d. *Extravagan. Execrabilis*, §. *Qui verò*, his verbis: *Qui vera deinceps*
- repperint beneficium Curatum animarum habens annexam, si antea simile beneficium obtinebant, illud quo ipso jure postquam secundæ possessionem habuerint, privati noscuntur, absque moræ dispendio in ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo, id est verbaliter, realiter, & cum effectu, ut ibi declarat gloss. & fusiùs Bellam. decis. 254. sub n. 3. & idem statuitur in cap. Cum singula de præben. in 6. ibi, Primum, quo sit ipso jure privatus, statim omnino dimittere teneatur.*
- Quibus suppositis videtur respondendum Constitutionem S. Pii V. habere locum etiam in Parochialibus per dimissionem vacantibus ob asecutionem alterius Parochialis. Ideòque nullam esse collationem Parochialis dimissæ ab Ordinario factam suo Consanguineo: nam dicta Constitutio duas habet partes, in quarum prima prohibet Ordinariis, ne aliàs beneficiorum resignationes admittant; quàm illic expressas, inter quas commemorat præcipuè tacitam illam renunciationem, seu demissionem, quæ fit ob promotionem ad aliud beneficium, in illis verbis: vel ad aliud contigerit promoveri. Quo loco Constitutionem loqui de promotione ad aliud incompatible, propter, quod inducitur vagatio primi ipso jure.
- Suadetur primò, quia de asecutione aliorum beneficiorum non adeò incompatibilium fecerat mentionem paulò superiùs ibi, seu qui unum aliud, vel plura beneficia obtinuerint. Unde ut hic secundus casus de eo, quia ad aliud beneficium promoveretur, differat à priore de eo, qui obtinet unum aliud beneficium; dicendum est Constitutionem in primo casu loqui de beneficio, ob cujus asecutionem non vacat primum ipso jure; sed provisus habet electionem dimittendi quod maluerit juxta cap. *Referente*, & cap. *Præterea de præben.* In secundo autem casu loqui de promotione ad beneficium ob cujus asecutionem ipso jure inducitur vacatio primi, secundum cap. *De multa*, & *Extravag. Execrabilis*; hi enim duo casus ponuntur in Constitutione tamquam diversi, ut patet ex dictione alternativa, *Vel, leg. Hæc verba, leg. ille, aut ille, ff. de verbor. oblig. cum similibus*. Et tamquam casus diversi recensentur à modernis, qui dictam Constitutionem interpretantur.
- Suadetur secundò, quia verba illa, vel ad aliud con-
 39 tingerit promoveri propriè referuntur ad dignitates, seu beneficia Curam animarum habentia, communiter enim non dicimus quemquam promoveri ad beneficium simplex, sed bene ad dignitatem, vel Parochialem Ecclesiam, cum promotio sit de minori ad majus, cap. *legimus in fine* 93. *dist. cap. Si officia*, & cap. *Ordinatos* 59. *dist.*
- Suadetur tertio, quia hæc prima pars Constitutionis
 40 in duobus aliis casibus vult posse dimitti coram Episcopis beneficia ipso jure vacantia, nempe illorum, qui ingressum sunt Religionem, & eorum, qui contracturi sunt matrimonium, si statim id re ipsa exequantur. Quo loco Constitutio debet intelligi de resignatione beneficii vacantis per professionem, juxta cap. *Beneficium de regul. in 6.* quia alioquin dimissio, quam facit Novirius non potest sortiri effectum, nisi sequuta professione saltem post decretum Concilii cap. 6. *sess. 25. de regul.* ut jam censuit Sacra Congregatio. Et similiter
 41 Constitutio debet intelligi hoc loco de resignatione beneficii vacantis propter matrimonium contractum; quia prius non potest beneficium ex hac causa dimissum conferri, ut in terminis dictæ Constitutionis tradit Fusc. *de Visitatione lib. 2. c. 26. sub nu. 16.* Ratio est, quia ante matrimonium re ipsa contractum beneficium non vacat, gloss. Abb. & DD. *incap. 1. De Cler. conjug.* Cum ergo Constitutio in his duobus casibus intelligatur de renunciatione beneficii ipso jure vacantis, non est incongruum, ut etiam in casu promotionis ad aliud beneficium intelligatur de simili renunciatione, cum una pars Constitutionis declaret aliam, *leg. Utrum, ff. de petit. hered. cum concordant.*
- Denique hoc ipsum suadet, quia nulla ratio considera-
 42 ri potest, cur liceat Ordinario admittere resignationem voluntariam eorum, qui plura beneficia obtinent, non autem necessariam illorum, qui ad aliud incompatible promoventur. Imò ratio suadet, ut liceat ei longe faciliùs admit-

mittere hanc necessariam: cum ab ea longius abutitur periculum suspectarum pactionum, & fraudum, quas S. Pius V. in dicta Constitutione consideravit, ut olim advertit Sac. Congregatio in vacatione per obitum.

43 Nec obstat, quod Constitutio solum loquatur de resignationibus: nam respondetur inò, & de demissionibus loqui, ut patet initio ibi, *Quia vero hoc malum cum hoc ceteris frequens, tum maxime in beneficiorum, & officiorum Ecclesiasticorum dimissione admittitur.* Et infra ibi, *denique cum quis ex aliis casibus acciderit qui in Constitutione Innocentii III. de dimitt. Cathed. Eccles. edita continentur.*

44 Rursus responderet resignationis appellatione ex proprietate vocabuli etiam dimissionem comprehendì, cum verbum, *dimittere*, importet quemcumque actum, quo quis à se abdicat beneficium, *cap. Admonet de renuntiat. c. Significatum*, ubi Joan. Andr. in ver. *Dimittere*, & *cap. Si beneficia*, juncta gl. in ver. *Dimissa de preben. lib. 6.* & pluribus probat Quintil. Mandos. in reg. de infirm. q. 3. n. 8. & seq.

Itaque certum videtur hanc primam partem Constitutionis, in qua relinquitur facultas Episcopis in certis tantum casibus resignationes admittendi, apertè loqui etiam in dimissionibus beneficiorum ipso jure vacantium ob asecutionem alterius incompatibilis.

Secunda pars Constitutionis prohibet quominus Episcopi conferant prædicta beneficia resignata aut suis, aut resignantium consanguineis affinis, vel familiaribus his verbis, *Ceterum præcipimus, atque interdiciamus, ne ipsi Episcopi de beneficiis resignandis prædictis, aut suis, aut admittentium consanguineis, affinis, vel familiaribus audeant providere*, quæ secunda pars non potest intelligi nisi de beneficiis, quorum resignationes, seu dimissiones Ordinarii poterant admittere, & de quibus in prima parte Constitutionis facta fuerat mentio: nam cum alia resignationes nullatenus fieri possent coram Ordinariis, frustratorium fuisset eis prohibere ne de beneficiis nulliter resignatis providerent suis consanguineis, vel familiaribus. Et hic sensus apertè etiam colligitur ex illis verbis, *interdicimus ne Episcopi de beneficiis resignandis prædictis aut suis aut admittentium consanguineis, &c. audent providere*, ponderando verbum, *prædictis*, quod habet relationem ad præcedentem dispositionem, idest ad illas omnes resignationes, quarum superius meminerat. Unde cum in prima parte Constitutio relinquat Ordinariis facultatem admittendi in specie resignationem, seu dimissionem beneficii vacantis ob alterius asecutionem, ut initio probatum est, & in secunda parte provideat ne beneficia dicto modo resignata, vel dimissa eorum, aut resignantium consanguineis conferantur: apertè sequitur, ut Constitutio etiam in secunda parte intelligatur de collatione beneficiorum in manibus Episcopi dimissorum ob asecutionem alterius incompatibilis, juxta Extravag. *Execrabilis*.

45 Præsertim quia etiam in hac secunda parte Pontifex utitur verbo, *dimissiones*, ibi, *Ne Episcopi aut suis, aut admittentium consanguineis audeant providere*, verbum enim illud, *admittentium*, videtur mendosè appositum, pro *dimittentium*; & hoc modo restitutum fuit in Codice septimi libri Decretal. Clementis VIII. *cap. 1. tit. de renuntiat.* Quamobrem cum verba Constitutionis sint clara, ab ipsis non est recedendum, l. *Ille aut ille*, ibi, *Cum in verbis nulla est ambiguitas*, l. *Non aliter in princ. de leg. 3.* & in terminis hujus verbi, *dimissionis*, tradit Mandos. *dict. regul. de infirm. q. 13. n. 16. cum seqq.* Nec est locus alicui interpretationi, quæ tamen latissima fieri debet, ubi agitur de fraude tollenda, l. 1. §. *Sed & Constitutio*, & §. *Pecuniam autem*, ff. *de calumniat.* & in simili tradit idem Mandos. d. q. 13. n. 21.

47 Sed verbis Constitutionis accedunt etiam rationes: nam S. Pius V. noluit beneficia resignata posse consanguineis Ordinariis, aut resignantium conferri. Primò ad sub-

movendas fraudes, & confidentiales pactiones, quæ solent sæpè in hujusmodi renuntiationibus intercedere, ut colligitur ex §. *Caveant autem Episcopi*. Secundò, ne resignationes fierent ob carnis affectum, & Ecclesiastica bona quodammodo jure consanguinitatis acquirerentur, quod defestantur sacri Canones, *cap. Apostolica 8. quest. 1. cap. Presentium, c. Conquerenti*, & *cap. Transmissa de fil. Iresbyteror.* & *cap. 1. de preben.* Concilium Tridentinum *cap. 1. sess. 25.* Ad demum, quia si Ordinarius posset conferre suis, aut resignantium consanguineis, vel familiaribus; resignationes tacite, & per indirectum conferretur factæ in ipsorum consanguineorum, vel familiarium favorem. Quod esset absurdum: cum hujusmodi resignationes in favorem in manibus Episcoporum fieri non possit sine labe simoniæ, ut patet in ipsamet Constitutione in §. *Caveant autem Episcopi*, & latius dictum est supra num. 32. Hujusmodi autem rationes atque vigent in collatione Parochialis dimissæ ob alterius Parochialis asecutionem, atque in resignationibus factis ex aliis causis expressis in prima parte Constitutionis. Nam facile esset Ordinariis Parochialem Ecclesiam habenti conferre aliud beneficium incompatibile ad hoc, ut postea Parochialem sic vacantem conferre possent suo, vel dimittentis consanguineo. Atque ita quod una via non possent, per aliam indirectè consequerentur contra regul. *Cum quid una via de regul. jur. lib. 6. l. fin. c. Si mancipita veni, l. Scire, ff. de Tutor. & Curator. c. Tua*, & ibi glos. in ver. *Effectum de Procurat.* glos. *fin. in c. Constitutus de concess. preben.* Nec

48 dimissiones carerent periculo confidentiarum, atque illicitarum pactionum. Quinimò sæpè à dimittentibus tacite designarentur personæ consanguineorum, vel familiarium in fraudem Constitutionis, §. *Caveant autem Episcopi*. Et hanc sententiam probavit S. Congr. Conc. In pœnas tamen Bullæ fortè non incidit Episcopus, qui Parochialem sic dimissam ignoranter contulit suo consanguineo; quia Constitutio ad hoc requirit temeritatem, ac præsumptionem, ibi, *audeant providere*, & ibi, *temerè attentatum*, ut in simili casu arguit Cardin. in Clem. 1. *sub numer. 7. vers. Viatur tamen de privileg.* tum quia respectu pœnæ decretum irritans non videtur ligare ignorantes, ut est textus in *cap. Si beneficia*, ubi Anchar. notat in 2. *notab. de preben. in 6.* & de communi testatur Gabr. *commun. conclus. tur. de clausul. num. 8.* Tutius tamen videtur petere absolutionem à Sede Apostolica: cum præsertim etiam dictam Constitutionem ignorantes eam petere consueverint, si credimus Flam. Parisio hoc attestanti in *tract. de resignat. benefic. lib. 6. qu. 6.* Et Ordinarios non excusari à pœna ob ignorantiam dictæ Bullæ S. Pii V. saltem in foro exteriori, respondit Navarr. *conf. 6. Quidam Chrysofomus de renunt.* Inde consultius est, ut Episcopus petat à Summo Pontifice relaxationem suspensionis: nam in alias pœnas non incidit, si post suspensionem nullam fecerit collationem, ut patet ex *vers. Et nihilominus*. Alioquin petenda esset absolutio ab excommunicatione, & dispensatio ab irregularitate, si ministrasset, ut per Navarr. *d. conf. 9. num. 3.*

An autem prædicta S. Pii V. Constitutio prohibens vacantia per resignationem per Ordinarios eorum, vel resignantium consanguineis, vel familiaribus conferri, habeat locum etiam in Parochialibus, quæ conferuntur servata forma examinis per concursum à Concilio Tridentino præscripta in *c. 18. sess. 24.* ad eum hujusmodi personæ ad concursum vacantis Parochialis admitti non debeant: S. Congreg. censuit Constitutionem S. Pii V. comprehendere etiam istas Parochiales, & istas personas, quibus per concursum conferuntur. Tamen cum Sanctissimo agendum, qui idem sensit, ut scilicet hæpersonæ censeantur comprehensæ in Bulla S. Pii V. in collatione Parochialium per concursum; ideò monendum Episcopum, ne istos deinceps ad concursum admittat.

D E A R B I T R I S.

Innocentius III. Abbati, & Conventui de Pigravia.

C A P U T V.

Cum tempore C. Papæ prædecessoris nostri: & infra. Super controversiis, quæ inter te & Merburbigen. Episcopum, & quosdam tuos Monachos vertebantur, te promissisti arbitrium Magdeburgen. Archiepiscopi servaturum: & infra. Quia legitimè constitit, quod fide hinc inde data, compromissum est in Archiepiscopum memoratum: Nos arbitrium ab ipso prolatum decernimus ob servandum, illis dumtaxat capitulis exceptis, quæ contra libertatem ipsius Monasterii, & duarum Capellarum ejusdem, in arbitrio sunt expressa. Cum & si spontè volueris, de jure tamen nequiveris sine licentia Romani Pontificis renuntiare privilegiis, vel indulgentiis libertatis, quæ Monasterium illud indicant ad jus, & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinere.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**cclēsia minor in præjudicium Papæ de libertate compromittere non potest, & n. 6.
Declaratur n. 11. & n. 29. & seqq. & n. 38.
  - 2 Exemptionis privilegia Ecclesia exempta non potest renuntiare.
  - 3 Papa dum Ecclesiam ab aliis eximit intelligitur eam sibi immediatè subjicere.
  - 4 Privilegio libertatis post exemptus renuntiare in sui præjudicium non autem concedentis, vel alterius, & n. 20. 26. & 29.
  - 5 Prelatus an possit compromittere sine Consensu Capituli.
  - 6 Compromissum cur fieri non possit ab Ecclesia exempta in præjudicium libertatis, & n. seqq. usq. ad n. 16.
  - 7 Prelatus exemptus cum recipiat dignitatem à Papa, jurat bona Ecclesiæ non alienare ipso inconsulto, & num. 19.
  - 8 Compromitti non potest de liberali causa.
  - 9 De privilegiis Apostolica Sedis inferior, nec ut Judex, nec ut Arbitrarius redacta sunt ad instar Judiciorum.
  - 11 Arbitrarius esse non potest, qui non potest esse Judex.
  - 12 Nec potest Arbitrarius, quod non potest Judex.
  - 13 Compromissum ab initio est voluntatis, post factum necessitatis.
  - 14 Arbitrarius an habeat coercionem.
  - 15 Lauda arbitratorum ex consuetudine mandantur executioni Judicis officio, sicut sententiæ Judicium.
  - 16 Arbitrium latum super pluribus capitibus sustinetur quoad illa, quæ a compromittentium potestate dependent.
  - 17 Arbitria tot videntur, quod sunt res, de quibus fuit compromissum.
  - 18 Arbitri, vel Judicis sententiæ, an & quando possit pro parte valere, & pro parte non.
  - 19 Alienare prohibitus an possit compromittere, & n. seqq. usq. in fin.
  - 20 Compromittere potest Clericus in sui præjudicium, non autem in præjudicium Ecclesiæ, n. 26. & 29.
Declaratur, n. 38.
  - 21 Bona Minorum alienari prohibentur sine causa cognitione, & decreto, nec valet laudum super his prolatum, & n. 40.
  - 22 Arbitrium est quadam transactio in arbitrium boni viri collata, & boni viri arbitrio moderanda.
Declaratur, n. 29. vers. Et in hoc casu.
  - 23 Vassallus non potest super feuda compromittere sine licentia Domini, & n. 28.
  - 24 Curator datus hereditati jacenti compromittere non potest, & n. 20.
Potest tamen cogi ad compromissum ex forma statuti, num. 40.
  - 25 Prelatus qui juravit bona Ecclesiæ non alienare, si compromittat non est perjurus.
  - 26 Interpretatio in dubio faciendâ est, ut evitetur perjurium.
  - 27 Transactio facta per eum, qui non potest alienare; valida est, si per ipsum non fiat alienatio.
  - 28 Compromissum super his, quæ alienari prohibentur, non valet, si fiat de facto, & n. seqq.
Secus si de jure, num. 30. & seqq. usq. in fin.
  - 29 Compromissum non valet, per quod Ecclesia obligetur.
  - 30 Compromitti potest de rebus temporalibus Ecclesia etiam in mulierem habentem jurisdictionem de jure, vel consuetudine.
  - 31 Etiam sine auctoritate Episcopi.
  - 32 Compromissum super jurisdictione Archidiaconali, item super questione spirituali Hospitalis valet, etiam si auctoritas Superioris non interveniat.
  - 33 Compromitti potest super beneficio, dummodo arbiter ex vi compromissi beneficium adjudicare non possit titulum non habenti.
  - 34 Casus eventitii non computantur, & seqq.
  - 35 Appellare an & quomodo liceat à sententiâ Arbitri.
  - 36 Prelatus potest esse in judicio super re Immobili Ecclesiæ etiam sine Capituli consensu, & n. 41.
  - 37 Appellationis remedium introductum est ad corrigendam Judicium iniquitatem, vel imperitiam.
  - 38 Compromissum fieri potest de omnibus etiam tangentibus jus alterius, sed arbitrium non tenet in alterius præjudicium.
  - 39 Alienare prohibitus cogi potest ad compromittendum juxta formam statuti.
  - 40 Minor stante statuto tenetur compromittere sine sollemnitatibus.
- C**um tempore. Minor Ecclesia in præjudicium Papæ de libertate compromittere non potest. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima recitat factum Compromissum. In secunda laudum latum pro parte approbat, & pro parte reprobat, ibi, *Quia legitima.*
Nota primò in vers. *Cum etsi spontè nolueris*, Ecclesiam exemptam privilegio libertatis renuntiare non posse, ut hic est textus ad litteram, qui quotidie solet à DD. allegari: non enim hoc casu agitur de favore solius renuntiantis; ac proindè non est locus regulæ: *Quilibet potest renuntiare, et quod pro se noscitur introductum, ut in c. Ad Apostolicam de regul. & in l. Si quis in conscribendo, C. de pact.* Sed agitur de jure Ecclesiæ Romanæ: nam cum nulla Ecclesia possit esse acephala, id sine capite, c. Nulla 93. dist. dum Papa Ecclesiam ab aliis eximit, consequenter jurisdictioni Sedis Apostolicæ immediatè subjecit, ut hic per Hostiens. & omnes. Huic autem juri Ecclesiæ Romanæ, ac Beatj Petri Ecclesiæ exempta præjudicare non potest. Ad quod allego optimum textum in cap. 2. ad finem supra de in integr. restitut. ibi, *Jus tamen non tam suum, quam nostrum, & in cap. Cum olim, il secundo, vers. Hos igitur attendentes infra de privileg.* Et ita hic firmant gloss. final. Innocent. numer. 1. in verb. *Libertatem*, Cardin. n. 4. in 5. notab. Butr. num. 6. in 4. notab. & reliqui omnes gloss. in cap. Cum olim in cap. Tenorem infra de prescription. Abb. in cap. Grave num. 3. de Offic. Ordin. & in cap. 1. nu. 19. infra de re judic. Silvest. in ver. *Exemptio* num. 11.

num. 11. Covarr. *variar. resolut. lib. 2. cap. 4. num. 1.* Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. gloss. 9. num. 121.* Accedit quod non Prælati, vel Conventus possident subjectionem Ecclesiæ, vel Monasterii exempti, sed Romanus Pontifex: & hæc subiectio cuius sit res incorporalis, non potest acquiri per alium sine consensu illius, qui eam possidet, ut in *l. 2. C. de servitut. §. aqua*, ubi patet possessionem incorporalium quæri non posse sine conscientia, & patientia possessoris, & notat Innoc. in *cap. Bone, il secundo de postulat. Prælator. §. in c. Conquerente de Offic. Ordin. Bart. in l. 1. ff. de aqua pluviæ arcen.* quos in proposito refert, & sequitur Abb. in *cap. Cum dilectus num. 7. vers. Sed ego tenerem hoc dictum de relig. domib.* De quo dic plenius, ut scriptum in *cap. Quod super his à num. 14. usque in finem de major. §. obed.* ubi in casu notabili Regularium Poloniae latissimè probavi, nec Synodum Provincialem Gnesnensem etiam Regularibus consentientibus, ac juri suo renunciantibus, potuisse illorum exemptiones; & libertates convellere, aut illis aliquatenus derogare; fatetur tamen glossa exemptum posse renunciare privilegio libertatis quantum ad se, licet non quantum ad Papam per *dict. cap. Cum olim de præscript. cap. Suborta de re judic. §. cap. Inter dilectos de donat. & consentium Goffred. Philipp. & Innocent.* Item Hostiensis. *num. 5. in fine*, ubi exponit verbum, *renunciare*, id est in Domini Papæ præjudicium: nam quantum ad se bene posset, Joann. Andr. in *ult. gl. Butr. num. 12. Anchar. num. 5. in 2. opposit. Cardin. in 7. opposit. & Abb. in 5. notab.* Qua de re plenissimè consuluit Federic. de Sen. *consil. 14. incipien. Monachus Perusinus per totum*, & sequitur Felin. in *cap. P. & G. num. 13. de offic. deleg.* Sed circa illud Concilium Federici vide quod dixi in *dict. cap. Quod super his num. 18. vers. Et quamvis Federicus.*

Secundò nota ex textu, ibi, *arbitrium Magdeburgensis Archiepiscopi*, junctà gl. 1. in Judicem ordinarium posse fieri compromissum, concordat textus in *cap. Ex parte infra eodem.* Et idem dicendum de Judice delegato ut in *cap. Litteras de præsumption. §. in cap. Nisi essent de præb.* An autem hoc procedat tam de jure Canonico, quam de jure civili, plenè examino in *dict. cap. Ex parte in 1. questione.*

Tertiò nota Prælatum posse compromittere sine consensu Capituli: nam Abbas hic habebat Conventum, ut patet ex superscriptione, & tamen solus compromisit, ut innuit littera, ibi, *promissus*. Facit quod notat gloss. 2. in *Clem. unica de restitut. in integr.* verum Hostiensis intelligit Abbatem compromisisse de consensu Monachorum, & remittit ad *cap. Edoceri supra de rescript. & consentit Imoia in 4. not. & Petr. de Anchar. in 2. notab.* quia hæc Decretalis dirigitur simul ad Abbatem, & Capitulum. Unde compromissum censi debet inritum de consensu Monachorum; aliàs factum Abbatis non potuisset illis nocere, ut in *dict. cap. Edoceri.* Tu dic Abbatem posse compromittere sine consensu Collegii in his, in quibus non agitur de perpetuo Ecclesiæ præjudicio, ut bene per Cardin. *num. 1. in 1. notab. & sicut in cap. Contingit in 1. opposit. §. in cap. Decetero in 2. notab. supra de transact.* quem hic sequitur Jo. de Anan. *n. 3.*

Quartò nota Ecclesiam exemptam non posse in præjudicium libertatis compromittere, ut hic est casus apertus secundum omnes. Quod multiplicem habet rationem.

Prima, & principalis ratio colligitur ex textu in *vers. Cum etsi sponte volueris*, quia scilicet exemptus non potest directo exemptionis privilegio renunciare, ut plenius dictum est supra in *1. notabili.* Ergo nec potest super eo compromittere, quoniam hinc per indirectum sequi posset laudum contra exemptionem, ut hic per Abb. *num. 3.* Conferat text. in *leg. Oratio, ff. de sponsal. cum concordant.* de quibus hic per gloss. unicam.

Secunda ratio colligitur ex dictis Hostiensis *num. 4.* videlicet quia Prælati exempti cum recipiant dignitatem à Papa, jurejurando se adstrinxerunt jura Ecclesiæ non alienare ipso inconsulto, ut in *cap. Quod quis commisit, junctà gloss. 1. 35. qu. 9. cap. Casetas, §. Hoc jus 10. q. 2. §. cap. Nulli de rebus Eccles. non alien. m.* Et consequenter de hoc jure exemptionis compromittere non potest: *Prosp. Fagnan. in 1. Libr. Decretal.*

nam qui alienare non potest, nec potest compromittere; ne per arbitrium contingat alienationem fieri. Sed an hoc verum sit latius dicam infra in *quest. à num. 19. usque in finem.*

Tertiam rationem assignat *gloss. final. hic, & Innoc. 8. num. 1. in ver. Libertatem*, videlicet quia de liberali causa compromitti non potest, ut in *cap. penultim. de restitut. in integr. §. in l. Non distinguemus, §. Julianus, §. de liberali, ff. de arbitr.* Sed hæc ratio non probatur à Doctoribus; quia jura prædicta loquuntur de libertate hominis; nos verò loquimur de libertate Ecclesiæ, ut dicunt Petr. de Sampf. & Abb. Antiq. ejus Auditor, *hic in fine, Host. num. 6. in ver. Libertatis, Bellam. nu. 10. in 3. opposit. Cardin. in 6. oppositione, Abb. n. 3. vers. Quarta ratio, & Henr. Boich. col. 2. vers. Super gloss. final.* ubi reddit rationem diversitatis.

Quarta demum ratio, quam puto magis adæquatam, ad decisionem hujus Capituli, est quia nemo inferior à Papa potest cognoscere de privilegiis Apostolicæ Sedis, ut est text. in *cap. Cum venissent infra de judic.* Et hanc rationem uti potissimam reddunt Hostiens. *eodem num. 6. in verb. Libertatis, Joan. Andr. num. 5. in verb. Privilegiis, Henr. Boich. col. 2. post med. vers. Aut est immediate subiecta Papæ, & Bellam. num. 1. in eodem verb.* Et quamvis Abb. *nu. 3. vers. Tertia ratio*, videatur illam impugnare eo, quod ille textus procedat in Judice, cujus judicium redditur in invitum, ut *leg. Inter stipulantem, §. Si stichum, ff. De verbor. obligat.* Et quoniam in privilegiis tangentibus tantum favorem privilegiati bene possunt partes se spontè subicere arbitrio alicujus, sicut possent illis renunciare: tamen objectiones hujusmodi propositam rationem non convellunt; quia cum arbitria redacta sint ad instar judiciorum, *leg. 1. ff. eodem, l. Rem non novam, §. 1. C. de judic. Dyn. consil. 50. Prius dicendum in princ. plenè Innocent. in cap. Quintavallis num. 4. & ibi DD. de jurejuran.* Quemadmodum de privilegio Papæ inferior cognoscere non potest judex, ut in *dict. cap. Cum venissent*, ita nec potest cognoscere, ut arbiter: nam qui non potest esse Judex, nec potest esse arbiter, *l. Cum lege, ff. eodem.* Et ita arguit Oldrad. *consil. 156. Primum queritur in princip. & Petr. de Anchar. consil. 34. in hac causa num. 6.* Et quod non potest judex, nec potest arbiter, ut notat Bald. *consil. 470. Statuto cavetur lib. 1. Et quamvis compromissum ab initio sit voluntatis, leg. Si dictum, §. Si compromisero, ff. De evict. & patet ex definitione Innocent. in *dict. cap. Quintavallis num. 4. ibi, causa voluntarie posita*: tamen post factum est necessitatis, *l. 3. ff. de arbit. §. l. Sicut, ff. de action. §. obligat.* & arbitrium redditur in invitum, *l. Diem, §. Stari, ff. De arbitr.* Arbiter enim potest punire contumaciam litigantium, ut est textus in *l. Non ex omnibus, ff. eodem, §. l. 2. ff. de judic. & sic habet coercionem, ut notat gloss. 2. in cap. Ex litteris de offic. deleg. Imol. & alii in cap. Cum dilectus infra eodem.* Quod saltem verum est; si ita sit cautum in compromisso, ut notatur in *dict. §. Si quis Judex.* Imò hodie ex consuetudine lauda arbitrorum mandantur executioni officio Judicis, prout aliæ sententiæ, ut Bald. testatur *consil. 73. Contra laudum nu. 2. vers. Superest videre lib.* Atque ita post inritum compromissum pari passu ambulant arbitrium, & judicium. Facit textus in *cap. seqq. ubi arbiter dicitur judicare, & in cap. Ex parte infra eodem*, ubi arbitrium appellatur sententia definitiva. Nec refert, ut Abbas subjicit, quod partes possint se subicere arbitrio alicujus in tangentibus earum præjudicium; quia nihilominus compromissarius non potest sibi cognitionem assumere, nec laudare super privilegio Papæ, qui solus est Judex exemptorum, ut in *cap. Autoritate, §. Inhibemus, de privileg. lib. 6.**

Quintò nota in *vers. Illis dumtaxat Capitulis exceptis*; 16 arbitrium prolatum super pluribus capitibus, quorum aliqua excedunt compromittentium potestatem, sustineri quoad illa, quæ ab ipsorum potestate dependent, & non infici propter inutilia; Atque ita arbitrium pro parte tenet, & pro parte non; concordat *c. Dilectus, il primo, §. cap. Nisi infra de præben. §. c. Post appellationem, §. Si quis ex pluribus 2. q. 6.* & hic notat gloss. in *ver. Capitulis exceptis, Innoc. n. 1. in ver. Exceptis, & reliqui omnes.* Et potest esse ratio secundum Abb. in *3. notab. quia tot viden-*

tur arbitria, quot sunt res, de quibus fuit compromissum, argum. l. Scire debemus, ff. de verb. obligat. & l. Etiam, §. 1. ff. de minor. ubi tot videntur sententiæ, quot sunt articuli in ea contenti, & tot videntur stipulationes, quot sunt res in stipulatione deductæ. Sed in hoc tu plenius distingue, ut per Henric. Boich. col. 2. vers. Si queris utrum arbitrium, & Bellam. num. 7. in 2. opposit. post Goffred. hic, & Archid. in §. Diffinitiva 2. quest. 6. videlicet cum queritur, an arbitrium, vel sententia pro parte teneat, & pro parte non: Aut in arbitrio, vel sententia sunt plura Capitula, aut est unum solum Capitulum; si sint plura Capitula, aut sunt diversa, & separata, aut sunt connexa; si sunt diversa, & separata, tunc aut non est actum inter partes, ut de omnibus simul pronuncietur; & tunc tenet pro parte laudum, vel sententia, & pro parte non. Et ita potest intelligi hæc Decretalis, & alia jura præallegata. Aut est actum, ut de omnibus simul pronuncietur; & tunc arbitrium, vel sententia non potest pro parte valere, & pro parte non. Et sic loquitur l. Quid tamen, ff. eodem, & tenet Innoc. ubi supr. ubi dicit si ea forma in initum sit compromissum, ut arbiter teneatur super omnibus pronunciare, laudum non valere si super uno tantum pronuntiaverit: si verò Capitula sunt connexa: tunc non potest pro parte valere, & pro parte non. Et idem si unum tantum Capitulum esset in laudo, vel sententia; & ita intellige l. In hoc iudicio, ff. famul. herciscun. De hac materia vide plenius per Hippol. de Marfil. singul. suo 199. incip. Confirmatio Superioris.

19 QUÆRO generaliter, An prohibitus alienare possit nihilominus compromittere.

Opinionem negativam amplectuntur hic Doctores ferè unanimiter ducti auctoritate Hostiens. qui num. 4. formaliter dicit: omnes exempti quando fidelitatem faciunt Romano Pontifici jurant nihil alienare sine licentia, cap. Ego N. de jurejur. & cap. 2. primo respons. de feud. Et per consequens non possunt compromittere, ne occasione sententiæ contingat fieri alienationem, vel Ecclesiam gravari quoad pœnam. Cujus dictum in specie sequitur fuit Joan. Andr. num. 4. Bellam. col. 1. in ver. Licentiam, Burr. num. 11. in 3. opposit. Anchar. nu. 2. in 6. notab. Imol. num. 4. & 6. Abb. nu. 3. vers. Ultimo potest colligi, & vers. Nam circa prædicta, ubi ait posse in prædictis dari regulam, ut super omnibus, quæ quis potest alienare, possit compromissum facere. In aliis autem, quæ alienare non potest saltem sine certa solemnitate, nec possit sine hujusmodi solemnitate compromittere. Idem tenet gl. ultim. in cap. Pervenit, supra eodem, Lap. alleg. 102. incipien. Non potest Clericus num. 3. ubi ait Clericum non posse compromittere quoad perpetuum Ecclesiæ præjudicium. Et idem infert, ut is, qui juravit non alienare Romano Pontifice inconsulto, non possit compromittere, ne per arbitrium contingeret alienationem fieri. Quibus accedit Cardin. conf. 95. Ad primum col. penult. ubi querit, an valeat compromissum in initum à Prælo sine licentia Superioris; & respondit valere quoad ea, quæ cadunt in potestate Prælati, quoad alia verò non. Unde si per laudum fuit pronunciatum aliquid, per quod perveniat ad alienationem rei Ecclesiasticæ, non valet compromissum quoad hoc, nisi auctoritas Superioris intercedat. Et ita intelligit, quod notat Speculator in tit. de arbitr. §. Restat, vers. Sed numquid Clericus. Idem firmat Roman. conf. 175. Dictum ultimum numer. 3. dicens compromissum reddi nullum ex eo, quia Clerico non est permissum de re Ecclesiastica compromittere, nisi in sui tantum præjudicium, non autem in præjudicium Ecclesiæ sine auctoritate Diocesani, ut notat gl. in cap. Pervenit de arbitr. & ibid. Hostiens. & alii, Ant. de Butr. hic, & Specul. in d. §. Restat, vers. Sed numquid Prælati. Quod idem repetit conf. 369. Circa primum num. 18. vers. Tria autem, ubi consuluit immediate subjectum Romanæ Ecclesiæ non possit sine consensu Apostolico compromittere. Eodem spectat quod scripsit Socin. conf. 18. Prosequendi col. 10. ubi concludit compromissum factum per Abbatissam de re suæ Ecclesiæ non tenere; & hanc videri communem opinionem ex notatis per Butr. & Imol. hic. Hanc ipsam regulam, id est, qui non potest alienare non potest compromittere, constituit Dec. in cap. Qua in Ecclesiarum numer. 115. & seqq. ubi sequitur dicta Ho-

stiensis, & Doctorum hic supra de Constit. in consil. 39. Juridicam num. 4. ubi ait: Quemadmodum bona minorum, & pupillorum non possunt alienari sine causa legitima, & decreto, ut l. Lex qua tutoris, C. de administr. tutor. ita nec tenere laudum arbitri, vel arbitratoris super his prolatum. Quod ante ipsum docuit Bald. in leg. 1. num. 3. vers. Secundo oppono, Cod. Si advers. transact. ubi determinat non valere compromissum factum in arbitratorem super rebus minorum, quæ non possunt alienari sine decreto, nisi minor compromiserit cum decreto judicis, & auctoritate Tutoris, vel Curatoris: nam ipsum compromissum est quædam transactio in arbitrium boni viri collata, & boni viri arbitrio moderanda; & idè requiritur decretum tempore compromissi, non tempore laudi. Facit quod notatur in Authen. ut differ. judic. §. 1. col. 9. Et idem Dec. consil. 282. Viso puncto col. 1. vol. 2. ubi affirmat eum, qui non potest aliqua bona alienare, similiter prohiberi super illis compromissum facere, quia ex compromisso posset sequi alienatio. Plenè Tiraquell. de legib. communi. in gloss. §. num. 205. Gratian. respons. 155. Dubitatus n. 20. Et sequitur in compromisso voluntario Marci Antonii Blancus in tract. de compromisso q. 4. nu. 28. inter tractatus communes volum. 3. pagina 165. Et ex prædicta regula infert Hostiens. hic numer. 7. ut Vassallus non possit super feudo compromittere sine licentia domini: allegat notata in cap. Pervenit supra eodem, & notata per se ipsum in summa, eod. tit. §. De qua re, vers. Sed numquid vassallus, & sequuntur Joann. Andr. Bellam. Burr. Imol. & alii supracitati numer. 19. Hinc etiam infert Angel. consil. 192. Queritur ut curator datus hereditati facienti, sicut non potest alienare, ita nec possit compromittere.

Fundatur principaliter hæc opinio in hac decretali, ubi secundum communem intellectum Ecclesiæ exempta in præjudicium libertatis compromittere non potest, & subnectitur illa ratio; quia etsi spontè voluerit, de jure tamen nequiverit sine licentia Romani Pontificis renunciare privilegijs, vel indulgentiis libertatis: Ergo qui non potest renunciare, seu alienare, non potest compromittere; aliàs enim illa ratio non esset concludens, & adæquata, ad l. Neque natales, C. de probat. & l. Non hoc, C. Unde legit. cum vulgar. Idèque Butr. & Abb. præallegati ex hoc capitulo dicunt colligi argumentum optimum, quod prohibitus alienare, non possit compromittere.

Contrariam opinionem sequitur Cardin. hic sub num. 4. col. 4. in 2. quest. ubi contra Hostiens. dicit se consuluisse cum Guasc. de Calder. Prælato, qui juravit bona Ecclesiæ non alienare inconsulto Romano Pontifice, & deindè compromisit, non esse perjurum. Moveretur primò, quia non semper per compromissum sequitur alienatio. Et quatenus sequeretur, non tamen sequitur immediatè ex facto compromittentis; Et in dubio debemus interpretari, ut evitet perjurium, cap. Cum tu de testib. Deindè moveretur, quia compromissum de his, quæ prohibentur alienari validum est, ut hic, & in cap. Præsentata infra de testib. Sed si per laudum potest fieri perpetuum præjudicium Ecclesiæ, non tenet laudum nisi in vita compromittentis, arg. l. 1. C. Si advers. transact. Movetur demum, quia valet transactio facta per eum, qui non potest alienare, si per eum non fiat alienatio, l. Nulli, ff. de transact. in gl. quæ est notabilis. Et de hoc ibi per Bart. Ergo eodem modo valet compromissum, quod secundum eum tenet Bald. in d. l. 1. & cum Card. transit hic Joan. de Anan. n. 5. vers. Ultimo querit.

Quid dicendum: Ego existimo primam opinionem esse declarandam, ut procedat si compromissum fiat de facto, Et hanc puto fuisse mentem Hostiens. & Sequacium, licèt explicitè non distinguant: nam ferè omnes asserunt non valere compromissum, si fiat in præjudicium Ecclesiæ, aut per quod Ecclesia obligetur, ut inquit Joan. Andr. post Hostiens. in cap. Pervenit in fine supra eodem, & Abb. in c. Contingit utidem in fine de transact. Itidem dicunt compromissum non valere si fiat de his, quæ non dependent à potestate compromittentium. Quæ verba utique verificari non possunt, nisi in compromisso sit data facultas pronuntiandi etiam de facto, & ad præjudicium Ecclesiæ. Et ita potest intelligi hoc Capitulum, quia hic in initum fuerat compromissum in præjudicium libet-

libertatis, cui etiam expresse Ecclesia exempta renunciare non potuit, & sic de facto. Similiter Hostiens. & omnes dum affirmant non tenere compromissum de his, quæ alienari prohibentur, reddunt rationem illam, quia ex laudo posset contingere alienationem fieri; quæ quidem ratio non explicatur, nisi arbitrer juxta latitudinem facultatis sibi attributa de facto possit pronuntiare. Et in compromisso inito de facto: satis apertè loquitur Lap. in *prædicta allegat.* 102. & apertius Gemin. in *conf.* 109. in *princip.* & in hoc casu puto compromissum non valere, quia est species transactionis, & alienationem includit, ut scripsi plenius in *cap. 2. à num. 10. supra eodem.* At verò contrarium puto si compromissum fiat de jure tantum: quòd probò primò per textum in *cap. Cùm olim de præscript.* ubi patet super juribus Ecclesiæ compromitti posse etiam in Clericos ejusdem Ecclesiæ: nam Pontifex ibi approbat arbitrium, ut patet in fine Capituli: & illic notant Joann. Andr. *num. 4. in verb. Lucanis*, Burr. *num. 6. in 9. notab.* Cardin. *num. 1. Anchar.* & Abb. ambo in *5. notab.* & tamen certum est jura Ecclesiæ alienari non posse sine licentia Romani Pontificis, *Can. Ea enim*, 10. *quæst. 2.* qui est desumptus ex *leg. Jubemus, la secunda*, 6. *Scientes, vers. Ea enim, Cod. De sacrosanct. Eccles.* Ergo de prohibitis alienari non est prohibitum compromitti. Deindè hoc probò per textum apertum in *cap. Dilecti supra eodem*, ubi deciditur de rebus temporalibus Ecclesiæ etiam in mulierem habentem jurisdictionem de jure, vel consuetudine, posse compromitti tanquam in arbitricem. Quem textum intelligunt Doctores etiam Superioris autoritas non interveniat, ut probat littera, ibi, *Præsertim*, & notat Tancred. Vincent. Innoc. & Hostiens. ut dixi in *cap. Contingit num. 2. supra eodem.* Et tamen similiter constat res temporales Ecclesiæ sine beneplacito Apostolico alienari non posse, *cap. Nulli infra de rebus Eccles. non alienan.* & Extravag. *Ambitiosa, eodem tit.* Tertio hoc probò per *cap. Præsentata infra de testam.* ubi patet valere compromissum factum ab Archid. Suesionen. super jurisdictione, quam in dicta Ecclesia ratione Archidiaconatus se habere proponebat, ad idem textus in *cap. Per tuas supra eodem*, ubi patet valere compromissum super questione spiritali Hospitalis, licet factum fuerit in Clericum, & duos laicos: nam & ibi Pontifex jubet arbitrium executioni demandari, si à patribus receptum fuerit, & tamen eodem modo manifestum est tam jurisdictionem spiritualement, quam jura, & bona Hospitalis Ecclesiastici absque licentia Sedis Apostolicæ alienari non posse, *dict. cap. Ea enim 10. quæst. 2.* & notatur per DD. in *c. De Xenodochiis de relig. domib. & in c. Nulli de rebus Eccles. non alienan.* & patet in Authen. *Hoc ius porrectum, C. de Sacrosan. Eccles.* Et quamvis Doctores intelligant textus in *d. cap. Per tuas*, dummodò compromittatur autoritate Superioris, ut tenet ibi gl. fin. communiter approbata. Item gl. Host. Henric. Bellam. Burr. & Abb. in *cap. Contingit*, & ibi dixi *num. 8. & 9. supra eod.* tamen hoc dicunt propter mixturam laici. Sed si compromissum fiat simpliciter in Clericum, hanc solemnitatem non exigunt.

33 Similiter super beneficio potest fieri compromissum, dummodò fiat de jure tantum, non autem de facto, ut consuluit Gemin. in *præallegat. consil. 109.* Et consentit Cardin. in *cap. penultim. 6. In matrimoniali in 1. opposit. supra de in integr. restitut. & in cap. Ex parte in 3. opposit. infra eodem*, ubi tenet super beneficio posse fieri compromissum, dummodò non ita fiat, ut ex vi compromissi arbitrer adjudicare possit beneficium ei, qui titulum non habet; & tamen beneficio renunciari non potest sine licentia Superioris, ut in *cap. Admonet de renuntiat.* Non est igitur bona consequentia; prohibetur quis alienare jura, & bona Ecclesiæ: ergo etiam prohibetur de his compromittere, nec ex laudo contingat alienationem fieri. Ratio est, quia cùm arbitrer teneatur de jure pronuntiare, si malè pronuntiaverit, & contra jura Ecclesiæ, alienatio non contingit ex facto compromittentium, sed ex facto arbitri; & idèd possibilitas alienationis non inficit compromissum, ut colligitur ex Baldo in *leg. 1. nu. 3. C. Si advers. transaction.* Et hujusmodi casus eventitii non computantur, argum. *leg. Julianus, ff. Qui, & quibus, & cap. final. de homicid.* & notant in *cap. Cùm Prosp. Fagnan. in 1. Libr. Decretal.*

terra de elect. Joan. Andr. num. 4. vers. Oppones, & Card. num. 3.

Præterea cùm à patribus nihil sit collatum in liberam voluntatem arbitri, si ille de facto malè laudaret, & contra jus; suppeteret remedium appellationis, saltem in casu l. *Cùm speciali, C. de judic. & cap. Arbitris de offic. deleg. lib. 6.* & in casu l. *Arbitro, ff. Qui satisf. cozan.* Secundum unam lecturam. Item suppeteret correctio, & emendatio laudi de jure Canonico, *cap. 2. supra eodem*, & ibi plenè per Hostiens. *post num. 7. in ver. In correctum*, & Joan. Andr. *num. 18. Roman. consil. 27. viso themate n. 3. vers. Aut dictum fuit, quod procederent ut Arbitri?* Ergo hic casus alienationis non est considerabilis ad invalidandum compromissum. Quod apertè sentit Lap. in *prædicta allegat.* 102. in *princip.* ubi arguens pro validitate compromissi facti de jure, nihil, inquit, *compromittitur cum effectū arbitrio alienius, sed de jure. Quod si non sit servatum, locus est appellationi: licet per alias rationes concludat in suo casu compromissum non valere.*

Nec urget consideratio Decii in *dict. c. Que in Ecclesiarum num. 115. de Constitut.* quod appellans posset succumbere, & sic occasione compromissi posset contingere alienatio. Etenim si hæc consideratio valeret, eodem modo non liceret cuiquam de iuribus, aut rebus Ecclesiasticis in judicio experiri, quia ex partis actoris judicium est voluntarium sicut compromissum, & judex posset malè judicare, & appellans succumbere in causa appellationis, & sic contingeret alienatio rei Ecclesiæ. Et tamen certum est Prælatum posse esse in judicio super re immobili Ecclesiæ etiam sine capituli consensu, *cap. Edoceri de rescript.* & est communis opinio, ut restatur Abb. in *cap. 6. supra de transact.* nam jura ad cottigendam Judicium iniquitatem, vel imperitiam satis putarunt remedium appellationis instituere, ut l. 1. *ff. de appellat. & l. Præfetti, ff. de Minor.* Sicut igitur ex eo, quod judex possit iniquam sententiam proferre, & appellans in secunda instantia possit succumbere, non impeditur quis de rebus alienari prohibitis in judicio agere, ita nec impeditur compromissum de jure facere, cùm nulla sufficiens ratio divestitatis afferri possit, *cap. Inter corporalia de translat. Episcop.* Accedit quod indistinctè de omnibus etiam tangentibus jus alterius: & sic de alienari prohibitis potest fieri compromissum à patribus, sed arbitrium non tenet, quatenus concernit alterius præjudicium, ut recitatis opinionibus post multa concludit hic Innocent. *num. 1. in ver. Libertatem.* Et secundum hoc opiniones conciliantur, & solvuntur contrarietates, argum. optim. in *cap. 2. infra de Cappell. Monach.* Nec contradicit hæc Decretalis: quia secundum eam hic compromissum tenuit, sed arbitrium non valuit in capitibus contrariis libertati. Et in hac opinione etiam residet Hostiens. in *verb. Sine licentia num. 5. vers. Alii dicunt*, Joan. Andr. in *ultim. gloss. Martinus de Salva Episcopus Pampilonen.* & Joan. de Lignano, quos refert, & sequitur Bellam. *num. 11. vers. Finaliter tamen, & num. 12.* ubi dicit hanc esse veritatem. Et consentit Cardin. Zabarell. *num. 4. in 7. opposit.* Et quibus arbitror concludendum prohibendum alienare non esse prohibitum compromittere, nisi ea forma fiat compromissum, ut inde sequi possit alienatio, & sic de facto.

Quod si magis placeat adherere contrarie opinioni, eam limitabis, ut procedat in compromisso voluntario dumtaxat, non autem in compromisso necessario ex forma statuti. In hoc enim stat regula in contrarium videlicet qui non potest alienare, tenetur nihilominus compromittere.

Idèdque minor de re sua immobili etiam cum tutoris autoritate non potest disponere, ut l. *Lex que Tutoris, C. de administ. Tutor.* nisi interveniat causæ cognitio, & decreti interpositio, ut ibi: & tamen minor tenetur compromittere sine solemnitatibus stante hujusmodi statuto, arg. *tex. in l. Si plures, ff. de pact.* ubi hoc tenent Ang. Paul. de Cast. Alexan. & Jas. qui ponit eam legem in l. *Et suum, §. Hodie eod. tit.* & decidit Bald. Salyc. Arer. Paul. de Cast. Alexan. & Jas. dicens hanc opinionem esse veram in l. fin. *Cod. de in integr. restitut.* & consuluit Alexand. in *conf. 254. Abunde satis vol. 6. post Bald. consil. 358. Super eo quod queritur vol. 3.* Similiter Curator datus here-

ditati jacenti non potest voluntariè compromittere, ut superius dixi ex Angelo *conf. 92. Quaritur*, & nihilominus talis curator potest stante hoc statuto compromittere, cum non dicatur eo casu alienare, ut idem Angel. tenet in *d.conf. 92. & in conf. seqq.* Pro decisione *col. fin.* Ratio diversitatis inter compromissum voluntarium, & necessarium potest colligi ex Abbate *in cap. Contingit in fine sup. de transact.* nam ut ipse ait, Prælarus solus potest esse in iudicio, etiam super re immobili, quia iudicium est necessarium;

& idèd in eo esse potest. Quæ ratio militat etiam in compromisso necessario ex forma statuti: At verò cessante huiusmodi statuto regulariter compromissum est voluntarium, ut *l. Si dictum, §. Si compromiserò ibi, nulla enim necessitate cogente id feci, ff. de evict.* Blancus *in tractat. de compromisso in 4. questione principali nu. 28. vers. Contrarium mihi magis semper placuit*, ubi rebrobat Decium, qui consuluit oppositum *in consil. 44. Et diligenter.*

D E A R B I T R I S.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

C A P U T VIII.

Contingit interdum, quòd cum auctori: & infra. Ad hæc generaliter prohibemus, ne super rebus spiritualibus compromittatur in laicum: quia non decet ut laicus in talibus arbitretur.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**ompromissum de rebus spiritualibus in laicum fieri non potest, & n. seqq.
- 2 Compromissum initum contra legis prohibitionem est irritum, quamvis lex non procedat ulterius ad irrationem actus.
- 3 Laico delegari non potest causa spiritualis, nisi per Papam.
- 4 Laici spiritualia negotia tractare non debent. Declaratur, n. 29.
- 5 Compromissum de re spirituali in laicum fieri non potest etiam auctoritate Episcopi.
- 6 Inferior constitutionem Superioris tollere, modificare, aut illi aliquatenus detrabere non potest.
- 7 Laicus nec incidenter potest esse arbiter in causa spirituali.
- 8 Compromissum de re spirituali fieri potest in Clericum, & laicum simul.
- 9 Etiam si unus sit Clericus, & plures laici. Dummodo tamen fiat auctoritate Superioris, ibidem.
- 10 Causa spiritualis simul Clerico, & laico delegari non potest. Arbitrari de re spirituali non est actus spiritualis, ibidem.
- 11 Laicus non est capax juris spiritualis, etiam admixto Clerico.
- 12 Compromitti potest in laicum de rebus Ecclesie non spiritualibus, sed merè civilibus.
- 13 Nec requiritur consensus iudicis Ecclesiastici.
- 14 Usuraria questio an possit in laicum compromitti, remissive.
- 15 Laicus an possit esse arbitrator in causa spirituali, & n. seqq. usq. in fin.
- 16 Compromissum de iure, & de facto super beneficio, vel iure spirituali fieri non potest etiam in Clericum.
- 17 Laici nec principaliter, nec ministerialiter tractare possunt negotia Ecclesie. Contrarium, n. 27.
- 18 Verbum, tractare, quid importet, & n. 29.
- 19 Transactio de spiritualibus fieri non potest.
- 20 Arbitramentum est quedam transactio.
- 21 Arbitria redacta sunt ad instar iudiciorum.
- 22 Arbiter procedit in substantialibus servato ordine iudiciali.
- 23 Arbitrium quid sit.
- 24 Laicus cur non possit esse arbiter in causa spirituali; & tamen possit esse arbitrator, & n. seqq.
- 25 Arbitrator eligatur, ut differentiam amicabiliter componant sine ordine iudiciario.
- 26 Arbitramentum non dicitur propriè sententia, vel quæ neque actio oritur ex arbitramento, sed compro-

misso.

- 27 Laicus etiam in spiritualibus Procurator esse potest, & acceptare beneficium pro Clerico absente.
- 28 Laico causa civilis Ecclesiastica ab Episcopo delegari potest.
- 29 Intellectus cap. de Judic.
- 30 Causa spiritualis, quamvis non possit transigi, potest tamen amicabiliter componi, & cur.
- 31 Transactio ex sui natura requiritur ut aliquid detur, promittantur, vel retineatur.
- 32 Et dicitur species alienationis.
- 33 Compromissum factum in laicum de re spirituali tamquam in arbitrum arbitratorum, an sustineatur.
- 34 Compromissarius in dubio, an censeatur pronunciasse ut arbiter, an ut arbitrator.

Contingit. De rebus spiritualibus in laicum compromitti non potest. Hoc dicit. Et est pars cap. Contingit infra de dol. & contum. Primò ponit prohibitionem. Secundò prohibitionis rationem, ibi, *Quia.*

Nota ex textu non valere compromissum initum in laicum super rebus, vel causis spiritualibus: nam etsi hæc littera simpliciter prohibeat; tamen gesta contra legis prohibitionem sunt ipso iure nulla, licet lex non procedat ulterius ad irrationem actus, *l. Non dubium, Cod. De legib. quæ est canonizata in c. Imperiali 25. qu. 2. cap. Nimia de relig. domib. c. Unico in princip. eod. tit. lib. 6. cap. Qua contra jus, de reg. juris eodem lib. gloss. in cap. Vides in verb. Dissolvi 10. distinct. Dixi in cap. Cum accessissent num. 14. supra de Constitut. Et ita intelligunt DD. summantes hoc Capitulum, dum dicunt in laicum de rebus spiritualibus non posse compromitti: negant enim potentiam, ad gloss. ordinar. in cap. 1. in ver. Non potest, de regul. jur. lib. 6. quam Bartol. & Legistæ sequuntur in leg. Gallus, ff. de libert. & posthum. & expressius huiusmodi compromissum, seu arbitrium non tenere, firmat hæc glossa in ver. Si vero compromittatur, quam Butr. num. 4. & reliqui sequuntur. Et quamvis textus reddat rationem illam, quia non decet, ut in talibus laicis arbitretur; tamen ut dicunt Hostiens. nu. 4. & Joan. Andr. num. 2. nec debet, nec expedit: & secundum Abb. in ultim. not. id quod non decet, non licet, ut hic, licet quandoque quod non decet liceat, ut in cap. Magna de voto, & in c. 1. de despons. impuber. Itaque laicus non potest esse arbiter in causa spirituali, ut hic, sicut non potest esse delegatus, nisi delegatio ei fieret per Papam, c. Præter hoc, §. Verum 32. dist. cap. Memmæ 2. qu. 5. & cap. Nos si eadem caus. qu. 7. plenè notatur in cap. Decernimus infra de iudic. per gloss. hic ad fin. Innocent. num. 2. Hostiens. num. 5. Henric. Boich. & Bellam. num. 2. vers. Sed circa hoc subdistinguit, & Abb. num. 1. Nec potest in talibus esse iudex etiam in causa reconventionis, ut in cap. 1. de mut. petit. Ratio est, quia spiritualia negotia laici tractare non debent, cap. Mas-*

- Massana, supra, de elect.* ne illorum arbitrio talia disponantur, in quibus eis manet necessitas obsequendi, non auctoritas imperandi, *cap. Bene quidem, 96. distinct.* Et quoniam si res spiritualis in laicum compromitteretur, ex illius iudicio videretur pendere talis rei dispositio; cum tamen de universa Ecclesia malè iudicet qui iudicium querit laicum, *cap. Placuit, 11. quest. 1.* & hic per glossam, & Host. *num. 4. in ver. Ut laicus*: qui addit hoc procedere etiam de iure civili, ut in Authen. *de Ecclesiast. tit. §. Si vero, collat. 6.* & sequitur Joan. Andr. *num. 5. in glos. 1.*
- 5 Ampliatur primò hæc conclusio ut habeat locum, etiam si Episcopi auctoritas intercedat: nam nihilominus compromissum non sustinetur; quia sicut nullus inferior à Papa potest laico causam spirituales committere, ut dictum est, supra proximè; ita nullus inferior à Papa potest autorizare, ut de iure spirituali in laicum compromittatur, ut concludit glossa nostra *ad fin. vers. Sed in laicum*. Et quamvis oppositum tenuerint Vincentius hic, & Joannes in *cap. Plures, in glos. in ver. Discernunt*, per illum textum, 16. *quest. 1.* Idemque senserit Innoc. *hic in princ. & num. 2. vers. Quod autem diximus*, in eo speciali casu, in quo compromissum auctoritate Iudicis sive Ordinarii, sive delegati sit post litem contestatam: tamen primam opinionem glossæ sequitur indistinctè Hostien. *num. 1. in vers. Laicum, & num. 5.* & Bellam. post Henric. *num. 2. & 3. vers. Quia quoad verum arbitrium*, eamque putat tutiorem Henricus, & veriorum Abb. *num. 3.* quia textus hic generaliter prohibet ne huiusmodi compromissum fiat in laicum. Ergo nullus citra Papam potest hanc Constitutionem violare, cum inferior constitutionem Superioris non possit tollere, nec modificare, aut illi aliquatenus detrachere, ut in Clem. *Ne Romani, de elect.* & est aded expressum in *cap. Institutionis, 25. quest. 2.* ut responderi non possit secundum Archid. in *cap. Licet Canon. num. 3. vers. Et ibi assertivè dixit, de elect. lib. 6.* & scripsi plenius in *cap. Dilectus, supra de temp. ordinat.* Præsertim verò quia hæc prohibitio est Concilii generalis, contra quod non dispensant Episcopi, ut est textus in Extravagan. Joannis XXII. *Sancta Romana, circa med. §. Quidam autem*, & ibi notat gloss. in *ver. Concilii generalis, de relig. domib.* & probavi latissimè in *cap. fin. supra de fil. Presbyter*. Eidem opinioni suffragatur textus in *cap. Decernimus, infr. de judic.* ubi est expressum non debere Prælati negotia Ecclesiastica laicis committere per eos tractanda.
- 7 Ampliatur secundò eadem conclusio, ut nec incidenter de re spirituali compromitti possit in laicum: nam de talibus Iudex laicus nec incidenter potest cognoscere, *cap. Tuam de ordin. cognit. c. Lator, qui fil. sint legit.* & hic tenet glossa, Innoc. *num. 1.* & Host. *num. 4. in ver. Ut laicus*.
- 8 Fallit tamen conclusio ut supra firmata primò si compromissum de re spirituali fiat in laicum, & clericum simul, quia sustinetur propter mixturam Clerici, ut est textus in *cap. seq. nam magis dignum trahit ad se minus dignum, ut res potius valeat, quam pereat, cap. Quod in dubiis, de consecr. Eccles. & cap. Abbate de verbor. significat.* Quòd procedit, etiam si unus tantum sit Clericus, & plures laici, ut est casus in *d. cap. seq. dummodò tamen ejusmodi compromissum fiat auctoritate Superioris, prout ibi factum fuit auctoritate Archiepiscopi; alii non valeret, ut illuc patet, & tenet hic glos. circa med. vers. Sed si compromittatur, Host. num. 1. in vers. Laicum, Henric. & Bellam. num. 2. Butr. num. 4. & Abb. num. 3. vers. Cum ergo, gloss. fin. communiter approbata in *d. cap. prox. infra eod.* Non obstat quòd causa spiritualis non possit delegari simul Clerico, & laico, ut hic per Abbatem *num. 4.* Quoniam arbitrari de re spirituali non est actus spiritualis, secundum Joan. Andr. in *d. cap. prox. & Martinum de Salva relatum à Bellam. hic num. 3. vers. Martinus autem*; nec ab eo movetur laicus, nisi propter decentiam, & auctoritatem iudiciorum, & arbitratorum, quæ ad instar iudiciorum sunt redacta: meritò in Clericum, & laicum potest compromitti auctoritate Superioris: at iudicare de causa spirituali est quid spirituale, ut in *cap. Quando, de judic.* laicus autem non est capax juris spiritualis etiam admixto Clerico, ut probatur in *cap. Massana supra de elect. & notat Joan. Andr. in cap. nobis de iure patr. et Abb. hic num. 4.**
- Fallit secundò si compromissum fiat in laicum de rebus Ecclesiæ non spiritualibus, sed merè civilibus, seu temporalibus: nam tenet compromissum, ut firmat glossa hic, argumento huius Decretalis: cum enim tantum prohibeat de spiritualibus, de temporalibus censetur permittere, *cap. Qualis, 25. quest. 1. cap. Exposita, infra eod. & cap. Nomen de presumption.* Sequitur Innocent. *num. 2. Hostien. num. 1. Joan. Andr. num. 5. Henric. Boich. in princ. Bellam. num. 2. Butr. num. 3.* & est casus in *cap. Dilecti, supra eodem, & infra in cap. Exposita*, aded ut in tali compromisso nec requiratur consensus Iudicis Ecclesiastici, secundum Tancred. Innocent. Hostien. in *d. cap. Dilecti*, & Bellam. *hic num. 2.* qui etiam allegat Archid. in *cap. Clericum cuiuslibet ordinis, 11. quest. 1.* licet Goffred. contra in prædicta Decretali, *Dilecti*. Quò intellige dummodò compromissum fiat de iure; secus si de facto, ut patebit *infra num. 16.*
- An autem super quæstione usitaria iniuri possit compromissum, præsertim in laicum, plenè examinant Abb. *hic num. 2.* Joan. de Anan. in *cap. Post miserabilem, de usur. & Felin. in cap. Cum sit, num. 3. de foro competem.* Et quidquid de causa electionis, vide hic Innocent. in *fine*, concludentem negativè. Idem Joan. Andr. *idem in fin. per cap. Massana, de elect.*
- 15 QUÆRO, utrum de re spirituali possit in laicum compromitti tamquam in arbitratorem, seu amicabilem compositorem.
- Pro solutione duo casus sunt distinguendi, Primus est cum compromissum huiusmodi sit de iure, & de facto, ita ut liceat arbitratori controversiam dirimere pro libito suæ voluntatis, & uni rem auferre, & dare alteri. Et manifestum est hoc compromissum non valere: quoniam nec in Clericum potest sub hac forma de rebus spiritualibus compromitti, ut respondit Gemin. *conf. 109. Circa primum dubium in princ. & scripsi plenius in cap. 2. nu. 10. & seqq. supra eodem.*
- Secundus casus est, cum compromissum in arbitratorem fit de iure tantum, ita ut teneatur controversiam amicabiliter decidere, & componere tamquam vir probus, & declarare cui ex compromittentibus res de iure debeatur. Et in hoc secundo casu Doctores non conveniunt.
- Prima opinio est eorum, qui absolute affirmant laicum esse non posse arbitratorem in causis spiritualibus, sive Ecclesiasticis; cui adhærent Abb. *hic num. 1. vers. An autem possit compromitti.* Andr. Siculus in *cap. 2. infr. de iudic. & Roman. in l. Titia col. 5. vers. Et quia passus notabilis, ff. solut. matrim.* ubi refert se ita consuluisse, ut plenè habetur in ejus *consilio 299. In proposita consultatione, col. penul. num. 9. & num. 10. vers. Quod autem*, ubi hoc extendit, ut nec incidenter in causa spirituali laicus possit esse arbitrator.
- Moveret primò per hanc Decretalem, quæ generaliter prohibet fieri compromissum in laicum de re spirituali, nec distinguit an in arbitrum, vel arbitratorem. Ergo generaliter, & indistinctè est intelligenda, *l. Non distinguemus, ff. eod. cum similib.* cum præsertim textus reddat rationem prohibitionis, quia non debet ut laicus in talibus arbitretur. Quæ ratio militat etiam in arbitratore, secundum Roman. *d. num. 9.*
- Deinde moveret, quia laici nec principaliter, nec ministerialiter, seu ministerialiter possunt tractare negotia Ecclesiæ, ut videtur probari in *d. cap. 2. de iudic.* ubi hoc tenet Abb. post alios, & ceteri sequuntur ponderando illud verbum, *tractare*, quòd generale est. Conferat textus in *cap. prox. super eod. ibi, tractare cum ea, & in cap. Tua, in glos. in ver. Tractatu, de his que sunt à Præl. & in l. Eleganter, §. fin. ff. de pignor. act.* ibi, *malè tractavit creditor*, cum aliis allegatis per Dec. in *d. c. 2. n. 2.*
- Demum moveretur: quia de his spiritualibus non potest transigi, *cap. Super eo, de transact.* Arbitramentum verò est quædam transactio, ut per gloss. in Authen. *Ut differen. judic. §. Si vero contigerit, in ver. Conventu*, Oldrad. *conf. 176. Factum tale est, nu. 2. ver. Per amicabilem tamen compositionem.* Dixi in *c. 2. num. 12. supra eod.*
- Sed contrariam opinionem, idest compromissum de re spirituali fieri posse in laicum tamquam arbitratorem, am-

- amplectuntur communiter Doctores, & in specie Host. & Jo. Andr. in c. fin. in princ. de re permur. quos refert Roman. d. conf. 299. Specul. in tit. de arbitr. §. Restat, vers. Quid de sententia excommunicationis, Bald. in d. c. 2. col. fin. de jud. & in tit. de pace, Constan. in ver. Possessione in princip. Petr. de Anchar. conf. 34. In hac causa, n. 7. & conf. 98. Istam quaestionem in princ. Quod consilium probavit Roman. sibi contrarius conf. 173. Pro decisione. Idem tenent Alexand. in l. Quoties, C. de juridic. & conf. 91. Visus actus col. 2. lib. 2. & Joan. de Anan. in cap. Sicut in uno col. 1. de heret. quos refert, & sequitur Dec. in d. c. 2. n. 4. ubi affirmat hanc esse communem opinionem, & ab ea non recedendum. De communi etiam testatur Horat. Mandos. ad Romanum d. conf. 299. ubi amplius allegat Ruin. conf. 66. Quia dubio n. 11. lib. 4. & Felin. in c. Cum si generale num. 3. infra de foro compet. Et pro hac opinione Host. & Joan. Andr. allegant c. prox. supra eod. Item hoc cap. & infra c. penult. & c. Nisi de praben. de cujus veritate patebit etiam infra ex responsionibus ad objecta.
- 21 Non obstat igitur primum motivum, quia hæc decretalis procedit in arbitrio, prout loquitur, non autem in arbitratore, secundum Anchr. d. conf. 34. Jo. de Anan. in c. Post miserabilem n. 20. vers. Non obstat de usur. Felin. & Dec. loc. cit. Ratio differentie est, quia arbitria ad instar judiciorum sunt redacta, ut l. 1. ff. eod. & l. Rem non novam, §. 1. C. de judic. Nam secundum Innoc. in cap. Quintavallis num. 4. & Host. post eum n. 8. infra de jurejur. arbiter dicitur qui eligitur ut iudex, scilicet ut procedat in substantialibus servato ordine judiciali, & litem dirimat coram se ceptam, vel coram alio, l. 1. l. Qualem, & l. Dicem, §. Stari, ff. de arbitr. Unde arbitrium diffinitur trium actus personarum sicut in
- 23 iudicio configentium, vel causa in dicendo jure voluntariè
- 24 posita, secundum eos, & Bellam. in c. 2. n. 8. sup. eod. Atque ita quamvis arbitrari de re spirituali non sit actus spiritualis, ut dictum est supra. n. 10. tamen ab eo remouetur laicus propter decentiam, & autoritatem judiciorum, & arbitratorum, secundum Martinum de Salva, & Bellam. ibi citatos. Et hanc rationem ponderat textus noster, dum dicit, quia non decet, ut in talibus laicus arbitretur; id est cum arbiter procedat instar iudicis; si laicus posset esse arbiter, videretur quodammodo sibi cognitionem assumere de causa spirituali, quod laicis non est permittum, ut in cap. Quana de judic. cum concordant. At hæc ratio indecentia cedit in arbitratore, quia eligitur, ut aliquid æstimet & sine ordine judiciali dicat, & arbitretur quid sibi videatur, & amicabiliter componat, ut Institut. de expt. & vendit. §. Pretium, l. Si societatem, l. prima, ff. Pro socio, l. Si quis arbitratus, ff. de verb. obligat. & l. Fideicommissa, §. Sic fideicommissum, ff. de leg. 3. secundum Innoc. in d. cap. Quintavallis, n. 5. cum quo Hostien. Joan. Andr. & ceteri transeunt. Nec arbitramentum dicitur proprie sententia, nec quasi sententia, sed implementum compromissi; idèque actio oritur ex compromisso, non ex arbitramento, ut per Cardin. conf. 139. num. 6. vers. Et si hæc vera sunt. Quod est Salyceti, ut Jo. de Anan. conf. 16. Viso puncto n. 3. Et complures alias differentias inter arbitros, & arbitratore re censent Innoc. Hostien. & Bellam. loc. citatis. Non igitur mirum, si de re spirituali in laicum compromitti non possit ut in arbitratorem. Simile in Authen. Si vero contigerit, de Jud. ubi patet in iudicem posse compromitti, ut in arbitratorem, non ut in arbitrum.
- 27 Non obstat secundum motivum, quia non videtur verum, cum laicus etiam in spiritualibus Procurator esse possit, cap. 1. de Procurator. in 6. Item laicus acceptare potest beneficium pro Clerico absente, ut notat Joan. Andr. in c. Accedens de praben. quem ceteri communiter sequuntur, ut testatur Dec. in d. c. 2. n. 6. de Judic. & consuluit Calderin. in conf. 222. incip. An acceptatio, alias 1. de praben.
- 28 Item laico causa civilis Ecclesiastica ab Episcopo delegari potest, ut tenet glof. in d. cap. 2. in ver. non presumant, que communiter approbatur, teste Decio ibid. n. 7. & conferunt que dixi supra nu. 12. Ergo laici non prohibentur negotia
- 29 Ecclesiastica spiritualia tractare tamquam ministri. Nec refragatur textus in d. c. 2. quia verbum, tractare, ibi acci-
- pitur non ira generaliter, sed prout congruit Rubrica de judic. sub qua collatur l. Imperator, ff. de in diem addit. notatur in l. Si vero, §. Si uno, ff. Locati; & ita laici prohibentur ibi tractare negotia Ecclesiæ, scilicet judicando, & disponendo. Et hoc suadent verba ibi in medio posita, videlicet, Prælati de negotiis Ecclesiasticis laicorum iudicio non disponant. Atque ita quod supra dixit immediate, videlicet Laici Ecclesiastica tractare negotia non presumant, intelligi debet judicando, & disponendo, non autem ut nudi ministri. Quod confirmant etiam subsequenta verba, id est, propter eorum prohibitionem iustitiam exercere non dimittant. Que indicant prohibitionem illam de administratione iustitiæ esse intelligendam, ut bene ibi Dec. n. 7.
- Non obstat ultimum: quia etsi de his spiritualibus non possit fieri transactio, ut in contrariis, potest tamen fieri amicabilis compositio. Ita Petr. de Anchar. d. conf. 34. n. 7. vers. Sed tunc dices, & vers. Si est ita, Joan. de Anan. in dict. cap. Post miserabilem n. 20. vers. Collige tamen de Usur. & Felin. in d. cap. Cum sit num. 3. de foro compet. Ratio diversitatis est, quia transactio ex sui natura requirit, ut aliquid detur, promittatur, vel retineatur, l. 1. & ibi glof. 1. ff. de transact. l. 3. C. de repud. hered. glof. in l. Tutores, §. Ab eo, in ver. Transactum, ff. de administr. tutor. Angel. conf. 240. Punctus est quolibet. Unde fieri non potest in spiritualibus sine labe simoniæ, d. cap. Super eo, de transactio. glof. in c. fin. in ver. Temporalia, infra de re. permur. Item transactio dicitur species alienationis, l. Si profundo, C. de transactio. notat Bald. in cap. Vassallus de beneficio suo in fine. Si de scudo contro. fuer. inter domin. & agn. & in cap. 1. de contro. inter Vassallum, & alium de beneficio, Roman. conf. 196. Visa diligenter nu. 1. Tiraquel. de utroque retract. tit. 1. §. 1. glof. 14. num. 66. & sequen. & post num. 55. merito de spiritualibus, quæ alienari prohibentur, non potest transigi. Et ob has rationes in cap. 2. num. 10. supra eod. dixi non valere compromissum in his spiritualibus de jure, & de facto. At hæc omnia cessant in amicabili compositione, ut patet in prædicta Decretali Super eo.
- Sed nunquid sustineatur compromissum factum in laicum de re spirituali tamquam in arbitrum, arbitratorem, seu amicalitem compositorem pœna adjecta, ut communiter fieri solet.
- Breviter respondeo sustineri, ut sic res magis valeat, quam pareat, cap. Abbat, de verbor. significat. & utile per inutile non vitiatur, ut in regula Sexti, Utile, Ad hoc l. 2. §. 1. vers. Proinde, de judic. & quod dixi in cap. Cum tempore in 2. quasi supra eodem, & tenet Joan. de Anan. in d. c. Post miserabilem. num. 20. in fin. vers. Collige tamen de Usur. & est ex mente Collectarii post Host. in c. 2. num. 4. supra eod. per cap. Nisi de praben. ubi compromissarii fuerunt assumpti ut arbitri; & tamen ordinatio valet ut arbitratoris, quia ut arbitri valere non posset. Conferat quod notat Specul. in tit. de Arbitr. §. penult. alias ult. vers. Sed pone, ubi tenet; si compromissum fuerit in aliquem ut arbitrum arbitratorem, nec appareat quo jure pronuntiaverit, dictum ejus sustineri eo jure, quo melius valere potest. Et quamvis Specul. ibi concludat valere jure arbitri; hoc tamen dixit, quia in suo casu utroque jure valere potuit. Ergo ex mente ipsius si ut arbitrium valere non potuisset; debuisset valere ut arbitramentum, ne partes censerentur elegisse viam, per quam iudicium suum infringere, l. Miles, ff. de testam. milit. & l. Claudius, ff. de acquiren. hered. & ita declarat Bald. in l. Non Codicillum, n. 7. C. de testam. & scripsi plenius in d. cap. Cum tempore, supra eod. Et nihilominus etiam si utroque jure valere possit, tamen sustineri ut arbitramentum, cum hoc sit humanius propter reductionem ad arbitrium boni viri, contra Specul. tenet Collectar. post Hostien. in d. cap. 2. num. 5. & Bellam. ibid. num. 18. in 3. quest. supra eod. Similiter secundum Innoc. in c. Quintavallis, de jurejur. & Collectar. ubi supra in fin. propter naturam negotii intelligentur electi ut arbitratore, ubi alias de mente non apparet. Et hoc casu secundum Jo. de Anan. loc. cit. cautela est, ut in laudo arbitrator declaret se procedere tamquam amicabilem compositorem juxta plenè notata in d. cap. Quintavallis.

D E A R B I T R I S .

Honorius III. Archiepiscopo Colonien,

C A P U T X.

EX parte tua nostris est auribus intimatum, quòd vacante præpositura sancti Cuneberti in Colonia, Canonici ejusdem Ecclesiæ vota sua diviserunt in duos, videlicet H. de Iuliaco, & C. de Lombardia: & infra. Cùmque postmodum tractaretur super electione hujusmodi, & partes essent in tua præsentia constitutæ, in te demum super hoc fide præstita compromittere curaverunt: qui causæ meritis diligenter inspectis, ad proferendam diffinitivam sententiam, diem ipsis consentientibus præfixisti. Interim verò præfato H. ab una parte electo sublato de medio, supradictis Canonici inhibere curasti, ne tua pendente sententia, procederetur ad electionem aliam faciendam, quorum quidam nihilominus B. Colonien. Canonicum elegerunt. Die igitur quo sententia proferri debuit, in tua præsentia partibus constitutis, dictus B. allegavit, quòd procedere ulterius non deberes. Quapropter tibi edoceri à nobis humiliter postulanti, breviter respondemus, quòd licet arbitrium sit finitum per mortem ipsius H. prius tamen de primæ electionis meritis debuisti cognoscere, quàm processus fieret ad secundam: nam si dictus C. superstes in electione jus habet, secundam constat penitus non valere.

S U M M A R I U M.

1 **C**ompromissum expirat morte alterius compromittentium.

Etiamsi ante mortem fuerit conclusum in causa, & præfixus terminus ad sententiam, num. 25.

2 Ordinarius mortuo uno ex duobus electis, qui in eum compromisserunt, procedit ex potestate ordinaria super jure superstitis antequam fiat nova electio.

3 Compromitti potest super electione, & matrimonio spirituali.

4 Secus super matrimonio carnali.

5 Causa Matrimonii majores Judices requirit, nec compositionem admittit.

6 Compromitti non potest de libertate hominis; Secus de libertate Ecclesiæ in præjudicium compromittentium.

7 Laudum arbitri appellari potest sententia diffinitiva.

9 Arbitrarius citare debet partes, & præfigere illis terminum ad audiendam sententiam.

Electio secunda est attentata, si lite pendente inter duos electos aliter moriatur.

10 *Etiamsi superstes nullum jus habeat.*

11 *Duos simul in eodem beneficio jus habere impossibile est, & num. seqq.*

12 *Electioes duæ de eodem ad eandem non valent.*

13 *Inclusio juris unius in beneficio est exclusio juris alterius.*

14 *Dominium, vel possessio non possunt esse in solidum apud plures.*

15 *Terminus ad sententiam præfixus à Judice, vel Arbitro extinguitur per mortem citati, & sententia postea lata non tenet.*

16 *Instantia causa in judicio non perimitur per mortem alterius collitigantium, sed in heredem continuatur.*

17 *Secus in arbitrio.*

18 *Compromissum est stricti juris, nec extenditur ad heredem, vel alios, de quibus expressè non est cautum.*

19 *Arbitrium, & judicium in quibus differant, remissivè.*

20 *Ordinarius an possit esse arbitrarius tam de jure civili, quàm de jure canonico, & num. seq. usque ad num. 34.*

21 *Compromissum fieri potest in Judicem ut in arbitrarium: tam secundum Leges, quàm secundum Canones.*

22 *Sive sit Iudex ordinarius, sive delegatus.*

23 *Intellectus hujus Capituli, & num. seq.*

24 *Arbitrator non fert sententiam, nec coram ipso, judicium vertitur.*

25 *Intellectus cap. Cùm tempore, supra eodem.*

26 *Intellectus l. Sed & si in servum, §. Si quis iudex ff. de arbitr. & num. seq. usque ad num. 34.*

27 *Judex non potest partes cogere ut in seipsum compromittant.*

28 *Dictio, ve, quandoque stat copulativè.*

29 *Lex non debet esse de indubitabili.*

30 *Lex civilis dubia intelligi debet secundum determinationem legis Canonice.*

31 *Jus Canonicum majoris est autoritatis, quàm consuetudo.*

32 *Differentia non est constituenda inter jus Canonicum, & jus civile, nisi ubi clarè id reperitur expressum.*

33 *Jus civile ubi est dubium, & jus Canonicum clarum, servari debet ubique jus Canonicum.*

34 *Judex, in quem initum est compromissum, an in dubio censeatur procedere ut iudex, an verò ut arbitrarius, & num. seq. usque in finem.*

35 *Potestatem duplicem habens in dubio censeatur ea usus, per quem actus sustinetur.*

36 *Arbitri, & arbitratores habent solam notionem, nec pœnam, vel mœltam possunt partibus infligere.*

37 *Clausula, omni meliori modo, operatur ut quis censeatur usus ea validiori potestate, qua uti poterat.*

38 *Commissio facta ab habente duplicem dignitatem censeatur facta nomine, ejus dignitatis, quæ facit actum valere; etiamsi illa expressa fuerit per dictionem, &c.*

39 *Judex ordinarius si dicat se procedere autoritate delegata, quam non habet, an sententia sustineatur. Et quid in casu converso.*

40 *Laudum latum ab arbitro, & arbitratore, si utroque modo possit valere, valet fortiori modo; Similiter, ut valere potest.*

41 *Judicis, & arbitri, seu arbitratoris potestas possunt simul concurrere.*

42 *Sententia contra Capitulum lata præjudicat etiam Successoribus.*

43 *Compromissum censeatur factum ut in arbitrarium, si data sit potestas procedendi de jure, & de facto, & renunciatum reductioni ad arbitrium boni viri.*

44 *Compromissum sub nomine dignitatis factum an transeat in Successorem.*

45 *Dignitas qua jure hereditario defertur, non comprehenditur in c. Quoniam Abbas, de offic. deleg.*

46 *Laudis effectus per arbitrium lati contra compromittentem transit ad illius heredem.*

1 **E**X parte. Morte alterius compromittentium expirat compromissum. Hoc dicit secundum Abb. Antiq. Joan. Andr. Butr. Anchar. & Imol. Vel plenum sequendo intellectum Innocentii, quod compromissum hic factum fuerit per electos, Decretalis secundum Card. & Abb. Siculum hoc intendit. Si per duos electos ad eandem Prælaturam in discordia compromittitur in Ordinarium, morte alterius compromittentium expirat compromissum. Ordinarius tamen ex potestate ordinaria procedit super jure superstitis, antequam fiat transitus ad aliam electionem. Communis divisio. Consultatio, & responsio. Secunda ibi, *Quapropter.*

Nota primò ex textu juncta superscriptione, Compromissum fieri posse in Ordinarium tamquam in arbitrium; ut hic probatur efficaciter, & latius dicam in prima questione.

3 Secundò nota super electione, & sic super matrimonio spiritali posse compromitti, ut hic patet, & in cap.

4 *Cum inter Canonicos, supra de elect.* Et hinc collige unam differentiam inter conjugium carnale, & spirituale: nam de carnali compromitti non potest, *cap. ult. supra de transact. & cap. penult. in fin. de in integr. restitut.* Secus de spiritali, ut hic est casus. Et quamvis *glos. in ver. Allegauit*, sentiat nec de matrimonio spiritali posse compromissum fieri, & Archiepiscopum Colonensem hic non processisse ut Arbitrum; tamen eam reprobat Joan. Andr. *d. cap. penult. num. 8.* & ibi etiam Cardin. in §. *Matrimoniali, in 1. opposit.* Abb. in *1. notab.* & omnes Doctores, ut inquit Joan. de Anan. *num. 7.* per id quod habetur in cap. *Causam, supra de elect. & in cap. Si Compromissarius, eod. tit. lib. 6.* Nec urget consideratio glossæ, & Hostiensis, quod Archiepiscopus hic processerit non tamquam arbiter, sed tamquam Ordinarius: nam oppositum colligitur ex littera, dum ponderat arbitrium esse finitum per mortem alterius compromittentium, quasi sit sentus: Quamvis post mortem compromittentis tu Archiepiscopo non puteris cognoscere tamquam arbiter, quia arbitrium jam erat finitum; debuisti tamen cognoscere ut iudex Ordinarius de jure superstitis, priusquam fieret transitus ad secundam electionem.

5 Ratio autem differentie cur de matrimonio spiritali possit compromitti, non autem de carnali, ea est, quia causa matrimonialis majores judices requirit, *d. cap. pen. de in integr. restit. cap. 1. de consangu. & affini. & cap. Accedentibus, de excess. Pralat.* Et quoniam Sacramentum conjugii compositionem non admittit, *d. cap. fin. de transact.*

6 Similem differentiam ponunt Doctores in cap. *Cum tempore, supra eod.* dicentes de libertate hominis non posse fieri compromissum, cum causa status majores judices requirit, *ut in d. cap. pen. & in l. Non distinguemus, §. Julianus, & §. De liberali, ff. de arbitr.* & tamen de libertate Ecclesie compromitti posse quoad præjudicium compromittentium. Ita Petr. de Sampson, & Abb. Antiqu. in *d. cap. Cum tempore in fin. Host. num. 6. in ver. Libertatis*, Bellam. *num. 10. in 3. opposit.* Henrich. Boich. *col. 2. vers. Super glossa finali*, qui latius prosequitur rationem diversitatis, Card. in *6. opposit.* & Abb. *nu. 3. vers. Quarta ratio.* Alias differentias inter carnale, & spirituale conjugium indicavi in cap. *Quantò, num. 3. & 4. supra de translat. Episcop.*

7 Tertio nota ibi, *ad proferendam diffinitionem sententiam terminum præfixisti.* Laudum arbitri, posse appellari sententiam diffinitivam: *concordat cap. 1. supra eod.* Quod tamen est verum in lata significatione, & largo modo secundum Anton. de Butr. *num. 4.* & Abb. in *4. notab.* nam proprie, & strictè intelligendo non dicitur sententia, sed arbitrium, seu laudum, *ut in cap. Per tuas,*

8 *& in cap. Cum tempore, supra eod.* Item nota ex prædictis verbis arbitrium instar judicis debere partes citare, cuique terminum præfixere ad audiendam sententiam, ut per Butr. *dict. num. 4.* & poterit citare per nuncium, vel per Epistolam, *ut in l. Sed & interpellatur, §. Arbitrarius, ff. eod.*

Quartò nota ibi, *prius tamen de prima electionis meritis debuisti cognoscere:* defuncto altero ex duobus in discordia electis, ad novam electionem deveniendum non esse, nisi prius cognitum, & discussum fuerit de jure superstitis; & iudicem posse inhibere electoribus, ne ad novam electionem procedant, ut hic est casus, & norant Butr. *num. 5.* Abb. in *6. notab.* & Joan. de Anan. *num. 6.* Hodie tamen secundum Joan. Andr. *num. 13. in ver. Inhibere, & Cardin. in 7. notab.* non est necessaria inhibitio; sed si lite pendente inter duos electos alter moriatur, secunda electio est attentata, & ipso jure nulla, ut deciditur in cap. *1. Ut lite pendens. lib. 6.* Quod procedit etiam si superstes nullum jus habeat: nam etsi Innocent. *num. 6. in ver. Jus habet*, oppositum senserit; tamen hodie expeditum est absolute secundam electionem non valere, *ut in d. cap. 1. secundum Joan. Andr. hic num. 16.*

Quintò nota ex fine Capituli, de jure impossibile esse ut duo eodem tempore jus habeant in eodem beneficio secundum Joan. Andr. *num. 17. in ver. Non valere*, Petr. de Anchar. *num. 4. in 8. notab.* & Joan. de Anan. *num. 4.* Nec mirum, quia etiam impossibile est ut valeant duæ electiones de eodem ad eandem, *cap. Ut quis duas, de elect. lib. 6.* Unde statim atque pronunciatum jus uni competere, simul etiam tacite pronunciatum jus alteri non competere, ut hic in littera, & est simile in domino, *ut in leg. Pomponius, §. Sed & his qui in fine*, ibi, *nam cum judicatur rem meam esse, simul judicatur illius non esse, ff. de Procurat.* non enim potest esse insolidum apud plures, *ut l. Si ut certo, §. Si duobus, ff. commod.* Et idem in possessione, ut ibi est textus, & in l. *Duo, ff. de precar.* Itaque sicut in matrimonio carnali non est possibile ut unus simul habeat plures conjuges, *cap. 2. infra de eo qui dux. in matrim.* ita nec in matrimonio spiritali est possibile ut una Ecclesia, vel beneficium simul habeat plures Sponfos, seu Rectores, *cap. Sicut alterius, & cap. Sicut vir, 7. quest. 1. cap. Cum non ignores, infra, de præb. Joan. Andr. in cap. Super inordinata, num. 2. in ver. Ecclesiis, eod. tit.*

Ultimò nota textum ad hoc singularem, quod per mortem alterius compromittentium solvitur compromissum, etiam si ante mortem fuerit conclusum in causa, & præfixus terminus ad audiendam sententiam. Et ad hoc multum extollit hunc textum Abbas *num. 2.* nam alibi non ita clarè hoc probatur. Alia enim jura simpliciter dicunt compromissum extingui morte alterius ex compromittentibus, *ut in l. Diem proferre, §. 1. & l. Sed & interpellatur, ff. eod. & in cap. fin. infra eod.* Sed non exprimitur an hoc vendicat sibi locum in casu, in quo omnia erant expedita, ita ut non superesset nisi sententiam proferre. Quod notabiliter probatur hic; Et ita per hanc litteram firmat Bald. in *d. leg. Diem proferre*, ubi allegat Innocentium *hic.* Sed ut Abb. inquit, non oportuit allegare Innocentium, cum habeamus textum hoc decidentem. Et hinc collige unam differentiam inter arbitrium, & iudicium: nam etsi etiam in iudicio terminus præfixus ad sententiam audiendam extinguatur per mortem citati; adeò ut sententia postea lata vigore illius citationis non valeat, *ut l. In summa, §. fin. ff. de re judic.* & notat hic Innocent. in *ver. Sublato.* Atque ita in hoc pari passu ambulant iudicium, & arbitrium, ut hic patet: tamen in hoc differunt, quod in iudicio instantia causæ non perimitur per mortem alterius collitigantium, sed in heredem continuatur, *ut l. Tam ex contractibus, ff. de judic. Auth. Principales, C. de juram. calumn. & notat glos. un. in cap. fin. infra eod.* Et sic quamvis citatio expiret mortuo citato, & sit opus nova citatione; tamen in iudicio extat persona hæredis, quæ citari potest, merito iudicium non extinguatur. At verò compromissum solvitur omnino per obitum citati, quia cum sit opus nova citatione, non superest persona, quæ possit citari, cum compromissum non extendatur ad hæredes, nisi de illis cautum fuerit, ut est casus in *d. cap. fin. infra eod. & in l. Sed & interpellatur, §. Si ab altera, ff. eodem*, notat Bald. *conf. 102. Omnes potestas, & conf. 103. Lex compromissi, in fine lib. 3.* arbitria enim stricti juris sunt, nec compromissum extenditur nisi ad ea tantum, de quibus in ipso expressè cavetur, *cap. Cum dilectus, supra eod. d. l. Non distinguemus, §. De officio, ff. de ar-*

arbit. & notat glos. & DD. in d. cap. fin. Dyn. conf. 45. *Questio que vertitur*. Bald. conf. 101. *Nobiles viri*, num. 8. *vers. Videtur concludendum lib.* 3. Socin. conf. 20. *Visis actis in princ. lib.* 1. Alias differentias inter iudicium, & arbitrium congerit Socin. in reg. 27. Arbitria ut iudicia tractantur: ubi ad dictam regulam ponit 31. limitationes.

20 QUÆRO, An Ordinarius possit esse arbiter. Doctores non conveniunt. Prima opinio est Innocentii hic nu. 6. in ver. *Ut Ordinarius vellet*, qui dicit Ordinarium posse esse arbitrum secundum Canones, ut in cap. *Cum tempore*, supra eod. secundum leges autem secus, per textum in l. *Sed etsi in servum*, §. *Si quis iudex*, ff. de arbit. Eodem modo distinguit Bart. in d. §. *Si quis iudex*: ubi per illum textum tenet compromissum, ut in arbitrium fieri non posse, ut in iudicem ordinarium de iure civili. Et est communis opinio Legistarum, ut in d. cap. *Cum tempore*, testatur Joan. de Imola num. 5. in gloss. 1. & Joan. de Anan. num. 3. Secus de iure Canonico, ut hic, & in cap. *Innotuit*, infra eod. qui tamen ultimus textus per Bartolum allegatus ad rem non pertinet. Et ita tenent communiter Canonista, ut inquit idem Imola in præallegato cap. *Cum tempore* num. 5. *vers. Canonista autem*, & num. 6. *vers. Sed de iure Canonico*.

21 Secunda opinio est, glos. 1. in d. l. *Sed etsi in servum*, §. *Si quis iudex*, ff. eod. & Host. hic num. 2. & in d. cap. *Cum tempore* num. 1. Item Hugon. & Lauren. in cap. *Infames*, §. *Si quis vero*, 3. *quest. 7.* existimantium nec de iure civili, nec de iure Canonico compromitti posse in iudicem ordinarium tanquam in arbitrum, sed tantummodo tanquam in arbitratores, & amicabilem compositionem. Secunda pars, id est compromitti posse in Ordinarium ut in arbitratores utroque iure est clara: nam de iure civili hoc est expressum in auth. *Si vero contigerit*: & in corpore unde sumitur, *Cod. de iudic.* ubi gloss. in ver. *Compositionem*, tenet illam Authenticam non loqui de arbitro ex compromisso, sed de arbitratores, & in hoc gloss. in d. §. *Si quis iudex*, communiter approbatur, ut ibi testatur Bartol. sub num. 1. *vers. Sed hac glossa*. Idque verissimum esse, & communiter teneri affirmat etiam Abbas in d. cap. *Cum tempore* num. 5. *vers. Hec opinio*. De communi etiam testatur Imola num. 5. in gloss. 1. & non reperi contradictorem.

22 De iure Canonico similiter dubium non est, quin iudex possit esse arbitrator sive sit ordinarius ut in cap. *Causam de elect. sive delegatus*, ut in cap. *Nisi essent de preben.* Prima autem pars, id est compromitti posse ut in arbitrum secundum eos probatur de iure civili in d. §. *Si quis iudex*, intelligentes illum textum prohibere duos casus, juxta secundum intellectum, quem ponit ibi gloss. 1. Et in hoc conveniunt cum prima opinione Innocentii, & Bartoli. De iure autem Canonico dicunt hoc probari in cap. *Infames*, §. *Si quis vero*, 3. *quest. 7.* qui Canon de sumprus est ex d. §. *Si quis iudex*. Atque ita lex civilis, & Canonica in hoc pari passu ambulanti.

Nec obstat cap. *Cum tempore*, supra eod. cap. *Litteras de presumpt.* & alia jura, quæ in contrarium allegantur: quia secundum eos loquuntur in arbitratores, non autem in arbitro. Et ad hanc Decretalem respondent Archiepiscopum hic non processisse tanquam arbitrum, sed iure suo ordinario, juxta intellectum glossæ in ver. *Allegavit, vers. Sed licet sit finitum*. Cur autem iudex non possit esse arbiter, tres rationes assignat gloss. in d. §. *Si quis vero*, in ver. *Judex*, 3. *quest. 7.* & tres alias magis tamen plausibiles quam concludentes reddit Host. in prædict. Decretali. *Cum tempore* num. 1. & Joan. Andr. num. 10.

Tertia, & ultima opinio ex diametro secundæ opposita est gloss. 1. in eod. cap. *Cum tempore* supra eod. quæ tenet in hoc non esse differentiam inter jus Canonicum, & civile. Sed utroque iure compromitti posse in iudicem ordinarium non solum ut in arbitratores, in quo omnes conveniunt, sed etiam ut in arbitrum. Idem firmat gloss. in d. cap. *Infames*, §. *Si quis vero* in ver. *Judex*, 3. *quest. 7.* Item Joan. Tancred. Vincen. Philipp. & Goff. in cap. fin. de rer. permut. quos hic refert, & sequitur Joan. Andr. in gloss. 1. num. 9. & 10. & est quasi communis opinio Canonistarum, ut testatur Abb. in d. cap. *Cum tempore* n. 5. *ver. Et concludendo*.

23 Hæc tertia opinio complectitur duo membra. Alte-

tum est Ordinarium posse esse arbitrum de iure Canonico. Alterum posse itidem esse arbitrum de iure civili. Primum membrum, in quo concordant prima, & tertia opinio, probatur primò irrefragabiliter in hac Decretali juncta supra scriptione: nam Archiepiscopus Coloniensis erat hic Ordinarius partium; & tamen in eum fuit initium compromissum tanquam in arbitrum. Quod convincitur ex eo quod tanquam arbiter præfixit terminum ad audiendam sententiam. Quod non congruit arbitratori, qui non fert sententiam, nec coram ipso iudicium vertitur, vel quasi, ut notat Innocen. in cap. *Quintavallis*, num. 5. *vers. Item non facio de iurejur.* Sed arbiter sententiam profert, quia arbitria ad instar iudiciorum redacta sunt, ut leg. 1. ff. de arbit. & l. *Rem non novam*, §. 1. C. de iud. confert textus in cap. *Cum dilectus* supra eod. ubi arbiter dicitur iudicare. Nec refragatur quod Archiepiscopus reservaverit sibi potestatem ordinariam, & sic processerit utraque potestate, scilicet iudicis, & arbitri. Quoniam hoc non colligitur ex hoc Capitulo; quin potius contrarium, cum allegaretur Archiepiscopum non debere ulterius procedere, eò quod compromissum esset finitum. Quæ allegatio inepta fuisset, si non ut vetus arbiter, sed ut Ordinarius processisset. Itaque ut formaliter hic dicit Abb. Antiq. num. 2. Nota luce clarius ex ista decretali, quod potest in Ordinarium compromitti, & alibi non ita inveniens; licet subdat textum calumniari posse ex eo quod unus non erat immediatè subjectus Archiepiscopo, in quem factum fuerat compromissum. Si militer Abb. Sicul. num. 1. in 2. *notab.* dicit hunc textum optimè probare in Ordinarium compromitti posse tanquam in arbitrum, & alibi non ita bene hoc probari. Deinde hoc ipsum probatur in d. cap. *Cum tempore* supra eod. si intelligamus Episcopum Mersburgensem fuisse reum; hoc enim casu Archiepiscopus, in quem factum fuerat compromissum, fuisset iudex ordinarius ipsius. Secus si fuisset Actor, ut in cap. *Si Clericus* 11. *quest. 1.* & ibi advertunt Joan. Andr. num. 9. gloss. 1. Bellam. num. 10. in 1. *opposit.* Card. num. 2. Inol. num. 3. & Ancl. in 3. *notab.* Nec verum est illum textum loqui in arbitratores. Imò enim loquitur in arbitro, ut patet ibi, *arbitrium Magdeburgen. Archiepiscopi servaturum*: & ibi, *Nos arbitrium ab ipso prolatum*. Et infra ibi, *In arbitrio*. Hoc ipsum de iudice delegato probatur in cap. *Litteras de presumpt.*

26 Secundum verò membrum, in quo hæc tertia opinio discrepat à prima, & secunda, id est Ordinarium posse arbitrum esse de iure civili, pendet ab intellectu l. *Sed etsi in servum*, §. *Si quis iudex*, ff. de arbit. nam cum textus dicat prohiberi lege Julia, ne iudex arbitrium recipiat ejus rei, de qua iudex est, *inve se compromitti jubet*; difficultas ad hoc restringitur, videlicet an illa dictio, *ve*, stet ibi copulativè, ita ut sit unus tantum casus, quando scilicet iudex vellet arbitrium recipere cogendo partes ut in se ipsum compromitterent: An verò stet disjunctivè, ita ut sint duo casus, & lex prohibeat non solum ne iudex vim faciat volentibus, sed etiam ne recipiat in se compromissum à volentibus initium. Et glossa nostra, ut prædixi, approbat primum intellectum, id est prohiberi unum tantum casum, cum iudex vult partes cogere ad compromittendum in se. Et hunc intellectum de iure puto veriore ex considerationibus infra scriptis.

28 Prima quia in d. cap. *Infames*, §. *Si quis vero*, 3. *quest. 7.* refertur ad litteram integer ille §. *Si quis iudex*, & loco illius dictionis, *ve*, ponitur copula, & ; Atque ita ubi lex civilis dicit, *inve se compromitti*, lex canonica quasi jus civile exponendo dicit, & *in se compromitti*. Ergo dictio, *ve*, in d. §. *Si quis iudex*, est accipienda copulativè ut sic prohibeat unum casum dumtaxat. Quod etiam advertit juris Pontificii illuminator Joan. Andr. licet valde succinctè in d. cap. *Cum tempore* num. 10. *vers. Facit quia supra eod.* Secundò, quia non est novum ut dictio illa, *ve*, stet copulativè, ut in l. *Sapè*, ff. de verbor. signif. & notat Joan. Andr. loc. cit. Tertio quia lex non fertur nisi in casu dubio, l. *Labeo*, ff. de carbon. editto. At si dictus §. *Si quis iudex*, duos casus prohiberet, secundus casus esset de indubitabili, & supervacaneus, quia si iudex simpliciter, & absolutè prohibetur in se arbitrium recipere etiam à volentibus, quod minus est, ut in primo casu; extra

- extra dubium est eum non posse partes compellere ut in se compromittant, quod plus est, *ficiat cap. Cui licet, & c. Plus semper*, cum utrobique notatis per Dyn. & Joan.
- 30 Andr. *de regul. jur. lib. 6.* Quartò quia cum de jure Canonico clarè sit cautum, ut Ordinarius possit esse arbiter, ut ostensum est supra *num. 23.* lex civilis dubia intelligi debet secundum determinationem juris Canonici. nam ut in proposito arguit Abb. *in d. cap. Cum tempore, num. 5.*
- 31 *in fine, vers. De jure civili, supra eod.* si in dubio pro interpretatione legis recurrimus ad consuetudinem, ut in *cap. Cum dilectus, de consuetud. & in l. Si de interpretatione, ff. de legib.* longè magis recurrendum est ad Jus Pontificium, quod est majoris autoritatis, quam consuetudo, arg. à simili *in cap. Quis nesciat, 11. dist.* Confer textus *in cap. Per venerabilem, qui fil. sint legit.* Ultimò aliis omittis, non est constituenda differentia inter jus Canonicum, & jus civile, nisi ubi clarè id reperitur expressum, arg. *cap. 1. cum ibi notatis, infr. de nov. oper. nunciat.* Ergo cum habeamus legem Canonicam hunc articulum expressè decidentem; lex civilis habens varios intellectus accipienda est in eo sensu, in quo magis convenit cum lege Canonica, ut sic jura juribus concordentur, *cap. Cum expediat de elect. lib. 6.* facit quia ubi jus civile est dubium, & jus Canonicum est clarum, seu declarativum ejus quod de jure civili non est expressè decisum; servari debet ubique locorum, & in utroque foro jus Canonicum, ut notabiliter voluit Angelus *conf. 217. In causa num. 3. vers. Non obstat*, Abb. *in d. cap. 1. num. 6. de nov. oper. nunciat.* & Marant. *in Praxi in 3. part. n. 73.*
- 34 Secundo QUÆRO, An Judex in quem initum est compromissum, in dubio censetur in causa procedere ut Judex, an verò ut Arbiter.

Pendente lite inter Decanum, & Capitulum Ecclesie Audomaren. ex una, & Abbatem, & Conventum Monasterii S. Bertini Ordinis S. Benedicti immediate Sedi Apostolicæ subiecti ex parte altera super præcedentia, Episcopus Vercellen. tunc Nuntius Apostolicus in Belgio, in quem partes hanc differentiam compromiserunt, diffinivit ut Decanus, & Capitulum à latere dextro; ipsi verò Religiosi dicti Monasterii à sinistro semper, & ubique incederent. Ut die Sanctissimi Sacramenti dicti Religiosi convenirent ad Cathedralē Ecclesiam, unde processio initium sumeret, Canonicis eos, ut moris est, excipientibus, processionemque ad eandem Ecclesiam comitarentur, & Episcopo Sacramentum gestante, Abbas solus clauderet processionem ante umbellam. In iis verò processionibus, quæ jussu Summi Pontificis, vel regia Majestatis instante indicerentur; tunc servaretur in omnibus antiqua alternativa consuetudo, & vicissitudo, non autem id quod de latere dextro, & sinistro constitutum est: dictaque consuetudo, & vicissitudo etiam servaretur quando Corpora Sanctorum Audomari, & Bertini in processionibus sunt deferenda. Utque Sanctissimum Sacramentum semper à digniori, videlicet ab Episcopo, si præsens esset; in minus ab Abbate, & eo absente à Decano, tum à Priore dicti Monasterii deferretur. Et quando Abbas in Ecclesia sua Episcopo præsentē celebraret, tunc antequam benedictionem impertiretur, eidem Episcopo cum Mitra reverentiam facere deberet, & absente Episcopo, in Cathedrali Ecclesia ipso die Sanctissimi Sacramenti celebrare deberet requisitus. Cum autem habenda sunt processiones, quibus certus dies non est præscriptus, tunc ex humanitate Decanus, & Capitulum cum Religiosis ipsis convenirent ad deliberandum quod die, & qua ratione haberi deberent. Indictio autem earum omnino ad Episcopum, Decanum, & Capitulum prædictum pertineret, & prædicta observari mandavit sub pœna 500. scutorum, adjecta clausula, & *omni meliori modo.*

Quæ quidem sententia cum ab utraque parte, & Sixto tunc Episcopo Audomaren. approbata, & observata fuerit; supplicatur pro illius confirmatione.

- 35 Visum est confirmationem posse concedi; quia Nuntius videtur usus utraque potestate; imò illa, quæ facit actum magis valere, & perpetuam roboris firmitatem habere, *text. est in l. 1. §. 1. vers. Perinde, ff. de Judic.* & scripsit Roman. *consil. 143. Ex proposito numer. 9. & consil. 446. Primus n. 3. & seqq.* & sic judiciaria, cum sub pœna

quingentorum scutorum præceperit partibus observantiam contentorum in sententia prædicta. Quæ omnia clarum est assumentem tantum partes judicis convenire, & non arbitris, & arbitratoribus, qui jurisdictionem non habent, ut l. *Ait Prator, cum ibi not. ff. de re judic.* Abb. *hic in 4. notab.* Sed habent solam notionem, nec pœnam, vel multam possunt partibus infligere, gloss. ult. & ibi DD. *in cap. Cum dilectus supra eod.* Et ultimo loco appositum est etiam clausulam, & *omni meliori modo*, per quam actus dicitur factus ea validiori potestate, qua uti poterat; & sic judiciaria, gloss. *in l. 1. in ver. Consentiunt in fin. ff. de Jud. Bald. consil. 478. n. 3. lib. 3. Alexand. consil. 112. num. 1. & seqq. lib. 3. Dec. in cap. Super questionum nu. 59. ubi etiam alii de offic. deleg. Achill. de Grass. decision. 1. tit. de clausulis.* Confer quod tradit Roman. *consil. 343. Ex proposito*, ubi latè consuluit valere commissionem ab Archiepiscopo Colonien. qui est etiam Episcopus Badae, seu administrator, factam super administratione Episcopatus Badensis per hæc verba: *Theodoricus Archiepiscopus Colonien. Bessalia Dux &c.* Et vigore illius clausulæ, &c. ceteri omnes dignitates expressisse, & sic valere actum tanquam factum à Bada administratore, quia expressio non est restituta. Et illa verba, *Archiepiscopus Colonien. Dux Bessalia, &c.* stant causa demonstrationis. Et quæ abundant non vitiant actum, ut ibi per eum, qui pluribus hanc partem confirmat, & ab objectis tuetur. Si ergo duplicem habens potestatem censetur ea usus, per quam actus sustinetur, etiam si illam non expresserit, nisi per dictionem cæteratam; quantò magis idem dicendum erit hoc casu, in quo Nuntius utramque potestatem expressit nominatim. Imò secundum unam opinionem, de qua per Innocentium *in cap. Cum ex officio, de præscript.* quem refert Bald. *in l. Falsus, circa finem, C. de furtis, & in l. Non Codicillum, C. de testament. & Angel. in l. Si per errorem, ff. de jurisd. omni. Judic.* valida est sententia judicis, licet dicat se nolle procedere ex capite jurisdictionis ordinariæ, secundum quam in veritate procedere potest, sed ex capite delegatæ, quam putat se habere, licet verè non habeat: cum enim ad sit potestas procedendi, & voluntas, quamvis erret in specie jurisdictionis; valebit quod agitur, quia principalis voluntas non deficit, nec in genere potestas, & sequitur Roman. *consil. 446. Primus proposito consultationis num. 3. 4. & 5.* de quo tamen articulo dic ut per Sigismundum Loffred. *consil. 45. Magnus Federicus post numero 5. & eundem Roman. consil. 343. Ex proposito numero 5.*

Et in terminis ferè nostris si judex pronunciet ut arbiter, & arbitrator; Siquidem actus utroque modo possit valere, valet fortiori modo, quo potest, arg. *l. Si domus, ff. de servitut. urban. præb. l. Si non lex, ff. de hered. instituen.* Sin autem valere non possit nisi uno modo; tunc quia actus in dubio debet valere, judex censetur processisse eo modo, quo potuit. Hæc est theoria Baldi *in d. l. Non Codicillum num. 7.* adjicientis hanc opinionem esse aequiorem, & servari de consuetudine. De quo dic plenius ut scripti *in cap. Contingit num. 34. & 35. infr. eod.* Quippè hoc casu Nuntius ceteri non debet eligisse viam, per quam ejus judicium possit subverti, *l. 3. de milit. testam.* Facit Regula Sexti, *utile per inutile*: nec non regula *si non valet quod ago, ut ago, valet ut valere potest. d. l. Si tam angusti, ff. de servitut. cum notatis per Bart. in l. 1. §. Si quis ita, ff. de verbor. obligat.*

Neque verò in præsentia dubitandum est de potestate, quia etsi de jure civili res habeat aliquam difficultatem an utraque potestas concurrere possit, ut dixi latè in præcedenti questione, tamen de jure Canonico, quod attendi debet inter personas Ecclesiasticas, res est expedita, ut est textus rotundus hic ponderatus ut supra *num. 23. & seq. in cap. Cum tempore supra eod. & cap. Litteras, de præsumption.*

Supposita igitur potestate, & voluntate, sequitur consequentia necessaria, ut sententia sit valida, & præjudicet nedum illismet Canonicis, qui tunc temporis interverunt, sed etiam Successoribus eorum, *l. Ex contractu, ff. de re judic. Ripa in l. Sapè, num. 69. de re judic. Rot. decis. 17. sub num. 1. & 4. eod. tit. in antiqu.*

Quòd etiam dicendum est quatenus dicta sententia dici

44 posset aliquo modo arbitramentum propter potestatem eidem Nuntio traditam à partibus decidendi causam de jure, & de facto, cum renuntiatione cuicumque appellationi, & reductioni ad arbitrium boni viri, quæ operantur, ut in eum censeantur compromisisse ut in Arbitratorem, ex tradit. per Bart. in l. Si Societatem, §. Arbitratorem, ff. pro Soc. & per Canonistas in cap. Quintavallis, de jurejur. quia etiam dicto casu cum in compromisso, & laudo per arbitratorem lato intervenerit præsentia, & consensus Ordinarii præmissio tractatu cum his solemnitatibus, licitè compromitti potuit, & transigi etiam in præjudicium Successorum, cap. Præsentia, ubi Abb. & Felin. num. 1. de testibus.

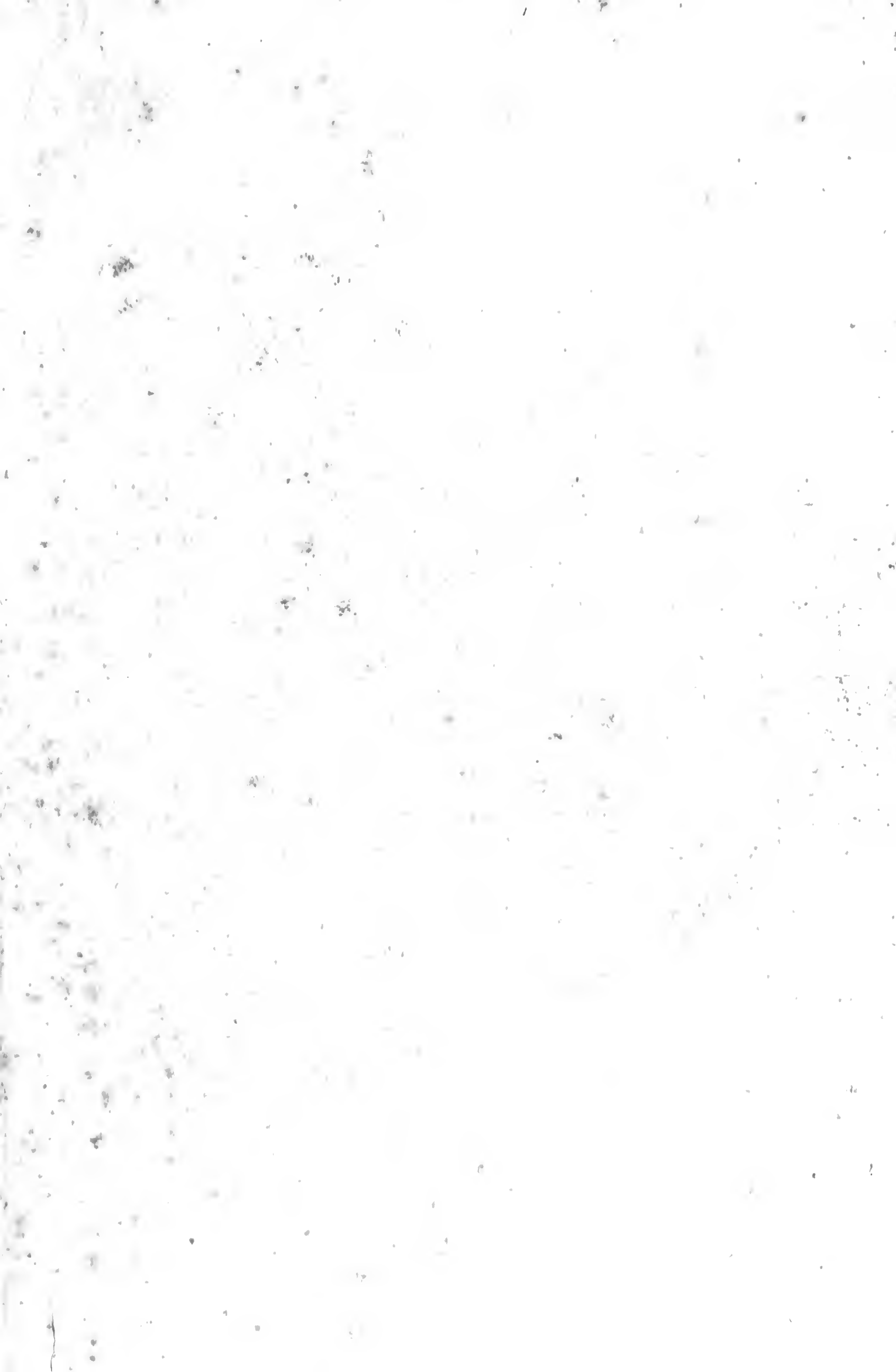
Idque eò magis recipiendum videtur ex eo quod compromissum nomine dignitatis factum fuit, ut patet ex illis verbis, Decanum, & Capitulum Ecclesie Audomaren. ex una, & Abbatem, & Monachum S. Bertini ejusdem civitatis ex altera. Compromissum autem factum sub nomine dignitatis quamvis non transeat in hæredes, cap. fin. infra eod. tamen transit in Successorem in eadem dignitate, ut probatur in cap. Quoniam Abbas supra de off. deleg. ubi Dec. col. penult. vers. Postremo num. 86. & seqq. latè hanc partem tuctur. Idem probatur in l. Quod principi, ff. de leg.

2. Et formant Alex. Aretin. & Raphael. Cuman. in l. Qui liberis, §. Hac verba ff. de vulg. & pupill. Bald. in l. fin. §. Sed si quis col. fin. C. Communia de legat. Marf. in rubr. de fidejussor. num. 135. & Bertach. de Episcop. in 4. part. de potest. Episcop. in temporal. quest. 54. num. 290. Et quamvis Bart. in d. §. Hac verba in vers. Ultimo hanc legem, dixerit compromissum sicut non transit in hæredem, ut in l. Diem proferre, §. 1. ff. eod. pari ratione non transire in Successorem; Et ejus opinio communis sit, ut testatur Dec. alios cumulans loco citato, & Jaf. in d. §. Hac verba: tamen primam opinionem contra Bartol. dicunt verioem in puncto juris Alexand. & Dec. ubi supra. Præsertim si dignitas sit talis ut non deferatur jure hæreditario, ut in casu nostro. In his enim dignitatibus, & non in hæreditariis procedit text. in d. cap. Quoniam Abbas, ut ibi per Dec. num. 88. Prætereà quidquid sit de veritate harum opinionum, vitari potest hoc casu hujusmodi controversia, quia esto compromissum expiraverit per mortem compromittentium, nec transiverit in Successorem; tamen effectus laudi per arbitrum lato contra compromittentem durat, & transit non tantum in Successores, sed etiam in hæredem, textus est in d. l. Diem proferre, §. 1. ff. eod. & hic notat Abb. num. 2. vers. Effectus tamen sententia.

Finis Primi Libri Decretalium.

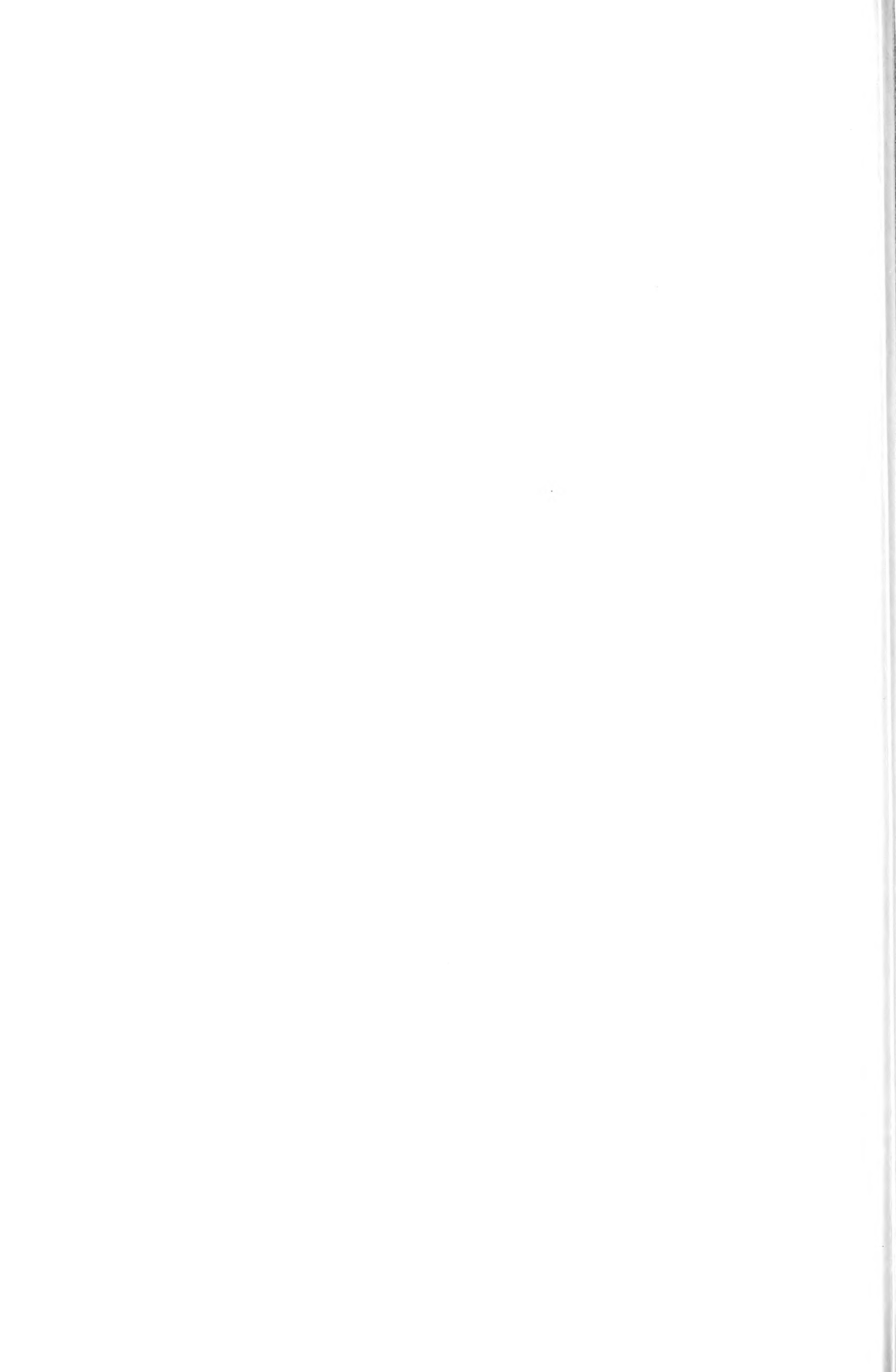

BX Fagnanus, Prosper
1935 Commentaria in primum
F3 [-quintum] librum Decretalium
t.1

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 14 03 21 03 028 9